ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာ့အဖွဲ့

တိပိဋက
ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

[illegible]

[illegible]

[illegible]

နှင့်

[illegible]

[illegible]

[illegible]

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

၄၆၈၉

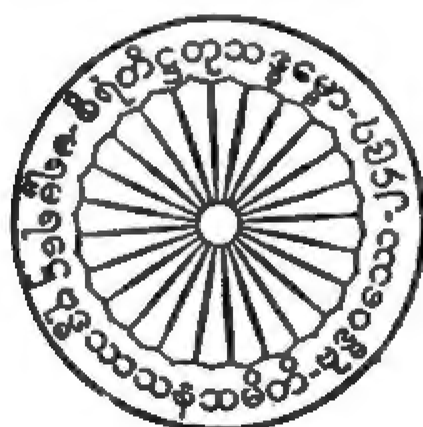
ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့

တိပိဋက
ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အတွဲ-၁

အ — အနိဋ္ဌက

အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဆရာတော် ဦးဉာဏုတ္တရ
နှင့်
သက္ယသီဟ နှင့် အဓိရာဇမဟာဓရိယ အရှင်သီလာနန္ဒာဘိဝံသ-တို့
ဦးစီး ရေးသား တည်းဖြတ်သည်

ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်၌ ရိုက်နှိပ်၍
ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိချုပ် ဦးသိမ်းမောင်က ထုတ်ဝေသည်

သာသနာတော်နှစ် ၂၅၀၇ ဂေါဇာနှစ် ၁၃၂၅ ခရစ်နှစ် ၁၉၆၄

နိဒါန်း

၁

ပါဠိဘာသာ

လောက၌ ကိုးကွယ်ရာ သာသနာ အမျိုးမျိုး ပေါ်ထွန်းခဲ့ကြသည်နှင့်အမျှ ထို ဆိုင်ရာ သာသနာတရား သို့မဟုတ် ထိုသာသနာကို တည်ထောင်သူ သာသနာ့ အမှန် အစ ဖြစ်သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ ဟောညွှန်ဆုံးမ သွန်သင်ချက်အဝဝတို့ကို မှတ်တမ်းတင်ရာဖြစ်သော ဘာသာစကားများ လည်း ရှိခဲ့လေသည်၊ ဗြာဟ္မဏ(ဟိန္ဒူ)သာသနာဝင်တို့အဖို့ သက္ကတဘာသာသည် ထူးမြတ်သော ဘာသာ, ၎င်းတို့ သာသနာဆိုင်ရာ မိန့်ဆိုသင်ကြားချက်များကို မှတ်တမ်းတင်ရာ ဘာသာ ဖြစ် သကဲ့သို့ ပါဠိဘာသာသည်လည်း ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာဝင်တို့အဖို့ အထူးမြတ်ဆုံးသော ဘာသာ, ဗုဒ္ဓရှင်တော်၏ ဟောကြားချက် တရားတော်တို့ကို မှတ်တမ်းတင်ရာ ဘာသာ ဖြစ်ပေသည်၊ ဘုရား ရှင်၏ တရားတော်များသာ မဟုတ်ပဲ ထိုတရားတော်များကို နောက်သားနောင်လာတို့ အလွယ် တကူ သိမြင်နားလည်နိုင်ကြစေရန် ရည်သန်၍ ဖွင့်ဆိုခဲ့ကြသော အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ စသော အဖွင့်ကျမ်းတို့တွင်လည်း ထိုထိုကျမ်းဆရာ မဟာထေရ်မြတ်တို့သည် ပါဠိဘာသာကိုသာ ပဓာန-ဘာသာ အဖြစ်ဖြင့် သုံးစွဲတော်မူခဲ့ကြလေသည်။

ယင်းသို့ မြတ်စွာဘုရား၏ တရားတော်နှင့် ၎င်းဆိုင်ရာအဖွင့်ကျမ်းများစွာတို့ ပါဠိဘာသာဖြင့် ရှိနေကြသည်ဖြစ်၍ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓသာသနာကို ပြည့်ဝမှန်ကန်စွာ နားလည်နိုင်ရေး၌ ပါဠိဘာသာကို တတ်မြောက်ကျွမ်းကျင်မှုသည် မည်မျှအရေးကြီးသည်ကို သိနိုင်ပေသည်။

ထိုသို့ အရေးတကြီး တတ်မြောက်ရန် လိုအပ်သော ထေရဝါဒ ဗုဒ္ဓသာသနာ၏ သာသနာ စောင့်ဖြစ်သည့် ပါဠိဘာသာဟူသည် မည်သည့်ဘာသာဖြစ်သည်ကို သိရှိရန် လိုအပ်ပေသည်။

ရှေးဦးစွာ ပါဠိတော်တို့တွင် ဤပါဠိဘာသာကို မည်သို့သောအမည်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ် သည်ကို ရှာဖွေလေ့လာသောအခါ ပါရာဇိကဏ်ပါဠိတော် ပဌမပါရာဇိက ပဒဘာဇနီ၌ "အရိယ-ဘာသာဖြင့် မိလက္ခု၏ အထံ၌ သိက္ခာချရာတွင် ၎င်းမိလက္ခုပုဂ္ဂိုလ် နားမလည်လျှင် သိက္ခာမကျ[1]" ဟု ဟောတော်မူသည်ကို တွေ့ရသည်၊ ၎င်းပါဠိတော်၌ အရိယဘာသာ ဟူသည် အခြားမဟုတ်, အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ သုံးစွဲရိုးဖြစ်သော မာဂဓဘာသာပင်ဖြစ်ကြောင်း အဋ္ဌကထာ ဆရာက ဖွင့်ပြထား ပေသည်[2]၊ သို့ဖြစ်၍ ပါဠိတော်တို့၌ ယခုအခါ ပါဠိဘာသာဟု ပုဂ္ဂိုလ်အများ နားလည်နေသော ဘာသာကိုပင် အရိယက=အရိယဘာသာ ဟု ခေါ်ဝေါ် သုံးစွဲကြောင်း မှတ်သားအပ်ပေသည်။

၁။ အရိယကေန မိလက္ခဿ သန္တိကေ သိက္ခံ ပစ္စက္ခာတိ၊ သော စ န ပဋိဝိဇာနာတိ၊ အပစ္စက္ခာတာ ဟောတိ သိက္ခာ။ (ဝိ၊ ၁။၃၃)

၂။ အရိယကံ နာမ အရိယဝေါဟာရော မာဂဓဘာသာ။ (ဝိဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၂၀)

အဘိဓာန် က—န-ဗု-သ

ပဋိသမ္ဘိဒါဝိဘင်းပါဠိတော်နှင့် သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ၊ မူလဋီကာတို့၌ မူကား **ဓမ္မနိရုတ္တိ** ဟူ၍၎င်း၊ **သဘာဝနိရုတ္တိ** ဟူ၍၎င်း ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသည်ကို တွေ့နိုင်ပေသည်[၁]။

အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းတို့၌ကား ပါဠိဘာသာကို **မာဂဓဘာသာ** ဟူ၍၎င်း၊ **တန္တိဘာသာ** ဟူ၍၎င်း၊ **မူလဘာသာ** ဟူ၍၎င်း၊ **ပကတိဘာသာ** ဟူ၍၎င်း ခေါ်ဝေါ်သုံးစွဲသည်ကို တွေ့ရှိရပြန်ပေသည်။ ထိုတွင် မာဂဓဘာသာဟု သုံးစွဲသောနေရာ အတော်များများတွေ့ရ၍ အခြား အမည်များကိုကား အနည်းအကျဉ်းသာ တွေ့ရသည်။ ၎င်းတို့တွင် တန္တိဘာသာဟူသော အမည်ကို ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာတွင်၎င်း၊ မူလဘာသာဟူသော အမည်ကို ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာတွင်၎င်း၊ ပကတိဘာသာဟူသောအမည်ကို ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာတွင်၎င်း တွေ့ရှိရလေသည်[၂]၊ သို့ဖြစ်လေရာ တွေ့ရှိချက်အားလုံးကို ပေါင်းလိုက်လျှင် "ပါဠိဘာသာကို အရိယဘာသာ၊ ဓမ္မနိရုတ္တိ၊ သဘာဝနိရုတ္တိ၊ မာဂဓဘာသာ၊ တန္တိဘာသာ၊ မူလဘာသာ၊ ပကတိဘာသာ ဟူသော အမည်တို့ဖြင့်သာ ပါဠိ၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ သုံးနှုန်းသည်ကို တွေ့ရ၍ ပါဠိဘာသာဟူသော အမည်ဖြင့် သုံးနှုန်းသည်ကို မတွေ့ရ" ဟူသော အချက်မှာ ပေါ်လွင်လျက် ရှိပေသည်[၃]။

အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ တို့တွင် "ပါဠိ" ဟူသော အသုံးအနှုန်းကို အတော်များများတွေ့ရ၏၊ သို့သော် ၎င်း "ပါဠိ" ဟူသော အသုံးမှာ ပါဠိဘာသာကို ဆိုလိုသည် မဟုတ်ပဲ ပါဠိတော် ဟု ခေါ်သော ဗုဒ္ဓသာသနာဆိုင်ရာ စာပေအားလုံး၏ အမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

တနည်းအားဖြင့် ဆိုရသော် "ပဏ္ဏာသံ ဥက္ကဋ္ဌာနံ သီလာဒိအတ္ထာနံ ဗောဓနတော, သဘာဝ-နိရုတ္တိဝသေန ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဘာသိတတ္တာ စ ပဏ္ဏာသံ ဝစနပ္ပဗန္ဓာနံ အာဠိတိ ပါဠိ၊ ပရိယတ္တိ-ဓမ္မော" ဟူသော (မဏိ၊ ၂။၁၈၈။ အံဋီ၊ ၂။၂၄၇) စကားနှင့်အညီ ပရိယတ္တိဓမ္မဟု ခေါ်ဆိုရသော ဘုရားဟောနှင့် သာဝကစသည်ဟောဖြစ်သော တရားများကိုပင် ပါဠိဟု ခေါ်လေသည်။

၁။ တတြ ဓမ္မနိရုတ္တာဘိလာပေ ဉာဏ(အဘိ၊ ဝိ။ ၃၀၇)န္တိ တသ္မိံ အတ္ထေ စ ဓမ္မေ စ ယာ သဘာဝနိရုတ္တိ၊ တဿ အဘိလာပေ တံ သဘာဝနိရုတ္တိံ သဒ္ဒံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ တသ္မိံ သဘာဝနိရုတ္တာဘိ-လာပေ ပဘေဒဂတံ ဉာဏံ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၀-၁)။ သဘာဝနိရုတ္တီတိ မာဂဓဘာသာ အဓိပ္ပေတာ။ (မူလဋီ၊ ၂။၁၉၂)

၂။ ....အာရောပယိတွာန တန္တိဘာသံ မနောရမံ။ (ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂) ဇာ တဿာ ဓမ္မနိရုတ္တိသညိတာယ သဘာဝနိရုတ္တိယာ မာဂဓိကာယ သဗ္ဗသတ္တာနံ မူလဘာသာယ ပဘေဒဂတံ ဉာဏံ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ။ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅)မဟာဝံသ၊ ၃၇။ ၂၄၄-ဂါထာ၌လည်း ပါဠိဘာသာကို "မူလဘာသာ" ဟု သုံးနှုန်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အဋ္ဌကထာနိဿိတောတိ အဋ္ဌကထာနိဿိတဝသေန ဌိတော။ ဗုဒ္ဓေ ပကတိဘာသာယ ဝုတ္တံ အဋ္ဌကထံ သန္ဓာယ။ (ဝဇိရ၊ ၂၉၁)။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၆-၌လည်း ကြည့်။

၃။ မောဂ္ဂလ္လာန်သဒ္ဒါကျမ်းကို ပြုစုသည့် အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန် မထေရ်သည်ပင် မိမိ၏ သဒ္ဒါကျမ်းကို ပါဠိ-သဒ္ဒါကျမ်းဟု မခေါ်ပဲ မာဂဓသဒ္ဒလက္ခဏ=မာဂဓသဒ္ဒါကျမ်းဟူသော အမည်တင်ခဲ့လေသည်။ သီလက္ခန်ဋီကာ ဟောင်း(၁၆)၊ မူလပဏ္ဏာသဋီကာ(၁။၁၇)တို့၌ "တန္တိနယာနုစ္ဆဝိက"၏ အဖွင့်တွင် "ပါဠိဂတိယာ အနုလောမိကံ၊ ပါဠိဘာသာယာနုဝိဓာယိနိန္တိ အတ္ထော" ဟု တွေ့ရ၏။ သို့သော်လည်း သီလက္ခန်ဋီကာဟောင်း ရှေးမိုက်မူများနှင့် တကွ သံယုတ်ဋီကာ (၁။၁၇)၊ အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ (၁။၁၉)တို့၌ "ပါဠိဂတိယာနုဝိဓာယိနိန္တိ အတ္ထော" ဟူသော ပါဌ်တွေ့ရသည်၊ ယင်းပါဌ်သာ ပေါ်ရောအကပါဌ် ဖြစ်ပေမည်၊ အကြောင်းကား သီလက္ခန်ဋီကာသစ် (၁။၃၀)၌ "တဿာ(တန္တိယာ) နယသင်္ခါတာယ ဂတိယာ အဝိ" ဆာယံ အနုဂတာတိ တန္တိနယာနုစ္ဆဝိကာ" ဟု ဖွင့်ထားသည်ကို ထောက်သော် "ပါဠိဂတိယာ"၌ ဆာယာ-သည် အနုစ္ဆဝိက-၌ ဆဝိ-၏ အဖွင့်ဖြစ်သောကြောင့်တည်း။

ယင်းသို့ ရှေးကျသော ကျမ်းစာများ၌ သုံးစွဲခဲ့သည်ကို မတွေ့ရ၍ "ပါဠိဘာသာ" ဟူသော အမည်သည် အလွန် နောက်ကျသော ခေတ်သို့ရောက်မှ ပေါ်ပေါက်လာသော အမည်ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားနေပေသည်။

ဤတွင် "ပါဠိ" ဟူသော ပုဒ်၏အနက်ကို စိစစ်ဖွယ် ရှိပြန်လေသည်၊ "ပါဠိ" ဟူသော စကားလုံး၏ အနက်ကို ရှာကြံကြရာ၌ ပညာရှိအများပင် သူတမျိုး ငါတဖုံ ကြံဆ ပြောဆိုလျက် ရှိကြသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ အချို့သော ပညာရှင်တို့က ပါဠိဘာသာသည် ပါဋလိပုတ်ပြည်သုံး ဘာသာဖြစ်သည်၊ သို့ဖြစ်၍ ယင်းကို ပါဋလိဘာသာဟု ခေါ်ရာမှ တဖြည်းဖြည်း ရွေ့လျော၍ ပါလိ (ပါဠိ)[၁] ဘာသာ ဖြစ်လာသည်ဟု ကြံဆကြ၏၊ အချို့ကလည်း "ပါဠိ" ဟူသော ပုဒ်သည် ဘုရားရှင်၏ စကားတော် အစဉ်အတန်းဟု အဓိပ္ပါယ်ရသော "ပင်္တိ" ဟူသော ပုဒ်မှ ဖြစ်လာသည်၊ ပင်္တိမှ တဖြည်းဖြည်း ရွေ့လျော၍[၂] ပါဠိ-ဖြစ်လာသည်ဟု ကြံကြပြန်သည်၊ အချို့ ပဏ္ဍိတ်တို့ကမူ ဘုရားရှင် ဟောအပ်သော သုတ္တန်ဟု အဓိပ္ပါယ်ရသော "ဓမ္မပရိယာယ" ဟူသော ပုဒ်နှင့် အသောကမင်းကြီး၏ ကျောက်စာတို့၌ ပါသော "ဓမ္မပလိယာယ" ဟူသော ပုဒ်တို့ကို[၃] အထောက်အထားပြု၍ ပရိယာယမှ ပလိယာယ, ၎င်းမှ ပါလိယာယ ဖြစ်လာပြီး အတိုကောက် လူ့သဘာဝ အတိုင်း နောက်အက္ခရာ နှစ်လုံးကို ဖြုတ်၍ ပါလိ(ပါဠိ)ဟု ခေါ်ဝေါ်ကြောင်း ကြံဆကြလေသည်၊ ပုဒ်တို့ကို ခေတ်ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးစေခြင်းအတတ်၌ ပါရဂူဟု ဆိုထိုက်သော ဏွာဒိ-မောဂ္ဂလ္လာန်ဆရာကမူကား "အတ္ထံ ပါတိ ရက္ခတီတိ ပါဠိ၊ တန္တိ[၄]" ဟု ပါဠိကို ပါ-ဓာတ်, ဠိ-ပစ္စည်းဖြင့် ပြီးစေလျက် အနက်ကို စောင့်ရှောက်တတ်သောကြောင့် ပါဠိ မည်သည်ဟု မိန့်ဆိုလေသည်။

ယင်းသို့ အနည်းနည်း အဖုံဖုံ ကွဲပြားလျက်ရှိကြရာ စိစစ်လေ့ရှိသော သာသနိကပုဂ္ဂိုလ် ပညာရှင်အားလုံးတို့ သဘောတူမျှနိုင်မည့် အနက်မှာကား အထက်၌ ပြခဲ့သော မူလပဏ္ဏာသ-ဋီကာ, အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာလာ ဝိဂြိုဟ်နှင့်အညီ "မြင့်မြတ်သော စကားတော်တို့၏ အစဉ်" ဟူသော အနက်ပင် ဖြစ်ပေမည်။ ဤ အယူအဆသည် ဒုတိယပြခဲ့သည့် အယူအဆနှင့် တူသယောင်ရှိသော်လည်း ထိုအယူ၌ ပင်္တိမှ ပါဠိ ဖြစ်လာသည်ဟု ကြံ၍ ဤနောက်ဆုံးဝါဒ၌ "ပါဠိ" ဟူသော သဒ္ဒါသည်ပင် "အစဉ်" ဟူသော အနက်ကို ဟောသည်ဟု ယူလိုပေသည်။ မှန်ပေသည်၊ ပါဠိကာရက ရဟန်း[၅] ဟူသော စကား၌ကဲ့သို့ "ပါဠိ" ဟူသော စကားလုံးသည် ယင်းကိုယ်အတိုင်းပင် "အစဉ်" ဟူသော အနက်ကို ဟောစွမ်းနိုင်ပေသည်။

ထိုသို့ "ပါဠိ" ဟူသော စကားလုံးသည် ပြောဆိုသောဘာသာကို မဟောပဲ ဘုရား၏ စကားတော် ဟူသော အနက်ကိုသာ ဟောခဲ့သော် ပါဠိဘာသာ ဟူသော အသုံးအနှုန်း မည်သို့ ပေါ်ပေါက်လာသနည်းဟု မေးမြန်းဖွယ် ရှိပြန်သည်၊ အဖြေကား—ပါဠိဟု ခေါ်သော ဘုရားစကားတော်တို့ကို မှတ်တမ်းတင်ရာဖြစ်၍ ယင်းတို့ကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ထားသော မာဂဓဘာသာကိုပင် "ပါဠိ၏(ဝါ-ပါဠိနှင့်စပ်သော) ဘာသာ=ပါဠိဘာသာ" ဟု ခေါ်ရပေသည်၊ အဋ္ဌကထာ,

---

၁။ နိုင်ငံခြားစာအုပ်တို့၌ ပါလိ-ဟူ၍လည်း ရေးကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

၂။ ပင်္တိ=ပံတ္တိ=ပံတိ=ပဏိ=ပံဠိ=ပံလိ=ပလ္လိ=ပါလိ။ တနည်း—ပင်္တိ=ပတ္တိ=ပဋိ=ပလ္လိ=ပါလိ။ ဤသို့ ပြောင်းရွေ့ပုံကို ရှည်ဝေးစွာ ပြကြသည်။

၃။ ဒီ၁၊၄၃၊မ၁၊၁၆၁-စသည်နှင့် အသောကကျောက်စာ, ဗြဲာကျောက်ဆောင်စာငယ်။

၄။ ၂၂၈-သုတ်။

၅။ ဝိ၄၊၄၊၅၅ ဂိဟိပါဠိပ္တ-အဖွင့်ကြည့်။ သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာ, ပါလ-ဓာတ် အဖွင့်လည်းကြည့်။

ဋီကာတို့၌ တွေ့ရသော ဘာသာကိုလည်း တွင်ပြီး အခေါ်အဝေါ်သို့ လိုက်၍ ပါဠိဘာသာဟုပင် ခေါ်ဆိုအပ်လေသည်။

မာဂဓဘာသာ

ပါဠိဘာသာ ဟူသည် အခြားမဟုတ် မာဂဓဘာသာပင် ဖြစ်ကြောင်းကို အဋ္ဌကထာ, ဋီကာများအရ ရှင်းပြခဲ့ပြီ၊ ယခုအခါ ထိုမာဂဓဘာသာဟူသည် မည်သို့သော ဘာသာ ဖြစ်သည်ကို ဆက်လက်၍ လေ့လာရပေဦးမည်။

မာဂဓဘာသာဟူသည် (ယင်းအမည်ကပင် ညွှန်ပြထားပြီးဖြစ်၍) မဂဓတိုင်းသားတို့ ပြောဆိုသုံးစွဲသော ဘာသာဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပေပြီ၊ ဤဘာသာဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ထားသည့်အရာမှာ ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ၏ တရားတော်များဖြစ်ရကား ယင်း မာဂဓဘာသာဟူသည်မှာလည်း ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ပေါ်ထွန်းချိန်ခေတ်နှင့် ထိုခေတ်၏ အနီးဖြစ်သည့် ရှေ့နောက်ခေတ်တို့၌ မဂဓတိုင်းသူ တိုင်းသားတို့ ပြောဆိုသုံးစွဲကြသောဘာသာ ဖြစ်သည်ဟုလည်း ထပ်ဆင့် မှတ်သားရာ၏[၁]။

ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်မြတ်သည်လည်း မာဂဓဘာသာဖြင့်ပင် တရားတော်များကို ဟောကြားတော်မူခဲ့သည်ဟု မှတ်ယူအပ်ပေသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဘုရားရှင် သစ္စာလေးပါး တရားကို ထိုးထွင်း၍ သိမြင်ရာအရပ်သည် မဂဓဒေသ=မဂဓတိုင်း ဖြစ်၏၊ ဘုရားရှင် ဒေသစာရီ ကြွချီ၍ သတ္တဝါအပေါင်းတို့အား တရားအမြိုက်ဆေး တိုက်ကျွေးရာ အရပ်သည်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် မဂဓတိုင်းနှင့် ကောသလတိုင်းတို့ ဖြစ်၏၊ ထိုအခါကလည်း မဂဓတိုင်းရှင် ဘုရင်တို့ တန်ခိုးအာဏာ ကြီးမားချိန်ဖြစ်၍ မာဂဓဘာသာကို ရင်းအရပ်တို့တွင် လူတိုင်းပင် နားလည်မည် ဖြစ်ရကား ဘုရားရှင်သည် ယင်း လူတိုင်းနားလည်နိုင်မည့် မာဂဓဘာသာဖြင့် ဟောကြားတော်မူမည်ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာ ပဋိသမ္ဘိဒါဝိဘင်းအဖွင့်၌ “မြတ်စွာဘုရားသည်လည်း ပိဋကတ်သုံးပုံဟူသော ဘုရားစကားတော်ကို ပါဠိတော်အစဉ်သို့ တင်တော်မူသောအခါ မာဂဓဘာသာဖြင့်သာလျှင် တင်တော်မူသည်[၂]” ဟု မိန့်ဆိုလျက်ရှိလေသည်။

ယင်း မာဂဓဘာသာကား သဘာဝနိရုတ္တိဖြစ်မှုဟူသော ဂုဏ်ထူးဝိသေသနှင့် ပြည့်စုံသဖြင့် ဘာသာတကာတို့ထက် ထူးခြားသော ဘာသာဖြစ်၏။ သဘာဝနိရုတ္တိဟူသည်မှာ မိမိဆိုလိုသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဖောက်ပြန်ပြောင်းလွဲခြင်းမရှိပဲ တိတိကျကျ ဖော်ပြနိုင်စွမ်းသည်ဖြစ်၍ ဘုရားရှင်စသော ပုဂ္ဂိုလ်ထူးပုဂ္ဂိုလ်မြတ်တို့ သုံးစွဲအပ်သောဘာသာဟု ဆိုလိုသည်[၃]။ တနည်းအားဖြင့် ဆိုရ

၁။ ဤမာဂဓဘာသာ၏ အစပြုရာဌာနနှင့်ပတ်သက်၍ အနောက်တိုင်းပညာရှင်တို့၏ အယူအဆအမျိုးမျိုးကို ပါမောက္ခဂိုက်ဂါ၏ Pāli Literature and Language, စာမျက်နှာ ၃-၄ တို့တွင်၎င်း, Encyclopædia Britannica, အတွဲ ၁၇, စာမျက်နှာ ၁၄၆- တွင်၎င်း တွေ့ရှိနိုင်သည်။

၂။ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓောပိ တေပိဋကံ ဗုဒ္ဓဝစနံ တန္တိံ အာရောပေန္တော မာဂဓဘာသာယ ဧဝ အာရောပေသိ။ (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၁)” ဟူသော ရင်းအဋ္ဌကထာကို ထောက်၍ တန္တိအနာရောပိတပကိဏ္ဏကဓမ္မဒေသနာကို ဟောတော်မူသောကာလ၌ အများနားလည်စေခြင်းငှါ “ဒေသိယမာဂဓီဘာသာ” ဖြင့်လည်း ဟောတော်မူသည်ဟု ယူဆဖွယ်ရှိ၏၊ ဒေသိယမာဂဓီဘာသာဟူသည် ထိုကာလ မဂဓတိုင်း၌ ပြောဆိုသုံးစွဲသော တိုင်းရင်းဘာသာစကားတည်း။ (မောဂ်နိဿယနိဒါန်း-ဇ)

၃။ ဓမ္မနိရုတ္တာဘိလာပေတိ ဧတ္ထ ဓမ္မသဒ္ဒေါ သဘာဝဝါစကောတိ ကတွာ အာဟ “ယာ သဘာဝနိရုတ္တီ”တိ၊ အဝိပရီတနိရုတ္တီတိ အတ္ထော။ (မူလဋီ၊ ၂။၁၉၁)။ အဝိပရီတနိရုတ္တီတိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ အာစိဏ္ဏာ တဿ တဿ အတ္ထဿ ဝါစကဘာဝေန နိရုဠှာ ယာထာဝနိရုတ္တိ။ (အနုဋီ၊ ၂။၁၉၂)

-လျှင် ဖောက်လွဲဖောက်ပြန် ထိမ်းယိမ်းပျက်စီးခြင်း မရှိ ပကတိအတိုင်း တည်သော ဘာသာဟု ဆိုလိုပေသည်။

အခြားသောဘာသာတို့သည် ကာလတပါးသို့ရောက်လျှင် ကေန် ပြောင်းလဲပျက်စီးကြ၏၊ မာဂဓဘာသာကား နေရာအချို့၌ဖြစ်စေ၊ တခါတရံ၌ဖြစ်စေ ပြောဆိုသူတို့ အလွဲလွဲ အမှားမှား ရွတ်ဆိုသင်ယူခြင်းစသောအကြောင်းကြောင့် ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲ ပျက်စီးရာသော်လည်း နေရာ အားလုံး၌ဖြစ်စေ၊ အခါခပ်သိမ်းဖြစ်စေ ပြောင်းလဲခြင်း မရှိပေ[၁]။ အကြောင်းကား "ငရဲဘုံ၊ တိရစ္ဆာန်ဘုံ၊ ပြိတ္တာဘုံ၊ လူ့ပြည်[၂] နတ်ပြည်၊ ဗြဟ္မာ့ပြည်တို့၌ မာဂဓဘာသာကိုသာ အပြော များ၏"ဟု သမ္မောဟဝိနောဒနီ၌[၃] မိန့်ဆိုချက်အရ ကမ္ဘာပျက်သောအခါမှာပင် ကမ္ဘာပျက်ရာ တွင် မပါဝင်သော ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ သဘာဝအားဖြင့် တည်ရှိနိုင်သောကြောင့်တည်း။

ကမ္ဘာပျက်ရာတွင် မပါဝင်သော ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ သဘာဝအတိုင်း မဖောက်မပြန်တည်ရှိခဲ့သော ကြောင့်လည်း မာဂဓဘာသာသည် ကမ္ဘာဦးလူသားတို့၏ ဘာသာလည်း ဖြစ်ခဲ့ပေသည်။ ထင် ရှားစေဦးအံ့—ကမ္ဘာဦးလူသားတို့မှာ ဗြဟ္မာ့ပြည်မှ စုတေ၍ လူ့ပြည်သို့ ဥပပါတ် ပဋိသန္ဓေအား ဖြင့် ရောက်လာကြသူများဖြစ်ကြ၏။ ၎င်းတို့သည် ဗြဟ္မာ့ပြည်၌ရှိစဉ်က ဗြဟ္မာ့ပြည်တွင် အများသုံး မာဂဓဘာသာကို ပြောဆိုခဲ့ကြသူများ ဖြစ်၍ လူ့ပြည်၌ လူသားအဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်လာကြသောအခါ မာဂဓဘာသာကိုပင် ပြောဆိုကြပေလိမ့်မည်။ ထို့ကြောင့်ပင် မာဂဓဘာသာကို ပြောသူများ စာရင်း၌ ကမ္ဘာဦးလူသားတို့ကိုပါ ထည့်သွင်း၍ ကျမ်းဂန်တို့၌[၄] ပြဆိုခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ကမ္ဘာ ဦးလူသားတို့ မာဂဓဘာသာကိုပြောသည်ဟု သိရသဖြင့် မာဂဓဘာသာသည် ဘာသာတကာတို့၏ အရင်းဖြစ်သော မူလဘာသာလည်း ဖြစ်တော့သည်၊ သို့ဖြစ်၍လည်း မာဂဓဘာသာ ဝါ-ပါဠိ- ဘာသာကို မူလဘာသာဟု သုံးစွဲသည်ကိုလည်း တွေ့ရခြင်းဖြစ်ပေသည်[၅]။

၎င်းပြင် " မာဂဓဘာသာသည် သဘာဝနိရုတ္တိဖြစ်သည့်အလျောက် အခြား မည်သည့်စကားသံ ကိုမျှ မကြားရသူသည် အလိုအလျောက် ကြံဖန်ပြောဆိုနိုင်ပါမူ မာဂဓဘာသာသို့ သက်ဝင်သော

၁။ သေသာ...အဋ္ဌာရသ ဘာသာ ပရိဝတ္တန္တိ၊ အယမေဝေကာ ယထာဘုစ္စဗြဟ္မဝေါဟာရ အရိယဝေါဟာရ- သင်္ခါတာ မာဂဓဘာသာ န ပရိဝတ္တတိ. (အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၃-၂)။ သေသာ ပရိဝတ္တန္တိ ကေနစိ ကာလန္တရေန အညထာ ဟောန္တိ ဝိနဿန္တိ စ။ မာဂဓာ ပန ကတ္ထစိ ကဒါစိ ပရိဝတ္တန္တီပိ န သဗ္ဗတ္ထ သဗ္ဗဒါ သဗ္ဗထာ စ ပရိ- ဝတ္တတိ၊ ကပ္ပဝိနာသေပိ တိဋ္ဌတိယေဝ။ (မူလဋီ၊ ၂။၁၉၂)။ မနုဿာနံ ဒုရုတ္တဟာကာဒိနာ ကတ္ထစိ ကဒါစိ ပရိဝတ္တန္တီပိ ဗြဟ္မလောကာဒီသု ယထာသဘာဝေနေဝ အဝဋ္ဌာနတော န သဗ္ဗတ္ထ သဗ္ဗဒါ သဗ္ဗထာ စ ပရိဝတ္တတိ။ (အနုဋီ၊ ၂။၁၉၄)

၂။ လူ့ပြည်၌ မာဂဓီဘာသာကို အပြောများ၏ ဆိုသည်မှာ ဒေသိယမာဂဓီဘာသာ(ဟိန္ဒီဘာသာ)ကို ရည်၍ ဆိုဟန်တူ၏၊ ထိုစကားကိုလည်း ဇမ္ဗူဒီပဟု ခေါ်သော ဗုဒ္ဓနိုင်ငံကို ရည်၍ ဆိုသည်ဟု ယူမှ ပစ္စက္ခ- ယုတ္တိ ရှိနိုင်မည်။ (မောင်၊ နိဘာ၊ နိဒါန်း—ဆ)

၃။ စာမျက်နှာ-၃၇၃။ ၄။ ရှုပသိဒ္ဓိ နှမ်ကျမ်း အစနှင့် ကာရိကာသဒ္ဒါငယ် ဂါထာနံပါတ်-၁၅၀။

၅။ ပရိဝတ္တေသိ သဗ္ဗာပိ၊ သီဟဠဋ္ဌကထာ တဒါ။

သဗ္ဗေသံ မူလဘာသာယ၊ မာဂဓာယ နိရုတ္တိယာ။ (မဟာဝံ၊ ၃၇။ ၂၄၄)။ ဤနိဒါန်း စာမျက်နှာ ၂-လည်း ပြန်ကြည့်ပါ။

စကားကိုသာ ပြောဆိုပေလိမ့်မည်[၁]" ဟု သမ္မောဟဝိနောဒနီ၌ မိန့်ဆိုလျက် ရှိ၏။ ၎င်း၌ ဆိုလိုသည်မှာ အနမတဂ္ဂသံသရာ ခရီး၌ မာဂဓဘာသာကို မရေမတွက်နိုင်အောင် ပြောကြားလေ့ကျက်ခဲ့ဘူးလှပြီဖြစ်၍ သံသရာခရီးသည်မှန်သမျှ မာဂဓဘာသာ ဗီဇမျိုးစေ့ ကိန်းလျက်ရှိကြရကား စကားပြောရန်အချိန်တန်၍ အခြားမည်သည့်ဘာသာစကားသံကိုမျှ မကြားဘူးသူဖြစ်ပါက အလိုအလျောက် သဘာဝနိရုတ္တိဗီဇမှ ထ၍ပေါက်လာသော မာဂဓဘာသာကိုပင် ပြောဆိုပေလိမ့်မည်ဟု ဆိုလိုရင်းဖြစ်ပေသည်။ ယင်းသို့ ပြောနိုင်သည်ဆိုသော်လည်း အဘယာရာမ ဆရာတော် မိန့်တော်မူသည်နှင့်အညီ ပြည့်စုံသော မာဂဓဘာသာ မဖြစ်ရာ၊ အနည်းငယ်မျှသော မာဂဓပျက်စကားသာ ဖြစ်တန်ရာသည်၊ ပြည့်စုံသော မာဂဓဘာသာကို လေ့လာသင်ကြားသူပင် တတ်နိုင်ခဲ့စွ၊ အလိုအလျောက် ဘယ်မှာတတ်နိုင်ပါအံ့နည်း[၂]။

ထို့ပြင်လည်း၊ ပါဠိဟုဆိုအပ်သော မာဂဓဘာသာသည် သဘာဝနိရုတ္တိဖြစ်၍ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်၏ အရာလည်း ဖြစ်၏။ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကိုရလျှင် မာဂဓဘာသာကို အလိုအလျောက် တတ်နိုင်သည့်နည်းတူ မာဂဓဘာသာ၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာခြင်းသည်လည်း ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို ရခြင်း၏ အကြောင်းတပါးဖြစ်လေသည်[၃]။

မာဂဓဘာသာသည် ဆိုခဲ့ပြီးသော ဂုဏ်တို့နှင့်သာ ပြည့်စုံသည်မဟုတ်သေး၊ သာသနာတော်၏ အသက်ဟုဆိုအပ်သော ဝိနည်းကံဆောင်ရာတို့၌လည်း လွန်စွာကျေးဇူးများပေသည်[၄]။ ထိုစကားမှန်၏၊ ရဟန်းခံခြင်း, သိမ်သမုတ်ခြင်း စသော သာသနာတော်၏ မူလဘူတဖြစ်သည့် သံဃာ့ကံတို့ကို အောင်မြင်ထမြောက်အောင် ဆောင်ရွက်ရာ၌ ဆိုင်ရာကမ္မဝါစာတို့သည် မပါလျှင် မပြီးသော အရာများဖြစ်ကြ၏၊ ၎င်းကမ္မဝါစာတို့ကို သိထိလ, ဓနိတ, ဝိမုတ္တ, နိဂ္ဂဟိတ ပီသအောင် ရွတ်ဖတ်နိုင်မှ ကံမြောက်၏၊ ယင်းသို့ ရွတ်ဖတ်နိုင်ရန်မှာလည်း မာဂဓပါဠိဘာသာဆိုင်ရာ ရွတ်ဖတ်နည်းဖြစ်သည့် သိထိလ, ဓနိတ စသော ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိဆယ်ပါးကို ကျွမ်းကျင်ရပေမည်။ ယင်းသို့ ကျွမ်းကျင်မှသာ ကမ္မဝါစာကို မပျက်မစီးစေပဲ ကံအထမြောက်အောင် ရွတ်ဖတ်နိုင်မည် ဖြစ်ပေသည်[၅]။ မာဂဓဘာသာကို မတတ်လျှင်ကား ကမ္မဝါစာတို့ကို အောင်မြင်ထမြောက်အောင် ရွတ်ဖတ်နိုင်မည်

၁။ ယောပိ အာဒိမကပ္ပေ မဟာရဇ္ဇေ နိဗ္ဗတ္တော၊ တတ္ထ အညော ကထေန္တော နာမ နတ္ထိ၊ သောပိ အတ္တနော ဓမ္မတာယ ဧတံ သမုဋ္ဌာပေန္တော မာဂဓဘာသမေဝ ဘာသိဿတိ။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၁)။ ဤ၌ 'ဘာသတိ' ဟု ကောန်အားဖြင့် မဆိုပဲ 'ဘာသိဿတိ' ဟု အနာဂတ် ဝိဘတ်ဖြင့် ဆိုအားသည်ကိုလည်း သတိပြုသင့်၏။

၂။ မောဂ်၊ နိသျ၊ နိဒါန်း —၈။

၃။ ပုဗ္ဗယောဂေါ ဗာဟုသစ္စံ၊ ဒေသဘာသာ စ အာဂမော ။ပ။ ပဋိသမ္ဘိဒပ္ပတ္တိယာ။ .... ဒေသဘာသာ နာမ ကေသတတေဝါဟာရကုသလတာ၊ ဝိသေသေန ပန မာဂဓိကေ ကောသလ္လံ။ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၇)။ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏလာဘီ ပုဂ္ဂလော အသိက္ခန္တောပိ မာဂဓဘာသံ ဇာနာတိ။ အညံ ဘာသံ သိက္ခန္တောဝ ဇာနာတိ၊ နာသိက္ခန္တော။ (ဘောဓိစိန္တာဘိဓာနဟောင်း၊ ၅-ဂါထာအဖွင့်)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၁-လည်း ကြည့်။

၄။ သာသနဿာယုဘာဝရုဠှာ၊ မာဂဓောဝိဓ ဝေယုတော။
သော ဟာနုဿဝန် ပဋိ-သမ္ဘိဒါယ စ ပစ္စယော။ (ဘောစိန္တ ၁၅)
သော ဟိ မာဂဓော သဒ္ဒေါ ကမ္မဝါစာနုဿဝနာဒ္ဒီ ယောဂတိ ပဋိသမ္ဘိဒါယ ပစ္စယော စ။ ၎င်း၊ ဒီပနီ။

၅။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၄၇-က-ကြည့်။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၉-လည်းကြည့်။

မဟုတ်ပေ။ ယင်းသို့ဖြစ်၍ မာဂဓဘာသာသည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသာသနာတော် အစွန်းရှည်စွာ တည်တံ့ရေး၌ အလွန် အရေးပါ အရာရောက်သော ဘာသာထူး ဘာသာမြတ် ဖြစ်လေတော့သည်။

ဘုရားရှင်သည် မာဂဓဘာသာဖြင့် ဒေသနာစမ္မက်ကို ဟောမြွက်တော်မူသည်ဟု ဆိုခဲ့၏၊ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် မာဂဓဘာသာစကားမတတ်သူ ဝေနေယျတရားနာသူတို့မှာ တရားတော်ကို မည်သို့ နားလည်နိုင်ပါသနည်း ဟူသော ပြဿနာသည် ပေါ်ထွက်လာ၏၊ အဖြေကား—ဘုရားရှင်သည် မာဂဓဘာသာဖြင့်ပင် တရားတော်တို့ကို ဟောကြားတော်မူသည်မှာ အမှန်ပင်၊ ထိုသို့ ဘုရားရှင်က မာဂဓဘာသာဖြင့် ဟောကြားသော်လည်း တရားနာယူသူ ဓမ္မပဋိဂ္ဂါဟကပုဂ္ဂိုလ်တို့ကမူကား မိမိတို့ သက်ဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာဖြင့်ပင် နားလည်ကြလေသည်။ ဥပမာ—ဒမိဠလူမျိုးတို့ကလည်း ဒမိဠဘာသာစကားဖြင့် ဟောကြားနေသည်ဟုထင်၍ အန္ဓကလူမျိုးတို့ကသည်း အန္ဓကဘာသာဖြင့်ပင် ဟောညွှန်ပြသ ဆုံးမနေသည်ဟု ထင်လေသည်၊ ယင်းသို့ ထင်မြင်ခြင်းသည်ပင် အစိန္တေယျ ဂုဏ်တော်လေးပါးတို့တွင် ဝါစာအစိန္တေယျ ဂုဏ်တော်ဟူသော ဘုရားရှင်၏ အာနုဘော်ပင် ဖြစ်လေသည်[၁]။

အဋ္ဌကထာ, ဋီကာတို့၌ မာဂဓဘာသာဟုခေါ်သော ပါဠိဘာသာကိုပင် ရူပသိဒ္ဓိ စသော ကျမ်းတို့၌ မာဂဓီဘာသာဟု ခေါ်ဝေါ်သည်ကို တွေ့ရသည်၊ အဘယာရာမဆရာတော်လည်း မောဂ္ဂလ္လာန်နိသျှနိဒါန်း၌ မာဂဓီဘာသာဟုပင် သုံးစွဲရေးသားတော်မူသည်ကို တွေ့ရသည်၊ သို့ ခေါ်ဝေါ်ရေးသားကြသော်လည်း မာဂဓဘာသာသည် ပြာကြိုဋ်ဘာသာတို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော မာဂဓီဘာသာကား မဟုတ်ပေ။

ထိုစကားကို ချဲ့ဦးအံ့၊ ပြာကြိုဋ်ဘာသာတို့တွင်[၂] "မာဂဓီ" ခေါ်သော ဘာသာတခုလည်း အပါအဝင်ဖြစ်၏၊ ၎င်းဘာသာ၏ ဖြစ်ပေါ်ရာဒေသ သို့မဟုတ် ၎င်းဘာသာကို သုံးစွဲရာဒေသကား (မာဂဓီဟူသော ယင်းအမည်ကိုထောက်၍) မဂဓတိုင်းပင် ဖြစ်ပေသည်[၃]။ ဤမာဂဓီဘာသာကို အသောကမင်းကြီး၏ နိုင်ငံတော်မြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ပိုင်းရှိ ခါလသီ, မီရတ္ထ, လောရိယာ, သဟသာရာမ, ဗရာဗရ, ရာမဂဍ္ဍ, ဓောလိနှင့် ဇောဂဍ စသောဌာနတို့တွင် တည်ရှိသော အသောကကျောက်စာ

၁။ ဧကော စ ဘဂဝတော ဓမ္မဒေသနာဃောသော ဧကသ္မိံ ခဏေ ပဝတ္တမာနော နာနာဘာသာနံ သတ္တာနံ အတ္တနော ဘာသာဝသေန အပုစ္ဆံ အစိရံ ဂဟဏူပဂေါ ဟုတွာ အတ္ထာဓိဂမာယ ဟောတိ။ အစိန္တေယျော ဟိ ဗုဒ္ဓါနံ ဗုဒ္ဓါနုဘာဝေါတိ သဗ္ဗသတ္တာနံ သကသကဘာသာနုရူပတော သောတပထမာဂစ္ဆတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၁၉-၂၀)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄-စသည်တို့လည်းကြည့်။ တနည်းလည်း—ဘုရားရှင်သည် လူသားမန်တို့ စကားတခွန်းပြောချိန်တွင် ၁၂-ခွန်းပင် ပြောဆိုနိုင်အောင် လျင်မြန်သော စကားတော်ရှိရကား မာဂဓမတတ်သော တရားနာသူတို့အတွက် ၎င်းတို့ နားလည်နိုင်မည့် ဘာသာများဖြင့် လျင်မြန်စွာ ပြန်ဆိုဟောကြားတော်မူသည်ဟုလည်း ယူဆနိုင်သည်၊ အကြောင်းကား ကုလသမဂ္ဂစသော အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ လူမျိုးစုံစည်းဝေးသည့် ဌာနတို့၌ မိန့်ခွန်းပြောသူ၏ (သတ်မှတ်ထားသော ဘာသာဘို့တွင် တခုခုသော) ဘာသာစကားကို အခြားဘာသာတခုသို့ ပြန်ဆိုပြောကြားပေးသူများရှိရာ ၎င်းတို့ပြန်ဆိုမှုသည် မူလပြောသူနှင့် တပြိုင်နက်တည်း ပြောနေသည်ထင်ရလောက်အောင် လျင်မြန်သည်ကို တွေ့ရသောကြောင့်တည်း။ ၎င်းတို့ပင် ဤမျှ စွမ်းဆောင်နိုင်လျှင် အစိန္တေယျ ဂုဏ်တော်အခင် သဗ္ဗညုတဉာဏ်တော်ရှင် အဖို့မှာကား ဆိုဖွယ်ရာ မရှိပြီ။

၂။ ပါကတ, သောရသေနီ, မာဂဓီ, အဒ္ဓမာဂဓီ, ပေသာစီ, စူလိကာပေသာစီ, အပဗ္ဘံသတို့ကား ပြာကြိုဋ်ဘာသာမျိုးတို့တည်း။

၃။ မဂဓေသု ဘဝံ တံ၊ မာဂဓီ သမ္ဘဝေ ဟောတေ။ (ဆဋ္ဌာသာစန္ဒိကာ၊ ၃-၄)

များပေါ် တွင်တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ ထိုနောက် နာဋကျ(ပြဇာတ်)ကျမ်းတို့တွင်အသုံးပြုသော ပြာကိုဋ်ဘာသာတို့တွင်လည်း မာဂဓီဘာသာပါရှိသည်ကို တွေ့ရှိရပြန်သည်။ မာဂဓီဘာသာကို အစောဆုံး အသုံးပြုသောကျမ်းကား အရှင်အဿဃောသ၏ နာဋကကျမ်းပင် ဖြစ်လေသည်၊ ၎င်း၏ နောက်တွင်ကား ဘာသ, ကာလိဒါသ စသော ဆရာကြီးတို့၏ နာဋကတို့၌၎င်း, မစ္ဆကဋိကာခေါ် နာဋက၌၎င်း, အခြား နာဋကကျမ်းများ၌၎င်း မာဂဓီဘာသာကို သုံးစွဲသည်ကို တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။

၎င်းပြင် ဝရရုစိဆရာ၏ ပါကတပ္ပကာသကျမ်း, စဏ္ဍဆရာ၏ ပါကတလက္ခဏကျမ်း, ဟေမစန္ဒြဆရာ၏ သိဒ္ဓဟေမစန္ဒြကျမ်း (အဌမပိုင်း), ကြမဒီသွရဆရာ၏ သံခိတ္တသာရကျမ်း, လက္ခမိဓရဆရာ၏ ဆဋ္ဌာသာစန္ဒြိကာကျမ်း, မာကဏ္ဍေယဆရာ၏ ပါကတသဗ္ဗသ္သကျမ်း, သိံဟရာဇဆရာ၏ ပါကတရူပါဝတာရကျမ်းစသော ပြာကိုဋ်ဘာသာကို အပြည့်အစုံပြသော သဒ္ဒါကျမ်းတို့တွင်လည်း မာဂဓီဘာသာကို တသီးတခြား ပြဆိုလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

နာဋျသတ္ထရကျမ်းပြု ဘရတမုနိ၏ ပညတ်ချက်အရ ၌ မာဂဓီဘာသာကို နာဋကကျမ်းတို့တွင် ဘုရင်၏ နန်းတွင်းသူ နန်းတွင်းသားများ, တွင်းတူးသမားများ, အရက်ဆိုင်ပိုင်ရှင်များ, မြင်းထိန်းများ, လှမ်းခန်းသို့ရောက်နေသော ဇာတ်ဆောင်များနှင့် ကိုယ်ရံတော်များအတွက် အသုံးပြုရလေသည်[၁]။ ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်တို့ပြောသော စကားများကို သက္ကတဘာသာဖြင့်မရေးပဲ မာဂဓီဘာသာဖြင့် ရေးရလေသည်။ မာကဏ္ဍေယ၏ ပါကတသဗ္ဗသ္သ၌မူကား အထက်ပါတို့သာမက ရက္ခိုက်များ, ဘိက္ခုများ, အထီးကျန်သူများနှင့် အစေခံ စသူတို့အတွက်လည်း မာဂဓီဘာသာကိုပင် အသုံးပြုရမည်ဟု ဆိုလေသည်[၂]။ ဆဋ္ဌာသာစန္ဒြိကာ၌လည်း အလားတူပင် တံငါသည် အလွန်ယုတ်နိမ့်သူတို့အတွက် မာဂဓီကိုသုံးရန် ညွှန်ကြားသည်ကို တွေ့ရပေသည်[၃]။

ယင်းသို့ အောက်တန်းစားတို့ အတွက်သာ မာဂဓီကိုအသုံးပြုရန် ဘရတမုနိစသော ရှေးသက္ကတပညာရှိကြီးတို့သတ်မှတ်ညွှန်ကြားခဲ့ကြရကား မာဂဓီဘာသာသည် အောက်တန်းစားတို့၏ ဘာသာစကားသာ ဖြစ်လေတော့သည်၊ ထို့ကြောင့်လည်း သရဿတီကဏ္ဌာဘရဏ စသော ကျမ်းတို့၌—

“ဒေဝါဒီ သက္ကတံ ပါဟု၊ ပါကတံ ကိန္နရာဒယော။
ပေသာစာဒီ ပိသာစာဒီ၊ မာဂဓံ ဟီနဇာတယော[၄]”

ဟု မာဂဓီဘာသာကို အောက်တန်းချ၍ မိန့်ဆိုခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

ဤသို့ သက္ကတကျမ်းဆရာတို့ အောက်တန်းချ၍ မိန့်ဆိုခဲ့ခြင်း ခံရသော မာဂဓီဘာသာကား ယခုအခါ ပါဠိဘာသာဟု ခေါ်အပ်သည့် မာဂဓဘာသာ မဟုတ်နိုင်ပေ။

၁။ မာဂဓီ တု နိရုတ္တာနံ၊ အန္တေပုရနိဝါသိနံ။ (၁၇၊ ၅၀။)။ သုရင်္ဂါနုဘာဝီနံ၊ သောဏ္ဍိကာဗျရက္ခိတိနံ။ ဗျသနေ နာယကာနံ စ၊ အတ္တရက္ခာသု မာဂဓီ။ (၁၇၊ ၅၆။)

၂။ ရက္ခသဘိက္ခုကပဏကစေဋ္ဌာဒျာ မာဂဓီ အာသဟု။

၃။ ဓီဝရာဒျတိနိစေသု မာဂဓီ ဝိနိယုဇ္ဇတေ။ (ဆဋ္ဌာသာစန္ဒြိကာ၊ နှ၁၅)

၄။ ဒုတိယ ပရိစ္ဆေဒ၊ ၉ဂါထာ။

ယင်း မာဂဓီဘာသာကား သုတိ (နားကြား) အားဖြင့်ရင်း, လိပိ (အရေးအသား) အားဖြင့်ရင်း ပါဠိဘာသာနှင့် မတူထူးခြား ကွဲပြားသည့်ပြင် သဒ္ဒါအစီအရင်တို့၌လည်း တခုနှင့်တခု ကွာခြားလေသည်။ အောက်ပါနိုင်းယှဉ်ချက်ကို[၁] ကြည့်ပါ။

မာဂဓီ (ကဝိသမယာဂတ)	ပါဠိ
ဧဒမာနုရမ်ရဘာလကေ,	သတံ မာနုသမံသဘာရကော,
ကုမ္ဘရုဟဂ္ဂ ဝရှါဟိ ရဉ္ဇိဒေ၊	ကုမ္ဘသဟဿံ ဝဿာဟိ သဥ္ဆိတံ၊
အဏိရံ စ ပိအာမိ ဧဝါဏိဒေ,	အနိသံ စ ပိဝါမိ သောဏိတံ,
ဝလိစ္စဒံ ရမလေ ဟုဝီအဒိ။	ဝဿသတံ သမရော ဘဝိဿတိ။

မာဂဓီ (အသောကလေခါ)	ပါဠိ
ပိယဒသိ လာဇာ မာဂဓံ သံဃံ	ပိယဒဿီ ရာဇာ မာဂဓံ သံဃံ
အဘိဝါဒေတူနံ အာဟာ	အဘိဝါဒေတွာန အာဟ
အပါဗာဓတံ စ ဖာသုဝိဟာရတံ စာ။	အပ္ပါဗာဓတံ စ ဖာသုဝိဟာရတံ စ။

အထက်ပါ နှိုင်းယှဉ်ချက်ကို ကြည့်လျှင် အောက်ပါ ထူးခြားချက်များကို တွေ့ရပေမည်။

ပါဠိ၌	သ	သည်	မာဂဓီ၌	ၐ	ဖြစ်သည်။
	တ	။	။	ဒ	။
	န	။	။	ဏ	။
	ရ	။	။	လ	။
	ဝ	။	။	ရင်း ဝ ဖျည်းပျောက်သည်။	
	ဿ (ပုလ္လိင်-ပဌမာ ဧကဝုစ်)			ဧ	ဖြစ်သည်[၂]။

၁။ ဤနှိုင်းယှဉ်ချက်ကို မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿနဒါန်းမှ ယူသည်၊ ဤမျှဖြင့် တင်းတိမ်ခြင်းမရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် အသောကကျောက်စာတို့ကိုရင်း, ကုမာရပါလစရိတ, မတ္တိကာသကဋိကာ စသော မြန်မာကြို့ကာဗျ,နာဋကကျမ်းတို့ကိုရင်း, မြခဲ့ပြီး မြန်ကြို့သဒ္ဒါကျမ်းတို့ကိုရင်း ရှာဖွေကြည့်ရှုလေ့လာကြရာ၏။

၂။ ပဌမာ ဧကဝုစ်၏ ဧ-အပြုကို ပါဠိတော်၌လည်း အနည်းအကျဉ်းတွေ့ရသည်။ သုခေ ဒုက္ခေ ဓီဝေ သတ္တမေ။ (ဒီ၊၁။၅၃။မ၊၂။၁၈၅)။ နတ္ထိ အတ္တကာရေ နတ္ထိ ပရကာရေ နတ္ထိ ပုရိသကာရေ။ (ဒီ၊၁။၅၀)။ ယေ အဝိတက္ကေ အဝိစာရေ၊ သေ ပဏီတတရေ။ (ဒီ၊၂။၂၂၂)။ဝနပ္ပဂုမ္ဗေ ယထ ဖုဿိတဂ္ဂေ။ (ခုဒ္ဒက။၇။သုတ္တနိ။၁၁၄)။ (ရင်းမှတ်၌လည်းကြည့်)။ ဘောဂဝတိ နာမ မန္ဒိရေ၊ ဝါသာ ဟိရညဝတိယံ ဝုစ္စတိ။ နဂရေ နိမ္မိတေ ကဉ္စနမယေ၊ မဏ္ဍလသာ ဥရဂဿ နိဋ္ဌိတံ။ (ဇာ၊၂။၂၇၈)။ န ယောဓံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ (ကထာဝတ္ထု။၁-စသည်)။ ယေ လောကာမိသသံယောဇနေ၊ သေ ပတုဓွေ။ ...ယေ အာဒေနဥ္ဇသံယောဇနေ၊ သေ ဘိန္ဒေ။ ...ယေ အာကိဉ္စညာယတနသံယောဇနေ၊ သေ ဝဋ္ဋေ။ ...ယေ နေဝသညာနာသညာယတနသံယောဇနေ၊ သေ ဥဋ္ဌိန္နမူလေ တာလာဝတ္ထုကတေ...။ (မ၊၃။၄၂၃)

အမြွက်မျှ ထုတ်ပြအပ်သော အထက်ပါထူးခြားချက်တို့ကို ကြည့်ခြင်းအားဖြင့်ပင် ပါဠိဘာသာနှင့် မာဂဓီဘာသာတို့ ကွာခြားပုံကို သိနိုင်လောက်ပေပြီ၊ ဤသို့လျှင် အသံအားဖြင့်၎င်း၊ အရေးအသားအားဖြင့်၎င်း၊ သဒ္ဒါအစီအရင်အားဖြင့်၎င်း ကွဲပြား ခြားနားသောကြောင့် ဤမာဂဓီဘာသာကို မာဂဓဘာသာခေါ် ပါဠိဘာသာနှင့် ရောထွေးမသွားစေသင့်ပေ[၁]။

မာဂဓီဘာသာလောက် ပါဠိဘာသာနှင့် အလှမ်းမဝေးသော ပြာကြိုဋ်ဘာသာတို့လည်း ရှိကြ၏၊ ၎င်းတို့တွင်လည်း ပေသာစီဘာသာသည် အခြားပြာကြိုဋ်ဘာသာတို့ထက် ပါဠိဘာသာနှင့် ပို၍နီးစပ်သည်ကို တွေ့ရှိရသည်၊ အချို့ပုဒ်တို့တွင် ပါဠိဘာသာနှင့် ထပ်တူထပ်မျှ တူညီသည်ကိုပင် တွေ့ရှိရပေသည်၊ အောက်ပါ နှိုင်းယှဉ်ချက်ကို ကြည့်ပါ။

ပါဠိ	ပေသာစီ	သောရသေနီ	မာဂဓီ
လောက	လောက	လောအ	လောအ
နဂ	နဂ	ဏအ	ဏအ
သခီ	သခီ	သဟီ	ၐဟီ
ရဇတ	ရဇတ	ရအဒ	လအဒ
ကတ	ကတ	ကဒ	ကဍ
ကရ	ကရ	ကရ	ကလ
ဝသ	ဝသ	ဝသ	ဝၐ
မေဃ	မေဃ	မေဃ	မေဟ
သာရသ	သာရသ	သာရသ	ၐါလၐ
ဝစန	ဝစန	ဝအဏ	ဝအဏ
ပဉှ	ပဉှ	ပဉှ	ပညှ
အတ္ထ	အတ္ထ	အတ္ထ	အသ္တ
ဩ(ပုလ္လိင်-ပဌမာ)	ဩ	ဩ	ဧ

၎င်းပြင် ပါဠိဘာသာနှင့် အလွန်နီးစပ်သော အရေးအသားကို ဂူဂျရတ်နယ်၌ ရှိသော ဂိရိနာရ် အသောကကျောက်စာတွင် တွေ့ရှိရသည်၊ နီးစပ်ပုံကို ဖတ်ရှု လေ့လာနိုင်ရန် ၎င်းကျောက်စာမှ စာတမ်းအချို့ကို အောက်တွင် ဖော်ပြလိုက်ပေသည်။

ဣယံ ဓံမလိပီ ဒေဝါနံ ပြိယေန ပြိယဒသိနာ ရာညာ လေခါပိတာ၊ ဣဓ န ကိံစိ ဇီဝံ အာရဘိတ္ပာ ပြဇူဟိတဗ္ပံ၊ န စ သမာဇော ကတဗျော၊ ဗဟုကံ ဟိ ဒေါသံ သမာဇမှိ ပသတိ ဒေဝါနံ ပြိယော ပြိယဒသိ ရာဇာ၊ အသ္တိပိတု ဧကစာ သမာဇာ သာဓုမတာ

၁။ သို့ရာတွင် ပါဠိတော်တို့၌ မာဂဓီဆန်သော အသုံးအနှုန်းအချို့ကိုကား တွေ့နိုင်သည်၊ ၎င်းတို့မှာ အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သော ပဌမာသိဝိဘတ်၏ ဧ-အပြုသည်တို့ပင် ဖြစ်သည်။

ဒေဝါနံ ပြိယသ ပြိယဒသိနော ရာညော၊ ဟေဝံ အာဟ ဒေဝါနံ ပြိယသ ပြိယဒသိနော ရာညော အနုဒိဝသံ ဗဟူနိ ပြာဏသတသဟဿာနိ အာရဘိသု သူပါထာယ၊ သေ အဇ ယဒါ အယံ ဓံမလိပိ လိခိတာ တီ ဧဝ ပြာဏာ အာရဘာရေ သူပါထာယ—ဒွေ မောရာ, ဧကော မဂေါ၊ သောပိ မဂေါ န ဓုဝေါ၊ ဧတေပိ တြိ ပြာဏာ ပဆာ န အာရဘိသရေ။

ဂျိန်းဝါဒီတို့ ဘုရားသုံးဘာသာအဖြစ် လက်ခံအသုံးပြုသော အဒ္ဓမာဂဓီ ဘာသာသည်လည်း ပါဠိဘာသာနှင့် နီးစပ်သည်ပင်၊ အောက်ပါ အာစာရင်္ဂသုတ်မှ ထုတ်နုတ်ချက်ကို ကြည့်ပါ။

အဒ္ဓမာဂဓီ

သုယံ မေ အာဝုသံ တေဏ
ဘဂဝယာ ဧဝံ အက္ခာယံ၊ ဣဟ်
ဧဂေသိံ နော သန္နာ ဘဝတိ၊ ဇံ
ဧဂေသိံ နော နာတံ ဘဝတိ၊
တံ ဇဟာ—"ကေ အဟံ အာသီ?
ကေ ဝါ ဣအော စုဧ ပေစ္စာ
ဘဝိဿာမိ?"

… … … … …

တထာ ဝိမုက္ကဿ ပရိန္နစာရိဏော၊
ဓိတိမတော ဒုက္ခခမဿ ဘိက္ခုဏော။
ဝိသုဇ္ဈတီ ဇံသိ မလံ ပုရေ ကဍံ၊
သမီရိယံ ရုပ္ပမလံဝ ဇောတိဏာ။

ပါဠိ

သုတံ မေ အာဝုသော တေန
ဘဂဝတာ ဧဝံ အက္ခာတံ၊ ဣဟ
ဧကေသံ နော သညာ ဘဝတိ၊ ဇံ
ဧကေသံ နော ဉာတံ ဘဝတိ၊
တံ ယထာ "ကော အဟံ အာသိံ?
ကော ဝါ ဣတော စုတော ပေစ္စ
ဘဝိဿာမိ?"

… … … … …

တထာ ဝိမုတ္တဿ ပရိညာစာရိနော၊
ဓိတိမတော ဒုက္ခခမဿ ဘိက္ခုနော။
ဝိသုဇ္ဈတိ ယသ္မိံ မလံ ပုရေ ကတံ၊
သမီရိတံ ရုပ္ပမလံဝ ဇောတိနာ။

ပါဠိဘာသာနှင့် သက္ကတဘာသာ

ပါဠိဘာသာသည် ပြာကြိုဋ်ဘာသာတို့နှင့် တစိတ်တဒေသ တူညီမှုရှိသကဲ့သို့ သက္ကတဘာသာနှင့်လည်း တူညီမှုများ ရှိလေသည်။ သက္ကတဘာသာသည် ဝေဒိကသက္ကတ,[၁] နဝီန(နိမ္မိတ)-သက္ကတ[၂] ဟု ၂-မျိုးရှိရာ ဝေဒိကသက္ကတဟူသည် ဣရု, ယဇု, သာမ, အထဗ္ဗဏ ဟူသော ဝေဒ ၄-ကျမ်းနှင့် ၎င်းတို့၏ အခြံအရံကျမ်းများ၌ အသုံးပြုသည့် ရှေးဟောင်းသက္ကတဘာသာ ဖြစ်သည်၊ နဝီနသက္ကတဟူသည် ဣတိဟာသကျမ်း, ပုရာဏ်ကျမ်း, ကာဗျကျမ်း, နာဋကကျမ်း စသည်တို့၌ တွေ့ရသော နောက်ပေါ် သက္ကတဘာသာ ဖြစ်သည်၊ ယင်း နောက်ပေါ် ဖြစ်သော ဘာသာကိုပင် မြန်မာပြည်၌ သက္ကတဘာသာဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

၎င်းသက္ကတဘာသာ ၂-မျိုးတို့တွင် ဝေဒိကသက္ကတသည် မူလ အရင်းအမြစ် ဖြစ်ပြီး နဝီနသက္ကတမှာ ၎င်းဝေဒိကသက္ကတမှ ဆင်းသက်ရွေ့လျား ပေါက်ပွါးလာသော ဘာသာဖြစ်ပေသည်၊ ယင်း ဘာသာ ၂-မျိုးလုံးသည်ပင် ဗြာဟ္မဏ (ဟိန္ဒူ) သာသနာဝင်တို့အဖို့ ထူးမြတ်သော ဘာသာဖြစ်ပေသည်၊ သို့သော် ရှေးဟောင်းဖြစ်သော ဝေဒိကသက္ကတကိုကား နဝီနသက္ကတထက် ပို၍ အလေးပြုကြလေသည်။

၁။ Vedic Sanskrit

၂။ Classical Sanskrit

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

ဝေဒိကသက္ကတသည် နဝီနသက္ကတထက် ရှေးကျသည်နှင့်အမျှ ယင်းထက် ပို၍လည်း ခက်လေသည်၊ နဝီနသက္ကတကိုသာ တတ်သူသည် ဣရုဝေဒ-စသော ဝေဒကျမ်းတို့သို့ သက်ဝင်ခြင်းငှါ မလွယ်ကူပေ။ ထို့ကြောင့်လည်း ပါဏိနိ, သိဒ္ဓန္တကောမုဒီစသော သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ ဝေဒိကသက္ကတဆိုင်ရာ သဒ္ဒါအစီအရင်တို့ကို သီးခြားပြသထားသည်ကို တွေ့ရှိရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ထိုနှစ်မျိုးသော သက္ကတတို့မှာပင် ပါဠိဘာသာနှင့် နီးစပ် တူညီသော အချက် အများအပြားပင် တွေ့ရှိရသည်၊ အထူးသဖြင့် ပုဒ်နေ ပါဠိထားတို့၌ လုံးဝတူညီသောပုဒ်များနှင့် လုံးဝမတူသော်လည်း မှန်းဆသိနိုင်လောက်သောပုဒ်များ အမြောက်အမြားပင် တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ အနည်းငယ် ထုတ်ပြရလျှင်— ဂမ္ဘီရ, ဇီဝိတ, သူကရ, မဓု, သုခ, သဘာ, ဂါထာ, မုခ စသောပုဒ်တို့သည် ပါဠိ, သက္ကတ နှစ်ဌာနလုံး၌ပင် လုံးဝတူညီသော ပုဒ်များဖြစ်၍ ဇျောတိ, ဒုးခ, မုက္တ, မုဒ္ဂရ, ယၐ္ဋိ, ဥတ္ထိတ, ဟၖဒယ စသောပုဒ်တို့ကား မှန်းဆသိနိုင်လောက်သော ပုဒ်များပင် ဖြစ်ပေသည်။ အောက်ပါ မေဃဒူတကာဗျမှ ဂါထာတပုဒ်နှင့် ဣရုဝေဒမှ ဂါထာတပုဒ်ကို ကြည့်လျှင်လည်း ပါဠိနှင့် သက္ကတတို့ နီးစပ်ပုံကို ရိပ်စားနိုင်ပေလိမ့်မည်။

သက္ကတ (နဝီန)

အာလောကေ တေ နိပတတိ ပုရာ သာ ဗလိဗျာကုလာ ဝါ၊
မတ္သာဒၖၑျံ ဝိရဟတနု ဝါ ဘာဝဂမျံ လိခန္တီ။
ပၖစ္ဆန္တီ ဝါ မဓုရဝစနာံ သာရိကာံ ပဉ္ဇရသ္ထာံ၊
'ကစ္စိဒ္ဘတ္တုး သ္မရသိ ရသိကေ တွံ ဟိ တသျ ပြိယေ'တိ။ (ဥတ္တရမေဃ၊ ၂၅)။

ပါဠိပြန်

အာလောကေ တေ နိပတတိ ပုရာ သာ ဗလိဗျာကုလာ ဝါ၊
မသာဒိသံ ဝိရဟတနု ဝါ ဘာဝဂမ္မံ လိခန္တီ။
ပုစ္ဆန္တီ ဝါ မဓုရဝစနံ သာရိကံ ပဉ္ဇရတ္ထံ၊
'ကစ္စိ ဘတ္တု၊ သရသိ ရသိကေ တွံ ဟိ တဿ ပိယာ'တိ။

သက္ကတ (ဝေဒိက)

ယာဘိး သောမော မောဒတေ ဟၖၐျတေ စ၊
ကလျာဏီဘိရ် ယုဝတီဘိရ် န မရ္တး။
တာ အဓ္ဝရျော အပေါ အစ္ဆာ ပရေဟိ၊
ယဒ် အာသိဉ္စာ ဩၐဓီဘိး ပုနီတာတ်။ (ရိဂ်၊၁၀၊၃၀၊၅)။

ပါဠိပြန်

ယာဘိ သောမော မောဒတေ ဟသတေ စ၊
ကလျာဏီဘိ ယုဝတီဘိ န မစ္စော။
တာ အဒ္ဒရ အာပေါ အစ္ဆာ ပရေဟိ၊
ယံ အာသိဉ္စ ဩသဓီဘိ ပုနာဟိ။

၎င်းပြင် ဝေဒီကသက္ကတဘာသာတွင် နဝီနသက္ကတနှင့်မတူပဲ ပါဠိဘာသာနှင့် တူညီနေသည့် အချက်များစွာရှိသည်ကိုလည်း လေ့လာတွေ့ရှိရပေသည်။ ယင်း တူညီချက်တို့တွင် အနည်းငယ်ကို ထုတ်ပြရသော်

ဝေဒီကသက္ကတတွင် သတ္တမီ (နာမ်) ဝိဘတ်ဖြင့် သုံးစွဲရမည့် နေရာ၌ ဆဋ္ဌီဝိဘတ်ဖြင့် သုံးစွဲခြင်း စသော ဝိဘတ္တိဝိပလ္လာသများ, ကေဝုစ်ကြိယာဖြင့် သုံးစွဲရမည့်နေရာ၌ ဗဟုဝုစ်ကြိယာဖြင့် သုံးစွဲခြင်း စသော ဝစနဝိပလ္လာသများ, အတိတ်ကာလဖြင့် သုံးစွဲရမည့် နေရာ၌ ပစ္စုပ္ပန်ကာလဖြင့် သုံးစွဲခြင်း စသော ကာလဝိပလ္လာသများနှင့် ဝဏ္ဏတပါးကို အခြားဝဏ္ဏတပါး ပြုခြင်းစသော ဝဏ္ဏဝိပလ္လာသများနှင့် တကွ လိင်္ဂဝိပလ္လာသ စသည့် ဗျတ္တယတို့ကို တွေ့ရှိရသည် ပါဠိဘာသာ၌လည်း ထိုနည်းအတူပင် ဤ ဝိပလ္လာသများကို တွေ့ရှိရပေသည်။ နဝီနသက္ကတ ဘာသာ၌ကား ဤ ဝိပလ္လာသမျိုးကို တားမြစ်လိုရှိပင် သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းများ ပေါ်ထွက်လာသည် ဖြစ်ရကား ဤသို့သော ဝိပလ္လာသမျိုးကို မတွေ့ရပေ။

နာမ်ပုဒ်တို့၏ အဆုံး၌ 'ဂတာ သေ, မေ့ာ သေ' စသည်တို့ကဲ့သို့ သေ-အက္ခရာ ဆုံးသော ပုံစံများ, 'ဒေဝေဘိ' စသော တတိယာဗဟုဝုစ်ပုံစံများ, 'ပတိနာ' စသော တတိယာကေဝုစ်ပုံစံများကိုလည်း ဝေဒီကသက္ကတနှင့် ပါဠိဘာသာတို့၌ တူညီစွာ တွေ့ရ၍ နဝီနသက္ကတ၌ကား ယင်းပုံစံမျိုးကို မတွေ့ရပေ။

၎င်းပြင် ပါဠိဘာသာ၌ စတုတ္ထီဝိဘတ်နှင့် ဆဋ္ဌီဝိဘတ်တို့ဝယ် ရုပ် အတူတူရှိသကဲ့သို့ ဝေဒီကသက္ကတ၌လည်း စတုတ္ထီအရာ၌ ဆဋ္ဌီ, ဆဋ္ဌီအရာ၌ စတုတ္ထီဝိဘတ်ကို သုံးသော အရာများရှိရကား[၂] စတုတ္ထီရုပ်နှင့် ဆဋ္ဌီရုပ်တို့ တခုနှင့်တခု တူညီကြသည်ကိုလည်း အတော်များများ တွေ့ရပေသည်။ နဝီနသက္ကတ၌ကား စတုတ္ထီရုပ်နှင့် ဆဋ္ဌီရုပ်တို့မှာ တခုနှင့်တခု အလွန်ပင် ကွာခြားကြလေသည်။

အာချာတ်ပုဒ်တို့၌လည်း ဂစ္ဆတေ, ဒဒါတိ, မရတိ, ဟနတိ စသော ရုပ်တို့ကို ဝေဒီကသက္ကတနှင့် ပါဠိဘာသာတို့မှာသာ တွေ့ရပြီး နဝီနသက္ကတ၌ကား ၎င်းရုပ်မျိုးကို လုံးဝ မတွေ့ရပေ။

ဤသို့ စသည်ဖြင့် နဝီနသက္ကတနှင့် မတူပဲ ဝေဒီကသက္ကတနှင့်သာ ရုပ် အစီအရင် တူသော အချက်များစွာတို့ ပါဠိဘာသာမှာ ရှိလေသည်၊ ဤအချက်ကပင်လျှင် ပါဠိဘာသာသည် နဝီနသက္ကတဘာသာထက် ရှေးကျကြောင်းကို ထင်ရှားစွာ ညွှန်ပြလျက် ရှိလေသည်။

ပြဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ဝေဒီကသက္ကတ၌ ပါဠိဘာသာနှင့် တူညီသောအချက် များစွာပင် ရှိသော်လည်း ဘုရားရှင်သည် မိမိ၏ စကားတော်ကို ဝေဒီကသက္ကတဘာသာသို့ ပြန်ဆို တင်ထားရန်ကိုကား ခွင့်ပြုတော် မမူခဲ့ပေ။

ချဲ့ဦးအံ့၊ မြတ်စွာဘုရား သက်တော်ထင်ရှား ရှိစဉ်အခါက အရွတ်အဖတ်ကောင်း အသံ ကောင်းဖြစ်ကြသော ဗြာဟ္မဏဇာတ်မှ ရဟန်းပြုလာသည့် ရဟန်းညီနောင် နှစ်ပါးတို့သည် ဘုရား စကားတော်ကို ဇာတ်ညံ့သူများလည်း သင်ယူကြသည်ကို မြင်၍ မာဂဓဘာသာကား အရွတ် အဖတ်မခက်, အနက်အဓိပ္ပါယ်သိလွယ်၍ လူတိုင်းသင်ယူနိုင်သည်၊ အရွတ်အဖတ် ခက်ခဲ၍ အနက်

၁။ ပါဏိနိ၊ ၃၊ ၁၊ ၈၅ သုတ်, ၎င်း ကာသိကာဝုတ္တိနှင့် ၆၊ ၁၊ ၇၀-သုတ်၏ မဟာဘာသာ-တို့ကြည့်။
၂။ စတုတ္ထျတ္ထေ ဗဟုလံ ဆန္ဒသိ။ ပါ၊ ၂၊ ၃၊ ၆၂။ ဆဋ္ဌျတ္ထေ စတုတ္ထီတိ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ၎င်း၊ ဝါတ္တိက။

အဓိပ္ပါယ်မသိလွယ်သော ဝေဒိကသက္ကတဘာသာသို့ ပြန်ဆို တင်ထားရပါမူကား ဝေဒကျမ်းတို့ကဲ့သို့ ဗြာဟ္မဏဇာတ်ဝင်တို့သာ သင်ယူနိုင်၍ ဇာတ်ညံ့သူတို့ မသင်ယူနိုင်ရာ၊ ယခုမှာမူကား ဘုရားစကားတော်သည် ဇာတ်ညံ့သူတို့ပင် သင်ယူနိုင်၍ ထိုသူတို့လက်သို့ ရောက်နေသဖြင့် ပျက်စီးနေရသည်ဟု ဗြာဟ္မဏဇာတ်ဝင်တို့၏ စိတ်ရင်းအတိုင်း ဇာတ်ညံ့သူတို့ မသင်နိုင်စေရန် ရည်သန်၍ ဘုရားစကားတော်ကို ဝေဒိကသက္ကတ ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုရန် လျှောက်ထားရာ ဘုရားရှင်က ၎င်းတို့၏ အကြံကို ကဲ့ရဲ့တော်မူပြီး "ဘုရားစကားတော်ကို ဝေဒိကသက္ကတဘာသာသို့ မတင်အပ်၊ တင်သောသူအား ဒုက္ကဋ်အာပတ်သင့်စေ" ဟု ပယ်မြစ်တော်မူပြီးလျှင် "ဘုရားစကားတော်ကို မိမိဥစ္စာ မာဂဓဘာသာဖြင့် သင်ကြားကြစေ" ဟု ခွင့်ပြုတော်မူခဲ့လေသည်[၁]။

အထက်ပါ အဖြစ်အပျက်ကို ပြဆိုသော စူဠဝဂ္ဂပါဠိတော်၌ "ဆန္ဒသော အာရောပေမ"ဟူရင်း၊ "န ဘိက္ခဝေ ဗုဒ္ဓဝစနံ ဆန္ဒသော အာရောပေတဗ္ဗံ"ဟူရင်း ပါရှိခဲ့ရာ ထိုတွင် "ဆန္ဒသော အာရောပေမ"ကို "ဝေဒံ ဝိယ သက္ကတဘာသာယ ဝါစနာမဂ္ဂံ အာရောပေမ"ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ ဖွင့်ပြတော်မူခဲ့သည်[၂]။ အဋ္ဌကထာဆရာ၏ အာဘော်မှာ ဆန္ဒသော၌ 'ဆန္ဒ'ဟူသောသဒ္ဒါသည် အလိုဆန္ဒ၊ တဏှာ၊ ဝေဒ၊ အနုဋ္ဌုဘစသောဂါထာ ဟူသောအနက်တို့တွင် ဝေဒကျမ်းဟူသော အနက်ကို ဟောသည်ဖြစ်၍ ယင်းဆန္ဒအရ ဝေဒကျမ်းသုံး သက္ကတဘာသာ ဝါ ဝေဒိကသက္ကတဘာသာကို ယူရမည်၊ သို့ဖြစ်၍ မြတ်စွာဘုရား၏ စကားတော်ကို ဝေဒိကသက္ကတဘာသာသို့ မပြန်ဆိုရ၊ ဝေဒကဲ့သို့ ဖြစ်အောင် ဘာသာပြန်၍ မထားရဟု ဆိုလိုပေသည်။

ပြဆိုခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ဝေဒိကသက္ကတဘာသာ၌ ပါဠိဘာသာနှင့် တူညီသော အချက်များ ရှိသော်လည်း ဝေဒိကသက္ကတသည် ဥဒါတ္တအသံ၊ အနုဒါတ္တအသံ၊ သွရိတအသံ၊ ဇိဝါမူလီယအသံ၊ ဥပဓ္မာနီယအသံ စသော ရှည် တို နိမ့် မြင့် အသံတို့ဖြင့် ခက်ခဲစွာ ရွတ်ဖတ်ရလျက် အနက်အဓိပ္ပါယ်လည်း ကွယ်ဝှက်သဖြင့် ပါဠိဘာသာကဲ့သို့ လွယ်ကူခြင်းမရှိ၊ ထိုခေတ်က အားလပ်ချိန်များစွာရှိ၍ အထက်တန်းစားဖြစ်သည့် ဗြာဟ္မဏဇာတ်ဝင်တို့သာ သင်ယူလေ့လာတတ်မြောက်နိုင်သော ဘာသာမျိုးဖြစ်၏၊ ဘုရားရှင်၏ ရည်ရွယ်တော်မူချက်မှာလည်း မဇ္ဈိမပဋိပဒါဟူသော သာသနာ့လမ်းစဉ်ကို လူတိုင်းနားလည်၍ တရားတော်အရသာကို စားသုံးစေလိုသည်ဖြစ်ရကား ဗြာဟ္မဏဇာတ်ဝင်တို့သာ သင်ကြားတတ်မြောက်နိုင်သည့် ဝေဒိကသက္ကတဘာသာသို့ ပြန်ဆိုတင်ထားခြင်းကို တားမြစ်တော်မူရလေသည်။ မှန်ပေ၏၊ ဘုရားရှင်၏ တရားတော်သည် အထက်တန်းစား လူတစုအတွက်သာ မဟုတ်ပဲ၊ အထက်တန်း အောက်တန်းမရွေး သတ္တဝါအားလုံးအတွက် ဖြစ်ရကား လူတမျိုးအတွက်သာ ရည်ရွယ်၍ တောင်းဆိုအပ်သော "ဘုရားစကားတော်ကို ဝေဒိကသက္ကတသို့ တင်ရန်" ဟူသော အဆိုကို ပယ်ချတော်မူခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

"အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ သကာယ နိရုတ္တိယာ ဗုဒ္ဓဝစနံ ပရိယာပုဏိတုံ" ဟူသော ခွင့်ပြုတော်မူချက်၌လည်း "သကနိရုတ္တိ"အရ မာဂဓဘာသာကို ယူရမည် ဟု အဋ္ဌကထာဆရာ ဖွင့်ပြ

၁။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၈၀-ကြည့်။ ၂။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၃၅၆။

၃။ တထာ ဟိ ဗြာဟ္မဏာ ကညာစိ ကစ္ဆာစိ ရထာဝ္ဃာနေပိ ဒိသဥ္ဇာနေပိ အာယတေန သဒ္ဒေန မဇ္ဈိမာယတေန သရေန အစ္စာယတေန စ သရေန ဝေဒံ ပဌန္တိ လိခိတုမသက္ကုဏေယျန ဂီတာအာဒရေန ဝိယ။ (သဒ္ဒနီတိပါ မာလာ။ ၉၃)

တော်မူခဲ့သည်[၁]။ မှန်၏၊ ဘုရားရှင်ဖက်မှကြည့်လျှင် သို့မဟုတ် သာသနိကပုဂ္ဂိုလ်တို့ အကြည့်ဖြင့် ကြည့်လျှင် "သကာ နိရုတ္တိ=မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာ"ဟူရာ၌ သာသနာ၏ အမှန်အစဖြစ်တော်မူသည့် မြတ်စွာဘုရား ဟောကြား ပြောဆို သုံးစွဲခဲ့သော မာဂဓဘာသာသာပင် ဖြစ်ရပေမည်. ထို့ကြောင့် အထက်ပါခွင့်ပြုချက်၏ ဆိုလိုရင်းမှာ "ဘုရားစကားတော်ကို ကိုယ်ပိုင်ဘာသာဖြစ်သည့် မာဂဓဘာသာဖြင့် သင်ယူကြစေ"ဟူသည်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

တနည်းလည်း—"သကာ နိရုတ္တိ" အရကို အဋ္ဌကထာဖွင့်သည့်နည်းမှတပါး တနည်းကြံဆ၍ "မိမိ မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာ, သင်ယူသူအသီးသီး၏ အမိဘာသာ" ဟု ယူလျှင်လည်း သင့်မြတ်ပေမည်၊ ယင်းသို့ ယူလျှင် ယခုအခါ ဘာသာအသီးသီးဖြင့် လူမျိုးအသီးသီးတို့ ဗုဒ္ဓဝစနကို သင်ယူနေကြခြင်းနှင့် နီးနော့မိမည်ဖြစ်ကြောင်းဖြင့် အဘယာရာမဆရာတော် မိန့်တော်မူခဲ့သည်ကိုလည်း အလေးဂရုပြု၍ မှတ်သားသင့်လေသည်[၂]။

ဤနေရာ၌ လိုရင်းအချုပ်မှာ—မာဂဓပါဠိဘာသာ ပျောက်ကွယ်စေလိုသော စိတ်ထားမရှိပဲ မိမိတို့လူမျိုး သိလွယ်စေခြင်းငှါ မြန်မာဘာသာ စသော မိမိတို့ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုရေးသား သင်ကြားခြင်းသည် အပြစ်မရှိ၊ ဝေဠုလာ ရဟန်းတို့ကဲ့သို့ စိတ်ထားရှိမှု မြန်မာဘာသာ ပြန်ဆို တင်ထားခြင်းသည်ပင်သော်လည်း ဘုရားရှင် အလိုတော်ကျ မဟုတ်၍ အပြစ်ရှိမည် ကေန်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ပါဠိဘာသာနှင့် လုံးဝကင်း၍လည်း ဘုရားစကားတော်ကို သင်ယူနိုင်မည် မဟုတ်ပေ။ ဘာသာစကားတိုင်း၏ ဓမ္မတာဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ ပါဠိဘာသာ၌ အခြား မည်သည့်ဘာသာနှင့်မျှ ပြန်၍မရသော စကားလုံးတို့ များစွာပင် ရှိပေသည်၊ နက်နဲသော တရားတော်အရာတွင် ထိုစကားလုံးမျိုးကို အများအပြား တွေ့ရ၏၊ ၎င်းစကားလုံးများကို မြန်မာဘာသာဖြင့်လည်း အတိအကျ ဘာသာမပြန်နိုင်၊ အခြား အင်္ဂလိပ် စသော အနောက်တိုင်းဘာသာတို့ဖြင့်လည်း ဘာသာပြန်၍ မရနိုင်ပေ၊ ၎င်း စကားလုံးတို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မသိပြန်လျှင်လည်း ဗုဒ္ဓဘာသာ တရားတော်ကို ပိုင်နိုင်စွာ သိသည်ဟု မဆိုနိုင်ပေ။ သို့ဖြစ်၍ ဗုဒ္ဓတရားတော်ကို ပိုင်နိုင်စွာ သိမြင်လို, နားလည်လိုသူတို့သည် ပါဠိဘာသာကို အမှန်တကယ်တတ်မြောက်အောင် လေ့လာရပေသည်။ ဤသို့လျှင် ပါဠိဘာသာသည် ဘုရားရှင်၏ တရားတော်တို့ကို အမှန်အတိုင်း သိမြင်ရေး၌ မရှိလျှင် မဖြစ်သော ဘာသာတရပ်ဖြစ်၍ သာသနာတော်အား ကျေးဇူး အများဆုံး ပြုလျက်ရှိသော ဘာသာကြီးတရပ် ဖြစ်လေတော့သည်။

၁။ ဝိ-၄၊၂၇၀ နှင့် ဝိဋ္ဌ-၄၊၅၅၆။

၂။ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ နိဒါန်း-ပ။

ပါဠိစာပေ

ပါဠိဘာသာ၏ အကြောင်းကို ရေးသားပြီးနောက် ပါဠိစာပေ၏ အကြောင်းကို ရေးသားရန် အခွင့်ရောက်လာပေသည်။ ပါဠိစာပေသည် အလွန်ကျယ်ဝန်းသော စာပေကြီးတရပ် ဖြစ်ရကား ၎င်း၏ သမိုင်းကို ဤနိဒါန်း၌ အကျယ်ရေးသားရန် မဖြစ်နိုင်ပေ။ အရေးကြီးသည့် အစိတ်အပိုင်းလောက်ကိုသာ အကျဉ်းချုပ်မျှ ရေးသား ဖော်ပြလိုပေသည်။

“ပါဠိစာပေ” ဟူသော စကားဖြင့် ပါဠိဘာသာ ဝါ-မာဂဓဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသမျှသော စာပေအားလုံးကိုပင် ဆိုလိုပေသည်။ သို့ရာတွင် ပါဠိနှင့် တိုင်းရင်းဘာသာ ရောစပ်၍ ရေးသားအပ်သည့် နိဿယကဲ့သို့သော ကျမ်းစာမျိုးနှင့် ပါဠိပိဋကကို အမှီပြု၍ တိုင်းရင်းဘာသာဖြင့် ရေးသားအပ်သည့် ကျမ်းဂန်မျိုးတို့ကိုလည်း ပါဠိစာပေ၌ပင် ထည့်သွင်းရေတွက် အပ်ပေသည်။

ပါဠိစာပေ၌ အကျုံးဝင်သော ကျမ်းဂန်များကို အမျိုးအစားအားဖြင့် ခွဲဝေလျှင် ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ အနု၊ မဓု၊ လက်သန်း၊ ဂဏ္ဌိ၊ ယောဇနာ၊ ဒီပနီ၊ နိဿယ၊ အရကောက် စသည်ဖြင့် များလှစွာ၏။

ထိုတွင် ပါဠိတော် ဟူသည်မှာ မြတ်စွာဘုရားရှင် သာမုက္ကံသိကဒေသနာ အဖြစ်ဖြင့် ဟောတော်မူအပ်သော တရားတော်များနှင့် သာဝက စသည်တို့ ဟောသော တရားတော်များကို ပြသော စကားရပ်တို့ကို ဆိုလိုပေသည်။

အဋ္ဌကထာ ဟူသည်မှာ ပါဠိတော်၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ပြသောကျမ်း ဖြစ်လေသည်။ ဤကျမ်းမျိုးတွင် ပါဠိတော်၏ ပုဒ်နက်ကိုသာ မကပဲ ပါဠိတော်နှင့် စပ်သွယ်၍ သိသင့်သိထိုက်သော ခက်ခဲနက်နဲသည့် အဆုံးအဖြတ်များ၊ ဥဒါဟရဏ် ပုံပြင်သက်သေများကိုပါ ထည့်သွင်း၍ ဖွင့်ပြသည်ကို တွေ့ရှိရပေသည်။ များသောအားဖြင့် ဤကျမ်းတို့သည် ကျမ်းဦးအစ၌ အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ဆိုပြီး နောက်အပိုင်းတို့၌မူကား ဂန္ထဂရုဒေါသကို ပယ်ရှားလျက် အသိခက်သော အရာများကိုသာ ဖွင့်ဆိုကြလေသည်။

ဋီကာ ဟူသည်မှာ အဋ္ဌကထာကိုပင် ဖွင့်ပြသောကျမ်း ဖြစ်လေသည်။ ယင်းကား အဋ္ဌကထာ ဖွင့်နည်းမျိုးကိုပင် အတုယူ၍ ဖွင့်ပြသောကျမ်း ဖြစ်လေရာ ၎င်းတွင် အဋ္ဌကထာ၌ အသိခက်သော အရာများကို ဖွင့်ပြခြင်း၊ တိမ်မြုပ်သော အဓိပ္ပါယ်တို့ကို ပေါ်လွင်စေခြင်း၊ အချို့အရာတို့၌ အဋ္ဌကထာလာ အယူအဆတို့ကို ဝေဖန်စိစစ်ခြင်း စသည်များကိုပါ တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။

အနုဋီကာ ဟူသည်မှာကား ဋီကာကိုပင် ထပ်ဆင့်၍ ဖွင့်ပြသောကျမ်း ဖြစ်ပေသည်။ ပါဠိစာပေတွင် ကျမ်းအမျိုးအစား တခုအနေဖြင့် အသိများသော်လည်း အမှန်မှာ အဘိဓမ္မာ မူလဋီကာ၏ အဖွင့်တကျမ်းကိုသာ အနုဋီကာဟု ခေါ်အပ်လေသည်[၁]။

မဓု ဟူသည်မှာ ဋီကာရင်းဖြင့် အနက်အဓိပ္ပါယ်မကုန်၍ ကြွင်းကျန်သည်ကိုရင်း, မသိသာသည်ကိုရင်း ကုန်စင်သိသာအောင် ဋီကာရင်းနှင့် ပေါင်း၍ပြသော ကျမ်းမျိုးဖြစ်လေသည် ယင်းသို့ ပြသည်ဖြစ်၍ သိသာမြိန်မြတ်လှသောကြောင့် ၎င်းကျမ်းမျိုးကို မဓုဒီပနီဟု ခေါ်လေသည်[၁]။

လက်သန်း ဆိုသည်မှာကား ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာ စသည်တို့၌လာသော အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကို မှတ်သား ဆောင်လွယ်စေရန် အကျဉ်းအားဖြင့် ရေးသားအပ်သည့် ကျမ်းငယ်မျိုး ဖြစ်ပေသည်၊ လက်သန်းသည် လက်ချောင်းတို့တွင် အငယ်ဆုံးဖြစ်သကဲ့သို့ လက်ညှိုးလက်မအလား ကြီးမားသော အဋ္ဌကထာ, ဋီကာကျမ်းများကို ထောက်ဆ၍ လက်သန်းကျမ်းဟု ခေါ်ဆိုရခြင်းဖြစ်ပေသည်၊ အချို့ကလည်း အကျဉ်းချုပ် အမြွက်မျှသာ မှတ်၍ပြသောကျမ်းဖြစ်၍ လက္ခဏကျမ်း, ယင်းမှ လက္ခဏ်း, ယင်းမှတဖန် လက်သန်း ဖြစ်လာသည်ဟုလည်း ဆိုကြသည်[၁]၊ ၎င်းလက်သန်းကျမ်းသည်လည်း လက်သန်းအဋ္ဌကထာ, လက်သန်းဋီကာဟု ရှိပြန်သည်။

ဂဏ္ဌိ ဟူသည်မှာ အဋ္ဌကထာစသည်တို့ကဲ့သို့ ပုဒ်စဉ်ပါဠ်လျှောက်မဖွင့်ဆိုပဲ တိမ်မြုပ်ခဲကပ် အသိကြပ်၍ အဆစ်အဖုသဖွယ်ဖြစ်သည့် ခဲရာခဲဆစ် ပုဒ်, ပါဠ်, အဓိပ္ပါယ်လောက်ကိုသာ ဖွင့်ပြသည့် နက်နဲသောဉာဏ်၏ ကျက်စားရာကျမ်းမျိုး ဖြစ်ပေသည်[၂]။

ယောဇနာ ဟူသည်မှာ အဋ္ဌကထာ စသည်တို့၏ အနက်ကို လွယ်ကူသောနည်းဖြင့် ဖွင့်ပြသော ကျမ်းမျိုးဖြစ်သည် ဤကျမ်းမျိုးတို့တွင် အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ဆိုချက်များကို များစွာမတွေ့ရပဲ အဋ္ဌကထာစသည်၏ ပုဒ်နက်, ဝါကျနက် စသည်ကိုသာ ဖွင့်ပြသည်များကို တွေ့ရှိရပေသည်။

ဝိပနီ ဟူသည်မှာလည်း အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ထင်ရှားစွာ ဖွင့်ပြသောကျမ်းမျိုး ဖြစ်ပေသည်၊ ဤကျမ်းမျိုးမှာ အချို့အရာ၌ အကြောင်းအရာ တခုတည်းကိုပင် အကျယ်တဝင့် ဖွင့်ဆိုရေးသားသောကျမ်းဖြစ်၍ အချို့အရာ၌ကား ဋီကာတို့ကဲ့သို့ ဖွင့်ပြသောကျမ်း ဖြစ်ပေသည်။

နိဿယ (နိဿယ) ဟူသည်မှာကား ပါဠိတော်စသည်တို့ကို ပါဠိတပုဒ်, မြန်မာတပုဒ် ပြန်နည်းအားဖြင့် အနက်မြန်မာပြန်သော ကျမ်းမျိုးဖြစ်ပေသည်၊ ဤကျမ်းမျိုးတို့တွင် အနက်မြန်မာပြန်သာ မကပဲ ဆိုင်ရာဆိုင်ရာ အမှာအထား အဆုံးအဖြတ်များကိုပါ တွေ့ရှိနိုင်သည်ဖြစ်၍ ပါဠိကျမ်းဂန်တို့ကို လေ့လာရာတွင် အားကိုးအားထား အပြုရဆုံးကျမ်းမျိုး ဖြစ်လေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ဤကျမ်းမျိုးကို "နိဿယ (နိဿယ)=မှီရာ, အားကိုးရာ ကျမ်း" ဟု ခေါ်ဆိုရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

အရကောက် ဟူသည်မှာ ပါဠိတော်စသည်တို့တွင် ပါရှိသည့် တပုဒ်တပုဒ်စီ၏ဖြစ်စေ, စာပိုဒ်တပိုဒ်တပိုဒ်စီ၏ဖြစ်စေ ရသင့်ရထိုက်သော တရားများကို ကောက်၍ပြသောကျမ်းမျိုး ဖြစ်ပေသည်။ အထူးသဖြင့် အဘိဓမ္မာဆိုင်ရာတွင် ဤကျမ်းတို့သည် ကျေးဇူးအများဆုံးပြုသောကျမ်းတို့ ဖြစ်ပေသည်၊ ဤအရကောက်ကျမ်းများမရှိလျှင် အဘိဓမ္မာပါဠိတော်တို့သို့ သက်ဝင်ခြင်းငှါပင် မလွယ်ကူပေ။

၁။ သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း စာမျက်နှာ ၄၆ ကြည့်ပါ။ ၂။ ၎င်းကျမ်း ၄၇ ကြည့်ပါ။

အထက်ပါတို့တွင် ပါဠိတော်စာပေသည် ပါဠိဘာသာ ဝါ-မာဂဓဘာသာကို သာမုက္ကံသိက-ဒေသနာတော်အဖြစ် ဘုရားရှင် အသုံးပြု ဟောကြားသည့် အချိန်ကစ၍ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး အခါသင့်အခွင့်သာတိုင်း ဟောကြားခြင်းအားဖြင့် တစတစ အဆင့်ဆင့် တိုးပွါးပြန့်ကျယ်လာခဲ့ပေသည်။ ယင်း သာမုက္ကံသိက ဒေသနာတော်အားလုံးကို ဘုရားရှင် သက်တော်ထင်ရှားရှိစဉ်အခါက အရှင်အာနန္ဒာ တပါးတည်းသာ အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ ကြွင်းမဲ့ဥဿုံ အာဂုံဆောင်ခဲ့ပေသည်၊ အခြားသော မထေရ်တို့တွင်ကား အချို့က ပိဋကတပုံကိုသော်၎င်း၊ အချို့က နိကာယ်တရပ်ကိုသော်၎င်း မိမိတို့ စွမ်းအားရှိသမျှ အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့်တကွ အာဂုံဆောင်ခဲ့ကြသည်။

သို့ရာတွင် ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်တော်မူပြီးနောက် ၃-လခန့်အကြာတွင် အရှင်မဟာကဿပ အမှူးရှိသော ရဟန္တာမထေရ် ၅၀၀-တို့ ပဌမသင်္ဂါယနာတင်ပွဲကို ဆင်နွှဲခဲ့ကြလေရာ ၎င်းပဌမ သင်္ဂါယနာတင်ပွဲအပြီးတွင် မြတ်စွာဘုရား၏ သာမုက္ကံသိက ဒေသနာတော်များ မပျက်မစီး အရှည်တည်တံ့ စိမ့်သောငှါ ရဟန္တာမထေရ်တို့သည် အစုလိုက်ခွဲဝေ၍ တာဝန်ယူပြီးလျှင် တရားတော်များကို နှုတ်တက်အာဂုံ ဆောင်တော်မူခဲ့ကြပေသည်။

ထိုသို့ တာဝန်ယူကြရာတွင် အရှင်ဥပါလိနှင့် တပည့်တို့အား ဝိနည်းပိဋကကို၎င်း၊ အရှင်အာနန္ဒာနှင့် တပည့်တို့အား ဒီဃနိကာယ်ကို၎င်း၊ အရှင်သာရိပုတြာ၏တပည့်တို့အား မဇ္ဈိမနိကာယ်ကို၎င်း၊ အရှင်မဟာကဿပနှင့် တပည့်တို့အား သံယုတ္တနိကာယ်ကို၎င်း၊ အရှင်အနုရုဒ္ဓါနှင့် တပည့်တို့အား အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ကို၎င်း အသီးအသီး တာဝန်ခွဲဝေပေးကြောင်းကို သီလက္ခန်အဋ္ဌကထာတွင် မိန့်ဆိုလျက်ရှိလေသည်[၁]။

ယင်းသို့ မထေရ်တို့ အဆက်ဆက်ဆောင်ယူခဲ့ကြရာ ပါဠိတော်၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဖွင့်ပြသော ကျမ်းများ လိုအပ်လာ၍ ပါဠိတော်၏ အဖွင့်ဖြစ်သည့် အဋ္ဌကထာခေါ် ကျမ်းများ၊ တဖန် အဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့်ဖြစ်သည့် ဋီကာခေါ် ကျမ်းများပါ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ပြန်သည်။

ထို့တွင် ဘုရားရှင်ကိုယ်တော်တိုင် ဟောတော်မူခဲ့သော တရားတော်များကို၎င်း၊ ဘုရားရှင် သက်တော်ထင်ရှားရှိစဉ်နှင့် ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးမှ ထိုထိုသာဝကတို့ဟောသည့် တရား

၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄-၁၅။ ဤအဋ္ဌကထာ၌ အဘိဓမ္မာပိဋကကို မည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား တာဝန်ပေးအပ်သည်ဟု ပြဆိုချက် မပါသော်လည်း တာဝတိံသာ၌ ဟောတော်မူအပ်သော အဘိဓမ္မာတရားကို ဘုရားရှင်က အရှင်သာရိပုတြာအား အကျဉ်းဟောပြီး အရှင်သာရိပုတြာက တဆင့် လင်းနို့သား ၅၀၀ ဖြစ်ခဲ့ဘူးသော မိမိ၏ တပည့် ရဟန်း ၅၀၀-တို့အား ဟောခဲ့ပုံကို၎င်း၊ အဘိဓမ္မာပိဋကာ၌ ချုပ်ရိုးအစဉ်သည် အရှင်သာရိပုတြာမှ စတင် ဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို၎င်း ပြဆိုသော အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာ (၁၇-၁၈) လာ စကားအရ အရှင်သာရိပုတြာ၏ တပည့် အဆက်ဆက်တို့ကပင် အဘိဓမ္မာပိဋကကို မပျက်မကွက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြသည် ဟု မှတ်ယူအပ်၏။ တရုတ်ရဟန်းတော် ဟူယင်ဆင်၏ မှတ်တမ်းတွင်လည်း မိမိ မထုရာပြည်သို့ရောက်စဉ် အဘိဓမ္မာကို လေ့လာကြသော ရဟန်းတို့ အရှင်သာရိပုတြာ၏ ဓာတ်တော်ကိန်းဝပ်သော စေတီတော်ကို နှစ်စဉ် ပူဇော်ကြသည်ကို တွေ့ရှိရကြောင်း မှတ်တမ်းရှိပေသည်။ (The Life of Hsuan-Tsang, စာမျက်နှာ-၇၇)

များကိုရင်း ပါဠိတော်ဟူ၍ ခေါ်ရပေသည်၊ ၎င်းပါဠိတော်များကား ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတင်မူအရ စာအုပ်ရေ-၄၀ ရှိလေသည်။ ထိုအုပ်ရေ ၄၀-ရှိသော ပါဠိတော်သည် –

ရသ အားဖြင့်	၁-မျိုး
ဓမ္မဝိနယအားဖြင့်	၂-မျိုး
ဝစနအားဖြင့်	၃-မျိုး
ထိုအတူ ပိဋကအားဖြင့်	၃-မျိုး
နိကာယ်အားဖြင့်	၅-မျိုး
အင်္ဂါအားဖြင့်	၉-မျိုး
ဓမ္မက္ခန္ဓာအားဖြင့်	၈၄၀၀၀-ရှိလေသည်။

၎င်းတို့တွင် ရသ အားဖြင့် ၁-မျိုးဟူသည်မှာ ဗောဓိပင်နှင့် ရွှေပလ္လင်ကို အောင်မြင်တော်မူ၍ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဘုရားအဖြစ်သို့ ရောက်တော်မူသည်မှ အစပြုလျက် ပရိနိဗ္ဗာန်စံဝင်တော်မူသည့်တိုင်အောင် ၄၅-ဝါပတ်လုံး နတ်လူဗြဟ္မာ သတ္တဝါတို့အား ဟောညွှန်ပြသ ဆုံးမတော်မူသော တရားတော်ဟူသမျှသည် ဝိမုတ္တိရသ တမျိုးတည်းသာဖြစ်ပေသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ဘုရားရှင်ဟောတော်မူခဲ့သမျှ တရားတော်တို့သည် ကိလေသာတို့မှလွတ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ချမ်းသာကို ရွက်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့်, သို့မဟုတ် ကိလေသာတို့မှလွတ်သော မဂ်ဖိုလ်ဟူသောအကျိုးကို ရွက်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့်, သို့မဟုတ် ကိလေသာတို့မှလွတ်သော မဂ်ဖိုလ်ကို ဖြစ်စေပြီးစေခြင်းကိစ္စအားဖြင့် ရေတွက်လျှင် ဝိမုတ္တိရသ တမျိုးတည်းသာဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုပေသည်[၁]။

ယင်းတမျိုးတည်းကိုပင် ဓမ္မ,ဝိနယ အားဖြင့် တဖန်ခွဲသော် ၂-မျိုး ဖြစ်ပြန်သည်၊ ဘုရားရှင်၏ စကားတော်အားလုံးသည်ပင် ကိလေသာတို့ကို ပယ်ဖျောက်တတ်သောကြောင့် ဝိနယလည်း မည်သည်၊ ဆုံးမသည့်အတိုင်း ကျင့်ကြံလိုက်နာသူတို့ကို အပါယ်စသော ဘေးဒုက္ခတို့သို့ မကျအောင် ဆောင်ထားတတ်သောကြောင့် ဓမ္မလည်းမည်တော့သည်၊ သို့ မည်သော်လည်း ဤဓမ္မဝိနယအခွဲ၌ကား ဝတ္ထုစ္ဆာအားဖြင့် ဝိနည်းပိဋကကို ဝိနယဟုခေါ်၍ ဝိနည်းမှကြွင်းသမျှ ဘုရားစကားတော်တို့ကို ဓမ္မဟုခေါ်ရပေသည်။ တနည်းလည်း ဝိနည်းသည် ပရိယတ်ပင်ဖြစ်၍ ဓမ္မမည်သည်ပင်ဖြစ်၏၊ သို့သော်လည်း ဓမ္မဝိနယဟု ယှဉ်တွဲ၍ သုံးစွဲသောအခါ "ယှဉ်ဖက်၏အနက်ကို ချန်၍ယူရသောနည်း" ဖြင့် ဓမ္မအရ ဝိနည်းမဟုတ်သော ဘုရားစကားတော်ကိုသာ ယူ၍ ဝိနယအရ ဝိနည်းတရားတော်ကို ယူရပေသည်[၂]။

တဖန် ဝစနအားဖြင့် ခွဲဝေသော် ပဌမဗုဒ္ဓဝစန, မဇ္ဈိမဗုဒ္ဓဝစန, ပစ္ဆိမဗုဒ္ဓဝစန-ဟူ၍ ၃-မျိုးဖြစ်ပြီးလျှင်[၃] ပိဋကအားဖြင့် ခွဲဝေသော် ဝိနည်းပိဋက, သုတ္တန်ပိဋက, အဘိဓမ္မာပိဋက-ဟု ၃-မျိုးဖြစ်ပြန်သည်။

၁။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၆၄။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၈၄-၅-တို့ ကြည့်။

၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄။ သာရတ္ထ၊၁။ ၆၄-၅။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၈၅-တိ ကြည့်။

၃။ ဤ ဝစနအားဖြင့်ခွဲပုံ အကျယ်ကို ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ, သီလက္ခန် အဋ္ဌကထာ, အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာတို့၏ နိဒါနကထာတို့၌ ပြဆိုထားသည်။

ထို ၃-မျိုးတို့တွင် ဝိနည်းပိဋကသည်—

(၁) မဟာဝိဘင်္ဂ (၂) ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂ
(၃) ခန္ဓက (၄) ပရိဝါရ ဟု အပိုင်း ၄-ပိုင်းရှိသည်။

ထိုတွင် မဟာဝိဘင်္ဂနှင့် ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂတို့သည် (ပုံနှိပ်ပြီး ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူ၌) ပါရာဇိက ပါဠိတော်နှင့် ပါစိတ္တိယပါဠိတော်တို့ ဖြစ်၍ ခန္ဓကသည် မဟာဝဂ္ဂပါဠိတော်နှင့် စူဠဝဂ္ဂပါဠိတော်တို့ ပင် ဖြစ်ပေသည် [၁]။

သို့ဖြစ်လေရာ ဝိနည်းပိဋကသည်—

(၁) ပါရာဇိကပါဠိ (၂) ပါစိတ္တိယပါဠိ
(၃) မဟာဝဂ္ဂပါဠိ (၄) စူဠဝဂ္ဂပါဠိ
(၅) ပရိဝါရပါဠိ ဟု ကျမ်းအားဖြင့် ၅-ကျမ်းဖြစ်လေသည်။

ဤ ၅-ကျမ်းကိုပင် ဝိနည်း ၅-ကျမ်းဟု ခေါ်လေသည်။

သုတ္တန်ပိဋကသည်ကား—

(၁) ဒီဃနိကာယ် [၂] (၂) မဇ္ဈိမနိကာယ် [၂]
(၃) သံယုတ္တနိကာယ် [၂] (၄) အင်္ဂုတ္တရနိကာယ် [၂]
(၅) ခုဒ္ဒကနိကာယ် ဟု ၅-မျိုးရှိလေသည်။

ထိုတွင် ဒီဃနိကာယ်၌—

(၁) သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ (၂) မဟာဝဂ္ဂ
(၃) ပါထိကဝဂ္ဂ ဟု ၃-ကျမ်း,

မဇ္ဈိမနိကာယ်၌—

(၁) မူလပဏ္ဏာသ (၂) မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ
(၃) ဥပရိပဏ္ဏာသ ဟု ၃-ကျမ်း,

၁။ ဤခွဲဝေပုံလည်း အဋ္ဌကထာတို့၌လာသော ခွဲဝေပုံအတိုင်း ဖြစ်သည်။ မဟာဝိဘင်္ဂနှင့် ဘိက္ခုနီဝိဘင်္ဂ ၂-ရပ်ပေါင်းကိုပင် "ဥဘတောဝိဘင်္ဂ" ဟု ခေါ်သည်။

၂။ ဤဒီဃနိကာယ်စသော နိကာယ် ၄-ရပ်ကို ဒီဃာဂမ စသည်ဖြင့်လည်း ခေါ်သည်၊ သုတ္တန္တပိဋကေ စတသော သင်္ဂီတိယော၊ တာသု ပဌမံ ကတာရ သင်္ဂီတိန္တိ။ ဒီဃာဂမတိ" အနေတ္တိ။ (ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၄)။ သုတ္တန် ပိဋက၌ သင်္ဂီတိ(နိကာယ်)၄-မျိုးဟု ဤ၌ဆိုသော်လည်း ပါဠိတော်ကို နိကာယ်အားဖြင့် ခွဲဝေသောအခါ နိကာယ် ၅-ပါး ဖြစ်လာသည်ကိုလည်း သတိပြုအပ်သည်။ ပဌမသင်္ဂါယနာတင်ပုံအစီအစဉ်ကိုပြသော သီလက္ခန် အဋ္ဌကထာ (၁၈)၌ ခုဒ္ဒကပါဠိ စမ္မပဒ-စသည်ကို ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဟု မသတ်မှတ်ပဲ ခုဒ္ဒကဂန္ထဟူသော သတ်မှတ် ချက်ပြုသည်ကို တွေ့ရသည်။

နိဒါန်း

သံယုတ္တနိကာယ်၌ —

(၁) သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ် (၂) နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ်
(၃) ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ် (၄) သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ်
(၅) မဟာဝဂ္ဂသံယုတ် ဟု ၅-ကျမ်း,

အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်၌—

(၁) ဧကကနိပါတ (၂) ဒုကနိပါတ
(၃) တိကနိပါတ (၄) စတုက္ကနိပါတ
(၅) ပဉ္စကနိပါတ (၆) ဆက္ကနိပါတ
(၇) သတ္တကနိပါတ (၈) အဋ္ဌကနိပါတ
(၉) နဝကနိပါတ (၁၀) ဒသကနိပါတ
(၁၁) ဧကာဒသကနိပါတ ဟု ၁၁-ကျမ်း,

ခုဒ္ဒကနိကာယ်၌—

(၁) ခုဒ္ဒကပါဌ (၂) ဓမ္မပဒ
(၃) ဥဒါန်း (၄) ဣတိဝုတ်
(၅) သုတ္တနိပါတ် (၆) ဝိမာနဝတ္ထု
(၇) ပေတဝတ္ထု (၈) ထေရဂါထာ
(၉) ထေရီဂါထာ (၁၀) ဇာတ်
(၁၁) နိဒ္ဒေသ (၁၂) ပဋိသမ္ဘိဒါ
(၁၃) အပဒါန် (၁၄) ဗုဒ္ဓဝံသ
(၁၅) စရိယာပိဋက ဟု ၁၅-ကျမ်း အသီးအသီးရှိလေသည်[၁]။

အဘိဓမ္မာပိဋကတ်၌ကား—

(၁) ဓမ္မသင်္ဂဏီ (၂) ဝိဘင်း
(၃) ဓာတုကထာ (၄) ပုဂ္ဂလပညတ်
(၅) ကထာဝတ္ထု (၆) ယမိုက်
(၇) ပဋ္ဌာန်း ဟု ၇-ကျမ်း ရှိလေသည်။

ယင်း ပိဋကတ် ၃-ပုံကိုပင် နိကာယ်အားဖြင့် ရေတွက်သောအခါ သုတ္တန်ပိဋကသည် ဆိုခဲ့ပြီး နိကာယ် ၅-ရပ်၌ အကျုံးဝင်၍ ဝိနည်းပိဋကနှင့် အဘိဓမ္မာပိဋကတို့သည် ခုဒ္ဒကနိကာယ်၌ အကျုံးဝင်ကြသည်[၂]။

၁။ ဤစာရင်းမှာ အင်္ဂုတ္တရာနိဒါန်းတို့၌ လာသည့်အတိုင်းဖြစ်သည်၊ ပဉ္စမသင်္ဂါယနာ၊ ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတို့၌ သင်္ဂါယနာတင်သည့်အတိုင်း ရေတွက်မူ နေတ္တိ၊ ပေဋကောပဒေသ၊ မိလိန္ဒပဉှာတို့ကိုပါ ထည့်၍ ၁၈-ကျမ်းဖြစ်သည်။ နောက်၌ ထင်ရှားလတ္တံ့။

၂။ ကတမော ခုဒ္ဒကနိကာယော။ သကလံ ဝိနယပိဋကံ အဘိဓမ္မပိဋကံ ခုဒ္ဒကပါဌာဒယော စ ပုဗ္ဗေ ဒဿိတာ ပဉ္စဒသဘေဒါ၊ ဌပေတွာ စတ္တာရော နိကာယေ အဝသေသံ ဗုဒ္ဓဝစနန္တိ။ (ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၄။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၆။)

နိကာယ် ၅-ရပ်, ပိဋကတ် ၃-ပုံ ဟူသော ပါဠိတော်ကိုပင် အင်္ဂါအားဖြင့် ရေတွက်သော် –

(၁) သုတ်　　　　　(၂) ဂေယျ
(၃) ဝေယျာကရိုဏ်း　　(၄) ဂါထာ
(၅) ဥဒါန်း　　　　　(၆) ဣတိဝုတ်
(၇) ဇာတ်　　　　　(၈) အဗ္ဘုတဓမ္မ
(၉) ဝေဒလ္လ ဟု ၉-တန် ဖြစ်ပြန်သည်[၁]။

ဓမ္မက္ခန္ဓာအားဖြင့်သော်ကား —

ဒွါသီတိ ဗုဒ္ဓတော ဂဏှိံ၊ ဒွေ သဟဿာနိ ဘိက္ခုတော။
စတုရာသီတိ သဟဿာနိ၊ ယေ မေ ဓမ္မာ ပဝတ္တိနော[၂] —

ဟူသော အာနန္ဒထေရဂါထာနှင့်အညီ ရှစ်သောင်းလေးထောင် မြားမြောင်ကျယ်ဝန်းလှပေသည်[၃]။

ဤသို့လျှင် သာမုက္ကံသိက ဟူသော ဗုဒ္ဓဝစနကိုပင် ရသအားဖြင့် ၁-မျိုး, ဓမ္မဝိနယအားဖြင့် ၂-မျိုး, ဝစနအားဖြင့် ၃-မျိုး, ထို့အတူ ပိဋကအားဖြင့် ၃-မျိုး, နိကာယ်အားဖြင့် ၅-မျိုး, ဓမ္မက္ခန္ဓာအားဖြင့် ၈၄၀၀၀-ဟူ၍ ပဌမသင်္ဂါယနာတင်ပွဲ၌ အရှင်မဟာကဿပ အမှူးရှိသော ငါးရာသော ရဟန္တာထေရ်အရှင်တို့ အသီးအသီး ပိုင်းခြား သတ်မှတ်၍ သင်္ဂါယနာတင်တော်မူခဲ့ကြခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

သို့ရာတွင် ပိဋကတ်တော်၌ ပဌမသင်္ဂါယနာတင်ပွဲ၏ နောက်မှ ထည့်သွင်းထားသော စကားရပ်များ, သုတ်များ, ကျမ်းဂန်များကို အတော်များများပင် တွေ့ရပေသည်[၄]။ ဝိနည်း စူဠဝဂ္ဂပါဠိတော်၌ လာသော ပဌမသင်္ဂါယနာတင်အကြောင်းကို ပြသည့် ပဉ္စသတိကက္ခန္ဓကနှင့် ဒုတိယ-

---

၁။ ဤ သုတ်, ဂေယျစသည်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အင်္ဂကထာနိဒါန်းတို့မှာ ကြည့်။　　၂။ ထေရ။၃၄၇။

၃။ ဓမ္မက္ခန္ဓာ ရေတွက်နည်းကို ဒီ။ဋ္ဌ။၁။၂၅- နှင့် ၎င်းဋီကာတို့မှာ ကြည့်။ ဝိနည်းပိဋကတ်၌ ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၂၁၀၀၀, သုတ္တန်ပိဋကတ်၌ ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၂၁၀၀၀, အဘိဓမ္မာပိဋကတ်၌ ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၄၂၀၀၀ ရှိကြောင်းကိုလည်း ထိုထိုကျမ်းငယ်တို့၌ ဆိုကြသည်၊ ပိဋကတ်တော်သမိုင်း (နှာ-၃၀၈-၉)ကြည့်၊ ဤဓမ္မက္ခန္ဓာ ရှစ်သောင်းလေးထောင် ဟူသော စကားလည်း အထက်ပါ ဒွါသီတိ-စသော ဂါထာ အရသာ ပြဆိုခြင်း ဖြစ်သည်၊ ကထာဝတ္ထု, မဓုရသုတ် စသော နောက်ပေါ်ကျမ်းများကိုပါ ထည့်သွင်း ရေတွက်လျှင် ရှစ်သောင်းလေးထောင်ထက် ပင် ပိုသေးသည်။ (ဓံ ပရိဒီပိတဓမ္မက္ခန္ဓဝသေနာတိ) ဣမိနာ ဓံ တေန အပရိဒီပိတာပိ ဓမ္မက္ခန္ဓာ သန္တီတိ ပကာသေတိ၊ တသ္မာ ကထာဝတ္ထုပကရဏမဓုရိယသုတ္တာဒီနံ ဝိမာနဝတ္ထုဒီသု ကောသည်ဥ ဂါထာနဥ ဝသေန စတုရာသီတိသဟဿတော ဝိ ဓမ္မက္ခန္ဓာနံ အဓိကတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ (သာရတ္ထ၊၁။၁၃၃။)

၄။ ပါဠိတော်တို့၌ နောက်မှ ထည့်သွင်းအပ်သော စကားရပ်များ ရှိသော်လည်း ယင်းသို့ ရှိခြင်းသည် ပါဠိတော်၏ ကေဝလပရိပုဏ္ဏ-ဟူသော ဂုဏ်ကို မထိခိုက်ပေ။ မှန်၏၊ ဘုရားရှင်၏ တရားတော်သည် ကေဝလ-ပရိပုဏ္ဏ ဖြစ်သည်, ဝါ တစုံတရာထည့်စွက်ဖွယ် မရှိ, အလုံးစုံ ပြည့်စုံသည်ဟု ဆိုရာဝယ် ဘုရားရှင်၏ သစ္စာ ၄-ပါး တရားတော်, မဂ္ဂင်ရှစ်ပါးတရားတော် စသည်တို့ဝယ် သစ္စာတပါး တိုး၍ သစ္စာ ၅-ပါးဟူ၍၎င်း, မဂ္ဂင်တပါး တိုး၍ မဂ္ဂင် ၉-ပါးဟူ၍၎င်း ဤသို့ စသည်ဖြင့် ထည့်စွက်စရာ မရှိ၊ သစ္စာ ၄-ပါး, မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး ဟူသော တရားတော်တို့သည် ထက်ဝန်းကျင်မှ ပြည့်စုံပြီး ဖြစ်သည်၊ မည်သူတစုံတဦးတယောက်မျှ ယင်းတရားတို့ကို ဖြည့်စွက်နိုင်စွမ်းမရှိဟု ဆိုလိုရင်း ဖြစ်ပေသည်။

သင်္ဂါယနာတင်အကြောင်းကို ပြသော သတ္တသတိကက္ခန္ဓကတို့သည် ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတင်စဉ်က မပါဝင်နိုင်ခဲ့ကြပေ၊ နောင် ဒုတိယ၊ တတိယ သင်္ဂါယနာတင်သောအခါတို့ကျမှသာ သင်္ဂါယနာတင် မထေရ်တို့က ထည့်သွင်းထားခြင်းဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။

မှန်ပေသည်၊ သင်္ဂါယနာတင် မထေရ်အဆက်ဆက်တို့သည် ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက်၌ ထိုထိုသာဝကတို့ ဟောသောသုတ်များကိုလည်း ဘုရားရှင်ဟောတော်မူအပ်သောနည်း၌ တည်လျက် ဟောအပ်သည်ဖြစ်၍ ဘုရားစကားတော်ပင် မည်သောကြောင့် ပါဠိတော်၌ ထည့်သွင်း၍ သင်္ဂါယနာတင်ရိုး ပြုတော်မူကြသည်ကို ထိုထိုကျမ်းဂန်တို့တွင် တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။

သီလက္ခန်ပါဠိတော်လာ သုဘသုတ်[1]၊ သုတ်မဟာဝါပါဠိတော်လာ ပါယာသိရာဇညသုတ်၊ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော်လာ ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနသုတ်[1]တို့သည် ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီး မကြာမီ အရှင်အာနန္ဒာစသော သာဝကကြီးတို့ ဟောသောသုတ်များ ဖြစ်ပေသည်၊ ထို့အတူပင် ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိတော်လာ မလ္လိကာဝိမာန၊ ဝိသာလက္ခိဝိမာန၊ ပီတဝိမာန၊ ရှင်ရဋ္ဌပါလဝိမာန၊ ဥတ္တရ-(ပါယာသိ)ဝိမာနဝတ္ထုတို့သည်လည်း ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက်မှ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြ၍ ပဥ္စမ-သင်္ဂါယနာတင်စဉ်အခါ၌ သင်္ဂါယနာတင်မထေရ်တို့ ထည့်သွင်းခဲ့သော ပါဠိများပင် ဖြစ်ပေသည်။

မည်သည့်အချိန်မှာဟောသည်ဟု အတိအကျပြဆိုချက်မပါသော်လည်း ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီး အတော်ကြာမှ ဟောသည်ဟု ယူဆနိုင်သောသုတ်တို့လည်း ရှိပေသေးသည်။ ၎င်းတို့ကား မဇ္ဈိမ-ပဏ္ဏာသပါဠိတော်လာ မဓုရသုတ်နှင့် ဃောဋမုခသုတ်တို့ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းသုတ်တို့တွင် သုဘသုတ်၊ ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနသုတ်တို့မှာကဲ့သို့ "အစိရပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ" ဟု မပါသည်ကို ထောက်လျှင် ဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီး အတော်ကြာမှ ဟောသောသုတ်များဟု မှတ်ယူရပေမည်။ သို့မှတ်ယူလျှင် ယင်းသုတ်များသည် ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတင်စဉ်က မပါဝင်ပဲ ဒုတိယသင်္ဂါယနာတင် စသည်တို့မှသာ ထည့်သွင်းသင်္ဂါယနာတင်ခဲ့သော သုတ်များဟု မှတ်ယူနိုင်ပေတော့သည်။

ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတွင် ကျန်မပါဟုဆိုနိုင်သော သုတ်တသုတ်ကိုလည်း တွေ့ရသေး၏၊ ထိုသုတ်ကား ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော်လာ ဗာကုလသုတ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဗာကုလမထေရ်သည် လူ့ဘောင်၌ အသက်-၈၀၊ ရဟန်းဘောင်၌ ဝါတော်-၈၀ ဤသို့အားဖြင့် အသက်-၁၆၀ ရှည်တော်မူသည်[2]၊ အသက်-၈၀ ပြည့်သည့်နှစ်၌ ရဟန်းပြု၍ ၈-ရက်မြောက်နေ့၌ ရဟန္တာအဖြစ်သို့ ရောက်သည်၊ ယင်းသို့ ဖြစ်ခြင်းကား ဓမ္မစကြာတရားဟောအပြီး အစဉ်သဖြင့် ဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူရာ ကောသမ္ဗီပြည်[3]သို့ ဆိုက်ရောက်တော်မူသော ဘုရားရှင်ထံ ဆည်းကပ်၍ တရားတော်ကိုနာရသောကြောင့် ဖြစ်သည်[4]၊ ရဟန်းဘောင်တွင် ဝါတော်-၈၀ သိတင်းသုံး၍ လူ့ဘောင်က ရောင်းရင်းဖက် (မိတ်ဆွေ) ဖြစ်ခဲ့သော အစေလကဿပခေါ် တက္ကတွန်းရဟန်းကို တရားဟောချေချွတ်ပြီးနောက်မှ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသည်[5]၊ ဤဆိုခဲ့သည့် အကြောင်းခြင်းရာကို ထောက်ဆသော် အရှင်ဗာကုလ၏ ရဟန်းဖြစ်ရာ

၁။ သုဘသုတ် ပဥ္စမသင်္ဂါယနာတင်၌ ပါ-မပါဟူသော ပြဿနာ၏ဖြေရှင်းချက်ကို ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ သာရတ္ထ၊ ၁။၆၇။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၈၈-တို့၌ အကျယ်ပြထားသည်။ သုဘသုတ်နှင့် ဂေါပကမောဂ္ဂလ္လာနသုတ်တို့ ဓမ္မက္ခန္ဓာ ၈၄၀၀၀-၌ ဝင်-မဝင်ပြဿနာကိုလည်း သာရတ္ထ၊၁။၁၀၄။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၃-၄-တို့၌ ဖြေရှင်းထားသည်။

၂။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၆။ ၃။ မဇ္ဈိမဘာဏကတို့အလို ဗာကုလထေရ်။ အံဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။

၄။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၀။ မဋ္ဌ၊၄။၁၃၇။ ၅။ မ၃။၁၆၆-၈။

ကာလကို အစောဆုံးအားဖြင့် ဘုရားရှင် ဘုရားအဖြစ် ရောက်တော်မူသည့်နှစ်မှာ ထားဘိဦး ဘုရားရှင်သည် ဝါတော် ၄၅-၌ ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူရာ အရှင်ဗာကုလ၏ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုသည့်နှစ်မှာ ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံတော်မူပြီးနောက် ၃၅-နှစ် သို့မဟုတ် ၃၆-နှစ် ဖြစ်ပေမည်။ ထိုအခါမှ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော အဖြစ်အပျက်ကို မှတ်တမ်းတင်ထားသည့် ဗာကုလသုတ်သည် ပဌမသင်္ဂါယနာတင်တွင် မပါဝင်နိုင်သည်မှာ အလွန်ပင် ထင်ရှားနေပေပြီ။ သို့ဖြစ်ရကား ဗာကုလသုတ်ကို ဒုတိယ-သင်္ဂါယနာတင်မှာမှ ထည့်သွင်း၍ သင်္ဂါယနာတင်ခဲ့သည်ဟု မှတ်ယူရပေမည်။

ထို့အတူပင် ပေတဝတ္ထုပါဠိတော်လာ ဥတ္တရမာတုပေတိဝတ္ထုသည်လည်း ပဌမသင်္ဂါယနာတင်ပြီးနောက်မှဖြစ်ပေါ်သောအဖြစ်အပျက်ကို ပြဆိုထားသော ဝတ္ထုပင်ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းဝတ္ထုကို ဒုတိယ-သင်္ဂါယနာတင်ကျမှ ထည့်သွင်းကြောင်းကို ပေတဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ၌[၁] ထင်ရှားစွာပင် ပြဆိုလျက် ရှိလေသည်။

ဒုတိယသင်္ဂါယနာတင်ပြီးနောက်မှ ဖြစ်ပေါ်လာသော အဖြစ်အပျက်ကိုလည်း ပေတဝတ္ထု-ပါဠိတော်တွင် တွေ့ရသေးသည်၊ ယင်းကား နန္ဒကပေတဝတ္ထုပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းအဖြစ်အပျက်သည် ဘုရားရှင်ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးနောက် အနှစ် ၂၀၀-ကျော် အသောကမင်းလက်ထက်၌ ဖြစ်ခဲ့ပေရာ တတိယ-သင်္ဂါယနာမတင်မီဖြစ်၍ ဤဝတ္ထုကို တတိယသင်္ဂါယနာတွင် ထည့်သွင်းခဲ့ကြောင်း၊ ၎င်းအဋ္ဌကထာအရ သိရပေသည်[၂]။

အထက်ပါ အဖြစ်အပျက်မျိုး ဝါ- အကြောင်းခြင်းရာမျိုးနှင့် မရွေ့မနှောင်းဖြစ်သော အဖြစ်အပျက်တခုကိုလည်း ထေရဂါထာတွင် တွေ့ရပြန်သည်။ ယင်းကား အခြားမဟုတ် အသောကမင်းကြီး၏ ညီတော် တိဿမင်းသားအကြောင်းပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းထေရဂါထာအဖွင့်၌ တိဿမင်းသား ရဟန်းပြုကြောင်း, သို့ရဟန်းပြုပြီးနောက် ပဋိပတ်အားထုတ်ကြောင်းနှင့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံကြောင်းအထိ ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်[၃]၊ ယင်းသို့ဖြစ်ရကား ညီတော်တိဿမထေရ်၏ အကြောင်းကိုပြဆိုသော ဂါထာများသည် ပဌမ, ဒုတိယ သင်္ဂါယနာတင်တို့တွင် မပါဝင်ခဲ့ပဲ တတိယ-သင်္ဂါယနာတင်မှဖြစ်စေ, ထို၏နောက်မှဖြစ်စေ ထည့်သွင်းထားသော ဂါထာများဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားပေသည်။

ကထာဝတ္ထုကျမ်းသည်လည်း ပဌမသင်္ဂါယနာတင် အဘိဓမ္မာကျမ်းများစာရင်းတွင် ပါဝင်သော်လည်း အဋ္ဌကထာများအဆိုအရ[၄] ထိုစဉ်က မာတိကာအကျဉ်းမျှသာ ရှိခဲ့သည်၊ နောင်အခါ အသောကမင်းတရားလက်ထက် တတိယသင်္ဂါယနာတင်ခါနီးအခါမှာမှ အရှင်မဟာမောဂ္ဂလိ-ပုတ္တတိဿမထေရ် ဟောခဲ့သောကျမ်း ဖြစ်လေသည်။

ဤကား အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ အဋ္ဌကထာတို့၌ ဖော်ပြထားသော သင်္ဂါယနာသုံးတန်စာရင်းတွင် ပါဝင်သော ပါဠိတော်တို့၌ လေ့လာစိစစ်ချက်တည်း။

အဆိုပါ သင်္ဂါယနာသုံးတန်စာရင်းတွင် မပါဝင်သော်လည်း ပါဠိတော်စာရင်းဝင်အဖြစ် ရှေးမထေရ်အဆက်ဆက်တို့ သတ်မှတ်လက်ခံ၍ ပါဠိတော်၌ထည့်သွင်းထားသောကျမ်းများလည်း ရှိသေးသည်။ ထိုကျမ်းတို့ကား နေတ္တိ, ပေဋကောပဒေသနှင့် မိလိန္ဒပဉှာကျမ်းတို့ ဖြစ်ပေသည်။

၁။ စာမျက်နှာ ၁၃၅။ ၂။ စာမျက်နှာ ၂၃၉။
၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၄-၈။ ၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၁၁၅-၁၁၁။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၄၆။

ထို ၃-ကျမ်းတို့တွင် နေတ္တိကျမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ နေတ္တိအဋ္ဌကထာ၌[1] ဆိုလတ္တံ့သောအတိုင်း ဖြေရှင်းထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

"ဤနေတ္တိကျမ်းကို မဟာသာဝက (အရှင်မဟာကစ္စာယန) ဟောအပ်၍ ဘုရားရှင် အနုမောဒနာပြုအပ်၏"ဟု အဘယ်သို့သိသနည်း ? ဟူမူ ပါဠိအားဖြင့်ပင် သိသည်၊ထိုစကား မှန်၏၊ ပါဠိတော်ထက် သာ၍ ပမာဏမြောက်သော အခြားကျမ်းမည်သည် မရှိပေ၊ မဟာ-ပဒေသ ၄-ပါးတို့နှင့် မဆန့်ကျင်သော အကြင်ပါဠိသည် ရှိ၏၊ ထိုပါဠိသည် ပမာဏမြောက်ပေသည် မှန်၏၊ မကွဲရှဲအပ်သော ဆရာစဉ် အဆက်ဆက်သည် ပေဋကောပဒေသကဲ့သို့ ဤနေတ္တိကျမ်းကို ဆောင်ခဲ့သည်၊ ယင်းသို့ဖြစ်လျှင် အဘယ့်ကြောင့် နေတ္တိကျမ်း၌ နိဒါန်းကို မဟောအပ်သနည်း ? သာဝကဘာသိတဖြစ်သော သုဘာသုတ်၊ အနင်္ဂဏသုတ်၊ ကစ္စာယန-သံယုတ် စသည်တို့၏ နိဒါန်းကို ဟောအပ်သည်မဟုတ်လော ? ဟူမူ ဤနိဒါန်းကိုဟောခြင်း မဟောခြင်းသည် ကေန္ဒြက မဟုတ်ပေ၊ အကြောင်းကား သာဝကဘာသိတဖြစ်သော ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၊ နိဒ္ဒေသစသည်တို့၏၎င်း၊ ဗုဒ္ဓဘာသိတတို့တွင် ဓမ္မပဒ၊ ဗုဒ္ဓဝံသ စသည်တို့၏၎င်း နိဒါန်းကိုမဟောအပ်သောကြောင့်ဖြစ်ပေသည်၊ နိဒါန်းမပါသောကြောင့်လည်း ယင်းကျမ်းတို့ ပမာဏမမြောက် မဟုတ်ကြပေ၊ ထို့အတူပင် ဤနေတ္တိကျမ်း၌လည်း မှတ်အပ်၏၊

တနည်းလည်း — ပါဠိတော်၏အနက်ကို ဖွင့်ပြရာကျမ်းဖြစ်သောကြောင့် ဤနေတ္တိကျမ်း၏ နိဒါန်းကို သီးခြားဆိုဖွယ် မလိုတော့ပေ၊ ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်၊ နိဒ္ဒေသ စသည်တို့၏ နိဒါန်းကို ဆိုဖွယ်မလိုသကဲ့သို့တည်း၊ ဤသို့ မှတ်အပ်၏"။

၎င်းပြင် နေတ္တိကျမ်း၏အဆုံး၌ "ဧတ္တာဝတာ သမတ္တာ နေတ္တိ ယာ အာယသ္မတာ မဟာကစ္စာ-ယနေန ဘာသိတာ ဘဂဝတာ အနုမောဒိတာ မူလသင်္ဂီတိယံ သင်္ဂီတာတိ"ဟု လာရှိသော နိဂုံး ဝါကျကို ထောက်လျှင် ဤနေတ္တိကျမ်းကို မူလ(ပဌမ)သင်္ဂါယနာ၌ သင်္ဂါယနာတင်အပ်သည်ဟု မှတ်ယူဖွယ်ရှိပြန်သည်။

ယင်းသို့ပင် ပါဠိတော်နိဂုံးဝါကျနှင့် နေတ္တိအဋ္ဌကထာဆရာ အရှင်ဓမ္မပါလ မထေရ်တို့က ဆိုသော်လည်း နေတ္တိကျမ်းနှင့်ပတ်သက်၍ ဆင်ခြင်ဖွယ်အချက်များကား မရှိမဟုတ် ရှိကြသည်သာ။ နေတ္တိကျမ်းကဲ့သို့ ထင်ရှားသောကျမ်းကို မဟာသာဝက အရှင်မဟာကစ္စာယနမထေရ် ဟောသည် ဖြစ်ခဲ့လျှင် ထိုမထေရ်၏ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကို ပြဆိုသော ပမာဏအမြောက်ဆုံးဖြစ်သည့် အင်္ဂုတ္တိုရ် အဋ္ဌကထာ၌ ပြဆိုသင့်ပါလျက် ယင်းကို မပြဆိုခဲ့ခြင်း၊ ပဌမသင်္ဂါယနာ၌ သင်္ဂါယနာတင်အပ် သည်မှန်လျှင် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသုတ်ပြသော ပဌမသင်္ဂါယနာဝင်ကျမ်းများ၌ ပါဝင်သင့်ပါ လျက် မပါဝင်ခဲ့ခြင်း၊ အဋ္ဌသာလိနီအဋ္ဌကထာနိဒါန်းဝယ် ကထာဝတ္ထုကျမ်းကို သာဝကဘာသိတဖြစ် သော်လည်း ဘုရားဟောနှင့်တစ္စာ လေးစားထိုက်သည်ကို ပြရာ၌ ဤနေတ္တိကျမ်းကို ဥဒါဟရဏ် အဖြစ် ထုတ်ပြထိုက်ပါလျက် ဤကျမ်းကိုအတိမပြပဲ မဓုပိဏ္ဍိကသုတ်ကို ထုတ်ပြခဲ့ခြင်း[2] စသည်တို့ကို ဆင်ခြင်ထောက်ထားလျှင် နေတ္တိကျမ်းကို[3] မဟာသာဝက အရှင်မဟာကစ္စာယနမထေရ် ဟော၍ ဘုရားရှင် အနုမောဒနာပြုသည်ဟူ၍၎င်း၊ ပဌမသင်္ဂါယနာ၌ ယင်းကျမ်း ပါဝင်သည်ဟူ၍၎င်း အဋ္ဌကထာ ဆရာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသမထေရ် ယူဆဟန် မရှိပေ။

သို့ပင်ဖြစ်သော်လည်း နေတ္တိကျမ်းသည် အဋ္ဌကထာဆရာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသခေတ် မတိုင် မီက ပေါ်ရှိခဲ့သည်မှာကား ထင်ရှားပေသည်၊ အကြောင်းကား ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ ဝေရဉ္ဇ-

---

၁။ စာမျက်နှာ ၃-၄။ ၂။ စာမျက်နှာ ၅-၆။

၃။ "ယခုအခါ တွေ့မြင်အပ်သည့်အတိုင်း အပြည့်အစုံဖြစ်သော နေတ္တိကျမ်းကို"ဟု ဆိုလိုသည်။

ကစ္စာယယ် သာတ္ထုံ့သဗျာနံ-ပုဒ်တို့ကိုဖွင့်ရာ၌[၁] နေတ္တိကျမ်းလာ အတ္ထပဒ ၆-ပါး၊ ဗျဉ္ဇနပဒ ၆-ပါးတို့ကို ၎င်း၊ မူလပဏ္ဏာသအဋ္ဌကထာ မူလပရိယာယသုတ် အဖွင့်(၃၂)၌ နေတ္တိကျမ်းလာ ဂါထာနှင့်တကွ လက္ခဏဟာရကို၎င်း ယူ၍ ဖွင့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရသောကြောင့်တည်း။

ယင်းသို့ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသခေတ် မတိုင်မီက ရှိခဲ့သော်လည်း နေတ္တိကျမ်းကို မဟာသာဝက အရှင်မဟာကစ္စာယနမထေရ် ဟော၍ ဘုရားရှင်က အနုမောဒနာပြုပြီး ပဌမသင်္ဂါယနာ၌ သင်္ဂါ-ယနာတင်ခဲ့သည်ဟူသော အယူအဆကို မည်သည့်အချိန်က ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်ဟု အတိအကျဖော်ပြရန်ကား မဖြစ်နိုင်ပေ၊ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသခေတ်၏နောက် အရှင်ဓမ္မပါလမပေါ်မီ ခေတ်အတွင်း တချိန်ချိန်မှာ ထိုအယူအဆ ပေါ်ပေါက်လာသည်ဟုသာ မှတ်ယူအပ်ပေသည်။

"မူလသင်္ဂီတိယံ သင်္ဂီတာ"ဟူသော နေတ္တိကျမ်းလာ နိဂုံးစကားနှင့် နေတ္တိအဋ္ဌကထာ၌ ရှင်းပြချက်တို့ကို အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ မိန့်ဆိုချက်နှင့် ညီညွတ်စေရန် ဤသို့လည်း နိုးနှော၍ ယူဆကြသေး၏။ ယူဆပုံကား— "အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ အဋ္ဌကထာတို့၌ သင်္ဂါယနာသုံးတန် စာရင်းဝင်ကျမ်းအဖြစ်ဖြင့် ဖော်ပြထားသော ၁၅-ကျမ်းတို့အနက် နိဒ္ဒေသကျမ်းကဲ့သို့ပင် ပါဠိတော်တို့၏ အဖွင့်ဖြစ်သောကြောင့် ဤနေတ္တိကျမ်းကို အသီးအခြား မပြတော့ဘဲ နိဒ္ဒေသကျမ်းကိုသာ နိဒဿနနည်းဖြင့် ပြတော်မူခဲ့သည်၊ သို့ဖြစ်၍ ဤနေတ္တိကျမ်းကိုလည်း နိဒ္ဒေသကျမ်းကဲ့သို့ပင် သင်္ဂါယနာသုံးတန်ဝင်ကျမ်းဟု မှတ်ယူရမည်"ဟူ၏။ ဤယူဆချက်ကို လက်ခံနိုင်လျှင်ကား အထူးစိစစ်ဖွယ် မရှိတော့ပြီ။

ပေဋကောပဒေသကျမ်းမှာလည်း မဟာသာဝက အရှင်မဟာကစ္စာယနမထေရ်ပင် ဟောကြောင်း ၎င်းကျမ်း နိဂုံးစကားများက ဆိုပေသည်[၂]။ ဤကျမ်းလည်း အဋ္ဌကထာတို့တွင် ဈာန်စကားအဖွင့်တို့၌ "ပေဋကေ"ဟု အကိုးပါရှိရာ[၃] ယင်း ပေဋက-အရ ဋီကာများဖွင့်သည့်အတိုင်း[၄] ပေဋကောပဒေသကို ယူရသောကြောင့် နေတ္တိကျမ်းအတူပင် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသမတိုင်မီက ရှိခဲ့သောကျမ်းဖြစ်ကြောင်း မှတ်ယူအပ်ပေသည်။

မိလိန္ဒပဉှာကျမ်းသည်လည်း အလွန်နောက်ကျသောခေတ်မှ ပေါ်လာသောကျမ်းဖြစ်ပေသည်။ မျိုးဦးအံ့— "တေ ဥဘောပိ ဒေဝေသု စ မနုဿေသု စ သံသရန္တာ ဧကံ ဗုဒ္ဓန္တရံ ခေပေသုံ၊ အထ အမှာကံ ဘဂဝတာပိ 'ယထာ မောဂ္ဂလိပုတ္တတိဿတ္ထေရော ဒိဿတိ၊ ဝေမေတောပိ ဒိဿန္တိ မမ ပရိနိဗ္ဗာနတော ပဉ္စဝဿသတေ အတိက္ကန္တေ ဧတေ ဥပ္ပဇ္ဇိဿန္တိ၊ ယံ မယာ သုခုမံ ကတွာ ဒေသိတံ ဓမ္မဝိနယံ၊ တံ ဧတေ ပဉှပုစ္ဆနဩပမ္မယုတ္တိဝသေန နိဇ္ဇဋံ နိဂ္ဂုမ္ဗံ ကတွာ ဝိဘဇိဿန္တီ'တိ

၁။ စာမျက်နှာ ၉၉။

၂။ ပေဋကောပဒေသေ မဟာကစ္စာယနေန ဘာသိတေ.........။ (ပေဋကော၊ ၁၇၃)။ ထေရဿ မဟာကစ္စာယနဿ ပေဋကောပဒေသော။ (၎င်း။၃၂၈)။ ထေရဿ မဟာကစ္စာယနဿ ဇမ္ဗုဝနဝါသိနော ပေဋကောပဒေသော သမတ္တော။ (၎င်း။၃၄၁။)

၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၁၄၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၁၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊ ၁၃၇။

၄။ မဟာကစ္စာယနတ္ထေရေန ဒေသိတာ ပိဋကာနံ သံဝဏ္ဏနာ ပေဋကံ၊ တဒေဝ ပေဋကေ။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁၊၁၆၅၊ သာရတ္ထ၊၁၊ ၃၈၅)။ ပေဋကောတိ မဟာကစ္စာယနတ္ထေရေန ကတံ နေတ္တိပ္ပကရဏဿ သာခိပကရဏံ၊ တံ ပန ပိဋကာနံ ဝဏ္ဏနာဘူတတ္တာ "ပေဋက"န္တိ ဝုတ္တံ။ (ဝိမတိ၊၁၊ ၃၂)။ ပါရာဇိကဏ်ကဏ္ဍဋ္ဌကထာ ၁၂၁၈-နှင့် နေတ္တိဋ္ဌ၊၁၊၄၇၊၄၈၊၂၈၀-တို့လည်း ကြည့်။

နိဒ္ဒိဋ္ဌာ”ဟူသော မိလိန္ဒပဉှာ(၃)လာ စကားအရ အရှင်နာဂသိန်နှင့် မိလိန္ဒဘုရင်တို့သည် မြတ်စွာဘုရားပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီးနောက် အနှစ် ၅၀၀-ကျော်မှ ပေါ်ခဲ့ကြသော ပုဂ္ဂိုလ်ထူးတို့ဖြစ်ကြ၏၊ ၎င်းတို့၏ အဖြစ်အပျက်ပင် အနှစ်-၅၀၀ ကျော်လျှင် မိလိန္ဒပဉှာကျမ်းပေါ် ပေါက်ရာခေတ်မှာ ထို့ထက်ပင် နောက်ကျပေဦးမည်၊ သို့ဖြစ်၍ မိလိန္ဒပဉှာကျမ်းသည် ဝဋ္ဋဂါမဏိမင်းလက်ထက် ပိဋကတော်တို့ကို ပေထက်အက္ခရာ တင်ပြီးသည့်နောက်မှ[1] ပေါ်လာသောကျမ်း ဖြစ်သည် ဟု ကောက်ချက်သင့်ပေသည်။

ထိုသို့ နောက်ကျသောကာလမှ ပေါ်လာသောကျမ်းဖြစ်သော်လည်း မိလိန္ဒပဉှာကျမ်းသည် ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ ခဲရာခဲဆစ်အဖုအထစ်သဖွယ်ဖြစ်သော အရာဌာနတို့ကို ဘုရားရှင်အလိုတော်ကျ ဖြေရှင်းပြသော ကျမ်းဖြစ်၍ ဘုရားဟောနှင့်မခြား အလားတူပင် အလေးပြုခြင်းကို ခံခဲ့ရပေသည်၊ အဋ္ဌကထာဆရာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည်လည်း မိမိ၏အဋ္ဌကထာတို့တွင် အရေးတကြီးဖြေရှင်းဖွယ်ရှိသော နေရာဌာနတို့၌ မိလိန္ဒပဉှာကျမ်းကိုပင် ထုတ်ဖော်ကိုးကား၍ ဖြေရှင်းခဲ့သည်များကို တွေ့ရပေသည်[2]။ ဤမိလိန္ဒပဉှာကျမ်း၏ နောက်၌ကား ပါဠိတော်ကဲ့သို့ အသိအမှတ်ပြုအပ်သည့်ကျမ်းများ မပေါ်ထွက်တော့ချေ၊ ပါဠိတော်စာပေခေတ်မှာ မိလိန္ဒပဉှာကျမ်းဖြင့် အဆုံးသတ် နိဂုံးချုပ်သွားသည်ဟုပင် ဆိုရပေမည်။

ဤသို့လျှင် ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ပါဠိတော်အရေအတွက်မှာ အဋ္ဌကထာ၌ ပြအပ်သည့် ၁၅-ကျမ်းအပြင် နေတ္တိ, ပေဋကောပဒေသ, မိလိန္ဒပဉှာတို့ကိုပါ ပေါင်းထည့်၍ ၁၈-ကျမ်း ဖြစ်လာလေတော့သည်၊ ယင်း ၁၈-ကျမ်းကိုပင် သုတ္တန္တပိဋက ခုဒ္ဒကနိကာယ်ဝင် ပါဠိတော်အဖြစ်ဖြင့် သတ်မှတ်၍ ပဉ္စမသင်္ဂါယနာ, ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတို့၌ သာသနာ့ဝန်ဆောင် ဆရာတော်တို့ သင်္ဂါယနာတင်တော်မူခဲ့ကြလေသည်။

အထက်၌ ဖော်ပြခဲ့သည့် ပါဠိတော်ကျမ်းတို့သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်မှ ပေထက်အက္ခရာတင်အဖြစ်သို့ ရောက်သော်လည်း ဇမ္ဗူဒိပ်ခေါ် ဣန္ဒိယပြည်၌ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ကြသော ကျမ်းဂန်များဖြစ်၍ ဣန္ဒိယပါဠိစာပေများပင် ဖြစ်ပေသည်။

၁။ ဤပေထက်အက္ခရာတင်ခြင်းကို “စတုတ္ထသင်္ဂါယနာ”ဟူသောအမည်ဖြင့် ရေးကျသော မှတ်တမ်းတို့၌ မှတ်တမ်းတင်သည်ကို မတွေ့ရပေ။

ပိဋကတ္တယပါဠိံ စ၊ တဿာ အဋ္ဌကထမ္ပိ စ။
မုခပါဌေန အာနေသုံ၊ ပုဗ္ဗေ ဘိက္ခူ မဟာမတီ။
ဟာနိံ ဒိသွာန သတ္တာနံ၊ တဒါ ဘိက္ခူ သမာဂတာ။
စိရဋ္ဌိတတ္ထံ ဓမ္မဿ၊ ပေါတ္ထကေသု လိခါပယုံ။ (ဒီပဝံသ။ ၂၀၊ ၂၁။ မဟာဝံသ။ ၃၃။ ၁၀၀၊ ၁၀၂။)

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ အဋ္ဌကထာတို့၌လည်း သင်္ဂါယနာ ၃-တန်ကိုသာ ပြဆိုသည်ကို တွေ့ရသည်၊ ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋီကာ (၅၄၃)၌ကား ပေါတ္ထကာရောဟိ မဟာထေရေဟိ တိဟတ္တဒိပေ မဟာထေရေဟိ ပေါတ္ထကဲ အာရောပိတကာလေ ဌပိတာတိ အဓိပ္ပါယော၊ “စတုတ္ထသင်္ဂီတိသဒိသာ ပေါတ္ထကာရုဠှသင်္ဂီတိ အဟောသိ”တိ ဝုတ္တံ-ဟု ဆိုသည်။ သာရတ္ထ (၁။ ၄၅၆)နှင့် ဝိမတိ (၂။ ၂၇၂) ဋီကာတို့၌လည်း အလားတူပင် ဆိုကြသည်။

၂။ ဝိ-ဋ္ဌ ၁။ ၁၉၅။ ဝိ-ဋ္ဌ ၂။ ၁၀၉။ ဒီ-ဋ္ဌ ၁။ ၂၄၆။ ဒီ-ဋ္ဌ ၃။ ၈၄။ မ-ဋ္ဌ ၁။ ၈၆။ မ-ဋ္ဌ ၂။ ၂၄၄၊ ၂၈၅။ မ-ဋ္ဌ ၃။ ၂၅၃။ သံ-ဋ္ဌ ၂။ ၂၉၊ ၂၇၁။ အံ-ဋ္ဌ ၁။ ၄၉၊ ၇၂၊ ၃၅၉၊ ၃၈၉။ အံ-ဋ္ဌ ၃။ ၇၂၊ ၁၈၂။ အဘိ-ဋ္ဌ ၁။ ၁၅၁၊ ၁၅၅၊ ၁၅၇၊ ၁၆၁၊ ၁၆၃၊ ၁၆၄၊ ၁၆၆၊ ၁၈၆။ သုတ္တနိ-ဋ္ဌ ၂။ ၁၇၃။

သီဟိုဠ်နိုင်ငံ ပါဠိစာပေ

သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာရောက်ပြီးနောက်မှ ပေါ်လာသော သာသနာဆိုင်ရာကျမ်းဂန်တို့ကို ကား သီဟိုဠ်ပါဠိစာပေဟုပင် ခေါ်ရပေမည်၊ ၎င်း သီဟိုဠ်ပါဠိစာပေခေတ်ဆိုင်ရာ ကျမ်းဂန်တို့ကား အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ, အနုဋီကာ-စသည်ဖြင့် များစွာ ရှိလေသည်။

၎င်းတို့တွင် အဋ္ဌကထာသည်[၁] မြတ်စွာဘုရားလက်ထက်ကပင် ရှိခဲ့သည်၊ သို့သော် အဋ္ဌကထာ ဟူသောအမည်ဖြင့် မထင်ရှားခဲ့ပဲ ပကိဏ္ဏကဒေသနာ=အထွေထွေတရားတော်ဟူသော အမည်ဖြင့် သာရှိခဲ့လေသည်၊ မြတ်စွာဘုရားသည် တရားတော်တို့ကို ဟောတော်မူပြီးနောက် ၎င်းတရားတော်တို့ တွင် ခဲခက်သောနေရာတို့၌ သိသာထင်ရှားစိမ့်သောငှါ ထပ်၍ ဖွင့်ပြလျက် အကျယ်ဟောတော်မူအပ် သည့် ဒေသနာမျိုးရှိခဲ့ရာ ယင်းဒေသနာသည် ပါဠိတော်ဟူသော အမည်တွင် မပါဝင်ပဲ သီးခြား ရှိနေခဲ့လေသည်၊ ထိုသီးခြားဒေသနာတော်ဖြစ်သည့်ပကိဏ္ဏကဒေသနာကိုလည်း သင်္ဂါယနာအဆက် ဆက်တွင် ထိပ်ခေါင်တင်မထေရ်တို့ သင်္ဂါယနာတင်၍ ဆောင်ယူခဲ့ကြလေသည်။

တတိယသင်္ဂါယနာတင်ပြီးနောက် အရှင်မဟိန္ဒမထေရ် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သာသနာပြုကြွသောအခါ သင်္ဂါယနာ ၃-တန်တင် ပါဠိတော်တို့နှင့်တကွ အဋ္ဌကထာဟု ခေါ်နိုင်သည့် ပကိဏ္ဏကဒေသနာ များကိုပါ ဆောင်ယူသွားတော်မူသည်၊ ၎င်းအဋ္ဌကထာတို့ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်ပြီးနောက် သီဟိုဠ်ကျွန်းသားတို့ အလွယ်တကူ သင်ယူနိုင်စိမ့်သောငှါ သာသနာ့ဝန်ဆောင် မထေရ်တို့က ယင်းပကိဏ္ဏကဒေသနာအဋ္ဌကထာများကို သီဟိုဠ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုခဲ့ကြလေသည်၊ ထိုမှနောက် ကာလကြာမြင့်သောအခါ သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် အဋ္ဌကထာအမျိုးမျိုးတို့ ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြန်လေသည်။ သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့်သာမက ဒမိဠ်(တမိဠ်)ယတောင်ပိုင်းဘာသာတို့ဖြင့် ရေးသားအပ်သော အဋ္ဌကထာတို့ လည်း ရှိပြန်လေသည်။ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ကြွရောက်ပြီးနောက် အဋ္ဌကထာသစ်များကို ပြုစုသောအခါ ၎င်းအဋ္ဌကထာများကိုပင် အမှီပြု၍ ရေးသားပြုစုခဲ့ခြင်း ဖြစ်လေသည်။

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ အဋ္ဌကထာသစ်များ မပေါ်မီ ရှေးယခင်က ပေါ်နှင့်နေသော အဋ္ဌကထာတို့ကား၊ မဟာအဋ္ဌကထာ, မဟာပစ္စရိအဋ္ဌကထာ, စူဠပစ္စရိအဋ္ဌကထာ, ကုရုန္ဒီအဋ္ဌကထာ, အန္ဓကအဋ္ဌကထာ, အရိယအဋ္ဌကထာ, သင်္ခေပအဋ္ဌကထာ စသည်တို့ ဖြစ်လေသည်[၂]၊ ယင်းတို့တွင် လည်း မဟာဝိဟာရဝါသီ အရှင်တို့၏အယူကို အမှန်အတိုင်းထုတ်ဖော်ပြသည့် မဟာအဋ္ဌကထာသည် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ အလေးစားဆုံး အဋ္ဌကထာဖြစ်ပေသည်။ မိမိ၏ အဋ္ဌကထာသစ်များကို ပြုစုရာ၌ မဟာအဋ္ဌကထာကို အထည်ကိုယ်ပြု၍ အခြား မဟာပစ္စရိအဋ္ဌကထာစသည်တို့ကိုကား အကြောင်းအားလျော်စွာ ရံခါရံခါမှသာ ဖော်ပြရေးသားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

၁။ ဤအဘိဓာန် "အဋ္ဌကထာ"ပုဒ်ကိုလည်း ကြည့်။

၂။ သံဝဏ္ဏနံ တဉ္စ သမာရဘန္တော၊ တဿာ မဟာအဋ္ဌကထံ သရီရံ၊
ကတွာ မဟာပစ္စရိယံ တထေဝ၊ ကုရုန္ဒိနာမာဒိသု ဝိဿုတာသု။ (ဝိနည၊ ၁။ ၂။)
ဧတ္ထ အာဒိသဒ္ဒေန စူဠပစ္စရိအန္ဓကအရိယအဋ္ဌကထာပန္နဝါရာဒယော သင်္ဂဟိတာ။ (ဝဇိရ။ ၁၈)။ အာဒိသဒ္ဒေန အန္ဓကဋ္ဌကထံ သင်္ခေပဋ္ဌကထဉ္စ သင်္ဂဏှာတိ။ (သာရတ္ထ၊၁။ ၂၀။ ဝိမတိ၊၁။ ၆။)

၎င်းအဋ္ဌကထာတို့တွင် မဟာအဋ္ဌကထာ, မဟာပစ္စရီအဋ္ဌကထာ, ကုရုန္ဒီအဋ္ဌကထာဟူသော ဤအဋ္ဌကထာ ၃-စောင်ကို သီဟဠဋ္ဌကထာဟူ၍လည်း ခေါ်သည်[၁]။ ၎င်းတို့တွင် အရှင်မဟိန္ဒ ဆောင်ယူခဲ့သော မူလအဋ္ဌကထာကိုပင် မဟာအဋ္ဌကထာဟု ခေါ်သည်[၂]၊ မဟာပစ္စရီအဋ္ဌကထာကား ဖောင်ပေါ်၌နေလျက် ရေးသားပြုစုအပ်သော အဋ္ဌကထာဖြစ်သည်၊ ကုရုန္ဒီအဋ္ဌကထာကိုကား ကုရုန္ဒီဝလ္လိမည်သောကျောင်း၌ ရေးသားအပ်သောကြောင့် ယင်းသို့ခေါ် ဆိုအပ်လေသည်[၃]။ စူဠပစ္စရီ-အဋ္ဌကထာ, သင်္ခေပအဋ္ဌကထာတို့ကား အထက်ပါ အကျယ်ဖြစ်သောအဋ္ဌကထာတို့၏ အကျဉ်းချုပ်များပင် ဖြစ်ဟန်တူပေသည်။ အန္ဓကအဋ္ဌကထာဟူသည်မှာကား ဣန္ဒိယတောင်ပိုင်း ဘာသာတခုခုဖြင့် ရေးသားအပ်သော အဋ္ဌကထာဖြစ်ပေမည်[၄]။

ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော အဋ္ဌကထာများအပြင် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည် သီဟိုဠ်ကျွန်းဝယ် ပရိယတ်,ပဋိပတ်၌ ကျော်ကြားသော ထိုထိုမထေရ်တို့၏ အယူဝါဒများ, ထေရသလ္လာပခေါ် စာတတ်မထေရ်တို့၏ ဆွေးနွေးချက်များ[၅], ဇမ္ဗူဒိပ်၌ထင်ရှားသောမထေရ်(ပရသမုဒ္ဒဝါသီထေရ်)တို့၏ အယူအဆများ[၆], ရှေးရှေးဆရာတို့၏ အယူအဆများနှင့် ထိုထိုနိကာယ်ဆောင် ဘာဏကမထေရ်တို့၏ ဝါဒများကိုပါ ကြည့်ရှုလေ့လာတိုက်ဆိုင်၍ အဋ္ဌကထာသစ်များကို ရေးသားခဲ့သည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပေသည်။

အထက်ပါ အဋ္ဌကထာများနည်းတူပင် ဒီပဝံသခေါ်သော ကျမ်းတစောင်လည်း အရှင်မဟာ-ဗုဒ္ဓဃောသ၏ကျမ်းများ မပေါ်မီ ရှေးယခင်က ပေါ်နှင့်နေသောကျမ်း ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းကျမ်းကား ဗုဒ္ဓသာသနာတော်နှင့် ပတ်သက်သည့် ဣန္ဒိယနှင့် သီဟိုဠ်ရာဇဝင်သမိုင်းကို ဂါထာတို့ဖြင့် ရေးသားထားသည့်ကျမ်း ဖြစ်၏၊ ၎င်းကျမ်း၏ ကျမ်းပြုဆရာကား အမည်မထင်ရှားခဲ့ပေ၊ အမည်မသိမထေရ်တပါးသော်၎င်း, မထေရ်အများသော်၎င်း ရေးသားခဲ့သည်ဟု ခန့်မှန်းရပေသည်။

၎င်းဒီပဝံသကျမ်းကို သာသနာနှစ် ၈၆၈-မှ ၈၉၅ (အေဒီ ၃၂၅-မှ ၃၅၂)ခုနှစ်တိုင် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ မင်းပြုသည့် မဟာသေနမင်း၏ အကြောင်းဖြင့် အဆုံးသတ်ထားသည်ကို တွေ့ရှိရသဖြင့် ၎င်းကျမ်းသည် အေဒီ ၄-ရာစုနှစ်အတွင်း ပြုစုအပ်သောကျမ်းဟု မှတ်ယူနိုင်ပေသည်။ စာပေအရေးအသား ပြေပြစ်ချောမွေ့မှုနည်းသဖြင့် ဤကျမ်းသည် စာပေဂုဏ်မြောက်လှသောကျမ်းဟု မဆိုနိုင်သော်လည်း ရှေးခေတ် ဣန္ဒိယပြည်နှင့် သီဟိုဠ်ကျွန်းဆိုင်ရာ ရာဇဝင်, သာသနာဝင်နှင့် ပတ်သက်၍

၁။ မဟာအဋ္ဌကထဉ္စေဝ၊ မဟာပစ္စရိမေဝ စ။
ကုရုန္ဒိဉ္စာတိ တိဿောပိ သီဟဠဋ္ဌကထာ ဣမာ။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆၃)
၂။ ဒီဃ,မဇ္ဈိမ,သံယုတ္တ,အင်္ဂုတ္တရအဋ္ဌကထာ နိဂုံးတို့၌ လာသော—
"သာ ဟိ မဟာအဋ္ဌကထာယ၊ သာရမာဒါယ နိဋ္ဌိတာ ဧသာ"နှင့်
"မူလဋ္ဌကထာသာရံ၊ အာဒါယ မယာ ဣမံ ကရောန္တေန"တို့ကို ယှဉ်ကြည့်ပါ။
၃။ ပစ္စရီ နာမ သီဟဠဘာသာယ ဥဠုမ္ပံ ကိရ၊ တသ္မိံ နိသီဒိတွာ ကတတ္တာ တမေဝ နာမံ ဇာတံ။ ကုရုန္ဒိ-ဝလ္လိဝိဟာရော နာမ အတ္ထိ၊ တတ္ထ ကတတ္တာ ကုရုန္ဒီ နာမ ဇာတာ။ (ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ၊ ၁၈)။ သာရတ္ထ, ဝိမတိ တို့၌လည်း နည်းတူပင် ဆိုကြသည်။
၄။ အန္ဓကဘာသာဟူသည် တေလဂူဘာသာဖြစ်ကြောင်း မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ နိဒါန်း(က)၌မိန့်ဆိုထားသည်၊ သို့ဖြစ်၍ အန္ဓကအဋ္ဌကထာသည် တေလဂူဘာသာဖြင့် ရေးသားအပ်သော အဋ္ဌကထာတစောင်ပင် ဖြစ်ပေမည်။
၅။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၆-ကြည့်။ ၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၃၅၊ ၁၃၉၊ ၂၁၀-ကြည့်။

ဗဟုဿုတ များစွာပေးနိုင်သော ကျမ်းဖြစ်သဖြင့် အဋ္ဌကထာဆရာတို့ပင် အလေးပြုအပ်သော ကျမ်းဖြစ်ပေသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း အဋ္ဌကထာသစ်ဆရာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည် ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၏ နိဒါန်းဝယ် ဇမ္ဗုဒီပနှင့်သီဟိုဠ်ဆိုင်ရာ သာသနာဝင်ကိုပြဆိုရာ၌၎င်း[၁], ကထာဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ၏ အစဝယ် အဓမ္မဝါဒီဂိုဏ်းများ ပေါ်ပေါက်ပုံကိုပြဆိုရာ၌၎င်း[၂] ဤဒီပဝံသကျမ်းကိုပင် အကိုးအကားမှီငြမ်းပြု၍ ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ဤဒီပဝံသကျမ်းနှင့်စပ်သွယ်၍ မဟာဝံသကျမ်းကိုလည်း သိသင့်သည်။ ၎င်းကျမ်းကား အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ အဋ္ဌကထာသစ်များပေါ်ပြီးနောက်မှ ပေါ်သောကျမ်း ဖြစ်လေသည်၊ ဤကျမ်း၌ဖော်ပြပါရှိသော ကာလအပိုင်းအခြားသည် ဒီပဝံသကျမ်း၌ပါရှိသော ကာလအပိုင်းအခြားနှင့် အတူတူပင်ဖြစ်လျက် မဟာသေနမင်းအကြောင်းဖြင့်ပင် အဆုံးသတ်ထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ သို့သော်လည်း ဤကျမ်း၏ ထူးခြားချက်မှာ ဒီပဝံသကျမ်း၌တွေ့ရသော စာပေအဖြစ်အနာအဆာများကို ပယ်ထုတ်ရှောင်ကွင်းလျက် သာယာနာပျော်ဖွယ် ဂါထာဗန္ဓတို့ဖြင့် စာပေဂုဏ်မြောက်အောင် ချဲ့ထွင်ရေးသားထားခြင်းပင်ဖြစ်ပေသည်။ ဤကျမ်း၏ကျမ်းပြုဆရာကား အရှင်မဟာနာမဖြစ်၍ ၎င်းမထေရ်သည် အေဒီ ၆-ရာစု အဦးပိုင်းလောက်မှာ ဤကျမ်းကို ရေးသားခဲ့သည်ဟု ခန့်မှန်းကြသည်[၃]။ ဤကျမ်း၏အဆက်ကိုလည်း နောက်ဆရာတို့ ဆက်လက်ရေးသားခဲ့ကြသည်၊ ၎င်းအဆက်ကိုပင် ယခုအခါ "စူဠဝံသ"ဟု ခေါ်လေသည်။ ၎င်းကျမ်း၌ သီဟိုဠ်တကျွန်းလုံးကို အင်္ဂလိပ်တို့ သိမ်းယူသည်အထိ အဖြစ်အပျက်တို့ပါဝင်သည်[၄]။

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည် မိမိပြုစုသည့် အဋ္ဌကထာသစ်များ၏ ကျမ်းဦးစကားရပ်တို့၌ မိမိသည် အရှင်မဟိန္ဒ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဆောင်ယူလာသော သင်္ဂါယနာ ၃-တန်တင် ပကိဏ္ဏကဒေသနာဟုခေါ်အပ်သော မူလအဋ္ဌကထာကို ဘာသာပြန်ထားသည့် သီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာကို မှီရင်းပြု၍ ၎င်းမှ သီဟိုဠ်ဘာသာကိုသာ ပယ်ပြီး မာဂဓဘာသာသို့ပြန်ဆိုရုံမျှသာ ပြုအပ်ကြောင်း မိန့်ဆိုရေးသားခဲ့သည်တို့ကို တွေ့ရပေသည်။ အထူးသဖြင့် ဝိနည်းအဋ္ဌကထာကိုရေးရာ၌ မဟာအဋ္ဌကထာကို မူလအထည်ကိုယ်ပြု၍ ၎င်းမှ သီဟိုဠ်ဘာသာကိုသာ ပယ်ပြီးလျှင် ကြွင်းကုရုန္ဒီစသော ရှေးအဋ္ဌကထာတို့မှ ယူသင့်သည့်အဆုံးအဖြတ်များကို ယူ၍ ရေးသားထားကြောင်း မိန့်ဆိုလျက် ရှိပေသည်။

ယင်းသို့ မိမိကိုယ်ကို အလွန်နှိမ့်ချ၍ မိန့်ဆိုခဲ့သော်လည်း အဋ္ဌကထာသစ်များကို ကြည့်ရှုလေ့လာသောအခါ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသမထေရ်သည် ဘာသာပြန်ရုံ သက်သက်မျှသာ မဟုတ်သေးပဲ မိမိ၏ပင်ကိုယ်ဉာဏ်ကို အသုံးပြု၍လည်း ရေးသားထားအပ်သည့်နေရာများကို အများအပြားပင် တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ ဝိနည်းအဆုံးအဖြတ်တို့တွင် မှီရာအဋ္ဌကထာတို့ တကျမ်းနှင့်တကျမ်း အယူအဆကွဲလွဲရာ၌ မိမိ၏ဉာဏ်ဖြင့် နှိုင်းချိန်၍ အဆုံးအဖြတ်ပေးခဲ့သည်တို့ကိုလည်း တွေ့ရသည်၊ ရံခါတွင်

၁။ ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာ ဗာဟိရနိဒါန်းအဖွင့် ကြည့်။ ၂။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၀၅-၉ ကြည့်ပါ။

၃။ Wilhelm Geiger ၏ Pāli Literature and Language စာမျက်နှာ-၃၆။

၄။ ပရတ်ဝိရဲ့ ဗထာရေတွာ ရာဇာနံ လောကပိဋကံ။

ဣင်္ဂိရိသိနာမကာ သဗ္ဗံ ရဋ္ဌံ ကရကတံ ကရုံ။ (စူဠဝံသ နောက်ဆုံးဂါထာ)

ဤဂါထာ၌ ရာဇာနံ-အရ သိရိဝိက္ကမရာဇသီဟ (သီဟိုဠ် နောက်ဆုံးမင်း ၁၇၉၈-၁၈၁၅) ကို ယူ။ ဣင်္ဂိရိသိ-ဟူသည် အင်္ဂလိပ်ကိုပင် ပါဠိလိုခေါ်ခြင်း ဖြစ်သည်။

မိမိ၏ ပမာနမှီခိုအားထားရာဖြစ်သော မဟာအဋ္ဌကထာကိုပင် ယမာဂလိခိတဟုဆိုသောနေရာကို[၁] တွေ့ရ၍ အချို့နေရာတွင် မဟာအဋ္ဌကထာ၌လာသော အဆုံးအဖြတ်ကို ပယ်၍ မဟာပစ္စရီ အဋ္ဌကထာစသည်၌လာသော အဆုံးအဖြတ်ကို လက်ခံအတည်ပြုထားသည်များကိုလည်း၊[၂] တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ မူလပဏ္ဏာသ အဋ္ဌကထာ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀) တွင်လည်း ရှေးဆရာတို့ စိစစ်ခြင်းမပြုခဲ့သည့် အချက်ကို "အဝိစာရိတမေတံ ပေါရာဏေဟိ၊ အယံ ပန အတ္တနော မတိ..." စသည်ဖြင့် မိမိ၏ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်စွမ်းကိုအသုံးပြုလျက် စိစစ်ဖွင့်ဆိုထားသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ယမိုက်အဋ္ဌကထာ တနေရာတွင်[၃] ဝိဘင်း၏အဖွင့် သီဟဠဋ္ဌကထာ၌ဆိုထားသော စကားကို ပါဠိတော်နှင့်ချိန်ထိုး၍ ပယ်ထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ သို့ဖြစ်လေရာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည် အဋ္ဌကထာသစ်များကို ရေးသားခဲ့ရာ၌ ဘာသာပြန်ရုံ သက်သက်မျှကိုသာ ပြုလုပ်ခဲ့သည်မဟုတ်ပဲ အချို့အချို့နေရာများတွင် မိမိ၏ ထက်မြက်လှသောဉာဏ်ကို ပေါ်လွင်စေလျက် တိကျပြတ်သားသော ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုလည်း ပေးခဲ့ရကား မိမိသည် အတုမဲ့ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်ကြီး ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း ပြသတော်မူခဲ့သည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသမထေရ် ပြုစုခဲ့သော ကျမ်းတို့ကား ဝိနည်းပိဋက, ဒီဃနိကာယ်, မဇ္ဈိမနိကာယ်, သံယုတ္တနိကာယ်, အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်, အဘိဓမ္မာပိဋက, ခုဒ္ဒကပါဌ, ဓမ္မပဒ, သုတ္တနိပါတ်, ဇာတ်နှင့် ပါတိမောက်၏ အဖွင့်အဋ္ဌကထာများအပြင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာတို့ဖြစ်၍ ဆင့်သက်ယနော မူအရ စာအုပ်ပေါင်း ၁၅-အုပ် စာမျက်နှာပေါင်း ၁၃၀၀၀-ကျော်မျှ ရှိလေသည်။ ဤမျှများပြားသော အဋ္ဌကထာတို့ကို တဦးတည်းရေးသားပြုစုခဲ့သည်ကို ကြည့်သဖြင့်ပင် အဋ္ဌကထာဆရာ၏ လွန်ကဲသော ကရုဏာ, ထက်မြက်သော ဉာဏ်တော်နှင့် ကြီးကျယ်သော ဝီရိယစေတ်တို့ကို မှန်းဆကြည့်သိနိုင်လောက်ပေသည်[၄]။

အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည် သာသနာနှစ် ၉၀၀-မှ ၁၀၀၀-အတွင်း ထွန်းကားခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးဖြစ်လေရာ ထိုမထေရ်နှင့် တခေတ်တည်း ထွန်းကားသည်ဟု ယူဆရသော အခြား အဋ္ဌကထာဆရာတဦးလည်း ရှိသေးသည်၊ ထိုဆရာကား အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဤမထေရ်သည် အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ မဖွင့်ဆိုပဲ ခြွင်းချန်ထားခဲ့သော ကျမ်းများအနက်မှ ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိတော်ကို ရွေးနုတ်၍ ၎င်းအဖွင့်အဋ္ဌကထာကို ရေးသားခဲ့လေသည်။ ဤအရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တသည် ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ အပြင် အဘိဓမ္မာဝတာရ, ဝိနယဝိနိစ္ဆယ, ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ စသော ကျမ်းပေါင်းများစွာကိုလည်း နောက်သား နောင်လာတို့အကျိုးငှါ ရေးသားပြုစုခဲ့ပေသေးသည်[၅]။

၎င်းဆရာ ၂-ဦးတို့ ဖွင့်ဆိုအပ်သော ပါဠိတော်များမှ ကြွင်းကျန်သည့် ပါဠိတော် အတော်များများ၏ အဋ္ဌကထာများကို ရေးသားပြုစုခဲ့သည့် ပုဂ္ဂိုလ်ကား အာစရိယဓမ္မပါလခေါ် အရှင်

၁။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၀။ ၂။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၇။

၃။ ယံ ပန ဝိဘင်္ဂပ္ပကရဏဿ သီဟဠဋ္ဌကထာယံ "စိတ္တဿ မုဟုတ္တံ ရူပံ သတ္တရသမံ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒကာလေ နိရုဇ္ဈတိ" တိ ဝုတ္တံ၊ တံ ဣမာယ ပါဠိယာ ဝိရုဇ္ဈတိ။ အဋ္ဌကထာတော စ ပါဠိယေဝ ဗလဝတရာတိ ပါဠိယံ ဝုတ္တမေဝ ပမာဏံ။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၆။)

၄။ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ အတ္ထုပ္ပတ္တိအကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နိဒါန်းကထာမြန်မာပြန်မှာ ကြည့်။ ဓမ္မပဒ-အဋ္ဌကထာနှင့် ဇာတ်အဋ္ဌကထာတို့ကို အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ လက်ရာမဟုတ်ဟုလည်း အနောက်တိုင်း ပါဠိပညာရှင်တို့ ယူဆကြသည်။

၅။ ဝိနယဝိနိစ္ဆယနှင့် ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ ၂-ကျမ်းတွဲ နိဒါန်းသည်း ကြည့်။

ဓမ္မပါလမထေရ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဤမထေရ်သည် ဥဒါန်း, ဣတိဝုတ်, ဝိမာနဝတ္ထု, ပေတဝတ္ထု, ထေရဂါထာ, ထေရီဂါထာ, စရိယာပိဋကနှင့် နေတ္တိပါဠိတော်တို့၏ အဋ္ဌကထာများကို ရေးသားခဲ့သည်။

ကြွင်းကျန်သည့် ပါဠိတော်တို့တွင်ကား နိဒ္ဒေသပါဠိတော်၏ အဋ္ဌကထာကို အရှင်ဥပသေနကရင်း, ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်၏ အဋ္ဌကထာကို အရှင်မဟာနာမကရင်း ရေးသားစီရင်ခဲ့၍ အပဒါန်ပါဠိတော်၏အဖွင့်ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာကို နှောင်းခေတ်ပေါ် အမည်မသိမထေရ်တပါး[၁] ဖွင့်ဆိုရေးသားခဲ့လေသည်။

နိကာယ်ငါးရပ် ပိဋကသုံးပုံဖြင့် ရေတွက်အပ်သော ပါဠိတော်စာပေသည် အဖွင့်ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာကျမ်းတို့ဖြင့် ထွန်းကားစည်ပင်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးနောက် အဋ္ဌကထာတို့၌ ခက်ခဲသောဌာနတို့ကို ဖွင့်ပြမည့်ကျမ်းများ လိုအပ်လာပြန်ပေသည်၊ ထိုလိုအပ်နေသော အချက်ကိုလည်း အရှင်အာနန္ဒာစသော ရှေးဆရာတို့ကပင် ဖြည့်ခဲ့လေသည်၊ ထိုမထေရ်တို့ပြုစုသော ကျမ်းများသည် “ဋီကာ”ဟူသောအမည်ဖြင့် ထင်ရှားကြလေသည်။

ဋီကာတို့တွင် ရှေးအကျဆုံးဋီကာမှာ အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာ ၃-ကျမ်း၏ အဖွင့်ဖြစ်သော မူလဋီကာပင် ဖြစ်လေသည်[၂]၊ ယင်း မူလဋီကာကို ရေးသားသူမှာ အရှင်အာနန္ဒာ ဖြစ်သည်။ ယင်းဋီကာဆရာကား အရေးအသားတွင် ကျစ်လစ်သိပ်သည်း၍ အဘိဓမ္မာဆိုင်ရာ အယူအဆတွင်လည်း လွန်စွာ ပြောင်မြောက်လှပေရာ အဘိဓမ္မာဆိုင်ရာ အချို့သော ပြဿနာတို့တွင် အဋ္ဌကထာဆရာ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ၏ အယူအဆများကိုပင် ရဲဝံ့စွာ ဝေဖန်စိစစ်ခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ပေသည်။ အရေးအသားကျစ်လစ်၍ အတွေးအခေါ်နက်နဲမှုကြောင့်ပင် ဤကျမ်းသည် သာသနာနယ်ပယ်တွင် အခက်ဆုံးကျမ်းအဖြစ် အသိအမှတ်အပြုခံရသော ကျမ်းတကျမ်းဖြစ်ပေသည်။

မူလဋီကာ၏ နောက်၌ကား ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာစသည်ကို ရေးသားသော အရှင်ဓမ္မပါလမထေရ်, အရှင်သာရိပုတြာမထေရ်တို့က သုတ္တန်ဋီကာများကို ရေးသားခဲ့ပေသည်၊ ၎င်းတို့တွင် ဒီဃနိကာယ်, မဇ္ဈိမနိကာယ်နှင့် သံယုတ္တနိကာယ် အဋ္ဌကထာတို့၏ ဋီကာများနှင့် အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာတပိုင်းတစ[၃]ကို အရှင်ဓမ္မပါလမထေရ် ပြုစု၍ အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာသစ်ကို အရှင်သာရိပုတြာမထေရ် ရေးသားစီရင်ခဲ့လေသည်။ ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၏ ဋီကာများကား ၃-ကျမ်းရှိလေသည်၊ ထိုတွင် ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာကို အရှင်ဝဇိရဗုဒ္ဓိမထေရ်ကရင်း, သာရတ္ထဒီပနီဋီကာကို အရှင်သာရိပုတြာမထေရ်ကရင်း, ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာကို အရှင်ကဿပမထေရ်ကရင်း အသီးအသီး ရေးသားပြုစုခဲ့ကြလေသည်။ နေတ္တိဋီကာဟောင်းနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာကိုလည်း အထက်၌ ဆိုခဲ့သည့် အရှင်ဓမ္မပါလပင် ရေးသားတော်မူခဲ့ပေသည်။

၁။ အပဒါန်အဋ္ဌကထာကို အရှင်ဓမ္မပါလ ပြုစုသည်ဟု အချို့ဆရာတို့ ဆိုသော်လည်း ခိုင်လုံသော အထောက်အထား မရှိ။ အပဒါန်အဋ္ဌကထာ ဣ-မှ နိဒါန်းကြည့်။

၂။ ဋီကာတကာတို့၏ လက်ဦးအမြစ်အရင်းဖြစ်၍ မူလဋီကာဟု တွင်သတည်း။ (သာသနာလင်္ကာရ စာ တမ်း-၄၅)

၃။ ပိဋကတ်တော်သမိုင်း နှာ-၁၁၂-၁၁၃ ကြည့်။

ဋီကာကို ထပ်ဆင့်၍ ဖွင့်သောကျမ်းကို အနုဋီကာဟု ခေါ်ကြောင်း ဖော်ပြခဲ့ပြီ။ ဋီကာတိုင်းမှာကား အနုဋီကာ မရှိပေ၊ အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့်ဖြစ်သော မူလဋီကာမှာသာ အနုဋီကာ ရှိပေသည်၊ ယင်း အနုဋီကာကိုလည်း အရှင်ဓမ္မပါလမထေရ်သည်ပင် ပြုစုပေသည်[၁]။ မူလဋီကာ၏ အဖွင့်ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ အနုဋီကာသည်လည်း စကားကျစ်လစ်၍ အတွေးအခေါ် ပြောင်မြောက်သည်ပင် ဖြစ်ပေသည်၊ မူလဋီကာဆရာက အဋ္ဌကထာဆရာ၏ စကားအချို့ကို ဝေဖန်ပြစ်တင်ခဲ့သည့်နည်းတူ အနုဋီကာဆရာကလည်း အဋ္ဌကထာဘက်မှလိုက်၍ မူလဋီကာ၏အဆို အမိန့်များကို စစ်ဆေးဝေဖန်ခဲ့ပေသည်။

၁။ ပါဠိမောက္ခ မာလလသေကရ၏ The Pāli Literature of Ceylon (နှာ-၁၁၇၊ ၂၁၂) ၌၎င်း, ထိုပါမောက္ခပင် တည်းဖြတ်သော Encyclopaedia of Buddhism (Fascicule, နှာ-၄၉) ၌၎င်း, ထို့ပြင် ပြုစုသော Dictionary of Pāli Proper Names ၌၎င်း အနုဋီကာကိုပြုစုသူမှာ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ စသည်ကို ပြုစုသော အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ် မဟုတ်ပဲ မူလဋီကာဆရာ အရှင်အာနန္ဒာ၏ တပည့် စူဠဓမ္မပါလမထေရ်သာ ဖြစ်ကြောင်း ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့ရသည်၊ ၎င်းပြင် အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ်သည် ခရစ်နှစ် ၇-ရာစုမတိုင်မီ ပေါ်ထွန်းခဲ့၍ အရှင်အာနန္ဒာသည် ခရစ်နှစ် ၈-ရာစု သို့မဟုတ် ၉-ရာစု လောက်မှာ ပေါ်ထွန်းခဲ့သည် ဟုလည်း ပြဆိုထားပြန်သေးသည်။

ထိုတွင် အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ်၏ ခေတ်ကိုဆုံးဖြတ်ရာ၌ ၎င်းပါမောက္ခ၏ တခုတည်းသောအားကိုးမှာ တရုတ်ရဟန်းတော် ဟွယန်ဆင်၏ မှတ်တမ်းပင် ဖြစ်သည်၊ ဟွယန်ဆင်သည် ခရစ်နှစ် ၇-ရာစုအတွင်း၌ ဗုဒ္ဓနိုင်ငံသို့ ဘုရားဖူးကြလာသည်ဖြစ်၍ အရှင်ဓမ္မပါလ၏ အကြောင်းကို ယင်း၏မှတ်တမ်း၌ တွေ့ရလျှင် အရှင်ဓမ္မပါလသည် ၇-ရာစုမတိုင်မီ ပေါ်ထွန်းခဲ့သူဖြစ်ရမည်ဟူသော ကြံဆချက်ဖြင့် ဆုံးဖြတ်သားခြင်း ဖြစ်သည်။ သို့သော် ၎င်း ဆုံးဖြတ်ချက်သည် မခိုင်လုံပေ။ ဟွယန်ဆင်၏ မှတ်တမ်း၌ပါသော ဓမ္မပါလသည် အာစရိယဓမ္မပါလပင် ဖြစ်သည်ဟု တကန် မဆိုနိုင်ဖို့သာမက အာစရိယဓမ္မပါလ မဟုတ်သည့်ဘက်သို့ ညွှန်ပြနေသော အကြောင်းများကိုပင် ၎င်းမှတ်တမ်း၌ တွေ့ရှိနေရသည်။ ၎င်းမှတ်တမ်း၌ ဗောဓိသတ္တဓမ္မပါလဟု ဆိုထားသည်ကို၎င်း, ဓမ္မပါလပြုသည်ဟု ပြဆိုထားသော ကျမ်းတို့မှာ မဟာယာနကျမ်းများသာ ဖြစ်နေသည်ကို၎င်း ထောက်လျှင် ယင်းမှတ်တမ်းပါ ဓမ္မပါလသည် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ—စသည်ကိုပြုသော အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ် မဟုတ်နိုင်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။

ထို့ပြင်လည်း စူဠဝံသကျမ်းတွင် ခရစ်နှစ် ၉၁၃-မှ ၉၅၆-ခုနှစ် အထိ နန်းစံသော သေနမင်းသည် မင်းအဖြစ်သို့ ရောက်မြဲနေ ဘဝ သိဗ္ဗာဂါမမည်သော ရွာကို ပရိဝေဏအဖြစ် ပြုလုပ်ကြောင်းကို၎င်း, ခရစ်နှစ် ၉၅၆-မှ ၉၇၂-ခုနှစ် အထိ နန်းစံသော မဟိန္ဒမင်းသည် သိဗ္ဗာဂါမပရိဝေဏ၌ နေထိုင်သော ကရှင်ဓမ္မမိတ္တကို အဘိဓမ္မာ၏ အဖွင့်ကျမ်း ပြုစုစေ၍ အရှည်ဝါသီဖြစ်သော ဒါဌာနာဂမည်သောမထေရ်အား အဘိဓမ္မာတရား ဟောစေပုံ ကို၎င်း ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ (စူဠဝံ၊ ၅၄-ပရိစ္ဆေဒ၊ ဂါထာ ၃၅-ဂါထာများ)။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ နိဂုံးစကားရပ်တွင်လည်း သိဗ္ဗ(သိဗ္ဗ?)ဂါမပရိဝေဏ၌ သီတင်းသုံး နေထိုင်လေ့ရှိသော ဒါဌာနာဂမထေရ် တောင်းပန်၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ ကျမ်းကို ပြုစုကြောင်း အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ်ကိုယ်တိုင် မိန့်ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ အထက်ပါ စူဠဝံသ နှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာလာစကားတို့ကို ပေါင်းစပ်ကြည့်လျှင် ဒါဌာနာဂမထေရ်သည် ရံခါ သိဗ္ဗာဂါမပရိဝေဏ၌ နေ၍ ရံခါ တောကျောင်းမှာ နေသည်။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာကို ပြုစုရန် တောင်းပန်စဉ်က သိဗ္ဗာဂါမပရိဝေဏ၌ နေလျက်ရှိသည်ဟူသော အချက်မှာ ပေါ်လွင်လျက်ရှိသည်။ ယင်း ၂-ကျမ်းလာ ဒါဌာနာဂမထေရ်တို့သည် ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတည်း မဟုတ်ဟု ဆိုဘိဦး အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ်သည် သိဗ္ဗာဂါမရွာ ပရိဝေဏဖြစ်ပြီးသည့်နောက်မှ ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာကို ရေးသားခဲ့ကြောင်း ထင်ရှားရကား အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ်သည် သေနမင်း, မဟိန္ဒမင်းတို့ လက်ထက် ဖြစ်သည့် ခရစ်နှစ် ၁၀-ရာစု အတွင်းမှာ ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ကြီးဖြစ်ကြောင်း ကောင်းကောင်းကြီး ထင်ရှားပေပြီ။

ယင်း အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ်ထက် မူလဋီကာဆရာ အရှင်အာနန္ဒာက ရှေးကျကြောင်းသည်လည်း ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ, ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာတို့၌ ပြဆိုထားသော စကားတို့ဖြင့်ပင် ထင်ရှားသည်။ (ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာ

ဋီကာ, အနုဋီကာကျမ်းတို့နှင့် တပြိုင်နက်ရှင်း, မရှေးမနှောင်းရှင်း, ယင်းတို့နောက် အတော်ကြာနှောင်းသောကာလမှရှင်း ပေါ်ခဲ့သော သာသနာဆိုင်ရာ ပါဠိကျမ်းစာတို့လည်း ရှိပေသည်။ ထိုကျမ်းတို့ကား ဂဏ္ဌိကျမ်းများ[၁], လက်သန်းကျမ်းများ, သဒ္ဒါ, အလင်္ကာ, ဆန်း, အဘိဓာန်ကျမ်းများ စသည်ဖြင့် များစွာပင်ရှိသည်။

၎င်းတို့တွင် ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၏ ဂဏ္ဌိဖြစ်သော ကျမ်းများကား ဂဏ္ဌိပဒ, မဟာဂဏ္ဌိပဒ, မဇ္ဈိမဂဏ္ဌိပဒနှင့် စူဠဂဏ္ဌိပဒတို့ ဖြစ်သည်၊ ၎င်းတို့တွင် ဂဏ္ဌိပဒကျမ်းမှာ မာဂဓဘာသာရေး ဖြစ်၍

---

(၈၄)၌ "အနုရုဒ္ဓါစရိယေန ကတာ ပရမတ္ထဝိနိစ္ဆယနာမိကာ ဋီကာ ယံ ဂမ္ဘီရဋီကာ" ဟု မူလဋီကာကို ညွှန်းထားချက်, ဝိသုဒ္ဓိမဂ်မဟာဋီကာ ဒုတိယအုပ်၌ "ကြိယာစေတနောင် တဒါရုံ မကျ" ဟူသော မူလဋီကာ (၁။၁၃၄)လာ ဝါဒကို ပယ်ထားချက် (မဟာဋီ။ ၁၃၄), "ဇီဝိတဆက္ကု, စက္ခုသတ္တကကလာပ်" ဟု ယူသော မူလဋီကာ(၂။၁၀၈)လာ ဝါဒကိုပင် ပယ်ထားချက်(မဟာဋီ၊၂။၃၀၄-၇)တို့ကို ကြည့်ပါ။)

အနုဋီကာကို စူဠဓမ္မပါလမထေရ် ပြုစုသည်ဟု ဆိုထားချက်မှာလည်း ခိုင်လုံသော အထောက်အထားမရှိပဲ အတွေးနှင့်မတိမျှဖြင့်သာ ရေးသားထားခြင်း ဖြစ်လေသည်။ အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ်ကို ခရစ်နှစ် ၇-ရာစုမတိုင်မီ ပေါ်ထွန်းသော ပုဂ္ဂိုလ်ဟု ယူဆထားမိရာ ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်သည် ၈-ရာစု သို့မဟုတ် ၉-ရာစုမှ ပေါ်သော အရှင်အာနန္ဒာ ပြုစုသည့် မူလဋီကာ၏ အနုဋီကာကို ရေးသားသူ မဖြစ်နိုင်၊ အာစရိယဓမ္မပါလနှင့် အမည်တူ စူဠဓမ္မပါလသာ ဖြစ်ရမည်ဟု ကြံဆမိ၍ ယင်းသို့ ရေးသားမိခြင်း ဖြစ်ပေမည်။ အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ် ရေးသားအပ်သည့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ်ဋီကာ, သုတ္တန်ဋီကာများနှင့် အနုဋီကာကို တိုက်ဆိုင်ကြည့်ရှုလျှင် အနုဋီကာသည် အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ်၏ လက်ရာဖြစ်ကြောင်း ၎င်းကျမ်းပါ စာသားတို့ကပင် သက်သေခံပေလိမ့်မည်၊ ခရစ်နှစ် ၁၂-ရာစုအတွင်း ပြုစုခဲ့သော အရှင်သုမင်္ဂလသာမိ၏ အဘိဓမ္မာဝတာရဋီကာသစ်နှင့် ဋီကာကျော်ကျမ်းတို့ကို လေ့လာကြည့်ရှုလျှင်လည်း အနုဋီကာကို အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ် ရေးသားခဲ့ကြောင်း အလွန်ပင် ထင်ရှားပေသည်။

အဘိဓမ္မာဝတာရဋီကာသစ် (၁။၄၁-၄၅)၌ အဋ္ဌကထာလာ ဒုကိကမေဃာဝါရနှင့် စပ်၍ မူလဋီကာဆရာ၏ ဝိစင်ချက်စကားရပ်တို့ကို ထုတ်ပြပြီး "ဤနေရာ၌ အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ်က ဤသို့မိန့်သည်" ဟု အနုဋီကာ (၁။၁၃၈)လာ စကားရပ်ကို ထုတ်နုတ်ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ ထို့အတူပင် ၎င်းဋီကာသစ် ဒုတိယအုပ် စာမျက်နှာ ၅၆, ၁၃၅-၇, ၁၈၅-တို့၌ရှင်း, ဋီကာကျော် စာမျက်နှာ ၅၃-၌ရှင်း အနုဋီကာကို အာစရိယဓမ္မပါလ ရေးသားကြောင်း ထင်ရှားစေသော စကားရပ်များကို တွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် အနုဋီကာကို ရေးသားသူမှာ ဥဒါန်းအဋ္ဌကထာစသည်ကို ပြုစုသော ဗဒရတိတ္ထကျောင်းနေ အာစရိယဓမ္မပါလမထေရ်ပင် ဖြစ်ကြောင်း ယုံကြည်စွာ မှတ်အပ်ပေသည်။

မူလဋီကာကို ရေးသားရန် တောင်းပန်သူမှာ အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တဖြစ်ကြောင်း အဋ္ဌသာလိနီ မူလဋီကာ နိဂုံးလာ စကားအရ သိရှိရ၏၊ ၎င်း အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တသည် စူဠဝံသ (၅၄၊၃၅)၌ ပါသော အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တ ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်ပေမည်။ အကယ်၍ ဖြစ်ခဲ့လျှင် အရှင်အာနန္ဒာနှင့် အာစရိယဓမ္မပါလတို့ တပါးနှင့်တပါး ကာလအားဖြင့် အလွန်ကွာခြားကြမည် မဟုတ်ဟု မှတ်ယူနိုင်ပေသည်။ ဂန္ဓဝံသ (မြူဇူ-မူ)၌ကား မူလဋီကာကို အရှင်ဗုဒ္ဓမိတ္တ တောင်းပန်၍ အရှင်အာနန္ဒာ ပြုစုသည်ဟု တွေ့ရသည်။

၁။ သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း (၄၇)၌ "ဝဇိရဗုဒ္ဓိမည်သော ဝိနည်းငါးကျမ်း ဂဏ္ဌိကို ဝဇိရဗုဒ္ဓိဆရာ ပြုသည်" ဟု မိန့်ဆိုချက်ရှိသည်။ ၎င်းဂဏ္ဌိကား ယခုအခါ ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာဟု ထင်ရှားသော ကျမ်းပင် ဖြစ်ဟန်တူပေသည်။

ကြောင်း ၃-ကျမ်းမှာ သီဟိုဠ်ဘာသာရေးကျမ်းများ ဖြစ်ကြသည်[၁]။ ၎င်းကျမ်းတို့သည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ရောက်လာဟန် မတူပေ။ သီဟိုဠ်နိုင်ငံမှာလည်း ယခုအခါတွင် မတွေ့ရတော့ပေ။ ဝဇိရ-ဗုဒ္ဓိဋီကာ, သာရတ္ထဒီပနီဋီကာလာ စကားတို့အရသာ[၂] ၎င်းတို့ ရေးကရှိခဲ့ကြောင်း သိရလေသည်။ ၎င်းတို့တွင် မဟာ, မဇ္ဈိမနှင့် စူဠဂဏ္ဌိပဒ ၃-စောင်ကို သီဟိုဠ်ကျွန်း အရှင်ဓောတပါလပြုသည်ဟု ပိဋကတ်တော်သမိုင်း[၃]၌ ဆိုသည်။

ဂဏ္ဌိဟူသောအမည်ဖြင့် ယနေ့ တွေ့မြင်အပ်သော အခြားကျမ်း ၂-ကျမ်းလည်း ရှိသည်၊ ၎င်းတို့ကား ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဂဏ္ဌိပဒနှင့် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂဂဏ္ဌိပဒတို့ပင် ဖြစ်သည်။ ၂-ကျမ်းလုံးပင် မာဂဓ-ဘာသာရေး ကျမ်းများ ဖြစ်လေသည်။ ထိုတွင် ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဂဏ္ဌိပဒမှာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် စူဠဋီကာဟုလည်း ထင်ရှားသည်၊ ထို့အတူပင် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂဂဏ္ဌိပဒသည် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂဋီကာ ဟူသော အခြားအမည်ဖြင့်လည်း ထင်ရှားပြန်သည်။ ၎င်း ၂-ကျမ်းတို့တွင် ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂဂဏ္ဌိပဒကို သီရိပရက္ကမဗာဟုမင်းလက်ထက် မဟာထူပဝင်ကျမ်းကို ပြုစုသည့်မထေရ် ပြုစုသည်ဟု ပိဋကတ်တော်သမိုင်း[၄]၌ ဆိုသဖြင့် ၎င်းကျမ်းသည် သီဟိုဠ်ဖြစ်ကျမ်း ဖြစ်သည်၊ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂဂဏ္ဌိပဒမှာကား ပုဂံမြို့ အရှင်သဒ္ဓမ္မဇောတိပါလပြုစုသည်ဟု ၎င်းသမိုင်း[၅]၌ပင် ဆိုသဖြင့် မြန်မာပြည်ဖြစ်ကျမ်း ဖြစ်ပေသည်။

လက်သန်းကျမ်းများကား ဝိနည်းလက်သန်းကျမ်း, အဘိဓမ္မာလက်သန်းကျမ်းဟူ၍ ၂-မျိုးရှိရာ ပိဋကတ်တော်သမိုင်း[၆] အဆိုအရ ဝိနည်းလက်သန်း အဋ္ဌကထာမှာ ကျမ်းအရေအတွက်အားဖြင့် ၂၀-ရှိသည်၊ ၎င်းတို့တွင် ထင်ရှားသော ကျမ်းအချို့မှာ သာရတ္ထဒီပနီဋီကာဆရာ အရှင်သာရိပုတြာ ပြုစုသည့် ဝိနယသင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ, အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တပြုစုသည့် ဝိနယဝိနိစ္ဆယနှင့် ဥတ္တရဝိနိစ္ဆယ, အရှင်သဒ္ဓမ္မသိရိပြုစုသည့် ခုဒ္ဒသိက္ခာ, အရှင်မဟာသာမိပြုစုသည့် မူလသိက္ခာ စသည်တို့ ဖြစ်ပေသည်။

အဘိဓမ္မာလက်သန်း အဋ္ဌကထာများမှာလည်း ပိဋကတ်တော်သမိုင်း[၇] အဆိုအရ ၁၀-ကျမ်း ရှိလေသည်၊ ထိုတွင် အရှင်အနုရုဒ္ဓါ၏ အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟကျမ်း, ပရမတ္ထဝိနိစ္ဆယကျမ်း, နာမရူပ-ပရိစ္ဆေဒကျမ်း, အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ၏ အဘိဓမ္မာဝတာရကျမ်း, အရှင်ကဿပ၏ မောဟဝိစ္ဆေဒနီကျမ်း, အရှင်ဓမ္မပါလ၏ သစ္စသံခိပ်ကျမ်း[၈] တို့မှာ ထင်ရှားသောကျမ်းများဖြစ်သည်။

နောင်အခါတွင် ယင်းကျမ်းများ၏ အဖွင့်ဋီကာကျမ်းများလည်း ထွက်ပေါ်လာကြပြန်သည်၊ ၎င်းကျမ်းတို့ကိုလည်း လက်သန်းအဋ္ဌကထာတို့၏ ဋီကာများဖြစ်၍ လက်သန်းဋီကာဟု ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။

ဗုဒ္ဓသာသနာရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော ပါဠိကျမ်းဂန်များ ပေါ်များလာသည့်နည်းတူ ပါဠိဘာသာကို ထိန်းကွပ်စောင့်ရှောက်သည့် ဘာသာစောင့် သဒ္ဒါကျမ်းများလည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်။ ယင်းသဒ္ဒါကျမ်းတို့တွင် အထင်ရှားဆုံးမှာ ကစ္စည်းမထေရ်၏ သဒ္ဒါကြီးခေါ် ကစ္စာယနဗျာကရုဏ်းကျမ်း

၁။ သာရတ္ထ၊ ၁၊ ၈၁။ ၂။ ဝဇိရ၊ ဒီး၊ ၁၇-စသည်။ ၃။ စာမျက်နှာ ၁၃၇။ ၄။ စာမျက်နှာ ၁၁၄။
၅။ စာမျက်နှာ ၁၁၅။ ၆။ စာမျက်နှာ ၁၁၈-၁၂၀။ ၇။ စာမျက်နှာ ၁၂၁-၁၂၄။

၈။ သစ္စသံခိပ်ကျမ်းကို အရှင်အာနန္ဒာ၏ တပည့်ကြီးဖြစ်သည့် စူဠဓမ္မပါလမထေရ်ရေးသားသည်ဟု ဂန္ထဝံသ (၆၀)၌ ဆိုသည်၊ ပါမောက္ခ မာလလသေကရ-ကလည်း ဂန္ထဝံသကိုပင် ကိုး၍ ယင်းအတူ ဆိုသည်။ ပိဋကတ်တော်သမိုင်း (နှာ-၁၂၄)၌ကား ဗဒရတိတ္ထကျောင်းနေ အရှင်ဓမ္မပါလ ပြုစုသည်ဟု ဆိုသည်။ ထို့အတူပင် သဒ္ဒနီတိပဒမာလာ (ဆဋ္ဌမှ ၁၀)နှင့် မဏိသာရမဉ္ဇူသာဋီကာ (ဟံသာဝတီမှု, ပဌမအုပ်, ၂၉၇၊၃၂၀)တို့၌လည်း အာစရိယဓမ္မပါလ (ဓမ္မပါလာစရိယ)ဟုပင် ဆိုသည်။

ပင်ဖြစ်ပေသည်၊ ဤကျမ်းကို ခရစ်နှစ် ၁၀၀-ကျော် ၂၀၀-အတွင်း၊ သို့မဟုတ် နောက်အကျဆုံးအား ဖြင့် ၄၀၀-အတွင်း (သာသနာနှစ် ၆၀၀, ၇၀၀, ၉၀၀ အတွင်း)လောက်တွင် ပြုစုခဲ့သည်ဟု ယခုခေတ် ပညာရှင်တို့ ယူဆကြသည်[1]။ သို့ဖြစ်လျှင် ဤကျမ်းသည် ဣန္ဒိယပြည်ဖြစ်ကျမ်း ဖြစ်ရပေမည်။ ဤကျမ်း၏ အခြံအရံဖြစ်သော ကျမ်းတို့လည်း ပေါ်များလှပေသည်။ ၎င်းတို့တွင် အရှင်ဝင်ရဟန်္တာ ပြုစုသည့် နျာသကျမ်း, အရှင်ဗုဒ္ဓပ္ပိယပြုစုသည့် ရူပသိဒ္ဓိကျမ်း စာကိုယ်နှင့်ဋီကာ, သီဟိုဠ်ကျွန်း အရှင်မေဓင်္ကရပြုစုသည့် ဗာလာဝတာရကျမ်းတို့ကား ထင်ရှားသော ကျမ်းတို့ဖြစ်ပေသည်။

ကစ္စာယနသဒ္ဒါကျမ်း၏ အခြံအရံမဟုတ်ပဲ မိမိ၏သီးခြား သုတ်, ဝုတ္တိ, ဥဒါဟရဏ်တို့ဖြင့် ရေးသား အပ်သော သဒ္ဒါကျမ်းလည်း သီဟိုဠ်ကျွန်းတွင် ပေါ်ထွက်ခဲ့ပေသည်၊ ၎င်းကား အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန် ပြုစုသည့် မောဂ္ဂလ္လာနဗျာကရဏခေါ် မောဂ္ဂလ္လာန်သဒ္ဒါကျမ်းပင် ဖြစ်ပေသည်၊ ၎င်းသည်လည်း အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်ပင်ပြုစုသည့် မောဂ္ဂလ္လာနပဉ္စိကာကျမ်း, အရှင်သံဃရက္ခိတပြုစုသည့် သုသဒ္ဒသိဒ္ဓိ ကျမ်းနှင့် ယောဂနိစ္ဆယခေါ် သမ္ဗန္ဓစိန္တာကျမ်း[2], ရာဟုလသံဃရာဇာပြုစုသည့် ပဉ္စိကာပဒီပကျမ်း, အရှင်ပိယဒဿိပြုစုသည့် ပဒသာဓနကျမ်း, အရှင်မေဓင်္ကရပြုစုသည့် ပယောဂသိဒ္ဓိကျမ်းစသည်တို့ဖြင့် ခြံရံအပ်၍ သာသနာတော်တွင် ထင်ရှားသောကျမ်းပင် ဖြစ်လေသည်။

သီဟိုဠ်ပါဠိစာပေခေတ်မှာပင် ပါဠိစာပေအရေးအသားကိုပြသည့် အလင်္ကာကျမ်း, ဂါထာ စီကုံးနည်းဖွဲ့နည်းကိုပြသည့် ဆန်းကျမ်း, အနက်တူပါဠိပရိယာယ်ပုဒ်တို့နှင့် အနေကတ္ထပုဒ်တို့ကိုပြသည့် အဘိဓာန်ကျမ်းများ ပေါ်ထွက်ခဲ့ပေသည်။ ထိုတွင် အလင်္ကာကျမ်းနှင့် ဆန်းကျမ်း ၂-မျိုးလုံးကိုပင် အရှင်သံဃရက္ခိတမထေရ် ရေးသားပြုစုခဲ့ရာ အလင်္ကာကျမ်းမှာ "သုဗောဓာလင်္ကာရ" ဟူသော အမည်ဖြင့်၎င်း, ဆန်းကျမ်းမှာ "ဝုတ္တောဒယ" ဟူသော အမည်ဖြင့်၎င်း ထင်ရှားလေသည်။ အဘိဓာန် ကျမ်းကိုကား အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်မထေရ်ပြုစုသည်၊ ယင်းသည်လည်း "အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ" ဟူသော အမည်ဖြင့် ထင်ရှားသည်။

ထိုထိုသမိုင်းကို ပြဆိုသော ဝံသကျမ်းတို့လည်း သီဟိုဠ်ကျွန်းဖြစ်တို့သာ များလေသည်။ ထိုတွင် ဒီပဝံသနှင့် မဟာဝံသတို့အကြောင်းကို အထက်ကရေးသားခဲ့ပြီ။ အခြား ဝံသကျမ်းတို့ကား သီဟိုဠ် ကျွန်း အနုရာဓမြို့ရှိ စေတီပင်၏ အကြောင်းကို ပြဆိုသော မဟာဗောဓိဝံသကျမ်း, ဘုရားရှင်စွယ် တော်၏ အဋ္ဌုပ္ပတ်ကိုပြဆိုသော ဒါဌာဓာတုဝံသကျမ်း, သီဟိုဠ်ကျွန်း မဟာစေတီ၏အကြောင်းကို ပြဆိုသော မဟာထူပဝံသကျမ်း, နဖူးသင်းကျစ်တော်၏ အဋ္ဌုပ္ပတ်ကိုပြဆိုသော နလာဋဓာတုဝံသ ကျမ်း, ဆံတော်ခြောက်ဆူ၏အဋ္ဌုပ္ပတ်ကိုပြဆိုသော ဆကေသဓာတုဝံသကျမ်း, နောင်ပွင့်တော်မူမည့် အရိမေတ္တေယျ-ဘုရားရှင်၏ အကြောင်းကိုပြဆိုသော အနာဂတဝံသကျမ်းစသည်တို့ ဖြစ်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် အရှင်မဟိန္ဒမထေရ် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ဆောင်ယူခဲ့သည်မှစ၍ တဟုန်ထိုး ကြီးပွားလာခဲ့သော သီဟိုဠ်ကျွန်းပါဠိစာပေသည် သာသနာနှစ် ၂၀၀၀-ခန့် (အေဒီ ၁၅-ရာစု)တိုင်အောင်ပင် ရောက်ရှိခဲ့ပေသည်၊ ဤခေတ်မှ နောက်တွင်ကား ပြောပလောက်အောင် ပါဠိစာပေဆိုင်ရာ ကျမ်းဂန်များ မပေါ်ထွက်တော့ချေ။

မြန်မာနိုင်ငံ ပါဠိစာပေ

မြန်မာနိုင်ငံ ပါဠိစာပေခေတ်ကို လေ့လာရာ၌ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာ မည်သည့်အချိန် လောက်က ရောက်ရှိလာသည်ကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပေမည်။

၁။ မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ စာမျက်နှာ ၃၄၉-၃၅၀ ကြည့်။

၂။ အဘယာရာမဆရာတော်၏ သမ္ဗန္ဓစိန္တာ ဘာသာဋီကာ-နိဒါန်း ကြည့်။

ရာဇဝင်သမိုင်းကျမ်းဂန်တို့အရ ဘုရားရှင် သက်တော်ထင်ရှားရှိစဉ်ကပင် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ဗုဒ္ဓသာသနာရောက်လာသည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း ခိုင်လုံသော သက်သေသာဓကများ လိုလျက်ရှိသည်။ ရှေးဟောင်းသုတေသနဌာန၏ တူးဖော်တွေ့ရှိချက်များအရဆိုသော် ဗုဒ္ဓသာသနာသည် မြန်မာနိုင်ငံသို့ ခရစ်နှစ် နှစ်ဦးပိုင်းလောက်ကပင် ရောက်ရှိခဲ့သည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ယင်းဌာန၏ တူးဖော်တွေ့ရှိချက်ဟူသည်မှာလည်း အခြားမဟုတ် ခရစ်နှစ် ၁၈၉၇-ခုနှစ်တွင် ပြည်ခရိုင် မှော်ဇာမြို့အနီး မောင်ကန်ကုန်းနှင့် ခင်ဘကုန်းတို့၌ တွေ့ရှိရသော ရွှေပေစာချပ်များပင် ဖြစ်ပေသည်[၁]။ ၎င်းတို့၌ ရေးသားထားသော အက္ခရာအရေးအသားသည် ခရစ်နှစ် ၅-ရာစုအတွင်း ထင်ရှားခဲ့သော ဣန္ဒိယတောင်ပိုင်း ကဒမ္ဗအက္ခရာမျိုး ဖြစ်သည်ကို တွေ့ရှိရပေရာ ၎င်းရွှေပေစာများလည်း ခရစ်နှစ် ၅၀၀-ခန့်ကပင် ဖြစ်နိုင်ကြောင်း ခန့်မှန်းကြသည်။ ၎င်းရွှေပေစာများပေါ်၌ ရေးသားထားသော စာမျာမျာကား ဝိနည်း မဟာဝါပါဠိတော်မှ "ယေ ဓမ္မာ ဟေတုပ္ပဘဝါ" အစရှိသောဂါထာ, နိကာယ်ကြီး ၄-ရပ်နှင့် အဘိဓမ္မာပါဠိတော်မှ "စတ္တာရော ဣဒ္ဓိပါဒါ, စတ္တာရော သမ္မပ္ပဓာနာ" စသော တရားတော်များ, "ဣတိပိ သော ဘဂဝါ အရဟံ" စသော ရတနာ ၃-ပါး၏ဂုဏ်တော်များ ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းတို့ကို ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးသားထားသည်ကိုတွေ့ရသဖြင့် ပါဠိဘာသာသည်လည်း ခရစ်နှစ် နှစ်ဦးပိုင်းကပင် မြန်မာပြည်သို့ ရောက်ရှိနေသည်မှာ ထင်ရှားပေသည်။

ထိုသို့ အလွန်စောစွာ မြန်မာနိုင်ငံသို့ ပါဠိဘာသာရောက်လာခဲ့သော်လည်း ပုဂံမတိုင်မီဖြစ်သော ပြူခေတ်, မွန်ခေတ်တို့၌ ပါဠိဘာသာထွန်းကားခဲ့သည်ဟု အထိအကျယ်ဆရန်ကား ခဲယဉ်းလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရပေသည်၊ သထုံပြည် မနူဟာမင်း (အေဒီ ၁၂-ရာစု) ထံ၌ ပိဋကသုံးပုံ ပါဠိတော်များ ရှိကြောင်း ရာဇဝင်များအရ သိရပေသည်။ ပါဠိတော်ရှိလျှင် အဋ္ဌကထာ,ဋီကာတို့လည်း ရှိရမည်ပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းတို့ရှိလျှင် ယင်းတို့ကို အမှီပြု၍ ထိုခေတ်ပညာရှိကြီးတို့သည် ပါဠိဘာသာဖြင့် ကျမ်းဂန်များကို ရေးသားပြုစုခဲ့မည်ပင် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းစာပေကျမ်းဂန်တို့သည် အနိစ္စသဘောအရ ပျက်စီးပျောက်ဆုံးကုန်သည့်အတွက် နောင်းခေတ်လူများလက်သို့ မရောက်ရှိခဲ့ခြင်းသာ ဖြစ်တန်ရာပေသည်။ အမည်မျှပင် ကြွင်းကျန်ခဲ့ခြင်းမရှိပဲ လုံးဝကွယ်ပျောက်သွားကြသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံပါဠိစာပေအဖို့ ဆုံးရှုံးမှုတရပ်ဟုပင် အသိအမှတ်ပြုရပေတော့မည်။

ယင်းသို့ ခေတ်ဦးပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံပါဠိစာပေ အမွေအနှစ်ကို မရလိုက်သော်လည်း ပါဠိစာပေသမိုင်းအတွက် အားကိုးစရာအဖြစ်ဖြင့် ပုဂံခေတ်မှစ၍ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော ပါဠိစာပေကျမ်းဂန်များနှင့်တကွ ဂန္ထဝံသ, သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း, ပိဋကတ်တော်သမိုင်း စသော ကျမ်းတို့ကား ရှိပေသည်။

ထိုတွင် ပိဋကတ်တော်သမိုင်းအရ မြန်မာနိုင်ငံတွင် အစောဆုံးပေါ်ခဲ့သော ပါဠိကျမ်းဂန်မှာ မနုသာရမူလသတ်ကျမ်းဟောင်း ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းကျမ်းကို ပုဂံပြည်၌ သက္ကရာဇ် ၁၆၃-ခုနှစ်

၁။ ၎င်းရွှေပေချပ်တို့တွင် မောင်ကန်ကုန်းမှ တွေ့ရှိရသော ရွှေပေချပ်များသည် ယခုအခါ အင်္ဂလန်ပြည် လန်ဒန်မြို့ ဗြိတိသျှပြတိုက်သို့ ရောက်ရှိနေသည်။ ခင်ဘကုန်းမှ တွေ့ရှိရသော ရွှေပေချပ် ၂၀-ကိုကား သီရိခေတ္တရာ ကုန်းမြေ ကမ္ဘာအေး ဘုရားအတွင်း၌ ပြသထားသည်ကို တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ မောင်ကန်ကုန်း ရွှေပေချပ်များ အကြောင်းကို ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ပါဠိအသင်း မဂ္ဂဇင်း, အတွဲတစ်, အုပ်တနှစ် (သာသနာတော် ၂၅၀၀-ပြည့် အထိမ်းအမှတ်ထုတ်) စာစောင်, အင်္ဂလိပ်ဘာသာအပိုင်း, စာမျက်နှာ ၅၀-၅၃-တွင် သီရိပျံချီ ဦးသာမြတ် ရေးသားထားသည်ကို ဖတ်ရှုနိုင်ပေသည်။

နန်းတက်သော ပြုမင်းထီးလက်ထက် ပြုမင်းထီး[1] ၊ သိကြား ၊ ရသေ့ ဤ ၃-ယောက်သောသူမြတ်တို့ မာဂဓဘာသာဖြင့် စီရင်သည်ဟု သိရသည်[2]။

ဤမှုသတ်ကျမ်းများ၏နောက် ယခုအခါတွင် အလွယ်တကူတွေ့ရှိလေ့လာ ဖတ်ရှုနိုင်သော မြန်မာနိုင်ငံပါဠိစာပေခေတ်ဦး၏ သမိုင်းဝင်မှတ်တိုင်များကား —

မြစေတီကျောက်စာ[3] နှင့် ရွှေဂူကြီးဘုရားကျောက်စာတို့ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထိုကျောက်စာတို့တွင် မြစေတီကျောက်စာကို ပုဂံပြည် ကျန်စစ်မင်းကြီးနတ်ရွာစံသည့်နှစ်လောက်က ရေးထိုးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းကျောက်စာ၌ ပါဠိ၊ မြန်မာ၊ မွန်၊ ပြူ ၄-ဘာသာတို့ဖြင့် ရေးထိုးထားရာ ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးထိုးထားသော မျက်နှာတွင် ပါဠိဂါထာများချည်း ရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်းဂါထာများကို ကြည့်ရှုရခြင်းဖြင့် ထိုခေတ် ပုဂံပြည် ပါဠိစာပေ၏ အရည်အသွေးကို မှန်းဆနိုင်ပေသည်။ မှန်၏၊ ၎င်းကျောက်စာ၌ပါသော ဂါထာများမှာ သဒ္ဒါနည်းလည်းလှ၊ ဆန်းဂိုဏ်းလည်းကျသောဂါထာများချည်း ဖြစ်ပေသည်။ ထို့အတူပင် အလောင်းစည်သူမင်းကြီး၏ ကောင်းမှုတော်ဖြစ်သည့် ရွှေဂူကြီးဘုရား၌ ရေးထိုးထားသော ပါဠိကျောက်စာသည်လည်း အရေးအသား ညက်ညောစွာ အဆင့်အတန်းမြင့်သော ဂါထာတို့ချည်း ဖြစ်လေသည်။ ဤကျောက်စာ၏ ထူးခြားချက်ကား မြစေတီကျောက်စာမှာကဲ့သို့ မိမိရေးထိုးလိုသော အကြောင်းအရာကို ရိုးရိုးရေးထိုးထားခြင်းမဟုတ်ပဲ မင်းကြီး၊ ဘုရားဆုပန်ပုံကို ဂါထာ ၁၀၀-မျှဖြင့် အဆန်းတကျယ် တန်းဆာဆင်ကာ ရေးသားစီကုံးထားခြင်းပင်ဖြစ်ပေသည်။ ထို့ထက်ထူးခြားသည်မှာကား ၎င်းကျောက်စာ၏အဆုံး၌ ရွှေဂူကြီးဘုရား တောင် တည်သည့်နှစ်၊ ပြီးသည့်နှစ်တို့ကို သင်္ကေတဘာသာ ၃-ဂါထာတို့ဖြင့် ပြဆိုထားခြင်းပင် ဖြစ်လေသည်။

ပုဂံခေတ်မှာပင် မြန်မာတမျိုးသားလုံး ဂုဏ်ယူထိုက်သည့် ပါဠိကျမ်းစာတစောင် ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်၊ ယင်းကား အရှင်အဂ္ဂဝံသမထေရ် ရေးသားအပ်သော သဒ္ဒနီတိခေါ် သဒ္ဒါကျမ်းကြီး ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းသဒ္ဒနီတိကား မိမိ၏ သုတ်ဝုတ္တိ၊ ဥဒါဟရဏ်တို့ဖြင့် သီးခြားရေးသားအပ်သော ကျမ်းဖြစ်၍ ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး၏ အခွဲအစိတ်ဖြစ်သော ကျမ်းမဟုတ်ပေ။ ၎င်းကျမ်းကို ရေးသားရာတွင် ကျမ်းပြုဆရာတော်သည် မိမိခေတ်က ရှိသမျှသော ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ၊ ဂန္ထန္တရတို့နှင့်တကွ သက္ကတကျမ်းပေါင်းများစွာတို့ကို ၎င်းများအဲ့လှည့် အထပ်ထပ်ရှုကြည့်ပြီးမှ ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်၊ ထို့ကြောင့်လည်း ဤကျမ်းကြီးသည် ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့မှ လာသော ဥဒါဟရဏ်တို့ဖြင့်၎င်း၊ သက္ကတကျမ်းများစွာမှ အဆိုအမိန့်များနှင့် ၎င်းအဆိုအမိန့်များကို စိစစ်ဝေဖန်ချက်တို့ဖြင့်၎င်း ဝေဆာလှပေသည်။ အကိုးအကားပြုရာတွင်လည်း ကျမ်းဂန် ငယ်သည်၊ ကြီးသည်ကို မခွဲခြားပဲ သာဓက မြောက်၊ မမြောက်ကိုသာ ဦးစားပေး

၁။ ယိုးမင်းယည်?

၂။ ပိဋကတ်တော်သမိုင်း စာမျက်နှာ ၂၃၃-၄။ ၎င်းသမိုင်း၌ပင် ပြဆိုအပ်သော ဒွတ္တပေါင်မင်း ဓမ္မသတ်ကျမ်းနှင့် ပြုမင်းထီးဓမ္မသတ်ကျမ်းတို့မှာ အပါယကတိမပါယံဂါထာ၊ အနေ့သုနဝသု ဓမ္မသတ္တေသုဂါထာတို့ဖြင့် အသီးအသီး အစချီသည်ဆိုသော်လည်း ၎င်းကျမ်းတို့သည် မာဂဓဘာသာသက်သက်ဖြင့် ရေးသားအပ်သော ကျမ်းဟု ကောက်မယူနိုင်သောကြောင့် ချန်လှပ်ထားခဲ့သည်။

၃။ ဤကျောက်စာကို စိုက်ထူစေသူမှာ ကျန်စစ်မင်းကြီးနှင့် တိလောကဝဋံသကာဒေဝီတို့၏ သားတော် ရာဇကုမာရမင်းသားတည်း။ ယင်းမင်းသား စိုက်ထူခဲ့သော ကျောက်စာဖြစ်၍ ဤကျောက်စာကို ယခုအခါ "ရာဇကုမာရ်ကျောက်စာ" ဟုလည်း အမည်မှည့်ကြသည်။ ဤနိဒါန်း၌ကား အသိများ၍ တွင်နေသော အမည်သို့လိုက်ပြီး မြစေတီကျောက်စာဟုပင် သုံးထားသည်။

သည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ၎င်းကျမ်းတနေရာတွင် ကေကရကောသအမည်ရှိသော ဂါထာ ၃၂ပုဒ် မျှသာရှိသည့် သက္ကတကျမ်းကလေးကိုပင် ကိုးကားထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်[၁]။

ယင်းကျမ်းကို ပဒမာလာ, ဓာတုမာလာ, သုတ္တမာလာဟု သုံးပိုင်းခွဲ၍ ပါဠိသဒ္ဒါကို ကျယ်ဝန်းစွာ ရေးသားခဲ့ပေရာ ယနေ့တိုင် ဤကျမ်းလောက် ကျယ်ဝန်းသော ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်း မထွက်ပေါ်သေးချေ။ ပါဠိသဒ္ဒါကို ပြိုင်ဖက်ကင်းအောင် တတ်မြောက်သည်ဟု မိမိတို့ကိုယ်ကို ယူဆကြသည့် သိဟိုဠ်သား ရဟန်းတော်တို့သည်ပင် ဤသဒ္ဒနီတိကျမ်းကြီးကို တွေ့မြင်ဖတ်ရှုကြရသောအခါ ကျမ်းပြုဆရာတော် အရှင်အဂ္ဂဝံသမထေရ်၏ ကြီးမားလှသော ဉာဏ်ရည်စွမ်းပကားကို မချီးကျူးပဲ မနေနိုင်အောင် ရှိကြလေသည်[၂]။ ဤအရှင်အဂ္ဂဝံသမထေရ်သည် သက္ကရာဇ် ၅၁၆-ခုနှစ်၌ သဒ္ဒနီတိကျမ်းကို ရေးသားစီရင်ကြောင်း သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း၌ ဆိုပေရာ[၃] ထိုအဆိုအတိုင်း မှန်လျှင် ဤအရှင်သည် အလောင်းစည်သူမင်းကြီးလက်ထက် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော ပုဂ္ဂိုလ်ထူး တဆူ ဖြစ်ပေမည်။

သဒ္ဒနီတိကျမ်း ပေါ်ထွန်းပြီးနောက် ပုဂံခေတ်တလျှောက်တွင် များစွာသော ပါဠိကျမ်းတို့ ပေါ်ထွက်ခဲ့ရာ များသောအားဖြင့် သဒ္ဒါဖက်ဆိုင်ရာ ကျမ်းတို့သာ များလေသည်။ ယင်းသဒ္ဒါဖက်ဆိုင်ရာ ကျမ်းတို့သည် ကစ္စည်းသဒ္ဒါကျမ်း, မောဂ္ဂလ္လာန်သဒ္ဒါကျမ်း, သဒ္ဒနီတိသဒ္ဒါကျမ်း စသော ကျမ်းကြီးများကို ထောက်ဆ၍ သဒ္ဒါငယ်ကျမ်း အမည်ဖြင့် ထင်ရှားကြသည်။ ၎င်းတို့တွင် အထင်ရှားဆုံးကျမ်းတို့မှာ သဒ္ဒတ္ထဘေဒစိန္တာ, ကစ္စာယနသာရ, ကာရိကာ[၄] စသည်တို့ ဖြစ်လေသည်။

သဒ္ဒါကျမ်းများအပြင် သာသနာတော်ဆိုင်ရာ အခြားကျမ်းများလည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်ပင် ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့တွင် ဆပ္ပဒမထေရ် ရေးသားစီရင်အပ်သည့် နာမစာရဒီပကကျမ်းနှင့် ဝိနယဂူဠတ္ထဒီပနီကျမ်း, ပေါင်လောင်ရှင်ကဿပမထေရ်၏ မဟာမောဓိဝင် ဋီကာကျမ်းတို့မှာ ထင်ရှားသောကျမ်းများ ဖြစ်သည်။ သုတ္တနိဒ္ဒေသကျမ်းနှင့် သင်္ခေပဝဏ္ဏနာဋီကာကျမ်းတို့ကိုလည်း ပုဂံခေတ် ဆပ္ပဒ

၁။ သဒ္ဒနီတိပဒမာလာ, (ဆဋ္ဌမူ) နှာ-၃၂၁။

၂။ ဤသဒ္ဒနီတိကျမ်းကို Helmer Smith အမည်ရှိသော အနောက်တိုင်းသား ပါဠိ သက္ကတပညာရှင်ကြီး တဦးက ၁၉၂၈-ခုနှစ်မှစ၍ ရောမအက္ခရာဖြင့် ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ရာ ယခုအခါ စာကိုယ် ၃-တွဲနှင့် အက္ခရာလိပ် ၂-တွဲ ထွက်ပေါ်ပြီးဖြစ်သည်။ ၎င်းစာအုပ်များကို တည်းဖြတ်ရာ၌ သဒ္ဒနီတိနိဿယမှ အရေးကြီးသော မြန်မာအနက်များကို ပါ အက္ခရာပယ်နည်းဖြင့် ပြဆိုထားသည်၊ ၎င်းပုဂ္ဂိုလ်ကြီး၏ကျေးဇူးကြောင့် ဥရောပနှင့်တကွသော သဒ္ဒနီတိကျမ်းကြီးသည် ကမ္ဘာသိကျမ်းကြီးအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိနေပေပြီ။

၃။ စာမျက်နှာ ၁၁၈။ ပိဋကတ်တော်သမိုင်း (နှာ-၁၃၉)၌ကား သဒ္ဒနီတိကျမ်းကို ပုဂံပြည် ကျစွာမင်းလက်ထက် စီရင်အပ်ကြောင်း ဆိုသည်။ ဟံသာဝတီမြို့ သင်္ဘြောင်ကျောင်းတိုက် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတဆရာတော်အရှင် သောဘာနှင့်၏ မဟာဒွါရနိကာယသာသနဝံသဒီပနီ (နှာ-၁၁၃-၁၂၀)၌လည်း ပုဂံမြို့ မဟာအဂ္ဂပဏ္ဍိတစေတီကျောက်စာကို အထောက်အထားပြု၍ ပိဋကတ်တော်သမိုင်းကို ထောက်ခံထားသည်။ သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း၌ ပြသော သက္ကရာဇ်အတွက် အထောက်အထား မတွေ့ရသေး။

၄။ ကာရိကာကို ကျန်စစ်မင်းလက်ထက် ပြုအပ်ကြောင်း သာသနာလင်္ကာရ စာတမ်း (၁၂၀)နှင့် ပိဋကတ်သမိုင်း (၁၄၀) တို့၌ ဆိုသည်၊ ထိုအတိုင်းမှန်လျှင် ကာရိကာကျမ်းသည် ပုဂံပြည်ဖြစ်ကျမ်းတို့တွင် အစောဆုံးကျမ်း ဖြစ်ပေမည်။

မထေရ်ရေးသည်ဟု သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း (၁၁၈-၉)၌ ဆိုသည်။ ထိုအဆိုအတိုင်း မှန်လျှင် ယင်း ၂-ကျမ်းတို့ကိုလည်း ပုဂံခေတ်ပေါ် ကျမ်းများအဖြစ်ဖြင့် မှတ်ယူနိုင်ပေသည် [၁]။

ဤခေတ်တွင် ပါဠိစာပေလေ့လာမှုမှာ ရဟန်းတော်များသို့သာမကပဲ ဘုရင်စသော လူပုဂ္ဂိုလ်တို့သို့ပါ ပျံ့နှံ့သွားခဲ့သည်၊ ထို့ကြောင့်လည်း ပိဋကစာပေတတ်မြောက်သည်ဟု မြန်မာရာဇဝင်တွင် ကျော်ကြားသော ကျစွာမင်းကြီးသည် ပရမတ္ထဗိန္ဒုကျမ်းနှင့် သဒ္ဒဗိန္ဒုကျမ်းတို့ကို၎င်း၊ သံပျင်အမတ်သည် ဗျာသကျမ်း၏ အဖွင့်ဖြစ်သော ဗျာသပ္ပဒီပိကာခေါ် သံပျင်ဋီကာကို၎င်း ရေးသားနိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

နိဿယကျမ်းစာများလည်း ပုဂံခေတ်က အစပြုခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်။ မှန်၏၊ ပုဂံခေတ်နောက်ပိုင်း သက္ကရာဇ် ၆၈၇-ခုနှစ် ပုဂံမြို့တွင် နန်းတက်သော စောမွန်နှစ်မင်း၏ ညီတော် ရာဇသူနှင့် မြောက်သားတော် စောမြတ်လှတို့က မွေးဖွားသူ ညောင်ရမ်းသာဂရ ၂-မြို့စား ဂုဏ္ဍက္ကရာဇ်မင်းသားက ပုဂံမြို့တွင် ရွှေကျောင်းကြီးဆောက်လုပ် ကိုးကွယ်သည့် ဆရာတော်အရှင်ဂုဏဝဍ္ဎသကာသည် ဒီဃနိကာယ်ပါဠိတော် ၃-ကျမ်း၏ မြန်မာနိဿယများကို ရေးသားခဲ့ကြောင်းဖြင့် ပိဋကတ်တော်သမိုင်း[၂] တွင် လာရှိပေသည်။

ပုဂံခေတ်၏နောက် စစ်ကိုင်း, ပင်းယ, အင်းဝ, ဟံသာဝတီခေတ်တို့တွင်လည်း ပါဠိစာပေသည် ဝေဆာတိုးတက်ခဲ့ပေသည်။ ဤခေတ်များတွင် ပါဠိကျမ်းဂန်အများအပြား ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရာ ၎င်းတို့တွင် ထင်ရှားသော ကျမ်းအချို့ကား အရှင်သဒ္ဓမ္မပါလ သိရိမဟာဓမ္မရာဇဂုရု ဆရာတော်၏ နေတ္တိဝိဘာဝိနီဋီကာကျမ်း, အရှင်ဉာဏကိတ္တိမထေရ်၏ ပါရာဇိကဏ်ယောဇနာနှင့် အဘိဓမ္မာယောဇနာကျမ်းများ [၃], အရှင်မဟာဝိဇိတာဝီ၏ ကစ္စာယနဝဏ္ဏနာကျမ်းနှင့် ဝါစကောပဒေသ

၁။ သတ္တုနိဒ္ဒေသနှင့် သမ္ဗန္ဓစိန္တာကျမ်းတို့၏ နိဂုံးတို့၌လာသော ဂါထာတို့တွင်ကား ဆပ္ပဒမထေရ်သည် သာသနာနှစ် ၁၈၉၀-ခုနှစ်တွင် သီဟိုဠ်သို့ကြွသည်ဟု ဆိုသောကြောင့် အထက်ပါကျမ်း ၂-ကျမ်းကိုပြုစုသော ဆပ္ပဒမထေရ်သည် သာသနာနှစ် ၁၇၁၇-ခုနှစ်၌ သီဟိုဠ်သို့ အရှင်ဥတ္တရာဇီဝမထေရ်နှင့် အတူကြွသော ဆပ္ပဒမထေရ် မဟုတ်နိုင်ပေ၊ ထုပါရုံဒါယကာ နရပတိကြီးလက်ထက် သီဟိုဠ်သို့ကြွသော ဒုတိယဆပ္ပဒမထေရ်သာ ဖြစ်ရပေမည်။ ထိုသို့ဖြစ်လျှင် ဤကျမ်းတို့သည် အင်းဝခေတ်ပေါ် ကျမ်းတို့သာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရပေမည်။ ဆပ္ပဒမထေရ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သာသနာနှစ် ၁၈၉၀-ခုနှစ်တွင် ကြွ၍ သိရိပရက္ကမဗာဟုမင်းကို အမှီပြုလျက် သာသနာတော်၏ အညစ်အကြေးကို သုတ်သင်တော်မူသည်။ ဇယဝဍ္ဎနအမည်ရှိသောမြို့၌ သိမ်လည်းသမုတ်တော်မူခဲ့သည်ဟု သတ္တုနိဒ္ဒေသနှင့် သမ္ဗန္ဓစိန္တာကျမ်းတို့၏ နိဂုံး၌ ဆိုထားသည်။ ထိုတွင် သိရိပရက္ကမဗာဟုမင်း ဟူသည်မှာ သာသနာနှစ် ၁၈၅၃-ခု၌ မင်းအဖြစ်သို့ရောက်သော ဆဋ္ဌပရက္ကမဗာဟုမင်းတည်း။ ဇယဝဍ္ဎနမြို့ဟူသည်မှာလည်း ထိုမင်း နန်းစံရာဖြစ်သည့် ယခုအခါ "ကောဋ္ဋေ (Kotte)" ဟု ခေါ်သည့်မြို့ဖြစ်သည်၊ ၎င်းမြို့သည် ယခုမြို့တော်ဖြစ်သော ကိုလံဘိုမြို့၏ အရှေ့ပိုင်းအရပ်များအနီး ဖြစ်သည်။ (ဆပ္ပဒမထေရ် ၂-ပါး အကြောင်းကို သီဟိုဠ် အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ၏ "Were there two Chappadas?" ဆောင်းပါးတွင်၎င်း, ဝံသဒီပနီ(၁၀၂)နှင့် မဟာဒွါရနိကာယသာသနဝံသဒီပနီ (၁၀၂၆ ၁၈၉-၇၇)တို့တွင်၎င်း ကြည့်။)

၂။ စာမျက်နှာ ၁၄၈။

၃။ ဤယောဇနာကျမ်းတို့ကို ယိုးဒယားတို့က ဇင်းမယ်ဖြစ်ကျမ်းဟုဆိုကြသည်။ ယိုးဒယားအက္ခရာဖြင့်လည်း ဤကျမ်းများကို ရိုက်နှိပ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဇင်းမယ်ဖြစ်ကျမ်းဟု ၎င်းတို့ဆိုခြင်းမှာ ကျမ်းနိဂုံးတို့တွင် ပါသော "အဘိနဝပုရ၏ အနောက်မြောက်ထောင့်အရပ်၌ တည်ရှိသော ပိန္နပင်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးသော ဉာဏကိတ္တိအမည်ရှိသောမထေရ် ရေးသားအပ်သော" ဟူသော စကားရပ်တွင် အဘိနဝပုရကို ထောက်၍ ဆိုခြင်းဖြစ်သည်၊ အဘိနဝပုရ၏အနက်မှာ မြို့သစ်ဖြစ်၏၊ ဇင်းမယ်ကို ယိုးဒယားသံဖြင့် "ချင်းမိုင်" ဟု ထွက်ရာ ချင်းမှာ မြို့ဖြစ်၍ မိုင်မှာ အသစ်ဟု အဓိပ္ပါယ်ထွက်သောကြောင့် အဘိနဝပုရဖြင့် ဇင်းမယ် ဆိုလိုသည်ဟု ယူဆကြခြင်းဖြစ်လေသည်။ သို့သော်လည်း အဋ္ဌသာလိနီယောဇနာ၏ နိဂုံး၌ ဂါထာများပါရှိရာ ၎င်းဂါထာတို့တွင်

သဒ္ဒါငယ်ကျမ်း၊ ဆုးတွင်းပစ်ဆရာတော်ဟု ထင်ရှားသည့် အရှင်နာဂိတမထေရ်၏ သဒ္ဒသာရတ္ထ-ဇာလိနီသဒ္ဒါငယ်ကျမ်း၊ ပင်းယ စတုရင်္ဂဗလအမတ်ကြီး၏ အဘိဓာန်ဋီကာကျမ်း၊ အရှင်အရိယဝံသမထေရ်၏ မဏိသာရမဉ္ဇူသာ ဋီကာကျမ်း၊ မဏိဒီပဋီကာကျမ်း၊ ဂန္ဓာဘရဏကျမ်းနှင့် ဇာတ်ဋီကာသစ်ကျမ်း၊ စစ်ကိုင်း အရှင်တေဇောသာရ၏ ပရိတ်ကြီးဋီကာကျမ်း၊ အရှင်တိလောကဂုရုဆရာတော်၏ ဓာတုကထာဋီကာဝဏ္ဏနာကျမ်း၊ အရှင်သဒ္ဓမ္မကိတ္တိဝရ၏ ကေတုမာလာသကျမ်း၊ တောင်ဖီလာဆရာတော်၏ ဝိနယာလင်္ကာရဋီကာကျမ်း၊ ဟံသာဝတီခေတ် အရှင်မဟာနာမထေရ်၏ မဓုဋီကာခေါ် မဓုသာရတ္ထဒီပနီဋီကာကျမ်း စသည်တို့ ဖြစ်လေသည်။

ဆိုခဲ့ပြီးခေတ်တို့တွင် ပါဠိသက်သက်စာပေသာမက ပါဠိနှင့်မြန်မာရောသောစာပေနှင့် ပါဠိကိုအမှီပြုသော မြန်မာစာပေတို့လည်း ထွန်းကားခဲ့ပေသည်။ ရွှေဥမင်ဆရာတော်၏ ဝိနည်းပါဠိတော်နိဿယနှင့် အဋ္ဌကထာနိဿယများ၊ အရှင်မဟာသီလဝံသ၏ နေတ္တိပါဠိတော်နိဿယ၊ နန်းကျောင်းဆရာတော်၊ ဒက္ခိဏာဝန်ဆရာတော်တို့၏ သဒ္ဒါကြီးနိဿယများ၊ ထိုထိုဆရာတော်တို့၏ မာတိကာအရကောက်စသော အကောက်ကျမ်းများ၊ အရှင်မဟာသီလဝံသ၊ အရှင်မဟာရဋ္ဌသာရတို့၏ ပျို့၊ လင်္ကာကျမ်းများ စသည်တို့ကား ဤခေတ်ပေါ်စာပေတို့တွင် ထင်ရှားသောကျမ်းအချို့ ဖြစ်ပေသည်။

ဤခေတ်အတွင်းမှာပင် စာဏကျနီတိ စသော သက္ကတနီတိတို့နှင့် အလားတူဖြစ်သော ပါဠိ-နီတိကျမ်းတို့ ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်၊ ၎င်းတို့တွင် စတုရင်္ဂဗလအမတ်ကြီး ရေးသားသည်ဆိုသော လောကနီတိနှင့် အရှင်မဟာသီလဝံသ၏ မဟာရဟနီတိတို့မှာ ထင်ရှားကျော်ကြားအသိများသော နီတိတို့ ဖြစ်ပေသည်။

၎င်းနောက် ကုန်းဘောင်ခေတ်တွင်လည်း အလားတူစာပေတို့ တိုးတက်ခဲ့ပေသည်။ ဤခေတ်တွင် ရှေးရေးကျမ်းတို့ကဲ့သို့ အရည်အသွေးမြောက်သော ပါဠိကျမ်းဂန်များ ထွက်ပေါ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်၊ ၎င်းကျမ်းတို့ကား မောင်းထောင် သာသနာပိုင် ဆရာတော်၏ သီလက္ခန်-ဋီကာသစ်ကျမ်းနှင့် ပေဋကာလင်္ကာရခေါ် နေတ္တိမဟာဋီကာသစ်ကျမ်းတို့အပြင် ဆရာတော်ဦးဖုန်၏ နိရုတ္တိဘေဒသင်္ဂဟသဒ္ဒါငယ်ကျမ်း၊ ပဌမ ငါးခုန်ဆရာတော်၏ ခုဒ္ဒကပါဌဋီကာ၊ သမ္ဗန္ဓစိန္တာ-

---

'အတိဒုပ္ပသဟော, ဥဠာရမဟော, တေဇသေတိဘိန္ဒော'' ဟူသော ဂုဏ်တို့ဖြင့် အထူးပြု၍ သီဟသူရ (သီဟသူ) မင်းကို မိမိ၏ ကျောင်းဒကာအဖြစ်ဖြင့် ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ''တေဇသေတိဘိန္ဒော=ဆင်ဖြူလေးစီး၏ အရှင်''ဟု ဆိုသဖြင့် ပင်းယခေတ် ဆင်ဖြူလေးစီးရှင် သီဟသူမင်း (ကျော်စွာမင်းဟုလည်း ခေါ်သည်)ကို ဆိုလိုကြောင်း ထင်ရှားသည်။၎င်းပြင် ဤယောဇနာတို့နှင့် တခေတ်တည်းပေါ်သော စတုရင်္ဂဗလ-အမတ်ကြီး၏ အဘိဓာန်ဋီကာနိဂုံးတွင်လည်း ''တေဇသေတိဘိန္ဒော, အတိဒုပ္ပသဟော, ဥဠာရမဟော'' ဟူသော ဂုဏ်ထူးတို့ဖြင့် သီဟသူမင်းကိုပင် ဂုဏ်ပြုထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ကျမ်းရင်းစာသားကို ကြည့်ရှုလေ့လာလျှင်လည်း ဤယောဇနာကျမ်းများ မြန်မာပြည်ဖြစ်ကျမ်းများ ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၌ တွင်ကျယ်သော ဝါကျာရမ္ဘ,ဒဠှီကရဏစသော အသုံးအနှုန်းများ,ပုဒ်များကို ရှုပ်ထွေးပြားရှုပ်၍ ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီးနှင့် မောဂ္ဂလ္လာန်သဒ္ဒါကျမ်းတို့မှ သုတ်များကို တိုက်ရိုက်ယူ၍ အသုံးပြုထားချက်များနှင့် ဓနုပ္ပတိပုဒ်နှင့် စပ်၍ ပုဂ်ဖြစ် သဒ္ဒနီတိကျမ်းကို အမည်ဖော်၍ ကိုးကားချက်များ စသည့် ထူးခြားချက်များသည် ဤကျမ်းတို့ မြန်မာပြည်ဖြစ်ကျမ်းဖြစ်ကြောင်းကို သေချာစွာ ညွှန်ပြလျက် ရှိသော အချက်အလက်တို့ပင် ဖြစ်လေသည်၊ သို့ဖြစ်၍ ဤယောဇနာကျမ်းတို့ကို ရေးသားသည့်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ပင်းယမြို့၌ နန်းစံသော ဆင်ဖြူလေးစီးရှင် သီဟသူမင်း (သက္ကရာဇ် ၇၁၂-၇၂၁) လက်ထက်တွင် ပေါ်ထွန်းခဲ့သော မြစ်ငယ်တောင် ပလိပ်ရွာအရှေ့ မြို့သစ်မြို့နေ အရှင်ဥာဏကိတ္တိမထေရ်ပင် ဖြစ်ကြောင်း ယုံကြည်စွာ မှတ်သားအပ်ပေသည်။ ပိဋကတ်တော်သမိုင်း၌ ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်၏ဘွဲ့ကို ရှင်သိဒ္ဓိမင်္ဂလဟု ပြသည်၊ ယင်းဘွဲ့မှာ အရှင်ဥာဏကိတ္တိ၏ အခြားဘွဲ့အမည်တခုဟု ယူရန်ရှိပေသည်။

ဋီကာသစ်ကျမ်းများ စသည်တို့ ဖြစ်လေသည်။ ဘုရားကြီးဆရာတော်၏ ပါစိတျာဒိယောဇနာ ကျမ်း၊ သစ်ဆိမ့်ဆရာတော်၏ ကင်္ခါယောဇနာ မဟာဋီကာကျမ်းတို့သည်လည်း ဤခေတ်နောက်ပိုင်း၌ ထင်ရှားသော ပါဠိကျမ်းတို့ ဖြစ်ပေသည်။

ဤခေတ်တွင် နိဿယ, အရကောက်-စသော ပါဠိအမျိုး စာပေတို့ ပိုမိုမြောက်မြားစွာ ထွန်းကားခဲ့သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ ထိုတွင် တောင်တွင်းဆရာတော် ခင်ကြီးပျော်၏ ပုဒ်စစ်ကျမ်း၊ ညာသ်အရကောက်ကျမ်း၊ ယမိုက်ခက်ဆစ်နှင့် ပဋ္ဌာန်းအရကောက်ကျမ်းများ, ဆရာတော်ဦးဗုဒ်၏ ရူပသိဒ္ဓိနိဿယ, သဒ္ဒနီတိနိဿယ, ဘိက္ခုပါတိမောက် ဘိက္ခုနီပါတိမောက်နှင့် ခုဒ္ဒသိက္ခာနိဿယများနှင့် နေတ္တိဟာရဝိဘင်္ဂကျမ်းတို့အပြင် တောင်ဖီလာဆရာတော်၏ မာတိကာအရကောက်ကျမ်း စသည်တို့ ပါဝင်ပေသည်။

၎င်းပြင် ဤခေတ်၌ မြန်မာနိုင်ငံသာသနာဝင်နှင့် ဂန္ထဝင်ကို ပဓာနထား၍ ရေးသားအပ်သော မင်းတိုင်ပင်အမတ်ကြီး မဟာစည်သူကြံ၏ "သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း"ခေါ် ကျမ်းစာတစောင် ပေါ်ထွက်ခဲ့ပေသည်၊ ဤကျမ်းကား ရတနာပုရ တော့ဖြူတည် နန်းတည် ဘဝရှင်မင်းတရားကြီး (ဘကြီးတော်ဘုရား)၏ အမိန့်တော်ဖြင့် အတွင်းဝန်ကြီး သိရိမဟာနန္ဒသကြံ မေးဆိုချက်ကို အမတ်ကြီးမဟာစည်သူကြံ ရေးသားဖြေဆိုအပ်သောကျမ်း ဖြစ်၍ ဤကျမ်း၌ ပဌမသင်္ဂါယနာတင်မှစ၍ ဘကြီးတော်ဘုရားလက်ထက်တိုင်အောင် သာသနာဝင်ဆိုင်ရာ မှတ်သားဖွယ် အဖြစ်အပျက်တို့ကို ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့ရလေသည်။

ဤသာသနာလင်္ကာရစာတမ်းကိုပင် ကုန်းဘောင်ခေတ် နောက်ပိုင်းဖြစ်သည့် ရတနာပုံခေတ်၌ မောင်းထောင်ဆရာတော် အရှင်ပညာသာမိမထေရ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း ဓမ္မညနိကာယကို စတင်တည်ထောင်သော သရဏင်္ကရဟူသောအမည်ဟောင်းရှိသော ဉာဏဝိမလသဘာဝရာဇာသာမိမထေရ်နှင့် အခြားမထေရ်တို့၏ တောင်းပန်ချက်ဖြင့် ပါဠိဘာသာသို့ ပြန်ဆို ရေးသားခဲ့လေသည်။ မန္တလေးမြို့တည် နန်းတည် ပဉ္စမသင်္ဂါယနာတင် ဘဝရှင်မင်းတုန်းမင်းတရားကြီး လက်ထက်တိုင်အောင်သော သာသနာဝင်ကိုပါ ထည့်သွင်း၍ ရေးသားထားသဖြင့် ပိုမိုစုံလင်သော သာသနာဝင်ကျမ်းစာတစောင် ဖြစ်လေသည်၊ ကျမ်းစာ၏အမည်ကိုလည်း "သာသနဝံသပ္ပဒီပိကာ"ဟု မှည့်လေသည်။ ဤကျမ်းသည် ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးသားအပ်သဖြင့် နိုင်ငံခြားသား ပါဠိပညာရှင်တို့ပါ ကြည့်ရှုနိုင်သောကျမ်း ဖြစ်ရကား သာသနာ့သမိုင်း, ပါဠိစာပေသမိုင်းတို့နှင့် ပတ်သက်၍ ၎င်းပညာရှင်တို့ မကြာမကြာ ကိုးကားဖော်ပြခြင်းကို ခံရသော ကမ္ဘာသိ မြန်မာဖြစ် ပါဠိကျမ်းစာတစောင် ဖြစ်လေသည်[၁]။

ဤရတနာပုံခေတ်တွင် မိမိ၏ သုတ်, ဝတ္ထု, ဥဒါဟရုဏ်များဖြင့် ရေးသားအပ်သည့် သီးခြား ပါဠိ-သဒ္ဒါကျမ်းတစောင် ထွက်ပေါ်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရသည်၊ ၎င်းကား ယောအတွင်းဝန်မင်း ဦးဘိုးလှိုင်ရေးသားအပ်သည့် "သဒ္ဒဟင်္ဂဟ"ကျမ်း ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းကျမ်းမှာ သိဒ္ဓန္တကောမုဒီခေါ် သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းကို များစွာအမှီပြု၍ ရေးသားအပ်သော ကျမ်းဖြစ်သဖြင့် အသုံးအနှုန်းများမှာ

၁။ ဤ သာသနဝံသပ္ပဒီပိကာကို လန်ဒန်ပါဠိစာပေအသင်း၏ ၁၈၉၇-ခုနှစ် ဂျာနယ်၌ ရောမအက္ခရာဖြင့်၎င်း၊ သာသနာနှစ် ၂၄၃၄-ခုနှစ်တွင် သီဟိုဠ်ကျွန်း သဒ္ဓမ္မဝံသမထေရ် တည်းဖြတ်၍ သီဟိုဠ်အက္ခရာဖြင့်၎င်း ရိုက်နှိပ်ထားလေသည်၊ B. C. law ကလည်း အင်္ဂလိပ်ဘာသာသို့ ပြန်ဆိုထားပြန်ရာ ပါဠိမတတ်သော အင်္ဂလိပ်ပညာရှင်တို့ပင် ကြည့်ရှုလေ့လာနိုင်နေပေပြီ။

သက္ကတဆန်နေသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယောမင်းကြီး၏ လက်ရာဖြစ်သည့်အတိုင်း တိကျပြတ်သားသော ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုလည်း, ရှေးသဒ္ဒါကျမ်းအဆိုအမိန့်တို့ကို စိစစ်ချက်တို့ကိုလည်း တွေ့ရှိရသည်။ ၎င်းကျမ်းမှာ ပုံနှိပ်စာအုပ်အဖြစ်သို့ မရောက်ခဲ့သဖြင့် လူသိများသော ကျမ်းအဖြစ်သို့ မရောက်ခဲ့ချေ။ ရတနာပုံခေတ်ပေါ် သီးခြား ပါဠိသဒ္ဒါကျမ်းတစောင်ဖြစ်၍ မြန်မာတို့ ဂုဏ်ယူထိုက်သောကျမ်းတစောင် ဖြစ်လေသည်။

ဂဏ္ဌိကျမ်းများနှင့် ဝိနိစ္ဆယကျမ်းများလည်း ဤခေတ်တွင် အများအပြား ပေါ်ပေါက်ခဲ့ရာ ဆရာတော်ဦးသုတ၏ ပါရာဇိကဏ်ဂဏ္ဌိသစ်သည် ထင်ရှားသော ကျမ်းဖြစ်လေသည်။ ဤခေတ်၌ ပေါ်ထွက်ခဲ့သော နိသျတို့တွင်လည်း မြည်ဆရာတော်၏ အင်္ဂုတ္တိုရ်နိသျနှင့် ဝိသုဒ္ဓိမဂ် အင်္ဂုကထာနိသျတို့မှာ ယနေ့တိုင် ကျော်ကြားနေသောနိသျများ ဖြစ်ကြသည်။

ဤခေတ်မှနောက် မျှက်မှောက်ခေတ်တိုင်အောင် ပါဠိစာပေသည် မြန်မာပြည်၌ ထွန်းကားလျက်ပင်ရှိခဲ့ရာ ပါဠိဆိုင်ရာ စာပေကျမ်းဂန်များလည်း အမြောက်အမြား ထွက်ပေါ်ခဲ့သည်။ ထိုများစွာသော ကျမ်းတို့တွင် လယ်တီဆရာတော်၏ ပရမတ္ထဒီပနီ (ပါဠိ) ကျမ်းမှာ ကမ္ဘာကျော်ကျမ်းတကျမ်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဆရာတော်၏ အခြားထင်ရှားသော ပါဠိကျမ်းမှာ နိရုတ္တိဒီပနီကျမ်းဖြစ်သည်၊ မြန်မာဘာသာဖြင့် ရေးသားအပ်သော ဆရာတော်၏ ဒီပနီကျမ်းများစွာတို့သည်လည်း သာသနာဝင် ရှင်လူအပေါင်းတို့၏ လောကုတ်လောကီ ၂-လီသောအကျိုးကို ယနေ့တိုင်ရွက်ဆောင်လျက်ရှိပေသည်။ လယ်တီဆရာတော်၏ ပရမတ္ထဒီပနီ ထွက်ပေါ်ပြီးနောက် တလိုင်းကုန်းဆရာတော်၏ အကုံရင့်ကာ, ဆရာတော် အရှင်ဉာဏိန္ဒာဘိဝံသ၏ ဝိဘာဝိနီယောဇနာ စသော ကျမ်းဂန်တို့လည်း အများအပြား ပေါ်ထွက်ခဲ့ပေသည်။

ဤခေတ်တွင် ပါဠိကိုအမှီပြုသော ပျို့လင်္ကာများလည်း အသင့်အတင့်ထွန်းကားသည်ကိုတွေ့ရသည်၊ ၎င်းတို့တွင် လောကီ-လောကုတ္တရာ ဗဟုသုတအမြှာမြှာတို့နှင့် ပြည့်စုံကြွယ်ဝ၍ အကျယ်ဝန်းဆုံး အပြည့်စုံဆုံးဟု ဆိုထိုက်သောကျမ်းမှာ မန်လည်ဆရာတော်၏ မဃဒေဝလင်္ကာသစ်ကျမ်းကြီးပင် ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းကျမ်းကြီးသည် မြန်မာ့ပျို့ကဗျာစာပေသမိုင်းတွင် နောက်ဆုံးတောက်ထွန်းခဲ့သော မီးရှူးတန်ဆောင်ကြီးပင် ဖြစ်ပေတော့သည်။

ဆိုခဲ့ပြီးကျမ်းစာများမှတပါး အခြားအခြားသော ကျမ်းတတ်အကျော်အမော်ဖြစ်သည့် ထိုထိုဆရာတော်တို့ ရေးသားသော ကျမ်းဂန်များကိုကား ဤနိဒါန်းတွင် ပြည့်စုံအောင် ထုတ်ပြနိုင်မည် မဟုတ်၍ ဤမျှဖြင့်ပင် ပါဠိစာပေသမိုင်းအကျဉ်းကို အဆုံးသတ်ရပေတော့မည်။

၃

ပါဠိအဘိဓာန်များ

ပါဠိဘာသာသည် ဣန္ဒိယပြည် ရှေးဟောင်းဘာသာများဖြစ်သည့် သက္ကတဘာသာ၊ ပြာကိုရ်ဘာသာတို့နှင့် လွန်စွာနီးစပ်ကြောင်းကို ဤနိဒါန်း အခန်း ၁-တွင် ပြဆိုခဲ့ပြီးပေပြီ။ ၎င်းဘာသာ ၂-မျိုးတို့တွင် သက္ကတဘာသာသည် အဋ္ဌာရသဝိဇ္ဇာခေါ် အတတ်ကြီး ၁၈-ရပ်၊ စတုသဋ္ဌိကလာခေါ် အတတ်ငယ် ၆၄-ရပ်၊ ဟိန္ဒူတရားကျမ်းဂန်များနှင့် မြောက်ပိုင်း ဗုဒ္ဓဘာသာ တရားကျမ်းဂန်တို့၏ တည်ရာ မှီရာဖြစ်သဖြင့် အလွန်များပြားကျယ်ဝန်းသော ဝေါဟာရသဒ္ဒါ၊ ပရိယာယ် ပုဒ်တို့ဖြင့် ပြည့်နက်လျက်ရှိပေသည်၊ သို့ဖြစ်လေရာ ထိုများပြားလှသော ဝေါဟာရတို့ကို သိမ်းကျုံးစုဆောင်းထားသော အဘိဓာန်ကျမ်းများလည်း အမြောက်အမြားပင်ရှိမည်မှာ ယုံမှားဖွယ်မရှိပေ။ ယင်းသို့ပေါ်ထွက်ခဲ့သော သက္ကတအဘိဓာန်ကျမ်းတို့တွင်လည်း အမရသီဟဆရာစီရင်သည့် အမရကောသခေါ် အဘိဓာန်ကျမ်းသည် အကျော်ကြားဆုံး၊ အသုံးအများဆုံးဖြစ်၍ အရပ်တကာတို့၌ပင် ပျံ့နှံ့လေသည်။ ထိုသို့ ပျံ့နှံ့ခြင်းမှာလည်း ၎င်းအမရကောသ အဘိဓာန်ကျမ်းသည် ပါဏိနိ စသောသဒ္ဒါကျမ်းတို့ဖြင့် စီရင်အပ်သော သဒ္ဒါများစွာကို သိမ်းကျုံး၍ယူခြင်း၊ သဒ္ဒါနည်း၍ အနက်များသော အဖွဲ့ရှိခြင်း၊ အစီအရင်ကောင်းခြင်း၊ နာမ်လိင် ၂-ပါးတို့ကို ကောင်းစွာပြခြင်းစသော ဂုဏ်တို့ကြောင့်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ယင်းသို့ အမရကောသ အဘိဓာန်ကျမ်းသည် တွင်ကျယ်ထင်ရှား အသုံးများသောကျမ်းဖြစ်သော်လည်း ၎င်းသည် သက္ကတဘာသာဖြင့် ပေါ်ထွက်ခဲ့သည့် အဘိဓာန်ကျမ်းများတွင် အစဆုံးပေါ်ထွက်ခဲ့သော ကျမ်းကား မဟုတ်ပေ။ ယနေ့ တွေ့မြင်အပ်သည့် သက္ကတအဘိဓာန်တို့တွင် ရှေးအကျဆုံး ပေါ်ထွက်ခဲ့သောကျမ်းကား နိဃဏ္ဍု ခေါ် ကျမ်းပင် ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းကျမ်းမှာ ထိုခေတ်က ဣရု၊ ယဇု စသော ဝေဒကျမ်းများကို လေ့လာသူတို့ အလွယ်တကူ လေ့လာသက်ဝင်နိုင်စေရန် ၎င်းဝေဒတို့မှ ခက်ခဲသောပုဒ်တို့ကို ထုတ်နုတ်၍ စီစဉ်ရေးသားထားသော ပုဒ်အနက်မှတ်စုတမျိုးပင် ဖြစ်ပေသည်။

၎င်းကျမ်းသည် အမရကောသ-စသော နောက်ပေါ် အဘိဓာန်ကျမ်းတို့ကဲ့သို့ ကျယ်ဝန်းခြင်းမရှိပဲ ပုံနှိပ်ပြီးမှုနှင့် စာမျက်နှာ ၁၈-မျက်နှာမျှသာရှိသော ကျမ်းငယ်ကလေးဖြစ်သည်။ ၎င်းကျမ်းတွင် အဓျာယ (အခန်း) ၅-ခု ပါရှိရာ ပဌမ အဓျာယတွင် မြေကြီးအနက်ဟောပရိယာယ် ၂၁-ပုဒ်၊ ရွှေအနက်ဟော ပရိယာယ် ၁၅-ပုဒ်၊ ကောင်းကင်အနက်ဟော ပရိယာယ် ၁၆-ပုဒ် စသည်ဖြင့် အနက်တူ ပရိယာယ်ပုဒ်များကို စီစဉ်ပြသထားသည်၊ နောက် အဓျာယတို့၌လည်း ထို့အတူပင် အခြားအနက်ဟော ပရိယာယ်ပုဒ်တို့ကို စီစဉ်ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ထူးခြားချက်မှာကား အမရကောသ-စသော နှောင်းခေတ်ပေါ် ကျမ်းများ၌ကဲ့သို့မဟုတ်ပဲ ကြိယာပုဒ်များကိုပါ အနက်တူရာစု၍ စီစဉ်ပြသထားခြင်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဥပမာ-ဇလတိ (ထွန်းတောက်၏)ဟူသော ကြိယာပုဒ်နှင့် အနက်တူသော ကြိယာပုဒ်များကို "ဘြာဇတေ၊ ဘြာဂတေ၊ ဘြာဂျတိ၊ ဒီဒယတိ၊ ဓေါစတိ၊ မန္ဒတေ၊ ဘန္ဒတေ၊ ရောစတေ၊ ဇျောတတေ၊ ဒျောတတေ၊ ဒျုမတ်ဣတိ ကောဒဇ ဇွလတိကမ်ဝါအား[၁]" ဟု ပြဆိုထားခြင်းမျိုး ဖြစ်လေသည်။

ဤနိဃဏ္ဍုကျမ်းမျိုးကိုပင် ရည်ရွယ်၍ ပါဠိတော်တို့၌ ပညာတတ်ဗြာဟ္မဏတို့၏ ဂုဏ်အရည်အချင်းကို ပြရာတို့ဝယ် "နိဃဏ္ဍုကျမ်း၊ ကေဋုဘကျမ်းတို့နှင့်တကွ ဝေဒ ၃-ကျမ်းတို့ကို ကမ်းတဖက်

၁။ နိဃဏ္ဍု၊ ၁၁၁၆။

ရောက် တတ်မြောက်သည်[၁]"ဟု ဟောတော်မူခြင်းဖြစ်ပေမည်။ ထိုစကားမှန်၏၊ ဤနိဿယကျမ်းသည် ဝေဒ၏အခြံအရံဖြစ်သော ဝေဒင်္ဂကျမ်း ၆-ကျမ်းတို့တွင်ပါဝင်သည့် နိရုတ္တိကျမ်း၏မှီရာ တွဲဖက်ကျမ်းပင်ဖြစ်သည်။ ပါဠိတော်၌လည်း ဝေဒကျမ်း၏ အခြံအရံအနေဖြင့် နိဿယကျမ်းကို ပြဆိုထားရကား ဆေးကျမ်းတို့တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော ရာဇနိဃဏ္ဍုစသော ကျမ်းမျိုး ဖြစ်နိုင်စရာ အကြောင်းမရှိပေ။

ယင်းနိဿယကျမ်းသည် ဝေဒကိုလေ့လာသူတို့အား ကျေးဇူးပြုခဲ့သည် မှန်သော်လည်း နောက်၌ သက္ကတဘာသာသည် ကျယ်ပြန့်လာ၍ ဣတိဟာသ, ကာဗျ, နာဋက-စသော စာပေတို့ ထွန်းကားလာသောအခါ၌ကား ယင်းဖြင့် မလုံလောက်တော့သည်ဖြစ်၍ ထိုစာပေတို့ကို ခြုံနိုင်သော အမရကောသ-စသော အဘိဓာန်တို့ကို နောက်ဆရာတို့ရေးသားခဲ့ကြခြင်းဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ရေးသားကြရာတွင်လည်း ဤနိဿယကျမ်းကလေးသည် ထိုအဘိဓာန်ကျမ်းသစ်တို့ စံနမူနာထားအပ်သည့် ရှေးပြေးကျမ်းကလေးပင် ဖြစ်တော့သည်။

ဆိုခဲ့ပြီးသည့် နိဿယကျမ်းနှင့် အမရကောသ-စသော သက္ကတအဘိဓာန်ကျမ်းတို့၌ လာသော သဒ္ဒါတို့သည် ပိဋကတော်နှင့် သင့်လျော်သည်လည်း ရှိ၍ မသင့်လျော်သည်လည်း ရှိ၏၊ ပါဠိဘာသာနှင့် သက္ကတဘာသာ ၂-မျိုးလုံးကို တတ်ကျွမ်းသူ ပေါများသော ပါဠိစာပေခေတ်ဦးပိုင်းတွင် ၎င်းအမရကောသ-စသော သက္ကတအဘိဓာန်ကျမ်းတို့ကပင် ပိဋကတော်အား အထိုက်အလျောက် ကျေးဇူးပြုခဲ့မည် ဖြစ်ပေသည်၊ ထို့ကြောင့်လည်း ထိုခေါ်ခေါပိုင်းအခါက ပါဠိ-မာဂဓအဘိဓာန်များ မပေါ်ထွက်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ဟန်တူပေသည်။

သာသနာတော်နှစ် ၁၇၀၀-လောက်သို့ ရောက်သောအခါတွင်မူကား မဟာပရက္ကမဗာဟုမင်းလက်ထက် သီဟိုဠ်ကျွန်း ပုလတ္ထိမြို့ ဇေတဝန်ကျောင်းတိုက်၌[၂] သီတင်းသုံးနေတော်မူသော အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန် မထေရ်သည် အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာခေါ် မာဂဓ အဘိဓာန်ကျမ်းကို ရေးသားပြုစုခဲ့ပေသည်။ ကျမ်း၏အစတွင် နိဿယကျမ်း၌ လာသော ပိဋကနှင့် သင့်လျော်သည်များကိုလည်း ထည့်သွင်း၍ ပြုစုသည်ဆိုသဖြင့် ဤကျမ်းကို မာဂဓသက်သက်ကိုသာ တတ်သူတို့အတွက် ကရုဏာရှေ့ထား၍ ရေးသားခဲ့သည်ကို သိနိုင်ပေသည်၊ ဤကို ထောက်၍လည်း ထိုခေတ်တွင် ပါဠိစာပေခေတ်ဦးပိုင်းမှာလောက် မာဂဓ, သက္ကတနှစ်ယံစုံတတ်သူတို့ မပေါ်များတော့သည်ကိုလည်း မှန်းဆနိုင်ပေသည်။

ယင်းမာဂဓအဘိဓာန်ကို ရေးသားရာ၌ အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်မထေရ်သည် သက္ကတဘာသာနှင့် ရှိနှင့်ပြီးဖြစ်သော အမရကောသအဘိဓာန်ကိုပင် စံနမူနာယူ၍ ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ တကျမ်းလုံးအတွက် ကြိုတင်မှာထားချက်ဖြစ်သည့် ပရိဘာသာပိုင်းကို ပြဆိုရာ၌လည်း အမရကောသ၌

၁။ တက္ကသိုလ်ဝေဒါနံ ပါရဂူ သနိဿကျကေဋုဘာနံ။ ဒီ၊၁၊၈၊၂၈စသည်။

၂။ ပိဋကတ်တော်သမိုင်း (၁၄၅)၌ သီဟိုဠ်ကျွန်း, အနုရာဓမြို့တောင်, မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်နေအရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်ပြုသည်ဟု ဆိုသည်။ အဘိဓာန်နိဿယသစ် နိဒါန်းနှင့် The Pāli Literature of Ceylon, စာမျက်နှာ ၁၈၈-တို့ ကြည့်ပါ။

ပြထားသောနည်းကိုပင် ယူထားသည်ကို တွေ့ရသည်[၁]။ ကျမ်းအစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သည့် ကဏ္ဍခွဲပုံ, ဝဂ်ခွဲပုံ, အမည်ပေးပုံတို့လည်း အမရကောသနှင့် အတန်ငယ်ဆင်တူလျက် ရှိသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

ယင်းသို့ အမရကောသအဘိဓာန်ကို မှီငြမ်းပြု၍ အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာကို ရေးသားခဲ့သည်ဆိုသော်လည်း အမရကောသကို မာဂဓဘာသာပြန်ဆိုရုံမျှကား မဟုတ်ပေ၊ ကျမ်းရေးသားပုံ အစီအစဉ်ကိုသာ မှီငြမ်းပြုခြင်း ဖြစ်လေသည်၊ အမှန်မှာ အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်သည် အဋ္ဌကထာ, ဋီကာနှင့်တကွသော နိကာယ် ၅-ရပ်, ပိဋက ၃-ပုံကို အထပ်ထပ်မွှေနှောက်ပြီးမှသာ ထို ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ နည်းများနှင့်အညီ အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာကို ရေးသားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ထို့ကြောင့် မှန်၏၊ ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာတို့၌လည်း နောင်အခါ ထွက်ပေါ်လာမည့် အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၏ ရွှေသွားစံနမူနာဖြစ်သည့် ဟောကြား, ရေးသားထားပုံမျိုးကို တွေ့ရှိရမည်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းတို့ကား ကျမ်းသီးခြား တစောင်တဖွဲ့အနေမျိုးဖြင့် ရှိကြသည်ကား မဟုတ်ပေ, တစိတ်တဒေသအားဖြင့်သာ တွေ့ရှိရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ယင်း တွေ့ရှိရသောစကားရပ်တို့သည်လည်း အဘိဓာန်အနေမျိုးဖြစ်စေလိုသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် ဟောကြားအပ်ခဲ့သည်မဟုတ်ပဲ ပုဒ်တခု၏ အနက်ကို ထင်ရှားစွာ သိမြင်နိုင်စေရန် ရှိသင့်သမျှသောအနက်တူ ဟောပုဒ်များနှင့် အချို့အရာတွင် ဟောနိုင်သမျှသော ပုဒ်နက်များကို ထုတ်ပြသည့်အနေဖြင့်သာ ဟောကြားခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဥပမာအားဖြင့် ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်ဝယ် ဖဿ-ဟူသောပုဒ်၏ အနက်ကို အကျယ်ဖွင့်ပြရာ၌ "ဖဿော ဖုသနာ သံဖုသနာ သံဖုသိတတ္တံ[၂]" ဟူ၍၎င်း, စိတ္တပုဒ်၏အနက်ကို ဖွင့်ပြရာ၌ "စိတ္တံ မနော မာနသံ ဟဒယံ ပဏ္ဍရံ မနော မနာယတနံ မနိန္ဒြိယံ ဝိညာဏံ ဝိညာဏက္ခန္ဓော တဇ္ဇာ မနောဝိညာဏဓာတု[၂]" ဟူ၍၎င်း, ဝိတက္ကပုဒ်၏အနက်ကို ဖွင့်ပြရာ၌ "တက္ကော ဝိတက္ကော သင်္ကပ္ပေါ အပ္ပနာ ဗျပ္ပနာ စေတသော အဘိနိရောပနာ သမ္မာသင်္ကပ္ပေါ[၂]" ဟူ၍၎င်း, ပညာပုဒ်၏အနက်ကို ဖွင့်ပြရာ၌ "ပညာ ပဇာနနာ ဝိစယော ပဝိစယော ဓမ္မဝိစယော သလ္လက္ခဏာ ဥပလက္ခဏာ ပစ္စုပလက္ခဏာ ပဏ္ဍိစ္စံ ကောသလ္လံ နေပုညံ ဝေဘဗျာ စိန္တာ ဥပပရိက္ခာ ဘူရိ မေဓာ ပရိဏာယိကာ ဝိပဿနာ သမ္ပဇညံ ပတောဒေါ ပညာ ပညိန္ဒြိယံ ပညာဗလံ ပညာသတ္ထံ ပညာပါသာဒေါ ပညာအာလောကော ပညာဩဘာသော ပညာပဇ္ဇောတော ပညာရတနံ အမောဟော ဓမ္မဝိစယော သမ္မာဒိဋ္ဌိ[၃]" ဟူ၍၎င်း ရနိုင်သမျှသော ပရိယာယ်ပုဒ်တို့ကို ထုတ်၍ ဖွင့်ဆို ဟောကြားထားသည်တို့ကို တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ နေတ္တိပါဠိတော် ပေဋကောပဒေသ်စသည်တို့၌လည်း ဤဖွင့်ပုံမျိုးကို တွေ့ရှိနိုင်သည်ပင် ဖြစ်သည်။

မဟာနိဒ္ဒေသ, စူဠနိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်တို့၌လည်း အလားတူ ဖွင့်ဆိုချက်များကို တွေ့ရသည့်ပြင် ကိတ်ပစ္စည်းအဆုံးရှိသောပုဒ်နှင့် အာချာတ်ကြိယာပုဒ် စသည်တို့ကိုပင် ပရိယာယ်ပုဒ်များစွာဖြင့် ဖွင့်ပြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အမြွက်မျှထုတ်ပြရသော်——

၁။ အောက်ပါ ဂါထာ ၂-ပုဒ်ကို ယှဉ်ကြည့်ပါ။

ပါယဘော ရူပဘေဒေန၊ သာဟစရိယာ စ ကုတြစိ။
ထီပုံနပုံသကံ ဒွေ ယံ၊ တဒွိသေသဝိဓိ ကွစိ။ (အမရကောသ)။
ဘိယျော ရူပန္တရာ သာဟစရိယေန စ ကတ္ထစိ။
ကွစာဟစ္စဝိဓာနေန၊ ဒွေ ယံ ထိပုံနပုံသကံ။ (အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ)။

၂။ အဘိ၊ ၁၁၁။ ၃။ အဘိ၊ ၁၉။

"ကာမယမာနဿာတိ ကာမယမာနဿ ဣစ္ဆမာနဿ သာဒိယမာနဿ ပတ္ထယမာနဿ ပိဟယမာနဿ အဘိဇပ္ပမာနဿ။ သမိဇ္ဈတီတိ ဣဇ္ဈတိ သမိဇ္ဈတိ လဘတိ ပဋိလဘတိ အဓိဂစ္ဆတိ ဝိန္ဒတိ[၁]" စသည်တို့တည်း။

အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာတို့၌ကား ဤနည်းမျိုးအပြင် ပုဒ်တခုက ဟောနိုင်သမျှသော အနက်တို့ကို ထုတ်ပြသည့်နည်း[၂] (ယခုခေတ် အဘိဓာန်ရေးနည်းမျိုး) များကိုပါ ဥဒါဟရဏ် ပုံစံများနှင့်တကွ ဖွင့်ပြသည်တို့ကို တွေ့ရပေသည်။

ဤဆိုခဲ့ပြီးသော အဖွင့်စကားရပ်တို့သည်ပင် အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာကိုပြုစုသောအရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်၏ အားထားရာ မှီခိုရာ ဖြစ်ခဲ့မည်မှာ ယုံမှားဖွယ်မရှိပေ။

အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ၌ ပါဝင်သောအခန်းများကား— သဂ္ဂကဏ္ဍ၊ ဘူကဏ္ဍ၊ သာမညကဏ္ဍ-ဟု အပိုင်းကြီး ၃-ပိုင်းဖြစ်ပေသည်။ ၎င်း ၃-ပိုင်းကိုပင် သဘောတရားပေါ်၌ ခွဲလျှင်ကား အပိုင်းကြီး ၂-ပိုင်းခွဲခြားနိုင်ပေသည်။ ထိုတွင် အနက်တူဝေါဟာရပုဒ်တို့ကိုပြသည့် အပိုင်းကို ပဌမပိုင်းဟု သတ်မှတ်၍ ဝေါဟာရပုဒ်တခု၏ ဟောနိုင်သောအနက်များကိုပြသည့်အပိုင်းကို ဒုတိယပိုင်းဟု သတ်မှတ်နိုင်ပေသည်။ ထိုသို့သတ်မှတ်လျှင် ပဌမပိုင်း၌ သဂ္ဂကဏ္ဍ၊ ဘူကဏ္ဍနှင့် သာမညကဏ္ဍမှ အချို့ဝဂ်များပါဝင်၍ ဒုတိယပိုင်း၌ သာမညကဏ္ဍမှ အနေကတ္ထဝဂ်နှင့် အဗျယဝဂ်တို့ ပါဝင်ပေမည်။

အပိုင်းကြီး ၃-ပိုင်းတို့တွင် သဂ္ဂကဏ္ဍ၌ ဘုရားအနက်ဟော ဝေါဟာရပုဒ်များကို ရှေးဦးစွာပြ၍ ၎င်းတို့နောက်၌ နိဗ္ဗာန်အနက်ဟောပုဒ်များ၊ ရဟန္တာအနက်ဟောပုဒ်များ၊ နတ်ပြည်အနက်ဟော ပုဒ်များ၊ အသုရာအနက်ဟောပုဒ်များ စသည်ဖြင့် နတ်လောကနှင့်ဆိုင်သော ပရိယာယ် သဒ္ဒါများနှင့်တကွ သာသနာဆိုင်ရာ အသုံးအနှုန်းများဖြစ်သည့် ကုသိုလ်၊ အကုသိုလ်၊ ဖဿ၊ ပညာ၊ စိတ်၊ ဝီရိယ စသည်တို့၏ ပရိယာယ်ပုဒ်များနှင့် အခြားအနက်ဟော ပရိယာယ်ပုဒ်များကို စုပေါင်းပြဆိုထားလေသည်။ ဘူကဏ္ဍကိုကား ဘူမိဝဂ်၊ ပုရဝဂ်၊ နရဝဂ်၊ စတုဗ္ဗဏ္ဏဝဂ်၊ အရညဝဂ်၊ သေလဝဂ်၊ ပါတာလဝဂ် ဟု အပိုင်းငယ်ကလေးများ ခွဲခြား၍ ထားပြန်သည်။ ထိုတွင် ဘူမိဝဂ်၌ မြေကြီးဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ၊ ပုရဝဂ်၌ မြို့ပြ ပြည်ရွာ အဆောက်အဦဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ၊ နရဝဂ်၌ လူဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ၊ စတုဗ္ဗဏ္ဏဝဂ်၌ ခတ္တိယ ဗြာဟ္မဏ ဝေဿ သုဒ္ဒ-ဟူသော အမျိုးလေးပါးဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ၊ အရညဝဂ်၌ တောနှင့် သစ်ပင် ဆေးမြစ်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ၊ သေလဝဂ်၌ တောင်ဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများ၊ ပါတာလဝဂ်၌ နဂါးပြည်စသော အောက်လောကဆိုင်ရာ ဝေါဟာရများကို ပြဆိုထားလေသည်။ သာမညကဏ္ဍကိုလည်း ဝိသေသျာဓိနဝဂ်၊ သံကိဏ္ဏဝဂ်၊ အနေကတ္ထဝဂ်၊ အဗျယဝဂ် ဟု ခွဲခြားထားသည်။ ထိုတွင် ဝိသေသျာဓိနဝဂ်၌ လိင် ၃-ပါးနှင့် ဆက်ဆံသော ဝိသေသနပုဒ်များကိုငင်း၊ သံကိဏ္ဏဝဂ်၌ အထွေထွေ ဝေါဟာရများကိုငင်း၊ အနေကတ္ထဝဂ်၌ အနက်အများကိုဟောသော ပုဒ်များကို ၎င်းတို့ဟောနိုင်မည့် အနက်တို့နှင့်တကွငင်း၊ အဗျယဝဂ်၌ နိပါတ်ပုဒ်၊ ဥပသာရပုဒ်တို့နှင့် ၎င်းတို့၏ အနက်တို့ကိုငင်း စုပေါင်းပြဆိုထားပေသည်။

ဤသို့လျှင် အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာသည် ၁၂၀၀-မျှသော ဂါထာတို့ဖြင့် များစွာသော ဝေါဟာရ သဒ္ဒါတို့ကို သိမ်းကျုံးယူငင်၍ ရေးသားအပ်ရကား ယနေ့တိုင်အောင်ပင် ပါဠိစာပေကို လိုက်စားသော ရဟန်းရှင်လူတို့အား ကျေးဇူးများစွာပြုလျက် ရှိပေသည်။

၁။ မဟာနိ။ ၂။

၂။ အတ္ထုဒ္ဓါရဖွင့်နည်းမျိုးကို ဆိုလိုသည်။ ဤနည်းကို ထိုထို အဋ္ဌကထာတို့၌ အလွယ်တကူ ရှာဖွေ တွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။

တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်

အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ ပေါ်ပြီးသည့်နောက် ၎င်း၏အဖွင့်ဋီကာများကို သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ ရေးသားခဲ့သည်ဟု သမိုင်းမှတ်တမ်းများ၌ မတွေ့ရပေ၊ သီဟိုဠ်ဆရာတို့ မရေးသားခဲ့ကြ၍ပင် မှတ်တမ်းများ၌ မတွေ့ရခြင်း ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရပေသည်။ မြန်မာနိုင်ငံမှာကား ပင်းယခေတ် ဆင်ဖြူလေးစီးရှင် သီဟသူမင်းလက်ထက် သာသနာနှစ်-၁၈၅၉ သက္ကရာဇ် ၇၁၄-ခုနှစ် အရောက်တွင် သိရိမဟာစတုရင်္ဂဗလ-အမတ်ကြီးသည် အဘိဓာန်ဋီကာကျမ်းကို ရေးသားခဲ့ရာ ယခုတိုင် သာသနာတော်တွင် အသုံးများ၍ ထင်ရှားသောကျမ်း ဖြစ်လေသည်။ အမတ်ကြီးသည် မိမိကိုယ်တိုင် မာဂဓ[1] သက္ကတဗျာကရဏ်းကျမ်းတို့၌ အဝါးဝစွာ တတ်မြောက်သည်ဖြစ်၍ သက္ကတကျမ်းပေါင်းများစွာကို အကိုးအကားပြု၍ အဘိဓာန်ဋီကာကို ရေးသားခဲ့ခြင်းဖြစ်ရာ အရေးအသားကပင် သက္ကတဆန်နေသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ သက္ကတဋီကာများနည်းတူ အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာလာပုဒ်တိုင်းကို ခေတ်ပစ္စည်းခွဲ၍ ဝိဂ္ဂဟ် ဝစနတ် လှစ်ဆိုထားသဖြင့် ပုဒ်တခု၏ခေတ်ပစ္စည်းနှင့် ဝိဂ္ဂဟ်ကိုသိလိုလျှင် ဤအဘိဓာန်ဋီကာကိုပင် အားကိုးကြရသည်၊ သို့ဖြစ်၍လည်း ဤကျမ်းသည် စာချ စာသင် ရှင်လူရဟန်းတို့ အမြဲမပြတ် လက်စွဲပြု၍ အသုံးပြုရသော ကျမ်းတစောင်အဖြစ် ထင်ရှားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

အဘိဓာန်ဋီကာသည် ဝိဂ္ဂဟ်, ဝစနတ်, ခေတ်, ပစ္စည်းခွဲနှင့် ပတ်သက်လျှင် အားကိုးအားထားပြုရသော ကျမ်းဖြစ်သည်မှန်သော်လည်း အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာလာပုဒ်တို့ကို အစဉ်အတိုင်း ဖွင့်ဆိုထားသဖြင့် အလိုရှိသော ပုဒ်ကို အချိန်မကုန်ပဲ ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်ရန် ခဲယဉ်းလျက်ပင် ရှိခဲ့ပြန်သည်၊ သို့ဖြစ်၍ ကြည့်ရှုရှာဖွေရာ၌ လွယ်သည်ထက် လွယ်အောင် စီစဉ်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိလေရာ ယင်းလိုအပ်ချက်ကို သီဟိုဠ်ကျွန်း အရှင်သုဘူတိမထေရ်က ဖြည့်စွက်ခဲ့လေသည်။ ၎င်းမထေရ်စီစဉ်အပ်သည့် အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာသူစိခေါ် ကျမ်းကား အဘိဓာန်ဋီကာ၌ ဝိဂ္ဂဟ်ဆို၍ ခေတ်ပစ္စည်းခွဲထားသမျှသော ပုဒ်တို့ကို အက္ခရာစဉ်ဖြင့် စီစဉ်ပြီးလျှင် ဆိုင်ရာဝိဂ္ဂဟ်စသည်တို့ကို ၎င်းပုဒ်များနှင့်အတူ ယှဉ်တွဲလျက် စီစဉ်ရိုက်နှိပ်ထားရာ အချိန်မကုန်ပဲ မိမိအလိုရှိသောပုဒ်၏ ဝိဂ္ဂဟ်စသည်ကို အလွယ်တကူတွေ့ရှိနိုင်သော ကျမ်းဖြစ်လေသည်။ အရှင်သုဘူတိမထေရ်သည် အဘိဓာန်ဋီကာလာ စကားရပ်တို့ကို စီစဉ်ရုံမျှသာ မဟုတ်ပဲ အချို့နေရာများ၌ သဒ္ဒနီတိနှင့် သက္ကတကျမ်းတို့မှ ဆိုင်ရာမှတ်သားဖွယ်တို့ကိုလည်း ဖြည့်စွက်ထားပေသေးရာ ၎င်းကျမ်းသည် သာ၍ပင် နှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်ပြန်လေသည်။

အဘိဓာန်နိဿယများ

ပုဂံခေတ်၌ အဘိဓာန်နိဿယများ ပေါ်ထွက်ခဲ့သည်ဟု မှတ်တမ်းများ၌ မတွေ့ရပေ၊ သက္ကရာဇ် ၈၀၄-ခုနှစ်တွင် ရေးထိုးသည့် ပုဂံ ဇက်ကြီးအင်း တက်နွယ်ကျောင်း ကျောက်စာ၌မူကား ကျောင်းနှင့် တပါတည်း လှူသော ပိဋကပေစာများစာရင်းတွင် "အဘိဓာန်နိဿယရေးသည်[2]"ဟု တွေ့ရသည်၊ ထို့ကြောင့် ၎င်းအချိန်၌ အဘိဓာန်နိဿယထွက်ပေါ် လျက်ရှိနေပြီကို သိနိုင်ပေသည်။ မည်သည့်ခေတ်က ပေါ်သည်ဟု အတိအကျ ပြောဆိုရန် မဖြစ်နိုင်သော်လည်း ပင်းယခေတ်မှာပင် ပေါ်သည်ဟု ယူဆနိုင်ပေသည်။

၁။ အဘိဓာန်ဋီကာဆရာကိုးကားခဲ့သောကျမ်းစာတို့တွင် အချို့ကား-အမရကောသ, အမရကောသဝိဝရဏပဉ္စိကာ, နာနတ္ထသင်္ဂဟ, ကာတန္တ, ရုဒ္ဒကျမ်း, သူရိယသိဒ္ဓန္တ, ဟေကနေကာသ, ရတနကောသ, ရဘသ, ရတနမာလာ, နိဃဏ္ဍုယာ, မာလာဋီကာ, မေဓာ့တကာဗျ, နာမလိင်္ဂာနုသာသနတို့ ဖြစ်လေသည်။

၂။ ထေရ်ပမျက်နှာ, ကျောင်းအမှတ် ၂၇။

ထို့အတူပင် သက္ကရာဇ်-၁၁၀၀ မတိုင်မီအတွင်း အဘိဓာန်နိဿယများ ပေါ်ထွက်လျက်ရှိပြီကို ကျမ်းဂန် အထောက်အထားအရ သိရှိရပြန်သည်။ ယင်းကျမ်းဂန် အထောက်အထားကား အင်းဝခေတ်နောက်ဆုံးမင်းဖြစ်သည့် မဟာဓမ္မရာဇာဓိပတိ-ဘွဲ့ခံ ဟံသာဝတီပါ မင်းတရားလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၁၁၀၈- ခုနှစ်တွင် ကျော်အောင်စံထား ဆရာတော် စီရင်အပ်သည့် အဘိဓာန်နိဿယပင် ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းနိဿယ၌ ပဏာမခန်းတွင် ရှေးနိဿယတို့၌ အယုတ်အလွန် မညီမညွတ်ရှိသည်ကို ဘုရင်မင်းမြတ်မြင်တော်မူ၍ သတိုးမင်းကြီးအမည်ရှိသော အဂ္ဂသေနာပတိအမတ်ကြီးအား တဆင့် လျှောက်ထားတောင်းပန်စေသဖြင့် ယင်းနိဿယကို ရေးရကြောင်း ပြဆိုလျက် ရှိလေသည်၊ ထို့ပြင် ၎င်းနိဿယ ၁၅-ဂါထာ၌ “ဤတွင် ရှေးနိဿယတို့၌ ရှေ့ဟူသော ကိုယ်ရှိသည်ဟု သမှန်လေသည်ကား မှားလေစွ”ဟု၎င်း၊ ၃၄-ဂါထာ၌ “ရှေးနိဿယတို့၌ အပမေ-ပုဒ်ဖြတ်၍ ဣတ္ထိလိင်နပုံလိင်၌-ဟု သမှန်သည်ကား ဋီကာနှင့်မညီ” ဟု၎င်း၊ ၁၅-ဂါထာ၌ “ရှေးနိဿယတစောင်၌ မီးသေးဟု သမှန်သည်ကား မသင့်စနိုး”ဟု၎င်း ဤသို့စသည်ဖြင့် ရှေးနိဿယတို့ကို ရည်ညွှန်း၍ ပြဆိုအပ်သော အရာဌာနတို့ကို အတော်များများ တွေ့ရလေသည်၊ ဤတွေ့ရှိချက်များကပင် ကျော်အောင်စံထားနိဿယ မပေါ်မီ အနည်းဆုံး အဘိဓာန်နိဿယ ၂-စောင်ရှိပြီးဖြစ်သည်ကို ညွှန်ပြလျက် ရှိလေသည်။

ယနေ့ တွေ့မြင်အပ်သည့် အဘိဓာန်နိဿယတို့တွင် ရှေးအကျဆုံးနိဿယကား ပဌမ ကျော်အောင်စံထားဆရာတော် ရေးသားအပ်သော နိဿယပင်ဖြစ်ပေသည်၊ ၎င်းနိဿယမှာ စတုရင်္ဂဗလ အမတ်ကြီး၏ အဘိဓာန်ဋီကာကိုပင် မှီငြမ်းပြု၍ ရေးသားထားသော နိဿယဖြစ်၏၊ ပုဒ်တို့ကို အနက်ပေးရာ၌ ဗျူပ္ပတ်ပေါ်လွင်အောင် အနက်ပေးထားသဖြင့် နိဿယနက်ကိုရလျှင် ဋီကာကိုပါ အထိုက်အလျောက် ၎င်းမိနိုင်သော နိဿယဖြစ်ပေသည်၊ ထို့ကြောင့်လည်း ၎င်းနိဿယသည် ယနေ့တိုင်အောင် သာသနာဝင် ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့်တကွ ပါဠိဘာသာကို လိုက်စားသော မြန်မာအမျိုးသားတို့အဖို့ အားကိုးရာတဆူ ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

ယင်းသို့ ၎င်းနိဿယသည် အားကိုးရာတဆူ ဖြစ်ခဲ့သော်လည်း ၎င်း၌ ထင်ရှားသော မှားယွင်းချက်အချို့ပါရှိနေခဲ့လေသည်၊ ထို့ကြောင့်ပင် ပုဂံမင်းလက်ထက် သံတော်ဆင့်မင်း မဟာဇေယျသင်္ခယာ ဦးချိန်[၁] သည် ကျော်အောင်စံထား အဘိဓာန်နိဿယ၌ တွေ့ရှိရသော မှားယွင်းချက်တို့ကို သုတ်သင်သည့် အဘိဓာနတ္ထဝိသောဓနီမည်သော ကျမ်းစာတစောင်ကိုရေးသားခဲ့ခြင်းဖြစ်လေသည်။

သက္ကရာဇ် ၁၂၇၇-ခုနှစ်သို့ ရောက်သောအခါမှာမူကား အဘိဓာန်နိဿယ တစောင် ထပ်မံပေါ်ထွက်ခဲ့ပြန်သည်၊ နောက်ပေါ်နိဿယဖြစ်သဖြင့် ကျော်အောင်စံထားဆရာတော်၏ နိဿယမှ ထောက်၍ ၎င်းကို အဘိဓာန်နိဿယသစ်ဟု အမည်တပ်လေသည်၊ ဤနိဿယကို နိဿယသစ်ဟုခေါ်သဖြင့် ကျော်အောင်စံထားဆရာတော်၏ နိဿယမှာလည်း အလိုလိုပင် နိဿယဟောင်းဟူသောအမည်ကို ရလေတော့သည်။ ၎င်းအဘိဓာန်နိဿယသစ်ကို ရေးသားစီရင်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ မာဃ, သက္ကတ ၂၄၅၁ သို့၌ တဖက်ကမ်းရောက် တတ်မြောက်ကျွမ်းကျင်တော်မူသော မန္တလေးမြို့ အဘယာရာမ ရွှေကူတိုက် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ အဘယာရာမဆရာတော်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ဋီကာနှင့် နိဿယဟောင်း ရှိပြီးဖြစ်လျက် နိဿယသစ်တစောင်ကို ထပ်မံရေးသားရခြင်း၏ အကြောင်းကိုလည်း ဆရာတော်က နိဿယသစ်နိဒါန်းတွင်—

၁။ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးလက်ထက် အတွင်းဝန်, လှေသင်းဝန် ဖြစ်လာသည်။

"...... အဘိဓာန်ဋီကာသည် ဤမြန်မာပြည်တွင် ထင်ရှားကျော်ကြားအသုံးများသော်လည်း ကျမ်းရင်းဆရာကဲ့သို့ အဋ္ဌကထာနှင့်တကွ နိကာယ်ငါးရပ်ကို နှံ့စပ်အောင်ဘွေရှာ၍ အသေအချာ တိုက်ဆိုင်ရေးသားသည် မဟုတ်၊ အမရကောသဋီကာများကိုသာ ပမာဏထား၍ ရေးသားအပ်သည်ဖြစ်ရကား ပါဠိ အဋ္ဌကထာအဆို ကျမ်းဆရာ့ အလိုနှင့် ဆန့်ကျင်သော အချက်တို့ဖြင့် ရောပြွမ်းလျက် ရှိလေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ထိုဋီကာဖြင့် ပညာရှိ သူခမိန်တို့ တင်းမတိမ် အားမရ မရောင့်ရဲနိုင်ကြလေကုန်။ ထိုဋီကာကို ပမာဏထား၍ ရေးသားအပ်သော ရှေးနိဿယတို့သည်လည်း ဋီကာနည်းကို မလွန်နိုင်ကြသည့်ပြင် အချို့အရာ ဋီကာဆရာ၏ အဆိုစကားလောက်ကိုပင် မရောက် မသိ မထိ မမီ ရှိကြလေသည်။

ထို့ကြောင့်' ကျမ်းဆရာ့အလိုတော်ကျ အာဂမာနုလောမဖြစ်သော နိဿယသစ်တကျမ်းကို ကြိုးပမ်းရေးသားရမူကား ကောင်းလေစွ' ဟူသော အကြံကို အရင်းခံ ရှေ့သွားပြုပြီးလျှင်......[၁]"။

ဟု ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ထို့ပြင် အဘိဓာန်နိဿယသစ်ရေးသားရာ၌ ဆရာတော်သည် "ကျမ်းဆရာ၏မှီရာ အကြွင်းမရှိသော ပါဠိ အဋ္ဌကထာ သက္ကတ ကျမ်းပေါင်းများစွာတို့နှင့်တကွ လွန်ခဲ့သောနှစ်ပေါင်း ၇၀၀-ကျော်လောက်က ရေးသားခဲ့သော သီဟိုဠ်နိဿယဟောင်းတခုကိုလည်း သေချာကြည့်ရှု မှီငြမ်းပြုလျက် ဤအဘိဓာန်နိဿယသစ်ကျမ်းကို ကြိုးပမ်း တည်ထွင် စီရင်ရေးသား' ခဲ့ပေသည်။

ဤနိဿယသစ် ရေးသားပုံမှာ ပုဒ်တို့ကို အနက်ပေးရာ၌ နိဿယဟောင်းမှာကဲ့သို့ ဝိဂြိုဟ်နက်များကို ဖော်ရှု၍ပေးတော့ပဲ လိုရင်း ဟောနက်ကိုသာ ပေးထားလေသည်။ ဥပမာ-ဗုဒ္ဓေါ "သစ္စာ ၄-ပါးကို သိမြင်တော်မူသော မြတ်စွာဘုရား" ဟု မပေးတော့ပဲ "ဘုရား" ဟူသာ လိုရင်းအနက်ကို ပေးထားလေသည်။ တိမ်မြုပ်သော ပေါရာဏ စကားများကို ခေတ်သုံးဝေါဟာရများဖြင့် လဲလှယ်သုံးစွဲထားသည်၊ များစွာသော ပုဒ်အဆုံးအဖြတ်နှင့်တကွ မှတ်သားဖွယ် အဓိပ္ပါယ်ရှင်းလင်းချက်တို့ကို ပါဠိ အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့ကိုင်း ဆိုင်ရာ သက္ကတကျမ်းတို့ကိုင်း ကိုးကား၍ ဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ အထူးသဖြင့် သစ်ပင် ဆေးပင် ဝေါဟာရတို့ကို မြန်မာနက်ပြန်ရာ၌ ဆရာတော်သည် သေချာစေ့စပ်လှပေသည်၊ အချို့သော ဆေးပင်များကို ဟိန္ဒီလို မည်သို့ခေါ်သည်၊ ဟိန္ဒူဆေးဆိုင်များ၌ မည်သို့မေး၍ဝယ်လျှင် မည်သို့သောဆေးဖြစ်သည်ကိုရနိုင်သည်[၂] စသည်ဖြင့် မှတ်ချက်များဖြင့် ဝေဆာလှသည်၊ ယင်းသို့ဖြစ်လေရာ ဤနိဿယသစ်မှာ နိဿယသာမန်မျှသာ မဟုတ်တော့ပဲ မြန်မာဘာသာ ဋီကာအဆင့်ကို ဆောင်လျက်ရှိသော ကျမ်းတစောင်ဖြစ်လေသည်။

ဤသို့လျှင် ကျော်အောင်စံထား နိဿယသည် ဝိဂြိုဟ်နက်များကိုပါ ထည့်သွင်းထားသဖြင့် ရင်းနိဿယနက်ကိုရလျှင် ဝိဂြိုဟ်ဝန်ဆောင်ပြုရာ၌ များစွာ အထောက်အပံ့ရရကား ယင်းကိုလည်း လက်မလွှတ်နိုင်ကြပေ၊ ပုဒ်ပါဠိ အနက် အဓိပ္ပါယ် အမှာအထားများ ပြည့်စုံခိုင်လုံပြီး လိုရင်းအနက်ကိုသာ တိတိ ကျကျ ပေးထားသဖြင့် နိဿယသစ်ကိုလည်း လက်မလွှတ်နိုင်ကြပေ။ ဤသို့ဖြစ်ပေရာ အဘိဓာန်နိဿယဟောင်း နိဿယသစ် ၂-စောင်တို့သည် အဘိဓာန်လောကတွင် နေ့လနှစ်ပါးပမာ ဖြစ်လျက်ရှိလေသည်။

၁။ နိဒါန်း စာမျက်နှာ (င)။ ၂။ ဥပမာ စာမျက်နှာ ၂၁၃-စသည် ကြည့်။

အဘာယာရာမဆရာတော်၏ အဘိဓာန်နိဿယသစ်ကဲ့သို့ပင် ပုဒ်ပါဠိအနက်တို့ကို စိစစ်၍ ရေးသားအပ်သော အဘိဓာန်နိဿယသစ်တစောင်လည်း ၁၃၁၇-ခုနှစ်က ထွက်ပေါ်ခဲ့ပြန်သည်။ ကျမ်းပြုဆရာတော်မှာ မာဂဓ, သက္ကတ,ပြာကြိုဋ်စသော ဘာသန္တရတို့ကို နိုင်နင်းတော်မူသော အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဘွဲ့တံဆိပ်တော်ရ မော်လမြိုင်,တောင်ဝေါက် ဆရာတော် ဦးစန္ဒာပါလပင်ဖြစ်ပေသည်။ ဤနိဿယသစ်ကျမ်းကိုလည်း ကျမ်းပြုဆရာတော်သည် 'အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာကျမ်းကို အထူးထူးသော ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာ,ဋီကာ, သဒ္ဒါ, မာဂဓ, ပါကတ,ဒေသီ,သီဟိုဠ်, ယိုးဒယားစသော လိပ္ပန္တရ, ဘာသန္တရ ကျမ်းများ, နိဿယဟောင်းများနှင့် ညှိနှိုင်း တိုက်ဆိုင် သုတ်သင် ပြင်ဆင် စီရင်ကာ မြန်မာဘာသာ ပြန်ဆိုရေးသား'ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ဤနိဿယကျမ်းတွင် ပုဒ်ပါဠိကို စိစစ်ရာ၌ သုံးနေကျ မာဂဓ, သက္ကတ ကျမ်းများသာမက ပြာကြိုဋ်ကျမ်းများကိုပါ ကိုးကားဆုံးဖြတ်ထားသဖြင့် တမူထူးခြားဆန်းသစ်လျက် ရှိပေသည်၊ ၎င်းပြင် အချို့သော မြန်မာဝေါဟာရတို့ကိုပါ အရင်းအမြစ် အားဖြင့်၎င်း, သတ်ပုံသတ်ညွှန်းအားဖြင့်၎င်း စိစစ် ဆုံးဖြတ် ပြဆိုထားပေရာ အထူး နှစ်သက်ဖွယ် ဖြစ်လေတော့သည်။

အဘိဓာန်ဋီကာနိဿယများ

အဘိဓာန်ဋီကာမှာ သက္ကတဘာသာရေး အမရကောသဋီကာစသော ကျမ်းတို့ကို များစွာမှီငြမ်းပြု၍ ရေးသားထားသော ကျမ်းဖြစ်ရာ နောက်သားနောင်လာတို့ အလွယ်တကူ သက်ဝင်ခြင်းငှါ ခဲယဉ်းလျက် ရှိပြန်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဤပြဿနာကို ဖြေရှင်းသည့်အနေဖြင့် ဒုတိယကျော်အောင်စံထားဆရာတော်သည် အဘိဓာန်ဋီကာနိဿ (ဟောင်း)ကို ရေးသား ပြုစုတော်မူခဲ့လေသည်။ ၎င်းနောက် မန္တလေး ရတနာပုံမြို့တည် နန်းတည် မင်းတုန်းမင်းတရားကြီးလက်ထက် သက္ကရာဇ် ၁၂၁၁-ခုနှစ်၌ မောင်းထောင်ဆရာတော် ဦးပညာသာမိသည် အဘိဓာန်ဋီကာနိဿယသစ်ကို ရေးသားတော်မူခဲ့ပြန်သည်။ ၎င်း ၂-ကျမ်းတို့တွင် နိဿယဟောင်းမှာ ပုံနှိပ်စာအုပ်အဖြစ်သို့ မရောက်လာခဲ့ချေ။ ယခုအခါတွေ့မြင်အပ်သောနိဿယမှာကား ဒုတိယမောင်းထောင်ဆရာတော်၏ နိဿယပင်ဖြစ်ပေသည်။

အက္ခရာဝလိအဘိဓာန်များ

အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာသည် ဂါထာ ၁၂၀၀-မျှဖြင့် များစွာသောပရိယာယ်ပုဒ်တို့ကို သိမ်းကျုံးယူငင်စီစဉ်ထားသော်လည်း အနက်တူပုဒ်များကို သဘောတူရာပေါင်း၍ စီစဉ်ထားခြင်းသာဖြစ်သဖြင့် အလိုရှိသောပုဒ်ကို ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်ရန် ခဲယဉ်းလျက်ရှိပြန်သည်။ ဉာဏ်အလွန်ကောင်း၍ 'နှုတ်ဝယ်တွတ်တွတ် ရွတ်တိုင်းရအောင် ဆောင်၍ထားသော' အနည်းငယ်မျှသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သာ မိမိတို့ အလိုရှိသည့်ပုဒ်ကို အလွယ်တကူ တွေ့နိုင်မည်ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ အလိုရှိသောပုဒ်ကို အလွယ်တကူ ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်မည့် အစီအစဉ်မျိုး လိုအပ်လျက် ရှိပြန်ရာ ယင်းလိုအပ်ချက်ကို အဘိဓာနက္ခရာဝလိကျမ်းက ဖြည့်စွက်ခဲ့လေသည်၊ ၎င်းကျမ်းတွင် အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ၌ လာသော ပုဒ်များကို အက္ခရာစဉ်လျက် ဂါထာနံပါတ်များကို ညွှန်ပြထားသဖြင့် အလိုရှိသောပုဒ်ကို အချိန်မကုန်ပဲ ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်ပေသည်။ ထို့အတူပင် အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ-လာ ပုဒ်များနှင့်တကွ ယင်း၌ မလာသော်လည်း ပါဠိတော်စသည်တို့တွင် အတွေ့များသည့် ပုဒ်များကိုပါ ထည့်သွင်း၍ စီစဉ်ထားသော သဒ္ဒါဘိကပ္ပကတ္ထာဝိသဇ္ဇနာကျမ်း စသည်ကို ပြုစုတော်မူသည့် မင်းကွန်း ဥဒုမ္ဗရချောင်ဆရာတော် အရှင်ပဏ္ဍဝံသ၏ " ပဒတ်နက်ကျမ်း "လည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။ ဤကျမ်းတို့ကား မြန်မာနိုင်ငံတွင် နောင်အခါ ထွက်ပေါ်သည့် ပါဠိအဘိဓာန်တို့၏ ရှေ့ပြေးကျမ်းများပင် ဖြစ်လေသည်။

ပါဠိအဘိဓာန်ချုပ်

ဆိုခဲ့ပြီး ကျမ်းတို့သည် ပါဠိစာပေလိုက်စားသူတို့အား အထိုက်အလျောက် ကျေးဇူးပြုသည် မှန်သော်လည်း အဘိဓာနက္ခရာဝလိသည် အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ-လာ ပုဒ်များကိုသာ ထည့်သွင်းထား သဖြင့်၎င်း ပညတ်နက်ကျမ်းမှာလည်း အဘိဓာနက္ခရာဝလိထက် ပါဠိပုဒ်များပိုမိုများပြားသော်လည်း အက္ခရာစဉ်ပုံမှာ ခေတ်မီနည်းမျိုးမဟုတ်ပဲ ပုဒ်အစ အက္ခရာနှင့် အဆုံးအက္ခရာကို ပဓာနထား၍ စဉ်ထားသဖြင့် ရှာဖွေ ကြည့်ရှုရာတွင် မလွယ်ကူပဲ ရှိနေပြန်လေသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ယင်းကျမ်း ၂-ကျမ်းထက် ပါဠိပုဒ်ရေများ၍ အက္ခရာစဉ်ရာ၌ ခေတ်မီသော ပါဠိ မြန်မာ အဘိဓာန် တကျမ်းကို ၁၂၇၆ (၁၉၁၃) ခုနှစ်တွင် [၁] လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီး၏ တပည့်ရင်းဖြစ်သော လယ်တီပဏ္ဍိတ သည် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။ ကျမ်းကိုလည်း "ပါဠိအဘိဓာန်ချုပ်" ဟု အမည်ပေးလေသည်။

ဤကျမ်းသည်သာ ယခုခေတ် အဘိဓာန်ဟူသော အမည်နှင့် ကိုက်ညီသော အစီအစဉ်ရှိသည့် ကျမ်းဖြစ်လေသည်။ ပုဒ်တို့ကို စုဆောင်းရာ၌ အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာကို နှလုံးသွင်းယူပြု၍ အထူးသဖြင့် ပဏ္ဍိတ်ဇီဝါနန္ဒရေးသော သဒ္ဒသာရ ခေါ် သက္ကတအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ကျမ်းမှ ပါဠိနှင့် သင့်လျော်မည့် ပုဒ်များကို ပါဠိပြန်၍ အများအပြား ထည့်သွင်းထားသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ သို့ဖြစ်လေရာ ဤကျမ်း၌ ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ-လာ ပုဒ်များစွာတို့ မပါရှိပဲ ကြွင်းကျန်နေပေသေးသည်။

သဒ္ဒတ္ထရတနာဝလိမဟာပါဠိအဘိဓာန်

အထက်ဖော်ပြပါကျမ်းတို့မှာ ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတည်းပြုစုခဲ့သော ကျမ်းများဖြစ်ပေသည်။ ပုဂ္ဂိုလ် တဦးတည်း ပြုစုရသဖြင့်လည်း ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာ စသော ကျမ်းပေါင်းစုံ၌ လာသော ပုဒ်တို့ကို ပြည့်စုံအောင် ထည့်သွင်းနိုင်ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ သမုဒ္ဒရာအလား အလွန်ကျယ်ဝန်းလှသော ပါဠိစာပေကို လေ့လာရာတွင် ရှိပြီးအဘိဓာန်တို့ဖြင့် မလုံလောက်နိုင်ပေ၊ ပါဠိစာပေ၌ ပါဠိပုဒ် များကို ပြည့်စုံစွာ ထည့်သွင်းရေးသားထားသည့် ကျယ်ဝန်းသော အဘိဓာန်ကြီးမျိုးလည်း ရှိသင့် ပေသည်၊ ယင်းသို့ ပါဠိစာပေတရပ်လုံးကို သိမ်းကြုံးနိုင်သော အဘိဓာန်ကြီးမျိုးကို ရေးသားပြုစုရန် မှာလည်း ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတယောက်၏ လုံ့လဝီရိယဖြင့် ပြီးမြောက်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ၊ နိုင်ငံအတွင်းရှိ ပါဠိပညာရှိအများတို့ စုပေါင်း ဝိုင်းဝန်း ကူညီပြုစုမှသာ ဖြစ်မြောက်နိုင်မည့် လုပ်ငန်းမျိုး ဖြစ်ပေ သည်၊ ဤမျှကြီးကျယ်သော လုပ်ငန်းကြီးမျိုးများမှာလည်း ငွေကြေး များစွာလိုသော လုပ်ငန်း ဖြစ်ရာ ယင်းသို့သော ငွေကြေးမပြည့်စုံမှုကြောင့်ပင် ပြည့်စုံသော ပါဠိအဘိဓာန်ကြီး ရှိသင့်သည်ကို သိမြင်တော်မူကြလျက် ဆရာတော်အများမှာ စွမ်းဆောင်မှုမပြုနိုင်ပဲ ရှိခဲ့ကြလေသည်။ သို့သော် လည်း သက္ကရာဇ် ၁၂၇၀-ခုနှစ်တွင်ကား ၎င်းကျမ်းမျိုးကို ရေးသားနိုင်ရန် အခွင့်အလမ်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့လေသည်။ ပေါ်ပေါက်လာပုံမှာကား—

ဥရောပတိုက်တွင် ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ဆိုင်ရာ စာပေတို့ကို လေ့လာခဲ့သည်မှာ လွန်ခဲ့သော အနှစ် ၁၀၀-ကျော်ခန့်က ဖြစ်၏၊ ထိုစဉ်က ပါဠိစာပေဆိုင်ရာ ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ ကျမ်းဂန်များလည်း အနည်းအကျဉ်းသာ အနောက်နိုင်ငံသို့ ရောက်ရှိလေရာ ၎င်းတို့ရရှိနိုင်သမျှသော ကျမ်းစာများကို ပင် အနောက်တိုင်းသား ပညာရှင်တို့သည် စိတ်အားထက်သန်စွာ လေ့လာကြလေသည်၊ ယင်းသို့

၁။ ကျမ်းကို ရေးသားပြီးသည့်နှစ်မှာ ၁၂၇၀-ပြည့်နှစ် ဖြစ်သော်လည်း ပုံနှိပ်သည့်နှစ်မှာ ၁၉၁၄ (၁၂၇၆) ခုနှစ် ဖြစ်သည်။

ပေလ့လာနိုင်ရန်လည်း ဂိမ်တို့ရသမျှသော ပါဠိကျမ်းစာများကို အင်္ဂလိပ်အက္ခရာပြန်ဆို၍ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ကြသည်။ ဥရောပတွင် အစောဆုံး ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေသော ပါဠိကျမ်းစာတစောင်မှာ မဟာဝံသပါဠိ ဖြစ်ပေသည်၊ ၎င်းကို ခရစ်နှစ် ၁၈၃၇-ခုနှစ်တွင် ဂျော့ တာနာ (George Turnour) ခေါ် ပညာရှင်တဦးက တည်းဖြတ်သုတ်သင် ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။ ဤကျမ်းစာ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းမှာလည်း မှတ်သားဖွယ် ကောင်းလေသည်။

ဇင်းကျမ်းစာ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခြင်းမပြုမီ ခရစ်နှစ် ၁၉-ရာစု စောစောပိုင်းကပင် ဂျိမ်းစ် ပရင်းဆက် (James Prinsep) ဆိုသော ပညာရှိတို့သည် အသောကကျောက်စာများကို အဓိပ္ပါယ် ဖော်ရန် ဖတ်ရှု ကြိုးစားလျက် နေချိန်ဖြစ်ပေသည်။ ယင်းအခိုက်တွင် ဂျော့တာနာသည် မဟာဝံသကျမ်း၌ "ပိယဒဿီ" ဟူသောသုဒ်ကို တွေ့ရှိရလေသည်၊ ယင်းတွေ့ရှိချက်ကြောင့်ပင် အသောက ကျောက်စာ၌ လာသော ဘုရင်ပိယဒဿီ ဟူသည်မှာ အခြားမဟုတ် အသောကမင်းတရားကြီးပင် ဖြစ်ကြောင်း ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့လေသည်။ ယင်းသို့ ပါဠိစာပေတွင် အလွန်အဖိုးတန်သောစာပေရတနာ များ ကိန်းဝပ်တည်ရှိနေသည်ကို သဘောပေါက်လာပြီး အထက်၌ပြခဲ့သည့်အတိုင်း မဟာဝံသပါဠိ ကို (အင်္ဂလိပ်)ဘာသာပြန်နှင့်တကွ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ယင်း၏ နောက်တွင်ကား ပါဠိကျမ်းစာတို့သည် တကျမ်းပြီးတကျမ်း ဥရောပတိုက်တွင် ပေါ်ပေါက်ခဲ့လေသည်။ မြန်မာပြည်၌ ပါဠိကျမ်းများ စာအုပ်အဖြစ်ဖြင့် မပေါ်မီကပင် ဥရောပ၌ ပါဠိ စာအုပ်များ ပေါ်ခဲ့လေသည်။ ၎င်းတို့တွင် ဓမ္မပဒပါဠိတော်နှင့် လက်တင်ဘာသာပြန်ကို ပါမောက္ခ ဖော့စ်ဗောလ်(Prof. Vincent Fausboll)က ၁၈၅၅-ခုနှစ်တွင် ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့သည်၊ ထိုပညာရှိကြီး ကပင် တည်းဖြတ်၍ ဇာတ်အဋ္ဌကထာ ၆-အုပ်တစုံကို ၁၈၇၇-ခုနှစ်မှ ၁၈၉၇-ခုနှစ်အတွင်း ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေပြန်သည်။ ၎င်းနှင့်တချိန်တည်းလိုလိုမှာပင် အိုလ်ဒင်ဘတ်ဂ် (Hermann Oldenberg) ခေါ် ပညာရှိကြီးက ဝိနည်းပါဠိတော် ၅-ကျမ်းကို ၁၈၇၉ ခုနှစ်မှ ၁၈၈၃-ခုနှစ်အတွင်း တည်းဖြတ်ရိုက်နှိပ် ထုတ်ဝေခဲ့ပြန်သည်[၁]။ ထိုနှစ်များအတွင်းဖြစ်သည့် ၁၈၇၅-ခုနှစ်မှာပင် ချစ်လ်ဒါး (R.C. Childers) အမည်ရှိ ပညာရှင်က ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ကို ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့သည်။ ယင်းသို့ ဥရောပတိုက် တွင် ပါဠိစာအုပ်များကို ထိုထိုပုဂ္ဂိုလ်တို့က ထုတ်ဝေခဲ့ရာမှ ၁၈၈၁-ခုနှစ်တွင်မူကား ထိုပညာရှိတို့ သည် စုပေါင်းကြ၍ "ပါဠိစာတော်မူအသင်းကြီး[၂]"ကို တည်ထောင်ကာ ပါဠိကျမ်းစာများကို တပြည်းပြည်း တည်းဖြတ်ရိုက်နှိပ်လာခဲ့ပေသည်။

ဤသို့လျှင် ပဌမကမ္ဘာစစ်ကြီးဖြစ်ချိန်လောက်တွင် ပါဠိကျမ်းစာအတော်များများကို ရိုက်နှိပ်ပြီး ဖြစ်လေသည်။ ယင်းသို့ ရိုက်နှိပ်ပြီးဖြစ်၍ အင်္ဂလိပ်အက္ခရာနှင့် ပါဠိကျမ်းစာများ များပြားလာသော အခါ ပြည့်စုံသောပါဠိအဘိဓာန်ကြီးတစောင်လိုအပ်လာသည်ကို သိမြင်လာကြလေသည်။ ချစ်လ်ဒါး ၏ ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်မှာလည်း အက္ခရာစဉ်ပုံမှန်၍ ကျေနပ်ဖွယ်ရာ မရှိသည်တကြောင်း, ပြည့်စုံမှု မရှိသည်တကြောင်းတို့ကြောင့် ၎င်းနှင့်လည်းအားမရနိုင်ကြပေ၊ ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်စုဆောင်းရေးသား ရမည်ကလည်း စစ်ကြီးဖြစ်နေချိန်ဖြစ်၍ မဖြစ်နိုင်အောင် ရှိနေပေသည်။ ထိုအခါ ၎င်းအနောက် တိုင်း ပါဠိပညာရှင်တို့သည် ကမ္ဘာကျော်ဖြစ်နေတော်မူသော မြန်မာနိုင်ငံ မုံရွာမြို့ လယ်တီဆရာ

၁။ ရိုက်နှိပ်ရာတွင် မဟာဝဂ္ဂပါဠိကို ပဌမတွဲ, စူဠဝဂ္ဂပါဠိကို ဒုတိယတွဲ, ပါရာဇိကပါဠိကို တတိယတွဲ, ပါစိတ္တိယပါဠိကို စတုတ္ထတွဲ, ပရိဝါရပါဠိကို ပဉ္စမတွဲအဖြစ် ရိုက်နှိပ်ထားသည်။

၂။ Pāli Text Society.

တော်ဘုရားကြီးထံသို့ ပြည့်စုံသော ပါဠိအဘိဓာန်ကြီးတစောင် ပြုစုပေးပါရန် စာဖြင့် တောင်းပန် လျှောက်ထားကြလေသည်။

လယ်တီဆရာတော် ဘုရားကြီးသည်လည်း ၎င်းတို့၏ လျှောက်ထားချက်ကို လက်ခံတော် မူပြီးနောက် မိမိမှာ ဇရာဒုဗ္ဗလအရွယ်သို့ ရောက်နေပြီဖြစ်၍ ၎င်းကျမ်းကြီးပြီးစီးအောင်ဆောင်ရွက်နိုင်မည်မဟုတ်သည်ကို သိမြင်တော်မူ၍ မန္တလေးမြို့ မစိုးရိမ်တိုက်သို့ ၃-ကြိမ်တိုင် ကြွရောက်တော်မူပြီး အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဆရာတော်ဦးသောဘိတ၊ ဆရာတော်ဦးသုရိယ (ယခု-အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု) အစရှိသည့် ဆရာတော်တို့အား တာဝန်ပေးအပ်တော် မူလေသည်။ ယင်း အဘိဓာန်ကြီး ပြုစုရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေရာ၌ အထွေထွေ ကုန်ကျမည့် စရိတ်ကြေးငွေကိုလည်း နိုင်ငံခြားဗုဒ္ဓသာသနာပြုအဖွဲ့ကြီးက တာဝန်ယူသည်။ အဘိဓာန်ကြီး ရေးသားပြုစုရန် တာဝန်အပ်နှင်းခြင်းကို ခံရသော ဆရာတော်တို့ကလည်း ၁၂၇၈-ခုနှစ်မှ စ၍ အဘိဓာန်လုပ်ငန်းကို စတင် လုပ်ကိုင်တော်မူကြလေသည်။ ယင်းသို့ လုပ်ကိုင်ရာတွင် အဘိဓာန်ဝန်ဆောင်အဖွဲ့ အဖြစ်ဖြင့် လယ်တီဆရာတော်အမှူးရှိသည့် ဆရာတော် ၁၄-ပါး ပါဝင်သောအဖွဲ့ကို ဖွဲ့ပြီးနောက် ၃၀၀-မျှသော အရည်အချင်းနှင့် ပြည့်စုံသည့်စာချ စာသင် ရဟန်းတော်တို့၏ အကူအညီဖြင့် စတင် လုပ်ကိုင်တော်မူကြသည်။

ယင်းသို့ ပညာရှိပုဂ္ဂိုလ်ပေါင်း မြောက်မြားစွာဖြင့် ရှေးဦးလုပ်ငန်းဖြစ်သည့် စာစုလုပ်ငန်းကို ၁၂၇၈-ခုနှစ်မှ စတင်လုပ်ကိုင်လာရာ ၁၂၈၂-ခုနှစ်သို့ရောက်မှ ယင်းလုပ်ငန်း ပြီးစီးလေသည်၊ ပုဒ်များ ထုတ်ရာဖြစ်သော ကျမ်းတို့ကား ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာမှ စ၍ ဂန္ထန္တရ အမျိုးမျိုး ပါဝင်သည်။ ထိုသို့ထုတ်ပြီးနောက်မှ အပိုင်းကြီး ၄-ပိုင်းခွဲ၍ တပိုင်းလျှင် နာယကဆရာတော်တပါးစီ အပ်ချုပ်တာဝန်ခံ၍ ရေးသားကာ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့ကြလေသည်၊ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး၏ အမည်ကိုလည်း "သဒ္ဒတ္ထရတနာဝလိမဟာပါဠိအဘိဓာန်"ဟု တွင်စေလေသည်၊ ယင်းသို့ ပညာရှင်ပေါင်း မြောက်မြားစွာ စုပေါင်း ပါဝင်ကူညီ၍ ရေးသားခဲ့သော်လည်း ၎င်းကျမ်းကြီးမှာ နောင်အခါတွင် အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် အပြီးအဆုံးသို့ မရောက်ခဲ့ချေ၊ ထွက်ခဲ့သမျှသော အတွဲများ၊ တာဝန်ခံရေးသားသော ဆရာတော်များနှင့် ထုတ်ဝေသောခုနှစ်တို့ကား အောက်ပါအတိုင်းဖြစ်ပေသည်။

ဆရာတော်ဦးသောဘိတ	အပိုင်း ၁၊	အတွဲ ၁၊	၁၂၉၀	အ-မှ အင်္ဂုတ္တိုရ်။
ဆရာတော် ဦးသုရိယ	အပိုင်း ၂၊	အတွဲ ၁၊	၁၂၈၉	က-မှ ကာမေသာသညိတ။
ဆရာတော် ဦးဉာဏ	အပိုင်း ၃၊	အတွဲ ၁၊	၁၂၉၈	ပ-မှ ပက္ခ။
ဆရာတော် ဦးရာဇိန္ဒ	အပိုင်း ၄၊	အတွဲ ၁၊	၁၂၉၄	ယ-မှ လောဠိသာမိ[1]။

ယင်း အဘိဓာန်ကြီးမှာ ပါဠိပုဒ်ကို မူတည်၍ ပါဠိဘာသာဖြင့်ပင် ဖွင့်ဆို ရေးသားထားသော ကျမ်းဖြစ်၏၊ တခုတခုသောပုဒ်၏ လိင်ကိုရင်း၊ အနက်ကိုရင်း၊ ၎င်းပုဒ်ပါရှိရာ ပါဠိတော်စသော အကိုးသာဓကကိုရင်း၊ အချို့ပုဒ်များတွင် သက္ကတကျမ်းများမှ သာဓကများကိုရင်း စုပေါင်းပြသထားပေသည်၊ အချို့သော အရေးကြီးသော ပုဒ်တို့တွင်ကား ပုဒ်နက်နှင့် သာဓကမျှလောက်သာမကပဲ

၁။ ဤစာရင်းကိုကြည့်လျှင် ပုဒ်ထုတ်သည့်လုပ်ငန်း အစပြုသည်မှ နောက်ဆုံးရိုက်ထုတ်သည့် အပိုင်း ၃၊ အတွဲ-၁ ထွက်သည့်တိုင်အောင် (၁၂၇၈-၁၂၉၈) အနှစ် ၂၀ ကြာခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရသည်။ ယင်း အနှစ်-၂၀ အတွင်း ထွက်ခဲ့သော စာအုပ် ၄-အုပ်ပါ စာမျက်နှာတို့ကို ပေါင်းသော် စာမျက်နှာ ၁၁၃၄-မျက်နှာ ဖြစ်လေသည်။

၎င်းပုဒ်ဆိုင်ရာ သိသင့်သိထိုက်သော ဗဟုသုတများကိုပါ ကျမ်းပေါင်းစုံမှ ထုတ်နုတ်၍ အကျယ်တဝင့် ပြဆိုထားပေသော ဗုဒ္ဓသာသနာဆိုင်ရာ ပါဠိစွယ်စုံကျမ်းကြီးမျိုးပင် ဖြစ်၍ နေပေသည်၊ ပါဠိလိုချည်း ရေးသားထားသဖြင့် ကမ္ဘာကပါ အသုံးပြုနိုင်သော ကျမ်းကြီးလည်း ဖြစ်၏။ ဆုံးခန်းတိုင်ရောက် ပြီးမြောက်ခဲ့ပါမူကား ပါဠိပညာရှင်တို့၏ အားထားမှီခိုရာကြီးတဆူအဖြစ် ဗုဒ္ဓသာသနာ ဓတော်တွင် ရပ်တည်လျက် ရှိပေမည်။

မြန်မာပါဠိအဘိဓာန်

ရှေးအခါက ပါဠိသေ့လာရာ၌ ဖတ်၍ နားလည်ပြီး ပါဠိကျမ်းဂန်များကို လေ့လာနိုင်ရန်သာ ပဓာနထားသူ များခဲ့သော်လည်း ပဌမကမ္ဘာစစ်ကြီးနှင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကြီး၏ အကြားကာလ အတွင်း၌ကား မြန်မာနိုင်ငံ၌ ပါဠိဘာသာ လေ့လာမှုမှာ တမျိုးတဖုံ ထူးခြားခဲ့သည်။

ယင်းအခါတွင် အရေးအသားနှင့် အပြောအဆိုကိုပါ လေ့လာသူ ပေါ်များလာခဲ့လေရာ အမြို့မြို့ အနယ်နယ်တွင် ပါဠိစကားပြောအသင်းများဖွဲ့၍ ပါဠိစကားပြော လေ့ကျင့်ခြင်း, တဦးနှင့် တဦး ပါဠိဘာသာဖြင့် စာပေးစာယူပြုလုပ်ခြင်းများကို လေ့ကျင့်လာကြလေသည်၊ ယင်းသို့ ပါဠိစကားပြောနှင့် အရေးအသားကို လေ့လာသူတို့ မိမိအလိုရှိသော ပါဠိပုဒ်ကို အလွယ်တကူ ရှာဖွေရရှိနိုင်ရန် ရည်သန်၍ ၁၃၀၁-ခုနှစ်တွင် ပဌမကျော် အရှင်တေဇဝန္တာဘိဝံသသည် မြန်မာ-ပါဠိအဘိဓာန်ကို ရေးသားစီရင်ခဲ့လေသည်။ ၎င်းကျမ်းတွင် မြန်မာစကားလုံး ၂၀၀၀၀-ခန့်ကို မှတည်လျက် ပါဠိနှင့်တွဲဖက်၍ စီစဉ်ရေးသားထားသဖြင့် မိမိသိပြီးသော မြန်မာနက်ကို ဟောသည့် ပါဠိစကားလုံးကို အလွယ်တကူ ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်ရကား ၎င်းကျမ်းသည် ပါဠိဘာသာဖြင့် ရေးသားရာ, ပြောဆိုရာတို့၌ များစွာအထောက်အပံ့ရသော ကျမ်းဖြစ်လေသည်၊

ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်

စစ်ပြီးခေတ်တွင်လည်း ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် ၂-ကျမ်း ပေါ်ထွက်လာသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ထိုတွင် ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်သည် ၁၃၁၅-ခုနှစ်မှ ၁၃၁၈-ခုနှစ်အတွင်း ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။

၎င်းအဘိဓာန်ကြီးကား မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ဘုရားကြီးက အစပြုခဲ့သည်ဟု ဆိုရပေမည်။ ဆရာတော်ဘုရားကြီးသည် ၁၂၇၅-ခုနှစ်ကပင် စည်ရှင်ဆရာတော်ကို ခေါ်တော်မူ၍ ဝိနည်းပါဠိတော်ပြင်ချက်ကို မှတ်ထားလျက် မှားယွင်းသော ပုဒ်ပါဌ်တို့၏ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ရေးသားရန် အမိန့်ချမှတ်တော်မူခဲ့၏၊ စည်ရှင်ဆရာတော်လည်း ထိုနေ့မှစ၍ အားလပ်သောအချိန်များတွင် ရေးသားခဲ့ပြီးနောက် စာပေသင်ကြားပို့ချပေးရခြင်း ဂန္ထပလိဗောဓစသည်ကြောင့် ရပ်တန့်ထားခဲ့ရာ ဒုတိယ ကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း အားလပ်ချိန်ရသဖြင့် ဆက်လက် ရေးသားတော် မူခဲ့လေသည်၊ ပုဒ်ပေါင်းတသောင်းကျော်ပြီးဆုံး၍ နိဂုံးချုပ်လုခါနီးတွင် ဆရာတော်ဘုရား ဘဝနတ်ထံ စံတော်မူသွားရာ ဆရာတော်ရေးသားတော်မူခဲ့သော ပုဒ်များကိုပင် အက္ခရာဝလီ စီစဉ်၍ ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ယင်းအဘိဓာန်သည် လွယ်ကူသောပုဒ်များကို ချန်လှပ်၍ ခက်ခဲသော ပုဒ်များကိုသာ မာဂဓ, သက္ကတ ကျမ်းဂန်အမျိုးမျိုးကို မှနှောက်စိစစ်၍ ပုဒ်,ပါဌ်,အနက်,အဆုံးအဖြတ်တို့ဖြင့် ခုံထယ်စွာ ရေးသားထားပေရာ ဝိနိစ္ဆယအဘိဓာန်ကြီးတစောင်ပင် ဖြစ်ပေသည်။ သက္ကတကျမ်းတို့မှ လာသော

မှတ်သားဖွယ်ကောင်းသည့် ပုဒ်များကိုပါ ထည့်သွင်း ပြသထားသဖြင့် သက္ကတဘာသာကို သင်ကြားလေ့လာသူတို့အဖို့လည်း ကျေးဇူးများသော အဘိဓာန်ဖြစ်ပေသည်။

ဦးဟုတ်စိန်အဘိဓာန်

ဗိသုဒ္ဓါရုံ ပိဋကအဘိဓာန် ထွက်ပေါ်၍ မကြာမီမှာပင် ပဒတ္ထမဉ္ဇူသာခေါ် ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် ထွက်ပေါ်ခဲ့လေသည်။ ၎င်းအဘိဓာန်ကို မြန်မာနိုင်ငံတော် အမေ့နှင့်ပစ္စည်းထိန်းဝန်, တရားလွှတ်တော်ရှေ့နေကြီး ဦးဟုတ်စိန်, ဘီအေ(ဂုဏ်ထူး), ဘီအယ်(လ်) ရေးသား၍ အစိုးရပုံနှိပ်တိုက်မှ ၁၉၅၄-၅၉-ခုနှစ်များအတွင်း ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။ အတွဲအားဖြင့် ၄-တွဲရှိ၍ ပါဠိပုဒ်ပေါင်း ၅၀၀၀၀-ကျော် ပါဝင်သည်ဟု နိဒါန်းတွင် ဖော်ပြထားလေသည်။

၎င်းအဘိဓာန်သည် နောက်ပေါ်ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ ရေးထွက်ပေါ်ပြီး အဘိဓာန်တို့တွင် တွေ့ရှိရသော ချွတ်ယွင်းချက်များကို ရှောင်ရှားလျက် အပြည့်စုံဆုံးဖြစ်အောင် စီစဉ်ထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်၊ ဤကျမ်းသည် ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကို ကမ္ဘာ့ခေတ်မှီ အဘိဓာန်အဆင့်အတန်းသို့ရောက်အောင် မြှောက်တင်ပေးသောကျမ်းဖြစ်လေသည်။ ဤကျမ်းတွင် 'မူရင်းပုဒ်တို့၌ သဏ္ဍာန်တူညီသော သက္ကတပုဒ်တို့ကို ယှဉ်ပြိုင်၍ ပြသထား'ပေရာ ပါဠိပုဒ်၏ ပုဒ်နေပါဌ်ထားနှင့် အနက်ကို ဆုံးဖြတ်ရာ၌ များစွာ အထောက်အကူရသော စီစဉ်ချက်ဖြစ်၍ မြန်မာနိုင်ငံ ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် အရာတွင် တမူထူးခြားလျက် ရှိလေသည်၊ ယင်းသို့ သက္ကတပဒ်တို့ကို ယှဉ်တွဲပြသရခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးကိုလည်း ကျမ်းဆရာက နိဒါန်း[၁]တွင် အကျယ်ဖော်ပြထားလေသည်။ ပုဒ်တို့၏အရင်းအမြစ်ကို ပြရာ၌လည်း အနောက်တိုင်းသုံး သင်္ကေတနှင့် နည်းစံနစ်ကို[၂] အသုံးပြုထားသဖြင့် ခေတ်ပညာတတ်တို့အဖို့ နှစ်သက်ဖွယ်ဖြစ်ပေသည်။ နောက်ဆက်တွဲများကလည်း ပါဠိဘာသာ သဒ္ဒါဆိုင်ရာ အခြေခံဗဟုသုတကို ပေးထားပြန်ရာ ဤကျမ်းသည် ပါဠိဘာသာကို ခေတ်မှီနည်းဖြင့် လေ့လာသူတို့အဖို့ အလွန်အားထားထိုက်သော ကျမ်းဖြစ်လေတော့သည်။

ဤကျမ်းကို ၄-ပိုင်းခွဲ၍ရိုက်နှိပ်ရာ စာမျက်နှာအားဖြင့် နောက်ဆက်တွဲအလွတ် ၁၀၈၈-မျက်နှာရှိ၍ နောက်ဆက်တွဲပါဆိုလျှင် ၁၁၈၀-မျက်နှာရှိလေသည်၊ ဤမျှကျယ်ဝန်း၍ ခက်ခဲသော လုပ်ငန်းကြီးကို မိမိတဦးတည်းပြုစုခဲ့သောကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်၏ ဇွဲ သတ္တိ၊ လုံ့လဝီရိယတို့မှာ အထူးချီးကျူးဖွယ်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ဓာတ်အဘိဓာန်များ

အထက်၌ ပြခဲ့သော ကျမ်းတို့မှာ ပါဠိပုဒ်တို့ကိုသာ စီစဉ်၍ ရေးသားအပ်သော ကျမ်းတို့ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းတို့အပြင် ပုဒ်များ၏ အရင်းအမြစ် ဖြစ်သည့် ဓာတ်များကိုသာ အက္ခရာစဉ်ဖြင့် စီစဉ်၍ ရေးသားအပ်သော ဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းတို့လည်း ပေါ်ထွက်ခဲ့လေသည်။

၁။ စာမျက်နှာ (ခ)။

၂။ ပါဠိဓာတ်တို့ကိုပြရာ၌ (√) ဤအင်္ကေထဖြင့် ပြ၍ အနောက်သာရဓာတ်တို့တွင် အသုံးပြုညီးနှ သရုမပါဲ ပြခြင်းများ။ ဥပမာ (√) အံ့သ်။

ပါဠိဓာတ်အဘိဓာန်တို့တွင် ရှေးဦးဖြစ်သည့်ကျမ်းမှာ သဒ္ဒနီတိဓာတုမာလာကျမ်းပင် ဖြစ်ပေသည်။ ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာများနှင့်တကွ ပါဏိနိဓာတုပါဌ, စန္ဒြဓာတုပါဌ [၁] စသော ကျမ်းပေါင်းများစွာကို မှီငြမ်းကိုးကားပြီးမှ ပြည့်စုံစွာ ရေးသားအပ်သော ကျမ်းဖြစ်ပေသည်၊ ပါဠိဓာတ်နှင့်ပတ်သက်လျှင် ပဌမအကျဆုံး ကျမ်းတကျမ်းပင် ဖြစ်လေသည်။ ယင်းကျမ်းတွင် ဓာတ်တို့ကို ဂိုဏ်းအားဖြင့်၎င်း, ကာရန်အားဖြင့်၎င်း စီစဉ်ထားလေသည်။ လိုသောဓာတ်ကို အလွယ်တကူ ရှာဖွေတွေ့ရှိနိုင်စေရန် ထိုထို တည်းဖြတ်သူတို့က အက္ခရာစဉ် ဓာတ်ညွှန်းများကို ထည့်သွင်းပေးထားသဖြင့် ယခုအခါတွင် အလွယ်တကူပင် လိုသောဓာတ်ကို ရှာဖွေနိုင်ပေသည်။

ဤကျမ်းမှနောက် မန္တလေးရတနာပုံခေတ်တွင်လည်း ဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းတကျမ်း ပေါ်ပေါက်ခဲ့ပြန်သည်၊ ၎င်းကား အခြားမဟုတ် မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံဆရာတော်ဘုရား၏ ဓာတွတ္ထသင်္ဂြိုဟ်ခေါ် ဓာတွတ္ထသင်္ဂဟကျမ်းပင် ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းကျမ်းကို ဆရာတော်သည် ၁၂၅၀ ပြည့်နှစ်တွင် အပြီးရေးသားတော်မူခဲ့သည်၊ ပုံနှိပ်သည်မှာ ယနေ့အထိ ၄-ကြိမ်ရှိလေပြီ။ ဤကျမ်းကို ဆရာတော်သည် စာသင်သားဖြစ်သော ရှင်ငယ်, ရဟန်းငယ်တို့ နှုတ်တက်အာဂုံဆောင်ရန် ရည်ရွယ်တော်မူသဖြင့် ကျက်မှတ်လွယ်စေရန် ဂါထာများဖြင့် ရေးသားတော်မူ၍ နိဿယကိုပါ တပါတည်း စီရင်ထားခြင်းဖြစ်လေသည်. သဒ္ဒနီတိနှင့်တကွ သက္ကတဓာတ်ကျမ်းများကိုပါ ကြည့်ရှုညှိနှိုင်းလျက် ရေးသားအပ်သောကျမ်းဖြစ်၍ အဖိုးတန်သော ကျမ်းဖြစ်လေသည်။

ဆင့်သက်ါယနာတင် တောင်ကျင်းပသည့် ၁၃၁၆-ခုနှစ်တွင်လည်း ဓာတ်အဘိဓာန်ကျမ်းတကျမ်း ထွက်ပေါ်ခဲ့ပြန်သည်။ ၎င်းမှာ နိုင်ငံတော်ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ စာပုံနှိပ်တိုက်၌ စာပြင်မှူးချုပ်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းရွက်နေသော မဟာပညာဗလ, ပါဠိပါမောက္ခ, ဆရာဉာဏ် ရေးသားသည့် “ပါဠိဓာတ်အဘိဓာန်ချုပ်” ပင် ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းကျမ်းလည်း ရှေးပေါ်နှင့်ပြီး ပါဠိဓာတ်ကျမ်းတို့နှင့်တကွ သက္ကတဓာတ်ကျမ်းများကိုပါ ညှိနှိုင်း၍ ကြည့်ရှုလွယ်စေရန် စီစဉ်ရေးသားအပ်သည်ဖြစ်ရာ ပါဠိလိုက်စားသူတို့အား ကျေးဇူးများသောကျမ်းပင် ဖြစ်လေသည်။

နိုင်ငံခြားပါဠိအဘိဓာန်များ
အနောက်တိုင်းမှ

အနောက်တိုင်းတွင် ပါဠိလေ့လာမှု ပြန့်ပွါးနေစဉ် ၁၈၇၅-ခုနှစ်တွင် ချစ်လ်ဒါးအမည်ရှိသော ပညာရှင်တဦးက ပါဠိအင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်တစောင် ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့ကြောင်းကို ဖော်ပြခဲ့ပေပြီ။ ၎င်းနောက် ပဌမကမ္ဘာစစ်ကြီးအတွင်း အနောက်တိုင်းပညာရှင်တို့က လယ်တီဆရာတော်ဘုရားကြီးအား ပြည့်စုံသော ပါဠိအဘိဓာန်ကြီးတစောင် ရေးသားပြုစုပါရန် လျှောက်ထားတောင်းပန်ကြောင်းကိုလည်း ဖော်ပြပြီး ဖြစ်လေသည်။ ၎င်းတို့သည် ချစ်လ်ဒါး၏အဘိဓာန်ဖြင့် အားရခြင်း မရှိကြပဲ မိမိတို့ကိုယ်တိုင်လည်း ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်သစ်ကို ရေးသားရန် ကြိုးပမ်းလျက်ပင် ရှိခဲ့ကြပေသည်၊ ၎င်းတို့၏ မနားမနေ ကြိုးစားမှုကြောင့်ပင် ခရစ်နှစ် ၁၉၂၁-၂၅-ခုနှစ်အတွင်း လန်ဒန်ပါဠိစာတော်မူအသင်း၏ ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ကြီး ထွက်ပေါ်၍ လာပေသည်၊ ပညာရှင်အများ စုပေါင်းရေးကြ၍ ရိုးစ် ဒေးဗစ်နှင့် စတိ(ဒ်) တို့က အတွေ့တွေ့ တည်းဖြတ်သူများအဖြစ် ဆောင်ရွက်ကြသည်၊ ၎င်းအဘိဓာန်ကြီးမှာ အနောက်နိုင်ငံသားတို့ ရေးသားပြုစုသည့်

၁။ ၎င်းကျမ်း၌ ပရဿဘာသာ, အတ္တနောဘာသာ, ဥဘ(ယ)တောဘာသာဟူသော ပါဏိနိဓာတုပါဌ၌ လာသည့် အသုံးအနှုန်းများနှင့် “ဒိဝိ အဝယဝေတိ နေ့ဝိဒုနော တန္တိ(နှာဇိဂ)” ဟူသော စကားတို့ကို ထောက်။

အားလျော်စွာ ခေတ်မီသော ရေးသားပုံ အစီအစဉ်ရှိ၍၊ အင်္ဂလိပ်အက္ခရာဖြင့် ရိုက်နှိပ်ထားသော ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာကျမ်းစာတို့၏ စာမျက်နှာကဏန်း စသည်များကိုလည်း ဆိုင်ရာပုဒ်တို့၌ ညွှန်းဆို ပြသထားပေရာ မည်သည့်ပါဠိ၊ မည်သည့်အဋ္ဌကထာတွင် မည်သည့်ပုဒ် ပါရှိသည်ကို အလွယ်တကူပင် သိမြင်နိုင်ပေသည်။

၎င်းအဘိဓာန်ကြီးနှင့် မရှေးမနှောင်းမှာပင် ဒိန်းမတ်ပြည်၏ သိပ္ပံပညာနှင့် စာပေဆိုင်ရာ တော်ဝင်ဌာနမှ ထုတ်ဝေသည့် A Critical Pāli Dictionary ခေါ် ပါဠိအဘိဓာန်ကြီး ပေါ်ထွက်ခဲ့ ပြန်သည်။ ၎င်းအဘိဓာန်ကြီးမှာ လန်ဒန်ပါဠိစာတော်မူအသင်း၏ ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ထက် များ စွာကျယ်ဝန်းလေသည်၊ ရှေးအဘိဓာန်များ၌ မပါသော များစွာသော ပုဒ်တွဲများကိုပါ ထည့်သွင်း လျက် အပြည့်စုံဆုံးဖြစ်အောင် စီစဉ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်၊ သို့သော် ၎င်းမှာ အပြီးအဆုံးသို့ မရောက်သေးချေ၊ ၁၉၂၄-ခုနှစ်မှ ၁၉၄၈-ခုနှစ်အတွင်း အ-မှ အပေါဟသိကမ္မ-ပုဒ်တိုင် အ-သရအစပြု သော ပုဒ်များပါဝင်သည့် ပဌမတွဲကို ထုတ်ဝေခဲ့သည်၊ အာ-သရပါသောအပိုင်းကိုကား စစ်ပြီးခေတ် ကျမှ ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့၏၊ ၁၉၆၂-ခုနှစ်တွင် အာဒိကမ္မ-မှ အာယတ္တိကသလတာ-ပုဒ်တိုင်အောင် ပါရှိသော အတွဲ-၂ အမှတ် ၂-ကို ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်၊ ကျန်အပိုင်းများကိုလည်း ပြည့်စုံသည့်တိုင်အောင် တဖြည်းဖြည်းထုတ်ဝေသွားလိမ့်မည်ဟု မြော်လင့်ရပေသည်။ ၎င်းအဘိဓာန်ကြီးကို စတင်ခဲ့သူမှာ ဗွီ ထရက်နာ(V.Trenckner)ဆိုသူ ပညာရှင် ဖြစ်ပြီး ၎င်းအလုပ်ကို ဆက်လက်လုပ်ကိုင်တည်းဖြတ် ခဲ့ကြသူများမှာ ဒီးနစ် အင်ဒါဆင် (Dines Andersen), ဟဲလ်မာ စမစ်သ် (Helmer Smith) နှင့် ဟန်စ် ဟင်ဒြိ(က်)ဆင် (Hans Hendriksen) အမည်ရှိသော ပညာရှိကြီးများ ဖြစ်၍ ကမ္ဘာ့ နိုင်ငံအရပ်ရပ်မှ ပါဠိပညာရှင်များကလည်း ၎င်းတို့အား ကူညီရေးသားပေးနေကြသည်ကို တွေ့ရှိရ ပေသည်။

ဆိုခဲ့ပြီး အဘိဓာန်တို့ကဲ့သို့ အနက်နှင့်ပုဒ်အရင်းအမြစ်ကို ပဓာနမထားပဲ အညွှန်းပြည့်စုံမှုကိုသာ ပဓာနထား၍ ရေးသားစီစဉ်အပ်သော ကျမ်းတကျမ်းကိုလည်း စစ်ပြီးခေတ်တွင် လန်ဒန်မြို့ ပါဠိ စာတော်မူအသင်းမှ ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်၊ ၎င်းကျမ်းကား Pāli Tipitakam Concordance ခေါ် တိပိဋကပါဠိအညွှန်းအဘိဓာန်ကြီး ဖြစ်လေသည်၊ ၎င်းကျမ်းကြီးတွင် ပါဠိတော်လာပုဒ်တို့ကို အက္ခရာစဉ်၍ ၎င်းပုဒ်တို့ကို မိမိတို့ပါဝင်သော ဝါကျတို့နှင့်တကွ ထုတ်ပြပြီး ၎င်းဝါကျတို့ကို တွေ့ နိုင်မည့် ပါဠိတော်ကျမ်းနှင့် စာမျက်နှာကဏန်းများကို ဖော်ပြထားရာ ပါဠိတော်လာစာကို ရှာလိုသူ တို့အဖို့ အပိုးမဖြတ်နိုင်သော ကျမ်းစာပင် ဖြစ်ပေသည်။

၎င်းကျမ်းကို စာမျက်နှာ ၆၀-ခန့်စီရှိသော အပိုင်းများအဖြစ် ၁၉၅၂-ခုနှစ်မှ စတင်ထုတ်ဝေ ခဲ့ရာ ယခုအခါ အပိုင်း-၁၀ (အက္ခရာအားဖြင့်-ဥ) သို့ ရောက်ရှိနေပြီဖြစ်သည်။ ဤကျမ်းကို စီစဉ် သူများကား အက်ဖ်၊ အယ်လ်၊ ဝု(ဒ်)ဝပ်ဒ် (F.L. Woodward), အီး၊အမ်၊ဟဲယား (E. M. Hare) စသော ပညာရှင်တို့ ဖြစ်လေသည်။

သီဟိုဠ်ကျွန်းမှ

သီဟိုဠ်ကျွန်းသည် ပါဠိစာပေပေါက်ပွားရာဌာန ဖြစ်သည့်အားလျော်စွာ ၎င်းကျွန်းမှ ရဟန်း ပညာရှိ၊ လူပညာရှိတို့သည်လည်း ခေတ်မီပါဠိအဘိဓာန်များကို ရေးသားခဲ့ကြလေသည်။ ၎င်းတို့ တွင် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဘုဲ့တံဆိပ်တော်ရ အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တမထေရ်သည် ၁၉၄၉-ခုနှစ်တွင် ပါဠိအင်္ဂလိပ်

အဘိဓာန်ကျဉ်း[၁] ကိုရင်း၊ ၁၉၅၀-ခုနှစ်တွင် ပါဠိသိဒ္ဓိယင္ဆအကာဒေမီယ-ခေါ် ပါဠိသီဟိုဠ်အဘိဓာန် ကိုရင်း၊ ၁၉၅၅-ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်ပါဠိအဘိဓာန်ကိုရင်း ရေးသားတော်မူခဲ့သည်။ ၎င်းတို့တွင် ပဌမကျမ်းမှာ ကျောင်းသား စာသင်သားတို့ အလွယ်တကူအသုံးပြုနိုင်ရန် အကျဉ်းရေးသားအပ် သောကျမ်းဖြစ်၍ တတိယကျမ်းစာမှာကား ပါဠိရေး၊ပြော လေ့လာသူ အင်္ဂလိပ်စာတတ်တို့အတွက် ရေးသားအပ်သောကျမ်း ဖြစ်လေသည်။ အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တကဲ့သို့ပင် ဝိဒုရပေါလ ပိယတိဿအမည်ရှိ ဆရာတော်ကြီးတပါးကလည်း ၁၉၄၉-ခုနှစ်တွင် အင်္ဂလိပ်ပါဠိအဘိဓာန်တစောင်ကို ရေးသားထုတ် ဝေခဲ့ပေသေးသည်၊ သို့သော် ၎င်းစာအုပ်မှာ ပါဠိပုဒ်များကို သီဟိုဠ်စာလုံးများဖြင့် ပြထားသဖြင့် သီဟိုဠ်စာလုံးကို မဖတ်တတ်သော နိုင်ငံခြားသားများအဖို့ အသုံးမဝင်ပဲ ရှိခဲ့လေသည်။

၁၉၆၀-ခုနှစ်တွင်လည်း အဋ္ဌကထာသူစိခေါ် ပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းတကျမ်း စတင် ပေါ်ထွက်ခဲ့ သည်ကို တွေ့ရပေသည်၊ ၎င်းကျမ်းတွင် အဋ္ဌကထာများ၌ ဖွင့်ဆိုအပ်သော သဒ္ဒါတွေတစ္စပုဒ်များ ကို အက္ခရာစဉ်လျက် အဋ္ဌကထာဖွင့်ပါဌ်များနှင့် တွဲဖက်စီစဉ်၍ ရိုက်နှိပ်ထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်းကျမ်းသည် ယနေ့အထိ ၂-အုပ်ထွက်ပြီးဖြစ်လျက် အ-မှ ဩ-အထိ ပါဠိပုဒ်များ ပါဝင်သည်။ ၎င်းကျမ်းကို စီစဉ်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်မှာ ကောသမ်ဗိ ဓမ္မာနန္ဒ အရှင်သိရိသုမေဓမထေရ်ဖြစ်၍ တည်းဖြတ် သူမှာ ၎င်းဓမ္မာနန္ဒ အရှင်ဓမ္မဝံသမထေရ်ဖြစ်ပြီး ကိုလံဘိုမြို့ ဝိဇ္ဇာလင်္ကာရတက္ကသိုလ်ပုံနှိပ်တိုက်မှ ရိုက်နှိပ်ထုတ်ဝေခဲ့လေသည်။

ပါဠိအမည် အဘိဓာန်

လန်ဒန်ပါဠိစာတော်မူအသင်းထုတ် ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်၌ ပုဂ္ဂိုလ်စသည်တို့၏ အမည်ဟော ပါဠိပုဒ်များကို မတွေ့ရပေ၊ ယင်းသို့ မတွေ့ရခြင်းမှာ ၎င်းအမည်များကို သီးခြားထုတ်၍ စီစဉ်ရိုက် နှိပ်ထုတ်ဝေထားသော အဘိဓာန်တစောင် ရှိပြီးဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းအဘိဓာန်ကား သီဟိုဠ်သား ပါဠိပညာရှိ ပါမောက္ခ ဂျီပီမာလလသေကရ ရေးသားအပ်သည့် Dictionary of Pāli Proper Names ခေါ် ပါဠိအမည်အဘိဓာန် ဖြစ်ပေသည်။ ၎င်းကျမ်းတွင် ပါဠိ၊အဋ္ဌကထာ စသည်တို့၌ လာသော အမည်များကို ထုတ်နုတ်၍ ၎င်းတို့၏ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိစသည်များကို ပါဠိတော်၊ အဋ္ဌကထာစသည်တို့မှပင် ထုတ်နုတ်ပြီး မကျဉ်းမကျယ် ရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ ပုဂ္ဂိုလ်အမည်များနှင့်တကွ တိုင်းပြည်၊မြို့၊ရွာစသည်တို့၏ အမည်၊ သုတ္တန်စသည်တို့၏ အမည်များ ကိုပါ ထည့်သွင်းစီစဉ်ထားသဖြင့် လွန်စွာအဖိုးတန်သော ကျမ်းတစောင် ဖြစ်လေသည်။ ဥပမာ— ပါဠိတော်၊အဋ္ဌကထာစသည်တို့၌ တွေ့ရသော ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတယောက်၏ အဋ္ဌုပ္ပတ်ကို အကျယ်သိလို လျှင် ၎င်းအဘိဓာန်မှာပင် ကျမ်းညွှန်းများနှင့်တကွ ရှာဖွေဖတ်ရှုနိုင်ပေသည်။

ဤပြဆိုခဲ့ပြီးသည်တို့ကား တိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး မပေါ်ထွက်မီ ပေါ်ထွက် နှင့်သော ပါဠိဘာသာဆိုင်ရာ ပြည်တွင်း၊ပြည်ပ အဘိဓာန်တို့၏ အကြောင်းအရာအကျဉ်းချုပ် ဖြစ် ပေသည်။

၁။ Concise Pāli English Dictionary

၄

တိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကြီး

ပြောဆိုသောဘာသာတရပ်ကို လေ့လာရာ၌ ထိုဘာသာသဆိုင်ရာ သဒ္ဒါကျမ်းတို့ကို တတ်မြောက်ရုံမျှဖြင့် ကိစ္စပြီးသည် မဟုတ်ပေ။ သဒ္ဒါကျမ်းတို့သည် သဒ္ဒါပုဒ်တို့၏ ပကတိပစ္စယအားဖြင့် ပေါင်းစပ်ပုံစည်းပုံကို ပြခြင်းဖြင့် သဒ္ဒါပုဒ်တို့၏အနက်ကို သိစေနိုင်သည် မှန်သော်လည်း ၎င်းတို့သည် ပုဒ်မျိုးအားလုံး၏အနက်ကို သိစေနိုင်သည်ကား မဟုတ်ပေ၊ ယောဂိကသဒ္ဒါ[၁], ရုဠှီသဒ္ဒါ[၂], ယောဂရုဠှီသဒ္ဒါ[၃] ဟု သဒ္ဒါ ၃-မျိုး ရှိသည်တို့တွင် ယောဂိကသဒ္ဒါတို့၏ အနက်ကိုသာ သိစေနိုင်ပေသည်၊ ရုဠှီသဒ္ဒါနှင့် ယောဂရုဠှီသဒ္ဒါတို့၏ အနက်ကို သိစေနိုင်ရေး၌ကား သဒ္ဒါကျမ်းသည် မစွမ်းဆောင်နိုင်ပေ၊ ယင်းကား ကောသခေါ် အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၏ အရာသာ ဖြစ်ပေသည်။ မှန်ပေသည်၊ အဘိဓာန်ကျမ်းတို့သည် ယောဂိကသဒ္ဒါ, ရုဠှီသဒ္ဒါ, ယောဂရုဠှီသဒ္ဒါ ၃-မျိုးလုံး၏ အနက်ကို သိစေနိုင်ပေသည်။

ဤသို့လျှင် ဘာသာတရပ်ကို ကောင်းမွန်စွာ တတ်မြောက်ရေး၌ အဘိဓာန်ကျမ်းတို့၏ လွန်စွာ အရေးကြီးပုံကို သိမြင်ကြသော ဆရာအဆက်ဆက်တို့သည် အဘိဓာန်အမျိုးမျိုးတို့ကို ရေးသားခဲ့ကြလေပြီ။ ပါဠိဘာသာ၌လည်း ဆိုခဲ့ပြီးသဒ္ဒါ ၃-မျိုးလုံး၏အနက်ကို သိစေနိုင်သော အထက်၌ဖော်ပြခဲ့ပြီးသည့် ပါဠိဘာသာဆိုင်ရာ အဘိဓာန်ကျမ်းအမျိုးမျိုးတို့ကို ဆရာပေါင်းများစွာတို့ ရေးသား ထုတ်ဝေခဲ့ကြလေပြီ။ အဆိုပါ ပါဠိအဘိဓာန်ကျမ်းတို့သည်လည်း ကမ္ဘာ၏အင်အားအလျောက် ပါဠိဘာသာနှင့် စာပေလေ့လာမှုအား နှစ်ပေါင်းများစွာပင် အကျိုးပြုသင့်သလောက် အကျိုးပြုခဲ့ကြပေသည်။

ယင်းပါဠိဘာသာလေ့လာမှုသည် လေ့လာသူ ပုဂ္ဂိုလ်တို့သို့ လိုက်၍ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားလျက်ရှိသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ အချို့သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မိမိမသိသောပုဒ်၏ အနက်မျှကို သိရလျှင်ပင် ကျေနပ်ကြ၏၊ အချို့ကား ထိုမျှဖြင့် မကျေနပ်နိုင်ကြသေးပဲ ပုဒ်၏အရင်းအမြစ်ဖြစ်သည့် ဓာတ်, ပစ္စည်းစသည် ခွဲဝေပုံတို့ကိုပါ သိရမှ ကျေနပ်ကြ၏၊ အချို့ကလည်း ၎င်းတို့အပြင် ဝိဂ္ဂဟ်,ဝစနတ္ထတို့ကိုပါ လေ့လာလိုကြသည်၊ အချို့ကမူကား ၎င်းတို့အပြင် ခိုင်လုံသည့် ဆိုင်ရာသဒ္ဒါကျမ်း အကိုးအကားတို့ကိုပါ သိလိုကြသည်၊ အချို့ကလည်း တဆင့်တက်၍ ၎င်းပုဒ်တို့ကို တွေ့ရှိနိုင်မည့် ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာ စသော ကျမ်းကြီး ကျမ်းခိုင်တို့မှ အကိုးအကားများကိုပါ သိရှိလိုကြပြန်သည်။ ဤကဲ့သို့ လေ့လာမှုအမျိုးမျိုး ရှိနေပေရာ ထိုလေ့လာမှုအားလုံးကို သိမ်းခြုံ၍ လေ့လာသူ ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံး၏ စိတ်နှလုံးကို ရွှင်ပြုံးနှစ်သိမ့်စေနိုင်မည့် ပည်းပုံ ပေါ်ယယ် ဒွေးကြွယ် ခမ်းနားသော ပါဠိအဘိဓာန်မျိုးကား မြန်မာပြည်တွင် မပေါ်ခဲ့ဘူးသေးပေ။ မြန်မာပြည်၌ ပေါ်ပေါက်ခဲ့သော

၁။ ယောဂိကသဒ္ဒါဟူသည် ဝါကျနက်သို့အစဉ်လိုက်သော အနက္ထာသဒ္ဒါမျိုးတည်း၊ ဥပမာ "ပါစက" စသည်။ ရုဠှီသဒ္ဒါဟူသည်မှာ ဝါကျနက်သို့ မလိုက်ပဲ လူအများက သတ်မှတ်ထားသောအနက်ကို ဟောသော သဒ္ဒါမျိုးတည်း၊ ဥပမာ "ယဋ္ဌ" စသည်။ ယောဂရုဠှီသဒ္ဒါဟူသည်မှာကား ဝါကျနက်သို့လည်း အနည်းငယ်လိုက်၍ လူအများ သတ်မှတ်အပ်သောအနက်ကိုလည်း ဟောသော သဒ္ဒါမျိုးတည်း၊ ဥပမာ "ပင်္ကဇ,ပဒ္ဒ" စသည်။

အဘိဓာန်တို့မှာ အထက်ပါ လေ့လာမှုမျိုးတို့တွင် တမျိုးကိုသော်၎င်း, ၂မျိုး ၃-မျိုးကိုသော်၎င်း အကျိုးပြုနိုင်မည် ဖြစ်သော်လည်း လေ့လာမှုအားလုံးကိုကား အကျိုးမပြုနိုင်ကြပေ။ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်နှင့်တကွ ဗုဒ္ဓစာပေလေ့လာမှု အများဆုံး ထွန်းကားရာဖြစ်သည့် မြန်မာနိုင်ငံ၌ ဆိုခဲ့ပြီး လေ့လာမှုအားလုံးကို အကျိုးပြုနိုင်မည့် ပါဠိအဘိဓာန်ကြီးမျိုး လိုအပ်လျက်ရှိသည်မှာ ကြာပေပြီ။ ဤ တိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကား ယင်းလိုအပ်ချက်ကို ပြည့်စုံစေရန် အလို့ငှါပင် ပေါ် ထွက်လာရခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

ဤ တိပိဋက ပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ထွက်ပေါ်ရန် အစပြုခဲ့သည့် နှစ်ကား ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတင် အစမပြုမီ ၁၃၁၂-ခုနှစ်ပင် ဖြစ်ပေသည်၊ ၎င်းနှစ် ဒုတိယဝါဆိုလတွင် နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးချုပ် ဦးနုသည် မိမိနေအိမ်၌ သီရိမင်္ဂလာပရိတ်တော်အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရန် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးကြစဉ်အခါ ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာတင် စီမံကိန်း, ပိဋကတ်တော် မြန်မာပြန် စီမံကိန်းတို့နှင့် တပါတည်း ပိဋက ၃-ပုံ ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ရေးသားရန် စီမံကိန်းကို ရေးဆွဲ၍ ၎င်းလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ကြရန် သက်ဆိုင်ရာတို့အား ဥယျောဇဉ်စကား ပြောကြားခဲ့လေသည်။

ယင်း ဥယျောဇဉ်စကားကို အကြောင်းပြု၍ နိုင်ငံတော်ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့က အောက်ပါ ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်သော အဘိဓာန်(စီစစ်ရေးဆွဲရေး)အဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့လေသည်[၁]။

သံဃာတော်များ

(၁) ဆရာတော် ဦးဉာဏုတ္တရ, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ။
(၂) မဟာစည်ဆရာတော်, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ။
(၃) ဆရာတော် ဦးဝိသုဒ္ဓ, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ။
(၄) ဆရာတော် ဦးဩဘာသ, မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းပြု, နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူကျောင်း, သရက်တောတိုက်, (ယခု-မျှော်ပုံတိုက်သစ်) ရန်ကုန်။

လူပုဂ္ဂိုလ်များ

(၁) ဒေါက်တာ ဆရာလင်း, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ, အယ်ဒီတာချုပ်, ပိဋကတ်တော်မြန်မာပြန်ဌာန။
(၂) ဦးကြီးဖေ, မဟာပညာဗလ, သာသနာ့ညွှန်ကြားရေးဝန်။
(၃) ဦးဖေမောင်တင်, တက္ကသိုလ်ကျောင်းအုပ်ဟောင်း။
(၄) ဦးလှဖေဝင်း, ကျောက်တောဝန်။
(၅) ဦးဝန်, စာတည်းမှူး, ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။
(၆) ဦးသိန်းဟန်, ပိဋကတ်တိုက်မှူး, ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။
(၇) ဦးအောင်သန်း, ပါဠိပါမောက္ခ, ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။
(၈) ဦးမောင်မောင်ကလေး, ဝဏ္ဏကျော်ထင်, အဘိဓာန်ဌာနမှူးဟောင်း။
(၉) ဆရာဉာဏ်, မဟာပညာဗလ, စာပြင်မှူးချုပ်။
(၁၀) ဦးဘမို, ဒုတိယ အယ်ဒီတာချုပ်, ပိဋကတ်တော်မြန်မာပြန်ဌာန။
(၁၁) ဦးချန်ထွန်း, သတိုးမဟာသရေစည်သူ, တရားလွှတ်တော်ချုပ် တရားဝန်ကြီး။

၁။ ၁၃၁၅-ခု၊ ကျွတ်၊ ဆုတ်၊ ၃ (၂၆-၁၀-၅၃)နေ့ ရ-သ၊ စာမူ၊ စဉ်၊ ၁၀၄(၄-၂)။

ဤအဖွဲ့ကပင် ဝေါဟာရထုတ်နုတ်စုဆောင်းမှု၊ အဘိဓာန်ပုံစံဖော်မှု၊ အဘိဓာန်စီစဉ်ရေးသားမှု စသော အဘိဓာန်နှင့်ဆိုင်ရာ ကိစ္စအလုံးစုံကို စီမံဆောင်ရွက်သွားသည်။

ဤအဖွဲ့ဝင်တို့သည် မိမိတို့ရရှိပြီးသော အဘိဓာန်ဗဟုသုတများဖြင့်သာ မနှစ်သိမ့်မရောင့်ရဲသေးမူ၍ နိုင်ငံတွင်း၊ နိုင်ငံပမှ မထေရ်ကြီး၊ ယင်တို့၏ အဘိဓာန်ဗဟုသုတများကိုလည်း လေးစား မြတ်နိုးစွာ ရှာဖွေစုဆောင်းခဲ့ကြသည်။

နိုင်ငံအတွင်း (၁) အဘိဓဇမဟာရဋ္ဌဂုရု မစိုးရိမ် ဆရာတော်ဘုရားကြီး၊ (၂) အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဝိဇ္ဇာလင်္ကာရဆရာတော်ဘုရားကြီး စသော မာဂဓသက္ကတကောဝိဒ၊ သဒ္ဒပရိယတ္တိပဘေဒ၊ ဂန္ထကာရကဖြစ်တော်မူသည်သာမက ဂဏာဓိပတိ၊ ဂဏာစရိယဖြစ်တော်မူကြသော ဆရာတော်ကြီးများနှင့်တကွ တိပိဋကရေမှုဘဏ္ဍာဂါရိက အရှင်ဝိစိတ္တသာရာဘိဝံသကဲ့သို့သော မထေရ်ကြီး၊ ငယ်တို့ကို အစည်းအဝေးများသို့ ပင့်ဆောင်၍၎င်း၊ သိတင်းသုံးရာကျောင်းတိုက်များသို့ သွားရောက်၍၎င်း အဘိဓာန်ပြုစုရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသော ရှေးအစဉ်အလာထုံးဟောင်း၊ စံဟောင်း၊ နည်းကောင်း၊ နည်းမှန်များကို အကြိမ်များစွာ ကြားနာဆည်းပူးကြသည်[၁]။

နိုင်ငံပမှ သကသယသမယန္တရဂဟနဝိဂ္ဂါဟနသမတ္ထ၊ နာနာဝေါဟာရကုသလ၊ နိကာယမဟာနာယက၊ ဂန္ထကာရကနှင့် ဓမ္မဒူတများ ပါဝင်သည့် (၁) အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ၊ (၂) အရှင်ပေါက်တာဝဇီရညာဏ၊ (၃) အရှင်သောဘိတ၊ (၄) အရှင်ဉာဏာလောက၊ (၅) အရှင်အာနန္ဒမေတ္တေယျ[၂]၊ (၆) အရှင်ဂုဏသိရိ ဟူသော ကမ္ဘာကျော် သီဟိုဠ်သံဃာတော်များကိုလည်း တခုသော အစည်းအဝေးသို့ပင့်ဆောင်၍ အဘိဓာန်ရေးသားပြုစုရာရေးအတွက် ယခုခေတ်အမြင်နှင့် ကိုက်ညီဆီလျော်၍ ပညာရှိများ နှစ်မြို့ဖွယ်ဖြစ်သော နည်းသစ်၊ စံနစ်သစ်၊ အစီအမံသစ်များကို ဆွေးနွေး၊ လေ့လာ သေချာစွာမှတ်သားခဲ့ကြသည်[၃]။

ဤအဖွဲ့ဝင် ဦးဝန်၊ မဟာဝိဇ္ဇာ၏ ဖိတ်ကြားချက်အရ သာသနာ့ညွှန်ကြားရေးဝန် မဟာပညာဗလ ဦးကြီးဖေ ဦးဆောင်လျက် နိုင်ငံတော်ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့၊ ပိဋကတ်တော်မြန်မာပြန်ဌာန၊ ဒုတိယအယ်ဒီတာချုပ် ဦးဘမှိုနှင့်တကွ စာပြုအယ်ဒီတာတို့သည် ၁၃၁၅ ခု တန်ဆောင်မုန်းလဆုတ် ၁-ရက် (၃၀-၁၁-၅၃) နေ့ ၁၂-နာရီအချိန် ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်၊ မြန်မာအဘိဓာန်ဌာနသို့ သွားရောက်၍ မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ လေ့လာကြရာ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်သည်[၄]။

(၁) ဦးဖိုးလှမောင်
(၂) ဦးအုန်းရွှေ
(၃) ဦးစိန်မောင်
(၄) ဦးမောင်ကြီး
(၅) ဦးအုန်းဖေ
(၆) ဦးညိုမြ
(၇) ဦးဝင်း

၁။ ၁၃၁၅-ခု၊ တွဲပြည့် (၁၈-၂-၅၄) နေ့ထုတ်၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၂၀၊ (ဝ)။
၂။ ထိုအရှင်သည် ၁၃၁၅-ခု၊ တွဲ၊ ဆုတ်-၁၀ (၂၈-၂-၅၄) နေ့ထုတ်၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၃-ကိုလည်း တက်ရောက်သည်။
၃။ ၁၃၁၅-ခု၊ တွဲပြည့် (၁၈-၂-၅၄) နေ့ထုတ်၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၂၀၊ (ဝ)။
၄။ ၁၃၁၅-ခု၊ ဆောင်၊ ဆုတ်-၇ (၂၈-၁၁-၅၃) နေ့ထုတ်၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၁၊ ၄၊ (ဝ)။

(၈) ဦးသန်းမော်
(၉) ဦးစိုးဝင်း
(၁၀) ဦးမြင့်သိန်း
(၁၁) ဦးတင်မြင့်
(၁၂) ဦးတင်ဦး

ဦးဝန်က ကြိုဆိုညှိခံ၍ စာတွေ လက်တွေ့ အချင်းချင်း နှီးနှော ဆွေးနွေးခဲ့ကြရပြီးနောက် ပြန်ရောက်လာသောအခါ အဖွဲ့သို့ အောက်ပါ အစီရင်ခံစာကို တင်ပြကြသည်။

A Crit cal Pāli Dictionary, Vol. I စာအုပ်ကို ထုတ်ပြလျက် "ယခု အဘိဓာန်မှာ ဆရာကြီးသုံးဦး လူ့ သက်တမ်းစေ့နေထိုင်၍ မနေမနားရှာဖွေလို့ရတဲ့ စကားလုံးများကိုပြုစု ထားခြင်းဖြစ်ပါတယ်။

သက်တမ်းစေ့ နေထိုင်သွားကြတဲ့ ဆရာကြီးသုံးဦးမှ ကူးပြောင်းပြီး ပြုစုယူရသော ဝေါဟာရပုဒ်များမှာ ဤမျှသာရသည်ကို ချိန်ဆအကဲတော်ကြည့်ပါလျှင် ဆရာတို့ ယခု ပြုစု သွားမည့် လမ်းခရီး၌လည်း နှောင့်နှေးမှု အခက်အခဲများစွာ ကျော်ဖြတ်ရမှုတွေ တွေ့ပါ လိမ့်မယ်၊ အဲဒါတွေကိုတော့ စိတ်မပျက်ကြပါနဲ့၊ စိတ်ရှည်ရှည်ထားပြီး စုဆောင်းပြုစုကြဖို့ ကိုတော့ ကျွန်တော်တိုက်တွန်းလိုပါတယ်။

အားလုံး သိပြီးဖြစ်တဲ့အတိုင်း ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် မြန်မာအဘိဓာန်ကြီး ပြုစုဖို့ ရှေးယခင်ကတည်းက ဆောင်ရွက်လာခဲ့သူဖြစ်ပါတယ်၊ မြန်မာအဘိဓာန်ကြီး ပြုစုရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး နည်းနာနိဿယရှာဖွေရန် ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင် ဥရောပတိုက်ရှိ ကျော်ကြား သော အောက်စဖို့ဒ်နှင့် လန်ဒန်ယူနီဘာစီတီ စသော တက္ကသိုလ်ကြီး လေးခုသို့လည်း ရောက်ခဲ့ပါတယ်။

ရှင်းရှင်းပြောရလျှင် အဲဒီ ယူနီဘာစီတီတွေမှာတောင် အဘိဓာန်လုပ်ကိုင်နေတဲ့ ဌာန ရယ်လို့ စနစ်တကျ သီးခြားမရှိဘူး၊ ကိုယ်ထင်ရာကို ကိုယ့်ဉာဏ်စွမ်းအားကိုး၍ အသုံးချ နေကြတာကို တွေ့ခဲ့ရပါတယ်။

အဘိဓာန်ပြုစုဘို့ နည်းနာနိဿယပေးပါလို့ တောင်းပြန်တော့ အဲဒီက ပါမောက္ခကြီး တွေက 'အဘိဓာန်လုပ်တဲ့ နည်းရယ်လို့မရှိပါဘူး၊ ကိုယ့်စိတ်ကူးနှင့် ကိုယ်တိုင်လုပ်ကိုင်သွား တဲ့စနစ်ကပင် ဆရာပြုလုပ်သွားတာပါဘဲ'လို့ အဖြေပေးလိုက်ကြပါတယ်။

ဒါနဲ့ စိတ်မကျေနပ်လို့ နောက်ပိတ်ဆုံး အောက်စဖို့ဒ်တက္ကသိုလ်ရှိ အဘိဓာန်ပြုစုသူ အကြီး ဆုံး ဆရာကြီးထံသို့သွားပြီး အဘိဓာန်ပြုစုရေး နည်းနာနိဿယတောင်းတော့ 'အဘိဓာန် လုပ်ဖို့နည်းရယ်လို့ ပေးလို့မရပါ၊ ပေးလည်း မပေးတတ်ပါ၊ ခင်ဗျားဘာသာ လုပ်ကိုင် သွားတဲ့အခါ တွေ့ရှိရမည့်သင်ခန်းစာကပင် နည်းလမ်းဖြစ်ပြီး ဆရာပြုလုပ်သွားပါလိမ့်မယ်' ဟု ပြောပြလိုက်ပါတယ်၊ အဲဒါကိုဘဲ အခြေခံမှတ်သား၍ ကျွန်တော်ပြန်လာခဲ့ပြီး ယခု ယူနီဘာစီတီ မြန်မာအဘိဓာန်ဌာနကို ဦးစီးလုပ်ကိုင်လာရာ ယခုထက်တိုင် အချို့နေရာ တွေမှာ လွဲချော်မှုတွေ မကင်းသေးပါ။

ယခု ဆရာကိုက ကျွန်တော့်ထံ နည်းလမ်းလာ၍ရှာဖွေကြပြန်တော့ ကျွန်တော်ကလည်း ‘နည်းဆိုတာ ကိုယ့်အလုပ်ကပင် ကိုယ့်ကို ဆရာလုပ်သွားပါလိမ့်မယ်’ဟု အဖြေပေးလိုပါတယ်”ဟု ဆရာဦးဝန်က ပြောပြလိုက်ပါသည်။

ရင်းပြင် ဆရာဦးဝန်က အဘိဓာန်လုပ်ကိုင်ရာ၌ အောက်ပါ အချက်များကိုလည်း အကြံပေးလိုက်ပါသေးသည်။

၁။ ပါဠိအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်ကြီးတွင် ကြိယာပုဒ်များကိုလည်း ထုတ်ထား၍ ယခု ပြုလုပ်မည့် ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကြီး၌လည်း ကြိယာပုဒ်များကို ထည့်ဖို့ကောင်းသည်။

၂။ ပါဠိတော်ပုဒ် ထုတ်သည့်အခါ နိဿယရေးသမျှ အမှားအမှန်စကားလုံးကို စကားလုံးတိုင်း စာစုပုဂ္ဂိုလ်များက မချန်မလှပ် ရေးသား ထုတ်နုတ်ရန်။

၃။ စာစုရာ၌ အမှားတွေ့၍ မှားမှန်းသိသော်လည်း ပြင်ဆင်၍ မရေးပဲ မူအတိုင်း စုဆောင်းရေးသားရန်။

၄။ ပုဒ်များ ပေါင်းစပ်ထားသော သမာသ်ပုဒ်ကြီးများ စသည်ကို အပေါင်းပြပြီး, အစိတ်အစိတ်ပုဒ်များကိုပါ ပြန်၍ ခွဲခြားဖော်ပြရန်။

၅။ နိပ္ဖန္နပုဒ်ရင်းအတိုင်း ဝိဘတ်နှင့်တကွ စာစုများက ထုတ်နုတ်ရန်။

အဘိဓာန်ပြုစုရာ၌ အခက်အခဲများနှင့် မုချရင်ဆိုင်ကြရမည်ဖြစ်ရာ အောက်ပါအချက်များကိုလည်း သတိပြုကြဖို့ အကြံပေးလိုက်ပါသေးသည်။

၁။ အဘိဓာန်ပြုစုရာ၌ ဝေါဟာရထုတ်နုတ်သော ဆရာတို့က ပုဒ်ပေါင်းတသိန်း ထုတ်ထားသော်လည်း သုံးစွဲ၍ရနိုင်သော ဝေါဟာရမှာ သုံးသောင်းမျှရှိလျှင် (သုံးပုံ-တပုံ ဆိုလိုသည်)ကံကောင်းသည်ဟု မှတ်ယူရမည်။

၂။ လုပ်ငန်းစတင်ချိန် ၆-လလောက်၌ ဘာမျှ မယ်မယ်ရရ လမ်းစတွေ့ရဦးမည် မဟုတ်သေးပဲ မှားလိုက်, ဖျက်လိုက်, စည်းကမ်းပြင်လိုက်နှင့်သာ စခန်းသွားရလိမ့်ဦးမည်ဟု မိမိထင်သည်။

၃။ သုံးမရတဲ့ ပုဒ်တွေပဲဟု လွှင့်မပစ်ပဲ တွေ့သမျှအကုန် ထုတ်နုတ်ရေးသားရန်၊ ထိုသို့ စာစုရာ၌ စိတ်မပျက်ပဲ စိတ်ရှည်ရှည်ထား၍ ရှာဖွေဖို့ အရေးကြီးပါသည်။

၄။ တက္ကသိုလ် မြန်မာအဘိဓာန် ပြုစုနေကြရာမှ ပုဒ်ပေါင်း ၁၅၀-ခန့်မျှ ရှိသော ဝေါဟာရထုတ်ပြီး စာရွက်ကလေးတွေကို ယူဆောင်ပြသည်၊ ‘ဟောဒီဟာ မြန်မာစာတည်းက က-အက္ခရာ ရသမျှပါပဲ၊ ဒီဟာ သူတို့ (လက်အောက်အမှုထမ်းတွေကို ဆိုလိုသည်) ရှာဖွေလို့သာ ဒီမျှရတာပါ၊ ကျွန်တော်သာ ရှာဖွေရလျှင် ဒီထက် သုံးဆမျှ ရမှာပဲ၊ ဒါပေမဲ့ သုံးဖြစ်တဲ့ ပုဒ်ကတော့ ကျွန်တော်ပြောခဲ့သလို သုံးပုံ-တပုံလောက် ပါလာလျှင် ရှာဖွေရကျိုးနပ်ပါသည်’ဟု ဆရာဦးဝန်က အကြံပေးလိုက်ပါသည်။

ထိုမှတပါး ဤအဖွဲ့၏ လျှောက်ထား, မေတ္တာရပ်ခံချက်အရ စာအားဖြင့် ရေးသားပေးပို့သော အဘိဓာန် ပြုစုရေးနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ထင်မြင်ချက်, အကြံပေးချက်များကိုလည်း စေ့စေ့ငေ

ဖတ်ရှု ကြားနာ၍ သေချာ လေးစားစွာ မှတ်သားကြသည်၊ ယင်းသို့ စာအားဖြင့် ရေးသား ပေးပို့ရာ၌ အောက်ပါ ပုဂ္ဂိုလ်များ ပါဝင်သည်[၁]။

(၁) ဦးကဝိန္ဒာဘိဝံသ, ဒက္ခိဏာရုံ ရွှေကျင်တိုက်,အုန်းရွာ,ကျောက်တန်း။
(၂) ဦးရေဝတ, ၎င်း ၎င်း
(၃) အရှင်ကောလိနိယ, မစိုးရိမ်တိုက်, မန္တလေးမြို့။
(၄) အရှင်မေဓိယာဇေ, မဟာဝိဇယမင်္ဂလာရာမတိုက်, ရွှေပြည်ရပ်, မန္တလေး။
(၅) ဦးတေဇနိယ, ဇောတိကာရုံတိုက်, ပြည်မြို့။
(၆) ဦးစိန္တာမယာဘိဝံသ, သာသနဟိတကာရီတိုက်, ဝါးခယ်မမြို့။
(၇) ဦးဣန္ဒက, ပင့်သန်းသိမ်ပွဲကျောင်းတိုက်, စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး။
(၈) ဦးကေလာသ, ဂွေးချိုတိုက်, မန္တလေး။
(၉) အရှင်နန္ဒိယ, နန္ဒိယာရာမတိုက်, မိုးကုတ်မြို့။
(၁၀) ဦးပညိန္ဒာဘိဝံသ, ဇေယျသိန်ပါဠိတက္ကသိုလ်, စစ်ကိုင်း။
(၁၁) ဦးပညာဘိဝံသ, တောတောင်ဘီလူးချောင်, စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး။
(၁၂) ဦးပညာဝံသာဘိကဝိဇေ, သာသနာ့တံခွန်ယပ်လှဲတိုက်, ရေနံချောင်းမြို့။
(၁၃) အသျှင်ကေဝလာဘိဝံသ, သပြေပင်တောရ, မုံရွာမြို့။
(၁၄) သိမ်ဦးဆရာတော်တပည့် ဦးပညာသိရီ, လှတောရွာ, ဝက်လက်မြို့နယ်, ရွှေဘိုခရိုင်။
(၁၅) သိမ်ဦးဆရာတော်တပည့် ဦးဣန္ဒက, လှတောရွာ, ဝက်လက်မြို့နယ်,ရွှေဘိုခရိုင်။
(၁၆) သိမ်ဦးဆရာတော်တပည့် ဦးသုမင်္ဂလ, လှတောရွာ, ဝက်လက်မြို့နယ်, ရွှေဘိုခရိုင်။
(၁၇) အရှင်သောဘိတာဘိဝံသ, ချမ်းသာကြီးတိုက်, မန္တလေး။
(၁၈) ဦးနာရဒါဘိဝံသ, ခင်မကန်တိုက်, အနောက်ပြင်, မန္တလေး။
(၁၉) ဦးပညာကိတ္တိ, မင်္ဂလာမဏ္ဍိုင်ကျောင်း, ထရန်စပို့လမ်း, ရန်ကုန်။
(၂၀) ဦးသုန္ဒရ, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ, ဝိဇ္ဇာလင်္ကာရချောင်, မင်းကွန်း။
(၂၁) ဦးဝါသနာ, ပါဠိပဋိပတ္တိဝိဇ္ဇာသောဘဏ, ဝိဇိတာရုံကျောင်းတိုက်, မန္တလေး။
(၂၂) ဦးဝန်, စာတည်းမှူး, ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်, ရန်ကုန်။
(၂၃) ဦးဟုတ်စိန်,ဘီအေ,ဘီအယ်လ်,ပဒတ္တမဥ္ဇူသာ ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းပြု,ရန်ကုန်။
(၂၄) ဦးမြတ်ထွန်း, အမှုဆောင်အရာရှိ မှန်ရေးရာအဖွဲ့, အတွင်းဝန်ရုံး, ရန်ကုန်။

ဤအဖွဲ့၏နိုးဆော်ချက်အရ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ် ၃-ဦးတို့က အဘိဓာန်စီမံကိန်း ၃-မျိုးကို တင်ပြကြသည်။

၁။ ၁၃၂၀-၃၊ ခေါင်း ဆန်း၊ ၁၅ (၂၉-၈-၅၈) န-ဗ-သ။ ခေါင်းစဉ်၊ ၁၁၊၀၊၀။

(၁) ဦးဩဘာသ, ဂန္ထကာရက, နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူကျောင်း, သရက်တောတိုက်, ရန်ကုန် [၁]။

(၂) ဒေါက်တာဆရာလင်း, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ, အယ်ဒီတာချုပ်, ပိဋကတ်တော်မြန်မာပြန်ဌာန [၂]။

(၃) ဦးမောင်မောင်ကလေး, အဘိဓာန်ဌာနမှူး [၃]။

ဤအဘိဓာန်ကျမ်းရေးသားပြုစုရာ၌ ယင်းစီမံကိန်း ၃-မျိုးမှ ကောင်းနိုးရာရာများကို ထုတ်နုတ်အသုံးပြုသွားကြသည်။

ပါဠိဝေါဟာရများ ထုတ်နုတ်စုဆောင်းရန် စာပေနှင့် ထုတ်နုတ်စုဆောင်းနည်းကို အောက်ပါအတိုင်း ရည်ညွှန်း သတ်မှတ်အပ်သည်။

နိကာယ် ၅-ရပ် ပါဠိတော်များက ဝေါဟာရများကို တည်ပုဒ်အဖြစ်ဖြင့် အက္ခရာစဉ်အလိုက် တလုံးမကျန် ထုတ်နုတ် စုဆောင်းရန် [၄]။

ပါဠိဝေါဟာရ ထုတ်နုတ် စုဆောင်းရန်စံနစ်ကို အောက်ပါအတိုင်း သတ်မှတ်အပ်သည်။

၁။ ပိဋကတ်တော် မြန်မာပြန်ဌာနရှိ စာပြုဆရာများက ပါဠိတော်စာအုပ်များကို တအုပ်ကျစီ တာဝန်ယူ၍ အစမှအဆုံးတိုင် ပါဠိဝေါဟာရများကို ကပ်ပြားကလေးများတွင် ထုတ်နုတ်စုဆောင်းရန်။

၂။ ထိုသို့စုဆောင်းသည့်အခါ ဆိုင်ရာပါဠိဝေါဟာရများ၏ ကျမ်း, ဝဂ်, သုတ်အမည်တို့ကိုငင်း, စာမျက်နှာနံပါတ်များကိုငင်း ကပ်ပြားကလေးများတွင် အသီးသီး ရေးထားရန်။

၃။ ထိုသို့ ထုတ်နုတ် စုဆောင်းပြီး ပါဠိဝေါဟာရများ၏ ဆိုင်ရာ ပါဠိတော်နိဿယာအနက် (မြန်မာ) ကိုလည်း ထိုကပ်ပြားကလေးများတွင် နိဿယအမည်နှင့်တကွ အသီးသီး ရေးထုတ်ထားရန်။

(ဤနိဿယာအနက်ကို ရေးမှတ်ထားခြင်း၏သဘောမှာ ထိုပါဠိဝေါဟာရကို မြန်မာပြန်ဆိုသည့်အခါ နှိုင်းယှဉ်ချက်အဖြစ် အသုံးပြုနိုင်ရန်ဖြစ်သည်။)

အထက်ပါအတိုင်း ပိဋကကျမ်း တကျမ်း၏ စာမျက်နှာတခုမှ ပါဠိဝေါဟာရများကို နမူနာအဖြစ် ထုတ်နုတ် စုဆောင်း တင်ပြရန်ကိစ္စကို သာသနာ့ညွှန်ကြားရေးဝန် ဦးကြီးဖေနှင့် ဒုတိယ အယ်ဒီတာချုပ် ဦးဘမို့တို့အား တာဝန်လွှဲအပ်၍ ထိုတင်ပြသောနမူနာကို ကြည့်ရှုစစ်ဆေးရန် အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များအား တာဝန်လွှဲအပ်ကြသည် [၅]။

(၁) ဒေါက်တာ ဆရာလင်း။

(၂) သာသနာ့ညွှန်ကြားရေးဝန် ဦးကြီးဖေ။

၁။ ၁၃၁၇-ခုပေါင်း၊ ဆန်း ၇ (၁၀-၃-၅၆) နဖ-သ၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၇၊ ၃၊ (၁)။

၂။ ၁၃၁၅-ခုကျွတ်၊ ဆုတ်၊ ၁၀ (၂၆-၁၀-၅၃) နဖ-သ၊ စာမူ၊ စဉ်၊ ၁၀၊ ၄၊ (၀)။

၃။ ၁၃၁၈-ခုဆောင်၊ ဆုတ်၊ ၅ (၂၉-၁၁-၅၆) နဖ-သ၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၈၊ ၃၊ (၀)။

၄။ ၁၃၁၅-ခု ဆောင်၊ ဆုတ်၊ ၇ (၂၈-၁၁-၅၃) နဖ-သ၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၁၊ ၁၊ (၀)။

၅။ ၁၃၁၅-ခုဆောင်၊ ဆုတ်၊ ၇ (၂၈-၁၁-၅၃) နဖ-သ၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၁၊ ၃၊ (၀)။

(၃) ဦးဖေမောင်တင်။
(၄) ဦးဘမို။
(၅) ဦးဝန်။

နိကာယ် ၅-ရပ် ပါဠိတော်များမှ ပါဠိဝေါဟာရ ထုတ်နုတ် စုဆောင်းရေးစနစ်တွင် အောက်ပါ အချက်များကို ထပ်ဖြည့်အပ်သည်[၁]။

၁။ ပါဠိ ဝေါဟာရများ မကြွင်းကျန်ရေး အတွက် ထုတ်နုတ် စုဆောင်းပြီး ဝေါဟာရပုဒ် အသီးသီး၏အောက်၌ ခဲမြင့်မျဉ်းကြောင်းဆွဲ၍ အမှတ်အသားပြုထားရန်။

၂။ နဝွေရုပုစိမန္ဒမူလ-စသော သမာသ်ပုဒ်မျိုးကို သမာသ်ပုဒ်အတိုင်းရင်း၊ နဝွေရု တပုဒ်၊ ပုစိမန္ဒ တပုဒ်၊ မူလ တပုဒ် ဤသို့ အသီးသီးရင်း ထုတ်နုတ် စုဆောင်း၍ သမာသ်ပုဒ်၏ အနက်၊ ပုဒ်အသီးသီး၏ အနက်တို့ကို ခွဲခြား ပြန်ဆို ရေးသားရန်။

၃။ စာစုဆရာများက ပါဠိဝေါဟာရများကို ထုတ်စုရမည့် စာရွက်၌ပါဠိတော်နှင့် နိသျှတို့၏ အမည်များ၊ စာမျက်နှာနံပါတ်များကိုပါ ဖော်ပြရမည်ဖြစ်ရာ ထိုသို့ဖော်ပြရာ၌ အလုပ် လွယ်ကူစေရန် ပါရာဇိကပါဠိတော်ကို ဝိနည်း၏ ပဌမအုပ် ဖြစ်သောကြောင့် "ဝိ၊ ၁။" ဟူ၍ရင်း၊ ပါဠိတော်ကို "ပါ" ဟူ၍ရင်း၊ နိသျှကို "နိ" ဟူ၍ရင်း သင်္ကေတပြုလျက် ထိုသင်္ကေတများကို တံဆိပ်တုံးလုပ်ပြီးလျှင် ရုံးလုလင်များက ကပ်ပြားများ၌ ရိုက်နှိပ် ထားနှင့်စေရန်၊ (ကျန် ပါစိတ္တိယပါဠိစသည်တို့ကိုလည်း "ဝိ၊ ၂။" စသည်ဖြင့် သင်္ကေတ ပြုလုပ်သွားရန်ဖြစ်သည်။)

ပါဠိဝေါဟာရ ထုတ်စုမှု၊ ၎င်းအတွက် ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် ညွှန်ကြားပြသမှုကို အောက်ပါအတိုင်း ထပ်ဖြည့်သတ်မှတ်အပ်သည်[၂]။

၁။ မထုတ်စုရသေးသော ပါဠိတော်များနှင့် အဋ္ဌကထာများမှ ဝေါဟာရများကို ဆက်လက် ထုတ်စုရန်။

၂။ ထုတ်စုသည့် ပုဒ်များကို ထုတ်စုသည့်နေ့ ညနေတိုင်း၌ အက္ခရာဝလိစီစဉ်၍ အစဉ်အတိုင်း ထားရှိပြီးဖြစ်အောင် ဒုတိယ အယ်ဒီတာချုပ် ဦးဘမိုက ကြီးကြပ်ဆောင်ရွက်ရန်။

၃။ ပါဠိဝေါဟာရထုတ်စုရေး၊ စီစဉ်ထားရှိရေးများ၌ စံနစ်တကျရှိ၍ အလုပ်တွင်ကျယ်ရေး အတွက် သာသနာ့ညွှန်ကြားရေးဝန် ဦးကြီးဖေက တနင်္ဂနွေတပတ်လျှင် အနည်းဆုံး တကြိမ်ကျ ဦးဘမိုနှင့် ဝေါဟာရထုတ်သူအားလုံးကို ညွှန်ကြားပြသရာ၌ ဆရာဉာဏ်နှင့် ဦးမောင်မောင်ကလေးတို့က အကူအညီပေးရန်။

ယင်းသို့သော စံနစ်၊ စည်းမျဉ်း၊ စစ်ဆေး ကြီးကြပ်မှု၊ ညွှန်ကြား ပြသမှု စသည်ဖြင့် ပါဠိ-ဝေါဟာရများကို ထုတ်စုလာခဲ့ရာ ၂-နှစ်ကျော်ကျော် ကြာသောအခါ အောက်ပါအချက်များကို သိရှိလာရသည်။

၁။ ၁၃၁၅-ခု၊ တပို့၊ ဆုတ်၊ ၁၀ (၂၈-၂-၅၄) နေ့-ဗုဒ္ဓ၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၃။ ၂။ (၃,၄,၅)။
၂။ ၁၃၁၇-ခု၊ဆို၊ ဆုတ်၊ ၁၃ (၁၇-၇-၅၅) နေ့-ဗုဒ္ဓ၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၁။ ၁။ (၃)။ ၂။ (၁,၇)။

၁။ အဘိဓာန်စကားလုံး ထုတ်ဖုတ်ခြင်း အစပြုသောအချိန်။

၂။ ထုတ်ဖုတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ဦးရေ။

၃။ ပြီးစီးခဲ့သော ပိဋကစာအုပ်နှင့် စာမျက်နှာ။

၄။ ထုတ်ဖုတ်ပြီးသော အဘိဓာန်စကားလုံးပေါင်း။

၅။ တလလျှင် စာဖုတ်ဆရာတဦး၏ ပြီးစီးသော စာမျက်နှာ စသည်။

ဤသို့ သိရှိလာရသည်မှာ သက်ဆိုင်ရာ၏ အောက်ပါ အစီရင်ခံစာကြောင့် ဖြစ်သည်[၁]။

အဘိဓာန်ပုဒ်များကို ထုတ်ဖုတ်လာခဲ့သည်မှာ ၁၉၅၃-ခု ဒီဇင်ဘာလမှစ၍ ၁၉၅၆-ခု ဒီဇင်ဘာလ ၃၁-ရက်အထိ လပေါင်း ၂၆-လတွင် ဝေါဟာရပုဒ်ပေါင်း ၂၅၀၀၀၀-ခန့် ရရှိပါသည်။

(ဆရာ ၆-ယောက် ထုတ်ဖုတ်ကြသဖြင့် ဆရာတယောက်လျှင် တနေ့ တနေ့၌ ပုဒ်ပေါင်း ၅၀-ကျော်, တလ တလ၌ ၁၅၀၀-ကျော် ရရှိကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။)

စာအုပ်ရေအားဖြင့် ပျမ်းမျှခြင်း စာမျက်နှာ ၄၀၀-ကျော်ခန့်စီရှိသော ပါဠိတော်အုပ်ရေ ၁၆-အုပ်, အဋ္ဌကထာ ၈-အုပ်အားဖြင့် ၂၄-အုပ် ပြီးစီး၍ ထုတ်ဖုတ်ဆဲ ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာ ၉-အုပ်ကို ၂-အုပ်ခန့်ထားလျှင် ထုတ်ဖုတ်ပြီးစာအုပ် ၂၆-အုပ်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ စာမျက်နှာ ၄၀၀-ခန့်စီရှိသော စာအုပ်ကို ဆရာ ၆-ယောက်ထုတ်ဖုတ်လျှင် ၁-လနှင့်ပြီးစီး၍ ပုဒ်ပေါင်း ၁၀၀၀၀-ခန့် ရရှိပြီးစီးကြောင်း ထင်ရှားပါသည်။

ပူးတွဲဖော်ပြပါရှိသော ပါဠိတော်စာအုပ်များနှင့် အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ စာအုပ်များကို ပေါင်း၍တွက်သော် ဝေါဟာရထုတ်ဖုတ်ရန် ကျန်ရှိသော စာအုပ်များနှင့် ခန့်မှန်းချက် ဝေါဟာရပုဒ်များကို ရရှိနိုင်ပါသည်။

ပါဠိတော်	စာအုပ်ရေ	၄၀
အဋ္ဌကထာ	။	၄၆ ၂
ဋီကာ	။	၃၅ ၂
	ပေါင်း-	၁၂၁
ဝေါဟာရထုတ်ဖုတ်ပြီး စာအုပ်ရေ		၂၆
ထုတ်ဖုတ်ရန်ကျန်သော စာအုပ်		၉၅
တအုပ်လျှင် ထုတ်ဖုတ်ရန်ပုဒ်ရေ		၁၀၀၀၀
နောက်ထပ်ထုတ်ဖုတ်ရန် ပုဒ်ပေါင်း		၉၅၀၀၀၀

ဤသို့လျှင် ဝေါဟာရပုဒ်များ ထုတ်ဖုတ်ရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အတော်အတန် အစပျိုးမိပြီဖြစ်၍ အောက်ပါ အဘိဓာန်စီမံကိန်းတခုကို ချမှတ်အပ်သည်[၃]။

၁။ ၁၃၁၈-ခု၊ဆုန်၊ ဆုတ်၊ ၅ (၂၉-၅-၅၆) နှ-ဗု-သာ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၈၊ ၂၊ (ဝ)။
၂။ ထိုစဉ်ကရိုက်နှိပ်ပြီးရှိသည့် အဋ္ဌကထာ, ဋီကာတို့၏ စာရင်းဖြစ်သည်။
၃။ ၁၃၁၈-ခု၊ဆုန်၊ ဆုတ်၊ ၅ (၂၉-၅-၅၆) နှ-ဗု-သာ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၈၊ ၃၊ (၁,၂,၃,၄)။

၁။ နိကာယ် ၅-ရပ် ပိဋကပါဠိတော်တို့မှ ပုဒ်များ အပြည့်အစုံ ပါဝင်သည့် "တိပိဋက ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်"ဟု ခေါ်တွင်သော အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးတစောင်ကို စီရင်ပြုစုရန်။

၂။ ထို အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို စီရင်ပြုစုရာ၌ အောက်ပါအတိုင်း စီရင်ပြုစုရန်။

(က) ပုဒ်အမျိုးမျိုး ခွဲခြားရှုံပြခြင်း။

(ခ) လိင်, ဓာတ်, ဓာတ်နက်, ပစ္စည်း, ပြုထိုက်သော ဝိဂ္ဂြိုဟ်, ဝစနတ်, မြန်မာတို့ကို ဖော်ပြခြင်း။

(ဂ) သဒ္ဒါထူး, အနက်ထူးတို့ကို ပါဠိ, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ စသော အကိုးအကားတို့ဖြင့် ဖော်ပြခြင်း။

(ဃ) ပုဒ်အချို့ကို သက္ကတဘာသာ၌ရှိသော ပုဒ်အချို့တို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပြခြင်း။

(င) မာဂဓဗျာကရုဏ်းကျမ်းတို့၌ ပါရှိသော သဒ္ဒဝေါဟာရပုဒ်များကိုလည်း ရှင်းလင်း ဖော်ပြခြင်း။

(စ) ဓာတ်ကျမ်း အစောင်စောင်တို့၌ ပါရှိသော ဓာတ်များကိုလည်း သက္ကတဓာတ် ရင်းနှင့်တကွ ဂိုဏ်း,ဓာတ်နက်တို့ကို ဖော်ပြခြင်း။

၃။ ဤ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ပြုစုသည့်အခါ—

1. The Pāli Text Societys' Pāli-English Dictionary, Ed by T. W. Rhys Davids and William Stede,
2. A Critical Pāli Dictionary, begun by V. Trenckner, revised, continued, and edited by Dines Andersen, Helmer Smith, and Hans Hendriksenss,
3. A Sanskrit English Dictionary, by Sir Monier Monier-Williams.

ဤခေတ်မီသော အဘိဓာန်များ ပြုစုသည့် စံနစ်ကို လိုက်နာ ပြုစုရန်။

၄။ ဤ တိပိဋကပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်တွင် ထုတ်စုပြီးပုဒ်များကို အက္ခရာဝလိ စီစဉ်သည့်အခါ P. T. S. အဘိဓာန်၌ အကို၊ –အဥ္စန၊ –ကူပ၊ –ဂတ္တ-စသည်ဖြင့် တွဲရာပုဒ်နောက်၌ စုပေါင်းပြထား၍ ရှာဖွေ ကြည့်ရှုရန် မလွယ်ကူသောကြောင့် အက္ခိ၊ အက္ခိအဥ္စန၊ အက္ခိကူပ၊ အက္ခိဂတ္တ-စသည်ဖြင့် အသီးအသီး တည်ပုဒ် အနေထား၍ပြသော Critical Pāli Dictionary စီစဉ်သည့် နည်းအတိုင်း စီစဉ်ရန်။

ဤသို့ အဘိဓာန်ပြုစုနည်း စီမံကိန်းကို ချထားပြီးနောက် အဘိဓာန်ပြုစုမှုကို ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်သော အရာထမ်း အမှုထမ်းများကိုလည်း မှန်းဆတွက်ချက်၍ ရာထားသတ်မှတ်အပ်သည် [၁]။

အထက်၌ ဆိုခဲ့သော အဘိဓာန်အဖွဲ့၏ အကြံပေးချက်, ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့် စီမံကိန်းများ အနက် အချို့ကို နိုင်ငံတော်ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့က လက်ခံ, အကည်ပြု, အရေးယူ, ဆောင်ရွက် ချက်အရ အောက်ပါ အရာထမ်း, အမှုထမ်းများဖြင့် ဤ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ရေးသားပြုစုမှု လုပ်ငန်းကို ၁၃၁၈-ခု နတ္တော်လ (၁၉၅၆-ခု နိုဝင်ဘာလ)မှ စ၍ အစပြုအပ်သည်။

(၁) ဌာနမှူး ၁-ယောက်၊
(၂) စာပြုဆရာ ၃-ယောက်၊

[၁]။ ၁၃၁၈-ခု၊ ဆုန်၊ ဆုတ်၅ (၂၉-၅-၅၆)နေ့စွဲပါ၊ စာနံ၊ ၈၃/၊ ဂ၃၁(၆,က,ခ)။

(၃) စာစုဆရာ ၅-ယောက်၊
(၄) လက်နှိပ်စက်စာရေး ၁-ယောက်၊
(၅) မှုံးလုလင် ၁-ယောက်။

အဘိဓာန်ဌာန သီးခြားတည်ရှိပြီးနောက် ယင်းဌာနက ဝေါဟာရပုဒ်ထုတ်စုရာ၌ အဘိဓာန် ရေးသားပြုစုရာတွင် အက္ခရာအစဉ်အားဖြင့် ချထားအပ်သော အဘိဓာန်တည်ပုဒ်တို့၌၎င်း၊ လိင်၊ ဓာတ်၊ ပစ္စည်း၊ ဝိဘတ်၊ ဝိဂြိုဟ်၊ ဝစနတ်တို့၌၎င်း၊ ဖွင့်ဆိုသမွှန်အပ်သော အနက်တို့၌၎င်း၊ အကိုးသာဓကအဖြစ် ထုတ်ဆောင်အပ်သော ဥဒါဟရဏ် ပုံစံတို့၌၎င်း၊ မြန်မာစကား အသုံးအနှုန်း၊ ဝါကျ အသွားအလာ၊ အဖွဲ့အစပ်တို့၌၎င်း ထပ်မံ စိစစ်၍ သုံးသပ်ပြင်ဆင်ရန် လိုအပ်လာသည်။

ထိုတွင် အက္ခရာစဉ်ဖြင့် ချထားအပ်သော အဘိဓာန် တည်ပုဒ်တို့၌ အောက်ပါအချက်များဖြင့် စိစစ်ရန် လိုအပ်သည်။

(၁) ပါဠိတော်မူအရ မှန်၊ မမှန်၊
(၂) အဋ္ဌကထာမူအရ ဟုတ်၊ မဟုတ်၊
(၃) ဋီကာမူအရ သေချာ၊ မသေချာ စသည်။

ထို့ပြင် လိင်၊ ဓာတ်၊ ပစ္စည်း၊ ဝိဘတ်၊ ဝိဂြိုဟ်၊ ဝစနတ်တို့၌၎င်း၊ ဖွင့်ဆိုသမွှန်အပ်သော အနက်တို့၌၎င်း၊ အကိုးသာဓကအဖြစ်ထုတ်ဆောင်အပ်သော ဥဒါဟရဏ်၊ ပုံစံတို့၌၎င်း အောက်ပါအချက်များဖြင့် စိစစ်ရန် လိုအပ်သည်။

(၁) ပါဠိတော်နှင့် ညီ၊ မညီ၊
(၂) အဋ္ဌကထာနှင့် ဟပ်၊ မဟပ်၊
(၃) ဋီကာနှင့် စပ်၊ မစပ်၊
(၄) သဒ္ဒါနည်း ကျ၊ မကျ၊
(၅) ဆန်းနည်း ကိုက်၊ မကိုက်၊
(၆) အလင်္ကာဂုဏ် မြောက်၊ မမြောက်၊
(၇) သံဝဏ္ဏနာသက္ကတွင် မည်သည့်သံဝဏ္ဏနာ၊
(၈) နေတ္တိအကောက်ဖြင့် မည်သည့် ဟာရ၊ နယ၊ သာသနပဋ္ဌာန စသည်။

မြန်မာစကား အသုံးအနှုန်း၊ ဝါကျအသွားအလာ၊ အဖွဲ့အစပ်တို့၌ အောက်ပါအချက်များဖြင့် စိစစ်ရန် လိုအပ်သည်။

(၁) သာသနိက အခေါ်အဝေါ်၊ ဗာဟိရ အခေါ်အဝေါ် သင့်၊ မသင့်၊
(၂) လောကအသုံးအနှုန်း၊ ဓမ္မအသုံးအနှုန်း လျော်၊ မလျော်၊
(၃) စကားလုံး ချော၊ မချော၊ ပြေ၊ မပြေ၊
(၄) ဝါကျသွား ဖြောင့်၊ မဖြောင့်၊ ပေါ်၊ မပေါ်၊
(၅) မြန်မာမှု ပီ၊ မပီ၊ စစ်၊ မစစ်၊

(၆) မြန်မာရေးထုံး ကျ, မကျ၊ ညီ, မညီ၊

(၇) မြန်မာ့ရေးဟန် ပါ, မပါ၊ လှ, မလှ စသည်။

နောက်ဆုံး အကျဉ်းချုပ်အားဖြင့်ကား အောက်ပါအရေးအကြီးဆုံး အချက်များဖြင့် စိစစ်ရန် လိုအပ်သည်။

(၁) နိကာယ် ၅-ရပ် ပိဋကပါဠိတော်မှ ပုဒ်, အနက် အကြွင်းမဲ့ ကုန်, မကုန်၊ စုံ, မစုံ၊

(၂) အဖွဲ့က ချမှတ်ပေးထားသော ဥပဒေ, စည်းမျဉ်းနှင့် ကိုက်, မကိုက်၊ ညီ, မညီ၊

(၃) ကမ္ဘာ့သုံး အဘိဓာန်ကြီး၏ စံချိန် ရောက်, မရောက်၊ မှီ, မမှီ။

ထို့ကြောင့် ဤဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသော အချက်များဖြင့် အပြည့်အစုံ စိစစ်၍ မှန်သည်ကို ထား, မှားသည်ကို ပြင်, လိုသည်ကို ဖြည့်, ပိုသည်ကို ဖျက်လျက် ထပ်မံသုတ်သင်ရန် အောက်ပါဆရာတော်များ ပါဝင်သော ပဋိဝိသောဓကအဖွဲ့ကို ဖွဲ့အပ်သည်[၁]။

(၁) ဆရာတော် ဦးသုန္ဒရ, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ, ဝိဇ္ဇာလင်္ကာရချောင်, မင်းကွန်း။

(၂) ဆရာတော် ဦးသံဝရ, ပရိယတ္တိသာသနဟိတ ဓမ္မာစရိယ, စကြာရန်အောင်တိုက်, ဖျာပုံမြို့။

(၃) ဆရာတော်ဦးဉာဏုတ္တရ,အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ, အောင်မြေဘုံစံတိုက်,စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး။

(၄) မဟာစည်ဆရာတော်, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ, သာသနာ့ရိပ်သာ, ရန်ကုန်။

(၅) ဆရာတော် ဦးသြဘာသ, မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းပြု, နှစ်ကျိပ်ရှစ်ဆူကျောင်း, သရက်တောတိုက်, ရန်ကုန်။

ယင်းသို့ အဘိဓာန်ဌာန သီးခြားဖွဲ့၍ ဆောင်ရွက်လာရာ ၇-လ ကြာသောအခါ စာပြုဆရာများ ရေးသားပြုစုပြီးသော အဘိဓာန်ပုဒ်ရေ ၃၀၀၀-ကျော်ရှိ၍ ဆရာတော်များထံ ပို့ဆောင်, ရောက်ရှိသမျှ ထပ်မံသုတ်သင်ပြီးသော ပုဒ်ရေ ၅၀၀-ကျော်ရှိပြီဟု အစီရင်ခံစာအရ သိရသည်[၂]။

ယင်းသည့်အတွင်း အဘိဓာန်ဌာနမှူး ဦးမောင်မောင်ကလေးသည် ဇရာဒုဗ္ဗလဖြစ်၍ မိမိ၏ ဇီဝိတအန္တရာယ်ကို ကြိုတင်ကာကွယ်ရန် လိုအပ်သဖြင့် အလုပ်မှ နုတ်ထွက်သွားသည်[၃]။

ယင်းသည့်နောက် အဘိဓာန်ဌာနမှူး မရှိတော့မူ၍ နိုင်ငံတော်ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့က လျှောက်ထားချက်အရ စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး, မဟာဝိဇ္ဇောဒယချောင်, ပရိယတ္တိသာသနဟိတဓမ္မာစရိယနှင့် အစိုးရဓမ္မာစရိယဖြစ်၍ သက္ကတ, ဟိန္ဒီ, ဘင်္ဂါလီ, အင်္ဂလိပ် စသော ဘာသာန္တရတို့၌ နိုင်နင်းပွန်းတီးစွာ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော အရှင်သီလာနန္ဒာဘိဝံသက အဘိဓာန်ကျမ်းပြုအဖြစ် တာဝန်ယူ၍ ဆောင်ရွက်သည်[၄]။

ရုံးအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စများကိုမူ နိုင်ငံတော်ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့၏ ခန့်အပ်ချက်အရ စာပြုဆရာ ဦးဖိုးလှမောင်က အတွင်းရေးမှူးအဖြစ် ဆောင်ရွက်သည်[၅]။

၁။ ၁၃၁၈-ခု၊ တွဲ၊ ဆုတ်၊ ၃ (၁၇-၂-၅၇) နေ့-ဗု-သာ၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၁၅၊ ၃။ (၀)။
၂။ ၁၃၁၉-ခု၊ ယုန်ဆုတ်၊ ၀ (၁၆-၆-၅၇) နေ့-ဗု-သာ၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၂၀၊ ၂။ ၀)။
၃။ ၁၃၁၉-ခု၊ ခေါင်၊ ဆန်း၊ ၉ (၄-၈-၅၇) နေ့-ဗု-သာ၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၂၃၊ ၁။ (၅)။
၄။ ၁၃၁၉-ခု၊ ခေါင်၊ဆုတ်၊ ၆ (၁၆-၈-၅၇) နေ့-ဗု-သာ၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၂၄၊ ၁။ (၁)။
၅။ ။ ။ ။ ၂၄၊ ၁။ (၂)။

ပင့်ဝိသောဓကအဖွဲ့၌ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များကို ထပ်မံ၍ ထည့်သွင်း ခန့်ထားအပ်သည်။

(၁) အရှင်အာနန္ဒပဏ္ဍိတ, ပဌမကျော်, သကျသီဟပရိယတ္တိသာသနဟိတဓမ္မာစရိယ, မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်, မန္တလေး[၁]။

(၂) ဦးဣန္ဒဝံသ, သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ, မဟာဝိဇယာရာမတိုက်, ပခုက္ကူမြို့[၂]။

(၃) ဦးနန္ဒဝံသ, သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ, ဓမ္မိကာရာမတိုက်, ခရမ်းမြို့[၃]။

(၄) ဦးဂန္ဓသာရာဘိဝံသ, ပရိယတ္တိသာသနဟိတဓမ္မာစရိယနှင့် သာသနဓဇသိရီပဝရ-ဓမ္မာစရိယ, စော်ဘွားလေးကုန်း, ရန်ကုန်[၄]။

(၅) ဦးဟုတ်စိန်, ဘီ-အေ,ဘီ-အယ်လ်, ပဒတ္ထမဉ္ဇူသာ ပါဠိမြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းပြု, ရန်ကုန်[၅]။

(၆) ဦးမောင်မောင်ကလေး, ဝဏ္ဏကျော်ထင်, အဘိဓာန်ဌာနမှူးဟောင်း, ရန်ကုန်[၅]။

ထို့ပြင် အောက်ပါ ပုဂ္ဂိုလ်များပါဝင်သော ဩဝါဒသောဓကအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းအပ်သည်[၆]။

၁။ စကြာရန်အောင်ဆရာတော်, ဖျာပုံ။

၂။ ဆရာတော်ဦးဉာဏုတ္တရ, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ။

၃။ မဟာစည်ဆရာတော်, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ။

၄။ အရှင်ဝါသေဋ္ဌာဘိဝံသ, ပရိယတ္တိသာသနဟိတဓမ္မာစရိယနှင့် သာသနဓဇသိရီပဝရ-ဓမ္မာစရိယသိရောမဏိ, ဂဏဝါစကစာချဆရာတော်, မဟာဓမ္မိကာရာမတိုက်, သပြေကန်ရွာ, သုံးလျှင်မြို့နယ်။

၅။ အရှင်သီလာနန္ဒာဘိဝံသ, အဘိဓာန်ကျမ်းပြု။

၆။ ဆရာညွှန့်, မဟာပညာဗလ, စာပြင်မှူးချုပ်။

ပါဠိဝေါဟာရပုဒ် အများဆုံး, အနက်အဓိပ္ပါယ် အကြွယ်ဝဆုံး, အကိုးသာဓက အစုံဆုံး ပါဝင်သည့် အခမ်းနား အကြီးအကျယ်ဆုံး ပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ပြုစုရာ၌ ချထားပြီးစံနစ်, စည်းမျဉ်းများ ရှိပြီးဖြစ်သော်လည်း နောက်ထပ် အကြံဉာဏ်များရရှိ၍ ပိုမိုကောင်းမွန်သော အချက်အလက်များဖြင့် ထပ်ဖြည့်သင့်က ထပ်ဖြည့်ရန် လိုအပ်သဖြင့် အထူးအစည်းအဝေးတရပ်ကို ပင့်ပိတ် ကျင်းပရာ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များ ကြွရောက်, ပါဝင်ကြသည်[၇]။

သံဃာတော်များ

၁။ ဆရာတော်ဦးသုန္ဒရ, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ, ဝိဇ္ဇာလင်္ကာရချောင်, မင်းကွန်း။

၂။ ဆရာတော်ဦးသံဝရ, စကြာရန်အောင်တိုက်, ဖျာပုံမြို့။

၁။ ၁၃၁၉-ခု၊ တော်၊ ဆုတ်၊ ၇ (၁၅-၉-၅၇) နေ့-ထုတ်၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၂၅၊ ၇၊ (၀)။

၂။ ၁၃၂၂-ခု၊ ဆုန်၊ ဆုတ်၊ ၁၂ (၂၁-၅-၆၀) နေ့-ထုတ်၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၃၂၅၊ (၀)။

၃။ ၁၃၂၃-ခု၊ ဆောင်၊ ဆုတ်၊ ၉ (၁-၁၂-၆၁) နေ့-ထုတ်၊ ဓာန်၊ ထူး၊ (ဂ)။

၄။ ၁၃၂၁-ခု၊ ဆုန်၊ ဆန်း၊ ၁၃ (၁၉-၅-၅၉) နေ့-ထုတ်၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၂၀၊ ၃၊ (၀)။ ဤပုဂ္ဂိုလ်သည် ဝိဇ္ဇာတန်း စာမေးပွဲဝင်ရန်ရှိ၍ ၂လမျှ တာဝန်ဆောင်ပြီးနောက် အနားယူသွားသည်။

၅။ ၁၃၁၉-ခု၊ ပေါင်း၊ ဆုတ်၊ ၁၃ (၁၇-၁-၅၈) နေ့-ထုတ်၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၂၁၊ ၂၊ (၂)။

၆။ ၁၃၁၂-ခု၊ ယုန်၊ ဆန်း၊ ၁၂ (၁၇-၆-၅၉) နေ့-ထုတ်၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၂၁၊ ၂၊ (၂)။

၇။ ၁၃၂၀-ခု၊ ခေါင်၊ ပြည့် (၂၉-၈-၅၈) နေ့-ထုတ်၊ ဓာန်၊ စဉ်၊ ၁၁၊ ၁၊ (၀)။

၃။ ဗာရာဏသီဆရာတော်, ဦးအာနန္ဒပဏ္ဍိတ, မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံတိုက်, မန္တလေး။
၄။ မဟာစည်ဆရာတော်, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ။
၅။ ဆရာတော်ဦးဝိသုဒ္ဓ, အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ, ဆဋ္ဌသံဂါယနာ အကျိုးတော်ဆောင်။
၆။ ဆရာတော်ဦးဝိစိတ္တသာရာဘိဝံသ, တိပိဋကဓရ, ဓမ္မဘဏ္ဍာဂါရိက, မင်းကွန်း။
၇။ ဆရာတော်ဦးသြဘာသ, သရက်တောတိုက်, ရန်ကုန်။
၈။ အရှင်သီလာနန္ဒာဘိဝံသ, အဘိဓာန်ကျမ်းပြု။

လူပုဂ္ဂိုလ်များ

(၁) ဝဏ္ဏကျော်ထင်, ဦးမောင်မောင်ကလေး, အဘိဓာန်ဌာနမှူးဟောင်း။
(၂) ဦးဟုတ်စိန်, ဘီ-အေ, ဘီ-အယ်လ်, အဘိဓာန်ကျမ်းပြု။
(၃) ဆရာညာဏ်, မဟာပညာဗလ, စာပြင်မှူးချုပ်။
(၄) ဦးဘမှီ, ပညာဗလ, ဒုတိယအယ်ဒီတာချုပ်။
(၅) ဦးဝန်, မဟာဝိဇ္ဇာ, စာတည်းမှူး, စာအုပ်ထုတ်ဝေရေးဌာန, ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။
(၆) ဦးထွန်းမြင့်, လက်ထောက်ကထိက, ဗုဒ္ဓစာပေဌာန, ရန်ကုန်တက္ကသိုလ်။

အစည်းအဝေးပွင့်လှစ်သောအခါ ဆဋ္ဌသံဂါယနာအကျိုးဆောင် ဆရာတော်ဦးဝိသုဒ္ဓက အစည်းအဝေးပင့်ဖိတ်ရခြင်း၏အကြောင်းကို အကျယ်တဝင့် ရှင်းလင်း, လျှောက်ထား, ပြောကြားသည်။ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်အတွက် အကြံဉာဏ်ပေး စာများထဲမှ ကောက်နုတ်ချက်များကိုလည်း ဖတ်ကြား, တင်ပြသည်။

အစည်းအဝေးရောက် သံဃာတော်များနှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်တို့သည် မြန်မာဘာသာသဒ္ဒါရင်း, ပါဠိ, သက္ကတ, အင်္ဂလိပ် စသော ဘာသာတို့၌ရင်း ဝိဒူ, ပါမောက်, တခွန်ဆောက်နိုင်လောက်အောင် ထူးထူးခြားခြား တတ်မြောက်သော ဝိသိဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်တို့ချည်းဖြစ်ကြ၍ အထက်တန်းကျကျ အောက်ပါ အခြင်းအရာတို့ဖြင့် မိန့်ဆို, လျှောက်ထား, ညှိနှိုင်း, နှီးနှောကြသည်။

(၁) တိုက်ရိုက် မေး,ဖြေသော ပုစ္ဆာ,ဝိသဇ္ဇနာ။
(၂) အထွက် အတက်ဖြင့် မေး,ဖြေသော စောဒနာ, ပရိဟာရ်။
(၃) တိုင်ပင်ဆွေးနွေးသော သာကစ္ဆာ။
(၄) အတွေ့အကြုံချင်းဖလှယ်သော ဗဟုသုတပရိဝတ္တန။
(၅) အဆိုပြု, ထောက်ခံမှု ယောဇနုပတ္ထမ္ဘန။

ဤအခြင်းအရာမျိုးတို့ဖြင့် အောက်ပါအချက်များပေါ်၌ အခြေတည်၍ ညှိနှိုင်းနှီးနှောကြသည်။

(၁) ကြံစည်မှန်းဆချက်=သက်ပ္ပ။
(၂) နှလုံးသွင်း, သဘောထား=အဇ္ဈာသယ။
(၃) ထင်မြင်ယူဆချက်=ဥပပရိက္ခာ။
(၄) စုံစမ်းရှာဖွေချက်=သုတေသန။
(၅) စူးစမ်းဆင်ခြင်ချက်=ဝိစာရဏ။

(၆) ကောန်တွေ့သိချက်=ပဋိသံဝေဒန။
(၇) ရှေးနည်း=ပေါရာဏိကနယ။
(၈) ခေတ်နည်း=အာဓုနိကနယ။

ဤအချက်များပေါ်၌ အခြေတည်၍ ၂-ရက်တိုင်တိုင် ရှင်းရှင်း နီးနီး ပွန်းပွန်း တီးတီး ကြေကြေ လည်လည် စဉ်းစားနှိုင်းညှိပြီးနောက် တညီတညွတ်တည်း တခဲနက် သဘောတူညီစွာ အောက်ပါ မူသေ(နိယမ)စည်းမျဉ်း ဥပဒေနှင့် ရေးနည်း ရေးဟန်ကိုပါ ပြဓာန်း သတ်မှတ်အပ်သည်။

(၁) လိင်ပြရာ၌ လက်သည်းကွင်းထားရန်။(ဥပမာ-(နု) စသည်)
(၂) အကိုးသာဓက မများလွန်းစေရန်နှင့် ထုတ်ပြသည့်အခါမှာလည်း အသုံးများသည့် နိကာယ်များမှ ထုတ်ပြရန်။
(၃) အသိခက်သော ဓာတ်နက်များကိုသာ ထည့်ရန်။
(၄) ကြိယာများကို ဝတ္တမာန်, ပဉ္စမီ, ပရိုက်, ကေတစ် တခုတည်းကိုသာပြ၍ ထူးခြားသည့် ကြိယာများကို ၎င်းအပိုဒ်၌ပင် ထည့်သွင်းပြရန်။
(၅) ပဒစ္ဆေဒ, ပဒဝိဘာဂ ပြရန်။
(၆) မသေချာသည့် ဝိဂြိုဟ်များကို ဤအမေးလက္ခဏာ(?)ဖြင့်သော်၎င်း ပြရန်, လုံးဝ မပြပဲသော်၎င်း ထားရန်။
(၇) အသိခက်၍ သက္ကတ တပုဒ်နှင့်ယှဉ်ပြလျှင် ပိုမိုထင်ရှားစွာ သိနိုင်မည့် ပုဒ်များကို သက္ကတပုဒ်နှင့် ယှဉ်ပြရန်။
(၈) မူကွဲရှိသည့်ပုဒ်များ၌ ယုတ္တိ ပိုရှိသောပုဒ်များကို တည်ပုဒ်အဖြစ် ထား၍ ကျန် ပုဒ်များကို ဆိုင်ရာအက္ခရာဝလိရောက်မှ "ကြည့်"ဟု ညွှန်းရန်။
(၉) အပိုး အမှာအထားများကို ထည့်သင့်မှ ထည့်ရန်။
(၁၀) ကြိယာများကို ရေးရာ၌ ဝိဘတ်ပြလျှင် ဝိကရဏပစ္စည်းကို ထည့်ပြရန်, ကာရိုက်ကို (ကာ-ကြိ)ဟု ပြရန်။
(၁၁) ဓာတ်ကို ပြရာ၌ သက္ကတ-အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်, ပါဠိ-အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်များကဲ့သို့ ဗျဉ္ဇနန္တနှင့် မပြမူ၍ သရန္တနှင့်သာ ပြရန်။
(၁၂) ခက်ခဲ, တိမ်မြုပ်သည့် အကိုးသာဓကများကို အနက်ပေးရန်။
(၁၃) အကိုးသာဓက မရှိသည့်အနက်ကို သင်္ကေတ တမျိုးဖြင့် ပြရန်။
(၁၄) တိလိင် ဝိသေသနအရာ၌ သော၊သည်၊သူ-ဟု စုံအောင်ထည့်ရန် မလို၊ "သော၊ သည်"ဟူ၍သာ ထည့်ရန်, ထင်ရှားသည့် ဖြစ်ပေါ်ပုဒ်၌ "သူ"ဟု ထည့်ရန်။
(၁၅) အက္ခရာဝလိစဉ်ရာ၌ နိဂ္ဂဟိတန္တကို ရှေ့ထား၍ စဉ်ရန်နှင့် သံယုက်ဗျည်းများကို သုဒ္ဓဗျည်း နောက်မှ စဉ်ရန်။
(၁၆) ဝိဂြိုဟ်ဝစနတ်များကို ထားမြဲအတိုင်းသာ ထားရန်။

(၁၇) အဋ္ဌကထာ, ဋီကာစသော အကိုးများကို ဆိုင်ရာပုဒ်သို့ရောက်မှထည့်ရန်၊ ဥပမာ အင်္ဂုတ္တရ-ကို ပြရာ၌ အင်္ဂုတ္တရ-၏ အဋ္ဌကထာဖွင့်ကို ထည့်ရန် မလို။

(၁၈) အနက်ပြန်ရာ၌ သဒ္ဒတ္ထ, ဝေါဟာရတ္ထ ၂-မျိုးရှိလျှင် ၂-မျိုးလုံးစုံအောင် ပြန်ရန်, ပေါရာဏတ္ထရှိလျှင် အာဓုနိကတ္ထကို နောက်မှရေးရန်, သဒ္ဒတ္ထနှင့် ဝေါဟာရတ္ထကို ကွဲအောင် ရေးရန်, သို့မဟုတ် သင်္ကေတ ပြရန်။

(၁၉) သတ်ပုံသတ်ညွှန်းနှင့်ပတ်သက်၍ ကဝိမျက်မှန်သတ်ပုံနှင့် မြန်မာသတ်ညွှန်းကျမ်းကို မှုထားပြီးလျှင် အများသုံး သတ်ပုံကို ဦးစားပေးရန်။

(၂၀) "ဗုဒ္ဓနှေငါးပါး, နှစ်နက်" စသည်အားဖြင့် ရေးမည့်အစား "ဗုဒ္ဓနှေ ၅-ပါး, ၂-နက်" စသည်အားဖြင့် အရေအတွက်ကို ဂဏန်းနှင့် ရေးရန်။

(၂၁) ဝိဂ္ဂဟ်ပြုပြီး အရကောက်ရာ၌ "ဒေါ်သတည်း"စသည်ဝယ် "တည်း,ဟူလို"စသော စကားများကို မထည့်ရန်။

(၂၂) တထာဂတာ,အရဟံ စသည်၌ အနက်ဖွင့်ရှိသမျှ ရေးရန်(ကိုယ်ပိုင်မူ နောက်က မထည့်ရ) မသေချာသည့် ပုဒ်များ၌ မည်သည့်ကျမ်းက ဆိုသည်ဟု အတိအကျ ထည့်ရန်။

(၂၃) ပဒဝိနိစ္ဆယနှင့် ပတ်သက်၍ အသိခက်သည့် ထူးခြားသော ပုဒ်များ၌ ပဒဝိနိစ္ဆယ အကျယ်ရေးသည့် ကျမ်းများကို ညွှန်ပြရန်။

(၂၄) ဥပသာရပုဒ်,နိပါတ်ပုဒ်များကို ရေးသားရာ၌ ပါဠိဥဒါဟရဏ်မရှိသော်လည်း အနက်စုံအောင် ထည့်သွင်းရေးသားရန်။

(၂၅) ကြိယာကို အနက်ဖော်ရာ၌ သည်-ဟု မရေးပဲ ၏-ဟု ရေးရန်။

(၂၆) အက္ခရာတလုံးတလုံး၏ အနက်ရှိသမျှ ဥဒါဟရဏ် မတွေ့သော်လည်း ပါဠိသုံး အနက်စုံအောင် ထည့်ရန်။

(၂၇) ယခိုက်,ပဋ္ဌာန်း ပါဠိတော်များ၌ ထူးခြားသည့်ပုဒ်များကိုသာ ရွေးထုတ်ရန်။

(၂၈) မြန်မာပြန်အနက် ထင်ရှားသိသာအောင် ပုံနှိပ်သည့်အခါကျမှ ကြည့်ရှုပြင်ဆင်ရန်။

ဆိုခဲ့ပြီးသော တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန် ပြုစုစီမံကိန်းနှင့်စည်းမျဉ်းဥပဒေများ၌ အောက်ပါ အချက် ၂-ရပ် ပါဝင်သည်။

(၁) ပုဒ်အချို့တို့ကို သက္ကတဘာသာ၌ရှိသော ပုဒ်တို့နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပြရန်။

(၂) ဓာတ်ကျမ်းအစောင်စောင်၌ ပါရှိသော ဓာတ်များကိုလည်း သက္ကတ ဓာတ်ရင်း တို့နှင့် တကွ ဂိုဏ်း,ဓာတ်နက်တို့ကို ဖော်ပြရန်။

ဤအချက် ၂-ရပ်ကို အကြောင်းပြု၍ အောက်ပါပြဿနာမျိုး ဖြစ်ပေါ်မည်ဆိုလျှင် ဖြစ်ပေါ် လာနိုင်သည်။

(၁) ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာတို့နှင့် မလုံလောက်သလော ?

(၂) မည်သည့်အတွက် သက္ကတကို အလေးပြုရသနည်း ?

(၃) သက္ကတ-က ပါဠိကို မည်သို့ ကျေးဇူးပြုသနည်း ?

ဤပြဿနာမျိုးတို့သည် အောက်၌ ပြဆိုလတ္တံ့သော ဥဒါဟရုဏ်, ပုံစံအချက်အလက်တို့ဖြင့် ရှင်းသွားနိုင်သည်။

(၁) အချက်နှင့် ဆိုင်သော ပါဠိပုဒ်ကို သဏ္ဌာတပုဒ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်ပြခြင်းအကြောင်းကို ဆိုပေအံ့။

ဥဒါဟရုဏ်, ပုံစံကား— အံသ ဟူသော အဘိဓာန်ပုဒ်ကို အတ္ထုဒ္ဓါရပြုသော် (၁) အဖို့ အစု၊ (၂) ပခုံး, ပခုံးစွန်း၊ (၃) အထောင့်,အမြောင့် စသော အဘိဓေယျအနက်များ ထွက်ပေါ်နိုင်သည်။

သို့ရာတွင် ထိုပုဒ်သည် ရှင်းချည်း အထီးထီး တည်နေသောအခါ မည်သည့်အနက်ကို ဟောသည်ဟု အသေအချာ ခွဲခြား၍ မသိနိုင်။

"ပဋိဃိသော စ ကောဋ္ဌာသော၊ အံသော ဘာဂေါ ခန် တု သော[1]" ဟူသော နေရာမျိုး၌ သဟာယအုပ်စုတွင် သဘာဂပုဒ်ကို ထောက်ဆ၍၎င်း, "ယေ မမ္ပာ အတီတံသေန သင်္ဂဟိတာ[2]။ "မေ မမ္ပာ အတီတံသေန သင်္ဂဟိတာတိ အတီတကောဋ္ဌာသေန သင်္ဂဟိတာ[3]" ဟူသော နေရာမျိုး၌ ဝါကျနှင့် အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ထောက်ဆ၍၎င်း ယင်း "အံသ"ဟူသော အဘိဓာန်ပုဒ်၏ အဘိဓေယျအနက်သည် "အဖို့,အစု"ဟု သိရသည်။

"အံသော နိတ္တိ ဘုဇသိရော၊ ခန္ဓော တသန္ဓိ ဇတ္တု တံ[4]" ဟူသော နေရာမျိုး၌ သဟာယအုပ်စုဝင် သမာနပုဒ်များကို ထောက်ဆ၍၎င်း, "ကေသံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကရိတွာ[5]" "ကောဘိက္ခဝေ အံသေန မာတရံ ပရိဟရေယျ[6]" ဤသို့ စသော နေရာမျိုးတို့၌ ဝါကျနှင့် အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကို ထောက်ဆ၍၎င်း ယင်း "အံသ"ဟူသော အဘိဓာန်ပုဒ်၏ အဘိဓေယျ အနက်သည် "ပခုံး, ပခုံးစွန်း"ဟု သိရသည်။

"စတုဟိ အံသေဟိ ယုတ္တံ စတုရံသံ[7]" "အဋ္ဌံသော သုကတော ကောကသိ[8] အံသဘာဂေ" ဤသို့သော နေရာမျိုးတို့၌ ဝါကျနှင့် အရာဌာနကို ထောက်ဆ၍၎င်း, အဋ္ဌကထာအဖွင့်ကို ထောက်ဆ၍၎င်း ယင်း "အံသ"ဟူသော အဘိဓာန်ပုဒ်၏ အဘိဓေယျအနက်သည် "အထောင့်, အမြောင့်"ဟု သိရသည်။

ယင်းသို့ "အံသ"ဟူသော ပုဒ်သည် ရှင်းချည်း ထီးထီးတည်ရှိသောအခါ များသောသာမည အနက်ထဲမှ သီးသန့်ထူးခြားသော ဝိသေသအနက်တခုကို မသိနိုင်မှု၍ သဟာယပုဒ်စု, ဝါကျ,နေရာဌာန, အဋ္ဌုပ္ပတ္တိနှင့် အဋ္ဌကထာအဖွင့် စသည်ကို အမှီရမှ သိရခြင်းသည် ဆိုလတ္တံ့သော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဆိုခဲ့သည့် အနက် ၃-မျိုးနှင့် အခြားအနက်များကိုလည်း အတ္ထုဒ္ဓါရ ပြုနိုင်သော ယင်း "အံသ"ပုဒ်၌ပါသော "သ" အက္ခရာသည် ပါဠိနည်းအရ သဏ္ဌာန်တူ သမာနဝဏ္ဏလည်း ဖြစ်၍ အသံတူ သမာနသုတိလည်း ရှိနေသည်။

၁။ ခန်၊၄၇၁။ ၂။ အဘိ၊ ၁၊ ၂၁၃။ ၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၉၄။ ၄။ ခန်၊၂၆၄။
၅။ ဝိ၊၄၊၁၂။ ၆။ အံ၊၁၊၆၁။ ၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၅၄။ ၈။ ဝိမာန၊ ၄၊ ၂၈၄

"အံသ"ပဒ်ကို "အံသ [၁], အံသ [၂], အံသ [၃]"ဟု ခွဲခြားပြီးလျှင် အောက်ပါအတိုင်း သက္ကတ ပုဒ်နှင့် ယှဉ်ပြလျှင် "ငုံးချည်း အထီးထီး တည်ရှိနေခိုက်မှာပင် တခုသော သီးသန့်အနက်ကို သိနိုင်သည်။

အံသ[၁] (ပု) [အံရ-သံ]
အံသ[၂] (ပု) [အံသ-သံ]
အံသ[၃] (ပု) [အဖြ-သံ]

ဤသို့ ယှဉ်ပြလျှင် တည်နေသော သဏ္ဌာန်အားဖြင့်ငုံး, ရွတ်ဆိုအပ်သော အသံအားဖြင့် ငုံး ကွဲပြားခြားနား၍ တခုစီ သီးသန့်အနက်များကို သိနိုင်သည်။

ယင်းသို့ ဖြစ်ခြင်းကား— အံသ[၁]နှင့် ယှဉ်ပြသော အံရ-၌ ပါသည့် ရ-အက္ခရာသည် တာလုဇမျိုးဖြစ်၍ အာစောက်အရပ်လျှင် ဖြစ်ရာ,တည်ရာရှိလျက် ရွတ်ဆိုသောအခါ "သျှ"ဟု နား၌ ကြားရသည်[၁]။

အံသ [၂] နှင့် ယှဉ်ပြသော အံသ၌ ပါသည့် သ-အက္ခရာသည် ဒန္တဇမျိုးဖြစ်၍ သွားအရပ်လျှင် ဖြစ်ရာ,တည်ရာရှိလျက် ရွတ်ဆိုသောအခါ "ဆ"ဟု နား၌ ကြားရသည်[၂]။

အံသ [၃]နှင့် ယှဉ်ပြသော အဖြ-၌ ပါသည့် ဖြ-အက္ခရာကား တာလုမုဒ္ဓဇမျိုးဖြစ်၍ အာစောက်နှင့် အာထိပ်အရပ်လျှင် ဖြစ်ရာ,တည်ရာရှိလျက် ရွတ်ဆိုသောအခါ "သျှရ"ဟု နား၌ ကြားရသည်[၃]။

အောက်ပါ ဥဒါဟရုဏ် ပုံစံတို့သည်လည်း ပါဠိပုဒ်နှင့် သက္ကတပုဒ်ကို ယှဉ်ပြခြင်း၏ ပြဿနာ ပြေရှင်းကြောင်း ဖြစ်သည်။

မာသ [၁] (ပု) [မာသ-သံ] လ၊ လဆန်း, လဆုတ် ၂-ပက္ခ။
မာသ [၂] (ပု) [မာဖ-သံ] ပဲ၊ ပဲကြီး, ပဲလွန်း စသည်။
ဝဇ္ဇ [၁] (တိ၊န) [ဝရျ-သံ] ရှောင်ကြဉ်အပ်သော၊ အပြစ်ဒေါသ။
ဝဇ္ဇ [၂] (န) [ဝါဒျ-သံ] တီးမှုတ်အပ်သောတူရိယာ၊ ပြောဆိုအပ်သောစကား။

သက္ကတဓာတ်ရင်းပြခြင်းနှင့် ဓာတ်နက်ဖော်ခြင်းအကြောင်းကို ဆိုပေအံ့။

အောက်ပါ ဥဒါဟရုဏ် ပုံစံတို့သည် သက္ကတဓာတ်ရင်းပြခြင်းနှင့် ဓာတ်နက်ဖော်ခြင်း၏ပြဿနာ ပြေရှင်းကြောင်း ဖြစ်သည်။

မဇ္ဇတိ [၁] [မာဇ္ဇယတိ-သံ၊ မဇ္ဇ=ဓေါဝနေ] သုတ်သင်၏၊ ပွတ်တိုက်၏၊ အရောင်တင်၏။
မဇ္ဇတိ [၂] [မာဒျတိ-သံ၊ မဒ် −ဟာဒေ (= ဟာသော)] ပျော်ရွှင်၏၊ ယစ်မူး၏။
ဝသတိ [၁] [ဝဖတိ-သံ၊ဂျိမ=သေစနေ] သွန်းလောင်း၏၊ ရွာ၏။
ဝသတိ [၂]]ဝါဈတေ-သံ၊ ဝါဈ — တိရစ္ဆါသဒ္ဒေ] မြည်-တွန်-ဟိန်း-ဟောက်-၏။

၁။ ပါ၊ဘာ၊ဓ-သုတ်မှင့် သဒ္ဒနီတိကောမုဒီ။ ဝိလ္ဆံ ၁၀၄၃။
၂။ ငုံး ဝိလ္ဆံ ၁၁၁၁။
၃။ ငုံး ဝိလ္ဆံ ၁၀၄၃,၁၂၉။

ဩဘာသတိ ၁ [အဝဘာသတိ-သံ၊ ဘာသ်=ဒိတ္တော်] တောက်ပ-ထွန်းလင်း-၏။

ဩဘာသတိ ၂ [အပဘာဿတိ-သံ၊ ဘာသ်=ဝစနေ] ဆဲရေး၏။

ဤမျှဖြင့် (၁) ပါဠိပုဒ်ကို သက္ကတပုဒ်နှင့် ယှဉ်ပြခြင်း။ (၂) သက္ကတဓာတ်ရင်းပြခြင်း, ဓာတ်နက်ဖော်ခြင်း၏ပြဿနာ ပြေရှင်းလောက်ပြီဟု ယူဆသည်။

ဤ အဘိဓာန်၌ ပါဠိပုဒ်ကို သက္ကတပုဒ်နှင့် ယှဉ်ပြခြင်း, သက္ကတဓာတ်ရင်းပြခြင်း, ဓာတ်နက်ဖော်ခြင်း, ရံဖန်ရံခါ သက္ကတ ဗျာကရဏ်းအဆုံးအဖြတ်နှင့် အကိုး သာဓကများကို ထည့်သွင်းခြင်းသည် ပါဠိကျမ်းဂန် ရေးရိုးအစဉ်အလာ၌ ထူးထူးဆန်းဆန်း နယ်ကျော်သော ကိစ္စမဟုတ်ဖြစ်သည်။

သဒ္ဒါ, အနက်, အဓိပ္ပါယ်, အယူဝါဒ စသည်ကို ပေါ်လွင်, ထင်ရှားစေရန် လိုအပ်လျှင် အဋ္ဌကထာ, ဋီကာတို့၌ပင် သက္ကတပုဒ်ကို ပါဠိပုဒ်သို့ ပြောင်း၍သော်၎င်း, အကျဉ်းချုံး, ကောက်နုတ်အနေအားဖြင့်သော်၎င်း ထည့်သွင်းထားလေ့ရှိကြောင်းကို အောက်ပါ ဥဒါဟရဏ်, ပုံစံများဖြင့် သိနိုင်သည်။

ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ	မိုရာဝိသေသိကဒဿနကျမ်းများ
ဗြဟ္မဏကမ္မသာမညဝိသေသသမဝါယာ ဗြဟ္မဏာဒိကာ။(ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၅၉။)	မနုဝိသေသာနုသုတာ ဗြဟ္မဏကမ္မသာမညဝိသေသသမဝါယာနံ ပဒတ္ထာနံ သာမညဝိသေသေဟိ တတ္ထညာနာ နိဒ္ဒေသယျသံ။ (ဝိသေသိကဒဿန၊ ၁၊၁၊၄-သုတ်။)
တတ္ထ ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယု အာကာသော ကာလော ဒိသာ အတ္တာ မနောတိ နဝ ဒြဗျာနိ။ (ဋင်း။ ၃၆၀။)	ပထဝီ အာပေါ တေဇော ဝါယု အာကာသံ ကာလော ဒိသာ အတ္တာ မနော ဣတိ ဒြဗျာနိ။ (ဋင်း၊ ၁၊ ၁၊ ၅-သုတ်။)
သဒ္ဒရူပရသဂန္ဓဖဿသင်္ခါ ပရိမာဏာနိ ပုထုတ္တ သံယောဂ ဝိယောဂ ပရတ္တာပရတ္တ ဗုဒ္ဓိ သုခ ဒုက္ခ ဣစ္ဆာ ဒေါသ ပယတ္တ ဂုရုတ္တ ဒြဝတ္တ သ္နေဟ ဝေဂါ သင်္ခါရာ'ဒိဋ္ဌာ· စေတိ ဧဝ မေတေ စတုဝီသတိ ဂုဏာ။ (ဋင်း။)	ရူပရသဂန္ဓဖဿာ သင်္ချာ ပရိမာဏာနိ ပုထုတ္တံ သံယောဂဝိဘာဂေါ ပရတ္တာ'ပရတ္တေနိ ဗုဒ္ဓိယော သုခဒုက္ခာနိ ဣစ္ဆာ ဒေါသပယတ္တာ စ ဂုဏာ။ (ဋင်း၊ ၁၊ ၁၊ ၆-သုတ်။) ဧကာဒေနေ ဂုရုတ္တ ဒြဝတ္တ သ္နေဟသင်္ခါရ ဓမ္မ'·ဓမ္မသဒ္ဒေ သမုစ္စိနောတိ။ ဋင်းသုတ်၏ ဘာသာ။ ရူပရသဂန္ဓဖဿသင်္ချာ, ပရိမာဏ ပုထုတ္တ သံယောဂ ဝိဘာဂ ပရတ္တာ'ပရတ္တ ဂုရုတ္တ ဒြဝတ္တ သ္နေဟ သဒ္ဒ ဗုဒ္ဓိ သုခ ဒုက္ခိစ္ဆာ ဒေါသ ပယတ္တ ဓမ္မာဓမ္မသင်္ခါရ စတုဝီသတိဂုဏာ။ (တက္ကသင်္ဂဟ၊ စာပိုဒ်-၄။)
ဥက္ခေပနံ အဝက္ခေပနံ အာကုဉ္စနံ ပသာရဏံ ဂမနမိတိ ပဉ္စ ကမ္မာနိ။ (ဋင်း။)	ဥက္ခေပန မဝက္ခေပန မာကုဉ္စနံ ပသာရဏံ ဂမနမိတိ ကမ္မာနိ။(ဝိသေသိက၊ ၁၊ ၁၊ ၇-သုတ်။)
သံ ဣတိ ယတော ဗြဟ္မဏကမ္မေသု သာ အတ္ထိ ဧဝါတိ ဧတံ မဟာသာမညံ။ (ဋင်း။)	သဒိ ဣတိ ယတော ဗြဟ္မဏကမ္မေသု သာ သတ္တာ။ (ဋင်း။ ၁၊ ၂၊ ၇-သုတ်။)

ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ

ဣဟ တဒ္ဓေသု ပဋ္ဌော, ကပါလေသု သဋ္ဌော-တိ ဣဟေတိ ယတော ဟေတုဟေတုဖလာနံ သမ္ဗန္ဓော သမဝါယောတိ ဝုတ္တော။ (ရှင်း။)

အယုတ္တသမ္ဗန္ဓေ သမဝါယသညာ။ (ရှင်း။)

အနုဋီကာ စသည်

ကထာနန္တိ တိဿော ကထာ ဝါဒေါ, ဇပ္ပေါ၊ ဝိတဏ္ဍာတိ။ တေသု ယေန ပမာဏတက္ကေဟိ ပက္ခပဋိပက္ခာနံ ပတိဋ္ဌာပနပဋိက္ခေပါ ဟောန္တိ၊ သော ဝါဒေါ။ (အနုဋီ၊ ၃။ ၅၇။)

ဧကာဓိကရဏာ ဟိ အညမညဝိရုဒ္ဓါ ဓမ္မာ ပက္ခပဋိပက္ခာ၊ ယထာ –"ဟောတိ တထာဂတော ပရံ မရဏာ၊ န ဟောတိ တထာဂတော ပရံ မရဏာ"တိ။ (ရှင်း)

နာနာဓိကရဏာ ပန အညမညဝိရုဒ္ဓါပိ ပက္ခပဋိပက္ခာ နာမ န ဟောန္တိ၊ ယထာ– "အနိစ္စံ ရူပံ၊ နိစ္စံ နိဗ္ဗာန"န္တိ။ (ရှင်း)

ဝတ္ထာနိ ဇိဏ္ဏာနိ ယထာ ပဟာယ၊
နဝါနိ ဂဏှာတိ နရော ပရာနိ။
နိက္ခိပ္ပ ဒေဟံ ဣဓ ဇိဏ္ဏမေဝံ၊
ဂဏှာတိ အတ္တာ တိနဝံ သုခေသီ။
(ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၉၃။)

သဒ္ဒနယေန ဝါ ပိသောဒရာဒိပက္ခေပလက္ခဏံ ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၀၄။

သဒ္ဒနယေန ဝါ "ပိသောဒရာဒီနိ ယထော-ပဒိဋ္ဌ"န္တိ ပိသောဒရာဒိပက္ခေပလက္ခဏံ ဂဟေတွာ။ မဟာဋီ၊ ၄။ ၂၂၉။

ဣန္ဒလိင်္ဂဋ္ဌေန ဣန္ဒြိယဋ္ဌော၊ ဣန္ဒဒေသိတဋ္ဌေန ဣန္ဒြိယဋ္ဌော၊ ဣန္ဒဒိဋ္ဌဋ္ဌေန ဣန္ဒြိယဋ္ဌော၊ ဣန္ဒ-သိဋ္ဌဋ္ဌေန ဣန္ဒြိယဋ္ဌော၊ ဣန္ဒဇုဋ္ဌဋ္ဌေန ဣန္ဒြိယဋ္ဌော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၂၂။ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၁-၌လည်း နည်းတူပင် ရှိသည်။)

မှီရာ ဝိသေသိကဒဿနကျမ်းများ

ဣဟေဒမိတိ ယတော ကာရိယကာရဏာနံ သ သမဝါယော။ (ရှင်း၊ ၇၊ ၂၊ ၂၆။)

အယုတသိဒ္ဓါနံ အာဓေယျာဓာရဘူတာနံ ယော သမ္ဗန္ဓော ဣဟေတိပစ္စယဟေတု သ သမဝါယော။ အသမ္ဗဒ္ဓါနံ အဝိနာဘာဝနတ္တံ အယုတသိဒ္ဓိ။ ရှင်း၊ ၇၊ ၂၊ ၂၆-သုတ်၏ ဘာသျ။

မှီရာကျမ်းများ

ပမာဏတက္ကသာဓနောပါလမ္ဘော သိဒ္ဓန္တာ-ဝိရုဒ္ဓေါ ပဉ္စာဝယဝေါပပန္နော ပက္ခပတိပက္ခပရိဂ္ဂ-ဟော ဝါဒေါ။ (နျာယဒဿန၊ ၁၊ ၂၊ ၁-သုတ်)

ဧကာဓိကရဏဋ္ဌာ ဝိရုဒ္ဓါ ဓမ္မာ ပက္ခပတိပက္ခာ ပစ္စနီကဘာဝတော၊ "အတ္ထိ အတ္တာ၊ နတ္ထိ အတ္တာ" ဣတိ။ (နျာယဒဿန၊၁၊၂၊၁-သုတ်၏ ဘာသျ။)

နာနာဓိကရဏာ ဝိရုဒ္ဓါ န ပက္ခပတိပက္ခာ၊ ယထာ–"နိစ္စော အတ္တာ၊ အနိစ္စာ ဗုဒ္ဓိ" ဣတိ။ (ရှင်း)

ဝါသာံသိ ဇိဏ္ဏာနိ ယထာ ဝိဟာယ၊
နဝါနိ ဂဏှာတိ နရော'ပရာနိ။
တထာ သရီရာနိ ဝိဟာယ ဇိဏ္ဏာ-
နျညာနိ သံယာတိ နဝါနိ ဒေဟီ။
(ဘဂဝဒ္ဂီတာ၊ ၂။ ၂၂။)

ပိသောဒရာဒီနိ ယထောပဒိဋ္ဌံ။ (ပါ၊ ၆၊ ၃၊ ၁၀၉။)

ဣန္ဒြိယ မိန္ဒ္ရလိင်္ဂ မိန္ဒ္ရဒိဋ္ဌ မိန္ဒ္ရသိဋ္ဌ မိန္ဒ္ရဇုဋ္ဌ-မိန္ဒ္ရဒတ္တ မိတိ ဝါ။ (ပါ၊ ၅၊ ၂၊ ၉၃။)

စင်စစ်သော်ကား ပါဠိသည် သက္ကတနှင့်သာ ဖုဝ် အနေအထား၊ ဓာတ်အခြေခံ၊ အနက်ဝေါဟာရ နီးစပ်သည် မဟုတ်သေး၊ မြန်မာကြိုင်၊ အဒ္ဓမာဂဓိ စ သည်တို့နှင့်လည်း နီးစပ်သည်သာ ဖြစ်သည်၊ မည်မျှနီးစပ်သည်ကို အောက်ပါ ဥဒါဟရဏ်, ပုံစံ တခုမျှဖြင့် သိနိုင်သည်။

ပါဠိ

ရူပဥ္စ ဟိဒံ ဘိက္ခဝေ အတ္တာ အဘဝိဿ၊ န ယိဒံ ရူပံ အာဗာဓာယ သံဝတ္တေယျ၊ လဗ္ဘေထ စ ရူပေ 'ဧဝံ မေ ရူပံ ဟောတု၊ ဧဝံ မေ ရူပံ မာ အဟောသီ' တိ။ (ဝိ၊၃။၁၈။သံ၊၂။၅၅။)

သက္ကတ

အာတ္မန် (ပု) ၁-အာတ္မာ၊ ဇီဝ။ ၂-ပရမာတ္မာ။ ၃-မန။ ၄-ဗုဒ္ဓိ။ ၅-မနနဲ့ ဓိတ္တိ။ ၆-သွဘာဝ။ ၇-မူတ္တိ၊ ဓတ္တ။ ၈-ပုတြ။ ၉-ဥဒျောဂ။ ၁၀- သူယ်။ ၁၁-အဂ္ဂိ။ ၁၂-ပဝန။ ၁၃-သာရ။ ၁၄-ဓိသေဿတာ။ ၁၅-သွဘာဝ၊ ပြကၖတိ။ ၁၆-ပုရုဖယာ သမဿဓရိရ။ (ဟိန္ဒီအနက်ဖွင့်)

မြန်မာကြိုင်

အတ္တ=အပ္ပ (ပု) [အာတ္မန်-သံ] ၁-အတ္တာ, ဇီဝ, စေတန။ ၂-နိဇ, သွ။ ၃-ဒေဟ, ဓရီရ၊ ၄-သွဘာဝ, သွရူပ။

အတ္တ (ဝိ) [အာပ္တ-သံ] ညာတာဒိ-ဂုဏ-သမ္ပန္န, ဂုဏီ, ၂-ရာဂဒွေဖ, ဝိဗိတ, ဝီတရာဂ, ၃-ပြာယတ္တိတ-ဓါတာ ဂုရု။

အတ္တ (ဝိ) [အာတြ-သံ] ဒုးခ ကာ နာဂကရနေ ဝါလာ,သုခ ကာဥတ္ပာဒက။ (ဟိန္ဒီအနက်ဖွင့်)

အဒ္ဓမာဂဓိ

အတ္တ (တြိ) [အာတြ-အာ-အဘိဝိဓိနာ တြာယတေ ဒုးခါတ် သံရက္ခတိ သုခံ စောတ္ပာ ဒယတီတျာတြး] ဒုးခဟရနေဝါလာ, သုခပြာ။ (ဟိန္ဒီအနက်ဖွင့်)

အတ္တ (ပုံ) [အာပ္တ—အာပ္တိတိ ရာဂဒွေဖ မောဟာနာ မေကာန္တိကအာတျန္တိကစ္စ က္ခယး သာ ယသျာသ္တိ သ အာပ္တး]ယထာထိဒဓိ, ရာဂဒွေဖးဒိ သဗ ဒေါဖေါ် သေ ရဟိတ,နိဒေါ်ဖ အာဂမကာ ပြဏေတာ, ဝီတရာဂ။ (ဟိန္ဒီအနက်ဖွင့်)

ပါဠိသည် သာသနိကဘာသာဖြစ်သည်၊ သက္ကတ စသည်တို့သည် ဗာဟိရဘာသာများဖြစ်သည်၊ သို့သော် ဖြစ်ပေါ်ရာဒေသချင်း တူသောကြောင့် ဝေါဟာရခြင်း စပ်နွယ်လျက် ရှိသည်၊ အယူဝါဒချင်းမှာ ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်သည်သာ များ၍ တနည်းအားဖြင့် မကင်းစကောင်းစပ်နွယ်နေသည်သာ ဖြစ်သည်။

ယင်းသို့ စပ်နွယ်မှု ၂-မျိုး ရှိသောကြောင့် ပါဠိနှင့် သက္ကတ ယှဉ်ပြခြင်း, ပါဠိ၌ သက္ကတ ထည့်သုံးခြင်းသည် ဝိရုဒ္ဓပစ္စယအနေအားဖြင့်သော်၎င်း, အဝိရုဒ္ဓပစ္စယအနေအားဖြင့်သော်၎င်း ထောက်ပံ့ကျေးဇူးပြုသော အကြောင်းတရပ်ဟု ဆတ်ဆတ်ကနဲ ယုံကြည်ထိုက်သည်။

အထက်၌ အဆင့်ဆင့် အထပ်ထပ်ဆိုခဲ့သော စီမံကိန်း, စည်းမျဉ်း, ဥပဒေများနှင့် အညီ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်လုပ်ငန်းကို အောက်ပါအတိုင်း အခဏ်း ၉-ခဏ်း, အဆင့် ၉-ဆင့် ခွဲသန့်၍ ရေးသား ပြုစု ဆောင်ရွက် လုပ်ကိုင်အပ်သည်။

၁။ သံဂဟရဏ=စာစုခြင်း၊
၂။ လိပိကရဏ=စာပြုခြင်း၊
၃။ ဂန္ထကရဏ=ကျမ်းပြုခြင်း၊
၄။ ပဋိဝိသောဓန=တဖန်သုတ်သင်ခြင်း။
၅။ ဝိဝေစန=စိစစ်, ဆွေးနွေး, ဝေဖန်, ဆုံးဖြတ်ခြင်း။
၆။ ဩသာနသောဓန=အဆုံးသတ် သုတ်သင်ခြင်း၊
၇။ နိဒဿနမုဒ္ဒက်န=စာမူကြမ်းရိုက်နှိပ်ခြင်း၊
၈။ ဝဏ္ဏသောဓန=စာတည်းဖြတ်ခြင်း၊
၉။ အန္တိမမုဒ္ဒက်န=အပြီးသတ်ရိုက်နှိပ်ခြင်း။

၁။ စာစုဆရာများက စာအုပ်ခွဲဝေလျက် မိမိတို့တာဝန်ကျရာ စာအုပ်များမှ ပုဒ်သစ်ဟု ထင်ရသည်များကို ထုတ်နုတ်၍ ကတ္တူကပ်ပြားပေါ်၌ ရေးသား စုဆောင်းအပ်သည်။

အောက်ပါဆရာတော် ၉-ပါးက အဋ္ဌကထာနှင့် ဋီကာများမှ "အ"အက္ခရာ အစပြုသော ပုဒ်များကို ထုတ်နုတ်စုဆောင်းမှု၌ ကူညီဆောင်ရွက်သည်။

(၁) ဦးနန္ဒဝံသ, သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ, နယားကျောင်း, ဒက္ခိဏာရာမ ဘုရားကြီးတိုက်, မန္တလေး။
(၂) ဦးကုသလပဏ္ဍိတ, သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ, ရွှေကျောင်း, မြင်းဝန်တိုက်, မန္တလေး။
(၃) ဦးဇောတိက, သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ, ကြံခင်းကျောင်း, ဒက္ခိဏာရာမ ဘုရားကြီးတိုက်, မန္တလေး။
(၄) ဦးနန္ဒိယ, သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ, မဟာအေးမြို့ကြီးကျောင်း, စစ်ကိုင်း တောင်ရိုး။
(၅) ဦးတိလောက, သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ, ရွှေဝါဝင်းကျောင်း, မြတောင် တိုက်, မန္တလေး။
(၆) ဦးတိက္ခာစာရ, သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ, ဒေါနဖြူ အုဋ်ကျောင်း, ဒက္ခိဏာ-ရာမ ဘုရားကြီးတိုက်, မန္တလေး။
(၇) ဦးဓမ္မာနန္ဒ, သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ, ပတ္တပိုဏ်တိုက်, ရေစကြို။
(၈) ဦးသောဘန, မူလဓမ္မာစရိယ, ပြည်လုံးချမ်းသာတိုက်, ကြည့်မြင်တိုင်, ရန်ကုန်။
(၉) ဦးသာဓိန, မူလဓမ္မာစရိယ, ရွှေကျင်ကျောင်း, ကျောက်မင်းရွာ, မြင်းမူမြို့။

၂။ စာပြုဆရာ ဦးဗိုလ်မောင်နှင့် ဦးတင်ဇွေတို့က အက္ခရာစဉ်အတိုင်း ရရှိသောပုဒ်များကို လိင်, ဓာတ်, ပစ္စည်း, ဝိဂ္ဂဟ် စသည်ဖြင့် ကျမ်းဂန်လာအတိုင်း ရှင်းပြ၍ အနက်မြန်မာပြန်ပြီးလျှင် သာဓကပါဠိ အဖွင့်သံဝဏ္ဏနာတို့ဖြင့်လည်း ပြည့်စုံစေလျက် ရေးသား ပြုစုကြသည်။

အောက်ပါဆရာတော် ၂-ပါးသည် ၁၃၂၃-ခု သီတင်းကျွတ်လဆန်း ၁၀-ရက် (၂၃-၁၀-၆၁) နေ့မှ အစပြု၍ ရေးသားပြုစုမှု၌ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည်။

ဦးကောသလ္လ, သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ, ကိုင်းကုန်းကျောင်းတိုက်, ခရမ်းမြို့။

ဦးဝိလာသဂ္ဂ, သာသနဓဇသိရီပဝရဓမ္မာစရိယ, စကြာရန်အောင်တိုက်, မျှော်ပုံမြို့။

၃။ ယင်းသို့ ရေးသား, ပြုစုအပ်သော အဘိဓာန်ပုဒ်များနှင့် မိမိကိုယ်တိုင် ရေးသား,ပြုစုအပ်သော အဘိဓာန်ပုဒ်များကို ပါဠိဗျာကရုဏ်းကျမ်း, သက္ကတဗျာကရုဏ်းကျမ်း အစီအရင်တို့ဖြင့်၎င်း၊ သဒ္ဒတ္တ, အဓိပ္ပါယတ္တ, ဝေါဟာရတ္တ အနက်တို့ဖြင့်၎င်း၊ အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ, ဂဏ္ဌိ တို့နှင့် နှိုင်းညှိရှိသော နာနာနယ, ဝိနိစ္ဆယတို့ဖြင့်၎င်း တန်ဆာဆင်ပြီးလျှင် ကမ္ဘာ့သုံး အဘိဓာန်ကြီးများ၏ ဂုဏ်အင်္ဂါနှင့် ကောင်းစွာပြည့်စုံသော အဘိဓာန်ကျမ်းပြုတာဝန်ကို စစ်ကိုင်းတောင်ရိုး, မဟာဝိဇ္ဇောဒယချောင်, ပရိယတ္တိသာသနဟိတဓမ္မာစရိယ, အဓိုရဓမ္မာစရိယ, ဘာသန္တရကောဝိဒ, အရှင်သီလာနန္ဒ-က ဆောင်ရွက်သည်။

၄။ ယင်းသို့ ပြုစုစီရင်အပ်ပြီးသော အဘိဓာန်ကျမ်းဝင် ပုဒ်များကို အတွင်းရေးမှူး ဦးဗိုလ်မောင်က ကြည့်ရှုကြပ်မတ်၍ လက်နှိပ်စက်ဖြင့် ရိုက်နှိပ်ပြီးလျှင် ပဋိဝိသောဓကအဖွဲ့သို့ ပို့အပ်သည်။ အဖွဲ့ဝင် ပုဂ္ဂိုလ်များက ထပ်မံသုံသပ်ပြင်ဆင်၍ အဘိဓာန်ဌာနသို့ ပြန်ပို့အပ်သည်။

၅။ ပဋိဝိသောဓက အဖွဲ့ဝင်ပုဂ္ဂိုလ်များ၏ တပန်ထပ်မံ၍ သုံးသပ် ပြင်ဆင်အပ်သော စာမူများ အချင်းချင်း ကွဲပြားခြားနား၍ ညှိနှိုင်းဖွယ်များရှိသော်၎င်း, အသစ် ထပ်မံ ရရှိသော ပုဒ်များ အတွက် စဉ်းစား, သုံးသပ်ဖွယ်ရှိသော်၎င်း (၁) ဆရာတော် ဦးဉာဏုတ္တရ (၂) မဟာစည်ဆရာတော် (၃) ဆရာတော်ဦးဝိသုဒ္ဓ (၄) အရှင်သီလာနန္ဒတို့ ပါဝင်သော လစဉ်အစည်းအဝေး ဝိဝေစနအခန်း၌ ထိုပြဿနာများကို စိစစ်, ဆွေးနွေး, ဝေဖန်,ဆုံးဖြတ်အပ်သည်။

ထိုအစည်းအဝေးမျိုး၌ အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များလည်း အခွင့်, အာဏာနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားအားလျော်စွာ အမြဲမပြတ် တက်ရောက် ပါဝင်လေ့ရှိသည်။

(၁) နိုင်ငံတော် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ဥက္ကဋ္ဌကြီး, သတိုးသီရိသုဓမ္မ, အဂ္ဂမဟာသရေစည်သူ, ဒေါက်တာ ဦးသိမ်းမောင်၊

(၂) အကျိုးဆောင်စာချီ, သတိုးမဟာသရေစည်သူ, တရားလွှတ်တော်ချုပ်တရားဝန်ကြီးဟောင်း, ဦးချန်ထွန်း။

(၃) စာပြင်မှူးချုပ်, မဟာပညာဗလ, ဆရာဉာဏ်၊

(၄) ဒုတိယအယ်ဒီတာချုပ်, ပညာဗလ, ဦးဘမို၊

(၅) ဦးဟုတ်စိန်, ဘီ-အေ, ဘီ-အယ်လ်, အဘိဓာန်ကျမ်းပြု၊

(၆) အဘိဓာန်ဌာနမှူးဟောင်း, ဝဏ္ဏကျော်ထင်, ဦးမောင်မောင်ကလေး။

၆။ ယင်း အခန်း, အဆင့် ၅-၌ စိစစ်, ဆွေးနွေး, ဝေဖန် ဆုံးဖြတ်ခြင်း (ဝိဝေစန) နှင့်တကွ ပဋိဝိသောဓန-မှု အားလုံးကို ဩသာနသောဓကအဖွဲ့သို့ ပို့၍ အဖွဲ့ဝင်များက နောက်ဆုံး သုံးသပ်ခြင်း (ဩသာနသောဓန) ကိစ္စကို ဆောင်ရွက်ပြီး အဘိဓာန်ဌာနသို့ ပြန်ပို့သည်။

ထိုတွင် ဝိဝေစနပြုပြီးအချက်များမှ တပါး ဩဿာနသောဓနမှ အားလုံးကို သုံးသပ်ဆင်ခြင်ပြင်ဆင်၊ နှိုင်းညှိ၍ တခုတည်းသော ဩဿာနသောဓနမူအဖြစ် ပေါင်းစုစီရင်၊ အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းခြင်းကို ဆရာတော် ဦးဉာဏုတ္တရက ဆောင်ရွက်အပ်သည်[၁]။

၇။ ယင်း အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်းပြီးသော နောက်ဆုံးစာမူ (ဩဿာနသောဓပေယျပတ္တ) ကို အတွင်းရေးမှူး ဦးဗိုလ်မောင်က ကြည့်ရှုကြပ်မ၍ လက်နှိပ်စက်ဖြင့် ရိုက်နှိပ်စေပြီး ပုံနှိပ်တိုက်သို့ ပို့အပ်သည်။

၈။ ပုံနှိပ်တိုက်၌ စာပြင်မှူးချုပ် မဟာပညာဗလ ဆရာဉာဏ်နှင့် ဦးလှမြင့် စသော စာပြင်ဆရာများက ကြည့်ရှုကြပ်မ ရိုက်နှိပ်၍ ပြန်ပို့အပ်သော နောက်ဆုံး စာမူကြမ်း (အန္တိမနိဒဿန)ကို ဆရာတော်ဦးဉာဏုတ္တရ၊ ဆရာတော် ဦးဝိသုဒ္ဓ၊ အရှင်သီလာနန္ဒတို့က လက်ခံစာမူများ၊ အကိုးသာ ဓကပြုထားသော သက်ဆိုင်ရာစာအုပ်များနှင့် တိုက်ဆိုင်၊ တည်းဖြတ်ကြသည်၊ ဦးနန္ဒမာလာက ဥပတ္ထမ္ဘကအဖြစ် ပါဝင်ဆောင်ရွက်သည်။

၉။ ယင်းသည့်နောက် နိုင်ငံတော်ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်သို့ ပို့၍ ဆိုခဲ့သည့် စာပြင်မှူးချုပ်နှင့် စာပြင်ဆရာများက အပြီးသတ်ရိုက်နှိပ်အပ်သည်။

ဆိုအပ်ခဲ့ပြီးသည့်အတိုင်း ဤအဘိဓာန်ကျမ်း ရေးသားပြုစုရာ၌ အခက်၊ အဆင့်အားလျော်စွာ ပါဝင်သော ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်း မိမိတို့တာဝန်ကို ကျေပွန်စွာ လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်သည်သာဖြစ်သည်။

ထိုတွင် အောက်ပါပုဂ္ဂိုလ်များသည် မိမိတို့၏ တာဝန်ကို လက်ခံသော ရက် လ နှစ်မှ စ၍ နိုင်ငံတော် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ အဘိဓာန်ဌာန၌ မိမိတို့ပါဝင်သော အခက်းကဏ္ဍအားလျော်စွာ ဆောင်ရွက်ဖွယ် တာဝန် ဝတ္တရားတို့ကို အစဉ်အမြဲ ကြိုးကြိုး ပမ်းပမ်း ကျေကျေ ပွန်ပွန် ဆောင်ရွက်ကြသည်။

(၁) ဆရာတော်ဦးဉာဏုတ္တရ၊ ဩဿာနသောဓနဌာန၊
(၂) ဦးဣန္ဒဝံသ ⎫
(၃) ဦးနန္ဒဝံသ ⎭ ပဋိဝိသောဓနဌာန၊
(၄) အရှင်သီလာနန္ဒ၊ ဂန္ထကရဏဌာန၊
(၅) ဦးကောသလ္လ ⎫
(၆) ဦးဝိလာသဂ္ဂ ⎭ လိပိကရဏဌာန၊
(၇) ဦးနန္ဒမာလာ၊ ပဏ္ဏသောဓနဌာန (ဥပတ္ထမ္ဘက)။

အထူးအားဖြင့်ကား— (၁) ဆရာတော်ဦးဉာဏုတ္တရသည် အဘိဓာန်ဌာနတွင် လိုအပ်သော အရာဌာနတိုင်း၌ တာဝန်ယူ၍ အကြီးအမှူး ဦးစီးဦးကိုင်အဖြစ် စီမံဆောင်ရွက်သည်။

၂။ မဟာစည်ဆရာတော်သည် ပဒ-ဗျဉ္ဇန-အတ္ထ ဝိနိစ္ဆယ စသည်နှင့် စပ်လျဉ်းသော ဂမ္ဘီရ၊ နိပုဏ ပြဿနာများ၌ တိတိကျကျ၊ ပြတ်ပြတ်သားသား၊ ပြည့်ပြည့်စုံစုံ နည်းလမ်းညွှန်ပြသည်။

(၃) ဆရာတော်ဦးဝိသုဒ္ဓသည် ဌာနအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် နိုင်ငံတော် ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့နှင့် ဆက်သွယ်ရေးတို့၌ အမျိုးမျိုးသော ကိစ္စများကို တာဝန်ယူ၍ ဆောင်ရွက်သည်။

၁။ ၁၃၂၁-ခုဟဲ့၊ ဆုတ်၊ ၆ (၁၇-၂-၆၀)နေ့စွဲ၊ ဝေန်၊ စဉ်၊ ၂၉၊ ၃၊ (ဝ)။

(၄) အရှင်သီလာနန္ဒသည် ပုလဲလုံးကို သီကုံး၍ ပုလဲကုံးဖြစ်အောင်ပြုသကဲ့သို့ အဘိဓာန်ပုဒ်တို့ကို စုပေါင်းစီတန်း၍ အဘိဓာန်ကျမ်းဖြစ်အောင် ပြုစုသည်။

ထို့ကြောင့် ထိုဆရာတော်များကို အောက်ပါအတိုင်း အသိအမှတ် ပြုအပ်သည်။

၁။ ဆရာတော် ဦးဉာဏုတ္တရ, ပဓာနနာယက၊
၂။ မဟာစည်ဆရာတော်, ပဓာနဥပဒေသက၊
၃။ ဆရာတော်ဦးဝိသုဒ္ဓ, ပဓာနဝိဓာယက၊
၄။ အရှင်သီလာနန္ဒာဘိဝံသ, ပဓာနဂန္ထကာရက။

ဤသို့လျှင် ဤ တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန် ကျမ်းကြီး (အတွဲ-၁) သည် ဤ နိဒါန်းအခန်း ၄-၌ ဖော်ပြခဲ့သော ဆရာတော်သံဃာတော်တို့နှင့် လူပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ မိမိတို့ အစွမ်းအလျောက် မနေမနား ကြိုးစားအားထုတ်မှုတို့ကြောင့် ယခုအခါတွင် ခမ်းနားထယ်ဝါစွာ ထွက်ပေါ်လာပေပြီ။

အထက်ပါ ပုဂ္ဂိုလ်များမှတပါး ဤ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ရေးသားပြုစု တည်းဖြတ်နေစဉ်အတွင်း အကြံပေးခြင်း, ဆွေးနွေးခြင်း, ဝေဖန်ခြင်းတို့ဖြင့် ကူညီခဲ့ကြသည့် များစွာသော ပညာရှင်တို့အားလည်း ကျေးဇူး အထူးတင်ရှိကြောင်း ဤနိဒါန်းတွင် မှတ်တမ်းတင်အပ်ပေသည်။

ညဥ့်အခါ၌ အလင်းရောင်ကို တောင့်တလျက်ရှိကြသည့် ကမ္ဘာဦး လူသားတို့၏ အလိုဆန္ဒကို ဖြည့်ခြင်းငှါ အရှေ့လောကဓာတ်မှ ထွက်ပေါ်လာသော လမင်းကြီးအလား ပါဠိဘာသာကို လေ့လာလိုက်စားလျက် ရှိကြသော ရဟန်းပုဂ္ဂိုလ်, လူပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ လိုအင်ဆန္ဒ အဝဝတို့ကို ကျေနပ်စွာ ဖြည့်ခြင်းငှါ ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးသည်လည်း ပြည်ထောင်စု မြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့မှ ထွန်းပေါ်လာခဲ့ပေပြီ။ ကမ္ဘာဦးအခါ ထွက်ပေါ်လာသော လမင်းကြီးကို ကမ္ဘာဦးလူတို့က ဝမ်းသာအားရ ကြိုဆိုကြသကဲ့သို့ အခက်အခဲအမျိုးမျိုးကို ဖြတ်ကျော်၍ ထွက်ပေါ်ခဲ့ရသော ဤ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကိုလည်း ပါဠိပညာရှင်အပေါင်းက နှစ်ထောင်းအားရဝမ်းမြောက်လှစွာဖြင့် ကြိုဆိုလက်ခံကြလိမ့်မည်ဟု မြော်လင့်ရပေသည်။

ကမ္ဘာဦးမှစ၍ ယနေ့တိုင် ထွက်ပေါ်လျက်ရှိခဲ့သော လဝန်း၏ မျက်နှာပြင်သည် အလုံးစုံအညစ်အကြေး ကင်းစင်ခြင်းမရှိပဲ အစွန်းအထင်းနှင့် တူသည့် အမဲကွက်ကလေးမှား ထင်လျက်ရှိပေသည်၊ ထို့အတူပင် ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးတွင်လည်း ပြုစုရေးသားတည်းဖြတ်သူများက မည်မျှပင် အားသွန်ခွန်စိုက် ကြိုးပမ်းကြသော်လည်း အမဲကွက်ကလေးများနှင့်တူသည့် အမှားအယွင်းတို့ကား ကျန်ရှိပေရာသည်။ ယင်းသို့ ရှိရခြင်းမှာကား လောကသဘာဝအရပင် ဖြစ်ပေသည်။ ပြုစု ရေးသား တည်းဖြတ်သူများသည် ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ကို ရရှိပြီးသူများ မဟုတ်ကြပေ၊ အမှားအယွင်းကို မပြုတော့သည့် မြင့်မားလှသော အဆင့်အတန်းသို့ ရောက်ရှိနေသူများလည်း မဟုတ်ကြပေ။ မိမိ မိမိတို့၏ သတိ, ဝီရိယ, ပညာ, ဗဟုသုတအားလျော်စွာ အမှားကင်းနိုင်ရန် အစွမ်းကုန်ကြိုးပမ်းကြပါလျက် အဘိဓာန်ရေးသားမှုလုပ်ငန်းကြီး၏ သမုဒ္ဒရာကဲ့သို့အပြောကျယ်မှု, ပြုစုရေးသားသူတို့၏ ရံခါ သတိချွတ်ယွင်းမှု, ရံခါ အသိဉာဏ်မကျယ်ပြန့်မှုနှင့် ရံခါတွင် အမှားကိုပင် အမှန်ထင်တတ်သည့် ဝိပလ္လာသ သဘာဝကို မကျော်လွှန်နိုင်မှုတို့ကြောင့် အမှားအယွင်း အချွတ်အချော် အတိမ်းအယိမ်းတို့ မလွဲမသွေ ကျန်ပင် ရှိကြပေမည်၊ ထို မှားယွင်းချက်တို့ကိုကား ကျမ်းစာကြည့်ရှုသူပညာရှင်တို့က ပြင်ဆင်ဖတ်ရှုကြလိမ့်မည်ဟု မြော်လင့်ရပေသည်။

နိဒါန်း

ဤ တိပိဋက ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီး ထွက်ပေါ်လာရခြင်းသည် ပိဋကသုံးပုံဆိုင်ရာ ပါဠိဘာသာနှင့် ပါဠိစာပေကို လေ့လာလိုက်စားကြသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့အား အများဆုံး အကျိုးပြုနိုင်ရေးအတွက်ဖြစ်ပေရာ ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ကြည့်ရှုရ၍ တစုံတယောက်သောပုဂ္ဂိုလ်သည် ပါဠိဘာသာဆိုင်ရာ အသိဉာဏ်တိုးပွါးမှုကို အနည်းငယ်မျှ ရသည်ဆိုပါလျှင် ဤအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးအတွက် အားထုတ်ကြိုးပမ်းရကျိုး နပ်ပြီဟု ယူဆမည် ဖြစ်ပါသတည်း။

ဇမ္ဗူဒီပကျောင်းဆောင်၊
သီရိမင်္ဂလာကုန်းမြေ၊
ကမ္ဘာအေး၊
ရန်ကုန်။
၁၃၂၅-ခု၊ ပြာသိုလဆန်း ၃-ရက်၊ (၁၇-၁၂-၆၃)

အဘိဓာန်ဝန်ဆောင်များ

၅

ကျမ်းပြုပုံ အခြင်းအရာနှင့်

ကျမ်းစာရှုကြည့်နည်း

ဤ တိပိဋက ပါဠိ မြန်မာ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးကို ပြုစုရာတွင် မည်သို့သော စီမံကိန်းတို့ကို ချမှတ်လိုက်နာ၍ မည်သို့ရေးသားခဲ့ကြပုံတို့ကို ဤနိဒါန်း အခန်း ၄ တွင် အပြည့်အစုံ ဖော်ပြခဲ့ပြီး ပေပြီ ယခုအခါ စီစဉ်ရေးသားထားပုံနှင့်ပတ်သက်၍ သင်္ကေတရည်ညွှန်းချက်နှင့်တကွ စာဖတ်သူတို့ ကြိုတင်၍ သိသင့်သိထိုက်သော အချက်အလက်များကို ဖော်ပြလိုပေသည်။

အဘိဓာန်ဝင်တည်ပုဒ်

ဤ တိပိဋကပါဠိမြန်မာအဘိဓာန်ကျမ်းကြီးတွင် အဘိဓာန်ဝင် တည်ပုဒ်တို့ကို မျက်နှာမဲ စာလုံး တို့ဖြင့် ပြထားသည်၊ ထိုသို့ပြရာတွင် ရုပ်သဏ္ဍာန်တူ၍ ဓာတ်ပစ္စည်းစသည် မတူသောပုဒ်များကို သီးခြားခွဲ၍ စာလုံး၏လက်ျာအထက်ဖက်၌ ၁,၂-စသည် ဂဏန်းအမှတ်ပြ၍ ထည့်သွင်းထားသည်။ ဥပမာ—အံသ[၁], အံသ[၂], အံသ[၃]။ အကိဉ္စန[၁], အကိဉ္စန[၂]။ အက္ခ[၁], အက္ခ[၂], အက္ခ[၃], အက္ခ[၄], အက္ခ[၅]။ အဂ္ဂဟိတ[၁], အဂ္ဂဟိတ[၂]။ အင္ဂ[၁], အင္ဂ[၂]။ အဃ[၁], အဃ[၂]။ အန္ဓ[၁], အန္ဓ[၂], အန္ဓ[၃] စသည်။

မှုကွဲရှိသောပုဒ်တို့၌ မှုကွဲပါ၍သည် အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်နှင့် များစွာမထူးခြားလျှင် ယင်းမှုကွဲ ပုဒ်ကိုပါ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်နှင့် တွဲဖက်၍ပြထားသည်၊ ထိုသို့ပြထားရာတွင် မူရင်း မူကွဲ ပါ၍ ၂-ခုစလုံး အသင့်ပင်ဖြစ်၍ ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာတို့တွင် ၎င်းပါ၍ ၂-မျိုးသုံးကိုပင် တွေ့ရှိနိုင်သည် ဟု ယူရန်ဖြစ်သည်၊ ပုံစံထုတ်ပြသော ပါဠိဝါကျတို့၌ကား ၎င်း ဝါကျပါသည့် ကျမ်းစာ၌ တွေ့ရှိ ရသည့် မူအတိုင်းသာ ထည့်သွင်းထားသည်။ ဥပမာ—အံသိ=အံသီ။ အက္ခဗဒ္ဓ=အက္ခဗန္ဓ။ အက္ခောဘဏ္ဍ=အက္ခောဘ။ အက္ခောဘဏီ (နီ)။ အင်္ဂနပ္ပဝေ(ဏီ)ဏီ။ အင်္ဂုလိ=အင်္ဂုလီ။ အဇ္ဇု (ဇ္ဇူ)ပက္ကမ-စသည်။

အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်နှင့် မူကွဲပုဒ်တို့ များစွာခြားနားရာ၌ကား မူကွဲပုဒ်ကို သီးခြား အဘိဓာန် ဝင်ပုဒ်အဖြစ် ပြထားသည်။ ဥပမာ— အဋ္ဌတိ-၌ သီ-သျာ မူကွဲ။ ထိုသို့ပြရာတွင်လည်း ရှံခါတွင် မူကွဲ-ဟု ဤ အဘိဓာန်တွင် ပြထားသောပုဒ်ကို ရိုက်နှိပ်ပြီး ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူ စာအုပ်များ၌ မူကွဲ အဖြစ် ပြထားသည်ကို တွေ့ရမည်မဟုတ်ပေ။ ဥပမာ— အဋ္ဌတိ[၂]။ ယင်းသို့မတွေ့ရသော်လည်း ၎င်းပုဒ်တို့သည် ညွှန်းဆိုအပ်သော ဆိုင်ရာမူတို့၌ ဧကန် ပါရှိသည်ဟု ယုံကြည်စွာ မှတ်အပ်ပေသည်။ ဆဋ္ဌသင်္ဂါယနာမူ ကျမ်းစာအုပ်တို့၌ မူကွဲပြရာတွင် ရှိသမျှကိုပြသည်မဟုတ်ပဲ မူကွဲပြသင့်သည်ဟု ယူဆသော ပုဒ်များကိုသာ ဩဿနသောဓက ဆရာတော်တို့က မူကွဲအဖြစ်ဖြင့် အောက်ခြေတွင် ပြခဲ့ကြသည်ကိုလည်း သတိမူသင့်ပေသည်။

လိုင် ၃-ပါး ဆက်ဆံသော နာမ်ပုဒ်များ၌ ဝိဘတ်ပစ္စည်း မပါသော မူလပုဒ်ကိုသာ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်အဖြစ် ထည့်သွင်းထားသည်။ ဝိဘတ်လိုင်ရုပ်ကို ရှာလိုလျှင် ၎င်းမူလပုဒ်မှာပင် ရှာရန် ဖြစ်သည်။ ဝိဘတ်ပစ္စည်းသက်သဖြင့် ရုပ်ပြောင်းလဲလာသော ပုဒ်များကိုလည်း [ ] ဤ ကွင်းအတွင်းဝယ် မျက်နှာမဲစာလုံးဖြင့် "ထိ-၌ အက္ကမန္တီ" စသည်ဖြင့် ပြထားသည်။ ဥပမာ— အက္ကမန္တ, အက္ကောသယန္တ, အဂ္ဂုပါသက, အစ္ဆောဒက, အဇေန, အဓမ္မဝါဒီ-စသည်။

ကြိယာပုဒ်များ

အာချာတ်ကြိယာပုဒ်များကို ပြရာ၌ ဝတ္တမာန်ဝိဘတ်, ပရဿပုဒ်, ပဌမပုရိသ်, ဧကဝစ် တိဝိဘတ်ဆုံးသောပုဒ်ကိုသာ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်၌ ပြဆိုထားသည်။ ဥပမာ – အကြောသတိ-ပုဒ်။ ၎င်းပုဒ်၏ အခြားဝိဘတ်များဖြင့်ပြီးသော ရုပ်များကိုကား ၎င်းပုဒ်၌ပင် ထည့်သွင်း၍ မျက်နှာမဲ့ စာလုံးများဖြင့် ပြထားသည်။ ရိုးရိုးရုပ်ထက်ထူးသော ရုပ်များကိုကား အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်အဖြစ် ထည့်သွင်း၍ သက်ဆိုင်ရာ ကြိယာပုဒ်ကြည့်ဟု ညွှန်ပြထားသည်။ ဥပမာ - အကြောစ္ဆိ-ပုဒ်ကို ကြည့်လျှင် ၎င်းပုဒ်၌ အကြောသတိ-ပုဒ်ကို ညွှန်ကြားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ကြိယာပုဒ်တို့၏ အစဉ်ကိုလည်း ဝတ္တမာန်စသော ဝိဘတ်စဉ်အတိုင်း စီစဉ်ထည့်သွင်းထားသည်။ ယင်းသို့ ထည့်သွင်းရာ၌လည်း သဒ္ဒါကျမ်းများ၌ကဲ့သို့ ဝိဘတ်စုံအောင်မပြပဲ ပါဠိ,အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ, အနုဋီကာတို့၌ ရှာဖွေတွေ့ရှိရသော ရုပ်များကိုသာ ပြထားသည်။ အာချာတ်ဖြင့်ပြီးသော အတ္တ-ကြိယာ၏ ရုပ်များကို ပြရာ၌ကား ဤ ကြိယာ၏ ရုပ်များသည် ထူးခြားသောကြောင့် အကိုးသာဓကကို အတော်များများ ပြထားသည်။ ယင်းသို့ ပြခြင်းကား ပါဠိ သဒ္ဒါကို လေ့လာသူ ပညာရှင်တို့ အလွယ်တကူ ထုတ်နုတ်သုံးစွဲနိုင်ရန် ရည်သန်၍ ပြထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

မာန, အန္တ, တုံ, တုန, တွာန, တွာ-စသည် အဆုံးရှိသော ကိတ်ကြိယာများကိုလည်း သီးခြား အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်များအဖြစ် ထည့်သွင်း ပြဆိုထားသည်။

ဥပသာရပုဒ်နှင့် နိပါတ်ပုဒ်များ

ဥပသာရပုဒ်များကို ပြရာ၌ [ ] ဤကွင်းအတွင်း၌ ပကတိ ပစ္စယ ဝေဖန်ထားသည်တို့ကို တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။

“ရုဠှီချာထံ နိပါတဉ္စ-ပသဂ္ဂါလပနံ တထာ၊
သဗ္ဗနာမန္တိမေတေသု၊ န ကတော ဝိဂ္ဂဟော ဆသု”—

ဟု သဒ္ဒါကျမ်းတို့၌ အဆိုရှိပါလျက် ၎င်းတို့ကို ခွဲတပ်ပစ္စည်းခွဲ၍ ပြခြင်းကား သုတတိုးပွါးစေရန် ရည်သန်၍ ဝါစပ္ပတိ, ထောမနိဓိ-စသော သက္ကတအဘိဓာန်တို့၌ လာသည့်အတိုင်း ထည့်သွင်းထားသည်ဟု ယူဆစေလိုသည်။ဥပသာရပုဒ်, နိပါတ်ပုဒ်တို့၏ အနက်တို့ကို ပြရာ၌လည်း ရူပသိဒ္ဓိ,သဒ္ဒနီတိနှင့် အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ-တို့၌ လာသောအနက်တို့ကို မှတည်ပြီး အဋ္ဌကထာ,ဋီကာတို့၌ တွေ့ရသော အနက်တို့ကိုပါ ရှာဖွေ ထည့်သွင်း၍ အကိုးသာဓကများနှင့်တကွ ပြထားသည်။

( ) ထက်သည်းကွင်း

အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်၏ နောက်၌ ( ) ဤကွင်းဖြင့် ပိုင်းခြား၍ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်၏ အမျိုးအစားကို ပြထားသည်။ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်သည် နာမ်ပုဒ်ဖြစ်လျှင်ကား နာမ်ပုဒ်ဟု အထူးမပြတော့ပဲ ၎င်း၏လိင်ကိုသာ (ပု၊ ထီ) စသည်ဖြင့် ပြထားသည်။

မြန်မာနက်နှင့် သာဓကကို ပြရာတို့တွင်လည်း ( ) ဤကွင်းများကို တွေ့ရပေမည်။ ၎င်းကွင်းများကိုကား ရံခါအဓိပ္ပါယ်ဘူ စကားရပ်ကိုဖြင့် (ဥပမာ—အ၁-၌ ပဋိသေဓ (တားမြစ်

ခြင်းအနက်ရှိသော) 'အ'), ရံခါ အပိုထည့်အပ်သော စကားရပ်ကိုင်း (ဥပမာ – အကမ္မ (၈) အနက်), ရံခါ အရကောက်ကို ပြသော စကားရပ်ကိုင်း (ဥပမာ – အကတ္တုက (၈) အနက်), ရံခါ ပုဒ်ကို ညွှန်းရာတွင် ၎င်းပုဒ်ကို တွေ့ရှိနိုင်မည့်ကျမ်းကိုပါ တပါတည်း ညွှန်းရာ၌ ကျမ်းညွှန်းစကားရပ်ကိုင်း (ဥပမာ – အံသ, အကဏိက), ရံခါ အဓိပ္ပါယ်အားဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ ကျမ်းတို့ကို ညွှန်းပြသော စကားရပ်ကိုင်း (ဥပမာ – အကျွေယျ), ရံခါ သရုပ်စသည့် အထူးမှတ်သားဖွယ်ကို ညွှန်းပြသော စကားရပ်ကိုင်း (ဥပမာ – အကပ္ပိယမံသ) ပြလို၍ သုံးထားပေသည်။

[ ] ထောင့်ကွင်း

( ) ဤကွင်း၏နောက်တွင် [ ] ဤကွင်းဖြင့် ပိုင်းခြား၍ အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်၏ ပကတိပစ္စယဝိဘာဂ-ခေါ် ဓာတ်ပစ္စည်း, ပုဒ်ပစ္စည်း စသည် ခွဲခြားဝေဖန်မှုကို ပြထားသည်၊ ၎င်းပြင် ယင်းပုဒ်နှင့် ပတ်သက်၍ သဒ္ဒါဆိုင်ရာမှတ်သားဖွယ်များ ရှိလျှင်လည်း ဤကွင်းအတွင်းမှာပင် ဆက်လက်ပြဆိုထားသည်. ယင်းသို့ ပြဆိုထားရာတွင် စာသားကျဉ်းနိုင်သမျှ ကျဉ်းစေရန် ရည်သန်လျက် အချို့အရာတွင် သက်ဆိုင်ရာကျမ်း၏ ကျမ်းညွှန်းဂဏန်းကိုသာ ပြထား၍ အချို့အရာ၌ကား ယင်းကျမ်းတို့မှ အကိုးသာဓကပါဠိတို့ကိုပါ ပြထားသည်။ ဥပမာ — အက္ခရ, အကျွေဘိဏီ, အဂ္ဂ, အဂ္ဂိ, အဂ္ဂိနိ, အဋ္ဌ, အဃ, အင်္ကုသ, အင်္ဂ, အင်္ဂ, အင်္ဂ-စသည်။

ယင်းပုဒ်တို့တွင် အချို့ပုဒ်တို့၌ သိသင့်သိထိုက်သည်တို့ကို ပြည့်စုံစွာ သိရှိနိုင်စေရန် အတန်ငယ် ရှည်သော ရှင်းလင်းချက်များလည်း ပါဝင်သည်။ ဤကွင်းအတွင်းရှိ စကားရပ်တို့မှာ ဓာတ်ပစ္စည်း စသော ပုဒ်၏အရင်းအမြစ်ကို စိစစ်ခြင်းစသည်၌ စိတ်ပါဝင်စားသော ပညာရှင်တို့အတွက်သာ ဖြစ်ပေရာ မြန်မာအနက်ကိုသာ ကြည့်ရှုလိုသူတို့သည် ဤကွင်းအတွင်းရှိ စာသားများကို ကျော်၍ အနက်ကိုသာ ကြည့်ရှုသွားရန် ဖြစ်သည်။

၎င်းပြင် သက္ကတ, ပြာကြိုဋ် ပုဒ်များနှင့် နှိုင်းယှဉ်၍ ပြလျှင် ဓာတ်, ပစ္စည်း, အနက်, အဓိပ္ပါယ် စသည်ကို ပိုမို ရှင်းလင်းလွယ်ကူစွာ နားလည်နိုင်မည်ဟု ယူဆသော ပုဒ်တို့၌ သက္ကတပုဒ်, ပြာကြိုဋ်ပုဒ်များကို ဖြစ်စေ၊ သက္ကတကျမ်း, ပြာကြိုဋ်ကျမ်းများမှ အကိုးအကားများကို ဖြစ်စေ ယှဉ်တွဲ၍ ပြထားသည်။ ဥပမာ—အဇ္ဈာဘာ.ဏီ-စသော ပုဒ်များနှင့် အတိမဋ္ဌာဟက-ပုဒ်စသည်။

ပကတိ ပစ္စယ ဝေဖန်ရာတွင်လည်း ပါဠိ, သက္ကတ, ပြာကြိုဋ် ဗျာကရုဏ်းကျမ်းများနှင့် ၎င်းအဘိဓာန်များ, အဘိဓာန်ဋီကာများ၌ လာသည်တို့ကိုသာ ပြထားသည်။ ၎င်းကျမ်းတို့၌ မလာသော ပကတိပစ္စယခွဲဝေမှုကို အဋ္ဌကထာမတိမျှဖြင့် ပြရသော ပုဒ်တို့၌ကား ပကတိပစ္စယဝိဘာဂ၏ နောက်တွင် (?)ဤအမေးလက္ခဏာကို ထည့်သွင်းထားသည်။ ယင်းသို့ ပြထားသည်ကို တွေ့လျှင် စာရှုသူပညာရှင်တို့ ဆင်ခြင်စဉ်းစား၍ နှစ်သက်မှသာ ယူရန်ဖြစ်ပေသည်။ ဥပမာ— အဒ္ဒုဟလ-ပုဒ်။ ခိုင်လုံယုံကြည်အပ်သည့် အထောက်အထားရှာ၍ မရသေးသော အဋ္ဌကထာမတိမျှဖြင့် ကြံဆလျက် အမျိုးမျိုးဝေဖန်၍ ပြသော်လည်း များစွာအကျိုးသက်ရောက်မည်ဟု မထင်ရသော ပုဒ်တို့၌ကား ပကတိပစ္စယခွဲဝေမှုကို လုံးဝ မပြတော့ပဲ [?] ဤလက္ခဏာကိုသာ ပြထားသည်။ ဥပမာ— အထောဏ-ပုဒ်။

နိဒါန်း

ဝိဂ္ဂဟ်ဝစနတ်ကို ပြရာ၌လည်း ကျမ်းဂန်အကိုးအကားရှိသော ဝိဂ္ဂဟ်ကိုသာ ပြထားသည်၊ အချို့ပုဒ်တို့တွင် [   ] ကွင်းအတွင်း၌ ဝိဂ္ဂဟ်ကို တွေ့ရမည်မဟုတ်ပဲ ပုဒ်အနက်၏ နောက် အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ-စသည့် အကိုးပါဌ်တို့ကို ပြရာ၌သာ တွေ့ရမည် ဖြစ်သည်။

မြန်မာအနက်

အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်ကို မြန်မာ အနက်ပေးရာ၌ သဒ္ဒါရှိတိုင်း ထွက်သည့်အနက် (သဒ္ဒတ္ထ), အဓိပ္ပါယ်အရ ထွက်သည့်အနက် (အဓိပ္ပါယတ္ထ), လောကဝေါဟာရ-အရ ထွက်သည့်အနက် (ဝေါဟာရတ္ထ) စသည်တို့တွင် သဒ္ဒတ္ထကို ရှေးဦးစွာပြ၍ အဓိပ္ပါယတ္ထ-စသည်ကို သဒ္ဒတ္ထ-၏နောက်၌ ဖော်ပြထားသည်၊ ထိုသို့ ပြရာတွင် မည်သည့်အနက်သည် သဒ္ဒတ္ထ, မည်သည့်အနက်သည် အဓိပ္ပါယတ္ထ စသည်ဖြင့် ပြလျှင် စာအနေ ကျယ်လွန်းမည်ကြောင့် ယင်းသို့မပြတော့ပဲ စာဖတ်သူ ပညာရှင်တို့၏ အသိဉာဏ်ကို လေးစားလျက် အထက်ပါအတိုင်း ဦးစားပေး အစီအစဉ်အရသာ ဖော်ပြထားသည်။ ဥပမာ—အကင္ခနမ္မ-ပုဒ်၌ "မပြုအပ်သေးသော 'အနုဓမ္မ (=ညွှသာရ-ဏကံ)' ရှိသော" မှာ သဒ္ဒတ္ထ-ဖြစ်၍ ကျန်အနက်မှာ အဓိပ္ပါယတ္ထ-ဖြစ်သည်။ အစ္စရိယ-ပုဒ်၌ကား ကြည့်ရှုရာ၌ အသိဉာဏ်ရှင်းစေရန် ဝေါဟာရတ္ထ, သဒ္ဒတ္ထ, အဓိပ္ပါယတ္ထ-တို့ကို ခွဲခြား၍ ပြဆိုထားပေသည်။

ရင်းပြင် အနက်တို့ကို (၁) (၂) စသည်ဖြင့်ရင်း, (က) (ခ) စသည်ဖြင့်ရင်း ခွဲခြားထားသည်ကို တွေ့ရှိရပေမည်။ ထိုတွင် (၁) (၂) စသည် အမှတ်ပြအနက်များသည် ဆိုင်ရာ ပုဒ်၏ သီးခြားအနက်များဖြစ်၍ (က) (ခ) စသည် အမှတ်ပြ အနက်များမှာ ရင်းပုဒ်၏ ဖြစ်စေ, (၁) (၂) စသော အနက်များ၏ ဖြစ်စေ တဆင့်ခံဖြစ်သော အနက်တို့ဖြစ်သည်။

ဥပမာ—အခေတ္တညူ-ပုဒ်၌(၁) (၂)စသော အနက်တို့သည် ရင်းပုဒ်၏ သီးခြားမူလအနက်တို့ ဖြစ်၍ (က) (ခ)စသည်တို့သည် (၁)အနက်မှ တဆင့်ဆက်၍ ထွက်လာသော အနက်ထူးတို့ ဖြစ်သည်။ အကက္ကသ, အကိရိယ, အဒိဏ-စသည်တို့လည်းကြည့်။

အနက်ကို ဖော်ပြရာ၌လည်း စာသားကျဉ်းစေရန် ဒက်တိုဓါ်—ဤသင်္ကေတကို သုံးထားသည်။ ရင်း၏ ရှေ့,နောက်ရှိ အပိုဒ်များကို ရင်းနှင့်စပ်ဟပ်၍ အနက်ယူရမည်ဟု ဆိုလိုသည်။

ဥပမာ—အကက္ကသ-ပုဒ်၌ "အထပ်-အလွှာ-အဖု-အထစ်-အဟိုက်-အချိုင့်-ဟူသော အပြစ်မရှိသော" ဟု ရှိရာ ရင်းကို—

အထပ်ဟူသော အပြစ်မရှိသော
အလွှာဟူသော အပြစ်မရှိသော
အဖုဟူသော အပြစ်မရှိသော
အထစ်ဟူသော အပြစ်မရှိသော
အဟိုက်ဟူသော အပြစ်မရှိသော
အချိုင့်ဟူသော အပြစ်မရှိသော ဟု ဖတ်ရန်ဖြစ်သည်။

ထို့အတူပင် အကတကမ္မ-ပုဒ်၌ "ခိုးမှုကို မပြုလုပ်-မကျူးလွန်-ရသေးသော—ပြုလုပ်-ကျူးလွန်-လတ္တံ့သော၊ သူ" ဟု ရှိရာ ရင်းကို—

ခိုးမှုကို မပြုလုပ်ရသေးသော၊ ခိုးမှုကို မပြုလုပ်ရသေးသောသူ။
ခိုးမှုကို မကျူးလွန်ရသေးသော၊ ခိုးမှုကို မကျူးလွန်ရသေးသောသူ။
ခိုးမှုကို ပြုလုပ်လတ္တံ့သော၊ ခိုးမှုကို ပြုလုပ်လတ္တံ့သောသူ။
ခိုးမှုကို ကျူးလွန်လတ္တံ့သော၊ ခိုးမှုကို ကျူးလွန်လတ္တံ့သောသူ-ဟု ဖတ်ရန်ဖြစ်သည်။

အကိုးသာဓက

မြန်မာနက်၏ နောက်၌ ဆိုင်ရာ ပါဠိတော်, အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ-စသည်တို့မှ အကိုးသာဓကများကို ပြထားသည်၊ ယင်းသို့ ပြရာတွင်လည်း အသိဉာဏ်အား အကျိုးအပြုနိုင်ဆုံးသော သာဓကတို့ကိုသာ ထည့်သွင်းထားသည်၊ ယင်းသို့ ထည့်သွင်းရာတွင် အကိုးသာဓက စုံလင်စေရန် ဆိုင်ရာ အဋ္ဌကထာ, ဋီကာ-လာ အဖွင့်တို့ကိုလည်း ပြဆိုထားသည်၊ အချို့ပုဒ်များ၌ အကိုးသာဓကများကို အတော်များများ ပြထားရာ ယင်းသို့ ပြခြင်းမှာ စာဖတ်သူတို့ အလွယ်တကူဖြင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လေ့လာနိုင်စေရန် ရည်သန်၍ ပြထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရန် ဖြစ်သည်။ ဥပမာ—အတ္ထ[၁], အတ္ထ[၂] စသည်။

ရင်းမြစ် ဗုဒ္ဓဝါဒဆိုင်ရာ အရေးကြီးသော အယူအဆတို့ကို ဟောသော ပုဒ်များ၌ အနက်အဓိပ္ပါယ်တို့ကိုရင်း, အကိုးသာဓကတို့ကိုရင်း ကျယ်ဝန်းစွာ ပြဆိုထားသည်များလည်း ရှိပေသည်။ ဥပမာ— အတ္တ, အနတ္တ, အနိစ္စ-စသော ပုဒ်များ။ ယင်းပုဒ်တို့၌ ကျယ်ဝန်းစွာ ရေးသားခြင်းကား ဤ အဘိဓာန်တကျမ်းတည်း၏ ညွှန်ပြချက်ဖြင့်ပင် အတ္တဝါဒဆိုင်ရာ, အနတ္တဝါဒဆိုင်ရာ, အနိစ္စသဘာဝဆိုင်ရာ ဟောအပ်သော တရားများနှင့် အဖွင့်စကားရပ်တို့ကိုပါ ပြည့်စုံစွာ လေ့လာနိုင်စေရေးအတွက်ပင် ဖြစ်ပေသည်။

ထို့အတူပင် အမည်ဟောပုဒ်တို့၌လည်း ကျယ်ဝန်းသော ရေးသားချက်တို့ကို တွေ့ရှိရမည် ဖြစ်လေသည်။ ဥပမာ— အညာသိကောဏ္ဍည, အနာထပိဏ္ဍိက-စသော ပုဒ်များ။ ဤ ပုဒ်မျိုးတို့၌ အကျယ်ရေးသားခြင်းသည်လည်း အထက်ပါနည်းအတိုင်းပင် ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အကြောင်းအရာတို့ကို ပြည့်စုံစွာ လေ့လာနိုင်ရေးအတွက် ဖြစ်ပေသည်။ အကျယ်ရေးသားသည် ဆိုသော်လည်း ဤ အဘိဓာန်ကျမ်း၌ အကြောင်းအရာတို့ကို အကျယ်မပြပဲ သက်ဆိုင်ရာ ကျမ်းများကိုသာ ညွှန်ပြလျက် ကျဉ်းနိုင်သမျှကျဉ်းအောင် ပြဆိုထားသည်ကို တွေ့ရှိရပေမည်။

ပေယျာလ

အကိုးသာဓက စကားရပ်တို့၌ ပေယျာလကို ၂-မျိုး အသုံးပြုထားသည်။ ပဌမနည်းမှာ သုံးရိုးသုံးစဉ် "။ပ။" ဟု ပေယျာလထိုးခြင်း ဖြစ်၍ ဒုတိယနည်းမှာ ...... ဤအစက်ကလေးများဖြင့် ပေယျာလ ထိုးထားကြောင်းကို သိစေခြင်းဖြစ်သည်။ ထို ၂-မျိုးတွင် ကိုးကားရာကျမ်း၌ တိုက်ရိုက်ပါသော ပေယျာလကို ။ပ။ ဤလက္ခဏာဖြင့် ပြ၍ အဘိဓာန်ပြုစုသူတို့က ထိုးသော ပေယျာလကို ...... ဤအစက်ကလေးများဖြင့် ပြထားပေသည်။

အပြန်အလှန်အညွှန်း

ဤ အဘိဓာန်ကျမ်းကြီးတွင် အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်တခုမှ အခြား အဘိဓာန်ဝင် ပုဒ်တခုကိုရင်း, အခြားသက်ဆိုင်ရာကျမ်းဂန်ကိုရင်း ညွှန်းပြထားချက်များကို တွေ့ရပေမည်။ ထိုသို့ ညွှန်းပြရာတွင်

ညွှန်းပြထားသည့်ပုဒ်ကိုဖြစ်စေ၊ ကျမ်းဂန်ကိုဖြစ်စေ ကောက်ကြည့်ရှုမှု လိုအပ်သောကိစ္စ ပြီးမည့်နေရာတို့၌ " ... ကြည့်" ဟု ညွှန်းထားသည်။ ဥပမာ— အဘ္ဘမန္တ။ ကောက်ကြည့်ရမည်ဟု မဆိုလိုပဲ သာ၍ပြည့်စုံသည့် အသိဉာဏ်ကို ရနိုင်မည်ဖြစ်သဖြင့် တိုးတက်လေ့လာစေလိုသော နေရာနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာစေလိုသော နေရာတို့၌ " ... လည်း ကြည့်" ဟု ညွှန်းထားသည်။ ဥပမာ— အဇ်၊ အကဋ္ဌပုစ္ဆ၊ အကတပုစ္ဆ။

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

အံ။	အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော်။ (က။ ၁၅၊ ၁၆၊ ၁၇) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။ ၃။ တတိယအုပ်။
အံ၊ ဋီ။	အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ။ (ဂ။ ၁၇၊ ၁၈၊ ၁၉) ၁။ ပဌမအုပ်။....၃။ တတိယအုပ်။
အံ၊ ဋ္ဌ။	အင်္ဂုတ္တိုရ်အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၁၅၊ ၁၆၊ ၁၇) ၁။ ပဌမအုပ်။ .. ၃။ တတိယအုပ်။
အဋ္ဌသာ၊ ယော။	အဋ္ဌသာလိနီယောဇနာ။ (စ။ ၂)
အဋ္ဌသာ၊ သျှ။	အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ နိသျှ။ (င။ ၁၉၊ ၂၀၊ ၂၁) ၁။ ပဌမအုပ်။ ...၃။ တတိယအုပ်။ ၁၉၃၉-ခုနှစ်၊ သုဓမ္မဝတီ။
အနုဋီ။	အနုဋီကာ။ (ဂ။ ၂၀၊ ၂၁၊ ၂၂) ၁။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ အနုဋီကာ။ ၂။ ဝိဘင်း အနုဋီကာ။ ၃။ ပဥ္စပကရဏ အနုဋီကာ။
အပ။	အပဒါန်ပါဠိတော်။ (က။ ၃၂၊ ၃၃) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
အပ ဋ္ဌ။	အပဒါန် အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၃၃၊ ၃၄) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
အဘိ၊ က။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ကထာဝတ္ထုပါဠိတော်။ (က။ ၂၀)
အဘိ၊ ဋ္ဌ။	အဘိဓမ္မာ အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၁၈၊ ၁၉၊ ၂၀) ၁။ အဋ္ဌသာလိနီ။ ၂။ သမ္မောဟဝိနောဒနီ။ ၃။ ပဥ္စပကရဏ အဋ္ဌကထာ။
အဘိ၊ ဓ။	အဘိဓမ္မပိဋက၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပါဠိတော်။ (က။ ၁၈)
အဘိ၊ ပု။	ပုဂ္ဂလပညတ် ပါဠိတော်။ (က။ ၂၀)
အဘိ၊ ဝိ။	ဝိဘင်းပါဠိတော်။ (က။ ၁၉)
အမရ။	အမရကောသ သက္ကတအဘိဓာန်။ (ဆ။ ၁၃) ကဏ္ဍ၊ ဝဂ်၊ ဂါထာ။
အမရ၊ သျှ။	အမရကောသ နိသျှ။ အာဘယာရာမဆရာတော် လက်ရေးစာကူးစက် မူ။
ဣတိဝုတ်။	ဣတိဝုတ် ပါဠိတော်။ (က။ ၃၀)
ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။	ဣတိဝုတ် အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၂၅)
ဥဒါန်။	ဥဒါန်း ပါဠိတော်။ (က။ ၃၀)
ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ။	ဥဒါန်း အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၂၄)
ကင်္ခါ။	ကင်္ခါဝိတရဏီ အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၅၀)
ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ သစ်။	ကင်္ခါဝိတရဏီ ဋီကာသစ်။ (ဂ။ ၂၅)

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

ကင်္ခါ၊ ဋီ၊ ဟောင်း။	ကင်္ခါဝိတရဏီ ဋီကာဟောင်း။ (ဂ။ ၂၅)
ကင်္ခါ၊ ယော။ ကင်္ခါ၊ မဟာဋီ။	ကင်္ခါယောဇနာမဟာဋီကာ။ (စ။ ၁၂၊ ၁၅) ၁။ ပဌမအုပ်။ .. ၄။ စတုတ္ထအုပ်။
ကစ္စည်း။	ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး။ (စ။ ၁၆) သုတ်နံပါတ်။
ခုဒ္ဒက။	ခုဒ္ဒကပါဌ ပါဠိတော်။ (က။ ၃၀)
ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။	ခုဒ္ဒကပါဌ အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၂၁)
စရိယာ။	စရိယာပိဋက ပါဠိတော်။ (က။ ၃၃)
စရိယာ၊ ဋ္ဌ။	စရိယာပိဋက အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၃၆)
စူဠနိ။	စူဠနိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်။ (က။ ၃၅)
စူဠနိ၊ ဋ္ဌ။	စူဠနိဒ္ဒေသ အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၄၅)
ဇာ။	ဇာတ် ပါဠိတော်။ (က။ ၃၆၊ ၃၇) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
ဇာ၊ ဋ္ဌ။	ဇာတ် အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၃၇....၄၃) ၁။ ပဌမအုပ်။ .... ၇။ သတ္တမအုပ်။
ဇာ၊ သျှ။	ဇာတ်ပါဠိတော် နိဿယ။ (ဃ။ ၃၀၊ ၃၁၊ ၃၂၊ ၃၃) ၁။ ပဌမအုပ်။ .... ၅။ ပဉ္စမအုပ်။
ထေရ။	ထေရဂါထာ ပါဠိတော်။ (က။ ၃၁)
ထေရ၊ ဋ္ဌ။	ထေရဂါထာ အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၃၀၊ ၃၁) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
ထေရီ။	ထေရီဂါထာ ပါဠိတော်။ (က။ ၃၁)
ထေရီ၊ ဋ္ဌ။	ထေရီဂါထာ အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၃၂)
ထောမ။	သဒ္ဒတ္ထောမ မဟာနိဓိ သက္ကတအဘိဓာန်။ (ဆ။ ၁၁)
ဒီ။	ဒီဃနိကာယ် ပါဠိတော်။ (က။ ၆၊ ၇၊ ၈) ၁။ သီလက္ခန် ပါဠိတော်။ ၂။ သုတ်မဟာဝါ ပါဠိတော်။ ၃။ ပါထိက ပါဠိတော်။
ဒီ၊ ဋီ။	ဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာ၏ အဖွင့်ဋီကာ။ (ဂ။ ၇၊ ၁၀၊ ၁၁) ၁။ သီလက္ခန် ဋီကာဟောင်း။ ၂။ သုတ်မဟာဝါဋီကာ။ ၃။ ပါထိကဋီကာ။
ဒီ၊ ဋ္ဌ။	ဒီဃနိကာယ် အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၅၊ ၆၊ ၇) ၁။ သီလက္ခန် အဋ္ဌကထာ။ ၂။ သုတ်မဟာဝါ အဋ္ဌကထာ။ ၃။ ပါထိက အဋ္ဌကထာ။
ဒီပဝံ။	ဒီပဝံသ။ (စ။ ၂၈) ပရိစ္ဆေဒ၊ ဂါထာ။
ဓမ္မ။	ဓမ္မပဒ ပါဠိတော်။ (က။ ၃၀)
ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ။	ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ။ (က၊ ၃၀) (ခ။ ၂၂၊ ၂၃) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
ဓာန်။	အဘိဓာန် (အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာ) (စ။ ၃) ဂါထာနံပါတ်။
ဓာန်၊ ဋီ။	အဘိဓာန်ဋီကာ။ (စ။ ၄) ဂါထာနံပါတ်။
ဓာန်၊ ဋီ၊ သျှ။	အဘိဓာန်ဋီကာနိဿယ။ (စ။ ၅၊ ၆) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
ဓာန်၊ သျှ။	အဘိဓာန်နိဿယ။ (စ။ ၇)
ဓာန်၊ သျှ၊ သစ်။	အဘိဓာန်နိဿယသစ်။ (စ။ ၈)

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

နီတိ၊ ဓာ။	သဒ္ဒနီတိ၊ ဓာတုမာလာ။ (စ။ ဂ၁)
နီတိ၊ ပဒ။	သဒ္ဒနီတိ ပဒမာလာ။ (စ။ ဂ၂)
နီတိ၊ သုတ္တ။	သဒ္ဒနီတိ သုတ္တမာလာ။ (စ။ ဂ၃) သုတ်နံပါတ်။
နေတ္တိ။	နေတ္တိပါဠိတော်။ (က။ ၃၉)
နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၄၅)
ပဋိ၊ သံ။	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်ပါဠိတော်။ (က။ ၃ဂ)
ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ။	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၄၆) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
ပဋ္ဌာန။	ပဋ္ဌာန်းပါဠိတော်။ (က။ ၂၅ ... ၂၉) ၁။ ပဌမအုပ်။... ၅။ ပဉ္စမအုပ်။
ပဋ္ဌာန်းကောက်။	တိကပဋ္ဌာန်းအရကောက်။ (စ။ ၃၇)
ပါ။	ပါဏိနိ သဒ္ဒတချာကရုဏ်း။ (ဆ။ ၁၉) ပါဒ၊ အဓျာယ၊ သုတ်။
ပါစိတ်၊ ယော။	ပါစိတျာဒိယောဇနာ။ (စ။ ၄၀၊ ၄၁) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
ပါရာ၊ ဂဏ္ဌိသစ်။	ပါရာဇိကဏ် အဋ္ဌကထာ ဂဏ္ဌိသစ်။ (စ။ ၄၂၊ ၄၃)
ပေတ။	ပေတဝတ္ထုပါဠိတော်။ (က။ ၃၁)
ပေတ၊ ဋ္ဌ။	ပေတဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၂၉)
ဗုဒ္ဓဝံ။	ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိတော်။ (က။ ၃၃)
ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။	ဗုဒ္ဓဝံသအဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၃၅)
မ။	မဇ္ဈိမနိကာယ်ပါဠိတော်။ (က။ ၉၊ ၁၀၊ ၁၁) ၁။ မူလပဏ္ဏာသ။ ၂။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ။ ၃။ ဥပရိပဏ္ဏာသ။
မဏိမဉ္ဇူ။	မဏိသာရမဉ္ဇူသာဋီကာ။ (စ။ ၄၇၊ ၄ဂ) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
မ၊ ဋီ။	မဇ္ဈိမနိကာယ် အဋ္ဌကထာ၏အဖွင့်ဋီကာ။ (ဂ။ ၁၂၊ ၁၃၊ ၁၄) ၁။ ပဌမအုပ်။ ... ၃။ တတိယအုပ်။
မ၊ ဋ္ဌ။	မဇ္ဈိမနိကာယ် အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ဂ၊ ၉၊ ၁၀၊ ၁၁) ၁။ ပဌမအုပ်။ .... ၄။ စတုတ္ထအုပ်။
မဟာနိ။	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိတော်။ (က။ ၃၄)
မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။	မဟာနိဒ္ဒေသအဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၃၄)
မဟာဝံ။	မဟာဝံသ၊ လန်ဒန်မူ။ ပရိစ္ဆေဒ၊ ဂါထာ။
မဟာဝံ၊ ဋီ။	မဟာဝံသဋီကာ၊ လန်ဒန်မူ။ ပရိစ္ဆေဒ၊ ဂါထာ။
မူလဋီ။	အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာ ၃-စောင်၏အဖွင့် မူလဋီကာ။ (ဂ။ ၂၀၊ ၂၁၊ ၂၂) ၁။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ မူလဋီကာ။ ၂။ ဝိဘင်းမူလဋီကာ။ ၃။ ပဉ္စပကရဏ မူလဋီကာ။
မောဂ်။	မောဂ္ဂလ္လာန်သဒ္ဒါကျမ်း။ (စ။ ၅၅) ကဏ္ဍ၊ သုတ်။
မောဂ်၊ နိသျ။	မောဂ္ဂလ္လာန်နိသျ။ (စ။ ၅၆၊ ၅၇) ကဏ္ဍ၊ သုတ်။
ယမက။	ယမိုက်ပါဠိတော်။ (က။ ၂၂၊ ၂၃၊ ၂၄)

ကျမ်းညွှန်းသင်္ကေတများ

ယမိုက်ကောက်။	ယမိုက်ဆယ်ကျမ်းအရကောက်။ (စ။ ၅၆)
ရူ။	ပဒရူပသိဒ္ဓိ။ (စ။ ၆၁) သုတ်နှံပါတ်။
ရူ၊ ဋီ။	ပဒရူပသိဒ္ဓိဋီကာ။ (စ။ ၆၂)
ဝဇိရ။	ဝဇိရဗုဒ္ဓိဋီကာ။ (ဂ။ ၁)
ဝါစပ္ပတိ။	ဝါစပ္ပတိ သက္ကတအဘိဓာန်။ (ဆ။ ၁၀)
ဝိ။	ဝိနည်းပါဠိတော်။ (က၊ ၁....၅) ၁။ ပါရာဇိကဏ်။ ၂။ ပါစိတ်။ ၃။ မဟာဝါ။ ၄။ စူဠဝါ။ ၅။ ပရိဝါ။
ဝိ၊ ဋ္ဌ။	ဝိနည်းအဋ္ဌကထာ၊ (ခ။ ၁....၄) ၁။ ပါရာဇိကဏ် ပဌမအုပ်။ ၂။ ရင်း ဒုတိယအုပ်။ ၃။ ပါစိတျာဒိ။ ၄။ စူဠဝဂ္ဂါဒိ။
ဝိဘာဝိနီ။	အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟ (သင်္ဂြိုဟ်) ကျမ်း၏အဖွင့် ဋီကာကျော်။
ဝိမတိ။	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ (ဂ။ ၅၊၆) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
ဝိမာန။	ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိတော်။ (က။ ၃၁)
ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။	ဝိမာနဝတ္ထုအဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၂၈)
ဝိသုဒ္ဓိ။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ၊ (ခ။ ၄၇၊ ၄၈) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ။	ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ။ (ဂ။ ၂၃၊ ၂၄) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
ဝီလျံ။	ဆာမိုနီယာဝီလျံ၏ သက္ကတအင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်။ (ဆ။ ၆)
သံ။	သံယုတ်ပါဠိတော်။ (က။ ၁၂၊ ၁၃၊ ၁၄) ၁။ ပဌမအုပ်။.... ၃။ တတိယအုပ်။
သံ၊ ဋီ။	သံယုတ်ဋီကာ။ (ဂ။ ၁၅၊ ၁၆) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
သံ၊ ဋ္ဌ။	သံယုတ်အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၁၂၊ ၁၃၊ ၁၄) ၁။ ပဌမအုပ်။.... ၃။ တတိယအုပ်။
သင်္ဂဟ။	အဘိဓမ္မတ္ထသင်္ဂဟမည်သော လက်သန်းအဋ္ဌကထာ၊ သင်္ဂြိုဟ်။
သာရတ္ထ။	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ။ (ဂ။ ၂-၄) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။ ၃။ တတိယအုပ်။
သီ၊ ဋီ၊ သစ်။	သီလက္ခန်ဋီကာသစ်။ (ဂ။ ၈၊ ၉) ၁။ ပဌမအုပ်။ ၂။ ဒုတိယအုပ်။
သုတ္တနိ။	သုတ္တနိပါတ်ပါဠိတော်။ (က။ ၃၀)
သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ။	သုတ္တနိပါတ်အဋ္ဌကထာ။ (ခ။ ၂၆၊ ၂၇)
သူစိ။	အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာသူစိ။ (စ။ ၁၀)

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့်ကျမ်းများ (က) ပါဠိတော် အုပ်ရေ-၄၀

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ဟောကြားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်	သင်္ကေတ
	ဝိနည်းပါဠိတော် ၅-အုပ်		
၁	ပါရာဇိကဏ် ပါဠိတော်	မြတ်စွာဘုရား	ဝိ၊ ၁။
၂	ပါစိတ် ပါဠိတော်	״	ဝိ၊ ၂။
၃	ဝိနည်း မဟာဝါ ပါဠိတော်	״	ဝိ၊ ၃။
၄	စူဠဝါ ပါဠိတော်	״	ဝိ၊ ၄။
၅	ပရိဝါ ပါဠိတော်	״	ဝိ၊ ၅။
	ဒီဃနိကာယ် ၃-အုပ်		
၆	သီလက္ခန် ပါဠိတော်	״	ဒီ၊ ၁။
၇	သုတ်မဟာဝါ ပါဠိတော်	״	ဒီ၊ ၂။
၈	ပါထိက ပါဠိတော်	״	ဒီ၊ ၃။
	မဇ္ဈိမနိကာယ် ၃-အုပ်		
၉	မူလပဏ္ဏာသ ပါဠိတော်	״	မ၊ ၁။
၁၀	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ ပါဠိတော်	״	မ၊ ၂။
၁၁	ဥပရိပဏ္ဏာသ ပါဠိတော်	״	မ၊ ၃။
	သံယုတ် ပါဠိတော် ၃-အုပ်		
၁၂	သဂါထာဝဂ္ဂနှင့် နိဒါနဝဂ္ဂ-သံယုတ် ပါဠိတော်	״	သံ၊ ၁။
၁၃	ခန္ဓဝဂ္ဂနှင့် သဠာယတနဝဂ္ဂ-သံယုတ် ပါဠိတော်	״	သံ၊ ၂။
၁၄	မဟာဝဂ္ဂသံယုတ် ပါဠိတော်	״	သံ၊ ၃။
	အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိတော် ၃-အုပ်		
၁၅	ဧကက၊ ဒုက၊ တိက၊ စတုက္က-အင်္ဂုတ္တရ ပါဠိတော်	״	အံ၊ ၁။
၁၆	ပဉ္စက၊ ဆက္က၊ သတ္တက-အင်္ဂုတ္တရပါဠိတော်	״	အံ၊ ၂။
၁၇	အဋ္ဌက၊ နဝက၊ ဒသက၊ ဧကာဒသက-အင်္ဂုတ္တရ ပါဠိတော်	״	အံ၊ ၃။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့်ကျမ်းများ (က) ပါဠိတော် အုပ်ရေ—၄၀

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ဟောကြားသည့် ပုဂ္ဂိုလ်	သင်္ကေတ
	အဘိဓမ္မာပါဠိတော် ၁၂-အုပ်		
၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်	မြတ်စွာဘုရား	အဘိ၊ဓ။
၁၉	ဝိဘင်း ပါဠိတော်	〃	အဘိ၊ဝိ။
၂၀	(က) ဓာတုကထာ ပါဠိတော်	〃	ဓာတုကထာ
	(ခ) ပုဂ္ဂလပညတ် ပါဠိတော်	〃	အဘိ၊ပု။
၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိတော်	〃	အဘိ၊က။
၂၂	ယမိုက် ပါဠိတော် (ပဌမ)	〃	ယမက၊ ၁။
၂၃	〃 (ဒုတိယ)	〃	ယမက၊ ၂။
၂၄	〃 (တတိယ)	〃	ယမက၊ ၃။
၂၅	ပဋ္ဌာန်း ပါဠိတော် (ပဌမ)	〃	ပဋ္ဌာန ၁။
၂၆	〃 (ဒုတိယ)	〃	ပဋ္ဌာန၊ ၂။
၂၇	〃 (တတိယ)	〃	ပဋ္ဌာန၊ ၃။
၂၈	〃 (စတုတ္ထ)	〃	ပဋ္ဌာန၊ ၄။
၂၉	〃 (ပဉ္စမ)	〃	ပဋ္ဌာန၊ ၅။
	ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ်ပါဠိတော် ၁၁-အုပ်		
၃၀	(က) ခုဒ္ဒကပါဌ ပါဠိတော်	〃	ခုဒ္ဒက။
	(ခ) ဓမ္မပဒပါဠိတော်	〃	ဓမ္မ။
	(ဂ) ဥဒါန်းပါဠိတော်	〃	ဥဒါန်း။
	(ဃ) ဣတိဝုတ်ပါဠိတော်	〃	ဣတိဝုတ်။
	(င) သုတ္တနိပါတ် ပါဠိတော်	〃	သုတ္တနိ။
၃၁	(က) ဝိမာနဝတ္ထု ပါဠိတော်	〃	ဝိမာန။
	(ခ) ပေတဝတ္ထု ပါဠိတော်	〃	ပေတ။
	(ဂ) ထေရဂါထာ ပါဠိတော်	〃	ထေရ။
	(ဃ) ထေရီဂါထာ ပါဠိတော်	〃	ထေရီ။
၃၂	အပဒါန် ပါဠိတော် (ပဌမတွဲ)	〃	အပ၊ ၁။
၃၃	(က) အပဒါန် ပါဠိတော် (ဒုတိယတွဲ)	〃	အပ၊ ၂။
	(ခ) ဗုဒ္ဓဝင် ပါဠိတော်	〃	ဗုဒ္ဓဝံ။
	(ဂ) စရိယာပိဋက ပါဠိတော်	〃	စရိယာ။
၃၄	မဟာနိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်	အရှင်သာရိပုတြာ	မဟာနိ။
၃၅	စူဠနိဒ္ဒေသ ပါဠိတော်	〃	စူဠနိ။
၃၆	ဇာတကပါဠိတော် (ပဌမ)	မြတ်စွာဘုရား	ဇာ၊ ၁။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့်ကျမ်းများ (က) ပါဠိတော်အုပ်ရေ-၄၀

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ဟောကြားသည့်ပုဂ္ဂိုလ်	သင်္ကေတ
၃၇	ဇာတက ပါဠိတော် (ဒုတိယ)	မြတ်စွာဘုရား	ဇာ၊ ၂။
၃၈	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ် ပါဠိတော်	အရှင်သာရိပုတြာ	ပဋိ၊ သံ။
၃၉	(က) နေတ္တိ ပါဠိတော်	အရှင်မဟာကစ္စည်း	နေတ္တိ။
	(ခ) ပေဋကောပဒေသ ပါဠိတော်	,,	ပေဋကော။
၄၀	မိလိန္ဒပဉှာ ပါဠိတော်	အရှင်နာဂသေန	မိလိန္ဒ။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့်ကျမ်းများ (ခ) အဋ္ဌကထာအုပ်ရေ-၅၁

ဦးရေ	အဋ္ဌကထာအမည်	သံဝဏ္ဏနာမူလကျမ်း	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်	သင်္ကေတ
၁	သမန္တပါသာဒိကာ (ပါရာဇိကဏ်) အဋ္ဌကထာ	ပါရာဇိကပါဠိ(ဝေရဉ္ဇကဏ္ဍ-ဒုတိယ-ပါရာဇိက)	အရှင်မဟာ-ဗုဒ္ဓဃောသ	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂	။	။(တတိယ ပါရာ-ဇိက-နိဿဂ္ဂိယ)	။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃	သမန္တပါသာဒိကာ(ပါစိတျာဒိ) အဋ္ဌကထာ	ပါစိတ္တိယ, မဟာ-ဝဂ္ဂပါဠိ	။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄	သမန္တပါသာဒိကာ (စူဠဝဂ္ဂါဒိ) အဋ္ဌကထာ	စူဠဝဂ္ဂ, ပရိဝါရပါဠိ	။	ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။
၅	သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ (သီလက္ခန်) ။	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂပါဠိ	။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၆	သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ(သုတ်မဟာဝါ) ။	မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။
၇	သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ (ပါထိက) အဋ္ဌကထာ	ပါထိကဝဂ္ဂပါဠိ	။	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။
၈	ပပဉ္စသူဒနီ (မူလပဏ္ဏာသ) အဋ္ဌကထာ	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ (မူလပရိယာယ, သီဟနာဒဝဂ္ဂ)	။	မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၉	။	မူလပဏ္ဏာသပါဠိ (ဩပမ္မ,မဟာယမက, စူဠယမကဝဂ္ဂ)	။	မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၀	ပပဉ္စသူဒနီ (မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသ) အဋ္ဌကထာ	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ	။	မ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၁	ပပဉ္စသူဒနီ (ဥပရိပဏ္ဏာသ) အဋ္ဌကထာ	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ	။	မ၊ဋ္ဌ၊၄။
၁၂	သာရတ္ထပ္ပကာသနီ (သံယုတ်) အဋ္ဌကထာ (ပ)	သဂါထာဝဂ္ဂ-သံယုတ္တပါဠိ	။	သံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၃	။ (ဒု)	နိဒါနဝဂ္ဂ, ခန္ဓဝဂ္ဂ-ပါဠိ	။	သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၄	။ (တ)	သဠာယတနဝဂ္ဂ, မဟာဝဂ္ဂပါဠိ	။	သံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၅	မနောရထပူရဏီ(အင်္ဂုတ္တိုရ်) အဋ္ဌကထာ (ပ)	အင်္ဂုတ္တရပါဠိ(ဧကကနိပါတ)	။	အံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၆	။ (ဒု)	။(ဒုက-စတုက္က)	။	အံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၇	။ (တ)	။(ပဉ္စက-ဧကာ-ဒသက)	။	အံ၊ဋ္ဌ၊၃။
၁၈	အဋ္ဌသာလိနီ (ဓမ္မသင်္ဂဏီ) အဋ္ဌကထာ	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ	။	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့်ကျမ်းများ (ခ) အဋ္ဌကထာအုပ်ရေ-၅၁

ဦးရေ	အဋ္ဌကထာအမည်	သံဂါယနာတင်ပုံနှိပ်ကျမ်း	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်	သင်္ကေတ
၁၉	သမ္မောဟဝိနောဒနီ (ဝိဘင်း) အဋ္ဌကထာ	ဝိဘင်္ဂပါဠိ	အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ	အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၀	ပဉ္စပကရဏ (ဓာတုကထာ-ပဋ္ဌာန)	ဓာတုကထာ, ပုဂ္ဂလပညတ္တိ, ကထာဝတ္ထု, ယမက, ပဋ္ဌာနပါဠိ	॥	အဘိ ဋ္ဌ၊ ၃။
၂၁	ပရမတ္ထဇောတိကာ (ခုဒ္ဒကပါဌ) အဋ္ဌကထာ	ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိ	॥	ခုဒ္ဒကပါဋ္ဌ။
၂၂	ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဓမ္မပဒပါဠိ	॥	ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၃	॥ (ဒု)	॥	॥	ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၄	ပရမတ္ထဒီပနီ (ဥဒါန်း) အဋ္ဌကထာ	ဥဒါနပါဠိ	အရှင်ဓမ္မပါလ	ဥဒါန ဋ္ဌ။
၂၅	ပရမတ္ထဒီပနီ (ဣတိဝုတ်) အဋ္ဌကထာ	ဣတိဝုတ္တကပါဠိ	॥	ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။
၂၆	ပရမတ္ထဇောတိကာ (သုတ္တနိပါတ်) အဋ္ဌကထာ (ပ)	သုတ္တနိပါတပါဠိ	အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၂၇	॥ (ဒု)	॥	॥	သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။
၂၈	ပရမတ္ထဒီပနီ (ဝိမာနဝတ္ထု) အဋ္ဌကထာ	ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ	အရှင်ဓမ္မပါလ	ဝိမာန၊ဋ္ဌ။
၂၉	ပရမတ္ထဒီပနီ (ပေတဝတ္ထု) အဋ္ဌကထာ	ပေတဝတ္ထုပါဠိ	॥	ပေတ ဋ္ဌ။
၃၀	ပရမတ္ထဒီပနီ (ထေရဂါထာ) အဋ္ဌကထာ (ပ)	ထေရဂါထာပါဠိ (ဧကက-တိက)	॥	ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။
၃၁	॥ (ဒု)	॥ (တိက-မဟာနိပါတပါဠိ)	॥	ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။
၃၂	ပရမတ္ထဒီပနီ (ထေရီ) အဋ္ဌကထာ	ထေရီဂါထာပါဠိ	॥	ထေရီ ဋ္ဌ။
၃၃	ဝိသုဒ္ဓဇနဝိလာသိနီ (အပဒါန်) အဋ္ဌကထာ (ပ)	အပဒါနပါဠိ (၁။ ဗုဒ္ဓဝဂ္ဂ)	ရှေးမထေရ်တပါး	အပ၊ဋ္ဌ ၁။
၃၄	॥ (ဒု)	॥ (၂-သီဟာသနိယဝဂ္ဂ-၅၆-ယသဝဂ္ဂ)	॥	အပ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၅	မဓုရတ္ထဝိလာသိနီ (ဗုဒ္ဓဝင်) အဋ္ဌကထာ	ဗုဒ္ဓဝံသပါဠိ	အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ	ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။
၃၆	ပရမတ္ထဒီပနီ (စရိယာပိဋက) အဋ္ဌကထာ	စရိယာပိဋကပါဠိ	အရှင်ဓမ္မပါလ	စရိယာ၊ဋ္ဌ။
၃၇	ဇာတကအဋ္ဌကထာ (ပ)	ဇာတကပါဠိ (ဧကနိပါတ)	အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့်ကျမ်းများ (ခ) အဋ္ဌကထာအုပ်ရေ-၅၁

ဦးရေ	အဋ္ဌကထာအမည်		သံဝဏ္ဏနာမူလကျမ်း	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်	သင်္ကေတ
၃၈	ဇာတက အဋ္ဌကထာ	(၃)	(ဒုက, တိက)	အရှင် မဟာ-	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။
၃၉	။	(၄)	(စတုက္က-နဝက)	ဗုဒ္ဓဃောသ	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။
၄၀	။	(၅)	(ပကိဏ္ဏက-ဝီသတိ)	။	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၄၁	။	(၆)	(တိံသ-အသီတိ)	။	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။
၄၂	။	(၇)	(မဟာနိပါတ၊မူဂ- ပက္ခ, ဇနက, သုဝဏ္ဏသာမ, နိမိ, ဥမင်- ဇာတက)	။	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။
၄၃	။	(၈)	ဇာတကပါဠိ (မဟာနိပါတ၊ ဘူရိဒတ္တ, စန္ဒကုမာရ, မဟာနာရဒ, ဝိဓုရ, ဝေဿန္တရ- ဇာတက)	။	ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။
၄၄	သဒ္ဓမ္မပဇ္ဇောတိကာ (မဟာနိဒ္ဒေသ)အဋ္ဌကထာ		မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ	အရှင် ဥပသေန	မဟာနိ၊ဋ္ဌ။
၄၅	(က) သဒ္ဓမ္မပဇ္ဇောတိကာ (စူဠနိဒ္ဒေသ) အဋ္ဌကထာ		(က) စူဠနိဒ္ဒေသ- ပါဠိ	။	စူဠနိ၊ဋ္ဌ။
	(ခ) နေတ္တိ အဋ္ဌကထာ		(ခ)နေတ္တိပါဠိ	အရှင် ဓမ္မပါလ	နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။
၄၆	သဒ္ဓမ္မပ္ပကာသိနီ (ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ်) အဋ္ဌကထာ	(၁)	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂ ပါဠိ (မဟာဝဂ္ဂ၊ဉာဏ ကထာ၈-၆၇)	အရှင်မဟာနာမ	ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။
၄၇	။	(၂)	။ (မဟာဝဂ္ဂ၊ ဉာဏကထာ၊ ၆၈-၇၃၊ ဒိဋ္ဌိ, အာနာပါနဿတိ, ဣန္ဒြိယ, ဝိမောက္ခ ကထာ။ ယုဂနဒ္ဓ, ပညာဝဂ္ဂ)	။	ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့်ကျမ်းများ (ခ) အဋ္ဌကထာအုပ်ရေ ၅၁

ဦးရေ	အဋ္ဌကထာအမည်	သံဝဏ္ဏနာ မူရာကျမ်း	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်	သင်္ကေတ
၄၈	ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာ (ပ)	၁*	အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။
၄၉	,, (ဒု)	,,	,,	ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၅၀	ပါဠိမုတ္တက ဝိနိစ္ဆယသင်္ဂဟ (ဝိနယသင်္ဂဟ) အဋ္ဌကထာ	၂*	အရှင်သာရိပုတ္တထေရ်	ဝိ၊ သင်္ဂဟ။
၅၁	ကင်္ခါဝိတရဏီ (ပါတိမောက်) အဋ္ဌကထာ	ပါတိမောက္ခပါဠိ	အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ	ကင်္ခါ၊ ၄။

၁* သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ (ဒီဃနိကာယ်) အဋ္ဌကထာ စသည်တို့ကဲ့သို့ သီးသန့်အဋ္ဌကထာမဟုတ်၊ အဘိဓမ္မာဝတာရစသည်တို့ကဲ့သို့ လက်သန်းအဋ္ဌကထာမျိုးလည်း မဟုတ်၊ စင်စစ်သော်ကား သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ(ဒီဃနိကာယ်)အဋ္ဌကထာ စသည်တို့ထက် ထူးသော အဋ္ဌကထာဟု မဟာဋီကာဆရာဆိုသည်။ နိုင်ငံခြားပညာရှိများကမူ တိပိဋကသင်္ဂဟဟုရင်း, ဗုဒ္ဓသာသန ဗဟုဿုတပကာသနီ ဟုရင်း ချီးမွမ်းထောမနာသောအားဖြင့် ခေါ်ဝေါ်ကြသည်။၎င်းတွင် ၂၃-ပိုင်းရှိသည့်အနက် (ပ)၌ သီလနိဒ္ဒေသမှ သမာဓိနိဒ္ဒေသအထိ ၁၁-ပိုင်းပါဝင်၍ (ဒု)၌ အဘိညာနိဒ္ဒေသမှ ဉာဏဒဿနဝိသုဒ္ဓိ- နိဒ္ဒေသအထိ ၁၂-ပိုင်း ပါဝင်သည်။

၂* ပါဠိမှ အလွတ်ဖြစ်သော အတ္ထ,နယ, အနုလောမအားဖြင့် ပါဠိတော်သို့ သက်ဝင်သော အဆုံးအဖြတ်တို့ကို အဋ္ဌကထာကြီးများကိုမှီ၍ စုပေါင်း(သင်္ဂြိုဟ်)ပြထားသော အဋ္ဌကထာ ဖြစ်သည်။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့်ကျမ်းများ (ဂ) ဋီကာအုပ်ရေ ၂၆

ဦးရေ	ဋီကာအမည်	သံဝဏ္ဏနာမူရာကျမ်း	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်	သင်္ကေတ
၁	ဝဇီရဗုဒ္ဓိဋီကာ	သမန္တပါသာဒိကာ (ဝိနယ) အဋ္ဌကထာ	အရှင်ဝဇီရဗုဒ္ဓိ	ဝဇီရ။
၂	သာရတ္ထဒီပနီဋီကာ (ပ)	သမန္တပါသာဒိကာ (ပါရာဇိက သုတ္တဝိဘင်္ဂ) အဋ္ဌကထာ	အရှင်သာရိပုတ္တထေရ်	သာရတ္ထ၊၁။
၃	။ (ဒု)	။ (ပါရာဇိက, နိဿဂ္ဂိယ) အဋ္ဌကထာ	။	သာရတ္ထ၊၂။
၄	။ (တ)	။ (ပါစိတ္တိယ, မဟာဝဂ္ဂ၊ စူဠဝဂ္ဂ၊ ပရိဝါရ) အဋ္ဌကထာ	။	သာရတ္ထ၊၃။
၅	ဝိမတိဝိနောဒနီဋီကာ	သမန္တပါသာဒိကာ (ပါရာဇိက, နိဿဂ္ဂိယ) အဋ္ဌကထာ	အရှင်စောဠိယကဿပ	ဝိမတိ၊၁။
၆	။	။ (ပါစိတ္တိယ, မဟာဝဂ္ဂ, စူဠဝဂ္ဂ, ပရိဝါရ) အဋ္ဌကထာ	။	ဝိမတိ၊၂။
၇	လီနတ္ထပ္ပကာသနာ (သီလက္ခန်) ဋီကာ(ဟောင်း)	သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ (သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ) အဋ္ဌကထာ	အရှင်ဓမ္မပါလ	ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။
၈	သာဓုဇနဝိလာသိနီ (သီလက္ခန်) ဋီကာ(သစ်) (ပ)	။ (သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ, ဗြဟ္မဇာလသုတ္တ) အဋ္ဌကထာ	ဉာဏာဘိဝံသ ဓမ္မသေနာပတိ မောင်းထောင် သာသနာပိုင်	သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။
၉	။ (ဒု)	။ (။ သာမညဖလသုတ္တ — ပေါဋ္ဌပါဒသုတ္တ) အဋ္ဌကထာ	။	သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၂။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့်ကျမ်းများ (ဂ) ဋီကာအုပ်ရေ-၂၆

ဦးရေ	ဋီကာအမည်	သံဝဏ္ဏနာမူလကျမ်း	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်	သင်္ကေတ
၁၀	လီနတ္ထပကာသနာ(သုတ်မဟာဝါ)ဋီကာ	သုမင်္ဂလဝိလာသိနီ ။ (မဟာဝဂ္ဂ) အဋ္ဌကထာ	အရှင်ဓမ္မပါလ	ဒီ၊ဋီ၊၂။
၁၁	။ (ပါထိက) ဋီကာ	။ (ပါထိကဝဂ္ဂ) အဋ္ဌကထာ	။	ဒီ၊ဋီ၊၃။
၁၂	။ (မူလပဏ္ဏာသ) ဋီကာ (ပ)	ပပဉ္စသူဒနီ (မဇ္ဈိမနိကာယ, မူလပဏ္ဏာသ, မူလပရိယာယဝဂ္ဂ) အဋ္ဌကထာ	။	မ၊ဋီ၊၁။
၁၃	။ (ဒု)	။ (။ ။ သီဟနာဒဝဂ္ဂ စူဠယမကဝဂ္ဂ) အဋ္ဌကထာ	။	မ၊ဋီ၊၂။
၁၄	။ (မဇ္ဈိမနှင့် ဥပရိပဏ္ဏာသ)ဋီကာ	။ (။ မဇ္ဈိမနှင့် ဥပရိပဏ္ဏာသ) အဋ္ဌကထာ	။	မ ဋီ ၃။
၁၅	။ (သံယုတ်) ဋီကာ (ပ)	သာရတ္ထပ္ပကာသိနီ (သံယုတ္တနိကာယ, သဂါထာဝဂ္ဂ) အဋ္ဌကထာ	။	သံ၊ဋီ၊၁။
၁၆	။ (ဒု)	။ (။ နိဒါန, ခန္ဓ, သဠာယတန, မဟာဝဂ္ဂ) အဋ္ဌကထာ	။	သံ၊ဋီ၊၂။
၁၇	သာရတ္ထမဉ္ဇူသာ (အင်္ဂုတ္တိုရ်)ဋီကာ(ပ)	မနောရထပူရဏီ (အင်္ဂုတ္တရနိကာယ, ဧကကနိပါတ) အဋ္ဌကထာ	အရှင်သာရိပုတ္တထေရ်	အံ ဋီ၊၁။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့်ကျမ်းများ (ဂ) ဋီကာအုပ်ရေ ၂၆

ဦးရေ	ဋီကာအမည်	သံဂါယနာမူရကျမ်း	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်	သင်္ကေတ
၁၈	သာရတ္ထမဉ္ဇူသာ(အင်္ဂုတ္တိုရ်ဋီကာ) (၃)	မနောရထပူရဏီ (= ဒုကစတုက္က-နိပါတ) အဋ္ဌကထာ	အရှင်သာရိ-ပုတ္တထေရ်	အံ၊ဋီ၊၃။
၁၉	〃 (တ)	〃 (= ပဉ္စကကော-ဒသက နိပါတ) အဋ္ဌကထာ	〃	အံ၊ဋီ၊၂။
၂၀	မူလဋီကာ (ပ)	အဋ္ဌသာလိနီ (ဓမ္မသင်္ဂဏီ) အဋ္ဌကထာ	အရှင်အာနန္ဒာ	မူလဋီ၊၁။
〃	အနုဋီကာ 〃	〃	အရှင်ဓမ္မပါလ	အနုဋီ၊၁။
၂၁	မူလဋီကာ (ဒု)	သမ္မောဟဝိနော-ဒနီ(ဝိဘင်္ဂ) အဋ္ဌကထာ	အရှင်အာနန္ဒာ	မူလဋီ၊၂။
〃	အနုဋီကာ 〃	〃	အရှင်ဓမ္မပါလ	အနုဋီ၊၂။
၂၂	မူလဋီကာ (တ)	ပဉ္စပကရဏ (ဓာတုကထာ-ပဋ္ဌာန်) အဋ္ဌကထာ	အရှင်အာနန္ဒာ	မူလဋီ၊၃။
〃	အနုဋီကာ 〃	〃	အရှင်ဓမ္မပါလ	အနုဋီ၊၃။
၂၃	ပရမတ္ထမဉ္ဇူသာ(ဝိသုဒ္ဓိမဂ်) မဟာဋီကာ (ပ)	ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂ-အဋ္ဌကထာ	〃	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။
၂၄	〃 (ဒု)	〃	〃	ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။
၂၅	(က)ကင်္ခါဋီကာ-ဟောင်း	ကင်္ခါဝိတရဏီ (ပါတိမောက္ခ) အဋ္ဌကထာ	ရှေးမထေရ် တပါး	ကင်္ခါ၊ဋီ။
	(ခ)ဝိနယတ္ထမဉ္ဇူသာဋီကာသစ်	〃	အရှင်ဗုဒ္ဓနာဂ	ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။
၂၆	(က)လီနတ္ထဝဏ္ဏနာ(နေတ္တိ)ဋီကာ	〃	အရှင်ဓမ္မပါလ	နေတ္တိ၊ဋီ။
	(ခ)နေတ္တိဝိဘာဝနီ	နေတ္တိအဋ္ဌကထာ	အရှင်သဒ္ဓမ္မ-ပါလ	နေတ္တိဝိဘာ။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့် (ဃ) ပါဠိတော်နိဿယကျမ်းများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
	ဝိနည်း ပါဠိတော်နိဿယ ၇-အုပ်			
၁	ပါရာဇိကဏ်ပါဠိတော် နိဿယ		ဘုစမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်	မန္တလေး၊ ခင်္ကြီဏာရာမ ဘုရားကြီးဆရာတော်
၂	ပါစိတ်ပါဠိတော် နိဿယ		ဘုစမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၀၉-ခု။	॥
၃	ဝိနည်းမဟာဝါပါဠိတော် နိဿယ	(ပ)	॥ ၁၉၃၆-ခု။	ကန်နီမြို့၊ ဆင်တဲဆရာတော်
၄	॥	(ဒု)	॥	॥
၅	စူဠဝါပါဠိတော် နိဿယ	(ပ)	॥	မန္တလေးမြို့ စံကျောင်းဆရာတော်
၆	॥	(ဒု)	॥	॥
၇	ပရိဝါပါဠိတော် နိဿယ		॥	မန္တလေးမြို့၊ သစ်ဆိမ့်ဆရာတော်
	ဒီဃနိကာယ်ပါဠိတော် နိဿယ ၄-အုပ်			
၈	သီလက္ခန်ပါဠိတော် နိဿယ		॥	ပုခန်းကြီး၊ မဏိရတနာကျောင်း၊နေရင်းဆရာတော်
၉	သုတ်မဟာဝါပါဠိတော် နိဿယ	(ပ)	॥	
၁၀	॥	(ဒု)	॥	
၁၁	ပါထိက ပါဠိတော် နိဿယ		॥	॥
	ပဏ္ဏာသပါဠိတော်နိဿယ ၃-အုပ်			
၁၂	မူလပဏ္ဏာသပါဠိတော် နိဿယ		ပေမှုမှ ကူးယူသောလက်ရေးမူ	သင်္ဂဇာဆရာတော်၏ တပည့်-နန္ဒမေဓာထေရ်
၁၃	မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိတော် နိဿယ		॥	॥
၁၄	ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိတော် နိဿယ		॥	॥
	သံယုတ်ပါဠိတော် နိဿယ ၃-အုပ်			
၁၅	သဂါထာဝဂ္ဂနှင့် နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တ ပါဠိတော်နိဿယ		ဇမ္ဗူ့ မိတ်ဆွေပုံနှိပ်တိုက်၊၁၉၁၈-ခု၊	ပင်းယဆရာတော် (အရှင်ကဝိန္ဒာဘိဝံသ)
၁၆	ခန္ဓဝဂ္ဂနှင့် သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တ ပါဠိတော် နိဿယ		ပေမှုမှ ကူးယူသောလက်ရေးမူ	॥

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့် (ဆ) ပါဠိတော်နိဿယကျမ်းများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်များ
၁၇	မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိတော် နိဿယ	ပေမူမှ ကူးယူသော လက်ရေးမူ	ပင်းယဆရာတော် အရှင်ကဝိန္ဒာဘိဝံသ
	အဘိဓမ္မာပါဠိတော်နိဿယ ၁၂-အုပ်		
၁၈	ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော် နိဿယ	သုဝဏ္ဏဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၀၉-ခု။	ထနောင်းဝန်းဆရာတော် (အရှင်အဂ္ဂဓမ္မာလင်္ကာရ)
၁၉	ဝိဘင်္ဂပါဠိတော် နိဿယ	သုဝဏ္ဏဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်	ရွှေဥမင်ဆရာတော်
၂၀	ဓာတုကထာနှင့် ပုဂ္ဂလပညတ္တိ ပါဠိတော် နိဿယ	〃 ၁၉၀၉-ခု	သံအင်း ဆရာတော်၏ တပည့် ဇမ္ဗူဒီပ ဆရာတော်
၂၁	ကထာဝတ္ထုပါဠိတော်နိဿယ	〃	
၂၂	ယမကပါဠိတော် နိဿယ (ပဌမတွဲ)	〃	ထန်းတပင်ဆရာတော်
၂၃	ယမကပါဠိတော် နိဿယ (ဒုတိယတွဲ)	〃	〃
၂၄	ယမကပါဠိတော် နိဿယ (တတိယတွဲ)	〃	〃
၂၅	ပဋ္ဌာန ပါဠိတော် နိဿယ (ပဌမတွဲ)	〃	〃
၂၆	ပဋ္ဌာန ပါဠိတော် နိဿယ (ဒုတိယတွဲ)	〃	〃
၂၇	ပဋ္ဌာန ပါဠိတော် နိဿယ (တတိယတွဲ)	〃	〃
၂၈	ပဋ္ဌာန ပါဠိတော် နိဿယ (စတုတ္ထတွဲ)	〃	〃
၂၉	ပဋ္ဌာန ပါဠိတော် နိဿယ (ပဉ္စမတွဲ)	〃	〃
	ကျန်ခုဒ္ဒကနိကာယ် ပါဠိတော်နိဿယများ		
၃၀	ဇာတက ပါဠိတော် နိဿယ (ပ) (ဧကက-မှ တိက-ထိ)	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၆၉ ခု။ (၁၉၀၇)	မောဘိဝံသသဒ္ဓမ္မဓဇ-မဟာဓမ္မရာဇာဓိရာဇ ဂုရု ပြည်ဆရာတော်
၃၁	ဇာတက ပါဠိတော် နိဿယ (ဒု) (စတုက္က-မှ အဋ္ဌက-ထိ)	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်	〃
၃၂	ဇာတက ပါဠိတော် နိဿယ (တ)	〃 ၁၂၇၀-ပြည့်နှစ် ကဆုန်လ	〃
၃၃	ဇာတက ပါဠိတော် နိဿယ (စတုတ္ထ) (ပကိဏ္ဏက-မှ ဝီသတိ-ထိ)	〃	〃
၃၄	ခုဒ္ဒကပါဌပါဠိတော် နိဿယ	မန္တလေးတောင်ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၈၈-ခု၊ နှောင်းတန်ခူးလ။	မိုးထိ (အရှင်ဇာဂရ)

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့် (ဿ) ပါဠိတော်နိဿယကျမ်းများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၃၅	ဓမ္မပဒ ပါဠိတော် နိဿယ	ကဝိမျက်မှန်စာပုံနှိပ်တိုက်	သင်္ဂဇာဆရာတော်
၃၆	ဥဒါန ပါဠိတော် နိဿယ	မန္တလေးတောင် ပိဋကတ်တော် ပုံနှိပ်တိုက်	မိုးထိ (အရှင်ဇာဂရ)
၃၇	ဣတိဝုတ္တက ပါဠိတော် နိဿယ	မန္တလေးတောင် ပိဋကတ်တော် ပုံနှိပ်တိုက်	〃
၃၈	သုတ္တနိပါတ ပါဠိတော် နိဿယ	〃	〃
၃၉	ဝိမာနဝတ္ထု၊ ပေတဝတ္ထုပါဠိတော်နိဿယ	〃	〃
၄၀	ထေရဂါထာ၊ ထေရီဂါထာပါဠိတော်နိဿယ	〃	〃
၄၁	အပဒါနပါဠိတော်နိဿယ (ပဌမ)	〃	〃
၄၂	〃 (ဒုတိယ)	〃	〃
၄၃	မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နိဿယ	〃	〃
၄၄	စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိတော်နိဿယ	〃	〃
၄၅	ပဋိသမ္ဘိဒါမဂ္ဂပါဠိတော်နိဿယ	〃	〃
၄၆	နေတ္တိပေဋကောပဒေသပါဠိတော်နိဿယ	〃	〃
၄၇	မိလိန္ဒပဉှာပါဠိတော်နိဿယ	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၇၇-ခု၊ တပေါင်းလ။	အရှင်အာဒိစ္စဝံသ

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့် (င) အဋ္ဌကထာနိဿယကျမ်းများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
	ဝိနည်းအဋ္ဌကထာနိဿယ ၈-အုပ်		
၁	ပါရာဇိကဏ်အဋ္ဌကထာနိဿယ (ပဌမ)	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၂၈-ခု	ရွှေဥမင်ဆရာတော်
၂	〃 (ဒုတိယ)	〃 〃	〃
၃	〃 (တတိယ)	〃 ၁၉၁၀-ခု	〃
၄	〃 (စတုတ္ထ)	〃 ၁၉၂၉-ခု	〃
၅	〃 (ပဌမ)	မန္တလေးတောင်ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်	မဘူဆရာတော်
၆	〃 (ဒုတိယ)	〃	〃
၇	〃 (တတိယ)	〃	〃
၈	〃 (စတုတ္ထ)	〃	〃
၉	ပါစိတ်အဋ္ဌကထာနိဿယ	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၃၀-ခု	ရွှေဥမင်ဆရာတော်
၁၀	ဝိနည်းမဟာဝါအဋ္ဌကထာနိဿယ	〃 ၁၉၄၁-ခု	〃
၁၁	စူဠဝါအဋ္ဌကထာနိဿယ	〃 ၁၉၄၁-ခု	〃
၁၂	ပရိဝါအဋ္ဌကထာနိဿယ	〃 ၁၉၄၁-ခု	〃
	ဒီဃနိကာယ်အဋ္ဌကထာနိဿယ ၆-အုပ်		
၁၃	သီလက္ခန္ဓဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာနိဿယ (ပ)	〃 ၁၉၁၉-ခု	နေရင်းဆရာတော်
၁၄	〃 (ဒု)	〃 〃	〃
၁၅	မဟာဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာနိဿယ (ပ)	〃 ၁၉၁၉-ခု	ဒုတိယဗားကရာဆရာတော်
၁၆	〃 (ဒု)	〃 〃	〃
၁၇	ပါထိကဝဂ္ဂ အဋ္ဌကထာနိဿယ (ပ)	ဇမ္ဗူမိတ်ဆွေပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၁၈-ခု	〃
၁၈	〃 (ဒု)	〃 〃	〃
	အဘိဓမ္မာအဋ္ဌကထာနိဿယ ၈-အုပ်		
၁၉	အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာနိဿယ (ပ)	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၁၅-ခု	ပြည်ဆရာတော်
၂၀	〃 (ဒု)	〃 〃	〃
၂၀	〃 (တ)	〃 〃	〃
၂၂	သမ္မောဟဝိနောဒနီ အဋ္ဌကထာနိဿယ (ပ)	ဇမ္ဗူမိတ်ဆွေပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၁၆-ခု	နေရင်းဆရာတော်

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့် (င) အဋ္ဌကထာနိသျကျမ်းများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၂၃	သမ္မောဟဝိနောဒနီအဋ္ဌကထာနိသျ	(ဒု)	ဇမ္ဗူ့မိတ်ဆွေ ပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၁၆-ခု	နေရင်းဆရာတော်
၂၄	ပဥ္စပကရဏအဋ္ဌကထာနိသျ	(ပ)	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၁၅-ခု	စကြမြို့သက်တော်ရှည်ကျောင်း တိုက်၊ ပဏ္ဍဝါလင်္ကာရ ဆရာတော်
၂၅	။	(ဒု)	။ ။	။
၂၆	။	(တ)	။ ။	။
၂၇	ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာနိသျ	(ပ)	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၂၉-ခု	မြည်ဆရာတော်
၂၈	။	(ဒု)	။ ။	။
၂၉	။	(တ)	။ ။	။
၃၀	။	(စ)	။ ။	။
၃၁	။	(မ)	။ ။	။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့် (စ) ဂန္ထန္တရကျမ်းများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၁	အင်္ဂုသာလိနီမူလဋီကာဂဏ္ဌိနိသျ	ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၂၂-ခု၊ (၁၉၆၀)	ဟသ်ာတမြို့ ကြာခံ ဆရာတော်
၂	အင်္ဂုသာလိနီယောဇနာ	သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၂၇-ခု၊	မြို့သစ်မြို့၊အရှင် ဉာဏကိတ္တိမထေရ်
၃	အဘိဓာန်အလင်္ကာဆန်းပါဠိ	ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ပုံနှိပ်တိုက်	အရှင်မောဂ္ဂလ္လာန်နှင့် အရှင်သံဃရက္ခိတ
၄	အဘိဓာန်ဋီကာ	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၁၂-ခု၊	ပင်းယမြို့၊စတုရင်္ဂဗလ အမတ်
၅	အဘိဓာန်ဋီကာနိသျ (ပ)	ကဝိမျက်မှန်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၅-လမ်း၊ အမှတ် ၄၉၊ ၁၂၇၃-ခု၊	ဒုတိယမောင်းထောင် ဆရာတော် အရှင်ပညာသာမိ
၆	,, (ဒု)	,,	,,
၇	အဘိဓာန်နိသျ	သုဓမ္မဝတီ	ကျော်အောင်စံထား ဆရာတော်
၈	အဘိဓာန်နိသျသစ် (ဝိသုဒ္ဓါရုံမှ)	ဇမ္ဗူ့မိတ်ဆွေပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၅၆-ခု၊	အဘယာရာမ ဆရာ-တော် အရှင်အဂ္ဂဓမ္မ
၉	အဘိဓာန်နိသျသစ် (တောင်ပေါက်မှ)	မြန်မာ့တာရာပုံနှိပ်တိုက်၊ မန္တလေးမြို့၊ ၁၃၁၇-ခု၊	အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ တောင်ပေါက်ဆရာ-တော် ဦးစက္ကပါလ
၁၀	အဘိဓာနပ္ပဒီပိကာသူစိ	ဇမ္ဗူ့မိတ်ဆွေပုံနှိပ်တိုက် ၁၃၁၉-ခု၊	သီဟိုဠ်ကျွန်း၊ အရှင်သုဘူတိ
၁၁	ဥပသဂ္ဂပဒဝိဘာဝနီ နှင့် အာချာတပဒဝိဘာဝနီ	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပုံနှိပ်တိုက်၊၁၂၈၇-ခု၊ သီတင်းကျွတ်လ၊	ဘဒ္ဒန္တပရမာဘိဓာန
၁၂	ကာရိကာယောဇနာမဟာဋီကာ (ပ)	သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၂၆-ခု၊	မန္တလေးမြို့၊ မဟာ-ဓေမိကာရာမတိုက် သစ်ဆိမ့်ဆရာတော်
၁၃	,, (ဒု)	,,	,,
၁၄	,, (တ)	,,	,,
၁၅	,, (စ)	,,	,,
၁၆	ကစ္စည်းသဒ္ဒါကြီး	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၃၁၅-ခု၊	အရှင်ကစ္စာယန မထေရ်

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့် (စ)ဂန္ထဝင်ကျမ်းများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၁၇	ကဝိမျက်မှန်သတ်ပုံ		ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၀၈-ခု၊	ဆရာဦးကျော်ဂုဏ်ႏ သင်မြိုးဆွဲရွာ၊ပြည်မြို့
၁၈	ကဝိလက္ခဏာသတ်ပုံ		ရတနာဒီပ ပိဋကတ်ပုံနှိပ်တိုက်၊ မန္တလေး ၁၉၅၈-ခု။	စိန္တကျော်သူ ဦးဩ
၁၉	ငါးရာ့ငါးဆယ်ဝတ္ထု	(ပ)	မြန်မာပြည်ပုံနှိပ်တိုက်	ညောင်ကန်
၂၀	״	(ဒု)	အလုပ်သမားများ	ဆရာတော်
၂၁	״	(တ)	အသင်း၊အမှတ်-၅၇	״
၂၂	״	(စ)	၂၅-လမ်း၊ ရန်ကုန်မြို့။	״
၂၃	״	(မ)	ဝံသာရက္ခပုံနှိပ်တိုက်၊ ၂၈၉၊လမ်း-၄၀၊ရန်ကုန်	״
၂၄	ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့အဌကထာနိသျများ		ကဝိမျက်မှန်ပုံနှိပ်တိုက် ၁၂၈၈-ခု၊ ရန်ကုန်မြို့။	ဂုဏရံသာလက်ာရ မထေရ်
၂၅	ဇာတ်နိသျ	(ပ)	မန္တလေးတောင်ပုံနှိပ်တိုက်။	မိုးထိဆရာတော်
၂၆	״	(ဒု)	״	״
၂၇	ဇိနတ္ထပကာသနီကျမ်း		သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၃၂၀-ခု။	ကျိုးသဲလေးထပ် ကျောင်းဆရာတော်
၂၈	ဒီပဝင် နှင့် ကေသဓာတုဝင်		ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၅၈-ခု။	ဟသ်ာတမြို့၊ ကြာခံ ဆရာတော်
၂၉	ဒီပဓံသပါဌ်		သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၂၉-ခု။	သီဟိုဠ်သာသနာပြု အရှင်မှ ား
၃၀	ဓမ္မပဒမဟာဋီကာ		သာသနာလင်္ကာရ ပုံနှိပ်တိုက်၊ စဥ့်အိုးတန်း၊ အမှတ်-၅၇၊ရန်ကုန်မြို့၊ ၁၉၁၂-ခု။	မင်းအို(ရိစဂ္ဂဟာ ရေစကြို)ဆရာတော် ဦးဝရသမ္ဘောဓိ
၃၁	ဓာတုတ္ထသင်္ဂဟပါဌ်-နိသျ		ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၃-ခု။	မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံ ဆရာတော်
၃၂	နာနာနယ အာဟာရစွယ်စုံကျမ်း		ယူနီဗာဆယ် ပုံနှိပ်တိုက် အမှတ်-၇၆၊ အင်းယားလမ်း၊ရန်ကုန်မြို့၊၁၉၆၀။	ဇီဝဋ္ဌာယီ ဦးစံလှ နာနာနယဖြန့်ချိရေး ဌာန၊ အမှတ်-၁၈၀၊ ဗိုလ်တထောင် ဘုရားလမ်း။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့် (စ)ဂန္ထန္တရကျမ်းများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၃၃	နိဃဏ္ဍုသာရဒီပနီကျမ်း	(ပ)	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၂၉၀ (၁၉၃၀)	ရှေးဆရာတော်များ
၃၄	။	(ဒု)	။	။
၃၅	နိရုတ္တိဒီပနီပါဠိ		ကဝိမျက်မှန် ပုံနှိပ်တိုက် ၁၂၆၇-ခုတော်သလင်းလ	လယ်တီဆရာတော်
၃၆	န္યာသပါဠိ		သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၃၃-ခု။	အရှင်ဝဇိရဗုဒ္ဓိ
၃၇	ပညတ်နက်ကျမ်း		ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၂၇-ခု၊	ဥဒုမ္ဗရချောင် ဆရာတော်ဦးပဏ္ဍဝံသ
၃၈	ပဋ္ဌာန်းအရကောက်		ဇမ္ဗူ့မိတ်ဆွေ ပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၁၂-ခု။	ထန်းတပင်မြို့ မောဓိကျောင်း အရှင် နန္ဒမေဓာ
၃၉	ပဒတ္ထမဉ္ဇူသာမည်သော ပါဠိ-မြန်မာအဘိဓာန်		အစိုးရပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၅၄-ခု၊ ၁၉၅၉-ခု။	ဦးဟုတ်စိန် (ဘီ-အေ၊ ဘီအယ်(လ်))
၄၀	ပရမတ္ထသရူပဘေဒနီကျမ်း		မန္တလေးမြို့- အဆွေ သတင်းစာပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၈၉၁-ခု၊ နယုန်လ၊ ၁၂၅၃။	မဟာဝိသုဒ္ဓါရုံ ဆရာတော်
၄၁	ပါစိတျာဒိယောဇနာ	(ပ)	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၆၈-ခု။	ဒက္ခိဏာရာမ ဘုရားကြီးဆရာတော်
၄၂	။	(ဒု)	။	။
၄၃	ပါရာဇိကကဏ်ဍအဋ္ဌကထာနိဿယ	(ပ)	ပိဋကတ်တော်ပြန့်ပွါး ရေးပုံနှိပ်တိုက် မန္တလေးမြို့။	ဆရာတော်-ဦးသုတ ဘုရားကြီးတိုက်
၄၄	။	(ဒု)	။	။
၄၅	ပါဠိဓာတ်အဘိဓာန်ချုပ်		ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၅၄-ခု။	စာပြင်မှူးချုပ် ဆရာဉာဏ်
၄၆	ပါဠိဝိသောဓနီဂဏ္ဌိ		လောကသာရ ပုံနှိပ်တိုက် ၁၂၈၂-ခု။	မစိုးရိမ် ဦးပညာဝံသ
၄၇	ဘေဒစိန္တာမဟာဋီကာ		ပြည်ကြီး မဏ္ဍိုင် ပုံနှိပ်တိုက်။	တလိုင်းကုန်း ဆရာတော်

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့် (၈)ဂန္ထန္တရကျမ်းများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်		ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၄၈	မဏိသာရမဉ္ဇူသာဋီကာ	(ပ)	ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၄၀-၁၃၀၂-ခု။	စစ်ကိုင်းတောင် အရှင်အရိယဝံသ
၄၉	။	(ဒု)	။	။
၅၀	မဟာဝင် ဝတ္ထုတော်ကြီး	(ပ)	ဟံသာဝတီ ပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၅၃-ခု။	ရွှေတောင်မြို့ကျီးသဲ လေးထပ်ဆရာတော်
၅၁	။	(ဒု)	။	။
၅၂	မာတိကာ ဓာတုကထာ အရကောက်		သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက်	အရှင်ဝရဇောဓောနှင့် ဆရာတော် ဦးဇမ္ဗူ
၅၃	မိလိန္ဒပဉှာဝတ္ထု		မင်္ဂလာတိုင်းပုံနှိပ်တိုက် ၄၂၊အမှတ်-၂၁၊ ၁၉၂၆-ခု	ဒန့်တိုင်ဆရာတော် အရှင်ဂုဏာလင်္ကာရ
၅၄	မောဂ္ဂလ္လာန်ပဉ္စိကာနိဿယ	(ပ)	ဇမ္ဗူ့ မိတ်ဆွေ ပိဋကတ် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၃၃-ခု။	အဘယာရာမ ဆရာ-တော် အရှင်အဂ္ဂဓမ္မ
၅၅	။	(ဒု)	။	။
၅၆	မောဂ္ဂလ္လာန်ဗျာကရုဏ်း		ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၃၁၆-ခု။	သီဟိုဠ်ကျွန်း၊ အနု-ရာဓမြို့၊ ထူပါရာမ ကျောင်းတိုက်၊အရှင် မောဂ္ဂလ္လာန်ထေရ်
၅၇	မောဂ္ဂလ္လာန်နိဿယ	(ပ)	ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၃၄-ခု။	အဘယာရာမ ဆရာတော်
၅၈	။	(ဒု)	။	။
၅၉	မြန်မာသတ်ညွှန်းကျမ်း		ဗမာ့ခေတ် သတင်းစာ တိုက်၊ ၁၉၅၂-ခု။	ရန်ကုန်တက္ကသိုလ် ဘာသာပြန်နှင့် စာအုပ်ထုတ်ဝေရေး ဌာနမှူး ဦးဝန်
၆၀	ယမကဏ္ဍဝိဘာဝနီ		နဂရသီရိစာပုံနှိပ်တိုက် လက်ပံတန်းမြို့၊၁၃၁၄-ခု။	အရှင် ဝိသုဒ္ဓါစာရ သဒ္ဓမ္မောဒယကျောင်း လက်ပံတန်းမြို့
၆၁	ယမိုက်အရကောက်		ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၉၅၈-ခု။	ထန်းတပင်၊သာသနာ ပိုင် အရှင်နန္ဒမေဓာ
၆၂	ရူပသိဒ္ဓိ (ပဒရူပသိဒ္ဓိ)		သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၃၁၉-ခု။	သီဟိုဠ်ကျွန်း၊ အရှင်ဗုဒ္ဓပ္ပိယ
၆၃	ရူပသိဒ္ဓိဋီကာ		။ ၁၉၃၉-ခု။	။

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့် (စ) ဂန္ထန္တရကျမ်းများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၆၄	ရူပသိဒ္ဓိဘာသာဋီကာ (ပ)	နယူးဘားမားပိဋက အမရပူရမြို့၊ ၁၃၁၄-ခု။	အရှင်ဇနကာဘိဝံသ
၆၅	။ (ဒု)	။	။
၆၆	လယ်တီပဒမာလာ (ပ)	မန္တလာဘုမ္မိပုံနှိပ်တိုက် မန္တလေးမြို့၊၁၃၀၂-ခု။ သီတင်းကျွတ်လ။	ပဌမကျော် ဦးကောဝိဒ
၆၇	။ (ဒု)	။	။
၆၈	ဝိနည်းငယ်လေးစောင်ပါဠိနိဿယ	ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၂၆၂-ခု။	ဆရာတော် ဦးဗုဓ်
၆၉	ဝိနည်းမဟာဝါအဋ္ဌကထာနိဿယ	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၄၁-ခု။	ပုခန်းကြီးမြို့၊ ရွှေဥမင် ဆရာတော်
၇၀	ဝိသုဒ္ဓါရုံအဆုံးအဖြတ်	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပုံနှိပ်တိုက်၊၁၂၈၁-ခု။ တော်သလင်းလ။	မဟာဝိသုဒ္ဓါရာမ ဆရာတော်
၇၁	ဝိသုဒ္ဓါရုံကစ္စည်းသုတ်နက်	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ် တိုက် ၁၂၉၇-ခု၊ကဆုန်လ	မဟာဝိသုဒ္ဓါရာမ ဆရာတော်ဘုရားကြီး
၇၂	ဝိသုဒ္ဓါရုံပိဋကအဘိဓာန်	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၃၁၈-ခု။	စည်ရှင်ဆရာတော်
၇၃	ဝေါဟာရတ္ထပကာသနီ	လယ်တီမဏ္ဍိုင်ပုံနှိပ်တိုက် ၁၃၂၀-ခု။	ကျော်အောင်စံထား ဆရာတော်
၇၄	သဒ္ဒတ္ထရတနာဝလိမည်သော မစိုးရိမ် အဘိဓာန်ကြီး ပဌမတွဲ (အ-မှ အင်္ဂလိ-ထိ)	လောကသာရပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၂၈-ခု။	အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ အရှင်သောမာဘိသိရီ
၇၅	၎င်း (ဒုတိယတွဲ) (က-မှ ကာမေဿသည်တာ-ထိ)	လောကသာရပုံနှိပ်တိုက် ၁၂၈၉၊ ၁၉၂၇-ခု။	ဘဒ္ဒန္တ သုရိယ အဘိဓေမဟာရဋ္ဌဂုရု မစိုးရိမ်ဆရာတော်
၇၆	မစိုးရိမ်အဘိဓာန်ကြီး တတိယတွဲ (ပ မှ ပဂ္ဂိုဏ်-ထိ)	သုဓမ္မဝတီ ပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၃၇-ခု။	ဘဒ္ဒန္တဉာဏ
၇၇	၎င်း စတုတ္ထတွဲ (ယ-မှ လောဠိသာမိ-ထိ)	လောကသာရပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၃၂-ခု။	ဘဒ္ဒန္တရာဇိန္ဒ-ဘုရားဖြူ ဆရာတော်
၇၈	သဒ္ဒနီတိ ဓာတုမာလာ	ဇမ္ဗူ့မိတ်ဆွေပုံနှိပ်တိုက် ၁၉၃၅-ခု။	ပုဂံပြည်၊ အဂ္ဂဝံသ မဟာထေရ်
၇၉	။ ပဒမာလာ	။	။
၈၀	။ သုတ္တမာလာ	။	။

ကိုးကားပို့ပြမ်းပြုသည့် (စ) ဂန္ထန္ထရကျမ်းများ

ဦးရေ	ကျမ်းအမည်	ပုံနှိပ်တိုက်နှင့် ပုံနှိပ်နှစ်	ကျမ်းပြုပုဂ္ဂိုလ်
၈၁	သဒ္ဒနီတိ ဓာတုမာလာဒီသျ	ကဝိမျက်မှန်ပုံနှိပ်တိုက် ၁၂၇၂-ခု။	ဆရာတော်ဦးဗုဓ်
၈၂	။ ပဒမာလာဒီသျ	။	။
၈၃	။ သုတ္တမာလာဒီသျ	။	။
၈၄	သဒ္ဒါပုဒ်စစ် အကျယ်ကျမ်း	ပြည်ကြီးမဏ္ဍိုင် ပုံနှိပ်တိုက်၊ ၁၂၈၂-ခု၊ တပို့တွဲလ။	မဘဲမြို့၊ ရွှေမျက်နှာ ဘုံသုံးဆင့် ကျောင်း ပဏ္ဍိတာဘိဓဇသီလာ-လင်္ကာရ မဟာဓမ္မ-ဆုဇောတိကာဓဇဂုရု
၈၅	သာသနာလင်္ကာရစာတမ်း	ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၈၅၆-ခု။	မဟာဓမ္မသင်္ကြန်
၈၆	သုဓမ္မပတိ ဇာတ်ကြီးဆယ်ဘွဲ့	သုဓမ္မဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၃၁၇-ခု။	မင်းဘူးဦးသြဘာသ
၈၇	သုတ်သီလက္ခန်အဋ္ဌကထာ နိဿယသစ်	ဟံသာဝတီပုံနှိပ်တိုက် ၁၃၁၅-ခု။	ပခုက္ကူမြို့၊ မဟာ-ဝိသုတာရာမတိုက် အဂ္ဂမဟာပဏ္ဍိတ ဆရာတော် အရှင်နန္ဒဝံသ

ကိုးကားမှီငြမ်းပြုသည့် (ဆ) နိုင်ငံခြား ကျမ်းစာများ

1. Dictionary of the Pāli Language, by R. C. Childers.
2. The Pāli Text Society's Pāli-English Dictionary, edited by T. W. Rhys Davids and William Stede.
3. A Critical Pāli Dictionary, begun by V. Trenckner, revised, continued, and edited by Dines Andersen, Helmer Smith, and Hans Hendriksen.
4. Pāli Tipitakam Concordance, listed by F. L. Woodward and others, arranged & edited by E. M. Hare, pts. I-X.
5. Dictionary of Pāli Proper Names, by G. P. Malalasekera.
6 A Sanskrit-English Dictionary, by Sir Monier Monier-Williams.
7. Chambers's Twentieth Century Dictionary, New Mid-century version, edited by William Geddie.

၈။ အဒ္ဓမာဂဓီအဘိဓာန်, ၅-တွဲ။ သတာဝဓာနီ ဇဲနမုနိ ဩ ရတ္တစန္ဒဇီ-ပြု
၉။ ပါဣအသဒ္ဒမဟဏ္ဏဝေါ (ပြာကြိုဋ်ရှ် အဘိဓာန်) ။ ပဏ္ဍိတဟရဂေါဝိန္ဒဒါသတြိကမစန္ဒသေဌ-ပြု။
၁၀။ ဝါစပ္ပတိအဘိဓာန်ကြီး, ၆-တွဲ။ တာရာနာထ တက္ကဝါစဿတိ-ပြု။
၁၁။ သဒ္ဒတ္ထောမမဟာနိဓိ။
၁၂။ သက္ကတ သဒ္ဒတ္ထကောတ္ထုဘအဘိဓာန်။ စတုဝေဒီ ဒွါရကာပြသာဒ ရမ္မာ-ပြု။
၁၃။ အမရကောသ။ အမရသီဟ-ပြု။
၁၄။ ၎င်း တြိကာဏ္ဍစိန္တာမဏိဋီကာ။ ရဃုနာထ စကြဝတ္တိ-ပြု။
၁၅။ ၎င်း ဗျာချာသုဓာဋီကာ။ ဘာနုဇီဒီက္ခိတ-ပြု။
၁၆။ မေဒိနီကောသ။ မေဒိနီကရ-ပြု။
၁၇။ ရာဇနိဃဏ္ဍု။ ဩ နရဟရိပဏ္ဍိတ-ပြု။
၁၈။ ဓာတုရူပကပ္ပဒ္ဒုမ။ ဩ ဂုရုနာထ ဝိဒျာနိဓိ ဘဋ္ဋာစာရိယ-ပြု။
၁၉။ ပါဏိနိဗျာကရဏ် ကာသိကာဝုတ္တိ။ ပါဏိနိရသေ့နှင့် ဇယာဒိတျ-ပြု။
၂၀။ သိဒ္ဓန္တကောမုဒီ။ ဘဋ္ဋောဇိဒီက္ခိတ-ပြု။
၂၁။ ၎င်း တတ္တဗောဓိနီဋီကာ။ ဉာနေန္ဒြသရဿတီ-ပြု။
၂၂။ ကာတန္တသဒ္ဒါကျမ်း။ သဗ္ဗဝမ္မ,ဝရရုစိ နှင့် ဒုဂ္ဂသီဟ-ပြု။
၂၃။ ၎င်း ပဉ္စိကာ နှင့် ဋီကာ။ တြိလောစနဒါသ၊ သုဗောဓာစာယိ-ပြု။

ဤကျမ်း၌ အသုံးပြုသော မြန်မာသက္ကတ စာလုံးများမှ ထူးသော စာလုံးများ

သရများ၊	ၒ	ၓ	ၔ	ၕ	ဧဲ	ဪ	အး
	(ရိ)	(ရီ)	(လရိ)	(လရီ)	(အိုက်)	(အောက်)	(အး)

ဗျည်းများ—	ၐ	ၑ
	(တာလုဇ-သ)	(မုဒ္ဓဇ-သ)

စာလုံးဆင့်များ—

ဇ္ဉ = ဇ် + ဉ

ၑ္ဋ = ၑ် + ဋ

ၑ္ဌ = ၑ် + ဌ

ရ္က = ရ်+ က (ဗျည်း၏ အထက်၌ရှိသော ‘ေ’ ကို ‘ရေဖ’ ဟု ခေါ်သည်၊ ရ နှင့် အတူတူဖြစ်သည်။ ရ နှင့် အခြား ဗျည်းတို့ ဆင့်ရာ၌လည်း နည်းတူ မှတ်ရန်)။

သင်္ကေတများ

ပု	ပုလ္လိင်
ထီ	ဣတ္ထိလိင်
န	နပုလ္လိင်
တိ	တိလိင်၊ လိင် ၃-ပါး
ကြိ	ကြိယာပုဒ်၊ အာချာတ်ပုဒ်
ကာ၊ ကြိ	ကာရိတ် ကြိယာ
ကြိ၊ ဝိ	ကြိယာ ဝိသေသန
ဗျ	အဗျယပုဒ်
သံ	သက္ကတ
ပြာ	ပြာကြိန်

တိပိဋက
ပါဠိ-မြန်မာ အဘိဓာန်

နမော တဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

အ¹ လေးဆယ့်တလုံးသော အက္ခရာတို့တွင် အဦး အစ = ကဏ္ဍ—သရ—ရဿ—အက္ခရာ။

အ² ပကတိ နိပါတ် = 'န' နိပါတ်၏ အာဒေသ = ပဋိသေဓ (တားမြစ်ခြင်းအနက်ရှိသော) – 'အ'။ အကတွာ ကုသလံ ကမ္မံ။ ဇာတ်ဒုတိ။ ၂၀၃-၄။ ကပေါတဿ ဝစနံ အကတွာ။ ဇာ၁။၁၁။ (၁) ပဋိပက္ခ = ဝိရုဒ္ဓ (ဆန့်ကျင်ဘက်)။ အကုသလာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ၊၁။ န ကုသလာ အကုသလာ၊ မိတ္တပဋိပက္ခာ အမိတ္တာ ဝိယ လောဘာဒိပဋိပက္ခာ အလောဘာဒယော ဝိယ စ ကုသလပဋိပက္ခာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ (၂) ဟာနိ (ဆုတ်ယုတ်ခြင်း)။ ဣတိဘဝါဘဝကထံ။ ဒီ၊၁။၇။ မ၊၂။ ၁၈၁။ ဘဝေါတိ ဝုဍ္ဍိ၊ အဘဝေါတိ ဟာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ (၃) ဝုဍ္ဍိ = မဟတ္တ, ပဏီတ (တိုးပွါးခြင်း, ကြီးမြတ်ခြင်း)။ ဣတိဘဝါဘဝဟေတု ဝါ ဘိက္ခုနော တဏှာ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒီ၊၃။၁၉၀။ အံ၊ ၁။၃၁၆။ ပရိဝုဍ္ဍော ဘဝေါ အဘဝေါ၊ ဝုဍ္ဍိ-အတ္ထော ဟိ အယမကာရော၊ ယထာ သံဝရာ-သံဝရေ ဖလာဖလေသု စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈။ သံဝရာသံဝရေတိ ခုဒ္ဒကေ စေဝ မဟန္တေ စ သံဝရာသံဝရေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ ဘဝါဘ-ဝေတိ ပုနပ္ပုနဘဝေ၊ ဟီနပဏီတေ ဝါ ဘဝေ၊ ပဏီတော ဟိ ဘဝေါ ဝုဍ္ဍိပ္ပတ္တော အဘဝေါတိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၀။ ဝုဍ္ဍိပ္ပတ္တာ ဝါ သေက္ခာတိပိ အသေက္ခာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ ကုသလသုခ-တော စ ဝိပါကသုခံ သန္တတရတာယ ပဏီတ-တရန္တိ ဝုဍ္ဍိပ္ပတ္တာ စ တေ ဓမ္မာ ဟောန္တီတိ အသေက္ခာတိ ဝုစ္စန္တိ။ မူလဋီ၊၁။၄၄။ (၄) အည (အခြားတပါး)။ နေဝသညာတိ ဧတ္ထ န-ကာရော အညတ္ထော။ တထာ နာသညာတိ ဧတ္ထ န-ကာ-ရော, အ-ကာရော စ အညတ္ထော ဝေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၄၀၆။ (= ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၁)။ အဗျာကတာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ၊၁။ န ဗျာကတာ အဗျာကတာ ကုသလာကုသလဘာဝေန အကထိတာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ (၅) အဘာဝ = ဝိရဟ (မရှိခြင်း,ကင်းခြင်း)။ ယေ တေ ပုဂ္ဂလာ အသဒ္ဓါ ဝိစိကိစ္ဆာ။ မ၊၁။၃၈။ အသဒ္ဓါတိ ဗုဒ္ဓဓမ္မသံဃေသု သဒ္ဓါဝိရဟိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၆။ ခေမဋ္ဌိတာ ဇနပဒါ အကဏ္ဋကာ အနုပ္ပီဠာ။ ဒီ၊ ၁။၁၂၉။ ဒီ၊၃။၁၄၄။ အကဏ္ဋကာတိ စောရ-ကဏ္ဋကရဟိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ (၆) သုည (ဆိတ်သုဉ်းခြင်း)။ အဘိက္ခုကော အာဝါသော။ ဝိ၊၄။၁၃။ အဘိက္ခုကော အာဝါသောတိ သုညာဝိ

ဟာရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၂။ သုညတာနုပဿနာတိ ဒုက္ခာနုပဿနာနန္တရံ ပဝတ္တာ အနတ္တာနုပဿနာ၀ အတ္တသုညတာဒဿနတော သုညတာနုပဿနာ နာမ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၇။ (၇) အယုတ္တ= ဂရဟာ= နိန္ဒာ (မသင့်လျော်ခြင်း)။ ယထာ ရှမေ အနာသနေ နိသိန္နံ ယထာ ရှမေ အဂေါစရေ စရန္တံ။ မ၊၁။ ၁၃။ အယုတ္တံ အာသနံ အနာသနံ၊ အယုတ္တော ဂေါစရော အဂေါစရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၄။ (၈) အပ္ပက (အနည်းငယ်)။ "ကစ္စိ ဘောတော အနာမယံ၊ အနုဒယ ကညာ" တိ တာနပ္ပဘာ၀နိတ္တိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၄။ (၉) ပဋိနိုနန (ဖြတ်ခြင်း)။ ဝေရမဏီ အကိရိယာ အကရဏံ အနဇ္ဈာပတ္တိ။ ဓမ္မသင်္ဂ၊ ၄၂။ အကရဏန္တိ ကရဏပဋိနိုနနံ။ ဓမ္မသင်္ဂ၊ဋ္ဌ။ ၁၀။ (၁၀) အမိဿ (မရောယှက်ခြင်း)။ သော ဟိ ရှမေ အမိဿိတတ္တာ အရူပေါတိ ဝေမေတ္တ အဓေတ္တော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အနုဋီ၊၃။ ၈၇။ အရှပ (မူလဋီ၊ ၃။ ၆၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၉။ ဒီ၊၁။ ၁၀၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၅) လည်းကြည့်။ (၁၁) သဒိသ (အတူ)။ အမနုဿောတိ တဒ္ဓာ၀မတ္တနိဝတ္တိယော။ မနုဿမတ္တံ နတ္ထိ အညံ သမာနန္တိ သဒိသတော ဟောတ္တ သုဝိယတိ။ အနုဋီ၊၁။ ၂၉။ ("အ" ၏ အနက်တို့ကို မ၊ဋီ၊ ၁။ ၆၃။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၁၀၃။ အဇ ဋီ၊၁။ ၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၄- တို့တွင်လည်း ကြည့်။)

အ[၇] ပဒပူရဏ (ပုဒ်ပြည့်ကာမျှ နိပါတ်မျှ=တစ္ဆေ) 'အ'။ အမှာရာမမသိဠတိ။ ဝိမာန။ ၁၀၇။ အသိဋ္ဌတိတိ သိဋ္ဌတိ၊ အကာရော နိပါတမတ္တံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၈၈။ ဒုက္ခသာ ဝေမံ ပဘာ အပုစ္ဆသာ။ သုတ္တနိ။ ၄၃၇။ အပုစ္ဆသိတိ ဧတ္တ အကာရော ပဒပူရဏမတ္တော နိပါတော၊ ပုစ္ဆသိစ္စေဝ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၅။ ပိတ္တ္ဘာယ ဧရမာနသာ၊ အပုစ္ဆ တော အဒါသဟံ။ ဝိမာန။ ၃၃။ အပုစ္ဆန္တိ ကပလ္လ- ပူဝံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၁၂။ ဒဒါမိ ဘန္တေ ခိပ္ပံ အနဒ္ဓကံ။ ဝိမာန။ ၁၀၈။ အနဒ္ဓကန္တိ နဒ္ဓကံ၊ ကုမ္မာသံ ပက္ခိပိတွာ ဗဒ္ဓိတာ ဌပိတံ ပိဿလာတိကံ။ အကာရော ဧတ္ထ နိပါတမတ္တံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၉၂။ အမင်္ဂုပါ မင်္ဂုရဟာ ပိ၀န္တု။ ဇာ၊၂။ ၃၁၁။ အမင်္ဂုပါတိ ဧတ္တ အကာရော နိပါတမတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၃၉။

အ[၈] အာ-ဥပသာရကို (သံယောဂပရေ ရဿတ္တံ- နှင့်အညီ) ရဿပြုသော 'အ'။ အက္ကန္တတိ။ သံ၊ ၂။ ၄၀၉။ အက္ကောသတိ။ ဝိ၊၃။ ၁၁၃-စသည်။

အ[၉] အာဂုံ (ဟိယျတ္တနီ, အဇ္ဇတ္တနီ, ကာလာတိပတ္တိ- ဟူသော အတိတ် ဝိဘတ်တို့ကြောင့် ဓာတ်၏ အဝ၌လာသော) 'အ'။ အကရာ။ ဇာ၊၁။ ၁၃၂၄။ အကရိ။ ဇာ၊၁။ ၁၃၂၅။ အကာ။ ဇာ၊၁။ ၉၄။ အဘဝိဿ။ မ၊၂။ ၁၄၀-စသည်။

အံသ[၁] (ပု) [အံသ+အ။ အမ+သ။ မ-ကိုနိဂ္ဂဟိတ်ပြု။ အန+သ။ န-ကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြု။ (အံ၈- သံ)] (၁) အဖို့ အစု။ ယေ ဓမ္မာ အတီတာ .... အတီတံသေန သင်္ဂဟိတာ။ အဘိ၊၈။ ၂၁၃။ အတီတံသေန သင်္ဂဟိတာတိ အတီတကောဋ္ဌာ- သေန ဂဏနံ ဂတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၄။ ခါဒိတာနိ အတီတံသေ၊ မမ တုယှဉ္စ ဖြာဟွာ။ ထေရီ။ ၄၁၄။ အတီတံသေတိ အတီတကော- ဋ္ဌာသေ၊ အတိက္ကန္တဘဝေသုတိ အတ္တော။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၂၄၁။ ဟန္တိ ဗာလဿ သုက္ကံသံ။ ဓမ္မ။ ၂၃။ သုက္ကံသန္တိ ကုသလကောဋ္ဌာသံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၆။ ကော်သဘာဝိတော သမာဓိ ဟောတိ။ ဒီ၊၁။ ၁၄၅။ ကော်သဘာဝိတောတိ ကော်သာယ ကော- ကောဋ္ဌာသာယ ဘာဝိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၈။ ပစ္စံသ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉) မေတ္တံသ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၅) တို့လည်းကြည့်။ (၂) အစိတ် အပိုင်း။ ဖလေဟိ အံသေဟိ အဘိဝ သင်္ဂတာ။ ဝိမာန။ ၉၀။ အံသေဟိတိ ကုဋ္ဌရပလေ ပတိဋ္ဌိတေဟိ ဟေဋ္ဌိမ- အံသေဟိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၅၆။

အံသ[၂] (ပု) [အံသ+အ။ အမ+သ။ အန+သ။ (အံ၈သ-သံ)] (၁) ပခုံး။ ကော်သံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကရိတွာ။ ဝိ၊၄။ ၁၂။ ကောန ဘိက္ခုဝေ အံသေန

မာတာရံ ပရိဟရေယျ။ အံ၊၁။ ၆၃။ ပုဋ္ဌံသ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၇) လည်းကြည့်။ (၂) ပခုံးစွန်း။ အံသံ အသမ္ဗုဒ္ဓံ တော်။ ဇာ၊၂။၇၅။ အံသကူဋ အသမ္ဗုဒ္ဓသန္တေ သယမေဝ အာဂစ္ဆတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၃၉။

အံသ² (ပု)[အံသ+အ။(အဂြ-သံ)]အထောင့်၊ အမြှောင့်။ စတုဟိ အံသေဟိ ယုတ္တံ စတုရံသံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ အံသဘာဂ နှင့် အံသိ-တို့ လည်းကြည့်။

အံသကာသာဝ (န)[အံသ+ကာသာဝ]အံသကိုင်၊ (ပခုံးကိုသိုင်း၍ ဝတ်အပ်သော အလျား ၃-တောင်, အနံ ၁-ထွာရှိ သင်္ကန်းငယ်။) ရတ်ဏ- တေစီဝရိကာသ ပန တေတ္တံ ဝတ္တမာနံ အံသကာ- သာဝမေဝ ဝဋ္ဋတိ။ တဋ္ဌ ခေါ် ဝိတ္တာရတော ဝိဒတ္ထိ၊ ဒီဃတော တိဟတ္ထမေဝ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၆၂။

အံသကူဋ (ပု) [အံသ+ကူဋ] ပခုံး၊ပခုံးစွန်း။ အံသကူဋေန ပဟာရံ အဒါသိ။ ဝိ၊၁။၁၀၅။ အံသကူဋေန ပဟာရံ ဒတွာ ပါတေသိ။ ဝိ၊၄။ ၄၆၀။ဥဘောသု အံသကူဋေသု ဥဿာဒါ ဟောန္တိ။ ဒီ၊၃။၁၂၄။ အဂ္ဂိဏာအံသကူဋတော အဂ္ဂိကူဋေ ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ။၁၂၀။ အံသကူဋောတိ ဇွေ အဋ္ဌကူဋတော ကူဋော ဝိယာတိ ကူဋော၊ အံ- သောယေဝ ကူဋော အံသကူဋော။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂။

အံသကူဋန္တရ (န) [အံသကူဋ+အန္တရ] ပခုံးစွန်း နှစ်ခုအကြား။အံသကူဋန္တရေ ဝလိ ပညာယတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၆။

အံသဗဒ္ဓက (ပု) [အံသ+ဗဒ္ဓ+က] ပခုံးလွယ်ကြိုး။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အံသဗဒ္ဓကံ ဗန္ဓနသုတ္တကံ။ ဝိ၊၃။ ၂၉၅။ အံသဗဒ္ဓကောတိ အဋ္ဌနိတ္တဝိကာယ အံသဗဒ္ဓကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။ အံသဗဒ္ဓကံ အဟမဒါသိ။ ဝိမာန။၄၆။ အံသဗန္ဓနံ (က)၊ အံသဝဋ္ဋကံ(သိ)။

အံသဗဒ္ဓကမဏ္ဍန (န) [အံသဗဒ္ဓက+မဏ္ဍန] ပခုံး လွယ်ကြိုးကို တန်ဆာဆင်ခြင်း။ ပါဒုကပတ္တ- ထာလကာ မွေကရေ ကာယဗန္ဓနံ အံသဗဒ္ဓက- မဏ္ဍနံ အကိစ္စံ နာမ။ မူ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

အံသဘတ္တိကာ (ထီ)[အံသ+ဘတ္တိကာ] ပခုံးလွယ် သင်္ကန်း အိတ်ထောင်။အံသဘတ္တိကာ နာမ ခန္ဓေ ဋ္ဌပိတကာသာဝဿ ဥဘော အန္တေ အာဟရိတွာ ဘတ္တိကံ ကတွာ တသ္မိံ ပသိဗ္ဗကေ ဝိယ ပုပ္ပါနိ ပက္ခိပန္တိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အံသဘတ္တိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၃။

အံသဘာဂ(ပု) [အံသ+ဘာဂ] အထောင့်၊ အမြှောင့်။ အဋ္ဌံသော ထမ္ဘော ကောကာသို့ အံသဘာဂေ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၈၄။

အံသဝဒ္ဓနက (ပု) [အံသ+ဝဒ္ဓန+က] ပခုံးလွယ် ကြိုး။ အံသဝဒ္ဓနကေန အံသကူဋေ လဂ္ဂေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈။ အံသဗဒ္ဓက-လည်းကြည့်။

အံသဝန္တု (တိ) [အံသ+ဝန္တု] အထောင့်-အမြှောင့်-ရှိသော၊သည်။ အာယတာ ဟုတွာ အဋ္ဌသောဠသဒွတ္တိံ သာဒိအံသဝန္တော။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၃၁၉။

အံသာ (ထီ)[အဒ+သ။ခေတ္တန် ရ-ကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြု။ (အဂ်ိသ်-သံ)] မြင်းသရိုက်နာ၊ လိပ်ခေါင်းနာ။ မဓုမေဟော အံသာ ပိဠကာ ဘဂန္ဒလာ။မဟာနိ။ ၁၀၊၁၃၊၁၇၅။ စူဠနိ။၂၀။ အံသာတိ အရိသ- ရောဂေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၅၁။ အရိသ-လည်းကြည့်။

အံသိ=အံသိ (ထီ) [အံသ+ဣ။ အံသိ၊ ထိ ၌ ဤ။ အံသိယတေ သံဟနျတေ တောယ။ ဝါစပ္ပတိ။ (အဂြိ အဂြိ-သံ)] အထောင့်၊ အမြှောင့်။ ကောမကာယ အံသိယာ၊ ရတနာ သတ္တ နိမ္မိတာ။ ဝိမာန။၁၀၅။ ကောမကာယ အံသိယာတိ အဋ္ဌသော ထမ္ဘော ကောကာသို့ အံသဘာဂေ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၈၄။ ပါဠိနုသာခါယ ဓဏမေဝ မဟာစာဋ္ဌိမတ္တံ ဖလံ အဟောသိ။တဿ ဆ အံသိယော အဿု အံသိသု ဆ ကပ္ပါသပိဏ္ဍိယော ပုပ္ပိတာ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။

အံသု (န)[အံသ+ဥ။ အမ+ဥ ။သ-လာ မ-ကို နိဂ္ဂဟိတ်ပြု]။ (၁) ချည်မျှင်။ကာရာပေယျာတိ

ကောနပိ ကောသိယံသုနာ မိဿီတွာ ကရောတိ ဝါ ကာရာပေတိ ဝါ၊ ပယောဂေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊၁။၃၂၉။ သစေ ဘုမိဘာဂေ ကောသိယံသုန်ိ ဥပရုပရိ သန္ထရိတွာ။ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ (၂) အမွေးအမှင်။ ကုက္ကုဋပတ္တေန ဝဏ္ဏေ ဓောဝိယမာနေ အံသု အံသု ကာယပသာဒံ ဃဋ္ဋေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၀။ (၃) အရောင်၊ အလင်း။မရီစိ ဒွိသု ဘာနွံသု၊ မယူခေါ ကိရဏော ကရော။ ဓာန်။ ၆၄။

အံသုက (န) [အံသု+က] အဝတ်အထည်။ စေလမစ္ဆာဒနံ ဝတ္ထံ၊ ဝါသော ဝသနမံသုကံ။ ဓာန်။ ၂၉၀။

အံသုမတ္တ (န) [အံသု+မတ္တ] ချည်မျှင်မျှ၊ချည်မျှင်ကလေးမျှ။ ဝိဝရေ အံသုမတ္တမ္ပိ န ဗျာယိတ္ထ၊ သရီရေ ကာ ကထာ၊ တေနေဝ ဟိ ထေရော "သဉ္ဇီဝေါ" တွေဝ ပညာယိတ္ထ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။

အံသုမာလီ (ပု) [အံသုမာလာ+ဤ] နေ။ အံသုမာလီ ဒိနပတိ။ ဓာန်။၆၃။

အကံ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကံသု (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကက္ကသ (တိ) [န+ကက္ကသ] အပြစ်မရှိသော၊ မကြမ်းထမ်းသော၊ သည်။ (က) အထပ်-အလှာ-အဖု-အထစ်-အဟိုက်-အချိုင့်-ဟူသော အပြစ်မရှိသော၊ သည်။ အကက္ကသံ အဖရုသံ။ဓာ၊၁။၁၄၇။ ပဋလဿ ဝါ တိလကဿ ဝါ ဩဓိနော ဝါ အဘာဝေန အကက္ကသံ။ဓာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။ (ခ)ငါး, ခရု မှော်စသည့် အပြစ်မရှိသော၊သည်။အကက္ကသာ အပဏ္ဏရာ။ဓာ၊၂။၁၀၉။ အကက္ကသာတိ မစ္ဆသိပ္ပိကသေဝါလာဒိကက္ကသရဟိတာ။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၃။ (ဂ) မကြမ်းထမ်း-နူးညံ့ ပြေပြစ်-သော၊ သည်။ အကက္ကသံ ဝိညာပနိံ ၊ ဂိရံ သစ္စံ ဥဒီရယေ။မ၊၂။၄၁။ဓမ္မ။ ၇၂။ သုတ္တနိ။၃၇၇။ အကက္ကသန္တိ နိဒ္ဒေါသံ၊ သဒေါသော ဟိ ရုက္ခော သကက္ကသောတိ ဝုစ္စတိ။မဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ အကက္ကသန္တိ အဖရုသံ။ မဓုဋ္ဌ၊၂။၄၂၀။ အကက္ကသံ အဂဠိတံ မုဟုံ မုဒုံ။ ဇာ၊၂။၁၃၆။ အကက္ကသန္တိ တာတ တဿာ ဘာသိတံ အဖရုသံ အဂဠိတံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၇။

အကက္ကသင်္ဂ (တိ) [အကက္ကသ+အင်္ဂ]အပြစ်မရှိ-မကြမ်းထမ်း-သော (ပွေး မှည့် စသည်တို့မှ ကင်းလွတ်သော) အင်္ဂါကြီးငယ်ရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အကက္ကသင်္ဂေါ နစ ဒီဃလောမကော။ ဇာ၊၂။၃၇။ အကက္ကသင်္ဂေါတိ ကစ္ဆုပိဠကာဒိရဟိတအင်္ဂပစ္စင်္ဂေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၇။

အကက္ကသစိတ္တ (တိ) [အကက္ကသ+စိတ္တ] မကြမ်းထမ်းသော စိတ်ရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အကက္ကသစိတ္တဿ၊ နိပ္ပလာသဿ ဈာယိနော (အကက္ကသစိတ္တဿာထ) (ဋ္ဌ)။ အပ၊၁။၂၆၆။ အကက္ကသစိတ္တဿာထာတိ အဖရုသစိတ္တဿ၊ အထသဒ္ဒေါ ပဒပူရဏော။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။

အကက္ခဠ (တိ) [န+ကက္ခဠ]မကြမ်းထမ်း-မခက်မာ-သော၊ သည်။

အကက္ခဠတာ (ထီ) [အကက္ခဠ+တာ] မကြမ်းထမ်း-မခက်မာ-သည်၏ အဖြစ်၊ မကြမ်းထမ်း-မခက်မာ-ခြင်း။ မုဒုတာ မဒ္ဒဝတာ အကက္ခဠတာ အကထိနတာ။ အဘိ၊၈။၂၄၊ ၁၆၉၊၁၉၀၊၂၆၀။ အကက္ခဠတာတိ အကက္ခဠဘာဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။

အကက္ခဠဘာဝ (ပု) [အကက္ခဠ+ဘာဝ]အကက္ခဠတာ-ကြည့်။

အကက္ခဠဝါစတာ (ထီ) [အကက္ခဠဝါစ+တာ] မကြမ်းထမ်းသောစကားရှိသူ၏အဖြစ်။အဖရုသဝါစတာ-ကြည့်။

အကင်္ခ (တိ) [န+ကင်္ခါ] (၁) ယုံမှားခြင်းမရှိသော၊ ယုံမှားခြင်းကို-ပယ်အပ်-ဖြတ်အပ်-အေးစေအပ်-ငြိမ်းစေအပ်-ဖြစ်ပေါ်ခွင့်မရှိစေအပ်-မဂ်ဉာဏ်ဖြင့် လောင်ကြွမ်းစေအပ်-ပြီး

သော၊သူ၊ သည်။ သ ဝေ အနေဇော အခီလော အကခေါ်။ သုတ္တနိ။ ၃၄၉။ တိဿော စ ပါရံ အခီလော အကခေါ်။ သုတ္တနိ။ ၄၃၈။...အင္ခ ဥ္ဘာနာယ ကခ်ါယ စ အဘာဝါ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၇။ အကခေါ်တိ...ယဿောတေ ကခ်ါ ပဟီနာ သမုစ္ဆိန္နာ ဝူပသန္တာ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓါ အဘဗ္ဗုပ္ပတ္တိကာ ဉာဏဂ္ဂိနာ ဒဍ္ဎာ၊ သော ဝုစ္စတိ အကခေါ်တိ။ စူဠနိ။ ၈၆-၇။ (၂) တဏှာ = တပ်မက်ခြင်း = မရှိသော၊ သူ၊ သည်။ သူ၁ဟံ အကခေါ် အသိတော အနူပယော။ သံ၊ ၁။ ၁၈၃။

အကဒ္ဒိ (တိ) [န+ကဒ္ဒိ] ယုံမှားမရှိသော၊ သူ၊ သည်။ ပုန္တာမိ ဗြာဟ္မဏံ သနင်္ကုမာရံ၊ ကခ်ီ အကဒ္ဒိ ပရဝေဒိယေသု။ ဒီ၊ ၂။ ၁၉၄။ ကဒ္ဒိ အကဒ္ဒိ ပရဝေဒိယေသုတိ အဟံ သဝိစိကိစ္ဆော ... နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၈။

အကစ္ဆ (တိ) [န+ကစ္ဆ] ပြောဆို = ဆွေးနွေး = မေးမြန်း = ခြင်းငှါ မသင့်သော၊ သူ၊ သည်။ ယဒိ ဝါ ကစ္ဆော ယဒိ ဝါ အကစ္ဆောတိ။ အံ၊ ၁။ ၁၉၈။ အကစ္ဆောတိ ကထေတုံ န ယုတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၄။

အကတ (တိ) [န+ကတ။ (တ-ကို-ဋ-ပြု)] ပြုလုပ်ထားအပ်သည် မဟုတ်သော၊ တစုံ တခုသော အကြောင်းသည် = မပြု = မစီရင် = အပ်သော၊ သည်။ သတ္တိမေ မဟာရာဇ ကာယာ အကဋာ အကဋဝိဓာ အနိမ္မိတာ အနိမ္မာတာ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၂။ ၅၃။ မ၊ ၂။ ၁၈၅။ အကဋာတိ အကတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၉။ အကတာတိ သမေန ဝိသမေန ဝါ ကေနစိ ဟေတုနာ န ကတာ န ဝိဟိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၂၉။ မဋီ၊ ၂။ ၁၀၉။ အကဋာတိ ဧတ္ထ တကာရဿ ဋကာရာဒေသောတိ အာဟ အကတာတိ။ သံ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။ ၅၂၇။

အကဋယူသ (ပု၊ န) [အကဋ+ယူသ] မပြုပြင်အပ်သော ပဲနောက်ပြုတ်ရည်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အကဋယူသံ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၉။ အကဋယူသန္တိ အသိနိဒ္ဓေါ မုဂ္ဂပစိတပါနိယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၇၄။ အကဋယူသေနာတိ အနဘိသင်္ခတေန မုဂ္ဂယူသေန။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၄။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၈၆။

အကဋဝိဓ (တိ) [န+ကတဝိဓ။ ကတဝိဓော ကရဏဝိဓိ နတ္ထိ ဧတေသန္တိ အကဋဝိဓာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၂၉။ မဋီ၊ ၃။ ၁၀၉] ပြုစီရင်ခြင်းမရှိသော၊ ပြုလုပ်ထားရန်အစီအရင်မရှိသော၊ ပြုလုပ်ထားစေအပ်သည်မဟုတ်သော၊သည်။ အကဋာ အကဋဝိဓာ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၂၊ ၅၃။ မ၊ ၂။ ၁၈၅။ အကဋဝိဓာတိ အကတဝိဓာနာ၊ ဧဝံ ကရောဟီတိ ကေနစိ ကာရာပိတာပိ န ဟောန္တီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၉။

အကဋာနုဓမ္မ (တိ) [အကဋ+အနုဓမ္မ] မပြုအပ်သေးသော အနုဓမ္မ (=ဩသာရဏာကံ) ရှိသော၊ (ဩသာရဏာကံ အပြုမခံရသေးသော သံဃာကကြဉ်ဖယ်ထား = နှင်ထုတ်ထား = ခြင်းခံရပြီး သံဃာ့အောင်သို့ ပြန်လည် သွင်းသွင်းခြင်း မခံရသေးသော) သူ၊ သည်။ တထာဝါဒိနာ ဘိက္ခုနာ အကဋာနုဓမ္မေန။ ... အကဋာနုဓမ္မော နာမ ဥက္ခိတ္တော အနောသာရိတော။ ဝိ၊ ၂။ ၁၈၀။ အကဋာနုဓမ္မေနာတိ...သော ဩသာရဏာသင်္ခါတော အနုဓမ္မော ယဿ န ကတော အယံ အကဋာနုဓမ္မော နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၉။ အနုဓမ္မ, ဩသာရဏ-တို့လည်း ကြည့်။

အကဋ္ဌက (တိ) [န+ကဋ္ဌက] မစပ်သော၊မစပ်သော အရသာ။ ကဋုကံ လဘိတွာ အကဋုကံ ပရိယေသန္တိ၊ အကဋုကံ လဘိတွာ ကဋုကံ ပရိယေသန္တိ။ စူဠနိ။ ၂၉၁။

အကဍ္ဍ (တိ) [န+ကဍ္ဍ] မသွန်ယက်အပ်သော၊ သည်။

အကဍ္ဍပါက (တိ) [အကဍ္ဍ+ပါက] မသွန်ယက်အပ်သော မြေ၌ အလိုလိုပေါက်၍ ရင့်မှည့်သော၊ သည်။ အကဍ္ဍပါကော သာလိ ပါတုရဟောသိ။ ဒီ၊ ၃။ ၇၆။ သာလိ အကဍ္ဍပါကော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၈။ အကဍ္ဍပါကောတိ အကဍ္ဍေယေဝ ဘူမိဘာဂေ

ဥပ္ပင္နေ။ ဒီ၊၄၊၁။၅၃။ အကင္ဇပါကောတိ အကင္ဇေ-ယေဝ ဌာနေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပစ္စနတော နိဝါရေတုံ ဝီယ သညာတော ဟုတွာ နိပ္ပဇ္ဇနတောတိ အတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၅။

အကင္ဇပါကိမ (တိ) [အကင္ဇပါက + ဣမ။အကင္ဇ + ပါကိမ] မထွန်မယက်အပ်သော မြေ၌ အလိုလို ပေါက်၍ ရင့်မှည့်သော၊သည်။ အကင္ဇပါကိမံ သာလိံ၊ ပရိဘုဥ္ဇိ မာနုသာ။ ဒီ၊၃။၁၇၀။ အပ၊ ၁။၆၅။ အကင္ဇပါကိမန္တိ အကင္ဇေ ဘူမိဘာဂေ အရညေ သယံဇာတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။

အကင္ဇပုဒ္ဓ (တိ) [အကင္ဇ+ပုဒ္ဓ] မထွန်ယက်အပ်သော-လုပ်သစ်စဖြစ်သော-လယ်လယ် သစ်။ အကင္ဇပုဒ္ဓံ နဝသဿံ နာမ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၄၁၁။ (=နဝသဿော ဝါ အကာလသဿော ဝါ အပရိစ္ဆိန္နဘာဂေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉။) အကဋပုဒ္ဓ (ဝိမတိ၊ ၁။၃၃၁။ ဝဇီရ။၂၄၉) လည်းကြည့်။

အကက (တိ)[န+ကက]ပြဲနွ-မရှိ-မပါ-သော၊ သည်။ အကကော အထုသော သုဒ္ဓေါ။ဒီ၊၃။ ၇၆။ အကကံ အထုသံ သုဒ္ဓံ။ ဒီ၊၃။၁၆၂၊၁၇၀။ အကကောတိ နိက္ကုဏ္ဍကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ ကဏော ကုဏ္ဍကန္တိ ဝုစ္စတိ၊ ထုသန္တိ တဏ္ဍုလံ ပရိယောနန္ဓိတွာ ဌိတတ္တစော၊ တဒဘာဝတော အကဏော အထုသောတိ သာလိ ဝုတ္တော။ ဒီ၊ဋီ ၃။၃၅-၆။

အကဏိက (တိ) [န+ကဏိက] မှည့်၊ ဝက်ခြံ-စသော အပြစ်မရှိသော၊ သည်။ အကဏိကံ ဝါ အကဏိကန္တိ ဇာနေယျ။မ၊၂။၂၁။ သကဏိက (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၂)ကြည့်။

အကဏ္ဍက (တိ)[န+ကဏ္ဍက](က)ပကတိဆူးမရှိ သော၊သည်။ကေသို အကဏ္ဍကေ ပဏ္ဍသာ္ဇနေ့ ဂုမ္ဗေ လဂ္ဂိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀။ (ခ) ခိုးသူဟူသော ဆူး မရှိသော၊ သည်။ ခေမဋ္ဌိတာ ဇနပဒါ အကဏ္ဍကာ အနုပ္ပီဠာ။ ဒီ၊၁။၁၂၉။ ဒီ၊၃။ ၁၄၄။ အကဏ္ဍကာတိ စောရကဏ္ဍကရဟိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ (ဂ) အပေါင်း အသင်း၌ မွေလျော်ခြင်း စသည့် ဆူး ဆယ်မျိုး-မရှိ သော-ကင်းသော၊သူ၊ (ရဟန္တာ)။ ဒသယိမေ ဘိက္ခဝေ ကဏ္ဍကာ ... အကဏ္ဍကာ ဘိက္ခဝေ ဝိဟရထ။အံ၊၃။ ၃၆၃-၄။ (ဃ) ရာဂတည်း ဟူသော ဆူးစသည် မရှိသော၊ သည်။ အကဏ္ဍကော အဂဟနော၊ ဥဇု သစ္စံ ပဝေဒိတော။ ဝိမာန။၂၂။ ရာဂကဏ္ဍကာဒိနံ အဘာဝေန အကဏ္ဍကော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၈၆။ အကဏ္ဍကံ အဂဟနံ၊ ပဋိပန္နော မဟာပထံ။ဓ၊၂။၅၈။ အကဏ္ဍကန္တိ ရာဂကဏ္ဍကာဒိဝိရဟိတံ။ ဓ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂၄၄။

အကဏ္ဍကနိက္ကဏ္ဍက (တိ)[အကဏ္ဍက+နိက္ကဏ္ဍက] ရာဂ စသည့်ဆူး-မရှိသော-ကင်းသော၊ သူ၊ သည်။အကဏ္ဍကနိက္ကဏ္ဍကာ ဘိက္ခဝေ ဝိဟရထ.... အကဏ္ဍကနိက္ကဏ္ဍကာ ဘိက္ခဝေ အရဟန္တော။ အံ၊၃။၃၆၄။

အကဏှ (တိ) [န+ကဏှ] မမည်း-မနက်-သော၊ မမည်း-မညစ်-သော၊ သည်။

အကဏှအသုက္က (တိ) [အကဏှ+အသုက္က] မည်း ညစ်သည်လည်းမဟုတ်၊ ဖြူစင်သည်လည်းမဟုတ် သောတရား။ (က) လေးပါးသောမဂ်ဉာဏ်။ အတ္ထိ ဝုဏ္ဏေ ကမ္မံ အကဏှအသုက္ကံ အကဏှ-အသုက္ကဝိပါကံ ကမ္မက္ခယာယ သံဝတ္တတိ။ဒီ၊၃။ ၁၉၂။ အကဏှအသုက္ကန္တိ ကမ္မက္ခယကရံ စတု-မဂ္ဂဉာဏံ အဓိပ္ပေတံ။တဉှိ ယဒိ ကဏှံ ဘဝေယျ၊ ကဏှဝိပါကံ ဒဒေယျ။ ယဒိ သုက္ကံ ဘဝေယျ၊ သုက္ကဝိပါကံ ဒဒေယျ။ ဥဘယဝိပါကဿ ပန အဒါနတော အကဏှာသုက္ကဝိပါကတ္တာ အကဏှံ အသုက္ကန္တိ အယမေတ္ထ အတ္တော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅-၆။ (ခ) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသော နိဗ္ဗာန်။ အကဏှံ အသုက္ကံ နိဗ္ဗာနံ အဘိဇာယတိ။ ဒီ၊၃။၂၀၇။ အံ၊၂။ ၃၄၀။ နိဗ္ဗာနဥှိ သစေ ကဏှံ ဘဝေယျ၊ ကဏှဝိပါကံ ဒဒေယျ။ သစေ သုက္ကံ၊ သုက္ကဝိပါကံ ဒဒေယျ။ ဒွိန္နမ္ပိ အပ္ပဒါနတော ပန အကဏှံ

အသုက္ကန္တိ ဝုတ္တံ။ နိဗ္ဗာနဉ္စ နာမ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ အရဟတ္တံ အဓိပ္ပေတံ၊ တဉ္စ ကိလေသနိဗ္ဗာနန္တိ ဇာတတ္တာ နိဗ္ဗာနံ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၂၂၀။ (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၄၇။ အံ၊ဋီ၊ ၂၊ ၃၇၁-တို့လည်း ကြည့်။)

အကဏှအသုက္ကဝိပါက (တိ) [အကဏှအသုက္က + ဝိပါက] မည်းညစ်သော အကျိုးကိုလည်း မပေးတတ်, ဖြူစင်သော အကျိုးကိုလည်း မပေးတတ်သောတရား။ (က) လေးပါးသော မဂ်ဉာဏ်။ အတ္ထာဝုသော ကမ္မံ အကဏှအသုက္ကံ အကဏှအသုက္ကဝိပါကံ ကမ္မက္ခယာယ သံဝတ္တတိ။ ဒီ၊၃၊ ၁၉၂။ (ခ) လေးပါးသော မဂ်စေတနာကံ။ ကတမဉ္စ ပုဏ္ဏ ကမ္မံ အကဏှံ အသုက္ကံ အကဏှအသုက္ကဝိပါကံ ကမ္မက္ခယာယ သံဝတ္တတိ။ မ၊၂၊ ၅၃။ အကဏှံ အသုက္ကန္တိ စတုမဂ္ဂစေတနာကမ္မံ အဓိပ္ပေတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၇၃။ (ဂ) ဗောဇ္ဈင်ခုနစ်ပါး။ ကတမဉ္စ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ အကဏှံ အသုက္ကံ အကဏှအသုက္ကဝိပါကံ ကမ္မက္ခယာယ သံဝတ္တတိ။ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ. ဥပေက္ခာသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။ အံ၊၁၊ ၅၅၉။ (ဃ) မဂ္ဂင်ရှစ်ပါး။ ကတမဉ္စ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ အကဏှံ အသုက္ကံ အကဏှအသုက္ကဝိပါကံ ကမ္မက္ခယာယ သံဝတ္တတိ။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ .. သမ္မာသမာဓိ။ အံ၊၁၊ ၅၅၉။ (င) အရဟတ္တဖိုလ်ဟူသောနိဗ္ဗာန်။ အကဏှအသုက္ကဝိပါကံ အစ္စန္တ-ဓိဋ္ဌံ နိဗ္ဗာနံ အာရာဓေတိ။ နေတ္တိ၊ ၁၃၇။

အကဏှကာဠက (ပု) [အကဏှ + ကာဠက] မည်းနက်သောကျီး၊ ကျီးဖြူ။ ဝါယသာတိ အကဏှကာဠကာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၂၀၂။

အကဏှနေတ္တ (တိ) [အကဏှ + နေတ္တ] မနက်သော — ကြောင်သော — မျက်လုံးရှိသော၊ သူ၊ သည်။ ပိယော နု တေ အာသိ အကဏှနေတ္တော။ ဇာ၊၁၊ ၆၆။ အကဏှနေတ္တောတိ ပိင်္ဂလနေတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၂၂၁။

အကတ (တိ) [န + ကတ] မပြုအပ်သော၊ မပြုအပ်ခဲ့သော၊ မပြုရသေးသော၊ သည်။ (က) မပြုကျင့် — မဆည်းပူး — အပ်သော၊ မပြုကျင့် — မဆည်းပူး — လိုက်မိသော၊ သည်။ အကတံ ဝတ မေ ကလျာဏံ အကတံ ကုသလံ အကတံ ဘီရုတ္တာဏံ။ မ၊၃၊ ၂၀၃။ (ခ) မပြုကျင့် — မလွန်ကျူး — ခဲ့သော၊ သည်။ အကတံ ဟောတိ ကာယဒုစ္စရိတံ။ အံ၊၁၊ ၅၇။ အမ္ဗလိကာယ သီလပိ-ပတ္တိယာ ပါတိမောက္ခံ ဥပေတိ အကဟာယ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၂၇။ (ဂ) မြေ့လုပ် — ဆည်းပူး — အပ်သော အတတ်ပညာ မရှိသော၊ အတတ် ပညာမသင်ကြားသော၊ သူ၊ သည်။ ဓုတ္တာ စ သောဏ္ဍာ အကတာ၊ ဗာလာ သုရာ အဓေယျကိနော။ ဇာ၊၁၊ ၁၀၁။ အကတာဗုဒ္ဓိနော အသိက္ခိတကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၅၄။ (ဃ) မပြု — မစီရင် — အပ်သော — ပကတိ အတိုင်းသော (ကောက်နယ် ထလင်းစသော) ပထဝီကသိုဏ်းဝန်း။ ပထဝီကသိဏံ ဥဂ္ဂဏှန္တော ပထဝိယံ နိမိတ္တံ ဂဏှာတိ ကတေ ဝါ အကတေ ဝါ သာန္တကေ, နော အနန္တကေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊ ၁၂၀။ အကတေတိ ပါကတိကေ ခလမဏ္ဍလာဒိကေ ပထဝီမဏ္ဍလေ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁၊ ၁၄၂။ (င) (အနက်ဖောင်) မဖြူအပ်သော၊ သည်။ သစေ ကာဠဝဏ္ဏကတာ ဘူမိ ကဏ္ဏကိတာ ဟောတိ၊ စောဠကံ တေမေတွာ ပီဠေတွာ ပမဇ္ဇိတဗ္ဗာ။ သစေ အကတာ ဟောတိ ဘူမိ၊ ဥဒကေန ပရိပ္ဖောသိတွာ သမ္မဇ္ဇိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၃။ ၆၀။ ဝိ၊ဋီ၊ ၄။ ၁၇၇။ (စ) (ချုပ်ခြင်း, ဆိုးခြင်းစသော ကိစ္စ) မပြုလုပ်အပ်သေးသော၊ သည်။ ဘိက္ခုနော စီဝရံ အကတံ ဝါ ဟောတိ ဝိပ္ပကတံ ဝါ။ ဝိ၊၃။ ၃၇၃။ ဝဿိကသာဋိကာ အကတာ ဝါ ဟောတိ ဝိပ္ပကတာ ဝါ။ ဝိ၊၃။ ၄၁၁။ (ဆ) မပြုလုပ်အပ် — မဖြစ်စေအပ် — မဆည်းပူးအပ် — သော၊ သည်။ ဒိဋ္ဌာ မယာ အကတေန သာဓုနာ။ ပေတ၊ ၁၆၃။ အကတေနာတိ အနိမ္မိတေန အတ္တနာ အနဘိသင်္ခတေန၊ သာဓုနာတိ ကုသလကမ္မေန။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊ ၁၃၉။ (ဇ) ဝတ်ဆင် — သုံးဆောင် — မွယ် မပြုအပ်သေးသော၊ သည်။ ဝတ်ဆင် — သုံးဆောင် — မွယ် မပြုအပ်သေးသော ပကတိ ရွှေ ငွေ အတုံး အခဲ သည်။ ဗဟု တတ္ထ ဟိရညသုဝဏ္ဏံ အက-

ထဋ္ဌေ ကထာ၌။မ၊ ၂။ ၂၅၉။ အကတံ နာမ ဃန-
ကတံ ဝုစ္စတိ။ဝိ ၁။၃၄၈။ (ဈ) အခြားသမ္ဘာရ်
တို့နှင့် ရောနှောခြင်း မပြုအပ်သော — ဈေးက
မလာသေးသော—အသစ်ဖြစ်သော — သမ္ဘာရ်။
အကတံ ဒွိသမ္ဘာရံမှုရာဇေ ဘာသိတံ။ဝိ၊၅။
၁၆၃။အကတန္တိ အညေဟိ အမိဿီကတံ နိယာတ-
သမ္ဘာရန္တိ အတ္ထော၊ အကတန္တိ ဝါ ပုဗ္ဗေ အနာ-
ဂတံ၊အဘိနဝန္တိ အတ္ထော။ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၇၄။ (ည)
ပြုအပ်သော ကံမှတပါးသော — ရှောင်တခင် —
အလိုအလျောက် — ဖြစ်ပေါ်သော — အကြောင်း။
ယထာ လေဍ္ဍု ပုဗ္ဗေ အကတေန မဟာပထဝိယံ
နိပတတိ၊ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ တထာဂတဿ
ပုဗ္ဗေ အကတေန သာ သကလိကာ ပါဒေ နိပတိ-
တာ။မိလိန္ဒ။၁၃၉။(ဋ)ပြုပြင်အပ်—ဖြစ်စေအပ်—
သည် မဟုတ်သော၊ပြီးစေအပ်သော အကြောင်း
မရှိသော၊ သည်။ တံ နေဝ အကတံ အာဂစ္ဆတိ၊
န ဣဿရနိမ္မာနာဒိတော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။
၁၂၈။ အကတန္တိ အနိဗ္ဗတ္တိကံ၊ အနိပ္ဖါဒိတကာရ-
ဏန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ကာရဏေ ဟိ သိဒ္ဓေ ဖလံ
သိဒ္ဓမေဝ ဟောတိ နေဝ အကတံ အာဂစ္ဆတီတိ
ဣမိနာ အဟေတုကတံ ပဋိက္ခိပတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ ၂။၁၉၅-၆။ (ဌ) မပြု—အပ်—သင့်—ကောင်း —
သောအရာ။ ဇီဝိတေ ဝိနဋ္ဌေ ကိံ တဿ အကတံ
နာမ အတ္ထိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၆။ ကိံ တထာဂတေန
ဒေဝပုတ္တဿ အကတံ နာမ အတ္ထိတိ။ မိလိန္ဒ။
၁၃၇။ (ဍ) မပြုခဲ့သော၊ သူ၊ သည်။
န သက္ကာ မဟာရာဇ သဟ အကတေန အနုန-
မတေန သဟ ပါပကမ္မံ သံဝိဘဇိတုံ။ မိလိန္ဒ။
၂၈၅။ (ဎ) ပြုလုပ်ထားအပ်သည့် နေရာမဟုတ်
သော၊ သည်။ အကတံ ဘူမိဘာဂေ။ ဇာ၊ ၂။
၂၅၈။ အကတောကာသ-လည်း ကြည့်။ (ဏ)
အလှူပေးခြင်းစသည်ကို မပြုခြင်း။ ကမ္မဋ္ဌာန်း
အားထုတ်မှုကို မပြုနိုင်ခြင်း။ န ပရေသံ ဝိလော-
မာနိ၊ န ပရေသံ ကတာကတံ။ အတ္တနောဝ
အဝေက္ခေယျ၊ ကတာနိ အကတာနိ စ။ ဓမ္မ၊ ၂၀။
(ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၉-၂၄၀ ကြည့်။) (တ) မင်္ဂိစ္စ
ပြုမပြီးသေးသော၊ သည်။ အပရေဟိ ပတ္တသညီ
အကတေ ကတသညီ။ အံ၊ ၃။၃၈၇။ အကတေ
ကတသညိတာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၇၀။ အကတေတိ
တေဟိ မဂ္ဂေဟိ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စေ အကတေယေဝ။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။ (ထ) မဘုဉ်းပေး - မစားရ-
သေးသော၊ သည်။ အကတပါတရာသ-ကြည့်။
(ဒ) (န) တစုံတခုသော အကြောင်းသည်
မပြုအပ်သောတရား (နိဗ္ဗာန်)။ ။အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ
အဇာတံ အဘူတံ အကတံ အသင်္ခတံ။ ဥဒါန်။
၁၇၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၀။ဧဝံ အဇာတတ္တာ အဘူ-
တတ္တာ စ ယေန ကေနစိ ကာရဏေန န
ကတန္တိ အကတံ။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၄။အကတညူ
(၂)အနက်လည်းကြည့်။

အကတကပ္ပ (တိ) [န + ကတကပ္ပ] (၁)ကပ္ပိခြင်းမပြု
အပ်သော၊သည်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဗီဇံ
နိဗ္ဗဋ္ဋဗီဇံ အကတကပ္ပံ ဖလံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ။ ဝိ၊ ၃။
၃၀၉။ (၂)ကပ္ပဗိန္ဒုမထိုးရသေးသော သင်္ကန်း။
နဝံ နာမ အကတကပ္ပံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၂။၁၅၉။

အကတကပ္ပက (တိ) [အကတကပ္ပ+က] မထိုးအပ်
သော ကပ္ပဗိန္ဒုရှိသော၊ သည်။

အကတကပ္ပကတာ (ထီ) [အကတကပ္ပက+တာ]
မထိုးအပ်သော ကပ္ပဗိန္ဒုရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ကပ္ပ
ဗိန္ဒုမထိုးခြင်း။ဝုတ္တပ္ပကာရဿ စီဝရဿ အကတ-
ကပ္ပကတာ, န နဝစီဝရာဓိတာ နိဝါသနံ ဝါ ပါရု-
ပနံ ဝါတိ ဣမာနေတ္ထ တီဏိ အင်္ဂါနိ။ကင်္ခါ၊ ၂၄၂။

အကတကမ္မ (တိ) [အကတ+ကမ္မ] ခိုးမှုကို—မပြု
လုပ် — မကျူးလွန် — ရသေးသော — ပြုလုပ် —
ကျူးလွန် — လတ္တံ့သော၊ သူ၊သည်။ကတကမ္မာ
ဝါ ဟောန္တု အကတကမ္မာ ဝါ။ဝိ၊၂။၁၇၂။ မာဏ-
ဝေဟိ သမာဂစ္ဆိံသု ကတကမ္မေဟိ ဝါ အကတ-
ကမ္မေဟိ ဝါ။အံ၊ ၂။၉၀။ကတကမ္မေဟိ ဝါ အက-
တကမ္မေဟိ ဝါတိ ဧတ္ထ စောရိကံ ကတွာ နိက္ခန္တာ
ကတကမ္မာ နာမ၊ စောရိကံ ကာတုံ ဂစ္ဆန္တာ
အကတကမ္မာ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ မာဏဝါ ဝါ
ကတကမ္မာ ဝါ အကတကမ္မာ ဝါ။ မဟာနိ။ ၁၀။

အကတကမ္မာတိ ထံ ကမ္မံ ကာတုံ နိက္ခန္တာ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၅၁။

အကတကလျာဏ (တိ) [န + ကတကလျာဏ။ အကတ+ကလျာဏ] ပြုအပ်ခဲ့သော ကောင်းမှု မရှိသော၊ ကောင်းမှုကို မပြုမိခဲ့သော၊ သူ၊ သည်။ အကတကလျာဏော ဟောတိ အကတကုသလော။ အံ၊ ၁။ ၄၉၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၂။ အကတကလျာဏောတိအာဒီသု ကလျာဏံ ဝုစ္စတိ ပုညကမ္မံ တံ အကတံ ဧတေနာတိ အကတကလျာဏော။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၅၈-၉။ အကတကလျာဏောတိ အကတံ ကလျာဏံ ဘဒ္ဒကံ ပုညံ ဧတေနာတိ အကတကလျာဏော။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၉၇။

အကတကာမကိစ္စ (တိ) [အကတ+ကာမကိစ္စ] ကာမဂုဏ်တို့၌ ပျော်မွေ့ခြင်းကို မပြုဘူးသော၊ ကာမဂုဏ်မခံစားဘူးသော၊ သူ၊ သည်။ ကာမေသု အကိစ္စကိစ္စော အာဘုဇ္ဇာပိ၊ အကတကာမကိစ္စောတိ အတ္ထော။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၄၁။

အကတကိစ္စ (တိ) [န+ကတကိစ္စ။ အကတ+ကိစ္စ] ပြုအပ်ခဲ့သော—နိပ်စက်—ညှဉ်းဆဲ—မှုမရှိသော၊ နိပ်စက် – ညှဉ်းဆဲ – မှုကို မပြုခဲ့သော၊ သူ၊ သည်။ အကတပါပေါ အကတလုဒ္ဒေါ အကတကိစ္စော။ ဝိ၊ ၁။ ၉၀။ ကိစ္စံ သာဟသိကကမ္မံ လောဘာဒိကိလေသုဿဒံ အကတံ ဧတေနာတိ အကတကိစ္စော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆။

အကတကုသလ (တိ) [န+ကတကုသလ။ အကတ+ကုသလ] ပြုအပ်ခဲ့သော ကုသိုလ် မရှိသော၊ ကုသိုလ်ကို မပြုခဲ့မိသော၊ သူ၊ သည်။ အကတကလျာဏ-ကြည့်။

အကတဂ္ဂဟ (ပု) [အကတ+ဂ္ဂဟ] မပြုလုပ်အပ်သော—အလိုအလျောက်ဖြစ်ပေါ်တည်ရှိသော—လိုဏ်။ သစေ ပန အကတဂ္ဂဟ ဝမ္မိကော ဥဋ္ဌိ-တော ဟောတိ၊ ယထာသုခံ ဝိကောပေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၂၂။ အကတပဗ္ဘာရ-လည်းကြည့်။

အကတစိဝရ (ပု၊နပုံ) [အကတ+စိဝရ] ချုပ်ခြင်း, ဆိုးခြင်း စသော ကိစ္စ မပြုလုပ် အပ်သေးသော သင်္ကန်း။ စီဝရံ အာဒါယာတိ အကတစီဝရံ အာ-ဒါယ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၉၃။

အကတညုဇာတက (နပုံ) [အကတညူ+ဇာတက] သူတပါးကျေးဇူး မသိသောသူ၏ အကြောင်းကို ပြဆိုသောဇာတ်။ အကတညုဇာတ်။ ဇာတက-ပါဠိ၊ ကေကနိပါတ်၊ ၉ ဝဂ်၊ ၁၀-ဇာတ်။

အကတညုတာ (တိ) [အကတညူ + တာ] သာ လွန်၍ ကျေးဇူးမသိတတ်သော၊ သူ၊ သည်။ အာသီဝိသေယိပိ မဟာဘူတာနေပိ အကတညု-တရာနိ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၆၀။

အကတညုတာ (ထီ) [အကတညူ+တာ] သူတပါး ပြုဘူးသောကျေးဇူးကို—မသိသောသူ၏ အဖြစ်—မသိခြင်း။ အသန္တံ ဟောတံ ဘိက္ခဝေ ဥပညာတံ ယဒိဒံ အကတညုတာ အကတဝေဒိတာ။ အံ၊ ၁။ ၆၃။ အကတညုတာ အကတဝေဒိတာတိ ပရေန ကတဿ ဥပကာရဿ အဇာနနဉ္စေဝ ပါကဋံ ကတွာ အဇာနနဉ္စ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇။

အကတညုရူပ (တိ) [အကတညူ+ရူပ] သူတပါးပြုဘူးသော ကျေးဇူးကို မသိတတ်သော သဘော ရှိသော၊ သူ၊ သည်။ တထာ ဟိ ဗာလာ အက-တညုရူပါ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၈။ အကတညုရူပါတိ ယသ္မာ ဗာလာ အကတညုသဘာဝါ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၀၁။

အကတညုသဘာဝ (ပု) [အကတညူ+သဘာဝ] သူတပါးပြုဘူးသော ကျေးဇူးကို မသိတတ်သော သဘောရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အကတညုရူပ-ကြည့်။

အကတညူ (တိ) [န + ကတညူ] (၁) မိမိအား သူတပါးက ပြုဘူးသော ကျေးဇူးကို မသိတတ်သော၊ သူ၊ သည်။ အသပ္ပုရိသော ဘိက္ခဝေ အက-တညူ ဟောတိ အကတဝေဒီ။ အံ၊ ၁။ ၆၃။ အကတ-ညူတိ ကတံ န ဇာနာတိ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၂၇။ အကတ-ညူသ ပေါသဿ နိစ္စံ ဝိဝရဒဿိနော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇။ အကတညုဿာတိ အတ္တနော ကတဂုဏံ အဇာ-နန္တဿ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၀။ (၂) [အကတ+

ဉာ + ရှု]။ တစုံတခုသော အကြောင်းသည် မပြုအပ်သောနိဗ္ဗာန်ကို–သိသော–မျက်မှောက်ပြုသော၊သူ၊ သည်။ အဿဒ္ဓေါ အကတညူ စ။ ဓမ္မ။ ၂၇။ အကတံ နိဗ္ဗာနံ ဇာနာတီတိ အကတညူ၊ သစ္စိကတနိဗ္ဗာနောတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၉၆။ အကတညူသိ ဗြာဟ္မဏ။ ဓမ္မ။၆၈။ အကတညူတိ ဝံ သင်္ခတ တွ သုတဏ္ဏာဒိသု ကေနစိ အကတဿ နိဗ္ဗာနဿ ဇာနနတော အကတညူ နာမ ဟောသိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။

အကာတဋ္ဌာန (န)[အကာတ + ဌာန]မပြုအပ်–မပြုအပ်–သေသောနေရာ။(မြေ–ညို–ဖို–ခြင်း–အုဒ္ဒ,ကျောက်,စသည် စီခြင်း–မပြုရသေးသော နေရာ)။သစေ အကတဋ္ဌာနေ ဧယံ ဝါ ပမုခံ ဝါ ကရောတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၆။အကာတဋ္ဌာနေတိ သေနာသနတော ဗဟိ ဧဿာဒိနံ အကတဋ္ဌာနေ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၅။ အကတဋ္ဌာနေတိ ဧဿာဒိနံ အကတပုဗ္ဗဋ္ဌာနေ။ဝိမတိ၊၂။၂၄၈။

အကာတတကျာဒိဋ္ဌိဝန္နု (တိ)[အကာတ + တကျာ + ဒိဋ္ဌိ + ဝန္နု] ပြုအပ်– ဖြစ်စေအပ်– သော တကျာဒိဋ္ဌိ ဟူသော အဆွေခင်ပွန်း မရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အကာတတကျာဒိဋ္ဌိဝန္နု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၅။

အကာတတ္တ[၁] (န)[အကာတ + တ္တ] (က)သုစရိုက်–ကုသိုလ်– ကိုမပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်–ကိုမပြုလိုက်မိသည်၏ အဖြစ်–ကို မပြုခြင်း။ ဣဓ ဗြာဟ္မဏ ကေစ္စဿ ကာယဒုစ္စရိတံ ကတံ ဟောတိ၊ အကတံ ဟောတိ ကာယသုစရိတံ ...ဇဝံ ခေါ ဗြာဟ္မဏ ကတတ္တာ စ အကတတ္တာ စ ဧဝမိဓေကစ္စေ သတ္တာ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊၁။၅၅၈။ ဒွိယိ ကာရဏေဟိ အတ္တာနံ ဂရဟတိ ကတတ္တာ စ အကတတ္တာ စ။ မဟာနိ။ ၄၁။ အကတတ္တာတိ ကုသလာနံ အကတဘာဝေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၇။(ခ) ဒုစရိုက်–အကုသိုလ်–ကို မပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်–ကို မပြုခဲ့သည်၏ အဖြစ်–ကိုမပြုခြင်း။ ဣဓ ပန ဗြာဟ္မဏ...ဇဝံ ခေါ ဗြာဟ္မဏ ကတတ္တာ စ အကတတ္တာ စ ဧဝမိဓေကစ္စေ သတ္တာ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ သုဂတိံ သဂ္ဂံ လောကံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အံ၊၁။၅၅၈။

အကာတတ္တ[၂] (တိ) [အကာတ + အတ္တ] မပြုပြင်အပ်သော–မပြည့်စုံသော–အတ္တဘောရှိသော၊သူ၊ သည်။နယော စ အကတတ္တဿ၊ နယော ဇောတိသော သိယာ။ ဇာ၊၂။၈၉။ အကတတ္တဿာတိ အသမ္ပာဒိတအတ္တဘာဝဿ မိတ္တဒုဗ္ဘိဿ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၃၇၅။

အကာတန္တရာယ (တိ) [အကာတ + အန္တရာယ] အန္တရာယ်–မပြုရဲ–မပြုနိုင်–သော၊သည်။မာရေန အကတန္တရာယံ ဘိက္ခုံ ဘဂဝါ သဿာဝကာ-သံယော တဒါ ဘုဉ္ဇတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၇။

အကာတပဏ္ဏာရ (ပု) [အကာတ + ပဏ္ဏာရ] မပြုလုပ်အပ်သော–အလိုအလျောက် ဖြစ်ပေါ် တည်ရှိသော–လိုဏ်။ ပုဗ္ဗေ ဟိ အကတပဏ္ဏာရရုက္ခ-မူလာဒိသေနာသနာယေဝ ဘိက္ခူ အဟေသုံ။ မဋ္ဌ၊၁။၉၄။ အကဋပဏ္ဏာရ (ဗု)။ အကာတ-ဂဏ္ဌရ-လည်းကြည့်။

အကာတပရိဂ္ဂဟ (တိ) [န + ကတပရိဂ္ဂဟ။ အကာတ + ပရိဂ္ဂဟ] ပြုအပ်သော သိမ်းပိုက်ခြင်း မရှိသေးသော၊ သိမ်းပိုက်ခြင်းကို ပြုမထားသော၊ သူ၊ သည်။ အဒ္ဓေဟိ အကတပရိဂ္ဂဟာသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၀။ အနာပါဒ-လည်းကြည့်။

အကာတပရိစယ (တိ) [န + ကတပရိစယ။ အကာတ + ပရိစယ] ပြုအပ်သော အလေ့အကျင့်မရှိသော၊ အလေ့အကျင့်ကို မပြုသော၊သူ၊သည်။

အကာတပရိစယတာ (ထီ) [အကာတပရိစယ + တာ] ပြုအပ်သောအလေ့ အကျင့်မရှိသော–အလေ့အကျင့်ကိုမပြုသော–သူ၏အဖြစ်။ဒါနံ ဒေဒန္တော တတ္ထ အကတပရိစယတာယ အသက္ကုဏန္တော ဒါနံ ဒတွာ...ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၃၁၁။

အကတပရိစ္ဆေဒ (တိ) [အကတ+ပရိစ္ဆေဒ။ န+ကတပရိစ္ဆေဒ] ပြုအပ်သော အပိုင်းအခြား မရှိသော၊ အပိုင်းအခြားကို ပြုမထားသော၊ သည်။ အကတပရိစ္ဆေဒါယ ဘူမိယာ ဓက်မန္တေ ပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။

အကတပရိတ္တ (တိ) [န+ကတပရိတ္တ။ အကတ+ပရိတ္တ] ပြုအပ်သော ပရိတ် အရံအတား မရှိသော၊ ပရိတ် အရံအတားကို မပြုမိသော၊ သူ၊ သည်။ သုတပုဒ္ဓံ တယာ မဟာရာဇ ဓောရဿ ကတပရိတ္တဿ သတ္တ ဝဿသတာနိ လုဒ္ဒကော နာသကို ပါသံ ဉပနေတုံ၊ အကတပရိတ္တဿ တံယေဝ ဓိဝသံ ပါသံ ဉပနေသိ။ မိလိန္ဒ။၁၅၄။

အကတပဝါရဏ (တိ) [အကတ+ပဝါရဏာ။ န+ကတပဝါရဏ] မပြုအပ်သော ဖိတ်ကြား ခြင်းရှိသော၊ ဖိတ်ကြားခြင်းကို ပြုမထားသော၊ သည်။

အကတပဝါရဏဋ္ဌာန (န) [အကတပဝါရဏ+ဋ္ဌာန] ဖိတ်ကြားခြင်းကို ပြုမထားသော–နေရာ–ဋ္ဌာန။ "ဝဒ ဘန္တေ ပဝ္စယေနာ" တိ ဇဝံ အကတပဝါရဏဋ္ဌာနေ စ ဝိညတ္တိ အကတဝိညတ္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၄။

အကတပါတရာသ (တိ) [အကတ+ပါတရာသ] မပြုအပ်သေးသော–မနက်စာ–ရှိသေးသော–နံနက်ဆွမ်းရှိသော၊ နံနက်ဆွမ်း မဘုဉ်းပေးရသေးသော၊ နံနက်စာ မစားရသေးသော၊ သူ၊ သည်။ ဘိက္ခုသံဃော အကတပါတရာသော ဝေဠုကဏ္ဍကံ အာဂမိဿတိ။ အံ၊၂။၄၄၅။ အကတပါတရာသောတိ အဘုတ္တပါတရာသော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။

အကတပါပ (တိ) [န+ကတပါပ။ အကတ+ပါပ] ပြုအပ်ခဲ့သောမကောင်းမှု မရှိသော၊ မကောင်းမှုကို မပြုခဲ့သော၊သူ၊သည်။ အကတပါပေါ အကတလုဒ္ဒေါ အကတကိဗ္ဗိသော။ ဝိ၊၁။၉၀။ ပါပံ လာမကကမ္မံ အကတံ ဧတာတိ အကတပါပေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

အကတပုည (တိ) [န+ကတပုည။ အကတ+ပုည] ပြုအပ်ခဲ့သောကောင်းမှု မရှိသော၊ ကောင်းမှုကိုမပြုခဲ့သော၊ သူ၊သည်။ သုခံ အကတပုညာနံ၊ ဣဓ နတ္ထိ ပရတ္ထ စ။ ဝိမာန။၇၁။

အကတပုညတာ (ထီ) [အကတပုည+တာ] ပြုအပ်ခဲ့သောကောင်းမှု–မရှိသည်၏အဖြစ်–မရှိခြင်း။ အကတပုညတာယ သုခဝိတာ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။

အကတပုဗ္ဗ (တိ) [န+ကတပုဗ္ဗ] (က) မပြုလုပ်ဘူးသော၊သည်။ ယဒိ ဝါ ကတပုဗ္ဗံ ယဒိ ဝါ အကတပုဗ္ဗံ။ အံ၊၂။၁၄၃။ သုပိနံ ပဿန္တော ကလျာကမ္မိ ပါပကမ္မိ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗမ္ပိ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗမ္ပိ ကတပုဗ္ဗမ္ပိ အကတပုဗ္ဗမ္ပိ။ မိလိန္ဒ။၂၈၇။ (ခ) မလုပ်ဘူးသေး သောလယ်၊ လယ်သစ်။ နဝသဿေတိ အကတပုဗ္ဗေ ကေဒါရေ။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၃၁။ အကတပုဗ္ဗံ နဝဿံ နာမ။ ဝဇီရ။၂၄၉။ အကဋ္ဌပုဗ္ဗနှင့် အကာလသဿ-တို့လည်းကြည့်။

အကတပွစ္စုဒ္ဓါရ (တိ) [အကတ+ပစ္စုဒ္ဓါရ] ပစ္စုဒ္ဓိုရ် မပြုရသေးသော သင်္ကန်း။ ဝုတ္တနယေန အကတပွစ္စုဒ္ဓါရံ ဝါ ယေန ဝိနယကမ္မံ ကတံ။ ကင်္ခါ။၂၄၄။

အကတဗဟုမာန (တိ) [န+ကတဗဟုမာန။ အကတ+ဗဟုမာန] ပြုအပ်သော–မြတ်နိုး–ရိုသေ–ခြင်း များစွာ မရှိသော၊ မြတ်နိုး–ရိုသေ–ခြင်းကို များစွာမပြုတတ်သော၊ များစွာ–မမြတ်နိုး–မရိုသေ–တတ်သော၊ သူ၊ သည်။ အဗဟုကတ ကြည့်။

အကတဗုဒ္ဓိ (တိ) [န+ကတဗုဒ္ဓိ။ အကတ+ဗုဒ္ဓိ] ပြုအပ်–ဆည်းပူးအပ်–သောအတတ်ပညာမရှိသော၊ အတတ်ပညာ မသင်ကြားဘူးသော၊သူ၊ သည်။ အကတဗုဒ္ဓိနော အသိက္ခိတကာ စ။ ဧ၁၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၅၄။ အကတ(ဂ)အနက်လည်းကြည့်။

အကတဉ္ဉာနကမ္မ (တိ) [အကတ+အဉ္ဉာန+ကမ္မ] မပြုအပ်သော အဉ္ဉာန ကံရှိသော၊ အဉ္ဉာန်

သွင်းခြင်းအမှု – အတ္တာနုက်ံ – ကိုအပြုမခံရသေးသော၊သူ၊ သည်။ အနတ္တိတော န အတ္တိတော အသမ္မုဋ္ဌိတော။ အကတတ္တာနုကမ္မောတိ ဇုတ္တံ ဟောတိ၊ အနဝုါတောတိ ဝါ အတ္ထော၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၃။

အကတဘယပရိတ္တာဏ (တိ) [န+ကတဘယပရိတ္တာဏ။ အကတ+ဘယပရိတ္တာဏ] ပြုအပ်သော ဒုဂ္ဂတိဘေးရန် အကာအကွယ်မရှိသော၊ မှီခိုအားထားရာကိုမပြုခဲ့မိသော၊ဒုဂ္ဂတိဘေးမှ ကာကွယ်တတ်သော ကောင်းမှုကိုမပြုခဲ့မိသော၊ သူ၊ သည်။ အကတဘီရုတ္တာဏာတိ အကတဘယပရိတ္တာဏာ၊ အဝဿယဘူတံ ပတိဋ္ဌာကမ္မံ အမှေဟိ န ကတန္တိ ဒဿေန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၀။ အကတဘယပရိတ္တာဏန္တိ ဧတ္ထ ဘယပရိတ္တာဏန္တိ ဒုဂ္ဂတိဘယတော ပရိတ္တာယကံ ပုညံ၊ တံ အကတံ ဧတေဟီတိ အကတဘယပရိတ္တာဏာ။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၄၅။

အကတဘာဂ (ပု) [အကတ+ဘာဂ] ပြု – စီမံ – အပ်ပြီးမဟုတ်သော အဖို့အစု၊ (ပြု – စီမံ – အပ်ပြီးမဟုတ်သော – ရှောင်တခင် – အသစ် – ဖြစ်ပေါ်လာသော – အဖို့အစု – လှူဖွယ်ဝတ္ထု)။ အယံ ထေရော ပဿာဒေန ဥပ္ပန္နော အကတဘာဂေါ် နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၉၄။ အကတဘာဂေါ နာမာတိ အာဂန္တုကဘာဂေါ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၆။ အကတဘာဂေါ နာမာတိ ပုဗ္ဗေ န ကရိယတ္တာတိ အကတော။ သောယေဝ ဘာဂေါ ကောဋ္ဌာသောတိ အကတဘာဂေါ။ အာဂန္တုကဘာဂေါ နာမာတိ အတ္တော။ပါစိတ်ယော၊ ၂၈၁။

အကတဘာဝ (ပု) [အကတ+ဘာဝ] အကတတ္တ² ကြည့်။

အကတဘီရုတ္တာဏ (တိ) [န+ကတဘီရုတ္တာဏ။ အကတ+ဘီရုတ္တာဏ] အကတဘယပရိတ္တာဏ ကြည့်။ အကတကုသလာ အကတဘီရုတ္တာဏာ။ အံ၊၁။ ၁၅၄။

အကတဘူမိဘာဂ (ပု)[အကတ+ဘူမိဘာဂ]မပြု – မစီရင် – အပ်သေးသော – လယ်ယာအတွက် ရည်ရွယ်သော – မြေရာ – မြေကွက်။ ယတ္ထ ဝါ ဥဒကယမ္ပိ ရုဟတိ၊ တံ ခေတ္တံ။ တဒတ္ထာယ အကတဘူမိဘာဂေါ ဝတ္ထု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၇။ အကတဘူမိဘာဂေါတိ အပရိသင်္ခတော တဒုဒ္ဒေသိကော ဘူမိဘာဂေါ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၃၉။

အကတမလ္လက (နပုံ) [အကတ+မလ္လက] မပြုပြင်အပ်သော – မကရိုးသွားရှိသော – မကရိုးသွား မထုအပ်သော – ချေးပွတ်ကိရိယာ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂိလာနဿ အကတမလ္လကံ။ ဝိ၊၄။ ၂၄၁။ အကတမလ္လကံ နာမ ဒန္တေ အစ္ဆိန္ဒိတွာ ကတံ၊ ဣဒံ အဂိလာနဿာပိ န ဝဋ္ဋတိ၊ ကပလ္လကာ ပန ကပါလခဏ္ဍံ ဝါ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၄။

အကတယောဂ္ဂ (တိ) [န+ကတယောဂ္ဂ] ပြုအပ်ပြီးသော – အားထုတ် – လေ့ကျင့် – မှုမရှိသော သူ၊သည်။ အကတဟတ္ထ ကြည့်။ အကတယောဂ္ဂေါတိ တိက္ခပုဂ္ဂလမတ္တိကာပုဂ္ဂလဝိသု အကတပရိစယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၂။

အကတလုဒ္ဒ (တိ) [န+ကတလုဒ္ဒ။ အကတ+လုဒ္ဒ] ပြုအပ်ခဲ့သော ကြမ်းကြုတ်မှုမရှိသော၊ ကြမ်းကြုတ်မှုကို မပြုခဲ့သော၊သူ၊သည်။ အကတပါပေါ အကတလုဒ္ဒေါ အကတကိဗ္ဗိသော။ ဝိ၊၁။ ၉၀။ လုဒ္ဒံ ဒါရုဏံ ဒုဿီလျကမ္မံ အကတံ ဧတာယာတိ အကတလုဒ္ဒေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၆။

အကတဝတ္ထု (နပုံ) [အကတ+ဝတ္ထု] မပြုဘူးသေးသော – အသစ်ဖြစ်သော – ဝတ္ထု – အခွင့်ပွင့်တို။ တတြ ပဏ္ဍုကလောဟိတကာ သပရိဝါရာ သီလဝန္တေ အကတဝတ္ထုံ ဧဝံ နေပုဗ္ဗေ ရိက္ခမ္ပိ ဝိစရန္တိ၊ တေ အကတဝတ္ထုံ ဥပ္ပါဒေန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။ အကတဝတ္ထုန္တိ အကတပုဗ္ဗံ အာဒိနဝဝတ္ထုံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၆၆။ အကတဝတ္ထုန္တိ နဝံ အခွင့်ပွင့်တို။ ဝဇိရ။ ၂၀၇။

အကတဝိညတ္တိ (တိ) [အကတ+ဝိညတ္တိ။ န+ကတဝိညတ္တိ] မပြုအပ်သော တောင်းခံခြင်း။

အလဘာဇန္တေန ဂိလာနဿ အတ္တာယ အကတ-ဝိညတ္တိယာပိ အာဟရိတွာ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄၊၂။ ၆၄။ (က) ပြုသော်လည်း မပြုသကဲ့သို့ဖြစ်သော တောင်းခံခြင်း။ ဂိလာနဿတ္တာယ အပ္ပဝါရိတ-ဋ္ဌာနတောပိ ဝိညတ္တိယာ အနုညာတတ္တာ ကတာပိ အကတာ ဝိယာတိ အကတဝိညတ္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၄။ (ခ) ဖိတ်ကြားခြင်းမပြုရာ၌ တောင်းခံခြင်း။ "ဝဒ ဘန္တေ ပစ္စယေန"တိ ဧဝံ အကတပဝါရဏဋ္ဌာနေ စ ဝိညတ္တိ အကတ-ဝိညတ္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၇၄။ (ဂ) အရိယာတို့ မပြုသော—မသင့်လျော်သဖြင့် မပြုအပ်သော—တောင်းခံခြင်း။ အရိယေဟိ အကတာ အယုတ္တ-ဝသေန အကတပုဗ္ဗာ ဝိညတ္တိ အကတဝိညတ္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၃၅။

အကတဝိဓာန (တိ) အကရဏဝိဓာနနှင့်အနက်တူ-ကြည့်။

အကတဝိတက္ကမ (တိ) [န+ကတဝိတက္ကမ။အကတ+ဝိတက္ကမ] ပြုအပ်သော လွန်ကျူးခြင်းမရှိသော၊ လွန်ကျူးခြင်းကို မပြုသော၊သူ၊သည်။ ဧဝံ ကာယဝါစာဟိ အကတဝိတက္ကမေပိ စိတ္တံ အဝိသောဓေန္တော နသာတိ။ ဇာတိဋ္ဌ၊၄။၂၇၉။

အကတဝေဒိတာ (ထီ) [အကတဝေဒီ+တာ] သူတပါးပြုဘူးသောကျေးဇူးကို—ထင်စွာ မသိသူ၏ အဖြစ်—ထင်စွာ မသိခြင်း။ အကတညုတာ-ကြည့်။

အကတဝေဒီ (တိ) [န+ကတဝေဒီ] သူတပါးပြုဘူးသော ကျေးဇူးကို ထင်စွာမသိသော၊ သူ၊ သည်။ အသပ္ပုရိသော ဘိက္ခဝေ အကတညူ ဟောတိ အကတဝေဒီ။ အံ၊ ၁။ ၆၃။ အကတ-ဝေဒီတိ ကတံ ပါကဋံ ကတွာ န ဇာနာတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၇။

အကတသံသဂ္ဂ (တိ) [န+ကတသံသဂ္ဂ။အကတ+သံသဂ္ဂ] ပြုအပ်သော ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှု မရှိသော၊ ပေါင်းသင်းဆက်ဆံမှု မပြုခဲ့သော၊ သူ၊သည်။ အသန္ထုတန္တိ အကတသံသဂ္ဂံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅၈။

အကတသင်္ကေတ (တိ) [န+ကတသင်္ကေတ။ အကတ+သင်္ကေတ] ပြုအပ်သော အချိန်းအချက် မရှိသော၊ အချိန်းအချက်မပြုသော၊ သူ၊သည်။ ကတသင်္ကေတာ ဝါ ဟုတွာ အကတသင်္ကေတာ ဝါပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၁။

အကတသမ္ဗာသန (တိ)[အကတ+သမ္ဗာသန]သုံးသပ်ခြင်းကို မပြုသော၊ မသုံးသပ်သော၊ သူ၊သည်။ ယသ္မာ စ အနိစ္စာဒိဝသေန အကတသမ္ဗာသနဿ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ .... ဘာယသန္တာနသော ညပ္ပတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၈။

အကတသဟာယ (တိ) [အကတ+သဟာယ] သမာနသံဝါသက ရဟန်းတို့နှင့် အပေါင်းအဖော် ပြုခွင့်မရှိသော၊ သူ၊ သည်။ ဥက္ခိတ္တကရဟန်း။ အကတသဟာယော နာမ.... သမာနသံဝါသကာ ဘိက္ခူ ဝုစ္စန္တိ သဟာယာ။သော တေဟိ သဒ္ဓိံ နတ္ထိ၊ တေန ဝုစ္စတိ အကတသဟာယောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၈၂။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၇။ကင်္ခါ။ ၂၉၅-၆-တို့လည်းကြည့်။)

အကတဟတ္ထ (တိ) [န+ကတဟတ္ထ] အလေ့အကျင့်ပြုအပ်သော လက်မရှိသော၊ လေးကိုင်ခြင်း စသည်ဖြင့်—ပြည့်စုံစေအပ်သော—ကျွမ်းကျင်သော—လက်မရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အထ အာဂန္တွာယုံ တွေ့ယကုမာရော အသိက္ခိတော အကတဟတ္ထော အကတယောဂ္ဂေါ အကတူပါ-သနော။သံ၊၁။၉၉။အကတဟတ္ထောတိ မုဋ္ဌိဗန္ဓာ-ဒိဝသေန အသမ္ပာဒိတဟတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။

အကတာဘိရုဏ္ဍ (တိ)[အကတ+အဘိရုဏ္ဍ] အဘိရုဏ္ဍဝိနည်းကို မပြုအပ်သော၊ သည်။ အပ္ပ-ဋိဂ္ဂဟိတဥ္စ ဟောတိ အကတာဘိရုဏ္ဍဥ္စ ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၂၃၁။ အကတာဘိရုဏ္ဍန္တိ ပဝါရေတွာ အဘိရုဏ္ဍံ အကတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။

အကတာဓိကာရ (တိ) [အကတ+အဓိကာရ] လွန်ကဲ—ထက်သန်—စွာ—ပြုလုပ်—အားထုတ်—ခြင်းမရှိသော၊ရှေးကပြုလုပ်အားထုတ်အပ်သော

အလေ့အကျင့်မရှိသော၊ သူ၊ သည်။ ယော မန္ဒ ဝိပဿနာယ အကတာဓိကာရော ဟောတိ၊တဿ ဒန္ဓာ အဘိညာ ဟောတိ။ ကတာဓိကာရဿ ခိပ္ပါ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၄။အကတာဓိကာရောတိ ဘဝန္တရေ အကတပရိစယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၁၂။

အကတာဘိနိဝေသ (တိ) [န+ကတာဘိနိဝေသ။ အကတ+အဘိနိဝေသ] နှလုံး မသွင်းဘူးသော၊ ဝိပဿနာ — မရှုမှတ် — မစီးဖြန်း — ဘူးသော၊ သူ၊သည်။ အညေသု ဟိ ခန္ဓေသု အကတာဘိနိဝေသော ဘိက္ခု။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၁။ အကတာဘိနိဝေသောတိ အကတဝိပဿနာဘိနိဝေသော။အပ္ပဝတ္တိတ သမ္မသ နာ စာ ရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၀၆။ ဣဓ ဘိက္ခု ပုဗ္ဗေ အကတာဘိနိဝေသော ပုဗ္ဗဘာဂေ ရူပပရိဂ္ဂဟေ ကိလမတိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၉။အာရဒ္ဓဝီရိယဿ အကတာဘိနိဝေသဿ ဝိပဿကဿ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။

အကတူပကာရ (တိ) [န+ကတူပကာရ။အကတ+ဥပကာရ] ပြုဘူးသော ကျေးဇူး မရှိသော၊ ကျေးဇူးမပြုဘူးသော၊ သူ၊ သည်။ အဒေယျ-ကြည့်။

အကတူပဒေသဝန (တိ)[န+ကတူပဒေသဝန။အကတ +ဥပဒေသဝန] မပြုအပ်သော မြားရှက် မြားလှ တပ်ဆင်ခြင်း ရှိသော၊ မြားရှက် မြားလှ တပ်ဆင်၍ မထားအပ်သော၊ သည်။ မောရပတ္တာဂိဇ္ဈပတ္တာဒီဟိ အကတူပဒေသဝနေန။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ မောရူပဒေသ-လည်းကြည့်။

အကတူပါသန (တိ) [အကတ+ဥပါသန] ချဉ်းကပ်သက်ဝင်ခြင်း မပြုဘူးသေးသော၊ မင်းမှုး မတ်တို့ အလယ်၌ မြားအတတ်ကို မပြဘူးသေးသော၊ မင်းပွဲသဘင် မဝင်ဘူးသေးသော၊ သူ၊ သည်။ အကတဟတ္ထ-ကြည့်။ အကတူပါသနေ ခတ်ရပဇာမဟာမတ္တာနံ အဒဿိတသရက္ခေပေ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။

အကတူပေါသထ (တိ) [အကတ+ဥပေါသထ။ န+ကတူပေါသထ] မပြုအပ်သော ဥပုသ်ကံရှိသော၊ ဥပုသ်ကံ မပြုရသေးသော၊သူ၊ သည်။ အကတူပေါသထေန ပန ဂိလာနေန ဝါ ကိစ္စပသုတေန ဝါ ပါရိသုဒ္ဓိ ဒါတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ၊၉၆။

အကတောကာသ (တိ) [န+ကတောကာသ] ပြုလုပ်ထားအပ်သောနေရာ မရှိသော၊ ပြုလုပ်ထားအပ်သည့် နေရာမဟုတ်သော၊သည်။ တေ ဖြာဟ္မဏာ ၈ ဂ္ဂေဇ္ဇ ၈ ရညောယော အတ္တာယ အကတံ အကတောကာသံ ဘူမိံ သမာဂစ္ဆန္တေ ဥဿာရတံ ကာရေတွာ အပနယိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၁၀။ အကတ (၈) အနက်လည်း ကြည့်။

အကတ္တဗ္ဗ (တိ) [န+ကတ္တဗ္ဗ] မပြု—အပ်—သင့်—ထိုက်— သော၊သည်။အကတ္တဗ္ဗံ ပါပံ ဝါ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၀။

အကတ္တဗ္ဗတာ (ထီ) [အကတ္တဗ္ဗ+တာ] မပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်။ သော ဟိ ဝိညူဟိ အကတ္တဗ္ဗတာယ ကုစ္ဆိတကိရိယဘာဝတော ကုက္ကုစ္စံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။

အကတ္တဗ္ဗပဋိကမ္မ (တိ) [န + ကတ္တဗ္ဗပဋိကမ္မ။ အကတ္တဗ္ဗ+ပဋိကမ္မ] ပြုအပ်သည့် ကုစားခြင်း မရှိသော၊ ကုစားခြင်းကို မပြုအပ်သော၊ မကုစား—အပ်— သင့်— ထိုက်—နိုင်— သော၊ သည်။ အတေကိစ္ဆာတိ အကတ္တဗ္ဗပဋိကမ္မာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။ အတေကိစ္ဆ လည်းကြည့်။

အကတ္တဗ္ဗရူပ (တိ)[န+ကတ္တဗ္ဗရူပ။အကတ္တဗ္ဗ+ရူပ] ပြုအပ်သော သဘောမရှိသော၊ မပြုအပ်သော သဘောရှိသော၊သည်။ အကိရိယရူပ-ကြည့်။

အကတ္တု (ပု) [န+ကတ္တု] မပြုလုပ်တတ်သော၊ ကျေးဇူးတို့ မပြုတတ်သောသူ၊ အကတညူမကတ္တာရံ ကတဿအပ္ပဋိကာရကံ။ ဇာ၊၁။၉၇။ အကတ္တာရန္တိ ယံ ကိဉ္စိ အကရောန္တံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

အကတ္တုကာမ (တိ) [န+ကတ္တုကာမ] ပြုလုပ်ခြင်းငှါ အလိုမရှိသော၊ မပြုလုပ်လိုသော၊ သူ၊ သည်။ အဒါတုကာမာနံ အကတ္တုကာမာနံ။ ဝိ၊ ၂၈၉။

အကတ္တမာန (တိ) [န+ကတ္တမာန] မိမိ ကိုယ်ကို ချီးမွမ်း၍ မပြောသော၊ ဝါကြွား—ပလွှား—၍ မပြောသော၊ သူ သည်။ ဣတိဟန္တိ သီလေသု အကတ္တမာနေ။ သုတ္တနိ။ ၄၀၁။ ဣတိဟန္တိ သီလေသု အကတ္တမာနေတိ.... သီလနိမိတ္တံ အတ္တုပနာယိကံ ဝါစံ အဘာသမာနေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။ မဟာနိ။ ဋ္ဌ။ ၁၇၃။

အကတ္ထာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ကတ္ထာ] မပြုလုပ်—မူ၍—သော ကြောင့်၊ မပြုလုပ်—မလိုက်နာ—သော ကြောင့်။ အကတ္ထာ ကုသလံ ကမ္မံ၊ ကတွာန ကုသလံ ဗဟုံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၁၂-၃။ ကပေါတာသ ဝဇ္ဇံ အကတ္ထာ။ ဇာ၊၁။၁၁။ ကပေါတာသ ဝဇ္ဇံ အကတ္ထာတိ ပါရုဝတာသ ဟိတာနုသာသနံ ဝဇ္ဇံ အကတ္ထာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၁။

အကထံကထီ (တိ) [န+ကထံကထီ] သို့လော သို့လော တွေးတော—ယုံမှား—ခြင်း—မဖြစ်—မရှိ—သော၊ သူ၊ သည်။ ဝိစိကိစ္ဆံ ပဟာယ တိဏ္ဏဝိစိကိစ္ဆော ဝိဟရတိ အကထံကထီ ကုသလေသု ဓမ္မေသု။ ဒီ၊၁။ ၆၈။ မ၊၁။ ၂၇၉။ ကထမိဒံ ကထမိဒန္တိ ဧဝံ နပ္ပဝတ္တတီတိ အကထံကထီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ အညာဏ အကထံ ကထီ။ ဓမ္မ။၇၂။ အညာဏ အကထံကထီတိ အဋ္ဌဝတ္ထုကာယ ဝိစိကိစ္ဆာယ ပဟီနတ္တာ ဇာနိတွာ အဋ္ဌဝတ္ထုကာယ နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၂၂။ နိယုသော အကထံကထီ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၈။ ဒိဋ္ဌေကဋ္ဌဿ ဝိစိကိစ္ဆာကထံကထာသလ္လဿ ပဟီနတ္တာ အကထံကထီတိ ဓ ဝုတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၈။ အဓနေဇော အကထံကထီ။ သုတ္တနိ။ ၃၇၇။ ကထံကထာယ အဘာဝေန အကထံကထီ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၀။

အကထန (န၊ ထိ) [န+ကထန] မပြောဆိုခြင်း၊ မပြော ဟော ခြင်း။ ဣစ္စ ကမ္မံ နာမ ပလာပ-ကထာယ အကထနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ အကထနာ အပ္ပသဒ္ဒတာ ဟောတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၈၇။

အကထိတ (တိ) [န+ကထိတ] မဟောအပ်သော၊ သည်။ နဗျာကတာတိ အဗျာကတာ၊ ကုသလာ-ကုသလဘာဝေန အကထိတာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၁။

အကထိတတ္တ (န) [အကထိတ+တ္တ] စကား မပြောသည်၏ အဖြစ်။ သောဠသဝဏ္ဏာနိ အကထိတတ္တာ ဝဓမာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၄။

အကထိန (န) [န+ကထိန] မခက်မာ—မကြမ်း တမ်း—ခြင်း။

အကထိနတာ (ထိ) [အကထိန+တာ] မခက်မာ—မကြမ်းတမ်း—သည်၏ အဖြစ်။ မုဒုတာ မဒ္ဒဝတာ အကက္ခဠတာ အကထိနတာ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၄။ အကထိနတာတိ အကထိနဘာဝေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၄။

အကထိနဘာဝ (ပု) [အကထိန+ဘာဝ] အကထိ-နတာ-ကြည့်။

အကထေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ကထေတွာ] မပြောဆို မူ၍။

အကထေန္တ (တိ) [န+ကထေန္တ] မပြောဆိုသော၊ သူ၊ သည်။ အကထေန္တော ပန ဟံ အတ္တနော ဝ မာတာပိတူနဉ္စ မဟာဇနဿ ဝ ပစ္စယော ဘဝိဿာမီတိ အစိဝါသေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၃။

အကဒ္ဒမ (တိ) [န+ကဒ္ဒမ] ညွန်မရှိသော၊ သည်။ (က) ဗဟာတိ ညွန်မရှိသော၊ သည်။ ကတမော ရဟဒေါ အကဒ္ဒမော။ ဇာ၊၁။ ၁၄၈။ (ခ) ရာဂဒေါသစသည့် ကိလေသာညွန် မရှိသော၊ သည်။ မေဓာ ရဟဒေါ အကဒ္ဒမော။ ဇာ၊၁။ ၁၄၈။ အကဒ္ဒမောတိ ရာဂဒေါသမောဟမာနဒိဋ္ဌိ-ကိလေသကဒ္ဒမာနံ အဘာဝေန အကဒ္ဒမော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၂။

အကဒ္ဒမောဒက (န) [အကဒ္ဒမ+ဥဒက] ညွန်မရှိ သောရေ။ တေသံ တည်း သမယေ သမေပိ ဘူမိဘာဂေ အကဒ္ဒမောဒကေ သကဋ္ဌာနိ နပ္ပဝတ္တိံသု။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၉။

အကနိဋ္ဌ (တိ) [န+ကနိဋ္ဌ] အငယ်မဟုတ်သော၊ သည်။ အငယ်မဟုတ်သော — ကြီးမြတ်သော — ဗြဟ္မာ၊ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာ၊ အကနိဋ္ဌဘုံ။ ယေန အကနိဋ္ဌာ ဒေဝါ တေနုပသင်္ကမိံ။ ဒီ၊၂။၄၄။ သဗ္ဗေဟေဝ ဧ သဂုဏေဟိ ဘဝသမ္ပတ္တိယာ စ ဇေဋ္ဌာ၊ နတ္ထေတ္ထ ကနိဋ္ဌာတိ အကနိဋ္ဌာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ ဥပရိတော အကနိဋ္ဌေ ဒေဝေ အဝေဋ္ဌာကရိတွာ။ပဋိသံ။ ၈၁။ အကနိဋ္ဌေတိ ဥတ္တမဋ္ဌေန န ကနိဋ္ဌေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ သဒ္ဒသိယာ စုတော အကနိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတိ၊ အကနိဋ္ဌေ အရိယမဂ္ဂံ သစ္ဆာနာတိ။ အဘိ၊ပု။၁၂၀။

အကနိဋ္ဌဂါမီ (တိ) [အကနိဋ္ဌ+ဂမု+ဏီ]အကနိဋ္ဌဘုံသို့ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ရောက်သော၊သူ၊ သည်။ ပဉ္စ အနာဂါမိနော၊ အန္တရာပရိနိဗ္ဗာယီ.... ဥဒ္ဓံသောတော အကနိဋ္ဌဂါမီ။ ဒီ၊၃။၁၉၈။ ကတမော စ ပုဂ္ဂလော ဥဒ္ဓံသောတော အကနိဋ္ဌဂါမီ။ အဘိ၊ပု။၁၂၀။ အကနိဋ္ဌံ ဂစ္ဆတီတိ အကနိဋ္ဌဂါမီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉။

အကနိဋ္ဌဒေဝတာ (ထီ) [အကနိဋ္ဌ+ဒေဝတာ] အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာ။ တေနုပါယေန ယာဝ သုဒဿီ-ဒေဝတာနံ အကနိဋ္ဌဒေဝတာ မိတ္တာ ဟောန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

အကနိဋ္ဌဗြဟ္မဘဝန (နပုံ) [အကနိဋ္ဌ+ဗြဟ္မ+ဘဝန] အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာ့ဘုံ။ တေနေဝ ဥပါယေန ယာဝ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မဘဝနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၆၅။

အကနိဋ္ဌဗြဟ္မလောက (ပု) [အကနိဋ္ဌ + ဗြဟ္မ-လောက] အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာ့ပြည်၊ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မာ့ဘုံ။ယာဝ ဗြဟ္မလောကာတိ ယာဝ အကနိဋ္ဌဗြဟ္မ-လောကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။

အကနိဋ္ဌဘဝ (ပု) [အကနိဋ္ဌ+ဘဝ] အကနိဋ္ဌဘုံ။ ဥဒ္ဓံသောတော အကနိဋ္ဌဂါမီတိ ယတ္ထုပပန္နော၊ တတော ဥဒ္ဓံ ယာဝ အကနိဋ္ဌဘဝါ အာရုယှ တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၂။

အကနိဋ္ဌဘဝန (နပုံ)[အကနိဋ္ဌ+ဘဝန]အကနိဋ္ဌဘုံ။ ယာဝ အကနိဋ္ဌဘဝနံ ဧတ္ထန္တရေ...ကိတ္တိသဒ္ဒေါ အဗ္ဘုဂ္ဂတော။ မိလိန္ဒ၊၂၇၃။

အကန္တ (တိ) [န+ကန္တ] မနှစ်သက်အပ်သော၊ နှလုံးသို့ မသက်ဝင်သော၊ ကျက်သရေမရှိသော၊ စက်ဆုပ်ဖွယ်ဖြစ်သော၊ သည်။ အနိဋ္ဌံ အကန္တံ အမနာပံ။ အဘိ၊ဝိ။၂။ အကန္တန္တိ အကာမိတံ၊ နိဿိရိကံ ဝါ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ အနိဋ္ဌာ အကန္တာ အမနာပါ။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၅။ မနသိ န ကမန္တိ န ပဝိသန္တီတိ အကန္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ တုဝဋ္ဋ ဂူထံ အသုစိံ အကန္တံ။ပေတ။၁၇၂။ အကန္တန္တိ အမနာပံ ဇေဂုစ္ဆံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။

အကန္တဖလ (တိ) [အကန္တ+ဖလ] မနှစ်သက်အပ်သော — နှလုံးသို့ မသက်ဝင်သော — အကျိုးရှိသော၊သည်။ ဒါနံ အနိဋ္ဌဖလံ အကန္တဖလံ အမန-ညဖလံ သေစနကဖလံ ဒုက္ခုဒြယံ ဒုက္ခဝိပါကန္တိ? န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊ကထာ။ ၁၆၂။

အကန္တရူပ (တိ) [အကန္တ+ရူပ] မနှစ်သက်အပ်သော — နှလုံးသို့ မသက်ဝင်သော — သဘောရှိသော၊သည်။ အကန္တရူပံဧဝ ပဿတိ နော ကန္တရူပံ။ သံ၊၂။၃၄၁။ အနိဋ္ဌရူပ-ကြည့်။

အကန္တိယ (တိ) [အကန္တ+ဣယ] မနှစ်သက်အပ်သော — နှလုံးသို့ မသက်ဝင်သော — အရာ။ အကန္တိယသို့ ပဋိဃံ ဝိနောဒယေ။ သံ၊၂။၂၉၄။

အကပ္ပကတ (တိ) [န+ကပ္ပကတ] ကပ္ပဗိန္ဒု မထိုးသေးသော သင်္ကန်း။ န အကပ္ပကတေန အစ္ဆိတဗ္ဗံ ဟောတိ ကထိနံ။ ဝိ၊၃။၃၅၂။ အကပ္ပကတံ နာပိ ရဇနာယ ရတ္တံ။ဝိ၊၅။၃၇၈။ အကပ္ပကတ-နာတိ အနာဒိန္နကပ္ပဗိန္ဒုနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၂။ ကပ္ပကတေန အကပ္ပကတံ သံသိဗ္ဗိတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၁၅၉။

အကပ္ပယိ ံသု (ကြိ)
အကပ္ပယိ (ကြိ) } ကပ္ပေတိ-ကြည့်။
အကပ္ပယို (ကြိ)

အကပ္ပိတ (တိ) [န+ကပ္ပိတ] မပြုပြင်အပ်သော၊ ပကတိ—ပင်ကိုယ်—အတိုင်းရှိသော၊သည်။

အကပ္ပိတဣရိယာပထ (တိ) [အကပ္ပိတ+ဣရိယာပထ] မပြုပြင်အပ်သော—ပကတိ—ပင်ကိုယ်—ဣရိယာပုထ်ရှိသော၊သူ၊ သည်။ အကပ္ပိတဣရိယာပထာ စ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော ပဏ္ဍိတသမ္ဘာဝိတာ ဝေမ္မိ ယထာ ဒိဿတိ စက္ခုမာ။ မဟာနိ။၁၅၅။ အကပ္ပိတဣရိယာပထာ စာတိ အသဏ္ဌိတဣရိယာပထာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၈။

အကပ္ပိယ (တိ)[န+ကပ္ပိယ] မအပ်သော၊သူ၊သည်။ (က) မအပ်သော—အမူအကျင့်—ထုံ—ကိစ္စ။ အနနုစ္ဆဝိကံ မောဃပုရိသ အနနုလောမိကံ အပ္ပတိရူပံ အဿာမဏကံ အကပ္ပိယံ အကရဏီယံ။ ဝိ၊၁။၂၃။ န ဇာနန္တိ ကပ္ပိယံ ဝါ အကပ္ပိယံ ဝါ။ ဝိ၊၂။၄၁၉။ (ခ) မအပ်သော ဓမ္မယ်ဘောဇဉ်နှင့် သစ်သီး, သစ်ဥ, သစ်မြစ်စသည်။ ပဉ္စ အကပ္ပိယာနိ န ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗာနိ။ အဒိန္နဉ္စ ဟောတိ၊ အဂ္ဂိပရိဇိတဉ္စ ဟောတိ၊ အကပ္ပိယဉ္စ ဟောတိ၊ အပ္ပဋိဂ္ဂဟိတဉ္စ ဟောတိ၊ အကတာတိရိတ္တဉ္စ ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၂၃၁။ (ဂ) မကပ္ပိအပ်သော သစ်သီး,သစ်ဥ,သစ်မြစ်နှင့် မအပ်သော—အသား ဟင်းလျာ—ဘောဇဉ်။ အကပ္ပိယန္တိ ပဥ္စဟိ သမဏကပ္ပေဟိ အကပ္ပိယကတံ၊ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ အကပ္ပိယမံသံ အကပ္ပိယဘောဇနံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။ (ဃ) ကပ္ပမရှိသော၊ တဏှာ, ဒိဋ္ဌိဟူသော ကပ္ပ ၂ ပါးကို ပယ်စွန့်ပြီးသော၊သူ၊သည်။ကပ္ပံ နေတိ အကပ္ပိယော။သုတ္တနိ။၄၁၂။ကပ္ပံ နေတိ အကပ္ပိယောတိ သော ဧဝရူပေါ ဒုဝိဓမ္ပိ ကပ္ပံ န ဧတိ၊ ကသ္မာ? ယသ္မာ အကပ္ပိယော၊ ပဟီနကပ္ပေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။

အကပ္ပိယအဒ္ဒု (ပု) [အကပ္ပိယ+အဒ္ဒု] မအပ်သော (ကျွန်စသည်တို့နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ဖြစ်သော)-တရား—တရား စွဲဆိုခြင်း။ ဒါသဒါသီဝါပီအာဒီနံ အတ္ထာယ အဒ္ဒုံ ကရောန္တိ၊အယံ အကပ္ပိယအဒ္ဒော နာမ၊ န ဝဋ္ဋတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။

အကပ္ပိယဥဒက (န) [အကပ္ပိယ+ဥဒက] မအပ်သောရေ။ သိဉ္စနသိဉ္စာပနေ ပန အကပ္ပိယဥဒကေန သဗ္ဗတ္ထ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

အကပ္ပိယကတ (တိ) [န+ကပ္ပိယကတ၊ အကပ္ပိယ+ကတ] မကပ္ပိအပ်သော သစ်သီး, သစ်ဥ, သစ်မြစ် စသည်နှင့် မအပ်သော—အသား၊ဟင်းလျာ—ဘောဇဉ်—ကို အတိရိတ် ပြုအပ်သော၊သည်။ အနတိရိတ္တံ နာမ အကပ္ပိယကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၁၁၁။ တတ္ထ အကပ္ပိယကတန္တိ ယံ တတ္ထ ဖလံ ဝါ ကန္ဒမူလာဒိ ဝါ ပဉ္စဟိ သမဏကပ္ပေဟိ ကပ္ပိယံ အကတံ၊ ယဉ္စ အကပ္ပိယမံသံ ဝါ အကပ္ပိယဘောဇနံ ဝါ၊ ဧတံ အကပ္ပိယံ နာမ။ တံ အကပ္ပိယံ "အလမေတံ သဗ္ဗန္တိ" ဧဝံ အတိရိတ္တံ ကတမ္ပိ အကပ္ပိယကတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ (ကဝ်ါ။ယော၊၄။၆၅-၆နှင့် ဒုဒ္ဒသိက္ခာနိသျှတို့လည်း ကြည့်။)

အကပ္ပိယကပ္ပါပတ္တ (န) [အကပ္ပိယ+ကပ္ပါပတ္တ] မကႆ"ဘာ အသပြာ၊ ရဟန်းတို့အား မအပ်—မလျှောက်ပတ်—သော (ရောင်းဝယ် ဖလှယ်နိုင်—ရောင်းဝယ်ရာ၌—အသုံးပြု—တရားဝင်—သော ရွှေ, ငွေ, ကြေး, ခဲ, စက္ကူစသည်) အသပြာ။ အကပ္ပိယကပ္ပါပတ္တာဒီနံ ပါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။

အကပ္ပိယကုဋိ (ထီ) [အကပ္ပိယ+ကုဋိ] မအပ်သော ကျောင်း။တတ္ထ အကပ္ပိယကုဋိယံ ကိဉ္စိ ပက္ကမိတဗ္ဗာ ဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၁။

အကပ္ပိယစမ္မ (န) [အကပ္ပိယ+စမ္မ] မအပ်သော သားရေ။ အကပ္ပိယစမ္မံ နာမေတ္ထ နတ္ထိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ ယံကိဉ္စိ ဘုမ္မတ္ထရဏံ ယံကိဉ္စိ အကပ္ပိယစမ္မံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၃။

အကပ္ပိယစီဝရ (န) [အကပ္ပိယ+စီဝရ] မအပ်သော သင်္ကန်း။ (တိတ္ထိတို့၏ တံခွန်—အလံ—သဖွယ်ဖြစ်သော သမန်းမြက်သင်္ကန်း, ချော

အဘိဓာန် ၁၂—နဗုသ

သင်္ကန်းစသည်နှင့် ညိုလွန်း, နီလွန်း, မျော့တော့လွန်းသည့် အရောင်ရှိသော သင်္ကန်းစသည်။) ကုသစီရံ ဝါကစီရံ ... ဝေဠုဒုဿန္တိ ဧဝမာဒီနိ ပန အကပ္ပိယစီဝရာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ အာဒိသဒ္ဒေန ဝက္ကလာဒီနံ သင်္ဂဟော၊ အကပ္ပိယစီဝရာနိ တိတ္ထိယဓဇဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၁။၁၈၃။ (ဝိ၁။ ၄၂၁-၃လည်းကြည့်။)

အကပ္ပိယစီဝရပရိဘောဂ (ပု) [အကပ္ပိယစီဝရ + ပရိဘောဂ] မအပ်သောသင်္ကန်းကို သုံးဆောင်ခြင်း။ တေန နေသံ ဝိညတ္တိယံ အကပ္ပိယစီဝရပရိဘောဂေ စ ဒုက္ကဋမ္ပိ အနုရူပါ အာဝိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။

အကပ္ပိယဋ္ဌ (ပု) [အကပ္ပိယ + အတ္ထ] မအပ် - မလျော် - သော သဘော။ အင်္ဂုတ္တရဂုတ္တကေ ယာဂုယာ သဒ္ဒိံ အကပ္ပိယဋ္ဌေန "တေလံ အတ္ထံ"တိ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။

အကပ္ပိယတန္တဝါယ (ပု) [အကပ္ပိယ + တန္တဝါယ] မအပ်သောရက်ကန်းသည်။ ဉာတိ,ပဝါရိတ - ဆွေမျိုးတော်သူ, ဖိတ်ကြားထားသူ - မဟုတ်သောရက်ကန်းသည်။ အကပ္ပိယသုတ္တံ အကပ္ပိယတန္တဝါယေ ဝါယာပေန္တဿ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေန နိဿဂ္ဂိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။

အကပ္ပိယတုလ (န) [အကပ္ပိယ + တုလ] မအပ်သော - လဲ - ဝါ - မှို့။ ဘိသိံ ပန ပါပုဏိတွာ သမ္ပာမြတံ အကပ္ပိယတုလန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၀။

အကပ္ပိယတ္တ (န) [အကပ္ပိယ + တ္တ] မအပ် သည်၏ အဖြစ်၊ မအပ်ခြင်း။ ဣဒံ ပန ဝာနန္တေ အကပ္ပိယတ္တာ ပဋိက္ခိပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။

အကပ္ပိယတ္ထရဏ (န) [အကပ္ပိယ + အတ္ထရဏ] မအပ်သောအခင်း။ မဟာဘာသယန္တိ အကပ္ပိယတ္ထရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။

အကပ္ပိယဒုဿ (န) [အကပ္ပိယ + ဒုဿ] မအပ်သော - အဝတ် - ပုဆိုး၊ ကထိန် - မခင်းအပ် - မခင်းထိုက် - သော သင်္ကန်းလျာ။ ဝတ္ထုဝိပန္နံ ဟောတီတိ အကပ္ပိယဒုဿံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၃။

အကပ္ပိယနဝနီတ (န) [အကပ္ပိယ + နဝနီတ] မအပ်သော ဆီဦး။ အကပ္ပိယသပ္ပိမှိ အသတိ ပုရိမနယေနေဝ အကပ္ပိယနဝနီတာဒီနိ ဒေတိ "သပ္ပိ ကတွာ ဘုဉ္ဇာ"တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၇။

အကပ္ပိယနိမန္တန (န) [အကပ္ပိယ + နိမန္တန] မအပ်သော ပင့်ဖိတ်ခြင်း။ ယေပိ အကပ္ပိယနိမန္တနံ သာဒိယိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။

အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏ (န) [အကပ္ပိယ + ပစ္စတ္ထရဏ] မအပ်သော အပေါ်လွှမ်းအခင်း။ သေတဝိတာနမ္ပိ ဟေဋ္ဌာ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏေ သတိ န ဝဋ္ဋတိ၊ အသတိ ပန ဝဋ္ဋတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ မဟာဘာသယန္တိ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။ သမန္တာသာရုပ္ပရဟိတတ္တာ ဂဟဋ္ဌေဟိ စ သေဝိတဗ္ဗတ္တာ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏံ မဟာဘာသယန္တိ ဣဓာဓိပ္ပေတန္တိ ဒဿေတုံ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏန္တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၆။

အကပ္ပိယပထဝီ (ထီ) [အကပ္ပိယ + ပထဝီ] မအပ်သော မြေ၊ ရဟန်းတို့ - တူးဆွ - ဖျက်ဆီး - ခြင်းမပြုကောင်းသော ပကတိမြေ။ ယာ ဇာတပထဝီတိ ဝုတ္တာ အယံ အကပ္ပိယပထဝီ။ ကင်္ခါ။ ၁၉၆။

အကပ္ပိယပထဝီသညာ (ထီ) [အကပ္ပိယပထဝီ + သညာ] မအပ်သော မြေဟု - ရေတွက်ခြင်း - ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ဇာတုမာသစ္စေယန အကပ္ပိယပထဝီသညံ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

အကပ္ပိယပရိက္ခာရ (ပု) [အကပ္ပိယ + ပရိက္ခာရ] မအပ်သော ပရိက္ခရာ။ ကပ္ပိယာကပ္ပိယပရိက္ခာရဝိနိစ္ဆယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ ဝိနယသင်္ဂဟ။၄။

အကပ္ပိယပါနက (န) [အကပ္ပိယ + ပါနက] မအပ်သော အဖျော်ယမကာ။ အကပ္ပိယပါနကံ ကပ္ပိယပါနကန္တိ ပိဝတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၂။

အကပ္ပိယဘဏ္ဍ (န) [အကပ္ပိယ+ဘဏ္ဍ] မအပ်သော=ဘဏ္ဍာ=အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း။ တေန ခေါ ပန သမယေန ရညော ပသေနဒိဿ ကောသလဿ အယျိကာ ကာလင်္ကတာ ဟောတိ၊ တဿာ ကာလင်္ကိရိယာယ ဘိက္ခူနံ ဗဟုံ အကပ္ပိယဘဏ္ဍံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၁၂၀။ (မအပ်သော အကပ္ပိယဘဏ္ဍာများ။ ဝိ၊၄။၁၂၀ တွင်ကြည့်။)

အကပ္ပိယဘဏ္ဍပရိဝတ္တန (န) [အကပ္ပိယဘဏ္ဍ+ပရိဝတ္တန] မအပ်သော=ရွှေ,ငွေစသော=ဘဏ္ဍာဖြင့် လဲလှယ်ခြင်း။အကပ္ပိယဘဏ္ဍပရိဝတ္တနံ ပါ ကယဝိက္ကယသင်္ဂဟံ န ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၉။

အကပ္ပိယဘာဂ (ပု) [အကပ္ပိယ+ဘာဂ] မအပ်သော=နေရာ=အပိုင်း။ ယံ ပန ပဋ္ဌဝတ္ထုသုတ္တာဒီဟိ ဝိနဒ္ဓဆတ္တာဒိကံ၊ တတ္ထ အကပ္ပိယဘာဂေါ ဆိန္ဒိတဗ္ဗော န တဒဝသေသော။ ဝိမတိ၊၁။၁၅၈။

အကပ္ပိယဘာဝ (ပု) [အကပ္ပိယ+ဘာဝ] မအပ်သည်၏ အဖြစ်။ တဿ ဟတ္ထတော ဘာဇနေ ပတိတံ ပါ ဒုတိယာဒိဝသေ ဘာဇနဿ အကပ္ပိယဘာဝံ န ကရောတိ ပရိစ္စတ္တတ္တာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။

အကပ္ပိယဘိသိဗိမ္ဗောဟန (န) [အကပ္ပိယ + ဘိသိ + ဗိမ္ဗောဟန] မအပ်သော ဘုံလျှိအခင်းနှင့် ခေါင်းအုံး။ အကပ္ပိယံ နာမ သုဝဏ္ဏမယမဉ္စာဒိ အကပ္ပိယဘိသိဗိမ္ဗောဟနာနိ စ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၄။

အကပ္ပိယဘူတ (တိ)[အကပ္ပိယ+ဘူတ]မအပ်သည် (ဖြစ်ရှိ) ဖြစ်သော၊ သည်။ အကပ္ပိယဘူတံ ကရဏကာရာပနာဒိ သဗ္ဗမေဝ သင်္ဂဟိတံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၈။

အကပ္ပိယဘူမိ (ထီ)[အကပ္ပိယ+ဘူမိ]မအပ်သော နေရာ။ (က) ယာဝကာလိက,ယာမကာလိကတို့ ကို=မသိုမှီးအပ်=မချက်အပ်=သောကျောင်း ငယ်။ယံ ပန အကပ္ပိယဘူမိယံ သဟသေယျပ္ပ-ဟောနကေ ဂေဟေ ဝုတ္တံ သံဃိကံ ဝါ ပုဂ္ဂလိကံ ဝါ ဘိက္ခုဿ...ဒုပိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၁။ (ခ) ရဟန်းတို့သည် ဘိက္ခုနီမနှင့် ခရီးသွားခြင်းငှါ တိုင်ပင်ရန်မအပ်သော=နေရာ=အရပ်။တတ္ထ ဌပေတွာ ဘိက္ခုနုပဿယံ အန္တရာရာမံ အာသနသာလံ တိတ္ထိယသေယျဉ္စ သေသာ အကပ္ပိယဘူမိ၊ တတ္ထ ဌတွာ သံဝိဒဟန္တဿာတိ အတ္ထော။ ကင်္ခါ။ ၂၁၃။ (ဂ) ဘိက္ခုနီမတို့တဦးတည်း မသွားအပ်သော=နေရာ=အရပ်။ အကပ္ပိယဘူမိ ပဝိသာ ပဝိသန္တိယာ အာပတ္တိတိ အယမေတ္ထ သင်္ခေပေါ။ ကင်္ခါ၊၃၀၀။

အကပ္ပိယဘောဇန (န) [အကပ္ပိယ+ဘောဇန] မအပ်သော ဘောဇဉ်။ သေနာသနာယ ဥပ္ပန္နံ အကပ္ပိယဘောဇနံ ပဋိက္ခိပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ အကပ္ပိယဘောဇနံ ကပ္ပိယဘောဇနေန္န ဘုဉ္ဇတိ။ ၎င်း ။၁၄၂။

အကပ္ပိယမံသ (န) [အကပ္ပိယ + မံသ] (၁)မအပ်သောအသား။ ကပ္ပိယမံသံ ခါဒန္တော အကပ္ပိယမံသံ ပဋိက္ခိပယိ၊ န ပဝါရေတိ၊ ကသ္မာ၊ အဝတ္ထုတာယ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ (မအပ်သောအသားဆယ်မျိုးကို ဝိ၊၃။၁၁၀-၄တွင်ကြည့်။) (၂) မအပ်သော အသားရှိသော=အသား မအပ်သော=သတ္တဝါ။ အကပ္ပိယမံသခီရ-ကြည့်။

အကပ္ပိယမံသခီရ (န) [အကပ္ပိယမံသ + ခီရ] အသားမအပ်သော သတ္တဝါတို့၏ နို့ရည်။ ခီရံ တာဝ ဝဒတိ၊ ကပ္ပိယမံသခီရံ ဝါ အကပ္ပိယ-မံသခီရံ ဝါ ဟောတု၊ ပိဝန္တဿ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၀။

အကပ္ပိယမံသနဝနီတ (န) [အကပ္ပိယမံသ + နဝ-နီတ] အသားမအပ်သော သတ္တဝါတို့၏ နို့ရည်မှ ဖြစ်သော ဆီဦး။ ဥဂ္ဂဟိတေဟိ ကတနဝ-နီတေ စ အကပ္ပိယမံသနဝနီတေ စ သဗ္ဗော အာပတ္တာနာပတ္တိပရိစ္ဆေဒေါ ပုရိမနယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၀။

အကပ္ပိယမံသပရိဘောဂ (ပု) [အကပ္ပိယမံသ+ပရိဘောဂ] မအပ်သော အသားကို သုံးဆောင်ခြင်း။ ဥဒ္ဒိဿကတမံသပရိဘောဂတော အကပ္ပိယမံသပရိဘောဂဿ ဝိသေသံ ဒဿေတုံ "အကပ္ပိယမံသံ ပနာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၆၀။

အကပ္ပိယမံသရသမိဿကဘောဇန (န) [အကပ္ပိယမံသ+ရသ+မိဿက+ဘောဇန] မအပ်သော အသားရည်နှင့် ရောနှောသောဘောဇဉ်။ ဘိက္ခုဿ ပယောဂပစ္စယာ ဥပ္ပန္နေန မိဿကတ္တာ ဝိသင်္ကတပိဏ္ဍပါတော ဝိယ အကပ္ပိယမံသရသမိဿကဘောဇနံ ဝိယ စ ဒုဗ္ဗိနိဗ္ဗောဂံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၉။

အကပ္ပိယမံသသညာ (ထီ)[အကပ္ပိယမံသ+သညာ] မအပ်သော အသားဟု ဖြစ်သောအမှတ်သညာ။ ကပ္ပိယမံသေပိ အကပ္ပိယမံသသညာယ ဥပ္ပန္နာယ ဝိကောံ ပဟာယ သီလဝိသောဓနတ္ထံ ဝိနယဓရဿ သန္တိကံ ဂန္တဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။

အကပ္ပိယမံသသတ္တ (ပု) [အကပ္ပိယမံသ+သတ္တ] မအပ်သော အသားရှိသော–အသား မအပ်သော–သတ္တဝါ။ ဒုက္ကဋဝတ္ထူနံယေဝ အကပ္ပိယမံသသတ္တာနံ ဝသာ အနုညာတာ။ သာရ ၂။၄၃၁။

အကပ္ပိယမံသသပ္ပိ (န) [အကပ္ပိယမံသ+သပ္ပိ] အသားမအပ်သော သတ္တဝါတို့၏ နို့ရည်မှ ဖြစ်သော ထောပတ်။ ဧသေဝ နယော အကပ္ပိယမံသသပ္ပိမှိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ အကပ္ပိယမံသသပ္ပိမှီတိ အကပ္ပိယမံသသတ္တာနံ သပ္ပိမှိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၃၀။

အကပ္ပိယမံသာနုလောမ (တိ) [အကပ္ပိယမံသ+အနုလောမ] အသားမအပ်သော သတ္တဝါတို့၏ နို့ရည်စသည်နှင့်အလားတူသော(သည်)။

အကပ္ပိယမံသာနုလောမတာ (ထီ)[အကပ္ပိယမံသာနုလောမ+တာ] အသားမအပ်သော သတ္တဝါတို့၏ နို့ရည် စသည်နှင့် အလား တူသည်၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗံ ဝဋ္ဋတီတိ အတ္တနော ပရေသဉ္စ သရီရနိဿိတံ သဗ္ဗံ ဝဋ္ဋတိ၊ အကပ္ပိယမံသာနုလောမတာယ ထုလ္လစ္စယာဒိံ န ဇနေတီတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိမတိ၊ ၂။၃၈။

အကပ္ပိယမဉ္စ (ပု) [အကပ္ပိယ+မဉ္စ] မအပ်သော–ညောင်စောင်း–အိပ်ရာ–ခုတင်။ (ရွှေ–ငွေ–ရတနာတို့ဖြင့် ခြယ်စီမွမ်းမံအပ်သော ညောင်စောင်း–အိပ်ရာ–ခုတင်)။ သုဝဏ္ဏာဒိဝိစိတ္တံ အကပ္ပိယမဉ္စံ သံဃဿာတိ ဝုတ္တေပိ သမ္ပဋိစ္ဆိတုံ န ဝဋ္ဋတီတိ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၄၅။

အကပ္ပိယရူပ (န) [အကပ္ပိယ+ရူပ] မအပ်သော (ခြင်္သေ့ရုပ်, ကျားရုပ်, နဂါးရုပ်စသော) သားရဲရုပ်။

အကပ္ပိယရူပကတ (တိ) [အကပ္ပိယရူပ+ကတ] မအပ်သော (ခြင်္သေ့ရုပ်, ကျားရုပ်, နဂါးရုပ်စသော)သားရဲရုပ်တို့ဖြင့် ပြုလုပ် ထုထွင်း တပ်ဆင်အပ်သော(သည်)။ အကပ္ပိယရူပါကုလ-ကြည့်။

အကပ္ပိယရူပါကုလ (တိ) [အကပ္ပိယရူပ+အာကုလ] မအပ်သော(ခြင်္သေ့ရုပ်, ကျားရုပ်,နဂါးရုပ်စသော) သားရဲရုပ်တို့ဖြင့် ပြွမ်းသော(သည်)။ အကပ္ပိယရူပါကုလော (အကပ္ပိယရူပကတော၊ က-မှကဲ့) အကပ္ပိယမဉ္စော ပလ္လင်္ကောတိ သာရသမာသေ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၄။

အကပ္ပိယဝစန (န) [အကပ္ပိယ+ဝစန]မအပ်သော–ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း–စကား။ အာရာမာဒိအတ္ထာယပိ အကပ္ပိယပထဝိံ ဖောပေန္တဿ ဝါ အကပ္ပိယဝစနေန ဖောပါပေန္တဿ ဝါ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။

အကပ္ပိယဝစနမတ္တ (န) [အကပ္ပိယဝစန+မတ္တ] မအပ်သော–ခေါ်ဝေါ်ပြောဆိုခြင်း–စကားမျှ။ အကပ္ပိယဝေါဟာရ-ကြည့်။

အကပ္ပိယဝတ္ထု (န) [အကပ္ပိယ+ဝတ္ထု] မအပ်သောဝတ္ထု။ (က) မကိုင်တွယ်ကောင်းသော

မိန်းမအဆင်တန်ဆာ။ ကပ္ပိယဝတ္ထု ဝါ အကပ္ပိယဝတ္ထု ဝါပေဟာထုအနေ့မသော မာတုကာဏ္ဍပ်ငွေနှုတ္တာလပတ္တမ္ပိ ဂိပိသန္တဏံ ဘတ္တာဂါရိကသိသေန ပဋိသာမေန္တဿ ပါစိတ္တိယမေဝ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၅၂။ (ခ) တောင်းယမ်းခံယူခြင်းမပြုအပ်သော ကျန်ယောကျ်ား၊ ကုန်းမိန်းမစသည်။ အကပ္ပိယဝတ္ထုယာစနေပိ ပဋိဂ္ဂဟဏေပိ ဒုက္ကဋမေဝ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၅၂။ (ဂ) မခံယူကောင်းသော သက်နှိုး။ သော ဂန္တ္ဝာ တသာ ဟတ္ထေ အကပ္ပိယဝတ္ထုံ ဒတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၅၅။

အကပ္ပိယဝတ္ထုသာဒိယန (န) [အကပ္ပိယဝတ္ထု + သာဒိယန] မအပ်သောဝတ္ထုကို — သာယာ — လက်ခံ — ခြင်း။ မူလန္တိ ဝနသာ ကပ္ပိယာကပ္ပိယဝတ္ထုသာမညဝနေသွေပိ နိဋ္ဌိတာဘတိကိစ္စာနံ ဝါပနတော အကပ္ပိယဝတ္ထုသာဒိယနံ ဝါ ဟောတီတိ ကတွာ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၃၂။

အကပ္ပိယဝိစာရဏာ (ထီ) [အကပ္ပိယ + ဝိစာရဏာ] မအပ်သည်ကို စိစစ်ခြင်း။ အကပ္ပိယဝိစာရဏာ ဓဝ န ဝဋ္ဋတီတိ စေ။ ဝဇီရ။ ၂၆၀။

အကပ္ပိယဝေါဟာရ (ပု) [အကပ္ပိယ + ဝိ + အဝ + ဟရ + ဏ] မအပ်ဟုပြောဆိုအပ်သော — မအပ်သော — အပြောအဆို — အပြုအမူ။ (စိမ်းစိုသော သစ်ရွက်, သစ်သီး စသည်ကို — ဖြတ်တောက် — ခုးဆွတ် — ခြင်း — ဖြတ်တောက် — ခုးဆွတ် — စေခြင်း စသည်။) အကပ္ပိယဝေါဟာရော နာမ အလ္လဟရိတာနံ ကောဋ္ဋနံ, ကောဋ္ဋာပနံ။ အာဝါဋ္ဋယ ခဏနံ, ခဏာပနံ .... ဟတ္ထမုဒ္ဒါဒိဒေဝနနာနေ ဒုက္ကသိဒ္ဓနန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၀။ အကပ္ပိယဝေါဟာရေတိ ကောဋ္ဋနခဏနာဒိဝသေန သဃ်ကရဏာသပိ ကထံ သင်္ဂဟောတိ? အကပ္ပိယန္တိ ဝေါဟရိယတိတိအကပ္ပိယဝေါဟာရောတိ အကပ္ပိယဘူတ ကရဏကာရာပနာဒိ သင်္ဂဟေဝ သင်္ဂဟိတံ, န ပန အကပ္ပိယဝစနမတ္တန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၃၆၈။

အကပ္ပိယသညာ (ထီ) [အကပ္ပိယ + သညာ] မအပ်ဟု ဖြစ်သော အမှတ်သညာ၊ အကပ္ပိယသညာ။

အကပ္ပိယသညိတာ (ထီ) [အကပ္ပိယသညီ + တာ] မအပ်ဟု — အမှတ်သညာရှိသူ၏ အဖြစ် — အမှတ်သညာရှိခြင်း။ ကပ္ပိယေ အကပ္ပိယသညိတာ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၃၃။ ဝိ၊ ၅။ ၁၈၄။

အကပ္ပိယသညီ (တိ) [အကပ္ပိယသညာ + ဤ] မအပ်ဟု အမှတ်သညာရှိသော၊ သူ၊ သည်။ ဘိက္ခု အကပ္ပိယသညီ သမာဒိသတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၁၃၇။ ယော စ အကပ္ပိယေ အကပ္ပိယသညီ။ အံ၊ ၁။ ဂ၃။

အကပ္ပိယသန္ထတ (န) [အကပ္ပိယ + သန္ထတ] မအပ်သောအခင်း။ မအပ်သော — အထွတ်အမြတ်ဟု သမုတ်အပ်သော — အခင်း, အိပ်ရာ, နေရာ, ညောင်စောင်း, ခုတင်။ မဟာသယနံ အကပ္ပိယသန္ထတံ။ အဘိ၊ ၄၊ ၃။ ဂ၉။ (ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၇၆-၌ မဟာသယနန္တိ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏ-ဟု ဖွင့်သည်။ အကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏ-လည်း ကြည့်။)

အကပ္ပိယသပ္ပိ (န) [အကပ္ပိယ + သပ္ပိ] မအပ်သော ထောပတ်။ (အသားမအပ်သော သတ္တဝါတို့၏ နို့, ရည်မှ ဖြစ်သော ထောပတ်)။ သေသဝနယော အကပ္ပိယသပ္ပိမ္ပိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၉၀။ အကပ္ပိယသပ္ပိမ္ပိတိ ဟတ္ထိအာဒီနံ သပ္ပိမ္ပိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၅၀။

အကပ္ပိယသမ္မောဂ (ပု) [အကပ္ပိယ + သမ္ဘောဂ] မအပ်သော အတူတကွ — ပေါင်းသင်း — ဆက်ဆံ — ခြင်း။ သမ္ဘောဂေါ ဧကေနွာ တဟိ န လဗ္ဘတီတိ အကပ္ပိယသမ္ဘောဂေါ န လဗ္ဘတီ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၇၇။ အကပ္ပိယသမ္ဘောဂေါတိ အနုပသမ္ပန္နေဟိ သဒ္ဓိံ ကာတုံ ပဋိက္ခိတ္တော ဥပေါသထာဒိသံဝါသော ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၃၁၂။ အကပ္ပိယသမ္ဘောဂေါ နာမ မေထုနဓမ္မာဒီတိ ဂဏ္ဌိပဒေသု ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၉၁။

အကပ္ပိယသယန (န) [အကပ္ပိယ + သယန] မအပ်သော — အိပ်ရာ — အခင်း။ မဟာသယနန္တိ အကပ္ပိယသယနံ အကပ္ပိယတ္ထရဏဉ္စ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၂၇။

အကပ္ပိယသုတ္တ (န) [အကပ္ပိယ + သုတ္တ] မအပ်သောချည်။ အကပ္ပိယသုတ္တံ အကပ္ပိယတန္တဝါယေန ဝါယာပေန္တဿ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေန နိဿဂ္ဂိယံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၃။

အကပ္ပိယသုတ္တပရိစ္ဆေဒ (ပု) [အကပ္ပိယသုတ္တ+ပရိစ္ဆေဒ] မအပ်သောချည်ဖြင့် ရက်အပ်သောအပိုင်း။ တေနေဝ ကပ္ပိယဥ္စ အကပ္ပိယဥ္စ သုတ္တံ ဝါယာပေန္တဿ သစေ ပဋ္ဋိမဝိဝရပ္ပမာဏော, ဦနကာ ဝါ အကပ္ပိယသုတ္တပရိစ္ဆေဒါ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၃။

အကပ္ပိယသုတ္တမယ (တိ) [အကပ္ပိယသုတ္တ+မယ] မအပ်သော ချည်တို့ဖြင့်– ပြီးသော– ရက်အပ်သော၊ သည်။ အကပ္ပိယသုတ္တမယေ ပရိစ္ဆေဒေ ပါစိတ္တိယံ။ ဣတရသ္မိံ တထေဝ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၃၀၃။

အကပ္ပိယာဝိသညိတာ (ထီ) [အကပ္ပိယ+အာဝိ+သညီ+တာ] မအပ် သည်ဖြင့် – အမှတ်ရှိသူ၏အဖြစ် – အမှတ်ရှိခြင်း။ ကထံ အကပ္ပိယာဝိသညိတာယ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၄၃။

အကပ္ပိယာနုလောမ (တိ) [အကပ္ပိယ+အနုလောမ] မအပ်သည် – နှင့် – ၌ – လျော်သော၊ သည်။

အကပ္ပိယာနုလောမတ္တ (န) [အကပ္ပိယာနုလောမ + တ္တ] မအပ်သည်နှင့် – လျော်သည် – အလား တူသည် – ၏ အဖြစ် – လျော်ခြင်း။ ဂဏ္ဌိကာရေပတ္တာဒီမာနံ ပဋိက္ခိတ္တတ္တာ စေလာဒီဟိ ကတဒါမမ္ပိ န ဝဋ္ဋတိ၊ အကပ္ပိယာနုလောမတ္တာတိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ။ ၂။ ၃၇၀။

အကမ္ပေတွာ (ကြိဝိ) [န+ကမ္ပေတွာ] မလှုပ်မူ၍။ သေယျံ အကမ္ပေတွာ ဌာနတော မေဟိ ဝိတိနာမေန္တု။ ဝိနယသင်္ဂဟ။ ၂၂၁။

အကမ္ပန (န) [န+ကမ္ပန] မတုန်လှုပ်ခြင်း၊ မြဲမြဲ ခိုင်ခံ့ခြင်း။ သဟဇာတဓမ္မေသု အကမ္ပနံ န ကောသဇ္ဇေသု အကမ္ပနံ ဝိယ တပ္ပဋိပက္ခဘာဝတော ဒဠှတ္တံ၊ တံ တံ ပါပကိရိယာယ ဥဿဟနဝသေန ပန ထိရတာ တတ္ထ အကမ္ပနံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။

အကမ္ပနဉာဏ (န) [အကမ္ပန + ဉာဏ] မတုန်လှုပ် စေနိုင်သောဉာဏ်။ မသိခြင်း – မဆင်ခြင်ခြင်း – ဟူသော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့သည် – မနှိပ် စက် – မလွှမ်းမိုး – နိုင်သောဉာဏ်။ ပဋိသင်္ခါန– ဗလန္တိ တတ္ထ ကတမံ ပဋိသင်္ခါနဗလံ။ ယာ– ပညာ ပဇာနနာတိ ဝေ ဝိတ္ထာရိတံ အပ္ပဋိ– သင်္ခါယ အကမ္ပနဉာဏံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။ အပ္ပဋိ– သင်္ခါယာတိ ဉာဏကတ္တဗ္ဗတာသု အပ္ပစ္စဝေက္ခ– ဏာယ နာမ အပ္ပဋိသင်္ခါ တံ နိမိတ္တံ။ အကမ္ပန– ဉာဏန္တိ တာယ အနဘိဘဝနီယဉာဏံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။

အကမ္ပနဋ္ဌ (ပု) [အကမ္ပန + အဋ္ဌ] မတုန်လှုပ် သောသဘော။ အပ္ပဋိသင်္ခါနေ အကမ္ပနဋ္ဌေန ပဋိသင်္ခါနသင်္ခါတံ ဗလံ ပဋိသင်္ခါနဗလံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၅။ သဟဇာတဓမ္မေသု အကမ္ပနဋ္ဌေန ဝီရိယဗလံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၄။

အကမ္ပနဝသ (ပု) [အကမ္ပန + ဝသ] မတုန်လှုပ် သော အစွမ်း။ သတိဗလန္တိ အဿတိယာ အကမ္ပနဝသေန သတိယေဝ။ သမာဓိဗလန္တိ ဥဒ္ဓစ္စေ အကမ္ပနဝသေန သမာဓိယေဝ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၅။

အကမ္ပနီယ (တိ) [န + ကမ္ပနီယ] မတုန်လှုပ် – စေ အပ် – စေနိုင် – သော၊ သူ၊ သည်။ လောက– ဓမ္မေဟိ အကမ္ပနီယတော ဌိတတ္တော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၇။

အကမ္ပနီယတ္တ (န) [အကမ္ပနီယ + တ္တ] မတုန် လှုပ် – စေအပ် – စေနိုင် – သည်၏အဖြစ်။ ကာမံ သမ္ပယုတ္တဓမ္မေသု ထိရဘာဝေါပိ ဗလဋ္ဌော၊ ပဋိပက္ခေဟိ ပန အကမ္ပနီယတ္တာ သာတိသယံ ဗလဋ္ဌောတိ ဝုတ္တံ အဿတိယာ အကမ္ပနဝသေ– နာတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။

အကမ္ပိ (ကြိ) ကမ္ပတိ-ကြည့်။

အကမ္ပိတ (တိ) [န + ကမ္ပိတ] (က) တုန်လှုပ် ခြင်း – မရှိသော – ကင်းသော၊ သည်။ သဘာဝံ ဝိန္ဒယန္တဿ အကမ္ပိတမသဏ္ဌိတံ။ စရိယာ။ ၃၉၂။

အကမ္ပိတန္တိ ကမ္ပိတရဟိတံ။ ဓရိယာ၊၄။၈၁။ (ခ)မတုန်လှုပ်စေအပ်သော၊သူ၊ သည်။ အကမ္ပိတော အနေ့ာလဂ္ဂေါ၊ဝေမေဝမဒါသဟံ။ဓရိယာ။ ၃၈၅။ အကမ္ပိတောတိ သုဒ္ဓရုပ်ကမ္မိတတ္တာ မစ္ဆရိယေန အစလိတော ဝါနဥ္စာသယတော စလနမတ္တမ္ပိ အကာရိတော။ ဓရိယာ၊၄။၂၄။ (ဂ) မတုန်လှုပ်သော – မတုန်လှုပ် စေနိုင်သော – တရား။ (နိဗ္ဗာန်)။ အကမ္ပိတံ အပဋ္ဌလိတံ၊ အပုထုဇ္ဇနသေဝိတံ။သံ၊၁။၁၃၄။

အကမ္ပိတဂ္ဂရိယာပထ (တိ)[အကမ္ပိတ + ဣရိယာပထ]မတုန်လှုပ်သော – ရဟန်းအဖြစ်နှင့် လျော်သော – ငြိမ်သက်သော ဣရိယာပုထ်ရှိသော၊သူ၊ သည်။ အကမ္ပိတဂ္ဂရိယပထာ ဘိက္ခုဘာဝါနုရူပေန သန္တေန ဣရိယာပထေန သမ္ပန္နာ။ဓူ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၉၁။

အကမ္ပိတစိတ္တ (န) [အကမ္ပိတ + စိတ္တ] မတုန်လှုပ်သောစိတ်၊ ခိုင်မြဲသောစိတ်။ အကမ္ပိတစိတ္တံ, အသောကစိတ္တံ, ဝိရဇစိတ္တံ, ခေမစိတ္တံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၁၃၀။

အကမ္ပိတ္တ (ကြိ) ကမ္ပတိ-ကြည့်။

အကမ္ပိယ (တိ) [န + ကမ္ပိယ] မတုန်လှုပ်စေနိုင်သော၊ သည်။ (တစုံတယောက်မျှ မတုန်လှုပ်စေနိုင်သော လောကုတ္တရာ တရား ကိုးပါး)။ အကမ္ပိယံ အတုလိယံ၊ အပုထုဇ္ဇနသေဝိတံ။ထေရီ။ ၄၀၁။ ကေနစိပိ ကမ္ပေတုံ စာလေတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ အကမ္ပိယံ။ ထေရီဋ္ဌ။၁၇၆။

အကမ္ပိယဋ္ဌ (ပု)[အကမ္ပိယ + အတ္ထ] မတုန်လှုပ်စေနိုင်သော သဘော။ သဒ္ဒါဗလသာ အဿဒ္ဓိယေ အကမ္ပိယဋ္ဌော။ပဋိသံ။၁၇။ အဿဒ္ဓိယေ အကမ္ပိယဋ္ဌေန သဒ္ဓါဗလံ။ပဋိသံ။၂၁။ အကမ္ပိယဋ္ဌောတိ အကမ္ပေတဗ္ဗဋ္ဌော။ ကမ္ပေတုံ န သက္ကာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ အကမ္ပိယဋ္ဌောတိ ပဋိပက္ခေဟိ ကမ္ပေတုံ အသက္ကုဏေယျဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

အကမ္ပိယတာ (ထီ) [အကမ္ပိယ + တာ] မတုန်လှုပ်စေနိုင်သည်၏အဖြစ်။ န ဟိ သမ္မာယုတ္တမေဝမွေသု ထိရဘာဝေန ဝိနာ ပဋိပက္ခေဟိ အကမ္ပိယတာ သမ္ဘဝတိ။ အံ၊ ဋီ၊၁။၂၄၇။

အကမ္ပိယတ္တ (န) [အကမ္ပိယ + တ္တ]မတုန်လှုပ်စေနိုင်သည်၏ အဖြစ်။ တာဒိနောတိ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌေ အနုနယပဋိဃေဟိ အကမ္ပိယတ္တာ တာဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၆။

အကမ္ပိယဘာဝ (ပု)[အကမ္ပိယ + ဘာဝ] မတုန်လှုပ်စေနိုင်သည်၏ အဖြစ်၊ မတုန်လှုပ်စေနိုင်သော သဘော။ အဋ္ဌန္နံ ကမ္မဘာဝိပ္ပါရံ အဋ္ဌဟိ လောကဓမ္မေဟိ အကမ္ပိယဘာဝေန ပဋိလဒ္ဓံ တာဒိဂုဏလက္ခဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။

အကမ္ပိယမဂ္ဂ (ပု) [အကမ္ပိယ + မဂ္ဂ] မတုန်လှုပ်စေနိုင်သော–မဂ်–အကျင့်–နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းတရား။ အဿဒ္ဓိယေ အကမ္ပိယမဂ္ဂေါ သဒ္ဓါဗလံ၊ ကောသဇ္ဇေ အကမ္ပိယမဂ္ဂေါ ဝီရိယဗလံ။ ပဋိသံ။ ၂၇၇။

အကမ္ပိယမဏ္ဍ (ပု)[အကမ္ပိယ + မဏ္ဍ]မတုန်လှုပ်စေနိုင်သောအကြည်။ အဿဒ္ဓိယေ အကမ္ပိယမဏ္ဍော သဒ္ဓါဗလံ။ပဋိသံ။၂၇၈။

အကမ္ပိယဝိမုတ္တိ (ထီ) [အကမ္ပိယ + ဝိမုတ္တိ] မတုန်လှုပ်စေနိုင်သော–ဝိမုတ္တိ–ကိလေသာတို့မှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ အဿဒ္ဓိယေ အကမ္ပိယဝိမုတ္တိ သဒ္ဓါဗလံ။ ပဋိသံ။၃၂၉။

အကမ္ပိယဝိရာဂ (ပု)[အကမ္ပိယ + ဝိရာဂ]မတုန်လှုပ်စေနိုင်သော – ဝိရာဂ – တပ်မက်မှု ကင်းခြင်း။ အဿဒ္ဓိယေ အကမ္ပိယဝိရာဂေါ သဒ္ဓါဗလံ။ ပဋိသံ။ ၃၂၇။

အကမ္ပိယာဘိသမယ (ပု) [အကမ္ပိယ + အဘိသမယ] မတုန်လှုပ်စေနိုင်သော – အဘိသမယ – သစ္စာလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။အဿဒ္ဓိယေ အကမ္ပိယာဘိသမယော သဒ္ဓါဗလံ။ ပဋိသံ။၃၉၃။

အကမ္မိ (တိ) [န + ကမ္မိ] တုန်လှုပ်ခြင်း — ဆုတ်နစ်ခြင်း — မရှိသော၊ သူ၊ သည်။ သော အဆမ္ဘိ အကမ္မိ အစေဝီ အပရိတသီ။ မ၊ ၂။ ၃၃၉။

အကမ္ပေတဗ္ဗ (တိ) [န + ကမ္ပေတဗ္ဗ] မတုန်လှုပ်စေအပ် — မတုန်လှုပ်စေနိုင် — သော၊ သည်။ အကမ္ပိယ‌ွ-ကြည့်။

အကမ္ပေတဗ္ဗတ္တ (ပု) [အကမ္ပေတဗ္ဗ + အတ္တ] မတုန်လှုပ်စေအပ်—မတုန်လှုပ်စေနိုင် — သောသဘော။ အကမ္ပိယ‌ွ-ကြည့်။

အကမ္မ (န) [န + ကမ္မ] မပြုလုပ်ခြင်း၊ (က) အမှုကိစ္စကို မပြုလုပ်ခြင်း။ အကမ္မုနာ ဓေဝသေဋ္ဌ၊ သတ္တ ဝိနေ့မု ယံ သုဝံ။ ... သဝေ အတ္ထိ အကမ္မေနာ၊ ကောဝိ ကွစိ န ဇီဝတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၉-၂၂၀။ (ခ) မသင့်လျော်သော အကြောင်း။ မသင့်လျော်သော အမှုကိစ္စကို ပြုလုပ်ခြင်း။ တာနိ တံ့ တာတ ဓေဝဿ၊ မာ အကမ္မာယ ရန္ဓယိ။ အကမ္မုနာ ဟိ ဒုမ္မေဓော၊ နဋ္ဌာဂါရံ ဝ သီဒတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၄။ မာ အကမ္မာယ ရန္ဓယိတိ အယုတ္တေန အကာရဏေန မာ ရန္ဓယိ။ ကိံ-ကာရဏာ? အကမ္မုနာတိ အယုတ္တကမ္မကာရဏေန ဒုမ္မေဓော ပုဂ္ဂလော ဒဿံ ဓန့် နာသေတ္ဝာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၃၀။ (ဂ) (တစုံတယောက်၏) ပြုလုပ်ခြင်း၊ ကင်းသော မိမိ၏ သဘော။ ဓမ္မတာ နာကမ္မုနာ ဇာယတိ ဇာတဝေဒေါ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၄။ နာကမ္မုနာ ဇာယတိ ဇာတဝေဒေါတိ ကောဆ ကိရိယံ ဝိနာ အတ္တနော ဓမ္မတာယဝ န ဇာယတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၂၈။ (ဃ) ကံမဟုတ်—ကံမဖြစ်—ကံမမြောက်—သော၊ သည်။ ဘဇမ္မေန ဓေ ဘိက္ခဝေ ဝဂ္ဂကမ္မံ၊ အကမ္မံ န စ ကရဏီယံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၃၅။ (င) ကြီးသော — ကံ — ကိစ္စ။ အာဝေ-ကိံ ကမ္မာကမ္မာနိ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၅၀။ ကမ္မာ-ကမ္မာနိ ကရောန္တီတိ အပရာပရံ သံဃကမ္မံ ဥပါဒါယ ခုဒ္ဒကာနိ စေဝ မဟန္တာနိ စ ကမ္မာနိ ကရောန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၂၃။ (စ) ငယ်သော — ကံ — ကိစ္စ။ အာကာရဿ အပ္ပတ္တံ ဂဟေတွာ မဟန္တာနိ စေဝ ခုဒ္ဒကာနိ စ ကမ္မာနိတိ အတ္ထော ဝိ ယုဇ္ဇတိ။ ပါဝိတ်၊ ယော၊ ၂။ ၁၇၃။ (ဆ) မပြုထိုက်သော အကုသိုလ်အမှု။ အကမ္မ-ကာမ-ကြည့်။ (ဇ) ပြုအပ် — ပြုဖွယ် — မဟုတ်သော အမှုကိစ္စ။ အကမ္မံ ဟေတံ မဟာရာဇ ဇိနပုတ္တာနံ ယဒိဒံ ပူဇာ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၇၇။

အကမ္မက (တိ) [အကမ္မ + က] ကံမဟုတ် — ကံနှင့်မစပ် — သော၊ သည်။ ပစ္စုပ္ပန္နေန ဘန္တေ အကမ္မကေန ဟောတုနာ သော လေဒ္ဓုံ မဟာ-ပထဝိယံ နိပတတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၃၉။

အကမ္မကာမ (တိ) [အကမ္မ + ကာမ၊ န + ကမ္မကာ-မ] အမှုကိစ္စကိုမပြုလုပ်လိုသော၊ သူ၊ သည်။ (က) မပြုအပ်သော အကုသိုလ်အမှုကို အလိုရှိသော၊ ပြုအပ်သော ကုသိုလ်အမှုကို အလိုမရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အကမ္မကာမာ အလသာ၊ သာဓုကာမာ မဟဂ္ဃသာ။ ပေတ၊ ၁၆၈။ အကမ္မကာမာတိ သာဓူဟိ အကတ္တဗ္ဗံ ကမ္မံ အကုသလံ ကာမေန္တီတိ အကမ္မကာမာ။ သာဓူဟိ ဝါ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ကာမေန္တီတိ ကမ္မကာမာ၊ န ကမ္မကာမာတိ အကမ္မကာမာ။ ကုသလဓမ္မသု အစ္ဆန္ဒိကာတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၆၁။ (ခ) ကျင့်ဝတ်ကိုမပြုလုပ်လိုသော၊ သူ၊ သည်။ အကမ္မကာမာ အလ-သာ မဟဂ္ဃသာ။ အံ၊ ၂။ ၄၆၈။ (ဂ) အကျိုးစီးပွါးကို ဆောင်တတ်သော အမှုကိစ္စကိုမပြုလုပ်လိုသော၊ သူ၊ သည်။ အကမ္မကာမာ အလသာ၊ ပရဒတ္တူပဇီဝိနော။ ထေရီ၊ ၄၁၁။ အကမ္မကာ-မာတိ န ကမ္မကာမာ၊ အတ္တနော ပရေသံ စ အတ္ထာဝဟံ ကိဉ္စိ ကမ္မံ န ကာတုကာမာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၂၅။

အကမ္မဇ (တိ) [န + ကမ္မဇ] (၁) ကံကြောင့် ဖြစ်သည်မဟုတ်သော၊ သည်။ အာကာသော မဟာ-ရာဇ အကမ္မဇော အဟေတုဇော အနုတုဇော၊ နိဗ္ဗာနံ မဟာရာဇ အကမ္မဇံ အဟေတုဇံ အနု-တုဇံ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၆၀။ (န) (၂) ကံမှတပါးသော အကြောင်းကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်။ ကမ္မဇာဒိတ္တိ-ကဝသေန ပန ကမ္မတော ဇာတံ ကမ္မဇံ၊ တဒည-

ပစ္စယာ ဇာတာ အကမ္ပင်၊ န ကုတောစိ ဇာတာ နေဝ ကမ္ပင် နာကမ္ပင်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၈၁။

အကမ္ပည (တိ) [န+ကမ္ပည] အမှုပြုခြင်း၌–မကောင်း–မခံ့–မသင့်လျော်–သော၊ပြုလုပ်၍–ပြုပြင်၍–မကောင်း–မရ–သော၊ မနူးညံ့–မပျော့ပျောင်း–သော၊ သည်။ အကမ္ပညဖြစ်သော၊သည်။ တဿ မေ ကာယော ကိလေန္တော အကမ္ပညော။ ဒီ၊၃။၂၁၁။ အဘိ၊ဝိ။ ၄၀၀။ အစိရဝုဋ္ဌိတော ဂေလညာ တဿ မေ ကာယော ဒုဗ္ဗလော အကမ္ပညော။ ဒီ၊၃။၂၁၂။ အဘိ၊ဝိ။၄၀၁။ ကူဒံ ပန စိတ္တံ သာရထံ ဂရုကံ အာရိယံ ကက္ခဠံ ထဒ္ဓံ အကမ္ပညံ ဂိလာနံ ဝဏ် ကုဋ္ဋိလံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။

အကမ္ပညတရ (တိ) [အကမ္ပည+တရ] အထူးသဖြင့်–သာ၍–အကမ္ပညဖြစ်သော၊ သည်။ ပဋ္ဌိန္နတရော စ အကမ္ပညတရော စ။ ဒီ၊၂။၂၆၆။

အကမ္ပညတာ (ထီ) [အကမ္ပည+တာ] အကမ္ပည၏အဖြစ်၊ အကမ္ပညဖြစ်ခြင်း။ (က) စိတ်၏–မခံ့ကျန်းခြင်း–အိသာကျန်းတောမရှိခြင်း။ ယာ စိတ္တဿ အကလ္လတာ အကမ္ပညတာ၊ အဘိ၊ ၈။ ၂၃၃၊၂၄၅။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၆၃။ အကမ္ပညတာတိ စိတ္တဂေလညသင်္ခါတော အကမ္ပညတာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ ၁။၄၀၈။ (ခ) စေတသိက်ခန္ဓာသုံးပါး၏–မခံ့ကျန်းခြင်း–အိသာကျန်းတောမရှိခြင်း။ ကာယဿ အကလ္လတာ အကမ္ပညတာ ဩနာဟော။ အဘိ၊၈။ ၂၃၃။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၆၃။ မဟာနိ။၃၃၃။ အကမ္ပညတာတိ ကာယဂေလညသင်္ခါတော အကမ္ပညတာကာရော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၂။

အကမ္ပညတာကာရ (ပု) [အကမ္ပညတာ+အာကာရ]အကမ္ပည၏အဖြစ်ဟူသော အခြင်းအရာ၊ အကမ္ပညတာ-ကြည့်။

အကမ္ပညတာလက္ခဏ (တိ) [အကမ္ပညတာ+လက္ခဏ] အကမ္ပည၏ အဖြစ်ဟူသော သဘောလက္ခဏာရှိသော၊ အကမ္ပည၏ ဖြစ်ခြင်းဟူသော သဘောလက္ခဏာရှိသော၊သည်။ မိဒ္ဓံ အကမ္ပညတာလက္ခဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။

အကမ္ပညဘာဝ (ပု) [အကမ္ပည+ဘာဝ]အကမ္ပည၏အဖြစ်၊အကမ္ပညဖြစ်ခြင်း။ (ကုသိုလ်ကောင်းမှုစသည်ကို) ပြုခြင်း၌ အားမထုတ်နိုင်သည်၏အဖြစ်၊ ကမ္မနိ သာဓု ကမ္ပညံ၊ န ကမ္ပညံ အကမ္ပညံ၊ တဿ ဘာဝေါ အကမ္ပညဘာဝေါ၊ ဒါနသီလာဒိပုညကိရိယာသံ အယောဂျတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၅။

အကမ္ပညဘာဝကရ (တိ) [အကမ္ပညဘာဝ+ကရ+အ] အကမ္ပည၏ အဖြစ်–အကမ္ပညဖြစ်ခြင်း–ကိုပြုတတ်သော၊ သည်။ ကာယစိတ္တာနံ အကမ္ပညဘာဝကရာဝသေသနိဝရဏ ပဋိပက္ခဘူတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

အကမ္ပညဘာဝနိမ္မဒ္ဒန (န) [အကမ္ပညဘာဝ+နိမ္မဒ္ဒန] အကမ္ပည၏အဖြစ်–အကမ္ပည ဖြစ်ခြင်း–ကို–နှိပ်နင်း–ပယ်ဖျက်–ခြင်း။

အကမ္ပညဘာဝနိမ္မဒ္ဒနရသ (တိ) [အကမ္ပညဘာဝနိမ္မဒ္ဒန+ရသ] အကမ္ပည၏အဖြစ်–အကမ္ပညဖြစ်ခြင်း–ကို–နှိပ်နင်း–ပယ်ဖျက်–ခြင်းကိစ္စရှိသော၊သည်။ ကာယစိတ္တာနံ အကမ္ပညဘာဝနိမ္မဒ္ဒနရသာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

အကမ္ပညဘာဝူပသမလက္ခဏ (တိ) [အကမ္ပညဘာဝ+ဥပသမ+လက္ခဏ] အကမ္ပည၏အဖြစ်–အကမ္ပညဖြစ်ခြင်း–ကို ငြိမ်းစေခြင်းသဘောလက္ခဏာရှိသော၊ သည်။ တာ ကာယစိတ္တအကမ္ပညဘာဝူပသမလက္ခဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

အကမ္ပနီယ (တိ) [န+ကမ္ပနီယ] အကမ္ပညနှင့် အနက်တူ။ ယံ စေ အဘာဝိတံ အကမ္ပနီယံ ဟောတိ။ အံ၊၁။၄။ အကမ္ပနီယံ ဟောတီတိ ကမ္မက္ခမံ ကမ္မယောဂ္ဂံ န ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။

အကမ္ဗနီယတာ (ထီ) [အကမ္ဗနီယ + တာ]အကမ္ဗ-ညတာနှင့် အနက်တူ။ ထိန် နာမ ယာ စိတ္တဿ အကလ္လတာ အကမ္ဗနီယတာ။ နေတ္တိ။ ၇၂။

အကမ္မနေယျ (တိ) [န + ကမ္မနေယျ] အကမ္မည နှင့် အနက်တူ။ ဗာဟုံ ပဿာရေတိ အကမ္မနေယျံ။ ဇာ၊၁။၃၁၀။

အကမ္ဗပထ (တိ) [န + ကမ္ဗပထ]ကမ္ဗပထမမြောက်သော၊သည်။

အကမ္ဗပထဘာဝ (ပု) [အကမ္ဗပထ + ဘာဝ]ကမ္ဗ-ပထမမြောက်သည်၏ အဖြစ်။ ဝစီဒုစ္စရိတံ နာမ ဟောတိ အကမ္ဗပထဘာဝတောတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၁။၇၈။

အကမ္ပိယ (တိ) [န + ကမ္ပိယ] ပြောင်းလဲ ခြင်း မရှိသော၊ မပြောင်းလဲသော၊ သည်။ ပုန စပရံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ယာနိ တာနိ သီလာနိ အခဏ္ဍာနိ အစ္ဆိဒ္ဒါနိ အသဗလာနိ အကမ္ပိယာနိ ဘုဇိဿာနိ။ မ၊၁။၃၉၇။

အကမ္ပိယကာရီ (တိ) [အကမ္ပိယ + ကရ + ဏီ] မပြောင်း လဲသော ပြဿနာရှိယ အကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အသာလကာရီ အကမ္ပိယကာရီ သမာဒါယ သိက္ခတိ သိက္ခာ-ပဒေသု။ အံ၊၁။၅၆၆။

အကမ္မ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကယိရမာန (တိ) [န + ကယိရမာန] မပြုအပ် သော၊သည်။ တဿ တံ ဌာနံ အကယိရမာနံ အနုတ္တာပယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊၁။၄၃၄။

အကရံ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကရ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကရဏ (န) [န + ကရဏ] မပြုလုပ်ခြင်း၊ (က) မဖြစ်စေခြင်း။သဗ္ဗပါပဿ အကရဏံ။ ဒီ၊၂။၄၂။ အကရဏန္တိ အနုပ္ပါဒနံ။ဒီဋ္ဌ၊၂။၆၉။ (ခ) အား မထုတ်ခြင်း။ နဝါနံ ကမ္မာနံ အကရဏာ သောတ-ဿာဝါ။အံ၊၁။၂၂၁။ အကရဏာတိ အနာယူဟ-နေန။အံဋ္ဌ၊၂။၂၀၂။ (ဂ) ပြုလုပ်မှုကို ဖြတ်ခြင်း။ ဝေရမဏီ အကိရိယာ အကရဏံ အနဇ္ဈာပတ္တိ။ ဓမ္မသင်္ဂဏီ။၄၂။ အကရဏန္တိ ကရဏပစ္စိန္နနံ။ ဓမ္မသင်္ဂဏီဋ္ဌ။၁၀။

အကရဏဒဿန (န) [အကရဏ + ဒဿန] မပြု ခြင်းကို မြင်ခြင်း။ အဘာဗ္ဗဂ္ဂဟဏံ စေတ္တ ဘာဝန္တ-ရေပိ အကရဏဒဿနတ္ထံ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၅၉။

အကရဏပစ္စယ (ပု) [အကရဏ + ပစ္စယ]မပြုလုပ် ခြင်းဟူသော အကြောင်း။ တံ ယထာသမာ-ဒိန္နာယ အကရဏပစ္စယာ ဝုတ္တံ။ဝိ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။

အကရဏပဋိက္ခေပ (ပု) [အကရဏ + ပဋိက္ခေပ] မပြုခြင်းကို ပယ်ခြင်း။ အကာတုံ န ဝဋ္ဋတီတိ ဧတ္ထ ဒုက္ကဋံ ဒဿိ၊ အယုတ္တဘာဝသေနေဝ ပနေတ္ထ အကရဏပဋိက္ခေပေါ ယုတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၃၅။

အကရဏဘာဝ (ပု)[အကရဏ + ဘာဝ]မပြုလုပ်—မကျူးလွန်—သည်၏ အဖြစ်၊ မပြုလုပ်—မကျူးလွန်—ခြင်း၊အဖြစ်မရှိခြင်း။ အတ္တနော စ အကရ-ဏဘာဝေန ဝိဝိတ္တံ လာဘိ။ မမူဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ (ဋ္ဌ-မူဋ္ဌ အကာရဘာဝ ဟု ရှိသည်)အကာရက-ဘာဝ-လည်း ကြည့်။

အကရဏဝိဓိ (ပု) [အကရဏ + ဝိဓိ]မပြုအပ်သော အစီအရင်။ဣဒါနိဿ အကရဏဝိဓိံ ဒဿေန္တော သေယျော န တေနာတိ ဂါထမာဟ။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၃၂၉။သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၇၈။

အကရဏီယ (တိ) [န + ကရဏီယ]မပြုအပ်သော၊ သည်။ အဿာမဏကံ အကပ္ပိယံ အကရဏီယံ။ ဝိ၊၁။၂၃။ (က) မသိမ်းယူအပ်—မသိမ်းယူနိုင်—သော၊သည်။အကရဏီယာဝ ဘော ဂေါတမ ဝဇ္ဇီ ရညာ မာဂဓေန။ ဒီ၊၂။၆၄။ အံ၊၂။၄၁၂။ အကရဏီယာတိ အကာတဗ္ဗာ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ အကရဏီယာတိ အကတ္တဗ္ဗာ၊ အဂ္ဂဟေတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ (ခ) မပြုအပ်သော

အမှုကိစ္စ။ အကရဏီယေ ကယိရမာနေ အာဒီနဝေါ။ အံ၊၁။၅၉။ (ဂ) မပြုနိုင်–မပြုဝံ့–မပြုရဲ–သော၊သည်။ နာဟံ တဿ ကိဉ္စိ ပါပကမ္မံ အကရဏီယန္တိ ဝဒါမိ။ ဇာတိဝုတ်။၂၇၇။ အကရဏီယန္တိ ကာတုံ အသက္ကုဏေယျံ။ ဇာတိဝုတ်၊၄။၈၃။ (ဃ) မပြုအပ်သော မကောင်းမှု အကုသိုလ်။ အကာ သာ အကရဏီယံ ဝါ၊ ကရဏီယံ ဝါပိ ကုဗ္ဗတိ။ ဇာ၊၂။၄၈။ အကတ္တဗ္ဗံ ပါပံ ဝါ ကတ္တဗ္ဗံ ကုသလံ ဝါ။ ဇာ၊၄၊၅။၂၅၀။ (င) သတ္တာဟ မစောင့်သော၊သူ၊သည်။သောတာဒဟော အကရဏီယော ပဏ္ဏမတိ။ဝိ၊၃။၂၁၄။ အကရဏီယောတိ သတ္တာဟကရဏီယေန အကရဏီယော။သာရတ္ထ၊၃။၂၇၅။

အကရမှသ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကရာ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကရိံ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကရိ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကရိတ္ထ (ကြိ) ကရောတိ ကြည့်။

အကရိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [န + ကရိတွာ] မပြု–မူ၍–သောကြောင့်။ ဥလ္လောကံ အကရိတွာ သန္တရန္တိ။ဝိ၊၄။၂၉၆။ ယာနိ ပုဗ္ဗေ အကရိတွာ၊ သ ပစ္ဆာ မနုတပ္ပတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၇။

အကရုံ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကရုံ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကရုဏ (တိ) [န + ကရုဏာ] သနားကြင်နာခြင်း–မရှိသော–ကင်းသော၊ သူ၊ သည်။ အဒ္ဒသံသု ဘောဇပုတ္တာ၊ခရာ လုဒ္ဒါ အကာရုဏာ။ စရိယာ။၄၀၇(ကာ-၅ ဆန်းပိလ)။အကာရုဏာတိ နိက္ကရုဏာ။ ရင်း၊ ၄။၁၇၂။ တတ္ထ ကာရုဏိကာ ဂန္တွာ၊ စဏ္ဍာ လုဒ္ဒါ အကာရုဏာ။ စရိယာ။၄၀၉။

အကရောန္တ (တိ) [န + ကရောန္တ] မပြု–မလုပ်–သော။(က) မပြုသော၊သူ၊သည်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အကရောန္တဿ ပဝါရဏာ ဌပေတုံ။ဝိ၊ ၃။၂၅၃။(ခ)မပြုလုပ်–မဖြစ်ပေါ်စေ–သော၊သူ၊သည်။အကရောန္တံ ဝေါ ပန မံ ပါပကမ္မံ ကုသော ခုကုံ ဖုသိဿတိ။ အံ၊၁။၁၉၃။ ရသေသု ဂေဓံ အကရံ အလောလော။ သုတ္တနိ။၂၇၉။ ဂေဓံ အကရန္တိ ဂိဒ္ဓိံ အကရောန္တော၊ တဏှံ အနုပ္ပါဒေန္တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။၁၀၆။

အကလဟ (ပု) [န + ကလဟ] ခိုက်ရန်မဖြစ်ခြင်း။ ဇာတိ အဘဏ္ဍနံ ဇာတိ အဝိဂ္ဂဟော ဇာတိ အကလဟော။ သံ၊ ၁။ ၂၂၆။

အကလုသ (တိ) [န + ကလုသ] မနောက်ကျူ သော၊ သည်။

အကလုသဘာဝ (ပု) [အကလုသ + ဘာဝ] မနောက်ကျူသည်၏ အဖြစ်၊ မနောက်ကျူခြင်း။ အကလုသဘာဝေါ အကာလုဿိယံ၊ အနာဝိလဘာဝေါတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၁။ဂ၉။

အကလျ (တိ) [န + ကလျ] (၁) မနှစ်သက်–မချမ်းမြေ့–သော၊သူ၊သည်။ ဝိသုဒ္ဓ သကျေ ဇာတိမဝေါစ အကလျော။ သုတ္တနိ။၃၇၇။ (၂) မခံ့ကျန်းသော၊ အိသာကျန်းတော မရှိသော၊ သူ၊ သည်။အကလျတာ-ကြည့်။

အကလျတာ (ထီ) [အကလျ + တာ] မခံ့ကျန်းသည်၏အဖြစ်၊ မခံ့ကျန်းခြင်း၊ အိသာကျန်းတော–မရှိသည်၏ အဖြစ် – မရှိခြင်း။ ယာ ကာယဿ အကလျတာ အကမ္မညတာ...။ မဟာနိ။ ၃၃၃။ ကာယဿ အကလျတာတိ ခန္ဓဟယဿ ဂိလာနဘာဝေါ၊ ဂိလာနော ဟိ အကလ္လကောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိနယေပိ ဝုတ္တံ "နာဟံ ဘန္တေ အကလ္လကော" တိ။မဟာနိ၊ဌ။၃၈၂။

အကလျရူပ (တိ) [အကလျ + ရူပ] မနှစ်သက်–မချမ်းမြေ့–သောသဘောရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အကလျရူပေါ ဂဏမေတိ အဿုကာနိ။ သုတ္တနိ။ ၃၈၇။ အကလျရူပေါ ဂဏမေတိ အဿုကာနီတိ

အတုဋ္ဌရူပေါ ဗလဝသောကာဘိဘဝေန ဒေါမ-နဿဇာတော ဟုတွာ အဿုနိ ပါတေတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။

အကလျာဏ (တိ) [န+ကလျာဏ] မကောင်းသော၊မကောင်းသောတရား၊ မသူတော်တရား။

အကလျာဏကရဏ (န) [အကလျာဏ+ကရဏ] မကောင်းသည်ကိုပြုခြင်း။

အကလျာဏကရဏကလျာဏာကရဏ (န) [အက-လျာဏကရဏ+ကလျာဏာကရဏ] မကောင်းသည်ကိုပြုခြင်းနှင့်ကောင်းသည်ကို မပြုခြင်း။

အကလျာဏကရဏကလျာဏာကရဏပစ္စယ (တိ) [အကလျာဏကရဏ + ကလျာဏာကရဏ + ပစ္စယ] မကောင်းသည်ကို ပြုခြင်းနှင့် ကောင်းသည်ကို မပြုခြင်းဟူသော အကြောင်းရှိသော၊ သည်။ မင်္ဂလသုတ္တေန အတ္တရက္ခာ အကလျာဏ-ကရဏကလျာဏာကရဏပစ္စယာနဉ္စ အာသဝါနံ ပဋိဃာတော ဒဿိတော။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၃၃။

အကလျာဏဇန (ပု)[အကလျာဏ+ဇန]သူတော်ကောင်းတရား မရှိသောသူ၊ သူယုတ်၊ မသူ-တော်၊ လူမသူတော်။ တသ္မာ အကလျာဏဇနံ၊ အာသီဝိသမိဝေါရဂံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ အကလျာ-ဏဇနန္တိ ကလျာဏမ္မဝိရဟိတဇနံ၊ အသာဓု-ဇနန္တိ။သီ၊ဋီ သစ်။၂၅၂၇။

အကလျာဏမိတ္တ (ပု) [အကလျာဏ+မိတ္တ] မကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်း။ယေ စ ဒိဋ္ဌိဝိပန္နာ အကလျာဏမိတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။

အကလျာဏမိတ္တတာ (ထီ) [အကလျာဏမိတ္တ+တာ] မကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်း ရှိသူ၏အဖြစ်။ ယေ စ ဒိဋ္ဌိဝိပန္နာ အကလျာဏမိတ္တာ၊ တံသမ္ပဝင်္ကတာသာခါတာယ အကလျာဏမိတ္တ-တာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။

အကလျာဏမိတ္တသံသဂ္ဂ (ပု) [အကလျာဏမိတ္တ+သံသဂ္ဂ]မကောင်းသော အဆွေခင်ပွန်းနှင့်ပေါင်းသင်းဆက်ဆံခြင်း။ ဣဓလောကပရလောကတ္တ-ဘာဥ္စဏံ အကလျာဏမိတ္တသံသဂ္ဂံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၀၅။

အကလျာဏဝါက္ကရဏ (တိ) [န+ကလျာဏဝါက္က-ရဏ] ကောင်းမွန်ချိုသာသော စကားမရှိသော၊ သူ၊သည်။အကလျာဏဝါက္ကရဏော စ အမ္မဇ္ဇော မာဏဝေါ။ ဒီ၊၁။၈၀။

အကလ္လ (တိ) [န+ကလ္လ] (၁) မသင့်လျော်-မလျောက်ပတ်-သော၊သည်။ ယောတိ တထာ-ဂတော ပရံ မရဏာ ဟောတီသ ဒိဋ္ဌိတိ တဒကလ္လံ။ ဒီ၊၂။၁၅။ တဒကလ္လန္တိ တံ န ယုတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။ အကလ္လံ မံ ဗြာဟ္မဏ ပုစ္ဆသိ ဂေါတ္တပဥှံ။ သုတ္တနိ။ ၃၄၆။ (၂) မခံ့ကျန်း- မကျန်းမာ-သော၊ သူ၊သည်။ ကိမိန္နာဝုသော အကလ္လော။ ထေရီ။ ၄၂၈။ အကလ္လောတိ ဂိလာနော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၇၆။ (၃) မကျန်းမာခြင်း၊ အနာရောဂါ။ ဓာလညာကလ္လမာဗာဓော။ ဓာန်။ ၃၂၃။

အကလ္လက (တိ) [အကလ္လ+က] မခံ့ကျန်း-မကျန်းမာ-သော၊ သူ၊ သည်။ အာဟရ မေ ဘန္တေ အတ္ထိကံ နာဟံ အကလ္လကောတိ။ ဝိ၊၁။ ၇၈။ နာဟံ အကလ္လကောတိ နာဟံ ဂိလာ-နောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။

အကလ္လတာ (ထီ) [အကလ္လ+တာ] မခံ့ကျန်း-မကျန်းမာ-သည်၏အဖြစ်၊မခံ့ကျန်း-မကျန်းမာ-ခြင်း။ အဲသာကျန်းတော- မရှိသည်၏အဖြစ်-မရှိခြင်း။ ယာ စိတ္တဿ အကလ္လတာ အကမ္မညတာ၊ ယာ ကာယဿ အကလ္လတာ အကမ္မညတာ။ အဘိ၊၈။၂၃၃။ စိတ္တဿ အကလ္လ-တာတိ စိတ္တဿ ဂိလာနဘာဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၈။

အကဝါဋ (တိ) [န+ကဝါဋ] တံခါးရွက် မရှိသော၊ သည်။ အကဝါဋံ အသံဝုတံ။ ဝိ၊၄။၃၃၃။

အကဝါဋက (တိ) [အကဝါဋ+က]တံခါးရွက် မရှိသော၊ သည်။ တေ ဝိဟာရာ အကဝါဋကာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၉၂။

အကဝါင္မဇ္ဈ (တိ) [န+ကဝါင္မဇ္ဈ]တံခါးရွက်မတပ်သောကျောင်း။ အနုပသမ္ပန္နံ ကဝါင္မဇ္ဈံ ဝါ အကဝါင္မဇ္ဈံ ဝါ နိက္ခမတိ ဝါ နိက္ခမာပေတိ ဝါ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၂။၃၇၅။

အကသာဝ (ပု၊န) [န+ကသာဝ] (၁) အဖန်မဟုတ်သော အရသာ။ ကသာဝံ လဘိတွာ အကသာဝံ ပရိယေသန္တိ၊ အကသာဝံ လဘိတွာ ကသာဝံ ပရိယေသန္တိ။ ဝုဋ္ဌိ။ ၂၉၁။ (တိ) (၂) ပုပ်ဆွေးသောအနှစ်လည်းမရှိ၊ အကာလည်းမရှိသော၊ အနှစ်အတိပြည့်သော၊ သည်း။ တဿ နေမိပိ အကာ အဒေါသာ အကသာဝါ။ အံ၊ ၁။၁၁၀။ သကသာဝ(အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ဂဝ)ကြည့်။

အကသာဝတ္တ (န) [အကသာဝ+တ္တ] ပုပ်ဆွေးသောအနှစ်လည်းမရှိ၊ အကာလည်းမရှိသည်၏အဖြစ်၊ အနှစ်အတိ ပြည့်သည်၏အဖြစ်။ တံ နေမိယာပိ အဝင်္ကတ္တာ အဒေါသတ္တာ အကသာဝတ္တာ။ အံ၊၁။၁၁၀။

အကသိရ (တိ) [န+ကသိရ] ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်းမရှိသော၊ မပင်ပန်း မဆင်းရဲသော၊ သည်။ ကစ္ဆံ အကသိရာ ဝုတ္တိ၊ လဘာသိ ပိဏ္ဍယာပနံ။ ဇာ၊၂။၂၅၉။ အကသိရာတိ နိဒ္ဒုက္ခာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ။ ၆။၁၁၁။

အကသိရလာဘီ (တိ) [အကသိရ+လာဘ+ဣ] မြန်ပြော–များပြား–စွာ ရလေ့ရှိသော၊ သူ၊ သည်။ စတုန္နံ အာဟာရာနံ နိကာမလာဘီ အကိစ္ဆလာဘီ အကသိရလာဘီ။ အံ၊၂။၄၇၈။ (က) မြန်မြောစွာ–များပြားစွာ–မွန်မြတ်သည်ထက် မွန်မြတ်သည်တို့ကိုသာ– ရလေ့ရှိသော၊ သူ၊သည်။ဝေဠုပါနံ နုန ဘဝံ ဂေါတမော ဥဠာရာနံ မဟာသယနာနံ နိကာမလာဘီ အကိစ္ဆလာဘီ အကသိရလာဘီ။ အံ၊၁။၁၇၂။ အကသိရလာဘီတိ ဝိပုလလာဘီ မဟန္တလာဘီ၊ ဥဠာရဥဠာရာနေဝ လဘတိ မသေတိ သန္ဒာယ ဝဒတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ (ခ) မြန်မြော–များပြား–စွာ ရလေ့ရှိသော၊ ပိုင်းခြားထားသည့်အတိုင်းသာလျှင် ထခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ သူ၊ သည်။စတုန္နံ ဈာနာနံ အာဘိစေတသိကာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ နိကာမလာဘီ အကိစ္ဆလာဘီ အကသိရလာဘီ။ ဒီ၊၃။၉၄။ စတုန္နံ ဈာနာနံ အာဘိစေတသိကာနံ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရာနံ နိကာမလာဘီ ဟောတိ အကိစ္ဆလာဘီ အကသိရလာဘီ။မ၊၁။၄၀။ မ၊၂။၁၆။ သံ၊၁။ ၄၆၆။ အံ၊၁။ ၃၃၁။ အကသိရလာဘီတိ ဝိပုလလာဘီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၁။ အကသိရလာဘီတိ အကသိရာနံ ဝိပုလာနံ လာဘီ၊ ယထာပရိစ္ဆေဒေနေဝ ဝုဋ္ဌာတုံ သမတ္ထောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ အကသိရလာဘီတိ ဝိပုလလာဘီ . ယထာပရိစ္ဆေဒေနေဝ ဝုဋ္ဌာတုံ သက္ကောတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ အကသိရလာဘီတိ ယထာပရိစ္ဆေဒေန ဝုဋ္ဌာနသမတ္ထတာယ ဝိပုလလာဘီ။ပဂုဏဘာဝနေ့ဝတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ ကသိရံ ဝုစ္စတိ အပ္ပကန္တိ အာဟ အကသိရလာဘီ ဝိပုလလာဘီတိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၂၇။ (ဂ) အလိုရှိသောခဏ၌ ဝင်စားခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ သမာဓိ၏ အန္တရာယ်ဖြစ်သောနီဝရဏတရားတို့ကို မငြိုမငြင် ပယ်ခွါနိုင်သော၊ ပိုင်းခြားထားသည့်အတိုင်းသာလျှင် ထခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ သူ၊ သည်။ အကသိရလာဘီတိ ဝိပုလလာဘီ ။ ယော ဣစ္ဆိတက္ခဏေ စ သမာပဇ္ဇိတုံ သက္ကောတိ သမာဓိပါရိပန္ထိကဓမ္မေ စ အကိလမန္တော ဝိက္ခမ္ဘေတိ၊ သော ယထာပရိစ္ဆေဒဝသေနေဝ ဝုဋ္ဌာတုံ သက္ကောတိ၊ အယံ အကိစ္ဆလာဘီ အကသိရလာဘီ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၂။

အကာ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကာစ (တိ)[န+ကာစ](၁) မကြမ်းတမ်းသော၊ အပြစ်အနာ–မရှိ–ကင်းလွတ်–သော၊သည်။ မဏိ ယထာ ဝေဠုရိယော၊ အကာစော ဝိမလော သုဘော။ ဒီ၊၂။၁၉၆။ အကာစောတိ နိက္ကာစော၊ အကက္ကသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ သုဒ္ဓေါ

နိဒ္ဒေါသော ဝိမလော အကာစော။ သုတ္တနိ။ ၃၄၉။ ဥပက္ကိလေသာကာရကော အကာစော၊ ဥပက္ကိလိဋ္ဌော ဟိ ဥပက္ကိလေသေန သကာစောတိ ဝုစ္စတိ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ (၂) နိဒ္ဒောသ်။ အကာစမေတံ ဝိမလန္တိ ဝုစ္စတိ။ နေတ္တိ။ ၄၃။ နိဒ္ဒေါသတာယ အကာစံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၀။

အကာစီ (တိ) [န+ကာစီ] အပြစ်–မရှိ–ကင်း လွတ်–သော၊သည်။သုသုက္ကခန္ဓိ အဘိရုယှ နာဂံ၊ အကာစိနံ ဒန္တိ ဗလိ မဟာဇဝံ။ ဝိမာန။ ၈၅။ အကာစိနန္တိ နိဒ္ဒေါသံ၊ သဗလလဝက်တိလကာ-ဒိဆဝိဒေါသရဟိတန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၃၅။

အကာတဗ္ဗ (တိ) [န+ကာတဗ္ဗ] မပြုအပ်သော၊ သည်။ ဥ တ္တိုရုတိယကမ္မံ ပန အပလောကေတွာ ကာတဗ္ဗမ္ပိ အတ္ထိ၊ အကာတဗ္ဗမ္ပိ အတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၄၃။

အကာတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [န+ကာတုံ] မပြုလုပ်ခြင်းငှါ၊ မပြုံ့နေခြင်းငှါ။ သမသီလသဒ္ဓါပညာနံ ဟိ ဧတေသံ တီသု သိက္ခာသု ယုတ္တာနံ ဧဝသဠ္ဌံ အကာတုံ န လဗ္ဘတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

အကာပုရိသ (ပု) [န+ကာပုရိသ] မြင့်မြတ်သော သူ၊ဘုရားစသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။

အကာပုရိသသေဝိတ (တိ) [အကာပုရိသ+သေဝိ-တ၊န+ကာပုရိသသေဝိတ] မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ် တို့ မှီဝဲအပ်သော၊ ဘုရားစသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ် တို့ မှီဝဲအပ်သော၊ ယုတ်ညံ့သောသူတို့ မမှီဝဲအပ် သော၊ သည်။ အယံ သမာဓိ အကာပုရိသ-သေဝိတောတိ ပစ္စတ္တံယေဝ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၃၄။ ဗုဒ္ဓါဒိဟိ မဟာပုရိသေဟိ သေဝိ-တတ္တာ အကာပုရိသသေဝိတော။ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၅။ ပဋိဝိဒ္ဓ ပဒံ သန္တံ၊ အကာပုရိသသေဝိတံ။ ထေရ။ ၄၀၀။ အကာပုရိသသေဝိတန္တိ အလာမကာ-ပုဂ္ဂလေဟိ ဥတ္တမပုရိသေဟိ အရိယေဟိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ သေဝိတံ။ထေရ၊ဋ္ဌ။၁၃၂။ ဗြဟ္မဝိဟာရံ ဘာဝေမိ၊ အကာပုရိသသေဝိတံ။ ထေရ။ ၃၁၄။ အကာ-ပုရိသသေဝိတန္တိ ကာပုရိသေဟိ နိဗ္ဗေနေဟိ အသေဝိတံ။ အကာပုရိသေဟိ ဝါ အရိယေဟိ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ သေဝိတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။

အကာမ (တိ)[န+ကာမ]အလိုမရှိသောသူ၊သည်။ တေန ဘိက္ခုနာ အကာမာ ပရိဝတ္ထဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။ ၂၈၃။ အကာမာ ပရိဝတ္ထဗ္ဗန္တိ န ကာမေန န ဝသေန၊အထ ခေါ အကာမေန အဝသေန ပရိဝါသံ သမာဒါယ ဝတ္ထဗ္ဗံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ အကာမာ န ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၃၁၇။ အကာမာ န ဒါ-တဗ္ဗောတိ အနိစ္ဆာယ န ဒါတဗ္ဗော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၅။ အကာမာ ဗျာကာတဗ္ဗော။ဝိ၊၁။၈၈။ အကာမာ ဗျာကာတဗ္ဗောတိ အတ္တနာ အနိစ္ဆန္တေနပိ ဗျာကရိတဗ္ဗော။ အဝသံ ဝိသဇ္ဇေတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ သော စ မယှံ အကာမာယ၊ သမဏာနံ ပဝေစ္ဆတိ။ ပေတ။ ၁၆၁။ မယှံ အကာမာယာတိ မမ အနိစ္ဆန္တိယာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၃၄။ (က) လိုချင်– ခုံမင်– ကြိုက်နှစ်သက်–ခြင်း မရှိသော၊သူ၊ သည်။ အကာမံ ဝါ သကာမံ ဝါ၊ ယော နရော လဘတေ ပိယံ ဇာ၊ ၂၆၆။ (ခ) ကိလေသကာမ မရှိသော၊ သူ၊သည်။ ကိလေသကာမကို –ရှုံ့ပြီးသော– ထွေးအန်ပြီးသော – ပယ်ပြီးသော၊ ကိလေသ-ကာမမှ –လွတ်မြောက်ပြီး– ကင်းပြီး –သော၊ (ဘုရား)။ဩဂါတိဏ် ပုစ္ဆမကာမမာဂမံ။သုတ္တနိ။ ၄၄၄။ အကာမမာဂမန္တိ အကာမံ ပုစ္ဆံ နိက္ကာမံ စတ္တကာမံ ဝန္တကာမံ မုတ္တကာမံ ပဟီနကာမံ ပဋိ-နိဿဋ္ဌကာမံ ဝီတရာဂံ...။ စူဠနိ။၁၄၂။အကာမ-မာဂမန္တိ နိက္ကာမံ အာဂတံ ပုစ္ဆိတုံ အာဂတောသ္မိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၃။ ဗုဒ္ဓေါ အကာမော နိက္ကာ-မော။ စူဠနိ။ ၁၄၂။ အကာမောတိ ကာမေဟိ ဝိရဟိတော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၁။

အကာမက (တိ) [န+ကာမ+က၊ထိ္ဓ-အကာမိ-ကာ။] အလိုမရှိသော သူ၊သည်။မရဏာနုပိ မယံ တေ အကာမကာ ဝိနာ ဘဝိဿာမ။ ဝိ၊ ၁။၁၄။ မရဏာနုပိ မယံ တေ အကာမကာ ဝိနာ

ဘဝိဿာမာတိ... တေန တေ မရဏေနပိ မယံ အကာမကာ အနိစ္ဆကာ န အတ္တနော ရုစိယာ ဝိနာ ဘဝိဿာမ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ အကာမကာနံ မာတာပိတူနံ... ။မ၊ ၁။၂၁၉။ အကာမကာနန္တိ အနိစ္ဆ မာနာနံ၊ အနာဒရေတ္ထ သာမိဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၆။အကာမိကာ ပဒ္ဓစရာ'မှိ တုယှံ။ဇာ၊၁။ ၂၁၀။

အကာမကရဏီယ (တိ) [အကာမ+ကရဏီယ] (က) အလိုမရှိသော်လည်း ပြုရအပ်သော၊ သူ၊ သည်။အကာမကရဏီယာ ဘဝန္တု ပုတ္တာ မာတာပိတူနံ။မိလိန္ဒ။ ၂၃၅။ (ခ) အလိုမရှိသော်လည်း ပြုလုပ်အပ်သော အမှု။ အပိ စ တထာဂတော အကာမကရဏီယံ ကရောန္တော မာတုစ္ဆာယ တံ ဝသီကသာဋကံ သံဿာ ဒါပေသိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၅။

အကာမကာမိ (တိ) [န+ကာမကာမိ]ကာမတို့ကို အလိုမရှိသော၊သူ၊(ဘုရား,ရဟန္တာ)။သုတ္တနိပါတ်ဝိရမကာမကာမိ ။သုတ္တနိ။၄၄၄။သုတ္တနိပါတ်ဝိရမကာမကာမိန္တိ အဟံ ဣတိပိ သော ဘဂဝါတိ-အာဒိနာ နယေန ဝိရုံ ကာမာနံ အကာမနတော အကာမကာမိံ မုနိံ သုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၃။

အကာမကာရိယ (တိ)[န+ကာမကာရိယ၊အကာမ+ကာရိယ] (၁) အလိုအတိုင်း—မပြုလုပ်—မပြီးစေ—နိုင်—သော၊ အလိုအတိုင်း—ပြုလုပ်—ပြီးစေ—နိုင်ခြင်း—မရှိသော၊ သည်။ ရူပံ ရိတ္တကော ပဿတိ။တုစ္ဆတော။ သုညတော။အနိဿရိယတော။ အကာမကာရိယတော။ အလဗ္ဘနီယတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၉၃။ ပဓာနိကေန ဘာဝနာဒိ ကာတုကာမတာဝိယ ရူပဿ နိစ္စ-တာဒိ ကာတုကာမဿ တံ န သိဇ္ဈတိ၊ အကာ-ရုဏ္ဏာ ဝသေန ဝါ ကာစိ ကိရိယာ နတ္ထိတိ အကာ-မကာရိယတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၅၇။ န ကာမံ ကာယတိ ကာမကာရိယံ၊ နာပိ တေသာ ကိဉ္စိ ကာမကာရိယံ အတ္ထိတိ အကာမကာရိယံ၊

ထောနအာဝသဝတ္တနတ္တာ ဝိသေသေတွာ ဒဿေတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၃၈။ (၂) အလိုမရှိ—မနှစ်သက်—သည်ကိုပြုခြင်း။အကာမကာရိယတောတိ အတ္တ-နော အကာမံ အရုစိ ကရဏဝသေန။ဋ္ဌ၊ ၄၅၈။

အကာမဂုဏ (ပု) [န+ကာမဂုဏ] ကာမဂုဏ်-မဟုတ်သော၊သည်။

အကာမဂုဏတာ (ထီ) [အကာမဂုဏ+တာ] ကာမဂုဏ်မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အနိဋ္ဌာတိ ဝါ ဝစနေန အကာမဂုဏတာ ဒဿိတာ။မူလဋီ၊ ၂။၉။

အကာမတာ (ထီ) [အကာမ+တာ] အလိုမရှိသည်၏အဖြစ်၊အလို—မရှိ—မပါ—ခြင်း။ ယထာ ပန ပဂ္ဂေ ဂဏ္ဍေ ဂဏ္ဍာဘေဒေန ပုဗ္ဗလောဟိတံ အကာမတာယ နိက္ခမတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၀။မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃။

အကာမန (နံ)[န+ကာမန] အလိုမရှိခြင်း။ အပိ စ သဗ္ဗါဒိနံ ဝုတ္တိသခ်ါတဿ အတ္ထဿ အကာမ-နတော တေသံယေဝ ဟာနိသင်္ခါတဿ အနတ္ထဿ စ ကာမနတော အနတ္ထကာမာ။အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၀။

အကာမယီ (ကြိ) ကာမေတိ-ကြည့်။

အကာမရူပ (တိ) [န+ကာမရူပ] အလိုမရှိသော သဘောရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အညတြ ကာယာ နတ္ထာကာမရူပါ။ ဇာ၊၁။ ၂၀၉။ တေ အညတြ ကာယာ ဘဝန္တိ ကာယံ ဌပေတွာ အညော အကာမ-ရူပါ နာမ နတ္ထိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃။

အကာမိတ (တိ) [န+ကာမိတ] အလိုမရှိအပ်—မနှစ်သက်အပ်—သော၊ ကျက်သရေ မရှိသော၊ သည်။အကန္တ-ကြည့်။

အကာယဗန္ဓန (တိ)[န+ကာယဗန္ဓန]ခါးပန်းကြိုး မရှိ—မပါ—မပတ်—သော၊ သူ၊ သည်။ အညာ-တကေရာ ဘိက္ခု အကာယဗန္ဓနော ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ ဝိ၊၄။ ၂၇၆။

အကာယူပဂ (တိ) [န+ကာယူပဂ] နောင်တဖန် ပဋိသန္ဓေမနေလတ္တံ့သော၊ ပဋိသန္ဓေ မနေတော့

သော၊ သူ၊ သည်။ သော အကာယူပေါ်သမာ နော ပရိမုစ္စတိ ဇာတိယာ ဇရာမရဏေန။ သံ၊ ၁၊ ၂၆၃။

အကာရ (ပု) [အ+ကာရ] အ-အက္ခရာ။ အကာရော နိပါတမတ္တံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၈၀။ အကာရော နိပါတမတ္တော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၅၂၉။

အကာရက (တိ) [န+ကာရက] မပြုလုပ်သော၊ သူ၊ သည်။ (က) အပြစ်ကို မပြုလုပ်သော၊ အပြစ်မရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အကာရကာ တုမှေ သမဏာ။ ဥဒါန။ ၁၃၁။ အကာရကာတိ အပရာဓေ န ကာရကာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၁၆။ အကာရကော သော ဘိက္ခု၊ ဂစ္ဆ နံ ခမာပေဟိ။ ဝိ၊ ၂၊ ၁၇၃။ (ခ) မပြုစု - မလုပ်ကျွေး - သော၊ သူ၊ သည်။ အယံ ခေါ ဘန္တေ ဘိက္ခုနီ အကာရကော။ ဝိ၊ ၃၊ ၄၁၇။ (ဂ) ကောင်းသည်ကို မပြုကျင့်သော၊ သူ၊ သည်။ အယံ ဒုပ္ပဍ္ဍိပနော အကာရကော ကာယဒုစ္စ-ဗဟုလော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၈၅။

အကာရကတာ (ထီ) [အကာရက+တာ] အပြစ်ကို မပြုလုပ်သော - အပြစ်မရှိသော - သူ၏အပြစ်။ အကာရကော မုနိ အကာရကတာယ ဝါဒံ န ဥပေတိ။ မဟာနိ၊ ၄၇။

အကာရကဘာဝ (ပု) [အကာရက+ဘာဝ] အပြစ်ကို မပြုလုပ်သော - အပြစ်မရှိသော - သူ၏ အပြစ်။ မမ အကာရကဘာဝံ ကထေတွာ အတ္တာနံ မောစေဿာမိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၄၉။ အကာ-ရကဘာဝဉ္စ နိဒ္ဒေါသဘာဝံ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁၊ ၉၈။

အကာရဏ (နာ၊တိ) [န+ကာရဏ] (၁) (န) အကြောင်း မဟုတ်သော၊ သည်။ အကာရဏံ ကာရဏန္တိ ဂဏှာတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၂၄၂။ အဋ္ဌာန တန္တိ အဋ္ဌာနံ တံ၊ အကာရဏံ တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၉၄။ ယာနဇော ယောဇေတွာ ဝိစရဏံ နာမ အဋ္ဌာနံ အကာရဏံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၃၀။ (၂) (တိ) အကြောင်း မရှိသော၊ သည်။ နတ္ထိ ဗုဒ္ဓါနံ ဘဂဝန္တာနံ အကာရဏမယောတုကံ ဂိရမုဒီရဏံ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၄၀။ ဣမေ ဒွေ မိတ္တာ အကာရဏာ နိက္ကာရဏာ အဟေတု အပ္ပစ္စယာ ဒုလ္လဘာ။ စုဠနိ၊ ၃၀၆။ (မြလက္ခ ပုံစံတို့၌ 'အကြောင်းမရှိပဲ, အကြောင်း ကင်းလျက်, အကြောင်းမဲ့' စသည်ဖြင့် ကြံ၊ ဝိအနက်ပေး။) အဝတ္ထုသို့ အကာရဏာ ပဝါရဏံ ဌပေန္တိ။ ဝိ၊ ၃၊ ၂၅၃၊ ၄၃၃။ န အကာရဏေန တထာဂတာ သိတံ ပါတုကရောန္တိ။ မ၊ ၂၊ ၃၂၆။ အံ၊ ၂၊ ၁၀၉။ နာ'ကာရဏေ ပါတုကရောန္တိ ဗုဒ္ဓါ။ ဇာ၊ ၁၊ ၃၇၆။ နာ'ကာရဏေတိ 'ဘန္တေ ဗုဒ္ဓါနာမ အကာရဏေ သိတံ န ကရောန္တိ၊ တုမှေဟိ စ သိတံ ကတံ၊ ကေန နု ခေါ ကာရဏေန သိတံ ကတ'န္တိ မဟာခိဏာသဝါ ဘိက္ခူ ပုစ္ဆိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၊ ၅၇။ အထ နော အကာရဏသ္မာ၊ ယညတ္ထာယ ဓာတေသိ။ ဇာ၊ ၂၊ ၂၅၂။ အထ နော အကာရဏသ္မာတိ အထ တွံ အမှေ အကာရဏေန ယညတ္ထာယ ဃာတေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇၊ ၉၆။ ကိံ တွမ် အကာရဏေန နာသေမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၄၄၀။ မာ အကာရဏေန ဃာတယော ကိလမေန္တော ဝိစရိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၊ ၃၅၀။

အကာရဏတာ (ထီ) [အကာရဏ + တာ] အကြောင်းမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ ပုဗ္ဗာရမှာတာ-ယ ဝါ အကာရဏတံ ဒဿေတွာ။ ဝိဓိ၊ ၄။

အကာရဏနိဿိတ (တိ) [အကာရဏ+နိဿိတ] အကြောင်းမဟုတ်သည်၌မှီသော၊ အကျိုးမရှိသော၊ သည်။ အနတ္ထဝါဒတိ အကာရဏနိဿိတ ဝါဒံ၊ အကာရဏနိဿိတန္တိ စ နိပ္ပလန္တိ အတ္ထော။ ဖလံ ဟိ ကာရဏနိဿိတံ၊ အကာရဏနိဿိတတာ စ တဒဘိနာဘာဝတော အကာရဏေ နိဿိတံ၊ နိပ္ပလန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊ ၂၊ ၂၅။

အကာရဏပရိဂ္ဂဟ (ပု) [အကာရဏ+ပရိဂ္ဂဟ] အကြောင်းမရှိဟု - ယူခြင်း - ယူသောဝါဒ။ အကြောင်းမရှိပဲ လောက၏ ဖြစ်ခြင်း, ပျက်ခြင်း ဖြစ်သည်ဟုယူသော အယူဝါဒ။ အာဒိသဒ္ဒေန 'အဟေတူ လောကော ပဝတ္တတိ'၊ 'သဗ္ဗေ ပုဗ္ဗေက-

တဟောတုံ့တိ ဝေမာဒိ အကာရကပရိဂ္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၂။၅၆။ ‘အကုယိ လောကော ပဝတ္တတိ’တိ အာဝိကာပေါ်သန္တာယာဟ။ သော ဟိ အကာရကပရိဂ္ဂဟော။ အနုဋီ၊၂။၆၅။

အကာရယိံ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကာရယိ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကာရာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ကာရာပေတွာ] မပြုစေမူ၍။ တဿ ဩကာသံ အကာရာပေတွာ-တိ ဝေမတ္တော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။

အကာရာပေန္တ (တိ) [န + ကာရာပေန္တ] မပြုစေသော၊သူ၊သည်။ တတ္ထ ပုရိမေသု စတူသု အဓိပ္ပါယေသု ဩကာသံ အကာရာပေန္တဿ ဒုက္ကဋံ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၈၂။

အကာရိတ (တိ) [န + ကာရိတ] မပြုစေအပ်သော၊ သင်ကြားခြင်း မပြုစေအပ်သေးသော၊ သည်။ ယထာ တံ ဘန္တံ ယာနံ အာန္တံ...အကာရိတံ အဝိနိတံ ဥပ္ပထံ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။၁၁၃။ အကာရိတန္တိ သုသိက္ခိတကိရိယံ အသိက္ခာပိတံ။ ရင်း၊ဋ္ဌ၊၂၃၅။

အကာရိတပုဗ္ဗ (တိ) [န + ကာရိတပုဗ္ဗ] မပြုစေဘူးသေးသော၊ မခိုင်းစေဘူးသေးသော၊ သည်။ ယထာ တံ အကာရိတပုဗ္ဗံ ကာရဏံ ကာရိယမာနဿ။ မ၊၂။၁၀၉။

အကာရိယ (တိ) [န + ကာရိယ] မပြုအပ်သော၊ မပြုနိုင်—မပြုထိုက်—မပြုရာ—သော၊သည်။ နတ္ထိ ပါပံ အကာရိယံ။ ဓမ္မ။၃၉။

အကာရုည (န) [အကာရုဏ + ဏျ] သနားကြင်နာခြင်းမရှိသူ၏အဖြစ်၊မသနား—မကြင်နာ—ခြင်း။

အကာရုညတာ (ထီ) [အကာရုည + တာ] သနား—ကြင်နာ—ခြင်းမရှိသူ၏အဖြစ်၊မသနား—မကြင်နာ—ခြင်း။ တေန ဟိ တဿ အကာရုညတာ သမ္ဘဝတိ။ မိလိန္ဒ၊၂၁၆။

အကာရုဏ (တိ) အကရုဏ-ကြည့်။

အကာရုဏိက (တိ) [န + ကာရုဏိက] သနား—ကြင်နာ—ခြင်း မရှိသော၊ သူ၊ သည်။ သေယဝိ ဘိက္ခဝေ... အကာရုဏိကော ဧ ဒုဗ္ဗလော စ။ အံ၊၃။၃၃၅။ အကာရုဏိကောတိ နိက္ကာရုဏိကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။

အကာရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ကာရေတွာ] မပြုစေမူ၍။ ဩကာသကမ္မံ အကာရေတွာ ပဝတ္တာ ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၂၁၆။

အကာလ (ပု) [န + ကာလ] အခါမဟုတ်သော—မသင့်သော—အခါ။ (က) မသင့်လျော်သော အခါ။ အကာလေ ခေါ် အာဂုသော ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ။ ဒီ၊၁။၁၄၃။ အကာလော ခေါ် အဇ္ဇ ဘဂဝန္တံ ဒဿနာယ ဥပသင်္ကမိတုံ။ သံ၊၁။၂၁၃။ (ခ) မသင့်သောအခါ၊ ကာမဂုဏ်အာရုံပြု၍ သုဘာ၏အစွမ်းဖြင့် စိတ်ဖြစ်ပေါ်သောအခါ။ န အကာလေ ဝိပေက္ခေယျ၊ ကာလေ ပေက္ခေယျ ပဏ္ဍိတော။ ဇာ၊၁။၁၉၉။ အကာလေတိ ကာမဂုဏေ အာရဗ္ဘ သုဘဝသေန စိတ္တုပ္ပါဒကာလေ။ အယဉ္စ ဘိက္ခုနော ရှပ် ဩလောကေတုံ အကာလော နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၈။ (ဂ) ပြောဆိုရန်မသင့်သော—မပြောဆိုသင့်သော—အခါ။ အကာလေန အနုဓေတံ အပရိယန္တဝတီ အနတ္ထသံဟိတံ။ အံ၊၁။၁၃၀။ အကာလေနာတိ ကထေတုံ အယုတ္တကာလေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ (ဃ) မစောဒနာသင့်သောအခါ၊ သံဃအလယ် ဂိုဏ်းအလယ် စသည်၌ ရောက်ရှိနေသောအခါ။ အကာလေန စောဒေတိ အဘူတေန။ ဝိ၊၅။၂၇၄။ အနုဗ္ဗိဋ္ဌော စောဒေတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၂၀၄။ ကာလေန ဝက္ခာမိ နော အကာလေန။ အံ၊၃။၃၁၉။ သံဃမဇ္ဈေ ဝါ ဂဏမဇ္ဈေ ဝါ သလာကဂ္ဂယာဂုဂ္ဂဝိတက္ကမာဠကဘိက္ခာစာရမဂ္ဂအာသနသာလာဒီသု ဝါ ဥပဋ္ဌာကေဟိ ပရိဝါရိတက္ခဏေ ဝါ စောဒေန္တော အကာလေ ဝဒတိ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ (င) တောင်းယမ်းခြင်းငှါ မသင့်သော—မတောင်းသင့်သော—အခါ။ တေန မိတ္တာ ဇိရန္တိ၊ အကာ-

လေ ယာဝနာယ စ။ဇ၁၊၂၈၄၈။ အကာလေတိ အယုတ္တပ္ပတ္တကာလေ ပရသာ ပိယာတ္တံ ယာစနာယ မိတ္တာ ဇိရန္တိ နာမ။ ဇာ၊၄၁၅၇။၂၄၇။ (စ) စစ်ချီ — စစ်တိုက် — မထွက်သင့်သောအခါ။ ပုနပရံ ဘိက္ခဝေ ရာဇာ အကာလေသေနံ ဉယျောဇေသိ။ဝိ၊၂။၂၀၈။(ဆ) မသင့်သောအခါ၊တွန့်တိုဆုတ်နစ်သောစိတ်ဖြစ်ပေါ်နေသောအခါ။ယသ္မိံ ဘိက္ခဝေ သမယေ လီနံ စိတ္တံ ဟောတိ၊ အကာလော တသ္မိံ သမယေ ပဿဒ္ဓိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ ဘာဝနာယ။ သံ၊၃။၉၉။ (ဇ) ညဉ့်အခါ။ ကာလေ အကာလေ သုခမေသမာနာ။ဇာ၊၁။၂၈၀။ ကာလေ အကာလေတိ ဒိဝါ စ ရတ္တိံ စ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၁။(ဈ) မသင့်သောအခါ၊ မင်းဘေး ခိုးသူဘေးစသည် ဆိုက်ရောက်နေသောအခါ။အကာလော ဣမံ အတ္တာဒါနံ အာဒါတုံ။ ဝိ၊၄။၄၃၅။ ရာဇဘယံ စောရဘယံ ဒုဗ္ဘိက္ခဘယံ ဝဿာရတ္တောတိ ဣမံ အကာလော၊ ဝိပရီတော ကာလော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၄။ (ည) အချိန် — မကျ — မရောက် — သေးသောအခါ။ အတ္တိ မဟာရာဇ ကာလေပိ မရဏံ၊အတ္ထိ အကာလေပိ မရဏံ။ မိလိန္ဒ၊၂၉၀။ အကာလေ တတ္ထ မိယတိ။ ၎င်း။၂၉၁။ (ဋ) စောလွန်းသော၊ သည်။ အကာလော ခေါ တာဝ တာဂန္တုံ ဗဿနာယ၊ ပဋိသလ္လီနော ဘဂဝါ။မ၊၂။၂၁၄။ အံ၊၃။၄၀၆။ (ဌ) နောက်ကျလွန်းသော၊ သည်။ အကာလော ဒါနိ အာနန္ဒ တထာဂတံ ယာစနာယ။ ဒီ၊၂။၉၆။ အကာလော ခေါ အဇ္ဇ ဘာဂဝတော ဝါဒံ အာရောပေတုံ၊ သွေ ဒါနာဟံ ဘာဂဝန္တံ ဝါဒံ အာရောပေဿာမိ။မ၊၂၅၆။ (ဍ) မတွန့် — မပြည့် — သင့်သောအခါ။ နာဟံ ကာလံ အကာလံ ဝါ၊ အဘိဇာနာမိ ကုက္ကုရ္ရော။ဇာ၊၁၊၂၈။ နာဟံ ကာလံ အကာလံ ဝါတိ...ဆော်တမ္ဗယုတ္တကံ ကာလံ ဝါ အကာလံ ဝါ သော ကုက္ကုရ္ရော န ဇာနာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၄၆၂။ (ဎ) ရှေ့ကျ — နောက်ကျ — ၍မသင့်သောအခါ။ အနိစ္စနဝတိ ဝါဒံ ဘာသိတာ ဟောတိ အကာလေန အနုပဒေသံ....။မ၊၁။၃၅၆။ အကာလေနာတိ ဝတ္တဗ္ဗကာလဿ ပုဗ္ဗေ ဝါ ပစ္ဆာ ဝါ အယုတ္တကာလေ ဝတ္တာ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။

အကာလအမ္ဗဖလ (နာ) [အကာလ + အမ္ဗဖလ] အခါမဟုတ်ပဲ — အခါမဲ့ — သီးသော သရက်သီး။ ကော မာကဝေါ အကာလအမ္ဗဖလာနိ အာနေတွာ ဝိက္ကိဏာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၃။ .

အကာလကမ္မ (နာ) [အကာလ + ကမ္မ] အခါမဟုတ်ပဲ လုပ်ခြင်း။ ပံသုကူလဓောဝနံ ဝေဿန္တရဇာတကေသု အကာလကမ္မနေန အကမ္မိတ္တ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။

အကာလစာရီ (တိ) [အကာလ + စရ + ဏီ] (က) အခါမဟုတ်သည်၌ သွားလာ လှည့်လည်လေ့ရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အကာလစာရီ စ ဟောတိ အဖြုပ္ပစာရီ စ။ အံ၊၂။၁၂၈။ (ခ) နေလွဲသော အခါ၌ ဆွမ်းခံသွားလေ့ရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အကာလစာရိံ ဟိ သင်္ဃဇ္ဈ သင်္ဂါ။သုတ္တနိ။၃၃၆။ အကာလစာရိံ ဟိ သင်္ဃဇ္ဈ သင်္ဂါ၊အကာလစာရိံ မုဂ္ဂလံ ရာဂသင်္ဂါဒယော အနေကေ သင်္ဂါ သင်္ဃန္တိ ပရိဿင်္ဃန္တိ ဥပဂုဟန္တိ အလ္လီယန္တိ တသ္မာ ဝိကာလေ န စရန္တိ ဗုဒ္ဓါ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

အကာလစီဝရ (နာ) [အကာလ + စီဝရ] အခါမဟုတ်သည်၌ ဖြစ်ပေါ်သော သင်္ကန်း၊ အခါ၌သော်လည်း ရည်ညွှန်း၍ လှူအပ်သော သင်္ကန်း။ (ကထိန်မခင်းသော် တန်ဆောင်မုန်းလဆုတ် ၁-ရက်နေ့မှစ၍ သီတင်းကျွတ် လပြည့်နေ့တိုင်အောင် ၁၁-လ၊ ကထိန်ခင်းသော် တပေါင်းလဆုတ် ၁-ရက်နေ့မှစ၍ သီတင်းကျွတ်လပြည့်နေ့တိုင်အောင် ၇-လအတွင်း ဖြစ်ပေါ်သော သင်္ကန်း။) အကာလသင်္ကန်း။ အညတရဿ ဘိက္ခုနော အကာလစီဝရံ ဥပ္ပန္နံ ဟောတိ။ဝိ၊၁။၃၀၃။ အကာလစီဝရံ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ ဝိ၊၁။၃၀၄။ အကာလစီဝရံနာမ အနတ္ထတေ ကထိနေ ဧကာဒသမာသေ ဥပ္ပန္နံ၊အတ္ထတေ ကထိနေ သတ္တမာသေ

ဥပ္ပန္နံ၊ ကာလေပိ အာဒိသု ဒိန္နံ၊ ဧတံ အကာလ-
စီဝရံ နာမ။ ဝိ၊၁။၃ဝ၄။

အကာလစီဝရတာ (တိ) [အကာလစီဝရ+တာ] အကာလသက်န်း၏ အဖြစ်။ အကာလစီဝရတာ တထာသညိတာ ကာလစီဝရန္တိ အဓိဋ္ဌာယ ဝေလေသနံ ဘာဇာပနံ ပဋိလာဘောတိ ဣမာ-နေတ္ထ စတ္တာရိ အင်္ဂါနိ။ ကင်္ခါ။၃ဝ၈။

အကာလစီဝရပက္ခ (ပု) [အကာလစီဝရ+ပက္ခ] အကာလသက်န်း၏အဖို့အစု။ ယထာဝါ နေ ယေဝ ဥပနေတဗ္ဗန္တိ ယထာ ဝါ ယကေန ဒိန္နံ၊ တထာ ဥပနေတဗ္ဗံ၊ အကာလစီဝရပက္ခေ ယေဝ ဌပေ-တဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ။၃။၁၂၂။

အကာလစီဝရဘာဝ (ပု) [အကာလစီဝရ+ဘာဝ] အကာလသက်န်း၏အဖြစ်။ ဥပနေတဗ္ဗန္တိ အကာ-လစီဝရဘာဝေန ဘာဇေတဗ္ဗန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ဝဇိရ။၃၆၃။

အကာလစီဝရသညာ (တိ) [အကာလစီဝရ+သညာ] အကာလသက်န်းဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ၊ သည်။ အကာလစီဝရေ အကာလစီဝရသညာ ကာလ-စီဝရန္တိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ဘာဇာပေတိ။ ဝိ၊၂။၃၂၁။

အကာလစီဝရသာမညာ (န) [အကာလစီဝရ+သာ-မညာ] အကာလသက်န်းနှင့်–တူသည်၏အဖြစ်–တူခြင်း။ အကာလစီဝရသာမညတော အတ္တုဒ္ဒေသိ-ဝသေန ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ။၂။၃၉၇။

အကာလညူ (တိ) [န+ကာလညူ] အချိန်အခါ–ပြောဆိုရန် အခါ–ကိုမသိသော၊ သူ၊ သည်။ န ပုဗ္ဗကုသလော ဟောတိ..အကာလညူ စ ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၂၃၂။ အကာလညူ စ ဟောတိတိ ကာလံ န ဇာနာတိ ... ဥတ္တိဿကာလမ္ပိ န ဇာနာတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။ အကာလညူ စ အမတ္တညူ စ။ အံ၊၃။၆။ အကာလညူတိ ကထာ-ကာလံ (ကာလာကာလံ–သျှာ) န ဇာနာတိ၊ အကာလေ ကထေတိ။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။

အကာလပုပ္ဖ (န) [အကာလ+ပုပ္ဖ] အခါမဟုတ်ပဲ ပွင့်သောပန်း။ ယမကသာလာ သဗ္ဗဖာလိဖုလ္လာ ဟောန္တိ အကာလပုပ္ဖေဟိ။ ဒီ၊၂။၁၁၄။

အကာလဖလ (န) [အကာလ+ဖလ] အခါမဲ့–၁၂-ရာသီ–သီးသော အသီး။ အစ္စန္တဂတော ဥယျာနပါလော အကာလပုပ္ဖါနိ သူ့ပွ ပုပ္ဖါ-ပေန္တော အကာလဖလာနိ ဂဏှာပေန္တော ဥယျာနံ ရမဏီယံ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။

အကာလဖလဂဏှာပက (တိ) [အကာလဖလ+ဂဏှာပက] အခါမဲ့– ၁၂-ရာသီ–အသီးကို သီးစေနိုင်သော၊ သူ၊ သည်။ တာဒိသကေတိ တထာရူပေ အကာလဖလဂဏှာပကေ မန္တေ န ဒေမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇။

အကာလမစ္စု (ပု) [အကာလ+မစ္စု] သေချိန်မရောက်မီသေခြင်း။ အခါမဲ့–ရုတ်တရက်–ရှောင်တခင်–သေခြင်း။ နတ္ထိ အမှာကံ အကာလမစ္စူတိ? အာပန္နာ။ အဘိ၊က။၃၉၅။

အကာလမရဏ (န) [အကာလ+မရဏ] သေချိန်မရောက်မီ သေခြင်း။ အခါမဲ့–ရုတ်တရက်–ရှောင်တခင်–သေခြင်း။ အကာလမရဏံ ကမ္မု-ပစ္ဆေဒကကမ္မဝသေန။ ဝိသုဒ္ဓိ။၁။၂၂၂။ အန္တရာ အကာလမရဏံ နာမ နော နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၃။

အကာလမေဃ (ပု) [အကာလ+မေဃ] အခါမဲ့ ရွာသောမိုး။ မိုးအခါ မရောက်မီ ရွာသောမိုး။ မဟာ အကာလမေဃော ဥဒပါဒိ။ ဝိ၊၃။၃။ အကာလမေဃောတိ အသမ္ပတ္တေ ဝဿကာလေ ဥပ္ပန္နမေဃော၊ အယံ ပန ဂိမှာနံ ပစ္ဆိမေ မာသေ ဥဒပါဒိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။

အကာလရာဝိဇာတက (န) [အကာလရာဝိ+ဇာ-တက] အခါမဟုတ်သည်၌ တွန်မြည်တတ်သော ကြက်၏အကြောင်းကို ပြဆိုရာဖြစ်သော ဇာတ်။ အကာလရာဝိဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ဧကကနိပါတ် ၁၂-ဝဂ်၊ ၉-ဇာတ်။

အကာလရာဝီ (တိ)[အကာလ + ရ + ဝီ](က) အခါ မဟုတ်သည်၌ အသံပြုလေ့—ပြောဆို ဆူညံလေ့— ရှိသော၊ သူ့သည်။ အကာလရာဝိ ဘိက္ခု အာရက္ခ။ဇာ၊ ၁၊ ၄၆၁။ (ခ) အခါမဲ့ တွန်မြည် တတ်သော၊သည်။ တဒါ အကာလရာဝိ ကုက္ကုဋော အယံ ဘိက္ခု အဟောသိ။ ဇာ၊ ၁၊ ၄၆၂။

အကာလရှပ (န) [အကာလ+ရှပ၊ အကာလမေဃ အကာလရှပ်]မသင့်သောအခါ။ ယော အတ္တနော ရက္ခမနာ နုပ္ပေ၁၊ ပဝေဒယေ ငန္တ္တု အကာလ- ရှပေ။ဇာ၊၁၊ ၂၆၃။အကာလရှပေတိ အကာလေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊ ၂၂၇။

အကာလဝါဒီ (တိ) [အကာလ+ဝဒ+ဏီ] အခါ မဟုတ်သည်၌ ပြောလေ့ရှိသော၊သူ၊သည်။ သော ဧ ဟောတိ အကာလဝါဒီ အဘူတဝါဒီ။ အံ၊၁၊ ၃၃၀။အကာလဝါဒီတိအာဒီသု အကာလေ ဝဒ- တီတိ အကာလဝါဒီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၂၆၆။

အကာလဝိဇ္ဇု (ထီ) [အကာလ+ဝိဇ္ဇု]အခါမဲ့ လျှပ် စစ်၊ ရာသီဥတု မဟုတ်ပဲ ပြက်သော လျှပ်စစ်။

အကာလဝိဇ္ဇုလတာ (ထီ) [အကာလ + ဝိဇ္ဇုလ- တာ]အခါမဲ့ လျှပ်စစ်နွယ်။ အကာလဝိဇ္ဇုလတာ နိစ္ဆရိ သု။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၄၇။

အကာလသဿ (တိ) [အကာလ + သဿ]အခါမဲ့ ကောက်ပေါ်း ရှိသောလယ်။ နဝသဿေ ဝါ အကာလသဿေ ဝါ အပရိစ္ဆိန္နဘာဂေ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၅၉။

အကာလိက (တိ) [န+ကာလိက](၁)(က)အခါ မလင့် (မိမိအခြားမဲ့၌) — အကျိုးပေးတတ် သော—ရအပ်သော အကျိုးရှိသော—တရား။ (မဂ်တရား)။ သန္ဒိဋ္ဌိကော အကာလိကော ဧဟိ- ပဿိကော။ ဒီ၊ ၂၊ ၈၀။ မ၊၁၊ ၄၅။ အံ၊၁၊ ၁၅၆။ အကာလိကောတိ န ကာလန္တရေ ဖလဒါယ- ကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၄၁။ သွာက္ခာတံ ဖြဟ္မစရိယံ၊ သန္ဒိဋ္ဌိကမကာလိကံ။မ၊ ၂၊ ၃၅၃။ သုတ္တနိ၊ ၁၆၉။ အကာလိကန္တိ မဂ္ဂါနန္တရဖလုပ္ပတ္တိယာ န ကာလန္တရံ ပတ္တဗ္ဗဖလံ။မ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၇၇။ အကာလိ- ကန္တိ မဂ္ဂါနန္တရဖလုပ္ပတ္တိတော န ကာလန္တရေ ပတ္တဗ္ဗဖလံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၇၆။ ယော မေ ဓမ္မမဒေသေသိ၊ သန္ဒိဋ္ဌိကမကာလိကံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၅၀။ သန္ဒိဋ္ဌိကမကာလိကန္တိ သာမံ ပဿိတဗ္ဗ- ဖလံ န စ ကာလန္တရေ ပတ္တဗ္ဗဖလံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၂၂။ သန္ဒိဋ္ဌိကမကာလိကန္တိ .... အကာလိ- ကန္တိ ယထာ မနုဿာ ကာလိကံ ဓနံ ဒတွာ အနန္တရာ န လဘန္တိ၊ ကာလံ အာဂမေန္တိ၊နေဝါယံ ဓမ္မော။ ယော ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ဘာဝေတိ၊ တဿ မဂ္ဂဿ အနန္တရာ သာမန္တရာ အဓိဂန္တဗ္ဗတော ဖလံ ဝိန္ဒတိ ပဋိလ- ဘတိ၊ န ပရတ္ထ န ပရလောကေ၊ ဧဝံ အကာလိ- ကန္တိ သန္ဒိဋ္ဌိကမကာလိကံ။ စူဠနိ၊ ၂၁၄၊ ၂၁၅။ (ခ) တစုံတခုသော ကာလကို မလွန်မူ၍ အကျိုးပေးတတ်သော တရား။ (မဂ်တရား)။ သော ဣမိနာ ဓမ္မေန ဒိဋ္ဌေန ဝိဒိတေန အကာလိ- ကေန ပတ္တေန။ သံ၊၁၊ ၂၈၉။အကာလိကေနာတိ ကိဉ္စိကာလံ အနတိက္ကမိတွာ ပဋိဝေဓာနန္တရံယေဝ ဖလဒါယကေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၆၂။ (၂) ကာလ မခြား ကိစ္စကို ပြုတတ်သောတရား။ (မဂ်ဖိုလ် တရား)။သန္ဒိဋ္ဌိကာ နိဗ္ဗုရာ အကာလိကာ ဧဟိ- ပဿိကာ။ အံ၊၁၊ ၂၂၂။ အကာလိကာတိ န ကာလန္တရေ ကိစ္စကာရိကာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၀၃။ (၃)ကာလမခြား—ရောက်အပ်—ရအပ်—သော၊ သည်။(သန္ဒိဋ္ဌိကနိဗ္ဗာန်အရဟတ္တဖိုလ်)။ယထော ခေါ အယံ ဖြာဟ္မဏ အနဝသေသံ ရာဂက္ခယံ ပဋိ- သံဝေဒေတိ၊ .... ဒေါသက္ခယံ....မောဟက္ခယံ ပဋိ- သံဝေဒေတိ၊ ဧဝံ ခေါ ဖြာဟ္မဏ သန္ဒိဋ္ဌိကံ နိဗ္ဗာနံ ဟောတိ အကာလိကံ ဧဟိပဿိကံ ဩပနေယျိ- ကံ။အံ၊၁၊ ၁၅၇၊ ၁၅၉။အကာလိကန္တိ န ကာလန္တ- ရေ ပတ္တဗ္ဗံ။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၄၁။န ကာလန္တရေ ပတ္တဗ္ဗန္တိ ယဒါ သစ္စပဋိဝေဓော၊ တဒါ ဧဝ လဒ္ဓဗ္ဗတ္တာ န ကာလန္တရေ ပတ္တဗ္ဗံ။ အံ၊ဋီ၊ ၁၊ ၄၀၆။ (၄) ဘဝ မခြား — မျက်မှောက်ကာလ၌ပင် — ကာမကုဏ် ချမ်းသာကိုဖြစ်စေတတ်သောမင်းအဖြစ်။ ရဇ္ဇံ ပန

ဣမသ္မိံ ယေဝ အတ္တဘာဝေ ကာမဂုဏသုခပ္ပါဒန-တော အကာလိကံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၂။ (၅) အခါမဟုတ်သည်၌ ဖြစ်ပေါ်သော၊သည်။ ဝေဿန္တ-ရေန ရညာ မဟာဒါနေ ဒီယမာနေ ယံ သတ္တကူဋ္ဌံ မဟာပထဝီ ကမ္ပိတာ၊ အကာလိကံ ဇေတံ ကဒါစုပ္ပတ္တိကံ အဋ္ဌဟိ ယေဟုဟိ ဝိပ္ပမုတ္တံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၉။ (၆) ကာလိကလေးပါးမှ လွတ်သော၊ သည်။ အာဟာရန္တိ အဇ္ဈောဟရိတဗ္ဗံ ကာလိကံ အဓိပ္ပေတံ၊ န ဥဒကံ၊ တဥ္စ ဘေသဇ္ဇသင်္ဂဟိတမ္ပိ အကာလိကမေဝ ပဋိဂ္ဂ-ဟိတဿေဝ ကာလိကတ္တာ။ဝိမတိ၊၂။ ၃၅။

အကာလုသိ(ဿိ)ယ (န) [န+ကာလုသိ(ဿိ)ယ] မနောက်ကျုသည်၏ အဖြစ်၊ မနောက်ကျုခြင်း။

အကာလုသိ(ဿိ)ယပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အကာလုသိ-(ဿိ)ယ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] သမ္မုယုတ်တရားတို့၏ မနောက်ကျုသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဉာဏ်အား ရှေးရှု–ထင်တတ်–ထင်ခြင်းရှိ–သောတရား၊ (သဒ္ဓါတရား)။ သဒ္ဓါဟနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ... အကာလုသိယပစ္စုပဋ္ဌာနာ အဓိမုတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀-၌ အကာလုဿိယပစ္စုပဋ္ဌာနာဟု-ရှိသည်။)

အကာသိ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကာသိ (ကြိ) ကရောတိ-ကြည့်။

အကာသိက (တိ) [န+ကာသိက] မနူးညံ့–မညက်ညော–သော၊သည်။ န ခေါ ပနဿာယံ ဘိက္ခဝေ အကာသိကံ စန္ဒနံ ဓာရေမိ။ အံ၊၁။၁၄၃။ အကာသိကံ စန္ဒနန္တိ အသဏှံ စန္ဒနံ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၅။ကာသိကသဒ္ဒေါ အတိဝိယ သဏှေသုခုမေ မဟဂ္ဃဝတ္ထေ နိရုဠှော အညတ္ထာပိ တထာဇာတိ-ကေ ရုဠှီဝသေန ပဝတ္တတီတိ အဋ္ဌပ္ပံ။အံ၊ဋီ၊၁။၃၉၉။

အကာသိယ (ပု) [န+ကာသိယ] အကာသိယ ခေါ်သော မင်းချင်းယောကျ်ား။ အကာသိယာ ရာဇူဟိ ဝါနုသိဋ္ဌာ။ ဇာ၊၂။၂၃၈။ အကာသိယ-သင်္ခါတာ ရာဇပုရိသာ ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၄။

အကိစ္စ (န) [န+ကိစ္စ] (၁) (က) မပြုအပ်–မပြုသင့်–သော၊သည်။ သုဒုဂ္ဂတေနာပိ အကိစ္စမာ-ဟု။ဇာ၊၁။၁၁၃။ အကိစ္စမာဟူတိ အကတ္တဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံဟောတိ အရိယာ ဝေန္တိ တွံ ပန မံ အနရိယံ မဂ္ဂံ အာရောစေသီတိ အဓိပ္ပါယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၀။(ခ) မပြုအပ်–မပြုသင့်–ပြုဖွယ်မဟုတ်–မပြုကောင်း–သောအမှုကိစ္စ၊အကိစ္စံ ကရောတိ။ အံ၊၁။၃၇၈။ အကာတဗ္ဗံ ကရောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၃။ယံ ဟိ ကိစ္စံ အပဝိဒ္ဓံ၊ အကိစ္စံ ပန ကရီယတိ။ ဓမ္မ။၅၅။ အကိစ္စန္တိ ဘိက္ခုနော သတ္တမတ္တနံ ဥပါဟနမတ္တနံ ပါဒုကပတ္တထာလကဓမ္မကရဏ-ကာယဗန္ဓနအံသဗဒ္ဓကမတ္တနံ အကိစ္စံ နာမ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ ကင္ခုဘိက္ခုပဟာတုမိ၊ အကိစ္စာနိ နိသေဝရေ။ထေရ။၃၃၉။ တံ ခဒ္ဓသာ ဂဟဋ္ဌသာ အနနုလောမိကသံသဂ္ဂဝသေန အကိစ္စာနိ ပဗ္ဗဇိ-တေန အကတ္တဗ္ဗာနိ ကမ္မာနိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။ အကိစ္စံ တဿ ကရောတိ၊ကိစ္စံ တဿ န ကရော-တိ။ဇာ၊၂။၁၂၁။ အကိစ္စန္တိ အကတ္တဗ္ဗယုတ္တကံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၁။ (၂) ကြီးသော အမှုကိစ္စ၊အမှုကိစ္စကြီး။ကိစ္စာကိစ္စေသု ကိသ္မိံစိ။မဟာ၊၂၄။ကိစ္စာ-ကိစ္စေသု ခုဒ္ဒကမဟာန္တေသု ကရဏီယေသု။မဟာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၂၉။

အကိစ္စကရ (တိ) [အကိစ္စ+ကရ] ပြုဖွယ်မဟုတ်သည်ကို ပြုလုပ်တတ်သော၊ သည်။ ရေငတ်မှ ရေတွင်း တူးသကဲ့သို့ ပြုလုပ်သော အလုပ်မျိုး။ သမ္ပတ္တေ ကာလေ မဟာရာဇ ဝါယာမော အကိစ္စ-ကရော ဘဝတိ။ ပဋိကစ္စေဝ ဝါယာမော ကိစ္စ-ကရော ဘဝတိ။ မိလိန္ဒ။ ၆၇။

အကိစ္စကာရက (တိ) [အကိစ္စ+ကာရက] အကိစ္စ-ကာရီ-ကြည့်။

အကိစ္စကာရီ (တိ) [အကိစ္စ+ကရ+ဏီ] မပြုအပ်သည်–မတရားသည်–ကို ပြုလေ့ရှိသော၊ သူ၊သည်။အကိစ္စကာရီ အသာ တေန ဘဝံ ရာဇာ။ ဒီ၊၁။၁၂၈။ အကိစ္စကာရီ အသာတိ အကတ္တဗ္ဗ-ကာရီ အဓမ္မကာရီ ဘဝေယျ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၄ ၅။

ဟနာမိ တံ မိတ္တဒုဗ္ဘိံ အကိစ္စကာရိံ။ ဇာ၊၁။ ၂၇၁။ အကိစ္စကာရီ ဒုမ္မေဓော။ ဇာ၊၂။၃၃၈။ အကိစ္စကာရိတိ တုံ အကိစ္စကာရကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၃၀၁။

အကိစ္စဇာတ (တိ) [န + ကိစ္စ + ဇာတ] ဖြစ်ပေါ်သော-ပြုဖွယ်-အကြောင်း-ကိစ္စ-မရှိသော၊ သူ၊သည်။ သောဏာသိက် လာဒယောပိ ဟိ ဥပါဒါယ အကိစ္စဇာတော သတ္တော နာမ နတ္ထိ။ ဣတော ဧတ္တော ဂမနမတ္တမ္ပိ ကိစ္စမေဝ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ အတ္တဇာတ-လည်းကြည့်။

အကိဉ္စ (န) [န + ကိဉ္စ] မငြိုငြင်-မဆင်းရဲ-ခြင်း။ ဓောင် ပိတွော ရတိ ခိဍ္ဍာ၊ ယတ္ထာကိဉ္စနံ လဗ္ဘတိ။ သံ၊၁။၃၂။

အကိဉ္စလာဘီ (တိ) [အကိဉ္စ + လာဘီ] မငြိုမငြင်-မဆင်းမရဲ-ရလေ့ရှိသော၊ဆန္ဒကျင်ဖက်ဖြစ်သော နီဝရဏ တရားတို့ကို-ချမ်းသာ-လွယ်ကူ-စွာ ပယ်ခွါ၍ ဝင်စားခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော၊ သူ၊သည်။ နိကာမလာဘီ အကိဉ္စလာဘီ အကသိရလာဘီ။ ဒီ၊၃။၉၄။ အံ၊၁။၁၈၂။ နိကာမလာဘီ ဟောတိ အကိဉ္စလာဘီ အကသိရလာဘီ။ မ၊၁။၄၀။မ၊၂။၁၉။ သံ၊၁။၄၆၆။ အံ၊၁။ ၃၃၁။ အကိဉ္စလာဘီတိ အဒုက္ခလာဘီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ဂ၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ အကိဉ္စလာဘီတိ သုခေနေဝ ပစ္စနီကဓမ္မေ ဝိက္ခမ္ဘေတွာ သမာပဇ္ဇိတုံ သမတ္ထောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ အကိဉ္စလာဘီတိ နိဒုက္ခလာဘီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။ အကိဉ္စလာဘီတိ ဈာနပါရိပန္ထိကေ သုခေန ဝိက္ခမ္ဘေတွာ သမာပဇ္ဇနသမတ္ထတာယ အဒုက္ခလာဘီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။

အကိဉ္စဝုတ္တိ (တိ) [အကိဉ္စ + ဝုတ္တိ] မငြိုငြင်-မဆင်းရဲ-မခက်ခဲ-သော ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊သူ၊သည်။

အကိဉ္စဝုတ္တိတာ (ထီ) [အကိဉ္စဝုတ္တိ + တာ] မငြိုငြင်-မဆင်းရဲ-မခက်ခဲ-သော ဖြစ်ခြင်း ရှိသည်၏အဖြစ်။ တဿာ ပညာယ အကိဉ္စဝုတ္တိတံ အာဟ။ အနုဋီ၊၁။၄။

အကိဉ္စန[၁] (တိ) [န + ကိဉ္စန] အနည်းငယ်-တစုံတရာ-စိုးစဉ်း-မျှမရှိသော၊သည်။ (က) ပဋ္ဌမာရုပ္ပဝိညာဏ်၏ အနည်းငယ်မျှ အကြွင်းအကျန်မရှိသောတရား။ (တတိယာရုပ္ပဝိညာဏ်)။ နာဿ ကိဉ္စနန္တိ အကိဉ္စနံ၊ အန္တမသော ဘင်္ဂမတ္တမ္ပိ အဿ အဝသိဋ္ဌံ နတ္ထီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၁။ အကိဉ္စနန္တိ ဝိညာဏဿ ကိဉ္စိ ပကာရံ အဂ္ဂဟေတွာ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ ဝိဘာဝနံ အာဟ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၉။ (ခ) တစုံတရာဥစ္စာမရှိသော-မှုသော-သူ။ (လူဆင်းရဲ)။ ကုလပုတ္တမ္ပိ ဇဟန္တိ အကိဉ္စနံ။ ဇာ၊၂။၁၂၇။ အကိဉ္စနန္တိ အဓနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၄၇၇။ (ဂ) သိမ်း သိမ်းဆည်း အပ်သော ဥစ္စာမရှိသောသူ။ (သူတော်ကောင်း)။ ဇေတိ ဓါန် အကိဉ္စနေ။ စရိယာ၊၃၉၂။ အကိဉ္စနေတိ အပရိဂ္ဂဟေ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၇၉။

အကိဉ္စန[၂] (တိ) [န + ကိဉ္စန] ကြောင့်ကြမှုမရှိသော၊ နှိပ်စက်-နှောက်ယှက်-တတ်သော တရားမရှိသော၊သူ၊သည်။ (က) နှိပ်စက်တတ်သော ရာဂစသော တရားမရှိသော၊သူ၊သည်။ (ဘုရား၊ရဟန္တာ)။ အကိဉ္စနံ ကာမဘဝေ အသတ္တံ။ ဝိ၊၃။၄၇။ သုတ္တနိ၊၃၀၅။ ရာဂကိဉ္စနာဒီနံ အဘာဝေန အကိဉ္စနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁၊ အကိဉ္စနံ နာနုပတန္တိ ဒုက္ခာ။ သံ၊၁။၂၂။ အကိဉ္စနန္တိ ရာဂကိဉ္စနာဒိဝိရဟိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ ဟိတွာ ကာမေ အကိဉ္စနော။ အံ၊ ၃။၄၄၆။ အကိဉ္စနော နိပ္ပလိဗောဓော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၇။ (ခ) (န) နှိပ်စက်တတ်သောရာဂစသည်တို့၏-ငြိမ်းရာ-ငြိမ်းကြောင်း-ဖြစ်သောတရား။ (နိဗ္ဗာန်)။ အကိဉ္စနံ အနာဒါနံ၊ ဧတံ ဒီပံ အနာပရံ။ နိဗ္ဗာနံ ဣတိ နံ ဗြူမိ။ သုတ္တနိ၊၄၄၄။ အကိဉ္စနန္တိ ကိဉ္စနပဋိပက္ခံ၊ အနာဒါနန္တိ အာဒါနပဋိပက္ခံ၊ ကိဉ္စနာဒါနဝူပသမန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။

အကိဉ္စနဇ္ဈာသယ (ပု) [အကိဉ္စန + အဇ္ဈာသယ] နှောင့်ယှက်— နှိပ်စက်— တတ်သောတရား— မရှိ—ကင်း—သော—စိတ်—အလို။ အကိဉ္စနဉာဏ-ကြည့်။

အကိဉ္စနဉာဏ (နု)[အကိဉ္စန + ဉာဏ]နှောင့်ယှက်— နှိပ်စက်— တတ်သောတရား— မရှိ— ကင်း— သောဉာဏ်။ ပဋ္ဌဗီတေန နာမ အကိဉ္စနဉာဏေန သမပဋိဂ္ဂဟေန ဘဝိတာဗ္ဗံ အကိဉ္စနဇ္ဈာသယံ ပဋ္ဌအပေက္ခိတွာ။ မငို၊ ၂။၃၁၀။ အကိဉ္စနဘာဝ (၂) အနက်လည်းကြည့်။

အကိဉ္စနဘာဝ (ပု) [အကိဉ္စန + ဘာဝ](၁)(သား မယား ဆွေမျိုး စသည်တို့၏အတွက်)နှိပ်စက်— နှောင့်ယှက်— ကြောင့်ကြ— မှု—ကင်း— သည်၏ အဖြစ်။ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတွာ အကိဉ္စနဘာဝံ ဥပဂန္တွာ ကောဝ စရတိ ဝိဟရတိ။ မဟာနိ။၁၁၂။ (၂) နှောင့်ယှက်—နှိပ်စက်— တတ်သော—တရား —မရှိ — ကင်း—သော— စိတ်—အလို။ရာဇရာဇမဟာမတ္တာဒီသု ဥပသင်္ကမန္တေသု အကိဉ္စနဘာဝံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ သမဏသညံ ဥပဋ္ဌပေတွာ....။ မငို၊ ၂။၂၈၃။ အကိဉ္စနဇ္ဈာသယနှင့် အကိဉ္စနဉာဏ-တို့လည်းကြည့်။

အကိဉ္စိ (ဗျ) [န + ကိဉ္စိ။ န-တဒ္ဓေသာ။]အနည်းငယ်။ န ဗြာဟ္မဏဿေတဒကိဉ္စိ သေယျော။ ဓမ္မ။၆၉။ တေဒကိဉ္စိသေယျောတိ တေ တဿ ခီဏာသဝ-ဗြာဟ္မဏဿ န ကိဉ္စိ သေယျော၊ အပ္ပမတ္တကံ သေယျော န ဟောတိ အဓိမတ္တမေဝ သေယျော-တိ အတ္ထော။ ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၉။

အကိတဝ (တိ) [န + ကိတဝ] မကောက်ကျစ်— မစဉ်းလဲ—သော၊သူ၊သည်။ အနက္ခာ ကိတဝေ တာတ။ဇာ၊ ၂။ ၂။ အနက္ခာ ကိတဝေတိ အနက္ခေ အကိတဝေ အဋ္ဌကထာဓဝေ ဓမ အကေရာန္ဓကေ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၃။

အကိတ္တန (နု) [န + ကိတ္တန] မပြောကြားခြင်း။ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခဿ အကိတ္တနံ ဝတ္ထုအပရာမသနံ နာမ။ ဥပဇ္ဈာယဿ အကိတ္တနံ ပုဂ္ဂလအပရာမသနံ နာမ။ ကင်္ခါ။၁၀၆။

အကိတ္တယိ (ကြိ) ကိတ္တေတိ-ကြည့်။

အကိတ္တိ[၁] (ထီ) [န + ကိတ္တိ] (၁)အကျော်အစော မဲ့ခြင်း၊ အကဲ့ရဲ့ခံရခြင်း၊ မကောင်း သတင်း ကျော်စောခြင်း။ အတ္တနော အဝဏ္ဏံ အတ္တနော အကိတ္တိံ အတ္တနော အယသံ။ဝိ၊ ၂။၂၈၀။အကိတ္တိ-တိ နိန္ဒာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ အပုညလာဘံ အယသံ အကိတ္တိံ။ ဇာ၊ ၂။၁၄၄။ အဝဏ္ဏဉ္စ အကိတ္တိဉ္စ။ ထေရ။၁၀၉။ အကိတ္တိန္တိ အယသံ အသိလောကံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂။ (၂)ဂုဏ်သရေမဲ့ ပြောဆိုခြင်း။ နိန္ဒာယ ဂရဟာယ အကိတ္တိယာ။ မဟာနိ။၁၂၈။ အကိတ္တိယာတိ အဂုဏကထနေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၇။

အကိတ္တိ[၂] (ပု) [န + ကိတ္တိ။ အ + ကိတ္တိ] အကိတ္တိ အမည်ရှိသော၊သူ၊သည်။ အကိတ္တိအမည်ရှိသော ဘုရားအလောင်း— ပုဏ္ဏား— ရသေ့။ အကိတ္တိ ဒိသွာ သမ္ဗုဒ္ဓံ။ ဇာ၊၁။ ၂၆၆။ အကိတ္တိ နာမ တာပသော။စရိယာ။၃၇၅။

အကိတ္တိစရိယ (နု၊ထီ) [အကိတ္တိ + စရိယ] အကိတ္တိ မည်သော ဘုရားအလောင်း၏ကျင့်စဉ်၊ အကိတ္တိ-စရိယာ။ အကိတ္တိစရိယံ ပဌမံ။ စရိယာ။၃၈၆။ စရိယာသု အကိတ္တိစရိယာ (အာဒိ)။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ။၃။

အကိတ္တိဇာတက (နု) [အကိတ္တိ + ဇာတက]အကိတ္တိ မည်သော ဘုရားအလောင်း၏ အကြောင်းကို ပြဆိုဖြစ်သောဇာတ်။ အကိတ္တိဇာတ်။ ဇာတက-ပါဠိ၊ တေရသကနိပါတ်၊ ၇-ဇာတ်။

အကိတ္တိတ (တိ)[န + ကိတ္တိတ]မချီးမွမ်းအပ်သော၊ သည်။ သဗ္ဗေ နိန္ဒိတာယေဝ ဟောန္တိ...အကိတ္တိ-တာယေဝ ဟောန္တိ။ မဟာနိ၊ ၂၃၇။

အကိတ္တိတာပသ (ပု)[အကိတ္တိ + တာပသ]အကိတ္တိ-မည်သော ရသေ့။

အကိတ္တိတာပသဇာတ (ပု) [အကိတ္တိတာပသ+ဇာတ] အကိတ္တိမည်သောရသေ့၏အဖြစ်။ သတ္တာ တဒါ အတ္တနော အကိတ္တိတာပသဇာတံ ဓမ္မ-ဒေသနာပတိဋ္ဌာ ပေတိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁။

အကိတ္တိတိတ္ထ (နပ) [အကိတ္တိ+တိတ္ထ] အကိတ္တိ ရေဆိပ်။ တမ္ပိ အကိတ္တိတိတ္ထံ နာမ ဇာတံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၃၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂။

အကိတ္တိဒ္ဒါရ (နပ) [အကိတ္တိ+ဒ္ဒါရ] အကိတ္တိတံခါး။ တံ အကိတ္တိဒ္ဒါရံ နာမ ဇာတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂။

အကိတ္တိပဏ္ဍိတ (ပု) [အကိတ္တိ+ပဏ္ဍိတ] အကိတ္တိ မည်သော ဘုရားအလောင်း သူခမ်း။ ဧဝံ နေန အတ္ထိကာ အကိတ္တိပဏ္ဍိတဿ ဂေဟံ အာဂစ္ဆန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၈။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၁။

အကိတ္တိဗြာဟ္မဏ (ပု) [အကိတ္တိ + ဗြာဟ္မဏ] အကိတ္တိ မည်သော ဘုရားအလောင်း ပုဏ္ဏား။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အကိတ္တိဗြာဟ္မဏကာလ (ပု) [အကိတ္တိဗြာဟ္မဏ+ကာလ] အကိတ္တိပုဏ္ဏား — ဖြစ်စဉ် — ဖြစ်သော — အခါ။ ပါရမီယော ပူရေန္တဿ စသာ အကိတ္တိ-ဗြာဟ္မဏကာလေ,... ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၄။

အကိတ္တိမ (တိ) [န+ကိတ္တိမ] လုတ္တ — ပြုလုပ်ခြင်း ကြောင့် ဖြစ်သည် မဟုတ် — မပြုလုပ်အပ် — သော၊ အလိုလိုဖြစ်သော၊သည်။ သော ပန (ရထော) အပေါ်ရိသတာဃ အကိတ္တိမော သယံ-ဇာတော ကေနစိ အသင္ခတော ယေဝဝိမာနံ၊ ဋ္ဌ။၂၅၆။

အကိတ္တိသဥ္ဇနနီ (ထီ) [အကိတ္တိ+သဥ္ဇနန+ဤ] အကျော် အစောမဲ့ခြင်း — မကောင်းသတင်း ကျော်စောခြင်း — အကဲ့ရဲ့ခံရခြင်း — ကိုဖြစ်စေ တတ်သော၊သည်။ အကိတ္တိသဥ္ဇနနီ၊ ကောပိန-နိဒံသနီ။ ဒီ၊၃။၁၄၈။ အကိတ္တိသဥ္ဇနနီတိ - ဣဓ-လောကေပိ ပရလောကေပိ အကိတ္တိံ ပါပုဏန္တိ။ ဣတိ တေသံ သာ သုရာ အကိတ္တိသဥ္ဇနနီ နာမ။ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။

အကိတ္တေတွာ (ကြိ၊ဝိ)[န+ကိတ္တေတွာ]မကြား — မပြောကြား — မူ၍။ တံ အကိတ္တေတွာ တဿပရိ အညော ပါသာဒော ကိတ္တေတဗ္ဗော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၉။

အကိရိ (ကြိ) ကိရတိ-ကြည့်။

အကိရိယ (တိ) [(၁) (၂) န+ကိရိယ (၃) အကိရိယ+ဏ] (၁) ပြုကျင့်အပ်သည်ကို မပြု ကျင့်သော၊သူ၊ သည်။ ယေ ကေစိ ပါပကာ အသံဝုတာ အဟိရိကာ အကိရိယာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၄။ (၂) မပြုသင့်သော အမှု။ ဘဂဝတာ ကိရိယာယေဝ ကတာ၊နော အကိရိယာ။မိလိန္ဒ။ ၁၇၂။အညမ္ပိ ဖဟာဝိဓံ အကိရိယံ ကရောတိ။ မိလိန္ဒ။၂၁၅။ (၃) ပြုသင့်သည်ကို မပြုခြင်း ကြောင့် ဖြစ်သော — အကိရိယသမုဋ္ဌာန်ရှိသော — သိက္ခာပုဒ်စသည်။အကိရိယသိက္ခာပုဒ်စသည်။ အနုဝိဋ္ဌာနေန ၈ အာပတ္တိတော အကိရိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။

အကိရိယဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အကိရိယ+ဒိဋ္ဌိ] အကိရိယ မိစ္ဆာအယူ၊ ကောင်းမှု မကောင်းမှုကို ပြုသော် လည်း — ပြုသည်မမည် — ပြုရာမရောက် — ဟု မှားယွင်းစွာ မြင်တဲ့သော မိစ္ဆာအယူ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံကို — ပယ်သော — လက်မခံသော — မယုံကြည်သော — မိစ္ဆာ အယူ။အစ္စန္တသုဉ္ဉတိ န တော ဝဒန္တိတိ အစ္စန္တသုဉ္ဉ သံသာရသုဉ္ဉ အကိရိ-ယဒိဋ္ဌိ သဿတာဝါဒ န ဝဒန္တိ န ကထေန္တိ။ မဟာနိ။၇၅။ အကိရိယဒိဋ္ဌိန္တိ ကရောတော န ကရိယတိ ပါပန္တိ အကိရိယဒိဋ္ဌိ ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၃။အကိရိယဒိဋ္ဌိ ကမ္မံ ပဋိဗာဟတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၅။

အကိရိယဒိဋ္ဌိက (တိ)[အကိရိယဒိဋ္ဌိ+က]အကိရိယ မိစ္ဆာ အယူရှိသော၊သူ၊ သည်။ ယေ တေ သမဏ-ဗြာဟ္မဏာ အစ္စန္တသုဉ္ဉိကာ သံသာရသုဉ္ဉိကာ အကိရိယဒိဋ္ဌိကာ သဿတာဝါဒါ။ မဟာနိ ။၂၄၄။

အကိရိယပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အကိရိယာ+ပစ္စုပဋ္ဌာ-န] ဒုစရိုက်မပြုခြင်းလျှင် ရှေးရှုထင်ခြင်းရှိသော၊

သည်။ကာယဒုစ္စရိတာဒိဝဏ္ဏနာတော သဏ်ောခန-ရသာ၊အကိရိယပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။

အကိရိယမတ္တ (န) [အကိရိယာ+မတ္တ](၁)ပြုသင့်သည်ကို မပြုခြင်းမျှ။ အကိရိယမတ္တတော သမု-ဋ္ဌာနဘာဝေါ။ ကင်္ခါ။၁၃၆။ (၂)အကိရိယအယူမျှ။ အကိရိယာ (၂) အနက်ကြည့်။

အကိရိယရုစ (တိ) [အကိရိယာ+ရုစ]မပြုအပ်သောသဘောရှိသော၊သည်။ အကိရိယရုစပေါ ပမဒါဘ္တဝေါ။ ဇာ၊၁။၁၉၇။ အကိရိယရုစပေါတိ အကတ္တဗ္ဗရုစပေါ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၅။

အကိရိယဝါဒ[1] (ပု) [အကိရိယ+ဝါဒ] (၁)ကံကို မပြုအပ်=ကောင်းမှု, မကောင်းမှုကို ပြုသော်လည်း =ပြုသည်မမည်=ပြုရာမရောက်=ဟူသော အယူ။ အကိရိယဒိဋ္ဌိ။ ပုရိမပုရိမပစ္စ-ယဝသေန ဟိ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနေသု ဓမ္မေသု ကုတော ဥစ္ဆေဒေါ၊နတ္ထိကာကိရိယဝါဒါ၊စ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၃။ (၂) ကာယဒုစရိုက်စသည်ကို မပြုအပ်ဟူသော အယူ။ တဿ တံ အကိရိယဝါဒံ အတ္တနိ သမ္ဘာဝယမာနေ ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

အကိရိယဝါဒ[2] (တိ) [အကိရိယ+ဝါဒ။ အကိ-ရိယ+ဝဒ+ဏ] (၁) အကိရိယမိစ္ဆာ အယူရှိသော၊သူ၊သည်။ ကောင်းမှု မကောင်းမှုကို ပြုသော်လည်း=ပြုသည်မမည်=ပြုရာမရောက်=ဟု ပြောဆိုလေ့ရှိသည့်မိစ္ဆာအယူရှိသော၊သူ၊သည်။ ယေပိ တေ ပရိဗ္ဗာဇကာ အဟေတုံ ဗြူကလာ ဝဿဘညာ အဟေတုကဝါဒါ အကိရိ-ယဝါဒါ နတ္ထိကဝါဒါ။ မ၊၃။၁၂၁။ သံ၊၂။၆၀။ အံ၊၁။၃၄၀။ အကိရိယဝါဒါတိ ကရောတော န ကရီယတိ ပါပန္တိ ဧဝံ ကိရိယပဋိက္ခေပဝါဒိနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ (၂) မှိုင်းခြင်းစသည်ကို မပြုအပ်ဟု အယူရှိသော၊သူ၊သည်။ အကိရိယဝါဒေါ ဘဝံ ဂေါတမော။ ဝိ၊၁။၂။ ယံ လောကေ ဝေယျာကုခ္ခာနံ အဘိဝါဒနာဒိကုလ-သမုဒါစာရကမ္မံ လောကိယာ ကရောန္တိ၊ တဿ အကိရိယံ သမ္ဘာဝယမာနော ဘဂဝန္တံ အကိရိယ-ဝါဒေါတိ အာဟ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ (၃) ကာယ-ဒုစရိုက်စသည်ကို မပြုအပ်ဟု ဟောပြောလေ့ရှိသော၊သူ၊သည်။ အဟံ ဟိ ဗြာဟ္မဏ အကိရိယံ ဝဒါမိ ... အကိရိယဝါဒေါ သမဏော ဂေါတ-မော။ဝိ၊၁။၂။ အဂဝါ ပန ယသ္မာ ကာယဒုစ္စရိ-တာဒီနံ အကိရိယံ ဝဒတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

အကိရိယဝါဒီ (တိ) [အကိရိယ + ဝဒ+ဏီ] အကုသိုလ်ကိုမပြုအပ်ဟုဟောပြောလေ့ရှိသော၊သူ၊သည်။ ကိရိယဝါဒီ စာဟံ ဗြာဟ္မဏ အကိရိ-ယဝါဒီ စ။ အံ၊၁။၆၃။

အကိရိယသမုဋ္ဌာန (တိ) [အကိရိယ+သမုဋ္ဌာန] အကိရိယသမုဋ္ဌာန် ရှိသော၊သည်။

အကိရိယသမုဋ္ဌာနာပတ္တိ (ထီ) [အကိရိယသမုဋ္ဌာ-န+အာပတ္တိ] အကိရိယသမုဋ္ဌာန်ရှိသော အာ-ပတ်၊ ပြုသင့်သည်ကို မပြုခြင်းကြောင့် သင့်သောအာပတ်။ သမ္ပဇာနမုသာဝါဒေ ကိံ ဟောတိ .. အကိရိယသမုဋ္ဌာနာပတ္တိ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၁၀၂။

အကိရိယာ (ထီ)[န+ကိရိယာ](၁)မပြုလုပ်ခြင်း။ အဟံ ဟိ ခေါ ဗြာဟ္မဏ...အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အကိရိယံ ဝဒါမိ။ဝိ၊၁။၂၃။ (က)မဖြစ်စေခြင်း။ ဣမေသံ အဋ္ဌန္နံ မိစ္ဆတ္တာနံ ယာ အကိရိယာ အက-ရဏာ အနဇ္ဈာစာရော။ နေတ္တိ။ ၃၈။ အကိရိယာ အကရဏံ အနဇ္ဈာစာရောတိ တီဟိပိ ပဒေဟိ မိစ္ဆတ္တာနံ အနုပ္ပါဒနမေဝ ဝဒတိ။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၈။ (ခ)မလွန်ကျူးခြင်း၊မလွန်ကျူးကြောင်းစေတ-နာ။ သတ္တဟိ အာပတ္တိက္ခန္ဓေဟိ အာရတိ ဝိရတိ ပဋိဝိရတိ ဝေရမဏီ အကိရိယာ အကရဏံ အနဇ္ဈာပတ္တိ။ ဝိဘ၊၁၆၅။ န တေသု တေသု အာပတ္တိက္ခန္ဓေသု ကရီယန္တီတိ အကိရိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊ ၁၅၁။ (ဂ) မပြုလုပ်ခြင်း၊ ကြဉ်ရှောင်ခြင်း၊ ပယ်ဖြတ်ခြင်း၊ မပြုလုပ်ကြောင်း=ရှောင်ကြဉ်ကြောင်း=ပယ်ဖြတ်ကြောင်း=စေတနာ။ ယာ စတူဟိ ဝစီဒုစ္စရိတေဟိ အာရတိ ဝိရတိ ပဋိဝိရတိ ဝေရမဏီ အကိရိယာ အကရဏံ အနဇ္ဈာပတ္တိ။ အဘိ၊၈၇၆။ ယာယ ပန စေတနာယ မုသာဝါဒါ-

ဒိန္နံ ဘာသမာနေ ကရောတိ၊ အယံ လောကုတ္တရ-မဂ္ဂဝိရတိ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ တံ ကိရိယံ ကာတုံ န ဒေတိ၊ တံ ကိရိယာပထံ ပစ္ဆိန္ဒတီတိ အကိရိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုစ္စတိ အသဒ္ဓမ္မသမာ-ပတ္တိယာ အာရတိ ဝိရတိ ပဋိဝိရတိ ဝေရမဏီ အကိရိယာ အကရဏံ။ စူဠနိ၊ ၄၂။ အကိရိယာတိ ကိရိယာပစ္ဆိန္နံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၀။ (၂) အကိရိယ အယူ၊ ကုသိုလ် အကုသိုလ် ကံကို ပယ်သော အယူဝါဒ။ သာမညဖလံ ပုဋ္ဌော သမာနော အကိရိယံ ဗျာကာသိ။ ဒီ၊၁။၄၉။ ပရမ္ပိ ဂန္တွာ အကိရိယာယ သဏ္ဌဟန္တိ။ အံ၊၁။၁၇၄။ အကိ-ရိယာယ သဏ္ဌဟန္တီတိ အကိရိယမေဝ သံတိ-ဋ္ဌန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ (၃) ပြုသင့်သည်ကို မပြုခြင်း။ အကိရိယတော သမုဋ္ဌိတာ အာပတ္တိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၅။၂၁၁။ အကိရိယတောတိ ယံ အကရောန္တော အာပဇ္ဇတိ စီဝရအန-ဓိဋ္ဌာနာပတ္တိ ဝိယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၃။

အကိလန္တ (တိ) [န+ကိလန္တ] မပင်ပန်းသော၊ သူ၊ သည်။ ဝီထိကုသလော ဂေါစရကုသလော အကိ-လန္တော ပိဏ္ဍာယ စရိဿတိ ... အကိလန္တော အဒ္ဓါနံ ဂမိဿတိ။ ဝိ၊၃။၄၀၆။

အကိလန္တကာယ (တိ) [အကိလန္တ+ကာယ] မပင်ပန်းသော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ၊ သည်။ သုခိနီ ဗောဓိသတ္တမာတာ ဟောတိ အကိလန္တကာယာ။ ဒီ၊၂။၁၂။ ယထာ အညာ ဣတ္ထိယော....ကောစိ ကိလမထော နာဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈။

အကိလန္တစိတ္တ (တိ) [အကိလန္တ+စိတ္တ] မပင်ပန်းသော စိတ်ရှိသော၊ သူ၊ သည်။ တေ အညမညံ အပ္ပဒုဋ္ဌစိတ္တာ အကိလန္တကာယာ အကိလန္တ-စိတ္တာ။ ဒီ၊၁။၁၉။

အကိလန္တရူပ (တိ) [အကိလန္တ+ရူပ] မပင်ပန်း သောသဘောရှိသော၊ သူ၊ သည်။ ဩဂါဟိ သတ္တာ အကိလန္တရူပေါ (သုကိလန္တရူပေါ—သီ၊ ဣ)။ ...နိပဇ္ဇ သတ္တာ အကိလန္တရူပေါ။ ဒီ၊၂။၁၁၂။ (ဥဒါန၊၁၈၂၊လည်း ကြည့်။)

အကိလမန (နာ) [န+ကိလမန] မပင်ပန်းခြင်း။ သုတ္တန္တံ ပတွာ အကိလမနတ္ထံ ဌပိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။

အကိလမန္တ (တိ) [န+ကိလမန္တ] မပင်ပန်းသော၊ သူ၊ သည်။ အသင်္ခါရေန အပ္ပယောဂေန အကိ-လမန္တော သုခေန ပတွာ အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။

အကိလမမာန (တိ) [န+ကိလမမာန] မပင်ပန်း သော၊ သူ၊ သည်။ သယံ ဘိက္ခာစာရေန အကိလ-မမာနော ... ပရိယာပုဏာတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၅။

အကိလမေတွာ (ကြိဝိ) မပင်ပန်းစေမူ၍။ သုသိက္ခိ-တော ဟတ္ထိ မဟာသတ္တံ ပုပ္ဖကလာပံ ဝိယ.. အကိလမေတွာဝ ဂဏှာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃။

အကိလာသု (တိ) [န+ကိလာသု] မပျင်းရိသော၊ သူ၊ သည်။ အကိလာသုနော စ တေ ဘဂဝန္တော အဟေသုံ။ ဝိ၊၁။၉။ အကိလာသုနော ဝဏ္ဏုပထေ ခဏန္တာ။ ဇာ၊၁။၁။ အကိလာသုနောတိ နိက္ကော-သဇ္ဇာ အာရဒ္ဓဝီရိယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ ကရဏီယ-မေတံ ဗြာဟ္မဏေန၊ ပဓာနံ အကိလာသုနာ။ သံ၊၁။၄၄။

အကိလာသုတာ (ထီ) [အကိလာသု+တာ] မပျင်း ရိသောသူ၏အဖြစ်၊ မပျင်းရိခြင်း။ ဆံ စိန္တေတွာ ပဋိသမ္ဘိဒါတာယ အကိလာသုတာယ စ အတ္တနော သန္တိကံ ဥပဂတေ ဘိက္ခူ ယထာရုတံ ဩဝဒန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။

အကိလာသုဘာဝ (ပု) [အကိလာသု+ဘာဝ] မပျင်းရိသော သူ၏ အဖြစ်၊ မပျင်း ရိခြင်း။ အတန္ဒိတာတိ ကုမ္မိနာ ... အ ကိ လာ သု ဘာ ဝံ ဒဿေတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။

အကိလာသုဘာဝပ္ပကာသန (န) [အကိလာသု-ဘာဝ + ပကာသန] မပျင်းရိသော သူ၏ အဖြစ်–မပျင်းရိခြင်း–ကိုပြခြင်း။ ဘူတပုဗ္ဗံ သာရိပုတ္တာတိအာဒိ တေသံ အကိလာသုဘာဝ-ပ္ပကာသနတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၅။

အကိလိဋ္ဌ (တိ) [န + ကိလိဋ္ဌ] မညစ်နွမ်းသော၊ သန့်ရှင်းသော၊ သည်။

အကိလိဋ္ဌဝသန (တိ) [အကိလိဋ္ဌ + ဝသန] မညစ်နွမ်း — သန့်ရှင်း — သော အဝတ်ရှိသော၊ သူ၊ သည်။ သုစိဝသနေတိ အကိလိဋ္ဌဝသနေ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃။

အကိလိန္န (တိ) [န + ကိလိန္န] မပျော့သော၊ မနွဲ့သော၊သည်။ တေဟိ တဏ္ဍုလေဟိ အနုတ္တဏ္ဍုလံ အကိလိန္နံ အပိက္ကိတံ သုဝိသဒံ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။

အကိလိဿမာန (တိ) [န + ကိလိဿမာန] မညစ်ညူးသော၊သူ၊ သည်။ အဒုဿမာနော အမုယှမာနော အကိလိဿမာနော။ ထုဋ္ဌနိ။၉၆။

အကိလေသသဘာဝ (ပု) [န + ကိလေသ + သဘာဝ] မညစ်နွမ်း — မြူစင် — သောသဘော။ (တိ) မညစ်နွမ်း — မြူစင် — သော သဘောရှိသော၊သည်။

အကိလေသသဘာဝတာ (ထီ) [အကိလေသသဘာဝ + တာ] မညစ်နွမ်း — မြူစင် — သော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ သဘာဝေါ ဝါယန္တိ စိတ္တဿ အကိလေသသဘာဝတာယ ဝုတ္တံ။ အနုဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၂။

အကိဿဝ (တိ) [န + ကိဿဝ] ပညာမဲ့သော၊ သူ၊ သည်။ နိဂုဏ်တံ မဒေ အကိဿဝံ။ သံ၊၁။ ၁၅၀။ အကိဿဝန္တိ ကိဿဝ ဝုစ္စတိ ပညာ၊ နိပ္ပညောတိ အတ္ထော။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။

အကီဠမာန (တိ) [န + ကီဠမာန] မကစား — မပျော်မြူး — လိုသော၊သူ၊သည်။ အကီဠမာနော ပန ယော ကရောတိ။ ပေတ၊ ၁၇၄။ အကီဠမာနောတိ အခိဍ္ဍာဓိပ္ပါယော၊ လောဘာဒီဟိ အနုပဿိတစိတ္တောတိ အတ္ထော။ ပေတဋ္ဌ၊ ၂၁၀။

အကီဠာပေက္ခ (တိ) [န + ကီဠာပေက္ခ] မကစားစေသော၊သည်။ သုသံဝုတောတိ ဟတ္ထံ ဝါ ပါဒံ ဝါ အကီဠာပေက္ခော၊ သုဝိနီတောတိ အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။၁၆၂။

အကီဠိတ (တိ) [န + ကီဠိတ] ကစား — ပျော်မြူး — ကျီစယ် — အပ်ဘူးသည်မဟုတ်သော၊ မကစား — မပျော်မြူး — မကျီစယ် — အပ်ဘူးသော၊ သည်။

အကီဠိတကီဠ (တိ) [အကီဠိတ + ကီဠ။ န + ကီဠိတကီဠ] မကစား — မပျော်မြူး — မကျီစယ် — အပ်ဘူးသည်ကို — ကစား — ပျော်မြူး — ကျီစယ် — ခြင်း။ (တိ) မကစား — မပျော်မြူး — မကျီစယ် — အပ်ဘူးသေးသည့် — ကစား — ပျော်မြူး — ကျီစယ် — ခြင်းရှိသော၊ ကစား — ပျော်မြူး — ကျီစယ် — ခြင်းကို — မကစား — မပျော်မြူး — မကျီစယ် — ရသေးသော၊ သူ၊ သည်။ အနိက္ကီဠိတာဝီ ကာမေသူတိ ကာမေသု အကီဠိတကီဠော အဘုတ္တာဝီ၊ အကတကာမကီဠောတိ အတ္ထော။ သံဋ္ဌ၊၁။၄၁။ အကတကာမကီဠ, အကီဠိတပုဗ္ဗ, အနိက္ကီဠိတာဝီ-တို့လည်းကြည့်။

အကီဠိတပုဗ္ဗ (တိ) [န + ကီဠိတ + ပုဗ္ဗ] မကစား — မပျော်မြူး — မကျီစယ် — ဘူးသေးသော၊ ကာမဂုဏ်ကို — မခံစား — မသုံးဆောင် — ဘူးသေးသော၊သူ၊သည်။ အနိက္ကီဠိတာဝီတိ အကီဠိတပုဗ္ဗော။ ကီဠနံ စေတ္ထ ကာမာနံ ပရိဘောဂေါတိ အာဟ အဘုတ္တာဝီတိ။ သံဋီ၊၁။၈၄။

အကုက္ကုကဇာတ (တိ) [န + ကုက္ကုက + ဇာတ] တခဲနက်မာသော အညာတံ မဖြစ်ပေါ်သေးသော၊ သည်။ မဟန္တံ ကာဠကိဗ္ဗန္တံ ဥဇုံ နဝံ အကုက္ကုကဇာတံ။ မ၊၁။ ၂၉၆။ သံ၊ ၂။၁၁၅။ အကုက္ကုကဇာတန္တိ ပုပ္ပဂုဟာကာလေ အနန္တော အဂ္ဂိုဏ္ဍမာဏော ဧကော သန္တတ္တကော နိဗ္ဗတ္တတိ၊ တေန ဝိရဟိတန္တိ အတ္ထော။ မဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ အကုက္ကုကဇာတန္တိ အနန္တော အသဥ္ဇာတသန္တတ္တကံ။ သံဋ္ဌ၊ ၂။၂၉၅။ အကုက္ကုစ္စကဇာတ, ကုက္ကု-တို့လည်းကြည့်။

အကုက္ကုကတ (တိ) [န + ကုက္ကုကတ] အငါး မဟုတ် — အပိုင်လှ — သောသင်္ကန်း။ အကုက္ကုကတေန အတ္တတံ ဟောတိ ကာထိနံ။ ဝိ၊၃။၃၅၃။ ကုက္ကုကတ-ကြည့်။

အကုက္ကုစ္စ (တိ) [န+ကုက္ကုစ္စ] (၁) ကုက္ကုစ္စမရှိသော၊သူ၊သည်။ အကုက္ကုစ္စကာတ-ကြည့်။ (၂) လက် ခြေ ဆော့ခြင်း စသည်မရှိသော၊သူ၊သည်။ အကုက္ကုစ္စကော အသမ္ဘန္တော၊ အဝိကတ္တော အကုက္ကုစော။ သုတ္တနိ။၄၁၂။ မဟာနိ။ ၁၆၅၊၁၆၇ (ဆန်းကြောင့်စတလုံးကျေ)။ အကုက္ကုစ္စောတိ ဟတ္ထကုက္ကုစ္စာဒိဝိရဟိတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃-၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၈။

အကုက္ကုစ္စကာတ (တိ) [န+ကုက္ကုစ္စကာတ] ဖြစ်ရာသလော၊ မဖြစ်ရာသလောဟု တွေးတောခြင်း ဖြစ်စရာ မရှိသော၊သည်။ မဟတိ ဒါ သာလလင်္ဂ ဥဇုံ နဝံ အကုက္ကုစ္စကာတံ။ အံ၊၁။၅၂၁။ အကုက္ကုစ္စကာတန္တိ ဘဝေယျ နု ခေါ န ဘဝေယျာတိ အဇနေတဗ္ဗကုက္ကုစ္စံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၇၁။ အကုက္ကုကာတ-လည်းကြည့်။

အကုက္ကုစ္စဇာတ (တိ) [န+ကုက္ကုစ္စဇာတ] ကုက္ကုစ္စ ဖြစ်ခြင်း မရှိသော၊သည်။ ဣမသ္မာ ပန အဇာနန္တဿ အကုက္ကုစ္စဇာတဿ သန္တိစိတ္တဿ ဝိဟရတော။ မိလိန္ဒ။၂၄၇။

အကုက္ကုစ္စပကတ (တိ) [န+ကုက္ကုစ္စ+အပကတ] အပ်သလော၊ မအပ်သလော ဟု တွေးတောယုံမှားခြင်း — ကုက္ကုစ္စ — သည် မနှိပ်စက်အပ်သော၊သူ၊သည်။

အကုက္ကုစ္စပကတတာ (ထီ) [အကုက္ကုစ္စပကတ+တာ] ကုက္ကုစ္စသည် မနှိပ်စက်အပ်သည်၏အဖြစ်။ ကထံ အကုက္ကုစ္စပကတတာယ နဝပဇ္ဇတိ။ .... ဧဝံ အကုက္ကုစ္စပကတတာယ နဝပဇ္ဇတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။

အကုဏ္ဍန (န) [န+ကုဏ္ဍန] အမျက်မထွက်ခြင်း။

အကုဏ္ဍနဋ္ဌ (ပု) [အကုဏ္ဍန+အဋ္ဌ] အမျက်မထွက်ခြင်း — အမျက်မထွက်သော — သဘော။ ပဿဒ္ဓိသမေနာတိ အကုဏ္ဍနဋ္ဌေန ပဿဒ္ဓိယာ သမာနေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။

အကုဏ္ဍနသဘာဝ (တိ) [အကုဏ္ဍန+သဘာဝ၊ န+ကုဏ္ဍနသဘာဝ] အမျက်မထွက်ခြင်း သဘော ရှိသော၊ အမျက်ထွက်ခြင်း သဘောမရှိသော၊သူ၊သည်။ အကုပ္ပဓမ္မတာနှင့် အကြောင်း (၂) အနက်ကြည့်။

အကုဏ္ဍနသဘာဝတာ (ထီ) [အကုဏ္ဍနသဘာဝ+တာ] အမျက်ထွက်ခြင်း သဘော — မရှိသည်၏ အဖြစ် — မရှိခြင်း။ အကုပ္ပဓမ္မတန္တိဧတ္ထ အကုပ္ပဓမ္မော နာမ ဖလသမာပတ္တိ တိသုပိ ဂဏ္ဍိပဒေသု ဝုတ္တံ။ ပရေသု ပန အကြောင်းသန္တေသုပိ အတ္တနော ပဿဒ္ဓိသမစိတ္တတာယ အကုဏ္ဍနသဘာဝတန္တိ ဝေမဇ္ဈ အတ္တော ဂဟေတဗ္ဗောတိ အမှာကံ ခန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၀။

အကုဏ္ဍနသီလ (တိ) [န+ကုဏ္ဍနသီလ] အမျက်ထွက်လေ့မရှိသော၊ သူ၊သည်။ အကြောင်း-(ဂ)အနက်ကြည့်။

အကုဏ္ဍန္တ (တိ) [န+ကုဏ္ဍန္တ] အမျက်မထွက်သော၊ စိတ်မဆိုးသော၊သူ၊သည်။ အက္ကုဒ္ဓေါ် ရက္ခတိတိ ကုဇ္ဈသ သော ကောဓော ဣတရသ္မိံ အကုဏ္ဍန္တေ အနုပါဒါနော ဧဝ ကောပါရမတ္တံ ဥပ္ပတ္တိယာ။ သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၂၅။

အကုဋ္ဌိတုကာမတာ (ထီ)[န+ကုဋ္ဌိတုကာမတာ] အမျက် မထွက်လိုသည်၏ အဖြစ်။ သော သီဟော၀ သဒ္ဒေသု အာဃာတဝတ္ထုသု အကုဋ္ဌိတုကာမတာယ န သန္တသတိ။ ဓူဋ္ဌနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၆။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀-တို့၌ ကုဋ္ဌိတုကာမတာယ-ဟုရှိသည်။)

အကုဋ္ဌိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ကုဋ္ဌိတွာ] အမျက် မထွက် — စိတ်မဆိုး — မူ၍။ အခေါ်ရမ္ပိ ဟိ ခေါ်ရောတိ ဂဟေတွာ အာနေန္တိ၊ တသ္မာ အကုဋ္ဌိတွာ ဥဘိန္နံ အတ္ထပဋိပတ္တိကာနံ ကထံ သုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၅။

အကုဋိ (တိ) [န+ကုဋိ] ကျောင်းငယ် — ကုဋိ — မရှိ — မဟုတ် — သော၊သည်။ မဟာပစ္စရိယံ ပန ပစ္ဆိမကောဋ္ဌိယာ စတုဟတ္ထဝိတ္ထာရာ ဝုတ္တာ၊ တတော ဟေဋ္ဌာ အကုဋိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။

အကုဋ္ဋိလ (တိ) [န+ကုဋ္ဋိလ] (၁) မကောက်သော၊ ဖြောင့်သော၊သည်။ အကုဋ္ဋိလာ စေတ္တ မုပ္ပိတာ။ ဇာ၊၂။၃၄၅။ အကုဋ္ဋိလာတိ ဥဇုကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၂။ မဂ္ဂဉ္စိမံ အကုဋ္ဋိလမဒ္ဒသံ။ ဝိမာန။ ၁၉။ အန္တဒ္ဝယပရိဝဇ္ဇနေန ကုဋ္ဋိလဘာဝကရာနံ မာယာဒီနံ ကာယဝင်္ကာဒီနဉ္စ ပဟာနေန အကုဋ္ဋိလံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၆။ နိရဉ္ဇနံ အကုဋ္ဋိလံ၊ ဥဇုံ ဝိပုလဝိတ္ထတံ။ဗုဒ္ဓဝံ။၁၂၉။ အကုဋ္ဋိလန္တိ ကုဋ္ဋိလဘာဝကရဒေါသဝိရဟိတတော အကုဋ္ဋိလံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၁၀၆။ (၂) မကောက်–ဖြောင့်မတ်–တည်ကြည်–သော၊ သူ၊ သည်။ အဇ္ဇဝေသုတိ တေနေဝ ကာရဏေန ဥဇုကေသု အကုဋ္ဋိလေသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ ဥဇုံ အကုဋ္ဋိလံ နိဗ္ဗိသေဝနံ ကရောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

အကုဋ္ဋိလဇ္ဇ (ပု) [အကုဋ္ဋိလ+အဇ္ဇ] မကောက်သော – ဖြောင့်သော – အနက် – သဘော။ အန္တဒ္ဝယရဟိတမဇ္ဈိမပဋိပတ္တိဘာဝတော အကုဋ္ဋိလဇ္ဇေန အဇ္ဇသံ။ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

အကုဋ္ဋိလတာ (ထီ) [အကုဋ္ဋိလ+တာ] မကောက်သည်၏ အဖြစ်၊ မကောက်ခြင်း။ အဝင်္ကတာ အကုဋ္ဋိလတာ။ အဘိ၊၈။၂၅။ အဝင်္ကတာ အကုဋ္ဋိလတာ အဇိမှံ ဝုစ္စတိ အဇ္ဇဝေါ။ အဘိ၊၈။ ၂၆၀။ အကုဋ္ဋိလတာတိ နင်္ဂလကောဋိဝင်္ကဘာဝပဋိက္ခေပေါ... ဥဇုတာကာရေန ကထိတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅-၆။

အကုဏ္ဌ (တိ) [န+ကုဏ္ဌ]မတုံးသော၊ထက်မြက်သော၊သည်။

အကုဏ္ဌတာ (ထီ) [အကုဏ္ဌ+တာ] မတုံးသည်၏ အဖြစ်၊ထက်မြက်သည်၏အဖြစ်။အနုပဗ္ဗိသိက္ခာပိ သတိနေ့ယဝသေန အနတိက္ကမနတော အကုဏ္ဌတာ ခရဘာဝေါ။သာရတ္ထ၊၁။၃၅၂။

အကုတူဟလ (တိ) [န+ကုတူဟလ] အုတ်အုတ်ကျက်ကျက်မပြုတတ်သော၊စကားမပေါက်ကြားစေတတ်သော၊နှုတ်လုံသော၊ သူ၊သည်။ ဥက္ကဋ္ဌေ သူရမိစ္ဆန္တိ၊ မန္တီသု အကုတူဟလံ။ ဇာ၊၁။၂၂။ မန္တီသု အကုတူဟလန္တိ ကတ္တဗ္ဗာကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ သမ္မန္တနကာလေ ဥပ္ပန္နေ မန္တီသု ယော အကုတူဟလော အဝိကိဏ္ဏဝါစော မန္တံ န ဘိန္ဒတိ၊ တံ ဣစ္ဆန္တိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၁။

အကုတောစိဥပဒ္ဒဝ (တိ)[န+ကုတောစိ+ဥပဒ္ဒဝ] မည်သည့်အရပ်မှမျှ ဖြစ်ပေါ်သော ဥပဒ်မရှိသော၊ သည်။ ကစ္စိ ရဋ္ဌံ အနုပ္ပီဠံ၊ အကုတောစိဥပဒ္ဒဝံ။ ဇာ၊၂။၉၇။ အကုတောစိဥပဒ္ဒဝန္တိ ကုတောစိ အနုပဒ္ဒဝံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၃။

အကုတောဘယ (တိ) [န+ကုတော+ဘယ](၁) မည်သည့် အကြောင်းကြောင့်မျှ ဖြစ်သော ဘေးရန် မရှိသောအရပ်။ (နိဗ္ဗာန်)။ နိဗ္ဗာနံ အကုတောဘယံ။ သံ၊၁။၁၉၄။ အံ၊၁။၃၃၂။ ဣတိဝုတ်။၂၇၆။ အကုတောဘယန္တိ နိဗ္ဗာနေ ကုတောစိ ဘယံ နတ္ထိ၊နိဗ္ဗာနပ္ပတ္တဿ ဝါ ကုတောစိ ဘယံ နတ္ထီတိ နိဗ္ဗာနံ အကုတောဘယံ နာမ။သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။ ယသ္မာ ပန နိဗ္ဗာနေ ကုတောစိ ဘယံ နတ္ထိ၊ တသ္မာ တံ အကုတောဘယန္တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅၂။ (၂) မည်သည့် အကြောင်းကြောင့်မျှဖြစ်သော ဘေးရန်မရှိသော၊ မည်သည့်ဘဝ, အာရုံကမျှ လာသော ဘေးရန် မရှိသော၊ ရာဂ စသည်တို့တွင် မည်သည့် တရားကမျှလာသော ကြောက်မွယ် ဘေးရန်မရှိသော၊ သူ၊ သည်။ ဝရန္တိ အကုတောဘယာ။ အံ၊၂။၆၁။ ဝရန္တိ အကုတောဘယာတိ ခီဏာသဝါနံ ကုတောစိ ဘယံ နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ တေ အကုတောဘယာ ဟုတွာ ဝရန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ ခေမဒဿီ အကုတောဘယော။ သုတ္တနိ။၁၆၉။ အကုတောဘယောတိ ကုတောစိ အဘယော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဈာယန္တိ အကုတောဘယံ။ဝိမာန။၇၀။ ခေမိ-မှလေဝယော ဘယဟေတုနံ သမုစ္ဆိန္နတ္တာ ကုတောစိပိ ဘယာဘာဝတော အကုတောဘယန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၇။ ခေမဒဿီ အကုတောဘယော။ဝိမာန။၇၁။ပေတ။၁၄၀။ အတ္တာ-

နဝါဒဘာယာဒီနံ အပဂတတ္တာ အကုတောဘယာ။ ဝိမာန၊၄။၁၉၉။ အကုတောဘယာတိ ကုတော-စိပိ အသဥ္စာတဘယာ၊ သေရီ သုခဝိဟာရိနီ ဟောမိ။ ပေတ၊၄။၇၁။ နိမ္ပုတော အကုတော-ဘယော။မ၊၄၂။နတ္ထိ ကုတောစိ ဘဝတော ဝါ အာရမ္မဏတော ဝါ ေတေသံ ဘယန္တိ အကုတော-ဘယာ၊ တေ အကုတောဘယော။မ၊၄၊၂၊၁၆၄။ နိက္ခန္တာ အကုတောဘယာ။ဇာ၊၂။၅၅။ အကု-တောဘယာတိ ရာဂါဒီသု ကုတောစိ အနာဂတ-ဘယာ။ ဇာ၊၄၅။၂၇၀။

အကုထိတ (တိ) [န+ကုထိတ]မပုပ်ရိသေးသော၊ သည်။အကုထိတေ ဝါ မနုဿာနံ ဇီဝမာနသရီရေ အကိုန္ဒာသာဒီသု ထုလ္လစ္စယမေဝ။ ဝဇီရ။၁၀၄။

အကုပ္ပ (တိ) [န+ကုပ္ပ] (၁) အမျက်မထွက်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓိတေနုပါလိ ဘိက္ခုနာ ဇိ္ဇသု ဓမ္မေသု ပတိဋ္ဌာတဗ္ဗံ သဓေ့ စ အကုပ္ပေ စာတိ။ ဝိ၊၄။ ၄၃၉။ သဓေ့ စ အကုပ္ပေ စာတိ ဝဇီသဓေ့ စ အကုပ္ပနတာယ စ။ဝိ၊၄၄။၁၂၆။ (၂) မပျက်စီးစေအပ် — မပျက်ဆီးအပ် — သော၊ မတားမြစ်အပ်သော၊ သည်။ ဥတ္တိစတုတ္ထေန ကမ္မေန အကုပ္ပေန ဌာနာရဟေန။ ဝိ၊၁။၂၈။ အကုပ္ပေနာတိ ဝတ္ထု ဥတ္တိ အနုဿာ-ဝနသီမာပရိသာသမ္ပတ္တိသမ္ပန္နတ္တာ အကောပေ-တဗ္ဗတာ အပ္ပဋိက္ကောသေတဗ္ဗတာယ ဥပဂတေန။ ဝိ၊၄၊၁။၂၀၇။ (၃) (က)ကိလေသာတို့ကြောင့် မပျက်စီးသော၊ ကိလေသာတို့သည် — မပျက်စီးစေအပ် — မပျက်ဆီးအပ် — သော၊သည်။အကုပ္ပန္တိ ဌာနမေတံ ဝိဇ္ဇတိ။မ၊၃။၁၅၃။ အကုပ္ပန္တိ ကိလေ-သေဟိ အကောပေတဗ္ဗံ။ မ၊၄။၁၁၃။ (ခ) ပျက်စီး — တုန်လှုပ် — ခြင်းကင်းသော လော-ကုတ္တရာမဂ်။ အကုပ္ပန္တိ ကုပ္ပဝိရဟိတံ အခလိတံ လောကုတ္တရမဂ္ဂံ။ ဗုဒ္ဓနိ၊၄။၁၂၄။ (ဂ) ရာဂ စသည်တို့ကြောင့် မပျက်စီးသော၊ ရာဂစသည်တို့သည် — မပျက်စီးစေအပ် — မပျက်ဆီးအပ် — သော၊ မပျက်စီးသော နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံ ရှိသော၊သည်။အကုပ္ပါ မေ ဝိမုတ္တိ။ မ၊၁။၂၂၃။ အံ၊၂၃၁။အကုပ္ပါ မေ ဝိမုတ္တိတိ မယှံ အရဟတ္တ-ဖလဝိမုတ္တိ အကုပ္ပတာယ စ အကုပ္ပါရမ္မဏ-တာယ စ အကုပ္ပါ၊ သာ ဟိ ရာဂါဒီဟိ န ကုပ္ပ-တီတိ အကုပ္ပတာယ အကုပ္ပါ၊ အကုပ္ပံ နိဗ္ဗာန-မသာ ရမ္မဏန္တိပိ အကုပ္ပါ။ မ၊၄၂။၇၉။ (ဃ) မပျက်စီးသောနိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသော၊ပျက်စီး ကြောင်း ကိလေသာ မရှိသော၊သည်။အကုပ္ပါတိ အကုပ္ပါရမ္မဏတ္တာ ကုပ္ပကာရဏာနံ ကိလေသာနဉ္စ အဘာဝေန အကုပ္ပါ။ အံ၊၄၊၃။၁၁၆။ (င) မပျက်စီး — မတုန်လှုပ် — မဆုတ်ယုတ် — တတ် သော၊သည်။ ဧကော ဓမ္မော သစ္ဆိကာတဗ္ဗော အကုပ္ပါ စေတောဝိမုတ္တိ။ ပဋိသံ။၃၄။ အကုပ္ပါ စေတောဝိမုတ္တိတိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိ၊ သာ ဟိ န ကုပ္ပတိ န စလတိ န ပရိဟာယတီတိ အကုပ္ပါ။ ပဋိသံ၊၄၊၁။၁၂၅။ ကတမော အကုပ္ပေါ ဝိမော-က္ခော၊စတ္တာရော စ အရိယမဂ္ဂါ စတ္တာရိ စ သာ-မညဖလာနိ နိဗ္ဗာနဉ္စ၊ အယံ အကုပ္ပေါ ဝိမော-က္ခော။ ပဋိသံ။၂၃၇။ပမာဒံ အာဂမ္မ ပရိဟာယ-တီတိ ကုပ္ပေါ၊ တထာ န ပရိဟာယတီတိ အကုပ္ပေါ။ ပဋိသံ၊၄၂။၁၅၇။ (စ) တစုံတခု အန္တရာယ်သည် မပျက်ဆီးနိုင်သော သည်။ သဗ္ဗေပေတေ မဟာရာဇ ဂုဏာ ကေရသာ အရောဂါ အကုပ္ပါ အပရပ္ပစ္စယာ အဖုသာနိ ကိရိယာနိ။မိလိန္ဒ။၁၅၈။ (ဆ) ပျက်စီးခြင်းကင်း သော အရဟတ္တဖိုလ်။ န စိရေသာဝ အကုပ္ပံ ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ အံ၊၂။၁၀၅။ အကုပ္ပန္တိ အရဟတ္တံ။ အံ၊၄၊၃။၄၀။

အကုပ္ပကမ္မ (န) [အကုပ္ပ+ကမ္မ] မပျက်စီး — မပျက်အပ် — မတားမြစ်အပ် — သော ဝိနည်း ကံ။ဣဒံ အကုပ္ပကမ္မသာ ဒဠှီကမ္မံ ဟောတိ။ဝိ၊၄ ၄။၂၄၄။

အကုပ္ပဉာဏ (န) [အကုပ္ပ+ဉာဏ] မပျက်စီးနိုင် သောဉာဏ်၊မဂ် — ဖိုလ် — နိဗ္ဗာန် — အာရုံရှိသော ပစ္စဝေက္ခဏာဉာဏ်။ အကုပ္ပံ ဉာဏန္တိ အညတ္တ ဖလပညာ အကုပ္ပဉာဏံ နာမ၊ ဣဓ ပစ္စဝေက္ခဏ-ပညာ အဓိပ္ပေတာ။ ဒီ၊၄၊၃။၂၄၁။

အကုပ္ပဋ္ဌာန (န) [အကုပ္ပ+ဌာန] မပျက်စီးနိုင်သော — ခိုင်မြဲသော — နေရာ၊ (နိဗ္ဗာန်)။ဌာနန္တိ အကုပ္ပဋ္ဌာနံ ရဝဋ္ဌာနံ။ စမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

အကုပ္ပတာ (ထီ) [န + ကုပ္ပတာ] ပျက်စီးခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ် ပျက်စီးခြင်းမရှိသော အရဟတ္တဖိုလ်။ ခေမေတွာ အာသဝေ သဗ္ဗေ၊ သစ္စိကတွာ အကုပ္ပတံ။ထေရ ၂၇၉။ အကုပ္ပတန္တိ အရဟတ္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။

အကုပ္ပဓမ္မ (တိ) [အကုပ္ပ+ဓမ္မ၊ အကုပ္ပေါ် စလယိတုမသက္ကုဏေယျော အရဟတ္တဖလဓမ္မော အဿာတိ အကုပ္ပဓမ္မော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅] (က) မပျက်စီး — မတုန်လှုပ် — စေနိုင်သော တရားရှိသော၊သူ၊သည်။ (ရဟန္တာ)။ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု ဥဿက်ိတပရိဃကိတော ဟောတိ "ပါပ-ဘိက္ခု" တိ အပိ အကုပ္ပဓမ္မောပိ။ အံ၊၂။၁၁၂။ အပိ အကုပ္ပဓမ္မောပီတိ အပိ အကုပ္ပဓမ္မော ခီဏာသဝေါ သမာနေပိ ပရေဟိ "ပါပဘိက္ခု" တိ ဥဿက်ိတပရိဃကိတော ဟောတိတိ အတ္ထော။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ (ခ) မပျက်စီးနိုင်သော သမာပတ်ရှိသော၊ သူ သည်။ (အနာဂါမ်၊ ရဟန္တာ)။ ကတမော စ ပုဂ္ဂလော အကုပ္ပ-ဓမ္မော။ အဘိ ပု။၁၁၄။ အကုပ္ပဓမ္မောတိ ဣဒံ ပန အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘိနော အနာဂါမိဿ စေဝ ခီဏာသဝဿ စာတိ ဒွိန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။

အကုပ္ပဓမ္မတာ (ထီ) [အကုပ္ပဓမ္မ + တာ] အပျက်ထွက်ခြင်း သဘောမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အပျက်မထွက်ခြင်းသဘော။ ပထဝီသမစိတ္တတံ အကုပ္ပ-ဓမ္မတည္ စ ပကာသေန္တော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။အကုဇ္ဈ-နသဘာဝတော အကုပ္ပဓမ္မတာ။ ဝိမတိ၊၁။၅၇၀။

အကုပ္ပန (န) [န + ကုပ္ပန] (၁) မပျက်စီးခြင်း။ ဓမ္မာနံ ကုပ္ပနံ အကုပ္ပနဉ္စ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၃။၃၂။ (၂) အမျက်မထွက်ခြင်း။ (အဒေါသ)။

အကုပ္ပနတာ (ထီ) [အကုပ္ပန+တာ] အမျက်မထွက်သည်၏ အဖြစ်၊ အမျက် မထွက်ခြင်း။ အကုပ္ပ (၁)အနက်ကြည့်။

အကုပ္ပနသင်္ခါတ (တိ) [အကုပ္ပန + သင်္ခါတ] အမျက်မထွက်ခြင်း — အဒေါသ — ဟု ဆိုအပ်သော၊သည်။ ပဏ္ဍိတနာဂရာဇာ တာဝ ကောပ-နေယျေပိ ပုဂ္ဂလေ အကုပ္ပနသင်္ခါတံ အဓိဝါသန-ခန္တိံ ဝဏ္ဏေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၁၆။

အကုပ္ပပဋိဝေဓ (ပု) [အကုပ္ပ + ပဋိဝေဓ] မပျက်စီးနိုင်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ ဣတော ရတဿ တတ္ထ ဥပပန္နဿ တဟိံ အကုပ္ပပဋိဝေဓော။ အဘိ၊က၊၈၄။

အကုပ္ပမာန (တိ) [န + ကုပ္ပမာန] မပျက်စီးသော သူ၊သည်။ အကုပ္ပမာနော ကိဿပိ ဟောသတိ။ မ၊၃။၂၇၉။

အကုပ္ပသဘာဝ (ပု)[အကုပ္ပ + သဘာဝ]မပျက်စီးသောသဘော။ (တိ) မပျက်စီးသောသဘောရှိသော၊သည်။

အကုပ္ပသဘာဝတ္တ (န) [အကုပ္ပသဘာဝ + တ္တ] မပျက်စီးသော သဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ လောကုတ္တရာ စေ ဟိ သီလာဒိဓမ္မာ ကေနစိ-ကလျာဏာ နာမ အကုပ္ပသဘာဝတ္တာ။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၇၉။

အကုပ္ပသိဒ္ဓိ (ထီ) [အကုပ္ပ + သိဒ္ဓိ]အကုပ္ပအဖြစ် — ပြီး — ပြည့်စုံ — ခြင်း။ ယဒိ စဝံ ဌာနာရဟောနာတိ ဣဒမေဝ ပဒံ ဝတ္တဗ္ဗံ၊ န ပုဗ္ဗပဒံ ဣမိနာ အကုပ္ပ-သိဒ္ဓိတောတိ စေ။ ဝဇိရ။၉၄။ အကုပ္ပ (၂) အနက်လည်းကြည့်။

အကုပ္ပါရမ္မဏ (တိ) [အကုပ္ပ + အာရမ္မဏ] မပျက်စီးသော — နိဗ္ဗာန်လျှင်အာရုံရှိသော — နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုသော၊သည်။

အကုပ္ပါရမ္မဏတာ (ထီ) [အကုပ္ပါရမ္မဏ + တာ] မပျက်စီးသော — နိဗ္ဗာန်လျှင် အာရုံရှိသည်၏ အဖြစ် — နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြုခြင်း။ အကုပ္ပ (၃) (ဂ) အနက်ကြည့်။

အကုဗ္ဗန္တ (တိ) [န+ကုဗ္ဗန္တ] မပြုလုပ်သော၊သူ၊ သည်။ နတ္ထိ ပါပံ အကုဗ္ဗတော။ ဓမ္မ။၂၀၃၁။

အကုဗ္ဗမာန (တိ) [န+ကုဗ္ဗမာန] မပြုလုပ်သော၊ သူ၊သည်။ ကာယေန ပါပါနိ အကုဗ္ဗမာနော။ သံ၊၁။၄၀။ ဘဝေသု အာသတ္တိမကုဗ္ဗမာနော။ သုတ္တနိ။၄၀၀။ မဟာနိ။၃၇၊၃၈။ အကုဗ္ဗမာနောတိ ပရိဂ္ဂဟတဏှာဝသေန အကရောန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၃။

အကုလ (န) [န+ကုလ] (၁) ယုတ်ညံ့သော အမျိုး၊ အမျိုးယုတ်။ အကုလပုတ္တ-ကြည့်။ (၂)(တိ)အမျိုးဇာတ်မရှိသော၊သည်။ အကုလ-တာ-ကြည့်။ (၃) အမျိုး အဆွေ မရှိခြင်း။ အထီးကျန်ခြင်း။ အကုလံ ကာဟိတိ ခိပ္ပမတ္တနော (အာကုလံ-သျာ၊က)။ ဒီ၊၃။၁၅၀။

အကုလတာ (ထီ) [အကုလ+တာ] အမျိုး ဇာတ် — မရှိသည်၏အဖြစ် — မရှိခြင်း — ပျက်စီး ကွယ်ပျောက်ခြင်း။ ကုလာ အကုလတံ ဂတာ။ ဇာ၊၂။၃။ ဗဟူနိ ဖီတာနိ ဖုဋကုလာနိ အကုလဘာဝံ ဂတာနိ မဟာဝိနာသမေဝ ပတ္တာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၅။

အကုလပုတ္တ (ပု) [အကုလ+ပုတ္တ] အမျိုးယုတ်သား။ အကုလပုတ္တော စ အမ္ဗဋ္ဌော မာဏဝေါ။ ဒီ၊၁။၈၈။ ဒုက္ကုလိနောတိ ဒုဇ္ဇာတိကော အကုလပုတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။

အကုလဘာဝ (ပု) [အကုလ+ဘာဝ] အကုလ-တာ-ကြည့်။

အကုလီန (တိ) [န+ကုလီန] အမျိုးကောင်းသား မဟုတ်သော၊သူ၊သည်။ ကုလပုတ္တာနံ ယသံ န ဒဒန္တိ၊ အကုလီနာနံ ယေဝ ဒဒန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆၁။ ဣတ္ထိယော နာမ ကိလေသဝသေန အဍ္ဎမ္ပိ ဒုဂ္ဂတမ္ပိ ကုလီနမ္ပိ အကုလီနမ္ပိ အဘိရူပမ္ပိ ဝိရူပမ္ပိ ဂစ္ဆန္တိ ဘဇန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၀။

အကုသလ (တိ) [န+ကုသလ] (၁) အပြစ်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ ဘေး မကင်းသော၊ သည်။ တေ ဘောန္တော သမဏဗြာဟ္မဏာ အကုသလံ ဘယ-ဘေရဝံ အဝှါယန္တိ။ မ၊၁။၂၀။ အကုသလန္တိ သာဝဇ္ဇံ အက္ခေမံ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ မူလာ စ အကုသလာ သမူဟတာသေ။ သုတ္တနိ။၂၈၁။ အခေမဋ္ဌေန အကုသလာ၊ သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါက-ဋ္ဌေန အကုသလာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ (၂) မလိမ္မာသော၊ သူ၊ သည်။ အကုသလာ ဣမဿ လောကဿ အကုသလာ ပရဿ လောကဿ။ မ၊၁။၂၈၇။ အကုသလာ ဣမဿ လောကဿာတိ.. အကုသလာ အဆေကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၈။ (၃) ပညာမရှိသော၊ သူ၊သည်။ ဗာလော ပနေသ အက္ကုသလောတိ စာဟု။ သုတ္တနိ။၄၁၅ (က္ကု-၌ ဆန်းဒွေဘော်)။ အက္ကုသလောတိ အဝိဒွါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။ (၄) အာပတ်။ အယံ ခေါ အကုသလံ အာပန္နော။ အံ၊၁၀။၅၆။ အကုသလံ အာပန္နောတိ ဧတ္ထ အကုသလန္တိ အာပတ္တိ အဓိပ္ပေတာ။ အာပတ္တိ အာပန္နောတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂။ (၅) အပြစ်လည်းရှိ မကောင်းကျိုးကိုလည်း ပေးတတ် သော၊ ကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော၊ သည်။ (အကုသိုလ်)။ အကုသလသဒ္ဒေါ သာဝဇ္ဇဒုက္ခ-ဝိပါကဋ္ဌဇောတကတ္တေန (သမ္ပဋိစ္ဆိတော)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ န ကုသလာ အကုသလာ၊ မိတ္တပဋိပက္ခာ အမိတ္တာ ဝိယ လောဘာဒိပဋိပက္ခာ အလောဘာဒယော ဝိယ စ ကုသလပဋိပက္ခာတိ အတ္ထော။ ဒင်း၊ဋ္ဌ၊၈၁။ (၇-အနက် ဥဒါန ဋ္ဌ-လည်း ကြည့်။) (၆)အနာ ရောဂါ မကင်းသော၊ သည်။ (အကုသိုလ်)။ အဟောသိ အကုသလံ ကမ္မံ။ ပဋိသံ။၂၇၁။ အနာရောဂျတ္တေန အကုသလံ။ ပဋိ-သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ (၇)မလိမ္မာသူ၏ အဖြစ်ဟူသော မောဟကြောင့် ဖြစ်သော၊သည်။(အကုသိုလ်)။ သံယုတ္တာ ပါပကေဟိ အကုသလေဟိ ဓမ္မေဟိ။ အံ၊၁။၃၃၇။ အကုသလေဟီတိ အကောသလ္လ-သမ္ဘူတေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၇။ အကုသလေ ဓမ္မေ ဌာနသော အန္တရဓာပေတိ။ ဝိ၊၁။ ၈၈။ အကုသလေ ဓမ္မေတိ အကောသလ္လသမ္ဘူတေ

မေမွ။ဝိ၊ ၂။၁၀။ တယော ပါပကာ အကုသလာ ဝိတက္ကာ သမုဒါစရန္တိ။ ဥဒါန။၁၁၈။ အကုသလာတိ အကောသလ္လသမ္ဘူတာ။...ကုသလပဋိပက္ခာတာယ အကုသလာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၈။ (၁-အနက် သုတ္တနိ ဋ္ဌ-လည်းကြည့်။)

အကုသလက (တိ) [န+ကုသလက] မလိမ္မာ—မကျွမ်းကျင်—သော၊သူ။တေန အကုသလကေန စိတာ ဝက်ာ ဘိတ္တိ ပရိပတိ။ဝိ၊၄။၃၀၈။

အကုသလကမ္မ (န) [အကုသလ+ကမ္မ]မကောင်းမှု၊ အကုသိုလ်ကံ။ အသာဓုဇာတိက် လာမက် အကုသလကမ္မံ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၁။ ဣဓလောကပရလောကေသု သတ္တာနံ အကုသလကမ္မံ ဝိနာသနတ္တေန မလံ။ မွ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။

အကုသလကမ္မဇ (တိ) [အကုသလကမ္မ+ဇန+ကွိ] အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်သော။

အကုသလကမ္မဇဝဏ္ဏ (ပု) [အကုသလကမ္မဇ+ဝဏ္ဏ]အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်သောတရား၏—အဆင်း—သဏ္ဌာန်။ ဣမသ္မိံ ပနေ အကုသလကမ္မဇဝဏ္ဏေန အနိဋ္ဌာ ပဋ္ဌ ကာမဂုဏာ ဝိဘတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။

အကုသလကမ္မပထ (ပု) [အကုသလကမ္မ+ပထ။ အကုသလာနိ စ တာနိ ပထာ စ ဒုဂ္ဂတီယာတိ အကုသလကမ္မပထာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။] အကုသိုလ်ကံလည်းဟုတ်သော (ဒုဂ္ဂတိသို့) ရောက်ကြောင်းတရား၊အကုသိုလ်ကံလည်းဖြစ်,ဒုဂ္ဂတိသို့ ရောက်ကြောင်းလည်း ဖြစ်သောတရား၊ ဒုဂ္ဂတိ လမ်းကြောင်း ဖြစ်သော အကုသိုလ်ကံ။ ဒသ အကုသလကမ္မပထာ။ ဒီ၊၃။၂၂၃။ ကမ္မာနေဝ သုဂတိဒုဂ္ဂတီနံ ပထဘူတတ္တာ ကမ္မပထာ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အကုသလကမ္မပထာတိ အကုသလကမ္မဘာဝေန စေဝ ဒုဂ္ဂတီနဉ္စ ပထဘာဝေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၅။

အကုသလကမ္မပထကထာ (ထီ) [အကုသလကမ္မပထ+ကထာ] အကုသိုလ်ကံ တည်းဟူသော (ဒုဂ္ဂတိသို့) ရောက်ကြောင်း တရား—ဒုဂ္ဂတိ လမ်းကြောင်း ဖြစ်သော အကုသိုလ်ကံ—ကို ပြဆိုရာစကား။ အဘိ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀-၁၄၅။ အကုသလကမ္မပထကထာ နိဋ္ဌိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။

အကုသလကမ္မဘာဝ (ပု) [အကုသလကမ္မ+ဘာဝ] အကုသိုလ်ကံ၏ အဖြစ်။ အကုသလကမ္မပထ-ကြည့်။

အကုသလကမ္မဝိပါက (ပု) [အကုသလကမ္မ+ဝိပါက] အကုသိုလ်ကံ၏အကျိုး။ ယေကေစိ မဟာရာဇ သတ္တာ ပုဗ္ဗေ ကတေန တေန တေန အကုသလကမ္မဝိပါကေန မရန္တိ။မိလိန္ဒ။၂၉၂။

အကုသလကမ္မသမုဋ္ဌာန (တိ) [အကုသလကမ္မ+သမုဋ္ဌာန] အကုသိုလ်ကံလျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ အကုသိုလ်ကံကြောင့် ဖြစ်သော။ တံ ကေနဋ္ဌေန ကမ္မသမုဋ္ဌာနနေသု အကုသလကမ္မသမုဋ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။

အကုသလကာရီ (တိ) [အကုသလ+ကရ+ဏီ] အကုသိုလ်ကို ပြုလေ့ရှိသော၊ သူ။ ဘန္တေ နာဂသေန ကုသလကာရိဿပိ အကုသလကာရိဿပိ ဝိပါကော သမသမော၊ ဥဒါဟု ကောစိ ဝိသေသော အတ္ထီတိ။ မိလိန္ဒ။၁၉၇။

အကုသလကိရိယာ (ထီ) [အကုသလ+ကိရိယာ] အကုသိုလ်ကို ပြုခြင်း။ ဂါမဘောဇကော အမေ့ အကုသလကိရိယာယ နိယောဇေတွာ အတ္တနော ဝေနံ အကာရေန္တော။ မွ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။

အကုသလက္ခန္ဓ (ပု) [အကုသလ+ခန္ဓ]အကုသိုလ်ခန္ဓာ၊ အကုသိုလ်တရားအစု။ သာ ပန အကုသလက္ခန္ဓာနံ သတိဝိရဟိတတ္တာ သတိပဋိပက္ခတ္တာ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။

အကုသလစိတ္တ (န) [အကုသလ+စိတ္တ] (၁) အကုသိုလ်စိတ်။ ယေန အကုသလစိတ္တေန ခါဒိယတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၄။ (တိ) (၂) အကုသိုလ်စိတ် ရှိသော၊သူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ

ဘိက္ခူ၊ ဘိက္ခုံ အကုသလစိတ္တာ အနုဝတ္တန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊၂၁၇။

အကုသလစိတ္တပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အကုသလစိတ္တ+ပဝတ္တိ] အကုသိုလ်စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ ကေဝလံ တေနာကာရေန အကုသလစိတ္တပ္ပဝတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၂။

အကုသလစိတ္တသန္တတိ (ထီ) [အကုသလစိတ္တ+သန္တတိ] အကုသိုလ်စိတ်အစဉ်။ အကုသလစိတ္တသန္တတိ သမာဓိတိ? န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။၃၃၃။

အကုသလစိတ္တသမင်္ဂီ (တိ) [အကုသလစိတ္တ+သမင်္ဂီ] အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အကုသလစိတ္တသမင်္ဂီ သမာပန္နောတိ? န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။၃၃၃။

အကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌာန (တိ) [အကုသလစိတ္တ+သမုဋ္ဌာန] အကုသိုလ်စိတ်လျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော၊ အကုသိုလ်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သော။ အကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌာနံ အကုသလသီလံ။ ပဋိသံ။ ၄၃။

အကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌာနရူပ (န) [အကုသလစိတ္တ-သမုဋ္ဌာန+ရူပ] အကုသိုလ်စိတ်ကြောင့် ဖြစ်သောရုပ်။ ဧဝံ သန္တေ အကုသလစိတ္တသမုဋ္ဌာန-ရူပေသု တေသံ ဟေတုပစ္စယဘာဝေါ န သိယာ။ ဣတိဝုတ် ဋ္ဌ။၁၇၂။

အကုသလစိတ္တသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အကုသလစိတ္တ+သမ္ပယုတ္တ] အကုသိုလ်စိတ်နှင့် ယှဉ်သော။ အကုသလစေတနာ-ကြည့်။

အကုသလစိတ္တသဟဇာတ (တိ) [အကုသလစိတ္တ+သဟဇာတ] အကုသိုလ်စိတ်နှင့် တကွဖြစ်သော။ ဖဿောတိ အကုသလစိတ္တသဟဇာတော ဖဿော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။

အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒ (ပု) [အကုသလ+စိတ္တုပ္ပါဒ] အကုသိုလ်စိတ္တုပ္ပါဒ်။ ကတမေ ဓမ္မာ အကုသလာ၊ ဒွါဒသ အကုသလစိတ္တုပ္ပါဒါ။ ဣမေ ဓမ္မာ အကုသလာ။ အဘိ၊ဓေ၊၂၆၆။ တတ္ထ ဥပ္ပဇ္ဇ-တီတိ ဥပ္ပါဒေါ၊ စိတ္တမေဝ ဥပ္ပါဒေါ စိတ္တုပ္ပါဒေါ၊ ဒေသနာသီသမေဝ စေတံ...သဗ္ဗတ္ထ စိတ္တုပ္ပါဒဂ္ဂ-ဟဏေန သသမ္ပယုတ္တဓမ္မံ စိတ္တံ ဂဟိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၇-ဂ။ စိတ္တုပ္ပါဒ-လည်းကြည့်။

အကုသလစိတ္တေကဂ္ဂတာ (ထီ) [အကုသလ+စိတ္တေကဂ္ဂတာ] အကုသိုလ်ဖြစ်သော စိတ်၏ တည်ကြည်ခြင်း။

အကုသလစိတ္တေကဂ္ဂတာဝသ (ပု) [အကုသလ-စိတ္တေကဂ္ဂတာ+ဝသ] အကုသိုလ်ဖြစ်သောစိတ်၏ တည်ကြည်ခြင်း၏ အစွမ်း။ အကုသလစိတ္တေ-ကဂ္ဂတာဝသေန အဝိသာဟဋ္ဌော မာနသော ဘာဝေါ အဝိသာဟဋ္ဌမာနသတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။

အကုသလစေတနာ (ထီ) [အကုသလ+စေတနာ] အကုသိုလ်စိတ် ၁၂-ခုနှင့် ယှဉ်သောစေတနာ။ အကုသိုလ်စေတနာ။ တတ္ထ ကတမော အပုညာ-ဘိသင်္ခါရော၊ အကုသလစေတနာ ကာမာဝစ-ရာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အပုညာဘိသင်္ခါရော။ အဘိ၊ဝိ။ ၁၄၂။ အကုသလစေတနာတိ ဒွါဒသအကုသလ-စိတ္တသမ္ပယုတ္တာ စေတနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

အကုသလဇဝန (န) [အကုသလ+ဇဝန] အကု-သိုလ်ဇော။ ယထာပစ္စယံ အကုသလဇဝနေ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဘဝင်္ဂံ ဩတိဏ္ဏေ။ မဏိ၊၁။၁၇၄။

အကုသလဋ္ဌ (ပု) [အကုသလ+အဋ္ဌ] အကုသိုလ် သဘော။ ယံ ဒုက္ခသစ္စံ အကုသလံ၊ သမုဒယသစ္စံ အကုသလံ၊ ဧဝံ အကုသလဋ္ဌေန ဒွေ သစ္စာနိ ဧကသစ္စေန သင်္ဂဟိတာနိ။ ပဋိသံ။၂၉၇။

အကုသလတာ (ထီ) [အကုသလ+တာ] မလိမ္မာ-မကျွမ်းကျင်-သော သူ၏အဖြစ်၊ မလိမ္မာ-မကျွမ်းကျင်-ခြင်း။ အခေတ္တညု-ကြည့်။

အကုသလတ္ထ (ပု) [အကုသလ+အတ္ထ] အကုသိုလ်အကျိုး။ ဣဒံ ပန ဝစနံ ကုသလတ္ထာယ ဝါ အကုသလတ္ထာယ ဝါ ဧကာ နိယာမေတီတိ၊ အာဝဇ္ဇနဉ္စ ဝေါဋ္ဌဗ္ဗနဉ္စ။ အဘိ႒၊၁။၃၁၇။

အကုသလဒုဿီလျစေတနာ (ထီ) [အကုသလ+ဒုဿီလျ+စေတနာ] အကုသိုလ်လည်းဖြစ်၊ သီလပျက်ကြောင်းလည်း ဖြစ်သော စေတနာ။ မဂ္ဂက္ခဏေ ပန ဣမေသု စတူသု ဌာနေသု ဥပ္ပန္နာယ အကုသလဒုဿီလျစေတနာယ ပဒဃာတတော အနုပ္ပတ္တိသာဓနဝသေန ... အယံ သမ္မာဝါစာ နာမ။ ဒီ႒၊၂။၃၉၂။

အကုသလဓမ္မ (ပု) [အကုသလ+ဓမ္မ] အကုသိုလ်တရား။ မသူတော်တရား။ အဟော ဝတ မေ ဝေဠုပါ ပါပကာ အကုသလဓမ္မာ န ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ။ ဒီ၊၂။၃၉၂။ အကုသလဓမ္မာ စ နိဝါရေယျုံ။ မ၊၁။၃၄၉။ အသဒ္ဓမ္မ-လည်းကြည့်။

အကုသလဓမ္မပ္ပဟာန (န) [အကုသလဓမ္မ+ပဟာန] အကုသိုလ်တရားကို ပယ်ခြင်း။ သစေ ပိ ဘဒ္ဒိယ ခတ္တိယာ ဣမာယ အာဝဋ္ဋနိယာ အာဝဋ္ဋေယျုံ အကုသလဓမ္မပ္ပဟာနာယ ကုသလဓမ္မူပသမ္ပဒါယ။ အံ၊၁။၅၁၅။

အကုသလဓမ္မသုတ္တ (န) [အကုသလဓမ္မ+သုတ္တ] အကုသိုလ်တရားတို့ကိုပြသောသုတ်။ အကုသလဓမ္မသုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊၃။၁၅။

အကုသလဓာတု (ထီ) [အကုသလ+ဓာတု] အကုသိုလ်ဓာတ်။ ကတမာ တိဿော အကုသလဓာတုယော၊ ကာမဓာတု ဗျာပါဒဓာတု ဝိဟိံသာဓာတု။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၇။

အကုသလနိဒ္ဒေသ (ပု) [အကုသလ+နိဒ္ဒေသ] အကုသိုလ်တို့၏ — အကျယ် — ဝိဘင်း။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၇၁-၅။ အကုသလနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၅။

အကုသလပက္ခ (ပု) [အကုသလ+ပက္ခ] (၁) အကုသိုလ်အဖို့အစု။ နိဿိတစိတ္တာ အကုသလပက္ခေန နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ၊၃၄။ (တိ) (၂) အကုသိုလ် — အဖို့အစု — အသင်း အပင်း — ၌ ဖြစ်သောတရား။ နဝဟိ စ ယုဇ္ဇန္တိ အကုသလပက္ခာ။ နေတ္တိ၊၃။ ဝိသတိ အကုသလပက္ခာ။ မ၊၃။၁၂၁။

အကုသလပက္ခိက (တိ) [အကုသလပက္ခ+ဣက။ အကုသလ+ပက္ခိက။ အကုသလပက္ခေ ဘဝါတိ အကုသလပက္ခိကာ။ ဧကနိ၊႒၊၁။၁၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၁၂။] အကုသိုလ် — အဖို့အစု — အသင်းအပင်း — ၌ ဖြစ်သော၊ အကုသိုလ်တို့၏ — အဖို့အစု — အသင်း အပင်း — ဖြစ်သော။ အကုသလာ အကုသလဘာဂိယာ အကုသလပက္ခိကာ။ အံ၊၁။၁၀။ အကုသလဘာဂိယာ အကုသလပက္ခိကာတိ အကုသလာနမေဝေတံ နာမံ ... အကုသလာယေဝ ဟိ ကေစိ အကုသလံ သဟဇာတဝသေန ကေစိ ဥပနိဿယဝသေန ဘဇန္တိ စေဝ တေသဉ္စ ပက္ခာ ဘဝန္တီတိ အကုသလဘာဂိယာ အကုသလပက္ခိကာတိ ဝုစ္စန္တိ။ အံ႒၊၁။၅၅။

အကုသလပက္ခိယ (တိ) [အကုသလပက္ခ+ဣယ။ အကုသလ+ပက္ခိယ] အကုသိုလ်အဖို့အစု၌ ဖြစ်သော။ အကုသလပက္ခိက-ကြည့်။

အကုသလပက္ခိယဘာဝ (ပု) [အကုသလပက္ခိယ+ဘာဝ] အကုသိုလ်—အဖို့အစု—အသင်းအပင်း—၌ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်။ အကုသလပက္ခိယ-ကြည့်။

အကုသလပဒ (တိ) [အကုသလ+ပဒ] အကုသလသဒ္ဒါ၏ နောက်၌ ဖြစ်သော။ အညော အကုသလပဒေ ဓမ္မော။ အဘိ႒၊၁။၈၂။

အကုသလပရိစ္စာဂ (ပု) [အကုသလ+ပရိစ္စာဂ] အကုသိုလ်ကို စွန့်ခြင်း။ အကုသလပရိစ္စာဂေါ ကုသလဝီမံသာယ စ သမာဓိန္ဒြိယဿ စ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊၃။ အကုသလပရိစ္စာဂေါတိ ဣမိနာ ပဟာနပရိညာ ဝုတ္တာ။ နေတ္တိ႒၊၁၁၄။

အကုသလပရိယာပန္န (တိ) [အကုသလ + ပရိယာပန္န] အကုသိုလ်တရားတို့၌ အကျုံးဝင်သော။

အကုသလပရိယာပန္နတ္တ (န) [အကုသလပရိယာပန္န + တ္တ] အကုသိုလ်တရားတို့၌ အကျုံးဝင်သည်၏ အဖြစ်–အကျုံးဝင်ခြင်း။ အကုသလပရိယာပန္နတ္တာ ဒုတိယပဒေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။

အကုသလပုစ္ဆာ (ထီ) [အကုသလ + ပုစ္ဆာ] အကုသိုလ်ကို မေးခြင်း၊ အပြစ်ရှိသော တရားကို မေးခြင်း။ အပရာပိ တိဿော ပုစ္ဆာ ကုသလပုစ္ဆာ အကုသလပုစ္ဆာ အဗျာကတပုစ္ဆာ။ မဟာနိ။ ၂၆၄။ စူဠနိ။ ၅၁။ အကုသလပုစ္ဆာတိ သာဝဇ္ဇဓမ္မပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၇။

အကုသလပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အကုသလ + ပဝတ္တိ] အကုသိုလ်တို့၏ ဖြစ်ခြင်း။ အကုသလပ္ပဝတ္တိယံ စိတ္တံ ပဂ္ဂဏှာတိတိ ပဂ္ဂါဟော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။

အကုသလပ္ပဟာန (န) [အကုသလ + ပဟာန] အကုသိုလ်ကိုပယ်ခြင်း။ တံ အကုသလပ္ပဟာန-ကုသလာဓိဂမဟေတုတော အနုပုဗ္ဗေန ပရမတ္ထ-သစ္စသစ္ဆိကိရိယာဟေတုတော စ မင်္ဂလန္တိ ဝုစ္စတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၃။

အကုသလဘာဂ (ပု) [အကုသလ + ဘာဂ] အကုသိုလ် အဖို့အစု။

အကုသလဘာဂိယ (တိ) [အကုသလဘာဂ + ဣယ။ အကုသလ + ဘဇ + ဏျ။ အကုသလံ ဘဇန္တီတိ အကုသလဘာဂိယာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၂။] အကုသိုလ် အဖို့အစု၌ ဖြစ်သော၊ အကုသိုလ်သဘောသို့သက်ဝင်သော။အကုသလ-ပက္ခိက-ကြည့်။

အကုသလဘာဝ (ပု) [အကုသလ + ဘာဝ] အကုသိုလ်၏ အဖြစ်။ အညေသမ္ပိ စ ဧမွာန် အကုသ-လဘာဝေ ဝိဇ္ဇမာနေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။

အကုသလဘာဝသာဓက (တိ) [အကုသလဘာဝ + သာဓက] အကုသိုလ်၏ အဖြစ်ကို ပြီးစေတတ်သော။ အကုသလာနံ အကုသလဘာဝသာဓ-ကော လောဘာဒီနံ မူလဋ္ဌေနတိ ဝဒန္တိ။ ဋီကာဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၂။

အကုသလဘာဝသာမည (န) [အကုသလဘာဝ + သာမည] အကုသိုလ် အဖြစ်သာမန်။ အကုသိုလ် အဖြစ်ဖြင့်တူခြင်း။ အကုသလဘာဝသာမညေန အဂ္ဂဟေတွာ ဝိသုံ သရူပေန ဂဟိတော။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၁၆၅။

အကုသလမတ္တ (န) [အကုသလ + မတ္တ] အကုသိုလ် သဘောမျှ။ ဣတိ အကုသလမတ္တမေဝ ဧတေသံ ပုရိမေဟိ ဝိသေသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။

အကုသလမဟတ္တ (န) [အကုသလ + မဟန္တ + တ္တ] အကုသိုလ်၏ ကြီးသည်၏အဖြစ်။ မဟန္တေ ပန ဉပက္ကမမဟန္တတ္တာ အကုသလမဟတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၃။

အကုသလမူလ (န) [အကုသလ + မူလ] အကုသိုလ် ဟူသော အကြောင်း (မူလ)၊ အကုသိုလ်တို့၏ အကြောင်း (မူလ)။ တီဏိ အကုသလမူလာနိ လောဘော အကုသလမူလံ ဒေါသော အကုသ-လမူလံ မောဟော အကုသလမူလံ။ ဒီ၊၃။၂၂၂။ အကုသလမူလာနီတိ အကုသလာနိ စေဝ မူလာနိ စ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇။ လောဘော အကုသလမူလံ။ မ၊၁။၅၇။ လုမ္ပေသံ ပါဏာတိပါတာဒီနံ အကုသ-လာနံ .... မူလန္တိ အကုသလမူလံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၆။ တီဏိ ဘိက္ခဝေ အကုသလမူလာနိ။ ဒီ၊၁။၂၀၂။ ဋီကာဝုတ်။၂၂၆။ အကုသလမူလာနီတိ အကုသ-လာနံ မူလာနိ။ အကုသလာနိ စ တာနိ မူလာနိ စာတိ ဝါ အကုသလမူလာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ အကုသလာနိ ·စ တာနိ မူလာနိ စာတိ အကု-သလမူလာနိ။ အထ ဝါ အကုသလာနံ ဟေတု-ပစ္စယပဘဝဇနကသမုဋ္ဌာပကနိဗ္ဗတ္တကဋ္ဌေန မူလာနိ စာတိ အကုသလမူလာနိ။ အကုသလ-ဓမ္မာနံ ကာရဏာနီတိ အတ္ထော။ ဋီကာဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၇၂။

အကုသလမူလက (တိ) [အကုသလ + မူလ + က] အကုသိုလ်ဟူသော အကြောင်း(မူလ)ရှိသော။ ယေ ကေစိ အကုသလာ ဓမ္မာ၊ သဗ္ဗေ တေ အကုသလမူလကာတိ။ ယမက၊၁။၉။

အကုသလမူလကဝိပါကနိဒ္ဒေသ (ပု) [အကုသလမူလက + ဝိပါက + နိဒ္ဒေသ] အကုသိုလ်အကြောင်း(မူလ)ရှိသောအကျိုးဝိပါက်တို့၏ အကျယ် ဖွင့်ပြခြင်း။ အဘိ ဋ္ဌ။၁၉၇-၉။ အကုသလမူလကဝိပါကနိဒ္ဒေသော။ အဘိဋီ။၁၉၉။

အကုသလမူလပစ္စယ (ပု) [အကုသလမူလ + ပစ္စယ] အကုသိုလ်မူလ ဟူသော အကြောင်း။ တတ္ထ ကတမော အကုသလမူလပစ္စယာ သင်္ခါရော။ အဘိ၊ဝိ။၁၉၇။

အကုသလမူလမူလ (နပ) [အကုသလမူလ + မူလ] အကုသိုလ် အကြောင်း (မူလ) ဟူသော အကြောင်း။ ယမက၊၁။၉-ကြည့်။

အကုသလမူလမူလက (တိ) [အကုသလမူလ + မူလက] အကုသိုလ် အကြောင်း (မူလ) ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ ယမက၊၁။၁၀-ကြည့်။

အကုသလမူလသုတ္တ (နပ) [အကုသလမူလ + သုတ္တ] အကုသိုလ် အကြောင်း (မူလ)တို့ကို ပြဆိုသော သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်။ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်။ ၉-သုတ်။ အံ၊၁။၂၀၂-၅။

အကုသလရာသိ (ပု) [အကုသလ + ရာသိ] အကုသိုလ် အစု၊ အကုသလရာသီ။ (နီဝရဏငါးပါး)။ ကေဝလော ဟာယံ ဘိက္ခဝေ အကုသလရာသိ ယဒိဒံ ပဉ္စ နီဝရဏာ။ အံ၊၂။၅၇။

အကုသလဝိတက္က (ပု) [အကုသလ + ဝိတက္က] အကုသိုလ်နှင့် ယှဉ်သော ကြံစည်ခြင်း၊ မလိမ္မာသူ၏ အဖြစ်ဟူသော မောဟကြောင့်ဖြစ်သောကြံစည် ခြင်း။ အကုသလ ဝိတက်၊ မိစ္ဆာ ဝိတက်။ ကတမေ တယော အကုသလဝိတက္ကာ၊ ကာမဝိတက္ကော ဗျာပါဒဝိတက္ကော ဝိဟိံသာဝိတက္ကော။ အဘိ၊ ဝိ။၃၇၇။ တယောမေ ဘိက္ခဝေ အကုသလဝိတက္ကာ။ ဣတိဝုတ်။၂၄၄။ အနေကာသင်္ချ-သမ္မုတာ ဝိတက္ကာ၊ မိစ္ဆာဝိတက္ကာတိ အဋ္ဌော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၃၆။

အကုသလဝိတက္ကတ္တယ (နပ) [အကုသလဝိတက္က + တယ] အကုသလဝိတက်သုံးခုတို့၏ အပေါင်း။ စိတ္တဿ အပ္ပါသာဒိကံ အပ္ပသာဒနီယံ အသန္တံ အသာရုပ္ပံ အကုသလဝိတက္ကတ္တယဉ္စ အနုပဂမ္မ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ ။ကာမဝိတက္ကဗျာပါဒဝိတက္က-ဝိဟိံသာဝိတက္ကာနံ ဝသေန အကုသလဝိ-တက္ကတ္တယံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂။

အကုသလဝိပါက (ပု) [အကုသလ + ဝိပါက] အကုသိုလ်၏ အကျိုး။ ကုသလဝိပါကာ ဝါ အကုသလဝိပါကာ ဝါ ဥပေက္ခာသဟဂတာ-ဟေတုကမနောဝိညာဏဓာတု ဥပ္ပန္နာတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။

အကုသလဝိပါကကထာ (ထီ) [အကုသလဝိပါက + ကထာ] အကုသလဝိပါက်စိတ်တို့၏ အနက် သဘောကို ပြဆိုရာ စကား။ အကုသလဝိပါက-ကထာ နိဋ္ဌိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။

အကုသလဝိပါကပဋိသန္ဓိ (ထီ) [အကုသလဝိပါက + ပဋိသန္ဓိ] အကုသလဝိပါက်ပဋိသန္ဓေ။

အကုသလဝိပါကပဋိသန္ဓိက (တိ) [အကုသလဝိပါက + ပဋိသန္ဓိ + က] အကုသလဝိပါက် ပဋိသန္ဓေရှိသောသူ။ အကုသလဝိပါကပဋိသန္ဓိကဿ ပန တဿ သဇာတိယာ မေထုနပဋိသေဝနေ စ ဝိသင္ဂနိဒ္ဒေါက္ကမနေ စ နာဂဿရီရံ ပါတုဘဝတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။

အကုသလဝိပါကဘာဝ (ပု) [အကုသလဝိပါက + ဘာဝ] အကုသလဝိပါက်၏ အဖြစ်၊ အကုသလဝိပါက်၏ သဘော။ တပ္ပိမုဒ္ဓရတာယ နစ္စော အကုသလဝိပါကဘာဝေတိ အာဟ အကုသလ-ဝိပါကံ အဟေတုကမေဝါတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၂။

အကုသလပိဋကမနောဝိညာဏဓာတု (ထီ)[အကုသလပိဋက+မနောဝိညာဏဓာတု] အကုသလပိဋက်ဖြစ်သော မနောဝိညာဏဓာတ်။ အကုသလပိဋက် သန္တိရဏစိတ်။ အကုသလပိဋကမနောဝိညာဏဓာတု ကောမေဝါတိ သတ္တဝိဓန္တိ ဝုတ္တံ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂၇။

အကုသလပိဋကသညာ (ထီ)[အကုသလပိဋက+သညာ] အကုသလပိဋက်နှင့် ယှဉ်သောသညာ။ ဧဝ္မ အကုသလပိဋကသညာ။ ဓမ္မနီ၊ဋ္ဌ။၅၇။

အကုသလပိဋကာနန္တရ (နပုံ)[အကုသလပိဋက+အနန္တရ] အကုသလပိဋက်၏အခြားမဲ့။ အကုသလပိဋကာနန္တရံ အကုသလပိဋကာ မနောဓာတု ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၉။

အကုသလပိဋကုပေက္ခာ (ထီ) [အကုသလပိဋက+ဥပေက္ခာ] အကုသိုလ်၏ အကျိုးဖြစ်သော-လျစ်လျူ ဖြစ်သော - ဥပေက္ခာ - ဝေဒနာ။ အကုသလပိဋက် ဥပေက္ခာသဟဂုတ်စိတ်ခြောက်ရှင့်ရှိသော ဝေဒနာ။ တထာ တတ္ထ အနုဗန္ဓဖလဝတာယ သေသာ ဆ အကုသလပိဋကုပေက္ခာ အဗ္ဗောဟာရိကာ ဟောန္တိ။ဧာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၈။

အကုသလပိဋကုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အကုသလပိဋက+ဥပ္ပတ္တိ] အကုသလပိဋက်၏ဖြစ်ခြင်း။ ဇုဋ္ဌာဓမ္မကောန ပန ဝေါမိဿကတ္တာ အမှုက် အကုသလကမ္မဇံ ဗဟုလံ အကုသလပိဋကုပ္ပတ္တိယာ ကာရဏံ န ဘဝိဿတိတိ သက္ကာ ဝတ္တုံန္တိ။ မူလဋီ၊၂၈။

အကုသလဝိဇ္ဇိတ (ထီ) [အကုသလ+ဝိဇ္ဇိတ] အကုသိုလ်သည် ကြဉ်အပ်သော၊ အကုသိုလ်မှ ကင်းရှင်းသော။ အဂါရိကဿိမ္ဗ-ကြည့်။

အကုသလဝေဒနာ (ထီ) [အကုသလ+ဝေဒနာ] အကုသိုလ်ဝေဒနာ။ အကုသလဝေဒနာ ဝိသဘာဂဝေဒနာ ဝိသံသဋ္ဌေန စ ကုသလာဗျာကတာဟိ ဒူရေ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။

အကုသလဝေရ (နပုံ) [အကုသလ+ဝေရ] အကုသိုလ်ရန်သူ။ ပုဂ္ဂလဝေရေနပိ အကုသလဝေရေနပိ ဗဟုဝေရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။ ဝေရဗဟုလလည်းကြည့်။ တဿ ကောနစိ သဒ္ဓိံ အကုသလဝေရံ ဝါ ပုဂ္ဂလဝေရံ ဝါ နတ္ထိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ ဝေရ-လည်းကြည့်။

အကုသလသက်ပ္ပ (ပုံ) [အကုသလ+သင်္ကပ္ပ] အကုသိုလ်နှင့်ယှဉ်သော ကြံစည်ခြင်း။ တယော အကုသလသင်္ကပ္ပါ၊ ကာမသင်္ကပ္ပေါ ဗျာပါဒသင်္ကပ္ပေါ ဝိဟိံသာသင်္ကပ္ပေါ။ ဒီ၊၃။၁၈၀။

အကုသလသင်္ခါတ (တိ) [အကုသလ+သင်္ခါတ] အကုသိုလ်ဟူ၍ သိအပ်သော၊ အကုသိုလ်အဖို့ အစုပြု၍ ထားအပ်သော၊ အကုသိုလ်အဖို့ အစု၌ ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ပိုင်းခြားထားအပ်သော၊ အကုသိုလ် အဖို့အစုသို့ ရောက်သော၊ အကုသိုလ် အဖို့ အစု ဖြစ်သော။ အကုသလာ အကုသလသင်္ခါတာ။ ဒီ၊၁။၁၅၄။ ဒီ၊၃။၄၆။ အကုသလာ အကုသလသင်္ခါတာတိ အကုသလာ စေဝ အကုသလာတိ စ သင်္ခါတာ ဉာတာ၊ ကောဋ္ဌာသံ ဝါ ကတွာ ဌပိတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ ဒုတိယပဒေန တံသဟဂတေ တံပက္ခိယေ စ၊ တေနာဟ ကောဋ္ဌာသံ ကတွာ ဌပိတာတိ၊ အကုသလပက္ခိယဘာဝေန ဝဝတ္ထပိတာတိ-အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၅၀။ အကုသလသင်္ခါတာတိ အကုသလာတိ ကောဋ္ဌာသံ ပတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အကုသလသင်္ခါတာတိ အကုသလာတိ သင်္ခါတာ အကုသလကောဋ္ဌာသဘူတာ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။

အကုသလသဉ္စေတနာ (ထီ) [အကုသလ+သဉ္စေတနာ] အကုသိုလ်စေတနာ။

အကုသလသဉ္စေတနိက (တိ) [အကုသလသဉ္စေတနာ+ဣက] အကုသိုလ်စေတနာ ရှိသော၊ အကုသိုလ် စေတနာဖြင့် စေ့ဆော်အပ်သော။ ကာယကမ္မန္တသန္ဒေသာသဗျာပတ္တိံ အကုသလ-

သဥ္စေတနိကာ ဒုက္ခုဒြယာ ဒုက္ခဝိပါကာ ဟောတိ။ အံ၊၃။၄၉၇။

အကုသလသဥ္စေတနိကာဟေတု (ပု) [အကုသလ-သဥ္စေတနိကာ+ဟေတု] အကုသိုလ် စေတနာရှိခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အကုသိုလ်စေတနာဖြင့် စေ့ဆော်အပ်သည်၏အဖြစ် ဟူသော အကြောင်း။ အကုသလသဥ္စေတနိကာဟေတု ဝါ အိက္ခဝေ သတ္တာ ကာယဿ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ။ အံ၊၃။၄၉၉။

အကုသလသညာ (ထီ) [အကုသလ+သညာ] အကုသိုလ်နှင့် ယှဉ်သောသညာ။ တိဿော အကုသလသညာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၈။

အကုသလသဒ္ဒ (ပု) [အကုသလ+သဒ္ဒ] အကုသလ-သဒ္ဒါ။ အကုသလသဒ္ဒေါ် သာဝဇ္ဇဒုက္ခဝိပါကတ္ထ-ဝေါဟာရေသ္ဆု (သမ္ပဋိစ္ဆိတော)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၃။

အကုသလသဘာဝ (ပု) [အကုသလ + သဘာဝ] အကုသိုလ်တို့၏ သဘော။ ကုသလံ အကုသလ-သဘာဝတော နိဝတ္တေတိ။မူလဋီ၊၁။၃၂။

အကုသလသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အကုသလ + သမ္ပ-ယုတ္တ] အကုသိုလ်နှင့် ယှဉ်သော။ အကုသလ-သမ္ပယုတ္တာ အကုသလာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၂။

အကုသလသီလ (န) [အကုသလ+သီလ] အကုသိုလ်ဖြစ်သော အလေ့ သဘော။ တိဏိ သီလာနိ ကုသလသီလံ အကုသလသီလံ အဗျာကတသီလံ။ ပဋိသံ။၄၃။ ကုသလသီလံ...အဗျာကတသီလန္တိ ဧတ္ထ ယသ္မာ လောကေ တေသံ တေသံ သတ္တာနံ ပကတိ 'သီလ'န္တိ ဝုစ္စတိ၊ .ဟသ္မာ တေန ပရိယာ-ယေန အတ္ထုဒ္ဓါရဝသေန အကုသလသီလမ္ပိ သီလန္တိ ဝုတ္တံ။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။

အကုသလသုတ္တ (န) [အကုသလ+သုတ္တ] အကုသိုလ်ကံတို့ကို ပြသောသုတ်၊ အကုသလသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်။ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။အံ၊၁။၂၉၆။

အကုသလဟေတု (ပု) [အကုသလ+ဟေတု]အကုသိုလ်ဟိတ်။ တယော အကုသလဟေတူ။ အဘိ၊ ဓ။၂၃၄။

အကုသလာဒိဘာဝ (ပု) [အကုသလ + အာဒိ + ဘာဝ] အကုသိုလ်စသည်၏ အဖြစ်။ အထာပိ သိယာ လောဘာဒီနံ သဘာဝသိဒ္ဓေါ် အကုသ-လာဒိဘာဝေါ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၂။

အကုသလာဒိဝေဒနာသမင်္ဂီ (တိ) [အကုသလာ-ဒိ+ဝေဒနာ+သမင်္ဂီ] အကုသိုလ်စသော ဝေဒနာ – နှင့် ပြည့်စုံသော – ရှိသော၊သူ။ သစေပိ ဟိ အကုသလာဒိဝေဒနာသမင်္ဂီနော ဒုက္ခာဒိ-ဝေဒနာသမင်္ဂီနော စ တယော တယော ဇနာ ကေမဠေ နိသိန္နာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။

အကုသလာဓိပတိ (ပု) [အကုသလ+အဓိပတိ] အကုသိုလ်ဖြစ်သော အဓိပတိပစ္စည်း။ အကုသ-လာဓိပတိ သမ္ပယုတ္တကာနံ ခန္ဓာနံ အဓိပတိပစ္စ-ယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁၃၇။

အကုသလာနန္တရ (န) [အကုသလ+အနန္တရ] အကုသိုလ်၏ အခြားမဲ့။ အကုသလာနန္တရဉ္စ သဟေတုကတာဒါရမ္မဏံ ဝုတ္တံ။မူလဋီ၊၁။၁၃၁။

အကုသလာနုဘာဝ (ပု) [အကုသလ + အာနုဘာ-ဝ] အကုသိုလ်ကံ၏အာနုဘော်။ ယဒါ ပန အကု-သလာနုဘာဝေန အပါယေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၈၈။

အကုသလာဗျာကတ (တိ) [အကုသလ+အဗျာ-ကတ] အကုသိုလ်, အဗျာကတ ဖြစ်သော။ အကုသလာဗျာကတာ ဝေဒနာ ကုသလာယ ဝေဒနာယ ဒုရေ။အဘိ၊ဝိ။၄။

အကုသလာဗျာကတစိတ္တ (န) [အကုသလာဗျာ-ကတ+စိတ္တ] အကုသိုလ်, အဗျာကတ စိတ်။ ဣတရေဟိ ဣတရန္တိ ဣတရေဟိ အကုသလာ-ဗျာကတစိတ္တေဟိ ယံ အာပဇ္ဇတိ၊ တံ ဣတရံ၊

အကုသလံ အဗျာကတဥ္စာတိ အတ္ထော။သာရတ္ထ၊ ၂။၉၀။

အကုသလာဘိသင်္ခါရ (ပု) [အကုသလ+အဘိသင်္ခါရ] အကုသိုလ်ဖြစ်သော ပြုပြင်စီရင်တတ်သောတရား၊ (အကုသလဝိပါက်, ကဋတ္တာရုပ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော)အကုသိုလ် စေတနာ။ သဗ္ဗာကုသလာဘိသင်္ခါရော။ မဟာနိ။၁၀။ အကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန အဘိသင်္ခရဏဋ္ဌေန စ သဗ္ဗေ အကုသလာဘိသင်္ခါရာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄။

အကုသလူပတ္တိ (ထီ) [အကုသလ+ဥပတ္တိ] အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း။

အကုသလုပ္ပတ္တိပစ္စယဋ္ဌာန (နပ) [အကုသလုပ္ပတ္တိ+ပစ္စယဋ္ဌာန]အကုသိုလ်ဖြစ်ခြင်း၏ နီးသောအကြောင်း။ ဧယန္ဒာကာရေန မနသိကရိယမာနာ အကုသလုပ္ပတ္တိပစ္စယဋ္ဌာနာ ဟောန္တိ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၉။

အကုသလူပပရိက္ခာ (ထီ) [အကုသလ+ဥပပရိက္ခာ] အကုသိုလ်ကို–အသင့်အားဖြင့် ထက်ဝန်းကျင်ရှုခြင်း–စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း။ တိဿော အကုသလူပပရိက္ခာ အကုသလံ ကာယကမ္မံ အကုသလံ ဝစီကမ္မံ အကုသလံ မနောကမ္မံ။ နေတ္တိ။၁၀၅။

အကုသလူပသံဟိတ (တိ) [အကုသလ+ဥပသံဟိတ] အကုသိုလ်–နှင့်စပ်ယှဉ်–ကိုမှီ၍ဖြစ်–သော။ ယမ္ပိ အကုသလူပသံဟိတံ ဒုက္ခံ ဓေါမနဿံ၊ တမ္ပိသာ တသ္မိံ သမယေ န ဟောတိ။ အံ၊၂။၁၈၂။ အကုသလူပသံဟိတန္တိ "မိဂသူကရာဒယော ဝိဇ္ဈိဿာမိ"တိ သရံ ခိပိတွာ တသ္မိံ ဝိရဒ္ဓေ "ဝိရဒ္ဓံ မယာ"တိ စ အကုသလေနိဿာယ ဥပ္ပဇ္ဇနကံ။ တာဒိသေသု ပန ဌာနေသု အဝိရဇ္ဈန္တဿ "သုဋ္ဌု မေ ဝိဒ္ဓံ၊ သုဋ္ဌု မေ ပဟဋ"န္တိ ဥပ္ပဇ္ဇနကံ အကုသလူပသံဟိတံ သုခံ သောမနဿံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၂။

အကုသိတ (တိ) [န+ကုသိတ] မပျင်းရိသော။ သူ။ နိဗ္ဗာနံ နာဓိဂစ္ဆာမိ၊ အကုသိတာ အနုဋ္ဌဟာ။ ထေရီ။၃၉၂။

အကုသိတဝုတ္တိ (တိ) [အကုသိတ+ဝုတ္တိ] မပျင်းရိသော–ကိုယ်၏ဖြစ်ခြင်း–နေထိုင်သွားလာမှု–ရှိသော၊သူ။ အလီနစိတ္တော အကုသိတဝုတ္တိ။ သုတ္တနိ။၂၈၉။ အကုသိတဝုတ္တီတိ ဧတေန ဌာနာသနစင်္ကမနာဒီသု ကာယဿ အနဝသီဒနံ (ဒဿေတိ)။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။

အကုဟ (တိ) [န+ကုဟ]၊ အံ့ဖွယ်အမှုကို မပြုသော၊ ဟန်မဆောင်သော၊ ပရိယာယ် မာယာ မလုပ်သော၊သူ။ ဣသိသတ္တမဿ အကုဟဿ။ မ၊၂။၄၉။ သစ္စော ဟောတိ ဟိရိမာ ဓိတိမာ အကုဟော အဒ္ဓဝသီ အလောလော သိက္ခာကာမော။ မိလိန္ဒ။၃၃၃။

အကုဟက (တိ) [န+ကုဟက] အံ့ဖွယ်အမှုကို မပြုသော၊ ဟန်မဆောင်သော၊ ပရိယာယ် မာယာမလုပ်သော၊ ရိုးသားဖြောင့်မတ်သော၊ သူ။ ဖတိလိနော အကုဟကော၊ အပိဟာလု အမစ္ဆရီ။ သုတ္တနိ။၄၁၂။ အကုဟကောတိ အဝိမှာပကော တိဿ ကုဟနဝတ္ထူဟိ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၄။ အကုဟကော နိပကော အပိဟာလု။ ထေရ။၁၆၉။ အကုဟကောတိ ကောဟညဝိရဟိတော။ အသဌော အမာယာဝီ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။

အကူဇန (တိ) [န+ကူဇန] မဆူညံသော၊ အသံမပြုသော။ ရထော အကူဇနော နာမ၊ ဓမ္မစက္ကေဟိ သံယုတော။ သံ၊၁။၃၀။ ကုန္တိသဒ္ဒမနုစ္စာရေန္တော၊ဝါ၊တသဒ္ဒမကူဇနော။ ဇာ၊၂။၂၇၄။ ရထော အကူဇနောတိ အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ အဓိပ္ပေတော၊ ယထာ ဟိ ပါကတိကရထော အက္ခေ ဝါ အနဗ္ဘဉ္ဇိတေ အတိရေကေသု ဝါ မနုဿေသု အဘိရူဠှေသု ကူဇတိ ဝိရဝတိ၊ န စ အရိယမဂ္ဂေါ။ သော ဟိ ဧကပ္ပဟာရေန စတုရာသီတိယာပိ ပါဏသဟဿေသု အဘိရူဠှေသု န ကူဇတိ န ဝိရဝတိ…တသ္မာ အကူဇနောတိ ဝုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။

ဂ၂။ ဝါစာသညမကူဋနေ့ာတိ ဝါစာသံယမေန အကူဋနေ့ာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၇။

အကူဋ (တိ) [န + ကူဋ] မကောက်ကျစ် — မစဉ်းလဲ — သော၊သူ။ မာ စ မံ အကူဋံ ကူဋပါဒေန ပါပေသိ။ဝိ၊၂။၇။

အကေတဝ (တိ) [န + ကေတဝ] ကောက်ကျစ် — စဉ်းလဲ — ခြင်း မရှိသော၊သူ။ အမာယာဝီနေ့ာ အကေတဝိနေ့ာ။ မ၊၁။၃ဂ။

အကေရာဋိက (တိ) [န + ကေရာဋိက] မကောက် ကျစ် — မစဉ်းလဲ — သော၊ သူ။ အကိတဝ-ကြည့်။

အကေဝလ (တိ) [န + ကေဝလ] သက်သက် — သီးသန့် — မဟုတ်သော၊ မပြည့်စုံသော၊ ဇာတိ-စသည်နှင့် ရောနှောသော။ အကေဝလံယေဝ သမာနံ ကေဝလန္တိ ဝဏ္ဏတိ။ မ၊၁။၄၀၁-၂။ ကေဝလ-လည်းကြည့်။

အကေဝလီ (တိ) [န + ကေဝလီ] မပြည့်စုံသော၊ ယုတ်ညံ့သော၊သူ။ ဣဓ ပဋိက္ကောသမကေဝလီ သော။ သုတ္တနိ။ ၄၁၅။ ဣဓ ပဋိက္ကော-သမကေဝလီ မသာတိ ယော ဣမံ ဓမ္မံ ဒိဋ္ဌိ ပဋိပဒံ မဂ္ဂံ ပဋိက္ကောသတိ။ အကေဝလီ သော အသမတ္တော သော အပရိပုဏ္ဏော သော ဟီနော နိဟီနော ဩမကော လာမကော ဆတုက္ကော ပရိတ္တော။ မဟာနိ။၂၂၁။ ယော စေ... သော-တိ တဥ္စ ဒိဋ္ဌိ သန္ဓာယ ယော စေ ဇာနာတိ၊သော ဓမ္မံ ဝေဒိ။ ဣဓ ပန ပဋိက္ကောသန္တော ဟီနော ဟောတီတိ ဝဒန္တိ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၁၆။

အကောဋိဂတ (တိ) [န + ကောဋိဂတ] အဆုံးသို့ မရောက်သော၊ အကျိုးမပြီးသော။ အာဂန္တု-ကေန ဘန္တေ အာဂတေန ပဋိပဋိတံ ဝိသံ အကော-ဋိဂတံယေဝ ဝိဂတံ။ မိလိန္ဒ။၂၉၄။

အကောဋ္ဋာပေန္တ (တိ) [န+ကောဋ္ဋာပေန္တ] မခုတ်ထွင် — မရှင်းလင်း — စေသော၊သူ။သဝေ သံဃာသာ ဝေဠုဂုမ္ဗေ ဝေဠုဒ္ဒိသိကာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ တံ အကော-ဋ္ဋာပေန္တာနံ ဝေဠု နဿတိ။ မဟာနိ။ဋ္ဌ။၃၅၀။

အကောဋိတ (တိ)[န + ကောဋိတ]မခုတ် — မခွါ — မထောင်း — မထု — အပ်သော။ အကောဋိတော ရုက္ခေ ဌိတောဝ ရုက္ခတစော ဂရှာဘက္ခံ။မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၅၂။

အကောတူဟလမင်္ဂလိက (တိ)[န + ကောတူဟလ-မင်္ဂလိက] ကောတူဟလမင်္ဂလာကို ယုံကြည်စွဲ လမ်းမှု မရှိသော၊ ထူးသော အမြင်အကြား စသည်ကို မင်္ဂလာဟုစွဲလမ်းသော မိစ္ဆာအယူမရှိ သော၊သူ။ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာ-ဂတော ဥပါသကော ဥပါသကရတနဥ္စ ဟော-တိ .... အကောတူဟလမင်္ဂလိကော ဟောတိ။ အံ၊၂။၁ဂ၁။

အကောပ (တိ) [န + ကောပ] (၁) အမျက် မရှိသော၊ အမျက်မထွက်သော၊ သူ။ သမိတာ ဝိနေ့ာ ဝိတရာဂါ အကောပါ။ သုတ္တနိ။၃၅၃။ (ပု) (၂) အမျက်မထွက်ခြင်း။ အဗျာပါဒေါ ဓမ္မပဒံ နာမ အကောပေါ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။

အကောပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ကောပေတွာ] မပျက်စီးစေမူ၍၊မပျက်ဆီးမူ၍။ သော တတော ပဋ္ဌာယ ဒသ ရာဇဓမ္မေ အကောပေတွာ ဓမ္မေန သမေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၄။

အကောပေန္တ (တိ)[န + ကောပေန္တ]မပျက်စီးစေ သော၊ မဖျက်ဆီးသော၊ သူ။ ဒသ ရာဇဓမ္မေ အကောပေန္တော ဓမ္မေန ရဇ္ဇံ ကာရေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၃၇၀။

အကောဝိဒ (တိ)[န + ကောဝိဒ]မလိမ္မာ — မကျွမ်း ကျင် — သော၊သူ။တေ ဓမ္မဿ အကောဝိဒါ။ သံ၊၁။၁၃၅။ အကောဝိဒါတိ တသ္မိံ ဓမ္မေ အကုသလာ အဒ္ဓဇာလပုထုဇ္ဇနာ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။

အကောဝိဒတ္တ (နု) [အကောဝိဒ + တ္တ]မလိမ္မာ — မကျွမ်းကျင် — သူ၏အဖြစ်၊ မလိမ္မာ — မကျွမ်း

ကျင် – ခြင်း။ ပဏ္ဍုတ္တိယံ ပန အကောဝိဒတ္တာ ဝိဟာရကာရံ ကုရိကာရံ ... အာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၅။

အကောသလ္လ (န) [န + ကောသလ္လ] မလိမ္မာသော သူ၏အဖြစ်မသိခြင်း (မောဟ)။

အကောသလ္လပ္ပဝတ္တိ (ထိ) [အကောသလ္လ + ပဝတ္တိ] မလိမ္မာသောသူ၏အဖြစ်ဟူသောမောဟကြောင့် ဖြစ်ခြင်း။ အကောသလ္လပ္ပဝတ္တိယာ အကုသလံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၁။

အကောသလ္လသမ္ဘူတ (တိ) [အကောသလ္လ + သမ္ဘူတ] မလိမ္မာသောသူ၏ အဖြစ်ဟူသော မောဟကြောင့် ဖြစ်သော။ အကုသလ (၇) အနက်-ကြည့်။

အကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌ (ပု) [အကောသလ္လသမ္ဘူတ + အတ္ထ] မလိမ္မာသော သူ၏အဖြစ်ဟူသော မောဟကြောင့် ဖြစ်သော အနက်သဘော။ အကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ သမာပတ္တိယာ သမာပဇ္ဇနာ သမင်္ဂီဘာဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေနာတိ အညာဏသမ္ဘူတဋ္ဌေန။ဝိမတိ၊၁။၆၉။

အက္က (ပု) [အရ + က။ အက္က + အ။ အစ္စ + က။ ကာဒိ။၁၄။နီတိ၊ဓာတု။ ၂၅။ဓာန်ဋီ။ ၆၂၅က-တို့ကြည့်။(အက်ိ-သံ)] (၁) နေ။ သဥ္ဇာတ-နာဝ ဗာလက္ကံ။ အပ၊၂။၂၁၀။ (၂) မုရိုးပင်။ မုရိုးလျှော်။န တာဝပိုဟံ ဤမံ သလ္လံ အာဟ-ရိဿာမိ၊ ယာဝ န တံ ဇိယံ ဇာနာမိ၊ ယာယမှိ ဝိဒ္ဓေါ ယဒိ ဝါ အက္ကဿ ယဒိ ဝါ သဏှဿ။ မ၊၂။၉၃။အက္ကဿာတိ အက္ကဝါကေ ဂဟေတွာ ဇိယံ ကရောန္တိ၊ တေန ဝုတ္တံ အက္ကဿာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၀။

အက္ကဒဏ္ဍ (ပု) [အက္က + ဒဏ္ဍ] မုရိုးတံ။

အက္ကဒဏ္ဍမယ (တိ) [အက္ကဒဏ္ဍ + မယ] အက္ကနာဠ-ကြည့်။

အက္ကဒုဿ (န) [အက္က + ဒုဿ] မုရိုးလျှော်မျှင်ဖြင့် ရက်လုပ်အပ်သော – အဝတ် – ပုဆိုး။အက္ကဒုဿ-ကာဒလိဒုဿဧရကဒုဿာနိ ပန ပေါတ္ထကဂတိ-ကာနေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၆။ အက္ကဒုဿာနီတိ အက္က-ဝါကေန ကတဒုဿာနိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၁။

အက္ကနာဠ (န) [အက္ကနာဠ + အ] မုရိုးတံဖြင့် ပြီးသော – မုရိုးတံကို မုရိုးမျှင်ဖြင့် သီသော – အဝတ် – သင်္ကန်း။ တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရော အာဇီဝကော အက္ကနာဠံ နိဝါသေတွာ။ ဝိ၊၃။၄၂၂။အက္ကနာဠန္တိ အက္ကနာဠမယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၁၆။ အက္ကနာဠမယန္တိ အက္ကဒဏ္ဍမယံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၀၁။ အက္ကနာဠမယန္တိ ဣမိနာ အက္ကနာဠေန နိဗ္ဗတ္တံ အက္ကနာဠန္တိ ဝေနတ္တံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော၊၁။၃၁၀။

အက္ကနာဠမယ (တိ) [အက္ကနာဠ + မယ] အက္ကနာ-ဠ-ကြည့်။

အက္ကန္တ (တိ) [အာ + ကမု + တ။(အာကြာန္တ-သံ)] (၁) နင်းသော၊ သူ။ ယော အနာဒရိယံ ပဋိစ္စ အက္ကန္တော ဝါ ... ခမ္ဘံ ဒဒေသတိ။ ဝိ၊၂။ ၂၆၄။ အက္ကန္တဿာတိ ဆတ္တဒဏ္ဍကေ အင်္ဂုလန္တ-ရံ အပ္ပဝေသေတွာ ကေဝလံ ပါဒုကံ အက္ကမိတွာ ဌိတဿ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။(၂)နင်းအပ် – ဖိကိုင်အပ် – သော။ ဟတ္ထေန ဝါ ပါဒေန ဝါ အက္ကန္တံ ဟတ္ထံ ဝါ ပါဒံ ဝါ ဒေဿတိ။ အံ၊၁။၇။ အက္ကန္တန္တိ ထွေ့ ပါဒေန ဝါ အက္ကန္တံ နာမ ဟောတိ၊ ဟတ္ထေန ဥပ္ပီဠိတံ။ ရုန္ဓိဿတိဝေသန ပန အက္ကန္တန္တေဝ ဝုတ္တံ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။အက္ကန္တဥ ပဒံ ဝိဿာ၊တိဿာဿာ-ဒိဗ္ဗဗန္ဓနေနာ။အပ၊၁။၁၃၂။ အက္ကန္တန္တိ အက္ကမိတံ ဒဿိတံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။

အက္ကန္တအက္ကန္တဋ္ဌာန (န)[အက္ကန္တ + အက္ကန္တ + ဌာန] နင်းအပ် နင်းအပ်သောအရပ်။နင်းတိုင်းနင်းတိုင်းသော နေရာ။ အက္ကန္တအက္ကန္တဋ္ဌာနေ ဥဒက-ဓိက္ကလ္လော ဥဋ္ဌဟိတွာ ယာဝ အာနိသဒ ပဟာ-ရတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇။

အက္ကန္တဋ္ဌာန (န)[အက္ကန္တ + ဌာန]နင်းအပ်သော – နေရာ – ဌာန။ ယေဟိ အက္ကန္တဋ္ဌာနေ ဥဒက်

ပညာယတိ။ ဝိ၊ ၃၄၊၈၇၊ မယာ အဏ္ဏဝနဋ္ဌာနမ္ပိ အဂ္ဂိလဂ္ဂေဟိ ဖုဋ္ဌဋ္ဌာနံ ဝိယ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊၁၁၉။

အဏ္ဏဝပုရိသ (ပု) [အဏ္ဏဝ + ပုရိသ] နှင်းသော – နှင်းမိသော – ယောကျ်ား။ ယော ပန အာပန္နမတ္တော၀ အဂ္ဂိ အဏ္ဏဝပုရိသော ဝိယ သဟသာ အပဏ္ဏမိတ္တော …။ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၂၀။

အဏ္ဏဝဘူမိ (ထီ) [အဏ္ဏဝ + ဘူမိ] နှင်းအပ်သော – နှင်းရာဖြစ်သော – မြေ။ ဂုန္နံ ခုရေဟိ အဏ္ဏဝဘူမိတော သမုဋ္ဌိတေဟိ ဂေါကဏ္ဏကေဟိ ဥပဟတာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၇၀။

အဏ္ဏဝသဉ္ဉက (ပု) [အဏ္ဏဝ + သညာ + က] အဏ္ဏဝ အမည်ရှိသော မထေရ်၊ ဇုတ္တံ သုဒံ အာယသ္မာ အဏ္ဏဝသညကော ထေရော ဣမာ ဂါထာယော အဘာသိတ္ထ။ အပ၊ ၁၊ ၂၃၇။

အဏ္ဏဝတိ (ကြိ) [အာ + ကမ္မ + အ + တိ။ (အာကြမ္မတိ-သံ)] ဖြင်းစွာညည်းတွားငိုကြွေး၏။ အဏ္ဏဝတိ ပရောဒတိ၊ ဗုဒ္ဓလော အပ္ပသာဒမနော။ သံ၊ ၂၊ ၄၀၉။ အဏ္ဏဝတိတိ အနိစ္စံ ဝိပ္ပလာပံ ဝိလပန္တော ကန္ဒတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၁၇။

အဏ္ဏပဏ္ဏ (နပုံ) [အဏ္ဏ + ပဏ္ဏ] မုန်ညှင်းရွက်။ သကံ သကံ ကုဏ္ဍကံ ဝဿာပေတွာ ဥဒကေန တေမေတွာ အဏ္ဏပဏ္ဏေန ဝေဌေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၄၄၆။

အဏ္ဏပုပ္ဖသုတ္တမယ (တိ) [အဏ္ဏ + ပုပ္ဖ + သုတ္တ + မယ] မုန်ညှင်းသီး မှုံ့ဖြင့် ပြုအပ်သော ချည်ဖြင့်ပြီးသော။ သိမ္ဗလိတူလသုတ္တေန သိဗ္ဗိတံ ဝိဝရံ ဝနတိ၊ ကသ္မာ? ကပ္ပါသသာ အနုလောမတော၊ အဏ္ဏပုပ္ဖသုတ္တမယမ္ပိ အဏ္ဏဝါကမယမေဝ ဟဋ္ဌကို တွန္တိ တေ ဝေ ဝဒန္တိ။ ဝဇီရ၊ ၅၂၅။

အဏ္ဏမ (တိ) [အာ + ကမ္မ + အ] နှင်းအပ်သော။ နှင်းရာဖြစ်သော။

အဏ္ဏမဋ္ဌာန (နပုံ) [အဏ္ဏမ + ဌာန] နှင်းအပ်သော – နှင်းရာ – အရပ်။ တိရစ္ဆာနဂေသသာ ဒွိပဒစတုပ္ပဒါနံ အဏ္ဏမဋ္ဌာနေ အတ္တံ ဝိပ္ပသန္နံ အနာဝိလံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၅၉။

အဏ္ဏမတိ (ကြိ) [အာ + ကမ္မ + အ + တိ။ (အာကြမတိ-သံ)] နှင်း၏။ နှင်းသွား၏။ ဒိဋ္ဌိဝိတ္တော ဧလိတမ္ပိ ဇာတဝေဒံ အဏ္ဏမတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၁၅။ အန္ဓကာရေ ခါဏုမ္ပိ အဏ္ဏမန္တိ။ ဝိ၊ ၃၊ ၂၇၆။ အဏ္ဏမတု ဘဝန္တေ ဘဂဝါ ဒုဿာနိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၆၇။ အဏ္ဏမထ ဘဝန္တေ ဒုဿံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၆၇။ ရဇ္ဇုတိ ဝါ အဏ္ဏမေ ကဏ္ဍသပ္ပံ။ ဇာ၊ ၁၊ ၂၅၈။ ယော အဏ္ဏမေယျ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၆၇။ ယသ္မာ ပန ဘိက္ခုပိ ယေ အဝေသန္တာ အဏ္ဏမေယျုံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၅၂။ သော မံ အဏ္ဏမိ။ ဇာ၊ ၁၊ ၂၉၁။ သိရသိ အဏ္ဏမိ မမ။ အပ၊ ၂၊ ၁၉၀။ ဘိက္ခူ ကုဏ္ဍိကာယန္တော န အဏ္ဏမိံသု။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၆၇။ မာ နံ ကလလေ အဏ္ဏမိတ္ထ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၁၀။ န ဘဂဝါ စေလပဏ္ဍိကံ အဏ္ဏမိဿတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၆၇။ မ၊ ၂၊ ၂၇၉။ ကထံ ဟိ နာမ အယျာ … န အဏ္ဏမိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၆၇။

အဏ္ဏမတု (ကြိ) အဏ္ဏမတိ-ကြည့်။

အဏ္ဏမထ (ကြိ) အဏ္ဏမတိ-ကြည့်။

အဏ္ဏမန (နပုံ) [အာ + ကမ္မ + ယု။ (အာကြမဏ-သံ)] (၁) လှေခါးရင်း၊ တံခါး၀ စသော ခြေဖြင့် နှင်းရာအရပ်၌ ခင်းထားအပ်သော အရာ၊ ခြေနင်းခုံ။ ဒ်ဝါဝိဟာရံ ဝဇတော၊ အဏ္ဏမနမဝါသယံ။ အပ၊ ၂၊ ၃၄။ (၂) နှင်းအပ် – လှမ်းအပ် – သော။ အဏ္ဏမနအဏ္ဏမနပဗ္ဗဝါရေ ဟတ္ထတလာနိ ဥပနာမေသုံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၈၃။

အဏ္ဏမနဋ္ဌာန (နပုံ) [အဏ္ဏမန + ဌာန] နှင်းအပ်သော – နှင်းရာ ဖြစ်သော – အရပ် – ဌာန။ ပဒွေကဒုဋ္ဌာ ပါဒေဟိ အဏ္ဏမနဋ္ဌာနေ ပါဒပဋ္ဌိကံ ကတွာ ဌပေသိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၁၆၄။

အဏ္ဏမနတ္ထ (ပု) [အဏ္ဏမန + အတ္ထ] နှင်းခြင်း – နှင်းသွားခြင်း – အကျိုး။ ဓောတေဟိ ပါဒေဟိ အဏ္ဏမနတ္ထာယ ပစ္စတ္ထရဏံ အတ္ထတံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၅၂။

အက္ကမနုဒါယက (ပု)[အက္ကမန + ဒါယက]ခြေနင်း ခံလှူဒါန်းသော – အက္ကမနဒါယက – မထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ အက္ကမနဒါယကော ထေရော။အပ၊၂။၃၄။

အက္ကမနပဒ (နု)[အက္ကမန+ပဒ]ခြေဖြင့် – သွားရာ လမ်းကြောင်း–နင်းရာအရပ်။ကောပဒိကာ ပဒါတ- မဂ္ဂံ ပဋိပန္နသာ ပုရိသဿ အက္ကမနပဒံ အသလ္လ- ကေတွာ ဣတောစိတော စ ဝိလောကယတော ပဗ္ဗဝါရော ဝိရဇ္ဈတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၆။

အက္ကမန္တ (တိ)[အာ+ကမု+အန္တ။ထိဉ်္ဘအက္ကမန္တိ] (က) နင်းသော၊သူ။ ဝိသမံ သမံ အက္ကမန္တာ၊ ဝကံ ဂဇ္ဇာမ ပဗ္ဗတံ။ စရိယာ။၃၉၄။ (ခ) ကျူးသွားသော၊ သူ။ ဩရိမတီရတော ပန ပရတီရမေဝ အက္ကမန္တိယာ အနုသယတ္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၅။

အက္ကမန္တီ (ကြံ) အက္ကမတိ-ကြည့်။

အက္ကမမာန (တိ)[အာ + ကမု + မာန] နင်းသော သူ။ ကမန္တိံ အက္ကမမာနံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၂။

အက္ကမိံသု (ကြိ) အက္ကမတိ-ကြည့်။

အက္ကမိ (ကြိ) အက္ကမတိ-ကြည့်။

အက္ကမိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ကမု+တဗ္ဗ] နင်းအပ် သော။ န ဘိက္ခဝေ အဓောပယ် ပါဒေဟိ ကထိနံ အက္ကမိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၅၃။

အက္ကမိတဗ္ဗဋ္ဌာန (နု) [အက္ကမိတဗ္ဗ + ဌာန] နင်း အပ်သော – နေရာ – ဌာန။ သဉပါဟနေန ဓောတပါဒေဟိ အက္ကမိတဗ္ဗဋ္ဌာနေယေဝ နဝဋ္ဋတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၈၇။

အက္ကမိတုံ (ကြံ၊ဝိ) [အာ+ကမု+တုံ]နင်းခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဓောတပါဒကံ အက္ကမိတုံ။ ဝိ၊၄။၂၆၈။

/ **အက္ကမိတ္ထ** (ကြိ) အက္ကမတိ-ကြည့်။

အက္ကမိတွာ (ကြံ၊ဝိ) [အာ+ကမု+တွာ] နင်း၍၊ ဖိကိုင်၍။ ဟတ္ထေန ဝါ ပါဒေန ဝါ အက်ါ် ဖြံ အက္က- မိတွာ ခိပ္ပမေဝ ပဋိသံဟရတိ။ မ၊၁။၃၉၉။

အက္ကမိတွာန (ကြံ၊ဝိ) [အာ+ကမု + တွာန] နင်း၍။အက္ကမိတွာန သိရသိ၊အဂမာ လောကနာ- ယကော။ အပ၊၂။၁၉၀။အက္ကမိတွာန မံ ဗုဒ္ဓေါ၊ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၀။

အက္ကမိံသတိ (ကြိ) အက္ကမတိ-ကြည့်။

အက္ကမေ (ကြိ) အက္ကမတိ-ကြည့်။

အက္ကမေယျ (ကြိ) အက္ကမတိ-ကြည့်။

အက္ကမ္မ (ကြံ၊ဝိ) [အာ+ကမု+တွာ] နင်း၍၊ နင်းသွား၍။ သုက္ခပဏ္ဏံဝ အက္ကမ္မ၊အတ္တံ ဘဉ္ဇတိ အတ္တနော။ ဇာ၊၁။၁၁၆။

အက္ကဝါက (ပု၊နု) [အက္က+ဝါက] မုရိုးလျှော်မျှင်။ အက္ကဝါကေ ဂဟေတွာ ဝိယံ ကရောန္တိ။ မဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၀။ ရတ္တိံ ဘဉ္ဇန္တသိ ကေသသတ္တာနံ အက္က- ဝါကံ ဝါ မကစိဝါကံ ဝါ ဆုပိတွာသိ တထေဝ ဝိဂ္ဂဏ္ဍန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၂။

အက္ကုဋ္ဌ (တိ)[အာ+ကုသ+တ။ (အာကြိမ်ဖုံး- သံ)] (၁) ဆဲရေးအပ်သော၊သူ။အက္ကုဋ္ဌောသိ န သန္တိယေထ ဘိက္ခု။ သုတ္တနိ။၃၃၃။ အက္ကု- ဋ္ဌောတိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အဘိ- သတ္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ (နု) (၂) ဆဲရေး ခြင်း။ အက္ကုဋ္ဌဝန္ဒိတ-ကြည့်။

အက္ကုဋ္ဌဂဟဋ္ဌ (ပု) [အက္ကုဋ္ဌ+ဂဟဋ္ဌ] ဆဲရေး အပ်သောလူဝတ်ကြောင်။

အက္ကုဋ္ဌဂဟဋ္ဌသိမ်ပ (နု) [အက္ကုဋ္ဌဂဟဋ္ဌ+သိမ်ပ] ဆဲရေးအပ်သော လူဝတ်ကြောင်၏အနီး။ ယေန ကမ္မေန အက္ကုဋ္ဌဂဟဋ္ဌသိမ်ပမေဝ ပဋိသာရိယတိ သော အက္ကောသကော ပဋ္ဌာပေသိယတိ။ ဝဇိရ။ ၅၀၀။

အက္ကုဋ္ဌဝန္ဒိတ (နု) [အက္ကုဋ္ဌ+ဝန္ဒိတ]ဆဲရေးခြင်း၊ ရှိခိုးခြင်း။ ဂါမေ အက္ကုဋ္ဌဝန္ဒိတံ၊သုတ္တနိ။ ၃၈၉,

အကုဏ္ဍဝနံ့တ္ထိ အကောဓသဋ္ဌ ဝန္နဉ္စ။ သုတ္တနီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၁၀။

အကုဏ္ဍ (တိ) [န+ကုဏ္ဍ]အမျက်မထွက်သောသူ။ အကုဏ္ဍသည မုခံ ပဿ၊ ကထံ ကုဒ္ဓေါ ကရိဿတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၇၉။

အကုဏ္ဍမာနသ (တိ) [အကုဏ္ဍ+မာနသ] အမျက်မထွက်သော စိတ်ရှိသောသူ။ ဒသဟိ အကောသဝတ္ထူဟိအကောသန္တ ပါဏီအာဒီဟိ ပေါထေန္တ အနုဗန္ဓန္တာဒီဟိ ဗန္ဓန္တဉ္စ ယော အကုဏ္ဍမာနသော ဟုတွာ အဓိဝါသေတိ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၀။

အကုဏ္ဍရူပ (တိ) [အကုဏ္ဍ+ရူပ] အမျက် မထွက်သော သဘောရှိသော၊ သူ။ အကုဏ္ဍရူပေါဟံ ဘောတော၊ နာဟံ ယာစိတုမာဂတော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၃။

အကုဏ္ဍသန္တ (တိ) [အကုဏ္ဍ+သန္တ]အမျက် မထွက်၊ ငြိမ်းသက်သော၊ သူ။ အကုဏ္ဍသန္တာ ဝေဒတ္တဂတံ့ တာ။ အံ၊ ၂။ ၄၆၀။

အကုလ (ပု) [အနုကရဏသဒ္ဒါ] အကုလ ဟု ခြိမ်းချောက် မြည်ဟီးသောအသံ။

အကုလပကုလကရဏ (နံ) [အကုလ+ပကုလ+ကရဏ] အကုလပကုလဟု ခြိမ်းချောက်မြည်ဟီးသံကို ပြုခြင်း။ အကုလပကုလကရဏံ အဓိပ္ပေတံ ကတွာ။ ဥဒါန်၊ ၄၊ ၆၁။

အကုလပကုလိက (ပု) [အကုလပကုလ+ဏိက] အကုလ ပကုလဟု ခြိမ်းချောက် မြည်ဟီးသော အသံ (အနုကရဏသဒ္ဒ)။ ဘာဂဝတော အဝိဒူရေ တိက္ခတ္တုံ အကုလော ပကုလောတိ အကုလပကုလိကံ အကာသိ။ ဥဒါန်၊ ၈၂။ တိက္ခတ္တုံ အကုလော ပကုလောတိ အကုလပကုလိကံ အကာသီတိ တယော ဝါရေ အကုလော ပကုလောတိ ဘိံသာပေတုကာမတာယ ဝေဠုပ်သဒ္ဒံ အကာသိ။ အနုကရဏသဒ္ဒေါ ဟိ အယံ။ ဥဒါန်၊ ၄၊ ၆၀။

အကုသလ (တိ) [အကုသလ] အကုသလ(၃) အနက်ကြည့်။

အကောဓနံ (ကြိ) အကောဓသတိ-ကြည့်။

အကောဓ (တိ) [န+ကောဓ။ (အကြောဓ-သံ)] (၁) (ပု) အမျက်မထွက်ခြင်း။ အကောဓော စ အနုပနာဟော စ။ အံ၊ ၁။ ၉၆။ ကောဓနဿ ပုဂ္ဂလဿ အကောဓော ဟောတိ ပရိက္ခမနာယ။ မ၊ ၁။ ၅၃-၄။ အကောဓော အဝိဟိံသာ စ။ သံ၊ ၁။ ၂၄၂။ အကောဓောတိ မေတ္တာ စ မေတ္တာပုဗ္ဗဘာဂေါ စ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂၅။ အကောဓေန အဝိဓ္ဂဟိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၃၀။ အကောဓနေ ဇိနေ ကောဓံ။ ဓမ္မ၊ ၄၆။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆။ (၂) (တိ) အမျက်ထွက်ခြင်း မရှိသော၊ သူ။ မင်ဖြင့်ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီးသော — အမျက် — ကောဓ — ရှိသော၊ အမျက်—ကောဓ—ကိုမင်ဖြင့် ပယ်ဖြတ်အပ်ပြီး သော၊ သူ။ အကောဓဿ ကုတော ကောဓော။ သံ၊ ၁။ ၁၆၄။ ထေရ၊ ၂၈၈။ အကောဓသောတိ ကောဓရဟိတဿ မဂ္ဂေန သမုစ္ဆိန္နကောဓဿ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၃။ အယဉ္စိ ကုမ္ဘပုဂ္ဂလံ သယံ အကောဓော ဟုတွာ အကောဓေန ဇိနာတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၄။ ကောဓနေ ဟိ ပုဂ္ဂလော အကောဓနေ ဟုတွာ ဇိနိတဗ္ဗော။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၀၂။

အကောဓန (တိ) [န+ကောဓန] အမျက်ထွက်လေ့ မရှိသော၊ အမျက် မထွက်တတ်သော၊ သူ။ ပုဗ္ဗေ မနုဿဘူတော အကောဓနော အဟောသိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၃၀။ အကောဓနောတိ န အနာဂါမိမဂ္ဂေန ကောဓဿ ပဟီနတ္တာ၊ အထ ခေါ…ဝေ အကောဓဝသိကတ္တာ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၁၁၆။ (က) အမျက် မထွက်တတ်သော၊ အမျက်ထွက်ခြင်းမှ ကင်းသော၊ သူ။ အကောဓနောတိ ယံ ဟိ ခေါ ဝုတ္တံ။ မဟာနိ၊ ၁၆၅။ န ကောဓနော အကောဓနော ကောဓဝိရဟိတော။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၂၇၉။ (ခ) အမျက်ထွက်ခြင်း သဘောမရှိသော၊ သူ။ အကောဓနော ဝိဂတခိလော ဟမသ္မိ။ သုတ္တနိ၊ ၂၈၂။ အကောဓနောတိ အကုဇ္ဈန-

သဘာဝေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ အက္ကောဓနော ဘတ္တု ဝေသာနုဝတ္တိနီ။ ဝိမာန။၁၇။ အက္ကောဓနော-တိ ခန္တိမေတ္တာနုဒ္ဒယသမ္ပန္နတာယ အကုဇ္ဈနသ-ဘာဝေါ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၄။ (ဂ) အမျက်ထွက်လေ့မရှိသော၊ အမျက်ထွက်ခြင်းကို မဖြစ်စေတတ်-သော၊သူ။ အက္ကောဓနော် နုပနာဟီ။ ထေရ။၂၉၅။ အက္ကောဓနောတိ အကုဇ္ဈနသီလော။ ဥပဋ္ဌိတော ဟိ ကောဓုပ္ပတ္တိနိမိတ္တေ အဓိဝါသန-ခန္တိယံ ဌတွာ ကောပဿ အနုပ္ပါဒကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ (ဃ) အချမ်း အပူစသည်ကို သည်းခံနိုင်ခြင်း — အဓိဝါသနခန္တိ — နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ အက္ကောဓနော မိတ္တဝါ ဧကဝါ စ။ ဇာ၊၁။၁၄၃။ အက္ကောဓနောတိ အဓိဝါသနခန္တိ-ယာ သမန္နာဂတော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။

အက္ကောဓနတာ (ထီ)[အက္ကောဓန+တာ]အမျက်မထွက်သည်၏ အဖြစ်၊ အမျက်မထွက်ခြင်း။ ဝုဓ ကမ္မံ နာမ ဗီယရတ္တံ အက္ကောဓနတာ စေဝ သုခ-မတ္တရကာဒီဒါနဉ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။

အက္ကောဓနနိဒ္ဒေသ (ပု) [အက္ကောဓန+နိဒ္ဒေသ] အမျက် မထွက်သော သဘောရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်အရကို ဟောရာ ဟောကြောင်းဖြစ်သော နိဒ္ဒေ-သ။ အက္ကောဓနနိဒ္ဒေသာဒီသု ပဟီနေ့ာတိ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနေန ဝါ တဒင်္ဂပ္ပဟာနေန ဝါ သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနေန ဝါ ပဟီနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။

အက္ကောဓနမနုဂ္ဂါဟီ (တိ)[အက္ကောဓန+အနုဂ္ဂါ-ဟ+ဣ] အမျက်မထွက်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော—မခုန်ခြင်း — မလှုပ်ခြင်း — ရှိသော။ အက္ကောဓန-မနုဂ္ဂါဟီ၊ ဓမ္မပဒ္ဓရဆတ္တကော။ ဇာ၊၂။၂၇၄။ အက္ကောဓနမနုဂ္ဂါဟီတိ အက္ကောဓသင်္ခါ-တေန အနုဂ္ဂါဟေန သမန္နာဂတော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၄။ အနုဂ္ဂါဟ, အနုဂ္ဂါဟီ-တို့လည်းကြည့်။

အက္ကောဓနသုတ္တ (နပ) [အက္ကောဓန+သုတ္တ] အက္ကောဓနသုတ်။ သင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ပါဠိတော် ၃-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၂။၄၄၀-၁။

အက္ကောစသိက (တိ)[န+ကောစသိက]အမျက်ဒေါသ၏အလိုသို့မလိုက်သော၊သူ။

အက္ကောစသိကတ္တ (နပ) [အက္ကောစသိက+တ္တ] အမျက်ဒေါသ၏ အလိုသို့ မလိုက်သောသူ၏ အဖြစ်။ အက္ကောဓန-ကြည့်။

အက္ကောဓသုတ္တ (နပ)[အက္ကောဓ + သုတ္တ]အက္ကော-ဓသုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။သံ၊၁။၂၄၁-၂။

အက္ကောဓူပါယာသ (ပု) [န + ကောဓူပါယာသ] ပြင်းစွာ ပင်ပန်းစေတတ်သော အမျက်မထွက်ခြင်း၊ ပြင်းစွာအမျက်မထွက်ခြင်း။ အက္ကောဓူပါ-ယာသံ နိဿာယ ကောဓူပါယာသော ပဟာ-တဗ္ဗော။မ၊၂။၂၃။ကောဓူပါယာသ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၃၀) လည်းကြည့်။

အက္ကောဓူပါယာသီ (တိ) [အက္ကောဓူပါယာသ + ဣ] ပြင်းစွာပင်ပန်းစေတတ်သော အမျက် — မရှိ — မထွက်တတ် — သော၊ သူ။ အက္ကော-ဓူပါယာသီဿ ဝေဲသတော အာသဝါ ဝိဃာတပရိ-ဠာဟာ န ဟောန္တိ။ မ၊၂။၂၆။

အက္ကောသ (ပု) [အာ + ကုသ + ဏ။ (အာ-ကြောဓ-သံ)] ဆဲရေးခြင်း။ သံဃေ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိန္နေ အညမည့် အက္ကောသာ စ ဟောန္တိ။အံ၊၂။၅၇။ အက္ကောသေနာပိ ခုံသေန္တိ။ ဝိ၊၂။၇။ အညာတ္တူ အက္ကောသေမဝ အလတ္ထ။ မ၊၂။၂၅၁။

အက္ကောသက (တိ) [အာ + ကုသ + ဏ္ဍု] ဆဲရေးတတ်သော၊သူ။အက္ကောသကော စ အက္ကောသံ။ သံ၊၁။ဂ၆။

အက္ကောသကပရိဘာသက (တိ)[အက္ကောသက + ပရိဘာသက။ထိ-၌ အက္ကောသိကပရိဘာသိကာ] ဆဲရေးတတ်, ခြိမ်းချောက် တတ်သော၊ သူ။ အက္ကောသကပရိဘာသကော ပုဂ္ဂလော ကော-ဒသာဒီနဝါ ပါဋိကင်္ခါ။ ဝိ၊၅။၂၄၉။ အက္ကော-သကပရိဘာသကော သမဏဗြာဟ္မဏာနံ။အံ၊၁။

၃၆။ ယာနိ ဝါ ပန ကုလာနိ .... အက္ကောသကပရိဘာသကာနိ အနုဋ္ဌကာမာနိ။မဟာနိ။၃၇၇။ အက္ကောသကာနိ စေဝ ပရိဘာသကာနိ စ။.... ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသန္တိ၊ "ဝေဟာတု၊ ကူဒါနိ တံ ပဟာရိဿာမ၊ ဗန္ဓိဿာမ၊ ဝဓိဿာမာ" တိ ဧဝံ ဘယဒဿနေန ပရိဘာသန္တိ စာတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၀။ အက္ကောသိကပရိဘာသိကာ သမဏဗြာဟ္မဏာနံ။ အံ၊၁။ ၃၆၈။

အက္ကောသကမြဲဟာဝတ္ထု (ပု) [အက္ကောသက+မြဲဟာဝတ္ထု] ဆဲရေးတတ်သောပုဏ္ဏား။ ဧဝံ မေ-ရေန ဝုတ္တမာနံ မုံ့ သုတ္တာ အက္ကောသကမြဲဟာဝတ္ထု သံဝိဂ္ဂေါ ပသန္နစိတ္တော စ ဟုတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။

အက္ကောသကဘာရဒွါဇ (ပု) [အက္ကောသက+ဘာရဒွါဇ] အက္ကောသကဘာရဒွါဇ ပုဏ္ဏား။ ဆဲရေးတတ်သော ဘာရဒွါဇ မည်သော၊ သုံ။ အဿောသိ ခေါ အက္ကောသကဘာရဒွါဇော ဗြာဟ္မဏော။ သံ၊၁။၁၆၃။ အက္ကောသကဘာရဒွါဇောတိ ဘာရဒွါဇောဝ သော၊ ပဉ္စမတ္တေဟိ ပန ဂါထာသတေဟိ တထာဂတံ အက္ကောသန္တော အာဂတောတိ အက္ကောသကဘာရဒွါဇောတိ တဿ သင်္ဂီတိကာရကေဟိ နာမံ ဂဟိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။

အက္ကောသတိ (ကြိ) [အာ+ကုသ+အ+တိ။ (အာကြောဝတိ-သံ)] ဆဲရေး၏။ ဘိက္ခူ အက္ကောသတိ ပရိဘာသတိ။ ဝိ၊၃။၁၁၇။ အက္ကောသတိ ပရိဘာသတိ၊ နတ္ထိကော ဟောတိ ဖောသကော။ သံ၊၁။၉၆။ ဘဂဝန္တံ အသဗ္ဘာဟိ ဖရုသာဟိ ဝါစာဟိ အက္ကောသတိ။ သံ၊၁။၁၆၃။ အက္ကောသတီတိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသတိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။ အက္ကောသတီတိ "စောရောသိ, ဗာလောသိ, မူဠှောသိ, ထေနောသိ, ဩဋ္ဌောသိ, မေဏ္ဍောသိ, ဂေါဏောသိ, ဂဒြဘောသိ, တိရစ္ဆာနဂတောသိ, နေရယိကောသိ-တိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ န ဘိက္ခူ ခမာပေန္တိ အက္ကောသန္တိ ပရိဘာသန္တိ။ဝိ၊၁။၂၇၉။ အသဗ္ဘာဟိ ဖရုသာဟိ ဝါစာဟိ အက္ကောသန္တိ ပရိဘာသန္တိ။ ဥဒါန။၉၀။ အက္ကောသန္တီတိ ဇာတိအာဒီဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ ခုံသေန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၀။ အက္ကောသသိ မံ တွံ ဂဟပတိ။ ဝိ၊၄။၃၉။ ထေ တုမှေ ဘိက္ခူ သီလဝန္တေ ကလျာဏဓမ္မေ အက္ကောသထ ပရိဘာသထ ရောသေထ ဝိဟေသေထ။ မ၊၁။ ၄၁၀။ နာဟံ ဘန္တေ အယျံ သုဓမ္မံ အက္ကောသာမိ ပရိဘာသာမိ။ဝိ၊၄။၃၉။ အဟံ ကိရာယသ္မန္တံ ဥပါသကံ အက္ကောသာမိ ပရိဘာသာမိ။ ဝိ၊ ၄။၄၉၂။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ ဘိက္ခုံ အက္ကောသေယျ ဝါ ပရိဘာသေယျ ဝါ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။ ၄၀၆။ တုမှေပိ စေ ပရေ အက္ကောသေယျုံ ပရိဘာသေယျုံ ရောသေယျုံ ဝိဟေသေယျုံ။မ၊၁။ ၁၉၃။ယေသဟံ ..သမဏံ မဟာကစ္စာနံ အက္ကောသေယျံ ပရိဘာသေယျံ။ သံ၊၂။၃၃၅။ အက္ကောစ္ဆိ မံ အဝဓိ မံ။ ဓမ္မ။၁၃။ အက္ကောစ္ဆီတိ အက္ကောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ အက္ကောသိံ ဒုဋ္ဌစိတ္တာဟံ၊ ဂဏိကေတိ ဘဏိံ တဒါ။ အပ၊ ၂။၂၉၂။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခုနိယော အာယသ္မန္တံ ဥပါလိံ အက္ကောသိံသု။ ဝိ၊၅။၁၁၅။ သစေ တံ ပုတ္တ သုန္ဒရိကာ မနုဿာ အက္ကောသိဿန္တိ ပရိဘာသိဿန္တိ။ သံ၊၂။၂၈၅။

အက္ကောသန (နပုံ) [အာ+ကုသ+ယု]ဆဲရေးခြင်း။ယာ ပဋိဃံ အက္ကောသနာ ဝမ္ဘနာ။အဘိ၊ ဝိ၊၃၆၆။ အက္ကောသနာတိ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၆။ ဧဝံ ဆသု ဌာနေသု အက္ကောသနံ ဗောဓိသတ္တဿေဝ အာနုဘာဝေန အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၁၂။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈။

အက္ကောသနပရိဘာသန (နပုံ) [အက္ကောသန+ပရိဘာသန] ဆဲရေးခြင်း, ခြိမ်းခြောက်ခြင်း။ ယထာ လူမံ သမဏဗြာဟ္မဏာရီသု အက္ကောသနပရိဘာသနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။

အက္ကောသနဖလ (န)[အက္ကောသန + ဖလ]ဆဲရေးခြင်း၏အကျိုး။ဂဏိကတ္တေ နိဗ္ဗေဒေသသုံ၊အက္ကောသနဖလေန မေ။ အပ။၂။၂၉၃။

အက္ကောသနဘယ (န) [အက္ကောသန + ဘယ] ဆဲရေးခြင်းမှ ကြောက်ရွံ့ခြင်း။အက္ကောသနဘယေနာပိ ဒုဒေယျာတိ ဒုသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသနံ ...။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၅။

အက္ကောသနဝတ္ထု (န)[အက္ကောသန + ဝတ္ထု]ဆဲရေးခြင်း – အကြောင်း – အရှုပ်တော်။ ဓေသာလိယံ ဆတ္တိယာ ဘိက္ခုနိယော အာရဗ္ဘ အာယသ္မန္တံ ဥပါလိံ အက္ကောသနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ကင်္ခါ။ ၃၃၆။

အက္ကောသနာကာရ (ပု) [အက္ကောသန + အာကာရ] ဆဲရေးခြင်း၏ အခြင်းအရာ၊ ဆဲရေးပုံ။ အထ နေ ဘဂဝါ အက္ကောသနာကာရံ ပုစ္ဆန္တော 'ယထာ ကထံ ပန ဝေါ'တိ ပုစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၅။

အက္ကောသန္တ (တိ) [အာ + ကုသ + အန္တ။ ထိုမှ အက္ကောသန္တိ]ဆဲရေးသော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓ ဘိက္ခုဝေ ကေစ္စော အက္ကောသန္တံ ပစ္စက္ကောသတိ။ အံ၊၁။ ၄၇၀။ ဘိက္ခုံ အက္ကောသန္တိယာ ပရိဘာသန္တိယာ ပါစိတ္တိယံ ကတ္ထ ပညတ္တန္တိ ဝေသာလိယံ ပညတ္တံ။ ဝိ၊၅။၁၁၅။

အက္ကောသပဟာရ (ပု) [အက္ကောသ + ပဟာရ] ဆဲရေးခြင်း,ရိုက်ပုတ်ခြင်း။ ဓောတန် အဒေဿဟိ ဆဒ္ဒိ ကလယ် ကရောန္တော အက္ကောသပဟာရေ ယေဝ ဗဟူ လဘိ အပ္ပံ လာဘံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။

အက္ကောသဘဏ္ဍန (န) [အက္ကောသ + ဘဏ္ဍန] ဆဲရေးခြင်း,ငြင်းခုံခြင်း။

အက္ကောသဘဏ္ဍနဝိဂ္ဂဟသာ (တိ) [အက္ကောသ + ဘဏ္ဍန + ဝိဂ္ဂဟသာ] ဆဲရေးခြင်း, ငြင်းခုံခြင်း, ညည်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်း။

အက္ကောသဘဏ္ဍနဝိဂ္ဂဟသကာရီ (တိ) [အက္ကောသဘဏ္ဍနဝိဂ္ဂဟသ + ကရ + ဏီ]ဆဲရေးခြင်း,ငြင်းခုံခြင်း, ညည်းဆဲနှိပ်စက်ခြင်းကို – ပြုတတ် – ပြုလေ့ရှိ – သော၊သူ။ အက္ကောသဘဏ္ဍနဝိဂ္ဂဟသကာရိံ ၊ ဥစ္စာဓိကံ ဗဟုဇနပ္ပမဒ္ဒနံ။ ဒီ၊၃။၁၄၀။

အက္ကောသမာန (တိ) [အာ + ကုသ + မာန] ဆဲရေးသော၊ ဆဲရေးလိုသော၊သူ။ ခတ္တဟာသံ အက္ကောသမာနာ အဒ္ဓ ဂါထာ အဘာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၉၄။

အက္ကောသယိတွာန (ကြိ၊ဝိ)[အာ + ကုသ + ဏယ + တွာန] ဆဲရေး၍။ ဝေ အက္ကောသယိတွာန၊ တေန ပါပေန ကမ္မုနာ။ အပ၊၂။၂၉၅။

အက္ကောသယုတ္တ (တိ)[အက္ကောသ + ယုတ္တ]ဆဲရေးခြင်းနှင့် – ယှဉ် – စပ်လျဉ်း – သော။

အက္ကောသယုတ္တတ္တ (န) [အက္ကောသယုတ္တ + တ္တ] ဆဲရေးခြင်းနှင့် – ယှဉ်သည် – စပ်လျဉ်းသည်– တကွဖြစ်သည်–၏အဖြစ် – ယှဉ်ခြင်း–စပ်လျဉ်းခြင်း – တကွဖြစ်ခြင်း။အက္ကောသုပသဉှိတတ္တနှင့် ဥဇ္ဈာဓိက-တို့ကြည့်။

အက္ကောသဝတ္ထု (န) [အက္ကောသ + ဝတ္ထု] ဆဲရေးခြင်း၏ အကြောင်း၊ ဆဲရေးကြောင်း စကား၊ ဆဲရေးကြောင်း အခြင်းအရာ အယူဝါဒစသည်။ အက္ကောသေယျ ဝါတိ ဒသဟိ ဝါ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသတိ။ ဝိ၊၂။၄၀၆။ ဒသ အက္ကောသဝတ္ထူနိ။ ဝိ၅။၂၄၀။ ဒသ အက္ကောသဝတ္ထူနိ ဩမသဝါဒေ နိဒ္ဒိဋ္ဌာနိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။ ဓောဟိယော ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ... အညာပဒေသံ ကတွာ အက္ကောသန္တသာ။ ကင်္ခါ။ ၁၉၁။ (ဤ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄ နှင့် ကင်္ခါတို့၌လာသော အက္ကောသဝတ္ထုကား ဝိ၊၂။၈-၉ ၌ လာသော ဇာတိ,နာမ စသည်ကို ဆိုလိုသည်၊ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊၄၀၀-တို့၌ကား အက္ကောသဝတ္ထု ၁၀-ပါး သရုပ်တမျိုးလာသည်၊ အက္ကောသတိနှင့် အက္ကောသကပရိဘာသက-တို့တွင်ကြည့်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၀၇-၌လည်း ဇဝ်

အာဂတကာလတော ပဋ္ဌာယ အရသရူပတာ-ဒီယိ အဋ္ဌဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသန္တမ္ပိ ဖြာဟွုစ်-ဟု အရသရူပဖြစ်ခြင်းစသော ဂ-ပါးကို အက္ကောသဝတ္ထု ဟုဆိုသည်။)

အက္ကောသဝတ္ထုသဟိတတ္တ (န)[အက္ကောသဝတ္ထု + သဟိတ + တ္တ] အက္ကောသဝတ္ထုနှင့်တကွဖြစ်သည်၏အဖြစ်။ အက္ကောသူပသဍှိတတ္တ-ကြည့်။

အက္ကောသဝါဒ (ပု) [အက္ကောသ + ဝါဒ] ဆဲရေးရှုပ်ချသောစကား။ တေ အက္ကောသဝါဒံ ဥပ္ပန္နံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။

အက္ကောသာဒိဝတ္ထုက (တိ) [အက္ကောသာဒိ + ဝတ္ထု + က]ဆဲရေးခြင်း စသော အကြောင်းရင်း (ဝတ္ထု)ရှိသော။ ယေ တံ အက္ကောသာဒိဝတ္ထုကံ ကောဓံ .... န ဥပနယှန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။

အက္ကောသာဓိပ္ပါယ (ပု) [အက္ကောသ + အဓိပ္ပါယ] (၁) ဆဲရေးခြင်း၌ အလို။ ဆဲရေးလိုသောသဘော၊ ဆဲရေးလိုခြင်း။ အယဉ္စ အဓိပ္ပါယော နာမ ဓာဝနာဓိပ္ပါယော အက္ကောသာဓိပ္ပါယော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၂။ (တိ) (၂) ဆဲရေးခြင်း၌ အလိုရှိသော၊ ဆဲရေးလိုသော၊ သူ။ အနေ ာကာသံ ကာရေ ာ ာ အက္ကောသာဓိပ္ပါယော ဝဒေတိ။ ဝိ၊၁။၂၅၄။

အက္ကောသိတ (တိ) [အာ + ကုသ + တ] ဆဲရေးအပ်သော၊ ဆဲရေးပြီးသော။ အက္ကောသိတေ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ဝိ၊၅။၁၃၆။

အက္ကောသိတကာရဏ (န) [အက္ကောသိတ+ကာရဏ] ဆဲရေးအပ်သည်၏ အဖြစ် – ဆဲရေးခံရခြင်း – ဟူသော အကြောင်း။ ဉပဝဒိတ-ကာရဏာတိ အက္ကောသိတကာရဏာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၃။

အက္ကောသိတဗ္ဗ (တိ)[အာ + ကုသ + တဗ္ဗ]ဆဲရေးအပ် – ဆဲရေးသင့် – ဆဲရေးကောင်း – သော၊ သူ။ န တံ တာတ အာဖြမှာ တံ အာဂန္တွ အက္ကောသိတဗ္ဗ ပရိဘာသိတဗ္ဗံ မညေယျာသိတိ။ မ၊၂။၄၂၅။

အက္ကောသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ကုသ + တွာ] ဆဲရေး၍။

အက္ကောသိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ကုသ + တွာန] ဆဲရေး၍။အက္ကောသိတွာန သမဏေ၊ သီလဝန္တေ အနာဂသေ။အပ၊၁။၉၁။

အက္ကောသိယမာန (တိ) [အာ + ကုသ + ယ + မာန] ဆဲရေးအပ်သော၊ သူ။ အမ္ဘဝ နာမ တုမှေဟိ အက္ကောသိယမာနာနံ ပရိဘာသိယ-မာနာနံ။ မ၊၁။၄၀၉။

အက္ကောသူပသဍှိတ (တိ) [အက္ကောသ + ဥပသ-ဍှိတ] ဆဲရေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသော။

အက္ကောသူပသဍှိတတ္တ (န)[အက္ကောသူပသဍှိတ + တ္တ] ဆဲရေးခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်းသည်၏ အဖြစ်။ အက္ကောသယုတ္တတ္တာတိ အက္ကောသူပသဍှိတတ္တာ အက္ကောသဝတ္ထုသဟိတတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ ၁။၉၇။

အက္ခ¹ (ပု၊န)[အရ + ခ။အက + ခ။(အက္ခ-သံ)] ဝင်ရိုး၊လှည်းဝင်ရိုး၊ရထားဝင်ရိုး။ အက္ခေန အက္ခံ ပဋိဝဋ္ဋေသိ။ ဝိ၊၃။၃၂၆။ အက္ခသဏ္ဍာနံ ယထာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၉။ ဗျာနက္ခေ ာ ဓက္ကဝိရိယော။ သံ၊ ၃။၄။ အဝိဟိံသာသာရိတက္ခော။ ဇာ၊၂။၂၇၄။ ဗျာနက္ခောတိ ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တာနံ ပဉ္စန္နံ ဗျာနင်္ဂါနံ ဝသေန ဗျာနမယအက္ခော။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅ဂ။ အဝိဟိံသာသာရိတက္ခောတိ အဝိဟိံ-သာမယေန သာရိတေန သုဋ္ဌု ပရိနိဋ္ဌိတေန အက္ခေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၇။

အက္ခ² (ပု၊န) [(၁)အက္ခ + ခ။ (၂) အက္ခ+ဏ။ (အက္ခ-သံ)] (၁) ကြေ၊ အန်စာ။ အက္ခေန ပိ ကီဠန္တိ။ဝိ၊၁။၂၇၅။ အက္ခေနာတိ ဂုဠေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၅။ကလိံ မက္ခံ ပုရိသော န ဗုဇ္ဈတိ။ ဇာ၊၁။၂၂။ အက္ခန္တိ ဂုဠံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၃။ (၂) ကြေ – အန်စာ – ဖြင့်ကစားခြင်း။ သလာကဟတ္ထံ အက္ခံ။

ဒီ၊၁။၆၂။ အက္ခန္တိ ဂုဏ္ဍလီဋ္ဌာ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ယော အက္ခေသု ဓနပရာဇယော။ သုတ္တနိ။၃၈၂။ အက္ခေသုတိ ဇူတကီဠနအက္ခေသု။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ အက္ခေန ဒေဝသ္မိ ကုစာန္ဓပ္ပတ္တော။ ဇာ၊၂။၂၈၁။ အက္ခေန ဒေဝသ္မိတိ ဇူတကီဠနတ္တေန ကုစ အန္ဓပ္ပတ္တော။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၁၇၃။

အက္ခ[၃] (နံ) [ဥခ+အ။ နံ+ခ။ ဓာန်၊ဋီ။၁၄၉- ကြည့်။] (၁) ဇက္ခု စသောတူမြေ။ ဝိသယိ တွေ-ကွမိန္ဒြိယံ။ဓာန်။၁၄၉။ အပ္ပစ္စက္ခကမ္မံ။ အဘိ၊ဓ။ ၉၄။ ရူပေ ခေါ ဝတ္ထု အပ္ပစ္စက္ခကမ္မာ။ သံ၊၂။၂၂၂။

အက္ခ[၄] (ပု) [အက္ခ+အ] (၁) တရားဆုံးဖြတ်ရာဌာန၊ တရားရုံး။ အက္ခဿောတိ ဧတ္တ အက္ခ-သဒ္ဒေန ကိရ ဝိနိစ္ဆယဿာလာ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၁။ (၂) တရားအမှု၊ တရားတပေါင်၊ စွဲဆိုသောအမှု။ အက္ခေ ဝေါဟာရေ ပဿတိတိ အက္ခဒဿော။ ဓာန်၊ဋီ။၃၄၁။

အက္ခ[၅] (ပု) [အသ+ခ။ရောဂ် အသတိ ဘက္ခတိတိ အက္ခော။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၆၉။ (အက္ခ-သံ)] (၁) သစ်ဆိမ့်ပင်။အက္ခော ဝိဘီဋကော တိသု။ဓာန်။ ၅၆၉။ (အမရ၊၁၄။၅၈-လည်းကြည့်။) (၂) သစ်ဆိမ့်သီးခန့် လေးသောအချိန်အတွယ်၊ ၂-ပဲ့ (၅-ရွှေ) ရှိသောအလေးချိန်။ ဒွေ အက္ခာ မာသကာ ပဉ္စ။ ဓာန်။၄၇၉။ အက္ခဖလသမာနဂရုကတ္တာ အက္ခော။ ဋီ။ ဋီ။ (အမရ၊၁၉။၈၅-၈၆ ၌ကား ၁၆-မာသက (ရွှေ-၈၀)ကို တစ်အက္ခဆိုသည်။)

အက္ခက (ပု) [အက္ခ+ကျ။ အက္ခ+က] ညပ်ရိုး။ အက္ခကာ ဒွေ စ ဓာတုယော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၈၃။ အက္ခကံ ဥဒ္ဓဇာဏုမဏ္ဍလံ အာဒိံသ ဝဏ္ဏမ္ပိ ဘဏတိ အဝဏ္ဏမ္ပိ ဘဏတိ။ ဓိ၊၁။၁၈၉။ အက္ခကန္တိ အက္ခကတော ပဋ္ဌာယ အဓော၊ ဥဒ္ဓက္ခကန္တိ အက္ခကတော ပဋ္ဌာယ ဥဒ္ဓံ။ ဓိဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

အက္ခကဋ္ဌိ (နံ) [အက္ခက+အဋ္ဌိ] ညပ်ရိုး။ ဒွေ အက္ခကဋ္ဌိနိ။ ... အက္ခကဋ္ဌိနိ ဒုဒ္ဒကလောဟ-ဝါသိဒဏ္ဍသဏ္ဌာနာနိ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၂၆-၇။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၃၈-၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၆။

အက္ခကောဋိ (ထီ) [အက္ခ+ကောဋိ] ဝင်ရိုးစွန်း၊ ဝင်ရိုးဖျား။ အက္ခသီသ-ကြည့်။

အက္ခဂ္ဂကီလ (ပု) [အက္ခဂ္ဂ+ကီလ] ရထားစသည်တို့၏ ဝင်ရိုးစွန်း၌ ဘီးမကျွတ်အောင် တပ်အပ်သော မယ်န၊ ပရစ်၊နား၊စောင့်။ အက္ခဂ္ဂ-ကီလေ အာကိဏ္ဏိ။ဓာန်။ ၃၇၄။

အက္ခစ္ဆိန္န (တိ) [အက္ခ + ဆိန္န] ဝင်ရိုးကျိုးသော (လှည်းစသည်ရှိသော) သူ။ အက္ခစ္ဆိန္နောဝ-ဈာယတိ။ သံ၊၁။၅၆။ အက္ခစ္ဆိန္နောဝဈာယတိတိ အက္ခစ္ဆိန္နော အဝဈာယတိ။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

အက္ခဏ (ပု) [န+ခဏ] မဟုတ်သော – မသင့်လျော်သော – ခေတ် – အခါ – ခဏ။ (က) ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒစသည် – နဝမ – မဟုတ်သောခဏ။ ငရဲ၌ ဖြစ်ခြင်းစသော အက္ခဏ။ အဋ္ဌိမေ ဘိက္ခဝေ အက္ခဏာ အသမယာ ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ။ အံ၊၃။၆၀။ နိရယူပပတ္တိအာဒိကော အဋ္ဌဝိဓော အက္ခဏော၊ ထေရီဋ္ဌ။၂၈၈။ (ယင်းအက္ခဏကား (၁) ငရဲဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ (၂) တိရစ္ဆာန်ဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါ၊ (၃) ပြိတ္တာဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါ၊ (၄) အသညသတ်ဘုံ၊ အရူပဘုံ၌ဖြစ်သောအခါ၊ (၅) သာသနာမရောက် – မပြန့်နှံ့ – သော ပစ္စန္တ အရပ်၌ ဖြစ်သောအခါ၊ (၆) မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ အယူကို ယူသောအခါ၊ (၇) ပညာမဲ့ဘဝ၌ ဖြစ်သောအခါ၊ (၈) ဘုရား မပွင့်သောအခါအားဖြင့် ၈-ပါးရှိသည်။ ထို ၈-ပါးတို့တွင် အသုရကာယ်ဘုံ၌ ဖြစ်သောအခါကို ထည့်၍ အက္ခဏ ၉-ပါးဖြစ်သည်။) နဝ အက္ခဏာ အသမယာ ဗြဟ္မစရိယ-ဝါသာယ။ဒီ၊၃။၂၁၉။ (ခ) မပြောသင့်သော – အခါ – နေရာ။ အထက္ခဏေ ဘာသယသေ ဝိလာပံ။ ဇာ၊၁။၂၀၅။ အထက္ခဏေတိ အထ အက္ခဏေ သလ္လပန္တဿ ကာလံ အဇာနိတွာ ဝေနဿ အနောကာသေ။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၈။ (ဂ) မချိုး

ကပ်သင့်သောအခါ၊ မာ အက္ခရေ ပဗ္ဗဇိတံ ဥပါဂမိ။ပေတ။၁၈၆။

အက္ခရာဒေသနာ (ထီ) [အက္ခရာ + ဒေသနာ] အက္ခရာ – ကို ဟောကြားခြင်း – ဒေသနာ။အင္ဂ အက္ခရာဒေသနာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၅။ မင်္ဂ၊၁။၃၉။

အက္ခရစေတိကာ (ထီ) [အက္ခရစေဝိ + တာ] မချွတ် မယွင်း သဒ္ဒါလေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိသည်၏ အဖြစ်။ သီပ္ပ၌ သီလံ အက္ခရစေဝိ-တာယ။ နေတ္တိ။ ၄၈။

အက္ခရစေဝိ (တိ) [အက္ခရ+ဝိဒ + ကီ] (၁) မလွဲအောင် – ထိမှန်အောင် – ပစ်နိုင်သော လေးသမား။ လျှပ်တပြက် အတွင်း အချက် များစွာ ပစ်နိုင်သောလေးသမား။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ယောဓာဇီဝေါ ဒူရေပါတီ စ ဟောတိ အက္ခရ-စေဝီ စ။ အံ၊ ၁။ ၂၈၈၊၄၉၀။ အံ၊၃။ ၂၂၀။ ဒူရေ-ပါတီ အက္ခရစေဝီ။ဧ၁၊၁။၄၆။ အက္ခရစေဝီတိ အဝိရာဓိတဝေဓီ။ အသ ဝါ အက္ခရာ ရှုတ္တိ ဝိဇ္ဇု၊ ယာဝ တော ဝိဇ္ဇု နိစ္ဆရတိ၊ တာဝ တေနေ-ဘာသေန အတ္တဋ္ဌဝါရေ ကဏ္ဍာနိ ဂဟေတွာ ဝိဇ္ဈတီတိ အက္ခရစေဝီ။ဧ၁၊ဋ္ဌ၊၂။၈၂။ အက္ခရ-စေဝီကိ အဝိရာဓိတဝေဓီ၊ အက္ခရာ ဝါ ဝိဇ္ဇု၊ ဝိဇ္ဇုန္တရိကာယ ဝိဇ္ဈိတုံ သမတ္ထောတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ ဒူရေပါတီ အက္ခရစေဝီနော ပီ။ ဧ၁၊၁။၃၅၄။ အက္ခရစေဝီနောတိ အဝိရဒ္ဓဝေ-ဓိနော၊ ဝိဇ္ဇုအာလောကေန ဝိဇ္ဈနသမတ္ထာ ဝါ။ ဧ၁၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀၂။ (၂) မချွတ်မယွင်း သဒ္ဒါ-လေးပါးကို ထိုးထွင်း၍ သိသော၊ သူ။ ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အက္ခရစေဝီ ဟောတိ... ဧဝံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အက္ခရစေဝီ ဟောတိ။ အံ၊၁။ ၂၈၈။

အက္ခရာ (ထီ) [န+ခရ] လျှပ်စစ်။ သဘောရို-တာက္ခရာ ဝိဇ္ဇု။ ဓာန်။၄၈။ အက္ခရစေဝီ-လည်းကြည့်။

အက္ခတ (တိ) [န+ခတ] (၁) မဖျက်ဆီးအပ် သော။ တသ္မာ ရက္ခေယျ အတ္တာနံ၊ အက္ခတော ပဏ္ဍိတော သဒါ။ အံ၊၂။၃၂၈။ အက္ခတောတိ ဂုဏခဏနေန အက္ခတော အနုပဟတော ဟုတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ (၂) မနှိပ်စက် အပ်သော၊ အနာရောဂါ မရှိသော။ ပဗ္ဗဂမုံ ပါဠိလိ-ပုတ္တမက္ခတံ။ ဝိမာန။၁၄။အက္ခတန္တိ အနုပဒ္ဒုတံ ပါဠိလိပုတ္တံ။ အက္ခတန္တိ ဝါ အနာဗာဓံ အနုပ္ပီဠံ အနန္တရာယေနာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၃၀။ နေသာမိ တံ ပါဠိလိပုတ္တမက္ခတံ။ပေတ။ ၂၀၅။ ဣဒါနာဟံ တံ အက္ခတံ ကေနစိ အပရိက္ခတံ မနုဿရူပေနေဝ ပါဋလိပုတ္တံ နယိဿာမိ။ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၅၅။ (၃) ပေါက်ပေါက်၊ မုယောစပါး ဆန်။လာဇာသု စာက္ခတံ။ ဓာန်။ ၁၁၃၄။

အက္ခဒဿ (ပု) [အက္ခ+ဒိသ+အ] (က) တရားသူကြီး။ ရာဇာနော နာမ ပထဗျာ ရာဇာ ... အက္ခဒဿာ မဟာမတ္တာ။ ဝိ၊၁။၅၇။ အက္ခ-ဒဿာတိ ဓမ္မဝိနိစ္ဆနကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၈။ အက္ခ-ဒဿာတိ ဧတ္ထ အက္ခသဒ္ဒေန ကိရ ဝိနိစ္ဆယသာ-လာ ဝုစ္စတိ၊ တတ္ထ နိသီဒိတွာ ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇံ ပဿန္တီတိ အက္ခဒဿာတိ ဝုစ္စန္တိ ဓမ္မဝိနိစ္ဆနကာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃၁။ အက္ခဒဿော တဝံ မုနေ။ အပ၊၁။၄၈။ အက္ခဒဿော ဝေါဟာရကရဏေ ပမာဏောတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။ (ခ) အကျိုးစီးပွါး ကို မြင်သိသော၊ သူ။ အက္ခဒဿော တဒါ အာသိံ။ အပ၊ ၂။၁၁၈။...သာရဒဿီ ဟိတဒဿီ အာသိံ ယော။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၆။

အက္ခဒါယကပေတဝတ္ထု (န) [အက္ခ+ဒါယက + ပေတဝတ္ထု] ဝင်ရိုးလှူဘူးသောသူ၏အကြောင်း ကိုပြဆိုသော ပေတဝတ္ထု။ ပေတ ဋ္ဌ။ ၂၅၉-၂၆၀-ကြည့်။ အက္ခရုက္ခပေတဝတ္ထု-လည်းကြည့်။

အက္ခဒေဝီ (ပု) [အက္ခ+ဒိဝု + ဏီ။ အက္ခေဟိ ဒိဗ္ဗတီတိ အက္ခဒေဝီ(ဏီ)။ဓာန်ဋီ။၅၃၁။] အန်ကြူးသော၊သူ၊ ကစားသမား။ ဓုတ္တော-က္ခဓုတ္တော ကိတဝေါ၊ ဓုတ္တကာရက္ခဒေဝိနော။ ဓာန်။၅၃၁။

အန္နဆတ္တ (ပု) [အန္န+ဆတ္တ။ (အန္နဆတ္တိ-သံ)] အန်ကစားခြင်း — လောင်းကစားခြင်း — ဖြင့် အကျိုးကို ဖျက်ဆီးသောအန်ကစား — လောင်း ကစား — ကြူးသောသူ။ ဧွ အန္နဆတ္တာ အက္ခေဟိ ဒိဗ္ဗိ သု။ ဒီ၊၂။၂၇၆။ အန္နဆတ္တော အယံ ပုရိသော နာလံ ဒါရဘရဏာယ။ ဒီ၊၃။ ၁၄၉။ ဣတ္ထိဆတ္တော သုရာဆတ္တော၊ အန္နဆတ္တော စ ယော နရော။ သုတ္တနိ။ ၂၉၆။ နိဝတ္ထသာဋကမ္ပိ နိက္ခိပိတွာ ဇူတကီဠနမနုယုတ္တော အန္နဆတ္တော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ အန္နနိမိတ္တ-လည်းကြည့်။

အန္နဆတ္တက (ပု) [အန္နဆတ္တ+က] အန်ကြူးသော၊ လောင်းကစားကြူးသော၊သူ။

အန္နဆတ္တကူပမ (တိ) [အန္နဆတ္တက+ဥပမာ] အန် ကြူးသူ — လောင်းကစား ကြူးသူ — နှင့်တူ သော၊ သူ။ဝေမေဓ ခေါ် တုံ့ ရာညော အန္နဆတ္တကူ- ပမော မညေ ပဋိဘာသိ။ဒီ၊၂။၂၇၆။

အန္နနိမိတ္တ (နပုံ) [အန္န+နိမိတ္တ] အန် — အန်ကစား ခြင်း — ဟူသော အကြောင်း။ အန္နဆတ္တာတိ အက္ခေသု ဆတ္တာ၊အန္နနိမိတ္တံ ဆတ္တစိနာသကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။

အန္နက္ခ (တိ) [န+ခန္တ] သည်းမခံတတ်သော၊ သူ။ အန္နက္ခေ နာမ ခန္တိဗ္ဗုံကီ ဘဝေ ဂုဏ- ဘူသနေ။ အပ၊၂။၂၁၀။

အန္နက္ခိ (ထီ) [န+ခန္တိ] (၁) သည်းမခံခြင်း။တမှ- ဋ္ဌောဝ သံယော ဥညာယ ပရိဘာဝေန အန္နက္ခိယာ ဓောသိယာ ဒုဗ္ဗလျာ ဝေမာယ။ ဝိ၊၂။၃၁၄။ အန္နက္ခိယာတိ အသဟနတာယ၊ ကောဓေနာတိ အတ္ထော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ တတ္ထ ကတမာ အန္နက္ခိ၊ ယာ အန္နက္ခိ အန္နမနတာ အနဓိဝါသနတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၄။ (တိ) (၂) သည်းခံခြင်း မရှိ သော၊ သူ။ အဟိရိကာ အကိရိယာ အန္နက္ခိ စပလာ စလိတာ ဣတ္ထိယော။မိလိန္ဒ။၂၄၄။

အန္နက္ခိဇ (တိ) [အန္နက္ခိ+ဇန+ကွိ] သည်းမခံ ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော။ အပ္ပေါ် ဟုတွာ ဗဟု ဟောတိ၊ ဝဍ္ဎတေ သော အခန္တိဇော။ ဇာ၊၁။၂၀၂ (ဆန်းကြောင့် "ခ"၌ ဒွေးဘော်မဲ့)။ အခန္တိ- ဇောတိ သော အနဓိဝါသကဇာတိကဿ အန္နက္ခိ တော ဇာတော ကောဓော ပဌမံ ပရိတ္တော ဟုတွာ ပစ္ဆာ ဗဟု ဟောတိ၊ အပရာပရံ ဝဍ္ဎတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။

အန္နက္ခိမူလက (တိ) [အန္နက္ခိ+မူလ+က] သည်း မခံနိုင်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော။ အန္နက္ခိမူလကာ ဝါ အပ္ပိယတာဒိဟေတုဘူတာ ဒုက္ခုဒ္ဒုစ္စာသိတတာဒိဒေါသာ။ မူလဋီ၊ ၂။၂၂၆။ အန္နက္ခိ မူလံ ဧတေသန္တိ အန္နက္ခိမူလကာ။အနုဋီ၊ ၂။၂၂၂။

အန္နပရာဇိတ (တိ) [အန္န+ပရာဇိတ] အန်ရှုံး သော၊သူ။ဣဓေ အန္နပရာဇိတော။ဇာ၊၁။၁၂၉။ အန္နပရာဇိတောတိ အက္ခေဟိ ပရာဇိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။

အန္နပါဒ (ပု) [အန္န+ပါဒ။ အန္န (=ဝက္က)ပါဒ (=အဝယဝ) ဆင့်တပ္ပု။ ထောမ။] ဝင်ရိုး နား ပန်းစွန်း။ ဝုရယောဇွေန ပလိဝေဌေတွာ ယုဂ- ကောဋိဥ အန္နပါဒဥ နိဿာယ မုဋ္ဌာရက္ခဗ္ဗာက် ဒတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။

အန္နဗဒ္ဓ=အန္နဗန္ဓ (ပု) [အန္န+ဗဒ္ဓ(န္ဓ)] ဝင်ရိုး နှင့်လှည်းအိမ် — တပ်ဆင်ရာ — တပ်ရာ — နေရာ။ အန္နဗန္ဓေ ပဏ္ဏာသယောဇနာနိ။မဟာဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ အက္ခော ဗဇ္ဈတိ ဧတ္ထာတိ အန္နဗဒ္ဓေါ၊ အက္ခေန ရထဿ ဗန္ဓဋ္ဌာနံ။မဟာဋီ၊၃။၁၄၉-၁၅၀။

အန္နဗန္ဓန (နပုံ) [အန္န+ဗန္ဓန]ဝင်ရိုး၌ ဖွဲ့ချည်ခြင်း။

အန္နဗန္ဓနယောတ္တ (နပုံ) [အန္နဗန္ဓန+ယောတ္တ] ဝင်ရိုး၌ ဖွဲ့ချည်သောကြိုး။ သဗ္ဗာနိ အန္နဗန္ဓန- ယောတ္တာနိ ဆာတေဝာ ဗန္ဓိတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။

အန္နဗီဇ (နပုံ) [အန္န+ဗီဇ] အန်စာဖေ့(ဇယ်)။ ဣတော ဗီဇေတာ စ သရန္တိ ပရိဝတ္တန္တိတိ သာရိ- ယော၊ ယေန ကေနစိ ကတာနိ အန္နဗီဇာနိ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၅၁။

အက္ခဏ္ဍုန် (နာ) [အက္ခ + အဏ္ဍုန] ဝင်ရိုး၌ ဆီ ထည့်ခြင်း၊ လှည်းစာထိုးခြင်း။ အက္ခဏ္ဍုနဝဏ- ပဋိစ္ဆာဒနပုတ္တမံသူပမံ ပစ္စဝေက္ခမာနော။ မဟာနိ။ ၃၈၆။ အက္ခဏ္ဍုနမိဝ စ သာကဋိကော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၁။

အက္ခဏ္ဍုနဥပမာ (ထီ) [အက္ခဏ္ဍုန + ဥပမာ] လှည်းစာထိုးခြင်း ဥပမာ။ အက္ခဏ္ဍုန ...နောတိ သာကဋိကသ အက္ခဏ္ဍုနဥပမဥ္စ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၄၀၃-၄။

အက္ခဘဂ္ဂ (တိ) [အက္ခ + ဘဂ္ဂ] ဝင်ရိုးကျိုးသော။ ပါရံ နာဝါ အက္ခဘဂ္ဂဥ္စ ယာနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၂၀။

အက္ခဘဥ္ဇန (နာ) [အက္ခ + ဘဥ္ဇန] ဝင်ရိုးကျိုးခြင်း။ အက္ခဘဥ္ဇနေန ဒေါမနဿပတ္တော ဗိဿော။ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။

အက္ခမ (တိ) [န + ခမ] သည်းမခံနိုင်သော၊ မခံသော၊ သူ။ ဉီနဝီသတိဝဿော ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလော အက္ခမော ဟောတိ သီတဿ ဥဏှဿ ဇိဃစ္ဆာယ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၀။ အက္ခမော အပ္ပဒက္ခိဏဂ္ဂါဟီ အနုသာ- သနိံ။ ဝိ၊ ၁။ ၇၂။ ဩဝါဒံ နက္ခမတိ န သဟ- တီတိ အက္ခမော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၈။ အက္ခမာ ပဋိပဒါ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၁။ အံ၊ ၁။ ၄၇၀။ ပဓာနကရဏ- ကာလေ သီတာဒီနိ န ခမတီတိ အက္ခမာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၄။ အက္ခမာတိ အနဓိဝါသိကပဋိပဒါ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၅။

အက္ခမတာ (ထီ) [အက္ခမ + တာ] သည်းမခံသည် ၏အဖြစ်၊ သည်းမခံခြင်း။ အက္ခမတာယ အသိ- နဝံ ပကာသေတွာ။ မဋ္ဌိ၊ ၂။ ၈၂။

အက္ခမဒ (ပု) [အက္ခ + မဒ] အန်ကစားခြင်း — လောင်းကစားခြင်း — ၌ ယစ်မူးခြင်း။ တေပါဝိသုံ အက္ခမဒေန မတ္တာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၅။

အက္ခမန (နာ) [န + ခမန] သည်းမခံနိုင်ခြင်း။

အက္ခမနတာ (ထီ) [အက္ခမန + တာ] သည်းမခံနိုင် သည်၏အဖြစ်။ အက္ခန္တိ-ကြည့်။

အက္ခမနရူပ (တိ) [အက္ခမန + ရူပ] သည်းမခံနိုင် ခြင်း — မနှစ်သက်နိုင်ခြင်း — မချမ်းမြေ့နိုင် ခြင်း — ကိုယ်ရှိသော။ မဇ္ဈိမ ... တာဒိသေဝ ပဓရေယိ အသာတရူပဏာဘာဝအက္ခမနရူပ်။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၉။

အက္ခမနလက္ခဏ (တိ) [အက္ခမန + လက္ခဏ] သည်း မခံနိုင်ခြင်း — မနှစ်သက်နိုင်ခြင်း — မချမ်းမြေ့ နိုင်ခြင်း — လက္ခဏာရှိသော။ တဿာ (ပရသမ္ပတ္တိ- ယာ) အက္ခမနလက္ခဏာ ဝါ (ဣဿာ)။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၀။

အက္ခမမာန (တိ) [န + ခမမာန] (၁) သည်းမခံ သော၊ မကြေနပ်သော။ တဿ မယံ အက္ခ- မမာနေ ကဟာပဏံ ဟရာပေမ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၉၁။ (၂) မနှစ်သက်အပ်သောအရာ။ သော "ခမတိ တေ ဣဒ" န္တိ ပုဋ္ဌော သမာနော အက္ခ- မမာနံ အာဟ "ခမတီ" တိ။ ဒီ၊ ၃။ ၃၆။ အက္ခမ- မာနံ အာဟ ခမတီတိ အရုစ္စမာနံယေဝ "ရုစ္စတိ မေ" တိ ဝဒတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂။

အက္ခမာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ခမာပေတွာ] သည်းမခံစေမူ၍။ အပ္ပဋိနိဿဇ္ဇာတိ အက္ခမာ- ပေတွာ အစွယံ အဒေသေတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၂။

အက္ခမ္ဘနိယ (တိ) [န + ခမ္ဘနိယ] မတုန်လှုပ် — မရွေ့လျား — စေအပ် — စေနိုင် — သော။ ယော ဒဠှတရာဟိ အာပဒါဟိပိ အက္ခမ္ဘနိယော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၅။

အက္ခမ္ဘိယ (တိ) [န + ခမ္ဘိယ] မလှုပ်ရှားစေနိုင် သော၊ သူ။ အက္ခမ္ဘိယော ဟောတိ ကေနစိ မနုဿဘူတေန။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၀။ အက္ခမ္ဘိယောတိ အဝိက္ခမ္ဘနိယော၊ န နံ ကောစိ ဌာနတော စာ- လေတုံ သက္ကောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။

အက္ခယ (တိ) [န + ခယ] မကုန်ခန်းနိုင်သော။ အက္ခယံ ဟောတု တေ ဘယံ။ သံ၊ ၁။ ၂၂၉။

အက္ခယတာ (ထီ) [အက္ခယ + တာ] မကုန်ခန်းနိုင် သည်၏ အဖြစ်၊ မကုန်ခန်းနိုင်ခြင်း။ ကမ္မန္တာဒ်

အပရိယန္တတာယ အက္ခယတာယ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၈၈ (က-ဌ)မူကွဲ။

အက္ခယဓမ္မ (တိ) [အက္ခယ+ဓမ္မ] မကုန်ခန်းနိုင်သောသဘော ရှိသော။ ဒွေတေ ၀ တေ အက္ခယဓမ္မမတ္တူ။ ပေတ၊၁၈၈။ အက္ခယဓမ္မမတ္တူတိ အပရိက္ခယဓမ္မံ ပေတာတု။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊ ၂၂၅။

အက္ခယပဋိဘာန (တိ) [အက္ခယ + ပဋိဘာန] မကုန်ခန်းနိုင်သောဉာဏ် ပဋိဘာန်ရှိသော၊ သူ။ ဂဂ်ါဉ်မိဝေဂေါ ဝိယ အက္ခယပဋိဘာနေ ဘဝေယျံ။ မိလိန္ဒ၊၃။

အက္ခယဝိစိတြပဋိဘာန (တိ) [အက္ခယ+ဝိစိတြ+ပဋိဘာန] မကုန်မခန်း, ဆန်းကြယ်သောဉာဏ် ပဋိဘာန်ရှိသော၊သူ။ အာယသ္မာ နာဂသေနော သမကာကာပရိဝုတော ... အက္ခယဝိစိတြပဋိဘာနော။ မိလိန္ဒ။ ၂၀။

အက္ခယုဂ (န) [အက္ခ+ယုဂ] ဝင်ရိုး,ထမ်းပိုး။ အတိရေကာနိ အက္ခယုဂါဒီနိ ဖာလေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။

အက္ခယုဒ္ဓ (န) [အက္ခ+ယုဒ္ဓ] ကြေအန်ပစ်ခြင်း၊ ကြေအန်ကစားခြင်း။ တေတေ ရာဇာနော အာသေဒ္ဒေန အက္ခယုဒ္ဓံ ပဿန္တု။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၁။

အက္ခရ (တိ) [န+ခရ(=ခရ+အ)] 'အ'အစရှိသောအက္ခရာ။ [၎င်းတို့ကို (က) မကုန်ခန်းနိုင်သောကြောင့်၎င်း, (ခ) ပရိယာယ်၏အစွမ်းဖြင့် မရွေ့လျော မပြောင်းရွေ့ တတ်သောကြောင့်၎င်း, (ဂ) မပျက်စီးနိုင်သောကြောင့်၎င်း, (ဃ) ရွတ်ဆိုရာသို့ နူးညံ့စွာ လိုက်ပါလျက် အနက်အားဖြင့်လည်း မကြမ်းထမ်းသောကြောင့်၎င်း, (င) အဆုံးမရှိသော သဒ္ဒါ အနက်သို့ ရောက်ကုန်သော်လည်း မတုန်လှုပ်တတ်သောကြောင့်၎င်း 'အက္ခရာ' ဟုခေါ်သည်။ (က) နက္ခရန္တိ န ခိယျန္တီတိ အက္ခရာနိ။ နီတိ၊ဓာ။၁၁၃။ (နီတိ၊သုတ္တ။ ၂လည်းကြည့်။) (ခ) တတ္ထ အပရိယောသိတေ ပဒေ ဝဏ္ဏော အက္ခရံ ပရိယာယဝသေန အက္ခရဏတော အသင်္ချရဏတော။ န ဟိ ဝဏ္ဏော ပရိယာယော ဝိဇ္ဇတိ၊ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၃၁။ "သဋ္ဌိဝဿသဟဿာနိ" တိ ဝေမာဒီသု သ-ကာရ, ဒု-ကာရ, သော-ကာရာဒီ ဝိယ ဥစ္စာရဏဝေလာယ အပရိယောသိတေ ပဒေ ဝဏ္ဏော အက္ခရံ ပရိယာယဝသေန အက္ခရဏတော အဝေဝစနတော။ န ဟိ ဝဏ္ဏော ပရိယာယော ဝိဇ္ဇတိ။ ယထာ ဟိ ပဒံ သဝေဝစနတာယ အတ္ထဝသေန ပရိယာယံ စရန္တံ သဉ္စရန္တံ ဝိယ ဟောတိ၊ န ဧဝံ ဝဏ္ဏော အဝေဝစနတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၉။ ပရိယာယက္ခရဏတော အက္ခရံ ဝဏ္ဏော။ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၄၅။ (ဂ)(ဃ)(င) တို့အတွက် နီတိ၊သုတ္တ။ ၂-နှင့် ဝိသုဒ္ဓါရုံ့ သုတ်နက် ကြည့်။ ယင်းအက္ခရာသည်လည်း (က) စိတ်ဖြင့် ကြံစည်အပ်သော အက္ခရာ (ခ) ရွတ်ဆိုအပ်သော အက္ခရာ၊ (ဂ) ရေးသားထုထွင်းအပ်သော အက္ခရာဟု ၃-မျိုးရှိသည်။ (က) အတွက်သာဓကကို (၄) အနက်တွင် ကြည့်။ (ခ) အက္ခရာယ ဝါစေတိ။ အက္ခရက္ခရာယ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၂။၂၆။ အက္ခရေန အက္ခရံ ကထယိဿာမိ။ မိလိန္ဒ။၃၂၃။ (ဂ) လိပိယာ သိက္ခိတတ္တာ ဇာနာတိ "ဣမဿ အက္ခရဿ အနန္တရံ ဣမံ အက္ခရံ ကာတဗ္ဗ"န္တိ။ မိလိန္ဒ။၈၅။ လေခံ ဆိန္ဒတိတိ ပဏ္ဏေ ဝါ ပေါတ္ထကေ ဝါ အက္ခရာနိ လိခတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။အက္ခရာနိ လိခန္တဿ အင်္ဂုလိယော ဒုက္ခာ ဘဝိဿန္တီတိ စိန္တေသုံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၅။ "အယံ သီမာပရိစ္ဆေဒေါ"-တိ ဝတွာ အက္ခရာနိ ဝါ ဆိန္ဒိတဗ္ဗာနိ။ဝိ ဋ္ဌ၊၃။၃၂၄။ ကဏ္ဍကာယ ပေဋ္ဋိမတာလေ "အယံ သာလာ သုမေဓာ နာမာ"တိ အက္ခရာနိ ဆိန္ဒာပေတွာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၆။ "သုမေဓာ နာမ အယံ သာလာ"တိ အက္ခရာနိ ဆိန္ဒိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ ပဏ္ဏသာလာယ ဘိတ္တိယံ...အက္ခရာနိ ဆိန္ဒိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၈။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ မနာပါနိ ဝတ အက္ခရာနိ သမသိသာနိ အပန္တိနိ ဝတ္တုရဿာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။

၂၀၁။ကဏ္ဍေ အက္ခရာနိ ဆိန္ဒိတွာ။ဇာ၊၄၊ ၂၈၈၂။ ကေသဝ္ဇီ သုဝဏ္ဏမာလာယော အက္ခရာနိ ဆိန္ဒိတွာ။ ဇာ၊၄ ၆။ ၂၃၅။ ဝဏ္ဏာ၊လက်ာရဂ္ဂဒိသု အက္ခရာနိ ဗိသွာ။ဇာ၊၄၊၆။ ၂၅၂။ သုဝဏ္ဏပဋ္ဋေ လိခိတာနိ အက္ခရာနိ ဗိသွာ။ဇာ၊၄၊၄။၇။အဿမံ ပဝိသိတွာ အက္ခရာနိ ဗိသွာ။ဇာ၊၄၊၄။ ၄၉၃။ မဟာဘိက္ခိုယံ အက္ခရာနိ ဝါစေတွာ။ အဘိ၊၄၊၁။၃၈။ဇာ၊၄၊၁။ ၁၀။ (က) (ခ) (ဂ) အက္ခရာ တသံ ဝိယဥ္ဇနံ။ သံ၊၁။၃၆။ အက္ခရာနံ သန္နိပါတံ။မမ္ဘ။၆၄။ ဧတ္တ မေ ဝိမတိ နတ္ထိ အက္ခရေ ဗျဥ္ဇနေပိ ဝါ။ အပ၊၁။ ၄၆။ အက္ခရေတိ ဝိနယပိဋကပရိယာယေန အကာရာဒိကေ အက္ခရေ။ အပ၊၄၊၁။၃၁၈။] (၁)တလုံးတလုံးသော အက္ခရာ။ ပဒံ အနုပဒဥ္စာပိ၊ အက္ခရဥ္စာပိ ဗျဥ္ဇနံ။ အပ၊၁။၄၇။ အက္ခရံ ဧကေကမက္ခရဥ္စ။ အပ၊၄၊၁။၃၁၉။ အနက္ခရ-လည်း ကြည့်။ (၂) အက္ခရာတလုံးတည်းရှိသောပုဒ်။ ဧကက္ခရံ ဝါ ပဒံ အက္ခရံ။နေတ္တိ ၄။၃၂။ ဧကက္ခရံ ဝါ ပဒံ အက္ခရံ" အာ ဧဝံ ကိရ ထ"န္တိ အာဒိသု အာကာရာဒယော ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။ (၃) အက္ခရာနှင့် ထိုအက္ခရာလျှင် အရင်းခံရှိသောပုဒ်။ အက္ခရစိန္တက-ကြည့်။ (၄)စိတ်ဖြင့်ဖြစ်စေအပ်သော မနသာဝဏ္ဏပဋာဒေသနာ။ မနသာပဋ္ဌိတပဥ္စာ။ ထိုသို့ ဒါရေသု ပရိသုဒ္ဓပယောဂဘာဝေန ဝိသုဒ္ဓကရဏာနံ စိတ္တေန ပဝတ္တိတဒေသနာ ဝါစာယ် အကထိတတ္တာ အဒေသိတတ္တာ 'အက္ခရံ'မိတိ သညိတာ၊ ထံ ပါရာယနိကဗြာဟ္မဏာနံ မနသာ ပုစ္ဆိတပဥှာနံ ဝသေန, ဘဂဝတာ ရတနဃရေ နိသိဒိတွာ သမ္မသိတပဋ္ဌာနမဟာပကရဏဝသေန စ အက္ခရံ နာမာတိ ဂဟေတဗ္ဗံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ (သာရတ္ထ၊ ၁။၃၂၉။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၂-တို့၌ မဟာနိဋ္ဌ-ဝါဒကို ကောစ် ထိုးထားသည်။ နေတ္တိ၊ဋီ-၌ကား- "ကောစ" အရ အဘယဂိရိဝါသီ-ဟုဖွင့်သည်။) (၅)အမည် နာမ၊အမည်ပညတ်၊ အမည်အရည်။ ဘုံအမည်၊ အခေါ်အဝေါ်၊ခေါ်ဝေါ်အပ်သောစကား။ပဌမံ အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တံ။ ဒီ၊၃။၇၇။အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တန္တိ သင်္ခါ သမညာ ပညတ္တိ ဝေါဟာရော ဥပ္ပန္နော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။အက္ခရန္တိ နိရုတ္တိ။ သာ ဟိ "မဟာဇနေန သမ္မတော"တိ နိဒ္ဒိဋ္ဌေရတွာ ဝဏ္ဏဝှတော နိရုတ္တိ၊ တသ္မိ ယော နိရုဠှဘာဝတော အညတ္ထ အသဉ္စရဏတော အက္ခရန္တိ စ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၃၇။(၆)အစဉ်အလာ-ပြောရိုး ဆိုရိုး-စကား။ တဒေဝ ပေါရာဏံ အဂ္ဂညံ အက္ခရံ အနုသရန္တိ။ဒီ၊ ၃။၇၁။အဂ္ဂညံ အက္ခရန္တိ လောကုပ္ပတ္တိဝံသကထံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ လောကုပ္ပတ္တိဝံသကထန္တိ လောကုပ္ပတ္တိဝံသဇံ ပဝေဏီကထံ၊ အာဒိကာလေ ဥပ္ပန္နံ ပဝေဏီအာဂတကထန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၅။ (၇) ပျက်စီးတတ်သော သင်္ခတတရား မရှိရာ ဖြစ်သော-ပျက်စီးတတ်သော သင်္ခတတရား မဟုတ်သော-နိဗ္ဗာန်။ယေ လောကိတံ နိပုဏမနက္ခမက္ခရံ။ ခေါန်၊၇။ ခရန္တိ ဝိနဿန္တိတိ ခရာ၊ သင်္ခတာ။ တေ ယတ္ထ န သန္တိ, တံ အက္ခရံ။ ခရသင်္ခါတာနံ ဝါ သင်္ခတာနံ ပဋိပက္ခတ္တာ အက္ခရံ။ ငင်းဋ္ဌ။

အက္ခရဂဏနာ (ထီ) [အက္ခရ+ဂဏနာ] အက္ခရာတို့ကို ရေတွက်ခြင်း။ အက္ခရာအရေအတွက်။ ဧဝံ ဟိ ပဒဘာဏဝါရဂဏနာ ဟိ အက္ခရဂဏနာ သံသန္ဒတိ။ ပါ၊ဋီ၊၁။၂၁။

အက္ခရစိန္တက (ပု) [အက္ခရ+စိန္တ+ဏွု] အက္ခရာပုဒ်တို့ကို လိင် ဝိဘတ်စသည်ဖြင့် ကြံတတ်သော-သဒ္ဒါကို တတ်သိ နားလည်သော-ဆရာ၊ သဒ္ဒါဆရာ။ အက္ခရစိန္တကာ ပနေတ္ထ ဣမံ လက္ခဏံ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ ဤဒိသေသု စ ဌာနေသု အက္ခရစိန္တကာ... ကောမေဝ အနုရာသဒ္ဒံ ပယုဉ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။အက္ခရံ စိန္တေန္တီ လိင်္ဂဝိဘတ္တိယာဒိဟိတိ အက္ခရစိန္တကာ၊သဒ္ဒဝိဒူ။ အက္ခရ-သဒ္ဒေန စေတ္ထ တမ္ဗုလကာနိ ပဒါနိပိ ဂဟေတဗ္ဗာနိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၁။ နေ ဟေတ္ထ "အစ ဂါမံ နေတိ"တိအာဒိသု ဝိယ ဒွိကမ္မကတ္တံ အက္ခရစိန္တကာ ဣစ္ဆန္တိ။ဒုဋ္ဌကာ၊ဋ္ဌ။၈။

အက္ခရစိန္တာ (ထီ) [အက္ခရ+စိန္တာ] အက္ခရာ,ပုဒ်တို့ကို လိင်,ဝိဘတ်စသည်ဖြင့်ကြံခြင်း၊ သဒ္ဒါကို

တတ်သိနားလည်ခြင်း၊ သဒ္ဒါအတတ်။ ဗြာဟ္မဏာ တိသု ဝေဒေသု ကုသလာ ဟောန္တိ၊ ဂဟပတ- ယော နာနာဝေါဟာရေသု စေဝ အက္ခရစိန္တာယ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။

အက္ခရဇာနန (န) [အက္ခရ+ဇာနန] အက္ခရာ တို့ကို သိစေခြင်း။

အက္ခရဇာနနကိစ္စ (ထီ) [အက္ခရဇာနန+ကိစ္စ] အက္ခရာတို့ကိုသိစေရန်ကစားခြင်း၊ အက္ခရာ ဖော် တမ်းကစားခြင်း။ အက္ခရိကာ-ကြည့်။

အက္ခရညူ (တိ) [အက္ခရ+ဉာ+ရူ] အက္ခရာတို့ကို သိသော၊ စာရေး စာပေတတ်သော၊ သူ။ ကော မဟာဂါမိကမနုဿော ဥဒ္ဓံ ဥလ္လော- ကေန္တော အက္ခရာနိ ဒိသွာ "ကိံ ဘော ဣဓ" န္တိ အက္ခရညူ မနုဿံ ပက္ကောသာပေတွာ ဒဿေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။

အက္ခရဏ (တိ)[န + ခရဏ] မရွေ့မရှားတတ်သော၊ ရွေ့ရှားခြင်း မရှိသော။ အပရိယောသိတေ ပဒေ ဝဏ္ဏော အက္ခရံ ပရိယာယဝသေန အက္ခရ- ဏတော အသဥ္ဇရဏတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၁။

အက္ခရတ္ထ (ပု) [အက္ခရ+အတ္ထ] အက္ခရာ (စကား လုံး) တို့၏ အနက်၊ သဒ္ဒါနက်။ တေသမင္ဂလာတိ သရိရေန ဇာတိယာ သရေန ဂုဏေနာတိ ဣမေဟိ စတူဟိ မင္ဂလ သုဒ္ဓဿာတိ အက္ခရတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၈။ အက္ခရတ္ထော ပန ...။ မူလဋီ၊၁။၄၃။

အက္ခရပဋက (တိ) [အက္ခရ +ပဋကာ၊ ထိုမှ အက္ခရ- ပဋိကာ] အက္ခရာ ရေးထုထားသော – စာရေးထု ထားသော – အပြား၊ ရွှေပြား, ငွေပြားစသည်၊ တံ အက္ခရပဋိကံ (အက္ခရပဋကံ) ရာဇမုဒ္ဒိကာ- လဥ္ဆနံ စ ဒိသွာ မုဥ္စိတွာ တံ မံသာပေသိ အဒ္ဒသ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၊ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၃၄။

အက္ခရပဒ (န) [အက္ခရ + ပဒ] အက္ခရာ, ပုဒ်၊ သရ- ပသော အက္ခရာ, အကာရစသော ပုဒ်။

အက္ခရပဒနိယမိတ (တိ) [အက္ခရ + ပဒ + နိယမိ- တ] အက္ခရာ, ပုဒ်တို့ဖြင့် – ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – အပ်သော။ အက္ခရပဒနိယမိတံ ဝစနသင်္ခာတံ ပဝတ္တယိဿာမိ (=သိလောကမနုဂာဿာမိ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ အက္ခရပဒနိယမိတေန ဝစနေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။

အက္ခရပဒနိယမိတဂန္ထိတ (တိ) [အက္ခရပဒနိယ- မိတ + ဂန္ထိတ] အက္ခရာပုဒ်တို့ဖြင့် ပိုင်းခြား သတ် မှတ်၍ သီကုံးအပ်သော။ အက္ခရပဒနိယမိတ- ဂန္ထိတေန ဝစနေန အဘာသိ (=ဂါထာယ အဇ္ဈ- ဘာသိ)။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၉၉။

အက္ခရပဒပါရိပူရိ (ထီ) [အက္ခရပဒ + ပါရိပူရိ] အက္ခ- ရာပုဒ်တို့၏ ထက်ဝန်းကျင်ပြည့်စုံရာ ဖြစ်သော။ အနုဗျဥ္ဇနသောဘိ အက္ခရပဒပါရိပူရိယာ စ သုဝိညေယျတာနိ အခတ္ထာနိ အဝိပရီတက္ခရာနိ။ တေန အင္ဂကထာ ဒီပိတာ၊ အင္ဂကထာတော ဟိ သော ဝိနိစ္ဆယော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၆။

အက္ခရပဒဗျဥ္ဇနာကာရနိရုတ္တိနိဒ္ဒေသ (ပု) [အက္ခ ရ + ပဒ + ဗျဥ္ဇန + အာကာရ + နိရုတ္တိ + နိဒ္ဒေသ] အက္ခရာ, ပုဒ်, ဝါကျ, အာကာရ, နိရုတ္တိ, နိဒ္ဒေသ။ (အက္ခရ,ပဒ စသည်တို့၏ အဓိပ္ပါယ်ကို အသီး အသီးသောပုဒ်တို့တွင်ကြည့်။)

အက္ခရပဒဗျဥ္ဇနာကာရနိရုတ္တိနိဒ္ဒေသဝသ (ပု) [အက္ခရ… + ဝသ] အက္ခရာ, ပုဒ်, ဝါကျ, အာကာရ, နိရုတ္တိ, နိဒ္ဒေသတို့၏ – အစွမ်း – အပြား။ ဗျဥ္ဇနပါ- ဌော အက္ခရပဒဗျဥ္ဇနာကာရနိရုတ္တိနိဒ္ဒေသဝသေန ဆဗ္ဗိဓော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂။

အက္ခရပဒဗျဥ္ဇနာကာရနိရုတ္တိနိဒ္ဒေသသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အက္ခရ… + သမ္ပတ္တိ] အက္ခရာ, ပုဒ်, ဝါကျ, အာကာရ, နိရုတ္တိ, နိဒ္ဒေသတို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အက္ခရပဒဗျဥ္ဇနာကာရနိရုတ္တိနိဒ္ဒေသ သမ္ပတ္တိယာ သဗျဥ္ဇနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။

အက္ခရပါရိပူရိ (ထီ) [အက္ခရ + ပါရိပူရိ] အက္ခရာ- တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ သိထိလ,ဓနိတ စသည်ဖြင့် အက္ခရာတို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။ သိထိလဓနိတာဒိ- အက္ခရပါရိပူရိယာ စ ပဒဗျဥ္ဇနသာ ပရိမဏ္ဍလတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၇၅၀။

အက္ခရပိဏ္ဍ (ပု) [အက္ခရ + ပိဏ္ဍ] အက္ခရာတို့၏ – အစု – အပေါင်း။ အက္ခရာနံ သန္နိပါတသင်္ခါတံ အက္ခရပိဏ္ဍဥ ဇာနာတိ။ ဓမ္မ႒ ၊ ၂၃၄၉။

အက္ခရပုဗ္ဗာပရ (နု) [အက္ခရ+ပုဗ္ဗ+အပရ] ရှေ့နောက်ဖြစ်သောအက္ခရာ၊ ရှေ့အက္ခရာ, နောက်အက္ခရာ။ အက္ခရပုဗ္ဗာပရံ ဗျဥ္ဇနပုဗ္ဗာပရံ....။ အံ႒၊၃။၆ဝ။ ပုဗ္ဗာပရ-လည်းကြည့်။

အက္ခရပ္ပဘေဒ (ပု) [အက္ခရ + ပဘေဒ။ ဌာနကရဏာဒိဝိဘာဂတော, နိဗ္ဗစနဝိဘာဂတော စ အက္ခရာ ပဘေဒီယန္တိ ဧတေဟီတိ အက္ခရပ္ပဘေဒါ။ ဒီ ဋီ၊၁။ ၂၉၁။မဋီ၊၃။၁၆၇။] ဌာန်,ကရိုဏ်းစသည် ဖြင့်ရင်း, ဝိဂ္ဂိုဟ်ဝစနတ်အားဖြင့်ရင်း အက္ခရာတို့ကို ဝေဖန်ရာဖြစ်သောကျမ်း။ သိက္ခာကျမ်း, နိရုတ္တိကျမ်း။ (သိက္ခာကျမ်းဟူသည် သရ,ဗျည်း, ဌာန်,ကရိုဏ်း, ပယတ်တို့ကို ပြဆိုသော ပါဏိနိသိက္ခာ, နာရဒသိက္ခာ စသောကျမ်းတည်း။ နိရုတ္တိကျမ်းဟူသည် ဝဏ္ဏာဂမ-စသော လက္ခဏာငါးပါးတို့ဖြင့် ပကတိ, ပစ္စယတ္တ, နိဗ္ဗစနတ္တတို့ကို ပြဆိုသော ဗျာကရဏ ပရိသိဋ္ဌဟု ဆိုထိုက်သော ယာသ္က ရသေ့စီရင်အပ်သော ကျမ်းတည်း။) သာက္ခရပ္ပဘေဒါနံ ဣတိဟာသပဥ္စမာနံ။ ဒီ၊၁။ ၇၂။ အက္ခရပ္ပဘေဒေါတိ သိက္ခာ စ နိရုတ္တိ စ။ ဒီ႒၊၁။ ၂၁၄။ မ႒၊၃။ ၂၄၉။

အက္ခရဘာဏက (တိ) [အက္ခရ+ဘဏ+ဏ္ဍ] အက္ခရာကိုရွတ်ဆိုတတ်သော၊အက္ခရာကိုနှစ်သက်သော၊သူ။ နဝမံ အက္ခရဘာဏကာနံ ဘိက္ခူနံ အဂ္ဂါသယေန ဝုတ္တံ။ သံ႒၊ ၂။၅၅။ အက္ခရဘာဏကာနံ အက္ခရရုစီနံ။ သံဋီ၊ ၂။၇၂။

အက္ခရရုစိ (တိ) [အက္ခရ+ရုစိ] အက္ခရာတို့၌ နှစ်သက်ခြင်းရှိသော၊ အက္ခရာတို့ကို နှစ်သက်သော၊သူ။ အက္ခရဘာဏက-ကြည့်။

အက္ခရလိခန (နု) [အက္ခရ+လိခန] အက္ခရာ ရေးသားခြင်း၊ စာရေးသားခြင်း။ နု အက္ခရလိခနံ ဝါ ဟတ္ထမုဒ္ဒါဒိဒဿနံ ဝါ ကာယပယောဂံ ကရောန္တဿ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၆ဝ။

အက္ခရလေခါ (ထီ) [အက္ခရ+လေခါ] အက္ခရာ အရေးအသား။ လေခါတိ အက္ခရလေခါ။ ဝိ႒၊ ၃။၅။

အက္ခရဝိဝရဏ (နု) [အက္ခရ + ဝိဝရဏ] အက္ခရာတို့ကို ဖွင့်ပြခြင်း။ အက္ခရာအဖွင့်။

အက္ခရဝိဝရဏမတ္တ (နု) [အက္ခရဝိဝရဏ+မတ္တ] အက္ခရာတို့ကို ဖွင့်ပြခြင်းမျှ၊ အက္ခရာအဖွင့်မျှ။ သေသံ မေထုနဓမ္မသင်္ခါတေန ကာမေနာတိ အာဒိဝိဂ္ဂဟဝါကျံ အက္ခရဝိဝရဏမတ္တတော ဗျဥ္စနမတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၂၄။

အက္ခရသညိတ (တိ) [အက္ခရ + သညိတ] အက္ခရာတို့ဖြင့် မှတ်သားအပ်သော။ အက္ခရသညိတ-ဩပမဂ္ဂါ။ သုတ္တနိ။၄၅၃။

အက္ခရသတသဟဿ (နု)[အက္ခရ+သတသဟဿ] အက္ခရာလုံးရေတသိန်း။ အက္ခရတော သတ္တ-အက္ခရသတသဟဿာနိ စတ္တာလီသဥ္စ သဟဿာ-နိ ဧတပညာသဥ္စ အက္ခရာနိ။ မဋီ၊၁။၂၁။

အက္ခရသန္နိဝေသ (ပု) [အက္ခရ+သန္နိဝေသ] အက္ခရာတို့၏ စုဝေးတည်နေခြင်း။ မူလဒကာဒယော ဝိယ ပံသုနာ အက္ခရသန္နိဝေသာဒိနာ တိရောဟိ-တော ပဋိရူပကေနာ။ အနုဋီ၊၁။ ၂၁။

အက္ခရသမယ (ပု) [အက္ခရ + သမယ] အက္ခရာ – အသိမ်းအမှတ် – အရေးအသား – အစီပွါယ်။ သော ပန အက္ခရသမယံ န ဇာနာတိ။ ဓမ္မ႒၊၁။ ၁၁၅။ အက္ခရသမယေ ကုသလတာယ ပဏ္ဍိ ဝါဒေတွာ။ ဓမ္မ႒၊၁။၁၁၆။

အက္ခရသမယာနဘိညု (တိ) [အက္ခရ + သမယ + အနဘိညု] အက္ခရသမယကို မသိသော၊ သူ။

အက္ခရသမယာနဘိညတာ (ထီ) [အက္ခရသမယာ-နဘိညု+တာ] အက္ခရသမယကို မသိသောသူ၏အဖြစ်။ အက္ခရသမယာနဘိညတာယ ဝါ ကရဏသမ္ပတ္တိယာ အဘာဝတော ဝါ ကထေတဗ္ဗံ

ကထေတုံ အသက္ကောန္တော ဟုတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ဂ၁။

အက္ခရသမဝါယ (ပု) [အက္ခရ + သမဝါယ] အက္ခရာတို့၏ အစုအပေါင်း။ ဣတိဟန္တိ ဖဒသန္ဓိ ပဒသံသဂ္ဂေါ ပဒပါရိပူရိ အက္ခရသမဝါယော။ မဟာနိ။၅၄။ အက္ခရသမဝါယောတိ ဇေကီဘူတောပိ အပရိပုဏ္ဏောပိ ဟောတိ၊ အယံ န ဝေ၊ အက္ခရာနံ သမဝါယော သန္ဒိပါတော ဟောတီတိ ဒဿနတ္ထံ အက္ခရသမဝါယောတိ အာဟ။မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၄။

အက္ခရသမုဒါယ (ပု) [အက္ခရ+သမုဒါယ]အက္ခရာတို့၏ — အပေါင်း — အစု။

အက္ခရသမုဒါယလက္ခဏ (တိ) [အက္ခရသမုဒါယ+လက္ခဏ] အက္ခရာတို့၏ — အပေါင်း — အစု — လျှင် မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာရှိသော။အက္ခရသမ္ပိဏ္ဍနပဒ-ကြည့်။

အက္ခရသမူဟ (ပု)[အက္ခရ + သမူဟ]အက္ခရာတို့၏ အပေါင်း။ ဝိဘတ် — မရှိ — မပါ — သောအက္ခရာ အပေါင်း။ ယံ ကိဉ္စိ ဝါ ကေမက္ခရံ အနက္ခရံ၊ အက္ခရသမူဟော အနဗျဉ္ဇနံ၊ အက္ခရာနုဗျဉ္ဇနသမူဟော ပဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇။ အက္ခရသမူဟောတိ အဝိဘတ္တိကော အက္ခရသမူဟော၊ အက္ခရာနုဗျဉ္ဇနသမူဟော ပဒန္တိ ဝိဘတ္တိအန္တံ ပဒမာဟ။ သာရတ္ထ။၃။၅။ အက္ခရသမူဟောတိ အသမတ္တပဒေ။ဝဇီရ။၂၉၁။

အက္ခရသမ္ပိဏ္ဍန (န) [အက္ခရ+သမ္ပိဏ္ဍန] အက္ခရာတို့၏ — အပေါင်း — အစု။ ပုဒ်, ဝါကျ။ ဣမေဟိ အက္ခရသမ္ပိဏ္ဍနေဟိ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၈၂။ ပဒေဟီတိ နာမာဒိပဒေဟိ စေဝ တံသမုဒါယဘူတေဟိ ဝါကျေဟိ စ၊ တေနာဟ အက္ခရသမ္ပိဏ္ဍနေဟီတိ။ မဋီ၊၂။၆၈။

အက္ခရသမ္ပိဏ္ဍနပဒ (န) [အက္ခရသမ္ပိဏ္ဍန+ပဒ] အက္ခရာတို့၏ — အပေါင်း — အစု — ဟူသောပုဒ်။ ဣမေဟိ ပဒေဟီတိ ဣမေဟိ အက္ခရသမ္ပိဏ္ဍနပဒေဟိ။မဋ္ဌ၊၂။၂၈၆။အက္ခရသမ္ပိဏ္ဍနပဒေဟီတိ တေသံယေဝ တာရကာနံ သမ္ပောဓနေဟိ အက္ခရသမုဒါယလက္ခဏေဟိ ပဒေဟိ။ မဋီ၊ ၂။၃၁၄။

အက္ခရာဒိပရိပုဏ္ဏ (တိ)[အက္ခရ+အာဒိ+ပရိပုဏ္ဏ] အက္ခရာစသော ဗျဉ္ဇန ၆ ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ ပေါရိယာတိ အက္ခရာဒိပရိပုဏ္ဏာယ။ သံဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၂။

အက္ခရာနုဗျဉ္ဇနသမူဟ (ပု)[အက္ခရ + အနုဗျဉ္ဇန + သမူဟ] အက္ခရာ, အနုဗျဉ္ဇနတို့၏ အပေါင်း။ ဝိဘတ်အဆုံးရှိသောပုဒ်။ အက္ခရသမူဟ-ကြည့်။

အက္ခရိကာ (ထီ) [အက္ခရ + ဣက] အက္ခရာဖွက် ကစားခြင်း။ အက္ခရာပေါ်တမ်းကစားခြင်း။ကောင်းကင်နှင့် ကျောက်ပြင်တွင် အက္ခရာကို ယူ၍ မေ့ပျောက်သော ပစ္စည်း ရ, မရကို သိကြောင်းဖြစ်သော ဥာဏ်စမ်းကစားနည်း။ အက္ခရိကာယပိ ကီဠန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၅။ ခေုက် အက္ခရိကံ မနေသိကံ။ ဒီ၊၁။၆။ အက္ခရိကာ ,ဝုစ္စတိ အာကာသေ ဝါ ပိဋ္ဌိယံ ဝါ အက္ခရဇာနနကီဠာ။ ဝိ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၅။ ဒီဋ္ဌ၊၁။ဂ၃။ ပုန္တန္တသာ မုခါကာံ အက္ခရံ ဂဟေတွာ 'နင်္ဂမုတ္တိ' (မုင်္ဂ) လသဘာလသဘာဒိဇာနနကီဠာတိပိ ဝဒန္တိ။ ဒီဋီ၊၁။၁၂၇။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၃၆၂။ (သာရတ္ထ၊၂။၃၇၃။၌ နင်္ဂမုဒ္ဒိ-ဟုရှိသည်။)

အက္ခရက္ခပေတာဝတ္ထု (နေ)[အက္ခ+ရက္ခ+ပေတာဝတ္ထု] ဝင်ရိုးလုပ်သော သစ်ပင်နှင့် စပ်သော အကြောင်းကိုပြဆိုသော ပေတာဝတ္ထု။အက္ခရက္ခပေတာဝတ္ထု တေရသမံ။ ပေတ။၂၁၆။ အက္ခဒါယကပေတာဝတ္ထု-လည်းကြည့်။

အက္ခရက္ခပေတာဝတ္ထုဝဏ္ဏနာ (ထီ)[အက္ခရက္ခပေတာဝတ္ထု+ဝဏ္ဏနာ] ဝင်ရိုးလုပ်သော သစ်ပင်နှင့် စပ်သော အကြောင်းကို ပြဆိုသော ပေတာဝတ္ထု၏ — အဖွင့် — အဋ္ဌကထာ။ ပေတဋ္ဌ။ ၂၁၉-၂၆၀-ကြည့်။

အက္ခရုပ္ပါဒကစိတ္တ (န) [အက္ခရ + ဥပ္ပါဒက + စိတ္တ] အက္ခရာတို့၏ သိထိုက်လစေသော အသံကို ဖြစ်စေတတ်သော စိတ်။ သိထိုက်လာဒိဝသေန ဗျဉ္ဇနဗုဒ္ဓိ သင်္ခါတသာ အက္ခရုပ္ပါဒကစိတ္တဿ ဒသဟိ ပကာရေဟိ ဗျဉ္ဇနဒ္ဓံ ပဘေဒေါတိ အတ္ထော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၂။၅၄၈။

အက္ခလိတ (တိ) [န + ခလိတ] ချွတ်ချော်ခြင်း — ချွတ်ယွင်းခြင်း — မရှိသော၊ မချွတ်ချော် — မချွတ်ယွင်း — သော။

အက္ခလိတပဋိဝေဓ (ပု) [အက္ခလိတ + ပဋိဝေဓ] မချွတ်ယွင်းမူ၍ ထိုးထွင်းသိခြင်း၊ မချွတ်မယွင်း ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။ အက္ခလိတပဋိဝေဓလက္ခဏော ဝါ ကုသလီသာသဒိတ္ထဥသုပဋိဝေဓော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၅။ အက္ခလိတံ အဝိရဇ္ဈိတ္ဝာ ပဋိဝေဓော အက္ခလိတပဋိဝေဓော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၄။

အက္ခလိတပဒဗျဉ္ဇန (တိ) [အက္ခလိတ + ပဒ + ဗျဉ္ဇန] ချွတ်ချော်ခြင်း — ချွတ်ယွင်းခြင်း — မရှိသော ပုဒ်, ဗျည်းတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ အနေလဂ္ဂ-ကြည့်။ အဂဠိတပဒဗျဉ္ဇန, အပတိတပဒဗျဉ္ဇန-တို့လည်းကြည့်။

အက္ခဝါဋ (ပု) [အက္ခ + ဝါဋ။ အက္ခသ ရထစက္ကခုတ္တန္တာနဿဝ ဝါဋော၊ မလ္လဘူမိယံ၊ တတြ ဟိ ရထစက္ကခုတ္တပ်သုသဒိသပ်သုမန္တတ္တာ တံသဒိသတ္တံ။ဝါစပ္ပတိ။ (အက္ခပါဋ, အက္ခဝါဋ-သံ)] လက်ဝှေ့, ထိုးရာစည်းဝိုင်း၊ လက်ဝှေ့ဝိုင်း။ ရာဇင်္ဂဏေ ယုဒ္ဓမဏ္ဍလံ သဇ္ဇာပေတွာ အက္ခဝါဋံ ကာရေတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၂။

အက္ခသီသ (န) [အက္ခ + သီသ] ဝင်ရိုးစွန်း၊ ဝင်ရိုးဖျား။ စက္ကာနိ အပနေတွာ ဒွီဟိ အက္ခသီသေဟိ ဓါရုနံ ဥပရိ ဌပိတာသာ ဒွေ ဌာနာနိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။ ဒွီဟိ အက္ခသီသေဟီတိ ဒွီဟိ အက္ခကောဋီဟိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၄၂။

အက္ခသောဏ္ဍ (တိ)[အက္ခ + သောဏ္ဍ] အန်ကစား ခြင်း၌ — တပ်မက် — စွဲလမ်း — ပျော်မွေ့ — သော၊ ကြွေအန်ကစားကြူးသော၊သူ။ "အယံ အက္ခ-သောဏ္ဍော ဠူတကရော၊ မာ တဿ ဝေနံ ကရိတ္ထာ"တိ ဝတ္တာရော ဘဝန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။

အက္ခာတ (တိ)[အာ + ခါ + တ] (၁)ဟောကြား — ပြောဆို — အပ်သော။ ကာမာနံ ပဟာနံ အက္ခာတံ။ဝိ၊၁။၂၃။...အက္ခာတန္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၃။ ယွာယံ အက္ခာတော ဖြာဟူဇော ပေါက္ခရသာတိနာ။ ဒီ၊၁။၂၂၂။ အက္ခာတောတိ ကထိတော ဒီပိတော။ဒီ ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ (၂) ပြောဆိုဆုံးမခြင်း။ အနက္ခာတ-ကြည့်။

အက္ခာတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ ခါ + တဗ္ဗ]ဟောကြား — ပြောဆို — အပ်သော။ အမက္ခာတဗ္ဗာနိတိ အမှာ အက္ခာတဗ္ဗာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။

အက္ခာတရူပ (တိ)[အက္ခာတ + ရူပ] ဟောကြား — ပြောဆို — အပ်သော သဘောရှိသော၊ သဘော အားဖြင့် ဟောကြား — ပြောဆို — အပ်သော။ အက္ခာတရူပံ တဝ သဗ္ဗမိတ္တ။ဇာ၊၁။၃၆၄။အက္ခာ-တရူပန္တိ သဘာဝတော အက္ခာတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂၁။

အက္ခာတိ (ကြိ) [အာ + ခါ + တိ] ဟောကြား — ပြောဆို — ၏။ သောယေဝ တဿ အက္ခာတိ။ ဝိ၊၄။၄၄၁။ ယံ မေ တုံ အက္ခာသိ။ဇာ၊၁။၂၁၁။ အက္ခာထ မေ မာတာပါ တေမဏ္ဍ။ ဇာ၊၁။၃၁၀။ တေသာဟံ ပုဋ္ဌော အက္ခာမိ။ သံ၊၁။၁၂၄။ ထဏ္ဍ တေ မယမက္ခာမ။ ဇာ၊ ၂။၃၃၂။ တံ မေ အက္ခာဟိ ပုစ္ဆိတော။ ဝိ၊၅။၂၅၅။ အက္ခာဟိ မေ ပုစ္ဆိတော တေမဏ္ဍ။ ဇာ၊၁။၃၃၅။ အစက္ခယျ တိဗ္ဗာနိ ပရဿ ဓိရော။ဇာ၊၁။၂၆၁။ ဥဒါဟု တေ ကောစိ နံ တေဒက္ခာ။ ဇာ၊၁။၂၇၃။ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိမက္ခာသိ။ ဝိ၊၁။၄၇၉။ ဓမ္မမက္ခာသိ ဘိက္ခုနံ။ ဒီ၊၂။၁၀၂။ ဥတ္တရိန္တိ အက္ခာသိ ။ အပ၊၂။၂၉၄။ ပုစ္ဆဝ မေတမက္ခိ သုံ။ ဇာ၊၁။၁၈၅။ တဿာဟမက္ခိ ဝိဝရိ ဂုယှမတ္တံ။ဇာ၊၁။၃၈၈။ သမ္မိ အက္ခိံသတိ

ယထာ ပဇာနံ။ ပေတ။၁၉၀။ တဏ္ဍ တေ အပာမက္ခိဿံ။ ဝိ၊၅။၂၅၅။

အက္ခာတုံ (ကြိ၊ဝိ)[အာ + ခါ + တုံ]ဟောကြား - ပြောဆို – ခြင်းငှါ။ နတံ သက္ကောထ အက္ခာတုံ။ ဇာ၊၁၊၃၇၈။

အက္ခာတု (တိ)[အာ + ခါ + တု](၁)ဟောကြား– ပြောဆို – တတ်သော၊ သူ။ ဣတော သုတွာ အမုတြ အက္ခာတာ။မ၊၁၊၃၅၆။ အက္ခာတာရော တထာဂတာ။ ဓမ္မ။ ၅၂။ အက္ခာတာရံ ပဝတ္တာရံ။ သုတ္တနိ၊၃၀၄။ (၂) ပြောကြား အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ် စသည်။ အဂ္ဂေယျဥ္စ ပရိညာယ၊ အက္ခာတာရံ န မညတိ။ သံ၊ ၁၊၁၁။ ဣတိဝုတ်၊၂၃၂။ အက္ခာတာရံ န မညတီတိ . ဒိဏ္ဏာသဝေါ ဘိက္ခု အက္ခာတာရံ ပုဂ္ဂလံ န မညတိ။ အက္ခာတာရန္တိ ကမ္မဝသေန ကာရကံ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ အက္ခာတဗ္ဗံ ကထေတဗ္ဗံ ပုဂ္ဂလံ န မညတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၄၃။ (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၀၂-လည်းကြည့်။)

အက္ခာန (နံ) [အာ+ခါ+ယု။ (အာချာန-သံ)] (၁) ဘာရတာဒိနောင်စစ်ထိုးခြင်း စသည်ကိုဆိုရာဖြစ်သောကျမ်း၊ ဣတိဟာသကျမ်း၊ ပြောဆိုအပ်သော ဘာရတာဒိနောင်စစ်ထိုးခြင်း, ကျက်စီတ်ဟောခြင်း, စာဟောခြင်း စသည်၊ ပုံပြင်၊ ဝတ္ထု၊ဒဏ္ဍာရီ။ ပေက္ခံ အက္ခာနံ ပါဏိဿရံ။ဒီ၊ ၁။၆။ အက္ခာနန္တိ ဘာရတယုဇ္ဈနာဒိကံ၊တံ ယသ္မိံ ဌာနေ ကထီယတိ၊ တတ္ထ ဂန္တုမ္ပိ န ဝဋ္ဋတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ (၂) ပြောဆိုအပ်သော စကား။ သမ္ဗောသံ အက္ခာနဉ္စ = သမ္ဗာသံ ကထာနံ ဝတ္ထုဘူတတော။သံ၊ဋ္ဌ ၁၊၄၃။(၃)ပြောဆိုခြင်း။ ယာဝဒိဒံ ဘိက္ခဝေ န သုကရာ အက္ခာနေန ပါပုဏိတုံ ယာဝ ဒုက္ခာ နိရယာ။ မ၊၃။၂၀၅။

အက္ခာနပဉ္စမ (တိ) [အက္ခာန + ပဉ္စမ] အက္ခာန ဟူသော ဣတိဟာသ ကျမ်းလျှင် ငါးခုမြောက်ရှိသော။ ဗြာဟ္မဏော စ အဓိယာနံ၊ ဝေဒ- မက္ခာနပဉ္စမံ။ ဇာ၊၂။၁၂၇။ ဝေဒမက္ခာနပဉ္စမန္တိ ဣတိဟာသပဉ္စမံ ဝေဒစတုက္ကံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၈။ ဣတိဟာသပဉ္စမ-လည်းကြည့်။

အက္ခာယ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ခါ + တွာ] ဟောကြား –ပြောဆို –ပြီး၍။ အက္ခာယ ဝါဒံ ပရိသာယ မဇ္ဈေ။ သုတ္တနိ၊၄၀၈။

အက္ခာယက (တိ) [အာ+ခါ+ဏွု။ထိ ဋ္ဌ အက္ခာ- ယိကာ] (၁)ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ ပိယက္ခာနံ အက္ခာယိကာ မယံ တဝ္ဌိဒါနိ ဒေဟိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၀၉။ (၂) ပြောဆိုကြောင်း ဖြစ်သောစကား၊ ပုံပြင်၊ ဝတ္ထု၊ ဒဏ္ဍာရီ။ လောကက္ခာယိကာ သမုဒ္ဒက္ခာယိကာ။ ဒီ၊၁၊၇။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ဒီ၊ဋီ၊ ၁၊၁၂၉။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၆၇-တို့ကြည့်။)

အက္ခာယတိ (ကြိ) [အာ + ခါ + ယ + တိ] ဟောကြား – ပြောဆို – ခေါ်ဝေါ် – အပ်၏။ အယံ ဣမေသံ ဒွိန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ သင်္ကာနံဂဏော သတ် သေဋ္ဌပုရိသော အက္ခာယတိ။ မ၊၁။ ၂၉။ မက္ခလိ- ဝါဒေါ် တေသံ ပဋိကိဋ္ဌော အက္ခာယတိ။ အံ၊၁။ ၂၉၀။ ဝေမက္ခာယတိ ဝေမနုဿယတိ။ ဇာ၊ ၂။၁၁၃။ သီလပညာဏန္တု ပန လောကသ္မိံ အဂ္ဂမက္ခာယတိ။ ဒီ၊၁။၁၁၆-၇။ တထာဂတော အဂ္ဂမက္ခာယတိ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ အံ၊၁။ ၃၂၄။

အက္ခာယန္တ (တိ) [အာ+ခါ+အန္တ] ပြောဆိုသော၊သူ။ မဟာရာဇ ပုဗ္ဗေဝ ဇာတကုလံ ဂန္တွာ အက္ခာယန္တာ ပုဗ္ဗမက္ခာယိနော အညာတတ္တု န သဒ္ဒဟေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။

အက္ခာယိတ (တိ) [(က) နံ+ခါယိတ။ (ခ) အက္ခာယိတနိမိတ္တ။ နိမိတ္တ-ကျေ။] (က)မခဲ – မစား – အပ်သေးသော၊ ခွေး, မြေခွေး စသည်တို့ – မခဲ – မစား – အပ်သေးသော။ ယသာ နိမိတ္တေ ဝစ္ဆမဂ္ဂေ ပဿာဝမဂ္ဂေ မုခေ ဝါ ဗဟုတရော ခြကာသော အက္ခာယိ- တော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ (ခ) ခွေး, မြေခွေး စသည်တို့ –မခဲ –မစား –အပ်သေး

သောနိမိတ် (အင်္ဂါ) ရှိသော။ မတံ အက္ခာယိတံ၊ မတံ ယေဘုယျေန အက္ခာယိတံ။ ဝိ၊၁။၃၆။ ကေစိ မတံ အက္ခာယိတံ၊ သောအင်္ဂါလာဒီဟိ အက္ခာယိတနိမိတ္တန္တိ အဇ္ဈော။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ အက္ခာယိတံ နိမိတ္တံ ယဿာ, သာ အက္ခာယိတနိမိတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၈၉။ အက္ခာယိတနိမိတ္တာ ဗုဇ္ဈ ဥတ္တရပဒလောပေန အက္ခာယိတသဒ္ဒေန ဝုတ္တာတိ အာဟ အက္ခာယိတနိမိတ္တန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၄၃။

အက္ခာယိတစေတ္က (န) [အက္ခာယိတ+စေတ္က] ခွေး,မြေခွေးစသည်တို့—မဲ့—မစား— အပ်သေးသော နိမိတ်(အင်္ဂါ) ရှိသော မိန်းမ သူသေကောင်ကို ဟောဆုဖြစ်သော ဝါရ ၄-ခုတို့၏ အပေါင်း။ တိကံ ယေဘုယျေန အက္ခာယိတစေတ္ကာနိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ (၎င်း ယေဘုယျေန အက္ခာယိတစေတ္က ၃-ပါးကို ဝိ၊၁။၃၆-စာပိုဒ် ၅၉-၌ ပေယျာလဖြင့် ဟောထားသည်။)

အက္ခာယိတနိမိတ္တ (တိ) [အက္ခာယိတ+နိမိတ္တ] ခွေး,မြေခွေးစသည်တို့ မဲ့—မစား—အပ်သော နိမိတ်(အင်္ဂါ)ရှိသော။ အက္ခာယိတ-ကြည့်။

အက္ခာယီ (တိ) [အာ+ခါ+ဏီ] ဟောကြား—ပြောဆို — လေ့ရှိသောသူ။ ကိံဝါဒီ ဘဝံ ဂေါတမော ကိမက္ခာယိတိ။ အံ၊၁။၆၃။ကိမက္ခာယိတိ ကိံ နာမ သာသနံ ပဋိပဒံ အက္ခာယိတိ ပုစ္ဆိ။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၉။

အက္ခာသိ (ကြိ) အက္ခာတိ-ကြည့်။

အက္ခာဟတ (တိ) [အက္ခ+အာဟတ] ဝင်ရိုး၌ တပ်ထားအပ်သော။ အက္ခာဟတံ မညေ အဋ္ဌာသိ။အံ၊၁။၁၁၀။ အက္ခာဟတံ မညေတိ အက္ခေ ပဝေသေတွာ ဌပိတမိဝ။ အံဋ္ဌ၊၂။၈၀။

အက္ခိ (န) [အသု+ခ။အက္ခ+ဣ။ အသု=ဗျာပနေ။ အသတိ ဝိသယေသု ဗျာပီ ဘဝတီတိ အက္ခိ၊ သဿ ကော။ အထ ဝါ အက္ခ=ဗျာပနေ၊ အက္ခတိ ဝိသယေသု ဗျာပီ ဘဝတိ၊ အက္ခတိ ဝါ ပဿတိ တေနာတိ အက္ခိ။ဓာန်၊ဋီ။ ၁၄၉။ ဏွာဒိ။ ဂ-လည်းကြည့်။] မျက်စိ။အက္ခိ ဝါ နိခဏိဿာမိ။ဝိ၊၁။၆၅။အက္ခိ စေ န နိမိလတိ။ အပ၊၂။၁၉၆။

အက္ခိအဥ္ဇန (န) [အက္ခိ+အဥ္ဇန] မျက်စိကို ဆေးခြယ်ခြင်း။ ပဏ္ဍုကာသာဝပါရုပနအက္ခိအဥ္ဇနသီသမက္ခနာဒီဟိ အတ္တဘာဝံ မဏ္ဍေတွာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။

အက္ခိအာဝိဠက (ပု) [အက္ခိ+အာဝိဠက] မျက်တွင်း။ တဿ ကိရ လောဟိတေ သိဉ္စနေ မံသေ မိလာတေ အက္ခိအာဝိဠကာ မတ္ထလုင်္ဂံ အာဟစ္စ အဋ္ဌံသု။ မဋ္ဌ၊၁။၃၅၅။ အက္ခိကူပ-လည်းကြည့်။

အက္ခိဥပ္ပါဋန (န) [အက္ခိ+ဥပ္ပါဋန] မျက်လုံးကို ထုတ်ခြင်း။

အက္ခိဥပ္ပါဋနဒုက္ခ (န) [အက္ခိဥပ္ပါဋန+ဒုက္ခ]မျက်လုံးကို ထုတ်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော—ဆင်းရဲ—ဒုက္ခ။ ယံ မယာ ပရေသံ အက္ခိဥပ္ပါဋနဒုက္ခံ ကတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။

အက္ခိက[1] (ပု၊န) [အက္ခိ+က] မျက်စိ၊ မျက်ကွင်း။

အက္ခိက[2] (တိ) [အက္ခိ+က] မျက်စိရှိသော၊ သူ။ မိဂီ ဝိယ မန္ဒက္ခိကာ။ပေတဝ၊ဋ္ဌ။ ၅၃။မန္ဒက္ခိကာတိ။ (သီ၊ဋ္ဌ)။

အက္ခိကဏ္ဍဝက (ပု၊န) [အက္ခိ+ကဏ္ဍ+ဝက]မျက်စိပေါက်, နားပေါက်၊ မျက်စိ,နားတို့၌ ဓားစသည်ဖြင့် — ခွဲအပ် — ဖောက်အပ် — သော အပေါက်။ သဗ္ဗေသမ္ပိ တိရစ္ဆာနဂတာနံ အက္ခိကဏ္ဍဝကေသု ဒုက္ကဋံ။ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။

အက္ခိကဟာရက (တိ)[အက္ခိက+ဟာရက]မျက်စိကို ထုတ်သော၊သူ။သေယျထာ ဝါ ပန ကဟာပဏံ ပရိသော အက္ခိကဟာရကော ဂစ္ဆာ ဥဒ္ဓံတေဟိ အက္ခိဟိ အာဂစ္ဆေယျ။မ၊၂။၄၆။

အက္ခိကာဏ (တိ) [အက္ခိ+ကာဏ] မျက်စိကန်းသော၊သူ။ အနမတဂ္ဂသ္မိံ ဟိ သံသာရဝဋ္ဋေ တဝ အက္ခိကာဏဿ ဂဏနာ နာမ နတ္ထိ။ဓမ္မ·ဋ္ဌ၁၊၁၈၇။

အက္ခိကူဋ (ပု၊န)[အက္ခိ+ကူဋ]မျက်စိ၏အထောင့်၊ မျက်ထောင့်။ ဥဘတော စ အက္ခိကူဋာနိ ဘဂဝတော လောဟိတကာနိ ဟောန္တိ။မဟာနိ။၂၇၆။ စူဠနိ။၁၇၃။ဥဘတော စ အက္ခိကူဋာနီတိ ဒွေ စ အက္ခိကောဋိယော။ မဟာနိ·ဋ္ဌ။၃၃၁။

အက္ခိကူပ (ပု) [အက္ခိ+ကူပ] မျက်တွင်း။ ဧဝမေဝဿ မေ အက္ခိကူပေသု အက္ခိတာရကာ ဂမ္ဘီရဂတာ။ မ၁။၁၁၄။မ၂။၂၈၈။

အက္ခိကူပက (ပု) [အက္ခိကူပ+က] မျက်တွင်း။ တတ္ထ ယော ယံ အက္ခိကူပကေ ပတိဋ္ဌိတော။ အဘိ·ဋ္ဌ၁။၃၄၄။

အက္ခိကူပကဋ္ဌိက (န) [အက္ခိကူပက+အဋ္ဌိ+က] မျက်တွင်းရိုး၊ မျက်ရိုး။ ဟေဋ္ဌာ အက္ခိကူပကဋ္ဌိကေန ဥပရိ ဘမုကဋ္ဌိကေန ဥဘတော အက္ခိကူဋေဟိ။အဘိ·ဋ္ဌ၁။၃၄၄။

အက္ခိကူပနာသာကူပဋ္ဌိ (န) [အက္ခိကူပ+နာသာကူပ+အဋ္ဌိ] မျက်တွင်းရိုး, နှာခေါင်းရိုး၊ မျက်ရိုး, နှာရိုး။ အက္ခိကူပနာသာကူပဋ္ဌီနိ အပနီတမိဉ္ဇတရုဏတာလဋ္ဌိသဏ္ဌာနာနိ။ အဘိ·ဋ္ဌ၂။၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၂၄၇။

အက္ခိကောဋိ (ထီ) [အက္ခိ+ကောဋိ] မျက်စိ၏ အထောင့်၊ မျက်ထောင့်။ အက္ခိကောဋိယာ ဩလောကေတွာ။ ဇာ·ဋ္ဌ၃။၃၈၉။ အက္ခိကောဋိတော အဒ္ဓနဿလာကာယ နီဟရိတွာ။ ဇာ·ဋ္ဌ၃။၃၉၈။ အက္ခိကူဋ-လည်းကြည့်။

အက္ခိဂ (တိ)[အက္ခိ+ဂမု+ကွိ]မျက်စိ၌ဖြစ်သော။ ယမ္ပိ ပဒုမမက္ခိဂံ။ခေနိ။၂၅၉။

အက္ခိဂဏ္ဍ (ပု) [အက္ခိ+ဂဏ္ဍ] အက္ခိဘဏ္ဍ-ကြည့်။

အက္ခိဂူထ (ပု၊န) [အက္ခိ+ဂူထ] မျက်ချေး။အက္ခိမလ-ကြည့်။

အက္ခိဂူထက (ပု၊န) [အက္ခိဂူထ+က] မျက်စိမှဖြစ်သော အညစ်အကြေး၊ မျက်ချေး။ အက္ခိမှာ အက္ခိဂူထကော၊ ကဏ္ဏမှာ ကဏ္ဏဂူထကော။ သုတ္တနိ။၃၀၈။

အက္ခိစက္ကလ (န) [အက္ခိ+စက္ကလ] မျက်နက်ဝန်း။ ဝိသမစက္ကလော ဝါ ကေန ဥဒ္ဓံ ကေန အဓောတိ ဧဝံ ဝိသမဇာတေဟိ အက္ခိစက္ကလေဟိ သမန္နာဂတော။ ဝိ·ဋ္ဌ၃။၃၁၀။ အက္ခိစက္ကလေဟီတိ ကဏှမဏ္ဍလေဟိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၇။

အက္ခိစ္ဆိဒ္ဒ (န) [အက္ခိ+ဆိဒ္ဒ] မျက်လုံးပေါက်။ တေသံ ဟိ ဒွီဟိ အက္ခိစ္ဆိဒ္ဒေဟိ အပနီတတစမံသသဒိသော အက္ခိဂူထကော။ သုတ္တနိ·ဋ္ဌ၁။၂၃၉။

အက္ခိတပ္ပနတေလ (န) [အက္ခိ+တပ္ပန+တေလ] အခိုးထုတ် မျက်စဉ်းဆီ။ နေတ္တတပ္ပနန္တိ အက္ခိတပ္ပနတေလံ။ဒီ·ဋ္ဌ၁။၈၂။ အက္ခိတပ္ပနတေလန္တိ အက္ခီသု ဥသုမဿ နီဟရဏတေလံ ယေန အက္ခိမှိ အဋ္ဌိတော ဥဏှံ ဥသုမံ နိက္ခမတိ။ သီ·ဋီ·သစ်၁။၃၇၇။

အက္ခိတာရကာ (ထီ) [အက္ခိ+တာရကာ] မျက်လုံး၊ မျက်နက်ဝန်း။ မျက်လုံးအိမ်။ ဧဝမေဝဿ မေ အက္ခိကူပေသု အက္ခိတာရကာ ဂမ္ဘီရဂတာ။ မ၁။၁၁၄။ မ၂။၂၈၈။ ယထာ ဂမ္ဘီရေ ဥဒပါနေ ဥဒကတာရကာ ဝိယ အက္ခိတာရကာ ပညာယန္တိ။ ဝိ·ဋ္ဌ၃။၃၁၀။အက္ခိတာရကာတိ အက္ခိဘဏ္ဍကာ။ သာရတ္ထ၃။၂၈၄။ အက္ခိတာရကာတိ အဘိမုခေ ဋ္ဌိတာနံ ဆာယာ၊ အက္ခိဂဏ္ဍကာတိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၇။

အက္ခိတ္တ¹ (တိ)[န+ခိတ္တ]မပစ်ပယ်အပ်သော၊မထီလေးစား မပြုအပ်သော၊သူ။ အက္ခိတ္တော အနုပက္ကုဋ္ဌော ဇာတိဝါဒေန။ ဒီ၁။၁၀၉။ ဒီ၁။၁၀၆။ အံ၂။၁၃၃။ သုတ္တနိ။၃၇၃။ အက္ခိတ္တောတိ "အပနေထ ဧတံ၊ ကိံ ဣမိနာ"တိ ဧဝံ အက္ခိတ္တော အနဝက္ခိတ္တော။ ဒီ·ဋ္ဌ၁။၂၅၁။ အံ·ဋ္ဌ

၃။၄၈။ အက္ခိတ္တောတိ ဇာတိ အာရဗ္ဘ 'ကိံ သော'တိ ဧကေနပိ အနုပညာတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။

အက္ခိတ္တ၂ (ထိ) [အာ+ခိပ+တ။ 'အာ' ကို 'အ' ရဿပြု] ဆွဲယူအပ်သော။ အက္ခိတ္တာ ဝါတဝေဂေန, နဋ္ဌာ တေ သဿတိံသမာ။ ဇာ၊၁။၁၄၁။ အက္ခိတ္တာတိ တေပိ ဂိဇ္ဈာ အမှာကံ သိမံ အတိက္ကမိတွာ ဂတာ ဝါတဝေဂေန အာကမ္ပိတာ နဿိသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။

အက္ခိဒလ (န) [အက္ခိ+ဒလ] မျက်ခွံ။ စိတ္တကိရိယဝါယောဓာတုဝိပ္ဖါရဝေဂေန ပေဟိုမံ အက္ခိဒလံ အဓော သိဒတိ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

အက္ခိဒလလောမ (န) [အက္ခိဒလ+လောမ] မျက်တောင်မွေး။ ပခုမသဒ္ဒေါ လောကေ အက္ခိဒလလောမေသု နိရုဠ္ဟော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၆၄။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၂၇။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၉။

အက္ခိဒလဝဋ္ဋုမ (န) [အက္ခိဒလ+ဝဋ္ဋုမ] မျက်ခွံ၌ရှိသော အရေးအကြောင်း၊ မျက်ရစ်။ အက္ခိဝမ္မ-ကြည့်။

အက္ခိဒါန (န) [အက္ခိ+ဒါန] မျက်စိအလှူ။ မဟာသတ္တော ဝါမက္ခိနာ တဿ တံ အက္ခိ ဒိသွာ "အဟော သုဒိန္နံ မယာ အက္ခိဒါန"န္တိ အန္တောသမုဂ္ဂတာယ ပီတိယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၈။

အက္ခိနယန (န) [အက္ခိ+နယန] နီလက္ခိနယန (အပ၊၂။၁၁၇) ကြည့်။

အက္ခိနာသ (ထိ) [အက္ခိ+နာသာ] မျက်စိ, နှာခေါင်း။ အက္ခုထိက-ကြည့်။

အက္ခိနိက္ခမ (န) [အက္ခိ+နိက္ခမ] မျက်စိမှိတ်ခြင်း၊ မျက်ရိပ်ပြခြင်း၊ မျက်စပစ်ခြင်း။ နိမိတ္တကမ္မံ နာမ သညုပ္ပါဒနတ္ထံ အက္ခိနိက္ခမာဒိနိမိတ္တကရဏံ။ ကင်္ခါ။ ၁၁၇။

အက္ခိနိမီလ (ပု) [အက္ခိ+နိမီလ] မျက်စိမှိတ်ခြင်း၊ မျက်စိတမှိတ်။ ပဏ္ဏကမ္မလသီလာယံ နိသိန္နဿ အက္ခိနိမီလမတ္တေန နာနတ္ထံ ပညာယတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။

အက္ခိနိမီလမတ္တ (န) [အက္ခိနိမီလ+မတ္တ] မျက်စိတမှိတ်မျှ။ အက္ခိနိမီလ-ကြည့်။

အက္ခိပဋလ (န) [အက္ခိ+ပဋလ] မျက်လွှာ၊ မျက်လုံးသား၏ အထပ်အလွှာ။ သတ္တသု ပိစုပဋလေသု အာသိတ္တတေလံ ပိစုပဋလာနိ ဝိယ သတ္တက္ခိပဋလာနိ ဗျာပေတွာ...။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။

အက္ခိပါက (ပု) [အက္ခိ+ပါက] မျက်ခမ်းစွန်းတို့၌ ပွလောင်ရိဆွေးသော ရောဂါ၊ မျက်ခမ်းစပ်ရောဂါ။ ပုပ္ဖိတက္ခိ ဝါ အက္ခိပါကေန သမန္နာဂတက္ခိ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ အက္ခိပါကေနာတိ အက္ခိဒလပရိယန္တေသု ပူတိဘာဝါပဇ္ဇနရောဂေန။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၇။

အက္ခိပူဇာ (ထိ) [အက္ခိ+ပူဇာ] မျက်စိ-တို့ဖြင့်-တို့ကို-ပူဇော်ခြင်း၊ 'မျက်စိတို့ဖြင့် ဘုရားကိုကြည့်၍ ဖူးမျှော်ပူဇော်ခြင်း။ သတ္တ ဒိဝသာနိ အက္ခိပူဇံ နာမ အကာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။(သာရတ္ထ၊၁။၁၂၆-ကြည့်။)

အက္ခိပူရ (တိ) [အက္ခိ+ပူရ] မျက်စိ၌ ပြည့်သော၊ မျက်စိ အပြည့်ဖြစ်သော။ သော အက္ခိပူရာနိ အဿူနိ ဂဟေတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇။

အက္ခိပ္ပဒေသ (ပု) [အက္ခိ+ပဒေသ] မျက်စိအရပ်၊ မျက်စိရှိရာ-အရပ်-ဌာန။ သော ယာဝ အက္ခိပ္ပဒေသာ အာရုဠ္ဟဘာဝံ ဥတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။

အက္ခိဗိမ္ဗ (န) [အက္ခိ+ဗိမ္ဗ] မျက်လုံးအိမ်။ ဓာတုဘေဒ္ဒန္တိ အက္ခိဒလန္တိ ဧကေစိ၊ အက္ခိဒလဝဋ္ဋုမန္တိ (အက္ခိဒလပတ္တန္တိ) အညေ၊ အက္ခိဒလေဟိ ပန သဒ္ဓိံ အက္ခိဗိမ္ဗန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၈၈။မ၊ဋီ၊၃။ ၁၇၆။

အက္ခိဘတ္တ (ပု,န) [အက္ခိ+ဘတ္တ] မျက်လုံးအိမ်၊ မျက်လုံးမျက်ဆန်၊ မျက်ခွံ, မျက်တောင်နှင့်တကွသောမျက်စိ။ အညေသံ ဟိ အက္ခိဘတ္တာ အပရိ-

ပုဏ္ဏာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၄။ အာဠဝကရဟန္တာတိ ဝိသာလက္ခိကဏ္ဏာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၇၂။ အက္ခိပိမ္ဗ-စက္ခုဘဏ္ဍ-တို့လည်းကြည့်။

အက္ခိဘေဒ (ပု) [အက္ခိ+ဘေဒ] မျက်စိပျက်ခြင်း၊ မျက်စိကွယ်ခြင်း။ အက္ခိဘေဒေန ပဋိနာသေန စ ဥဒကေ ကမ္ဗန္တာ ပဒုဋ္ဌာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၀၉။

အက္ခိဘေဒန (နပ) [အက္ခိ+ဘေဒန] မျက်စိကွယ်-ပျက်-ခြင်း။ အာ တေန ဒုက္ခေန ပိဋ္ဌိတာ တဿ အက္ခိဘေဒနံ အာယာစန္တိ ဝေမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၀၉။

အက္ခိမဏ္ဍလ (နပ) [အက္ခိ+မဏ္ဍလ] မျက်လုံးဝန်း။ စေတသို့ အက္ခိမဏ္ဍလေ ဥဘောသု ကောဋိသု ဝိသာဂန္ဓံ ဝါယန္တော နိဗ္ဗတ္တတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၅။

အက္ခိမဏ္ဍလမတ္တ (နပ) [အက္ခိမဏ္ဍလ+မတ္တ] မျက်လုံးဝန်းပမာဏမျှသော။ ဝိဝရံ ဇာတံ စတ္တာသု ကောဏေသု ဝါ တီသု ဝါ ဒွီသု ဝါ ကောသို့ ဝါ ကောဏေ မောရဿ အက္ခိမဏ္ဍလမတ္တံ ဝါ မင်္ဂလပိဋ္ဌိမတ္တံ ဝါ အာဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၁။

အက္ခိမလ (ပုနပ) [အက္ခိ+မလ] မျက်စိမှဖြစ်သော အညစ်အကြေး၊ မျက်ချေး။ ကာကာ ပန အက္ခိမလံ ဟရန္တိ။ ပေတ။ ၁၇၃။ အက္ခိမလန္တိ အက္ခိဂူထံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၂။

အက္ခိယုဂလ (နပ) [အက္ခိ+ယုဂလ] မျက်စိနှစ်ဘက်တို့၏ အစုံ၊ မျက်စိအစုံ။ ဝရဒန္တီ အလင်္ကတာသိသာ-အက္ခိယုဂလဟာဒယမ်ာသ ရှမိရသောတန္တတ္တပုဏ္ဏာဒါ-ရေသု ယာဝိတာယာဝိတဿ ဝရာဘဏ္ဍဿ ဒါယ-ကံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၄၆။

အက္ခိရောဂ (ပု) [အက္ခိ+ရောဂ] မျက်စိရောဂါ။ မဇ္ဈိမမာသေ သမ္ပတ္တေ အက္ခိရောဂေါ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆။

အက္ခိရောဂဝူပသမန (နပ)[အက္ခိရောဂ+ဝူပသမန] မျက်စိရောဂါ—ငြိမ်းခြင်း—ပျောက်ကင်းခြင်း။ သော အက္ခိရောဂဝူပသမနတော ကိလေသရောဂဝူပသမနမေဝ ဝရန္တိ အက္ခိရောဂံ အဇ္ဈုပေက္ခိတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၇။

အက္ခိလောမ (နပ) [အက္ခိ+လောမ] မျက်တောင်မွေး။ ယတ္တ စ အက္ခိလောမာနိ ပတိဋ္ဌိတာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၇၃။

အက္ခိဝေဇ္ဇကမ္မ (နပ) [အက္ခိ+ဝေဇ္ဇကမ္မ] မျက်စိရောဂါကို ဆေးကုခြင်း။ သလာကဝေဇ္ဇကမ္မန္တိ အက္ခိဝေဇ္ဇကမ္မံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၃။

အက္ခိသဒိသ (တိ) [အက္ခိ+သဒိသ] မျက်စိနှင့်တူသော။ ဟတ္ထိမှသိကာဒီနံ အက္ခိသဒိသေဟိ ဝိနိဂ္ဂတေဟိ ဂမ္ဘီရေဟိ အက္ခီဟိ သမန္နာဂတာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၂။

အက္ခိသုတ္တက (နပ) [အက္ခိ+သုတ္တ+က] မျက်ကြော။ အက္ခိကေန သုတ္တကံ အာဒါယ အက္ခိ-သုတ္တကံ ဆိန္ဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၀၈။

အက္ခိဏ (တိ) [န+ခိဏ] မကုန်ခန်းသော။ အခီဏ-ကြည့်။

အက္ခုဒ္ဒိ (တိ) [အက္ခ+ဥဒ္ဒိ] ဝက်ဝှယ်။ ဘုမိယံ ဌပိတဿ ရုရေန စ တေဟိ စ အက္ခုဒ္ဒိဟိ ပတိဋ္ဌိ-တာဝသေန ပဥ္စ ဌာနာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁။ အက္ခုဒ္ဒိ-ဟိတိ အက္ခဒါရုနာ သမ္ဗန္ဓိတ္တကာ ပေဟိမာဘာဝေ ကပ္ပကတာ ဒွေ ဒါရုဒဏ္ဍာ အက္ခုဒ္ဒိယော နာမ၊ တာသံ ကပ္ပကတာနံ ဒွိန္နံ ကပ္ပိယဘာဝ စတ္တာရိ ဌာနာ အက္ခုဒ္ဒိယောတိ ဝုစ္စန္တိ။ တေနာဟ စတူဟိ အက္ခုဒ္ဒိဟီတိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၈၁။

အက္ခုဗ္ဘ (တိ) [န+ခုဗ္ဘ] မလှုပ်ရှားစေနိုင်သော၊ မချောက်ချားစေနိုင်သော။ မဟာသမုဒ္ဒေါဝက္ခု-ဗ္ဘော။ အပ၊၁။ ၁၁၆။

အက္ခုလ (ပု) [အာ+ခီ+ဥလ+အ။ မစ္စယာကဋ္ဌ-ခေတ်?] ကုန်ခန်း—ပျက်စီးစေခြင်းငှါ ဖြစ်စေတတ်သော၊ ဖျက်ဆီးတတ်သော၊ သူ။ အပရေ ပန "အက္ခုလော အက္ခုလော"တိ ပါဠိံ ဝတွာ "အက္ခုတံ့ ခေပေတံ့ ဝိနာသေတံ့ ဥလတိ ပဝတ္တတီတိ အက္ခုလော ....။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၆၁။ အက္ကုလ-လည်းကြည့်။

အက္ခေတုံ (ကြိ ဝိ)[အာ+ခိ+ဏေ+တုံ] ကုန်ခန်းစေခြင်း — ပျက်စီးစေခြင်း — ငှါ။ အက္ခေတုံ ခေပေတုံ ဝိနာသေတုံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၁။

အက္ခေတ္တ (တိ) [န+ခေတ္တ] လယ်ယာမရှိသော၊သူ။ အခေတ္တဗန္ဓု-ကြည့်။

အက္ခေမ (တိ) [န+ခေမ] ဘေးမကင်းသော။ အကုသလ (၁) အနက်ကြည့်။

အက္ခေမဋ္ဌ=အခေမဋ္ဌ (ပု) [အခေမ + အတ္ထ]ဘေးမကင်းသောအနက်သဘော။ ဘေရဝ် အက္ခေမဋ္ဌေနာတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။မဟာဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။

အက္ခေမတာ (ထီ)[အက္ခေမ+တာ] ဘေးမကင်းသည်၏ အဖြစ်။ အခေမတာ-ကြည့်။

အက္ခေမတာဝ (ပု) [အက္ခေမ+ဘာဝ] အက္ခေမတာ-နှင့် အနက်တူ။ အခေမဘာဝ-ကြည့်။

အက္ခေယျ (တိ) [အာ+ခါ+ဏျ](၁) ခေါ်ဝေါ်ပြောဆို အပ်သော။ နာမံယေဝါပိသိယာတိ၊ အက္ခေယျံ ပေတာဿ ဥန္နုနော။ သုတ္တနိ။ ၄၀၅။ မဟာနိ။ ၉၈ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၈။မဟာနိ။၉၈။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၉-တို့လည်းကြည့်။) (ပု၊န) (၂) နတ်၊ လူစသည်ဖြင့် — ပြောဆို အပ်သော—ပြောဆိုခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော — ခန္ဓာ-၅-ပါး။ အက္ခေယျံ အပရိညာယ။ သံ၊၁။၁၁။ အက္ခေယျံ အပရိညာယာတိ ပဉ္စက္ခန္ဓေ တီဟိ ပရိညာဟိ အပရိဇာနိတွာ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။အက္ခေယျသညီ-လည်းကြည့်။

အက္ခေယျနိမိတ္တ (နု) [အက္ခေယျ+နိမိတ္တ] အက္ခေယျ ဟု ဆိုအပ်သော ခန္ဓာ ၅-ပါး ဟူသော အကြောင်း။အက္ခေယျနိမိတ္တံ ဝိဝိခေ ဟိ ဝိပတ္တိဟိ ဥပဒ္ဒုတေ လောကေ။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၂။

အက္ခေယျပရိဇာနန (နု) [အက္ခေယျ+ပရိဇာနန] အက္ခေယျဟူသော ခန္ဓာ ၅-ပါးကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း။အက္ခေယျဉ္စ ပရိညာယာတိ အာဒိ ဝုတ္တံ၊ တတ္ထ စသဒ္ဒေါ ဗျတိရေကော၊ တေန အက္ခေယျ-ပရိဇာနနေန လဒ္ဓဗ္ဗံ ဝက္ခမာနမေဝ ဝိသေသံ ဇောတေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၁။

အက္ခေယျပရိညာ (ထီ) [အက္ခေယျ+ပရိညာ] အက္ခေယျဟူသော ခန္ဓာ ၅-ပါးကို — ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း — ပိုင်းခြား၍ သိသောဉာဏ်၊ အက္ခေယျ-ပရိညာဘိနိဗ္ဗတ္တာဟိ သမ္ပတ္တိဟိ သမ္ပန္နော သမန္နာဂတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၂။

အက္ခေယျသင်္ခါတ (တိ) [အက္ခေယျ+သင်္ခါတ] အက္ခေယျ ဟု ဆိုအပ်သော၊ နတ်၊လူစသည်ဖြင့် ခေါ်ဝေါ် အပ်သောခန္ဓာ ၅-ပါးဟု ဆိုအပ်သော။ အက္ခေယျသညီ-ကြည့်။

အက္ခေယျသညီ (တိ) [အက္ခေယျ+သညာ+ဤ] အက္ခေယျဟူသော ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့၌ ပုဂ္ဂိုလ်သတ္တဝါစသည်ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အက္ခေယျသညိနော သတ္တာ၊ အက္ခေယျသ္မိံ ပတိဋ္ဌိတာ။သံ၊၁။၁၁။ဣတိဝုတ်။၂၃။ အက္ခေယျသညိနောတိ ဧတ္ထ “ဒေဝေါ မနုဿော ဂဟဋ္ဌော ပဗ္ဗဇိတော သတ္တော ပုဂ္ဂလော တိဿော ဖုဿော”တိ-အာဒိနာ နယေန အက္ခေယျတော သဗ္ဗေသံ အက္ခာနနံ့ သဗ္ဗာသံ ကထာနံ ဝတ္ထုဘူတတော ပဉ္စက္ခန္ဓာ “အက္ခေယျာ”တိ ဝုစ္စန္တိ။ “သတ္တော နရော ပေါသော ပုဂ္ဂလော ဣတ္ထီ ပုရိသော”တိ ဧဝံ သညာ ဧတေသံ အတ္ထီတိ သညိနော၊အက္ခေယျေသု သညိနောတိ အက္ခေယျသညိနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။ အက္ခေယျသညိနောတိ ဧတ္ထ အက္ခာယတိ ကထီယတိ ပညာပီယတီတိ အက္ခေယျံ၊ ကထာဝတ္ထု။အတ္ထတော ရူပါဒယော ပဉ္စက္ခန္ဓာ ...ဧဝံ ကထာဝတ္ထုဘာဝေန အက္ခေယျသင်္ခါတေ ခန္ဓပဉ္စကေ အဟန္တိ စ မမန္တိ စ ... အာဒိနာ ပဝတ္တသညာဝသေန အက္ခေယျသညိနော ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု သတ္တပုဂ္ဂလာဒိသညိနောတိ အတ္ထော။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၁။

အက္ခေယျသမ္ဗန္ဓ (တိ)[အက္ခေယျ+သမ္ဗန္ဓ]အက္ခေယျ ဟူသော ခန္ဓာ ၅-ပါးကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း

နှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ သစေ အက္ခယျသမ္ဗန္နော သန္တော သန္တိပဒေ ရတော။ ဇာတိဝတ်။၂၃၂။ အက္ခယျသမ္ဗန္နောတိ အက္ခယျနိမိတ္တံ ဝိဝိဓာယိ ဝိပတ္တိယာ ဥပဒ္ဒုတေ လောကေ ပဟီနဝိပလ္လာသတာယ တတော သုပရိမုတ္တော အက္ခယျပရိညာဘိနိဗ္ဗုတ္တာယ သမ္ပတ္တိယာ သမ္ပန္နော သမန္နာဂတော။ ဇာတိဋ္ဌ။၂၀၂။

အက္ခောဘ္ဘ—အက္ခောဘ (တိ) [န+ခေါဘ]မလှုပ်ရှား — မချောက်ချား—စေနိုင်သော၊ မတားမြစ်နိုင်သော။ တေန ဒေဝိ မဟာဒါနံ၊ အက္ခောဘ္ဘံ သာဂရူပမံ။ စရိယာ။ ၃၈။ အက္ခောဘ္ဘန္တိ အက္ခန္တရေဟိ ဗာဟိရေဟိ စ ပစ္စတ္ထိကေဟိ အပ္ပဋိသေဓနိယတာယ ကေနစိ အက္ခောဘနိယံ။ ၎င်း။ဋ္ဌ။၄၈။ ဇာဒံ ဓမ အသိတံ ဘောဂံ၊ အက္ခောဘံ သာဂရူပမံ။အပ၊ ၁။၄၂။အက္ခောဘံ အမိတံ ဒုဿံ။အပ၊၂။၃။ အက္ခောဘံ ခေါဘေတုံ အသက္ကုဏေယျံ။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။

အက္ခောဘဏီ (ဣ) (ထီ) [န+ခေါဘဏ+ဤ။ ကေနစိ ခေါဘေတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ အက္ခောဘနီ၊ယုနဝါဒိ။ ဉာဏ—စလနေ။ ဓာန်၊ ဋီ။၃၈၄။ (အက္ခောဘိဏီ သံ)။ ဉမှော သမ္ဘော သံဝိကပ္ပကာဉာနံ ဝါ၊ သော အဿ အတ္ထိ၊ ဣနီ။ အက္ခာနံ ရထာနံ သဗ္ဗေသံ ဣန္ဒြိယာနံ ဝါ ဥပဟိနီ၊ဇတ္တံ၊ ဝုဒ္ဓိ စ။ ဝါစပ္ပတိ။](၁) အက္ခောဘဏီ ပမာဏရှိသော ရန်သူတို့သည်—မလှုပ်ရှားစေနိုင် — မချောက်ချားစေနိုင် — မတားမြစ်နိုင် — သော။ ကသေသော မဟာဝီ သေနာ .... အက္ခောဘဏီ အပရိယန္တာ၊ သာဂရ ရသော ဉမိယော။ ဇာ၊၂။၇၇။ အက္ခောဘဏီတိ ခေါဘေတုံ န သက္ကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၃၄၂။ စတုဝီသတိအက္ခောဘဏိသင်္ခါတေန ဗလကာယေန သဒ္ဓိံ..။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၈။ စတုဝီသတိအက္ခောဘဏိပရိဝါရေန သဒ္ဓိံ... မဟောသဓ ခမာပေတုံ အာဂစ္ဆတိ။ ၎င်း။၃၃၉။သဗ္ဗသေနာယာတိ သဗ္ဗာယ ကောသတရာစနာယကာယ အဋ္ဌာရသ အက္ခောဘဏိသင်္ခါယ သေနာယ သဒ္ဒိံ ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၂။ မဟတီတိ ဥဒ္ဒသအက္ခောဘဏိသင်္ခါတာ သေနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၁။ (အက္ခောဘဏီ စစ်တပ်ဖွဲ့ပုံများ — (၁) ဝါး အလုံး ၆၀ စီပါသော ဝါးအစည်း ၆၀ ကို မြေမှုန့်ဖြစ်အောင် နင်းချေသွားနိုင်အောင် အရေအတွက်—ရှိသော — များသော စစ်အင်္ဂါ ၄ ပါး။ ဓာန်။ ၃၈၄။ (၂) ဆင် ၉-ထောင်, ရထား ၉ သိန်း, မြင်း ၉-ကုဋေ, ခြေသည်သူရဲ ကုဋေ ၉၀၀, သိမ်းကညာ ကုဋေ ၉-သောင်း, အထိန်းအယ မိန်းမ ကုဋေ ၉-သန်း။နီတိ၊ သုတ္တ ။၈၇၇ (ပဒ္မာစရိယဝါဒ)။ (၃) ဆင် ၁-ကုဋေ, ရထား ၁၀-ကုဋေ, မြင်းကုဋေ ၁၀၀, လေးသည်တော် ကုဋေ-၇၀၀, သူရဲအရံကုဋေ-၁၄၀၀၀ အားဖြင့် စုစုပေါင်း ကုဋေပေါင်း-၁၄၈၁၁ ကုဋေ။မဟာဝံ၊ ဋီ၊၃၅။၁၀၃ ဂါထာဖွင့်။ (၄) ရထား ၂၁၈၇၀, ဆင် ၂၁၈၇၀, မြင်း ၆၅၆၁၀, ခြေသည် သူရဲ ၁၀၉၃၅၀-အားဖြင့် စုစုပေါင်း ၂၁၈၇၀၀။အမရ၊ ၁၈၊ ၈၀-၈၁-နှင့်ဝါစပ္ပတိ။ (၅) တစ် နောင် သုည ၄၂-လုံးရှိသော — အက္ခောဘဏီ—သင်္ချာ။ ကစ္စည်းနှင့်ဓာန်။၄၇၅-ကြည့်။)

အက္ခောဘနိယ (တိ) [န+ခေါဘနိယ] မလှုပ်ရှား — မချောက်ချား — စေနိုင်သော၊မတားမြစ်နိုင်သော။ အက္ခောဘ္ဘ-ကြည့်။

အက္ခောဘဘောဂ (တိ) [အက္ခောဘ+ဘောဂ] မလှုပ်ရှား — မချောက်ချား — စေနိုင်သော — အလွန် များပြားသော — စည်းစိမ်ရှိသော၊သူ။ အက္ခောဘဘောဂေါ ဟုတွာန။ အပ၊၁။၄၀၉။

အက္ခောဘိတ (တိ) [န+ခေါဘိတ] မလှုပ်ရှား — မချောက်ချား — စေအပ်သော။ အပရိမိတမနန္တမပါရမက္ခောဘိတဂမ္ဘီရေ မဟာတိမဟာဝေယျာသေ။ မိလိန္ဒ၊ ၃၆၀။

အက္ခောဘိယ (တိ) [န+ခေါဘိယ] မလှုပ်ရှား — မချောက်ချား — စေနိုင်သော။ အခေါဘိယ-ကြည့်။

အခက္ခ (တိ) [န+ခက္ခ] မကျိုးသော၊မပျက်သော။ ယာနိ တာနိ သီလာနိ အခက္ခာနိ။ ဝိ၊၅။၁၆၈။ ပဥ္စ ဗိဇဇာတာနိ အခက္ခာနိ အပူတိနိ။ သံ၊၂။ ၄၄။ အခက္ခာနိတိ အဘိန္နာနိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။

အခက္ခကာရိတာ (ထီ) [အခက္ခကာရီ + တာ] မကျိုးသည်ကို ပြုလေ့ရှိသူ၏အဖြစ်။ တတ္ထ ယာ သံဝရသီလေ အခက္ခကာရိတာ။ နေတ္တိ။ ၃၉။

အခက္ခကာရီ (တိ) [အခက္ခ+ကရ+ဏီ] မကျိုးသည်ကို ပြုလေ့ရှိသော၊ သူ။ သော တသော သိက္ခာယ အခက္ခကာရီ ဟောတိ။ အံ၊၁။၅၆၅။

အခက္ခနိမိတ္တ (တိ) [အခက္ခ + နိမိတ္တ] မကျိုးသော နိမိတ်ရှိသော၊ နိမိတ်တစပ်တည်း ဖြစ်သော။ ဧဝံ အခက္ခနိမိတ္တာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၈။

အခက္ခပဉ္စသီလ (တိ) [အခက္ခ+ပဉ္စသီလ] မကျိုးသော ၅-ပါးသီလရှိသော၊သူ။ ဗုဒ္ဓမာတာ နာမ ဇာတိတော ပဋ္ဌာယ အခက္ခပဉ္စသီလာဟောဝ ဟောတိ။ ဒေ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၉။

အခက္ခဖုဿ (တိ) [န+ခက္ခ+ဖုဿ] မကျိုး, မပျက်သော၊ မကျိုးပြတ်, မညစ်နွမ်းသော။ တထေဝ သိက္ခာယ ပဒါနိ ပဉ္စ အခက္ခဖုဿာနိ သမာဒိယာထ။ ဝိမာန။၁၁၅။ ပေတ၊၁၉၂။ အဝိကောပနတော စ အသံကိလိဿနတော စ အခက္ခဖုဿာနိ သမာဒိယာထ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၀၉။

အခက္ခဝုတ္တိ (တိ) [အခက္ခ+ဝုတ္တိ] မကျိုး — မပြတ်သော အကျင့် — အသက်မွေးမှု — ရှိသော၊ သူ။ အစ္ဆိန္နဝုတ္တိ-ကြည့်။

အခက္ခသိက္ခာပဒ (တိ) [အခက္ခ + သိက္ခာပဒ] မကျိုးသော သိက္ခာပုဒ်ရှိသော၊ သူ။ အခက္ခသိက္ခာပဒါ အာဂတမှာလာ။ ဝိမာန။၂။

အခက္ခသီလ (တိ) [အခက္ခ + သီလ] မကျိုးသော သီလရှိသော၊ သူ။ အာပတ္တိံ အနာပဇ္ဇန္တော အခက္ခသီလော ဟောတိ ပရိသုဒ္ဓသီလော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၃။

အခက္ခာဝိဘာဝ (ပု) [အခက္ခာဝိ+ဘာဝ] မကျိုးသောသီလ စသည်၏ အဖြစ်။ တယိဒံ သဗ္ဗမ္ပိ အခက္ခာဝိဘာဝေန အပရာမဋ္ဌတာယ ကလျာဏန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။

အခက္ခာဝိဘာဝပါပနေ (န) [အခက္ခာဝိဘာဝ + အာပါဒန] မကျိုးသောသီလစသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်စေခြင်း။အခက္ခာဝိဘာဝပါပါဒနေန သုပရိ-သုဒ္ဓသာ စတုဗ္ဗိဓသာပိ သီလသာ .။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ [illegible]

အခဏ္ဍိယ (တိ) [န + ခဏ္ဍိယ] မင်းမျိုးမဟုတ်သူ။ နာ,ခတ္တိယော ဇာတု လဘေထ ရဇ္ဇံ။ဇာ၊ ၂။၂၃၅။

အခန္တိ၀ (တိ) အကၡန္တိဇ-ကြည့်။

အခန္တိနိမိတ္တ (န၊တိ) [အခန္တိ+နိမိတ္တ] (န) (၁) သည်းမခံခြင်းဟူသော အကြောင်း၊ (တိ) (၂) သည်းမခံခြင်း ဟူသော အကြောင်းရှိသော။ အခန္တိနိမိတ္တံ ဘယသုပ္ပတ္တိဂုဏပရိဟာနိအာဒိံ။ မဋီ၊၂။၈၂။

အခမ္ဘိယ (တိ) အကမ္ဘိယ-ကြည့်။

အခလိတ (တိ) [န+ခလိတ] မချွတ်ချော်သော၊ ချွတ်ချော်ခြင်း မရှိသော၊ ဒုစရိုက် မရှိသော။ အခလိတမဘာယံ နိဒ္ဓပတာပံ။ ထေရီ။ ၄၃၄။ ခလိတာသံ ါတာနံ ဒုစ္စရိတာနံ အဘာဝေန အခလိတံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၉၈။

အခ္ဆူကဲ (ပု) [န+ခ္ဆူကဲ] မသင်ကြား — မလေ့ကျင့် — အပ်သော — မြင်းယုတ် — မြင်းကြမ်း — မဟုတ်သော။

အခ္ဆူကဲ့တာ (ထီ) [အခ္ဆူကဲ+တာ] မသင်ကြား — မလေ့ကျင့် — အပ်သော — မြင်းယုတ် — မြင်း

ကြမ်း — မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ အခဋ္ဌုက်ထာယ အညမည် ရထိကာနဋ္ဌ တဋ္ဌိ ပဝေဒယန္တာ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၉။

အခါဏိသုံ (ကြိ) ခဏတိ-ကြည့်။

အခါဏုမန္တ (တိ) [န + ခါဏုမန္တ] သစ်ငုတ် — ဖြောင့် — မရှိသော။ န အဝကုလာ အခါဏုမာ (= အနာဝကုလာ၊ ဇာ၊ ၂။ ၁၉) ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၇၉။

အခါတ (တိ) [န + ခါတ] နတ်တူးတွင်း၊ မိုးရေစား တွင်း။ မတူးရပဲ အလိုလိုဖြစ်သောတွင်း။ အခါတံ တု ဒေဝခါတကံ။ ဓာန်။ ၆၈၀။

အခါဒန (န) [န + ခါဒန] မစားခြင်း၊ မဝါးခြင်း။ ဒန္တကဋ္ဌဿ အခါဒနေ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၇၈။

အခါဒန္တ (တိ) [န + ခါဒန္တ။ ထိုမှ-အခါဒန္တ] မစား သော၊ သူ။ ယထာ တာ (ဂါဝိယော) တိဏံ အခါ-ဒန္တိယော ပါနီယံ အပိဝန္တိယော သယန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၀။

အခါဒိ (ကြိ) ခါဒတိ-ကြည့်။

အခါဒိတ (တိ) [န + ခါဒိတ] မစားအပ်သော။

အခါဒိတပုဗ္ဗ (တိ) [န + ခါဒိတပုဗ္ဗ] မစားအပ်ဘူး သေးသော။ န စ အခါဒိတပုဗ္ဗာနိ တိဏာနိ ခါဒေယျ။ အံ၊ ၃။ ၂၁၆။

အခါဒိသုံ (ကြိ) ခါဒတိ-ကြည့်။

အခါရိက (တိ) [န + ခါရိက] လေးသော အရသာ မရှိ — ပေါ့သောအရသာရှိ — သော။ (ထိုထို ဤဤအသီးအရွက်)။ ခါရိကမ္ပိ ဝိဇာနာတိ အခါ-ရိကမ္ပိ ဝိဇာနာတိ။ သံ၊ ၂။ ၇၂။ အခါရိကန္တိ ယံ ဝါ တံ ဝါ ဖလဇာတံ ကာရပဏ္ဏာဒိမိဿကပဏ္ဏံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၀။ အခါရိကံ ဝါ မေ အဋ္ဌ (အတ္တ-သူပေယျံ ရှုစ္စတိ)။ သံ၊ ၃။ ၁၃၀။

အခိဇ္ဇ ၁ဓိပ္ပါယ (တိ) [န + ခိဇ္ဇ ၁ဓိပ္ပါယ] ကစား — ပျော်မွေး — ခြင်းငှါ အလိုမရှိသော၊ မကစား — မပျော်မွေး — လိုသော၊ သူ။ အကီဠမာန-ကြည့်။

အခိတ္တစိတ္တ (တိ) [န + ခိတ္တစိတ္တ] မပျံ့လွင့်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အခိတ္တစိတ္တော ပဟာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၅၅။

အခိလ = အခီလ (တိ) [န + ခိလ = ခီလ] (၁) ဖြောင့် — တံသင်း — မရှိသော၊ (က) ခိုးသူ — ဖြောင့် — တံသင်း — မရှိသော။ သော ဌာနံ ပထဝီ သာဂရပရိယန္တံ အခိလမနိမိတ္တမကဏ္ဋကံ ဣဒ္ဓံ ဖီတံ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၁၉။ အခိလမနိမိတ္တမကဏ္ဋကန္တိ နိစ္စောရံ၊ စောရာ ဟိ ခရသမ္ဖဿဋ္ဌေန ခိလာ၊ ဥပဒ္ဒဝပစ္စယဋ္ဌေန နိမိတ္တာ၊ ဝိဇ္ဈနဋ္ဌေန ကဏ္ဋကာတိ ဝုစ္စန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၄။ (ခ) ရာဂ, ဒေါသ, မောဟ ဟူသောဖြောင့် — တံသင်း — မရှိသော၊ သူ။ ပဝဋ္ဋဇာတိမခိလံ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၀၉။ တံ ပဝဋ္ဋဇာတိ ရာဂဒေါသမောဟခိလာနံ အဘာဝါ အခိလံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၅။ (ဂ) စိတ်၏ — ဖြောင့် — တံသင်း — သံသယဖြစ်သော တရား ၅-ပါး မရှိသော၊ သူ။ တသ္မာ အခိလော ဓ ပဓာနဝါ။ သံ၊ ၁။ ၁၈၉။ ထေရ၊ ၃၆၉။ အခိလောတိ ပဉ္စစေတောခိလ-ရဟိတော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂၅။ (၂) မကြမ်းထမ်း သော၊ နူးညံ့သော။ အခိလံ သဗ္ဗဘူတေသု။ သံ၊ ၃။ ၃၃၅။ အခိလန္တိ မုဒု အထဒ္ဓံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၃။ (၃) အလုံးစုံ။ ပထဝီ စာခိလာဇဋ္ဌ။ အပ၊ ၁။ ၂၂။

အခိလဇာတ (တိ) [န + ခိလ + ဇာတ] စိတ်၏ — ဖြောင့် — တံသင်း — သံသယအဖြစ် မရှိသော၊ သူ။ န ကုပိတော ပဟာတိ န အနတ္တမနော အနာ-ဟတစိတ္တော အခိလဇာတော။ မ၊ ၁။ ၁၄၇။

အခိဏ (တိ) [န + ခိဏ] (က) မကုန်ခန်းသော။ အခိဏော ကမ္မေ ပီတာရော စ ပီတာမဟာ စ ကာလကတာတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၃၇။ အပရိက္ခိဏံ အခိဏံ အာယုံ အနုဋ္ဌာပစ န ဥပစ္ဆိန္နန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၉။ (ခ) စည်းစိမ်ဥစ္စာမကုန်ခန်း — မမွဲ — သော၊ သူ။ ခိဏာ အခိဏာမ္ပိတိ ပဏ္ဍိတာ နာမ အတ္တနော သဟာယံ ဘောဂပရိက္ခယေန ခိဏမ္ပိ အခိဏမ္ပိ န ဇဟန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၆၉။

အခိဏဗျပ္ပထ (တိ) [အခိဏ+ဗျပ္ပထ] မကုန်ခန်း နိုင်သော – မကျေးချမ်း နိုင်သော – ကြမ်းသော – စကားရှိသော၊ သူ။ "နှခိဏဗျပ္ပထော" တိပိ ပါဠော။ န အခိဏဝစနော တိ အတ္ထော။ ဗရှသဝစနံ ဟိ ပရေသံ ဟဒယေ အခိယမာနံ တိဋ္ဌတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၁။

အခိဏဝစန (တိ) အခိဏဗျပ္ပထ-ကြည့်။

အခိဏာသဝ (တိ) [န + ခိဏာသဝ] ကုန်ပြီးသော အာသဝေါမရှိသော၊ မကုန်သေးသော အာသဝေါရှိသော၊ အာသဝေါ မကုန်သေးသော၊ ရဟန္တာမဟုတ်သော၊ သူ။ ထေရော စေပိ ဘိက္ခု အခိဏာသဝေါ ကာလံ ကရောတိ။ မ၊ ၃။ ၁၇၇။ အခိဏာသဝေါ သမာနော ခိဏာသဝေါတိ မံ ဇာနေယျုံ။ အံ၊ ၃၊ ၂၀၉။

အခိယမာန (တိ) [န + ခိယမာန] မကုန်ခန်း သော။ အခိဏဗျပ္ပထ-ကြည့်။

အခိလက (တိ) [န + ခိလက] အခွံမရှိသော၊ အရွက်မရှိသော။ အခိလကာနိ စ အတကာကာနိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅။ အခိလကာနိတိ အကာစာနိ နိပ္ပတ္တာနိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၁၆။

အခုဋ္ဌ (တိ) [န + ခုဋ္ဌ] ခါးမကုန်းသော၊ သူ။ အဝသေသော သတ္တော အခုဋ္ဌော နာမ နတ္ထိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၉။

အခုဒ္ဒါဝကာသ (တိ) [အခုဒ္ဒ + အဝကာသ] မသေးငယ် – ကြီးမား – ခံ့ညား – အတိုင်းမသိ – သော – ကြည့်ရှု – ဖူးမျှော် – ဖွယ်ရာရှိသော၊ သူ။ အခုဒ္ဒါဝကာသော ဒဿနာယာတိ 'ဘော- တော သရီရေ ဒဿနဿ ဩကာသော န ခုဒ္ဒကော, မဟာ၊ သဗ္ဗာနေဝ တေ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ ဒဿနီယာနေဝ၊ တာနိ စာပိ မဟန္တာနေဝါ' တိ ဒီပေန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၁။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၈၅။ အခုဒ္ဒါ- ဝကာသောတိ ဇေဋ္ဌာ အာဝဝဿ အပရိမာဏော- ဝဿ ဒဿနာယ ဩကာသောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၄။

အခေတ္တ (တိ) [န + ခေတ္တ] (၁) လယ်ယာ မရှိသော၊ သူ။ အခေတ္တဗန္ဓု-ကြည့်။ (န) (၂) ကောင်းမှု မျိုးစေ့ စိုက်ပျိုးရာလယ်ယာ မြေ မဟုတ်သော။ နတ္ထိ ခေတ္တံ အခေတ္တံ ဝါ၊ ပဋိပတ္တိဝ သာခေကာ။ အပ၊ ၂။ ၈၀။ အခေတ္တညူ (၂) အနက်လည်း-ကြည့်။

အခေတ္တည (တိ) [န + ခေတ္တည] အရပ်ဌာန အကြောင်းကိုမသိသော၊ တောအရပ် – တော ခန်း – ကို မသိသော၊ သူ။ အခေတ္တညာယ တေ မဂ္ဂါ၊ အဝိသတော မဟဿယံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၆။ အခေတ္တညာယာတိ အရညဘူမိအကုသလတာ- ယ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၇၆။

အခေတ္တညူ (တိ) [(၁)၊ န + ခေတ္တညူ။ (၂) အခေတ္တ + ဉာ + ရူ] (၁) အရပ်ဌာနကို မသိသော၊ သူ။ (က) ကျက်စားရာဌာနကို မသိသော၊ သူ။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဂါဝီ ပဗ္ဗတေ- ယျာ ဗာလာ အဗျတ္တာ အခေတ္တညူ အကုသလာ ဝိသမေ ပဗ္ဗတေ စရိတုံ။ အံ၊ ၃။ ၂၁၆။ အခေတ္တ- ညူတိ အဂေါစရညူ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၁။ (ခ) ဈာန်နိမိတ်ဟူသော အရပ်ဌာနကို မသိသော၊ သူ။ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဣဓေကစ္စော ဘိက္ခု ဗာလော အဗျတ္တော အခေတ္တညူ အကုသလော။ အံ၊ ၃။ ၂၁၆။ ဉာဏရိယာနသော ဗာဟူနဘာဝါန- မောခေန အခေတ္တညူ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၁။ (ဂ) အမျိုးဇာတ်ကို ပညတ်ခြင်း၏ အရပ်ဌာနကို မသိသော၊ သူ။ ဧဝမေဝ ခေါ အာနန္ဒ ပူရဏော ကဿပေန ဣမာ ဆဠဘိဇာတိယော ပညတ္တာ၊ ယထာ တံ ဗာလေန အဗျတ္တေန အခေတ္တညုနာ အကုသလေန။ အံ၊ ၂။ ၃၃၇။ အခေတ္တညုနာတိ အဘိဇာတိပညတ္တိယာ ခေတ္တံ အဇာနန္တေန။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၆။ (၂) မိမိကိုယ်ကို အလှူမျိုးစေ့ ချရာလယ်မြေ မဟုတ်ဟု သိသော၊ သူ။ အခေတ္တ-

ညျှသိ ဒါနသ။ ဇာ၊၁။၃၀၇။ အခေတ္တညျှသိတိ နာတံ ဒါနသ ခေတ္တံ မယိ ဒိန္နံ မဟပ္ဖလံ န ဟောတီတိ ဇဝံ အတ္တာနံ ဒါနသ အခေတ္တံ ဇာနာသိ မညော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၃။

အခေတ္တပဒ (န) [န + ခေတ္တ + ပဒ] ခေတ်မဟုတ်သောပုဒ်၊ သံယာဒိသိဒ်အာပတ်သင့်ရာ ခေတ်မဟုတ်သော စကား၊ ဝစ္စမဂ်, ပဿာဝမဂ်နှင့် မေထုန်အမှုကို — တိုက်ရိုက်မဟုတ် — သွယ်ဝိုက် — သောစကား။ ခေတ္တပဒ-လည်းကြည့်။ တထာ ပိ အခေတ္တပဒေ အပ္ပဋိဝိဇာနန္တိယာ ဒုက္ကဋံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၅။

အခေတ္တပဒတ္တ (န) [အခေတ္တပဒ + တ္တ] ခေတ်မဟုတ်သောပုဒ်၏အဖြစ်။ ခေတ်ပုဒ်မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ ပဋိဝိဇာနနေ ပန သတိ ထုလ္လစ္စယ-မေဝ ပရိဗ္ဗာဇိကာဝတ္ထုသ္မိံ ဝိယ အခေတ္တ-ပဒတ္တာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆၅။

အခေတ္တဗန္ဓု (တိ) [န+ခေတ္တဗန္ဓု] လယ်, ယာ, ဆွေမျိုးစသည် — မရှိ — သိမ်းပိုက်ခြင်းကင်း — သော၊သူ။အခေတ္တဗန္ဓု အမမော နိရာသော။ဇာ၊ ၁။ ၂၇၄။ အခေတ္တဗန္ဓူတိ အကေ့ဗ္ဗော အဗန္ဓု ခေတ္တဝတ္ထုဂါမနိဂမပရိဂ္ဂဟေန စေဝ ဉာတိဗန္ဓဝ-ဂေါတ္တဗန္ဓဝ မိတ္တဗန္ဓဝ သဟာယဗန္ဓဝ သိပ္ပဗန္ဓဝ-ပရိဂ္ဂဟေန စ ရဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၂။

အခေပေတွာ (ကြိဝိ) [န+ခေပေတွာ] မကုန်မခန်းစေမူ၍။ အတ္တိ ကောစိ ကမ္ပဝိပါကံ အခေ-ပေတွာ ပရိနိဗ္ဗာယန္တီတိ? န ဟောတံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။၂၆၃။

အခေမ (တိ) အကေ့မ-ကြည့်။

အခေမကာရ (တိ) [အခေမ+ကရ+အ] ဘေးမကင်းသည်ကို ပြုတတ်သော။ အခေမကာရာနံ ကိလေသာနံ သမုစ္ဆိန္နေန။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂၁၆၃။

အခေမတာ (တိ) [အခေမ+တာ] ဘေးမကင်းသည်၏ အဖြစ်။ မဂ္ဂါပလဂ္ဂသာ တနိ္တသိတာသာ စ အခေမတံ ဝိဓန္တေတွာ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၃၄။

အခေမန္တ (တိ) [န+ခေမန္တ] ဘေးမကင်းရာဖြစ်သော၊ ဘေးမကင်းသော။

အခေမန္တဋ္ဌာန (န)[အခေမန္တ + ဋ္ဌာန]ဘေးမကင်းရာဖြစ်သော — ဘေးမကင်းသော — အရပ်။ တာဒေရတိတိ အခေမန္တဋ္ဌာနံ အတိက္ကာမေတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၇။

အခေမဘာဝ (ပု) [အခေမ + ဘာဝ]အခေမတာ-နှင့်အနက် အရတူ။ တေသံ ဒိန္နမ္ပိ အခေမဘာဝံ ဝိဓန္တေတွာ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၄။

အခေါဘိယ (တိ) [န+ခေါဘိယ] မလှုပ်ရှား — မချောက်ချား — စေနိုင်သော။ သာဂရောဝ အခေါဘိယာ။ အပ၊ ၁။ ၂၀။သာဂရောဝ အခေါ-ဘိယာတိ အညေဟိ အခေါဘိယော အနာလုဠိ-တော ... အခေါဘိယာ ကမ္ပေတုံ အသက္ကု-ဏေယျာ ဟောန္တီတိ သမ္ဗန္ဓော။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ ယထာ စ အုမိ အစလာ၊ အပ္ပမေယျော စ သာ-ဂရော၊ အနန္တကော စ အာကာသော၊ ဇဝံ ဗုဒ္ဓါ အခေါဘိယာ။ အပ၊၁။၅၀။ ဇဝံ တထာ ဗုဒ္ဓါ အကေ့ာဘိယော ခေါဘေတုံ အာလောဠေတုံ အသက္ကုဏေယျာတိ အတ္ထော။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၂။

အဂံ (ကြိ) ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဂ (ပု) [န+ဂမု+ကွိ] (၁) သစ်ပင်။ အဂေါ သာလော မဟီရုဟော။ ဓာန်။ ၅၃၉။ (၂) တောင်။ သေလရုက္ခေသွဂေါ နဂေါ။ ဓာန်။ ၁၁၁၇။ (၃) မသွားတတ်သော အရာ၊ တိုင်စသော အိမ်၏ အစိတ်အပိုင်း။ အဂါရ-ကြည့်။

အဂန္တ (တိ) [န+ဂစ္ဆန္တ] မသွားသော၊ သူ။ အဂစ္ဆတော မရဏမာဟ ယက္ခော။ ဇာ၊ ၁။၁၆၀။ အဂစ္ဆတောတိ အဂစ္ဆန္တဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၂၄။

အဂန္တိ (ကြိ) ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဂစ္ဆိ (ကြိ) ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဂစ္ဆိတ္ထ (ကြိ) ။

အဂစ္ဆိံ (ကြိ) ။

အဂစ္ဆီ (ကြိ) ။

အဂဏ (တိ) [န+ဂဏ] အပေါင်းအသင်းမရှိသော၊သူ။

အဂဏတာ (ထီ)[အဂဏ+တာ]အပေါင်းအသင်းမရှိသည်၏–မရှိသောသူ၏– အဖြစ်။ဝိဟတ္ထတာယာတိ ဝိဟတဟတ္ထတာယ၊ အဂဏတာယ အပဇ္ဇုယတာယ အပ္ပဋိသရဏတာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၀၀။

အဂဏန (န) [န+ဂဏန]မရေတွက်ခြင်း၊စာရင်းမသွင်းခြင်း။

အဂဏနဟေတု (ပု) [အဂဏန+ဟေတု] မရေတွက်ခြင်း၏အကြောင်း။

အဂဏနဟေတုဘူတ (တိ) [အဂဏနဟေတု+ဘူတ] မရေတွက်ခြင်း၏ အကြောင်း(ဖြစ်၍)ဖြစ်သော။ အဂဏေတွာ-ကြည့်။

အဂဏပူရက (တိ) [န+ဂဏ+ပူရ+က] ဂိုဏ်းပြည့်စေတတ်သူမဟုတ်သော၊ သံဃာ ကံဆောင်ရာ၌ ဂိုဏ်းပြည့်ပုဂ္ဂိုလ်မဟုတ်သော၊သူ။

အဂဏပူရကတ္တ (န) [အဂဏပူရက+တ္တ] ဂိုဏ်းပြည့်စေတတ်သူမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ သံဃာ ကံဆောင်ရာ၌ ဂိုဏ်းပြည့်ပုဂ္ဂိုလ် မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ (ကမ္မ) န ကောပေတိ ဓမ္မိသရတ္တာ၊ န သမ္မာဒေတိ အဂဏပူရကတ္တာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၄။

အဂဏိတ (တိ) [န+ဂဏိတ] မရေတွက်အပ်–အသိအမှတ် မပြုအပ်–သော၊သူ။ အဝသေသာ အဂဏိတာ။ မိလိန္ဒ၊၁၁၉။

အဂဏေတွာ (ကြိဝိ) [န+ဂဏေတွာ] မရေတွက်မူ၍။ ဂရု–မစိုက်–မပြု–မူ၍။ တံ ဝိပ္ပကာရံ အဂဏေတွာ အသ အဂဏနဟေတုဘူတံ ဓမ္မာနုဘာဝဒီပကံ ဂုဏံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၆၂။

အဂတေန္တ (တိ) [န+ဂတေန္တ] မရေတွက်သော၊ဂရု–မစိုက်–မပြု–သော၊သူ။ တံ အဂတေန္တော အပ္ပကသိရေန ဣတော စိတော စ ပရိဝတ္တေန္တော ဂစ္ဆတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၄။

အဂဏ္ဍ (တိ) [န+ဂဏ္ဍ] ကိလေသာ ဟူသော အိုင်းအမာမရှိသော။ ပဋ္ဌာနံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော အဂဏ္ဍံ နိဗ္ဗာနန္တိ။ပဋိသံ၊၄၁၁။

အဂဏှန (န) [န+ဂဏှန] မယူခြင်း၊ မကိုင်ခြင်း။ သိတလသာ ဂဟဏမဂ္ဂနဂ္ဂဏ္ဌာယ အဂဏှနံ ဝိယ... ဥဏှာသာ ဒုသဟာဘယေန အဂဏှနံ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၇၀။

အဂဏှန္တ (တိ) [န+ဂဏှန္တ] မယူသော၊သူ။ စိတ္တသာ နိမိတ္တံ အဂဏှန္တော သမ္မာဒိဋ္ဌိ ပရိပူရေဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။အံ၊၂။၃၆၉။ အစ္ဆန္တရံ အဂဏှန္တံပိတိ မေ ဇဟိ နိစ္စရေ။ အပ၊၁။၁၇၄။ ဒိဋ္ဌိမနုဒိယန္တံ အဂဏှန္တံ အပရာမသန္တံ။မဟာနိ၊၈၆။ (က) မယူသော၊မနာယူ–မလိုက်နာ–သော၊ သူ။ အတ္တနော ဝစနံ အဂဏှန္တံ ဒိသွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၆၅။ (ခ) မယူသော၊လက်မခံ–အလှူမခံ–သော၊သူ။ စီဝရံ သော အဂဏှန္တော... စီဝရသာပိ လာဘီဟောတိ ဝုတ္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၇၂။

အဂဏှမာန (တိ) [န+ဂဏှမာန] မယူသော၊သူ။ တတော ဥပါဒါနေဟိ အနုပါဒိယမာနော အဂဏှမာနော အပရာမသမာနော။ မဟာနိ၊၈၃။

အဂဏှယမာန (တိ) [န+ဂဏှယမာန] မယူသော၊သူ။ တတော ဥပါဒါနေဟိ အနုပါဒိယမာနော အဂဏှယမာနော အပရာမသမာနော။ မဟာနိ၊၂၆၃။

အဂဏှိ (ကြိ) ဂဏှာတိ-ကြည့်။

အဂဏှု (ကြိ) ဂဏှာတိ-ကြည့်။

အဂတ (တိ) [န + ဂတ] မရောက်အပ် — မရောက်ဘူး — သော။ ဂစ္ဆတော အဂတံ ဒိသံ။ သုတ္တနိ။၄၂၆။ မဟာနိ။၃၇၂။ အဂတံ ဒိသန္တိ နိဗ္ဗာနံ၊ တဉှိ အဂတပုဗ္ဗတ္တာ အဂတံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၂။ အဂတံ ဒိသံ နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆန္တီတိ အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ။ ၃၂၅။ အဂတန္တိ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ အဂတပုဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ ဂစ္ဆေယျ အဂတံ ဒိသံ။ ဓမ္မ။၅၉။ မဟာနိ။၁၈၇။ သုပိနန္တေနာပိ အဂတပုဗ္ဗတ္တာ အဂတန္တိသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနဒိသံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၅။ (က) ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်ခြင်းမရှိသော၊သူ၊ဘုရား။ အဂတဘာဝ (က) အနက်ကြည့်။ (ခ) ဂတိ ၅-ပါးတို့၌ ဖြစ်ခြင်းမရှိသော၊သူ၊ဘုရား။ အဂတဘာဝ (ခ) အနက်ကြည့်။

အဂတပုဗ္ဗ (တိ) [န+ဂတပုဗ္ဗ] မရောက်ဘူးသော။ ယဒိ ဝါ ဂတပုဗ္ဗံ ယဒိ ဝါ အဂတပုဗ္ဗံ။အံ၊၁။၄၃၂။

အဂတပုဗ္ဗတာ (ထီ) [အဂတပုဗ္ဗ + တာ] မရောက်အပ် — မရောက်ဘူး — သည်၏ အဖြစ်။ ကေနစိ ဗာလပုထုဇ္ဇနေန သုပိနေနပိ အဂတပုဗ္ဗတာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၄။

အဂတပုဗ္ဗတ္တ (န)[အဂတပုဗ္ဗ+တ္တ]မရောက်အပ် — မရောက်ဘူး — သည်၏အဖြစ်။ အဂတ-ကြည့်။

အဂတဘာဝ (ပု)[အဂတ + ဘာဝ](က)ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်ခြင်း မရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ ကထံ တထာဂတော အဂတောတိ တထာဂတော၊ ဗောဓိသမ္ဘာရသမ္ဘရဏေ တပ္ပဋိပက္ခပ္ပဝတ္တိသင်္ခါတံ နတ္ထိ ဧတဿ ဂတန္တိ အဂတော၊ သော ပနဿ အဂတဘာဝေါ မစ္ဆေရဒါနပါရမီအာဒိသု အဝိပရီတံ...ဉာဏေဟိကိ တထေဟိ ဉာဏေဟိ အဂတောတိ တထာဂတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၅။ (ခ) ဂတိ ၅-ပါးတို့၌ ဖြစ်ခြင်းမရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ အထ ဝါ ကိလေသာဘိသင်္ခါရပ္ပဝတ္တိသင်္ခါတံ ခန္ဓပ္ပဝတ္တိသင်္ခါတမေဝ ဝါ ပဉ္စသု ဂတီသု ဂတံ ဂမနံ ဧတဿ နတ္ထီတိ အဂတော။ .... သဗ္ဗထာပိ အဂတဘာဝေါ...တထေဟိ အဂတောတိ တထာဂတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၅။

အဂတိ (ထီ) [န + ဂတိ](၁)မလားအပ် — မလိုက်ပါအပ် — မပြုကျင့်အပ် — သော အရာ။နာသံ... ဆန္ဒာ ဒေါသာ မောဟာ ဘယာ အဂတိံ ဂန္တွာ။ ဝိ၊၃။၄၇၃-၄။ ဆန္ဒာဂတိံ ဂစ္ဆတိ။ နေတ္တိ။၁၀၇။ အဂတိံ ဂစ္ဆတီတိ အဂန္တဗ္ဗံ ဂတိံ ဂစ္ဆတိ၊ အကတ္တဗ္ဗံ ကရောတီတိ အတ္ထော။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။ (၂) လားရာဂတိမဟုတ်သော နိဗ္ဗာန်။ အဂတိ အဘိညေယျာ။ ပဋိသံ။၁၂။ အဂတိ ခေမန္တိ အဘိညေယျံ။ ပဋိသံ။၁၄။ (၃)တည်ရာ မှီရာ မဟုတ်သော။ လောကဿ အဂတိတိ လောကဿ အပ္ပတိဋ္ဌာ။ ပဋိသံ။၃၅၁။ အဂတီတိ အပ္ပတိဋ္ဌာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ (၄) မသွားလာ — မရောက် — မကျက်စား — ခြင်း။ နူန မယံ ယတ္ထ အဂတိ နေဝပိကဿ စ နေဝပိကပရိသာယ စ။ မ၊၁။၂၀၉။နေဝပိကဿ စ နေဝပိကပရိသာယ စ အဂတိ အဝိသယော။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ အဂတိ ယတ္ထ မာရဿ။သံ၊၁။၁၃၄။ အဂတိ ယတ္ထ မာရဿာတိ ယတ္ထ တုယှံ မာရဿ အဂတိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။အဂတိ ယတ္ထ ပက္ခိနံ။ ဇာ၊၂။၅၅။အဂတိ ယတ္ထာတိ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ သန္ဒာယာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၁။ (၅) မသင့် — မလျော် — သောပြုမူခြင်း။ ဆန္ဒာဒိအဂတိယာ။ မူလဋီ၊၁။၂၂၅။ အဂတိယာတိ အယုတ္တဂတိယာ အပ္ပတိရူပကိရိယာယာတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၂။၂၂၁။

အဂတိက (တိ) [န+ဂတိက] သွားလာခြင်းမရှိသော၊ မပျံသန်း — မသွားလာ — နိုင်သော၊ မှီခိုအားထားရာ မရှိသော၊သူ။သောဟံ အဂတိကော တတ္ထ၊ ဝေ၊ စိန္တေသဟံ တဒါ။ စရိယာ။၄၁၅။ သောဟံ အဂတိကော ဇာတ္တာတိ သော အဟံ ဝေဘူတော ပါဒပက္ခဝေကလ္လေန ဂမနဝိရဟိတော မာတာပိတူနံ အပဂမနေန ဝါ အပ္ပဋိသရဏော။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

အဂတိကိလေသ (ပု) [အဂတိ+ကိလေသ]မလား အပ်–မလိုက်စားအပ်–သော ကိလေသာ။ ဆန္ဒာဒီဟိ အဂတိကိလေသေဟိ အမုတ္တိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။

အဂတိဂတ (တိ) [အဂတိ+ဂတ]မလားအပ်သည်သို့ လားသော၊ မလိုက်ပါအပ်သည်သို့ လိုက်ပါသော၊ အဂတိလိုက်သော။ ကော် အဂတိဂတံ ဒုဗ္ဗိနိစ္ဆယံ အနုံ ဝိနိစ္ဆိနိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။

အဂတိဂမန (န) [အဂတိ+ဂမန]မလားအပ်သည်သို့လားခြင်း၊မလိုက်ပါအပ်သည်သို့လိုက်ပါခြင်း၊ အဂတိလိုက်ခြင်း။ စတ္တာရိ အဂတိဂမနာနိ။ဝိ၊ ၅။၂၂၈။ အံ၊၁။၃၂၅။ နေတ္တိ။ ၁၀၇။ အဂတိဂမနာနိတိ ကာယာဒီဟိ အယုတ္တဂမနာနိ။ အကတ္တဗ္ဗကရဏာနိတိ အတ္ထော။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။

အဂတိဂမနရုဟိတ (တိ) [အဂတိဂမန+ရုဟိတ] အဂတိလိုက်စားခြင်းကင်းသော၊သူ။ဓမ္မိကောတိ ဒသကုသလသမန္နာဂတော အဂတိဂမနရုဟိတော။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

အဂတိဂမနဝိရဟိတ (တိ) [အဂတိဂမန+ဝိရဟိတ] အဂတိလိုက်စားခြင်း ကင်းသော၊သူ။ ပရမ္မုဘာတေသု အင္ဂသု ကုလေသု ဇာတာ အဂတိဂမနဝိရဟိတာ အင္ဂမဟာလ္လကပုရိသာ အင္ဂကုလိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၂၄။

အဂတိဂမနသဘ္ဘာဝ (ပု) [အဂတိဂမန+သဘာဝ] အဂတိလိုက်စားခြင်း ဖြစ်နိုင်ခြင်း။ ကိဥ္စိ သောကေ္ခာတိ ဣဒံ န သေက္ခာနံ အဂတိဂမနသဗ္ဘာဝေန ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၉။

အဂတိဂါမီ (တိ) [အဂတိ+ဂမု+ဏီ။ ထိဝ္ဝ် အဂတိဂါမိနီ] အဂတိ–နိဗ္ဗာန်–သို့ ရောက်ကြောင်းတရား။ သဗ္ဗတ္ထဂါမိနိန္တိ သဗ္ဗဂတိဂါမိနိံ အဂတိဂါမိနိဉ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ အဂတိဂါမိနိန္တိ နိဗ္ဗာနဂါမိနိံ၊ မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁။

အဂတိဝိသေသ (ပု) [အဂတိ+ဝိသေသ] မလားအပ်သော ဂတိအထူး၊ အပါယ်ဒုဂ္ဂတိ။ ပါတိ ဝါ အဂတိဝိသေသေဟိ (သုဂတိဝိသေသေဟိ၊သျာ) မောစေ္စတိ ဒုဂ္ဂတိဘယေဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

အဂတိသုတ္တ (နှ) [အဂတိ+သုတ္တ] အဂတိလိုက်, မလိုက်ကိုပြသောသုတ်၊ အဂတိသုတ်၊ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၇-၈-၉-သုတ်။(ပဌမ-ဒုတိယ-တတိယ-အဂတိသုတ် ၃-ခု) အံ၊၁။၃၂၅-၆။

အဂထိတ (တိ) [န+ဂထိတ] တဏှာဖြင့် မထုံးဖွဲ့အပ်သော၊ သူ။ သော တံ ပိဏ္ဍပါတံ အဂထိတော အမုစ္ဆိတော .... ပရိဘုဉ္ဇတိ။ မ၊၂။ ၃၃။ အဂထိတောတိ တဏှာယ အဂထိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ အဂထိ(ဓိ)တော အပ္ပဋိဗဒ္ဓေါ။မ၊ ဋီ၊၃။၂၇။ အဂဓိတ-လည်းကြည့်။

အဂဒ (ပု) [န+ဂဒ] (က) ဆေး၊ရောဂါပျောက်ကြောင်းဆေး။ အဂဒံ သော ဂဝေသေယျ။ အပ၊၁။၄၄။ အဂဒံ ဩသဓံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ (ခ) ဆေးနှင့် တူသောတရား၊ အဂဒေါ ဝိယ အဂဒေါ၊ ကော ပနေသ? ဒေသနာဝိလာသော စေဝ ပုညာယောဝ စ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁၄။

အဂဒဂန္ဓ (ပု) [အဂဒ+ဂန္ဓ] ဆေးနံ့။ တထာ တထာ အဂဒဂန္ဓံ ဃာယိတွာ သံခိတ္တဖဏော နာဂရာဇာ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။

အဂဒင်္ဂါရ (ပု၊န) [အဂဒ+အင်္ဂါရ] အနာဖြူးသော ဆေးပြာ၊ ဆီးဖြူဖန်ခါးကို ပြာချထားအပ်သောဆေးမှုန့်။ တသ္မာ သော ဘိသက္ကော သလ္လကတ္တော အဂဒင်္ဂါရံ ဝဏမုခေ ဩဒဟေယျ။ မ၊၃။၃။ အဂဒင်္ဂါရန္တိ ဈာမဟရိတကဿ ဝါ အာမလကဿ ဝါ စုဏ္ဏံ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။

အဂဒပ္ပယောဂ (ပု) [အဂဒ+ပယောဂ]ဆေးစီရင်ခြင်း၊ အဆိပ်ဆယ်ခြင်း၊ အပင်းသွင်းခြင်း။ ဟတ္ထိအဿထရှသိပ္ပဘာဝေဗ္ဗန ခိလနဝသိကရဏမန္တာ-

ဂဒပ္ပယောဂါဒိဘေဒံ ပဋ္ဌပဿာတကာရုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၅။အဂဒပ္ပယောဂေါ ဝိသယောဇနံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၂၇။ အဂဒပ္ပယောဂေါ ဝိသပ္ပယောဇနံ။ ဝိမတိ၊၂။၇၉။

အဂဒလေပ (ပု) [အဂဒ+လေပ] ဆေး=လိမ်းခြင်း=အုံခြင်း=မံခြင်း=စည်းခြင်း။ အဂဒလေပေန ဝိသံ နိမ္မတေတွာ ... ဝိသာအဂဒလေပေန နိမ္မတနံ ဝိယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။

အဂဒသမ (တိ) [အဂဒ+သမ] ဆေးနှင့်တူသော၊ သူ။ သီလဝါ မဟာဇုတ သီလသမ္ပန္နော အဂဒသမော။ မိလိန္ဒ။၁၉၃။

အဂဒဟရီဋ္ဌက (ပု န) [အဂဒ+ဟရီတက] ဆေးဖန်ခါးသီး။ သဏ္ဍော ဒေဝါနမိန္ဒော အဂဒဟရီ-ဋ္ဌကံ အာဟရိတွာ အဒါသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁-၌ အဂဒဟရီတကံ-ဟုရှိသည်။)

အဂဒဟရီတက (ပု န) [အဂဒ+ဟရီတက] ဆေးဖန်ခါးသီး။ ဒေဝတာ အဂဒါမလကံ အဂဒဟရီ-တကံ...အာဟရန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ (သာရတ္ထ၊၁။ ၁၂၄-လည်းကြည့်။)

အဂဒါပဏ (ပု၊န) [အဂဒ+အာပဏ] ဆေးဆိုင်၊ ဘယဆေး=ရောင်းသည့်=ဌာန=ဈေး။ကတမံ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အဂဒါပဏံ။ မိလိန္ဒ။၃၃၀။

အဂဒါမလက (ပု၊န) [အဂဒ+အာမလက] ဆေးဆီးဖြူသီး။ အဂဒဟရီတက-ကြည့်။

အဂဒူပမ (တိ) [အဂဒ+ဥပမာ]ဆေးလျှင် ဥပမာရှိသော၊ ဆေးနှင့် တူသော၊သူ။ အဂဒူပမော မဟာဝီရော၊ သော မေ ဗုဒ္ဓေါ နိမန္တိတော။ အပ၊၁။၃၃၄။

အဂဒေါသဓရောဂဂ္ဂိကာ (ထီ) [အဂဒ+ဩသဓ+ ရောဂ+ဂဏ္ဌိကာ]အဆိပ်ဖြေဆိုးဆေးလုံး။ အဂဒေါ-သဓဆေးခံ့ညင်း (ပါရာ၊ ဂဏ္ဌိသစ်၊၁။၂၆၉)။ ယထာရဟံ ဝိုဟိ တိဟိ အဂဒေါသဓရောဂဂ္ဂိကာဟိ နလာဋ္ဌကအံသကူဋ္ဌဥရမဇ္ဈသခံ ါတဲ့အဂ သဋ္ဌေ-တွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၂။ (မဟာဝံ၊ ဋ္ဌ၊၁၁၊၃၁-ဂါထာ ဖွင့်လည်းကြည့်။)

အဂဒေါသဓသမ္ဘာရ (ပု) [အဂဒ+ဩသဓ+ သမ္ဘာရ] အဆိပ်ဖြေဆေး=အပေါင်း=အစု၊ အဆိပ်ဖြေဆေးပေါင်းစုံ။ တိ ကိရ ပရိပန္ထံ ဝိစမေ-တွာ သမ္ဘတ္တံ သာခေန္တေဟိ အဂဒေါသဓသမ္ဘာ-ရေဟိ ယောဇေတွာ ဝဋ္ဋေတွာ ကတံ ဂဏ္ဌိကံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၂။ အမတောသဓ-လည်းကြည့်။

အဂမိတ (တိ) [န+ဂမိတ] တပ်မက်စွဲလမ်းခြင်းမရှိသော၊ လောဘ အနုံမရှိသော၊သူ။ အဂမိတော အမုစ္ဆိတော။ ဒီ၊၃။၁ဂဂ။ သံ၊၁။ ၃၉၉။အံ၊၁။၃၃၆။ အဂမိတောတိ ဝိဂတလော-ဘဂိဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂ဂ၁။ အဂမိ-တောတိ ဝိဂတလောဘဂေဓော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။ (ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၀၅-၌ ဂမိတံ ဝုစ္စတိ ဂန္ဓော၊သောပေတ္တ အဘိဇ္ဈာလက္ခဏော အဝိပ္ပမေတော၊ဂမိတံ တေသ နတ္ထိတိ အဂမိတောတိ အာဟ အဂမိတော.... လောဘဂဒ္ဓေါတိ ဟု ဖွင့်၍ အံ၊ ဋီ၊၂။၄ဂ ၌ ကား ဂထိတံ ဝုစ္စတိ ဂိဒ္ဓေါ၊ သော ဧတ္တ အဘိဇ္ဈာလက္ခဏော အဝိပ္ပမေတော။ ဂထိတံ တေသ နတ္ထိတိ အဂထိတောတိ အာဟ ဝိဂတ-လောဘဂိဒ္ဓေါတိ...ဟုရှိသည်။) အဂထိတ-လည်းကြည့်။

အဂန္တု (တိ) [န+ဂန္တု] မသွားသော၊ သူ။ အပါယ်သို့ မသွားသော မဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်။ အယမ္ပိ ခေါ မဟာနာမ ပုဂ္ဂလော အဂန္တာ နိရယံ.... အဂန္တာ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ။ သံ၊၃။၃၂၈။

အဂန္တာန (ကြိ၊ဝိ) [န+ဂန္တာန] မသွားမူ၍၊ မလာ၊မရောက်မူ၍။ ဝိနိပါတံ အဂန္တာန။ အပ၊ ၁။၁၁၄။

အဂန္တနိယ (တိ) [န+ဂန္တနိယ] ဂန္တတိုင်၏ အာရုံ မဟုတ်သော။ ကတမေ ဓမ္မာ အဂန္တနိယာ။အဘိ၊ ၈။၂၈၂။

အဂန္တုက (တိ) [န+ဂန္တုက] အနုံမရှိသော၊ အရာ။ ဝဏ္ဏဂန္တံ အဂန္တုကံ။မမ္မ၊၂၀။ အဂန္တုကန္တိ ဂန္တဝိရ-ဟိတံ ပါလိဘဒ္ဒကဂိရိကဏ္ဏိကဇယသုမနာဒိဘေ-

ဒိ။ ဓမ္မ႒ ၁။ ၂၄၂။ မာလာ သေရေယျကသော၊ ဝဏ္ဏဝန္တာ အဂန္ဓိကာ။ ဇာ၁၊၁။၁၄၀။ ဝဏ္ဏဝန္တာ အဂန္ဓိကာတိ ယထာ သေရေယျကာဒီနံ မာလာ ဝဏ္ဏဝန္တတာယ ဒဿနေန တပ္ပေတိ၊ အဂန္ဓတာယ ဃာနံ န တပ္ပေတိ။ ဇာ႒၁။၂၃၈။

အဂန္ဓတာ (ထီ) [အဂန္ဓ+တာ] အနံ့မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အနံ့မရှိခြင်း။ အဂန္ဓက-ကြည့်။

အဂန္ဓိက (တိ) [န+ဂန္ဓ+ဣက] အနံ့မရှိသော။

အဂန္ဓိကပုပ္ဖ (နပ) [အဂန္ဓိက+ပုပ္ဖ] အနံ့မရှိသော ပန်း၊ ပေါက်ပန်း၊ ပေါက်ပွင့်။ ကဏ္ဏိကာမဏ္ဍံ အဂန္ဓိကပုပ္ဖံ။ဝိ႒၁။၁၀၂။

အဂန္ထသေယျက (တိ) [န+ဂန္ထသေယျက] အမိဝမ်း၌–မကိန်း– ပဋိသန္ဓေမနေ–သောသူ။ သဗ္ဗေပိ ဒေဝါ အဂန္ထသေယျကာ သတ္တာ ဒယော။ မိလိန္ဒ။၁၃၁။

အဂတ္တိနီသဉ (တိ) [အဂတ္တိနီ+သညာ] ကိုယ်ဝန်မရှိသော မိန်းမဟုအမှတ်ရှိသော၊ သူ။ဂတ္တိနီယာ အဂတ္တိနီသညာ ဝုဋ္ဌာပေတိ။ဝိ၂။၄၁၇။

အဂတ္တိနီ (ထီ)[န+ဂတ္တိနီ]ကိုယ်ဝန်မရှိသောမိန်းမ။ အဂတ္တိနီ အဂတ္တိနီသညာ ဝုဋ္ဌာပေတိ။ဝိ၂။၄၁၇။

အဂမံ (ကြိ) ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဂမံသု (ကြိ) ။

အဂမန (နပ) [န+ဂမန] မသွားခြင်း။ ပဒသာ အဇ္ဈေနံ အဂမနေန။ဇာ႒၅။၁၇။

အဂမနပထ (ပု) [အဂမန+ပထ] နေ့ခြင်းမပြန်နိုင်သောခရီး။ သော စေ ဒူရေ ဟောတိ မဇ္ဈိမဒေသာနံ အဂမနပထော။ ဝိ႒၃။၁၃၆။ အဂမနပထောတိ ယတ္ထ တဒဟေဝ ဂန္တ္ဝာ ပစ္စာဂန္တုံ န သက္ကာ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၃။၂၇၅။

အဂမနသိက္ခာပဒ (နပ) [အဂမန+သိက္ခာပဒ] အဂမနသိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ဘိက္ခုနီဝိဘင်၊ ၄-ပါစိတ္တိယကဏ္ဍ ၆-ဝဂ်၊ ၈-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၂။ ၄၁၄။ ဩဝါဒါယ အဂမနသိက္ခာပဒဋ္ဌ။ ဝိ႒၄။ ၁၄၂။

အဂမနီယ (တိ)[န+ဂမနီယ]မသွားလာ–မလွန်ကျူး–သင့်သော။

အဂမနီယဋ္ဌာန (နပ)[အဂမနီယ+ဌာန](၁)မသွားလာသင့်သောအရပ်။ ရတ္တိဘာဂေ အန္ဓကာရေ သတိ ပုရိသာ အဂမနီယဋ္ဌာနံ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ႒၁။၅၂၅။(၂)မသွားလာ–မပေါင်းဖော်–မလွန်ကျူး– သင့်သော – အရာ – ဌာန – ယောကျ်ား–မိန်းမ။ (အဂမနီယဋ္ဌာန၏သရုပ်နှင့် အဆုံးအဖြတ်ကို၊ ဒီ႒၁။၂၃၁။ သံ႒၂။ ၁၁၄၅။အဘိ႒၁။၁၄၁။ နှင့် ၎င်းဋီကာတို့ကြည့်။) လောကမရိယာဒံ အတိက္ကမိတွာ အဂမနီယဋ္ဌာနေ ဝီတိက္ကမဝသေန ဝာရော။ ဝိမာန႒။၆၅။

အဂမနီယဋ္ဌာနဝီတိက္ကမစေတနာ (ထီ) [အဂမနီယဋ္ဌာန+ဝီတိက္ကမ+စေတနာ] မသွားလာ–မပေါင်းဖော်–မလွန်ကျူး–သင့်သော–အရာ–ဌာန–ယောကျ်ား–မိန်းမ– ၌ လွန်ကျူးကြောင်းဖြစ်သော စေတနာ။ အသဒ္ဓမ္မာဓိပ္ပါယေန ကာယဒွါရပ္ပဝတ္တာ အဂမနီယဋ္ဌာနဝီတိက္ကမစေတနာ ကာမေသု မိစ္ဆာစာရော။ ဒီ႒၁။ ၂၃၁။သံ႒၂။၁၁၄၅။ အဘိ႒၁။၁၄၁။ အဂမနီယဋ္ဌာနဝီတိက္ကမစေတနာ အတိစာရော။ ဝိမာန႒။၆၆။

အဂမနီယဝတ္ထု (နပ) [အဂမနီယ+ဝတ္ထု]မသွားလာ–မပေါင်းဖော်– မလွန်ကျူး–သင့်သော အရာ–ဝတ္ထု–ယောကျ်ား–မိန်းမ။ တဿ ဝတ္ထုဒွေ သမ္ဘာရာ အဂမနီယဝတ္ထု.....။ဒီ႒၁။ ၂၃၁။ သံ႒၂။၁၁၄၅။ အဘိ႒၁။၁၄၁။

အဂမာ (ကြိ) ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဂမာသိ (ကြိ) ။

အဂမာသိ (ကြံ) ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဂမိံ (ကြံ) ။

အဂမိတ္ထ (ကြံ) ။

အဂမိမှ (ကြံ) ။

အဂမိမှသေ (ကြံ) ။

အဂမ္ဘီရ (တိ) [န+ဂမ္ဘီရ] မနက်ရှိုင်း — မစောက်မတ် — သော။

အဂမ္ဘီရတိရ (တိ) [အဂမ္ဘီရ+တိရ] မနက်ရှိုင်း — မစောက်မတ် — သောကမ်းရှိသော။ အနိဂါဝကူလ-ကြည့်။

အဂမ္ဘီရတ္တ (န) [အဂမ္ဘီရ+တ္တ] မနက်နဲသည်၏အဖြစ်။ တသ္မာတိ ယသ္မာ ဝေတော အဂမ္ဘီရတ္တာ ဝေတဿ ဒုဗ္ဗသဘာဝကရဏံ တဒါရမ္မဏာတာ အဝိဇ္ဇာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အနုဋီ၊ ၂။၉၉။

အဂယှ (တိ) [န+ဂယှ] မယူအပ် — မယူနိုင် — မကိုင်အပ် — မကိုင်နိုင် — သော။ အာကာသော သဗ္ဗသော အဂယှော။ မိလိန္ဒ။၃၇၀။

အဂယှူပဂ (တိ) [န+ဂယှူပဂ] ယူအပ်သည်သို့ မရောက်သော၊ မယူလောက် — ယူစရာမဟုတ် — သော။ အဂယှူပဂဿ တိဏဿ ဝ အနာဒါနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။

အဂယှူပဂဋ္ဌာန (န) [အဂယှူပဂ+ဋ္ဌာန] ယူအပ်သည်သို့ မရောက် — မယူလောက် — ယူစရာမဟုတ် — သော နေရာ။ ဓမ္မတာရေ ဥပါဟနံ ပရိကန္တိတ္တွာ ယံ ယံ ဓမ္မဿ အဂယှူပဂဋ္ဌာနံ ဟောတိ၊ တံ တံ ဝဇ္ဇေတွာ ဥပါဟနံ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၅။

အဂရဟိတ (တိ) [န+ဂရဟိတ] မကဲ့ရဲ့အပ်သော။ အနိန္ဒိတာနိ အဂရဟိတာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၁၈။ အနဝဇ္ဇာ ဟောတိ အဂရဟိတော အနိန္ဒိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၅။ အနဝဇ္ဇ-လည်း ကြည့်။

အဂရဟိတင်္ဂ (တိ) [အဂရဟိတ + အင်္ဂ + ဏျ] မကဲ့ရဲ့အပ်သောကိုယ်အင်္ဂါရှိသော၊သူ။ အနဝဇ္ဇင်္ဂီ-ကြည့်။

အဂရဟိတဗ္ဗ (တိ) [န+ဂရဟိတဗ္ဗ] မကဲ့ရဲ့အပ်သော။

အဂရဟိတဗ္ဗတာ (တိ) [အဂရဟိတဗ္ဗ+တာ] မကဲ့ရဲ့အပ်သည်၏အဖြစ်။အနဝဇ္ဇတာယ အဂရဟိတဗ္ဗတာယ ဝိညူ ဿာဓုပ္ပသာဝေါ ဝေဿတော ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃ဝ၈။

အဂရဟိယ (တိ) [န+ဂရဟိယ] မကဲ့ရဲ့အပ်သော၊ သူ။ (ရဟန္တာ။) အဂရဟိယံ မာ ဂရဟိတ္ထ၊ မာ စ ဘာသိတ္ထ ပေသုဏံ။ သံ၊၁။၂၄၁။ အဂရဟိယံ မာ ဂရဟိတ္ထာတိ အဂါရယှံ ခီဏာသဝပုဂ္ဂလံ မာ ဂရဟိတ္ထ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။

အဂရု (တိ) [န+ဂရု] (၁) အလေးအမြတ်မပြုအပ်သော၊သူ။ အမနာပေါ စ အဂရု စ အဘာဝနီယော စ။ အံ၊၂။၉၇။(၂) ရိုသေလေးစားခြင်းမရှိ — ကင်း — သော၊သူ။ လဟုကာ အဂရူ စမေ။ ထေရ။၃၄၀။ အဂရူ စမေတိ သဗ္ဗမေ ဂါရဝရဟိတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။ (၃) ဝန်မလေးသော၊ မခဲယဉ်းသော။ သစေ တေ အဂရု ဘာသဿု။ ဒီ၊၂။၂၂၆။ (၄)အကျော်။ အဂရုပိယင်္ဂုစန္ဒနုဿဒါပိဟိ။ ဝိမာန။၇၇။ အဂလု-လည်းကြည့်။

အဂရုကတ (တိ)[န+ဂရုကတ]အလေးအမြတ်မပြုအပ်သော၊သူ။ အဂရုကတာ အမာနိတာ အပူဇိတာ အနပစိတာ။ သံ၊၁။၁၄၀။ ဥဒါန။၉၀။ အဂရုကတော။ မဟာနိ။ ၁၂၉။

အဂရုကုလဝါသိက (တိ) [န+ဂရုကုလဝါသိက] ဆရာသမားအိမ်၌ မနေဘူးသော၊ ဆရာသမားအဆုံးအမမရသော၊သူ။ အဂရုကုလဝါသိကော မဟာရာဇ ပုဂ္ဂလော လောကသ္မိံ ဒြညာတော အဝညာတော.. ။မိလိန္ဒ။၂၇၉။

အဂရုဂန္ဓ (ပု) [အဂရု+ဂန္ဓ] အကျော်နံ့။အဂရုဂန္ဓေန ပိယင်္ဂုမာလာဟိ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁၉။

အဂရုစန္ဒန (န) [အဂရု+စန္ဒန]အကျော်,စန္ဒကူး။ ဂန္ဒကေန ဝိလိမ္ပိတ္ဂာ၊ အဂရုစန္ဒနေန ဓ။ ဇာ၊ ၂။၃၂၈။

အဂရုပိယင်္ဂုစန္ဒနုဿဒ (တိ) [အဂရု+ပိယင်္ဂု+စန္ဒန+ဥဿဒ]ပြန့်ပြောများပြားသော အကျော်, ဆပ်သွား, စန္ဒကူးနံ့, ရှိသောသူ။ ရတ္တမ္ဗရပီတဝါသသာ ဟိ၊ အဂရုပိယင်္ဂုစန္ဒနုဿဒါ ဟိ။ ဝိမာန။၇၇။ အဂရုပိယင်္ဂုစန္ဒနုဿဒါဟိတိ အဂရုဂန္ဓေန ပိယင်္ဂုမာလာယ စန္ဒနဂန္ဓေဟိ စ ဥဿဒါဟိ။ ဥဿန္နဒိဗ္ဗဂန္ဓာဝိလေပနာဒီဟိတိ အတ္ထော။ ၄င်း၊ ၄။၂၁၉။ စန္ဒနုဿဒ, ဟရိစန္ဒနုဿဒ-တို့လည်းကြည့်။

အဂရုဘတ္တ (န) [န+ဂရုဘတ္တ]ဂရုဘက် မဟုတ်သော။

အဂရုဘတ္တုပဂ (တိ) [န+ဂရုဘတ္တုပဂ] ဂရုဘက် အဖြစ်သို့မရောက်သော၊ ဂရုဘက် မဟုတ်သော။ အဂရုဘတ္တုပဂံ ပန ဘိသိဗိမ္ဗောဟနံ နာမ နတ္ထိ။ဝိ၊၄။၄။၇၉။

အဂရုဘလ္လိ (တိ) [အဂရု+ဘလ္လိ] အကျော်ပင်, ဈေးပင်။ အဂရုဘလ္လိယော ဗဟူ။ ဇာ၊ ၂။၁၄၀ (သီ-ဌ မူကွဲ) (အဂရုဖလ္လိယ-ဟူ၍လည်းရှိသည်၊ နိဿယ၌ ဖလ္လိယကို "နေ့သပင်"ဟု ပြန်သည်။) ဘလ္လိယ-လည်းကြည့်။

အဂလ=အဂဠ (တိ) [န+ဂလ] မချွတ်ယွင်းသော၊ ပြည့်စုံ ပီသသော။ အနေလဂဠ-ကြည့်။

အဂလိတမဏ္ဍန (န) [အဂလိတ+မဏ္ဍန]မလျော့ကျ-မချွတ်ယွင်း-ပြည့်စုံ-သော အဆင်တန်ဆာ။ အဂလိတမဏ္ဍနေန မဏ္ဍနသီလိကော တိ ဝဒတိ။ ဇာ၊၄။၆။၇၉။ နိဂဠမဏ္ဍိတ-လည်းကြည့်။

အဂလု=အဂဠု (န) [န+ဂရု၊ ရ-ကို လ-ပြု] အကျော်။ ကုဏ္ဍလိနော အဂလုစန္ဒနဝိလိတ္တာ။ ဇာ၊၂။၂၄၈။ အဟဍ္ဍ ဝေါ အဂဠု စန္ဒနဥ။ ဇာ၊ ၁။၃၃၂။ အဂဠု အဂ္ဂုယိ အဟိ။ အပ၊ ၁။၄၀၉။

အဂလုစန္ဒနဝိလိတ္တ (တိ)[အဂလု+စန္ဒန+ဝိလိတ္တ] အကျော်,စန္ဒကူးတို့ဖြင့် လိမ်းကျံအပ်သော၊ သူ။ အဂလု-ကြည့်။

အဂဟ (တိ) [န+ဂဟ။ (အဂ္ဂဟ-သံ)]အိမ်မရှိသော၊ တဏှာတည်းဟူသော အိမ်မရှိသော၊ သူ။ သဿတ္တိဝါသီ အဂဟော စရာမိ။သုတ္တနိ။ ၃၄၆။ အဂဟောတိ အဂေဟော၊နိတ္တဏှောတိ အဓိပ္ပါယော။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၁၂၉။

အဂဟန (တိ) [န+ဂဟန] (၁) ရာဂစသော ကိလေသာ, ဒိဋ္ဌိ, ဒုစရိုက်ဟူသော တောချုံ မရှိသော။ အကကုကံ အဂဟနံ ။ဇာ၊၂။၅၈။ အကကုကန္တိ ရာဂကကုကာဒီဟိ ဝိရဟိတံ၊ တောဟော ဂဟနေဟိ အဂဟနံ။ ဇာ၊၄၊၅။၂၇၁။ အကကုကော အဂဟနော။ ဝိမာန။၂၂။ ကိလေသဒိဋ္ဌိဒုစ္စရိတဂဟနသမ္ဘေဒနတော အဂဟနော။ ဝိမာန၊၄။၈၆။ (၂) အရှုပ်အထွေးမရှိသော။ ဂဟနံ အဂဟနံ ကတံ။မိလိန္ဒ။၁၁၉။

အဂဟနတ္တ (န) [အဂဟန+တ္တ] အရှုပ် အထွေး မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ အရှုပ် အထွေး မရှိခြင်း။ သဗ္ဗပဗ္ဗဂဏ္ဍိပရိသုဒ္ဓတ္တာ အဂဟနတ္တာ ဝံသဿ။ မိလိန္ဒ။၁၁၁။

အဂဟိတ=အဂ္ဂဟိတ (တိ) [န+ဂဟိတ]မယူအပ်သေးသော။ ဂဟိတာဂဟိတဉ္စ ဇာနေယျ။ဝိ၊၄။ ၃၁၇။

အဂဠိတ (တိ) [န+ဂဠိတ] မကျကျန် - မချွတ်ယွင်း - သော၊ ပြည့်စုံ ပီသ သော။အကက္ကသံ အဂဠိတံ မုဟုံ မုဒုံ။ ဇာ၊၂။၁၄၆။အနေလဂဠ-လည်းကြည့်။

အဂဠိတပဒဗျဉ္ဇန (တိ) [အဂဠိတ+ပဒဗျဉ္ဇန] မကျကျန်-မချွတ်ယွင်း-သောပုဒ်ဗျည်းရှိသော။ အနေလဂဠ-ကြည့်။

အဂါ (ကြိ) ဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဂါဓ (တိ) [န+ဂါဓ] ထောက်မှီရာ မရှိသော၊ မထောက်မှီသော။ မဟာသမုဒ္ဒံ ဂမ္ဘီရံ ဝိတ္ထတံ အဂါဓမပါရံ။မိလိန္ဒ။၁၁၁။

အဂါဓဘာဝ (ပု) [အဂါဓ+ဘာဝ] ထောက်မှီရာမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ထောက်မှီရာ မရှိခြင်း။ အဂါဓဘာဝတော ဂမ္ဘီရာဘာဂေါစရတော စ ဂမ္ဘီရံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇။

အဂါမ (ပု) [န+ဂါမ] ရွာမဟုတ်သော အရာ။ ဂါမာပိ အဂါမာ ကတာ။မ၊၂။၃၀၀။

အဂါမက (တိ) [န+ဂါမက] ရွာ—ရွာ၏လက္ခဏာ—မရှိသော၊ ရွာမဟုတ်သော။ ကေ့ပဗ္ဘာရေ နာမ အဂါမကေ အရညေ။ ဝိ၊၁။၃၂၀။ အဂါမကေ အရညေတိ အဂါမကံ နာမ အရညံ ဝိဇ္ဈာဋဝီအာဒီသု ဝါ သမုဒ္ဒမဇ္ဈေ ဝါ မနုဿာနံ အဂမနပထေ ဒီပကေသု လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ အဂါမကေ အရညေ။ဓီ၊၂။၂၉၆။ အဂါမကေ အရညေတိ ဧတ္ထ နိက္ခမိတွာ ဗဟိ ဣန္ဒခီလာ သဗ္ဗမေတံ အရညန္တိ ဧဝံ ဝုတ္တလက္ခဏမေဝ အရညံ၊ တံ ပနေတံ ကေဝလံ ဂါမာဘာဝေန အဂါမကန္တိ ဝုတ္တံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆။ အဂါမကေ အရညေတိ အဂါမလက္ခဏေ အရညေတိ အတ္ထော။ဝဇိရ။၃၆၀။ အဂါမကေ စေ ဘိက္ခဝေ အရညေ။ဝိ၊၃။၁၅၀။ အဂါမကေ ဂါမနိဂမနဂရသီမာဟိ အပရိစ္ဆိန္နေ အရညပ္ပဒေသေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။

အဂါမကတီရပဿ (န) [အဂါမက+တီရ+ပဿ] ရွာမရှိသော မြစ်ကမ်းပါးဘေး။ အဂါမကတီရပဿေ ဂမနကာလေ အဒ္ဓယောဇနဂဏနာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၄။

အဂါယိမှု (ကြိ) ဂါယတိ-ကြည့်။

အဂါရ (န) [အဂ+အာရ။ အဂန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ဧတ္ထာတိ အဂါရံ။ ကစ္စာ၊ဋီ၊၁၆၄။ အဂ+ရာ+အ။ န ဂစ္ဆန္တီတိ အဂါ၊ ထမ္ဘာဒယော။ တေ ရာတိ ဂဏှာတီတိ အဂါရံ။ဓာန်ဋီ။၂၅၀]။ အိမ်၊အိမ်ထောင်၊ လူ့ဘောင်၊ အိမ်၌ နေထိုင်ခြင်း။ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇတိ။ ဒီ၊၁။၅၇။ အဂါရသ္မာတိ ဂေဟာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတာ။မ၊၁။၂၀။ အဂါရသ္မာတိ အဂါရတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အဂါရတောတိ အဂါရဝါသတော ဥတ္တရပဒလောပေန နိဿက္ကပစ္စယေန ဝါ အယံ နိဒ္ဒေသောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၆။ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇန္တိ။ မ၊၁။ ၄၈။ အဂါရသ္မာတိ ဃရာ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ ဟိတွာ အဂါရံ ပဗ္ဗဇိတာ။သံ၊၁။၁၅။ အဂါရန္တိ မာတုဂါမေန သဒ္ဓိံ ဂေဟံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတာနံ။ ဥဒါန။၈၉။ အဂါရသ္မာတိ ဃရတော၊ ဂဟဋ္ဌဘာဝတော အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၃။ အဂါရေ ရတိမဇ္ဈဂါ။ အပ၊၁။၆၇။ အဂါရေ ဃရာဝါသေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ အာဂါရ-လည်း ကြည့်။

အဂါရက (န) [အဂါရ+က] အိမ်ငယ်၊ တဲ၊သင်္ခမ်းကျောင်း။ တဿေဝ တေ အဂါရကံ ဩလုဂ္ဂဝိလုဂ္ဂံ ကာကာတိဒါယိံ နပရမရူပံ။ မ၊၂။၁၁၄။ အဂါရကန္တိ ခုဒ္ဒကဂေဟံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ အဂါရကမ္ပိ အတ္ထိ၊ ဟန္ဒ ဒေမဿ ဂါရကံ။ ဇာ၊၁။၄၄။ အဂါရကမ္ပိ အတ္ထီတိ ဣဓ အမှာကံ ပဗ္ဗဇိတာဂါရံ အတ္ထိ၊ ပဏ္ဏသာလံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

အဂါရမဇ္ဈ (န) [အဂါရ+မဇ္ဈ] အိမ်၏အလယ်၊ အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၏အလယ်။ အဂါရမဇ္ဈေ မရဏံ ဥပေတု။ဇာ၊၁။၂၈၇။

အဂါရမုနိ (ပု) [အဂါရ+မုနိ] လူဝတ်ကြောင် အရိယာ။ ဆ မုနိနော အဂါရမုနိနော အနဂါရမုနိနော သေခမုနိနော အသေခမုနိနော ပစ္စေကမုနိနော မုနိမုနိနောတိ။ မဟာနိ။၄၄။ ယေ တေ အဂါရိကာ ဒိဋ္ဌပဒါ ဝိညာတသာသနာ၊ ဣမေ အဂါရမုနိနော။မဟာနိ။၄၄။ အဂါရမဇ္ဈေ ဝသန္တာ အဂါရမုနိနော။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၅၂။

အဂါရယှ (တိ) [န+ဂါရယှ] မကဲ့ရဲ့အပ်သော၊ သူ။ တအဂ္ဂရယှံ ဟိ ဝိနိန္ဒမာနော။ ဇာ၊၂။၂၃၁။ (တအဂါရယှံ — ဟူလိုလျက်ဆန္ဒာနုရက္ခဏာ

အတွက် တဒဂ္ဂရယံ-ဟု ဆိုသည်။) တဒဂ္ဂရယုန္တိ တသွာ အဂါရယံ ဖြသမှက် ဝိနိန္နမာနော မနုဥ ပတ္တိတာနံ မမှဥ ဖဟာတိ။ဇာ၊၄၊၇။၄၇။ အဘိ· ဝေါ သောခိတော အဂါရမှော။ ထေရ။၃၀၆။ အဂရဟိယ-လည်းကြည့်။

အဂါရဝ (တိ) [န+ဂါရဝ] ရိုသေလေးစားခြင်း မရှိသော၊ အရိုအသေကင်းသော။ သူ။ ဗုဂ္ဂံ ခေါ အဂါရဝေါ ဝိဟာရတိ အပ္ပတိဿော။ သံ၊၁။ ၁၄၀။အံ၊၁။၃၂၇။အဂါရဝေါတိ အညသ္မိံ ဂါရဝ-ဝိရဟိတော၊ ကဒ္ဓိ ဂရုဠာနေ အဋ္ဌပေတွာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ ဘိက္ခု အဂါရဝေါ အပ္ပတိဿော ဝတ္တိ န ပတိဋ္ဌာတိ သဒ္ဓမ္မေ။ အံ၊၂။၆။ နာ’သာ ဂါရဝေါတိ အဂါ-ရဝေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ သာမဏေရာ ဘိက္ခူသု အဂါ-ရဝါ အပ္ပတိဿာ အသဘာဂဝုတ္တိနော ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၃၇။ သတ္ထရိ အဂါရဝါ ဝိဟရန္တိ အပ္ပ-တိဿာ။ အံ၊၂၊၂၃၆။ တေ အညမညံ အဂါရဝါ အပ္ပတိဿာ အသဘာဂဝုတ္တိကာ ဝိဟရန္တိ။ဝိ၊၄။ ၃၁၀။အညမညံ အဂါရဝါ ဝိဟရန္တိ အပ္ပတိဿာ။ အံ၊၂။၂၁၆။ အညမညံ အဂါရဝါ။ထေရ။၃၄၁၊ ၃၄၃။ ကတမေ ဆ အဂါရဝါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၅။ အဂါရဝေါတိ ဂါရဝဝိရဟိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၈၈။

အဂါရဝတာ (ထီ) [အဂါရဝ+တာ] ရိုသေလေး စားခြင်းမရှိသူ၏အဖြစ်၊ မရိုသေ – မလေးစား – ခြင်း။ အဂါရဝတာ အပ္ပတိဿဝတာ။ အဘိ၊၈။ ၂၅၈။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၅။ဂရုဝါသံ အဝသနဝသေန ဥပ္ပန္နော အဂါရဝဘာဝေါ အဂါရဝတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။

အဂါရဝဘာဝ (ပု) [အဂါရဝ+ဘာဝ] အဂါရ-ဝတာ-ကြည့်။

အဂါရဝသုတ္တ (နပုံ)[အဂါရဝ+သုတ္တ]အဂါရဝသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၉-၁၀-သုတ်။ ပဌမ-ဒုတိယ-အဂါရဝသုတ်။ အံ၊ ၂။၆-၈။

အဂါရဝါသ (ပု) [အဂါရ+ဝါသ] အိမ်၌ နေခြင်း၊ အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၌ နေခြင်း။ အဂါရဝါသေန အလံ နု တေ ဣဒံ။ထေရ။၃၅၆။

အဂါရိက (တိ) [အဂါရ+ဣက] အိမ်ရာ တည် ထောင် လူ့ဘောင်၌နေသော၊ လယ်ထွန်ခြင်း၊ နွားမွေးခြင်း စသော အိမ်ထောင်သည် အလုပ် ကို ပြုလုပ် နေသော၊ သူ။ လူဝတ်ကြောင်။ ကထံ ဟိ နာမ အယျာ ဘုလ္လန္တာ အဂါရိကာသာ သမဏာစိဝရံ ဒဿတိ။ဝိ၊၂။၃၇၄။ အဂါရိကော နာမ ယော ကောစိ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတိ။ ဝိ၊ ၂။၃၇၅၊ ၃၉၈။ ယေ တေ အဂါရိကာ ဒိဋ္ဌပဒါ။ မဟာနိ။ ၄၄။ အဂါရိကာတိ ကသိဂေါရက္ခာဒိ· အဂါရိကကမ္မေ နိယုတ္တာ။မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၅၂။

အဂါရိကကမ္မ (နပုံ) [အဂါရိက+ကမ္မ] အိမ်ရာ တည်ထောင် လူ့ဘောင်၌ နေထိုင်သူတို့၏–အမှု ကိစ္စ–လုပ်ငန်း ဆောင်တာ။ အဂါရိက·ကြည့်။

အဂါရိကဗာဟုသစ္စ (နပုံ) [အဂါရိက+ဗာဟုသစ္စ] လူဝတ်ကြောင်နှင့် ဆိုင်သော အကြား အမြင် များသောသူ၏အဖြစ်၊ လူ့ – အကြားအမြင် – ဗဟုသုတ များသည်၏အဖြစ်။အပိ စ အဂါရိက· ဗာဟုသစ္စမ္ပိ ယံ အနဝဇ္ဇံ၊ တံ ဥဘယလောက· ဟိတသုခါဝဟနတော မင်္ဂလန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၁၃။

အဂါရိကဘူတ (တိ) [အဂါရိက+ဘူတ] လူဝတ် ကြောင် (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော၊ သူ။ အဂါရိက· ဘူတဿ သတော ဧတဒဟောသိ။ သံ၊၁။ ၄၁၉။

အဂါရိကမိတ္တ (ပု) [အဂါရိက+မိတ္တ] လူဝတ် ကြောင် မိတ်ဆွေ။ ဒွေ မိတ္တာ အဂါရိကမိတ္တော စ အနဂါရိကမိတ္တော စ။စူဠနိ။ ၂၃၉။

အဂါရိကရတန (နပုံ) [အဂါရိက+ရတန]အိမ်ရာ တည်ထောင် လူ့ဘောင်၌ နေသူ လူဝတ်ကြောင် (တည်းဟူသော) ရတနာ။ ပုရိသရတနမ္ပိ ဒုဝိဓံ အဂါရိကရတနံ အနဂါရိကရတနဥ္စ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။

၁၄၉။ ။(မ႘႒၄။၁၉၇-၌ အဂါရိယရတန်-ရှိသည်။)

အဂါရိကဝိနယ (ပု) [အဂါရိက+ဝိနယ] လူ့ဝိနည်း၊ လူ့ကျင့်ဝတ်၊ (အကုသလကမ္မပထဆယ်ပါးမှ ရှောင်ကြဉ်ခြင်း။) အဂါရိကဝိနယော နာမ ဒသအကုသလကမ္မပထဝိရမဏံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၁၃။

အဂါရိကဝိဘူသာ (ထီ) [အဂါရိက+ဝိဘူသာ] အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၌နေသူ—လူဝတ်ကြောင် — တို့၏ — အဆင်တန်ဆာ — တန်ဆာဆင်ခြင်း။ ဝိဘူသာ ဒုဝိဓာ အဂါရိကဝိဘူသာ အနဂါရိကဝိဘူသာ စ၊ တတ္ထ အဂါရိကဝိဘူသာ သာဋ္ဋကဝေဋ္ဌနမာလာဂန္ဓာဒိ၊ အနဂါရိကဝိဘူသာ ပတ္တမဏ္ဍနာဒိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။

အဂါရိယဝိမာန (နု) [အဂါရိယ+ဝိမာန] လူဝတ်ကြောင် ဇနီးမောင်နှံ နှစ်ယောက်တို့၏ နတ်ဗိမာန်ဖြစ်ပေါ်ပုံကို ပြသောဝိမာနဝတ္ထု။ ဝိမာနဝတ္ထုပါဠိ၊ ၆-ဝဂ်၊ ၁-၂-ဝိမာန။၉၅-၆။

အဂါရိကသိပ္ပ (နု) [အဂါရိက+သိပ္ပ] လူဝတ်ကြောင်—တို့၏ သိပ္ပအတတ်။ အဂါရိကသိပ္ပံ နာမ ယံ ပဠ္ဌပရောဓဝိရဟိတံ အကုသလဝိဝဇ္ဇိတံ မဏိကာရသုဝဏ္ဏကာရကမ္မာဒိကံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၁၃။ အနဂါရိကသိပ္ပ-လည်းကြည့်။

အဂါရိယ (နု) [အဂါရ+ဣယ] (၁) အိမ်၏—အိမ်ထောင်၏ — အကျိုးစီးပွါး။အဂါရဿ ဟိတံ အဂါရိယံ။ ကသိဂေါရက္ခာဒိကုဋုမ္ဗပေါသနကမ္မံ ဝုစ္စတိ။ မ႘႒၁။၁၇၄။ (ဝိ႘၁၁။၁၆၉။ဒီ႘၁။ ၁၀၄-တို့လည်းကြည့်။) (၂) (တိ) အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၌နေသူ၊လူဝတ်ကြောင်။

အဂါရိယပဋိပတ္တိ (ထီ)[အဂါရိယ+ပဋိပတ္တိ] အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၌ နေသူ—လူဝတ်ကြောင်— တို့၏အကျင့်။

အဂါရိယပဋိပတ္တိဒုဂ္ဂတိ (ထီ) [အဂါရိယပဋိပတ္တိ+ဒုဂ္ဂတိ] လူဝတ်ကြောင်တို့၏(မှားသော)အကျင့်ဟူသော—ပင်ပန်းဆင်းရဲ—စက်ဆုပ်ဖွယ်—သော ဖြစ်ခြင်း။ လူဝတ်ကြောင်တို့၏ မှားသော အကျင့် ဟူသော အပါယ်ဆင်းရဲသို့ ရောက်ကြောင်း တရား။ အဂါရိယော ဟိ သံကိလိဋ္ဌစိတ္တော ပါဏမ္ပိ ဟနတိ အဒိန္နမ္ပိ အာဒိယတိ သကလေပိ ဒသ အကုသလကမ္မပထေ ပူရေတိ၊ အယမဿ အဂါရိယပဋိပတ္တိဒုဂ္ဂတိ။ မ႘႒၁။ ၁၇၂။ဒုဂ္ဂတိပရိပူရကာဝသေန ပဋိပဇ္ဇနံ ပဋိပတ္တိ၊ သာ စ ကိလေသဗဟုလပရိဠာဟာဒိဝသေန ဥပါယာသဒုက္ခာ, ကုစ္ဆိတာ ဝါ ဂတိ ပဝတ္တိ, ဒုဂ္ဂတီတိပေတ္ထ ဝါ ဒုဂ္ဂတိ ။မဋီ၊၁။၂ဂ၁။

အဂါရိယပဋိပတ္တိသုဂတိ (ထီ) [အဂါရိယပဋိပတ္တိ+သုဂတိ]လူဝတ်ကြောင်တို့၏(မှန်သော) အကျင့်ဟူသော — လှယ်ကူချမ်းသာ — နှစ်သက်ဖွယ် — သော ဖြစ်ခြင်း။ လူဝတ်ကြောင်တို့၏ မှန်သော အမူအကျင့်ဟူသော ကောင်းရာ သုဂတိသို့ ရောက်ကြောင်းတရား။အဂါရိယော ဟိ ပရိသုဒ္ဓစိတ္တော ... အယမဿ အဂါရိယပဋိပတ္တိသုဂတိ။ မ႘႒၁။၁၇၂။

အဂါရိယပဋိပဒါ (ထီ) [အဂါရိယ+ပဋိပဒါ]အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင်၌ နေသူ—လူဝတ်ကြောင်—တို့၏အကျင့် — ပဋိပဒါ။ ဧဝံ ခီဏာသဝပဋိပတ္တိံ ဒဿေတွာ ဒါရဟတ္တနိက္ခမေန အနဂါရိယပဋိပဒံ နိဋ္ဌာပေတွာ အဂါရိယပဋိပဒံ ဒဿေတုံ....။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။

အဂါရိယဘူတ (တိ) [အဂါရိယ+ဘူတ] လူဝတ်ကြောင် (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော၊သူ။ ပုဗ္ဗေ အဂါရိယဘူတော သမာနော။ မ၊၂။၁၇၄။ ပုဗ္ဗေ အဂါရိယဘူတာ သမာနာ။အံ၊၁။၄၃၉။ ယံ ပုဗ္ဗေ အဂါရိယဘူတဿ ရဇ္ဇသုခံ။ ဥဒါန။၉ဂ။

အဂါရိယမုနိ (ပု) [အဂါရိယ+မုနိ]လူဝတ်ကြောင် အရိယာ။ ဂိဟီ အာဂတဖလော ဝိညာတသာ-သနော အဂါရိယမုနိ၊ ပဗ္ဗဇိတော အနဂါရိယမုနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၄။ သော ပနေသ အဂါရိယမုနိ အနဂါရိယမုနိ သေက္ခမုနိ အသေက္ခမုနိ ပစ္စေက-

ဗုဒ္ဓမုနိ မုနိမုနိတိ အနေကဝီဓော။ ဇာ၊၄၊၁။ ၁၂၅။ အဂါရမုနိ-လည်းကြည့်။

အဂါရိယရတန (န) [အဂါရိယ+ရတန] အဂါရိ-ကရတန-ကြည့်။

အဂါရိယဝိမာန (န) [အဂါရိယ+ဝိမာန] ဝိမာန-ဝတ္ထုပါဠိ၊၆-ဝဂ်၊ ၁-ဝိမာန။ ယထာ ဝနံ စိတ္တလတံ ပဘာသတိတိ အဂါရိယဝိမာနံ။ ဝိမာန၊၄။၂၆၅။ ဝိမာန။၉၅-၆။

အဂါရိယသာဝက (ပု) [အဂါရိယ+သာဝက] အိမ်ရာတည်ထောင်သူ — လူ့ဘောင်၌ နေသူ — လူဝတ်ကြောင် — တပည့် — သာဝက။ သာဝကောတိ အဂါရိယသာဝကော။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။ ၁၀၆။

အဂါရီ (တိ) [အဂါရ+ဤ။ ထိ၌ အဂါရိနီ] အိမ် — အိမ်ရာတည်ထောင် လူ့ဘောင် — ၌ နေသူ၊ လူဝတ်ကြောင်။ အဂါရိနော အနုဒပါနုဝတ္တဒါ။ ဇာ၊၁။၁၃၈။ အဂါရိနောတိ ဂဟဋ္ဌာ။ ဇာ၊၄၊၃။၂၀။ (ထိ၌ — အိမ်ရှင်မ ဟု လည်း ပေး။) အဂါရိနီ သမ္ဗကုလသာ ဗုဒ္ဓသရာ။ ဝိမာန၊ ၇၄။ ပေတ။၁၇၃။ အဂါရိနီတိ ဂေဟသာမိနီ။ ဝိမာန၊၄။၂၀၉။ ပေတ၊၄။၁၇၈။

အဂါဟယိ (ကြိ) ဂါဟာပေတိ-ကြည့်။

အဂါဟာပေတွာ (ကြိဝိ) [န+ဂါဟာပေတွာ] မယူစေမူ၍၊ မယူစေပဲ။ ဥပဋ္ဌံ အဂါဟာပေတွာ နိရုပဋ္ဌာယကော န ဥပသမ္ပာဒေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄၊ ၃။၃၀၇။

အဂါဟိတ (တိ) [န+ဂါဟိတ] မယူစေအပ်သော။အထ "သံယုတ္တသပတ္တံ ဗေဿ" တိ ဝတ္တာ အဂါဟိတေယော ပတ္တေ ယဿ ကဿစိ ပတ္တံ ဂဟေတွာ ပဒရတွာ အာဟရတိ။ဝိ၊၄၊၄။၉၂။

အဂါဟေတုံ (ကြိဝိ) [န+ဂါဟေတုံ] မယူစေခြင်းငှါ။ ယတ္ထ ကတ္ထစိ သရိတွာ ဂါဟေတဗ္ဗ-မေဝ၊ အဂါဟေတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ဝိ၊၄၊၄။၈၉။

အဂါဟေတွာ (ကြိဝိ) [န+ဂါဟေတွာ] မယူစေမူ၍။ အနန္တဂါမေ အဂါဟေတွာ ဝိဟာရံ အာနေ-တွာဝ ဂါဟေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄၊၄။၁၀၂။

အဂိဒ္ဓ (တိ) [န+ဂိဒ္ဓ] မတပ်မက်သော၊ သူ။ သ ဝေ မုနိ ဝီတဂေဓော အဂိဒ္ဓေါ။ သုတ္တနိ။၃၀၉။ ဝီတဂေဓတ္တာ ဧဝ စ အဂိဒ္ဓေါ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။ ၂၄၇။ ဧဝံ မုနိ သန္တိဝါဒေါ အဂိဒ္ဓေါ။ သုတ္တနိ။ ၄၁၁။ ဂေဓာဘာဝေန အဂိဒ္ဓေါ။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။ ၂၆၁။

အဂိဒ္ဓတာ (ထီ) [အဂိဒ္ဓ+တာ] မတပ်မက်သူ၏ အဖြစ်၊ မတပ်မက်ခြင်း။ ဘောဇနေသွိ အဂိဒ္ဓတာ။ ဇာ၊၁။၈၇၂။

အဂိဒ္ဓိ (ထီ) [န+ဂိဒ္ဓိ] မတပ်မက်ခြင်း။ အဂိဒ္ဓိ-လောဘ-ကြည့်။ (တိ) တပ်မက်ခြင်းမရှိ — မတပ်မက် — သော၊သူ။

အဂိဒ္ဓိတာ (ထီ) [အဂိဒ္ဓိ+တာ] တပ်မက်ခြင်းမရှိ သူ၏အဖြစ်၊ မတပ်မက်ခြင်း။ ဘောဇနေသွိ အဂိဒ္ဓိတာသင်္ခါတာ မတ္တညုတာဝေါ သာခု။ ဇာ၊၄၊၂။၂၆၇။ အဂိဒ္ဓတာ-လည်းကြည့်။

အဂိဒ္ဓိတာသင်္ခါတ (တိ) [အဂိဒ္ဓိတာ+သင်္ခါတ] တပ်မက်ခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ် — မတပ်မက် ခြင်း — ဟုဆိုအပ်သော။ အဂိဒ္ဓိတာ-ကြည့်။

အဂိဒ္ဓိလောဘ (ပု) [န+ဂိဒ္ဓိလောဘ] မတပ်မက် ခြင်းဟူသောအလောဘ။ အဂိဒ္ဓိလောဘံ နိဿာ-ယ ဂိဒ္ဓိလောဘော ပဟာတဗ္ဗော။မဟာ၊၂။၂၃။

အဂိဒ္ဓိလောဘီ (တိ) [အဂိဒ္ဓိလောဘ+ဤ] မတပ် မက်ခြင်းဟူသော အလောဘ ရှိသော၊ သူ။ အဂိဒ္ဓိလောဘဿ စေတ တေ အာသဝါ ဝိဿ-တပရိဠာဟာ န ဟောန္တိ။မ၊၂။၂၅ (ဋ) မူကွဲ။

အဂိလာန (တိ) [န+ဂိလာန] မနာမဖျား — ကျန်းမာ — သော၊သူ။ အဂိလာနေ နာမ သဏ္ဍာတိ တမှာ အာဝသထာ ပက္ကမိတုံ။ဝိ၊၂။၉၃။

အဂိလာနသဉာ (ထီ) [အဂိလာန+သညာ] (၁) မနာမဖျားသောသူဟု ဖြစ်သောအမှတ်။ (၂) မနာမဖျားဟု အမှတ်ရှိသော ဘိက္ခုနီ။ အဂိလာနာ အဂိလာနသညာ သတ္တုပါဟနံ ခါဒေယျ။ ဝိ၊၂။၄၅၁။

အဂိလာနသညီ (တိ) [အဂိလာနသညာ+ဤ] မနာမဖျားသောသူဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အဂိလာနော အဂိလာနသညီ....ဘုဥ္ဇတိ။ ဝိ၊၂။၉၇။

အဂုဏ (တိ) [န+ဂုဏ] (၁) (က) ကျေးဇူးမဲ့သောတရား။ တေ အဂုဏာ ယေသု စ သန္တိ သဗ္ဗေ။ ဇာ၊၁။၃၀၉။ (ခ) အကုသိုလ်အမှု၊ အကုသိုလ်ကံ။ တထာ ဟိ အဂုဏေ ရတော။ ဇာ၊၂။၂၆၅။ အဂုဏေ ရတောတိ....အကုသလကမ္မေ ရတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၅။ (၂) ညို့မရှိသော။ အဂုဏံ ဓနု ဉာတိကုလေ စ ဘရိယာ။ ဇာ၊၂။၁၂၀။ အဂုဏန္တိ ဇိယာရဟိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၀။

အဂုဏကထာ (ထီ) [အဂုဏ+ကထာ] ကျေးဇူးမဲ့–ကဲ့ရဲ့–စကား။ ဘိက္ခူ တဿ အဂုဏကထံ သမုဋ္ဌာပေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။

အဂုဏဂဝေသက (တိ) [အဂုဏ+ဂဝေသက] ကျေးဇူးမဲ့–ကဲ့ရဲ့–စကား ပြောဆိုသောသူကို ရှာဖွေသော၊ သူ။ ရာဇာ အတ္တနော အဂုဏဂဝေသကော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၀။

အဂုဏညူ (တိ) [န+ဂုဏညူ] ကျေးဇူးကို မသိတတ်သော၊ သူ။ ကာလေတိ အဂုဏညုဿ (အဉာဏဿ-သီ၊ သျာ၊ ကု) တဝ သန္တိကာ ဣဒါနိ မမ ပက္ကမိတုံ ကာလော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၄၆။

အဂုဏဝေဇ (ပုန) [အဂုဏ+ဝေဇ] သမာဓိ၏ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော ဥဒ္ဓစ္စ အပူဓာတ်။ ဂုဏဝေဇေန ဝေဇိတတ္တာ အဂုဏဝေဇံ ပရိယာဒိယတိ။ ပဋိသံ၊၉၉။ အဂုဏဝေဇန္တိ သမာဓိဿ ပဋိပက္ခံ ဝိက္ခေပဝေဇံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃-၄။

အဂုဏပရိယေသက (တိ) [အဂုဏ+ပရိယေသက] ကျေးဇူးမဲ့–ကဲ့ရဲ့–စကား ပြောဆိုသောသူကို ရှာဖွေသော၊ သူ။ အထ ရာဇာ အဂုဏပရိယေသကော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။

အဂုဏဘာဝ (ပု) [အဂုဏ+ဘာဝ] ဂုဏ်မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။

အဂုဏဘာဝပရိကပ္ပန (န) [အဂုဏဘာဝ+ပရိကပ္ပန] ဂုဏ်မဟုတ်သည်၏အဖြစ်ကို ကြံဆခြင်း။ မိစ္ဆာဉာဏံ တဿ ဂုဏာနံ အဂုဏဘာဝပရိကပ္ပနေန ဝိပရီတဂ္ဂါဟော။ မဋီ၊၁။၂၄၇။

အဂုဏဝါဒီ (တိ) [အဂုဏ+ဝဒ+ဏီ] ကျေးဇူးမဲ့–ကဲ့ရဲ့–စကားကို ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊ သူ။ အတ္တာ နု ခေါ မေ ကောစိ အဂုဏဝါဒီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။

အဂုတ္တ (တိ) [န+ဂုတ္တ] မလုံခြုံစေအပ်သော၊ မလုံခြုံသော။ ဘတ္တာဂါရေ စိတ္တံ အဂုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၃၉၇။ ဖဿာယတနာ အဒန္တာ . အဂုတ္တာ အရက္ခိတာ....။ သံ၊၃။၂၉၃။ အဂုတ္တာတိ အဂေါပိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ (က) မပိတ်အပ်သော။ တေသံ ယဿ ဒွါရာနိ၊ အဂုတ္တာနိစ ဘိက္ခုနော။ ဣတိဝုတ်၊၂၁၁။.... သတိကဝါဋေန အပိဟိတာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၉၆။

အဂုတ္တတာ (ထီ) [အဂုတ္တ+တာ] မလုံခြုံသည်၏အဖြစ်၊ မလုံခြုံခြင်း။ ဗဟိ ပန ဥပဋ္ဌာနသာလာဒီသု ပညပေတွာ ဂစ္ဆန္တဿ သေယျာမတ္တမေဝ နဿေယျ၊ ဌာနဿ အဂုတ္တတာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄။

အဂုတ္တဒွါရ (တိ) [အဂုတ္တ+ဒွါရ] မလုံခြုံစေအပ်–မပိတ်အပ်–သော တံခါးရှိသော၊ သူ။ ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒွါရော။ မ၊၁။၃၈။ ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒွါရောတိ ဆသု ဣန္ဒြိယေသု အသံဝုတကမ္မဒွါရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒွါရတာယ စ (အဂုတ္တဒွါရော၊ဋ္ဌ)။ ဣတိဝုတ်၊၂၁၁။ အဂုတ္တဒွါရောတိ အပိဟိတဒွါရော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၉၂။

အဂုတ္တဒွါရတာ (ထီ) [အဂုတ္တဒွါရ+တာ] မလုံခြုံစေအပ်–မပိတ်အပ်–သော တံခါးရှိသူ၏အဖြစ်။ ဣန္ဒြိယေသု အဂုတ္တဒွါရတာ စ ဘောဇနေ အမတ္တညုတာ စ။ အင်္ဂ၊၁။၁၅။ ဣန္ဒြိယသံဝရ-

ဘေဒသင်္ခါတေ မနုဿေသု ဂုတ္တိယေသု အဂုတ္တဒွါရဘာဝေါ ဂုတ္တိယေသု အဂုတ္တဒွါရတာ။ အဘိ၊ဌ၊၁။၉၅။

အဂုတ္တဒွါရဘာဝ (ပု) [အဂုတ္တဒွါရ+ဘာဝ]အဂုတ္တ-ဒွါရတာ-ကြည့်။

အဂုတ္တိ (ထီ) [န+ဂုတ္တိ] မလုံခြုံစေခြင်း။ သန္နိ ဂုတ္တိယာနံ အဂုတ္တိ အဂေါပနာ အနာရက္ခော အသံဝရော။ အဘိ၊၈၊၂၆၁။

အဂေဓ (တိ) [န+ဂေဓ] တပ်မက်ခြင်းမရှိသော၊ မတပ်မက်သော၊သူ။

အဂေဓတာ (ထီ) [အဂေဓ+တာ] တပ်မက်ခြင်း မရှိသူ၏အဖြစ်၊ မတပ်မက်ခြင်း။ အဂေဓတာ နိဗ္ဗာနဿ ဝါဟေါ ပဟာနံ။ မိလိန္ဒ။၂၆၈။

အဂေဓလက္ခဏ (တိ) [အဂေဓ+လက္ခဏ] မတပ်မက်ခြင်း လက္ခဏာ ရှိသော။ အလောဘော အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ အဂေဓလက္ခဏော။ အဘိ၊ဌ၊၁။၁၇၀။

အဂေဟ (တိ) [န+ဂေဟ]အိမ်မရှိသော၊ တကွာ တည်းခိုသော အိမ်မရှိသော၊ သူ။ အဂဟ-ကြည့်။

အဂေါစရ (ပု) [န+ဂေါစရ] မသင့်လျော်သော ကျက်စားရာ။ ယထာရူပေ အဂေါစရေ စရန္တံ။ မ၊၁။၁၄။ အဂေါစရေတိ ဧတ္ထ အယုတ္တော ဂေါစရော အဂေါစရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ကတမော အဂေါစရော။ မဟာနိ။၃၇၇။ ဂေါစရောတိ ပိဏ္ဍပါတာဒီနံ အတ္ထာယ ဥပသင်္ကမိတုံ ယုတ္တဋ္ဌာနံ။ အယုတ္တဋ္ဌာနံ အဂေါစရော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၉၉။

အဂေါစရဘာဝ (ပု) [အဂေါစရ+ဘာဝ] ကျက်စားရာမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ တဿ ဉာဏဿ အဂေါစရဘာဝတော အတက္ကာဝစရံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၅၇။

အဂေါပန (နပုံ)[န+ဂေါပန] မလုံခြုံစေခြင်း။ အဂုတ္တိ-ကြည့်။

အဂေါပိတ (တိ) [န+ဂေါပိတ] မလုံခြုံစေအပ်သော။အဂုတ္တ-ကြည့်။

အဂ္ဂ (တိ) [အဇ+ဂ၊ အဇ+အ။ ဓာတ်ပဒီ ၃၂နှင့် ဓာန်၊ ဋီ။၆၉၆-ကြည့်။ (အဂ္ဂ-သံ)။ အယံ အဂ္ဂသဒ္ဒေါ အာဒိကောဋိကောဋ္ဌာသသေဋ္ဌေသု ဒိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၁။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၆၈။] (၁) အဦးအစ။ အဇ္ဇတဂ္ဂေ ပါဏုပေတံ သရဏံ ဂတံ။ ဝိ၊၁။၇။ဒီ၊၁။၈၀။မ၊၁။၂၈။သံ၊ ၁။ ၇၀။အံ၊၁။၅၈။ဥဒါန။၁၃၄။အဇ္ဇတဂ္ဂေတိ အဇ္ဇတံ အာဒိံ ကတွာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀၊၂၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၆၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ အဇ္ဇတဂ္ဂေ သမ္မ ဒေါဝါရိက အာဝရာမိ ဒွါရံ နိဂဏ္ဌာနံ နိဂဏ္ဌီနံ။ မ။၂။၄၃။ အဂ္ဂံ ဒေသေ့ ဝိသိဋ္ဌံ။ မဟာနိ။၄၉။ အဂ္ဂန္တိ အာဒိံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၈။အဂ္ဂကိမှ-လည်း ကြည့်။ ယဒဂ္ဂေန တေ ကေမေကောန ဘိက္ခုနာ ကေမေကာ သိက္ခံ ပဋိဂ္ဂဟိတံ။ ဝိ၊၃။၃၁၇-၈။ ယဒဂ္ဂေနာတိ ယံ အာဒိံ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၆။ ယဒဂ္ဂေန အာနန္ဒ မဟာပဇာပတိယာ ဂေါတ-မိယာ အဋ္ဌ ဂရုဓမ္မာ ပဋိဂ္ဂဟိတာ၊ တဒေဝ သာ ဥပသမ္ပန္နာ။ ဝိ၊၄။၄၄၈။ ယဒဂ္ဂေနာတိ ယံ ဒိဝသံ အာဒိံ ကတွာ။တဒေဝါတိ တသ္မိံယေဝ ဒိဝသေ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၄၄။(ဝိမတိ၊၂။၂၆၄-၌ကား ယဒ-ဂ္ဂေနာတိ ယသ္မိံ ဒိဝသေ။ တဒေဝ တသ္မိံယေဝ ဒိဝသေ-ဟုရှင့်သည်)။ ယဒဂ္ဂေ အဟံ မဟာလိ ဘဂဝန္တံ ဥပနိဿာယ ဝိဟရာမိ။ဒီ၊၁။၁၄၅။ယဒ-ဂ္ဂေတိ မူလဒိဝသတော ပဋ္ဌာယ ယံ ဒိဝသံ အဂ္ဂံ ပရကောဋိံ ကတွာ ဝိဟရာမိတိ အတ္ထော။ ယာဝ ဝိဟာသိန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ...အထ ဝါ ယဒ-ဂ္ဂေတိ ယံ ဒိဝသံ အဂ္ဂံ ကတွာ...ယံ ဒိဝသံ အာဒိံ ကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။ အဂ္ဂန္တိ ပဌမံ။တံ ပနေတ္ထ ပရ အတီတာ ကောဋိ ဟောတီတိ အာဟ "ပရ-ကောဋိံ ကတွာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၃၀။ ယဒဂ္ဂေ

ကာယမှိ ဣရိယာပထေနွော။ ဝိမာန။ ၁၂၁။ ယာဒင်္ဂ ယတော ပဋ္ဌာယ။ ရှင်း၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၃။ (၂) အစွန်း။ အဖျား။ အင်္ဂုလိ၊ အင်္ဂုလဂ္ဂ-တို့ကြည့်။ (၁) အနက် ယာဒင်္ဂ-လည်းကြည့်။ (၃) အဖို့ အစု။ ပရိဝေဏဂ္ဂ (ဝိ၊ ၄။ ၃၁၇။ သီ၊ ဋီ သစ်။ ၂။ ၂၉၅), ရာဇဂ္ဂ (ဝိ၊ ၁။ ၆၄။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၃), ဝိဟာရဂ္ဂ (ဝိ၊ ၄။ ၃၁၇) တို့ကြည့်။ အဋ္ဌ (၅) အနက်လည်းကြည့်။ (၄) အပိုင်း အခြား။ သေယျဂ္ဂ (ဝိ၊ ၄။ ၃၁၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆၅။ ဝဇိရ၊ ၅၂၆) ကြည့်။ (၅) အမြတ်၊ မြတ်သော၊ အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော၊ သူ။ တေဒဂ္ဂန္တိ ဧတံ အဂ္ဂံ ဧတံ သေဋ္ဌံ ဧတံ မောက္ခံ ဧတံ ဥတ္တမံ ဧတံ ပဝရံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၄။ ... သာဝကယုဂံ အဟောသိ အဂ္ဂံ ဘဒ္ဒယုဂံ။ ဒီ၊ ၂။ ၄။ အဂ္ဂန္တိ ဌပေတွာ ဝိပဿိံ ဘဂဝန္တံ အဝသေသေဟိ သဒ္ဓိံ အသဒိသဂုဏတာယ ဥတ္တမံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀။ အဂ္ဂမက္ခာယတိ ယဒိဒံ မဟန္တတ္တေန။ မ၊ ၁။ ၂၄၂။ အဂ္ဂမက္ခာယတီတိ သေဋ္ဌံ အက္ခာယတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၂။ (က) အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော မဂ်၊ ဖိုလ်၊ အရဟတ္တမဂ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်။ ဣတိ ခေါ အာနန္ဒ ကုသလာနိ သီလာနိ အနုပုဗ္ဗေန အဂ္ဂါယ ပရေန္တိ။ အံ၊ ၃။ ၂၅၀။ အဂ္ဂါယ ပရေန္တီတိ အရဟတ္တတ္ထာယ ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၇။ (ခ) အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ရတနာ ၃ ပါး။ ပုရိမသ္မိံ စ အဂ္ဂေ အဂ္ဂသဒ္ဒေန ဗုဒ္ဓါဒိရတနတ္တယံ ဝုတ္တံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၈။ အဂ္ဂဿ ဒါတာ မေဓာဝီ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၅။ အဂ္ဂဿ ဒါတာတိ အဂ္ဂဿ ရတနတ္တယဿ ဒါတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၆။ (ဂ) မြတ်သော — ဝိဝဋ္ဋနိဿိတဖြစ်သော — သဒ္ဓါစသော တရား။ အဂ္ဂေန စ ခေါတိ အဂ္ဂေဟိ သဒ္ဓါဒီဟိ အဂ္ဂဿ အရဟတ္တဿ ပတ္တိ ဟောတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀။ အဂ္ဂေနာတိ သေဋ္ဌေန ဝိဝဋ္ဋနိဿိတေန ဓမ္မေန။ သံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၆၂။ (ဃ) မြတ်သော သီလစသော ဂုဏ်။ အဂ္ဂပ္ပတ္တ (၁) (က) အနက်ကြည့်။ (င) မြတ်သောအလှူဝတ္ထု။ အထ ဝါ အဂ္ဂဿ ဒေယျဓမ္မဿ ဒါနံ ဥဠာရံ ကတွာ တတ္ထ ပုညံ ပဝတ္တေတာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၆၆။ (၆) မြတ်သည်၏အဖြစ်။ အဂ္ဂပ္ပတ္တ (၂) (က) အနက်ကြည့်။ (က) လောကုတ္တရာမဂ်ဖိုလ်။ အဂ္ဂပ္ပတ္တ (၂) (ခ) အနက်ကြည့်။ (ခ) သဗ္ဗညုတဉာဏ်။ အဂ္ဂပ္ပတ္တ (၁) (ခ) အနက်ကြည့်။ (၇) အမြတ်နှင့်ဖြစ်သော။ အဂ္ဂမေတံ ပဒံ။ ပဋိသံ၊ ၃၆၀။ အဂ္ဂန္တိ အဂ္ဂေ ဘဝံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၂။ (၈) မြတ်သော အကျိုးရှိသော၊ မြတ်သော အကျိုးကို ပေးတတ်သော။ အဂ္ဂပ္ပသာဒ-ကြည့်။ (၉) မြွခန်းသော။ အဂ္ဂေါဟမသ္မိ လောကဿ၊ သေဋ္ဌောဟမသ္မိ လောကဿ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၃။ မ၊ ၃။ ၁၆၄။ အဂ္ဂေါတိ ဂုဏေဟိ သဗ္ဗပဌမော။ ဣတရာနိ ဒွေ ပဒါနိ ဧတဿေဝ ဝေဝစနာနိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁။ အဂ္ဂေါတိ ပဓာနော၊ ကေန ပဓာနော ပဓာနတာတိ အာဟ 'ဂုဏေဟီ'တိ။ ပဌမသဒ္ဒေါ စေတ္ထ ပဓာနပရိယာယော၊ ဗောဓိသတ္တဿ ပန ပဓာနတာ အနညသာဓာရဏာတိ အာဟ 'သဗ္ဗပဌမော'တိ၊ သဗ္ဗပဓာနောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၇။ သဗ္ဗပဌမောတိ သဗ္ဗပဓာနော။ ပဓာနပရိယာယော ဟိ ဣဓ ပဌမသဒ္ဒေါ၊ တေနာဟ 'ဣတရာနီ'တိ အာဒိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၄၂။ (၁၀) အကြီးအကဲ၊ အကြီးဆုံးဖြစ်သော၊ သူ။ အဟံ အဂ္ဂေါ မဟာစောရော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၁၅။ အဟံ ဣမေသံ စောရာနံ ဇေဋ္ဌစောရော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၇။ တေ အဂ္ဂံ တေ သင်္ဂါဟိကံ။ မ၊ ၁။ ၃၉၇။ အဂ္ဂန္တိ ဇေဋ္ဌကံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၈။ (၁၁) အထွတ်အထိပ်။ (က) အရဟတ္တဖိုလ် သီလ-ဟူသော အထွတ်အထိပ်။ (ခ) ဆန်ဟူသောအထွတ်အထိပ်။ အဂ္ဂပ္ပတ္တ (၃) အနက်ကြည့်။ (၁၂) အပေါင်းအစု။ ရဇဂ္ဂ (အံ၊ ၂။ ၇၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄) ကြည့်။ (၁၃) အဆုံး။ ဣမသ္မိံ ဟိ ဌာနေ ပရိယောသာနံ အဂ္ဂန္တိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၁။ မဓုရဂ္ဂ-ကြည့်။ (၁၄) နေရာဌာန။ ဘတ္တဂ္ဂ (မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၀), သလာကဂ္ဂ (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၉) တို့ကြည့်။ (၁၅) အစဉ်၊ ကြိုးစဉ်ငယ် လိုက်။ ဝဿဂ္ဂ (သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။

၁၃၉)ကြည့်။ (၁၆) အာရုံ။ ကောဋ္ဌစိတ္တောတိ ကောဋ္ဌမ္ဗေ ဗဟဂ္ဂစိတ္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၄။ ကောဋ္ဌတာ-လည်း ကြည့်။ (၁၇) ရှေ့။ အဂ္ဂဂိမှ-ကြည့်။(၁၈)အပိုင်းအခြား၊ ရှေ့နောက်အစွန်း။ အဂ္ဂ-သဒ္ဒေါ ဣဓ မရိယာဒဝစနော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၀။ အနမတဂ္ဂ-ကြည့်။

အဂ္ဂအရိယဝံသိက (တိ) [အဂ္ဂ+အရိယဝံသ+ဣက] အရိယဝံသအကျင့်ကို ဖြည့်ကျင့်သူတို့တွင် အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော၊ သူ။ တထာ ဟိ အဂ္ဂ-အရိယဝံသိကော အာယသ္မာ ရဋ္ဌပါလောပိ... အဝေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ အဂ္ဂအရိယဝံသိကောတိ အရိယဝံသပဋိပတ္တိပူရကာနံ အဂ္ဂေါ ဥတ္တမော။ သာရတ္ထ၊၂။၈။ တေနေဝ ဟိ အာယသ္မာ အဂ္ဂအရိယဝံသိကော သမာနောပိ ဝေမာဟ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။

အဂ္ဂဥဂ္ဂ (ပု) [အဂ္ဂ+ဥဂ္ဂ] မြတ်သော-အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော-ဥဂ္ဂသူကြွယ်။ (မြတ်သောအရာကို ပေးလှူသူတို့တွင်-အမြတ်ဆုံး-အသာဆုံး-တောင်ရသော-ဥဂ္ဂသူကြွယ်။)ဥဂ္ဂေါတိ ပဏီတ-ဒါယကာနံ အဂ္ဂဥဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။

အဂ္ဂဥဒက (နပုံ)[အဂ္ဂ + ဥဒက] အဂ္ဂေါဒက-ကြည့်။

အဂ္ဂဥပဋ္ဌာယိကာ (ထီ) [အဂ္ဂ + ဥပဋ္ဌာယိကာ] အမြတ်ဆုံးသော-ဥပါသိကာ-အလုပ်အကျွေး မ။ တထာ အဂ္ဂဥပဋ္ဌာယိကာ ဘော ဥပါသိကာ အဋ္ဌ ဝရေ ယာစိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။

အဂ္ဂဥပါသက (တိ) [အဂ္ဂ+ဥပါသက။ ထီ-အဂ္ဂ-ဥပါသိကာ]။ အမြတ်ဆုံး ဥပါသကာ။ ဥပါသ-ကေသု စိတ္တော ဂဟပတိ, ဟတ္ထကော အာဠဝ-ကောတိ ဒွေ အဂ္ဂဥပါသကာ၊ ဥပါသိကာသု ဝေဠုကဏ္ဍကီ နန္ဒမာတာ, ခုဇ္ဇုတ္တရာတိ ဒွေ အဂ္ဂ-ဥပါသိကာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။

အဂ္ဂကဋ္ဌုန (ပု) [အဂ္ဂ+ကဋ္ဌုန] ယောက်ျိ-ယောက်မ-ငှန်း-ဖျား။ သမတိတ္ထိကပဏ္ဏာယ ဟိ ဥက္ကလိယာ ဘတ္တံ ဂဏှန္တော သဗ္ဗတော-ဘာဂေန သက်ုဋ္ဌိတေန အဂ္ဂကဋ္ဌုနာ ဂဏှာတိ၊ ပူရေတွာ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၇။

အဂ္ဂကာရိကာ (ထီ) [အဂ္ဂ + ကာရိကာ] အဦး အမြတ်ပြုခြင်း၊ အဦးအမြတ်ပြုခြင်းနှင့်ယှဉ်သော ဆွမ်း၊ ဦးစွာ ရအပ်သောဆွမ်း၊ မြတ်သည်ထက် မြတ်သော-အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော-ဆွမ်း။ ဘိက္ခုနံ အဂ္ဂကာရိကံ အဒါသိ။ ဝိ၊၁။၁၁၂။ အဂ္ဂကာရိကန္တိ အဂ္ဂကိရိယံ၊ ပဌမံ လဒ္ဓပိဏ္ဍပါတံ, အဂ္ဂဂ္ဂံ ဝါ ပဏီတပဏီတံ ပိဏ္ဍပါတန္တိ အတ္ထော။ ယာ ပန တထာ ဒါနသံခါတာ အဂ္ဂကိရိယာ၊ သာ န သက္ကာ ဒါတုံ။ ပိဏ္ဍပါတံ ဟိ သော ထေရဿနေဝ ပဋ္ဌာယ အဒါသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၆၂။ အဂ္ဂကာရိကန္တိ ဧတ္ထ ကာရိကာသဒ္ဒဿ ဘာဝဝစနတ္တာ အဂ္ဂကိရိယန္တိ အတ္ထံ ဝတွာပိ ယသ္မာ ကိရိယံ ဒါတုံ န သက္ကာ တသ္မာ ဒါနသံခါတာယ အဂ္ဂကိရိယာယ ယုတ္တံ ပိဏ္ဍပါ-တမေဝ ဣဓ ဥပစာရဝုတ္တိယာ "အဂ္ဂကိရိယာ"-တိ ဂဟေတဗ္ဗန္တိ အာဟ "ပဌမံ လဒ္ဓပိဏ္ဍပါတ"န္တိ အာဒိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၃၃။

အဂ္ဂကိရိယာ (ထီ) [အဂ္ဂ+ကိရိယာ] အဦးအမြတ်ပြုခြင်း။ အဂ္ဂကာရိကာ-ကြည့်။

အဂ္ဂကုလ (နပုံ) [အဂ္ဂ+ကုလ] မြတ်သောအမျိုး။ ရဋ္ဌပါလော နာမ ကုလပုတ္တော တသ္မိံယေဝ ထုလ္လကောဋ္ဌိကေ အဂ္ဂကုလဿ ပုတ္တော။ မ၊၂။ ၂၆၅။

အဂ္ဂကုလိက (တိ) [အဂ္ဂကုလ+ဣက] မြတ်သော အမျိုး၌ ဖြစ်သော၊ အမျိုးမြတ်သော၊ သူ။ အဂ္ဂကုလိကော ဘဝိဿတိ ဘောဂဝါ စ။ ပေဋ၊၁၃၄။ အဂ္ဂကုလိကော သေဋ္ဌကုလိကော။ ပေဋ၊ဋ္ဌ၊၁၈၃။ အဂ္ဂကုလိကာ ဝိဘဝသမ္ပန္နာပိ ပတိပရိစာရိကာ ဧဝေတိ ဝိယ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၃၃။

အဂ္ဂကောဋ္ဌိ (ထီ) [အဂ္ဂ+ကောဋ္ဌိ] (၁) အညွှန့် အဖျားတောက်နှိ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃) အဂ္ဂကော-

ဋီယာ နိက္ခန္တသီလေသော။ သာရတ္ထ၊၃။၆၆။ ဝိမတိ၊၂။၃၂။ (တကာ်ယိုင်းကိုပင်၏ အညွန့် အဖျားမှ ထွက်သောအစေး။ ဌာနိသျှ၊၂၅၃)။ (၂) ထိပ်ဖျား။ ပုရိသနိမိတ္တေ ပန မဇ္ဈိ အဂ္ဂကောဋိ သန္တာယ ဝဒတိ။သာရတ္ထ၊၂။၈၃။

အဂ္ဂကောဋ္ဌ (တိ) [အဂ္ဂ+ကောဋ္ဌ] ခြေဖျား ခွင်သော၊ သူ။ ... အဂ္ဂကောဋ္ဌာ ဝါ ပဏ္ဍိကောဋ္ဌာ ဝါ ဘဝန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။အဂ္ဂပါဒေန ခဥ္စနကာ အဂ္ဂကောဋ္ဌာ။ဒီ၊ဋီ၊၃။၈၆။

အဂ္ဂဂဇမေဃ (ပု) [အဂ္ဂ+ဂဇ+မေဃ] မိုးတိမ်-ကောင်းကင်-၌ ကျက်စားသော မြတ်သော ဆင်၊ဆင်ပျံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ဂဇဂ္ဂမေဃ-ကြည့်။

အဂ္ဂဂန္ဓဗ္ဗ (ပု) [အဂ္ဂ+ဂန္ဓဗ္ဗ] အတတ်ဆုံး-အကောင်းဆုံး-စောင်းသမား။ ဂုတ္တိလဂန္ဓဗ္ဗော နာမ သကလဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂဂန္ဓဗ္ဗော အဟောသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။

အဂ္ဂဂိမှ (ပု) [အဂ္ဂ+ဂိမှ] နွေဥတု၏-အစ-ရှေ့၌-ဖြစ်သော ဝသန္တဥတု၊ နွေဦးကာလ။ ဝန ယထာ အဂ္ဂဂိမှေ သုဖုလ္လံ။ဇာ၊၂။၃၅။အဂ္ဂဂိမှေတိဝသန္တသမယေ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၇။ (ဥတုခြောက်ပါးအရတွက်လျှင်ဝသန္တဥတုသည် ဂိမှဥတု၏ရှေ့၊ ဝါ-ဂိမှ ဥတုံ မရောက်မီ ဥတုတည်း။ ယင်းဝသန္တဥတုကား မိုးဥတုမဟုတ်, နွေဦးကာလ တည်း။ ဓာန် ၇၉-အရ တပေါင်းလပြည့်ကျော် ၁-ရက်နေ့မှ ကဆုန်လပြည့်တိုင်အောင် ၂-လ တည်း။ ဥတု ၃-ပါးအရ တွက်လျှင်ကား နွေဥတု၏ အစ ၂-လတည်း။)

အဂ္ဂဂ္ဂ (တိ) [အဂ္ဂ+အဂ္ဂ] (၁) အဦးအဖျားဖြစ်သော၊ အထွတ် အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော၊ မြတ်သည်ထက်မြတ်သော။ အဂ္ဂဂ္ဂံ ဝါ ပဏီတပဏီတံ ပိဏ္ဍပါတန္တိ အဂ္ဂေဂ္ဂ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ (၂) အစွန်း အဖျား ဖြစ်သော။ အဂ္ဂဂ္ဂဒန္တ-ကြည့်။

အဂ္ဂဂ္ဂဒန္တ (ပု) [အဂ္ဂဂ္ဂ+ဒန္တ] သွား၏ အစွန်း အဖျား။ရွှေသွားအဖျား။ အဂ္ဂဂ္ဂဒန္တေ ဒသောတွာ မနုဟာသိတံ ဟာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ အဂ္ဂဂ္ဂဒန္တေ ဒသောန္တော သိတံ ပါတု အကာသိ။ ၎င်း၊ ဋီ၊၂၁၃။

အဂ္ဂဂ္ဂနေမိဝဋ္ဋိ (ထီ) [အဂ္ဂဂ္ဂ+နေမိ+ဝဋ္ဋိ] အကွပ် နခမ်း၏ အဖျားစွန်း။ စက္ကာနံ အဂ္ဂဂ္ဂနေမိဝဋ္ဋိယော နေဝ ဖေမိသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၈။

အဂ္ဂဂ္ဂပါဒ (ပု) [အဂ္ဂ+အဂ္ဂပါဒ]ခြေဖျား-စွန်း-ထိပ်။ အဂ္ဂဂ္ဂပါဒေဟိ အက္ကမန္တာ ဂန္တွာ ပဒံ ပါတေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။

အဂ္ဂင်္ကုရ (ပုန) [အဂ္ဂ+အင်္ကုရ] အညွန့်ဖျား။ အဂ္ဂင်္ကုရံ ခါဒါမိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၀၁။

အဂ္ဂင်္ကုရက (ပုန) [အဂ္ဂင်္ကုရ+က] အညွန့်ဖျား။ အဂ္ဂင်္ကုရကံ မေ ဥဒရံ ဆုပတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၁၁။

အဂ္ဂင်္ဂုလိ (ထီ)[အဂ္ဂ+အင်္ဂုလိ] လက်ချောင်းဖျား၊ လက်ဖျား။ မဟာသတ္တော "ဂစ္ဆာဟိ တာတရိယာ"တိ (မဏိရတနံ) ခိပိတွာ ပသာရိတဟတ္ထဿ အဂ္ဂင်္ဂုလိသု ပါတေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၅၀ (ဣ)မူကွဲ။

အဂ္ဂစက္ကဝတ္တိအာဒိသုခ (န) [အဂ္ဂ+စက္ကဝတ္တိအာဒိ+သုခ] မြတ်သော စကြဝတေးမင်း အဖြစ် စသော ချမ်းသာ၊တတော စုတော မနုဿေသု အဂ္ဂစက္ကဝတ္တိအာဒိသုခမနုဘဝိတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၈။

အဂ္ဂဆိန္နပုန္နာဂဖလသဏ္ဌာန (တိ) [အဂ္ဂ+ဆိန္န+ပုန္နာဂ+ဖလ+သဏ္ဌာန] ဖြတ်အပ် ပြီးသော အဖျားရှိသော ပုန်းညက်သီး သဏ္ဌာန်ရှိသော။ တပ္ပတိဋ္ဌိတောကာသော အဂ္ဂဆိန္နပုန္နာဂဖလသဏ္ဌာနော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၃၈။

အဂ္ဂဆိန္နမဟာပုန္နာဂဖလသဏ္ဌာန (တိ) [အဂ္ဂ+ဆိန္န+မဟာပုန္နာဂ+ဖလ+သဏ္ဌာန]ဖြတ်အပ် ပြီးသော အဖျားရှိသောကြီးသောပုန်းညက်သီး သဏ္ဌာန်ရှိသော။တေန ကဋ္ဌိနော ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ

အဂ္ဂစ္ဆိန္နမဟာပုန္နာဂဖလသသဏ္ဌာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၆။

အဂ္ဂဇ (တိ) [အဂ္ဂ+ဇန+ကွိ] (၁) ဦးဦးဖျားဖျား – ဖြစ်သော – ပွင့်သော။ အဂ္ဂဇအမည်ရှိသော။ အဂ္ဂဇံ ပုပ္ဖမာဒါယ၊ ဥပါဂစ္ဆိံ နရုတ္တမံ။ အပ၊၁။၂၅၉။ အဂ္ဂဇံ ပုပ္ဖမာဒါယာတိ အဂ္ဂဇနာမကံ ပုပ္ဖံ ဂဟေတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ အဂ္ဂပုပ္ဖိယ-လည်းကြည့်။ (၂) အစ်ကိုကြီး။ အစ်မကြီး။ အဂ္ဂဇော ပုဗ္ဗဇော ဇေဋ္ဌော။ ဓာန်။၂၅၄။

အဂ္ဂဇနာမက (တိ) [အဂ္ဂဇ+နာမ+က] အဂ္ဂဇအမည်ရှိသော။ အဂ္ဂဇ-ကြည့်။

အဂ္ဂဇိဝှါ (ထီ) [အဂ္ဂ+ဇိဝှါ] လျှာဖျား။ အဂ္ဂဇိဝှါယ စေသ ခေဠော တနုကော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၅။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၅၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၅။

အဂ္ဂည (တိ) [အဂ္ဂ+ဉာ+အ] (၁) လောက၏ အစ ဟုသိအပ်သော တရား၊ ကမ္ဘာဦးသမိုင်း၊ လောကဖြစ်စဉ်။ န ဟိ ပန မေ သော ဘဂ္ဂဝ အဂ္ဂညံ ပညပေတီတိ။ ဒီ၊၃။၃။ အဂ္ဂညန္တိ လောကပညတ္တိံ။ ဣဒံ နာမ လောကဿ အဂ္ဂန္တိ ဇာနိတဗ္ဗမ္ပိ အဂ္ဂံ မရိယာဒံ န တံ ပညပေတီတိ ဝဒတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃။ (၂) မြတ်သော အမျိုးဟု သိအပ်သော၊ ကမ္ဘာဦး၌ – သိအပ်သော – ထင်ရှားသော။ ဣတိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ ဧဝမေတဿ ခတ္တိယမဏ္ဍလဿ ပေါရာဏေန အဂ္ဂညေန အက္ခရေန အဘိနိဗ္ဗတ္တိ အဟောသိ တေသံယေဝ သတ္တာနံ။ ဒီ၊၃။၇၇။ အဂ္ဂညေနာတိ အဂ္ဂန္တိ ဉာတေန, အဂ္ဂေ ဝါ ဉာတေန လောကုပ္ပတ္တိသမယေ ဥပ္ပန္နေန အဘိနိဗ္ဗတ္တိ အဟောသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ (၃) မြတ်သည်ဟု သိအပ်သော၊ မြတ်သော။ ပေါရာဏာ အဂ္ဂညာ အရိယဝံသေ ဌိတော။ ဒီ၊၃။၁၈၈။ အံ၊၁။၃၃၆။ အဂ္ဂညာ အဂ္ဂါတိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၇။

အဂ္ဂဋ္ဌာန (န) [အဂ္ဂ+ဌာန] (၁) အမြင့်မြတ်ဆုံးသော – အဂ္ဂသာဝက – ရာထူး၊ ဧတဒဂ် အရာ။ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသိ မံ။ အပ၊၁။၉၂။ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ ဌပေသီတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ သကလပညာဒိဂုဏဂဏာဘိရမေ ဥစ္စဋ္ဌာနေ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၄။ အဂ္ဂဋ္ဌာနေ အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနေ။ ရှင်း။၂၆၅။

အဂ္ဂတာ (ထီ) [အဂ္ဂ+တာ] အမြတ်ဆုံး၏ အဖြစ်။ အဂ္ဂတံ ဝဇတိ ကာမဘောဂီနံ။ ဒီ၊၃။၁၂၇။ ယသောဟုနေယျာနံ အဂ္ဂတံ ဂတော။ အဘိ၊က။ ၄၀၃။

အဂ္ဂတိ (ကြိ) [အဂ္ဂ+အ+တိ] သွား၏၊ ဖြစ်၏၊ လှည့်လည်၏။ အယံ ပုတ္တဒါရာဒိဂဏော ယသ္မာ ဂယာပတိ ဝိယ ဂေဟသာမိကော ဝိယ ဟုတွာ အဂ္ဂတိ ဝိစရတိ တသ္မာ ဂဟပတဂ္ဂိတိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။

အဂ္ဂတ္တ (န) [အဂ္ဂ+တ္တ] (က) မြတ်သည်၏ အဖြစ်။ ရူပါဒိဟိ ဝိသယေဟိ သုန္ဒ အဂ္ဂတ္တာ သဂ္ဂန္တိ လဒ္ဓနာမံ ဒိဗ္ဗဋ္ဌာနံ ဥပေဟိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ဂ၃။ (ခ) အမြတ်ဆုံး၏ အဖြစ်။ ရဋ္ဌညာနဉ္စ အဂ္ဂတ္တံ၊ ဘိက္ခုနီနံ လဘိဿတိ။ အပ၊၂။၂၁၅။

အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျ (တိ) [အဂ္ဂ+ဒက္ခိဏေယျ။ အဂ္ဂ+ဒက္ခိဏာ+ယေျ] မြတ်သော အလှူခံထိုက်သော – မြတ်သောအလှူကို – ခံထိုက်သော – အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂိုလ်။ အယံ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျော သတ္တာ။ မိလိန္ဒ။၂၁၉။ ဖလဋ္ဌကော ဝိဇ္ဇဋ္ဌိတဇေဋ္ဌော သဒေဝကဿ လောကဿ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၊ ဒက္ခိဏံ အရဟတီတိ ဒက္ခိဏေယျော၊ အဂ္ဂေါ စ သော ဒက္ခိဏေယျော စာတိ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျော။ အဂ္ဂါ ဝါ ဒက္ခိဏာ အဂ္ဂဒက္ခိဏာ၊ တံ အရဟတီတိ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၇။

အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျတာ (ထီ) [အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျ+တာ] အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျ ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ သဒေ-

ဝကာသ လောကဿ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျတာယ သမ္ဘာဝ ပါပသာ ဒဟနတော။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂၊၅၄။

အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျတ္တ (န) [အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျ+တ္တ] အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျတ္တာ စ စီဝရာဒိပစ္စယေ အရဟတိ ပူဇာဝိသေသဉ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ကု။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၅။

အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျဘာဝ (ပု) [အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျ+ဘာဝ] အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ ဤမံ ဝိသေသံ ဟတ္ထဂတမေဝ ကတွာ အဂ္ဂဒက္ခိဏေယျဘာဝံ လဘိ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။

အဂ္ဂဓန္တ (ပု) [အဂ္ဂ+ဓန္တ] ရွေသွား၊ သွား၏ အဖျား၊ သွားဖျား၊ အစွယ်ဖျား။ သာ....အဂ္ဂဓန္တေ ဝိဝရိတွာ ဟသိတံ အကာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၅၈။ သော ဒေ့ပိ အဂ္ဂဓန္တေ ဆိန္ဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃၉။

အဂ္ဂဒဿ (တိ) [အဂ္ဂ+ဒိသ+အ] မြတ်သော တရားကို သိမြင်သော၊သူ။ အဂ္ဂဒသံ သေဋ္ဌဒဿိံ။ ရှုဋ္ဌနိ။၂၀၈။ အဂ္ဂဒဿန္တိ 'အဂ္ဂတော ဝေ ပသန္နာန'န္တိ အာဒိနာ နယေန အဂ္ဂဓမ္မဒဿိံ။ ရှုဋ္ဌနိ၊ဋ္ဌ။၈၂။

အဂ္ဂဒဿာဝီ (တိ) [အဂ္ဂ+ဒိသ+အာဝီ] မြတ်သောတရားကို–သိမြင်တတ်သော–သိမြင်လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဝေ အဘိက္ကန္တဒဿာဝိန္တိ ဝေ အဘိက္ကန္တဒဿာဝီ'အဂ္ဂဒဿာဝီ'သေဋ္ဌဒဿာဝီ'။ ရှုဋ္ဌနိ။၁၈၀။(ရှုဋ္ဌနိ၊ဋ္ဌ။၆၅-လည်းကြည့်။)

အဂ္ဂဒါန (န) [အဂ္ဂ+ဒါန] မြတ်သောအလှူ၊ အမြတ်ဆုံးသောအလှူ၊ အဦးအဖျား အလှူ။ သာ အဂ္ဂဒါနံ ဒေတိ။ဝိ၊၁။၄၉။ အဂ္ဂဒါနံ မယာ ဒိန္နံ။အပ၊၁။၂၃၃ (သိကြာမှုကဲ့)။ဝေ ဧကသဿ နဝ ဝါရေ အဂ္ဂဒါနံ အဒါသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ သော ကိရ... ပဉ္စ အဂ္ဂဒါနာနိ ဒေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၇။ ပဉ္စဂ္ဂဒါယက-လည်းကြည့်။

အဂ္ဂဒါယီ (တိ) [အဂ္ဂ+ဒါ+ဏီ]မြတ်သောအလှူဝတ္ထုကိုပေးလှူလေ့ရှိသော၊သူ။ယော အဂ္ဂဒါယီ ဝရဒါယီ။ အံ၊၂။၄၅။

အဂ္ဂဒေဝတာ (ထီ) [အဂ္ဂ+ဒေဝတာ] မြတ်သော နတ်။ ဒသဂ္ဂှိ စ အဂ္ဂဒေဝတာယော လဒ္ဓမှာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၆၀။

အဂ္ဂဒေသ (ပု)[အဂ္ဂ+ဒေသ]အထွတ်–အထိပ်–အဖျား–ထွတ်ဖျား–ထိပ်ဖျား–အရပ်ဂိုရှိသော ဝါ အဂ္ဂဒေသေ သမဇ္ဇော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။ဂိရဂ္ဂသမဇ္ဇာ (ဝိ၊၂။၁၁၄-လည်းကြည့်။)

အဂ္ဂဒွါရ (န) [အဂ္ဂ+ဒွါရ] မြတ်သောတံခါး၊ မင်္ဂလာတံခါး။ တံခါးမ၊ တံခါးဦး။ အဂ္ဂဒွါရေန အဿမံ ပဝိသိတွာ။ သံ၊၁။၂၂၈။ ဟတ္ထိသာဝံ ဂဟေတွာ အဂ္ဂဒွါရေန နိက္ခမိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၃။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ အဂ္ဂဒွါရေနေဝ နိက္ခမိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။အဂ္ဂဒွါရေန ပလာယိတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၁၇။ (ဤအဖွင့်ဇာတ်ဋ္ဌကထာ-လည်းကြည့်။)

အဂ္ဂဓနုဂ္ဂဟ (ပု) [အဂ္ဂ+ဓနုဂ္ဂဟ] အတတ်ဆုံး–အကောင်းဆုံး–လေးသမား။

အဂ္ဂဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတ (ပု) [အဂ္ဂ+ဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတ] အတတ်ဆုံး – အကောင်းဆုံး – လေးသမား ပညာရှိ။ သာ ဟိ ပုဗ္ဗေ သကလဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂဓနုဂ္ဂဟပဏ္ဍိတော ယဟာသ ....။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။

အဂ္ဂဓမ္မ (ပု) [အဂ္ဂ+ဓမ္မ] မြတ်သောတရား။ (က) လောကုတ္တရာတရားကိုးပါး။ တေနာယံ အဂ္ဂပ္ပတ္တေန၊ အဂ္ဂဓမ္မော သုဒေသိတော။ ထေရ။ ၂၄၀။ အဂ္ဂဓမ္မောတိ အဂ္ဂေါ ဥတ္တမော နဝဝိဓလောကုတ္တရော ဓမ္မော။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ (ခ) အရဟတ္တဖိုလ်။ပါပုဏာ ဗောဓိဉ္စ အဂ္ဂဓမ္မဉ္စ။ထေရီ။ ၄၂၇။ အဂ္ဂဓမ္မန္တိ ပလဓမ္မံ အရဟတ္တံ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၇၅။ အဂ္ဂဓမ္မံ ပန အရဟတ္တံ သဗ္ဗပဌမံ ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ ပဋ္ဌေတွာ အဒါသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ (ဂ) မြတ်သောသဒ္ဓါ တရား,အလှူဒါန စသည်။ အဂ္ဂဓမ္မသမာဟိတ-ကြည့်။

အဂ္ဂဓမ္မဒဿ (တိ) [အဂ္ဂဓမ္မ+ဒိသ+အ]မြတ်သော တရားကို သိမြင်တတ်သော၊သူ။အဂ္ဂဒဿ-ကြည့်။

အဂ္ဂဓမ္မသမာဟိတ (တိ) [အဂ္ဂဓမ္မ+သမာဟိတ] မြတ်သောသဒ္ဓါတရား, အလှူဒါန သီလနှင့် ပြည့်စုံသော၊ ၎င်းတို့၏ အကျိုးဖြစ်သော လူ အများ ချစ်ခင်မြတ်နိုးခြင်း စသောတရားတို့နှင့် — ယှဉ်သော — ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အဂ္ဂသဒ္ဓါတာ မေဓာဝီ၊ အဂ္ဂဓမ္မသမာဟိတော။ ဣတိဝုတ်။၂၅၅။ အဂ္ဂဓမ္မသမာဟိတောတိ အဂ္ဂေန ပသာဒဓမ္မေန ဒါနာဒိဓမ္မေန စ သမာဟိတော သမန္နာဂတော အစလပ္ပသာဒယုတ္တော။ တဿ ဝါ ဝိပါကဘူတေဟိ ဗဟုဇနဿ ပိယမနာပတာဒိဓမ္မေဟိ ယုတ္တော။ ဣတိဝုတ်႒။၂၇၆။

အဂ္ဂနခ (န၊ပု)[အဂ္ဂ+နခ](၁) လက်သည်းဖျား။ ဟတ္ထော နာမ ကပ္ပရံ ဥပါဒါယ ယာဝ အဂ္ဂနခါ။ ဝိ၊၁။၁၇၄။ (၂) ခြေသည်းဖျား။ ပါဒေဟိ ဥဿက္ကိတွာ အဂ္ဂနခေတော။ အံ၊၂။၂၁၀။

အဂ္ဂနဂရ (န) [အဂ္ဂ+နဂရ] အကြီးဆုံးသောမြို့၊ မြို့တော်။ နေပြည်တော်။ ဣဒံ အဂ္ဂနဂရံ ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊၃။၃၂၃။ ဒီ၊၂။၇၄။ ဣဒံ အဂ္ဂနဂရံ စေဠက် ပါမောက္ခံ ဘဝိဿတိ။ ဒီ႒၊၂။၁၃၁။

အဂ္ဂနင်္ဂုဋ္ဌ (န) [အဂ္ဂ+နင်္ဂုဋ္ဌ] အမြီးဖျား။ ပုန သော "မဏ္ဍူကော"တိ သညာယ ဂိလနကာလေ အဂ္ဂနင်္ဂုဋ္ဌံ စာလေသိ။ ဓမ္မ႒၊၁။၁၇၅။

အဂ္ဂနိက္ခိတ္တ (တိ) [အဂ္ဂ+နိက္ခိတ္တ] အမြတ်ဆုံးဟု ထားအပ်သော အထွတ်အထိပ်ဖြစ်သည်ဟု ထား အပ်သော၊ တောင်အရပ်၌ ထားအပ်သော၊ သူ။ ဓတရဋ္ဌော အဂ္ဂနိက္ခိတ္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၄။ အဂ္ဂနိက္ခိတ္တောတိ အဂ္ဂေါ သေဋ္ဌော ဏောဒ္ဓိဘူတောတိ ဌပိတော။ "ဓတရဋ္ဌ ဘိက္ခဝေ ... မဟာရာဇာနော"တိ ဌာနန္တရေ ဌပိတောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ႒။၆၀။ ဝိနယေ အဂ္ဂနိက္ခိတ္တော။ အပ၊၁။၄၂။ အဂ္ဂေ ဣတိ ဌပိတော။ အပ႒၊၁။၃၁၁။

အဂ္ဂပကတိမန္တု (တိ) [အဂ္ဂပကတိ+မန္တု] မြတ် သော စိတ်သဘောရှိသော၊ သူ။ တွံ အဂ္ဂပကတိမာ၊ တွံ ဥတ္တမသတ္တဝေါ။ ဇာ၊၂။၈၉။ အဂ္ဂပကတိမာတိ အဂ္ဂသဘာဝေါ။ ဇာ႒၊၅။၃၇၅။

အဂ္ဂပညတ္တိ (ထီ) [အဂ္ဂ+ပညတ္တိ] အကြီးဆုံး — အမြတ်ဆုံး — ဟုဆိုအပ်သော ပညတ်။ စတဿော ဣမာ ဘိက္ခဝေ အဂ္ဂပညတ္တိယော။ အံ၊၁။၃၂၄။ အဂ္ဂပညတ္တိယောတိ ဥတ္တမပညတ္တိယော။ အံ႒၊၂။၂၆၀။

အဂ္ဂပဏ္ဍိတ (ပု) [အဂ္ဂ+ပဏ္ဍိတ] အမြတ်ဆုံး — အသာဆုံး — ပညာရှိ။ တံ သာ ဣတ္ထိ .. သကလဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂပဏ္ဍိတံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ။ ဓမ္မ႒၊၂။၃၄၃။

အဂ္ဂပတ္တ (တိ) အဂ္ဂပ္ပတ္တ-ကြည့်။

အဂ္ဂပဒ (န) [အဂ္ဂ+ပဒ] (၁) အမြတ်ဆုံးစကား တော်၊ ဒေသနာတော်။ ယတြ ဟိ နာမ သတ္ထု စေဝ သာဝကဿ စ အတ္ထေန အတ္ထော .. သံသန္ဒိဿတိ ... ယဒိဒံ အဂ္ဂပဒသ္မိံ။ သံ၊၂။၅၄၈။ အဂ္ဂပဒသ္မိန္တိ ဒေသနာယ၊ ဒေသနာ ဟိ ဣဓ အဂ္ဂပဒန္တိ အဓိပ္ပေတာ။ သံ႒၊၃။၁၅၀။ (၂) အမြတ်ဆုံးတရား၊ နိဗ္ဗာန်။ ယတြ ဟိ နာမ သတ္ထု စေဝ သာဝကဿ စ အတ္ထေန အတ္ထော ... သံသန္ဒိဿတိ....ယဒိဒံ အဂ္ဂပဒသ္မိံ။ အံ၊၃။၅၂၄။ အဂ္ဂပဒသ္မိန္တိ နိဗ္ဗာနေ။ အံ႒၊၃။၃၄၃။

အဂ္ဂပဒေါသ (ပု) [အဂ္ဂ+ပဒေါသ] ညဉ့်ဦးယာမ် — အစ — စောစော။ အထ ဗြဟ္မဒတ္တော အဂ္ဂပဒေါသေယေဝ ဥက္ကာသတသဟဿေန ဓာရိယမာနေန အာဂန္တွာ။ ဇာ႒၊၆။၂၄၀။

အဂ္ဂပဗ္ဗဇ္ဇာ (ထီ) [အဂ္ဂ+ပဗ္ဗဇ္ဇာ] အမြတ်ဆုံးသော ရှင်ရဟန်း၏ အဖြစ်။ တာပသပဗ္ဗဇ္ဇာသု အဂ္ဂပဗ္ဗဇ္ဇံ ပဗ္ဗဇိဿာမိ။ သုတ္တနိ႒၊၁။၃၁၁။

အဂ္ဂပဗ္ဗဋ္ဌိ (န) [အဂ္ဂ+ပဗ္ဗ+အဋ္ဌိ] လက်ချောင်း ဖျား အဆစ်ရိုး၊ လက်ချောင်း တတိယ အဆစ် ရိုး။ အဂ္ဂပဗ္ဗဋ္ဌိနိ ကတကဗီဇသဏ္ဌာနာနိ။ အဘိ႒၊၂။၂၂၇။ ခုဒ္ဒကပါ႒။၃၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၇။

အဂ္ဂပရိသာ (ထီ) [အဂ္ဂ+ပရိသာ] မြတ်သော ပရိသတ်၊ အမြတ်ဆုံးဖြစ်သောပရိသတ်။ အဂ္ဂပရိသံ သော ဥပဂတော။မိလိန္ဒ။၁၆၄။

အဂ္ဂပဝါလ (နု) [အဂ္ဂ+ပဝါလ] အညွန့်ဖျား၊ ရွက်ညွန့်ဖျား။ မာလုဝလတာယ အဂ္ဂပဝါလံ (=အလ္လသိင်္ဂ)။ဇာ၊ဌ၊၃။၃၆၈။

အဂ္ဂပါဒ (ပု) [အဂ္ဂ+ပါဒ] ခြေဖျား။ အဂ္ဂပါဒေဟိ ဌတွာ ဘာဏိနေ၁။ဇာ၊ဌ၊၃။၄၆၅။ ဥဘော အဂ္ဂပါဒါ ဆိဋ္ဌီ သု။ ဓမ္မ ဌ၊၂။၁၁၇။ ဇာ၊ဌ၊၄။ ၁၉၀။

အဂ္ဂပါဒင်္ဂုလိအဋ္ဌိ (နု) [အဂ္ဂ+ပါဒင်္ဂုလိ+အဋ္ဌိ] ခြေချောင်း အဖျားရိုး။ အဂ္ဂပါဒင်္ဂုလိအဋ္ဌိနိ ကဘာကဓိသဏ္ဌာနာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၆။(အဘိ၊ ဌ၊၂။၂၂၆-၌ 'အဂ္ဂပါဒင်္ဂုလိဋ္ဌိ' ဟု ရှိ၍ ခုဒ္ဒက၊ ဌ၊၁၈-၌ 'အဂ္ဂပါဒင်္ဂုလိယဋ္ဌိ' ဟု ရှိသည်။)

အဂ္ဂပါဒင်္ဂုလိဋ္ဌိ
အဂ္ဂပါဒင်္ဂုလိယဋ္ဌိ } အဂ္ဂပါဒင်္ဂုလိအဋ္ဌိ ကြည့်။

အဂ္ဂပိဏ္ဍ (နု) [အဂ္ဂ+ပိဏ္ဍ] အဖျား၊ ကျေသက်။ အင်္ဂုလိနံ အဂ္ဂပိဏ္ဍေသု ပတိဋ္ဌိတာ(နခါ)။ အဘိ၊ ဌ၊၂။၂၂၃။ ခုဒ္ဒက၊ဌ။၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၃။

အဂ္ဂပိဏ္ဍ (ပု) [အဂ္ဂ+ပိဏ္ဍ]အဦးအမြတ် ဖြစ်သော ဆွမ်း၊ ဆွမ်းဦး သံဃထေရ်အဖို့ဆွမ်း၊ မင်းသုံး မင်းဆောင်ဖြစ်သော အစားအစာ။ အဂ္ဂါသနံ အဂ္ဂေါဒကံ အဂ္ဂပိဏ္ဍံ။ဝိ.၄။၃၀၉။ မ၊၁။၃၃။ ဇာ၊ ၁။၇၄။အဂ္ဂပိဏ္ဍန္တိ သံဃတ္ထေရပိဏ္ဍံ။ ဝိ၊ဌ၊၄။၆၃။ မ၊ဌ၊၁။၁၅၀။ တေဒဏ္ဍိကော ဘုဉ္ဇတိ အဂ္ဂပိဏ္ဍံ။ ဇာ၊၁။၇၄။ အဂ္ဂပိဏ္ဍန္တိ ရသသမ္ပန္နံ ရာဇာရဟံ အဂ္ဂဘောဇနံ။ဇာ၊ဌ၊၂။၂၈၆။

အဂ္ဂပိဏ္ဍိက (တိ) [အဂ္ဂပိဏ္ဍ+ဣက] စားဦးစားဖျား ရရှိသော၊သူ။ အထဂ္ဂပိဏ္ဍိကာပိ၊ ကုလေ ကုလေ ဟေ'တေ ဘုဉ္ဇန္တိ။ဇာ၊၂။၂၄၅။ အထဂ္ဂပိဏ္ဍိကာပီတိ အထ တေ အဂ္ဂေါဒကံ အဂ္ဂပိဏ္ဍံ လဘန္တာ အဂ္ဂပိဏ္ဍိကာပိ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ဌ၊၇။၈၄။

အဂ္ဂပုဂ္ဂလ (ပု) [အဂ္ဂ+ပုဂ္ဂလ။အဂ္ဂေါစသော ပုဂ္ဂလော စာတိ။ အပ၊ဌ၊၂။၁၄။] အမြတ်ဆုံးသော ပုဂ္ဂိုလ်၊ မြတ်စွာဘုရား။ သယမ္ဘူ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော။ ဝိ၊၄။၇၉။ သော သဗ္ဗသတ္တုတ္တမော အဂ္ဂပုဂ္ဂလော။ သုတ္တနိ။၃၈၆။ သုမေဓ အဂ္ဂပုဂ္ဂလော။ အပ၊၁။၆၅။ ဣမေဟိ အင်္ဂေဟိ တမဂ္ဂပုဂ္ဂလံ။ မိလိန္ဒ။၁၁၆။

အဂ္ဂပုပ္ဖ (နု) [အဂ္ဂ+ပုပ္ဖ] အဦးအဖျားဖြစ်သော ပန်း။ ယထာ ဝိသော အဂ္ဂမာလံ အဂ္ဂပုပ္ဖံ အဂ္ဂ-ဘတ္တဉ္စ လဘတိ။ ဇာ၊ဌ၊၁။၁၅၀။

အဂ္ဂပုပ္ဖိယ (ပု) [အဂ္ဂပုပ္ဖ+ဣယ] အဂ္ဂပုပ္ဖိယ မည်သော၊သူ။ အဂ္ဂပုပ္ဖိယမထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အဂ္ဂပုပ္ဖိယော ထေရော ...။ အပ၊၁။၂၅၉။

အဂ္ဂပုရိသ (ပု) [အဂ္ဂ+ပုရိသ] (၁) မြတ်သော ယောကျ်ား၊ ယောကျ်ားမြတ်။ အယျာ ဘဒန္တ အဂ္ဂပုရိသာ။ဝိ၊၂။၈၇။ မဟာပုရိသော အဂ္ဂပုရိသော သေဋ္ဌပုရိသော။ စူဠနိ။၄၁၄၅။ ဥတ္တမော ပုရိသောတိ အဂ္ဂပုရိသော။ စူဠနိ၊ဌ။၉။ (၂) အစအဦးဖြစ်သောပုဂ္ဂိုလ်။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာနံ အဂ္ဂပုရိသာ ဧတေ။ (မေတ္တိယနှင့်ဘုမဇက)။ ဝိ၊ဌ၊၂။ ၁၆၅။

အဂ္ဂပုရောဟိတ (ပု) [အဂ္ဂ+ပုရောဟိတ] အမြတ်ဆုံး – အတန်းအမြင့်ဆုံး – ပုရောဟိတ်။ အဟဉ္စ အဂ္ဂပုရောဟိတော ဘဝိဿာမိ။ ဇာ၊ဌ၊၆။၂၃၆။

အဂ္ဂပ္ပတ္တ (တိ) [အဂ္ဂ+ပတ္တ] (၁) အမြတ် – သို့ ရောက် – ကို ရ – သော၊ သူ။ (က) မြတ်သော သီလစသော ဂုဏ်တို့ကို ရသော၊သူ။ အဂ္ဂပ္ပတ္တံ ဝိနာယကံ။ထေရ။၂၇၁။ အဂ္ဂဘူတာနံ သီလာဒီနံ ဂုဏာနံ အဓိဂမေန အဂ္ဂပ္ပတ္တံ။ထေရ၊ ဌ၊၂။၁၇။ (ခ) မြတ်သော သဗ္ဗညုတဉာဏ် သို့ရောက် – ကို ရ – သော၊ မြတ်စွာဘုရား။ တေနာယံ အဂ္ဂပ္ပတ္တော၊ အဂ္ဂမေဝ သုဒေသိတော။ ထေရ။ ၂၄၀။ အဂ္ဂပ္ပတ္တောနာတိ အဂ္ဂံ သဗ္ဗညုတံ, သဗ္ဗေဟိ ဝါ ဂုဏေဟိ အဂ္ဂဘာဝံ သေဋ္ဌဘာဝံ ပတ္တော။

ထေရ,ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၇။ (၂) (က) အနက်လည်း ကြည့်။ (၂) (က) မြတ်သည်၏ အဖြစ်–သို့ ရောက်–ကိုရ–သော၊သူ။ အဂ္ဂပ္ပတ္တော ပမောဒတိ။အံ၊၁။၃၄၄။ ဋီကာဝုတ်။၂၅၅။အဂ္ဂပ္ပတ္တော ပမောဒတီတိ .... တတ္ထ တတ္ထ အဂ္ဂဘာဝံ သမ္ပတ္တော သန္တော အဘိဂတော ....။ ဋီကာဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၆။ (ခ) လောကုတ္တရာမဂ်, ဖိုလ်ကိုရသော၊သူ။ အဂ္ဂဘာဝံ ဝါ လောကုတ္တရမဂ္ဂဖလံ အဘိဂတော။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။ ၂၇၆။ (၃) အထွတ် အထိပ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ (က) အရဟတ္တဖိုလ် သီလ တည်းဟူသော အထွတ်အထိပ်သို့ရောက်သော၊သူ။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အဂ္ဂပ္ပတ္တော သာရပ္ပတ္တော။ အံ၊၁။၂၄၃။ အဂ္ဂပ္ပတ္တောတိ သီလဂ္ဂပ္ပတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ (ခ) ဆန်းဟူသော အထွတ် အထိပ်သို့ ရောက်သော။ ကဿကဿ ဂဟပတိဿ ဓညာနိ အဂ္ဂပ္ပတ္တာနိ သာရပ္ပတ္တာနိ။ အံ၊၁။၂၄၄။ အဂ္ဂပ္ပတ္တာနီတိ တဏ္ဍုလဂ္ဂံ ပတ္တာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။

အဂ္ဂပ္ပဒေသ (ပု) [အဂ္ဂ+ပဒေသ] အဖျားအရပ်။ ဝါလဓိတိ ဝါလဿ အဂ္ဂပ္ပဒေသော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၁၁။

အဂ္ဂပ္ပသာဒ (ပု) [အဂ္ဂ+ပသာဒ] မြတ်သော အရာ၌ သည်းကြည်ညိုခြင်း၊ မြတ်သောကြည်ညိုခြင်း၊ မြတ်သော အကျိုးရှိသော ကြည်ညိုခြင်း။ စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ အဂ္ဂပ္ပသာဒါ။ အံ၊၁။ ၃၄၃။ အဂ္ဂေသု ပသာဒါ, အဂ္ဂါ ဝါ ပသာဒါတိ အဂ္ဂပ္ပသာဒါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၆။ တယောမေ ဘိက္ခဝေ အဂ္ဂပ္ပသာဒါ။ ဋီကာဝုတ်။၂၅၄။ အဂ္ဂေသု သေဋ္ဌေသု ပသာဒါ,အဂ္ဂဘူတာ သေဋ္ဌဘူတာ ဝါ ပသာဒါ။ ဋီကာဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၈။အဂ္ဂဝိပါကတ္တာပိ စေတေ အဂ္ဂပ္ပသာဒါ။ ၎င်း။ ၂၆၉။

အဂ္ဂပ္ပသာဒသုတ္တ (နု) [အဂ္ဂပ္ပသာဒ+သုတ္တ] အဂ္ဂပ္ပသာဒသုတ်။အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၄ နိပါတ်၊၁-ပဏ္ဏာသက၊၄-ဝဂ်၊၄-သုတ်၊(ပသာဒသုတ်)။အံ၊၁။၃၄၃။ ဋီကာဝုတ္တကပါဠိ၊၃-နိပါတ်၊၅-ဝဂ်၊၁-သုတ်။ ဋီကာဝုတ်။၂၅၄။ အဂ္ဂပ္ပသာဒသုတ္တဝဏ္ဏနာ သာရတ္ထဒီပနီ၊ဋ္ဌ။၁၀။

အဂ္ဂဖလ (နု) [အဂ္ဂ+ဖလ] (၁) အမြတ်ဆုံးဖိုလ်၊ အရဟတ္တဖိုလ်။ ဉာမာနိ အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တဖလံ ပါပုဏန္တဿ နိဗ္ဗာနဿ။ နေတ္တိ။ ၁၄။ (၂)အဦး–အမြတ်–ဖြစ်သော အသီး။ အဂ္ဂဖလံ ဂဟေတွာန။ အပ၊၂။၁၇၃။ အဂ္ဂဖလန္တိ ဥတ္တမဖလံ။ အတ္တနာ ရောပိတအမ္ဗရုက္ခဿ အာဒိမှ ဂဟိတဖလံ ဝါ။အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။

အဂ္ဂဖလက္ခဏ (ပု) [အဂ္ဂဖလ+ခဏ] အရဟတ္တဖိုလ်–အခိုက်အတန့်–ခဏ။အဂ္ဂဖလက္ခဏတော ပဋ္ဌာယ အဘိဂတော နာမ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။

အဂ္ဂဖလဈာန (နု) [အဂ္ဂဖလ+ဈာန] အရဟတ္တဖိုလ်ဈာန်။ ဒိဋ္ဌဓမ္မသုခဝိဟာရတ္ထာယ အဂ္ဂဖလဈာနေန ဈာယတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။

အဂ္ဂဖလဉာဏ (နု) [အဂ္ဂဖလ+ဉာဏ] အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်။

အဂ္ဂဖလဉာဏသင်္ခါတ (တိ) [အဂ္ဂဖလဉာဏ+သင်္ခါတ] အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်ဟုဆိုအပ်သော။ အဂ္ဂဖလဉာဏသင်္ခါတံ အနုတ္တရံ ဥတ္တရရဟိတံ သမ္ဗောဓိံ ဖုသေ ပါပုဏေယျ။ ဋီကာဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၇။

အဂ္ဂဖလဉာဏသဟိတ (တိ) [အဂ္ဂဖလဉာဏ+သဟိတ] အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်နှင့်တကွဖြစ်သော။ ဖလဂ္ဂန္တိ ဖလံ ဂတံ ဥပဂတံ၊ အဂ္ဂဖလဉာဏသဟိတန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။

အဂ္ဂဖလဓမ္မ (ပု) [အဂ္ဂဖလ+ဓမ္မ] အရဟတ္တဖိုလ် တရား။ အဂ္ဂဖလဓမ္မော ပန ဥပရိ သိက္ခိတဗ္ဗာဘာဝေန န သေက္ခောတိ အသေက္ခော။ ဋီကာဝုတ်။ ဋ္ဌ။၁၉၃။

အဂ္ဂဖလနိပ္ဖါဒန (နု) [အဂ္ဂဖလ+နိပ္ဖါဒန] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြီးစေခြင်း။ဝိမုတ္တိရသန္တိ အရဟတ္တဖလဿာဒံ၊ ဝိမုတ္တိသမ္ပတ္တိကံ ဝါ အဂ္ဂဖလနိပ္ဖါ-

ဒနတော၊ ဝိမုတ္တိကိစ္စံ ဝါ ကိလေသာနံ အစ္စန္တ-ဝိမုတ္တိသမ္ဘဒနတော။ ဝိမတိ၊၁။၁၇။

အဂ္ဂဖလာဓိဂမ (ပု) [အဂ္ဂဖလ+အဓိဂမ] အရဟတ္တဖိုလ်–ကိုရခြင်း – သို့ရောက်ခြင်း။ အဂ္ဂဖလာဓိဂမေန သဗ္ဗကိလေသဒရထပရိဠာဟာနံ ဝူပသမေန ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိယာ ဥပသန္တံ။ ဥဒါန-ဋ္ဌ။ ၁၈၂။

အဂ္ဂဗလကာယ (ပု)[အဂ္ဂ+ဗလကာယ]ရှေးဦး–ရှေးဖျား– ချီတက်သော ဗိုလ်ပါရမက် အပေါင်း၊ ရှေ့ဆောင်တပ်၊ တပ်ဦး။ တေသံ ဒွိန္နံပိ အဂ္ဂဗလကာယာ ကုလသမိကာယ ကာဠိ-ဥပါသိကာယ နိဝေသနမဂ္ဂေန သမာဂန္တွာ....။ အံ-ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ အဂ္ဂဗလကာယောတိ သဗ္ဗပုရ-တော ဂစ္ဆန္တော ဗလကာယော။ အံ-ဋီ၊၁။၁၆၆။

အဂ္ဂဗာဟဋ္ဌိ (န)[အဂ္ဂဗာဟာ+အဋ္ဌိ] လက်ဖျံရိုး။ အဂ္ဂဗာဟဋ္ဌိနိ ယမကတာလက္ခန္ဓသဏ္ဌာနာနိ။ ခုဒ္ဒက-ဋ္ဌ။၃၉။ အဂ္ဂဗာဟုဋ္ဌိ-လည်းကြည့်။

အဂ္ဂဗာဟာ (ထီ)[အဂ္ဂ+ဗာဟာ]လက်ဖျံ၊လက်ဖျံ။ နိဂဏ္ဌသမဏာ ဝိယ အလာဗုပတ္တံ ဘိက္ခူ ပတ္တံ အဂ္ဂဗာဟာယ ပက္ခိပိတွာ အာဒါယ ဝိစရန္တိ။အံ-ဋ္ဌ၊၁။၆၉။

အဂ္ဂဗာဟုဋ္ဌိ (န) [အဂ္ဂ+ဗာဟု+အဋ္ဌိ]လက်ဖျံရိုး။ အဂ္ဂဗာဟုဋ္ဌိနိ ယမကတာလက္ခန္ဓသဏ္ဌာနာနိ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၆။ အဂ္ဂဗာဟဋ္ဌိ-လည်းကြည့်။

အဂ္ဂဗီဇ (န) [အဂ္ဂ+ဗီဇ] အညွန့်မျိုးစေ့၊ အညွန့်ကို ချိုး၍ စိုက်လျှင်ပေါက်သော ကညွတ်စသော အပင်၏မျိုး။ အဂ္ဂဗီဇံ နာမ အဇ္ဇုကံ ဖဏိဇ္ဇကံ ဟိရိဝေရံ .... ဧတံ အဂ္ဂဗီဇံ နာမ။ ပါ၊၂။၅၂။

အဂ္ဂဗီဇသင်္ဂဟ (ပု) [အဂ္ဂဗီဇ+သင်္ဂဟ] အညွန့်မျိုးစေ့ဟူ၍ ရေတွက်ခြင်း၊ အညွန့်မျိုးစေ့ဟု ပေါင်းထည့်ခြင်း။ ယာဝ ဒွေ တီဏိ ပတ္တာနိ န သဉ္ဇာယန္တိ၊ တာဝ အဂ္ဂဗီဇသင်္ဂဟံ ဂစ္ဆန္တိ။ဝိ-ဋ္ဌ၊ ၃။၃၀။

အဂ္ဂဗြဟ္မဏ (ပု) [အဂ္ဂ+ဗြဟ္မဏ] အမြတ်ဆုံး ဗြဟ္မဏ၊ မြတ်စွာဘုရား။ ကော သော ဒေဝ သဒေဝကေ လောကေ အဂ္ဂဗြဟ္မဏော နာမာ-တိ၊ မဟာဂေါတမော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၃။၄၂။

အဂ္ဂဘက္ခ (ပု) [အဂ္ဂ+ဘက္ခ] အမြတ်ဆုံး – အကောင်းဆုံး – အစာ။ အယံ နာဂေါ မမ အဂ္ဂဘက္ခော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၃။

အဂ္ဂဘတ္တ (န) [အဂ္ဂ+ဘတ္တ] အမြတ်ဆုံး – အကောင်းဆုံး – မြတ်သော – ဥတ္တမ – ဘတ္တ။ ဘာဇနိယဘတ္တဋ္ဌာနေ အဂ္ဂဘတ္တံ လဘတိ။အံ-ဋ္ဌ၊ ၃။၉၁။....ပါယာသတိ။အံ-ဋ္ဌ၊၃။၉၃။

အဂ္ဂဘတ္တ (န) [အဂ္ဂ+ဘတ္တ] အဦးအဖျားဖြစ်သော အစာအစာ။ အဂ္ဂပိဏ္ဍ-ကြည့်။

အဂ္ဂဘာဂ (ပု) [အဂ္ဂ+ဘာဂ] ရှေ့အဖို့၊ရှေ့ဖက်၊ ရှေ့ပိုင်း။အဖျားဖက်၊ အဖျားပိုင်း။ ဂဏ္ဍိဿ တံ ပစ္ဆာဘာဂေ ကရောတိ၊ ဒဏ္ဍကော အဂ္ဂဘာဂေ။ ဒီ-ဋ္ဌ၊၁။၇၇။ မ-ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ အဘိ-ဋ္ဌ၊၃။၉၀။

အဂ္ဂဘာဝ (ပု)[အဂ္ဂ+ဘာဝ]မြတ်သည်၏အဖြစ်။ ဧဝံ ဘုမ္မန္တရံ အဘိဘဝိတွာ အဂ္ဂဘာဝေါ ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ အံ-ဋ္ဌ၊၂။၅၃။ (အဂ္ဂပုဂ္ဂလ-မှင့် ဋ္ဌ-များ လည်းကြည့်။)

အဂ္ဂဘာဝဒီပန (တိ၊န) [အဂ္ဂဘာဝ+ဒီပန] မြတ်သည်၏ အဖြစ်ကို ပြတတ်သော၊ မြတ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြခြင်း။ အရိယသံယုတ္တံ ဧတေန ပဟာနသမ္ပဒံ ဒဿေတိ သဗ္ဗသံဃာနံ အဂ္ဂဘာဝ-ဒီပနတော။ အံ-ဋီ၊၁။၁၆။

အဂ္ဂဘိက္ခာ (ထီ) [အဂ္ဂ+ဘိက္ခာ] အဦးအဖျား လှူသောဆွမ်း၊ ဆွမ်းဦး။ ယတ္ထ အဂ္ဂဘိက္ခံ ပက္ခိပိတွာ ဌပေန္တိ။ ဒီ-ဋ္ဌ၊၁။၂၉၃။ မ-ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။ အဂ္ဂဘိက္ခာမတ္တ-လည်းကြည့်။

အဂ္ဂဘိက္ခာမတ္တ (န) [အဂ္ဂဘိက္ခာ+မတ္တ] အဦးအဖျား လှူသော – တဇွန်း တယောက်ချို့သော – ဆွမ်းမျှ။အဂ္ဂဘိက္ခာမတ္တံ သလာကဘတ္တံ

ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၁။ အဂ္ဂတော ဒါတွာဘိက္ခု အဂ္ဂဘိက္ခု။သာရတ္ထ၊၃။၄ဂ၀။အဂ္ဂဘိက္ခုမတ္တန္တိ ကောကဋ္ဌုဘိက္ခုမတ္တံ။ဝိမတိ။၂။၂၅၁။

အဂ္ဂဘူတ (တိ) [အဂ္ဂ+ဘူတ] မြတ်သည်(မြစ်၍) ဖြစ်သော၊သူ။ယသာဒ္ဓ ဓနာဒ္ဓ၊အဂ္ဂဘူတော စ ဟောမဟံ။ အပ၊၂။၈၇။ အဂ္ဂပ္ပသာဒ-လည်း ကြည့်။

အဂ္ဂဘောဇန (နု) [အဂ္ဂ+ဘောဇန] မြတ်သော ဘောဇဉ်၊ အစားအစာ။ အဂ္ဂပိဏ္ဍ-ကြည့်။

အဂ္ဂမဂ္ဂ[1] (တိ) [အဂ္ဂ+အဂ္ဂ၊'မ' အာဂုံ] ကောင်း နိုးရာရာဖြစ်သော။ သုန္ဒရိနန္ဒာယ ဘိက္ခုနိယာ အဂ္ဂမဂ္ဂါနိ ဘောဇနာနိ ဒေန္တိ။ဝိ၊၂။၂၉၉။

အဂ္ဂမဂ္ဂ[2] (ပု) [အဂ္ဂ+မဂ္ဂ] အမြတ်ဆုံးမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ်။ ယသာ ဝိတ္တသာ အနုတ္တရ အဂ္ဂမဂ္ဂံ ပဋိလဘိဿန္တိ တေသံ။ ယမကာ၊၁။၂၀၈။ အဂ္ဂမဂ္ဂဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ။ ယမကာ၁။၂၂၇။ အဂ္ဂမဂ္ဂဿ ကောဝိဒေါ။အပ၊၁။၁၁၂။

အဂ္ဂမဂ္ဂက္ခဏ (ပု) [အဂ္ဂမဂ္ဂ[2]+ခဏ] အရဟတ္တမဂ် -ဖြစ်ကြောင်းအတန့်- ခဏ။ ယဒါ ယဿ ကာလေ အဂ္ဂမဂ္ဂက္ခဏေ အတ္တနာ သယမေဝ အနုဿဝါဒိကေ ပဟာယ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၈။

အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏ (နု) [အဂ္ဂမဂ္ဂ[2]+ဉာဏ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။

အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏသမင်္ဂိမ (ပု) [အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏ+သမင်္ဂိမ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏသမင်္ဂိမေန မုနိနောတိ ဝေဓမေတေသံ ပဒါနံ အတ္ထော ယုဇ္ဇတိယေဝ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။

အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏာသိ (ပု) [အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏ+အသိ] အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်ဟူသော သန်လျက်။ အပ္ပဒါလိတ-ပုဗ္ဗံ မောဟက္ခန္ဓံ အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏာသိနာ ပဒါလေ-တာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၆၆။

အဂ္ဂမဂ္ဂတိရောဓာန (နု) [အဂ္ဂမဂ္ဂ[2]+တိရောဓာန] အရဟတ္တမဂ်၏ ကွယ်ပျောက်ခြင်း။ ဣတရထာ သုရိယတ္ထင်္ဂမနေ အန္ဓကာရာဝတ္ထရဏံ ဝိယ အဂ္ဂမဂ္ဂတိရောဓာနေ သဗ္ဗပဋိစ္ဆာဒကတာမပ္ပဝတ္တိ အာ-ပဇ္ဇေယျာတိ အဓိပ္ပါယော။ အနုဋီ၊၁။၁၂၅။

အဂ္ဂမဂ္ဂဓမ္မ (ပု) [အဂ္ဂမဂ္ဂ[2]+ဓမ္မ] အရဟတ္တမဂ်-တရား။ အနာဂါမိမဂ္ဂဖလဓမ္မာ အဂ္ဂမဂ္ဂဓမ္မာ စ ကလျာဏဓမ္မာ နာမ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၉။

အဂ္ဂမဂ္ဂပညာ (ထီ) [အဂ္ဂမဂ္ဂ[2]+ပညာ] အရဟတ္တ-မဂ်ပညာ။ အဂ္ဂမဂ္ဂပညာယ အဓိဂတတ္တာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၇။

အဂ္ဂမဂ္ဂဖလ (နု) [အဂ္ဂ+မဂ္ဂ+ဖလ] အရဟတ္တမဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်။

အဂ္ဂမဂ္ဂဖလဓမ္မ (ပု) [အဂ္ဂမဂ္ဂဖလ+ဓမ္မ]အရဟတ္တ မဂ်, အရဟတ္တဖိုလ်တရား။ အဂ္ဂမဂ္ဂဖလဓမ္မာ ဣဓ ကလျာဏသီလာဒယော ဝုတ္တာတိ အမှာကံ ခန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၉။

အဂ္ဂမဂ္ဂဝဇ္ဈ (တိ) [အဂ္ဂမဂ္ဂ[2]+ဝဇ္ဈ] အရဟတ္တမဂ် သည် သတ်အပ်သော။ (အရဟတ္တမဂ်သတ်ရမည့် တရား)။ကာမုပါဒါနံ ဝိယ ကာမာသဝေါပိ အဂ္ဂ-မဂ္ဂဝဇ္ဈောတိ စ ဒေန္တိ။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၉။

အဂ္ဂမဂ္ဂသတ္ထာသ (ပု) [အဂ္ဂမဂ္ဂ[2]+သတ္ထာသ] အရ-ဟတ္တမဂ်တည်းဟူသော ဉှာ့။အဂ္ဂမဂ္ဂသတ္ထာသေန မမ ဟဒယတော တဏှာသလ္လေ အနုဒ္ဓဋေ ...။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။

အဂ္ဂမဂ္ဂသတ္တ (နု) [အဂ္ဂမဂ္ဂ[2]+သတ္တ] အရဟတ္တ-မဂ်တည်းဟူသော ဓားလက်နက်။တာဒိသာ အဂ္ဂ-မဂ္ဂသတ္တေန ဆိန္နာဝနေတွှ်သတ္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂။

အဂ္ဂမဂ္ဂသမင်္ဂီ (တိ)[အဂ္ဂမဂ္ဂ[2]+သမင်္ဂီ]အရဟတ္တမဂ် နှင့်ပြည့်စုံသောပုဂ္ဂိုလ်၊ အရဟတ္တမဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်။ အဂ္ဂမဂ္ဂသမင်္ဂီ ဝေဒနာက္ခန္ဓံ န ပရိဇာနိတ္ထ။

ယမကာ၊၁။၆၉။ အဂ္ဂမဂ္ဂသမင်္ဂီ သမုဒယသစ္စံ နပ္ပဇဟတီတိ။ယမက။၁။၂၆၄။

အဂ္ဂမဂ္ဂသမာဓိ (ပု)[အဂ္ဂမဂ္ဂ+သမာဓိ]အရဟတ္တမဂ်နှင့် ယှဉ်သောသမာဓိ။ အဂ္ဂမဂ္ဂသမာဓိနာ သုဋ္ဌု သမာဟိတစိတ္တတာယ စေဝ အဂ္ဂမဂ္ဂပညာယ သဗ္ဗသံယောဇနေဟိ ဝိပ္ပမုတ္တစိတ္တတာယ စ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။

အဂ္ဂမဂ္ဂါဓိဂမ (ပု) [အဂ္ဂမဂ္ဂ+အဓိဂမ] အရဟတ္တမဂ်ကို ရရှိခြင်း။ အဂ္ဂမဂ္ဂါဓိဂမေန သဗ္ဗသော သန္တကိလေသတာယ သန္တဂုဏတာယ ဝါ သန္တော။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၃။

အဂ္ဂမဂ္ဂါဓိဂမာဓိန (တိ) [အဂ္ဂမဂ္ဂါဓိဂမ+အဓိန] အရဟတ္တမဂ်ကို ရခြင်းနှင့်စပ်သော။ အဂ္ဂမဂ္ဂါဓိဂမာဓိနော ဗုဒ္ဓါနံ သဗ္ဗညုတဉာဏာဓိဂမော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၁၉။

အဂ္ဂမဒ္ဒန (န) [အဂ္ဂ+မဒ္ဒန] အဖျားကိုနှင်းခြင်း။ စာလေတွာတိ အဂ္ဂမဒ္ဒနေန စာလေတွာ။ မဋီ၊ ၁။ ၂၂၈။

အဂ္ဂမဓု (န) [အဂ္ဂ+မဓု] အလွန် – ချိုမြိန် – ကောင်းမြတ် – သောပျားရည်။ တွံ တံ မဓုပဋလံ ဟရိတွာ အဂ္ဂမဓုံ အမှာကံ ပဟိဏ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။

အဂ္ဂမဟတ္တ (န) [(၁) အဂ္ဂ+မဟတ္တ။ (၂) အဂ္ဂမဟန္တ+တ္တ။](၁)မြတ်သော–မွန်မြတ်သည်–များသည်–၏အဖြစ်၊ မြတ်သော–မွန်မြတ်ခြင်း–များခြင်း။ (၂) မြတ်သည့်,များသည်၏ အဖြစ်၊ မြတ်ခြင်း, များခြင်း။ လာဘဂ္ဂမဟတ္တ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။သာရတ္ထ၊၁။၄၅၀)ကြည့်။

အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာန (န) [အဂ္ဂမဟေသီ+ဋ္ဌာန] မိဖုရားခေါင်ကြီးအရာ။ ရညော စဏ္ဍပဇ္ဇောတဿ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနံ ပတ္တာ။မိလိန္ဒ။၂၈၁။အညာသု ဣတ္ထီသု ဣတ္ထိသညံ အကတွာ တံ အဂ္ဂမဟေသိဋ္ဌာနေ ဌပေသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၉။

အဂ္ဂမဟေသိဘာဝ (ပု) [အဂ္ဂမဟေသီ+ဘာဝ] မိဖုရားခေါင်ကြီး၏ အဖြစ်။ ဒွိန္နံ ရာဇူနံ အဂ္ဂမဟေသိဘာဝဿ သုပိနေ နိမိတ္တံ ဒိသွာ ရညော အာရောစေသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၈။

အဂ္ဂမဟေသီ (ထီ) [အဂ္ဂ+မဟေသီ] မိဖုရားခေါင်ကြီး။ သော ဘိက္ခုဝေ ဣတ္ထိ ကာလိင်္ဂဿ ရညော အဂ္ဂမဟေသီ အဟောသိ။ဝိ၊၁။၁၄၇။ သံ၊၁။၄၅၁။ အဂ္ဂမဟေသီ ဘဝိဿသိ။ ထေရီ။ ၄၃၀။ ရညော ကောဉ္စဿ အဂ္ဂမဟေသီယာ ဓီတာ အာသိံ။ ထေရီ။၄၂၉။ မလ္လိကာဒေဝီ ရညော ကောသလဿ အဂ္ဂမဟေသီ ဇာတာ။ မိလိန္ဒ။၂၈၁။

အဂ္ဂမာလာ (ထီ) [အဂ္ဂ+မာလာ] အဦးအဖျား ဖြစ်သောပန်း။ အဂ္ဂပုပ္ဖ-ကြည့်။

အဂ္ဂယာဂု (ထီ) [အဂ္ဂ+ယာဂု]အဦး – အမြတ် – ဖြစ်သော – ယာဂု – ဆန်ပြုတ်။

အဂ္ဂယာဂုဘတ္တ (န) [အဂ္ဂ+ယာဂု+ဘတ္တ] အဦး – အမြတ် – ဖြစ်သောယာဂု,ထမင်း။ ဣမံ နေတွာ အတ္တနော ဂေဟေ နိဝါသာပေတွာ အဂ္ဂယာဂုဘတ္တေဟိ ပဋိဇဂ္ဂါဟိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။

အဂ္ဂယာန (န) [အဂ္ဂ+ယာန] မြတ်သောယာဉ်၊ မြတ်သောယာဉ် ဖြစ်သော။ အဂ္ဂယာနံ ရာဇဝါဟိံ၊ ဗြာဟ္မဏာနံ အဒါ ဂဇံ။ ဇာ၊၂။၃၁၄။

အဂ္ဂယုဂ (ပု) [အဂ္ဂ+ယုဂ] ထမ်းပိုးဦး။ ပုရိမသကဋဿ အဂ္ဂယုဂေ ယုတ္တဗလိဗဒ္ဒါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။

အဂ္ဂရယှ (တိ) အဂါရယှ-ကြည့်။

အဂ္ဂရသ (ပု) [အဂ္ဂ+ရသ] (၁) အဦးအဖျား ညှစ်၍ ရသော ဖျော်ရည်၊ အကောင်းဆုံးသော ဖျော်ရည်။ န မဇ္ဇတိ အဂ္ဂရသံ ပိဝိတွာ။ဇာ၊၁။ ၄၇။ အဂ္ဂရသန္တိ သဗ္ဗပဌမံ ဂဟိတံ မုဒ္ဒိကရသံ ပိဝိတွာပိ န မဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။(၂)ကောင်းမြတ်သောအရသာ၊ ကောင်းမြတ်သောအရသာ ရှိသောအစား အစာ။ အဂ္ဂရသပရိတ္တ-ကြည့်။

အဂ္ဂရသဒါယက (တိ) [အဂ္ဂရသ+ဒါယက] ရသာဦးကို ပေးလှူတတ်သော၊ သူ။ ဥတ္တမဂ္ဂရသဒါယက (ဒီ၊ ၃၊ ၁၀၉) ကြည့်။

အဂ္ဂရသပရိတ္တာ (တိ) [အဂ္ဂရသ+ပရိတ္တ] ကောင်းမြတ်သောအရသာရှိသော အစားအစာဖြင့် တင်းတိမ် ဝအီ နေသော၊ သူ။ သေယျထာပိ ဘော ပုရိသော အဂ္ဂရသပရိတ္တော န အညေသံ ဟီနာနံ ရသာနံ ပိဟေတိ။ အံ၊ ၂၊ ၂၆၇။ အဂ္ဂရသပရိတ္တောတိ ဘောဇနရသေသု ပါယာသော...မဓုရရသေသု သက္ကရာတိ ဧဝမာဒယော အဂ္ဂရသာ နာမ။ တေသု ယေန ကေနစိ ပရိတ္တော အာကဏ္ဍပူရ ဘုဉ္ဇိတွာ ဌိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၇၀။

အဂ္ဂရာဇ (ပု) [အဂ္ဂ+ရာဇ] အမြင့်မြတ်ဆုံးသော မင်း၊ ဧကရာဇ်မင်း။ တုံသိ မဟာရာဇ သကလဇမ္ဗုဒီပေ အဂ္ဂရာဇာ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၆၊ အဂ္ဂရညော ပဝါသိတာ။ ဇာ၊ ၂၊ ၉၆။ ဧကရာဇာ-လည်းကြည့်။

အဂ္ဂဝန္တု (တိ) [အဂ္ဂ+ဝန္တု၊ ထိန်-အဂ္ဂဝတီ] မြတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်ရှိသော၊ မြတ်သော အကျင့်ရှိသော။ အနဂ္ဂဝတိ စ ပရိသာ အဂ္ဂဝတိ စ ပရိသာ။ အံ၊ ၁၊ ၇၁။ အဂ္ဂဝတီတိ ဥတ္တမပုဂ္ဂလဝတီ အဂ္ဂါယ ဝါ ဥတ္တမာယ ပဋိပတ္တိယာ သမန္နာဂတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၄၆။

အဂ္ဂဝန္နု (နအိ) [အဂ္ဂ+ဝန္နု] အဦးဆုံးရှိခိုးခြင်း၊ နံနက်စောစောရှိခိုးခြင်း။ အဂ္ဂဝန္နံ ဝန္ဒိဿာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၁၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၁၈၉။

အဂ္ဂဝရ (တိ) [အဂ္ဂ+ဝရ] မြတ်သည်ထက် မြတ်သော၊ အမြတ်ဆုံးသော။ အဂ္ဂဝရဝိမုတ္တိပတ္တာ ရစိမလသောတစ္ဆိန္နာ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၂၃။

အဂ္ဂဝါဒီ (တိ) [အဂ္ဂ+ဝဒ+ဏီ] မြတ်သောစကားကို ဆိုတတ်သော-မြတ်သောတရားကို ဟောတတ်သော- မြတ်စွာဘုရား။ ဒါယာဒကော ဟောဟိသိ အဂ္ဂဝါဒိနော။ ထေရ၊ ၃၆၁။

အဂ္ဂဝိဇ္ဇာ (ထီ) [အဂ္ဂ+ဝိဇ္ဇာ] အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော ဝိဇ္ဇာဉာဏ်။ (က) အာသဝက္ခယဉာဏ် (ခ) အရဟတ္တမဂ်ဉာဏ်။ ယာယ ကတာကိစ္စတာ ဟောတိ၊ တာယ အဂ္ဂဝိဇ္ဇာယ အဓိဂတာယ တေဝိဇ္ဇတာ အာဝေါ နိပ္ပရိယာယတော။ မူလဋီ၊ ၃၊ ၃၄၊ အဂ္ဂဝိဇ္ဇာတိ အာသဝက္ခယဉာဏံ၊ အဂ္ဂမဂ္ဂဉာဏမေဝ ဝါ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊ ၃၊ ၄၇။

အဂ္ဂဝိပါက (ပုတိ) [အဂ္ဂ+ဝိပါက] (ပု) မြတ်သော အကျိုး။ (တိ) မြတ်သောအကျိုး-ရှိသော-ကိုပေးတတ်သော။

အဂ္ဂဝိပါကတာ (ထီ) [အဂ္ဂဝိပါက+တာ] မြတ်သောအကျိုး-ရှိသည်-ကို ပေးတတ်သည်-၏အဖြစ်-ဖြစ်စေခြင်း။ တဿာ ပုညဿ အဂ္ဂဝိပါကတာ အဂ္ဂဘာဝံ ဒဿေတုံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၇၅။

အဂ္ဂဝိပါကတ္တ (န) [အဂ္ဂဝိပါက+တ္တ] မြတ်သော အကျိုး-ရှိသည်-ကို ပေးတတ်သည်-၏ အဖြစ်။ အဂ္ဂပ္ပသာဒ ကြည့်။

အဂ္ဂဝိဘူသန (န) [အဂ္ဂ+ဝိဘူသန] မြတ်သော တန်ဆာ။ နန္ဒ ဣတိ သိလံ နာမ ယောဂိနော အဂ္ဂဝိဘူသနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၅၅။

အဂ္ဂသဒိသ (တိ) [အဂ္ဂ+သဒိသ] အဖျား-အစွန်း-နှင့်တူသော။ ဍက်ိတကဏ္ဍ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၃၁) ကြည့်။

အဂ္ဂသဒ္ဒ (ပု) [အဂ္ဂ+သဒ္ဒ] အဂ္ဂ (ဟူသော) သဒ္ဒါ။ အယံ အဂ္ဂသဒ္ဒေါ အာဒိကောဋိကောဋ္ဌာသသေဋ္ဌေသု ဒိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၄၁-စသည်။

အဂ္ဂသာဝက (ပု) [အဂ္ဂ+သာဝက] (၁) မြတ်သော သာဝက။ အဂ္ဂံ ဝမ္မန္တိ အဂ္ဂသာဝကံ... အနုညာသာမာရာဇ် ဥတ္တမသာဝကံ... သုပ္ပဋိပန္နတာဒိဂုဏသာဝကံ ဝါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၇၅။ (တိ) (၂) မြတ်သောသာဝကရှိသော၊ သူ။ အဂ္ဂပကာတိ မန္တ-ကြည့်။

အဂ္ဂသမင္ဗ (ပုထီ ?) [အဂ္ဂ+သမင္ဗ] မြတ်သော ပွဲသဘင်။ ဂိရဂ္ဂသမင္ဗာတိ ဂိရိမှ အဂ္ဂသမင္ဗာ။

ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၈။ အဂ္ဂသမဏ္ဍောတိ ဥတ္တမံ နစ္စံ၊ ထံ ကိရ ပဗ္ဗတမတ္ထကေ ဌတွာ ကေ ဒေဝတံ ဥဒ္ဒိဿ ကရောန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁၊ ၆၅။

အဂ္ဂသဿ (န) [အဂ္ဂ+သဿ] အဦး–အဖျား–ဖြစ်သော ကောက်ပဲသီးနှံ၊ ကောက်ဦး၊ သီးဦး။ အဂ္ဂသဿံ အဘိနိပ္ဖန္နံ။ မိလိန္ဒ။ ၈။

အဂ္ဂသဿဒါန (န) [အဂ္ဂသဿ+ဒါန] အဦး အဖျားဖြစ်သော ကောက်ပဲသီးနှံအလှူ၊ ကောက်ဦး သီးဦး အလှူ။ ဂါမဝါသီဟိ သဒ္ဓိံ အဂ္ဂသဿဒါနံ နာမ အဒါသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၂။

အဂ္ဂသာခါ (ထီ) [အဂ္ဂ+သာခါ] အကိုင်း–အခက်–ဖျား။ မူလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အဂ္ဂသာခါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၂။ တေသာ အဂ္ဂသာခါ နာတိ ယာဒေတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၅။

အဂ္ဂသာဝက (ပု) [အဂ္ဂ+သာဝက၊ ထီ၌ အဂ္ဂသာဝိကာ] အမြတ်ဆုံး တပည့်သာဝက။ (ထီ၌) အမြတ်ဆုံး–တပည့်မ–သာဝိကာ။ ဘဂဝတော အဂ္ဂသာဝကာ သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနာ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၆၂။ ကောလိတော ဥပတိဿော စ၊ ဧဝ ဘိက္ခူ အဂ္ဂသာဝကာ။....ခေမာ ဥပ္ပလဝဏ္ဏာ စ၊ ဘိက္ခုနီ အဂ္ဂသာဝိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၈၁။ ဧဝံ အဂ္ဂသာဝကာတိ သီလာဒိဂုဏေဟိ ဥတ္တမသာဝကာတိ အတ္ထော၊ န ဟိ မဟာကောဋ္ဌိကတ္ထေရော အဂ္ဂသာဝကလက္ခဏပ္ပတ္တော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။ သံ၊ ၁။ ၃၃၄။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၂-တို့ကြည့်။

အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာန (န) [အဂ္ဂသာဝက+ဌာန] အမြတ်ဆုံး–တပည့်–သာဝက–ရာထူး။ ဒိန္နံ ထေရာနံ အဂ္ဂသာဝကဋ္ဌာနံ ဒတွာ ပါတိမောက္ခံ ဥဒ္ဒိသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၁။

အဂ္ဂသာဝကဘာဝ (ပု) [အဂ္ဂသာဝက+ဘာဝ] အမြတ်ဆုံး–တပည့်–သာဝက ၏ အဖြစ်။ အဂ္ဂသာဝကဘာဝါယ ပတ္ထနံ ကရိံသု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၆။

အဂ္ဂသာဝကလက္ခဏပ္ပတ္တ (တိ) [အဂ္ဂသာဝက+လက္ခဏ+ပတ္တ] အမြတ်ဆုံး တပည့်သာဝက၏ အမှတ်လက္ခဏာ–အဂ္ဂသာဝကပါရမီဉာဏ်–ကိုရ–သို့ ရောက်သောသူ။ န ဟိ မဟာကောဋ္ဌိကတ္ထေရော အဂ္ဂသာဝကလက္ခဏပ္ပတ္တော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၁။

အဂ္ဂသိဿ (ပု) [အဂ္ဂ+သိဿ] အကြီးဆုံးတပည့်၊ တပည့်ကြီး။ အယံ ပေါက္ခရသာတိဿ ဗြာဟ္မဏဿ အဂ္ဂသိဿော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၄။

အဂ္ဂသုခ (န) [အဂ္ဂ+သုခ] မြတ်သော–ချမ်းသာ–သုခ။ ထက်ဝန်းကျင်ချမ်းသာ။ ယာ ပန "ဥပေက္ခကော စ ဝိဟရတိ"တိ ဝေမာဂတာ အဂ္ဂသုခေပိ တသ္မိံ အပက္ခပါတဇနနီ ဥပေက္ခာ၊ အယံ ဈာနုပေက္ခာ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၆။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၉။

အဂ္ဂသုည (န) [အဂ္ဂ+သုည] အမြတ်ဆုံးလည်းဖြစ်၊ အတွေ့ အတွေ့နိယ၊ သင်္ခါရတို့မှလည်း ဆိတ်သော တရားနိဗ္ဗာန်။ ကတမံ အဂ္ဂသုညံ....နိဗ္ဗာနံ။ ပဋိ၊ အဂ္ဂသုညံ။ ပဋိသံ။ ၃၆၀။ အဂ္ဂန္တိ အတ္တုတ္တနိယေဟိ သဗ္ဗသင်္ခါရေဟိ ဝါ သုညန္တိ အဂ္ဂသုညံ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၉။

အဂ္ဂသေဋ္ဌဘာဝ (ပု) [အဂ္ဂ+သေဋ္ဌ+ဘာဝ] မြတ်သည်၏အဖြစ်၊ ချီးမွမ်းအပ်သည်၏အဖြစ်။ ဒါနာဒီနံ အဂ္ဂသေဋ္ဌဘာဝံ ပကာသေတုံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၇။

အဂ္ဂသေဋ္ဌိ (ပု) [အဂ္ဂ+သေဋ္ဌိ] အကြီးဆုံးသူဌေး၊ သူဌေးကြီး။ ဣမသ္မိံ ယေဝ နဂရေ အဂ္ဂသေဋ္ဌိ အဘာဝိံသု။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၃။ ဓမ္မာနဂရေ အဂ္ဂသေဋ္ဌိဿ ဂေဟေ ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၉။

အဂ္ဂဟာရ (န) [န+ဂဟာရ] မယူခြင်း (က) မဖွဲ့-လမ်းခြင်း။ အနုပါဒါနာယာတိ အဂ္ဂဟာရတ္ထာယ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂။ အဂ္ဂဟာရတ္ထာယာတိ ကိလေသေဟိ အဂ္ဂဟာရတ္ထာယ၊ ဘဝဘောဂေ ဝါ တဏှာ-

ဒိဋ္ဌိဝသေန အဂ္ဂဟဏတ္တာယ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၁၆။ (ခ) မဟောခြင်း။ တသ္မာ ပုဗ္ဗေ ဝုတ္တနယေ-နေဝ အဂ္ဂဟိတာနံ အဂ္ဂဟဏေ, ဂဟိတာနည္စ ဂဟဏေ ကာရဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊၃။၁၃။ အဂ္ဂဟဏေတိ အကထနေ၊ အဒေသနာယာတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၃။၁၇။

အဂ္ဂဟဏတ္ထ (ပု) [အဂ္ဂဟဏ+အတ္ထ] မယူခြင်း = မစွဲလမ်းခြင်း = အကျိုး။ အဂ္ဂဟဏ-ကြည့်။

အဂ္ဂဟတ္ထ (ပု) [အဂ္ဂ+ဟတ္ထ] လက်ဖျား။ အံသ-ကူဋေ လဂ္ဂေတွာတိ ဝေနတော အဂ္ဂဟတ္ထေ လဂ္ဂေတွာ အဂေါ် ဌပေတုံ န ဝဋ္ဋတိတိ ကောစိ ဝဒန္တိ။ ဝဇိရ။၅၂၃။

အဂ္ဂဟယမာလီ (တိ) [အဂ္ဂဟယ+မာလာ+ဤ] မြတ်သောမြင်းတပ် ကောင်းကောင်း ကျက်စား သော သိန္ဓောမြင်းမျိုး ဖြစ်သော မြတ်သော မြင်းတပ်။ဟယဂ္ဂမာလီ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။)ကြည့်။

အဂ္ဂဟိ (ကြိ) ဂဏှာတိ-ကြည့်။

အဂ္ဂဟိတ[၁] (တိ) [န+ဂဟိတ] မယူအပ်သော၊ မထုတ်=မကိုင်=အပ်သော။ အသိ ကော-သိယာ ပက္ခိတ္တော အဂ္ဂဟိတော။ မိလိန္ဒ။၈၉။

အဂ္ဂဟိတ[၂] (တိ) [အာ+ဂဟ+တ] ပိတ်ပင်၍ ယူအပ်သော။ အဂ္ဂဟိတတ္တ-ကြည့်။

အဂ္ဂဟိတကာဠဝဏ္ဏ (တိ) [အဂ္ဂဟိတ[၁]+ကာဠဝဏ္ဏ] မယူရသေးသော အမည်းရောင်ရှိသော၊ အမည်း ရောင်ကို မယူရသေးသော၊အမည်းမဟုတ်သော။ ဣမဿိ ဿိက္ခာပဒေ ဖမာဏယုတ္တံ အဂ္ဂဟိတ-ကာဠဝဏ္ဏမ္ပိ ပတ္တံ ဝိညာပေန္တဿ အာပတ္တိယေ-ဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၀။ (ဝိမတိ၊၁။၃၄၉-လည်းကြည့်။)

အဂ္ဂဟိတဂ္ဂဟဏ (နု) [အဂ္ဂဟိတ[၁]+ဂဟဏ] မယူ=မကိုင်=အပ်သေးသည်ကို=ယူခြင်း=ကိုင်ခြင်း။ ဗာဟုသဟာဿံ မာပေတွာ အဂ္ဂဟိတဂ္ဂဟဏေန နာနာဝုဓာနိ အဂ္ဂဟာပေသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၃၃၀။

အဂ္ဂဟိတတဏ္ဍုလ (တိ) [အဂ္ဂဟိတ[၁]+တဏ္ဍုလ] မယူအပ်သော ဆန်စေ့ရှိသော၊ အဆန်အစေ့မပါ သော။ သသာနံ ဂစ္ဆဂ္ဂဟဏကာလေ သေတ-ကာရောဂေန ဥပဟတမေဝ ပဋ္ဌိန္နဒိရံ အဂ္ဂဟိတ-တဏ္ဍုလံ ပဏ္ဏရပဏ္ဏရံ သာလိသီသံ ဝါ ယဝဂေါ-ဓုမသီသံ ဝါ နိက္ခမတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။

အဂ္ဂဟိတတ္တ (နု) [အဂ္ဂဟိတ[၂]+တ္တ] ပိတ်ပင်၍ ယူအပ်သည်၏ အဖြစ်၊ ပိတ်ပင်၍ယူခြင်း။ မရက် ရောခြင်း၊ နှမြောဝန်တိုခြင်း။ ကဋ္ဌကဥ္ဍကတော အဂ္ဂဟိတတ္တံ စိတ္တဿ။ အဘိ၊၈။၂၂၆။ အဂ္ဂဟိ-တတ္တံ စိတ္တဿာတိ ပရေသံ ဥပကာရကရဏေ ဒါနာဒိနာ အာကာရေန ယထာ န သမ္ပသာရိ-ယတိ၊ ဧဝံ အာဝရိတွာ ဂဟိတဘာဝေါ စိတ္တဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၇။

အဂ္ဂဟိတဒဏ္ဍ (တိ) [အဂ္ဂဟိတ[၁]+ဒဏ္ဍ] မယူအပ် သော အပြစ်ဒဏ်ရှိသော၊ အပြစ်ဒဏ်ကို ချမယ် ထားသော၊ သူ။ နာဝိနူဒဏ္ဍာဿာတိ အဂ္ဂဟိတ-ဒဏ္ဍာဿ၊နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍာဿ ပရေသံ အနိက္ကုဋ္ဌတော သရာနာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

အဂ္ဂဟိတဓမ္မ (ပု) [အဂ္ဂဟိတ[၁]+ဓမ္မ] မသင်ယူရ သေးသောတရား။

အဂ္ဂဟိတဓမ္မဂ္ဂဟဏ (နု) [အဂ္ဂဟိတဓမ္မ+ဂဟဏ] မသင်ယူရသေးသော ပရိယတ္တိတရားကို သင်ယူ ခြင်း။ တေသံ နေဝ အဂ္ဂဟိတဓမ္မဂ္ဂဟဏံ, န ဂဟိတသဇ္ဈာယကရဏံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ အဂ္ဂဟိတဓမ္မဂ္ဂဟဏန္တိ အဂ္ဂဟိတဿ ပရိယတ္တိ-ဓမ္မဿ ဥဂ္ဂဟဏံ။ အံဋီ၊၂။၃၁၀။

အဂ္ဂဟိတာရမ္မဏ (နု)[အဂ္ဂဟိတ[၁]+အာရမ္မဏ]မယူ အပ်သောအာရုံ။ အပိ စေတ္ထ ဝဏ္ဏဝသေန အဂ္ဂဟိတာရမ္မဏံ အဒိဋ္ဌံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။

အဂ္ဂဟီ (ကြိ) ဂဏှာတိ-ကြည့်။

အဂ္ဂဟောတုံ (ကြိုးဝိ) [န+ဂဟေတုံ] မယူ=လက် မခံ=ခြင်းငှါ။ ခုတ်ယပဏ္ဍိတဝသော ဂစ္ဆန္တောပိ အဂ္ဂဟောတုံ န လဘတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၆၃။

အဂ္ဂဟေတွာ (ကြိဝိ)[န+ဂဟေတွာ] မယူ–မစွဲ လမ်း–မှု၍။ အဂ္ဂဟေတွာ ဝိမုစ္စိ သူ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၆။

အဂ္ဂ (ပုန်) [အဂ္ဂ(=ပဋိသဝ္ဂေနေ)+အလ။ ဗုဒ္ဓ ကိုရ်ုပ်။ အင်္ဂလ–သံ] (၁) တံခါးရွက်။ အဂ္ဂဠံ အာကောဋေတွာ။ ဒီ၊၁။၈၄။ အဂ္ဂဠနိ ဒွါရကဝါဋံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁ ၂၂၅။ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄၊၃၁၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၀ ၃၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၉၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၇၅-တို့လည်းကြည့်။) (၂) တံခါးကျည်၊ မင်းတုတ်။ ကဝါဋဂ္ဂဠစိတ္တိတာ။ အပ၊၁။၃။ သာ ဒွါရံ အဗ္ဗဝိဝင္ဂ ကတွာ ကော် ဟတ္တံ ကဝါဋေ လဂ္ဂေတွာ ဓေကန ဟတ္ထေန အဂ္ဂဠံ ညပိ္ဓေတွာ ဒုတိယံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၁၀။ (၃) တံခါးရွက်ကဲ့သို့ ပိတ်ပင် တတ်သောတရား၊ ဩရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ် ၅-ပါး။နိရဂ္ဂဠ (မ၊၁။၁၉၃။မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂။) ကြည့်။ (၄) အပ၊ဖ၊သော–အစား ထိုးသော – ထပ်သော – ဖာစရာ – အတတ်၈။ အဂ္ဂဠေ အနုဝါတေ ပရိဘဏ္ဍေ။ ဝိ၊၂။၁၅၉။ အယဉ္စ မေ အန္တရဝါသကော ဆိဒ္ဒေါ၊ယန္နူနာဟံ အဂ္ဂဠံ အစ္ဆုပေယျံ။ဝိ၊၃။၄၀၃။အဂ္ဂဠံ အစ္ဆုပေယျန္တိ ဆိဒ္ဒဋ္ဌာနေ ပိလောတိကခဏ္ဍံ လဂ္ဂါပေယျံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဂ္ဂဠံ တုန္နံ.... ဒဠှီကမ္မံ။ဝိ၊၃။၄၀၄။အဂ္ဂဠံ တုန္နန္တိ ဗေ္ဗ ဥဒ္ဓရိတွာ အလ္လိယာပနခဏ္ဍံ အဂ္ဂဠံ... ဒဠှီကမ္မန္တိ အနုဒ္ဓရိတွာဝ ဥပဿယံ ကတွာ အလ္လိယာပနကံ ဝတ္ထခဏ္ဍံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉-၁၀။

အဂ္ဂဠဂုတ္တိ (ထိ) [အဂ္ဂဠ+ဂုတ္တိ] (၁) တံခါးရွက်ဖြင့်လုံခြုံခြင်း။လုံခြုံသောတံခါးရွက်။အဂ္ဂဠဂုတ္တိဝိဟာရေတိ .... အဂ္ဂဠဂုတ္တိယေဝ ပမာဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၁။ (တိ) (၂)တံခါးရွက်ဖြင့် လုံခြုံခြင်းရှိသော၊ လုံခြုံသော တံခါးရွက်ရှိသော။

အဂ္ဂဠဂုတ္တိဝိဟာရ (ပု) [အဂ္ဂဠ+ဂုတ္တိ+ဝိဟာရ] တံခါးရွက်ဖြင့် လုံခြုံခြင်းရှိသော–လုံခြုံသော တံခါးရွက်ရှိသော–ကျောင်း။ ပဋိမေ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စယာ သံဃာဋိယာ နိက္ခေပါယ....အဂ္ဂဠဂုတ္တိဝိဟာရေ ဝါ ဟောတိ။ဝိ၊၃။၄၁၃။

အဂ္ဂဠဋ္ဌပန (နု) [အဂ္ဂဠ+ဌပန] တံခါးရွက်တပ်ခြင်း။ တံခါးရွက်နှင့်တကွ တံခါးပေါက်ကိုမြဲမြံစွာ ထားခြင်း။ အဂ္ဂဠဋ္ဌပနာယ အာလောကသန္ဓိပရိကမ္မာယ..အဂ္ဂဠဋ္ဌပနာယာတိ ဒွါရဋ္ဌပနာယ။ ဝိ၊၂။၆၇။ အဂ္ဂဠဋ္ဌပနာယာတိ သကဝါဋကဒွါရဗန္ဓဋ္ဌပနာယ၊သကဝါဋကဿ ဒွါရဗန္ဓဿ နိစ္စလဘာဝတ္ထာယာတိ အတ္ထော ဒဠှမွော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၉။

အဂ္ဂဠတ္ထမ္ဘ (ပု) [အဂ္ဂဠ+ထမ္ဘ] တံခါးကျည်တိုင်၊ မင်းတုတ်လျှိုရာတိုင်။ အဂ္ဂဠဝဋ္ဋိ-ကြည့်။

အဂ္ဂဠတ္ထမ္ဘက (ပု) [အဂ္ဂဠတ္ထမ္ဘ+က] တံခါးကျည်တိုင်၊မင်းတုတ်လျှိုရာတိုင်။ (ပြူတင်းပေါက်–လေသောက်တံခါး–အတွက်)။ ဒိုန် ဝါတပါနကဝါဋကာနံ မဇ္ဈေ ဋ္ဌိတော အဂ္ဂဠတ္ထမ္ဘကော။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊၄၂။

အဂ္ဂဠဒါန (နု) [အဂ္ဂဠ+ဒါန] အစားထိုးခြင်း၊ ထပ်ခြင်း၊ ဖာခြင်း။ ဝိတ္ထာသ ဟိ တုန် ဝါ အဂ္ဂဠဒါနံ ဝါ ကာတဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။

အဂ္ဂဠနုရိကာ (ထီ) [အဂ္ဂဠ+အနုရိကာ] တံခါးရွက်၏ အကြား၊ တံခါးရွက်ကြား။ ယထာ တာလစ္ဆိဂ္ဂဠေန စ အဂ္ဂဠနုရိကာယ စ အစ္စိ နိက္ခမိတွာ တိကာနံ ဈာပေသိ။ သံ၊၂။၄၈။

အဂ္ဂဠပါသက (ပု) [အဂ္ဂဠ+ပါသက]မင်းတုတ်လျှိုရာကွင်း။ ကပိသီသက (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။) ကြည့်။

အဂ္ဂဠပုရ (နု) [အဂ္ဂဠ+ပုရ] အဂ္ဂဠပုရ အမည်ရှိသောမြို့။ အထ ခေါ အာယသ္မာ ရေဝတော ဥဒုမ္ဗရာ အဂ္ဂဠပုရံ အဂမာသိ။ ဝိ၊၄။၄၉၇။

အဂ္ဂဠဖလက (နု) [အဂ္ဂဠ+ဖလက] တံခါးရွက်။ တံခါးချပ်။ သဗ္ဗသာရမယေ အဂ္ဂဠဖလကေ လဘေထ ပြဟာရံ။ မ၊၃။၁၃၇။ အဂ္ဂဠဖလကန္တိ ကဝါဋံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၃။

အဂ္ဂဠရက္ခ (ပု) [အဂ္ဂဠ+ရက္ခ] တံခါးကျည်တိုင်၊ မင်းတုတ်လျှို့စရာတိုင်။ ကပိသီသန္တိ ဒွါရဗာဟာ-ကောဋ္ဋိယံ ဌိတံ အဂ္ဂဠရက္ခံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

အဂ္ဂဠဝဋ္ဋိ=အဂ္ဂဠဝဋ္ဋိကာ (ထီ) [အဂ္ဂဠ+ဝဋ္ဋိ+က] တံခါး ကျည်တိုင်၊ မင်းတုတ်လျှို့စရာတိုင်။ အဂ္ဂဠဝဋ္ဋိကံ ကပိသီသကံ။ ဝိ၊၄။၂၅၇။ အဂ္ဂဠဝဋ္ဋိ နာမ ဒွါရဗာဟာယ သမပ္ပမာဏောယေဝ အဂ္ဂဠတ္ထမ္ဘော ဝုစ္စတိ။ ယတ္ထ တီဏိ စတ္တာရိ ဆိဒ္ဒါနိ ကတွာ သူစိယော ဒေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။

အဂ္ဂဠသူစိ (ထီ) [အဂ္ဂဠ+သူစိ] တံခါးကျည်၊ မင်းတုတ်၊ တံခါးကန့်လန့်ထိုးသော —နှံတံ— သပ်ချောင်း။ ကုပိတာ အနတ္တမနာ အဂ္ဂဠသူစိံ ဂဟေတွာ သီသေ ပဟာရံ အဒါသိ၊ သီသံ ဝေါဘိန္ဒိ။ မ၊၁။၁၇၇။ ဒီပံ ဌပေတွာ မဇ္ဈေ နိသိန္နမတ္တာဝ ဒီပံ ဝိဇ္ဈာပေတုံ အဂ္ဂဠသူစိယာ ဒီပဝဋ္ဋိံ အာကဍ္ဎိံ ...သူစိန္တိ အဂ္ဂဠသူစိံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၀။

အဂ္ဂဠာဒိဒါန (န) [အဂ္ဂဠ+အာဒိ+ဒါန] ပါခြင်း သည်။ အဂ္ဂဠာဒိဒါနေန ဟိဿ တံ ပလိဗောဓ-ကေဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။

အဂ္ဂဠာရောပန (န) [အဂ္ဂဠ+အာရောပန] အထပ် —အဖာ— ကို တင်ခြင်း။ ထပ်—ဖာ—၍ ချုပ်ခြင်း။ ဂရုကော ဟောတိတိ ဇိဏ္ဏဇိဏ္ဏဋ္ဌာနေ အဂ္ဂဠာရောပနေန ဂရုကော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၀။

အဂ္ဂါဘာ (ထီ) [အဂ္ဂိ+အာဘာ] မီးရောင်။ စန္ဒာဘာ သူရိယာဘာ အဂ္ဂါဘာ ပညာဘာ။ အံ၊၁။၄၅၆။

အဂ္ဂါလောက (ပု) [အဂ္ဂိ+အာလောက] မီးရောင်။ စန္ဒာလောကော သူရိယာလောကော အဂ္ဂါလောကော ပညာလောကော။ အံ၊၁။၄၅၆။

အဂ္ဂါသန (န) [အဂ္ဂ+အာသန] အဦးအမြတ် ဖြစ်သောနေရာ၊ နေရာဦး။ သံဃထေရ်နေရာ။ အဂ္ဂါသနံ အဂ္ဂေါဒကံ အဂ္ဂပိဏ္ဍံ။ ဝိ၊၄။၃၁၉။ အဂ္ဂါသနန္တိ ထေရာသနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။

အဂ္ဂါသနာဒိ (ပုန) [အဂ္ဂါသန+အာဒိ] အဦးအမြတ်ဖြစ်သော နေရာ စသည်။ န ဘိက္ခဝေ မယှံ သာသနေ အဂ္ဂါသနာဒီနိ ပတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။

အဂ္ဂါသနာဒိရဟ (တိ) [အဂ္ဂါသနာဒိ+အရဟ] အဦးအမြတ် ဖြစ်သောနေရာ—နေရာဦး—စသည် (ကို) နှင့် ထိုက်တန်သော၊ သူ။ ဧဝံ တေဟိ ဘိက္ခူဟိ အတ္တနော အတ္တနော ရုစိဝသေန အဂ္ဂါသနာဒိရဟာနံ ကထိတကာလေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။

အဂ္ဂါသနိက (တိ) [အဂ္ဂါသန+ဣက] အဦးအမြတ် ဖြစ်သော နေရာ —နေရာဦး— နှင့် ထိုက်တန်သော၊ သူ။ အဂ္ဂါသနိကာ ဗြာဟ္မဏာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။

အဂ္ဂါသနိယ (တိ) [အဂ္ဂါသန+ဣယ] အဂ္ဂါသနိက-နှင့်အနက်တူ။ မဟာကောသလရညော အဂ္ဂါသနိယဿ ဗြာဟ္မဏဿ ပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။

အဂ္ဂါဟနာ (ထီ) [အာ+ဂါဟ+ယု] သက်ဝင်ခြင်း။ ဂါဟနာ အဂ္ဂါဟနာ ပရိဂ္ဂါဟနာ။ ပေဋကော။၂၅၀။

အဂ္ဂါဠဝ (န) [အဂ္ဂ+အာဠဝီ] (က) အာဠဝီပြည်၌ အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော၊ အဂ္ဂါဠဝ အမည်ရှိသော။ အာဠဝိယံ ဝိဟရတိ အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေ။ ဝိ၊၁။၂၁၉။ သံ၊၁။၁၈၇။ အဂ္ဂါဠဝေ စေတိယေတိ အာဠဝိယံ အဂ္ဂစေတိယေ။ အနုပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ အဂ္ဂါဠဝဂေါတမကာဒီနိ ယက္ခနာဂါဒီနံ ဘဝနာနိ စေတိယာနိ အဟေသုံ။ ဥပ္ပန္နေ ဗုဒ္ဓေ တာနိ အပနေတွာ မနုဿာ ဝိဟာရေ ကရိံသု၊ တေသံ တာနေဝ နာမာနိ ဇာတာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈-လည်းကြည့်။) (ခ) အဂ္ဂါဠဝ-

စေတီခေါ်သောကျောင်း။ အင္ဂုလိစေ ကာလ-မကာသိ ဘိက္ခု။ထေရ၊၃၇၃။အင္ဂုလိစေတိ အင္ဂုလိ-စေတိယသန်ိဂါတေ ဝိဟာရေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၄။

အင္ဂုလိစေဂေါတမကာဒိ (ပု-န) [အင္ဂုလိစ+ဂေါတမ-က+အာဒိ] အင္ဂုလိစ, ဂေါတမက စသည်။ အင္ဂုလိစ-ကြည့်။

အင္ဂုလိစေတိယ (န) [အင္ဂုလိစ+စေတိယ] အာဠဝီပြည်၌ အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော – အင္ဂုလိစ အမည်ရှိသော – စေတီ – နတ်ကွန်း။

အင္ဂုလိစေတိယသန်ိဂါတ (တိ) [အင္ဂုလိစေတိ-ယ+သန်ိဂါတ]အင္ဂုလိစ – စေတီ– နတ်ကွန်း–ဟု ဆိုအပ်သော။အင္ဂုလိစေတိယသန်ိဂါတေ ဝိဟာ-ရေ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၃၄။ အင္ဂုလိစ-လည်းကြည့်။

အင္ဂုလိစဝိဟာရ (ပု) [အင္ဂုလိစ+ဝိဟာရ] အင္ဂုလိ-စနတ်ကွန်းနေရာ၌ တည်ထားသော ကျောင်း၊ အင္ဂုလိစကျောင်းတိုက်။ အနုပုဗ္ဗေန အင္ဂုလိစ-ဝိဟာရံ အဂမာသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။

အဂ္ဂိ (ပု) [အဂ+ဂိ။ အင+ဂု။ ကာဒိ-၃၄၈ ၁၀နှင့် ၃၄၄-တို့ကြည့်။ အဂ္ဂိနိ, ဂိနိ-တို့လည်းကြည့်။ (အဂ္ဂိ-သံ)] (၁) မီး။ အဂ္ဂိနာ ဝါ ဒယံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၃၁၄။ (က) ယင်မီး၊ မင်္ဂလာရှိသောမီး။ အဂျာဂါရံ ကရိတွာ အဂ္ဂိံ ပရိစရန္တော အစ္ဆတိ။ ဒီ၊၁။၉၅။ အဂ္ဂိသာ အာဒါနံ ယုပယာ ဉဿာသနံ။ အံ၊၂။၄၂၉။ အဂ္ဂိဿ အာဒါနန္တိ ယညာယနေတွာ-ယ နဝသာ မင်္ဂလဂ္ဂိနော အာဒိယနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၆။ (ခ) ပူဇော်သောမီး။ ပူဇဂ္ဂိ၊ ဒေါသဂ္ဂိ, မောဟဂ္ဂိ, ဒုပ်ပါသဂ္ဂိ, ဒုက္ခဂ္ဂိ, ဝိပ္ပဋိသာရဂ္ဂိ, သောကဂ္ဂိ-တို့ကြည့်။ (ဂ) အရှိအသေပူဇော်အပ်သောမီး။ အာဟုနေယျဂ္ဂိ, ဂဟပတဂ္ဂိ, ဒက္ခိဏေ-ယျဂ္ဂိ-တို့ကြည့်။(မီး၃-မျိုးကိုဒီ၊၃။၁၈၈ တွင်ရှင်း, မီး၇-မျိုးကို အံ၊၂။၄၂၈-တွင်ရှင်းကြည့်။) (၂) မီးနတ်။ အရည် ပဝိသိတွာ အဂ္ဂိံ ဘဂဝန္တံ နမဿမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ အဂ္ဂိံ တာဝ ဘဝန္တံ သပ္ပိယုတ္တံ ပါယာသံ ပါယေမိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉။ ယော သပ္ပိနာ အသက္ခိ ဘောဇေတုမဂ္ဂိံ။ ဇာ၊၂။၂၃၂။ ရေသ အဂ္ဂိဒေဝသ ယဇိတွာ။ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၄၉။ အဂ္ဂိံ စန္ဒ၌ သူရိယဥ္စ။ ထေရိ။ ၃၈၉။ (၃) မီးပုံ။ သစ္စကိရိယံ ကတွာ အဂ္ဂိံ ပဝိသိတွာ တုမ္ဟေ သဒ္ဓာဟာပေသာမိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ နိဒေသ အဂ္ဂိဝ ဘာသတိ။ ဇာ၊၁။၃၂၇။ နိဒေသ အဂ္ဂိဝါတိ မဟာရာဇ ဟိနဇာတိကောပိ ဥဍ္ဍာနဒိဂုဏ-သမ္မန္နော ရတ္တိံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ဝိယ ဩဘာသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၁။ (၄) အပူငွေ။ အဂ္ဂိ ဉဏှတိ သီယပတာနသန္တာပေန စ သူရိယရသ္မိသန္တာပေသ အာသန္နဘာဝေန စ ဥသုမာ ဉဏှီ။သံ၊ဋ္ဌ၊သတ်၊ ၂။၁၈၉။

အဂ္ဂိအစ္စ (ပု) [အဂ္ဂိ+အစ္စ] မီး၏အကျိုးမီး အတောက်။ ဂုမ္မေ မံ မာရေတုကာမာ အဂ္ဂိအစ္စာ-ယ ဂတာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈၆။

အဂ္ဂိအာဟိတာဒိသဒ္ဒ (ပု)[အဂ္ဂိအာဟိတ+အာဒိ+သဒ္ဒ] အဂ္ဂိအာဟိတ စသော သဒ္ဒါ။ အဂ္ဂိအာ-ဟိတာဒိသဒ္ဒါနံ ဝိယ ဧတ္တ ဘူတသဒ္ဒဿ ပရဝစနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၇။

အဂ္ဂိဥဋ္ဌာန (န)[အဂ္ဂိ+ဥဋ္ဌာန]မီး–ထ–တောက်–ခြင်း။ဝိပဿနံ ပဋ္ဌပေတွာ နိသိန္နဿ ဟိ အဓ္ဓါနေ ဂစ္ဆန္တေ ဂစ္ဆန္တေ တတ္ထ တတ္ထ အဂ္ဂိဥဋ္ဌာနံ ဝိယ ဟောတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။

အဂ္ဂိဥဋ္ဌာနကာလ (ပု) [အဂ္ဂိဥဋ္ဌာန+ကာလ] မီး– ထ– တောက်–သောအခါ။ ပက္ခာသန္တိသု အဂ္ဂိဥဋ္ဌာနကာလေ ဝိယ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၁၄။

အဂ္ဂိက (တိ) [အဂ္ဂိ+ဣက (အာဂ္ဂိက-သံ)] (၁) မီးကို လုပ်ကျွေးသောသူ။ အဂ္ဂိကာ ဇဋိလကာ။ ဂိ၊၁။၁၀၁။ အညတရော အဂ္ဂိကော ဇဋိလော အရညာယတနေ ပဏ္ဏကုဋိယာ သမ္မတိ ။ ဒီ၊၂။

၂၇၀။ အဂ္ဂိကာတိ အဂ္ဂိပရိစရဏကာ။ ဝိ။၊၃။ ၂၇၆။ အဂ္ဂိကောတိ အဂ္ဂိပရိစာရကော။ ဒီ။၊၂။ ၄၀၀။ (၂) အဂ္ဂိက အမည်ခံသော မြွေဆိုး။ အလံ တေ ဟောတု အဂ္ဂိက။ ဇာ၊၁။၃၀။ သိင်္ဂါလံ နာမေန အာလမ္ပနေ အာဟ။ ဇာ။၊၁။၄၈၀။

အဂ္ဂိကဏ (န) [အဂ္ဂိ+ကဏ] မီးပေါက်မီးဖွား။ ဖုလ္လိင်္ဂါနီတိ အဂ္ဂိကဏာနိ။ မ။၊၃။၃၂။

အဂ္ဂိကပလ္လ (န) [အဂ္ဂိ+ကပလ္လ] မီးလင်းဖို။ အထဿ ဟေဋ္ဌာမဉ္စကေ အဂ္ဂိကပလ္လာနိ ဌပယိံ-သု။ ဇာ။၊၆။၉။

အဂ္ဂိကပ္ပ (တိ) [အဂ္ဂိ+ကပ္ပ] မီးနှင့်တူသော၊ အလွန်ပူသော။ အတိဥဏှံ ဝုစ္စတိ အဂ္ဂိကပ္ပေါ။ ရူ။နီ။ ၂၃၃။

အဂ္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇ (ပု) [အဂ္ဂိက+ဘာရဒ္ဝါဇ] မီးကို လုပ်ကျွေးတတ်သော ဘာရဒ္ဝါဇ အနွယ်ဖြစ်သောပုဏ္ဏား၊ အဂ္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇပုဏ္ဏား။ တေန ခေါ ပန သမယေန အဂ္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇဿ ဗြာဟ္မဏဿ နိဝေသနေ အဂ္ဂိ ပဇ္ဇလိတော ဟောတိ။ သံ၊၁။၁၆၈။ သုတ္တနိ။ ၂၉၇။ အဂ္ဂိက-ဘာရဒ္ဝါဇောတိ အယမ္ပိ ဘာရဒ္ဝါဇော။ အဂ္ဂိ-ပရိစရဏဝသေန ပနဿ သင်္ဂီတိကာရကေဟိ ဧတံ နာမံ ဂဟိတံ။ သံ။၊၁။၂၁၂။ သော ဟိ ဗြာဟ္မဏော အဂ္ဂိံ ဇုဟတိ ပရိစရတီတိ ကတွာ အဂ္ဂိကောတိ နာမေန ပါကဋော အဟောသိ ဘာရဒ္ဝါဇောတိ ဂေါတ္တေန။ သုတ္တနိ။၊၁။၁၅၇။

အဂ္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇဇာတက (န) [အဂ္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇ+ဇာတက] အဂ္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ဧကကနိပါတ်၊ ၁၃-ဝဂ်၊ ၉-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၃၀။

အဂ္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇသုတ္တ (န) [အဂ္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇ+သုတ္တ] အဂ္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇသုတ်။ သုတ္တနိပါတပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ ဝသလသုတ်ဟုလည်း ခေါ်သည်။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ အဂ္ဂိကဘာရဒ္ဝါဇသုတ္တံ၊ "ဝသလ-သုတ္တ"န္တိပိ ဝုစ္စတိ။ သုတ္တနိ။၊၁။၁၅၆။

အဂ္ဂိကရဏ (န) [အဂ္ဂိ+ကရဏ] မီးဖိုခြင်း။

အဂ္ဂိကရဏဋ္ဌာန (န) [အဂ္ဂိကရဏ+ဌာန] မီးဖိုရာ ဌာန။ အမှာကံ အဂ္ဂိကရဏဋ္ဌာနံ ဩလောကေထ။ မ။၊၁။၁၄၃။

အဂ္ဂိကရဏီယ (န) [အဂ္ဂိ+ကရဏီယ] မီးသည်ပြု အပ်သော အမှုကိစ္စ။ တေန စ သမယေန အဂ္ဂိနာ အဂ္ဂိကရဏီယံ ကာတုံ။ မ၊၂။၃၅၉။ အဂ္ဂိက-ရဏီယန္တိ သီတာပဝိနောဒနအန္ဓကာရဝိဓမနဘတ္တ-ပစနာဒိအဂ္ဂိကိစ္စံ။ မ။၊၃။၂၈၀။

အဂ္ဂိကိစ္စ (န) [အဂ္ဂိ+ကိစ္စ] မီးသည်ပြုအပ်သော အမှုကိစ္စ။ န စ သော သာလာဒိကဋ္ဌာ ဇာတတော အဂ္ဂိကိစ္စံ ကရောတိ။ သံ။၊၁။၂၁၅။

အဂ္ဂိကုဏ္ဍ (န) [အဂ္ဂိ+ကုဏ္ဍ] ယင်မီးထည့်ရာတွင်း။ ဇောတိဋ္ဌာန-လည်းကြည့်။ ဇောတိဋ္ဌာယတိ ဧတ္ထာ-တိ ဇောတိဋ္ဌာနံ၊ ဝေဒိယံ အဂ္ဂိကုဏ္ဍံ။ သံ။၊၁။၂၆၂။

အဂ္ဂိက္ခန္ဓ (ပု) [အဂ္ဂိ+ခန္ဓ] မီးပုံ။ သိယာ ဟိ သော ဝေါတာမ ပဇ္ဇလိတံ အဂ္ဂိက္ခန္ဓံ အာသဇ္ဇ။ မ၊၁။၂၉၀။

အဂ္ဂိက္ခန္ဓဥဒကဓာရာ (ထီ) [အဂ္ဂိက္ခန္ဓ+ဥဒကဓာ-ရာ] မီးအစုံ ရေအယဉ်။ အဂ္ဂိက္ခန္ဓဥဒကဓာ-ရာဒီနံ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ သကိံ ယေဝ ပဝတ္တိတော ယမကံ။ ရူ။နီ။။၅၀။

အဂ္ဂိက္ခန္ဓသဒိသ (တိ) [အဂ္ဂိက္ခန္ဓ+သဒိသ] မီးပုံ နှင့်တူသော၊ သူ။ အဂ္ဂိက္ခန္ဓသဒိသော မဟာသ-ဓော ပညာယ ဇလတိ။ ဇာ။၊၆။၂၁၅။

အဂ္ဂိက္ခန္ဓူဒကဓာရာပဝတ္တန (န) [အဂ္ဂိက္ခန္ဓ+ဥဒက-ဓာရာ+ပဝတ္တန] မီးအစုဖြစ်စေခြင်း၊ ရေအယဉ် ဖြစ်စေခြင်း။ အဂ္ဂိက္ခန္ဓူဒကဓာရာပဝတ္တနံ အနညာ-သာဓာရဏံ။ ဥဒါန။။၁၂၅။

အဂ္ဂိက္ခန္ဓူပမ (တိ) [အဂ္ဂိက္ခန္ဓ+ဥပမာ] မီးပုံဥပမာ ရှိသော၊ မီးပုံနှင့်တူသော။ အမိတ္တာ ဝဓကာ ကာမာ၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓူပမာ ဒုခါ။ ထေရီ။ ၄၁၇။

အဂ္ဂိက္ခန္ဓူပမာ (ထီ) [အဂ္ဂိက္ခန္ဓ+ဥပမာ] မီးပုံ ဥပမာ၊ မီးပုံနှင့်နှိုင်းယှဉ်ခြင်း။ ဇဝ အဂ္ဂိက္ခန္ဓူပမာယ ဂုတ္တိပဋိဗဒ္ဓပဥ္စကာမဂုဏပရိဘောဂပစ္စယံ ဒုက္ခံ ဒဿေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၂။

အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမသုတ္တန္တ (ပုံန) [အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမ+သုတ္တန္တ] အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမသုတ်။ အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမသုတ္တန္တံ ဒေသေတိ။အံ၊၃၊၁။၅၁။ (ဤသုတ်ကား အံ၊၂။၄၉၅-၌လာသောသုတ်တည်း။)

အဂ္ဂိခန္ဓ (ပု) [အဂ္ဂိ+ခန္ဓ] မီးပုံ။ ဖလတိ အဂ္ဂိခန္ဓောဝ။ အပ၊၁။၁၁၆။ ဇလိတွာ အဂ္ဂိခန္ဓောဝ။ အပ၊၁။၁၇၉။

အဂ္ဂိဂတ (တိ) [အဂ္ဂိ+ဂတ] မီးထဲသို့ ကျရောက်သော၊သူ။ အဂ္ဂိဂတောဝ မဟာရာဇ ဈာယမာနော။ မိလိန္ဒ။၂၉၁။

အဂ္ဂိဂဝေသီ (တိ) [အဂ္ဂိ+ဂဝေသ+ဏီ] မီးကိုရှာမှီး လေ့ရှိသော၊ သူ။ သေယျထာပိ ဘူမိဇ ပုရိသော အဂ္ဂိတ္ထိကော အဂ္ဂိဂဝေသီ အဂ္ဂိပရိယေသနံ စရမာနော။မ၊၃။၁၈၁။

အဂ္ဂိစန္ဒသူရိယ (ပု) [အဂ္ဂိ+စန္ဒ+သူရိယ] မီး,လ, နေ။ အဂ္ဂိစန္ဒသူရိယာနံ၊ နတ္ထိ တာဒိသိကာ ပဘာ။ ပဋ္ဌဝ။၁၅၃။

အဂ္ဂိစုဏ္ဏ (ပုံန) [အဂ္ဂိ+စုဏ္ဏ] မီးပေါက်မီးပွား။ တေဇော အဘိနိမ္မိတ္တတိ အဂ္ဂိစုဏ္ဏော နိက္ခမတီတိ န ဂဟေတဗ္ဗံ၊ ဥသ္မာကာရဒဿော ပန တော ဝေဝစနံ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။အဂ္ဂိစုဏ္ဏောတိ ဝိပ္ဖုလိင်္ဂံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၈။ အဂ္ဂိစုဏ္ဏာနိ ပတိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၈၅။

အဂ္ဂိဇ (တိ) [အဂ္ဂိ+ဇန+ဏ္ဍ] မီးမှ–မီး၌–ဖြစ် သော။ မီးတောက်မီးလျှံ။ ကာဠော နိဒ္ဒါဃေရိဝ အဂ္ဂိဇာရိဝ၊ အနိလေရိတာ လောဟိတပတ္တမာလိနီ။ ဇာ၊၂။၁၀၈။ ကာဠော နိဒ္ဒါဃေရိ ဝါတိ နိဒ္ဒါဃသမယေ ကာဠဝလ္လိ ဝိယ။ အဂ္ဂိဇာရိဝါတိ အဂ္ဂိဇာလာ ဣဝ၊သာပိ နိဗ္ဗာမခေတ္တေသု တရုဏဥ္စိတကာဠဝလ္လိ ဝိယာတိ အတ္ထော။ လောဟိတပတ္တမာလိနီတိ လောဟိတဝဏ္ဏေဟိ ပတ္တေဟိ ပရိဝုတာ။...ယထာ သာ တရုဏကာဠဝလ္လိ ဝါတေရိတာ ဝိလာသမာနာ သောဘမာနာ တိဋ္ဌတိ၊ဧဝံ ..။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၁။ (အဂ္ဂိဇာ ဣဝ၊ မီးမှဖြစ်သောမီးတောက်မီးလျှံနှင့်တူသော။ အနိလေရိတာ၊ လေကြောင့် လှုပ်ရှား၍နေသော။ လောဟိတပတ္တမာလိနီ၊ နီသောအရွက်တို့ဖြင့် ခြုံရံအပ်၍ တင့်တယ်လှပသော။ နိဒ္ဒါဃေ၊ နွေ အခါ၌ (ပေါက်သော)။ ကာဠော ဣဝ၊ နွယ်ငန်း (ကြံ့ဟင်းညို) ကဲ့သို့ – ဟု ပါဠိတော်၌ အနက် ပေး။ အဂ္ဂိဇာရိဝ-၌ 'ရ' ကား အာဂုံ။ တနည်း ၎င်းကို အဂ္ဂိဇာလာ+ဣဝ ဟု ဖြတ်၍ နေရဥ္စရ-၌ ကဲ့သို့ 'လ' ကို 'ရ' ပြု၍ အဂ္ဂိဇာရိဝ-ဖြစ်သည်ဟု လည်းကြံနိုင်သည်။ အဂ္ဂိဇာလာ သဒ္ဒါလည်း ဤ၌ မီးလျှံဟောသော ဖြစ်သင့်သည်၊ ပိတ်တ ကျည်ပင်ဟော မဖြစ်သင့်။ ဋ္ဌ-၌ အနက်ဖြေ၍ ပြသော သာပိ-ဇသောဝါကျဝယ် ပဓာနဖြစ် သော ကာဠော-ကိုသာ ယူ၍ ဖြေပြသည်ကို ထောက်။ ဤသို့ဖြစ်၍ "နိဒ္ဒါဃေ၌။ ကာဠော ဣဝ၊ ကဲ့သို့ရှင်း။ အဂ္ဂိဇာလာ ဣဝ၊ ပိတ်တကျည်ကဲ့ သို့ရှင်း"ဟု ပေးလျှင် သင့်သယောင် ရှိသော် လည်း ဋ္ဌ-အဖွင့်နှင့် ဆန့်ကျင်မည်ဖြစ်သည်။ (ဣ) မှဲ့ကား ဂါထာဝယ်'အဂ္ဂိဇာတိဝ' ဟုရှိ၍ အဖွင့်၌ 'အဂ္ဂိဇာတိဝါတိ အဂ္ဂိဇာ ဣဝ၊ သာပိ နဝဗ္ဗာမကေ့တ္တေ ပဌမဇာတာ ဝိယာတိ အတ္ထော' ဟုရှိသည်။ဤအလို အဂ္ဂိဇာတိဝ-ကို အဂ္ဂိဇာတာ +ဣဝ၊ ဟု ဖြတ်၊ အဂ္ဂိဇာတနှင့် အဂ္ဂိဇ အနက် တူ။ အနက်ကိုလည်း 'အဂ္ဂိဇာတာ၊မီးလောင်ပြီး ၀ မြေအပြင်၌ ရှေးဦးစွာပေါက်လာသော' ဟုပေး။)

အဂ္ဂိဇုဂ္ဂက (တိ) [အဂ္ဂိ+ဇုဂ္ဂ+ဏ္ဍု] မီးကို စောင့် ရှောက်သော၊သူ။

အဂ္ဂိဇုဂ္ဂကပုရိသ (ပု) [အဂ္ဂိဇုဂ္ဂက+ပုရိသ] မီးကို စောင့်ရှောက်သော ယောကျ်ား။ အဂ္ဂိဇုဂ္ဂကပုရိသော ဝိယ ဝဋ္ဋနိဿိတော ဗာလပုထုဇ္ဇနော။ သံ၊၂။၈၇။

အဂ္ဂိဇဂ္ဂနက (တိ) [အဂ္ဂိ + ဇဂ္ဂန + က] မီးကိုစောင့်ရှောက်သောသူ။

အဂ္ဂိဇဂ္ဂနကပုရိသ (ပု)[အဂ္ဂိဇဂ္ဂနက + ပုရိသ]မီးကိုစောင့်ရှောက်သော ယောကျ်ား။ အဂ္ဂိဇဂ္ဂနကပုရိသော ဝိယ ဝဋ္ဋသန္နိဿိတကော ယောဂါဝစရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

အဂ္ဂိဇာလန (န) [အဂ္ဂိ+ဇာလန] မီးကိုတောက်စေခြင်း၊ (က) မီးကို လုပ်ကျွေးခြင်း။ ကိံ တေ ဣမိနာ နိရတ္ထကေန အဂ္ဂိဇာလနေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။ (ခ) မီးဖိုခြင်း။ ဝုဍ္ဍေ ဓေတ္တု အနာဟုဋ္ဌာ အဂ္ဂိဇာလနဘိန္နိ ကရောတိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ၃။

အဂ္ဂိဇာလနက (တိ) [အဂ္ဂိဇာလန + က] မီးကို—တောက်စေ—ငြိမ်စေ—သော။

အဂ္ဂိဇာလနကသလာကာဗုန္ဒိသဏ္ဌာန (တိ) [အဂ္ဂိဇာလနက + သလာကာ + ဗုန္ဒိ + သဏ္ဌာန] (ပန်းထိမ်သည်တို့၏)မီးမှုတ်တံအရင်းသဏ္ဌာန်ရှိသော။ ဦရုဋ္ဌကဿ ကရိုင္ဒကေ ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ သုဝဏ္ဏကာရာနံ အဂ္ဂိဇာလနကသလာကာဗုန္ဒိသဏ္ဌာနံ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၃ဂ။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၆-တို့၌ကား'တဿ ကရိုင္ဒမိ ပတိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ ကိင္ဒဂေါင္ဒကသဏ္ဌာနံ'ဟု ပါရှိသည်။)

အဂ္ဂိဇာလမတ္တ (န) [အဂ္ဂိဇာလာ + မတ္တ] မီးတောက် မီးလျှံမျှ။ ကုဍ္ဍိကာသု ပန အဂ္ဂိဇာလမတ္တမေဝ ပညာယေယျ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၉။

အဂ္ဂိဇာလသဒ္ဒ (ပု) [အဂ္ဂိဇာလာ+သဒ္ဒ] မီးတောက် မီးလျှံ၏ အသံ။ နိရယေ ဥဿဒသာမန္တေ နိဗ္ဗတ္တော အဂ္ဂိဇာလသဒ္ဒံ သုတွာဝ အတ္တနော ပုရိတပဋ္ဌံ အနုဿရိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၆။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။

အဂ္ဂိဇာလာ (ထီ) [အဂ္ဂိ+ဇာလာ။ (အဂ္ဂိဇ္ဇာလာ-သံ)] (၁) မီးတောက်မီးလျှံ။ အဂ္ဂိဇာလံ ဝိယ လောဟိတဓာရံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅ဂ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃ဂ။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။ မာရကာန္တိကာဟိ ဝေဒနာဟိ အဂ္ဂိဇာလာဟိ ဝိယ ပရိဍယှမာနဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉ဂ။ ယတ္ထ ကတ္ထစိ အဂ္ဂိဇာလံ ဩလောကေန္တဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၆။ အဂ္ဂိဇ-လည်းကြည့်။ (၂)ပိတ်တကျည်းပင်။ အဂ္ဂိဇာလာ တု ဓာတကီ။ ဓာန်၊၅ဂ၉။ အယံ တမ္ဗပုပ္ဖိ မဇ္ဈေသယုတ္တာ (သော်ယုဉ်အပ်၏)။ ပုပ္ဖါ သုဂန္ဓိကာ ဓာတကိဇ္ဈဝ ချာတား။ အဂ္ဂိဇာလသမာနပုပ္ဖတာယ အဂ္ဂိဇာလာ။ အတိသယံ (အတိသာရံ?) ဋ္ဌိတိံ ကရောတီတိ ဓာတကီ။ ဓာန်၊ဋီ။

အဂ္ဂိဇာလာနိဟရဏ (န) [အဂ္ဂိဇာလာ+နိဟရဏ] မီးအလျှံကိုထုတ်ခြင်း။ အဇ္ဈုဋ္ဌလန (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။)ကြည့်။

အဂ္ဂိဇုဟန (န)[အဂ္ဂိ+ဇုဟန]မီးကို—လုပ်ကျွေး—ပူဇော်—ခြင်း။ သတ္တာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အဂ္ဂိဇုဟနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁ဂ။ အဂ္ဂိဟုတ္တက, အဂ္ဂိဟောမ-တို့လည်းကြည့်။

အဂ္ဂိဇုဟနကဋစ္ဆု (ပု) [အဂ္ဂိဇုဟန+ကဋစ္ဆု] မီးကို—လုပ်ကျွေး—ပူဇော်—ကြောင်းဖြစ်သော—မီးကို လုပ်ကျွေးပူဇော်ရာ၌ အသုံးပြုသော—ယောက်မ။ မီးမွှေယောက်မ။ အကုသဋ္ဌ အဂ္ဂိဇုဟနကဋစ္ဆုဋ္ဌ ဧဋ္ဌာမတ္တလဋ္ဌ (=အာသဒံ ဓမသံ ဇဋ္ဌ) ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၁။ အဂ္ဂိဟုတ္တ (၄) အနက်နှင့် ဓမသ တို့လည်းကြည့်။

အဂ္ဂိဇုဟနဋ္ဌာန (န) [အဂ္ဂိဇုဟန+ဌာန] မီးကို—လုပ်ကျွေး—ပူဇော်—ရာဌာန။ အဂ္ဂိဟုတ္တ (၃) အနက်ကြည့်။

အဂ္ဂိဇုဟနပုဗ္ဗက (တိ) [အဂ္ဂိဇုဟန+ပုဗ္ဗ+က] မီးကို—လုပ်ကျွေး—ပူဇော်ခြင်း—လျှင်—ရှေ့သွား—ပြဓာန်းခြင်း—ရှိသော။ အဂ္ဂိမုခ (၃) အနက်ကြည့်။

အဂ္ဂိဇုဟနပ္ပဓာန (တိ) [အဂ္ဂိဇုဟန+ပဓာန] မီးကို—လုပ်ကျွေး—ပူဇော်—ခြင်းလျှင်—အမြတ်—ပြဓာန်းခြင်း—ရှိသော။ အဂ္ဂိဟုတ္တမုခ-ကြည့်။

အဂ္ဂိဇုဟနာဒိ (န) [အဂ္ဂိဇုဟန+အာဒိ] မီးကို — လုပ်ကျွေး — ပူဇော် — ခြင်းစသည်။

အဂ္ဂိဇုဟနာဒိဝသ (ပု) [အဂ္ဂိဇုဟနာဒိ+ဝသ] မီးကို — လုပ်ကျွေး — ပူဇော် — ခြင်း စသည်၏ အစွမ်း။ အဂ္ဂိဇုဟနာဒိဝသေန ကိဉ္စိ ဝုဍ္ဎိံ အပဿန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၉။

အဂ္ဂိဋ္ဌာ (ထီ) [အဂ္ဂိ+ဌာ+အ။ (အဂ္ဂိဋ္ဌာ-သံ)] မီးကို — လုပ်ကျွေး — ပူဇော် — ရာ တင်းကုပ်။ အဂ္ဂိဋ္ဌံ ပရိမဇ္ဇန္တော၊ ဣသိသိက္ခံ ဥပါဂမိ။ ဇာ၊၂။ ၁၃။ အဂ္ဂိဋ္ဌန္တိ အဂ္ဂိသာလံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၅။ အဂ္ဂိယာယန-လည်းကြည့်။

အဂ္ဂိဋ္ဌာန (န) [အဂ္ဂိ+ဌာန] မီးဖိုရာဌာန၊ မီးဖို။ ဒွါရကေ စတ္တာယရေ မဇ္ဈေ အဂ္ဂိဋ္ဌာနံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၅၇၊၃၀၀။

အဂ္ဂိဍာဟ (ပု) [အဂ္ဂိ+ဍာဟ] လောင်သောမီး။ ယံ မဟာအဂ္ဂိဍာဟော ဝုဋ္ဌာတိ။ အံ၊၁။၁၇၉။ မဟာဍာဟ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။) လည်းကြည့်။

အဂ္ဂိတာပ (ပု) [အဂ္ဂိ+တာပ] မီး၏အပူ၊ မီးပူ။ အဂ္ဂိတာပေန ဝါ ပန။ အပ၊၂။၁၀၆။

အဂ္ဂိတ္ထိက (တိ) [အဂ္ဂိ+အတ္ထိက] မီးကိုအလိုရှိသော၊ သူ။ အဂ္ဂိဂဝေသီ-ကြည့်။

အဂ္ဂိဒဍ္ဎ=အဂ္ဂိဍဍ္ဎ (တိ) [အဂ္ဂိ+ဒဍ္ဎ] (က) မီးလောင်အပ်သော၊ သူ။ သေဟိ ကမ္မေဟိ ဒုမ္မေဓော၊ အဂ္ဂိဍဍ္ဎောဝ တပ္ပတိ။ ဓမ္မ။၁၃၆။ အဂ္ဂိဒဍ္ဎောဝ အာတာပေ။ ပေတ။၁၃၁။ နိဒါဃသမယေ အာတပဋ္ဌာနေ အဂ္ဂိနာ ဒဍ္ဎာ ဝိယ....။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၁။ (ခ) မီးလောင်ထားသောသင်္ကန်း။ ဥပစိတကာယိကံ အဂ္ဂိဒဍ္ဎံ။ ဝိ၊၅။၂၃၀။

အဂ္ဂိဒတ္တ (ပု) [အဂ္ဂိ+ဒတ္တ] (၁) ကကုသန်ဘုရား၏ ခမည်းတော် အဂ္ဂိဒတ္တ မည်သောပုဏ္ဏား။ အဂ္ဂိဒတ္တော နာမ ဗြာဟ္မဏော ပိတာ အဟောသိ။ ဒီ၊ ၂။၆။ ဗြာဟ္မဏော အဂ္ဂိဒတ္တော စ၊ အာသိ ဗုဒ္ဓဿ ပိတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၂။ (၂) ဂဟပတိမိယ မထေရ် ဖြစ်လာသော အဂ္ဂိဒတ္တ မည်သော ပုဏ္ဏား။ သာဝတ္ထိယံ ဗြာဟ္မဏကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ "အဂ္ဂိဒတ္တော" တိ လဒ္ဓနာမော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၃။ (၃) သောမဒတ္တ၏ အဖဖြစ်သော အဂ္ဂိဒတ္တ မည်သော ပုဏ္ဏား။ ဗာရာဏသိယံ အဂ္ဂိဒတ္တဿ နာမ ဗြာဟ္မဏဿ ပုတ္တော သောမဒတ္တကုမာရော နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၀။ (၄) ကောသလမင်း၏ ပုရောဟိတ်ဖြစ်သော အဂ္ဂိဒတ္တမည်သော ပုဏ္ဏား။ အဂ္ဂိဒတ္တံ နာမ ကောသလရညော ပုရောဟိတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။

အဂ္ဂိဒတ္တဗြာဟ္မဏ (ပု) [အဂ္ဂိဒတ္တ + ဗြာဟ္မဏ] ကောသလမင်း၏ပုရောဟိတ်ဖြစ်သော အဂ္ဂိဒတ္တ-မည်သောပုဏ္ဏား။

အဂ္ဂိဒတ္တဗြာဟ္မဏဝတ္ထု (န) [အဂ္ဂိဒတ္တဗြာဟ္မဏ+ဝတ္ထု] ကောသလမင်း၏ ပုရောဟိတ်ဖြစ်သော အဂ္ဂိဒတ္တပုဏ္ဏားကို အကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူအပ်သော — အကြောင်းဝတ္ထု — အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ။ ဓမ္မပဒ၊၁၄-ဝဂ်၊၆-ဝတ္ထု။

အဂ္ဂိဒါန (န) [အဂ္ဂိ+ဒါန] မီးပေးခြင်း၊ မီးရှို့မြိုက်ခြင်း။ အဗ္ဘုဥ္ဓာရပဿာဝကရဏေန စ အဂ္ဂိဒါနေန စ ဗူဠေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၆။

အဂ္ဂိဒါရု (န) [အဂ္ဂိ+ဒါရု] ယဇ်မီးပူဇော်စရာထင်း။ အဂ္ဂိဒါရုံ နီဟရိတွာ။ အပ၊၂။၅၁၉။

အဂ္ဂိဒါရုက (ပု) [အဂ္ဂိဒါရု+က] ယဇ်မီးပူဇော်စရာထင်း။ ဒေဟိ မေ (ဟန္ဒ တေ) အဂ္ဂိဒါရုကံ။ အပ၊၁။၁၉၇။ န တေ ဒက် အာဟရန္တိ၊ ကဋ္ဌံ ဝါ အဂ္ဂိဒါရုကံ။ အပ၊၁။၄၀၀။

အဂ္ဂိဒါဟ (ပု) [အဂ္ဂိ+ဒါဟ] မီးလောင်ကျွမ်းခြင်း။ သံဝိတ်ကံ နာမ အဓိက္ကန္တ ဘာဂိယံ၊ အဂ္ဂိဒါဟာဒီနံ ဘယာဘာဝတော န သမ္မုဋ္ဌိစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃။

အဂ္ဂိဒေဝ (ပု) [အဂ္ဂိ+ဒေဝ] (၁) မီးနတ်။ အဂ္ဂိ-(၂) အနက်ကြည့်။ (၂) အဂ္ဂိဒေဝ အမည်ရှိ

ဓသာမင်း။ အဂ္ဂိဒေဝေါတိ ဝိသုတော။ အပ၊၁။ ၂၃ဂ။ (၃) ဥပသာဂရမင်းသားနှင့် ဒေဝဂဗ္ဘာ မင်းသမီးတို့၏ ပဥ္စမမြောက်သားဖြစ်သော အဂ္ဂိ ဒေဝမင်းသား။ ဒေဝဂဗ္ဘာယ .... ပဉ္စမော (ပုတ္တော) အဂ္ဂိဒေဝေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ဂ၁။ (ပေတ၊ ဋ္ဌ။ဂဂ၊၁၀၄ လည်းကြည့်။)

အဂ္ဂိနိ (ပု) [နီတိပဒမာလာ၊ ကစ္စာယနန္တ ပုလ္လိင် အခန်းကြည့်။ မောဂ်နိသျ၊၁၊၅၃-သုတ်နှင့် ၂၁၄၇-သုတ်ကိုလည်း ကြည့်။ နီတိ ဆရာအလို အကျဉ်းချုပ်ကား "သက္ကတ၌သဘ္ဘ ပဒ္ဓ သဒ္ဒမိနိ သဒ္ဒါတို့သည် ပါဠိသို့ရောက်သော် သတ္တဝ ပဒုမ သုဝမိနီ-ဟုဖြစ်သကဲ့သို့ သက္ကတ၌အဂ္ဂိသဒ္ဒါသည် ပါဠိ၌အဂ္ဂိနီ-ဟုလည်းဖြစ်လာသည်။ထို့ကြောင့် မီးဟော အဂ္ဂိနီသဒ္ဒါလည်း ရှိနိုင်သည်၊ ၎င်းကို ဝိဘတ်စုံ ဝုဝ်စုံ ဂိုဏ်းဝင်နိုင်သည်" ဟူသည် တည်း] မီး။ အဂ္ဂိနိသမ-ကြည့်။

အဂ္ဂိနိကာသိဖာလိမ (တိ)[အဂ္ဂိနိကာသိ+ဖာလိမ] နေကြောင့်ပွင့်သော။ပဒုမံ ယထာ အဂ္ဂိနိကာသိ-ဖာလိမံ။ ဇာ၊၁။၁၅၆။ အဂ္ဂိနိကာသိဖာလိမန္တိ အဂ္ဂိနိကာသိနာ သူရိယေန ဖာလိတံ ဝိကာသိတန္တိ အတ္ထော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၁။

အဂ္ဂိနိကာသိ (ပု) [အဂ္ဂိနိ+ကာသု+ဏီ] မီးကဲ့သို့ တောက်ပသောနေ။ အဂ္ဂိနိကာသိဖာလိမ-ကြည့်။

အဂ္ဂိနိဗ္ဗာန (န) [အဂ္ဂိ+နိဗ္ဗာန] မီးငြိမ်းခြင်း။ အဝိစိမ္ဟိ အဂ္ဂိနိဗ္ဗာနံ ကောဒသအဂ္ဂိနိဗ္ဗာနသဿ ပဗ္ဗနိမိတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၄။ ဒါဝဂ္ဂိနိဗ္ဗာနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။

အဂ္ဂိနိဗ္ဗာပန (ပု) [အဂ္ဂိ+နိဗ္ဗာပန] အဂ္ဂိနိဗ္ဗာပန မည်သောသူ။ (ဈေးကြိုဝတေးမင်း။) အဂ္ဂိနိဗ္ဗာ-ပနော နာမ၊ဓက္ကဝတ္တိ မဟဗ္ဗလော။အပ၊၁။၁၇၅။

အဂ္ဂိနိသမ (တိ) [အဂ္ဂိနိ+သမ] မီးအတိပြည့်နေ သော၊ မီးနှင့်အမျှဖြစ်နေသော။ အဂ္ဂိနိသမာသု သမ္ပိုလပါတေ။ သုတ္တနိ၊ ၃၇၃။ အဂ္ဂိနိသမာ သုတိ အဂ္ဂိသမာသုံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။

အဂ္ဂိနွန (န) [အဂ္ဂိ+ဣန္ဓန] မီး၊မီးစာ။

အဂ္ဂိနွနေ့ပမာ (ထီ) [အဂ္ဂိနွန+ဥပမာ] မီးနှင့် မီးစာဥပမာ။ တဿ အဂ္ဂိနွနေ့ပမာ တာဝ ယဒိ လောကဝေါဟာရေန ဝုတ္တာ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၆။

အဂ္ဂိပက္က (တိ) [အဂ္ဂိ+ပက္က] မီးဖြင့်-ချက်အပ်-ချက်ပြီး-သော။

အဂ္ဂိပက္ကိက (တိ) [အဂ္ဂိပက္က+ဏိက](၁)မီးဖြင့်-ချက်အပ်-ချက်ပြီး-သောဆွမ်းဖြင့် အသက် မွေးသော၊ သူ။ အဂ္ဂိပက္ကေန ဇီဝန္တီတိ အဂ္ဂိ-ပက္ကိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။(ထိ)(၂)မီးဖြင့်-ချက် အပ်-ချက်ပြီး-သောဆွမ်းကိုရှာမှီး-တောင်း ခံ-ခြင်း။ (၃) မီးဖြင့်-ချက်အပ်- ချက်ပြီး- သော ဆွမ်းကို-ရှာမှီး-တောင်းခံ-ခြင်းဖြင့် အသက်မွေးသော၊သူ။ အဂ္ဂိပက္ကိကာယ ဘတ္တ-ဘိက္ခာယ ဇီဝန္တီတိ အဂ္ဂိပက္ကိကာ။သီ၊ဋ္ဌီ၊သစ်၊၂။ ၂၆၉။ အနဂ္ဂိပက္ကိက (၂) အနက်လည်းကြည့်။

အဂ္ဂိပဇ္ဇောတ (ပု) [အဂ္ဂိ+ပဇ္ဇောတ] မီးရောင်။ သူရိယပဇ္ဇောတော အဂ္ဂိပဇ္ဇောတော။ အ၊၁။ ၄၅၇။

အဂ္ဂိပဒိတ္တ (တိ) [အဂ္ဂိ+ပဒိတ္တ] မီးဖြင့်တပြောင် ပြောင် တောက်သော၊ မီးလောင် ကျွမ်းသော။ ကိလေသကဏ္ဍေန ဟဒယေ ဝိဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ မမ အဂ္ဂိပဒိတ္တာနိဝ သဗ္ဗာနိ အင်္ဂါနိ ဒယှန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။

အဂ္ဂိပဋ္ဋိကာ (ထီ) [အဂ္ဂိ+ပဋ္ဋိကာ] မီး-ပေါက်-ပွါး-အစအန။ နိဗ္ဗုတေပိ မဟာနေ့ အဂ္ဂိက္ခန္ဓေ့ ခဇ္ဇုပနကမတ္တာပိ အဂ္ဂိပဋ္ဋိကာ ဟောတိယေဝ၊ ယံ နိဿာယ ပုန မဟာအဂ္ဂိက္ခ-န္ဓော ဘဝေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁။ မဟာနိရယတော ခဇ္ဇောပနကမတ္တံ အဂ္ဂိပဋ္ဋိကံ နိဟရိတွာ။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈။ အဂ္ဂိပဋ္ဋိကန္တိ အဝိကရဏံ ဝိပ္ဖုလိင်္ဂန္တိ အတ္ထော။အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။ဂ၁။

အဂ္ဂိပရိစရဏ (န) [အဂ္ဂိ+ပရိစရဏ] မီးကို လုပ် ကျွေးခြင်း။ ဂူမိနာ အဂ္ဂိပရိစရဏေန နိုရဋ္ဌ-ကေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၀။

အဂ္ဂိပရိစရဏက (တိ) [အဂ္ဂိ+ပရိစရဏ+က] မီးကို လုပ်ကျွေးသောသူ။ အဂ္ဂိက-ကြည့်။

အဂ္ဂိပရိစရိယာ (ထီ) [အဂ္ဂိ+ပရိစရိယာ] မီးကို လုပ်ကျွေးခြင်း။ သန္တိ...ဧကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ ဧဝံဝါဒိနော.... "အဂ္ဂိပရိစရိယာယ သုဒ္ဓိ" တိ။မ၊ ၁။၁၁၆။

အဂ္ဂိပရိစာရိက (တိ) [အဂ္ဂိ+ပရိစာရိက] မီးကို လုပ်ကျွေးသော၊ သူ။ ဗြာဟ္မဏာ .... သောဝဏ္ဏ-လမာလိကာ အဂ္ဂိပရိစာရိကာ ဥဒကောရောဟကာ။အံ၊၃။၄၇၂။

အဂ္ဂိပရိစိတ (တိ) [အဂ္ဂိ+ပရိစိတ] မီးဖြင့်-ဖျက်ဆီး-ရှို့မြိုက်-တို့ထိ-ကပ်-အပ်သော-သစ်သီး၊ မီးဖြင့်-ဖျက်ဆီး-ရှို့မြိုက်-တို့ထိ-ကပ်-ခြင်း။ အဂ္ဂိပရိဇိတ-ကြည့်။

အဂ္ဂိပရိဇိတ (တိ) [အဂ္ဂိ+ပရိဇိတ] မီးဖြင့် -ဖျက်ဆီး-ရှို့မြိုက်-တို့ထိ-ကပ်- အပ်သောသစ်သီး၊ မီးဖြင့်-ဖျက်ဆီး-ရှို့မြိုက်-တို့ထိ-ကပ်-ခြင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စဟိ သမဏကပ္ပေဟိ ဖလံ ပရိဘုဉ္ဇိတုံ၊ အဂ္ဂိပရိစိတံ.... ပဉ္စမံ။ဝိ ၄။၂၄၅။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂-၌'ဇိ'နှင့်ရှိသည်။) အဂ္ဂိပရိဇိတန္တိ အဂ္ဂိနာ ပရိဇိတံ အဘိဘူတံ ဒဍ္ဎံ ဖုဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ (နိတိ၊ဓာ၊ ဇိဓာတ်-လည်းကြည့်။)

အဂ္ဂိပရိယေသန (န၊ထီ) [အဂ္ဂိ+ပရိယေသန] မီးကို ရှာမှီးခြင်း။ အဂ္ဂိဂဝေသီ-ကြည့်။

အဂ္ဂိပရိဿယ (ပု၊န) [အဂ္ဂိ+ပရိဿယ] မီးဘေးရန်။

အဂ္ဂိပရိဿယာဘာဝ (ပု) [အဂ္ဂိပရိဿယ+အဘာဝ] မီးဘေးရန် မရှိသည်၏အဖြစ်။ အဂ္ဂိပရိဿ-ယာဘာဝေါ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၂။

အဂ္ဂိပါက (တိ) [အဂ္ဂိ+ပါက] မီးဖြင့်ချက်အပ်သော။ ဣမာနိ အဋ္ဌ ပါနာနိ.... အဂ္ဂိပါကာနိ န ဝဋ္ဋန္တိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃ဂ၃။

အဂ္ဂိပါကီ (တိ) [အဂ္ဂိပါက+ဤ] သစ်သီးသစ်ရွက်စသည်တို့ကို မီးဖြင့်ချက်၍ စားသော၊ သူ။ အဂ္ဂိပါကီ အနဂ္ဂိ ဇ၊ဘာ၊၁။၂၀။အဂ္ဂိပါကီ ဖလာ-ဖလပဏ္ဏာဒယော ပစိတွာ ခါဒန္တိ၊ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၅။

အဂ္ဂိပါရိစရိယာ (ထီ) [အဂ္ဂိ+ပါရိစရိယာ] မီးကို လုပ်ကျွေးခြင်း။အဂ္ဂိပါရိစရိယဥ္စ အနုဘိသမ္ဘုဏ-မာနော။ ဒီ၊၁။၉၅။

အဂ္ဂိပူဇာ (ထီ) [အဂ္ဂိ+ပူဇာ] မီးကို-လုပ်ကျွေး-ပူဇော်-ခြင်း။

အဂ္ဂိပူဇောပကရဏ (န) [အဂ္ဂိပူဇာ+ဥပကရဏ] မီးကို-လုပ်ကျွေး-ပူဇော်-ရာ၌အသုံးပြုသည့် မီးမွှေယောက်မစသော ယဇ်ပူဇော် ကိရိယာ။ အဂ္ဂိဟုတမိဿ-ကြည့်။

အဂ္ဂိပ္ပဘာ (ထီ) [အဂ္ဂိ+ပဘာ] မီးရောင်။ အဂ္ဂိပ္ပ-ဘာ ပညာပဘာ။အံ၊၁။၄၅၆။

အဂ္ဂိဗိဇနက (န)[အဂ္ဂိ+ဗိဇနက]မီးခပ်ယပ်တောင်၊ မီးမွှေးယပ်တောင်။ ဝိဓူပန (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။) ကြည့်။

အဂ္ဂိဗြဟ္မ (ပု) [အဂ္ဂိ+ဗြဟ္မ] အသောကမင်း တရားဘုရင်-သံဃမိတ္တာ၏ ခင်ပွန်းသည်-ဖြစ်သော အဂ္ဂိဗြဟ္မာမင်းသား။ ရညော ဘာဂိနေ-ယျော သံဃမိတ္တာယ သာမိကော အဂ္ဂိဗြဟ္မာ နာမ ကုမာရော အတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။

အဂ္ဂိဘတ္တိက (တိ) [အဂ္ဂိ+ဘတ္တိက] မီးကို-ဆည်းကပ်-ကိုးကွယ်-သော၊သူ။ .... ကာပိလကာ-ဏာဒသံသာရမောစကာအဂ္ဂိဘတ္တိကမဂဝတိက....။ မ၊ဋီ၊၂။၁၃။

အဂ္ဂိဘယ (န) [အဂ္ဂိ+ဘယ] မီးဘေး။ အဂ္ဂိဘယ ဥဒကဘယံ။အံ၊၁။၄၃၆။ အဂ္ဂိဘယန္တိ အဂ္ဂိ ပရိစ္စ ဥပ္ပဇ္ဇနကဘယံ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။

အဂ္ဂိဘာဇန (န) [အဂ္ဂိ+ဘာဇန] မီးမယ်ဖျူး မီးအိုးခွင်၊ မီးလင်းဖို။ မန္ဒာမုခီ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။) ကြည့်။

အဂ္ဂိမတ္တ (န) [အဂ္ဂိ+မတ္တ] မီးမျှ။ အဂ္ဂိမတ္တသာ ကာရဏာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။

အဂ္ဂိမန္ထ (ပု) [အဂ္ဂိ+မထိ+ထ။ အဂ္ဂိ အနေန မန္ထျတေ အဂ္ဂိမန္ထော၊အော။ တံ ကဋ္ဌေဟိ ဃံသိယမာနေ အဂ္ဂိ ဥဋ္ဌာတိ။ ဓာန်၊ဋီ။၅၇၄။ (အဂ္ဂိမန္ထ-သံ)]တပတ်ဆေးပင်။ အဂ္ဂိမန္ထော သုနိသန္နကော (ပဏ္ဏခါဒနီယ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၁။ အဂ္ဂိမန္ထော ကဏိကာ။ ဓာန်။၅၇၄။

အဂ္ဂိမာလီ (ပု)[အဂ္ဂိ+မာလာ+ဤ] အဂ္ဂိမာလီ သမုဒ္ဒရာ။ နာဝါယ ဝိပ္ပနဋ္ဌာယ၊ အဂ္ဂိမာလိတိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊၁။၂၃၉။ နာဝါ တံ သမုဒ္ဒံ အတိက္ကမိတွာ ပုရတော အဂ္ဂိမာလီ နာမ ဂတာ၊ သော ပဇ္ဇလိတော အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ဝိယ မဇ္ဈန္တိကသူရိယော ဝိယ စ ဩဘာသံ မုဉ္စန္တော အဋ္ဌာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၂။

အဂ္ဂိမုခ (ပု၊တိ) [(၁) အဂ္ဂိ+မုခ (၂)အဂ္ဂိမုခ+မုခ+ဂတ။နောက် မုခ-နှင့်ဂတ-ချေ] (ပု)(၁) အဂ္ဂိမုခ အမည်ရှိသောမြွေ။ ပတ္ထဒ္ဓော ဘဝတိ ကာယော၊ ဒဋ္ဌော အဂ္ဂိမုခေန ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ (တိ) (၂) အဂ္ဂိမုခ အမည်ရှိသောမြွေ၏ ခံတွင်းသို့ ရောက်သောသူ။ တေဇောဓာတုပ္ပကောပေန ဟောတိ အဂ္ဂိမုခေဝ သော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ အဂ္ဂိမုခေဝ အဂ္ဂိမုခမုခဂတော ဝိယ။ အဋ္ဌသာ၊ နိသျ၊၃။၁၆၃။ ကဋ္ဌမုခ, ပူတိမုခ, သတ္ထမုခ-တို့ လည်းကြည့်။ (တိ) (၃) မီးလျှင် အဦးအစရှိသော မီးပူဇော်ခြင်းလျှင် — အဦးအစ — ပြဓာန်းခြင်း — ရှိသော။ ဗြာဟ္မဏာ ဟိ “အဂ္ဂိမုခါ ဒေဝါ”-တိ အဂ္ဂိဇုဟနပုဗ္ဗကံ ယညံ ဝိဒဟန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၁။

အဂ္ဂိယ (တိ) [အဂ္ဂိ + ဣယ]မီးကို လုပ်ကျွေးသော သူ။ ကေန ပန န ပရိဝသိတဗ္ဗံ? အဂ္ဂိယေဟိ ဇဋိလေဟိ, သာကိယေန ဇာတိယာ, လိင်္ဂံ ဝိဇဟိတွာ အာဂတေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၉။

အဂ္ဂိယာဓာန (နု) [အဂ္ဂိ+အာဓာန] မီးထည့် သောခွက်မီးဖို။ အဂ္ဂိယာဓာနေ ဌိတော...။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ အဂ္ဂိဋ္ဌ, အဂ္ဂိယာယန, အဂျာ-ဓာန, ဥဒကာဓာန-တို့လည်းကြည့်။

အဂ္ဂိယာယန (နု) [အဂ္ဂိ+အာယန] မီးတင်းကုပ်၊ ယင်မီးကို—လုပ်ကျွေး—ပူဇော်—ရာတင်းကုပ်။ အဒ္ဒသာသိ ဟရိတရုက္ခေ၊ သမန္တာ အဂ္ဂိယာယနံ။ ဇာ၊၂။၁၅။ ဟရိတရုက္ခေတိ အဂ္ဂိယာယန-သာလံ။ အဂ္ဂိသာလံ သမန္တာ ပရိဝါရေတွာ ဋ္ဌိတေ ဟရိတပဏ္ဏရုက္ခေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၉။ အဂ္ဂိဋ္ဌ, အဂ္ဂိယာဓာန, အဂျာယတန-တို့လည်းကြည့်။

အဂ္ဂိရာဇ (ပု) [အဂ္ဂိ+ရာဇ] မီးနှင့်မင်း။ အဂ္ဂိ-ရာဇူဟိ စောရေဟိ၊ န ဟောတိ ဥဒကေ ဘယံ။ အပ၊၂။၁၀၆။

အဂ္ဂိလက္ခဏ (နု) [အဂ္ဂိ + လက္ခဏ]မီး၏လက္ခဏာ၊ မီးဟု သိကြောင်း — အမှတ် — လက္ခဏာ။ သော အဂ္ဂိလက္ခဏံ ဝိယ, လောကပကတိ ဝိယ စ တထာဝိပရီတဘူတာဘာဝေါ သစ္စဋ္ဌောတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၇။ အဂ္ဂိလက္ခဏံ ဥဏှတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၉၃။

အဂ္ဂိဝစ္ဆသုတ္တ (နု)[အဂ္ဂိဝစ္ဆ + သုတ္တ]အဂ္ဂိဝစ္ဆသုတ်။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ အဂ္ဂိဝစ္ဆသုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။

အဂ္ဂိဝဏ္ဏ (တိ) [အဂ္ဂိ+ဝဏ္ဏ] (၁) (အရောင် အားဖြင့်) မီးနှင့်တူသော။ အဂ္ဂိဝဏ္ဏော စ မေဃဝါဟနော။ ဓဿနေန္တော ဥပဝါယတိ။ ပေတ၊၁၇၅။ အဂ္ဂိဝဏ္ဏောတိ သမ္ပဇ္ဇလန္တော အဂ္ဂိသဒိသော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊၁၇၇။ (၂) မီး — အဆင်းနှင့်တူသော — အဆင်း ရှိသော။ အဓုဂ္ဂတော အဂ္ဂိဝဏ္ဏော ကက္ကေဋ္ဌော အာကာသေန ပက္ကန္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။

အဂ္ဂိဝဏ္ဏပဋ္ဋဂဟဏ (နု) [အဂ္ဂိဝဏ္ဏ + ပဋ္ဋ + ဂဟ-ဏ] မီးနှင့်တူသောသံပြားကို ယူခြင်း။ ဓာတု-ယောဝ ဓာတုသမ္ပဿံ ဝဇ္ဇေတွာ သတ္တာသေန အဂ္ဂိ-ဝဏ္ဏပဋ္ဋဂဟဏေ ဝိယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၁။

အဂ္ဂိဝတ (နု) [အဂ္ဂိ+ဝတ] မီးကိုလုပ်ကျွေးသော အကျင့်။ အဂ္ဂိဝတံ ဝါ နာဂဝတံ ဝါ။ မဟာနိ။၇၁။

အဂ္ဂိဝတိက (တိ) [အဂ္ဂိဝတ+ဣက] မီးကို လုပ်ကျွေးသော အကျင့် ရှိသော၊သူ။ အဂ္ဂိဝတိကာ ဝါ ဟောန္တိ။ မဟာနိ။၆၈။ အဂ္ဂိဝတိကာနံ အဂ္ဂိဒေဝတာ။ စူဠနိ။၄၉။

အဂ္ဂိဝေဂ (ပု) [အဂ္ဂိ+ဝေဂ] မီးဟုန်၊မီးရှိန်။

အဂ္ဂိဝေဂဘယ (နု) [အဂ္ဂိဝေဂ+ဘယ] အဟုန်အရှိန်ဖြင့်လာသောမီးဘေး။ အဂ္ဂိဝေဂဘယာ ဘီတာ၊ တသိတာ မာတာပိတာ မမ။ စရိယာ။ ၃၁၄။ အဂ္ဂိဝေဂဘယာတိ ဝေဂေန အာဂစ္ဆတော အဂ္ဂိနော ဘယေန ဘီတာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၂၂၆။

အဂ္ဂိဝေဂသန္တတ္တ (တိ)[အဂ္ဂိဝေဂ+သန္တတ္တ]မီးဟုန်ဖြင့် ပူလောင်သော။ တဿာ အဂ္ဂိဝေဂသန္တတ္တံ ဥဒရပဋလံ ဒဍ္ဎေဝ အဟောသိ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။

အဂ္ဂိဝေဿ (ပု) [အဂ္ဂိ+ဝေဿ] ဧဠေယျမင်း၏ ကိုယ်ရံတော်ဖြစ်သော အဂ္ဂိဝေဿမည်သော၊သူ။ ဣမေပိ ရညော ဧဠေယျဿ ပရိဟာရကာ ဗာလာ ယမကော...အဂ္ဂိဝေဿော။အံ၊၁။၅၀၀။

အဂ္ဂိဝေဿန (ပု) [အဂ္ဂိဝေဿ+အာယန။ ရသာမြွ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၇၉၈-ကြည့်။] (၁) အနွယ်အားဖြင့် ခေါ်သော နိဂဏ္ဌ နာဋပုတ္တ၏အမည်။ သက္ကာ နု ခေါ ဘော အဂ္ဂိဝေဿန.... သန္ဒိဋ္ဌိကံ သာမညဖလံ ပညပေတုံ။ဒီ၊၁။၅၃။ (၂) အနွယ်အားဖြင့်ခေါ်သော သစ္စကပရိဗိုဇ်၏ အမည်။ ဧဝံ ခေါ အဂ္ဂိဝေဿန ဘဂဝါ သာဝကေ ဝိနေတိ။မ၊၁။၂၉၀။ (၃) အနွယ်အားဖြင့်ခေါ်သော ဒီဃနခ ပရိဗိုဇ်၏ အမည်။ ယာပိ ခေါ တေ ဧသာ အဂ္ဂိဝေဿန ဒိဋ္ဌိ။မ၊၂။၁၆၅။ (၄) အနွယ်အားဖြင့် ခေါ်သော အစိရဝတ သာမဏေ၏ အမည်။ သုတံ မေတံ ဘော အဂ္ဂိဝေဿန။ မ၊၃။၁၆၉။

အဂ္ဂိသညိတ (ပု) [အဂ္ဂိ+သညိတ။ (ဝဟ္နိသံဉာ-က-သံ) အဘိ၊၁၄၈၀။] ကန့်ချပ်နီပင်။ စိတ္တကော တွဂ္ဂိသညိတော။ ဓာန်။၅၈၀။ အဂ္ဂိသညိတောတိ အဂ္ဂိပရိယာယနာမကော။ ဋီ။ (မီးဟော ပရိယာယ် ဟူသမျှ ကန့်ချပ်နီ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သည်ချည်းပင်။)

အဂ္ဂိသတ (နု) [အဂ္ဂိ+သတ] တရာသောမီး၊ မီးတရာ။ ပဉ္စ အဂ္ဂိသတာနိ ဥဇ္ဇလိယိံသု။ ဝိ၊၃။၄၀။

အဂ္ဂိသဒိသ (တိ) [အဂ္ဂိ+သဒိသ] မီးနှင့်တူသော။ ဇာတဝေဒသမော ကာယောတိ တေသံ သရီရံ အဂ္ဂိသဒိသံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၆။ အဂ္ဂိဝဏ္ဏ-လည်း ကြည့်။

အဂ္ဂိသန္တာပ (ပု) [အဂ္ဂိ+သန္တာပ] မီး၏ အပူ၊ မီးတောက်-မီးလျှံ-မီးခဲ-တို့၏အပူ။ မီးပူ။ အဂ္ဂိသန္တာပေါ သူရိယသန္တာပေါ။ အဘိ၊ဝိ။၈၅။ အဂ္ဂိသန္တာပေါတိ ဇာလာယ ဝါ ဝီတစ္စိတင်္ဂါရာနံ ဝါ သန္တာပေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။

အဂ္ဂိသန္တာပဝေဂ (ပု) [အဂ္ဂိသန္တာပ+ဝေဂ] မီးအပူ၏-အရှိန်-အဟုန်မီး၏-အပူရှိန်-အပူဟုန်။ အပိ စ မဟာရာဇ အဂ္ဂိသန္တာပဝေဂဿ မဟန္တတာယ ဥဒကံ စိစ္စိဋာယတိ .. ။မိလိန္ဒ။၂၅၁။

အဂ္ဂိသမ (တိ) [အဂ္ဂိ+သမ] (၁) မီးအတိဖြစ်နေသော။ ဘေသ္မာ အဂ္ဂိသမာ ဇာလာ။ဇာ၊၂။ ၁၆၉။ အဂ္ဂိသမာ ဇာလာတိ တေသံ တေသံ မနုဿာနံ ဂေဟာနိ အဂ္ဂိ ဂဏှိ၊ သော ဧသ မဟာဇာလောတိ အတ္ထော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆၈။ အဂ္ဂိနိသမ-လည်းကြည့်။ (ပု) (၂) အဂ္ဂိသမ အမည်ရှိသော၊သူ။(စကြဝတေးမင်း။) နာမေန'ဂ္ဂိသမာ နာမ၊ စက္ကဝတ္တီ မဟာဗလော။ အပ၊၁။၁၇၂။

အဂ္ဂိသမုဒက (တိ) [အဂ္ဂိသမ+ဥဒက] မီးအတိဖြစ်သော သံပူရည် ရှိသော။ လောဟကုမ္ဘိံ ပဝေက္ခိ၊ တတ္တံ အဂ္ဂိသမုဒကံ။ ဇာ၊၂။၆၄။ သဋ္ဌိယောဇနိကံ ဧလိတံ.... ဧလိတတမ္ဗလော-ဟရသပုဏ္ဏံ လောဟကုမ္ဘိံ....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၄။

အဂ္ဂိသမ္ဖဿ (ပု) [အဂ္ဂိ+သမ္ဖဿ] မီးနှင့်တွေ့ထိခြင်း။ မီး၏အတွေ့အထိ။ အဘိန္နဝတ္ထိယာ အာဝုသော သတိ ဇာတံ ဒုက္ခံ ပါဋိကင်္ခံ....သီတံ ဥဏှံ.... အဂ္ဂိသမ္ဖဿော။အံ၊၃။၃၅၂။

အဂ္ဂိသာဓာရဏ (တိ) [အဂ္ဂိ+သာဓာရဏ] မီးနှင့် ဆက်ဆံသော။ အဂ္ဂိသာဓာရဏာ ဘောဂါ။ အံ၊၂။၂၂၆။

အဂ္ဂိသာလဝတ္ထု (န) [အဂ္ဂိသာလာ+ဝတ္ထု] မီးတင်းကုပ်၌ပြုအပ်သော-ဝတ်-အကျင့်။ စီဝရဓောဝနရဇနာဒီနိ ခန္ဓကပရိယာပန္နာနိ စ အဂ္ဂိသာလဝတ္ထာဒီနိ အာဘိသမာစာရိကာနိ ဝတ္တာနိ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။

အဂ္ဂိသာလာ (ထီ) [အဂ္ဂိ+သာလာ] (၁) မီးတင်းကုပ်၊ ယဇ်မီးပူဇော်ရာ မီးတင်းကုပ်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဧကမန္တံ အဂ္ဂိသာလံ ကာတုန္တိ။ အဂ္ဂိသာလာ နီစဝတ္ထုကာ ဟောတိ..။ ဝိ၊၄။၁၀၀။ သစေ တေ ကဿပ အဂရု၊ ဝိဟရေမု အဇ္ဇဏှော အဂ္ဂိသာလမှိ။ ဝိ၊၃။၃၃။ သစေ အဂ္ဂိသာလာ ဥက္လာပါ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၆၁၊၆၆။ ဝိ၊၄။၃၉၆၊ ၄၀၅။ အဂ္ဂိသာလာယံ အင်္ဂါရကပလ္လာဒီနိ (ဌပေတွာ)။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အဂ္ဂိဃရ၊ အဂ္ဂိယာယန၊ အဂျာဂါရ-တို့လည်းကြည့်။ (၂) မီးဇရုံးအိမ်။ ဇန္တာဃရံ တွဂ္ဂိသာလာ။ ဓာန်၊၂၁၄။

အဂ္ဂိသိခ (ပု) [အဂ္ဂိသိခါ+အ] အဂ္ဂိသိခမည်သော သူ။ (က) စကြဝတေးမင်း။ တယော အဂ္ဂိသိခါ အဟုံ၊ စက္ကဝတ္တီ မဟာဗလာ။ အပ၊၁။ ၁၄၁။ (ခ) နဂါးမင်း။ ရုက္ခဘရော မဟော-ဒရော အဂ္ဂိသိခေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၁။

အဂ္ဂိသိခါ (ထီ) [အဂ္ဂိ+သိခါ] မီးညွန့်၊ မီးလျှံ။ ကာ ဒိဿတိ အဂ္ဂိသိခါဝ ဒူရေ။ ဇာ၊၂။၃၉။ တဿ အဂ္ဂိသိခါ ကာယာ၊ နိစ္ဆရန္တိ ပဘဿရာ။ ဇာ၊၂။၆၂။

အဂ္ဂိသိခူပမ (တိ) [အဂ္ဂိသိခါ+ဥပမာ] မီးညွန့်-မီးလျှံ-လျှင် ဥပမာရှိသော၊ မီးညွန့်-မီးလျှံ-နှင့်တူသော။ တဏှာ အဂ္ဂိသိခူပမာ။ ဝိ၊၁။ ၁၁၆။ ဓမ္မ၊၅၃။

အဂ္ဂိသုတ္တ (န) [အဂ္ဂိ+သုတ္တ] မီးကို ဥပမာပြု၍ ဟောသောသုတ်၊ အဂ္ဂိသုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တ ပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၆-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊၃။၉၈။

အဂ္ဂိသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဂ္ဂိသုတ္တ+ဝဏ္ဏနာ] အဂ္ဂိသုတ်၏-အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၇။

အဂ္ဂိဟုတမိဿ (န၊တိ) [အဂ္ဂိဟုတ+မိဿ] မီးကို လုပ်ကျွေး ပူဇော်ရာ၌ အသုံးပြုသည့် မီးမွှေ ယောက်မ စသော - ယဇ်ပစ္စည်း ကိရိယာ၊ ယဇ်ပစ္စည်း ကိရိယာနှင့် တကွဖြစ်သော။ အထ ခေါ တေ ဇဋိလာ ကေသမိဿံ ဇဋာမိဿံ ခါရိကာဇမိဿံ အဂ္ဂိဟုတမိဿံ ဥဒကေ ပဝါ-ဟေတွာ။ ဝိ၊၃။၄၂၊၄၃။ ကေသမိဿန္တိအာဒီသု ကေသာ ဧဝ ကေသမိဿံ။ သေသနယော သဗ္ဗတ္ထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၃။ အဂ္ဂိဟုတမိဿန္တိ ဒဗ္ဗိအာဒိအဂ္ဂိ-ပူဇောပကရဏံ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၀၈။ ကေသမိဿံ သဗ္ဗံ ပရိက္ခာရံ ဥဒကေ ပဝါဟေတွာတိပိ ယော-ဇေတဗ္ဗံ။ အဂ္ဂိဟုတမိဿန္တိ အဂ္ဂိပူဇောပကရဏ-သဟိတံ။ ဝိမတိ၊၂။၉၈။

အဂ္ဂိဟုတသာလာ (ထီ) [အဂ္ဂိဟုတ+သာလာ] မီးကို လုပ်ကျွေးပူဇော်ရာဌာန၊ မီးကိုလုပ်ကျွေး ပူဇော်ရာတင်းကုပ်။ အတ္တနော အဂ္ဂိဟုတသာလံ (=အဂျာယတနံ) အာဟရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄။ အရညာယတနေ အဂ္ဂိဟုတသာလာယံ အဂျာ-ဂါရံ ကတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။ အဂ္ဂိဟုတ္တ (၃) အနက်နှင့် အဂျာယတန-တို့လည်းကြည့်။

အဂ္ဂိဟုတ္တ (န) [အဂ္ဂိ+ဟုတ္တ (=ဟု+တ)။ (အဂ္ဂိဟောတြ-သံ)] (၁) မီးကို လုပ်ကျွေး ပူဇော်ခြင်း၊ ဟုံးပူဇော်ခြင်း။ ကထံ ပဟီနံ တဝ အဂ္ဂိဟုတ္တံ။ ဝိ၊၃။၄၆။ န အဂ္ဂိဟုတ္တံ န စ ယညတန္တိ။ ဇာ၊၂။၃၃။ မဟာဗြဟ္မုနော အာရာဓနတ္ထာယ ကတ္တဗ္ဗဟောမဝိဓိနုဿဝိယညကိရိယာပိ မေ န ပဋိဘာတိ န ဥပဋ္ဌာတိ န ရုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၁၀။ (၂) လုပ်ကျွေးပူဇော်အပ်သောမီး၊ ယဇ်မီး။ သက္ကစ္စံ တံ နမဿေယျ၊ အဂ္ဂိဟုတ္တံဝ ဗြာဟ္မဏော။ ဓမ္မ၊၆၉။ ယထာ ဗြာဟ္မဏော အဂ္ဂိ-ဟုတ္တံ သမ္မာ ပရိစရဏေန စေဝ အဉ္ဇလိကမ္မာ-ဒိနာ စ သက္ကစ္စံ နမဿတိ၊ ဧဝံ...တံ သက္ကစ္စံ

နမဿေယျ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀၁။ (၃) ယဇ်မီးတင်းကုပ်၊ မီးကိုလုပ်ကျွေးပူဇော်ရာဌာန။ သန္တိကာဘာရဒွါဇော ဗြာဟ္မဏော... အဂ္ဂိဟုတ္တံ ပရိစရတိ။သံ၊၁။၁၆၉။ သုတ္တနိ။၃၄၅။ အဂ္ဂိဟုတ္တံ ပရိစရတီတိ အဂျာဃတန် သမ္မဇ္ဇနုပလေပနဗလိကမ္မာဒိနာ ပယိရုပါသတိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၈။ သပ္ပိမဓုပါယသာဒီဟိ အဂ္ဂိံ ဇုဟောတိ ဧတ္ထာတိ အဂ္ဂိဟုတ္တံ၊ သာဓိဋ္ဌာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၆၀။ တမဂ္ဂိဟုတ္တံ သရဏံ ပဝိဿ။ဇာ၊ ၂။၂၇၇။ တမဂ္ဂိဟုတ္တံ သရဏံ ပဝိဿာတိ တံ ရာဇာနံ ဝါ ရာဇမဟာမတ္တံ ဝါ အာဒါယ အဂ္ဂိဇုဟနဋ္ဌာနံ ဂေဟံ ပဝိသိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၄။ (၄) မီးကိုလုပ်ကျွေးပူဇော်ကြောင်း ဖြစ်သော -မီးကိုလုပ်ကျွေးပူဇော်ရာ၌ အသုံးပြုသော- ယောက်မ၊ မီးမွှေယောက်မ။ အာဒါယ ဝေဠုဝံ ဒဏ္ဍံ၊ အဂ္ဂိဟုတ္တံ ကမဏ္ဍလုံ။ဇာ၊ ၂။၃၄၉။ အဂ္ဂိဟုတ္တန္တိ အဂ္ဂိဇုဟနကဋစ္ဆုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၈။

အဂ္ဂိဟုတ္တက (နံ) [အဂ္ဂိဟုတ္တ+က]မီးကိုလုပ်ကျွေးပူဇော်ခြင်း။ ဒုဟိဋ္ဌ တေ နဝမိယံ၊ အကတံ အဂ္ဂိဟုတ္တကံ။ဇာ၊ ၂။၃၃၄။ အကတံ အဂ္ဂိဟုတ္တကန္တိ အဂ္ဂိဇုဟနမ္ပိ တယာ အကတံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၄။

အဂ္ဂိဟုတ္တဇုဟန (နံ) [အဂ္ဂိဟုတ္တ + ဇုဟန] ယဇ်မီးကို လုပ်ကျွေးပူဇော်ခြင်း။ အဂ္ဂိပရိစရဏဝသေနာတိ (သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၂။) အဂ္ဂိဟုတ္တဇုဟနဝသေန။သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၅၈။

အဂ္ဂိဟုတ္တပ္ပဓာန (တိ) [အဂ္ဂိ+ဟုတ္တ+ပဓာန] မီးကို လုပ်ကျွေးပူဇော်ခြင်းလျှင် ပြဓာန်းခြင်းရှိသော။ အဂ္ဂိဟုတ္တမုခ-ကြည့်။

အဂ္ဂိဟုတ္တမုခ (တိ) [အဂ္ဂိဟုတ္တ+မုခ] မီးကိုလုပ်ကျွေးပူဇော်ခြင်းလျှင်-အမြတ်-ပြဓာန်းခြင်း-ရှိသော။ အဂ္ဂိဟုတ္တမုခါ ယညာ။ ဝိ၊၃။၃၄၄။ မ၊ ၂။၃၅၃။ သုတ္တနိ။ ၃၇၀။ အဂ္ဂိဟုတ္တမုခါ ယညာတိ အာဒိသု အဂ္ဂိဟုတံ သေဋ္ဌံ၊ အဂ္ဂိဟုတံ မုခန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၄။ အဂ္ဂိပရိစရိယံ ဝိနာ ဗြာဟ္မဏာနံ ယညာဘာဝတော အဂ္ဂိဟုတ္တမုခါ ယညာတိ ဝုတ္တံ။ အဂ္ဂိဟုတ္တသေဋ္ဌာ အဂ္ဂိဇုဟနပ္ပဓာနာတိ အတ္ထော။/ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၈။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၁။...အဂ္ဂိဟုတ္တသေဋ္ဌာ အဂ္ဂိဟုတ္တပဓာနာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။

အဂ္ဂိဟုတ္တသေဋ္ဌ (တိ)[အဂ္ဂိဟုတ္တ+သေဋ္ဌ]အဂ္ဂိဟုတ္တမုခနှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အဂ္ဂိဟောမ (ပုံနံ)[အဂ္ဂိ+ဟောမ]မီးကိုလုပ်ကျွေးပူဇော်ခြင်း။ အဂ္ဂိဟောမံ ဒဗ္ဗိဟောမံ။ဒီ၊၁။၉။ အဂ္ဂိဟောမန္တိ ဝေဠုပေနာ ဒါရုနာ ဇဝံ ဟုတော ဣဒံ နာမ ဟောတီတိ အဂ္ဂိဇုဟနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။

အဂ္ဂိဟောမသာလာ (ထီ) [အဂ္ဂိဟောမ+သာလာ] မီးကို လုပ်ကျွေးပူဇော်ရာဌာန၊ ယဇ်မီးတင်းကုပ်။ အဂျာဂါရ-ကြည့်။

အဂ္ဂုပဋ္ဌာက (ပုံ) [အဂ္ဂ+ဥပဋ္ဌာက] အမြတ်ဆုံးသောအလုပ်အကျွေး။ (က) အမြတ်ဆုံးသော ရဟန်းအလုပ်အကျွေး။ မယှံ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ အာနန္ဒော နာမ ဘိက္ခု အဂ္ဂုပဋ္ဌာကော။ဒီ၊ ၂။ ၆။ (ခ) အမြတ်ဆုံးသော ဥပါသက အလုပ်အကျွေး။ အနုဿာဘလ္လိကာ နာမ၊ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၃။

အဂ္ဂုပဋ္ဌာကုပါသက (ပုံ)[အဂ္ဂုပဋ္ဌာက+ဥပါသက။ ထီ၌ အဂ္ဂုပဋ္ဌာကုပါသိကာ] အမြတ်ဆုံးသော ဥပါသက အလုပ်အကျွေး။ စိတ္တော ဟတ္ထာဠဝကော စ၊ အဂ္ဂုပဋ္ဌာကုပါသကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၈၁။ (ထီ၌) အမြတ်ဆုံးသော ဥပါသိကာအလုပ်အကျွေးမ။ နန္ဒမာတာ စ ဥတ္တရာ၊ အဂ္ဂုပဋ္ဌာကုပါသိကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၈၁။

အဂ္ဂုပဋ္ဌာယိကာ (ထီ) [အဂ္ဂ+ဥပဋ္ဌာယိကာ] အမြတ်ဆုံးသော ဥပါသိကာ အလုပ်အကျွေးမ။ အဂ္ဂုပဋ္ဌာကော အဂ္ဂုပဋ္ဌာယိကာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂။ အဂ္ဂဥပဋ္ဌာယိကာ-လည်း ကြည့်။

အဂ္ဂုပဋ္ဌိကာ (ထီ) [အဂ္ဂ+ဥပဋ္ဌိကာ] အမြတ်ဆုံးသော ဥပါသိကာ အလုပ်အကျွေးမ။ နန္ဒာ စေဝ

သိရိမာ ၏ အဟေသုံ အဂ္ဂုပဋ္ဌာကာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၂၆။

အဂ္ဂေါဒက (နု) [အဂ္ဂ+ဥဒက] မြတ်သောရေ၊ အဦးအဖျား ဖြစ်သောရေ၊ သူတပါးတို့ မသောက်သုံးရသေးသောရေ။ အဂ္ဂါသနံ အဂ္ဂေါဒကံ အဂ္ဂပိဏ္ဍံ။ ဝိ၊၄။၃၀၉။ အဂ္ဂေါဒကန္တိ အဂ္ဂံ ဥဒကံ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၅၄။ အဂ္ဂေါဒကာနိ ပိဿာမိ။ ဇာ၊၁။ ၁၇၇။ အဂ္ဂေါဒကာနီတိ အဂ္ဂဥဒကာနိ၊ အညေဟိ မိဂေဟိ ပဌမတရံ အပီတာနိ အနုစ္ဆိဋ္ဌောဒကာနိ ...ပိဝိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၁။

အဂ္ဂေါဘာသ (ပု) [အဂ္ဂိ+ဩဘာသ] မီး၏ အရောင်၊ မီးရောင်။ အဂ္ဂေါဘာသော ပဇ္ဇောဘာသော။ အံ၊၁။၄၅၇။

အဃ[1] (ပု) [အဃ(=မှုလျှ)+အ။ (အဃိ-သံ)] (၁) အဖိုး၊ တန်ဖိုး။ အနဂ္ဃတ္တိ အဂ္ဃံ မုန္တတိ။ ဝိ၊၁။၃၅၁။ အဂ္ဃံ မုန္တတီတိ "အဃံ တဝ ပတ္တော ကိံ အဂ္ဃတီ"တိ ပုန္တတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။ သမေန ဗိန္နာဿ န အဂ္ဃမေတိ။ သံ၊၁။၁၉။ဇာ၊ ၁။၂၁၉။ ဓမ္မေန ဗိန္နဿ ဓကာန ကာရဏာန အဂ္ဃံ န ဥပေတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၈၇။ တံ ကတွာ နေဂမော အဂ္ဃံ အဓေနဂ္ဃံ ဋ္ဌပေသိ မံ။ ထေရီ။ ၃၈၁။ တံ ပဋ္ဌသတမဂ္ဃံ ခနံ အဂ္ဃံ ကတွာ နေဂမော နိဂမဝါသီဇနော ကူဋ္ဌိရုတာနုဘာဝေန အနဂ္ဃမ္ပိ သမာနံ အဓေနံ အဂ္ဃံ နိမိတ္တံ (အဃ-နိမိတ္တံ?) အဓုကာသိတိ သမညာဝသေန မံ ဋ္ဌပေသိ တထာ မံ ဝေါဟရိတိ အဓေ္ဓာ။ ထေရီဋ္ဌ၊၃၄။ (၂) အဖိုးအခ၊ တံစိုးလက်ဆောင်။ အဂ္ဃေန အဂ္ဃံ ကယံ ဟာပယန္တိ။ ဇာ၊၂။ ၁၉၃။ အဂ္ဃေန အဂ္ဃန္တိ တံ တံ အဂ္ဃံ လဉ္ဇဂဟေတွာ ဟတ္ထိအဿာဒီနံ ဝါ ဇာတရူပရဇတာဒီနံ ဝါ အဂ္ဃံ ဟာပေန္တိ။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၁၄၁။ (၃) အရင်းအနှီးဥစ္စာ။ အဂ္ဃော မူလျှ ၏ ပုံစံ၊ ခနံ။ ၁၀၄၈။မူလျှ မူလဓနေ၊ရင်း ငွေ။ (နိသျှတို့လည်းကြည့်။) (၄) အပိုင်းအခြား။ တဿ အဂ္ဃေန သမောဓာနပရိဝါသံ ဒေတု။ဝိ၊၄။၁၃၄။ အဂ္ဃေနာတိ ပရိစ္ဆေဒေန၊ အဂ္ဃသမော-ဓာန-လည်းကြည့်။ (၅) ထိုက်သော၊ ရာဇဂ္ဃံ ဘဏ္ဍံ ထေယျစိတ္တော အဝမညတိ။ဝိ၊၁။၅၄။ (သိ၊သျှ-မှုကဲ့။) ရာဇဂ္ဃ-လည်းကြည့်။

အဃ[2] (နု)[အဃ(=ပူဇော်)+အ။ဓာန်၊ဋီ။၄၂၄-ကြည့်။(အဃ-အဃိ-သံ)] ဧည့်သည်တို့အားပေးကမ်းဖွယ်၊ အလေးအမြတ်ပြုအပ်သူတို့အား ပေးထိုက်သော စားသောက်ဖွယ်၊ နေရာထိုင်ခင်းစသည်။ အဂ္ဃေ ဘဝန္တံ ပုန္ဆာမ အဂ္ဃံ ကုရုတု နော ဘဝံ။ ဇာ၊ ၂။၁၉၃၊၃၅၀။ အဂ္ဃန္တိ အတိထိနော ဥပနာမေတဗ္ဗံ ဝုစ္စတိ။ တေနေဝ လူခမာသနံ ပညတ္တံ, ဧတ္ထ နိသီဒ ... ။ဇာဋ္ဌ၊၂။၂၅၇၀။

အဂ္ဃကာရက (တိ) [အဂ္ဃ+ကာရက] တန်ဖိုးဖြတ်သော၊သူ။ရာဖြတ်။ တဒါ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဃကာရကော အဟောသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၄၀ (သိ၊လူ-မှုကွဲ။) အဂ္ဃာပနိက-လည်းကြည့်။

အဂ္ဃဋ္ဌပန (နု) [အဂ္ဃ+ဋ္ဌပန] တန်ဖိုးထားခြင်း၊ တန်ဖိုးဖြတ်ခြင်း။ အဂ္ဃဋ္ဌပနံ နာမ မနုဿာနံ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနသဒိသံ။ ဇာ၊၁။၁၁၅။ ဋ္ဌပိ-တဂ္ဃ-သည်းကြည့်။

အဂ္ဃတိ (ကြိ) [အဃ(=မူလျှ)+အ+တိ] (၁) အဖိုး-ထိုက်-တန်-၏။ တံ အဂ္ဃါပေန္တံ န ပဋ္ဌမာသကော အဂ္ဃတိ။ ဝိ၊၁။၈၆။ အဂ္ဃန္တိ မဟ္ဌာ အဓိကံ သဟဿံ။ဇာ၊၁။၈၆။ အသာတဘာဝ တကျုလနာဂ္ဂ အဂ္ဃန္တိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ (၂) ထိုက်-တန်-၏ ညီ၏၊ မျှ၏။ ကလံ နာဂ္ဃတိ သောဠသိံ ။ အံ၊ ၁။၁၆၆။ ဓမ္မ။၂၃။ နာဂ္ဃတီတိ န ပါပုဏာတိ။အံဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ ကလံ နာဂ္ဃန္တိ သောဠသိံ။ ဝိ၊၄။၃၀၃။

အဂ္ဃနက (တိ) [အဂ္ဃ+ယု။ သကတ္ထ ဏ်က] အဖိုး-ထိုက်-တန်-သော။ အတိရေကပဋ္ဌမာသကံ ဝါ အဂ္ဃနကံ အဒိန္နံ။ဝိ၊၁။၅၇။

အဂ္ဃနကဘာဝ (ပု) [အဂ္ဃနက+ဘာဝ] အဖိုး–ထိုက်–တန်–သည်၏အဖြစ်။ပဥ္စန္နံ အဿသတာနံ တဏ္ဍုလနာဠိ အဂ္ဃနကဘာဝံ ဇာနာမ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၁။

အဂ္ဃနိက (တိ) [အဂ္ဃန+ဣက] အဖိုး –ထိုက် –တန်–သော။ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ ကာသိက-ဝတ္ထံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ သုဝဏ္ဏမာလံ ဝတွာ။ ဓ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၅။ သတသဟဿဂ္ဃ-နိကံ သုဝဏ္ဏပါတိံ လဒ္ဓုံ ဝဋ္ဋတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။

အဂ္ဃဖဿဝဏ္ဏဘေဒ (ပု) [အဂ္ဃ+ဖဿ+ဝဏ္ဏ+ဘေဒ] တန်ဖိုးပျက်ခြင်း, အတွေ့အထိပျက်ခြင်း, အဆင်းပျက်ခြင်း။ အဂ္ဃဖဿဝဏ္ဏဘေဒေန ဘိန္နံ ပဋံ ခါရေတီတိ ဘိန္နပဋ္ဋခေရာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

အဂ္ဃဘေဒ (ပု) [အဂ္ဃ+ဘေဒ] တန်ဖိုးပျက်ခြင်း၊ တန်ဖိုးယုတ်လျော့ခြင်း။ တတ္ထ သတ္ထကစ္ဆေဒနေ-န အဂ္ဃဘေဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။

အဂ္ဃဝဍ္ဎ (န) [အဂ္ဃ+ဝဍ္ဎ]တန်ဖိုး–ပိုမို–များပြား–တိုးပွါး–ခြင်း။အဂ္ဃဝဍ္ဎက-ကြည့်။

အဂ္ဃဝဍ္ဎက (တိ) [အဂ္ဃ+ဝဍ္ဎ+က] တန်ဖိုး–ပိုမို–များပြား–တိုးပွါး–ခြင်းရှိသော၊ တန်ဖိုး–ပိုမို–များပြား–တိုးပွါး–ခြင်းကို မှီ၍ဖြစ်သော။ အဂ္ဃဝဍ္ဎကံ ဟိ ဣဒံ သိက္ခာပဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၁။ အဂ္ဃဝဍ္ဎကံ ဟိ ဣဒံ သိက္ခာပဒန္တိ ဧတ္ထ အဂ္ဃဝဍ္ဎံ ဧတသ္မိံ အတ္ထီတိ အဂ္ဃဝဍ္ဎကံ၊ အဂ္ဃဝဍ္ဎံ သန္ဓာယ ဣဒံ သိက္ခာပဒံ ပညတ္တန္တိ အဓိပ္ပါယော။ သာရတ္ထ ၂။၄၀၆။ အဂ္ဃဝဍ္ဎကန္တိ စီဝရေ အဂ္ဃဝဍ္ဎကံ နိဿာယ ပဝတ္တံ ဣဒံ သိက္ခာပဒံ။ဝိမတိ၊၁။၃၂၇။

အဂ္ဃဝိသုဒ္ဓိ (ထီ) [အဂ္ဃ+ဝိသုဒ္ဓိ] အဂ္ဃသမောဓာန် ပရိဝါသ် စသည်၏စင်ကြယ်ခြင်း။ အဂ္ဃသမော-ဓာန်·လည်းကြည့်။ အပရာပတ္တိံ အန္တရာပတ္တိ နာမ အဂ္ဃဝိသုဒ္ဓိယာ အန္တရာပတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၅၇။အဂ္ဃဝိသုဒ္ဓိယာတိ အန္တရာပတ္တိ အာပန္နဿ မူလာယ ပဋိကဿိတွာ ဩဓာနသမောဓာန-ဝသေန ဩဓုနိတွာ ပုရိမာပတ္တိယာ သမောဓာယ တဒဂ္ဃဝသေန ပုန ဒိန္နပရိဝါသာဒိသုဒ္ဓိယာ စရဏ-ကာလေ ပုန အာပန္နာ အန္တရာပတ္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၈၅။ (သာရတ္ထ၊၃။၄၃၇-လည်းကြည့်။)

အဂ္ဃသမောဓာန (ပု) [အဂ္ဃ+သမောဓာန] အကြာဆုံးဖုံးလွှမ်းသော ညဉ့်အပိုင်းအခြားအား ဖြင့် ပေါင်း၍ ပေးအပ်သော ပရိဝါသ်။ အဂ္ဃ-သမောဓာန် ပရိဝါသ်။ အဂ္ဃသမောဓာနော နာမ သမ္ဗဟုလာသု အာပတ္တီသု ယာ ဧကာ ဝါ ဒွေ ဝါ တိဿော ဝါ သမ္ဗဟုလာ ဝါ အာပတ္တိ-ယော သဗ္ဗစိရပဋိစ္ဆန္နာယော၊ တာသံ အဂ္ဃေန သမောဓာယ တာသံ ရတ္တိပရိစ္ဆေဒဝသေန အဝ-သေသာနံ ဦနတရပဋိစ္ဆန္နာနံ အာပတ္တီနံ ပရိ-ဝါသော ဒီယတိ။ အယံ ဝုစ္စတိ အဂ္ဃသမော-ဓာနော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇။ (အဂ္ဃသမောဓာန် ပရိ-ဝါသ် ကို ဝိ၊၄။၁၃၄-၇-တို့တွင်ကြည့်။)

အဂ္ဃသမောဓာနပရိဝါသ (ပု)[အဂ္ဃသမောဓာန+ပရိဝါသ] အဂ္ဃသမောဓာန် ပရိဝါသ်။ တတော ဧကာပတ္တိမူလကဥ္စ အာပတ္တိဝဍ္ဎနကဥ္စ ဒွေ နယေ ဒဿေတွာ အဂ္ဃသမောဓာနပရိဝါသော ဒဿိ-တော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃။

အဂ္ဃါပနိက (တိ) [အဂ္ဃါပန+ဣက] တန်ဖိုးဖြတ်သောသူ၊ရာဖြတ်။ တဒါ အမှာကံ ဗောဓိသတ္တော တဿ အဂ္ဃါပနိကော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။

အဂ္ဃါပနိကကမ္မ (န) [အဂ္ဃါပနိက+ကမ္မ] တန်ဖိုးဖြတ်သူ၏အလုပ်၊ ရာဖြတ်အလုပ်။ သော မယှံ အဂ္ဃါပနိကကမ္မံ ကာတုံ သက္ကိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။

အဂ္ဃါပနိကဋ္ဌာန (န) [အဂ္ဃါပနိက+ဌာန] တန်ဖိုးဖြတ်သောသူ၏ရာထူး၊ ရာဖြတ်အရာ။ ဗောဓိ-သတ္တဿေဝ အဂ္ဃါပနိကဋ္ဌာနံ အကာသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၂။

အဂ္ဃါပနိယ (တိ) [အဂ္ဃါပန+ဣယ] တန်ဖိုးဖြတ်သောသူ။ ရာဖြတ်။

အဂ္ဃါပနိယကမ္မ (န) [အဂ္ဃါပနိယ+ကမ္မ] တန်ဖိုးဖြတ်သူ၏ အလုပ်၊ ရာဖြတ်အလုပ်။ အထ နံ ရာဇာ အဂ္ဃါပနိယကမ္မေ ဌပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၄၀။

အဂ္ဃါပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဂ္ဃ+ဏာပေ+တိ] ထိုက်တန်စေ၏၊ တန်ဖိုးဖြတ်စေ၏၊ တန်ဖိုးဖြတ်၏။ တန်ဖိုးဖြတ်စေ၏။ အာဟရာပေတွာ အဂ္ဃါပေသိ။ ဝိ၊၁။ ၈၆။ ရာဇာ တံ ပုရိသံ ပက္ကောသာပေတွာ အဿေ အဂ္ဃါပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၁။

အဂ္ဃါပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဂ္ဃ+ဏာပေ+တုံ] တန်ဖိုးဖြတ်စေခြင်းငှါ၊ တန်ဖိုးဖြတ်ခြင်းငှါ။ တန်ဖိုးဖြတ်စေခြင်းငှါ။ န သက္ကာ ကေနစိ အဂ္ဃါပေတုံ တုလေတုံ ပရိမေတုံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၀။

အဂ္ဃါပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဂ္ဃ+ဏာပေ+တွာ] တန်ဖိုးဖြတ်စေ၍၊ တန်ဖိုးဖြတ်၍။ တန်ဖိုးဖြတ်စေ၍။ အဂ္ဃါပေတွာ ဝါတဇဝံ သိန္ဓဝံ သီဃဝါဟနံ။ အပ၊၁။ ၁၁၈။

အဂ္ဃါပေန္တ[1] (တိ) [အဂ္ဃ+ဏာပေ+အန္တ] တန်ဖိုးဖြတ်စေသော၊ တန်ဖိုးဖြတ်သော၊ တန်ဖိုးဖြတ်စေသော၊သူ။ သော ဗာလော ဟတ္ထိအဿာဒီနိ အဂ္ဃါပေန္တော အဂ္ဃံ ဟာပေတွာ...။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။ ဝေါဟာ အဂ္ဃါပေန္တော ဝိယ တတ္ထေဝ ဌိတော ကုမာရေ အဂ္ဃါပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၂၅။

အဂ္ဃါပေန္တ[2] (တိ) [အဂ္ဃ+ဏာပေ+ယ+မာန။ မာန-ကို အန္တ-ပြန်၊ ယ-ကိုချေ]။ တန်ဖိုးဖြတ်စေအပ်သော၊ တန်ဖိုးဖြတ်အပ်သော။ တံ အဂ္ဃါပေန္တံ န ပဉ္စ မာသကေ အဂ္ဃတိ။ ဝိ၊၁။ ၈၆။

အဂ္ဃိယ[1] (တိ) [အဂ္ဃ[1]+ဣယ] တန်ဖိုးရှိ–ကျ–သင့်–သော၊သူ။ ကိမဂ္ဃိယ-ကြည့်။

အဂ္ဃိယ[2] (န) [အဂ္ဃ(=ပူဇော်)+ဏျ။ ဓာန်၊ဋီ။ ၄၂၄-ကြည့်။ (အဃ်–သံ)] (၁) ဧည့်သည်တို့အား ပေးကမ်းပူဇော်ဖွယ် ပစ္စည်းဝတ္ထု။ ဧည့်သည်တို့အား–ဖိတ်ကြား–ပူဇော်–ဝတ်ပြု–ခြင်း။ ပဋိဂ္ဂဟိတံ ယံ ဒိန္နံ၊ သဗ္ဗဿ အဂ္ဃိယံ ကတံ။ ဇာ၊၂။ ၇၈၊ ၃၃၁၊ ၃၃၂။ သဗ္ဗဿ အဂ္ဃိယန္တိ ယေန မယံ အာပုစ္ဆိတာ၊ တံ အမှေဟိ ပဋိဂ္ဂဟိတံ နာမ၊ တုမှေဟိ စ ဒိန္နမေဝ နာမ၊ ဧတ္တာဝတာ ဣမဿ ဇနဿ သဗ္ဗဿ အဂ္ဃိယံ တုမှေဟိ ကတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၄၄။ ပဋိဂ္ဂဟိတန္တိ သဗ္ဗမေတံ တုမှေဟိ ဒိန္နံ၊ မယာ စ ပဋိဂ္ဂဟိတမေဝ ဟောတု၊ သဗ္ဗဿ တုမှေဟိ မယံ အဂ္ဃိယံ နိဝေဒနံ ကတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၈၇။ (၂) ဂုဏ်ပြုဧည့်ခံရာ – မုခ်ပြာသာဒ် – မဏ္ဍပ် – တဲနန်း။ အဂ္ဃိယာနိ စ တိဋ္ဌန္တု၊ ယေန မဂ္ဂေန ဧဟိတိ။ ဇာ၊၂။ ၃၇၀။ အဂ္ဃိယာနိ စာတိ ပုပ္ဖအဂ္ဃိယာနိ စေဝ ရတနအဂ္ဃိယာနိ စ ယေန မဂ္ဂေန မမ ပုတ္တော ဧဟိတိ၊ တတ္ထ တိဋ္ဌန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၇၀။ သဗ္ဗံ မဂ္ဂံ ပဋ-ဝတ္တေဟိ ပုပ္ဖေဟိ ဩကိရာပေန္တော အန္တရန္တရေ ပုပ္ဖအဂ္ဃိယာနိ ဌပေန္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၃။ မဂ္ဂ ကိရ ဥဘောသု ပဿေသု အန္တရန္တရာ ပုပ္ဖေဟိ ကူဋာဂါရသဒိသာနေဝ ပုပ္ဖစေတိယာနိ ကာရာပေသိ။ တံ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ "အန္တရန္တရေ ပုပ္ဖအဂ္ဃိယာနိ ဌပေန္တော"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၁၅။ ပုပ္ဖအဂ္ဃိယာနီတိ ကူဋာဂါရသဒိသာနိ ပုပ္ဖစေတိယာနိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၃၆။ (၃) တုရိုက်းတိုင်။ ကဋ္ဌနဂ္ဃိယသံကာသာ (အပ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၂) ကြည့်။ (၄) စေတီသဏ္ဌာန်ချုပ်ခြင်း။ ဂတ္တိကပန္နကူ ပါသကပန္နူ အဋ္ဌကောဏကမ္ပိ သောဠသကောဏကမ္ပိ ကရောန္တိ၊ တတ္ထ အဂ္ဃိယဂယမုဂ္ဂရာဒီနိ ဒဿေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၂။ ဧတ္ထ အဂ္ဃိယံ နာမ စေတိယသဏ္ဌာနေန သိဗ္ဗနံ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၁၉။ အဂ္ဃိယံ နာမ စေတိယသဏ္ဌာနံ၊ ယံ အဂ္ဃိယတ္ထမ္ဘောတိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၆၆။

အဂ္ဃိယတ္ထမ္ဘ (ပု) [အဂ္ဃိယ+ထမ္ဘ] စေတီသဏ္ဌာန်–ခိုင်မြဲစေခြင်း–ချုပ်ခြင်း။ အရင်း၌ကြီး၊ အဖျား၌သေးသည်ကို ပြု၍ စေတီသဏ္ဌာန် ချုပ်ခြင်း။ အဂ္ဃိယ (၄) အနက်ကြည့်။

အဂျန္တရာယ (ပု) [အဂ္ဂိ+အန္တရာယ] မီးအန္တရာယ်။ အဂျန္တရာယော ဥဒကန္တရာယော။ ဝိ၊၃။ ၁၅၂။

အဂ္ဂျာဂါရ (န) [အဂ္ဂ+အာဂါရ] မီးတင်းကုပ်၊ ယဇ်မီးလုပ်ကျွေးပူဇော်ရာ တင်းကုပ်။ ဥပသက်-မိတ္ထာ အဂ္ဂျာဂါရ် ပဝိသိတွာ။ ဝိ၊၂။၁၄၅။ ဝသေယျာမ ကေရတ္တံ အဂ္ဂျာဂါရေ။ ဝိ၃။၃၂။ အဂ္ဂျာဂါရံ ကရိတွာ အဂ္ဂိံ ပရိစရန္တော အစ္ဆတိ။ ဒီ၊၁။၉၅။ ဘာရဒွါဇဂေါတ္တဿ ဗြာဟ္မဏဿ အဂ္ဂျာဂါရေ တိဏသန္ထာရကေ။ မ၊၂။၁၆၉။ အဂ္ဂျာဂါရေတိ အဂ္ဂိဟောမသာလာယံ။ မဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၆။

အဂ္ဂျာဓာန (န) [အဂ္ဂိ+အာဓာန။ (အဂ္ဂျာဓာ-န-သံ)] မီးထည့်သောခွက်မီးဖို။ အရညာယတ-နေ အဂ္ဂိဟုတ္တသာလာယံ အဂ္ဂျာဓာနံ ကတွာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅ (ရှ-မူကွဲ။) အဂ္ဂိယာဓာန-လည်းကြည့်။

အဂ္ဂျာယတန (န) [အဂ္ဂိ+အာယတန] မီးတင်းကုပ်။ ယဇ်မီးလုပ်ကျွေးပူဇော်ရာ တင်းကုပ်။ အဂ္ဂျာယတနမာဟရိံ။ ဇာ၊၁။၃၅၈။ အဂ္ဂျာယ-တနမာဟရိန္တိ အဂ္ဂဋ္ဌနေ အဂ္ဂိဟုတသာလံ အာဟရိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄။

အဂ္ဂျာလောက (ပု)[အဂ္ဂိ + အာလောက]မီးရောင်။ စန္ဒာလောကော သူရိယာလောကော အဂ္ဂျာ-လောကော ပညာလောကော။ အင်္ဂ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ အဂ္ဂါလောက-လည်းကြည့်။

အဃံသန (တိ) [န + ဃံသန] မပွတ်–မတိုက်–စေခြင်း။ သရီရုပ္ပဗေဒသော အဃံသနတ္တံ မာလာ-လတာဒယော အာဒေသော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၀၄။

အဃံသန္တ (တိ) [န + ဃံသန္တ] မပွတ်တိုက်သော၊ သူ။ အဃံသန္တေန ပန အလ္လဟတ္ထံ ပထဝိယံ ဌပေတွာ ရဇံ ဂဟေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။

အဃ¹ (ပု၊န)[အဃ(=ပါပကရဏေ) + အ။အဃ-ယန္တိ ပါပံ ကရောန္တိ ဧတ္ထာ တေနာတိ အဃံ။ ကိံ တံ ဒုက္ခံ၊ ဇဝ် အဃော။ နီတိ၊ဓာ။ အာ+ ဟန+ဏ။အာ-ကို ရဿ,ဟန-ကို ဃ-ပြု။ ရူပ္ပတိ ဟနတီတိ အဃံ၊ဒုက္ခံ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။](၁)ဆင်းရဲခြင်း၊ဆင်းရဲ၊ ခန္ဓာ ၅-ပါးတည်းဟူသော ဆင်းရဲ။ သလ္လတော အဃတော အာဗာဓတော။ မ၊၂။ ၉၉။ ဒုက္ခဋ္ဌေန အဃတော။ မဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ ရူပ ဘိက္ခဝေ အဃံ၊ ဝေဒနာ အဃံ။ သံ၊၂။၂၇။ အဃန္တိ ဒုက္ခံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။ အဃံ တံ ပဋိ-သေဝိဿံ။ ဇာ၊၂။၃၂၅။ အဃံ တန္တိ ယံ အရညေ ဝသန္တေန ပဋိသေဝိတဗ္ဗံ ဒုက္ခံ၊ တံ ပဋိသေဝိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၄။ ဆန္ဒဇံ အဃံ ဆန္ဒဇံ ဒုက္ခံ။သံ၊၁။၂၁။ အဃန္တိ ပဉ္စက္ခန္ဓဒုက္ခံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။ သဗ္ဗေ ဘောဂါ ဝိနဿန္တိ၊ ရညော တံ ဝုစ္စတေ အဃံ။ ဇာ၊၁။၁၀၅။ ဇာ၊၂။၁။ တံ ဝုစ္စတေ အဃန္တိ မဟာရာဇ ယဿဘောဂ-ပရိဟာနိ နာမေတံ ရညော ဒုက္ခံ ဝုစ္စတိ။ ဘောဂါဘာဝေန ဟိ နိဒ္ဓနဿ ယသော ဟာယတိ၊ ဟီနယသော မဟန္တံ ကာယိကစေတသိကဒုက္ခံ ပါပုဏာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၅။ (၂) ဆင်းရဲခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော တရား။ သတ္တိသူလူပမာ ကာမာ၊ ရောဂေါ ဂဏ္ဍော အဃံ နိဃံ။ ထေရီ။ ၄၃၂။ ဒုက္ခုပ္ပါဒနဋ္ဌေန အဃံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ (၃) ဆင်းရဲ၏တည်ရာ (အတ္တဘော)။ နယိဒံ အတ္တကတံ ဗိမ္ဗံ၊ နယိဒံ ပရကတံ အဃံ။ သံ၊၁။ ၁၃၆။ အဃန္တိ ဒုက္ခပတိဋ္ဌာနတ္တာ အတ္တဘာဝ-မေဝ ဝဒတိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ အဃန္တိ အဃဝတ္ထုံ၊ တေနာဟ ဒုက္ခပတိဋ္ဌာနတ္တာတိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၇။ (၄) မြင်းစွာ နှိပ်စက်တတ်သော ရာဂစသော အကုသိုလ် တရား။ အဃဂတ² ကြည့်။ (၅) ပျက်စီးခြင်း။ ပါပသ္မိံ ဂဂနေ ဒုက္ခေ၊ ဗျသနေ စာဃမုစ္စတေ။အဘိ။၉၄၁။

အဃ² (တိ၊န) [န+ဟန+ဏ။ ဍုက္ခဂစ္ဆာဒိနာ ကေနစိ န ဟညတီတိ အဃော၊ အသမ္ဗာဓော။ မဋ္ဌ၊ ၃။၃၃၉။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၆။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၃၁-တို့၌လည်း နည်းတူပင်။ ဓာန်ဋီ၊၄၆-လည်းကြည့်။] မထိပါး အပ်–နိုင်–သော။ (က) ဟင်းလင်းပွင့်သော။ ဟာပိ တာ လောကန္တရိကာ အဃာ အသံဝုတာ။ ဒီ၊၂။၁၀။ မ၊၃။၁၆၁။ အံ၊၁။၄၄၆။ အဃာတိ နိစ္စဝိဝဋာ။ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၆။မဋ္ဌ၊၄။၁၂၆။

အံ၊ငွ၊၂။၃၃၄။ (န) (ခ) ကောင်းကင်။ အသေ ဝေဟာသယံ ဋ္ဌိတာ။ ဇာ၊၁။၂၄၂။ အသေတိ အပ္ပဋိဃေ အာကာသေ။ ဇာ၊ငွ၊၄။၁၅၆။ (န) (ဂ) အာကာသဓာတ်။ အသံ အသဂတံ...။ အဘိ၊ဓ။၁၈၉။ အဘိ၊ဝိ။၈၆။ နှ ယညာတိတိ အသံ၊ အသန္တနီယန္တိ အတ္ထော။ အဘိ၊ငွ၊၁။ ၃၆၂။ အသန္တနီယတာယ အသံ။ အဘိ၊ငွ၊၂။၆၈။

အသကရ (တိ) [အသ+ကရ] ဆင်းရဲကိုပြုတတ်-နှိပ်စက်တတ်-သော၊သူ။ အသမ္ဘိဂ (ခ) အနက်ကြည့်။

အသဂတ[၃] (န) [အသ[၃]+ဂတ] နှိပ်စက်တတ်သောတရား၊ ရာဂစသည်။ အစ္စုဂ္ဂ အသဂတံ ဝိဇိတံ။ ထေရ။၂၇၅။ ဝိဝါဒနသဘာဝတာယ အသာ နာမ ရာဂါဒယော၊ အသာနံ ဝဝ အသဂတံ။ ထေရ၊ငွ၊၂။၄၂။

အသဂတ[၂] (န) [အသ[၂]+ဂတ] မထိပါး-အပ်-နိုင်-သောအရာ အာကာသဓာတ်။ အသံ အသဂတံ ဝိဝရံ ဝိဝရဂတံ။ အဘိ၊ဓ။၁၈၉။ အသမေဝ အသဂတံ။ အဘိ၊ငွ၊၁။၃၆၂။

အသဂါမိ (တိ) [အသ+ဂမု+ဏီ] ကောင်းကင်၌ သွားလေ့ရှိသော အရာ၊ နေ လ နက္ခတ် တာရာ။ အာဝိဇ္ဈေ အသဂါမိနံ။ သံ၊၁။၆၇။ အသဂါမိနန္တိ အာကာသဂါမိနံ။ သံ၊ငွ၊၁။၁၁၀။

အသဇာတ (တိ) [အသ+ဇာတ] ဝဋ်ဆင်းရဲ၌ ဖြစ်သော၊ သူ။ အသဇာတာ ဝေ နန္ဒိ၊ နန္ဒိဇာတာ ဝေ အဃံ။ သံ၊၁။၅၃။ အသဇာတာတိ ဒုက္ခဇာတာ၊ ဝဋ္ဋဒုက္ခေ ဋ္ဌိတာတိ အတ္ထော။ သံ၊ငွ၊၁။၁၀၄။

အသဋ္ဌ (တိ) [န+သဋ္ဌ] မစေ့ဆော်-အား မထုတ်-သော၊ သူ။ ယသာ အနုဋ္ဌဟာတော အသဋ္ဌတော အဝိယမတော။ အံ၊၃။၁၁၇။

အသဋ္ဌမာန (တိ) [န+သဋ္ဌမာန] မစေ့ဆော်-အားမထုတ်-သော၊ သူ။ နှ စ သက္ကာ အသဋ္ဌမာနေန။ ထေရီ။ ၄၃၄။

အသင်္ခိတ (တိ) [န+သင်္ခိတ] (က) မဆက်စပ်သော။ အနိမိတ္တာသိတိအာဒိဟိ ကောဒသဟိ ပဒေဟိ အသင်္ခိတော သီသံ နှ တေ။ ဝိ၊ငွ၊၂။၁၃၄။ (ခ) မဆက်စပ်-မတပ်ဆင်-အပ်သော။ သော ပန အပေါရိသတာယ အကိတ္တိမော သယံဇာတော ကေနစိ အသင်္ခိတောယေဝ။ ဝိမာန၊ငွ။၂၅၆။

အသန္တနီယ (တိ) [န+သန္တနီယ] မထိပါး-အပ်-နိုင်-သော။ အသ[၂] (ဂ) အနက်ကြည့်။

အသန္တနီယတာ (ထီ) [အသန္တနီယ+တာ] အသ[၂] (ဂ) အနက်ကြည့်။

အသန္တယန္တ (တိ) [န+သန္တယန္တ] မထိ-မခိုက်-မတိုက်-သော။ အသန္တယန္တော နိယျာတိ၊ ဥဓော ဇာတု စ ဝေါမ္ဘကော။ မ၊ငွ၊၃။၁၇။

အသန္တိတ (တိ) [န+သန္တိတ] (၁) မထိခိုက်သော။ အသန္တိတာ နိစ္စကိဋ္ဌ ကရော္ကိ။ ဇာ၊၂။ ၃၅။ (၂) မလှုပ်ရှား-မချောက်ချား-စေနိုင်သော။ အသန္တိတော အစလိတော။ မဟာနိ။၂၇၄။ အသန္တိတောတိ အကြောဘော။ မဟာနိ၊ငွ။၃။ ၃၃၀။

အသန္တေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+သန္တေတွာ] မထိ-မခိုက်-မတိုက်-စေမူ၍။ ကေနစိ ရှပေန အသန္တေတွာ...။ ဝိ၊ငွ၊၂။၁၁၀။

အသမ္ဗာ (တိ) [အသ+ပ+ဟာ+ကွိ] အသာ-ပဟာကြည့်။

အသဘူတ (တိ) [အသ+ဘူတ] ဆင်းရဲသာလျှင် ဖြစ်သော။ အသံ ခေါ ပန မာဂတ္တိယ ကာယော... အသဘူတော။ မ၊၂။၁၇၇။ ရောဂဘူတ-လည်းကြည့်။

အသမ္ဗုလ (န) [အသ+မူလ] ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ အကြောင်း။ အသဋ္ဌ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အသမ္ဗုလဥ္စ။ သံ၊၂။၂၇။ တော ဝေ ခကန္တိ အသ-မူလံ။ ဥဒါန။၉၃။ အသဿ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ မူလဘူတံ။

ဥဒါန်၊ဋ္ဌ။၁၀၇။ အဃမူလံ ဝမိတွာန။ ထေရ။ ၂၄၅။ အဃဿ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ မူလဘူတံ အဝိဇ္ဇာဘဝတဏှာသင်္ခါတံ ဒေါသံ သဗ္ဗံ ဝါ ကိလေသဒေါသံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ အနိစ္စာ အဓုဝါ ကာမာ.... အဃမူလာ ဒုခပ္ဖလာ။ ထေရီ။ ၄၃၂။ အဃမူလာတိ အဃဿ ဒုက္ခဿ မူလာ ကာရဏဘူတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၉၂။

အဃမူလသုတ္တ (န) [အဃမူလ + သုတ္တ] ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ အကြောင်းကို ဟောသောသုတ်၊ အဃမူလသုတ်၊ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊၁-သံယုတ်၊၃-ဝဂ်၊ ၁၁-သုတ်။သံ၊၂။၂၃။

အဃမူလသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဃမူလသုတ္တ+ ဝဏ္ဏနာ] အဃမူလသုတ်၏-အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။

အဃမ္မိဂ (ပု) [အဃ+မိဂ] ဆင်းရဲကို-ဆောင်တတ်-ပြုတတ်-သော-သားကောင်-သတ္တဝါ။ (က) ခွေး။ လုဒ္ဒေဟိ ဝါဠေဟိ အဃမ္မိဂေဟိ စ။ ဇာ၊၂။၂၇၁။ အဃမ္မိဂေဟီတိ အဃာဝဟေဟိ၊ ဒုက္ခာဝဟေဟိ သုနခေဟီတိ အတ္ထော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၀။ (ခ) ဝံ သတ္တဝါ။ အညေပိ ကဏှ-ဇိနေ၊ အစ္ဆာ နာမ အဃမ္မိဂါ။ ဇာ၊၂။၁၃၂၆။ အဃမ္မိဂါတိ အဃကရာ မိဂါ၊ ဒုက္ခာဝဟာ မိဂါတိ အတ္ထော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၆။

အဃရ (တိ) [န+ဃရ] အိမ်မရှိသောသူ။ ဂေဟံ ဝိက္ကိဏိတွာ အဃရာ ဟုတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၆။

အဃဝတ္ထု (န) [အဃ + ဝတ္ထု] ဆင်းရဲ၏တည်ရာ။ အဃ (၃) အနက်ကြည့်။

အဃဝိနယ (ပု) [အဃ+ဝိနယ] ခန္ဓာငါးပါးတည်းဟူသော ဆင်းရဲကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ ဆန္ဒံ ဒောသံ ဒုက္ခံ ဆန္ဒဝိနယာ အဃဝိနယော အဃဝိနယာ ဒုက္ခဝိနယော။ သံ၊၁။၂၁။ ဆန္ဒဝိနယာ အဃဝိနယောတိ တဏှာဝိနယေန ပဉ္စက္ခန္ဓဝိနယော။ အဃဝိနယာ ဒုက္ခဝိနယောတိ ပဉ္စက္ခန္ဓဝိနယေန ဝဋ္ဋဒုက္ခဝိနယော ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၀။ ဆန္ဒဝိနယာ အဃဝိနယောတိ ဟေတုနိဒ္ဒေသေ ဟိ ဖလနိဒ္ဒေသော။သံ၊ဋီ၊၁။၁၀၆။

အဃသိဂမ (တိ) [အဃ+ဂမု+အ၊ အလုတ္တသမာသ်] ကောင်းကင်၌ သွားသော၊ သူ။ အဝေဘုခါ အဃသိဂမာ ဗလီ စ ဝါ။ ဝိမာန၊၁၈။ အဃသိဂမာတိ ဝေဟာသံဂမာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၇၁။

အဃာတယန္တ (တိ) [န+ဃာတယန္တ] မသတ်ဖြတ်-မညှဉ်းဆဲ-စေသော၊ သူ။ ရဇ္ဇံ အဟနံ အဃာတယံ။ သံ၊၁။၁၁၇။ အဟနံ အဃာတယန္တိ အဟနန္တေန အဃာတယန္တေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၆။

အဃာတယိ (ကြိ) ဃာတေတိ-ကြည့်။

အဃာတယံ (ကြိ) ဃာတေတိ-ကြည့်။

အဃာတေတဗ္ဗ (တိ) [န+ဃာတေတဗ္ဗ] မသတ်-အပ်-ထိုက်-သင့်-သော၊သူ။ အဃာတေတဗ္ဗမ္ပိ ကံ ဃာတေမိ။ ဇာ၊၄။၁၉၄။ အဝဇ္ဈ-လည်းကြည့်။

အဃာတေန္တ (တိ) [န+ဃာတေန္တ] မသတ်ဖြတ်တတ်သော၊သူ။ အဟန္တာရမဃာတေန္တံ၊ ယော နရော ဟန္တုမိစ္ဆတိ။ဇာ၊၁။၁၃၁။အဃာတေန္တန္တိ အမာရေန္တံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။

အဃာတေသုံ (ကြိ) ဃာတေတိ-ကြည့်။

အဃာနက (တိ) [န+ဃာန+က] ဃာနပသာဒ မရှိသောသူ။သတ္တေသုကာနံ အဃာနကာနံ ဥပပဇ္ဇန္တာနံ တေသံ။ ယမက၊၁။၈၂။

အဃာပဟ=အဃပ္ပဟ (တိ) [အဃ+ပ+ဟာ+ကွိ] မကောင်းမှု-ကိလေသာ-သံသရာဆင်းရဲ-ကို ပယ်တတ်သော။ (ဘုရားတော်)။တရိသုတ် မေမဃပ္ပဟံ ပဟံ။ဓာန်၊ (၁)။ အဃပ္ပဟံ ကိလေသပ္ပဟာနကရံ သံသာရဒုက္ခပ္ပဟာနကရံ ဝါ။ ငင်းဋီ။

အဃာဝဟ (တိ) [အဃ+အာ+ဝဟ+အ] ဆင်းရဲကိုဆောင်တတ်သော၊သူ။အဃမ္မိဂ-ကြည့်။

အဃာဝီ (တိ) [အဃ+အာဝ+ဤ။ အဃ = အဝ+ဤ။ အဃ+အာဝီ။ မောဂ် ၄၊၁၂၀-သုတ်ကြည့်၊ ပဃာဝီ-လည်းကြည့်။] ဆင်းရဲခြင်းသို့ ရောက်သော၊ ဆင်းရဲကို ထင်ရှားပြတတ်သော၊ သူ။ အဃာဝိနော ဒုမ္မနာ စေတောဒုက္ခသမပ္ပိတာ။ ဒီ၊၂။၁၂၂။ အဃာဝိနောတိ ဥပ္ပန္နဒုက္ခာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ အဃံ ဒုက္ခံ အာဝေန္တိ ပကာသေန္တီတိ အဃာဝိနော၊ ပါကဋီဘူတဒုက္ခာတိ အတ္ထော ဥပ္ပန္နဒုက္ခာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၂။ အဃာဝိနော ပရိဒုန္နာ။ ဥဒါန၊၉၃။ အဃာဝိနောတိ ကာယိကစေတသိကဒုက္ခေန ဒုက္ခိတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၀၆။ တေနမှိ အန္ဓော ဗျသနံ ဂတော အဃာဝီ။ သုတ္တနိ၊ ၃၈၇။ အဃာဝီတိ ဒုက္ခိတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၈။

အဃောသထ (ကြိ) ဃောသေတိ-ကြည့်။

အဃောသိတ္ထ (ကြိ) ဃောသေတိ-ကြည့်။

အင်္က (ပု) [အင်္က+အ] (၁) ရင်ခွင်၊ ပေါင်ခွင်၊ ခါးထစ်။ အင်္ကေ ပုတ္တံ နိကိပန္တိ၊ ဘာတိသမ္ဘောသာ ဥဋ္ဌဟန္တိ၊ ပရိပတိတွာ ပတ္တော ဘိဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၄။၂၅၀။ အာသန္နအကာဒါယိနံ၊ အင်္ကေ ဝဍ္ဎေသိ ဘာရဓေ။ ဇာ၊၁။၃၂၉။ ဘဟာရော ကုမာရော ရာဇကုမာရဿ အင်္ကေ နိသိန္နော ဟောတိ။ မ၊၂။၅၇။ အင်္ကေ နိသိန္နော ဟောတီတိ ဦရုသု နိသိန္နော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ မာတုယာ အင်္ကသ္မိမဟံ နိသိန္နော။ ဇာ၊၁။၁၃၇။ ရာဇာ အင်္ကေ ကရိတွာန။ ဇာ၊၂။၁၃၈။ အတ္တနော အင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ ကုမာရံ။ ဇာ၊၄။၄၅၀။ အညတရဿ ကုက္ကုဋိယာ အင်္ကေ နိပန္နော။ ဇာ၊၄။၁၇၆။ ကုက္ကုဋိယော နာမ ကောဓိဝသမ္ပိ အင်္ကံ အဝတ္ထရိတွာ နိပန္နသာဓိကမ္ပိ ဟဒယံ ဘိန္ဒိတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၆။ အထ ခေါ မံ ဓာတိ အင်္ကေန ပဟိတွာ။ မ၊၂။၁၀၀။ မာတာ နံ ဥက္ခိပိတွာ ဥဇုံ နိပဇ္ဇာပေတွာ အင်္ကေန ပဟိတွာ။ မမှု၊၃။၁၀။ အင်္ကတော အင်္ကံ ဂစ္ဆန္တိ၊ မာလာမာဂိ အလင်္ကတာ။ ပေတ၊၁၆၈။ အင်္ကတော အင်္ကံ ဂစ္ဆန္တီတိ ဓာတီနံ အင်္ကဋ္ဌာနတော အင်္ကဋ္ဌာနမေဝ ဂစ္ဆန္တိ၊ နဘူမိတလန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၆၃။ ဓာတီဟိ အင်္ကတော အင်္ကံ ဟရိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ ဤနေရာ၌ ၂-ခွဲ (၂) အနက်လည်းဖြစ်သင့်သည်ပင်။ ဥဘောပိ ခတ္တိယာ ဧဝ ဒါရကေ အင်္ကေနာဒါယ ပက္ကမိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၈၃။ ဥစ္ဆင်္ဂ-လည်းကြည့်။ (၂) လက်ရုံးပခုံး။ အင်္ကေန အင်္ကံ ပရိဟရိယတိ။ ဒီ၊၂။၁၇။ အင်္ကေန အင်္ကန္တိ အညဿ ဗာဟုနာဝ အညဿ ဗာဟုံ၊ အညဿ စ အံသကူဋေန အညဿ အံသကူဋံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ (၃) သစ်ပင်ခွ။ အင်္ကသ္မိံ တေ နိသိန္နာ။ ဇာ၊၁။၁၃၂။ အင်္ကသ္မိန္တိ ဝိဋပဘာဝေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ (၄) အမှတ်တံဆိပ်။ အင်္ကကရဏ-ကြည့်။

အင်္ကကရဏ (န) [အင်္က+ကရဏ] အမှတ်တံဆိပ်-ခတ်နှိပ်ခြင်း-ဆိုးခြင်း။ အဏ္ဍစ္ဆိဒါ နိလဥ္ဆကာတိ အဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ဖလိမဒ္ဒါနိ အဏ္ဍစ္ဆိဒါ စေဝ တိသူလာဒိအင်္ကကရဏေန လဥ္ဆကာ စ၊ လဉ္ဆနကာရကာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၇။

အင်္ကဋ္ဌာန (န)[အင်္က+ဌာန]ရင်ခွင်-ပေါင်ခွင်-ခါးထစ်-အရပ်။ အင်္က (၁) အနက်ကြည့်။

အင်္ကိတ (တိ) [အင်္က+ဣတ] (၁) မှတ်သားအပ်သော။ စက္ကင်္ကိတ-ကြည့်။ (၂) ထင်း-ဖောက်-အပ်သော။

အင်္ကိတကဏ္ဏက (တိ) [အင်္ကိတ+ကဏ္ဏ+က] ထွင်းအပ်-ဖောက်အပ်-သော နားရှိသော၊ ရှည်လျားတွဲကျသော နားရှိသော၊ သူ။ အထော အင်္ကိတကဏ္ဏကော။ ဇာ၊၁။၅၉။ အထော အင်္ကိတကဏ္ဏကောတိ အထ ဝေဓဝိဒ္ဓကဏ္ဏော ဆိဒ္ဒကဏ္ဏောတိ လမ္ဗကဏ္ဏော သန္ဓာယာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။

အင်္ကုရ (ပု၊န) [အင်္က+ဥရ။ ဓာန်၊ဋီ၊၁၄၇-ကြည့်။] (န) (၁) အညွန့်-အညှောက်။ တတော

အက္ကုရော ဥဋ္ဌဟိတွာ။ မိလိန္ဒ။ ၅၁။ အက္ကုရသာ ဝိဇံ အတ္တိ. မိလိန္ဒ။ ၂၆၁။ (ပု) (၂) ဥပသာဂရမင်းနှင့် ဒေဝဂဗ္ဘာ မင်းသမီးတို့၏သမီးမြောက် သားဖြစ်သော အက္ကုရမင်းသား။ ပေတံ မံ အက္ကုရ ဇာနာဟိ။ ပေတ။ ၁၅၅။ ဒေဝဂဗ္ဘာယ ဒသမော (ပုတ္တော) အက္ကုရော နာမ အဟောသိ။ ဇာ၊ ၄။ ၄။ ၈၁။ (ပေတ၊ ဋ္ဌကထာ-၁၀၄-လည်း ကြည့်။) (ပု) (၃) အက္ကုရနတ်သား။ အက္ကုရော ဝါမပဿော နိသီဒိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄၂။

အက္ကုရက (ပု၊န) [အက္ကုရ+က] အညွန့်။ အင်္ဂုရ-ရက-ကြည့်။

အက္ကုရကာလ (ပု) [အက္ကုရ + ကာလ] အညွန့် — ထွက်သော — ပေါက်သော — အခါ။ ဝေဿေသိ ဝပ္ပကာလေ အက္ကုရကာလေ နာဠကာလေ...။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၆၂။

အက္ကုရနိဗ္ဗတ္တန (န) [အက္ကုရ+နိဗ္ဗတ္တန] အညွန့် — အညောက် — ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။

အက္ကုရနိဗ္ဗတ္တနဋ္ဌာန (န) [အက္ကုရနိဗ္ဗတ္တန+ဋ္ဌာန] အညွန့် — အညောက် — ဖြစ်ပေါ်ရာဌာန။ ရုက္ခ-နိဗ္ဗတ္တနဘာဝေန အက္ကုရနိဗ္ဗတ္တနဋ္ဌာနံ မတ္ထက-ကဏ္ဍကေန ဝိဇ္ဈိတွာ ပေသေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၅။

အက္ကုရပေတ (ပု) [အက္ကုရ+ပေတ] ပြိတ္တာနှင့် စပ်သော အက္ကုရနတ်သား။ ကွယ်လွန်ပြီးသော အက္ကုရမင်းသား။

အက္ကုရပေတဝတ္ထု (န) [အက္ကုရပေတ+ဝတ္ထု] ပြိတ္တာနှင့်စပ်သော အက္ကုရနတ်သား — ကွယ်လွန်ပြီးသော အက္ကုရမင်းသား၏အကြောင်းကို ပြဆိုသော — ဝတ္ထု — အဖြစ်အပျက်။ ပေတဝတ္ထု၊ ၂-ဝဂ်၊ ၉-ဝတ္ထု။ ဣဒံ သတ္ထာ ဇေတဝနေ ဝိဟရန္တော အက္ကုရပေတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ကာမံ စေတ္ထ အက္ကုရော ပေတော န ဟောတိ၊ တထာ ပန ဇရိတ ယသ္မာ ပေတာသမ္ဗန္ဓ၊ တသ္မာ တံ "အက္ကုရပေတဝတ္ထု" တိ ဝုတ္တံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၀၄။

အက္ကုရမတ္တ (န) [အက္ကုရ + မတ္တ] အညွန့်မျှ။ အက္ကုရမတ္တမေဝ ဟိ တဿ ဟောတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၅။

အက္ကုရဝဏ္ဏ (တိ) [အက္ကုရ+ဝဏ္ဏ] ရွက်နုညွန့်အဆင်း နှင့် တူသော အဆင်းရှိသော။ အမ္ဗက္ကုရဝဏ္ဏ-ကြည့်။

အက္ကုရုပ္ပါဒ (ပု) [အက္ကုရ + ဥပ္ပါဒ] အညွန့်ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ တသ္မိံ ပန ကာလေ နိရုဒ္ဓေ ယာဝ အက္ကု-ရုပ္ပါဒါ ဗီဇံ ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၉။

အက္ကုသ (ပု၊န) [အက် + သ။ ဥလာ။ ကွာဒိ။ ၂၁၅-ကြည့်။ (အက်-ဓာ-သံ)] (၁) ချွန်း။ အက္ကုသေဟိ ကသာဟိ စ။ ဝိ၊ ၄။ ၃၅၇။ အင်္ကုသေဝ နာဂေါ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၃။ အက္ကုသေတိ မတ္တကေ ဝိဇ္ဈနကုဋိ-လကာ။ ကော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။ (၂) ချွန်းနှင့်တူသော — ချွန်းသဏ္ဌာန်ဖြစ်သော — လမ်းညွှန်လမ်းပြ ဖြစ်သော တံယေဝ အက္ကုသံ ကတွာ။ ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၉။ အတ္တနော ဓိတ္တမတ္တပဟတ္တိနော အက္ကုသံ ကတွာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌိ၊ ၂။ ၂၈၃။ မ၊ ဋ္ဌိ၊ ၁။ ၃၄၆။ ဣဒ-မေဝ မာတု ဝစနံ အရဟတ္တပ္ပတ္တိယာ အက္ကုသံ ဇာတံ။ (ဝစနနှင့်ရှပကဖြစ်၍ နပုံလိင်?) ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၅။ ဣဒါနိ မာတု ဝစနံ အက္ကုသံ ကတွာ အတ္တနော အရဟတ္တဿ အဓိဂတတ္တာ မာတရံ ထောမေန္တော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၁။ အတ္တနော ဝစနံ အက္ကုသံ ကတွာ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၈၀။ (၃) သစ်သီး ချူရာအတံ၊ တံချူ။ ဧကိဿာ (ကာဠကော၊ ဋ္ဌိယာ) အက္ကုသပစ္ဆိတိဖက္ကကာဒီနိ ဩလဂ္ဂေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀ ၌ အက္ကုသက-ရှိသည်။) ဖလာနံ ဂဟဏတ္ထံ အက္ကုသဉ္စ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၀၃။ အာသာဒ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။ (၄) (သပိတ်အိတ်ချိတ် စရာ) ချိတ်။ ကိံ ခက္ကုသဉ္စ ပတ္တဉ္စ သဃာဋိဉ္စာပိ ဗြာဟ္မဏ။ ဇာ၊ ၂။ ၄၃၇။ မတ္တိကပသိဗ္ဗကောလမ္ဗန-အက္ကုသဉ္စ မတ္တိကပတ္တဉ္စ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၄၄။ (၅) နေတ္တိ ပါဠိတော်လာ နည်းငါးမျိုးတို့တွင် အက္ကုသမည်သောနည်း။ လိုအပ်သောဝတ္ထုကို လိုရာ အရပ်သို့ ချိတ်ဖြင့် ချိတ်ငင်ယူဆောင်သကဲ့သို့ ဒိသာလောစန နည်းဖြင့် ကြည့်ရှုအပ်ပြီးသော ဒိသာတရားတို့ကို အတ္ထနည်းသုံးပါး၌ ကောင်းစွာ ဆောင်ကြောင်း ဖြစ်သောနည်း။ ယ္ထမော

အကုသော နာမ။နေတ္တိ။ ၂။တထာ အာလောစိ-တာနံ တေသံ ဓမ္မာနံ အတ္တနာပတ္တဃေယာစနေ သမာနယနတော အကုသောတိယ အကုသော။ နေတ္တိ ၄။၁၈။

အကုသက (ပု) [အကုသ+က] (၁) ချွန်း။နိက္ခ-မန္တော စ ပဝိသန္တော စ အကုသကေန ကာ-ကိမှိ ပတ္တကေပိသော ပဟရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၉။ (၂) တံချူ။ အင်္ကုသိ ပဝိသိတွာ အကုသကေန သာခံ ဩနာမေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ ပဋ္ဌိဘာဂိတ္တိ-အကုသကေ အာဒါယ ဖလာဖလတ္တာယ အရညံ ပဝိသိတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၂။

အကုသကယဋ္ဌိ (ထီ) အကုသယဋ္ဌိ-ကြည့်။

အကုသကောဋိ (ထီ) [အကုသ + ကောဋိ]ချိတ်၏ အစွန်း။လဂ္ဂနကံ ယံသန္တသာ နိဟရတော အကု-သကောဋိတော နိက္ခန္တမတ္တေ ပါရာဇိကံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၃။

အကုသဂယှ (နာ) [အကုသ+ဂဟ+ယ] ချွန်း — ကိုင်ပုံ — ကိုင်နည်း။ ကုသလော တုံ ဟတ္ထာ-ရုဠှေ အကုသဂယှေ သိပ္ပေ။ မ၊၂။ ၂၉၇။အကုသ-ဂယှေ သိပ္ပေတိ အကုသဂဟဏသိပ္ပေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၃။

အကုသဂဟဏသိပ္ပ (နာ)[အကုသ+ဂဟဏ+သိပ္ပ] ချွန်း—ကိုင်ပုံ—ကိုင်နည်းအတတ်။ အကုသဂယှ-ကြည့်။

အကုသဂ္ဂဟ (ပု) [အကုသ+ဂဟ]ချွန်းကိုင်သော သူ၊ ဆင်ဦးစီး။ ဟတ္ထိပ္ပဘိန္နံ ဝိယ အကုသဂ္ဂ-ဟော။ ဓမ္မ။၆၀။

အကုသဘူတ (တိ) [အကုသ+ဘူတ] ချွန်း (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော၊ ချွန်းသဖွယ် — လမ်းညွှန် လမ်းပြ — ဖြစ်သော။ အယံ မေ အရဟတ္တပတ္တိယာ အကုသဘူတာတိ တမေဝ ဂါထံ ပစ္စဒါဟာသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ အကုသ (၂) အနက်လည်း ကြည့်။

အကုသယဋ္ဌိ (ထီ) [အကုသ+ယဋ္ဌိ] တံချူတံ။ ပဋိဂ္ဂ အကုသယဋ္ဌိဉ္စ ဂဟေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂-၃။ (ဋ္ဌ-မူ၌ အကုသကယဋ္ဌိဉ္စ-ရှိသည်။)

အကုသလဂ္ဂ (တိ) [အကုသ + လဂ္ဂ] ချွန်း— ချိတ်—ကဲ့သို့ အချင်းချင်း—ငြိ—တွယ်ကပ်—စပ်— သော၊ ချိတ်ဆက်။ ယထာ ဟိ မဟာဇနော အင်္ဂနိ ကောဋိယာ ကောဋိံ အာဟစ္စ ဌိတာနိ၊ ပစ္စေကတုဒ္ဓါနံ အကုသလဂ္ဂါနိ ဝိယ၊ န ဇေဝံ ဗုဒ္ဓါနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။ အကုသလဂ္ဂါနိ ဝိယာတိ အကုသကာနိ ဝိယ အညမညသ္မိံ လဂ္ဂါနိ အာသတ္တာနိ ဟုတွာ ဌိတာနိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆၄။

အကုသဟတ္ထ (တိ) [အကုသ+ဟတ္ထ] တံချူ လက်စွဲသော၊ သူ။ ပဋ္ဌိဘာဂိတ္တိအကုသဟတ္ထာ အရညံ ပဝိသိတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၉၂။

အကောတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အက+တွာ] မှတ်သား၍။ (က) ရေးနိုပ်မှတ်သား၍။ လက္ခဏေန အကော-တွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၇။ (ခ) ရေတွက်မှတ်သား၍။ ဣမသ္မိံ ပန ဌာနေ အမ္ဗာနိ အကောတွာ ဂဟိ-တာနိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၈။

အကောလ (ပု) [အက+ဩလ။ အကိယတေ လက္ခိယတေ ကိလကေပါတိ အကောလော။ ဓာန်၊ သူစိ။ (အကောဋ၊အကောလက-သိ)] အကော-လပင်၊ မှန်ကူပင်၊ စက်ကတိုးပင်။ အကောလာ ဗိမ္ဗိဇာလာ စ။ အပ၊၁။၁၇။

အကောလက (ပု) [အကောလ+က] (၁) အကောလကပန်း၊ မှန်ကူပန်း၊ စက်ကတိုးပန်း။ အဟဥ္စ အကောလကမောစိနာမိ။ ဇာ၊၁။ ၃၃၂။ (၂) အကောလက အမည်ရှိသော၊သူ။ (မထေရ်)။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ အကောလ-ကော ထေရော။ အပ၊၁။ ၂၂၂။

အကောလကာဒိ (နာ) [အကောလက+အာဒိ] မှန်ကူပန်း — စက်ကတိုးပန်း — စသည်။ သုပုပ္ဖိ-တာနိ အကောလကာဒီနိ ပုပ္ဖါနိ ဩစိနာမိ။ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။ ၄၄၄။

အကော်ာလပုပ္ပိယတ္ထေရ (ပု) [အကော်ာလ+ပုပ္ပိ-ယ+ထေရ]အကော်ာလပုပ္ပိယမထေရ်။ အကော်ာ-လပုပ္ပိယတ္ထေရဿာပဒါနံ ပဠမံ။ အပ၊၁။၃၃၂။

အင်္ကျ (ပု) [အင်္က+ဏျ။ဥစ္စကော် ဘဝေါ အင်္ကျော၊ ဓာန်၊ဋီ။၁၄၃။] ရင်ခွင်၌ထား၍ တီးအပ်သော မုရိုးစည်။ အသလိင်္ဂကျော်ဒွကာ ဘေဒါ။ ဓာန်။ ၁၄၃။

အင်္ဂ[၁] (ဗျ)“အို့ဟော့ဟယ်” စသည်ဖြင့်ခေါ်ခြင်း၌ အသုံးပြုသော “အာလုပ်”ပုဒ်။ အင်္ဂနေ ဘော အရေ အမ္ဘော၊ ဟမ္ဘော ရေ ဇေ ဂိ အာဝုဿော။ဓာန်။၁၁၃၉။

အင်္ဂ[၂] (နု) [အင်္ဂ+အ] (၁) အစိတ်အင်္ဂါ။ ပေါင်းစပ်ပါဝင်သော — ဝတ္ထုပစ္စည်း — တရားသဘော အစိတ်။အင်္ဂသမ္ဘာရနှင့် အင်္ဂဝိက (ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၇၂) ကြည့်။ (၂) အကြောင်းအင်္ဂါ။ အခြေခံ အချက်။ ဣမိနာပင်္ဂေန န အရဟတိ။ ဒီ၊၁။ ၂၀၆။ ဣမိနာပင်္ဂေနာတိ ဣမိနာပိ ကာရဏေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ အင်္ဂတိ ဂမေတိ ဉာပေတီတိ အင်္ဂံ။ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၁၄။ အင္ဂုတ္တိကံ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ ကာရိတ္တော။ အံ၊၁။၁၆။ အင်္ဂေဟိ ကာရဏေဟိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၅။အင်္ဂဝိက (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၂၅)လည်းကြည့်။ ပါဏာတိပါတဿ ပဉ္စ အင်္ဂါနိ ဘဝန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၂၁။အင်္ဂေဟိ သမ္မာသိက္ခာပဒေသု အာပတ္တိံ အင်္ဂ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ကင်္ခါ။၁၁၀။ (၃) အဖွဲ့အစုအင်္ဂါ။ မဂ္ဂင် (အဘိ၊၈။၇၃။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂) ကြည့်။ (၄) သုတ္တ့ဂေယျ-စသောအင်္ဂါ။ ဒေသနာ — သဘော — အမျိုးအစား။ အင်္ဂဝသေန နဝဝိဓံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ အင်္ဂတော နဝင်္ဂါနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉။ နဝင်္ဂ-လည်းကြည့်။ (၅) ဂုဏ်အင်္ဂါ။ တီဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော ရာဇာရဟော ဟောတိ ရာဇ-ဘောဂ္ဂေါ။အံ၊၁။၂၄၆။ အင်္ဂေဟိတိ ဂုဏင်္ဂေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ (၆) အပြစ်အင်္ဂါ။ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော မာတုဂါမော ဧကန္တအမနာပေါ ဟောတိ ပုရိသဿ။ သံ၊၂။ ၄၃၆။ အင်္ဂေဟီတိ အဂုဏင်္ဂေဟိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၅။ ကောဒသဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတော ဂေါပါလကော အဘဗ္ဗော ဂေါဂဏံ ပရိဟရိတုံ ဖာတိံ ကာတုံ။ မ၊၁။၂၈၁။အံ၊၃။၅၄၆။အင်္ဂေ-ဟီတိ ကောဒသဟိ အဂုဏကောဋ္ဌာသေဟိ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။ အင်္ဂီယန္တိ အဝ-ယဝဘာဝေန ဉာယန္တီတိ အင်္ဂါနိ၊ ဘာဂါ၊ တာနိ ပနေတ္ထ ယသ္မာ သာဝဇ္ဇသဘာဝါနိ၊ တသ္မာ အာဟ အင်္ဂေဟီတိ အဂုဏကောဋ္ဌာသေဟီတိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၉၇။ (၇) အကြောင်းနိမိတ်၊ အမှတ်လက္ခဏာ။ကောဂ်ဒသီ(ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁)ကြည့်။ (၈)ကိုယ်၊ကိုယ်ခန္ဓာ။ကဿ အင်္ဂံ ပရိဂ္ဂဏှ။ ဇာ၊၂။၇၆။ အင်္ဂံ ပရိဂ္ဂဏှာတိ အင်္ဂံ ပရိဂ္ဂဏှေတွာ၊ သရီရံ ပရိက္ခိပိတွာတိ အတ္ထော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၂။ ရေပဟီတကံ, ဟရိစန္ဒနလိတ္တင်္ဂ-တို့လည်းကြည့်။ (၉) (က) ကိုယ်၏ အစိတ်အင်္ဂါ၊ ခြေလက်စသောအင်္ဂါ။အင်္ဂါကြီးငယ်။အင်္ဂဿ ပရာမသနံ။ ဝိ၊၁။၁၇၃။အင်္ဂံ နာမ ဟတ္ထဥ္စ ဝေဏီဥ္စ ဌပေတွာ အဝသေသံ အင်္ဂံ နာမ။ဝိ၊၁။၁၇၄။ ဧဓေ ဓနံ အင်္ဂဝရဿ ဟေတု၊ အင်္ဂံ ဧဓေ ဇီဝိတံ ရက္ခမာ-နော။ဇာ၊၂။၁၄၅။ဧဓေ ဓနန္တိ သမ္မ ပေါရိသာဒ ပဏ္ဏိတော ပုရိသော ဟတ္ထပါဒါဒိမှိ အင်္ဂေ ဆိန္ဒမာနေ တဿ ရက္ခဏတ္ထာယ ဗဟုမ္ပိ ဓနံ ဇဟေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၂။ အင်္ဂကုလဿင်္ဂ-လည်းကြည့်။ (ခ) ညီအစ်ကို။ အင်္ဂမေတံ မနုဿာနံ၊ ဘာတာ လောကေ ပဝုစ္စတိ။ဇာ၊၁။၁၀၀။ (ဂ) ကိုယ်၏ အစိတ်အင်္ဂါဖြစ်သော အသား၊ ပေါင်သား့ ရင်အုပ်သားစသည်။ အင်္ဂ သမ္မ ဒဒါမိ တေ။ဇာ၊၁။၁၀၀။ အင်္ဂမံသ-လည်းကြည့်။ (ဃ) (ငှက်တို့၏လည်ပင်း့ အတောင် ဟူသော) ကိုယ်အင်္ဂါ။ဝက္ကင် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁) ကြည့်။ (င) (လိပ်၏ခြေလက်ဦးခေါင်းဟူသော)ကိုယ်အင်္ဂါ။ သောဏ္ဍိပဉ္စမာနံ အင်္ဂါနံ အညတရံ ဝါ အည-တရံ ဝါ အင်္ဂံ။ သံ၊၂။၃၈၅။ (၁၀) အမှတ်အသား အင်္ဂါ။အကောင်း — အဆိုး — ဘုန်းရှိ — ဘုန်းမဲ့ — လက္ခဏာ။အင်္ဂဝိဇ္ဇာ(မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၅၄)

ကြည့်။ (၁၁) အပေါင် (ညောင်စောင်းပေါင်, ခုတင်ပေါင်စသည်)။ အင်္ဂေ ဝိဇ္ဇိတွာ ဌိတော ဟောတိ။ဝိ၊၂။၆၇။ (၁၂) အင်္ဂကျမ်း၊အင်္ဂါကြီး ငယ်တို့၏ အကျိုးအပြစ်ကို ပြဆိုသောကျမ်း။ အင်္ဂ နိမိတ္တံ ဥပ္ပါတံ။ဒီ၊၁။၉။ အင်္ဂန္တိ ဟတ္ထပါဒါဒီသု ယေန ကေနစိ ဝေဇ္ဇေန အင်္ဂေန သမန္နာဂတော ဒီဃာယု ယသဝါ ဟောတီတိ အာဒိနယပဝတ္တံ အင်္ဂသတ္ထံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။

အင်္ဂ၅ (တိ) [အင်္ဂ၂+ဏ] (ပုံ-ဗဟု) (၁) အင်္ဂမည်သော = လုပ်သော = ကိုယ်အင်္ဂါရှိသော = မင်းသားများ။ သုန္ဒရဘာဝေန သာတိသယာနိ အင်္ဂါနိ ဧတေသံ အတ္ထီတိ အင်္ဂါ၊ ရာဇကုမာရာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၃။ အင်္ဂ၅-လည်းကြည့်။ (ပု) (၂) အင်္ဂမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ အင်္ဂေါ စ မင်္ဂေါ စ။မ၊၃။၁၁၅။ (ပု) (၃)အင်္ဂမည်သော မထေရ် (=လောမသကင်္ဂိယ မထေရ်)။ အင်္ဂထေရ-ကြည့်။ (ပု) (၄) အင်္ဂမည်သောမင်း။ အင်္ဂေါ နာမ လောမပါဒေါ ဗာရာဏသိရာဇာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၅၀။

အင်္ဂ၆ (ပုံ-ဗဟု) [အင်္ဂ၅+ဏ။ ပုံ ဗဟုဝစ္စ..မစ္စါ ဘတ္တကဲသိဟင္ဂာ။ ဓာန်။၁၈၄-၅။ ဤပုဒ်နှင့်စပ်သော သဒ္ဒဝိနိစ္ဆယ အကျယ်ကို မောဂ်၊ နီသျ၊ ၄၊၁၉-သုတ်တွင်ကြည့်။] အင်္ဂမည်သောမင်းသားတို့ နေထိုင်အုပ်စိုးရာဖြစ်သောတိုင်း၊ တိုင်းကြီး ၁၆-တိုင်း (အံ၊၁။၂၁၃။ အံ၊၃။၈၁။)တွင် အပါအဝင်ဖြစ်သော အင်္ဂတိုင်း။ ဘဂဝါ အင်္ဂေသု စာရိကံ စရမာနော။ ဒီ၊၁။၁၀၄။ အင်္ဂေသူတိ အင်္ဂါ နာမ အင်္ဂပါသာဒိကတာယ ဧဝံ လဒ္ဓဝေါဟာရာ ဇာနပဒိနော ရာဇကုမာရာ။ တေသံ နိဝါသော ဧကောပိ ဇနပဒေါ ရုဠ္ဟိသဒ္ဒေန အင်္ဂါတိ ဝုစ္စတိ။ တသ္မိံ အင်္ဂေသု ဇနပဒေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။(ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၃၁၃-လည်းကြည့်။)အင်္ဂေသု ဝိဟရတိ အဿပုရံ နာမ အင်္ဂါနံ နိဂမော။ မ၊၁။၃၃၈။ အင်္ဂေသူတိ အင်္ဂါ နာမ ဇာနပဒိနော ရာဇကုမာရာ၊ တေသံ နိဝါသော .... အင်္ဂေသု ဇနပဒေ။ အဿပုရံ .... နိဂမောတိ အဿပုရန္တိ နဂရနာမေန လဒ္ဓဝေါဟာရော အင်္ဂါနံ ဇန-ပဒဿ ဧကော နိဂမော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ အင်္ဂေသု ဝိဟရတိ အာပဏံ နာမ အင်္ဂါနံ နိဂမော။ သံ၊ ၃။၁၉၇။ ယော ဣမေသံ သောဠသန္နံ မဟာ-ဇနပဒါနံ ပဟူတရတ္တရတနာနံ ဣဿရိယာဓိပစ္စံ ရဇ္ဇံ ကာရေယျ။ သေယျထိဒံ၊ အင်္ဂါနံ မဂ-ဓာနံ .... ။ အံ၊၁။၂၁၃။ အံ၊၃။၈၁။ အင်္ဂါနန္တိ အာဒီနိ တေသံ ဇနပဒါနံ နာမာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၉။ မဂဓေသု အင်္ဂေသု စ သတ္တဝါဟာ။ ဝိမာန်။၁၁၇။မဂဓေသု အင်္ဂေသု စ သတ္တဝါဟာတိ မဂဓရဋ္ဌေ စ အင်္ဂရဋ္ဌေ စ ဇာတာ ....။ ဝိမာန်၊ ဋ္ဌ။၁၃၆။ လာဘာ အင်္ဂါနံ မဂဓာနံ။ ထေရ။ ၂၉၃။ဇိတ္တာ အင်္ဂါ စ မဂဓာ ဝင်္ဂ ကာသီ စ ကောသလာ။ ထေရီ။၁၉၂။ ယေ ဣမေ အင်္ဂါ စ မဂဓာ စ ဝင်္ဂ စ ကာသီ စ ကောသလာ စ ဇနပဒါ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

အင်္ဂ၇ (တိ) [အင်္ဂ၆+ဏ] (ပုံ-ဗဟု) (၁) အင်္ဂတိုင်း၌ နေထိုင်သူများ။ အင်္ဂတိုင်းသူတိုင်းသားများ။ အင်္ဂမဂဓ-ကြည့်။ (ပု) (၂) အင်္ဂတိုင်း၏ အရှင်ဖြစ်သော၊ အင်္ဂတိုင်းကို အစိုးရသော၊သူ။ ရညော အင်္ဂဿ ပဒ္ဓဂူ။ ထေရ။၁၁၂။ ရညောနင်္ဂဿ ရညော အင်္ဂါဓိပတိနော ဗိမ္ဗိသာရဿ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ အင်္ဂဿ ရညော နဂရံ ဒုရာယုတံ။ ဇာ၊၂။၂၈၀။ အင်္ဂဿ ရညောတိ တဒါ အင်္ဂဿ ရညော၀ မဂဓရဇ္ဇံ အဟောသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၀။ အတီတေ အင်္ဂရဋ္ဌေ အင်္ဂေ စ မဂဓရဋ္ဌေ မဂဓေ စ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တေ။ဇာ၊၄။၄၅၇။ အင်္ဂရဋ္ဌံ ဂန္တွာ အင်္ဂံ ဂဟေတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၅။

အင်္ဂက (ပု) [အင်္ဂ + က] အင်္ဂအမည်ရှိသော၊သူ။ သောဏဒဏ္ဍဿ ဗြာဟ္မဏဿ ဘာဂိနေယျော အင်္ဂကော နာမ မာဏဝကော။ဒီ၊၁။၁၁၆။

အင်္ဂကာရက (န) [အင်္ဂ + ကာရက] ခြေလက်စသော ကိုယ်အင်္ဂါဖြစ်သောအကြောင်း။ အင်္ဂ-ဟေတု အင်္ဂပစ္စယာ အင်္ဂကာရဏာ။ပဋိသံ။၄၂။

အင်္ဂကိစ္စ (န) [အင်္ဂ + ကိစ္စ] ပဓာန – အရင်းခံ – အကြောင်း – ဖြစ်သောကိစ္စ။ အဆက်မပြတ်ဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကိစ္စ။ ဘဝင် ဥပပတ္တိဘဝေသာ အင်္ဂကိစ္စံ သာဓယမာနံ တိဋ္ဌတိ။ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။မဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။အင်္ဂကိစ္စံ သာဓယမာနန္တိ ပဓာနဘူတအင်္ဂကိစ္စံ နိပ္ဖါဒေန္တံ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၉။ အင်္ဂကိစ္စံ သာဓယမာနန္တိ ပဓာနဘူတအင်္ဂကိစ္စံ နိပ္ဖါဒေန္တံ၊ သရီရံ ဟုတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဘဝင်္ဂံ ပဋိသန္ဓိသဒိသတ္တာ ပဓာနမင်္ဂ ပဓာနဋ္ဌ သရီရန္တိ ဝုစ္စတိ။ အဝိစ္ဆေဒပ္ပဝတ္တိဟေတုဘာဝေန ဝါ ကာရဏကိစ္စံ သာဓယမာနန္တိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၉၄။

အင်္ဂကုဋ္ဋ (န) [အင်္ဂ + ကုဋ္ဋ] ချိန်၏အစိတ် အပိုင်းဖြင့် စဉ်းလဲခြင်း။ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ်ဖြင့်စဉ်းလဲခြင်း။ အင်္ဂကုဋ္ဋံ နာမ ဂဏ္ဍေ့ ပဏ္ဍာဘာဂေ ဟတ္ထေန တုလံ အက္ကမတိ၊ ဒဇန္တော ပဒ္ဓာဘာဂေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၇။မဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။ အင်္ဂေန အတ္တနော သရီရာဝယဝေန ဝဋ္ဋနံ အင်္ဂကုဋ္ဋံ။မဋီ၊၂။၁၆၃။

အင်္ဂဂတ (တိ) [အင်္ဂ + ဂတ] ကိုယ်အင်္ဂါသို့ရောက်သော၊ ကိုယ်အင်္ဂါ၌ ဝတ်ဆင်အပ်သော။ အင်္ဂဂတေ အလင်္ကာရေ၊ ဝတ္ထေ နာနာဝိဓေ ဗဟူ။ အပ၊၂။၂၆၇။

အင်္ဂဇာတ (န) [အင်္ဂ + ဇာတ] အင်္ဂါဇာတ်။ ယော နိမိတ္တေန နိမိတ္တံ အင်္ဂဇာတေန အင်္ဂဇာတံ အန္တမသော တိလဖလမတ္တမ္ပိ ပဝေသေတိ။ ဝိ၊၁။၃၄။

အင်္ဂဇာတကောသ (ပု၊န) [အင်္ဂဇာတ + ကောသ] အင်္ဂါဇာတ်အိမ်၊ သို့အိမ်။ ဝတ္ထိကောသေသုတိ ဝတ္ထိပုဋကေသု ပုရိသာနံ အင်္ဂဇာတကောသေသု။ သာရတ္ထ၊၂။၉၁။

အင်္ဂဇာတကောသစမ္မ (န)[အင်္ဂဇာတကောသ + စမ္မ] အင်္ဂါဇာတ်အိမ်အရေ၊ အင်္ဂါဇာတ်အိမ် ဟူသောအရေ။ ဝတ္ထိကောသေသုတိ ပုရိသာနံ အင်္ဂဇာတကောသစမ္မေသု။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၄။အင်္ဂဇာတသီသစ္ဆာဒကစမ္မ-လည်းကြည့်။

အင်္ဂဇာတဂ္ဂဟဏ (န)[အင်္ဂဇာတ + ဂဟဏ] အင်္ဂါဇာတ်ကို ကိုင်တွယ်ခြင်း။ ဇဂ္ဂနတ္တာယာတိ စိတ္တဒိသု လိမ္ပနပရိဟာရာယ ဟတ္ထေန အင်္ဂဇာတဂ္ဂဟဏံ ဝုတ္တံ။ဝိမတိ၊၁။၂၅၆။

အင်္ဂဇာတစလန (န) [အင်္ဂဇာတ+စလန] အင်္ဂါဇာတ်လှုပ်ခြင်း။ တေန ကရိယာမာနသာ အင်္ဂဇာတစလနသာ မောစနသာဓေန သာဓိယနတော။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၃။

အင်္ဂဇာတဆုပန (န) [အင်္ဂဇာတ + ဆုပန] အင်္ဂါဇာတ်ကို ထိခြင်း။ ရဇ္ဇေန စိတ္တေန အင်္ဂဇာတဆုပနေ ထုလ္လစ္စယံ။ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၅၅။

အင်္ဂဇာတပ္ပဒေသ (ပု) [အင်္ဂဇာတ + ပဒေသ] အင်္ဂါဇာတ်အရပ်။ အင်္ဂါဇာတ်ရှိရာ – နေရာ – အရပ်။ အနေကာသန္တိ အင်္ဂဇာတပ္ပဒေသံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၆။

အင်္ဂဇာတမဂ္ဂ (ပု) [အင်္ဂဇာတ + မဂ္ဂ] အင်္ဂါဇာတ် ဟူသောမဂ်။ မဂ္ဂေါ် သံသိဒတိတိ အင်္ဂဇာတမဂ္ဂံ သန္ဓာယာဟ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

အင်္ဂဇာတသာမန္တ (တိ) [အင်္ဂဇာတ + သာမန္တ] အင်္ဂါဇာတ်၏–အနီး– ပတ်ဝန်းကျင်။ တသ္မိံ သရီရေ အင်္ဂဇာတသာမန္တာ ဝဏော ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၄၄။

အင်္ဂဇာတသီသစ္ဆာဒကစမ္မ (န) [အင်္ဂဇာတ+ သီသ + ဆာဒက+စမ္မ] အင်္ဂါဇာတ်ထိပ်ကို ဖုံးအုပ်သောအရေ။ ဝတ္ထိန္တိ အင်္ဂဇာတသီသစ္ဆာဒကစမ္မံ။ဝိမတိ၊၁။၂၅၃။

အင်္ဂဉာဏပဋိဝေဒန (န) [အင်္ဂ+ဉာဏ + ပဋိဝေဒန] သမာဓိ၏ အင်္ဂါဖြစ်သောဉာဏ်ကို သိစေခြင်း။

အင်္ဂဉာဏပဋိဝေဒနတ္တ (ပု)[အင်္ဂဉာဏပဋိဝေဒန+ တ္တ] သမာဓိ၏ အင်္ဂါဖြစ်သော ဉာဏ်ကို သိစေခြင်း–အကျိုး – အနက်။

အင်္ဂဉာဏပဋိဝေဒနတ္တတ္တ (န) [အင်္ဂဉာဏပဋိဝေဒ-နတ္တ+တ္တ] သမာဓိ၏ အင်္ဂါဖြစ်သောဉာဏ်ကို

သိစေခြင်း — အကျိုး — အနက် — ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယထာစ "ပဋ္ဌိကောသမ္ဗာသမာဝီ ပဋ္ဌာဘိကော သမ္ဗာသမာဝီ"တိ အင်္ဂညာဏပဋိ- ဒေဒနတ္တတ္တာ ဒေသနာယ သမ္ဗာသမာဝိမဝေနေ- ဟိ သဒ္ဒေဟိ အင်္ဂညာဏပဋိဝေဒနံ ကတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၂၄၀။ဒီ.ဋ။၂၇၂၊၂၃၄။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၄-၅။ ဒီ၊ဋီ ၃။၂၃၀-တို့လည်းကြည့်။

အင်္ဂ (န) [(၁) (၂) အဂ္ဂ + ယ။ အင်္ဂေတိ တတ္ထ ဌိတံ အဟုနရတာယ အဘိဗျဉ္ဇတိတိ အင်္ဂံ၊ ဝိဝရော ဘူမိပဒေသော။ (၃) အဂ္ဂ + ယ။ အင်္ဂတိ မင်္ဂေတိတိ အင်္ဂံ။ မလာဒိ။ (၄) အင်္ဂ + ယ။ အင်္ဂန္တိ ဧတေဟိ တံသမင်္ဂီ- ပုဂ္ဂလာ နိဟီနတာဝံ ဂစ္ဆန္တိတိ အင်္ဂဏာနိ၊ ရာဂါ- ဒယော။ မ၊ဋီ၊၁။၂၅၄။ အင်္ဂဏံ ဝိယ အင်္ဂဏ-ဟု လျှင်လည်း သင့်မည်ပင်။အင်္ဂဏသဒ္ဒါ၏အတ္ထုဒ္ဓါ- ရ-ကို မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၉။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၇-တို့တွင်ကြည့်။] (၁) ဟင်းလင်းအပြင်၊ လွင်ပြင်။ ပဋိဝါတေ အင်္ဂဏေ သေနာသနံ ပမဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၁၈၇။ ဥဒင်္ဂဏေ တတ္ထ ပဟံ အဝိန္ဒုံ။ဇာ၊၁။၁။အင်္ဂဏေတိ မနုဿာ- နံ သဉ္စရဏဋ္ဌာနေ၊ အနာဝါဋ္ဌေ ဘူမိဘာဂေတိ အတ္ထော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ (၂) တလင်းပြင်၊ ဥပ စာအပြင်၊ ရင်ပြင်။ အင်္ဂဏံ သမ္မဇ္ဇိတွာ။မိလိန္ဒ။ ၃။စေတိယင်္ဂဏ, ဗောဓိယင်္ဂဏ, ရာဇင်္ဂဏ-တို့လည်း ကြည့်။ (၃) (မျက်နှာ၌ ပေါက်သော) အညစ်အကြေး၊ မှဲ့, ဝက်ခြံစသည်။သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဂုတ္တံ ဝါ ပုရိသော ဝါ…ပဿတိ ရဇံ ဝါ အင်္ဂဏံ ဝါ။ မ၊၁။၁၄၄။ အင်္ဂဏန္တိ တတ္ထ ဇာတကံ တိလကံ ဝါ ပိဠကံ ဝါ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ အစ္ဆေ ဝါ ဥဒကပတ္တေ သကံ မုခနိမိတ္တံ ပစ္စ- ဝေက္ခမာနော သစေ တတ္ထ ပဿတိ ရဇံ ဝါ အင်္ဂဏံ ဝါ။ အံ၊၃။၃၂၉။ အင်္ဂဏန္တိ တတ္ထ ဇာ- တကအင်္ဂဏာဒ္ဓတိလကာဒိ "။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ (၄) ကိလေသာ အညစ်အကြေး၊ ရာဂ-စသည်။ အတ္ထိ မေ အဇ္ဈတ္တံ အင်္ဂဏန္တိ။မ၊၁။၂၉။ အင်္ဂဏန္တိ ကတ္ထစိ ကိလေသာ ဝုစ္စန္တိ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ တတ္ထ ကတမာနိ တီဏိ အင်္ဂဏာနိ၊ ရာဂေါ အင်္ဂဏံ၊ ဒေါသော အင်္ဂဏံ မောဟော အင်္ဂဏံ။ အဘိ၊ ဝိ၊၃၀၂။

အင်္ဂဏဋ္ဌာန (န) [အင်္ဂဏ + ဌာန] လွင်ပြင်အရပ်။ ဥယျာနေ ဝိစရန္တော စေဝ အင်္ဂဏဋ္ဌာနံ ဓိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ ဝါတော ဝါယန္တော အင်္ဂဏဋ္ဌာ- နေ ဌိတံ ဧကံ ကောမေဝ ဌိတံ ဖြဟန္တမ္ပိ ဝနမ္ပ- တိ"…။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ အယံ စေတ္ထ အင်္ဂဏ- ဋ္ဌာနေ သရိရဝဍ္ဍံ မုဉ္စမာနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၅။ ကေသို အင်္ဂဏဋ္ဌာနေ ပိဋ္ဌိပါသာဏေ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၃။

အင်္ဂဏပရိယန္တ (ပု) [အင်္ဂဏ + ပရိယန္တ] လွင်ပြင် ၏ အစွန်းအဖျား။ အရညေ ကိဉ္စိ အလဘိတွာ အာဂစ္ဆန္တော အင်္ဂဏပရိယန္တေ ဌိတံ ကော် နိဂြောဓရုက္ခံ ဒိသွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၄။

အင်္ဂတိကဘာရဒွါဇ (ပု) [အင်္ဂတိက + ဘာရဒွါဇ] အင်္ဂတိကဘာရဒွါဇ ပုဏ္ဏား။ဗြာဟ္မဏော ဝေဟေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ အင်္ဂတိကဘာရဒွါဇောတိ လဒ္ဓနာ မော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၄။

အင်္ဂတိကဘာရဒွါဇတ္ထေရ (ပု)[အင်္ဂတိကဘာရဒွါဇ + ထေရ]အင်္ဂတိကဘာရဒွါဇမထေရ်။အာယသ္မ- တော အင်္ဂတိကဘာရဒွါဇတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၄။(ထေရ။၂၆၃)

အင်္ဂတ္တပက္ကိလေသတာသာမည (န) [အင်္ဂတ္တပက္ကိ- လေသတာ + သာမည] အင်္ဂ, ဥပက္ကိလေသ အဖြစ်တူခြင်း။အင်္ဂတ္တပက္ကိလေသတာသာမညေန ပနေတ္ထ သုတ္တာနံ အပကိသနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၈၉။ (သာရတ္ထ၊၁။၁၈၇-လည်းကြည့်။)

အင်္ဂတိ (ပု) [အဂ္ဂ + အတိ။ ဂ-ကို င်-ပြု] အင်္ဂတိ အမည်ရှိသောမင်း။ အဟု ရာဇာ ဝိဒေဟာနံ၊ အင်္ဂတိ နာမ ခတ္တိယော။ ဇာ၊၂။၂၇၇။

အင်္ဂတိရာဇ (ပု) [အင်္ဂတိ + ရာဇ] အင်္ဂတိမင်း။ သော အင်္ဂတိရာဇာ ပုဗ္ဗေ အယာဝိတော သိ..။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၂၂။

အင်္ဂထေရ (ပု) [အင်္ဂ + ထေရ] အင်္ဂမည်သော ထေရ်။ လောမသကင်္ဂိယ (မငွ၊၄၊၁၇၄) ကြည့်။

အင်္ဂဒ (န) [အင်္ဂ + ဒါ။ အင်္ဂ ဒါယတိ သောဓယတီတိ အင်္ဂဒံ။ ထောမ] လက်ကြပ်–လက်မောင်း၀တ်–အဆင်တန်ဆာ။ အင်္ဂဒံ မဏိမေခလံ။ ဇာ၊၂၊ ၃၇၅။ အင်္ဂဒံ မဏိမေခလန္တိ အင်္ဂဒါဘရဏဉ္စ မဏိမယမေခလဉ္စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၃၈၂။ ကေယူရင်္ဂဒမာလာကန္နဒိဝိဘူသိတာ။ မငွ၊၁၊၃၄၀။ အင်္ဂဒံ နာနာဂန္ဓဂန္ဓိတံ ကေဝလံ ဝါ သုဝဏ္ဏမယံ ဗာဟုဝလယံ။ မငီ၊၂၊၂၉။

အင်္ဂဒါဘရဏ (န) [အင်္ဂဒ + အာဘရဏ] လက်ကြပ် – လက်မောင်း၀တ် – အဆင် – တန်ဆာ။ အင်္ဂဒ-ကြည့်။

အင်္ဂဒါဟ (ပု) [အင်္ဂ + ဒါဟ] ကိုယ်အင်္ဂါ ပူလောင်ခြင်း။

အင်္ဂဒါဟဗဟုလ (ပုန) [အင်္ဂဒါဟ+ဗဟုလ] ကိုယ်အင်္ဂါပူလောင်ခြင်း, ထိုးကျင့် – ကိုက်ခဲ – ခြင်း။ ဘုတ္တပစ္စယာ ညဟုန္နကဝေဒနာယိ ခုဒ္ဒါနိမိတ္တာဝ အင်္ဂဒါဟဗဟုလာဒိဝေဒနာ အပ္ပတ္တာ။ မငီ၊၁။ ၁၇၆။ ဝိသုဒ္ဓိငီ၊၁၊၆၀။

အင်္ဂဒီ (တိ) [အင်္ဂဒ + ဤ] လက်ကြပ်အဆင်တန်ဆာရှိသော၊ လက်ကြပ်အဆင်တန်ဆာကို ဝတ်သောသူ။ အင်္ဂဒီ စန္ဒနုသာဒေါ။ ဇာ၊၁၊၁၆၀။ အင်္ဂဒီတိ ဝိဗ္ဗင်္ဂဒသမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၁၀။

အင်္ဂဒုဗ္ဗလ (တိ) [အင်္ဂ + ဒုဗ္ဗလ] အားနည်းသော ဈာန် အင်္ဂါရှိသော၊ ဈာန်အင်္ဂါအားနည်းသော။ သုခဿ ဩဠာရိကတ္တာ အင်္ဂဒုဗ္ဗလာ (သမာပတ္တိ)။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၁၅၉။ အယံ သမာပတ္တိ အာသန္နပစ္စတ္ထိကာ၊ ဝိစာရဿ ဩဠာရိကတ္တာ အင်္ဂဒုဗ္ဗလာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၁၆၄။

အင်္ဂဒွယပူရက (တိ) [အင်္ဂ + ဒွယ + ပူရက] အင်္ဂါ ၂-ပါး (မနောမယ နှင့် ဧဝေတာဝိဝဋ္ဋကုသလ) ကို ပြည့်ကျင့်သော၊ သူ။ အယမ္ပိ ဣမဿ အဓိကာရကမ္မဿ ဖလေန သော ဘိက္ခု ဝိယ အင်္ဂဒွယပူရကော ဘဝေယျ။ အံဋ္ဌ၊၁၊၁၆၅။

အင်္ဂနေဇီဝိတ (န) [အင်္ဂ + နေ + ဇီဝိတ] ကိုယ်လက်စသော အင်္ဂါ, စည်းစိမ်ဥစ္စာ, အသက်။ အင်္ဂနေဇီဝိတာနိ ပရိစ္စဇန္တေ သူပိ...။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၄၂။

အင်္ဂနာ (ထီ) [အင်္ဂ + ယု] မိန်းမ။ ထူးခြားသော – ကောင်းမြတ်သော အင်္ဂါလက္ခဏာနှင့် ပြည့်စုံသော – မိန်းမ။ ထီ ၀ဓူ ၀နိတာင်္ဂနာ။ ဓာန်၊ ၂၃၀။ အင်္ဂ ဂမနေ ယုအင်္ဂနာ။ ဝိသိဋ္ဌနာရိယမ္ပိ အင်္ဂနာ၊ တဒါကလျာဏင်္ဂနာရိလက္ခဏာပေတာ သဏ္ဌ် ဟတ္ထပါဒါဒိမင်္ဂသတ္တိတျာဇ္ဇေ အင်္ဂကလျာဏော ဏာပစ္စယော။ ရှင်း ငှိ။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂ[1] (န) [အင်္ဂ + ပစ္စင်္ဂ] အင်္ဂါကြီးငယ်။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ အဝန္တိ။ မ၊၁၊၁၁၄။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂ[2] (တိ) [အင်္ဂ+ပစ္စင်္ဂ။ ထိုင်း အင်္ဂပစ္စင်္ဂါ] အင်္ဂါကြီးငယ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ တတော တဲ့ အင်္ဂပစ္စင်္ဂီ။ သုစာရု ပိယဒဿနာ။ ပေတ၊ ၁၆၄။ (ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၄၆-၌ကား အင်္ဂပစ္စင်္ဂီ-ရှိ သည်။)

အင်္ဂပစ္စင်္ဂဃံသန (န) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ + ဃံသန] အင်္ဂါကြီးငယ်ကို ပွတ်တိုက်ခြင်း။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂဃံသနာ-ဒိကံ သဗ္ဗံ ကိစ္စံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၆၁။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂစ္ဆေဒန (န) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ + ဆေဒန] အင်္ဂါကြီးငယ်တို့ကို ဖြတ်ခြင်း။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂစ္ဆေဒနဝသေ-န ဝါ ဆိန္ဒတ္တာ။ မငီ၊၃၊၃၃၉။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂနမက္ကာရ (ပု) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ + နမက္ကာရ] အင်္ဂါကြီးငယ်ဖြင့် ညွတ်ကိုင်းရှိခိုးခြင်း။ နမဿထ အင်္ဂပစ္စင်္ဂနမက္ကာရေန နမဿထ ဝန္ဒထ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၂၇။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂပရာမသန (န) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ + ပရာမသန] အင်္ဂါကြီးငယ်ကို သုံးသပ်ခြင်း။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂပရာမသနမတ္တ (န) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂပရာမသန+မတ္တ] အင်္ဂါကြီးငယ်ကို သုံးသပ်ခြင်းမျှ။ ပုတ္တဓီတရော ဟိ အင်္ဂပစ္စင်္ဂပရာမသနမတ္တေနာပိ လဘန္တိ။ မငွ၊၁၊၁၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၈၂။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂလီလာ (တိ) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ + လီလာ] အင်္ဂါကြီးငယ်၏ တင့်တယ်ခြင်း။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂလီလာရုဂိ (တိ) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂလီလာ + ရုဂ + ဤ] အင်္ဂါကြီးငယ်၏ တင့်တယ်ခြင်း၌ တပ်နှစ်သက်ခြင်းရှိသော၊သူ။ ဒိက္ခိတ္တကံ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနံ ဝိကျေပပ္ပကာသနတော အင်္ဂပစ္စင်္ဂလီလာရုဂိ-ဓနာ သပ္ပါယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂဝန္တု (တိ) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ+ဝန္တု။ ထိုမှ အင်္ဂပစ္စင်္ဂဝတီ] အင်္ဂပစ္စင်္ဂ-နှင့် အင်္ဂပစ္စင်္ဂီ-ကြည့်။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂဝိမုတ္တ (တိ)[အင်္ဂပစ္စင်္ဂ + ဝိမုတ္တ]အင်္ဂါကြီးငယ်မှ လွတ်သော။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂဝိမုတ္တကေစမ္ဗာနုပဿီ (တိ) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂဝိမုတ္တ + ကေစမ္ဗ + အနု + ဒိသ + ဏီ] အင်္ဂါကြီးငယ်မှ လွတ်သော တခုသောတရားကို ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ န ကာယေ အင်္ဂပစ္စင်္ဂဝိမုတ္တကေစမ္ဗာနုပဿီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂသဏ္ဌာန (န) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ + သဏ္ဌာန] အင်္ဂါကြီးငယ်အသွင်သဏ္ဌာန်။ မနာပေန အင်္ဂပစ္စင်္ဂသဏ္ဌာနေန... ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမညာ (ထီ) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ + သမညာ] အင်္ဂါ ကြီးငယ်ဟူသော — အမည် — သညာ။ ဟတ္ထပါဒါဒိအင်္ဂုလိနခါဒိအင်္ဂပစ္စင်္ဂေ သန္နိဝေသဝိသိဋ္ဌေ ဥပါဒါယ ယာယံ အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမညာ ဧဝ ကာယသမညာ ဧ။အနုဋီ၊၂။၁၅၂။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမူဟ (ပု) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ + သမူဟ] အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ အပေါင်း။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမူဟော, ကေသလောမာဒိသမူဟော, ဘူတုပါဒါယသမူဟော ဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၂။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၅။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမူဟာနုပဿီ (တိ) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမူဟ + အနု + ဒိသ + ဏီ] အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏အပေါင်းကို ရှုလေ့ရှိသော၊သူ။ ရထသမ္ဘာရာနုပဿကော ဝိယ အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမူဟာနုပဿီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမ္ပန္န (တိ) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ + သမ္ပန္န] အင်္ဂါကြီးငယ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ပြည့်စုံသော အင်္ဂါကြီးငယ်ရှိသော၊ သူ။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂသမ္ပန္နော၊ အာရောဟပရိဏာဟဝါ။ ဇာ၊၂။၁၅၄။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂသောဘာ (ထီ) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ+သောဘာ] အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ တင့်တယ်ခြင်း။ ရူပံ အင်္ဂပစ္စင်္ဂသောဘာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂါဗာဓ (ပု) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ+အာဗာဓ] ကိုယ်လက်အင်္ဂါနာကျင်ခြင်း။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂါဗာဓဝိနောဒန (န) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂါဗာဓ + ဝိနောဒန] ကိုယ်လက် အင်္ဂါနာကျင်ခြင်းကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါဗာဓဝိနောဒနတ္ထာယ ဥတုကာသမ္ဗာဟနေန ပရိမဒ္ဒနမေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။

အင်္ဂပစ္စင်္ဂီ (တိ) [အင်္ဂပစ္စင်္ဂ + ဤ] အင်္ဂါကြီးငယ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ပြည့်စုံသော အင်္ဂါကြီးငယ်ရှိသော၊သူ။ တထော တံ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါ၊ သုစာရု ပိယဒဿနာ။ ပေတ၊၁၆၄။ (အင်္ဂပစ္စင်္ဂီ။ သိ၊ သျာ)။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂီတိ ပရိပုဏ္ဏသဗ္ဗင်္ဂပစ္စင်္ဂဝတီ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၄၆။

အင်္ဂပစ္စယ (ပု) [အင်္ဂ + ပစ္စယ] ခြေလက်စသော အင်္ဂါဟူသောအကြောင်း။ အင်္ဂကာရဏ-ကြည့်။

အင်္ဂပရာမသန (န) [အင်္ဂ+ပရာမသန] အင်္ဂါကြီးငယ်ကို သုံးသပ်ခြင်း။ တသ္မိံ သမယေ ဟတ္ထဂ္ဂါဟဝေဏိဂ္ဂါဟာဒီနံ အင်္ဂပရာမသနေနပိ ဒါရကော နိဗ္ဗတ္တတိယေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။

အင်္ဂပရိစ္စာဂ (ပု) [အင်္ဂ + ပရိစ္စာဂ] အင်္ဂါကြီးငယ်ကို စွန့်ခြင်း။ အင်္ဂပရိစ္စာဂေါ ဒါနဥပပါရမီ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။

အင်္ဂပရိဏာမ (ပု)[အင်္ဂ + ပရိဏာမ] ဈာန်အင်္ဂါ ပြောင်းလဲခြင်း။ သတ္တင်္ဂပရိဏာမံ၊ နိမိတ္တံ ပဋိ-ပဒါပတိ။ သတ္တင်္ဂ ပရိဏာမန္တိ သတ္တအင်္ဂဘိန်

အဂ်ါနံ ပရိဏာမော စေဒိတဗ္ဗော။ အဘိ၊၄၊၁။ ၂၇၀။

အဂ်ပရိယန္တ (တိ) [အဂ် + ပရိယန္တ] လက်ခြေစသော အင်္ဂါကြောင့် ပျက်စီးခြင်းရှိသော။ ကာယံ တံ သီလံ အဂ်ပရိယန္တံ။ ပဋိသံ၊၄၂။ လာဘပရိယန္တ (ပဋိသံ၊၄၊၁။၁၉၉)ကြည့်။

အဂ်ပါတုဘာဝ (ပု) [အဂ် + ပါတုဘာဝ] ဈာန်အင်္ဂါတို့၏ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓိ ဒ္ဓိဟာဘာရေဟိ စိတ္တံ သမာဟိတံ နာမ ဟောတိ ဥပစာရဘူမိယံ ဝါ နီဝရဏပ္ပဟာနေန, ပဋိလာဘဘူမိယံ ဝါ အဂ်ပါတုဘာဝေန။ဝိ၊၄၊၂။၁၃၀။

အဂ်ပါရိပူရိသမ္ဘဝ (ပု) [အဂ်ပါရိပူရိ + သမ္ဘဝ] အင်္ဂါပြည့်စုံခြင်း၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ အဂ်ပါရိပူရိသမ္ဘဝတော ဟောတဗ္ဗဝ သိက္ခာသစ္စကျာနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။သာရတ္ထ၊၂။၆၉။

အဂ်ပါရိပူရိ (တိ) [အဂ် + ပါရိပူရိ] အင်္ဂါတို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။

အဂ်ပါဝုရဏ (နု) [အဂ် + ပါဝုရဏ] ကိုယ်အင်္ဂါ တည်းဟူသော အခြုံအရုံ။ ထနသိရေန ဂိတေန၊ အဂ်ပါဝုရဏေန စ။ ဇာ၊ ၂။၈၀။ အဂ်ပါဝုရဏေနာတိ ထနန္တရေ နိပန္နာပေတွာ သရီရသမ္ဖဿံ ဖဿာပေန္တီ အဂ်သခ်ါတေနေဝ ပါဝုရဏေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၅။၃၅၂။

အဂ်ပုတ္တ (ပု) [အဂ် + ပုတ္တ]ကိုယ်အင်္ဂါနှင့်တူသော သား။

အဂ်ပုတ္တပိန (ပု) [အဂ်ပုတ္တ + ပိန] ကိုယ်အင်္ဂါနှင့်တူသော သားကိုချစ်ခြင်း။ နာဂ်ပုတ္တပိနေန ဝါ၊ ဇာ၊၁။၁၃၄။ နာဂ်ပုတ္တပိနေန ဝါတိ အင်္ဂသရီရကျေန ဝါ ပုတ္တပိနေန ဝါ မေ ပစ်တော မုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။

အဂ်ပ္ပဏီတတာ (ထီ) [အဂ် + ပဏီတ + တာ]ဈာန်အင်္ဂါတို့၏မြတ်သည်၏အဖြစ်။ အာရမ္မဏပ္ပဏီတတာယပိ ပဏီတော အတိတ္တိကရော အဂ်ပ္ပဏီတတာယပီတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။

အဂ်ပ္ပဟောနက (တိ) [အဂ် + ပဟောနက] အင်္ဂါ လောက်သော။

အဂ်ပ္ပဟောနကစိတ္တ (နု) [အဂ်ပ္ပဟောနက + စိတ္တ] အင်္ဂါ လောက်သော စိတ်။ တသ္မာ နယိဒံ အဂ်ပ္ပဟောနကစိတ္တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။

အဂ်ဘာဝ (ပု)[အဂ် + ဘာဝ] (က) ကိုယ်အင်္ဂါ၏ အဖြစ်။ ကုမ္မော အဂ်ဘာဝေန ဝိသေသတော ပါဒသီသာနိ စေဝ ဥစ္စန္တိ။ မဋီ၊ ၂။၁၁၁။ အဂ်၂။ (၉) (င) အနက်လည်း ကြည့်။ (ခ) အစိတ်အင်္ဂါ၏အဖြစ်။သာဟိဿ ဝသဝတ္တနေ အဂ်ဘာဝတော ဒေသနာနာ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။

အဂ်ဘူတ (တိ) [အဂ် + ဘူတ] အစိတ်အင်္ဂါ (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။

အဂ်ဘူတတ္တ (နု) [အဂ်ဘူတ + တ္တ] အစိတ်အင်္ဂါ ဖြစ်သည်၏အဖြစ်။ ဗောဓိယာ အဂ်ဘူတတ္တာ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ ဈာနင်္ဂါနိ ဝိယ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇၁။

အဂ်မံသ (နု) [အဂ် + မံသ] ကိုယ်အင်္ဂါဖြစ်သော အသား၊ ပေါင်သား, ရင်အုပ်သားစသည်။ စေဒ္ဓမုနိ ဝတွာ အဂ်မံသံ ဥက္ကိပိတွာ အဒါသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၆။

အဂ်မဂဓ (ပု) [အဂ် + မဂဓ](၁) အဂ်တိုင်း, မဂဓတိုင်း။သုညာ မဒ္ဒေ အဂ်မဂဓာ အဂ်မဂဓကောဟိ။ ဒီ၊၂။၁၆၃။ (၂) အဂ်မဂဓတိုင်းသူ, တိုင်းသား။ ကေဝလကပ္ပါ စ အဂ်မဂဓာ။ ဝိ၊၃။၃၆။အဂ်မဂဓာတိ ဥဘော အဂ်မဂဓရဋ္ဌဝါသိနော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၀၅။ပဿန္တု အဂ်မဂဓာ။ ဇာ၊၁။၆၂။

အဂ်မဂဓက (ပု) [အဂ်မဂဓ + က]အဂ်မဂဓတိုင်းသူ တိုင်းသား။အဂ်မဂဓ-ကြည့်။

အဂ်မဂဓရဋ္ဌ (နု) [အဂ် + မဂဓ + ရဋ္ဌ] အဂ်တိုင်း, မဂဓတိုင်း။

အဂ်မဂဓရဋ္ဌဝါသီ (တိ) [အဂ်မဂဓရဋ္ဌ + ဝသ + ဏီ] အဂ်, မဂဓတိုင်းတို့၌နေသောသူ၊ အဂ်, မဂဓတိုင်းသူ, တိုင်းသား။ အဂ်မဂဓ (၂) အနက်ကြည့်။

အင်္ဂမဂဓဝါသီ (တိ) [အင်္ဂမဂဓ + ဝသ + ဏီ] အင်္ဂတိုင်း မဂဓတိုင်းတို့၌ နေသောသူ၊အင်္ဂမဂဓတိုင်းသူ တိုင်းသား။ အထဝါ အင်္ဂမဂဓဝါသိနံ ကုလပုတ္တာနံ။ ဇာ၊၄၊၁။၁၁၁။

အင်္ဂမင်္ဂ (န) [အင်္ဂ + အင်္ဂ။ မ-လာ] အင်္ဂါကြီးငယ်။တသာ အင်္ဂမင်္ဂါနိ ဝါတူပတ္ထဒ္ဓါနိ။ ဝိ၊၁။၄၇။

အင်္ဂမင်္ဂအပကဿန (ပု န) [အင်္ဂမင်္ဂ + အပကဿန] အင်္ဂါကြီးငယ်တို့ကို ပြုတ်သွက်စေတတ်သော။ အထ္တိ ကဠိ ကာလံ ကောခေ သမ္ဘဉ္ဇနဝလီဘဉ္ဇနမတ္တော ဟောတိ။ န စ တာဝ အင်္ဂမင်္ဂအပကဿနော ဟောတိ။ မဟာနိ။ ၁၆၆။ ဧကူနိ။၆၁။ အင်္ဂပစ္စင်္ဂ သမ္ဘဂ္ဂဟောတ္ဆာ အပနေတွာ ကဿနော။ မဟာနိ၊၄။၂၈၀။

အင်္ဂမင်္ဂအပကဿနမတ္တ (တိ)[အင်္ဂမင်္ဂအပကဿန + မတ္တ]အင်္ဂါကြီးငယ်တို့ကို ပြုတ်သွက်စေတတ်ရုံမျှဖြစ်သော။အထ္တိ ကဠိ ကာလံ ကောခေ အင်္ဂမင်္ဂအပကဿနမတ္တော ဟောတိ၊ န စ တာဝ ဇီဝိတာ ဝေါရောပနော ဟောတိ။ မဟာနိ။၁၆၆။ဧကူနိ။၆၁။

အင်္ဂမင်္ဂါနုသဋ (တိ) [အင်္ဂမင်္ဂ+အနုသဋ] အင်္ဂါကြီးငယ်သို့ အစဉ်လျှောက်သော၊ အင်္ဂါကြီးငယ်၌ ပြန့်နှံ့သော။ အင်္ဂမင်္ဂါနုသဋာ စေတ္တ သမုဋ္ဌိတာဝိတ္ထမ္ဘနလက္ခဏာ ဝါယောဓာတု ...။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၁။

အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရီ (တိ) [အင်္ဂမင်္ဂ + အနုသာရီ] အင်္ဂါကြီးငယ်တို့သို့ အစဉ် လျှောက်သော။ အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိနော ဝါတာ။မ၊၁။၂၄၆။ အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရိနောတိ ဓမနိဇာလာနုသာရေန သကလသရီရေ အင်္ဂမင်္ဂါနိ အနုသဋာ သမိဉ္ဇနပသာရဏာဒိနိဗ္ဗတ္တကာဝါတာ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

အင်္ဂမတ္တ (န) [အင်္ဂ + မတ္တ]အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းမျှ။ စိတ္တံ ပနေတ္ထ အင်္ဂမတ္တံ ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၃၇။

အင်္ဂရက္ခ (ပု) [အင်္ဂ+ရက္ခ + အ] ကိုယ်ရံတော်၊ သက်တော်စောင့်။

အင်္ဂရက္ခဂဏ (ပု) [အင်္ဂရက္ခ+ဂဏ]ကိုယ်ရံတော် - သက်တော်စောင့် - အပေါင်း။ အနိကဋ္ဌေတိ ရာဇူနံ၊ အင်္ဂရက္ခဂဏော မတော။ ဓာန်။၃၄၂။

အင်္ဂရာဂ (ပု) [အင်္ဂ + ရာဂ] လက်ခြေစသောအင်္ဂါတို့ကို ဆေးဆိုးခြင်း။ အင်္ဂရာဂံ ကရောန္တိ။ဝိ၊၄။၂၄၂။

အင်္ဂရာဂမုခရာဂ (ပု) [အင်္ဂရာဂ + မုခရာဂ] လက်ခြေစသော အင်္ဂါတို့ကို ဆေးဆိုးခြင်း, မျက်နှာကို ဆေးခြယ်ခြင်း။ အင်္ဂရာဂမုခရာဂံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၄၂။

အင်္ဂရာဇ (ပု) [အင်္ဂ + ရာဇ] အင်္ဂတိုင်းကို အစိုးရသောမင်း။ အထ္တိ စ မေ ဓော ဥဒေန အင်္ဂရာဇာ။မ၊၂။၃၇၇။

အင်္ဂလက္ခဏ (န) [အင်္ဂ + လက္ခဏ]အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏အမှတ် လက္ခဏာ။ လက္ခဏန္တိ ဇာမိနာဝပန မဟာနုဘာဝတာ နိပ္ပါဒက အင်္ဂ လက္ခဏ ဝိသေသဒဿနေန(အာဒိသနံ ဝတ္တံ)။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၂၉။

အင်္ဂလဂ္ဂ (တိ) [အင်္ဂ+လဂ္ဂ] အင်္ဂါကြီးငယ်၌ - ကိုယ်အင်္ဂါ၌ - ကပ်ငြိသော - မျက်ရည်တံတွေးစသည်။ အင်္ဂလဂ္ဂံ ပဋိဂ္ဂဟိတကမေဝ။ ဝိ၊၄၊ ၃။၁၂၀။

အင်္ဂလဋ္ဌိ (ထီ) [အင်္ဂ + လဋ္ဌိ။အင်္ဂမေဝ လဋ္ဌိ။သီဋ္ဌ သံ၊၁။၃၇၁-ကြည့်။] (၁) ကိုယ်, ကိုယ်အင်္ဂါ။ အင်္ဂလဋ္ဌိန္တိ သရီရံ။ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ (အင်္ဂဝိဋ္ဌာနှင့် အင်္ဂလဋ္ဌိ-တို့လည်းကြည့်။) ဝဲနော အင်္ဂလဋ္ဌိသုသဏ္ဌိတာ အဝိသာတိ။ အဘိ ၄၊၁။၄၃၁။ (၂) နူးညံ့ပျော့ပျောင်းလှပသော - ကိုယ်အင်္ဂါ။ စာပသာဒိသအင်္ဂလဋ္ဌိတာယ ဟိ သာ "စာပါ"တိ နာမံ လဘိ။ထေရီ-ဋ္ဌ။၂၃၄။ (လဋ္ဌိသဒ္ဒါ တရုဏအနက်ဟော။ အမ္ဗလဋ္ဌိကာ- လည်းကြည့်။)

အင်္ဂလဋ္ဌိသမ္ဘူ (တိ) [အင်္ဂလဋ္ဌိ + သမ္ဘူ] ကိုယ်အင်္ဂါရှိသော။နူးညံ့ - ပျော့ပျောင်း - လှပ - သော ကိုယ်အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ အဂ္ဂီ-ကြည့်။

အင်္ဂဝတ္ထုဒေသ (ပု) [အင်္ဂ+ဝတ္ထု+ဒေသ] အင်္ဂါအပြား၊ ခိုးအပ်သောဝတ္ထု၏ ဂရု,လဟု အပြား။ ဣဒါနိ တတ္ထ ဇာတ္တ ဌာနာဝကာသဝသေန ဝတ္ထုဿ အဒိန္နာဒါနဿ အင်္ဂဝတ္ထုဒေသဒေန စ အာပတ္တိဘေဒံ ဒဿေန္တော ပဉ္စဟိ အာကာရေဟီတိ အာဒိမာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။

အင်္ဂဝဝတ္ထာန (န) [အင်္ဂ + ဝဝတ္ထာန] ဈာန်အင်္ဂါကို – ခွဲခြားစေခြင်း – ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ အင်္ဂဝဝတ္ထာနံ အာရမ္မဏဝဝတ္ထာနံ အင်္ဂသင်္ကန္တိ အာရမ္မဏသင်္ကန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ ဈာနင်္ဂမတ္တဿေဝ ဝဝတ္ထာပနံ အင်္ဂဝဝတ္ထာနံ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။ အင်္ဂဝဝတ္ထာနတော အာရမ္မဏဝဝတ္ထာနတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂-၌ အင်္ဂဝဝတ္ထာပနတော-ရှိသည်။)

အင်္ဂဝဝတ္ထာပန (န) [အင်္ဂ + ဝဝတ္ထာပန] ဈာန်အင်္ဂါကို – ခွဲခြားစေခြင်း – ပိုင်းခြား – မှတ်သားခြင်း။ ဈာနင်္ဂမတ္တဿေဝ ဝဝတ္ထာပနံ အင်္ဂဝဝတ္ထာပနံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃။

အင်္ဂဝသ (ပု) [အင်္ဂ + ဝသ] အင်္ဂါ၏အစိတ် အပိုင်း၏ အစွမ်း။ အင်္ဂဝသေန ဒုကာသမုဋ္ဌာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။

အင်္ဂဝါတ (ပု) [အင်္ဂ + ဝါတ] လက်ခြေတို့၌ ဖြစ်သော လေမရောဂါ၊ ညောင်းညာကိုက်ခဲသော ရောဂါ။ အာယသ္မတော ပိလိန္ဒဝစ္ဆဿ အင်္ဂဝါတော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၂၉၃။ အင်္ဂဝါတောတိ ဟတ္ထပါဒေ ဝါတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။

အင်္ဂဝိကလ (တိ) [အင်္ဂ + ဝိကလ] လက်ခြေစသော ကိုယ်အင်္ဂါချို့တဲ့သောသူ။ ဟတ္ထေ ဝါ ပါဒေ ဝါ အင်္ဂေ အင်္ဂဝိကလံ မာတုဂါမံ ဇိဂုစ္ဆန္တာ နိဋ္ဌုဘိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။

အင်္ဂဝိကာရ (ပု) [အင်္ဂ + ဝိကာရ] လက်ခြေစသောအင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ – ဖောက်ပြန်ခြင်း – ပြောင်းလဲခြင်း – အသွင် သဏ္ဌာန် – အမူအရာ။ ကေစိ "ပန အင်္ဂန္တိ အင်္ဂဝိကာရ" န္တိ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။

အင်္ဂဝိကာရဒဿန (န) [အင်္ဂဝိကာရ+ဒဿန] လက်, ခြေစသော အင်္ဂါ ကြီးငယ်တို့၏ – ဖောက်ပြန်ခြင်း – ပြောင်းလဲခြင်း – အသွင်သဏ္ဌာန် – အမူအရာ – ကိုမြင်ခြင်း။ ပရေသံ အင်္ဂဝိကာရဒဿနေနေဝ လာဘာလာဘာဒိဝိဇ္ဇာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။

အင်္ဂဝိက္ခေပ (ပု) [အင်္ဂ + ဝိက္ခေပ။ (အင်္ဂဝိက္ခေပ-သံ)] ကိုယ်ကိုယိုင်နဲ့ခြင်း၊ လက်ခြေစသော ကိုယ်အင်္ဂါကိုပစ်လွှဲခြင်း၊ ထိုပစ်လွှဲခြင်း ရှိသော ကခြင်းအတတ်။ အင်္ဂဟာရောင်္ဂဝိက္ခေပေါ။ ဓာန်။ ၁၀၁။ ဘေဒကသတ္ထ (နာဋကသတ္ထေ-သူစိ)-ဝုတ္တ အင်္ဂုတ္တရ သတကရဏ နိပ္ဖန္နကရ ဟတ္ထပရိယန္တိကာဒိနာမကော ဒွတ္တိံသပ္ပကာရော နစ္စဝိသေသော အင်္ဂဝိက္ခေပေါ အင်္ဂဟာရော နာမ၊ အင်္ဂဿ ဟာရော ဝိက္ခေပေါတိ ကတွာ။ ၎င်း၊ ဋီ။ ဘေဒကကျမ်း၌ဆိုအပ်သော ရှစ်ပါး အလှန် ရှိသော တရာသော အမူအရာကို ပြီးစေတတ် သော 'ကိရ ဟတ္ထပရိယန္တိက'စသည် အမည်ရှိ သော သုံးဆဲ့နှစ်ပါးသော လက်ခြေ စသည်ကို ဆောင်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော။ ဓာန်၊ဋီ၊နိသျ။ (နိသျအလို ဋီ၌ ဒွတ္တိံသပ္ပဟာရော-ဟု ရှိစေ၊ ဒွတ္တိံသပ္ပကာရော- ရှိကြောင်းလည်း မှာသည်။) အင်္ဂုလျာဒိဝိန္ယာသဘေဒေန တိံသဝိဓော နစ္စဘေဒေါ။

အင်္ဂဝိဇ္ဇာ (ထီ) [အင်္ဂ + ဝိဇ္ဇာ။ (အင်္ဂဝိဒျာ-သံ)] အင်္ဂဝိဇ္ဇာအတတ်၊ (၁) လက်ချောင်းရိုး – ကိုယ် အင်္ဂါ – ကြည့်ရှုမန္တန်ရုပ်ပြီးလျှင်အမျိုးကောင်း သားဖြစ်, မဖြစ် – ဘုန်းကြက်သရေရှိ, မရှိ – စသည်ကို ဟောကြားသောအတတ်။ အင်္ဂဝိဇ္ဇာတိ ပုဗ္ဗေ အင်္ဂမေဝ ဒိသွာ ဗျာကရဏဝသေန အင်္ဂ ဝုတ္တံ၊ ပစ္ဆာ အင်္ဂုလဋ္ဌိံ (အင်္ဂုလဋ္ဌိံ-ဋီပေါင်း) ဒိသွာ ဝိဇ္ဇံ ပရိဇပ္ပိတွာ အယံ 'ကုလပုတ္တော ဝါ နော ဝါ၊ သိရိသမ္ပန္နော ဝါ နော ဝါ'တိ အာဒိဗျာကရဏဝသေန အင်္ဂဝိဇ္ဇာ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၈။ (၂) မိန်းမ ယောကျ်ားတို့၏ (ဦးခေါင်း,

ခြေ့လက်စသော) ကိုယ်အင်္ဂါ၏ ပြည့်စုံခြင်းဖြင့် ဤမည်သောကောင်းကျိုးကို ရရာ၏ဟု သိသော အတတ်။ အင်္ဂဝိဇ္ဇာတိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာယ မိစ္ဆာဇီဝေန ဇီဝိတံ ကပ္ပေန္တိ။ သံ၊၂။၂၁၁။ အင်္ဂဝိဇ္ဇာတိ ဣတ္ထိလက္ခဏပုရိသလက္ခဏာဝသေန အင်္ဂသမ္ပတ္တိံ ဥ တွာ "ဣမာယ အင်္ဂသမ္ပတ္တိယာ ဣဒံ နာမ လဗ္ဘတိ" တိ ဇာနနဝိဇ္ဇာ။ သံဋ္ဌ၊၂။၃၁၉။ (၃) မိန်းမ ယောကျာ်းတို့၏ ဘုန်းရှိ ဘုန်းမဲ့ အင်္ဂါလက္ခဏာကို သိသော အတတ်။ န အင်္ဂဝိဇ္ဇာယ န နက္ခတ္တဝိဇ္ဇာယ။ မဟာနိ။၂၉၀။ အင်္ဂဝိဇ္ဇာ နာမ ဣတ္ထိပုရိသာနံ သုဘာဂဒုဗ္ဘဂလက္ခဏဇာနနံ။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၅၄။

အင်္ဂဝိဇ္ဇာပါဠက (တိ) [အင်္ဂဝိဇ္ဇာ+ပါဠက] အင်္ဂဝိဇ္ဇာကျမ်းတတ်ပညာရှိ၊ အင်္ဂဝိဇ္ဇာအတတ်ဖြင့် (ရှေးနှောင်း – အကောင်း, အဆိုး – နှင့်စပ်လျဉ်းသော – အဖြစ်, အပျက် – အကြောင်း, အကျိုးတို့ကို) ဟော – ဖတ် – တတ်သော၊သူ။ အင်္ဂဝိဇ္ဇာပါဌကော ကိရေသော။ မဋ္ဌ၊၄။၁၇၆။ "ဣတော ကိရ သတ္တမေ ဒိဝသေ ပုတ္တံ ဝိဇာယိဿတီ" တိ အင်္ဂဝိဇ္ဇာပါဌကာ အာဟံသု။ ဓာဋ္ဌ၊၂။၁၉။

အင်္ဂဝိဇ္ဇာပါဠကတ္တ (န) [အင်္ဂဝိဇ္ဇာပါဠက+တ္တ] အင်္ဂဝိဇ္ဇာကျမ်းတတ် ပညာရှိ အဖြစ်။ ဗောဓိသတ္တောပိ အင်္ဂဝိဇ္ဇာပါဌကတ္တာ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၄၉၇။

အင်္ဂဝိနိမုတ္တ (တိ) [အင်္ဂ+ဝိနိမုတ္တ] အစိတ် – အင်္ဂါ – မှ လွတ်သော။ အင်္ဂဟိ အင်္ဂေဟိ ဥပေတတ္တာ အင်္ဂိကော,န စ အင်္ဂဝိနိမုတ္တော ပဉ္စင်္ဂိကတူရိယာဒိနိ ဝိယ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ အင်္ဂဝိနိမုတ္တော မဂ္ဂေါ နာမ နတ္ထိ။ ဒုဋ္ဌကာဋ္ဌ။၇၁။

အင်္ဂဝေကလ္လ (န) [အင်္ဂ+ဝေကလ္လ] ကိုယ်အင်္ဂါ ချို့တဲ့ခြင်း။ ဝေဠုဝေန အင်္ဂဝေကလ္လေန သမန္နာဂတော ပံသုပိသာစကော ဝိယ အတိဝိရူပေါ အဟောသိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၂၉၇။

အင်္ဂသက္ကန္တိ (တိ) [အင်္ဂ+သင်္ကန္တိ] ဈာန်အင်္ဂါ ပြောင်းလဲခြင်း။ အင်္ဂသင်္ကန္တိ အာရမ္မဏသင်္ကန္တိ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ အင်္ဂသင်္ကန္တိတော, အာရမ္မဏသင်္ကန္တိတော, အင်္ဂါရမ္မဏသင်္ကန္တိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂။

အင်္ဂသင်္ကန္တိက (တိ) [အင်္ဂသင်္ကန္တိ+က] ဈာန်အင်္ဂါပြောင်းလဲသော။ အင်္ဂသင်္ကန္တိကတော အာရမ္မဏသင်္ကန္တိကတော အင်္ဂါရမ္မဏသင်္ကန္တိကတော။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။ ပထမဇ္ဈာနေ ပဉ္စမံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ တတော ဝုဋ္ဌာယ သမာပဇ္ဇနံ အင်္ဂသင်္ကန္တိ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃။

အင်္ဂသဏ္ဌာန (န) [အင်္ဂ+သဏ္ဌာန] ခြေလက်စသော အင်္ဂါ၏ – အသွင် အပြင် – သဏ္ဌာန်။ ဝဏ္ဏပေါက္ခရတာယာတိ သရီရဝဏ္ဏေန စေဝ အင်္ဂသဏ္ဌာနေန စ။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၄။

အင်္ဂသတ (တိ) [အင်္ဂ+သတ] အရာမကသော အင်္ဂါရှိသော၊ အမျိုးပေါင်းမှ ဘုဇ္ဇာပါဝင်သော။ တတော အင်္ဂသတာ တုရိယာ၊ ပဏိဝါရေန္တိ မံ သဒါ။ အပ၊၂။၁၇။

အင်္ဂသတ္ထ (န) [အင်္ဂ+သတ္ထ] အင်္ဂါကြီးငယ် – တို့၏ – တို့ဖြင့် – အကျိုးအဖြစ်ကို ပြဆိုသောကျမ်း။ အင်္ဂ(၁၂) အနက်ကြည့်။

အင်္ဂသတ္ထနိမိတ္တာဒိက (တိ) [အင်္ဂသတ္ထ+နိမိတ္တာဒိ+က] အင်္ဂကျမ်း နိမိတ္တကျမ်းစသည်၌ လာသော အတတ်ပညာ။ တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာနာမ အနိယျာနိကတ္တာ သဂ္ဂမောက္ခမဂ္ဂါနံ တိရစ္ဆာနဘူတာ အင်္ဂသတ္ထနိမိတ္တာဒိကာ အဝသေသဝိဇ္ဇာ။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၅၃။

အင်္ဂသဒိသ (တိ) [အင်္ဂ+သဒိသ။ ထို၌ အင်္ဂသဒိသီ] ကိုယ်အင်္ဂါနှင့် တူသော။ ဣမသ္မိံ လောကေ မနုဿာနံ အင်္ဂသဒိသတ္တာ အင်္ဂမေဝ ယဒိဒံ ဘာသာ အင်္ဂနီတိ၊ တသ္မာ တဝေသာ အင်္ဂသဒိသီ ဝါစာတိ ဧတ္ထာ အနုဋ္ဌဝိကံ အင်္ဂမေဝ ဒဒါမိ တေ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၆။

အင်္ဂသဒိသတ္တ (န) [အင်္ဂသဒိသ + တ္တ] ကိုယ်အင်္ဂါနှင့်တူသည်၏ အဖြစ် – တူခြင်း။ အင်္ဂသဒိသ- ကြည့်။

အင်္ဂသဒိသိ (ထီ) [အင်္ဂ + သဒိသီ] အင်္ဂသဒိသ- ကြည့်။

အင်္ဂသဒ္ဒ (ပု) [အင်္ဂ + သဒ္ဒ] အင်္ဂသဒ္ဒါ။ အင်္ဂ- သဒ္ဒါ ဝေဒ္ဒ ကာရကာပရိယာယော ဒွေဗွော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၉၅။.... အင်္ဂသဒ္ဒော အဝယဝပရိယာ- ယတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၈။

အင်္ဂသန္တတာ (ထီ) [အင်္ဂ + သန္တတာ] ဈာန်အင်္ဂါ ငြိမ်သက်သည်၏ အဖြစ်။ အာရမ္မဏသန္တတာ- ယပိ အင်္ဂသန္တတာယပိ သန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၈။ သန္တာတိ အင်္ဂသန္တတာယ စေဝ အာရမ္မဏသန္တ- တာယ စ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။

အင်္ဂသမ (တိ) [အင်္ဂ + သမ] (၁) ကိုယ်အင်္ဂါနှင့်တူသော၊သူ။ အာတပေ့ နာမ အင်္ဂသမာ ပေါတ္ထိ၊ တသ္မာ သော တေ အပေ အင်္ဂါဘာ- ဟုတိ သမ္ဗတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၅။ (၂) ကိုယ် အင်္ဂါနှင့်တူသော၊ သူ။ ကိုယ်အင်္ဂါနှင့် တူသော ဥစ္စာ၊ လက်မှု, စက်မှု, နှုတ်မှု, စာပေပညာ စသည်။ ထင်္ဂသမော နာမ ကမ္မာယတနံ သိပ္ပါယ- တနံ ဝိဇ္ဇာဋ္ဌာနံ ဗာဟုသစ္စံ၊ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ ဧဝ- ရူပံ သိက္ခိတ္ဘာ ဂဟိတံ အင်္ဂပစ္စင်မိဝ အတ္တာဘာ- ဝပ္ပဋိဗဒ္ဓံ။ အယံ အင်္ဂသမော နိဓိ။ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊၁၈၄။

အင်္ဂသမဓန (န) [အင်္ဂသမ + ဓန] ကိုယ်အင်္ဂါနှင့်တူသောဥစ္စာ၊ လက်မှု,စက်မှုပညာစသည်။သိပ္ပါ- ယတနာဒိတော အင်္ဂသမဓနတောပိ .... ဗဟူ- ပကာရံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။

အင်္ဂသမာန (တိ) [အင်္ဂ + သမာန] ကိုယ်အင်္ဂါနှင့်တူသောသူ။ ညီ,အစ်ကို။ ဣမေ ပန ဒုဿီလာ၊ တသ္မာ အင်္ဂသမာနာ န ဟောန္တိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၂။

အင်္ဂသမာနတာ (ထီ) [အင်္ဂသမာန + တာ] ကိုယ်အင်္ဂါနှင့်တူသည်၏အဖြစ်။ ကိဉ္စာပိ ဧဝင္ဂကနိဋ္ဌ- ဘာတရော အင်္ဂသမာနတာယ "အင်္ဂ" န္တိ ဝုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၂။

အင်္ဂသမန္နာဂမ (ပု) [အင်္ဂ + သမန္နာဂမ] အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ အင်္ဂသမန္နာဂမော ပုရိမေပဒိ အသဒိသော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။

အင်္ဂသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အင်္ဂ + သမ္ပတ္တိ] အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း။

အင်္ဂသမ္ပတ္တိဝိပတ္တိ (ထီ) [အင်္ဂ + သမ္ပတ္တိ + ဝိပတ္တိ] အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း, ချို့တဲ့ခြင်း။

အင်္ဂသမ္ပတ္တိဝိပတ္တိဒဿန (န) [အင်္ဂသမ္ပတ္တိဝိပတ္တိ + ဒဿန] အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ ပြည့်စုံခြင်း, ချို့တဲ့ခြင်းကို မြင်ခြင်း။

အင်္ဂသမ္ပတ္တိဝိပတ္တိဒဿနမတ္တ (န) [အင်္ဂသမ္ပတ္တိ- ဝိပတ္တိဒဿန + မတ္တ] အင်္ဂါကြီးငယ်တို့၏ပြည့်စုံခြင်း, ချို့တဲ့ခြင်းကို မြင်ခြင်းမျှ။ အင်္ဂသမ္ပတ္တိ- ဝိပတ္တိဒဿနမတ္တေန အာသိသနံ ဝုတ္တံ အင်္ဂန္တိ ဣမိနာ။ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၂၉။

အင်္ဂသမ္ပန္န (တိ) [အင်္ဂ + သမ္ပန္န] အင်္ဂါကြီးငယ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ ပြည့်စုံသောအင်္ဂါကြီးငယ်ရှိသော၊ သူ။ ဇာတိမာ အင်္ဂသမ္ပန္နော။ အပ၊၁။၃၆၅။

အင်္ဂသမ္ဘဝ (ပု) [အင်္ဂ + သမ္ဘဝ] အင်္ဂါ၏ဖြစ်သင့်ခြင်း။ "တိဏ္ဏံ ဘိက္ခဝေ" တိအာဒိဝစနသာ အင်္ဂ- သမ္ဘဝေါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။

အင်္ဂသမ္ဘာရ (ပု) [အင်္ဂ + သမ္ဘာရ] အစိတ်အပိုင်းတို့ကို ဆက်စပ်ပေါင်းစုခြင်း၊ ဝင်ရိုး, ထန်းပိုးစသော အစိတ်အပိုင်းတို့ကို ဆက်စပ်ပေါင်းစုခြင်း။ ယထာ ဟိ အင်္ဂသမ္ဘာရာ၊ ဟောတိ သဒ္ဒေါ ရထော ဣတိ။သံ၊၁။၁၃၇။

အင်္ဂသရိက္ခက (တိ) [အင်္ဂ + သရိက္ခက] ကိုယ်အင်္ဂါနှင့်တူသော။ အင်္ဂပုတ္တပိန- ကြည့်။

အင်္ဂသုတ္တ (န) [အင်္ဂ + သုတ္တ] မာတုဂါမ၏ ဂုဏ်အင်္ဂါငါးမျိုးကို ပြသောသုတ်၊အင်္ဂသုတ်။သဋ္ဌာ-

ယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၂။၄၄၃။

အင်္ဂသုဘ (ပု) [အင်္ဂ+သုဘ] (၁) ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ်၏ တင့်တယ်ခြင်း။ (၂) (တိ) ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ်၏ တင့်တယ်ခြင်းရှိသော၊သူ။

အင်္ဂသုဘတာ (ထီ) [အင်္ဂသုဘ+တာ] ကိုယ်အင်္ဂါကြီးငယ်၏တင့်တယ်ခြင်းရှိသည်၏အဖြစ်။ အင်္ဂသုဘတာယ သုဘောတိ ဧဝံ လဒ္ဓနာမတ္တာ သုဘောန မာဏဝေန။သာဝတ္ထ၊၁။၅၅။

အင်္ဂဟာရ (ပု) [အင်္ဂ+ဟာရ] လက်ခြေစသော ကိုယ်အင်္ဂါကို ပစ်လွှဲခြင်း၊၊ ထိုပစ်လွှဲခြင်းရှိသော ကခြင်းအထူး။ နစ္စနကာလေ အင်္ဂဟာရဝသေန သရီရတော စ ပိဋ္ဌန္နတော စ အဘိဝိယ မရေရော သဒ္ဒေါ နိစ္ဆရတိ။ ဝိမာနဋ္ဌ၊၁၅၉။အင်္ဂဝိက္ခေပ-လည်းကြည့်။

အင်္ဂဟီန (တိ) [အင်္ဂ+ဟီန] အင်္ဂါချို့တဲ့သော၊သူ။ လက်ခြေပြတ်သောသူ စသည်။ ဒွေ ပုဂ္ဂလာ န ဥပသမ္ပာဒေတဗ္ဗာ အင်္ဂါနှဟီနော အင်္ဂဟီနော။ဝိ၊၅။၂၁၄။ အင်္ဂဟီနော နာမ ဟတ္ထစ္ဆိန္နာဒိဘေဒေါ။ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။

အင်္ဂဟေတု (ပု) [အင်္ဂ+ဟေတု] လက်ခြေစသော အင်္ဂါဟူသောအကြောင်း။အင်္ဂကာရဏ-ကြည့်။

အင်္ဂဟေတုက (ပု)[အင်္ဂ+ဟေတုက] အင်္ဂဟေတု-က မည်သောငှက်၊ နွားသေးသောက်ဟု ခေါ်သောတောငှက်ရိုင်းတမျိုး။ စေလာဝကာ ပိင်္ဂ-လာယော၊ ဂေါ်ဋကာ အင်္ဂဟေတုကာ။ ဇာ၊၂။ ၃၄၇။

အင်္ဂါတိက္ကမ (ပု) [အင်္ဂ+အတိက္ကမ] ဈာန်အင်္ဂါကို လွန်မြောက်ခြင်း၊ အင်္ဂါတိက္ကမမေတာသံ န ဣစ္ဆန္တိ ဝိဘာဝိနော…အင်္ဂါတိက္ကမံ ပန တေသံ န ဣစ္ဆန္တိ ပဏ္ဍိတာ။ န ဟိ ရူပါဝစရဿမာ-ပတ္တိသု ဝိယ တေသု အင်္ဂါတိက္ကမော အတ္ထိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၅၄။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၂။

အင်္ဂါတိရေက (တိ) [အင်္ဂ+အတိရေက] အင်္ဂါ-ပိုလွန်သော။ အင်္ဂ (၁) အနက်ကြည့်။အင်္ဂုတ္တရ-နိကာယ-ကြည့်။

အင်္ဂါနုသာရီ (တိ) [အင်္ဂ+အနုသာရီ] အင်္ဂါကြီးငယ်သို့ လျှောက်သောလေ။ကုစ္ဆိဋ္ဌော စ ကောဋ္ဌာသယော၊ အင်္ဂါနုသာရိနော။ ဓာန်၊ ၃၈။သဗ္ဗင်္ဂံ အနုသရတိ သီလေန ဧဝံသီလော-ဟိတာဒိသမ္ဘာဒနတောတိ အင်္ဂါနုသာရီ။ ဋီ၊ ၃၉။အင်္ဂမင်္ဂါနုသာရီ-လည်းကြည့်။

အင်္ဂါရ (ပု၊န) [အင်္ဂ+အာရ။ကစ္စာဒီ။၁၆၄။ဓာန်ဋီ။ ၃၆-ကြည့်။(၁) မီးမီးကျီ။ ယထေဝန ဝါပါဒေန ဝါ အင်္ဂါရံ အက္ကမိတ္တာ။မ၊၁။၃၉၉။ (၂)မီးသွေး။ တေ တတော အင်္ဂါရံ ဟရိံသု။ဒီ၊၂။၁၃၇။ (၃) မီးကျီး အခင်းမီးကျီးပြင်။ အင်္ဂါရေ ဝါသံ ကပ္ပယျုံ။ဇာ၊၁။၁၇၄။ အင်္ဂါရေတိ ဝီတစ္စိကင်္ဂါ-ရသန္ထရေ။ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၅၄။

အင်္ဂါရက (ပု) [အင်္ဂါရ+က]အင်္ဂါဂြိုဟ်။အင်္ဂါရ-ကာဒိဂဟ-ကြည့်။

အင်္ဂါရကဋ္ဋာဟ (ပု) [အင်္ဂါရ+ကဋ္ဋာဟ] မီးအိုးကင်း၊ မီးလင်းဖို၊ မီးမယ်ဖျူး။ သာ တုဿာ-ပကာတာ သပတ္တိံ အင်္ဂါရကဋ္ဋာဟေန ဩကိရိ။ဝိ၊ ၁။၁၄၇။ သံ၊၁။၄၅၁။

အင်္ဂါရကပလ္လ (န) [အင်္ဂါရ+ကပလ္လ] မီးအိုးကင်း၊ မီးလင်းဖို၊ မီးမယ်ဖျူး။ သီတသမယေ အင်္ဂါရကပလ္လံ အာဟရိတွာ ဂတ္တံ သေဒေန္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။ ဒါရုနိ အာဟရိတွာ အင်္ဂါရ-ကပလ္လံ သဇ္ဇေတွာ။မဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။

အင်္ဂါရကပလ္လဓူမကဋ္ဋစ္ဆု (တိ) [အင်္ဂါရကပလ္လ+ဓူမကဋ္ဋစ္ဆု]မီးအိုးကင်း, မီးမှုယောက်မ။အင်္ဂါ-ရကပလ္လဓူမကဋ္ဋစ္ဆုအာဒီနိ။ဝိဋ္ဌ၊၄။၇၉။

အင်္ဂါရကမ္မ (န) [အင်္ဂါရ+ကမ္မ] မီးသွေးပြုလုပ်ခြင်း၊ မီးသွေးဖုတ်ခြင်း။

အင်္ဂါရကမ္မကရ (တိ) [အင်္ဂါရကမ္မ+ကရ+အ] မီးသွေးဖုတ်ခြင်း အလုပ်ကို လုပ်သော၊သူ။ မီးသွေးဖုတ်သမား။ အင်္ဂါရိက-ကြည့်။

အင်္ဂါရကာဒိဂဟ (ပု) [အင်္ဂါရက + အာဒိ + ဂဟ] အင်္ဂါစသောဂြိုဟ်။

အင်္ဂါရကာဒိဂဟသမာယောဂ (ပု) [အင်္ဂါရကာဒိဂဟ + သမာယောဂ] အင်္ဂါဂြိုဟ်စသော ဂြိုဟ်တို့နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ အပိ စ နက္ခတ္တာ အင်္ဂါရကာဒိဂါဟသမာယောဂေပိ နက္ခတ္တဂါဟောယေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ စန္ဒိမသူရိယာနမ်ိဳ နက္ခတ္တာနမ္ပိ ရာဟုနာ ဂဟဏံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တတော စ ဟိ "အပိ စာ"တိ အာဒိနာ နက္ခတ္တဂ္ဂါဟော ဒုတိယာနယော ဝုတ္တော။ အင်္ဂါရကာဒိဂဟသမာယောဂေပိတိ အင်္ဂဟိတဂ္ဂဟဏေန အင်္ဂါရကသိပုတ္တသူရဂုရုသုက္ကရဝိသုတကေတုသင်္ခါတာနံ ဂါဟာနံ သမာယောဂေါ အပိ နက္ခတ္တဂ္ဂါဟောယေဝ သဟ ပယောဂေန ဂဟဏတော။ သဟ ပယောဂေါပိ ဟိ ဝေဒဒသမယေန ဂဟဏန္တိ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၃။

အင်္ဂါရကာသု(ထီ)[အင်္ဂါရ + ကာသု]မီးကျီးတွင်း၊ မီးကျီးစု။ အင်္ဂါရကာသုယာ အာဒိတ္တာယ။ ဝိ၊၁။၂၄။ အင်္ဂါရကာသုယာတိ အင်္ဂါရပုဏ္ဏကူပေ၊ အင်္ဂါရရာသိမှိ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ သမ္ဘဝေ ပန အသာဝိယန္တော အာသိဝိသမုခံဝိယ အင်္ဂါရကာသုံဝိယ စ ပဝိဋ္ဌ အင်္ဂဇာတံ...။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ အင်္ဂါရကာသုန္တိ အင်္ဂါရရာသိံ၊ အင်္ဂါရပုဏ္ဏာဝါဋံ ဝါ။ ဝိမတိ၊၁။၁၄၂။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂါရကာသု သာဓိကပေါရိသာ ပုဏ္ဏာ အင်္ဂါရာနံ။ သံ၊၁။၃၂၄။ အင်္ဂါရကာသူတိ အင်္ဂါရာနံ ကာသု။ကာသူတိ ရာသိပိ ဝုစ္စတိ အာဝါဋောပိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။

အင်္ဂါရကာသုမဂ္ဂ (ပု) [အင်္ဂါရကာသု + မဂ္ဂ] မီးကျီးတွင်းလမ်း၊ မီးကျီးတွင်းသို့ — သွားရောက် — ကြောင်းဖြစ်သောလမ်း။ အင်္ဂါရကာသုမဂ္ဂေါ ဝိယ နိရယူပဂံ ကမ္မံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၃။

အင်္ဂါရကာသုသဒိသ (တိ) [အင်္ဂါရကာသု + သဒိသ] မီးကျီးတွင်း — မီးကျီးစု — နှင့်တူသော။ အင်္ဂါရကာသုသဒိသာ(ကာမာ)။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂။ အင်္ဂါရကာသုသဒိသာ မဟာဘိတာပနဋ္ဌေန။ ထေရီဋ္ဌ၊၂၉၃။

အင်္ဂါရကာသူပမ (တိ) [အင်္ဂါရကာသု + ဥပမာ] (က)မီးကျီးတွင်း ဥပမာရှိသော၊ မီးကျီးတွင်းနှင့်တူသော၊သူ။ အင်္ဂါရကာသူပမာ ကာမာ။ ဝိ၊၂။ ၁၇၆။ အင်္ဂါရကာသူပမာ မဟာဘိတာပနဋ္ဌေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ အင်္ဂါရကာသူပမာ ကာမာ ဒိဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ သံ၊၂။၃၉၄။ ပရိယေဋ္ဌိမူလကာသာ စေဝ ပဋိသန္ဓိမူလကာသာ စ ဒုက္ခသာ ဝသေန အင်္ဂါရကာသု ဝိယ မဟာပရိဠာဟာတိ ဒိဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ အင်္ဂါရကာသူပမာ ကာမာ မဟာပရိဠာဟဋ္ဌေန။ မဟာနိ၊၅။ သာဓိကပေါရိသပ္ပမာဏာ ဝီတစ္စိကာနံ ဝီတဓူမာနံ အင်္ဂါရာနံ ပူရာ အင်္ဂါရကာသု ဥပမာ ဧတေသန္တိ အင်္ဂါရကာသူပမာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၇။ (ခ) မီးကျီးတွင်း ဥပမာရှိသော — မီးကျီးတွင်းကို ဥပမာပြု၍ ဟောအပ်သော — အဆုံးအမ။ မနောသဉ္စေတနာဟာရော အင်္ဂါရကာသူပမေန၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၆။ (ဝုင်းဋီ၊ ၁။၄၁၅-လည်းကြည့်။)

အင်္ဂါရကာသူပမာ (ထီ)[အင်္ဂါရကာသု + ဥပမာ] မီးကျီးတွင်း ဥပမာ၊ မီးကျီးတွင်းနှင့်တူခြင်း။ မီးကျီးတွင်းနှင့် ပုံတူပြုခြင်း။ "သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂါရကာသူ"တိ အာဒိနာ အင်္ဂါရကာသူပမံ ဒေသေသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ ...အင်္ဂါရကာသူပမာယံ ပန ယထာ သာ အင်္ဂါရကာသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇။

အင်္ဂါရက္ခမန (နု) [အင်္ဂါရ + အက္ကမန] မီးကျီးခဲ ကိုနင်းခြင်း။ ယထိ ဥတ္တာနသေယျကော ကထမသော "အင်္ဂါရက္ကမန"န္တိ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၁၉။

အင်္ဂါရဂန္ဓ (ပု) [အင်္ဂါရ + ဂန္ဓ] မီးကျီးဖြင့် ပြည့် သော အခန်း။ မီးကျီးအတွင်း။ တယာ ကတေ အင်္ဂါရဂန္ဓေ အဟမေဝ ပတိတ္វာ အတ္တာနံ ပစိဿံ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၇။

အင်္ဂါရဂန္ဓက (တိ) [အင်္ဂါရ + ဂန္ဓ + က] မီးကျီး ဖြင့် ပြည့်သောအခန်းရှိသော။ မဟန္တံ အင်္ဂါရဂ

စိတကံ၊ ကတွာ အင်္ဂါရကဋ္ဋကံ။ စရိယာ။၃၉၇။ အင်္ဂါရာရိတဗ္ဗန္တရံ သမန္တတော ဧလမာနံ မမ သရီရဿ နိမုဇ္ဇနပ္ပဟောနကံ တဝကဉ္စေဝ မဟန္တံ စိတကံ အကာသိ။ စရိယာ၄။၁၀၈။

အင်္ဂါရစိတက (ပု) [အင်္ဂါရ + စိတက] မီးကျီးစု၊ မီးကျီးပုံ။ သာ ကိရ အင်္ဂါရစိတကေ နိပန္နာ ဝိပ္ပန္နမာနာ ဝိပရိဝတ္တမာနာ ပစ္စတိ။ဝိ၄၊၂။ ၁၀၀။ အင်္ဂါရစိတကေတိ အင်္ဂါရဘဥ္စယေ။ သာရတ္ထ။၂။၂၉၅။

အင်္ဂါရဇာတ (တိ) [အင်္ဂါရ + ဇာတ] မီးကျီးကဲ့သို့ပွဲသော။ အင်္ဂါရဇာတာ ပထဝီ။ဇာ၁။၁၇၉။ အင်္ဂါရဇာတာတိ ဘော ပုရိသ အယံ ပထဝီ ဝိတစ္စိတင်္ဂါရာ ဝိယ ဥဏှဇာတာ။ ဇာ၄၊၃။ ၄၂၅။

အင်္ဂါရထူပ (ပု) [အင်္ဂါရ + ထူပ] မီးသွေးစေတီ။ ဧသမေဝ အင်္ဂါရထူပေ။ဒီ၊၂။၁၃၈။အင်္ဂါရထူပ် ကာရေသုံ။ဗုဒ္ဓဝံ။၁၈၃။

အင်္ဂါရပက္က (တိ) [အင်္ဂါရ + ပက္က] မီးကျီး – ဖြင့် – ၌ – ကျက်စေ – ကင် – ဖုတ် – အပ်သော။သစေ အယံ အင်္ဂါရပက္ကံ တိတ္တိရမံသံ ခါဒိတုကာမော သိယာ။သံ၄၊၃။၆၉။

အင်္ဂါရပက္ကမံသ (နု) [အင်္ဂါရပက္က + မံသ] မီးကျီးဖြင့် – ၌ – ကျက်စေ – ကင် – ဖုတ် – အပ်သော အသား။အင်္ဂါရပက္ကမံသံ ခါဒိဿာမိ။အဘိ၄၊၂။ ၄၁၂။

အင်္ဂါရပန္တိ (ထီ)[အင်္ဂါရ + ပန္တိ] မီးသွေးတောင်း၊ မြာတောင်း။ အင်္ဂါရပန္တိယံ ကာရကော ဝိယ အဟောသိ။ ဓမ္မ၄၊၂။၄၂၅။

အင်္ဂါရပဗ္ဗတ (ပု) [အင်္ဂါရ + ပဗ္ဗတ] မီးကျီးတောင်။ မဟန္တံ အင်္ဂါရပဗ္ဗတံ အာဒိတ္တံ။ မ၃။၂၀၅။ အင်္ဂါရပဗ္ဗတေနေဝ အင်္ဂါရပဗ္ဗတံ။ မိလိန္ဒ။၂၉၂။

အင်္ဂါရပိဋ္ဌာ (ပု) [အင်္ဂါရ + ပိဋ္ဌာ] မီးကျီးခဲ။ အလာတခဏ္ဍံ ဝါ အင်္ဂါရပိဋ္ဌော ဝါ ဆာရိကာ ဝါ ရူပမေဝ ဝါ ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၁၆၆။

အင်္ဂါရပုဏ္ဏ (တိ) [အင်္ဂါရ + ပုဏ္ဏ] မီးကျီးခဲဖြင့်ပြည့်သော။

အင်္ဂါရပုဏ္ဏကူပ (ပု) [အင်္ဂါရပုဏ္ဏ + ကူပ] မီးကျီးခဲဖြင့်ပြည့်သောတွင်း။ အင်္ဂါရကာသု-ကြည့်။

အင်္ဂါရပုဏ္ဏာဝါဋ (ပု) [အင်္ဂါရပုဏ္ဏ+အာဝါဋ] မီးကျီးခဲဖြင့် ပြည့်သောတွင်း။ အင်္ဂါရကာသု-ကြည့်။

အင်္ဂါရပူဝ (ပု) [အင်္ဂါရ + ပူဝ] မီးကျီး ဖြင့် – ကင် – ဖုတ် – အပ်သောမုန့်။ ကုက္ကုကအင်္ဂါရ-ပူဝ(=ဓမ္မ၄၊၂။၂၀၈)ကြည့်။

အင်္ဂါရဘရိတ (တိ) [အင်္ဂါရ + ဘရိတ] မီးကျီးခဲဖြင့် ပြည့်သော။ အင်္ဂါရဂဗ္ဘက-ကြည့်။

အင်္ဂါရဘာဝ (ပု) [အင်္ဂါရ + ဘာဝ] မီးသွေးခဲ၏ အဖြစ်။ သုဝဏ္ဏံ အင်္ဂါရဘာဝံ(အာပဇ္ဇတိ)။ဓမ္မ၄၊၂။၄၅။

အင်္ဂါရဘူတ (တိ) [အင်္ဂါရ + ဘူတ] မီးသွေးခဲ (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော၊ မီးသွေးခဲနှင့်တူသော၊ မျိုးဖျက်ဖြစ်သော၊ သူ။ နယိမေ အမှာကံ ပုတ္တာ၊ ဒုဋ္ဌာတာ ဧတေ ကုလဿ အင်္ဂါရဘူတာ။သုတ္တနိ၊ ၄၁၁။၁၇၄။

အင်္ဂါရမဇ္ဈ (နု)[အင်္ဂါရ + မဇ္ဈ] မီးပုံ – အလယ် – အတွင်း။ အဟံ အတ္တာနံ ပရိစ္စဇိတွာ အင်္ဂါရမဇ္ဈေ ပတိဿာမိ။ဇာ၁၊၄။၅၁။

အင်္ဂါရမတ္တိကာဥဏှောဒကဒါနာဒိက (တိ) [အင်္ဂါရ + မတ္တိကာ + ဥဏှောဒက + ဒါနာဒိ + က] မီးကျီးခဲ, မြေညက်, ရေနွေးပေးခြင်း အစရှိသော။ ဧန္တာဿရေ ပရိကမ္မံ နာမ အင်္ဂါရမတ္တိကာဥဏှောဒကဒါနာဒိကံ သဗ္ဗံ ကိစ္စံ။ ဝိ၄၊၃။၂၆၀-၁။

အင်္ဂါရမသိ (ပု)[အင်္ဂါရ + မသိ]မီးသွေးမှုန့်၊အိုးမဲ။

အင်္ဂါရမသိဆာရိကာသမာကုလ (တိ) [အင်္ဂါရ-မသိ+ဆာရိကာ+သမာကုလ] မီးသွေး, ပြာတို့ဖြင့် ရှုပ်ထွေးသော။ ဈာမင္ဂနမဇ္ဈေမေဝ

အင်္ဂါရမသိဆာရိကာသမာကုလံ ပညာယတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။

အင်္ဂါရမသိမက္ခိတ (တိ) [အင်္ဂါရမသိ + မက္ခိတ] မီးသွေး = အိုးမဲ = တို့ဖြင့် ပေကျံသော၊ သူ။ သေဒကိလိန္နံ ဆာရိကာယ ဩကိဏ္ဏံ အင်္ဂါရမသိမက္ခိတံ (သေဋ္ဌိဓိတရံ)။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၆၀။

အင်္ဂါရမ္ဗုဏာဝဝတ္ထာပန (နု) [အင်္ဂ + အာရမ္မဏ + ဝဝတ္ထာပန] ဈာန်အင်္ဂါနှင့် ကသိုဏ်းအာရုံကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ အင်္ဂါရမ္ဗုဏာဝဝတ္ထာပနမ္ပိ ဧတေ ဣစ္ဆန္တိ။ အင္ဂကာသာသု ပန အနာဂတတ္တာ အဠ္ဌါတံ အာဝနာမုခံ ၊ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄။

အင်္ဂါရမ္ဗုဏာသင်္ကန္တိ (ထီ) [အင်္ဂ + အာရမ္မဏ + သင်္ကန္တိ] ဈာန်အင်္ဂါနှင့် ကသိုဏ်းအာရုံတို့၏ ပြောင်းလဲခြင်း။ အင်္ဂါသင်္ကန္တိ-ကြည့်။

အင်္ဂါရမ္ဗုဏာသင်္ကန္တိက (တိ) [အင်္ဂါရမ္ဗုဏာသင်္ကန္တိ + က] ဈာန်အင်္ဂါနှင့် ကသိုဏ်းအာရုံတို့၏ပြောင်းလဲခြင်း။ပထဝီကသိဏေ ပဌမံဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ အာပေါကသိဏေ ဒုတိယံ... ဩဒါတကသိဏေ ဝတ္တနေဝသညာနာသညာယတနန္တိ ဧဝံ ကသိဏန္တရိကဝသေန အင်္ဂါနဉ္စ အာရမ္မဏာနဉ္စ သင်္ကမနံ အင်္ဂါရမ္ဗုဏာသင်္ကန္တိကံ နာမ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃။

အင်္ဂါရရာသိ (ပု၊ထီ) [အင်္ဂါရ + ရာသိ] မီးကျီးစု၊ မီးကျီးပုံ။ အင်္ဂါရရာသိံ ဇလိတံ ဘယာနကံ။ ဇာ၊၂။၂၇၂။ တသ္မာ အင်္ဂါရရာသိသာ မဇ္ဈေ... ပပတိ။ဧရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။

အင်္ဂါရဝဿ (ပု၊နု) [အင်္ဂါရ + ဝဿ] မီးကျီးမိုး။ တတော အင်္ဂါရဝဿံ သမုဋ္ဌာပေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ ဝိရိဘဏ္ဍဝါဟနပ္ပုဇာယ မာရေန အင်္ဂါရဝဿေ ပဝတ္တိတေ အာကာသေ ပထဝီ မာပေတွာ အင်္ဂါရဝဿပရိတ္တာရကော ဓေဇော ဝိယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၄။

အင်္ဂါရဝဿပရိတ္တာရက (တိ) [အင်္ဂါရဝဿ + ပရိတ္တာရက] မီးကျီးမိုးကို တားမြစ်နိုင်သော၊ သူ။အင်္ဂါရဝဿ-ကြည့်။

အင်္ဂါရသဋ္ဌယ (ပု) [အင်္ဂါရ + သဋ္ဌယ] မီးကျီးစု၊ မီးကျီးပုံ။အင်္ဂါရစိတက-ကြည့်။

အင်္ဂါရသမ္ပရိကိဏ္ဏ (တိ) [အင်္ဂါရ + သမ္ပရိကိဏ္ဏ] မီးကျီးတို့ဖြင့် = ဝန်းဝိုင်း = ခြံရံ = အပ်သော။ ဩကိရိန္ဒ ၈ အင်္ဂါရသမ္ပရိကိဏ္ဏာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။

အင်္ဂါရသမ္ပရိကိဏ္ဏတာ (ထီ) [အင်္ဂါရသမ္ပရိကိဏ္ဏ + တာ] မီးကျီးတို့ဖြင့် = ဝိုင်းဝန်း = ခြံရံ = အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဣတော စိတော ၈ အင်္ဂါရသမ္ပရိကိဏ္ဏတာယ ဩကိရိန္ဒိ။ တေနာဟ သာကိရတိ အာဒိ။သာရတ္ထ၊၂။၂၉၅။

အင်္ဂါရာမ (ပု) [အင်္ဂ + အာရာမ] အင်္ဂမင်းဆောက်လုပ်လှူဒါန်းသော (သုမန မြတ်စွာ ဘုရား၏) အင်္ဂါရုံကျောင်းတော်။ သုမနော ယသဓရော ပုဒ္ဓေါ၊ အင်္ဂါရာမမှိ နိဗ္ဗုတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၃၁။

အင်္ဂါရိက (တိ) [အင်္ဂါရ + ဣက] မီးသွေးဖုတ်သောသူ။ မီးသွေးဖုတ်သမား။ အင်္ဂါရိကာ လောကာကာရ ၈ သူဒါ။ဇာ၊၂။၂၃၄။ အင်္ဂါရိကာတိ အင်္ဂါရကမ္မကာရ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၃။

အင်္ဂါရိ (တိ) [အင်္ဂါရ + ဤ] မီးကျီးကဲ့သို့နီမြန်းသော အပွင့် အညွန့်ရှိသော။ အင်္ဂါရိနော ဒါနိ ဒုမာ ဘဒန္တေ။ ထေရ၊၃၀၀။ ရှင်း၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉-ကြည့်။

အင်္ဂီက (တိ) [အင်္ဂ + ဣက။ (အင်္ဂီက-သံ)] အင်္ဂီက ခေါ်သော မျိုးစည်။မုဒိင်္ဂေဟိတိ အင်္ဂီကာဒိဟိ မုရဇေဟိ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။မုဒိင်္ဂ ဝါဒျ။ နှ။တောမ။

အင်္ဂီရသ (ပု) [အင်္ဂ + အာသ။ ရ-လာ၊ရ-လာ။ (အင်္ဂီရသ်-သံ)]အင်္ဂီရသ ဆေးဆရာ။ နာရဒေါ ဓမ္မန္တရိ အင်္ဂီရသော ကပိလော။မိလိန္ဒ၊၂၆၃။

အင်္ဂီ (တိ)[အင်္ဂ + ဤ။(ထိုဠ် အင်္ဂီနီ)](က)အင်္ဂါရှိသော။ စတုရင်္ဂိနီယာ သေနာယ။အဘိ၊၂။၃၄၀။ (ခ) ကိုယ်အင်္ဂါရှိသော၊ နုနယ်ပျိုမျစ်သော– သွယ်ပျောင်းလှပသော–ကိုယ်အင်္ဂါနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ကာဠင်္ဂိနီဝ တက္ကာရိ။ ထေရီ။ ၄၁၃။ ကာဠင်္ဂါဝိ တသာလပန်။ အင်္ဂိနီတို့ အင်္ဂလင်္ဂါသမ္ပန္နံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၃၄။

အင်္ဂီကတသီလာဒိသမ္ပတ္တိက (တိ) [အင်္ဂီကတ+သီလာဒိ+သမ္ပတ္တိ + က] ကိုယ်အင်္ဂါကဲ့သို့ပြုအပ်သောသီလစသည်၏ ပြည့်စုံခြင်း ရှိသော၊သူ။ အင်္ဂီရသ-ကြည့်။

အင်္ဂီရသ (ပု) [(၁) အင်္ဂ+ရသ။ဤ-လာ။ ထိုဠ်-အင်္ဂီရသီ။ (၂) အင်္ဂီကတ+ရသ။ ကတ-ကျေ]] (၁) ကိုယ်အင်္ဂါမှထွက်သောအရောင်ရှိသော၊သူ။ (က) မြတ်စွာဘုရား။ အင်္ဂီရသဿ နမတ္ထု။ဒီ၊၃။၁၅၉။ သမ္ဗေ အင်္ဂတော ရသ္မိန် နိက္ခန္တတ္တာ အင်္ဂီရသော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။အင်္ဂီရသံ ပဿ ဝိရောစမာနံ။ သံ၊၁။၈၀။ အင်္ဂီရသန္တိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ။ ဘဂဝတော ဟိ အင်္ဂတော ရသ္မိယော နိက္ခမန္တိ တသ္မာ အင်္ဂီရသောတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ (ခ) အင်္ဂီရသမည်သောရသေ့။ အင်္ဂီရသံ ဂေါတမံ ဟေဋ္ဌယိတွာ။ ဇာ၊၂။၉၉။ အင်္ဂီရသန္တိ အင်္ဂေဟိ ရံသိနံ နိစ္ဆရဏတော ဧဝံ လဒ္ဓနာမံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၃။ (ဂ) အင်္ဂီရသမည်သော ဝေဒကျမ်းပြုရသေ့။ အင်္ဂီရသော ဘာရဒွါဇော....။ ဒီ၊၁။၂၄၃။ ဓိ၊၁။ ၉၇၊၉၈၊၂၂၄၊၂၂၅၊၂၂၈၊၂၂၉။ မ၊၂။၁၈၁၊၁၈၂။ အံ၊၂။၁၉၇၊၂၀၂။ (ဃ) အဿယုဉ်သူဌေး။ အင်္ဂီရသဿ ဂတီ အာဂတီ ဝါ.... အင်္ဂီရသော ဂဟပတိနော။ ပေတ။၁၅၆-၇။ အင်္ဂီရသဿာတိ အင်္ဂတော နိက္ခမနဇုတိကဿ၊ 'ရသော'တိ ဟိ ဇုတိယာ အဓိဝစနံ။ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၅။ အင်္ဂီရသဿာတိအာဒိနာ အဿယုဇသဋ္ဌိ ကိတ္တေတိ။ဋ္ဌမ်း။၁၁၆။(င) သာရိယာဝစ္ဆသာ နတ်သမီး။အင်္ဂီရသီ ပိယာ မေသီ။ဒီ၊၂။၂၁၂။ အင်္ဂီရသီတိ အင်္ဂေ ရသ္မိယော အဿာတိ အင်္ဂီရသီ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ (၂) ကိုယ်အင်္ဂါကဲ့သို့ ပြုအပ်သောသီလ စသည်၏ ပြည့်စုံခြင်းရှိသော၊ သူ။ အင်္ဂီရသဿ'ပုဂ္ဂိမဿ တာဒိနော။ ထေရ။၁၀၁။ အင်္ဂီရသဿာတိ အင်္ဂီကတသီလာဒိသမ္ပတ္တိကဿ။ "အင်္ဂမင်္ဂေဟိ နိစ္ဆရဏာဘာသဿာ"တိ အပရေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂-၃။ အင်္ဂီရသ-လည်းကြည့်။

အင်္ဂီရသ (ထီ) အင်္ဂီရသ (၁) (င) အနက်ကြည့်။

အင်္ဂုဋ္ဌ (ပု)[အင်္ဂ + ဌ။အင်္ဂ=ဂမနတွေ့ာ၊အသုတ္တံ။ အင်္ဂ + ဌာ+အ။ အင်္ဂေ ပုရေ တိဋ္ဌတိတိ ဝါ အင်္ဂုဋ္ဌော၊ နိဂ္ဂဟိတာဂမော, အသုတ္တဋ္ဌ။ခေန်၊ ၌ီ။၂၆၆။ ဝိသံယောဂတ္တဋ္ဌ။သုစိ။ အင်္ဂုမှိ ပါဏိမှိ ပဓာနဘာဝေန တိဋ္ဌတိ၊ ဌာ + က။ မတ္တံ။.... 'အမ္ဗာမွေတိ (ပါဏိ၊၁၊၉၇) သုတ္တေ အင်္ဂုသဒ္ဒမှ ယောဂတော အင်္ဂုသဒ္ဒေါ ဟတ္ထဝါစီတိ ဉာဝိတံ။ ဝါစပ္ပတိ။(အင်္ဂုဠ္ဌ-သံ)] (၁) လက်မ။အညတရဿ ဘိက္ခုနော မောစနာဝိပ္ပါယဿ အင်္ဂုဋ္ဌေန အင်္ဂဇာတံ ယန္ဒေန္တဿ။ဝိ၊၁။၁၇၁။အပိ နု သော ပုရိသော အမုဿ အာသိဝိသဿ ယောဂဇိဝိဿ ဟတ္ထံ ဝါ အင်္ဂုဋ္ဌံ ဝါ ဍသေယျ။မ၊၁။၄၈။ ဒက္ခိဏေန ဟတ္ထင်္ဂုဋ္ဌေန။ မိလိန္ဒ။၁၂၇၊ (၂)ခြေမ။ သာရိတ္တော အင်္ဂုဋ္ဌံ အင်္ဂဇာတံ ပဝေသေသိ။ ဝိ၊၁။၄၃။ အင်္ဂုဋ္ဌံ ပိဿယိ ပါဒေ။ အပ၊၁။ ၃၄၈။

အင်္ဂုဋ္ဌက (ပု) [အင်္ဂုဋ္ဌ + က] လက်ချောင်း။အင်္ဂုဋ္ဌကတော တထာ ဒိဂုံ နိဗ္ဗတ္တိ။ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၄။

အင်္ဂုဋ္ဌကမတ္တ (န) [အင်္ဂုဋ္ဌက + မတ္တ] ခြေမ-မျှ။ ပါဒင်္ဂုဋ္ဌကမတ္တေန၊ ဝေဇယန္တမကမ္ပယိ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၂၆။

အင်္ဂုဋ္ဌဂဏနာ (ထီ)[အင်္ဂုဋ္ဌ + ဂဏနာ]လက်ချောင်းတို့ဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ လက်ချိုးရေတွက်ခြင်း။ အင်္ဂုဋ္ဌဂဏနာတိ အင်္ဂုဋ္ဌဂဏနာ ဝုစ္စတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၈၀။

အင်္ဂုဋ္ဌပဒ (န)[အင်္ဂုဋ္ဌ + ပဒ]လက်မ-ရာ။ဒိဿန္တေဝ ပါသိဗ္ဗေ အင်္ဂုလိပဒါနိ၊ ဒိဿတိ အင်္ဂုဋ္ဌပဒံ။အဘိ၊ ၂။၄၉၄။သံ၊၂။၁၂၆-လည်းကြည့်။

အင်္ဂုပမာဏ (န) [အင်္ဂု+ပမာဏ] (၁) လက်ပမာဏ၊ တလက်မျှ၊ တလက်လောက်။(၂) (တိ) တလက်ပမာဏရှိသော။

အင်္ဂုပမာဏဗဟလ (တိ) [အင်္ဂုပမာဏ+ဗဟလ] တလက်မျှထူသော၊အထုတလက်ရှိသော။ အင်္ဂုပမာဏဗဟလံ လောဟပဋ္ဋံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။

အင်္ဂုပရိမာဏ (တိ) [အင်္ဂု+ပရိမာဏ]လက်မ–အတိုင်း အရှည်–ပမာဏ–ရှိသော။ တေန သင်္ဂိရပရိမာဏော အင်္ဂုပရိမာဏော ယဝပရိမာဏော ပရမာဏုပရိမာဏော အတ္တာတိ ဝေမာဒိဝါဒါ ဒဿိတာ ဟောန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၀၈။ (မငိ၊၁။၁၅၆-နှင့် ဓာန်၊သျှသစ်၊နှာ၁၃၇-လည်းကြည့်။)

အင်္ဂုသေ္နဟ (ပု) [အင်္ဂု+သေ္နဟ]လက်မ-မှဖြစ်သော အစေး(နို့ရည်)။ အင်္ဂုသေ္နဟေန ယာပေတိ ရတ္တိံ။ ပေတ။၁၇၃။ အင်္ဂုသေ္နဟေနာတိ အင်္ဂုတော ပဂ္ဃရိတသေ္နဟေန၊ ခေတာယ အင်္ဂုတော ပဂ္ဃရိတခီရေနာတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၈၂။

အင်္ဂုဋ္ဌဂဏန (ထီ) [အင်္ဂု+ဂဏနာ။ အ-ကိုဏ္ဍပြု] လက်ချောင်းတို့ဖြင့် ရေတွက်ခြင်း။ လက်ချိုး ရေတွက်ခြင်း။ နာ ဂုဋ္ဌဂဏနံ ယာတိ။ဇာ၊၁။၃၀။(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၇-ကြည့်။)

အင်္ဂုတ္တရ (ပု) [အင်္ဂ+ဥတ္တရ] အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်။ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ-ကြည့်။ သံချာ အင်္ဂုတ္တရေ အယံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။

အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာ (ထီ) [အင်္ဂုတ္တရ+အဋ္ဌကထာ] အင်္ဂုတ္တရ နိကာယ်၏ အဖွင့်၊ အင်္ဂုတ္တိုရ် အဋ္ဌကထာ။ မနောရထပူရဏီ။ ကုလဂေဟေတိ ပန အင်္ဂုတ္တရဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၂။ တေသံ ဝိတ္ထာရော အင်္ဂုတ္တရ (နိကာယ) ဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။

အင်္ဂုတ္တရနိကာယ (ပု)[အင်္ဂုတ္တရ+နိကာယ]အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်။ အထက်အထက်၌–အင်္ဂါတပါး–တပါး–တဆူးသဘောရ တမျိုးတမျိုး–အပိုအလွန်ရှိသော– အပိုအလွန် ရှိသည်ကိုပြ၍ဟောအပ်သော – သုတ်တို့၏– အပေါင်း–တည်နေရာ။စိတ္တပရိယာဒါနသုတ်စသော ၉၅၅၇-သုတ် အရေအတွက်ရှိသော နိကာယ်တရပ်။ ကတမော အင်္ဂုတ္တရနိကာယော? ဧကေကအင်္ဂါတိရေကဝသေန ဋ္ဌိတာနိ (ကထိတာနိ၊ဒီ၊ဋ္ဌ။) စိတ္တပရိယာဒါနာဒီနိ နဝသုတ္တသဟဿာနိ ပဉ္စသုတ္တသတာနိ သတ္တပညာသဉ္စ သုတ္တာနိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆။ ဧကေကဟိ အင်္ဂေဟိ ဥပရူပရိ ဥတ္တရော အဓိကော ဧတ္ထာတိ အင်္ဂုတ္တရောတိ အာဟ 'ဧကေကအင်္ဂါတိရေကဝသေနာ'တိ အာဒိ။ တတ္ထ ဟိ ဧကေကတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ဧကာဒသအင်္ဂါနိ ကထိတာနိ။ 'အင်္ဂ'န္တိ စ ဓမ္မကောဋ္ဌာသော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၂၃။

အင်္ဂုတ္တရဘာဏက (ပု) [အင်္ဂုတ္တရ+ဘာဏက] အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ဆောင် မထေရ်။ အင်္ဂုတ္တရဘာဏကာ ခုဒ္ဒကဘာဏကာ။မိလိန္ဒ၊၃၂၄။

အင်္ဂုတ္တရမဟာနိကာယ (ပု) [အင်္ဂုတ္တရ+မဟာနိကာယ] အင်္ဂုတ္တရမဟာနိကာယ်၊ အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်မြတ်။ ကုမာရီ အင်္ဂုတ္တရမဟာနိကာယေ အယံ တေနကောဋ္ဌကသုတ္တာ နာမ ကထိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၂။

အင်္ဂုတ္တရသမာယုတ (တိ) [အင်္ဂုတ္တရ+သမာယုတ] အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်–နှင့်စပ်သော–၌ပါဝင်သော။ သုတ္တန္တာ အင်္ဂုတ္တရသမာယုတာ။အံ၊၃။၁၅၅။

အင်္ဂုတ္တရာဂမ (ပု) [အင်္ဂုတ္တရ+အာဂမ]အင်္ဂုတ္တရနိကာယ်ပါဠိတော်။ အင်္ဂုတ္တရာဂမဝရသ္မ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ဟောန္တိ အင်္ဂုတ္တရာဂမေ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။

အင်္ဂုတ္တရာပ (ပုံ-ဗဟု) [အင်္ဂ+ဥတ္တရာပ] အင်္ဂုတ္တရာပတိုင်း။ အင်္ဂတိုင်း။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ အင်္ဂုတ္တရာပေသု ဝိဟရတိ။မ၊၂။၂၂။ အင်္ဂုတ္တရာပေသူတိ အင်္ဂါယေဝ သော ဇနပဒေါ၊ မဟိယာ

ပနဿာ ဥတ္တရေန ယာဝ အာပေါ၊ တာဝ အဝိဒူ-ရတ္တာ ဥတ္တရာပေါတိပိ ဝုစ္စတိ။ ကတရမဟိယာ ဥတ္တရေန ယာဝ အာပေါတိ၊ မဟာမဟိယာ။မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၄။

အင်္ဂုတ္တရိက (ပု) [အင်္ဂုတ္တရ+ဣက] အင်္ဂုတ္တရ-နိကာယ်။ ဒီဃမဇ္ဈိမသံယုတ္တအင်္ဂုတ္တရိကခုဒ္ဒကဘာ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂။

အင်္ဂုလ (ပု၊နံ) [အင်္ဂ+ဥလ။ ဓာဒီ။၁၉၅။ ဝဏ်၊ နီ။၁၉၅-ကြည့်။] (၁) လက်ချောင်း။ ဒွင်္ဂုလပဗ္ဗ-ပရမံ အာဒါတဗ္ဗန္တိ ဒွီသု အင်္ဂုလေသု ဒွေ ပဗ္ဗ-ပရမာ အာဒါတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၂။၃၄၄။ (၂) လက်သစ်။ အာကာသော မိနိတုံ သက္ကာ၊ ရဇ္ဇုယာ အင်္ဂုလေန ဝါ။ အပ၊၁။၂၂။ (၃) ခြေချောင်း။အင်္ဂုလန္တရ-ကြည့်။

အင်္ဂုလကာလ (ပု)[အင်္ဂုလ+ကာလ]တလက်သစ် လိုသေးသော အချိန်၊ မွန်းတည့်ရန် အရိပ် တလက်သစ်လိုသေးသောအခါ။ ဒွင်္ဂုလကာလေ ဘတ္တံ ဂဟေတွာ အင်္ဂုလကာလေ ဘုဉ္ဇတိ။မဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။

အင်္ဂုလဂ္ဂ (နံ) [အင်္ဂုလ+အဂ္ဂ] လက်ချောင်းဖျား။ တေန အင်္ဂုလဂ္ဂေန တံ အင်္ဂုလဂ္ဂံ ပဟရမာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၂၃၇။

အင်္ဂုလင်္ဂုလ (ပု၊နံ) [အင်္ဂုလ+အင်္ဂုလ] လက်ချောင်းတိုင်း။ အင်္ဂုလင်္ဂုလေဟိ အဂ္ဂိက္ခန္ဓော ပဝတ္တတိ။ပဋိသံ။၁၂၀။ အင်္ဂုလင်္ဂုလေဟီတိ အင်္ဂု-လေဟိ အင်္ဂုလေဟိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။

အင်္ဂုလဋ္ဌိ (နံ) [အင်္ဂုလိ+အဋ္ဌိ] လက်ချောင်းရိုး။ အင်္ဂုလဋ္ဌီ ဒိသွာ ဝိဇ္ဇံ ပရိဇပ္ပိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ အင်္ဂုလဋ္ဌီ ဒိသွာတိ အင်္ဂုလိဘူတာ အင်္ဂုလိယာ ဝါ ဇာတာ အဋ္ဌီ ပဿိတွာ၊ အင်္ဂုလိစ္ဆဝိမတ္တံ အပဿိ-တွာ တဒ္ဒိဝိဒိသာနုဝသေနေဝ ဗျာကရောန္တီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ "အင်္ဂုလဋ္ဌိန္တိ သဒ္ဒံ"န္တိ။ (ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၃၀။) ပန အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရေန ဝုတ္တံ၊ ဧဝံ သတိ အင်္ဂပစ္စင်္ဂါနိ ဝိရူပနဘာဝေန လင်္ဂ-သဒ္ဒိသတ္တာ သဒ္ဒရူပေဝ အင်္ဂုလဋ္ဌိတိ ဝိညာယတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၇၁။

အင်္ဂုလဒွင်္ဂုလစတုရင်္ဂုလမတ္တ (နံ) [အင်္ဂုလ+ဒွိ+အင်္ဂုလ+စတု+အင်္ဂုလ+မတ္တ] လက်တသစ်၊ လက်နှစ်သစ်၊ လက်လေးသစ်မျှ။ ခဇ္ဇောပနကဿ (အာဘာ) အင်္ဂုလဒွင်္ဂုလစတုရင်္ဂုလမတ္တံ နိစ္ဆ-ရတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။

အင်္ဂုလန္တရ (နံ) [အင်္ဂုလ+အန္တရ] ခြေချောင်း ကြား။ ခြေမနှင့်ခြေညှိုးကြား။ ဆတ္တဒဏ္ဍကေ အင်္ဂုလန္တရံ အပ္ပဝေသေတွာ ကေဝလံ ပါဒုကံ အက္ကမိတွာ ဋ္ဌိတဿ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၈။

အင်္ဂုလန္တရိကာ (ထီ) [အင်္ဂုလ+အန္တရိကာ] လက်ချောင်းကြား။ ဃဋိ ဘဝေ အင်္ဂုလန္တရိကာယ ဃဋေဟိ။ ဝိ၊၁။၄၉။ အင်္ဂုလန္တရိကာဟိ ဥဒက-ဓာရာ ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ။၁၂၀။ အင်္ဂုလန္တရိကာ-ဟီတိ အင်္ဂုလီနံ အန္တရိကာဟိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။

အင်္ဂုလမတ္တ (နံ) [အင်္ဂုလ+မတ္တ] တလက်သစ်မျှ။ အင်္ဂုလမတ္တမ္ပိ အပရာပရံ န သင်္ကမတိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၂၆။

အင်္ဂုလိ (ထီ) [အင်္ဂ (=ဂတိယံ)+ဥလိ] (၁) လက်ချောင်း။ အင်္ဂုလိယာ ဝါလမာနယ။ ဝိ၊ ၄။၁၉၄။ မနုဿေ ဝဓိတွာ ဝဓိတွာ အင်္ဂုလီနံ မာလံ ဓာရေတိ။ မ၊၂။၃၀၁။ အင်္ဂုလီဟိ နခေဟိ ဝါ။မ၊၂။၄၀၉။ သုတ္တနိ။၃၇၅။ အင်္ဂုလိံ ဇာလေ-တွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ အင်္ဂုလိဖေဋ္ဌ ဆိဋ္ဌေသ။ ထေရ။၃၅၀။ မိလိန္ဒ။၃၈၀။ (၂) လက်ချောင်း၊ ခြေချောင်း။ န ဘိက္ခဝေ အင်္ဂုလိစ္ဆိန္နော ပဗ္ဗာ-ဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၁၂၆။

အင်္ဂုလိအင်္ဂုဋ္ဌ (ပု) [အင်္ဂုလိ+အင်္ဂုဋ္ဌ] လက်ချောင်း ခြေချောင်း၊ လက်မ ခြေမ။

အင်္ဂုလိအင်္ဂုဋ္ဌဗိဇ (နံ) [အင်္ဂုလိအင်္ဂုဋ္ဌ+ဗိဇ] လက်ချောင်း ခြေချောင်း၊ လက်မ ခြေမ၊ ဝေ့ဝေ့။ မေထုနဿာဒေန လောမံ ဝါ အင်္ဂုလိအင်္ဂုဋ္ဌဗိဇာ-ဒီနိ ဝါ ပဝေသေန္တဿာပိ ဒုက္ကဋမေဝ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။

၂၂၂။ကသ္မာ ဒုက္ကဋန္တိ စေ "အင်္ဂုလိအင်္ဂုလိဗ္ဗဇောဒိနိ ဝါ ပဝေသေန္တဿ ဒုက္ကဋ"န္တိ ဝုတ္တတ္တာ ယုတ္တံ။ ဝဇီရ၊၁၁၅။

အင်္ဂုလိအင်္ဂုလန္တရ (တိ) [အင်္ဂုလိ+အင်္ဂုလိ+အန္တရ] လက်ချောင်းကြား, ခြေချောင်းကြား။ လက်ချောင်း, ခြေ ချောင်းအကြား။ အင်္ဂုလိ-အင်္ဂုလန္တရေဟိ လောမကူပေဟိ စ....။ ဥဒါန႒၊ ၁၂၅။

အင်္ဂုလိအနုသာရ (ပု) [အင်္ဂုလိ+အနုသာရ] လက်ချောင်းသို့ အစဉ်လျှောက်ခြင်း။ ဥက္ကုပါယာသံ ဘုဉ္ဇန္တဿ သေဒေါ အင်္ဂုလိအနုသာရေန ကော-ဗဒ္ဓေါဝ ဟုတွာ ပါယာသေ သန္တိဋ္ဌတိ။ ဝိ႒၊ ၃။၁၂ဝ။

အင်္ဂုလိအဘိမုခ (တိ) [အင်္ဂုလိ+အဘိမုခ] လက်ညှိုး၏ ရှေးရှုဖြစ်သော၊ လက်ညှိုးဖြင့် ညွှန်းပြအပ်သော။ လက်ညှိုး၏ – တူရူ – ရှေ့တည့်တည့် – ဖြစ်သော။

အင်္ဂုလိအဘိမုခအာကာသ (ပု၊နု) [အင်္ဂုလိအဘိ-မုခ+အာကာသ] လက်ညှိုး၏ရှေးရှုဖြစ်သော – လက်ညှိုးဖြင့် ညွှန်းပြအပ်သော – ကောင်းကင်။ အင်္ဂုလိအဘိမုခအာကာသတော သေသအာကာ-သပ္ပဒေသောဝ ဗဟု ဟောတိ။ ဒီ႒၊၃။၆၁။

အင်္ဂုလိအဘိမုခဥဒက (နု) [အင်္ဂုလိအဘိမုခ+ဥဒ-က] လက်ညှိုး၏ ရှေးရှုဖြစ်သော – လက်ညှိုးဖြင့် ညွှန်းပြအပ်သော – ရေ။ အင်္ဂုလိအဘိမုခဥဒက-တော အဝသေသံ ဥဒကံ ယေဝ ဗဟု ဟောတိ။ ဒီ႒၊၃။၆၁။

အင်္ဂုလိက (တိ)[အင်္ဂုလ+ဣက] လက်ချောင်းရာ။ ဒွိယင်္ဂုလိ (ဒီ႒ ၂။၃၇။ မ႒၊၃။၂၅၈) လည်း ကြည့်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂန္ဓံ ဂဟေတွာ ကဝါဋေ ပဉ္စင်္ဂုလိကံ ဒါတုံ။ဝိ၊၄။၂၆၁။

အင်္ဂုလိကာ (ဣ) [အင်္ဂုလိ+က] လက်ချောင်း။ ဂေါဓာနာဝိယ အင်္ဂုလိကာ ဝိယ စ တတ္ထ တတ္ထ လမ္ဗန္တိ။ဝိ႒၊၃။၂၇၇။

အင်္ဂုလိကုဏ္ဍိ (ပု) [အင်္ဂုလိ+ကုဏ္ဍိ] လက်ချောင်း, ခြေချောင်း ကောက်သောသူ။ ဟတ္ထကုဏ္ဍိ ဝါ ပါဒကုဏ္ဍိ ဝါ အင်္ဂုလိကုဏ္ဍိ ဝါ။ဝိ႒၊၃။၁၁၂။

အင်္ဂုလိကောဋိ (ဣ) [အင်္ဂုလိ+ကောဋိ] လက်ချောင်း – ခြေချောင်း – တို့၏အဖျား။

အင်္ဂုလိကောဋိမံသ (နု) [အင်္ဂုလိ+ကောဋိ+မံသ]လက်ချောင်း – ခြေချောင်း – တို့၏ အဖျားသား။ ဒွိသု ဒိသာသု အင်္ဂုလိကောဋိမံသေဟိ ပရိစ္ဆိန္နံ (နခါ)။ အဘိ႒၊၂။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၃။

အင်္ဂုလိကောသက (ပု၊နု) [အင်္ဂုလိ+ကောသက] အပ်ချုပ်လက်စွပ်၊ အဝတ် သက်န်းချုပ်သည့်အခါ အပ်ကို အခုအခံ ပြုရန် ဝတ်အပ်သော လက်စွပ်။ပဋိဂ္ဂဟန္တိ အင်္ဂုလိကောသကံ။ ဝိ႒၊၄။၅၀။

အင်္ဂုလိစ္ဆဝိ (ဣ) [အင်္ဂုလိ+ဆဝိ] လက်ချောင်း အရေ။

အင်္ဂုလိစ္ဆဝိမတ္တ (နု) [အင်္ဂုလိစ္ဆဝိ+မတ္တ] လက်ချောင်း အရေမျှ။ အင်္ဂုလဋ္ဌိ-ကြည့်။

အင်္ဂုလိဋ္ဌိနှ (တိ) [အင်္ဂုလိ+ဆိန္န] လက်ချောင်း ခြေချောင်းပြတ်သော၊ သူ။ အင်္ဂုလိစ္ဆိန္နံ ပဗ္ဗာ-ဇေန္တိ။ဝိ၊၃။၁၂၆။

အင်္ဂုလိဇလန (နု) [အင်္ဂုလိ+ဇလန] လက်ညှိုး ကို မီးထွန်းခြင်း။ တေဇောကသိဏစတုတ္ထဇ္ဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာယ အဘိညာဉာဏေန အင်္ဂု-လိဇလနံ အဓိဋ္ဌာယ တေနေဝ တေဇောဓာတုံ-သမာပတ္တိဇနိတေန အင်္ဂုလိဇာလာလောကေ-နာတိ အတ္ထော။ဝိ႒၊၂။၁၆၄။

အင်္ဂုလိဇာလာလောက (ပု) [အင်္ဂုလိ+ဇာလာ+အာလောက] လက်ညှိုးမီးလျှံ၏အရောင်။ အင်္ဂု-လိဇလန-ကြည့်။

အင်္ဂုလိပတောဒက (ပု) [အင်္ဂုလိ+ပတောဒက] လက်ချောင်းတို့ဖြင့် ထိုးခြင်း၊ ချိုင်းကြား –

လက်ကတီးကြား—စသည်ကိုလက်ချောင်းတို့ဖြင့် တို့ခြင်း။ ချိုင်းထိုးခြင်း၊ ကလိထိုးခြင်း။ သမ္ဗုဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ သတ္တရသဝဂ္ဂိယံ ဘိက္ခုံ အင်္ဂုလိပတောဒကေန ဟာသေသုံ။ ဝိ၊ ၂။၁၄၇။ အင်္ဂုလိပတောဒကေနာတိ အင်္ဂုလိဟိ ဥပကစ္ဆကာဒိဃဋ္ဋနံ ဝုစ္စတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ အညမညံ အင်္ဂုလိပတောဒကေဟိ သဥ္ဂသ္တိ သံကိင္ထူန္တိ။အံ၊၃။၁၅၆။ အင်္ဂုလိပတောဒကေဟီတိ အင်္ဂုလိ ပတောဒယဋ္ဌီ ကတွာ ဝိဇ္ဈနေန။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၄။

အင်္ဂုလိပဒ (န) [အင်္ဂုလိ+ပဒ] လက်ချောင်းရာ။ ဒိဿန္တေဝ ဝါသိဇဋ္ဌေ အင်္ဂုလိပဒါနိ။အံ၊ ၂။၄၉၄။ သံ၊ ၂။၁၂၆-လည်းကြည့်။

အင်္ဂုလိပဗ္ဗ (န) [အင်္ဂုလိ + ပဗ္ဗ] လက်ဆစ်။အင်္ဂုလိပဗ္ဗေသု သညံ ဌပေတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၁။

အင်္ဂုလိပဗ္ဗတေမန (န) [အင်္ဂုလိပဗ္ဗ+တေမန] လက်တဆစ်စွတ်စိုခြင်း။

အင်္ဂုလိပဗ္ဗတေမနမတ္တ (တိ) [အင်္ဂုလိပဗ္ဗ + တေမန + မတ္တ] လက်တဆစ် စွတ်လောက်ရုံရှိသော။ ယံ မဟာသမုဒ္ဒေ အင်္ဂုလိပဗ္ဗတေမနမတ္တမ္ပိ ဥဒကံ န ဟောတိ။မ၊၁။ ၂၄၅။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၄၆။

အင်္ဂုလိပဗ္ဗမတ္တ (တိ)[အင်္ဂုလိပဗ္ဗ + မတ္တ]လက်တဆစ်မျှလောက်ရှိသော။ အင်္ဂုလိပဗ္ဗမတ္တမ္ပိ မဟာသမုဒ္ဒေ ဥဒကံ န ဟောတိ။ အံ၊ ၂။၄၇၅။

အင်္ဂုလိပိဋ္ဌိ (ထီ) [အင်္ဂုလိ+ပိဋ္ဌိ] လက်ချောင်း, ခြေချောင်းတို့၏ — ဖမိုး၊လက်ဖမိုး,ခြေဖမိုး။

အင်္ဂုလိပိဋ္ဌိမံသ (န) [အင်္ဂုလိ + ပိဋ္ဌိ + မံသ] လက်ချောင်း, ခြေချောင်းတို့၏ လက်ဖမိုး, ခြေဖမိုးဖက်အသား၊ လက်ဖမိုး ခြေဖမိုး, လက်ချောင်းခြေချောင်းတို့၏ အသား။ အင်္ဂုလိပိဋ္ဌိမံသေန....ပရိစ္ဆိန္နာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၄၃။

အင်္ဂုလိပုဋ (ပု) [အင်္ဂုလိ + ပုဋ] လက်အုပ်။ ရှိခိုးသောအခါဆယ်ချောင်းသောလက်တို့ကိုစပ်ယှက်ထားသောအရာ။အင်္ဂုလိပုဋံ မုဒ္ဓနိ ကတွာ (=အဉ္ဇလိံ ပဂ္ဂဟေတွာ)။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။

အင်္ဂုလိဖောဋ (ပု) [အင်္ဂုလိ + ဖုဋ + ဏ] လက်ဖျစ်တီးခြင်း။ စေလုက္ခေပေ ၈ အင်္ဂုလိဖောဋေ ၈ ပဝတ္တေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၉။

အင်္ဂုလိဖောဋန (န) [အင်္ဂုလိ + ဖုဋ + ယု။ (အင်္ဂုလိသြောဋန-သံ)] လက်ဖျစ်တီးခြင်း။ သာဓုကာရေသု အင်္ဂုလိဖောဋနေသု စေလုက္ခေပေသု ၈ ဝတ္တမာနေသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။

အင်္ဂုလိဖောဋနမတ္တ (န) [အင်္ဂုလိဖောဋန + မတ္တ] လက်ဖျစ်တီးခြင်းမျှသော။ အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တ-ကြည့်။

အင်္ဂုလိဖောဋနသဟဿ (န) [အင်္ဂုလိဖောဋန + သဟဿ] အထောင်မကများစွာသော လက်ဖျစ်တီးခြင်း။ အင်္ဂုလိဖောဋနသဟဿာနိ ပရိဝတ္တိံသု။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၇။

အင်္ဂုလိဘူသကဝိကေပ (ပု) [အင်္ဂုလိဘူသက + ဝိကေပ] လက်ချောင်း, ခြေချောင်း, မျက်ခုံးတို့ကို လှုပ်ခြင်း၊ လက်ချောင်း, ခြေချောင်း, မျက်ခုံးတို့၏ — ဟန် — အမူအရာ။ မနာပေန ၈ ဟတ္ထပါဒင်္ဂုလိဘူသကဝိကေပေန။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၈။

အင်္ဂုလိဘူတ (တိ) [အင်္ဂုလိ+ဘူတ] လက်ချောင်း (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ အင်္ဂုလဋ္ဌိ ကြည့်။

အင်္ဂုလိမတ္တ (န) [အင်္ဂုလိ + မတ္တ] လက်တသစ်မျှ။ ပရိယန္တေ ပန မုဋ္ဌိတွာ အင်္ဂုလိမတ္တမ္ပိ ဗဟိဒ္ဓါ နိက္ခမတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။ နိဝိကုမ္ဘိယာ အင်္ဂုလိမတ္တမ္ပိ ဦနံ နာဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၈။အင်္ဂုလမတ္တ-လည်းကြည့်။

အင်္ဂုလိမာလ (ပု)[အင်္ဂုလိမာလာ + အ](က)လက်ချောင်းတို့ကိုသီကုံးထားသော ပန်းကုံးရှိသော၊ သူ။ အင်္ဂုလိမာလ။ စောရော အင်္ဂုလိမာလော ဘိက္ခူသု ပဗ္ဗဇိတော။ဝိ၊၃။၁၀၄။ တေန ခေါ ပန သမယေန ရညော ပသေနဒိဿ ကောသ-

လသာ ဝိဇိတေ စောရော အင်္ဂုလိမာလော နာမ ဟောတိ။ မ၊၂။၃၀၁။ (ခ) အင်္ဂုလိမာလမထေရ်။ အာယသ္မာ အင်္ဂုလိမာလော ရဟောဂတော ပဋိသလ္လီနော ဝိမုတ္တိသုခံ ပဋိသံဝေဒိ။မ၊၂။၃၀၇။

အင်္ဂုလိမာလက (ပု) [အင်္ဂုလိမာလ + က] အင်္ဂုလိမာလ အမည်ရှိသော၊သူ။စောရေ အင်္ဂုလိမာလကေ။အပ၊၁။၅၁။ မိလိန္ဒ၊၃၉၆။ အင်္ဂုလိမာလိလည်းကြည့်။

အင်္ဂုလိမာလစောရ (ပု) [အင်္ဂုလိမာလ + စောရ] အင်္ဂုလိမာလခိုးသူ။ သိဿ အင်္ဂုလိမာလစောရံ ဂဏှာမ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။

အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရ (ပု) [အင်္ဂုလိမာလ + ထေရ] အင်္ဂုလိမာလမထေရ်။အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရော သစ္စကိရိယံ ကတွာ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။

အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဒမန (နပုံ) [အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရ + ဒမန] အင်္ဂုလိမာလမထေရ်ကို ဆုံးမခြင်း။ အင်္ဂုလိမာလတ္ထေရဒမနံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၅။

အင်္ဂုလိမာလပရိတ္တ (နပုံ) [အင်္ဂုလိမာလ + ပရိတ္တ] အင်္ဂုလိမာလပရိတ်။ သန္တေသဘံ့ကို အမိဝမ်းမှ လွယ်ကူချမ်းမြေ့စွာ ဖွားစေနိုင်သော ပရိတ်။ ပုန ဘဂဝတာ ပရိတ္တာ စ ညိနိဋ္ဌာ။ သောယျထိဒံ၊.... အင်္ဂုလိမာလပရိတ္တံ။မိလိန္ဒ၊၁၅၂။

အင်္ဂုလိမာလပိဋက (နပုံ) [အင်္ဂုလိမာလ + ပိဋက] အင်္ဂုလိမာလပိဋကခေါ်သော (ဗုဒ္ဓဂိရိကဂိုဏ်းသားတို့၏ ကျမ်းတမျိုး။ မြတ်စွာဘုရားဟောအားတော်မဟုတ်သော သင်္ဂါယနာသုံးတန် မတင်ခဲ့သော ပိဋကအတုတမျိုး။ ဝဏ္ဏပိဋက အင်္ဂုလိမာလပိဋက.. ဝေဒလ္လပိဋကာနိ ပန အဗုဒ္ဓဝစနာနီယေဝါတိ ဝုတ္တံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉။ဝဏ္ဏပိဋကံ အင်္ဂုလိမာလပိဋကံ.. ဝေဒလ္လပိဋကန္တိ အဗုဒ္ဓဝစနံ ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မပတိရူပကံ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မပဋိရူပက-လည်းကြည့်။

အင်္ဂုလိမာလသုတ္တ (နပုံ) [အင်္ဂုလိမာလ + သုတ္တ] အင်္ဂုလိမာလသုတ်။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊၆-သုတ်။မ၊၂။၃၀၁-၃၁၈။ ဧဝံ မေ သုတန္တိ အင်္ဂုလိမာလသုတ္တံ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။

အင်္ဂုလိမာလသုတ္တန္တ (ပု) [အင်္ဂုလိမာလ + သုတ္တန္တ] အင်္ဂုလိမာလသုတ္တန်။ ဝတ္ထု အင်္ဂုလိမာလသုတ္တန္တေ ဝေသနေန ဝေဒိတဗ္ဗံ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။

အင်္ဂုလိမာလသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အင်္ဂုလိမာလသုတ္တ + ဝဏ္ဏနာ] အင်္ဂုလိမာလသုတ်၏ အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆-၂၃၇။ တဿ ဥပတ္တိ စ ပဗ္ဗဇ္ဇာ စ ဥပသမ္ပဒါ စ အင်္ဂုလိမာလသုတ္တဝဏ္ဏနာယံ ဝုတ္တနယေန ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၅။

အင်္ဂုလိမာလိ (ပု) [အင်္ဂုလိမာလာ + ဤ] အင်္ဂုလိမာလ အမည်ရှိသော လက်ချောင်းတို့ကို သီကုံးထားသော ပန်းကုံးရှိသော၊ သူ။ စောရဿင်္ဂုလိမာလိနော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။

အင်္ဂုလိမုဒ္ဒါ (ထီ) [အင်္ဂုလိ + မုဒ္ဒါ။ အင်္ဂုလိယံ ဘဝါ မုဒ္ဒါ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒါ။ဓာန် ဋီ။၂၈၇။ (အင်္ဂုလိမုဒြာသံ)] အက္ခရာ-အမှတ်အသား-တံဆိပ်-ပါသောလက်စွပ်။ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒါ။ ထာနံ၊၂၈၆-၇။ သာကူရမက္ခရဝန္တီ မုဒ္ဒိကာ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒါ စောစွတေ။ဒုင်နီ။

အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကာ (ထီ) [အင်္ဂုလိ + မုဒ္ဒိကာ] အက္ခရာ-အမှတ်အသား-တံဆိပ်-ပါသော လက်စွပ်။ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကံ ဝိဿရိတွာ အဂမာသိ။ဝိ၊၂။၂၁၂။ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကံ အဒါသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၇။ ဝိသတိ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒိကာယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။ အင်္ဂုလိမုဒ္ဒါ-လည်းကြည့်။

အင်္ဂုလိလေခါ (ထီ) [အင်္ဂုလိ + လေခါ] လက်ချောင်းအရေး၊ လက်ချောင်းရာ။ တေလဝဏ္ဏပတ္တေ ပန အင်္ဂုလိလေခါ ပညာယတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။

အင်္ဂုလိဝိနာမန (နပုံ) [အင်္ဂုလိ + ဝိနာမန] လက်ချောင်းတို့ကို ကွေးညွတ်စေခြင်း။ အင်္ဂုလိဝိနာမနပါဒဝ္ဂပန....။မိလိန္ဒ၊၁၃၄။

အင်္ဂုလိဝေဌက (ပု)[အင်္ဂုလိ+ဝေဌ+က]လက်စွပ်။ အင်္ဂုလိဝေဌကော ဝိယ ဝနပ္ပဂုမ္ဗဒဏ္ဍကော ဝေဌေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။

အင်္ဂုလိဝေဌကမုဒ္ဒါ (ထီ)[အင်္ဂုလိဝေဌက+မုဒ္ဒါ] လက်စွပ်သင်္ကေတရှိသော ပုလဲ။ လလာဋမုဒ္ဒါ အင်္ဂုလိဝေဌကမုဒ္ဒါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အင်္ဂုလိဝေဌကမုဒ္ဒါတိ အင်္ဂုလိယကသင်္ကာနာ၊ မုဒ္ဒိကာသင်္ကာနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆၂။

အင်္ဂုလိဝေဓက (ပု) [အင်္ဂုလိ+ဝေဓ+က] လက်စွပ်ကွင်း။

အင်္ဂုလိဝေဓကသဏ္ဌာန (တိ) [အင်္ဂုလိဝေဓက+သဏ္ဌာန] လက်စွပ်ကွင်းသဏ္ဌာန် ရှိသော။ သသမ္ဘာရသောတဗိလဿ အန္တော တနုတမ္ဗလောမာစိတေ အင်္ဂုလိဝေဓကသဏ္ဌာနေ ပဒေသေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၆။

အင်္ဂုလိသင်္ဃာဋ (ပု) [အင်္ဂုလိ+သင်္ဃာဋ] လက်ချောင်းတို့ကို—တွန့်ခြင်း—ကွေးခြင်း။ တသ္မာ အဓိပ္ပါယဝိညာပကေန အင်္ဂုလိသင်္ဃာဋာဒိနာ ဟတ္ထဝိကာရေန တမတ္ထံ အာရောစေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၆၉။

အင်္ဂုလိသန္ဒိကာ (ထီ) [အင်္ဂုလိ+သန္ဒိကာ] လက်ချောင်းဆွဲ ဖွဲ့ယှက်ထားသော၊ ဥဘောဟိ ပဿေဟိ အင်္ဂုလိသန္ဒိကံ ဝိယ ဂဟနဝန် ပဝိသိတုံ အသက္ကောန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။

အင်္ဂုလိသံဃန (န) [အင်္ဂုလိ+သံဃန]လက်ဖျစ်တီးခြင်း။ ဟသိတမတ္တကရဏအင်္ဂုလိသံဃနပါဏိပ္ပဟာရဒါနာဒီနိ ကရောန္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။

အင်္ဂုလိသဟဿ (န) [အင်္ဂုလိ+သဟဿ] လက်ချောင်းတထောင်။ အင်္ဂုလိမာလော "အင်္ဂုလိသဟဿံ ပူရေဿာမိ"တိ မာတရမ္ပိ မာရေဿတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။

အင်္ဂုလိယက (န) [အင်္ဂုလိ+ဣယ+က။ အင်္ဂုလိယံ ဘဝံ အင်္ဂုလိယကံ။ ဓာန်၊ဋီ။၂၈၆] လက်စွပ်။ အင်္ဂုလိဝေဌကမုဒ္ဒါ-ကြည့်။

အင်္ဂုလိယကသဏ္ဌာန (န)[အင်္ဂုလိယက+သဏ္ဌာန] လက်စွပ်သဏ္ဌာန်။ (တိ) လက်စွပ်သဏ္ဌာန်ရှိသော။ အင်္ဂုလိဝေဌကမုဒ္ဒါ-ကြည့်။

အင်္ဂုလျာဘရဏ (န) [အင်္ဂုလိ+အာဘရဏ]လက်ချောင်း အဆင်တန်ဆာ၊လက်စွပ်။ အင်္ဂုလိယကမင်္ဂုလျာဘရဏံ။ ဓာန်။၂၈၆။

အင်္ဂေယျ (န) [အင်္ဂ+ဏျ] အင်္ဂေယျ မည်သော ကျမ်း၊ အင်္ဂမည်သော အရာစီရင်အပ်သော မင်းတို့တတ်အပ်သည့်အတတ်မျိုးစုံပါဝင်သော ဧာဇ-နီတိကျမ်းမျိုး။ ခတ္တဝိဇ္ဇာတိ အင်္ဂေယျမာသု-ရက္ခာဒိနီတိသတ္ထံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈(သီ-မူကွဲ) (ဋီကာ ဟောင်း၊သစ်၂-စောင်လုံး၌ အင္ဂိနေ့ာ သတ္တံ အဇ္ဈေယျံ-ဟု ချည်းရှိသည်။)

အင်္ဂေါ ဠ္ဌာရိက (တိ) [အင်+ဩဠာရိက] ဈာန် အင်္ဂါ ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသော။

အင်္ဂေါဠာရိကတာ (ထီ) [အင်္ဂေါဠာရိက+တာ] ဈာန်အင်္ဂါ ရှုန့်ရင်းကြမ်းတမ်းသည်၏ အဖြစ်။ အင်္ဂေါဠာရိကတာ ပနေတ္ထ နတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၁။

အစက္ခုဇန္န (ပု) [န+စက္ခု+ဇန္န] တက်၌ မဖွဲ့အပ်သော။ စက္ခုယဋ္ဌိတိ တိလမန္တံ အာဟ၊ သော ဟိ အစက္ခုဇန္နေသု တံ ဒီသကာယ စက္ခုယဋ္ဌိ ဇာတေ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၈၁။

အစက္ခုက (တိ)[န+စက္ခု+က]မျက်စိမရှိသော၊ သူ။ (က) အကြည်ဓာတ်မျက်စိ—ပသာဒစက္ခု—မရှိသော၊သူ။ သသောတကာနံ အစက္ခုကာနံ ဥပပတ္တိဋ္ဌာနံ။ ယမက၊၁။၈၂။ (ခ) အသိဉာဏ်မျက်စိ ပညာစက္ခု မရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗေဝ ခေါ် ဝေတေ ပေါဋ္ဌပါဒ ပရိဗ္ဗာဇကာ အန္ဓာ အစက္ခုကာ။ ဒီ၊၁။၁၇၆။ အန္ဓာတိ အစက္ခုကာ။ အဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။ အစက္ခုကာတိ ပညာစက္ခုရဟိတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၅။

အစက္ခုကတ္တ (န) [အစက္ခုက+တ္တ] မျက်စိ—ပသာဒစက္ခု—မရှိသည်၏ အဖြစ်၊.... မရှိခြင်း။

စိတ္တံ န ပသာဒိ အစက္ခုကတ္တာ။ မဟာနိ၊၄။ ၃၄၃။

အစက္ခုကရဏ (တိ) [န + စက္ခုကရဏ] မျက်စိကို မပြုတတ်သော၊ အသိဉာဏ်မျက်စိ – ပညာစက္ခု – ကို မပြုတတ်သော။ ရာဂေါ ခေါ အာဝုသော အန္ဓကရဏော အစက္ခုကရဏော။ အံ၊၁၊၂၁၇။ ပညာစက္ခုံ န ကရောတီတိ အစက္ခုကရဏော။ အံ၊၄၊၂။၂၀၁။ တယောမေ အကုသလဝိတက္ကာ အန္ဓကရဏာ အစက္ခုကရဏာ။ ဣတိဝုတ်။၂၅၁။ န ပညာစက္ခုံ ကရောန္တီတိ အစက္ခုကရဏာ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၂၅၈။ အန္ဓကရဏံ အစက္ခုကရဏံ အညာဏကရဏံ။ မဟာနိ။၃၆၁။ အစက္ခုကရဏန္တိ ပညာစက္ခုနော အကရဏံ။ မဟာနိ၊၄။ ၃၈၉။

အစက္ခုဿ (တိ) [န + စက္ခု + ဿ။ (မောဂ်၊၄-၇၁-သုတ်ကြည့်)] (၁) မျက်စိ၏အကျိုးမဲ့ခြင်း၊ မျက်စိ၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၊ မျက်စိမကြည်လင်ခြင်း။ ပဋိမေ ဘိက္ခုဝေ အာဒီနဝါ ဒန္တကဋ္ဌဿ အခါဒနေ။ အစက္ခုဿံ။ ဝိ၊၄။၂၇၈။အံ၊၂။၂၁၉။ အစက္ခုဿန္တိ စက္ခုနံ ဟိတံ န ဟောတိ။ ပရိဟာနိံ ဇနေတိ။ ဝိ၊၄၊၄၊၅၆။ အစက္ခုဿန္တိ န စက္ခုနံ ဟိတံ၊ စက္ခုံ ဝိသုဒ္ဓံ န ကရောတိ။ အံ၊၄၊ ၃။၇၈။ (၂) မျက်စိအကျိုးမဲ့သော၊ မျက်စိ၏ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ မျက်စိ၏ ကြည်လင်ခြင်းကို မပြုတတ်သောမျက်စိ အကျိုးမများသော၊ မှောင်သော။ အဝါဝပါနုကာ ဟောန္တိ အစက္ခုဿာ ဗုဒ္ဓွာ။ဝိ၊၄၊၂၉၃။

အစက်ျမန္တ (တိ) [န + စက်ျမန္တ] စကြ်န်မသွားသော၊ သူ။ တေန ဟောမယို သာသနေ အနိပန္နော အနိသိန္နော အဋ္ဌိတော အစက်ျမန္တော ကော ဘိက္ခု အရဟတ္တံ ပတ္တောတိ ပုစ္ဆေ အာနန္ဒတ္ထေ-ရော”တိ ဝတ္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊၄၊၁၊၁၀။ဒီ၊၄၊၁။၁၁။

အစဇန္တ (တိ) [န + စဇန္တ] မစွန့်သော၊ သူ။ (က) မစွန့် – ကြ – မပေးကမ်း – သော၊သူ။ ကိံ ဟိ တဿ စဇန္တဿ။ ဇာ၊၁၊၁၀၃။ တဿ နာမေ-တဿ မယာ ယာစိတဿ န စဇန္တဿ ကိံ ဟိ စဇေယျ။ဇာ၊၄၊၁။၆၃။ (ခ) မစွန့်လွှတ်သော၊ သူ။သော ယောဟိ တေသံ မတိမစ္စဇန္တာ။ ဝိ၊၄၊ ၁။၃။ တေသံ မတိမစ္စဇန္တာတိ တေသံ ဗုဒ္ဓပုတ္တာနံ အဓိပ္ပါယံ အပရိစ္စဇန္တာ။သာရတ္ထ၊၁။၂၁။ အစ-ဇန္တာ နိရယေသံ ဂစ္ဆန္တာ။ဝဇီရ။၁၉။

အစဏ္ဍိက (တိ) [န + စဏ္ဍ + ကဏ။ ဣ-လာ] မကြမ်းထမ်းသော၊ သူ။ အစဏ္ဍိကတေန ဘဝိတဗ္ဗံ ဝစနက္ခမေန။ ဝိ၊၅။၂၈၈။

အစဏ္ဍိက္က (န) [န + စဏ္ဍိက္က] မကြမ်းထမ်းသော သူ၏အဖြစ်၊ မကြမ်းထမ်းခြင်း။ ယာ ခန္တိ ခမန-တာ အဓိဝါသနတာ အစဏ္ဍိက္ကံ။ အဘိ၊၁၊ ၂၆၀။ အစဏ္ဍိကဿ ဘာဝေါ အစဏ္ဍိက္ကံ။ အဘိ၊၄၊၁။ ၄၂၄။

အစဏ္ဍိက္ကလက္ခဏ (တိ) [အစဏ္ဍိက္က + လက္ခဏ] မကြမ်းထမ်းခြင်း လက္ခဏာရှိသော။အဒေါသော အစဏ္ဍိက္ကလက္ခဏော။ အဘိ၊၄၊၁။၁၇၁။

အစတ္တ (တိ) [န + စတ္တ] မစွန့်အပ်သေးသော။

အစတ္တတဏှ (တိ)[န + စတ္တတဏှ။အစတ္တ+တဏှာ] မစွန့်အပ်သေးသော တဏှာရှိသော၊ တဏှာကို မစွန့်သေးသော၊သူ။ အစတ္တတဏှာ အဝန္တ-တဏှာ။မဟာနိ။၃၇။ အစတ္တတဏှာတိ တဒင်္ဂ-ပဟာနာဒိဝသေန အပရိစ္စတ္တတဏှာ။ မဟာနိ၊၄။ ၁၃၇။

အစပလ (တိ) [န + စပလ] မလျှပ်ပေါ်သော၊ သူ။ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော အနုဒ္ဓတော ဟောတိ အနုန္နဠော အစပလော။ အဘိ၊ပု။ ၁၃၉။(က)မလျှပ်ပေါ်သော၊တည်ကြည်သော။ အစပလမဿ ဘာသိတံ။ ဇာ၊၂။၃၆။ ပတိဋ္ဌိ-တတာယ အစပလံ။ဇာ၊၄၊၅။၂၁၇။ (ခ) မလျှပ်ပေါ်သော၊တန်ဆာဆင်လေ့မရှိသော၊သူ။အနုဒ္ဓ-တော အစပလော၊ နိပကော သံဝုတိန္ဒြိယော။ ဇာ၊၂။၂၉၁။ အစပလောတိ အမဏ္ဍနသီလော။ ဇာ၊၄၊၂။၁၉၇။

အစရိံ (ကြိ) စရတိ-ကြည့်။

အစရိံသု (ကြိ) စရတိ-ကြည့်။

အစရိံသုတ္တ (နှ) [အစရိံ + သုတ္တ] အစရိံသုတ်။ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်။ ၃-သုတ်။ သံ၊၁။၃၈၀-၃၈၁။

အစရိံသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အစရိံသုတ္တ + ဝဏ္ဏနာ] အစရိံသုတ်၏ = အဖွင့် = အဋ္ဌကထာ။သံ။ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။

အစရိ (ကြိ) စရတိ-ကြည့်။

အစရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + စရိတွာ]မကျင့်သုံးမူ၍။ အစရိတွာ ဗြဟ္မစရိယံ၊ အလဒ္ဓါ ယောဗ္ဗနေ ဓနံ။ ဓမ္မ။၃၆။ အစရိတွာတိ ဗြဟ္မစရိယဝါသံ အဝသိတွာ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။

အစရိမ (တိ) [န + စရိမ] မနှောင်းသော၊နောက်မကျသော။ ဧဝံ အရဟန္တော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ အပုဗ္ဗံ အစရိမံ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ။ ဒီ၊၃။၉၅။ အပုဗ္ဗံ အစရိမန္တိ အပုရေ အပစ္ဆာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၁။

အစရုံ (ကြိ) စရတိ-ကြည့်။

အစလ (တိ) [န + စလ] (၁) မတုန်လှုပ်သော၊ မတုန်လှုပ်စေနိုင်သော၊ တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသော၊ သူ။ ပရိသာသု ဟောတိ အနုဂတာ အစလာ။ ဒီ၊၃။၁၄၁။ ယထာ သဒ္ဓါ တထာဂတေ၊ အစလာ သုပ္ပတိဋ္ဌိတာ။ အံ၊၁။၃၅၈။ ယဿာဝ ပဋိတော သေလော၊ အစလော သုပ္ပတိဋ္ဌိတော။ ဥဒါန်။၁၀၈။ အစလော အကမ္ပနိယော။ ဥဒါန်၊ဋ္ဌ။၁၇၀။ နိဗ္ဗာနံ အစလံ ပဒံ။ အပ၊၁။၂၆။ တံ အသင်္ခတံ နိဗ္ဗာနံ ကိလေသကာလုဿိယာဘာဝေန အစလံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။

အစလစေတိယဋ္ဌာန (နှ) [အစလ + စေတိယဋ္ဌာန] ရွေ့ရှား = ပြောင်းရွေ့ = ခြင်းမရှိသော = ပူဇော်ရာ = စေတီ = အရပ် = ဌာန။ တွေ့သရိ ဟိ အစလစေတိယဋ္ဌာနာနိ နာမ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကဋ္ဌာနံ ဣသိပတနေ ဓမ္မစက္ကပ္ပဝတ္တနဋ္ဌာနံ သင်္ကဿနဂရဒွါရေ ဒေဝေါရောဟဏကာလေ သောပါနဿ ပတိဋ္ဌာနံ မဉ္စပါဒဋ္ဌာနံ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

အစလဋ္ဌ (ပု) [အစလ + အဋ္ဌ] မတုန်လှုပ်သောသဘော။ အပ္ပမာဏော နိရောဓော အစလဋ္ဌေန အသင်္ခတဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။၃၁၁။

အစလဋ္ဌာန (နှ) [အစလ + ဋ္ဌာန] (၁) မတုန်လှုပ်သော = ရပ်တည် = တည်မြဲ = ခြင်း။ ကေနစိ ပရိဿယေန အကမ္ပိယော အစလဋ္ဌာနေန တိဋ္ဌတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၅။ဝေဝံ ဘဂဝါ.. ကေနစိ ပစ္စတ္ထိကေန ပစ္စာမိတ္တေန အကမ္ပိယော အစလဋ္ဌာနေန တိဋ္ဌတိ။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၅။ (၂) တုန်လှုပ် = ရွေ့ရှား = ခြင်းမရှိသော၊ မတုန်လှုပ် = မရွေ့ရှား = သော အရပ်ဌာန (နိဗ္ဗာန်)။ ပတ္တာ တေ အစလဋ္ဌာနံ၊ ယတ္ထ ဂန္တွာ န သောစရေ။ ဝိမာန။၇၃။ အစလဋ္ဌာနန္တိ နိဗ္ဗာနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၀၃။

အစလဋ္ဌာနဘူတ (တိ) [အစလဋ္ဌာန + ဘူတ] တုန်လှုပ် = ရွေ့ရှား = ခြင်းမရှိသော၊... မတုန်လှုပ် = မရွေ့ရှားသော = အရပ် = ဌာန = (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ ပထဝိယာ နာဘိဘူတာ ဗုဒ္ဓါဘာဝသဟာ အစလဋ္ဌာနဘူတာ ဗောဓိမဏ္ဍဘူမိ ဇမ္ဗုဒီပေ ဝေ။အာံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။

အစလပလ္လင်္က (ပု)[အစလ + ပလ္လင်္က]အစလပလ္လင် = မတုန်လှုပ်သော = ပလ္လင်။ ထက်ဝယ်ဖွဲ့ခွေနေရာ။ သီဟနာဒကာလော ဝိယ တထာဂတဿ အဋ္ဌာရသယောဇနိကဂ္ဂန္ဓာ ပဗ္ဗတဂ္ဂိယေ သညာပေတွာ အစလပလ္လင်္ကေ နိသိန္နဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။

အစလဋ္ဌိတိ (ထီ) [အစလ + ဋ္ဌိတိ] မတုန်မလှုပ် တည်တံ့ခြင်း။

အစလဋ္ဌိတိထိရ (တိ) [အစလဋ္ဌိတိ + ထိရ] မတုန်မလှုပ်သော တည်တံ့ခြင်းဖြင့် တည်တံ့မြဲမြံသော၊သူ။ ဌိတာ’ စလဋ္ဌိတိထိရာ။အပ၊၂။၂၁၁။

အစလပ္ပတ္တ (တိ) [အစလ + ပတ္တ] မတုန်မလှုပ် = တည်တံ့ခိုင်မြဲ = ခြင်းသို့ရောက်သော၊ သူ။ ထူမ

ဘိက္ခဝေ ရညော ခတ္တိယဿ မုဒ္ဓါဝသိတ္တဿ ဇေဋ္ဌော ပုတ္တော ယောဝတိ အဘိသေကော အစလပ္ပတ္တော (မစလပ္ပတ္တော)။ အံ၊၁။၁၀၆။ (အံ-ဋ္ဌ၊၂။၇၇၊၃၂၃-ကြည့်။)

အစလပ္ပသာဒ (ပု)[အစလ + ပသာဒ]မတုန်မလှုပ် ကြည်ညိုခြင်း၊ မတုန်လှုပ်သော ကြည်ညိုခြင်း။ အစလပ္ပသာဒေန သမ္ပန္နာ။ အံ-ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။

အစလဗုဒ္ဓိ (တိ) [အစလ + ဗုဒ္ဓိ] မတုန်လှုပ်သော ပညာရှိသော၊ သူ။ ယထာ မဟာရာဇ ကောစိ ယတာစာရီ ငှိတမေဓာ အစလဗုဒ္ဓိ... သုခုမံ အတ္ထံ စိန္တယတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၉။

အစလသဘာဝ (တိ) [န + စလသဘာဝ။ အစလ + သဘာဝ] တုန်လှုပ်ခြင်းသဘော မရှိသော၊ မတုန်လှုပ်ခြင်း = တည်ကြည်ခြင်း = သဘော ရှိသော၊သူ။ ယဿဒိန္နံ နိဿာယ အစလသဘာဝေါ (=နိယတော)။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၀၀။

အစလိတ (တိ)[န + စလိတ]မတုန်လှုပ်စေ—အပ်—နိုင်—သော။ အစ္စန္တံ မစလိတံ အသာခိတံ။ဇာ၊ ၂။ ၁၃၁။ အစလိတန္တိ ကိလေသေဟိ အကမ္ပိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၄။ အသင်္ခိတော အစလိတော အဘင်္ဂုရော။စူဠနိ။၁၇။အသင်္ခိတော အစလိတော အလုင်္ခိတော အဘင်္ဂုရော။မဟာနိ။ ၂၇၄။အစလိတောတိ န ကမ္ပိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၀။

အစဝန (န) [န + စဝန]မစုတေ—မရွေ့လျော—မသေ—ခြင်း။

အစဝနကိစ္စ (တိ) [အစဝန+ကိစ္စ]မစုတေ+မရွေ့လျော—မသေ—ခြင်းကိစ္စရှိသော။ အစ္စုတိ-ရသ-ကြည့်။

အစဝနဓမ္မ (တိ) [အစဝန + ဓမ္မ] မစုတေ—မရွေ့လျော—မသေ—ခြင်းသဘော ရှိသော။ ဣဓံ အစဝနဓမ္မံ။မ၊၁။၄၀၁။ အစဝနဓမ္မန္တိ အစဝနသဘာဝံ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ဣဓံ နိစ္စံ ဓုဝံ သဿတံ အစဝနဓမ္မံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။

အစဝနဓမ္မတ္တ (န) [အစဝနဓမ္မ +တ္တ] မစုတေ—မရွေ့လျော—မသေ—ခြင်း သဘော ရှိသည်၏ အဖြစ်။ တံ ဟိ သယံ အစဝနဓမ္မတ္တာ, အဓိဂတာနံ အစ္စုတိဟေတုဘာဝတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈။

အစဝနသဘာဝ (တိ) [အစဝန+သဘာဝ] မစုတေ—မရွေ့လျော—မသေ—ခြင်း သဘောရှိသော။ အစဝနဓမ္မ-ကြည့်။

အစာရိ အစာရိသံ အစာရိသုံ အစာရုံ	(ကြိ) စရတိ—ကြည့်။

အစာလနိယ (တိ) [န + စာလနိယ] မတုန်လှုပ်စေ နိုင်သော၊သူ။ အစလာ ကေနစိ အစာလနိယာ။ ဝိမာန-ဋ္ဌ။၁၉၉။

အစာလေတွာ (ကြိဝိ) [န + စာလေတွာ] မလှုပ် ရှားစေမူ၍။ ကာယံ အစာလေတွာ ဝါစာယ ဝေဒေသန္တဿ ဝါစာယ ဝုတ္တာတိ။ ဝိ-ဋ္ဌ၊၄။၁၆၅။

အစာဝယိ (ကြိ) စာဝေတိ—ကြည့်။

အစိတ္တ (တိ) [န + စိတ္တ] စိတ်မရှိသော။သဗ္ဗော လောကော ပရစိတ္တေန အစိတ္တော။ ဇာ၊၁။ ၂၇၀။ (သိ-ဋ္ဌ-မူကွဲ)။ သဗ္ဗော လောကော ပရစိတ္တော အစိတ္တောတိ (သိ-ဇု-မူကွဲ)။ ဇံ သဗ္ဗော လောကော ပရစိတ္တေန အစိတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁၄။ (ဇု-မူကွဲ)။

အစိတ္တက (တိ) [န + စိတ္တ + က] (က) စိတ်မရှိ သော၊သူ။ ဣဓံ အစိတ္တကံ ကလိင်္ဂရကဋ္ဌမှိ တာဝ တာဝ ဂုဏံ ဇာနာတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၈။ အသညသတ္တာ ဒေဝါ အဟေတုကာ... အစိတ္တကာ ပါတု-ဘဝန္တိ။အဘိ-ဝိ။၄၁၄။ (ခ) စိတ်မပါရှိသော၊ နှုတ်ချိုရှိ စိတ်ကြမ်းသောသူ။ အစေတသာတိ

အစိတ္တကေနာ။ဝေနမေဝဟိ နေသံမဋ္ဌံ၊စိတ္တံပနထဒ္ဓံ ဖရုသံ။ ဇာ၊ ၁၄၊၄။ ၅၈။(ဂ) လွန်ကျူးလိုသောစိတ် မရှိသော၊ သု။သဟသေသျာဒိပဏ္ဏတ္တိဝင် အသဒ္ဓိစ္စ အာပဇ္ဇနေ့ာ အစိတ္တကော အာပဇ္ဇတိ။ဝိ၊၄၊၄။ ၂၂၅။(ဃ) အစိတ္တကသိက္ခာပုဒ်။ စိတ်နှင့်ကင်း၍ လည်းအာပတ်သင့်သောသိက္ခာပုဒ်။ရုံခါ အစိတ္တ- ကသမုဋ္ဌာန်ကြောင့်, ရံခါ သစိတ္တကသမုဋ္ဌာန် ကြောင့် အာပတ်သင့်သော သိက္ခာပုဒ်။ ယံ ဝိနာပိ စိတ္တေန အာပဇ္ဇတိ၊ တံ အစိတ္တကံ။ ဝိ၊၄၊ ၁။ ၂၃၅။ဝိနာပိတိ အပိ-သဒ္ဒေန သဟာပိ စိတ္တေန အာပဇ္ဇတီတိ ဒဿေတိ။ ယဉ္စိ ကဒါစိ အစိတ္တ- ကေန ကဒါစိ သစိတ္တကေန သမုဋ္ဌာနေန သမုဋ္ဌာ- တိ၊ တံ အစိတ္တကန္တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၉၃။ (သာရတ္ထ၊၃။ ၁၂၈။ ဝဇိရ။ ၃၈၈- တို့လည်း ကြည့်။)

အစိတ္တကကာလ (ပု) [အစိတ္တက + ကာလ] စိတ် မရှိသော အခါ၊ နိရောဓသမာပတ် ဝင်စားဆဲ အခါ။ ပုရိမေဟိ ဒွီဟိ ပဒေဟိ အစိတ္တကကာ- လော ကထိတော။မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။သံဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၄။

အစိတ္တကစေတုက္က (န) [အစိတ္တက+စေတုက္က]အစိတ္တ- ကစေတုက္က။ အစိတ္တကကို မူတည်၍ သစိတ္တက ဖြင့်စက်လည့် ဟောထားသော ဝါရလေးခု တို့၏အပေါင်း။ အစိတ္တကစေတုက္က။ဝိ၊၅။ ၂၂၄။

အစိတ္တကစေတုက္ကသဒိသ (တိ) [အစိတ္တကစေတုက္က+ သဒိသ] အစိတ္တကစေတုက္ကနှင့်တူသော။အဇာနန္တ- စေတုက္ကံ အစိတ္တကစေတုက္ကသဒိသံ။ဝိ၊၄၊၄။၁၆၈။

အစိတ္တကတ္တ (န) [အစိတ္တက+တ္တ] စိတ်မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ စိတ်မရှိခြင်း။ ဇေဂ္ဂု ရှပ် နံ ပဿတိ အစိတ္တကတ္တာ။ မဟာနိ၊၄။ ၃၄၃။

အစိတ္တကပက္ခ (ပု)[အစိတ္တက + ပက္ခ] အစိတ္တက- အဖို-အစု၊ အစိတ္တကသိက္ခာပုဒ်အစု။ သစိတ္တက- ပက္ခေ စိတ္တံ အကုသလမေဝါတိ ဝုတ္တေ ပန--န အစိတ္တကပက္ခေ။ ကင်္ခါမဟာဋီ၊၁။၃၅၇။

အစိတ္တကပက္ခိက (တိ) [အစိတ္တကပက္ခ + ဣက] အစိတ္တကအဖို့အစု - အစိတ္တကသိက္ခာပုဒ်အစု - ၌ ဖြစ်သော။

အစိတ္တကပက္ခိကပက္ခ (ပု) [အစိတ္တကပက္ခိက + ပက္ခ] အစိတ္တက သိက္ခာပုဒ် အစု၌ဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်စု။တထာပိ သစိတ္တကသိက္ခာပဒါနမ္ပိ .. အစိတ္တကပက္ခိကပက္ခံ ပရိကပ္ပေတွာ။ကင်္ခါမဟာ- ဋီ၊၁။၃၅၇။

အစိတ္တကဘာဝ (ပု)[အစိတ္တက + ဘာဝ] စိတ်မရှိ သည်၏ အဖြစ်။ န ဟိ ဗလဒ္ဒယဉ္ဇကာသမာဒီစရိ ယာနံ ဝသိဘာဝပါပါနစိတ္တေဟိ ဝိနာ အစ္စိန- ပရိစ္ဆေဒစိတ္တံ အစိတ္တကဘာဝါယ ဟောတိ။မဋ္ဌီ၊ ၂။ ၂၉၂။

အစိတ္တကသမုဋ္ဌာန (န) [အစိတ္တက + သမုဋ္ဌာန] အစိတ္တကသမုဋ္ဌာန်၊ အရာဝတ္ထုကို သိသော စိတ်နှင့် ကင်း၍လည်း ဖြစ်သော အကြောင်း။ အစိတ္တကေန ဝါတိ ကဒါစိ ယံ ပုရိမာနိ တီဏိ အစိတ္တကာနီတိ ဝုတ္တံ၊ တေန အစိတ္တကသမုဋ္ဌာ- နေန ဝါ။ ကင်္ခါမဟာဋီ၊၁။ ၃၅၅။

အစိတ္တကသရဏဂမန (န) [အစိတ္တက + သရဏ ဂမန] စိတ်မရှိသော သရဏဂုံ၊ မသိသော- စေတနာမပါသော- သရဏဂုံ။ အစိတ္တက- သရဏဂမနံ နာမ နတ္ထိ။ မဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၆။

အစိတ္တကသိက္ခာပဒ (န) [အစိတ္တက+သိက္ခာပဒ] အစိတ္တကသိက္ခာပုဒ်။ သစိတ္တကပက္ခေတိ ဣဒံ ကိဉ္စာပိ အစိတ္တကသိက္ခာပဒံ သန္ဓာယေဝ ဝုတ္တံ ယုတ္တံ။ ကင်္ခါ ယော၊ ၁။၃၅၆။

အစိတ္တကာပတ္တိ (ထီ) [အစိတ္တက + အာပတ္တိ] အစိတ္တက အာပတ်။ အစိတ္တကာပတ္တိံ အစိတ္တ- ကော အာပဇ္ဇတိ နာမ။ ဝိ၊၄၊၄။ ၁၆၈။

အစိတ္တကာယ (ပု၊တိ) [အစိတ္တ+ကာယ] စိတ် မရှိသော တရားအပေါင်း။ ရုပ်အပေါင်း။ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓ အစိတ္တကာယဥ္စ သမာန် ပေ အစေတနံ ဗဟန်ပနဝိဒ္ဓကမ္မကရံ ဝေဿာနရံ

အဂ္ဂိ ပရိစရိတွာ။ (=အန္ဒြိယဇွမသညာကာယံ၊ ဝေသာနရံ ကမ္မကရံ ပဇာနံ။ဇာ၊၂။၂၃၅) ဇာ၊ ၄၊၇။၅ဂ။ အသညကာယ-လည်းကြည့်။

အစိတ္တဝသိက (တိ) [န + စိတ္တဝသိက] စိတ်အလိုသို့မလိုက်သော၊ စိတ်ကိုထိန်းချုပ်သော၊ သူ။ အဟော ဝတ သမြဟ္မစာရီ အစိတ္တဝသိကာ ဟုတွာ စိတ္တံ အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တေတွာ။မ၊၄၊၂။၁၅ဂ။

အစိတ္တဝိက္ခိတ္တက (တိ) [န + စိတ္တဝိက္ခိတ္တက] ပျံ့လွင့်သော စိတ်မရှိသော၊သူ။ အစိတ္တဝိက္ခိတ္တကောသိ ဘန္တေ နာဂသေန မနုဇော ကေဗဝကေနပိ တာဝ ဩပမ္မေန နိဋ္ဌံ ဂစ္ဆေယျ "အတ္တိ အကာလေ မရဏ"န္တိ။ ကိံ ပန မနုဇော သဇေ-တနော။ မိလိန္ဒ။၂၉၇။

အစိတ္တသမုဋ္ဌာန (တိ) [န + စိတ္တသမုဋ္ဌာန] စိတ်ကြောင့်မဖြစ်သော-စိတ္တဇမဟုတ်သော - ကံ - ဥတု - အာဟာရကြောင့် ဖြစ်သော - ရုပ်။ ဝေဒနေဝ ဟိ တံ ပဋိသန္ဓိတော ဥဒ္ဓံ အစိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ အတ္တနာ သဟ ဥပ္ပန္နမာနာနံ န ကောနစိ ပစ္စယေန ပစ္စယော ဟောတိ။ မူလဋီ၊၂။ ၂၄။ စိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ စိတ္တံ သဟဇာတာဒိပစ္စ-ယော ဟောတိ ယေဝါတိ ဝုတ္တံ "အစိတ္တသမုဋ္ဌာ-နာန"န္တိ။အနုဋီ၊၂။၃၁။

အစိတ္တိကတ (တိ) [န + စိတ္တိကတ] (၁) ရိုသေလေးစားမှု မပြုအပ်သော၊မလေးစားအပ်သော။ ဟိင္ဂိုတံ ပရိဘူတံ အစိတ္တိကတံ၊ တော် ဟီနံ၊နာမ နာမံ။ဝိ၊၂။ဂ။ အစိတ္တိကတန္တိ န ဂရုကတံ။ဝိ၊ ၄၊၃။၅။ (၂) ရိုသေ - လေးစား - မှု ပြုခြင်း မရှိသော။ အစိတ္တိကတံ ဒါနံ ဒတွာ။ဒီ၊၂။၂၂၂။ အစိတ္တိကတန္တိ စိတ္တိကာရဝိရဟိတံ၊ န စိတ္တိ-ကာရမုပ္ပစ္စုပဋ္ဌာပေတွာ န ပဏီတစိတ္တံ ကတွာ အဒါသိ။ဒီ၊၄၊၂။၄၀၂။

အစိတ္တိကတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+စိတ္တိကတွာ] ရိုသေ-လေးစား - ခြင်း မပြုမူ၍၊ မရိုမသေ - မလေး မစား - မူ၍။ အစိတ္တိကတွာ ဒေတိ။မ၊၃။၇၂။ အံ၊၂။၁၅၁။ အံ၊၃။၁၉၅။ အစိတ္တိကတွာတိ...န စိတ္တိကာရံ ကတွာ ဒေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၄။ အစိတ္တိ ကတွာ ဒေတီတိ အစိတ္တိကာရေန အဂါရဝေန ဒေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၃။ အစိတ္တိကတွာတိ အစိတ္တိကာရေန ဘတ္တိဘောဃေ အဂါရဝေန ဒေတိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။

အစိတ္တိကာရ (ပု) [န+စိတ္တိကာရ] ရိုသေ - လေး စား - မှု မပြုခြင်း။ အစိတ္တိကာရော။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၈၅။ အစိတ္တိကာရောတိ ဂရုစိတ္တိကာရဿ အက-ရဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄ဂ၁။

အစိတ္တိကာရကတ (တိ) [န+စိတ္တိကာရကတ] ရိုသေ - လေးစား - မြတ်နိုး - မှု ပြုခြင်းမရှိ သော၊ ရိုသေ - လေးစား - ခြင်းမပြုသော၊ မြတ်နိုးကော်ရော်ခြင်း ကင်းသော၊သူ။ ဇူဇေ-ကဇွာ သံဃဂတော အစိတ္တိကာရကတော ထေရေ ဘိက္ခူ ယန္နယန္တေသိ တိဋ္ဌတိ။ မဟာနိ။ ၁၇၅။ အစိတ္တိကာရကတောတိ ဗဟုမာနကိရိယ-ရဟိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။

အစိန္တက (တိ) [န + စိန္တက] မကြံစည် - မစဉ်း စား - မတွေးတော - မကြောင့်ကြ - သော၊ သူ။ နာဟံ စိန္တေမိ အစိန္တကောမှိ ဇာတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ (သိ-မူကျဲ။)

အစိန္တနိယ (တိ) [န + စိန္တနိယ]မကြံစည် - မစဉ်း စား - အပ် - ထိုက် - သင့် - သော။ အစိန္တ-နိယံ ဝါ ဧတ္တ ကာရဏံ၊ ဗုဒ္ဓဝိသယော ဧသော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃ဂ။

အစိန္တယန္တ (တိ)[န + စိန္တယန္တ](ဥပါယ်တမျဉ်ဖြင့်) မကြံစည်-မစဉ်းစား-သော၊သူ။နာစိန္တယန္တော ပုရိသော၊ ဝိသေသမဓိဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊၁။၂၇။

အစိန္တယံ (ကြိ) စိန္တေတိ ကြည့်။

အစိန္တိတ (တိ) [န + စိန္တိတ] မကြံစည် - မစဉ်း စား - အပ်သော။ အစိန္တိတမ္ပိ ဘဝတိ၊စိန္တိတမ္ပိ ဝိနဿတိ။ဇာ၊၂။၁၆၀။

အစိန္တိတပုဒ္ဓ (တိ) [အစိန္တိတ + ပုဒ္ဓ] မကြံစည်–မစဉ်းစားပူးသော။ အဒိဋ္ဌအသုတအစိန္တိတပုဒ္ဓံ။ ဓမ္မ၊ဋ၊၂။၄၅။

အစိန္တိတ (ပု) [န + စိန္တိတ] မကြံစည်–မစဉ်းစား–ထတ်သော၊သူ။အစိတက္ကိတာဇရာအစိန္တိ-တာဇရာ။ဇာ၊ဋ၊၆။၅၃။

အစိန္တိယ (တိ) [န + စိန္တိယ] မကြံစည်–မစဉ်းစား–အပ်–နိုင်–သော။ ဝေ အစိန္တိယာဗုဒ္ဓါ၊ ဗုဒ္ဓဓမ္မာ အစိန္တိယာ။ အစိန္တိယေ ပသန္နာနံ၊ ဝိပါကော ဟောတိ အစိန္တိယော။ အပ၊၁။၇။ အစိန္တိယာ စိန္တေတုံ အသက္ကုဏေယျာ။ အပ၊ဋ၊၁။၁၂၇။ (က) ကြံစည်–စဉ်းစား–ခြင်း၏ အရာကို လွန်သော–ကြံစည်–စဉ်းစား–ချက်ဖြင့်–မရောက်နိုင်–မမှီနိုင်–သော–ဘုရားတရားသံဃာ။ အစိန္တိယေ စိန္တာဝိသယာ-တိက္ကန္တေ... ။ အပ၊ဋ၊၁။၁၂၈။ (ခ) မကြံစည်–မရောက်–နိုင်သော။ ဝိပါကော ဝေဝမနုဿာ-သမ္ပတ္တိ နိဗ္ဗာနသမ္ပတ္တိသခ်ါတော စိန္တေတုံ အသက္ကုဏေယျော သချာတိက္ကန္တော။အပ၊ဋ၊၁။၁၂၈။(ဂ)မကြံစည်–မစဉ်းစား–မနှိုင်းယှဉ်–မရောက်–နိုင်သော။ အစိန္တိယာ ကမ္မဝိပါကာ တဿ။ ဝိမာန။ ၆၂။ အစိန္တိယော ကမ္မဝိပါက တဿာတိ ဝိဘတ္တိလောပံ ကတွာ နိဒ္ဒေသော၊ တဿာ မမ သဒိယာ နိမ္မာနရတိသု နိဗ္ဗတ္တာယ ကမ္မဝိပါကော ပုညကမ္မဿ ဝိပါကဘူတာ ဒိဗ္ဗသမ္ပတ္တိ အစိန္တိယာ အပ္ပမေယျာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ။၁၇-၅၆။(ဃ)ကြံစည်–စဉ်းစား–ရုံမျှဖြင့်ပင် မဖြစ်စေနိုင်သော။ ပဋိသခ်ါ မဟာ-ဃောရာ၊နာဂဿာသိ အစိန္တိယာ။ ထေရီ။၃၄၂။ အစိန္တိယာ စိန္တာမတ္တေန ပဝတ္တေတုံ အသက္ကု-ဏေယျာ။ ထေရီ၊ဋ၊၂။၃၆၆။(င) မကြံစည်–မစဉ်းစား–နိုင်သော–တန်ခိုး–အာနုဘော်–ရှိသော၊ သူ။ အစိန္တိယော သဗ္ဗဂုဏူပပန္နော၊ ရာဇာ ယထာ ဝေဿဝဏော နဠိန္ယာ။ ဝိမာန။ ၁၁၈။ အစိန္တိယောတိ အစိန္တေယျာနုဘာဝေါ။ ဝိမာန၊ဋ။၃၁၉။

အစိန္တေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + စိန္တေတွာ]မကြံစည်–မစဉ်းစား–မူ၍။ သုမုခေါ ဝ အစိန္တေတွာ၊ ဝိသဇ္ဇိ ဖရုသံ ဂိရံ။ဇာ၊၂။၉၉။

အစိန္တေယျ (တိ)[န + စိန္တေယျ]မကြံစည်–မစဉ်း စား–အပ်–သင့်–ထိုက်–သောအရာ။စတ္တာ-ရိမာနိ ဘိက္ခဝေ အစိန္တေယျာနိ န စိန္တေတဗ္ဗာနိ။ အံ၊၁။၃၉၂။အစိန္တေယျာနီတိ စိန္တေတုံ အယုတ္တာ-နိ။အံ၊ဋ၊၂။၃၁၉။

အစိန္တေယျဋ္ဌာန (န) [အစိန္တေယျ+ဋ္ဌာန] မကြံ စည်–မစဉ်းစား–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော အရာ–ဌာန။

အစိန္တေယျဋ္ဌာနတာ (ထိ)[အစိန္တေယျဋ္ဌာန + တာ] မကြံစည်–မစဉ်းစား–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော အရာ ဌာန၏ အဖြစ်။အစိန္တေယျဋ္ဌာန-တာယ ယက္ခာဒိမဟာဘူတဿာမညတော။အဘိ၊ဋ၊၁။၃၃၈။

အစိန္တေယျတ္တ (န) [အစိန္တေယျ + တ္တ] မကြံ စည်–မစဉ်းစား–အပ်–သင့်–ထိုက်–သည်၏ အဖြစ်၊ မကြံစည်–မစဉ်းစား–အပ်–သင့်–ထိုက်–သောအရာ၏ အဖြစ်။ အစိန္တေယျတ္တာ-ယေဝ န စိန္တေတဗ္ဗာနိ။အံ၊ဋ၊၂။၃၁၉။

အစိန္တေယျာနုဘာဝ (ပု) [အစိန္တေယျ + အာနု-ဘာဝ] မကြံစည်–မစဉ်းစား–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော–အာနုဘော်။(တိ)မကြံစည်–မစဉ်းစား–အပ်–သင့်–ထိုက်–သော–အာနုဘော်ရှိသော၊သူ။ အစိန္တိယ (င) အနက်ကိုကြည့်။

အစိရံ (ဗျ) [န + စိရံ။ အစိရ-လည်းကြည့်] မကြာမြင့်မီ။ အစိရံ ဝတ’ယံ ကာယော၊ပထဝိံ အဓိသေဿတိ။ ဓမ္မ၊၁၉။ အစိရံ ဝတ နေတ္တိ-သောဘာ။ဇာ၊၂။၂၅၄။ အစိရံ ဝတာတိ ဘိက္ခု န စိရဿေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ၊၁။၂၀၃။

အစိရံဂတ (တိ) [အစိရံ + ဂတ] သွားပြီး၍မကြာသေးသော၊သူ။ အစိရံဂတေ ပုဂ္ဂလေ။ အပ၊၁။၆၁။

အစိရံဂတမတ္တ (တိ) [အစိရံဂတ + မတ္တ] သွားပြီး၍ မကြာသေးကာမျှသော၊ သူ။ အစိရံ ဂတမတ္တံ မံ၊ မိဂရာဇာ အပေါဟယိ။ အပ၊၁။ ၃၂၃။

အစိရ (တိ) [န + စိရ] မကြာမြင့်သော။ မာတာ စ ဒုဗ္ဗလာ တဿ၊ အစိရာ ဧကျူနိ ဇီယရေ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၃၈။...နိ စိရဿေဝ...။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၀၁။

အစိရအရဟတ္တပ္ပတ္တ (တိ) [အစိရ + အရဟတ္တ + ပတ္တ] မကြာမြင့်မီက အရဟတ္တဖိုလ်သို့ ရောက်သော၊ သူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန အာယသ္မာ ဝင်္ဂီသော အစိရအရဟတ္တပ္ပတ္တော ဟုတွာ —ရူမာ ဂါထာယော အဘာသိ။ သံ၊ ၁။ ၁၉၃။

အစိရကာရိတ (တိ) [အစိရ + ကာရိတ] မကြာမြင့်မီက—ဆောက်လုပ်—ပြီးစီးစေ—အပ်သော။ နဝံ သန္ဓာဂါရံ အစိရကာရိတံ ဟောတိ။ မ၊ ၂။ ၁၆။ အစိရကာရိတံ ဟောတီတိ ကဋ္ဌကမ္မ-သိလာကမ္မစိတ္တကမ္မာဒိဝသေန သုသဇ္ဇိတံ ဒေဝ-ဝိမာနံ ဝိယ အစိရံ နိဋ္ဌာပိတံ။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂။

အစိရကာလ (ပု) [အစိရ + ကာလ] မကြာမြင့်သောကာလ။ တမ်ဘောတိ အစိရကာလော။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၀။ အစိရကာလာဓိကာရိက-လည်းကြည့်။

အစိရကာလာစာရိက (တိ) [အစိရကာလ + အာ-စာရ + ဣက] မကြာမြင့်သော—တခဏမျှ—ကာလ၌ လွန်ကျူးခြင်းရှိသော။ အစိရကာလာ-ဓိကာရိက-ကြည့်။

အစိရကာလာဓိကာရိက (တိ) [အစိရကာလ + အဓိကာရ + ဣက] မကြာမြင့်သော—တခဏမျှ—ကာလ၌ ပိုင်ဆိုင်—ဆက်ဆံ—လွန်ကျူးခြင်း—ရှိသော။ တခဏိကန္တိ အစိရကာလာဓိ-ကာရိကံ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၀။ အစိရကာလေ အဓိကာ-ရော ဧတဿ အတ္ထီတိ အစိရကာလာဓိကာရိကံ၊ သဒ္ဒရိတ္တံ။ "အစိရကာလာစာရိက"န္တိ ပါဠိ ပါဠ်ရှာ၊ အစိရကာလေ အာစာရော အဇ္ဈာစာရော ဧတဿာတိ အစိရကာလာစာရိကံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၃၂၆။ (ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၆ဂ-လည်းကြည့်။ အဓိကာရသဒ္ဒါ ပိုင်ဆိုင်ခြင်း အနက်ဟော၏၊ ထောမ-ဒိကြည့်။)

အစိရပက္ကန္တ (တိ) [အစိရ + ပက္ကန္တ။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ ၇၅၂-ကြည့်။] ဖဲထွက်၍ မကြာသေးသော၊ ဖဲထွက်သွားကာစ ဖြစ်သော၊ သူ။ တတြ ခေါ အာယသ္မာ သာရိပုတ္တော အစိရပက္ကန္တဿ ဘဂ-ဝတော ဘိက္ခူ အာမန္တေသိ။ မ၊ ၁။ ၁၇။ အစိရ-ပက္ကန္တဿာတိ ပက္ကန္တဿ သတော န စိရေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။ သရဘော နာမ ပရိဗ္ဗာဇကော အစိ-ရပက္ကန္တော ဟောတိ ဣမသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ။ အံ၊ ၁။ ၁၇၅။...နဲ စိရဿေဝ ပက္ကန္တော ဟောတိ၊ အစိရေ၊ ဝိဗ္ဘန္တောတိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။ အစိရပက္ကန္တဿ စကောကာလိကဿ ဘိက္ခုနော။ အံ၊ ၃။ ၃၉၄။ အစိရပက္ကန္တဿာတိ ပက္ကန္တဿ သတော န စိရေနေဝ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂၇။

အစိရပဋိစ္ဆန္န (တိ) [အစိရ + ပဋိစ္ဆန္န] မကြာမြင့်မီက ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သောအာပတ်။ အစိရ-ပဋိစ္ဆန္နံ စိရပဋိစ္ဆန္နာတိ ကာရေန္တဿာပိ ဝုဋ္ဌာတိ။ စိရပဋိစ္ဆန္နံ အစိရပဋိစ္ဆန္နာတိ ကာရေန္တဿ န ဝုဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၆။

အစိရပဗ္ဗဇိတ (တိ) [အစိရ + ပဗ္ဗဇိတ။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ ၇၅၂-ကြည့်။] ရဟန်းပြု၍ မကြာသေးသော၊ ရဟန်းပြုပြီးစဖြစ်သော၊ သူ။ အဟံ ခေါ အာဝုသော နဝေါ အစိရပဗ္ဗဇိတော အဓုနာဂတော ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ။ ဓီ၊ ၃။ ၅၂။

အစိရပရိနိဗ္ဗုတ (တိ) [အစိရ + ပရိနိဗ္ဗုတ။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ ၇၅၂-ကြည့်။] ပရိနိဗ္ဗာန်ပြု၍ မကြာသေးသော၊ သူ။ အစိရပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁ဂဂ။ အစိရပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတီတိ အစိရံ ပရိနိဗ္ဗုတေ ဘဂဝတိ၊ ပရိနိဗ္ဗာနတော ဥဒ္ဓံ မာသမတ္တေ ကာလေ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၇။ အစိရပရိ-နိဗ္ဗုတေသု သာရိပုတ္တမောဂ္ဂလ္လာနေသု။ သံ၊ ၃။ ၁၄၁။

အစိရပ္ပဘာ (ထီ) [အစိရံ + ပဘာ။ အစိရံ ပဘာ ယဿာ။ ဓာန်၊ ၄၉။ (အစိရပြဘာ-သံ)] လျှပ်-

စစ်။ သတေရတာကွအာ ဝိဋ္ဌုဝိဋ္ဌုတာ စာဝိရမွ-ဘာ၊ မာနိ၊၄၈။

အစိရဝတ (ပု) [အစိရ + ဝတ] အစိရဝတအမည်ရှိသောသာမဏေ။ (အင်္ဂုဝေသနလည်း ခေါ်သည်)။ တေန ခေါ ပန သမယေန အစိရဝတော သမဏုဒ္ဒေသော အရညကုဋိကာယံ ဝိဟရတိ၊ မ၊ ၃၊ ၁၆၉။

အစိရဝတီ (ထီ) [အစိရ + ဝဋ္ဋ + ဤ။ အစိရံ သီဃ-ဂမနံ ဝတီသမတ္တိ။ ဓာန်ဋီ၊ ၆၈၂။] အစိရဝတီ အမည်ရှိသော–လျင်သော ရေစီးရှိသော–မြစ်၊ အစိရဝတီမြစ်။ တေန ခေါ ပန သမယေန မနုဿာ ဥဠုမ္ပံ ဗန္ဓိတွာ အစိရဝတိယာ နဒိယာ ဩသာရေန္တိ။ ဝိ၊ ၁၊ ၇၉။

အစိရဝတီတိတ္ထ (န) [အစိရဝတီ + တိတ္ထ] အစိရ-ဝတီမြစ်ဆိပ်။ သာယံ အစိရဝတီတိတ္ထံ ပတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၁၄။

အစိရဝတီနဒီ (ထီ) [အစိရဝတီ + နဒီ] အစိရဝတီ အမည်ရှိသောမြစ်။ အစိရဝတီနဒိယာ တီရေ ဌတွာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၅၆။

အစိရဝတောဒက (န)[အစိရဝတီ + ဥဒက] အစိရ-ဝတီမြစ်ရေ။ အဋ္ဌာရသ ကောဋိယော နဒီတီရေ နိဒဟိတွာ ဌပိတာ အစိရဝတောဒကေန နဒီ-ကူလေ ဘိန္နေ မဟာသမုဒ္ဒံ ပဝိဋ္ဌာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၄၃။

အစိရဝိဋ္ဌဋ္ဌ (တိ) [အစိရ + ဝိဋ္ဌဋ္ဌ] လူထွက်၍ မကြာသေးသော၊ လူထွက်ပြီးစ ဖြစ်သော၊ သူ။ သုန္ဒရိနန္ဒာ ခေါ အယျာ အစိရဝိဋ္ဌဋ္ဌာ ဝိဇာ-တာ၊ ဝိ၊ ၂၊ ၂၇၉။

အစိရဝုဋ္ဌိတ (တိ)[အစိရ + ဝုဋ္ဌိတ] (၁) ထသွား၍ မကြာသေးသော၊ ထသွားပြီးစ ဖြစ်သော၊ သူ။ အထ ခေါ သုဒိန္နော ကလန္ဒပုတ္တော အစိရ-ဝုဋ္ဌိတာယ ပရိသာယ ယေန ဘဂဝါ တေနုပ-သင်္ကမိ။ ဝိ၊ ၁၊ ၁၃။ (၂) ထမြောက် လွတ်ကင်းခါစ ဖြစ်သော၊ သူ။ အစိရဝုဋ္ဌိတော ဂေလညာ။ ဒီ၊ ၂၊ ၈၄။

အစိရာဂတ (တိ) [အစိရ + အာဂတ] မကြာမီက ရောက်လာသော၊ ရောက်လာစဖြစ်သော၊ သူ။ အစိရာဂတံ မဟာဝီရံ၊ ဥပေသိ လောကနာ-ယကံ။ အပ၊ ၁၊ ၆၃။ အစိရံ အာဂတံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၁။

အစိရူပသမ္ပန္န (တိ) [အစိရ + ဥပသမ္ပန္န] မကြာမီက ရဟန်းပြုပြီးသော၊ ရဟန်းပြုပြီးစဖြစ်သော၊ သူ။ အစိရူပသမ္ပန္နော စ ပနာယသ္မာ သုဒိန္နော။ ဝိ၊ ၁၊ ၁၇။ အစိရူပသမ္ပန္နောတိ အစိရံ ဥပသမ္ပန္နော ဟုတွာ၊ ဥပသမ္ပဒတော နစိရကာလေယေဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၇၂။

အစိဝရ (န)[န + စိဝရ](၁) သင်္ကန်းမဟုတ်သော။ သီဝေယျကံ ဒုဿယုဂံ၊ ဣဒ္ဓိမယိကဥ္စ စေဝ-ဒတ္တိယဥ္စ အစီဝရံ ကရောတိ။ ဝဇီရ၊ ၂၅၃။ (တိ) (၂) သင်္ကန်းမရှိသော၊ သူ။ အစိဝရဿာနုပတ္တိ၊ ပဗ္ဗဇ္ဇာဒီသိဒ္ဓိတော။ ဝဇီရ၊ ၂၃၂၊ ၂၃၄။

အစိဝရက (တိ) [န + စိဝရ + က] သင်္ကန်းမရှိသော၊ သူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ အစိဝရကာ ဥပသမ္ပာဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၃၊ ၁၂၅။

အစိဝရတာ (ထီ) [အစိဝရ + တာ] သင်္ကန်းမဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အဋ္ဌကထာဝစနေယာ ပနဿ အစိဝရတာ သန္နာယ ဘာသိတာဣဒ်ပနေန ဒီပေ-တိ။ ဝဇီရ၊ ၂၅၄။

အစိဝရတ္တ (န) [အစိဝရ + တ္တ] သင်္ကန်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဒုဋ္ဌု အခိဋ္ဌဟိံသု အစိဝရတ္တာ။ ဝဇီရ၊ ၂၅၃။

အစိဝရဘာဝ (ပု) [အစိဝရ + ဘာဝ] သင်္ကန်း မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ သန္တတာသ ပန အစိဝရ-ဘာဝေ အာယံ ယုတ္တိ။ ဝဇီရ၊ ၂၅၅။

အစီဝရသချ်တ္တ (နာ)[န + စီဝရသချ်တ္တာ]သင်္ကန်းဟု မရေတွက်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ အစီဝရသချ်တ္တာ ခုဒ္ဒကာနိ ဒါတုံ နု ဝဋ္ဋတိ။ဝဇီရ။၄၉၁။

အစေ့ (ကြိ၊ဝိ) [န + စေ့] မစေ့ဆော် — အားမ ထုတ် — မူ၍။ အစေ့ အနဘိဝိတရိတွာ ဝိတိက္ကမာ။ဝိ၊၄။၂၁၇။

အစေတ — အစေတသ (တိ) [န + စေတ။န + စေတသ။ နိတိပေ၊ မနောဂဃဒဒိကိုကျန်းနှင့် မောင်၊၂၁၄၄-သုတ်, ၎င်းမဥ္စိကာ-တို့ကြည့်။] (၁) အကြောင်း အရာ သိသော စိတ်မရှိသော၊ သူ။ အပ္ပပည်ံ အစေတသံ။သံ၊၁။၂၀၀။ အစေတသန္တိ ကာဂရကဇောနနသမတ္တေန စိတ္တေန ရဟိတံ။သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၅။ (၂) စိတ်မပါသော၊ စိတ်ကောင်းမရှိသော၊ ကြမ်းထမ်းသောစိတ်ရှိသော၊ သူ။သဘာဝလျှန အစေတသာ။ ဇာ၊၁။၂၁၆။ အစေတသာတိ အစိတ္တကာနံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၈။ (၃)စိတ်မရှိသကဲ့သို့သော သူ။ ပုတ္တော ဇာတော အစေတသော။ ဇာ၊၂။၁၄၉။ အစေတသောတိ အစိတ္တကော ဝိယ ဇာတော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၄။

အစေတန (တိ)[န + စေတနာ]စိတ်—စေတနာ— မရှိသော။ ထူကာ ပေါ်ပါး အစေတနံ ဝါဒေန ဝါဒံ သမာရဘေယျုံ။ မ၊၁။၂၈၉။ ကိံ ပန နိမ္ဗုတော ဥပသန္တော အစေတနော သာဒိယတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၄။ အစေတနာ သာ ဝါယောဓာတု။မိလိန္ဒ။၁၀၅။ ဗာလာ တေ ဒုပ္ပညာ၊အစေတနာ ဒုက္ခသမုဒယော ဓုတ္တွါ။ထေရီ၊၄၂၉။ အစေတနာတိ အတ္တဟိတစေတနာယ အဘာဝေန အစေတနာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၈၇။

အစေတနက (တိ) [န+စေတနာ+က] (က) စိတ် — စေတနာ — မရှိသော၊သူ၊အရာ။ အသညသတ္တာ ဒေဝါ....အစေတနကာ။အဘိ၊ဝိ၊၄၃၄။ (ခ) ပင်ပန်းစေလိုသော စေတနာမရှိသော၊သူ။ အထ နံ ဒုတာ "တုမှာကံ ဒေဝ 'စောေ ကိလမန္တူ'တိ စိတ္တံ နတ္ထိ၊ အစေတနကံ ကမ္မံ နာမ ဟောတိ" ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၇။

အစေတနတာ (ထီ)[အစေတန + တာ]စိတ်—စေတနာ—မရှိသည်၏ အဖြစ် — မရှိခြင်း။သော အစေတနတာယ ကင်္ခကလိင်္ဂရှပမော။ ဥတ္တိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၁၈။

အစေတနဘာဝ (ပု) [အစေတန + ဘာဝ] စိတ် — စေတနာ — မရှိသည်၏ အဖြစ် — မရှိခြင်း။ ဇဝံ အစေတနဘာဝေန ဝိယ မဟာဒုက္ခံ အဓိဝါသေန္တဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။

အစေတယန္တ (တိ) [န + စေတယန္တ] မစေ့ဆော်— အားမထုတ်—သော၊ အာကိဉ္စညာယတနဈာန်ကို နောက်ထပ် ထပ်၍ မဝင်စားသော၊ သူ။ တဿ အစေတယတော အနဘိသင်္ခရောတော တာ စေဝ သညာ နိရုဇ္ဈန္တိ။ဒီ၊၁။၁၇၂။

အစေတယမာန (တိ) [န + စေတယမာန] မစေ့ဆော်—အားမထုတ်—သော၊အာကိဉ္စညာယတနဈာန်ကို နောက်ထပ်မဝင်စားသော၊ သူ။ စေတယမာနဿ မေ ပါပိယော၊ အစေတယမာနဿ မေ သေယျော။ဒီ၊၁။၁၇၁။

အစေတယိ (ကြိ) စေတေတိ-ကြည့်။

အစေတသိက (တိ) [န + စေတသိက] စေတသိက် မဟုတ်သောတရား။အစေတသိကာ ဓမ္မာ။အဘိ၊၁။၉။ ကတမေ ဓမ္မာ အစေတသိကာ၊ စိတ္တဉ္စ သဗ္ဗဉ္စ ရူပံ အသင်္ခတာ စ ဓာတု၊ ဣမေ ဓမ္မာ အစေတသိကာ။ အဘိ၊၁။၂၁၈။ ကတမေ ဓမ္မာ အစေတသိကာ၊ စိတ္တဉ္စ ရူပဉ္စ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ ဣမေ ဓမ္မာ အစေတသိကာ။ ၎င်း။၂၈၇။ သီလံ အစေတသိကန္တိ? အာမန္တာ။ အဘိ၊ကထာ၊၃၁၇။ "သီလံ အစေတသိက"န္တိ ဟေယံ လဒ္ဓိ၊ သေယျထာပိ မဟာသံဃိကာနံ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၃။ နှ ဟိ အစေတသိကော အနုဿဝမ္ပော အာယတိံ ဝိပါကံ ဒေတိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။

အစေလ (ပု) [န + စေလ] အဝတ်မရှိသော၊ကိုယ်တုံးလုံးနေလေ့ ရှိသော — တိတ္ထိ — တက္ကတွန်း။ အထ ခေါ အစေလော ကဿပေါ။ ဒီ၊၁။၁၅၃။ အစေလောတိ နဂ္ဂပရိဗ္ဗာဇကော။ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၈၇။ အဒ္ဒသာ ခေါ အစေလော ကဿပေါ ဘဂဝန္တံ။ သံ၊၁။၂၅၉။ အစေလော ကဿပေါတိ လိင်္ဂေန အစေလော နိဗ္ဗေလော၊ နာမေန ကဿပေါ။ သံဋ္ဌ၊၂။၃၃။ ယံ စေ ပိဝိတွာ အစေလောဝ နဂ္ဂေါ။ဇာ၊၁။၃၆၂။ အစေလောဝါတိ အစေလကော ဝိယ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၁၉။ (ကရမ္ဘိယအစေလ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၇၈။)

အစေလက (ပု) [န + စေလ + က] အဝတ်မရှိသော — ကိုယ်တုံးလုံးနေလေ့ရှိသော — တိတ္ထိ — တက္ကတွန်း။အစေလကော ဓေပိ ကဿပ ဟောတိ မုတ္တာစာရော၊ ဟတ္ထာပလေခနော။ ဒီ၊၁။၁၅၈။ အစေလကောတိ နိစ္စောလော၊ နဂ္ဂေါတိ အတ္ထော။ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၉၁။

အစေလကတ္တ (နု) [အစေလက + တ္တ] အဝတ်မရှိသော — ကိုယ်တုံးလုံး နေလေ့ရှိသော — သူ၏ အဖြစ်။ နဂ္ဂိယ (သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၃၀၇။)ကြည့်။

အစေလကပါဠိ (ထီ) [အစေလက + ပါဠိ]တိတ္ထိ—တက္ကတွန်းတို့၏ — ဝေပ — ကျမ်းဂန် — ပါဠိ။ အညတရံ ဝါ ပန တပေါကမ္မံ အစေလကပါဠိံ သန္ဓာယာဟ။မဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ (ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၂၅-လည်းကြည့်။)

အစေလကမတ္တ (နု) [အစေလက + မတ္တ] အဝတ်မရှိကာမျှ၊ ကိုယ်တုံးလုံးနေကာမျှ။ နဘာ ဘိက္ခဝေ အစေလကဿ အစေလကမတ္တေန သာမညံ ဝဒါမိ။မ၊၁။၃၄၉။

အစေလကလဒ္ဓိ (ထီ) [အစေလက + လဒ္ဓိ]တိတ္ထိ — တက္ကတွန်းတို့ — ၏ အယူ။ အစေလကလဒ္ဓိံ သန္ဓာယာဟ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ (သီ-သျှာ-မူကွဲ)

အစေလကဝတ္တ (ပု) [အစေလက + ဝတ္တ] အစေလ ကဝတ်။ (က) အစေလကသိက္ခာပုဒ်လျှင်အနီး အစရှိသော သိက္ခာပုဒ်အစု။ ဝိ၊၂။၁၂၂-၁၃၄။ (ခ) တိတ္ထိ — တက္ကတွန်း — တို့၏အယူနှင့်စပ်၍ ဟောအပ်သောသုတ်အပေါင်း။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊၃-နိပါတ်၊၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၆-ဝဂ်။အံ၊၁။၃၀၀၊၃၁၂။

အစေလကဝါဒ (ပု) [အစေလက + ဝါဒ] တိတ္ထိ — တက္ကတွန်း — တို့၏ — အယူ — ဝါဒ။ တေ ဥစ္ဆေဒဝါဒံ ဝိဿဇ္ဇေတွာ အစေလကဝါဒံ ဂဏှိံသု။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။

အစေလကသာဝက (ပု) [အစေလက + သာဝက] တိတ္ထိ — တက္ကတွန်း — တို့၏တပည့်။ ဟလိဒ္ဒါဘိဇာတိ ပညတ္တော ဂိဟီ ဩဒါတဝသနာ အစေလကသာဝကာ။အံ၊၂။၃၃၇။

အစေလကသိက္ခာပဒ (နု) [အစေလက + သိက္ခာပဒ]အစေလကသိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သိက္ခာပုဒ်။ဝိ၊၂။၁၂၂-၁၂၄။

အစေလကဿပ (ပု) [အစေလ + ကဿပ] ကိုယ်တုံးလုံးနေလေ့ရှိသော — တိတ္ထိ — တက္ကတွန်း — ကဿပ။ကဿပ အမည်ရှိသော — တိတ္ထိ — တက္ကတွန်း။ အထ ခေါ အစေလကဿပေါ အာယသ္မတော ဗာကုလဿ။ မ၊၃။၁၆၅-၆။ (ဒီ ၁။၁၅၃-၁၆၆-နှင့် သံ၊၁။၂၅၉-၂၆၁။ သံ၊၂။၄၇၉-၄၉၀-တို့၌ အစေလော ကဿပေါ-ဟု ပါဌ် ချည်းရှိသည်။)

အစေလကဿပဝတ္ထု (နု) [အစေလကဿပ + ဝတ္ထု] တက္ကတွန်းကဿပ—ကဿပတက္ကတွန်း—၏အကြောင်းအရာ— ဝတ္ထု။ ဒီ၊၁။၁၅၃-၁၆၆ (မဟာသီဟနာဒသုတ်)။

အစေလကဿပသုတ္တ (နု) [အစေလကဿပ + သုတ္တ] အစေလကဿပသုတ်။ (က) နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။သံ၊၁။၂၅၉။၂၆၁။ (ခ) သဠာယတနသံယုတ္တပါဠိ၊ ၇-သံယုတ်၊ ၉-သုတ်။သံ၊၂။၄၇၉-၄၉၀။

အစေလဝိဟာရ (ပု) [အစေလ + ဝိဟာရ] အစေလကျောင်း။ သောဏကိရိပါဒေ ကိရ အစေလ-

ဝိဟာရေ သောအစ္စောရော နာမ စောကာ ဝမ္မ-ကထိကော။ အဘိ၊၄၊ ၂၈၄၂၀။ (ပိပ္ပလိဝိဟာရေ သီ၊သျှ၊က)။

အစောက္ခဇာတိက (တိ) [န + စောက္ခဇာတိက] မစင်ကြယ်သောဇာတ်ရှိသော၊ ဇာတ်နိမ့်သော၊ သူ။ သစ္စံ အစောက္ခဇာတိကံ ပဿိတွာ။ ဒသ-ရတ္ထ၊၃။၁၄၇။ (ဥဒါန၊၄။၄၈-၌ အဓေါက္ခဇာတိ-က ရှိ၍ရင်း၌(ဏ)မှ၌အတက္ကဇာတိက-ရှိသည်။) စောက္ခ(ဇာ၊၄၊၃။၂၀) စောက္ခဘာဝ (မ၊၄၊၁။ ၁၈၂)တို့လည်းကြည့်။

အစောဒယိ (ကြိ) စောဒေတိ-ကြည့်။

အစောဒယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + စောဒယိတွာ] မစွပ်စွဲ—မစောဒနာ—မူ၍။ အစောဒယိတွာ အဿာ-ရယိတွာ၊ အသမ္မုခိဘူတဿ ကရေယျ ကမ္မံ။ ဝိ၊၅။၃၇၆။

အစောဒိတ (တိ) [န + စောဒိတ] မစွပ်စွဲ—မစောဒနာ—အပ်သော၊ သူ။ ဣဓာနန္ဒ ဘိက္ခု စောဒိတော ဝါ အစောဒိတော ဝါ အာပတ္တိံ သရတိ။ မ၊၃။၃၆။

အစောဒိယမာန (တိ) [န + စောဒိယမာန] မတိုက်တွန်းအပ်—မတောင်းအပ်—သော၊သူ။ အစော-ဒိယမာနော ဒေတိ။ ဝိ၊၁။၃၂၈။

အစောဒေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + စောဒေတွာ] မစွပ်စွဲ—မစောဒနာ—မူ၍။ အစောဒေတွာ ကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၅။

အစောရ (ပု) [န + စောရ။ ထိုမှအစောရိ] မခိုးတတ်သူ၊လူရိုးလူကောင်း။ စောရော နိဂ္ဂဟေ-တဗ္ဗော၊ အစောရော ပဂ္ဂဟေတဗ္ဗော။ မိလိန္ဒ။ ၁၈၄။ တေ ပဉ္စပိ အစောရာ။ ဇာ၊၄၊၁။၄၃၀။ အထေနိတိ(အံ၊၂။၃၂) အထေနိယော အစော-ရိယော။ အံ၊၄၊၃။၂၀။

အစောရဘာဝ (ပု) [အစောရ + ဘာဝ] သူခိုး မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်၊ သူခိုးမဟုတ်ခြင်း။ တထာ-ဟော အစောရဘာဝံ ဉာတွာ ... ဇာ၊၄၊၁။၄၀၉။

အစောရာဟရက (တိ) [န + စောရ + အာဟရက] ခိုးသူတို့—မခိုးယူအပ်—မခိုးယူနိုင်—သော။ အစောရာဟရဏော နိဓိ။ ခုဒ္ဒက။၁၀။ န စော-ရေဟိ အာဟရဏော အစောရာဟရဏော၊ စောရေဟိ အာဒါတဗ္ဗော န ဟောတီတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၉၃။ ဒုပ္ပသဟော အစော-ရာဟရဏော (အာကာသော)။ မိလိန္ဒ။၃၀၇။

အစောရိက (တိ) [န + စောရိကာ] ခိုးခြင်းမှကင်းသော၊ ပိုင်ရှင်မပေးသော ပစ္စည်းကို ခိုးယူခြင်းမှ ရှောင်ကြဉ်သော၊ သူ။ ပါဏာတိပါတာ ဝိရတာ အစောရိကာ။ ဝိမာန။၃၇။ အစော-ရိကာတိ စောရိယရဟိတာ၊ အဒိန္နာဒါနာ ပဋိ-ဝိရတာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊၄။၁၁၈။

အစောရိသည (တိ) [အစောရိ + သညာ] ခိုးသူမ-မဟုတ်ဟုအမှတ်ရှိသော၊သူ။ စောရိယာ အစော-ရိသညာ ဝုဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊၂။ ၂၉၃။

အစ္စ (ဗျ) (ကြိ၊ဝိ) [(ဗျ) အပိ + စ၊ ဣ-ကိုချေ၊ ပ-ကို စ-ပြု။ (ကြိ၊ဝိ) အတိ + ဣ + တွာ။ တွာ-ကို ရစ္စ-ပြု။သုတ္တနိတိ။ ၂၁၀၊ ၂၁၁-ကြည့်။] စင်စစ်၊ ထိုမှတပါး၊ လွန်၍။ အစ္စာယံ မဏ္ဍိမော ခဏ္ဍော၊ မမ္မဿ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊၁။၁၅၉။ အစ္စာယံ မဏ္ဍိမော ခဏ္ဍောတိ အပိ စ အယံ မဏ္ဍိမော ကောဋ္ဌာသော။ အထ ဝါ အစ္စာတိ အတိစ္စ၊ ဣမေ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ အတိက္ကမိတွာ ဋ္ဌိတော အယံ မဏ္ဍိမော ခဏ္ဍော မမ္မဿ ဝိနိစ္ဆယသာမိကဿ မယှံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊၄၊၃။ ၃၁၅။

အစ္စဂမာ, **အစ္စဂါ**, **အစ္စဂုံ**, **အစ္စဂူ** (ကြိ) အတိဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အစ္စကုံသ (တိ) [အတိ + အင်္ကုသ] ချွန်းကိုလွန်သော၊ ချွန်း၏အလိုသို့ မလိုက်သော၊ ချွန်းအုပ် မရသော။ အစ္စကုံသော ဝ နာဂေါ။ဒီ၊၂။၂၁၃။

ယော စ နာဂေါ ပဘိန္နမတ္တော အစ္စင်္ကုသော ဟောတိ၊ အင်္ကုသံ အတိတော၊ အင်္ကုသေန ဝိနိယ်ယမာနေပိ ဝသံ န ဂစ္ဆတိ။ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။

အစ္စဇန္တ (တိ) [န+ဝဇန္တ] အဝဇန္တ-ကြည့်။

အစ္စတရိ
အစ္စတာရိ } (ကြိ) အတိတရတိ-ကြည့်။

အစ္စနာ (ထိ) [အစ္စ+ယု။ (အစ်ဓာ၊ အစ်နာ-သံ)] (၁) ရှာဖွေ - စုဆောင်း - ဆည်းပူး - ခြင်း။ အစ္စနာဂရဟ-ကြည့်။ (၂) ပူဇော်ခြင်း။ အပစိတျစ္စနာ ပူဇာ။ဓာန်။၄၂၅။ အစ္စ-ပူဇာယံ၊ ယု။ရှင်း၊ ၂။

အစ္စနာဂရဟ (တိ) [အစ္စနာ+အဂရဟ] ရှာဖွေ - စုဆောင်း-ဆည်းပူး-ခြင်းငှါထိုက်သော။အဇ္ဈေ-ယျ-ကြည့်။

အစ္စနီယ (တိ) [အာ+စိ+အနီယ] ရှာဖွေ-စု ဆောင်း - ဆည်းပူး - အပ် - ထိုက် - သော။ န စ သုနိဟိတော အစ္စနီယော၊ အစ္စိတော စေ ဟိ သော။ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၈၉။

အစ္စန္တ (တိ) [အတိ+အန္တ] (၁) စင်စစ် - ကျေန် - ဆတ်ဆတ် - မှန်သော။ အပါရနေယျံ-မစ္စန္တံ၊ ယော ဝိဒိတွာန ဓေဝတော။ ဇာ၊၂။၁၅၉။ အစ္စန္တန္တိ ယော "ဣဒံ ကမ္မံ ဝိရိယံ ကတွာ နိပ္ပါ-ဒေတုံ န သက္ကာ၊ အစ္စန္တမေဝ အပါရနေယျ"န္တိ ဝိဒိတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၆၊၄၆။ အစ္စန္တနိယတ, အစ္စန္တ-ပါပကမ္မန္တ- တို့လည်းကြည့်။ (၂) ထာဝစဉ်၊ အကြားမလပ်၊ အခါခပ်သိမ်း၊ မပျက်သော၊ မြဲ သော။ နာစ္စန္တံ နိကာတိပ္ပညော၊ နိကတျာ သုခမေဓတိ။ဇာ၊၁။၉။ န အစ္စန္တံ သုခမေဓတိ၊ နိစ္စကာလေ သုခသ္မိံ ယော ပတိဋ္ဌာတုံ န သက္ကောတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။ အစ္စန္တသံယောဂ, အစ္စန္တသုခမာလ, အစ္စန္တနိဋ္ဌ-တို့လည်း ကြည့်။ (၃) ကြာမြင့်သော။ န ပါပဇနသံသေဝီ အစ္စန္တံ သုခမေဓတိ။ ဇာ၊၁။၁၅၆။ အစ္စန္တံ သုခမေဓတီတိ န စိရံ သုခံ လဘတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။

(၄) အလွန်၊ လွန်သော။ အစ္စန္တကာမာနုဂတ, အစ္စန္တပေမာနုဂတ, အစ္စန္တဝဏ္ဏ-တို့ကြည့်။ (၅) ကျော်လွန်သော၊ လွန်ကျူးသော။ အစ္စန္တ-သီလ-ကိုကြည့်။ (၆) အဆုံးကိုလွန်သော၊နောက် ဆုံးဖြစ်သော။ အစ္စန္တံ မတပုတ္တာမှိ၊ ပုရိသာ တေဝန္တိကာ၊ဿ၁၁၃၁။ အစ္စန္တံ မတပုတ္တာမှီတိ ဧတ္တ အန္တံ အတီတံ အစ္စန္တံ၊ ဘာဝနပုံသကမေတံ။ ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ-ယထာ ပုတ္တမရဏံ အန္တံ အတီတံ ဟောတိ၊ ဧဝံ မတပုတ္တာ အဟံ၊ ဣဒါနိ မမ ပုန ပုတ္တမရဏံ နာမ နတ္ထိ။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ (၇) ပျက်စီးခြင်းကိုလွန်သော-မပျက်စီးသော သဘောရှိသော-တရား (နိဗ္ဗာန်)။ အစ္စန္တံ မဝ လိတံ အသင်္ခတံ။ ဇာ၊၂။၁၃၁။ အစ္စန္တန္တိ အန္တာ-တိတံ အဝိနာသဓမ္မံ။ဇာဋ္ဌ၊၅။၄၉၄။

အစ္စန္တအနုပါဒါဝိမောက္ခ (ပု) [အစ္စန္တ+အနုပါဒါ-ဝိမောက္ခ] စင်စစ် - ထာဝစဉ် - မစွဲလမ်းမူ၍ လွတ်မြောက်ခြင်း။မုစ္စော ဝိမုစ္စော ပရိမုစ္စော သုဝိမုစ္စော အစ္စန္တအနုပါဒါဝိမောက္ခေန။ မဟာ-နိ။ ၂၁၉။ စူဠနိ။၁၀၉။

အစ္စန္တအပ္ပဝတ္တိ (ထီ) [အစ္စန္တ+အပ္ပဝတ္တိ] စင်စစ်-ကျေန်-မဖြစ်ခြင်း။

အစ္စန္တအပ္ပဝတ္တိဘာဝ (ပု)[အစ္စန္တအပ္ပဝတ္တိ+ဘာဝ] စင်စစ်-ကျေန်-မဖြစ်သည်၏အဖြစ်။စင်စစ်-ကျေန်-မဖြစ်ခြင်း။သမုဒယပက္ခိယာ ကိလေ-သာဘာသာ အစ္စန္တအပ္ပဝတ္တိဘာဝေန ပဟာနံ။ စူဠနိဋ္ဌ၊၄၂။

အစ္စန္တဥပသမ (ပု) [အစ္စန္တ+ဥပသမ] စင်စစ်-ထာဝစဉ်-ငြိမ်းအေးသော(နိဗ္ဗာန်)။

အစ္စန္တဥပသမဟေတု (ပု) [အစ္စန္တဥပသမ+ဟေ-တု] စင်စစ် - ထာဝစဉ် - ငြိမ်းအေးခြင်း၏ အကြောင်း။

အစ္စန္တဥပသမဟေတုဘူတ (တိ) [အစ္စန္တဥပသမ+ဟေတု+ဘူတ]စင်စစ်-ထာဝစဉ်-ငြိမ်းအေး ခြင်း၏ အကြောင်း(ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ သမ္ဘာ

ရာဂဿ သဗ္ဗသံ ကိလေသာနံ အစ္စန္တဝိရာဂ-
ဟေတုဘူတော အစ္စန္တဥပသမဟေတုဘူတော စာတိ
အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၅။

အစ္စန္တကာမာနုဂတ (တိ) [အစ္စန္တ + ကာမ + အနု-ဂတ] အလွန်ကိလေသာအလိုသို့ လိုက်သော၊ အလွန်ကာမဂုဏ် လိုက်စားသော၊ သူ။ အစ္စန္တ-ကာမာနုဂတဿ အရိယာ။ ဇာ၊၂။၁၂၃။ အစ္စန္တ-ကာမာနုဂတဿာတိ အစ္စန္တံ ကာမံ အနုဂတဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၉။

အစ္စန္တကာရုက (တိ) [အစ္စန္တ + ကာရုက] စင်စစ် မည်းညစ်သော၊ သူ။ အစ္စန္တကာရုကာ ဝိဋ္ဌိဂတိ-ကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။

အစ္စန္တကုသလ (နု) [အစ္စန္တ + ကုသလ] ကောင်း - စင်စစ် - ကုသိုလ်။ ပုထုဇ္ဇနဿ ဟိ သီလံ အစ္စန္တ-ကုသလမေဝ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၃။

အစ္စန္တကောဓန (တိ) [အစ္စန္တ + ကောဓန။ အတိ-ရေက ကုဇ္ဈတိ။ ဓာန်၊ဋီ။၇၃၂။ (အတျန္တကော-ပန-သံ)] အလွန်ဒေါသကြီးသော၊ သူ။ စဏ္ဍော တွစ္စန္တကောဓနော။ဓာန်။၇၃၂။

အစ္စန္တက္ခယ (ပု) [အစ္စန္တ + ခယ] စင်စစ်—အဆုံး စွန်—ကုန်ခြင်း။ လောကုတ္တရမဂ္ဂေန အစ္စန္တက္ခ-ယာ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အာသဝပ္ပဟာနံ အာသဝါနံ အစ္စန္တက္ခယော အသမုပ္ပါဒေါ ဝိဓာကာရော နတ္ထိဘာဝေါ 'အာသဝက္ခယော'တိ ဝုစ္စော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၃။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၁၁။

အစ္စန္တခါရ (တိ) [အစ္စန္တ + ခါရ] အလွန်ငန်သော။ ပဋိတမဂ္ဂေ၀ အစ္စန္တခါရေ ဥဒကေ ပိဋ္ဌိပိဋ္ဌိ ဝိယ ဝိလီယန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၄။ အစ္စန္တခါရေတိ အာတပသန္တပါဘာဝေန အတိသိတဘာဝံ သန္ဓာယ အစ္စန္တခါရတာ ဝုတ္တာ သီယာ .... ဓာတုံ ဝါ ပါပကမ္မဗလေန ပေတာနံ ပကတိဥဒကဿ ပုဗ္ဗခေဠဘာဝါပတ္တိ ဝိယ တဿ ဥဒကဿ တဒါ ခါရဘာဝပတ္တိ ဟော-တီတိ ဝုတ္တံ 'အစ္စန္တခါရေ ဥဒကေ'တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၈။ မ၊ဋီ၊၃။၃၃၉။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၃၂။

အစ္စန္တခါရတာ (ထီ) [အစ္စန္တခါရ + တာ] အလွန် ငန်သည်၏ အဖြစ်။ အစ္စန္တခါရကြည့်။

အစ္စန္တတ္ထ (ပု) [အစ္စန္တ + အတ္ထ] စင်စစ် — အမှန် — ဟူသောအနက်။ အထ ဝါ ပ-ဣတိ ပကာရေ၊ အတိ-တိ အစ္စန္တတ္ထေ နိပါတော။ တသ္မာ ပကာ-ရေဟိ အစ္စန္တံ မောစေတီတိ ပါတိမောက္ခံ။ ဥဒါန်၊ဋ္ဌ။၂၀၃။

အစ္စန္တတ္တဂ်မ (ပု) [အစ္စန္တ + အတ္တဂ်မ] စင်စစ် — ကောင်း—ကွယ်ပျောက်—ပျက်စီး—ခြင်း။ အတ္ထင်္ဂမောပိ အစ္စန္တတ္ထင်္ဂမော ဘေဒတ္ထင်္ဂမောတိ ဒုဝိ-ဓော။... အတ္ထင်္ဂမောတိ ဘေဒေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။

အစ္စန္တဒါလိဒ္ဒိယ (နု) [အစ္စန္တ + ဒါလိဒ္ဒိယ] အလွန် ဆင်းရဲသောသူ၏ အဖြစ်၊ အလွန်ဆင်းရဲခြင်း၊ အလွန်—တော်ပြတ်—မွဲတေ—သောသူ၏အဖြစ်၊ အလွန်—တော်ပြတ်—မွဲတေခြင်း။ အစ္စန္တဒါလိဒ္ဒိယံ ပါပုဏာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၅။

အစ္စန္တဒုက္ခ (တိ)[အစ္စန္တ + ဒုက္ခ]စင်စစ် — ကောင်း — ဆင်းရဲသော။ တာနိ ဟိ အစ္စန္တဒုက္ခေန ကသိ-ရေန ဝေနယသတ္တာနုဘာဝေန မဟတာ ဥဿာဟေန ကရိယန္တီတိ အတိဒုက္ကရာနိ နာမ။ ဝဇိရ။၅။

အစ္စန္တဒုဿီလျ (နု) [အစ္စန္တ + ဒုဿီလျ]စင်စစ် — အမြဲတမ်း — ဒုဿီလ၏ အဖြစ်၊ စင်စစ် — အမြဲ တမ်း — အကုသိုလ်ကံ — ဂရုက အာပတ် — တို့ကို လွန်ကျူးလေ့ရှိသော — သူ — ဒုဿီလအစစ် —၏ အဖြစ်။ ယဿ အစ္စန္တဒုဿီလျံ။ဓမ္မ။၁၃၇။အစ္စန္တ-ဒုဿီလျန္တိ ဧကန္တဒုဿီလဘာဝေါ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။

အစ္စန္တနမဿနေယျ (တိ) [အစ္စန္တ + နမဿနေယျ] စင်စစ် — ကောင်း — ရှိခိုးထိုက်သော၊ သူ။ (ရတနာ

သုံးပါ)။ ဣဓေဝ ဓမ္မေ အစ္စန္တနမသာနေယျုံ။ ဝိဘင်္ဂ။ ၁။ အစ္စန္တံ ကေဝလ္ကန္တ နမသာနေယျုံ နမသိတဗ္ဗံ ရတနတ္တယံ။သာရတ္ထ ၁။၁၄။

အစ္စန္တနိဗ္ဗာ (တိ) [အစ္စန္တ + နိဗ္ဗာ] (၁) စင်စစ် — ကောန် — အတ်ဆတ် — မှန်သော — အပြီးအဆုံး — အထွတ်အထိပ် — တရား — နိဗ္ဗာန် — ရှိသော၊ပျက်စီးခြင်းကို လွန်သော — မပျက်သော — ထာဝစဉ်မြဲသော — အမြင့်မြတ်ဆုံး သက်သာ ချမ်းမြေ့ ရာ — နိဗ္ဗာန် — ရှိသော၊.... နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသော၊သူ။ အစ္စန္တနိဋ္ဌော အစ္စန္တယောဂက္ခေမီ အစ္စန္တဗြဟ္မစာရီ အစ္စန္တပရိယောသာနော။ မ၊၁။၃၁၈။ အစ္စန္တနိဋ္ဌောတိ ခယဝယသင်္ခါတံ အန္တံ အတီတာတိ အစ္စန္တာ။ အစ္စန္တာ နိဋ္ဌာ အဿာတိ အစ္စန္တနိဋ္ဌော။ ဧကန္တနိဋ္ဌော သတတနိဋ္ဌောတိ အတ္ထော။မဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။သဗ္ဗေဝ န ခေါ မာရိသ သမဏဗြာဟ္မဏာ အစ္စန္တနိဋ္ဌာ အစ္စန္တယောဂက္ခေမီ အစ္စန္တဗြဟ္မစာရီ အစ္စန္တပရိယောသာနာ။ဒီ၊၂။၂၂၅။အစ္စန္တနိဋ္ဌာတိ အန္တော ဝုစ္စတိ ဝိနာသော၊ အန္တံ အတီတာ နိဋ္ဌာ ဧတေသန္တိ အစ္စန္တနိဋ္ဌာ။ ယာ ဧတေသံ နိဋ္ဌာ ယော ပရမဿာသော နိဗ္ဗာနံ၊ တံ သဗ္ဗေသံ ဝိနာသာတိက္ကန္တံ နိစ္စန္တိ ဝုတ္တံ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။ တိဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ဘိက္ခု အစ္စန္တနိဋ္ဌော ဟောတိ အစ္စန္တယောဂက္ခေမီ အစ္စန္တဗြဟ္မစာရီ အစ္စန္တပရိယောသာနော သေဋ္ဌော ဒေဝမနုဿာနံ။ အံ၊၁။၂၉၅။ အစ္စန္တနိဋ္ဌောတိ အန္တံ အတိက္ကန္တနိဋ္ဌော၊ အက္ကုပ္ပနိဋ္ဌော ဓုဝနိဋ္ဌောတိ အတ္ထော။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ (၂) (န) ပျက်စီးခြင်းကို လွန်သော၊အလုံးစုံသော — သင်္ခါရတို့၏ဖြစ်ရာမဟုတ်သော။ အပေတကေ စ အစ္စန္တနိဋ္ဌံ နိဗ္ဗာနံ အာရာဓေန္တိ။ မဟာနိ၊၂၅။ ခယဝယသင်္ခါတံ အန္တံ အတီတန္တိ အစ္စန္တံ၊ အစ္စန္တဉ္စ တံ သဗ္ဗသင်္ခါရာနံ အပ္ပဝတ္တိဋ္ဌာနတ္တာ နိဋ္ဌာဉ္စာတိ အစ္စန္တနိဋ္ဌံ၊ ဧကန္တနိဋ္ဌံ၊ သတတနိဋ္ဌန္တိ အတ္ထော။ မဟာနိဋ္ဌ၊၉၂။ သက်ဆိုင်ရာအစ္စန္တနိဋ္ဌ၊နိဋ္ဌာ-တို့လည်းကြည့်။

အစ္စန္တနိယတ (တိ) [အစ္စန္တ + နိယတ] စင်စစ် — ကောန် — မြဲသော။ မာတုဃာတကော အစ္စန္တနိယတော။ အဘိ၊က။၄၂၃။

အစ္စန္တနိယာမ (ပု) [အစ္စန္တ + နိယာမ] စင်စစ် — ကောန် — မြဲခြင်း — မြဲသော သဘော တရား။ နအစ္စန္တနိယာမဿ နာမ ကာဿစိ အတ္ထိဘာဝ-တော။ အနုဋ္ဋီ၊၃။၁၄၇။

အစ္စန္တနိယာမကထာ (ထီ) [အစ္စန္တနိယာမ + ကထာ] စင်စစ် — ကောန် — မြဲခြင်းကို ပြသော စကားရပ်။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ ၁၉-ဝဂ်၊ (၁၉၂)၇-ကထာ။အဘိ၊က။၄၂၃-၄၂၅။

အစ္စန္တနိယာမတာ (ထီ) [အစ္စန္တနိယာမ + တာ] စင်စစ် — ကောန် — မြဲသည်၏ အဖြစ်။ အတ္ထိ ပုထုဇ္ဇနဿ အစ္စန္တနိယာမတာတိ ? အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၄၂၃။

အစ္စန္တနိရောဓ (ပု) [အစ္စန္တ + နိရောဓ] စင်စစ် — အလုံးစုံ — အဆုံးစွန် — ချုပ်ငြိမ်း — ကြောင်း — ရာ — ခြင်း — တရား (နိဗ္ဗာန်)။ နိရောဓောပိ ခယနိရောဓော စ အစ္စန္တနိရောဓော စာတိ ဒုဝိ-ဓော ဟောတိ။မဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။အစ္စန္တဝိရာဂ, အစ္စန္တ-နိရောဓသင်္ခါတ-တို့လည်းကြည့်။

အစ္စန္တနိရောဓသင်္ခါတ (တိ) [အစ္စန္တနိရောဓ + သင်္ခါတ] စင်စစ် — အလုံးစုံ — အဆုံးစွန် — ချုပ်ငြိမ်း — ကြောင်း — ရာ — ခြင်း — တရားဟု ဆိုအပ်သော။ ဝေဒယိတာနံ အစ္စန္တနိရောဓသင်္ခါ-တော သီတိဘာဝေါပိ...။မဋ္ဋီ၊၃။၄၀၅။

အစ္စန္တပရိယောသာန (တိ) [အစ္စန္တ + ပရိယော-သာန] စင်စစ် — ကောန် — အတ်ဆတ် — မှန်သော — အဆုံးစခန်း — ပန်းတိုင် — နိဗ္ဗာန် — ရှိသော၊ ပျက်စီးခြင်းကို လွန်သော — မြတ်သော မဂ်အကျင့်၏အပြီးအဆုံးနိဂုံးချုပ်ရာ — ဝဋ်ဆင်းရဲ၏ကုန်ဆုံးရာ — နိဗ္ဗာန် — ရှိသော၊ — နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသော။ သဗ္ဗေဝ န ခေါ မာရိသ

သမဏဗြာဟ္မဏာ ... အစ္စန္တပရိယောသာနာ။ ဒီ၊၂။၂၂၅။(မ၁။၃၁၈-လည်းကြည့်။)ပရိယောသာနန္တိ ပိ နိဋ္ဌာနသ နာမံ၊ အစ္စန္တံ ပရိယောသာနံ ဧတေသန္တိ အစ္စန္တပရိယောသာနာ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။ အစ္စန္တံ ပရိယောသာနမေတာသံတိ ပရိမနယေနေဝ အစ္စန္တပရိယောသာနေနာ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။

အစ္စန္တပရိသုဒ္ဓ (တိ) [အစ္စန္တ+ပရိသုဒ္ဓ] ဝင်စစ်–ထာဝစဉ်–အကြွင်းမဲ့–စင်ကြယ်သော။ ဝိသုဒ္ဓိတိ သဗ္ဗမလဝိရဟိတံ အစ္စန္တပရိသုဒ္ဓံ နိဗ္ဗာနံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂။ တတော စ အစ္စန္တပရိသုဒ္ဓံ၊ သဗ္ဗဒါ၊ သဗ္ဗထာ စ ဝိသုဒ္ဓန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၀။ ဝိသုဒ္ဓါ အစ္စန္တပရိသုဒ္ဓါဝိဋ္ဌာ....။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇။

အစ္စန္တပဝိဝိတ္တ (တိ) [အစ္စန္တ+ပဝိဝိတ္တ] ဝင်စစ်–ကောန်–ကင်းဆိတ်သော၊သူ။ သတ္တုနော တိဟိ ဝိဝေကေဟိ အစ္စန္တပဝိဝိတ္တဿ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။

အစ္စန္တပါပကမ္မန္တ (တိ) [အစ္စန္တ+ပါပ+ကမ္မန္တ] ဝင်စစ်မကောင်းမှုကံ ရှိသော၊ မကောင်းမှုကံ သက်သက်ရှိသော၊သူ။ အစ္စန္တပါပကမ္မန္တာ၊ ပစ္စန္တိ စ မိယျရေ။ မဟာနိ။၃၁၈။ ဗုဒ္ဓဝံ။၂၃၈။ အစ္စန္တပါပကမ္မန္တာတိ ဧကံသေန ပါပကမ္မိနော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၃၇၆။

အစ္စန္တပါရိသုဒ္ဓိ (ထီ) [အစ္စန္တ+ပါရိသုဒ္ဓိ] အဆုံးစွန်စင်ကြယ်ခြင်း။ အစ္စန္တပါရိသုဒ္ဓိယာ ဋ္ဌိတော။ မဟာနိ။၁၇။ အစ္စန္တပါရိသုဒ္ဓိယာတိ အတိက္ကန္တပရိသုဒ္ဓဘာဝေန ပရိသုဒ္ဓိယာ အန္တံ ပါပုဏိတွာ ဋ္ဌိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၇။

အစ္စန္တပိယဝါဒီ (တိ) [အစ္စန္တ+ပိယဝါဒီ။ ထိန်း အစ္စန္တပိယဝါဒိန်] အမြဲမပြတ် ချစ်နှစ်သက်ဖွယ်သော စကားကိုဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ ဗုဒ္ဓိကမ္ဗုသာ ပဝရာ၊ အစ္စန္တပိယဝါဒိနီ။ ဇာ၊၁။၃၈၅။ (သိဗ္ဗုမုက္ခ်။)

အစ္စန္တပိဋ္ဌိတ (တိ) [အစ္စန္တ+ပိဋ္ဌိတ] ဝင်စစ်–အလွန်–နိပ်စက်အပ်သော။ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ ဝဋ္ဋဒုက္ခေန အစ္စန္တပိဋ္ဌိတံ သတ္တလောကံ တမှာ ဒုက္ခတော မောစေတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၇။

အစ္စန္တပေမာနုဂတ (တိ) [အစ္စန္တ+ပေမာနုဂတ] အလွန်သက်ဝင်သော ချစ်ခင်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ အစ္စန္တပေမာနုဂတဿ ဘရိယာ၊ န ဝိဿသေ တိတ္ထိသမာ ဟိ နာရိယော။ ဇာ၊၂။၁၂၆။ အစ္စန္တပေမာနုဂတဿာတိ သစေပိ အစ္စန္တံ အနုဂတပေမာ အဿ၊ တထာပိ တံ န ဝိဿသေ။ ဇာ ဋ္ဌ၊၅။ ၄၈၆။

အစ္စန္တပ္ပဟာန (န) [အစ္စန္တ+ပဟာန] ဝင်စစ်–ကောန်–အဆုံးစွန် ပယ်ခြင်း။ အာသဝပ္ပဟာနံ အာသဝါနံ အစ္စန္တပ္ပဟာနံ။ မဋီ၊၁။၁၄၇။

အစ္စန္တဗြဟ္မစာရီ (တိ) [အစ္စန္တ+ဗြဟ္မစာရီ] (၁) နိဗ္ဗာန်အလို့ငှါမြတ်သော မဂ်အကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗေဝ န ခေါ မာရိသ သမဏဗြာဟ္မဏာ....အစ္စန္တဗြဟ္မစာရီ။ ဒီ၊၂။၂၂၅။(မ၁။၃၁၈-လည်းကြည့်)။ သေဋ္ဌဋ္ဌေန ဗြဟ္မံ အရိယမဂ္ဂံ ဝရန္တီတိ ဗြဟ္မစာရီ၊ အစ္စန္တတ္ထာယ ဗြဟ္မစာရီ၊ အစ္စန္တဗြဟ္မစာရီ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။ (၂) နိစ္စမြဲသော–မြတ်သော–မဂ်အကျင့်ကို ကျင့်လေ့ရှိသော၊သူ။ အစ္စန္တံ ဗြဟ္မစာရီတိ အစ္စန္တဗြဟ္မစာရီ၊ နိစ္စဗြဟ္မစာရီတိ အတ္ထော။ မဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဿ ဝုသိတတ္တာ တဿ စ အပရိဟာနသဘာဝတ္တာ အစ္စန္တံ ဗြဟ္မစာရီတိ အစ္စန္တဗြဟ္မစာရီ၊ တေနာဟ "နိစ္စဗြဟ္မစာရီတိ အတ္ထော"တိ။ မဋီ၊၂။၂၂၃။

အစ္စန္တဘဂ္ဂ (တိ) [အစ္စန္တ+ဘဂ္ဂ] ဝင်စစ်–ပျက်စီး–ချုပ်ပျောက်သော။ နနု အပ္ပဋိသန္ဓိ နိရုဒ္ဓါပိ သန္ဓိယာ အစ္စန္တဘဂ္ဂါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ။၁၇၃။

အစ္စန္တယောဂက္ခေမ (ပု) [အစ္စန္တ+ယောဂက္ခေမ] ဝင်စစ်–ကောန်–ဆတ်ဆတ်–မှန်သော ယောဂလေးပါးတို့ကုန်ရာတရား (နိဗ္ဗာန်)။ (တိ) ဝင်စစ်–ကောန်–ဆတ်ဆတ်–မှန်သော–ယောဂလေးပါးတို့ကုန်ရာတရား–နိဗ္ဗာန်–ရှိသော၊...

နိဗ္ဗာန်ကိုမျက်မှောက်ပြုသောသူ။ အစ္စန္တယော-ဂက္ခေမိ-ကြည့်။

အစ္စန္တယောဂက္ခေမီ (တိ) [အစ္စန္တ + ယောဂက္ခေ-မ + ဤ။ အစ္စန္တယောဂက္ခေမ + ဤ] ဝင်စစ် — ကျွန်—ဆုတ်ဆုတ်—မှန်သော—ယောဂလေးပါး တို့ကင်းရာ—နိဗ္ဗာန်—ရှိသော၊.... နိဗ္ဗာန်ကို မျက် မှောက်ပြုသော၊ ပျက်စီးခြင်းကို လွန်သော— ယောဂ လေးပါးတို့ — ကင်းရာ — နိဗ္ဗာန် — ရှိ သော၊ .... နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုသောသူ။ (ဆိုင်ရာ အစ္စန္တ—နှင့် ယောဂက္ခေမ-တို့လည်း ကြည့်။) သမ္မေဝ န ခေါ မာရိသ .... အစ္စန္တ-ယောဂက္ခေမီ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၂၅။ (မ၊၁။ ၃၁၈-လည်း ကြည့်။) ယောဂက္ခေမောတိ နိဗ္ဗာနဿေဝ နာမံ၊ အစ္စန္တော ယောဂက္ခေမော ဧတေသန္တိ အစ္စန္တ-ယောဂက္ခေမိံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂၃၃၀။ အစ္စန္တံ ယောဂက္ခေ-မီတိ အစ္စန္တယောဂက္ခေမီ၊ နိစ္စယောဂက္ခေမီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၈။ ယောဂက္ခေမောတိပိ နိဗ္ဗာနံ၊ စတူဟိပိ ယောဂေဟိ အနုပဒ္ဒုတတ္တာ၊ အစ္စန္တယောဂက္ခေမောတိ ဝုတ္တမေဝ ဣကာရေန နိဒ္ဒေသေန အစ္စန္တယောဂက္ခေမီတိ ဝုတ္တံ။ အစ္စန္တ-ယောဂက္ခေမော ဝါ ဧတေသံ အတ္ထီတိ အစ္စန္တ-ယောဂက္ခေမီ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၇၄။

အစ္စန္တရာဂုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အစ္စန္တ + ရာဂ + ဥပ္ပတ္တိ] ဝင်စစ် — ကျွန် — ရာဂဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ အစ္စန္တ-ရာဂုပ္ပတ္တိယာ နစ္စာဒိဒဿနံ န အနုလောမေတိ။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၆၁။

အစ္စန္တဝဏ္ဏ (တိ) [အစ္စန္တ + ဝဏ္ဏ] အလွန်အဆင်းလှသောသူ။ န စ္စန္တဝဏ္ဏာ န ဗဟူနံ ကန္တာ။ဇာ၊ ၁။ ၂၄၂။ န စ္စန္တဝဏ္ဏာတိ အတိရူပတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၈၃။

အစ္စန္တဝိဂမ (ပု) [အစ္စန္တ + ဝိဂမ] ဝင်စစ် — ကျွန် — ကင်းခြင်း။ သဝါသနာယ အညာဏနိဒ္ဒါယ အစ္စန္တဝိဂမတော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၀။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၉။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၂။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၀။

အစ္စန္တဝိပ္ပဝါသ (ပု) [အစ္စန္တ + ဝိပ္ပဝါသ] အဆုံးစွန် — ကွဲကွာခြင်း—ကွဲကွာရာ၊ သေရွာ သေမင်းနိုင်ငံ။ မုနှ အနဿမနဿ အစ္စန္တဝိပ္ပဝါသံ ဂစ္ဆာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၆။ (ရှု-မှုကွဲ)။

အစ္စန္တဝိမုတ္တ (တိ) [အစ္စန္တ + ဝိမုတ္တ] ဝင်စစ် — ထာဝစဉ် — လွတ်မြောက်ခြင်း — လွတ်မြောက်သော တရား (မဂ်လေးပါး, ဖိုလ်လေးပါး)။ အသာမာယိက (မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၃) ကြည့်။

အစ္စန္တဝိမုတ္တိ (ထီ) [အစ္စန္တ + ဝိမုတ္တိ] ဝင်စစ် — ထာ-ဝစဉ် — လွတ်မြောက်ခြင်း။

အစ္စန္တဝိမုတ္တိသမ္ပာဒန (န) [အစ္စန္တဝိမုတ္တိ + သမ္ပာ-ဒန] ဝင်စစ် — ထာဝစဉ် — လွတ်မြောက်ခြင်းကို ပြီးစေခြင်း။ အဂ္ဂဖလနိပ္ဖါဒန-ကြည့်။

အစ္စန္တဝိယုတ္တ (တိ) [အစ္စန္တ + ဝိယုတ္တ] ဝင်စစ် — ကျွန် — မယှဉ်သော။

အစ္စန္တဝိယုတ္တတ္တ (န) [အစ္စန္တဝိယုတ္တ + တ္တ] ဝင်စစ်— ကျွန် — မယှဉ်သည်၏ အဖြစ်။ အလဝဝနိယာ ဟောန္တီတိ ဣတ္ထိ ဝါ.. နိက္ခိတ္တဆန္ဒတာယ အစ္စန္တ-ဝိယုတ္တတ္တာ မုနှ အညမညံ သမာဂမတ္ထံ ..။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၂၇၁။

အစ္စန္တဝိရာဂ (ပု) [အစ္စန္တ + ဝိရာဂ] ဝင်စစ်ရာဂကင်း ကြောင်းဖြစ်သောတရား (နိဗ္ဗာန်)။ အစ္စန္တ-ဝိရာဂေါတိ နိဗ္ဗာနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၂။ ဧဝ ဝိရာဂေါ ခယဝိရာဂေါ အစ္စန္တဝိရာဂေါ စ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၉။ ယံ အာဂမ္မ သဗ္ဗသော သင်္ခါရေဟိ ဝိရဇ္ဇနာ ဟောတိ၊ တံ နိဗ္ဗာနံ အစ္စန္တဝိရာဂေါ။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၂၅။

အစ္စန္တဝိရာဂဟေတု (ပု) [အစ္စန္တဝိရာဂ + ဟေတု] ဝင်စစ်ရာဂကင်းကြောင်း ဖြစ်သော — တရား — နိဗ္ဗာန် — ၏အကြောင်း။

အစ္စန္တဝိရာဂဟေတုဘူတ (တိ) [အစ္စန္တဝိရာဂဟေ-တု + ဘူတ] ဝင်စစ်ရာဂကင်းကြောင်းဖြစ် သော—တရား—နိဗ္ဗာန်—၏အကြောင်း (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ အစ္စန္တဥပသမဟေတုဘူတ-ကြည့်။

အစ္စန္တဝိရုဒ္ဓ (တိ) [အစ္စန္တ+ဝိရုဒ္ဓ]စင်စစ် – ကောန် – ဆန့်ကျင်သော။ ယတ္ထ ပန ကောနစိ အစ္စန္တဝိရုဒ္ဓံ လိခိတံ။သာရတ္ထ၊၁။၁၂။

အစ္စန္တဝုသိတ (တိ) [အစ္စန္တ+ဝုသိတ] အဆုံးစွန်သော ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးပြီးသော၊သူ။

အစ္စန္တဝုသိတဗြဟ္မဏ (ပု) [အစ္စန္တဝုသိတ+ဗြဟ္မဏ] အဆုံးစွန်သော ဗြဟ္မစရိယကို ကျင့်သုံးပြီးသော ဗြဟ္မဏ။

အစ္စန္တဝုသိတဗြဟ္မဏဘာဝ (ပု) [အစ္စန္တဝုသိတဗြဟ္မဏ+ဘာဝ] အဆုံးစွန်သော ဗြဟ္မစရိယကိုကျင့်သုံးပြီးသော ဗြဟ္မဏ၏အဖြစ်။ တေန ဘဂဝါ အတ္တနော အစ္စန္တဝုသိတဗြဟ္မဏဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၀၅။

အစ္စန္တဝူပသမန (နပုံ) [အစ္စန္တ+ဝူပသမန]စင်စစ် – ကောန် – ငြိမ်းအေးခြင်း။ စိတ္တသံကိလေသာနံ အစ္စန္တဝူပသမနတော စေတောသမထသင်္ခါတာသ အရိယမဂ္ဂဿ အနုဋ္ဌဝိကပ္ပနိပ်ဖံ....။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၄၅။

အစ္စန္တဝေါဒါန (နပုံ) [အစ္စန္တ+ဝေါဒါန] စင်စစ် – ထာဝစဉ် – ဖြူစင်သော။ကိလေသမလသမုစ္ဆေဒကရဏတော အစ္စန္တဝေါဒါနံ။ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၅၁။

အစ္စန္တဝေါဒါနပ္ပတ္တ (တိ) [အစ္စန္တဝေါဒါန+ပတ္တ] စင်စစ် – ထာဝစဉ် – ဖြူစင်ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ သူ။ အာကာသသမံ နိရုပလိတ္တော အစ္စန္တဝေါဒါနပ္ပတ္တော ဟောတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

အစ္စန္တသံယိက (တိ) [အစ္စန္တ+သံယိက] စင်စစ် – ကောန် – အံယာဉ်ဖြစ်သော၊ အံယိက အစစ်ဖြစ်သော။ အယံ ဝိဟာရော အစ္စန္တသံယိကော၊ ကော် ပုဂ္ဂလိကဋ္ဌာနံ ကရောဟိ။မဟာ၊၁။၁၉၅။

အစ္စန္တသံယောဂ (ပု)[အစ္စန္တ+သံယောဂ]အမြဲ – မပြတ် – ယှဉ်ခြင်း။ ဧဝံ အစ္စန္တသံယောဂေ ဥပယောဂဝစနံ လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၆။ အစ္စန္တသံယောဂေ စေတံ ဥပယောဂဝစနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၄။ ပေတာ၊ဋ္ဌ။၆၇။ သဒ္ဒတ္ထ အစ္စန္တသံယောဂေ ဥပယောဂဝစနံ။ ပေတာ၊ဋ္ဌ။ ၁၂၆။

အစ္စန္တသံယောဂတ္ထ (ပု)[အစ္စန္တသံယောဂ+အတ္ထ] အမြဲယှဉ်ခြင်း – အစ္စန္တသံယောဂ – အနက်။ သုတ္တန္တေ တာဝ အစ္စန္တသံယောဂတ္ထော သမ္ဘဝတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ ဣဓ ပန အညသ္မိံ ဧဝံ ဇာတိကေ အစ္စန္တသံယောဂတ္ထော သမ္ဘဝတိ၊ယဉ္စိ... အစ္စန္တမေဝ တံ သမယံ ကရုဏာဝိဟာရေန ဝိဟာသိ၊ တသ္မာ တဒတ္ထဇောတနတ္ထံ ဣဓ ဥပယောဂဝစနနိဒ္ဒေသော ကတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁။

အစ္စန္တသညတ (တိ) [အစ္စန္တ + သညတ] ထာဝစဉ် စောင့်စည်းသော။

အစ္စန္တသညတပ္ပတ္တ (တိ) [အစ္စန္တသညတ+ပတ္တ] ထာဝစဉ်–စောင့်စည်းသူ၏အဖြစ်–စောင့်စည်းခြင်း–သို့ ရောက်ပြီးသော၊သူ။ တေနေဝ ဟိ အစ္စန္တသညတပ္ပတ္တာ ဗုဒ္ဓါပိ သာဝကာပိ မဓုကပိဏ္ဍိကာနံ မဓုတာဘာဿနတ္တမေဝ စိတ္တဝိဇေန္တိ ကရုဏိ ဖိမိတိ၊၁။၁၆။

အစ္စန္တသန္တ (တိ) [အစ္စန္တ + သန္တ] ထာဝစဉ်ငြိမ်းချမ်းသော။ နာယံ ကာယော ဣမဿ အစ္စန္တသန္တဿ ပဏီတတမဿ အရိယမဂ္ဂဿ အာဓာရော ဘဝိတုံ ယုတ္တော။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၂။ အစ္စန္တသန္တာ ပန ယာ အယံ နိဗ္ဗာနသမ္ပဒါ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၅၅။ အန္တမတိက္ကန္တံ အစ္စန္တံ၊ အစ္စန္တံ သန္တာ အစ္စန္တသန္တာ ကိလေသပရိဠာဟသင်္ခါတဒရထာနံ အဘာဝေန သမ္ပဒါ သန္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၈၇။

အစ္စန္တသန္တဘာဝ (တိ) [အစ္စန္တသန္တ + ဘာဝ] စင်စစ်ငြိမ်းအေးပြီးသည်၏အဖြစ်။ ပုန ကိလေသာနံ အနုပသမေတာဗ္ဗတာယ သမထဝိပဿနာနံ ဟေတ္ထိမမဂ္ဂေဟိ ဥပသန္တကိလေသံ ဟုတွာ အစ္စန္တသန္တဘာဝတော "ဥပသန္တသန္တ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၄၆-၇။

အစ္စန္တသန္တိ (ထိ) [အစ္စန္တ + သန္တိ] ပျက်စီးခြင်းကို လွန်သော လွတ်မြောက်သော ငြိမ်းအေးခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်။ အစ္စန္တသန္တိ ပစ္စတိ အမတံ နိဗ္ဗာနံ။ မဟာနိ.၅၇။ အစ္စန္တသန္တီတိ အတိအန္တနိဿရဏ-သန္တိ။ မဟာနိဋ္ဌ။၁၇၆။

အစ္စန္တသန္တိလက္ခဏ (တိ) [အစ္စန္တသန္တိ + လက္ခဏ] ဝင်စစ် — ထာဝစဉ် — ငြိမ်းအေးခြင်းလက္ခဏာရှိသော (နိဗ္ဗာနဓာတ်)။ သာ (အနုပါဒိသေသာ နိဗ္ဗာနဓာတု) အစ္စန္တသန္တိလက္ခဏာ....။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၃၀။

အစ္စန္တသမုစ္ဆေဒ (ပု) [အစ္စန္တ + သမုစ္ဆေဒ] (က) ဝင်စစ် — ထာဝစဉ် — အကြွင်းမဲ့ဖြတ်ခြင်း။ အပါယဂမနီယာနံ အစ္စန္တသမုစ္ဆေဒေါ ဣတရေသဉ္စ ဝိဇ္ဇုတောဘာသေန ဝိယ တမဿ သမုစ္ဆေဒေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၁။၁၁၁။ (ခ) ဝင်စစ် — ထာဝစဉ် — ဖြတ်ခြင်း၊ အကြွင်းမဲ့ — ဖြတ်ကြောင်းတရား (နိဗ္ဗာန်)။ ကိလေသာနံ အစ္စန္တသမုစ္ဆေဒ-သင်္ခါတေန နိဗ္ဗာနေန နိဗ္ဗုတံ။ သံဋီ၊၁။၄၉။

အစ္စန္တသမုစ္ဆေဒပ္ပဟာန (နှ) [အစ္စန္တ + သမုစ္ဆေဒ + ပဟာန] ဝင်စစ် — ကောန် — အကြွင်းမဲ့ဖြတ်သော အားဖြင့်ပယ်ခြင်း။

အစ္စန္တသမုစ္ဆေဒပ္ပဟာနာဘာဝ (ပု) အစ္စန္တ + သမုစ္ဆေဒပ္ပဟာန + အဘာဝ] ဝင်စစ် — ကောန် — အကြွင်းမဲ့ ဖြတ်သောအားဖြင့် ပယ်ခြင်း — သမုစ္ဆေဒပဟာန် — ၏မရှိသည်၏အဖြစ်။ အမုတ္တ-တတ္ထ (မဟာနိဋ္ဌ။၁၃၇) ကြည့်။

အစ္စန္တသမ္ပတ္တာဘယ (တိ) [အစ္စန္တ + သမ္ပတ္တ + အဘယ] ဝင်စစ် — ကောန် — ဘေးကင်းခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော၊သူ။ အဘယဒေါ ဝိယ ဝိရုပ္ပရိ-သော ဗုဒ္ဓေါ၊ အဘယမိဝ မေဓာ၊ သမ္ပတ္တာ-ဘယော ဝိယ ဇနော အစ္စန္တသမ္ပတ္တာဘယော သံယော။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၂။

အစ္စန္တသီတလ (တိ) [အစ္စန္တ + သီတလ] ဝင်စစ် ငြိမ်းအေးသော။ ယံ အမတံ ဂတာ အရိယာ၊ သီလံ အစ္စန္တသီတလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀။

အစ္စန္တသီလ (တိ) [အစ္စန္တ + သီလ] သီလကိုလွန်ကျူးသော၊ လွန်ကျူးသော သီလရှိသော၊သူ။ န ဝိဿသေ ရာမကရာသု နာရိသု၊ အစ္စန္တ-သီလာသု အသညတာသု။ ဇာ၊၂။၁၂၆။ အစ္စန္တ-သီလာသူတိ အတိက္ကန္တသီလာသု။ ဇာ·ဋ္ဌ၊၅။ ၄၈၆။

အစ္စန္တသုခ (နှ) [အစ္စန္တ + သုခ] ဝင်စစ် — သက်သက်သော — ချမ်းသာ၊ ထာဝစဉ် — အကြားမလပ်သော — မြဲသော — ချမ်းသာ။ န ပါပဇနသံ-သေဝီ၊ အစ္စန္တသုခမေဓတိ။ ဇာ၊၁။၃၃။ အစ္စန္တ-သုခံ ဧကန္တသုခံ နိရန္တရသုခံ နာမ န ဧတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၅၁၄။ အစ္စန္တ (၃) အနက်လည်းကြည့်။

အစ္စန္တသုခပဋိလာဘ (ပု) [အစ္စန္တသုခ + ပဋိလာ-ဘ] ဝင်စစ် — သက်သက်သော — ချမ်းသာကို ရခြင်း။

အစ္စန္တသုခပဋိလာဘသံဝတ္တနိယ (တိ) [အစ္စန္တသုခ-ပဋိလာဘ + သံဝတ္တနိယ] ဝင်စစ် — သက်သက်သော — ချမ်းသာမှုရခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ပဇေရံ အစ္စန္တသုခပဋိလာဘသံဝတ္တနိယသဒ္ဓါ ရတနုပ္ပါဒနတ္ထာဘာပိ သိယာ ....။ အနုဋီ၊၁။၁။

အစ္စန္တသုခဘာဂီ (တိ) [အစ္စန္တသုခ + ဘာဂ + ဤ] ဝင်စစ် — ထာဝစဉ် — မြဲသော — ချမ်းသာခြင်း အဖို့ရှိသော၊သူ။ ဝေမယံ အနန္တရာယော ဝတ္တွာ အစ္စန္တသုခဘာဂီ ဘဝိဿတိ။ ထေရီဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။

အစ္စန္တသုခသံဟိတ (တိ) [အစ္စန္တသုခ + သံဟိတ] ဝင်စစ် — သက်သက်သော — ချမ်းသာနှင့်တကွဖြစ်သော။ အသမ္ဗာဓံ သိဝံ ရမ္မံ၊ အစ္စန္တသုခသံဟိတံ။ ဇာ၊၂။၂၂၃။

အစ္စန္တသုခါဝဟန (တိ) [အစ္စန္တသုခ+အာဝဟန] စင်စစ် – ထာဝစဉ် – မြဲသော – ချမ်းသာကို ဆောင်တတ်သော။ သော ပန ကာမရူပါရူပ-ဘေဒတော တိဝိဓော အစ္စန္တသုခါဝဟနတော။ ဝဇီရ။၁၁။

အစ္စန္တသုခုမာလ (တိ) [အစ္စန္တ + သုခုမာလ]အမြဲမပြတ်– အခါခပ်သိမ်း – ချမ်းသာသော၊အလွန်သိမ်မွေ့သော၊ သူ။သုခုမာလော အဟံ ဘိက္ခဝေ ပရမသုခုမာလော အစ္စန္တသုခုမာလော။ အံ၊၁။ ၁၄၃။အစ္စန္တသုခုမာလောတိ သတတနိဒ္ဒုက္ခော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၄။ အန္တမတိတံ အစ္စန္တံ။ သဗ္ဗါ သုခုမာလောတိ အာဟ"သတတနိဒ္ဒုက္ခော"တိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၈။ခတ္တိယသုခုမာလော အစ္စန္တသုခုမာလော။ မိလိန္ဒ။၂၅။

အစ္စန္တသုညတ (တိ) [အစ္စန္တ + သုညတ] စင်စစ် – ကေန် – ဆတ်ဆတ် – မုန်သော ဆိတ်သုဉ်းခြင်းရှိသော– ဆိတ်သုဉ်းသော၊မြဲသောကိုယ်ကောင်၊ အနှစ်သာရရှိသော ကိုယ်ကောင် သေည်တို့၏ ဆိတ်သုဉ်းခြင်းရှိသော – ဆိတ်သုဉ်းသော။(က) အရဟတ္တဖိုလ်၏ ပဒဋ္ဌာန်ဖြစ်သော ဝိပဿနာ။ ဘာဝါ ကုလပုတ္တော ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒံ အဘာ-ယေတွာ အာဒိတော ဝ အရဟတ္တဿ ပဒဋ္ဌာန-ဘူတံ အစ္စန္တသုညတံ ဝိပဿနာလက္ခဏမေဝ အာဝိကတ္တုံ အာရဒ္ဓေါ။ မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၂၀၇။ (ခ) အရဟတ္တဖိုလ်။ မဂ္ဂေန ဝိပဿနံ နိဝတ္တေတွာ အနုပုဗ္ဗေန အစ္စန္တသုညတံ နာမ (အရဟတ္တံ) ဒဿေသာမိ။ မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၁၀၉။ အစ္စန္တသုညတန္တိ ပရမာနုတ္တရန္တိ ဝုတ္တံ အရဟတ္တံ ဒဿေဿာမီ-တိ။မဇ္ဈ၊ဋီ၊၃။၁၃၄။ မဂ္ဂေန ဝိပဿနံ နိဝတ္တေတွာ အနုပုဗ္ဗေန အစ္စန္တသုညတာ နာမ ဒဿိတာ။ မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၁၁၀။ နိစ္စသာရာဒိနံ သဗ္ဗသော အဘာ-ဝတော အစ္စန္တမေဝ သုညတ္တာ အစ္စန္တသုညတာ။ မဇ္ဈ၊ဋီ၊၃။၁၃၅။ (ဂ)စင်စစ် – ကေန် – ဆတ်ဆတ် – မုန်သော အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြတတ်သော။ အစ္စန္တသုညတံ တိလက္ခဏာဟတံ ကထံ ကထေ-

န္တော (ဘဂဝတော ဝေမ္မ) နေဝ ကာ်ါ၊ န ဝိမတိ ...။ မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၂၁၂။

အစ္စန္တသုဒ္ဓိ (ထီ)[အစ္စန္တ + သုဒ္ဓိ]စင်စစ် – ကေန် – မဖောက်မပြန် – ဆတ်ဆတ် – မုန်သော စင်ကြယ်ခြင်း။အစ္စန္တသုဒ္ဓိဘိ န တေ ဝဒန္တိ။သုတ္တနိ။ ၄၀၃။ ပရမတ္ထအစ္စန္တသုဒ္ဓိ အဓိဂတတ္တာ အနစ္စန္တ-သုဒ္ဓိ ယေဝ အကိရိယသဿတဒိဋ္ဌိံ အစ္စန္တသုဒ္ဓိတိ န တေ ဝဒန္တိ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ အစ္စန္တသုဒ္ဓိံ သံသာရသုဒ္ဓိံ အကိရိယဒိဋ္ဌိံ။မဟာနိ။၇၅။အစ္စန္တ-သုဒ္ဓိန္တိ အစ္စန္တံ ပရမတ္ထံ သုဒ္ဓိံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၀၃။

အစ္စန္တသုဒ္ဓိက (တိ) [အစ္စန္တသုဒ္ဓိ+ဣက] စင်စစ် – ကေန် – မဖောက်မပြန် – ဆတ်ဆတ် – မုန်သော စင်ကြယ်ခြင်းကို အလိုရှိသော၊သူ။ ယေ တေ သမဏဗြာဟ္မဏာ အစ္စန္တသုဒ္ဓိကာ သံသာရ-သုဒ္ဓိကာ အကိရိယဒိဋ္ဌိကာ သဿတဝါဒါ။ မဟာနိ။၂၄၄။

အစ္စန္တသုဝိဒိတ (တိ) [အစ္စန္တ + သုဝိဒိတ] စင်စစ်အားဖြင့် ကောင်းစွာသိအပ်သော။

အစ္စန္တသုဝိဒိတတ္တ (ပု) [အစ္စန္တသုဝိဒိတ+အတ္တ] စင်စစ်အားဖြင့် ကောင်းစွာသိအပ်သောအနက်။ ဇေ့ ပုထုဇ္ဇနေသကာနံ သုဝိဒိတတ္တေသပိ ဝိတ-ရာဂဿ အစ္စန္တသုဝိဒိတတ္တေသပိ ဝိဒိတတ္တေသ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။

အစ္စန္တဟိတသုခါဝဟ (တိ) [အစ္စန္တ+ဟိတ+သုခ+အာ+ဝဟ + အ]စင်စစ် – ကေန် – စီးပွါးချမ်းသာကို ဆောင်တတ်သော။ တဿ ဧ ယံ သေဋ္ဌတရံ အစ္စန္တဟိတသုခါဝဟံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၀၇။

အစ္စန္တဟိနဘာဝ (ပု)[အစ္စန္တဟိန + ဘာဝ]စင်စစ် – ကေန် – ယုတ်ညံ့သည်၏အဖြစ်။ အစ္စန္တဟိနဘာဝ-ဝသေန လာမကဋ္ဌေန ပါပံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

အစ္စန္တာဘာဝ (ပု) [အစ္စန္တ + အဘာဝ] စင်စစ်—ကျေန်—မဖြစ်—မရှိ—ခြင်း။ သဗ္ဗကာမဂုဏ်ယံ ပဝတ္တာတိ သဗ္ဗေသံ ကာမာနံ ခယံ ပရိယောသာနံ အစ္စန္တာဘာဝံ ပဝတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၅၂။

အစ္စန္တာဘာဝသံသူစက (တိ) [အစ္စန္တာဘာဝ + သံသူစက] စင်စစ်—ကျေန်—ပဖြစ်—မရှိ—သည်၏ အဖြစ်ကို ပြတတ်သော။ အဝိဇ္ဇာတဏှာနံ အစ္စန္တာဘာဝသံသူစကောတိ ဥဒကပ္ပဟာနသမ္ဗောဓိကိစ္စ္ဆေနကောတိ စ သမ္မုဒ္ဓိသုဒ္ဓဘာဝေတိ မှုရိမဝေသာရဇ္ဇဒွယသိဒ္ဓိ။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၇။

အစ္စန္တာဝမာန (ပု) [အစ္စန္တ + အဝမာန] စင်စစ်—ကျေန်—မထီမဲ့မြင်ပြုမှုခြင်း။ ကုလိတ္တိနံ စေ ပရေတိ အဘိဘဝနံ နာမ အစ္စန္တာဝမာနော။ ဝိမတိ၊၁။၂၅၀။

အစ္စန္တိက (တိ) [အစ္စန္တ + ဣက] (၁) မြဲသော တရား။ န စ မိစ္ဆတ္တနိယာမော အစ္စန္တိကော။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၂၀။ (၂) အဆုံးကို လွန်သော၊ အဆုံးစွန်ဖြစ်သော။ အစ္စန္တိကတာ-ကြည့်။

အစ္စန္တိကတာ (ထီ) [အစ္စန္တိက + တာ] အဆုံးကို လွန်သည်—အဆုံးစွန်—၏အဖြစ်။ သုမင်္ဂလ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀) ကြည့်။

အစ္စန္တု(န္တူ)ပကာရိတာ (ထီ) [အစ္စန္တ + ဥပကာရီ + တာ] အလွန်အကဲကျေးဇူးကို ပြုတတ်သည်၏အဖြစ်။ သဒ္ဒေဝမနုဿာယ ပဇာယ အစ္စန္တုပကာရိဟာယ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၅၅။ (မဋ္ဌီ၊ ၁။၅။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈-တို့၌ န္တူ-ရှိသည်)။

အစ္စန္တုပရတ (တိ) [အစ္စန္တ + ဥပရတ] ထာဝစဉ် ရှောင်ကြဉ်သော၊သူ။ (ရဟန္တာ)။ အစ္စန္တုပရတော သတတုပရတော။ မဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ အစ္စာယူပရတ-လည်းကြည့်။

အစ္စန္တုပသမ (ပု) [အစ္စန္တ + ဥပသမ] စင်စစ်ငြိမ်းအေးခြင်း။ ဥပသန္တန္တိ ဝါ ဥပသမော ဝုစ္စတိ၊ တသ္မာ ဥပသန္တသန္တစိတ္တဿာတိ အစ္စန္တုပသမေန သန္တစိတ္တဿာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၇။

အစ္စဘာမ (တိ) [အတိ + ဘာမ] လွန်ရှိတည်သော မျက်နှာ ရှိသော၊သူ။ တသ္မာ အစ္စဘာမံ လုဒ္ဒံ။ ဇာ၊၁။၁၀၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၉။ တသ္မာ ဇဝံ အတိက္ကမိတ္ဂာ ဌိတဘာမံ အမနာပေန ဥက္ကဋ္ဌတ္တာဘာမုက် ဝိယ လုဒ္ဒံ ဘယာနကံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၉။

အစ္စမညိသံ (ကြိ) အတိမညတိ-ကြည့်။

အစ္စယ (ပု) [အတိ + ဣ + အ။ (အတျယ-သံ)] (၁) လွန်ရှိဖြစ်ခြင်း၊ လွန်ခြင်း။ (က) ကုန်လွန်ခြင်း။ ဝီယသာ အစ္စုနေ၁ အစ္စယေန။ ဝိ၊၁။၁၆။ အစ္စယေနာတိ အတိက္ကမေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဝီယသာ ကာလဿ အတိက္ကမေနာတိ ဝိဝရိုဝိဝရန္တွယိနံ အပဂမေန။ ဝိ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၅၄။ တဿ သတ္တာဟဿ အစ္စယေန။ ဝိ၊၃၊၃။ဥဒါန။၇၈။ အစ္စယေနာတိ အပဂမေန။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄။ တဿ သတ္တာဟဿ အစ္စယေနာတိ ပလ္လင်္ကသတ္တာဟဿ အပဂမနေန။ သာရတ္ထ၊၃။၁၄၃။ (ခ) ကွယ်လွန်ခြင်း။ ဇဝံ ခေါ ဥပါလိ အမှာကံ အစ္စယေန သုခုမ္ဗ ဇီဝေယျ။ ဝိ၊၂။၁၆၉။ သော ခေါ မမစ္စယေန သတ္တာ။ ဝိ၊၂။ ၁၂၇။ (၂) သူတော်ကောင်း အပိုင်းအခြား—ကောင်းသောအကျင့်—ကိုကျော်နင်းလွန်ကျူးခြင်း၊ ကျော်နင်း လွန်ကျူးကြောင်း တရား။ (က) အပြစ်။ အစ္စယော မံ (နော) အစ္စ္ဂ အစ္စဂမာ။ ဝိ၊၂။၃၀။ ဝိ၊၁။၈၀။သံ၊၁။၂၃။ အစ္စယောတိ အပရာဓော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ အစ္စယန်ံ သာဓုမရိယာဒံ မဒ္ဒိတွာ ဝိတိက္ကမနံ အစ္စယောတိ အာဟ 'အပရာဓော'တိ။ အစ္စေတိ အတိက္ကမတိ ဧတေနာတိ ဝါ အစ္စယော၊ ဝိတိက္ကမဿ ပဝတ္တနကော အကုသလစေတနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၁။၂၈၄။ ဥဒယပဋိပတ္တိံ အတိစ္စ ဧတိ ပဝတ္တတီတိ အစ္စယော၊ အပရာဓော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၉။ (ခ) အာပတ်။ အစ္စယော တေန သမော နတ္ထိ၊ တေနေတံ ဣတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၅။၂၆၁။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊ ၁၉၀-တို့ကြည့်)။

(၃) လွန်၍ဖြစ်ခြင်း။ အဆောတလျင်–မဆင်မခြင်–ပြုခြင်း။ အစွယော ဓေ န ဝိင္ဒေယာဓေနေသ စိဓေသတော် သိယာ။သံ၊၁။၂၃။အစ္စယော ဓေ န ဝိင္ဒေတာတိ သစေ အစ္စာယိကကမ္မံ န ဘဝေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အစ္စာယိကကမ္မန္တိ သဟသာ အနုပဓာရေတွာ ကိရိယာ။သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၈။

အစွယဓါန် (န) [အစွယ+ဒါန] သေသော်မှ ပေးခြင်း၊ ငါသေလျှင် ငါ့ပစ္စည်းများ မည်သူ့အား ပေးလိုက်ပါဟု သေခါနီး မှာထား၍ ပေးခဲ့ခြင်း။ န ဟိ ပဋ္ဌန့် သဟဓမ္မိကာနံ အစ္စယဒါနံ ရုဟတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၀။

အစွယန္တိ (ကြိ) အစ္စေတိ·ကြည့်။

အစွယပဋိဂ္ဂဟဏ (န)[အစ္စယ + ပဋိဂ္ဂဟဏ]အပြစ်ကို လက်ခံခြင်း၊ခွင့်လွှတ်ခြင်း။ သုမုခဿ ဒေါသံ ဓသေတွာ အစ္စယပဋိဂ္ဂဟဏဿ ကတတ္တာပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၅။ အစ္စယဿ ပဋိဂ္ဂဏှံ နာမ အဓိဝါသနံ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၁၀၈။

အစွယာသိ (ကြိ) အစ္စေတိ·ကြည့်။

အစွယေယျ (ကြိ) အစ္စေတိ·ကြည့်။

အစ္စရုစိ (ကြိ) အတိရောစတိ·ကြည့်။

အစ္စရုစိ (တိ) [အတိရွ + ရုစိ] အလွန် – လွန်၍ ဖြစ်သော – နှစ်သက်ဖွယ်ရှိသော၊ သူ။ အင်္ဂီယာ ရုစ်ပါး ပဇ္ဇောကမုဒ္ဓါနင့် မြတ်စွာဘုရား။ သဗ္ဗေ အစ္စရုစိ နာဂေါ၊ ဟိမဝါဒြော သိလုစ္စယော။ အံ၊ ၂။၃၀၄။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂·ကြည့်)။

အစွဝတ္တာ (ကြိ) အတိဝတ္တတိ·ကြည့်။

အစ္စသရာ[၁] (ထိ) [အတိ + သရ + အ] အစ္စာသရာ·ကြည့်။

အစ္စသရာ[၂]
အစ္စသရိ
အစ္စသာရိ
} (ကြိ) အတိသရတိ·ကြည့်။

အစ္စဟာသိ (ကြိ) အတိဟရတိ·ကြည့်။

အစ္စာစရတိ (ကြိ) [အတိ + အာ + စရတိ] မလေးမခန့် – မထီမဲ့မြင် – လွန်ဆန်၍ – ကျင့်၏။ ကုလ္လို ပုရိသံ အစ္စာစရတိ။ဇာ၊၂။၁၂၂။ အစ္စာစရတိတိ အတိက္ကမ္မ စရတိ၊ သာမိကဿ သန္တိကေ ဌိတာဝ အညဿ နိမိတ္တံ ဒေသေတီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၀။

အစ္စာဒရ (ပု) [အတိ + အာဒရ] အလွန်ရှိသေသော။ ဘဂဝတော ဖြဟ္မသမတ္တံ အာဒရေန အစ္စာဒရေန သပဌံ ကရောတိ၊ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။

အစ္စာဒါန (န) [အတိ + အာ + ဒါ+ ယု] လိုး – မြတ် – ခုတ် – ဝှေး – ခြင်း၊ – ရာ။ အစ္စာဓာန·ကြည့်။

အစ္စာဒါနဋ္ဌာန (န)[အစ္စာဒါန+ဌာန]ဝှေးရာဌာန၊ ဝှေးတိတုံး၊ ဝှေးတုံး။ အဓိကုဋ္ဋန (ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၆၇·ကြည့်)။

အစ္စာဒါယ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ + အာ + ဒါ + တွာ] လိုး – မြတ် – ခုတ် – ဝှေး – ၍။ယထာ ဓဇေ အစ္စာဒါယ သတ္တာ ကာဓမယ် ဆေဒတန္တ် ပါပုံ ကန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၆၇။

အစ္စာဓာန (န) [အတိ+အာ + ဓာ + ယု] ဝှေးတိတုံး၊ ဝှေးတုံး။ ယာသာတနဘာသိုကာ အဓိကုဋ္ဋနကန္ဒိရုံ၊ ယံ အစ္စာဓာနန္တိပိ ဝုစ္စတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၃။ အစ္စာဒါန·လည်း·ကြည့်။

အစ္စာဓာနဋ္ဌာန (န) [အစ္စာဓာန+ဌာန] အသားတို့ကို ခုတ်ဝှေးရာဌာန။ အစ္စာဒါနဋ္ဌာန·ကြည့်။

အစ္စာဓာယ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ+အာ + ဓာ+တွာ] လွန်ထား၍၊ ဝှေးငယ်လွန်ကာ တင်ထား၍။ အကိုဓောန ပဓောန သိဟဓေသယျံ ကပ္ပေသိ ပါဒေ ပါဒံ အစ္စာဓာယ။ ဒီ၊ ၂။၁၁၁။ အစ္စာဓာယာတိ အတိအာဓာယ၊ ဤသက် အတိက္ကမ္မ ဌပေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၆။

အစ္စာဘိက္ကန္တသံသဂ္ဂ (ပု) လွန်စွာမကြာခဏ—တွေ့ဆုံ—ဆက်ဆံ—ခြင်း၊ မကြာခဏတွေ့ဆုံ—ဆက်ဆံ—လွန်းခြင်း။ အစ္စာဘိက္ကန္တသံသဂ္ဂါ အသမောသရဏေန စ။ ဇာ၊ ၂။ ၄၈။ အတိဝိယ အဘိက္ကန္တသံသဂ္ဂေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၄၇။

အစ္စာယတ (တိ) [အတိ + အာယတ] အလွန်ရှည်သော၊ တင်းသော၊ ပြင်းပြင်းတီးအပ်သော။ ယဒါ တေ ဝီဏာယ တန္တိယော အစ္စာယတာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၃။ ၂၆၉။ အံ၊ ၂။ ၃၃၀။ အစ္စာယတာတိ အတိအာယတာ ခရမုစ္ဆိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၄။

အစ္စာယိက (တိ) [အစ္စယ + ဣက။ မဇ္ဈေဝဒ္ဓိ။ (အာတျယိက-သံ) အစ္စေက-လည်းကြည့်။] (က) အဆောတလျင်—ရှောင်တခင်—ဖြစ်စေအပ်သော။ တိဏိမာနိ ဘိက္ခဝေ ကဿကဿ ဂဟပတိဿ အစ္စာယိကာနိ ကရဏီယာနိ။ အံ၊ ၁။ ၂၄၁။ အစ္စာယိကာနိတိ အတိပါတိကာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ အတိပါတိကာနိတိ သီဃံ ပဝတ္တေတဗ္ဗာနိ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၉၂။ (ခ) လွန်၍ဖြစ်ခြင်း—အဆောတလျင်—မဆင်မခြင်—ပြုခြင်း—ရှိ—ပြုတတ်—သော၊သူ။ ဗြာဟ္မဏေန ဓနေသိနာ၊ အစ္စာယိကေန လုဒ္ဒေန။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅၂၊၃၅၆။ ဗြာဟ္မဏဿ ဓနေသိနော။ အစ္စာယိကဿ လုဒ္ဒဿ။ ငင်း။ ၃၅၄။ ဗြာဟ္မဏဿ ဝသာနုဂါ။ အစ္စာယိကဿ လုဒ္ဒဿ။ ငင်း။ ၃၇၃။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၃၂၉-၌ကား၊ အစ္စာယိကေန လုဒ္ဒေနာတိ အတိဝိယ လုဒ္ဒေန ပမာဏာတိက္ကန္တေန-ဟုဖွင့်သည်။ အစ္စယ (၃) အနက်လည်းကြည့်။)

အစ္စာယိကကမ္မ (နပ်) [အစ္စာယိက + ကမ္မ] အဆောတလျင်—မဆင်မခြင်—ပြုခြင်း၊—ပြုအပ်သောအမှု။ အစ္စယ (၃) အနက်ကြည့်။

အစ္စာယိကစီဝရ (နပ်) [အစ္စာယိက + စီဝရ] အဆောတလျင်—ရှောင်တခင်—လှူအပ်သောသင်္ကန်း။ အစ္စေကစီဝရ-ကြည့်။

အစ္စာယိကဘာဝ (ပု) [အစ္စာယိက + ဘာဝ] အဆောတလျင်—ရှောင်တခင်—ပြုအပ်—လှူအပ်—သည်၏အဖြစ်။ အစ္စေကစီဝရ-ကြည့်။

အစ္စာယိကသုတ္တ (နပ်) [အစ္စာယိက + သုတ္တ] အဆောတလျင်—ရှောင်တခင်—ပြုဖွယ်ကိစ္စတို့ကို ပြသောသုတ်။ အစ္စာယိကသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ (၁၀)၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၁။ ၂၄၁-၂။

အစ္စာရဒ္ဓ (တိ) [အတိ+အာရဒ္ဓ] အလွန်အားထုတ်အပ်သော။ အစ္စာရဒ္ဓမှိ ဝီရိယမှိ၊ သတ္တာ လောကေ အနုတ္တရော။ ထေရ။ ၁၁၂။ အစ္စာရဒ္ဓမှိ ဝီရိယမှီတိ ... သမာဓိနာ ဝီရိယံ သမရသံ အကတွာ အတိဝိယ ဝီရိယေ ပဂ္ဂဟိတေ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။ အစ္စာရဒ္ဓေန ဝီရိယေန တေမာသံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဘာဝေတွာ။ ဇာ ဋ္ဌ၊၄။ ၁၃၄။

အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယ (နပ်) [အစ္စာရဒ္ဓ + ဝီရိယ] (၁) အလွန်အားထုတ်အပ်သော—ပြင်းထန်သော—ဝီရိယ။ အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယံ ဥဒ္ဓစ္စာယ သံဝတ္တတိ။ ဝိ၊၃။ ၂၆၉။ အံ၊ ၂။ ၃၃၀။ (တိ) (၂) အလွန်အားထုတ်အပ်သည့်—ပြင်းထန်သော—ဝီရိယရှိသော၊သူ။ တဿ အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယဿ စင်္ကမတော ပါဒါ ဘိဇ္ဇိံသု။ ဝိ၊၃။ ၂၆၈။ အစ္စာရဒ္ဓန္တိ အတိဂါဠှံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၄။

အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယတာ (ထီ) [အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယ + တာ] အလွန်အားထုတ်အပ်သော—ပြင်းထန်သော—ဝီရိယရှိသူ၏အဖြစ်၊ အလွန်—ပြင်းထန်စွာ—အားထုတ်ခြင်း။ အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယတာဒိဟိ ဥဒ္ဓတံ စိတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၁။

အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယာဓိကရဏ (နပ်) [အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယ + အဓိကရဏ] အလွန်အားထုတ်အပ်သော—ပြင်းထန်သော—ဝီရိယဟူသော အကြောင်း။

အစ္စာရဒ္ဓိဝိရိယာဓိကရုဏာသူ ပန မေ သမာဓိ စဝိ။မ၊၃။၁၉၇။

အစ္စာရဒ္ဓါတိလိန္နဘာဝ (ပု) [အစ္စာရဒ္ဓ + အတိလိန + ဘာဝ] အလွန်အားထုတ်အပ်သည်၏ အဖြစ်, အလွန်တွန့်ဆုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အစ္စာရဒ္ဓါတိလိနဘာဝပဋိသေဓနတော ဝီရိယဗလိဗဒ္ဓါနံ ကောတောဂမနံ ဓာရေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၂။

အစ္စာဝဒတိ (ကြိ) [အတိ + အာ + ဝဒ + အ + တိ] လွန်၍ပြောဆို၏။ (က) ရဟန်းကျင့်ဝတ်ကိုလွန်၍ လူတို့၏ အသုံးအနှုန်းစကားကို ပြောဆို၏။ အထ ခေါ သာ ဘိက္ခုနီ တာသ ဘိက္ခုနော ဘုဥ္ဇန္တဿ ပါနီယေန စ ဝိဓူပနေန စ ဥပတိဋ္ဌိတွာ အစ္စာဝဒတိ။ဝိ၊၂။၃၄၅။ အစ္စာဝဒတီတိ ဟုဗြွပိ တုမှေ ဝေ ဘုဥ္ဇထ၊ အဟံ ဝေ ဥပဋ္ဌာနံ ကရောမီတိ ပဗ္ဗဇိတာစာရိတ္တံ အတိက္ကမိတွာ ဂေဟဿိတကထံ ကထေတီတိ အတ္ထော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ (ခ) ဆဲရေး၏။ တော ဘိက္ခုနီယော အစ္စာဝဒထ။ဝိ၊၂။၂၈၉။ အစ္စာဝဒထာတိ အတိက္ကမိတွာ ဝဒထ၊အက္ကောသထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ (ဂ) အပြိုင်အဆိုင် – အနိုင်ယူ၍ – ပြောဆို၏။ အညမညံ သုတေန အစ္စာဝဒထ။... အစ္စာဝဒိမှ .... အစ္စာဝဒိတ္ထ။သံ၊၁။၄၀၇။

အစ္စာဝဒန္တ (တိ) [အတိ + အာ + ဝဒ + အန္တ] လွန်ကဲ – ပိုမို – ၍ပြောဆိုသော၊ အပြိုင်အဆိုင် – အနိုင်ယူ၍ – ပြောဆိုသော၊ သူ။ အညမညံ သုတေန အစ္စာဝဒန္တေ။ သံ၊၁။၄၀၆။ အစ္စာဝဒန္တေတိ အတိက္ကမ္မ ဝဒန္တေ၊ သုတပရိယတ္တိနိဿာယ အတိဝိယ ဝါဒံ ကရောန္တေတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။

အစ္စာသန (တိ) [အတိ + အသန] (၁) အလွန်စားအပ်သော။ အစ္စာသနဿ ပုရိသဿ၊ ပါယာသဿာပိ တပ္ပတိ။ ဇာ၊၁။၇။ အစ္စာသနဿာတိ ကရုဏာဝေ့ သာမိဝစနံ၊ အတိအသနေန အတိ-

ဘုတ္တဿာတိ အတ္ထော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀-၁။ (၂) အလွန်စားခြင်း။ ဓောဓေနှ အညမ္ဘိ သရိရဿ ဗိင္ဆဿ အစ္စာသနာဒိ သင်္ချာတိ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၂၁၂။

အစ္စာသန္န (တိ) [အတိ + အာသန္န] (က) အလွန်နီးသော။သေနာသနံ နာတိဒူရံ ဟောတိ နာစ္စာသန္နံ။အံ၊၃။၂၆၈။ (ခ) အလွန် နီးသော နေရာ။ နာတိဒူရေ .... နာစ္စာသန္နေ ဂန္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။၅၈။ နေဝ အတိဒူရေ န အစ္စာသန္နေ တိဋ္ဌတိ။ဝိ၊၄။၃၀၆။ အစ္စာသန္နေ ကမ္မံ ကရောတိ။ အံ၊၃။၁၅၃။ နာ'တိဒူရေ ဘဇေ ရညော၊ နာစ္စာသန္နေ ပဝါတကေ။ဇာ၊၂။၂၉၁။ အာသန္နဋ္ဌာနေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။

အစ္စာသန္နဟေတုက (တိ) [အစ္စာသန္န + ဟေတု + က] အလွန်နီးသော အကြောင်းရှိသော။ အစ္စာသန္နဟေတုကဥ္စ သမ္မိရေ ဒုက္ခံ ဥပ္ပန္နတော။ မ၊ဋ္ဌိ၊ ၂။၂၁၆။

အစ္စာသရတိ (ကြိ) (အတိ + အာ + သရ + အ + တိ] လွန်၍ သွား၏၊ လွန်၍ – အပြင်း အထန် – အပင်တပန်း – ဆင်းရဲစွာ – ကျင့်၏၊ လွန်၍ကြံ – စည်းစား – ၏။ အစ္စာရဒ္ဓဝိရိယေန ဟိ ဥဒ္ဓစ္စံ ပတန္တော အစ္စာသရတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉။ ပစ္စာသရတိ လည်းကြည့်။

အစ္စာသရာ (ထီ) [အတိ + အာ + သရ + အ] ကျူးလွန်မှု ပြီးနောက် ဖုံးလွှမ်းကြောင်း တရား၊ လှည့်စားခြင်းတရား။ ယာ ဧဝရူပါ မာယာ မာယာဝိတာ အစ္စာသရာ ဝဉ္စနာ နိကတိ ဝိကိရဏာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၂။ အဘိ၊ပု။၁၂၂။၁၂၆။ (မဟာနိ၊၆၁ ၌ "အစ္စသရာ" ရှိသည်)။ ကတွာ ပါပံ ပုန ပဋိစ္ဆာဒနတော အတိစ္စ အာသရန္တိ ဧတာယ သတ္တာတိ အစ္စာသရာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၇၅။ အတိစ္စာတိ အစ္စယံ ကတွာ။ အာသရန္တီတိ အာဂစ္ဆန္တိ၊ ပုန ပဋိစ္ဆာဒနေ ပဝတ္တန္တီတိ

အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၂။ အစ္စယံ ကတွာတိ ဝီတိက္ကမံ ကတွာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၉။ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၇၉-၌ "...အတိစ္စ အဿရတိ တေဝယ သတ္တော-တိ အစ္စသရာ" -ဟုရှိသည်။)

အစ္စာဟိတ (တိ)[အတိ + အဟိတ] အကျိုးစီးပွါးကို လွန်သော၊ အလွန် အကျိုး ယုတ်သော။ အစ္စာဟိတံ ကမ္မ ကရောသိ လုဒ္ဒ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၂။ ဟိတံ အတိက္ကမ္မ ဌိတတ္တာ အစ္စာဟိတံ ကမ္မံ ကရောသိ လုဒ္ဒကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆။ နာစ္စာဟိတံ ကမ္မ ကရောတိ လုဒ္ဒ။ ဇာ၊ ၂။ ၉။ နာစ္စာဟိတန္တိ န အတိအဟိတံ၊ ဟိတာတိက္ကန္တံ လုဒ္ဒ ဖရုသံ သာဟသိကကမ္မဥ္စ ယော န ကရောတီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅၅။ အစ္စာဟိတံ ကမ္မ ကရောသိ လုဒ္ဒ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၈။ အစ္စာဟိတန္တိ ဟိတာတိက္ကန္တံ အတိအဟိတံ ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၁၄။ (ဋ္ဌ-ဖွင့်များအလို ပဌမအနက်၌ အတိ + အဟိတ-ဝယ် အ-တခြေသာဟုကြံ။ တနည်းလည်း၊ ဤပုဒ်ကို အတိ + အာ-ရှေးရှိသော ဓာ-ဓာတ်ဖြင့်လည်း ကြံနိုင်သည်၊ ဓာ-ဓာတ်ဖြင့် ပြီးသော အစ္စာဟိ-တ-သဒ္ဒါ အလွန်ကြောက်ခြင်း, အသက်ကိုစွန့်ရမည်လောဟု ယုံမှားစရာဖြစ်သော အကျိုးမဲ့ဟူသော အနက်တို့ကို ဟောသည်ဟု သက္ကတ-အဘိဓာန်တို့၌ ဖွင့်သည်။ ထို့ကြောင့် ဤပါဠိ၌ 'အစ္စာဟိတံ၊ အလွန် ကြောက်မက်ဖွယ်ကောင်းသော။ လုဒ္ဒံ၊သော။ ကမ္မံ၊ ကို'ဟုလည်း အနက်ပေးနိုင်သည်။)

အစ္စိ (န၊ထီ) [အစ္စ + ဣ။ ဏွာဒိ။ ၇။ ဓာန်၊ ဋီ။ ၃၅-ကြည့်။ (အစီ,အစီသ်-သံ)] (၁) မီးတောက် မီးလျှံ။ အစ္စိံ ပဋိစ္စ အာဘာ ပညာယတိ။ မ၊၁။၃၆၉။ အစ္စိံ ပဋိစ္စာတိ ဇာလသိခံ ပဋိစ္စ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။ အစ္စိ ဝါတေန ခိတ္တာ....။ အံ၊ ၂။ ၄၇၆။ သံ၊ ၂။ ၅၆၅။ သကလိကဂ္ဂိသ ဈာယမာနဿ အညာဝ အစ္စိ ဉပ္ပဇ္ဇတိ၊အညာဝ အစ္စိ နိရုဇ္ဈတိ။ အံ၊၃။ ၂၆၄။ တာလစ္ဆိဂ္ဂဠေန ဝ အဂ္ဂဠန္တရိကာယ ဝ အစ္စိ နိက္ခမိတွာ တိဏာနိ ဈာပေသိ။ သံ၊ ၂။ ၄၇၁။ အစ္စိံ ပဋိစ္စ အာဘာ ပညာယတိ၊ အာဘံ ပဋိစ္စ အစ္စိ ပညာယတိ။ မ၊၁။၃၆၉။ ပုရတ္ထိမာယ ဒိသာယ အစ္စိ ဥဋ္ဌဟိတွာ ပစ္ဆိမာယ ဒိသာယ ငဋ္ဌိဟညတိ။ မ၊၃။ ၂၂။ တေလမ္ပိ အနိစ္စံ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ၊ အစ္စိပိ အနိစ္စာ ဝိပရိ-ဏာမဓမ္မာ။ မ၊၃။၁၁၇။ပဇ္ဇလန္တဝ အစ္စိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၉။ အစ္စိတိ အနလဇာလက္ခန္ဓော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၂၄။ (၂)အခိုးအလျှံ၊ အရောင်အလျှံ။ အထ တဿာ ရတ္တိယာ အစ္စယေန၊ ဟတာ နာဂဿ အစ္စိယော ယောန္တိ။ ဝိ၊၁။ ၁၄။

အစ္စိက္ခန္ဓ (ပု) [အစ္စိ + ခန္ဓ] မီးတောက်—မီးလျှံ—တို့၏ အစုအပေါင်း။ မီးတောက်— မီးလျှံကြီး။ အစ္စိက္ခန္ဓော သမုဋ္ဌိတော။ ဇူဠနိ၊ ၂၁၇။

အစ္စိဇာလာ (ထီ) [အစ္စိ + ဇာလာ] မီးတောက်၏ အလျှံ။ အဝီစိမဟာနိရယေ ဥဏှကဋ္ဌိတတတ္တ-သန္တတ္တအစ္စိဇာလာမာလကော။ မိလိန္ဒ၊ ၁၁၈။

အစ္စိတ[1] (တိ) [အစ္စ + တ] ပူဇော်အပ်—အလေးအမြတ်ပြုအပ်— သော။ အစ္စိတော မဟိတော သဒါ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂၄။ တဿေဝ သူပဝိဋ္ဌော အစ္စိတော မာနိတော သုစာရိတော သုနိဂ္ဂိ ဏ္ဍော အဿံ သေလော သမ္ပံ အတ္ထံ သာဓေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၅။

အစ္စိတ[2] (တိ) [အာ + စိ + တ] ရှာမှီ—စုဆောင်း—ဆည်းပူး—ပြီးဖြစ်သော။ အစ္စနီယ-ကြည့်။ အစ္စိတ ? ။

အစ္စိတဗ္ဗ (တိ) [အာ + စိ + တဗ္ဗ] ရှာမှီ — စုဆောင်း — ဆည်းပူး — အပ်—သင့် —ထိုက် — သော။အစ္စေယျ-ကြည့်။အစ္စိတဗ္ဗ-လည်းကြည့်။

အစ္စိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အစ္စ + တုံ] ပူဇော်ခြင်းငှါ။ ယော ဣမံ သေလံ သုဋ္ဌု ဥပစရိတုံ အစ္စိတုံ အတ္တနော ဇီဝိတံ ဝိယ မမာယိတုံ သုဋ္ဌု ဓာရေတုံ သုဋ္ဌု နိဂ္ဂိုပိတုံ ဇာနာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၅။

အစ္စိနာနတ္တ (န) [အစ္စိ + နာနတ္တ] မီးတောက် – မီးလျှံ – ၏ထူးခြားသည်၏ အဖြစ်။ အစ္စိနာနတ္တံ ဟိ ခေါ် ပညာယေထ၊ နော စ အာဘာနာနတ္တံ။မ၊၃။၁၈၇။ အစ္စိနာနတ္တန္တိ ဒီဃရဿ-အဏုထူလဝသေန အစ္စိယာ နာနတ္တံ။ မဋ္ဌ၊၄။ ၁၄၄။

အစ္စိဗဒ္ဓ (တိ) [အစ္စိ + ဗဒ္ဓ] လေးထောင့်ကံသင်းဖွဲ့အပ်သော။ အဒ္ဒသာ ခေါ် ဘဂဝါ မဂဓခေတ္တံ အစ္စိဗဒ္ဓံ။ဝိ၊၃ ၄၀၀။ (သိ၊သျှာ-မူကွဲ။)အစ္စိဗဒ္ဓန္တိ စတုရဿကေဒါရကဗဒ္ဓံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၀၀။အစ္စိဗဒ္ဓ-လည်းကြည့်။

အစ္စိမတိ (တိ) [အစ္စိမန္တု + ဤ] အစ္စိမတီအမည်ရှိသောနတ်သွီး။ လတာ စ သဇ္ဇာ ပဝရာ စ ဒေဝတာ၊ အစ္စိမတိ ရာဇဝရဿ သိရိမတော။ ဝိမာန၊၃၇။

အစ္စိမန္တု (တိ) [အစ္စိ + မန္တု] (၁) အရောင်အလျှံရှိသော။ အစ္စိမာ က္တော ပဘာသရာ။ မ၊၁။ ၄၁၃။ ပဘာသရံ အစ္စိမန္တံ၊ ဝဏ္ဏံ နေန သံယုတံ။ ဝိမာန၊၅၅။ (ရင်း၊၄ ၁၀-ကြည့်။) (၂) မီးတောက်မီးလျှံရှိသော။ ... မာဒေဝ ဝဏ္ဏဝါ စ ပဘာသရာ စ ... ကာရိယာ တပနာ ယောရာ၊ အစ္စိမန္တော ဒုရာသဒါ။ မဟာနိ၊ ၃၁၇။ ကပ္ပဋ္ဌိတာန ... အစ္စိမန္တော။ မဟာနိ၊၄။၃၇၅။ ယေ အစ္စိမန္တော တိဋ္ဌန္တိ၊ အဂ္ဂိက္ခန္ဓာဝ အာရကာ။ဇာ၊၂။၆၃။ တေ ပဇ္ဇလိတာသရီရာ သတ္တာ အစ္စိမန္တော ဟုတွာ...။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၂၉၃။ (၃) မီး။ အစ္စိ အစ္စိမတော လောကေ။ အဘိဓ ၁။၃၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၄။ အစ္စိမတောတိ အဂ္ဂိဿ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၄၁။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။၄၅၁။ တေ အစ္စိမန္တောဝ ပဘာသယန္တိ။ ထေရ၊၁၀၀။ .... ဒီပသိခါဝန္တော ဝိယ ဇလိတ-အဂ္ဂိ ဝိယ ဝါ...။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ (ခန်၊၃၄ လည်းကြည့်)။

အစ္စိမာလီ (တိ)[အစ္စိ + မာလာ + ဤ] ရောင်ခြည်ရှိသော။ ယထာပိ ပါဝကော ပြဟ္ယ အစ္စိမာလီ ယသဿိမာ။ ဇာ၊၁။၁၇၉။ အစ္စိမာလီတိ အစ္စိဟိ ယုတ္တော။ဇာဋ္ဌ၊၅။၆၅။

အစ္စိမုခီ (တိ)[အစ္စိ + မုခ + ဤ]မီးလျှံကဲ့သို့နီသောမျက်နှာရှိသော၊ အစ္စိမုခီ အမည်ရှိသော (ဘုရားလောင်း ဘူရိဒတ်နဂါးမင်း၏ ဖတ့်မိကဲ့နမ။) အယံ အစ္စိမုခီ နာမ ပုတ္တာ ဥဂ္ဂသာ ဘေဇသော။ ဇာ၊၂။၂၂၉(သိ၊သျှာ၊ဣ-မူကွဲ။)ဇောတိသတ္တဿ ပန အစ္စိမုခီ နာမ ဝေမာတိကဘဂိနီ အတ္ထိ။ဇာဋ္ဌ၊၄။၃၆။ (သိ၊သျှာ၊ဣ-မူကွဲ။) အစ္စိမုခီ-လည်းကြည့်။

အစ္စိဝေဂ (ပု) [အစ္စိ + ဝေဂ] မီးတောက်–မီးလျှံ–၏အဟုန်။(တိ)မီးတောက်–မီးလျှံ –၏ အဟုန်ရှိသော။ သမန္တာ သတယောဇနဖရဏာစ္စိ-ဝေဂါ ကာရိယာ တပနာ မဟာနိရယာ။ မိလိန္ဒ၊၁၅၀။

အစ္စိသံဃပရေတ (တိ) [အစ္စိသံဃ + ပရေတ] မီးတောက် မီးလျှံအပေါင်းသည်–ခြံရံအပ် နှိပ်စက်အပ် – သော၊သူ။ အစ္စိသံဃပရေတော သော၊ဒုက္ခံ ဝေဒေတိ ဝေဒနံ။ဇာ၊၂။၆၂။ အစ္စိ-သံဃပရေတောတိ အစ္စိသမူဟပရိက္ခိတ္တော။ဇာဋ္ဌ၊၅။၂၉၁။

အစ္စုက္ကဋ (တိ) [အတိ + ဥ + ကဍ + ဝ။ အစ္စောက္ကဋ္ဌ၏ဆန့်ကျင်ဖက်၊ (ဥတ်ကွမ္မ သံ)] အလွန်မြင့်စွာဆုံတင်အပ်သော၊အလွန်မြင့်မြှောက်ရှုံးအပ်သော။ န စ တဿ ဘောဘော ဓဂါတ-မဿ ကာလေ စိဝရံ အစ္စုက္ကဋ္ဌံ ဟောတိ၊ န စ အစ္စောက္ကဋ္ဌံ။မ၊၂။၃၄၀။ အစ္စုက္ကဋ္ဌန္တိ ယော ဟိ ယာဝ ဟနုကဋ္ဌိတော ဥက္ခိပိတွာ ပါရုပတိ၊ တဿ အစ္စုက္ကဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ အစ္စုက္ကဋ္ဌန္တိ အတိဝိယ ဥဒ္ဓံ ကတွာ ကဗိုတ-ပါရုတံ၊ တေနာဟ ယော ဟိ ယာဝ ဟနုကဋ္ဌိတော .... ဟောတီတိ။မဋီ၊၃။၁၇၉။

အစ္စုဂ္ဂတ (တိ)[အတိ + ဥဂ္ဂတ]အလွန် — လွန်၍ — တက်သော၊ ထွက်သော။ (က) ကြွားတက် — တင်စီး — ထောင်လွှား — မောက်မာ — သော။ အစ္စုဂ္ဂတာ'တိလပတာ။ အတိဝေလံ ပဘာသိ-တာ။ဇာ၊၁။၂၇။ အစ္စုဂ္ဂတာတိ အတိ ဥဂ္ဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၇။ (ခ) လျှမ်းတက် — မြှီးမောက် သော၊ မြင့်တက် — မို့မောက် — သော။ စတုရာ-သီတိယောဇနသဟဿာနိ မဟာသမုဒ္ဒေ အစ္စု-ဂ္ဂတော။ အံ၊၂။၄၇၄။ အစ္စုဂ္ဂတောတိ ဥဒကပိဋ္ဌ-တော ဥဂ္ဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ (ဂ) လျှမ်း တက် — ညီစီ — သော၊ ကမ္ဗောဇျက်လေခတ်သော အင်ကြင်းတောကဲ့သို့ အုံးအုံး ကျက်ကျက် ပေါ်ထွက်ဆူည် သော။ အိသွာ အစ္စုဂ္ဂတော သဒ္ဒေါ။ ဇာ၊၂။၂၄၂။ အစ္စုဂ္ဂတောတိ အတိ-ဥဂ္ဂတော အဟောသိ၊ သကလရာဇကုလံ ယုဂန္တ-ဝါတပ္ပဟဋ္ဌံ ဝိယ သာလဝနံ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၃၇။ (ဃ) ထွန်းတက် — ထွက်မြူ — လာသော၊ တက်သစ်ဖြစ်သော။ နဝေ အစ္စုဂ္ဂတံ ဝိရံ။ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၄။ အစ္စုဂ္ဂတန္တိ အဘိနဝေါဒိတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၆၇။ (င) ပေါက်ထွက်သော အမျက် — ဒေါသ — မရှိသော၊သူ။ အစ္စုဂ္ဂတာ ဟိ သီဝယော။ ဇာ၊၂။ ၃၃၁။ အစ္စုဂ္ဂတာတိ အတိကုဒ္ဓါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၈၇။

အစ္စုဂ္ဂတစန္ဒ (ပု)[အစ္စုဂ္ဂတ + စန္ဒ]တက်သစ်ဖြစ် သောလ။

အစ္စုဂ္ဂတစန္ဒမဏ္ဍလ (နပုံ) [အစ္စုဂ္ဂတ + စန္ဒ + မဏ္ဍလ] တက်သစ်ဖြစ်သောလဝန်း။ နဝေဝ အစ္စုဂ္ဂတစန္ဒမဏ္ဍလံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၁။ အာကာသေ အဘိနဝေါဒိတံ ပရိပုဏ္ဏံ — စန္ဒမဏ္ဍလံ ဝိယ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅၄။

အစ္စုဂ္ဂတဓဇ (ပု) [အစ္စုဂ္ဂတ + ဓဇ] လွန်၍မြင့် တက်သော တံခွန်။ အဝဇာပရေ ဥပါဒါယ အစ္စုဂ္ဂတဓဇေန ကေတု ဝိယာတိ ကေတု။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၀၄။

အစ္စုဂ္ဂတဓဇ (ပု) [အစ္စုဂ္ဂတ + ဓဇ]လွန်၍မြင့်တက် သော — အမြင့်ဆုံးသော — အလံ — တံခွန်။ ကေတု ဝုစ္စတိ ဗဟူသု ဓဇေသု အစ္စုဂ္ဂတဓဇော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၄။

အစ္စုဂ္ဂတသရီရ (တိ) [အစ္စုဂ္ဂတ + သရီရ] မြင့် မောက် — ခံ့ညား — သော အရပ်အမောင်းရှိ သော၊သူ။ ဓော နု အသိ တွံ ဝေ အစ္စုဂ္ဂတသ-ရီရော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။

အစ္စုဂ္ဂမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ + ဥဂ္ဂမ္မ] လွန်၍၊ လွှမ်း၍။ ဥဒကံ အစ္စုဂ္ဂမ္မ ဌိတာနိ။ ဝိ၊၃။၁၀။ဒီ၊၂။၃၃။ မ၊၁။၂၂၅။ ဥဒကံ အစ္စုဂ္ဂမ္မ ဌိတာနီတိ ဥဒကံ အတိက္ကမိတွာ ဌိတာနိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။

အစ္စုက္ကဋ္ဌိ (ထီ)[အတိ + ဥက္ကဋ္ဌိ]အလွန် — မောက် မာ — ထောင်လွှား — ခြင်း။ အစ္စုက္ကဋ္ဌိဝသေန အတိမာနော။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။

အစ္စုက္ကဋ္ဌိမာန (ပု) [အစ္စုက္ကဋ္ဌိ + မာန]အလွန် — မောက်မာ — ထောင်လွှား — သောမာန၊ အတိ-မာန။ အတိက္ကမိတွာ ပဝတ္တံ အစ္စုက္ကဋ္ဌိမာနံ (= အတိမာနံ)။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

အစ္စုက္ကဋ္ဌိဝသ (ပု) [အစ္စုက္ကဋ္ဌိ + ဝသ] အလွန် — မောက်မာ — ထောင်လွှား — ခြင်း၏ အစွမ်း။ အစ္စုက္ကဋ္ဌိ-ကြည့်။

အစ္စုဏှ (တိ) [အတိ + ဥဏှ] အလွန်ပူသော။ သမဝေပါကိနိယာ ဂဟဏိယာ သမန္နာဂတော နာတိသီတာယ နာစ္စုဏှာယ။ဒီ၊၂။၁၄၅။ ယာဂုံ ဒဒမာနော အစ္စုဏှံ ဝါ အတိသီတလံ ဝါ အတိ-လောဏံ ဝါ အလောဏံ ဝါ ဒေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၀၁။ ဥဒကံ အတိသီတံ ဝါ အစ္စုဏှံ ဝါ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၄၃။

အစ္စုဏှာတိသီတ (တိ) [အစ္စုဏှ + အတိသီတ] အလွန်ပူခြင်း, အလွန်အေးခြင်း၊ လွန်ကဲသော အပူ, လွန်ကဲသောအအေး။ ဥတုပရိဏာမေန အစ္စုဏှာတိသီတေန ဥပ္ပဇ္ဇနကရောဂေါ။မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၅၂။

အစ္စုတ (တိ) [န + စုတ။ နတ္ထိ ဧတ္ထ စုတိ။ ထေရ၊ ၄၊၁။၁ဂ။ (အစ္စုတ-သံ)] (၁) စုတေ-ရွေ့ရှား-သေ-ခြင်းမရှိသော။ မစုတေ-မရွေ့ရှား-မသေ-ခြင်းရှိသော။ (က) မစုတေခြင်းသဘော၊ မစုတေခြင်း၏ အကြောင်း၊ စုတေခြင်းမရှိရာ အရပ်ဌာန (နိဗ္ဗာန်)။ ဖုသိတွာ အစ္စုတံ ပဒံ။ ထေရ။၂၁၉။ အစ္စုတံ ပဒန္တိ နိဗ္ဗာန်။ တံ ဟိ သယံ အစဝနဓမ္မတ္တာ, အဓိဂတာနံ အစ္စုတိဟေတုဘာဝတော စ နတ္ထိ ဧတ္ထ စုတိတိ "အစ္စုတံ"။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁ဂ။ (ခ) မစုတေ-မြဲ-သော။ တေ ယန္တိ အစ္စုတံ ဌာနံ၊ ယတ္ထ ဂန္တွာ န သောစရေ။ ဓမ္မ၊၄၆။ အစ္စုတန္တိ သဿတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ (ဂ) စုတေ-ရွေ့ရှား-ခြင်းမရှိသော။ နိဗ္ဗာနံ ပဒမစ္စုတံ။ သုတ္တနိ။၃ဝဂ။ စဝနာဘာဝတော အစ္စုတံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ (ဃ) မရွေ့မရှား-နားနေ-သော။ အစ္စုတော ဗမ္ဘုသာဝကာ၊ မောရဋ္ဌဘာပေဝ ကူဋတိ။ဇာ၊၁။ဂ၉။အစ္စုတောတိ န စုတော သန္နိသိန္နော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။ (င) မရွေ့လျော-ကြေမကျ-သော။ ယာနိ တတ္ထ ဖလာနိ သာရာနိ ဗဒ္ဓမန္ဒနာနိ၊ တာနိ တတ္ထေဝ အစ္စုတာနိ တိဋ္ဌန္တိ။မိလိန္ဒ။၁၆၆။ (၂) အစ္စုတမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ အထစ္စုတော အစ္စုတဂါမဗျာမကော။ မ၊၃။၁၁၅။ (၃) အစ္စုတ မည်သော ရသေ့။ဣသိပိ အစ္စုတော တတ္ထ။ ဇာ၊၂။၁၃၄၁။ အစ္စုတောတိ ဧဝံနာမကော ဣသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၇။ (၄) အစ္စုတ မည်သောသူဌေး။ ကကုသန္ဓဿ ဘဂဝတော ကာလေ အစ္စုတော နာမ သေဋ္ဌိ...သံဃာရာမံ ကာရေတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ (၅) အစ္စုတ မည်သောနတ်။ အစ္စုတာ စ အနေကကာ။ ဒီ၊၂။ ၂၀ဂ။ (၆)အစ္စုတ မည်သောဆင်။ အဘယကာရမ္ဘ မေ ဟတ္ထိ၊ နာဠာဂိရိ၊ အစ္စုတံ ဝရုဏဒန္တံ။ (သီ-မူကွဲ)။ ဇုတိကိရိ၊ အစ္စုတဝရုဏဒန္တံ။ (သံ၊ ဣ-မူကွဲ။) ဇာ၊၂။၂၄၃။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၇ဂ။

အစ္စုတဂတ (တိ) [အစ္စုတ + ဂတ] စုတေခြင်းကင်းရာ-နိဗ္ဗာန်-သို့ရောက်သော၊ သူ။ အဘယပ္ပတ္တော အစ္စုတဂတော အစ္စုတပ္ပတ္တော။ မဟာနိ။၁၈။ အစ္စုတဂတောတိ စုတိဝိရဟိတံ နိဗ္ဗာနံ မဂ္ဂေန ဂတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။

အစ္စုတဂါမဗျာမက (ပု) အစ္စုတဂါမဗျာမက-မည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ အထစ္စုတော အစ္စုတဂါမဗျာမကော။မ၊၃။၁၁၅။

အစ္စုတဒဿီ (တိ) [အစ္စုတ + ဒိသ + ဏီ] စုတေခြင်းကင်းရာနိဗ္ဗာန်ကို-မြင်သော-မျက်မှောက်ပြုသော၊သူ။ အစ္စုတဒဿိနော အမတဒဿိနော။မဟာနိ။၁၀၀။

အစ္စုတပဒ (နပုံ) [အစ္စုတ + ပဒ] စုတေခြင်းကင်းရာ-နိဗ္ဗာန်-သို့ ရောက်ကြောင်း၊ ဖြစ်သောတရား။ ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါး။ ဣဓမေ ဝုစ္စန္တိ သန္တံ ပဒံ ... အစ္စုတံ ပဒံ အမတံ ပဒံ နိဗ္ဗာနံ ပဒံ။ မဟာနိ၊၂၆၆။

အစ္စုတပ္ပတ္တ (တိ) [အစ္စုတ + ပတ္တ] (က) စုတေခြင်းကင်းရာ-နိဗ္ဗာန်-သို့ ရောက်သော၊သူ။ အစ္စုတပ္ပတ္တော အမတဂတော။ မဟာနိ။၁၈။ အစ္စုတပ္ပတ္တောတိ တံ ဖလေန ပတ္တော။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၇၂။ (ခ)မတုန်လှုပ်သော အဖြစ်သို့ရောက်သော။ အစ္စုတပ္ပတ္တံ အမတပ္ပတ္တံ...။ မဟာနိ။ ၆၄။ အစ္စုတပ္ပတ္တန္တိ နိစ္စလဘာဝံ ပတ္တံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၈၅။

အစ္စုတဝါဒ (တိ) [အစ္စုတ + ဝဒ + ဏ] စုတေခြင်းကင်းရာ-နိဗ္ဗာန်-ကို ဟောပြောသော၊ သူ။အစ္စုတဝါဒေါ အမတဝါဒေါ။ မဟာနိ။၁၅၆။

အစ္စုတိရသ (တိ) [အစ္စုတိ + ရသ] မစုတေ-မရွေ့လျော-မသေ-ခြင်း ရသရှိသော။သန္တိလက္ခဏံ နိရောဓသစ္စံ၊ အစ္စုတိရသံ၊ အနိမိတ္တပစ္စုပဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၆။အစ္စုတိရသန္တိ အစ္စုတိသမ္ပတ္တိကံ၊ အစဝနကိစ္စံ ဝါ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၉။မူလဋီ၊၂။၅၂-လည်းကြည့်)။

အစ္စုတိသမ္ဗတ္တိက (တိ) [အစ္စုတိ + သမ္ဗတ္တိ + က] မစုတေ— မရွေ့လျော — မသေ—ခြင်း ဟူသော ပြည့်စုံခြင်းရှိသော။ အစ္စုတိရသ-ကြည့်။

အစ္စုတိ (ထီ) [နှ + စုတိ။ (အစျုတိ-သံ)] မစုတေ — မရွေ့လျော — မသေ — ခြင်း။

အစ္စုတိဟေတု (ပု)[အစ္စုတိ + ဟေတု] မစုတေ — မရွေ့လျော — မသေ— ခြင်း၏ အကြောင်း။

အစ္စုတိဟေတုတာ (ထီ) [အစ္စုတိဟေတု + တာ] မစုတေ — မရွေ့လျော — မသေ— ခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်။ စေနာဘာဝတော အစိ-ဂတာနံ အစ္စုတိဟေတုတာယ စ နိမ္မာနံ အစ္စုတံ။ ထေရီဋ္ဌ။၉၇။

အစ္စုတိဟေတုဘာဝ (ပု) [အစ္စုတိဟေတု + ဘာဝ] မစုတေ — မရွေ့လျော — မသေ—ခြင်း၏ အကြောင်း၏အဖြစ်။ အစိဂတာနံ အစ္စုတိဟေ-တုဘာဝတော (=အစ္စုတံ)။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၁၈။

အစ္စုဂ္ဂမတ (တိ)[အတိ + ဥဂ္ဂမတ] အလွန် — မောက်မာ — ထောင်လွှား — သော။

အစ္စုဂ္ဂမတဘာဝ (ပု) [အစ္စုဂ္ဂမတ + ဘာဝ] အလွန် — မောက်မာ — ထောင်လွှား — သည်၏ အဖြစ်၊ ... ခြင်း။

အစ္စုဂ္ဂမတဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အစ္စုဂ္ဂမ-တဘာဝ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] အလွန် — မောက်မာ — ထောင်လွှား—သည်၏ အဖြစ်လျှင် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်ခြင်းရှိသော၊ တရား။အစ္စုဂ္ဂမတဘာ-ဝပစ္စုပဋ္ဌာနော (=မာနော)။ မဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

အစ္စုပ္ပတတိ (ကြိ) [အတိ + ဥ + ပတ + အ + တိ] တဟုန်တည်းပျံဝင်၏။ယော ယုဇ္ဈမာနာနံ-မယုဇ္ဈမာနေ၊ မေတ္တာနုဒ္ဒယ် အစ္စုပတိ ကုလိင်္ဂေ။ ဇာ၊၁။၂၆၉။ (ဆန်းကြောင့် 'ပ' ထလုံးကျေ။) အစ္စုပတိတ် အတိကန္တာ ဥပ္ပတိ၊ အာကာသေ သီဟာနံ ဝေမဇ္ဈေ အဋ္ဌာသိတိ အတ္ထော။ ဇာဋ္ဌ၊ ၄။၂၅၀။

အစ္စုပသေဝန္တ (တိ)[အတိ + ဥပသေဝန္တ] အလွန် မှီဝဲ ဆည်းကပ်သော၊ သူ။ အနတ္ထာ တာတ ဝဍ္ဍန္တိ၊ ဗာလံ အစ္စုပသေဝတော။ ဇာ၊၁။၉၆။ အတိသေဝန္တဿ။ဇာဋ္ဌ၊၃။၅၀၀။

အစ္စုဿန္န (တိ) [အတိ + ဥဿန္န] အလွန် — များ သော — ထူသော။ အစ္စုဿန္နံ ဟောတိ။ဝိ၊၄။ ၂၉၇။ အစ္စုဿန္နံ ဟောတိတိ ဗဟုံ ဗဟုံ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ဝိဋ္ဌ၊၄။၆၁။

အစ္စေက (တိ) [အစ္စာယိက, မှအစ္စေက-ဖြစ်သည်?၊ ဝိယာကရောတီ,ဗျာကရောတီ - နှင့်ယှဉ်ကြည့်။] အဆောတလျင် — ရှောင်တခင် — လှူအပ်သော သင်္ကန်း၊အစ္စေက သင်္ကန်း။အစ္စေကံ မညမာနေနု ဘိက္ခုနာ ပဋိဂ္ဂဟေတဗ္ဗံ။ဝိ၊၁။၃၇၅။

အစ္စေကစိဝရ (နှ) [အစ္စေက + စိဝရ] အဆော တလျင် — ရှောင်တခင်—လှူအပ်သော သင်္ကန်း၊ အစ္စေကသင်္ကန်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အစ္စေ-ကစိဝရံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ နိက္ခိပိတုံ။ ဝိ၊၁။၃၇၄။ အစ္စေကစိဝရန္တိ အစ္စာယိကစိဝရံ ဝုစ္စတိ၊ တဿ ပန အစ္စာယိကဘာဝံ ဒဿေတုံ "ဒသာဟာယ ဝါ ဂန္တုကာမော ဟောတိ" တိ အာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၆။

အစ္စေကစိဝရသညာ (ထီ) [အစ္စေကစိဝရ + သညာ] အစ္စေကသင်္ကန်းဟူသောအမှတ်။အစ္စေ-ကစိဝရသဒိသေ အညသ္မိံ စိဝရေ အစ္စေကစိဝရ-သညာယ စိဝရကာလံ အတိက္ကမေတိ....။ ဝိမတိ၊ ၁။၃၆၀။

အစ္စေကစိဝရသညီ (တိ)[အစ္စေကစိဝရ+သညာ + ဤ] အစ္စေကသင်္ကန်းဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အစ္စေကစိဝရေ အစ္စေကစိဝရသညီ စိဝရကာလ-သမယံ အတိက္ကာမေတိ။ဝိ၊၁။၃၇၆။

အစ္စေကစိဝရသဒိသ (တိ)[အစ္စေကစိဝရ + သဒိသ] အစ္စေကသင်္ကန်းနှင့် တူသော။ အနစ္စေကစိဝ-ရေတိ အစ္စေကစိဝရသဒိသေ အညသ္မိံ။ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၇။

အစ္စေကစီဝရသိက္ခာပဒ (န) [အစ္စေကစီဝရ+သိက္ခာပဒ] အစ္စေကစီဝရသိက္ခာပုဒ်၊ အဆော တလျင် – ရှောင်တခင် – လှူအပ်သော သင်္ကန်းကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်။ ပါရာဇိကပါဠိ၌ ကထိန(နိဿဂ္ဂိယပါစိတ်)။ ၃-ဝဂ်။ ၈-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃၄-၆။

အစ္စေတိ (ကြိ) [အတိ+ဣ+အ+တိ] လွန်၏။ (က) ကွယ်လွန် – စုတေ – သေ – ၏။ မစ္စော ဧကောဝ အစ္စေတိ၊ ဧကောဝ ဇာယတေ ကုလေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၃၇။ ဣတော ပရလောကံ ဂစ္ဆန္တော သတ္တော ဧကောဝ အစ္စေတိ အတိက္ကမတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၃၁။ (ခ) ဆုတ်ယုတ်စေ၏။ အပ္ပမိဒံ ... နာ’စ္စေတိ သ ဘူရိပညော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၄၅။ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ အတ္ထနေဝ အတ္ထံ န အစ္စေတိ နာတိဝတ္တတိ၊ န ဟာပေတီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၆၇။ (ဂ) ကျော်လွန်၏၊ ထက်လွန်၏။ ဝေလံ န အစ္စေတိ မဟာသမုဒ္ဒေါ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂၁။ ပိဋိယေန ဒုက္ခမစ္စေတိ။ သံ၊ ၁။ ၂၁၇။ အတ္ထာ အစ္စေန္တိ မာဏဝေ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၀။ ဝေဠုဝေ ပုဂ္ဂလေ အတ္ထာ အတိက္ကမန္တိ၊ ဝေတသုံ န တိဋ္ဌန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၁။ အစ္စေန္တိ ကာလာ။ သံ၊ ၁။ ၃။ အစ္စေန္တီတိ အတိက္ကမန္တိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂။ အစ္စယန္တိ အဟောရတ္တာ။ ထေရ။ ၂၅၀။ အပ၊ ၁။ ၂၅၀။ မဟာနိ။ ၃၄။ အစ္စယန္တီတိ အတိက္ကမန္တိ၊ လယံ လယံ အပဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၈။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၃။ သကဒိဋ္ဌိံ ကထမစ္စယေယျ။ သုတ္တနိ။ ၄၀၁။ အစ္စယာသိ ရာဇ ပဉ္စ။ သံ၊ ၂။ ၁၅၄။ အစ္စယာသီတိ အတိက္ကန္တောသိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၈။

အစ္စေတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [အတိ+ဣ+တုံ] ကျော်လွန်ခြင်းငှါ၊ လွန်မြောက်ခြင်းငှါ။ ဂေဓေဝ တိတ္ထိယမနေန ပစ္စာဂတော တံ ဒိဋ္ဌိံ အစ္စေတုံ အသက္ကောန္တော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၆။

အစ္စေန္တိသုတ္တ (န) [အစ္စေန္တိ+သုတ္တ] အစ္စေန္တိသုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊ ၁။ ၃။

အစ္စေယျ (တိ) [အစ္စ+ဏျ] ရှောင် – ရှောင်း – ဆည်းပူး – အပ် – သင့် – ထိုက် – သော။ အစ္စေယျာတိပိ ပါဌော၊ တဿ အစ္စိတဗ္ဗော အစ္စနာရဟော ဟိတသုခတ္ထိကေန ဥပစိတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒကာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၉။ အစ္စေယျ ?။

အစ္စေယျတ္တ (န) [အစ္စေယျ+တ္တ] ရှောင် – ရှောင်း – ဆည်းပူး – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ပူဇာရဟော ဟိ သုန်ဟိတဿ အစ္စေယျတ္တံ ဝုတ္တံ ဘဝေယျ။ ခုဒ္ဒကာ၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၉။

အစ္စောကဋ္ဌ (တိ) [အတိ+အဝ+ကသ+တ။ အစ္စုက္ကဋ္ဌ၏ ဆန့်ကျင်ဘက်။ (အဝကွံ့-သိ)] အလွန်နိမ့်စွာ ဆွဲချအပ်သော၊ အလွန်နိမ့်၍ တတ်ရှုအပ်သော။ န စ တဿ ဘောဇော ဂေါတမဿ ကာယေ စီဝရံ အစ္စုက္ကဋ္ဌံ ဟောတိ န စ အစ္စောကဋ္ဌံ။ မ၊ ၂။ ၃၄၀။ ယော ယာဝ ဂေါပ္ဖကာ ဩတာရေတွာ ပါရုပတိ၊ တဿ အစ္စောကဋ္ဌံ ဟောတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၉။ အစ္စောကဋ္ဌန္တိ အတိ ဝိယ ဟေဋ္ဌာ ကတွာ ကမ္ပိတပါရုတံ၊ တေနာဟ ယာဝ ဂေါပ္ဖကာ ဩတာရေတွာတိ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၇၉။

အစ္စောဂါဠှ (တိ) [အတိ+ဩဂါဠှ] အလွန်သက်ဝင်သော၊ အလွန် – များ၊ – မြတ် – သော။ သမ္ပီဝိကံ အပေ့တိ နာစ္စောဂါဠှံ နာတိဟီနံ...။ အံ၊ ၃။ ၁၀၈-၉။ နာစ္စောဂါဠှန္တိ နာတိမဟန္တံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၉။

အစ္စောဒက (န) [အတိ+ဥဒက] လွန်သော – များသော – ရေ။ အမ္ဗုတာယာ ကတာသံ နေဝ အစ္စောဒကေန န အနုဒကေန နအာတိ။ မဟာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄။

အစ္စောဒရ (န) [အတိ+ဥဒရ] ကြီးသော ဝမ်းဗိုက်။ ဥဒရံ နူန အညေသံ၊ သုဝ အစ္စောဒရံ တဝ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၆။ တဝ ဥဒရံ ပန အတိဥဒရံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၇၉။

အစ္ဆောဒါတ (တိ) [အတိ+ဩဒါတ] အလွန်ဖြူသော။ အတိကန္တံ အစ္ဆောဒါတံ။ ဝိ၊၂။၉၉။ နာတိကာဠ်ကာ နာစ္ဆောဒါတာ။ ဒီ၊၂။၁၄၃။မ၊၃။၂၁၃။

အစ္ဆ¹ (ပု) [အသ(=ခေပနေ)+ဆ။ ဏွာဒိ။၄၃။ ဓာန်၊၆၄၆-ကြည့်။ (အစ္ဆ,ဣက္က-သံ)] ဝံ၊ ဝက်ဝံ။ ဘာရမ္ဘ နာမ ... အစ္ဆာနံ ဝါ ဝိသယော ဟောတိ။ဝိ၊၁။၂၂၆။

အစ္ဆ² (တိ) [န+ဆော (=ဆေဒနေ)+ဏ။ န ဆိန္နတိ ဒဿနန္တိ အစ္ဆော။ ဏော။ ဓာန်၊ ၆၇၀။] (က) ကြည်လင်သော။အစ္ဆော ဝိပ္ပသန္နော အနာဝိလော။ ဓီ၊၁။၇၂။ အစ္ဆောဒတိ တနုစ္ဆဝိ။ ဒီ၊၃။၁၉၇။ အစ္ဆံ ပတ္တံ ဂဟေတွာ။ သံ၊၁။၄၆၈။ အစ္ဆံ ပတ္တန္တိ ဝိပ္ပသန္နဝဏ္ဏံ မတ္တိကာပတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ အစ္ဆာယ အတိဘရိတာယ။ အမတာယဉ္စိကာယံ။ ထေရ၊၂၅၈။ (ခ) မပြစ်သော၊ ကြည်လင်သော။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကရဟဒေါ အစ္ဆော ဝိပ္ပသန္နော အနာဝိလော။ အံ၊၁။၈။ အစ္ဆောဒိ အဓဟာလော၊ပသန္နောတိပိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။

အစ္ဆကဉ္စိယ (န) အစ္ဆကဉ္စိ-ကြည့်။

အစ္ဆကဉ္စိ (ထီ) [အစ္ဆ + ကဉ္စိ] ဆန်ပုန်းရေကြည်။ အဘိသန္နကာယော ဟောတိ ... အစ္ဆကဉ္စိယာ အတ္တော ဟောတိ...အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အစ္ဆကဉ္စိန္တိ။ ဝိ၊၃။ ၂၉၉။ အစ္ဆကဉ္စိယန္တိ တဏ္ဍုလောဒကမဏ္ဍော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။

အစ္ဆကောကတရစ္ဆက (ပု) [အစ္ဆ + ကောက + တရစ္ဆ + က] ဝံ၊ သစ်ကြုတ် (ဝံပုလွေ) နှင့် အောင်းသတ္တဝါ။ သီဟဗျဂ္ဃဒီပိ ဝ၊ အစ္ဆကောကတရစ္ဆကာ။ အပ၊၁။၁၀။ အစ္ဆကောကတရစ္ဆီ-လည်းကြည့်။

အစ္ဆကောကတရစ္ဆိ (ပု)[အစ္ဆ + ကောက + တရစ္ဆိ။ မောဂ်၊၂၊၄၃-သုတ်နိဿယလည်းကြည့်] ဝံ၊ သစ်ကြုတ်(ဝံပုလွေ) နှင့် အောင်းသတ္တဝါ။ သီဟဗျဂ္ဃ ဒီပိ ဝ၊ အစ္ဆကောကတရစ္ဆယော။ဇာ၊၁။၃၈၂။ သီဟာ ဗျဂ္ဃါ ဝဆုဘာ ဝ၊ အစ္ဆကောကတရစ္ဆယော။ ဇာ၊၂။၁၀၉။ ဒါရကာ ဝါ ပရာမဋ္ဌာ၊ အစ္ဆကောကတရစ္ဆိဟိ။ ဇာ၊၂။၃၁၀။

အစ္ဆစမ္မ (နံ)[အစ္ဆ + စမ္မ]ဝံ-ဝက်ဝံ-ရေ။သံဃာ ဟ အစ္ဆစမ္မံ ဥပဇ္ဈ ဟောတိ။ဝိ၊၄။၃၂၈။

အစ္ဆတိ (ကြိ) [အာသ + အ + တိ၊ သ-ကို စ္ဆ ပြု]။နေ၏။ ထိုင်၏။ အဂျာဂါရံ ကရိတွာ အဂ္ဂိံ ပရိစရန္တော အစ္ဆတိ။ဒီ၊၁။၉၅။ယတ္ထ စ္ဆတိ ဒေဝ သံယော ၁ မဂ္ဂေ။ ဝိမာန၊၁၀၂။ အစ္ဆတိတိ နိသီဒတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၇၉၊ တတ္ထ စ္ဆတိ ကုဋ္ဌရော ဆင်္ခိသာဘာဏော။ဇာ၊၁၊၃၇၂။ ဂေဟေ ကရောန္တာ အစ္ဆန္တိ။(အစ္ဆန္တိ)။ဒီ၊၃။၇၈။အစ္ဆန္တီတိ ဝသန္တိ၊ အစ္ဆန္တီတိပိ ပါဌော။ ဓေသဝဏ္ဏော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၄။ အာသနေသု အစ္ဆန္တိ။ဝိ၊၃။၂၃။ ဗဟာရ ဝုတ္တံ ဝ အစ္ဆရေ။ ဇာ၊၂။၁၆၁။ ခီရပီတာဝ အစ္ဆရေ။ ဇာ၊၂။၃၅၇။ မဓုံ ပီတာဝ အစ္ဆရေ။ ထေရီ၊၃၈၅။ အပိ နု တွံ...အဂါရံ ကရိတွာ အစ္ဆသိ။ဒီ၊၁။၉၆။ တတ္ထ စ္ဆသိ ဒေဝိ မဟာနုဘာဝေ။ ပေတ၊၁၇၁။ အစ္ဆသိတိ ဣတ္ထိတိတ္ထကာလေ နိသီဒသိ။ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၇၄။ သဿာဒိ သိဗ္ဗမစ္ဆသိ။ ဇာ၊၁။၂၀၇။ ဗဟိမ္ဘဝေယ ပန အစ္ဆာမိ။ မိလိန္ဒ၊၉၅။ ကိံ နိက္ကမ္မ အစ္ဆာမ။ ဇာ၊၄၊၃။ ၃၆၉။ သဒေ နိစ္စတိ အစ္ဆတု။ဇာ၊၂။၃၂၅။ ဂစ္ဆ ဉာတိကုလေ အစ္ဆ။ဇာ၊၂။၃၃၅။ ဂုဏေ တာဝ အစ္ဆထ။ ဇာ၊၂။၁၅၃၊၂၁၇၊၃၃၁။တုမှေ ဂုဏေဝ သမဏာမ္ဘ ကရောန္တာ အစ္ဆထ။ဇာ၊၄၊၄။၃၀၅။ အစ္ဆတ သဟ ပုတ္တေဟိ။ ဇာ၊၂။၃၂၅။ ယော အစ္ဆေယျ။ဝိ၊၃။၂၂၄။ ယတံ အစ္ဆ ယတ် သယေ။အံ၊၁။၃၂၂။ ဣတိဝုတ်။၂၇၅။ အစ္ဆေတိ နိသီဒေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ၊၃၄၄။ ကုဋိကံ ပဝိသိတွာ နိလီနော အစ္ဆိ။ဝိ၊၁။၄၃။ သာဓော မုတ္တကရိသည်၊ အစ္ဆာဟံ (အစ္ဆိံ + အဟံ) သမ္ပရိပ္လုတော။ ဇာ၊၂။၁၅၂။အစ္ဆာဟန္တိ အစ္ဆိံ အဟံ၊ အဝသိန္တိ အတ္ထော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၃။ အဂ္ဂပုဉ္ဉာသမတ္တံ ဘုမ္မိယပဝ အစ္ဆိံသု။ မဟာဝံ၊၁။၂၀၀။ အာသနေသု အစ္ဆိံသု။ဝိ၊၃။

၂၂၄။ သဟ ဘရိယာယ စ္ဆသိ (=ဝသိဿ-သိ)။ဇာ၊၂။၃၃၂။ ကတ္ထာန ကုဋိ မစ္ဆိသ်။ထေရ။ ၂၉၃။ အစ္ဆိသံ ဝသိံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။

အစ္ဆဒန (တိ) [န + ဆာဒန] အမိုးအကာမရှိသော။ ပုရာဏသေနာသနံ ဟောတိ အစ္ဆဒနံ ဝါ ဝိနဋ္ဌစ္ဆဒနံ ဝါ၊ အတိရေကစာတုမာသံ ဩဝဋ္ဋ ဇာတ-ပထဝီသချ်မေဝ ဂစ္ဆတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

အစ္ဆန္ဒိက (တိ) [န + ဆန္ဒ + ဣက] ဆန္ဒမရှိသော၊ သူ။ (က) ပြုလိုသော ကုသိုလ်ဆန္ဒ မရှိသော၊ သူ။ အဿဒ္ဓါ စ ဟောတိ အစ္ဆန္ဒိကော စ ဒုပ္ပညော စ။ အံ၊၂။၃၇၀။ အဿဒ္ဓါ အစ္ဆန္ဒိကာ ဒုပ္ပညာ။ အဘိ၊ ဝိ။၃၅၅။ အဘိ၊ပု။၁၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၁။ အစ္ဆန္ဒိကာတိ ကတ္တုကမျတာ-ကုသလစ္ဆန္ဒရဟိတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၃။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ (ခ) မဂ်ဉာဏ်အား မဆန့်ကျင်သော ဝိပဿနာအကျင့်၌ ဆန္ဒမရှိသော၊သူ။ အစ္ဆန္ဒိ-ကာတိ အပစ္စနိကပဋိပဒါယံ ဆန္ဒဝိရဟိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။၁၇၁။ (ဂ) မဂ်ဖိုလ်အလို့ငှါ ဆန္ဒမရှိသော၊သူ။ အဿဒ္ဓေ ပုဂ္ဂလေ အစ္ဆန္ဒိကေ ကုသီ-တေ...။ ရူပ၊ဋ္ဌ၊၉၄။ အစ္ဆန္ဒိကေတိ မဂ္ဂဖလတ္ထံ ရှစ်ဝိရဟိတေ။ရူပ၊ဋ္ဌ၊၂၆။ (ဃ) အဖိုစိတ်မရှိ သော၊သူ၊နပုံ။ အစ္ဆန္ဒိကဘာဝမတ္တ-ကြည့်။

အစ္ဆန္ဒိကဘာဝ (ပု) [အစ္ဆန္ဒိက + ဘာဝ] ဆန္ဒမရှိ သော သူ၏ အဖြစ်၊ ဆန္ဒမရှိခြင်း။ (က) ပြုလို သောကုသိုလ် ဆန္ဒမရှိသောသူ၏အဖြစ်။ တေသု ဟိ မနုဿာ အစ္ဆန္ဒိကဘာဝံ ပဋိဋ္ဌာ နာမ။အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၆။ (ခ) အဖိုစိတ် မရှိသောသူ၏ အဖြစ်၊— မရှိခြင်း။ နပုံး၏ အဖြစ်။

အစ္ဆန္ဒိကဘာဝမတ္တ (ပု) [အစ္ဆန္ဒိကဘာဝ + မတ္တ] အဖိုစိတ် — မရှိသောသူ၏အဖြစ်မျှ — မရှိခြင်းမျှ၊ နပုံးအဖြစ်မျှ။ တံ ပန ကရောန္တော အစ္ဆန္ဒိက-ဘာဝမတ္တံ ပါပေတိ၊ န လိင်္ဂ အန္တရဓာပေတိ သက္ကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ အစ္ဆန္ဒိကဘာဝမတ္တန္တိ ဣတ္ထိယာ အကာမကဘာဝမတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၃။ ဝဿကမ္မ, ဝေါဿကမ္မ-တို့လည်းကြည့်။

အစ္ဆန္န¹ (တိ) [အာ + ဆဒ + တ] (၁) ဖုံးလွှမ်း အပ်သော၊ လွှမ်းခြုံအပ်သော။ ကျာဟံ တေန အစ္ဆန္နောသိ ကရိဿာမိ၊ယာဟံ န ပရိဘုဉ္ဇိဿာမိ။ ဝိ၊၁။၁၁၇။ (၂) နှစ်မြုပ်သော။ မနောဇ ပဿ သေမာနံ၊ အစ္ဆန္နံ သမ္ပိလောဟိတေ။ ဇာ၊၁။ ၁၅၆။ အစ္ဆန္နန္တိ နိမုဂ္ဂံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။

အစ္ဆန္န² (တိ) [န + ဆန္န] မဖုံးလွှမ်းအပ်သော၊ (က) မမိုးအပ်သော။ ယေဘုယျေန အစ္ဆန္နေ။ ဝိ၊၂။၂၈။ (ခ) အမိုးအကာမရှိသော၊ လွင်တီး ခေါင်။အဗ္ဘောကာသ(မဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။)ကြည့်။

အစ္ဆန္နတလ (တိ) [အစ္ဆန္န + တလ] မဖုံးအုပ် သော ကြမ်းပြင်ရှိသော။ ဥပရိဝေဟာသကုဋိ-ယာတိ ဥပရိ အစ္ဆန္နတလာယ ဒွိဘူမိကကုဋိယာ ဝါ တိဘူမိကာဒိကုဋိယာ ဝါ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၈။ ဥပ-ရိမတလေ ပဒရာနံ အသန္ထတတ္တာ ဥပရိ အစ္ဆန္န-တလာယာတိ ဝုတ္တံ။သာရတ္ထ၊၃။၃၁။ဝေဟာသ-ကုဋိ-လည်းကြည့်။

အစ္ဆန္နမရိယာဒ (တိ) [အစ္ဆန္န² + မရိယာဒ။ န + ဆန္နမရိယာဒ] အမိုး အကာ မရှိသည့် အပိုင်း အခြားရှိသော၊ အတွင်းသို့မိုးရေမဝင်နိုင်အောင် အမိုးကဲ့သို့ အထက်၌ မပြုအပ်သော အပိုင်း အခြားရှိသော။ မုဝုကဿ အစ္ဆန္နမရိယာဒံ ပဋ္ဌာရမ္ပိ...ဝဋ္ဋတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၇၃။ အစ္ဆန္နမရိယာ-ဒန္တိ ယထာ ဝဿောဒကံ အန္တော န ပဝိသတိ၊ ဧဝံ ဆဒနသင်္ခေပေန ဥပရိ အကတမရိယာဒံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၀၀။

အစ္ဆဖန္ဒန (ပု) [အစ္ဆ + ဖန္ဒန] ဝက်ဝံနှင့် ကြို့ပင် ခေါင်းနတ်။ အဟိနကုလာနံ ဝိယ အစ္ဆဖန္ဒနာနံ ဝိယ ကာကောလူကာနံ ဝိယ စ။မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။

အစ္ဆဘာဝ (ပု) [အစ္ဆ + ဘာဝ] ကြည်လင်သည်၏ အဖြစ်။ တဿ ဟိ အစ္ဆဘာဝေန အာကာသ-ဝဏ္ဏဿ ဒေဝတာဘာဝေန။သာရတ္ထ၊၁။၁၇၉။

အစ္ဆမံသ (နံ) [အစ္ဆ + မံသ] ဝံ — ဝက်ဝံ — သား။ အစ္ဆမံသံ ဟိ သူကရမံသသဒိသံ ဟောတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊

၂။၁၉၁။မင်္ဂ၊၁။၁၃၄။ဝိနယသင်္ဂဟ။ ၂၇။အစ္ဆမ်သံ "သုကရမံသ"ဋ္ဌိ ခါဒတိ။ ကင်္ခါ။၁၀၀။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၁၃-လည်းကြည့်)။

အစ္ဆမ်သသညာ (ထီ) [အစ္ဆမံသ + သညာ] ဝံ–ဝက်ပံ–သားဟူသော–အမှတ်–သညာ။ သုကရမံသံ ပန အစ္ဆမံသသညာယ ခါဒမာနေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၄။

အစ္ဆမ္ဘိတ (တိ) [န + ဆမ္ဘိတ] တုန်လှုပ်–ကြောက်ရွံ့–ခြင်းမရှိသော၊ သူ။ ဂစ္ဆထ ဝေါ ဘန္တေ အစ္ဆမ္ဘိတာသာကလနုဂရုံ။မိလိန္ဒ။၁၈။အဆမ္ဘိတ-လည်းကြည့်။

အစ္ဆမ္ဘိတတ္တ (ပု) [အစ္ဆမ္ဘိတ + အတ္တ] တုန်လှုပ်–ကြောက်ရွံ့–ခြင်း မရှိသော– မတုန်လှုပ်–မကြောက်ရွံ့–သော– သဘော။အစ္ဆမ္ဘိတတ္တေန ဥသဘဿဒိသတာယ ဥသဘံ။ မူ၊ဋီ၊၂။၄၅၃။

အစ္ဆမ္ဘိတာ (ထီ) [အစ္ဆမ္ဘိ + တာ] တုန်လှုပ်–ကြောက်ရွံ့– ခြင်း – မရှိသော – သူ၏ – အဖြစ်။ မတုန်လှုပ်–မကြောက်ရွံ့ – သည်၏ အဖြစ်၊ မတုန်လှုပ် – မကြောက်ရွံ့ – ခြင်း။ အစ္ဆမ္ဘိတာ ဒုပ္ပဓံသိတာ။ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ၊၂၃၊(ပါရာ-မီပါတမှ ရှောင်ခြင်း၏အကျိုး)။

အစ္ဆမ္ဘီ (ပု) [န + ဆမ္ဘီ]မတုန်လှုပ်–မကြောက်ရွံ့–သော၊သူ။ အဘီရု အစ္ဆမ္ဘီ အနုတြာသီ။သံ၊၁။၂၂၂။ အဆမ္ဘီ-လည်းကြည့်။

အစ္ဆယာဂု (ထီ) [အစ္ဆ + ယာဂု]ကြည်လင်သော–ကျဲသော – အဖတ်မပါသော–ယာဂု။ တေသံ တေဇော မန္ဒတာယ ကရဇကာယဿ ဗလဝ-တာယ သတ္တာဟမ္ပိ အတိက္ကမိတွာ ဥဇော-ဒကအစ္ဆယာဂုအာဒီဟိ သက္ကာ ဝတ္တုံ ဥပတ္ထမ္ဘေ-တုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အစ္ဆယာဂု နာမ ပသန္နာ အကာသဝဏ္ဏာ ယာဂု။ သီ၊ဋီ၊သစ်။၁။၄၂၄။

အစ္ဆရ (န) [အာ + စရ + ကို။ ကစ္စည်း။၆၁၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၂၈၃-ကြည့်။] အံ့ဩခြင်း။ သာဓော ကောဇေ ပသံသာယံ၊ တုရိတေ ကောတူဟလစ္ဆ-ရေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ မင်္ဂ၊၁။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဗုဒ္ဓေါ ဗုဒ္ဓေါတိ စိန္တေန္တော အာဒိသု အစ္ဆရေ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၁၁။ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။မ၊ဋီ၊၁။၂၃၀။အံ၊ဋီ၊၂။၁၅။

အစ္ဆရဂ္ဂဟဏမတ္တ (န) [အစ္ဆရာ + ဂဟဏ + မတ္တ] လက်တတီးမျှ။ အစ္ဆရာ-အနက်ကြည့်။

အစ္ဆရသ (ပု) [အစ္ဆ + ရသ] ကြည်လင်သော အရည်၊ အရည်ကြည်။ ဒဓိနော ဝိသန္ဒနအစ္ဆ-ရသော ဒဓိမဏ္ဍံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၀၉။

အစ္ဆရာသဒ္ဒ (ပု) [အစ္ဆရာ + သဒ္ဒ] လက်ဖျစ်သံ၊ ဖြောက်ဖြောက်မြည်သံ။ အစ္ဆရာသဒ္ဒံ ကရောန္တော ဝိယ ဝိရဝတိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၂၅၆။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ၊၅၄-တို့လည်းကြည့်)။

အစ္ဆရာ[1] (ထီ) [အစ္ဆ + ရ။ အစ္ဆော နိမ္မလဝဏ္ဏော တောသမတ္ထိတိ အစ္ဆရာယော။ ဓာန်၊ဋီ။၂၄။ (အပ္သရာ,အပ္သရသ်-သံ)] (က)နတ်သမီး။ နခေါ အဟံ ဘဂိနိ အစ္ဆရာနံ ဟေတု ဗြဟ္မစရိယံ စရာမိ။ဥဒါ၊၁။၂၀။ ပရိဝါရိတာ အစ္ဆရာနံ ဂဏေ-န။ဇာ၊၁။၃၃၆။ ကုမ္ဘံ အစ္ဆရာနံ ဗေဝကညာနံ ဂဏံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၈၀။ ကုသံ ဝတွာန ပက္ကာမိ၊ အစ္ဆရာကာမကျန္တိနီ။ ဇာ၊၂။၁၃၃။ ဘိက္ခုဝေ သာ အစ္ဆရာ တဿ အဿမံ ဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၅။ (ခ) နဂါးမ။ ဝါဒေသုံ အစ္ဆရာ တဒါ။ အပ၊၁။၃၄။ အစ္ဆရာ နာဂမာဏဝိကာ။အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။

အစ္ဆရာ[2] (ထီ) [အစ္ဆ + ရာ + အ။ အစ္ဆံ အဘိမုခ်ံ ဘာဝံ ရာတိ ဂဟာတိ။] (၁) လက်ဖျစ်တီးခြင်း၊ လက်ဖြောက်တီးခြင်း။ အစ္ဆရာယောဂ္ဂနိ အစ္ဆရိယံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ (၂) လက်ချောင်း။ ဗောဓိ-သတ္တော အစ္ဆရံ ပဟရိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၅။ ယထာ သာ (မောရိ) အစ္ဆရာယ ပဟဋ္ဌာယ ဝဿတိ ... ဇဝံ သိက္ခာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၃၅။ သုနခေ ဩလောကေတွာ အစ္ဆရံ ပဟရိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၀။အသုကေန နာမ အစ္ဆရာယ ဂဏိတွာ

တဏ္ဍုလာဒိနိ ဝိနာဒိနီ။ မ္မေ႒၊ ၂။၁၃။ အစ္ဆ-ရဂ္ဂဟာဏမတ္တေ သိဒ္ဓတ္ထကော လဒ္ဓံ ဝဋ္ဋတိ။မ္မေ႒၊ ၁။၄၄၄။အစ္ဆရာသယာတမတ္တ-လည်းကြည့်။ (၃) လက်—တတို့—တကော်။ လဒ္ဓါ တေ ကေစ္ဆရ-မတ္တာ သိဒ္ဓတ္ထကာတိ။ မ္မေ႒၊၁။၄၄၅။ မယ့် ပန ပတ္တံ တဏ္ဍုလာန် စတုဘာဂံ ခိရသာ အစ္ဆရံ သက္ကု-ရာယ ကရဏ္ဍကံ သပ္ပိသာ ကရဏ္ဍကံ မဓုသာ ကော္ဍ ပဓနဘာဇနံ ဒေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၀။ (၄) လက်ဝါးပြင်၊ လက်ခုပ်။ အစ္ဆရံ ဝါဒေသိ၊ အံ၊၃၊၉၁။ အစ္ဆရံ ဝါဒေသီတိ ပါဏိတလံ ဝါဒေသိ။အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၃။

အစ္ဆရာက္ခဏ (ပု) [အစ္ဆရာ + ခဏ] လက်ဖျစ်တီးခြင်းခဏ၊ လက်ဖျစ်တတီးအချိန်အခါ။ ကေစ္ဆ-ရာက္ခဏ (မိလိန္ဒ၊၁၀၉-)ကြည့်။

အစ္ဆရာဂဏ (ပု) [အစ္ဆရာ² + ဂဏ] နတ်သမီးအပေါင်း။ နစ္စန္တိ အစ္ဆရာဂဏာ။ အပ၊၁။၅။ အစ္ဆရာဂဏာ ဝေဝိတ္ထိသမ္မုဟာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။

အစ္ဆရာဂဏယောသိတ (တိ) [အစ္ဆရာဂဏ + ယောသိတ]နတ်သမီးအပေါင်းသည်ကျူးရင့်အပ်—နှစ်သိမ့်စေအပ်—သော၊ နတ်သမီးအပေါင်းသည် သံပြိုင်ဆိုခြင်း, ချစ်ဖွယ် ခင်ဖွယ်—ပျူပျူငှါငှါ—ပြောဆိုခြင်းတို့ဖြင့်ကျူးရင့်အပ်, နှစ်သိမ့်စေအပ်သော၊သူ။ နန္ဒနတ္ထုရိယသယ်ဋ္ဌ၊ အစ္ဆရာဂဏယောသိတံ။ ဝိမာန၊၆၁။ နန္ဒနတ္ထုရိယသယ်ဋ္ဌော၊ အစ္ဆရာဂဏယောသိတော။ ဝိမာန၊ ၆၄။ အစ္ဆရာဂဏယောသိတောတိ တံ ပမော-ဒိတုံ သင်္ဂီတိဝသေန စေဝ ပိယသလ္လာပဝသေန စ အစ္ဆရာသံယေန သမုဋ္ဌော့သိတော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊၁၀၃။

အစ္ဆရာဂဏသယ်ဋ္ဌ (တိ) [အစ္ဆရာဂဏ + သယ်ဋ္ဌ] နတ်သမီးအပေါင်းသည် ချီးကျူး—ကြေးကြော်—အပ်သော၊ နတ်သမီး အပေါင်းသည် သီချင်းသံ တီးမှုတ်သံတို့ဖြင့် ချီးကျူး —ကြေးကြော်— အပ်သော။ အစ္ဆရာဂဏသယ်ဋ္ဌ၊ပိသာစဂဏသေဝိတံ။ သံ၊၁။၃၁။ အစ္ဆရာဂဏသယ်ဋ္ဌန္တိ အစ္ဆရာ-ဂဏေန ဂီတဝါဒိတာဒိဝသေန သံဃောသိတံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၁။

အစ္ဆရာယင္ဂိတ (တိ) [အစ္ဆရာ + ယင္ဂိတ] လက်ဖျစ်တီးခြင်း။

အစ္ဆရာယင္ဂိတမတ္တ (နံ) [အစ္ဆရာယင္ဂိတ + မတ္တ] လက်ဖျစ်တီးခြင်းမျှ၊လက်ဖျစ်—တတီး—တတွက်-မျှ အချိန်ကာလ၊ အစ္ဆရာသယာတမတ္တ-ကြည့်။

အစ္ဆရာပဟရဏ (နံ) [အစ္ဆရာ+ပဟရဏ] လက်ဖျစ်တီးခြင်း။

အစ္ဆရာပဟရဏမတ္တ (နံ) [အစ္ဆရာပဟရဏ + မတ္တ] လက်ဖျစ် တီးခြင်းမျှ၊ လက်ဖျစ်—တတီး—တတွက်—မျှအချိန်ကာလ။ အစ္ဆရာသယာတ-မတ္တ-ကြည့်။

အစ္ဆရာပဟရဏယောဂ္ဂ (တိ) [အစ္ဆရာပဟရဏ + ယောဂ္ဂ] လက်ဖျစ်—တီးသင့်—တီးထိုက်—တီးလောက်—သော။ အစ္ဆရိက-ကြည့်။

အစ္ဆရာမတ္တ (တိ) [အစ္ဆရာ+မတ္တာ]လက်ဖျစ်တတီး—လက်ဖြောက်တတီး—မျှ ပမာဏ ရှိသော။ အစ္ဆရာမတ္တံ ဝါ အစ္ဆရာမတ္တံ ဝါ ခဏံ ဌပေတုံ သမတ္ထတာ အဓိဋ္ဌာနဝသီ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၅၁။ အစ္ဆရာမတ္တန္တိ အင်္ဂုလိဖောဋမတ္တံ။ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။၁၈၀။

အစ္ဆရာယောဂ္ဂ (ပု) [အစ္ဆရာ + ယောဂ္ဂ] လက်ဖျစ်— တီးသင့်— တီးထိုက်—တီးလောက်—သော။ အစ္ဆရိယ-ကြည့်။

အစ္ဆရာရူပ (နံ) [အစ္ဆရာ + ရူပ] နတ်သမီးတို့၏—ရုပ်—အဆင်း။

အစ္ဆရာရူပသဒိသ (တိ) [အစ္ဆရာရူပ+သဒိသ] နတ်သမီးတို့၏—ရုပ်—အဆင်း—နှင့် တူသော၊ သူ။အစ္ဆရာရူပသဒိသံ၊တရုဏိံ ဇရိတ် မတံ။အပ၊ ၂။၂၉၁။

အစ္ဆရာသံဃ (ပု) [အစ္ဆရာ + သံဃ] နတ်သမီးအပေါင်း၊နတ်ကညာအပေါင်း။ မဟန္တံ အစ္ဆရာ-

သံယံ၊ ဝဇ္ဇေန အတိရောစသိ။ ဝိမာန။၅။ အစ္ဆ-ရာသံဃန္တိ ဒေဝကညာသမူဟံ။ ဋင်း၄။၇၂။

အစ္ဆရာသံဃပရိဝုတ [အစ္ဆရာသံဃ+ပရိဝုတ] နတ်သမီးအပေါင်းခြံရံအပ်သော၊ သူ။ အစ္ဆရာသံဃ-ပရိဝုတော။မ ၂။၁၇၂။ ဒုတာပုဗ္ဗ ... အစ္ဆရာသံဃ-ပရိဝုတာ။ သံ၁။၅။ အစ္ဆရာသံဃပရိဝုတာတိ အစ္ဆရာတိ ဒေဝဓီတာနံ နာမံ။ တာသံ သမူဟေန ပရိဝုတာ။ သံ၄၁။၂၈။

အစ္ဆရာသင်္ဃ (ပု) [အစ္ဆရာ + သင်္ဃ] နတ်သမီးတို့၏အပေါင်း။ တထေဝ တုံ့ အစ္ဆရာသင်္ဃံ ဂုမ်။ ဝိမာန။၂၀။ တထေဝ ဂဲ ဂုမ် အစ္ဆရာနံ ဒေဝ-ကညာနံ ၊ ဏံ သမူဟ။ဋင်း၄။၈၀။ ပရိဝါရိတော အစ္ဆရာသင်္ဃေန။ ပေတ။၁၉၆။

အစ္ဆရာသင်္ဃာတ (ပု) [အစ္ဆရာ + သင်္ဃာတ] လက်ဖျစ်တီးခြင်း၊ လက်ဖြောက်တီးခြင်း။

အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တ (တိ) [အစ္ဆရာသင်္ဃာတ + မတ္တ] လက်ဖျစ်တတီး - လက်ဖြောက်တတီး - မျှလောက်သောအချိန်ကာလ။ အစ္ဆရာသင်္ဃာတ-မတ္တမ္ပိ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု မေတ္တာစိတ္တံ အာသေ-ဝတိ။ အံ၁။၉။ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ဘဝံ န ဝဏ္ဏေမိ အန္တမသော အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တမ္ပိ။ အံ၁။၃၆။ အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တန္တိ အစ္ဆရာပဟရဏမတ္တံ၊ ဒွေ အင်္ဂုလိယော ပဟရိတွာ သဒ္ဒကရဏမတ္တန္တိ အတ္ထော။ အံ၄၁။၅၃။ ဒွေ အင်္ဂုလိယော ဃာ-တေတွာ ကတွာ ပဟရဏမတ္တမ္ပိ ကာလန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဋင်း၃၇၆။ အစ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တမ္ပိ၊ စေတောသန္တိမနဇ္ဈဂံ။ ထေရ။၂၅။ အင်္ဂုလိ-ဖောဋနမတ္တမ္ပိ ခဏံ။ထေရ၄၁၂။၉၈။ နာ'စ္ဆရာ-သင်္ဃာတမတ္တမ္ပိ၊ စိတ္တဿူပသမဇ္ဈဂံ။ ထေရီ။၃၈။ နာ'စ္ဆရာသင်္ဃာတမတ္တမ္ပီတိ အစ္ဆရာဃဋိတမတ္တမ္ပိ ခဏံ အင်္ဂုလိဖောဋနမတ္တမ္ပိ ကာလန္တိ အတ္ထော။ ထေရီ၄။၇၉။

အစ္ဆရာသင်္ဃာတဝဂ္ဂ (ပု) [အစ္ဆရာသင်္ဃာတ+ဝဂ္ဂ] အစ္ဆရာသင်္ဃာတဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၆-ဝဂ်။ အံ၁။၉၁၀။

အစ္ဆရာသတ (န) [အစ္ဆရာ + သတ] နတ်သမီးတရာ၊ တရာသောနတ်သမီး။ ပဉ္စမတ္တာနိ အစ္ဆရာ-သတာနိ။ ဥဒါန။၁၀၂။

အစ္ဆရာသဒ္ဒ (ပု) [အစ္ဆရာ + သဒ္ဒ] လက်ဖျစ်တီးသံ၊ လက်ဖြောက်တီးသံ။ ယထာ အစ္ဆရာသဒ္ဒေန ဝဿတိ ... ဇဝ် သိက္ခာပေတွာ။ ဇာ၄၁၃။၁၁၆။ အစ္ဆရာ²(၂)အနက်လည်းကြည့်။

အစ္ဆရာသန္နိကာသ (တိ) [အစ္ဆရာ + သန္နိကာသ] နတ်သမီးနှင့်တူသော၊ သူ။ ယာ တေ ဂူမာ အစ္ဆ-ရာသန္နိကာသာ။ ဇာ၁၂။၂၆၀။

အစ္ဆရာသဟဿ (န) [အစ္ဆရာ+သဟဿ] နတ်သမီးတထောင်၊ တထောင်သောနတ်သမီး။ အစ္ဆရာ-သဟဿဿာဟံ၊ ပဝရာ ပဌမာ ပုညာနံ ဝိပါကံ။ ဝိမာန။၄၂။

အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရ (တိ) [အစ္ဆရာသဟဿ+ပရိဝါရ] နတ်သမီးတထောင်အခြံအရံရှိသော၊ သူ။ အယံ မာဏဝေါ ... အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရော ဘဝိဿတိ။ မ၄၁။၁၇။ တာ ကေကာ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝါရာ။ ဝိမာန၄။၁၂၉။

အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတ (တိ) [အစ္ဆရာသဟဿ + ပရိဝုတ] နတ်သမီးတထောင်သည် ခြံရံအပ်သော၊ သူ။ ဂုတ် သော ... အစ္ဆရာသဟဿ-ပရိဝုတော မဟာသမ္ပတ္တိံ အနုဘောသိ။မ၄၄၁။၁၁၀။ သာ အစ္ဆရာသဟဿပရိဝုတာ။ ဝိမာန၄။၄၉။

အစ္ဆရာသုတ္တ (န) [အစ္ဆရာ² + သုတ္တ] အစ္ဆရာသုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၁။၃၀။

အစ္ဆရိကာ (ထီ) [အစ္ဆရာ + ဣက] လက်ဖျစ်တီးခြင်း။ အစ္ဆရိကံ ဝါ ဖောင္ဓေတိ၊ ပါဏိံ ဝါ ပဟ-ရတိ။ ဝိ၄။၄၄။ အရဟတ္တံ ပတွာ အစ္ဆရိကာယ သညံ အဒါသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၁။၄၅။ အစ္ဆရိကာယာတိ အင်္ဂုလိဖောဋနေန။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၁။၇၆။

အဋ္ဌရိကာသဒ္ဒ (ပု) [အဋ္ဌရိကာ + သဒ္ဒ] လက်ဖျစ်တီးသံ။ အင်္ဂုလိကာနိ ကရကရာယန္တိ၊ အဋ္ဌရိကာသဒ္ဒံ ကရောန္တော ဝိယ ဝိစရတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄၅၄။

အဋ္ဌရိယ¹ (တိ) (က) [အာ+စရ+ယ။ (ခ) အစ္ဆရယောဂ-မှ ယောဂ-ကျေ၊ ဣယ-လည်းပြု၊ ဝါ-လာ။ တနည်း-အစ္ဆရ-ဣယ။ (ဂ) အာ+စရ+ဏျ (ကစ္စာအနက်)။ (ဃ) န+စရ+ဏျ (ကစ္စာအနက်)။ (င) အာ+စရ+ကို။ ဓာန်၊ ဋီ၊ ၃၇၆-လည်းကြည့်။ (အာစ္ဆရိယ-သံ)] ဝေါဟာရတ္ထ .... အံ့ဩဖွယ် ကောင်းသော၊ သူ၊ အရာ။ သဒ္ဒတ္ထ, အဓိပ္ပါယတ္ထ.. (က) အမြဲ — မဖြစ် — မဖြစ်သော၊ တခါတရံမှသာ ဖြစ်သော၊ 'အား' ဟု — ကျင့်အပ် — ရွေးရှုဆောင်အပ် — သော၊သူ၊အရာ။ အန္ဓဿ ပဗ္ဗတာရောဟဏံ ဝိယ နိစ္စံ န ဟောတီတိ အဋ္ဌရိယံ။ အယံ တာဝ သဒ္ဒနယော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၄၄။ မဏိ၊ ၃၊ ၂။ သဒ္ဒသတ္တံ အနုဂတော နယော သဒ္ဒနယော .... တတ္ထ ဟိ အနဘိဏှဝုတ္တိကော အစ္ဆရိယသဒ္ဒေါ ဣစ္ဆိတော ရုဠ္ဋီဝသေန။ တေနေဝါဟ 'အန္ဓဿ ပဗ္ဗတာရောဟဏံ ဝိယာတိ အာဒိ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၊ ၁၉၈။ နိစ္စံ န ဟောတီတိ အဘိဏှံ န ဟောတိ၊ ကဒါစိဒေဝ ဟောတီတိ အတ္ထော။ အဘိဏှနိစ္စတာတိ ဟိဧ အဓိပ္ပေတာ န ကူဋဋ္ဌနိစ္စတာ။ မဏိ၊ ၃။ ၂။ အာ ဣတိ စရိယတေ အဘိနီယတေ၊ သောမ၊ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၅၂၊ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ဂဂ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၁၃၆။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၁၂-တို့လည်းကြည့်။ ဋီ-တို့၌ညွှန်းအပ်သော 'သဒ္ဒသတ္တံ' ကား 'အစ္ဆရိယမနိစ္စေ' ဟူသော ပါ၊ မြေ၊ ၁၁၄၃-သုတ်တည်း။ ၎င်း၏အဖွင့် ကာသိကာဝုတ္တိ၌လည်း 'အနိစ္စတာယ ဝိသယဘူတာယ အဒ္ဘုတတ္တမိဟ လက္ချတေ၊ တသ္မိ အစ္ဆရိယံ နိပါတျတေ' ဟုဖွင့်သည်။ အာ-စရဓာတ်၊ ယ-ပစ္စည်း၊ စ-ကို ဆ-ပြု၊ ဒွေဘော်ပြု၊ အာ-ကို ရဿ-ပြု၊ ဣ-လည်းလာ၍ အစ္ဆရိယ-ပြီးသည်။) (ခ) လက်ဖျစ်တီး — သင့် — ထိုက် — သော — သော၊သူ၊အရာ။ အယံ ပန အင်္ဂုလိကာနုယော.... အစ္ဆရယောဂ္ဂန္တိ အစ္ဆရိယံ၊ အစ္ဆရံ ပဟရိတုံ ယုတ္တန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၄၄။ မဏိ၊ ၃၊ ၂။ အစ္ဆရယောဂ္ဂံ အစ္ဆရိယံ နိရုတ္တိနယေန ယောဂ္ဂသဒ္ဒဿ လောပတော။ တဒ္ဓိတဝသေန ဝါ ဣယ-ပစ္စယဿ ဝိဓိတြဝုတ္တိတော၊ သော ပန ပေါက္ခရဏ္ဍကထာယမေဝ အာဂတတ္တာ 'အင်္ဂုလိကာနုယော' တိ ဝုတ္တော။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁၊ ၁၉၈။ လောကေ ဟိ ဝိမှယာဝဟံ ဒိသွာ ဟတ္ထဝိကာရမ္ပိ ကရောန္တိ၊ အင်္ဂုလီ ဝါ ဖောဋေယန္တိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ 'အစ္ဆရံ ပဟရိတုံ ယုတ္တ' န္တိ။ မဏိ၊ ၃။ ၂။ (ဒီ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၅၂-၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ဂဂ။ အံ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၁၃၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၅၃။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၁၂။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၃၀၉။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ ၁၂၈၄-တို့လည်းကြည့်။) (ဂ) လွန်စွာ ကျင့်ပြီးသောသူ။ အစ္ဆရိယမနုဿ (ဂ) အနက်ကြည့်။ (ဃ) လောက၌ များစွာမဖြစ်သော၊ တရံတခါမှသာ ဖြစ်သော၊ အနည်းအကျဉ်း — တဦးတယောက် — မျှသာဖြစ်သော၊သူ၊ အစ္ဆရိယမနုဿ (ဃ) အနက်ကြည့်။ (င) လွန်စွာ ကျင့်အပ်သော၊သူ၊အရာ။ ကစ္စည်း၊ ၆၃၁၊ နီတိ၊ သုတ္တ၊ ၁၂၈၄။ (၁) ပသံသာအစ္ဆရိယ = ချီးမွမ်းအံ့ဩခြင်း။ (က) အံ့ဩဖွယ် — ကောင်းသော — ကောင်းခြင်း။ အစ္ဆရိယံ အာဝုသော အဗ္ဘုတံ အာဝုသော။ ဒီ၊ ၁၊ ၂။ အစ္ဆရိယံ ဘော ဂေါတမ၊ အဗ္ဘုတံ ဘော ဂေါတမ။ မ၊ ၂၊ ၁။ အစ္ဆရိယံ ဝတ ဘော၊ အဗ္ဘုတံ ဝတ ဘော။ ဥဒါန၊ ၉၅။ အစ္ဆရိယံ ဝတ အဗ္ဘုတံ ဝတ၊ အဥ္ဇလိကမ္မဿ အယမီဒိသော ဝိပါကော။ ဝိမာန၊ ၁၁၅။ (ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၃၀၉-နှင့် သဒ္ဒတ္ထအဓိပ္ပါယတ္ထ (က) (ခ) အနက်တို့ကြည့်။) (ခ) အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော၊သူ။ မြတ်စွာဘုရား။ အစ္ဆရိယာ ဝေ အာနန္ဒ တထာဂတာ အစ္ဆရိယဓမ္မသမန္နာဂတာ စ။ မ၊ ၃၊ ၁၆၀၊ သံ၊ ၃၊ ၂၄၃။ အာဝုသော ဗုဒ္ဓါ နာမ အစ္ဆရိယာ၊ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၅၀၊ (ဂ) အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော — တရား — အရပ်ဌာန (နိဗ္ဗာန်)။ အစ္ဆရိယဥ္စ ဘိက္ခဝေ ဒေသိဿာမိ အစ္ဆရိယဂါမိဥ္စ မဂ္ဂံ။ သံ၊ ၂၊ ၅၄၂။ (ဃ) အံ့ဩဖွယ် — သဘောတရား — ဂုဏ်။ အင်္ဂမေ ဘိက္ခဝေ မဟာသမုဒ္ဒေ အစ္ဆရိယာ အဗ္ဘု-

တာ ဓမ္မာ။ ဝိ၊၄။၄၁၉။ ဥဒါန။၁၃၉။ ဇတ္တာ-ရောမေ ဘိက္ခဝေ အစ္ဆရိယာ အဗ္ဘုတာ ဓမ္မာ အာနန္ဒေ။ဒီ၊၂။၁၁၉။ အံ၊၁။၄၄၈။ ဇတ္တာရော-မေ ဘိက္ခဝေ အစ္ဆရိယာ အဗ္ဘုတာ ဓမ္မာ ရညော စက္ကဝတ္တိမှိ။ ဒီ၊၂။၁၂၀။ အံ၊၁။၄၄၉။ (င) အံ့ဩဖွယ်—အဖြစ်အပျက်—အကြောင်းအကျိုး —အကြောင်းခြင်းရာ—အရာဝတ္ထု—အာရုံ—ပုဂ္ဂိုလ်—သတ္တဝါ။ တထာဂတဿ ဘိက္ခဝေ အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ပါတုဘာဝါ စတ္တာရော အစ္ဆရိယာ အဗ္ဘုတာ ဓမ္မာ ပါတု-ဘဝန္တိ။ အံ၊၁။၄၄၆-၇။ ယံ သုတ်ံ ဝါ အထ ဝါ ဒိဋ္ဌံ ဝါ အစ္ဆေရကံ အစ္ဆရိယံ။ ဝိမာန၊၌။ ၁၁၇။ အနေကာနိ အစ္ဆရိယာနိ ဒိသွာ .... ဝေ-ရွပံ အစ္ဆရိယံ နာမ န ဝိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ (စ) အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော၊ ချီးမွမ်းကောင်း မြတ်သော။ အစ္ဆရိယာနံ ရသာနံ သံဝိဘာဂေန။ ဝိ၊၃။၁၅၅။ အစ္ဆရိယာနံ ရသာနံ သံဝိဘာဂေ-နာတိ အစ္ဆရိယေ မဓုရရသေ လဘိတွာ သယ-မေဝ အခါဒိတွာ တေသမ္ပိ တတော သံဝိဘာ-ဂကရဏေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ သာတတာဝေါ ဝေ ရသာနံ အစ္ဆရိယတာတိ အာဟ "အစ္ဆရိယေ မဓုရရသေ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၄။ (ဆ) အံ့ဩဖွယ် အကြောင်းအရာကို ဟောသောသုတ်၊ အစ္ဆရိ-ယသုတ်။ အစ္ဆရိယဉ္စ အဗ္ဘုတံ။ သံ၊၂။၅၄၃။ အစ္ဆရိယသုတ္တ-လည်းကြည့်။ (၂) ဂရဟာ အစ္ဆ-ရိယ=ကဲ့ရဲ့အံ့ဩခြင်း။ အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော။ အစ္ဆရိယံ မောဂ္ဂလ္လာန၊ အဗ္ဘုတံ မောဂ္ဂလ္လာန၊ ယာဝ ဗာဟာဂဟဏာပိ နာမ သော မောဃပုရိ-သော အာဂမေဿတိ။ ဝိ၊၄။၄၁၉။ ဥဒါန။၁၃၉။ ဣဒမ္ပိ ဂရဟာအစ္ဆရိယမေဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၇၀။ အစ္ဆရိယံ ဝတ ဘော၊ အဗ္ဘုတံ ဝတ ဘော ....။ ဥဒါန။၁၁၀။ အစ္ဆရိယံ ဝတ ဘောတိ ဂရဟာအစ္ဆရိယံ နာမ ကိံရေတံ ယထာ အာယသ္မာ အာနန္ဒော ဘဂဝတော ဝလိယ-ဂတ္တံ ဒိသွာ အဝေါစ 'အစ္ဆရိယံ ဘန္တေ အဗ္ဘု-တံ ဘန္တေ (သံ၊၃။၁၉၀)'တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၈။

(သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။ ဥဒါန။၁၃၄။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။၂၅၀-တို့ လည်းကြည့်။)

အစ္စရိယ[2] (တိ) [အစ္ဆရိယ[1]+အ] အံ့ဩဖွယ် ကောင်းသော ဂုဏ်ရှိသော၊ အံ့ဩဖွယ်ကောင်း သောဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ အစ္ဆရိယမနုဿ (င) အနက်ကြည့်။

အစ္စရိယအဗ္ဘုတ (တိ) [အစ္ဆရိယ+အဗ္ဘုတ]အမြဲ လည်းမဖြစ်၊ မဖြစ်ဖူးလည်းဖြစ်သော၊ အံ့ဩဖွယ် ကောင်းသော။

အစ္စရိယအဗ္ဘုတဓမ္မ (ပု) [အစ္ဆရိယအဗ္ဘုတ+ဓမ္မ] အမြဲလည်းမဖြစ်၊ မဖြစ်ဖူးလည်း ဖြစ်သော—အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော—တရား။

အစ္စရိယအဗ္ဘုတဓမ္မပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အစ္ဆရိယ-အဗ္ဘုတဓမ္မ+ပဋိသံယုတ္တ] အမြဲလည်း မဖြစ်၊ မဖြစ်ဖူးလည်း ဖြစ်သော—အံ့ဩဖွယ်ကောင်း သော—သဘော—သဘောဖြစ်သော တန်ခိုး—တရား—ဂုဏ်—တို့နှင့်ယှဉ်သော။ အဗ္ဘုတဓမ္မ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇) ကြည့်။

အစ္စရိယဂတ (တိ) [အစ္ဆရိယ+ဂတ] အံ့ဩဖွယ် ဖြစ်သော။ အတိဝိယ အစ္ဆရိယဂတံ အဗ္ဘုဗ္ဗတ္တိံ သုတွာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၁။

အစ္စရိယဂါမီ (တိ) [အစ္ဆရိယ+ဂမု+ဏီ] အံ့ဩ ဖွယ်ကောင်းသော တရားသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော။ အစ္ဆရိယဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေ-ဿာမိ အစ္ဆရိယဂါမိဉ္စ မဂ္ဂံ။ သံ၊၂။၅၄၂။ ဝိမုဿ-ပနီယဒ္ဓေန အစ္ဆရံ ပဟာရိတဗ္ဗယုတ္တကန္တိ အစ္ဆရိ-ယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။

အစ္စရိယဇာတ[1] (တိ) [အစ္ဆရိယ+ဇာတ] ဖြစ် သော အံ့ဩခြင်း ရှိသောသူ။ အစ္ဆရိယ-ဇာတာ အဗ္ဘုတဇာတာ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။ အစ္ဆရိ-ယဇာတာတိ သဉ္ဇာတအစ္ဆရိယာ။ မ၊ဋီ၊၂။၃၂၉။

အစ္စရိယဇာတ[2] (တိ) [အစ္ဆရိယ+ဇာတ] အံ့ဩ ဖွယ်—ဖြစ်သော—သဘောရှိသော။ ယဉ္စ တံ့ အာကာသေ ဂစ္ဆသိ တိဋ္ဌသိ စ၊ ဣဒံ အစ္ဆရိယ-

ဇာတ်။ ဇာ၊ငွ၊၇၊၁၃၆။ဣဒံ အစ္ဆရိယဇာတိကံ။ အစ္ဆေရရှုပ-လည်းကြည့်။

အစ္ဆရိယတာ (ထိ) [အစ္ဆရိယ+တာ] အံ့ဩဖွယ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ တဘာ ပန ဝိမုတ္တိယာ ပါသံသိယတာယ အစ္ဆရိယတာယ စ အပွေါ်ရှေနွော အာယ သုမုတ္တိကောတိ။ ထေရ၊ငွ၊၁၊၁၄၀။

အစ္ဆရိယတ္တ (နံ) [အစ္ဆရိယ+တ္တ] အံ့ဩဖွယ်၏ အဖြစ်။

အစ္ဆရိယတ္တာဘာဝ (ပု) [အစ္ဆရိယတ္တ+အဘာဝ] အံ့ဩဖွယ်အဖြစ်၏ မရှိခြင်း။ အနစ္ဆရိယတ္တာတိ ဒွိသုပိ ဥပ္ပန္နမာနေသု အစ္ဆရိယတ္တာဘာဝတောတိ အတ္ထော။အံ၊ဋီ၊၁၊၂၁၇။

အစ္ဆရိယတ္တ (ပု) [အစ္ဆရိယ+အတ္တ] အံ့ဩခြင်းအနက်။ ယတြ ဟိ နာမာတိ အစ္ဆရိယတ္ထေ နိပါတော။ မ၊ငွ၊၄၊၁၁၉။

အစ္ဆရိယဓမ္မ (ပု)[အစ္ဆရိယ+ဓမ္မ](၁)အံ့ဩဖွယ်- တရား- ဂုဏ်- သဘော- သဘောဖြစ်သော တန်ခိုး။ (အစ္ဆရိယဓမ္မ၄-မျိုး — ၁-အဆင်းလှခြင်း။ ၂ အသက်ရှည်ခြင်း။ ၃-အနာကင်းခြင်း။ ၄-အမျိုးလေးပါးတို့၏ ချစ်ခင်ခြင်း။ ဒီ၊၂၊၁၄၅၊ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၂။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၉-၂၃၀။ မ၊ဋီ၊၃။ ၁၆၈။ ၁-ကိုယ်မှစနစ္စကူးနံ့လှိုင်ခြင်း။ ၂-ခံတွင်းမှ ကြာညိုနံ့ လှိုင်ခြင်း။ ၃-အရပ်လေးမျက်နှာမှ နတ်သားလေးဦးတို့ သန်လျက်ကိုင်၍ အမြဲစောင့်ခြင်း။ ၄-ကောင်းကင် ခရီးဖြင့်သွားလာခြင်း။ ဇာ၊ငွ၊၃၊၄၃၁။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၀။ ၁-အဆင်းလှခြင်း။ ၂-အညီအမျှ ကြေကျက်စေနိုင်သော ဝမ်းမီးနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ ၃-အသက်ထက်ဆုံးတလောကလုံး၏ ကြည့်ရှုမှုမရောင့်ရဲနိုင်ခြင်း။ ၄-ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် သွားလာခြင်း။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃၀။) စတူဟိ အစ္ဆရိယဓမ္မေဟိ သင်္ဂဟဝတ္ထူဟိ စ လောကံ ရဉ္ဇနတော ရာဇာ။ ဒီ၊ငွ၊၁။၂၂၂။မ၊ငွ၊၃။၂၅၁။သုတ္တနိ၊ငွ၊၂။၁၇၀။ ... ဣမေဟိ စတူဟိ အစ္ဆရိယဓမ္မေဟိ။ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၂။ ဣမေဟိ စတူဟိ အစ္ဆရိယဓမ္မေဟီတိ .... အစ္ဆရိယသာဘာဝဘူတေဟိ ဣဒ္ဓိဟိ။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၉။ (ထိ)(၂) အံ့ဩဖွယ်–တရား – ဂုဏ် – ရှိသော၊ သူ(ဘုရား)။အစ္ဆရိယဓမ္မာ ဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၃။

အစ္ဆရိယဓမ္မသမန္နာဂတ (ထိ) [အစ္ဆရိယဓမ္မ+သမန္နာဂတ] အံ့ဩဖွယ် ကောင်းသော–သဘော–ဂုဏ်– နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ အစ္ဆရိယာ စေဝ ... တထာဂတာ အစ္ဆရိယဓမ္မသမန္နာဂတာ စ။ မ၊၃။၁၆၀။သံ၊၃။၂၄၇။

အစ္ဆရိယပုရိသ (ပု) [အစ္ဆရိယ+ပုရိသ] အံ့ဩဖွယ်ရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်။ "နိဿံသယံ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတီ"တိ (အနာဂတံသဉာဏေန) ဥ တွာ "အစ္ဆရိယပုရိသော အယ"န္တိ သိတံ အကာသိ။ဇာ၊ငွ၊၁။၆၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ငွ။၃၂၃။

အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတ (ထိ) [အစ္ဆရိယ+အဗ္ဘုတ+စိတ္တ+ဇာတ] 'ဖြစ်မြဲမဟုတ် ဖြစ်လေစွ၊ မဖြစ်စဖူး ဖြစ်လေစွ'ဟု ဖြစ်ပေါ်သော အံ့ဩသောစိတ်၊ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သော စိတ်ရှိသော၊ ဖြစ်ပေါ်သော အံ့ဩခြင်း၊ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်းရှိသော၊သူ။ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတာ အဟေသုံ။ မ၊၁။၃၂၀၄၀၆။ သံ၊၁။၁၅၈။ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတာတိ 'အဟော အစ္ဆရိယံ အဟော အဗ္ဘုတ'န္တိ ဧဝံ သဉ္ဇာတအစ္ဆရိယအဗ္ဘုတာ စေဝ သဉ္ဇာတတုဋ္ဌိနော စ အဟေသုံ ဥပ္ပန္နဗလဝသောမနဿာ။ မ၊ငွ၊၂။၂၀၄။ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတာတိ အစ္ဆရိယဇာတာ အဗ္ဘုတဇာတာ တုဋ္ဌိဇာတာ စ အဟေသုံ။ ၎င်း။၃၁၁။ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတန္တိ ပဒဒွယေနာပိ ဝိမှယနာကာရော ဝုတ္တော။တသ္မာ သဉ္ဇာတံ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတံ ဝိမှယနာကာရော ဧတေသန္တိ သဉ္ဇာတအစ္ဆရိယဗ္ဘုတာ၊ တထာပဝတ္တစိတ္တုပ္ပါဒါ။ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဟေတုကာ သဉ္ဇာတာ တုဋ္ဌိ ဧတေသန္တိ သဉ္ဇာတတုဋ္ဌိနော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၂၇။ အစ္ဆရိယဇာတာတိ သဉ္ဇာတအစ္ဆရိယာ။ ၎င်း၊၃၂၉။ (ဤဋ္ဌ ဖွင့်များကို ကြည့်လျှင် ပါဠိတော်၌ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတစိတ္တဇာတာ-ဟု ရှိသင့်သည်၊ ဝိတ္တိ သည်သာ

တုဋ္ဌိပရိယာယ် ဖြစ်သည်။ ဓာန်။ ၈၇-ကြည့်။ အဗ္ဘုတစိတ္တဇာတ (သံ၊၁။၁၁၀။သံ၊ဋီ၊၁။ ၂၇၈) လည်းကြည့်။

အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဇာတ (တိ) [အစ္ဆရိယဗ္ဘုတ+ဇာတ] ဖြစ်ပေါ်သော အံ့ဩခြင်းရှိသော၊ 'ဖြစ်မြဲမဟုတ် ဖြစ်လေစွ, မဖြစ်ဖူးဖြစ်လေစွ' ဟု ဖြစ်ပေါ်သော အံ့ဩသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အထ ခေါ ... အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဇာတော အမစ္စေ ဝေမာဟ။မိလိန္ဒ။၁၂၅။

အစ္ဆရိယဗ္ဘုတသုတ္တ (န) [အစ္ဆရိယဗ္ဘုတ + သုတ္တ] ဖြစ်မြဲမဟုတ် – မဖြစ်ဖူး – ဖြစ်သည့် အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော မြတ်စွာဘုရားဆိတော်မူအာနန္ဒာနှင့် စပ်သော အရာကိုပြသောသုတ်၊အစ္ဆရိယဗ္ဘုတသုတ်။ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊၃-ဝဂ်၊၃-သုတ်။ မ၊၃။၁၅၉-၁၆၅။ ဇေ ဝံ မေ သုတန္တိ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတသုတ္တံ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၁၉။

အစ္ဆရိယဗ္ဘုတသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ဣ) [အစ္ဆရိယဗ္ဘုတသုတ္တ + ဝဏ္ဏနာ] အစ္ဆရိယဗ္ဘုတ သုတ်၏ – အဖွင့် – အဋ္ဌကထာ။မဋ္ဌ၊၄။၁၁၉-၁၃၇။

အစ္ဆရိယဘာဝ (ပု) [အစ္ဆရိယ+ဘာဝ] အံ့ဩဖွယ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အတ္တနော ဝိမာနဿ အစ္ဆရိယဘာဝံ ဧတဿ ကထာပေတုကာမော ပုစ္ဆတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၇။

အစ္ဆရိယမနုဿ (ပု) [အစ္ဆရိယ + မနုဿ]ဝေါဟာရတ္ထ ချီးမွမ်း အံ့ဩဖွယ် ကောင်းသောလူ။ သဒ္ဒတ္ထ, အဓိပ္ပါယတ္ထ (က) အမြဲ – မဖြတ် – မဖြစ်သော – တခါတရံမှသာ ဖြစ်ပေါ်သော–လူ။ ကေပုဂ္ဂလော ဧကပုဂ္ဂလော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ အစ္ဆရိယမနုဿော။ အံ၊၁။ ၂၂။ ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလာ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ အစ္ဆရိယမနုဿာ။ အံ၊၁။၇၆။ အစ္ဆရိယမနုဿောတိ အစ္ဆရိယော မနုဿော။ အစ္ဆရိယောတိ အန္ဓဿ ပဗ္ဗတာရောဟဏံ ဝိယ နိစ္စံ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ အယံ တာဝ သဒ္ဒနယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ နိစ္စံ န ဟောတီတိ အဘိဏှပ္ပဝတ္တိကံ န ဟောတိ ကဒါစိဒေဝ သမ္ဘူ- တော။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၆။ အစ္ဆရိယမနုဿောတိ အာစိဏ္ဏမနုဿော,အဗ္ဘုတမနုဿော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ (ခ) လက်ဖျစ်တီး – သင့် – ထိုက် – လောက် – သောလူ၊ လက်ဖျစ်တီး၍ ကြည့်ရှုလေးမောလောက်သောလူ။အယံ ပန အဋ္ဌကထာနယော... အစ္ဆရာယောဂ္ဂေါတိ အစ္ဆရိယော၊ အစ္ဆရံ ပဟရိတွာ ပဿိတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ယောဂ္ဂေယျေန မနုဿာ အစ္ဆရိယံ ဒိသွာ အစ္ဆရံ ပဟရန္တိ၊ တံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ 'အစ္ဆရံ ပဟရိတွာ ပဿိတဗ္ဗော'တိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၆။ (ဂ) လွန်စွာကျင့်ပြီးသောလူ၊ သူတပါးတို့နှင့် မဆက်ဆံသော (ပါရမီဖြည့်ကျင့်ခြင်း, ပဋိသန္ဓေယူခြင်း, မဖြစ်ဖူးသော အရာများဖြစ်ပေါ်ခြင်း,မာရ်ကိုအောင်ခြင်း,ဉာဏ်တော်ကို ရရှိခြင်း,ဓမ္မစကြာကို တရားဦးအဖြစ် ဟောခြင်းစသည့်) အလေ့အမှတ်ရှိသောလူ။ အာစိဏ္ဏမနုဿောတိပိ အစ္ဆရိယမနုဿော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ အနညသာဓာရဏော ဂုဏဓမ္မေ အာစိဏ္ဏဝါတိ အစ္ဆရိယောတိ အာဟ အာစိဏ္ဏမနုဿောတိပိ အစ္ဆရိယမနုဿောတိ အာဒိ။အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၆။ (အာစိဏ္ဏ အကျယ်ကို အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈-၉-တွင်ကြည့်။) (ဃ)လောကဥ္စမှ ဒါးစွာမဖြစ်သော – တရံတခါ – အနည်း အကျဉ်း – တဦး တယောက် – မျှသာ ဖြစ်ပေါ်သောလူ။ ဗဟုသော လောကေ န ဝိဏ္ဏာ န ပတ္တာ မနုဿာတိ အာစိဏ္ဏမနုဿာ။ ကဒါစိဒေဝ ဟိ နေသံ လောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။အံ၊ဋီ၊၂။၄၅။ (ဤဋီကာဖွင့်အလို ၄-၌ 'အစိဏ္ဏမနုဿာ'ဟု ရှိရမည်၊အာ-ကို ဒီဃ ပြုသည်ဟုသော်လည်းကြံ။ ကဒါစိဒေဝ ဝေသာဝါကျအလို ဤအနက်နှင့် (က)အနက် မထူးပြီ။) (င) အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသောဂုဏ် – ရှိသော – တို့နှင့် ပြည့်စုံသောလူ။ အပိစ ... အနေကေဟိ အစ္ဆရိယဗ္ဘုတဓမ္မေဟိ သမန္နာ- ဂတတ္တာပိ အစ္ဆရိယမနုဿော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ သမန္နာဂတတ္တာတိ ဧတေန အစ္ဆရိယာ ဂုဏဓမ္မာ ဧတသ္မိံ သန္တီတိ အစ္ဆရိယောတိ ဒဿေတိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၃၆။

အစ္စရိယမနုဿဘာဝ (ပု) [အစ္စရိယမနုဿ + ဘာဝ] အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော ဂုဏ်ရှိသောလူ၏ အဖြစ်။ ဗုဒ္ဓဘာပါတုဘာဝတော အစ္စရိယမနုဿ- ဘာဝတော ဗဟုဇနဟိတာသုခါဝဟတော .... ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၆၈။

အစ္စရိယရူပ (တိ) [အစ္စရိယ + ရူပ] အံ့ဩဖွယ် သဘောရှိသော။ အစ္စရိယရူပံ ကိရ ပါဠိဟာရိယံ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၆၄။ ဇာ အစ္စရိယရူပံ (=အစ္ဆေရရူပံ)ဝတ။ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၄၅၅။ အစ္ဆေရ- ရူပ, အစ္စရိယသဘာဝ-တို့လည်းကြည့်။

အစ္စရိယသဘာဝ (ပု)[အစ္စရိယ + သဘာဝ] (၁) အံ့ဩဖွယ် - သဘော - သဘော ဖြစ်သော တန်ခိုး။ အစ္စရိယမှ (၁) အနက်ကြည့်။ (တိ) (၂) အံ့ဩဖွယ် သဘောရှိသော။ အစ္ဆေရရူပ- ကြည့်။

အစ္စရိယသုတ္တ (နံ) [အစ္စရိယ + သုတ္တ]အံ့ဩဖွယ် တရားကိုပြဆိုသောသုတ်၊အစ္စရိယသုတ်။သင်္ဂါ- ယနာနဝက၊ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၉-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊၁၉- သုတ်။သံ၊ ၂။ ၅၄၂။ (အနာဿဝါဒီ၏ အာဗိဝန်- ပေယျာလ အဖြစ်နှင့်ပါသည်၊ ခေါင်းစဉ်မပါ။ 'အစ္စရိယဥ့ အစ္ဆုတ' ဟူသော ၂ဝဂ်၏ ဥဒါန်း ဂါထာဖြင့်၎င်း, ၃-၃၂- "အနာဿဝါဒီသုတ္တ" ဟူ သော ခေါင်းစဉ်ဖြင့်၎င်း သိသာ၏)။ အစ္စရိယ (၁) (ဆ) အနက်လည်းကြည့်။

အစ္စရိယာစိန္တေယျမဟာနုဘာဝ (တိ)[အစ္စရိယ+ အစိန္တေယျ + မဟာနုဘာဝ] အံ့ဩဖွယ်, မကြံ စည်နိုင်, ကြီးမြတ်သောတန်ခိုး အာနုဘော်ရှိ သော၊သူ။ (ဘုရား)။ ဘာဝနာပစ္စက္ခကရဏောဟိ ကမ္မာဒီသု အဓိဂတဝသိဘာဝေါအစ္စရိယာစိန္တေ- ယျမဟာနုဘာဝေါ .. ဘဂဝါ။ ဒီဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၁။ သီ၊ ဋီးသစ်၊ ၁။ ၁၉။ မဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၁။ သံဋ္ဌီ၊ ၁။ ၁၁။

အစ္စရိယာဒိဘာဝ (ပု) [အစ္စရိယာဒိ+ဘာဝ] အံ့ ဩဖွယ်ရှိခြင်း စသည်၏ အဖြစ်။ အစ္စရိယာဒိ- ဘာဝေပိ ဧသေဝ နယော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၉။

အစ္စူပမ (တိ) [အစ္စာ + ဥပမာ]နတ်သမီးလျှင် ဥပမာ ရှိသော၊ နတ်သမီးနှင့် တူသော၊ သူ။ နာရိယော ဝိမာ အစ္စူပမာ။ဇာ၊ ၁။ ၁၃၂။ ဒေဝိ ဝိယ အစ္စူပမာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၃။ အစ္စူပမာ တိဒသပုရေ သက္ကာ ဒေဝရညော အညတရာ ဒေဝဓီတာ ဝိယ။ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၉၂။

အစ္စေရ (ကြိ) အစ္စတိ-ကြည့်။

အစ္စလာဝါရသဝဏ္ဏ (တိ) [အစ္စ + လာဝါ+ ရသ + ဝဏ္ဏ] ကြည်လင်သော ချိုပ်ရည်အဆင်း ရှိသော။ သံသရဏလောဟိတံ အစ္စလာဝါရသ- ဝဏ္ဏံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၃။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၅ဝ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅၃။

အစ္စဝသ (နံ၊ ထီ) [အစ္စ + ဝသ] ဝက်ဝံ၏အဆီ၊ ဝက်ဝံဆီ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝသာနိ ဘေသဇ္ဇာနိ အစ္စဝသံ။ဝိ၊ ၃။ ၂၉၁။

အစ္စဝိပ္ပသန္နမဏိဝဏ္ဏဥဒက(တိ) [အစ္စ + ဝိပ္ပသန္န + မဏိဝဏ္ဏ + ဥဒက] ကြည်လင်သော, အလွန် ကြည်လင်သော, မြအဆင်းနှင့် တူသော ရေရှိ သော၊ - အိုင်။ အစ္စဝိပ္ပသန္နမဏိဝဏ္ဏဥဒကော ဥတ္တရာနေ့ာဘာသော နာမ။အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။

အစ္စသိ (ကြိ) အစ္စတိ-ကြည့်။

အစ္စသုက္က (တိ) [အစ္စ + သုက္က] ကြည်လင်ဖြောက် သွေ့သော။

အစ္စသုက္ကတာ (ထီ) [အစ္စသုက္က+တာ] ကြည်လင် ဖြောက်သွေ့သည်၏ အဖြစ်။ တဿ (မေဃဿ) အစ္စသုက္ကတာယ အာကာသမိဝ ခါယမာ- နဿ....။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၃၅။

အစ္စာဒက (နံ) [န + အာဒက] မစားလိုခြင်း၊ မမြိန်ခြင်း။ တေ တေန ဧဝ သာဒုဒိကေန အာဟာရေန ဖုဋ္ဌာ ဣမိနာ စ အတ္တာဒ္ဓာဒကေန။ ဝိ၊ ၃။ ၂၉၁။ (အတ္တာဒ္ဓနကေန၊မူကွဲ) အတ္တာဒ္ဓာ- ဒကေနာတိ အတ္တံ အရောစိကေန။ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၂။

အစ္စာဒန (နံ) [အာ + ဆဒ + ဏေ + ယု။ ဝိဂ္ဂိုဟ် ကို အစ္စာဒနဝတ္ထမောက္ခပါဝုရဏ-တွင်ကြည့်။]

(က) အဝတ်၊ အရုံ၊ အခြုံ၊ အလွှမ်း။ ဝတ်ရုံ-ခြုံ-လွှမ်းဖွယ်အဝတ်အထည်။ အစ္ဆာဒနံ သယနမန္နပါနံ။ အံ၊၂။၄၄။ လာဘီ ဟောတိ အစ္ဆာဒနဿ။ သံ၊၃။၁၃၁။ (ခ) ခါးဝတ်။ အစ္ဆာဒနမောက္ခပါဝုရဏာ ကြည့်။ (ဂ) လင်ပုဆော အဝတ်အထည်။ ရတ္တိယာ ဟိ သာမိကော အစ္ဆာဒနံ နာမ။ ဇာ၊၄၊၁၃၂။

အစ္ဆာဒနဝတ္ထမောက္ခပါဝုရဏ (နု) [အစ္ဆာဒန+ဝတ္ထ+မောက္ခပါဝုရဏ] ခါးဝတ်, အပေါ်ရုံ, ကော်ဇောစသော မြတ်သောအခင်း။ လာဘီ အစ္ဆာဒနဝတ္ထမောက္ခပါဝုရဏာနံ။ ဒီ၊၃။၁၃၁။ အစ္ဆာဒနဝတ္ထမောက္ခပါဝုရဏာနန္တိ အစ္ဆာဒနာနဉ္စ ဝတ္ထာနဉ္စ ဥတ္တမပါဝုရဏာနဉ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၆။ အစ္ဆာဒေန္တိ ကောပိနံ ပဋိစ္ဆာဒေန္တိ ဧတေဟီတိ အစ္ဆာဒနာနိ၊ နိဝါသနာနိ၊ တေသံ အစ္ဆာဒနာနဉ္စ သေသဝတ္ထာနဉ္စ ကောဇဝါဒိဥတ္တမပါဝုရဏာနဉ္စ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၀။

အစ္ဆာဒယိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဆဒ+ဏယ+တွာန] ဖုံးလွှမ်းစေ၍၊ ဝတ်ရုံစေ၍၊ လျှုဒါန်း၍။ ဧတံ အစ္ဆာဒယိတွာန၊ မမ အင်္ဂိကမာဒိသ။ ပေတ၊ ၁၃၄။ ဧတံ ဥပါသက် မမ ဒီယျမာနံ သာဋကံ ပရိဒဟာပေတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၄၆။

အစ္ဆာဒါပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဆဒ+ဏာပေ+တွာ] ဖုံးလွှမ်း-ဝတ်ရုံ-စေ၍။ အဟတေဟိ ဝတ္ထေဟိ အစ္ဆာဒါပေတွာ။ ဒီ၊၂။၁၇၇။ ကာသာယာနိ ဝတ္ထာနိ အစ္ဆာဒါပေတွာ။ ဝိ၊၃။၂၉၈။ ခုဒ္ဒကာ၊၄။၄။

အစ္ဆာဒိတ¹ (တိ) [အာ+ဆဒ+ဏေ+တ] ဖုံးလွှမ်းအပ်သော၊ သူ။ တေန အစ္ဆာဒိတော သတ္ထာ၊ ဟေမဝဏ္ဏော အသောဘထ။ ဒီ၊၂။၁၁၁။

အစ္ဆာဒိတ² (တိ) [န+ဆာဒိတ] မဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ဣမိနာ ဆာဒိတာပိ အစ္ဆာဒိတာ။… ဆာဒိတာ ဟောတု၊ အစ္ဆာဒိတာဝါ။ ဝိ၊၄။၄။

အစ္ဆာဒေတိ¹ (ကြိ) [အာ+ဆဒ+ဏေ+တိ] ဖုံးလွှမ်း-လျှုဒါန်း-၏။ ပုဏ္ဏသော မလ္လပုတ္တော ဧကေန သာဋကေန အစ္ဆာဒေတိ။ ဒီ၊၂။၁၁၀။ အစ္ဆာဒေမိ တိစီဝရံ။ အပ၊၁။၃။ ဧကေန ဟိ ပုဏ္ဏသ ဧကေန မံ အစ္ဆာဒေဟိ၊ ဧကေန အာသနံ။ ဒီ၊၂။၁၁၀။ အစ္ဆာဒေဟီတိ ဥပစာရဝစနမေတံ၊ ကော် မယှံ ဒေဟိ, ကော် အာသနံ ဟောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ ဒုဿေဟစ္ဆာဒယေယျ တံ။ အပ၊၂။၃။ ယာဝတာ ဗုဒ္ဓပရိသာ၊ ပုပ္ဖေဟစ္ဆာဒယိ တဒါ။ အပ၊၁။၄၁။ .... ဩန္တိတပတ္တပါဏိံ တိစီဝရေန အစ္ဆာဒေသိ။ ဝိ၊၁။၁၂။ တိစီဝရေန အစ္ဆာဒေသီတိ တိစီဝရံ ဘဂဝတော အဒါသိ။ ဣဒမ္ပိ ဝေါဟာရဝစနမတ္တံ ဟောတိ 'တိစီဝရေန အစ္ဆာဒေသီ'တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ ဗုဒ္ဓသုပ် အစ္ဆာဒယုံ။ အပ၊၁။၇၉ (ဆန်းကြောင့်ရှေ့ဘော်မဲ့)။ ဒုဿယုဂေန အစ္ဆာဒေသုံ။ သံ၊၁။၁၇၉။ စီဝရေန တံ အစ္ဆာဒေသာတိ။ ဝိ၊၁။၃၂။ အယျံ ဥပနန္ဒံ စီဝရေန အစ္ဆာဒေဿာမိ။ ဝိ၊၁။၃၁၇။ အစ္ဆာဒယိဿံ သမဏံ ယုဂေန။ ပေတ၊၁၈။ ဘောဇေတွာ စီဝရေန အစ္ဆာဒေဿာမ။ ဝိ၊၂။၉၈။

အစ္ဆာဒေတိ² (ကြိ) [အာ+ဆဒိ+ဏေ+တိ] ကြေကျက်၏၊ နှစ်သက်-မြိန်ယှက်-စေ၏။ ဘောဇနံ ယာနိပိ တာနိ ပါကတိကာနိ လူခါနိ ဘောဇနာနိ၊ တာနိပိ နံ အစ္ဆာဒေန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၁။ နစ္ဆာဒေန္တီတိ န ရုစ္စန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၂။ နစ္ဆာဒေန္တီတိ ရုစိံ န ဥပ္ပါဒေန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၀၄။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၆။ တထာ ရသပဋိ အဂ္ဂလိယာ သာယဇ္ဇတော အစ္ဆာဒေသိ။ ဒီ၊၁။၁၃၀။ အစ္ဆာဒေသီတိ ဇိဝှဂ္ဂေ ဌပိတမတ္တာ သတ္တရသဟရဏီသဟဿာနိ ဖရိတွာ မနာပါ ဟုတွာ တိဋ္ဌတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၀။

အစ္ဆာဒေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ဆဒ+ဏေ+တုံ] ဖုံးလွှမ်း-လျှုဒါန်း-ခြင်းငှါ။ နယိမေ သက္ကာ စီဝရေန အစ္ဆာဒေတုံ။ ဝိ၊၁။၃၁၈။

အစ္ဆာဒေတုကာမ (တိ) [အစ္ဆာဒေတုံ+ကာမ] ဖုံးလွှမ်းခြင်း-လျှုဒါန်းခြင်း-ငှါအလိုရှိသော၊ ဖုံးလွှမ်းလို-လျှုဒါန်းလို-သော၊ သူ။ "သစ္စံ ကိရ မံ တွံ အာဝုသော စီဝရေန အစ္ဆာဒေတုကာမောသီ"တိ။ ဝိ၊၁။၃၁၇။

အဓ္ဓာဒေတွာ (ကြိဝိ) [အာ + သဒ + ဓေ + တွာ] (၁) ဖုံးလွှမ်း – ဝတ်ရုံ – ၍။ ကာသာသာယာနိ ဝတ္ထာနိ အဓ္ဓာဒေတွာ။ ဝိ၊၁။၁၃။ ဥဒါန်း၁၄၅။ အဓ္ဓာဒေတွာ နိဝါသေတွာ စေဝ ပါရုပိတွာ စ။ ဥဒါန်း၄။၂၈၀။ (၂) ဖုံးလွှမ်း – လျှို့ဒါန်း – ၍။ ကေမေကာ ဘိက္ခု ကေမေကေန ဒုဿယုဂေန အဓ္ဓာဒေတွာ။မိလိန္ဒ။၃၀။

အဓ္ဓာဒေသိ (ကြိ) ဆာဒေတိ-ကြည့်။

အဓိ (န) [အဓ္ဓ(=ဒဿနဗျာပနေသု)+ဣ။ဓာန်၊ ဋီ။၁၄၉။] (က) မျက်စိ၊ မျက်ကွင်း။ အကွက်၊ အပေါက်။ အဓိက, အဓိဗဒ္ဓ-ကြည့်။ (ခ) ဆင်မျက်ကွင်း၊ ဆင်မျက်ကွင်းသဏ္ဌာန်။ တတ္ထ တတ္ထ အဓိနိ ဓသောတွာ မာလာကမ္မလတာကမ္မာဒိနိ ဝါ ကတွာ တောဋ္ဌတကာာယမဇ္ဈနမှိ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊၄၊၁။၂၅၂။ အဓိနီတိ ကုဉ္စရဓိသဏ္ဌာနာနိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၀။ ဝိမတိ၊၁။၁၆၈။ အဓိတိ ကုဉ္စရက္ခိ။ဝဇီရ။၁၂၂။

အဓိက (တိ) [အဓိ + က] အပေါက်၊ မျက်ကွင်း။ သုခုမဓိကေန ဓာလေနပရိက္ခ ဥဒကာဟံ ပြုတ္တ-ရေယျ။ ဒီ၊၁။၄၂။ သုခုမဓိကေနာတိ သဏှ-အဓိကေန၊ သုခုမဓိဒွေနာတိ အတ္ထော။ဒီဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၇။ သုခုမဓိကဓာလေန၊ ဥဒကံ ယော ပရိက္ခိ-ပေ။အပ၊၁။၉၇။

အဓိဋ္ဌ (တိ) [အာ+ဆိဒိ+ယ + အဋ္ဌ] အဓိဋ္ဌဒ္ဓ (၂)အနက်ကြည့်။

အဓိဋ္ဌမာန (တိ) [န+ဆိဋ္ဌမာန] မပြတ်သော၊ အဆက်မပြတ်သော။အဓိဋ္ဌမာနမာနေသုံတတိ-ယော ယာဝ သင်္ဂယော။ ဝိ၊၄၊၁။၂၄။ အဓိဋ္ဌမာ-နံ အဝိနဿမာနံ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၁။

အဓိတဗ္ဗ (တိ) [အာသ + တဗ္ဗ] နေအပ်သည်၊ ထိုင်အပ်သည်။န ဘိက္ခဝေ .... အာသနေသု အဓိ-တဗ္ဗံ။ဝိ၊၃။၂၂၄။

အဓိတုံ (ကြိဝိ) [အာသ + တုံ] နေခြင်းငှါ၊ ထိုင်ခြင်းငှါ။ နေကွိတာဒယော ဟိ ဒါသာ....အဓိတုံ လဘန္တိယေဝ။ ဓမ္မ၊၁။၂၈၃။

အဓိဒါ (ကြိ) ဆိန္ဒတိ-ကြည့်။

အဓိဒုံ (ကြိ) ဆိန္ဒတိ-ကြည့်။

အဓိဒ္ဒ (တိ) [န + ဆိဒ္ဒ] အပေါက်မရှိသော။ (က) အပေါက် – အကြား – အကွဲ – အအက် – မရှိသော။ သေယျထာပိ ဘဋ္ဌေ သေလော ပဗ္ဗတော အဓိဒ္ဒေါ အသုသိရော ကေဝနော။ အံ၊၂။၃၃၂။ (ခ) အလယ်၌ ပေါက် – ပျက် – ခြင်းမရှိသော။ ယာနိ တာနိ သီလာနိ အခဏ္ဍာနိ အဓိဒ္ဒါနိ အသဗလာနိ အကမ္မာသာနိ။ ဝိ၊၅။၁၆၈၊ဒီ၊၂။၈၆။ ဒီ၊၃။၂၀၃။ မ၊၁။၃၉၇။ (ဝိဋ္ဌ၄။၁၅၄။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၂၆။ မဋ္ဌ၊၂။၂၉၈-တို့လည်း-ကြည့်။) (ဂ) ပေါက် – ပျက် – ခြင်းစသည်မရှိသော – နိုင်လုံသော – သီလ။ (ဃ) လစ်လပ် – ချို့ယွင်း – ခြင်းမရှိသော – အကြင်းမဲ့ပြည့်စုံသော သာသန အစုံစသည်။ အဓိဒ္ဒါနိ နိရန္တရံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၃၃။ အဓိဒ္ဒါနီတိ ဆိဒ္ဒါဝိ-ရဟိတာနိ၊ သီလာနိ အဓိဒ္ဒါနိ အသဗလာနိ အကမ္မာသာနိ၊ အထ ဝါ အဓိဒ္ဒါနိ အဝိဝရာနိ သာသနာယုဂ္ဂဒ္ဒါဘိနိ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ၊၃၀၁။ (င) အပြစ်မရှိသော။ ဆိဒ္ဒါဆိဒ္ဒဥ ဇာနိတုံ။ အပ၊၁။ ၄၇။ ဆိဒ္ဒါဆိဒ္ဒဥ ဇာနိတုန္တိ ဒေါသဥ အဒေါသဥ ဇာနိတုံ။ အပဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။ (စ) သေးငယ်သော အပေါက်ရှိသော။ သော စ ရုက္ခော ယန-ကူနေ၊ အဓိဒ္ဒေါ ဟောတိ ပတ္တိကော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၅၀။အဓိဒ္ဒေါတိအပ္ပဓိဒ္ဒေါ၊'အနုဒရာကညာ'တိ-အာဒီသု ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ၊ ကေစိ 'ဆိဒ္ဒံ ဟောတိ ပရိတ္တကံ'န္တိ ပဌန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ၊၂၄၄။

အဓိဒ္ဒက (ပု) [န+ဆိဒ္ဒ+က] ၉-အဆုံးရှိသော အစီအရင်ဖြင့် မပြတ်သော ရေတွက်နည်းကို ပြဆိုသောကျမ်းကျမ်း။အဓိဒ္ဒကပါဌက-ကြည့်။

အဓိဒ္ဒကဂကနာ (ထီ) [အဓိဒ္ဒက + ဂကနာ] (က) အပြတ်မရှိသော တွက်ချက်ခြင်းအတတ်၊ ဘမှစ၍

၉-အဆုံးရှိသော အစီအရင်ဖြင့် မပြတ်သော တွက်ချက်ခြင်းအတတ်၊ နိုင်ငံခြားသား ပါရဆီ စသော လူမျိုးတို့ကဲ့သို့ ၁-မှစ၍ ၉-အဆုံးရှိသော အစီအရင်ဖြင့် အဆက်မပြတ် တွက်ချက်ခြင်း အတတ်၊ ဂဏန်းသင်္ချာအတတ်။ ဂဏနာ ဝုစ္စတိ အစ္ဆိဒ္ဒကဂဏနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ ပါရသိကာ-မိလက္ခကာဒယော ဝိယ နဝန္တဝသေန ဂဏနာ အစ္ဆိဒ္ဒကဂဏနာ။ ဒီ၊ဋီ။၁။၁၃၀။ ဂဏနာ ဝုစ္စတိ အစ္ဆိဒ္ဒကဂဏနာ ပါဠိသေသဉာယေန၊ သာ ပန ပါရသိကမိလက္ခကာဒယော ဝိယ "ဧကံ ဒွေ"တိ-အာဒိနာ နဝန္တဝိဓိနာ နိရန္တရဂဏနာတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၃၄။ (ခ) ခုက္ခက်၊ ဆယ်ကွက်စသည်တို့၌ငယ် (ကြေ့ပေသီးစသည်) တို့ကိုထား၍ အစဉ်အတိုင်းရေတွက်ခြင်းအတတ်။ ဂဏနာတိ အစ္ဆိဒ္ဒကာဒိအဝသေသဂဏနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅။ အစ္ဆိဒ္ဒကဂဏနာ နာမ ကေဠွာနဒသင္ဂွာ-နာဒိသု သာရိယော ဌပေတွာ အနုက္ကမေန ဂဏနာ။ ဝိမတိ၊ ၂။၂။ အစ္ဆိဒ္ဒဂဏနာ-လည်း ကြည့်။ (အစ္ဆိန္နကဂဏနာ၊သျှ၊က-မှကဲ့)

အစ္ဆိဒ္ဒကပါဌက (တိ) [အစ္ဆိဒ္ဒက+ပါဌက] ဂဏန်း ကျမ်းကိုမှီ၍ အသက်မွေးသော၊ ဂဏန်းကျမ်း — သင်ကြား — တတ်မြောက်သော၊သူ။ ဂဏကာတိ အစ္ဆိဒ္ဒကပါဌကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ နဝန္တာဒိဝိဓိနာ ပဝတ္တော ဂဏနဂန္ထော အန္တရ ဆိဒ္ဒါဘာဝေန အစ္ဆိဒ္ဒကောတိ ဝုစ္စတိ၊ တံ ဂဏန် ဥပနိဿာယ ဇီဝန္တာ အစ္ဆိဒ္ဒကပါဌကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊၂၁၉။ နဝန္တာ-ဒိဝိဓိနာ ပဝတ္တော ဂဏနဂန္ထော အန္တရ ဆိဒ္ဒါ-ဘာဝေန အစ္ဆိဒ္ဒကောတိ ဝုစ္စတိ၊ တဒေဝ ပဌန္တီ-တိ အစ္ဆိဒ္ဒကပါဌကာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၃၃။ အစ္ဆိဒ္ဒပါဌက (သိ) အစ္ဆိန္နကပါဌက (က)။

အစ္ဆိဒ္ဒကာဒိပါဌဂဏက (တိ) [အစ္ဆိဒ္ဒက+အာဒိ + ပါဌ + ဂဏက] ဂဏန်းကျမ်းစသည်ကိုသင်ကြား တတ်မြောက်သော၊ သူ။ ဂဏကမဟာမတ္တာတိ အစ္ဆိဒ္ဒကာဒိပါဌဂဏကာ စေဝ မဟာအမစ္စာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၅။ အစ္ဆိဒ္ဒကပါဌက-လည်းကြည့်။

အစ္ဆိဒ္ဒကာရီ (တိ) [အစ္ဆိဒ္ဒ + ကရ + ဏီ] မပေါက် သည်ကိုပြုလေ့ရှိသော၊သူ။အခဏ္ဍကာရီ ဟောတိ အစ္ဆိဒ္ဒကာရီ။ အံ၊၁။၅၆၅။

အစ္ဆိဒ္ဒဂဏနာ (ထီ) [အစ္ဆိဒ္ဒ + ဂဏနာ] အပြတ် မရှိသော တွက်ချက်ခြင်းအတတ်၊ ၁-မှစ၍ ၉-အဆုံးရှိသော အစီအရင်ဖြင့် မပြတ်သောတွက် ချက်ခြင်းအတတ်၊နိုင်ငံခြားသား ပါရဆီ စသော လူမျိုးတို့ကဲ့သို့ ၁-မှစ၍ ၉-အဆုံးရှိသော အစီ အရင်ဖြင့် အဆက်မပြတ်တွက်ချက်ခြင်းအတတ်။ ဂဏန်းသင်္ချာအတတ်။ ဂဏနာတိ အစ္ဆိဒ္ဒဂဏနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆၁။ အစ္ဆိဒ္ဒဂဏနာတိ "ဧကံ ဒွေ"တိ-အာဒိနာ နဝန္တဝိဓိနာ နိရန္တရဂဏနာ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၄၁။ အစ္ဆိဒ္ဒကဂဏနာ-လည်းကြည့်။

အစ္ဆိဒ္ဒပါဌက (တိ) အစ္ဆိဒ္ဒကပါဌက-ကြည့်။

အစ္ဆိဒ္ဒဝစန (တိ) [အစ္ဆိဒ္ဒ + ဝစန] အပေါက်မရှိ သော — အပြစ်ကင်းသော — စကားရှိသော၊သူ။ "အစ္ဆိဒ္ဒဝစနာ"တိပိ ပါဌော၊ တဿ နိဒ္ဒေါသဝစ-နာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၂၈။

အစ္ဆိဒ္ဒဝုတ္တိ (တိ) [အစ္ဆိဒ္ဒ + ဝုတ္တိ] မပေါက်မပျက် သော အကျင့် — မပေါက်မပျက်သော အသက် မွေးမှု — ရှိသော၊သူ။ အစ္ဆိဒ္ဒဝုတ္တိ မေဓာဝီ။ မေ။ ၄၇။အစ္ဆိဒ္ဒါယ ဝါ သိက္ခာယ အစ္ဆိဒ္ဒါယ ဝါ ဇီဝိတ-ဝုတ္တိယာ သမန္နာဂတတ္တာ အစ္ဆိဒ္ဒဝုတ္တိ။မေ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၁။အစ္ဆိန္နဝုတ္တိ-လည်းကြည့်။

အစ္ဆိန္ဒတိ (ကြိ) [အာ + ဆိဒိ + အ + တိ]လုယက် ၏။ သယ် အစ္ဆိန္ဒတိ။ ဝိ၊၁။၃၆၀။ အစ္ဆိန္ဒေယျ ဝါ အစ္ဆိန္ဒာပေယျ ဝါ။ ဝိ၊၁။၃၆၇။ဝိ၊ ၂။၃၂၃။ ယံ အမှာကံ ဒေတိ၊ တံ အစ္ဆိန္ဒေယျ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၄။ ကုပိတော အနတ္တမနော အစ္ဆိန္ဒိ။ ဝိ၊၁။ ၃၆၇။ ထုလ္လနန္ဒာ ဘိက္ခုနီ .... အစ္ဆိန္ဒိ။ဝိ၊၂။၃၂၂။ တာသံ ဘိက္ခုနီနံ ပတ္တာ ဂဏ္ဍိကာ အန္တရမဂ္ဂေ ဓောရာ အစ္ဆိန္ဒိံသု စေဝ ဒုဿေသုံ စ။ဝိ၊၂။၈၇။ အန္တရမဂ္ဂေ စောရာ နိက္ခမိတွာ ကေစေ့ ဘိက္ခူ အစ္ဆိန္ဒိံသု။ ဝိ၊၃။၁၂၃။ ကထံ ဟိ နာမ .. အစ္ဆိန္ဒိဿတိ။ ဝိ၊၁။၃၆၇။ ဝိ၊ ၂။၃၂၂။ ကထံ ဟိ နာမ တုံ — အစ္ဆိန္ဒိဿသိ။ ဝိ၊၁။၃၆၇။

အစ္ဆိန္ဒန္တ (တိ) [အာ + ဆိဒိ + အန္တ] (၁) လုယက်သော၊ သူ။ အနတ္တမနေန အစ္ဆိန္ဒန္တဿ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၀။ အစ္ဆိန္ဒန္တေ ဧဝ အာပတ္တိ-ယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၆၀။ အစ္ဆိန္ဒန္တော ပုရံ မမ။ စရိယာ။ ၄၁၈။ (၂) လုယက်အပ်သော၊ လုယက်ခံရဆဲအခါ။ အစ္ဆိန္ဒန္တေပိ ဖန္ဒန္တိ၊ အစ္ဆိန္နေပိ ဖန္ဒန္တိ။ မဟာနိ။ ၃၇။ အစ္ဆိန္ဒန္တေပိတိ ဝတ္ထုနယေန အစ္ဆိဇ္ဇန္တေပိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၀။

အစ္ဆိန္ဒိယ (န) [အာ + ဆိဒိ + ယ] ဖြတ်ယယ် — ရုပ်သိမ်း — ခြင်း။ ယသ္မိလောပသေန သပတိဋ္ဌာနာဒိ-အစ္ဆိန္ဒနာဒိကံ ရာဇတော ဥပသဂ္ဂံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅။ ဥပသဂ္ဂ-လည်းကြည့်။

အစ္ဆိန္ဒာပေတိ (ကြိ) [အာ + ဆိဒိ + ဏာပေ + တိ] (၁) လုယက်စေ၏။ အစ္ဆိန္ဒတိ ဝါ အစ္ဆိန္ဒာပေတိ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၈။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂၃။ အစ္ဆိန္ဒေယျ ဝါ အစ္ဆိန္ဒာပေယျ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၆၇။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂၃။ ပဌမံ ဘိက္ခုနိယော ဥဒေါသိတံ အစ္ဆိန္ဒာပေသုံ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၈၉။ ကထံ ဟိ နာမ အမှာကံ ဥဒေါသိတံ အစ္ဆိန္ဒာပေဿန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၈၉။ (၂) ရုပ်သိမ်းစေ၏။ ရာထူးမှ — ကျစေ၏ — ချထား၏။ တံ ဌာနန္တရံ အစ္ဆိန္ဒာပေတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၂။

အစ္ဆိန္ဒိ (ကြိ) ဆိန္ဒတိ-ကြည့်။

အစ္ဆိန္ဒိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [အာ + ဆိဒိ + တွာ] လုယက်၍၊ လုယက်ခံရ၍။ တံ သတ္တံ ဂဟေတွာ အစ္ဆိန္ဒိတွာ တံ ဘိက္ခုံ ဧတဒဝေါစုံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၁။ တေ ပရေသံ ဘောဂေ အစ္ဆိန္ဒိတွာ တဿ ကမ္မဿ နိဿန္ဒေန ကောသနိကာ ဘဝန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၉၉။

အစ္ဆိန္ဒိတွာန (ကြိ၊ ဝိ) [အာ + ဆိဒိ + တွာန] လုယက်၍။ အစ္ဆိန္ဒိတွာန ဂဟိတာ၊ ပိယံ ပုတ္တံ ပဿဟံ။ စရိယာ။ ၄၁၉။

အစ္ဆိန္န[၁] (တိ) [အာ + ဆိဒိ + တ] (၁) လုယက်အပ်သော၊ လုယက်ခံရသော၊ လုယက်အပ်ပြီးသော၊ သူ။ အစ္ဆိန္နစီဝရော နာမ ဘိက္ခုဿ စီဝရံ အစ္ဆိန္နံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၁၄။ ဣမာ ဘိက္ခုနိယော အစ္ဆိန္နာ ဘဝိဿန္တိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂၀။ ဣမိနာ အမှာကံ ဖလဉ္စ ...ကောဋ္ဌာဂါရဉ္စ အစ္ဆိန္နံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၈၉။ (၂) လုယက်အပ်ပြီးသော၊ လုယက်ခံရပြီးသောအခါ။ အစ္ဆိန္ဒန္တေပိ ဖန္ဒန္တိ၊ အစ္ဆိန္နေပိ ဖန္ဒန္တိ။ မဟာနိ။ ၃၇။ အစ္ဆိန္နေပိတိ ဝတ္ထုနယေန အစ္ဆိန္ဒိတွာ ဂဟိတေပိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၀။

အစ္ဆိန္န[၂] (တိ) [န + ဆိန္န] (၁) မဖြတ်အပ်သော၊ မဖြတ်အပ်သေးသောဒန်ပုံ။ ဥဇ္ဇုပေါဏံ နာမ ဆိန္နံ ဝါ အစ္ဆိန္နံ ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၆၃။ အတ္ထိ ရုက္ခာ အစ္ဆိန္နံ၊ ခဇ္ဇုရသော တိန္ဒုကံ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၅။ (၂) မပြတ်သောမရပ် — မစဲ — သော။ န စ အစ္ဆိန္နေ ထေဝေ ပက္ကမိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။ ၆၂။

အစ္ဆိန္နက (တိ) [အစ္ဆိန္န[၂] + က] မဖြတ်အပ်သော၊ မဖြတ်အပ်သော သင်္ကန်း။ န ဘိက္ခဝေ အစ္ဆိန္နကာနိ စီဝရာနိ ဓာရေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၀၀။ န စ ဘိက္ခဝေ သဗ္ဗံ အစ္ဆိန္နကံ ဓာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၁၂။

အစ္ဆိန္နကာရဏ (န) [အစ္ဆိန္န[၁] + ကာရဏ] လုယက်ခံရခြင်းဟူသောအကြောင်း။ န အစ္ဆိန္နကာရဏာ ဒေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၁၇။

အစ္ဆိန္နကေသ (တိ) [အစ္ဆိန္န[၂] + ကေသ] မဖြတ်အပ် — မရိတ်အပ် — သေးသော ဆံပင်ရှိသော၊ သူ။ သစေ အစ္ဆိန္နကေသော အာဂစ္ဆတိ၊ သံဃော အပလောကေတွာ ဘဏ္ဍုကမ္မာယ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၁၁။

အစ္ဆိန္နဂိဟိဗန္ဓန (တိ) [အစ္ဆိန္န + ဂိဟိ + ဗန္ဓန] မဖြတ်သော လူ့အနှောင်အဖွဲ့ရှိသော၊ သူ။ အစ္ဆိန္နဂိဟိ-ဗန္ဓနော သမဏကုဋုမ္ဗိကပုဂ္ဂလော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၆။

အစ္ဆိန္နဂ္ဂ (တိ) [အစ္ဆိန္န[၂] + အဂ္ဂ] မဖြတ်အပ်သေး — မပြတ်သေး — သော — အဖျား — အညွန့် — ရှိသော။ အစ္ဆိန္နဂ္ဂါနိ ဧဝ တိဏာနိ ခါဒမိ။ အံ၊ ၃။ ၂၃၁။ ဥဒါန၊ ၁၂၆။

အစ္ဆိန္နစီဝရ (တိ) [အစ္ဆိန္န[၁] + စီဝရ] လုယက်အပ်သော — လုယက်ခံရသော — သင်္ကန်းရှိသော၊ သူ။ အစ္ဆိန္နစီဝရော ဝါ ဟောတိ ဘိက္ခု နဋ္ဌစီဝရော ဝါ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၁၄။

အစ္ဆိန္နစီဝရက (တိ) [အစ္ဆိန္နစီဝရ + က။ ထီ-၌ အစ္ဆိန္နစီဝရိကာ] လုယက်အပ်သော — အလု

ယက်ခံရသော — သင်္ကန်းရှိသော၊သူ။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ အစ္ဆိန္နစီဝရကေ ဘိက္ခူ ဥပသင်္ကမိတွာ ဧဝံ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊၁။၃၁၅။ အနာပတ္တိ အစ္ဆိန္နစီဝရိကာယ ဝါ။ ဝိ၊၂။၃၆၆။

အစ္ဆိန္နတဋ (တိ) [န + ဆိန္န၂ + တဋ] ပြတ်သော ကမ်းမရှိသော။ ကမ်းပါးပြတ် ကမ်းပါးစောက် မရှိသော။ အပဋ္ဋာရ (ဇာ၊၄၊၅။၄၃၃)ကြည့်။

အစ္ဆိန္နတာ (ထီ) [အစ္ဆိန္န၂+တာ] မပြတ်သည်၏ အဖြစ်။ ဂိဟိဗန္ဓနသာ ပန အစ္ဆိန္နတာယ...။သံ၊ဋီ၊၃။၇၇။

အစ္ဆိန္နဒဏ္ဍ (ပု) [အစ္ဆိန္န+ဒဏ္ဍ] မပြတ်သော အရိုးတံ။

အစ္ဆိန္နဒဏ္ဍဝါက (ပု၊န) [အစ္ဆိန္န၂+ဒဏ္ဍ+ဝါက] မပြတ်သော အရိုးတံ, မပြတ်သော အချင်။ ပုပ္ဖဒါမ ပန အစ္ဆိန္နဒဏ္ဍဝါကေဟိ ဗန္ဓိတုံ ဝဋ္ဋတိ ဧဝ။ဝိမတီ၊၁။၃၀၁။

အစ္ဆိန္နဒသ (တိ) [အစ္ဆိန္န၂+ဒသာ] မပြတ်အပ် သေးသော — အမြိတ် — အနား — ရှိသော၊ အမြိတ် — အနား — မပြတ်ရသေးသော။ အစ္ဆိန္န- ဒသာနိ စီဝရာနိ ဓာရေန္တိ။ဝိ၊၃။၄၂၂။ဝိ၊၄။၄၇၉။

အစ္ဆိန္နဓာရ (တိ)[အစ္ဆိန္န၂ + ဓာရာ]မပြတ်သော — အယဉ် — ရေအယဉ် — ရှိသော။ အစ္ဆိန္နဓာရေ ဒေဝေ ဝဿန္တေ။ ဇာ၊၄၊၂။၂၄၆။ ဇာ၊၄၊၃။ ၃၅၊၆၇။

အစ္ဆိန္နဓာရာ (ထီ) [အစ္ဆိန္န၂ + ဓာရာ](က) မပြတ်သောရေအယဉ်။ ဒေဝေါ အစ္ဆိန္နဓာရံ ဝဿန္တော။ ဇာ၊၄၊၁။၃၄၀။ (ခ) မပြတ်သောခန္ဓာအယဉ်။ အစ္ဆိန္နဓာရာ ဝတ္တန္တိ၊ သင်္ခါယတနပစ္စယာ။မဟာ- နိ။၃၂။ (ဂ) မပြတ်သောစကားအယဉ်။ ယော ပန သတ္တံ အာရဗ္ဘတွာ အာစရိယေဟိ ဒိန္နံ နယေ ဌိတော အစ္ဆိန္နဓာရံ ကတွာ နဒီသောတံ ဝိယ ပဝတ္တေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ အစ္ဆိန္နဓာရံ ကတွာတိ နာတိသီဃံ နာတိသဏိကန္တိအာဒိနာ ပဟာရ ဝတ္တနယေန အစ္ဆိန္နံ ကထာပဗန္ဓံ ကတွာ။မ၊ဋီ၊၂။၁၉၄။

အစ္ဆိန္နမကုဋ (န) [အစ္ဆိန္န၂+မကုဋ] မပြတ်အပ် သော — အငုံ — အဖူး။

အစ္ဆိန္နမကုဋဝိကာသ (ပု)[အစ္ဆိန္န၂+မကုဋ + ဝိကာ- သ] မပြတ် — မခူးဆွတ် — အပ်သော အဖူး၊ အပွင့်။ တေနေဝ ဆိန္နမကုဋဝိကာသော အစ္ဆိန္နမ- ကုဋဝိကာသတော ပရိဟီနော။ဝိမတီ၊ ၁။၃၀၁။

အစ္ဆိန္နရဋ္ဌ (တိ) [အစ္ဆိန္န၃ + ရဋ္ဌ] လုယက်အပ် သော — လုယူခံရသော — တိုင်းပြည် ရှိသော၊ တိုင်းပြည်ကို အလုခံရသော၊သူ။ အစ္ဆိန္နရဋ္ဌာ ဗျထိတာ။ဇာ၊၂။၂၀၄။အစ္ဆိန္နရဋ္ဌာတိ ဗုဋ္ဌိနိဗ္ဗ- ဒေတွာ အစ္ဆိန္နိတွာ ဂဟိတရဋ္ဌာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၄၄။

အစ္ဆိန္နလဇ္ဇာ (ထီ)[အစ္ဆိန္န၃ + လဇ္ဇာ]လုယက်အပ်— ဖျက်ဆီးအပ် — သောအရှက်။

အစ္ဆိန္နလဇ္ဇိတာ (ထီ) [အစ္ဆိန္နလဇ္ဇီ + တာ] လုယက် အပ် — ဖျက်ဆီးအပ် — သောအရှက် ရှိသည်၏ အဖြစ်။ မဟာဘောဂကုလဿ ဓီတာ ဝိပတ္တိယာ အစ္ဆိန္နလဇ္ဇိတာယ အလဇ္ဇမာနာ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။

အစ္ဆိန္နလဇ္ဇီ (တိ) [အစ္ဆိန္နလဇ္ဇာ+ဤ] လုယက် အပ်—ဖျက်ဆီးအပ်—သောအရှက်ရှိသော၊သူ။

အစ္ဆိန္နဝုတ္တိ (တိ) [အစ္ဆိန္န၂ + ဝုတ္တိ] မပြတ်သော— ဆက်စပ် — လျံခြုံ — သော အကျင့်သိက္ခာ — အသက်မွေးမှု—ရှိသော၊သူ။ အစ္ဆိန္နဝုတ္တိ မေဓာဝီ၊ တာဒိသော လဘတေ ယသံ။ ဒီ၊၃။၁၅၆။အစ္ဆိန္န- ဝုတ္တိတိ နိရန္တရကရဏဝသေန အခဏ္ဍဝုတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၀။ အစ္ဆိဒ္ဒဝုတ္တိ လည်းကြည့်။

အစ္ဆိန္နသဿ (ပု) [အစ္ဆိန္န၃ + သဿ] လုယက်နှိပ်စက် အပ်သော — လုယက်နှိပ်စက်ခံရသော — အသီး။ စောရေဟိ အစ္ဆိန္နသဿံ ကတွာ။ဇာ၊၄၊၄။၄၅။

အစ္ဆိန္နသဗ္ဗစီဝရ (တိ) [အစ္ဆိန္န + သဗ္ဗ + စီဝရ] လု ယက်အပ်သော — လုယက်ခံရသော — အလုံးစုံ သောသင်္ကန်းရှိသော၊ အလုံးစုံသောသင်္ကန်းကို အလုယက်ခံရသော၊သူ။ ယသ္မာ ပန အစ္ဆိန္နသဗ္ဗ- စီဝရေန တိစီဝရိကေနေဝ ဘိက္ခုနာ ဧဝံ ပဋိ- ပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

အစ္ဆိန္နသီသ (တိ) [အစ္ဆိန္န၂ + သီသ] မပြတ်သော ဦးခေါင်းရှိသော၊သူ။ အယံ အစ္ဆိန္နသီသော ဝိယ ပုရိသော ဇီဝိတံ သေသာနိ ပန ပါကတိ-ကာနိ ကတွာ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။

အစ္ဆိန္နသေသစိဝရ (တိ) [အစ္ဆိန္န၁ + သေသ + စိဝရ] လုယက်အပ်သော (မိုယ်းရေခံမှု) ကြွင်းသော သင်္ကန်းရှိသော၊ (မိုယ်းရေခံမှု) ကြွင်းသော သင်္ကန်းတို့ကို အလုအယက်ခံရသော၊သူ။ အစ္ဆိန္န-စိဝရဿာတိ အာဒိသု အစ္ဆိန္နသေသစိဝရဿ နဋ္ဌသေသစိဝရဿ။ ဝိမတိ၊၁။၃၇၇။ (သာရတ္ထ၊ ၂။၄၃၉-လည်းကြည့်။)

အစ္ဆိန္နာသိမ္ဗိတ (တိ) [အစ္ဆိန္န၂ + အသိမ္ဗိတ] မပြတ် အပ် မချုပ်အပ်သောသင်္ကန်း။သစေ ကတစိဝရ-မေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ သန္တရမေဝ။ အစ္ဆိန္နာသိမ္ဗိတံ ပန န ဝဋ္ဋတိ။ ကင်္ခါ၊၁၅၂။ (ကင်္ခါမဟာဋီ၊၃။၂၄-လည်းကြည့်။)

အစ္ဆိဗဒ္ဓ (တိ) [အစ္ဆိ + ဗဒ္ဓ] ဖလးထောင့်ကသင်း ဘောင်ရှိသော။ ပဿသိ နော တွံ အာနန္ဒ မကဓေတ္တံ အစ္ဆိဗဒ္ဓံ။ဝိ၊၃။ ၄၀၀။အစ္ဆိဗဒ္ဓန္တိ စတု-ရဿကေဒါရကဗဒ္ဓံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၀။

အစ္ဆိမ (ပု) [အစ္ဆိ + ဝါ + အ ? ။(အက္ခိမ-သံ)] ရင်ကပ်ပင်။ အစ္ဆိဝါ သလ္လဝါ ရုက္ခာ၊ သလ္လကိ-ယော စ ပုပ္ဖိတာ။ဇာ၊၂။၃၄၄။ တေသမ္ပိ အပရိ-ယတ္တာနိ အစ္ဆိဝဗိမ္ပဝရာကေတကကာသန္ဒိအာ-ဒိနံ ဖလာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ ကောဋ္ဌေသ ကိရ အစ္ဆိဝ။ဝဇီရ။၃၂၀။

အစ္ဆိသံ
အစ္ဆိသံ
အစ္ဆိသန္တိ
(ကြိ) အစ္ဆတိ-ကြည့်။

အစ္ဆုပန္တ (တိ) [န + သုပန္တ] မထိသော၊ သည်။ အစ္ဆုပန္တံ အင်္ဂါဇာတံ ပဝေသေတိ။ ဝိ၊၁။၄၆။ ဝိ၊၅။၅၅။

အစ္ဆုပိယတိ (ကြိ) [အာ + သုပ + ဏေ + ယ + တိ]စပ်ဖာ – အပ်–သင့် – ထိုက် – ၏။ဗဟုလာနိ မဏ္ဍလာနိ န အစ္ဆုပိယန္တိ။ ဝိ၊၄။ ၂၄၀။

အစ္ဆုပေတိ (ကြိ) [အာ + သုပ + ဏေ + တိ] စပ်ဖာ၏။အဂ္ဂဠံ အာဂဝါ အစ္ဆုပေမိ။ ဝိ၊၃။၄၀၃။ အယည္ မေ အန္တရဝါသကော ဆိဒ္ဒေါ၊ယန္နူနာဟံ အဂ္ဂဠံ အစ္ဆုပေယျံ။ ဝိ၊၃။၄၀၃။ သော ဘိက္ခု အဂ္ဂဠံ အစ္ဆုပေသိ။ဝိ၊၃။၄၀၃။

အစ္ဆုပေန္တ (တိ) [အာ + သုပ + ဏေ + အန္တ]စပ်ဖာသော၊သူ။ အဒ္ဒသာ ခေါ ဘဂဝါ…တံ ဘိက္ခုံ အဂ္ဂဠံ အစ္ဆုပေန္တံ။ဝိ၊၃။၄၀၃။

အစ္ဆေက (တိ) အဆေက-ကြည့်။

အစ္ဆေကတာ (တိ) [အစ္ဆေက + တာ] မကျွမ်းကျင်–မလိမ္မာ–သည်၏အဖြစ်။ မဏိသုဝဏ္ဏာ-ဒိသု အစ္ဆေကတာဒိဟိ စ ဝဏ္ဏကမ္မံ အပ္ပယလံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၂။

အစ္ဆေန္တိ
အစ္ဆေန္တု
(ကြိ) ဆိန္ဒတိ-ကြည့်။

အစ္ဆေရ၁ (တိ) [န + ဆေရ] မဖြတ်အပ် – မဖြတ် နိုင်–သော။အစ္ဆေရာဘေဇ္ဇာ ဟိဇီဝေါ။ပေတာ။ ၂၀၄။ အစ္ဆေဇ္ဇာဘေဇ္ဇာ ဟိ ဇီဝေါတိ အယံ သတ္တာနံ ဇီဝေါ သတ္တာဒီဟိ န ဆိန္ဒိတဗ္ဗော န ဘိန္ဒိတဗ္ဗော နိစ္စသဘာဝတ္တာ။ ပေတာ၊ဋ္ဌ။၂၃၆။ အဘိဇ္ဇံ မေ သဿတာ ကာယာ၊ အစ္ဆေဇ္ဇာ အဝိ-ကောပိနော။ ဇာ၊၂။၂၆၀။နိစ္စာ ဓုဝါ သဿတာ အစ္ဆေဇ္ဇာ အဘေဇ္ဇာ အကုပ္ပယာ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။

အစ္ဆေရ၂ (ကြိ၊ဝိ)[အာ + ဆိဒ + တွာ]လုယက်၍။ အစ္ဆေဇ္ဇ နေဿတိ မစ္စုရာဇော ပါဒုံ။သံ၊၁။ ၁၂၈။ အစ္ဆေဇ္ဇ နေဿတီတိ အစ္ဆိန္ဒိတွာ နယိဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃။

အစ္ဆေရ၃ (ကြိ) ဆိန္ဒတိ-ကြည့်။

အစ္ဆေဇ္ဇသုတ္တ (နံ) [အစ္ဆေဇ္ဇ + သုတ္တ] မဖြတ်အပ် သော–မပြတ်သော – ကြိုး။

အစ္ဆေဇ္ဇသုတ္တာဝုတ (တိ) [အစ္ဆေဇ္ဇသုတ္တ + အာဝုတ] မဖြတ်အပ်သောကြိုးဖြင့်သီကုံးအပ်သော။ အစ္ဆေဇ္ဇသုတ္တာဝုတအဘေဇ္ဇမဏိဝိယအဝိဇဟိတ-မဟာတိကာ၊မ၊ဋ္ဌီ၊၁။၈၂။ လောကော နိယတော

အစ္ဆိဒ္ဒသုတ္တာဝုတာဘောဂမကိုသင်္ဃိသော။ အနု-ဋီ၊ ၂။၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၁၁။

အစ္ဆိဒ္ဒါဘောဂ (တိ) [အစ္ဆိဒ္ဒ + အဘောဂ]မဖြတ်အပ် မချွဲအပ် — မဖြတ်နိုင် — မချွဲနိုင် — သော။ အစ္ဆိဒ္ဒ ^{၂}-ကြည့်။

အစ္ဆေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဆေတွာ] မဖြတ် — မချွေ — မူ၍။ တစံ အစ္ဆေတွာ ပေက္ခ၊ အစ္ဆေတွာ။ မ၊ ၂။၉၈။

အစ္ဆေဒန (န) [အာ + ဆိဒ + ယု]လုယက်ခြင်း — လုယက်၍ယူခြင်း။ အစ္ဆေဒနသာ အာယာမိ၊ ရာဇပုတ္တ သုဏောဟိ မေ။ ဇာ၊ ၂။၃၅၀။ အစ္ဆေဒနသာတိ အစ္ဆိန္ဒိတွာ ဂဟဏာသ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၂၃။

အစ္ဆေဒသင်္ကီ = အစ္ဆေဒသင်္ကိ (တိ) [အစ္ဆေဒ + သင်္က + ဏီ] အနိုင်အထက် နှိပ်စက်၍ လုယက်လိမ့်မည်ဟု ယုံမှားရှိသောသူ။ မယာယိတံ ဝတ္တုံ အစ္ဆေဒသင်္ကိနော ဝိ ပန္နတ္တိ။ မဟာနိ၊ ၃၇။ အစ္ဆေဒသင်္ကိနော ဝိ ပန္နတ္တိ အစ္ဆိန္ဒိတွာ ပဿယ ဇေလက္ခာခရန ဂတိသင္ကိတိ ဥပ္ပန္နသင်္ကိနော ဝိ ဝလန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၀။

အစ္ဆေရ (တိ) [အာ + စရ + ဏ္ဍ။ ကစ္စည်း၊ ၆၃၁။ နီတိ၊သုတ္တ၊ ၁၂၈၄-ကြည့်။ အစ္ဆရိယလည်း-ကြည့်] အံ့ဩဖွယ်ရှိသော၊ အံ့ဩဖွယ်ရှိသော အရာ။ အစ္ဆေရ ဓိနသာသနေ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၄၀။ အစ္ဆေရံ လောကေ ဥပ္ပန္နံ။ အပ၊ ၁။ ၁၃၇။ အစ္ဆေရံ ဘောဇနံ လဒ္ဓါ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၅၅။ အစ္ဆေရံ ဝတ လောကသ္မိံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၈၄။ အစ္ဆေရံ ဝတ ဗုဒ္ဓါနံ။ ထေရ၊ ၃၅၃။ အစ္ဆေရံ ဝတာတိ အစ္ဆရိယံ ဝတ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၅။

အစ္ဆေရက (တိ) [အစ္ဆေရ + က]အံ့ဩဖွယ်ရှိသော၊ အံ့ဩဖွယ်ရှိသော အရာ။ အစ္ဆေရကံ မံ ပဋိဘာတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၆။ အစ္ဆေရကံ တံ ဝေါ သုဏောမ တာတ။ ဝိမာန၊ ၁၁၇။ အစ္ဆေရကံ အစ္ဆရိယံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊ ၃၁၇။ ဒိသွာန အစ္ဆေရကံ ပါဋိဟီရံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၀။ အစ္ဆေရကန္တိ အစ္ဆရိယဟာရက-ယောဂ္ဂံ၊ ဝိမှယဇနေန အင်္ဂုလိယာ ဟာရက-ယောဂ္ဂန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၄၄။

အစ္ဆေရတရ (တိ) [အစ္ဆေရ + တရ] အံ့ဩဖွယ်ရှိသည်ထက် အံ့ဩဖွယ်ရှိသောအရာ။ ဣတော ပိ အစ္ဆေရတရံ။ ဝိမာန၊ ၁၁၈။

အစ္ဆေရရူပ (တိ)[အစ္ဆေရ + ရူပ]အံ့ဩဖွယ်သဘောရှိသော။ မယံ အစ္ဆေရရူပံ ပဋိဘာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။ အစ္ဆေရရူပန္တိ အစ္ဆရိယဘာဝံ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၇၉။ အစ္ဆေရရူပံ ဝတ ယာဒိသဉ္စ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၇။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၉။ ယာဒိသံ ဣဒံ တံ ဝဒေသိ၊ တံ အစ္ဆရိယရူပံ ဝတ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၅၅။ ဣဒံ အစ္ဆရိယ-ဇာတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၃၆။ အစ္ဆေရရူပံ သုဂတဿ ဉာဏံ။ ပေတ၊ ၁၇၃။ အစ္ဆေရရူပန္တိ အစ္ဆရိယ-သဘာဝံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊ ၁၈၂။

အစ္ဆေရသတ္တ (ပု) [အစ္ဆေရ + သတ္တ] အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော ဂုဏ်ရှိသော သတ္တဝါ။ အစ္ဆေရ-သတ္တော အကုဟော၊ ကတာဝီ ဣသိသတ္တမော။ အပ၊ ၂။ ၁၁၀။

အစ္ဆောဒက (တိ) [အစ္ဆ + ဥဒက။ ထိုမှ - အစ္ဆော-ဒကာ, အစ္ဆောဒိကာ] ကြည်လင်သော ရေရှိသော။ သော ဒဟော အစ္ဆောဒကော သီတော-ဒကော။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄၉။ အစ္ဆောဒကောတိ ပသန္နော-ဒကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၁။ အယံ ဘဒ္ဒေ ကကုဓာ နဒီ အစ္ဆာ ဝိပ္ပသန္နာ အစ္ဆောဒကာ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၀၇။ ဥဒါန၊ ၁၈၁။ အစ္ဆောဒကာတိ ပသန္နောဒကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၉။ အစ္ဆောဒကာတိ တနုပသန္နသလိ-လာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၃၆၁။ အစ္ဆောဒိကာ ပုထုသိလာ.... တေ သေလာ ရမယန္တိ မံ။ ထေရ၊ ၂၄၄။ အစ္ဆော-ဒိကာတိ အစ္ဆံ အဝဟာလံ သုခုမံ ဥဒကံ ဧတေ-သုတိ "အစ္ဆောဒကာ" တိ ဝတ္တဗ္ဗေ လိင်္ဂဝိပလ္လာ-သေန "အစ္ဆောဒိကာ" တိဝုတ္တံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၄။

အဆေ့တွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဆေ့တွာ] မတွန့်မူ၍။ ပဿထမတွာမှ ဥဒကံ အဆေ့တွာ သီယာသီယံ ပါဒေတာတိ ပါဒေပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၈။

အဆမ္ဘိတ (တိ) [န + ဆမ္ဘိတ] မတုန်လှုပ် — မကြောက်ရွံ့ — သော၊သူ။ ကာဝေမဘိဟောသာတိ အဆမ္ဘိတော။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၆။ အဆမ္ဘိတော၀

ဂဏှာပဟိ၊ အာဇာနေယျာသ ဝါလဓိ'။ ဇာ၊၂။ ၂၉၆။ အစ္ဆမ္ဘိတ, အသမ္ဘိတ-တို့လည်းကြည့်။

အဆမ္ဘိတကေသရသိဟ (ပု) [အဆမ္ဘိတ+ကေသရ+သိဟ] မတုန်လှုပ် — မကြောက်ရွံ့သော ကေသရာဇာခြင်္သေ့။ သိဟနာဒံ နဒန္တော အဆမ္ဘိတကေသရသီဟောဝိယ။ဝိမာနဋ္ဌ။၂၀၁။

အဆမ္ဘီ (တိ) [န+ဆမ္ဘီ] တုန်လှုပ် — ကြောက်ရွံ့ — ခြင်း — မရှိသော၊ မကြောက်ရွံ့ — မတုန်လှုပ် — သော၊သူ။ ပရိသာယာန် သဟိတာ အဆမ္ဘီ။ သုတ္တနိ၊၂၈၆။ အပ၊၁။၁၀။ ထဓ္ဓဘာဝကရာ-ယာဘာဝေန အဆမ္ဘီ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ အစ္ဆမ္ဘီ အဘီတော အလောမဟ-ဋ္ဌော။ ဇာ၊၂။၃၀၈။ အဆမ္ဘိတိ နိက္ကမ္မော။ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၂၃၂။ အစ္ဆမ္ဘီ-လည်းကြည့်။

အဆေက (တိ) [န+ဆေက] မလိမ္မာသော၊သူ။ ယထာ မဟာရာဇ ယေကေစိ အဆေကာ အသိက္ခိတာ။ မိလိန္ဒ၊၂၄၄။ ယထာ ဟိ အဆေ-ကော မဂ္ဂကရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၂။ အဆေကော-တိ အကုသလော။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။၁၆၀။ အတိဆေ-ကော(သီ)၊ အတိဆေကော(သျှ)၊အဆေကော (ဣ)။

အဆောဏိ (ကြိ) ဆိနတိ-ကြည့်။

အဇ (ပု) [အဇ+အ။ န+ဇန+ကွိ။ ပဒန်၊ ဋီ။ ၅၀၂-ကြည့်။ ထိဉ်-အဇာ,အဇီ] ဆိတ်။ တွေကာ အဇာ ဟည္ဆို ယညတ္ထာယ။ အံ၊၁။၅၂၈။မ၊၂။ ၃၆၉။ ဟန္တွာ ဥရဏံ အဇီကံ အဇဥ္စ။ဇာ၊၂။၅၀။ ကော အဇာ .... ထန် အဒါသိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အဇာသပိ နဋ္ဌာသု။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၃၇၉။ အဇီ-လည်းကြည့်။

အဇက (ပု) [အဇ+က။ ထိဉ် အဇိကာ] ဆိတ်။ အဇကာပိ ပသုကာပိ ဥပရောပေ ဝိဟေဌန္တီ။ ဝိ၊၄။၃၀၁။ အဇိကာ-လည်းကြည့်။

အဇကရဏီ (ထိ) [အဇ+ကရဏ+ဤ] အဇ-ကရဏီ အမည်ရှိသောမြစ်။ တဒါ နဒီ အဇ-ကရဏီ ရမေသိ မံ။ ထေရ၊၂၃၃။... အဇကရဏီ နာမိကာ နဒီ...။ထေရဋ္ဌ၊၂။၃၁။

အဇကရဏိတီရ (နု) [အဇကရဏီ + တီရ] အဇက-ရဏီမြစ်ကမ်း။ ဓဝံ ပန ဝတွာ ထေရော အဇက-ရဏီတီရမေဝ ဂတော။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။

အဇကရဏီနဒီ (ထိ) [အဇကရဏီ + နဒီ] အဇကရ-ဏီအမည်ရှိသောမြစ်။ အဇကရဏီနဒိယာ ဥဘ-တောတီရေ။ထေရဋ္ဌ၊၁။၃၁။

အဇကရဏီနာမိကာ (ထိ) [အဇကရဏီ+နာမ + က] အဇကရဏီအမည်ရှိသော။ အဇကရဏီ-ကြည့်။

အဇကလာပက (ပု၊န) [အဇ + ကလာပ + က။ အဇက + လပ + ဏ္ဍ] အဇ ကလာပက, အဇက-လာပကအမည်ရှိသော။ (က) ဆိတ်အုပ်နှင့် ယဉ်ပူဇော်ခြင်းကို ခံယူသောကြောင့် အဇ-ကလာပက အမည်ရှိသော။ (ခ) ယဉ်ပူဇော် သူတို့ ဆိတ်ကဲ့သို့ မြည်သည်ကို နှစ်သက်သော ကြောင့် အဇက-လာပက-အမည် ရှိသော။ (ဂ) အဇ—ကလာပက, အဇက—လာပက—ဟူ၍ ဖော်သောကြောင့် အဇ-ကလာပက, အဇက-လာပက—အမည်ရှိသော။ (ဃ)အဇကလာပက, အဇက လာပကဟူ၍။ ဧကံ သမယံ ဘဂဝါ ပါဝါယံ ဝိဟရတိ အဇကလာပကေ စေတိယေ အဇကလာပကဿ ယက္ခဿ ဘဝနေ။ဥဒါန။ဂ၂။ အဇကလာပကေ စေတိယေတိ အဇကလာ-ပကေန နာမ ယက္ခေန ပရိဂ္ဂဟိတတ္တာ။"အဇက-လာပက"န္တိ လဒ္ဓနာမေ မနုဿာနံ စိတ္တီကတ-ဋ္ဌာနေ။ သော ကိရ ယက္ခော အဇေ ကလာပေ ကတွာ ဗန္ဓနေန အဇကောဋ္ဌာသေန သဒ္ဓိံ ဗလိံ ပဋိစ္ဆတိ၊ န အညထာ၊ တသ္မာ 'အဇကလာ-ပကော'တိ ပညာယိတ္ထ။ကေစိ ပနာဟု—အဇကေ ဝိယ သတ္တေ လာပေတီတိ အဇကလာပကောတိ။ တဿ ကိရ သတ္တာ ဗလိံ ဥပနေတွာ ယဒါ အဇသဒ္ဒံ ကတွာ ဗလိံ ဥပဟရန္တိ၊ တဒါ သော တုဿတိ၊ တသ္မာ 'အဇကလာပကော'တိ

ဝုတ္တတိကံ။ သော ပန ယက္ခော အာနုဘာဝ-
သမ္ပန္နော ကာကုဋ္ဌော ဖန္ဒသော တတ္ထ စ သန္နိပတိ-
တော၊ တဿာ ယံ ဌာနံ မနုဿာ ပိတ္တိံ ကရောန္တိ၊
ကာလေန ကာလံ ဗလိံ ဥပဟရန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ
'အဇကလာပကေ စေတိယေ' တိ။ ဥဒါန႒၊၅၇။

အဇကာဏ (ပု) [အဇ + ကာဏ] ဆိတ်ကန်း။ ယမေကံ ပရိသပ္ပသိ၊ အဇကာဏောဝ သာသပေ။ ဇာ၊၁။၁၁၂။

အဇကာရဏ (န) [အဇ + ကာရဏ] ဆိတ်ဟူသောအကြောင်း။ လဟုံ ကရောန္တိ အဇ္ဇာနံ၊ ဝဓောဝ အဇကာရဏာ။ ဇာ၊၁၊၉၂။

အဇကောဋ္ဌာသ (ပု) [အဇ + ကောဋ္ဌာသ] ဆိတ်အုပ်။ အဇကလာပက-ကြည့်။

အဇက္ခာယိက (န) [အဇ + ခါယိက] ဆိတ်ဝါးသော-အဝတ်-အထည်။ အပရာနိပိ ပဋ္ဋုံသု-ကူလာနိ ဂေါခါယိတံ အဇက္ခာယိကံ။ ဝိ၊၅။၂၃၀။

အဇဂရ (ပု) [အဇ + ဂိလ + အ၊ အဇံ ဆာဝံ ဂိလတီတိ အဇဂရော၊ အ၊ ဂ္ဂသနတ္တ္တ၊ လသာ ရန္တန္တု။ဓာန်ဋီ။၆၅၁။] စပါးကြီးမြွေ။ သပ္ပါ အဇဂရာ နာမ၊ အဝိသာ တေ မဟာကာယာ။ ဇာ၊ ၂။၃၂၆။ဩဂ္ဂဟာ အဇဂရာ စ၊ ဝသန္တိ တတ္ထ ကာနနေ။ အပ၊၁။၁၈။

အဇဂရဂါဟ (ပု) [အဇဂရ+ဂါဟ] စပါးကြီးမြွေ၏ဖမ်းခြင်း။ စပါးကြီးချက်ညှို့ခြင်း။ ယက္ခဂါဟ-အဇဂရဂါဟကုမ္ဘီလဂါဟာဒယော ဧကာသို့ ယော အတ္တဘာဝေ ဂဏှိတုံ သက္ကောန္တိ။မဇ္ဈဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အဇဂရဂါဟ (သီကာ)။

အဇဂရဂါဟ [အဇဂရ+ဂါဟ] အဇဂရဂါဟ-ကြည့်။

အဇဂရပရိဝါရိတ (တိ) [အဇဂရ + ပရိဝါရိတ] စပါးကြီးမြွေရစ်ပတ်အပ်သော၊သူ။ အဇဂရပရိ-ဝါရိတော ဝိယ ကောဋ္ဌကော။ မိလိန္ဒ။၂၂။

အဇဂရပေတ (ပု) [အဇဂရ + ပေတ] စပါးကြီးမြွေပြိတ္တာ။ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရန္တော အဇဂရပေတံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ မဇ္ဈဋ္ဌ၊၂။၃၉။

အဇဂရပေတဝတ္ထု (န) [အဇဂရပေတ + ဝတ္ထု] စပါးကြီးမြွေ ပြိတ္တာ၏ - အကြောင်းအရာ - ဝတ္ထု။ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၁၀-ဝဂ်၊ ၆-ဝတ္ထု။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။ ၃၉-၄၁။

အဇဂရမုခ (န) [အဇဂရ + မုခ] စပါးကြီးမြွေ၏ ခံတွင်း။ အဇဂရမုခေ ပေ ... အဇဂရမုခံ။မိလိန္ဒ။ ၂၉၂။

အဇဂရမေဒ (ပု) [အဇဂရ + မေဒ] စပါးကြီးမြွေ ဆီ။ တေသံ အဇဂရမေဒ၊ အစ္စုဟာသိ ဗဟုတ္တ-သော။ဇာ၊၁။၁၈၇။

အဇဂရဝိဟာရ (ပု) [အဇဂရ+ဝိဟာရ] အဇဂရ မည်သောကျောင်း။ အဇဂရဝိဟာရေပိ ကာဠ-ဒေဝတ္ထေရော အဇ္ဈာဝသေသ ယာမကဗ္ဘိကံ ပဟာ-ရတိ။မဇ္ဈဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။

အဇဂရသပ္ပ (ပု) [အဇဂရ + သပ္ပ] စပါးကြီးမြွေ။ မဟန္တော အဇဂရသပ္ပေါ ပိဋ္ဌေသိ။အပဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၉။

အဇဂ္ဂိတ (တိ) [န + ဇဂ္ဂိတ] မစောင့်ရှောက် - မသုတ်သင် - အပ်သော။

အဇဂ္ဂိတဋ္ဌာန (န) [အဇဂ္ဂိတ + ဌာန] မရှင်းလင်း-မသုတ်သင် - အပ်သောနေရာ။ အဇဂ္ဂိတဋ္ဌာနံ ဇဂ္ဂန္တော။မဇ္ဈဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။

အဇဂ္ဂိယမာန (တိ) [န+ဇဂ္ဂိယမာန] မသုတ်သင် - မရှင်းလင်း - အပ်သော။ တသ္မိံ ဟိ ကတိ-ပယာနိ ဒိဝသာနိ အဇဂ္ဂိယမာနေ ဝမ္မိကာဝ သန္တိဋ္ဌန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၄။

အဇစမ္မ (န) [အဇ + စမ္မ] ဆိတ်ရေ။ စမ္မာနိ အဇ-ရာနိ ဧဠကစမ္မံ အဇစမ္မံ။ဝိ၊၃။၂၅၅။

အဇစ္စ (တိ) [န + ဇစ္စ] အမျိုးဇာတ် - သိမ်ငယ် - နိမ့်ကျ - သော၊သူ။ ဇာတိမန္တံ အဇစ္စံ၊ အဟံ ဥဇုကတံ နရံ။ ဇာ၊၂။၁၀၆။ ဇစ္စရဇစ္စ-လည်း ကြည့်။

အဇ္ဈေရ (န) [န+ဇ္ဈေရ] ဇရာသည် မအိုစေအပ်သောတရား၊နိဗ္ဗာန်။အဇ္ဈေရဥ္စ ဝေါဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အဇ္ဈေရဂါမိဥ္စ မဂ္ဂံ။ သံ၊၂။၅၄၁။ ဇရာယ အဇရိတတ္တာ အဇ္ဈေရံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ အဇ္ဈေရံ ဓုဝံ အပလောကိတံ။ နေတ္တိ။၄၇။ ဥပ္ပါဒ-ဇရာဟိ အနုပ္ပဒ္ဒုတတ္တာ အဇ္ဈေရံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၁၁၉။

အဇ္ဈေရဂါမိ (တိ) [အဇ္ဈေရ+ဂမု+ဏီ]ဇရာသည် မအိုစေအပ်သော တရားသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ အဇ္ဈေရ-ကြည့်။

အဇ္ဈေတ (န) [န+ဘုဉ္ဇိတ။ ဘုဉ္ဇိယတေ ဇဉ္ဇိတံ ဘုဉ္ဇိတ-ဟူလိုလျက် ဘ-ကို ဇ-ပြု၊ ဉကို အ-ပြု၍ ဇဉ္ဇိတ-ပြီးသည်ဟု မင်္ဂီ အလိုကြံ။ ဤမှတ်သည် သီ၊ဋ္ဌ-မှတ်၌ 'အဇ္ဈုက' ဟုရှိသည်၊သက္ကတ၌အစ ခတ် ထိ ပဒ္မည်းပြင်ပြီးသော ဇဉ္ဇိသဒ္ဒါသည် စားခြင်းအနက်ကို ဟောသောကြောင့် ပါဠိ၌ ဇဉ္ဇ-သဒ္ဒါလည်း စားခြင်းအနက်ကိုဟောသည်ဟု ကြံသင့်၏။ (ပါ၊၂၊၄၊၃၆-သုတ်ကြည့်)။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၀၉-အောက်ချေ၌လည်း 'ဇဉ္ဈုတိ အသနံ=ဘတ္တ-ဘုဉ္ဇနံ' ဟု မှတ်ချက် ထိုးထားလျက် ရှိသည်။ တနည်းလည်း အဇဉ္ဈိက-ဟု ပါဠ်ကြံ၍ ဇဉ္ဈ-မှ ဇဉ္ဈိ ဖြစ်လာပြီး နစ္စ ဇဉ္ဈိ စေသောတိ အဇဉ္ဈိ-က-ဟု ဝိဂ္ဂဟ်ပြု၍ ဆစသမစားသော အကျင့်ကို အရကောက်ရလျှင်လည်း သင့်မြတ်ဖွယ်ရှိသည်။] မစားခြင်း၊အစာမစားပဲ—နေခြင်း—ကျင့်ခြင်း။ အဟဉ္စေဝ ခေါ ပန သတ္တာ အဇဉ္ဈိတံ ပဋိဇာ-နေယျံ။မ၊၁။၃၁၂။အဇဉ္ဈိတန္တိ အဘောဇနံ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ အဇဉ္ဈိတန္တိ ဇေ အဘုဉ္ဇိတံ အကာ-ရသာ ဇေကာရဒေသံ ကတွာ၊ဗေနဘာသာဘော-ဇနန္တိ။ ဋီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၁၉။ အဇဉ္ဈုမာရိ အဇ္ဈေ-မရက၊အဇဉ္ဈမာရိ တို့လည်းကြည့်။

အဇည (တိ) [န+ဇည] (၁) ဓက်ဆုပ်ဖွယ်—မနှစ်သက်ဖွယ်—သော၊အရာ။အဇညံ ဇညသင်္ခါ-တံ။ဇာ၊၁။၁၈၉။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၆။ အဇညံဇညသင်္ခါ-တန္တိ ပဋိကူလံ အမနာပမေဝ ဗာလာနံ မနာပန္တိ သင်္ခါတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉၄။အဇညန္တိ အမနုညံ ဇိဂုစ္ဆနီယံ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၇။ (ခ) (၂)ဘေးရန်။ ဤတိ တို့၏ အညည်း၊ ဥပဿဂ္ဂေါ ဥပဒ္ဒဝေါ။ ဓာန်၊၄၀၁။သဗ္ဗကာလံ နှ ဇာယတီတိ အဇညံ၊ ဈျော၊ ဖလံ နှ ဇနေတီတိ ဝါ အဇညံ၊ တဉ္စ ဒုမေဝ ဝိယ အင်္ဂသာ ကမ္မဖလသာ ပကာသနမတ္တ-မေဝ ကရောတိ၊နှ တံ ဇနေတီတိ အဇညံ နာမ။ ဓာန်၊ဋီ၊၄၀၁။

အဇ္ဇ (တိ) [န+ဇ္ဇာ]အရွယ်အထွေး—မရှိသော၊ မရွယ်ထွေးသော။

အဇ္ဇကာသ (ပု၊န) [အဇ္ဇ+အာကာသ] အရွယ်အထွေး—မရှိသော ကောင်းကင်။ ဝါတံ ဝိနိဝိဇ္ဈိတွာ ဟေဋ္ဌာ အဇ္ဇကာသံ ဟုတွာ ဒြ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။

အဇ္ဈုက (န၊ထိ) [န+ဇ္ဈုက] အစာမစားခြင်း၊ အစာဖြတ်ခြင်း။ အဟဉ္စေဝ ခေါ ပန သတ္တာ အဇ္ဈုကံ ပဋိဇာနေယျံ။ မ၊၁။၃၁၂။ (သီ၊ဋ္ဌ-မှတ်) ဇဉ္ဈုတိ အသနံ=ဘတ္တဘုဉ္ဇနံ၊ တဿ အဇ္ဈုမာရိကန္တိ အနသနမရဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၀၉။(အောက်ခြေမှတ်ချက်။) အဇဉ္ဈိတ, အဇ္ဇမာရိ, အဇ္ဈေမရက-တို့လည်းကြည့်။

အဇ္ဈုမာရိကာ (ထိ) [အဇ္ဈုမာရိ+က]အစာ—မစားရ၍—သေ၍—သေခြင်း။ အဇ္ဈုမာရိကံ ဝါယံ ကုလပုတ္တော မရိဿတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၀၉။ (သီ၊ဋ္ဌ-မှတ်) အဇ္ဈုမာရိကန္တိ အနသနမရဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၄၀ (သီ-မှတ်) အဇ္ဈေမရက-ကြည့်။

အဇ္ဈုမာရိ (ထိ)[အဇ္ဈုမာရ(=အဇ္ဈ+မရ+ဏ)+ဤ] အစာ—မစားရ၍—သေ၍—သေခြင်း။အဇ္ဈုမာရိ (ရိ)ဝ ခုဒါယ မိယေယျ။ဇာ၊၂။ ၁၇၂။ (သီ၊ဋ္ဌ) အဇ္ဈုမာရိဝါတိ အနသနက-မရဏေနေဝ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၈။ (သီ၊ဋ္ဌ)။ အဇဉ္ဈိတ, အဇ္ဈုက,အဇ္ဈုမာရိကာ,အဇ္ဇမာရိ,အဇ္ဈေမ-ရက-တို့လည်းကြည့်။

အဇေဝမ္ဗ (ပု) [အဇ+ဝမ္ဗ] ဆိတ်တို့၏—အလေ့—အကျင့်—အဘော—တရား။ ကိံ ဗုဒ္ဓေါ သီလ-

ကဂုဒ္ဓေါ ပဋိဂုဒ္ဓေါ၊ ကိ ဓမ္မော ဂေါဓမ္မော အဓမ္မော၊ ကိ သံယော မိဂသံယော ပသုသံယော။ဝိ၊ဌ၊၃။၁၄၃။

အနေက (တိ) [န+ဧက] ဧကသင်္ချာဖြင့် ကျေးဇူးမပြုတတ်သော၊ဧကသင်္ချာမှတပါးသော ဥပတ္တမ္ဘကသင်္ချာဖြင့် ကျေးဇူး ပြုတတ်သော။ အနန္တရသမနန္တရ…နတ္ထိ ဝိဂတပစ္စယာတိ ဣမေ ပစ္စယာ ဧကာဒေသာ, န အနေကာ၊ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယော ကေဝလံ ဥပတ္တမ္ဘကော ဧဝ, န ဧနကော၊ သေသာ ဧကာ စ အနေကာ စ ဥပတ္တမ္ဘကာ စာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၃။ ဧကာဒေသာ, န အနေကာတိ ဧကကာဒေသပစ္စာနာဒေသာ ဟုတ္တာ ပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ န ဥပတ္တမ္ဘကာဒေသပစ္စာနာတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊ ၃။၁၉၇။

အနေန (န) [န+ဧန] မဖြစ်ခြင်း။

အနေနကာရီ (တိ) [အနေန+ကရ+ဏီ] မဖြစ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော၊ မဖြစ်စေတတ်သော။ ပုန သုဂတိမ္ပိ အနေနကာရိ အကုသလဓမ္မေ နိဝါရေတွာ ပေါသေတိ ပဝတ္တေတိ ဝဍ္ဎေတီတိ ဓမ္မော။ ဝဇိရ။၁၁။

အနေပဒ (ပု) [န+ဧပဒ] ဧနပုဒ်မဟုတ်တော့သော။ လူနေနည်းပါးသော ဧနပုဒ်၊ ဧနပုဒ်ပျက်။ဧနပဒါပိ အနေပဒါ ဟောန္တိ။အံ၊၁၊၁၆၀။ ဧနပဒါပိ အနေပဒါ ကတာ။မ၊၂။၃၀၀။

အနေယမာန (တိ) [န+ဧယမာန] မဖြင်စေသော၊သူ။ ဆန္ဒ ဒေါသ ဘယ မောဟ ခန္တိ အကုဗ္ဗမာနော အနေယမာနော။ မဟာနိ။၃၈။ ဧဝံ အတ္တဂရဟိတံ ကမ္မံ အကုဗ္ဗမာနော အနေယမာနော။ မဟာနိ။၄၂။ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရံ ဝါ အပကုဗ္ဗမာနော အနေယမာနော။မဟာနိ။၆၉။အနေယမာနောတိ ပေါနောဘာဝိကတာဘာဝေန အနေယမာနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၁။

အနေ့ (ကြိ) ဧာယတိ·ကြည့်။

အနေနတဗ္ဗ (တိ) [န+ဧနေတဗ္ဗ] မဖြစ်စေအပ်သော။ဖြစ်စရာမရှိသော။

အနေနတဗ္ဗကုဏ္ဍုနု (တိ)[အနေနတဗ္ဗ+ကုဏ္ဍုနု] သို့လော သို့လော တွေးတောခြင်း ဖြစ်စရာမရှိသော။ အကုဏ္ဍုနုကထာဝတ·ကြည့်။

အပေ (တိ) [န+ပေ] ဝေဒကို မရွတ်ဆိုနိုင်သော ပုဏ္ဏား။ အပေါလ၂ (၂) အနက်နှင့်အပေါလနိဂြောဓ·တို့ကြည့်။

အပေထ (ပု) [အပ+ပထ] ဆိတ်ကိုသည် သွားအပ်သောလမ်း၊ ဆိတ်သွားလမ်း။အပေထံ ဂစ္ဆတိ။ မဟာနိ။၁၂၀။ အပေထန္တိ အဇပေဟိ ဂန္တဗ္ဗမဂ္ဂံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၂။ ယထာ မဟာရာဇ ပုရိသော အဓနော ဓနတ္ထိကော ဓနပရိယေသနံ စရမာနော အပေထံ သင်္ကုပထံ ဝေတ္တပထံ ဂစ္ဆတိ။မိလိန္ဒ၊၂၇၂။ပိတာ ဟုတွာ အပေထသင်္ကုပထာဒိနိ ဂန္တ္ဝာ….။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၂၉၈။အဇေဟိ ဂမနမဂ္ဂေါ အပေထော။ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁၊၃၆၁။

အပေပ (န)[အဇ+ပဒ](၁)ဆိတ်ခြေ။(တိ)(၂) ဆိတ်ခြေနှင့်တူသော။တမေနံ အပေဒေန ဒဏ္ဍေန သုနိဂ္ဂဟိတံ နိဂ္ဂဏှေယျ။ မ၊၁။၁၈၇။

အပေဒက (တိ) [အပေဒ+က] ဆိတ်ခြေနှင့်တူသော၊ ဆိတ်ခွါနှင့်တူသော နေရာ၊ ဆိတ်ခွါ ပုံသဏ္ဌာန် ရှိသော နှာရိုးအစွန်း။ နာသာဗိုဇ္ဇေသာတိ ယထာ အပေဒကေ ဝါ အဋ္ဌေ ဝါ ကေပုဋ္ဌေ ဝါ ယတ္ထ ကတ္ထစိ နာသာ ဆိန္နာ ဟောတိ။ဝိ၊ဌ၊၃။၃၀၈။ အပေဒကေတိ အပေဒသဏ္ဌာနေ ပဒေသေ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၄။ အပေဒကေတိ အပေဒနာသိကဋ္ဌိကောဋိယံ။ဝိမတိ၊၂။၁၂၇။

အပေဒတ္တ (ပု) [အပေဒ+ဒတ္တ] ဆိတ်ခွါနှင့်တူသော–ဆိတ်ခွါသဏ္ဌာန်–အခြေရှိသောတောင်ဝှေး။ ပုရိသော သာယံ ဂေဟံ ပဝိဋ္ဌ သပ္ပံ အပေ-

ပဒဒဏ္ဍံ ဂဟေတွာ ပရိယေသမာနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၁၅၇။ သာရတ္ထ၊၁၊၃၇၇။

အဇပဒဒဏ္ဍက (ပု) [အဇပဒဒဏ္ဍ + က] ဆိတ်ခွါနှင့်တူသော – ဆိတ်ခွါသဏ္ဌာန် – အခြေရှိသော တောင်ဝှေး။ ယထာ ပုရိသော အဇပဒဒဏ္ဍကော ဂါဠှံ သပ္ပံ ဂဟေတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၁၈။

အဇပဒနာသိကဂ္ဂကောဋိ (ထီ) [အဇပဒ + နာသိက + အဂ္ဂ + ကောဋိ] ဆိတ်ခွါပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော နှာရိုးအစွန်း။ အဇပဒက-ကြည့်။

အဇပဒသဏ္ဌာန (န) [အဇပဒ + သဏ္ဌာန] (၁) ဆိတ်ခွါ – ပုံ – သဏ္ဌာန်။ (တိ) (၂) ဆိတ်ခွါပုံသဏ္ဌာန်ရှိသော။ အဇပဒက ကြည့်။

အဇပါလ[၁] (ပု) [အဇ + ပါလ] (၁) ဆိတ်ကျောင်းသား။ ယသ္မာ ကိရ တဿ ဆာယာယံ အဇပါလာ ဂန္တွာ နိသီဒန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၇။ အဇပါလာနံ ပမာဒေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၂၅၀။ (၂) အဇပါလမည်သောပုဏ္ဏား၊ အဇပါလမည်သောလုလင်။ တေသွာ ဇာတကာလေ 'အဇပါလော'တိ နာမံ ကရိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၄၈၀။ ဗြာဟ္မဏီ ဘဒ္ဒကာပိလာနီ၊ အဇပါလော အနုဇေဋ္ဌော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၄၈၅။ တေနေဝုပါယေန အဇပါလကုမာရဿ နိဝေသနံ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၄၈၆။

အဇပါလ[၂] (တိ) [(၁) အဇပါလ + အ။ (၂) အဇပ + လာ + အ။ (၃) အဇ + ပါလ + အ] (၁) ဆိတ်ကျောင်းသားတို့ အရိပ်၌ နေထိုင်ရာဖြစ်သောကြောင့် အဇပါလ အမည်ရှိသော။ (၂) ဝေဒကျမ်းကို မရွတ်ဘတ်နိုင်သော ပုဏ္ဏားအိုတို့ နေအိမ်ပြု၍ နေထိုင်ရာဖြစ်သောကြောင့် အဇပါလ အမည်ရှိသော။ (၃) နေ့လယ် အချိန်၌ ဆိတ်တို့ကို မိမိအရိပ်ဖြင့် စောင့်ရှောက် တတ်သောကြောင့် အဇပါလအမည် ရှိသော။ အဇပါလနိဂြောဓ-ကြည့်။

အဇပါလက[၁] (တိ) [အဇ + ပါလ + ဏွု။ ထီ၌-အဇပါလိကာ] ဆိတ်ကျောင်းသား။ (ထီ၌) ဆိတ်ကျောင်းသောမိန်းမ၊ ဆိတ်ကျောင်းသူ။ အဇော ကော အဇပါလကော...သုသာနပဿေန ဂစ္ဆတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၁၃။ အညတရာ အဇပါလိကာ ပဿိတွာ။ ဝိ၊၁၊၄၇။

အဇပါလက[၂] (န) [အဇ + ပါလ + ဏွု။ ဆာယာယဂတေ အဇေ ပါလေတီတိ အဇပါလကံ။ ဓာန်၊ဋီ၊၁၀၃။] ပန်းဥ၊ ပန်းမ။ ကုန္ဒ တု အဇပါလကံ။ ဓာန်၊၁၀၃။ ကုန္ဒ ရောဂေ ပါလကော။ ဓာန်၊၁၁၂၀။

အဇပါလကထာ (ထီ) [အဇပါလ + ကထာ] ဘုရားဖြစ်ပြီးနောက် အဇပါလ ညောင်ပင်ဝယ် ပဥ္စမ သတ္တာဟ စံနေတော်မူပုံကို ပြဆိုရာစကား။ အဇပါလကထာ။ ဝိနယ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊၁ ခန္ဓက၊ ၃-ကထာ၊ဝိ၊၃၊၃။

အဇပါလကုမာရ (ပု) [အဇပါလ + ကုမာရ] အဇပါလသတို့သား။ အဇပါလ[၁](၂) အနက်ကြည့်။

အဇပါလနိဂြောဓ (ပု) [အဇပါလ + နိဂြောဓ] အဇပါလညောင်ပင်။ (က) ဆိတ်ကျောင်းသားတို့အရိပ်၌ နေထိုင်ရာဖြစ်သောကြောင့် အဇပါလဟုခေါ်သောညောင်ပင်။ (ခ) ဝေဒကျမ်းကို မရွတ်ဖတ်နိုင်သော ပုဏ္ဏားအိုတို့ နေအိမ်ပြု၍ နေထိုင်ရာဖြစ်သောကြောင့် အဇပါလဟုအမည်ဖြစ်သောညောင်ပင်။ (ဂ) နေ့လယ်အချိန်၌ ဆိတ်တို့ကို မိမိအရိပ်ဖြင့် စောင့်ရှောက်တတ်သောကြောင့် အဇပါလဟု အမည်တွင်သော ညောင်ပင်။ တမှာ သမာဓိမှာ ဝုဋ္ဌဟိတွာ ဗောဓိရုက္ခမူလာ ယေန အဇပါလနိဂြောဓော။ ဝိ၊၃၊၃။ နဇ္ဇာ နေရဉ္ဇရာယ တီရေ အဇပါလနိဂြောဓေ ပဌမာဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ။ အံ၊၁၊၃၂၈။ ဥဒါန၊၈၀။ အဇပါလနိဂြောဓောတိ အဇပါလကာ တဿ နိဂြောဓဿ ဆာယာယံ နိသီ-ဒန္တိပိ တိဋ္ဌန္တိပိ၊ တသ္မာ သော အဇပါလနိဂြော-ဓောတေ့ဝ သင်္ချံ ဂတော။ တဿ ဟေဋ္ဌာတိ

အဇ္ဈော၊ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၄။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၉-လည်း ကြည့်။) အဇပါလနိဂြောဓေတိ တဿ ကိရ ဆာယာယံ အဇပါလာ ဂန္တွာ နိသီဒန္တိ၊ တေနဿ "အဇပါလနိဂြောဓော" တွေဝ နာမံ ဥဋ္ဌာသိ။ ကေစိ ပန "ယသ္မာ တတ္ထ ဝေဒေ သဇ္ဈာယိတုံ အသမတ္ထာ မဟလ္လကဗြာဟ္မဏာ ပါကာရပရိက္ခေပယုတ္တာနိ နိဝေသနာနိ ကတွာ သဗ္ဗေ ဝသိံသု၊ တသ္မာ အဇပါလနိဂြောဓောတိ နာမံ ဇာတ"န္တိ ဝဒန္တိ၊ တတြာယံ ဝစနတ္ထော န ဇပန္တီတိ အဇပါ၊ မန္တာနံ အနဇ္ဈာယကာတိ အတ္ထော။ အဇပါ လန္တိ အာဒိယန္တိ နိဝါသံ ဧတ္ထာတိ အဇပါလောတိ၊ ယသ္မာ ဝါ မဇ္ဈန္ဟိကေ သမယေ အန္တော ပဝိဋ္ဌေ အဇေ အတ္တနော ဆာယာယ ပါလေတိ ရက္ခတိ၊ တသ္မာ အဇပါလောတိဿ နာမံ ရူဠန္တိ အပရေ၊ သဗ္ဗထာပိ နာမမေတံ တဿ ရုက္ခဿ၊ တဿ သမီပေ၊ သမီပတ္ထေ ဟိ ဧတံ ဘုမ္မံ "အဇပါလနိဂြောဓေ"တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၅၇။ (ဘုရားရှင်သည် ဤအဇပါလညောင်ပင်သို့ ဘုရားမဖြစ်မီ သုဇာတာ သတို့သမီး၏ နို့ဃနာဆွမ်းကို ခံယူခါနီး တကြိမ် (ဇာတ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၁။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၇၉၊ ဂ၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၇)၊ ပဉ္စမသတ္တာဟ စံနေတော်မူရန် တကြိမ် (ဝိ၊၃။ ၃။ ဥဒါန။ ၈၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၀၊ ၄၉၄။ သံ၊၁။ ၁၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၉။ သံ၊၁။ ၁၄၀။ အံ၊၁။ ၃၂၈။)၊ အဋ္ဌမသတ္တာဟ စံနေတော်မူရန်တကြိမ် (သံ၊၁။ ၁၃၈။ ဒီ၊ ၂။ ၉၄၊ ၂၁၄။) အားဖြင့် ၃-ကြိမ် ကြွရောက်တော်မူခဲ့သည်။ (သံ၊၁။ ၁၀၄-၅။ သံ၊၃။ ၁၄၅၊ ၁၆၁၊ ၂၀၄။ အံ၊၁။ ၃၃၀-တို့၌ကား မည်သည့် သတ္တာဟဟု မှန်ပြချက်မရှိ။)

အဇပါလနိဂြောဓမူလ (န) [အဇပါလနိဂြောဓ + မူလ] အဇပါလညောင်ပင်ရင်း။ အဇပါလနိဂြောဓမူလေ သတ္တာဟံ ဧကပလ္လင်္ကေန၊ ဝိ၊၃။ ၃။

အဇပါလဗြာဟ္မဏ (ပု) [အဇပါလ + ဗြာဟ္မဏ] အဇပါလပုဏ္ဏား။ ပုဗ္ဗေ ဓုမဘာရိ နာမကော အဇပါလဗြာဟ္မဏော၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇၉။

အဇပါလရုက္ခမူလ (န) [အဇပါလ + ရုက္ခ + မူလ] အဇပါလ ညောင်ပင်ရင်း။ အဇပါလရုက္ခမူလသ္မိံ၊ နိသိန္နော တထာဂတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၁။ ဋ္ဌ၊ ၁၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၉။ အဇပါလနိဂြောဓ-လည်းကြည့်။

အဇပါလကာ (ထီ) အဇပါလက²-ကြည့်။

အဇဘူတ (တိ) [အဇ + ဘူတ] ဆိတ်(ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ အဇာနံ သတံ အဇဘူတာနံ။ သံ၊၁။ ၃၉၅။

အဇမံသ (န) [အဇ + မံသ] ဆိတ်သား။ အဇမံသံ ခါဒိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၃။

အဇမုခီ (ထီ) [အဇ + မုခ] အဇမုခီမည်သော နဂါးမ။ အယံ အဇမုခီ နာမ၊ ပုဏ္ဏာ ဥဂ္ဂဿ တေဇသာ။ ဇာ၊၂။ ၂၂၉။ အဇ္ဇမုခီ-လည်းကြည့်။

အဇမောဒါ (ထီ) [အဇ + မောဒ။ အဇ + မုဒ + အ။ အဇေသု မောဒေါ ဣဝ မောဒေါ ဂန္ဓော ယဿာ၊ အဇံ မောဒယတိ အာနန္ဒယတီတိ မော ဒီ + အာ ဝါ။ ဝါမှတ်။] ဆိတ်နံ့ကဲ့သို့ အနံ့ရှိသောအပင်၊ ဟင်းခတ်အဖြစ် အသုံးပြုရသော အပင်တမျိုး။ (အဇမောဒါ တု ဂန္ဓာ ဗြဟ္မဒဘာ ယဝါနိကာ။) အဘိ၊ ၁၄၀၊ ၁၄၅-ဂါထာ။ အဘိဓာနဋီကာဆရာတော်၏နိဿယ၌ 'ဆိန်နံ့သာ' ဟု ပြန်ဆို၏။ ဆာ မိုနာဝီလျံ၏ သက္ကတ အင်္ဂလိပ်အဘိဓာန်၌ "အဇမောဒ (ပု) အဇမောဒါ၊ အဇမောဒိကာ (ထီ) goat's delight: name of various plants, common Carroway, (Caraway ?) the species called Ajwaen (Ligusticum Ajwaen), a species of Parsley, Apium Involucratum." ဟု ဆို၏။ ချိမ်ဘားအဘိဓာန်၌ "Caraway, n. an umbelliferous Plant (Carum Carvi) with aromatic fruits (Caraway Seeds) used as a tonic and condiment. မွှေးကြိုင်သော အသီးရှိသော၊ အစေ့ကို အားဆေးအဖြစ်ဖြင့်၎င်း၊ ဟင်းခတ်အမွှေး

အကြိုင် အဖြစ်ဖြင့်ရှင်း, အသုံးပြုအပ်သော, ညှာတံနှင့် အပွင့်တို့သည် ထီးကိုဖြန့်မိုးထားသည့် သဏ္ဍာန်ရှိသော အပင်''ဟု ဖွင့်ဆိုထားသည်။ ဂျပ်ဆင်၏ မြန်မာ အင်္ဂလိပ် အဘိဓာန်၌ "စမွတ် Caraway plant, dill" ဟု ဆို၏။ ဦးထွန်းငြိမ်း အဘိဓာန်၌ "Caraway ကို ကရဝေး''ဟုပင် မြန်မာပြန်၏)။ တိကဋုကအဇမောဒဟိင်္ဂုဇီရကာဒီဟိ ကဋုကဘဏ္ဍေဟိ အဘိသင်္ခရိတွာ။ (=အဒါသီ ကောလသမ္ပာတံ ကဋုကံ တေလစ္ဆုပီတံ။ ဇိမာနု။၅၉။) ဝိမာနု၊ဋ္ဌ။ ၁၇၀။

အဇေယျာနု (နု)[အဇ + ယာနု]ဆိတ်ကသောယာဉ်။ အဇေယျာနေန ဝါ။ မဟာနိ။၃။

အဇေယုဒ္ဓ (နု) [အဇ + ယုဒ္ဓ] ဆိတ်တိုက်ပွဲ။အဇယုဒ္ဓံ မေဏ္ဍယုဒ္ဓံ။ ဒီ၊၁။၆။ စူဠနိ။၂၅။

အဇေယူထ (ပု၊နု) [အဇ + ယူထ] ဆိတ်အုပ်။ ဖြာဟျစော အဇေယူထေန။ ဇာ၊၁။၁၇၁။ အသံကိတော အဇေယူထံ ဥပေတိ။ ဇာ၊၂။၅၀။

အဇရ (တိ) [နု + ဇရာ] (က) အိုခြင်း မရှိသော၊ မအိုရာဖြစ်သော။ အတ္တနာ ဇရာဓမ္မော သမာနော ဇရာဓမ္မေ အာဒီနဝံ ဝိဒိတွာ အဇရံ အနုတ္တရံ ယောဂက္ခေမံ နိဗ္ဗာနံ ပရိယေသတိ။ အံ၊ ၁။၅၇၀။ (ခ) မအိုသော— အိုခြင်းကင်းသော — တရား၊ အိုခြင်း မရှိရာအရပ်။ ထိုအရပ်သို့ ရောက်သောသူအား အိုခြင်းမရှိခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သောတရား။ နိဗ္ဗာန်။ အဇရံ ဇိမာနေန။ ထေရ၊၂၂၇။ အဇရန္တိ ဇရာရဟိတံ၊ နိဗ္ဗာနံ သန္ဓာယာဟ။ တံ ဟိ အဇာတတ္တာ နတ္ထိ ဧတ္ထ ဇရာ, ဧတသ္မိံ ဝါ အဓိဂတေ ပုဂ္ဂလဿ ဇာ နတ္ထိတိ ဇရာဘာဝဟေတုတောပိ အဇရံ နာမ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ (ဂ)မအို—မဆွေးမြေ့—ခြင်း၊ မပျက်စီးခြင်း။ ကိံသု အဇရသာ သာဓု၊ သီလံ အဇရသာ သာဓု။ သံ၊၁။၃၄။ အဇရသာတိ အဇီရဏေန၊ အဝိပတ္တိယာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၇။ (ဃ) မအိုသောသူ။ အဇရာ နုန ဟောသန္တိ၊

အာဂ္ဂယိတွာ ပဿာဝတိ။ ဇာ၊၂။ ၇၀။ အဇရာ-လည်းကြည့်။

အဇရထ (ပု) [အဇ + ရထ]ဆိတ်ကသောရထား။ ကဒါဟံ အဇရထေ စ။ ဇာ၊၂။၁၆၄။

အဇရသာသုတ္တ (နု)[အဇရသာ + သုတ္တ။အလုတ္တသမာသ်] မအို—မဟောင်းနွမ်း—သောအရာကို ပြဆိုသောသုတ်၊ အဇရသာသုတ်။သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ။ ၁-သံယုတ်၊ ၆-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊၁။ ၃၄။

အဇရာ (တိ) [နု + ဇရာ] မအိုခြင်း၊ မဆွေးမြေ့ခြင်း၊ မပျက်စီးခြင်း။ အဇရာ အဘိညေယျာ၊ အဗျာဓိ အဘိညေယျော။ ပဋိသံ၊၁၊၂၁၄။ ဇရာယ ဝုတ္တဟိတွာ အဇရံ ပကာနှတိတိ ဝေါဟြတ္တံ။ ပဋိသံ၊၆၄။

အဇရာဇ (ပု) [အဇ + ရာဇ] ဆိတ်မင်း၊ဆိတ်ဘုရင်။ ယံ နု သမ္မ အဟံ ဗာလော၊ အဇရာဇ ဝိဇာနဟိ။ ဇာ၊၁။၁၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၂၃။

အဇရာမတ (တိ) [အဇရ + အမတ] မအိုမသေသော၊ အိုခြင်း သေခြင်းမရှိသော။ အဇရာမတံ သီတိဘာဝံ။ အပ၊ ၂။၁၉၆။

အဇရာမရ (တိ) [အဇရ + အမရ] (က) အိုခြင်း, သေခြင်း မရှိသော၊ မအိုရာမသေရာဖြစ်သော။ အဇရာမရံ သီတိဘာဝံ၊ နိဗ္ဗာနံ ပဿယိံ အဟံ။ အပ၊၁။၄၄။ အပ၊ ၂။၁၉၆။ (ခ) မအိုမသေသောသူ။ ကာလေ ဝါ ယန ဝိဇ္ဇာယ၊ ဘဝေယျံ အဇရာမရော... န ဝိဇ္ဇတေ သော ပဒေသော၊ ကမ္မံ ဝိဇ္ဇာ စ ပေါရိသံ။ ယတ္ထ ဂန္တွာ ဘဝေ မစ္စော၊ဇရာမရော။ ပဟုတဓနဓညာသေ၊ တေပိ နော အဇရာမရာ။ ဝိမာနု။ ဂဂ။... ဇရာမရဏမ္မော ဧဝ၊ မဟာဒ္ဓနတာဒိနိပိ တေသံ ဥပရိ နိပတန္တိ ဇရာမရဏ် နိဝတ္တေတုံ န သက္ကောန္တီတိ အတ္ထော။ ဝိမာနု၊ဋ္ဌ၊၂၄၆။ (ဂ) မအိုမသေဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အဇရာမရော ဟံ အာသိံ၊ အဇ္ဇေတံ ဉာမိ နော ပုရေ၊ သာမံ ကာလကတံ ဒိသွာ၊ "နတ္ထိ မစ္စုဿ နာဂ-

မေ ³¹။ ဇာ၊၂။ ၁၇၇။ အာသိန္တိ အဟံ ဇွေကံ ကာလံ အဇရာမရောမှိတိ သညီ အဟောသိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၀၂။

အဇရာမရဏ (တိ) [အဇရ+အမရဏ] အိုခြင်း သေခြင်းမရှိသော၊ မအိုရာ မသေရာဖြစ်သော။ အဇရာမရဏံ ပုရံ ဂမိဿာမိ အသင်္ခတံ။ အပ၊၂။ ၂၆၅။

အဇရိတ (တိ) [န+ဇရိတ] ဇရာသည် မအိုစေအပ်သော။

အဇရိတတ္တ (န) [အဇရိတ+တ္တ] ဇရာသည် မအို စေအပ်သည်၏ အဖြစ်။ အဇ္ဇရ-ကြည့်။

အဇရူပ (န) [အဇ+ရူပ] ဆိတ်၏ – အသွင် – သဏ္ဌာန်။ တဿ သဏ္ဌော ဝတ ဉာယ၊ အဇရူပေနုပါဂမိ။ ဇာ၊၁။ ၉၁။ တဇ္ဇွောကာ ယက္ခိနီ အဇရူပေန ဝိစရတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၇။

အဇလက္ခဏ (န) [အဇ+လက္ခဏ] ဆိတ်လက္ခဏာ။ အဇလက္ခဏံ မေဏ္ဍလက္ခဏံ ။ ဒီ၊၁။ ၉။

အဇလဏ္ဍိကာ (ထီ) [အဇ+လဏ္ဍိကာ] ဆိတ်ချေးတုံး။ နဒ္ဓီမဇ္ဈာ အဇလဏ္ဍိကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄၃-၄။ မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၅။

အဇဝတ (န) [အဇ+ဝတ] (၁) ဆိတ်အကျင့်၊ ဆိတ်ကို အတုလိုက်၍ ကျင့်သောအကျင့်။ (တိ) (၂) ဆိတ်အကျင့်ရှိသော၊ ဆိတ်ကိုအတုလိုက်၍ ကျင့်သော အကျင့်ရှိသော၊သူ။

အဇဝတဂေါဝတ (န) [အဇဝတ+ဂေါဝတ။ ဒွန္ဒ] (၁) ဆိတ်အကျင့်, နွားအကျင့်။ အဇဝတဂေါဝတသင်္ခါတံ ဝတဉ္စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃။ (တိ) (၂) ဆိတ်အကျင့်ရှိသူ, နွားအကျင့်ရှိသူ။ သေသာ အဇဝတဂေါဝတာ ဟုတွာ ပုတ္တံ အလဘိတွာ ဥယျာနံ အဂမံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၁၈။

အဇဝိသာဏ (န) [အဇ+ဝိသာဏ] ဆိတ်ဦးချို၊ ဆိတ်ချို။

အဇဝိသာဏဝဋ္ဋိကာ (ထီ) [အဇဝိသာဏ+ဝဋ္ဋ+ဏ္ဍက] ဆိတ်ချိုကဲ့သို့ သဲကြိုးတပ်သော။ အဇဝိသာဏဝဋ္ဋိကာ ဥပါဟနာယော ဓာရေန္တိ။ ဝိ၃။ ၂၇၃။

အဇဝီထိ (ထီ) [အဇ+ဝီထိ] ဆိတ်အားလျော်သော ရာသီ ဥတုဖြင့် လ,နေတို့၏ သွားရာလမ်း။ ယံ ကာလံ စန္ဒိမသူရိယာ အဇဝီထိံ အာရုဟန္တိ၊ တဒါ ဒေဝေါ ဧကမ္ပိ ဖုသိတံ န ဝဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၅၁။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၆၂။ .. သာဝီထိ ဥဒကာဘာဝေန အဇာနုရူပတာယ 'အဇဝီထိ'တိ သမညံ ဂတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၄၄။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၆၂။ ဂေါဝီထိ, နာဂဝီထိ-တို့လည်း ကြည့်။

အဇသံယ (ပု) [အဇ+သံယ] ဆိတ်အပေါင်း။ သံယော သံယောတိ ဝဒသိ၊ ကိံ သံယော၊ မိဂသံယော အဇသံယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၇။

အဇသတ (န) [အဇ+သတ] ဆိတ်တရာ။ သတ္တ စ အဇသတာနိ …ယူပူပနီတာနိ ဟောန္တိ။ ဒီ၊၁။ ၁၂၈။ ပဉ္စ စ အဇသတာနိ … ယူပူပနီတာနိ ဟောန္တိ။ သံ၊၁။ ၇၅။ ပဉ္စ အဇသတာနိ ယူပူပနီတာနိ ဟောန္တိ။ အံ၊၂။ ၄၂၉။

အဇသန္ထ (ပု) [အဇ+သန္ထ] ဆိတ်မြည်သံ။ ယဒါ အဇသန္ထံ ကတွာ ဖလိံ ဥပဟာရန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၅၈။

အဇသီလ (န) [အဇ+သီလ] ဆိတ်သီလ၊ ဆိတ်တို့၏ အလေ့အကျင့်နှင့် တူသော – အကျင့် – သီလ။ ယာပိ စ ဘန္တေ ဂဝံဇူတိကဿာသ အဇသီလာဒီနံ ဝသေန ပရိပူရကာရိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၀။ အဇသီလ ဂေါသီလ ကုက္ကုရသီလ ပဉ္စာတပ မရုပ္ပပါတ ဥက္ကုဋိကပ္ပဓာနကဏ္ဍကာပဿယာဒီဟေတ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၈။

အဇသီလဂေါသီလ (န) [အဇသီလ+ဂေါသီလ။ ဒွန္ဒ] ဆိတ်တို့၏ အလေ့အကျင့်နှင့်တူသော – အကျင့် – သီလ, နွားတို့၏ အလေ့အကျင့်နှင့် တူသော – အကျင့် – သီလ။ ဆိတ်အကျင့် နွား အကျင့်။ အဇသီလဂေါသီလသင်္ခါတံ သီလံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃။

အနေဟမာန (တိ) [န + ဧဟမာန] မယယ်–မစွန့်–သော။ အရိဋ္ဌမာန (သုတ္တနိပါတ္ထ၊၁။၁၁၁)ကြည့်။

အနေဟိတ (တိ) [န + ဧဟိတ] မစွန့်လွှတ်အပ်သော။ သိရိယာ အနေဟိတော။ ဇာ၊၂။၁၅၀။

အနေဟိတပဋိဂ္ဂဟဏ (တိ) [အနေဟိတ + ပဋိဂ္ဂဟဏ]မစွန့်အပ်သော အကပ်ခံခြင်းရှိသော၊အကပ်မပျက်သော။ ဝုတ္တောကာသတော အိန္ဒိတွာ ဂဟိတာဝသေသံ ယံ အနေဟိတပဋိဂ္ဂဟဏအမဝ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။

အနေဟိတဝတ္ထုက (တိ) [အနေဟိတ + ဝတ္ထု + က] မစွန့်အပ်သော ကျောင်းရာရှိသော၊ ကပ်ယကုဋ်အဖြစ်မပျက်သော။ သမ္မေသုပိ ပရိဝတ္တိတေသု အနေဟိတဝတ္ထုကာဝ ဟောတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၁။

အနေဠ(တိ) [န + ဧဠ] မသိုင်းမှိုင်း–မတွေဝေ–သော၊သူ။ ယေ ပညဝန္တော အနေဠာ အနေဠမူဂါ။ အံ၊၁။၃၇။ အမူဠှာ အနေဠာ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၉။

အနေဠတာ (ထီ) [အနေဠ + တာ] မသိုင်းမှိုင်း–မတွေဝေ–သူ၏အဖြစ်။အနေဠတာ အနေဠမူဂတာ ဒုလ္လဘာ လောကသ္မိံ။ အံ၊၂။၁၃၄။

အနော (ထီ) ဆိတ်မ။ အဇ-ကြည့်။

အနောဂဓ္ဍ (တိ)[န + ဩဂဓ္ဍ] မနိုးကြားသော၊သူ။ တထာ ဩဂဓ္ဍာသယိ အနောဂဓ္ဍာသယိ ကိလေသာတယံ နတ္ထိ။မဟာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။

အနောတ (တိ) [န + ဩတ] (က) မဖြစ်သော။ ယမှိ ဩတော န ပဿတိ၊ အနောတော သာဝ ပဿတိ။ဇာ၊၁။၂၀၇။ (ခ) မဖြစ်သေးသော၊ ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသို့မရောက်သေးသော၊မဥပါဒ်သေးသော။ ယေ ဓမ္မာ အနောတာ အဘူတာ။ အဘိ၊၈၊၂၁၃။ ယံ ဘိက္ခဝေ ရှံ အနောတံ အပါတုဘူတံ။ သံ၊၂။၅၉။ အနောတန္တိ အနုပ္ပန္နံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၇။ ထေန ဟိ အနောတံ ပဇဟတိ၊ အနိဗ္ဗတ္တံ ပဇဟတိ။ပဋိသံ။၃၉၄။ အနောတန္တိ ဩတံ အပ္ပတ္တံ။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ (ဂ) မဖြစ်ပေါ်သေးသောကိလေသာတရား။ အနောတံ ဈာပေတိ ဩတေန၊ ဈာနံ တေန ပဟုစ္စတိ။ ပဋိသံ။၆၇။ အနောတံ … အနောတမေဝ တံ တံ ကိလေသံ ဈာပေတိ ဟောတိ သမုစ္ဆိန္ဒတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၈။ (ဃ) အကြောင်းတရားတို့၏ ညီညွတ်ခြင်းကြောင့်–ဖြစ်သည် မဟုတ်သော–မဖြစ်သော–တရား။ နိဗ္ဗာန်။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အနောတံ အဘူတံ။ ဥဒါန။၁၇၈။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၀။ဝေဒနာအယော ဝိယ ဟေတုပစ္စယသမဝါယသံခါတာယ ကာရဏသာမဂ္ဂိယာ န ဩတံ န နိဗ္ဗတ္တန္တိ အနောတံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၇။ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၄။ (င) ဖြစ်ပေါ်ခြင်းသဘောမရှိသော တရား။ နိဗ္ဗာန်။ အနောတံ အဘူတံ။ နေတ္တိ။ ၄၇။ အနိဗ္ဗတ္တိသဘာဝတ္တာ အနောတံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၁၂၀။ (စ) ပကတိ–အစစ်–မဟုတ်သော။ အနောတာ စ ပထဝီ။ဝိ၊၂။၄၉။ အနောတာ နာမ ပထဝီ…ခုနာပိ ဝုစ္စတိ အနောတပထဝီ။ဝိ၊၂။၅၀။

အနောတတ္တ (န) [အနောတ + တ္တ] ဖြစ်ပေါ်ခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဇရ (ခ) အနက်ကြည့်။

အနောတပက္က (တိ) [အနောတ + ပက္က] အတောင်မဖြစ်သေးသော၊ အတောင်မပေါက်သေးသော။ အနောတပက္ခာ တရုဏာ၊ ပုတ္တကာ မယှ ကောသိယ။ဇာ၊၁။ ၂၇၆။

အနောတပထဝီ (ထီ) [အနောတ + ပထဝီ]ပကတိ အစစ်–မဟုတ်သောမြေ။ ဩတာ စ ပထဝီ အနောတာ စ ပထဝီတိ ဣမေဟိ ပဒေဟိ ဩတပထဝီစ အနောတပထဝီစ ဒဿေတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀။ (ဝိ၊၂။၅၀-လည်းကြည့်။)

အနောတဖလ (န) [အနောတ + ဖလ](၁) မဖြစ်–မသီး–သေးသော အသီး။ ယေ တဿ ရုက္ခဿ အနောတဖလာ၊တေ အနောတာယေဝ န ဩယန္တိ။ ပဋိသံ။၃၉၅။ အနောတဖလာတိ အနောတာနိ ဖလာနိ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ (တိ) (၂) မဖြစ်သေးသော အသီးရှိသော၊ အသီးမသီးသေး

သော။ သေယျထာပိ တရုဏော ရုက္ခော အဇာ-
တဖလော။ ပဋိသံ၊ ၁၉၅။ အဇာတဖလောတိ
ဖလဒါယကတ္တေပိ သတိ ဖလဂ္ဂဟဏတော ပုရေ-
ကာလဂ္ဂဟဏံ။ပဋိသံဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၅။

အဇာတဗုဒ္ဓိ (တိ) [အဇာတ + ဗုဒ္ဓိ] မဖြစ်သေး
သေးသော အသိဉာဏ်ရှိသော။ ဝေါဟာရဉ္စ
လိမ္မာသောဉာဏ်မရောက်သေးသော၊သူ။ အဇာ-
တဗုဒ္ဓိ ဒါရကော ကဟာပဏာနံ စိတ္တဝိစိတ္တဘော-
ရသာမဏ္ဍလဘာဝမေဝ ဇာနာတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၄။
ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၆-၇။ အဇာတဗုဒ္ဓီတိ အသဉ္ဇာတ-
ဗုဓဝဟာရဗုဒ္ဓိ။မ ဋီ၊၂။၂၆၅။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၇၅။

အဇာတသတ္တု (ပု) [အဇာတ + သတ္တု။(အဇာ-
တရဇ္ဇု-သံ)] အဇာတသတ်၊ မမွေးမီကပင်
မင်း၏ ရန်သူဖြစ်လတ္တံ့ဟု ပြောကြားအပ်သော
သူ။ အဇာတသတ်မင်းသား၊ အဇာတသတ်
ဘုရင်။ ရာဇာ မာဂဓော အဇာတသတ္တု ဝေဒေ-
ဟိပုတ္တော။ဒီ၊၁။၄၄။ အဇာတေယေဝ ရညော
သတ္တု ဘဝိဿတီတိ နေမိတ္တကေဟိ နိဒ္ဒိဋ္ဌတ္တာ
အဇာတသတ္တု။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ အထ ခေါ
ဒေဝဒတ္တော အဇာတသတ္တုံ ကုမာရံ ဧတဒဝေါစ။
ဝိ၊၄။၃၄၁။

အဇာတသုတ္တ (န) [အဇာတ + သုတ္တ] နိဗ္ဗာန်၏
အကြောင်းအရာကို ဟောသောသုတ်။ အဇာတ
သုတ်။ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၆-
သုတ်။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၀။

အဇာတသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဇာတသုတ္တ +
ဝဏ္ဏနာ] အဇာတသုတ်၏ — အဖွင့် — အဋ္ဌက-
ထာ။ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၁၅၄-၇။

အဇာတသာရ (ပု) [န + ဇာတသာရ] အလိုလိုဖြစ်
သောအိုင် — ထုံးအိုင် — မဟုတ်သော။ သဗ္ဗောပိ
အဇာတသာရော ယောဇတိ၊ ဂါမသီမာသဒိသမေဝ
ဂစ္ဆတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၃၇။ ဝဇီရ။၄၆၁။

အဇာတာဒိသဘာဝ (ပု) [အဇာတ + အာဒိ + သ-
ဘာဝ] (၁) အဇာတအစရှိသော — မဖြစ်ခြင်း
စသော — သဘော။ (တိ) (၂) မဖြစ်ခြင်း
စသော သဘောရှိသော။ ဘိက္ခဝေ ယဒိ အဇာ-
တာဒိသဘာဝါ အသင်္ခတာ ဓာတု န အဘဝိဿ
န သိယာ။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၁၅၅။

အဇာတိ (ထီ) [န + ဇာတိ] (၁) မဖြစ်ခြင်း၊
ဘဝအသစ်မဖြစ်ခြင်း၊ပဋိသန္ဓေမနေခြင်း။အဇာ-
တိ အဘိညေယျာ။ ပဋိသံ။၁၂။ ဇာတိယာ
ဝုဋ္ဌဟိတွာ အဇာတိံ ပက္ခန္ဒတီတိ ဂေါတြဘူ။
ပဋိသံ။၆၄။ (တိ) (၂) ဇာတိ၏ကုန်ရာဖြစ်
သော၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်းမရှိရာ၊ နိဗ္ဗာန်။ ဧဝမေဝ
ဇာတိ ဝိဇ္ဇန္တေ၊ အဇာတိပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁၀၇။
အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။အဇာတိပိတိ ဇာတိ-
ခေပနံ အဇာတိ နိဗ္ဗာနမ္ပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၉၂။
သဗ္ဗဇာတိက္ခယန္တော အဇာတိသင်္ခါတေန
နိဗ္ဗာနေနာတိ ဘဝိတဗ္ဗမေဝ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။

အဇာတိဓမ္မ (တိ) [အဇာတိ + ဓမ္မ] မဖြစ်ခြင်း
သဘောရှိသော။

အဇာတိဓမ္မတ္တ (န) [အဇာတိဓမ္မ + တ္တ] မဖြစ်ခြင်း
သဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ အဇာတိ-
ဓမ္မတ္တာ။ ဥဒါန်ဋ္ဌ။၃၇၇။ ဣတိဝုတ် ဋ္ဌ။၁၅၄။

အဇာတိမန္တု (တိ) [န + ဇာတိမန္တု] အမျိုးဇာတ်
ယုတ်နိမ့်သူ။ သုဇာတိမန္တောပိ အဇာတိမဿ။
ဇာ၊၁။၃၁၉။

အဇာတိသညာ (ထီ) [အဇ + ဣတိ + သညာ]
ဆိတ်ဟူသော — အမှတ် — သညာ။ "အဇာ"တိ-
သညာယ အာဂတာဂတေ ခါဒတိ။ မူလဋီ၊ ၂။
၂၂၂။

အဇာနက (တိ) [န + ဉာ + နာ + ဏ္ဏု] မသိသော၊
ပညာမဲ့သော၊သူ။ အဇာနန္တသ အဇာနကော။
ထေရီဋ္ဌ၊၆။ အဇာနကော အဝိဒ္ဒသု ဗာလော
။ထေရီဋ္ဌ။၂၁၁။

အဇာနတာ (ထိ) [အဇာနန္တ+တာ။ န္တ-ချေ] မသိသောသူ၏ အဖြစ်၊ မသိခြင်း။ အဝဇာနန္တိ အဇာနတာ။ ထေရ။ ၂၄၈။ အဇာနတာ အဇာနနကာရဏာ ဂုဏာန် အဇာနနမေဝ တတ္ထ ကာရဏန္တိ ဒဿေတိ။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။

အဇာနန (န) [န+ဇာနန] မသိခြင်း။ အနာဒရိယေန ဝါ အဇာနနေန ဝါ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၈။

အဇာနနက (တိ) [န+ဇာနနက] မသိသော၊ သူ။ တဒါ ဟိ သုပဏ္ဏာ နာဂံ ဂဟေတုံ အဇာနနကာယေဝ၊ ပစ္ဆာ ပဏ္ဍရဇာတကေ ဇာနိံသု။ ဇာဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၂။

အဇာနနကရဏ (န) [န+ဇာနနကရဏ] (၁) မသိခြင်းကို ပြုခြင်း။ (တိ) (၂) မသိခြင်းကိုပြုတတ်သော။ အညာဏကရဏ-ကြည့်။

အဇာနနကာရဏ (န) [အဇာနန+ကာရဏ] မသိခြင်းဟူသော အကြောင်း။ အဇာနတာ-ကြည့်။

အဇာနနကာလ (ပု) [အဇာနန+ကာလ] မသိသောအခါ။ တဒါ ဟိ သုပဏ္ဏာနံ နာဂံ ဂဟေတုံ အဇာနနကာလော၊ ပစ္ဆာ ပဏ္ဍရဇာတကေန ဇာနိံသု။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၂၂။ (သီဋ္ဌ-မူကွဲ။)

အဇာနနဋ္ဌာန (န) [အဇာနန+ဋ္ဌာန] မသိနိုင်သော-အရပ်-ဒေသ-ဌာန။ ယတ္ထ ဝါ တတ္ထ ဝါ အဒေယှံ ဟိ အဇာနနဋ္ဌာနံ ဂန္တွာ ဝသိဿာမ။ အံဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။

အဇာနနတာ (ထိ) [အဇာနန+တာ] မသိသည်၏အဖြစ်၊ မသိခြင်း။ မဟာသာရိပုတ္တဿ လဟုဘာဝဂရုဘာဝဿ အဇာနနတာယ အစေတနံ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၈၄။

အဇာနနပစ္စယ (ပု) [အဇာနန+ပစ္စယ] မသိခြင်းဟူသော အကြောင်း။ မသိခြင်း အကြောင်း။ အဇာနနပစ္စယာ ပန ဝတ္တဘေဒတော မုစ္စတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၃၁။

အဇာနနဘာဝ (ပု) [အဇာနန+ဘာဝ] မသိသည်၏အဖြစ်၊ မသိခြင်း။ မာတုဂါမဿ အဓိဋ္ဌပုစ္ဆာ ပေတုန္နမ္ဗူသာ စ အဇာနနဘာဝေန။ ဇာဋ္ဌ၊၅။ ၂၀၉။

အဇာနန္တ (တိ) [န+ဇာနန္တ။ (ထိ-၌ အဇာနန္တီ)] မသိသော၊ သူ။ အနာပတ္တိ အဇာနန္တဿ။ ဝိ၊၁။၄၁။ အနာပတ္တိ အဇာနန္တိယာ။ ဝိ၊၂။ ၂၇၉။ ဣဓမေ ပန ဧသော ဘိက္ခု အဇာနံ အပဿံ ဝိဟရန္တိ။ မ၊၁။ ၂၅၅။.... အဇာနန္တာ.... အပဿန္တာ.... မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

အဇာနန္တစေတက္က (န) [အဇာနန္တ+စေတက္က] အဇာနန္တစေတက္က၊ အဇာနန္တကို မှတည်၍ ဇာနန္တ-ဖြင့် စက်လည်း ဟောထားသော ဝါရ လေးခုတို့၏ အပေါင်း။ အဇာနန္တစေတက္ကံ အစိတ္တကစေတက္ကသဒိသံ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၁၆၈။ (ဝိ၊၅။ ၂၂၅-ကြည့်။) အစိတ္တကစေတက္ကသဒိသ-လည်းကြည့်။

အဇာနပ္ပဋိစ္ဆန္န (တိ) [အဇာနန္တ+ပဋိစ္ဆန္န။ န္တ-ချေ] မသိ၍ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ကော အာပတ္တိ အဇာနပ္ပဋိစ္ဆန္နာ။ ဝိ၊၄။၁၃၃။

အဇာနမာန (တိ) [န+ဇာနမာန] မသိသော၊ သူ။ တဿာဘျော ဇာနမာနဿ။ ပေတ။ ၁၄၂။ ဒိန္နဘိန္နံ အဇာနမာနေန။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၂၇။

အဇာနာပန (န) [န+ဇာနာပန] မသိစေခြင်း။ သိယာ အကိရိယံ ဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ အာဂန္တွာ မန္တယမာနာနံ အဇာနာပနဝသေန။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၉။

အဇာနာပိတ (တိ) [န+ဇာနာပိတ] မသိစေအပ်သော။ အပုစ္ဆိတ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၁။) ကြည့်။

အဇာနာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဇာနာပေတွာ] မသိစေမူ၍။ နန္ဒာဒေဝိယာ သန္တိံ မဒန္တွာနေ့ပိ မယိ အဇာနာပေတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၁၂၉။

အဇာနိကာ (ထိ) [န+ဇာနိကာ] မသိခြင်း။ တဒေဝ အဇာနိကံ ကတွာ ဂဟပတိပုတ္တဿ ဂေဟံ ပေသေသာမ။ ဇာဋ္ဌ၊၆။ ၂၁၀ (ဣ-မူကွဲ)။

အဇာနိတ (တိ) [န+ဇာနိတ] မသိအပ်သော။ ယေသံ ဓမ္မာ အဇာနိတာ။ ဇာ၊၁။၆၉။ အဇာနိတာ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဿ အနမိဂတတ္တာ အပ္ပဋိဝိဒ္ဓါ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။

အဇာနိတဗ္ဗ (တိ) [န+ဇာနိတဗ္ဗ] မသိအပ်–မသိနိုင်–လတ္တံ့သောတရား။ အထော အဝိဇ္ဇာတမဇာနိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ။၁၂၇၊၂၂၇။ မဟာနိ။ ၂၈၀။ အဇာနိတဗ္ဗန္တိ အနာဂတကာလိကံ အဇာနိတဗ္ဗံ နာမ ဓမ္မဇာတံ နဲ ဘဝိဿတိ၊ နတ္ထိ ဝါ။ ဣမိနာ အနာဂတကာလိကဿ သဗ္ဗဓမ္မဿ ဉာတဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဇာနနကိရိ ယာဝိသေသနမတ္တမေဝ ဝါ ဧတ္ထ အကာရော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၀။

အဇာနိတွာ (ကြိ.ဝိ) [န+ဇာနိတွာ] မသိမူ၍၊ မသိသောကြောင့်။ ယာ အာပတ္တိယော ပုဗ္ဗေ အဇာနိတွာ နဋ္ဌာဒေသိ။ ဝိ၊၄။၁၈၁။ ယာဝ တာ အဇာနိတွာ ပဋ္ဌာဇေသိ။ မိလိန္ဒ။၁၁၄၊

အဇာပယန္တ (တိ) [န+ဇာပယန္တ] ဆုံးရှုံးအောင် မပြုလုပ်စေသော၊သူ။အဇိနံ အဇာပယံ အသော- စံ အသောစာပယံ။သံ၊၁။၁၁၇။ အဇိနံ အဇာပ- ယန္တိ ပရဿ ဓနဇာနိံ အကာရေန္တော အကာ- ရာပေန္တော။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။

အဇာမိဂ (ပု) [အဇ+မိဂ။ အဇော ဧဝ အဇာ မိဂေါ။ မူလဋီ၊ ။၂၂၂။] ဆိတ်။ ဝါမေန သူကရော ဟောတိ၊ ဒက္ခိဏေန အဇာမိဂေါ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၃၁။ အဇာမိဂေ ဓီသွာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ အဇာ ဧဝ မိဂါတိ အဇာမိဂါ။ တေ အဇာမိဂေ။ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၂၃။

အဇာယထ (ကြိ) ဇာယတိ-ကြည့်။

အဇာယမာန (တိ) [န+ဇာယမာန] မဖြစ်သော၊ ပဋိသန္ဓေမနေသော၊သူ။ အဇာယမာနေန ကိံ ဓီယိဿတိ။မ၊၃။၂၀၉။

အဇာယိံ | **အဇာယိံသု** (ကြိ) ဇာယတိ-ကြည့်။

အဇိကက္ခာယိတ (တိ) [အဇိကာ+ခါယိတ] ဆိတ်–ခဲအပ်–ဝါးအပ်–သော–အဝတ်–အထည်–သင်္ကန်း။ဒသ ပံသုကူလာနီတိ သောသာနိကံ, ပါပဏိကံ, ဥန္ဒူရက္ခာယိတံ, ဥပစိကက္ခာယိတံ, အဂ္ဂိဒဍ္ဎံ, ဂေါခါယိတံ, အဇိကက္ခာယိတံ, (အဇကက္ခာယိတံ ?) ထူပစီဝရံ, အာဘိသေကိယံ, ဘတပဋိယာဘတန္တိ ဧတေသု ဥပသမ္ပန္နေန ဥဿဋ္ဌံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၃။ အဇက္ခာယိက- လည်းကြည့်။

အဇိကခါဒက (တိ) [အဇိကာ+ခါဒက] ဆိတ် မကို စားသော၊ ဆိတ်မ၏အသားကို စားသော၊ သူ။ဗွေဂ္ဂက်ံ ကာလံ ရာဇကုလေ အဇိကခါဒကော သေ စောရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။

အဇိကဂေါပက (တိ) [အဇိကာ+ဂေါပက] ဆိတ် မကို ထိန်းကျောင်းသော၊သူ။ အဇိကဂေါပကာ "စောရေ ဂဏှထာ"တိ ကောမန္တံ နိုလီနာ အဋ္ဌံသု။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇-၈။

အဇိကစောရက (တိ) [အဇိကာ+စောရက] ဆိတ်မကိုခိုးသော၊ သူ။ အဇိကစောရကော အယျ ဧကံ အဇိကံ ပါဒေ ဂဏှိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။

အဇိကာ (ထီ) [အဇ+က။ ထီ-၌အကို ဣ-ပြု။] ဆိတ်မ။ အဇ္ဈသံသု ဧဠကံ အဇိကာယ ဝိပ္ပဋိပဇ္ဇန္တံ။ ဝိ၊၁။၂၅၅။ ဟန္တာ ဥရဏိံ အဇိကံ အဇေဠ။ဇာ၊၂။၅၀။ ဥရဏိကဠ အဇိကဠ အဇေဠ ဟန္တွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၅၇။ တံ (သုဇံ) အဇိကံ ကတွာ အတ္တနာ အဇေဠ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၆၁။ အဇ-လည်းကြည့်။

အဇိကာခီရ (နပ) [အဇိကာ+ခီရ] ဆိတ်နို့ရည်။ ခီရံ နာမ ဂေါခီရံ ဝါ အဇိကာခီရံ ဝါ။ ဝိ၊၂။ ၁၁၉။

အဇိကာသပ္ပိ (နပ) [အဇိကာ+သပ္ပိ] ဆိတ်ထော ပတ်၊ ဆိတ်နို့မှဖြစ်သော–ဆိတ်နို့ကို ပြုစီရင် အပ်သော–ထောပတ်။ သပ္ပိ နာမ ဂေါသပ္ပိ ဝါ အဇိကာသပ္ပိ ဝါ မဟိံသသပ္ပိ ဝါ ယေသံ မံသံ ကပ္ပတိ တေသံ သပ္ပိ။ဝိ၊၁။၃၆၁။ဝိ၊၂။၁၁၉။

အစိဂုစ္ဆန (န) [န+ဇိဂုစ္ဆန] မစက်ဆုပ်ခြင်း။ အစိဂုစ္ဆံ အဟိင်္သနံ။ ... ဂါမသူကရသာ ဗီဃ အသုစိတော ကိလေသာသုစိတော အစိဂုစ္ဆံ အဟိရိကေန ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၁၄၉။

အစိဂုစ္ဆနလက္ခဏ (တိ) [အစိဂုစ္ဆန + လက္ခဏ] မစက်ဆုပ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ အဟိရိကံ ကာယ-ဒုစ္စရိတာဒီဟိ အစိဂုစ္ဆနလက္ခဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၉၈။

အစိဂုစ္ဆိတဗ္ဗ (တိ) [န + ဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗ] မစက်ဆုပ်အပ်သော။ အဇေဂုစ္ဆ-ကြည့်။

အစိဏ္ဏ (တိ) [န + ဇိဏ္ဏ] (က) မအို – မဆွေးမြေ့ – သော။ (ခ) အစာမကြေသော။

အစိဏ္ဏာသင်္ကာ (တိ) [အစိဏ္ဏ + အာသင်္ကာ] အစာမကြေဟု ယုံမှားခြင်း။ မယုံ အစိဏ္ဏာသင်္ကာ အဇ္ဇိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၂၇။

အစိတ (တိ) [န + စိတ] (၁) မဆောင်အပ်သေးသောရန်သူ။ သော မယုံ သကာ ဗိန္ဒိ၊ အစိတံ ဩစိနာမသေ။ ဇာ၊ ၂။၂၇၇။ ယံ နော အစိတံ၊ တံ ဇိနာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၈။ (၂) ရန်သူတို့သည် မဆောင်နိုင်သောသူ။ မြတ်စွာဘုရား။ ရာဂါဒီသု ဝါ မာရယုဒ္ဓေ ဝါ အစိတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၇။ (ပု) (၃) အစိတမည်သော တိတ္ထိဆရာကြီး။ (ဆဿတ္ထာရဓော် တိတ္ထိဆရာကြီး ၆-ဦးတွင် အပါအဝင်ဖြစ်သူ)။ အစိတော ကေသကမ္ဗလော။ ဒီ၊၁။၅၁။ အစိတောတိ တဿ နာမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၁။ (၄) အစိတစစ်သူကြီး။ အစိတောပိ နာမ လိစ္ဆဝီနံ သေနာပတိ။ ဒီ၊၃။၁၁။ (၅) (က) အစိတပုဏ္ဏား။ (ခ) အစိတဘုရားအလောင်း။ တဒါ ဇောဓိသတ္တော အစိတော နာမ ဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ...။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃။ (၆) စိတကမ္ဗလမထေရ်အလောင်း။ အစိတော နာမ နာ-မေန၊ အဟောသိ ဗြာဟ္မဏော တဒါ။ အပ၊၁။ ၂၇၆။ (၇) အစိတလုလင်။ အစိတော တိဿ-မေတ္တေယျာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၃၁။ (၈) အစိတ-မထေရ်။ အစိတော ထေရော။ ထေရ။ ၂၄။ အစိ-တော နာမ နာမေန၊ ဟောဿတိ သတ္ထု သာဝကော။ အပ၊၁။ ၃၉၅။ (၉) အစိတပရိဗိုဇ်။ အထ ခေါ အစိတော ပရိဗ္ဗာဇကော ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ အံ၊၃။ ၄၄၁။ အစိတောတိ ဇံနာမကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၆။

အစိတဥ္စယ (တိ) [အစိတံ + ဇယ။ အလုတ္တ သမာသ်] သူတပါးတို့ မဆောင်နိုင်သည်ကို ဆောင်တော်မူသောသူ။ ဘုရား။ ပဒုမုတ္တရော နာမ ဇိနော၊ အနေဇော အစိတဥ္စယော။ အပ၊ ၂။၁၁၃။

အစိတပဥ္စ (တိ) [အစိတ + ပဥ္စ] အစိတပဥ္စာ အစိတလုလင် မေးအပ်သော ပြဿနာ။ ဝုတ္တမိဒံ သာရိပုတ္တ ပါရာယနေ အစိတပဥ္စေ။ သံ၊၁။ ၂၈၁။ အစိတပဥ္စေတိ အစိတမာဏဝေန ပုဋ္ဌ-ပဥ္စေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။ အစိတမာဏဝပုစ္ဆာ-လည်းကြည့်။

အစိတမာဏဝ (ပု) [အစိတ + မာဏဝ] အစိတလုလင်။

အစိတမာဏဝပုစ္ဆာ (ထီ) [အစိတမာဏဝ + ပုစ္ဆာ] အစိတလုလင်၏ အမေးပုစ္ဆာ။ သုတ္တနိ-ပါဠိပါဠိဂျ-ဝဂ်၊၁-ပုစ္ဆာ။ သုတ္တနိ။ ၄၃၄။ စူဠနိ။ ၆။ (အစိတပဥ္စ, အစိတမာဏဝသုတ္တ, အစိတသုတ္တ-ဟူသည်တို့လည်း ဤပုစ္ဆာပင်ဖြစ်ပါသည်။)

အစိတမာဏဝသုတ္တ (နံ) [အစိတမာဏဝ + သုတ္တ] အစိတမာဏဝသုတ်။ အစိတမာဏဝပုစ္ဆာ-လည်းကြည့်။

အစိတမာဏဝသုတ္တနိဒ္ဒေသ (ပု) [အစိတမာဏဝ သုတ္တ + နိဒ္ဒေသ] အစိတမာဏဝသုတ်ကို အကျယ်ချဲ့ပြသော ပါဠိ။ စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ၊ ၁-အစိတမာ-ဏဝသုတ္တနိဒ္ဒေသ။ (ပါဠိတော်၌ အစိတမာဏဝ ပုစ္ဆာ-ဟု ရှိသည်။)

အစိတမာဏဝသုတ္တနိဒ္ဒေသဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အစိတ-မာဏဝသုတ္တနိဒ္ဒေသ + ဝဏ္ဏနာ] အစိတမာဏဝ သုတ်ကို အကျယ်ချဲ့ပြသော ပါဠိ၏ – အဖွင့် – အဋ္ဌကထာ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁-၈။

အစီတရဋ္ဌ (န) [အစီတ + ရဋ္ဌ] အစီတ — တိုင်း— နိုင်ငံ။ အစီတရဋ္ဌေ ပန ဒုဗ္ဘိက္ခေ။ မေဃ္ဃ၊ ၁။ ၁၀၈ (သီ-မှုကွဲ)။ အလ္လကပ္ပရဋ္ဌ လည်းကြည့်။

အစီတသုတ္တ (န) [အစီတ + သုတ္တ] အစီတသုတ်။ (အစီတမာဏဝပုစ္ဆာကိုပင် အစီတသုတ်ဟူ၍ ဆိုသည်။ အစီတမာဏဝပုစ္ဆာ-လည်းကြည့်။)

အစီတသုတ္တဝဏ္ဏနာ (ဒိ) [အစီတသုတ္တ + ဝဏ္ဏနာ] အစီတသုတ်၏ — အဖွင့် — အဋ္ဌကထာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၁-၂။

အစီန (န) [အစ + ဣန။ ကွာဒိ၊ ၁၁၂။ အစ = ဂမနေ၊ ပသု၊ ဣန၊ ဝါ။ မောဂ်၊ ၄၄၂။] (၁) သားရေ၊ သစ်နက်ရေ။ (လောကီကျမ်းတို့၌ "သမင်၊ ဒရယ် စသည်တို့၏အရေ" ဟု ဆိုကြသည်။) အစိနမ္ပိ ဓာရေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၇။ မ၊ ၁။ ၁၁၁။ အံ၊ ၁။ ၂၄၂၊ ၃၀၀။ အဘိ၊ ပု။ ၁၆၄။ အစိနန္တိ အစိနမိဂစမ္မံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၃။ မ၊ ဋ္ဌ ၁။ ၃၅၀။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။ (ပု) (၂) အစိနအမည်ရှိသော၊ သူ။ အစိနော စေရော။ ထေရ၊ ၂၄၈။ တံ ဝိဇာယနကာလေ အစိနစမ္မေန သမ္ပဋိစ္ဆိံသု၊ ဒတေနဿ အစိနော-တွေဝ နာမံ အကံသု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၇။

အစီနကွိပ (န) [အစီန + ခိပ] အမွေးနှင့်တကွ ခွါလည်း ပါသောသစ်နက်ရေ၊ အလယ်၌ ခွဲအပ်သောသစ်နက်ရေ။ အစိနက္ခိပံ နိဝါသေတွာ မေထုနံ ဓမ္မံ ပဋိသေဝိ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၃။ အစိနက္ခိပန္တိ သလောမံ သခုရံ အစိနမိဂစမ္မံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၆။ န ဘိက္ခဝေ အစိနက္ခိပံ တိတ္ထိယဓဇံ ဓာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၂၂။ အစိနမ္ပိ ဓာရေတိ၊ အစိနက္ခိပမ္ပိ ဓာရေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၇။ အစိနန္တိ အစိနမိဂစမ္မံ။ အစိနက္ခိပန္တိ တဒေဝ မဇ္ဈေ ဖာလိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၃။ အစိနက္ခိပမ္ပိ ဓာရေတိ။ မ၊ ၁။ ၁၁၁။ အစိနက္ခိပန္တိ တဒေဝ မဇ္ဈေ ဖာလိတံ၊ သခုရကန္တိပိ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၀။

အစီနက္ခိပနိဝတ္ထ (တိ) [အစီနက္ခိပ + နိဝတ္ထ] အမွေးနှင့်တကွ ခွါလည်းပါသော— အလယ်၌ ခွဲအပ်သော — သစ်နက်ရေကို ဝတ်ခြုံသော၊ သူ။ အထ ခေါ် မာဓေရာ ပါပိမာ ..... အစိနက္ခိပ-နိဝတ္ထော။ သံ၊ ၁။ ၁၁၈။ အစိနက္ခိပနိဝတ္ထောတိ သခုရံ အစိနစမ္မံ ဧကံ နိဝတ္ထော ဧကံ ပါရုတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။

အစီနစမ္မ (န) [အစီန + စမ္မ] သစ်နက်ရေ။ နန္ဒပတ္တိတော ဒိန္နမ္ပိ အန္တရေ အတ္တနော နိသီဒနံ အစိနစမ္မံ မဟန္တံ ကတွာ ပသာရေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၃၄။ ဥပရိ အတ္တနော အစိနစမ္မေန။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၃၅။

အစီနစမ္မက (န) [အစီနစမ္မ + က] သစ်နက်ရေ။ ဝါကစီရံ ဂုဏ္ဍာ တော၊ ဓောရေန္တေ အစိနစမ္မကံ။ အပ၊ ၁။ ၄၀၀။

အစီနစမ္မရ (တိ) [အစီနစမ္မ + ဓရ + အ] သစ်နက်ရေကို — ဆောင်သော — ဝတ်ခြုံသော၊ သူ။ စမ္မဝါသီ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၀၃) ကြည့်။

အစီနစမ္မပရိက္ခာရ (တိ) [အစီနစမ္မ + ပရိက္ခာရ] သစ်နက်ရေ အခင်းပတ်တပ်သော။ န အစိနစမ္မ-ပရိက္ခာရာ ဥပါဟနာ ဓာရေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၇၄။

အစီနစမ္မဝတ္ထ (တိ) [အစီနစမ္မ + ဝတ္ထ] သစ်နက်ရေအဝတ်ရှိသော၊ သစ်နက်ရေလျှင် ခါးဝတ်ကိုယ်ရုံရှိသော၊ သစ်နက်ရေကို ဝတ်ရုံသော၊ သူ။ အစိနစမ္မဝတ္ထောဟံ၊ ခါရိဘာရမဓော တဒါ။ အပ၊ ၂။ ၁၇၂။ အစိနစမ္မဝတ္ထောတိ တာပသ-သမ္ပတ္တိဘူတော အစိနစမ္မနိဝါသနပါရုပနောတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၈။

အစီနစမ္မဝသန (တိ) [အစီနစမ္မ + ဝသန] သစ်နက်ရေ အဝတ်ရှိသော၊ သစ်နက်ရေကိုဝတ်ရုံသော၊ သူ။ အစိနေန နိဝတ္ထောဟန္တိ အဟံ အစိန-မိဂစမ္မေန ပဋိစ္ဆန္နော၊ အစိနစမ္မဝသနောတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၇။

အစီနစမ္မသဒ္ဒ (ပု) [အစီနစမ္မ + သဒ္ဒ] သစ်နက်ရေ၏အသံ။ အစိနစမ္မသဒ္ဒေန၊ မုဒိတာ ဟောန္တိ ဒေဝတာ။ အပ၊ ၁။ ၂၀။

အဇိနစမ္မသာဋိကာ (ထီ)[အဇိနစမ္မ + သာဋိကာ] သစ်နက်ရေအဝတ်။ အဇိနသာဋီ-ကြည့်။

အဇိနငွေ့ါကစီရဓရ (တိ) [အဇိန + ဓေ့ာ+ဝါကစီရ+ဓရ+အ] သစ်နက်ရေ, ဆံကျစ်, လျှော်တေသက်န်းတို့ကို ဆောင်သောသူ။ ယီမဝတိ ပဒ္ဓသတတာပသာ အနိုဋ္ဌိဂန္ဓာ အဇိနငွေ့ါကစီရဓရာ ဝနမူလဖလာကှာ ဟုတွာ။မ။ငွ၊၁။၃၄၆။

အဇိနတ္ထေရ (ပု) [အဇိန+ထေရ] အဇိနထေရ်။

အဇိနတ္ထေရဂါထာ (ထီ) [အဇိနတ္ထေရ+ဂါထာ] အဇိန ထေရ် ဉဒါန်းကျူးသောဂါထာ။ ထေရဂါထာ ပါဠိ၊၁-ဝဂ်၊၅-ဂါထာ။ ထေရ။ ၂၄၈။ ဂါထာအမှတ်၊၁၂၉၊၁၃၀။

အဇိနတ္ထေရဂါထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဇိနတ္ထေရဂါထာ + ဝဏ္ဏနာ] အဇိနတ္ထေရ ဂါထာတို့၏-အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇-၉။

အဇိနဒါယက (ပု) [အဇိန+ဒါယက] သစ်နက်ရေကို လှူဒါန်းသော အဇိန ဒါယက အမည်ရှိသောသူ။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ အဇိနဒါယကော ထေရော။အပ၊၁။၂၄၀။

အဇိနဒ္ဓ (တိ) [န+ဇိနဒ္ဓ] ဆုံးရှုံးအောင်မပြုလုပ်သောသူ။ အဇာယယဒ္ဓ-ကြည့်။

အဇိနပတ္တာ (ထီ) [အဇိန + ပတ္တာ။အဇိနံ ဝိယ ပတ္တံ ယဿ။ခေါန်ဋ္ဌီ ၆၄၆။] လင်းနို့။ ဇေတုကာဇိနပတ္တာဝ။ခေါန်။၆၄၆။

အဇိနပ္ပဝေ(ဏိ)ဏိ (ထီ) [အဇိန +ပဝေ(ဏိ)ဏီ။ ထောမ၊ ပြဝေ(ဏိ)ဏီ နှင့် အမရဋီ။၁၀၊၄၂-တို့ကြည့်။] သစ်နက်ရေဖြင့် ၂-ထပ် ၃-ထပ် ချုပ်အပ်သောအခင်း၊ သစ်နက်ရေအခင်း။ နဲ ဘိက္ခဝေ ဉစ္စာသယနမဟာသယနာနိ ဓာရေတဗ္ဗာနိ၊ သေယျထိဒံ၊ အာသန္ဒိ ပလ္လင်္ကော အဇိနပ္ပဝေဏီ။ဝိ၊၃။၂၈၁။ အာသန္ဒိ .... အဇိနပ္ပဝေဏီ ။ ဒီ ၁။၇။ အဇိနပ္ပဝေဏီတိ အဇိနစမ္မေဟိ မဉ္စပ္ပမာဏေန သိဗ္ဗိတွာ ကတာ ပဝေဏီ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃-၄။ အဇိနစမ္မေဟီတိ အဇိနမိဂစမ္မေဟိ။ တာနိ ကိရ စမ္မာနိ သုခုမတရာနိ၊ တသ္မာ ဒုပဋ္ဋတိပဋ္ဋာနိ ကတွာ သိဗ္ဗန္တိ။ တေန ဝုတ္တံ အဇိနပ္ပဝေဏီတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၂၉၅။ ဒီဋီ၊၁။၁၂၈ (သုခုမာနီ-ရှိ)။ အဇိနမိဂစမ္မေဟီတိ ... အဇိနပ္ပဝေဏီတိ၊ ဉပရူပရိ ဌပေတွာ သိဗ္ဗနဝသေန ဟိ သန္တတိဘူတာ ပဝေဏီ'တိ ဝုစ္စတိ။ သီးဋီ၊သစ်၊၁။၃၁၄။ သုခသမ္ဖဿာယ အဇိနပ္ပဝေဏိယာ ဂတ္တံ သုး။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။

အဇိနမိဂစမ္မ (နု) [အဇိနမိဂ + စမ္မ] သစ်နက်ရေ။ အဇိနန္တိ အဇိနမိဂစမ္မံ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၃။မဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၀။အံဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၅။ အဇိန(၁) အနက်နှင့်တူ။

အဇိနယောနိ (ပု) [အဇိန+ယောနိ] သမင်။ ဟရိဏော မိဂသာရင်္ဂါ။မဒ္ဒဂါ အဇိနယောနိ စ။ ခေါန်။၆၁၃။

အဇိနဝေ(ဏိ)ဏိ (ထီ)[အဇိန + ဝေဏီ]သစ်နက်ရေအခင်း။ ပါဝါရိကော စ မုဒုကော မုဒုကာဇိနဝေဏိယော။အပ၊၁။၃၆၇။ အဇိနပ္ပဝေဏီ-လည်းကြည့်။

အဇိနသာဋိ (ထီ) [အဇိန+သာဋိ] သစ်နက်ရေအဝတ်။ ကိံ တေ အဇိနသာဋိယာ။ဓမ္မ။၇၀။ဇာ၊၁။၃၂။ သခုရာယ နိဂ္ဂတ္ထာယပိ ဣမာယ အဇိနစမ္မသာဋိကာယ စ ကိံ တေ။ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။

အဇိနိ (ကြိ) ဇိနာတိ-ကြည့်။

အဇိနုတ္တရနိဝါသန (နု) [အဇိန + ဉတ္တရ + နိဝါသန] (၁) သစ်နက်ရေအပေါ်ရုံ။ (တိ) (၂) သစ်နက်ရေ အပေါ်ရုံကို ဝတ်ရုံသော၊ သူ။ ဧဠာဘာဂရေန ဘရိတော၊ အဇိနုတ္တရနိဝါသနော။အပ၊၁။၂၆။

အဇိနုတ္တရဝါသန (နု) [အဇိန+ဉတ္တရ+ဝါသန] (၁)သစ်နက်ရေအပေါ်ရုံ။ (၂) (တိ) သစ်နက်

ရေအပေါ်ရုံကို ဝတ်ရုံသော၊သူ။ တေ ဇဋာခါရိ-
ဘရိတာ၊ အဇိနုတ္တရဂါသနာ။ အပ၊၁၊၂၁။
ဝါကစိရဓရော အာသိ၊ အဇိနုတ္တရဂါသနော။
ဥပ်း၊၂၇၆။ အဇိနုတ္တရဂါသနောတိ အဇိနမိ-
ဂစမ္မံ ဥတ္တရာသင်္ဂံ ကတွာ နိဝါသိနော အန္တရာ-
နောတိ အတ္ထော။ရင်း၊၄၊၂၊၁၉၄။

အဇိနုတ္တရဂါသိ (တိ) [အဇိနုတ္တရဂါသ+ဣ] သစ်နက်ရေအပေါ်ရုံကို ဝတ်ရုံသော၊သူ။ တေ ဇဋာ ခါရိဘရိတာ၊ အဇိနုတ္တရဂါသိနော။အပ၊၁၊၂၁။(ဋီ-မူကွဲ။) အဇိနုတ္တရဂါသန-လည်း ကြည့်။

အဇိနူပသေဝိတ (တိ) [အဇိန+ဥပသေဝိတ] သစ်နက်ရေ အခင်းဖြင့် သုံးဆောင် အပ်သော၊ သစ်နက်ရေဖြင့် ချုပ်စပ်အပ်သော။သတ္တိ သုဂန္ဓံ အဇိနူပသေဝိတံ။ ဇာ၊၂။ ၁၁၀။ အဇိနူပသေ-ဝိတန္တိ ဥပရိ အတ္ထတေန အဇိနစမ္မေန ဥပသေ-ဝိတံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၄၃၅။ အကာတူပသေဝန-လည်း ကြည့်။

အဇိမှ (တိ) [န+ဇိမှ] မကောက်သော၊နွားကျင် ကောက်ကဲ့သို့ မကောက်သော။ အဇိမှာ အဝင်္ကာ အကုဋိလာ။မိလိန္ဒ၊၁၁၂။

အဇိမှတာ (ထီ) [အဇိမှ+တာ] မကောက်သည်၏ အဖြစ်၊နွားကျင်ကောက်ကဲ့သို့ မကောက်သည်၏ အဖြစ်။ အဇိမှတာ အဝင်္ကတာ အကုဋိလတာ။ အဘိ၊၈၊၂၅၊အဇိမှတာတိ ဂေါမုတ္တဝင်္ကာဘာဝ-ပဋိက္ခေပေါ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၉၅။

အဇိမှတာပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဇိမှတာ+ပစ္စုပဋ္ဌာ-န] နွားကျင်ကောက်ကဲ့သို့ မကောက်သည်၏ အဖြစ်လျှင် ဉာဏ်အားရှေး၌ ထင်တတ်သော၊ သမ္မာယုတ်တရားတို့၏ မကောက်သည်၏ အဖြစ် တည်းဟူသော အကျိုးကို ဖြစ်စေတတ်သော။ တာ(ကာယ-စိတ္တု-ဇုကတာ)အဇိမှတာပစ္စုပဋ္ဌာ-နာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊၉၆။ ထတော ဧဝ သမ္မယာပိ အဇိမှာဘာဝေန ပစ္စုပတိဋ္ဌန္တိ၊ သမ္မယုတ္တာနံ ဝါ အဇိမှတံ ပစ္စုပဋ္ဌပေန္တီတိ အဇိ-မှတာပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂၊၁၄၅။

အဇိမှဘာဝ (ပု) [အဇိမှ+ဘာဝ] မကောက်-နွားကျင်ကောက်ကဲ့သို့ မကောက် - သည်၏ အဖြစ်။ အဇိမှတာပစ္စုပဋ္ဌာန-ကြည့်။

အဇိယ (တိ) [န+ဇိယ] ညို့မရှိသော၊ ကြိုး မရှိ

အဇိယဓနုဒဏ္ဍက (ပု) [အဇိယ+ဓနု+ဒဏ္ဍ+က] ညို့မရှိသော - ကြိုးမရှိသော - လေးကိုင်း။ အဇိယဓနုဒဏ္ဍကော ဝိယ သြဏတာ နေမိမ္ဗ-ဒေသာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၅၈။ နတ-လည်းကြည့်။

အဇိယျ (တိ) [န+ဇိယျ] မအောင်အပ်သော။ အဇေယျ-ကြည့်။

အဇိရ (န)[အဇ+ဣရ၊အဇ=ဂတိမှိ၊ ဣရ-ပစ္စည်း။ဓာန်၊ ဋီ၊၂၁၈။] အိမ် အပြင်၊ အိမ်ရှေ့မြေအပြင်၊ ကွင်းပြင်။ အဇိရံ စစ္စရောက်ဏံ။ဓာန်၊၂၁၈။

အဇိဝ္ဟတာ (ထီ) [အဇိဝှ+တာ] လျှာမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ လျှာမရှိခြင်း။နာဟံ အဇိဝ္ဟတာ မူဂေါ။ ဇာ၊၂၊၁၅၁။ အဇိဝ္ဟတာတိ သမ္ပရိဝတ္တနဇိဝှါယ အဘာဝေန မူဂေါ အဟံ န ဘဝါမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆၊ ၂၀။

အဇိဝှဝန္တု (တိ) [န+ဇိဝှဝန္တု] လျှာမရှိသော၊ စကား နည်းသော၊ သူ။ ဝါစပေါဝှနဒရော အဟံ၊ မဇ္ဈောဝ'ဟံ အဇိဝှဝါ။ ဇာ၊၂၊၂၉၂။ အဇိဝှဝါတိ ယထာ မဇ္ဈော အဇိဝှတာယ န ကထေတိ၊တထာ ဘဝေကော မနုကထိတာယ အဇိဝှဝါ ဘဝေယျံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၁၉၉။

အဇီ (ထီ) [အဇ+ဤ] ဆိတ်မ။ အဇိယာ ပါဒ-မောလမ္ဗ၊ မိတ္တကော ဝိယ သောစတိ။ဇာ၊၁။ ၁၀။ ခိရံ ပါယန္တိ အဇီ ဒိသွာ။ မမူ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၁၃။ အဇ၊အဇိကာ-တို့လည်းကြည့်။

အဇီယမာန (တိ) [န+ဇီယမာန]မအိုသော၊သူ။ အဇီယမာနော ကိံ မိယိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၈။

အဇီရက (တိ) [န+ဇီရက] မအိုသော၊သူ။ သတ္တာ ပန အဇီရကာ နာမ နတ္ထိ။မမူ၊ဋ္ဌ၊၂၊၇၇။

အဇိရက၂ (ပု) [န+ဇိရက] အစာမကြေခြင်း။ နာနက္ခရသေဟိ ယာဝဒတ္ထံ သုဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတွာ အဇိရကေန မရိသာတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၈။ကာကာ-နံ အဇိရကော နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။ မိဂပေါတကော ဗဟုံ တိဏံ ခါဒိတွာ အဇိရကေန ကာလမကာသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၀။

အဇိရဏ (နပ်) [န+ဇိရဏ] (၁) အစာမကြေခြင်း။ အတိဗဟုံ ဘုဉ္ဇိတွာ အဇိရဏေန ကာလကတံ ဘိက္ခုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ (၂) မအို-မဆွေး မြေ့-ခြင်း၊မပျက်စီးခြင်း။ အဇရ (၈) အနက်ကြည့်။

အဇိရဏဓမ္မ (တိ) [အဇိရဏ+ဓမ္မ] အစာမကြေခြင်းသဘောရှိသော။ ဌပေတွာ တထာဂတံ တထာဂတသာဝကေ အညော အဇိရဏဓမ္မော (အယံ ပါယသော)။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၈။

အဇီရာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဇီရာပေတွာ] မကြေစေမူ၍။သာ ဂဏိကာ ပုဗ္ဗေ ကောသ ဟတ္ထတော ဘတ္တံ ဂဟေတွာ တံ အဇီရာပေတွာ အညဿ ဟတ္ထတော န ဂဏှာတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၀။

အဇီဝ (ပု) [န+ဇီဝ] ဇီဝ, အတ္တမဟုတ်သော အရာ၊အသက်ဝိညာဉ်ကောင် မဟုတ်သောအရာ၊ (ဂျိန်းဝါဒ၌လာသောတတ္တ ၉-ပါးတွင် တပါးဖြစ်သည်၊ အဇီဝဟူသော အမည်သည် ပုဂ္ဂလ,ဓမ္မ, အဓမ္မ, အာကာသ, ကာလတို့၌ ဖြစ်သည်ဟူ၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် မဟာဋီကာ၌ဆို၏။ အိန္ဒိယအဘိဓမ္မာ ခေါ် စာအုပ်၌ကား အဇီဝ၏သရုပ်ကို "ဓမ္မ,အဓမ္မ, အာကာသ,ပုဂ္ဂလ" ဟု ထုတ်ပြပြီးလျှင် တဖန် ပုဂ္ဂလ၏ သရုပ်ကိုလည်း "ပထဝီ, အာပေါ,တေဇော,ဝါယောတို့၏ အသီးသီးသော (အဏု) မြူမှုန်နှင့် ၎င်းတို့၏ (သံဃာတ)အပေါင်း အစုဖြစ်သည်" ဟူ၍ပြ၏။ ထို့ပြင် ပုဂ္ဂလ ဟူသည်မှာ စုပေါင်းတွဲစပ်၍ ပြည့်ဝကြီးထွားခြင်း (ပူရဏ)၊ ကွဲကွာ၍ ယုတ်လျော့ သေးငယ် သွားခြင်း (ဂလန) သဘောရှိသော အထည်ဒြပ်ရှိသော အရာ ဟူ၍လည်း ဆိုပြီးလျှင် သဗ္ဗဒဿနသင်္ဂြိုဟ်မှ ဆောင်၍ "ပူရယန္တိ ဂလန္တိ စ" ဟူသော ပုဂ္ဂလ-သဒ္ဒါ၏ ဗျုပ္ပတ်ကိုလည်းဖော်ပြ၏၊ ထို့ပြင်ဓမ္မဟူသည် လှုပ်ရှား သွားလာခြင်း၏ အကူ အညီ အထောက်အပံ့ ရှုပ်သဘောဖြစ်၍ အဓမ္မဟူသည် ငြိမ်သက်ရပ်တည်ခြင်း၏ အကူအညီ အထောက် အပံ့ရုပ်သဘောဖြစ်သည် ဟူ၍လည်းဖော်ပြ၏၊ ထို့ကြောင့် ဂျိန်းဝါဒအရ ဤပုဂ္ဂလ,ဓမ္မ,အဓမ္မ တို့သည် ပိဋကတ်တော်လာ ပုဂ္ဂလ, ဓမ္မ,အဓမ္မ တို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့် မဆိုင်သော ၎င်းတို့၏ အသီးအခြားဝေါဟာရ မျှသာဖြစ်သည်။) ဇီဝါ-ဇီဝဗန္ဓ ပုညပါပါသဝသံဝရနိဇ္ဇရဝိမောက္ခဘေဒါ-ဒိကာ။ တတ္ထ ဇီဝေါတိ အတ္တာ။ ပုဂ္ဂလဓမ္မာ-ဓမ္မာကာသကာလေသု အဇီဝသညာ....။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၆၀။

အဇီဝက (တိ) [န+ဇီဝက] သက်ရှည်-ဇီဝက-အမည်မရှိသော၊ သူ။ ဇီဝကောပိ မရတိ အဇီဝကောပိ မရတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၆။ ဇီဝကာပိ နာမ မရန္တိ အဇီဝကာပိ။ရှင်း။၄၂၇။

အဇီဝမ္ဘ (ကြိ) ဇီဝတိ-ကြည့်။

အဇုဋ္ဌ (တိ)[န+ဇုဋ္ဌ=ဇုသိ+တ]မိုဝဲ-ကိုးကွယ်-ရာမရှိသောသူ။

အဇုဋ္ဌမာရိ (ပု) [အဇုဋ္ဌမာရ+ဤ] မိုဝဲရာမဲ့-ကိုး ကွယ်ရာမဲ့-သေခြင်း၊ အစာမစားရ၍ သေခြင်း။ အဇုဋ္ဌမာရိံဝါတိ အနာထမရဏမေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၇၈။အဇဇ္ဈိတ-နှင့် အဇေဋ္ဌမရဏ-တို့လည်းကြည့်။

အဇုတကရ (တိ) [န+ဇုတကရ] လောင်းတမ်း ကစားမပြုသော၊သူ၊အကိတဝ-ကြည့်။

အဇေဂုစ္ဆ (တိ)[န+ဇေဂုစ္ဆ]မစက်ဆုပ်-မရွံရှာ-အပ်သော၊သူ။အပ္ပဂဗ္ဘော အဇေဂုစ္ဆော၊ ပေသု-ဏေယျေ စ နော ယုတော။ သုတ္တနိ။ ၄၁၂။ မဟာနိ။ ၁၇၂။ အဇေဂုစ္ဆောတိ သမ္ပန္နသီလာ-ဒိတာယ အဇေဂုစ္ဆနီယော အသေစနကော မနာပေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၂။ အဇေဂုစ္ဆံ ဝိမုတ္တေဟိ။ ထေရ။၁၄၂။အဇေဂုစ္ဆီ အဇိဂုစ္ဆိတဗ္ဗ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၅။

အဇေဂုစ္ဆတာ (ထီ) [အဇေဂုစ္ဆ + တာ] မစက်ဆုပ်-မရွံရှာ-အပ်သည်၏အဖြစ်။ တဿ သဟာဒဿနေန မနာပတာ စ သဏ္ဌာဟေယျ၊ အပ္ပဋိကူလတာ စ သဏ္ဌာဟေယျ၊ အဇေဂုစ္ဆတာ စ သဏ္ဌာဟေယျ။မ၊၁။၃၇။

အဇေဂုစ္ဆနီယ (တိ) [န + ဇေဂုစ္ဆနီယ] အဇေဂုစ္ဆ-နှင့်အနက်တူ။ရှင်းကြည့်။

အဇေဂုစ္ဆီ (တိ) [န+ဇေဂုစ္ဆီ] စက်ဆုပ်- ရွံရှာ-ခြင်းမရှိသော၊ သူ။အဇေဂုစ္ဆီ ဟောတိ ဥစ္စာရံ ဝါ ပဿာဝံ ဝါ ... နီဟာတုံ။ထီ၊၃။၄၁။အံ၊၂။၁၂၇။

အဇ္ဇေ (တိ) [န+ဇ္ဇေ] အကြီးအမြတ်-မဟုတ်သော-မရှိသော။

အဇ္ဇေမရက (န) [အဇ္ဇ+မရက] အကြီးအကဲမှီခိုရာမရှိသောသခြင်း။ အဇ္ဇေမရကံ ဝါယံ ကုလပုတ္တော မရိသတိ။ အံ၊၃။၁၀၉။ အဇ္ဇေမရကန္တိ အနာယကမရဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ အဇ္ဇိက-နှင့် အဇ္ဇမာရိ-တို့လည်းကြည့်။

အဇေယျ (တိ) [န+ဇေယျ] မအောင်အပ်သော၊ သူ။ (က) အောင်၍ မယူအပ်နိုင်သော။ အဇေယျော အနုဂါမိကော။ ခုဒ္ဒက၊၁၀။ အဇေယျော-တိ ပရေဟိ ဇေတုံ ဂဟေတုံ န သက္ကာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၇၉။အဇ္ဇေယျ-နှင့်အဇ္ဇေယျ-တို့လည်းကြည့်။ (ခ) ရန်သူတို့သည် အောင်ခြင်းငှါ မတတ်နိုင်သော၊သူ။အဇ္ဈာ ဗြဟ္မာ အဿုံ၊အဇေယျော ဓမ္မရက္ခိတော။ သုတ္တနိ၊၃၂၃။ အဇေယျော ဝိဟိံသိတုမ္ပိ အနဘိဘဝနီယတ္တာ အဇေယျော စ အဟောသိံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၀။ အဇေယျော ဓမ္မရက္ခိတော။ ဇာ၊၂။၁၈၂။ အဇေယျောတိ ပစ္စာမိတ္တေဟိ အဇေတဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆၅။ (ဂ) မအောင်- အပ်- သင့်- ထိုက်-သော၊ အနိုင်မယူ-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊သူ။ (ရဟန်း, ပုဏ္ဏား,အမိ,အဘ)။ န သော ရာဇာ ယော အဇေယျံ ဇိနာတိ။ ဇာ၊၂။၁၄၀။ အဇေယျန္တိ အဇေယျံ နာမ မာတာပိတရော၊ တေ ဇိနန္တော ရာဇာ နာမ န ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၅၁။

အဇေလိဖလ (န) [အဇေလိ+ဖလ] အဇေလိဟု ခေါ်သောအသီး။

အဇေလိဖလဒါယက (တိ) [အဇေလိဖလ+ဒါယက] အဇေလိဟု ခေါ်သော အသီးကို လှူသော၊ သူ။ အာယသ္မာ အဇေလိဖလဒါယကော ထေရော။အပ၊၂။၉၀။

အဇေလိဖလဒါယကတ္ထေရ (ပု) [အဇေလိဖလဒါယက + ထေရ] အဇေလိဟု ခေါ်သော အသီးကို လှူဘူးသော မထေရ်။ အဇေလိဖလဒါယကထေရ်။

အဇေလိဖလဒါယကတ္ထေရာပဒါန (န) [အဇေလိဖလဒါယကတ္ထေရ+အပဒါန] အဇေလိဟုခေါ်သော အသီးကို လှူဘူးသော မထေရ်၏ အကြောင်း အရာကို ပြဆိုသော အပဒါန်၊ အဇေလိဖလဒါယကထေရာပဒါန်။ ထေရာပဒါန ပါဠိ၊ ၅၁-ဝဂ်၊၇-အပဒါန်။အပ၊၂။၉၀။

အဇေလိ (ထီ) [?] (က) အဇေလိဟုခေါ်သော အပင်။ (ခ) အဇေလိဟု ခေါ်သောအသီး။ ကုမ္ဘမတ္တံ ဂဟေတွာန၊ အဇေလိံ ဇီဝဇီဝကံ။ အပ၊၂။၉၀။

အဇေသိ (ကြိ) ဇိနာတိ-ကြည့်။

အဇ္ဈေက (န) [အဇ+ဧက] (၁) ဆိတ်နှင့်သိုး။ န အဇ္ဈေကာ ဟည္ဉ္ သု။ဒီ၊၁။၁၃၄။ (၂) ဆိတ်, သိုး, နွား, ကျွဲစသည်။ ခေတ္တံ ဝတ္ထုံ မဇ္ဈေကံ။ ထေရ။၃၄၁။ အဇ္ဈေကန္တိ ဧဠကာ နာမ အဇာယေဝ၊ တေ ဌပေတွာ အဝသေသာ ပသုဇာတိ အဇာ နာမ။ အဇ္ဈေကဂ္ဂဟဏေန ဟတ္ထိ ဂေါမဟိံသာဒိနမ္ပိ သင်္ဂဟော ကတော။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၃။

အဇ္ဈေကပဋိဂ္ဂဟဏ (န) [အဇ္ဈေက + ပဋိဂ္ဂဟဏ] ဆိတ်နှင့်သိုးတို့ကိုခံယူခြင်း။ အဇ္ဈေကပဋိဂ္ဂဟဏာ ပဋိဝိရတော ... ။ဒီ၊၁။၅။မ၊၁။၃၃၅။

အဇ္ဈေကပါလက (တိ) [အဇ္ဈေက+ပါလ+ဏ္ဍ] ဆိတ်နှင့်သိုးတို့ကို ထိန်းကျောင်းသောသူ။ပသုပါလကာတိ အဇ္ဈေကပါလကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၄။

အဇေ္ဇကသုတ္တ (န) [အဇေ္ဇက + သုတ္တ] အဇေ္ဇကသုတ်၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၂-သံယုတ်၊ ၉-ဝဂ်၊ ၈-သုတ်။ သံ၊၃။၄၁၀။

အဋ္ဌ¹ (ဗျ) [ဣမ+ဋ္ဌ။ (အဗျ-သံ)] (၁) ယနေ့။ အလံ ဂဟပတိ ကတံ မေ အဇ္ဇ ဘတ္တကိစ္စန္တိ။ ဝိ၊ ၁။၁၈။ အဇ္ဇေဝ ကိစ္စမာတပ္ပံ။ မ၊၃။၂၂၆။ အဇ္ဇ ပန္နရသော ဥပေါသထော။ သုတ္တနိ။၃၀၂။ အဇ္ဇာတိ အယံ ရတ္တိန္ဒိဝေါ ပက္ခဂဏနာ ပန္နရသော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ အဇ္ဇ သုဝေ ဇီဝိတသ္သ ပရော ဓော။ ပေတ။၁၈၁။ အဇ္ဇ စ ဝါ သုဝေ ဝါ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။ (၂) ယခု။ ကံ နု ခွ သမဏံ ဝါ ဗြာဟ္မဏံ ဝါ။ ဒီ၊၁။၄၄။ တဒဇ္ဇဟံ နိဂ္ဂဟေဿာမိ ယောနိသော။ ထေရ။၂၇၇။ အဇ္ဇာတိ ဧတရဟိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။

အဋ္ဌ² (န) [အာ+အဇ္ဇ + ဏျ။ (အာဗျ-သံ)] ထောပတ်။ အဇ္ဇျန်မဂ္ဂီ-ကြည့်။

အဋ္ဌက (ပုန) [အဇ္ဇ+ဏျ။ (အဇ္ဇက-သံ)] ရုံ-ပြု၊ ပင်စိမ်းပြု။ အဇ္ဇကံ ဖဏိဇ္ဇကံ ဟိရိဝေရံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉ အဇ္ဇကန္တိ သေတပဏ္ဏာသံ။ သီ၊ဋ္ဌ၊ သစ်၊၁။၃၅၆။ အဇ္ဇုက²-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌကာလ (ပု) [အဇ္ဇ+ကာလ] ယခုအခါ။ တာနိ ယာဝဇ္ဇကာလာ ဒိဿန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ အာစရိယပရမ္ပရာယ ယာဝဇ္ဇကာလာ အာဘတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၅။

အဋ္ဌဇာတ (တိ) [အဇ္ဇ+ဇာတ] ယနေ့မွေးဖွားသော၊သူ။

အဋ္ဌဇာတဒါရက (ပု) [အဇ္ဇဇာတ + ဒါရက] ယနေ့မွေးဖွားသောသူငယ်။ ဣမသ္မိံ ပန နဂရေ အဇ္ဇဇာတဒါရကော ဧေဝ္ဂကသေဋ္ဌိ ဘဝိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

အဋ္ဌတ (ပု) [အဇ္ဇ+အဟ။ အဟ-ကို တ-ပြု၊ မောဂ်၊ ၃။၁၁၀-သုတ်ကြည့်။] ယနေ့တရက်မျှ။ အဇ္ဇတော ဘဂ္ဂေ အာဂမေဟိ။ ဝိ၊၁။၃၂၅။ ဝိ၊၂။၁၀၈၊၁၁၇။ ဓိ၊၅။၁၇။ အဇ္ဇတော ဘဂ္ဂေ အာဂမေဟီတိ ဘဂ္ဂေ အဇ္ဇ ကေဝလံ အဓိဝါသေဟိ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။ ပါဠိယံ အဇ္ဇတောတိ အဇ္ဇ ကေဝလန္တိ အတ္ထော၊ "အဇ္ဇ နော"တိ ဝါ အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော၊နော အမှာကံ။ သာရတ္ထ၊၃။၇၇။ အဇ္ဇတောတိ "အဇ္ဇ နော"တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဟကာရာဂမံ, နကာရဿ စ ဏကာရံ ကတွာ ဝုတ္တောတိ အာဟ "အဇ္ဇ ကေဝလံ အမှာက"န္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၂၈။ အဇ္ဇုဏှ-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌတန (တိ) [အဇ္ဇ+တန] (၁) ယခုကာလ၌ ဖြစ်သော၊ ယခုမှဖြစ်သော။ ပေါရာဏမေတံ အတုလ၊ နေတံ အဇ္ဇတနာမိဝ။ ဓမ္မ။၄၇။ နေတံ အဇ္ဇတနာသမိဝါတိ ဣဒံ နိန္ဒနံ ဝါ ပသံသနံ ဝါ အဇ္ဇတနံ အဓုနာ ဥပ္ပန္နံ ဝိယ န ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ နာယံ အဇ္ဇတနော ဓမ္မော။ထေရ။၃၀၂။ အယံ ဓမ္မော အဇ္ဇတနော အဓုနာဂတော န ဟောတိ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇။ (၂) ယနေ့ဖြစ်လတ္တံ့သော။ ပုညပီတိပါမောဇ္ဇ။ အဓိဝါသေတု မေ ဘဝံ ဂေါတမော အဇ္ဇတနာယ ဘတ္တံ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေနာတိ။ ဒီ၊၁။၁၀၂။ အဇ္ဇတနာယာတိ ယံ မေ တုမှာသု ကာရံ ကရောတော အဇ္ဇ ဘဝိဿတိ ပုည္ဉ ပီတိပါမောဇ္ဇ တဒတ္ထာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။

အဋ္ဌတနကာလ (ပု) [အဇ္ဇတန+ကာလ] ယခု ရောက်ဆဲ – အချိန် – အခါ။ အာစရိယပရမ္ပရာယ ယာဝဇ္ဇတနကာလာ အာဘတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃။

အဋ္ဌတာ (ထီ) [အဇ္ဇ+တာ] ယနေ့၏ အဖြစ်၊ ယနေ့။ အဇ္ဇတံ အာဒိံ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂။ ဥဒါန ဋ္ဌ၊ ၂၆၁။ သုတ္တနိ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၁။ အဇ္ဇတန္တိ အဇ္ဇဘာဝံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂။ အဇ္ဇတာတိ အဇ္ဇဘာဝေါ ဝေဒနမတ္တံ ဟောတု တာသဒ္ဒေါ ယထာ ဒေဝတာတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၁၇၄။

အဋ္ဌဒိဝသ (ပု) [အဇ္ဇ+ဒိဝသ] ယခု – ရောက်ဆဲ – နေ့။ ဟိယျော ပဝတ္တမှိ အဇ္ဇဒိဝသံ န ပါပုဏာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၀။

အင္ဂစမ္မ (ပု) [အင္ဂ+စမ္မ] ရှေးဟောင်း မဟုတ်သော–ခေတ်ပေါ်–တရား။ တိတ္ထိဆရာကြီး ၆-ဦးတို့၏ တရား၊ ဝေဒမေဂ ဘောဘော ဂေါတမသာသြဝါဒေါ် ပရမင္ဂစမ္မေသု။ မ၊ ၃။ ၅၇။ ပရမင္ဂစမ္မေသူတိ အင္ဂစမ္မာ နာမ ဆသတ္ထာရစမ္မာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၇။ အင္ဂစမ္မေသူတိ အပုရာဏစမ္မေသု။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၆၁။

အင္ဂနာရမ (တိ) [အင္ဂန+အရမ] ရှာဖွေ–စုဆောင်း– ဆည်းပူး–ခြင်း၌ ထိုက်သော။ အင္ဂေယျ-ကြည့်။

အင္ဂနီယ (တိ) [အင္ဂ+အနီယ] ရှာဖွေ–စုဆောင်း– ဆည်းပူး– အပ်–ထိုက်–သော။ န စ သုနိဟိတော အင္ဂနီယော၊ အင္ဂိတော ဧဝ ဟိ သော။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊ ၁၈၉။ (သီ၊ ဣ-မူကွဲ။)

အင္ဂဘမ (တိ) [အဓိ+ဘမ။ အဇ္ဈာဘမ ?] လွန်၍ တည်သော–မျက်ခုံး– မျက်မှောင်ကြုတ်ခြင်း– ရှိသော၊ သူ။ တသ္မာ အဇ္ဈာဘမံ လုဒ္ဒံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃၂၉ (ဣ-မူကွဲ)။ အဇ္ဈာဘမ-ကြည့်။

အင္ဂစ (တိ) [ဥဇု+ဏ။ (အဘိဓာ-သံ)] (၁) (က) ဖြောင့်မတ်သည်၏အဖြစ်၊ ဖြောင့်မတ်ခြင်း။ အင္ဂဝဥ လင္ဂဝဥ။ ဒီ ၃။ ၁၇၉။ အင္ဂဝန္တိ တထာ ဧယာ သော ဥဇုဘာဝေါ။ ဣဇ် အင္ဂဝံ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၃။ အင္ဂဝံ မဒ္ဒဝံ တပ်။ သုတ္တနိ။ ၃၂၃။ အင္ဂဝန္တိ ဥဇုဘာဝေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂။ အင္ဂဝေန ဇဝေန စန္တိယာ သောရစ္စေန။ အံ၊ ၁။ ၄၂။ အံ၊ ၂။ ၂၁၇။ အင္ဂဝေနာတိ ဥဇုကဘာဝေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၉။ (ခ) ဖြောင့်ဖြောင့် မတ်မတ်သွားခြင်း။ မကွေ့မကောက် – ဖြောင့်မတ်သော–သွားခြင်း။ အင္ဂဝေနာတိ ဥဇုကဘာဝေန အဝင်္ကဂမနေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၆။ (ဂ) ဥဇုဂ်၏ဖြောင့်မတ်သောသွားခြင်း။ ဘိက္ခုဝါရေ အင္ဂဝန္တိ ဥဇုဘာ ဥဇုကဂမနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၆။ (၂) ဖြောင့်မတ်သော၊ သူ။ ကတဥ္စ အရိယော စ အင္ဂဝေသု။ ဇာ၊ ၁။ ၉၄။ အင္ဂဝေသူတိ တေနေဝ ကာရဏေန ဥဇုကေသု အကုဋိလေသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁။

အင္ဂဝတာ (ဣ) [အင္ဂဝ+တာ] ဖြောင့်မတ်သည်၏အဖြစ်၊ ဖြောင့်မတ်ခြင်း။ တတ္ထ ကတမော အင္ဂဝေါ။ ယာ အင္ဂဝတာ အဇိမှတာ အဝင်္ကတာ အကုဋိလတာ။ အယံ ဝုစ္စတိ အင္ဂဝေါ။ အဘိ၊ ၂။ ၂၆၀။

အင္ဂဝမဒ္ဒဝ (နံ) [အင္ဂဝ+မဒ္ဒဝ] ဖြောင့်မတ်ခြင်း, နူးညံ့ခြင်း။ ဧမ္မေ ၌တော အင္ဂဝမဒ္ဒဝေ ရတော။ သုတ္တနိ။ ၃၁၇။ ...ဥဇုဘာဝေ စ မုဒုဘာဝေ စ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀။

အင္ဂဝလက္ခဏ (တိ) [အင္ဂဝ+လက္ခဏ] ဖြောင့်မတ်ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ တာ ကာယစိတ္တာနံ အင္ဂဝလက္ခဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၅။

အင္ဂရတ္တိ (တိ) [အင္ဂ+ရတ္တိ] ယနေ့ည။ အင္ဂရတ္တိံ မဟာဝီရ၊ ပါဠိဓီဿာမိ နိဗ္ဗုတိံ။ အပ၊ ၂။ ၂၆၅။

အင္ဂသဂ္ဂ (တိ) [အင္ဂ+သဂ္ဂ] ယနေ့မှစ၍ ၆-ရက်မြောက်နေ့။ အင္ဂသဂ္ဂံ န ဝိဿန္တိ၊ တေနာယံ သမဏော သုခီ။ သံ၊ ၁။ ၁၇၂။ အင္ဂသဂ္ဂံ န ဝိဿန္တိတိ အင္ဂဆဋ္ဌိသမတ္တကာ ပဝ္ဘာယ န ဝိဿန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၉။ အင္ဂသဂ္ဂန္တိ အင္ဂ ဆဋ္ဌံ ပုရတ္တိ သဂ္ဂံ ဝိဝသဝုတ္တိ၊ အင္ဂ အာဒိံ ကတွာ ဆဋ္ဌိဝသေတိ အတ္ထော။ အစ္စန္တသံယောဂေ စေတံ ဥပယောဂဝစနံ။ အင္ဂ ဆဋ္ဌိဝသမတ္တကာတိ အင္ဂတော ဆဋ္ဌိဝသမတ္တကာ။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၆၄။

အင္ဂိတ (တိ) [အင္ဂ+တ] ရှာဖွေ–စုဆောင်း–ဆည်းပူး–ပြီးဖြစ်သော။ အင္ဂနီယ-ကြည့်။

အင္ဂိတဗ္ဗ (တိ) [အင္ဂ+တဗ္ဗ] ရှာဖွေ–စုဆောင်း–ဆည်းပူး–သင့်သော။ အင္ဂေယျ-ကြည့်။

အင္ဂု (ဗျ) [ဣမ+ဇ္ဇု] ယခု၊ ယနေ့။ (ကစ္စည်း ၅၇၁-ကြည့်။)

အင္ဂုက (ပုန) [အင္ဂု+ဥက။ ဓာန်ဋီ။ ၅၇၉-ကြည့်။ (အဘိဓာ-သံ)] (၁) အင္ဂုက မထောရ်။ အထ ခေါ အာယသ္မာ အင္ဂုကော။ ဝိ၊ ၁။ ၈၄။ (၂) ရှိန်မြို-ပင်စိမ်းမြို။ (ဓာန်-သျှသစ်။) ကညို့ (ဝိနည်းနိသျ)။ အဇ္ဇုဓိတံ နာမ အင္ဂုကံ ဟရိတ္တဂံ ဟိရိဝေရံ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၂။

အင်္ဂုကဏ္ဍ (ပု) [အင+ကဏ္ဍ ?။ (အင်္ဂကဏ်-သံ)] လွန်ပင်။ အင်္ဂုနာ အင်္ဂုကဏ္ဍာ စ၊ မဟာနာမာ စ ပုပ္ဖိတာ။ဇာ၊၂။ဥ၄၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ဉ၁၁။ (အပ၊၁။၄၀၅–၌ အင်္ဂုနာ အတိမုတ္တာ စ-ဟုရှိသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊သျှ၌အင်္ဂကဏ္ဍာ စ၊ ဆိတ်နားပင်တို့သည်ငှင်း-ဟုပေးသည်။)

အင်္ဂုကပဏ္ဏ (န) [အင်္ဂုက+ပဏ္ဏ] ရုံးမြွေရှက်၊ ပင်စိမ်းမြွေရှက်။ ပဏ္ဏာန် ဖဂ္ဂဝဏ္ဏံ အင်္ဂုကပဏ္ဏံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ဉ။၁၀၂။

အင်္ဂုကဝဏ္ဏ (န) [အင်္ဂုက+ဝဏ္ဏ] အင်္ဂုကမထေရ်၏ အကြောင်း အရာ။ ဝိ၊၁။၀၄-၅။ တထာဂတဿ သန္တိကေ ဝိနယပိဋကံ ဥဂ္ဂဏှိတွာ ဘာရုကစ္ဆကဝတ္ထုံ အင်္ဂုကဝတ္ထုံ ကုမာရကဿပဝတ္ထုန္တိ ဣမာနိ တီဏိ ဝတ္ထူနိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။

အင်္ဂုကော (ပု) [အင်္ဂ +အပ။အင်္ဂုသဒ္ဒေါ အင်္ဂပရိယာယော။ ကင်္ခါ မဟာဋီ၊၃။၁၄၄။] အင်္ဂကော-နှင့်အနက်အရတူ၏၊ ငှင်းကြည့်။ အင်္ဂုကော ဘာဂေ့ အာဂမေဟိ…။ကင်္ခါ၊၁၇၁။

အင်္ဂုန (ပု) [အင်္ဂ+ဥန။အင်္ဂ=အင်္ဂုနေ၊ ဥနော။ ဓာန်၊ ဋီ။၅၆၂။ (အင်္ဂုန-သံ)] (၁) ဖောက်ကြံ့ပင်၊ထောက်ကြံ့ပင်။အသနာ အင်္ဂုနာ ဖဟု။ အပ၊၁။၁၇။ ဂဟေတွာ အင်္ဂုနံ ပုပ္ဖံ။အပ၊၂။၉၅။ ထေရဂ္ဍ၊ ၂။၁၀။ အင်္ဂုနာ အင်္ဂုကဏ္ဍာ စ၊ မဟာနာမာ စ ပုပ္ဖိတာ။ဇာ၊၂။ဥ၄၄။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ဉ၁၁။ (၂) အနေ့အဒသီ မြတ်စွာဘုရား၏ ဗောဓိပင်။ ဗောဓိ တဿ ဘဂဝတော အင်္ဂုနောတိ ပဝုစ္စတိ။ဗုဒ္ဓဝံ။ ဉဉ၈။ (၃) အင်္ဂုနမြတ်စွာဘုရား။ အင်္ဂုနော နာမ သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ဟိမဝန္တေ ဝသီ တဒါ။ အပ၊ ၁။ဉ၄၅။ (၄) ဥပသာဂရမင်းသားနှင့် ဒေဝဂဗ္ဘာမင်းသမီးတို့၏ သားဆယ်ယောက်တို့တွင် ခုနစ်ယောက်မြောက်ဖြစ်သော အင်္ဂုနမင်းသား။ အင်္ဂုနဘုရင်။ ဒေဝဂဗ္ဘာယ ဧဝဥပုတ္တော ဝါသုဒေဝေါ…ဘတ္တမော အင်္ဂုနော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၁။ ဒွါရဝတိနဂရေ ဒသဘာတိကရာဇာနော အဟေသုံ…ဝါသုဒေဝေါ…အင်္ဂုနော။ ပေတဝတ္ထု။ဂဂ။ ဒေဝဂဗ္ဘာယ ကုစ္ဆိယံ ဥပ္ပန္နာ…အင်္ဂုနော။ပေတဝတ္ထု။၁၀၄။ (၅) ပဏ္ဍုမင်း၏ သားတော် ငါးယောက်တို့တွင် ပဉ္စမဖြစ်သော အင်္ဂုနမင်းသား။ အထ အင်္ဂုနော နကုလော ဘိမသေနော ယုဓိဋ္ဌိလော သဟဒေဝေါ စ ရာဇာ။ဇာ၊၂။၁၁၈။ အင်္ဂုနော နကုလော ဘိမသေနော ယုဓိဋ္ဌိလော သဟဒေဝေါတိ ဣမေ ပဉ္စ ပဏ္ဍုရာဇပုတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၅၇။ (၆) မဟိသကတိုင်း ကေကကပြည့်ရှင်ဖြစ်သော သဟဿဗာဟုလည်းမည်သော အင်္ဂုနမင်း။ အထင်္ဂုနော ကလာဗု စသိ ရာဇာ။ဇာ၊၂။၈၀…အထင်္ဂုနော နိရယေ သတ္တိသူလေ။ဇာ၊၂။ ၉။ သဟဿဗာဟု အင်္ဂုနော စ အင်္ဂီရသော အာဝရဇ္ဈိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၂။ အထင်္ဂုနောတိ သဟဿဗာဟုရာဇာ။ သော ကိရ အင်္ဂုနော နာမ ရာဇာ မဟိသကရဋ္ဌေ ကေကကရာဇာဓာနိယံ ရဇ္ဇံ ကာရေန္တော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၅၃။ အတိကာယော မဟိဿာသော၊ အင်္ဂုနော ကေကကာဓိပေါ။ ဇာ၊ ၂။၆၁။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၈၄။ (၇) အင်္ဂုနအမည် ရှိသော မထေရ်။ သာလပုပ္ဖဒါယက မထေရ်လည်းဟူ။ အင်္ဂုနော ထေရော။ထေရ။ ၂၃၉။ (အပ ၁။၁၈၆-နှင့်ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅-ကြည့်။)

အင်္ဂုနတ္ထေရ (ပု)[အင်္ဂုန+ထေရ]အင်္ဂုနမထေရ်။ အာယသ္မတော အင်္ဂုနတ္ထေရဿ ဂါထာ။ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။

အင်္ဂုနတ္ထေရဂါထာ (ထီ) [အင်္ဂုနတ္ထေရ+ဂါထာ] အင်္ဂုနထေရ်ရွတ်ဆိုသောဂါထာ။ ထေရ။ ၂၃၉။

အင်္ဂုနတ္ထေရဂါထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အင်္ဂုနတ္ထေရ-ဂါထာ+ဝဏ္ဏနာ] အင်္ဂုနထေရ် ရွတ်ဆိုသော ဂါထာ၏– အဖွင့်– အဋ္ဌကထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၄-၆။

အင်္ဂုနပုပ္ဖ (န) [အင်္ဂုန+ပုပ္ဖ] ဖောက်ကြံ့–ထောက်ကြံ့–ပန်း။ ပသန္နမာနသော ဝန္ဒိတွာ ကတဉ္စလီ အင်္ဂုနပုပ္ဖမှိ ပူဇံ အကာသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀။

အဋ္ဌနပုပ္ဖိယ (ပု) [အဋ္ဌနပုပ္ဖ+ဣယ] အဋ္ဌနပုပ္ဖိယမထေရ်၊ သမ္မုတိမထေရ်လည်းဟူ၏ အဋ္ဌနပုပ္ဖိယော ထေရော။ အပ၊ ၂၈၆။ (ထေရ။ ၂၇၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀-၂၀ ကြည့်။)

အဋ္ဌနပုပ္ဖိယတ္ထေရ (ပု) [အဋ္ဌနပုပ္ဖိယ+ထေရ] အဋ္ဌနပုပ္ဖိယမထေရ်။ အဋ္ဌနပုပ္ဖိယတ္ထေရဿ အပဒါနံ။ အပ၊ ၂။ ၈၆။

အဋ္ဌနရုက္ခ (ပု) [အဋ္ဌန+ရုက္ခ] ဖောက်ကြံ့ပင်၊ ထောက်ကြံ့ပင်၊ (အနေ႒မဒသိမြတ်စွာဘုရား၏ မောဓိပင်)။ အဋ္ဌနရုက္ခော မောဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၁။ ခမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၇။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃။ အနေ႒မဒဿိဿ အဋ္ဌနရုက္ခော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၃၅၀။

အဋ္ဌနဝတ္ထု (န) [အဋ္ဌန+ဝတ္ထု] မဟိသကတိုင်း ကေကကပြည်ကို အစိုးရသော – အဋ္ဌန သဟာဿဗာဟု – မင်း၏ အကြောင်းအရာ။ ဣမဿ ပနတ္ထဿ ဒီပနတ္ထံ ခန္တိဝါဒီဇာတကနဉ်ကြေရာ ရာဝတ္ထု သဟဿဗာဟု အဋ္ဌနဝတ္ထုအာဒိနိ ကထေတဗ္ဗာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၂၅။

အဋ္ဌနဝန (န) [အဋ္ဌန+ဝန] အဋ္ဌန ဥယျာဉ်။ သာကေတေ အဋ္ဌနဝနံ နာမ ဥယျာနံ အတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၆။ (= သာကေတေ အဋ္ဌနံ ဝနံ၊ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၅။) (အဥ္စနဝန။ သီ၊ သျာ၊ ဣ-မူကဲ့။) အဥ္စန (၅) အနက်နှင့် အဥ္စနဝန-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌဟတ္ထပဗ္ဗတ (ပု) [အဋ္ဌဟတ္ထ+ပဗ္ဗတ] အဋ္ဌဟတ္ထမည်သောတောင်။ သုနာပရန္တရဋ္ဌ တဘ ပဝိသိတွာ အဋ္ဌဟတ္ထပဗ္ဗတေ။ (အမ္ဗုဟတ္ထပဗ္ဗတေ။ သီ၊ သျာ။) (အမ္ဗုဟတ္ထပဗ္ဗတ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။) နာမ ပဝိသိတွာ ဝါဏိဇဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပါဝိသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၃၅။

အဋ္ဌေယျ (တိ) [အဋ္ဌ+ဏျ] ရှာဖွေ – စုဆောင်း – ဆည်းပူး – အပ် – သင့် – ထိုက် – သော။ အဋ္ဌေယျောတိပိ ပါဠော။ တဿ အဋ္ဌိတဗ္ဗော အဋ္ဌနာရဟော ဟိတသုခတ္ထိကေန ဥပစိတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ၊ ၁၈၉။ အဋ္ဌေယျ-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌေယျတ္တ (န) [အဋ္ဌေယျ+တ္တ] ရှာဖွေ – စုဆောင်း – ဆည်းပူး – အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဣတရထာ ဟိ သုနိဟိတာသာ အဋ္ဌေယျတ္တံ ဝတ္တံ ဘဝေယျ။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ၊ ၁၈၉။

အဍ္ဍကွ (ပု) [အဓိ+ဣက္ခ။ ဣ-ကို အ-ပြု] ရှာသူကြီး၊ တိုက်သူကြီး၊ အကြီး အကဲ အအုပ် အချုပ်။ အဍ္ဍက္ခောဓိကတော ဇေဝ။ ခာန်။ ၃၄၃။ ဂါမေသု အဓိကတ္တာ အဓိကာ ဣက္ခာ အနုဘဝနမေတာသာတိ အဍ္ဍက္ခော၊ ဣသတ္တံ။ ၎င်းသို့။

အဍ္ဍဂ်ံ အဍ္ဍဂံသု အဍ္ဍဂဠ္ဌိ အဍ္ဍဂမံ အဍ္ဍဂမာ အဍ္ဍဂမိံ အဍ္ဍဂမုံ အဍ္ဍဂါ	(ကြို) အဓိဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဍ္ဍဂါဟာသိ (ကြို) အဇ္ဈောဂါဟတိ-ကြည့်။

အဍ္ဍဂုံ အဍ္ဍဂူ	(ကြို) အဓိဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဍ္ဍတ္တ (နာတိ) [အဓိ+အတ္တ။ 'ဓေ ဝတ္တမာနာ မယံ အတ္တာတိ ဂဟာဏ ဂမိဿာမာ'တိ ဣမိနာ ဝိယ အဓိပ္ပါယေန အတ္တာနံ အဓိကာရ် ကတွာ ပဝတ္တာ အဍ္ဍတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ဂဂ။ ဓေ ဝတ္တမာနာတိ ဓေ ဓမ္မာဝိဘာဝေန ပုသန ဝိဘာဝေန စ ကောသန္တတိပရိယာပန္နတာဝသေန ပဝတ္တမာနာ။ အတ္တာနံ အဓိ အဍ္ဍတ္တာတိ အဓိ-သဒ္ဒေါ သမာသဝိသယေ အဓိကာရတ္ထံ ပဝတ္တိံ အတ္ထဥ္စ ဂဟေတွာ ပဝတ္တတီတိ အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ဥဒ္ဒိဿ ပဝတ္တာ အဍ္ဍတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၄၇။ ယထာ ဣတ္ထိသု ကထာ ပဝတ္တာ အဓိတ္ထိတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တာ အဍ္ဍတ္တံ၊ ဓေ ဝတ္တမာနာ မယံ အတ္တာတိ ဂဟာဏ ဂမိဿာမာတိ ဣမိနာ ဝိယ အဓိပ္ပါယေန အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ဥဒ္ဒိဿ ပဝတ္တာ

သတ္တသန္တတိပရိယာပန္နာ အဇ္ဈတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၄။ အဇ္ဈတ္တ ၄ မျိုးကို။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၈။ ဥဒါန်း၊ ဋ္ဌ၊၃၃၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁-တို့၌ ကြည့်။ (အဓျာတ္မ-သံ)] အတ္တဘောကို — စွဲ၍ — အမှီပြု၍ — အကြောင်းပြု၍ — ဖြစ်သောတရား။ (၁) နိယကဇ္ဈတ္တ = မိမိ — မိမိ၏ဥစ္စာဟု စွဲယူကြောင်းဖြစ်သော ရုပ် နာမ် အစုဟူသော အဇ္ဈတ္တ၊ မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သော — မိမိ — မိမိဥစ္စာဟုစွဲယူကြောင်းဖြစ်သော — ရုပ်နာမ်အစု။ (က) မိမိ။ ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ကာယေ။ ဒီ၊၂။ ၂၃၂။ မ၊၁။ ၇၂။ ဣတိ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ ဧဝံ အတ္တနော ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၄။ ယံ တံ စိတ္တံ အဇ္ဈတ္တံယေဝ သန္တိဋ္ဌတိ။ အံ၊၁။ ၂၅၆။ အဇ္ဈတ္တံယေဝ သန္တိဋ္ဌတီတိ အတ္တနိယေဝ တိဋ္ဌတိ။ နိယကဇ္ဈတ္တ၌ ဣဓ အဇ္ဈတ္တံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၈။ ဂေါစရဇ္ဈတ္တ (ဂ) အနက်လည်း ကြည့်။ (ခ) မိမိ၌ဖြစ်သော၊ မိမိသန္တာန်၌ အကျုံးဝင်သော။ ယံ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တံ ကက္ခဠံ ခရိဂတံ ဥပါဒိန္နံ။ မ၊၁။ ၂၄၂။ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တန္တိ ဥဘယမ္ပေတံ နိယကာဓိဝစနမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၆။ အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တန္တိ ဣဒံ တာဝ ဥဘယမ္ပိ နိယကဿ အဓိဝစနံ။ နိယကံ နာမ အတ္တနိ ဇာတံ သသန္တာနပရိယာပန္နန္တိ အတ္ထော၊ တယိဒံ ယထာ လောကေ ဣတ္ထီသု ကထာ အဓိတ္ထိတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ အတ္တနိ ပဝတ္တတ္တာ အဇ္ဈတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၄၄။ အဇ္ဈတ္တာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၁။ ၃။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၈။ မူလဋီ၊၁။ ၄၇-တို့လည်းကြည့်။) (ဂ) မိမိ၏ လက်စသည်။ အဇ္ဈတ္တရူပေတိ အဇ္ဈတ္တံ ဥပါဒိန္နေ ရူပေ။ ဝိ၊၁။ ၁၅၄။ အဇ္ဈတ္တံ ဥပါဒိန္နေ ရူပေတိ အတ္တနော ဟတ္ထာဒိဘေဒေ ရူပေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၀။ (ဃ) မိမိ၊ မိမိ၏ပရိဿတ်။ အဇ္ဈတ္တံ ဝါ ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ သမနုပဿေယျာထ။ မ၊၃။ ၃၄။ အဇ္ဈတ္တံ ဝါတိ အတ္တနိ ဝါ အတ္တနော ပရိသာယ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၈။ (င) မိမိ၏သန္တာန်၊ မိမိအတ္တဘော။ အဇ္ဈတ္တံ အနဝဇ္ဇသုခံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ ဒီ၊၁။ ၆၆။ မ၊၁။ ၂၃၀။ အဇ္ဈတ္တန္တိ နိယကဇ္ဈတ္တံ၊ အတ္တနော သန္တာနေတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၄။ အဇ္ဈတ္တန္တိ သကေ အတ္တဘာဝေ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၇။ အဇ္ဈတ္တမေဝုဇ္ဇလယာမိ ဇောတိံ။ သံ၊၁။ ၁၇၁။ အဇ္ဈတ္တမေဝုဇ္ဇလယာမိ ဇောတိန္တိ အတ္တနော သန္တာနသ္မိံယေဝ ဉာဏဇောတိံ ဇာလေမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၇။ (စ) မိမိဆိုင်စသော ကသိုဏ်းရုပ်။ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ ဗဟိဒ္ဓါ ရူပါနိ ပဿတိ။ (ဝိမောက္ခ။) ဒီ၊၂။ ၆၀။ မ၊၂။ ၂၀၅။ အံ၊၁။ ၄၂။ အဘိ၊၁။ ၆၅။ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီတိ အဇ္ဈတ္တံ န ရူပသညီ၊ အတ္တနော ကေသာဒီသု အနုပ္ပါဒိတရူပါဝစရဇ္ဈာနောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၇၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၆။ အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ....အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီ။ (အဘိဘာယတန။) ဒီ၊၂။ ၉၂။ မ၊၂။ ၂၀၅။ အံ၊၁။ ၄၂။ အဘိ၊၁။ ၅၅။ အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီတိအာဒီသု ပန အဇ္ဈတ္တရူပေ ပရိကမ္မဝသေန အဇ္ဈတ္တံ ရူပသညီ နာမ ဟောတိ။ အဇ္ဈတ္တံ အရူပသညီတိ အလာဘိတာယ ဝါ အနတ္ထိကတာယ ဝါ အဇ္ဈတ္တရူပေ ပရိကမ္မသညာဝိရဟိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၁-၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၅-၆။ .... တသ္မိံ အဇ္ဈတ္တရူပေ အတ္တနော ကေသာဒိဝတ္ထုကေ ကသိဏရူပေတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၄။ (ဆ) မိမိ — မိမိ၏ — သန္တာန် — ၌ဖြစ်သောတရား။ အဇ္ဈတ္တံ သမ္ပသာဒနံ။ ဝိ၊၁။ ၅။ အဘိ၊၁။ ၄၄။ အဇ္ဈတ္တန္တိ ဣဓ နိယကဇ္ဈတ္တမဓိပ္ပေတံ။ ဝိဘင်္ဂေ ပန "အဇ္ဈတ္တံ ပစ္စတ္တ"န္တိ ဧတ္တကမေဝ ဝုတ္တံ။ ယသ္မာ ပန နိယကဇ္ဈတ္တမဓိပ္ပေတံ၊ တသ္မာ အတ္တနိ ဇာတံ အတ္တနော သန္တာနေ နိဗ္ဗတ္တန္တိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၃။ (ဇ) မိမိ၏ ခန္ဓာငါးပါး။ ဧတရဟိ ဝါ ပစ္စုပ္ပန္နမဒ္ဓါနံ အဇ္ဈတ္တံ ကထံကထီ ဟောတိ။ မ၊၁။ ၁၁။ သံ၊၁။ ၂၆၅။ အဇ္ဈတ္တံ ကထံကထီ ဟောတီတိ အတ္တနော ခန္ဓေသု ဝိစိကိစ္ဆော ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၀။ အဇ္ဈတ္တံ သုညတံ မနသိကရောတိ။ မ၊၃။ ၁၅၃။ အဇ္ဈတ္တံ သုညတန္တိ ဣဓ နိယကဇ္ဈတ္တံ အတ္တနော ပဉ္စသု ခန္ဓေသု နိဿိတန္တိ အတ္ထော။

မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။ (ဈ) (တိ) မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော — သီးခြားပုဂ္ဂိုလ်ပိုင် ဖြစ်သော — တရား။ အဇ္ဈတ္တာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၁။၃။ ဣဓ ပန နိယကဇ္ဈတ္တံ အဓိပ္ပေတာ။ တသ္မာ အတ္တနော သန္တာနေ ပဝတ္တာ ပါဋိပုဂ္ဂလိကာ ဓမ္မာ အဇ္ဈတ္တာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ (၂) ဂေါစရဇ္ဈတ္တ= အာရုံ — ဘာဝနာဖြင့် သိမ်းဆည်းအပ်သော အာရုံ — ဟူသော အဇ္ဈတ္တ၊ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဘာဝနာဖြင့် သိမ်းဆည်းအပ်သောအာရုံ။ (က) ကမ္မဋ္ဌာန်း အာရုံ။ အဇ္ဈတ္တမေဝ စိတ္တံ သဏ္ဌပေတိ။ မ၊၃။၁၃၁။ အဇ္ဈတ္တမေဝါတိ ဂေါစရဇ္ဈတ္တသ္မိံယေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၂။ ဂေါစရဇ္ဈတ္တသ္မိံယေဝါတိ ပရိဂ္ဂဟိတေ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဧဝ ဝတ္တန္တိ။ တံ ဟိ ဓမ္မဝသေန ဥပဋ္ဌိတာယ ဘာဝနာယ ဂေါစရဘာဝတော ဂေါစရဇ္ဈတ္တန္တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၁၇။ (ခ) ဈာန်အာရုံ။ တသ္မိံယေဝ ပုရိမသ္မိံ သမာဓိနိမိတ္တေ အဇ္ဈတ္တမေဝ စိတ္တံ သဏ္ဌပေတဗ္ဗံ။ မ၊၃။၁၅၄။ အဇ္ဈတ္တမေဝါတိ ဂေါစရဇ္ဈတ္တမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။ အဇ္ဈတ္တမေဝါတိ ဣဓ ဈာနာရမ္မဏံ အဓိပ္ပေတန္တိ အာဟ ဂေါစရဇ္ဈတ္တမေဝါတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၉။ အဇ္ဈတ္တံ အသဏ္ဌိတံ။ မ၊၃။၂၆၉။ အဇ္ဈတ္တံ အသဏ္ဌိတန္တိ ဂေါစရဇ္ဈတ္တေ နိကန္တိဝသေန အသဏ္ဌိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၀။ ဂေါစရဇ္ဈတ္တေတိ ဈာနာရမ္မဏေ၊ တံ ဟိ ဘာဝနာစိတ္တေနာဘိဘုယျ အဓိသဋ္ဌိတွာ ဂယှမာနံ အဇ္ဈတ္တံဝိယ ဟောတီတိ ဂေါစရဇ္ဈတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၉၁။ (ဂ) ဖလသမာပတ်၏ အာရုံ၊ နိဗ္ဗာန်။ တသ္မိံယေဝ ပုရိမသ္မိံ သမာဓိနိမိတ္တေ အဇ္ဈတ္တမေဝ စိတ္တံ သဏ္ဌပေမိ။ မ၊၁။၁၅၆။ အဇ္ဈတ္တမေဝါတိ ဂေါစရဇ္ဈတ္တမေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ ဂေါစရဇ္ဈတ္တမေဝါတိ ဂေါစရဇ္ဈတ္တသညိတေ ဖလသမာပတ္တိယာ အာရမ္မဏေ နိဗ္ဗာနေ နေတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၁၅။ ယံ တံ အဇ္ဈတ္တံယေဝ သန္တိဋ္ဌတိ သန္နိသီဒတိ။ အံ၊၁။၂၅၆။.... ဂေါစရဇ္ဈတ္တမှိ ဓရတိ။ ပုထုတ္တာရမ္မဏံ ပဟာယ ဧကသ္မိံ နိဗ္ဗာနဂေါစရေယေဝ တိဋ္ဌတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ နိယကဇ္ဈတ္တ (က) အနက်လည်းကြည့်။ (၃) ဝိသယဇ္ဈတ္တ= အစိုးရ — ပိုင်နိုင် — သောတရားဟူသော အဇ္ဈတ္တ၊ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သောအစိုးရ — ပိုင်နိုင် — သော တရား။ အယံ ခေါ ပနာနန္ဒ ဝိဟာရော တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ ယဒိဒံ သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ အမနသိကာရာ အဇ္ဈတ္တံ သုညတံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိတုံ။ မ၊၃။၁၅၃။ အဇ္ဈတ္တန္တိ ဝိသယဇ္ဈတ္တံ။ သုညတန္တိ သုညတဖလသမာပတ္တိံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။ အတ္တဝိယ သန္တတိပရိယာပန္နဘာဝေန ဝိသေသတော သိနောတိ ဗန္ဓတီတိ ဝိသယော၊ သော ဧဝ အသန္တတိပရိယာပန္နတာယ အဇ္ဈတ္တံ၊ ကိံ ပန တန္တိ အာဟ သုညတန္တိ သုညတဖလသမာပတ္တိန္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၈။ အဇ္ဈတ္တံ သုညတန္တိ ဝိသယဇ္ဈတ္တံ ဣဿရိယဋ္ဌာနဘူတံ သုညတံ၊ သုညတာဖလသမာပတ္တိန္တိ အတ္ထော။ မူလ၊ဋီ၊၁။၄၈။ (၄) အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ= အတွင်းကျသော အဇ္ဈတ္တ၊ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သောအတွင်းကျသောတရား။ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး၊ အဇ္ဈတ္တိက-လည်းကြည့်။ ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ အာယတနာနီတိ အာဒီသု အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၃၉။

အဇ္ဈတ္တအနိစ္စဆန္ဒရာဂသုတ္တ (န) [အဇ္ဈတ္တအနိစ္စ+ဆန္ဒရာဂ+သုတ္တ] အဇ္ဈတ္တအနိစ္စဆန္ဒရာဂသုတ်။ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ (၁၇) ၂-ဝဂ်၊၃-သုတ်။ သံ၊၂။၃၆၀။

အဇ္ဈတ္တအနိစ္စဆန္ဒသုတ္တ (န) [အဇ္ဈတ္တအနိစ္စဆန္ဒ+သုတ္တ] အဇ္ဈတ္တအနိစ္စဆန္ဒသုတ်။ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ (၁၇) ၂-ဝဂ်၊၁-သုတ်။ သံ၊၂။၃၆၀။

အဇ္ဈတ္တအနိစ္စနန္ဒိက္ခယသုတ္တ (န) [အဇ္ဈတ္တအနိစ္စ+နန္ဒိက္ခယ+သုတ္တ] အဇ္ဈတ္တအနိစ္စနန္ဒိက္ခယသုတ်။ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ (၁၆) ၁-ဝဂ်၊၃-သုတ်။ သံ၊၂။၃၅၅။

အဇ္ဈတ္တအနိစ္စရာဂသုတ္တ (န) [အဇ္ဈတ္တအနိစ္စရာဂ+သုတ္တ] အဇ္ဈတ္တအနိစ္စရာဂသုတ်။ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ (၁၇) ၂-ဝဂ်၊၂-သုတ်။ သံ၊၂။၂၆၀။

အဇ္ဈတ္တစိန္တီ (တိ) [အဇ္ဈတ္တ+စိန္တ+ဏီ] (က) မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော (ခန္ဓာအာယတနစသော) တရားတို့ကို ဝိပဿနာဖြင့် ဆင်ခြင်လေ့ရှိသော၊ သူ။ အဇ္ဈတ္တစိန္တီ အတိမာ။ သုတ္တနိ။ ၃၁၅။ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ဝိပဿနာယ နိယကဇ္ဈတ္တံ စိန္တနသီလော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။ (ခ) မိမိခန္ဓာအစဉ်ကို လက္ခဏာရေး ၃-ပါးတင်၍ ကြံဆင်ခြင်တတ်သော၊ သူ၊ အဇ္ဈတ္တစိန္တီ န မနော ဗဟိဒ္ဓါ။ သုတ္တနိ။၃၃၇။ အဇ္ဈတ္တစိန္တီတိ တိလက္ခဏံ အာရောပေတွာ ခန္ဓသန္တာနံ စိန္တေန္တော။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ (တိ) [အဇ္ဈတ္တ+အဇ္ဈတ္တ]အဇ္ဈတ္တ(၄) အနက်ကြည့်။ တတော အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တတော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။

အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တိက (တိ) [အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ+ဣက] ကျေန်တတွင်းကျသောတရား၊ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး။ အဇ္ဈတ္တိကာနိတိ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တိကာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။

အဇ္ဈတ္တတ္တိက (ပု) [အဇ္ဈတ္တ+တိက]အဇ္ဈတ္တတိက်၊ အဘိဓမ္မာမာတိကာ၌ရှင်း, ပဋ္ဌာန်း၌ရှင်း လာသော ၂၂-တိက်တို့တွင် ၂၀-မြောက်ထိက်။ အဇ္ဈတ္တတ္တိကေ ဝေဝဏ္ဏမာနာ....။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၈။ (ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ၊ တိကမာတိကာစသို့ ၂၀၊ ၁၀၅၀-၂၁၄၃၅-နှင့်-ပဋ္ဌာန၊ ၂။၄၄၁၊၄၅၃။ ပဋ္ဌာန၊ ၄။၅၄၆-၈။ ပဋ္ဌာန၊၅။ ၂၁-၃၊၃၇၊၂၀၈၊၂၉၀၊ ၄၅၉-တို့ကြည့်။)

အဇ္ဈတ္တနိဒ္ဒိကွယသုတ္တ (န)[အဇ္ဈတ္တနိဒ္ဒိကွယ+သုတ္တ] အဇ္ဈတ္တနိဒ္ဒိကွယသုတ်။ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ (၁၆) ၁-ဝဂ် ၁-သုတ်။ သံ၊၂။၃၃၄။

အဇ္ဈတ္တပရိကမ္မ (န) [အဇ္ဈတ္တ+ပရိကမ္မ]မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ဆံစသည်တို့၌ စီးဖြန်းခြင်းကိုပြုခြင်း။ အဇ္ဈတ္တပရိကမ္မဝသေန ဧတ္တာဝိ နီလာဒိကသိဏာနိ. ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၂။ အဇ္ဈတ္တပရိကမ္မဝသေနာတိ အတ္တနော ကေသာဒိသု ပရိကမ္မကရဏဝသေန။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၃၄။

အဇ္ဈတ္တပုစ္ဆာ (ထီ) [အဇ္ဈတ္တ+ပုစ္ဆာ] အဇ္ဈတ္တနှင့်စပ်လျဉ်း၍—မေးခြင်း — မေးသောပုစ္ဆာ။ တိဿော ပုစ္ဆာ အဇ္ဈတ္တပုစ္ဆာ ဗဟိဒ္ဓါပုစ္ဆာ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါပုစ္ဆာ။ ဓုဋ္ဌနိ။၅၁။

အဇ္ဈတ္တဗန္ဓန (တိ) [အဇ္ဈတ္တ+ဗန္ဓန] ကာမဘုံ၌ နှောင်ဖွဲ့တတ်သောတရား — အဇ္ဈတ္တသံယောဇဉ် — ရှိသော၊သူ။ အဇ္ဈတ္တသံယောဇန-ကြည့်။

အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓ (တိ) [အဇ္ဈတ္တ+ဗဟိဒ္ဓါ]မိမိသန္တာန် သူတပါးသန္တာန် ၂-ပါးလုံး၌ ဖြစ်သော၊တရား။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၁၃။၂၁၃၊ အဇ္ဈတ္တ အဇ္ဈတ္တော၊ အတ္ထိ ဗဟိဒ္ဓေါ၊ အတ္ထိ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓေါ။အဘိ၊ဝိ၊၁၇။ အဇ္ဈတ္တာ ပညာ ဗဟိဒ္ဓါ ပညာ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၂၅။ အဇ္ဈတ္တာ ကာမာ ဗဟိဒ္ဓါ ကာမာ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ကာမာ။ မဟာနိ။၁။

အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ (ဗျ) [အဇ္ဈတ္တ+ဗဟိဒ္ဓါ။ဒွန်] (က) မိမိ,သူတပါး။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ စ ကာယေ ကာယာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၂။၂၃၂။ မ၊၁။၇၁။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ ဝါတိ ကာလေန အတ္တနော ကာလေန ပရဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁ ။၂၅၄။ (ခ) မိမိခန္ဓာငါးပါး, သူတပါးခန္ဓာငါးပါး ၂-မျိုးလုံး။ သော အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ သုညတံ မနသိကရောတိ။ မ၊၃။၁၅၃-၄။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါတိ ကာလေန အဇ္ဈတ္တံ ကာလေန ဗဟိဒ္ဓါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။ အဇ္ဈတ္တ (၁) နိယကဇ္ဈတ္တ (ဇ) အနက်ကြည့်။ (ဂ) အတွင်း,အပ။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ စ မေ ဓမ္မေသု ပရိယာသညာ သုပ္ပဋိဝိနီတာ။ သံ၊၃။၂၇၄။ အဇ္ဈတ္တံ ဗဟိဒ္ဓါ စ မေ ဓမ္မေသူတိ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရေသု ဒွါဒသသု အာယတနဓမ္မေသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၅။

အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါပုစ္ဆာ (ထီ) [အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ+ပုစ္ဆာ] အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓ ၂-ပါးစုံနှင့် စပ်လျဉ်း၍ — မေးခြင်း — မေးသောပုစ္ဆာ။ အဇ္ဈတ္တပုစ္ဆာ-ကြည့်။

အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါဘိနိဝေသ [အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ+အဘိနိဝေသ] အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓနှစ်ပါးလုံး၌ — နှလုံးသွင်း

ခြင်း – ကျင့်ခြင်း – ရှိသောဝိပဿနာပညာ။ ဥဘယံ ဂဟေတွာ အာရဒ္ဓါ၊ (ဝိပဿနာပညာ) အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါသိနိဝေသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၀။

အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါဘေဒ (ပု) [အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ+ဘေဒ] အဇ္ဈတ္တ ဗဟိဒ္ဓ အပြား။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓဘေဒတော သန္တာနဘေဒတော စ …။ အံဋီ၊၁။၂၇၉။

အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏ (တိ) [အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ+အာရမ္မဏ] မိမိသန္တာန် သူတပါးသန္တာန် ၂-ပါးလုံး၌ ဖြစ်သောတရားလျှင် အာရုံရှိသောတရား။ အဘိ၊ ၁။၂၁၄။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါရမ္မဏာ ပညာ။ အဘိ၊ ၂။၃၂၅။

အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါရူပ (နု) [အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ+ရူပ] မိမိသန္တာန် သူတပါးသန္တာန် နှစ်ပါးလုံး၌ ဖြစ်သောရုပ်။ အဇ္ဈတ္တရူပေတိ အဇ္ဈတ္တံ ဥပါဒိန္နေ ရူပေ။ ဗဟိဒ္ဓါရူပေတိ ဗဟိဒ္ဓါ ဥပါဒိန္နေ ဝါ အနုပါဒိန္နေ ဝါ။ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါရူပေတိ တဒုဘယေ။ ဝိ၊၁။ ၁၅၄။

အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါဝတ္ထုက (တိ) [အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါ+ဝတ္ထု+က] အတွင်း,အပ ဝတ္ထုဖြစ်သော။ ဣမိနာ အဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါဝတ္ထုကေသု ကသိဏေသု ဈာနပဋိလာဘော ဒဿိတော။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။

အဇ္ဈတ္တဗာဟိရ (တိ) [အဇ္ဈတ္တ+ဗာဟိရ] အတွင်း, အပ – အဇ္ဈတ္တ, ဗဟိဒ္ဓ – ဖြစ်သော။ အဇ္ဈတ္တာနိစ္စ – ဗာဟိရာနိစ္စ – သုတ်စသည်။ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ စာတိအယော အဇ္ဈတ္တဗာဟိရာ။ယာဒိနိစ္စေန တယော ဝုတ္တာ၊ တေ တေ အဇ္ဈတ္တဗာဟိရာ။ သံ၊၂။၂၄၀။ ဥဒ္ဒါန်း – ခေါင်းစဉ် – ဂါထာ။

အဇ္ဈတ္တဘာတိက (ပု) [အဇ္ဈတ္တ+ဘာတိက] အတွင်းကျသော ညီအစ်ကို၊ ညီအစ်ကိုအရင်း။ အယံ ပန ထေရဿ အဇ္ဈတ္တဘာတိကော။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။

အဇ္ဈတ္တရတ (တိ) [အဇ္ဈတ္တ + ရတ] (က) နိယကဇ္ဈတ္တ၌ မွေ့လျော်သော၊ မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တရားတို့၌ ဝိပဿနာ၏ အစွမ်းဖြင့် မွေ့လျော်သော။အဇ္ဈတ္တရတော သမာဟိတော။ ဒီ၊၂။၉၀။ ဓမ္မ၊၆၅။ သံ၊၁။၂၁၀။ အဇ္ဈတ္တရတောတိ နိယကဇ္ဈတ္တရတော။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ သံဋ္ဌ ၁။၂၇၅။ နိယကဇ္ဈတ္တရတောတိ သသန္တာနဓမ္မေသု ဝိပဿနာဝသေန ဂေါစရာသေဝနာယ စ နိရတော။ ဒီဋီ၊၂။၁၅၄။ (ခ) မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ကမ္မဋ္ဌာန်း ဘာဝနာ၌ မွေ့လျော်သော၊ ဂေါစရဇ္ဈတ္တဖြစ်သော နိဗ္ဗာန် အာရုံ၌ မွေ့လျော်သော၊ သူ။ အဇ္ဈတ္တရတောတိ ဂေါစရဇ္ဈတ္တသင်္ခါတာယ ကမ္မဋ္ဌာနဘာဝနာယ ရတော။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။ အဇ္ဈတ္တရတောတိ ဂေါစရဇ္ဈတ္တေ နိဗ္ဗာနေ ရတော၊ သမာဓိဂေါစရေ ကမ္မဋ္ဌာနေ ဝါ ရတော။ မူလဋီ၊၁။၄၇။

အဇ္ဈတ္တရာဂ (ပု) [အဇ္ဈတ္တ+ရာဂ] မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော – တပ်နှစ်သက်ခြင်း – ရာဂ။ အဇ္ဈတ္တရာဂဿ သန္တဘာဝေန နိဗ္ဗုတဘာဝေန အဇ္ဈတ္တသန္တိသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနံ ဩလောကေသိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၆၄။

အဇ္ဈတ္တရူပ (နု) [အဇ္ဈတ္တ+ရူပ] အဇ္ဈတ္တရုပ်၊ မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ်။ အဇ္ဈတ္တရူပေ မောစေတိ။ ဝိ၊၁။၁၅၃။ အဇ္ဈတ္တ (ခ) နိယကဇ္ဈတ္တ (ဂ) အနက်ကြည့်။

အဇ္ဈတ္တဝတ္ထုက (တိ)[အဇ္ဈတ္တ+ဝတ္ထု+က]အဇ္ဈတ္တ လျှင်မှီရာရှိသော၊ အဇ္ဈတ္တကို မှီသော။အဇ္ဈတ္တံ အဇ္ဈတ္တဝတ္ထုကာ စ,ဗဟိဒ္ဓါ ဗဟိဒ္ဓဝတ္ထုကာ စ။ ထေရဂါဋ္ဌ၊၂။၅၁။

အဇ္ဈတ္တဝဝတ္ထာန (နု)[အဇ္ဈတ္တ+ဝဝတ္ထာန]အဇ္ဈတ္တတရားတို့ကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း၊ အတွင်း၊ အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါးကို ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ အဇ္ဈတ္တဝဝတ္ထာနေ ပညာ ဝတ္ထုနာနတ္တေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၂။ ကထံ ပန အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တေ ဒဿေတွာ။ တေသံ အဇ္ဈတ္တာနံ ဝဝတ္ထာနေ အဇ္ဈတ္တဝဝတ္ထာနေ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၃၁။

အဇ္ဈတ္တဝိကျေပ (ပု) [အဇ္ဈတ္တ+ဝိကျေပ] မိမိသန္တာန်၌ စိတ်ပျံ့လွင့်ကြောင်းတရား။ အဇ္ဈတ္တဝိကျေပါ ကမ်နာ-ကြည့်။

အဇ္ဈတ္တဝိက္ခေပါကင်္ခနာ (ထီ) [အဇ္ဈတ္တဝိက္ခေပ+အာကင်္ခနာ] အဇ္ဈတ္တဝိက္ခေပကို တောင့်တခြင်း၊ အတွင်း-အဇ္ဈတ္တသန္တာန်-၌ စိတ်၏ ပျံ့လွင့်ကြောင်းဖြစ်သော ဝင်သက်လေကို တောင့်တခြင်း။ သတိ အဇ္ဈတ္တဝိက္ခေပါကင်္ခနာဗဟိဒ္ဓါဝိက္ခေပပတ္ထနာ။ ပဋိသံ။၁၆၄။ ဝိက္ခိပတိ အနေန စိတ္တန္တိ ဝိက္ခေပေါ၊ ကော သော ? ။အဿာသော။ အဇ္ဈတ္တံ ဝိက္ခေပေါ အဇ္ဈတ္တဝိက္ခေပေါ၊ တဿ အာကင်္ခနာ အဇ္ဈတ္တဝိက္ခေပါကင်္ခနာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၂။

အဇ္ဈတ္တဝိမောက္ခ (ပု) [အဇ္ဈတ္တ+ဝိမောက္ခ] မိမိ-အတွင်း-အဇ္ဈတ္တသန္တာန်-၌ ဖြစ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို သိမ်းဆည်း၍ ရောက်အပ်သော အရဟတ္တဖိုလ်။ အဇ္ဈတ္တံ ဝိမောက္ခာ ခွါယံ အာဝုသော သဗ္ဗုပါဒါနက္ခယာ တထာ သတော ဝိဟရာမိ။ သံ၊၁။၂၈၆။ အဇ္ဈတ္တံ ဝိမောက္ခာတိ အဇ္ဈတ္တ-ဝိမောက္ခေန၊ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရေ ပရိဂ္ဂဟေတွာ ပတ္တအရဟတ္တေနာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။

အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာန (ပု) [အဇ္ဈတ္တ + ဝုဋ္ဌာန] အဇ္ဈတ္တမှ ထသော၊ မိမိ-အတွင်း-အဇ္ဈတ္တသန္တာန်-၌ဖြစ်သော နီဝရဏ စသည်တို့မှထသော၊ ဝိမောက္ခ-တရား။ (ဈာန် ၄-ပါး။) အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာနော ဝိမောက္ခော၊ .... အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာနံ အနုလောမာ စတ္တာရော ဝိမောက္ခာ။ ပဋိသံ။၂၃၁။ အဇ္ဈတ္တ-တော ဝုဋ္ဌာတီတိ အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာနော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၀။ စတ္တာရိ ဈာနာနိ အဇ္ဈတ္တံ နီဝရဏာဒီဟိ ဝုဋ္ဌာနတော အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာနော ဝိမောက္ခော။ ရင်း၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၁။

အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာနပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ (ထီ) [အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာန + ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ] ဝိမောက္ခတရားတို့၏-ငြိမ်းအေးခြင်း-နီဝရဏစသည်တို့မှ ထခြင်း။ အဇ္ဈတ္တ-ဝုဋ္ဌာနပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ စတ္တာရော ဝိမောက္ခာ။ ပဋိသံ။ ၂၃၁။ အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာနာနံ ပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ အပဟာမာ အဇ္ဈတ္တဝုဋ္ဌာနပဋိပ္ပဿဒ္ဓိ။ရင်း၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။(ပဋိသံ။ ၂၃၃-လည်းကြည့်။)

အဇ္ဈတ္တသံယောဇန[၁] (န) [အဇ္ဈတ္တ + သံယောဇန] အဇ္ဈတ္တသံယောဇဉ်၊ အဇ္ဈတ္တဟု ဆိုအပ်သော ကာမဘဝ၌ နှောင်ဖွဲ့တတ်သော သံယောဇဉ်။ ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ အဇ္ဈတ္တ-သံယောဇနံ။ အဘိ၊ဝိ၊၃၇၅။ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါတေ ကာမဘဝေ ဗန္ဓနံ အဇ္ဈတ္တသံယောဇနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၆။ အဇ္ဈတ္တသင်္ခါတေ ကာမဘဝေ ဆန္ဒ-ရာဂေါ အဇ္ဈတ္တသံယောဇနံ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။

အဇ္ဈတ္တသံယောဇန[၂] (တိ) [အဇ္ဈတ္တသံယောဇန+က] အဇ္ဈတ္တသံယောဇဉ်-နှင့် ယှဉ်သော-ဖြင့်နှောင်ဖွဲ့အပ်သော-ပုဂ္ဂိုလ်။ အဇ္ဈတ္တသံယောဇနဉ္စ အာဝုသော ပုဂ္ဂလံ ဒေသေဿာမိ ဗဟိဒ္ဓါသံယော-ဇနဉ္စ။ အံ၊၁။၆၄။ အဇ္ဈတ္တသံယောဇနေန သံယုတ္တော ပုဂ္ဂလော အဇ္ဈတ္တသံယောဇနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ ယဿ ပုဂ္ဂလဿ ပဉ္စောရမ္ဘာဂိယာနိ သံယောဇနာနိ အပ္ပဟီနာနိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂ-လော အဇ္ဈတ္တသံယောဇနော။ အဘိ၊ပု၊၁၂၅။ အဇ္ဈတ္တသံယောဇနောတိ အဇ္ဈတ္တဗန္ဓနော။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ (အံ၊ဋီ၊၂။၃၂။ မူလဋီ၊၃။၃၉-လည်းကြည့်။)

အဇ္ဈတ္တသင်္ခါရ (ပု) [အဇ္ဈတ္တ + သင်္ခါရ] မိမိ-အတွင်း - အဇ္ဈတ္တသန္တာန် - ၌ ဖြစ်သော သင်္ခါရတရား။ အဇ္ဈတ္တဝိမောက္ခ ကြည့်။

အဇ္ဈတ္တသန္တိ (ထီ) [အဇ္ဈတ္တ+သန္တိ] မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော ရာဂစသည်တို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်း၊ (နိဗ္ဗာန်)။အဇ္ဈတ္တသန္တိံ ပစိနံ အဒဿံ။သုတ္တနိ။ ၄၀၉။ မဟာနိ။၁၄၁။ အဇ္ဈတ္တံ ရာဂါဒီနံ သန္တိ-ဘာဝေန အဇ္ဈတ္တသန္တိသင်္ခါတံ နိဗ္ဗာနမေဝ အဒ္ဒသံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၄။

အဇ္ဈတ္တသန္တိဝါဒ (တိ) [အဇ္ဈတ္တသန္တိ + ဝါဒ] မိမိ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော ရာဂစသည်တို့၏ ငြိမ်းအေးခြင်း – နိဗ္ဗာန် – ကိုဟောပြောတတ်သော၊ သူ။ ဧဝံ အဇ္ဈတ္တသန္တိဝါဒေါ မုနိ ဝေဓောဘာဝေန အာကိဋ္ဌေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၃၁။

အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာန (တိ) [အဇ္ဈတ္တ+သမုဋ္ဌာန] အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာန်ရှိသော၊ မိမိကို အကြောင်းပြု၍ ဖြစ်သော၊ စိတ်၌ဖြစ်သော၊ တရား။ အဇ္ဈတ္တန္တိ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝါ သာ တဏှာတိ အဇ္ဈတ္တံ။ မဟာဋီ။ ၂၆၈။ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဝါတိ စိတ္တေ ဥပ္ပန္နာ ဝါ။ မဟာဋီ ၄။၃၂၈။ အဇ္ဈတ္တသမုဋ္ဌာနာ ဟိရီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ မဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၂၃။

အဇ္ဈတ္တသမ္ဘဝ (ပု) [အဇ္ဈတ္တ+သမ္ဘဝ] မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော။ အဇ္ဈတ္တသမ္ဘဝေါ ကတညုတာယ ဟေတု။ ထေရ။၃၅၉။ အဇ္ဈတ္တသမ္ဘဝေါ အတ္တနိ သမ္ဘူတော ဟုတွာသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၄။

အဇ္ဈတ္တသုည (န) [အဇ္ဈတ္တ+သုည] အဇ္ဈတ္တလည်းဖြစ်၊ အတ္တ, အတ္တနိယ စသည်တို့မှ ဆိတ်သုဉ်းသည်လည်းဖြစ်သောတရား၊ (အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး။) အဇ္ဈတ္တသုညံ။ ပဋိသံ။၃၅၉၊၃၆၂။ အဇ္ဈတ္တဋ္ဌံ အတ္တတ္တနိယာဒိဟိ သုညန္တိ အဇ္ဈတ္တသုညံ။ ပဋိသံ ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၉။

အဇ္ဈတ္တသုတ္တ (နု) [အဇ္ဈတ္တ+သုတ္တ] အဇ္ဈတ္တသုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ (၁၂) ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၂။၁၄၈-၉။

အဇ္ဈတ္တာဘိနိဝေသ (တိ) [အဇ္ဈတ္တ+အဘိနိဝေသ] အဇ္ဈတ္တ၌နှလုံးသွင်းခြင်း – ကျင့်ခြင်း – ရှိသော ဝိပဿနာပညာ။ အတ္တနော ခန္ဓေ ဂဟေတွာ အာရဒ္ဓါ ဝိပဿနာပညာ အဇ္ဈတ္တာဘိနိဝေသာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၀။ အဇ္ဈတ္တံ အဘိနိဝေသော ပဋိပန္နော ဧတိဿာတိ အဇ္ဈတ္တာဘိနိဝေသော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၇၇။

အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏ (တိ) [အဇ္ဈတ္တ+အာရမ္မဏ] အဇ္ဈတ္တတရားလျှင် အာရုံရှိသော။ အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ၊၁။၃။ စတုတ္ထဇ္ဈာနံ သိယာ အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏံ။ အဘိ၊ဝိ။ ၂၈၂။

အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတ္တိက (ပု) [အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏ+တိက] အဇ္ဈတ္တာရမ္မဏတိက်။ အဘိဓမ္မာမာတိကာ၌ရှင်းပြအပ်၍ လာသော ၂၂-တိက်တို့တွင် ၂၁-ခု မြောက်တိက်။ (ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ၊ တိကမာတိကာ စာပိုဒ် ၂၁-၁၀၅၃-၅၇၁၄၃၃၆-၇ နှင့် ပဋ္ဌာန်၊ ၂။ ၄၅၄...၄၆၃။ ပဋ္ဌာန်၊ ၄။၆၃၅။ ပဋ္ဌာန်၊ ၅။၂၃၊၃၇၊ ၂၀၈၊ ၂၅၉၊ ၂၉၀၊ ၃၂၇၊ ၄၅၉ တို့ကြည့်။)

အဇ္ဈတ္တိက (တိ) [အဇ္ဈတ္တ+ဣက] (၁) သတ္တဝါ သန္တာန်၌ ဖြစ်သော အတွင်းကျသောတရား၊ (က) ဝိညာဏက္ခန္ဓာ။ ဝိညာဏက္ခန္ဓော အဇ္ဈတ္တိ-ကေား တယော ခန္ဓာ ဗာဟိရာ။ အဘိ၊ဝိ။၆၆။ (ခ) အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး။ ဆ အဇ္ဈတ္တိကာနိ အာယတနာနိ။ ဒီ၊၃။၂၀၂။ မ၊၃။၂၅၈။ ခုဒ္ဒက။၃။ အဇ္ဈတ္တိကာနီတိ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တိကာနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၆။ အဇ္ဈတ္တေ နိယုတ္တာနိ, အတ္တာနံ ဝါ အဓိ-ကတွာ ပဝတ္တာနီ အဇ္ဈတ္တိကာနိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၆၉။ အဇ္ဈတ္တိကာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၁၀။ ကတမေ ဓမ္မာ အဇ္ဈတ္တိကာ၊ စက္ခာယတနံ ... မနာယတနံ၊ ဣမေ ဓမ္မာ အဇ္ဈတ္တိကာ။ အဘိ၊ဓ။၂၄၀၊၂၈၉။ အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တံ သန္ဓာယ အဇ္ဈတ္တိကေ ဝုတ္တဝသေန အဇ္ဈတ္တာဝ အဇ္ဈတ္တိကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ (ဂ) ပထဝီဓာတ် စသည်။ ပထဝီဓာတု သိယာ အဇ္ဈတ္တိကာ သိယာ ဗာဟိရာ။ မ၊၁။၂၄၂။ (ဃ) သတ္တဝါသန္တာန်၌ဖြစ်သောရုပ်၊ အတ္တဘော ကို စွဲ၍ဖြစ်သောရုပ်၊ အဇ္ဈတ္တိကရုပ်။ ကတမံ တံ ရူပံ အဇ္ဈတ္တိကံ ဥပါဒါ၊ စက္ခာယတနံ....ကာယာ-ယတနံ။ ဣဒံ တံ ရူပံ အဇ္ဈတ္တိကံ ဥပါဒါ။ အဘိ၊ဓ။ ၁၇၉။ စက္ခာဒိပဉ္စကံ အတ္တဘာဝံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တ-တ္တာ အဇ္ဈတ္တိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၈၁။ (င) အဇ္ဈတ္တိက ဓာတ် ၁၂-ပါး။ ဒွါဒသ ဓာတုယော အဇ္ဈတ္တိကာ၊ ဆ ဓာတုယော ဗာဟိရာ။ အဘိ၊ဝိ။၁၀၀။ အဇ္ဈတ္တ (၄) အဇ္ဈတ္တဇ္ဈတ္တ-လည်းကြည့်။ (၂) (က) သတ္တဝါသန္တာန်၌ ဖြစ်သော – မိမိ – မိမိဥစ္စာ ဟုစွဲယူအပ် – စွဲယူကြောင်းဖြစ် – သော – ရုပ်နာမ်အစု – ခန္ဓာငါးပါး။ အင္ဂုရသတဏှာဝိစရိ-တာနိ အဇ္ဈတ္တိကဿ ဥပါဒါယ။ အံ၊ ၁။၅၃၃။ အဘိ၊ဝိ။၄၁၀။ အဇ္ဈတ္တိကဿ ဥပါဒါယာတိ အဇ္ဈတ္တိကံ ခန္ဓပဉ္စကံ ဥပါဒါယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၈၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၉။ (ခ) မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သော။ အဇ္ဈတ္တိကံ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂန္တိ ကရိတွာ။

အံ၊၁။၁၇။ အဇ္ဈတ္တိကန္တိ နိယကဇ္ဈတ္တဝသေန အဇ္ဈတ္တိကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၅။ အဇ္ဈတ္တိကံ အင်္ဂ။ ဣတိဝုတ်။၂၀၁။အဇ္ဈတ္တိကန္တိ နိယကဇ္ဈတ္တသင်္ခါ-တေ အဇ္ဈတ္တေ ဘဝံ အဇ္ဈတ္တိကံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၉။အဇ္ဈတ္တ (၁) နိယကဇ္ဈတ္တ-လည်းကြည့်။ (၃) အတ္တကို — စွဲ၍ — အမှီပြု၍ — အကြောင်းပြု၍ — ဖြစ်သော အဇ္ဈတ္တ ၄ မျိုးလုံး၌ဖြစ်သော၊ တရား။ပိယရူပံ သာတရူပန္တိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဆန္နေတံ အဇ္ဈတ္တိကာနံ အာယတနာနံ အဓိဝစနံ။ ဣတိဝုတ်။၂၇၁။ အဇ္ဈတ္တိကာနန္တိ ဧတ္ထ 'ဧတံ မယံ အတ္တာတိ ဂဟဏံ ဂမိဿာမ'တိ ဣမိနာ ဝိယ အဓိပ္ပါယေန အတ္တာနံ အဓိကာရံ ကတွာ ပဝတ္တာနီတိ အဇ္ဈတ္တိကာနိ ... အဇ္ဈတ္တာနိယေဝ အဇ္ဈတ္တိကာနိ၊ အထ ဝါ ယထာဝုတ္တေနေဝ အဓိပ္ပါယေန 'အဇ္ဈတ္တာ ဓမ္မာ ဗဟိဒ္ဓါ ဓမ္မာ'တိအာဒီသု ဝိယ ဝေသု အဇ္ဈတ္တေသု ဘဝါနိ အဇ္ဈတ္တိကာနိ စက္ခာဒီနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၈။

အဇ္ဈတ္တိကကမ္မဋ္ဌာန် (န) [အဇ္ဈတ္တိက+ကမ္မဋ္ဌာန်] အဇ္ဈတ္တိက — မိမိ ခန္ဓာနှင့် စပ်လျဉ်းသော — ကမ္မဋ္ဌာန်း။ အဇ္ဈတ္တိကကမ္မဋ္ဌာနံ သမ္မသန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇၊၄၁၈။

အဇ္ဈတ္တိကဒါန (န) [အဇ္ဈတ္တိက+ဒါန] အဇ္ဈတ္တိက အလှူ၊ မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သော အသွေးအသား မျက်စိ စသည်ကို ပေးစွန့်သော အလှူ။ န မံ ဗာဟိရဒါနံ တောသေတိ၊ အဟံ အဇ္ဈတ္တိကဒါနံ ဒါတုကာမော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀၃။

အဇ္ဈတ္တိကဒုက (ပု) [အဇ္ဈတ္တိက+ဒုက] အဇ္ဈတ္တိက ဒုက်။ အဘိဓမ္မမာတိကာ၌၎င်း, ပဋ္ဌာန်း၌၎င်း လာသော ၁၀၀-သော ဒုက်တို့တွင် ၆၆-ခု မြောက် ဒုက်။ (ဓမ္မသင်္ဂဏီ ပါဠိ၊ ဒုကမာတိကာ စာပိုဒ်-၆၆၊ ၁၂-၁၃-၄၂၊ ၁၅၄၇-ဂ။ နှင့်ပဋ္ဌာန်၊ ၃။၄၉၂-၅၀၁-တို့ကြည့်။)

အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရ (တိ) [အဇ္ဈတ္တိက+ဗာဟိရ] အတွင်း, အပ—အဇ္ဈတ္တိက, ဗာဟိရ—ဖြစ်သော။ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုပဿီ ဝိဟရတိ ဆသု အဇ္ဈတ္တိ-ကဗာဟိရေသု အာယတနေသု။ ဒီ၊၂။၂၄၀။ ဆ ခေါ ပနိမာနိ အာဝုသော အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရာနိ အာယတနာနိ။ မ၊၃။၁၀၈။ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိ-ရာနီတိ အဇ္ဈတ္တိကာနိ စ ဗာဟိရာနိ စ။ ဧတ္ထ ဟိ စက္ခုအာဒီနိ အဇ္ဈတ္တိကာနိ ရူပါဒီနိ ဗာဟိရာနိ ဆ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၃။

အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝတ္ထု (န) [အဇ္ဈတ္တိက+ဗာဟိရ+ဝတ္ထု] အတွင်း, အပသန္တာန်၌ ဖြစ်သောဝတ္ထု။ ဧတာနိ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝတ္ထူနိ ဝိသယော...။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။

အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝတ္ထုက (တိ) [အဇ္ဈတ္တိက+ဗာ-ဟိရ+ဝတ္ထု+က] အတွင်းသန္တာန်၌ ဖြစ်သော တည်မှီရာ,အပသန္တာန်၌ဖြစ်သော တည်မှီရာရှိသော။ အတ္တနော အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝတ္ထုကဿ ပရိဿယဿ အဘာဝံ ပဝေဒေန္တော....။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။

အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝဝတ္ထာန (န) [အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိ-ရ+ဝဝတ္ထာန] အဇ္ဈတ္တိက, ဗာဟိရအားဖြင့် ပိုင်းခြားမှတ်သားခြင်း။ ... ယာဝံ အာယတန-ပဏ္ဏတ္တိသု အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝဝတ္ထာနာဒိဝသေန ဧဝံ ဒေသနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၉။

အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝိဘာဂ (ပု) [အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရ+ဝိဘာဂ] အတွင်း, အပ — အဇ္ဈတ္တိက, ဗာဟိရ-အားဖြင့် — ဝေဘန်ခြင်း — ခွဲခြားခြင်း။ ရူပါဒီနံ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝိဘာဂေ အကရိယမာနေ အဋ္ဌာရသေဝ။ ဣတိဝုတ် ဋ္ဌ။၁၉၀။

အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝိသေသ (ပ) [အဇ္ဈတ္တိက+ဗာဟိရ+ဝိသေသ] အဇ္ဈတ္တိကဓာတ်, ဗာဟိရဓာတ်တို့၏ အထူး။ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝိသေသ-တောတိ ... ဧဝံ အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရဝိသေသတော န မနသိကာတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၅။

အဇ္ဈတ္တိကရူပ (န) [အဇ္ဈတ္တိက+ရူပ] အတွင်း — အဇ္ဈတ္တိက—ရုပ်။ အဇ္ဈတ္တိကရူပါဒိနိဿိတ-ကြည့်။

အဇ္ဈတ္တိကရူပါဒိနိဿိတ (တိ) [အဇ္ဈတ္တိကရူပါဒိ+နိဿိတ] အဇ္ဈတ္တိကရုပ်စသည်ကို မှီသော။

ဣတ္ထုသို့တိ မဟာဘီတိ ဝါ ဧဝမာဒိနိ အဇ္ဈတ္တိက-ရူပါဒိနိသာယိဘာနိ အင်္ဂဝရသ။ မဟာနိဋ္ဌ။၁၃၈။

အဇ္ဈတ္တိကဝတ္ထုက (တိ) [အဇ္ဈတ္တိက+ဝတ္ထု+က] အဇ္ဈတ္တိကဝတ္ထု-ပသာဒရုပ်-ငါးပါးလျှင်မှီရာရှိသော။ ပဉ္စ ဝိညာဏာ...အဇ္ဈတ္တိကဝတ္ထုကာ။ အဘိ ဝိ။၁၃၁။ အဇ္ဈတ္တိကဝတ္ထုကာတိ အဇ္ဈတ္တ-ဓမ္မတ္တဝသေန ဝုတ္တံ။ တာနိ ဟိ အဇ္ဈတ္တိကေ ပဉ္စ ပသာဒေ ဝတ္ထုံ ကတွာ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၆။

အဇ္ဈတ္တိကဝေရ (နု) [အဇ္ဈတ္တိက+ဝေရ] အတွင်းရန်သူ။ လုဒ္ဒံ အဇ္ဈတ္တိကဝေရံ နာမ။သံဋ္ဌ၊၂။၆၈။ (လု-မှကြည့်။)

အဇ္ဈတ္တိကသင်္ဂဟ (ပု)[အဇ္ဈတ္တိက + သင်္ဂဟ]အတွင်းလူကို ချီးမြှောက်ခြင်း။ တတော ပဋ္ဌာယ စ အဇ္ဈတ္တိကသင်္ဂဟမေဝ ကရောန္တော။ ဇာဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၁။

အဇ္ဈတ္တိကသန္တတိ (ထီ) [အဇ္ဈတ္တိက + သန္တတိ] အတွင်းကျသောရုပ်,နာမ် ခန္ဓာအစဉ်။အဇ္ဈတ္တိ-ကသန္တတိယာ ဝိသေသပစ္စယတ္တာ။မဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။

အဇ္ဈတ္တိကာယတန (နု) [အဇ္ဈတ္တိက+အာယတန] မိမိသန္တာန်၌ ဖြစ်သော-မိမိကို စွဲမှီ၍ ဖြစ်သော-အတွင်းကျသော-အာယတန ၆-ပါး။ ပိယရူပံ သာတရူပန္တိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဆန္နေတံ အဇ္ဈတ္တိကာနံ အာယတနာနံ အဓိဝစနံ။ ဣတိ-ဝုတ်။ ၂၇၁။

အဇ္ဈပ္ပတ္တ (တိ) [အဓိ+ပတ္တ] (၁) ရောက်သော။ ဝေဟာယသာ တေ ဝနမဇ္ဈပ္ပတ္တာ။ ဒီ၊၂။၂၀၇။ ဝေဟာယသာ တေ ဝနမဇ္ဈပ္ပတ္တာတိ တေ အာကာသေနေဝ လုမ္ဗိ မဟာဝနံ သမ္ပတ္တာ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ ဘူတပုဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ သကုဏဂ္ဃိ လာပံ သကုဏံ သဟသာ အဇ္ဈပ္ပတ္တာ အဂ္ဂဟေသိ။ သံ၊၃။၁၂၇။ သဟသာ အဇ္ဈပ္ပတ္တာတိ လောဘာ-သာဟသေန ပတ္တာ။ သံဋ္ဌ၊၃။၂၃၄။ သဟသာ အဇ္ဈပ္ပတ္တောဝ။ ဇာ၊၁။၄၂။ အဇ္ဈပ္ပတ္တောတိ သမ္ပတ္တော။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၅၄။ဝီတတပေါ အဇ္ဈပ္ပတ္တော၊ အဓိလောဘီတပေါ တယံ။ ဇာ၊၁။၉၁။ ဝီတတပေါ အဇ္ဈပ္ပတ္တောတိ ဝိဂတတပေါ ဟုတွာ ဥပဂတော။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၄၀၈။ (၂) ရသော။ မဟောဒဓိံ ဟံသောရိဝ အဇ္ဈပ္ပတ္တော။ သုတ္တနိ။၄၅၀။ မဟောဒဓိံ ဟံသောရိဝ အဇ္ဈပ္ပတ္တောတိ....မုရိသဓော-ရယံ ဒသဗလဓောရိံ အဓိဂန္တုံ ဝိန္ဒိံ ပဋိလာဘိံ။ စူဠနိ။ ၂၀၈။

အဇ္ဈပ္ပတွာ (ကြိဝိ) [အဓိ+ပတွာ]ကပ်ရောက်၍။ တမဇ္ဈပ္ပတွာ ဥပနိသိဒိ၊ မဟာဓောဏာသာ ပေတွ-တော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၄၁။ တမဇ္ဈပ္ပတွာတိ တံ သော-အရုက္ခံ ပတွာ အဓိပတွာ ဥပဂမ္မာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၂၁၉။

အဇ္ဈာဘိံ
အဇ္ဈာဘိ
(ကြိ) အဓိဘဝတိ-အဘိဘဝတိ-ကြည့်။

အဇ္ဈာဘာသထ
အဇ္ဈာဘာသိံ
အဇ္ဈာဘာသိံသု
အဇ္ဈာဘာသိ
အဇ္ဈာဘာသိတ္ထ
အဇ္ဈာဘာသေယျ
(ကြိ) အဓိဘာသတိ-ကြည့်။

အဇ္ဈာဘူ (ကြိ) [အဓိ+ဘူ+ဤ။ ဤ-ကို ဦ-ပြု] အဓိဘဝတိ-ကြည့်။

အဇ္ဈာယတိ (ကြိ) [အဓိ+ဣ+အ+တိ။ ဣ-ကို ဧ၊ ဧ-ကိုအယ၊ အဓိ-ကို အဇ္ဈ-ပြု။] ရွတ်-ဖတ်-သရဇ္ဈာယ်-သင်အံ-လေ့ကျက်-အာဂုံဆောင်-၏။ (စာမူတို့၌ အဇ္ဈာယတိ-ဟု ရှိသည်၊ ၎င်းကြည့်။ နီတိ။ဓာ၊၉။၁၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။၉၇၂-တို့လည်းကြည့်။)

အဇ္ဈာယန (နု) [အဓိ+ဣ+ယု] ရွတ်-ဖတ်-သရဇ္ဈာယ်-သင်အံ-လေ့ကျက်-ခြင်း။ ဗြာဟ္မဏော နာမ အဇ္ဈာယနအဇ္ဈာပနဒါနပဋိဂ္ဂ-ဟာဒယော ယမနိယမပုဗ္ဗမနုသိဋ္ဌိ ပဝေဏိ ဝံသ ရေ-ဏော။မိလိန္ဒ။၂၂၀။ အဇ္ဈေန-လည်းကြည့်။

အဇ္ဈဝါသယိ (ကြိ) အဓိဝါသေတိ-ကြည့်။

အဇ္ဈဝါဟရိ (ကြိ) အဇ္ဈောဟရတိ-ကြည့်။

အဇ္ဈဝေါဒဟတိ (ကြိ)[အဓိ+အဝ+ဒဟ+အ+တိ။ဝ-လာ။ ဧ-ဓာတ်လည်းသင့်။] ထား၏။ ဥဒဘော ဟတ္ထေဟိ သင်္ဂယှ၊ ပဌမေ အဇ္ဈဝေါဒဟိ။ ဇာ၊၂။၉၂။ အဇ္ဈဝေါဒဟိတိ ဩဒဟိ ဌပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈၈။

အဇ္ဈာဂါရ (န) [အဓိ+အဂါရ] မိမိတို့နေအိမ်။ ယေသံ ပုတ္တာနံ မာတာပိတရော အဇ္ဈာဂါရေ ပူဇိတာ ဟောန္တိ။ အံ၊၁။၁၃၀၊၁၃၈၂။ ဣတိဝုတ်။၂၆၈။ အဇ္ဈာဂါရေတိ သကေ ဃရေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။

အဇ္ဈာစရတိ (ကြိ) [အဓိ+အာ+စရ+အ+တိ] လွန်၍ ကျင့်၏၊ (၁) လွန်ကျူး၏။တံ ဇီဝိတဟေတုပိ န အဇ္ဈာစရတိ။ အံ၊၃။၉၉။ (၂) လွန်ကျူးသောစကားကို ဆို၏။ "..ဣမိနာ ဣမံ စေတာပေဟိ"တိ အဇ္ဈာစရတိ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ဝိ၊၁။၃၅၁။ အဇ္ဈာစရတီတိ အဘိဘဝိတွာ စရတိ၊ ဝီတိက္ကမဝါစံ ဘာသတီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။

အဇ္ဈာစရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+အာ+စရ+တုံ] (၁) လွန်၍ ကျင့်ခြင်းငှါ၊ လွန်ကျူးခြင်းငှါ။ ဧဝ ပုဂ္ဂလာ အဘဗ္ဗာ သဉ္စိစ္စ သာဝီသာရံ ဝတ္ထုံ အဇ္ဈာစရိတုံ။ဝိ၊၅။၂၁၄။ အဘဗ္ဗော သော နဝ ဌာနာနိ အဇ္ဈာစရိတုံ။ဒီ၊၃။၁၁၀။ (၂) အတူလိုက်၍ ကျင့်ခြင်းငှါ။ ဣဒံ မေ အာစရိယေန အဇ္ဈာစိဏ္ဏံ တံ အဇ္ဈာစရိတုံ။ ဝိ၊၄။၄၉၉။

အဇ္ဈာစရိယ (တိ) [အဓိ+အာ+စရ+ဏျ] လွန်ကျူး—အပ်သော၊ —ကြောင်း ဖြစ်သော။

အဇ္ဈာစရိယဝတ္ထု (န) [အဇ္ဈာစရိယ+ဝတ္ထု] လွန်ကျူး—အပ်သော၊—ကြောင်းဖြစ်သော—ဝတ္ထု။ ဇမ္ဗုဟတ္ထစရိယဿ ပန ဝတ္ထာရိ အင်္ဂါနိ ဘဝန္တိ.... အဇ္ဈာစရိယဝတ္ထု စ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၁။

အဇ္ဈာစာရ (ပု) [အဓိ+အာ+စရ+ဏ] (၁) လွန်ကျူးခြင်း။ (က) ကိုယ်လက်နှီးနှောခြင်း၊ လက်ကိုင်ခြင်းစသည်ကို ပြုလုပ်ခြင်း။ ကာယသံသဂ္ဂံ သမာပဇ္ဇေယျာတိ အဇ္ဈာစာရော ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၁။၁၇၄။ ယသ္မာ ပနေတံ သမာပဇ္ဇန္တဿ ယော သော ကာယသံသဂ္ဂေါ နာမ၊ သော အတ္ထတော အဇ္ဈာစာရော ဟောတိ ရာဂဝသေန အဘိဘဝိတွာ သညမဝေလံ အာစာရော၊ တသ္မာ အဋ္ဌကထာယံ အတ္ထံ အသေနွော အဇ္ဈာစာရော ဝုစ္စတီတိ ပဒဘာဇနမာဟ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။ အာစာရောတိ အာစရဏံ၊ ဟတ္ထဂဟဏာဒိကိရိယာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၇။ (ခ) မေထုန်—ပြုကျင့်—မှုပဲ—ခြင်း။ မာ တွံ သန္ဓိပါတံ အဇ္ဈာစာရမေဝ မညိ။ မိလိန္ဒ၊၁၃၀။ (၂) လွန်ကျူးအပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ အနုပသမ္ပန္နဿ ဒုဋ္ဌုလ္လံ ဝါ အဒုဋ္ဌုလ္လံ ဝါ အဇ္ဈာစာရံ အာရောစေတိ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ဝိ၊၂။၄၈။ အဇ္ဈာစာရန္တိ ဧတ္ထ အာဒိတော ပဉ္စ သိက္ခာပဒါနိ ဒုဋ္ဌုလ္လော နာမ အဇ္ဈာစာရော၊ သေသာနိ အဒုဋ္ဌုလ္လော။ သုက္ကဝိဿဋ္ဌိ ကာယသံသဂ္ဂဒုဋ္ဌုလ္လ အတ္တကာမပါရိစရိယဝသေန အဇ္ဈာစာရော နာမာတိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ (၃) လွန်မြတ်သောအကျင့်။ (ပါရာဇိက သံဃာဒိသေသမှ တပါးသော အာပတ်ငါးပုံကို စောင့်ထိန်းခြင်း။) အဇ္ဈာစာရေ အာစာရဝိပန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၉၁။ ဣတရေ ပဉ္စာပတ္တိက္ခန္ဓေ အာပန္နော အဇ္ဈာစာရေ အာစာရဝိပန္နော နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ (၄) ဆောက်တည်၍—ကျင့်ခြင်း—ဖြစ်စေခြင်း။ကိရိယာ ကရဏံ အဇ္ဈာစာရောတိ တီဟိပိ ပဒေဟိ ဥပ္ပါဒနမေဝ ဝုတ္တံ။ အဇ္ဈာစာရောတိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ အာစရဏံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၈။ ပါဠိတော်၌ကား ကိရိယာ ကရဏ အဇ္ဈာစာရ—ဟုရှိသည်။

အဇ္ဈာစာရကုဏ (ပု) [အဇ္ဈာစာရ+ကုဏ] လွန်ကျူးသောအကျိုး။ ဣတိဟ တေန အကောနာတိ ဓေ တေန သုဒ္ဓိန္နဿ အဇ္ဈာစာရကုဏေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။

အဇ္ဈာစာရနိဿေန (န) [အဇ္ဈာစာရ+နိဿေန] လွန်ကျူးခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း။ ကာယိကာဝါ-စသိက အဇ္ဈာစာရနိဿေနတော စေသ ကာယံ ဝါစဉ္စ ဝိနေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ အဇ္ဈာစာရနိဿေနတောတိ သဉ-မဝေလံ အဘိဘဝိတွာ ပဝတ္တော အာစာရော အဇ္ဈာစာရော၊ ဝီတိက္ကမော။ တဿ နိဿေန-တောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၈၉။

အဇ္ဈာစာရပဋိပက္ခ (ပု) [အဇ္ဈာစာရ+ပဋိပက္ခ] လွန်ကျူးခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်။

အဇ္ဈာစာရပဋိပက္ခဘူတ (တိ) [အဇ္ဈာစာရ+ပဋိ-ပက္ခ+ဘူတ] လွန်ကျူးခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက် (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ တထာ ပဝတ္တံ အဇ္ဈာစာရ-ပဋိပက္ခဘူတော သံဝရာသံဝရော ဧတ္ထ ကာယိ-ကောတိ သံဝရာသံဝရကထာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂။

အဇ္ဈာစာရပုစ္ဆာ (ထီ) [အဇ္ဈာစာရ+ပုစ္ဆာ] မေထုန်အကျင့်ကိုမေးခြင်း။ အဇ္ဈာစာရပုစ္ဆာတိ ဒွယံဒွယသမာပတ္တိပုစ္ဆာ။ ဝိ၊၅။၃၀၀။

အဇ္ဈာစာရမုဟုတ္တ (ပု၊န) [အဇ္ဈာစာရ+မုဟုတ္တ] လွန်ကျူးသောမုဟုတ်။ တေန မုဟုတ္တေနာတိ အဇ္ဈာစာရမုဟုတ္တေနေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။

အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမ (ပု) [အဇ္ဈာစာရ+ဝီတိက္ကမ] မေထုန်ကျင့်ခြင်းဟု ဆိုအပ်သော လွန်ကျူးခြင်း။ ဧတ္ထ သုဒိန္နဿ အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမော ..။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ အဇ္ဈာစာရဝီတိက္ကမောတိ မေထု-နဝသေန ပဝတ္တအဇ္ဈာစာရသင်္ခါတော ဝီတိက္က-မော။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၁။

အဇ္ဈာစိဏ္ဏ (တိ) [အဓိ+အာ+စရ+တ] (၁) လွန်ကျူးအပ်သော။ ဖဟုံ အဿာမဏကံ အဇ္ဈာစိဏ္ဏံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၁၉၉။ မ၊၃။၃၆။ (၂) လေ့လာပြုကျင့်အပ်သော။ ဣဓံ မေ အာဝုသိယေန အဇ္ဈာစိဏ္ဏံ တံ အဇ္ဈာစရိတုံ။ ဝိ၊၄။ ၄၉၉။ သမုဒါစိဏ္ဏ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၇၅။)လည်းကြည့်။

အဇ္ဈာဇီဝ (ပု) [အဓိ+အာဇီဝ] အသက်မွေးမှုဟူသော အကြောင်းကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်ခြောက်ပါး။ (ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မ, သဉ္စရိတ္တ-သိက္ခာပုဒ်စသည်။ ဝိ၊၅။၁၇၈-ကြည့်။) တေပိ ဘဂဝတော အနွယေန သံဃေ ဝိဝါဒံ ဇနေယျုံ အဇ္ဈာဇီဝေ ဝါ အဓိပါတိမောက္ခေ ဝါ။ မ၊၃။ ၃၃။ အဇ္ဈာဇီဝေတိ အာဇီဝဟေတု အာဇီဝကာ-ရဏာ ဘိက္ခု ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ ဥလ္လပတိ အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿာတိအာဒိနာ နယေန ပရိဝါရေ ပညတ္တာနိ ဆ သိက္ခာပဒါနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၅။

အဇ္ဈာပန္နတိ (ကြိ) [အဓိ+အာ+ပဒ+ယ+တိ] လွန်၍ကျင့်၏၊ လွန်ကျူး၏၊ ရောက်၏။ ယာဿ စေတနာယ ဝတ္ထုံဝ ဝီတိက္ကမိတ် ဘာသမာနော အဇ္ဈာပန္နတိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၃။

အဇ္ဈာပန္န (တိ) [အဓိ+အာ+ပဒ+တ] လွန်၍ကျင့်သော၊ လွန်ကျူးသော၊ ရောက်သော၊ သွား။ ပါရာဇိကံ ဓမ္မံ အဇ္ဈာပန္နော။ ဝိ၊၁။ ၂၅၈-၂၅၉။ ပါရာဇိကံ ဓမ္မံ အဇ္ဈာပန္နောတိ မေထုနဓမ္မာ-ဒိသု အညတရံ အာပန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ ပါရာဇိကံ အဇ္ဈာပန္နော ဒိဋ္ဌော။ ဝိ၊၃။ ၂၅၅။

အဇ္ဈာပဇ္ဇိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+အာ+ပဒ+ယ+တုံ] လွန်ကျူးခြင်းငှါ။ အယံ ဥပဇ္ဇိတွာ တထာ အဇ္ဈာပဇ္ဇိတုံ န ဒေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၃။

အဇ္ဈာပတ္တိ (ထီ) [အဓိ+အာ+ပဒ+ယ+တိ] လွန်ကျူးခြင်း၊ရောက်ခြင်း။ ပါရာဇိကဿ ဓမ္မဿ အဇ္ဈာပတ္တိ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၄၂၉။

အဇ္ဈာပန¹ (န) [အဓိ+ဣ+ဏာပေ+ယု] ရွတ်ဖတ် – သရဇ္ဈာယ်–သင်အံ – လေ့ကျက် – စေခြင်း၊ သင်ကြား–ပို့ချ–ခြင်း။ အဇ္ဈယန-ကြည့်။

အဇ္ဈာပန² (န) [န+ဈာပန] မပူလောင် – မခြောက်သွေ့ – စေခြင်း။ ဣတိ အလ္လပဏ္ဏဿ အဇ္ဈာပနံ နာမ အယံ ဒုတိယော သာခုနရကမ္မော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၁၉။

အဇ္ဈာပန္န (တိ) [အဓိ + အာပန္န] (၁) လွန်ကျူးသော၊ ရောက်သော၊ သူ။ ပါရာဇိကံ ဓမ္မံ အဇ္ဈာပန္နော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၅၀၊ ၂၅၄။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၊ ၂၇၉၊ ၂၈၀။ သစေ ဥပဇ္ဈာယော ဂရုဓမ္မံ အဇ္ဈာပန္နော ဟောတိ ပရိဝါသာရဟော။ ဝိ၊ ၃။ ၆၁။ (၂) လွန်ကျူးအပ်သော၊ ရောက်အပ်သော။ သန္တိ နာမ အာပတ္တိ အဇ္ဈာပန္နာ ဝါ ဟောတိ အာပဇ္ဇိတွာ ဝါ အဝုဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၂။ (၃) အလွန်တွယ်တာသော၊ သူ။ ဘောဇနေသု ဝေါဒါသံ အာပဇ္ဇတိ . တံ ဂဓိတော မုစ္ဆိတော အဇ္ဈာပန္နော ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၅။ အဇ္ဈာပန္နောတိ အာမိသေ အတိလဂ္ဂေါ၊ "ဘုဉ္ဇိဿထ အာဝုသော"တိ ဓမ္မနိမန္တနမတ္တမ္ပိ အကတွာ မဟာဂ္ဃေ မဟာဂ္ဃေ ကဗဠေ ကရောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁။ ဓဇ္ဈာယံ ဂထိတော မုစ္ဆိတော အဇ္ဈာပန္နော။ မ၊ ၁။ ၂၁၇။ (အဇ္ဈောပန္န-လည်းကြည့်။) (၄) လွှမ်းမိုး၍ ကပ်ရောက်အပ်သော၊ ပိုင်းခြား၍ သိအပ်သော။ ဘူသာ အနိဋ္ဌတော အဇ္ဈာပန္နော ဘဝတိ။ နေတ္တိ၊ ၄၅။ အဇ္ဈာပန္နောတိ အဓိအာပန္နော၊ အဘိဥပဂတော ပရိညာတောတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၁၆။

အဇ္ဈာပန္နက (တိ) [အဇ္ဈာပန္န+က] လွန်ကျူးသော – ရောက်သော – သူ။ အန္တိမဝတ္ထုံ အဇ္ဈာပန္နကော ပဋိဇာနာတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆၂။

အဇ္ဈာပန္နကစတုတ္ထ (တိ) [အဇ္ဈာပန္နက + စတုတ္ထ] အဇ္ဈာပန္နက ပုဂ္ဂိုလ်လျှင် လေးယောက်မြောက်ရှိသောသံဃာ။ (ပါရာဇိကကျပြီးသူ အပါအဝင် လေးပါးရှိသောသံဃာ။) အန္တိမဝတ္ထုံ အဇ္ဈာပန္နကစတုတ္ထော ကမ္မံ ကရေယျ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၄၀။

အဇ္ဈာပန္နကပဉ္စမ (တိ)[အဇ္ဈာပန္နက+ပဉ္စမ] အဇ္ဈာပန္နက ပုဂ္ဂိုလ်လျှင် ငါးယောက်မြောက်ရှိသော သံဃာ။ (ပါရာဇိကကျပြီးသူ အပါအဝင်ငါးပါးရှိသော သံဃာ။) အန္တိမဝတ္ထုံ အဇ္ဈာပန္နကပဉ္စမော ကမ္မံ ကရေယျ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၄၀။

အဇ္ဈာပန္နကဝီသ (တိ)[အဇ္ဈာပန္နက+ဝီသ] အဇ္ဈာပန္နကပုဂ္ဂိုလ်လျှင် အယောက်နှစ်ဆယ်မြောက်ရှိသောသံဃာ။ (ပါရာဇိကကျပြီးသူ အပါအဝင် အပါးနှစ်ဆယ်ရှိသော သံဃာ။) အန္တိမဝတ္ထုံ အဇ္ဈာပန္နကဝီသော ကမ္မံ ကရေယျ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၄၁။

အဇ္ဈာပန္နပုဗ္ဗ (တိ)[အဇ္ဈာပန္န+ပုဗ္ဗ] လွန်ကျူးဘူးသော–ရောက်ဘူးသော–သူ။ န ခေါ ပန...ဂရုဓမ္မံ အဇ္ဈာပန္နပုဗ္ဗော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၇၄။

အဇ္ဈာပိတ (တိ) [န+ဈာပိတ] မီးမရှို့အပ်သေးသော။ န ဟိ မတသရီရေ အဇ္ဈာပိတေ တံ သုသာနံ နာမ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၇၄။

အဇ္ဈာပေက္ခတိ (ကြိ) [အဓိ+အာ+ပ+ဣက္ခ+အ+တိ] အထူးသဖြင့်–ကြည့်ရှု–ဆင်ခြင်–၏။ ယေန ကိစ္စေန သမ္ပတ္တာ၊ အဇ္ဈာပေက္ခိံသု တာဝဒေ။ အပ၊ ၁။ ၂၀၁။ အဇ္ဈာပေက္ခိံသု တာဝဒေတိ တသ္မိံ ခဏေ ကာလေ အဓိအပေက္ခိံသု၊ ဝိသေသေန ပဿနသီလာ အဟေသုန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၀။

အဇ္ဈာပေက္ခိံသု (ကြိ) အဇ္ဈာပေက္ခတိ-ကြည့်။

အဇ္ဈာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဓိ+ဣ+ဏာပေ+တိ] ရွတ်ဖတ်– သရဇ္ဈာယ်– စေ၏၊ သင်ကြားပို့ချ၏။ ယော စ ဝါယံ မန္တဇ္ဈာပေတိ၊ ယော စ မန္တံ အဓီယတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၇။

အဇ္ဈာဘဝ (ပု) [အဓိ+အာ+ဘူ+အ] လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–ဖျက်ဆီး–အပ်–လတ္တံ့–သော။ ပုဗ္ဗေဝဇ္ဈာဘဝံ တဿ ရက္ခေ အက္ခိံဝ ပက္ခိတော။ ဇာ၊ ၁။ ၈၀။ တဿ ပါပမိတ္တဿ အဇ္ဈာဘဝံ တေန အဘိဘဝိတဗ္ဗံ အတ္တနော လာဘယသဇီဝိတံ ယထာ နံ သော န အဇ္ဈာဘဝတိ၊ တထာ ပဌမတရမေဝ အတ္တနော အက္ခိံ ဝိယ ပက္ခိတော ပုရိသော ရက္ခေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၃။

အဇ္ဈာဘဝတိ (ကြိ) [အဓိ + ဘူ + အ + တိ] လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–ဖျက်ဆီး–၏။ ယထာ နံ သော န အဇ္ဈာဘဝတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၃။

အဇ္ဈာယ (ပု) [အဓိ+ဣ+ဏ။ (အဇ္ဈာယ-သံ)] (၁) ကျမ်း၏ အပိုင်းအခြား။ သဂ္ဂေါဇ္ဈာယော။

ဓာန်။ဗြဒါ၊ အဇ္ဈာသယ ပရိစ္ဆေဒ။ရှင်းငို။ (၂) ရွှတ်ဖတ်—သရဇ္ဈာယ်—သင်အံ—လေ့ကျက်—အာဂုံဆောင်—ခြင်း။ အဇ္ဈာယကရဏ-နှင့် အဇ္ဈေန တို့ကြည့်။

အဇ္ဈာယက (တိ)[(၁) န+ဈာယက (=ဈေ+ဏ္ဍု)။ (၂) အဓိ+အာ+ဣ+ဏွု။ (၃) အ+ဈေ+ဏီ+က။အ·တင္ဂွာ] (၁) ဈာန်—မရ—မဝင်စား—နိုင်သော၊သူ။ န ဒါနိမေ ဈာယန္တီတိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ 'အဇ္ဈာယကာ အဇ္ဈာယကာ' တွေဝ တတိယံ အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တံ။ ဒီ၃။၇၈။ (၂) (က) ဝေဒကျမ်းတို့ကို—ရွတ်ဖတ် သရဇ္ဈာယ်သော—တတ်ကျွမ်းသော၊သူ။ အဇ္ဈာယကော မန္တဓရော တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂူ။ ဒီ၁။၈၂။ အံ၁။၁၆၃။ အဇ္ဈာယကောတိ ဣဒံ "န ဒါနိမေ ဈာယန္တိ န ဒါနိမေ ဈာယန္တီတိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ အဇ္ဈာယကာ အဇ္ဈာယကာတွေဝ တတိယံ အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တ"န္တိ ဧဝံ ပဌမကပ္ပိကကာလေ ဈာနဝိရဟိတာနံ ဗြာဟ္မဏာနံ ဂရဟာဝစနံ။ ဣဒါနိ ပန တံ အဇ္ဈာယတီတိ အဇ္ဈာယကော။ မန္တေ ပရိဝတ္တေတီတိ ဣမိနာ အတ္ထေန ပသံသာဝစနံ ကတွာ ဝေါဟရန္တိ။ ဒီ႒၁။၂၂၀။ အံ႒၂။၁၄၅။ ဣဓ ပဟ အဓိ-အာပုဗ္ဗ ဣ သဒ္ဒဝသေန ပဒသိဒ္ဓိ၊ ဣတရတ္ထ ပန ဈေသဒ္ဒဝသေန ။သီဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၀။ အဇ္ဈာယကာ မန္တဓရာ။ သုနိ။၅၆။ အဇ္ဈာယကာတိ မန္တေ ပရိဝတ္တကာ။ သုနိ႒။၁၃။ (ခ) ဝေဒသုံးပုံတို့၏ ကမ်းတဘက်သို့ ရောက်သော အထူးထူးသော အတတ်တို့၌လည်း အပြီးအဆုံးသို့ရောက်သောသူ။ အဇ္ဈာယကံ ဒါနပတိံ ။ ဇာ၁၂။၃၁၉။ အဇ္ဈာယကန္တိ တိဏ္ဏံ ဝေဒါနံ ပါရဂံ ဘံ, နာနာသိပ္ပေသု စ နိပ္ဖတ္တိံ ပတ္တံ။ ဇာ႒၇။၂၆၄။ (ဂ) သင်ကြားပို့ချ ပေးတတ်သော၊ဗျာကရုဏ်းကျမ်းတို့ကို သင်ကြားပို့ချပေးတတ်သော၊သူ။ အဇ္ဈာယကော မန္တဓရော။ အပ၁။၃၉၊၁၇၆။ အဇ္ဈာယကံ မန္တဓရံ။ငင်း။၄၇။အဇ္ဈာယကောတိ အနေကဗြာဟ္မဏာနံ ဝါစေတာ သိက္ခာပေတာ။အပ႒၁။၃၀၇။အဇ္ဈာယကံ အနေကေသံ သိဿာနံ ဗျာကရဏပါဠိပကာ။ရှင်း။၁၂၁။ (၃) တပည့်တို့၏ အကျိုးစီးပွါးကို ကြံတတ်သော၊ သူ။ တတ္ထ အဇ္ဈေတိ စိန္တေတီတိ အဇ္ဈာယိ၊ အဇ္ဈာယိယေဝ အဇ္ဈာယကော။တွေ့ ဟိ အကာရော…တဗ္ဗာ၁ဝေ ဝတ္တတိ။သိဿာနံ သဝနနာဒရဏဝသေန ဟိတံ အဇ္ဈေတိ စိန္တေတိ သဇ္ဈာယံ ကရောတီတိ အဇ္ဈာယကော။ အပ႒၂။၁၄၃။

အဇ္ဈာယကကုလ (န) [အဇ္ဈာယက+ကုလ] ဝေဒကျမ်းတို့ကို—ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်တတ်သော—တတ်ကျွမ်းသော—ပုဏ္ဏားမျိုး။ အဇ္ဈာယကကုလေ ဇာတာ။ သုတ္တနိ။ ၃၀၀။ အဇ္ဈာယကကုလေ ဇာတာတိ မန္တဇ္ဈာယကေ ဗြာဟ္မဏကုလေ ဇာတာ။သုတ္တနိ႒၂။၁၇၄။

အဇ္ဈာယကရဏ (န) [အဇ္ဈာယ+ကရဏ] သင်အံလေ့ကျက်ခြင်း—ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ခြင်း—ကိုပြုခြင်း။အဇ္ဈေန-ကြည့်။

အဇ္ဈာယကာကုလ (တိ) [အဇ္ဈာယက+အကုလ] ဝေဒကျမ်းတို့ကိုလည်းတတ်ကျွမ်း မသိရေးလည်း မသိရေး အပ်သော ပုဏ္ဏားမျိုး။ အဇ္ဈာယကာကုလေ ဇာတာတိပိ ပါဌော။မန္တာနံ အဇ္ဈာယကေ အနုပကုလေ စ ဗြာဟ္မဏကုလေ ဇာတာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ႒၂။၁၇၄။

အဇ္ဈာယတိ (ကြိ) [အဓိ+အာ+ဣ+အ+တိ] ရွတ်ဖတ်—သရဇ္ဈာယ်—သင်အံ—လေ့ကျက်—အာဂုံဆောင်—၏။ဣဒါနိ ပန တံ အဇ္ဈာယတီတိ အဇ္ဈာယကော။ ဒီ႒၁။၂၂၀။ အံ႒၂။၁၄၅။ အဇ္ဈေတိ-နှင့် အဓိယတိ-တို့လည်းကြည့်။

အဇ္ဈာယန (န) [အဓိ+အာ+ဣ+ယု]ရွတ်ဖတ်—သရဇ္ဈာယ်—သင်အံ—လေ့ကျက်—ခြင်း။အဇ္ဈေန (၁) အနက်ကြည့်။

အဇ္ဈာယိ (ယီ) (တိ) [အ+ဈေ+ဏီ] အစီးအပွါးကို ကြံတတ်သော၊ သူ။ အဇ္ဈာယက(၃)အနက်ကြည့်။

အဇ္ဈာရာမ (ပု) [အဓိ+အာရာမ] ကျောင်းတိုက် အရာမ်အတွင်း၊ ကျောင်းတိုက် အရာမ်ဥပစာ

အတွင်း။ (ကျောင်းတိုက် အကာအရံရှိလျှင် အကာအရံအတွင်း, အကာအရံမရှိလျှင် အစွန်ဆုံးကျောင်းမှ ခဲနှစ်ကျအတွင်းကို အဇ္ဈာရာမဟု ခေါ်သည်။) အနာပတ္တိ အဇ္ဈာရာမေ ဝါ အဇ္ဈာဝသထေ ဝါ။ ဝိ၊၁။၃၄၇။ အညတြ အဇ္ဈာရာမာ ဝါ အဇ္ဈာဝသထာ ဝါ... အဇ္ဈာရာမော နာမ ပရိက္ခိတ္တဿ အာရာမဿ အန္တော အာရာမော၊ အပရိက္ခိတ္တဿ ဥပစာရော။ ဝိ၊၂။၂၁၂။ အဇ္ဈာရာမေ ဝါတိ ပရိက္ခိတ္တဿ အန္တောပရိက္ခေပေ, အပရိက္ခိတ္တဿ ဒွိန္နံ လေဍ္ဍုပါတာနံ အန္တော။ ကင်္ခါ။ ၂၆၆။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဇ္ဈာရာမေ ဥပါဟနံ ဓာရေတုံ...။ ဝိ၊၃။ ၂၇၆။

အဇ္ဈာရုဟ (တိ) [အဓိ+အာ+ရုဟ] လွှမ်းမိုးတက်ရောက်တတ်သော။ အဇ္ဈာရုဟာဘိဝဍ္ဎန္တိ၊ ဗြဟန္တမ္ပိ ဝနပ္ပတိံ။ ဇာ၊၁။၁၃၀။ ပဉ္စိမေ ဘိက္ခဝေ အာဝရဏာ နီဝရဏာ စေတသော အဇ္ဈာရုဟာ ပညာယ ဒုဗ္ဗလီကရဏာ။ သံ၊၃။၈၅။ အံ၊၂။၅၆။ အဘိ၊၄၊၁။၄၁၃။ စေတော အဇ္ဈာရုဟန္တီတိ စေတသော အဇ္ဈာရုဟာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။ စိတ္တံ အဘိဘဝန္တိ အာရောဟန္တီတိ စေတသော အဇ္ဈာရုဟာ။ မူလဋီ၊၁။၁၈၅။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ မဟာရုက္ခာ အဏုဗီဇာ မဟာကာယာ ရုက္ခာနံ အဇ္ဈာရုဟာ။ သံ၊၃။၈၅။ အဇ္ဈာရုဟာတိ အဘိရုဟနကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။

အဇ္ဈာရုဟတိ (ကြိ) [အဓိ+အာ+ရုဟ+အ+တိ] (က) လွှမ်းမိုး၏၊ နှိပ်စက်၏။ အဇ္ဈာရုဟတိ ဒုမ္မေဓော။ သံ၊၁။၂၂၃။ အဇ္ဈာရုဟတီတိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။ (ခ) လွှမ်းမိုးတက်ရောက်၏။ စေတော အဇ္ဈာရုဟန္တီတိ စေတသော အဇ္ဈာရုဟာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။

အဇ္ဈာရူ(ရူ)ဠှ (တိ) [အဓိ+အာ+ရုဟ+တ] လွှမ်းမိုးတက်ရောက်အပ်သော။ ယေဟိ ရုက္ခာ အဇ္ဈာရူဠှာ ဩဘဂ္ဂဝိဘဂ္ဂါ ဝိပတိတာ သေန္တိ။ သံ၊၃။၈၅။

အဇ္ဈာရောပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+အာ+ရုဟ+ဏာပေ+တွာ] တင်၍။ တသ္မိံ အဇ္ဈာရောပေတွာ ဂဟိတာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၀၅။

အဇ္ဈာရောဟ (ပု) [အဓိ+အာရောဟ။ အဓိကော အာရောဟော ယဿ။ ဓာန်ဋီ။၆၇၃။] အဇ္ဈာရောဟ မည်သောငါး၊ ငါးလင်ပန်းကြီးတမျိုး။ အာနန္ဒော တိမိနန္ဒော အဇ္ဈာရောဟောတိ ဣမေ တယော မစ္ဆာ ပဉ္စယောဇနသတိကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၅၀၀-၁။ အာနန္ဒော တိမိနန္ဒော စ၊ အဇ္ဈာရောဟော မဟာတိမိ။ ဓာန်။၆၇၃။

အဇ္ဈာဝရ (ပု) [အဓိ+အာ+ဝရ] အခြံအရံ၊ ပရိသတ်၊ အပေါင်းအဖော်။ ဘဝန္တုံ အဇ္ဈာဝရံ ကတွာ၊ သောဏံ ယာစေမု သံဝရံ။ ဇာ၊၂။၇၅။ အဇ္ဈာဝရန္တိ အဓိအာဝရံ၊ တေ မယံ ဘဝန္တံ သပရိဝါရံ ကတွာ သောဏပဏ္ဍိတံ... သံဝရံ ယာစာမာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၇။ နန္ဒဿဇ္ဈာဝရံ ဂတာ၊ အဿမံ ဗြဟ္မစာရိနံ။ ဇာ၊၂။၇၇။ အဇ္ဈာဝရန္တိ မံ ခမာပနတ္ထာယ နန္ဒံ ပရိသဘာဝံ ဥပဂန္တွာ ဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄၂။

အဇ္ဈာဝသတိ (ကြိ)[အဓိ+အာ+ဝသ+အ+တိ] နေ၏၊ အုပ်စိုး၍နေ၏။ ဥက္ကဋ္ဌံ အဇ္ဈာဝသတိ။ ဒီ၊၁။၈၂။ ဥက္ကဋ္ဌံ အဇ္ဈာဝသတီတိ ဥက္ကဋ္ဌနာမကေ နဂရေ ဝသတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ဝိဝိတ္တဿ် ဂါမေ ... ... အဇ္ဈာဝသတိ၊ အဘိ၊ ပု၊၁၇၆။ အဇ္ဈာဝသတီတိ သတ္တာဟမတ္တံ အဘိဘဝိတွာ အာဝသတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ တဒ္ဓံ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသသိ။ မ၊၁။၁၂၆။ မဟန္တံ ပထဝိမဏ္ဍလံ အဘိဝိဇိယ အဇ္ဈာဝသာမိ။ ဒီ၊၁။ ၁၂၈။ ပေဟိ ဘန္တေ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသ။ ဝိ၊၁။ ၁၄၃။ ပုတ္တသမ္ဗာဓသယနံ အဇ္ဈာဝသေယျ။ အဘိ၊က။၁၃၀။ န တံ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသေယျာသိ။ မ၊၁။၁၂၆။ ဧကော ပန ဧဝဝေါ ကာမေ အဇ္ဈာဝသိ။ ဒီ၊၂။၂၁၇။ ပုရမဇ္ဈာဝသိ တဒါ။ အပ၊၁။၄၁၅။ ဝိတံ ရောကီ အဇ္ဈာဝသိံ သုး

ဇာ၊၄ ၅။၃၃၁။ ဓမ္မေန အဘိဝိဇိယ အဇ္ဈာဝသိ-သသတိ။ ဒီ၊၃။၆၃။

အဇ္ဈာဝသထ (ပု) [အဓိ + အာဝသထ] မိမိနေရာ ဌာနအတွင်း (အရပ်အတွင်းမှာဖြစ်စေ၊ အခြား အရပ်မှာဖြစ်စေ ခေတ္တသော်၎င်း၊ အမြဲသော် ၎င်း မိမိနေထိုင်ခိုက် အိမ်ကျောင်းစသည်ကို ဤ၌ အာဝသထ ဟု ခေါ်သည်၊ ထိုအာဝသထ၌ အရပ်ရှိလျှင် အရပ်အတွင်း အရပ်မရှိလျှင် ဗန်းတကျ၊ ကျည်ပွေ့တကျအတွင်းကို အဇ္ဈာဝ-သထ ဟုခေါ်သည်။) အဇ္ဈာဝသထော နာမ ပရိက္ခိတ္တဿ အာဝသထဿ အန္တော အာဝသ-ထော၊ အပရိက္ခိတ္တဿ ဥပစာရော။ ဝိ၊၂။၂၁၂။ အာဝသထဿ ပန သုပ္ပပါတေ ဝါ မုသလပါ-တေ ဝါတိ မဟာပစ္စရိယံ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊၄၊၃။၁၅၂။ အဇ္ဈာဝသထေတိ ပရိက္ခိတ္တဿ အန္တော ပရိက္ခေ-ပေ၊ အပရိက္ခိတ္တဿ မုသလပါတဗ္ဘန္တရေ။ ကင်္ခါ။ ၂၆၆။ အာဝသထေတိ ဇေတ္ထ အန္တော အာရာ-မေ ဝါ ဟောတု အညတ္ထ ဝါ၊ အတ္တနော ဝသနဋ္ဌာ-နံ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၉၇။

အဇ္ဈာဝသန (နပ) [အဓိ + အာ+ဝသ+ယု] အုပ်စိုး၍ နေခြင်း။

အဇ္ဈာဝသနသမတ္ထ (တိ) [အဇ္ဈာဝသန+သမတ္ထ] အုပ်စိုး၍ နေခြင်းငှါ စွမ်းဆောင်နိုင်သော၊သူ။ ပုတ္တဒါရဘရဏံ ကတွာ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသန-သမတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၈။

အဇ္ဈာဝသန္တ (တိ) [အဓိ+အာ+ဝသ+အန္တ] အုပ်စိုးသော၊ နေသော၊ အုပ်စိုး၍နေသော၊သူ။ နယိဒံ သုကရံ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတာ။ ဝိ၊၁။၁၃။ဒီ၊၁။၅၉။ယောဟံ ပုတ္တသမ္ဗာဓသယနံ အဇ္ဈာဝသန္တော။ မ၊၂။၁၈၃။ ယဋ္ဌ ဂိဟီနံ အဂါရံ အဇ္ဈာဝသတံ။ အံ၊၁။၅၁။ အဂါရေ ဝသန္တာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ မဟန္တံ ဝါ ဘောဂက္ခန္ဓံ အဇ္ဈာဝ-သန္တော။ အံ၊၂။၂၆၆။ သက္ကာ ဂေဟံ အဇ္ဈာဝ-သန္တေဟေဝ ပုညာနိ ကာတုံ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ မဟန္တံ ပဏ္ဍိတမ္ပာလံ အဘိဝိဇိယ အဇ္ဈာဝသန္တာနံ။ သံ၊၁။၁၀၂။

အဇ္ဈာဝသမာန (တိ) [အဓိ+အာ+ဝသ+မာန] နေသော၊ အုပ်စိုး၍နေသော၊သူ။ အဂါရံ အဇ္ဈာ-ဝသမာနော ရာဇာ ဟောတိ စက္ကဝတ္တီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။

အဇ္ဈာဝသိတုံ (ကြိယာဝိ) [အဓိ+အာ + ဝသ+တုံ] နေခြင်းငှါ၊ အုပ်စိုး၍နေခြင်းငှါ။ အဘဗ္ဗော ခေါ အာဝုသော မာဒိသော အဂါရံ အဇ္ဈာဝသိတုံ။ ဝိ၊၁။၁၄၃။

အဇ္ဈာဝသိတွာ (ကြိယာဝိ) [အဓိ + အာ + ဝသ + တွာ] နေ၍။ တံ ယူပံ ဥဿာပေတွာ အဇ္ဈာ-ဝသိတွာ။ ဒီ၊၃။၆၃။ အဇ္ဈာဝသိတွာတိ တတ္ထ ဝသိတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁။

အဇ္ဈာဝုဋ္ဌ (တိ) [အဓိ+အာ+ဝသ+တ။ 'သဒ္ဒါ၊ ဝသ'ဓာတ်တို့၏ ဒန္တဇသ-ကို ဋ္ဌ၊ဥ-နောင်မုဒ္ဓဇ-သ (ဗ) ပြု၍ ၎င်းနောင်တ-ကို ဋ-ပြုသောသဒ္ဒါရှု ဗျာကရဏ်းနည်းအရ ဓာတ်နှံသ - နှင့်တကွ တ-ပစ္စည်းကို 'ဋ္ဌ' ပြု၍ ဝုဋ္ဌ ပြီးသည်။ မောဂ်၊၅။ ၁၁၀-သုတ်နှိုင်း ဝိသုဒ္ဓါရုံ၊မောန်၊ဝုဋ္ဌ-ပုဒ်ကြည့်။ အဇ္ဈာဝုတ္ထ-လည်းကြည့်။] နေအပ် – အုပ်စိုး၍ နေအပ်–သော။ အဇ္ဈာဝုဋ္ဌံ ဝါ အနဇ္ဈာဝုဋ္ဌံ ဝါ ပုန္တိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၇၄၊၃၇၇၊၄၁၀။ ပဒေသယျံ ပုရာဏံ နဂရံ ပုရာဏံ ရာဇဓာနိံ ပုဗ္ဗကေဟိ မနုဿေဟိ အဇ္ဈာဝုဋ္ဌံ။ သံ၊၁။၃၂၉။

အဇ္ဈာဝုဋ္ဌပုဗ္ဗ (တိ) [အဇ္ဈာဝုဋ္ဌ+ပုဗ္ဗ] ရှေးကနေအပ်သော။ အဟံ အမ္ဘုပုရေဇဝေသာ ပုရေ မဟာ... အဇ္ဈာဝုဋ္ဌပုဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁၉။

အဇ္ဈာဝုတ္ထ (တိ) [အဓိ+အာ+ဝသ+တ။ ရူ-ပသိဒ္ဓိ ဥတ္တ-သုတ်။ မောဂ်၊၅။၁၁၀-နှင့်၎င်း ပဒ္ဒီကာ၊ နိတ်သုတ္တ။ ၁၂၂-တို့နှင့်အညီ ဝသ-ဓာတ်၊တ-ပစ္စည်းဖြင့် ဝုတ္ထ-ပြီးသည်။ အကျရ-ဝိသောဓနီ။ ၁၅၀-လည်းကြည့်။](က)နေအပ်– အုပ်စိုး၍ နေအပ်–သော။ သဗ္ဗသောဏ္ဏမယံ ဌာ-နံ...အဇ္ဈာဝုတ္ထံ မဟာ တေဝံ။အပ၊၂။၃၁။ (ခ)

စွဲနေကိန်းအောင်းရာဖြစ်သော။ ဗုဒ္ဓဂုဏာနုဿ-
တိယာ အဇ္ဈာဝုတ္ထဥ္စ သရီရမ္ပိ စေတိယ-
ဃရမိဝ ပူဇာရဟံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၂၀၆။(ဂ)
အုပ်စိုး၍ နေသော၊သူ။ အနဇ္ဈာဝုတ္ထက-ကြည့်။

အဇ္ဈာဝုတ္ထဃရ (န) [အဇ္ဈာဝုတ္ထ+ဃရ] နေအပ်
—နေခဲ့ဘူး—သောအိမ်။ အတ္တနာ အာဝသိတဘာဝေန
အဇ္ဈာဝုတ္ထဃရမ္ပိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၃။

အဇ္ဈာဝုတ္ထပါသာဒ (ပု) [အဇ္ဈာဝုတ္ထ+ပါသာဒ]
နေအပ်—နေခဲ့ဘူး—သော ပြာသာဒ်။ အဒ္ဒိ-
တယာ မဟာပနာဒရာဇကာလေ အဇ္ဈာဝုတ္ထပါ-
သာဒေါ ကဟံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။

အဇ္ဈာသယ (ပု) [အဓိ+အာ+သိ+အ]တည်နေ
ကိန်းအောင်းရာ—အာသယ—အဇ္ဈာသယ။ (၁)
သတ္တဝါတို့၏ တည်နေကိန်းအောင်းရာ—အာသ-
ယ — အဇ္ဈာသယ။ (ယင်းအာသယ ဟူသော
အဇ္ဈာသယသည် ဒိဋ္ဌဇ္ဈာသယ, ဉာဏဇ္ဈာသယ
ဟူ၍ ၂-မျိုးပြား၏၊ ထိုတွင် ဒိဋ္ဌဇ္ဈာသယသည်
သဿတဒိဋ္ဌိ, ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိဟူ၍ ၂-မျိုးပြားပြန်၏၊
ဉာဏဇ္ဈာသယသည်လည်း အနုလောမခန္တီ ခေါ်
ဝိပဿနာဉာဏ်, ယထာဘူတ ခေါ် မဂ်ဉာဏ်
ဟူ၍ ၂-မျိုးပြားပြန်၏၊ ဤသို့အားဖြင့် အဇ္ဈာ-
သယ ၄ မျိုးပြား၏။) အနေကဇ္ဈာသယာတိ-
အာဒီသု အာသယောဝ အဇ္ဈာသယော။ ...ဣဓ
စတုဗ္ဗိဓံ အာသယန္တိ ဧတ္ထ သတ္တာ နိဝသန္တီတိ
အာသယောတိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁၊၅၇။ (၂)
စိတ်တို့၏ တည်နေ ကိန်းဝပ်ရာ — အာသယ —
အဇ္ဈာသယ။ (ယင်းအာသယ ဟူသော အဇ္ဈာ-
သယသည် ဝိပန္နဇ္ဈာသယ, သမ္ပန္နဇ္ဈာသယဟူ၍
၂-မျိုး ပြား၏၊ ထိုတွင် ဝိပန္နဇ္ဈာသယသည်
သဿတဒိဋ္ဌိ, ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ဟူ၍ ၂-မျိုးပြား၏၊
သမ္ပန္နဇ္ဈာသယသည်လည်း ဝဋ္ဋနိဿိတ, ဝိဝဋ္ဋ-
နိဿိတဟူ၍ ၂-မျိုးပြားပြန်၏၊ ထိုတွင် ဝိဝဋ္ဋ-
နိဿိတ သမ္ပန္နဇ္ဈာသယသည် အလောဘဇ္ဈာ-
သယ, အဒေါသဇ္ဈာသယ, အမောဟဇ္ဈာသယ,
နိက္ခမဇ္ဈာသယ,ပဝိဝေကဇ္ဈာသယ, နိဿရဏဇ္ဈာ-
သယ ဟူ၍ ၆-မျိုးပြား၏။ ယင်း ၆-မျိုးသော
အဇ္ဈာသယသည် ဗောဓိသုံးမျိုးတို့တွင် တမျိုး
မျိုးသို့ ရောက်နိုင်၏။ သမ္ပန္နဇ္ဈာသယေန သမ္ပန္နာ-
ဓိမုတ္တိကာ စ ဟုတွာတိ ဧတ္ထ ပန ဧတေန ယောဂိနာ
အလောဘာဒိနံ ဝသေန ဆဟာကာရေဟိ
သမ္ပန္နဇ္ဈာသယေန ဘဝိတဗ္ဗံ ....။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။
၁၁၂။အညတ္ထ ပဝတ္တိတွာပိ စိတ္တံ အာဂမ္မ ယတ္ထ
သေတိ၊ သော တဿ အာသယော။မိဂါသယော
ဝိယ။ အာသယော ဧဝ အဇ္ဈာသယော။ သော
ဒုဝိဓော ဝိပန္နော သမ္ပန္နောတိ။ တတ္ထ ဝိပန္နော
သဿတာဒိမိစ္ဆာဒိဋ္ဌိနိဿိတော။သမ္ပန္နော
ဒုဝိဓော ဝဋ္ဋနိဿိတော, ဝိဝဋ္ဋနိဿိတောတိ။
တေသု ဝိဝဋ္ဋနိဿိတော အဇ္ဈာသယော "သမ္ပ-
န္နဇ္ဈာသယေန"တိ ဣဓာဓိပ္ပေတော ....။ ဝိသုဒ္ဓိ၊
ဋီ၊၁၊၁၃၄။ ထို့ပြင် မဟာပုရိသ အဇ္ဈာသယခေါ်
ဘုရားလောင်းတို့၏ အဇ္ဈာသယ ဆယ်မျိုးလည်း
ရှိသေး၏၊ ၎င်းတို့မှာ...ဒါနဇ္ဈာသယ, သီလဇ္ဈာ-
သယ, နေက္ခမ္မဇ္ဈာသယ, ယထာဘူတဉာဏဇ္ဈာ-
သယ,ဝီရိယဇ္ဈာသယ, ခန္တိယဇ္ဈာသယ, သစ္စဇ္ဈာ-
သယ, အဓိဋ္ဌာနဇ္ဈာသယ, မေတ္တာဇ္ဈာသယ,
ဥပေက္ခာဇ္ဈာသယတို့ ဖြစ်ကြသည်။ စရိယာ၊
ဋ္ဌ။၂၈၇။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၆၀။) (၃) အယုတ်,
အလတ် စသည်တို့၏ အဖြစ်နှင့် စပ်သော—
အာသယ— အဇ္ဈာသယ။ ဥပဂန္တွာ သေတိ
ဧတ္ထာတိ အာသယော၊ ဟီနာဒိဘာဝေန အဓိ-
နော အာသယော အဇ္ဈာသယော။ သံ၊ဋီ၊၂။
၁၃၆။ (ယင်း အဇ္ဈာသယသည် ယုတ်သော
ဟီန-အဇ္ဈာသယ, အလတ်ဖြစ်သော မဇ္ဈိမ-
အဇ္ဈာသယ, မြတ်သော ပဏီတ-အဇ္ဈာသယ
ဟူ၍ ၃-မျိုးရှိသည်။ သံ၊၁။၁၃၆၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။
၁၂၈-၉။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၃၆-၇။)(၄) အာသယ-သာ
လျှင်ဖြစ်သော အဇ္ဈာသယ။(ယင်း အဇ္ဈာသယ-
သည် သဿတ-စသည်တို့၏အပြားအားဖြင့်၎င်း,
ကိလေသာ မြူနည်းခြင်း- စသည်တို့၏ အစွမ်း
အားဖြင့်၎င်း များကုန်၏၊ အာသယောဝ
အဇ္ဈာသယော၊ သော စ သဿတာဒိဘေဒေန

တတ္တ စ အပ္ပရကေဒ္ဓာဒိဝသေန အနေကာ...။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၁၄၄။ အံဋီ၊ ၁။ ၂၅။) (၅) မြတ်သော မိုးရာ — အာသယ — အဇ္ဈာသယ။ အဇ္ဈာသယံ အာဒိဖြဟ္မစရိယံ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၈၁။ အဇ္ဈာသယံ အာဒိဖြဟ္မစရိယန္တိ ကရဏဝေဒ္ဓ ပစ္စတ္တဝစနံ၊ အဓိကာသယေန ဥတ္တမနိဿယ-ဘူတေန အာဒိဖြဟ္မစရိယေန ..။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၁။ (၆) အဓိမုတ္တိ။ အဇ္ဈာသယန္တိ အဓိမုတ္တိ ။ မဋီ၊ ၁။ ၅၅။ သံဋီ၊ ၂။ ၈။ (ယင်း အဓိမုတ္တိ၏ အနက်, သဘော, တရားကိုယ်များကို ဆိုအပ်လတ္တံ့ အတိုင်း သိရာ၏။ ဝေါဿဂ္ဂ, စွန့်လွှတ်, ပြေးဝင်ခြင်း, နိန္န, ပေါဏ, ပဗ္ဘာရ, ညွတ်ခြင်း, ကိုင်းခြင်း, ရှိုင်းခြင်း, သန္နိဋ္ဌာန, ဆုံးဖြတ်ခြင်း, ဒဿန, ထင်မြင်ယူဆခြင်း, ခမန, လက်ခံကျင့်သုံးခြင်း, ရောစန, နှစ်လိုတောင့်တခြင်း, မုဒိန္ဒြိယ, တိက္ခိန္ဒြိယ, ဤစြေတို့၏ နှံ့မှု ထက်မှု။) အဓိမုတ္တိနှင့် နာနာဓိမုတ္တိကာ-ကြည့်။ (၇) စိတ်။ အနုသယသယဂတာ အဇ္ဈာ-သယံ အနုပဝိဋ္ဌာ။ နေတ္တိ။ ၉၆။ အဇ္ဈာသယန္တိ စိတ္တံ။ နေတ္တိဋ္ဌ။ ၂၀၁။ (၈) အလိုဆန္ဒ။ ကေတော ဟောန္တိတိ သမာနစ္ဆန္ဒာ ဟောန္တိ အဇ္ဈာသယတော ကေတော ဟောန္တိ။ သံဋီ၊ ၂။ ၁၃၈။ (၉) အလို, ရှစ်။ ထေရော တသံ အဇ္ဈာသယံ ဩလော-ကေန္တော ပဗ္ဗဇ္ဇာရှစ် ဗိုသွာ အာဟ "ဣဒါနိ ကိံ ကရိဿထာ"တိ။ မဋီ၊ ၂။ ၂၀၁။ (၁၀) အလို, ဆန္ဒပါယ။ တေသံ အဓိပ္ပါယံ ဥတွာတိ တေသံ လိင္ဂဝိကမ္မာရာနံ ဤဒိုတေနေဝ အဇ္ဈာသယံ ဇာနိ-တွာ။ မဋီ၊ ၂။ ၂၁၂။ ကေဇ္ဈာသယာယာတိ သမာ-နာဓိပ္ပါယာယ။ သံဋီ၊ ၂၅၆။ (၁၁) ရှေးရှေး အလေ့စရိုက်, အလိုရှိအပ်သော အဇ္ဈာသယ။ ဝေနေယျဇ္ဈာသယာနုရူပေန ဝုတ္တတ္တာ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈။ မဟာပဋ္ဌကော စူဠပန္ထကဿ အဇ္ဈာသယံ အဇာနန္တော ဧကံ မာသေနာပိ ဧကံ ဂါထံ ဥဂ္ဂဏှာပေတုံ န သက္ကောတိ။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၈။ (၁၂) နှလုံးသွင်း, ရည်ရွယ်ချက်။ သော သယံ ဇာနန္တော ပိ "မရဒသမ္မိ ဂုဏာ ပါကဋာ ဟောန္တု"တိ အဇ္ဈာသယေန "အနုရုဒ္ဓ ပုစ္ဆ-ထာ"တိ အာဟ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။ (၁၃) ကြံစည် — တွေးတော — ထင်မြင် — ချက်။ သတ္တာ တဿ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ အတ္တနော သံဃာဋိ သိဃာသနံ ပဋိစ္ဆာဒယမာနံ ခိပိ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။ (၁၄) ရည်ရွယ် — မှန်းထား — ဆုံးဖြတ် — ချက်။ "နာယံ မမ ပုတ္တာဘ အဇ္ဈာသယံ ဇာနိဿာမိ"-တိ စိန္တံ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၀။ (၁၅) စိတ်ထား, သဘောထား။ တေသု ဝေ အဝဇ္ဇိတွာ နိသိန္နေသု ဘဂဝါ တေသံ အဇ္ဈာသယံ ဩလောကေတွာ....။ ဇာဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ (၁၆) စိတ် — သဘော — အလို။ သာ ဝေဂေနာဂန္တွာ ဂေါပကဿ ဂဟေတွာ ပါဒပိဋ္ဌိယံ သီသံ ပရိဝတ္တေတွာ ယထာဇ္ဈာ-သယံ ဝန္ဒိ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ (၁၇) နိဗ္ဗာန်ကို မျက်မှောက်ပြုအံ့ဟု ဖြစ်ပေါ်သောမြတ်သော-နိဗ္ဗာန်သို့ ညွတ်သော — အဇ္ဈာသယ။ အဇ္ဈာသယ-တောတိ "နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကရိဿာမိ"တိ မဟန္တ-အဇ္ဈာသယတော။ သံဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။ အဇ္ဈာသယ-တောတိ "နိဗ္ဗာနံ သစ္ဆိကရိဿာမိ"တိ ပဝတ္တ-အဇ္ဈာသယတော။ အံဋီ၊ ၂။ ၁၀။

အဇ္ဈာသယဂတိ (ထီ) [အဇ္ဈာသယ+ဂတိ] စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်း၊ စိတ်ဖြစ်ပုံ။ "ဝေမ္ဗိ ခေါ တေ အယံ ဖြဟ္မ .. အယံ အဇ္ဈာသယဂတိ နာမ။ မဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။ ဂတိန္တိ စိတ္တဂတိ ။ တေနာဟ "အဇ္ဈာသယ-ဂတိနာမာ"တိ၊ အဇ္ဈာသယပဝတ္တိတိ အတ္ထော။ မဋီ၊ ၂။ ၃၀။

အဇ္ဈာသယဂဟဏ (နံ) [အဇ္ဈာသယ+ဂဟဏ] သဘော—ထင်မြင်ချက်—အလိုဆန္ဒ—ကိုယူခြင်း။ အထေကော အာကုဏော သမ္ဗုသံ အဇ္ဈာသယ-ဂ္ဂဟဏတ္ထံ တိက္ခတ္တုံ သာဝေသိ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၈။

အဇ္ဈာသယဇာနန (နံ) [အဇ္ဈာသယ+ဇာနန] အလို — အဇ္ဈာသယ — ကို သိခြင်း။ ထေရဿ အဇ္ဈာသယဇာနနတ္ထံ။ သံဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၂။

အဇ္ဈာသယဓာတု (ပုထီ) [အဇ္ဈာသယ + ဓာတု] အဇ္ဈာသယဓာတ်၊ အဇ္ဈာသယသဘော။ အဇ္ဈာသယဓာတု နိယာမေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃၉။ အဇ္ဈာသယဓာတုတိ အဇ္ဈာသယသဘာဝေါ။ မူလဋီ၊၂။၂၁၂။

အဇ္ဈာသယဓာတုပရိစ္ဆိန္ဒန (န) [အဇ္ဈာသယဓာတု+ပရိစ္ဆိန္ဒန] အဇ္ဈာသယဓာတ်ကို ပိုင်းခြားခြင်း၊ အဇ္ဈာသယဓာတ်၏ အယုတ်အမြတ်ကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း။ ဧဝံ သဘာဂဝသေနေဝ အဇ္ဈာသယဓာတုပရိစ္ဆိန္ဒနတော အဇ္ဈာသယဓာတုသဘာဂဝသေန နိယမေတီတိ အဓိပ္ပါယော။ မူလဋီ၊၂။၂၁၂။ အဇ္ဈာသယဓာတုပရိစ္ဆိန္ဒနတောတိ အဇ္ဈာသယသဘာဝဿ "ဟီနံ ပဏီတ"န္တိ ဝါ ပရိစ္ဆိန္ဒ ဇာနနတော။ အနုဋီ၊၂။၂၁၂။

အဇ္ဈာသယဓာတုသဘာဂ (ပု) [အဇ္ဈာသယဓာတု+သဘာဂ] အဇ္ဈာသယဓာတ်၏ သဘောတူခြင်း၊ အဇ္ဈာသယဓာတုပရိစ္ဆိန္ဒန-ကြည့်။

အဇ္ဈာသယပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [အဇ္ဈာသယ+ပဋိဗဒ္ဓ] တောင့်တခြင်း – အဇ္ဈာသယ – နှင့် စပ်သော။ တတြ ရဿိဝေမဇ္ဈံ အဇ္ဈာသယပဋိဗဒ္ဓံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈။ အဇ္ဈာသယပဋိဗဒ္ဓန္တိ ဗောဓိသမ္ဘာရကာလေ တထာပဝတ္တဇ္ဈာသယာဓီနံ။ တထာပဝတ္တပဏ္ဏနာနုရူပံ ဝိပုလံ ဝိပုလတရဉ္စ ဟောတီတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၆။

အဇ္ဈာသယပါရိဝါသိယ (တိ) [အဇ္ဈာသယ + ပါရိဝါသိယ] အလို – အဇ္ဈာသယ – ၏ သိုးခြင်း။ စတုဗ္ဗိဓံ ပါရိဝါသိယံ ပရိသပါရိဝါသိယံ ရတ္တိပါရိဝါသိယံ ဆန္ဒပါရိဝါသိယံ အဇ္ဈာသယပါရိဝါသိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။

အဇ္ဈာသယပူရက (တိ) [အဇ္ဈာသယ + ပူရက] အလိုဆန္ဒပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော။ သတ္တရတနဝဿံ ဝဿန္တော ဝိယ မမ အဇ္ဈာသယပူရကံ တဉ္စိဒါယံ ဒဒေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၀၂။ ပူရကပတ္တ-လည်းကြည့်။)

အဇ္ဈာသယပဝတ္တိ (ထီ) [အဇ္ဈာသယ + ပဝတ္တိ] (၁) အဇ္ဈာသယ၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ တဒါ တဿ အဇ္ဈာသယပဝတ္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၅၇။ (၂) စိတ်၏ ဖြစ်ခြင်း။ အဇ္ဈာသယဂတိ-ကြည့်။

အဇ္ဈာသယဖလ (န) [အဇ္ဈာသယ + ဖလ] အာသာဆန္ဒ – တောင့်တရည်ရွယ်ခြင်း – ၏ အကျိုး။ အတမေဝနဿ မမ သောဏ္ဍသဝဏ္ဏဿေဟိ ကတဝါယာမဿ သမိဒ္ဓံ အဇ္ဈာသယဖလံ ဒဿေတုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉။ ဖလာသာ-လည်းကြည့်။

အဇ္ဈာသယဝိသောဓန (န) [အဇ္ဈာသယ + ဝိသောဓန] အဇ္ဈာသယကို သုတ်သင်ခြင်း။ တဏှာသံကိလေသသောဓနေန ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယသံဝဍ္ဍနေန စ အဇ္ဈာသယဝိသောဓနံ အာသယပေါသနံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၅၇။ အဇ္ဈာသယသုဒ္ဓိ- လည်းကြည့်။

အဇ္ဈာသယဝိမံသန (န) [အဇ္ဈာသယ+ဝိမံသန] အလို – ဆန္ဒ – ကို စုံစမ်းခြင်း။ အဇ္ဈာသယဝိမံသနဝသေန သုတ္တံ ဝိယ ယံသိတွာ ကောရွေတွာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၆၆။

အဇ္ဈာသယသဘာဝ (ပု) [အဇ္ဈာသယ + သဘာဝ] အဇ္ဈာသယသဘော၊ အဇ္ဈာသယဓာတ်။ အဇ္ဈာသယဓာတုပရိစ္ဆိန္ဒန-ကြည့်

အဇ္ဈာသယသမ္ပဒါ (ထီ) [အဇ္ဈာသယ + သမ္ပဒါ] အဇ္ဈာသယ၏ပြည့်စုံခြင်း။ အာသယပေါသနန္တိ စ ဇျာနာဘိညာဿ ပစ္စယဘူတာ ပစ္စယောဂါဒိဝသေန သိဒ္ဓါ အဇ္ဈာသယသမ္ပဒါ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၇။

အဇ္ဈာသယသမ္ပန္န (တိ) [အဇ္ဈာသယ+သမ္ပန္န] အဇ္ဈာသယနှင့်ပြည့်စုံသော၊ ပြည့်စုံသောအဇ္ဈာသယရှိသော၊ ဝဋ်မှထွက်မြောက်ကြောင်းသမ္ပတ္တိ အဇ္ဈာသယနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ အဇ္ဈာသယသမ္ပန္နော ကုလပုတ္တော "အာရိယံ ဧတ"န္တိ အာသာလ္လကေနွတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ အဇ္ဈာသယေန သမ္ပတ္တိဂတော အဇ္ဈာသယသမ္ပန္နော၊ သမ္ပန္နဇ္ဈာ-

သယောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၃၂။ သမ္ပန္နဇ္ဈာသယောတိ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယသမ္ပတ္တိယာ သမ္ပန္နဇ္ဈာသယော။ အနုဋီ၊ ၂။၃၇။ ဇော် အဇ္ဈာသယသမ္ပန္နံ ဥပဋ္ဌာကကုလံ ဒိသွာ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၂။၆၁။

အဇ္ဈာသယသုဒ္ဓိ (ထီ) [အဇ္ဈာသယ+သုဒ္ဓိ] အဇ္ဈာသယ၏ စင်ကြယ်ခြင်း။ ဝိဘတ္တမာဘာဝေန သံကိလေသပ္ပဟာနသဗ္ဗာဝတော ဝိဝဋ္ဋူပနိဿယတာဝသေန အဇ္ဈာသယသုဒ္ဓိယာ တတိယဝိဇ္ဇာသိဒ္ဓိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၈၆။ အဇ္ဈာသယဝိသောဓန-လည်းကြည့်။

အဇ္ဈာသယာဒိမုတ္တိဂတိပရာယဏ (န) [အဇ္ဈာသယ+ အဓိမုတ္တိ+ ဂတိ+ ပရာယဏ] အလို့၊ နှလုံးသွင်း, လားရောက်ရာ, လည်းလျောင်းရာ။ သဒေဝကဿ လောကဿ အဇ္ဈာသယာဓိမုတ္တိ-ဂတိပရာယဏာဒိနိ ပဿိတုံ။ စူဠနိ၊ ၄။၆၅။

အဇ္ဈာသယာနုရူပ (တိ) [အဇ္ဈာသယ+အနုရူပ] အလို— ဆန္ဒ— နှလုံးသွင်း—အား လျော်သော။ တဿ အဇ္ဈာသယာနုရူပံ ကမ္မဋ္ဌာနံ အာစိက္ခိ။ ပေတ၊ ၄။၅၆။ သမ္မေန ဘောဂေန တုယှံ အဇ္ဈာသယာနုရူပံ။ ပေတ၊ ၄။၁၀၀။ အတ္တနော အဇ္ဈာသယာနုရူပံ။ ဇာ၊ ၄၊၃။၄၃၅။

အဇ္ဈာသယာနုသန္ဓိ (ပု) [အဇ္ဈာသယ+အနုသန္ဓိ] (၁) အလို — ဆန္ဒ — အဇ္ဈာသယ — ဟုဆိုအပ်သော - ဆက်စပ်ခြင်း—အနုသန္ဓေ။ (၂) အဇ္ဈာသယဟုဆိုအပ်သောဆက်စပ်ခြင်း။ (၃) အဇ္ဈာသယ ဟု ဆိုအပ်သော ဆက်စပ်ခြင်း ရှိသော သုတ်။ (၄) အဇ္ဈာသယအားဖြင့် ဆက်စပ်အပ် သောသုတ်။ (ဒီဋ္ဌီ၊၁။၁၇၉။ သီဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။၄၅၅-ကြည့်၊ ပုစ္ဆာနုသန္ဓိ လည်းကြည့်။) ဇေ ပရေသံ အဇ္ဈာသယံ ဝိဒိတွာ ဘာဂဝတာ ဝုတ္တသုတ္တဝသေန အဇ္ဈာသယာနုသန္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အနုသန္ဓိတော ပုစ္ဆာနုသန္ဓိအဇ္ဈာသယာနုသန္ဓိ-ယထာနုသန္ဓိဝသေန သဒေပတော တိဝိဓော အနုသန္ဓိ။ မ ဋ္ဌ၊၁။၃။ အဇ္ဈာသယာနုသန္ဓိ ပနေတ္ထ နတ္ထိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄။

အဇ္ဈာသိတ (တိ) [အဓိ+အာသ+တ] တကျ ဖြင့် သက်ဝင်တပ်မက်သောသူ။ အဇ္ဈာသိတော မယှံ ဃရေ။ ပေတ၊ ၂၁၂။ အဇ္ဈာသိတော မယှံ ဃရေတိ ကုလူပကဘာဝေန မမ ဂေဟေ တကျ-ဘိနိဝေသဝသေန အဘိနိဝိဋ္ဌော။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊ ၂၅၀။

အဇ္ဈိဋ္ဌ (တိ) [အဓိ+ဣသ+တ] (၁) တိုက်တွန်း— တောင်းပန် — အပ်သောသူ။ အဇ္ဈိဋ္ဌော ပုဋ္ဌော ပုဋ္ဌော မဟံ ဗျာကာသိ။ စူဠနိ၊ ၂၁။ အဇ္ဈိဋ္ဌော အဇ္ဈေသိတော။ ဋ္ဌ၊ ၁၉၅။ အဇ္ဈိဋ္ဌောတိ ယာစိတော။ ဋ္ဌ၊ ၄။၇၇။ (၂) စေခိုင်းအပ်သောသူ။ အဇ္ဈိဋ္ဌော န ဝိကမ္ပယျ၊ သ ရာဇဝသတိံ ဝသေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၀။ ရာဇဝသတိကော ကိဿဉ္ဇိဒေဝ ကမ္မေ ရညာ "ဣဒံ နာမ ကရောဟိ" တိ အဇ္ဈိဋ္ဌော အာဏတ္တော ဆန္ဒာဒိအဂတိဝသေန န ဝိကမ္ပေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၆။ (၃) တောင်းပန်အပ်— တောင့်တအပ် — သော။ အဇ္ဈိဋ္ဌပဉှ-ကြည့်။

အဇ္ဈိဋ္ဌပဉှ (တိ) [အဇ္ဈိဋ္ဌ+ပဉှ] တောင်းပန်အပ် — တောင့်တအပ် — သော အမေးပြဿနာ။ ဣတိ ဃေ သတ္တေန ဒေဝါနမိန္ဒေန အဇ္ဈိဋ္ဌပဉှာ ပုဋ္ဌာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၀။ အဇ္ဈိဋ္ဌပဉှာတိ အဇ္ဈေသိတပဉှာ ပတ္ထိတပဉှာ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၃။

အဇ္ဈုပဂစ္ဆတိ (ကြိ) [အဓိ + ဥပ + ဂမု + အ + တိ] ကပ်ရောက်၏။ သံသယံ အဇ္ဈုပါဂမိ။ ဇာ၊၁။၄၆၊ ဂ၄။ သဗ္ဗေ ပဉ္စသိကာ ဟုတွာ၊ ဣသိနံ အဇ္ဈုပါဂမုံ။ ဇာ၊ ၂။၇၇။

အဇ္ဈုပဂတ (တိ) [အဓိ + ဥပဂတ] (၁) ကပ်ရောက်သောသူ။ ဘိက္ခုစရိယံ အဇ္ဈုပဂတောတိ ဘိက္ခူ။ ဝိ၊၁။ ၂၈။ ဒေဝါနမိန္ဒဿ ဝုတ္တတ္ထံ အဇ္ဈုပဂတာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၆။ (၂) ကပ်ရောက်အပ်သော ။ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ အဇ္ဈုပဂတံ ဘိက္ခုစရိယံ.....။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၄။

အဇ္ဈုပဂတတ္တ (န) [အဇ္ဈုပဂတ+တ္တ] ကပ်ရောက်သည်၏အဖြစ်။ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ အဇ္ဈုပဂတံ ဘိက္ခာစရိယံ အဇ္ဈုပဂတတ္တာ ဘိက္ခုစရိယံ အဇ္ဈုပဂတော၊

နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၄။ အဇ္ဈုပဂတတ္တာတိ အနုဒ္ဒိ-တတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၅၁။

အဇ္ဈုပဂမန (န)[အဓိ+ဥပဂမန]ကပ်ရောက်ခြင်း၊ တိုက်တွန်းခြင်းငှါ ကပ်ရောက်ခြင်း၊ သူတပါး အား ကပ်ပြုစေခြင်း။ သတ္တိဝိနယသာ ကမ္မသာ ကိရိယာ ကရဏံ ဥပဂမနံ အဇ္ဈုပဂမနံ အဓိဝါ-သနာ။ ဝိ၊၅။ ၂၇၅။ အဇ္ဈုပဂမနန္တိ အဇ္ဈောသနုပ-ဂမနံ၊ အညံ သဒ္ဒိဝိဟာရိကာဒိကံ "ဣမံ ကမ္မံ ကရောဟိ"တိ အဇ္ဈောသနန္တိ အဇ္ဈေသာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၉၉။

အဇ္ဈုပဝိသတိ (ကြိ)[အဓိ+ဥပ+ဝိသ+အ+တိ] ကပ်ရောက်-နေထိုင်-၏။ သုမုခေါ အဇ္ဈုပါ-ဝေက္ခိ၊ ဓတရဋ္ဌဿ နိဝေသနံ။ ဇာ၊၂။၉၆။

အဇ္ဈုပဟရတိ (ကြိ) [အဓိ+ဥပ+ဟရ+အ+တိ] စား-မျို-၏။ ဘောဇနံ အဇ္ဈုပါဟရိ။ ဇာ၊၁။ ၇၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၇။ (သီ၊ဣ-မှကွဲ။) အဇ္ဈော-ဟရတိ-လည်းကြည့်။

အဇ္ဈုပါဂတ (တိ) [အဓိ+ဥပ+အာ+ဂမု+တ] ရောက်သော၊သူ။ တေန ကမ္မေနာဟံ ဝိရါဟိနဇ္ဈုပါဂတော။ အပ၊၁။၅၀။.... သမ္ပတ္တောတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။

အဇ္ဈုပါဂမိ (ကြိ) အဇ္ဈုပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဇ္ဈုပါဂမုံ, **အဇ္ဈုပါဝေက္ခိ** (ကြိ) အဇ္ဈုပဝိသတိ-ကြည့်။

အဇ္ဈုပေက္ခက (တိ) [အဓိ+ဥပ+ဣက္ခ+ဏွု] လျစ်လျူရှုတတ်သောသူ။

အဇ္ဈုပေက္ခကတာ (ထီ) [အဇ္ဈုပေက္ခက+တာ] လျစ်လျူ ရှုတတ်သည်၏ အဖြစ်၊ လျစ်လျူ ရှုခြင်း။ တတော ပရံ ပန...အဇ္ဈုပေက္ခကတာ-သင်္ခါတေန မဇ္ဈတ္တာကာရေန ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။

အဇ္ဈုပေက္ခကတ္တ (န) [အဇ္ဈုပေက္ခက+တ္တ] လျစ်လျူ ရှုတတ်သည်၏အဖြစ်၊ လျစ်လျူရှုခြင်း။ တတော ပရံ ပန ကတ္တဗ္ဗာဘာဝတော အဇ္ဈု-ပေက္ခကတ္တသင်္ခါတေန မဇ္ဈတ္တာကာရေန ပဋိပဇ္ဇိ-တဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၅။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁-လည်းကြည့်။)

အဇ္ဈုပေက္ခကသာရထိ (ပု) [အဇ္ဈုပေက္ခက+သာ-ရထိ]လျစ်လျူရှုတတ်သောရထားထိန်း။ သမပ္ပ-ဝတ္တာနံ အာဇာနေယျာနံ အဇ္ဈုပေက္ခကသာ-ရထိ ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ (ဣ-မှကွဲ။) အဇ္ဈုပေက္ခနသာရထိ-လည်းကြည့်။

အဇ္ဈုပေက္ခတိ (ကြိ) [အဓိ+ဥပ+ဣက္ခ+အ+တိ] (က)လျစ်လျူရှု၏။ ဝိသုဒ္ဓံ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ။ ပဋိသံ၊၁၆၇။ တထာ ပဂ္ဂဟိတံ...အဇ္ဈုပေက္ခတိ။ ဝိ၊၁။ ၂၄၈။ ဝိနိစ္ဆယာဝမ္ဗေ လဒ္ဓံ ဂဟေတွာ လော-ကံ ဝိနာသေန္တေ ကသ္မာ အဇ္ဈုပေက္ခထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၁။ ယန္နူန မယံ စတုဗ္ဗေ မိဂဇာတေ အဇ္ဈုပေက္ခေယျာမ။ မ၊၁။၂၁၀။ အတ္တနော ဩရ-သေ...ဗြာဟ္မဏေ လတာယ အနုမဇ္ဇိယန္တေ ဒိသွာ အဇ္ဈုပေက္ခိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၆၇။ အဇ္ဈုပေက္ခိံ သု ခေါ ဘိက္ခဝေ နေဝါပိကော စ နေဝါပိကာ-ပရိသာ စ စတုဗ္ဗေ မိဂဇာတေ။ မ၊၁။ ၂၁၀။ အတ္တံ နာမ အာနန္ဒ ထေရံ ဘိက္ခုံ ဝိဟေသိယ-မာနံ အဇ္ဈုပေက္ခိဿထ။ အံ၊၂။၁၇၀။ (ခ) လျစ်လျူရှု၏၊ အညီအမျှရှု၏။ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခ-တိ။အံ၊၂။၃၇၉။ (ဂ)ကြည့်ရှုစုံစမ်း၏။ ကာလေန ကာလံ အဇ္ဈုပေက္ခတိ။ အံ၊၁။ ၂၅၉။ အဇ္ဈု-ပေက္ခတီတိ ပဋ္ဌာပဋ္ဌဘာဝံ ဥပဓာရေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၂၉။ (ဃ) အထူးသဖြင့်, စွဲလမ်းခြင်းမှ ကြဉ်အပ်သည်ဖြစ်၍ ရှု၏။ ဥပ္ပါဒေါ သင်္ခါရာ၊ တေ သင်္ခါရေ အဇ္ဈုပေက္ခတီတိ သင်္ခါရုပေက္ခာ။ ပဋိသံ၊၅၉။ သင်္ခါရေ အဇ္ဈုပေက္ခတီတိ သင်္ခါ-ရေ ဝိသေသေန စ ဣက္ခတိ၊ ဂဟဏေန ဝဇ္ဇိတဥ ဟုတွာ ဣက္ခတိ ဩလောကေတီတိ သင်္ခါရုပေက္ခာ နာမ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၄။

အဇ္ဈုပေက္ခန (န၊ထီ) [အဓိ+ဥပ+ဣက္ခ+ယု] အသင့်အားဖြင့် ရှုခြင်း၊ အညီအမျှရှုခြင်း၊ သုခ,

ဒုက္ခဟူသော အဖို့၌ မကျနသည်ဖြစ်၍ ရှခြင်း၊ လျစ်လျူရှုခြင်း။ ယာ စေတုဒ္ဒေ ဈာနေ ဥပေက္ခာ ဥပေက္ခနာ အဇ္ဈုပေက္ခနာ။စူဠနိ။၁၇၉။ဥပေက္ခာ (စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၄၅) ကြည့်။ အဇ္ဈုပေက္ခနတော ဥပေက္ခာ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၀။(၁) (က) လျစ်လျူရှုခြင်း။ တတ္ထ အဓိဝါသနံ အဇ္ဈုပေက္ခနမေဝ မမ ဘာရော။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ (ခ) လွန်ကဲသော လျစ်လျူရှုခြင်း။ လောကီလျစ်လျူရှုခြင်းထက် လွန်ကဲသောလျစ်လျူရှုခြင်း၊ လောကုတ္တရာဥပေက္ခာ။ ဥပေက္ခာ ဥပေက္ခနာ အဇ္ဈုပေက္ခနာ။အဘိ၊ဝိ။၂၉၃။ မဟာနိ။ ၄၀၂။ ဗောဇ္ဈင်္ဂဘာဝနပ္ပတ္တိယာ လောကိယဥပေက္ခနာဟ အဓိကာ ဥပေက္ခနာ အဇ္ဈုပေက္ခနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ လောကိယ .... အဇ္ဈုပေက္ခနာတိ အယမေတ္ထ ဣဓ လောကုတ္တရာ စေ အဓိပ္ပေတာတိ ယတ္တေ့ာထိ။မူလဋီ၊၂။၁၇၄။အဇ္ဈုပေက္ခနာတိ အဓိကာ ဟုတ္ဘာ ဥက္ခနာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၄၁၄။ (တိ) (၂) လျစ်လျူရှုတတ်သောသူ။ အဇ္ဈုပေက္ခနသာရထိ-ကြည့်။

အဇ္ဈုပေက္ခနန္ဒ (ပု) [အဇ္ဈုပေက္ခန+အန္ဒ] လျစ်လျူရှုခြင်း – အားထုတ်စေခြင်း, ဆုတ်နစ်စေခြင်းတို့၌ ကြောင့်ကြမှုမရှိခြင်း – အနက် – သဘော။ ဥဘောဝိသုဒ္ဓါနံ အဇ္ဈုပေက္ခနန္ဒော အတိညေယ်ျော။ပဋိသံ။၁၆။ ဥဘတော နသန့်သိဒါပနေသု သဗ္ဗျာပါရာဘာဝေါ အဇ္ဈုပေက္ခနန္ဒော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။

အဇ္ဈုပေက္ခနတာ (ထီ) [အဇ္ဈုပေက္ခန+တာ] လျစ်လျူရှုသည်၏ အဖြစ်။ (က) မြှောက်ခြင်း, နှိပ်ခြင်း, ရွှင်လန်းနှစ်သက်ခြင်းတို့၌ ကြောင့်ကြမှု အားထုတ်မှုမရှိသည်၏အဖြစ်။ သမ္မာပဝတ္တာသာ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၁။ အဇ္ဈုပေက္ခနတာတိ ပဂ္ဂဟနိဂ္ဂဟသမ္ပဟံသနေသု အဗျာဝဋတာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၅၈။ (ခ) မြှောက်ခြင်း, နှိပ်ခြင်း, ရွှင်လန်း နှစ်သက်ခြင်းတို့၌ ကြောင့်ကြသည်၏ အဖြစ်ဟု ဆိုအပ်သော ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့ကို နှိပ်နင်း၍ရှုခြင်း။ အယံ ဝုစ္စတိ သမထေ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၄။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၁။ အယံ....အဇ္ဈုပေက္ခနတာတိ အယံ အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗသမထေ ဘာဝနာဝိတ္တဿ ပဂ္ဂဟနိဂ္ဂဟသမ္ပဟံသနေသု အဗျာဝဋတာသင်္ခါတံ ပဋိပက္ခံ အဘိဘုယျ ပေက္ခနာ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၃၄၅။ မ၊ဋီ၊၁။၄၀၅။အံ၊ဋီ၊၁။၂၆၂။

အဇ္ဈုပေက္ခနသာရထိ (ပု) [အဇ္ဈုပေက္ခန+သာရထိ] လျစ်လျူ ရှုတတ်သော ရထားထိန်း။ သမပ္ပဝတ္တာနံ အာဇာနေယျာနံ အဇ္ဈုပေက္ခနသာရထိ ဝိယ (တတြမဇ္ဈတ္တတာ) ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၇။ အဇ္ဈုပေက္ခကသာရထိ-လည်း ကြည့်။

အဇ္ဈုပေက္ခနာကာရ (ပု) [အဇ္ဈုပေက္ခန+အာကာရ] လျစ်လျူရှုသော အခြင်းအရာ။ “တတ္ထ အဗျာဝဋာ အပေက္ခကာ ပန္နိပါ”တိ အဇ္ဈုပေက္ခနာကာရေန ပဝတ္တတိ မာတာ ဝိယ သကိစ္စပသုတေ ပုတ္တေ။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၈၃။

အဇ္ဈုပေက္ခန္တ (တိ) [အဓိ+ဥပ+ဣက္ခ+အန္တ] လျစ်လျူ – အညီအမျှ – ရှုသော၊သူ။ အဇ္ဈုပေက္ခတော ဥပေက္ခံ ဘာဝယတော ဝိရာဂေါ ဟောတိ။မ၊၃။၈၉။

အဇ္ဈုပေက္ခိ } (ကြိ) အဇ္ဈုပေက္ခတိ-ကြည့်။
အဇ္ဈုပေက္ခိံသု }
အဇ္ဈုပေက္ခိံ }

အဇ္ဈုပေက္ခိတ (တိ) [အဓိ+ဥပ+ဣက္ခ+တ] (၁) လျစ်လျူရှုတတ်သော။ (၂) လျစ်လျူရှုအပ်သော။

အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗ (တိ) [အဓိ+ဥပ+ဣက္ခ+တဗ္ဗ] လျစ်လျူ–ရှုအပ်–ရှုသင့်–ရှုထိုက်–သော၊ သူ။ တရား။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလော အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗော န သေဝိတဗ္ဗော။ အံ၊၁။၁၂၄။ ယသ္မိံ သမယေ စိတ္တံ အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗံ။ အံ၊၂။၃၇၉။

အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗသမယ (ပု) [အဇ္ဈုပေက္ခိတဗ္ဗ+သမယ] လျစ်လျူ – ရှုအပ် – ရှုသင့် – ရှုထိုက် – သော အချိန်အခါ။ အဇ္ဈုပေက္ခနတာ (၁) အနက်ကြည့်။

အဇ္ဈုပေက္ခိတာကာရ (ပု) [အဇ္ဈုပေက္ခိတ+အာကာရ] လျစ်လျူရှုသောအခြင်းအရာ။ တံစိတ္တတံသမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ ပဿဒ္ဓါကာရံ, သမာဟိတာကာရံ, အဇ္ဈုပေက္ခိတာကာရံ ဥပလက္ခေတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၁၅၈။

အဇ္ဈုပေက္ခိတု (ပု) [အဓိ+ဥပ+ဣက္ခ+တု] လျစ်လျူရှုတတ်သော၊ သူ။ သော တထာ သမာဟိတံ စိတ္တံ သာဓုကံ အဇ္ဈုပေက္ခိတာ ဟောတိ။ မ၊၃၊၁၃၀။ အဇ္ဈုပေက္ခိတာ ဟောတီတိ သဟဇာတအဇ္ဈုပေက္ခနာယ အဇ္ဈုပေက္ခိတာ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၀၁။

အဇ္ဈုပေက္ခိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+ဥပ+ဣက္ခ+တွာ] လျစ်လျူရှု၍။ တဒဇ္ဈုပေက္ခိတွာ သုညတာဝိဟာရေန ဝါ ဝိဟရတိ။ ပဋိသံ၊၆၁၀။ အာဒိတ္တံ ဘိက္ခဝေ စေလံ ဝါ သီသံ ဝါ အဇ္ဈုပေက္ခိတွာ။ သံ၊၃၊၃၇၅။

အဇ္ဈုပေက္ခိယ (ကြိ၊ဝိ)[အဓိ+ဥပ+ဣက္ခ+တွာ] လျစ်လျူရှု၍၊ ချောင်းဆိုးသံ, ချေဆတ်သံ နှစ်ခုလုံးကို မပြုမူ၍။ အဇ္ဈုပေက္ခိယ သုဗ္ဗတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၄။ အဇ္ဈုပေက္ခိယာတိ ဥပေက္ခိတွာ၊ တံ ဥဘယံ အကတွာတိ အတ္ထော။ ရင်း၊ဋ္ဌ၊၆၇။

အဇ္ဈုပေက္ခိဿသ
အဇ္ဈုပေက္ခေယျ } (ကြိ) အဇ္ဈုပေက္ခတိ-ကြည့်။
အဇ္ဈုပေက္ခေယျာမ

အဇ္ဈုပေတိ (ကြိ) [အဓိ+ဥပ+ဣ+တိ] ချဉ်းကပ်၏။ တမေဝ အာသယံ အဇ္ဈုပေယျုံ။ ဒီ၊၃၊၁၉။ အဇ္ဈုပေယျုန္တိ ဥပဂစ္ဆေယျုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၂။ တမေဝ အာသယံ အဇ္ဈုပေသိ။ ဒီ၊၃၊၁၉။ အတပ္ပနံ မာလိနိံ အဇ္ဈုပေသံ။ ဇာ၊၁၊၃၃၂။ အဇ္ဈုပေသန္တိ သယနေ ဥပဂမိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၄၄၄။

အဇ္ဈေတဗ္ဗ (တိ) [အဓိ+ဣ+တဗ္ဗ] ရွတ်ဖတ် – သရဇ္ဈာယ် – အပ်သော။ ဝေဒေ အဇ္ဈာယန္တေဟိ ပဌမံ အဇ္ဈေတဗ္ဗတော သာဝိတ္တိ "ဆန္ဒသော မုခံ"န္တိ ဝုတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၇၇။ (သိ၊ဣ-မူကွဲ)

အဇ္ဈေတိ[၁] (ကြိ) [အာ+ဈေ+တိ] ရှေးရှုကြံ၏၊ ကြံမှိုင်၏။ န သော သောစတိ နာဇ္ဈေတိ၊ ဆိန္နသောတော အဗန္ဓနော။ သုတ္တနိ၊၄၂၅။ နာဇ္ဈေတီတိ နာဘိဇ္ဈာယတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၂၈၄။ နာဇ္ဈေတီတိ နဇ္ဈေတိ န အဇ္ဈေတိ န ဥပနိဇ္ဈာယတိ န နိဇ္ဈာယတိ န ပဇ္ဈာယတိ။ မဟာနိ၊ ၁၄၂။ နာဇ္ဈေတီတိ န အဘိဇ္ဈာယတိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊၁၇၄။

အဇ္ဈေတိ[၂] (ကြိ) [အဓိ+ဣ+တိ] ရွတ်ဖတ် – သရဇ္ဈာယ် – သင်အံ – လေ့ကျက် – အာဂုံဆောင် – ၏။ ပဒံ တဒဝသေသဉ္စ ဗျာကရဏံ အဇ္ဈေတိ ဝေဒေတိ စာတိ ပဒကော ဝေယျာကရဏော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၆၉။ အဇ္ဈာယတိ-နှင့် အဓီယတိ-တို့လည်းကြည့်။

အဇ္ဈေတုကာမ (တိ) [အဇ္ဈေတုံ+ကာမ] ရွတ်ဖတ် – သရဇ္ဈာယ် – သင်အံ – လေ့ကျက် – လိုသော၊ သူ။ မန္တေ အဇ္ဈေတုကာမော သော၊ ဆဠင်္ဂံ နာမ လက္ခဏံ။ အပ၊၁၊၄၃၃။

အဇ္ဈေန (န)[အဓိ+ဣ(=အဇ္ဈာယနေ+ယု)](၁) ဝေဒကျမ်းဂန်ကို ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်ခြင်း – သင်အံလေ့ကျက်ခြင်း ဝေဒကျမ်းဂန်ကိုရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်တတ်ခြင်း။ အဇ္ဈေနံ ခေါ ဘော ဂေါတမ ဗြာဟ္မဏာ တေတ္ထံ ဓမ္မံ ပညပေန္တိ။ မ၊၂၊၄၁၅။ အဇ္ဈေနန္တိ မန္တဂဟဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၀၃။ ဗြာဟ္မဏာနံ ဝိဓာတိ အနုပုဗ္ဗသိက္ခာ .... ယာဝဒေဝ အဇ္ဈေနေ။ မ၊၃၊၅၃။ အဇ္ဈေန မရိယာ ပထဝိံ ဇနိန္ဒ။ ဇာ၊၂၊၂၃၅။ ဓနေန ဝါ အဇ္ဈေနေန ဝါ။ အဘိ၊ဝိ၊၃၆၆။ မဟာနိ၊ ၅၁၆၁။ အဇ္ဈေနေန ဝါတိ အဇ္ဈာယနကရဏေန ဝါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊၁၇၂။ အဇ္ဈေနေန ဝါတိ အဇ္ဈာယနဝသေန

ဝါ။ ရှင်း၊ ၄။ ၁၈၃။ (၂) ဝေဒကျမ်း။ အဇ္ဈေနာနိ ပဋိဂ္ဂယှ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆၀။ အဇ္ဈေနာနိတိ ဝေဒေ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၁။

အဇ္ဈေနကုဋ္ဌ (န) အဇ္ဈေနကုတ္တ-ကြည့်။ အဇ္ဈေနကုဋ္ဌံ ပရဒါရသေဝနာ။ သုတ္တနိ၊ ၁၁၆။ (သီ-မူကွဲ။) အဇ္ဈေနကုဋ္ဌန္တိ နိရတ္ထကာနတ္ထဇနကာနန္တပရိယာပုဏန်။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ (သီ-မူကွဲ။)

အဇ္ဈေနကုတ္တ (န)[အဇ္ဈေန+ကုတ္တ(=ကရ+တ)] အကျိုးမရှိသော ကျမ်းဂန်စာပေတို့ကို-ရွတ်ဖတ်-သရဇ္ဈာယ်-သင်ကြား-လေ့ကျက်-ခြင်း။ အဇ္ဈေနကုတ္တံ ပရဒါရသေဝနာ။ သုတ္တနိ။ ၁၁၆။ အဇ္ဈေနကုတ္တန္တိ နိရတ္ထကာနတ္ထဇနကာနန္တပရိယာပုဏန်။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။

အဇ္ဈေနမဂ္ဂိ (ပု) [အဇ္ဈေန+အဂ္ဂိ] ဝေဒကျမ်း အစီရင်ဖြင့် ပူဇော်အပ်သောမီး။ (ဋ္ဌ၊နိသျ။) အဇ္ဈေနမဂ္ဂိံ ဣဓ တပ္ပယိတွာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၄။ အဇ္ဈေနမဂ္ဂိန္တိ အဇ္ဈေနအဂ္ဂိံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၅၇။ (ဤ၌ တတိယက္ခရာ ဇ-ဒွေဘော်နှင့် အဇ္ဇေန-ဟု ရှိမှကောင်းမည်။ 'အဇ္ဇေန-ထောပတ်ဖြင့်။ အဂ္ဂိံ-ယင်မီးကို။ တပ္ပယိတွာ-ရောင့်ရဲနှစ်မြို့စေ၍' ဟု ပေး။ မ-အာဇ္ဇ (သက္ကတ၌ 'အာဇျ' သဒ္ဒါ ထောပတ်ဟောရှိသည်။) သို့မှသာ အဇ္ဇေနသည် တပ္ပယိတွာ-၏ ကရိုဏ်းဖြစ်၍ သဒ္ဒယုတ္တိ အတ္ထယုတ္တိ-ရှိပြီးလျှင် ရသေ့ပုဏ္ဏားတို့ ထောပတ်ဖြင့် ယင်မီးပူဇော်လေ့ရှိသော သဘာဝယုတ္တိနှင့်လည်း ညီရာသည်။ အဇ္ဇ^၂-လည်းကြည့်။)

အဇ္ဈေသတိ (ကြိ) [အဓိ+ဣသ+အ+တိ] (က) တိုက်တွန်း-တောင်းပန်-၏။ သာမံ ဝါ ဓမ္မံ ဘာသတိ၊ ပရံ ဝါ အဇ္ဈေသတိ။ အံ၊ ၃။ ၄။ ဆ-မေဝ ပနိမေကေစ္စ မာတာပုရိသာ မမညော အဇ္ဈေသန္တိ။ အံ၊ ၃။ ၁၂၁။ အဇ္ဈေသန္တီတိ ယာစန္တိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၁။ သန္နိပတိတွာ ယာသာ တံ ပဝတ္တတိ၊ တံ အဇ္ဈေသာမ။ မဟာ၊ ၃။ ၆၁။ အာယသ္မန္တံ သာရိပုတ္တံ အဇ္ဈေသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၁၆၃။ တေ ထေရံ အဇ္ဈေသိံသု။ ဝိ၊ ၃။ ၁၅၆။ (ခ) တိုက်တွန်း-စေခိုင်း-၏။ ယံ ပုစ္ဆာမိ၊ ယံ ယာစာမိ၊ ယံ အဇ္ဈေသာမိ၊ ယံ ပသာဒေမိ။ မဟာနိ၊ ၁၆၁။ အဇ္ဈေသာမီတိ အာဏာပေမိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၇၆။ ပုစ္ဆာမိ တန္တိ ပုစ္ဆာမိ တံ၊ ယာစာမိ တံ၊ အဇ္ဈေသာမိ တံ၊ ပသာဒေမိ တံ။ မဟာနိ၊ ၂၆၄။ အဇ္ဈေသာမိ တန္တိ တံ အာဏာပေမိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၂၇။ အာယသ္မန္တံ သောဏံ အဇ္ဈေသိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၈၆။ ဥဒါန၊ ၁၄၈။ အဇ္ဈေသီတိ အာဏာပေသိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၈၄။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၀၁။ သရဘာဏံ ဘိက္ခုံ အဇ္ဈေသိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၉၈။ အာယသ္မာ ရေဝတော အညတရံ သရဘာဏကံ ဘိက္ခုံ အဇ္ဈေသိဿတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၉၈။

အဇ္ဈေသန (နပုံ) [အဓိ+ဣသ+ယု] တိုက်တွန်း-တောင်းပန်-ခြင်း၊ ရိုသေလေးစားစွာ တောင်းပန်ခြင်း။ ဗြဟ္မုနော စ အဇ္ဈေသနံ ဝိဒိတွာ။ ဝိ၊ ၃။ ၉။ ဒီ၊ ၂။ ၃၃။ မ၊ ၂။ ၂၉၃။ သံ၊ ၁။ ၁၃၉။ အံ၊ ၁။ ၃၂၉။ အဇ္ဈေသနန္တိ ယာစနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၄။ အဇ္ဈေသနန္တိ ဧဝံ တိက္ခတ္တုံ ယာစနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၇။ အဇ္ဈေသနံ ဗုဒ္ဓသိရိဝှယဿ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂။ ဂရုဋ္ဌာနိယံ ပယိရုပါသိတွာ ဂရုတရံ ပယောဇနံ ဥဒ္ဒိဿ အဘိပတ္ထနာ အဇ္ဈေသနာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉။ အဇ္ဈေသနာတိ သက္ကာရပုဗ္ဗင်္ဂမယာစနာ။ ဓာန်၊ ၄၂၇။

အဇ္ဈေသနဝိဓာန (န) [အဇ္ဈေသန+ဝိဓာန] တိုက်တွန်း-တောင်းပန်-ခြင်း အစီအရင်။ အဇ္ဈေသနဝိဓာနဉ္စေတ္ထ ဓမ္မဇ္ဈေသနေ ဝုတ္တနယမေဝ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄၀။

အဇ္ဈေသိတ (တိ)[အဓိ+ဣသ+တ]တိုက်တွန်း-တောင်းပန်-အပ်သော၊ သုံး။ ပုဋ္ဌောတိ ပုစ္ဆိတော ယာစိတော အဇ္ဈေသိတော ပသာဒိတော။ စူဠနိ။ ၃၂၁၆။

အဇ္ဈေသိတကာလ (ပု) [အဇ္ဈေသိတ+ကာလ] တိုက်တွန်း-တောင်းပန်-အပ်သော အခါ။ ကာလေနာတိ ယုတ္တပတ္တကာလေန၊ အဇ္ဈေသိတ-

ကာလေယေဝ တာဝ ဘာဝေ ကတော အနုယုဉ္ဇတိ အဇ္ဈေသာ။ ဝိ၊၄၊၄။ ၂၀၁။

အဇ္ဈေသိတပဉှ (တိ) [အဇ္ဈေသိတ + ပဉှ] တိုက်တွန်း — တောင်းပန် — အပ်သောအမေးပြဿနာ။ အဇ္ဈိဋ္ဌပဉှ-ကြည့်။

အဇ္ဈေသိတဗ္ဗ (တိ) [အဓိ + ဣသ + တဗ္ဗ] တိုက်တွန်း — တောင်းပန် — အပ်သော။ သာမံ ဝါ ဓမ္မော ဘာသိတဗ္ဗော၊ ပရော ဝါ အဇ္ဈေသိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၅။ ၂၈၇။

အဇ္ဈေသိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+ဣသ + တုံ] တိုက်တွန်း — တောင်းပန် — ခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ .... ပရံ ဝါ အဇ္ဈေသိတုံ။ ဝိ၊၃။၁၅၂။

အဇ္ဈောကာသ (ပု) [အဓိ + ဩကာသ] လွင်တီးခေါင်၊ လွင်ပြင် ဟင်းလင်းပြင်၊ အမိုးအကာမရှိသောနေရာ။ (ပကတိ လွင်တီးခေါင်ကိုရင်း၊ ကျုံး၊ လင်းတစသည်တို့ အမြဲနေရာသစ်ပင်ရင်းကိုရင်း အဇ္ဈောကာသဟု ခေါ်အပ်၏၊ မိုးမလုံသောမဏ္ဍပ်၊ သင်္ခမ်းကျောင်းနှင့် ကျုံး၊ လင်းတတို့ အမြဲမနေရာသစ်ပင်ရင်းစသည်ကို ဆောင်းတွင်း၌ မိုးရွာသောအရပ်ဖြစ်လျှင် မိုးလေးလ၊ ဆောင်းလေးလအားဖြင့် ရှစ်လပတ်လုံး အဇ္ဈောကာသဟု ခေါ်အပ်၏၊ အကယ်၍ ဆောင်းလေးလ၌ မိုးမရွာတတ်လျှင် မိုးလေးလ၌သာ အဇ္ဈောကာသဟု ခေါ်အပ်၏) အဇ္ဈောကာသေ စီဝရံ ပတ္တရိတွာ။ ဝိ၊၁။၇၁။ သံဃိကံ မဉ္စံ ဝါ ပီဌံ ဝါ... အဇ္ဈောကာသေ သန္ထရိတွာ ဝါ သန္ထရာပေတွာ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။၅၈။ (ဝိ၊၄၊၁။၃၈။ကင်္ခါ။၂၀၁-တို့လည်းကြည့်။) အဇ္ဈောကာသော နာမ အပ္ပဋိစ္ဆန္နံ ဟောတိ ကုဋ္ဋေန ဝါ ကဝါဋေန ဝါ ... ယေန ကေနစိ အပ္ပဋိစ္ဆန္နံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။၃၅၄။ တဟံ တဟံ ဝိဟရန္တိ အရညေ ရုက္ခမူလေ ... အဇ္ဈောကာသေ ပလာလပုဉ္ဇေ။ ဝိ၊၄။ ၂၉၀။ အဇ္ဈောကာသော နာမ ကေနစိ အစ္ဆန္နော ပဒေသော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၉၄။ အဇ္ဈောကာသ-လည်းကြည့်။

အဇ္ဈောကာသဂတ (တိ) [အဇ္ဈောကာသ + ဂတ] လွင်တီးခေါင် — လွင်ပြင် — ဟင်းလင်းပြင် — သို့ ရောက်သော၊ သူ။ နံ အဇ္ဈောကာသဂတော ရမတိ။ သံ၊၁။၄၂၈။

အဇ္ဈောကိရတိ (ကြိ) [အဓိ + အဝ + ကိရ + အ+တိ] ကြဲ၏၊ လွှမ်းဖုံးသကဲ့သို့ ဖြန့်ကြဲ၏။ တာနိ တထာဂတဿ သရီရံ ဩကိရန္တိ အဇ္ဈောကိရန္တိ။ ဒီ၊၂။၁၁၄။ အဇ္ဈောကိရန္တီတိ အဇ္ဈောတ္ထရန္တာ ဝိယ ကိရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၆။

အဇ္ဈောဂါဟတိ (ကြိ) [အဓိ + အဝ+ဂါဟု+အ + တိ] (က) ဝင်၏၊ သက်ဝင်၏၊ ဝင်ရောက်၏။ ကုဒ္ဒါလပိဋကံ အာဒါယ အရညာယတနံ အဇ္ဈောဂါဟတိ။ ဒီ၊၁။၉၅။ မ၊၁။၁၀၄။ အဇ္ဈောဂါဟတီတိ အနုပဝိသတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၉။ အရညဝနမဇ္ဈောဂါဟသိ။ ဒီ၊၁။၉၆။ မဟာဝနံ အဇ္ဈောဂါဟာမိ။ အံ၊၃။၂၃၃။ ဝနံ အဇ္ဈောဂဟိံ။ အပ၊၁။ ၂၁။ (ခ) သက် — ဆင်း — ၏။ နာဝါယ မဟာသမုဒ္ဒံ အဇ္ဈောဂါဟန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၂။ အံ၊၂။၃၂၃။

အဇ္ဈောဂါဟေတွာ (ကြိ၊ဝိ)[အဓိ + အဝ + ဂါဟု + တွာ၊ ဂု-လာ ဧ-ပြု။] (၁) ဝင်၍၊ သက်ဝင်၍၊ ဝင်ရောက်၍။ မဟာဝနံ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ။ ဝိ၊၁။ ၂၁။ အံ၊၃။ ၂၃၃။ တံ အမ္ဗဝနံ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ။ ဥဒါန။၁၁၈။ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ ဟိမဝန္တံ။ အပ၊၁။ ၂၁။ ... ဟိမဝန္တသမီပံ ဩဂါဟေတွာ ပဝိသိတွာတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၈။ (၂) ဆင်း — သက် — ၍။ ကာကုဓံ နဒီံ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ နှာတွာ စ ပိဝိတွာ....။ ဒီ၊၂။ ၁၁၁။ ဥဒါန။၁၈၁။ ပုရတ္ထိမံ သမုဒ္ဒံ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ ပစ္စုတ္တရိတွာ....။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၂။ (၃) သက်ဝင် — နစ်မြုပ် — ၍။ ခတ္တိယပရိသံ ဗြာဟ္မဏပရိသံ .... ဝိဂယှ ဩဂယှ အဇ္ဈောဂါဟေတွာ။ မဟာနိ။၁၂၆။ အဇ္ဈောဂါဟေတွာတိ နိမုဇ္ဇိတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၆။

အဇ္ဈောဂါဠှ (တိ) [အဓိ+အဝ+ဂါဟု+တ] (က) သက်ဝင် — နစ်မြုပ် — သော။ သိနေရု ဘိက္ခဝေ

ပဇ္ဇတရာဇာ…မဟာသမုဒ္ဒေ အဇ္ဈောဂါဠှော။ အံ ၂။၄၃၄။ အဇ္ဈောဂါဠှောတိ ဥဒကေ အနုပဝိဋ္ဌော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ မောဟနဒိံ့ ပဂါဠှော ဩဂါဠှော အဇ္ဈောဂါဠှော။ မဟာနိ။ ၂၀။ ပဿတာဝုနောတော ဘိက္ခူ၊ အဇ္ဈောဂါဠှ မုတော ဂုမ္ဗော။ မိလိန္ဒ။၃၃၀။ အဇ္ဈောဂါဠှော မဟာသမုဒ္ဒေ။အပ၊၁။၂၃။ အဇ္ဈောဂါဠှော အဓိဩဂါဠှော ပဝိဋ္ဌော။အပ.ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ (ခ) သက်ဝင်၍တည်သော။ အဇ္ဈောဂါဠှော မဟာတ္တဝေ။ဝိ.ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ အဇ္ဈောဂါဠှောတိ ဩဂါဟိတွာ အနုပဝိသိတွာ ဌိတော။သာရတ္ထ၊၁။ ၂၅၂။

အဇ္ဈောဂါဠှပတ္တ (တိ) [အဇ္ဈောဂါဠှ+ပတ္တ] သက်ဝင် – နစ်မြုပ် – ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ သူ။ အညတရသ္မိံ ကုလေ အတိဝေလံ အဇ္ဈောဂါဠှပတ္တော ဝိဟရတိ။သံ၊၁။၂၀၃။ အဇ္ဈောဂါဠှပတ္တောတိ ဩဂါဟပ္ပတ္တော။သံ.ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။

အဇ္ဈောဂါဠှုဂ္ဂတ (တိ) [အဇ္ဈောဂါဠှ+ဥဂ္ဂတ] သက်ဝင်နစ်မြုပ်, တက်ကြွ မြင့်မောက်သော။ တဒေဝ ဥပရူပရေနု၊ ပမာဏေန ယထာက္ကမံ။ အဇ္ဈောဂါဠှုဂ္ဂတာဝ ဒိဗ္ဗာ၊ နဝနဝုတနဝုတိတော။ ဝိ.ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၀။ အဇ္ဈောဂါဠှုဂ္ဂတာတိ အဇ္ဈောဂါဠှာ စ ဥဂ္ဂတာ စ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၅၃။

အဇ္ဈောတ္ထဋ (တိ) [အဓိ+အဝ+ထရ+တ] (၁) လွှမ်း–မိုး–အုပ်သော။ဗေ္ဘာဂံ ဌာနံ ဗုဒ္ဓရသ္မိဟိ ဝေယာ အဇ္ဈောတ္ထဋံ အဟောသိ။အဘိ.ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ စတုသဟဿယောဇနပရိမာဏော ပဒေသော ဥဒကေန အဇ္ဈောတ္ထဋော “သမုဒ္ဒေါ”တိ သင်္ခံ ဂတော။ သုတ္တနိ.ဋ္ဌ၊၂။ ၁၆၀။ (၂) နှိပ်စက်အုပ်သော။ အဒ္ဒသ လောကမေဝံ ဖုဋ္ဌသာ အဇ္ဈောတ္ထဋသာ။ ခုဒ္ဒက.ဋ္ဌ။၁၂၉။သော စ တေန အာသီဝိသော အာဘိနိဝိဋ္ဌော အဇ္ဈောတ္ထဋော။ ဇာ.ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ အဓိပန္နာတိ အဇ္ဈောတ္ထဋာ (=အဓိပန္နာ ပီဠာဝေန။ ဇာ၊၁။၃၉၄။) ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၉၅။ဒေါသေန အပရာဓေန အဇ္ဈောတ္ထဋာနံ (=အဓိပန္နာနံ) ဇာ.ဋ္ဌ၊၅။၄၀၄။ (၃) ဖိအုပ်သော၊ ပိသော၊သူ။ ဝေဟေန အဇ္ဈောတ္ထဋာ ကာလမကံသု။ပေဘ.ဋ္ဌ။၅၁။ (၄)လွှမ်းမိုးအုပ်–ပြည့်စေအပ်–သော။ နိန္နဋ္ဌာနံ ပန ဥဒကေန အဇ္ဈောတ္ထဋံ။မဂ်ီ.၃။၁၀၈။

အဇ္ဈောတ္ထဋစိတ္တ (တိ) [အဇ္ဈောတ္ထဋ+စိတ္တ] လွှမ်းမိုး – ဖိစီး – နှိပ်စက် – အုပ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ ယထာ မာရေန ပရိယုဋ္ဌိတစိတ္တော အဇ္ဈောတ္ထဋစိတ္တော အညောပိ ကောစိ ပုထုဇ္ဇနော ပဋိဝိဇ္ဈိတုံ န သက္ကုဏေယျ။သံ.ဋ္ဌ၊၃။၂၈၃။ သော ပန အဘိဘဝေါ မဟတာ ဥဒကောဃေန အပ္ပကဿ ဥဒကဿ အဇ္ဈောတ္ထရဏံ ဝိယ အဟောသိတိ ဝုတ္တံ အဇ္ဈောတ္ထဋစိတ္တောတိ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၅၀၄။

အဇ္ဈောတ္ထဋဟဒယ (တိ) [အဇ္ဈောတ္ထဋ+ဟဒယ] လွှမ်းမိုးအုပ်သော စိတ်နှလုံးရှိသော၊ သူ။ ပုဗ္ဗသန္နိဝါသဝသေန ဥပ္ပန္နေန ပေမေန မဟောဃေနေဝ အဇ္ဈောတ္ထဋဟဒယာ ဟုတွာ။ ဓမ္မ.ဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၆။

အဇ္ဈောတ္ထရဏ (တိ) [အဓိ+အဝ+ထရ+ယု] (၁) လွှမ်းမိုး တတ်သော၊ အဇ္ဈောတ္ထရဏတော စေဝ တိတ္ထိံ အနုပဂန္တ္ဝာဝ ပရိဘုဉ္ဇနတော စ။ အဘိ.ဋ္ဌ၊၁။၃၉၇။ (န) (၂) (က) လွှမ်းမိုးခြင်း၊ ဖုံးလွှမ်းခြင်း။ အဇ္ဈောတ္ထဋစိတ္တ-ကြည့်။ (ခ) လွှမ်းမိုးခြင်း၊ ကျူးကျော်ခြင်း၊ လွှမ်းမိုး–ကျူးကျော်–၍ သမုတ်ခြင်း။ တတ္ထ ယထာ သမ္ဗဒ္ဓေါ စ အဇ္ဈောတ္ထရဏဉ္စ ဟောတိ။ဝိ.ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၉။ အဇ္ဈောတ္ထရဏံ နာမ …. ဗန္ဓနံ့ ဝုတ္တံ။ ကင်္ခါ.ဋ္ဌ၊ သစ်။ ၂၀။

အဇ္ဈောတ္ထရဏဋ္ဌ (ပု)[အဇ္ဈောတ္ထရဏ+အတ္ထ]လွှမ်းမိုးတတ်သော– အနက်–သဘော။ အဇ္ဈောတ္ထရဏဋ္ဌေန ဩဃာ ဝေလံ ဩဃာ ဝေလံ။အဘိ.ဋ္ဌ၊ ၁။၃၉၉။

အဇ္ဈောတ္ထရတိ (ကြိ) [အဓိ + အဝ + ထရ + အ + တိ] လွှမ်းမိုး၏၊ လွှမ်း–ဖုံး–၏၊ ပြန့်–နှံ့–၏၊

ဖိ—နှိပ်—၏၊ ကျူး—ကျော်—၏၊ အနိုင် အထက် ပြု၏။ (က) လွှမ်းမိုး၏။ ပမတ္တံ ပုဂ္ဂလံ အတိဝတ္တတိ အဘိဘဝတိ အဇ္ဈောတ္ထရတီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၄။ အဖန်ဖန်ဖြစ်သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့် လွှမ်းမိုး၏။ တေ ကိလေသာ တံ ပုဂ္ဂလံ သဟန္တိ ပရိသဟန္တိ အဘိဘဝန္တိ အဇ္ဈောတ္ထရန္တိ ပရိယာဒိယန္တိ။ မဟာနိ၊၉။ အဇ္ဈောတ္ထရန္တိ ပုနပ္ပုနံ ဥပ္ပဇ္ဇိဝသေန။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၇။ တဿ သပာဒဿနေန သေဋ္ဌိစိတ္တံ ပုဗ္ဗသိနေဟော အဇ္ဈောတ္ထရိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀။ (ခ) မြှုပ်—နှံ—၏။ ဗဟုကတ္တာ ကုသလံ သဒ္ဓေဝ လောကံ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ မိလိန္ဒ၊၂၈၆။ (ဂ) လွှမ်း—ဖုံး—၏။ အပိနု ခေါ တံ မဟာရာဇ ဥဒကဓိန္နံ ဒသပိ ဒွါဒသပိ ယောဇနာနိ အဇ္ဈောတ္ထရေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၆။ သကလကောသလရဋ္ဌံ မဟောဃေန ဝိယ အဇ္ဈောတ္ထရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၅။ သကလံ ရာဇဂဟနဂရံ ဂန္ဓေန အဇ္ဈောတ္ထရိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ (ဃ) လွှမ်းမိုး — ကျူးကျော် — ၍ သမုတ်၏။ သီမာယ သီမံ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ ဝိ၊၅။၃၈၁။ အဇ္ဈောတ္ထရတီတိ အတ္တနော သီမာယ ပရေသံ သီမံ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၉။ သီမာယ သီမံ အဇ္ဈောတ္ထရန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၅၀။ န ဘိက္ခဝေ သီမာယ သီမာ အဇ္ဈောတ္ထရိတဗ္ဗာ၊ ယော အဇ္ဈောတ္ထရေယျ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၃။၁၅၀။ (င) လွှမ်းမိုး — လှည့်ပတ် — နိုင်၏။ အဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ ဝေဌေတီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ (စ) အနိုင်အထက် — ဗလက္ကာရ — ပြု၏။ မာတုဂါမော ဥပသင်္ကမိတွာ အဘိနိသီဒတိ အဘိနိပဇ္ဇတိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ အံ၊၂။၈၁။ အဘိ၊ပု။၁၇၇။ အဇ္ဈောတ္ထရတီတိ အဝတ္ထရတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။

အဇ္ဈောတ္ထရန္တ (တိ) [အဓိ+အဝ+ထရ+အန္တ] (က) အုပ် — ဆောင်း — ဖုံး — သော၊သူ။ တဒါ ဂိရိ သော ဘိက္ခု ခိပ္ပံ ဂဟေတွာ မဇ္ဈေ အဇ္ဈောတ္ထရန္တေ ဝိယ .... ကတွာ ဒဿေတိ။ မင်္ဂ၊၂။၁၁၅။ (ခ) ပြည့်လျှံ — ဖြိုးမောက် — မြင့်မြော — ပေါများ — သော၊သူ။ မဟာလာဘသက္ကာရော မဟောဃော ဝိယ အဇ္ဈောတ္ထရန္တော ဥပ္ပဇ္ဇိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၅၁။ (ဂ) လွှမ်းမိုး — ကျူးကျော် — သော။ အတ္တနော သီမာယ ပရေသံ သီမံ အဇ္ဈောတ္ထရန္တေန သမ္မတာ။ ကင်္ခါ၊၈၈။ (ဃ) ကျော်လွှားသော၊ သူ။ ဝဓဗန္ဓနာဒီနိ အဂဏယိတွာ ဝတိံ အဇ္ဈောတ္ထရန္တာ ပဝိသန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။

အဇ္ဈောတ္ထရမာန (တိ)[အဓိ+အဝ+ထရ+မာန] လွှမ်းမိုး—ဝိုင်းအုံ — နေသော၊သူ။ ပုန ဥတ္တရပဿေန မာရဗလံ အဇ္ဈောတ္ထရမာနံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။

အဇ္ဈောတ္ထရိတဗ္ဗ (တိ)[အဓိ+အဝ+ထရ+တဗ္ဗ] လွှမ်းမိုး— ကျူးကျော် — ၍ သမုတ်အပ်သော။ န ဘိက္ခဝေ သီမာယ သီမာ အဇ္ဈောတ္ထရိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၁၅၀။

အဇ္ဈောတ္ထရိတု (တိ) [အဓိ+အဝ+ထရ+တု] (က) လွှမ်းမိုးနိုင်သော။ ပရိဿယေ သဟိတာ အာရုစိတာ အဇ္ဈောတ္ထရိတာ။ စူဠနိ၊ ၂၅၂။ (ခ) လွှမ်းမိုး နှိပ်စက်တတ်သော။ အရတိယာ ရတိယာ စ သဟော အဘိဘဝိတာ အဇ္ဈောတ္ထရိတာ ဘဝေယျံ။ မ၊၁။၁၆၄။ အဇ္ဈောတ္ထရိတာတိ မဒ္ဒိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ (ဂ) လွှမ်းမိုး— ကျူးကျော်—သော။ သီမာယ သီမံ အဇ္ဈောတ္ထရိတာ နာမ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊၈၈။

အဇ္ဈောတ္ထရိယတိ (ကြိ) [အဓိ+အဝ+ထရ+ယ+တိ] လွှမ်း — ဖုံး — အပ်၏။ တေန သန္တမာနေန သလိလေန ဥပရူပရိ ဝဍ္ဎန္တေန အသေ ဗလာသဘော ပူရေတွာ တံ ဂါမံ ပရိက္ခိပန္တေန ဂါမပ္ပဒေသော အဇ္ဈောတ္ထရိယတိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၄၁။

အဇ္ဈောတ္ထရိတုံ (ကြိယာဝိ)[အဓိ+အဝ+ထရ+တုံ] လွှမ်းမိုး — နှိပ်စက် — လုယက် — ခြင်းငှါ။ ဣမဿ နိဒ္ဒိဋ္ဌ ပဿန္တကာလေ ဝိလုမ္ပိဿာမီတိ အဇ္ဈောတ္ထ-

ရိတုံ အသက္ကောန္တာ တတ္ထ တဇ္ဈော အင်္ဂသု။ ဇာ၊၄၊၁၊၃၅၁။

အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+အဝ+ထရ+တွာ] လွှမ်းမိုး၍။ အဘိဘုယျ အဘိဘဝိတွာ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ။ စူဠနိ။၁၄၀။ ဥဒကေန နံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ မာရေဿာမိတိ မဟာဝဿံ သမုဋ္ဌာပေတိ။ ဇာ၊၄၊၁။ ၈၄။ ပေယ္ယတော အဝိစိ ဥပရိတော ဘဝဂ္ဂံ ဥပါဒါယ ဧတ္ထန္တရေ သဗ္ဗရတနာနိ အတိက္ကမိတွာ အဘိဘဝိတွာ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ တိဋ္ဌတိ။မိလိန္ဒ၊၃၂၀။ (က) ဖိ၍၊ မှီ၍ အုံး၍။ ဘူရိယာနိ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ နိပဇ္ဇိ သုံ။ဇာ၊၄၊၁။၇၂။(ခ) လွှမ်း၍၊ ပြန့်နှံ့၍။ သဗ္ဗေ သကလံ ဒွါဒသယောဇနိကံ ဗာရာဏသိံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဂတော။ဇာ၊၄၊၃။၂၇၃။ (ဂ) ပြည့်လျှံ၍။ ယဋ္ဌိ ဗာလံ တရုဏံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊၄၊ ၁။၁၂၉။

အဇ္ဈောတ္ထရိယမာန (တိ) [အဓိ+အဝ+ထရ+ယ+မာန]အနိုင်အထက်—ဗလက္ကာရ—ပြုအပ်သောသူ။ သော မာတုဂါမေန အဘိနိသီဒိယမာနော အဘိနိပဇ္ဇိယမာနော အဇ္ဈောတ္ထရိယမာနော။ အံ၊၂။၈၁။ အဘိ၊ပု။၁၇၈။ (အံ၊၄။ ၃။၃၅-ကြည့်။)

အဇ္ဈောတ္ထရိယတိ (ကြိ) [အဓိ+အဝ+ထရ+ယ+တိ] လွှမ်း—ဖုံး—အပ်၏။ တေန သန္ဓမာနေန သလိလေန ဥပရူပရိ ဝုဋ္ဌန္တေန အဇ္ဈောလောသယော ပူရေတွာ တံ ဂါမံ ပရိက္ခိပန္တေန ဂါမပ္ပဒေသော အဇ္ဈောတ္ထရိယတိ။ဝိမာန၊၄။၄၁။

အဇ္ဈောပန္န (တိ) [အဓိ+အဝ+ပဒ+တ။ မြေကြိုက်၌ အဇ္ဈောဝတ္ထ-ဟုရှိ၍၊ သံသကြိုက်သို့ ပြောင်းလဲပြရာ၌ အဓျုပပန္န-ဟုရှိပြီးလျှင် အဓျာဝ အာသက္တ-ဟု အနက်ပြန်သည်၊ အဇ္ဈာဂဓိကောဝ-လည်းကြည့်။]ဆုံးဖြတ်စွဲယူသော၊ သက်ဝင်သော၊ ခုံမင်—နှစ်သက်—တပ်မက်—တွယ်တာ—သော၊ အလွန်—အစွမ်းကုန်—မျိုးထားသကဲ့သို့—မလွတ်နိုင်အောင်—သက်ဝင်ရှိ—ဆုံးဖြတ်—စွဲယူ—ခုံမင်—နှစ်သက်—တပ်မက်—တွယ်တာ—သော၊ (က) ဤအရာသည် အနှစ်သာရတည်းဟု ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ဂဓိတာ မုစ္ဆိတာ အဇ္ဈောပန္နာ။ ဒီ၊၁။ ၂၃၁။ မ၊၁။ ၂၃၀။အံ၊၁။၆၀၊၇၄။ ဥဒါန။၁၇၁။ အဇ္ဈောပန္နာတိ အဓိဩပန္နာ ဩဂါဠှာ၊ ဂုဒံ သာရန္တိ ပရိနိဋ္ဌာနပ္ပတ္တာ ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ အဇ္ဈောပန္နာတိ တဏှာယ အဇ္ဈောဂါဠှာ။မဋ္ဌ၊ ၂။၉၈။ (ခ) မျိုး၍—အဆုံးသို့ရောက်စေ၍—တည်သော။ အဇ္ဈောပန္နာတိ အဇ္ဈောသာယ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌာပေတွာ ဌိတာ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ (ဂ) သုတပါးနှင့် မသက်ဆိုင်—မိမိချည်းသာ ပိုင်—သကဲ့သို့—ပြု၍, မျိုး၍, အဆုံးသို့ ရောက်စေ၍တည်သော။ အဇ္ဈောပန္နာတိ အနညသာဓာရဏေ ဝိယ ကတွာ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဌိတာ။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၁။(ဃ)တဏှာဖြင့်—မျိုး၍—အဆုံးသို့ ရောက်စေ၍—တည်သော၊ တဏှာသည်—နှိပ်စက်အပ်—လွှမ်းမိုးအပ်—သကဲ့သို့ ဖြစ်သော။ သော တံ ပိဏ္ဍပါတံ ဂဓိတော မုစ္ဆိတော အဇ္ဈောပန္နော အနာဒီနဝဒဿာဝီ အနိဿရဏပညော ပရိဘုဉ္ဇတိ။ အံ၊၁။ ၂၇၈။ အံ၊၃။၄၀၀။ မ၊၂။၄၃၉။ အဇ္ဈောပန္နောတိ တဏှာယ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ပဝတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၆။ အဇ္ဈောပန္နောတိ အဓိဩပန္နော၊ တဏှာယ အဓိဘဝိတွာ အဇ္ဈောတ္ထဋော ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဝိယ ဌိတော။ တေနာဟ "အဇ္ဈောပန္နောတိ တဏှာယ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ပဝတ္တော"တိ။အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉။ အဇ္ဈောသာန-လည်းကြည့်။

အဇ္ဈောဘဝတိ (ကြိ)[အဓိ+အဝ+ဘူ+အ+တိ] လွှမ်းမိုး—နှိပ်စက်—ဖျက်ဆီး—၏။တံ မံ ပကောဝ အဇ္ဈောဘဝိ။ဇာ၊၁၊၁။၄၅။ (ဂူ-မှုကဲ့။)အဇ္ဈောဘဝတိ အဓိဘဝတိ ဝိနာသံ ပါပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ (ဂူ-မှုကဲ့။)

အဇ္ဈောမဒ္ဒတိ (ကြိ)[အဓိ + အာ + မဒ္ဒ + အ+တိ] နင်း၏၊ နင်းချေ၏။ ရထိသံယောဂ အဇ္ဈောမဒ္ဒတိ။အံ၊၃။၁၃၁။ အဇ္ဈောမဒ္ဒတီတိ ဒိဂုဏံ ပုရိမပါဒေဟိ ဤသံ မဒ္ဒန္တော တိဋ္ဌတိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၆။

အဇ္ဈောမုစ္ဆိတ (တိ) [အဓိ + အဝ + မုစ္ဆ + တ] အလွန် — တွေဝေ — မိန်းမော — တပ်မက် — တွယ်တာ — သော၊သူ။ ရတ္တိန္ဒိဝံ ဘဒ္ဒါယ ဒေဝိယာ သရီရေ အဇ္ဈောမုစ္ဆိတော။ အံ၊၂။၅၁။ အဇ္ဈောမုစ္ဆိတောတိ အဓိမုစ္ဆိတော ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဂဟဏသဘာဝါယ အတိရေကမုစ္ဆာယ တဏှာယ သမန္နာဂတော။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။

အဇ္ဈောလမ္ဗတိ (ကြိ) [အဓိ + အာ + လဗိ + အ + တိ]တွဲရရွဲ ကျလာ၏၊ တွဲရရွဲ ကျလာသကဲ့သို့ ထင်၏။ တာနိဿ တမှိ သမယေ ဩလမ္ဗန္တိ အဇ္ဈောလမ္ဗန္တိ အဘိပ္ပလမ္ဗန္တိ။ မ၊၃။၂၀၃။ ဩလမ္ဗန္တီတိ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။သေသပဒဒွယံ တဿေဝ ဝေဝစနံ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၀။မရဏဿ အာသန္နကာလေ စိတ္တဿ အာပါထံ အာဂစ္ဆန္တာနိ တဒါ ဩလမ္ဗန္တာနိ ဝိယ အဇ္ဈောတ္ထရန္တာနိ ဝိယ ဥပဋ္ဌဟန္တိ။မ၊ဋီ၊၃။၁၅၃။

အဇ္ဈောသ (ကြိ၊ဒိ)[အဓိ + အဝ + သာ(သော) + တွာ] ဆုံးဖြတ် — စွဲယူ — ၍၊ သက်ဝင်၍၊ ခုံမင် — နှစ်သက် — တပ်မက် — တွယ်တာ — ၍၊အလွန်— အစွမ်းကုန် — မျိုထားသကဲ့သို့ — မလွှတ်နိုင်အောင် — သက်ဝင်၍— ဆုံးဖြတ် — စွဲယူ — ခုံမင် — နှစ်သက် — တပ်မက် — တွယ်တာ — ၍၊ ငါ၏ ဥစ္စာဟု စွဲယူ၍။ တဥ္စ အဇ္ဈောသ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊၂။၂၉၆။သေရ၊၂၄၁။ တဥ္စ အဇ္ဈောသာတိ တံ အာရမ္မဏံ ဂိလိတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉။အဇ္ဈောသာတိ အဇ္ဈောသာယ။ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ အတ္တနိယကရဏေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၂။ အဇ္ဈောသာယ တံ အာရမ္မဏံ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ.. ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ အဇ္ဈောသာယ-လည်းကြည့်။

အဇ္ဈောသတိ (ကြိ) [အဓိ + အဝ+သာ(သော)+ အ+တိ] ဆုံးဖြတ် — စွဲယူ — ၏၊ သက်ဝင်၏၊ ခုံမင် — နှစ်သက် — တပ်မက် — တွယ်တာ — ၏။ အလွန် — အစွမ်းကုန် — မျိုထားသကဲ့သို့ — မလွှတ်နိုင်အောင် — သက်ဝင်၍ — ဆုံးဖြတ် — စွဲယူ — ခုံမင် — နှစ်သက် — တပ်မက် — တွယ်တာ — ၏။ သစေ ခေါ တုံ့ ဘိက္ခု ပထဝီံ အဇ္ဈောသိဿသိ။ မ၊၁။၄၀၃။ ပထဝီံ အဇ္ဈောသိဿသီတိ ပထဝီံ အဇ္ဈောသာယ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ တဏှာမာနဒိဋ္ဌီဟိ ဂဏှိဿသိ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ သစေ ပထဝီံ အဇ္ဈောသိဿာမိ။ မ၊၁။၄၀၃။

အဇ္ဈောသန္န (တိ) [အဓိ + အဝ + သဒ + တ ? ဤပုဒ်မျိုးကို လောကီဗျာကရဏ်းကျမ်း နိဃဏ္ဍု ကျမ်းတို့၌မတွေ့။] လွှမ်းမိုးအပ်သော၊ တဏှာသည် လွှမ်းမိုးအပ်သော၊ (အဇ္ဈောပန္န-နှင့် အဇ္ဈောသာန—တို့ကြည့်။) ကိလေသကာမေန ဝတ္ထုကာမေသု ရတ္တာ ဂိဒ္ဓါ ဂဓိတာ မုစ္ဆိတာ အဇ္ဈောသန္နာ။ မဟာနိ၊၂၇။ ဗုဒ္ဓဝံ။၅၇။ အဇ္ဈောသန္နာတိ ကာမနန္ဒိယာ အဓိဩသန္နာ အဇ္ဈောတ္ထဋာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၉၃။ အဇ္ဈောပန္န-လည်းကြည့်။

အဇ္ဈောသာန (န) [အဓိ + အဝ+သာ(သော) + ယု။ (အဇ္ဈောသာယ-သံ) ဣဿမေဝ မေဝေတိ ဝိဓယ ပရိဓေဿဒေ နိစ္စယော။ ဝါစပ္ပတိ] ဆုံးဖြတ်—စွဲယူ—ခြင်း။ သက်ဝင်ခြင်း၊ခုံမင် — နှစ်သက်—တပ်မက် — တွယ်တာ — ခြင်း။ အလွန် — အစွမ်းကုန်—မျိုထားသကဲ့သို့—မလွှတ်နိုင်အောင် —သက်ဝင်၍— ဆုံးဖြတ်— စွဲယူ— ခုံမင်—နှစ်သက် — တပ်မက်—တွယ်တာ—ခြင်း။(က) ဆုံးဖြတ်— စွဲယူ—ခြင်း၊ "ငါ ငါ၏ ဥစ္စာ"ဟု တဏှာဒိဋ္ဌိတို့၏ အစွမ်းဖြင့် အပြင်းအထန် သက်ဝင် ယုံကြည်၍ ဆုံးဖြတ်—စွဲယူ—ခြင်း။ ဆန္ဒရာဂံ ပဋိစ္စ အဇ္ဈောသာနံ၊ အဇ္ဈောသာနံ ပဋိစ္စ ပရိဂ္ဂဟော။ဒီ၊၂။၅၀။အံ၊၃။၂၀၁။အဘိ၊ဝိ။၄၇၄။ အဇ္ဈောသာနန္တိ အဟံ မမန္တိ ဗလဝသန္နိဋ္ဌာနံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၅။ အဇ္ဈောသာနန္တိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေန အဘိနိဝိသနံ၊ "မယှံ

ဋ္ဌာ”န္တိ ဟိ ဟာကျာဂါဟော ယောဘုယျေန အတ္တုက္ကံပဟသန္နီသယောဝ ဟောတိ၊ တေနာဟ “အဟံ မမ”န္တိ၊ “ဗလဝသန္နိဋ္ဌာနံ”န္တိ စ တေသံဂါဟာနံ ထိရဘာဝပ္ပတ္တိမာဟ။ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၉၈။အံ၊ဋ္ဌီ၊၃။၂၉၂။ဗလဝသန္နိဋ္ဌာနန္တိ ဗလဝတိယာ တဏှာယ အာဒရမ္မဏာသနိဋ္ဌာပေတွာ ဂဟဏံ။မူလဋီ၊၂။၂၂၈။ နိဋ္ဌာပေတွာတိ အဘိနိဝိသာ။ အနုဋီ၊၂။၂၂၃။ (ခ) သက်ဝင်ရှိ–မျိုရှိ–စွဲယူခြင်း။အာရုံသို့ သက်ဝင်၍ အာရုံကိုမျိုသကဲ့သို့ – ခံမင်သကဲ့သို့–ဆုံးစေသကဲ့သို့–စွဲယူ–ခြင်း။ ယော ဣမေသု ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ဆန္ဒော ရာဂေါ နန္ဒီ တဏှာ ဥပယုပါဒါနာ စေတသော အဓိဋ္ဌာနာဘိနိဝေသာနုသယာ၊ မ၊၁။၂၄၉။ အဇ္ဈောသဝတိ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဂဟဏဝသေန အဇ္ဈောသာနန္တိ ဝုစ္စတိ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ အဇ္ဈောဂါဟေတွာတိ အာရမ္မဏံ အနုပဝိသိတွာ ဝိယ ဂိလိတွာ ဝိယ နိဋ္ဌပေတွာ ဝိယ ဒဠှဂဟဏဝသေန။မဋီ၊၂။၁၇၉။တေသမယံ ဝိဋ္ဌိ ...အဇ္ဈောသာနာယ သန္တိဋ္ဌတေ။မ၊၂။၁၆၇-၆။ ဣစ္ဆာ မုစ္ဆာ အဇ္ဈောသာနံ ဂေဓော။အဘိ၊၈။၂၂၉။ မဟာနိ၊၆၊၂၊ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဂဟဏဝသေန အဇ္ဈောသာနံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၉၅။ မဟာနိဋ္ဌ၊၃၂။ဇေဗ္ဗတော ဥပ္ပန္နန္တိ သံယောဇနံ-ဝိနိဗန္ဓာ အဇ္ဈောသာနာ။ သံ၊၃။၇၉။ အဇ္ဈောသာနာတိ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဂဟဏာ။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဂဟဏာတိ ဂိလိတွာ ဝိယ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဂဟဏာကာရာ။သံဋီ၊၂။၄၂၆။ (ဂ) တဏှာဖြင့် သက်ဝင်ခြင်း၊ “ငါ၏ ဥစ္စာ” ဟု တဏှာဖြင့် သက်ဝင်–စွဲယူ–အပြင်းအထန် – ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ ရူပါဘိဝေသု အဇ္ဈောသာနံ။နေတ္တိ။၃၆။ဆန္ဒရာဂဇ္ဈောသာနာ တဏှာ ဝေ .. အဇ္ဈောသာနန္တိ တဏှာဘိနိဝေသော။ နေတ္တိဋ္ဌ၊၁၀၅။ အဇ္ဈောသာနံ “မမ ဣဒ”န္တိ တဏှာဝသေန ဗလဝသန္နိဋ္ဌာနန္တိ အာဟ အနုရာဂဇ္ဈောသာနာ တဏှာ ဝေတိ။ နေတ္တိဋီ၊ ၅၈။ (ဃ) ဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့် သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ တတ္ထ အဝိဇ္ဇာ စ...အဇ္ဈောသာနဥ...၊ အယံ ကော ဒိဋ္ဌိ။ နေတ္တိဋ္ဌ၊၂၀၈။အဇ္ဈောသာနန္တိ ဒိဋ္ဌိအဇ္ဈောသာနံ။နေတ္တိဋီ၊၁၀၅။(င) သက်ဝင် တတ်သော သဘောဖြစ်၍ ဖြစ်သော တဏှာဖြင့် သက်ဝင်၍ တဏှာ၏ အာရုံဖြစ်သော ဝတ္ထုကို သိမ်းသွင်း ကိုယ်ပိုင်ပြုလုပ်ခြင်း။အဇ္ဈောသာနံ အဓိမုစ္စနဘာဝတာယ တဏှာယ တဏှာဝတ္ထုကဿ အနုပဝိသိတွာ အာဝေဏိကတာကာရဏန္တိ အာဟ အဇ္ဈောသာယ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာတိ။ နေတ္တိဋီ၊၁၁၇။ အဇ္ဈောသာယ-လည်းကြည့်။

အဇ္ဈောသာနဋ္ဌ (ပု) [အဇ္ဈောသာန+အတ္ထ]အား ရှိသည်အကဲ ရှိသောတဏှာဖြင့် မျို၍ ပြီးဆုံးစေခြင်း အနက်သဘော။ ဗလဝတရတဏှာယ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌာပနံ အဇ္ဈောသာနဋ္ဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၄၆။

အဇ္ဈောသာနနိစ္ဆယ (ပု) [အဇ္ဈောသာန+နိစ္ဆယ] အဇ္ဈောသာန၏ ချုပ်ခြင်း။အဇ္ဈောသာနေ အသတိ အဇ္ဈောသာနနိစ္ဆယော။ ဒီ၊၂။၅၁။

အဇ္ဈောသာနလက္ခဏ (နပုံ)[အဇ္ဈောသာန + လက္ခဏ] (၁) အဇ္ဈောသာနလျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာသဘော ဟိ တဏှာ အဇ္ဈောသာနလက္ခဏေန ကေလက္ခဏာ။ နေတ္တိ။၂၁။ (တိ) (၂)အဇ္ဈောသာနလျှင် မှတ်ကြောင်း လက္ခဏာ ရှိသောတရား။ အဇ္ဈောသာနလက္ခဏာ တဏှာ။ နေတ္တိ။၂၄။

အဇ္ဈောသာယ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ + အဝ + သာ (သော) + တွာ] တဏှာဖြင့်လွှမ်းမိုး၍၊ လွန်စွာ စွဲလမ်း၍၊ ဆုံးဖြတ်– စွဲယူ–၍၊ သက်ဝင်၍ ခံမင်– နှစ်သက်– တပ်မက်– တွယ်တာ– ၍၊ အလွန်–အစွမ်းကုန်– မျိုထားသကဲ့သို့–မလွှတ်နိုင်အောင်– သက်ဝင်၍– ဆုံးဖြတ်–စွဲယူ–ခံမင်–နှစ်သက်– တပ်မက်– တွယ်တာ–၍။ အဘိနန္ဒတိ အဘိဝဒတိ အဇ္ဈောသာယ တိဋ္ဌတိ။ မ၊၁။၃၃၃။မ၊၃။၅၁။ အဇ္ဈောသာယ တိဋ္ဌတီတိ တဏှာအဇ္ဈောသာနဂဟဏေန ဂိလိတွာ ပရိ-

နိဋ္ဌပေတွာ ဂစ္ဆာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ အစ္ဆော-
သာသယ တိဋ္ဌတိတိ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ
ဂစ္ဆာတိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၄၅။(ဝိသုဒ္ဓိ၊
၂။၁၅၄-၅-လည်းကြည့်။) တဿ အဘိနန္ဒ-
တောတိ....။ တတော ဗလဝတိယာ မောစေတုံ
အသက္ကုဏေယျတာယ အစ္ဆောသာသယ တိဋ္ဌ-
တော။ ဝိသုဒ္ဓိ-ဋ္ဌီ၊၂။၂၄၃။ အစ္ဆောသာနံ အဓိ-
မုစ္စနဘူတာယ တဏှာယ တဏှာဝတ္ထုကဿ
အနုပဝိသိတွာ အာဝေဏိကတာကရဏန္တိ အာဟ
အစ္ဆောသာသယ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာတိ။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌီ။၁၁၅။အစ္ဆောသာန-လည်းကြည့်။

အစ္ဆောသိတ (တိ) [အဓိ+အဝ+သာ (သော) +တ] ဆုံးဖြတ်–စွဲယူ–သော၊သက်ဝင်သော၊
ခုံမင်–နှစ်သက်–တပ်မက်–တွယ်တာ–
သော၊ အလွန်–အစွမ်းကုန်–မျိုထားသကဲ့သို့
–မလွှတ်နိုင်အောင်–သက်ဝင်၍–ဆုံးဖြတ်–
စွဲယူ–ခုံမင်–နှစ်သက်–တပ်မက်–တွယ်
တာ–သော။ (၁)(က) တဏှာ ဒိဋ္ဌိတို့၏အစွမ်း
ဖြင့် သက်ဝင်သော။ ဘဝဒိဋ္ဌိ ဥပဂတာ
ဘဝဒိဋ္ဌိ အစ္ဆောသိတာ။ မ၊၁။၉၄။ အစ္ဆောသိ-
တာတိ တဏှာဒိဋ္ဌိဝသေနဝ အနုပဝိဋ္ဌာ။မ၊ဋ္ဌ၊
၁။၁၁၇။ အစ္ဆောသိတာတိ တာယ ဒိဋ္ဌိယာ
ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌာပိတာ ဝိယ တဒင္ဂေနဂတာ၊
တေနာဟ အနုပဝိဋ္ဌာတိ။မ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀။ ယေ ပန
တဏှာစရိတာ သတ္တာ၊ တေ ကာမေသု
အစ္ဆောသိတာ။ နေတ္တိ ၄။၂၀၁။ အစ္ဆောသိတာ-
တိ အဘိနိဝိဋ္ဌာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌီ။၁၀၃။ ဧကော ခေါ
မဟာရာဇ အစ္ဆောသိတော၊ ဧကော အနစ္ဆော-
သိတောတိ၊ ကိံ ဧတံ ဘန္တေ အစ္ဆောသိတော
အနစ္ဆောသိတော နာမ။မိလိန္ဒ။၈၁။(ခ)မျိုး၍–
သက်ဝင်၍–ယူအပ်သော။ပုတ္တဋ္ဌာနသာ အစ္ဆော-
သိတံ မမာယိတံ။ သံ၊၁။၁၁၉။ အစ္ဆောသိ-
တန္တိ တဏှာယ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ ဂဟိတံ။
သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၁။ အစ္ဆောသိတန္တိ အစ္ဆောသာဘူ-
တာယ တဏှာယ ဂဟိတံ၊ တေနာဟ တဏှာ-
ယာတိအာဒိ။ သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၆။ အစ္ဆောသိတံ
သစ္စမုတံ ပရေသံ .... အစ္ဆောသိတံ နတ္ထိ တထာ-
ဂတာနံ။ အံ၊၁။၃၃၄။ အစ္ဆောသိတံ သစ္စမုတံ
ပရေသန္တိ .... အစ္ဆောသိတံ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌာ-
ပေတွာ ဂဟိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ (၂) ဇရာ
စသည်တို့သည် နှိပ်စက်အပ်သော။ အစ္ဆောသိ-
တာ အဓိမုစ္ဆာ လဂ္ဂါ။ မဟာနိ။ ၂၉။ စူဠနိ။၄၉။
အစ္ဆောသိတာယေဝ အဇ္ဈသံ။ မဟာနိ။၃၂၃။
ဇရာဒီဟိ မဒ္ဒိတာယေဝ အဇ္ဈတ္တံ ။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၈။
(၃) တောင့်တအပ်သော။ အစ္ဆောသိတတ္တ-
ကြည့်။ အစ္ဆောသာန-လည်းကြည့်။

အစ္ဆောသိတတ္တ (တိ) [အစ္ဆောသိတ+အတ္တ] တောင့်တအပ်သောအကျိုးရှိသော၊သူ။ ဝိမုတ္တိ-
စ္ဆောသိတတ္တ (မိလိန္ဒ-၃၄၂)ကြည့်။

အစ္ဆောသိတဗ္ဗ (တိ) [အဓိ+အဝ+သာ(သော) +တဗ္ဗ] ဆုံးဖြတ်–စွဲယူ–အပ်သော၊ သက်ဝင်
အပ်သော၊ ခုံမင်–နှစ်သက်–တပ်မက်–တွယ်
တာ–အပ်သော။ အလွန်–အစွမ်းကုန်–မျိုထား
သကဲ့သို့–မလွှတ်နိုင်အောင်–သက်ဝင်၍–ဆုံး
ဖြတ်–စွဲယူ–ခုံမင်–နှစ်သက်–တပ်မက်–တွယ်
တာ–အပ်သော။ ဧတ္တ ဧဝ နတ္ထိ အဘိနန္ဒိတဗ္ဗံ
အဘိဝဒိတဗ္ဗံ အစ္ဆောသိတဗ္ဗံ။ မ၊၁။ ၁၅၆။
အစ္ဆောသိတဗ္ဗန္တိ အစ္ဆောသိတွာ ဂိလိတွာ ပရိ-
နိဋ္ဌပေတွာ ဂဟေတဗ္ဗယုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၉။

အစ္ဆောသိတဝတ္ထု (နံ) [အစ္ဆောသိတ+ဝတ္ထု] သက်ဝင်–နှစ်သက်–တပ်မက်–စွဲလမ်း–အပ်
သောဝတ္ထု။တေန တေန အစ္ဆောသိတဝတ္ထုနာ။
နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၆၂။အစ္ဆောသိတဝတ္ထုနာတိ တဏှာ-
ဘိနိဝေသဝသေန အဘိနိဝိဋ္ဌဝတ္ထုနာ။ နေတ္တိ၊
ဋ္ဌီ။၇၉။

အစ္ဆောသိတုံ (ကြိ ဝိ)[အဓိ+အဝ+သာ(သော) +တုံ] အလွန်–အစွမ်းကုန်–မျိုထားသကဲ့သို့–
မလွှတ်နိုင်အောင်–သက်ဝင်၍–ဆုံးဖြတ်–
စွဲယူ–ခုံမင်–နှစ်သက်–တပ်မက်–တွယ်တာ–
ခြင်းငှါ။တံ နာလံ အဘိနန္ဒိတုံ . နာလံ အစ္ဆော-
သိတုံ။မ၊၃။၄၉။

အဗျှောသိဿသိ (ကြို) အဗျှောသတိ-ကြည့်။

အဗျှောဟဋ (တိ)[အဓိ+အဝ+ဟရ+တ။တ-ကို ဋ-ပြု၊ ရ-ချေ။ ခန်ဋီ။၇၇၇။] မျိုအပ်-စားအပ်-သော။ တဒ္ဓိ မုလဖလာဒိ ဖြဒ္ဓနကုမ္ဘာသာဒိ ဝါ အဗျှောဟဋံ ကုစ္ဆိံ ဝိဏ္ဏမေ့တိ။အဘိ၊ ဋ္ဌ၁။၃၆၆။ ဂိလိတော ခါဒိတော ဘုတ္တော၊ ဘက္ခိတဝ်ဗျှောဟဋာ'သိတာ။ ခန်။၇၇၇။

အဗျှောဟတ (တိ) [အဓိ+အဝ+ဟရ+တ] မျိုအပ်-စားအပ်-သော။ တံဒိဝသမ္ပိ ဟိယျောပိ တတော ပုရိမေ ဒိဝသေပိ အဗျှောဟဋော သဗ္ဗော ကောတော ဟုတွာ သေမှုပ္ပာလယရိယောနဒ္ဓေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၄၀။

အဗျှောဟရဏ (န) [အဓိ+အဝ+ဟရ+ယု] (၁) မျိုခြင်း၊စားခြင်း။ဝိကာလဘာ ယာဝကာလိကဘာ အဗျှောဟရဏန္တိ ဂူမာနေတ္တ တိဏိ အင်္ဂါနိ။ ကခ်ါ။၂၂၅။ (၂) ကျရောက်ခြင်း။ ပတောဒဿ အဗျှောဟရဏံ သမနုပဿတိ။ အံ၊၃။၅၂၇။ (၃) နှစ်မြှုပ်ခြင်း။ နဖြသဗ္ဗာဗျှောဟရဏေန တေသု။ဇာ၊၂။၂၃၉။

အဗျှောဟရဏပရိဘောဂ (ပု) [အဗျှောဟရဏ+ပရိဘောဂ] စားအပ်-မျိုအပ်-သော-အသုံးအဆောင်-အစားအစာ။ အဇ္ဈတ္တရုပရိဘောဂေါ နာမ အဗျှောဟရဏပရိဘောဂေါ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၆၂။

အဗျှောဟရဏမတ္တ (န) [အဗျှောဟရဏ+မတ္တ] မျိုကာမျှ၊ စားကာမျှ။ အယဿ ဒွတ္တိကုတ္တံ အဗျှောဟရဏမတ္တေနေဝ ကမ္ဗဇောတော ဥပါဒိန္နကံ မုဋ္ဌိတွာ အနုပါဒိန္နကံ ဂဏှာတိ။ မဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

အဗျှောဟရဏီယ (တိ)[အဓိ+အဝ+ဟရ+အနီယ] မျိုအပ်-စားအပ်-သောအရာ အစားအစာ။ အာဟာရော နာမ ဥဒကဒန္တပေါနံ ဌပေတွာ ယံ ကိဉ္စိ အဗျှောဟရဏီယံ ၊ ဝိ၊၂။ ၁၂၁။ ဥဏှံ အဗျှောဟရဏီယံ မုခေ အဗျှောဟရိတံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။

အဗျှောဟရတိ (ကြိ) [အဓိ+အဝ+ဟရ+အ+တိ] မျို၏၊ စား၏၊ သွင်း၏၊ နှစ်မြှုပ်၏။ (က) မျို၏၊ စား၏။ ရောမန္ထိတွာ ရောမန္ထိတွာ အဗျှောဟရတိ။ ဝိ၊၄။၂၇၂။ အဗျှောဟာရံ အဗျှောဟရတိ။ မိလိန္ဒ။၃၄၉။ အကဒ္ဒမံ သံခါဒိတွာ အဗျှောဟရန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၆၄။ ယာဂုန္တရံ ဝတ္တာရော ပဋ္ဌ အာလောပေ သခါဒိတွာ အဗျှောဟရာမိ။ အံ၊၂။၂၆၉။ နှ စ ဘိက္ခဝေ ဗဟိမုခဒွါရံ နီဟရိတွာ အဗျှောဟရိတဗ္ဗံ၊ ယော အဗျှောဟရေယျ။ ဝိ၊၄။၂၇၂။ ဘောဇနံ အဇ္ဈောဟရိ။ ဇာ၊၁။၇၂။ ဘောဇနံ အဇ္ဈောဟရိတိ အမှုရသံ အဗျှောဟရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၇။ (ခ)သွင်း၏။ ယေန စ အသိတပီတခါယိတသာယိတံ အဗျှောဟရတိ။မ၊၂။၈၆။ အဘိ၊ဝိ။၈၆။ အဗျှောဟရတိတိ အန္တော ပဝေသေတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၈။ ဒိဗ္ဗောဇံ လောမကူပေဟိ အဗျှောဟရေယျုံ...အဗျှောဟရိဿာမ။မ၊၁။၃၁၂။ (သျှ၊ဏ၊ ဂူက-မှုကျွဲ။) (ဂ) နှစ်မြှုပ်၏။ ကော မံ အဗျှောဟရိ ဘုတော၊ဖြဂါဋ္ဌံ ယမုနံ နဒိံ ။ ဇာ၊ ၂။၂၃၀။

အဗျှောဟရိတ (တိ) [အဓိ+အဝ+ဟရ+တ] မျို-စား-အပ်သော။ ပဏီတယာ အဘိသန္ဒခေတု ကုစ္ဆိံ အညသ္မိံ အဗျှောဟရိတေ ဘိယျော အာယမေယျ။ မိလိန္ဒ။၁၇၆။

အဗျှောဟရိတဗ္ဗ (တိ)[အဓိ+အဝ+ဟရ+တဗ္ဗ] (က) မျိုအပ်-စားအပ်-သော။ ဗဟိမုခဒွါရံ နီဟရိတွာ အဗျှောဟရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၇၂။ (ခ) မျိုအပ်သော။ ဂလေန အဗျှောဟရိတဗ္ဗန္တိ ဂလဗျှောဟရဏီယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၁။၃၆၆။

အဗျှောဟရိယတိ (ကြိ) [အဓိ+အဝ+ဟရ+ယ+တိ]မျိုအပ်-စားအပ်-၏။ကဗဠံ ကတွာ အဗျှောဟရိယတီတိ အဇ္ဈော။အဘိ၊ဋ္ဌ၁။၃၆၆။

အဗျှောဟာရ (တိ) [အဓိ+အဝ+ဟရ+ဏ](၁) မျိုခြင်း၊ စားခြင်း။ အဗျှောဟာရေ အဗျှောဟာရေ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၂။၉၃။

ဝိ၊ ၅။ ၆၆။ (၂) မျိုအပ်—စားအပ်—သောအရာ၊ အစားအစာ။ ကုက္ကုရေဟ ပထဝိ ခါဒိတွာ ခါဒိတွာ အဇ္ဈောဟာရံ အဇ္ဈောဟာရတိ။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၉။

အဇ္ဈောဟာရေတိ (ကာ၊ကြိ) [အဓိ+အဝ+ဟရ+ဏေ+တိ] မျို—စား—စေ၏၊ သွင်း၏။ တူမာ စ မေ ဒေဝတာ ဝိဝေဓံ လောမကူပေဟိ အဇ္ဈောဟာရေယျုံ။ မ၊ ၁။ ၃၁၂။ တဿ တေ မယံ ဝိဝေဓံ လောမကူပေဟိ အဇ္ဈောဟာရေဿာမ။ မ၊ ၁။ ၃၁၂။ မ၊ ၂။ ၂၈၈၊ ၄၃၄။

အဇ္ဈောဟိတ (တိ) [အဓိ+အဝ+ဓာ+တ] မျိုအပ်—စားအပ်—သော၊ သွင်းအပ်—ထည့်အပ်—သော။ ဥဏှံ ဝဇ္ဈောဟိတံ မုခေ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၆။ "ဂူထံ သိတလံ ဂူထံ ဥဏှ"န္တိ အနုပဓာရေတွာ ဥဏှံ အဇ္ဈောဟရိတံ မုခေ အဇ္ဈောဟရိတံ ဌပိတံ မုခမှိ ကဏ္ဍမှိ ကုစ္ဆိမှိ ဓဟတိ၊ သောစေတိ ကိလမေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇။

အဇ္ဈာယန္တ (တိ) [န+ဇ္ဈာယန္တ] ဈာန်မဝင်စားသော၊သူ။ နတ္ထိ ဈာနံ အပညဿ၊ ပညာ နတ္ထိ အဈာယတော။ ဓမ္မ။ ၆၆။ အဈာယန္တဿ ... ပညာ နတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၅။

အဈာယိ (တိ) [န+ဈာယိ] ဈာန်မဝင်စားသော၊သူ။ ပညာ နတ္ထိ အဈာယိနော။ ဓမ္မ။ ၆၆။ (က-မှတ်ချက်။)

အဇ္ဈတိ[1] (ကြိ) [အဓ+အ+တိ] ငင်၏၊ ခပ်၏၊ ကဲ့ခပ်၏။ ဥဒကံ အဇ္ဈန္တိ တေလာတိ ဥဒဥနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄၁။

အဇ္ဈတိ[2] (ကာ၊ကြိ) [အဓ+ဏေ+တိ] တွန့်စေ၏။ ယာစကေ ဒိသွာ ကဏ္ဍကဘာဝေန စိတ္တံ အဇ္ဈတိ သင်္ကောစေတီတိ ကဒ္ဒရိယော၊ ကဒရိယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၇။

အဇ္ဈရဂိရိ (ပု) [အဇ္ဈရ+ဂိရိ] အဇ္ဈရတောင်၊ အဇ္ဈရဂိရိမည်သော (တောင်)။ တတော အဇ္ဈရဂိရိ နာမ ပဗ္ဗတော ပဉ္စ ယောဇနာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၈၄။ (အဇ္ဈနာဂိရိ၊ သျာ။ အာရဥ္ဇရဂိရိ၊ သီ၊ ထူ-မှတ်ချက်။)

အဇ္ဈိတ (တိ) [အဇ္ဈ+တ] သွားသော။ ဥဇ္ဇိ အနုဂစ္ဆာ တိရိယံ အဇ္ဈိ ဘာဝတိ တိရစ္ဆာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃၅။ အဇ္ဈိတာတိ ဂတာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၁။

အဇ္ဈိတကဏ္ဍ (တိ) [အဇ္ဈိတ+ကဏ္ဍ] မလှုပ်မယှက် ထားအပ်သော နားရွက်ရှိသော၊ နားစွင့်နေသော။ အယံ ဟတ္ထိ အဇ္ဈိတကဏ္ဍော ပသာရိတနင်္ဂုဋ္ဌော ...။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၇၁။ အဇ္ဈိတကဏ္ဍောတိ နိစ္စလဋ္ဌပိတကဏ္ဏပုဋော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၄၂၉။

အဇ္ဈတိ (ကြိ) [အဇ္ဈ+အ+တိ] ဆွဲငင်၏၊ ဆန့်၏။ ဒိဿံ ဝါ အဇ္ဈန္တော "ဒိဿံ အဇ္ဈာမိ"တိ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၂။ အဇ္ဈကူရေ၊ ပဟာသ ကူရေ။ ဝိ၊ ၂။ ၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၀။ (သီ၊ သျာ-မှတ်ချက်။) အဇ္ဈတိ[2]-လည်းကြည့်။ အဇ္ဈာမိ နံ ပမုဉ္စာမိ။ ထေရ၊ ၁၂၃။ အဇ္ဈာမိတိ အာကဍ္ဎာမိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၃။

အဇ္ဈန (နပုံ) [အဇ္ဈ+ယု] ဆွဲ—ငင်—ဆန့်—ခြင်း။

အဇ္ဈနပိဋ္ဌန (နပုံ) [အဇ္ဈန+ပိဋ္ဌန] ဆွဲ—ဆန့်—ခြင်း၊ နှိပ်—နယ်—ခြင်း။ ဂဗ္ဘဝါသေန ဗုဒ္ဓာကြွင်း တဘန် တေသံ တေသံ အင်္ဂါနံ သဏ္ဌာနသမ္ပာဒနတ္ထံ အဇ္ဈနပိဋ္ဌနာဒီနိ ဝဒေသန ပရိမဒ္ဒနမေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၂။

အဇ္ဈနမတ္တ (နပုံ) [အဇ္ဈန+မတ္တ] ဆွဲရုံမျှ။ အပရေ ပန "ဂဒ္ဒူလဟနမတ္တ"န္တိ ပါဠိံ ဝတွာ ဂါဝိယာ ဓောဝါရံ ထနအဇ္ဈနမတ္တန္တိ အတ္ထံ ဝဒန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၂။

အဇ္ဈနဝိဿဇ္ဇန (နပုံ) [အဇ္ဈန+ဝိဿဇ္ဇန] ဆွဲငင်ခြင်း, ဖြေ—လျှော့—ခြင်း။ ယန္တသုတ္တာဒီနံ အဇ္ဈနဝိဿဇ္ဇနာဒိနာ ပဋိပါတနစ္စကာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၂၆၄။

အဇ္ဈန္တ (တိ) [အဇ္ဈ+အန္တ] ဆွဲငင်သော၊ဆန့်သော၊သူ။ ဒိဿံ ဝါ အဇ္ဈန္တော "ဒိဿံ အဇ္ဈာမိ"တိ ပဇာနာတိ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၂။ ဂူထော စိတော စ အဇ္ဈန္တော ကိလမတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၆။

အဋ္ဌိတွာ (ကြိ၀ိ)[အဋ္ဌ + တွာ] ဆွဲငင်၍၊ သန့်၍။ နတ္ထိ တဿ အဋ္ဌိတွာ ဝဓနကိစ္စံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။

အဥ္စတိ^၁ (ကြိ) [အဥ္စ + အ + တိ] မျက်စဉ်းခတ်၏၊ ဆေးဖြင့်ခြယ်၏၊ မျက်စဉ်းတို့ဖြင့် သုတ်လိမ်း၏။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ အက္ခိရောဂါဟောန္တိ အဥ္စန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၅။ အဒ္ဓေ လူမဲ ဘောသဇ္ဇံ အဉ္ဇေဟိ။ ခမ္မ ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ ယံ တုံ .... အက္ခီနိ စ အဉ္ဇေယျာသိ။သံ၊၁။၄၆၀။

အဥ္စတိ^၂ (ကြိ) [အဥ္စ + အ + တိ] သွား — ရွှန်း — ဆွဲ — ၏။ အဉ္စု ကူဋေ၊ ဝဟာသု ကူဋေ။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀။ (ဤ-မှုကဲ့။)

အဥ္စန^၁ (န) [အဥ္စ+ယု။ အဥ္စတေ အနေန။ဓာန်၊ ဋီ။၃၀၆-လည်းကြည့်။] (၁) မျက်စဉ်း၊ မျက်စိရောဂါပျောက်သောဆေး။ မည်းသောမျက်စဉ်းစသော မျက်စဉ်း ၅-မျိုး။ အညတရဿ ဘိက္ခုနော စက္ခုရောဂါဗာဓော ဟောတိ။ "အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဉ္ဇနံ ကာဠဉ္ဇနံ ရသဉ္ဇနံ သောတဉ္ဇနံ ဂေရုကံ ကပလ္လ"န္တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၄။ (၂) မျက်စိဆိုးဆေး၊ မျက်စိကို အလှပြုဖြင်သောဆေး။ တေ စေဝရွပ် မဏ္ဍနဝိဘူသနဋ္ဌာနာနုယောဂမနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ·သေယျထိဒံ၊ ဥစ္ဆာဒနံ .... အဉ္ဇနံ။ ဒီ၊၁။၇။ အဥ္စနန္တိ အလင်္ကာရဉ္ဇနမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ (၃)ကြမ်းထမ်းသော — ခါးသော — မျက်စဉ်းတမျိုး။ မျက်လွှာ ၂-ထပ် ၃-ထပ်မျှကို ပျက်စီးစေနိုင်သော — မျက်စဉ်း ကြမ်း — မျက်စဉ်းခါး။ ထိုမျက်စဉ်းကို — ဖော်စပ်ခြင်း — ပေးခြင်း။ မိစ္ဆာဇီဝေန ဇီဝိတံ ကပ္ပေန္တိ၊ သေယျထိဒံ၊ သန္တိကမ္မံ .... အဉ္ဇနံ။ ဒီ၊၁။၁၁။ အဥ္စနန္တိ ဒွေ ဝါ တီဏိ ဝါ ပဋလာနိ နိဟရဏသမတ္ထံ ခါရဉ္ဇနံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ (၄)ခနောက်စိမ်း၊ မျက်စဉ်းလုပ်သော ကျောက်ညို။ အဥ္စနမနောသိလာဟရိတာလဟိင်္ဂုလကမဟာမရဇတာကနကာ· နေကဓာတုသတဝိနဒ္ဓပဋိမဏ္ဍိတပ္ပဒေသေ။ ဇာ၊ ၂။၁၁၃။ (၅) စိမ်းညိုသော အပွင့်ပွင့်သော ချုံနွယ်။ အဥ္စန^၂ (၄) အနက်ကြည့်။

အဥ္စန^၂ (ပု၊န) [အဥ္စ + ယု။ အဥ္စန+အ] (၁) ဘိုးတော်အဉ္ဇနမင်း။ တေဿ သုဒ္ဓေါဒနေ ရဋ္ဌံ ကာရယမာနေ တဿ ပဇာပတိယာ အဉ္ဇနရညော ဓီတာယ မဟာမာယာဒေဝိယာ ကုစ္ဆိမှိ ပဋိသန္ဓိံ မဟာပုရိသော....ပဋိသန္ဓိံ ဂဏှိ တွာ....။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၉။ (၂) နေဥ္စယမည်သော ကောရဗျမင်း၏ အဥ္ဇနမည်သောဆင်၊ အဥ္ဇနဝဏ္ဏလည်းခေါ်သည်။ ၎င်းကြည့်။ အဥ္ဇနဂိရိသက်သေ·လည်းကြည့်။ (၃)အဥ္စနမည်သော အရပ်မျက်နှာစောင့်ဆင်။ ဝါမနော ကုမုဒေါဥ္စနော။ ဓာန်။၃၀။ (၄) စိမ်းညိုရောင်အပွင့်ပွင့်သည့် ချုံနွယ်အရှိများ၍ အဥ္စနအမည်ရသော ဥယျာဉ်။ ဩရ ဿယာ အဉ္ဇနံ ဝနံ။ထေရ၊၂၃၂။ သာကေတေ အဉ္ဇနံ ဝနံ။ထေရီ၊၃၉၅။ အဉ္ဇနံ ဝနန္တိ ဝေဠနာမကံ ဝနံ၊ အဉ္ဇနဝဏ္ဏပုပ္ဖာဘာဝတော ဟိ အဉ္ဇနာ ဝုစ္စန္တိ ဝလ္လိယော၊ တဗ္ဗဟုလတာယ ထံ ဝနံ 'အဉ္ဇနဝနံ'န္တိ နာမံ လဘိ။ အပရေ ပန အဉ္ဇနာ နာမ မဟာဂစ္ဆာတိ ဝဒန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၁။ အဥ္စနဝန·လည်းကြည့်။

အဥ္စနကရဏ္ဍက (ပု) [အဥ္စန + ကရဏ္ဍက] မျက်စဉ်းကြုတ်။ တစ္ဆိတန်ဋ္ဌိတောပိ ဟိင်္ဂုကရဏ္ဍကော အဉ္ဇနကရဏ္ဍကော ဂဏ္ဌိကာ ဝိဓော အဉ္ဇနီ အဉ္ဇနိသလာကာ ဥဒကပုဉ္ဆနီတိ ဣဒံ သဗ္ဗံ ဘာဇနီယမေဝ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၄။

အဥ္စနက္ခိက (တိ) [အဥ္စန+အက္ခိ+က] မျက်စိကို ဆေးဆိုးထားသောသူ။ တေလသဏှေဟိ ကေသေဟိ၊ စပလာ အဥ္စနက္ခိကာ။ ထေရ။ ၃၄၁။ အဥ္စနက္ခိကာတိ အလင်္ကာရဉ္ဇနေန အဉ္ဇိတနေတ္တာ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၄။

အဥ္စနဂိရိ (ပု) [အဥ္စန + ဂိရိ] မျက်စဉ်းရောင်ရှိသော — စိမ်းညိုမှိုင်းသော — အဉ္ဇနဂိရိ — တောင်။ ဟိမဝန္တပ္ပဒေသေ သမုဒ္ဒတီရေ ဋ္ဌိတံ သင်္ခပါလဇနပဒဝနံ ကေလာသ ကာလပဗ္ဗတံ နာမ အဉ္ဇနဂိရိ ဂန္တွာ....။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၆၂။

အဥ္စနဂိရိနာဘမက (တိ) [အဥ္စနဂိရိ + နာဘ + က] အဥ္စနဂိရိအမည်ရှိသော။ နာရဒေါ မဉ္ဇိမဒေသေ အဥ္စနဂိရိနာဘမကေ ပဗ္ဗတဇာလန္တရေ ဝိဟာသိ။ ဇာ၊၄၊၅။၁၄၁။

အဥ္စနဂိရိသင်္ကာသ (တိ) [အဥ္စနဂိရိ + သင်္ကာသ] အဥ္စနဂိရိတောင်နှင့် တူသော။ ဣမံ အဥ္စနဂိရိ-သင်္ကာသံ တုယှံ အဥ္စနသာမကံ မင်္ဂလဟတ္ထိံ ဒေဟိ။ စရိယာ၊၄၊၃၆။ အဥ္စနဝဏ္ဏ-လည်းကြည့်။

အဥ္စနဂိရိသိခရ (ပု) [အဥ္စနဂိရိ + သိခရ] စိမ်းစိုညို့မှိုင်းသော-အဥ္စနဂိရိ-တောင်ထွတ်။ သမန္တ-တော ဇာတိဟိင်္ဂုလိကဓာတု ဝိဋ္ဌလတာ ဝိယ သဥ္စုဘတာနုရဥ္စိတော ဝိယ စ ဇင်္ဂမော အဥ္စန-ဂိရိသိခရော ဘဂဝန္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ။ ဝိမာန၊ ၄။၃။

အဥ္စနစုဏ္ဏ (န) [အဥ္စန + စုဏ္ဏ] မျက်စဉ်းမှုန့်။ ယာသံ ဝသေန ဂဂနတလံ အဥ္စနစုဏ္ဏသမော-ကိဏ္ဏံ ဝိယ .... အဟောသိ။ အဘိ၊၄၊၁။၁၄။

အဥ္စနစုဏ္ဏသမောကိဏ္ဏ (တိ) [အဥ္စနစုဏ္ဏ + သမောကိဏ္ဏ] မျက်စဉ်းမှုန့်တို့ဖြင့် - ပြိုးပြမ်း - လွှမ်းဖုံး - သော။ အဥ္စနစုဏ္ဏ-ကြည့်။

အဥ္စနဆာယာ (ထီ) [အဥ္စန + ဆာယာ] မျက်စဉ်းရောင်။ အဥ္စနမက္ခိတ-ကြည့်။

အဥ္စနဇာတိ (ထီ) [အဥ္စန + ဇာတိ] မျက်စဉ်း အမျိုးအစား၊ မျက်စဉ်းမျိုး။ ကာဠဥ္စနန္တိ ကော အဥ္စနဇာတိ။ ဝိ၊၄၊၃။၃၇၃။

အဥ္စနဒေဝီ (ထီ) [အဥ္စန + ဒေဝီ] အဥ္စနဒေဝီ မည်သော မင်းသမီး၊ ဥပသာဂရမင်းသားနှင့် ဒေဝဂဗ္ဘာမင်းသမီးတို့၏သမီး။ ဘဂိနိ" ပန အဥ္စန-ဒေဝီ" နံ သရိံသု။ ပေတာ၊၄၊၁၀၅။ ဇာသာ "အဥ္စနဒေဝီ" တိ နာမံ ကရိံသု။ ဇာ၊၄၊၄။၈၁။

အဥ္စနနာဘမက (တိ) [အဥ္စန + နာဘ + က] အဥ္စန အမည်ရှိသော၊ဆင်။ အဥ္စနဂိရိသင်္ကာသ-ကြည့်။

အဥ္စနနာဠိ (ထီ) [အဥ္စန + နာဠိ] မျက်စဉ်းကျည်။ မျက်စဉ်း-ဗူး-ပုလင်း။ ဩသဓဥ္စနနာဠိ စ။အပ၊ ၁။၃၅၂။

အဥ္စနနာဠိကာ (ထီ) [အဥ္စန + နာဠိကာ] မျက်စဉ်းကျည်။မျက်စဉ်း-ဗူး-ပုလင်း။အဥ္စနီ-ကြည့်။

အဥ္စနပဗ္ဗတ (ပု)[အဥ္စန + ပဗ္ဗတ] အဥ္စနမည်သော တောင်။ ဥဂ္ဂတာ အဗ္ဘကူဋာဝ၊ နီလာ အဥ္စန-ပဗ္ဗတာ။ဇာ၊၂။၃၃၉။ ပဗ္ဗတ.... မဟာအဋ္ဌဝိယံ အဥ္စနပဗ္ဗတော နာမ အတ္ထိ။ ဇာ၊၄၊၅။၁၄၀။ သတ္တာ သမ္မေပိ တေ အတ္တနော ဣဒ္ဓိယာ ဂဟေ-တွာ.... ဟိမဝန္တပဒေသေ ကဥ္စနပဗ္ဗတံ .... အဥ္စန-ပဗ္ဗတံ....ဇာ၊၄၊ ၅။၄၄၄။

အဥ္စနပုဋ (ပု) [အဥ္စန + ပုဋ]မျက်စဉ်းပုံ၊ မျက်စဉ်း မှုန့်အစုအပုံ။

အဥ္စနပုဋသမာနဝဏ္ဏ (တိ) [အဥ္စနပုဋ + သမာန + ဝဏ္ဏ] မျက်စဉ်းပုံ - မျက်စဉ်းမှုန့်အစုအပုံ -၏ အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။အဥ္စနဝဏ္ဏ-ကြည့်။

အဥ္စနမက္ခိတ (တိ) [အဥ္စန + မက္ခိတ] မျက်စိ ဆိုးဆေးဖြင့် -လိမ်း-ခြယ်-အပ်သော။နေတ္တာ အဥ္စနမက္ခိတာ။မ၊၂။၂၅၃။ထေရ။၃၂၅။နေတ္တာ အဥ္စနမက္ခိတာတိ ဥဘောပိ နယနာနိ အဥ္စနာ ဒိန္နဲ အဥ္စနဲ စ ယထာ အဥ္စနဆာယာ ဒိဿတိ၊ ဧဝံ အဥ္စိတာနိ။ထေရ၊၄၊၂။၂၉၃။

အဥ္စနမက္ခိတဟတ္ထ (ပု) [အဥ္စနမက္ခိတ + ဟတ္ထ]မျက်စိဆိုးဆေးဖြင့် ပေကျံသောလက်။ ဣမေ သတ္တာ ကဥ္စိကပုဏ္ဏာလာဗု ဝိယ...အဥ္စနမက္ခိတဟတ္ထော ဝိယ စ ကိလေသဘရိတာ ....။ မ၊၄၊၂။၈၂။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၄။

အဥ္စနမယ (တိ)[အဥ္စန + မယ]မျက်စဉ်းကျောက် -ဒနောင်းစိမ်း- အတိပြီးသော။ ကာဠဥ္စနံ အဥ္စနမယံ။မ၊၄၊၃။၂၅။၃၀ါန၊၄။၂၇၂။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။၁၆၁။

အဥ္စနမူလ (ပု) [အဥ္စန+မူလ] မျက်စဉ်းကျောက်၊ ခနောက်စိမ်း။ မဏိ ၂၄-မျိုးတို့တွင် တမျိုး။ နီတိ၊သုတ္တ၊ နိသျ။၂၀၂-ကြည့်။ မုတ္တာ သခေါ် အဥ္စနမူလော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၂။

အဥ္စနရာဇ (ပု) [အဥ္စန+ရာဇ]အဥ္စနမင်း၊ဘိုးတော် အဥ္စနမင်း။ အဥ္စန² (၁) အနက်ကြည့်။

အဥ္စနရုက္ခ (ပု) [အဥ္စန+ရုက္ခ] အဥ္စနမည်သော သစ်ပင်။

အဥ္စနရုက္ခသာရယဋ္ဌိကဝဏ္ဏ (တိ)[အဥ္စနရုက္ခ+သာ-ရ+ယဋ္ဌိက+ဝဏ္ဏ]အဥ္စနမည်သော သစ်သားနှစ် ဖြင့်ပြုလုပ်အပ်သော မင်းတုတ်တံနှင့် တူသော။ ကာဠဝဏ္ဏံ ကဒ္ဒမံ ဒိသွာ ဝိယူဟိတွာ နိက္ခမိတွာ အဥ္စနရုက္ခသာရယဋ္ဌိကဝဏ္ဏော မဟာမဏ္ဍော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။

အဥ္စနလောမသာဒိသ (တိ) [အဥ္စန+လောမ+သာဒိသ] မျက်စဉ်းရောင်နှင့် တူသော အမွေးရှိသော၊သူ။ ဗာဟာ မုဒူ အဥ္စနလောမသာဒိသာ။ ဇာ၊၂။၃၆၆။ အဥ္စနလောမသာဒိသာတိ အဥ္စနသဒိသေဟိ လောမေဟိ သမန္နာဂတာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၁၇။

အဥ္စနဝဏ္ဏ (တိ) [အဥ္စန+ဝဏ္ဏ](၁)(က)မျက်စဉ်းရောင်နှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။ ဥဒ္ဓဂ္ဂါနိ လောမာနိ ဇာတာနိ နီလာနိ အဥ္စနဝဏ္ဏာနိ။ဒီ၊၂။၁၅။မ၊၂။၃၃၇။ (ခ)မျက်စဉ်းမှုံ—မျက်စဉ်း မှုန့်အစုအပုံ—၏ အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။ ဝဏ္ဏံ အဥ္စနဝဏ္ဏေန၊ ကာလိင်္ဂသ္မိံ နိမ္မိမှသေ။ဇာ၊၁။ဂ၁။ အဥ္စနဝဏ္ဏေနာတိ အဥ္စနပုဥ္ဇသမာနဝဏ္ဏေန ဣမိနာ တဝ နာဂေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၃။ (၂) အဥ္စနဝဏ္ဏအမည်ရှိသော။ ဓနဥ္စယဿ ကောရဗျရညော အဥ္စနဝဏ္ဏော နာမ မင်္ဂလဟတ္ထီ အဟောသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။(အဥ္စန² (၂) အနက်၌လာသောဆင်လည်းဤဆင်ပင်တည်း။) အဥ္စနသန္နိဘ-လည်းကြည့်။

အဥ္စနဝဏ္ဏပုပ္ဖ (န)[အဥ္စနဝဏ္ဏ+ပုပ္ဖ] (၁) မျက်စဉ်းရောင်— ပန်း— အပွင့်။ (တိ) (၂) မျက်စဉ်းရောင် အပွင့်ပွင့်သော၊ (ချုံနွယ်,သစ်ပင်။)

အဥ္စနဝဏ္ဏပုပ္ဖဘာဝ (ပု) [အဥ္စနဝဏ္ဏပုပ္ဖ + ဘာဝ] (၁) မျက်စဉ်းရောင် အပွင့် ပွင့်သည်၏ အဖြစ်။ အဥ္စနဝဏ္ဏပုပ္ဖဘာဝတော ပန အဥ္စနာ ဝုတ္တာတိ ဝဒန္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၁။ အဥ္စန² (၄) အနက်လည်းကြည့်။

အဥ္စနဝဏ္ဏသဒိသကေသ (တိ) [အဥ္စနဝဏ္ဏ+သဒိ-သ+ကေသ] မျက်စဉ်း အဆင်း — မျက်စဉ်း ရောင်—နှင့်တူသော— ညိုမှောင်သော— ဆံပင်ရှိ သော၊သူ။အဥ္စနဝဏ္ဏသဒိသကေသော(=သုသု-ကာဠကေသော)ဟုတ္တွာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။

အဥ္စနဝဏ္ဏသုနီလသုကေသ (တိ) [အဥ္စနဝဏ္ဏ + သု-နီလ + သုကေသ] မျက်စဉ်း အဆင်းရှိသော အလွန်နက်မှောင်၍ကောင်းသောဆံပင်ရှိသော၊ သူ။ အဥ္စနဝဏ္ဏသုနီလသုကေသော။သာရတ္ထ၊၃။ ၂၄၇။ အဥ္စနသမဝဏ္ဏသုနီလကေသ-လည်းကြည့်။

အဥ္စနဝန (န) [အဥ္စန + ဝန] စိမ်းညိုရောင်အပွင့်ပွင့် သောသစ်ပင်ချုံနွယ်တို့—ကို စိုက်ပျိုးထားရာဖြစ် သော — သရိုများသော — ဥယျာဉ်၊ အဥ္စန-ဥယျာဉ်။ (ဤဥယျာဉ်ကား သာကေတမြို့၌ ရှိသည်၊ သားတို့ကို ဘေးမဲ့ ပေးရာလည်းဖြစ် သည်။)ဘဂဝါ သာကေတေ ဝိဟရတိ အဥ္စနဝနေ မိဂဒါယေ။သံ၊၁။၅၂။သံ၊၃။ ၁၉၂။အဥ္စနဝနေတိ အဥ္စနဝဏ္ဏပုပ္ဖါနံ ဂစ္ဆာနံ ရောပိတဝနေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၈။သာကေတေ ဝိဟရာမိ အဥ္စနဝနေ မိဂ-ဒါယေ။ အံ၊၃။၂၂၅။ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။၁၆၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၆။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၆ တို့လည်းကြည့်။) အဥ္စန² (၄) အနက်လည်းကြည့်။

အဥ္စနဝနိယ (ပု)[အဥ္စနဝန+ဣယ]အဥ္စနဥယျာဉ်၌ နေလေ့ရှိသော၊ အဥ္စနဝနိယ အမည်ရှိသော၊ မထေရ်။အဥ္စနဝနိယော ထေရော။ထေရ။၂၃၂။

အဉ္စနဝနိယတ္ထေရ (ပု)[အဉ္စနဝနိယ + ထေရ]အဉ္စန-ဝနိယမထေရ်။ အာယသ္မာ အဉ္စနဝနိ-ယတ္ထေရဿ ဂါထာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ (အပ၊၁။ ၁၅၆ ၌လာသော မုဋ္ဌိပူဇိယမထေရ်ဟူသည်လည်း ဤမထေရ်ပင်။)

အဉ္စနဝနိယတ္ထေရဂါထာ (ထီ)[အဉ္စနဝနိယတ္ထေရ + ဂါထာ] အဉ္စနဝနိယမထေရ်၏ ကျူးရင့်သော ဂါထာ။ အဉ္စနဝနိယတ္ထေရဂါထာ။ထေရ။၂၃၂။

အဉ္စနဝနိယတ္ထေရဂါထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဉ္စနဝနိ-ယတ္ထေရဂါထာ + ဝဏ္ဏနာ] အဉ္စနဝနိယတ္ထေရ-ဂါထာ၏–အဖွင့်–အဋ္ဌကထာ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ ၁၆၁။

အဉ္စနဝနိယတ္ထေရဝတ္ထု (န) [အဉ္စနဝနိယတ္ထေရ + ဝတ္ထု] အဉ္စနဝနိယမထေရ်၏ဝတ္ထု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၉-၁၆၁-ကြည့်။ တံ အဉ္စနဝနိယတ္ထေရဝတ္ထုမှိ ဝုတ္တသဒိသမေဝ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

အဉ္စနဝသဘ (ပု) [အဉ္စန + ဝသဘ] အဉ္စနဝသဘ အမည်ရှိသော၊ဆင်။ ဓနဉ္စယဿ ကောရဗျရညော အဉ္စနဝသဘော နာမ မင်္ဂလဟတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၂။ (သီးကျာ-မှုကွဲ။)

အဉ္စနသက္က (ပု) [အဉ္စန + သက္က] အဉ္စနမည်သော သာကီဝင်မင်း။ ဘိုးတော်အဉ္စနမင်း။ ပိတာ အဉ္စနသက္ကော မေ၊ မာတာ မမ သုလက္ခဏာ။ အပ၊၂။၂၁၅။

အဉ္စနသဒိသ (တိ) [အဉ္စန + သဒိသ]မျက်စဉ်း – မျက်စဉ်းရောင် – နှင့် တူသော။ အဉ္စနလောမ-သဒိသ-ကြည့်။

အဉ္စနသန္နိဘ (တိ) [အဉ္စန + သန္နိဘ] (က) မျက်-စဉ်း – မျက်စဉ်းရောင် – နှင့် တူသော။ ဥဒေန္တိ မဟာမေဃာ၊ နီလာ အဉ္စနသန္နိဘာ။ အပ၊၁။၃၇၅။ (ခ) အဉ္စနသန္နိဘ အမည်ရှိသော၊ဆင်။ မဟာ-သတ္တဿ ပန အဉ္စနသန္နိဘော နာမ မင်္ဂလဟတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ အဉ္စနဝဏ္ဏ-လည်း-ကြည့်။

အဉ္စနသမဝဏ္ဏသုနီလကေသ (တိ) [အဉ္စနသမ + ဝဏ္ဏ + သုနီလ + ကေသ] မျက်စဉ်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော အလွန်နက်မှောင်သော ဆံပင်ရှိသော၊သူ။ အဉ္စနသမဝဏ္ဏသုနီလကေသော။ (အဉ္စနဝဏ္ဏသုနီလသုကေသော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၂၆၃။) ကဉ္စနပဋ္ဋသဒိသနလာဋော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၅။

အဉ္စနသဝ္ဟယ (တိ) [အဉ္စန + သဝ္ဟယ] အဉ္စနသဒ္ဒါ ဖြင့် ခေါ်ဝေါ်အပ်သော၊ အဉ္စနအမည်ရှိသော။ ဒဒါမိ ပဝရံ နာဂံ၊ နီလံ အဉ္စနသဝ္ဟယံ။ စရိယာ။ ၃၇။ အဉ္စနသဝ္ဟယန္တိ အဉ္စနသဒ္ဒေန အဝှါတဗ္ဗံ၊ အဉ္စနနာမကန္တိ အတ္ထော။ စရိ၊ဋ္ဌ၊၃၆။

အဉ္စနိတ္ထဝိကာ (ထီ) [အဉ္စနိ + ထဝိကာ] မျက်စဉ်း တံ – မျက်စဉ်းကျည် – ထည့်ရန်အိတ်။ အနု-ဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဉ္စနိတ္ထဝိကန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၅။

အဉ္စနိသလာကာ (ထီ) [အဉ္စနိ + သလာကာ] မျက်စဉ်းတံ။ န ဘိက္ခဝေ ဥစ္စာဝစာ အဉ္စနိ-သလာကာ ဓာရေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၂၉၅။

အဉ္စနီ (ထီ) [အဉ္စန + ဤ] မျက်စဉ်းကျည်။ န ဘိက္ခဝေ ဥစ္စာဝစာ အဉ္စနီ ဓာရေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။ ၂၉၅။ အဉ္စနီဝ နဝါ စိတ္တာ။မ၊၂။၂၅၃။ ထေရ။ ၃၂၅။ အဉ္စနီတိ အဉ္စနနာဠိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ အဉ္စနီ အဉ္စနနာဠိကာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၃။

အဉ္စနူပပိသန (န) [အဉ္စန + ဥပပိသန] မျက်စဉ်း နှင့်ရော၍ ကြိတ်အပ်သော – မျက်စဉ်း အလို့ငှါ ကြိတ်အပ်သော – (စန္ဒကူး, တောင်ဇလပ် စသည်တို့၏)အမှုန့်။ အဉ္စနူပပိသနေဟိ အတ္ထော ဟောတိ ... အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ စန္ဒနံ တဂရံ ကာဠာနုသာရိယံ တာလီသံ ဘဒ္ဒမုတ္တကန္တိ။ဝိ၊၃။ ၂၉၄။ အဉ္စနူပပိသနေဟီတိ အဉ္စနေန သဒ္ဓိံ ပိသိတဗ္ဗေဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။ အဉ္စနူ-ပပိသနန္တိ အဉ္စနတ္ထာယ ဥပပိသိတဗ္ဗံ ယံ ကိဉ္စိ စုဏ္ဏဇာတံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၀၄။

အဥ္စတ္တ (တိ) [အဥ္စု+အတ္တ။ ထိန္ဓ အဥ္စတ္တိ] မျက်စဉ်း ခပ်သော၊သူ။ အကို အဥ္စတ္တိယော အလင်္ကတေ သအဓောမုခံ ပေလခံ ကလေရာတ္တိ။ ဝိ၊ငွ၊၄။၁၂၉။

အဥ္စလိ (ပု) [အဥ္စ+အလိ၊ ဤဒါ၊ ခုဒ္ဒ၊ ကြည့်။ အဉ္စ+ဧလ+ဣ။ ကစ္စါယနပါဠိ မဟာနိရုတ္တိ ကတဥ္စလိအမှ ၂၁၂ ကြည့်။] (၁) လက်အုပ်။ ဧတေနဥ္စလိံ ပဏာမေတွာ။ ဝိ၊၁၊၁၀။ ဒီ၊၂၊၃၂။ သံ၊၁၊၇၈။ အံ၊၁၊၆၇။ အဘိက္ကန္တာယ အဥ္စလိံ ပဏာမေတွာ။ ဒီ၊၁။၄၇။ ပဋ္ဌပတိဋ္ဌိတေန ဝန္ဒိတွာ ဒသနခသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ အဥ္စလိံ သိရသိ ပဂ္ဂဟေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆။ (၂) လက်ခုပ်။ တံ ပေါက္ခရဏိံ ဩဂါဟေတွာ … အဥ္စလိနာ ပိဝိတွာ ပဏ္ဏမေယျ။ အံ၊၂။၁၆၅။ (၃) လက်ဝါး၊ လက်ဝါးပြင်။ တေန ဟိ သမ္မ ကပ္ပက တာနိ ပလိတာနိ … မမ အဥ္စလိသ္မိံ ပတိဋ္ဌာပေဟိ။ မ၊၂။၂၆၂။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄ ၌ကား ပါဏိမှိ ဌပေဟိ-ဟုရှိသည်။)

အဥ္စလိက (ပု) [အဥ္စလိ+က] လက်အုပ်၊ လက်အုပ်ချီခြင်း၊ လက်အုပ်ချီလျက် အရိုအသေပြုခြင်း။ အဘိဝါဒယိံ အဥ္စလိကံ အကာသိံ။ ဝိမာန။ ၂။ အဥ္စလိကံ အကာသိန္တိ ဒသနခသမောဓာနသမုဇ္ဇလံ အဥ္စလိံ သိရသိ ပဂ္ဂဏှန္တော ဂုဏဝိသိဋ္ဌာနံ အပစာယနံ အကာသိန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၁။

အဥ္စလိကမ္မ (နံ) [အဥ္စလိ+ကမ္မ] လက်အုပ်ချီမှုကို ပြုခြင်း။ အဘိဝါဒနံ ပစ္စုဋ္ဌာနံ အဥ္စလိကမ္မံ။ ဝိ၊၄။၅၂။ ဒီ၊၃။၆၉။ အံ၊ ၁။၁၂၁။ အထော အဥ္စလိကမ္မသ္မ။ ဝိမာန။၅။ ဒသနခ သမောဓာနေတွာ အဥ္စလိကမ္မံ…။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။

အဥ္စလိကရဏီယ (တိ) [အဥ္စလိ+ကရဏီယ] လက်အုပ်ချီထိုက်သော၊ လက်အုပ်ချီခြင်းကို ခံထိုက်သော၊ လက်အုပ်ချီခြင်းကို ပြုရာဖြစ်သော၊သူ။ အာဟုနေယျော ပါဟုနေယျော ဒက္ခိဏေယျော အဥ္စလိကရဏီယော။ ဒီ၊၂။၈၀။ ဒီ၊၃။၄၊၁၉၀။ မ၊၃။၁၂၃၊၁၃၆။ အံ၊၁။၂၀၉။ အဘိ၊က။၃၉၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၂။ အဥ္စလိကရဏီယောတိ အဥ္စလိပဂ္ဂဟဏဿ အနုစ္ဆဝိကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ ဥဘော ဟတ္ထေ သိရသိ ပတိဋ္ဌပေတွာ သဗ္ဗလောကေန ကရိယမာနံ အဥ္စလိကမ္မံ အရဟတီတိ အဥ္စလိကရဏီယော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅-၆။ ပုညတ္ထိကေဟိ အဥ္စလိ ကရဏီယာ တ္တောတိ အဥ္စလိကရဏီယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။

အဥ္စလိပဂ္ဂဟဏ (နံ) [အဥ္စလိ+ပဂ္ဂဟဏ] လက်အုပ်ချီခြင်း။ အဥ္စလိကရဏီယ-ကြည့်။

အဥ္စလိပဏာမ (ပု) [အဥ္စလိ+ပဏာမ] လက်အုပ်ချီမိုးရှိခိုးခြင်း။ သရဏာဂမနမဥ္စလိပဏာမော ဝါ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၆။

အဥ္စလိပုဋ (ပု) [အဥ္စလိ+ပုဋ] လက်အုပ်။ အဥ္စလိပုဋံ သိရသိ ကတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၁။

အဥ္စလိမတ္တ (နံ) [အဥ္စလိ+မတ္တ] လက်အုပ်ချီခြင်းမျှ။

အဥ္စလိမတ္တကရဏ (နံ) [အဥ္စလိမတ္တ+ကရဏ] လက်အုပ်ချီခြင်းမျှကို ပြုခြင်း။ ကိံ အဥ္စလိမတ္တကရဏေနာပိ ဝဋ္ဋံ နာမ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၇။

အဥ္စလိသာမိစ (နံ) [အဥ္စလိ+သာမိစ] လက်အုပ်ချီခြင်း၊ အရိုအသေပြုခြင်း။ ကတိ ပုဂ္ဂလာ နာဘိဝါဒေတဗ္ဗာ၊ အဥ္စလိသာမိစေန စ။ ဝိ၊၅။၃၆၈။ အဥ္စလိသာမိစေန စာတိ သာမိစိကမ္မေန သဒ္ဓိံ အဥ္စလိ စ တေသံ န ကာတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၃၄။

အဥ္စသ (တိ) [အဥ္စ+အသ] ဖြောင့်သော။ မဂ္ဂဉ္စိမံ အကုတ္တိလမဥ္စသံ သိဝံ။ ဝိမာန။၁၉။ မဂ္ဂဉ္စိမံ … သိဝန္တိ အန္တဒွယပရိဝဇ္ဇနေန ကုဋိလဘာဝကရာနံ မာယာဒီနံ ကာယဝင်္ကာဒီနဥ္စ ပဟာနေန အကုဋိလံ တတော ဧဝ အဥ္စသံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၆။ အဥ္စသော အမဂ္ဂေါ ဂဝေဓာ။ ဝိမာန။ ၇၀။ အန္တဒွယဿ ပရိဝဇ္ဇနတော အဥ္စသော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၉၇။

ယော အရိယမဂ္ဂင်္ဂိကမဥ္မသံ ဥဇုံ။ ထေရ။၂၂၇။ အန္တဒွယရဟိတမဇ္ဈိမပဋိပတ္တိဘာဝတော အကုဋိလင္ဂေန အဥ္မသံ, ကာယဝင်္ကာဒိပ္ပဟာနတော ဥဇုံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ တဿ မေ မဂ္ဂမက္ခာသိ၊ အဥ္မသံ အမတောဂဓံ။ ထေရ။၂၅၃။ အဥ္မသန္တိ ဥဇုကံ မဇ္ဈိမပဋိပဒါဘာဝေန အန္တဒွယာသာ အနုပဂမနတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။ ဘာဝေန္တိ မဂ္ဂမဥ္မသံ။ထေရီ။၁၉၁။မဂ္ဂမဥ္မသန္တိ မဇ္ဈိမပဋိပတ္တိဘာဝတော အဥ္မသံ ဥပရိမဂ္ဂံ ဥပ္ပါဒေန္တိ။ထေရီ၊ဋ္ဌ။၉၇။အဥ္မသာ, အဥ္မသာယန-တို့လည်းကြည့်။

အဥ္မသ² (န) [အဥ္မ + သ။ဓာန်ငုံ၊၁၉၀-ကြည့်။] (၁) လမ်း၊ခရီးလမ်း။ပုရာဏံ မဂ္ဂံ ပုရာဏဥ္မသံ။ သံ၊၁။၃၂၉။ မိလိန္ဒ။၂၁၂။အဥ္မသန္တိ မဂ္ဂဿေဝ ဝေဝစနံ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ သုတွာန ပဋိပဇ္ဇိံသု၊ အဥ္မသံ အမတောဂဓံ။ ထေရ။၂၅၅။သုတွာန... အမတောဂဓန္တိ ...အဥ္မသံ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂိကံ မဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇိံ ပါပုဏိံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၈။ ဂစ္ဆန္တိ အနိလဥ္မသေ။ အပ၊၁။၁၂၅၊၁၃၄၊၁၈၅၊၃၄၁။ ဂစ္ဆန္တိ အနိလဥ္မသေတိ အနိလဥ္မသေ အာကာသပထေ ဂစ္ဆန္တိ ဗုဒ္ဓါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။နဲ့ ဒေါါသော အဥ္မသဿ သော။ ...နဲ ဒေါါသောသိဝမဥ္မသေ။ဗုဒ္ဓဝံ။၁၀၇။ အဥ္မသဿာတိ မဂ္ဂဿ။... သိဝမဥ္မသေတိ သိဝံ အဥ္မသဿာတိ အခ္ခေဿ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၃။ အာကာသမာတု အဥ္မသောဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။အဥ္မသောတိ အာဟာရဿ ပဝိသနပရိဝတ္တနနိက္ခမနာဒီနံ မဂ္ဂေါ။ သံ၊ဋီ၊ သစ်၊ ၂။၁၀၄။ (၂) ဖြောင့်သောလမ်း။ အဥ္မသာပရဒ္ဓ-ကြည့်။

အဥ္မသ³ (ပု)[အဥ္မ+အသ] အဥ္မသ မည်သောမင်း။ အဥ္မသော နာမ ခတ္တိယော။ အပ၊၁။၄၉။

အဥ္မသာ (ဗျ) [အဥ္မ + အသ] ဖြောင့်မတ်စွာ၊ ဖြောင့်ဖြောင့်မတ်မတ်။ အဥ္မသာယန-ကြည့်။

အဥ္မသာပရဒ္ဓ (တိ) [အဥ္မသ + အပရဒ္ဓ] လမ်းလွဲသော၊ လမ်းဖြောင့် – လမ်းမှန် – မဇ္ဈိမပဋိပဒါ အကျင့်–၌ လွဲမှားသော။ဝိပထပက္ခန္ဒေ လောကသန္နိဝါသော အဥ္မသာပရဒ္ဓေါ။ ပဋိသံ၊၁၂၄။ အဥ္မသာပရဒ္ဓေါတိ အဥ္မသော ဥဇုမဂ္ဂသို့ မဇ္ဈိမပဋိပဒါယ အပရဒ္ဓေါ ဝိရဒ္ဓေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။

အဥ္မသာယန (ပု) [အဥ္မသ + အယန] ဖြောင့်သောလမ်း၊ လမ်းဖြောင့်၊ လမ်းမှန်။ အယမေဝ ဥဇုမဂ္ဂေါ၊ အယမဥ္မသာယနော။ ဇာ၊၁။၂၂၂။ အဥ္မသာယနောတိ ဥဇုမဂ္ဂဿေဝ ဝေဝစနံ၊ အဥ္မသာ ဝါ ဥဇုကမေဝ ဧတေန အာယန္တိ အာဂစ္ဆန္တီတိ အဥ္မသာယနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ အဥ္မသာယနောတိ ဥဇုမဂ္ဂဿ ဝေဝစနံ ပရိယာယဒွယဿ အတိရေကတ္တာဒိပနတော ယထာ "ပဒ္ဓာန" န္တိ၊ ဒုတိယဝိကပ္ပေ အဥ္မသာသဒ္ဒေါ ဥဇုကပရိယာယော။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၂၆။

အဥ္မာပေတိ (ကြိ)[အဥ္မ + ဏာပေ + တိ] မျက်စဉ်းခတ်စေ၏။"ဘဒ္ဒေ ဂုမ္ဗံ ဘေသဇ္ဇံ အဥ္မေဟိ"-တိ အဥ္မာပေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။

အဥ္မာပေတုကာမ (တိ)[အဥ္မာပေတုံ + ကာမ + ဏ] မျက်စဉ်းခတ်စေလိုသော၊သူ။တတ္ထာယ အယောသလာကာယ အက္ခီနိ အဥ္မာပေတုကာမော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။

အဥ္မိတ (တိ) [အဥ္မ + တ] သုတ်လိမ်းအပ်သော၊ ခြယ်အပ်သော။ ကေ အက္ခိ အဥ္မိတံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၀၉။

အဥ္မိတက္ခ (တိ)[အဥ္မိတ+အက္ခိ]မျက်စဉ်းခတ်ထားအပ်သကဲ့သို့ ကြည်လင်သောမျက်စိရှိသော၊သူ။ အဥ္မိတက္ခာ မနောရမာ။ ဇာ၊၁။၃၂၅။ အဥ္မိတက္ခာတိ အဥ္မိတေဟိ ဝိယ ဝိသုဒ္ဓပဥ္စပ္ပသာဒေဟိ အက္ခီဟိ သမန္နာဂတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂၁။

အဥ္မိတဥ္မန (တိ) [အဥ္မိတ+အဥ္မန] လိမ်း – ခြယ် – အပ်သော မျက်စိဆိုးဆေးရှိသော၊ မျက်စိဆိုးဆေးဖြင့်–လိမ်း –ခြယ်– အပ်သော။ အဥ္မနမက္ခိတ-ကြည့်။

အဥ္မိတနေတ္တ (တိ) [အဥ္မိတ+နေတ္တ] မျက်စိဆိုးဆေးဖြင့်– လိမ်း– ခြယ်– အပ်သော မျက်စိရှိသော၊ သူ။ အဥ္မနမက္ခိတ-ကြည့်။

အဍ္ဍေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဍ္ဍ+တ္တာ] (၁) မျက်စိဆိုးဆေးဖြင့်–ပြည့်စေ–မှိုစေ–၍၊ ခြယ်၍။ အကျိန်အဍ္ဍေတ္တာ။ သံ၊၁။ ၄၆၈။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အဍ္ဍေတ္တာတိ အဉ္ဇနေန ပူရေတွာ။သံဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ (၂) လိမ်း–သုတ်–၍။ ဓကာ အကျိ ဥက္ကလိမသိယာ အဍ္ဍေတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁၉။

အညံသု (ကြိ) ဧာနာတိ-ကြည့်။

အည[၁] (တိ) [န+ဉာ+အ။ (အဉ်·သံ)] (က) မသိသော၊သူ၊(လူမိုက်)။ပညာ လဒ္ဓတိ နာညတော။ သံ၊၁။၁၆။ အညတော အနုမာလတော။သံဋ္ဌ၊၁။၅၃။ (ခ) (၁) မသိခြင်း။ ခလိတာ ဂလိတာ အညာယ အပရဒ္ဓါအကောဝလီတော။ မဟာနိ။၂၃၂။ အညာယာတိ အညာဏေန။မဟာနိဋ္ဌ။၃၁၉။

အည[၂] (တိ) [အာ+ဉာ+အ] သိသော၊ သူ။ သောတာပတ္တိမဂ်သည် သိအပ်သော အပိုင်းအခြားကို မလွန်မူ၍ သိတတ်သော၊ သူ။ အောက်ဖလဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ် သုံးယောက်နှင့် အထက်မဂ္ဂဋ္ဌာန် သုံးယောက်။ ပဌမမဂ္ဂေန ဉာတမရိယာဒံ အနတိက္ကမိတွာ ဇာနာတီတိ အညော။ နေတ္တိဋ္ဌ။ ၂၅၅။ အညိန္ဒြိယ-လည်းကြည့်။

အည[၃] (တိ) [အန + ယ။(အန္ယ·သံ)](၁) အခြားတပါးသော၊သူ၊အရာ။ အညံ ပေတ္တိကံ၊ အညံပိတာမဟံ။ဝိ၊၁။၁၉။ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပန္နော၊ သောသုဇ္ဈတိ န အညာ ဂုတာရ ပဇာ။သံ၊၁။၁၆၇။ အယံ ပန အညာ လာမိကာ ပဇာ န သုဇ္ဈတီတိ ဒေတိ။သံဋ္ဌ၊၁။၂၁၁-၂။ အညာ လာမိကာ ပဇာတိ ဂုတာရဝဏ္ဏံ ဒေတိ။ သံဋ္ဋီ၊၁။၂၅၈။ (ပါဠိတော်၌ န အညာ ဂုတ္တရာ ပဇာ-ဟူ၍ရှင်း အဋ္ဌကထာ၌ အညာ လာမိကာ ပဇာ-ဟူ၍ရှင်း ဋီကာ၌ အညာ လာမိကာ ပဇာတိ ဂုတ္တရဝဏ္ဏံ ဒေတိ-ဟူ၍ရှင်း ရှိလျှင် ပြဿနာတို့ အယူဝါဒနှင့် ကိုက်ညီ၍ ဆိုလိုရင်း အဘယ်ကျေးရှာသည်။) ကာ တဿ အညာ ဂတိ။ဝိ၊၁။၁၆။ ဓေဒကေန အညေနညံ ပဋိစရတိ။ မ၊၁။၁၃၄။ အညေနညံ ပဋိစရတီတိ အညေန ကာရဏေန ဝစနေန ဝါ အညံ ကာရဏံ ဝစနံ ဝါ ပဋိစ္ဆာဒေတိ။ မဋ္ဌ၊၁။ ၃၇၀။ ကိံ ပန တဿ အညဒေဝ ကာယဒဏ္ဍံ အညံ ဝစီဒဏ္ဍံ အညံ မနောဒဏ္ဍန္တိ။ မ၊၂။၃၅။ တံ ရတ္တိယာ ဝ ဒိဝသဿ ဝ အညဒေဝ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အညံ နိရုဇ္ဈတိ။ သံ၊၁။၃၂၀။ (၂) အချို့သော၊ သူ။ အညာ သုဝေဏီ သုသု မိဿကေသီယော။ ဝိမာန။၉၂။ အညာတိ ဧကစ္စာ။ဝိမာနဋ္ဌ။၂၆၀။

အညကာရဏ (နံ) [အည+ကာရဏ] အခြား–တပါး–သော အကြောင်း။ယာဝ အညကာရဏာ ပဏ္ဏရတာ။ အနုဋီ၊၁။၁၃၂။

အညကာလ (ပုံ) [အည+ကာလ]အခြား–တပါး–အသိဉာဏ် မဖြစ်သောအခါ။ အညကာလေ ပဋ္ဌိသောတာဒိပရိယတ္တိပါကပ္ပတ္တိအဘာဝါ။မူလဋီ၊၁။၁၂၉။ အညကာလေတိ အဗုဒ္ဓုပ္ပတ္တိကာလေ။ အနုဋီ၊၁။၁၃၃။

အညကုလ (နံ)[အည + ကုလ] အခြား – တပါး – သောအမျိုး။

အညကုလပရမ္ပရ (တိ) [အညကုလ+ပရမ္ပရ] အခြား – တပါး – သော အမျိုးအဆက်ဆက်။ သော ပန အညကုလပရမ္ပရာယ အသာဓာရဏံ တဿ ကုလဿ အာဒိပုရိသသမုဒါဂတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၄။

အညကောဋ္ဌာသ (ပုံ) [အည+ကောဋ္ဌာသ] အခြား – တပါး – သော အဖို့။ အညဘာဂ-ကြည့်။

အညခန္တိက (တိ) [အည+ခန္တိ+က] အခြား – တပါး – သော အယူကို လက်ခံသော၊သူ။ ဒုဇ္ဇာနံ ခေါ တေ ပေါဋ္ဌပါဒ တယာ အညဒိဋ္ဌိကေန အညခန္တိကေန အညရုစိကေန။ ဒီ၊၁။ ၁၇၃။မ၊ ၂။၂၃၄။

အညဂတိက (တိ) [အည+ဂတိ+က] အခြား – တစုံတခု – သော မှီခိုအားထားရာရှိသော၊သူ။ အတ္တဂတိကာ ဝ ဟောထ၊ မာ အညဂတိကာ။

ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၈။ မာ အညဂတိကာတိ အညံ ကိဉ္စိ ဂတိံ ပဋိသရဏံ ပရာယဏံ မာ စိန္တယိတ္ထ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၇။

အညဂေါစရ (တိ) [အည+ဂေါစရ] အခြား — တပါး — ခြားနား — သော ကျက်စားရာရှိသော၊ သူ။ မယံ ခေါ ကာက အညဂေါစရာ၊ တုမှိ အညဂေါစရော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၆။

အညစေတိယ (နံ) [အည + စေတိယ] အခြား — တပါး — သော စေတီ။ စေတိယဿ ပရိက္ခတံ အညစေတိယဿ ဝါ သံယဿ ဝါ ပုဂ္ဂလဿ ဝါ ပရိက္ခာရမဟိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၁။

အညဇေ (ပု) [အည°+ဇေ] မသိသော၊ မိမိ၏ အစီးအပွါး ရှိမရှိကို မသိသော၊ သူ (လူမိုက်)။ မိဿော အညဇေနေ ဝေဒေရ။ ဥဒါန။ ၁၈၉။ အတ္တနော ဟိတာဟိတံ န ဇာနာတီတိ အညော၊ အဝိဇ္ဇါ ဗာလောတိ အတ္ထော။ တေန အညေန ဇနေန . . ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၈၄။

အညဇာတိ (တိ) [အည+ဇာတိ] အခြား — တပါး — ခြားနား — သော ဇာတ်။ ဒေဝဘူတော မနုဿော ဝါ၊ ဇာတော ဝါ အညဇာတိယာ။ အပ၊ ၂။ ၂၁။

အညဇာတိက (တိ)[အည+ဇာတိ+က] အခြား — တပါး — သော သဘောရှိသော၊ တရား။ ယေ တေ ကိလေသာ အညဇာတိကာ အညဝိဟိတကာ။ မဟာနိ။ ၂၈၄။ အညဇာတိကာတိ အညသဘာဝါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၁၀။

အညဈာန (နံ) [အည + ဈာန]အခြား — တပါး — သော ဈာန်။

အညဈာနိက (တိ) [အညဈာန + ဣက]အခြား — တပါး — သော ဈာန်ရှိသော၊ တိကစတုက္ကဈာန် မှ တပါးသောဈာန် — စတုက္ကဈာန် — ရှိသော မဂ်။ တိကစတုက္ကဈာနိကံ ပန မဂ္ဂံ ဘာဝေတွာ တတ္ထုပ္ပန္နဿ အရူပဈာနံ တဈာနိကံ ဖလသမာပတ္တိံ ကတွာ ဥပရိမဂ္ဂဘာဝနာယ အညဈာနိကာပိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၇၄။ အညဈာနိကာပိ တိကစတုက္ကဈာနတော အညဈာနိကာပိ စတုက္ကဈာနိကာပိ မဂ္ဂါ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၇၈။

အညည (တိ) [အည+အည] အမျိုးမျိုးသော၊ တမျိုးတမျိုးသော။

အညညစိတ္တ (တိ) [အညည + စိတ္တ] တမျိုးတမျိုးသောစိတ်ရှိသော၊ ပေါ့သော — ပြောင်းလဲလွယ်သော — စိတ်ရှိသော၊သူ။ န ဟိ အညညစိတ္တာနံ၊ ဣတ္ထီနံ ပုရိသာန ဝါ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၆။ အညညစိတ္တာနန္တိ အညေနညေန စိတ္တေန သမန္နာဂတာနံ၊ လဟုစိတ္တာနန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၇။

အညဌာန (နံ) [အည + ဌာန] အခြား — တပါး — သော — အရပ် — ဌာန။ ဂစ္ဆန္တာ စ အညဋ္ဌာနံ အဂန္တွာ . . . ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။

အညဌာနာဘာဝ (ပု) [အညဌာန + အဘာဝ] အခြား — တပါး — သော တည်ရာ — ဌာန — ၏ မရှိခြင်း။ (ဥပေက္ခာ အစရှိသည်၏ အဖြစ်နိသျ။) ဈာနပစ္စယတ္တဘာဝေပိ ဝေဒနာစိတ္တဋ္ဌိတိနံ ဥပေက္ခာဒိဘာဝတော တထာဘူတာနံ ဝဇေ့ အညဋ္ဌာနာဘာဝတော စ ဒုတိယဇ္ဈာနိကေဒွေ သော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၅။ အညဋ္ဌာနာဘာဝတော- တိ စိတ္တဋ္ဌိတိံ ဓဝ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၃၂။

အညတမ (တိ) [အည+တမ။ (အနျတမ-သံ)] တခု — တမျိုး — တယောက် — သော သည်။ အတွင်းဝင် — အပါအဝင် — ဖြစ်သော၊ သူ၊ အရာ။ တေသမယံ အညတမေဘ။ မဟာ။ ၂၁-၂-၃-၄-၅။ (ဣ-မှကွဲ။)

အညတရ (တိ) [အည + တရ။ (အနျတရ-သံ)] (က) တခု — တမျိုး — တယောက် သော သည်။ အတွင်းဝင် — အပါအဝင် — ဖြစ်သော၊သူ၊အရာ။ ဒိန္နမညတရံ ဥ တွာ၊ မုတ္တော ဂစ္ဆေယျ ပဗ္ဗတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၇၀။ အမှာကံ ဒိန္နံ အညတရေ ကော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၅၃။ အာယုပာလံ အညတရဿ

ဟောတိ။ ဓာ၊၂။၂၈၅။ ဒွိန္နံ ဝါယာမမာနာနံ အညတရဿ ဝေ ဟောတိ။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၄။ ဒသန္နမညတရံ ဌာနံ၊ ခိပ္ပမေဝ နိဂစ္ဆတိ။ဓမ္မ။ ၃၃။ ဒသသု ဒုက္ခကာရဏေသု အညတရံ ကာရဏံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ အဘိဇာနာတိ နော ဘန္တေ ဘဂဝါ အဟု ဉာတညတရဿ မဟေသက္ခဿ ယက္ခဿ။မ၊၁။၃၂၂။ဉာတညတရဿာ-တိ ပညာတညတရဿ၊ သက္ကော ယိ ပညာတာနံ အညတရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၅။ အညတရော ခေါ ပနာယသ္မာ ကဿပေါ အရဟတံ အဟောသိ။ ဒီ၊၁။၁၆၆။ အညတရောတိ ဧကော။... ဘဂဝတော သာဝကာနံ အရဟန္တာနံ အဗ္ဘန္တရော အဟောသီတိ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ အယံ တေသံ အညတရော သန္တာနေနာ ဂဟပတိ။ဒီ၊၃။၁၀။ အညတရဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿ ဒဟရမာဏဝိကာ ပဇာပတီ ဟောတိ။ ဥဒါန။ ၉၁။ အညတရဿာ ပရိဗ္ဗာဇကဿာတိ ဧကဿ ကုရူမ္ဗိကဿ ပရိဗ္ဗာဇကဿ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၃။ တံ ဘာဝိတတ္တညတရံ၊ ဖြဟ္မဘူတံ တထာဂတံ။ ဣတိဝုတ်။၂၃၄။ တံ ဘာဝိတကာယသီလစိတ္တ-ပညာတာယ ဘာဝိတတ္တော္တသု အရဟန္တေသု အညတရံ အဗ္ဘန္တရံ ဧကံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၆။ အဝိဟေဠယံ အညတရမ္ပိ တေသံ။ သုတ္တနိ။၂၈၄။ အညတရမ္ပိတိ ယံ ကိဉ္စိ ဧကမ္ပိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ အနိကာမယံ အညတရမ္ပိ တေသံ။ သုတ္တနိ။ ၃၀၉။ တေသံ နိဝေသနာနံ ဧကမ္ပိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ အညတရံ ပါရာဇိကံ ဓမ္မံ အဇ္ဈာပန္နော။ ဝိ၊၁။ ၂၅၃။ (ခ) တစ်ပါး၊ တစ်ယောက်၊ တစုံတယောက်၊ မသတ်မှတ် အပ်သော၊ မထင်ရှားသော၊ အမျိုးအမည်မထင်ရှားသော၊သူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန အညတရဿ ဖြာဝါသေ တပဟုပေါသထေ ဝတ္တာဘရော ဘိက္ခူ ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၆၆။ ဧဒွ ဝုဂါ အညတရိုဿာ ဂဏိကာယ သာရတ္တာ ဟောန္တိ။ ဥဒါန။၁၆၆။ အညတရိဿာ ဂဏိကာယာတိ အညတရာယ နဂရ-သောဘိနိယာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၈။ အထ ခေါ အညတရာ ဒေဝတာ အဘိက္ကန္တာယ ရတ္တိယာ။ ခုဒ္ဒက။၃။ အညတရာတိ အနိယမိတနိဒ္ဒေသော၊ သာ ဟိ နာမဂေါတ္တတော အပါကဋာ၊ တသ္မာ အညတရာတိ ဝုတ္တာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၉၆။ အည-တရော ဟုံဟုင်္ကဇာတိကော ဖြာဟ္မဏော။ဥဒါန။ ၈၀။ အညတရောတိ နာမဂေါတ္တဝသေန အနဘိ-ညာတော အပါကဋော ဧကော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၈။ အညတရော ဘိက္ခု ဘဂဝတော အဝိဒူရေ နိသိန္နော ဟောတိ။ ဥဒါန။၁၀၀။ အညတရော ဘိက္ခူတိ နာမဂေါတ္တေန အပါကဋော ဧကော ခီဏာသဝဘိက္ခု။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၈။ ဣမိဿာ ပေဝ သာဝတ္ထိယာ အညတရော ဖုဿော အဟောသိ။ ဥဒါန။၁၅၉။ အညတရော ဖုဿော အဟောသီတိ ပုဏ္ဏတရော နာမဂေါတ္တေဟိ လောကေ အပါ-ကဋော ဧကော ဖုဿော အဟောသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၁၀။ (ဂ) အခြားတပါးသော၊သူ။ အညတရော သင်္ဂါတွေ လောလဇာတိကော သက် ဘာဂံ ပရိဂ္ဂဟေတွာ အညတရံ ဘာဂံ အဒိန္နံ အာဒိယိ-တွာ။ ဒီ၊၃။၇၆။

အညတရကုတ္တိဝတ္ထု (န) [အညတရ+ကုတ္တိ+ ဝတ္ထု] တယောက်သောမိန်းမ–မိန်းမတယောက် –၏ အကြောင်းအရာ – ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၀၃-၄။

အညတရဥက္ကဋ္ဌိတဘိက္ခုဝတ္ထု (န) [အညတရ+ ဥက္ကဋ္ဌိတ+ဘိက္ခု+ဝတ္ထု] ပျင်းရိသော ရဟန်း တပါး၏ – အကြောင်းအရာ – ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၉-၁၉၁။

အညတရကုဋုမ္ဗိကဝတ္ထု (န) [အညတရ + ကုဋုမ္ဗိ-က+ဝတ္ထု] တယောက်သော သူကြွယ် – သူ ကြွယ်တယောက်–၏ အကြောင်း အရာ–ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၀-၁။

အညတရကုလဒါရိကာဝတ္ထု (န) [အညတရ+ ကုလ+ဒါရိကာ+ဝတ္ထု] တယောက်သော အမျိုးသမီး – အမျိုးသမီး တယောက် – ၏ အကြောင်းအရာ – ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၈-၉။

အညတရကုလပုတ္တဝတ္ထု (န) [အညတရ+ကုလပုတ္တ+ဝတ္ထု] တယောက်သော အမျိုးသား–အမျိုးသား တယောက်–၏ အကြောင်းအရာ–ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂-၃-၄။

အညတရကောဏ္ဍည (ပု) [အညတရ+ကောဏ္ဍည] တခုခု–တပါးပါး–သော အမျိုး။ ဇာတိအာဒိသု အညတရကောဏ္ဍညသဂေါတ် အဓိဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။

အညတရဓေနု (န) [အညတရ+ဓေနု] တပါးပါး သောဓော။ ... အညတရဓေနုသာ ပရိယောသာနေ ....။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၆။ မူလဋီ၊၁၊၁၃၁။

အညတရညတရ (တိ) [အညတရ+အညတရ] (က) တခုခု၊ တမျိုးမျိုး။ ကော ပန ဝါဒေါ အညတရညတရေန။ ဒီ၊၃။၃၇။ အညတရညတရေန ဗျသနေန သမန္နာဂတဿ....။ မ၊၁။၈၃။ (ခ) အခြား–တပါး–သော၊ အခြား ဤသို့ သဘောရှိသော။ ကုလေ ဇေဋ္ဌာပစာယိတာယ အညတရညတရေသု စ အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု။ ဒီ၊၃။၁၁၉။ အညတရညတရေသု ဝါတိ အညေသု စ ဧဝရူပေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။

အညတရထေရဝတ္ထု (န) [အညတရ+ထေရ+ဝတ္ထု] တပါးသောမထေရ်– မထေရ်တပါး– ၏ အကြောင်း အရာ–ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၀-၁။

အညတရဒွါရ (န) [အညတရ+ဒွါရ] တပါးပါး သော–တခုခုသော–ဒွါရ။

အညတရဒွါရပ္ပတ္တ (တိ) [အညတရဒွါရ+ပတ္တ] တပါးပါးသော ဒွါရသို့ – ဒွါရတပါးပါးသို့– ဖြစ်သော၊ တရား။ ကာယဝစီဒွါရာနံ အညတရဒွါရပ္ပတ္တာ ဝဓကစေတနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၁၇။

အညတရနာမ (န) [အညတရ+နာမ] တခုခု–တမျိုးမျိုး – သော အမည်။ ဧတေသု တီသု အညတရနာမေန သဒ္ဒိံ ဝေဝတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၀။

အညတရပုရိသဝတ္ထု (န) [အညတရ+ပုရိသ+ဝတ္ထု] တယောက်သောယောကျ်ား–ယောကျ်ား တယောက် – ၏ အကြောင်းအရာ – ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂၊၂၉၂။

အညတရဗြာဟ္မဏဝတ္ထု (န) [အညတရ+ဗြာဟ္မဏ+ဝတ္ထု] တယောက်သောပုဏ္ဏား – ပုဏ္ဏား တယောက် – ၏ အကြောင်းအရာ – ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅-၆။ ၂၁၇-၈။ ၃၉၇၊၄၁၁။

အညတရဘာသာ (ထီ) [အညတရ+ဘာသာ] တပါးပါး – တမျိုးမျိုး – သော – ဘာသာ – စကား။ မိလက္ခဘာသာသု ဝါ အညတရဘာသာယ တမတ္ထံ ဝဒေယျ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။

အညတရဘိက္ခုဝတ္ထု (န) [အညတရ + ဘိက္ခု+ ဝတ္ထု] တပါးသောရဟန်း – ရဟန်းတပါး – ၏ အကြောင်းအရာ – ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈-၉၊ ၁၈၃-၉။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄-၅၊ ၄၁၅-၆။

အညတရမုခ (န) [အညတရ+မုခ] တပါးပါး – တမျိုးမျိုး– သော အကြီးအမှူး – အကြောင်းရင်း-ခေါင်းစဉ်။ တေသံ တေသံ စ တုပရိက္ခဟာမုခါနံ အညတရမုခဝသေန အနေကဓာဝ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ နာနာနယတော ဝိဘာဝိတာ။ မဏိ၊၁။၂၂၆။

အညတရဝသ (ပု) [အညတရ+ဝသ] တခုခု – တပါးပါး – ၏ အစွမ်း။ ဩဓိသကာနောဓိသက- ဒိသာဖရဏာနံ ဟိ အညတရဝသေန မေတ္တံ ဥဂ္ဂဏှန္တဿပိ ဗျာပါဒေါ ပဟီယတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၃၃၉။

အညတရဝိပတ္တိ (ထီ) [အညတရ+ဝိပတ္တိ] တပါး ပါး –တခုခု – တမျိုးမျိုး – သော ပျက်စီးခြင်း။ တထာ ဝိတဏ္ဍာ ပန သီလဝိပတ္တိအာဒီသု အညတရဝိပတ္တိံ အာပဇ္ဇိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၃။

အညတရဝိဟာရ (ပု) [အညတရ+ဝိဟာရ] တပါး ပါး–တမျိုးမျိုး–သော ဝိဟာရ။

အညတရဝိဟာရသမင်္ဂီပရိဒီပန (န) [အညတရ- ဝိဟာရ+သမင်္ဂီ+ပရိဒီပန] တပါးပါး –တမျိုး

မျိုး—သော ဝိဟာရနှင့် ပြည့်စုံသူ၏ အဖြစ်ကို— ပြတတ်— ပြကြောင်းဖြစ်— သောယုဒ်—စကား။ ဝိဟာရတိတိ အဓိဝေသေသု ဣရိယာပထဒိဗ္ဗ- ဗြဟ္မအရိယဝိဟာရေသု အညတရဝိဟာရသ- မင်္ဂိပရိဒီပနမေတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ အညတရဝိဟာရသမင်္ဂိပရိဒီပနန္တိ ယထာဝုတ္တ- ဝိဟာရေသု အညတရဝိဟာရသမင်္ဂိဘာဝပရိ- ဒီပနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၄။ အညတရဝိဟာရ- သမင်္ဂိပရိဒီပနန္တိ ဌာသမေကထော အပ္ပဝတ္တတာ ကေနစ ဝါ ဒွိဟိ ဝါ သမင်္ဂိဘာဝပရိဒီပနံ၊ဘာဝ- လောပေနာယံ ဘာဝပ္ပဓာနနေန ဝါ နိဒ္ဒေသော။ သီ၊ဋီ၊သစ် ၂ ၄။

အညတရသမင်္ဂီ (တိ) [အညတရ+ သမင်္ဂီ]တပါး ပါး—တမျိုးမျိုး —သော ဣရိယာပုထ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဌာနသမင်္ဂီ ဝါ ဟိ ကာယေန ကိဉ္စိ ကရေယျ ဂမနာဒီသု အညတရသမင်္ဂီ ဝါတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၀၃။

အညတရသမယ (ပု) [အညတရ+သမယ] တပါး ပါးသော အခါ။ တတြာပိ နေဝ အညံသမယေ န အာဝဇ္ဇနာဒီနံ အညတရသမယေ သံဝရော ဝါ အသံဝရော ဝါ အတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။ ဗုဒ္ဓနီ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁။

အညတရသရီရဝဏ္ဏ (တိ) [အညတရ+သရီရ+ ဝဏ္ဏ] တပါးပါး—တမျိုးမျိုး—သော ကိုယ် အဆင်းရှိသော၊သူ။ တဿ ပိဋ္ဌိယံ ဝါ ကုစ္ဆိယံ ဝါ ဥဋ္ဌိတေန ဝိသဘာဂဝဏ္ဏေန ကာဠရတ္တာဒီနံ အညတရသရီရဝဏ္ဏော ဂါဝီ ဝိယ သဗလံ နာမ ဟောတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ ၄။၁၅၄။

အညတိတ္ထ (န)[အည+တိတ္ထ]အခြား — တပါး — သော အယူ။ ဤသာသနာတော်မှ — အခြား — တပါး — သော အယူ။ အညတိတ္ထိယ-ကြည့်။

အညတိတ္ထာယတန (န)[အညတိတ္ထ+အာယတန] အခြား — တပါး — သော — သာသနာ — တိတ္ထိ ကျောင်း။ ဝေမေဝံ ဣမေသု သမဏေသု ကေ- သမဏောပိ န အညတိတ္ထာယတနေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

အညတိတ္ထိယ (ပု) [အည + တိတ္ထ+ဣယ] အခြား တပါးအယူရှိသော၊ ဤသာသနာတော်မှအခြား တပါးသော အယူရှိသော၊ အသီအမြင်, အသွင် အပြင်, အပြုအမူ, အကျင့်အကြံ, အနေအထိုင် အားဖြင့် တမျိုးတပါး ခြားနားသော အယူရှိ သော၊သူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန အည- တိတ္ထိယာ ပရိဗ္ဗာဇကာ စာတုဒ္ဒသေ ပန္နရသေ။ ဝိ၊၃။၁၃၉။ အညတိတ္ထိယာတိ ဧတ္ထ တိတ္ထံ ဝုစ္စတိ လဒ္ဓိ၊ အညံ တိတ္ထံ အညတိတ္ထံ၊ အညတိတ္ထံ ဧတေသံ အတ္ထီတိ အညတိတ္ထိယာ၊ ဣတော အညလဒ္ဓိကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။ အညတိတ္ထိယာ ပရိဗ္ဗာဇကာ။ ဒီ၊၃။၃၁။ အည- တိတ္ထိယာတိ ဒဿနေနပိ အာကပ္ပေနပိ ကုတ္တေနပိ အာစာရေနပိ ဝိဟာရေနပိ ဣရိယာပထေနပိ အညေ တိတ္ထိယာတိ အညတိတ္ထိယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၇။

အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗ (တိ) [အညတိတ္ထိယ+ပုဗ္ဗ] အခြားတပါး အယူရှိသော၊သူ။ ယော သော အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၉၈။ ဒီ၊၁။၁၆၅။ ယော ခေါ သဘိယ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော...။ သုတ္တနိ။၃၆၃။ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗောတိ အည- တိတ္ထိယော ဝေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။

အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗကထာ (တိ) [အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗ+ ကထာ] အခြား တပါး အယူရှိသော သူ၏ အကြောင်းအရာ — ကို ပြဆိုရာစကား။ ဝိ၊၃။ ၉၈၊၁၀၀။ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗကထာ နိဋ္ဌိတာ။ဝိ၊၃။ ၁၀၀။

အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗဝတ္ထု (န) [အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗ+ ဝတ္ထု] အခြား တပါး အယူရှိသော သူ၏ — အ ကြောင်းအရာ — ဝတ္ထု။ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗဝတ္ထု- သို ...။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၂။

အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗဝတ္ထုကထာ (တိ) [အညတိတ္ထိယ- ပုဗ္ဗ+ဝတ္ထု+ကထာ] အခြား တပါး အယူရှိ

သူ၏ အကြောင်း အရာ — တွေ့ — ကို ပြဆိုရာ စကား။ အညတိတ္ထိယပုစ္ဆတ္ထုကထာ နိဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၆။

အညတိတ္ထိယပေယျာလ (န) [အညတိတ္ထိယ + ပေယျာလ] အညတိတ္ထိယတို့နှင့် စပ်၍ ပေယျာလအားဖြင့် ဟောအပ်သော သုတ်အပေါင်း၊ အညတိတ္ထိယပေယျာလဝဂ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊၁-သံယုတ်၊ ၁-သုတ်၊ ၅-ဝဂ်။ သံ၊၃။ ၂၁-၃။

အညတိတ္ထိယဘာဏဝါရ (ပု) [အညတိတ္ထိယ + ဘာဏဝါရ] အခြား တပါး အယူရှိသူတို့၏ အကြောင်းကို ရွတ်ဆိုရာ အလုည့်အကြိမ် — အခန်း — ဘာဏဝါရ။ အညတိတ္ထိယဘာဏဝါရော နိဋ္ဌိတော ကောဒသမော။ ဝိ၊၃။ ၁၅၅။

အညတိတ္ထိယသရဏ (န) [အညတိတ္ထိယ + သရဏ] အခြား တပါး အယူရှိသူတို့ကို ကိုးကွယ်ခြင်း။ အညတိတ္ထိယသရဏံ ဘိန္နံတွာ ဖုဒ္ဓံ သရဏံ အဂမံသု။ ဧ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၁။

အညတော (ဗျ) [အည + တော] (က) အခြား — တပါး — သောနေရာကို၊ သို့။ အညတော ဩလော- ကေန္တော အပရံ နိပ္ပလံ အမ္ဗရုက္ခံ ဒိသွာ။ ဧ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၅။ (ခ) အခြားတပါးဖြင့်၊ အရိယမဂ်ဉာဏ်မှ — အခြား — တပါး — သော မိစ္ဆာဉာဏ်ဖြင့်။ န ဖြာဟ္မဏော အညတော သုဒ္ဓိမာဟ။ သုတ္တနိ။ ၄၀၂။ ဓော် န ဖြာဟ္မဏော အညတော သုဒ္ဓိမာ- ဟာတိ ဧတ္ထ ဂုဒါနိ ယေ ဒိဋ္ဌိဂတိကာ အည- တော သုဒ္ဓိံ ဖြုဝန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၂။ (ဂ) အခြား — တပါး — သော နည်းအားဖြင့်။ အဇ္ဈတ္တမေဝုပသမေ၊ န အညတော ဘိက္ခု သန္တိ- မေသေယျ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၁။ အညေန ဥပါယေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၈။ (ဃ) အခြား — တပါး — သောအခြင်းအရာအားဖြင့်။ သစ္စံ ဓမ္မံ ပရိညာယ သမ္ဗုဒ္ဓံ ပမတ္တာနံ အညတော ပဿတီ။ သံ၊၂။ ၂၇၇။ အညတော ပဿတီတိ ပဟာ အပရိညာတာ- ဘိနိဝေသော ဇနော ပဿတိ၊ တတော အည- တော ပဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၆။

အညတောသ၀ (တိ) [အညတော + သု + အ။ အလုတ္တကိသမာသ်။] အခြား — တပါး — သော သုထံမှ ကြားအပ်သော၊ စကား အဖြစ် အမျက်စသည်။ ဒိသွာ ဝဒါမိ န ဟိ အညတော- သဝံ။ ဇာ၊၁။ ၁၃၉။ န အညတောသဝံ အညဿ သမဏဿ ဝါ ဗြာဟ္မဏဿ ဝါ တံ သုတွာ န ဝဒါမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၀။

အညတ္တ (န) [အည + တ္တ] အခြား — တပါး — ၏ အဖြစ်။ ဣတရေ ပုဂ္ဂလဿ ရူပါဒီဟိ အညတ္တံ အနညတ္တဥ္စ အနိစ္ဆန္တော။ မူလဋီ၊၁။ ၁၅။

အညတ္တပုစ္ဆန (န) [အညတ္တ + ပုစ္ဆန] အခြား — တပါး — ၏ အဖြစ်ကို မေးခြင်း။ သဒ္ဓိတာ- သဒ္ဓိတာနိ သဒ္ဓေပန ဒဿေတွာ အညတ္တပုစ္ဆ- နတ္ထံ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၇။

အညတ္ထ (ဗျ) [အည + တ္ထ (အနျတြ-သံ)] အခြား — တပါး — ၌၊ သို့။ (က) အခြား — တပါး — သော နေရာ၌။ ကိံ တယာ အညတ္ထာပိ ဝေဠုပေါ ပါသာဒေါ ကတပုဗ္ဗော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၅။ တုမှေ အညတ္ထ ဝေဠုံ ဘောဇနံ န လဘိဿထ။ ဓုင်း။ ၂၂၄။ သော အညတ္ထ ဝသနဋ္ဌာနံ အပဿန္တော။ ဓုင်း။ ၃၄၈။ အညတ္ထ ပန ဥပသင်္ကမသေနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၇။ (ခ) အခြား — တပါး — သော နေရာသို့။ အမ္ဗ ကိံ ဧာ အညတ္ထ ဂစ္ဆာမ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၉။ တံ အတ္တနော ပုတ္တကေ ဂဟေတွာ အညတ္ထ ယာဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၁။

အညတ္ထဝိဟိတက (တိ) [အညတ္ထ + ဝိဟိတက] အခြားတပါး၌ မွေ့ပျော်အပ်သော၊ အခြားတပါး သော အာရုံ၌ ဖြစ်စေအပ်သော။ အညဝိဟိ- တက-ကြည့်။

အညတ္ထိက (တိ) [အညာ + အတ္ထိက] သိခြင်းငှါ အလိုရှိသော၊ သိလိုသောသူ။ အညတ္ထိကော နော စ ပဟုဋ္ဌစိတ္တော။ ပေတ။ ၁၈၃။ အညတ္ထိ- ကောတိ အာဇာနနတ္ထိကော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၉။

အညတြ၁ (ဗျ)[အည + တြ](က)အခြား – တပါး – သော အရပ်၌။ အညတရဿ ဥပါသကဿ ဝိဟာရပရိဘောဂံ သေနာသနံ အညတြ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ ဝိ၊၁။၈၃။ ကိံ ပန တုမှံ အာဝုသော ဥပနန္ဒ အညတြ ဝဿံဝုဋ္ဌော အညတြ စီဝရဘာဂံ သာဒိယိ။ ဝိ၊၃။၄၁၆။ န တေ အညတြ စိတ္တကာရံ ကရောန္တိ။ ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။၁၄၃။ မဟာရာဇ န ကောစိ ဇနော အညတြာပိ ဝသန္တဿ မေ အသုခံ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၅။၂၆၆။ မုစ္စေယျ သော နိရယာ စ တမှာ။ ကမ္မံ သိယာ အညတြ ဝေဒနိယံ။ ပေတ။ ၁၉၀။ (ခ) အခြား – တပါး – ဖြင့်၊ အခြား – တပါး – အကြောင်းဖြင့်၊ အခြား – တပါး – ပြောဆိုခြင်းဖြင့်။ ကိမညတြ ဘိက္ခဝေ နန္ဒာ ကုလပုတ္တာ သဒ္ဓါ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇိတော။ အံ၊၃။၁၄။ ကိံ အညေန ကာရဏေန ကထိတေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၇။

အညတြ၂ (ဗျ) [အည + တြ] ကြဉ်ဖယ်၍၊ ထား၍၊ ကင်း၍။ အညတြ သုပိနန္တာတိ ဌပေတွာ သုပိနန္တံ။ ဝိ၊၁။၁၅၁။ အညတြ သမယာတိ ဌပေတွာ သမယံ။ ဝိ၊၁။၁၁၄။ အညတြ ကာမာ ပရိစာရဏနာတိ ဖြောက် ကာလံ ဝိနာ ကာမေန အနိစ္ဆာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅။ အညတြာပိ ဓမ္မာ ကမ္မံ ကရောန္တိ၊ အညတြာပိ ဝိနယာ ကမ္မံ ကရောန္တိ၊ အညတြာပိ သတ္ထုသာသနာ ကမ္မံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊၃။၄၁၆။ ယသ္မာ စ ခေါ ဘဿ အညတြေဝ ဉာဏာယ မဂ္ဂါယ အညတြ ဉာဏံ တပေယံ ကတ္တ- ဓမေန....။ဒီ၊၁။၁၅၉။ အညတြ ဥပလာပနာယ အညတြ မိတ္တေဘာဒါယ။ ဒီ၊၂။၆၄။ အညတြေဝ အာဝသော မုသိလ သဒ္ဓါယ အညတြ ရုစိယာ အညတြ အနုဿဝါ အညတြ အာကာရပရိဝိ- တက္ကာ အညတြ ဒိဋ္ဌိနိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာ။ သံ၊၁။၁၃၆။ အဝုသိတဝါယော ခေါ် ပန သော အယံ အမှွေ့ာ မာဂဏ္ဍဝေါ ဝုသိတဝါနီ ကိမညတြ အဝုသိတတ္တာ။ ဒီ၊၁။၈၅။ အဝုသိတတ္တာ အဝုသိ- တဘာဝံ အညတြ ဌပေတွာ တေသာ ဝေ ဖရုသ- ဝစနသမုဒါစာရေ ကာရဏံ ကိမညံ အတ္ထိတိ.... အညတြာတိ နိပါတယောဂတော အဝုသိ- တတ္တာတိ ဥပယောဂတ္တေ နိဿက္ကဝစနံ။ သီ၊ဋီ- သစ်၊၂။၂၅၁။ ကိမညတြ ဗာလျာ။ သံ၊၂။၁။ ကိမညတြ ဗာလျာတိ ဗာလဘာဝတော အညံ ကိမတ္ထိ၊ ဗာလဘာဝယေဝ အယန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။

အညတြဂတိ (ထီ) [အညတြ + ဂတိ] အခြား– တပါး–သော ဘဝ–ဘဝတပါး–သို့ သွားခြင်း။ ပဏ္ဍိတာယာပိ စ ပရလောကံ ဂတာ နာမ အညတြဂတိဝသာ ပုန တေနေဝ သရီရေန နာဂစ္ဆန္တိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ (ဋ္ဌ-မူကွဲ။)

အညတြပရိဘောဂ (ပု) [အညတြ + ပရိဘောဂ] အခြား–တပါး– သော ကျောင်း၌ သုံးဆောင် အပ်သော ပစ္စည်း ပရိက္ခာရ၊ တပါးကျောင်းမှ အသုံးအဆောင်ပစ္စည်း။ န ဘိက္ခဝေ အညတြ ပရိဘောဂေါ အညတြ ပရိဘုဉ္ဇိတဗ္ဗော။ဝိ၊၄။ ၃၂၃။

အညတြပရိဘောဂပဋိက္ခေပါဒိ (ပု,န) [အညတြ- ပရိဘောဂ + ပဋိက္ခေပ+အာဒိ] တခုသော ကျောင်းကပစ္စည်းပရိက္ခာရကို အခြားတပါးသော ကျောင်း၌ ယူ၍ သုံးဆောင်ခြင်းကို တားမြစ် ခြင်းစသည်။ ဝိ၊၄။၃၂၃-၉။

အညတြပရိဘောဂပဋိက္ခေပါဒိကထာ (ထီ) [အည- တြပရိဘောဂပဋိက္ခေပါဒိ+ကထာ] တခုသော ကျောင်းက ပစ္စည်းပရိက္ခာရကို အခြားတပါး သောကျောင်း၌ ယူ၍ သုံးဆောင်ခြင်းကို တား မြစ်ခြင်းစသည်ကို ဆိုရာစကား။ ဝိ၊ဋ္ဌ ၄။၈၆-၇။

အညတြပရိဘောဂပဋိက္ခေပါဒိကထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အညတြပရိဘောဂပဋိက္ခေပါဒိကထာ + ဝဏ္ဏ- နာ] တခုသောကျောင်းက ပစ္စည်းပရိက္ခာရကို အခြားတပါးသောကျောင်း၌ ယူ၍ သုံးဆောင် ခြင်းကို တားမြစ်ခြင်း စသည်ကိုဆိုရာစကား၏– အဖွင့် – ဋီကာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၅။ ဝိမတိ၊ ၂။၂၄၀။

အညတြယောဂ (တိ) [အညတြ + ယောဂ] အခြား—တပါး—၌ အားထုတ်ခြင်း ရှိသော၊ ဤသာသနာတော်မှ—အခြား—တပါး—သော မှားသော အယူ၌ ဖြစ်သော အားထုတ်ခြင်း ရှိသော၊ အမျိုးမျိုးသော အကျင့်မှားကို ကျင့်သော၊ သူ။ သော တယာ ဒုဇ္ဇာနော အညဒိဋ္ဌိကေန .... အညတြယောဂေန။ မ၊၂။ ၁၅၄။ အညတြယောဂေနာတိ အညတ္ထပယောဂေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ အညတ္ထပယောဂေနာတိ ဣမမှာ နိယျာနိကသာသနာ အညသ္မိံ မိစ္ဆာသမယေ ပယုတ္တပယောဂေန၊ အနိယျာနိကံ ဝိဝိဓံ မိစ္ဆာပဋိပတ္တိံ ပဋိပဇ္ဇန္တေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၉၄-၅။ အညတြာယောဂ-လည်းကြည့်။

အညတြာစရိယက (တိ) [အညတြ + အာစရိယ + က] (၁) အခြား—တပါး—တိတ္ထိဘောင်—၌ ဆရာ၏ အဖြစ်—အဆုံးအမ—ရှိသော၊ သူ။ ဒုဇ္ဇာနံ ခေါ တေ ပေါဋ္ဌပါဒ တယာ အညဒိဋ္ဌိကေန.... အညတြာစရိယကေန။ ဒီ၊၁။၁၇၃။ အညတြ စ တေ အာစရိယကံ၊ အညသ္မိံ တိတ္ထာယတနေ အာစရိယဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ အာစရိယဘာဝေါ အာစရိယကံ၊ ယထာ တထာ ဩဒါတ-နုသာသနံ၊ တဒဿတ္ထီတိ အာစရိယကော ယထာ “သဒ္ဓေါ”တိ အာဟ “အညတ္ထာ”တိအာဒိ။ အညသ္မိံ တိတ္ထာယတနေ တဝ အာစရိယဘာဝေါ အတ္ထီတိ ယောဇနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၈၈။ (၂) အခြား—တပါး—ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ကို မသိ—သော ဆရာတို့၏ အထံ၌နေသော၊ သူ။ သော တယာ ဒုဇ္ဇာနော အညဒိဋ္ဌိကေန ... အညတြာစရိယကေန။ မ၊၂။ ၁၅၄။ အညတြာစရိယကေနာတိ ပစ္စယာကာရံ အဇာနန္တာနံ အညေသံ အာစရိယာနံ သန္တိကေ ဝသန္တေန။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ အညဝါဒိယကေနာတိပိ ပါဌော၊ ပစ္စယာကာရတော အညာကာရဒီပကအာစရိယဝါဒံ ပဂ္ဂယှ ဌိတေနာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋီ၊၃။၉၄-၅။ အညဝါဒိယက-လည်းကြည့်။

အညတြာယောဂ (တိ) [အညတြ + အာယောဂ] အခြား—တပါး—၌ ပြင်းစွာ အားထုတ်ခြင်းရှိသော၊ ဤသာသနာတော်မှ—အခြား—တပါး—သောအကျင့်၌ ပြင်းစွာအားထုတ်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဒုဇ္ဇာနံ ခေါ တေ ပေါဋ္ဌပါဒ တယာ အညဒိဋ္ဌိကေန ... အညတြာယောဂေန။ ဒီ၊၁။ ၁၇၃။ အညတြ စ တေ အာယောဂေါ၊ အညီသာယောဂ ပဋိပတ္တိယာ ယုတ္တပယုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၀။ အညတြယောဂ-လည်းကြည့်။

အညထတ္တ (န) [အညထာ + တ္တ] အခြား—တပါး—သော အခြင်းအရာအားဖြင့်—ဖြစ်သည်၏ အဖြစ်—ဖြစ်ခြင်း၊ ဖောက်ပြန်—ပြောင်းလဲ—ခြင်း၊ တမျိုးတမည်ဖြစ်ခြင်း။ (ဤ ‘အညထတ္တ’ကား ပသာဒညထတ္တ၊ ဘာဝညထတ္တ၊ ဂတိအညထတ္တ၊ လက္ခဏညထတ္တ၊ ဝိပရိဏာမညထတ္တ၊ မိလာယနညထတ္တ-စသည်ဖြင့် များစွာရှိသည်။ အညထတ္တံ နာမ ပသာဒညထတ္တံ၊ ဘာဝညထတ္တံ၊ ဂတိအညထတ္တံ၊ လက္ခဏညထတ္တံ၊ ဝိပရိဏာမညထတ္တန္တိ အနေကဝိဓံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၆။) (က) ကြည်ညိုခြင်းမှ ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်း၊ အကြည်ညိုပျက်ခြင်း၊ မကြည်ညိုခြင်း၊ နှလုံးမသာမယာဖြစ်ခြင်း။ (ပသာဒညထတ္တ)။ ပသန္နာနဉ္စ ဧကစ္စာနံ အညထတ္တာယ။ ဝိ၊၁။၂၃။ အညထတ္တာယာတိ ပသာဒညထာဘာဝါယ ဝိပ္ပဋိသာရာယ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃။ တေသံ အာဂန္တွာ ဒဿနာယ အလဘန္တာနံ သိယာ အညထတ္တံ သိယာ ဝိပရိဏာမော။ မ၊၂။၁၂၁။ အညထတ္တန္တိ ‘ဒသဗလဿ ဒဿနံ န လဘာမာ’တိ ပသာဒညထတ္တံ ဘဝေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ ပသာဒညထတ္တန္တိ အပ္ပသာဒေါ။ မ၊ဋီ၊၃။၈၀။ တေသံ မံ အလဘန္တာနံ ဒဿနာယ သိယာ အညထတ္တံ သိယာ ဝိပရိဏာမော။ သံ၊၂။၂၇၅။ သိယာ အညထတ္တန္တိ ပသာဒညထတ္တံ ဝါ ဘာဝညထတ္တံ ဝါ ဘဝေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ န ဟေဝ ဗုဒ္ဓေ အဝေစ္စပ္ပသာဒေန သမန္နာဂ-

တသာ အရိယသာဝကသာ သိယာ အညထတ္တံ။ သံ၊၃။၃၁၈။ အံ၊၁။၂၂၃။ အညထတ္တန္တိ ပသာဒညထတ္တဥ္စ ဂတိအညထတ္တဥ္စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ (ခ) (၁) ဃန စသော သဘော၏ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်း၊ အစိုင်အခဲစသည်မှ အရည်စသည် ဖြစ်သွားခြင်း။ (ဘာဝညထတ္တ)။ သိယာ... စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ အညထတ္တံ။ သံ၊၃။၃၁၆။ အံ၊၁။၂၂၃။ တတ္ထ မဟာဘူတေသု ဘာဝညထတ္တံ အဓိပ္ပေတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၆။ အညထတ္တန္တိ ဘာဝညထတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၃-၄။ (ဘာဝညထတ္တ ဖြစ်ပုံ အကျယ်ကို သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၆-၇-တွင်ကြည့်။) (၂) သာသနာဝင် ပုဂ္ဂိုလ် သဘောမှ ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်း၊ တိတ္ထိ ဘောင်သို့ ပြောင်းသွားခြင်း။ (ဘာဝညထတ္တ)။ (က) အနက်ကြည့်။ (ဂ) လားရာ ဂတိ၏ ဖောက်ပြန်ခြင်း၊ ဖောက်ပြန်သော နိရယဂတိ စသော လားရာဂတိ။ (ဂတိအညထတ္တ)။ တတြိဒံ အညထတ္တံ၊ သော ဝတ... နိရယံ ဝါ... ဥပပဇ္ဇိဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ သံ၊၃။၃၁၈။ အံ၊၁။၂၂၃။ တတြိဒံ အညထတ္တန္တိ ဧတ္ထ ပန ဂတိအညထတ္တံ အဓိပ္ပေတံ၊ တဉ္စ အရိယသာဝကဿ နတ္ထိ၊ ပသာဒညထတ္တမ္ပိ နတ္ထိယေဝ။ ဣဓ ပန ပသာဒဖလံ ပကာသေတုံ ဂတိအညထတ္တမေဝ ဒဿိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၇။ (က) အနက် လည်းကြည့်။ (ဃ) ပရမတ္ထတရားတို့၏ ကာလဉ္စ၊ ဖုသန စသောလက္ခဏာ(၏) ဖောက်ပြန်ပြောင်း လဲခြင်း။ (လက္ခဏညထတ္တ)။ ဤပြောင်းလဲခြင်း မျိုးကားမရှိ။ သဘာဝဓမ္မာနံ ကက္ခဠဖုသနာဒိလက္ခဏဿ အညထာဘာဝေါ လက္ခဏညထတ္တံ... လက္ခဏညထတ္တံ န လဗ္ဘတိ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၅၃၃။ (င) အိုမင်းရင့်ရော်သော အားဖြင့် ဖောက်ပြန်ပြောင်းလဲခြင်း၊ အိုခြင်း၊ ရင့်ရော် ခြင်း။ ဌိတဿ အညထတ္တံ ပညာယတိ။ သံ၊၂။ ၃၁။ အံ၊၁။၁၅၀။ ဌိတဿ အညထတ္တံ ပညာယတီတိ ဇီဝမာနဿ ဇရာ ပညာယတိ။ ... အညထတ္တန္တိ ဇရာယ(နာမံ)။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။ ဌိတဿ အညထတ္တံ နာမ ဇရာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။ "ဌိတဿ အညထတ္တံ ပညာယတီ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တံ အညထတ္တံ ဝိပရိဏာမညထတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၃။ (စ) ညိုးနွမ်း သောအားဖြင့် ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်း။ (မိလာယနညထတ္တ)။ ဗီဇာနံ တရုဏာနံ ဥဒကံ အလဘန္တာနံ သိယာ အညထတ္တံ သိယာ ဝိပရိဏာမော။ မ၊၂။၁၂၁။ သံ၊၂။၇၅။ သိယာ အညထတ္တန္တိ ဥဒကဝါရကာလေ ဥဒကံ အလဘန္တာနံ မိလာတဘာဝေန အညထတ္တံ ဘဝေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၂။ အညထတ္တန္တိ မိလာယနညထတ္တမေဝ၊ တာနိ ဟိ ဥဒကံ အလဘန္တာနိ မိလာယန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ သေယျထာပိ နာမ ဝစ္ဆဿ တရုဏဿ မာတရံ အပဿန္တဿ သိယာ အညထတ္တံ သိယာ ဝိပရိဏာမော။ သံ၊၂။၇၅။ အညထတ္တန္တိ မိလာယနအညထတ္တံ။ ခီရပဒကာ ဟိ ဝစ္ဆာ မာတု အဒဿနေန ခီရံ အလဘန္တာ မိလာယန္တိ ကမ္ပန္တိ ပဝေဓေန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၅။ (ဆ) အဆင်းပျက်သည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ဖောက်ပြန် ပြောင်းလဲခြင်း၊ အဆင်းပျက်ခြင်း။ အတ္ထိ တေ ဣန္ဒြိယာနံ အညထတ္တံ။ မ၊၂။၃၀၉။ အညထတ္တန္တိ ဝိဝဏ္ဏတာယ အညထာဘာဝေါ။ ဣန္ဒြိယာနီ နာမ မနောဝိညေယျာ ဓမ္မာ၊ ပတိဋ္ဌိတောကာသံ ပန သန္ဓာယ ဣဒံ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇။ ဇီဝိတဿပိ သိယာ အညထတ္တံ။ မ၊၂။၃၁၃။ ဗိဿတိ စ ဣန္ဒြိယာနံ အညထတ္တံ။ သံ၊၃။၁၉၁။ အညထတ္တန္တိ ဣန္ဒြိယာနိ နာမ န စက္ခုဝိညေယျာနိ၊ ယတော ပန ပကတိယာ ပရိသုဒ္ဓေါ ဆဝိဝဏ္ဏော၊ ဣဒါနိ န တထာ ပရိသုဒ္ဓေါ၊ အဲသကုဋ္ဌေရေ ဝလိ ပညာယတိ၊ ဗြဟ္မဒတ္တကာယော ပုရေတာ ဝဏ္ဏော၊ ဣမိနာဝ ကာရဏေန ဝက္ခာဒိနံ စ ဣန္ဒြိယာနံ အညထတ္တေန ဘဝိတဗ္ဗန္တိ နယဂ္ဂါဟတော ဝေဒ-မာဟ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၆။ ကာယဿ ဝါ အညထတ္တံ ဣန္ဒြိယာနံ ဝါ ဝိပရိဏာမော။ သံ၊၂။၂၆၈။ အညထတ္တန္တိ အညထာဘာဝံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄။ (ဇ) ဆုတ်ယုတ် — ကုန်ခန်း — ခြင်း။ နေဝတ္ထိ တထာ-ဂတဿ ပညာဝေယျတ္တိယဿ အညထတ္တံ။ မ၊

၁။၁၁၇။ ယမ္ပိ တထာဂတဿ စေ ဟောတိ "စမ္ပိ နေသံ အေသော"န္တိ၊ တဿပိ ဟောတိ အညထတ္တံ။ မ၊၃။၄၀။ "စမ္ပိ အေသောဿမိ"တိ ဥပ္ပန္နဿ စိတ္တဿ အညထာဘာဝေါ ဟောတိ။ မ ဋ္ဌ၊၄။၃၄။ အညထာဘာဝေါ အဒေသောတု-ကာမတာ ဟောတိ။မဋီ၊၃။၂၄၇။ (ဈ) စိတ်တမျိုး တမည်ဖြစ်ခြင်း၊ စိတ်ပျက်ခြင်း။ အဟု-ဝေ၀ အညထတ္တံ၊ အဟု ဒေါမနဿံ။ မ၊၂။၁၁၁၊ ၂၄၁။ အညထတ္တန္တိ စိတ္တဿ အညထတ္တံ။မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။(ည) သီလ၏ တမျိုးတမည်ဖြစ်ခြင်း၊ သီလပျက်ခြင်း။ န ကရောမိ စိတ္တေ အညထတ္တံ။ စရိယာ၊၃၉၉။ အညထတ္တန္တိ တဿ သီလဿ အညထတ္တဘူတံ ဝေသံ သတ္တာနံ ပေါထနာဒိ-ဝိဓိံ မယှံ စိတ္တေ န ကရောမိ၊ တတ္ထ စိတ္တမ္ပိ န ဥပ္ပါဒေမိ။ ရှင်း၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ (ဋ) ဖြစ်မှားခြင်း။ တတြဿ စိတ္တဿဟု အညထတ္တံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၈၀။

အညထတ္တဘူတ (တိ)[အညထတ္တ+ဘူတ]အခြား-တပါး-သော အခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်ခြင်း (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ အညထတ္တ (၂) (ည) အနက်ကြည့်။

အညထာ (ဗျ) [အည+ထာ] အခြား-တပါး-အားဖြင့်၊ အခြား-တပါး-သော အခြင်းအရာ အားဖြင့်။ အညထာ သန္တမတ္တာနံ၊ အညထာ ယော ပဝေဒယေ။ ဝိ၊၁။၁၁၆။ အညထာ သန္တန္တိ အပရိသုဒ္ဓကာယသမာစာရာဒိကေန အညေနာကာရေန။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၈၇၈။ အညထာတိပိ ဧဝ ဧနာ။ ဒီ၊၁။၂၄။ မ၊၂။၁၉၀။ အညထာဝ ကာယေန သမုဒါစရန္တိ။ မ၊၂။၂။ အညထာဝ ကာယေနာတိ အညေနေဝါကာရေန ကာယေန။ မဋ္ဌ၊၃။၆။ တထာပိ ဟောတိ အညထာပိ ဟောတိ။ မ၊၂။၁၈၉။ တဿ တံ ဖွပ် ဝိပရိဏ-မတိ အညထာ ဟောတိ။ မ၊၃။၂၇၀။ အညထာ ဟောတီတိ ပရိဝတ္တတိ ပကာတိဘောဂေန နဿတိ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၉၁။

အညထာဓမ္မ (တိ) [အညထာ+ဓမ္မ] အခြား-တပါး-သော အခြင်းအရာအားဖြင့် အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ အညထာ ဓမ္မာ ကောလိယာနံ လမ္ဗစူဠကာ ဘဋာ၊ အညထာ ဓမ္မော ဟမသို့။ သံ၊၂။၅၂၁။

အညထာဘာဝ (ပု) [အညထာ+ဘာဝ] (က) အခြား-တပါး-သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း။ နာနာဘာဝေါ ဝိနာဘာဝေါ အည-ထာဘာဝေါ။ဒီ၊၂။၉၉။ ဇာတိယာ နာနာဘာ-ဝေါ, မရဏေန ဝိနာဘာဝေါ, ဘဝေန အညထာ-ဘာဝေါ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝံ၊ အဝီတဝေါ သ ဂတိ။ သုတ္တနိ။၃၉၂။ (ခ) အခြားသတ္တဝါအဖြစ်။ ဣတ္ထဘာဝညထာဘာ-ဝန္တိ ဣမံ မနုဿဘာဝံ ဣတော အဝသေသံ အညနိကာယဘာဝဉ္စ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၂၂။ (ဂ) အနာဂတ် အတ္တဘော ဤဘဝနှင့်တူသော အခြားအတ္တဘော။ ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝံ၊ သံသာရံ နာတိဝတ္တတိ။ အံ၊၁။၃၁၆။ ဣတ္ထဘာ-ဝညထာဘာဝန္တိ ဧတ္ထ ဣတ္ထဘာဝေါ နာမ အယံ အတ္တဘာဝေါ၊ အညထာဘာဝေါ နာမ အနာဂ-တတ္တဘာဝေါ။ ဝေဠုပေါ ဝါ အညောပိ အတ္တ-ဘာဝေါ ဣတ္ထဘာဝေါ နာမ။ န ဝေဠုပေါ အညထာဘာဝေါ နာမ။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ (ဃ) အခြား-တပါး-သော ကြွေဝင္ဒာ၊ ဤကြွေဝင္ဒာမှ တပါး အခြား တခုယုတ် တထောင်သော ကြွေဝင္ဒာ။ ဣတ္ထဘာဝညထာဘာဝံ၊ သတ္တာနံ အဂတိံ ဂတိံ။မ၊၁။၄၀၄။ ဣတ္ထဘာဝ-ညထာဘာဝန္တိ ဣတ္ထဘာဝေါတိ ဣဒံ စက္ကဝါဠံ၊ အညထာဘာဝေါတိ ဣတော သေသံ စက္ကဝါဠ-ဟဿံ။မဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။(င) တရပ်တကျေးသွား၍ ကွဲကွာခြင်း၊ ရှန်သူလက်ရောက်၍ ကွဲကွာခြင်း။ ဝေရိယာ တေ ကုမာရိယာ ဝိပရိဏာမညထာ-ဘာဝါ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ။မ၊၂။၃၁၂။ မရဏေန ဝိပရိ-ဏာမော ကေနစိ သဒ္ဓိံ ပလာယိတွာ ဂမနဝသေန အညထာဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော .... ကာသိ-

ကောသလေသု ဆင်္ဂတဘာဝေန ဝိပရိဏာမေဟ, ပဋိရာဇူနံ ဟတ္ထဂမနဝသေန အညထာဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၈။

အညထာဘာဝီ (တိ) [အညထာ + ဘူ + ဏီ] အခြား–တပါး–သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်လေ့ရှိသော။ အညထာဘာဝီ ဘဝသတ္တော လောကော။ ဥဒါန။ ၁၁၅။ အညထာဘာဝီ ဘဝသတ္တောတိ... အညထာဘာဝီ အပိတဒုက္ခ ဘာဝီ။ ဥဒါန-ဋ္ဌ။ ၁၈၉။

အညထာဝါဒ (ပု) [အညထာ + ဝါဒ] အခြား–တပါး–သော အခြင်းအရာအားဖြင့် စကားကို ဆိုခြင်း။ ယံ တတ္ထ ဘဏ္ဍနံ ကလဟော...အညထာဝါဒေါ....။ ဝိဓ။ ၂၁၂။

အညထာသညီ (တိ) [အညထာ + သညာ + ဤ] အခြား–တပါး–သော သညာရှိသော၊ မှားသော အယူရှိသော၊ သူ။ အညထာသညီနောပိ ဟေတ္ထ ဇနာ သန္တိကေ သတ္တာ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၁၄-၅။

အညဒတ္ထိက (တိ) [အည + အတ္ထိက] အခြား–တပါး–သော ပစ္စည်း အလိုငှါ လျှံအပ်သော။ အညဒတ္ထိကေန ပရိက္ခာရေန။ ဝိ၊ ၂။ ၃၂၈။ အညဒတ္ထိကေနာတိ အညဿ အတ္ထာယ ဒိန္နေန။ ဝိ-ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၉၂။

အညဒတ္ထု (ဗျ) ကေန်စင်စစ်။ အညဒတ္ထု ဒသဝသေ ဝေါတမံ ဩကာသံ ယာစန္တိ။ မ၊ ၁။ ၂၃၄။ အညဒတ္ထုတိ ဧကံသေန။ မ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။ အညဒတ္ထုတိ ဧကံသဝစနေ နိပါတော။ မ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၂။ နိယျန္တိ ဓီရာ လောကမှာ၊ အညဒတ္ထု ဇယံ ဇယံ။ သံ၊ ၃။ ၆။ အညဒတ္ထုတိ ဧကံသေန။ သံ-ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၉။

အညဒတ္ထုဒသ (တိ) [အညဒတ္ထု + ဒသ။ ဒိသ + အ] ကေန်–စင်စစ်–အလုံးစုံ–မြင်စွမ်းနိုင်သော၊ သူ။ အညဒတ္ထုဒသော ဝသဝတ္တီ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇။ မ၊ ၁။ ၄၀၂။ အံ၊ ၁။ ၃၃၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၁၅။ အညဒတ္ထုတိ ဧကံသဝစနေ နိပါတော။ ဒဿနဝသေန ဒသော၊ သဗ္ဗံ ပဿာမီတိ အတ္ထော။ ဒီ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။ အညဒတ္ထုတိ ဧကံသဝစနေ နိပါတော။ ဒဿနဝသေန ဒသော၊ သဗ္ဗံ ပဿတီတိ ဒီပေတိ။ မ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၃။ အညဒတ္ထုတိ ဧကံသတ္ထေ နိပါတော။ ဒက္ခတီတိ ဒသော။ အံ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၉။ အညဒတ္ထုတိ ဧကံသဝစနေ နိပါတော။ ဒသောတိ ဒဿနသီလော။ ဣတိဝုတ်-ဋ္ဌ။ ၇၃။

အညဒတ္ထုဟရ (တိ) [အညဒတ္ထု + ဟရ + အ] စင်စစ် ဆောင်ယူတတ်သော၊ လက်ချည်းလာ၍ ကေန် တစုံတရာကို ဆောင်ယူတတ်သော၊ အပေးမရှိ အယူသမား သက်သက်ဖြစ်သော၊ သူ။ အညဒတ္ထုဟရော အမိတ္တော မိတ္တပတိရူပကော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၁။ အညဒတ္ထုဟရော သန္တာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၈။ အညဒတ္ထုဟရောတိ သယံ တုစ္ဆ-ဟတ္ထော အာဂန္တွာ ဧကံသေန ယံကိဉ္စိ ဟရတိယေဝ။ ဒီ-ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၃။

အညာဒိ (ဗျ) [အည + ဒါ။ အနှုဒါ-သံ] အခြား–တပါး–သော အခါ၌။ အယံ အညဒါ နက္ခတ္တ-ယောဂံ န ဝဒတိ။ ဇာ-ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၀၄။ တတ္ထ ရမဏီယာ နဒီကာ ပရိပုဏ္ဏကာလေ ထနပမာ-ဏောဒကာ ဟုတွာ သန္ဒတိ၊ အညဒါ ဇဏ္ဏုက-ပမာဏောဒကာ ဟောတိ။ ဇာ-ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၃၉။ ဝနစရကော အညဒါပိ တဿ သန္တိကံ ဂစ္ဆတိ။ ဇာ-ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၃။ န မံ မဒေ ဣတော ပုဗ္ဗေ မာတာ ပိယာယတိ။ န ဟိ မေ အညဒါ တာယ နတ္ထိပုဝါ နာမ ပဏ္ဏပုဗ္ဗာ။ ဓမ္မ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၈၅။ တောရဟိ(ပိ) အညဒါပိ။ မ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။ တေနဟာဝုသော ဣသိဒတ္တ ယဒါ အညဒါပိ ဝေရူပေါ ပဋ္ဌော အာဂစ္ဆေယျ။ သံ၊ ၂။ ၄၇၇။ (သီကူ-မူကွဲ။)

အညဗိန္ဒုက (တိ) [အည + ဗိန္ဒု + က] အခြား–တပါး–သော အမြင်ရှိသော၊ အခြား–တပါး–မှားသော–အယူရှိသော၊ သူ။ ခုဇ္ဇာနံ ဓေါ တော် ပေါင်ပုပ်ပါ ထယာ အညဗိန္ဒုကေန အညခန္တိကေန အညရုစိကေန။ ဒီ၊ ၁။ ၁၇၃။ မ၊ ၂။ ၂၃၄။ အည-ထာယေဝ တေ ဒဿနံ ပဝတ္တံ။ ဒီ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၀။

အညဒီပ (ပု) [အည + ဒီပ] အခြား — တပါး — သော ကျွန်း။

အညဒီပဝါသီ (တိ)[အညဒီပ + ဝသ + ဏီ]အခြား — တပါး — သော ဇမ္ဗူဒိပ်ကျွန်း၌ နေသောသူ။ အညဒီပဝါသိနော ဘိက္ခုဂဏာ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၉။

အညဓမ္မပစ္စယ (ပု) [အည + ဓမ္မ + ပစ္စယ]အခြား — တပါး — သော အကျိုးတရား၏ အကြောင်း။ အညဓမ္မပစ္စယေဟိ အညဓမ္မာနုပ္ပတ္တိတော အနညထတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၉။ အညဓမ္မပစ္စယေဟိတိ အညသာ ဖလဓမ္မဿ ပစ္စယေ ဟိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၂၂၈။

အညဓမ္မသံယ (ပု)[အည + ဓမ္မ + သံယ]အခြား — တပါး — သော — ဤသာသနာမှ — အခြား — တပါး — သော — တရား, သံသာ။ ဓမ္မသံယာပိ အညဓမ္မသံယေဟိ အသဒိသဋ္ဌေန ဝိသိဋ္ဌဂုဏတာယ ရတနဘာဝါဒီနာ ဝ အဂ္ဂါ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၂၆၉။

အညဓမ္မာနုပဿိတာဘာဝ (ပု) [အညဓမ္မ + အနုပဿိတာ + ဘာဝ] အခြား — တပါး — သော တရားကိုရှုခြင်း မရှိသည်၏အဖြစ်။ အသမ္မိဿတော ဝဝတ္ထာနေ အညဓမ္မာနုပဿိတာဘာဝေန သမ္မာ အဝိပရိတ်….။အံ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၅။

အညဓမ္မာနုပဿီ (တိ) [အညဓမ္မ + အနု + ဒိသ + ဏီ]အခြား — တပါး — သော သဘော — အသဘာ စသည်မှ — အခြား — တပါး — သော အခြင်းအရာ — ကို ရှုလေ့ရှိသောသူ။ အယဉ္စ ကေသိ ကာယေ ကာယာနုပဿီယေဝ၊ န အညဓမ္မာနုပဿီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၈။ န အညဓမ္မာနုပဿီတိ န အညသဘာဝါနုပဿီ၊ အသုဘာဒိတော အညာကာရာနုပဿီ န ဟောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၄၈။

အညဓမ္မာနုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အညဓမ္မ + န + ဥပ္ပတ္တိ] အခြား — တပါး — သော အကျိုးတရား၏ မဖြစ်ခြင်း။ အညဓမ္မပစ္စယ-ကြည့်။ အညဓမ္မာနုပ္ပတ္တိတောတိ တတော အညဿ ဖလဓမ္မဿ အနုပ္ပတ္တိတော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၂၂၈။

အညနိကာယ (ပု) [အည + နိကာယ] အခြား — တပါး — သော သတ္တဝါအစု — သတ္တဝါမျိုး။

အညနိကာယဘာဝ (ပု) [အညနိကာယ + ဘာဝ] အခြား — တပါး — သော သတ္တဝါအစု — သတ္တဝါမျိုး — ၌ ဖြစ်ခြင်း။ အညထာဘာဝ-ကြည့်။

အညနိရပေက္ခ (တိ) [အည + နိရပေက္ခ] အခြား — တပါး — ကို ငဲ့ခြင်းမရှိသော။ (က) အခြား — တပါး — လာကြောင်း — ဝိပဿနာလမ်းစဉ် — ကို ငဲ့ခြင်းမရှိသော။ အထဝါ န ပန လဘန္တိ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၈)-တိ အညနိရပေက္ခေဟိ သဂ္ဂဏာရမ္မဏေဟိ န လဘန္တိ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၁၄။ အညနိရပေက္ခေဟီတိ အာဂမနနိရပေက္ခေဟိ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၂၂။ (ခ) အခြား — တပါး — သော ပုဒ် တပါး — ကို ငဲ့ခြင်းမရှိသော။ သော ပန ဒုက္ကဒုက္ခတော အညတ္ထ ပဝတ္တမာနော အညနိရပေက္ခော နပ္ပဝတ္တတိ။ သုခုဒ္ဓေဏ ဒုက္ခပဒံ အညနိရပေက္ခံ ဂဟေတွာ ပဝတ္တိသောဓနံ ကရောတိ၊ တေန….။ မူလဋီ၊ ၃။ ၁၁၄။ အညနိရပေက္ခောတိ သဒ္ဒါဒိပဒန္တရာနပေက္ခော။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၁၅။

အညနိရပေက္ခဒုက္ခပဒဂ္ဂဟဏ (နံ) [အညနိရပေက္ခ + ဒုက္ခပဒ + ဂဟဏ] အခြား — တပါး — သော ပုဒ် တပါး — ကို ငဲ့ခြင်းမရှိသော ဒုက္ခပုဒ်ကိုယူခြင်း။ တေနာ (မူလဋီ၊ ၃။ ၁၁၄)တိ အညနိရပေက္ခဒုက္ခပဒဂ္ဂဟဏေန။ အနုဋီ၊ ၃။ ၁၁၅။

အညနိဿယ (ပု) [အည + နိဿယ](၁)အခြား — တပါး — ခြားနား — သော မှီရာ။ (တိ) (၂) အခြား — တပါး — ခြားနား — သော မှီရာရှိသော။

အညနိဿယတ္တ (နံ) [အညနိဿယ + တ္တ]အခြား — တပါး — ခြားနား — သော မှီရာရှိသည်၏အဖြစ် — မှီရာရှိခြင်း။ ဧကန္တကာယာနံ အညနိဿယတ္တာ

ကလာပန္တရဂတတာယ "အညသ္မာ အညတ္တ အဘာဝတော"တိ အာဟ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၆။

အညနိဿယဝိညာဏ (နိ) [အညနိဿယ + ဝိညာဏ] အခြား = တပါး = ခြားနား = သော မှီရာရှိသောဝိညာဏ်။ မနောဝိညာဏဿ ပန အညနိဿယမနောပုဗ္ဗင်္ဂမတာယ အညနိဿယဝိညာဏဿ အနန္တရပစ္စယတ္တာဘာဝေန....။ မူလဋီ၊၁။၁၂၅။

အညပစ္စယ (ပု) [အည + ပစ္စယ] အခြား—တပါး—သော ပစ္စည်း။

အညပစ္စယဘာဝ (ပု) [အညပစ္စယ + ဘာဝ] အခြား — တပါး — သော ပစ္စည်း၏အဖြစ်။ ဧဝံ "အာရဗ္ဘာ"တိ ဝစနံ အာရမ္မဏပစ္စယတော အညပစ္စယဘာဝဿာပိ ဒီပကံ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၆။

အညပဒ (နပုံ) [အည + ပဒ] အခြား — တပါး— သော ပုဒ်၊ အညပုဒ်။

အညပဒတ္ထ (ပု) [အညပဒ + အတ္ထ] အခြား—တပါး—သော ပုဒ်၏ အနက်။အညပုဒ်အနက်။

အညပဒတ္ထဝစနိစ္ဆာ (ထီ) [အညပဒတ္ထ + ဝစန + ဣစ္ဆာ] အညပုဒ် အနက်ရှိသော— ဗဟုဗ္ဗီဟိ—သမာသ်ကို ဆိုလိုခြင်း။

အညပဒတ္ထဝစနိစ္ဆာဘာဝ (ပု) [အညပဒတ္ထဝစနိစ္ဆာ + အဘာဝ] အညပုဒ်အနက်ရှိသော—ဗဟုဗ္ဗီဟိ—သမာသ်ကို ဆိုလိုခြင်း မရှိသော။ တတော စ အညပဒတ္ထဝစနိစ္ဆာဘာဝေ ကမ္မဓာရယသမာ-သော လဗ္ဘတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၂။၂၂၈။

အညပဒတ္ထသမာသ (ပု) [အညပဒတ္ထ + သမာသ] အညပုဒ်အနက်ရှိသော သမာသ်၊ ဗဟုဗ္ဗီဟိ သမာသ်။ "အဋ္ဌ အင်္ဂါနိ အဿာ"တိ အညပဒတ္ထသမာသံ အကတွာ....။ဒီဋီ၊၁။၃၄၀။

အညပုဂ္ဂလ (ပု) [အည + ပုဂ္ဂလ] အခြား—တပါး—သော ပုဂ္ဂိုလ်။ ပုဂ္ဂလဿ ပရိဏာတံ အညပုဂ္ဂ-လဿ ဝါ သံဃဿ ဝါ စေတိယဿ ဝါ ပရိဏာ-မေဘိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၈၂။

အညပုရိသ (ပု) [အည + ပုရိသ] အခြား = တပါး = သော ယောကျ်ား။

အညပုရိသသာရတ္တ (တိ) [အညပုရိသ + သာ-ရတ္တ] အခြား = တပါး = သော ယောကျ်ား၌ တပ်နှစ်သက်သော၊သူ။ ကုဒ္ဒါ ဝါ အညပုရိသသာ-ရတ္တာ ဝါ ဟုတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၄၇၆။

အညဗျာကရဏ (နိ) [အည + ဗျာကရဏ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြောကြားခြင်း။ တေသံ အညဗျာကရဏံ အဓိပ္ပါယာရိကံ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၇၉။

အညဘဏန (နိ) [အည + ဘဏန] အခြား— တပါး — ကို ဆိုခြင်း။ ပုရိမံ ပဏ္ဏတ္တိဿာပိ သဟ-ဿာဝသေန အညဘဏနံ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။

အညဘာဂ (ပု)[အည + ဘာဂ]အခြား = တပါး = သော အဖို့။(က)အခြား—တပါး—သော ဝတ္ထု၊ မဟုတ်သောဝတ္ထု။ အညဘာဂိယ (က) အနက်ကြည့်။ (ခ) (လူ့ဘောင်,ရဟန်းအဖြစ်မှ တပါး သော) တိရစ္ဆာန်ဘောင်, ဆိတ်ဖို၏ အဖြစ်ဟူ သော အဖို့။ အညဘာဂိယ (ခ) အနက်ကြည့်။

အညဘာဂဝန္တု (တိ)[အညဘာဂ+ဝန္တု]အခြား = တပါး = သော အဖို့ရှိသော။ အညဘာဂိယ = ကြည့်။

အညဘာဂသမ္ဗန္ဓိ (တိ) [အညဘာဂ + သမ္ဗန္ဓိ] အခြား—တပါး = သော အဖို့နှင့်—ဆိုင်သော = ဆက်စပ်သော၊ အခြား = တပါး = သော အဖို့၏ ဥစ္စာဖြစ်သော။ အညဘာဂိယ-ကြည့်။

အညဘာဂိယ (တိ)[အညဘာဂ + ဣယ]အခြား = တပါး—သော အဖို့—နှင့် ဆိုင်သော—၏ ဥစ္စာဖြစ် သော = ရှိသော။ (က) အခြား—တပါး—သော ဝတ္ထုရှိသော၊ မဟုတ်သော ဝတ္ထုရှိသော။ အဓိ ကရုဏ်းသည်။ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ အနုဝါဒါဓိကရ-ဏဿ အညဘာဂိယံ။....မေထုနဓမ္မပါရာဇိကာ-ပတ္တိ အဒိန္နာဒါနပါရာဇိကာပတ္တိယာ....အညဘာ-ဂိယာ။ ဝိ၊၁။၂၇၇။ ဧကမေကံ ဟိ အဓိကရဏံ ဣတရေသံ တိဏ္ဏံ တိဏ္ဏံ အညဘာဂိယံ အည-

ပကွိယံ အညကောဋ္ဌာသိယံ ဟောတိ ဝဏ္ဏုဝိသာဘာဂဏ္ဍာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ (ခ) (လူဇာတ်၊ ရဟန်း၏အဖြစ်မှ တပါးသော) တိရစ္ဆာန်ဇာတ်၊ ဆိတ်ဖို၏ အဖြစ်နှင့်ဆိုင်သော – ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော – ရှိသော၊ ဆိတ်ဖို။ အညာဘာဂိယဿ အဓိကရဏဿ ကဉ္စိ ဒေသံ လေသမတ္တံ ဥပါဒါယ။ ဝိ၊၁။၂၅၆။ အညဘာဂဿ ဣဒံ အညဘာဂေါ ဝါ အဿ အတ္ထီတိ အညာဘာဂိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၄။ အညဘာဂဿာတိ အညကောဋ္ဌာသဿ၊ ထေရဿ မနုဿဇာတိဘိက္ခုဘာဝတော အညဿ တိရစ္ဆာနဇာတိဆဂလကဘာဝသင်္ခါ-တဿ ကောဋ္ဌာသဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။... အဿာတိ ဆဂလကဿ။ "အညာဘာဂဿ ဣဒံ အညာဘာဂိယံ"တိ ပဌမဝိဂ္ဂဟဿ အတ္ထော၊ "အညဘာဂေါ အဿ အတ္ထီ အညာဘာဂိယ"န္တိ ဒုတိယဝိဂ္ဂဟဿ။ ဒွီဟိပိ ဝိဂ္ဂဟေဟိ အညာဘာဂိယန္တိ ဆဂလကောဝ ဝုတ္တော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၅၆-၇။

အညာဘာဂိယတာ (ထီ) [အညာဘာဂိယ + တာ] အခြား – တပါး – သော အဖို့ – နှင့် ဆိုင်သည် – ရှိသည် – ၏ အဖြစ်။ သဘောမတူသော ဝတ္ထုရှိသည်၏အဖြစ်။ တေသံ အညာဘာဂိယတာ စ တဗ္ဗာဂိယတာ စ ယာသု အာပါတ္တိသု တာ နိတဗ္ဗာ စ ဝိနယဓရေနဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

အညာဘာဂိယဝတ္ထု (န) [အညာဘာဂိယ+ဝတ္ထု] အညာဘာဂိယတာနှင့် အနက်တူ။ တတ္ထ အညာဘာဂိယဝတ္ထုဥ ပရတော တဗ္ဘာဂိယဝတ္ထုဥ ဝတ္တုနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။

အညာဘာဂိယာဓိကရဏ (န) [အညာဘာဂိယ+ အဓိကရဏ] အခြား – တပါး – သော အဖို့ – နှင့် ဆိုင်သော – ရှိသော – တည်ရာ။

အညာဘာဂိယာဓိကရဏဘာဝ (ပု) [အညာဘာဂိယာ-ဓိကရဏ + ဘာဝ] အခြား – တပါး – သော အဖို့ – နှင့် ဆိုင်သော – ၏ ဥစ္စာဖြစ်သော – ရှိသော – တည်ရာ၏ အဖြစ်။ အညာဘာဂိယာဓိကရဏဘာဝေ ဌိတဿ ဆဂလကဿ...။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၄။

အညဘာဝ (ပု) [အည + ဘာဝ] အခြား – တပါး – (လူစသည်)၏ အဖြစ်။

အညဘာဝဝိကပ္ပ (ပု) [အညဘာဝ + ဝိကပ္ပ] အခြား – တပါး – ၏ အဖြစ်ကို ကြံစည်ခြင်း။

အညဘာဝဝိကပ္ပါကာရ (ပု) [အညဘာဝဝိကပ္ပ + အာကာရ] အခြား – တပါး (လူစသည်) – ၏ အဖြစ်ကို ကြံစည်သောအခြင်းအရာ။ ဘိက္ခုဘာ-ဝတော အညဘာဝဝိကပ္ပါကာရေနာတိ အဓိပ္ပါ-ယော။ သာရတ္ထ၊၂။၆၆။

အညဘာဝါနုပဂမန (န)[အညဘာဝ + အနုပဂမန] အခြား–ဘပါး–၏ အဖြစ်သို့ မကပ်ရောက်ခြင်း၊ တပါးသော ကသိဏ်း၏ အဖြစ်သို့ မကပ်ရောက်ခြင်း။ အဒွယ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၇၁။ ရှင်း၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၉၉-စသည်) ကြည့်။

အညဘေသဇ္ဇ (န) [အည+ဘေသဇ္ဇ] အခြား – တပါး – သော ဆေး၊ အခြား ဆေးတမျိုး။ ဂိလာနဝတ္တေ့ အညဘေသဇ္ဇေန ကရဏီယေန လောလတာယ အညံ ဝိညာပေန္တော ဂိလာနော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၂။

အညမဂ္ဂ (ပု) [အည + မဂ္ဂ] အခြား–တပါး–သော မဂ်။

အညမဂ္ဂပဋိက္ခေပ (ပု) [အညမဂ္ဂ + ပဋိက္ခေပ] အခြား – တပါး – သော – တိတ္ထိတို့ကြံဆအပ်သော – မဂ်၏ ဒုက္ခ၏ ချုပ်ရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်း၊ အခြား – တပါး – သော တရား၏ မဂ်အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်း။ အညမဂ္ဂပဋိက္ခေပန-ကြည့်။

အညမဂ္ဂပဋိက္ခေပန (န) [အညမဂ္ဂ+ ပဋိက္ခေပန] အခြား – တပါး – သော – တိတ္ထိတို့ ကြံဆအပ်သော – မဂ်၏ ဒုက္ခချုပ်ရာနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းအကျင့်အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်း။ အခြား –

တပါး –သော တရား၏ မင်္ဂအဖြစ်ကို ပယ်ခြင်း။ အယမေဝါတိ အညမဂ္ဂပဋိက္ခေပနတ္ထံ နိယမနံ။ ဒီ·ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၁။ အဘိ·ဋ္ဌ ၂။၁၀၇။ အညမဂ္ဂပဋိက္ခေပနတ္ထန္တိ တိတ္ထိယေဟိ ပရိကပ္ပိတဿ (ကပ္ပိဘဿ။ မူလဋီ။) မဂ္ဂဿ ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒါဘာဝပဋိက္ခေပနတ္ထံ။ (ဒုက္ခ....ပဋိပဒါဘာဝံ ပဋိက္ခေပေတုန္တိ အတ္ထော။ မူလဋီ။) အညဿ ဝါ မဂ္ဂဘာဝပဋိက္ခေပေါ အညမဂ္ဂပဋိက္ခေပေါ။ ဒီ·ဋီ၊ ၂။၃၄၂။ မူလဋီ၊ ၂။၇၁၊ တိတ္ထိယေဟိ ကပ္ပိတဿ မဂ္ဂဿ ပကတိပုရိသန္တရဉာဏာဒိကဿ။ အနုဋီ၊ ၂။၇၅။ အညမဂ္ဂပဋိသေဓန-လည်းကြည့်။

အညမဂ္ဂပဋိသေဓန (န) [အညမဂ္ဂ+ပဋိသေဓန] အခြား –တပါး– သော နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော မင်္ဂ၏ ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို တားမြစ်ခြင်း။ အယမေဝါတိ အဝဓာရဏံ အညမဂ္ဂပဋိသေဓနတ္ထံ, ဗုဒ္ဓပစ္စေကဗုဒ္ဓသာဝကာနံ သာဓာရဏဘာဝဒဿနတ္ထံ စ။ မ·ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၈။ အညမဂ္ဂပဋိသေဓနတ္ထန္တိ အညဿ နိဗ္ဗာနဂါမိမဂ္ဂဿ အတ္ထိဘာဝပဋိသေဓနတ္ထံ။ သတ္ထာပဋိက္ခေပေါ ဟိ ဣဓ ပဋိသေဓနံ အလဒ္ဓမာနတ္တာ အညဿ မဂ္ဂဿ။ မ·ဋီ၊ ၁။၁၉၆။ အညမဂ္ဂပဋိက္ခေပန –လည်းကြည့်။

အညမဂ္ဂဘာဝ (ပု) [အညမဂ္ဂ+ဘာဝ] အခြား –တပါး– ၏ မင်္ဂအဖြစ်။

အညမဂ္ဂဘာဝနိဝါရဏ (န) [အညမဂ္ဂဘာဝ+နိဝါရဏ] အခြား –တပါး– ၏ မင်္ဂအဖြစ်ကို တားမြစ်ခြင်း။ ဧကာယနော အယံ ဘိက္ခဝေ မဂ္ဂေါတိ သတိ မဂ္ဂဝစနံ အညမဂ္ဂဘာဝနိဝါရဏတ္ထန္တိ ဣမဿ အတ္ထော မဂ္ဂဂ္ဂဟဏဿ ပယောဇနံ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၀၀။

အညမည (တိ) [အည+အည။ အလယ်၌ မ –လာ၊မောဂ်နိသျ၊၁။၅၆ –သုတ်ကြည့်။] (၁) အချင်းချင်း တဦးသည် တဦး၊ တယောက်သည် တယောက်။ ယေန မယံ အာဝုသော ဂိဟိနံ အညမညဿ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသိဿာမ။ ဝိ၊၁။၁၁၃။ အညမညဿ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မဿ ဝဏ္ဏော ဘာသိတော။ ဝိ၊၁။၁၁၅။ အညမညဿာတိ အညော အညဿ။ ဒီ·ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ တေ အတိဝေလံ အညမညံ ဥပနိဇ္ဈာယန္တာ အညမညမ္ဘိ စိတ္တာနိ ပဒူသေန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၉။ ...ဒိဋ္ဌိနိဿယဿ ဝိဟေသိကာ အညမညိဿာ ဝဋ္ဋပဋိစ္ဆာဒိကာ။ ဝိ၊ ၂။၃၁၀။ နံ အညမညံ ဖျာဗာခေန္တိ။ နာလံ အညမညဿ သုခါယ ဝါ ဒုက္ခာယ ဝါ သုခဒုက္ခာယ ဝါ။ မ၊ ၂။၁၈၅။ နာညမညဿ ဒုက္ခမိစ္ဆေယျ။ ခုဒ္ဒက။ ၁၁။ သုတ္တနိ။ ၃၀၁။ (၂) တပါးတပါးသော၊ အထူးထူးအပြားပြား ခြားနားသော။ အညမညောဟိ ပဒေဟိ အညမညောဟိ ပရိယာယေဟိ။ သံ၊၁။၂၈၆။ ဇာတိဝိဘင်္ဂ ပါဠာနံ၊ အညမညာ ဟိ ဇာတိယော။ မ၊ ၂။၄၀၈။ သုတ္တနိ။ ၃၇၄။ အညမညာ ဟိ ဇာတိယောတိ တေသံ တေသဉ္စ ပါဏာနံ ဇာတိယော အညမညာ (အညာ အညာ)၊ နာနပ္ပကာရာတိ အတ္ထော။ မ·ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၅။ သုတ္တနိ·ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၄။ တိဏရုက္ခေပိ ဇာနာထ...အညမညာ ဟိ ဇာတိယော။ မ၊ ၂။ ၄၀၈။ သုတ္တနိ။ ၃၇၄။ ယသ္မာ အညာ တိဏဇာတိ၊ အညာ ရုက္ခဇာတိ၊ တိဏေသုပိ အညာ တာလဇာတိ၊ အညာ နာဠိကေရဇာတိ၊ ဧဝံ ဝိတ္ထာရေတဗ္ဗံ။ ဣမိနာ ဣဒံ ဒဿေတိ..(တေန ကိံ ဒီပေတိ) ယံ ဇာတိဝသေန နာနာ ဟောတိ၊ တံ....။မ·ဋ္ဌ၊၃။၂၉၅-၆။ သုတ္တနိ·ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၅။ တတော ကီဋေ ပဋင်္ဂေ စ....အညမညာ ဟိ ဇာတိယော။ မ၊ ၂။၄၀၈။ သုတ္တနိ။ ၃၇၄။ အညမညာ ဟိ ဇာတိယောတိ တေသမ္ပိ နီလရတ္တာဒိဝဏ္ဏဝသေန ဇာတိယော နာနပ္ပကာရာ ဟောန္တိ။ မ·ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၆။ အညမညေဟိ တိတ္ထေဟိ။ ဇာ၊၁။၇။ အညမညေဟီတိ အညေဟိ အညေဟိ။ ဇာ·ဋ္ဌ၊၁။၂၀၀။ ဣမာယံ ယတ္ထိယာ အညမညေဟိ ကာရဏေဟိ ဂဝေသိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ။ ၂၁။ အညမညေဟီတိ အညာဟိ အညာဟိ ကာရဏူပပတ္တိဟိ. ။ နေတ္တိ·ဋ္ဌ၊၅။

အညမညဒါဒိကာ (ထီ) [အညမည+ဒါဒိကာ (ဒါ+ဏွု)] အချင်းချင်း –တဦးကိုတဦး –

တယောက်ကိုတယောက် — စားခြင်း။ အညမညခါဒိကာ ဧတ္ထ ဘိက္ခဝေ ဝတ္တတိ ဒုဗ္ဗလခါဒိကာ။ မ၊၃။၂၀၇။ သံ၊၃။၃၉၇။ အညမညခါဒိကာတိ အညမညခါဒနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ အညမညခါဒိကာတိ အညမညံ ခါဒနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။

အညမညစေတ္က (န)[အညမည + စေတ္က]အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရ စသည်တို့ကို အချင်းချင်း အကြောင်း အကျိုးပြု၍ ဟောအပ်သော ဝါရ ၄-ခုတို့၏ အပေါင်း။ ဝိဘင်္ဂပါဠိ။ ၆။ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဝိဘင်း။၂။ အဘိဓမ္မဘာဇနီယ၊ ဂ-အညမညစေတ္က။ အဘိ၊ ဝိ။၁၄၈-၉။၁၆၄၊၁၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ မူလဋီ၊ ၂။၁၃၇။ အနုဋီ၊၂။၁၄၅။

အညမညတာ (ထိ) [အညမည + တာ] အညမညပစ္စည်း၏အဖြစ်။ ဥပကာရကတာ စ အညမညတာဝသေနေဝ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ၊ န သဟဇာတာဒိဝသေန။ မူလဋီ၊၃။၁၇၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၂၇၅။အညမညတာဝသေနေဝါတိ ဣမိနာ သဟဇာတာဒိဘာဝေန အတ္တနော ဥပကာရကဿ ဥပကာရကတာမတ္တံ န အညမညပစ္စယတာ၊ အထ ခေါ အညမညပစ္စယဘာဝဝသေနာတိ လက္ခဏသင်္ကရာဘာဝံ ဒဿေတိ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၁၀။

အညမညနိဿယ (ပု)[အညမည+နိဿယ]အချင်းချင်းမှီရာ။

အညမညနိဿယတာ (ထိ) [အညမညနိဿယ+တာ] (၁)အချင်းချင်းမှီရာ၏ အဖြစ်။(၂)အညမညပစ္စည်း၏ အဖြစ်, နိဿယပစ္စည်း၏ အဖြစ်။ န ဟိ ယထာ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဓာတုနံ ဖောဋ္ဌဗ္ဗဘာဝေန အညမညနိဿယတာ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၅၅။ အညမညံ နိဿယတာ အညမညနိဿယတာ။ အထ ဝါ အညမညတာ စ နိဿယတာ စ အညမညနိဿယတာ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၇။

အညမညပစ္စယ (ပု) [အညမည+ပစ္စယ]အညမညပစ္စည်း၊ အချင်းချင်း—တခုသည်တခုအား — ဖြစ်စေခြင်း, ထောက်ပံ့ခြင်း၏ အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုသောတရား။ အညမညပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁။ သဟဇာတပစ္စယာ ဟောန္တိ၊ အညမညပစ္စယာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ။ ၂၄၅။ အညမညံ ဥပ္ပါဒနုပတ္ထမ္ဘနဘာဝေန ဥပကာရကော ဓမ္မော အညမညပစ္စယော အညမညုပတ္ထမ္ဘကံ တိဒဏ္ဍံ ဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၇။ အညမညပစ္စယာ ဟောန္တီတိ အညမညံ ဥပ္ပါဒနုပတ္ထမ္ဘနဘာဝေန ဥပကာရကာ ဟောန္တိ အညမညုပတ္ထမ္ဘကံ တိဒဏ္ဍံ ဝိယ။ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၁။

အညမညပစ္စယကထာ (ထိ) [အညမညပစ္စယ+ကထာ] အဝိဇ္ဇာ, သင်္ခါရစသည်တို့ အချင်းချင်း အကြောင်းဖြစ်ခြင်းနှင့်စပ်၍ ဆိုအပ်သောစကားရပ်။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁၅-ဝဂ်၊ ၂-ကထာ။အဘိ၊ က။၃၇၀-၁။

အညမညပစ္စယကထာဝဏ္ဏနာ (ထိ) [အညမညပစ္စယကထာ+ဝဏ္ဏနာ] အညမညပစ္စယကထာ၏—အဖွင့် — အဋ္ဌကထာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄-၅။

အညမညပစ္စယတာ (ထိ)[အညမညပစ္စယ+တာ] (က) အညမညပစ္စည်း၏ အဖြစ်။ အတ္တနော ဥပကာရကဿ ဥပကာရကတာ အညမညပစ္စယတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၂၇၅။ အညမညတာ-လည်း ကြည့်။ (ခ) အဝိဇ္ဇာသင်္ခါရစသည်တို့ အချင်းချင်း အကြောင်း၏ အဖြစ်။ "သင်္ခါရပစ္စယာပိ အဝိဇ္ဇာ"တိ အညမညပစ္စယတာ ဒဿိတာ။အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ အညမညတာ-လည်းကြည့်။

အညမညပစ္စယနိယမာဘာဝ (ပု)[အညမညပစ္စယ+နိယမ + အဘာဝ] အညမညပစ္စည်း —အချင်းချင်း—တခုသည် တခုအား — ကျေးဇူးပြုတတ်သော တရားဟု သတ်မှတ်ပိုင်းခြားမှု မရှိခြင်း။ တဿာ ဥပါဒါနဿ အဝိဂတပစ္စယနိယမာဘာဝေါ ဝိယ အညမညပစ္စယနိယမာဘာဝေါ ဘဝေ ..။ မူလဋီ၊ ၂။၁၃၈။ အဝိဂတပစ္စယနိယမာဘာဝေါ ဝိယ ဘဝေ ဥပါဒါနဿ အညမညပစ္စယနိယမာဘာဝေါတိ ယောဇနာ။ အနုဋီ၊ ၂။၁၄၅။

အညမညပစ္စယဘာဝ (ပု)[အညမညပစ္စယ+ဘာဝ] အညမညပစ္စည်း၏အဖြစ်။ အညမညတာ-ကြည့်။

အညမညပစ္စယဘူတ(တိ)[အညမညပစ္စယ + ဘူတ] အညမညပစ္စည်း (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော မဟာဘုတ် လေးပါး။ အဝိနိဗ္ဘောဂဝုတ္တိသု ဟိ ဘူတေသု အညမညနိဿယတာ အညမညပစ္စယဘူတေသု န သက္ကာ နိဝါရေတုံ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၅၂။ အညမညပစ္စယဘူတေသုတိ စေတေန ဉပါဒါရူပံ နိဝတ္တေတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၆၈။

အညမညပဋိပက္ခ(တိ) [အညမည + ပဋိပက္ခ]အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်သော။

အညမညပဋိပက္ခသဘာဝ (ပု)[အညမညပဋိပက္ခ + သဘာဝ] အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်သောသဘော။

အညမညပဋိပက္ခသဘာဝဝဝတ္ထိတ (တိ) [အညမညပဋိပက္ခသဘာဝ + ဝဝတ္ထိတ] အချင်းချင်း ဆန့်ကျင်သော သဘောဖြင့် ပိုင်းခြား မှတ်သား အပ်သော။

အညမညပဋိပက္ခသဘာဝဝဝတ္ထိတလက္ခဏ (တိ) [အညမညပဋိပက္ခသဘာဝဝဝတ္ထိတ + လက္ခဏ] အချင်းချင်းဆန့်ကျင်သောသဘောဖြင့်ပိုင်းခြား မှတ်သားအပ်သောလက္ခဏာရှိသော။ ဝေမတော အညမညပဋိပက္ခသဘာဝဝဝတ္ထိတလက္ခဏာ ဝေ တိဿော ဝေဒနာ ဘာဂတော ဒေသိတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၇၉။

အညမညပရိစ္ဆိန္န (တိ) [အညမည + ပရိစ္ဆိန္န] အချင်းချင်း—တပါးသည် တပါးကို—ပိုင်းခြား အပ်သော။ ဆာယာ အာတပေါတိ ဣဒံ အညမညပရိစ္ဆိန္နံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ အညမညပရိစ္ဆိန္နံ ဧကဿ ဣတရဿ အဘာဝါ။ မူလဋီ၊၁။၁၅၀။

အညမညပရိယန္တ (ပု) [အညမည+ပရိယန္တ] အချင်းချင်း — တခုသည် တခု—၏ အပိုင်းအခြား။

အညမညပရိယန္တဋ္ဌာယီ (တိ) [အညမညပရိယန္တ + ဌာ+ဏီ] အချင်းချင်း — တခုသည် တခု —၏ အပိုင်းအခြား၌ တည်လေ့ရှိသော။ အညမညပရိယန္တဋ္ဌာယိနော တေ ဓမ္မာ။ ပဋိသံ၊၃၇၆။ မဟာနိ၊၁၃၉။ အညမညပရိယန္တဋ္ဌာယိနောတိ နေယျေ ဉာဏဿ ခေပေတွာ ဌာနတော အညမညဿ ပရိယန္တေ ဌာနသီလာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၈။

အညမညပရိဝါရ (ပု) [အညမည + ပရိဝါရ] အညမညအခြံအရံ၊ အချင်းချင်း — တခုသည် တခု၏ — အခြံအရံ။ ဣမာနိ အဋ္ဌိန္ဒြိယာနိ သဟဇာတပရိဝါရာ ဟောန္တိ၊ အညမညပရိဝါရာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊၁၁၂။ အညံ အညဿ အညံ အညဿာတိ ဝါ အညမညပရိဝါရာ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။

အညမညပေက္ခ (တိ) [အညမည + အပေက္ခာ + အ] အချင်းချင်း — တပါးသည် တပါးကို — ငဲ့ခြင်းရှိသော။ နပေတုဗ္ဗာနံ ဝိယ အညမညပေက္ခာတိ အာဟ "အညမညံ အဝိနိဗ္ဘောဂဝတ္တိဓမ္မေ"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၃၅။

အညမညဘေဒ (ပု) [အညမည + ဘေဒ] အချင်းချင်း — တပါးသည် တပါးနှင့် — ကွဲပြားခြင်း။ ကေသံ အဘူတ္တရတော အညမညဘေဒါ၊ အန္တုပယော ဘာဝိသာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၇။ ကော (ကောဋ္ဌာသော) .... ပိသုဏာဝါစာ ဝသေန ဘိန္နာနံ မနုဿာနံ အညမညဘေဒေန ဝိနသိဿတိ။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၁၈။ ဣမိနာ အညမညဘေဒံ ကတွာပိ သက္ကာ ဧတေ ဂဟေတုန္တိ ဒဿေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁-၂။ မိတ္တဘေဒ — လည်းကြည့်။

အညမညဘောဇန (န) [အညမည+ဘောဇန] အချင်းချင်း — တဦးသည် တဦး — ၏ အစာ။ ဝိတိဟာရံ အညမညဘောဇနာနံ။ ဇာ၊၁။ ၂၅၃။ အညမညဘောဇနာနန္တိ အညမညဿ ဘောဇနာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉၄။

အညမညမိဿ (တိ) [အညမည + မိဿ] အချင်းချင်း ရောယှက်သော။ ဧဝံ ဣမေ သင်္ခါရာ

အညမညမိဿာ အာလဋ္ဌိတာ အဝိဘူတာ ဒုဒ္ဒိပနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။

အညမညမူလ (တိ) [အညမည + မူလ] တပါးသည် တပါး၏ မူလမည်သော။ သဗ္ဗေ တေ ကုသလမူလေန အညမညမူလာ။ ယမက၊၁။၁။

အညမညမူလက (တိ) [အညမညမူလ + က] တပါးသည် တပါး၏ မူလရှိသော။ သဗ္ဗေ တေ ကုသလမူလေန အညမညမူလကာ။ ယမက၊၁။၂။

အညမညမူလမူလ (တိ) [အညမညမူလ + မူလ] တပါးသည် တပါး၏ မူလဟု ဆိုအပ်သော မူလ မည်သော။ သဗ္ဗေ တေ ကုသလမူလေန အညမညမူလမူလာ။ ယမက၊၁။၁။

အညမညမူလမူလက (တိ) [အညမညမူလမူလ + က] တပါးသည် တပါး၏ မူလဟု ဆိုအပ်သော မူလရှိသော။ သဗ္ဗေ တေ ကုသလမူလေန အညမညမူလမူလကာ။ ယမက၊၁။၂။

အညမညရဟိတ (တိ) [အညမည + ရဟိတ] အချင်းချင်း—တပါးသည် တပါး—မှ ကင်းသော။ ယဒိ စ ဟေတု စ ဖလဥ္စ အညမညရဟိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၈၂။

အညမညလဂ္ဂ (တိ) [အညမည + လဂ္ဂ] အချင်းချင်း—ကပ်ငြိ—ဆွဲကိုင်—သော။ ပရမ္မုခသံသဋ္ဌာတိ အညမညလဂ္ဂါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၀။ (ဇူမ္ဘုကိုး။) ပရမ္မုခသံသဋ္ဌာတိ အာဒါနိယာဃယဋ္ဌိယာ သံသဋ္ဌာ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၃။

အညမညဝစန (န) [အညမည + ဝစန] အချင်းချင်း—တဦးသည် တဦးအား—(အကျိုးစီးပွါးကို) ပြောဆိုခြင်း။ ယဒိဒံ အညမညဝစနေန အညမညဝုဋ္ဌာပနေန။ ဝိ၊၁။၂၇၂။ ယံ ဣဒံ အညမညဿ ဟိတဝစနံ အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာပနဉ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။

အညမညဝိရောဓိတ (တိ) [အညမည + ဝိရောဓိတ] အချင်းချင်း—တပါးသည် တပါးနှင့်—ဆန့်ကျင်သော။ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိ ဂဏှန္တိ၊ အညမညဝိရောဓိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၈။ အညမညဝိရောဓိတာတိ ဣတရီတရဝိရောဓိတာ၊ ဒိဋ္ဌိယော, ဒိဋ္ဌိယာ ဝါ အညမညေန ဝိရောဓိတာ ဝိရုဒ္ဓါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၈၁။

အညမညဝိသိဋ္ဌ (တိ) [အညမည + ဝိသိဋ္ဌ] အချင်းချင်း—တပါးသည် တပါးမှ—ထူးသော။

အညမညဝိသိဋ္ဌတ္တ (န) [အညမညဝိသိဋ္ဌ + တ္တ] အချင်းချင်း—တပါးသည် တပါးမှ—ထူးသည်၏ အဖြစ်။ အညမညဝိသိဋ္ဌတ္တာ ဝိသဒိသံ ရဇ္ဇံ ဝိရဇ္ဇံ၊ တတော အာဂတာ, တတ္ထ ဝါ ဇာတာ, ဘဝါတိ ဝါ ဝေရဇ္ဇာ၊ တေ ဧဝ ဝေရဇ္ဇကာ။ သာရတ္ထ၊၁။၅၄။

အညမညဝုဋ္ဌာပန (န) [အညမည + ဝုဋ္ဌာပန] အချင်းချင်း—တဦးသည် တဦးကို—အာပတ်မှ ထစေခြင်း။ အညမညဝုဋ္ဌာပနေန။ ဝိ၊၁။၂၇၂။ အညမညဿ ... အာပတ္တိတော ဝုဋ္ဌာပနဉ္စ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။

အညမညဝေဝစန (န) [အညမည + ဝေဝစန] အချင်းချင်း—တခုသည် တခု—၏ ဝေဝုစ်—ပရိယာယ်—စကားလှယ်။ အဂ္ဂန္တိ အာဒိနိ သဗ္ဗာနိ အညမညဝေဝစနာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။ သဗ္ဗာနိ စေတာနိ အညမညဝေဝစနာနေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၃။ ကုသီ ဂတာ ကတ္ထ ဂဘာတိ အညမညဝေဝစနာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃။ အာဇာ ဒုရေတိ အညမညဝေဝစနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅။

အညမညသံသန္ဒန (န) [အညမည + သံသန္ဒန] (၁) အချင်းချင်း—တပါးသည် တပါးနှင့်—ထိစပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) အချင်းချင်း ထိစပ်ခြင်းရှိသော။ အညမညသံသန္ဒနာတိ အဝိစ္ဆေဒဂမနေန အညမညသမ္ဗန္ဓာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၃။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၆-၌ အညမညံ သံသန္ဒနရထာ-ဟု ရှိသည်။)

အညမညသံသဋ္ဌ (တိ) [အညမည + သံသဋ္ဌ] အချင်းချင်း—တခုသည် တခုနှင့်—ရောယှက်သော။

အညမညသံသဋ္ဌဝိဋပ (တိ) [အညမညသံသဋ္ဌ+ဝိဋပ] အချင်းချင်း — တခုသည်တခုနှင့် — ရောယှက်သော အခွရှိသော။ တတ္ထ ကိရ ဥပဝတ္တနေ အညမညသံသဋ္ဌဝိဋပါနိ သမ္ပန္နဆာယာနိ သာလပန္တိနမန္တရေ ဘဂဝတော ပရိနိဗ္ဗာနမဉ္စော ပညတ္တော။ ဝိမထိ၊၁။၁၀။

အညမညသင်္ကရ (ပု) [အညမည+သင်္ကရ]အချင်းချင်း ရောယှက်ခြင်း။

အညမညသင်္ကရဝိရဟိတ (တိ) [အညမညသင်္ကရ+ဝိရဟိတ] အချင်းချင်း ရောယှက်ခြင်းမှကင်းသော။ အညမညသင်္ကရဝိရဟိတေ ဓမ္မေ စ ဝိနယေ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၆။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၈။ အဘိဋ္ဌ ၁။၂၀။

အညမညသညတ္တိ (ဣ) [အညမည+သညတ္တိ] အချင်းချင်း — တယောက်သည် တယောက်အား — သိစေခြင်း — အချိန်းအချက်ပြုလုပ်ခြင်း။ သံဝိဓာယ အဝဟာရော သံဝိဓါဝဟာရော၊ အညမညသညတ္တိယာ ကတာဝဟာရောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၂၁။

အညမညသတ္ထာရစိနိဿိတ (တိ) [အညမည + သတ္ထာရစိ + နိဿိတ] အချင်းချင်း—တဦးသည် တဦး၏ — ဆရာ စသည်ကို — စွဲမှီသော — အကြောင်းပြုသော၊ သူ။ တေ အညမညသတ္ထာရစိနိဿိတာ ကလဟံ ဝဒန္တိ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၂၄၆။ (သုတ္တနိ၊၄၊၂။၂၅၅—၌ ဝါကျရှိသည်။)

အညမညသဘာဝါနုပဂမ (ပု) [အညမည + သဘာဝ + အနုပဂမ] တပါးသည် တပါး၏ သဘောလက္ခဏာသို့မကပ်ရောက်ခြင်း။ သဘောလက္ခဏာ ရောယှက်မှု မရှိခြင်း။ သမာနနိဿယာနဉ္စ အညမညသဘာဝါနုပဂမေန အညမညသ္မိံ အဘာဝေါ။ မူလဋီ၊၁။၁၄၆။ အညမညသဘာဝါနုပဂမေနာတိ လက္ခဏာသင်္ကရာဘာဝမာဟ။ အနုဋီ၊ ၁။၁၅၇။

အညမညသမောဓာန (န) [အညမည + သမ + ဩဓာန] အချင်းချင်း တူညီသော တရားကို ဆောင်ခြင်း။ သဗ္ဗေ သေဝမာနသာ အညမညသမောဓာနေန ကုက္ကုစ္စဝိနောဒနေန စ လဒ္ဓါ န ပရိဟာယန္တိ။ စူဠနိ၊၄။၁၁၈။ (သုတ္တနိ၊၄၊၁။၈၄-၌ ဝါကျရှိသည်။)

အညမညသမာနဘာဂ (တိ) [အညမည + သမာန + ဘာဂ] အချင်းချင်းတူသော—အဖို့ — သဘော — ရှိသော။ အညမညံ သဘာဂါနီတိ အညမညသမာနဘာဂါနိ၊ သဒိသရူပါနီတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၂၂၄။

အညမညသမ္ဗန္ဓ (တိ) [အညမည + သမ္ဗန္ဓ]အချင်းချင်း ထိစပ်သော။ အညမညသံယုတ္တ-ကြည့်။

အညမညာနတိဝတ္တန (န) [အညမည + န + အတိဝတ္တန] အချင်းချင်း — တပါးသည် တပါးကို — ကျော်လွန်၍ မဖြစ်ခြင်း — မကျော်လွန်ခြင်း။ သဒ္ဓါဒီနံ ဣန္ဒြိယာနံ အညမညာနတိဝတ္တနံ ဣန္ဒြိယသမတ္တပဋိပါဒနတာ။ မူလဋီ၊၁။၇၀။

အညမညာနုရူပ (တိ) [အညမည + အနုရူပ]အချင်းချင်း လိုက်လျော အဆင်ပြေသော။

အညမညာနုရူပပါသာဒါဝယဝ (တိ) [အညမညာနုရူပ + ပါသာဒ + အဝယဝ] အချင်းချင်း — လိုက်လျောသော — ပြာသာဒ်အစိတ်အပိုင်း (ကီးရိယာတန်ဆာ)ရှိသော။ သုသင်္ဂတောတိ သုသင်္ဂတာဝယဝေါ အညမညာနုရူပပါသာဒါဝယဝေါ။ ဝိမာနဋ္ဌ။၃၁၉။

အညမညာနုလောမ (တိ) [အညမည+အနုလောမ] အချင်းချင်း—တဦးသည် တဦးကို—ပြောဆိုခြင်း၌ လျော်သော။

အညမညာနုလောမတာ (ဣ) [အညမညာနုလောမ+တာ] အချင်းချင်း — တဦးသည် တဦးကို — ပြောဆိုခြင်း၌ လျော်သည်၏အဖြစ်။ သာ ဝေါ ဘဝိဿတိ အညမညာနုလောမတာ အာပတ္တိဝုဋ္ဌာနတာ ဝိနယပုရေက္ခာရတာ။ ဝိ၊၃။၂၂၃။ အညမညာနုလောမတာတိ အညမညံ ဝတ္တုံ အနုလောမဘာဝေါ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၅၆။

အညမညာဝိဇဟန (န) [အညမည + အဝိဇဟန] အချင်းချင်း — တပါးသည် တပါးကို — မစွန့်လွှတ်ခြင်း။ လဟုတာဒိနံ အညမညာဝိဇဟနေန ဒုဝိဓေညယျနာနတ္တတာ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၁၀၁။

အညမညူပကာရ (ပု) [အညမည + ဥပကာရ] အချင်းချင်း — တပါးသည် တပါးအား — ကျေးဇူးပြုခြင်း။ ယဒိ ဧဝံ တေသံ အညာဘိနှသန္တာနံ ဝိယ အညမညူပကာရေနပိ ဘဝိတဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၂၉။

အညမညူပကာရက (တိ) [အညမည + ဥပကာရက] အချင်းချင်း — တပါးသည် တပါးအား — ကျေးဇူးပြုတတ်သော။

အညမညူပကာရကဘာဝ (ပု) [အညမညူပကာရက + ဘာဝ] အချင်းချင်း — တပါးသည် တပါးအား — ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏အဖြစ်။ ယဒိပိ ရူပါရူပဓမ္မာ ကေသုဉ္စိ ပုဂ္ဂလေ ဝတ္တမာနာ ဝိသေသံ အညမညူပကာရကဘာဝေန ဝတ္တန္တိ။ အနုဋီ၊ ၃။၂၂၉။

အညမညူပကာရဘာဝ (ပု) [အညမညူပကာရ + ဘာဝ] အချင်းချင်း — တပါးသည် တပါးအား — ကျေးဇူးပြုသည်၏အဖြစ်။ ရူပါရူပသန္တတီယော ဟိ ဧဒွ အညမညံ ဝိသဒိသသဘာဝတ္တာ အညမညူပကာရဘာဝေန ပဝတ္တမာနာပိ ဝိသံယောဝ ဟောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၂၇၃။ အညမညူပကာရကဘာဝ — လည်းကြည့်။

အညမညူပတ္ထမ္ဘ (ပု) [အညမည + ဥပတ္ထမ္ဘ] အချင်းချင်း — တခုသည် တခု — တယောက်သည် တယောက်အား — ထောက်ပံ့ခြင်း။ အရညေ ဇာတရုက္ခာပိ အမှယုလာ အညမညူပတ္ထမ္ဘေန ဌိတာ သာရဝန္တော။ ဇာဋ္ဌ၊ ၁။၃၄၇။

အညမညူပတ္ထမ္ဘက (တိ) [အညမည + ဥပတ္ထမ္ဘက] အချင်းချင်း — တခုသည် တခုအား — ထောက်ပံ့သော။ အညမညူပတ္ထမ္ဘကံ တိဒဏ္ဍံ (တိဒဏ္ဍကံ) ဝိယ (=အညမညပစ္စယော)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၆၇။

အညမညူပနိဿိတ (တိ) [အညမည + ဥပနိဿိတ] အချင်းချင်း — တခုကို တခု — မှီသော။ အညမညူပနိဿိတာ မဟာရုက္ခ ဧဝေ ဓမ္မာ ဧကတော ဝ ဉပ္ပဇ္ဇန္တိတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၄၉။

အညမညောပကာရ (ပု) [အညမည + ဥပကာရ] အချင်းချင်း — တပါးသည် တပါးအား — ကျေးဇူးပြုခြင်း။ အညမညောပကာရဝသေန အဝိပ္ပယောဂေန စ သမာဓိဒေသေ ဇာတာ သမ္ပယုတ္တသတိအာဒယော သမာဓိက္ခန္ဓေ သင်္ဂဟိတာ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၄၄။

အညမညောပကာရဘာဝ (ပု) [အညမညောပကာရ + ဘာဝ] အချင်းချင်း — တခုသည် တခုအား — ကျေးဇူးပြုတတ်သည်၏ အဖြစ်။ ရူပါရူပဓမ္မသန္တတီယော ဟိ ဧဒွ အညမညံ ဝိသဒိသသဘာဝတ္တာ အညမညောပကာရဘာဝေန ဝတ္တမာနာပိ ဝိသံယောဝ ဟောန္တိ။ မူလဋီ၊ ၃။၁၇၀။ အညမညူပကာရဘာဝ — လည်းကြည့်။

အညမောက္ခ (တိ) [အည + မောက္ခ] သူတပါးက လွတ်မြောက်စေအပ်သော။ သူတပါးကို လွတ်မြောက်စေနိုင်သော(သူ)။ တေ ဒုပ္ပမုဉ္စာ န ဟိ အညမောက္ခာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၀၀။ န ဟိ အညမောက္ခာတိ အညေန စ မောစေတုံ န သက္ကောန္တိ။ ကာရဏဝစနံ ဝါ ဧတံ၊ တေ သတ္တာ ဒုပ္ပမုဉ္စာ၊ ကသ္မာ? ယသ္မာ အညေန မောစေတဗ္ဗာ န ဟောန္တိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။ န ဟိ အညမောက္ခာတိ တေ အညာနာ ပလိပပလိပန္နာ န သက္ကောန္တိ ပရံ ပလိပပလိပန္နံ ဥဒ္ဓရိတုံ။ မဟာနိ၊ ၂၄။

အညရဋ္ဌ (န) [အည + ရဋ္ဌ] အခြား — တပါး — သော တိုင်းပြည်။ နာနာဝေရဇ္ဇကေတိ နာနာဝိဓေဟိ အညရဋ္ဌေဟိ အာဂတေ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။၇၉။

အညရုစိက (တိ) [အည + ရုစိ + က] အခြား — တပါး — ကို နှစ်သက်ခြင်းရှိသော၊ အခြား — တပါး—များသော အယူကိုနှစ်သက်ခြင်းရှိသော။ အညခန္တိက·ကြည့်။

အညရူပ (န) [အည + ရူပ] အခြား — တပါး — သောရုပ်၊ စိတ္တဇမှ တပါးသော — ကမ္မဇ, ဥတုဇ, အာဟာရဇ — ရုပ်။ န ဟိ တေန ဝေဒနေန အညရူပါနံ ဖိတ္တေန သဟုပ္ပါဒသဟနိရောဓပဋိက္ခေပေါ ကတော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၃။ အညရူပါနန္တိ ကမ္မဥတုအာဟာရဇရူပါနံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၃၁။

အညလဒ္ဓိက (တိ) [အည + လဒ္ဓိ + က] အခြား — တပါး — များ — သော အယူရှိသော၊သူ။ အညတိတ္ထိယ·ကြည့်။

အညဝါဒက (ပု၊န) [အည + ဝဒ + ဏျ] (က) အခြား—တပါး—ကို—ပြောဆိုတတ်သူ၏အဖြစ်— ပြောဆိုခြင်း၊အခြား — တပါး — သော — စကား — အကြောင်းအရာ — ကို — အခြား — တပါး သော — စကား — အကြောင်းအရာ — ဖြင့် — လိုးလှဲပြောဆို — ဖုံးအုပ် — ကာကွယ်—တတ်သူ၏ အဖြစ်၊ — ခြင်း။ အဖျင်းဖျင်းဆိုခြင်း။ (သံဃာ အလယ်တွင် စွဲချွဲသော်ရှင်း, အာပတ်ရှိသော်ရှင်း မေးစိစစ်အပ်သော် မပြောလို၊ မထုတ်ဖော်လို၍ "ဘယ်သူ အာပတ် သင့်သနည်း? ဘယ် အာပတ်သင့်သနည်း? ဘာကြောင့်သင့်သနည်း? ဘယ်သူ ကို ဆိုနေကြသနည်း? ဘာကို ဆိုနေကြသနည်း?" စသည်ဖြင့် ပြောဆိုခြင်း။) အညဝါဒကေ ဝိဟေသကေ ပါစိတ္တိယံ။ အညဝါဒကော နာမ သံဃမဇ္ဈေ ဝတ္ထုသ္မိံ ဝါ အာပတ္တိယာ ဝါ အနုယုဉ္ဇိယမာနော တံ န ကထေတုကာမော တံ န ဥဂ္ဃါဋေတုကာမော အညေနညံ ပဋိစရတိ "ကော အာပန္နော ကိံ အာပန္နော ကိသ္မိံ အာပန္နော ကထံ အာပန္နော ကံ ဘဏထ ကိံ ဘဏထာ"တိ၊ ဧသော အညဝါဒကော နာမ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၅။ အညဝါဒကေ ဝိဟေသကေ ပါစိတ္တိယန္တိ ဧတ္ထ အညံ ဝဒတီတိ အညဝါဒကံ၊ အညေနညံ ပဋိစရဏဿေတံ နာမံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅။ (ကင်္ခါ၊ ၁၉၉ — ၌ — အညံ ဝဒတီတိ အညဝါဒကော၊… ဝိဟေသေတီတိ ဝိဟေသကော…ဟုရှိသည်။) ဘာဝပ္ပဓာနနယံ ကတ္တုနိဒ္ဒေသောတိ အာဟ အညေနညံ ပဋိစရဏဿေတံ နာမန္တိ။ ပါစိတ်၊ယော၊ ၁၊ ၂၁။ အညေနညံ ပဋိစရတီတိ အညေန ဝစနေန အညံ ဝစနံ ပဋိစရတိ ပဋိစ္ဆာဒေတိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၄။ အညံ ဝစနန္တိ ယံ စောဒကေန စုဒိတကဿ ဒေါသဝိဘာဝနဝစနံ ဝုတ္တံ၊ တံ တတော အညေနေဝ ဝစနေန ပဋိစရတိ။ အထ ဝါ အညေနညံ ပဋိစရတီတိ အညေန ကာရဏေန အညံ ကာရဏံ ပဋိစရတီတိ ဧဝမ္ပေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ယံ စောဒကေန စုဒိတကဿ ဒေါသဝိဘာဝနကာရဏံ ဝုတ္တံ၊ တတော အညေန စောဒနာယ အမူလကဘာဝဒီပကေန ကာရဏေန ပဋိစရတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိစရတီတိ စ ပဋိစ္ဆာဒနဝသေန စရတိ၊ ပဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ ပဋိစ္ဆာဒနတ္ထော ဧဝ ဝါ စရတိ-သဒ္ဒေါ အနေကတ္ထတ္တာ ဓာတူနံ။ တေနာဟ "ပဋိစ္ဆာဒေတီ"တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃၊ ၂၃။ (ခ) အညဝါဒကံ၊အခြား—တပါး—ကို—လိုးလှဲပြောဆို— ဖုံးအုပ် — ကာကွယ် — သော ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်သို့ တင်သောကံ။ ဆန္နဿ ဘိက္ခုနော အညဝါဒကံ ရောပေတု။ ဝိ၊ ၂။ ၅၃။ အညဝါဒကံ ရောပေတူတိ အညဝါဒကံ အာရောပေတု၊ ပတိဋ္ဌာပေတူတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅။ အညဝါဒကံ အာရောပေတူတိ အညဝါဒကကမ္မံ အာရောပေတု၊ အညဝါဒကတ္တံ ဝါ ဧတဿ ကရိယမာနေန ကမ္မေန အာရောပေတူတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃-၄။

အညဝါဒကကမ္မ (န) [အညဝါဒက + ကမ္မ] အညဝါဒကံ။ တေသံ ယံ ဘဂဝတော အညဝါဒကကမ္မဥ္စ ဝိဟေသကကမ္မဥ္စ အနုညာတံ။ ကင်္ခါ၊ ၁၉၉။ အညဝါဒက (ခ) အနက်လည်းကြည့်။

အညဝါဒကတ္တ (န) [အညဝါဒက + တ္တ] အညဝါဒကပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်၊ အခြား — တပါး — ကို —

လိုးလဲ့ပြောဆို — ဖုံးအုပ် — ကာကွယ် — သော ပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်။ အညဝါဒက (ခ) အနက်ကြည့်။

အညဝါဒကဝိဟေသကာဒေရာပနကမ္မ (န) [အည-ဝါဒက + ဝိဟေသက + အာရောပန + ကမ္မ] အညဝါဒက ပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့တင်သောကံ၊ ဝိဟေ-သကပုဂ္ဂိုလ်အဖြစ်သို့တင်သောကံ။ ယံ တံ အည-ဝါဒကဝိဟေသကာဒေရာပနကမ္မံ ကတံ၊ တဒေ-ဝမ္မကမ္မံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ ဝိဟေသက-လည်းကြည့်။

အညဝါဒကသိက္ခာပဒ (န) [အညဝါဒက + သိက္ခာ-ပဒ] သံဃမထေရ်၏ အဖျင်းဖျင်းဆိုခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်၊ အညဝါဒကသိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ သိက္ခာ-ပါစိတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၅၃-၆။

အညဝါဒကသိက္ခာပဒဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အညဝါဒက-သိက္ခာပဒ + ဝဏ္ဏနာ] အညဝါဒကသိက္ခာပုဒ်၏ — အဖွင့် — အဋ္ဌကထာ — ဋီကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄-၆။ ဝဇီရ။ ၂၉၈-၉။ သာရတ္ထ၊၃။၂၃-၄။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၂-၃။

အညဝါဒိယက (တိ) [အည + ဝါဒိယ + က] ပဋိစ္စ သမုပ္ပါဒ်မှတပါးသော အခြင်းအရာကို ပြတတ် သော ဆရာ့အယူကို ချီးမြှောက်၍တည်သော၊ သူ။ အညတြာစရိယက (၂) အနက်ကြည့်။

အညဝါဒီ (တိ) [အည + ဝါဒ + ဤ] အခြား — တပါး — မှားသော — အယူရှိသော၊ သူ။ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ ပုထုအညဝါဒီနံ။ ထေရ။ ၂၃၈။ ဣတော ဗဟိဒ္ဓါတိ ဣမသ္မာ ဗုဒ္ဓသာသနာ ဗာဟိရကေ သမယေ၊ တေနာဟ "ပုထုအညဝါဒီန"န္တိ။ နာနာ-တိတ္ထိယာနန္တိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။

အညဝိညာဏ (န) [အည + ဝိညာဏ] အခြား — တပါး — သော ဝိညာဏ်။ စက္ခုဝိညာဏ်မှ တပါး သော ရူပါရုံလျှင်အာရုံရှိသော မနောဝိညာဏ်။ စက္ခုသန္နိဿိတရူပပဋိဝိဇာနနလက္ခဏံ စက္ခုဝိညာ-ဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၃။ စက္ခုသန္နိဿိတဝဏ္ဏေန ရူပါရမ္မဏံ အညဝိညာဏံ ပဋိက္ခိပတိ။ မူလဋီ၊ ၁။၁၂၄။ အညဝိညာဏန္တိ ရူပါရမ္မဏံ မနော-ဝိညာဏံ။ အနုဋီ၊၁။၁၃၂။

အညဝိဟိတ (တိ) [အည + ဝိဟိတ] အခြား — တပါး — ကို — အာရုံပြုသော အခြား — တပါး — ကို — ကြံစည် — နှလုံးသွင်း — သော၊ သူ။ အည-ဝိဟိတာ သန္တိဋ္ဌတိ ဝါ သလ္လပတိ ဝါ။ ဝိ၊၂။ ၃၅၂။ အညဝိဟိတော အာဝဇ္ဇိယော။ ဝိ၊၅။၃၅၇။ အညဝိဟိတောတိ အညံ စိန္တယမာနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၂၂၄။

အညဝိဟိတက (တိ) [အည + ဝိဟိတ + က] (က) အခြား — တပါး — ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော၊ အခြား — တပါး — သော အာရုံ၌ ဖြစ်စေအပ် သော။ တေ စ ခေါ အညတိတ္ထိယာ ပရိဗ္ဗာဇကာ အညဝိဟိတကေန ဉာဏဒဿနေန အညဝိဟိ-တကံ ဉာဏဒဿနံ ပညပေတဗ္ဗံ မညန္တိ။ ဒီ၊၃။ ၁၁၁။ အညဝိဟိတကေန ဉာဏဒဿနေနာတိ ပစ္စက္ခံ ဝိယ ကတွာ ဒဿနသမတ္တတာယ ဒဿန-ဘူတေန ဉာဏေန အညတ္ထဝိဟိတကေန ဉာဏေန အညံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ အညတ္ထဝိဟိတကေနာတိ အညသ္မိံ ဝိသယေ ပဝတ္တိတေန။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၉၄။ (ခ) တပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့်တည်သော။ အထ ဝါ ယေ တေ ကိလေသာ အညဇာတိကာ အညဝိဟိ တကာ။ မဟာနိ။ ၂၀၄။ အညဝိဟိတကာတိ အညေနာကာရေန ဌိတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၀။

အညဝိဟိတတာ (ထီ) [အညဝိဟိတ + တာ] အခြား — တပါး — ကို — အာရုံပြု — ကြံစည် — နှလုံးသွင်း — သည်၏အဖြစ်။....တသ္မိံ နိဒ္ဒါယနေ္တ မာတာပိတူနံ အညဝိဟိတတာယ အပဿန္တာ-နံ....။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။

အညဝိဟိတဘာဝ (ပု) [အညဝိဟိတ + ဘာဝ] အခြား — တပါး — ကို — အာရုံပြု — ကြံစည် — နှလုံးသွင်း — သည်၏အဖြစ်။ ယဒိ ပန မေ

အယျဿ ဓမ္မကထံ အာရဒ္ဓကာလတော ပဋ္ဌာယ ကောပဒေပိ အညဝိဟိတကာဝေါ အဟောသိ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၉၅။

အညသံဃ (ပု) [အည + သံဃ] (ရည်ညွှန်းထားသည့်မှ)အခြား—တပါး—သော သံဃာ။သံဃဿ ပရိဏတံ အညသံဃဿ ဝါ စေတိယဿ ဝါ ပုဂ္ဂလဿ ဝါ ပရိဏာမေတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၈၁။

အညသကကရဏ (န) [အည + သက + ကရဏ] အခြားသူ၏ ကိုယ်ပိုင်ဥစ္စာပြုခြင်း၊ မိမိမှလွတ်စေ၍ အခြားသော အလှူခံပုဂ္ဂိုလ်၏—ဥစ္စာ အဖြစ်ကို—ဥစ္စာဖြစ်အောင်—ပြုခြင်း။အညသကကရဏန္တိ တဿ (စတုတ္ထဝတ္ထုနော) ဓနံ။ မူလဋီ၊၂။၂၀၇။ အညသကကရဏန္တိ အတ္တတော ဝိနိမောစေတွာ အညဿ ဒက္ခိဏေယျဿ သန္တကဿဝ ကရဏံ။ အနုဋီ၊၂။၂၀၉။

အညသင်္ခါရ (ပု) [အည+သင်္ခါရ] (ပါဒကဈာန်မှ) အခြား—တပါး—သော သင်္ခါရ။ ပကိဏ္ဏကသင်္ခါရ (မူလဋီ၊၁။၁၁၆။)ကြည့်။

အညသည (တိ) [အည + သညာ) အခြား—တပါး—ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အနညော အညသညာ အနညံ ဝိညာပေတိ။ဝိ၊၂။၃၂၅။

အညသတ္ထာရုဒ္ဒေသ (ပု) [အညသတ္ထု+ဥဒ္ဒေသ။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ ၄၅၉-ကြည့်။] အခြား—တပါး—သော ဆရာ—သာသနာ့အပြင်ပ—တိတ္ထိ—ဆရာ—ကို(မိမိ၏ ဆရာဟု)ညွှန်းပြခြင်း။

အညသတ္ထာရုဒ္ဒေသကမ္မ (န)[အညသတ္ထာရုဒ္ဒေသ + ကမ္မ]အခြား—တပါး—သော ဆရာ—သာသနာ့ အပြင်ပ—တိတ္ထိ—ဆရာ—ကို (မိမိ၏ဆရာဟု) ညွှန်းပြခြင်းအမှု။ တာနိ စ (အဘိဏှာနနိ)…. မာတုဃာတကပိတုဃာတကအရဟန္တဃာတကလောဟိတုပ္ပါဒကသံဃဘေဒအညသတ္ထာရုဒ္ဒေသကမ္မာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ၊၁၅၇။ (အံ၊ ၁။ ၂၉။ အံဋ္ဌ၊၁။၃၅၈-တို့လည်းကြည့်။)

အညသတ္ထု (ပု) [အည + သတ္ထု]အခြား—တပါး—သော ဆရာ၊ သာသနာ့အပြင်ပ တိတ္ထိဆရာ။ သာဝကော အညသတ္ထာရာဒိသု အတ္တသန္နိယျာတနာဒီဟိ ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ၊၂၁၆။

အညသဘာဝ (ပု)[အည+သဘာဝ](၁)အခြား—တပါး—သော သဘော။ (တိ) (၂) အခြား—တပါး—သော သဘောရှိသော။ အညဇာတိက-ကြည့်။

အညသရဏ (န) [အည + သရဏ] အခြား—တပါး—သော—ကိုးကွယ်ရာ။

အညသရဏပဋိက္ခေပ (ပု)[အညသရဏ+ပဋိက္ခေပ] အခြား—တပါး—၏ ကိုးကွယ်ရာ၏အဖြစ်ကို ပယ်ခြင်း။အနညသရဏ-ကြည့်။

အညသရဏပဋိက္ခေပဝစန (န) [အညသရဏပဋိက္ခေပ + ဝစန] အခြား— တပါး— ၏ ကိုးကွယ်ရာ၏အဖြစ်ကို ပယ်ကြောင်းဖြစ်သော စကား။ အညသရဏပဋိက္ခေပဝစနန္တိ အညသရဏဘာဝပဋိက္ခေပဝစနံ။ ဣဓ န အညံ သရဏံ ကတွာ ဝိဟရဏတော ပဋိက္ခေပဝစနံ၊ အထ ဝါ အညဿ သရဏဘာဝဿ ပဋိက္ခေပဝစနံ တပ္ပဋိက္ခေပေ စ တေန ဣတရဿာပိ ပဋိက္ခေပသိဒ္ဓိတော၊ တေနာဟ “န ဟိ”တိအာဒိ။ ဒီ.ဋီ၊၃။၂၄-၅။ အနညသရဏလည်းကြည့်။

အညသရဏဘာဝ (ပု) [အညသရဏ + ဘာဝ] အခြား—တပါး—၏ ကိုးကွယ်ရာ၏ အဖြစ်။

အညသရဏဘာဝပဋိက္ခေပဝစန (န) [အညသရဏဘာဝ+ပဋိက္ခေပဝစန]အခြား—တပါး—၏ ကိုးကွယ်ရာ၏ အဖြစ်ကို ပယ်ကြောင်းဖြစ်သော စကား။ အညသရဏပဋိက္ခေပဝစန-ကြည့်။

အညသာလ (ပု) [အည + သာလ] အခြား—တပါး—သော အင်ကြင်းပင်။ အညသာလေဟိ

ပရိဝုတော။ သာလရာဇာဝ သောဘတိ။ အပ၊ ၁။၃၁။

အညသာသန (န) [အည + သာသန] အခြား — တပါး — သော — ဤသာသနာမှ အခြားတပါး သော — သာသနာ။ တေန အညသာသနေ ရာဂဂ္ဂိအာဒီနံ နိဗ္ဗာပနာဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဣတိ ဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၈၂။

အညသိတ (တိ) [အည + အည + သိတ။ အည — တပုဒ်ကျေ။] အချင်းချင်း — တဦးသည် တဦး — ၏ ဆရာစသည်ကို — စွဲမှီ — အကြောင်းပြု — သော၊ သူ။ ဝဒန္တိ တေ အညသိတာ ကထောဇ္ဇံ။ သုတ္တနိ။၄ဝ၈။ ဝဒန္တိ တေ အညသိတာ ကထောဇ္ဇန္တိ တေ အညမညံ သတ္ထာရာဒီ နိဿိတာ ကလဟံ ဝဒန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ ဝဒန္တိ တေ အညသိတာ ကထောဇ္ဇန္တိ အညံ သတ္ထာရံ ဓမ္မက္ခာနံ ဂဏံ ဒိဋ္ဌိံ ပဋိပဒံ မဂ္ဂံ နိဿိတာ….။မဟာနိ။၁၂၆။ …. တေ အညမည-သတ္ထာရာဒိနိဿိတာ ကလဟံ ဝဒန္တိ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၄၆။

အညဟေတုက (တိ) [အည + ဟေတု + က] အခြား — တပါး — သော အကြောင်းရှိသော၊ ဓေသနာဝိလာသမှ — အခြား — တပါး — သော အကြောင်းရှိသော။ တေန ယံ အညဟေတုကံ၊ တံ တေန ဟေတုနာ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၆။ အညဟေတုကန္တိ ဓေသနာဝိလာသတော အညံ အဘိဘာဝနီယဟေတု တေဿာတိ အညဟေတု-ကံ။အနုဋီ၊၁။၁၁၄။

အညာ[1] (ထီ) [အာ + ဉာ + အ] (၁) အောက် မဂ်တို့ သိအပ်ပြီးသော — အပိုင်း အခြား — အတိုင်း — ကို မလွန်မူ၍ — သစ္စာ ၄-ပါးတရား တို့ကို သိတတ်သောတရား။ လွန်စွာ — ထက်ဝန်း ကျင်မှ — အလုံးစုံသော အပြားအားဖြင့် — သိတတ်သောတရား။ (က) အရဟတ္တမဂ်၊ အရဟတ္တမဂ်ပညာ၊ အရဟတ္တဖိုလ်၊အရဟတ္တဖိုလ် ပညာ။ ထိုနှင့်ယှဉ်သော သမ္မာသင်္ကပ္ပ စသည်။ အဓိမာဒနေန အညံ ဗျာကရိံသု။ ဝိ၊၁။၁၁၆။ အညံ ဗျာကရိံသူတိ အရဟတ္တံ ဗျာကရိံသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ဟေဋ္ဌိမမဂ္ဂေဟိ ဉာတမရိယာဒံ အ-ဇာနနတော အညာ အဂ္ဂမဂ္ဂပညာ၊ တဿာ ဖလဘာဝတော အဂ္ဂဖလပညာ တံသဟဂတာ သမ္မာသင်္ကပ္ပါဒယော စ အညာတိ ဝုတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၁။ သမ္မောဒံ ကိလေသာနံ ပဟာယကဝသေန အာဇာနာတိ, သမန္တတော သမ္မေန ဝါ ပကာရေန ဇာနာတီတိ အညာတိ အဂ္ဂမဂ္ဂေါ ဝုစ္စတိ၊ တဒုပစာရေန ပန တပ္ဖလမ္ပိတိ အာဟ "အညံ ဗျာကရိံသူတိ အရဟတ္တံ ဗျာကရိံသု"တိ။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၂။ (ဝိ၊ဋ္ဌ ၃။ ၃၆၅၊၃၆၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ ၂။၃၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃ဝ၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၊၁၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄ဝ။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၆၁၊ ၁၉၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁-တို့လည်းကြည့်။) (ခ) အညိန္ဒြေ၊ သောတာပတ္တိဖိုလ်မှစ၍ အရဟတ္တ မဂ်တိုင်အောင်သော အလယ်ဉာဏ် — ၆-ပါး။ ဓယသို့ ပဋမံ ဉာဏံ၊တတော အညာ အနန္တရာ။ ဣတိဝုတ်။၂၃။ တတော အညာ အနန္တရာတိ တတော ပဋမဉာဏတော အနန္တရာ အနန္တရံ-တော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အဂ္ဂမဂ္ဂါ အညာ အညိန္ဒြိယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၉။ (၂) သိခြင်း၊ သောတာပတ္တိမဂ်သိအပ်သော အပိုင်း အခြားကို မလွန်မူ၍ သစ္စာ — ၄-ပါးတရားတို့ကို သိခြင်း။ ယာ တေသံ အညာတာဝီနံ ဓမ္မာနံ အညာ ပညာ ပဇာနနာ။အဘိ၊၈။၁၃၅။ အဘိ၊ ဝိ။၁၃၁။ အညာတိ အာဇာနနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၃ဝ။ အညာဓမ္မကွာ-လည်းကြည့်။

အညာ[2] (ကြိဝိ) [အာ + ဉာ + တွာ။ တွာ — ကို အာယ — ပြု၊ ယ — ချေ။] သိ၍။ သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တော။ ဒီ၊၃။၆၈။ မ၊၁။၅။ သမ္မဒညာ ဝိမုတ္တောတိ သမ္မာ ဟေတုနာ ကာရဏေန ဇာနိတွာ ဝိမုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇။ သမ္မဒညာတိ သမ္မာ အညာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ တေ သမ္မဒ္ဒါ

သမ္မဒညာ။သံ၊၁။၄။ သမ္မဒညာတိ သမ္မာ ဟေ-တုနာ ကာရဏေန ဇာနိတွာ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။

အညာ² (တဒ္ဓိတ) [အညာ¹ + သ။ သ — ကို အာယပြု၊ ယ — ချေ။] သိခြင်း၄။ သိခြင်းအကျိုး၄။ အညာ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေသုံ။ ဝိ၊၃။ ၁၄။ ◆ အညာ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေန္တိ။ မ၊၃။၁၅၉။ ◆ အညာတိ ဇာနနတ္ထာယ စိတ္တံ ◆ ဥပဋ္ဌပေန္တိ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၈၉။ ◆ အညာတိ "◆ အညာယာ"တိ ဝတ္တဗ္ဗေ ယကာရလောပေန နိဒ္ဒေသောတိ အာဟ "◆ ဇာနနတ္ထာယာ"တိ။ မဋီ၊၃။၃၇၇။ ◆ အညာ စိတ္တံ ဥပဋ္ဌပေန္တိ။ အံ၊၁။၇၃။ ဝိဇာန-နတ္ထာယ စိတ္တံ ◆ ဥပဋ္ဌပေန္တိ၊ နိဒ္ဒါယန္တိ ဝါ အညဝိဟိတာ ဝါ ဟောန္တိ။ အံဋ္ဌ၊၂။၄၇။

အညာကာရ (တိ) [အည + အာကာရ] အခြား — တပါး — သော အခြင်းအရာရှိသော။အညာနိတိ အညာကာရာနိ အဘိဓမ္မပကရဏာဒီနိ အက-ရိံသု။ ပဝတ္တနတ္ထာနိပိ တာနိ အညာသာ ကတ္တာ ပဋ္ဌံသုတိ အဓိပ္ပာယော။ အနုဋီ၊၃။၅၇-၉။

အညာဏ¹ (န) [န + ဉာဏ] (၁) မသိခြင်း။ သစ္စာ — ၄-ပါး၌ မသိခြင်း၊ ကမ္မဿကတဉာဏ်, သစ္စာနုလောမိကဉာဏ် မရှိခြင်း။ (မောဟ, အဝိဇ္ဇာ။) ဒုက္ခေ အညာဏံ။ မ၊၁။၆၇။ သံ၊၁။ ၂၄၇။ ဒုက္ခေ အညာဏန္တိ ဒုက္ခသစ္စေ အညာဏံ၊ မောဟဿေတံ အဓိဝစနံ။ မဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။ သံဋ္ဌ၊ ၂။၁၇။ ယံ တသ္မိံ သမယေ အညာဏံ အဒဿနံ။ အဘိ၊၈။၉၄။ ဉာဏဒဿနပဋိပက္ခ-တော အညာဏံ အဒဿနံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ အညာဏံ ဉာဏပဋိပက္ခော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၄၉။ အညာဏလက္ခဏာ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၉၈။)လည်းကြည့်။ အဝိဇ္ဇာတိ သုတ္တန္တပရိယာယေန ဒုက္ခာဒီသု စတူသု ဌာနေသု အညာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၁။ ဒုက္ခာဒိဝိသယော အန္ဓတမကာရော, လောဘာဒီ-နံဥ အန္ဓတမကာရနံ ပစ္စယဘူတော အဒဿနာ-ကာရော အညာဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၅၈။ အဝိဇ္ဇာ အညာဏာ သမ္မောဟာဟ။ ဥ။၆။ အဝိဇ္ဇာယာ အသမ္ပဋိယာ အညာဏာ။ သုတ္တနိ။၄၁၀။မဟာနိ။ ၁၄၆။ အညာဏာတိ ကမ္မဿကတာသစ္စာနုလော-မိကဉာဏံ ဝိနာ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၂၆၅။ အညာဏန္တိအာဒိသု ဉာဏဒဿနပဋိပက္ခ-တော အညာဏံ အဒဿနံ။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၇၈။ (တိ) (၂) ဉာဏ်မရှိသော၊ မသိသော၊ မိုက်မဲ-တွေဝေသော၊သူ။ဝေဠုမေဟိ ပဏ္ဍိတေ အညာဏေ ကရေန္တိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။ အယံ ဝေဠုပေါ ဒုဿီလော ပဏ္ဍိတေ ကမ္မဇေန္တော ဗာလိသေန အညာ-ဏေန ပုရိသေန ◆ သက္ကာ ဇာနိတုံ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၄။

အညာဏ² (န) [အာ + ဉာ + ယု] သိခြင်း၊ စုံစမ်းခြင်း။ ဟန္ဒ မယံ အညာဏတ္ထမ္ပိ သမဏေ ဂေါ-တမေ ဗြဟ္မစရိယံ စရာမ။ ဒီ၊၃။၄၇။ အညာ-ဏတ္ထမ္ပိတိ ဇာနနတ္ထမ္ပိ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အညာဏတ္ထန္တိ အာဇာနနတ္ထံ၊ ဥပသဂ္ဂမတ္တမေဝ္ဟေတ္ထ အာ-ကာရောတိ အာဟ "ဇာနနတ္ထ"န္တိ။ ဝိမံသနတ္ထန္တိ အဓိပ္ပာယော။ ဒီဋီ၊၃။၂၃။

အညာဏက (န) [အညာဏ + က] (က) မသိခြင်း။ ကော ပန္နသာဝ ဘိက္ခု ဇုဒံ ဘဂဝတော ဝစနံ နာနုမောဒိ သုံ၊ ကသ္မာ? အညာဏကေန။ မဋ္ဌ၊ ၁။၅၈။ (ခ) မသိခြင်း၊ မသိယောင်မူခြင်း၊ မသိဟန်ဆောင်ခြင်း။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ အနာစာရံ အာစရိတွာ "အညာဏကေန အာပန္နာ"တိ ဇာနန္တုတိ ပါတိမောက္ခေ ဥဒ္ဒိဿမာနေ ဝဒံ-တန္တိ။ ဝိ၊၂။၁၈၉။ ◆ ဝ တဿ ဘိက္ခုနော အညာဏကေန မုတ္တိ အတ္ထိ။ ၄င်း။၁၉၀။ အညာ-ဏကေန အာပန္နတ္တာ မောက္ခော နတ္ထိ။ ကင်္ခါ။ ၂၅၂။ အညာဏကေနာတိ အဇာနနေန ဇာနန-ဘာဝဿ ဝါ ကာရဏေန။ကင်္ခါဋီ။၄။၂၁၂။

အညာဏကထာ (တိ) [အညာဏ+ကထာ] မသိခြင်းကို ပြသော — မောဟ, အဝိဇ္ဇာနှင့် စပ်ဆိုင်သော — စကားရပ်။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၂-ဝဂ်၊ (၁၁) ၂-ကထာ။ အဘိ၊၅။၁၃၄-၁၄၀။

အညာဏကရဏ (တိ) [န + ဉာဏ + ကရ + ယု။ အညာဏ + ကရဏ] သိခြင်းကို မပြုတတ်သော၊

မသိခြင်းကိုပြုတတ်သော။ အန္ဓကရဏော အစက္ခုကရဏော အညာဏကရဏော။အံ၊၁။၂၁၇။ အန္ဓကရဏာ အစက္ခုကရဏာ အညာဏကရဏာ။ဣတိဝုတ်။၂၅၁။အညာဏကရဏံ အစက္ခုကရဏံ။ အဘိ၊က။၂၉၆။ ဉာဏံ န ကရောတီတိ အညာဏကရဏော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ အညာဏံ ကရောန္တီတိ အညာဏကရဏာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၅၈။ အစက္ခုကရဏံ အညာဏကရဏံ။မဟာနိ။၃၆၁။ အညာဏကရဏန္တိ ဉာဏေန အဇာနနကရဏံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၈၉။

အညာဏစရိယာ (ထီ) [အညာဏ + စရိယာ] မသိခြင်း–မောဟ–ကြောင့် (ရာဂစသည်၏) ဖြစ်ခြင်း၊ မသိခြင်း–မောဟ–ကြောင့် ဖြစ်တတ်သော ရာဂစသော တရား။ ဟုတ်မှန်တိုင်းသော သဘောအတိုင်းမသိအပ်သော အာရုံ၌ ဖြစ်တတ်သော ရာဂစသော တရား၊ မသိခြင်း–မောဟ–သာလျှင် ဖြစ်သော ဖြစ်တတ်သော တရား။ တီသော စရိယာယော၊ ဝိညာဏစရိယာ, အညာဏစရိယာ, ဉာဏစရိယာ။ ပဋိသံ။၇၇။ ကတမာ အညာဏစရိယာ၊ မနာပိယေသု ရူပေသု ရာဂဿ ဇဝနတ္ထာယ အာဝဇ္ဇနကိရိယာဗျာကတာ ဝိညာဏစရိယာ၊ ရာဂဿ ဇဝနာ အညာဏစရိယာ....။ ပဋိသံ။၇၈။ အညာဏစရိယာတိ ကေနဋ္ဌေန အညာဏစရိယာ၊ သရာဂါ စရတီတိ အညာဏစရိယာ....။ ပဋိသံ။ ၇၉။ အညာဏေန စရဏံ, အညာဏေန ဝါ စရတိ, အညာဏေ ဝါ စရတိ, အညာဏဿ ဝါ စရဏန္တိ အညာဏစရိယာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၅။ အညာဏစရိယာတိ အညာဏေန ရာဂဿ သမ္ပယုတ္တော အညာဏေန ရာဂဿ စရိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အညာဏစရိယာတိ အညာဏဿေဝ စရိယာ၊ န အညဿ။ ဋီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆၇။

အညာဏဇာတိက (တိ) [အညာဏ + ဇာတိ + က] မသိတတ်သော သဘောရှိသော၊ သူ။ ဣဓေကစ္စော အညာဏဇာတိကော ပေါသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၆။

အညာဏဋ္ဌ (ပု) [အညာဏ + အတ္ထ] မသိခြင်း အနက်သဘော။ ဇာနနလက္ခဏဿ ဉာဏဿ ပဋိပက္ခဘူတော အဝိဇ္ဇာယ အညာဏဋ္ဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၄၅။

အညာဏတာ (ထီ) [အညာဏ + တာ] မသိသည်၏အဖြစ်၊မသိခြင်း၊ဉာဏ်မရှိခြင်း။ အလဇ္ဇိတာ အညာဏတာ။ ဝိ၊၅။၁၈၄။ မယာ အညာဏတာယ ကထိတံ မနသိ အကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၈။ မဟာသေဋ္ဌိ တုမှံ အညာဏတာယ ကာမဂိဒ္ဓေါ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ တုမှေ အန္ဓဗာလာ အညာဏတာယ အဋ္ဌ လောကဓမ္မေ အဇာနိတွာ ရောဒထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။

အညာဏတ္ထ (ပု) [အညာဏ + အတ္ထ] သိခြင်း အကျိုး၊ စုံစမ်းခြင်းအကျိုး။ အညာဏ-ကြည့်။

အညာဏဒုက္ခ (တိ) [အညာဏ + ဒုက္ခ] မသိခြင်းကြောင့် – မသိလျှင် – ဆင်းရဲသော၊ ဟုတ်မှန်သောသဘောအတိုင်း – မသိခြင်းကြောင့် – မသိလတ်သော် – မသိသူအား – ဆင်းရဲသော၊ ဉာဏ်နှင့်မယှဉ်သော် – ဉာဏ်ကိုအမှီမရသော် – ဆင်းရဲသော။အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာ ဉာဏသုခါ အညာဏဒုက္ခာ။ မ၊၁။၃၇၇။ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ ဇာနနဘာဝေါ သုခံ၊ အဇာနနဘာဝေါ ဒုက္ခန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။(မ၊ဋီ၊ ၂။၂၇၆-လည်းကြည့်။)

အညာဏဓမ္မ (ပု) [အညာဏ + ဓမ္မ] မသိခြင်း သဘော။ အယံ တုယှံ ဗာလဓမ္မော မူဠ္ဟဓမ္မော အညာဏဓမ္မော ....။မဟာနိ။၁၄၈။

အညာဏနိဒ္ဒါ (ထီ) [အညာဏ + နိဒ္ဒါ] မသိခြင်း – မောဟ – ဟူသော အိပ်ပျော်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓ (ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၀။ မ၊ဋီ၊၁။၁၀။ သံ၊ဋီ၊၁။၉။ အံ၊ဋီ၊ ၁။၁၂။)ကြည့်။

အညာဏနိဝုတ (တိ) [အညာဏ + နိဝုတ] မသိခြင်း – အဝိဇ္ဇာ – သည် – ပိတ်ကာ – ဖုံးလွှမ်း – အပ်သော။ ယထာ အစ္ဆာယနေန နိဝုတော

လောကော တမောဝ ပောတိ ကေနကာရော၊ ဧဝံ အညာဏနိဝုတောသိ တမောဝသ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။ ၈၁။

အညာဏနိဿိတ (တိ) [အညာဏ²+နိဿိတ] မသိခြင်း — မောဟ — ကို မှီသော။ ပါပဒိဋ္ဌိ အရိဋ္ဌသ၊ အာသိ အညာဏနိဿိတာ။ ဝိ၊ ၄။ ၈၁။

အညာဏပကတ (တိ) [အညာဏ²+ပကတ] (က) မသိခြင်း — မောဟ — ဖြင့်ပြုအပ်သော၊ ဉာဏ်ဖြင့် မပိုင်းခြားမူ၍ ပြုအပ်သော၊ မသိသဖြင့် ချွတ်ချော်၍ ပြုအပ်သော၊ မသိမူ၍ ပြုအပ်သော။ အဟံ အာဝုသော ပစ္စတ္ထိကာလတော ပဋ္ဌာယ အသတိယာ အညာဏပကတံ ကမ္မံ နာမ န ပဿာမိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၅။ အညာဏပကတန္တိ အညာဏေန အဇ္ဈရုဠှတ္ထာ ကတံ၊ အဇာနိတွာ ကတန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ-ဋီ၊ ၁။ ၇၆။ (ခ) မသိခြင်း — မောဟ — သည် နှိပ်စက်အပ်သော။ အရဟာ အညာဏပကတော ပါပံ ပဟေနယျ၊ . နိဂမဿာဘံ ကရေယျာတိ၊ န ပေတံ ဝတ္တဗ္ဗံ။ အဘိ၊ က။ ၁၃၅။

အညာဏပက္ခ (ပု) [အညာဏ²+ပက္ခ] မသိခြင်း — မောဟ — ၏ အသင်းအပင်း။ ယေ ကေစိ ဂန္ထာ ဣဓ မောဟမဂ္ဂါ၊ အညာဏပက္ခာ ဝိစိကိစ္ဆဋ္ဌာနာ။ သုတ္တနိ၊ ၃၀။ ယေ ကေစိ အဘိဇ္ဈာဒယော ဂန္ထာ တေသံ အပ္ပဟာနေ မောဟဝိစိကိစ္ဆာနံ ပဟာနဘာဝတော "မောဟမဂ္ဂါ"တိ စ "အညာဏပက္ခာ"တိ စ "ဝိစိကိစ္ဆဋ္ဌာနာ"တိ စ ဝုစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။ ၈၁။

အညာဏပုဂ္ဂလ (ပု) [အညာဏ²+ပုဂ္ဂလ] ဉာဏ်မရှိသော ပုဂ္ဂိုလ်။ အညာဏပုဂ္ဂလော ဟိ မန္ဒော မောမူဟော ကတ္တာကတ္တဗ္ဗံ အဇာနန္တော အကတ္တဗ္ဗံ ကရောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၁။

အညာဏဘာဝ (ပု) [အညာဏ²+ဘာဝ] မသိသည်၏အဖြစ်။

အညာဏဘာဝကရ (တိ) [အညာဏဘာဝ+ကရ+အ] မသိသည်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ ဧဝံ ဥတ္တမပုဒ္ဒိနံ နာမ ဝိသုဒ္ဓိစိတ္တာနံ မောဓိသတ္တာနံ အညာဏဘာဝကရာ ကိလေသာ တဿ ကိံ လဒ္ဓီသန္တိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၃၂။

အညာဏဘူတ (တိ) [အညာဏ²+ဘူတ] မသိခြင်း — အဝိဇ္ဇာ — (ဖြစ်၍)ဖြစ်သော။ အညာဏသမ္ပယုတ္တ-ကြည့်။

အညာဏမူလ (န) [အညာဏ²+မူလ] (၁) မသိခြင်း — အဝိဇ္ဇာ — ၏ အကြောင်းရင်း။ (တိ) (၂) မသိခြင်း — အဝိဇ္ဇာ — လျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသော။ အညာဏမူလဘေဒ-ကြည့်။

အညာဏမူလပ္ပဘဝ (တိ) [အညာဏမူလ+ပဘဝ] မသိခြင်း — အဝိဇ္ဇာ — လျှင် အကြောင်းရင်း ရှိသည် ဖြစ်၍ဖြစ်သော၊ အဝိဇ္ဇာ ဟူသော အကြောင်း — မှ — ကြောင့် — ဖြစ်သော။ အညာဏမူလပ္ပဘဝါ ပဝတ္တာ။ သံ၊ ၁။ ၁၈၃။ အညာဏမူလပ္ပဘဝါတိ အဝိဇ္ဇာမူလာ ဟုတွာ ဇာတာ။ သံ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၄။

အညာဏမူလဘေဒ (ပု) [အညာဏမူလ+ဘေဒ] (က) မသိခြင်း — အဝိဇ္ဇာ — ၏ အကြောင်းရင်းတို့ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ (ခ) မသိခြင်း — အဝိဇ္ဇာ — ဟူသော အကြောင်းရင်းရှိသော ဘဝစက်ကို ဖောက်ခွဲဖျက်ဆီးခြင်း။ အညာဏမူလဘေဒါယ၊ ကာမယန္တဝိဃာဋနေ။ ထေရ၊ ၂၈၆။ အညာဏသာ မူလံ ... တဿ ဘေဒါယ ဝဇိရူပမဉာဏေန ဘိန္ဒနတ္ထာယ။ အထ ဝါ ... အညာဏံ မူလံ ဧတဿာတိ အညာဏမူလံ၊ ဘဝစက္ကံ၊ တဿ မဂ္ဂဉာဏဝဇိရေန ပဒါလနတ္ထံ ဒေသိတောတိ သမ္ဗန္ဓော။ ထေရ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၄။

အညာဏလက္ခဏ (တိ) [အညာဏ²+လက္ခဏ] မသိခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ မောဟော စိတ္တဿ အန္ဓဘာဝလက္ခဏော၊ အညာဏလက္ခဏော ဝါ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၁။ အညာဏလက္ခဏာ အဝိဇ္ဇာ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂၉။

အညာဏသမ္ပယုတ္တ (တိ) [အညာဏ²+သမ္ပယုတ္တ] မသိခြင်း — မောဟ — နှင့်ယှဉ်သော။ ဥပေက္ခာတိ

အညာဏသမ္ပယုတ္တာ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ အညာဏုပေက္ခာတိပိ ဝေါဟာရော နာမံ ဟိ သမ္မောဟဝိနောဒနီယံ (၄၇၉-၄၈၀) ဝဏ္ဏိတ။ အနုဋီ၊၁၊၁၁၅။ အညာဏုပေက္ခာ-လည်းကြည့်။ အညာဏသမ္ပယုတ္တာတိ ဝိစိကိစ္ဆုဒ္ဓစ္စသဟဂတစိတ္တေသု ဥပေက္ခာ မောဟောတိ ဧကေ၊ လောဘသမ္ပယုတ္တုပေက္ခာပိ ပန ဂေဟသိတာ န န ဟောတိ။မူလဋီ၊၂။၂၂၇။ (မူလဋီ၊၁။၁၀၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၇၉-၄၈၀။ အနုဋီ၊၁။၁၁၅- နှင့် စပ် ကြည့်ရန်။)

အညာဏာဒဿနသစ္စာသမ္ပဋိဝေဓဋ္ဌ (ပု) [အညာဏ² + အဒဿန + သစ္စ + အသမ္ပဋိဝေဓ + အဋ္ဌ] မသိခြင်း, မမြင်ခြင်း, သစ္စာကို ထိုးထွင်း၍ မသိခြင်း ဟူသော — အနက် — သဘော။ အဝိဇ္ဇာယ အညာဏာဒဿနသစ္စာသမ္ပဋိဝေဓဋ္ဌော ဂမ္ဘီရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၁၉။ အညာဏဋ္ဌ လည်းကြည့်။

အညာဏာဒိကထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အညာဏာဒိကထာ + ဝဏ္ဏနာ] အညာဏကထာ စသည်၏ — အဖွင့် — အဋ္ဌကထာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။

အညာဏာဘိဘူတ (တိ) [အညာဏ² + အဘိဘူတ] မသိခြင်း — မောဟ — အဝိဇ္ဇာ — သည် — နှိပ်စက် အပ်သော — အနှိပ်စက်ခံရသော၊သူ။ သော အညာဏာဘိဘူတော နေဝ ဗုဒ္ဓံ ဥပဋ္ဌဟိ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၉။

အညာဏီ (တိ) [န + ဉာဏီ] ဉာဏ်မရှိသော၊ ပညာ မဲ့သော၊သူ။ အဝိဒ္ဒါတိ အဝိဇ္ဇာဂတော အညာဏီ အဝိဘာဝီ ဒုပ္ပညော။ စူဠနိ၊၇၀၊၁၇၉။ အဝိဇ္ဇာယ ဂတော သမန္နာဂတော အညာဏီ အန္ဓီဘူတော။ မဟာနိ၊၂။၃၀၂။ အညာဏီတိ အဝိဒ္ဒါ။မဟာနိ၊၂။၃၁၁။ (ခ) အသိဉာဏ်—အဆင်ခြင် —ကင်းသော၊သူ။ သော အညာဏီ ဟုတွာ ဘတ္တံ ဘုဉ္ဇိတုံ အသက္ကောန္တော။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၆၇။

အညာဏုပေက္ခာ (ထီ) [အညာဏ + ဥပေက္ခာ] မသိခြင်း — မောဟ — နှင့် ယှဉ်သော ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ။ ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော—မသိ ခြင်း—မောဟ။ ဥပ္ပန္နတိ ဥပေက္ခာတိ ဧတ္ထ ဥပေက္ခာ နာမ အညာဏုပေက္ခာ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။ ဥပေက္ခာဗြဟ္မဝိဟာရဿ ပန ... ဂေဟသိတာ အညာဏုပေက္ခာ... အာသန္န'ပစ္စတ္ထိကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၃၉။ သောမနဿဒေါမနဿရဟိတံ အညာ- ဏမေဝ အညာဏုပေက္ခာ။ မူလဋီ ၁။၁၀၇။ အညာဏသမ္ပယုတ္တာပိ ဝါ ဥပေက္ခာဝေဒနာ အညာဏုပေက္ခာ...။အနုဋီ ၁။၁၁၅။ ဥပေက္ခာတိ အညာဏသမ္ပယုတ္တာ ဥပေက္ခာဝေဒနာ၊ အညာ- ဏုပေက္ခာတိပိ ဝေါဟာရော နာမံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၇၉-၄၈၀။ သယံ ပန အညာဏုပေက္ခာယ ဥပေက္ခကော ဟောတိ။ဝိသုဒ္ဓိ ၁။၁၀၃။ အညာ- ဏုပေက္ခာယာတိ အညာဏဘူတာယ ဥပေက္ခာ- ယ။ အညာဏသမ္ပယုတ္တာယ ဥပေက္ခာယာတိ ကေစိ။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၂၇။

အညာတ² (တိ) [န + ဉာတ] မသိအပ်သော၊မသိ အပ်သည်။ (က) မသိအပ်သည်။ အညာတမေဝ တံ မာလုက္ကျပုတ္တ တေန ပဟိသေန။မ၊၂။၉၃။ မယာ စေတံ ဘိက္ခဝေ အညာတံ အဘဝိဿ အဒိဋ္ဌံ အဝိဒိတံ အသစ္ဆိကတံ အဖဿိတံ ပညာယ။ ရှင်း။၁၄၀။ အညာတံ အဒိဋ္ဌံ အပတ္တံ အသစ္ဆိ- ကတံ အနဘိသမေတံ။ အံ၊၃။၁၉၀။ ကိန္နု ခေါ ဘဂဝန္တံ နာဂသေန အညာတာ ထာ ဥပမာ ထထာဂတဿ။မိလိန္ဒ။၂၀၆။ (ခ) မသိအပ် သောတရား။ အညာတံ ဉာပနတ္ထာယ ဉာတံ အနုဂ္ဂဟဏတ္ထာယ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၈။ ဗုဒ္ဓါနံ ဟိ အညာတံ နာမ နတ္ထိ။ဇာ၊ဋ္ဌ ၃။၃၄၃။ (ဂ) မသိ အပ်သောသူ၊ လူစိမ်း သူစိမ်း။ ဒေါဝါရိကော ပဏ္ဍိတော ဝိယတ္တော မေဓာဝီ အညာတာနံ နိဝါရေတာ ဉာတာနံ ပဝေသေတာ။ ဒီ၊၂။၇၀။ သံ၊၂။၃၉၈။ အံ၊၃။၄၁၄။ (ဃ) မထင်ရှားသော၊ ထင်ရှားသောဂုဏ်မရှိသော၊ သိသာသော အလုပ် စွမ်းရည် ရာဇဝင်မရှိသော၊သူ။ န ဟိ ရာဇကုလံ ပတ္တော၊ အညာတော လဘတေ ယသံ။ဇာ၊၂။

၂၉၀။ အညာတောတိ အပါကဋဂုဏော အစိ-ဒိတကမှာဝဒါနေ၁။ဧ၁၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၆။

အညာတ[၂] (တိ) [န + ဉာတ] (၁) မသိတတ်သော၊ သူ။ အညာတက[၂]-ကြည့်။ (၂) မသိစေတတ်သော၊ လာဘ်သပ်ပဏ္ဏာအတွက် မိမိကိုယ်ကို ထင်ရှားအောင်မပြုသော၊ သူ။ အထ ဝါ အညာတန္တိ သမ္ဗသော ပဟီနတဏှတာယ လာဘသက္ကာရသိလောကနိကာမနဟေတု အတ္တာနံ ဇာနာပနဝသေန န ဉာတံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၅၇။ အညာတ[၄]-လည်းကြည့်။

အညာတ[၃] (တိ) [အာ + ဉာ + တ] သိအပ်သော၊ ထင်ရှားသော။ အညာတံ ဘဏ္ဍ။စိ၊၁။၃၆၂။ အညာတော မယာ သမဏာနံ သကျပုတ္တိကာနံ ဓမ္မော။အံ၊၁။၁၇၅။ အညာတောတိ ဉာတော အဝဗုဒ္ဓေါ၊ပါကဋ္ဌ ကတွာ ဥဂ္ဂဟိတောတိ ဒီပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ အနညပေါသိမညာတံ၊ ဒန္တံ သာရေ ပတိဋ္ဌိတံ။ ဥဒါန။ ၈၁။ အညာတန္တိ အဘိညာတံ၊ ယထာဘုစ္စဂုဏောဟိ ပတ္ထဋယသံ၊ တေနေဝ ဝါ အနညပေါသိဘာဝေန အပ္ပိစ္ဆတာ-သန္တုဋ္ဌိတာဟိ ဉာတံ။ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၅၇။ အညာတော ဓောသ ပုရိသသာ အဇ္ဈော။ ပေတ။ ၁၈၂။ အညာတောတိ အဝဂတော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။

အညာတ[၄] (တိ) [အာ+ဉာ+တ] သိတတ်—သိပြီး—လွန်စွာသိပြီး—သော၊သူ။ အညာတဗ္ဗ-ကြည့်။

အညာတက[၁] (တိ) [အညာတ[၃] + က] မသိအပ်သော၊သူ၊ ပစ္စည်း။ (က) မထင်ရှားသောအရာ။ အညာတကဝေသ-ကြည့်။ (ခ) သူတပါး၏ဥစ္စာ၊ သူတပါး၏ပစ္စည်း။ အညာတကံ ပတ္တံ အညာတကံ စီဝရံ။စိ ၃။၁၈၆။ အညာတကန္တိ အညေသံ သန္တကံ။ စိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၄၇။ "အမှာကံ ဉာတ"န္တိ အညာတံ အဝိဒိတန္တိ အညာတကံ။ တဒ္ဓ အတ္ထ-တော ပရသန္တကံဟောတိ အာဟ "အညေသံ သန္တက"န္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၈၁။ အညာတကံ နာမ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗန္တိ အာဟ "အညေသံ သန္တက"န္တိ၊ အညေသန္တိ အတ္တနာ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာနံ။ ဝိမတိ၊၂။ ၁၇၄။အညာတကံ သာမိကေဟိ ပဒိန္နံ။ ဇ၁၊၂။ ၄၂။အညာတကန္တိ မဟာရာဇ အညေသံ သန္တကံ ကေဟိ သာမိကေဟိ ပဒိန္နံ ဒါန်။ဇ၁၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၆။

အညာတက[၂] (တိ) [အညာတ[၂] + က] မသိတတ်သော၊သူ။ န တတ္ထ မာနံ ကယိရာထ၊ဝသံ မညာ-တကေ ဇနေ။ ဇ၁၊၁။၉၅။ ဝသံ မညာတကေ ဇနေတိ အတ္တနော ဇာတိဂေါတ္တာဒီနိ အဇာ-နန္တာနံ ဇနာနံ သန္တိကေ ဝသန္တော။ဇ၁၊ဋ္ဌ ၃။ ၁၆။

အညာတက[၃] (တိ) [န + ဉာတက။ ထိုမှ — အညာ-တိကာ] ဆွေမျိုးမတော်စပ်သော၊ မိဖက်၊ ဘဖက် နှစ်ဖက်လုံးမှ ခုနစ်ဆက်တိုင်အောင် ဆွေမျိုး မတော်စပ်သော၊သူ။ ဉာတိကာ တေ ဥဒါယိ အညာတိကာတိ၊ အညာတိကာ ဘဂဝါတိ။ အညာတကော မောဃပုရိသ အညာတိကာယ န ဇာနာတိ ပတိရူပံ ဝါ အပ္ပတိရူပံ ဝါ ပါသာဒိကံ ဝါ အပါသာဒိကံ ဝါ။စိ၊၁။၃၀၆။ ယာဝ သတ္တမာ-ယုဂါ နေဝ မာတုသမ္ဗန္ဓေန န ပိတုသမ္ဗန္ဓေန သမ္ဗဒ္ဓါ၊ အယံ အညာတိကာ နာမ။စိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။

အညာတကအပ္ပဝါရိတ (တိ) [အညာတက[၃] + အပ္ပ-ဝါရိတ] ဆွေမျိုးမတော်စပ်သူ၊ ဖိတ်ကြားမထားသူ။ ဆွေမျိုးလည်းမတော်၊ ဖိတ်ကြားရှိလည်း မထားသူ။ တေဟသု အညာတကအပ္ပဝါရိတေသု ဝိယ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။စိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။

အညာတကအပ္ပဝါရိတဋ္ဌာန (န) [အညာတက[၃] + အပ္ပဝါရိတ + ဋ္ဌာန] ဆွေမျိုးမတော်သော ဌာန၊ ဖိတ်ကြားမထားသော ဌာန။ ဆွေမျိုးလည်း မတော်၊ ဖိတ်ကြားရှိလည်းမထားသော ဌာန။ တထာ အလာဘေန္တ အညာတကအပ္ပဝါရိတ-ဋ္ဌာနတော ယာစိတွာပိ ဂဟေတဗ္ဗံ။စိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၂။

အညာတကအပ္ပဝါရိတတန္တဝါယ (ပု) [အညာတက[၃] + အပ္ပဝါရိတ + တန္တဝါယ] ဆွေမျိုးလည်းမတော်၊ ဖိတ်ကြားရှိလည်း မထားသော ရက်ကန်းသည်။ စီဝရကာရပေတုကာမဿ အညာတက-

အပ္ပဝါရိတတန္တဝါယေဟိ ဟတ္ထကမ္မယာစန-ဝသေန ဝါယာပနေ ....။ ဝိမတိ၊၁။၂၇၂။

အညာတကဝိညတ္တိ (ထီ) [အညာတက² + ဝိညတ္တိ] ဆွေမျိုးမတော်သူထံမှ တောင်းခြင်း။ ဝေ မူလဋ္ဌကထာယ အညာတကအပ္ပဝါရိတဋ္ဌာနတော ယာစနံသာ အညာတကဝိညတ္တိယာ ဒုက္ကဋံ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၃၀။

အညာတကဝိညတ္တိသိက္ခာပဒ (န) [အညာတက-ဝိညတ္တိ + သိက္ခာပဒ] ဆွေမျိုးမတော်သူထံမှ သင်္ကန်းတောင်းခြင်းကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သောသိက္ခာပုဒ်၊ အညာတကဝိညတ္တိသိက္ခာပုဒ်။ ပါချိတ်ပါဠိ၊ ၄-နိဿဂ္ဂိယကဏ္ဍ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၁။၃၁၁။ တေန သမယေနာတိ အညာတကဝိညတ္တိသိက္ခာပဒံ။ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၄၅။

အညာတကဝိညတ္တိဒုက္ကဋ (န) [အညာတက-ဝိညတ္တိ + ဒုက္ကဋ] ဆွေမျိုးမတော်သူထံမှတောင်းခြင်းကြောင့် သင့်သောဒုက္ကဋ်အာပတ်။ ဝေ ယာစနတော အညာတကဝိညတ္တိဒုက္ကဋေန ဒါသ-ပရိဂ္ဂဟဏဒုက္ကဋေန ဟောတိ။ဝိမတိ၊၁။၂၇၂။

အညာတကဝေသ (ပု) [အညာတက³ + ဝေသ] မ-ထင်ရှားသောအသွင်။ (က) မထင်ရှားသော-ရုတ်တရက်မသိနိုင်အောင် – ပြောင်းလဲ – မွမ်းမံ-ဖြင်-ဖက်ဆင်-ထားသော-အသွင်။ ကုမ္ဘကာ-ရနိဝေသနေ အညာတကဝေသေန ပရိဗ္ဗာဇ-ကဝဏ္ဏေန။ဝိ၊၃။၄၇၉။ ဓာရကာသိရညာ အမှာက် ရဇ္ဇေ ဂဟိတေ အညာတကဝေသေန နိက္ခမိတ္ဂာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆။ မိတ္တရဋ္ဌံ အရိယဋ္ဌံ ဂဟေတွာ အညာတကဝေသေန ပလာယိတ္ဂာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၁။ (ခ) မထင်ရှားသော – သာမညာ၀ဝ-အတန်းအစားဖြစ်သော-အသွင်။ အညာတက-ဝေသေန ပန မေ ကိလေသေ ဈာပေတွာ နိဗ္ဗာ-နပ္ပတ္တိယာ ကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၁၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ အညာတဝေသ-လည်းကြည့်။

အညာတကသညီ (တိ) [အညာတက² + သညာ + ဤ] ဆွေမျိုးမတော်ဟု အမှတ်ရှိသောသူ။ ဉာတကေ အညာတကသညီ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၁။၃၂၀။

အညာတကောဏ္ဍည (ပု) [အညာတ⁵ + ကောဏ္ဍည] အညာတကောဏ္ဍညမထေရ်၊ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၌ ရှေးဦးဆုံး သစ္စာ-၄-ပါးတရားကို ထိုးထွင်းသိသောကြောင့် အညာတကောဏ္ဍည အမည်ရသောမထေရ်။ အညာတကောဏ္ဍညော ဟိ ကောဏ္ဍိ သဘော နဝ ဝါဒေရ အဂ္ဂသာသာဒါန် ဒဒန္တော။ မမ္ပဋ္ဌ၊၁။၆၁။ အညာသိကောဏ္ဍည-လည်းကြည့်။

အညာတကောဏ္ဍညပ္ပမုခ (တိ) [အညာတကောဏ္ဍ-ည + ပမုခ] အညာတကောဏ္ဍညမထေရ်လျှင် အကြီးအမှူးရှိသော၊သူ။အညာတကောဏ္ဍညပ္ပ-မုခေ အဋ္ဌာရသ ဗြဟ္မကောဋိယော အမတပါနံ ပါယေန္တော။ မမ္ပဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အညာသိကောဏ္ဍ-ညပ္ပမုခ-လည်းကြည့်။

အညာတတ္တ (န) [အညာတ⁵ + တ္တ] သိတတ် – သိပြီး – လွန်စွာသိပြီး – သော သူ၏ အဖြစ်။ အညာသိကောဏ္ဍညောတိ ပဌမံ ဓမ္မဿ အညာ-တတ္တာ ဝေ ဂဟိတနာမော ထေရော။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။

အညာတပုဗ္ဗ (တိ) [န + ဉာတပုဗ္ဗ] ရှေး၌မသိအပ်သော၊ မသိဘူးသေးသော။ အညာတပုဗ္ဗေသု ဝါ မဟာရာဇ သိပ္ပဋ္ဌာနေသု။ မိလိန္ဒ။၄၂။

အညာတဗ္ဗ (တိ) [အာ + ဉာ + တဗ္ဗ] သိအပ် – သိသင့် – သိထိုက် – သော။ သီဂ္ဃမာနေန အိက္ခဝေ အိက္ခုနာ အညာတဗ္ဗံ ပရိပုစ္ဆိတဗ္ဗံ ပရိပဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၁၀၆။ တံ ဥပပရိက္ခမာနေန အညာတဗ္ဗံ ....။ နေတ္တိ။၂၀။ အညာတဗ္ဗန္တိ အာဇာနိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိဋ္ဌ။၈၃။

အညာတမာနီ (တိ) [အညာတ⁵ + မာနီ (မန + ဏီ)] သိပြီး – မြင်ပြီး – ဟု မှတ်ထင်သောသူ။ အနညာတေ အညာတမာနီ ဟောတိ။ အံ၊၂။ ၁၅၄။ အညာတမာနီနော ဓမ္မ၊ ဂန္တိရေ

တိရေဝါစရာ။ သေရ၊၁၄၁။ အညာတော ဝေ "ဉာတေဘတီ ဒိဋ္ဌော"တိ ဝေ မာနိနော။ သေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။

အညာတဝါဒ (ပု) [အညာတ² + ဝါဒ] သိအပ်ပြီးသော အယူဝါဒ။ ပရိက္ခပ္ပေ န သဏ္ဌာတိ၊ အညာတဝါဒေ န သဏ္ဌာတိ။ အံ၊၁။၁၉၈။ အညာတဝါဒေ န သဏ္ဌာတီတိ အညာတဝါဒေ ဧာနိတဝါဒေ န သဏ္ဌာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၅။

အညာတဝေသ (တိ) [အညာတ² + ဝေသ] မထင်ရှားသောအသွင်။ ယံ တံ အညာတဝေသေန၊ နည္ဒသိမှာ ဂုဓာဂတံ။ ဇာ၊၂။၇၂။ ကိံ မေ အညာတဝေသေန၊ မယှံ သတ္တိကတောနီ၊ ဖုဒ္ဓဝံ။ ၁၁၀။အညာတဝေသေနာတိ အပါကဋဝေသေန၊ အဝိညာဒတေန ပဋိစ္ဆန္နေန။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၄။

အညာတာဝိန္ဒြိယ (န) [အညာတာဝီ + ဣန္ဒြိယ] သောတာပတ္တိမဂ် သိအပ်သော အပိုင်းအခြားကို မလွန်မူ၍ သစ္စာ ၄-ပါးတရားတို့ကို သိပြီးသော - ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်၏ - သမ္ပယုတ်တရားတို့အတွင်း၌ - အစိုးတရဖြစ်သောတရား။ အညာတာဝိန္ဒြေ။ (အရဟတ္တဖိုလ်ဉာဏ်)။ ယာ တေသံ အညာတာဝီနံ ဓမ္မာနံ အညာ ပညာ ... အညာတာဝိန္ဒြိယံ ...။ အဘိ၊၈။၁၃၅။ (အဘိ၊ ဝိ။၁၃၁-လည်းကြည့်။) အညာတာဝိန္ဒြိယန္တိ အညာတာဝိနော စတူသု သစ္စေသု နိဋ္ဌိတဉာဏကိစ္စဿ ဣန္ဒြိယံ၊ အညာတာဝီနံ ဝါ စတူသု သစ္စေသု နိဋ္ဌိတကိစ္စာနံ စတ္တာရိ သစ္စာနိ ဉတွာ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ဌိတာနံ ဓမ္မာနံ အဗ္ဘန္တရေ ဣန္ဒဋ္ဌသာဓနေန ဣန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၀။ အညာတာဝိန္ဒြိယံ အဘိညေယျံ။ပဋိသံ။၉။ အညာတာဝိနော စတူသု သစ္စေသု နိဋ္ဌိတဉာဏကိစ္စဿ ခီဏာသဝဿ ဉပ္ပဇ္ဇနတော ဣန္ဒြိယဋ္ဌသမ္ဘဝတော စ အညာတာဝိန္ဒြိယံ၊အညာတာဝီနံ ဝါ ... ဓမ္မာနံ အဗ္ဘန္တရေ ဣန္ဒဋ္ဌသာဓနေန အညာတာဝိန္ဒြိယံ။ အရဟတ္တဖလဉာဏဿေတံ နာမံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၁။ (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၈-လည်းကြည့်။) အညာတာဝိန္ဒြိယံ ဧကံ ဌာနံ ဂစ္ဆတိ၊ အရဟတ္တဖလံ။ ပဋိသံ။၁၁၁။ ထိကိန္ဒြိယာနိ .... အညာတာဝိန္ဒြိယံ။ ဒီ၊၃။၁၈၃။ အညာတာဝီသု ဇာနန-ကိစ္စပရိယောသာနပ္ပတ္တေသု ဓမ္မေသု ဣန္ဒြိယံ၊ အရဟတ္တဖလဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။ အညိန္ဒြိယံ အညာတာဝိန္ဒြိယံ။ သံ၊၃။၁၈၀။ အညာတာဝိန္ဒြိယန္တိ အညာတာဝီသု အရဟတ္တဖလဓမ္မေသု ဉပ္ပန္နံ ဣန္ဒြိယံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၆၉။

အညာတာဝီ (တိ) [အာ + ဉာ + တာဝီ] သောတာပတ္တိမဂ်သိအပ်သော အပိုင်းအခြားကို မလွန်မူ၍ သစ္စာ ၄-ပါးတရားတို့ကို သိပြီးသော - ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ် သမ္ပယုတ်တရား။ ယာ တေသံ အညာတာဝီနံ ဓမ္မာနံ အညာ ပညာ။အဘိ၊၈။ ၁၃၅။ အညာတာဝီနန္တိ အာဇာနိတွာ ဌိတာနံ။ ဓမ္မာနန္တိ သမ္ပယုတ္တဓမ္မာနံ အဗ္ဘန္တရေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃၀။

အညာတိ¹ (ကြိ) [အာ + ဉာ + တိ] သိ၏၊အပိုင်းအခြားအားဖြင့် သိ၏။ ပဿတိ အညာတိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ။ပဋိသံ။၅၁။ အညာတီတိ ဝိဋ္ဌမရိယာဒေနေဝ အာဒေသဝန် ကမောနေ့ဘ ဉာဏေနေဝ ဇာနာတိ။မရိယာဒတ္ထော ဟိ ဧတ္ထ အာကာရော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ အာဇာနာတိ-လည်းကြည့်။

အညာတိ² (ပု) [န + ဉာတိ] ဆွေမျိုး - မဟုတ် - မတော်စပ် - သူ။ ဘိက္ခုနော နာမ ဉာတိဟိပိ အညာတိဟိပိ ဒိန္နကေ စတ္တာရော ပစ္စယေ ပစ္စ-ဝေက္ခိတွာဝ ပရိဘောဂေါ ကာတဗ္ဗော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၁၁။

အညာတိကာသညီ (တိ) [အညာတိကသညာ + ဤ] ဆွေမျိုးမ မဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော သူ။ အညာတိကာယ အညာတိကာသညီ ပုရာဏစီဝရံ ဓောဝါပေတိ။ဝိ၊၁။၃၀၇။

အညာတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အာ + ဉာ + တုံ] သိခြင်းငှါ။ သဏ္ဌာ ဝေတ္တကေနပိ ဓမ္မာ အညာတုံ။ဝိ၊၂။၃၃၃။ အညာတုန္တိ အာဇာနိတုံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။ ပဋိဗလော

သုဘာသိတဗုဒ္ဓာသိတာနမတ္တမညာတုံ။ ဒီ၊၃။ ၂၂၀။ အညာတုမိစ္ဆာမ သမန္တစက္ခု။သုတ္တနိ။ ၃၃၀။

အညာတ (တိ)[အာ+ဉာ+တ၊ (အာဇ္ဇာတဗ္ဗ-သံ)] သိသော၊ နားလည်သော၊ သိနိုင်–ထိုးထွင်း၍ သိနိုင်–နားလည်နိုင်–သော၊ သိလိုသော၊သူ။ ဘဝိဿန္တိ ဓမ္မာ အညာတာရော။ ဝိ၊၃။၆။ ဒီ၊၂။၃၂။ မ၊၂။၂၉၂။ မ၊၃။၃၀၅။ သံ၊ ၁။၁၃၉။ ဘဝိဿန္တိ ဓမ္မာ အညာတာရောတိ ပဋိဝိဇ္ဈိတာရော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ အညာတာ ဝိဟရိဿာမိ။ဒီ၊၂။၂၂။ အညာတာ ဝိဟရိဿာ-မီတိ အညာတာ အာဇာနိတုကာမော ဟုတွာ ဝိဟရိဿာမိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။

အညာတုကာမ (တိ) [အညာတုံ+ကာမ] သိလိုသော၊သူ။ အညာတုကာမော ပဉှံ ပုစ္ဆတိ။ဝိ၊ ၅။၃၂၇။ အံ၊၂။၁၆၈။ အညာတုကာမောတိ ဇာနိတုကာမော ဟုတွာ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၈။

အညာတုဉ္ဆ¹ (ပု) [အညာတ¹+ဥဉ္ဆ] မသိအပ်သော–အသစ်–ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်လျက် ဆွမ်းခံခြင်း။ အညာတုဉ္ဆေန ယာပေန္တိ။သံ၊၁။၄၆၈။ နေတ္တိ။ ၁၂၄။ အညာတုဉ္ဆေန ယာပေန္တီတိ ကုလေသု အညာတော နိစ္စနဝေါယေဝ ဟုတွာ ဥဉ္ဆေန ပိဏ္ဍစရိယာယ ယာပေန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၃။

အညာတုဉ္ဆ² (ပု) [န+ဉာတုဉ္ဆ] ထင်ရှားသော–မင်းစိုးရာဇာ သူဌေး သူကြွယ်တို့–အိမ်ကိုမရွေးချယ်မူ၍ အိမ်စဉ် ရပ်၍ ရအပ်သော ဆွမ်း။ အညာတုဉ္ဆေနာတိ အဘိလက္ခိတေသု ဣဿရ-ဇနဂေဟေသု ကဋ္ဌကဗဠသမ္ဘာရံ သုကရံ ဘောဇနံ ပရိယေသန္တော ဥဉ္ဆော ဉာတုဉ္ဆော နာမ။ ဃရပဋိပါဋိယာ ပန ဒွါရေ ဌိတေန လဒ္ဓမိဿကဘောဇနံ အညာတုဉ္ဆော နာမ။သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၁၉။ အထ ဝါ အဘိလက္ခိတေသု ဣဿရ-ဇနဂေဟေသု ကဋ္ဌကဗဠသမ္ဘာရံ သုကရ-ဘောဇနံ ပရိယေသန္တဿ ဥဉ္ဆနံ ဉာတုဉ္ဆံ နာမ၊ ဃရပဋိပါဋိယာ ပန ဒွါရေ ဌိတေန လဒ္ဓမိဿက-ဘောဇနံ အညာတုဉ္ဆံ နာမ။ ဣတိ ဣမ အဓိပ္ပာယ။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၃၃။

အညာတုဉ္ဆန (နပ) [(၁) အညာတ+ဥဉ္ဆန။(၂) န+ဉာတုဉ္ဆန။] အညာတုဉ္ဆ နှင့် အနက်တူ။ အညာတုဉ္ဆ-ကြည့်။

အညာဒိသ (တိ) [အည+ဒိသ+ကွိ၊ (အန္ယာ-ဒြိၑ-သံ)] အခြား–တပါး–ကဲ့သို့ ရှုအပ်သော၊ အခြား–တပါး–နှင့် တူသော၊သူ။ တာဒိသောဝ သော ဘဝံ ဂေါတမော နော အညာဒိသော။ ဒီ၊၁။၁၀၀။ မ၊၂။၃၃၆။

အညာဓိကာရဝစနာရမ္ဘ (ပု)[အည+အဓိကာရ+ဝစန+အာရမ္ဘ] တခြား အကြောင်းတရပ်နှင့် ငြိသော စကားကို အစပျိုးခြင်း။ အထာတိ (အထ ဣတိ နိပါတော) အညာဓိကာရဝစနာ-ရမ္ဘေ (နိပါတော)။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၅။ အထ (၆) အနက်လည်းကြည့်။

အညာဓိန (တိ) [အည+အဓိန] အခြား–တပါး–သော သူ–သူတပါး–တို့နှင့် စပ်သွယ်သော၊သူ။ အနညာဓိန-ကြည့်။

အညာပဋိဝေဓ (ပု) [အညာ²+ပဋိဝေဓ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ခြင်း။ န အာယတာကေနေဝ အညာ-ပဋိဝေဓော။ ဝိ၊၄။၄၂၁။ ဥဒါန။၁၄၁။ အညာ-ပဋိဝေဓောတိ အရဟတ္တပ္ပတ္တိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၁။ န အာယတကေနေဝ အညာပဋိဝေဓောတိ မဏ္ဍူ-ကဿ ဥပ္ပတိတွာ ဂမနံ ဝိယ အာဒိတောဝ သီလ-ပူရဏာဒီနိ အကတွာ အရဟတ္တပ္ပဋိဝေဓော နာမ နတ္ထိ၊ ပဋိပါဋိယာ ပန သီလသမာဓိပညာယော ပူရေတွာဝ အရဟတ္တပ္ပတ္တီတိ အတ္ထော။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၇၅။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၀။

အညာပဒေသ (ပု) [အည+အပဒေသ] အခြား–တပါး–သော–အရာ–ပုဂ္ဂိုလ်–ကို ရည်ညွှန်းခြင်း။ သွယ်ဝိုက်၍–ရည်စောင်း၍–ပြောခြင်း။ သစေ ပန "ယော တေ ဝိဟာရေ ဝသိ၊ သော

ဘိက္ခု ပဌမံ ဈာနံ သမာပဇ္ဇိ”တိအာဒိနာ နယေန အညာပဒေသေန အာရောစေန္တဿ ဓာနာတိ၊ ထုလ္လစ္စယံ။ကင်္ခါ၊၁၂၅။ ယော ဘေဝိတာရေ...ယံ တုံ့ အာဂမ္မ ဝိဟာရန္တိ ဝေပရိယာယေန ဝုတ္တတ္တာ ပန အယန္တိ စအဝုတ္တတ္တာ ပရိဝိဇာနန္တဿ ဝုတ္တေပိ ဣစထုလ္လစ္စယံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၉၂။ “သန္တိ ဣဓကေစ္စေ ဝတ္တာ-လာ”တိအာဒိနာ နယေန အညာပဒေသံ ကတ္ဝာအတ္တေ့ာသန္တဿ...ဒုက္ကဋံ။ ကင်္ခါ။၁၉၁။ ဝေဝဒေန္တော စ ဒနိယံ အတ္တုန္တမ္ဓေန တုဿမာနံအညာပဒေသေနေဝ ပရိဘာသတိ ဩဝဒတိအနုသာသတိ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၉။

အညာပေကျ (တိ) [အညာ^၁+အပ+ဣက္ခ+အ]သိခြင်းကိုငဲ့သော၊ သိလိုသော၊သူ။ သမ္ပံ တံအညာပေက္ခောဝ ပုစ္ဆိဿတိ။ဒီ၊၂။၁၂၄။ အညာ-ပေက္ခောတိ အညာတုကာမော ဟုတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။

အညာဖလ (တိ) [အညာ^၁+ဖလ]အရဟတ္တဖိုလ်-သမာဓိ။ အယံ ဘန္တေ အာနန္ဒ သမာဓိ ကိံ-ဖလော ဝုတ္တော ဘဂဝတာတိ။...အယံ ဘဂိနိသမာဓိ အညာဖလော ဝုတ္တော ဘဂဝတာ။ အံ၊၃။၂၂၅။ အညာဖလော ဝုတ္တောတိ အညာဝုစ္စတိ အရဟတ္တံ၊ အရဟတ္တဖလသမာဓိ နာမေ-သော ဝုတ္တော ဘဂဝတာတိ အတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၀။

အညာဗျာကရဏ (နပ) [အညာ^၁+ဗျာကရဏ]အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြောကြားခြင်း။ ပဥ္စိမာနိဘိက္ခဝေ အညာဗျာကရဏာနိ။ အံ၊၂။၁၁၄။အညာဗျာကရဏာနီတိ အရဟတ္တဗျာကရဏာနိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ (အံ၊ဋီ၊၃၊၁၈—လည်းကြည့်။)

အညာဗျာကရဏဂါထာ (ထီ)[အညာဗျာကရဏ+ဂါထာ] အရဟတ္တဖိုလ်ကို—ပြောကြားသော—ပြောကြားကြောင်းဖြစ်သော—ဂါထာ။ ဝေမယံထေရဿ အညာဗျာကရဏဂါထာ ဟောတိ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။

အညာဗျာကရဏဝသ (ပု) [အညာဗျာကရဏ+ဝသ]အရဟတ္တဖိုလ်ကို ပြောကြားခြင်း၏အစွမ်း။တာ သဗ္ဗာ ကေဝလံ ကတွာ သုမနတ္ထေရော ပစ္ဆာအညာဗျာကရဏဝသေန အဘာသိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။

အညာဘူတ (တိ) [အညာ^၁+ဘူတ] သိပြီးသည်(ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ အညီန္ဒြိယ-ကြည့်။

အညာယ (ကြိယာဝိ)[အာ+ဉာ+တွာ]သိ၍။ယာသာ-လယာ န ဝိဇ္ဇန္တိ၊ အညာယ အကထံကထီ ။ မ၊၂။၄၁၁။ အညာယ အကထံကထီ။ ဓမ္မ။၇၂။သုတ္တနိ။၃၇၇။ အညာယာတိ ဇာနိတွာ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ အညာယ အကထံကထီတိ အဋ္ဌ ဝတ္ထူနိယထာဘူတံ ဇာနိတွာ...။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။သမ္မဒညာယ ဘာသတိ။အံ၊၁။၁၉၉။တေဒညာယ မေဓာဝီ။သံ၊၁၊၂၉။ ဇာ၊၁။၁။အညာ^၂—လည်းကြည့်။

အညာရမ္မဏ (တိ) [အည+အာရမ္မဏ]အခြား—တပါး—သော အာရုံရှိသော။ နဝတ္တဗ္ဗ “သမ္မုတိ-ဉာဏံ သစ္စာရမ္မဏဥေဝ န အညာရမ္မဏ”န္တိ။အဘိ၊က။၂၃၃။

အညာရာဓန (ထီ) [အညာ^၁+အာရာဓန] အရ-ဟတ္တဖိုလ်ကို ပြီးစေခြင်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်သို့ရောက်ခြင်း၊ အရဟတ္တဖိုလ်၌တည်ခြင်း။ နာဟံ ဘိက္ခဝေအာဒိကေနေဝ အညာရာဓနံ ဝဒါမိ။ အပိ စဘိက္ခဝေ အနုပုဗ္ဗသိက္ခာ .... အညာရာဓနာဟောတိ။မ၊၂။၁၄၅။ နာဟံ ဘိက္ခဝေ အာဒိ-ကေနေဝါတိ အဟံ ဘိက္ခဝေ ပဌမမေဝ မဏ္ဍူ-ကဿ ဥပ္ပတ္တိ ဝိယ အညာရာဓနံအရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာနံ န ဝဒါမိ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၄။

အညာဝါသ (ပု) [အည+အာဝါသ] အခြား—တပါး—သော—နေရာ—ကျောင်းတိုက်။ သစေ

အညာဝါသတော အာနေတွာ ဝသမာနဿ အညော ဝုံမုတရော အာဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃၊ ၄၅။

အညာဝိမုတ္တ (တိ) [အညာ² + ဝိမုတ္တ] အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမုတ္တိဖြင့် ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်သော၊ သူ။ (ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်)။ တတော အညာဝိမုတ္တဿ၊ ဉာဏံ ဝေ ဟောတိ တာဒိနော။ အံ၊ ၁။ ၂၃၂။ အညာဝိမုတ္တဿာတိ အရဟတ္တဖလဝိမုတ္တိယာ ဝိမုတ္တဿ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၆။ (ဗုဒ္ဓဝင်၊ ဋ္ဌ၊ ၁၉၉-၌ ကား အညာနှင့်ဝိမုတ္တကို ဝါကျကြံ၍ဖွင့်သည်။)

အညာဝိမောက္ခ (ပု) [အညာ + ဝိမောက္ခ] (က) အညိန္ဒြေ၏ အဆုံး၌ ဖြစ်သော အရဟတ္တဖိုလ်ဝိမောက္ခ၊ အရဟတ္တဖိုလ်ဖြင့် ကိလေသာမှ လွတ်မြောက်သော ဝိမောက္ခ။ အညာဝိမောက္ခံ ပဗြူမိ အဝိဇ္ဇာယ ပဘေဒနံ။ အံ၊ ၁။ ၁၃၃။ သုတ္တနိ။ ၄၄၆။ စူဠနိ။ ၁၅၉။ အညာဝိမောက္ခန္တိ အညိန္ဒြိယပရိယောသာနေ ဥပ္ပန္နံ ဝိမောက္ခံ၊ အညာယ ဝါ ဝိမောက္ခံ အညာဝိမောက္ခံ။ ပညာဝိမုတ္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၃။ (ခ) ပညာ၏ အာနုဘော်ဖြင့် — ရှုဆင်ခြင်အပ် — သိအပ် — သော ဝိမောက္ခ။ အညာဝိမောက္ခန္တိ ပညာနုဘာဝနိဗ္ဗာတံ ဝိမောက္ခံ ပုစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၅။ အရဟတ္တဝိမောက္ခ-လည်းကြည့်။

အညာသမ္ဘဝ (ပု) [အညာ + အသမ္ဘဝ] အခြား — တပါး — ၌ မဖြစ်သင့်ခြင်း။ ကျမ်-သဒ္ဒေါ ပဋိစ္စ-သမုပ္ပန္နတော အာဘာသိတွာ အညာသမ္ဘဝတော ပစ္စယေ အဝတိဋ္ဌတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၂၉။

အညာသိ } (ကြိ) ဇာနာတိ-ကြည့်။
အညာသိ

အညာသိကောဏ္ဍည (ပု) [အညာသိ + ကောဏ္ဍည]။ အညာသိကောဏ္ဍညောတိ ပဌမံ ဓမ္မဿ အညာတတ္တာ ဝေဟတိတနာမော ထေရော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၆။ အညာသိကောဏ္ဍညောတိ ဉာတကောဏ္ဍညော ပဋိဝိဒ္ဓကောဏ္ဍညော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆။ အညာသိကောဏ္ဍညောတိ ဘုသံ ဉာတကောဏ္ဍညောတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။ (ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၃၃၆-လည်းကြည့်။) အညာကောဏ္ဍည၊ အညာတကောဏ္ဍည-တို့လည်းကြည့်။] ဗုဒ္ဓသာသနာတော်၌ ရှေးဦးစွာ သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို ထိုးထွင်းသိသောကြောင့် 'အညာသိ ဝတ ဘော ကောဏ္ဍညော' ဟု ၂ ကြိမ်တိုင် ဘုရားရှင်ဥဒါန်းကျူးရင့်တော် မူသည်ကို စွဲ၍ 'အညာသိ-ကောဏ္ဍည' ဟု အမည်ရသော မထေရ်၊ ဘုရားရှင်၏ သာဝကဖြစ်သောရဟန်းတို့တွင် ဝါအကြီးဆုံးဖြစ်သော 'အညာသိကောဏ္ဍည' မထေရ်။ ..ဤမထေရ်ကား ဘုရားရှင်ပွင့်တော်မမူမီ ကပိလဝတ်ပြည်အနီး ဒေါဏဝတ္ထုမည်သော ပုဏ္ဏားရွာဝယ် ဗြာဟ္မဏ မဟာသာလမျိုး၌ ဖြစ်ခဲ့၍ အနွယ်၏အမည်အားဖြင့် 'ကောဏ္ဍည' ဟု အမည်ရသော ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၀။ ..မန္တာဏီပုဏ္ဏေးမ၏ အစ်ကိုတော်ဖြစ်၍ အရှင်ပုဏ္ဏမထေရ်၏ ဦးရီးတော်ဖြစ်ပြီး အရှင်ပုဏ္ဏကို သာသနာတော်တွင်းသို့ သွတ်သွင်းခဲ့သူလည်း ဖြစ်သည်။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅၊ ၁၁၉။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။ ...ဘုရား အလောင်းတော် သိဒ္ဓတ်မင်းသား၏ လက္ခဏာကို ဖတ်သော ပုဏ္ဏား ၈-ယောက်တို့တွင် 'ဘုရားဧကန် ဖြစ်လတ္တံ့' ဟု တချက်တည်းသာ ဟောခဲ့သော အငယ်ဆုံးပုဏ္ဏားဖြစ်သည်။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၂။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၆။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၀-၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၃-၄။ ...ယယ်မည်မှာ 'ယည' ဖြစ်သည်။ (ဝိနယာလင်္ကာရနိ၌ သုဒတ္တသည် ကောဏ္ဍည ဖြစ်ကြောင်းဆိုသော်လည်း မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၆။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၉-တို့၌ လာသော ပုဏ္ဏား ၈-ယောက်တို့၏ အမည်ပြဂါထာနှင့် စုဏ္ဏိယတို့ကို တိုက်ဆိုင်ကြည့်လျှင် သိသာသောကြောင့်၎င်း၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၃-၄-တို့၌ 'တေသံ ပန သဗ္ဗဒဟရော ဂေါတ္တေန ကောဏ္ဍညော နာမ ဗြာဟ္မဏော' ဟုသာဆို၍ 'သုဒတ္တော' ဟု မဆိုသောကြောင့်၎င်း ယယ်မည်ကို 'ယည' ဟုသာ မှတ်ယူသင့်သည်။) နောင်တွင် 'ဝပ္ပ' စသည်တို့နှင့်အတူ တောထွက် ရသေ့ပြုပြီး ၆-နှစ်ပတ်လုံး

ဓုဏ္ဍရစရိယာကျင့်တော်မူသောဘုရားအလောင်းကို ဝတ်ကြီး ဝတ်ငယ် ပြုစုခဲ့သည်။ မ၊၁။ ၂၇၂။ ၃၁၄။ မ၊၂။ ၂၉၄။ မဋ္ဌ၊၂။၉၁-၂။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆-၇၊၇၈။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၃၃၆။ ဘုရားရှင်၏ဓမ္မစကြာတရားကို နာရ၍ မြဟ္မာ ၁၈-ကုဋေနှင့်အတူ လူသားတို့အထဲမှ ရှေးဦးစွာ သစ္စာ ၄-ပါးတရားကို ထိုးထွင်းသိကာ သောတာပန်တည်သည်။ ဝိ၊၃။၁၇။ သံ၊၃။၃၇၁။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၄၆။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၈၀။ မဋ္ဌ၊၂။၉၇။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၇၇။ ဥဒါနဋ္ဌ။၂၉၅။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ ထေရီဋ္ဌ။၃။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။ ၃၄၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ...ထို့နောင် အနတ္တလက္ခဏသုတ်ကို နာရ၍ 'ဝပ္ပ' စသည် တို့နှင့် အတူ ရဟန္တာဖြစ်သည်။ ဝိ၊၃။၂၀။ သံ၊၂။၅၆။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၄၇။ မဋ္ဌ၊၂။၉၇။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ ထေရီဋ္ဌ။၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ နောင်တချိန်တွင် ဘုရားရှင် ဇေတဝန်ကျောင်း၌ သီတင်းသုံးတော်မူစဉ် ပရိသတ်အလယ်၌'သစ္စာ ၄-ပါးတရားကိုထိုးထွင်း၍ သိသူတို့တွင် အဦးဆုံး, အမြတ်ဆုံးဖြစ်၍ သာဝက ရဟန်းတို့တွင် ဝါအကြီးဆုံးဟူသော ရတ္တညူ' တော်ဘွဲ့ထူးဖြင့် ချီးကျူး ဂုဏ်ပြုခြင်းကို ခံရသည်။ အံ၊၁။၂၃။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ ဤမထေရ်သည် ဖလသမာပတ်ကို များစွာ ဝင်စားလေ့ရှိသည်။ ဥဒါနဋ္ဌ။၃၃၆။ ထို့ပြင် အဂ္ဂသာဝက ၂-ပါးကို ငဲ့ကွက်ညှာတာ၍၎င်း, လူတို့နှင့် ရောနှောသော ရွာနီးကျောင်း၌ မနေလို၍၎င်း, ဝိဝေက၌ မွေ့လျော်ခြင်းဖြင့်နေလို၍၎င်း ဘုရားရှင်ထံခွင့်ပန်ပြီးလျှင် ပစ္စေကဗုဒ္ဓါတို့ မွေ့လျော်ရာ ဟိမဝန္တာ, ဆဒ္ဒန်အိုင် မန္ဒာကိနီရေကန် အနီးသို့ ကြွ၍ ၁၂-နှစ်ပတ်လုံး သီတင်းသုံးတော်မူသည်။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ ထေရဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၃။ ထိုအရပ်၌ပင် ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုတော်မူသည်။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ သံဋ္ဌ၊၁။၂၅၉။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၅။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။ ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုပြီးနောက် ရှစ်ထောင်သော ဆင်တို့နှင့်တကွ နတ်, သိကြား, ဗြဟ္မာများက ကြီးကျယ်စွာ ပူဇော်ကြသည်။ ရဟန်း ၃၀၀ ကောင်းကင်ခရီးဖြင့် ကြွလာ၍ တညဉ့်လုံး တရားတော် များကို သရဇ္ဈာယ်ကြသည်။ အရှင်အနုရုဒ္ဓါက တရားဟော၍ နတ် ဗြဟ္မာ အများ ကျွတ်တမ်းဝင်ကြသည်။ ဓာတ်တော်များကို ဝေဠုဝန်ကျောင်း တံခါးမုခ်အနီး မြေမှပေါက်သောစေတီ၌ ဘုရားရှင်ကိုယ်တိုင် ဌာပနာတော်မူသည်။ သံဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၉-၆၀။ ... ဤမထေရ်ကို အကြောင်းပြု၍ ဥဒါန်းပါဠိတော်, တဏှာသင်္ခယသုတ်၌ 'ယဿ မူလံ ဆမာ နတ္ထိ'စသည်ဖြင့် ဘုရားရှင် ဥဒါန်း ကျူးတော်မူဘူးသည်။ ဥဒါန။၁၇၃။ ... အရှင်ဝင်္ဂီသ, ကလည်း ဤမထေရ်၏ ဂုဏ်များကို ဘုရားရှင်မျက်မှောက်တော်၌ ချီးကျူးဘူးသည်။ သံ၊၁။၁၉၅။ ဆဒ္ဒန်အိုင်၌နေစဉ် သိကြားမင်းအား တရားဟောခဲ့ဘူးသည်။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၅၃။ ... အခြား ဟောခဲ့သော တရားများကား — မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ လွှမ်းမိုးနိုပ်စက် အပ်သော ပုထုဇဉ်အချို့၏စိတ်ဖြစ်ပုံကိုမြင်၍ ဟောခဲ့သောတရား။ ထေရ။၆၇၄-၈-ဂါထာများ။ မိမိ၏ကတကိစ္စအဖြစ်ကို ပြသောတရား။ ထေရ။၆၇၉-၈၀-ဂါထာများ။ပျင်းရိသော တပည့်ရဟန်းတပါးကို အကြောင်းပြု၍ ဟောခဲ့သောတရား။ ထေရ။ ၆၈၁-၈၈-ဂါထာများ။ ဤမထေရ်၏ ရှေးအကြောင်းကို အပ၊၁။၅၂-၃။ မဋ္ဌ၊၂။၉၃။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၀၆-၁၁၁။ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၅၀-တို့တွင်ကြည့်။

အညာသိကောဏ္ဍညထေရ (ပု) [အညာသိကောဏ္ဍည + ထေရ] အညာသိကောဏ္ဍညမထေရ်။ အညာသိကောဏ္ဍညထေရော ဒေသနာနုသာရေန ဉာဏံ ပေသေနေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။

အညာသိကောဏ္ဍညပ္ပမုခ (တိ) [အညာသိကောဏ္ဍည + ပမုခ] အညာသိကောဏ္ဍညမထေရ်လျှင် အကြီးအမှူးရှိသော။ ဓမ္မစက္ကပဝတ္တနသုတ္တန္တဒေသနာယ အညာသိကောဏ္ဍညပ္ပမုခါ အဋ္ဌာရသ ဗြဟ္မကောဋိယော ဓမ္မာမတံ ပါယေတွာ။ ထေရီဋ္ဌ။၃။ အညာတကောဏ္ဍညပ္ပမုခ — လည်းကြည့်။

အညာသုတ္တ (န) [အညာ+သုတ္တ] အညာသုတ်၊ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၄-ဝဂ်။ ၆-သုတ်။ သံ၊၃။၁၅၈။

အညိန္ဒြိယ (န) [အညာ² + ဣန္ဒြိယ]သောတာပတ္တိမဂ်သိအပ်သော အပိုင်းအခြားကို မလွန်မူ၍ သစ္စာ ၄-ပါးတရားတို့ကို–သိတတ်သော – သိပြီးသော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၏ – အစိုးတရဖြစ်သော တရား။ အညိန္ဒြေ၊ သောတာပတ္တိဖိုလ်မှစ၍ အရဟတ္တမဂ်တိုင်သော အလယ်ဉာဏ်ခြောက်ပါး။ တသ္မိံ သမယေ ဖဿော ဟောတိ… အညိန္ဒြိယံ ဟောတိ။အဘိ၊၁။၈၉။ အညိန္ဒြိယန္တိ အာဇာနနက ဣန္ဒြိယံ၊ ပဌမမဂ္ဂေန ဉာတမရိယာဒံ အနတိက္ကမိတွာ တေသံယေဝ တေန မဂ္ဂေန ဉာတာနံ စတုသစ္စဓမ္မာနံ ဇာနနကံ ဣန္ဒြိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။အာ-ကာရဿ ရဿတ္တံ ကတွာ အညိန္ဒြိယံ ဝုတ္တံ၊ အာ-ကာရော စ မရိယာဒတ္ထော။မူလဋီ၊၁။၁၁၁။ တိကိန္ဒြိယာနိ … အညိန္ဒြိယံ။ဒီ၊၃။၁၈၃။ အညိန္ဒြိယန္တိ အညာဘူတံ အာဇာနနဘူတံ ဣန္ဒြိယံ။သောတာပတ္တိဖလတော ပဋ္ဌာယ ဆသု ဌာနေသု ဥပ္ပဇ္ဇနကဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။ တီဏိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဣန္ဒြိယာနိ၊ ကတမာနိ တီဏိ? အနညာတညဿာမီတိန္ဒြိယံ, အညိန္ဒြိယံ, အညာတာဝိန္ဒြိယံ။ ဣတိဝုတ်။၂၃၁။ အညိန္ဒြိယန္တိ အာဇာနနကဣန္ဒြိယံ၊ တတြာယံ ဝစနတ္ထော…အာဇာနာတိ ပဌမမဂ္ဂဉာဏေန ဒိဋ္ဌမရိယာဒံ အနတိက္ကမိတွာဝ ဇာနာတီတိ အညာ၊ ယထာဝ ဟိ ပဌမမဂ္ဂပညာ ဒုက္ခာဒီသု ပရိညာဘိသမယာဒိဝသေန ပဝတ္တတိ၊ တထေဝ အယမ္ပိ ပဝတ္တတီတိ အညာ စ သာ ယထာဝုတ္တေန အတ္ထေန ဣန္ဒြိယဉ္စာတိ အညိန္ဒြိယံ အာဇာနနဋ္ဌေန ဝါ အညာသာ ဝါ အရိယပုဂ္ဂလဿ ဣန္ဒြိယန္တိ အညိန္ဒြိယံ၊ သောတာပတ္တိဖလတော ပဋ္ဌာယ ဆသု ဌာနေသု ဥပ္ပဇ္ဇနကဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၈။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁-တို့လည်းကြည့်။)

အညိႆု (ကြိ) ဇာနာတိ-ကြည့်။

အညုဒ္ဒိဿိက (တိ) [အည + ဥဒ္ဒိဿိက] အခြား–တပါး–ကို ရည်စူး၍ လှူအပ်သော။ အညဒတ္တိကေန ပရိက္ခာရေန အညုဒ္ဒိဿိကေန သံဃိကေန အညံ စေတာပေယျ။ဝိ၊၂။၁၃၂။ အညုဒ္ဒိဿိကေနာတိ အညံ ဥဒ္ဒိသိတွာ ဒိန္နေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။

အညေယျ¹ (တိ) [အာ + ဉာ + ဏျ]သိအပ်သော။ ကထံ ကထံ နာမာယံ ဘန္တေ အာနန္ဒ ဘဂဝတာ ဓမ္မော ဒေသိတော အညေယျော။ အံ၊၂။၃၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၅။ ကထံ ကထံ နာမာတိ ကေန ကေန နာမ ကာရဏေန။ အညေယျောတိ အာဇာနိတဗ္ဗော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၃။

အညေယျ² (တိ) [န+ဉေယျ] မသိအပ်–မသိနိုင်–သော။

အညေယျတ္တ (န) [အညေယျ²+တ္တ] မသိအပ်–မသိနိုင်–သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ သဗ္ဗာကာရေနာတိ ဓမ္မာနံ အညေယျတ္တံ ပဋိက္ခိပတိ ဉာတုံ အသက္ကုဏေယျတ္တာဘာဝတော။ အနုဋီ၊ ၁၈၄။

အညေယျတ္တပဋိသေဓန (န) [အညေယျတ္တ + ပဋိသေဓန] (၁) မသိအပ်–မသိနိုင်–သည်၏ အဖြစ်ကို တားမြစ်ခြင်း။ (တိ) (၂)မသိအပ်–မသိနိုင်–သည်၏အဖြစ်ကို တားမြစ်တတ်သော။ အညေယျတ္တပဋိသေဓနေန ဉေယျသဒ္ဒေန ဓမ္မာ ဝိသေသိတာ။ အနုဋီ၊၁၈၅။

အညောည (တိ) [အည + အည၊ နောက်သရကို ချေ၊ ရှေ့ည–၏ အ–ကို ဩ–ပြု။ မောဂ်နိသျ၊ ၁၅၆-သုတ်ကြည့်။] (၁) အချင်းချင်း၊ တဦးသည်တဦး။ အညောညသာဘိနန္ဒိံ့။ အံ၊၁။ ၁၉၉။ (၂) အခြားအခြားသော၊ တပါးတပါးသော။ နာနာ ဝဒန္တိ ဝိဝိဓံ ဝဒန္တိ အညောညံ ဝဒန္တိ ပုထု ဝဒန္တိ။ မဟာနိ။၂၂၁။ အညောညံ ဝဒန္တီတိ ဧကံ အဝတွာ အညံ အညံ ဂဟေတွာ ဝဒန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၁၆။

အညောညနိဿိတ (တိ) [အညောည + နိဿိတ] (က)အချင်းချင်း – တဦးသည်တဦး–ကိုမှီသော၊

သူ။ သာဂါရာ အနာဂါရာ ၈၊ ဥဗောာ အညော- ညနိဿိတာ။ ဝုတ္တိဝုတ်။ ၂၇၀။ ဥဗောာ အညော- ညနိဿိတာတိ တေ ဥဘောပိ အညမညသန္နိဿိ- တာ။ ဝုတ္တိဝုတ်၊ ၄။ ၃၂၃။ (၁) အချင်းချင်း ရောယှက် ပေါ်မှီ၍ တည်သော။ ရမ္မာ အညော- ညနိဿိတာ။ ဇာ၊ ၂။ ၅၃။ အညောညနိဿိတာတိ သာခါဟိ သာခံ မူလေန မူလံ သံသိဗ္ဗိတွာ ဌိတာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၂၆၅။ ပစ္စယတာ အညောညဲ၊ ပဋိစ္စ ယသ္မာ သမံ သဟ စ ဓမ္မေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၂။ အညောညန္တိ အညမညံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၃၅။ ယမကံ နာမရူပဉ္စ၊ ဥဗောာ အညောညနိဿိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၀။ ဧဝံ နာမဉ္စ ရူပဉ္စ၊ ဥဘော အညောညနိဿိတာ။ ၎င်း။ ၂၃၂။

အညောညဝိဝရေသိ (တိ) [အညောည+ဝိဝရ+ ဣသ+ဏီ] အချင်းချင်း=တဦးသည်တဦး=၏ အပေါက်အစ=အပြစ်အနာကို=ရှာတတ်=ရှာ လေ့ရှိ=သော၊သူ။ အနရိယဂုဏမာသင္ဆု၊ အ- ညောညဝိဝရေသိနော။ အံ၊ ၁။ ၁၉၉။ အညော- ညဝိဝရေသိနောတိ အညမညဿ ဆိဒ္ဒံ အပရာဓံ ဂဝေသမာနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၈။

အဋ္ဌဋ္ဌ (နပု) [အဋ္ဌ+ဋ္ဌ] (၁) အဋ္ဌဋ္ဌငရဲ၊ရှစ်နောက် သည ၄၅-လုံးအရေအတွက်ရှိသော နှစ်ပေါင်း ကြာအောင်ခံရသော ငရဲ။ သေယျထာပိ ဘိက္ခု ဝီသတိ အဗ္ဗဒာ နိရယာ၊ ဧဝမေဝကော အဋ္ဌဋ္ဌော နိရယော။ သေယျထာပိ ဘိက္ခု ဝီသတိ အဋ္ဌဋ္ဌာ နိရယာ၊ ဧဝမေဝကော အဟဟော နိရယော။ သံ၊၁။ ၁၅၃-၄။ အံ၊၃။ ၃၉၆။ သုတ္တနိ။ ၃၈၁။ ဝဿဂဏနာယပိ ပနေတ္ထ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ...သတ- သတသဟဿနိန္နဟုတာနိ ဧကံ အဗ္ဗုဒံ၊ တထော ဝီသတိဂုဏံ နိရဗ္ဗုဒံ၊ ဧသ နယော သဗ္ဗတ္ထာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၀-၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ (၂) အဋ္ဌဋ္ဌသင်္ချာ၊တစ်နောက်သည ၈၄- လုံးရှိသော သင်္ချာ။ ကစ္စည်း။ ၃၉၅။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၈၇၇-တို့ကြည့်။

အဋ္ဌန=အဋ္ဌနက (တိ) [အဋ္ဌ+ယု+က] ထွက် မြေး=တတ်=လေ့ရှိ=သော၊သူ။ ဝတ္တာ အဋ္ဌ- နကာ ဂါဝီ၊ ယံ ပုဇေ့ နာ ဒုဟာမသေ။ ဇာ၊၁။ ၃၉၉။ အဋ္ဌနကာတိ ပလာယနသီလာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၁၀။

အဋ္ဌနိ (ထိ) [အဋ္ဌတေ ဂမ္ဘတေတိ အဋ္ဌနီ။ ဈာဒိ။ ၁၁၂။ အဋ္ဌ=ဂမနတ္ထော+အနိ။ ယု ဝါ၊ နဒါဒိ၊ ရသော။ ဓာန်ဋီ။ ၃၀၉။] အပေါင်၊ ညောင် စောင်းပေါင်၊ ခုတင်ပေါင် စသည်။ အညတြ ပေဟင်္ဂမာယ အဋ္ဌနိယာ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၁၈-၉။

အဋ္ဌလိ (ထိ) [?] အထပ်များသော။ အဋ္ဌလိ- ယော ဥပါဟနာ။ မ၊ ၂။ ၃၆၂-နှင့် သံ၊၁။ ၂၂၈။ (သီ၊သျှ၊ကံ၊ ဣ-မူကွဲ။) ပဋ္ဌလိယောတိ ဂဏင်- ဏုပါဟနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁၆။ အပ၊ ၁။ ၃၅၂။ (ဂါထာ ၂၃-၌ "ဒုဋ္ဌပေါဏာ စ အာဋ္ဌလိ" ဟု ရှိသည်။)

အဋ္ဌိ=အဋ္ဌိ (ထိ) [အဋ္ဌ + အစ + ဤ။ အဋ္ဌေ (ခရီးသွားတို့ကို) အဝတိ ရက္ခတိတိ အဋ္ဌဝီ။ အဋ္ဌ + ဝီ + ဤ(ထိဇောတက)။ အဋ္ဌာ (ပျံထွက်ကုန်သော)ဝယော = ပက္ခိနော အတြေတိ အဋ္ဌဝီ။ ဤ ၂-နည်း ဝိဋ္ဌာမဏိဋီ။ အဋ္ဌ + အဝီ + ဤ (ထိဇောတက)။ အဋ္ဌန္တိ ဂစ္ဆန္တိ အတြေတိ အဋ္ဌဝီ။ ဗျာချာသုဓာဋီ။ ဓာန်ဋီ။ ၅၃၆-၌ကား ပါဠိမှုက်နေဟန် တူသည်။ အဋ္ဌန္တိ ဝရိမေ ဝယသိ ယတြ၊ ထောမ။ ၌ အဋ္ဌဝီ-ဟု ဣကာရန္တ-ထီ-၌ ပြသည်။] (၁) တောအုပ်၊ တောကြီး။ အန္တရာ- မဂ္ဂေ စ အမနုဿပရိဂ္ဂဟိတာ အဋ္ဌဝီ အတ္ထိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉။ သော ဘတိ ဂဟေတွာ မနုဿေ အဋ္ဌဝီ အတိက္ကာမေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၃။ ဇောဝီ- သကော္တ... အဋ္ဌဝိတော ဖလာဖလာနိ အာဟ- ရိတွာ... ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၇။ (၂) တောပုန်း= သူခိုး=ဓားပြ။ အဋ္ဌဝိယော သမုပ္ပန္နာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၀။ အဋ္ဌဝိရောဓာ သမုပ္ပန္နာ သမုဋ္ဌိတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။ ၆၉။ အဋ္ဌဝိယော သမုဋ္ဌဟုံ။ အပ၊၁။ ၄၁၅။ အဋ္ဌဝီဟိ ပရန္တိဟိ၊ ဝရိယာ။ ၄၀၉။ တေဟိ ပရန္တိဟိ အဋ္ဌဝိကေဟိ၊ ဝရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၁၈၄။ အဋ္ဌ- ဝိသင်္ကောပ-လည်းကြည့်။

အဂ္ဂိအာရက္ခက (တိ) [အဂ္ဂိ + အာရက္ခက] တေဇာကိုစောင့်သော၊သူ၊တေဇာစောင့်။ပဥ္စပုရိသ-သတပရိဝါရော အဂ္ဂိအာရက္ခကော သဗ္ဗ-ဝေဠုကော။ဇာ၊ဋ္ဌ ၂။၃၀၃။

အဂ္ဂိအာရက္ခကကုလ (န) [အဂ္ဂိအာရက္ခက + ကုလ] တေဇာစောင့်အမျိုး။ ဗောဓိသတ္တော ကေသို့ အဂ္ဂိအာရက္ခကကုလေ နိဗ္ဗတ္တိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။

အဂ္ဂိအာရုဠှ (တိ) [အဂ္ဂိ + အာရုဠှ] တေဇာသို့-တက်ရောက်-ဝင်ရောက်-သော၊သူ။

အဂ္ဂိအာရုဠှမနုဿ (ပု) [အဂ္ဂိအာရုဠှ + မနုဿ] တေဇာသို့-တက်ရောက်-ဝင်ရောက်-သော လူ။ တသ္မာ အဂ္ဂိအာရုဠှမနုဿာနံ အာရက္ခံ ကာတုံ ဝဒေဟိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။

အဂ္ဂိက (တိ) [အဂ္ဂိ + က] တေဇာပုန်း ဓားပြ။ တေဟိ ပရန္တိဟိ အဂ္ဂိကေဟိ ပစ္စန္တဒေသော ခါဘိတော အဟောသိ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၈၄။

အဂ္ဂိဂတ (တိ) [အဂ္ဂိ + ဂတ] တေဇာတွင်းသို့ ရောက်သော၊သူ။ အဂ္ဂိဂတံ ပေါထေတွာ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။

အဂ္ဂိဂတကာလ (ပု) [အဂ္ဂိဂတ + ကာလ] တေဇာတွင်းသို့ ရောက်နေသောအခါ။အဂ္ဂိဂတ-ကာလေ ပေါထေတွာ ပထဝိယံ ပါတနံ မယှံ ဘာရော ဟောတု။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။

အဂ္ဂိစောရ (ပု) [အဂ္ဂိ + စောရ] တေဇာပုန်း-သူခိုး-ဓားပြ။ တုမှေသု ရဋ္ဌေသုယောဝ အဂ္ဂိစောရာ သမုပ္ပန္နာ သမုဋ္ဌိတာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၆၉။

အဂ္ဂိဇနပဒ (ပု) [အဂ္ဂိ + ဇနပဒ] တေဇာအုပ် အနီး-တေဇာအုပ်အတွင်း-ဇနပုဒ်။ ပဗ္ဗတော နာမ ဂုဿိ ကော် အဂ္ဂိဇနပဒံ နိဿာယ အနေကသဟဿဂုမ္ဗိပရိဝါရော ဝသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၉။ (=ပဗ္ဗတ တွင် မဟာအဂ္ဂိမယံ အဇ္ဈပဗ္ဗ-တော နာမ အတ္ထိ၊ တံ ဥပနိဿာယ ဝသာဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၀-၁။)

အဂ္ဂိပဝေသန (န) [အဂ္ဂိ + ပဝေသန] တေဇာသို့ ဝင်ခြင်း၊ တေဇာတွင်းသို့ ခေါ်သွင်းခြင်း။ တေ နီဟရိတွာ အဂ္ဂိပဝေသနံ မယှံ ဘာရော ဟောတု။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။

အဂ္ဂိပ္ပဒေသ (ပု) [အဂ္ဂိ + ပဒေသ] တေဇာ-အရပ်-ဒေသ။ အဂါမကေ ခေတ္တေ ဂါမနိဂမ-နဂရသီမာဟိ အပရိစ္ဆိန္နေ အဂ္ဂိပ္ပဒေသေ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။

အဂ္ဂိဖလ (န) [အဂ္ဂိ + ဖလ] တေဇာပုန်း-သူခိုး-ဓားပြ-တို့၏-အင်အား-တပ်၊ တေဇာပုန်းတပ်။ ထေ ဂန္တွာန ပစ္စန္တံ၊ သောဓေတွာ အဂ္ဂိဖလံ။ အပ၊၂။၁၃၅။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ (ဋ္ဌ - ဝိ တို့ကား သန်းဒွေဘော်နှင့်ဒီထ။)

အဂ္ဂိမဂ္ဂ (ပု) [အဂ္ဂိ + မဂ္ဂ] တေဇာ-လမ်း-ခရီး။ တိံ သမတ္တာ ဘိက္ခူ၊ ကလျာဏိမဟာ-စေတိယံ ဝန္ဒိတွာ အဂ္ဂိမဂ္ဂေန မဟာမဂ္ဂံ ဩတရမာနာ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။

အဂ္ဂိမဇ္ဈ (န) [အဂ္ဂိ + မဇ္ဈ] တေဇာအုပ်၏အလယ်။ အဂ္ဂိံ ပဝိသန္တွာနေပိ အဂ္ဂိမဇ္ဈေပိ အဂ္ဂိတော နိက္ခမန္တွာနေပိ ဌတွာ မနုဿာ ယာတေတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၀။ တေ ယာနကံ အာရောပေတွာ အာဒါယ ဂစ္ဆန္တော အဂ္ဂိမဇ္ဈံ ပတ္တကာလေ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ အဂ္ဂိမဇ္ဈေ ပဥ္စသတာ စောရာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ အထသာ အဂ္ဂိမဇ္ဈေ ဝါရိတော ဥဋ္ဌဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။

အဂ္ဂိမုခ (န) [အဂ္ဂိ + မုခ] (၁) တေဇာအဝင်ဝ၊ တေဇာဝပ်။ တယော ဇနာ အညတရသ္မိံ အဂ္ဂိ-မုခေ ကသန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ ဗောဓိ-သတ္တော ..အဂ္ဂိမုခေ ကောသို့ ဂါမေ ဝါသံ ကပ္ပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ (တိ) (၂) တေဇာသို့ ရှေးရှုသော၊သူ။ ကဋ္ဌေန ဝါ ကထလာယ ဝါ ဥတြာသေတွာ အဂ္ဂိမုခံ ကရောတိ၊ .... သစေ

ပန အဋ္ဌိမုခေါ ဥဒ္ဓေတိ ဝါ ဂဏ္ဍတိ ဝါ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၁။ အဋ္ဌိမုခံ ကရောတီတိ အရညာဘိမုခံ ကရောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၃၉။

အဋ္ဌိဝါသီ (တိ) [အဋ္ဌိ + ဝသ + ဏီ] တောသို့ နေသောသူ၊တောသူ။ အဋ္ဌိတိ ဝေတ္တ အဋ္ဌိဝါသိနော စောရာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၄။

အဋ္ဌိဝိသင်္ကေတ (ပု) [အဋ္ဌိ + ဝိသင်္ကေတ] တောအုပ် = အမှတ်အသား = သင်္ကေတ = လွှဲခြင်း။ မဂ္ဂဝိသင်္ကေတေန ပန အဋ္ဌိဝိသင်္ကေတေန ဝါ သာပတ္တိကောဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။

အဋ္ဌိသင်္ကောပ (ပု) [အဋ္ဌိ + သင်္ကောပ] တောပုန်းထခြင်း၊ တောပုန်းဓားပြများ၏ မြို့ရွာ စသည်ကို လုယက်ဖျက်ဆီးခြင်း။ ယံ ဘယံ ဟောတိ အဋ္ဌိသင်္ကောပေါ။အံ၊၁။၁၇၉၊ အဋ္ဌိသင်္ကောပေါတိ အဋ္ဌိယာ သင်္ကောပေါ။ အဋ္ဌိတိ ဝေတ္တ အဋ္ဌိဝါသိနော စောရာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယဒါ ဟိ တေ အဋ္ဌိတော ဇနပဒံ ဩတရိတွာ ဂါမနိဂမရာဇဓာနိယော ပဟရိတွာ ဝိလုမ္ပန္တိ၊ တဒါ အဋ္ဌိသင်္ကောပေါ နာမ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၄။

အဋ္ဋဟာသ (ပု) [အဋ္ဋ(= အဋ္ဋ + အ) + ဟာသ။ အတိ + ဟာသ။ ဏ-ကိုရန့်၊ ဋ္ဋ-ကို အ-ပြု။ ဓာန်၊ နိ၊၁၇၅-ကြည့်။] အဋ္ဋဟာသနှင့်အနက်တူ၊ ၎င်း ကြည့်။

အဋ္ဋ[1] (ပု) [အဋ္ဋ + အ] (၁) ပစ်စင်ပြအိုး။ ကေကုလဿ အဋ္ဋေ ဟောတိ။ဝိ၊၁။၃၀၀။ အဋ္ဋေသိ သေနာသနံ။အဘိ၊ဋီ၊ ၂၆၀။ အဋ္ဋေတိ ပဋိရာဇာဒိပဋိဗာဟနတ္ထံ ဣဋ္ဌကာဟိ ကတော ဗဟလဘိတ္တိကော စတုပဉ္စဘူမိကော ပတိဿယ-ဝိသေသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၃၄၉။ အဋ္ဋေ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇) ပဋိရာဇူနံ ပဋိဗာဟ-နယောဂ္ဂေါ စတုပဉ္စဘူမကော ပတိဿယ-ဝိသေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။ (၂) တိုက်အိမ်။ အဋ္ဋေ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈) ဗဟလဘိတ္တိကံ ဂေဟံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၀။ (၃) တံခါးမုခ်။ ဗန္ဓာ နိက္ခ-မိဿာမိ။ မဟာနိ၊၅၁၊အဋ္ဋာတိ ဒွါရဋ္ဋာလကာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၁။ အဋ္ဋေ ဝသတိ။ စူဠနိ၊ ၂၇၄။ အဋ္ဋာလကာ-လည်းကြည့်။ (၄) ဈေးရုံ။ဓာန် သျှသစ်၊၁၁၂၆-ကြည့်။

အဋ္ဋ[2] (တိ) [အဋ္ဋ + အ။ ၁ (အာဝတ်-သံ) ၂ (အဋ္ဋ-သံ)] (၁) နာကျင်သော၊ နှိပ်စက်အပ်သော။ တေနမှိ အဋ္ဋော ဗျသနံဂတော အယာစိ။သုတ္တနိ၊၃၈၇။ အဋ္ဋောတိ အာတုရော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၈။ ပုတ္တာ မမ'ဋ္ဋာ ဂတိ'မာဂ-တောသို့။ ဇာ၊၁။ ၂၈၁။ မမ ဝ ပုတ္တာ အဋ္ဋာ အာတုရာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၉၄။ သွာဟံ အဋ္ဋော'မှိ ဒုက္ခေန ပီဠိတော။ ဝိမာန၊၁၀၉။ အဋ္ဋော'မှိ ဒုက္ခေန ပီဠိတောတိ. အဋ္ဋော အဋ္ဋိတော ဥပဒ္ဒုတော မရဏဒုက္ခေန ဖဿိတော အဝါမိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊ ၂၉၂။ ကိံ'နာဝ'ဋ္ဋော အကလ္လော။ ထေရီ၊၄၂၈။ အဋ္ဋော အဋ္ဋိတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၂၇၆။ အဋ္ဋော'ဝ'ဋ္ဋော အကလ္လော။ ထေရီ၊ ၄၂၈။ အဋ္ဋော ပီဠိတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၂၇၆။ (၂) မြင်းမြသော၊ မြင့်သော၊ ကျယ်လောင်သော။ အဋ္ဋဟာသ-ကြည့်။

အဋ္ဋ[3] (ပု) [အဋ္ဋ + အ။ (အဋ-သံ)] တရား၊ အမှုအခင်း၊ တရားမှုခင်း၊ တရားတဘောင်၊ တရားအဆုံးအဖြတ်၊အဓိကရုဏ်း။ ယထာ ဟိ ဇနပဒမှိ ဥပ္ပန္နော အဋ္ဋော ဂါမဘောဇကံ ပါပုဏာတိ။မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၃။ ဖုစ္ဆိတ္တကာ အဋ္ဋံ ဒုက္ခာယန္တိ ဓေတနာတိ အဋ္ဋော၊ ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗဝေါဟာရော။မ၊ ဋီ၊ ၂။၁၈၇။ အညံ အဒိသွာ အဋ္ဋဿ (အတ္တဿ-သျှာ) ဒုဝိနိစ္ဆိတတ္တာ ဇေ ကတံ ဘဝိဿတိ။သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၉။ အဋ္ဋဿာတိ အတ္တဿ။သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၃။ အဋ္ဌ နှင့် အတ္တ(၉)အနက်တို့လည်းကြည့်။

အဋ္ဋက (ပု) [အဋ္ဋ + က] စင်။ ရာဇာ သုန္ဒရိယာ သရီရံ အာမကသုသာနေ အဋ္ဋကံ အာရောပေတွာ ရက္ခာပေသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၄။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။ (က) ပြမ်း။ တေန ခေါ ပန သမယေန

အာဠဝကာ ဘိက္ခူ နဝကမ္မံ ကရောန္တာ အဋ္ဋကံ ဗန္ဓန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၄။ အဋ္ဋကောတိ ဝေဟာသမဉ္စော ဝုစ္စတိ၊ ယံ သေတကမ္မမာလာကမ္မလတာကမ္မာဒီနံ အတ္ထာယ ဗန္ဓန္တိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၂။ တံ ဒိဝသံ ကိရ သန္ဓာဂါရေ စိတ္တကမ္မံ နိဋ္ဌပေတွာ အဋ္ဋကာ မုတ္တမတ္တာ ဟောန္တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၃။ အဋ္ဋကာတိ စိတ္တကမ္မကရဏတ္ထံ ဗဒ္ဓါ မဉ္စကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၆၄။ (ခ) လင့်စင်။ အဋ္ဋကလုဒ္ဒကော .... ဥပရိရုက္ခေ အဋ္ဋကံ ဗန္ဓိတွာ ။ လုဒ္ဒကောပိ .... အဋ္ဋကေ နိသိန္နော ....။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။ (ဂ) ပုံစင်။ အထ ဂင်္ဂါယ နာဝါသင်္ဃာဋံ ဌပေတွာ တတ္ထ အဋ္ဋကံ ဗန္ဓာပေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅၁။

အဋ္ဋကဆန္ဒ (တိ) [အဋ္ဋက + ဆန္ဒ] စင်နှင့်တူသော။ သစေ ပန မဉ္စော ဝါ ပီဌံ ဝါ ဥက္ခိပိတွာ ဝီဝရဝံသာဒီသု အဋ္ဋကဆန္ဒေန ဌပိတံ ဟောတိ၊ တတ္ထ ဌပေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၈။ အဋ္ဋကဆန္ဒေနာတိ အဋ္ဋပဋိရူပေန အဋ္ဋသဒိသေနာတိ အတ္ထော။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၂။ ၃၈။

အဋ္ဋကမ္မ (န) [အဋ္ဋ² + ကမ္မ] အမှုလုပ်ခြင်း - တရား - စွဲဆို - တွေ့ - ဆိုင် - ခြင်း ကိစ္စ။ ကော ပုရိသော "ကေနဋ္ဋေန ဂစ္ဆသီ"တိ အာဟ။ အဋ္ဋကမ္မေနာတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၃။

အဋ္ဋကရဏ (န) [အဋ္ဋ² + ကရဏ] (၁) အမှုလုပ်ခြင်း၊ တရား - စွဲဆို - တွေ့ - ဆိုင် - ခြင်း။ ဝေတေသံ အတ္ထာယ အဋ္ဋကရဏံ နတ္ထိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။ (၂) တရားစီရင်ရာဌာန၊ တရားရုံး၊ တရားလွှတ်တော်၊ တရားခွင်။ တသ္မာ မယံ ဘန္တေ အဋ္ဋကရဏေ နိသိန္နာ အန္တရန္တရာ ကထံ ဩပါတေန္တိ။ မ၊ ၂။ ၃၂၄။ တွမ္ပါဟံ ဘန္တေ အဋ္ဋကရဏေ နိသိန္နော ပဿာမိ။ သံ၊ ၁။ ၇၄။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဗန္ဓုမာ ရာဇာ အဋ္ဋကရဏေ (=အဋ္ဋကရဏေ၊ သျှာ) နိသိန္နော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၀။ ရညော စက္ကဝတ္တိဿ အဋ္ဋပုရဒွါရေ အဋ္ဋကရဏပမုခေ (=အဋ္ဋကရဏပမုခေ က)။ ဒီ၊ ၃။ ၅၂။

အဋ္ဋကရဏပမုခ (န) [အဋ္ဋကရဏ + ပမုခ] တရားလွှတ်တော် - တရားခွင် - ၏ - အဝ - ဆင်ဝင်။ အဋ္ဋကရဏ - ကြည့်။

အဋ္ဋကလုဒ္ဒက (ပု) [အဋ္ဋက+လုဒ္ဒက] လင့်စောင့်မုဆိုး၊ လင့်စင်၌နေ၍ အမဲပစ်သောမုဆိုး။ ကဒါစိ အဋ္ဋကလုဒ္ဒကာ ရုက္ခေသု အဋ္ဋကံ ဗန္ဓန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၉။ အဋ္ဋက-လည်းကြည့်။

အဋ္ဋကဝတ္ထု (န) [အဋ္ဋက+ဝတ္ထု] ဖြစ်ပွားသော ရဟန်းတို့၏ - အကြောင်းအရာ - ဝတ္ထု။ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၁-ကဏ္ဍ၊ ၃-ပါရာဇိက၊ ဝိနီတဝတ္ထု (၂၅)။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၄။ အဋ္ဋကဝတ္ထုသု .. ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၂။

အဋ္ဋကာရက (တိ) [အဋ္ဋ² + ကာရက။ ထိုမှ အဋ္ဋကာရိကာ။] တရား - စွဲဆို - တွေ့ - ဆိုင် - သူ၊ တရားလို၊ တရားခံ။ အဋ္ဋကာရကေန သဒ္ဓိံ ကထေန္တော ဝိယ စ အဟောသိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၂-၃။ ဘိက္ခုနမ္ပိ ကော နိဋ္ဌာ၊ တိတ္ထိယာနမ္ပိ ကော နိဋ္ဌာတိ ဒွီသု အဋ္ဋကာရကေသု ဝိယ ဌိတေသု။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၆။ အဋ္ဋကာရက-လည်းကြည့်။

အဋ္ဋကာရကမနုဿ (ပု) [အဋ္ဋကာရက+မနုဿ] တရား - စွဲဆို - တွေ့ - ဆိုင် - သောလူ။ အတ္တနော အညာဏေန အဋ္ဋကာရကမနုဿော "တသ္မာ ပရိဝါရော"တိ မညမာနော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၄၂။

အဋ္ဋကုလ (န) [အဋ္ဋ² + ကုလ] တရားဆုံးဖြတ်သော အမျိုး၊ တရားသူကြီးမျိုး။ အဋ္ဋကုလိက-ကြည့်။

အဋ္ဋကုလိက (တိ) [အဋ္ဋကုလ+ဣက] တရားဆုံးဖြတ်သော အမျိုး - တရားသူကြီးမျိုး - ၌ ဖြစ်သော၊ မျိုးနွယ်စဉ်ဆက်အားဖြင့် တရားသူကြီးဖြစ်သောသူ။ အဋ္ဋကုလိကသေနာပတိဥပရာဇူဟိ ပရိက္ခိတ္တံ(ပရိက္ခိတံ?)သယမ္ပိ ပရိက္ခိပိတွာ (ပရိက္ခိတွာ?) ပဝေဏိပေါတ္ထကံ ဝါစာပေတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၃။ ပရမ္ပရာဂတေသု အဋ္ဋကုလေသု ဇာတာ အဂတိဂမနဝိရတာ အဋ္ဋမဟာလ္လကပုရိသာ အဋ္ဋကုလိကာ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၆၀။ အဋ္ဋကုလိက-လည်းကြည့်။

အနုပဋိရူပ (တိ) [အနု + ပဋိရူပ] ဝင်နှင့်တူသော။ အနုကသနု-ကြည့်။

အနုပရာဇိတ (တိ) [အနု၃ + ပရာဇိတ] အဉ္စပရာ ဇိတ-ကြည့်။

အနုဗန္ဓန (န) [အနု + ဗန္ဓန] ငြမ်းအနှောင်အဖွဲ့။ ကာရံ ဘိန္ဒိတွာတိ အနုဗန္ဓနာဒိ ဘိန္ဒိတွာ။ဝိ၊ငွ၊ ၃။၂၇၉။

အနုဝိဗလ (န) [အဉ္စဝိ + ဗလ]အဉ္စဝိဗလ-ကြည့်။

အနုသဗိသ (တိ) [အနု + သဗိသ] ဝင်နှင့်တူသော။ အနုကသနု ကြည့်။

အနုသရ (ပု၊န) [အနု၂ + သရ]နှာကျင်သောအသံ၊ နှာကျင်၍ ညည်းတွားသောအသံ၊ ကျယ်လောင် သော အသံ။ သာ သုဒ် အနုသာရံ ကရောတိ။ ဝိ၊၁။၁၄၄။ အနုသာရံ အာတုရဿရံ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၉၇။ နိရွာမတကိုကော သမဏမဟာပေတော ဟုတ္ဂာ အာဟိဏ္ဍမာနော မဟိယာ အနုသရံ ကရောတိ။ မိလိန္ဒ၊၃၃၈။

အနုဟာသ (ပု) [အနု၂ + ဟာသ] ပြင်းပြ—ကျယ် လောင်—သော ရယ်ခြင်း။ ဘုတာနံ အနုဟာသံ။ ဥဒါန-ဋ္ဌ၊၆၀။ အနုဟာသော မဟာဟာသော။ ဓာန်၊၁၇၅။ ရှင်းရှင်းကား အနုဟာသ-ဟု ဖွင့် လျက်ရှိသည်။

အနုခန (န) [အနု + အခန?] ကြေးပွတ်တိုင်၊ သစ်သားကို ပျဉ်ပြားကဲ့သို့ရွေ၍ ရစ်ကွက်ကျား သဏ္ဍာန် အကွက်ပေါ်လျက် စိုက်ထူအပ်သော ကြေးပွတ်တိုင်။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ။ အနုခနေ နဟာယန္တိ။ဝိ၊၄။၂၄၀။ အနုခနေ နှာယန္တိတိ ဧတ္ထ အနုခနံ နာမ ရုက္ခံ ဖလကံ ဝိယ တစ္ဆေတွာ အဋ္ဌပဒါကာရေန ရာဇိယော ဆိန္ဒိတွာ နှာနတိတ္ထေ နိခဏန္တိ၊ တတ္ထ စုဏ္ဏာနိ အာကိရိတွာ မနုဿာ ကာယံ ဃံသန္တိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄။

အနုခလ (ပု) [အနု + အလ + ဏ] ပစ်စင်၊ ပြအိုး။ ယဒါ မကာသပါဒါနို၊ အနုခလော သုကတော သိယာ။ ဇာ၊၁။၁၈၄။ ဩကိဏ္ဏပရိခံ ဒုဂ္ဂံ၊ ဒဠှ မနုခလကောဋ္ဌကံ။ဇာ၊၂။၉၅။

အနုခလက (ပု) [အနု+အလ+ဏျ] (၁)ပစ်စင်၊ ပြအိုး။ အနုခလကာ ဩဋ္ဌဂီဝိယော။ဇာ၊၂။၂၇၈။ အနုခလကေ စ ဒွါရေ စ ဇာ၊၂။၂၈၂။(၂) သူရဲ ခိုး ဂေါပုရန္နာလကယုတ္တန္တိ ဧတ္ထ ပါကာရေသု ယုဒ္ဓတ္တာယ ကတော ဝါတံသတ္တာနော သရကျေ- ပဆိဒ္ဒသဟိတော ပတိဿယဝိသေသော အနုခ- လကော နာမ။ ဝိမတိ၊၁။၂၈၀။

အနုခလကယုတ္တ (တိ)[အနုခလက + ယုတ္တ]ပစ်စင်— ပြအိုး—တို့နှင့်ယှဉ်သော။တံ ကိရ (ဝေဠုဝန်)... ဂေါပုရနုခလကယုတ္တံ နီလောဘာသံ မနောရမံ။ ဝိဋ္ဌ၊၂၁၆၁။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ ဂေါပုရနုခလက- ယုတ္တန္တိ ဒွါရပါသာဒေန စေဝ တတ္ထ တတ္ထ ပါကာရမတ္တကေ ပတိဋ္ဌာပိတအနုခလကေဟိ စ ယုတ္တံ။ ဒီဋ္ဌိ၊၃။၁၂၇။

အနုခလကောဋ္ဌက (န၊ပု) [အနုခလ + ကောဋ္ဌက] (၁) ပစ်စင်, ပြအိုးနှင့် တံခါးမုခ် (တိ) (၂) ပစ်စင်,ပြအိုးနှင့်တံခါးမုခ်ဘို့ရှိသော။ ဒဠှမနုခ- လကောဋ္ဌကံ။ ဇာ၊၁။၂၃၁။ ဇာ၊၂။၁၆၁။ ဒဠှ- မနုခလကောဋ္ဌကန္တိ ထိရတရေဟိ အနုခလကေဟိ ဒွါရကောဋ္ဌကေဟိ စ သမန္နာဂတံ။ ဇာ-ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၇။ ဒဠှမနုခလကောဋ္ဌကန္တိ ဒဠှေဟိ အနုခ- လကေဟိ ဒွါရကောဋ္ဌကေဟိ စ သမန္နာဂတံ။ ဇာ-ဋ္ဌ၊၆။၆၅။

အနိုု (ထိ) [အနု + ဣ။ ပါဏ၊ ဂဏ္ဍိသစ်၊၂။၃၃၇၊ ကြည့်။ (အဝိတိ, အာဝိတိ သံ)]နာကျင်ခြင်း၊ အနာ၊ရောဂါ။ သေတာ အနိ ဏ္ဍောတိ သေ- တနိကာ၊ အနိတိ အာတုရတာ ဗျာဓိရောဂေါ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၄၃။ သေတနိကာ-လည်းကြည့်။

အနိုတ (တိ) [အနု + တ] (က) နှိပ်စက်အပ်သော၊ ဆင်းရဲစေအပ်သော၊သူ။ဘာတုသောကေန အနိ- တော။ ဇာ၊၁။၂၂၃။ အနိတောတိ ဥပဒ္ဒုတော။ ဇာ-ဋ္ဌ။ ၅။၇၇။ ကာမရာဂေန...အနိတော ပီဠိ- တော ဝိဗာဓိတော။ ထေရ-ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။ ပီပါ- သာဝေဒနိတော။ အပ၊ ၁။၄၄။ အနိတော အာဘိဘူတော ဒုက္ခာပိတော။ အပ-ဋ္ဌ၊၁။၃၁၃။

(၁) ဖွဲ့နှောင်အပ်သောသူ။ အနီတာ ရာဂ-ဒေါသေန။ အပ၊၁။၃၀။ အနီတာ ဗန္ဓိတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

အနီယတိ (ကြိ) [(၁) အန + ဤယ + တိ။ (၂) အန + ယ + တိ၊ ဤ-လာ။] (၁) နှိပ်စက်အပ်သက်ဲ့သို့ပြု၏၊ ငြိုးငွေ့၏၊ ဆင်းရဲ၏။ (၂)နှိပ်စက်အပ်၏၊ ဆင်းရဲစေအပ်၏။ ဇရာ အနုတိဘော ပရံ ဇိဏ္ဏံ ဒိသွာ အနီယတိ ဟရာယတိ ဇိဂုစ္ဆတိ။အံ၊၁။၁၄၄။ အနီယတီတိ အဋ္ဋော ပီဠိတော ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၉။ တေ သကေန ကာ-ယေန အနီယန္တိ ဟရာယန္တိ ဇိဂုစ္ဆန္တိ။ဝိ၊၁။၈၆။ အနီယန္တီတိ သကေန ကာယေန အဋ္ဋာ ဒုက္ခိတာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ဣတိ ကိရ တုမှေ ဘိက္ခဝေ ဝိဇ္ဇေန အာယုနာ အနီယထ။ အံ၊၁။ ၁၁၃။ ဣဒ္ဓိပါဋိဟာရိယေန အနီယာမိ။ ဗိ၊၁။ ၂၀၇။ အနီယာမီတိ အဋ္ဋော ပီဠိတော ဝိယ ဟောမိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ ၁။၃၂၂။ဣမိနာ ပူတိကာယေန . အနီယာမိ ဟရာယာမိ။သံ၊၁။၁၃၂။ အနီယာမီတိ အဋ္ဋာ ပီဠိတာ ဟောမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ အနီယာမိ ဟရာယာမိ၊ နဂ္ဂါ နိက္ခမိတုံ ဖဟိ။ ပေတ၊ ၁၃၄။ အနီယာမီတိ နဂ္ဂါ ဟုတွာ ဖဟိ နိက္ခမိတုံ အနီကာ (အဋ္ဋိတာ ?) ဒုက္ခိတာ အမှိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၄၅။ မနုဿကုဏပေန ဝါ ကဏ္ဌေ အာသတ္တေန အနီယေယျ။ ဝိ၊၁။၈၆။မ ၁။၁၈၀။ အံ၊၃။၁၈၃။အနီယေယျာတိ အဋ္ဋော ဒုက္ခိတော ဘဝေယျ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။ အနီယေယျာတိ အဋ္ဋော ပီဠိတော ဘဝေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၃။ဆံ ပဉ္စာ အနီယေယျာထ။ အံ၊၁။၁၁၃။ အနီယေယျာ-ထာတိ အဋ္ဋာ ပီဠိတာ ဘဝေယျာထ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၈၅။

အနီယန္တ (တိ)[(၁) အန + ဤယ + အန္တ။ (၂) အန + ယ + အန္တ၊ ဤ-လာ။] (၁) နှိပ်စက်အပ်သက်ဲ့သို့ပြုသော၊ ငြိုးငွေ့သော၊ ဆင်းရဲသော။ (၂) နှိပ်စက်အပ်သော၊ ဆင်းရဲစေအပ်သော၊သူ။ ဝေမေဝ တေ ဘိက္ခူ သကေန ကာယေန အနီယန္တာ ဟရာယန္တာ ဇိဂုစ္ဆန္တာ။ဝိ၊၁။၈၆။ ဝနိယာ တွံ ဗန္ဓနေန တုဋ္ဌော၊ အဟံ ပန ဗန္ဓနေန အနီယန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။

အနီယမာန (တိ) [(၁) အန+ဤယ+မာန။(၂) အန+ယ+မာန။ဤ-လာ။] (၁) နှိပ်စက်အပ်သက်ဲ့သို့ပြုအပ်သော၊ ငြိုးငွေ့သော၊ဆင်းရဲသော၊သူ။ (၂) နှိပ်စက်အပ်သော၊ ဆင်းရဲစေအပ်သော၊သူ။ ဘိက္ခုဘာဝံ အနီယမာနာ ဟရာ-ယမာနာ ဇိဂုစ္ဆမာနာ။ဝိ၊၁။၂၉။ ဘိက္ခုဘာ-ဝန္တိ ဘိက္ခုဘာဝေန၊ ကရဏတ္ထေ ဥပယောဂဝ-စနံ။ 'ကဏ္ဌေ အာသတ္တေန အနီယေယျာ'(ဝိ၊၁။ ၈၆။)တိအာဒီသု ပန ယထာလက္ခဏံ ကရဏ-ဝစနေနေဝ ဝုတ္တံ။ အနီယမာနာတိ အဋ္ဋံ ပီဠိတံ ဒုက္ခိတံ ဝိယ အတ္တာနမာစရမာနာ။ တေန ဝါ ဘိက္ခုဘာဝေန အဋ္ဋာ ကရိယမာနာ ပီဠိယ-မာနာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။ အနီယ-မာနာတိ ဧတ္ထ အဋ္ဋမိဝ အတ္တာနမာစရတိ အနီ-ယတီတိ အနီယသဒ္ဒဿ အဋ္ဋော ဘဝေ ဥပမာနဘူ-တကမ္မတ္တာ ဥပမေယျဘူတေန အတ္တနာဝ သကမ္မ-ကတ္တံ၊ န ဘိက္ခုဘာဝေနာတိ အာဟ "ဘိက္ခု-ဘာဝန္တိ ဘိက္ခုဘာဝေနာ"တိ။ န ဟိ သော ဘိက္ခုဘာဝံ အဋ္ဋမိဝ အာစရတိ၊ ကိဉ္စရဟိ အတ္တာနံ တသ္မာ ဘိက္ခုဘာဝေန ကရဏဘူတေန အတ္တာနံ အနီယမာနာတိ ဝေမတ္တ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗောတိ အာဟ "ကရဏတ္ထေ ဥပယောဂဝစ-န"န္တိ။ ကဏ္ဌေ အာသတ္တေန အနီယေယျာတိ ဧတ္ထ ပန ကရဏတ္ထေယေဝ ကရဏဝစနန္တိ အာဟ "ယထာလက္ခဏံ ကရဏဝစနေနေဝ ဝုတ္တ"န္တိ။ ကတ္တု အတ္ထေ ဝါ ဥပယောဂဝစနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗန္တိ အာဟ "တေန ဝါ ဘိက္ခုဘာဝေနာ"တိ-အာဒိ။ တေန ကတ္တုဘူတေန ဘိက္ခုဘာဝေ-နာတိ အတ္ထော။ ဣမဿိံ ပန ဧတ္ထ အဋ္ဋံ ကရော-တီတိ အနီယတီတိ အနီယသဒ္ဒံ နိပ္ဖါဒေတွာ တတော ကမ္မနိ မာနသဒ္ဒေ ကတေ "အနီယ-မာနာ"တိ ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ တေနေဝါဟ "အဋ္ဋာ ကရိယမာနာ ပီဠိယမာနာ"တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၆၅-၆။ တေ ဣမိနာ ကာယေန

အနိုယမာနာ ဟာရုယမာနာ ဇီကစ္ဆမာနာ။သံ၊၃။ ၂၇၉။အနိုယမာနာတိ တေန ကာယေန အနာ ဒုက္ခိတာ ဟောန္တိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၉။အနိုယမာနေ ဟာရုယမာနေ ဇီကစ္ဆမာနေ။ ဥဒါန်။၁၀၃။ အနိုယမာနေတိ ပီဠိယမာနေ ဒုက္ခာပိယမာနေ။ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ။၁၅၆။ အနိုယမာနာ ဟာရုယမာနာ... ။ ပဋိသံ။ ၁၅၉။ အနိုယမာနာတိ ဒုက္ခပါပုဏမာနာ။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

အနိုယိတဗ္ဗ (တိ) [အန္ဒ + ဤယ + တဗ္ဗ] နှိပ်စက်အပ်သကဲ့သို့ပြုအပ်သော၊ ငြီးငွေ့အပ်သော။ ဝေဠုပံ ယန တေ ရာဟုလ မနောကမ္မံ အနိုယိတဗ္ဗံ ဟာရုယိတဗ္ဗံ ဇီကစ္ဆိတဗ္ဗံ။ မ၊၂။၈၂။ အနိုယိတဗ္ဗန္တိ အရှေန ပီဠိတေန ဘဝိတဗ္ဗံ။မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၉၀။တုမေဟိ ကာယဒုစ္စရိတေန အနိုယိတဗ္ဗံ ဟာရုယိတဗ္ဗံ ဇီကစ္ဆိတဗ္ဗံ။အံ၊၁။၁၁၃။

အနိုယိတုံ (ကြိဝိ) [အန္ဒ + ဤယ + တုံ]နှိပ်စက်အပ် သကဲ့သို့ပြုခြင်းငှါ၊ ငြီးငွေ့ခြင်းငှါ။

အနိုယိတုကာမ (တိ) [အနိုယိတုံ + ကမ + ဏ] နှိပ်စက်အပ်သကဲ့သို့ပြုလိုသော၊ ငြီးငွေ့လိုသော၊ သူ။ ဓယ ဇရာမရဏေန အနိုယိတုကာမာ ဘဝိဿန္တိ။ နေတ္တိ။၃၀။

အနိုယိတွာ (ကြိဝိ) [အန္ဒ + ဤယ + တွာ]နှိပ်စက်အပ်သကဲ့သို့ပြု၍ ငြီးငွေ့၍။ အနိုယိတွာ ဟာရုယိတွာ ဇီကစ္ဆိတွာ အာယတိံ သံဝရံ အာပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ မ၊၂။၈၂။

အင္ဂံသ (တိ)[အင္ဂ+အံသ] ဂ-မြောင့်ရှိသော။အယံ ခေါ မဏိ ဝေဠုရိယော သုဘော ဇာတိမာ အင္ဂံသော သုပရိကမ္မကတော။ ဒီ၊၁။၇၂။ ဒီ၊ ၂။၁၁။ မ၊၂။၂၀၉။မ၊၃။၁၄၃။ တေရသံသင္ဂံသံ အင္ဂံသံ။ အဘိ၊ဓ။၁၆၃။ အဘိ၊ဝိ။၇၂။ အင္ဂံသာ သုကတာ ထမ္ဘာ၊ သဗ္ဗေ ဝေဠုရိယာမယာ။ ဇာ၊၂။၂၀၃၊ ၂၂၃။ ဝိမာန။၁၀၅။ ရညော စက္ကဝတ္တိဿ မဏိရတနံ သုဘံ ဇာတိမန္တံ အင္ဂံသံ သုပရိကမ္မကတံ။ မိလိန္ဒ။၂၇၃။

အင္ဂံသု (ကြိ) တိင္ဂတိ-ကြည့်။

အင္ဂ³ (တိ) [သင်္ချာသဒ္ဒါ။ (အမှန်,အဖု-သံ)။ သက္ကတဝယ် သညာအရာ,နာမ်ဝိဘတ်နေရာ, ဆန္ဒခေါ် ဝေဒအရာ, ဒသ စသော အခြားသင်္ချာသဒ္ဒါ နေရာတို့၌ ဖုဓါ် အ-ကို ဒီဃပြုသည်။ ပါ၊ဗြ၊၁၁၇၂။ ဗြ၊၃၊၄ဗြ၊၄၇၊၁၂၅၊၁၂၆။ ၇၊၁၊ ၂၁။ ၇၊၂။၈၄-သုတ်တို့ကြည့်။ ပါဠိ၌လည်း ဋ-၏ အ-ကိုဒီဃပြုသော အရာအချို့ရှိပေသည်။အင္ဂ-ပဒ, အင္ဂာနဝုတိ,အင္ဂာသဒ,အင္ဂာရသ, အင္ဂာသဟိ-တို့ကြည့်။] ရှစ်၊ ဂ-ဂဏန်း၊ရှစ်ခု၊ ရှစ်ခုသော။ ကုက္ကုရိယာ အတ္တာနိ အင္ဂ ဝါ ဒသ ဝါ ဒွါဒသ ဝါ။ ဝိ၊၁။၄။ အင္ဂန္နံ မာတိကာနံ အညတရာယ မာတိကာယ ဥဒ္ဒတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၁။၂၉၅။ တထာဂတံ အင္ဂ ဝရာနိ ယာစသိ။ ဝိ၊၃။၄၀၆။ သစေ အာနန္ဒ မဟာပဇာပတိဂေါတမီ အင္ဂ ဂရုဓမ္မေ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ၊ သာဝဿာ ဟောတု ဥပသမ္ပဒါ။ ဝိ၊၄။၄၄၄။ အင္ဂ ပုရိသဘူမိယော။ ဒီ၊၁။၅၀။ သမ္မောဒမာနာ ကရောမဣ္ဂာဘာဂေ။ဒီ၊ ၂။၁၃၇။

အင္ဂ² (ပု) [အရ + တ။ ဣ-ကို ဋ-ပြုနိုတိ၊ သုတ္တ။ ၁၅၁-ကြည့်။] အနက် သဘော။ တတ္ထ ဇာတာနံ ဓမ္မာနံ အနတိဝတ္တနဋ္ဌေန သမ္မဟံသနာ၊ ဣန္ဒြိယာနံ ကေရသဋ္ဌေန သမ္မဟံသနာ။ ပဋိသံ။၃၀။

အင္ဂ³ (ကြိ) တိင္ဂတိ-ကြည့်။

အင္ဂအက္ခရ (ပု၊န) [အင္ဂ + အက္ခရ] (၁) ဂ-လုံးသော အက္ခရာ၊ အက္ခရာ ဂ-လုံး။ (တိ) (၂) အက္ခရာ ဂ-လုံးရှိသော။ တေ့ အက္ခရေဟိ ဝါ အင္ဂအက္ခရေဟိ ဝါ သောဠသအက္ခရေဟိ ဝါ ပဒေဟိ ယုတ္တာယ ဂါထာယ အတ္ထံ ဝဏ္ဏံ သန္တော်တိ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ အင္ဂက္ခရ-လည်း ကြည့်။

အင္ဂအရိယပုဂ္ဂလ (ပု) [အင္ဂ+အရိယပုဂ္ဂလ] ဂ-ယောက်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်၊ အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ဂ-ယောက်။

အဋ္ဌအရိယပုဂ္ဂလသမူဟ (ပု) [အဋ္ဌအရိယပုဂ္ဂလ+သမူဟ] ၈-ယောက်သော အရိယာပုဂ္ဂိုလ်–အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ၈-ယောက်–တို့၏ အပေါင်း။ ဒိဋ္ဌိသီလသံဃာတေန သံဟတောတိ သံဃော။ သော အဋ္ဌတော အဋ္ဌအရိယပုဂ္ဂလသမူဟော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၁၃။ ဒက္ခိဏေယျသံဃောတိ အဋ္ဌအရိယပုဂ္ဂလသမူဟော ဝုစ္စတိ။ ကင်္ခါ၊ ၈၅။

အဋ္ဌဥသဘ (န) [အဋ္ဌ+ဥသဘ] ၈-ဥသဘ၊ (ခုနစ်တောင်လျှင် တတာဖြစ်၏၊ တာနှစ်ဆယ်လျှင် တဥသဘ ဖြစ်၏။ ၈-ဥသဘ၌ တာအားဖြင့် ၁၆၀၊ အတောင်အားဖြင့်- ၁၁၂၀- ဖြစ်၏) ဥသဘ-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌဥသဘဂါမီ (တိ) [အဋ္ဌဥသဘ+ဂမု+ဏီ] ၈-ဥသဘသို့ရောက်သော။ ဧဝံ ကတံ ဟိ ဧကဥသဘဂါမီ ဒွေ ဥသဘာနိ ဂစ္ဆတိ၊ အဋ္ဌဥသဘဂါမီ သောဠသဥသဘာနိ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၄။

အဋ္ဌဥသဘဝိတ္ထတ (တိ) [အဋ္ဌဥသဘ+ဝိတ္ထတ] ၈-ဥသဘကျယ်ပြန့်သော။ အဋ္ဌဥသဘဝိတ္ထတံ မဏ္ဍံ အလင်္ကာရာပေသိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၈။

အဋ္ဌက¹ (န) [အဋ္ဌ+ကဏ်] ၈-ခု–၈-မျိုး–တို့၏ အပေါင်း။ ကတိ အဋ္ဌကာ ဝုတ္တာ။ ဝိ၊၅။၃၇၀။ အဋ္ဌကံ နိဋ္ဌိတံ။ ဝိ၊၅။၂၄၄။ အဋ္ဌ အဋ္ဌကာ။ မ၊၃။၅၃။ ဝဂ္ဂမိဒဋ္ဌကံ သုဝိဘတ္တံ။ ဥဒါန်၊၁၉၃။

အဋ္ဌက² (ပု) [အဋ္ဌ+ကဏ်၊(အဋ္ဌက-သံ)] (၁) အဋ္ဌကရသေ့၊ ဝေဒ ကျမ်းပြုရသေ့တို့တွင် တယောက်အပါအဝင်ဖြစ်သောရသေ့။ အဋ္ဌကော ဝါမကော ဝါမဒေဝေါ။ ဝိ၊၃။၃၄၃။ ဒီ၊၁။၉၇။ မ၊၂။၃၈၁။ "ယထာ တေသံ ပုဗ္ဗကာနံ ဣသီနံ တာနိ မဟာယညာနိ အဟေသုံ၊ သေယျထိဒံ၊ အဋ္ဌကဿ ဝါမကဿ ဝါမဒေဝဿ...။ ဧဝံ မေ အယံ ဒါနသံဝိဘာဂေါ ဘဝိဿတီ"တိ ဒါနံ ဒေတိ။ အံ၊၂။၄၄၃။ ဤအဋ္ဌကစသောရသေ့တို့ ဝေဒကျမ်းပြုပုံကို။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄-၅ ၌ရှင်း, ၎င်းတို့၏ အကျင့် ပဋိပတ်ကို။ ဒီ၊၁။၉၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅-တို့၌ ရှင်း, တေဝိဇ္ဇဗြာဟ္မဏတို့၏ ရှေးဦးဆရာများဖြစ်ပုံကို။ ဒီ၊၁။၂၂၅-၌ရှင်း, ယင်းကြီးများ ပူဇော်ခဲ့ကြခြင်းကို။ အံ၊၂။၄၄၃-၄ ၌ရှင်း, ၎င်းတို့က ဗြာဟ္မဏ ၅-မျိုး ပညတ်ခဲ့ပုံကို။ အံ၊၂။၁၉၇-၌ရှင်း, သစ္စ, တပ, ဗြဟ္မစရိယ, အဇ္ဈေန, စာဂဟုသော တရား ၅-မျိုးကို ကိုယ်တိုင်သိ၍ အကျိုးကိုခံစားရသည်ဟု ဝန်မခံပုံကို။ မ၊၂။၄၃၈ ၌ရှင်း, 'ငါတို့သာ အမှန်တရားကို သိမြင်သည်၊ ဤအယူသာမှန်၍ အခြားအယူများ အချည်းနှီးသာ'ဟု အယူ မရှိကြပုံကို။ မ၊၂။၃၈၁-၌ရှင်း။ ကြည့်။ (ဤအဋ္ဌက ရသေ့နှင့် ဓိဂ်ဝေဒ, ၁၀-မဏ္ဍလ, ၁၀၄-ခုမြောက် မန္တြာကိုရေးသားသော အဋ္ဌကရသေ့တို့အတူတူ ဟု၍လည်း ဆိုကြသည်။) (၂) အဋ္ဌကပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ဒွေ ဇာလိနော မုနိနော အဋ္ဌကော စ။ မ၊၃။၁၁၄။ (အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၃-လည်းကြည့်။) (၃) အဋ္ဌကမင်း၊ ကီသဝစ္ဆရသေ့ကို မြစ်မှားမိ၍ တိုင်းပြည်နှင့်တကွ ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်သော ဒဏ္ဍကီမင်း၏ဖြစ်ရာ ဘုံဌာနကို မေးလျှောက်ရန် ဘုရားအလောင်း သရဘင်္ဂရသေ့ထံသွားသော မင်း ၃-ပါးတွင် တပါး။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၂။ (၄) အဋ္ဌကမင်း၊ တရားကိုကျင့်၍ သမဏဗြာဟ္မဏတို့ကို မွဲဝဲဆည်းကပ်သောကြောင့် နတ်ပြည်သို့ ရောက်ဘူးသော မင်းတို့တွင် တပါး။ ဇာ၊၂။၂၇၃။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၄၄-၅။

အဋ္ဌကဥဒ္ဒေသ (ပု) [အဋ္ဌက+ဥဒ္ဒေသ] ၈-ခု–၈-မျိုး–၈-ယောက်–တို့၏ အပေါင်းကို အကျဉ်းညွှန်းပြရာဖြစ်သော ပါဠိ။ အဘိ၊ပု၊၁၁၃။

အဋ္ဌကဏ္ဏ (ပု) [အဋ္ဌ+ကဏ္ဏ] ၈-ယောက်ကြား–နား ၈-ခုရှိသော–တိုင်ပင်ခြင်း။ ကေဝဋ္ဋ တွံ ဆက္ကဏ္ဏမန္တောတိ မညသိ၊ ဣဒါနေဝ ဆက္ကဏ္ဏော ဇာတော၊ ပုန အဋ္ဌကဏ္ဏော ဘဝိတွာ အနေကသတကဏ္ဏောပိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၇။

အဋ္ဌကထာ (ထီ) [အတ္ထ+ကထ+အ။ တ္ထ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။] အတ္ထော ကထီယတိ ဧတာယာတိ အဋ္ဌကထာ။ သာဧဝ အဋ္ဌကထာ ဋ္ဌ-

ကာရဿ ဋ္ဌကာရံ ကတွာ ယထာ "ဒုက္ခဿ ပီဠနဋ္ဌော"တိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၀။ "အဋ္ဌော ကထီယတိ ပီဠနဋ္ဌော"တိ။ အယဥ္စ သသဒ္ဒေါဂတိမိ အရိယာဇာတိဘာဝတော။ အက္ခရစိန္တကာပိ ဟိ "တထာနံ ဋ္ဌယုဂ"(နီတိ၊ သုတ္တ။၁၅၁။)န္တိ လက္ခဏံ ဝတွာ ဣဒမေဝုဒါဟရန္တိ။ ယာယံ တ္ထမဘိဝဏ္ဏေန္တိ၊ ဗျဥ္ဇနတ္ထပဒါနုဂံ။ နိဒါနဝတ္ထုသမ္ဗန္ဓံ၊ သော အဋ္ဌကထာ မတာ။ သီ၊ ဋ္ဌိ၊သစ်၊၁။ ၂၈။] အနက်ကိုဖွင့်ဆိုကြောင်း ဖြစ်သောစကားအစဉ်၊ သဒ္ဒါ, အနက်, ပုဒ်သို့အစဉ်လိုက်သော နိဒါန်း,ဝတ္ထု တို့နှင့် ဆက်စပ်သော အနက်ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်းဖြစ်သောစကားအစဉ်၊ ပါဠိတော်၏ အနက်ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်းဖြစ်သော စကားအစဉ်၊ ပါဠိတော်၏ အဖွင့်၊ အဋ္ဌကထာ။

ယင်းအဋ္ဌကထာသည် မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တော်ကပင် ထင်ရှားရှိ၏၊ ထို့ကြောင့် ပါဠိတော်ကဲ့သို့ မြတ်စွာဘုရားလျှင် အရင်းခံ အမှန်အစရှိသည်သာဟု သိအပ်သည်။ ပဌမသင်္ဂီတိယံ ယာ အဋ္ဌကထာ သင်္ဂီတာတိဝေဒနန္နသာ ဘဂဝတော ရေမာနကာလေပိ အဋ္ဌကထာ သံဝိဇ္ဇတိ၊ တေန ပါဠိဒေါ ဝိယ ဘဂဝံမူလိကာဝါတိ ဝိညာယတိ။ အနုဋီ၊၁။၁၁။

ဤအဋ္ဌကထာကို ဆိုလတ္တံ့ အတိုင်း ခွဲခြားနိုင်သည် — ၁· (၁) ဗုဒ္ဓသံဝဏ္ဏိတအဋ္ဌကထာ။ အနက်ကို ဖွင့်ဆိုခြင်း,ဂဏ်ကို ဖွင့်ဆိုခြင်းအားဖြင့် မြတ်စွာဘုရားကိုယ်တော်တိုင် ဖွင့်ဆိုအပ်သော အဋ္ဌကထာ။ယေဿ ဘဂဝတာ ဝိတ္ထာရေတွာ အတ္ထဒီပကဿ။ ဘဂဝတာ ဟိ အဗျာကတံ တန္တိပဒံ နာမ နတ္ထိ၊ သဗ္ဗေသံယေဝ အတ္ထော ကထိတော။ မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၉။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေနေဝ ဟိ တိဏ္ဏမ္ပိ ပိဋကာနံ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာက္ကမောဘာသိတော၊ ယာ "ပကိဏ္ဏကဒေသနာ"တိ ဝုစ္စတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅။ (မ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၁။ ၁၈။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၁-တို့လည်းကြည့်။) (၂) အနုဗုဒ္ဓသံဝဏ္ဏိတအဋ္ဌကထာ,ဝါ သာဝကသံဝဏ္ဏိတအဋ္ဌကထာ။ ဗုဒ္ဓအမည်တော်ရသော မြတ်စွာဘုရားတို့၏ သစ္စာ ၄-ပါး ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းသို့လိုက်၍ ထိုးထွင်း၍သိအပ်သော သစ္စာ ၄-ပါး ရှိကုန်သော အဂ္ဂသာဝက အစရှိကုန်သော အရိယာသံဃာ မဟာထေရ်မြတ်တို့ သင်္ဂါယနာတင်ခြင်းစသည်ဖြင့် အနက်ကိုဖွင့်ဆိုခြင်းအားဖြင့်၎င်း, ဂုဏ်ကိုဖွင့်ဆိုခြင်းအားဖြင့်၎င်း ဖွင့်ဆိုအပ်သော အဋ္ဌကထာ။ဗုဒ္ဓါနုဗုဒ္ဓသံဝဏ္ဏိတဿ။(ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။)နှင့် ၎င်းအဖွင့်ဋီကာတို့ကြည့်။ ၂·(၁)မဟာအဋ္ဌကထာ။ (က)မြတ်စွာဘုရား လက်ထက်တော်က ရှိခဲ့သောအဋ္ဌကထာများနှင့် သင်္ဂါယနာသုံးတန်၌ ဓမ္မသင်္ဂါဟက မထေရ်တို့ သင်္ဂါယနာတင်ထားပြီးနောက် အရှင်မဟာမဟိန္ဒထေရ်သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ယူဆောင်သွားသော အဋ္ဌကထာများ။ အဋ္ဌကထာနိဿိတောတိ ပုဗ္ဗေ မဂဓဘာသာယ ဝုတ္တံ ဓမ္မသင်္ဂဟာရုဠှံ အဋ္ဌကထံ သန္ဓာယ ဝဒတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၆။ အဋ္ဌကထာနိဿိတောတိ အဋ္ဌကထာနိဿိတဝသေန ဌိတော၊ ပုဗ္ဗေ မာဂဓိကာသာယ ဝုတ္တံ အဋ္ဌကထံ သန္ဓာယ။ ဝဇိရ။ ၂၉၁။ (မာဂဓိကဘာသာဟူသည် မဂဓဘာသာပင်တည်း။ မာဂဓီနှင့်မာဂဓိဘာသာကြည့်။) (ခ) အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ, အရှင်ဗုဒ္ဓဒတ္တ, အရှင်ဓမ္မပါလ, အရှင်ဥပသေန, အရှင်မဟာနာမ အစရှိသော မထေရ်တို့ ဖွင့်ဆိုအပ်သော အဋ္ဌကထာများ။ ပရိဝတ္တေသိ သဗ္ဗာပိ၊ သီဟဠဋ္ဌကထာ တဒါ။ သဗ္ဗေသံ မူလဘာသာယ၊ မာဂဓာယ နိရုတ္တိယာ။ မဟာဝံ။ ၃၇။၂၄၄။ (၂) သီဟဠအဋ္ဌကထာ။ (က) မူလအဋ္ဌကထာ။ ဇမ္ဗုဒိပ် (ဣန္ဒိယ)မှ အရှင်မဟာမဟိန္ဒထေရ် ယူဆောင်ခဲ့၍ နောင်အခါ၌ သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့် ထားအပ်သော အဋ္ဌကထာများ။ သီဟဠဒီပံ ပန အာဘတာထ ဝသိနာ မဟာမဟိန္ဒေန။ ဌပိတာ သီဟဠဘာသာယ ဒီပဝါသီနမတ္ထာယ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ (၎င်းဋီကာတို့လည်းကြည့်။) (ခ) မဟာအဋ္ဌကထာ။ အရှင်မဟာ-

ဗုဒ္ဓဃောသထေရ် မဂဓအင်္ဂကထာဖွင့်ဆိုရေးသားသောအခါ ကိုယ်တည် အရင်းခံမှီပြုအပ်သောအင်္ဂကထာ။ (ဂ)မဟာပစ္စရီအင်္ဂကထာ။ (ဃ) ကုရုန္ဒီအင်္ဂကထာ။ (င)အန္ဓကအင်္ဂကထာ (အန္ဓကဘာသာဖြင့် ရေးဟန်တူသည်ဟု ဆိုကြသည်)။ (စ)သင်္ခေပအင်္ဂကထာ။ (ဆ)စူဠပစ္စရီ အင်္ဂကထာ (ဤငှနှင့် သင်္ခေပအင်္ဂကထာသည် အတူတူပင် ဖြစ်ကောင်းဖြစ်မည်ဟု စဉ်းစားရန်ရှိကြောင်းအဆိုရှိသည်)။ (ဇ) အရိယအင်္ဂကထာ (အရိယဘာသာဖြင့် ရေးသားခဲ့၍ ဤအမည်ဖြစ်တန်ရာ၏ဟုဆိုရန်ရှိ၏)။ (ဈ)ပန္နဝါရ (အင်္ဂကထာ?)။ မဟာအင်္ဂကထာနည်းအားဖြင့်ငှင်း, ဝိနယယုတ္တိအားဖြင့်ငှင်း သင့်လျော်သောအနက်အဓိပ္ပါယ်များ, ဝိနိစ္ဆယများကို ယူရာဖြစ်သော အင်္ဂကထာများ။ သံဝဏ္ဏနံ တဒ္ဒ သမာရဘန္တော၊ တသာ မဟာအင်္ဂကထံ သရီရံ။ ကတွာ မဟာပစ္စရိယံ ထထေဝ၊ ကုရုန္ဒိနာမာဒိသု ဝိဿုတာသု။ ဝိ၊ ငှ၊ ၁။ ၂။ အာဒိသဒ္ဒေန အန္ဓကင်္ဂကထံ သင်္ခေပင်္ဂကထဥ္စ သင်္ဂဏှာတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၀။ ဝိမတိ၊ ၁ ၆။ အာဒိသဒ္ဒေန စူဠပစ္စရီ-အန္ဓကအရိယင်္ဂကထာ ပန္နဝါရာဒယောပိ သင်္ဂဟိတာ။ ဝဇီရ၊ ၁၈။ ၉- (၁) ပေါရာဏအင်္ဂကထာ၊ ဝါ-ပုဗ္ဗအင်္ဂကထာ။ (က) ဗုဒ္ဓသံဝဏ္ဏိတအင်္ဂကထာနှင့် အနုဗုဒ္ဓသံဝဏ္ဏိတအင်္ဂကထာ အပါအဝင် အရှင်မဟာမဟိန္ဒ ဇမ္ဗူဒိပ် (ဤန္ဒိယ)မှ သီဟိုဠ်သို့ ယူဆောင်ခဲ့သော သင်္ဂီတိတ္တယာရုဠ္ဟမာဂဓအင်္ဂကထာများ။ (ခ) အထက် (က) စာရင်းပါတို့ကို သီဟိုဠ်ဘာသာပြန်ထားသော မဟာအင်္ဂကထာ ဝါ-မူလအင်္ဂကထာစသော သီဟဠအင်္ဂကထာများ။တဿာ တံ အဝလမ္ဗိတွာ၊ ဩဂါဟိတွာ စ သဗ္ဗသော။ ဇာတကာနုပနိဿာယ၊ ပေါရာဏင်္ဂကထာနယံ။ ဝရိယာ၊ ငှ။ ၂။ (ဥဒါန၊ ငှ။ ၂-လည်းကြည့်။) တဿာ အတ္ထံ ပကာသေတုံ၊ ပေါရာဏင်္ဂကထာနယံ။ နိဿာယ ယာ သမာရဒ္ဓါ၊ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ မယာ။ ဝရိယာ၊ ငှ။၃၂၇။ (ဥဒါန၊ ငှ။၃၉၃-လည်းကြည့်။) သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၇-၁၉-၂၃။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၅-၆။ "တံ ဝဏ္ဏယိဿ"န္တိ ဝုတ္တတ္တာ ပုဗ္ဗင်္ဂကထာယ ဦနဘာဝေါ ဒဿိတောတိ စေ ? န၊ ဝိတ္တေဟိ နယေဟိ သံဝဏ္ဏိတောတိ ဒဿေတုံ ကာမဥ္စာတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝဇီရ၊ ၁၇။ (၂) အဘိနဝအင်္ဂကထာ၊ ဝါ-သင်္ဂဟအင်္ဂကထာ။ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ ဖွင့်ဆိုရေးသားအပ်သော အင်္ဂကထာ။ မူလအင်္ဂကထာ ဝါ-မဟာအင်္ဂကထာမှ သီဟိုဠ်ဘာသာကို ပယ်၍ ပါဠိဂတိအားလျော်သော အပြစ်ကင်းသော ပညာရှိတို့၏ နှလုံးကို မွေ့လျော်စေတတ်သော မဂဓဘာသာသို့ တင်လျက် မဟာဝိဟာရကျောင်းတိုက်၌ သီတင်းသုံးလေ့ ရှိကုန်သော အရှင်မဟာကဿပ အစရှိကုန်သော မထေရ်တို့၏အနွယ်ကို ပညာဆောင်ဖြင့် ထွန်းပြတတ်ကုန်သော ကောင်းမွန်သိမ်မွေ့သော အဆုံးအဖြတ်ရှိကုန်သော မဟာဝိဟာရဝါသီဂိုဏ်းဝင်ထေရ်တို့၏အယူကို မဆန့်ကျင်စေပဲ ဝါ-ထေရဝါဒကို အစွန့်ဝမပြု၍ အထပ်ထပ်လာသော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပယ်ပြီးလျှင် သုတော်ကောင်း၏ နှစ်သက်ခြင်း အကျိုးငှါငှင်း, သာသနာတော်၏ ကြာမြင့်စွာ တည်တံ့ခြင်း အကျိုးငှါငှင်း အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ ဖွင့်ဆို ရေးသားအပ်သော အင်္ဂကထာ။ အပနေတွာန တတောဟံ .... ဝိရုဠှိတတ္ထဥ္စ မမ္မသာ။ ဒီ၊ ငှ၊ ၁။ ၂။ မ၊ ငှ၊ ၁။ ၁-၂။ သံ၊ ငှ၊ ၁။ ၂။ အံ၊ ငှ၊ ၁။ ၂။ (ငှင်းဋီကာတို့လည်းကြည့်။)

အင်္ဂကထာ၏အစပြုပွတ်

ဇမ္ဗူဒိပ် (ဤန္ဒိယ) ဗေဒစိပင်၏ အနီး၌ ဗြာဟ္မဏ အနွယ်ဝင် အမျိုးသား တယောက် ထွက်ပေါ်ခဲ့လေသည်။ ထိုအမျိုးသားသည် ဝိဇ္ဇာ, သိပ္ပ,ကလာ အတတ်တို့ကို တတ်မြောက်၍ ဗေဒသုံးပုံတို့၌ ကမ်းတပါကျောက် ဖြစ်ခဲ့လေသည်။

အယူဝါဒဆိုင်ရာကျမ်းဂန်များကို သင်ကြား၍ အလုံးစုံသော အယူဝါဒတို့၌ ဟောပြောတံ့,

ယှဉ်ပြိုင်ဝံ့အောင် ရဲရင့်သဖြင့် ဝါဒပြိုင်ရန်အလို့ ငှါ ဇမ္ဗူဒိပ်၌ လှည့်လည်ခဲ့လေသည်။

မြတ်စွာဘုရား၏ တပည့်သား ရဟန်းတော် ရေဝတထေရ်နှင့် တွေ့၍ ဝါဒပြိုင်ရာ အဒေးနိမ့်ကာ ဗုဒ္ဓမန္တန်ကို လိုသည့်အတွက် ရဟန်းအဖြစ်ဖြင့် ဗုဒ္ဓသာသနာသို့ ဝင်ရောက်ပြီးလျှင် ပိဋကတ်သုံးပုံကို သင်ယူလေသည်။

ထိုရဟန်းကို ဗုဒ္ဓဃောသ-ဟု မှည့်ခေါ်ကျေညာကြလေသည်။ အကြောင်းမှာ ထိုခေတ်က ထိုရဟန်း၏ ကျော်စောခြင်းသည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား၏ ကျော်စောခြင်းနှင့်အလားတူသောကြောင့် ဖြစ်လေသည်။

ထိုဗုဒ္ဓဃောသသည် အရှင်ရေဝတထေရ်၏ ကျောင်း၌ နေစဉ် ဉာဏောဒယကျမ်းနှင့် အဋ္ဌသာလိနီကျမ်းကိုပြု၍ ပရိတ္တ (ကျဉ်း—ငယ်—သော)အဋ္ဌကထာကိုပြုရန်လည်း အားထုတ်လေသည်။

ဤအခြင်းအရာကို သိသော အရှင်ရေဝတထေရ်သည် "ပါဠိတော်မျှကိုသာ ဇမ္ဗူဒိပ် (ဣန္ဒိယ)သို့ ဆောင်ယူခဲ့၍ အဋ္ဌကထာတို့သည် မရှိကုန်၊ အမျိုးမျိုးသော အာစရိယဝါဒတို့သည်လည်း မရှိကုန်၊ ထိုအလုံးစုံတို့သည် သီဟိုဠ်ကျွန်း၌ရှိကုန်၏၊ ထိုသီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ သွား၍ ထိုသီဟိုဠ်အဋ္ဌကထာတို့ကို ကြားနာသင်ယူပြီးလျှင် မာဂဓဘာသာဖြင့် ပြန်ဆိုရေးသားလေလော့၊ ထိုမာဂဓအဋ္ဌကထာသည် အလုံးစုံသော လောက၏ အစီးအပွါးကို ဆောင်သည်ဖြစ်လတ္တံ့"ဟု ဆိုလေ၏။

ထိုညွှန်ကြား မိန့်ဆိုချက်အရ အရှင်ဗုဒ္ဓဃောသသည် ဇမ္ဗူဒိပ်မှ သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ကူးကြွ၍ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂအဋ္ဌကထာမှစ၍ အဘိနဝအဋ္ဌကထာဝါ-သင်္ဂဟအဋ္ဌကထာကို ရေးသားလေသတည်း။ (အကျယ်ကို မဟာဝံသ၊ ၃၇၊ ၂၁၅၊ ၂၄၄-တို့၌ ကြည့်။)

ရှေးက ရှိနှင့်ပြီးသော အဋ္ဌကထာများကို ပေါရာဏအဋ္ဌကထာဟု ခေါ်ဆိုခြင်းကို ထောက်ဆ၍ အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသ အသစ်ဖွင့်ဆို ရေးသားသော အဋ္ဌကထာတို့ကို ဗုတိရေကနည်းအားဖြင့် အဘိနဝအဋ္ဌကထာဟု ဆိုအပ်လေသည်။

ထို့ပြင် ဝိတ္ထာရနယဖြင့် ဖွင့်ဆိုရေးသားထားသော အဋ္ဌကထာကြီးများကို သင်္ခေပနယဖြင့် အနက်၊ အဓိပ္ပါယ်၊ အဆုံးအဖြတ်နှင့် ထေရဝါဒအပြည့်အစုံ ခြိမ့်ငုံမိအောင်ချဉ်း၊ ချုံး၊ သင်္ဂြိုဟ်၍ ဖွင့်ဆို ရေးသားထားအပ်သောကြောင့် သင်္ဂဟအဋ္ဌကထာ ဟုလည်း ခေါ်ဆိုအပ်လေသည်၊ ခေါ်ဆိုရိုး အစဉ်လည်း ရှိခဲ့လေသည်။

အရှင်ဓမ္မပါလ၊ အရှင်ဥပသေန၊ အရှင်မဟာနာမစသည်တို့ ဖွင့်ဆိုရေးသားအပ်သော အဋ္ဌကထာတို့ကိုလည်း ဤအဘိနဝအဋ္ဌကထာ၌ သွင်းယူအပ်လေသည်။

အဋ္ဌကထာ၏စေ့စပ်ကောလှယ်များ—(၁) ပကိဏ္ဏကဒေသနာ၊ ထိုထိုသုတ် စသည်တို့၏ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ချဲ့၍ ညှပ်၍ ဖွင့်ဆို ဟောကြားအပ်သော စကားအစဉ်။ အာစရိယဝါဒ ကြည့်။ (၂) အာစရိယဝါဒ။ အရှင်မဟာကဿပ အစရှိသော သင်္ဂါယနာတင် ရဟန္တာထေရ်တို့ ထားခဲ့အပ်သော ပါဠိတော်မှ လွတ်သော အတ္ထ၊ နယ၊ အနုလောမအားဖြင့် ပါဠိတော်သို့သက်ဝင်သော ဝိနိစ္ဆယဖြစ်သော အဋ္ဌကထာအစဉ်။ အာစရိယဝါဒေါ နာမ ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ ပဉ္စဟိ အရဟန္တသတေဟိ ဌပိတာ ပါဠိဝိနိမုတ္တာ ဩက္ကန္တဝိနိစ္ဆယပ္ပဝတ္တာ အဋ္ဌကထာတန္တိ။ ဝိ၊ ဋ၊ ၁၊ ၁၈၅။ ယဒိပိ တတ္ထ တတ္ထ ဘဂဝတာ ပဝတ္တိတာ ပကိဏ္ဏကဒေသနာဝ အဋ္ဌကထာ၊ သာ ပန ဓမ္မသင်္ဂါဟကေဟိ ပဌမံ တီဏိ ပိဋကာနိ သင်္ဂါယိတွာ တဿ အတ္ထဝဏ္ဏနာနုရူပေနေဝ ဝါစနာမဂ္ဂံ အာရောပိတတ္တာ "အာစရိယဝါဒေါ"တိ ဝုစ္စတိ အာစရိယာ ဝဒန္တိ သံဝဏ္ဏေန္တိ ပါဠိံ ဧတေနာတိ ကတွာ။ သာရတ္ထ၊ ၂၊ ၄၅။ (၃) အာစရိယဝံသ။ သင်္ဂါယနာတင်ရဟန္တာတို့မှ အစပြု၍ ထေရ

အဆက်ဆက်ဆောင်ယူခဲ့သောအဋ္ဌကထာအစဉ်။ ဓမ္မသင်္ဂါဟကပ္ပဘုတိအာစရိယပရမ္ပရာဘတာ အာနီတာ အဋ္ဌကထာတန္တိ ဣဓ "အာစရိယဝံသော"တိ အဓိပ္ပေတာတိ အာဟ "အာစရိယဝံသောတိ အာစရိယဝါဒေါ"တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၅။ (ဝိမတိ၊၁။၁၂၁-လည်းကြည့်။) (၄) အနုဗျဉ္ဇန။ ပါဠိတော်ကို ဖွင့်ဆိုခြင်း။ ဆရာ့အထံ၌ ပါဠိအားဖြင့်၎င်း, အနက်ကို ကြားနာမေးမြန်းခြင်းအားဖြင့်၎င်း, ပါဠိတော်မှ အလွတ်အဆုံးအဖြတ် အားဖြင့်၎င်း အနက်ကို ဖော်ပြခြင်း။ ပရိပုစ္ဆာတိ အာစရိယဿ သန္တိကာ ပါဠိယာ အတ္ထသဝနံ။ အဋ္ဌကထာတိ ပါဠိမုတ္တကဝိနိစ္ဆယော။ တဒုဘယမ္ပိ ဟိ ပါဠိံ အနုဂန္တွာ အတ္ထဿ ဗျဉ္ဇနတော "အနုဗျဉ္ဇန"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၄။ (သာရတ္ထ၊၂။၄၇-လည်းကြည့်။) (၅) ပါဠိမုတ္တကဝိနိစ္ဆယ။ ပါဠိတော်မှ အလွတ်ဖြစ်သော အတ္ထ,နယ, အနုလောမအားဖြင့် ပါဠိတော်သို့ သက်ဝင်သော အဆုံးအဖြတ်။ အဋ္ဌကထာတိ ပါဠိမုတ္တကဝိနိစ္ဆယော။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၄။ သင်္ဂီတိ* အာရောပေတွာ ဌပိတပါဠိတော ဝိနိမုတ္တံ ကတွာ ဌပိတတ္တာ ပါဠိဝိနိမုတ္တာ၊ အတ္ထတော, နယတော, အနုလောမတော စ ပါဠိသြက္ကန္တဝိနိစ္ဆယပ္ပဝတ္တာ အနုပဝိဋ္ဌဝိနိစ္ဆယဝသေနာတိ အတ္ထော။ ဝဇီရ။၈၇။ (၆) အာနုဘာဝ။ မြတ်စွာဘုရား၏ အလိုတော်အားလျော်စွာ ထိုထိုပါဠိတော်၌ အနက်ကို – ဖွင့်ပြရာ – ဖွင့်ပြကြောင်း–ဖြစ်သောကျမ်း။ ဘဂဝတော အဓိပ္ပါယံ အနုဂန္တွာ တံ တံ ပါဠေ အတ္ထံ ဘာဝယတိ ဝိဘာဝယတီ၊ တသာ တသာ ဝါ အတ္ထဿ ဘာဝနာ ဝိဘာဝနာတိ အာနုဘာဝေါ ဝုစ္စတိ အဋ္ဌကထာ။ ဝဇီရ။၁၇။ (၇) ပုဗ္ဗာစရိယာနုဘာဝ။ ရှေးဆရာတို့၏ အစွမ်း၊ ရှေးဆရာတို့ဖွင့်ဆိုရေးသားအပ်သော အဋ္ဌကထာ။ ပုဗ္ဗာစရိယာနုဘာဝန္တိ အဋ္ဌကထာ။ ဝဇီရ။၁၇။ ပုဗ္ဗာစရိယာနုဘာဝေါ နာမ အတ္ထတော ပုဗ္ဗာစရိယေဟိ သံဝဏ္ဏိတာ အဋ္ဌကထာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၇။ (၈) သံဝဏ္ဏနာ။ အနက်ကို ဖွင့်ဆိုကြောင်းဖြစ်သော ကျမ်း။ သံဝဏ္ဏနံ တဿ သမာဒရာဘန္တော။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂။ သံဝဏ္ဏီယတိ အတ္ထော ဧတာယာတိ သံဝဏ္ဏနာ၊ အဋ္ဌကထာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉။ အနုဋီ၊၁။၁။ (၉) အတ္ထဝဏ္ဏနာ။ အနက်ကိုဖွင့်၍ ချဲ့၍ ဆိုကြောင်းဖြစ်သောကျမ်း။ ပဒါနုက္ကမတော ဧဝါကရိယာမတ္ထဝဏ္ဏနံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂။ အတ္ထဝဏ္ဏနန္တိ ဧတ္ထ ဝဏ္ဏနာ နာမ ဝိဝရိတွာ ဝိတ္ထာရေတွာ ဓေနံ။ မူလဋီ၊၁။၁၁။

အဋ္ဌကထာကဏ္ဍ (န) [အဋ္ဌကထာ + ကဏ္ဍ] အနက်ကို ဆိုရာဖြစ်သော အပိုင်း၊ ပိဋကတ်သုံးပုံ— မြတ်စွာဘုရား ဟောတော်—၏ အနက်— အဓိပ္ပါယ်—ကို ထုတ်ဆိုရာဖြစ်သော အပိုင်း။ အဋ္ဌကထာကဏ္ဍ။ အဘိ၊ဓ။၂၆၆၊၂၉၇။ ကဿာ ပနေတံ အဋ္ဌကထာကဏ္ဍံ နာမ ဇာတန္တိ၊ တေပိဋကဿ ဗုဒ္ဓဝစနဿ အတ္ထံ ဥဒ္ဓရိတွာ ဌပိတတ္တာ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၃၇။ ဒဿနေန ပဟာတဗ္ဗဟေတုကာဒီနံ ဝိဘာဂေါ အဋ္ဌကထာကဏ္ဍေ ဝုတ္တနယေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၄၈၈။ တဒနန္တရံ ပန တေပိဋကဿ ဗုဒ္ဓဝစနဿ အတ္ထုဒ္ဓါရဘူတံ ယာဝ သရဏဒုကာ နိက္ခိတ္တံ အဋ္ဌကထာကဏ္ဍံ နာမ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၇။ (ဤအဋ္ဌကထာကဏ္ဍ ဖြစ်ပေါ်လာပုံကို အဘိဋ္ဌ၁။၄၃၇-တွင်ကြည့်။)

အဋ္ဌကထာကဏ္ဍဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဋ္ဌကထာကဏ္ဍ + ဝဏ္ဏနာ] အဋ္ဌကထာကဏ္ဍ၏ အဖွင့်။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၃၇၊၄၅၂။ အဋ္ဌကထာကဏ္ဍဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၅၂။

အဋ္ဌကထာဂတ (တိ) [အဋ္ဌကထာ + အာဂတ] အဋ္ဌကထာ၌လာသော၊ အဋ္ဌကထာ၌—ဖွင့်ပြ— ပါရှိသော။ ကိရိယာဒွေ အနုဿဝတ္ထော၊ တေန အနုဿဝါဂတောယမတ္ထော, န အဋ္ဌကထာဂတောတိ ဒီပေတိ။ သံဋီ၊၁။၁၇၆။

အဋ္ဌကထာစရိယ (ပု) [အဋ္ဌကထာ + အာစရိယ] အဋ္ဌကထာဆရာ။ အဋ္ဌကထာစရိယာနံ ဝါ

သဒ္ဒါယ ဂန္ထဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ အဋ္ဌကထာစရိယာ ပန ဘဏန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၀။ အဋ္ဌကထာစရိယာ ပနာဟု။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၆။ အဋ္ဌကထာစရိယာ ဝဒန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ အဋ္ဌကထာစရိယာ ပန "သေတိ နိပါတော"တိ ဝဏ္ဏယန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃၉။

အဋ္ဌကထာတန္တိ (ထီ) [အဋ္ဌကထာ + တန္တိ] သံဂါယနာ သုံးတန်ဝင် အဋ္ဌကထာ အစဉ်။ အနုဗျဉ္ဇနံ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ သာရတ္ထ၊၂။၄၈။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၄။) နှင့် အာစရိယဝါဒ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၅။ ဝိမတိ၊၁။၁၂၁)တို့ကြည့်။

အဋ္ဌကထာထေရ (ပု) [အဋ္ဌကထာ+ထေရ] အဋ္ဌကထာ၏ အနက် အဓိပ္ပါယ်တို့ကို မေးမြန်းသော မထေရ်။ ဝတ္တ အဋ္ဌကထာထေရာ အတ္တနော ကခံ ဝိနေနာပေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ အဋ္ဌကထာထေရာတိ အဋ္ဌကထာယ အတ္ထပုစ္ဆကထေရာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၆၆။

အဋ္ဌကထာဒိပါဌ (ပု) [အဋ္ဌကထာ + အာဒိ + ပါဌ] အဋ္ဌကထာ အစရှိသောပါဌ်။ အဋ္ဌကထာဒိပါဌံ ဋ္ဌပေတွာ ဒမိဠာဒိဘာသန္တရေန ယထာရုစိ ကထေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁။

အဋ္ဌကထာဓိပ္ပါယ (ပု) [အဋ္ဌကထာ + အဓိပ္ပါယ] အဋ္ဌကထာ၏ − အဋ္ဌကထာဆရာ၏ − အလို − အဓိပ္ပါယ်။ တေသံ အဋ္ဌကထာဓိပ္ပါယေန အတ္ထံ ဝဒန္တော...။ မူလဋီ၊၁။၁၄၉။

အဋ္ဌကထာနယ (ပု) [အဋ္ဌကထာ + နယ] အဋ္ဌကထာနည်း။ (က) ပါဠိတော်နည်းမှ တပါးသောနည်း။ "ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတီ"တိ-အာဒီနံ သာသနနယေန (ပါဠိတော်နည်း၊ မဋီ၊၁။၉၁။) ပဋ္ဌာဝိတတ္ထာဒီသု ဝုတ္တေန စ အဋ္ဌကထာနယေန ယထာနုရူပံ ဝိဘဇိတွာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ တေန သဟ အယံ အဋ္ဌကထာနယော ယထာ သံသန္ဒတိ၊ ဧဝံ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၀။ ပါဠိမုတ္တကေန ပန အဋ္ဌကထာနယေန။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆။

(ခ) အဋ္ဌကထာဟောင်း၌လာသောနည်း။ အယံ တာဝ သဒ္ဒနယော (တန္တိနယော၊သျှ၊က)၊ အယံ ပန အဋ္ဌကထာနယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ သော ပန ယသ္မာ ပေါရာ-ဏဋ္ဌကထာယံ အာဂတော၊ တသ္မာ အာဟ 'အဋ္ဌ-ကထာနယော'တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၃။ အယမေတ္ထ အဋ္ဌကထာနယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၄။

အဋ္ဌကထာနိဿိတ (တိ) [အဋ္ဌကထာ + နိဿိတ] သံဂါယနာသုံးတန်ဝင် ရှေးဟောင်း − မာဂဓ ဘာသာဖြင့် ဖွင့်ဆိုအပ်သော − အဋ္ဌကထာ-ကို − မှီသော − မှီသည့်အစွမ်းဖြင့် တည်သော။ အတ္ထုပ္ပသဒ္ဓိတောတိ အဋ္ဌကထာနိဿိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ အဋ္ဌကထာနိဿိတောတိ မုခ္ချ မာဂဓ-ဘာသာယ ဝုတ္တံ မဟာသင်္ဂဟာရုဠှံ အဋ္ဌကထံ သန္ဓာယ ဝဒတိ၊ ဣဒါနိပိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၆။ အဋ္ဌကထာနိဿိတောတိ သင်္ဂီတိတ္တယာရုဠှ ပေါရာဏဋ္ဌကထံ သန္ဓာယ ဝဒတိ.... ဗုဒ္ဓဃော-သာစရိယာဒီဟိ ပေါရာဏဋ္ဌကထာနယေန ဝုတ္တမ္ပိ ဣဓ သင်္ဂဟေတဗ္ဗန္တိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊၂။၄။ အဋ္ဌ-ကထာနိဿိတောတိ အဋ္ဌကထာနိဿိတတဝသေန ဌိတော၊ မုခ္ချ ပကတိဘာသာယ ဝုတ္တံ အဋ္ဌကထံ သန္ဓာယ။ ဝဇီရ၊၂၉၁။ အတ္ထုပ္ပသဒ္ဓိတ (၁) အနက်နှင့် အဋ္ဌကထာဝစန-တို့လည်းကြည့်။

အဋ္ဌကထာပါဌ (ပု) [အဋ္ဌကထာ+ပါဌ] အဋ္ဌ-ကထာ၌ − လာသော − ရှိသော − ပါဌ်။ ပါဠိယံ ပန "အဂ္ဂိမှိ"တိ လိခိတံ၊ တတော အယံ အဋ္ဌကထာပါဌောဝ (=အဂ္ဂိမှိတာ) သုန္ဒရ-တရော။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။

အဋ္ဌကထာပမာဏ (န) [အဋ္ဌကထာ + ပမာဏ] အဋ္ဌကထာ − အတိုင်းအရှည် − ပမာဏ။ အဋ္ဌ-ကထာ၌ ဆိုသော စကားပမာဏ။ အဋ္ဌကထာ ဆရာ၏စကားပမာဏ။ တိရစ္ဆာနဂတာနံ အကိ-ကတ္တဗ္ဗတော ဒုက္ကဋံ ပန အဋ္ဌကထာပမာဏေန ဂဟေတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၂။၉၁။

အဋ္ဌကထာမုတ္တက (တိ) [အဋ္ဌကထာ + မုတ္တက] အဋ္ဌကထာမှ−လွတ်သော − အလွတ် သီးခြား

ဖြင်သော။ အပေမေတ္တ အင်္ဂကထာမုတ္တကော ကောသ အာဝစရိယာသ မတိဝိနိစ္ဆယော။ အဘိ၊ငွ၊ ၁။၂၆၈။ အင်္ဂကထာမုတ္တကေန ပန အာဝစရိယနယေန။ အဘိ၊ငွ၊၃။၂၆။ အင်္ဂကထာမုတ္တကေန အာဝစရိယနယေနေဝ။ ရင်း။၂၀။

အင်္ဂကထာဝစန (န) [အင်္ဂကထာ + ဝစန] အင်္ဂကထာ၌ လာသော စကား၊ အင်္ဂကထာစကား။ ဣဒါနိ "ယထာသိ ဒီပိကော နာမ၊ နိလီယိတွာ ဂဏှတေ မိဂေ"တိ ဝေမာပိကံ သင်္ဂဟာရုဠှံ အင်္ဂကထာဝစနံ ဂဟေတွာ ဒေဿတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၆။ "တိဏ္ဏံ သန္တတာနံ ပန ဝိနယကမ္မံ ကတွာ ပင့္ကလာဘိတွာ ပရိဘုဥ္ဇိတုံ န ဝဋ္ဋတိ"တိ အင်္ဂကထာဝစနတော တာနိ အကပ္ပိယာနိတိ သိဒ္ဓံ။ ဝဇီရ၊ ၂၅၅။ ဝိမတိ၊ ၂။၄-လည်းကြည့်။

အင်္ဂကထာဝိနိစ္ဆယ (ပု) [အင်္ဂကထာ + ဝိနိစ္ဆယ] အင်္ဂကထာ၌လာသောအဆုံးအဖြတ်။ "...မဇ္ဈဂတာနံ ဂဏှာယ ထုလ္လစ္စယော"တိအာဒိဟိ အင်္ဂကထာဝိနိစ္ဆယေဟိ စ သမေတိ။ ဝိ၊ငွ၊၂။၁၂၆။

အင်္ဂကထိက (တိ) [အင်္ဂကထာ + ဣက] အင်္ဂကထာကို - သင် - အံ - လေ့ကျက် - သော၊ သူ။ အင်္ဂကထိကာ အင်္ဂကထာ။ ခုဒ္ဒက၊ငွ။၁၂၇။

အင်္ဂကနဂရ (န) [အင်္ဂက + နဂရ] အင်္ဂကမြို့။

အင်္ဂကနဂရဝါသီ (တိ) [အင်္ဂကနဂရ + ဝသ + ဏီ] အင်္ဂကမြို့၌ နေထိုင်သောသူ။ အင်္ဂကနာဂရ- ကြည့်။

အင်္ဂကနာဂရ (တိ) [အင်္ဂကနဂရ + ဏ] အင်္ဂကမြို့၌ နေထိုင်သော၊သူ၊ အင်္ဂကမြို့သား။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဒသမော ဂဟပတိ အင်္ဂကနာဂရော ပါဋလိပုတ္တံ အနုပ္ပတ္တော ဟောတိ ကေနစိဒေဝ ကရဏီယေန။ မ၊၂။၁၂။ အံ၊၃။၅၄၂။ အင်္ဂကနာဂရောတိ အင်္ဂကနဂရဝါသီ။ မ၊ငွ၊၃။၉။ အံ၊ငွ၊ ၃။၃၄၆။

အင်္ဂကနာဂရသုတ္တ (န) [အင်္ဂကနာဂရ + သုတ္တ] အင်္ဂကနာဂရသုတ်။ မဇ္ဈိမပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ မ၊၂။၁၂-၁၆။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၁၁-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ အံ၊၃။၅၄၂၆။

အင်္ဂကနိဒ္ဒေသ (ပု) [အင်္ဂက + နိဒ္ဒေသ] ဂ-ခု - ဂ-မျိုး - ဂ-ယောက် - တို့၏ အပေါင်းကိုအကျယ် ညွှန်းပြရာ ဖြစ်သော ပါဠိ။ အင်္ဂကနိဒ္ဒေသော။ အဘိ၊ပု၊၁၈၃။

အင်္ဂကနိဂ္ဂဟ (ပု) [အင်္ဂက + နိဂ္ဂဟ] ဂ မျိုးသော နိပ်အပ်သည်၏အဖြစ် နိပ်အပ်သည်၏ အဖြစ် ရှစ်မျိုး။ အင်္ဂကနိဂ္ဂဟော။ အဘိ၊က။ ၁၁။ ယာ ကေကာသို့ မုခေ ကေကာသ နိဂ္ဂဟသာ ဝသေန အင်္ဂကနိဂ္ဂဟောတိ ပါဠိယံ လိခိယတိ။ အဘိ၊ငွ၊၃။၁၂၀။

အင်္ဂကနိပါတ (ပု) [အင်္ဂက + နိပါတ] အင်္ဂကနိပါတ်။ (က) ဂ-ခု - ဂ-မျိုး - ဂ-ယောက် - တို့၏ အပေါင်းကို ပြဆိုရာဖြစ်သော နိပါတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ဂ-နိပါတ်။ အံ၊၃၊၁။၁၆၂။ (ခ) ဂါထာ ဂ-ခုအပေါင်းဖြင့် ဟောအပ်သော ဇာတ်နိပါတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ဂ-နိပါတ်။ ဇာ၊၁။ ၁၅၅၊၁၈၆။ ဇာ၊ငွ၊၃။၄၀၁-၄၅၅။

အင်္ဂကနိပါတင်္ဂကထာ (ဣ) [အင်္ဂကနိပါတ + အင်္ဂကထာ] အင်္ဂကနိပါတ်၏ - အနက် - အဓိပ္ပာယ် - ကို ပြဆိုရာစကား၊ အင်္ဂကနိပါတ် အင်္ဂကထာ။ အံ၊ငွ၊၃။၁၉၃၊၂၅၅။

အင်္ဂကပါရာယနဝဂ္ဂ (ပု) [အင်္ဂက + ပါရာယန + ဝဂ္ဂ] အင်္ဂကဝဂ်နှင့် ပါရာယနဝဂ်။ မာလုတေရိတောကာသေ ဌတွာ အင်္ဂကပါရာယနဝဂ္ဂေ ပရိမဇ္ဇလေဟိ ပဒဗျဉ္ဇနေဟိ မဓုရေန သရေန ဘာသတိ။ သုတ္တနိ၊ငွ၊၂။၁၀၁။

အင်္ဂကဘတ္တ (န) [အင်္ဂက + ဘတ္တ] ဂ-ပါးသွမ်း၊ သံဃာ - ရဟန်း - ဂ-ပါးအပေါင်းအား လှူသော သွမ်း။ "အင်္ဂနံ့ ဘိက္ခူနံ ဒေမ၊ ဧတနံ့ ဒေမာ"တိ ဧဝံ ဒိန္နံ ပန အင်္ဂကဘတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ငွ၊၄။၁၈၇။ တွ သံဃတ္တေရော ဟုတွာ

အဋ္ဌကာသာလံ လဘိဿသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၆၀။

အဋ္ဌကရီသ (န) [အဋ္ဌ+ကရီသ] ၈-ပယ်။ (တ ပယ်သည် မျိုး ၄၄-တင်းကြဲနှင့် ညီမျှ၍, ၈-ပယ် သည် ၃၅၂-တင်းကြဲနှင့် ညီမျှသည်။)

အဋ္ဌကရီသပ္ပမာဏ (တိ) [အဋ္ဌကရီသ+ပမာဏ] ၈-ပယ်-အတိုင်းအရှည်-ပမာဏ-ရှိသော။ အမှာကံ ဘဂဝတော ကာလေ အဋ္ဌကရီသပ္ပမာဏော ဓာတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။

အဋ္ဌကဝဂ္ဂ (ပု) [အဋ္ဌက+ဝဂ္ဂ] အဋ္ဌကဝဂ်။ သုတ္တနိပါတပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်။ သုတ္တနိ။၃၉၉၊၄၂၈။ မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ အစမှ အဆုံး။ အဋ္ဌကဝဂ္ဂမှိ သောဠသသုတ္တနိဒ္ဒေသာ သမတ္တာ။ မဟာနိ။ ၄၁၀။

အဋ္ဌကဝဂ္ဂဘူတ (တိ) [အဋ္ဌကဝဂ္ဂ+ဘူတ] အဋ္ဌကဝဂ်(ဖြစ်၍)ဖြစ်သော။ အဋ္ဌကဝဂ္ဂိက-ကြည့်။

အဋ္ဌကဝဂ္ဂိက (တိ) [အဋ္ဌကဝဂ္ဂ+ဣက] အဋ္ဌကဝဂ် ဖြစ်သော-သုတ္တနိပါတ် အဋ္ဌကဝဂ်၌ ပါဝင်သော-ကာမသုတ် စသော ၁၆-သုတ်။ ဧဝံ ဘန္တေတိ ခေါ အာယသ္မာ သောဏော ဘဂဝတော ပဋိဿုဏိတွာ သဗ္ဗာနေဝ အဋ္ဌကဝဂ္ဂိကာနိ သရေန အဘာသိ။ ဝိ၊၃။၂၈၆။ သောဠသ အဋ္ဌကဝဂ္ဂိကာနိ သဗ္ဗာနေဝ သရေန အဘာဏိ။ ဥဒါန။၁၄၀။ သောဠသ အဋ္ဌကဝဂ္ဂိကာနီတိ အဋ္ဌကဝဂ္ဂဘူတာနိ ကာမသုတ္တာဒီနိ သောဠသ သုတ္တာနိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၈၄။

အဋ္ဌကဝဂ္ဂိယ (တိ) [အဋ္ဌကဝဂ္ဂ+ဣယ (=အဋ္ဌကဝဂ္ဂိက)] သုတ္တနိပါတ် အဋ္ဌကဝဂ်၌ ပါဝင်သော။ သောဏတ္ထေရော မဓုရဿရေန ဧကဗျဉ္ဇနမ္ပိ အဝိနာသေန္တော အဋ္ဌကဝဂ္ဂိယာနိ သုတ္တာနိ အဘာသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ အဋ္ဌကဝဂ္ဂိကာနီတိ အဋ္ဌကဝဂ္ဂဘူတာနိ ကာမသုတ္တာဒီနိ သောဠသသုတ္တာနိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။

အဋ္ဌကဝါရ (ပု) [အဋ္ဌက+ဝါရ] ၈-ခု-ဂ-မျိုး-တို့၏အပေါင်းကို ပြဆိုရာ-အလှည့်-အကြိမ်။ ပရိဝါရပါဠိ၊ ကေတ္တုရိကနယ၊ ၈-ဝါရ။ ဝိ၊၅။ ၂၄၃-၄။

အဋ္ဌကဝါရဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဋ္ဌကဝါရ+ဝဏ္ဏနာ] အဋ္ဌကဝါရ၏-အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ အဋ္ဌကဝါရဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၁။

အဋ္ဌကသာလပရိဝေဏ (န) [အဋ္ဌကသာလ+ပရိဝေဏ] အဋ္ဌကသာလမည်သော ပရိဝုဏ်။ အထ ပရိဘောဂကာလသမယေ "အဋ္ဌ ဝတ္ထု ပရိဘုဉ္ဇိဿာမိ"တိ အဋ္ဌကသာလပရိဝေဏေ မဟာထေရဿ အဋ္ဌုဂ္ဂါဟသာမဏေရဿ တိတ္တိရမံသံ ဒေန္တော ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ (ဤပုဒ်၌ ကဏ္ဍကသာလ-, ကန္တကသာလ-, ကန္ဒရသာလ-ဟုလည်း မူကွဲများရှိသည်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀-၌ လာသော ကန္ဒရသာလပရိဝေဏ-ဟူသည်လည်း ဤပရိဝေဏပင် ဖြစ်ဟန်တူကြောင်း ဆိုကြသည်။)

အဋ္ဌကသိက (န) [အဋ္ဌ+ကသိက] ၈-ပါးသော ကသိုဏ်း၊ ကသိုဏ်း ၈-ပါး။ အဋ္ဌကသိဏံ သောဠသကုဏ္ဍလံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။

အဋ္ဌကဟာပဏ (တိ) [အဋ္ဌ+ကဟာပဏ] ၈-အသပြာ၊ ၈-ကျပ်။ သိရိမာယ ဒါသနတ္တံ အနာဂစ္ဆန္တာနံ အဋ္ဌကဟာပဏော ဒဏ္ဍော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၆၉။ (ဤ-မူကွဲ။)

အဋ္ဌကုဏ္ဍိက (တိ) [အဋ္ဌ+ကုဏ္ဍိ+က] တဲ-အိမ်-၈-လုံးရှိသော။ ပဉ္စင်္ဂိကံ တုရိယံ ဝိယ အဋ္ဌကုဏ္ဍိကော ဂါမော ဝိယ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၀။ (ဤ-မူကွဲ။)

အဋ္ဌကုလိက (တိ) [အဋ္ဌ+ကုလ+ဣက] ၈-ပါးသော အမျိုးတို့၌ ဖြစ်သော တရားသူကြီး ၈-ယောက်။ စောရော စ, အဋ္ဌကုလိကာနံ ဒေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ ပရမ္ပရာဘတေသု အဋ္ဌသု ကုလေသု ဇာတာ အဂတိဂမနဝိရတာ အဋ္ဌ မဟလ္လကပုရိသာ အဋ္ဌကုလိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၂၄။ အဋ္ဌကုလိက-လည်းကြည့်။

အင္ဂကောဏ (တိ) [အင္ဂ + ကောဏ] ဂ-ထောင့် – ဂ-မြောင့် – ရှိသော။ ဂဏ္ဍိကပန္နကာဒ္ဂ ပါသကပန္နဉ္စ အင္ဂကောဏမ္ပိ သောဠသကောဏမ္ပိ ကရောန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။

အင္ဂကောသ (ပုန) [အင္ဂ + ကောသ] ဂ-ကောသ။ သမန္တတော အင္ဂကောသံ၊ ပသိဿတိ အယံ တဒါ။ အပ၊၁။၃၉၄။ (ခုနစ်တောင်လျှင် တတာ, တာနှစ်ဆယ်လျှင် တဥသဘ, နှစ်ဆယ် ဥသဘလျှင် တကောသဖြစ်၍ ရှစ်ကောသဠ ဥသဘအားဖြင့် တရာ့ခြောက်ဆယ်, တာအားဖြင့် သုံးထောင့်နှစ်ရာ, အတောင်အားဖြင့် နှစ်သောင်းနှစ်ထောင်လေးရာရှိ၏။)

အင္ဂကုဏ (ပု) [အင္ဂ + အကုဏ] မြဟ္မစရိယကို ကျင့်ခြင်း၌ အခွင့်မသာသောအခါ ဂ-မျိုး။ ရပ်ပြစ် ဂ-ပါး။ မြဟ္မစရိယကို ကျင့်ခြင်း၌ – မသင့် – မလျော် – မလျောက်ပတ် – သော အခါ ဂ-မျိုး။ နဝမောတိ အင္ဂကုဏေ ဥပါဒါယ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၁။၆၀။ (=နဝမော ခဏော 'ခဏော ခဏော'တိ ဝေဝိတဗ္ဗော။ အဘိဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၀။) အကုဏ (က) အနက်လည်းကြည့်။

အင္ဂကုဏဝဇ္ဇိတ (တိ) [အင္ဂကုဏ + ဝဇ္ဇိတ] ရပ်ပြစ် ဂ-ပါးသည် ကြဉ်အပ်သော။ အင္ဂကုဏဝဇ္ဇိတော နဝမော ခဏောတိ အတ္ထော။ ဝဇိရ။၃၄။

အင္ဂကုဏဝိနိမုတ္တ (တိ) [အင္ဂကုဏ + ဝိနိမုတ္တ] ရပ်ပြစ် ဂ-ပါးမှ လွတ်သော။ ခဏော နာမ အင္ဂကုဏဝိနိမုတ္တော နဝမော ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒသင်္ခါတော ခဏော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၀၀။

အင္ဂကုတ္တံ (ဗျ) [အင္ဂ + ကုတ္တံ] ဂ-ကြိမ်၊ ဂ-ခါ။ ဒသ ဇင္ဂကုတ္တံ သော၊ ဓေဝရဇ္ဇံ ကရိဿတိ။ အပ၊၁။၉၅။ (သိ-မူကွဲ) ဒသမင္ဂကုတ္တံ(သျာ)။

အင္ဂကုတ္တုက (န) [အင္ဂကုတ္တံ + က] ဂ-ကြိမ် ဟောခြင်း ရှိသောနည်း။ အဘိဓ။အပိုဒ်၊၂၁၄၊ ၂၂၄၊၂၃၅၊၂၄၅။ သောဠသကုတ္တုကဥ္စ အင္ဂကုတ္တုကံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။

အင္ဂကုဝ (ပုန) [အင္ဂ + အကုဝ] (၁) ဂ-လုံးသော အကုရာ၊ အကုရာ ဂ-လုံး (တိ)(၂) ဂ-လုံးသော အကုရာ – အကုရာ ဂ-လုံး – ရှိသော။ ပဒတောတိ ဧတ္ထ အင္ဂကုဓော ဂါထာပါဒေါ ပဒန္တိ အဓိပ္ပေတော။ မဋီ၊၁။ ၂၁။

အင္ဂကုဂ (တိ) [အင္ဂ + ခုရ] ခွါ ဂ-ခုရှိသော သတ္တဝါ။ အင္ဂကုဂံ ဓရာဝိယော၊ မိဂံ ဝတ်ာတိဝတ်ိန်။......အင္ဂကုဂံ အစုရတ္ထာပပါယိ"။ ဇာ၊၁။ ၄၊ အင္ဂကုဂန္တိ ကောကာသို" ပါဒေ ဒွိန္နံ ဒွိန္နံ ဝသေန အင္ဂကုဂံ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။ အင္ဂကုဂန္တိ ကောကာသို" ပါဒေ ဒွိန္နံ ဒွိန္နံ ဝသေန အင္ဂဟိ ခုရေဟိ သမန္နာဂတံ။ ၎င်း။၁၇၉။

အင္ဂဂရုဓမ္မ (ပု) [အင္ဂ + ဂရုဓမ္မ] ဂ-ပါးသော ဂရုဓမ်တရား။ ဂရုဓမ်တရား ဂ-ပါး။ ဂရုဓမ္မပဋိဂ္ဂဟဏူပသမ္ပဒါ နာမ မဟာပဇာပတိယာ အင္ဂဂရုဓမ္မသာ ပဋိဂ္ဂဟဏေန အနုညာတဥပသမ္ပဒါ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၆။

အင္ဂဂရုဓမ္မကထာ (ထီ) [အင္ဂဂရုဓမ္မ + ကထာ] ဂရုဓမ်တရား ဂ-ပါးကို – ဆိုခြင်း – ဆိုရာ – ဆိုကြောင်းဖြစ်သော စကား။ အင္ဂဂရုဓမ္မကထာ မဟာဝိဘင်္ဂေယေဝ ကထိတာ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၂၇။

အင္ဂဂုဏ (ပု) [အင္ဂ + ဂုဏ] (၁) ဂ-ပါးသော ဂုဏ်၊ ဂုဏ် ဂ-ပါး။ အင္ဂဂုဏသမ္ပေတ-ကြည့်။ (တိ) (၂) ဂ-ဆ၊ ဂ-ဆသောတန်ဖိုး။ တတော အင္ဂဂုဏံ ဒဿံ။ ထေရီ။၃၉၆။ ယတ္တကံ တုလိတာ သောတိ "တုယှံ ဓိတာ အနေ့ာပမာ ယတ္တကံ ဓနံ အဂ္ဃတိ"တိ တုလိတာ လက္ခဏညူဟိ ပရိစ္ဆိန္နာ၊ "တတော အင္ဂဂုဏံ ဒဿာမိ"တိ ပိတု မေ ပေသယိ ဒူတန္တိ ယောဇနာ။ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၁၄၃။

အင္ဂဂုဏသမ္ပေတ (တိ) [အင္ဂဂုဏ + သမ္ပေတ] ဂ-ပါးသော ဂုဏ်တို့နှင့် ပြည့်စုံသော၊ ရဟန်းတို့၏ ဂ-ပါးသော ချမ်းသာတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ အင္ဂဂုဏသမ္ပေတံ၊ အဘိညာဗလမာဟရိ"။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀။ အင္ဂဂုဏသမ္ပေတန္တိ "ဝေ် သမာဟိတေ စိတ္တေ ပရိသုဒ္ဓေ ပရိယောဒါတေ အနင်္ဂဏေ

ဝိဂတူပက္ကိလေသော မုဒုဘူတော ကမ္မနိယော ဌိတော အာနေဉ္ဇပ္ပတ္တော” တိ စေ ဝုတ္တေဟိ အဋ္ဌဂုဏေဟိ သမန္နာဂတံ ။ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၇။ (ဤပုဒ်ကို အဿမ ပုဒ်နှင့် စပ်၍ အဋ္ဌဂုဏအာရ သမာဓာနုဝ ဂ-ပါးကိုဖွင့်သော အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇-၈။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉-တို့၏ ဝါဒကို ပါဠိတော်နှင့်မညီဟု ဆို၍ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၉၈-၌ 'ကောဓိ' ထိုးထားသည်။)

အဋ္ဌဂေါပါနုသိ (ပု) [အဋ္ဌ+ဂေါပါနုသိ] အချင်-ယနယ်–ဂ-ချောင်းကို လျှုံအုံး၍ အဋ္ဌဂေါပါနုသိ မည်သော၊သူ။ သေလမတ္ထေရ်။ အဋ္ဌဂေါပါနုသိ နာမ၊တဝ ပုတ္တော မဟာမုနိ။ အပ၊၁။၃၇၆။

အဋ္ဌင္ဂနက (တိ) [အဋ္ဌ+အင္ဂနက] ဂ-အသပြာ–ဂ-ကျပ်–ထိုက်တန်သော။ ဒသင္ဂနကံ ဝါ အဋ္ဌ-င္ဂနကံ ဝါ ဧဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။

အဋ္ဌင်္ဂ (န) [အဋ္ဌ+အင်္ဂ] (၁) ဂ-ပါးသော အင်္ဂါ၊ အင်္ဂါ ဂ-ပါး။ (တိ) (၂) အင်္ဂါ ဂ-ပါးရှိသော။

အဋ္ဌင်္ဂမဂ္ဂ (ပု) [အဋ္ဌင်္ဂ+မဂ္ဂ] အင်္ဂါ ဂ-ပါးရှိသောမဂ်။ ဘာဝေယျ .. အဋ္ဌင်္ဂမဂ္ဂမရိယံ။ ထေရ၊၁၀၆။

အဋ္ဌင်္ဂမဂ္ဂဓရ (တိ) [အဋ္ဌင်္ဂမဂ္ဂ+ဓရ] အင်္ဂါ ဂ-ပါး ရှိသောမဂ်ကို ဆောင်တတ်သော။ အဋ္ဌင်္ဂမဂ္ဂဓရံ ဝရယာနံ။ သုတ္တနိ။ ၄၅၄။

အဋ္ဌင်္ဂမတ္တ (န) [အဋ္ဌင်္ဂ+မတ္တ] ဂ-ပါးသော အင်္ဂါ မျှသော၊ အင်္ဂါ ဂ-ပါးမျှသော။ အဋ္ဌင်္ဂမတ္တမေဝ တု မဂ္ဂေါ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၇၁။

အဋ္ဌင်္ဂဝဓန (န) [အဋ္ဌင်္ဂ+ဝဓန] အင်္ဂါ ဂ-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော–စကား–အသံ။

အဋ္ဌင်္ဂဝဓနသမ္ပန္န (တိ) [အဋ္ဌင်္ဂဝဓန+သမ္ပန္န] အင်္ဂါ ဂ-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသောအသံတော်ရှိသော၊ သူ။ (ဘုရား)။ အဋ္ဌင်္ဂဝဓနသမ္ပန္နော။ဗုဒ္ဓဝံ။၃၇၃။ အဋ္ဌင်္ဂဝဓနသမ္ပန္နောတိ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတာသရော သတ္ထာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။

အဋ္ဌင်္ဂဝရ (န) [အဋ္ဌ+အင်္ဂ+ဝရ] ဂ-ပါးသော မြတ်သောအင်္ဂါ၊ မြတ်သောအင်္ဂါ ဂ-ပါး။ဣမမ္ပ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂဝရေဟုပေတံ။ ဝိမာန။ ၃၇။ အရိယံ အဋ္ဌင်္ဂဝရေဟိ အဋ္ဌဟိ ဥတ္တမင်္ဂေဟိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၁၉။

အဋ္ဌင်္ဂဝိနိမုတ္တ (တိ) [အဋ္ဌင်္ဂ+ဝိနိမုတ္တ] ဂ-ပါးသော အင်္ဂါ–အင်္ဂါ ဂ-ပါး–မှ လွတ်သော။ အဋ္ဌင်္ဂဝိနိ-မုတ္တော မဂ္ဂေါ နာမ နတ္ထိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၇၁။

အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတ (တိ) [အဋ္ဌင်္ဂ+သမန္နာဂတ] ဂ-ပါးသော အင်္ဂါ– အင်္ဂါ ဂ-ပါး–နှင့် ပြည့်စုံသော။ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတော သရော ဟောတိ။ ဒီ၊၂။၁၇၁။ အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတာယ ဥပေါသထာယ ဝေ ကာလံ နာဂ္ဂတိ သောဠသိံ။ အံ၊၁။၂၁၃။

အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတသရ (ပု) [အဋ္ဌင်္ဂသမန္နာဂတ+သရ] (၁) ဂ-ပါးသော အင်္ဂါ–အင်္ဂါ ဂ-ပါး–နှင့် ပြည့်စုံသော အသံ။ (တိ) (၂) အင်္ဂါ ဂ-ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော အသံရှိသော၊သူ။ (ဘုရား)။ အဋ္ဌင်္ဂ-ဝဓနသမ္ပန္န-ကြည့်။

အဋ္ဌင်္ဂသမောဓာန (န) [အဋ္ဌင်္ဂ+သမောဓာန] ဂ-ပါးသော အင်္ဂါ–အင်္ဂါ ဂ-ပါး–အပေါင်း။

အဋ္ဌင်္ဂသမောဓာနဘူတ (တိ) [အဋ္ဌင်္ဂသမောဓာန+ဘူတ] ဂ-ပါးသော အင်္ဂါ–အင်္ဂါ ဂ-ပါး–အပေါင်း(ဖြစ်၍)ဖြစ်သော။ အဋ္ဌင်္ဂိက(က) အနက်ကြည့်။

အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတ (တိ) [အဋ္ဌင်္ဂ+သုသမာဂတ] ဂ-ပါးသော အင်္ဂါ–အင်္ဂါ ဂ-ပါး–နှင့်ကောင်းစွာ ပြည့်စုံသော။ ပါဠိဟာရိယပက္ခဉ္စ အဋ္ဌင်္ဂ-သုသမာဂတံ။ သံ၊၁။၂၁၀။ အံ၊၁။၁၄၂။ ဝိမာ-န။ ၁၇။ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတန္တိ အဋ္ဌင်္ဂေဟိ သုဋ္ဌု သမာဂတံ၊သမ္ပယုတ္တန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတန္တိ အဋ္ဌဟိ ဂုဏင်္ဂေဟိ သမန္နာ-ဂတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၂။ အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဂတန္တိ ပါဏာတိပါတာဝေရမဏီအာဒိဟိ အဋ္ဌဟင်္ဂေဟိ ဝေ သုဋ္ဌု သမာဂတံ သမန္နာဂတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၆၅။ (ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၉၉-၌လည်း နည်းတူပင် ဖွင့်သည်။)

အဋ္ဌင်္ဂသုသမာဟိတ (တိ) [အဋ္ဌင်္ဂ+သုသမာဟိတ] ဂ-ပါးသော အင်္ဂါ–အင်္ဂါ ဂ-ပါး–နှင့်ကောင်း

ဇွာ ပြည့်စုံသော။ ပါဠိဟာရိယပက္ခ။ အင်္ဂ-သုသမာဟိတ်။ ဇာ၊၂။၁၉၆။

အင်္ဂဏ (တိ) [အင်္ဂ+ဏက။ အင္ဂ+အင်+ဏက]အစိတ်—အင်္ဂါ—ဂုဏ်ပါးရှိသော၊အစိတ်—အင်္ဂါ—ဂုဏ်ပါးသော ဖြစ်သော၊ အစိတ်—အင်္ဂါ—ဂုဏ်ပါးအပေါင်း ဖြစ်သော။ (က)အင်္ဂါ ဂုဏ်ပါး ရှိသော (အရိယမဂ်)။ အရိယော အင်္ဂဏော မဂ္ဂေါ။ ဝိ၊၁။၁၁၉။ ဒီ၊၁။၁၄၉။ မ၊၁။၁၉။ သံ၊၁။၂၇၉။ အံ၊၁။၁၈၁။ ဥဒါန။ ၁၄၃။ ထေရ။၂၈၆။ အင်္ဂဏောတိ ပဉ္စင်္ဂိကံ တုရိယံ ဝိယ အင်္ဂဏော ဂါမော ဝိယ စ အင်္ဂမတ္တာယော ဟုတွာ အင်္ဂဏော, န အင်္ဂတော အညော မဂ္ဂေါ နာမ အတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၀။ "အင္ဂ အင်္ဂါနိ အဿာ"တိ အညပဒတ္ထ-သမာသံ ကတွာ "အင်္ဂါနိ အဿ သန္တီတိ အင်္ဂဏော"တိ ပဒသိဒ္ဓိ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၃၄၀။ (သိ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၅၆-လည်းကြည့်။) အင်္ဂဟိ အင်္ဂေဟိ ဥပေတတ္တာ အင်္ဂဏော, န စ အင်္ဂဝိနိမုတ္တော ပဉ္စင်္ဂိကတုရိယာဒိနိ ဝိယ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၈-၉။ယသ္မာ မဂ္ဂင်္ဂသမုဒါယော မဂ္ဂေါ်ဟောရော ဟောတိ၊ သမုဒါယော စ သမုဒါယီဟိ သမန္နာ-ဂတော နာမ ဟောတီတိ အာဟ အင်္ဂဟိ အင်္ဂေဟိ ဥပေတတ္တာတိ၊ တသ္မာ အတ္တနော အဝယဝဘူတာနိ အင္ဂ အင်္ဂါနိ ဧတဿ သန္တီတိ အင်္ဂဏော။ ယသ္မာ ပန ပရမတ္ထတော အင်္ဂါ-နိယေဝ မဂ္ဂေါ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ "န စ အင်္ဂဝိနိ မုတ္တော"တိ။ ယထာ "အင်္ဂေါ ပေဒေါ"တိ။ သဒ္ဒိသုဒ္ဓါဟရဏံ ပန ဒဿေန္တော "ပဉ္စင်္ဂိကတုရိ-ယာဒိနိ ဝိယာ"တိ အာဟ။ အာဒိသဒ္ဒေန စတု-ရင်္ဂိနီ သေနာတိ ဧဝမာဒီနံ သင်္ဂဟော။မ၊ဋီ၊၁။ ၁၉၆။ အင်္ဂဏောတိ န အင်္ဂဟိ အင်္ဂေဟိ ဝိနိ-မုတ္တော အညော မဂ္ဂေါ နာမ အတ္ထိ။ ယထာ ပန 'ပဉ္စင်္ဂိကံ တုရိယံ'န္တိ ဝုတ္တေ ပဉ္စင်္ဂမတ္တမေဝ တုရိယန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ အင်္ဂဏ-မတ္တမေဝ မဂ္ဂေါ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၆၄။ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒီနိ အင်္ဂါနိ အဿ အတ္ထိ၊ အင္ဂ အင်္ဂါနိယေဝ ဝါ အင်္ဂဏော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၄။ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒိအင်္ဂဓမ္မသမော-ဓာနတာယ အင်္ဂဏော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ ဩဂဏှဟင်္ဂိကံ သောတံ။ထေရ။၂၇၈။ အင်္ဂိကံ သောတန္တိ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒီဟိ အင်္ဂသမော-ဓာနဘူတံ မဂ္ဂသောတံ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။ (ခ) အင်္ဂါ ဂုဏ်ပါးရှိသော(မိစ္ဆာမဂ်)။ကုမ္မဂ္ဂေါတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂဏဿေတံ မိစ္ဆာမဂ္ဂဿ အဓိ-ဝစနံ။ သေယျထိဒံ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ... မိစ္ဆာသမာ-ဓိဿ။ မ၊၁။၁၆၆။ "ဝါမော မဂ္ဂေါ"တိ ခေါ တိဿ အင်္ဂဏဿေတံ မိစ္ဆာမဂ္ဂဿ အဓိဝစနံ။ သေယျထိဒံ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယာ ... မိစ္ဆာသမာဓိဿ။ သံ၊၂။၈၇။(ဂ)အင်္ဂါဂုဏ်ပါးရှိသော(ဥပုသ်)။ဧဝံ ဟိ အင်္ဂဏမာဟုပေါသထံ။ အံ၊၁။၂၁၅။အံ၊၃။ ဂ၃။ သုတ္တနိ။၃၃၉။ ဥပေါသထံ အင်္ဂဟိ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတတ္တာ အင်္ဂဏန္တိ ဝဒန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၉၉။ အင်္ဂဏန္တိ ပဉ္စင်္ဂိကံ ဝိယ တုရိယံ န အင်္ဂဝိနိမုတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ (ဃ) အင်္ဂါ ဂုဏ်ပါးရှိသော(မုသာဝါဒ)။ အင်္ဂဏော မုသာ-ဝါဒေါ။ ဝိ၊၅။၂၄၄။ (အင်္ဂသရုပ်ကို ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၈၀။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၈-တို့တွင်ကြည့်။) (င) အင်္ဂါ ဂုဏ်ပါးရှိသော (ရွာ)။ (က) အနက် ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁-မြန်ကြည့်။

အင်္ဂဏအရိယမဂ္ဂ (ပု) [အင်္ဂဏ + အရိယမဂ္ဂ] အင်္ဂါ ဂုဏ်ပါးရှိသော အရိယမဂ်။ ကိလေသ-ဝဋ္ဋာနုသိန္နာဒေနန္တိ ကိလေသမလပဝါဟနေန ဏာပရိဋ္ဌဟာဒိဝုပသမကရေန စ အင်္ဂဏ-အရိယမဂ္ဂသလိလသိန္နာဒေနန။ မ၊ဋီ၊၁။၂၈၀။

အင်္ဂဏမဂ္ဂ (ပု) [အင်္ဂဏ + မဂ္ဂ] ဂုဏ်ပါးသော အင်္ဂါရှိသော— အင်္ဂါ ဂုဏ်ပါးရှိသော— အင်္ဂဏ—မဂ်။

အင်္ဂဏမဂ္ဂကုလ္လ (နု) [အင်္ဂဏမဂ္ဂ + ကုလ္လ] အင်္ဂဏ မဂ်တည်းဟူသောဖောင်။ မဟာလ္လက-ကာလေ အင်္ဂဏမဂ္ဂကုလ္လံ ဗန္ဓိဿာမီတိ ပပဉ္စော န ကာတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၄။

အင်္ဂီကမဏ္ဍလဒွါရ (န)[အင်္ဂီကမဏ္ဍ + ဒွါရ]အင်္ဂီက မင်္ဂလာ တံခါး။

အင်္ဂီကမဏ္ဍလဒွါရဝိဝရဏ (န) [အင်္ဂီကမဏ္ဍလဒွါရ + ဝိဝရဏ] အင်္ဂီက မင်္ဂလာ တံခါးဖွင့်ခြင်း။ ဒွါရကဝါဋ္ဌာနံ သယမေဝ ဝိဝရဏံ အင်္ဂီကမဏ္ဍလဒွါရဝိဝရဏသာ ပုဗ္ဗနိမိတ္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃။ မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၃၄။

အင်္ဂီကမတ္တ (န) [အင်္ဂီက + မတ္တ] အင်္ဂါ ဂုဏ်ပါးမျှသော။ အင်္ဂီက (က) အနက်ကြည့်။

အင်္ဂီကယာန (န) [အင်္ဂီက + ယာန] အင်္ဂါ ဂုဏ်ပါးရှိသော ယာဉ်၊ အင်္ဂီကယာဉ်။

အင်္ဂီကယာနယာယီ (တိ) [အင်္ဂီကယာန + ယာ + ဏီ။ ထိ၌ အင်္ဂီကယာနယာယိနီ] အင်္ဂါ ဂုဏ်ပါးရှိသော အင်္ဂီကမင်္ဂလာ ဆိုအပ်သော အရိယာယာဉ်ဖြင့် နိဗ္ဗာန်မြို့တော်သို့သွားရောက်သော၊ သူ။ သာဟံ သုဂတဿ သာဝိကာ၊ မဂ္ဂင်္ဂီကယာနယာယိနီ။ ထေရီ၊၄၂၃။ မဂ္ဂင်္ဂီကယာနယာယိနီတိ အင်္ဂီကမဂ္ဂသင်္ခါတေန အရိယယာနေန နိဗ္ဗာနပုရံ ယာယိနီ ဥပဂတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၆၄။

အင်္ဂုပါဂတ (တိ) [အင်္ဂ + ဥပါဂတ] အင်္ဂါ ဂုဏ်ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော။ ပဝိဋ္ဌော အရဇော အင်္ဂုပါဂတော သမဏသာသုရမ္ဗော။ မိလိန္ဒ၊၉၈။

အင်္ဂုပေတ (တိ) [အင်္ဂ + ဥပေတ] ဂုဏ်ပါးသော အင်္ဂါ – အင်္ဂါ ဂုဏ်ပါး – နှင့် ပြည့်စုံသော။ အင်္ဂုပေတဿ ဥပေါသထဿ။ အံ၊၁။၂၁၆။ အင်္ဂုပေတံ သုသမတ္တချပ်။ သုတ္တနိ၊၃၃၉။ အင်္ဂုပေတံ ဥပေါသထံ ဥပဝဿ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၁၀၈။ အင်္ဂုပေတံ ဂိရမဗ္ဘုဒီရယိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁။ မဇ္ဈ၊ ၁။၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၉။

အင်္ဂုပေါသထ (ပု) [အင်္ဂ + ဥပေါသထ] ဂုဏ်ပါးသော အင်္ဂါ – အင်္ဂါ ဂုဏ်ပါး – နှင့် ပြည့်စုံသော ဥပုသ်။ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ သတ္ထာ အင်္ဂုပေါသထဿ ဂုဏံ ကထေသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။

အင်္ဂုလ (န) [အင်္ဂ + အင်္ဂုလ] (၁)လက် ဂ-သစ်။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ...ပါသကပလက် သတ္တင်္ဂုလံ ဝါ အင်္ဂုလံ ဝါ ဩဂါဟေတွာ အပ္ပေတုံ။ ဝိ၊၄။ ၂၇၇။ (တိ) (၂) လက် ဂ-သစ်ရှိသော။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အာယာမေန အင်္ဂုလံ သုဂတင်္ဂုလေန စတုရင်္ဂုလဝိတ္ထတံ ပစ္ဆိမံ ဝိဝရံ ဝိကပ္ပေတုံ။ ဝိ၊၃။၄၁၂။

အင်္ဂုလပရမ (တိ) [အင်္ဂုလ + ပရမ]လက် ဂ-သစ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂုလပရမံ ဒန္တကဋ္ဌံ။ ဝိ၊၄။၂၇၉။ အင်္ဂုလပရမန္တိ မနုဿာနံ ပမာဏင်္ဂုလေန အင်္ဂုလပရမံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၆။ ပမာဏင်္ဂုလေနာတိ ဝဍ္ဎကီအင်္ဂုလံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၁။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂုလပရမံ မဏ္ဍပနိုပါဒကံ။ ဝိ၊၄။၂၉၁။

အင်္ဂုလပါဒက (တိ) [အင်္ဂုလ + ပါဒ + က]လက် ဂ-သစ်ရှည်သော အခြေရှိသော။ နဝံ ပန ဘိက္ခုနာ မဉ္စံ ဝါ ပီဌံ ဝါ ကာရယမာနေန အင်္ဂုလပါဒကံ ကာရေတဗ္ဗံ သုဂတင်္ဂုလေန အညတြ ဟေဋ္ဌိမာယ အဋနိယာ။ ဝိ၊၂။၂၁။

အင်္ဂုလပ္ပမာဏ (န) [အင်္ဂုလ + ပမာဏ] (၁) လက် ဂ-သစ် – အတိုင်းအရှည် – ပမာဏ။ (တိ) (၂)လက် ဂ-သစ် – အတိုင်းအရှည် – ပမာဏ – ရှိသော။

အင်္ဂုလပ္ပမာဏဗဟုလ (တိ) [အင်္ဂုလပ္ပမာဏ + ဗဟုလ] လက် ဂ-သစ် ပမာဏ အထူရှိသော။ အထူလက် ဂ-သစ်ပမာဏရှိသော။ အင်္ဂုလုဗ္ဗေဓ ကြည့်။

အင်္ဂုလဗဟုလ (တိ) [အင်္ဂုလ + ဗဟုလ] လက် ဂ-သစ်ထူသော၊ အထု လက် ဂ-သစ်ရှိသော။ အဒ္ဒေသာ အင်္ဂုလဗဟုလံ ဥဒုမ္ဗရပဒရံ....ဝိနိဝိဇ္ဈိတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၃။

အင်္ဂုလိမတ္တ (န) [အင်္ဂုလ + မတ္တ] လက် ဂ-သစ် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဥပစိကာ မော စနတ္တံ

အဋ္ဌင်္ဂုလမတ္တေန အပ္ပတ္တစ္စန္ဒံ ကတ္ဝာ ဘိတ္တိံ လိမ္ပတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ ဗာဟိရတော ပဋ္ဌာယ အဋ္ဌင်္ဂုလမတ္တံ နိဝါသနံ ဩတာရေတွာ နိဝါသေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၁။

အဋ္ဌင်္ဂုလာဓိက (တိ) [အဋ္ဌင်္ဂုလ+အဓိက] လက် ၈-သစ်ထက်ပိုလွန်သော။ တသ္မာ သာရုပ္ပတ္တာယ ဇာဏုမဏ္ဍလတော အဋ္ဌင်္ဂုလာဓိကမ္ပိ ဩတာရေတွာ နိဝါသေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။

အဋ္ဌင်္ဂုလုဗ္ဗေဓ (တိ) [အဋ္ဌင်္ဂုလ+ဥဗ္ဗေဓ] လက် ၈-သစ်-အမြင့်-အထု-ရှိသော။ ဘေရဝါနယာမာ ဝိတ္ထိဝိတ္ထာရာ အဋ္ဌင်္ဂုလုဗ္ဗေဓာ သုဝဏ္ဏိဋ္ဌကာ ကာရေတွာ...။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။ အဋ္ဌင်္ဂုလုဗ္ဗေဓာတိ အဋ္ဌင်္ဂုလပ္ပမာဏဗဟလတာဝ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၅။

အဋ္ဌစတ္တာရီသ (ထီ) [အဋ္ဌ+စတ္တာရီသ] လေးဆယ့်ရှစ်၊ ၄၈-ပါး, ၄၈-ခု, ၄၈-ယောက် စသည်။ အဋ္ဌစတ္တာရီသဉ္စပိ ဝဿာနိ...ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ။ အံ၊၂။၄၂၇။

အဋ္ဌစတ္တာလီသ (ထီ) [အဋ္ဌ+စတ္တာလီသ] လေးဆယ့်ရှစ်၊ ၄၈-ပါး, ၄၈-ခု, ၄၈-ယောက်စသည်။ အဋ္ဌစတ္တာလီသ ဝဿာနိ၊ ဗြဟ္မစရိယံ စရိံသု တေ။ သုတ္တနိ။၃၂၃။ အဋ္ဌစတ္တာလီသ ဝဿာနိ ကောမာရံ ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ...။ အံ၊၂။၁၉၈။ အဟောရတ္တေန အဋ္ဌစတ္တာလီသ ယောဇနသဟဿာနိ အဿမာနေ။ မိလိန္ဒ။၈၈။

အဋ္ဌဋ္ဌက (တိ) [အဋ္ဌ+အဋ္ဌ+က] ၈-ခု ၈-လီ မြောက်ဆဲ့လေး၊ ၆၄-ပါး,၆၄-ခု, ၆၄-ယောက် စသည်။ အဋ္ဌဋ္ဌကာ သိက္ခိတာ သာဓုရူပါ။ဝိမာန။ ၉၇။ အဋ္ဌဋ္ဌကာတိ ဂေဟကာသို ကုလင်္ဂါဠရေ အဋ္ဌဋ္ဌကာ စတုသဋ္ဌိပရိမာဏာ။ ဝိမာနဋ္ဌ။၂၇၀။

အဋ္ဌဋ္ဌာန (န) [အဋ္ဌ+ဌာန] (၁) ၈-ပါးသော-အရပ်-အရာ-ဌာန။(တိ)(၂) ၈-ပါးသော-အရပ်-အရာ-ဌာန-၌ဖြစ်သော။ အဋ္ဌဋ္ဌာနံ ကာယပါဂုဗ္ဗိယံ နာမ သံဃဂဏပုဂ္ဂလဘောဇနသာလာဝေဠုဝနဟာနတိတ္တာဘိက္ခုဇာရမဂ္ဂအန္တရဃရပ္ပဝေသနေသု ကာယေန အပ္ပတိရူပကရဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။ အဋ္ဌဋ္ဌာနသ ကာဠပါယ စ အဘာဝေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ အဋ္ဌဝတ္ထုက-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌနုပဒ (တိ) [အဋ္ဌ+အနု+ပဒ] ၈-ခု၏ ထက်ဝက်-၄-ခုသော-ခြေရှိသောသတ္တဝါ၊ အခြေ ၄-ချောင်းရှိသော သတ္တဝါ။ အဋ္ဌနုပဒေါ စတုပ္ပဒေါ။ မဇ္ဈော အဋ္ဌနဒေါ အဒိဿမာနော။ ဇာ၊၁။၂၅၃။ အဋ္ဌနုပဒေါတိ ဗျဉ္ဇနကုသလတာယ ဝေဒကဿ စတုပ္ပဒံ သန္ဓာယာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၉၄။

အဋ္ဌတဏှာဝိစရိတသတ (န) [အဋ္ဌ+တဏှာ+ဝိစရိတ+သတ] တဏှာဝိစရိုက် ၁၀၈-ပါး။ တဒေကစ္စံ အဘိသညူဟိတွာ အဘိသင်္ခိပိတွာ အဋ္ဌတဏှာဝိစရိတသတံ ဟောတိ။အဘိ၊ဝိ။၃၆၂။ (၁၀၈-ပါးသရုပ်ကို ရှင်းဉ္ပင် ကြည့်။) အဋ္ဌသတတဏှာပပဉ္စသတ-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌတိံသ=အဋ္ဌတ္တိံသ (ထီ) [အဋ္ဌ+တိံသ] သုံးဆယ့်ရှစ်၊ ၃၈-ပါး, ၃၈-ခု, ၃၈-ယောက် စသည်။ အဋ္ဌတ္တိံသာ စ ရာဇပရိသာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၉။ အထဿာသဟ် အဋ္ဌတိံသ မင်္ဂလာနိ အဘာသိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။

အဋ္ဌတိံသမ (တိ) [အဋ္ဌတိံသ+မ(ပူရဏတ္ထ) ပစ္စည်း။ ၄။ ၅၁-သုတ်ကြည့်။] ၃၈-ခု မြောက်။ အဋ္ဌတိံသော ဝဂ္ဂေါ ကထိတော။ အပ၊၁။၁၄၈။

အဋ္ဌတိံသတိ (ထီ) [အဋ္ဌ+တိံသတိ] သုံးဆယ့်ရှစ်၊ ၃၈-ပါး,၃၈-ခု, ၃၈-ယောက် စသည်။

အဋ္ဌတိံသတိမ (တိ) [အဋ္ဌတိံသတိ+မ] ၃၈-ခု မြောက်။ ဗောဓိဝန္ဒနဝဂ္ဂေါ အဋ္ဌတိံသတိမော။ အပ၊၁။၃၄၀။

အဋ္ဌတွာ (ကြိ၊ဝိ) [နှ + ဌတွာ] မရပ်–မတည်–မူ၍။ ဂါမဒွါရေ အဋ္ဌတွာဝ ပိဏ္ဍာယ စရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၈၃။

အဋ္ဌဒန္တက (န) [အဋ္ဌ + ဒန္တ + က] အသွား ၈-ခု ရှိသောထွန်ခြစ်။ ထလဝမ္ဗေ ဝိသမပတိတာနံ ဝါ ဝိဇာနံ သမကာရကတ္ထာယ ပုန အဋ္ဌဒန္တကေန သမံကာတုံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂၊ ၁၃၆။

အဋ္ဌဒီပ (ပု) [အဋ္ဌ + ဒီပ] ၈-ခုသောဆီမီး။

အဋ္ဌဒီပဖလ (န) [အဋ္ဌဒီပ + ဖလ] ဆီမီး ၈ ခွက်လှူခြင်း၏အကျိုး။ အဿောစ ဒီပဒါနဿ၊ အဋ္ဌဒီပဖလေန ဟိ။ အပ၊ ၁၊ ၃၉၄။

အဋ္ဌဒေါဏ (န) [အဋ္ဌ + ဒေါဏ] (၁) ၈-စိတ်။ (တိ) (၂) ၈-စိတ်ရှိသော။ အဋ္ဌဒေါဏံ စက္ခုမတော သရီရံ။ ဒီ၊ ၂၊ ၁၃၈။

အဋ္ဌဒေါသ (ပု) [အဋ္ဌ + ဒေါသ] ၈-ပါးသောအပြစ်၊ အပြစ် ၈-ပါး။

အဋ္ဌဒေါသဝိမုတ္တ (တိ) [အဋ္ဌဒေါသ + ဝိမုတ္တ] အပြစ် ၈-ပါးမှလွတ်သော။

အဋ္ဌဒေါသဝိမုတ္တတာ (ထီ) [အဋ္ဌဒေါသဝိမုတ္တ + တာ] အပြစ် ၈-ပါးမှ လွတ်သည်၏ အဖြစ်။ တတြာယံ ဝေ အဋ္ဌဒေါသဝိမုတ္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၇၄။ (အပြစ် ၈-ပါးကို၊ ဧင်း ၄။ ၇၄-၅-တို့၌ကြည့်။)

အဋ္ဌဒေါသသမာကိဏ္ဏ (တိ) [အဋ္ဌဒေါသ + သမာကိဏ္ဏ] အပြစ် ၈-ပါးနှင့် ပြွမ်းသော၊ အပြစ် ၈-ပါးရှိသော။ အဋ္ဌဒေါသသမာကိဏ္ဏံ၊ ပဇဟိံ ပဏ္ဏသာလကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၀၉။ အဋ္ဌဒေါသသမာကိဏ္ဏန္တိ အဋ္ဌဟိ ဒေါသေဟိ သမာကိဏ္ဏံ သံယုတ္တံ။ ဧင်း၊ ၄၊ ၉၉။ (အပြစ် ၈-ပါးကိုအဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၄၀-၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၉၉ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၂-တို့၌ကြည့်။)

အဋ္ဌဍ္ဎမာသသတ (န) [အဋ္ဌ + အဍ္ဎမာသ + သတ] လခွဲပေါင်း-၈၀၀။ ၃၃-နှစ်နှင့် ၄-လ။ အဋ္ဌဍ္ဎမာသသတာနိ ပေယမတ္တာနံ။ အံ၊ ၂၊ ၅၀၃။

အဋ္ဌဓမ္မ (န၊ပု) [အဋ္ဌ + ဓမ္မ] ၈-ပါးသောတရား၊ တရား ၈-ပါး။

အဋ္ဌဓမ္မသမောဓာန (န) [အဋ္ဌဓမ္မ + သမောဓာန] ၈-ပါးသော တရားတို့၏ အပေါင်း။ အဋ္ဌဓမ္မ-သမောဓာနာ၊ အဘိနီဟာရော သမိဇ္ဈတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၁။ အဋ္ဌဓမ္မ-အရ (၁) လူသားဖြစ်ခြင်း။ (၂) ယောကျ်ားဖြစ်ခြင်း။ (၃) တိဟိတ်ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်ခြင်း။ (၄) အသက်ထင်ရှား ဘုရားရှင်အား ဖူးတွေ့ရခြင်း။ (၅) ရှင်၊ ရဟန်းဖြစ်ခြင်း။ (၆) ဈာန်၊ အဘိညာဉ်ရခြင်း။ (၇) အသက်ထင်ရှားဘုရားရှင်၌ ပူဇော်သက္ကာ ပြုခြင်း။ (၈) ဘုရားဖြစ်ရန် လွန်ကဲသော ဆန္ဒရှိခြင်း။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၁၅-၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၈။

အဋ္ဌဓမ္မသမောဓာနတာ (ထီ) [အဋ္ဌဓမ္မသမောဓာန + တာ] ၈-ပါးသော တရား–မဂ္ဂင် ၈-ပါး တရား–အပေါင်း၏ အဖြစ်။ သမ္မာဒိဋ္ဌိအာဒိ-အဋ္ဌဓမ္မသမောဓာနတာယ အဋ္ဌင်္ဂိကော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၀၅။

အဋ္ဌဓာ (တဒ္ဓိတ်ယန္တ-ဗျ) [အဋ္ဌ + ဓာ] ၈-ပါးအပြားအားဖြင့်၊ ၈-ဖို့–၈-ပုံ–အားဖြင့်။ တေန ဟိ ဗြာဟ္မဏ တွဉ္ဉေဝ ဘဂဝတော သရီရာနိ အဋ္ဌဓာ သမံ သုဝိဘတ္တံ ဝိဘဇေဟိ။ ဒီ၊ ၂၊ ၁၃၇။

အဋ္ဌနခ (တိ) [အဋ္ဌ + နခ] ခွါ ၈-ခုရှိသော။ အဋ္ဌခုရ-လည်းကြည့်။ အဋ္ဌနခူပဒေါ် စတုပ္ပဒဿ၊ မေဏ္ဍကာ အဋ္ဌနခါ အဒိဿမာနာ။ ဇာ၊ ၁၊ ၂၅၃။ အဋ္ဌနခါတိ ဧကေကသ္မိံ ပါဒေ ဒွိန္နံ ဒွိန္နံ ခုရာနံ ဝသေန အဋ္ဌ ခုရာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၉၄။

အဋ္ဌနဝုတိ (ထီ) [အဋ္ဌ + နဝုတိ] ကိုးဆယ့်ရှစ်၊ ၉၈-ပါး၊ ၉၈-ခု၊ ၉၈-ယောက် စသည်။ ဣမေ အဋ္ဌနဝုတိရောဂါ ကာလေန နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၀၇။ အဋ္ဌာနဝုတိ-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌနဝုတိဘာဝ (ပု) [အဋ္ဌနဝုတိ + ဘာဝ] ကိုးဆယ့်ရှစ်၊ ၉၈-ပါး၊ ၉၈-ခု၊ ၉၈-ယောက် စသည်၏ အဖြစ်။ အဋ္ဌာနဝုတိ-ကြည့်။

အဋ္ဌနိပါတ (ပု) [အဋ္ဌ+နိပါတ] အဋ္ဌနိပါတ်၊ ဂါထာ ၈-ခု စီ ရှိသောနိပါတ်။ အဋ္ဌနိပါတေ၊ နိဋ္ဌိတော။ ထေရီ။ ၄၀၁။ အဋ္ဌကနိပါတ-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌပညာသ¹ (ထီ) [အဋ္ဌ + ပညာသ] ငါးဆယ့်ရှစ်၊ ၅၈-ပါး၊ ၅၈-ခု၊ ၅၈-ယောက် စသည်။ ရတနာ-နဋ္ဌပညာသံ၊ ဥဂ္ဂတော၀ မဟာမုနိ။ အပ၊ ၂။ ၂၄၃။

အဋ္ဌပညာသ² (ထီ) [အဋ္ဌပညာသ + အ (ပူရဏတ္ထ)။ မောဂ်၊ ၄။ ၅၁-သုတ်ကြည့်။] ၅၈-ခုမြောက်။ အဋ္ဌပညာသကပ္ပ-ကြည့်။

အဋ္ဌပညာသကပ္ပ (ပု) [အဋ္ဌပညာသ² + ကပ္ပ] ၅၈-ခုမြောက်သောကပ္ပ၊ ၅၈-ကပ္ပထက်။ အဋ္ဌပညာသကပ္ပမှိ၊ တာဒရကော နာမ ခတ္တိယော။ အပ၊ ၁။ ၅၆။

အဋ္ဌပညာသက္ခတ္တုံ (ဈ) [အဋ္ဌပညာသ + က္ခတ္တုံ] ၅၈-ကြိမ်။ အဋ္ဌပညာသက္ခတ္တုံ၊ စက္ကဝတ္တီ အဟောသိံ။ အပ၊ ၁။ ၅၇။

အဋ္ဌပညာသဇာတိ (ထီ) [အဋ္ဌပညာသ + ဇာတိ] ၅၈-ဘဝ။ အဋ္ဌပညာသဇာတိသု စက္ကဝတ္တီ ရာဇာ အဟောသိ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၁။

အဋ္ဌပဏ္ဏာသ (ထီ) [အဋ္ဌ + ပဏ္ဏာသ] ငါးဆယ့်ရှစ်၊ ၅၈-ပါး၊ ၅၈-ခု၊ ၅၈-ယောက် စသည်။

အဋ္ဌပဏ္ဏာသကပ္ပ (ပု) [အဋ္ဌပဏ္ဏာသ + ကပ္ပ] ၅၈-ခုမြောက်သောကပ္ပ။ အဋ္ဌပဏ္ဏာသကပ္ပံ အတိက္ကမိတွာ ....။ အပ၊ ၂။ ၁၄၄။

အဋ္ဌပဏ္ဏာသရတန (နု) [အဋ္ဌပဏ္ဏာသ + ရတန] ၅၈-တောင်။ အဋ္ဌပဏ္ဏာသရတနံ၊ အစ္စုဂ္ဂတော မဟာမုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၁၄၀။

အဋ္ဌပဒ (နု) [အဋ္ဌ + ပဒ။ သက္ကတ၌ ဂ-ကွက်ကျား ဟော အဋ္ဌပဒ-ဟုမခေါ်။ အဋ္ဌါပဒ-ဟု မဗျော်ဒီသနှင့်ရှိသည်။ ဓာန်ငိုး။ ၅၃၂-နှင့် အဋ္ဌာပဒ-တို့လည်းကြည့်။] (၁) ဂ-ကွက်ကျား။ အဋ္ဌပဒေပိ ကီဠန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၅။ အဋ္ဌပဒေပိ ကီဠန္တိတိ အဋ္ဌပဒဖလကေ ဇူတံ ကီဠန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ (၂) ဂ-ကွက်ကျားကစားခြင်း။ အဋ္ဌပဒံ ဒသပဒံ အာကာသံ၊ ဒီ၊ ၁။ ၆။ ကောဋ္ဌာသပန္တိယာ အဋ္ဌ အဋ္ဌ ပဒါနိ အဿာတိ အဋ္ဌပဒံ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၂။

အဋ္ဌပဒက (နု) [အဋ္ဌပဒ+က] ဂ-ကွက်ကျား — တံကျစ်ရေး — ကဲ့သို့ အကွက်သန်း၍ ချုပ်ခြင်း၊ ဂ-ကွက်ကျားကဲ့သို့ ထပ်၍ ချုပ်ခြင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဋ္ဌပဒကံ ကာတုံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၁၂။ အဋ္ဌပဒကံ ကာတုန္တိ အဋ္ဌပဒကစ္ဆန္နေန ပတ္တမုခံ သိဗ္ဗိတုံ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၁၀။ အဋ္ဌပဒဖလကာကာရေန ပတ္တမုခေ တတ္ထ တတ္ထ ဂဏ္ဌိ ဒဿေတွာ သိဗ္ဗိတုံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၄၁။

အဋ္ဌပဒကစ္ဆန္န (တိ) [အဋ္ဌပဒက + ဆန္န] တံကျစ်ရေး အသွင်၊ ဂ-ကွက်ကျား သဏ္ဌာန်။ အဋ္ဌပဒကစ္ဆန္နန္တိ အဋ္ဌပဒကသင်္ခါတဇူတဖလကလေခါသဏ္ဌာနေန။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၉။

အဋ္ဌပဒကတ (တိ) [အဋ္ဌပဒ + ကတ] တံကျစ်ရေး-ဂ-ကွက်ကျား-သဏ္ဌာန် ပြုအပ်သော။ အဋ္ဌပဒ ကတာ ကေသာ။ ထေရ၊ ၃၂၅။ အဋ္ဌာပဒကတာတိ အဋ္ဌပဒါကာရေန ကတာ၊ သဏ္ဌိတာ ပရိမဘာဂေ ကေသေ ကပ္ပေတွာ နလာဋန္တံ ပဋိစ္ဆာဒနေန ကတာ ကေသရစနာ အဋ္ဌပဒံ နာမ။ ယံ "အလက"န္တိပိ ဝုစ္စတိ။ ထေရဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၃။ အဋ္ဌာပဒကတ-ကြည့်။

အဋ္ဌပဒကရစနာ (ထီ) [အဋ္ဌပဒက + ရစနာ] ဂ-ကွက်ကျားပြုစီရင်ခြင်း။ အဋ္ဌာပဒကတ-ကြည့်။

အဋ္ဌပဒဋ္ဌပန (နု) [အဋ္ဌပဒ + ဌပန] ဂ-ကွက်ကျား သဏ္ဌာန်ထားခြင်း။ တဿ ကိရ မိတာ ရာဇူနံ ရာဇဒေဝါရောပနံ မဿုကရဏကေသသဏ္ဌာပန-အဋ္ဌပဒဋ္ဌပနာဒီနိ သဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရောတိ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၂။ ၅။

အဋ္ဌပဒဖလက (နု) [အဋ္ဌပဒ + ဖလက] ဂ-ကွက်ကျားခုံ။ အဋ္ဌပဒ (၁) အနက်ကြည့်။

အဋ္ဌပဒဖလကာကာရ (ပု) [အဋ္ဌပဒဖလက+အာကာရ] ဂ-ကွက်ကျား = အခြင်းအရာ = ပုံသဏ္ဌာန်။ အဋ္ဌပဒက-ကြည့်။

အဋ္ဌပဒါကာရ (ပု) [အဋ္ဌပဒ + အာကာရ] ဂ-ကွက်ကျား = အခြင်းအရာ = ပုံသဏ္ဌာန်။ အဋ္ဌပဒ·ကတ-ကြည့်။

အဋ္ဌပနာ (ဣ) [အာ (အ) + ဌာ + ဏာပေ + ယု] (၁) အဦးအစအာကိုင်း = ရှိသေစွာ = ထားခြင်း။ တတ္ထ ကတမာ ဌပနာ.... ဣရိယာ·ပထဿ ဝါ အဋ္ဌပနာ ဌပနာ သဏ္ဌပနာ။ အဘိ·ဝိ။၃၆၅ မဟာနိ။၁၇၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂။ အဋ္ဌပနာတိ အာဒိဌပနာ, အာဒရေန ဝါ ဌပနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၆။ အာကာရဿ ရဿတ္တံ ကတွာ "အဋ္ဌပနာ"·တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊၂။၂၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၅၄။ (၂) ရှေးဦးစွာဖြစ်သော ကောဓ၏ အခြားမဲ့၌ထားခြင်း၊ ရှေးဦးစွာဖြစ်သော ကောဓ၏ ဖြစ်ပုံ အပိုင်းအခြား = ကို မလွန်မူ၍ = အတိုင်း = ထားခြင်း။ (ဥပနာဟ)။ ယော ဧဝရူပေါ ဥပ·နာဟော .... အဋ္ဌပနာ ဌပနာ သဏ္ဌပနာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၃။ အဋ္ဌပနာတိ ပဌမုပ္ပန္နဿ အနန္တ·ရဋ္ဌပနာ မရိယာဒဋ္ဌပနာ ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၃။ အ·ကာရော အနန္တရတ္ထဝါစကော၊ မရိယာဒဝါ·စကော ဝါ အာ-ကာရဿ ရဿတ္တံ ကတွာ "အဋ္ဌပနာ"တိ ဝုတ္တန္တိ "အနန္တရဋ္ဌပနာ"တိ-အာဒိမာဟ။ တတ္ထ ပဌမုပ္ပန္နဿ ပတ္တာကာရော မရိယာဒါ၊ တံ အနတိက္ကမိတွာ တဿာဝ ဒဠှီ·ကရဏဝသေန ဌပနာ မရိယာဒဋ္ဌပနာ။ မူလဋီ၊ ၂။၂၂၂။

အဋ္ဌပရိက္ခာရဒါန (နပ) [အဋ္ဌပရိက္ခာရ + ဒါန] ပရိက္ခ·ရာ ဂ-ပါး = ကို ပေးလှူခြင်း = အလှူ။ စီဝရဒါနာဒီနီတိ စီဝရာဒိပရိက္ခာရဒါနံ (စီဝရာဒိ-အဋ္ဌပရိက္ခာရဒါနံ—ကာ ?) သဒ္ဒါယာဟ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။ (ပရိက္ခရာ ဂ-ပါး၊ သင်္ကန်း, သုံးထည်၊ သပိတ်၊ ပဲ့ခွပ်=ဓားမ၊ အပ်၊ ခါး·ပန်းကြိုး၊ ရေစစ်။)

အဋ္ဌပရိက္ခာရဓရ (ပု) [အဋ္ဌပရိက္ခာရ + ဓရ + အ] ပရိက္ခရာ ဂ-ပါးကို ဆောင်သောသူ။ သော သဋ္ဌိဝဿိကတ္ထေရော ဝိယ အာကာသေနေဝ အဋ္ဌပရိက္ခာရဓရော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄၁။ တေ တင်္ခဏေယေဝ အဋ္ဌပရိက္ခာရဓရာ ဝဿသဋ္ဌိ·ကတ္ထေရာ ဝိယ အဟေသုံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၀။

အဋ္ဌပရိက္ခာရမတ္တက (တိ) [အဋ္ဌပရိက္ခာရ+မတ္တ+က] ပရိက္ခရာ ဂ ပါးမျှသော၊ ပရိက္ခရာ ဂ-ပါး အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တံ အဋ္ဌပရိက္ခာရ·မတ္တကံ သဗ္ဗံ ဂဟေတွာဝ ကာယပဋိဗဒ္ဓံ ကတွာဝ ဂစ္ဆတိ (= သမာဒါယေဝ ပက္ကမတိ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀။ ပရိက္ခာရ·မတ္တာ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၁၁၅)လည်းကြည့်။

အဋ္ဌပရိက္ခာရိက (တိ) [အဋ္ဌပရိက္ခာရ+ဣက] ပရိက္ခရာ ဂ-ပါး = ရှိသော = ကိုသာ ဆောင်သောသူ။ အယံ တာဝ အဋ္ဌပရိက္ခာရိကဿ ပရိက္ခာရမတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀။

အဋ္ဌပရိစ္ဆေဒပဋိမဏ္ဍိတ (တိ) [အဋ္ဌပရိစ္ဆေဒ+ပဋိ·မဏ္ဍိတ] ဂ-ပါးသော အပိုင်းအခြားဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။ အဋ္ဌပရိစ္ဆေဒပဋိမဏ္ဍိတော ဓမ္မ·ဝဏ္ဏနာနယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။

အဋ္ဌပရိဝဋ္ဋ (တိ) [အဋ္ဌ+ပရိဝဋ္ဋ] ဂ-ထပ် = ဂ-လှည့် = ဂ-ဆင့် = ရှိသော။ ယာဝကီဝဉ္စ မေ ဘိက္ခဝေ ဧဝံ အဋ္ဌပရိဝဋ္ဋံ အဓိဒေဝဉာဏ·ဒဿနံ န သုဝိသုဒ္ဓံ အဟောသိ။ အံ၊၃။၁၂၅။

အဋ္ဌပရိသပထဝီ (ဣ) [အဋ္ဌပရိသာ + ပထဝီ] ပရိသတ် ဂ-ပါးဟူသော မြေကြီး။ စတူဟိ ဝေသာရဇ္ဇပါဒေဟိ အဋ္ဌပရိသပထဝိံ ဥပ္ပီဠေတွာ .... ဒီ၊ဋ္ဌ ၄။၇၅။ (ပရိသတ် ဂ-ပါး။ (၁) မင်း။ (၂) ပုဏ္ဏား။ (၃) သူကြွယ်။ (၄) ရဟန်း။ (၅)

စတုမဟာရာဇ်နတ်။ (၆) တာဝတိံသာနတ်။ (၇) မာရ်နတ်။ (၈) ဗြဟ္မာ။ အံ၊၃။၁၂၇။)

အင္ဂုပါဒ (တိ) [အင္ဂု+ပါဒ] (၁) အခြေ ၈-ချောင်းရှိသော။ ပိဋ္ဌေ သဗ္ဗသောဝဏ္ဏံ၊ အင္ဂုပါဒံ မနောရမံ။ ဇာ၊၂။၉၆။ (ပု) (၂) အခြေ ၈-ချောင်း ရှိသော သားကောင်၊ သရဘ မည်သော သားကောင်။ အင္ဂုပါဒါ စ မောရာ စ။ ဇာ၊၂။၃၄၆။ အင္ဂုပါဒါတိ သရဘာ မိဂါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၇။၃၁၆။ (ဤသရဘ သားကောင်ကား 'အထက်(ထိပ် ?)၌ မျက်စိရှိသည်။ ခြေသံ့ကို စဉ်လျက် သတ်နိုင်သည်၊ ခြေရှစ်ချောင်းတွင် လေးချောင်းသည် အထက်၌ ပေါက်သည်'ဟု သတတ်။ ဓာန်၊ဋ္ဌီ။၆၁၉။)

အင္ဂုပိတ (တိ) [န+ဥပိတ] မထားအပ်သော။ (က) ပိုင်းခြားမထားအပ်သော။ အသမ္ဘတာယ ဘိက္ခဝေ သီမာယ အင္ဂုပိတာယ ယံ ဂါမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ ဥပနိဿာယ ဝိဟရတိ။ ဝိ၊၃။၁၅၀။ အင္ဂုပိတာယာတိ အပရိစ္ဆိန္နာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။ (ခ) တပ်မထားအပ်သော။ အထ ဖွါရဿ ဥဒုက္ခလံ ဝါ ဥတ္တရပါသကော ဝါ ဘိန္နော ဝါ ဟောတိ အင္ဂုပိတော ဝါ။ သံဝရိတုံ န သက္ကောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ (ဂ) ထားအပ်သည် မမည်သော၊ တန်ရပ်သည် မမည်သော။ ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ အင္ဂုပိတာ ဟောတိ ပဝါရဏာ။ ဝိ၊၃။၂၅၃-၄။

အင္ဂုပိတစုရ (တိ) [အင္ဂုပိတ+စုရ] မထားအပ်သော ဝန်ရှိသော၊ တန်ရပ်မထားအပ်သော—အားထုတ်မှု—ဝီရိယ—ဟူသော ဝန်ရှိသော၊သူ။ အနိက္ခိတ္တဓုရ-ကြည့်။

အင္ဂုပုရိသပုဂ္ဂလ (တိ) [အင္ဂု+ပုရိသပုဂ္ဂလ] ၈-ပါးသော ယောကျ်ားမြတ်ပုဂ္ဂိုလ်တို့—ရှိသော—ရှိရာဖြစ်သော၊(သံဃာ)။ အင္ဂုပုရိသပုဂ္ဂလံ သံဃံ (ပစ္စက္ခာမိ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ အင္ဂု ပုရိသပုဂ္ဂလာ ဧတ္ထာတိ အင္ဂုပုရိသပုဂ္ဂလော၊သံဃော။ ဧတ္ထ စ ပုရိသောတိ ဝါ ပုဂ္ဂလောတိ ဝါ ဧကတ္ထာနေ-

တာနိ ပဒါနိ၊ ဝေနေယျဝသေန ပနေတံ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၇၇။

အင္ဂုပေတ္တ (တိ) [န+ဥပေတ္တ] မတည်စေ—တည်မနေစေ—သော၊ တန်ရပ် မထားသော၊ သူ။ အန္တရာ အင္ဂုပေတ္တာ ဧကေန ပယောဂေန အတိက္ကာမေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၄၇။

အင္ဂုမေသိ (ကြိ) ဥပေတိ-ကြည့်။

အင္ဂုမ (တိ) [အင္ဂု+မ။ ထိုမှ အင္ဂုမာ, အင္ဂုမီ] ၈-ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း၊ ၈-ခုမြောက်။ ဘိက္ခုနီနံ အင္ဂုမံ ပါရာဇိကံ ကတ္ထ ပညတ္တံ။ ဝိ၊၅။၉၉။ ဣဒံ အင္ဂုမံ ကုသိတဝတ္ထု။ ဒီ ၃။၂၁၂။ အယံ အင္ဂုမော အက္ခဏော အသမယော ဗြဟ္မစရိယဝါသာယ။ ဒီ၊၃။၂၂၀။ အသာဓွော ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော အင္ဂုမံ ဘဝံ နိဗ္ဗတ္တေတုံ။ အံ၊၂။၃၈၂။ အင္ဂုမံ ဘဝန္တိ ကာမာဝစရေ အင္ဂုမံ ပဋိသန္ဓိံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။ ယံ ပုထုဇ္ဇနော အင္ဂုမံ ဘဝံ နိဗ္ဗတ္တေယျ၊ ဌာနမေတံ ဝိဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၉။ န တေ ဘဝံ အင္ဂုမမာဒိယန္တိ။ ခုဒ္ဒက။၆။ သုတ္တနိ။၁၁၃။ အင္ဂုမီ-လည်းကြည့်။

အင္ဂုမက (တိ) [အင္ဂုမ+က] ၈-ခုမြောက် —၈-ယောက်မြောက်—သော၊သူ။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်။ အင္ဂုမကဿ ပုဂ္ဂလဿ ဒိဋ္ဌိပရိယုဋ္ဌာနံ ပဟီနန္တိ ? ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၁၀၅။ အင္ဂုမကဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂလဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။ ပုထုဇ္ဇနကလျာဏကဿ ပညာ အင္ဂုမကဿ ပညာယ ဒူရေ။ ပဋိသံ။၃၇၄။ အင္ဂုမကဿာတိ အရဟတ္တဖလဋ္ဌတော ပဋ္ဌာယ ဂဏိယမာနေ အင္ဂုမဘူတဿ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌဿ။ ပဋိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။

အင္ဂုမကကထာ (ထီ) [အင္ဂုမက + ကထာ] သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၏ အကြောင်းကိုဆိုရာ စကား။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ ၃-ဝဂ်။ (၂၅) ၅-ကထာ။ အင္ဂုမကကထာ။ အဘိ၊က။၁၀၅-၇။

ဣဒါနိ အင်္ဂမကကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၇၂။

အင်္ဂမကကထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အင်္ဂမကကထာ + ဝဏ္ဏနာ] အင်္ဂမကကထာ၏ - အဖွင့် - အင်္ဂကထာ။ အင်္ဂမကကထာဝဏ္ဏနာ နိဋ္ဌိတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။

အင်္ဂမကသဂ္ဂုဏ္ဍိယကထာ (ထီ) [အင်္ဂမကထာ+ ဂုဏ္ဍိယ+ကထာ] သောတာပတ္တိမဂ္ဂဋ္ဌပုဂ္ဂိုလ်၏ ဂုဏ်တို့ကို ဆိုရာ စကား။ အဘိ၊က။၁၇-၁၉၀။ ဣဒါနိ အင်္ဂမကသ ဂုဏ္ဍိယကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၂။

အင်္ဂမဂ္ဂဂ်ဝိဘာဝန (နပ) [အင်္ဂမဂ္ဂ + ဝိဘာဝန] (၁) မဂ္ဂင် ဂ-ပါးကို ထင်ရှားပြခြင်း။ (တိ) (၂) မဂ္ဂင် ဂ-ပါးကို ထင်ရှား ပြတတ်သော။

အင်္ဂမဂ္ဂဂ်ဝိဘာဝနဉာဏ (နပ) [အင်္ဂမဂ္ဂဂ်ဝိဘာဝန + ဉာဏ] မဂ္ဂင် ဂ-ပါးကို ထင်ရှား ပြတတ်သောဉာဏ်။ သတ္တဖောဇ္ဈင်္ဂဝိဘာဝနဉာဏာနိ အင်္ဂမဂ္ဂဂ်ဝိဘာဝနဉာဏာနိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၁ဂ။

အင်္ဂမင်္ဂလ (နပ)[အင်္ဂ+မင်္ဂလ။(အမွှမင်္ဂလ-သံ)] ဂ-ပါးသော မင်္ဂလာ၊ မင်္ဂလာ ဂ-ပါး၊ မင်္ဂလာရှိသော အရာဝတ္ထု ဂ-မျိုး။ ကာယပန္နနဝိစေ အင်္ဂမင်္ဂလာဒီကံ ယံ ကိဉ္စိ ဝိကာရရူပံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ အင်္ဂမင်္ဂလာနိ နာမ သင်္ခေါ၊ စက္ကံ၊ ပုဏ္ဏကုမ္ဘော, ဂယာ, သိရိဝစ္ဆော, အင်္ကုသော, ဓဇံ, သောဝတ္ထိကန္တိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၂၂။ ဝိမတိ၊၁။၁၆ဂ။ မစ္ဆယုဂဠ, ဆတ္တ, နန္ဒိယာဝဋ္ဋာဒိဝသေနပိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊၁။၁၆ဂ။ (အင်္ဂမင်္ဂလိက ဟူသည်ကား ခရုသင်း,စက်ဝန်း,ကြာသွတ်အိုး, ဆင်မျက်ကွင်း,အမှန်ဂုလစ်,ချွန်းတောင်း,တံခွန်, လည်ရေး ဤရှစ်ပါးတည်း။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊သျှ၊၂။၃၇၂။ အင်္ဂမင်္ဂလာဒိကံ၊ ခရုသင်း, စကြာ, ရေပြည့်အိုး, ချွန်းတောင်း, အသရေရှိသော နွားလယ်, ချွန်း, တံခွန်, လည်ရေးအားဖြင့် ရှစ်ပါးသော မင်္ဂလာ အဝတ္ထုသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊သျှ၊မအ၊၃။၃၀၄။ သင်္ခေါ စက္ကံ ပုဏ္ဏကုမ္ဘော၊ ဂယာ သိရိဝစ္ဆင်္ကုသော။ ဓဇံ သောဝတ္ထိကံ ဝဒန္တိ၊ အင်္ဂမင်္ဂလမင်္ဂလံ။ သင်္ခေါ၊ ခရုသင်း။ စက္ကံ၊ စကြာရတနာ။ ပုဏ္ဏကုမ္ဘော၊ မှန်ညင်းနီစေ့ဖြင့်ပြည့်သောအိုး။ ဂယာ၊ ရတနာ လုံကန်။ သိရိဝစ္ဆော၊ အသရေ၏တည်နေရာ ထီးဖြူ။ အင်္ကုသော၊ ချွန်းတောင်း။ ဓဇံ၊ တံခွန်။ သောဝတ္ထိကံ၊ လည်ရေးသုံးဆင့်။ ဣတိ၊ ဤသို့။ အင်္ဂမင်္ဂလမင်္ဂလံ၊ လောက၌ မင်္ဂလာဟု သမုတ် အပ်သော ဝတ္ထုရှစ်ပါးထက် အလွန် မင်္ဂလာ ဖြစ်တော်မူသော ရတနာ သုံးပါးကို။ အဟံ၊ ငါသည်။ ဝန္ဒေ၊ ၏။ ရှိခိုးလည်းရ သုတလည်း ပြီးသော ဂါထာ။ ဓမ္မသိကာနိဿျ၊၃၁၁။ ကဋ္ဌနမယေန သဏ္ဌာရဟနဝိစ်တ္တေန အင်္ဂမင်္ဂလေန သမန္နာဂတာ။ ဧ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၃၇။ ဤသည်တို့ကား အခါကာလ, တိုင်းနိုင်ငံ,ဘာသာတရားနှင့်လူမျိုး တို့၏ ရိုးရာဓလေ့, ယဉ်ကျေးမှု အစဉ်အလာ အားလျော်စွာ နိမိတ်ကောင်းသည်, ကျက်သရေ တိုးသည်, ကောင်းကျိုးပေးတတ်သည်, မင်္ဂလာ ရှိသည်ဟု သမုတ်ထားသည့်အတိုင်း အဋ္ဌကထာ, ဋီကာဆရာတို့၏ ဖော်ပြချက်တို့တည်း။ လောကီ ကျမ်းတို့၌ ဖော်ပြချက်တို့လည်း ရှိကုန်သေး၏။ ၎င်းတို့ကား (၁) သောဝတ္ထိက၊ ၄-ထောင့်, ၄-ကွက်ရှိသော စကြာ။ သိရိဝစ္ဆ (သိရိဝစ္ဆ - သိမ့်ဝစ္ဆ)ကျက်သရေရှိသော လက်ျာရစ်လည်ရှိ ပေါက်သော အမွေး(ဗိဿနို, ကြိဿန စသည်တို့၏ ရင်ပတ်၌ပေါက်သော အမွေး - အမှတ် - လက္ခဏာ)။ နန္ဒိယာဝတ္တ (နန္ဒိယာဝတ္တ)စကြာအထူး၊ အထောင့်အကွက် များစွာရှိသော စကြာ။ ဝဒ္ဓမာနက (ဝဒ္ဓမာနက) နာရီခြမ်းကဲ့သို့ ညီမျှစွာ အကွက်ချထား၍ နက်နဲသည့်အဓိပ္ပါယ် ရှိသောပုံစံ။ (ဂျိန်းဘုရား, ဂျိန်းနတ်တို့၏ရုပ်တု စသည်ဟုလည်း ဆိုကြသေး၏)။ ဘဒ္ဒါသန၊ (ဘဒ္ဒါသန) ရာဇပလ္လင်။ ကလသ၊ ရေပြည့်အိုး။ မစ္ဆ၊ ငါး။ ဒပ္ပဏ၊ ကြေးမုံ(မှန်)။ အဒ္ဓမာဂဓီ-ကောသ။ (၂)(က) မိဂရာဇာ၊ခြင်္သေ့။ ဝသဘ၊

နွားလား။ နဘ၊ ဆင်။ ကလဘ၊ ရှေးပြည့်အိုး။ ဗိဇနီ၊ ယပ်။ ဝေဇယန္တီ၊ အလံတံခွန်။ ဘေရိ၊ စည်။ ဒီပ၊ ဆီမီး။ (ခ) ဗြာဟ္မဏ၊ပုဏ္ဏား။ ဂေါ၊ နွား။ ဟုတာသန၊ မီး။ ဟိရည၊ ရွှေ။ သပ္ပိ၊ ထောပတ်။ အာဒိစ္စ၊ နေ။ အာပ၊ ရေ။ ရာဇာ၊ ရှင်ဘုရင်။ ဝါဓပ္ပတိ။)

အင္ဂမဒ္ဒိဝသ (ပု) [အင္ဂမ+ဒိဝသ] ဂ-ရက်မြောက်သောနေ့။ ပဗ္ဗဇိတဘော ပဉ္စာဟ အင္ဂ အင္ဂမဒိဝသော။ ထေရီ၊၄။၂၅၂။

အင္ဂမဘူတ (တိ) [အင္ဂမ+ဘူတ] ဂ-ခုမြောက်—ဂ-ယောက်မြောက်—(ဖြစ်၍)ဖြစ်သော၊ သူ။ အင္ဂမက-ကြည့်

အင္ဂမဟာနိရယ (ပု) [အင္ဂ + မဟာနိရယ]ငရဲကြီး ဂ-ထပ်။ နိရယန္တိ အင္ဂမဟာနိရယသော၊ဉ္စသ-ဉ္စသဒ္ဒနိရယပ္ပဘေဒံ သဗ္ဗသော နိရယံ အဿေသိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၇၂။

အင္ဂမာသ (ပု၊န) [အင္ဂ + မာသ] ဂ-လ။

အင္ဂမာသိက (တိ) [အင္ဂမာသ + ဣက] ဂ-လရှိသော၊သူ။ အင္ဂမာသိကောဝံ (ဝဝတိ မရုတိ)။ မဟာနိ။၉၂။

အင္ဂမိစ္ဆတ္တ (န) [အင္ဂ + မိစ္ဆတ္တ] မိစ္ဆတ္တတရား ဂ-ပါး။ ... အင္ဂမိစ္ဆတ္တနဝအာဃာတဝတ္ထု — ။ ဥဒါန ၄။၁၂၂။ ဣတိဝုတ်၊၄။၁၂၁။ (ဂ-ပါး သရုပ်ကို။ ဒီ၊၃။၂၁၀။ အဘိ၊ဝိ။၄ဝ၁-တို့တွင် ကြည့်။)

အင္ဂမီ (ထီ) [အင္ဂမ + ဤ] (က) ဂ-ခုတို့၏ပြည့်ကြောင်း၊ ဂ-ခုမြောက်။အနိစ္စတာဃေဝ အင္ဂမီ။ မဟာနိ။၄။ အနိစ္စတာဃေဝ အင္ဂမိတိ ဝိနာသဘာဝေါ ဧဝ အင္ဂမော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄။(ခ) ဂ-ရက်မြောက်သောနေ့။ တတ္ထေဝ ဓာတုဒ္ဒသေ ပန္နရသေ အင္ဂမီယာ စ ပက္ခဿ ဥပေါသထံ ဥပဝသ။ဝိ၊၃။၁၂၁။အင္ဂမိယံ ဘိက္ခဝေ ပက္ခဿ စတုန္နံ မဟာရာဇာနံ အမစ္စာ ပါရိသဇ္ဇာ ဣမံ လောကံ အနုဝိစရန္တိ။အံ၊၁။၁၄၃။ ဓာတုဒ္ဒသီ ပဉ္စဒသီ၊ ယာ စ ပက္ခဿ အင္ဂမီ။ အံ၊၁။၁၄၂။ ဇာ၊၂။ ၁၉၆။ ဣတော အင္ဂမီ ဇက္ကမာ။ မ၊၂။၃၇၄။ သုတ္တနိ ။၃၇၀(မိ-၌ ဆန်း ရသ)။ အင္ဂမ-လည်းကြည့်။

အင္ဂမိဥပေါသထ (ပု) [အင္ဂမိ + ဥပေါသထ]ဂ-ရက်မြောက်သော ဥပုသ်၊ ဂ-ရက်ဥပုသ်။ အင္ဂမိဥပေါသထသ ဟိ ပစ္စုဂ္ဂမနဉ္စုဂ္ဂမနဉ္စဝသေန သတ္တမိယဉ္စ နဝမိယဉ္စ။မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၁၃။

အင္ဂမုခ (တိ) [အင္ဂ+မုခ အင္ဂ မုခါနိ ယဿ-ပြု။ အင္ဂသဘာဝနိဿျ၊ ၂၉-၌ကား တမျိုးဆိုသည်။] ရှစ်ပါးသော — အကြောင်း — အခြေခံအချက် — ရှိသော၊ ယာ သော ပုဂ္ဂလဝါဒေ တာဝ စတုသု ပဉ္ဇာသု ဒွိန္နံ ပဉ္စကာနံ ဝသေန အင္ဂမုခါ ဝါဒယုတ္တိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ တတ္ထဝတာ သန္ဓိကာသာ ဧဝ ဟုမေသဉ္စ တိက္ခတ္တိ စတုန္နံ သစ္စိကဋ္ဌာနံ ဓောကာသံ သစ္စိကဋ္ဌေ အနုလောမပစ္စနီကဿ ပစ္စနီကာနုလောမဿ စာတိ ဒွိန္နံ ဒွိန္နံ ပစ္စနီကာနံ ဝသေန အယံ အင္ဂမုခါ နာမ ဝါဒယုတ္တိ နိဒ္ဒိဋ္ဌာ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂ဝ။ (သုဒ္ဓသစ္စိကဋ္ဌ၊ ဩကာသသစ္စိကဋ္ဌ၊ ကာလသစ္စိကဋ္ဌ၊ အဝယဝသစ္စိကဋ္ဌ အားဖြင့် သစ္စိကဋ္ဌ ၄-ပါးတွင် တပါးတပါး၌ အနုလောမပစ္စနီက၊ ပစ္စနီကာနုလောမ-ဟု ၂-မျိုးစီရှိသောကြောင့် မုခ ဂ-ပါးဖြစ်သည်။)

အင္ဂမှာ (ကြိ) တိဋ္ဌတိ-ကြည့်။

အင္ဂယောဇန (န) [အင္ဂ+ယောဇန] ဂ-ယူဇနာ။ သမန္တာ အင္ဂယောဇနံ။ အပ၊၁။၆၇။

အင္ဂယောဇနဝိတ္ထတ (တိ) [အင္ဂယောဇန + ဝိတ္ထတ] ဂ-ယူဇနာကျယ်သော၊ ဂ-ယူဇနာအနံရှိသော။ ဒသယောဇနအာယာမံ၊ အင္ဂယောဇနဝိတ္ထတံ။အပ၊၂။၃ဝ။

အင္ဂရတန (န) [အင္ဂ + ရတန] ဂ-တောင်။ သမန္တာ အင္ဂရတနံ၊ ဥဗ္ဗေဓာဘိသာတိ ခတ္တိယော။ အပ၊၁။၉၄။

အဋ္ဌရတနိက (တိ) [အဋ္ဌရတန+ဣက] ၈-တောင်ရှိသော၊ ၈-တောင်မြင့်သော။ ဟတ္ထိနာဂံ … အဋ္ဌရတနိကံ … ဒိသွာ ဂိလိတုံ ပရိကဗ္ဗေယျ။ မိလိန္ဒ။၃၀၀။

အဋ္ဌရတနုဗ္ဗေဓ (တိ) [အဋ္ဌရတန+ဥဗ္ဗေဓ] ၈-တောင် အမြင့်ရှိသော၊ ၈-တောင် မြင့်သော။ အဋ္ဌရတနုဗ္ဗေဓော … နာဂရာဇာ။ မိလိန္ဒ။၂၇၄။

အဋ္ဌလောကဓမ္မ (ပုံ၊န) [အဋ္ဌ+လောကဓမ္မ] လောကဓံတရား ၈-ပါး၊ ၈-ပါးသော လောကဓံတရား။ အဋ္ဌလောကဓမ္မေဟိ အကမ္ပိတစိတ္တံ၊ အသောကစိတ္တံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၃၀။ လောကဓံတရား ၈ ပါး၊ (၁) လာဘ်ရခြင်း။ (၂) လာဘ်မရခြင်း။ (၃) အခြံအရံရှိခြင်း။ (၄) အခြံအရံမရှိခြင်း။ (၅) ကဲ့ရဲ့ခြင်း။ (၆) ချီးမွမ်းခြင်း။ (၇) ချမ်းသာခြင်း။ (၈) ဆင်းရဲခြင်း။ အံ၊၃။၇။

အဋ္ဌလောကဓမ္မပဒ (န) [အဋ္ဌလောကဓမ္မ+ပဒ] ၈-ပါးသော လောကဓံတရားစု၊ လောကဓံတရား ၈-ပါးအစု။ "အဋ္ဌလောကဓမ္မပဒ"န္တိပိ ဝဒန္တိ-ယေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၇။

အဋ္ဌလောကဓမ္မဝါတ (ပု) [အဋ္ဌလောကဓမ္မ+ဝါတ] လောကဓံတရား ၈-ပါးတည်းဟူသော လေ၊ ၈-ပါးသော လောကဓံလေ။ ဂိရိရာဇဝရ-သမံ မဟာရာဇ တေဟုတံ ဝိသုဒ္ဓိကာမာနံ အဋ္ဌလောကဓမ္မဝါတေဟိ အကမ္ပိယဋ္ဌေန။ မိလိန္ဒ။ ၃၃၆။

အဋ္ဌဝင်္က (န) [အဋ္ဌ+ဝင်္က] ၈-ဌာနတို့၌ ကောက်သော၊ ၈-မြောင့်ရှိသော။ အဋ္ဌဝင်္ကံ မဏိရတနံ ဥဠာရံ။ ဇာ၊၁။၃၄၉။

အဋ္ဌဝတ္ထုက (တိ) [အဋ္ဌ+ဝတ္ထု+က] ၈-ပါးသောဝတ္ထု ရှိသော၊သူ၊ အာပတ်၊ တရားစသည်။ (က) ၈-ပါးသော လွန်ကျူးမှုဝတ္ထုကို ပြည့်စေတတ်သော၊သူ၊ ဘိက္ခုနီ။ အယမ္ပိ ပါရာဇိကာ ဟောတိ အသံဝါသာ အဋ္ဌဝတ္ထုကာ။ဝိ၊၂။၂၅။ အယမ္ပိ ဘိက္ခုနီ … တောနိ အဋ္ဌ ဝတ္ထုနိ ပရိ-ပါဒိယာ ဝါ ဥပ္ပဋ္ဌိပါဒိယာ ဝါ ပုရေတွာ အဋ္ဌ-ဝတ္ထုကာ နာမ ပါရာဇိကာ ဟောတိ။ ကင်္ခါ။ ၂၉၇။ (ခ) ၈-ပါးသော လွန်ကျူးမှုဝတ္ထုကို ပြည့်စေခြင်းကြောင့် သင့်သောအာပတ်၊ အဋ္ဌ-ဝတ္ထုကပါရာဇိကအာပတ်။ ကတေတ္တ အဋ္ဌဝတ္ထု-ကာ။ … ကေတ္တ အဋ္ဌဝတ္ထုကာ။ ဝိ၊ ၅။၃၆၄။ ကေတ္တ အဋ္ဌဝတ္ထုကာတိ ဘိက္ခုနီနံယေဝ ကော ဧတ္တ ဣမသ္မိံ သာသနေ အဋ္ဌဝတ္ထုကာ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၂၂၆။ သိယာ မေထုနဓမ္မပစ္စယာ ပါရာ-ဇိကန္တိ အယံ ပဉှော အဋ္ဌဝတ္ထုကံ သန္ဓာယ ဝုတ္တော။ တဿာ ဟိ … မေထုနဓမ္မပစ္စယာ ဆေဒ္ဒ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၅။ (ဂ) ၈-ပါးသော လွန်ကျူးမှုဝတ္ထုကို ပြည့်စေခြင်းကြောင့် သင့်သော ပါရာဇိက အာပတ်ကို ပညတ်ရာဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်၊ အဋ္ဌဝတ္ထုက သိက္ခာပုဒ်။ ဥက္ခိတ္တာ အဋ္ဌဝတ္ထုကာ။ဝိ၊၅။၉၉။ (ဃ) ၈-ပါးသောဖြစ်ရာဝတ္ထုရှိသော – ဝိစိကိစ္ဆာ – ကင်္ခါ – ယုံမှားမှု။ အဋ္ဌဝတ္ထုကာယ ကင်္ခါယ အဝိတိဏ္ဏ-ဘာဝေန အဝိတိဏ္ဏကင်္ခံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ အဋ္ဌ-ဝတ္ထုကာယ ဝိစိကိစ္ဆာယ နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆော။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ (အဋ္ဌဝတ္ထုသရုပ်ကို အဘိ၊၈။၂၀၈-တွင်ကြည့်။) (င) ၈-ပါးသော – အရာ – ဝတ္ထု – ရှိသော – အဝိဇ္ဇာ – မောဟ – မသိခြင်း။ အရာဌာန ၈-ပါး၌ ဖြစ်သော မသိခြင်း။ အဋ္ဌဝတ္ထုကေန ဟိ အဝိဇ္ဇာန္ဓ-ကာရေန ဩနဒ္ဓါ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ အဝိဇ္ဇာတိ အဋ္ဌဝတ္ထုကံ အညာဏမေဝ ပရမံ မလံ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။ (အဋ္ဌဝတ္ထုသရုပ်ကို အဘိ၊၈။၂၂၂-တွင်ကြည့်။) (စ) ၈-အသပြာတပ်ထိုက်သော လွန်ကျူးမှုရှိသောအပြစ်၊ ထိုအပြစ်အားလျော်စွာ တပ်အပ်သောဒဏ်?။ ကုဒ္ဒေါ ဟိ အဋ္ဌ-ဝတ္ထုကံ သောဠသဝတ္ထုကံ ကတွာ အဋ္ဌာနေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၀။ အဋ္ဌဝတ္ထုကာဒိသော၊ အဋ္ဌဝတ္ထု-ကဟေတု-တို့လည်းကြည့်။

အဋ္ဌဝတ္ထုကဟေတု (တိ) [အဋ္ဌဝတ္ထုက+ဟေတု] ၈-အသပြာတပ်ထိုက်သော လွန်ကျူးမှုရှိသော–

အဋ္ဌဝတ္ထုက ဟူသော — အကြောင်း။ အဋ္ဌဝတ္ထုကဟေတု အဋ္ဌေဝ, သောဠသဝတ္ထုကဟေတု သောဠသေဝ ကဟာပဏေ ဂဏှာပေနေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၂၀။

အဋ္ဌဝတ္ထုကာဒိဘေဒ (တိ) [အဋ္ဌဝတ္ထုက + အာဒိ + ဘေဒ] အဋ္ဌဝတ္ထုက စသည်အပြားရှိသော။ အဋ္ဌဝတ္ထုကာဒိဘေဒံ ဒဏ္ဍံ ပရဿ န ပဏယေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၃။၄၂၀။

အဋ္ဌဝဿ (န) [အဋ္ဌ + ဝဿ] ၈-နှစ်။ အဋ္ဌဝဿေ အတိက္ကန္တေ၊ အဿောသိ လောကနာယကံ။ အပ၊ ၂။၅၉။

အဋ္ဌဝဿသဟဿ (န) [အဋ္ဌ + ဝဿ + သဟဿ] အနှစ် ၈-ထောင်။

အဋ္ဌဝဿသဟဿာယုက (တိ) [အဋ္ဌဝဿသဟဿ + အာယု + က] အနှစ် ၈-ထောင်အသက်ရှည်သော၊ သူ။ အဋ္ဌဝဿသဟဿာယုကာ ပုတ္တာ ဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊၃။၆၂။

အဋ္ဌဝဿိက (တိ) [အဋ္ဌဝဿ + ဣက] အသက် ၈-နှစ်ရှိသော၊ သူ။ ဇာတိယာ အဋ္ဌဝဿိကော။ စရိယာ၊၃၉၂။ အဋ္ဌဝဿိကောပိ (စဝတိ မရတိ ...)။ မဟာနိ၊၉၂။

အဋ္ဌဝဿိကကာလ (ပု) [အဋ္ဌဝဿိက + ကာလ] အသက် ၈-နှစ်ရှိသောအခါ။ တဿ ကိရ အဋ္ဌဝဿိကကာလေ အနဘိရတိ ဥပ္ပဇ္ဇိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။

အဋ္ဌဝါစာ (ထီ) [အဋ္ဌ + ဝါစာ] ၈-ကြိမ် ရွတ်ဖတ်ခြင်း။

အဋ္ဌဝါစိက (တိ) [အဋ္ဌဝါစာ + ဣက] ၈-ကြိမ်ရွတ်ဖတ်ခြင်း ရှိသော။ အဋ္ဌဝါစိကာ ဥပသမ္ပဒါ။ ဝိ၊၅။၂၄၄။

အဋ္ဌဝါစိကူပသမ္ပဒါ (ထီ) [အဋ္ဌဝါစိက + ဥပသမ္ပဒါ] ၈-ကြိမ် (ဘိက္ခုနီသံဃာမှ ဉတ်လျှင် ၄-ကြိမ်မြောက် ကမ္မဝါစာ, ဘိက္ခုသံဃာမှ ဉတ်လျှင် ၄-ကြိမ်မြောက် ကမ္မဝါစာ) ရွတ်ဖတ်ခြင်း ရှိသော ရဟန်း၏ အဖြစ်။ အဋ္ဌဝါစိကူပသမ္ပဒါ နာမ ဘိက္ခုနီယာ ဘိက္ခုနီသံဃတော ဉတ္တိစတုတ္ထေန, ဘိက္ခုသံဃတော ဉတ္တိစတုတ္ထေနာတိ ဣမေဟိ ဒွီဟိ ကမ္မေဟိ ဥပသမ္ပဒါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၆။

အဋ္ဌဝိဓ (န) [အဋ္ဌ + ဝိဓ] (၁) ၈-ပါးသော—အပြား—အဘို့—အစု။ အဋ္ဌဝိဓေန ရူပသင်္ဂဟော။ အဘိ၊ဓ။၁၅၄။ အဋ္ဌဝိဓေန ရူပက္ခန္ဓော။ အဘိ၊ဝိ။၁၅။ (တိ) (၂) ၈-ပါးအပြားရှိသော။ အဋ္ဌဝိဓော လောကဓမ္မော။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၂။၁၇၄။

အဋ္ဌဝီသ¹ (ထီ) [အဋ္ဌ + ဝီသ] နှစ်ဆယ့်ရှစ်၊ ၂၈-ပါး, ၂၈-ခု, ၂၈-ယောက် စသည်။ အဋ္ဌဝီသဉ္စ ကောဋိယော။ အဘိ၊ဝိ။၄၃၉။

အဋ္ဌဝီသ² (တိ) [အဋ္ဌဝီသ + အ။ မောဂ်၊၄။၅၁-သုတ်ကြည့်။] ၂၈-ခုမြောက်။ အဋ္ဌဝီသေ ကပ္ပသတေ။ အပ၊၁။၁၁၇။

အဋ္ဌဝီသတိ (ထီ) [အဋ္ဌ + ဝီသတိ] နှစ်ဆယ့်ရှစ်၊ ၂၈-ပါး, ၂၈-ခု, ၂၈-ယောက်စသည်။ အဋ္ဌဝီသတိ ခေါ ပနိမေ မဟာရာဇ ပဋိသလ္လာနဂုဏာ။ မိလိန္ဒ၊၁၄၃။ အဋ္ဌဝီသတိ နက္ခတ္တာနိ။ မဟာနိ၊ ၂၉၈။

အဋ္ဌဝီသတိက္ခတ္တုံ (ဗျ) [အဋ္ဌဝီသတိ + က္ခတ္တုံ] ၂၈-ကြိမ်။ အဋ္ဌဝီသတိက္ခတ္တုံ ဥက္ကဋ္ဌော အဟောသဟံ။ အပ၊၁။၃၉။

အဋ္ဌဝီသတိသတ (န) [အဋ္ဌဝီသတိ + သတ] တရာ့နှစ်ဆယ့်ရှစ်၊ ၁၂၈-ပါး, ၁၂၈-ခု, ၁၂၈-ယောက် စသည်။ လက္ခဏတော ဝုတ္တံသာကာရေ အဋ္ဌဝီသတိသတံ လက္ခဏာနိ ဟောန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။၆၀။

အဋ္ဌဝီသတိဟတ္ထ (ပု) [အဋ္ဌဝီသတိ + ဟတ္ထ] (၁) ၂၈-တောင်။ (တိ) (၂) ၂၈-တောင်ရှိသော။

အဋ္ဌဝီသတိဟတ္ထပ္ပမာဏ (တိ) [အဋ္ဌဝီသတိဟတ္ထ + ပမာဏ] ၂၈-တောင်—အတိုင်းအရှည်—ပမာဏ—ရှိသော။ ဧတံ အဗ္ဘန္တရံ အဋ္ဌဝီသတိဟတ္ထပ္ပမာဏံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။

အဋ္ဌဝေဒနာသတ (န) [အဋ္ဌ + ဝေဒနာ + သတ] ၁၀၈-ပါးသော ဝေဒနာ၊ ဝေဒနာ ၁၀၈-ပါး။ တာ အတီတေ ဆတ္တိံသ, အနာဂတေ ဆတ္တိံသ, ပစ္စုပ္ပန္နေ ဆတ္တိံသာတိ ဧဝံ အဋ္ဌဝေဒနာသတံ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၀။

အဋ္ဌသဋ္ဌိ (ထီ) [အဋ္ဌ + သဋ္ဌိ] ခြောက်ဆယ့်ရှစ်၊ ၆၈-ပါး, ၆၈-ခု, ၆၈-ယောက်သော။ အပိ စ အဋ္ဌသဋ္ဌိ ဇလာနိ။ ပဋိသံ၊၃၅၀။

အဋ္ဌသဋ္ဌိဘိက္ခုသတသဟဿ (န) [အဋ္ဌသဋ္ဌိ + ဘိက္ခု + သတ + သဟဿ။ အဋ္ဌသဋ္ဌိနှင့် သတကို ပေါင်း၊ ရလဒ်ကို သဟဿဖြင့်မြှောက်။] တသိန်းခြောက်သောင်းရှစ်ထောင်သောရဟန်း။ ရဟန်း တသိန်းခြောက်သောင်းရှစ်ထောင်။ ပဌမသန္နိပါတေ အဋ္ဌသဋ္ဌိဘိက္ခုသတသဟဿံ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။ မဟာ ခေါ အနေ့ တေရပိ ဘိက္ခုသံဃော ဗန္ဓုမတိယာ ရာဇဓာနိယာ ပဋိဝသတိ အဋ္ဌသဋ္ဌိ ဘိက္ခုသတသဟဿံ....။ ဒီ၊၂။၃၉။

အဋ္ဌသဋ္ဌိဘိက္ခုသဟဿ (န) [အဋ္ဌသဋ္ဌိ + ဘိက္ခု + သဟဿ] ခြောက်သောင်းရှစ်ထောင်သော ရဟန်း၊၊ ရဟန်း ခြောက်သောင်းရှစ်ထောင်။ တတောပိ စ အဋ္ဌသဋ္ဌိဘိက္ခုသဟဿေဟိ ပရိဝုတော။ ဗီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။

အဋ္ဌသဋ္ဌိသတ (န) [အဋ္ဌသဋ္ဌိ + သတ] တရာ့ခြောက်ဆယ့်ရှစ်၊ ၁၆၈-ပါး, ၁၆၈-ခု, ၁၆၈-ယောက်သော။ အဋ္ဌသဋ္ဌိသတသဟဿ-ကြည့်။

အဋ္ဌသဋ္ဌိသတသဟဿ (န) [အဋ္ဌသဋ္ဌိသတ + သဟဿ] တသိန်းခြောက်သောင်းရှစ်ထောင်။ အဋ္ဌသဋ္ဌိသတသဟဿာနံ၊ ပဌမော အာသိ သမာဂမော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၆၄။ အဋ္ဌသဋ္ဌိသတသဟဿာနန္တိ အဋ္ဌသဋ္ဌိသဟဿာဓိကာနံ သတသဟဿဘိက္ခူနန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၂၈၂။

အဋ္ဌသဋ္ဌိသဟဿ (န)[အဋ္ဌသဋ္ဌိ + သဟဿ] ခြောက်သောင်းရှစ်ထောင်။ အဋ္ဌသဋ္ဌိသဟဿေဟိ၊ ပါဝိသိ ဝန္ဒမံ တဒါ။ အပ၊၁။၁၆၁။

အဋ္ဌသဋ္ဌိသဟဿာဓိက (တိ) [အဋ္ဌသဋ္ဌိသဟဿ + အဓိက] ခြောက်သောင်းရှစ်ထောင် အလွန်ရှိသော။ အဋ္ဌသဋ္ဌိသတသဟဿ-ကြည့်။

အဋ္ဌသတ (န) [အဋ္ဌ + သတ] (၁) တရာ့ရှစ်၊ ၁၀၈-ပါး, ၁၀၈-ခု, ၁၀၈ ယောက်သော။ ယာဝတာ အဋ္ဌသတံ တဏှာဝိစရိတံ၊ ဣဒံ တဏှာမဇ္ဈံ။ မဟာနိ။ ၃၇။ ယေ ပုဂ္ဂလာ အဋ္ဌသတံ ပသတ္ထာ။ ခုဒ္ဒက။၅။ သုတ္တနိ။၃၁၃။ အဋ္ဌသတန္တိ တေသံ ဂဏနပရိစ္ဆေဒေါ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၅၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁။ အဋ္ဌသတံ ဝေဒနာ ဟောန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၄၆။ (၂) ရှစ်ရာ။ တသ္မိံ ပန ဒိဝသေ ဧကေကနနအဋ္ဌသတနက်လာနိ...ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၆၇။

အဋ္ဌသတတဏှာပပဉ္စ (ပု) [အဋ္ဌသတ + တဏှာ + ပပဉ္စ] ၁၀၈-ပါးသော တဏှာပပဉ္စတရား။ တဏှာပပဉ္စတရား ၁၀၈-ပါး။ အဋ္ဌသတတဏှာပပဉ္စေဟိ ပပဉ္စိတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၃၉။

အဋ္ဌသတတဏှာပပဉ္စသတ (န)[အဋ္ဌသတ + တဏှာပပဉ္စ + သတ] ၁၀၈-ပါးဟုဆိုအပ်သော တဏှာပပဉ္စတရား။ အဋ္ဌသတတဏှာပပဉ္စသတေဟိ ပပဉ္စိတော လောကသန္နိဝါသော.. ။ပဋိသံ။၁၂၅။ အဋ္ဌသတတဏှာပပဉ္စသတေဟီတိ အဋ္ဌုတ္တရံ သတံ အဋ္ဌသတံ...အဋ္ဌသတန္တိသင်္ချာတေန တဏှာပပဉ္စသတေနာတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဋ္ဌ အဗ္ဗောဟာရိကာနိ ကတွာ သတမေဝ ဂဟိတန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄။ (အဋ္ဌတဏှာဝိစရိတသတ-လည်းကြည့်။)

အဋ္ဌသတပရိယာယ (ပု) [အဋ္ဌသတ + ပရိယာယ] ၁၀၈-ပါး (သော ဝေဒနာ)၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ အဋ္ဌသတပရိယာယံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မပရိယာယံ ဒေသေဿာမိ။ သံ၊၂။၄၂၉။ အဋ္ဌ-

သတပရိယာယန္တိ အဋ္ဌသတာသာ ကာရဏာဘူတံ။ သံ ၄၊၃။၁၂၂။

အဋ္ဌသတဘေဒ (တိ) [အဋ္ဌသတ+ဘေဒ] ၁၀၈-ပါး အပြားရှိသော။ အဋ္ဌသတဘေဒါ သဗ္ဗာပိ တဏှာ ခီယတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၇၂။

အဋ္ဌသတသဟဿ (တိ) [အဋ္ဌ+သတသဟဿ] ရှစ်သိန်း ရှစ်သိန်းသော။ အဋ္ဌသတသဟဿာနိ၊ သန္နိပါတော တဒါ အဟု။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၇။ အဋ္ဌသတသဟဿာနိ၊ အဟေသုံ ဗုဒ္ဓသာဝကာ။ အပ၊၁။၂၁၅။

အဋ္ဌသတသဟဿဝိဘဝ (တိ) [အဋ္ဌ+သတသဟဿ+ဝိဘဝ] ရှစ်သိန်းသော စည်းစိမ်ဥစ္စာ ရှိသော၊ရှစ်သိန်း – ကြွယ်ဝ – ချမ်းသာ–သော၊ သူ။သာဝတ္ထိယံ ကိရေကော ဗြာဟ္မဏော အဋ္ဌသတသဟဿဝိဘဝေါ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၁။

အဋ္ဌသတသုတ္တ (န) [အဋ္ဌသတ+သုတ္တ] တဏှာ ၁၀၈-ပါးကို ဟောရာဖြစ်သောသုတ်၊ အဋ္ဌသတသုတ်။ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၃-ဝဂ်၊၂-သုတ်။ သံ၊၂။၄၂၉-၄၃၀။

အဋ္ဌသတ္တတိ (တိ) [အဋ္ဌ+သတ္တတိ] ခုနစ်ဆယ့်ရှစ်၊ ၇၈-ပါး၊ ၇၈-ခု၊ ၇၈-ယောက်စသည်။

အဋ္ဌသတ္တတိကပ္ပ (န) [အဋ္ဌသတ္တတိ+ကပ္ပ] ၇၈-ကမ္ဘာ။ အဋ္ဌသတ္တတိကပ္ပမှိ၊ သောဠသာသိံ သုခတ္တိယာ။အပ၊၁။၂၃၃။

အဋ္ဌသတ္တတိကောဋိ (တိ)[အဋ္ဌသတ္တတိ+ကောဋိ] ၇၈-ကုဋေ၊ ၇၈-ကုဋေသော။ အဋ္ဌသတ္တတိကောဋီနံ၊ တတိယာဘိသမယော အဟု။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၃၇။

အဋ္ဌသတ္တတိသတသဟဿ (န) [အဋ္ဌသတ္တတိ+သတသဟဿ] ခုနစ်သန်းရှစ်သိန်း၊ ခုနစ်သန်း ရှစ်သိန်းသော။ အဋ္ဌသတ္တတိသတသဟဿာနံ၊ တတိယော အာသိ သမာဂမော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၅၄။ (ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။၂၅၆-၌ 'အဋ္ဌသတ္တတိသဟဿာနံ'ဟု ရှိ၍ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇-၌ 'ဒုတိယေ အဋ္ဌသီတိသတသဟဿာနိ၊ တတော တတိယေ'ဟု ရှိသည်။)

အဋ္ဌသတ္တတိဝဿ (တိ) [အဋ္ဌ+သတ္တတိ+ဝဿ] အသက် ၇၈-နှစ်ရှိသော၊ သူ။ အဋ္ဌသတ္တတိဝဿာဟံ၊ ပစ္ဆိမေ ဝတ္တတေ ဝယော။ အပ၊၂။၂၆၅။

အဋ္ဌသဒ္ဒဇာတက (န)[အဋ္ဌသဒ္ဒ+ဇာတက] ၈-မျိုးသောအသံ၏ ဖြစ်ပုံကို ဟောသောဇာတ်၊ အဋ္ဌသဒ္ဒဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ အဋ္ဌကနိပါတ်၊ ၂-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၇၆။

အဋ္ဌသမ (တိ) [အဋ္ဌ+သမ] ၈-တောင်အညီအမျှ ရှိသော။ သောဠသသမာ အာယာမေန အဋ္ဌသမာ ဝိတ္ထာရေန။မ၊၂။၃၁၉။ အဋ္ဌသမာ ဝိတ္ထာရေနာတိ ဝိတ္ထာရေန သမအဋ္ဌဟတ္ထာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃၉။

အဋ္ဌသမာပတ္တိ (တိ) [အဋ္ဌ + သမာပတ္တိ] ၈-ပါးသော သမာပတ်၊ သမာပတ် ၈-ပါး။

အဋ္ဌသမာပတ္တိဉာဏ (န) [အဋ္ဌသမာပတ္တိ + ဉာဏ] သမာပတ်၈-ပါးနှင့်ယှဉ်သောဉာဏ်။ အဋ္ဌသမာပတ္တိဉာဏေန ဝါ ပဉ္စာဘိညာဉာဏေန ဝါ။ ဓူနိ။ ၁၁၃။ ပဌမဇ္ဈာနာဒိအဋ္ဌသမာပတ္တိသမ္ပယုတ္တဉာဏေန ဝါ။ ဥင်း၊ဋ္ဌ။၃၀။

အဋ္ဌသမာပတ္တိနိဗ္ဗတ္တန (န) [အဋ္ဌသမာပတ္တိ+နိဗ္ဗတ္တန] သမာပတ် ၈-ပါးကိုဖြစ်စေခြင်း။ အထ ဝါ အနုက္ကမေန ကသိဏပရိကမ္မံ ကတွာ အဋ္ဌသမာပတ္တိနိဗ္ဗတ္တနေန ကိလေသဝိက္ခမ္ဘနံ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၇။

အဋ္ဌသမာပတ္တိနိဗ္ဗာနဘေဒ (တိ)[အဋ္ဌသမာပတ္တိ+နိဗ္ဗာန+ဘေဒ] သမာပတ် ၈-ပါးနှင့် နိဗ္ဗာန်ဟူသော အပြားရှိသော။ “တတ္ထ ကတမာ ဝိမုတ္တိ၊ စိတ္တဿ စ အဓိမုတ္တိ နိဗ္ဗာနဉ္စာ”တိ ဧဝံ အာဂတာယ အဋ္ဌသမာပတ္တိနိဗ္ဗာနဘေဒါယ ဝိမုတ္တိယာ စ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၉၅။

အဋ္ဌသမာပတ္တိယာန (န) [အဋ္ဌသမာပတ္တိ+ယာန] ၈-ပါးသော သမာပတ်ယာဉ်၊သမာပတ် ၈-ပါးဟူသောယာဉ်။ဗြဟ္မလောကသမ်ိါတံ ဒေဝလောကံ ယာပေတုံ သမတ္ထတ္တာ ဒေဝလောကယာနသဒိသံ အဋ္ဌသမာပတ္တိယာနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။

အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီ (တိ) [အဋ္ဌသမာပတ္တိ+လာဘ+ဤ] ၈-ပါးသော သမာပတ်=သမာပတ် ၈-ပါး=ကို ရသောသူ။ တသ္မာ အဋ္ဌသမာပတ္တိလာဘီမှိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။

အဋ္ဌသလာကဘတ္တ (န) [အဋ္ဌ+သလာကဘတ္တ] ၈-ခုသော စာရေးတံဆွမ်း၊ ရဟန်း ၈-ပါးတို့အား စာရေးတံမဲချ၍ လှူအပ်သောဆွမ်း။ (အဋ္ဌကဘတ္တ၏ ကမ္မကွဲ။) ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၆၈။

အဋ္ဌသဟဿ (တိ) [အဋ္ဌ+သဟဿ] ၈-ထောင်။

အဋ္ဌသဟဿနာဂ (ပု) [အဋ္ဌသဟဿ+နာဂ] ၈-ထောင်သောဆင်၊ ဆင် ၈-ထောင်။ ရက္ခိံ နံ အဋ္ဌသဟဿနာဂါ။ ဇာ၊၁။၃၇၂။

အဋ္ဌသာလိနီ (ထီ) [အတ္ထ+သာရ+ဤ+ဣနီ။ အတ္ထော သာရော ဧတိဿံ ဂန္ထဇာတိယန္တိ အဋ္ဌသာလိနီ၊ ထ္ထ-ကာရဿ ဋ္ဌ-ကာရံ ရ-ကာရဿ လ-ကာရဉ္စ ကတွာ 'အဋ္ဌသာလိနီ'တိ ဝုတ္တံ။ အဋ္ဌသာ၊ယော။၂၄၈။ ဝိဇ္ဇာမဟာဒီ (ဂန-အဖွင့်) ၌ကား ဓမ္မသင်္ဂဏီယာ အတ္ထံ သာရေတိ ပကာသေတီတိ အဋ္ဌသာလိနီ၊ဓမ္မသင်္ဂဏီယာ ဝါ အတ္ထော သရီယတိ ဉာယတိ ဧတ္တ, ဧတာယာတိ ဝါ အဋ္ဌသာလိနီ။အတ္ထုပပဒ+သရဓာတု+ဏပစ္စယော။ ဣနီပစ္စယော စ၊ ထ္ထ-ကာရဿ ဋ္ဌ-ကာရံ ရ-ကာရဿ လ-ကာရဉ္စ ကတွာ ရူပသိဒ္ဓိ ဒေဒိ-တဗ္ဗာ-ဟု ဆိုသည်]။ ရှင်းလင်းပြတ်သား၍ အနှစ်ဖြစ်သောအနက်တို့ဖြစ်ရာဖြစ်သောကျမ်း၊ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်၏ အဖွင့်ဖြစ်သော အဋ္ဌကထာကျမ်း၏အမည်။ အဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာ။ ဤအမည်နှင့် အဋ္ဌကထာ တစောင်ကို အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသမထေရ်သည် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ မကြွမီ ဇမ္ဗူဒိပ်၌ နေစဉ်ကပင် ရေးခဲ့သည်ဟု မဟာဝံသ၌ဆိုသည်။ တတ္ထ ဉာဏောဒယံ နာမ၊ ကတွာ ပကရဏံ တဒါ။ ဓမ္မသင်္ဂဏိယာ'ကာသိ၊ ကစ္ဆံ သော အဋ္ဌသာလိနိံ ။ မဟာဝံ။ ၃၇၊ ၂၂၅။ သို့သော်လည်း သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်ပြီးမှရေးအပ်သော ဝိသုဒ္ဓိမဂ်, သမန္တပါသာဒိကာ စသော အဋ္ဌကထာများကို ရည်ညွှန်းရေးသားချက်များကို ယခု အဋ္ဌသာလိနီကျမ်း၌ တွေ့အပ်သောကြောင့် (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄၀-တို့ကြည့်) ထိုအဆိုသည် စဉ်းစားဖွယ်ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ်ဇမ္ဗူဒိပ်၌ ရေးခဲ့သော အဋ္ဌသာလိနီကိုပင် သီဟိုဠ်ကျွန်းသို့ ရောက်ပြီးမှ ပြုပြင်၍ အသစ်ရေးသားသည်ဟု သော်လည်းယူသင့်သည်။ ဤအဋ္ဌသာလိနီ အဋ္ဌကထာကို အရှင်မဟာဗုဒ္ဓဃောသသည် သောဏတ္ထေရ်ကို ကျမ်းပြုဟုယူဆရသော ဗုဒ္ဓဃောသ မထေရ်တောင်းပန်၍ ပြုစုတော်မူသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ ဤ အဋ္ဌကထာကို 'အဋ္ဌသာလိနီ' ဟု အမည်မှည့်ရပုံကိုလည်း ကျမ်းနိဂုမ်း၌ ကျမ်းဆရာကိုယ်တိုင်ထုတ်ဖော်ခဲ့သည်။ အနာကုလာ-နမတ္ထာနံ၊ သမ္ဘဝါ အဋ္ဌသာလိနီ။ ဣတိ နာမေန သာ ဧသာ၊ သန္နိဋ္ဌာနမုပါဂတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၂၃။ ဤကျမ်းကို ရည်ညွှန်းဖော်ပြသောကျမ်းတို့ကား ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၇၊ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈၊၁၁၆-စသည်တို့တည်း။

အဋ္ဌသောဠသဒွတ္တိံသာဒိအံသဝန္တု (တိ) [အဋ္ဌ+သောဠသ+ဒွတ္တိံသာဒိ+အံသဝန္တု]၈-မြှောင့်, ၁၆-မြှောင့်,၃၂-မြှောင့်စသည်ရှိသော။အာယတံ-သာတိ ဒီဃံသာ။ အထ ဝါ အာယတာ ဟုတွာ အဋ္ဌသောဠသဒွတ္တိံသာဒိအံသဝန္တော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၃၁၉။

အဋ္ဌဟတ္ထ (တိ) [အဋ္ဌ + ဟတ္ထ] ၈-တောင်၊ ၈-တောင်ရှိသော။ ကော် သတ္တဟတ္ထ, ကော် အဋ္ဌဟတ္ထန္တိ ဧဝ့ ဝဿာဝါသိကသာဋကော လဘိတွာ။ မဓျ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။

အဋ္ဌဟေတု (ပု) [အဋ္ဌ+ဟေတု] ၈-ပါးသော အကြောင်း။ အဋ္ဌဟေတုယိ သမ္ပာဒ၊ ဝသုဓာ ယံ ပကမ္ပတိ။ အပ၊၂၊၄၅။

အဋ္ဌာ (ကြိ) တိဋ္ဌတိ-ကြည့်။

အဋ္ဌာကာရ (ပု) [အဋ္ဌ+အာကာရ] ၈-ပါးသော အခြင်းအရာ။ တေ အဋ္ဌာကာရေ ဒဿေတုကာမော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

အဋ္ဌာန (န) [န+ဌာန] (၁) အရာမဟုတ်သော၊ အကြောင်း မဟုတ်သော၊ မဟုတ်သော အကြောင်း။ အဋ္ဌာနမေတံ ... အနဝကာသော။ ဝိ၊၁။ ၇။ အံ၊၁။ ၂၈-၂၉။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၉။ အဋ္ဌာနမေတံ အနဝကာသောတိ ဥဘယမ္ပေတံ ကာရဏပဋိက္ခေပဝစနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။ အဋ္ဌာနန္တိ ဟေတုပဋိက္ခေပေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၅။ အဋ္ဌာနေ ဝါ ပန အာယာစတော ဝေယတိ။ အဘိ၊ ဓ။၂၁၆။ အဋ္ဌာနေ ဝါ ပန အာယာစတောတိ အကာရဏေ ကောပေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၉၉။ အဋ္ဌာနဥ္စ အဋ္ဌာနတော ယထာဘူတံ ပဇာနာတိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၂၉။ အဋ္ဌာနသော အပ္ပတိဋ္ဌမတ္တနော၊ ပရဿ ဓမ္မာနိ ဘာသံ ဥဒီရယေ။ ဇာ၊၁။၁၇၈။ အဋ္ဌာနေန အကာရဏေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။ အဋ္ဌာနံ တံ သင်္ဂဏိကာရတဿ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၇။ အပ၊၁။၁၂။ စူဠနိ။၂၆၉။ အဋ္ဌာနန္တိ အဋ္ဌာနံ တံ၊ အကာရဏံ တန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ အနုနာသိကလောပေါ ကတော၊ အရိယသစ္စာန ဒဿနန္တိအာဒီသု ဝိယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၀၂။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၄။ နတ္ထိ တထာဂတာနံ အဋ္ဌာနေ ဂဇ္ဇိတံ။ မိလိန္ဒ။၁၄၇။ (၂) မသင့်သောနေရာ၊ ရခွင့်-ဆောက်ခွင့်-မရှိသော နေရာ။ ဌာနေ စေဝ ဗြာဟ္မဏ ဥပက္ကမတိ၊ နော အဋ္ဌာနေ။ အံ၊၃။၄၇၀။ နော အဋ္ဌာနေတိ နော အနောကာသေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။ နော စ အဋ္ဌာနေ နိယောဇေတိ။ နေတ္တိ၊ ၁၄၂။ (တိ) (၃) အရာမရှိ-ရာထူးမရှိ-သောသူ။ တတ္ထ ယော စ ဟောတိ မဟာမတ္တော ဓံ ပတိ အကံသု.... ယော အဋ္ဌာနေ အကာသိ။ ဝိ၊၄။ ၃၅၁။

အဋ္ဌာနကုသလ (တိ) [အဋ္ဌာန + ကုသလ] အကြောင်းမဟုတ်သည်၌(မဟုတ်ဟု)-လိမ္မာ-နားလည်-သော၊သူ။

အဋ္ဌာနကုသလတာ (ထီ) [အဋ္ဌာနကုသလ+တာ] (က) အကြောင်းမဟုတ်သည်၌(မဟုတ်ဟု) -လိမ္မာ-နားလည်-သောသူ၏ အဖြစ်။ ဌာနကုသလတာ စ၊ အဋ္ဌာနကုသလတာ စ။ အဘိ၊ဓ။၁၅။ ဒီ၊၃။၁၇၀။ အဋ္ဌာနေ ကုသလဘာဝေါ အဋ္ဌာနကုသလတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ (ခ) အကြောင်းမဟုတ်သည်ကို (မဟုတ်ဟု) ပိုင်းခြားနိုင်သောပညာ။ အဋ္ဌာနကုသလတာတိ အဋ္ဌာနပရိစ္ဆိန္နနသမတ္ထာ ပညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။

အဋ္ဌာနဂတ (တိ) [အဋ္ဌာန+ဂတ] မဟုတ်သော-မသင့်သော-နေရာသို့ ရောက်သော။ ဣမေ ခေါ ဂဟပတိ ဘောဂါ အဋ္ဌာနဂတာ အပတ္တဂတာ အနာယတနသော ပရိဘုတ္တာ။ အံ၊၁။ ၃၈၀။ ဌာနဂတ-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌာနဂါထာ (ထီ) [အဋ္ဌာန+ဂါထာ] အဋ္ဌာန-သဒ္ဒါလျှင် အစရှိသော-အဋ္ဌာနသဒ္ဒါကို အစ ပြု၍ ဟောအပ်သော-ဂါထာ၊ အဋ္ဌာနဂါထာ။ သုတ္တနိပါတပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်၊ ၅၄-ဂါထာ။ သုတ္တနိ။၂၈၇။ စူဠနိဒ္ဒေသပါဠိ၊ ၁၉။ သုတ္တနိဒ္ဒေသ၊ ၁၄၀-ဂါထာ။ စူဠနိ၊၂၆၉။

အဋ္ဌာနဂါထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဋ္ဌာနဂါထာ+ဝဏ္ဏနာ] အဋ္ဌာနဂါထာ၏-အဖွင့်-အဋ္ဌကထာ။ အဋ္ဌာနဂါထာဝဏ္ဏနာ သမတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။

အဋ္ဌာနဇာတက (န) [အဋ္ဌာန+ဇာတက] မဖြစ်နိုင်သောအရာကို ကြံ၍ ဆိုခြင်းကို ပြဆိုရာဖြစ်သောဇာတ်၊ အဋ္ဌာနဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၈-နိပါတ်၊ ၉-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၈၄။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၃၀-၄။

အဋ္ဌာနပစ္စယ (တိ) [အဋ္ဌာန+ပစ္စယ] မတည်ခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော။ ဣတိ သာဒေဝတာ ဣမဥ္စ ရက္ခမေမ္မ အဋ္ဌာနပစ္စယံ အဘိန္နဝံ အဒ္ဒသ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။

အဋ္ဌာနပရိကပ္ပ (ပု) [အဋ္ဌာန+ပရိကပ္ပ] မဖြစ်နိုင်သောအရာကို ကြံစည်ခြင်း။ မဟာသတ္တော ဣမိနာ အဋ္ဌာနပရိကပ္ပေန ကောဓသ ဂါထာ အဘာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၄။

အဋ္ဌာနပရိကပ္ပသုတ္တ (နပ)[အဋ္ဌာနပရိကပ္ပ+သုတ္တ] မဖြစ်နိုင်သော အကြောင်းကို ကြံစည်ခြင်းကို ပြသောသုတ်။ တသ္မာ အဘာဝေါ အဋ္ဌာနပရိကပ္ပသုတ္တေန ဒီပိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၇၂။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၇-ဒုတိယမိတ္တာမစ္စသုတ်နှင့် အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၂-ပုဂ္ဂလဝဂ်၊ (ဂ) ၃-ဝဂ်၊ ၅-နိဒါနသုတ် တို့တည်း။ သံ၊၃။၃၁၈။ အံ၊၁။၂၂၃-တို့ကြည့်။

အဋ္ဌာနပရိစ္ဆိန္နန (နပ) [အဋ္ဌာန +ပရိစ္ဆိန္နန] အကြောင်းမဟုတ်သည်ကို (မဟုတ်ဟု)ပိုင်းခြားခြင်း။

အဋ္ဌာနပရိစ္ဆိန္နနသမတ္ထ (တိ) [အဋ္ဌာနပရိစ္ဆိန္နန+သမတ္ထ] အကြောင်းမဟုတ်သည်ကို(မဟုတ်ဟု) ပိုင်းခြားခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော။ အဋ္ဌာနကုသလ-တာ-ကြည့်။

အဋ္ဌာနပါဠိ (ထီ) [အဋ္ဌာန+ပါဠိ] အကြောင်းမဟုတ်သည် — မဖြစ်နိုင်သောအကြောင်း — ကို ပြသောပါဠိ။ အံ၊၁။၂၈-၃၁။

အဋ္ဌာနပါဠိဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဋ္ဌာနပါဠိ+ဝဏ္ဏနာ] အဋ္ဌာနပါဠိ၏ — အဖွင့် — အဋ္ဌကထာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၂၊၃၆၅။

အဋ္ဌာနမနုဝကာသတာ (ထီ) [အဋ္ဌာန+အနဝကာသ+တာ။ မ-အာဂံ။] အကြောင်းမဟုတ်, အခွင့်မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ နှ ဘဝေယျ အရဟတော စိတ္တဿ ကိဉ္စိ အညထတ္တံ။ ကိံ ကာရဏံ၊ အဋ္ဌာနမနုဝကာသတာယ။ မိလိန္ဒ။၂၀၅။

အဋ္ဌာနဝုတိ (ထီ) [အဋ္ဌ+နဝုတိ။ မဇ္ဈေဒီဃ ပြု။ (အဖွါနဝုတိ-သံ)။ အဋ္ဌ-ကြည့်။] ကိုးဆဲ့ရှစ်၊ ၉၈-ပါး, ၉၈-ခု, ၉၈-ယောက်စသည်။ ပသုန္နဥ္စ သမာရမ္ဘာ၊ အဋ္ဌာနဝုတိမာဂမုံ။ သုတ္တနိ။၃၂၅။ ဧကျွရောဂါဒိနာ ဘေဒေန အဋ္ဌနဝုတိဘာဝံ ပါပုဏိံသုတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။

အဋ္ဌာနသော (ဗျ) [အဋ္ဌာန+သော] အကြောင်းမဟုတ်သော အားဖြင့်။ အဋ္ဌာနသော အပ္ပဋိရူပမတ္တနော။ ဇာ၊၁။၁၇၈။ အဋ္ဌာနေန အကာရဏေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။

အဋ္ဌာနာရဟ (တိ)[န+ဌာန+အရဟ]အကြောင်းအားမထိုက်သော၊ မြတ်စွာဘုရား အဆုံးအမတော်အား မလျော်သော၊ တည်တံ့ခြင်းငှါ မထိုက်သော။ ယေသံ ဘိက္ခဝေ သီမာ ပန္နာ သမ္မတာ၊ တေသံ တံ ကမ္မံ အဓမ္မိကံ ကုပ္ပံ အဋ္ဌာနာရဟံ။ ဝိ၊၃။၁၅၀။ တံ မံ သံယော အနဋ္ဌ အာပတ္တိနံ မူလာယ ပဋိကဿတိ အဓမ္မိ-ကေန ကမ္မေန ကုပ္ပေန အဋ္ဌာနာရဟေန။ ဝိ၊ ၄။၁၈၁။

အဋ္ဌာနိယ (တိ) [အဋ္ဌာန+ဣက။ က-ကို ယ-ပြု။] အကြောင်း — ယုတ္တိ — မရှိ — မဖြစ်နိုင် — သော။

အဋ္ဌာနိယကထာ (ထီ) [အဋ္ဌာနိယ + ကထာ] အကြောင်း — ယုတ္တိ — မရှိ — မဖြစ်နိုင် — သည်ကို ဆိုသောစကား။ မိယပဂ္ဂေ ပဇ္ဇမဝါဒေ အဋ္ဌာနိယကထာ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ ဧဝံ သေသေသုပိ ကထာသွပါသု နိက္ကာရဏကထာသု ကထိတာသု။ ၄င်း။၇၉။ ဌာနံ ကာရဏံ ဧတိဿာ အတ္ထီတိ ဌာနိယာ က-ကာရဿ ယ-ကာရံ ကတွာ၊ န ဌာနိယာတိ အဋ္ဌာနိယာ၊ နိက္ကာရဏာ အယုတ္တိယုတ္တာ။ သာ ဧဝ ကထာတိ အဋ္ဌာနိယ-ကထာ။ မ၊ဋီ၊၃။၅၀။

အဋ္ဌာနိသံသ (ပု)[အဋ္ဌ+အာနိသံသ]၈-ပါးသော — အကျိုး — အာနိသင်။ ဧတ္တာဝယ ဘိက္ခဝေ စေတောဝိမုတ္တိယာ....အဋ္ဌာနိသံသာ ပါဋိကင်္ခါ။ အံ၊၃။၁။

အဋ္ဌာပဒ (န) [အဋ္ဌ+ပဒ။ မဇ္ဈေဒီသ-ပြု။ ဓာန်။ ဋီ။ ၅၄၂-နှင့် ပါ။မိ။၃။၁၂၅-သုတ်ကြည့်။] ၈-ကွက်ကျား။

အဋ္ဌာပဒကတ (တိ) [အဋ္ဌာပဒ+ကတ] ၈-ကွက်ကျားသဏ္ဌာန် ပြုအပ်သော။ အဋ္ဌာပဒကတာ ကေသာ၊ နေတ္တာ အဉ္ဇနမက္ခိတာ။ မ၊၂။၂၅၃။ အဋ္ဌာပဒကတာတိ ရသောဒကေန မက္ခိတွာ နလာဋပရိယန္တေ အာဝတ္တနပရိဝတ္တေ ကတွာ အဋ္ဌပဒကရစနာယ ရစိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၉။ အဋ္ဌပဒကရစနာယာတိ ဘိတ္တိကူဋရစနာဝိဝိဘာဂါယ အဋ္ဌပဒကရစနာယ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၄၃။ အဋ္ဌပဒကတာ-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌာရသ¹ (တိ) [အဋ္ဌ+ဒသ] တဆယ့်ရှစ်၊ ၁၈-ပါး၊ ၁၈-ခု၊ ၁၈-ယောက်စသည်။ အဋ္ဌာရသ-ဘေဒကရဝတ္ထူနိ။ ဝိ၊၁။၂၆၅။ အဋ္ဌာရသဓာတု-ယော။ အဘိ၊ဝိ။ဂ၊၁၀၆၂။ တေ ဣမေဟိ အဋ္ဌာရသဟိ ဝတ္ထူဟိ အပကဿန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၆၀။ အဋ္ဌာရသဟိ ဗုဒ္ဓဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၂။ အဋ္ဌာရသန္နံ ဗြဟ္မကောဋီနံ မဟာဘိသမ-ယော အဟောသိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၇၈။ အဋ္ဌာရသန္နံ ကောဋီနံ၊ ပဌမာဘိသမယော အဟု။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၈၈။ အဋ္ဌာရသသု ဘေဒကရဝတ္ထူသု သုတ္တန္တ-ပရိယာယေန တာဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၃။ အဋ္ဌာ-ရသေသု ကပ္ပေသု။ အပ၊၁။၁၄၅။ အဋ္ဌာရသဉ္စ ခတ္တုံ သော။ အပ၊၁။၁၀၃။

အဋ္ဌာရသ² (တိ) [အဋ္ဌာရသ + အ] ၁၈-ခုမြောက်။ အဋ္ဌာရသေ ကပ္ပသတေ၊ ယံ ဖလမဒဒိံ တဒါ။ အပ၊၁။၃၄၃။ အဋ္ဌာရသေ ဥပ္ပန္နေ (မူလစိတ္တေ)။ ဝိ၊၁။၃၀၅။

အဋ္ဌာရသအက္ခောဘဏီ (တိ) [အဋ္ဌာရသ + အက္ခောဘဏီ] ၁၈-ခေါဘဏီ။

အဋ္ဌာရသအက္ခောဘဏီသင်္ခ (တိ) [အဋ္ဌာရသ-အက္ခောဘဏီ + သင်္ခါ] ၁၈-ခေါဘဏီ အရေအတွက်ရှိသော။ အဋ္ဌာရသအက္ခောဘဏီသင်္ခါယ သေနာယ သဒ္ဓိံ သန္နဒ္ဓ ယုဒ္ဓသဇ္ဇာ ဟုတွာ နိက္ခမန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၂။ အက္ခောဘဏီ-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌာရသကပ္ပသတမတ္ထက (န) [အဋ္ဌာရသ + ကပ္ပသတ + မတ္ထက] ၁၈-ကမ္ဘာ – အဆုံး – ထက်။ ဣတော အဋ္ဌာရသကပ္ပသတမတ္ထကေ အတ္ထဒဿီ ဘဂဝါ လောကေ .... ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ အဋ္ဌာရသဝိကကပ္ပသတမတ္ထကေ။ (သိ-မူကွဲ။)

အဋ္ဌာရသကောဋိ (တိ) [အဋ္ဌာရသ + ကောဋိ] ၁၈-ကုဋေ။

အဋ္ဌာရသကောဋိက (တိ) [အဋ္ဌာရသ + ကောဋိ + က] ၁၈-ကုဋေရှိသော။ ဓနမဿ အဋ္ဌာရသ-ကောဋိကံ နိဓာနံ ပရိက္ခယံ အဂမာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၈၃။

အဋ္ဌာရသကောဋိပရိစ္စာဂ (ပု) [အဋ္ဌာရသကောဋိ + ပရိစ္စာဂ] ၁၈-ကုဋေကို စွန့်လှူခြင်း။ အဋ္ဌာ-ရသကောဋိပရိစ္စာဂေန ရမဏီယေ ဘူမိဘာဂေ မနောရမံ ဝိဟာရံ ကာရာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၀။

အဋ္ဌာရသမ (တိ) [အဋ္ဌာရသ + မ] ၁၈-ခုမြောက်။ သမ္မုတိနသမ္မုတိဝါရော နိဋ္ဌိတော အဋ္ဌာရသမော။ ဝိ၊၅။၁၉၉။

အဋ္ဌာရသမဟာဝိဟာရ (ပု) [အဋ္ဌာရသ + မဟာ-ဝိဟာရ] ၁၈-ရပ်သော ကျောင်းတော်ကြီးများ။

အဋ္ဌာရသမဟာဝိဟာရပဋိသင်္ခရဏ (န) [အဋ္ဌာ-ရသမဟာဝိဟာရ + ပဋိသင်္ခရဏ] ၁၈-ရပ်သော ကျောင်းတော်ကြီးများကို ပြုပြင်မွမ်းမံခြင်း။ ထေရာ အဋ္ဌာရသမဟာဝိဟာရပဋိသင်္ခရဏတ္ထာ-ယ ဟတ္ထကမ္မံ ပဋိဝေဒေသုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉။

အဋ္ဌာရသယောဇန (န) [အဋ္ဌာရသ + ယောဇန] (၁) ၁၈-ယူဇနာ။ (တိ) (၂) ၁၈-ယူဇနာ ရှိသော။

အင္ဂါရသယောဇနမဂ္ဂ (ပု) [အင္ဂါရသယောဇန + မဂ္ဂ] ၁၈-ယူဇနာ – ရှိ – ဝေး – ကွာ – သော ခရီး။ အင္ဂါရသယောဇနမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇန္တော အန္တရာမဂ္ဂေ ဥပကံ နာမ အာဇီဝကံ ဒိသွာ။ ဇာ၊၄၊ ၁။၉၄။

အင္ဂါရသဝဏ္ဏ (တိ) [အင္ဂါရသ + ဝဏ္ဏ] ၁၈-နှစ်– အသက် ၁၈-နှစ်–ရှိသော၊သူ။ သောဠသံ အင္ဂါရသဝဏ္ဏော။ အပ၊၁။၆၄။

အင္ဂါရသဝိဓ (တိ) [အင္ဂါရသ+ဝိဓ] ၁၈-ပါး အပြားရှိသော။ ဣမသ္မိံ အင္ဂါရသဝိဓေ ကာယေ တမေဝ ကာယံ ပညာယ အနုပဿေန္တော။ အံ၊ ၄၊၁။၃၈၂။ တဉ္စ (အဓိကရဏံ) ယထာ အင္ဂါရသဝိဓံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄၊၂။၁၉၂။ တံ ဧတာဒိကာရဝတ္ထုဝဓေသန အင္ဂါရသဝိဓံ။ ကင်္ခါ။ ၁၄၁။ သဉ္ဇနိတ္တာ ရိတက်ံ ယာဂုံ ပိဝိတွာ အင္ဂါရသဝိဓံ ဧဝကံ ခါဒိတွာ .... ။ ဇာ၊၄၊၁။၂၀၂။

အင္ဂါရသသဟဿ (န) [အင္ဂါရသ+သဟဿ] တသောင်းရှစ်ထောင်။ အင္ဂါရသသဟဿာနိ၊ ဘိက္ခူနံ သကျသမ္ဘဝါ။ အပ၊၂။၂၇၃။

အင္ဂါရသဟတ္ထ (ပု) [အင္ဂါရသ + ဟတ္ထ] (၁) ၁၈-တောင်။ (တိ) (၂) ၁၈-တောင်ရှိသော၊ သူ၊ အရာဝတ္ထု။ အမ္ဗာဝံ ဘဂဝါ အင္ဂါရသဟတ္ထော။ ဒီ၊၄၊၂။၁၃၇။ သတ္တာနံ ပါကတိကဟတ္ထေန ဆဟတ္ထော မဇ္ဈိမပုရိသော၊ တတော တိဂုဏံ ဘဂဝတော သရီရပ္ပမာဏန္တိ ဘဂဝါ အင္ဂါရသဟတ္ထောတိ ဝဒန္တိ။ အပရေ ပန ဘဏန္တိ "မနုဿာနံ ပါကတိကဟတ္ထေန စတုဟတ္ထော မဇ္ဈိမပုရိသော၊ တတော တိဂုဏံ ဘဂဝတော သရီရပ္ပမာဏန္တိ ဘဂဝါ ဒွါဒသဟတ္ထော ဥပါဒိန္နကရူပဓမ္မဝသေန၊ သမန္တတော ပန ဗျာမမတ္တံ ဗျာမပ္ပဘာ ဖရတီတိ ဥပရိ ဆဟတ္ထံ အဗ္ဗုဂ္ဂတော၊ ဗာလလတရပ္ပဘာဝမေန သဒ္ဓိံ အင္ဂါရသဟတ္ထော ဟောတီတိ။ ဒီဋီ၊၂။ ၁၆။ အင္ဂါရသဟတ္ထော ပါကာရော ဓောပရိက္ခိတ္တော လတော။ ဇာ၊၄၊၆။၂၀၀။

အင္ဂါရသဟတ္ထုဗ္ဗေဓ (တိ) [အင္ဂါရသဟတ္ထ+ဥဗ္ဗေဓ] ၁၈-တောင် အမြင့်ရှိသော။ အင္ဂါရသဟတ္ထုဗ္ဗေဓေန ယန္တယုတ္တဒွါရေန။ ဇာ၊၄၊ ၆။၂၇၉။

အင္ဂါရသဟိရညကောဋိ (တိ) [အင္ဂါရသ + ဟိရည+ကောဋိ] ၁၈-ကုဋေသော ငွေ၊ ငွေ ၁၈-ကုဋေ။

အင္ဂါရသဟိရညကောဋိသန္နိစယ (ပု) [အင္ဂါရသ+ဟိရည+ကောဋိ+သန္နိစယ] ၁၈-ကုဋေသော ငွေအသပြာတို့ကို – ဖြန့်ကြဲ – စွန့်လွှတ် – ခြင်း။ အနာထပိဏ္ဍိကောပိ ဂဟပတိနာမ စေတသာ ရတနာယရဿ ဟတ္ထတော အင္ဂါရသဟိရညကောဋိသန္နိစယေန ကိတိတွာ အင္ဂါရသဟိရညကောဋိဟိ သေနာသနံ ကာရာပေတွာ။ ခုဒ္ဒကာ၊၄။၉၅။

အင္ဂါရသာဓိက (တိ) [အင္ဂါရသ + အဓိက] ၁၈-ခု အလွန်ရှိသော။ ဣတော ကိရ အင္ဂါရသာဓိကာသာ ကပ္ပသတဿ မတ္ထကေ အတ္တဒဿီ နာမ သမ္ဗုဒ္ဓေါ .... ။ ထေရ၊၄၊၁။၅၅။

အင္ဂါသိံ (ကြိ) တိင္ဂတိ·ကြည့်။

အင္ဂါသိ (ကြိ) တိင္ဂတိ·ကြည့်။

အင္ဂါသီတိ (တိ) [အင္ဂ+အသီတိ] ရှစ်ဆယ့်ရှစ်၊ ၈၈-ပါး၊ ၈၈-ခု၊ ၈၈-ယောက်စသည်။ အင္ဂါသီတိ ရတနာနိ၊ အစ္စုဂ္ဂတော မဟာမုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၁၊ ၃၄၇။ သော အင္ဂါသီတိဟတ္ထာနိ၊ အစ္စုဂ္ဂတော မဟာမုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၂၆။

အင္ဂါသီတိသတ (န) [အင္ဂါသီတိ+သတ] တရာ ရှစ်ဆယ့်ရှစ်၊ ၁၈၈-ပါး၊ ၁၈၈-ခု၊ ၁၈၈ ယောက်စသည်။ အင္ဂါသီတိသတံ ပါဝိဋ္ဌိယာနံ ဝဏ္ဏေ ဇာနိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၅။၂၉၀၊၃၇၂။

အင္ဂါဟာ (န) [အင္ဂ+အဟ] ၈-ရက်။ သာလိံ အာဟာသိ သကိဒေဝ အင္ဂါဟာယ။ ဒီ၊၃။၇၅။

အင္ဂုဟပဋိစ္ဆန္န (ဘ်) [အင္ဂုဟ+ပဋိစ္ဆန္န]ဂ-ရက် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ကော အာပတ္တိ အင္ဂုဟပဋိစ္ဆန္နာ။ ဝိ၊၄။၁၃၄။ အင္ဂုဟပဋိစ္ဆန္န်။ ဝိ၊ဋ၊ ၄။၂၁။

အင္ဂုဟိ အင္ဂု ကြည့်။

အင္ဂုဟုပ္ပန္န (တိ) [အင္ဂုဟ+ဥပ္ပန္န] ဖြစ်ပေါ်၍ ဂ-ရက်ရှိသော။ အင္ဂုဟုပ္ပန္န မူလဝိဒရေ ပစ္စာ-သာဝိဝရံ ဥပ္ပန္နက်။ ဝိ၊ဝ။၁၀၅။

အင္ဂိ (နု) [အသ+ဝ်၊ အသု+ဏ။ သ-ကို ဋ-ပြု။ ဓာန်၊ ဋီ။၂၇ဂ-ကြည့်။ (အဋ္ဌိ,အဋိ,အဋ္ဌိ-သံ)။မဟာန်၊ဋ။၁၇၀ ၌ ဤပုဒ် ထိလိုင်ရှိသည်။] (၁) အရိုး။ မံသံ နှာရု အင္ဂိ အင္ဂိမိဉ္ဇံ ဝက္ကံ။ ဒီ၊ ၂။၂၃၃။ ဒီ၊၃။၈၆။ မ၊၁။၇၂။၂၄၂။ မ၊၂။ ဂ၄၊၁ဂ၃။ မ၊၃။ ၁၃၂၊၂ဂ၃။ သံ၊ ၂။ ၃၂၉။ သံ၊၃။ ၂၄၃။ အံ၊၂။၂ဂ၅။ ခုဒ္ဒက။၂။ အဘိ၊ဝိ။ ဂ၄၊ ၂၀၀။ မိလိန္ဒ။ ၂၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၃၂ (ပေယျာလ တွင်းပါ)။ အဋ္ဌိတိ ဌပေတွာ ဒုတ္တိ ံသ ဒန္တဋ္ဌိနိ အဝသေသသာနိ. ဓဝံ တိမတ္တာနိ အဋ္ဌိသတာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၅-၆။ (၃၂-ကောဋ္ဌာသ၌ပါသော အရိုးနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂-၅၅-၆၊၂၂၆ ၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၄၅-၇၊ ၃၅၀ ၁။ ခုဒ္ဒကာ၊ ဋ္ဌ။၃၇-၄၀-တို့ကြည့်။) ဓဝံ တိမတ္တာနိတိ ဓဝံ-မတ္တ-သဒ္ဒေဟိ အာနိသာဂဋ္ဌိ အာဒီနိ ဂူဓ အပ္ပတ္တာနိပိ ဒဿေတိတိ ဝေဒိတဗ္ဗ။ ဝေဠ ကတွာ "အတိရေကတိသတအဋ္ဌိကာသ-မုဿယ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁ဂ၉)"န္တိ ဣဒဉ္စ ဝဓန် သမတ္တိတံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၀၆။ ကာယံ တဓော ဓ နှာရု ဓ၊ အဋ္ဌိ ဓ အဝသိဿတု။ မ၊ ၂။၁၄၆။ သံ၊၁။ ၂၆၆-၇။ အံ၊၁။ ၅၂။မဟာနိ။ ၅၀။ ဇူဠနိ။ ၂၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ဂ၃၊၁၂၅။ အဋ္ဌိ ဓာတိ သမ္ဘာ အဋ္ဌိယော ဓ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၀။ အဋ္ဌိ မာတုကစ္ဆိဂတဿ ပစ္ဆာ...အဋ္ဌိနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိတိ ? အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။၃၅ဂ။ အဋ္ဌိ အဘိဉ္ဉေယျာ။ ပဋိသံ၊ဂ။ အဋ္ဌိ သကလသရီရေ ဟေဋ္ဌာ အဋ္ဌိနံ ဥပရိ ဌိတာနိ သာဓိကာနိ တိဏိ အဋ္ဌိသတာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၆။ အဋ္ဌိ ...ယန္တနှာရု ဏှမယာ နှာရုသာ အနုပဟာစ ဆဝိဥ္စ, အဋ္ဌိဉ္စ အဋ္ဌိမိဉ္ဇဉ္စ။ ဝိ၊၃။၃၂။ ပုတ္တပေမံ သဒ္ဓေ နှာရုံ ဆေတွာ အဋ္ဌိ ဆိန္ဒတိ၊ အဋ္ဌိ ဆေတွာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ။ဝိ၊ ၃။၁၁၆။ တေန ဟိ ဘော ဏှမယာ ပုရိသသာ. အဋ္ဌိ ဆိန္ဒထ၊ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ ဆိန္ဒထ။ ဗိ၊၂။၂၇၀။ အတိက္ကမ္မ စ ပုရိသဿ ဆဝိံသလောဟိတံ အဋ္ဌိ ပစ္စဝေက္ခတိ။ ဒီ၊၃။ဂ၇။ အဋ္ဌိ ပဋိစ္စ။မ၊၁။ ၂၄ဂ။ လာဘာသက္ကာရသိလောကော ဘိက္ခဝေ... နှာရုံ ဆေတွာ အဋ္ဌိ ဆိန္ဒတိ၊ အဋ္ဌိ ဆေတွာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ။ သံ၊၁။၄၃၃။ သာ (ဝါလရဇ္ဇု)....နှာရုံ ဆေတွာ အဋ္ဌိဉ္စ ဆိန္ဒေယျ၊ အဋ္ဌိ ဆေတွာ အဋ္ဌိမိဉ္ဇံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌေယျ။ အံ၊၂။ ၄၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။၅၂။ အဋ္ဌိနိ—ကာပေါ-တကာနိ အဋ္ဌိနိ ဒဝန္တီ။ ဒီ၊၁။၅၂။ မ၊၂။၁ဂ၂။ သံ၊၂။၁၃၀။ အညဿ အဋ္ဌိနိ သုဇီ ကုမာရော။ ဇာ၊၁။၂၁၅။ ကာပေါတကာနိ အဋ္ဌိနိ၊ တာနိ ဒိသွာန ကာ ရတိ။ ဓမ္မ။၃၆။ အဋ္ဌိနံ အမ္မ ယာ-ဓိတွာ၊ ဇာ၊၂။၇၀။ အဋ္ဌိဟိ—ဏှမေဟိ အဋ္ဌိဟိ တမဂ္ဂုပဂ္ဂလံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၆။ ဓမ္မ ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။ အဋ္ဌိနံ—အဋ္ဌိနံ နဂရံ ကတံ။ ဓမ္မ။ ၁၆။ သရာဟိ အဋ္ဌိနဉ္စ သန္ဓိဓယံ။ ထေရီ၊၄၃၂။ အရ ကောကပ္ပမဋ္ဌိနံ။ ရှင်း။ ၄၃၃။ (၂)အစေ့၊ သစ်စေ့။ ယထာ မဟာရာဇ ကောစိဒေဝ ပုရိ-သော ပက္ကံ အမ္ဗံ ခါဒိတွာ အဋ္ဌိ ရောပေယျ။ မိလိန္ဒ။ဂ၂။ "အမ္ဗဖလ"န္တိ သုတွာ ပရိဘုဉ္ဇိတွာ တဿ အဋ္ဌိ အတ္တနော ဥယျာနေ ရောပါပေ-တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ အဋ္ဌိတော ရုက္ခနိဗ္ဗတ္တနံ-ဘဝေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။

အဋ္ဌိအာဒိသညိတ (တိ) [အဋ္ဌိ+အာဒိ+သညိတ] အရိုးအစရှိသည်ဟု မှတ်သားအပ်သော။ အဋ္ဌိ အာဒိသညိတေ ပဏ္ဍေတုအနာဒိကေ ပဿာ-ဒိကေ စ ပဋိစ္စ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂။

အဋ္ဌိအာရမ္မဏ (တိ) [အဋ္ဌိ+အာရမ္မဏ]အရိုးလျှင် အာရုံရှိသော။ အဋ္ဌိ အဋ္ဌိတိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ

ဥပ္ပါဒိတာ အင်္ဂအာရမ္မဏာ ဒိဗ္ဗစက္ခု ပါဒကဇ္ဈာ-နသမာပတ္တိ ဒုတိယာ ဒသာနသမာပတ္တိ နာမ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၇၁။

အင်္ဂက (န) [အင်္ဂ+က။ (၁) (၂) (၃) က—အနက်မဲ့၊ ဝါ—ကုစ္ဆိတ အနက်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၀၁။ နီတိ၊သုတ္တ။ ဂ၇၉-တို့ကြည့်။ (၄) က—အဿတ္ထိ—အနက်။] (၁)အင်္ဂ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ စလကာနိပိ အင်္ဂကာနိပိ ဥစ္စိဋ္ဌောဒကမ္ပိ ပဋ္ဋေန နီဟရန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၅၁။ အင်္ဂကာနိတိ မစ္ဆမံသအင်္ဂကာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။ တဿ ဥဋ္ဌဟန္တဿ ပသာရေန္တဿ အင်္ဂကာနိ ကဋကဋာယန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၆။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၆။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၅၄။ ကိန္နု တာ ကက္ခဋ္ဌာနိ အင်္ဂကာနိ မံသာနိ ခါဒန္တိ။ မိလိန္ဒ၊၆၉။ (၂) အရိုး၊ စက်ဆုပ်ဖွယ်သော အရိုး၊ အရိုးစု။ အင်္ဂကာနိ ဝိပ္ပကိဏ္ဏာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၁။၄၆။ အင်္ဂကာနိ အပကတသမ္မန္တာနိ စိသာဝိဒိသာ-ဝိက္ခိတ္တာနိ။ ဒီ၊၂။ ၂၃၅။ မ၊၁။၇၄။ မ၊၃။ ၁၃၄။ အံ၊၂။၂၈၅။ အင်္ဂယော အင်္ဂကံ၊ ပဋိကူလတ္တာ ဝါ ကုစ္ဆိတံ အင်္ဂတိ အင်္ဂကံ။ အင်္ဂ-သင်္ခလိကာယပိ ကေင်္ဂကာယပိ စေတံ အဓိဝစနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၇၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၂။ (၃) အင်္ဂကအသုဘ-ကမ္မဋ္ဌာန်း၊ အင်္ဂကကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်ပေါ်လာသော ဥဂ္ဂဟနိမိတ်, ပဋိဘာဂနိမိတ်၊ ထို နိမိတ်တို့၌ ရအပ်သော (အင်္ဂက) ဈာန်။ အင်္ဂက်-နာနုပဿနာရတော ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၆။ အင်္ဂ-ကန္တိ အင်္ဂကအသုဘံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၁၃။ ဣမာနိ စ ပန ဥဒ္ဓုမာတကာဒီနိ နိဿာယ ဥပ္ပန္နနိမိတ္တာ-နမ္ပိ နိမိတ္တေသု ပဋိလဒ္ဓဈာနာနမ္ပိ ဧတာနေဝ နာမာနိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇၄။ (တိ) (၄)အရေးရှိသော။ ဓော-စပါန (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၉။)ကြည့်။

အင်္ဂကအသုဘ (န) [အင်္ဂက+အသုဘ] စက်ဆုပ်ဖွယ် အရိုးစုဖြစ်သော မတင့်တယ်သောအာရုံ၊ အင်္ဂက အသုဘကမ္မဋ္ဌာန်း။ အင်္ဂက (၃)အနက်ကြည့်။

အင်္ဂကကာဠိ (တိ) [အင်္ဂက+ကာဠိ] အရေရှိသော ငှက်ပျော၊ တောငှက်ပျော။ မောစာတိ (စောစာတိ ?) အင်္ဂကကဒလိယော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၃၃။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၉-တို့နှင့် ယှဉ်ကြည့်။

အင်္ဂကကမ္မဋ္ဌာန (န) [အင်္ဂက + ကမ္မဋ္ဌာန] အင်္ဂက-ကမ္မဋ္ဌာန်း။ အင်္ဂသညာတဘာဝ-ကြည့်။

အင်္ဂကက်လ (ပုံ၊န) [အင်္ဂ+ကက်လ။ သက္ကတ-၌ ကင်္ကာလ-ဟုရှိသည်။ မ၊ဋီ၊၃။၂-၄၃၌ လည်း ကင်္ကာလ-ဟု ရှိသည်။] (၁) အသားမရှိသော ရင်ရိုး, ကျောရိုး, ခေါင်းရိုး စသော အရိုး။ တမေနံ ဒက္ခော ဂေါဃာတကော ဝါ ဂေါဃာ-တကန္တေဝါသီ ဝါ အင်္ဂကက်လံ သုနိက္ကန္တံ နိက္ကန္တံ နိမ္မံသံ လောဟိတမက္ခိတံ ဥပသုမ္ဘေယျ။မ၊၂။ ၂၇။ အင်္ဂကက်လန္တိ ဥရဋ္ဌိ ဝါ ပိဋ္ဌိကဏ္ဍကံ ဝါ သီသဋ္ဌိ ဝါ။ တညှိ နိမ္မံသတ္တာ ကက်လန္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ ငှင်းဋီ-လည်းကြည့်။ (၂) အရိုးစု၊ အရိုးပုံ။ ဧကပုဂ္ဂလဿ ဘိက္ခဝေ ကပ္ပံ သန္ဓာ-ဝတော သံသရတော သိယာ ဧဝံ မဟာအင်္ဂ-ကက်လော အင်္ဂပုဉ္ဇော အင်္ဂရာသိ။ သံ၊၁။၃၉၂။ ဣတိဝုတ်။၂၀၆။အင်္ဂကက်လောတိအာဒိနိ တီဏိ-ပိ ရာသိဝေဝစနာနေဝ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ အင်္ဂ-ကက်လောတိ အင်္ဂဘာဂေါ၊ "အင်္ဂခလော"တိပိ ပဌန္တိ၊ အင်္ဂသဉ္စယောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၈၀။

အင်္ဂကက်လကုဋိ (တိ) [အင်္ဂကက်လ+ကုဋိ] အရိုးစုဖြင့် ပြီးသော တဲအိမ်ငယ်သဖွယ် ဖြစ်သော အတ္တဘော၊ အရိုးစုကောင်။ စိတ္တာမက္ကဋဿ နိဝါ-သဘော ဝါ ကုဋိ။ ယထာဟ အင်္ဂကက်လကုဋိ စေဿ၊ မက္ကဋာဝဿယော ဣတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။

အင်္ဂကက်လကုဋိကာ (တိ) [အင်္ဂကက်လ+ကုဋိ-ကာ] အရိုးစုဖြင့် ပြီးသော တဲအိမ်ငယ်သဖွယ်

ဖြစ်သောသူမ။ အဋ္ဌိကင်္ကလကုဋိကေ၊ မံသ-နှာရုပသိဗ္ဗိတေ။ ထေရီ၊၃၆၂။ အဋ္ဌိကင်္ကလ-ကုဋိကေတိ အဋ္ဌိသင်္ခလိကာမယကုဋိကေ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။

အဋ္ဌိကင်္ကလသန္နိဘ (တိ) [အဋ္ဌိကင်္ကလ + သန္နိဘ] အရိုးစုနှင့်တူသော။ အသိသူနူပမာ ကာမာ .... အဋ္ဌိကင်္ကလသန္နိဘာ။ထေရီ၊၄၃၂။

အဋ္ဌိကင်္ကလူပမ (တိ) [အဋ္ဌိကင်္ကလ + ဥပမာ]အရိုးစုလျှင် ဥပမာရှိသော၊ အရိုးစုနှင့်တူသော။ အဋ္ဌိ-ကင်္ကလူပမာ ကာမာ ဝုတ္တာ ဘဂဝတာ ဗဟု-ဒုက္ခာ ဗဟုပါယာသာ။ ဝိ၊၂။၁၃၃။ ဝိ၊၄။၆၉-၇၀။ မ၊၁။၁၈၂။ မ၊၂။၂၇။ အံ၊၂။၈၇။ အဋ္ဌိ-ကင်္ကလူပမာ ကာမာ အပ္ပဿာဒဋ္ဌေနာတိ ပဿန္တော ဝိက္ခမ္ဘနတော ကာမေ ပရိဝဇ္ဇေတိ။ မဟာနိ၊၅။

အဋ္ဌိကဏ္ဍက (ပု) [အဋ္ဌိ+ကဏ္ဍက] အစေ့များသော သစ်ကတိုးပင်။ ကဏ္ဍကောတိ အဋ္ဌိကဏ္ဍ-ကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ အဋ္ဌိကဏ္ဍကောတိ အဋ္ဌိ-ဗဟုလကဏ္ဍကော။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၂၈။

အဋ္ဌိကစ္ဆပ (ပု) [အဋ္ဌိ + ကစ္ဆပ] ကျောက်ကုန်း၌ ချွန်ထက်သော အရိုးစွန်းရှိသောလိပ်။ ကစ္ဆပန္တိ အဋ္ဌိကစ္ဆပါဒိအနေကဝိဓံ။ မဟာနိ၊ ၄။၁၈၉၊ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အဋ္ဌိကစ္ဆပကုလ (န)[အဋ္ဌိကစ္ဆပ + ကုလ]ကျောက်ကုန်း၌ ချွန်ထက်သော အရိုးစွန်းရှိသော လိပ်-အပေါင်း - မျိုး။ မဟာကုမ္မကုလန္တိ မဟန္တံ အဋ္ဌိ-ကစ္ဆပကုလံ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ အဋ္ဌိကစ္ဆပါ ဝုစ္စန္တိ ယေသံ ကပါလမတ္ထကေ တိခိဏာ အဋ္ဌိကောဋိ ဟောတိ၊ တေသံ သမူဟော အဋ္ဌိကစ္ဆပကုလံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၃။

အဋ္ဌိကဈာန (န)[အဋ္ဌိက + ဈာန]အဋ္ဌိကကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်း၍ ရသောဈာန်၊ အဋ္ဌိကဈာန်။ အဋ္ဌိက (၃) အနက်လည်းကြည့်။ သော ဘိက္ခု တံ အဋ္ဌိကဈာနံ ပါဒကံ ကတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၇။

အဋ္ဌိကတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဋ္ဌိက (အတ္ထ+ဣက)+ တွာ၊ အဋ္ဌေတွာ ယဿ အတ္ထီတိ အဋ္ဌိကော၊ တ္ထ-ကာရဿ ဋ္ဌ-ကာရံ ကတွာ။ အတ္ထယိတဗ္ဗော ဣစ္ဆိတဗ္ဗောတိ ဝါ အဋ္ဌိကော။ 'အဋ္ဌိက'ဣတိ နာမသဒ္ဒတော တွာပစ္စယော ကာတဗ္ဗော။ ပါစိတ်ယော၊ ၁။၉၆။] အလို - အကျိုး - ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ပြု၍၊ အလို - အကျိုး - ရှိခြင်းကို ပြု၍။ ယော ကောစိမာ အဋ္ဌိကတွာ သုဏေယျ။ဇာ၊၂။၁၂။ အဋ္ဌိကတွာတိ အတ္တနော အတ္ထိကဘာဝံ ကတွာ အတ္ထိကော ဟုတွာ သက္ကစ္စံ သုဏေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၀။ အဋ္ဌိ-လည်းကြည့်။

အဋ္ဌိကတွာန (ကြိ၊ဝိ) [အဋ္ဌိက+တွာန၊ အဋ္ဌိက-တွာ ကြည့်။]အလို - အကျိုး - ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ပြု၍၊ အလို - အကျိုး - ရှိခြင်းကို ပြု၍။ တဒဋ္ဌိကတွာန နိသမ္မ ဓီရော။သုတ္တနိ၊၃၂၆။

အဋ္ဌိကပဋိက္ကူလ (တိ) [အဋ္ဌိက+ပဋိက္ကူလ] စက်ဆုပ်ဖွယ်ရှိသော အရိုးစု၊ အရိုးစုစက်ဆုပ်ဖွယ်။ "အဋ္ဌိကပဋိက္ကူလံ အဋ္ဌိကပဋိက္ကူလ"န္တိ မနသိကာတဗ္ဗော ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗော။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၆-၇။

အဋ္ဌိကပရိကိဏ္ဏ (တိ) [အဋ္ဌိက + ပရိကိဏ္ဏ] အရိုးစုတို့ဖြင့်-ပြွမ်းသော-ပြည့်သိပ်သော။ နိဝေသနံ အဋ္ဌိကပရိကိဏ္ဏံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။ အဋ္ဌိက-ပရိပုဏ္ဏ (ဣ-မူကွဲ)။

အဋ္ဌိကဘာဝနာ (ထီ) [အဋ္ဌိက + ဘာဝနာ] စက်ဆုပ်ဖွယ်အရိုးဟု ရှုမှတ်ပွါးများခြင်း ဘာဝနာ။ အဋ္ဌိကဘာဝနာ။ အဋ္ဌိသညာ-ကြည့်။

အဋ္ဌိကမဟပ္ဖလသုတ္တ (န) [အဋ္ဌိက+မဟပ္ဖလ + သုတ္တ] အဋ္ဌိကသညာ၏အကျိုးကြီးပုံကို ပြသော သုတ်။ အဋ္ဌိကမဟပ္ဖလသုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တ-ပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊၃။၁၁၃။

အဋ္ဌိကလျာဏ (န) [အဋ္ဌိ+ကလျာဏ] သွားဟူသော အရိုး၏ကောင်းခြင်း။ ကေသကလျာဏံ

မံသကလျာဏံ အင်္ဂါကလျာဏံ ဆဝိကလျာဏံ ဝယကလျာဏံ။...ဒန္တာ သုက္ကာ သမာ အဝိရဠာ ဥဿာပေတွာ ဌပိတဝဇိရပန္တိ ဝိယ သမစ္ဆိန္န-သခ်ပန္တိ ဝိယ စ သောဘန္တိ၊ ဣဒံ အင်္ဂါကလျာဏံ နာမ။ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၂၄၄-၅။

အင်္ဂါကလျာဏတာ (ထီ) [အင်္ဂါကလျာဏ + တာ] သွားဟူသော အရိုး၏ကောင်းခြင်း ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဒွတ္တိံသ ဒန္တာ သုဖုသိတာ ပရိသုဒ္ဓ-ပဝါဠပန္တိသဒိသာ ဝဇိရပန္တိ ဝိယ ခါယန္တိ၊ အယ-မသာ အင်္ဂါကလျာဏတာ။ ဥဒါန႒။၁၅၃။ (သာရတ္ထ၊၃။၂၄၉-လည်းကြည့်။)

အင်္ဂါကဝဏ္ဏ (န) [အင်္ဂါက + ဝဏ္ဏ] အင်္ဂါကဝဏ္ဏ၊ အရိုးတို့ကိုစရုံး၍– အင်္ဂါဒေါင်–နိမိတ်–နေရာ၌ ရောဂါစိတ်ဖြင့်လှံ့လပြုသော ရဟန်း၏– ဝဏ္ဏ– အဆူပွင့်။ အင်္ဂါကဝဏ္ဏမို့ သုသာနံ ဂစ္ဆန္တဿပိ ရုက္ခဋ္ဌ။ဝိ႒၊၁။၂၄၂။ (ဝိ၊၁။၄၆-လည်းကြည့်။)

အင်္ဂါကသင်္ခလိကာ (ထီ) [အင်္ဂါက + သင်္ခလိကာ] အရိုးစု။ဣဓေသံ အာဝုသော ဂိဇ္ဈကူဋာ ပဗ္ဗတာ ဩရောဟန္တော အဒ္ဒသံ အင်္ဂါကသင်္ခလိကံ ဝေဟာ-သံ ဂစ္ဆန္တိံ ။ ဝိ၊၁။၁၄၄။သံ၊၁။၄၄၆။အင်္ဂါကသင်္ခ-လိကန္တိ သေတံ နိမ္မံသလောဟိတံ အင်္ဂါသယံ္ဂတံ။ ဝိ႒၊၂။၉၇။ သံ႒၊၂။၂၀၀။ အင်္ဂါကသင်္ခလိကံ သမံသလောဟိတံ နှာရုသမ္ဗန္ဓံ။... နိမ္မံသလော-ဟိတမက္ခိတံ .. အပဂတမံသလောဟိတံ နှာရု-သမ္ဗန္ဓံ။ ဒီ၊၂။၂၃၅။မ၊၁။၇၄၊၁၂၃-၄။မ၊၃။၁၃၄။ အံ၊၂။၂၇၅။အင်္ဂါသင်္ခလိကာ-လည်းကြည့်။

အင်္ဂါသယံဂ္ဂ(ပု) [အင်္ဂါက + သယံဂ္ဂ] အရိုးစု။သင်္ခ-ဝဏ္ဏော သုဒ္ဓအင်္ဂါကသယံဂ္ဂေါဝ ဥပဋ္ဌာတိ။သံ႒၊၃။၂၁၁။

အင်္ဂါကသညာ (ထီ)[အင်္ဂါက + သညာ](က)အင်္ဂါက နိမိတ်၌ အပ္ပနာ၏ အစွမ်းဖြင့် ဖြစ်သောသညာ၊ အင်္ဂါကနိမိတ်၌ဖြစ်သော (ပဌမဈာန်နှင့်တကွဖြစ်သော) သညာ။ ထိုသညာ–အဦးရှိ–ပြဓာန်း–သော ဈာန်၊ အင်္ဂါကဈာန်။ ဘိက္ခု ဥပ္ပန္နံ အဖြက်

သမာဓိနိမိတ္တံ အနုရက္ခတိ အင်္ဂါကသညံ...ဥဒ္ဒုမာ-တကသညံ။ ဒီ၊၃။၁၇၉။ဧတ္တ စ အင်္ဂါကသညာ-ဒိကာ ပဉ္စဝ သညာ ဝုတ္တာ။ ဒီ႒ ၃။၂၀၂။ အင်္ဂါကသညာဒိကာတိ အင်္ဂါကဈာနာဒိကာ။ သညာသီသေန ဟိ ဈာနံ ဝုတ္တံ။ ဒီ ဋီ၊၃။၂၃၃။ အင်္ဂါကသညံ ဘာဝေတိ။ အံ၊၁။၄၃။ အသုဘ-သညာ (အံ႒၊၁။၄၀၈), ဥဒ္ဒုမာတကသညာ-သဟဂတ (အဘိ႒၁။၂၄၃) တို့လည်းကြည့်။ (ခ) အရိုး–အရိုးစု–ဟု ပွါးများသောသူအား ဖြစ်သောသညာ၊ ထိုသညာ – အဦးရှိ–ပြဓာန်း –သော ဥပစာရဈာန်။ အင်္ဂါကသညာ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတာ။သံ၊၃။၁၁၃။အင်္ဂါကသညာတိ“အင်္ဂါက အင်္ဂါက”န္တိ ဘာဝေန္တဿ ဥပ္ပန္နသညာ။ သံ႒၊၃။ ၂၁၁။ ဥပ္ပန္နသညာတိ သညာသီသေန ဥပစာ-ရဈာနံ ဝုတ္တံ။သံ ဋီ၊၂။၄၄၀။

အင်္ဂါကသညာကမ္မဋ္ဌာန (န)[အင်္ဂါကသညာ + ကမ္မ-ဋ္ဌာန] အင်္ဂါကသညာကမ္မဋ္ဌာန်း။တဿ ဘဂဝါ အဇ္ဈာသယံ ဩလောကေန္တော အင်္ဂါကသညာ-ကမ္မဋ္ဌာနံ အဒါသိ။ ထေရ႒၊၁။၈၇။

အင်္ဂါကသညာဝသ (ပု) [အင်္ဂါကသညာ + ဝသ] အင်္ဂါကသညာ၏ အစွမ်း။ အင်္ဂါကသညာဝသေန စိတ္တဿ ကေဂတာ အဝိက္ခေပေါ သမာဓိ။ပဋိသံ။ ၄၈၉၂။

အင်္ဂါကသညာသဟဂတ (တိ) [အင်္ဂါကသညာ + သဟဂတ] အင်္ဂါကသညာနှင့် တကွဖြစ်သော။ အဘိ၊၈၈၉။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အင်္ဂါက-သညာသဟဂတံ သတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂံ ဘာဝေတိ။ သံ၊၃။၁၁၃။ (အဘိ႒၁။၂၄၃-ကြည့်။)

အင်္ဂါကာယ (ပု) [အင်္ဂါ + ကာယ] အရိုးအပေါင်း။ အင်္ဂါကာယံ အနိစ္စတော အနုပဿတိ။ ပဋိသံ။ ၄၀၆။

အင်္ဂါကိစ္စန (န) [အင်္ဂါ + ကိစ္စန) အရိုးစုတို့၏–ပျော့ ရှင်ခြင်း–မြူးတူးခြင်း။

အင်္ဂါကိစ္စနသမိသ (တိ) [အင်္ဂါကိစ္စန + သမိသ]အရိုး စုတို့၏–ပျော့ရှင်–မြူးတူး – ခြင်းနှင့်တူသော။

တာသံ မဟလ္လကဘာဝေန အဋ္ဌိကိဠနသဒိသံ နစ္စံ ဒိသွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။

အဋ္ဌိကုမ္မ (ပု) [အဋ္ဌိ+ကုမ္မ] ကျောက်ကုန်း၌ချွန်ထက်သော အရိုးစွန်းရှိသောလိပ်။ ကုမ္မောတိ အဋ္ဌိကုမ္မော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၃။ အဋ္ဌိကစ္ဆပ-လည်း ကြည့်။

အဋ္ဌိကောဋိ (ထီ) [အဋ္ဌိ+ကောဋိ]အရိုးစွန်း။ အဋ္ဌိကောဋိံ တုဏ္ဍေန ယာဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။

အဋ္ဌိခလ (ပု) [အဋ္ဌိ+ခလ] အရိုးစု၊ အရိုးပုံ။ အဋ္ဌိကင်္ကလ-ကြည့်။

အဋ္ဌိခါဒနီယ (တိ) [အဋ္ဌိ+ခါဒနီယ] အစေ့ခဲဖွယ်။ ဖလခါဒနီယံ အဋ္ဌိခါဒနီယံ ပိဋ္ဌခါဒနီယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၉။ အဋ္ဌိခါဒနီယေ လာဗုဇဋ္ဌိ - ရာဇီကဋ္ဌိတိ ဧဝ-မာဒီနိ အဋ္ဌီနိ ယာဝဇီဝိကာနိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။

အဋ္ဌိဂတ (တိ) [အဋ္ဌိ+ဂတ] အရိုးသို့တိုင်ရောက်သော၊ အရိုးစွဲသော။ အဋ္ဌိံ ကတွာတိ အဋ္ဌိ ကတွာ၊ ယထာ ဝါ န နဿတိ၊ ဧဝံ အဋ္ဌိဂတံ ဝိယ ကရောန္တော အဋ္ဌိံ ကတွာ။ မူလ၊ဋီ၊၂။၈၄။

အဋ္ဌိစမ္မနှာရု (န) [အဋ္ဌိ+စမ္မ+နှာရု] အရိုး, အရေ, အကြော။

အဋ္ဌိစမ္မနှာရုမတ္တသရီရ (တိ) [အဋ္ဌိစမ္မနှာရု+မတ္တ+သရီရ] အရိုး, အရေ, အကြောမျှသာကိုယ်ရှိသော၊ အရိုးပေါ် အရေတင်ရုံမျှသာ ကိုယ်ရှိသော၊သူ။

အဋ္ဌိစမ္မနှာရုမတ္တသရီရတာ (ထီ) [အဋ္ဌိစမ္မနှာရု-မတ္တသရီရ+တာ] အရိုး,အရေ,အကြောမျှသာ ကိုယ်ရှိသောသူ၏ အဖြစ်။ ပုဗ္ဗေပိ "ကိသော"တိ ဝုတ္တာ ပုန "ကိသိကော"တိ ဝစနံ အဋ္ဌိစမ္မနှာ-ရုမတ္တသရီရတာယ အတိဝိယ ကိသဘာဝဒဿ-နတ္ထံ ဝုတ္တံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၆၃။

အဋ္ဌိစမ္မမတ္တ (တိ) [အဋ္ဌိစမ္မ+မတ္တ]အရိုးနှင့်အရေမျှသာရှိသော၊သူ။ ပရိသုဿိတွာ ကိသာ အဋ္ဌိ-စမ္မမတ္တာ အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။

အဋ္ဌိစမ္မာဝသေသ (တိ) [အဋ္ဌိစမ္မ+အဝသေသ] အရိုးနှင့်အရေသာလျှင် အကြွင်းအကျန်ရှိသော၊ သူ။ ဝေါဓာ ဇီဝိတေ နိရာလယာ ဟုတွာ အဋ္ဌိ-စမ္မာဝသေသာ ပဝေဓမာနာ နိက္ခမိံ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇။

အဋ္ဌိစလ (ပု) [အဋ္ဌိ+အစလ ?] အရိုးတောင်။ အဋ္ဌိစလေသာတိပိ ပဌန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၀။ (သီ၊ က-မူကွဲ။)

အဋ္ဌိစ္ဆိန္န (တိ) [အဋ္ဌိ+ဆိန္န] ဖြတ်အပ်သော အရိုးရှိသော၊ အရိုးကို ဖြတ်အပ်သော၊ သူ။ အဋ္ဌိစ္ဆိန္နာ ပါဏဟရာ၊ ဂဝါဿဓနဟာရိနော။ ဝိ၊၃။၄၃၆။ မ၊၃။၁၉၂။ ဇာ၊၁။၁၈၈။

အဋ္ဌိတ¹ (တိ)[အာ+ဌာ+တ။ (အာဒိဋ္ဌိတ-သံ)] ဆောက်တည်အပ်သော၊ ကြံစည်အပ်သော။ အဋ္ဌိတံ မေ မနသ္မိံ မေ၊ အထော မေ ဟဒယေ ကတံ။ဇာ၊၁။၆၈။ အဋ္ဌိတံ မေ မနသ္မိံ မေတိ ယံ တုမှေ ကထေထ၊ တံ မယာ အဓိဋ္ဌိတမေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။

အဋ္ဌိတ² (တိ) [န+ဌိတ] (၁) မတည်သော၊သူ။ အဋ္ဌိတာယေဝ ခေါ မေ မာရိသ ရုက္ခမေမူ။အံ၊ ၂။၃၂၅။ အဋ္ဌိတာယေဝါတိ အဋ္ဌိတာယ ဧဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ (က) အယုတ်တရား ၂ပါး၌ မတည်သော၊သူ။ ယသ္မိံ ဌိတေ သဘာဝနမဋ္ဌိ-တဿ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အဋ္ဌိတဿာတိ ကာမသုခလ္လိ-ကတ္တကိလမထာနုယောဂသင်္ခါတေ အန္တဒွယေ အဋ္ဌိတဿာတိ အတ္ထော။သာရတ္ထ၊၁။၁၆။ ဝိမတိ၊ ၁။၅။ (ခ) တည်ခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဥဇ္ဇုဒိဋ္ဌိမရှိသော၊သူ။ ဘဂဝါ ဟိ ဌိတိဟေတု-ဘူတာယ ဥဇ္ဇုဒိဋ္ဌိယာ အဘာဝေန အဋ္ဌိ-တောတိ ဝုတ္တော။ဝဇိရ၊၁၆။ (ဤအလို ဌိတိ၏ အကြောင်းဖြစ်သော ဥဇ္ဇုဒိဋ္ဌိကိုပင် ဖလူပစာ-အားဖြင့် ဌိတိဟုခေါ်သည်။ နတ္ထိ ဌိတိ ဧတဿာ-တိ အဋ္ဌိတော-ဟု ဝိဂ္ဂဟ-ပြု။) (ဂ) ကုသလကမ္မပထတရား ၁၀-ပါး၌ မတည်သော၊ သူ။ လောကေ စောရဋ္ဌ ဒသကုသလကမ္မပထေသု အဋ္ဌိတံ နာမ ဝဒန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၅၁၄။ (၃) အနက်လည်းကြည့်။ (၂) ယခု ထင်ရှား မတည်ရှိတော့သော၊ ပရိနိဗ္ဗာန်

စပ်ပြီးသော၊သူ။ ဂဏ္ဌိပဒေ ပန "အဋ္ဌိတဿာတိ ပရိနိဋ္ဌိတဿပိ အာဂတဿ"တိ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၁၆။ (ဝိမတိ၊၁။ ၅၅-၌လည်း အလားတူပင် ဆိုသည်။) (၃) ရပ်တည် မနေသော၊ ပြေး လွှားနေရလတ္တံ့သော၊သူ။ တဿ ဌိတောဟံ တုဝမဋ္ဌိတောသိ။ မ၊၂။၃၀၃။ တုဝမဋ္ဌိတောသီတိ ... တုဝံ အဋ္ဌိတောသိ၊ ... နိရယေ ပစ္စ- ဝိဿသိ၊ ... အဿုရက္ခာယေ ဝါ ဓာဝိဿသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အဋ္ဌိတော တွံ ဋ္ဌိတော'မှိတိ၊ လပသိ ဗြဟ္မစာရိနိ။ ဇာ၊၂။ ၁၃၄။ ဗြဟ္မစာရိနိ အဋ္ဌိတော သမာနော တွံ ဋ္ဌိတော အမှိ ဣတိ လပသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၁၃။ (၄) မတန်ရပ်သော၊အမြဲဖြစ်သော။ ရာဇာယေ ပဏ္ဏ- တာနံ ဘတ္တာနံ ဘတ္တပဋိပါဋိ အဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၇၂။ဝိ၊၄။ ၂၅၆။ အဋ္ဌိတာ ဟောတီတိ နိစ္စပ- ဝတ္တိနီ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၅။ ဘတ္တပဋိပါဋိ အဋ္ဌိတာတိ ကုလပဋိပါဋိယာ ဒါတဗ္ဗာ ဘတ္တ- ပဋိပါဋိ အဋ္ဌိတာ န ဋ္ဌိတာ၊ အဝေစ္ဆိန္နာ နိရန္တရပ္ပဝတ္တာတိ အတ္ထော။ဝိမတိ၊၂။၂၈ (ပရမ္ပ- ရဘောဇန-သိက္ခာပုဒ်အဖွင့်)။ အဓိဋ္ဌိတ·လည်း ကြည့်။

အဋ္ဌိတကရဏ (န) [အဋ္ဌိတ+ကရဏ] မတန် မရပ်ပဲပြုခြင်း၊ အမြဲမပြတ်ပြုခြင်း။ အဋ္ဌိတကာရီ ကြည့်။

အဋ္ဌိတကာရိတာ (ထီ) [အဋ္ဌိတကာရီ + တာ] မတန်မရပ် — အမြဲမပြတ် —ပြုလေ့ရှိသော သူ၏ အဖြစ်။ ဓိတိ စေသော အဋ္ဌိတကာရိတာယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၆၀။ နိစ္စံ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ အဋ္ဌိတကာရိတာယ အကုသီတ- ဝိတ္တော စ ဘာဝေယျ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။

အဋ္ဌိတကာရီ (တိ) [အဋ္ဌိတ+ကရ+ဏီ] မတန် မရပ် — အမြဲမပြတ် — ပြုလေ့ရှိသော၊သူ။ အပ္ပ- မတ္တောတိ သက္ကစ္စကာရီ သာတစ္စကာရီ အဋ္ဌိတ- ကာရီ။မဟာနိ။၄၅။ စူဠနိ။၈၀။အဋ္ဌိတကရဏေန အဋ္ဌိတကာရီ။မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ သက္ကစ္စကာရီ

အသာ သာတစ္စကာရီ အဋ္ဌိတကာရီ။မဟာနိ။ ၂၉၃။ နိရန္တရကာရိတာယ အဋ္ဌိတကာရီ။ဌင်း။ ၃၇၇။

အဋ္ဌိတကိရိယတာ (ထီ) [အဋ္ဌိတကိရိယာ+တာ] မတန်မရပ် — ပြုသည်၏အဖြစ် — ပြုခြင်း၊ အမြဲ မပြတ် — ပြုသည်၏ အဖြစ် — ပြုခြင်း။ အပ္ပမ- ဝါဒိတာ စ ပဓာနသမ္ဘိ ယာ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ဘာဝနာယ သက္ကစ္စကိရိယတာ သာတစ္စကိရိယ- တာ အဋ္ဌိတကိရိယတာ အနောလီနဝုတ္တိတာ။ အဘိ၊၈။၂၆၄။ အဋ္ဌိတကိရိယတာတိ ခဏ္ဍံ အကတွာ အဋ္ဌပေတွာ ကရဏံ။အဘိ ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။

အဋ္ဌိတကိရိယာ (ဣ) [အဋ္ဌိတ + ကိရိယာ] မတန် မရပ်ပြုလုပ်ခြင်း၊ အမြဲမပြတ်ပြုလုပ်ခြင်း၊တဆက် တည်းပြုလုပ်ခြင်း။

အဋ္ဌိတစေလ (တိ) [အဋ္ဌိတ + စေလ] မတန်သော — ရပ်မနေသော — ရေရှိသော။ အပရိသဏ္ဌိတ- စေလ-ကြည့်။

အဋ္ဌိတတပ (ပု) [အဋ္ဌိတ + တပ] အခြား — တပါး — သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ — မတည် — မရှိ — သော အကျင့်။ အဋ္ဌိတဝတ-ကြည့်။

အဋ္ဌိတတ္တ (န) [အဋ္ဌိတ² + တ္တ] မတည်သည်၏ အဖြစ်၊ မတည်ခြင်း။ အနဿဝေ အဋ္ဌိတတ္တာ ယေဝ မဇ္ဈိမာယ ပဋိပဒါယ သမ္မာ ဌိတတ္တာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၆။

အဋ္ဌိတဓမ္မ (ပု) [အဋ္ဌိတ + ဓမ္မ။ န + ဌိတဓမ္မ] မတည်သော သဘောရှိသော၊ တည်သော သဘောမရှိသော။ အဋ္ဌိတဓမ္မာ သင်္ခါရာ သင်္ချူပတ္တိယာ ဝိဟာရန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အဋ္ဌိတ- ဓမ္မာတိ န ဌိတသဘာဝါ။ ဇိဏ္ဏာ နေဝ အဌ္ဌိတိ ယံ ယံ ဥပ္ပန္နံ၊ တံ တံ ကဝေဠဿ ကဂ္ဂါဝိ မဂ္ဂ ကဝေဠဿ ကဒ္ဒါဝိ ဇလံ ကဒ္ဒါဝိ နိဗ္ဗာနန္တိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ဋီ၊၁။၉၆။ န ဌိတသဘာဝါတိ အနဝဋ္ဌိတသဘာဝါ။ ဒီ ဋီ၊၁။၇၃။

အဋ္ဌိတပဓာနဝတ (န) [အဋ္ဌိတ + ပဓာန + ဝတ] အခြား — တပါး — သော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ — မတည်

သော = မရှိသော = အားထုတ်ခြင်း အကျင့်၊ သူတပါးတို့နှင့် မဆက်ဆံသော ဘုရားရဟန္တာ တို့၏ အကျင့်။ အဋ္ဌိတဝတ-ကြည့်။

အဋ္ဌိတဝတ (န) [အဋ္ဌိတ + ဝတ] တပါးသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၌ မတည်သော — မရှိသော — အကျင့်။ အဋ္ဌိတဝတံ ဘောတော ဂေါတမဿ ပဓာနံ အဟောသိ။ မ၊ ၂။၄၃၈။ အဋ္ဌိတဝတန္တိ အဋ္ဌိတ-တပံ။ .... ဣဒံ ဝုတ္တံ ဟောတိ—ဘောတော ဂေါတမဿ အဋ္ဌိတပဓာနဝတံ အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ ၃။၁၀၈။ အဋ္ဌိတပဓာနဝတန္တိ အညတ္ထ ကိသ္မိဉ္စိ ပုဂ္ဂလေ အဋ္ဌိတပဓာနဝတံ အနညသာ-ဓာရဏံဘောတော ဂေါတမဿ ပဓာနံ အဟော-သိ။ မဋီ။၃။ ၂၀၉။

အဋ္ဌိတာ (ထိ) [အတ္ထိ + တာ] အလိုရှိသူ၏အဖြစ်၊ အလိုရှိခြင်း။ ယေ တွံ မုနိ အဋ္ဌိတံ ဩပဝေယျ။ သုတ္တနိ။၄၃၈။ အဋ္ဌိတံ ဩပဝေယျ၊ သက္ကစ္စံ ဩပဝေယျ၊ အဘိကုံ ဩပဝေယျ။ စူဠနိ။၈၂။ အဋ္ဌိတန္တိ သက္ကစ္စံ, သဒ္ဒါ ဝါ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။ ဤစူဠနိ နှင့် ဋ္ဌ — တို့၌ ပဌမနည်းအလို ကတ္တာ ထည့်၍ အနက်ပေး။ နောက်နည်းအလိုကား အဋ္ဌိတာ-မဟုတ်၊ အဋ္ဌိတ^၂-တည်း။ ၎င်းကြည့်။

အဋ္ဌိတိ (ထိ) [န + ဌိတိ] မတည်တံ့ခြင်း။ .... ယာ စ စိတ္တဿ အဋ္ဌိတိ၊ အယံ ဝိဒ္ဓံပက္ခော။ နေတ္တိ။၇၃။ အဋ္ဌိတိတိ အနဝဋ္ဌာနံ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။ ၁၅၀။

အဋ္ဌိတ္တစ (တိ) [အဋ္ဌိ + တစ] (၁) အရိုးလျှင် အရေရှိသော။ အဋ္ဌိတ္တစော ဝါရိသယော အလောမော။ ဇာ၊၁။၇၈၊၁၄၈။ အဋ္ဌိမေဝဿ တစော အဿာတိ အဋ္ဌိတ္တစော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၀။ အဋ္ဌိမေဝ တစော အဿာတိ အဋ္ဌိတ္တစော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၇။ (န) (၂) အရိုးနှင့်အရေ။ အရိုး,အရေ။ အောက်ပုဒ်တို့ကြည့်။

အဋ္ဌိတ္တစမတ္တ (တိ) [အဋ္ဌိတ္တစ + မတ္တ] အရိုးနှင့် အရေမျှသော။

အဋ္ဌိတ္တစမတ္တာဝသေသ (တိ) [အဋ္ဌိတ္တစမတ္တ+အဝ-သေသ] အရိုးနှင့်အရေမျှ အကြွင်းအကျန်ရှိသော။

အဋ္ဌိတ္တစမတ္တာဝသေသသရီရ (တိ)[အဋ္ဌိတ္တစမတ္တာ-ဝသေသ + သရီရ] အရိုးနှင့်အရေမျှကြွင်းကျန်သည့် ခန္ဓာကိုယ်ရှိသော၊သူ။ နဂ္ဂါ အဋ္ဌိတ္တစ-မတ္တာဝသေသသရီရာ အတိဝိယ ဗီဘစ္ဆဒဿနာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၈၅။

အဋ္ဌိဓောဝန (န)[အဋ္ဌိ + ဓောဝန]အရိုးဆေးခြင်း။ ဓောဝနန္တိ အဋ္ဌိဓောဝနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၅။

အဋ္ဌိနှာရုသံယုတ္တ (တိ) [အဋ္ဌိ + နှာရု + သံယုတ္တ] အရိုးအကြောတို့ဖြင့် ဖွဲ့ယှက်အပ်သော။ အဋ္ဌိနှာရုသံယုတ္တော၊တစမံသာဝလေ-ပနော။ သုတ္တနိ။၁၉၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ သဒ္ဒာ-မိကောဟိ တိဟိ အဋ္ဌိသတေဟိ နဝဟိ နှာရုသ-တေဟိ စ သံယုတ္တတ္တာ အဋ္ဌိနှာရုသံယုတ္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၇။

အဋ္ဌိနိဿိတ (တိ) [အဋ္ဌိ + နိဿိတ] (၁)အရိုး — ၌ — ကို — မှီသော။ အဋ္ဌိနိဿိတာ ပါဏာ အဋ္ဌိ-မိဉ္ဇနိဿိတာ ပါဏာ။ မ၊ဋ္ဌ ၂။၃၅။ (၂) အရိုး၌ မှီသော = အရိုး၌ ကပ်နေသော = အသား။ ယော အဋ္ဌိနိဿိတံ ခါဒတိ၊ သော ဘတ္တာဂါရိ-ကော ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉။

အဋ္ဌိမိဉ္ဇ (န) [အဋ္ဌိ + မိဉ္ဇ] ဂ-ပါးသောတူခြွေ၊ တူခြွေ ဂ-ပါး။ ကတမာနိ တာနိ သမယေ အဋ္ဌိမိဉ္ဇာနိ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ။ ၂၉။

အဋ္ဌိနှာရုစမ္မမတ္တ (တိ) [အဋ္ဌိ + နှာရု + စမ္မ + မတ္တ] အရိုး, အကြော, အရေမျှသာရှိသော။ တဿ ကာယော သပဏ္ဏမံသလောဟိတော အဋ္ဌိနှာ-ရုစမ္မမတ္တော မုတ္တော အပေတဝတ္ထော အဟော-သိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၉။

အဋ္ဌိပက္ခ (တိ) (အဋ္ဌိ+ပက္ခ] အရိုးလျှင် အတောင်ရှိသော သတ္တဝါ၊ ပိတုန်းစသော သတ္တဝါမျိုး။ တေ (ပက္ခဇာတာ) လောမပက္ခာ စမ္မပက္ခာ

အင်္ဂပဏ္ဏာတိ တိဝိဓာ။ တတ္ထ မောရကုက္ကုဋာဒယော လောမပက္ခာ၊ ဝဂ္ဂုလိအာဒယော စမ္မပက္ခာ၊ ဘမရာဒယော အင်္ဂပက္ခာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ.၁။၃၁၈။ တုမ္ဗလနာမိကာ စ အင်္ဂပက္ခာ ကာဠမဟာဘမရာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၄။ ပက္ခိနောတိ ယေ ကေစိ အင်္ဂပက္ခာ ဝါ စမ္မပက္ခာ ဝါ လောမပက္ခာ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၈။ အင်္ဂပက္ခာ ဘမရတုပ္ပဠာဒယော(ဘမရတုမ္ဗလာဒယော?)။ စမ္မပက္ခာ တေသိင်္ဂါလာဒယော (တေကုဏာလိင်္ဂါဒယော ? တေကဘိင်္ဂါဒယော ?)။ လောမပက္ခာ ဟံသမောရာဒယော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၉၅။

အင်္ဂပါကာရ (ပု) [အင်္ဂ + ပါကာရ] အရိုးတံတိုင်း။ သောသိတော မဟာ အဿုသမုဒ္ဒေါ၊ ဘိန္နော အင်္ဂပါကာရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၆။

အင်္ဂပုဉ္ဇ (ပု) [အင်္ဂ + ပုဉ္ဇ] အရိုးစု၊ အရိုးပုံ။ သိယာ ဧဝံ မဟာ အင်္ဂကင်္ကလော အင်္ဂပုဉ္ဇော အင်္ဂရာသိ။ သံ၊၁။၃၉၂။ ဣတိဝုတ်။၂၀၆။ အင်္ဂပုဉ္ဇောတိ အင်္ဂသမူဟော။ အင်္ဂရာသိတိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၁။ အင်္ဂကင်္ကလ-လည်းကြည့်။

အင်္ဂပုဉ္ဇမတ္တ (တိ) [အင်္ဂပုဉ္ဇ+မတ္တ] အရိုးစုမျှဖြစ်သော။ အင်္ဂနိ ဧဝ အင်္ဂပုဉ္ဇမတ္တော ဝေါယံ သယ်ာရှေတိ ဖဿေတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၅၃။

အင်္ဂပုဉ္ဇသုတ္တ (န) [အင်္ဂပုဉ္ဇ+သုတ္တ] သံသရာ၌ ကျင်လည်သူ၏ အရိုးပုံ အကြောင်းကို ဟောသောသုတ်။ အင်္ဂပုဉ္ဇသုတ်။ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ ဣတိဝုတ်။၂၀၆-၇။

အင်္ဂပုဋ္ဌ (ပု) [အင်္ဂ+ပုဋ္ဌ]အရိုးအထုပ်၊ အရိုးထုပ်။ အင်္ဂပုဋ္ဌေ အင်္ဂပုဋ္ဌော၊ နိဗ္ဗတ္တော ပူတိနိ ပူတိကာယမ္ဟိ။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ။၄၀။

အင်္ဂဘာဂ (ပု) [အင်္ဂ+ဘာဂ] အရိုး အဖို့အစု၊ အရိုးစု။ အင်္ဂကင်္ကလောတိ အင်္ဂဘာဂေါ၊ "အင်္ဂခလော"တိပိ ပဠန္တိ၊ အင်္ဂသမူဟောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၈၀။

အင်္ဂမတ္တ (န) [အင်္ဂ+မတ္တ] အရိုးမျှ။ ဇီဝိတက္ခယံ ပါပေတွာ အင်္ဂမတ္တံ သေသေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။

အင်္ဂမတ္တာသိသ (တိ) [အင်္ဂမတ္တ + သိသ] (အသား မရှိသည်ဖြစ်၍) အရိုးမျှသာဦးခေါင်းရှိသော၊သူ။ အင်္ဂသိသ-ကြည့်။

အင်္ဂမတ္တသေသ (တိ) [အင်္ဂမတ္တ + သေသ]အရိုးမျှ အကြွင်းအကျန်ရှိသော။ သဗ္ဗေ ခါဒိတွာ အင်္ဂမတ္တသေသေ အကံသု။ ဇာ.ဋ္ဌ၊၁။၄၂၃။

အင်္ဂမယ (တိ) [အင်္ဂ + မယ] အရိုးဖြင့်ပြီးသော၊ အရိုးဖြင့်ပြုလုပ်ထားသော။ ယော ပန ဘိက္ခု အင်္ဂမယံ ဝါ ဒန္တမယံ ဝါ ဝိသာဏမယံ ဝါ သူစိဃရံ ကာရာပေယျ။ ဝိ၊၂။၂၁၇။ (ဝိ၊၄။၂၅၂။ ဝိ၅။၄၀-တို့လည်းကြည့်။)

အင်္ဂမိဉ္ဇ (န) [အင်္ဂ+မိဉ္ဇ။ ဤပုဒ် သိမှုတို့၌ 'အင်္ဂမိဉ္ဇာ'ဟု အာကာရန္တနှင့် ရှိသည်။ အဘိ ဝိ၊၈၄၊ ၂၀၀-ဧသည် ကြည့်။ ဓာန်. ၁၉၃-၌ လည်း မိဉ္ဇာဟု အာကာရန္တပြင်ထင်သည်။ သက္ကတ—၌ ကား မဇ္ဇန်-ဟု န-ကာရန္တ နှင့် ရှိသည်၊ ပုလ္လိင်တည်း။] ရိုးတွင်းခြင်ဆီ။ အင်္ဂ—ကြည့်။ အင်္ဂမိဉ္ဇန္တိ တေသံ တေသံ အင်္ဂနံ အဗ္ဘန္တရဂတံ မိဉ္ဇံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၇။ အင်္ဂမိဉ္ဇံ တေသံ တေသံ အင်္ဂနံ အဗ္ဘန္တရေ ဌိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၅၁။ (ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ။၄၀-၁-လည်း ကြည့်။)

အင်္ဂမိဉ္ဇကာယ (ပု) [အင်္ဂမိဉ္ဇ+ကာယ] ရိုးတွင်း ခြင်ဆီ အပေါင်း။ အင်္ဂမိဉ္ဇကာယံ အနိစ္စတော အနုပဿတိ။ ပဋိသံ။ ၄၀၆။

အင်္ဂမိဉ္ဇနိဿိတ (တိ) [အင်္ဂမိဉ္ဇ + နိဿိတ] ရိုးတွင်းခြင်ဆီ—၌—ကို—မှီသော။ အင်္ဂနိဿိတ-ကြည့်။

အင်္ဂယကပိဏ္ဍ (န) [အင်္ဂ+ယကပိဏ္ဍ] အရိုးနှင့် အသားစိုင် အသားတစ်။ ကုတော အင်္ဂယကပိဏ္ဍမေတိ။ သံ၊၁။၂၈၈။ (အင်္ဂ—၌ ဆန်းဒိသ။) ကုတော အင်္ဂယကပိဏ္ဍမေတိတိ အယံ သတ္တော အင်္ဂယကပိဏ္ဍော ကုတော အာဂစ္ဆတိ။ ဧတ္ထ စ အင်္ဂဂ္ဂဟဏေန တိဏိ အင်္ဂသတာနိ၊ ယကပိဏ္ဍဂ္ဂဟဏေန နဝ မံသပေသိသတာနိ ဂဟိတာနိ။ အထဿ ဣမာနိ စ အင်္ဂနိ ဣမာ စ မံသပေ-

သိယော ကုတော အာဂစ္ဆန္တိတိ ပုစ္ဆတိ။သံ၊၄၊ ၁။၂၇၄။

အင်္ဂီရသိ (ပု) [အင်္ဂ + ရသိ] အရှိန်စု၊ အရှိန်ပုံ။ အင်္ဂပုဉ္စ-ကြည့်။

အင်္ဂီလွှ (ပု-နှ) [ဤပုဒ်ကို ပုဆစ်ဒူး အနက်ဟော သဏ္ဌာတ — အဖုဝတ် သဒ္ဒါနှင့် အလားတူဟု ကြံ သင့်သည်။ အင်္ဂ နေဝင် အာသည့်၌ လ-ပစ္စည်း သက်၍ လ-ကို ဒွေဘော်ပြု၍ ပြီးစေသင့်၏။ပါ၊ ဂ၊ ၂။၁၂-သုတ်နှင့် အမရ၊ ၁၆။၇၂-တို့ ကြည့်။ ပါစိတ်ယော၊ ၂။ ၁၀၇—၌ကား အင်္ဂ + အလွှဟု ကြံ၍ အင်္ဂီလွှေနာတိ အဒ္ဒနေန အင်္ဂနာ-ဟု ဖွင့်သည်။] ခြေသလုံး — ခြေသောက် — ရိုး။ နွား ခြေထောက်ရိုး။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခုနိယော အင်္ဂီလွှေန ဇဃန် ဃံသာပေန္တိ။ ဝိ၊၄။၄၅၈။ အင်္ဂီလွှေနာတိ ဂေါဇင်္ဃကေန။ ဝိ၊၄၊၄။၁၂၉။ အင်္ဂီလွှေနာတိ အဒ္ဒနေန အင်္ဂနာ။ ဂေါဇင်္ဃကေနာတိ ဂုမ်နာ အင်္ဂနော သမ္ဗန္ဓံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်ယော၊ ၂။၁၀၇။

အင်္ဂီဝေဓ (ပု) [အင်္ဂ + ဝေဓ] (၁) အရှိန်ထိ — ကဲ — ပေါက် — အောင် ထိုးခြင်း။ အင်္ဂီဝေဓဝိဒ္ဓ-ကြည့်။ (၂) အရှိန်ထိအောင် ထွင်းဖောက် အပ်သော။ အင်္ဂီဝေဓပုဂ္ဂလ-ကြည့်။

အင်္ဂီဝေဓပုဂ္ဂလ (ပု) [အင်္ဂီဝေဓ + ပုဂ္ဂလ] အရှိန်ထိ အောင် ထွင်းဖောက်အပ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ အင်္ဂီ- ဝေဓပုဂ္ဂလာ နာမေတေ ဝဋ္ဋေတွာ ဝဋ္ဋေတွာ ဂါဠှံ ဝိဇ္ဈိတဗ္ဗာတိ ဝိနေတွာ။ ဒီ၊၄၊ ၂။ ၂၉၉။ အင်္ဂီ- ဝေဓ (၂) အနက်လည်းကြည့်။

အင်္ဂီဝေဓဝိဒ္ဓ (တိ) [အင်္ဂီဝေဓ + ဝိဒ္ဓ] အရှိန်ထိ — ကဲ — ပေါက် — အောင်ထိုးခြင်းဖြင့် ထိုးအပ်သော။ သေယျထာပိ သော ဘိက္ခဝေ ဘဒြော အဿာ- ဇာနီယော အင်္ဂီဝေဓဝိဒ္ဓေါ သံဝိဇ္ဇတိ သံဝေဂံ အာပဇ္ဇတိ။ အံ၊၁။၄၃၁။ အင်္ဂီဝေဓဝိဒ္ဓေါတိ အင်္ဂီ ဘိန္ဒန္တေန ဝေဓေန ဝိဒ္ဓေါ။ အံ၊ဋ၊ ၂။၃၂၉။

အင်္ဂီဝေဓီ (တိ) [အင်္ဂ + ဝိဓ + ဏီ] (၁) အရှိန်ကို ထွင်းဖောက်ရုံးဝင်တတ်သော။ ဝစ္ဆနဒ္ဓမုခါ သေ- တာ၊ ထိက္ခဂ္ဂါ အင်္ဂီဝေဓိနော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၄။ (၂) (က) အရှိန်ကိုထွင်းသကဲ့သို့ထွင်းအပ်သော၊ သူ။ (ခ) အရှိန်ကို ထွင်းသကဲ့သို့သော ထွင်းအပ် သောသူနှင့် တူသော၊ အယုတ်ကိုစွန့်အောင် အစွမ်း ကုန် ပြုလုပ်အပ်သော၊သူ။ အင်္ဂီဝေဓီ အယံ ပုဂ္ဂ- လော၊မယာပေတ္တ ဂန္တဗ္ဗော။ သံ၊၄၊၁။၁၉၅။ အင်္ဂီ- ဝေဓံ ဝိယ ဝိဇ္ဈိတဗ္ဗော အင်္ဂီဝေဓီ၊ ယထာ အင်္ဂီ ဝိဇ္ဈိတွာ အင်္ဂီမိဉ္စံ အာဟစ္စ တိဋ္ဌတိ၊ ဧဝံ ဝိဇ္ဈိ- တဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ အယံ ပန အင်္ဂီဝေဓီ ဝိယ အင်္ဂီဝေဓီ၊ ယထာ သော လဒ္ဓိံ ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ ဧဝံ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။

အင်္ဂီသခ်လိကမတ္တာ (တိ) [အင်္ဂ + သင်္ခလိကာ + မတ္တာ] အရှိန်စုမျှ။ အင်္ဂီသင်္ခလိကာ-ကြည့်။

အင်္ဂီသင်္ခလိကာ (ထီ) [အင်္ဂ + သင်္ခလိကာ] အရှိန်စု။ ယဒါ စ ခါယိတာ ဟောသိ၊ အင်္ဂီသင်္ခလိကာ ကတာ။ ပေတ။၁၆၄။ အင်္ဂီသင်္ခလိကာ ကတာတိ အင်္ဂီသင်္ခလိကမတ္တာ ကတာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၆။ အင်္ဂကသင်္ခလိကာ-လည်းကြည့်။

အင်္ဂီသယံ့ဃဋ္ဋိတ (တိ) [အင်္ဂီသယံ့ဃ + ဃဋ္ဋိတ] အရှိန်ဆက်တို့ဖြင့် ရှုပ်ထွေးသော၊သူ။ အပ္ပမံ- သလောဟိတတ္တာ ဟိ အင်္ဂီသယံ့ဃဃဋ္ဋိတာ ဧကေန ပဿေန သယိတုံ န သက္ကောန္တိ။သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၅။ (အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၉၂-၌ အင်္ဂီ- သယံ့တဃဋ္ဋိတ-ဟုရှိသည်။)

အင်္ဂီသယံ့တ (ရှ) (တိ) [အင်္ဂ + သယံ့တ] (၁) အရှိန်တို့ဖြင့် — ဆက်စပ် — ပေါင်းစပ် — အပ်သော။ ကိမေဝိဒံ သရီရံ...အင်္ဂီသယံ့တံ နှာရုသမ္ဗန္ဓံ။ မဟာနိ။၁၃၀။ အင်္ဂီသယံ့တန္တိ ..အင်္ဂီဟိ သင်္ဃဋိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၃။ (ပု) (၂) အရှိန်တို့၏ အပေါင်း၊ အရှိန်စု။ အပိ စ အင်္ဂီသယံ့တေ့ (...သယံ့- တော?)၊ ဂစ္ဆတော်သ မဟာပထေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၁။ ဓမ္မန္တိ အင်္ဂီသယံ့တံ၊ အဂါရမိဝ ဝလ္လိယော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၇။

အင်္ဂီသယံ့တသင်္ဂီတ (တိ) [အင်္ဂီသယံ့တ + သင်္ဂီ- တ] အရှိန်အပေါင်းဖြင့် ဆက်စပ်အပ်သော။ အင်္ဂီ-

သယ်ဲ့ဝတယင်္ဂီတော၊ နှာရှသုတ္တနိဗ္ဗန္ဒေ။ထေရ။ ၃ဝ၄။ အင်္ဂီသယ်ဲ့ဝတယင်္ဂီတောတိ အတိရောကိသတာန် အင်္ဂီနံ သယ်ဲ့ဝတေန ယင်္ဂီတော သမ္မန္နော။ ထေရ ဋ္ဌ၊၂။၂ဝဝ။

အင်္ဂီသယ်ဲ့ဝတဘာဝ (ပု) [အင်္ဂီသယ်ဲ့ဝတ + ဘာဝ] အရှိုးအပေါင်း — အရိုးစု — ၏ အဖြစ်။ အဝိ စ မဟာတိသတ္တွေရသာ ဓန္တင်္ဂီကမတ္တာဝလောကနေန သကာလိတ္တုံသရီရသာ အင်္ဂီသယ်ဲ့ဝတဘာဝေန ဥပဋ္ဌာနဘဒိနိ စေတ္တ နိဒသာနဘာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၇။

အင်္ဂီသဥ္စယ (ပု) [အင်္ဂီ + သဥ္စယ] အရိုးစု၊အရိုးပုံ။ ကေခေသာဒကာန ကပ္ပေန၊ ပုဂ္ဂလာသင်္ဂီသဥ္စယော။ သံ၊၁။၁၄၆၁။ ဣတိဝုတ်၊၂၀၆။

အင်္ဂီသညာ (ထီ) [အင်္ဂီ + သညာ] အရိုး — အရိုးစု — ဟူသော — အမှတ် — သညာ၊ အရိုးစုဘာဝနာ။ ကေဝလံ အင်္ဂီသညာယ၊အဖရိ ပထဝိံ ဣမံ။ ထေရ။၂၂၄။ အင်္ဂီသညာယာတိ အင်္ဂီကဘာဝနာယ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ အင်္ဂီကသညာလည်းကြည့်။

အင်္ဂီသတ (နံ) [အင်္ဂီ + သတ] အရိုးတို့၏ရာ၊ ရာရှိသောအရိုး။ ကေဝလံ တု ဣမာနိ သာဓိကာနိ တိဏိ အင်္ဂီသတာနိ နဝဟိ နှာရုသတေဟိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၄၀။

အင်္ဂီသတတ္တယ (နံ) [အင်္ဂီသတ + တ္တယ] ရာရှိသော အရိုးတို့၏ သုံးခုတို့၏ အပေါင်း၊ အရိုးသုံးရာတို့၏အပေါင်း။ ဝဝမေဝ စ နဝပေသိသတပ္ပဘေဒံ မံသံ ဇာနာတိ "မဟာ အင်္ဂီသတတ္တယံ အနုလိတ္တ" န္တိ။ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

အင်္ဂီသန္ဓိ (ပု) [အင်္ဂီ + သန္ဓိ] အရိုးဆက်။ ဩကာသတော အင်္ဂီသန္ဓိနံ အဋ္ဌာဇနကိစ္စံ သာဓယမာနာ အသီတိသတသန္ဓိနံ အဗ္ဗန္တရေ ဌိတာ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၅၆။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၅၄။

အင်္ဂီသမူဟ (ပု) [အင်္ဂီ + သမူဟ] အရိုးတို့၏ အပေါင်း။ အရိုးအပေါင်း။ အင်္ဂီပုဥ္ဇ-ကြည့်။

အင်္ဂီသိရာစမ္မ (နံ) [အင်္ဂီ + သိရာ + စမ္မ] အရိုး၊ အကြော၊ အရေ။

အင်္ဂီသိရာစမ္မမတ္တသရီရ (တိ) [အင်္ဂီသိရာစမ္မ + မတ္တ + သရီရ] အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အင်္ဂီသိရာစမ္မသရီရ (တိ) [အင်္ဂီသိရာစမ္မ + သရီရ] အရိုး၊ အကြော၊ အရေမျှသာ ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ အတိကိသော ဝါ မန္ဒမံသလောဟိတော အင်္ဂီသိရာစမ္မသရီရော ဝိယ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ အင်္ဂီသိရာစမ္မသရီရောတိ အင်္ဂီသိရာစမ္မမတ္တသရီရော။ သာရတ္ထ၊၃။၂၆၄။

အင်္ဂီသီသ (တိ) [အင်္ဂီ + သီသ] အရိုး ဦးခေါင်းရှိသော၊ အသားမရှိသည်ဖြစ်၍ အရေဖြင့်ဖုံးအပ်သော အရိုးမျှသာ ဦးခေါင်းရှိသော၊သူ၊ အဉ္ဇပန ဇနာ အပရိပုဏ္ဏသီသာ ဟောန္တိ၊ ကေစိ ကပိသီသာ၊ ကေစိ ဖလသီသာ၊ ကေစိ အင်္ဂီသီသာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ အင်္ဂီသီသာတိ မံသဿ အဘာဝတော အတိဝိယ အင်္ဂီတာယ ပတနုဘာဝတော ဝါ တစောနဒ္ဓအင်္ဂီမတ္တသီသာ။ဒီ၊ဋီ၊၂။၄၂။

အင်္ဂီသေန (ပု) အင်္ဂီသေနမည်သော ဘုရားအလောင်းပုဏ္ဏား။ ဝေယံမေ အဟံ န ဇာနာမိ၊ အင်္ဂီသေန ဝဒိဗ္ဗကော။ဇာ၊၁။၁၆၁။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၁-လည်းကြည့်။)

အင်္ဂီသေနကုမာရ (ပု) [အင်္ဂီသေန + ကုမာရ] အင်္ဂီသေန အမည်ရှိသော သတို့သား။ အင်္ဂီသေနကုမာရောတိဿ နာမံ ကရိံသု။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၁။

အင်္ဂီသေနဇာတက (နံ) [အင်္ဂီသေန + ဇာတက] အင်္ဂီသေနဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ သတ္တကနိပါတ်၊ ၁-ဿ၊ ၈-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၆၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀-၃၃၄-ကြည့်။

အင်္ဂီသာရ (ပု) အင်္ဂီသာရ အမည်ရှိသော (ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။) ဒေဝဒတ္တော မဟာရာဇ .. အင်္ဂီသာရော နာမ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ။ မိလိန္ဒ၊၁၁၆။ သော ဟိ ဣတော သတသဟဿကပ္ပမတ္တကေ အင်္ဂီသာရော နာမ ပစ္စေကဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။

အဋ္ဌုတ္တရ (တိ) [အဋ္ဌ + ဥတ္တရ] (က) ရှစ်ခု အလွန်။ (ခ) ပိုလွန်သော ရှစ်ခုရှိသော၊ ရှစ်ခု အပိုအလွန်ရှိသော။

အဋ္ဌုတ္တရသတ (န) [အဋ္ဌုတ္တရ + သတ] ရှစ်ခု အပိုအလွန်ရှိသော တရာ၊ တရာ့ရှစ်။ ဂန္ဓော- ဒကဃဋာနံ အဋ္ဌုတ္တရသတေန နှာပေတွာ။ဇာ။ ဋ္ဌ။၁။၄၇၂။

အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ (ထီ)[အတ္ထ + ဥပ္ပတ္တိ။ ထ-ကို ဋ္ဌ-ပြု။အဋ္ဌု ပ္ပတ္တိက-ကြည့်။] တရားဟောဘော်မူခြင်း၏—အ- ကြောင်းဝတ္ထု ဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ အကြောင်း အဖြစ် အပျက်၊ တရားဟောရန် ဖြစ်ပေါ်လာ သော အကြောင်း၊ အဋ္ဌုပ္ပတ်။ ဣမဿ သုတ္တဿ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကော နိက္ခေပေါ။အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ ဟိ ဣဒံ ဘဂဝတာ နိက္ခိတ္တံ။ ကတမာယ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ။ ဉာတိ ဉာမံ ဝဏ္ဏာဝဏ္ဏေ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ ကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၁။ (မ ဋ္ဌ၊၁။၁၇-ဂ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၇-တို့လည်း ကြည့်။) အယံ ဒေသနာ .... ကတမာယ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယာ ဒေသိတာတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ။၆၂၁၀၃-တို့ လည်းကြည့်။)

အဋ္ဌုပ္ပတ္တိက (တိ) [အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ+ဏိက] (၁) အကြောင်း အဋ္ဌုပ္ပတ်ရှိသော သုတ္တန်ကျေပ၊ အကြောင်းဝတ္ထု၏ ဖြစ်ခြင်း—တရားဟောရန် ဖြစ်ပေါ်လာသော အကြောင်း—ရှိသော သုတ် ကို—ချထား—ဟောကြား—ခြင်း။ ဧတ္တာဝတာ ဟိ သုတ္တနိက္ခေပါ အတ္တဇ္ဈာသယော ပရဇ္ဈာသ- ယော ပုစ္ဆာဝသိကော အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၀။ မ ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂။ (ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၂-တို့လည်းကြည့်။) ယာနိ ပန တာနိ ဥပ္ပန္နံ ကာရဏံ ပဋိစ္စ ကထိတာနိ။....တေသံ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ- ကော နိက္ခေပေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၄။ သုတ္တ- ဒေသနာယ ဝတ္ထုဘူတဿ အတ္ထဿ ဥပ္ပတ္တိ အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိ ဧဝ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ ထ— ကာရဿ ဋ္ဌ-ကာရံ ကတွာ၊ သာ ဧတဿ အတ္ထီတိ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကော။ အထ ဝါ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ ဧဝ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂-၃။ အရဏီယတော အတ္ထော၊ သုတ္တဒေသနာယ ဝတ္ထု။ အတ္ထဿ ဥပ္ပတ္တိ အတ္ထုပ္ပတ္တိ၊ အတ္ထုပ္ပတ္တိ- ယေဝ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ၊ သာ ဧတဿ အတ္ထီတိ အဋ္ဌု- ပ္ပတ္တိကော။ အထ ဝါ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယေဝ အဋ္ဌု- ပ္ပတ္တိကော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၅၇။ (ဥဒ နံ၊ဋ္ဌ။၂၈။ မ၊ဋီ၊ ၁။၅၅။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၆ သံ၊ဋီ ၂။၇-၈။ အံ၊ဋီ၊၁။ ၄၈။ သီလက္ခန်၊သစ်၊၁။ ၂၁၈-တို့လည်းကြည့်။) (၂) အဋ္ဌုပ္ပတ္တိနှင့် အနက်တူ။ (၁) အနက် ဋ္ဌ, ဋီ-တို့ ကြည့်။

အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကတာ (ထီ) [အဋ္ဌုပ္ပတ္တိက+တာ]အဋ္ဌု- ပ္ပတ်၏ အဖြစ်။

အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကတာဝစန (န) [အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကတာ+ ဝစန] အဋ္ဌုပ္ပတ်၏အဖြစ်ကိုဆိုခြင်း။ သုတ္တေက- ဒေသံ ပန သန္ဓာယ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကတာဝစနံ။ သံ၊ ဋီ၊၁။၁၇၆။

အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကာလ (ပု) [အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ + ကာလ] တရား ဟောတော်မူခြင်း၏ အကြောင်းဝတ္ထု ဖြစ် ပေါ်ရာကာလ။

အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကာလာဘိကင်္ခနဲ (န) [အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကာလ + အဘိကင်္ခန] (၁) တရားဟောတော်မူခြင်း၏ အ ကြောင်းဝတ္ထု ဖြစ်ပေါ်ရာ ကာလကို ငံ့လင့်ခြင်း။ (၂) တရားဟောတော် မူခြင်း၏ လိုအပ်သော အကြောင်းဝတ္ထုဖြစ်ပေါ်ရာကာလ။ အကြောင်း ဝတ္ထု ဖြစ်ပေါ်သော အခါ၌ တရားဟောတော် မူခြင်း၊ အပိ စ တေဟိ ကာရဏေဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော စရိကံ စရန္တိ၊ ဝေယ်ဝိဟာရဝသေန သရီရဖာသုကတ္ထာယ, အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကာလာဘိ- ကင်္ခနတ္ထာယ,ဘိက္ခူနံ သိက္ခာပဒပညာပနတ္ထာယ, တတ္ထ တတ္ထ ပရိပါကဂတိန္ဒြိယေ ဗောဓနေယျ- သတ္တေ ဗောဓနတ္ထာယာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၆။ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကာလာဘိကင်္ခနတ္ထာယာတိ အင်္ဂုလိ- မာလသုတ္တ မဟာဒေဝဇာတကာဒိ ဒေသနာနံ

ဝိယ ဓမ္မဒေသနာယ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကာလံ အာကင်္ခမာနေန၊ ဒီဃဋ္ဌ ၁။၂၇၇။ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကာလာဘိကင်္ခနတ္ထာယာတိ အဂ္ဂိက္ခန္ဓောပမသုတ္တမဃဒေဝဇာတကာဒိဒေသနာနံ ဝိယ ဓမ္မဒေသနာယ အဘိကင်္ခိတဗ္ဗအဋ္ဌုပ္ပတ္တိကာလတ္ထာယ၊ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကာလသာ ဝါ အဘိကင်္ခနတ္ထာယ၊ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကာလေ ဓမ္မဒေသနတ္ထာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ သီဋ္ဌီ သစ်၊၂။ ၂၀၆။

အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယုတ္တ (တိ)[အဋ္ဌုပ္ပတ္တိ + ယုတ္တ]အကြောင်းအဖြစ်အပျက်–အဋ္ဌုပ္ပတ်–နှင့် ယှဉ်သော။ ဓမ္မံ ဝါ ဒေသေသာမာတိ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယုတ္တံ သုတ္တံ ဝါ ပုဗ္ဗစရိတကာရဏယုတ္တံ ဇာတကံ ဝါ ကထယိဿာမ။ဝိ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ အဋ္ဌုပ္ပတ္တိယုတ္တနိ ပဏ္ဏုပ္ပန္နဝတ္ထူနိ သာယ ပတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၂။

အဋ္ဌ(ဋ္ဌု)သတမဂ္ဂ (တိ)[အဋ္ဌ + ဥသဘ + မဂ္ဂ]ရှစ်ဥသဘ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အဋ္ဌုသဘမဂ္ဂံ ဌာနံ ပက္ခန္ဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၅။

အဋ္ဌ(ဋ္ဌု)သဘဝိတ္ထတ (တိ) [အဋ္ဌုသဘ + ဝိတ္ထတ]ရှစ်ဥသဘကျယ်သော။အဋ္ဌုသဘဝိတ္ထတံ မဂ္ဂံ သမံ မာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၀။

အဋ္ဌ(ဋ္ဌု)သဘဝိတ္ထာရ (တိ) [အဋ္ဌုသဘ + ဝိတ္ထာရ] ရှစ်ဥသဘကျယ်သော။ အဋ္ဌုသဘဝိတ္ထာရံ အာဂမနမဂ္ဂံ သမတလံ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၆၉။ အဋ္ဌုသဘဝိတ္ထာရေန မဂ္ဂေန... ပါယာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ အဋ္ဌုသဘဝိတ္ထာရာယ နဒိယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။

အဍ္ဍုံသိ (ကြိ)
အဍ္ဍုံသိ (ကြိ) ဍံသတိ-ကြည့်။

အဍ္ဎ (ပု) [အဍ္ဎ + အ။ နီတိ၊ဓာ။ ၄၄-ကြည့်။] တရား၊ အမှုအခင်း၊ တရားမှုခင်း။ တရား တဘောင်၊ တရားအဆုံးအဖြတ်၊ အဓိကရုဏ်း။ "အဍ္ဎံ ကရိဿာမီ"တိ ဒုတိယံ ဝါ ပရိယေသတိ ဂစ္ဆတိ ဝါ။ ဝိ၊၂။ ၂၉၀။ ဥဿယဝါဒိကာ ဘိက္ခုနီ အဍ္ဎံ ကရောန္တီ တိဿော အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၅။၁၂၇။ ဗဟူ အဍ္ဍာ မေ တိရိတာ။ ဇာ၊၁။၁၅၈။ အဍ္ဎောတိ ဝေါဟာရိကဝိနိစ္ဆယော ဝုစ္စတိ၊ ယံ ပဗ္ဗဇိတာ "အဓိကရဏ"န္တိပိ ဝဒန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၀။ အဍ္ဍ-လည်းကြည့်။

အဍ္ဎကရဏ (နိ) [အဍ္ဎ + ကရဏ] (၁) တရား–ဆုံးဖြတ်–စီရင်–ရာ ဌာန၊ တရားရုံး။ တဿ မယှံ ဘာတေ့ အဍ္ဎကရဏေ နိသိန္နဿ အန္တရန္တရာ ကထံ ဩပါတေန္တိ။ မ၊၂။၃၂၄။ အဍ္ဎကရဏေ နိသိန္နော ပဿာမိ။ သံ ၁။၇၄။ (အဍ္ဎော?) ဝိနိစ္ဆယော ကရိယတိ ဧတ္ထာတိ အဍ္ဎကရဏံ၊ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနံ။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ (၂) တရားတွေ့ခြင်း။ အဍ္ဎကရဏတ္ထာယ ဝိနိစ္ဆယမဟာမတ္တာနံ သန္တိကေ ဝိဝဒမာနာ။ ကင်္ခါ။ ၂၉၀။ အဍ္ဍောတိ အနာဂတစိတာယ အဍ္ဎကရဏံ။ ရင်း။ ၂၉၉။ အဍ္ဍကရဏ-လည်းကြည့်။

အဍ္ဎကာရက (တိ) [အဍ္ဎ + ကာရက။ (ထိ၌ အဍ္ဎကာရိကာ။)] အမှုလုပ်တတ်သော၊ တရားတွေ့တတ်သော၊သူ။ အထ တေ ဘိက္ခုနိဥ အဍ္ဎကာရကဥ ဒိသွာ။...ဟေ အဍ္ဎကာရကော အတ္တနော ဝါ ကထံ ပဌမံ အာရောစေတု ဘိက္ခုနိယာ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။ ဥဿယဝါဒိကာနာမ အဍ္ဎကာရိကာ ဝုစ္စတိ။ဝိ၊၂။ ၂၇၉။

အဍ္ဎကာရကမနုဿ (ပု) [အဍ္ဎကာရက + မနုဿ] အမှုလုပ်တတ်သော – တရားတွေ့တတ်သော – လူ။ အဍ္ဎကာရကမနုဿောပိ သယံ ဝါ အာဂန္တွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၁။

အဍ္ဎဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာန (နိ) [အဍ္ဎ + ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာန]တရားဆုံးဖြတ်ရာဌာန။ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာန (ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ ဒီဋ္ဌီ၊၃။၁၃၃။)ကြည့်။

အဍ္ဎပရိယောသာန (နိ) [အဍ္ဎ + ပရိယောသာန] တရား၏အဆုံး၊ အမှု၏အဆုံး။ အဍ္ဎပရိယောသာနေ အာပတ္တိ သံဃာဒိသေသဿ။ ဝိ၊၂။ ၂၉၀။ ဝိ၊၅။၁၂၈။

အဓု² (တိ) [အာ + ဓေ့ ·စိန္တာယံ၊ အာ၊ အဓုသာယတိ ဓနံ အဓော၊ ဗျာဘ ဓော၊ အသဋ္ဌပဒ္ဓိတွံ ရဿာဒိ ဓ။ ဓာန် ဋီ။၃၂၅။ (အာဓူ-သံ)] ကြွယ်ဝချမ်း

သာသော။ (က) ရွှေ၊ ငွေ၊ ဆင်၊ မြင်း စသော အသုံးအဆောင် များပြား ကြွယ်ဝသော၊ သူ။ အနုာ မဟာဒ္ဓနာ မဟာဘောဂါ။ ဝိ၊၁။ ၁၇။ ဥပဘောဂပရိဘောဂူပကရဏမတ္တတာယ အနုာ၊ ယေဟိ တေသံ ဥပဘောဂါ ယာနိ စ ဥပဘောဂူပကရဏာနိ၊ တာနိ မဟန္တာနိ ဗဟုလာနိ သာရကာနိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ၊၁။ ၁၇၂။ (ခ) စည်းစိမ်ဥစ္စာကို အစိုးရသော၊သူ။ အနော မဟာဒ္ဓနော မဟာဘောဂေါ။ ဒီ၊၁။ ၁၀၆။ မ၊၂။ ၂၅၅။ အနောတိ ဣဿရော။ ဒီ၊ဋ၊ ၁။ ၂၅၁။ (သံ၊ဋ၊၁။၁၂၆။ အံ၊ဋ၊၂။၃၇၂။ အဘိ၊ ဋ၊၃။ ၇၉-တို့လည်းကြည့်။) (ဂ) စည်းစိမ် ဥစ္စာကို အစိုးရသော၊ များပြားသော မြှုပ်နှံ ထားအပ်သော ဥစ္စာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အနုာတိ ဣဿရာ ဗဟုနာ နိက္ခိတ္တဓနေန သမန္နာဂတာ။ အံ၊ဋ၊၂။၈၇။ (အံ၊ဋ၊၃။၁၄၅-လည်းကြည့်။) (ဃ) ပညာတည်းဟူသော ဥစ္စာ နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ အနန္တယသော အနော မဟာဒ္ဓနော ဓနဝါ။ မဟာနိ။ ၁၃၈။ အနောတိ ပညာဓနသမိဒ္ဓိယာ သမိဒ္ဓေါ။ မဟာနိ။ ဋ။၂၅၄။

အနု၂ (ပု) [အသ+တ။ အသတိ ခေပေတိ သမုဒါယန္တိ အနော၊ ဓာန်ဋီ။၅၃။ အဒ္ဓ-ကြည့်။] တပိုင်း၊ တခြမ်း၊ ထက်ဝက်၊ တဝက်။ အနုံ သီသဿ ဩလိခိံ။ ထေရီ။၃၉၀။ တကျပ်၏ တဝက်၊ ကျပ်ဝက်။ ဓာဏဝုဿော သံဿာ ကဟာပဏမ္ပိ အနုမ္ပိ ပါဒမ္ပိ မာသကရူပမ္ပိ။ ဝိ၊၄။၄၉၁။

အနုဥသဘ (န) [အနု+ဥသဘ] တဥသဘ၏ ထက်ဝက်၊ ဥသဘဝက်။ အနုဥသဘဥသဘ-အနုဂါဝုတဂါဝုတန္တရေသု။ ဝိ၊ဋ၊၁။၁၆၉။ မ၊ဋ၊ ၁။၂၆၂။

အနုက (တိ) [အနု၁+က] ကြွယ်ဝချမ်းသာ သော၊ များသော စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိသော၊ သူ။ နု အနုကာ ဗလဝါ တေဇဝါပိ။ ဇာ၊၁။၃၅၆။ တတ္ထာယံ ဂဟပတိ အနုကော အဟု ဒိနေ့ာ။ ပေတ။၁၅၃။ အနုကောတိ အနော မဟာဓိဘဝေါ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၁။

အနုကမ္မ (န) [အနု၂+ကမ္မ] ထက်ဝက်သောကံ၊ (မနောကံကို ထက်ဝက်သောကံဟု ဆိုသော တိတ္ထိတို့၏အယူတမျိုးရှိသည်။) တိဏ္ဏ စ ကမ္မာနိ ကမ္မေ စ အနုကမ္မေ စ ဒ္ဓင်္ဘပင်္ဝေါ။ ဒီ၊၁။၅၀။ မ၊၂။၁၈။ သံ၊၂။၁၇၃။ ကမ္မေ စ အနုကမ္မေ စာတိ ဧတ္တ ပနဿ ကာယကမ္မဉ္စ ဝစီကမ္မဉ္စ 'ကမ္မ'န္တိ လဒ္ဓိ၊ မနောကမ္မံ ဥပနုကမ္မန္တိ။ ဒီ၊ဋ၊၁။ ၁၃၇။ မ၊ဋ၊၃။၁၆၀။ တေ ဟိ ပဥ္စ ကမ္မာနိတိ ဝဏ္ဏေသာတယာနဇိဝှါကာယာ ဣမာနိ ပဥ္စိန္ဒြိယာနိ ပဥ္စ ကမ္မာနိတိ ပညာပေန္တိ ဝဒန္တိ၊ ကမ္မန္တိ လဒ္ဓိတိ ဩဠာရိကဘာဝတော ပရိပုဏ္ဏကမ္မန္တိ လဒ္ဓိ၊ မနောကမ္မံ အနောဠာရိကတ္တာ ဥပနုကမ္မန္တိ လဒ္ဓိတိ ယောဇနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၂၄။

အနုကရီသမတ္တ (တိ) [အနု+ကရီသ+မတ္တ] ပယ်ထက်ဝက် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ပုဏ္ဏောပိ အနုကရီသမတ္တံ ဌာနံ ကသိတွာ။ ဝိမာ၊ဋ၊ ၅၇။.... အနုကရီသမတ္တဌာနံ...။ ဓမ္မ၊ဋ၊၂။ ၁၉၇။

အနုကဟာပဏ (ပု) [အနု၂+ကဟာပဏ] တကျပ်၏တဝက်၊ ကျပ်ဝက်။ အနုကဟာပဏေနပိ ဗန္ဓနံ နိဂစ္ဆတိ။ အံ၊၁။ ၂၅၂။ ဒိဝသံ အနုကဟာပဏံ နိဗ္ဗိသေယျ။ အံ၊၃။၃၂၁။

အနုကာယ (ပု) [အနု၂+ကာယ] ထက်ဝက်သော ကိုယ်၊ ကိုယ်ထက်ဝက်၊ ကိုယ်တပိုင်း။

အနုကာယိက (တိ) [အနုကာယ+ဣက] ကိုယ် ထက်ဝက် - အတိုင်းအရှည် - ပမာဏ - ရှိ သော။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ အနုကာယိကာနိ ဝိဒ္ဓမ္ဘာဟနာနိ ဓာရေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၉၅။ အနုကာယိကာနိတိ ဥပနုကာယပ္ပမာဏာနိ။ ယေသု ကဋိတော ပဋ္ဌာယ ဟာဝ သီသံ ဥပဒဟန္တိ။ ဝိ၊ဋ၊ ၄။၆၀။

အနုကာသိအဌနက (တိ) [အနုကာသိ+အဌ-နက] တထောင်ထက်ဝက် - ငါးရာ - အဖိုးတန်

သော။ ဥပစုကာသိနံ ခမမာနန္တိ အစုကာသိ-အဂ္ဃနကံ။ ဝိမတိ၊ ၂၈၁၉၇။

အစုကာသိက (ယ) (တိ) [အစုကာသိ+ဣက] တဆောင်ထက်ဝက်–ငါးရာ–ထိုက်တန်သော၊ သူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန ကာသိရာဇာ ဝီတက္ကော မောမာရာသစ္စော အစုကာသိကံ ကမ္ဗလံ ပါဟေသိ ဥပစုကာသိနံ ခမမာနံ။ ဝိ၊၃။ ၃၉၃။ အစုကာသိယန္တိ ဧတ္ထ ကာသိတိ သဟဿံ ဝုစ္စတိ၊ တံ အဂ္ဃနကော ကာသိယော။ အယံ ပန ပဉ္စသတာနိ အဂ္ဃတိ၊ တသ္မာ "အစုကာသိ-ယော"တိ ဝုတ္တော။ တေနေဝါဟ "ဥပစုကာသိနံ ခမမာန"န္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၁။

အစုကာသိကာ (ထီ) [အစု+ကာသိ+က] အစု-ကာသိ အမည်ရှိသော ပြည်တန်ဆာမ။ ယာ-နုဂ္ဂါတစုကာသိကာ။ ဝိ၊၄။၄၇၉။ အစုကာ-သိ-ကြည့်။

အစုကာသိယ (တိ) [အစုကာသိ+ဣယ] အစု-ကာသိက-ကြည့်။

အစုကာသိ (ထီ) [အစု²+ကာသိ+ဤ]အစုကာ-သိ အမည်ရှိသော–ပြည်တန်ဆာမ–ထေရီမ။ (ကာသိတိုင်း၌ တနေ့တွက်ရသော အခွန်၏ ထက်ဝက်နှင့် ညီမျှသော ငါးရာသော အသပြာကို ပေး၍ ပျော်ပါးရသောကြောင့် 'အစုကာသိ' ဟု တွင်သည်။ ယာဝ ကာသိဇနပဒေါ၊ သုကော် မေ တတ္တကော အဟု။ တံ ကတွာ နေဂမော အဂ္ဃံ၊ အစေနုဂ္ဃံ ဌပေသိ မံ။ ထေရီ၊ဂါ။ ၎င်း၊ ဋ္ဌ။၁၃၁-၄။ကဿပဘုရားရှင်လက်ထက်၌ ကိုယ်တိုင် အကျင့်သီလနှင့် ပြည့်စုံသော ဘိက္ခုနီဖြစ်သော်လည်း ရဟန္တာမတပါးကို 'ပြည့်တန်ဆာမ'ဟု ဆဲရေးခဲ့သောအကုသိုလ်ကံကြောင့် ငရဲ၌ခံရပြီး ထိုကံကြွင်းကြောင့် ဖြစ်လေရာဘဝယ် ပြည့်တန်ဆာမျိုး၌ ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ ဂေါတမဘုရားရှင် လက်ထက်၌ ကာသိတိုင်း, ဗာရာဏသီပြည်ဝယ် သူဌေးမျိုး၌ဖြစ်ပြီးလျှက် ယင်းကံ၏အကျိုးဆက်ကြောင့် ပြည့်တန်ဆာမဖြစ်ရပြန်သည်။ အပ၊၂။ ၂၉၂-၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၁။ ဘုရားရှင်၏တရားတော်ကိုနာရ၍ သာသနာ့ဘောင်သို့ဝင်ပြီး ရှင်သာမ ဏေမပြုသည်။ ရဟန်းမအဖြစ်ကိုကား ဒူတေနူ-ပသမ္ပဒါအားဖြင့် ရခဲ့သည်။ ဝိ၊၄။၄၇၁။ အပ၊ ၂။၂၉၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၂။ ရဟန်းမအဖြစ်ကို ရပြီး မကြာမီပင် ပဋိသမ္ဘိဒါပတ္တ ရဟန္တာမ အဖြစ်သို့ ရောက်သည်။ အပ၊၂။၂၉၃။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၃၂။)

အစုကုဋ္ဌက (နံ) [အစု²+ကုဋ္ဌ+က] နံရံတဝက်ရှိသော–ခုံ့အဘက်တို့၌သာ နံရံရှိသော–တဘက်၌ နံရံအပြည့်ကာ၍ ၂-ဘက်တို့၌ ထက်ဝက်သာနံရံရှိသော–ကျောင်း။ အောက်ပုဒ်ကြည့်။

အစုကုဋ္ဌကသေနာသန (နံ)[အစုကုဋ္ဌက+သေနာ-သန] အထက်ပုဒ်နှင့် အနက်တူ။ သဗ္ဗာသစေ-ပေန ကတေ အစုကုဋ္ဌကသေနာသနေ အယိ-တဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃။ အစုကုဋ္ဌကေ သေနာ-သနေတိ ဧတ္ထ "အစုကုဋ္ဌကံ နာမ ယတ္ထ ကော် ပဿံ မုဋ္ဌိကာ တီသု ပဿေသု ဘိတ္တိယော မဒ္ဒါ ဟောန္တိ၊ ယတ္ထ ဝါ ဧကောယ ပဿေ ဘိတ္တိ ဥဋ္ဌာပေတွာ ဥဘောသု ပဿေသု ဥပစုံ ဥပစုံ ကတွာ ဘိတ္တိယော ဥဋ္ဌာပေန္တိ၊ တာဒိသံ သေနာသန"န္တိ တီသုပိ ဂဏ္ဌိပဒေသု ဝုတ္တံ။ ဂဏ္ဌိပဒေ ပန "အစုကုဋ္ဌကေတိ ဆဒနံ အစေနု အသမ္ပတ္တကုဋ္ဌကေ"တိ ဝုတ္တံ၊ တမ္ပိ နေဝ န ယုတ္တံ။သာရတ္ထ၊၃။၇။ (ဝိမတိ၊၂။၆-လည်းကြည့်။) အနုဒေါနာမိ ဘိက္ခုဝေ အစုကုဋ္ဌကန္တိ၊ အစုကုဋ္ဌကာ ဥပရိတော ဩလောကေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၉၈။

အစုကုမ္ဘူပမ (တိ) [အစုကုမ္ဘ+ဥပမာ] ရေတဝက်ရှိသော–ရေမပြည့်သော–အိုး–လျှင် ဥပမာရှိသော–နှင့် တူသော၊သူ။ အစုကုမ္ဘူ-ပမော ဗာလော။ သုတ္တနိ။၃၉၀။

အစုကုလ (နံ) [အစု+ကုလ]စည်းစိမ်ဥစ္စာရှိသော–ချမ်းသာကြွယ်ဝသော–အမျိုး၊ သူဌေး–သူကြွယ်–မျိုး။ အယံ ဘန္တေ သုဇာတာ အရာသုကာ အစုကုလာ အာနီတာ။အံ၊၂။၄၆၇။

အစုကုသိ (ထီ) [အစု²+ကုသိ] ထက်ဝက်သော တလုပ်မြောင်း၊ တလုပ်မြောင်းတို့၊ (သင်္ကန်း၏ အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းတခု။) အစုကုသိမှို နာမ ကရိယာတိ။ ဝိ၊၃။၄၀၀။ ကုသိ ဒါတဗ္ဗာ၊ အစုကုသိ ဒါတဗ္ဗာ။ဝိ၊၄။၃၃၂။ အစုကုသိတိ အန္တရန္တရာ ရဿပဏ္ဏာနံ နာမံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၀၀။

အစုကောသ (ပု) [အစု²+ကောသ] တကော သ၏ ထက်ဝက်၊ ကောသဝက်၊ ကောသဝက် အတွင်း။ ဂုတော ဂန္တွာ အစုကောသံဗော၊၂။ ၁၇၇။ အစုကောသန္တိ အစုကောသန္တရေ။ဗော၊ ဋ္ဌ၊၆။၁၀၀။ အစုကောသေ ဌိတော အပ်။အပ၊ ၁။၁၂၁။

အစုကောသက (ပု) [အစု² + ကောသက] ခွက် ယော်ထက်ဝက်။ အစုကောသကာဟာရ-ကြည့်။

အစုကောသကာဟာရ (တိ) [အစုကောသက + အာဟာရ] ခွက်ယော်ထက်ဝက်မျှလောက်သော အာဟာရဖြင့် မျှတ နိုင်သော၊ ဆုမ်းထည့်ခွက်၌ ထည့်ထားသော တဝက်မျှ အာဟာရဖြင့်မျှတနိုင် သော၊ သူ။ (ကောသကာဟာရ-လည်းကြည့်။) သန္တိ ခေါ် ပန မေ ဥဒါယိ သာဝကာ ကောသကာဟာရာပိ အစုကောသကာဟာရာပိ ဗေလုဝါဟာရာပိ အစုဗေလုဝါဟာရာပိ။မ၊၂။၁၉၉။

အစုကောသန္တရ (တိ) [အစုကောသ + အန္တရ] ကောသဝက်အတွင်း။ အစုကောသ-ကြည့်။

အစုခါဒိတ (တိ) [အစု² + ခါဒိတ] ထက်ဝက် စားအပ်သော။ ယေဟိ အစုခါဒိတာနိ၊ တေသံ ဝမနဝိရေစနံ ဗတ္တာ။ ဗော၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၆။

အစုဂါထာ (ထီ) [အစု² + ဂါထာ] ဂါထာ၏ ထက်ဝက်၊ ဂါထာဝက်။ ဝေမတ္တာပ္ပဘောဒံ ဣမံ အစုဂါထံ ဝတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၁၃။ ဣဋ္ဌနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၃။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

အစုဂါဝုတ (နု) [အစု² + ဂါဝုတ] ဂါဝုတ်ထက် ဝက်၊ ဂါဝုတ်တဝက်။ အစုဂါဝုတမတ္တံ ဂတာ ကာလေ။ဗော၊ဋ္ဌ၊၆။၆၉။

အစုဂါဝုတမတ္တ (နု) [အစုဂါဝုတ + မတ္တ] ဂါဝုတ် ထက်ဝက် — ဂါဝုတ်တဝက် — မျှ။ အစုဂါဝုတမတ္တံ ဂတကာလေ။ ဗော၊ဋ္ဌ၊၆။၆၉။

အစုစတုတ္ထ (တိ) [အစု² + စတုတ္ထ] အချုပ်-နှင့် အနက်တူ။ အစုဋ္ဌ, အချုပ်-တို့ကြည့်။

အစုစန္ဒ (နု) [အစု²+စန္ဒ] လထက်ဝက်၊ လခြမ်း၊ လခြမ်းသဏ္ဍာန်။ အစုစန္ဒံ မယာ ဒိန္နံ။ အပ၊၁။၂၆၁။ အစုစန္ဒံ မယာ ဒိန္နန္တိ တသ္မိံ ဗောဓိမူလေ အစုစန္ဒာကာရေန မယာ အနေကပုပ္ဖါနိ ပူဇိတာနိတိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၁။ (သဏ္ဌာန္တကား — အဓိစန္ဒြာ သမ္မါကြယ်ဟင်းညို ဟောဟုလာသည်။ အမရကောသ၊၁၄။၁၀၉-ကြည့်။)

အစုစန္ဒက (နု၊ပု) [အစု² + စန္ဒ + က] (၁) လ ထက်ဝက် — လခြမ်း — သဏ္ဍာန်။ ဆဋ္ဌပဏ္ဏကေသု မကာရန္တံ ဝါ အစုစန္ဒကံ ဝါ ဆိန္ဒိတုံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ (၂) လထက်ဝက် — လခြမ်း—သဏ္ဍာန်ဖြင့် ပန်းကုံးကို အဖန်ဖန် အထပ်ထပ် ပြည့်စေ၍ ဝန်းရံသော ပန်းဆင် ခြင်းတမျိုး။ အစုစန္ဒကောတိ အစုစန္ဒာကာရေန မာလာဂုဏပရိက္ခေပေါ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။ အစုစန္ဒာကာရေန မာလာဂုဏပရိက္ခေပေါတိ အစုစန္ဒာကာရေန မာလာဂုဏာသာ ပုနပ္ပုနံ ဟရဏ ပရွာဟရဏဝသေန ပူရေတွာ ပရိက္ခိပနံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၃၇၂။

အစုစန္ဒကန္တရ (နု) [အစုစန္ဒက + အန္တရ] လ ထက်ဝက် — လခြမ်း — သဏ္ဍာန်ဖြင့် အဖန်ဖန် အထပ်ထပ်ပြည့်စေ၍ ဝန်းရံသော ပန်းကုံး၏— အကြား — အတွင်း။ ကလမ္ဗက (ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၀၄) ကြည့်။

အစုစန္ဒာကာရ (ပု) [အစုစန္ဒ + အာကာရ] လ ထက်ဝက်—လခြမ်း — သဏ္ဍာန်။ အစုစန္ဒ, အစုစန္ဒက-တို့ကြည့်။

အစုစန္ဒိယ (ပု) [အစုစန္ဒ + ဣယ] လထက်ဝက်— လခြမ်း—သဏ္ဍာန်ဖြင့် ပန်းတို့ကို ပူဇော်ခဲ့သူး

သော မထေရ်၊ အစုစန္ဒိယမည်သော မထေရ်။ အပ၊၁။၂၆၁-ကြည့်။ အစုစန္ဒ-လည်းကြည့်။

အစုစန္ဒိယဇွေရ (ပု) [အစုစန္ဒိယ + ထေရ] အစုစန္ဒိယမထေရ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

အစုစုဒ္ဒသ (တိ) [အစု² + စုဒ္ဒသ] အခွဲ(ထက်ဝက်)နှင့်တကွ ၁၄ ခု ၁၃-ခုခွဲ။ အခွဲ (ထက်ဝက်) လျှင် ၁၄ ခုမြောက်ရှိသော၊ ၁၃ ခုခွဲ ဖြစ်သော။

အစုစုဋ္ဌ (နံ) [အစု² + စုဋ္ဌ] အနည်းငယ် လျော့သော ထက်ဝက်။ ၁၃ ခုခွဲ (ကေစိ)။ ၃-ခုခွဲ (အပရေ)။ ဝါဟသတံ ခေါ် မဟာရာဇ ဝီဟိနံ အစုစုဋ္ဌ ဝါဟာ ဝီဟိသတ္တမ္မဏာနံ ဧဝ စ တုမ္ဗာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၉။ (ဤပါဠိကို သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅-တို့၌ ကိုးထားသည်။ ဤ၌ ဆိုလိုရင်းကား ‘စပါးတင်းပေါင်း ၈၀၅၉-တင်း, ၁-စိတ်, ၂-ပြည်(တနည်း—၁၂၈၁၉-တင်း,၁-စိတ်, ၂-ပြည်) ထက် လက်ဖျစ်တတွက်ခဏ္ဍဖြစ်သော စိတ်အရေအတွက်ကသာ၍ များသည်’ ဟုသည်တည်း။) အစုစုဋ္ဌန္တိ ထောကေန ဦနံ ဥပဍ္ဎ၊ ကဿ ပန ဥပဍ္ဎန္တိ၊ အဓိကာရတော ဝါဟာသတဿာတိ (ပါဟသဿာတိ အံ၊ ဋီ) ဝိညာယတိ။ “အစုစုဒ္ဒသ”န္တိ ကေစိ၊ “အစုတေရသ”န္တိ အပရေ။ “သာဓိကံ ဒိယဍ္ဎသတံ ဝါဟာ”တိ အဋ္ဌကထာ ဝဒန္တိတိ ဝိမံ့သိတဗ္ဗံ။သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၇။ အံ၊ဋီ၊၁။၉၉။ (စုဋ္ဌာသီတိနှင့် ယှဉ်၍လည်းကြည့်။)

အစုစေဋ္ဌက (ပု) [အစု² + စေဋ္ဌက] ထက်ဝက်သော ပုဆိုးအဝတ်ကို—ပုဆိုး—အဝတ်—တပိုင်းကို—လှူဘူးသော မထေရ်၊ အစုစေဋ္ဌကမည်သော မထေရ်။ အပ၊၁။၁၄၈ ကြည့်။

အစုစေဋ္ဌကဇွေရ(ပု) [အစုစေဋ္ဌက + ထေရ]အစုစေဋ္ဌကမထေရ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။

အစုဆက္က (နံ) [အစု² + ဆ + က] အခွဲနှင့်တကွ ခြောက်ခု၊ ငါးခုခွဲ။ အစုဆက္ကေသု ဇာဘကာသတေသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ (အစုဆဋ္ဌ၊က္က-မှတ်။)

အစုဍ္ဎာမ (တိ) [အစု² + ဍ္ဎာမ] ထက်ဝက်လောင်ကျွမ်းအပ်သော။ ဇာလာဃ ဖုဋ္ဌကာလေ အစုဍ္ဎာမေန သရီရေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။

အစုဍ္ဎာမက (တိ) [အစုဍ္ဎာမ + က] ထက်ဝက် လောင်ကျွမ်း အပ်သော။ အစုဍ္ဎာမကောဝ မုဍ္ဍေသာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။

အစုဋ္ဌ (တိ) [အစု² + အဋ္ဌ] (၁) ရှစ်ခု၏ ထက်ဝက်၊လေးခု။ (၂) အခွဲနှင့်တကွ ရှစ်ခု၊ ခုနစ်ခုခွဲ။

အစုဋ္ဌပါဒ (တိ) [အစုဋ္ဌ + ပါဒ] ရှစ်ခု၏ ထက်ဝက်သော ခြေချောင်းရှိသော—ခြေလေးချောင်းရှိသော—သတ္တဝါ။ အစုဋ္ဌပါဒေဝါ စတုပ္ပဒဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၉၃။ (ဇှ-မှတ်။)

အစုဋ္ဌမ (တိ) [အစု² + အဋ္ဌမ] အခွဲ (ထက်ဝက်) နှင့်တကွ—ရှစ်ခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း—ရှစ်ခု၊ခုနစ်ခုခွဲ၊အခွဲ(ထက်ဝက်)လျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော၊ ခုနစ်ခုခွဲဖြစ်သော။ အစုကာဒသ-ကြည့်။ အစုဋ္ဌမရတန-လည်းကြည့်။

အစုဋ္ဌမကဓာတု (ထီ) [အစုဋ္ဌမ + က + ဓာတု] ခုနစ်ခုခွဲသောဓာတ်။ ဝိညာဏဓာတ် ၇-ပါးနှင့် ဓမ္မဓာတ် တစိတ်။ အစုဋ္ဌမကဓာတုယော အစ္ဆပဂ္ဂဟော။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၂။

အစုဋ္ဌမရတန (တိ) [အစုဋ္ဌမ + ရတန။ အဇေန အဋ္ဌန္နံ ပူရဏာနံ အစုဋ္ဌမာနံ၊ အစုဋ္ဌမာနံ ရတနာနံ ပမာဏံ ဧတဿာတိ အစုဋ္ဌမရတနော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၂၃။ အစုံ အဋ္ဌန္နံ ပူရဏံ ယေသန္တိ အစုဋ္ဌမာနိ၊ အစုဋ္ဌမာနိ ရတနာနိ ပမာဏံ ဧတဿာတိ အစုဋ္ဌမရတနော၊ ဟတ္ထိ။ အယံ ဒုဋ္ဌရမဂ္ဂေါ နာမ ဗဟုဗ္ဗီဟိ။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၁၆၈ (နှာ)။ အစုကာဒသ-လည်းကြည့်။] အခွဲ (ထက်ဝက်) နှင့် တကွ ရှစ်တောင်တို့၏ ပြည့်ကြောင်းဖြစ်သော အတောင်တို့လျှင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော(ဥဒါန၊ဋ္ဌ အလို)၊အခွဲ(ထက်ဝက်)လျှင် ရှစ်ခုမြောက်ရှိသော အတောင်တို့လျှင် အတိုင်းအရှည်ရှိသော(နီတိ)၊ အခွဲ (ထက်ဝက်)

နှင့်တကွ ရှစ်တောင် — ခုနစ်တောင်ထွာ — အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ သတ္တရတနံ ဝါ အဍ္ဎမရတနံ ဝါ နာဂံ ဩသာဒေယျ။ ဥဒါန။ ၁၂၄။ သတ္တရတနံ ဝါ အာဝုသော နာဂံ အဍ္ဎမရတနံ ဝါ တာလပတ္တိကာယ ဆာဒေတုံ မဥ္စေယျ။ သံ၊၁။၄၁၇။ (သံဋီ၊၂။၁၆၄-၌ကား အဍ္ဎရတနံ ဝါတိ အဍ္ဎရတနေန ဦနအဋ္ဌရတနံ၊ ပုရိမပါဒတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ ကုမ္ဘာ ဝိတ္ထာရိကာသတ္တဟတ္ထုဗ္ဗေဓန္တိ အတ္ထော-ဟု 'မ' မပါဘဲ ဖွင့်သည်။) အဍ္ဎရတန-လည်းကြည့်။

အဍ္ဎရတန (တိ) [အဍ္ဎ+ရတန] အခွဲနှင့်တကွ ရှစ်တောင် — တတောင်ဝက်— တထွာ — ယုတ်လျော့သော ရှစ်တောင်— ခုနစ်တောင်ထွာ— အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အထ အာဂစ္ဆေယျ ဟတ္ထိနာဂေါ သတ္တရတနော ဝါ အဍ္ဎရတနော ဝါ။ အံ၊၃။၄၂၀။ (သံဋီ၊၂။၁၆၄-ကြည့်။)

အဍ္ဎတိယ (တိ) [အဍ္ဎ+တတိယ။ ကစ္စည်း၊၃၈၇။ မောဂ်၊၃။ ၁၀၅။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၆၃။ ဓာန်။ ၄၇၇။ မောဂ်နိသျ၊၃။၁၀၅-တို့ကြည့်။ အဍ္ဎမရတန, အဍ္ဎရတန, အဍ္ဎေကာဒသ-တို့လည်းကြည့်။] အခွဲ(ထက်ဝက်) နှင့်တကွ— သုံးခုတို့၏ ပြည့်ကြောင်း— သုံးခု၊ နှစ်ခုခွဲ။ အခွဲ (ထက်ဝက်) လျှင် သုံးခုမြောက်ရှိသော၊ နှစ်ခုခွဲဖြစ်သော။ ဧဝံ အဍ္ဎတိယေသု မာသေသု ဝီတိဝတ္တေသု။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၅၉။

အဍ္ဎတေယျ (တိ) [အဍ္ဎတိယ+ဏျ။ မဇ္ဈေ ဝုဒ္ဓိ။ မောဂ်၊၃။၁၀၅-နှင့် ၄။ ၁၂၆။ ဓာန်။ ၄၇၇-တို့ကြည့်။ အဍ္ဎတိယ-လည်းကြည့်။] အဍ္ဎတိယနှင့် အနက်တူ။ တိရိယံ အဍ္ဎတေယျာ။ ဝိ၊၂။ ၂၂၄။ မဟတိယာ ပရိဗ္ဗာဇကပရိသာယ သဒ္ဓိံ အဍ္ဎတေယျေဟိ ပရိဗ္ဗာဇကသတေဟိ။ ဝိ၊၃။၅၀။ တာနိ အဍ္ဎတေယျာနိ ပရိဗ္ဗာဇကသတာနိ အာဒါယ။ ဝိ၊၃။၅၄။ အဍ္ဎတေယျာနံ နာဠိကာကောဋိနံ ဓေနုကံ ကတ္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။

အဍ္ဎတေယျကံသ (ပု) [အဍ္ဎတေယျ + ကံသ] အခွဲနှင့်တကွ သုံးကံသ၊ နှစ်ကံသခွဲ (ဆယ်သပြာ)။ (တကံသမှာ ၄-အသပြာရှိသည်။)

အဍ္ဎတေယျကံသပရမ (တိ) [အဍ္ဎတေယျကံသ + ပရမ] နှစ်ကံသခွဲထိုက်တန်သော၊ ဆယ်သပြာထိုက်တန်သော။ အဍ္ဎတေယျကံသပရမံ စေတာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၃၃၇။ အဍ္ဎတေယျကံသပရမံ စေတာပေတဗ္ဗန္တိ ဒသကဟာပဏဂ္ဃနကံ စေတာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၃၃၇။

အဍ္ဎတေယျမာသ (ပု) [အဍ္ဎတေယျ + မာသ] အခွဲနှင့်တကွ သုံးလ၊ နှစ်လခွဲ။ ဣမေ ဧတေ အဍ္ဎတေယျမာသာ။ ဝိ၊၂။၁၅၅။

အဍ္ဎတေယျဝဿသတ (န) [အဍ္ဎတေယျ + ဝဿသတ] အခွဲနှင့်တကွ အနှစ်သုံးရာ၊ အနှစ် နှစ်ရာ့ငါးဆယ်။

အဍ္ဎတေယျဝဿသတာယုက (တိ) [အဍ္ဎတေယျဝဿသတ + အာယု + က] အနှစ်နှစ်ရာ့ငါးဆယ် အသက်ရှည်သော။သူ။ အဍ္ဎတေယျဝဿသတာယုကေသု ဘိက္ခဝေ မနုဿေသု ဣမေ ဓမ္မာ ဝေပုလ္လမဂမံသု။ ဒီ၊၃။၅၈။

အဍ္ဎတေယျဝဿသဟဿ (န) [အဍ္ဎတေယျ + ဝဿသဟဿ] အခွဲနှင့်တကွ အနှစ်သုံးထောင်၊ အနှစ် နှစ်ထောင့်ငါးရာ။

အဍ္ဎတေယျဝဿသဟဿာယုက (တိ) [အဍ္ဎတေယျဝဿသဟဿ+အာယု+က] အခွဲနှင့်တကွ အနှစ် သုံးထောင်— အနှစ် နှစ်ထောင့်ငါးရာ— အသက်ရှည်သော။သူ။ အဍ္ဎတေယျဝဿသဟဿာယုကေသု ဘိက္ခဝေ မနုဿေသု အဘိဇ္ဈာဗျာပါဒါ ဝေပုလ္လမဂမံသု။ ဒီ၊၃။၅၈။

အဍ္ဎတေယျသဟဿ (တိ) [အဍ္ဎတေယျ + သဟဿ] အခွဲနှင့်တကွသုံးထောင်၊ နှစ်ထောင့်ငါးရာ။ အဍ္ဎတေယျသဟဿေဟိ၊ ဒေဝရဉ္ဉော အကာရယိံ။ အပ၊၁။၃၀၉။

အဍ္ဎတေယျဟတ္ထ (ပု) [အဍ္ဎတေယျ+ဟတ္ထ] အခွဲနှင့်တကွ ၃-တောင်၊ ၂-တောင်နှင့် ၁-ထွာ၊ ၂-

တောင့်ထွာ။ တသာ ဩရိမနေ့ကွန ပရိတ္တိနိတွာ အစုတေယျဟတ္ထော "ဟတ္ထပါသော"တိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ဝိ၊ဋ္ဌ.၃။၉၂။ ဟတ္ထပါသ-လည်းကြည့်။

အစုတေယျဟတ္ထပ္ပမာဏ (တိ)[အစုတေယျဟတ္ထ+ပမာဏ] ၂.တောင့်ထွာ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ဒါယကော အစုတေယျဟတ္ထပ္ပမာဏေ ဩကာသေ ဟောတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၈။

အစုတေဋ္ဌသ (တိ) [အစု + တေဋ္ဌသ] အခွဲနှင့်တကွ ၁၃-ခု၊၁၂.ခုခွဲ၊အခွဲ(ထက်ဝက်)လျော့၁၃-ခုမြောက်ရှိသော၊ ၁၂.ခုခွဲဖြစ်သော။ မဟာတာ ဘိက္ခုသံဃေန သဒ္ဓိံ အစုတေဋ္ဌသေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ။ ဝိ၊၃။၁၃၄။၁၁၆။ ဒီ၊၁။၄၄။ ဒီ၊၂။၅။၄၄။ မ၊၂။ ၃၄၇။အစုတေဋ္ဌသေဟိ ဘိက္ခုသတေဟိတိ အစုသတေန ဦနေဟိ တေရသဟိ ဘိက္ခုသတေဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ အစုတေဋ္ဌသေဟိတိ အစုန တေဋ္ဌသေဟိ ဒွါဒသဟိ သတေဟိ ပညာသာယ စ ဘိက္ခူဟိ သဒ္ဓိံ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၂။

အစုတေဋ္ဌသသတ (နာတိ) [အစုတေဋ္ဌသ + သတ] အခွဲနှင့်တကွ တထောင့်သုံးရာ၊တထောင့်နှစ်ရာ့ငါးဆယ်၊ တထောင့်နှစ်ရာ့ငါးဆယ်သော။ အစုတေဋ္ဌသသတာနံ၊ ဘိက္ခူနာသိ သမာဂမော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၈၀။ အစုတေဋ္ဌသသတာနန္တိ မမ သာဝကာနံ ပညာသာဓိကာနံ ဒွါဒသသတာနံ။ဗုဒ္ဓ၊ဋ္ဌ။၃၄၄။

အစုဒဏ္ဍက (ပု)[အစု+ဒဏ္ဍ+က] (က)သောက်ပုတ်, လက်ရိုက်။(ခ)လေးတောင်ဓါထက်ဝက်-နှစ်တောင်-ရှိသော တုတ်လုံးကန်။(လေးတောင်ရှိသော တုတ်ကို နှစ်တောင်စီထက်ဝက်ဖြတ်ထားသောတုတ်။) ဝေဠေန ဝါ အစုဒဏ္ဍကေန ဝါ ဆေဋ္ဌာယ ဝါ ဟနေယျုံ။ ဝိ၊၁။၅၇။ အစုဒဏ္ဍကေဟိပိ တာဠေန္တိ။ မ၊၁။၁၂၀၊ အံ၊၁။ ၅၀။ မဟာနိ။၁၂၀။ စူဠနိ။၂၆၄။ အစုဒဏ္ဍကေဟိတိ မုဂ္ဂရေဟိ၊ ပဟာရသာဓနတ္ထံ ဝါ စတုဟတ္ထဒဏ္ဍံ ဆေတွာ ဂဟိတဒဏ္ဍကေဟိ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ အစုဒဏ္ဍကေဟီတိ မုဂ္ဂရေဟိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။အစုဒဏ္ဍကေဟိ တာဠေန္တိ ဒုက္ခံ။မိလိန္ဒ။ ၁၉၄။

အစုဒုက (န) [အစု + ဒုက]ရင်မွေးတိုက်ကို နှစ်ခြမ်းခွဲ၍ အရေးအကြောင်းပြုထားခြင်း။ အစုဒုကံ ကာရာပေန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၇၄။ အစုဒုကန္တိ ဥဒရေ လောမရာဇိဋ္ဌာပနံ။ဝိ၊ဋ္ဌ ၄။၅၃။

အစုဒုဿ (ပု) [အစု၂ + ဒုဿ]ထက်ဝက်သောပုဆိုး၊ ပုဆိုးတပိုင်း။ အစုဒုဿဿိဒံ ဖလံ။အပ၊၂။၇၇။

အစုနဝမသတ (န) [အစု၂ + နဝ + မ + သတ] အခွဲ (ထက်ဝက်) နှင့် တကွ ကိုးရာ-ရှစ်ရာ့ငါးဆယ်-သော အကြောင်းတရား။ ပဋိသမ္ဘိဒါဓိ-ကရဏေ အစုနဝမသတာနိ။ပဋိသံ။၃၄၂။အစုနဝမသတာနီတိ...အဋ္ဌသတာနိ စ ပညာသဉ္စ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။

အစုနာဠိ (တိ) [အစု၂ + နာဠိ] စလယ်ဝက်၊ တလမယ်။

အစုနာဠိကတဏ္ဍုလ (ပု)[အစုနာဠိက+တဏ္ဍုလ] စလယ် ထက်ဝက်သော ဆန်၊ ဆန်တလမယ်။ ဘဒ္ဒေ အစုနာဠိကတဏ္ဍုလေ ဂဟေတွာ တတော မယံ ယာဂုဉ္စ ပူဝဉ္စ ဘတ္တဉ္စ ပစေဟိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၂၀၇။

အစုနာဠိမတ္တ (တိ) [အစုနာဠိ+မတ္တ] စလယ်ဝက် - တလမယ် - မျှရှိသော။ အစုနာဠိမတ္တံ ဝရကစောရကံ ကုဏ္ဍကုပါလဉ္စ နိဿာယ။ ... ဂေဟေ မေ အစုနာဠိမတ္တော ဝရကစောရကော စ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။

အစုပက္က (တိ) [အစု၂ + ပက္က] ထက်ဝက်-မှည့်-ရှမ်း-သော။

အစုပက္ကဖလ (တိ) [အစုပက္က + ဖလ] ထက်ဝက်-မှည့်-ရှမ်းသော အသီးရှိသော၊ ရှမ်းပြင်းသီးရှိသော။ တသ္မိံ အမ္ဗဝနေ အမ္ဗရုက္ခာ ပက္ကဖလာ စ အစုပက္ကဖလာ စ တရုဏဖလာ စ ဖုလ္လိတာ-ယေဝါတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၀။

အနုပလ္လက် (ပု) [အနု+ပလ္လက်]တဝက် ထက်ဝယ် ဖွဲ့ခွေနေခြင်း၊ ခြေတဘက်သာ ဖွဲ့ခွေထိုင်ခြင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနိယာ အနုပလ္လ-ကင်္ဂံ။ ကော် ပါဒံ အာဘုဇိတွာ ကတပလ္လင်္က ။ ဝိ၊ ၄၄၊ ၁၃၂။ အနုပလ္လက်မာဘုဇ၊ နိသိဒိ ပရမာ-သနေ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၇။

အနုပသတ (ပု) [အနု+ပသတ] တလက်မက်-တလက်ဆွမ်း-၏ ထက်ဝက်။

အနုပသတမတ္တ (တိ) [အနုပသတ+မတ္တ] တလက်မက်- တလက်ဆွမ်း - ၏ ထက်ဝက်မျှ-ရှိသော။ ယတ္ထ အနုပသတမတ္တံ လောဟိတံ သဏ္ဌာတိ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၈။ (ခုဒ္ဒကာ၊ ၄။ ၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၄၈-တို့၌ အဍ္ဎပသတမတ္တံ - ဟု ရှိ-သည်။)

အနုပါလက (တိ) [အနု+ပါလ+ဏွ] ကိုယ်တဝက် - ကိုယ်အပေါ်ပိုင်း - ကိုသာ - စောင့်ရှောက်-ဖုံးလွှမ်း-ဝတ်ရုံသော၊ သူ။

အနုပါလကနိဂတ္ထ (ပု)[အနုပါလက+နိဂဏ္ဌ]ကိုယ်တဝက် - ကိုယ်အပေါ်ပိုင်း - ကိုသာ - စောင့်ရှောက် - ဖုံးလွှမ်း-ဝတ်ရုံ-သော နိဂဏ္ဌတက္က တွန်း။ ယထာ သေတပဋာ အနုပါလကနိဂဏ္ဌာ ပါရုပန္တိ။ ဝိ၊ ၄၄၊ ၅၅။ ကခါ၊ ၂၇၈။ အနုံ ပါ-လေန္တိတိ အနုပါလကာ၊ အနုပါလကာ စ တေ နိဂဏ္ဌာ စာတိ အနုပါလကနိဂဏ္ဌာ။ တေ ဟိ ဥပရိ ကေမေဝ သေတဝတ္ထံ ဥပကစ္ဆကေ ပဝေ-သေတွာ ပရိဒဟန္တိ၊ ဟေဋ္ဌာ နဂ္ဂါပိ အနုမေဝ ပါလေန္တိ။ ကခါ၊ ဋီ၊ သစ်။ ၄၁၇။ သေတပဋ-လည်းကြည့် (ဝိ ၄၄။ နိသျ ၌ 'ထက်ဝက်ခြမ်းသော ပုဆိုးကိုရုံသော တက္ကတွန်း' ဟု ပြန်သည်။)

အနုပေါရိသ (န) [အနု + ပေါရိသ] တဆုဝက်၊ လက်ခုတ်တဖောင်ဝက်။ ယံ မဟာသမုဒ္ဒေ အနု-ပေါရိသမ္ပိ ဥဒကံ သဏ္ဌာတိ။ မော၊ ၁။ ၂၄၅။

အနုဗာဟု (ပု) [အနု+ဗာဟု] မောင်းဝက်၊ လက်မောင်းထက်ဝက်။ (က) တတောင်ဆစ်မှ ပခုံးစွန်းထိ။ (ခ) တတွာနှင့် လက်လေးသစ်။ အနုဗာဟုတိ ကပ္ပရတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ အံသ-ကူဋန္တိ ဂဏ္ဌိပဒေသု ဝုတ္တံ။ အနုဗာဟု နာမ ဝိဒတ္ထိစတုရင်္ဂုလန္တိပိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၄၀၅။ (ဝဇီရ၊ ၅၂၈-လည်းကြည့်။)

အနုဗာဟုပ္ပမာဏ (တိ) [အနုဗာဟု + ပမာဏ] လက်မောင်းထက်ဝက် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ယာ ကာစိ အနုဗာဟုပ္ပမာဏာ ဝလ္လိ။ ဝိ၊ ၄၄၊ ဂ၁။ အနုဗာဟုပ္ပမာဏာတိ အနုဗာဟုမတ္တာ။ အနုဗျာမမတ္တာတိ ဝဒန္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၂၄၆။

အနုဗာဟုမတ္တ (တိ) [အနုဗာဟု + မတ္တ] လက်မောင်းထက်ဝက် အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အနု-ဗာဟုပ္ပမာဏ-ကြည့်။

အနုဗေလုဝ (ပု) [အနု + ဗေလုဝ] ဥသျှစ်သီး ထက်ဝက်၊ ဥသျှစ်သီး တခြမ်း။

အနုဗေလုဝပက္က (န) [အနုဗေလုဝ+ပက္က] ဥသျှစ်သီးမှည့်တခြမ်း။

အနုဗေလုဝပက္ကပ္ပမာဏ (တိ) [အနုဗေလုဝပက္က + ပမာဏ] ဥသျှစ်သီးမှည့်တခြမ်း ပမာဏရှိသော။ အထသော ကာဝဓေဝ ဥဏ္ဏပိဏ္ဍိဂဏနာသယ အနု-ဗေလုဝပက္ကပ္ပမာဏာ ဂဏ္ဍာ ဥဋ္ဌဟိံသု။ ဇာ၊ ၄၊ ၅။ ၇၇။

အနုဗေလုဝါဟာရ (တိ)[အနုဗေလုဝ+အာဟာရ] ဥသျှစ်သီးတခြမ်း ပမာဏအာဟာရ ရှိသော၊ ဥသျှစ်သီးတခြမ်းမျှ ပမာဏရှိသော အာဟာရ ဖြင့် မျှတနိုင်သော၊ သူ။ ဗေလုဝါဟာရာပိ အနု-ဗေလုဝါဟာရာပိ။ မ၊ ၂။ ၁၉၉။

အနုဗျာမ (ပု) [အနု + ဗျာမ] တလံထက်ဝက်။

အနုဗျာမမတ္တ (တိ) [အနုဗျာမ + မတ္တ] တလံ ထက်ဝက်အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အနုဗာဟုပ္ပမာ-ဏ-ကြည့်။

အနုဘာဂ (ပု) [အနု+ဘာဂ] ထက်ဝက်သော အဖို့အစု။ ဘာဂမနုဘာဂံ ဒတွာန၊ မောဒါမိ နန္ဒနေ ဝနေ။ ဝိမာန၊ ၁၅။ ဘာဂမနုဘာဂန္တိ

အတ္တနာ လဒ္ဓပဋိဝိသတော ဥပစုဘာဂံ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၅၅။

အစုဘိတ္တိ (ထီ) [အစု + ဘိတ္တိ] ထက်ဝက်သော နံရံ။ ဆဒနံ ဝါ အသာမတ္တာ အစုဘိတ္တိ။ ဝိမတိ၊ ၂။၆။

အစုဘုတ္တ (တိ) [အစု + ဘုတ္တ] (၁) ထက်ဝက်—စားအပ် – သုံးဆောင်အပ် – ပြီးသော။ အစုဘုတ္တံ ဘောဇနပါတိံ အာဒါယ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၈။ (၂) ထက်ဝက် – စားပြီး – သုံးဆောင်ပြီး – သော၊သူ။ အစုဘုတ္တာ ဝါ အစုလက်တာ ဝါ ဝတ္တံ နိဝါသယမာနာ ဝါ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ (အံဋ္ဌ၊၃။၁၅၁-လည်းကြည့်။)

အစုဘုတ္တဘတ္တ (န)[အစုဘုတ္တ + ဘတ္တ]ထက်ဝက်—စားအပ်— သုံးဆောင်အပ်— ပြီးသော ထမင်း။ မဇ္ဈေ ဘိန္ဒိတွာ အစုဘုတ္တဘတ္တမ္ပိ (မယုမေဝ အနုဋ္ဌဝိကံ)။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၃၆၈။

အစုမင်္ဂလ (န)[အစု + မင်္ဂလ] ထက်ဝက်သော အိမ်ဝန်း၊အိမ်ဝန်းငယ်၊ (သက်န်း၏အစိတ်အပိုင်း အင်္ဂါတခု)။ မင်္ဂလမ္ပိ နာမ ကရိဿတိ၊ အစုမင်္ဂလမ္ပိ နာမ ကရိဿတိ။ ဝိ၊၃။၄၀၁။ အစုမင်္ဂလန္တိ ခုဒ္ဒကမင်္ဂလံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၀၈။ မင်္ဂလံ ဒါဘမ္ဗံ၊ အစုမင်္ဂလံ ဒါဘမ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၃၂။

အစုမာန (န)[အစု + မာန]ဘစ်မာန၏ထက်ဝက်၊ ၄-ကျမ်းစား။ တသ္မာ ဟရာမိ ဘူသံ အစုမာနံ။ ဇာ၊၁။၃၀။ "မာန" န္တိ ဟိ အဋ္ဌန္နံ နာဠီနံ နာမံ၊ စတုန္နံ အစုမာနံ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၉၃။

အစုမာသ (ပု) [အစု + မာသ](၁)တလ၏ထက်ဝက်၊ လခွဲ၊ ထဆုံငါးရက်။ အတိစိရံ အမ္မ အစုမာသော၊ နာဟံ သက္ကောမိ အစုမာသံ အာဂမေတုံ။ ဝိ၊၄။၃၃၃။ တိဋ္ဌတု ဘိက္ခဝေ အစုမာသော။ ဒီ၊၂။၂၅၂။ မ၊၁။၉၀။ (၂) ပဲတက်၊ ပဲတက်စေ့။အလဒ္ဓပုဗ္ဗံ လဒ္ဓါနို့ အစုမာသံ ကဏဍကောဧ ဇာ၊၁။၄၂။

အစုမာသက (ပု) [အစု + မာသက] (၁)ပဲတက်။ တဝ အစုမာသကော မမ အစုမာသကောတိ မာသကောဝ ဟောတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၂၄။ ဝိဝိနို့ အစုမာသကံ။ ပေတ၊၁၁၅။ (၂) အစုမာသက အမည်ရှိသော သူ။ အစုမာသကရာဇ-ကြည့်။

အစုမာသကပေမ (န) [အစုမာသက + ပေမ] ပဲတက်(အသပြာ)၌ တပ်နှစ်သက်ခြင်း။ "သော ယန တံ (ဥဍ္ဍုမရှိ) ဂဟေတွာပိ အစုမာသကပေမေန ဥတ္တရပဿံ ဂတောယေဝါ"တိ ဇ၀န္တိ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၂၆။

အစုမာသကမတ္တ (န) [အစုမာသက + မတ္တ]ပဲတက်မျှ။ အစုမာသကမတ္တမ္ပိ ဝိဝိနို့ ဂဝေသိ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၈၇။

အစုမာသကရာဇ (ပု) [အစုမာသက + ရာဇ] အစုမာသကမည်သော မင်း။ သော အစုမာသကရာဇာ နာမ အဟောသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၄၂၆။

အစုမာသဂ္ဂနိက (တိ) [အစုမာသ + အဂ္ဂနိက] ပဲတက်အဖိုးထိုက်တန်သော။ တံ အမှာကံ သတသဟဿဂ္ဃနိကံ သုဝဏ္ဏပါတိံ အစုမာသဂ္ဃနိကမ္ပိ န အကာသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။

အစုမာသန္တရိက (တိ) [အစုမာသန္တရ + ဣက] လခွဲ—၁၅-ရက်—ခြား၊လခွဲ- ၁၅-ရက်—တကြိမ်။ အစုမာသိက-ကြည့်။

အစုမာသမတ္တ (န) [အစုမာသ + မတ္တာ] လခွဲ—၁၅-ရက်—မျှ။ အစုမာသမတ္တံ ဝေဠုဝနေ ဝိဟရိတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ အစုမာသမတ္တေ ဝီတိဝတ္တေ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၁၁၄။ အစုမာသမတ္တံ အတိက္ကမိတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၂၀၄။ တသ္မိံ နိဂမေ အစုမာသမတ္တံ ဝေနန္တိ သဒ္ဓိံ အနုဝာဝရံ ဝရိ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၄၆၃။ သော တေရံ ဝန္ဒိတွာ အစုမာသမတ္တံ ဝတ္တပဋိဝတ္တံ ကတွာ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၀။

အစုမာသိက (တိ) [အစုမာသ + ဣက] လခွဲ—၁၅-ရက်—ခြား၊လခွဲ—၁၅-ရက်-တကြိမ်။ ဣတိ ဝေဠုပံ အစုမာသိကမ္ပိ ပရိယာယဘတ္တဘောဇနာနုယောဂမနုယုတ္တော ဝိဟရတိ။ အဘိ၊ ပု။၁၆၃-၄။ အစုမာသိကန္တိ အစုမာသန္တရိကံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၃။ ၈၂။ အဒ္ဓမာသိက-လည်းကြည့်။

အစုမာသူပသမ္ဘန္ဒ (တိ) [အစုမာသ + ဥပသမ္ဘန္ဒ] ရဟန်းပြုပြီး၍ – လခွဲ – ၁၅-ရက် – ရှိသောသူ။ အစိရူပသမ္ဘန္နေ့ ဇောတိပါလေ မာဏဝေ အစုမာသူပသမ္ဘန္နေ့ စောဏ္ဍိဂေ် ယထောတိရန္တံ ဝိဟရိတွာ။ မ၊၂။၂၃၉။

အစုယောဂ (ပု) [အစု + ယောဂ။ ဓာန် ဋီ။၂၀၉-ကြည့်။] ဂန္ဓ နံ့တောင် တပက်စောင်း – တပက်ရပ် – မိုးအပ်သော ကျောင်း။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ပဉ္စ လေဏာနိ ဝိဟာရံ အစုယောဂံ ပါသာဒံ ဟမ္မိယံ ဂုဟံ။ ဝိ၄။၂၉၀။ အစုယောဂေါတိ သုပဏ္ဏဝင်္ကဂေဟံ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၅၈။ အစုယောဂေါပိ သေနာသနံ။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၀။ အစုယောဂေါတိ သုပဏ္ဏဝင်္ကဂေဟံ။အဘိဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ အစုယောဂါ နိကုမ္ဘိဿာမိ။ မဟာနိ။၅၁။ အစုယောဂါတိ နိကုဍ္ဍဂေဟာ။ မဟာနိဋ္ဌ။၁၇၁။

အစုယောဇန (နု) [အစု + ယောဇန] ယူဇနာဝက်၊ ယူဇနာခွဲ။ စိဝရံ နိက္ခိပိတွာ ဂစ္ဆေယျ အစုယောဇနံ။ဝိ၅။၁၇၇။

အစုယောဇနပ္ပမာဏ (တိ) [အစုယောဇန + ပမာဏ] ယူဇနာဝက် – အတိုင်းအရှည် – ပမာဏ – ရှိသော။ ကောဝ (နိမိကုမ္ဘိ) အစုယောဇနပ္ပမာဏာ။ဇာဋ္ဌ၊၁။၆၄။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၃၂၂။

အစုယောဇနမဂ္ဂ (ပု) [အစုယောဇန + မဂ္ဂ] ယူဇနာဝက်ရှည်သော ခရီး။ ထောသံ အာဂမန် သုတွာ အစုယောဇနမဂ္ဂံ ပစ္စုဂ္ဂန္တွာ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၇။

အစုယောဇနမတ္တ (တိ) [အစုယောဇန + မတ္တ] ယူဇနာဝက်မျှရှိသော။ အစုယောဇနမတ္တေ ဌာနေ ဌတွာ။ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။

အစုရတန (နု) [အစု + ရတန] တစ်တောင်၏ ထက်ဝက်၊ တစ်ထွာ။

အစုရတနိက (တိ) [အစုရတန + ဣက] တစ်တောင် ထက်ဝက် – တစ်ထွာ – (အတိုင်း အရှည်) ရှိသော။ အတိသမ္ဘာဝဓေ ဓကမေ ဝိတ္တာရတော ရတနိကော ဝါ အစုရတနိကော ဝါ ဓက်မန္တာ ပရိစ္ဆေဒေ ပဏ္ဍလိတွာ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဇာဋ္ဌ၊ ၁။၉။

အစုရတ္တ (တိ) [အစု + ရတ္တိ။ သမာသန္တ 'ဣ'ကို အပြု။ မောဂ်၊ ၃၊၄၅-သုတ်နှင့် ၎င်းပဉ္စိကာ-ကြည့်။ အစုရတ္တိ၊ အဍ္ဍရတ္တ-တို့လည်းကြည့်။] ညဉ့်၏ထက်ဝက်၊ ညဉ့်ထက်ဝက်၊ သန်းခေါင်ယာမ်။ အစုရတ္တေ အနာဂတေ။ ဇာ၊၁။၃၄၊၂၈၁။ အစ္ဆာယိတံ ပုစ္ဆာမိ အစုရတ္တံ။ ဇာ၊၁။ ၁၉၉။အစုရတ္တေ ဝ ရတ္တေ ဝါ။ ဇာ၊၂။၁၇၆။ အစုရတ္တေ အနာဂတေ ပဋ္ဌမယာမမေယေဝ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၂။ အစုရတ္တေ အနာဂတေ ယာဝ ဒိယဍ္ဍယာမာ။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၂၉၂။ အစုရတ္တေ ဝါတိ မဇ္ဈိမရတ္တေ ဝါ။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၉၉။ အစုရတ္တေ ကာလင်္ကတော။မဋ္ဌ၊၂။၅၃။ ယဒါ သော အစုရတ္တာယံ၊ ဗောဓာယ မာဘိနိက္ခမိ။ ဝိမာန။၁၁၀။ အစုရတ္တာယန္တိ အစုရတ္တိယံ။ ဝိမာနဋ္ဌ။၂၉၇။ သမ္ပတ္တာယ'စုရတ္တာယ။ ပေတ။၁၆၃။ သမ္ပတ္တာယ'စုရတ္တာယာတိ အစုရတ္တိယာ ဥပဂတာယ။ ပေတဋ္ဌ။၁၄၆။

အစုရတ္တသမယ (ပု) [အစုရတ္တ + သမယ] ညဉ့်ထက်ဝက် – သန်းခေါင်ယာမ် – အချိန် အခါ။ အဘိဒေါ အစုရတ္တသမယံ ဝေန္ဒာ။ မ၊၂။၂၂၅။ အဘိဒေါ အစုရတ္တသမယန္တိ အဘိဓေနွ အစုရတ္တသမယေ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။

အစုရတ္တာပပါယီ (တိ) [အစုရတ္တ + အာပ + ပါ + ဏီ] သန်းခေါင်ယာမ်၌(လာ၍)ရေကို သောက်တတ်သောသူ။ အင္ဂကူရံ အစုရတ္တာပပါယီ။ ဇာ၊၁။၅။ အစုရတ္တေ အာပံ ပိဝတိတိ အစုရတ္တာပပါယီ။ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။

အစုရတ္တိ (ထီ) [အစု + ရတ္တိ၊ အစုရတ္တ-လည်း ကြည့်။] ညဉ့်၏ထက်ဝက်၊ ညဉ့်ထက်ဝက်၊ သန်းခေါင်ယာမ်၊ အစုရတ္တ-ကြည့်။

အစုလက်ာရ (ပု) [အစု + လင်္ကာရ] ထက်ဝက် သော – လင်းယုဉ် – ရွက်။ ဆေကော ပန (နိယာမကော) မန္ဒဝါတေ လင်္ကာရံ ပူရေတွာ

ဗလာဝဝါတေ အဍ္ဎလာဗုဘ် ဘတွာ သောတ္တိနာ ဂုစ္ဆိတင္ဂနံ ပါပုဏာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၃။

အဍ္ဎလာဗု (တိ) [အဍ္ဎ + လာဗု] ထက်ဝက်သော ဗူးသီး၊ ဗူးသီးထက်ဝက်၊ ဗူးသီးပိုင်း။

အဍ္ဎလာဗုသမ (တိ) [အဍ္ဎလာဗု + သမ] ထက်ဝက်သော ဗူးသီး – ဗူးသီးပိုင်း – နှင့် တူသော။ ပယောဂရော အပတိတာ၊ အဍ္ဎလာဗုသမာ ထနာ။ ဇာ၊၂။၁၃၄။ သုဝဏ္ဏဖလကော ဌပိတသုဝဏ္ဏမယဝဋ္ဋ အလာဗုနော အဍ္ဎေန သဒိသတာယ အဍ္ဎလာဗုသမာ ထနာ။ ဇာ႒၅။၁၆၇။

အဍ္ဎဝဂ္ဂ (ပု) [အဍ္ဎ + ဝဂ္ဂ] အဍ္ဎဝဂ်၊ ဇာတက ပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်။ ဇာတက ဆယ်ခုမပြည့် ထက်ဝက်မျှ – ငါးခု – သာရှိသော ဝဂ်။ ဇာ၊ ၁။၁၃၃-၁၃၆။ ဇာ႒၃။၁၉၇-၂၁၃။

အဍ္ဎဝါဒ (ပု) [အဍ္ဎ + ဝါဒ] သူဌေးစကား၊ သူဌေးဟု – ပြောဆိုခြင်း – ပြောဆိုအပ်သော စကား။ သေယျထာပိ အာဝုသော ပုရိသော ဗလိဗဒ္ဒါဝ ဿမာနော အဍ္ဎဝါဒံ ဝဒေယျ။ အံ၊၃။၂၉၁။ အစောဝ ဿမာနော အဍ္ဎဝါဒံ ဝဒေယျ။ အံ၊၃။၂၉၂။ အဍ္ဎဝါဒံ ဝဒေယျာတိ အဍ္ဎောဟမသ္မီတိ ဝါဒံ ဝဒေယျ။ အံ႒၃။၃၀၀။

အဍ္ဎဝိဝဋ (တိ) [အဍ္ဎ + ဝိဝဋ] ထက်ဝက် – ပွင့်အပ် – ပွင့် – သော။ သာ ဒွါရံ အဍ္ဎဝိဝဋံ ကတွာ။ ဇာ႒၅။၃၁၀။

အဍ္ဎသရီရ (တိ) [အဍ္ဎ + သရီရ] ကိုယ်ထက်ဝက် ရှိသော၊ ကိုယ်တပိုင်းသေသော၊ သူ။ ယထာ စောဟ ဟတ္ထော ဝါ ပါဒေါ ဝါ အဍ္ဎသရီရံ ဝါ သုခံ န ဟောတိ။ ဝိ႒၁။၁၁၃။ (= ပက္ခဟတ၊ ဝိ၊၃။၁၂၇။)

အဍ္ဎသာရ (တိ) [အဍ္ဎ + သာရ] ထက်ဝက် သာ – အနှစ် – ငွေသား – ရှိသော၊ ထက်ဝက် စပ်ထားသော အသပြာ၊ ကျပ်ခွဲထက်ဝက်အဖိုး တန်သော အသပြာ။ ကရဏောတိ အဍ္ဎသာရော။ ... ဂုတ္တိသဒ္ဒေါ အာဒိအတ္ထော၊ တေန ပါဒသာရပဏရောပါဒသာရအဍ္ဎသာရာဒီနံ သင်္ဂဟော။ မဏိ၊၂။၂၆၅။ အဍ္ဎသာရ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၇), ကရဏ (မဏိ၊၂။၂၄၄), ဥပဍ္ဎကဏက (ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၇၅။) တို့လည်းကြည့်။

အဍ္ဎသုက္ခ (တိ) [အဍ္ဎ + သုက္ခ] ထက်ဝက်ခြောက်သွေ့သော။ အဍ္ဎသုက္ခံ ဟတ္ထိလဏ္ဍံ။ ဇာ႒၂။၁၈။ (ရှု-မှုကွဲ။)

အဍ္ဎသုတ္တ (နပုံ) [အဍ္ဎ + သုတ္တ] အဍ္ဎသုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ်ပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၄-၅-သုတ် (= မဟဒ္ဓနသုတ္တ)။ သံ၊၃။၃၅၂။

အဍ္ဎသောဠသ (တိ) [အဍ္ဎ + သောဠသ] အခွဲနှင့်တကွတဆဲ့ခြောက်၊ ၁၅-ခုခွဲ။ အဍ္ဎတေလသာနံ ဘိက္ခုသတာနံ ပဋိယတ္တံ အဍ္ဎသောဠသန္နံ ပါပုဏာတိ။ သုတ္တနိ႒၁။၂။၁၆၈။

အဍ္ဎာဠှက (ပု၊နပုံ) [အဍ္ဎ + အာဠှက] ပြည်ဝက်၊ နှစ်စလယ်၊ တစ္ဆက်။

အဍ္ဎာဠှကမတ္တ (တိ) [အဍ္ဎာဠှက + မတ္တာ] ပြည်ဝက် – နှစ်စလယ် – တစ္ဆက် – မျှရှိသော။ အဍ္ဎာဠှကမတ္တံ ဝီဟိံ လဘိတွာ။ မဇ္ဈိ႒၂။၂၃၄။

အဍ္ဎာဠှကောဒန (ပု) [အဍ္ဎာဠှက + ဩဒန] ဆန်တစ္ဆက်ချက်ထမင်း။ ဥက္ကဋ္ဌော နာမ ပဏ္ဍော အဍ္ဎာဠှကောဒနံ ဂဏှာတိ။ ဝိ၊၁။၃၅၃။ အဍ္ဎာဠှကောဒနံ ဂဏှာတီတိ မဂဓနာဠိယာ ဒွိန္နံ တဏ္ဍုလနာဠီနံ ဩဒနံ ဂဏှာတိ။ ဝိ႒၁။၂။၂၈၁။

အဍ္ဎုဍ္ဎ (တိ) [အဍ္ဎ + စတုတ္ထ။ ကစ္စည်း။၃၈၇။ မောဂ်၊၃။၁၀၅။ နီတိ၊သုတ္တ။၈၆၃။ ဓာန်။၄၇၇။ မောဂ်ပ်န္ဒါ။၃။၁၀၅-တို့ကြည့်။ အဍ္ဎတိယ-လည်းကြည့်။] အခွဲ (ထက်ဝက်) နှင့်တကွ – လေးခု တို့၏ ပြည့်ကြောင်း – လေးခု။ သုံးခုခွဲ။ အခွဲ (ထက်ဝက်) လျှင် လေးခုမြောက်ရှိသော၊ သုံးခုခွဲဖြစ်သော။ အဍ္ဎုဍ္ဎာနိ ဂုတ္တိသဟဿာနိ ပရိစာရိကာ ဒိဇကညာယော။ ဇာ၊၂။၁၁၃။ အဍ္ဎုဍ္ဎာနီတိ အဍ္ဎစတုတ္ထာနိ။ ဇာ႒၇။၄၄၇။

အဇ္ဈုဗ္ဗပဝိဋ္ဌိဟာရိယသဟဿ (န) [အဇ္ဈုဗ္ဗ+ပဝိဋ္ဌိ-ဟာရိယ+သဟဿ] အခွဲနှင့်တကွ လေးထောင်—သုံးထောင့်ငါးရာ—သော တန်ခိုးပြာဋိဟာ။ ဧတေန နယေန အဇ္ဈုဗ္ဗပဝိဋ္ဌိဟာရိယသဟဿာနိ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၃။၄၃။

အဇ္ဈုဗ္ဗသတ (န) [အဇ္ဈုဗ္ဗ+သတ] အခွဲနှင့်တကွ လေးရာ၊ သုံးရာ့ငါးဆယ်။ အဇ္ဈုဗ္ဗသတာနိ တေ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၅။၂၅၅။

အဇ္ဈုမ္မတ္တ (တိ) [အဓိ+ဥမ္မတ္တ] တဝက်ရူးသော၊ အရူးတပိုင်းကဲ့သို့ ဖြစ်သော၊သူ။ အဇ္ဈုမ္မတ္တော ဥဗ္ဗိရေသိ၊ ယော သော ယျာ မညာသိ တ္တိယော။ ဇာ၊၂။၉၂။ အဇ္ဈုမ္မတ္တောတိ အဇ္ဈုမ္မတ္တကော မညေ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၀။

အဇ္ဈုမ္မတ္တက (တိ) [အဇ္ဈုမ္မတ္တ+က] အဇ္ဈုမ္မတ္တနှင့် အနက်တူ။ ၎င်းကြည့်။

အဇ္ဈုလ္လိခိတ (တိ)[အဓိ+ဥလ္လိခိတ] ထက်ဝက်ဖြီး (ဖီး)အပ်သော၊ တဝက်တပျက်ဖြီး (ဖီး)အပ်သော။ ဇနပဒကလျာဏီ ... အဇ္ဈုလ္လိခိတေဟိ ကေသေဟိ အပလောကေတွာ မံ တေဒဝေါစ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၆။ ဥပဍ္ဎုလ္လိခိတ-လည်းကြည့်။

အဇ္ဈုန္နဝ (တိ) [အဓိ+ဦန+နဝ] အခွဲ(ထက်ဝက်)ဖြင့် ယုတ်လျော့သော ၉-ခု၊ ၈-ခုခွဲ။

အဇ္ဈုန္နဝမတ္တ (တိ) [အဇ္ဈုန္နဝ+မတ္တာ] ၈-ခုခွဲ အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ တံ ပနေတံ ဥဒါနံ ... ဘာဏဝါရတော အဇ္ဈုန္နဝမတ္တာ ဘာဏဝါရာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄။

အဇ္ဈေကာဒသ (တိ) [အဓိ+ဧကာဒသ] အခွဲ(ထက်ဝက်)နှင့်တကွ ၁၁-ခု၊ ၁၀-ခုခွဲ။ အခွဲ(ထက်ဝက်)လျှင် ၁၁-ခုမြောက်ရှိသော၊ ၁၀-ခုခွဲဖြစ်သော။ အဋ္ဌာရသသု ဓာတူသု အဇ္ဈေကာဒသ ဓာတုယော ရူပပရိဂ္ဂဟော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၂။ ဧဝမေတ္ထ အဇ္ဈေကာဒသ ဓာတုယော ရူပံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄။ အဓိကေန ဧကာဒသ အဇ္ဈေကာဒသ၊ အဍ္ဎံ ဝါ ဧကာဒသံ ဧတာသန္တိ အဇ္ဈေကာဒသ။ အဍ္ဎုဋ္ဌမာတိ ဧတ္ထာပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊

ဋီ၊၂။၃၅၃။ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ်နိဿျဉ်၌ "မ ကျေ"ဟု မိန့်သည်။ မောဂ်၊ နိဿျ၊၃။၁၀၅-နှင့် မောဂ်၊ ၄၅၁-သုတ်တို့လည်းကြည့်။)

အဇ္ဈောစိတက (တိ) [အဓိ+ဩစိတက] ထက်ဝက်ခူးအပ်ပြီးသော။ တဿ တံ ဒိဝသံ မာလာကာရာ အဇ္ဈောစိတကေ ပုပ္ဖဂစ္ဆေ ဒတွာ အဂမံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။

အဉ္ဉ (တိ) [န+ဉာဏ။ နဉ္ဉ ဉာဏ် အဿာတိ အဉ္ဉော၊ တေသု ဝုဒ္ဓိကျွမ်းနာ နကာရိကာရာနံ ဉာဏ်မတ္တုဋ္ဌ။ (ရှင်ဝိဇ္ဇာတာသုတ်ပွင့်)။ (အဉ္ဉာ-သံ) အနဉ္ဉ-လည်းကြည့်။] (က) ကြွေးမြီမရှိသော၊ ကြွေးမြီကင်းသော၊ မကွဲရှုံးအပ်သော၊သူ။ အဉ္ဉော'သိ။ ဝိ၊၃။၁၃၀။ အဉ္ဉော'သိ။ ဝိ၊၄။၄၆၃။ အနဏော ဉာတိနံ ဟောတိ၊ ဒေဝါနံ ပိတုနဉ္စ သော၊ ဇာ၊၂။၁၅၉။ အနဏောတိ ဝါယာမံ ကရောန္တော ဉာတိနဉ္စ ဒေဝတာနဉ္စ ပြဟ္မာနဉ္စ အန္တရေ အနဏော ဟောတိ၊ အဂရဟိတော အနိန္ဒိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၄၅။ (ခ) ကာမစ္ဆန္ဒဟူသော ကြွေးမြီမရှိသော၊ ကိလေသာမရှိသော၊သူ။ (ဘုရား, ရဟန္တာ။) သတ္တဝါဟ အဉ္ဉ ဝိစရ လောကေ။ ဝိ ၃ ။၇။ ဒီ၊၂။၁၃။ မ၊၁။၂၂၅။ မ၊၂။၉၂။ အဉ္ဉော ဘုဉ္ဇာမိ ဘောဇနံ။ မ၊၂။၁၀၈။ အဉ္ဉော တံ မဟာမုနေ။ အပ၊၂။၂၀၉။ ကာမစ္ဆန္ဒသာ ဉာဏဿ အဘာဝတော အဉ္ဉော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄။ အဉ္ဉော နိက္ကိလေသော ဇာတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၆။

အဏုတိ (ကြိ) [အဏ+အ+တိ] ရွတ်—ဖတ်—သရဇ္ဈာယ်—၏။ ဖြဟ္မ' အဏုတိတိ ဖြာဟ္မဏောမန္တေ သဇ္ဈာယတီတိ အတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ ဖြဟ္မ' အဏုတိတိ ဖြာဟ္မဏောတိ ဟိ ဇာတိဖြာဟ္မဏာနံ နိရုတ္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၅၃။

အတိမ (ပု) [အတု+ဣမ။ အတနေန ဘာဝေါ အတိမော၊ 'သဗ္ဗေ လောပေါ သဒ္ဒေ'တိ ဥလော-

ပေါ၊ 'ရာဇာဒီယုဝါဒိတ္ထာ'တိ သီဟ အာ။မောဂ်။ ၄။၆၂-ပဉ္စိကာ။ အဏုသဒ္ဒါသဘာဝကြိယာ အဏိမာတိ နိဒ္ဒေသနီယံ။ မဟန္တဘာဝကြိယာ မဟိမာ၊ လဟုဘာဝကြိယာ လဟိမာ၊ သာ ဧဝ လဃိမာ။ တောနီ ဋတ္တိလိင်္ဂါနိ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၂၁။ နီတိ-၌ ထီလိင်ဟု ဆိုသော်လည်း သဒ္ဒါတာဘိဓာန်တို့၌ 'ပုလ္လိင်'သာပြကြသည်။ ဝါစပ္ပတိ, ထောမနိဓိ-တို့ကြည့်။ (အဏိမန် သံ)] အဏုမြူ၏ — အဏုမြူသဖွယ် သိမ်မွေ့သေးငယ်သည်၏ — အဖြစ်၊ (မိမိကိုယ်ကို) အနုမြူတမျှ သိမ်မွေ့သေးငယ်အောင် ဖန်ဆင်းနိုင်ခြင်းတန်ခိုး။ အဏိမာ-လဃိမာဒိကံ ဝါ လောကိယသမ္မတံ သဗ္ဗာကာရ-ပရိပူရံ အတ္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၅။ ခုဒ္ဒကာ၊ ဋ္ဌ။၉၂။ ကာယဿ အဏုဘာဝကရဏံ အဏိမာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၁၁။ ဝိမတိ၊၁။၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၅၆။ ပရမာဏုနော ဝိယ ဣဒ္ဓိမန္တာနံ အဏုနော သရီရဿ အဏိသုခုမဘာဝကရဏံ အဏိမာ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၃၂၁။ (သဒ္ဒါတကျမ်းတို့၌ကား ကျောက်အတိပြီးသော တောင်ကိုဝင်ရာ၌၎င်း, နတ်နှင့်သိဒ္ဓနတ်တို့ကိုမမြင်ရာ၌၎င်း ဤတန်ခိုး၏ အစွမ်းဟု ဆိုကြသည်။ အဏိမာ အဏုဘာဝေါ သုခုမတာ၊ ယဗ္ဗာဝါ ဧဝါ သိဒ္ဓါ ဧ သုခုမီဘူတွာ သဗ္ဗတြ ရေနို၊ ကောဟိမိ န လက္ခိယန္တေ။ သဒ္ဒကပ္ပဒ္ဒုမ။)

အဏိမတာ (ထီ) [အဏိမ + တာ] အဏိမ-နှင့် အနက်တူ။ အဏိမတာ နာမ ပရမာဏု ဝိယ အဒဿနူပဂမနံ။ ဇဝီရ၊ ၄၁။

အဏုံထူလ (န) [အဏု + ထူလ၊ ဏု-၌ နိဂ္ဂဟိတ်လာ] အငယ်,အကြီး၊ငယ်ငယ်,ကြီးကြီး။ အဏုံ-ထူလာနိ သဗ္ဗသော။ ဓမ္မ၊၅၁။ ဧ၁၊၁။၂၅၁။ အဏုံထူလာနိတိ ခုဒ္ဒကမဟန္တာနိ ဝဇ္ဇာနိ။ ဧ၁၊ ဋ္ဌ၊၄။၁၉၁။ အဏုံထူလာနိ သံယောဇနာနိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၇။ အဏုံထူလာဒိသု ပမာဏတော ယံ ယံ ဖြာဟူဇော ဣစ္ဆတိ။ ဇ၁၊ ဋ္ဌ၊၄။၄၆၀။

အဏု (ပု) [အမ + ဏု။ အဏ + ဥ။ ကစ္စည်း။၆၇၁။ မောဂ်၊ ၁၉၄ နှင့် သူစိတို့ကြည့်။] (က) (၁) အဏုမြူ၊ (ပရမာဏုမြူ ၃၆ ခုနှင့်ညီမျှသောမြူ)။ အဏု နာမ ဘိတ္တိစ္ဆိဒ္ဒတာလစ္ဆိဒ္ဒေဟိ ပဝိဋ္ဌသူရိယ-ရသ္မီသု ဝဋ္ဋိ ဝဋ္ဋိ ဟုတွာ ပရိဗ္ဗမန္တော ပညာ-ယတိ။...ဆတ္တိံသ ပရမာဏဝေါ ဧကော အဏု နော ပမာဏံ။ ဆတ္တိံသ အဏူ ဧကော တဇ္ဇာ-ရိယာ ပမာဏံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၈။ အဏုမတ္တ, ပရမာဏု-တို့လည်းကြည့်။ (၂) ပရမာဏုမြူ။ အဏုပ္ပမာဏ-ကြည့်။ (၃) ဝိသေသိကဒဿန အယူ၌ လာသော ပရမာဏုမြူ။ နိစ္စာနဝေဿ အဏု-အာဒီနမ္ပိ နိစ္စဘာဝပတ္တိတိ စေ?။ န, ...နိစ္စာနဿ နိစ္စတ္တာ တေ နိစ္စာတိ စေ? န။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၄၀။ အဏုအာဒီနန္တိ အဏုပကတိကာလပုရိသာဒီနံ။ နိစ္စာ တေ အဏုအာဒယော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀၉။ တိတ္ထိယာနံ အဏုပကတိပုရိသာဒိကဿ ဝါ ပညာပနာပိ အဝိဇ္ဇမာနပညတ္တိယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၆။ အဏုဝါဒီ-လည်းကြည့်။ (ခ) (တိ) သိမ်မွေ့သော၊ သိမ်မွေ့သောအရာ။ ဂမ္ဘိရံ ဒုဒ္ဒသံ အဏုံ။ ဝိ၊၁။၆။ ဒီ၊၂။၃၁။ မ၊၁။၂၂၄။ သံ၊၁။၁၃၈။ (ဂ) သေးငယ်သော၊ သေးငယ်သော အရာ။ အဏုံ ထူလံ သုဘာသုဘံ။ ဒီ၊၁။၂၁၃။ မ၊၂။၄၃၁။ ဓမ္မ၊၇၂။ သုတ္တနိ၊၇၇၇။ အဏုံ ထူလန္တိ ခုဒ္ဒကံ ဝါ မဟန္တံ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ အဏုန္တိ ခုဒ္ဒကံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ ပဿသိ နော တုံ ဥဒါယိ တံ သံယောဇနံ အဏုံ ဝါ ထူလံ ဝါ။ မ၊၂။၁၁၉။ အဏုံ ဝါ ထူလံ ဝါတိ ခုဒ္ဒကံ ဝါ မဟန္တံ ဝါ အပ္ပသာဝဇ္ဇံ ဝါ မဟာသာဝဇ္ဇံ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ ဒိသံ ရဇံ အဏုံ ထူလံ။ အဘိ၊ဓ၊၁၆၃။ ထူလံ ဥပနိဓာယ တတော ခုဒ္ဒကတရံ အဏုံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၄။ (ဃ) အနည်းငယ်သော၊ အနည်းငယ်သော အရာ၊ နည်းသော အဖြစ်ရှိသော အရာ။ နာဏုပိ ခါယတိ ကိံ ဟေဒေဝ။ အံ၊၁။ ၂၅၁။ နာဏုပိ ခါယတိတိ...အဏုမတ္တမ္ပိ ဒုတိယေ အတ္တဘာဝေ ဝိပါကံ န ဒေတိတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၆။ မဟာပ္ပလံ ဟောတိ အဏုမ္ပိ

တာဒိသုံ။ဒေ၊၁။၉၄။ အဏုမ္ပိတိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။ ယကပ္ပိဘာ နတ္ထိ အာဏုံ သညာ။ သုတ္တနိ။၄၀၄။ ပဿထ နေ့ာ တုမှ ဘိက္ခဝေ ထံ ဝစနပထံ အဏုံ ဝါ ထူလံ ဝါ။ မ၊၁။၁၈၁။ အဏုံ ဝါ ထူလံ ဝါတိ အပ္ပသာဝဇ္ဇံ ဝါ မဟာသာဝဇ္ဇံ ဝါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ (အထက် မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈-လည်းကြည့်။) (င) ယုတ်ညံ့သော၊ယုတ်ညံ့သောအရာ။ တေသံ အာသိ ဝိပလ္လာသော၊ ဒိသ္ဝာန အဏုတော အဏုံ။ သုတ္တနိ။၃၂၄။ အဏုတော အဏုန္တိ လာမကဋ္ဌေန ပရိတ္တဋ္ဌေန အပ္ပသာဝဇ္ဇေန အဏုဘူတတော ကာမရာဂတော ဥပ္ပန္နံ ဈာနသာမညံ နိဗ္ဗာနသုခံနိ ဥပနိဓာယ သဗ္ဗမ္ပိ အနုပာမနေန အဏုံ ကာမသုခံ, လောကုတ္တရသုခံ ဝါ ဥပနိဓာယ အဏုဘူတတော အတ္တနာ ပဋိလဒ္ဓလောကိယသမာပတ္တိ သုခတော အဏုံ အပ္ပကတော ပိ အပ္ပကံ ကာမသုခံ ဒိသ္ဝာတိ အဓိပ္ပါယော။ သုတ္တနိ ဋ္ဌ။၂။၅၄။ ဤဋ္ဌ-နောက် နည်းအလို (ဃ) အနက်လည်းရသည်။

အဏုက (တိ) [အဏု + က]သိမ်မွေ့-သေးငယ်-သော၊ သိမ်မွေ့-သေးငယ်-သော-အတိုင်းအရှည်-အတွေးအခေါ်-ရှိသော။မဏ္ဍိမာ ရဿကာ အဏုကထူလာ။ ခုဒ္ဒက။၁၁။ သုတ္တနိ။ ၃၀၁။ အဏုကာတိ ...သုခုမတ္တဘာဝါ သတ္တာ, ဉီကာဒယော ဝါ။ အပိ စ...သြမကပ္ပမာဏာ သတ္တာ၊ တေ အဏုကာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အဏုကံ ဝါ မဟန္တံ ဝါ၊ တံ သဗ္ဗံ ပူရိတံ မယာ။အပ၊၂။၂၀၉။

အဏုဓမ္မ (ပု) [အဏု + ဓမ္မ]သေးငယ်သောတရား၊ ယုတ်ညံ့သောတရား။ ဝေဝမေသော အဏုဓမ္မော၊ ပေါ်ရာဏော ဝိညူဂရဟိတော။ သုတ္တနိ။၃၂၅။ ဝေဝမေသော အဏုဓမ္မော အဓမ္မောတိ ဇေ ဝေဿ လာမကဓမ္မော၊ ဟီနဓမ္မောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ယသ္မာ ဝါ တွေ ဒါနဓမ္မောပိ အပ္ပကော အတ္ထိ၊ တသ္မာ တံ သန္ဓာယာဟ "အဏုဓမ္မော"တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၇။

အဏုပရိမိတ (တိ) [အဏု + ပရိမိတ] အဏုမြူဖြင့် နှိုင်းယှဉ်အပ်သော။

အဏုပရိမိတကာယ (တိ)[အဏုပရိမိတ + ကာယ] အဏုမြူဖြင့် နှိုင်းယှဉ်အပ်သော - သေးငယ်သော - ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ ယထာ ဝါ ပန မဟာသုဓ အာဘုဇော ကိသော အဏုပရိမိတ- ကာယော သာလကကိမိဟတ္ထိနာဂံ .... ဂိလိတုံ ပရိကမေယျ။ မိလိန္ဒ။၃၀၀။

အဏုပ္ပမာဏ (တိ) [အဏု + ပမာဏ] အဏုမြူပမာဏရှိသော၊ သိမ်မွေ့သေးငယ်သော။ ဗုဒ္ဓါနံ ပန အဏုပ္ပမာဏမ္ပိ သခါရဂတံ ဉာဏေန အဒိဋ္ဌမတုလိတမတိရိတမသစ္ဆိကတံ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၄။

အဏုဗီဇ (တိ) [အဏု + ဗီဇ] သေးသောအစေ့ရှိသော။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ မဟာရုက္ခာ အဏုဗီဇာ မဟာကာယာ ရုက္ခာနံ အဇ္ဈာရုဟာ။သံ၊၃။၈၅။

အဏုဘူတ (တိ) [အဏု + ဘူတ] (က) ယုတ်ညံ့သည် (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ အဏု (င) အနက် ကြည့်။ (ခ) သိမ်မွေ့နုညံ့သည် (ဖြစ်၍) ဖြစ် သော။ အဏုသဟဂတ-ကြည့်။

အဏုဓာတု (ပု) [အဏု + ဓာတု] အဏုမြူမျှ သေးငယ်စွာ ခွဲစိတ်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါတော အဏုဓာ- ဒေနာ ကောဋိသတသဟဿဒေသော။ အပ၊၁။၂၃။

အဏုမတ္တ (တိ) [အဏု + မတ္တာ] အဏုမြူ - ပရမာဏုမြူ - ပမာဏရှိသော၊ အလွန်သေးငယ် သော။ အဏုမတ္တေသု ဝဇ္ဇေသု ဘယဒဿာဝီ။ ဒီ၊၁။၅၂။ ဒီ၊၁။၅၉။ မ၊၁။၄၃။ အံ၊၁။၆၅။ အဏုမတ္တေသူတိ အပ္ပမတ္တကေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အဏုမတ္တေသု ဝဇ္ဇေသု ဘယ- ဒဿာဝီတိ အဏုပ္ပမာဏေသု .... ဝဇ္ဇေသု ဘယ- ဒဿနသီလော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉။ အဏုပ္ပမာဏေ- သူတိ ပရမာဏုပ္ပမာဏေသု။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၆။ ကတမေ အဏုမတ္တာ ဝဇ္ဇာ။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၆။ အဏုမတ္တာနိတိ အဏုပ္ပမာဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၃။ အဏုမတ္တောပိ နရဿ နာဝိသုံ။ ဓမ္မ။၅၄။ အဏုပိ အဏုမတ္တောပိ၊ ဝနထော မေ န ဝိဇ္ဇတိ။

ထေရီ။၄၀၂။ အဏုံပိ အဏုမတ္တံပိ အတိ-ပရိတ္တကောပိ ဝနထော မယှံ န ဝိဇ္ဇတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၇၉။

အဏုရဇ (ပု) [အဏု + ရဇ] အဏုမြူမျှသော = သေးငယ်သော — မြူ။

အဏုရဇသမ (တိ) [အဏု+ရဇ + သမ] သေးငယ်သောမြူ — အဏုမြူ — နှင့် တူသော။ သဏှ-သုခုမအဏုရဇသမံ ပုဋ္ဌိံ မုဋ္ဌိနာ ဂဟိတံ။ မိလိန္ဒ။၁၇၉။

အဏုဝါဒီ (တိ) [အဏု + ဝဒ + ဏီ။ အဏုဝါဒ + ဤ] ကမ္ဘာကြီးသည် ဖန်ဆင်းသူ၏အလိုအတိုင်း ဒွိအဏုက (ပရမာဏုမြူ ၂-ခုပေါင်း) မှ စ၍ ဖြစ်သည်ဟု — ဆိုလေ့ရှိသော—ယူသော—အယူ-ဝါဒရှိသော၊သူ။ ပကတိဝါဒီနံ မဟာတော ဝိယ, အဏုဝါဒီနံ ဒွိအဏုကဿ ဝိယ စ ကေဿဝ။ မူလဋီ၊၁။၆၁။ (ဤပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အဏုဝါဒကား၊ ဝိသေသိကဒဿန ခေါ် ဟိန္ဒူ-ဒဿန၌ အကျုံးဝင်သော ဝါဒတည်း။ ယင်း ဝါဒ၏ သဘောအမြွက်ကို ခန်၊ သျှသ၏ နှာ-၄၀-၄၁-တွင်ကြည့်။) ကဏာဒ, ကာဏာဒ-တို့ လည်းကြည့်။

အဏုသဟဂတ (တိ) [အဏု+သဟဂတ။ သဟဂတ သဒ္ဒါ တဋ္ဌော။] အဏုမြူသဖွယ် သိမ်မွေ့သော။ အဏုသဟဂတော "အသ္မိ"တိ မာနော။ သံ၊၂။ ၁၀၇။ အဏုသဟဂတောတိ သုခုမော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၀။ အဏုသဟဂတေ ကိလေသေ။ ပဋိသံ။၃၂။ ၄၄၆။ အဏုသဟဂတေ ကိလေသေတိ သုခုမ-ဘူတေ ကာမရာဂဗျာပါဒေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အဏုသဟဂတာ ကာမရာဂသညောဇနာ။ ပဋိသံ။၆၇။ အဏုသဟဂတာတိ အဏုဘူတာ၊ သုခုမဘူတာတိ အတ္ထော။ တဗ္ဘာဝေ ဟိ တွေ့ သဟဂတသဒ္ဒေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၇။ အဏုသဟ-ဂတေဟိ ကိလေသေဟိ နီဿရဏံ ဟောန္တိ။ ပဋိသံ။၂၁၀။ အဏုသဟဂတေဟီတိ သုခုမ-ဘူတေဟိ ကာမရာဂဗျာပါဒေဟိယေဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ အနာဂါမိဿ အဏုသဟဂတာ ကာမရာဂသံယောဇနာ။ မဟာနိ။၂၀။ အဏု-သဟဂတာတိ သုခုမဘူတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၈၇။ အနာဂါမိဿ .... အဏုသဟဂတော ကာမရာဂေါ ပဟီနော။ အဘိ၊ကထာ။၆၉။ အဏုသဟဂတေ ကိလေသေ သမူဟနေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။

အဏ္ဍ (န)[အဍိ+အ။ အမ+ဍ။ အာဏ+ဍ။ ကစ္စည်း။ ၆၆၃။ ကွာ ဒိ။ ၅၈။ ဓာန် ဋီ။ ၂၇၃၊၆၂၇-ကြည့်။] (က) ဥ။ ကုက္ကုဋိယာ အဏ္ဍာနိ အဋ္ဌ ဝါ ဒသ ဝါ ဒွါဒသ ဝါ။ ဝိ၊၁။၄။ မ၊၂။၂၀၄၆။ အံ၊၂။၄၉၃။ ဘုတ္တာ အဏ္ဍဥ္စ ပေါဘဥ္စ "မေမ္ဘော မေမ္ဘော"တိ ဘာသတိ။ ဇာ၊၁။၁၄၄။ ကိကီဝ အဏ္ဍံ ရက္ခေယျ၊ စာမရီ ဝိယ ဝါလဓိံ။ အပ၊၁။ ၆၇။ ကုက္ကုဋိယာ အဏ္ဍံ ဘာဝေယျ။ အဏ္ဍတော ကုက္ကုဋိ ကုက္ကုဋိယာ အဏ္ဍံ။ မိလိန္ဒ။၅၁။ (ခ) ဝှေးစေ့။ အဏ္ဍေ ခန္ဓေ အာရောပေတွာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိ၊၁။၁၃၆။ သံ၊၁။၄၄၉။ အညတရဿ ဘိက္ခု-နော အဏ္ဍံ ကဏ္ဍုဝတိ အသုစိ မုစ္စိ။ ဝိ၊ ၁။၁၆၇။

အဏ္ဍက (တိ) [အဏ္ဍ + က] (၁) ဥနှင့်တူသော။ (က) (နာမ်) အဖု — အထစ်၊ ကျည်းပေါင်း။ (ခ) (တိ) အဖု — အထစ် — ကျည်းပေါင်း — ရှိသော။ ယာ သာ ဝါစာ အဏ္ဍကာ ကက္ကသာ ပရကဋုကာ။ မ၊၁။၃၅၆။ အံ၊၃။၄၇၄။ အဘိ၊၁။၂၆၀။ အဏ္ဍကာတိ ယထာ သဒေါသေ ရုက္ခေ အဏ္ဍကာနိ ဥဋ္ဌဟန္တိ၊ ဧဝံ သဒေါသတာယ ခုံသနဝမ္ဘနာဒိဝစနေနပိ အဏ္ဍကာ ဇာတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။ အဏ္ဍကာတိ ဝုဍ္ဎိ ရုက္ခေ အဏ္ဍကသဒိသာ ဂဏ္ဌိယော။ ယထာ ထဒ္ဓါ ဝိသမာ ဒုဗ္ဗိနီတာ စ ဟောန္တိ၊ ဧဝမေဝ ခုံသနဝမ္ဘနဝသေန ပဝတ္တဝါစာပီတိ "အဏ္ဍ-ကာ"တိ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၄၉။ သဒေါသဝတော ရုက္ခဿ နိယျာသပိဏ္ဍိယော, အဟိစ္ဆတ္တကာနိ ဝါ ဥဋ္ဌိတာနိ "အဏ္ဍကာနိ"တိ ဝဒန္တိ။ ဖေဂ္ဂုရုက္ခဿ ပန ကုထိတာသာ အဏ္ဍကာနိ ဝိယ ဥဋ္ဌိတာ ဂဏ္ဌ-

ပိဏ္ဍိယော ဂဏ္ဍိယော ဝါ "အဏ္ဍကာနိ"တိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မူလဋီ၊၁၊၁၈၅။(ဂ)(တိ)လုံးသော၊ အလုံး။ ကိမဏ္ဍကာ လွမေ ဒေဝ၊ နိက္ခိတ္တာ ကံသမလ္လကေ။ဇာ၊၁၊၉၆။ ကိမဏ္ဍကာတိ ကိံ-ဖလာနိ နာမေတာနိ၊ ပရိမဏ္ဍလဝသေန ပန အဏ္ဍကာတိ အာဟ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၀။ (၂) အဥ။ အဏ္ဍကောဋိယံ ဂဟေတွာ ပရိဝတ္တေတွာ ဥပဓာ-ရေန္တော အဏ္ဍကာနိ ဒိသွာ တာနိ သဏိကံ အပနေတွာ ပုန အဒါသိ။ မဟာဋီ၊၁၊၃၈။ မယာ ကုဟကကမ္မံ ကတွာ ဧတေသံ အဏ္ဍကာနိ ဧဝ ဆာပကေ စ ဝရံ ဝရံ ခါဒိတုံ ဝဋ္ဋတီ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၂။(၃) ဥဒ္ဒိဖြစ်သော သတ္တဝါ။ ယေ စ တန္ဓာတာအဏ္ဍဇာပိ အဏ္ဍကာ အနုဘိန္နာ။ ပေဋ-ကော။ ၃၁၂။

အဏ္ဍကပါလ (န) [အဏ္ဍ + ကပါလ] ဥဒ္ခံ။ အဏ္ဍ-ကပါလာနံ တနုဘာဝေါ ဝိယ။ ဝိဋ္ဌ၊၁၊၁၁၀။သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀၁။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၇၊၂၀၄။

အဏ္ဍကောသ (ပု) [အဏ္ဍ + ကောသ] အဥတို့၏ တည်နေရာအိမ်၊ ဥခွံ။ အဏ္ဍကောသံ အဘိနိဗ္ဘိဒ္ဒ ဇာယန္တိ။ မ၊၁။၁၀၅၊၁၄၉။ ပါဒနခသိခါယ ဝါ မုခတုဏ္ဍကေန ဝါ အဏ္ဍကောသံ ပဒါလေတွာ။ ဝိ၊၁၊၄၂၆။ မ၊ ၂။ ၂၀။အံ၊၂။ ၄၉၃။

အဏ္ဍကောသသဒိသ (တိ) [အဏ္ဍကောသ + သဒိ-သ] ဥခွံနှင့်တူသော။

အဏ္ဍကောသသဒိသတာ (ထီ) [အဏ္ဍကောသ-သဒိသ + တာ] ဥခွံနှင့် တူသည်၏အဖြစ်၊ ဥခွံနှင့် တူခြင်း။ ပဋိစ္ဆာဒနသာမညေန စ အဝိဇ္ဇာယ အဏ္ဍကောသသဒိသတာ။ သာရတ္ထ၊၁၊၃၅၂။

အဏ္ဍဂတ (တိ) [အဏ္ဍ + ဂတ] ဥဒ္ဒိ ရောက်သော-ဥဒ္ဒိဖြစ်သော-သတ္တဝါ။ ဂဗ္ဘဂတာ အဏ္ဍဂတာ။ ပေဋကော။၃၁၂။

အဏ္ဍစလန (န) [အဏ္ဍ + စလန] ဝှေးစေ့ကိုလှုပ်ခြင်း။ မောစနာဓိပ္ပါယေန အဏ္ဍစလနေန အင်္ဂဇာတသာမိ စလနတော နိမိတ္တေ ဥပက္ကမော ယောဘတိတိ သံဃာဒိသေသော ဝုတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၅၃။

အဏ္ဍစ္ဆေဒ (ပု) [အဏ္ဍ + ဆိဒ + အ] ဝှေးစေ့ကိုခွဲဖြတ်သော၊ သင်းကုပ်သော၊သူ။ ဗဟူ တေ ပရိ-ပူရေန္တိ၊ အဏ္ဍစ္ဆေဒါ နိလဉ္ဆကာ။ ဇာ၊၁၊၃၀၅။ အဏ္ဍစ္ဆေဒါ နိလဉ္ဆကာတိ သတိ ဂဟေတွာ ဗလိဗဒ္ဒါနံ အဏ္ဍစ္ဆေဒကာ ဧဝ တိသူလာ-ဒီအင်္ကကရဏေန လဉ္ဆကာ စ၊ လက္ခဏကာရ-ကာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၃၆၇။ အဏ္ဍဟာ-ရက-လည်းကြည့်။

အဏ္ဍစ္ဆေဒက (တိ) [အဏ္ဍ+ဆိဒ+ဏ္ဍု]အဏ္ဍစ္ဆေဒ ကြည့်။

အဏ္ဍဇ (တိ) [အဏ္ဍ + ဇန + ကွိ] (က) အဥဒ္ဒိဖြစ်-သော၊ အဥမှပေါက်ဖွားသော သတ္တဝါ၊ အဥ ပေါက်သတ္တဝါ။ အဏ္ဍဇာ ယောနိ။ မ၊၁။၁၀၅။ အဏ္ဍေ ဇာတာ အဏ္ဍဇာ။မဋ္ဌ၊၁၊၃၄၁။အဏ္ဍဇာ နာဂါ။သံ၊၂။၂၀၂။အဏ္ဍဇာတိ အဏ္ဍေ ဇာတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၉။ အဏ္ဍဇာ သုပဏ္ဏာ အဏ္ဍဇေဝ နာဂေ ဟရန္တိ။သံ၊၂။၂၀၇။ (ခ) မြွေနဂါး။ သန္တိ ကတွာ အမိတ္တေန အဏ္ဍဇေန ဇလာဗုဇ။ ဇာ၊၁။ ၄၁။ အဏ္ဍဇေနာတိ အဏ္ဍကောသေ နိဗ္ဗတ္တေန နာဂေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁။ (ဂ) ငှက်။ ဟတ္ထတ္ထမာယန္တိ မမံ အဏ္ဍဇာ ပုရေ။ ဇာ၊၁။၈၂။ ကံ အဏ္ဍဇံ အဏ္ဍဇာ မာနုသော သု။ဇာ၊၁။၁၉၄။ သဥ္နာ အဏ္ဍဇေဟိ ဝိတိကိဏ္ဏာ။ ဇာ၊၂။၃၀။ အဏ္ဍဇေဟိ ဝိတိကိဏ္ဏာတိ သကုဏသံဃေဟိ ဩကိဏ္ဏာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၀၁။ အဏ္ဍသမ္ဘဝ-လည်း ကြည့်။ (ဃ) ငါး။ အဏ္ဍဇော မီနပက္ခီသု။ ဓာန်။၁၀၈၀။

အဏ္ဍဇယောနိ (ထီ) [အဏ္ဍဇ + ယောနိ] အဥဒ္ဒိဖြစ်သော – ပဋိသန္ဓေ – ခန္ဓာအစု။ စတဿော ယောနိယော အဏ္ဍဇယောနိ ဇလာဗုဇယောနိ သံသေဒဇယောနိ ဩပပါတိကယောနိ။ ဒီ၊၃။ ၁၉၂။

အဏ္ဍဘာရ (ပု) [အဏ္ဍ+ဘာရ] လိင်ဥဟူသော ဝန်။

အဏ္ဍဘာရိတ (တိ) [အဏ္ဍ+ဘာရိတ] လိင်ဥဝန်ရှိသော၊ လိင်ဥကြီးသော၊သူ။

အဏ္ဍဘာရိဝတ္ထု (နု) [အဏ္ဍဘာရိ+ဝတ္ထု] လိင်ဥကြီးသောသူ၏ အကြောင်းအရာ။ အဏ္ဍဘာရိဝတ္ထုသို့။ သံ၊ ၄၊၂။၂၀၃။

အဏ္ဍဘာရိ (တိ) [အဏ္ဍဘာရ+ဤ] လိင်ဥဝန်ရှိသော၊ လိင်ဥကြီးသော၊သူ။ အဏ္ဍဘာရိ အဟုဂါမကူဋကော။ ဝိ၊၁။၁၃၈။ သံ၊၁။၄၄၉။

အဏ္ဍဘူတ (တိ) [အဏ္ဍ+ဘူတ] (၁) အဥ၌ဖြစ်သော၊ အဝိဇ္ဇာတည်းဟူသော အဥ၌ဖြစ်သော။ ဧဝမေဝ ခေါ အဟံ ဗြာဟ္မဏ အဝိဇ္ဇာဂတာယ ပဇာယ အဏ္ဍဘူတာယ ပရိယောနဒ္ဓါယ။ဝိ၊၁။၄။ အဏ္ဍဘူတာယာတိ အဏ္ဍေ ဘူတာယ ဇာတာယ သဉ္ဇာတာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉။ အဝိဇ္ဇာဂတော လောကသန္နိဝါသော အဏ္ဍဘူတော ပရိယောနဒ္ဓေါ။ပဋိသံ။၁၂၂။ အဏ္ဍဘူတောတိ အဏ္ဍေ ဘူတော နိဗ္ဗတ္တော။ ယထာ ဟိ...ဧဝမယံ လောကော အဝိဇ္ဇဏ္ဍကောသေ နိဗ္ဗတ္တတ္တာ "အဏ္ဍဘူတော"တိ ဝုစ္စတိ။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၃-လည်းကြည့်။) (၂) ဥကဲ့သို့ဖြစ်သော၊ အားနည်းသော၊ အထိအခိုက်မခံသော။အာတုရော ဟာယံ ဂဟပတိ ကာယော အဏ္ဍဘူတော ပရိယောနဒ္ဓေါ။သံ၊၂။၁။ အဏ္ဍဘူတောတိ အဏ္ဍံ ဝိယ ဘူတော ဒုဗ္ဗလော...။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅-လည်းကြည့်။)

အဏ္ဍဘူတဇာတက (နု) [အဏ္ဍဘူတ+ဇာတက] အဏ္ဍဘူတဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ဧကကနိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၇-၃၁၃။

အဏ္ဍဘူတဘတ (တိ) [အဏ္ဍဘူတ+အာဘတ] ပဋိသန္ဓေမှစ၍ ဆောင်အပ်သော၊ မမွေးဖွားမီမှစ၍ ဆောင်အပ်သော၊သူ။ အဏ္ဍဘူတာဘတာ ဘရိယာ၊ တာသု ကော ဇာတု ဝိဿသေ။ ဇာ၊၁။၁၅။ အဏ္ဍဘူတာဘတာ ဘရိယာတိ အဏ္ဍံ ဝုစ္စတိ ဗီဇံ၊ ဗီဇဘူတာ မာတုကုစ္ဆိတော အနိက္ခန္တကာလေယေဝ အာဘတာ အာနီတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ (ဋ္ဌ-၌ အဏ္ဍဘူတ နှင့် ဘတပုဒ်စိတ်ခွဲ၍လည်း ဖွင့်သေးသည်။)

အဏ္ဍဝါတရောဂ (ပု) [အဏ္ဍ+ဝါတ+ရောဂ] ဥ-လိင်ဥ-ဒုံးစေ့-ရောင်သော ရောဂါ။ အဏ္ဍဝါတရောဂေန ဥဒ္ဓုတဗီဇကောသေန သမန္နာဂတော။ ဝိမတိ၊၂။၁၂၈။ ဝါတဏ္ဍိက (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၂)လည်းကြည့်။

အဏ္ဍဝုဍ္ဎိ (ထီ) [အဏ္ဍ+ဝုဍ္ဎိ] အဥကြီးခြင်း၊ လိင်ဥကြီးခြင်း။ အဏ္ဍဝုဍ္ဎိတိ ဝါတဏ္ဍကော။ ဝဇီရ။ ၄၀၂။

အဏ္ဍဝုဍ္ဎိရောဂ (ပု) [အဏ္ဍဝုဍ္ဎိ+ရောဂ] လိင်ဥကြီးသော ရောဂါ၊ မုတ္တကြီးသော ရောဂါ၊ မုတ်ကြီးသော ရောဂါ၊ မုတ္တရောဂါ။ အဏ္ဍဝုဍ္ဎိရောဂေပိ သတ္ထကမ္မံ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၇၅။

အဏ္ဍသဒိသ (တိ) [အဏ္ဍ+သဒိသ] အဥနှင့်တူသော။

အဏ္ဍသဒိသတာ (ထီ) [အဏ္ဍသဒိသ+တာ] အဥနှင့်-တူသည်၏အဖြစ်-တူခြင်း။ "သဏ္ဌာနေ"တိ ဝုတ္တတ္တာ အဏ္ဍသဒိသတာ သဏ္ဌာနသာ ဗဟိနိက္ခန္တကဏ္ဏိကတ္ထ ဘဂသဒိသတာ ဗုဒ္ဓဂုဏာနံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၅၂။

အဏ္ဍသမ္ဘဝ (တိ) [အဏ္ဍ+သမ္ဘဝ] ဥ၌ ဖြစ်သော၊ ဥမှပေါက်ဖွားသော သတ္တဝါ၊ (ငှက်)။အပဏ္ဍရော အဏ္ဍသမ္ဘဝေါ။ ထေရ။၃၀၇။ အဏ္ဍသမ္ဘဝေါ အဏ္ဍဇော ကာကော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။

အဏ္ဍဟာရက (တိ) [အဏ္ဍ+ဟရ+ဏ္ဍုက] ဝှေးစေ့ကို ခွဲထုတ်သော၊ သင်းကွပ်သော၊သူ။ သေယျထာပိ ဂဟပတိ ပုရိသော အဏ္ဍဟာရကော ဂန္တွာ ဥဒ္ဓရတော ဟိ အဏ္ဍေဟိ အာဂစ္ဆေယျ။ မ၊၂။၄၆။အဏ္ဍစ္ဆေဒ-လည်းကြည့်။

အဏ္ဍုပက (န) [အဏ္ဍ + ဥပ + ကပ္ + ဏ္ဍ၊ အဏ္ဍံ သမိပမာဒေယျာသ ဥပကစ္ဆတီတိ အဏ္ဍုပကံ၊ ဏ္ဍုသ ဝေဏ္ဍ၊ ဂသ စ ကောသ။ ဓာန် ဋီ။၄၅၈။] (၁)ခေါင်းခု။ အဏ္ဍုပကံ စုမ္ဗဋကံ။ မဏ္ဍူ၊၂၈၆၄။ (၂) ကရွတ်ခွေ။ ဏိကဏ္ဍုပက (ဝိ၊၁။၃၆၁။ ဝိ၊၃။၃၀၁)ကြည့်။ (၃) အညစ်အကြေးပွတ်တိုက်ရန် ကိရိယာ။ ဝါလဏ္ဍုပက (အံ၊၁။၂၁၀) ကြည့်။

အဏ္ဍုဝ (န) [အဏ္ဍုပက(=အဏ္ဍုဝ)?]ခေါင်းခု။ အသ ခေါ် မာရော ပါပိမာ ဖြသွာကဏ္ဍံ အဘိနိမ္မိနိတွာ မဟန္တေန ငဏ္ဍုဝေန အဝနကိုပနိဝေတွာ ..။ သံ၊၁။၁၁၈။ (မူ အမျိုးမျိုးတို့၌ ငဏ္ဍုဝေန-ဟုချည်းရှိသည်၊ သို့ရာတွင် အဏ္ဍုဝပုဒ်ကို သာသနိက အဘိဓာန်၊ လောကီ အဘိဓာန်တို့၌ မတွေ့ရ၊ အဏ္ဍုပက-ပုဒ်ရင်းတွင် ပ-မှ-ဝ ဖြစ်လာ၍ ဏ-ကျေနေသလောဟု စဉ်းစားရန်ရှိသည်)။ ငဏ္ဍုဝ-လည်းကြည့်။

အဏ္ဏ (ပု) [အဏ + အ။အရ + ဏ။ဓာန် ဋီ။၆၆၁-ကြည့်။ (အဏ်-သံ)] ရေ။ အဏ္ဏော နီရံ ဝနံ ဝါလံ။ ဓာန်။၆၆၁။

အဏ္ဏဝ(ပု) [အဏ္ဏ+ဝါ+အ။ အဏ္ဏ + ဝ။ အဏ္ဏော လံ၊ သော ဝါတိ ဂစ္ဆတိ ယသ္မိံ အဏ္ဏဝေါ။ အဏ္ဏော ယသ္မိံ ဝိဇ္ဇတီတိ ဝါ အဏ္ဏဝေါ။ အဿတ္ထျတ္ထေ ဝေါ၊ ဓာန် ဋီ။ ၆၅၉။ မောဂ် ပဉ္စိကာ၊ ၄၊၈၈-သုတ်လည်း ကြည့်။ (အဏ်ဝ-သံ)] (က) ရေများစွာရှိသော အရပ်၊ အစောက်လည်းနက်၊ အပြောလည်း ကျယ်သောရေအစု၊ ပင်လယ်၊ သမုဒ္ဒာ။ နဒိဝ ဂတိ အဏ္ဏဝေ။ ဇာ၊၂။၁၅။ နဒိ သမာဒ္ဒယ ပရေန္တိ အဏ္ဏဝေ။ ဇာ၊၂။၁၀၆။ အဏ္ဏဝန္တိ သမုဒ္ဒမေန ပရိစ္ဆေဒေန ယောဇနမတ္တံ ဂမ္ဘီရသာ စ ပုထုလသာ (ဝိတ္ထတသာ) စ ဥဒကဋ္ဌာနဿေတံ အဓိဝစနံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၈၂။ ဂင်္ဂါယ ကုဿပ် ဒီသွာ၊ ဝုယှမာနံ မဟဏ္ဏဝေ။ ဇာ၊၂။၅၅။ မဟဏ္ဏဝေတိ ဂမ္ဘီရပုထုလေ ဥဒကေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၇၀။ ယဒိဒံ ဥဒကံ ဂမ္ဘီရံ စ ပုထုလံ။ ပုထုလံ ဝါ ပန စ ဂမ္ဘီရံ စ တံ အဏ္ဏဝေါတိ ဝုစ္စတိ။ မဏ္ဍူ၊၂။ ၁၅။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၉-နှင့် ဥဒကဏ္ဏဝ-တို့လည်းကြည့်။) (ခ) သမုဒ္ဒာနှင့်တူသော သံသရာ။ ယေ တရန္တိ အဏ္ဏဝံ သရံ။ ဝိ၊၃။၃၂၅။ ဒီ၊၂။၇၆။ ဥဒါန။၁၈၈။ သဒ္ဒါယ တရတိ ဩဃံ၊ အပ္ပမာဒေန အဏ္ဏဝံ။ သံ၊၁။၂၁၇။ မိလိန္ဒ။၃၅။ ကော'ဓ တရတိ အဏ္ဏဝံ။ သုတ္တနိ။၁၀၅။ အဏ္ဏဝန္တိ န ဝိတ္ထတမတ္တံ န သဗ္ဗံ ဂမ္ဘီရမတ္တံ၊ အပိ စ ပန ယံ ဝိတ္ထတတရဉ္စ ဂမ္ဘီရတရဉ္စ၊ တံ ဝုစ္စတိ၊ တာဒိသော စ သံသာရဏ္ဏဝေါ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ (ဂ) ရေအိုင်။ အဘိရူပါ ဝိဇရာမ အဏ္ဏဝေ။ ဇာ၊၁။ ၁၉၄။ အဏ္ဏဝေတိ ဣမသ္မိံ ဌာနေ သရော "အဏ္ဏဝေါ"တိ ဝုတ္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၉၅။

အဏ္ဏဝကုစ္ဆိ (ပု၊ထီ) [အဏ္ဏဝ+ကုစ္ဆိ] သမုဒ္ဒာဝမ်း၊ သမုဒ္ဒာအဝှမ်း၊ သမုဒ္ဒာရေပြင်။ အဏ္ဏဝကုစ္ဆိံ ဩဘာသယမာနော ယုဂန္ဓရမတ္ထကေ ဗာလသူရိယော ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၆။ အဏ္ဏဝကုစ္ဆိံ ခေါဘေတွာ ဗာလသူရိယုဂ္ဂမနကာလော ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂၇။ တာ ယထာပိဟိတလဠိတာဝ လောဟစာဋိယော အဏ္ဏဝကုစ္ဆိယံ ပတိဋ္ဌာ ဝိစရန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။

အတက္ကာဝစရ (ပု) [န + တက္ကာဝစရ] (၁) ထိုသဘောမဟုတ်။ (၂) (တိ) ထိုသဘောမရှိသော။ ဣမိနာ ပန အတက္ကာဝစရော အတ္ထော န ဟောတီတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၄၀၇။

အတက္ကာဝစရတ္တ (န) [အတက္ကာဝစရ + တ္တ] ထိုသဘောမရှိသည်၏ အဖြစ်၊ သမ္ဘာယုတ်တရားတို့ကို အလွန် အကဲနှင့်တကွ လိုက်ပါစေ-ခြင်းသဘောမရှိသည်၏ အဖြစ် - ခြင်းမှ ကင်းသည်၏အဖြစ် ?။ သောဘာဓမ္မာနံ ပန ကတ္တစိ ဝုတ္တပ္ပကာရပ္ပဝတ္တိသဗ္ဘာဝေပိ အတက္ကာဝစရတ္တာ အဓိပတိဘာဝေါ နတ္ထီတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၁။၁၃၈။ အတက္ကာဝစရတ္တာတိ သမ္ပယုတ္တေဟိ သာတိသယမနုဝတ္တိတဗ္ဗဘာဝရဟိတတ္တာ။ အနုဋီ၊၁။ ၁၂၅။

အတက္က (တိ) [န+တက္က] ရက်တက်မပါသော။ အလောကနေ အတက္ကေ နိဗ္ဗာနေ ဥဒကေ သောဒေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆၈၊၂၆။

အတက္ကဂ္ဂါဟ (ပု) [န+တက္ကဂ္ဂါဟ] အတွေးဖြင့် ယူဆခြင်း မဟုတ်သော — မချွတ်ယွင်းသော — အယူ။ ဒွီသု အတက္ကဂ္ဂါဟတက္ကဂ္ဂါဟသင်္ခါတေသု ဌာနေသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၂၁။ အပဏ္ဏက-လည်း ကြည့်။

အတက္ကာဝစရ (တိ) [န+တက္က+အဝစရ] (က) အတွေး — အကြံ — မျှဖြင့် → မကျက်စား — မသက်ဝင် — မသိ — နိုင်သော။ အဓိဂတော ခေါ မျာယံ ဓမ္မော.... သန္တော ပဏီတော အတက္ကာဝစရော....။ ဝိ၊၃၊၅။ ဒီ၊၂၊၃၁။ မ၊၁၊ ၂၂၅။ သံ၊၁၊၁၃၈။ အတက္ကာဝစရောတိ တက္ကေန အဝစရိတဗ္ဗော ဩဂါဟိတဗ္ဗော န ဟောတိ၊ ဉာဏေနေဝ အဝစရိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၇၉။ သန္တာ ပဏီတာ အတက္ကာဝစရာ။ ဒီ၊၁၊၁၁။ ဥတ္တမဉာဏဝိသ- ယတ္တာ န တက္ကေန အဝစရိတဗ္ဗာတိ အတက္ကာ- ဝစရာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၉၃။ န ဧဝံ ဂမ္ဘီရံ ဓမ္မပဒံ ဥဒါဟရတိ သန္တံ ပဏီတံ အတက္ကာဝစရံ....။ အံ၊၁၊၅၁၀။ အတက္ကာဝစရန္တိ ယထာ တက္ကေန နယဂ္ဂါဟေန ဂဟေတုံ သက္ကာ ဟောတိ၊ ဧဝံ န ကထေတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၆၆။ (ခ) တွေးဆဉာဏ်၏ ကျက်စားရာ မဟုတ်သော။ အတက္ကာဝစရံ ဓုဝံ။ ဣတိဝုတ်၊၂၂၀။ တက္က- ဉာဏဿ အဂေါစရဘာဝတော အတက္ကာဝစရံ။ ဣတိ၊ဋ္ဌ၊၁၅၇။

အတက္ကိက (တိ) [န+တက္ကိက] အတွေး အဆ မျှသာ ရှိသူ မဟုတ်သော၊ အမှန် တတ်ကျွမ်း သော၊ သူ။ အတက္ကိကော ယောဂပ္ပတ္တိကုသလော အမောဃဓမ္မသိဒ္ဓကမ္မော ဘာသက္ကော။ မိလိန္ဒ၊ ၂၄၂။

အတစ္ဆ (တိ) [န+တစ္ဆ+အစ္ဆ။ န+တစ္ဆ] မမှန်သော အနက်ရှိသော၊ မှန်သည်၏ အဖြစ်— မှန်ကန်ခြင်း — မရှိသော။ ဣတိပေတံ အဘူတံ၊ ဣတိပေတံ အတစ္ဆံ။ ဒီ၊၁၊၃။ အတီတံ စေပိ စုန္ဒ ဟောတိ အဘူတံ အတစ္ဆံ အနတ္ထ- သံဟိတံ။ ဒီ၊၃၊၁၁၁။ ယံ တထာဂတော ဝါစံ ဇာနာတိ အဘူတံ အတစ္ဆံ အနတ္ထသံဟိတံ။ မ၊ ၂၊၅၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၁၉၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၉။ အဘူတန္တိ အဘူတတ္တံ။ အတစ္ဆန္တိ န တစ္ဆံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၇၇။ အဘူတဝတ္ထု အဘူတံ ဥတ္တရပဒလောပေနာတိ အာဟ "အဘူတန္တိ အဘူတတ္တံ"န္တိ။ အတစ္ဆန္တိ တဿေဝ ဝေဝစနန္တိ အာဟ "အတစ္ဆန္တိ န တစ္ဆ"န္တိ။ အဘူတန္တိ ဝါ အသန္တံ အဝိဇ္ဇမာနံ။ အတစ္ဆန္တိ အတထာကာရံ။ မ၊ဋီ၊၃၊၄၉။ အဘူ- တန္တိ အဘူတတ္တံ။ အတ္ထမုခေန ဟိ ဝါစာယ အဘူတတာ၊ ဘူတတာ ဝါ။ အတစ္ဆန္တိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ အဘူတန္တိ ဝါ အသန္တံ အဝိဇ္ဇမာနံ။ အတစ္ဆန္တိ အတထာကာရံ အညထာသန္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁၊၂၃၅။

အတဏ္ဍုလ (တိ) [န+တဏ္ဍုလ] ဆန် — ဆန်ကွဲ- မရှိသော။ ထုသရာသိံဝ အတဏ္ဍုလံ။ စရိယာ၊ ၄၀၈။ ထုသရာသိံဝ အတဏ္ဍုလန္တိ တဏ္ဍုလက- ဏေဟိ ဝိရဟိတံ ထုသရာသိံ ဝိယ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊ ၁၀၄။

အတထ (တိ) [န+တထ] မမှန်သော။ "အတထံ ဝါ ပန သန္တံ တထတ္တာယ ဥပကပ္ပေယျာမီ"တိ လဒ္ဓိ ဝါ ပနဿ ဟောတိ။ ဒီ၊၂၊၅၄။ ဝေမာနိ အထ အတထံ သမာနံ။ မ၊၃၊၄၃။ အတထံ ဝတ္ထုံ.... အတထံ ဝတ္ထု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၇၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၀၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၄၁ ၂။

အတဒတ္ထ (တိ) [န+တဒတ္ထ(=တံ+အတ္ထ)] ထိုအကျိုးအလို့ငှာ မရှိသော။ န ဝိဇ္ဇမာနမ္ပိ အတ- ဒတ္ထန္တိ တဒတ္ထတာ ဥပ္ပါဒေတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂၊၂၄၀။

အတန္တိဗဒ္ဓ (တိ) [န + တန္တိဗဒ္ဓ] ဖွဲ့အပ်သော — ကြောင့်ကြ—ဗျာပါရ—မရှိသော၊ ကြောင့်ကြ— ဗျာပါရ — ကို မဖွဲ့သော၊ ကြောင့်ကြမစိုက် —

တာဝန်မဆောင် — သော၊ သူ။ ဒီ၄၊ ၂။ ၁၇၄။ ဒီ ၃၊ ၂။ ၁၇၉၊ တန္တိပဒ္ဓ (သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၃၄၆) နှင့် တန္တိပဒ္ဓ (မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၈၄) တို့လည်းကြည့်။

အတန္တိတ (တိ) [န + တန္တိတ] မဖျင်းရိသော၊ သူ။ အတန္တိတော အာရဒ္ဓဝီရိယော။ ဒီ၊ ၃။ ၈၈။ အတောရဗ္ဗာမတန္တိတံ။ မ၊ ၃။ ၂၂၆။ အတန္တိတန္တိ အနလသံ ဥဋ္ဌာဟကံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၁။ ဝေ ဝိဟာရိ အာတာပီ၊ အယောရဗ္ဗာမတန္တိတော။ အံ၊ ၁။ ၃၄၉။ ကော စရမာနန္တိတော။ ဓမ္မ၊ ၅၆။ အတန္တိ တောတိ .... အကုသိတော ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၄။

အတန္တိတာစာရ (တိ) [အတန္တိတ + အာစာရ] မပျင်းရိသော အကျင့်ရှိသော၊ သူ။ ကော ဒါသိ ဟုတွာ အတန္တိတာစာရာ အယောသိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၂၉။

အတပနီယ (တိ) [န + တပနီယ] မပူပန်စေတတ်— မနှိပ်စက်တတ်—သော၊ ပစ္စုပ္ပန် တမလွန်၌ ဆင်းရဲခြင်း — ၏ အစိုးအပွါး မဖြစ် — ကို မဖြစ်စေတတ်—အား မပေးတတ်—သော၊ နောင်တတမန် ပူပန်ခြင်း၏ — အစိုးအပွါး — အကြောင်း—မဖြစ်သော။ ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ အတပနီယာ။ အံ၊ ၁။ ၅၁။ ဋ္ဌတိဝုတ်။ ၂၁၃။ (ဒွေ အရ ကတ-သုစရိတ, အကတဒုစ္စရိတ ကိုယူ။) ကတမေ စ ဘိက္ခဝေ အတပနီယော ဓမ္မာ ? သမ္မာဒိဋ္ဌိ... သမ္မာဝိမုတ္တိ။ အံ၊ ၃။ ၄၅၄။ အတပနီယာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ၈။ ၁၃။ ဣဓ စေဝ သမ္ပရာယေ စ တပန္တီတိ တပနီယာ၊ န တပနီယာ အတပနီယာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၄။ ကတမေ ဓမ္မာ အတပနီယာ။ ကာယ-သုစရိတံ ဝစီသုစရိတံ မနောသုစရိတံ။ ဣမေ ဓမ္မာ အတပနီယာ။ သဗ္ဗေပိ ကုသလာ ဓမ္မာ အတပနီယာ။ အဘိ ၈။ ၂၅၆။ တပနီယ (ဣတိဝုတ် ဋ္ဌ။ ၉၇။ မူလဋီ ၁။ ၅၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁။) လည်းကြည့်။

အတပနီယသုတ္တ (နှ) [အတပနီယ + သုတ္တ] အတ-ပနီယတရားတို့ကို ဟောသောသုတ်၊ အတပနီယ သုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၅၁။ ဣတိဝုတ္တကပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၃။

အတပ္ပ (ပု။ ဗ) [န + တပ္ပ] (၁) မပူပန်စေတတ် — မညှဉ်းဆဲတတ် — သော ဗြဟ္မာများ၊ အတပ္ပ ဗြဟ္မာများ။ သုဒ္ဓါဝါသ ဒုတိယဘုံ၌ဖြစ်သော ဗြဟ္မာများ။ ယေန အတပ္ပါ ဒေဝါ တေနုပ-သင်္ကမိံသု။ ဒီ၊ ၂။ ၄၄။ န ကဉ္စိ သတ္တံ တပန္တီတိ အတပ္ပါ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇၀။ "န ကဉ္စိ သတ္တံ တပန္တီတိ အတပ္ပါ"တိ ဣဒံ တေသံ တာဘာ သမညာယ နိရုဠ္ဟတာယ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၇။ အဝိဟာ ဒေဝါ၊ အတပ္ပါ ဒေဝါ၊ သုဒဿာ ဒေဝါ။ မ၊ ၃။ ၁၄၄။ အတပ္ပါနံ ဒေဝါနံ လိင်္ဂကံ အာယုပ္ပမာဏံ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၄၀။ န ကဉ္စိ သတ္တံ တပန္တီတိ အတပ္ပါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀၄။ အတပ္ပါနံ ဒေဝါနံ ကော စိတ္တံ ယာဝတာယုကံ တိဋ္ဌတီတိ ? ။ နှ ပေါဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊ က။ ၁၅၉။ (ပု။ ဧ) (၂) အတပ္ပဘုံ၊ သုဒ္ဓါဝါသ ဒုတိယဘုံ။ သော အဝိဟာ စုတော အတပ္ပံ ဂစ္ဆတိ။ အဘိ၊ ပု။ ၁၂၀။

အတပ္ပက (တိ) [အတပ္ပ + က။ န + တပ္ပက] မရောင့်ရဲ — မတင်းတိမ် — စေတတ် — စေနိုင် — သော။ ပုဏ္ဏိသောဘတိ အတပ္ပကော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၀။ အတိတ္တိကရဏဋ္ဌေန အတပ္ပကော သာဒုရသဘောဇနံ ဝိယ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၀။

အတပ္ပကတာ (ထီ) [အတပ္ပက + တာ] မရောင့်ရဲ — မတင်းတိမ် — စေတတ် — စေနိုင် — သည်၏ အဖြစ်။ သန္တပဏီတဘာဝေနေဝ စ အသေစန-ကဘာဝေ အတပ္ပကတာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၀။

အတပ္ပကဒဿန (တိ) [အတပ္ပက + ဒဿန] မရောင့်ရဲ — မတင်းတိမ် — စေနိုင်သော — ကြည့်ရှု — ဖူးမြော် — ဖွယ်ရာရှိသော။ သမာဂတ္တမနော-ရမသဒိရူပံ အတပ္ပကဒဿနဘာဝံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၀။

အတပ္ပနက (တိ) [န + တပ္ပနက] မရောင့်ရဲ — မတင်းတိမ် — တတ် — နိုင် — သော၊ သူ။ ဣတ္ထိ-သောဘာတိ ဣတ္ထီသု သောဘာ၊ ဣတ္ထိသမ္မော-ဂနိမိတ္တံ အတပ္ပနကာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၃၃။

အတပ္ပနီယ (တိ) [န + တပ္ပနီယ] မရောင့်ရဲ — မတင်းတိမ် — စေအပ် — စေနိုင် — သော။ စေ အတပ္ပနီယံ...ဧကာ တံ (အင်္ဂ) သပ္ပိအာဒီဟိ သုဘိက္ခံ သုဟိတံ ကယိရ။ဧာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၇။

အတပ္ပနီယဝတ္ထု (န) [အတပ္ပနီယ+ဝတ္ထု] မရောင့်ရဲ — မတင်းတိမ် — စေအပ် — စေနိုင် — သော အရာ။ သောဠသဟိ အတပ္ပနီယဝတ္ထူဟိ နာမ ကတမာနိ သောဠသ သာဂရော သဗ္ဗသဝန္တီဟိ န တပ္ပတိ။ ဧ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၂၂။ (အတပ္ပိယဝတ္ထူနိ၊ သီ၊သျ၊၁၊ထ္ထု-မူကွဲ)

အတပ္ပနေယျ (တိ) [န + တပ္ပနေယျ] မရောင့်ရဲ — မတင်းတိမ် — စေနိုင်သော။

အတပ္ပနေယျရူပ (န) [အတပ္ပနေယျ + ရူပ] မရောင့်ရဲ — မတင်းတိမ် — စေနိုင်သောအဆင်း။ အတပ္ပနေယျရူပေန၊ ဟာသဘာဝသမန္ဒိတာ။အပ၊၂။၂၂၆။

အတပ္ပယ (တိ) [န + တပ္ပယ] မရောင့်ရဲ — မတင်းတိမ် — သော၊သူ။ တယောပေတေ အတပ္ပယာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၆။ (ဥဒါန ဋ္ဌ။၂၀၆-နှင့် သာရတ္ထ၊၂။၂၄ တို့၌ အတပ္ပိယာ ရှိသည်။)

အတပ္ပိယ (တိ) [န + တပ္ပိယ။ အတပ္ပ+ဣယ] မရောင့်ရဲ — မတင်းတိမ် — စေနိုင်သော၊ ရောင့်ရဲ — တင်းတိမ် — ခြင်းကို — မပြု — မဖြစ်စေတတ်သော။ ယထာပိ သာဂရော နာမ၊ ဧသ-နေန အတပ္ပိယော။ တထေဝ တဿ ပါဝနံ၊ သဝဏေန အတပ္ပိယံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၃၆။ အတပ္ပိယောတိ အတိတ္တိကရော, အတိတ္တိံ ဇနေနော ဝါ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၄။

အတပ္ပိယဝတ္ထု (န) [အတပ္ပိယ + ဝတ္ထု] မရောင့်ရဲ — မတင်းတိမ် — စေအပ် — စေနိုင် — သော အရာ။အတပ္ပနီယဝတ္ထု-ကြည့်။

အတဗ္ဘာဝ (ပု) [န+တဗ္ဘာဝ] ထို ....၏ မဖြစ်ခြင်း၊ ထို .... အဖြစ်၏ မရှိခြင်း၊ ထိုဘာဝနှာ အဖြစ်၏မရှိခြင်း။ တဒေဝ တဒေဝ ဒုတိယာဒိပါဒကဗျာနတော ဥပ္ပန္နဿ သသနိဂ္ဂရုပေက္ခာဉာဏဿ ပါဒကဗျာနာဘိက္ကန္တာနံ အင်္ဂါနံ အသမာပန္နီတုကာမတာဝိရာဂဘာဝနာဘာဝတော ဂေါတြဘူ ၏ အတဗ္ဘာဝတော။ မူလဋီ၊၁။၁၁၅။ အတဗ္ဘာဝတောတိ ယထာဝုတ္တဝိရာဂဘာဝနာ-ဘာဝဿ အဘာဝတော။ အနုဋီ၊၁။၁၂၂။ (ထိုပါဒကဗျာန်သည် လွန်အပ်သော ဝိတက် အစ ရှိသောဈာန်အင်္ဂါတို့ကို ဝင်စားခြင်းငှါ အလိုမရှိသည်၏ အဖြစ် တည်းဟူသော တပ်ခြင်း ကင်းကြောင်း ဖြစ်သော ဘာဝနာ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ ၎င်း နိသျ၊၂။၄၅၃။)

အတမ္မယ (တိ) [န + တမ္မယ] တဏှာဖြင့် မဖြစ် — တဏှာ၏အလိုသို့မလိုက် — သော၊တဏှာ ဒိဋ္ဌိ မရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု အတမ္မယော မုနီတိ သဗ္ဗေသု တေဘူမကဓမ္မေသု တဏှာသင်္ခါတာယ တမ္မယတာယ အဘာဝေန အတမ္မယော ခီဏာသဝေါ မုနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ တာယ တဏှာယ နိဗ္ဗတ္တောတိ တမ္မယော၊ တဏှာဝသိကော။ တဿ ဘာဝေါ တမ္မယတာ၊ တဿာ တမ္မယတာယ အဘာဝေန။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၁။ အတမ္မယတာ-လည်းကြည့်။ သဗ္ဗလောကေ စ အတမ္မယော ဘဝိဿာမိ။ အံ၊၂။၃၈၆။ အတမ္မယောတိ တမ္မယာ ဝုစ္စန္တိ တဏှာဒိဋ္ဌိယော၊ တာဟိ ရဟိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၁။

အတမ္မယတာ (ထီ) [အတမ္မယ+တာ။ န + တမ္မယ + တာ။] (၁) (က) တဏှာ—မရှိသည်၏ အဖြစ်—မရှိခြင်း၊ တေဓာတုကေသု ကုသလေသု ဓမ္မေသု အတမ္မယတာ ဂုဏ္ဍိတဗ္ဗာ။ မဟာနိ၊ ၁၄၆။အတမ္မယတာတိ နိတ္တဏှာဘာဝေါ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၆၆။ (ခ) တဏှာဒိဋ္ဌိမာန တို့၏ — မရှိသည်၏အဖြစ် — မရှိခြင်း။အတမ္မယတာယ ပါရိသုဒ္ဓိယာ ဌိတော။ မဟာနိ၊၁၇။ အတမ္မယတာတိ တဏှာဒိဋ္ဌိမာနာ "တမ္မယာ"တိ ဝုစ္စန္တိ၊ တေသံ အဘာဝေါ အတမ္မယတာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၇၇။ (၂) (က) တဏှာ — မဟုတ် — မဖြစ် — ခြင်း၊ မ

တပ်မက်ခြင်း။ သာဓုရှိသော ဓ ခေါ် ဘိက္ခဝေ ဣတိ ပဋိသန္ဓိက္ခတိ "ပဌမဇ္ဈာနသမာပတ္တိယာပိ ခေါ် အတပ္ပမ္ပတာ ဝုတ္တာ ဘဂဝတာ…" ။မဓာ၊ ၉၁။အတမ္ဗယတာတိ တမ္ဗယတာ ဝုစ္စတိ တဏှာ၊ နိတ္တဏှာတိအတ္ထော။ မဋ္ဌ၊၄၊ ၆၈။ ကာမတဏှာဒိကာယ တာယ တဏှာယ နိဗ္ဗတ္တာတိ တမ္ဗယာ၊ ပုထုဇ္ဇနာ။ ပဏာတိဘာဝုပဂမနေန တေသံ ဘာဝေါ တမ္မယတာ၊ တပ္ပဋိက္ခေပတော အတမ္မယတာ၊ နိတ္တဏှတာ။ မဋီ၊ ၃။ ၂၇။ (၁) တဏှာ၏ ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော တရား၊ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ။ အတမ္ဗယတံ ဘိက္ခဝေ နိဿာယ အတမ္မယတံ အာဂမ္မ ယာယံ ဥပေက္ခာ ဧကတ္တာ ဧကတ္တသိတာ။မ၊၃။၂၆၃။ အတမ္မယတာတိ ဧတ္ထ တမ္မယတာ နာမ တဏှာ၊ တဿာ ပရိယာဒါနတော ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ အတမ္မယတာတိ ဝုစ္စတိ။မဋ္ဌ၊၄၊၁၈၉။ တာယ ကာမ-ရူပါရူပဘေဒါယ တဏှာယ နိဗ္ဗတ္တာတိ တမ္မယာ၊ တေဘူမကဓမ္မာ၊ တေသံ ဘာဝေါ တမ္မယတာ၊ တဏှာ။ ယဿာ ဂဏှာသ ဝသေန အတ္ထော သဒ္ဒ-နိဝေသော၊ တဒဘိဓာနကောတိ အာဟ "တမ္မ-ယတာ နာမ တဏှာ"တိ။ အတမ္မယတာ တမ္မယ-တာယ ပဋိပက္ခောတိ ကတွာ။ မဋီ၊၃။၃၈၉။ အယဉ္စိ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿနာ သဗ္ဗာယတန-ဝိဘင်္ဂသုတ္တေ…အတမ္မယတာတိ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၁၀။ ယေ လောကိယေ သင်္ခါရေ အာရဗ္ဘ အနုလောမပရိယောသာနာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီဝိပဿ-နာ ပဝတ္တတိ၊ တံသန္နိဿိတာ တပ္ပဋိဗဒ္ဓါ တဏှာ တေဟိ ဝိနာ အပ္ပဝတ္တနတော တမ္မယာ နာမ၊ တမ္မယာဝ တမ္မယတာ၊ တမ္မယာ ဝါ တဏှာ-သမ္ဗန္ဓတ္တာ ခန္ဓာ၊ တေသံ ဘာဝေါ တမ္မယတာ၊ သာ ဧဝ တဏှာ။ တပ္ပဋိပက္ခာ ဝုဋ္ဌာနဂါမိနီ-ဝိပဿနာ အတမ္မယတာ။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၇၁။

အတမ္မယတာပစ္စနု (န) [အတမ္မယတာ+အာ-ပစ္စနု] တဏှာဒိဋ္ဌိမာန မရှိခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ ပစ္စိမေ အဒိဋ္ဌိဘာဝိတေဒေ သုက္ခုပကိုမှယေ အတမ္မယတာပစ္စနေန အနုဂ္ဂဟာယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။

အတရန္တ (တိ) [န+တရန္တ]မ ကူးခတ်သော၊ ဩဃ-တို့ကို လွန်မြောက်ခြင်းငှါ ကူးခတ်ခြင်းလုံ့လကို မပြုသော၊သူ။ သံသီဒါမိတိ ပဋိက္ခန္ဓိ ကတွာ အတရန္တော တဏ္ဍောဝ ဩသီဒါမိ။ သံဋ္ဌ၊၁၊၁၈။ အတရန္တောတိ ဩဃာနံ အတိက္ကမနတ္ထံ တရဏ-ပ္ပယောဂံ အကရောန္တော။ သံဋီ၊၁။၄၇။

အတရမာန (တိ) [န+တရမာန၊ (အတုရမာန-သံ)] မဆောမလျင်–ဖြည်းနှေး–ညင်သာ–သော။ မဆောမလျင် – ဆင်ဆင်ခြင်ခြင် – ပြု သော၊သူ။ အပ္ပသဒ္ဒေါ ဥပသင်္ကမိတွာ အတရ-မာနော (အတုရမာနော) အာဒိ့နံ့ ပဝိသိတွာ။ ဝိ၊၃။၃၄၆။ ဒီ၊၁။၈၄။ အံ၊၃။၃၀၈။ အတရ-မာနောတိ အတုရိတော။ သဏိကံ ပဒပ္ပမာဏ-ဋ္ဌာနေ ပဒံ နိက္ခိပန္တော ဝတ္တံ ကတွာ သုသမ္မဋ္ဌံ မုတ္တာဒလသိန္နုဝါရိသဉ္ဇရသဝိသံ ဝါလိကံ အဝိ-နာသေန္တောတိ အတ္ထော။ဒီဋ္ဌ၊၁၊၂၂၅။ အံဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၆။ သာရတ္ထ၊၃။၃၃၁။ သီဝေ ဝိဝရံ ခန္ဓေ ကတွာ သာရက် အတရမာနေန အာရုဗေဟ ပဝိသိတဗ္ဗော။ဝိ၊၄။၃၇၄။ အပိ အတရမာနာနံ ဖလာသာဝ သမိဇ္ဈတိ။ ဇာ၊၁။၃။ အတရမာ-နာနန္တိ…အတရိတွာ အဝေဂါယိတွာ ဥပါယေန ကမ္မံ ကရောန္တာနံ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ရောဂဝရိတော ဧ အတရမာနော သမံ သေယျံ့ ပညပေတွာ….။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀၂။ အတရမာနောတိ န တရမာ-နော၊ သဏိကန္တိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၂၇။ အတုရိတ-လည်းကြည့်။

အတရိ သုု (ကြိ)
အတရိ (ကြိ)
အတရုံ (ကြိ)
} တရတိ-ကြည့်။

အတသိတဗ္ဗ (တိ) [န+တသိတဗ္ဗ]အတသိတာယ နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

အတသိတာယ (တိ) [န+တသိတာယ။ မောဂ်၊ ၄၊၇၇-ကြည့်။] မကြောက်သင့်သော။ အတသိ-

တာယေ ဌာနေ တာသံ အာပဇ္ဇတိ။ သံ၊၂။၄၇။ အတသိတာယေတိ အတသိတဗ္ဗေ အဘာယိတဗ္ဗေ ဌာနမှိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။အတသိတာယေတိ န တသိတဗ္ဗေ တာသံ အနာပဇ္ဇိတဗ္ဗေ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၂၅။

အတသီ (ထီ) [အတ+အသ၊အတ သာတစ္စဂမနေ၊ အသေသာ၊ နဒါဒိ၊ ဓာန် ဋီ။၄၅၂။] နှမ်းကြပ်၊ ဗိဇ္ဇာ (ဓာန်၊သျှသစ်)၊ ဒေါင်မည်ို (ဓာန်၊ သျှဟောင်း)။ဥမာတု အတသီ ဘဝေ။ ဓာန်၊၄၅၂။ ဓာန်၊သျှသစ်-လည်းကြည့်။

အတသီပုပ္ဖ (န) [အတသီ+ပုပ္ဖ]နှမ်းကြပ်-ဒေါင်မည်ို-ပွင့်။

အတသီပုပ္ဖဝဏ္ဏ (တိ) [အတသီပုပ္ဖ+ဝဏ္ဏ]နှမ်းကြပ်-ဒေါင်မည်ို-ပွင့် အဆင်းရှိသော၊သူ။ သစေ ကာဠော ဟောတုကာမော၊ နီလုပ္ပလဝဏ္ဏော ဝါ အဥ္ဇနဝဏ္ဏော ဝါ အတသီပုပ္ဖဝဏ္ဏော ဝါ သိယန္တိ ပဇ္ဇောတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၂။

အတာဏ (တိ) [န+တာဏ။ (အတြာဏ-သံ)] စောင့်ရှောက်-တတ်-နိုင်-သော-သူ-အရာ-အတ္တ-မရှိသော၊မှီခိုအားကိုးရာ မရှိသော၊သူ။ အတာဏော လောကော အနဘိဿရော။မ၊၂။၂၅၆။ ပဋိသံ။ ၁၂၁။ အတာဏောတိ တာယိတုံ သမတ္ထေန ဝိရဟိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။တာယိတုန္တိ ဇာတိအာဒိဗျသနတော ရက္ခိတုံ သမတ္ထေန ဣဿရေန အတ္တနာ ဝိရဟိတော။မ၊ဋီ၊၃။၁၄၅။ အတာဏောတိ တာယိတုံ ရက္ခိတုံ သမတ္ထေန ရဟိတော၊ အနာရက္ခောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ဟညတိ နိစ္စမတ္တာဏော။ထေရ။ ၄၈၉။ ဟညတိ နိစ္စမတ္တာဏောတိ အတာဏော အသရဏော ဟုတွာ နိစ္စကာလံ ဇရာမရဏေဟိ ဟညတိ ဝိဗာဓီယတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ဒေဝေသုပိ အတ္တာဏံ။ ထေရီ။ ၄၃၁။ ဒေဝေသုပိ အတ္တာဏန္တိ ဒေဝတ္တဘာဝေသုပိ တာဏံ နတ္ထိ ဆုဂပရိဠာဟာဒိနာ သဒ္ဓမ္မသဝိဓာတတာဝတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၉၀။ နိရယေ ပန နေရယိကာ သတ္တာ...အတာဏာ အသရဏာ။မိလိန္ဒ။ ၁၅၀။ အတ္တာဏောသိ ကုဟိံ ဂမိဿသိ။ဇာ၊ ၁။၁၄၈။အတ္တာဏောသီတိ တာတ ပုဗ္ဗ အမှာကံ မာတာ ပဋိသရဏံ အဟောသိ၊ သာ တွံ ပန နိရယေပက္ကာ အမှေ ဆဍ္ဍေသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၁။ အတာဏောမှိ အသရဏော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ ဒုက္ခေ ပတိဋ္ဌိတာ အတာဏာ အလေဏာ။ မဟာနိ။၃၂။ အတာဏာတိ ရက္ခဝိရဟိတာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၇။ ဒုက္ခေ ပတိဋ္ဌိတံ အတာဏံ အလေဏံ။ စူဠနိ။ ၆၈။ အတာဏန္တိ ပုတ္တာဒီဟိပိ တာယနသ္မာ အဘာဝတော အတာယနံ အနာရက္ခံ အလဗ္ဘနေယျ ခေမံ ဝါ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၈။ ပဠာဂန္ဓေ အနိစ္စတော...အတာဏတော။ ပဋိသံ။ ၄၁၁။ အတာယနတာယ စေဝ အလဗ္ဘနေယျခေမတာယ စ အတာဏတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။(အတာဏတော-ဟောမှဲမိမ့်သော ငါ မစောင့်ရှောက်တတ်သော အားဖြင့်။ ဋင်း နိသျှ။)

အတာဒိသ (တိ) [န+တာဒိသ] ထို ကဲ့သို့ရှုအပ်သည် မဟုတ်သော၊ ထိုသို့သဘောမရှိ-ထို(သပိတ်)ကဲ့သို့သဘောမရှိ-ထို(သပိတ်) နှင့် မတူ-သော သပိတ်စသည်။ တံ အတာဒိသမေဝ ဂဏှန္တု ယုဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၆။ (သာရတ္ထ၊၂။ ၁၄၉-လည်းကြည့်။)

အတာယန (တိ) [န+တာယန] စောင့်ရှောက်ခြင်းမရှိသော။ အတာယနော လောကသန္နိဝါသော။ ပဋိသံ။၁၂၁။ အတာယနောတိ ပုတ္တာဒီဟိပိ တာယနသ္မာ အဘာဝတော အတာယနော အနာရက္ခော၊ အလဗ္ဘနေယျခေမော ဝါ။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆။

အတာယနတာ (ထီ) [အတာယန+တာ]မစောင့်ရှောက်နိုင်သည်၏ အဖြစ်။ အတာယနတာယ စေဝ အတာဏတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။ တာယိတုံ ရက္ခိတုံ အသမတ္ထတာယ န တာယနောတိ အတာယနော၊ တဗ္ဘာဝေါ အတာယနတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၃၉၆။

အတာရေသိ (ကာ၊ကြိ) တာရေတိ-ကြည့်။

အတိ (ဗျ) [အတ + ဣ] ဥပသာရပုဒ်-၂၀- တို့တွင် တပုဒ်။(၁) ပိုလွန်ခြင်း=အတိရေကအတိကာရ, အတိပါတ, အတိယာစက, အတိရိတ္တ-တို့ကြည့်။ (၂) အနက်လည်းကြည့်။ (၂) သာလွန်ထူးကဲခြင်း=ဝိသိဋ္ဌ။ ယထာ အမှုသိတောသု ဗဟူသု ဆတ္တေသု စေဝ ဓဇေသု စ ယံ အတိရေကပ္ပမာဏံ ဝိသေသဝဏ္ဏသဏ္ဌာနဥ ဆတ္တံ၊ တံ အတိဆတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ။…သော အတိဓဇောတိ ဝုစ္စတိ။…ယော ဇာတိဘောဂယသဣဿရိယာဒိသမ္ပတ္တိဟိ အတိရေကတရော စေဝဝိသေသဝန္တတရော စ ရာဇကုမာရော၊ သော အတိရာဇကုမာရောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃။ အတိဒေဝ, အတိဗြဟ္မ-တို့လည်း ကြည့်။ (၃) ကောင်းခြင်း=ကလျာဏ။ (၄) ပူဇော်ခြင်း=ပူဇာ။ ယထာ ကလျာဏော ပူဇိတော ဝါ ပုရိသော အတိပုရိသောတိ ဘဝတိ၊ ဧဝံ အတိရေကဝိသေသသဒ္ဒါနမ္ပိ ကလျာဏပူဇိတတ္ထဘာဝသမ္ဘဝတော ကလျာဏံ ဝါ ပူဇိတံ ဝါ ဆတ္တံ အတိဆတ္တန္တိ သဒ္ဒနယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ အနု၊ဋီ၊ ၁။၁၃။ (၅) လွန်သော၊ အလွန်=အတိက္ကန္တ။ အစ္စန္တပုဒ် (၆) (၇) အနက်တို့ကြည့်။ (၆) ကျော်လွန်ခြင်း= သာလွန်ခြင်း= အတိက္ကမန။ အတိရောစတိ, အတိသိမ- စသည်ကြည့်။ (၇) လွန်ကဲခြင်း၊ လွန်၍ဖြင့်ခြင်း=အတိသယ။အဘိဥဏှ, အတိကဏှ, အတိကာယ- စသည်ကြည့်။ (၈) ပြင်းပြသည့်ထန်ခြင်း=ဘုသတ္ထ။ အတိကောဓ, အတိမောဟ-စသည်ကြည့်။ (၉) အတင်းဒွံဖြစ်ခြင်း=အနေဒ္ဓာဘာဝ။အတိယာတိ, အတိသန္တ တို့ကြည့်။ (၁၀) အတိတ်= ဘူတဘာဝ။ အတိတ-ကြည့်။ (၁၁) ချီးမွမ်းခြင်း = ပသံသာ။ (၁၂) မြဲမြံခြင်း=ဒဠှ။ (၁၃)တသီးတခြားဖြစ်ခြင်း၊ အတိအစ္ဆတိ- ကြည့်။ (၁၄) စင်စစ်=အစ္စန္တ။ အတိတိ အစ္စန္တတ္ထေ နိပါတော၊ တသ္မာ ပကာရေဟိ အစ္စန္တံ မောဂဇ္ဇတီတိ ပါတိမောက္ခံ။ ဥဒါန ဋ္ဌ။ ၂၀၃။ ပါတိမောက္ခ-လည်း ကြည့်။ (၁၅) ပုဒ်ပြည့်ရုံမျှ=ပဒပူရဏ။ ဆန္ဒ-မတိဝတ္တတိ၊ ဝိဝဋ္ဋံ နာတိဝတ္တတိ။ ထေရ၊ ၂၈၉။ နာတိဝတ္တတီတိ ဧတ္ထ အတီတိ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ၊ နဝတ္တတီတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ (၁၆) အထက်=ဥပရိ။ မာနာတိမာန (မူလဋီ၊ ၂။ ၂၂၁) ကြည့်။ (ခန်။ ၁၁၈၂။ရူ နာ။၁၀၆။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ နာ။ ၂၉၈-တို့လည်းကြည့်။)

အတိအဂ္ဂ (တိ) [အတိ + အဂ္ဂ] အလွန်မြတ်သော။ တေသံ အတိအဂ္ဂေ ဘဝိသာန္တိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၉။ တမတဂ္ဂ-လည်းကြည့်။

အတိအဂ္ဂတာ (ထိ) [အတိအဂ္ဂ+တာ] အလွန်မြတ်သည်၏ အဖြစ်၊ အလွန်မြတ်ခြင်း။ ဗုဒ္ဓေါ အတိ-အဂ္ဂတာယ အနုပမော။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၁။

အတိအဂ္ဂိ (ပု) [အတိ + အဂ္ဂိ] လွန်ကဲသောမီး။ အတိအဂ္ဂိနာ ဩဒနံ ဥတ္တရတိ။မိလိန္ဒ။၂၆၉။

အတိအစ္ဆတိ(ကြိ)[အတိ + အသ + အ +တိ]တသီးတခြားနေ၏၊ မငြိကပ်။ အဥပသန္တာ အစ္ဆတ္ထ၊ သာမညတ္တောတိ အစ္ဆတိ။ ထေရ။၃၃၉။ အတိ-အစ္ဆတိတိ တေသံ အာဇိဝကိစ္စပသုတာယ ဓောဒေသမ္ပိ အဗုသာနတော ဝိသုံယေဝ နိသိဒတိ၊ အနလ္လိယတိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒုင်း၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၄။

အတိအစ္ဆရိယ (တိ) [အတိ + အစ္ဆရိယ] အလွန်အံ့ဩဖွယ်ရှိသော၊ လွန်ကဲသောအံ့ဩဖွယ်။အတိ-အစ္ဆေရက-ကြည့်။

အတိအစ္ဆေရက (တိ) [အတိ+အစ္ဆေရက]အလွန်အံ့ဩဖွယ်ရှိသော၊ လွန်ကဲသောအံ့ဩဖွယ်။ ဣမိနာ ဝါနိမိနေန အတိအစ္ဆေရကံ ကတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၇။ (အတိအစ္ဆရိယ-က)

အတိအဦ့တုံ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ+အဆိ + တုံ]အလွန်ဆွဲထားခြင်းငှါ၊ ဈေးဆွဲ=ဈေးတင်=ခြင်းငှါ၊ ဧတေနုပါယေန ဗဟုန္တံ ဝဓန္တံ သဟဿံ ပါပုဏိ။ သော စိန္တေသိ "အတိအဦ့တုံ န ဝဋ္ဋတိ၊ …ပဋ္ဌိဿာမိ"တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ အတိအဦ့-တုန္တိ အတိဝိယ အာကဖိုတုံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၆၇။ (အလားတူ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀-၌ အတိဝဖိုတုံ ရှိသည်။)

အတိအဋ္ဌ (န) [အတိ+အဋ္ဌ] အလွန်–ထူထပ်–များပြား–သော တိမ်တိုက်။ ယံ ပန အဗ္ဗေယေဝ အတိအဋ္ဌံ သတ္တသတ္တာဟမ္ပိ စန္ဒိမသူရိယေ အာ-ဒေတွာ ကေနွကာရံ ကရောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ အတိအဋ္ဌန္တိ သတပဋလသဟဿပဋလံ ဟုတွာ အဗ္ဘုဋ္ဌာနံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၇၇။

အတိအမ္ဗိလ (တိ) [အတိ+အမ္ဗိလ] အလွန်ချဉ်သော။ တသာ အစ္စုဏှအတိသီတအတိအမ္ဗိလာဒိပရိဘောဂံ ဝဇ္ဇေတွာ သုခေန ဂဗ္ဘံ ပရိဟရိယမာနာယ...။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။

အတိအရဟန္တ (ပု) [အတိ+အရဟန္တ]သာလွန်–ထူးကဲ–မြင့်မြတ်သော ရဟန္တာ။ အရဟန္တာနံ အတိအရဟာ ဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ၊၂၆၉။

အတိအလ္လီယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ+အာ+လီ+ယ+တွာ] အလွန်ပူးကပ်၍၊ တိုးဝှေ့၍။ န ထေရေ ဘိက္ခူ အနုပခဇ္ဇာတိ ထေရေ ဘိက္ခူ အတိ-အလ္လီယိတွာ န နိသီဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၉။

အတိအသန (တိ) [အတိ+အသ+ယု] (၁)အလွန်စားအပ်သော။ (၂) (န) အလွန်စားခြင်း။ အစ္စာသန-ကြည့်။

အတိအဟိတ (တိ) [အတိ+အဟိတ] အစ္စာဟိတ-ကြည့်။

အတိအာဓာယ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ+အာ+ဓာ+တွာ] အစ္စာဓာယ-ကြည့်။

အတိအာယတ (တိ) [အတိ+အာယတ] အစ္စာ-ယတ-ကြည့်။

အတိဣဋ္ဌ (တိ) [အတိ+ဣသု+တ]အလွန်အလိုရှိအပ်သော။ အထ ဝါ အတိဣဋ္ဌန္တိ အတိဣဋ္ဌံ အတိမနာပံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၀။

အတိဣတ္တရဇီဝိတ (တိ) [အတိ+ဣတ္တရ+ဇီဝိတ] အလွန်တိုသော အသက်ရှိသော၊ အလွန်အသက်တိုသော်သူ။ ယာဝ အပ္ပါယုကာတိ ယတ္တကံ ပရိတ္တာယုကာ၊ အတိဣတ္တရဇီဝိတာတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၀။

အတိဣသ္သရအဘာသင်္ဂ (န) [အတိ+ဣဿရ+ဘာ-သင်္ဂ] အလွန်ချမ်းသာ ကြွယ်ဝသူတို့သာ သုံးစွဲနိုင်သောဆေး။ ဘဒ္ဒေ ဣဒံ အတိဣဿရဘော-သဇ္ဇံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၇၇ (သိဟ္မ-မူကွဲ)။ (အစု° (ခ) အနက်နှင့်ယှဉ်ကြည့်။)

အတိဥဂ္ဂတ (တိ) [အတိ+ဥဂ္ဂတ] အလွန်တက်သော။ (က) ကြွားတက်–တင်စီး–ထောင်လွှား–မောက်မာ–သော။ အစ္စုဂ္ဂတ (က) အနက်ကြည့်။ (ခ) လွှမ်းတက်–ညံစီ–နသော။ အစ္စုဂ္ဂတ (ဂ) အနက်ကြည့်။

အတိဥစ္စ (တိ) [အတိ+ဥစ္စ] အလွန်မြင့်သော။ တံ့ ကိရ တာတ အတိဥစ္စံ ဂစ္ဆသိ၊ အတိဥစ္စံ ဂစ္ဆန္တော ဇီဝိတက္ခယံ ပါပုဏိဿသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉-၂၄၀။ အစ္စုစ္စ-လည်းကြည့်

အတိဥဏှ (တိ)[အတိ+ဥဏှ]အလွန်ပူသော၊ပူလွန်းသော။အတိဥဏှန္တိ ကမ္မံ န ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၁၄၉။ အတိသီတံ အတိဥဏှံ၊ အတိသာယမိဒံ အဟု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၅၀။ ထေရ၊၂၆၄။ နေဝါတိသီတံ န ပနာ-တိဥဏှံ။ ထေရ၊၃၀၀။ အတိဥဏှန္တိ ဿမ္မပရိတာ-ပါဒိနာ အတိဝိယ ဥဏှံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၄၉။

အတိဥတ္တမ (တိ) [အတိ+ဥတ္တမ] အလွန်မြတ်သော၊သူ။ အနုတ္တရ (ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၃)ကြည့်။

အတိဥဒက (န) [အတိ+ဥဒက] အလွန်များသောရေ။ သေသစေနေဟိ ကတာသာယံ အတိ-ဥဒကေန ဝါ အနောဒကေန ဝါ နဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။

အတိဥဒရ (န) [အတိ+ဥဒရ] အလွန်ကြီးသော ဝမ်းပိုက်။ အစ္စောဒရ-ကြည့်။

အတိဥပရိ (ဗျ) [အတိ+ဥပရိ] အလွန်အထက်ကျသော–အလွန်မြင့်သော–နေရာ၌။ ဒွါရံ ကိရ အတိဥပရိ အမနုဿာ, အတိဟေဋ္ဌာ ဒီယဇာ-တိကာ ဓောသေန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။

အတိဥဿာဟိတ (တိ)[အတိ+ဥဿာဟိတ]အလွန်–တိုက်တွန်းအပ်–အားတက်စေအပ်–သော။ အတိပဂ္ဂဟိတ-ကြည့်။

အတိဥဿုရ (ပု) [အတိ + ဥဿုရ] အလွန်နေမြင့်သောအခါ။ ကိံ နု ခေါ မေ အတိဥဿုရေ လဒ္ဓဘတ္တတာယ အကိုန္နံ အမန္တိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ ဝိမာနဋ္ဌ။၅၈။

အတိကဍ္ဎတိ (ကြိ) [အတိ+ကဍ္ဎ+အ+တိ] အပြင်းအထန်ဆွဲငင်၏။ (ချစ်ခြင်းကို) အလျင်အမြန်ရုပ်သိမ်း၏၊ အမျက်ထွက်၏။ ဝဒေယျာသ ခေါ တံ ဂဟပတိ သစေ တွံ နာတိကဍ္ဎေယျာသိ။ ဝိ၊၁။၁၉။ နာတိကဍ္ဎေယျာသိတိ ယံ တေ မယိ ပေမံ ပတိဋ္ဌိတံ၊ တံ ဗလဝဝသေန န အတိကဍ္ဎေယျာသိ၊ သစေ န ကဍ္ဎေယျာသိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၇၆။

အတိကဍ္ဎိယမာန (တိ) [အတိ+ကဍ္ဎ+ယ+မာန] အလွန်-ကြိတ်နှိပ်-ဆွဲငင်-အပ်သော၊ အကြပ်ကိုင်အပ်သော။ ပရိနိဗ္ဗာနကာလေ ဟိ အန္တရာ ဝါ အတိကဍ္ဎိယမာနေန ဉာဏသမ္ပန္နဿ ဘူတံ အာရောစေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၈။ အတိကဍ္ဎိယမာနေနာတိ "ဝဒထ ဘန္တေ၊ ကိံ တုမှေဟိ အဓိဂတ"န္တိ ဧဝံ နိပ္ပီဠိယမာနေန။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၂။ အတိကဍ္ဎိယမာနေနာတိ ... နိပ္ပီဠိယမာနေန အတိဗဒ္ဓိယမာနေန။ တထာရူပေ ပစ္စယေ သတိ ဝတ္တဗ္ဗမေဝ။ ဝိမတိ၊၂။၈။

အတိကဏှ (တိ) [အတိ+ကဏှ] အလွန်-မည်း-နက်-သော။ ဟီနံ နာမ လိင်္ဂံ အတိဒီဃံ အတိရဿံ အတိကဏှံ အစ္စောဒါတံ။ ဝိ၊၂။၉၉။

အတိကတ (တိ) [အတိ+ကတ] ပိုလွန်၍ပြုအပ်သော။ ဧတ္တာဝတာ ခေါ ဘိက္ခဝေ မာတာပိတူနံ ကတဉ္စ ဟောတိ ပဋိကတဉ္စ အတိကတဉ္စ။ အံ၊၁။၆၃ (သီဟုဠ-မူကွဲ)။

အတိကန္တ (တိ) [အတိ+ကန္တ] အလွန်နှစ်သက်အပ်သော။ အတိက္ကန္တန္တိ ဝါ အတိကန္တံ အတိက္ကန္တံ အတိမနာပံ။ ဥဒါနဋ္ဌ။၂၆၀။ အတိက္ကန္တေနာတိ အတိကန္တေန အတိမနာပေန။ ဝိမာနဋ္ဌ။၄၄။

အတိကရ (ပု) [အတိ+ကရ+အ] ပိုလွန်၍ပြုခြင်း၊ ပိုလွန်သောပြုခြင်း။ အတိကရမကာရစရိယ၊ မယှမ္ပေတံ န ရုစ္စတိ။ ဇာ၊၁။၂၇။ အတိကရမကာရစရိယာတိ အာစရိယ အဋ္ဌ တွံ အတိကရံ အကာရိ၊ အတ္တနော ကရဏတော အတိရေကံ ကရဏံ အကာသီတိ အတ္ထော။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၅၆။

အတိကရုဏ (တိ) [အတိ+ကရုဏာ] အလွန်သနားဖွယ်ကောင်းသော၊သူ။ အတိကရုဏံ ပရိဒေဝမာနာ။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၆၆။

အတိကသိရ (တိ) [အတိ+ကသိရ] အလွန်ဆင်းရဲ-ငြိုငြင်-သော။ အတိဟီန ကြည့်။

အတိကဿ (ကြိ၊ဝိ)[အတိ + ကသ + တွာ၊ တွာ-ကို ယ-ပြု၊ သျ-ကို ဿ-ပြု။] ဆွဲငင်၍၊ လျှို-တပ်-၍။ ဘောတွာန နာသံ အတိကဿ ရဇ္ဇုံ။ ဇာ၊၂။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၇။ နာသမ္ပိ မေ ဘိန္ဒိတွာ ဝဋ္ဋရဇ္ဇုံ အတိကဿ အာဝုနိတွာ .... ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၁၈၆။ အတိကဿာတိ နာသာယ အာဝုတရဇ္ဇုံ အာကမိတွာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၆၀။ (တင်းတင်းငင်လတ်၍။ ဝိသုဒ္ဓိနိသျ။)

အတိကာယ (တိ) [အတိ+ကာယ] လွန်သော-ကြီးသော-သန်မာထွားကျိုင်းသော-ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ အတိကာယော မဟိဿာသော၊ အဇ္ဇုနော ကေကကာဓိပေါ။ ဇာ၊၂။၆၁။ အတိကာယောတိ ဗလသမ္ပန္နော မဟာကာယော။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၂၉၀။ တမေနံ ကိံမယော တတ္ထ၊ အတိကာယာ အယောမုခါ။ ဇာ၊၂။၆၃။ အတိကာယာတိ ကေဒါရိကာနာဝပ္ပမာဏသရီရာ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၂၉၂။

အတိကာရုည (တိ) [အတိ + ကာရုည] အလွန်သနားဖွယ်ကောင်းသော။ အတိကာရုညံ ရဝံ မုဉ္စိသု။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၄၅။

အတိကာရုညရဝ (ပု)[အတိကာရုည + ရဝ]အလွန်သနားဖွယ်ကောင်းသောအသံ။ သမ္မ မာတလိ ကိံ သဒ္ဒေါ နာမေသော၊ အတိကာရုညရဝေါ ဝတ္တတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၂၁၈။

အတိကာလ (ပု) [အတိ + ကာလ] (၁) အလွန်စောသောအချိန်။ အတိကာလေန ဂါမံ ပဝိ-

သတိ။ဝိ၊၃။၉၉။ မ၊၂။၁၃၄။ သံ၊၁။၂၀၂။ အံ၊၂။၁၀၃။ အတိကာလေန ဂါမံ ပဝိသတိတိ အိက္ခုန့် ဝတ္တကရဏဝေလာယမေဝ ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတိ။ဝိ၊ဋ၊၃။၂၇၃။အတိကာလေနာတိ သဗ္ဗရတ္တိံ နိဒ္ဒါယိတွာ ဗလဝပစ္စူသေ ကောဋိသမ္မုဥ္ဇနိယာ ထောက် သမ္မဇ္ဇိတွာ မုခံ ဓောဝိတွာ ယာဂုဘိက္ခာယ ပါတောဝ ပဝိသတိ။ သံ၊ဋ၊၁။၂၆၈။ အတိကာလေနာတိ အတိဝိယ ပုဗ္ဗဏှကာလေန၊ ကာလသောဝါတိ အတ္ထော။သံ၊ဋီ၊၁။၃၀၁။ အတိကာလေနာတိ အတိပါတောဝ။အံ၊ဋ၊၃။၃၉။ (၂) အလွန်ကြာမြင့်သော။ အတိဝေလ (၁) အနက်ကြည့်။

အတိကာဠ (တိ)[အတိ+ကာဠ၊ထိဒ္ဓ အတိကာဠီ။] အလွန်—မည်း — နက် — သော၊သူ။ ဓတ္ထိယာကညာ ဝါ...နာတိကာဠီ နာစေ္စာဒါတာ။ မ၊၁။၁၂၂။

အတိကာဠက (တိ) [အတိ+ကာဠက၊ ထိဒ္ဓ အတိကာဠိကာ။] အလွန်—မည်း—နက် — သော၊သူ။ နာတိကာဠိကာ နာစေ္စာဒါတာ။ ဒီ၊၂။၁၄၃။ မ၊၃။၂၁၃။ အတိကာဠိကာယ ခိရံ အတိသိတလံ မဟောတိ၊ ဓာ၊ဋ၊၆။၃။

အတိကိစ္ဆနိယ (တိ) [န +တိကိစ္ဆနိယ] မကုစားအပ် — မကုစားနိုင် — သော၊ ကုစားခြင်းငှါ မထိုက်ကောင်းသော။ အတေကိစ္ဆ-ကြည့်။

အတိကိလမတိ (ကြိ) [အတိ + ကိလမ + အ + တိ] အလွန်ပင်ပန်း၏။ နိဿယာမိတိ အတိကိလမာမိ။ဓာ၊ဋ ၄။၂၈၄။

အတိကိလိန္န (တိ) [အတိ + ကိလိန္န] အလွန်စိုစွတ်သော၊ အလွန်ပြေ့သော။ ကိံ ဤဒံ ဥတ္တဏ္ဍုလံ အတိကိလိန္နံ။ဝိ၊ဋ၊၁။၁၄၉။ ကောသိယံ ပဝေသေ အတိကိလိန္နော ဟောတိ၊ ကောသိယံ ဥတ္တဏ္ဍုလော၊ ကောသိယံ သုပက္ကော။ဓာ၊ဋ၊၁။၃၆၀။ ဥတ္တဏ္ဍုလံ အတိကိလိန္နံ။မ၊ဋ၊၃။၂၆၉။ ဥတ္တဏ္ဍုလံ ဝါ အတိကိလိန္နံ ဝါ ကော တံ ဓာနာတိ။ဥဒါန၊ဋ။၃၆၅။

အတိကိသ (တိ) [အတိ + ကိသ] အလွန် — ကြုံလှီ — ပိန်သေး — သော၊သူ။ နာတိကိသာ နာတိထူလာ။ဒီ၊၂။၁၄၃။ မ၊၁။၁၂၂။ မ၊၃။၂၁၃။

အတိကုဒ္ဓ (တိ) [အတိ + ကုဒ္ဓ] ပြင်းထန်စွာအမျက်ထွက်သော၊သူ။ အစ္စုဂ္ဂတ (၄) အနက်ကြည့်။

အတိက္ကန္တ (တိ) [အတိ+ကမု+တ။(အတိကြာန္တသံ)] လွန်သွားသော။ ဒသာနံ ဓမ အတိက္ကန္တေ၊ သသံခယ လောကနာယကေ။ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၁၂။ (က) ဖြတ်သွားသော၊သူ။အာကိရန္တေပိ အတိက္ကမန္တေပိ န ဓာနန္တိ။ဝိ၊၂။၂၅၀။ ပဌမဇ္ဈာနံ သကရုသတာနိ အတိက္ကန္တာနိ...။ ဝိ၊၂။၁၀၇-၈။ အဒ္ဓသာ ခေါ ဘဂဝါ သမ္ဗဟုလေ မာဏဝကေ အဝိဒူရေ သဓာယမာနရှပေ အတိက္ကန္တေ၊ ဥဒါန။ ၁၅၀။ (ခ) လွန်မြောက်သော။ ဟက် ရာဇာ အတိက္ကန္တော။ ဇာ၊၂။၅၈။ အရဟာ သဗ္ဗဘယမတိက္ကန္တော။ မိလိန္ဒ။ ၁၄၈။ (ဂ) လွန်သော၊ ကင်းသော။ အတိက္ကန္တာ ဘယာ သဗ္ဗေ။ ထေရ။ ၃၂၀။ ဓက်သေန အတိက္ကန္တာ အတီတာ၊ အပဂတာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ၊၂။ ၂၆၃။ (ဃ) သာလွန်သော။ အတိက္ကန္တာ မာနုသိကာဝဏ္ဏံ။ ဒီ၊၂။၁၄၃။ အတိက္ကန္တာ မာနုသံ ဝဏ္ဏံ။ မ၊၃။၂၁၃။ (င)ကုန်လွန်သော။ သမ္ဗတိ ပဌမော ယာမော အတိက္ကန္တော၊ မိလိန္ဒ။၉၅။ (စ) ကျော်လွန် — ဖိဆန် — သော။ သတ္တဟိ ကာလာတိက္ကန္တံ၊ နန် ဩဝဒိတုံ သာဓေဟ။ ဇာ၊၁။၄။ သတ္တဟိ ကာလာတိက္ကန္တံ သတ္တဟိ ဩဝါဒကာလေဟိ ဩဝါဒံ အတိက္ကန္တံ။ ဇာ၊ဋ၊၁။၁၇၆။ (ဆ)ကျော်လွန်—ဖိဆန်—အပ်သော။ မမ အာဏာ တယာ အတိက္ကန္တာ။ပေတ၊ဋ။၂၀၂။

အတိက္ကန္တအရဏ (ပု) [အတိက္ကန္တ+အရဏ] လွန်သွားသော—လွန်သော—အရှက်။ စိဝရပ္ပဒီဝသသာ အတိက္ကန္တအရဏေန သဒ္ဓိံ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၇၆။

အတိက္ကန္တကာလ (တိ) [အတိက္ကန္တ + ကာလ]လွန်သောကာလရှိသော။ ယဿ စိတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနံ

ခဏံ ခဏံ ဝီတိက္ကန္တံ အတိက္ကန္တကာလံ။ ယမက၊ ၂။ ၂၉၂။

အတိက္ကန္တတိတ္တက (တိ) [အတိက္ကန္တ+တိတ္တက] အလွန်ခါးသောအရာ။ အတိတိတ္တက-ကြည့်။

အတိက္ကန္တတ္တ (န) [အတိက္ကန္တ+တ္တ] ကုန်လွန်သည်၏ အဖြစ်၊ ကုန်လွန်ခြင်း။ ဗဟိသိမာယံ စီဝရကာလသမယသာ အတိက္ကန္တတ္တာ သိမာတိက္ကန္တိကော။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၃၆။

အတိက္ကန္တတ္ထ (တိ) [အတိက္ကန္တ+အတ္ထ] လွန်သွားသော အကျိုးစီးပွါးရှိသော၊ အကျိုးစီးပွါးကို လွန်သွားသော၊သူ။ အတိက္ကန္တတ္ထော ဟုတွာ ဝှာဒိနို ကပဏံ ရုဒါမိ။ဇာ၊၄။၅၈၀။ အတိတတ္ထ, အတိတမတ္ထ-တို့လည်းကြည့်။

အတိက္ကန္တဓမ္မဝိရာဂ (ပု) [အတိက္ကန္တ+ဓမ္မ+ဝိရာဂ] လွန်မြောက်ပြီးသောတရား၌ တပ်မက်မှု ကင်းခြင်း။

အတိက္ကန္တဓမ္မဝိရာဂဘာဝ (ပု) [အတိက္ကန္တဓမ္မဝိရာဂ+ဘာဝ] လွန်မြောက်ပြီးသော တရား၌ တပ်မက်မှု ကင်းခြင်း ဟူသော အဖြစ်။ ပါဒကဘူတာ အတ္တနာ အတိက္ကန္တဓမ္မဝိရာဂဘာဝေန ဝိပဿနာယ ပုဗ္ဗဘာဂသံခါရကာဒိ အဈတ္တသမာပတ္တိ။ အနုဋီ၊၂။၇၀။

အတိက္ကန္တပရလောက (တိ) [အတိက္ကန္တ+ပရလောက] လွန်ပြီးသော တမလွန်လောကရှိသော၊ တမလွန်လောကကို လွန်ပြီးသော၊သူ။ အတိက္ကန္တပရလောကာနံ ဝါ ဥဍ္ဍိန္နလောကသမုဒယာနံ လောကာနံ....။ပဋိ၊၇။

အတိက္ကန္တပ္ပမာဏ (တိ) [အတိက္ကန္တ+ပမာဏ] လွန်သောအတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အာသန္ဒီ နာမ အတိက္ကန္တပ္ပမာဏာ ဝုစ္စတိ။ဝိ၊၂။၃၉၃။

အတိက္ကန္တပ္ပမာဏကာလ (ပု) [အတိက္ကန္တပ္ပမာဏ+ကာလ] လွန်သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော အချိန်ကာလ။ အတိဝေလ-ကြည့်။

အတိက္ကန္တဘဝန္တ(တိ) [အတိက္ကန္တ+ဘဝန္တ]ဖြစ်ဆဲ ပုဂ္ဂိုလ်-ပုထုဇဉ်, သေက္ခ-တို့ကို လွန်ပြီးသော၊သူ။ (ဘုရား,ရဟန္တာ)။ အတိက္ကန္တဘဝန္တာနံ၊ ဟိရိသီလေန တာဒိနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၁၇၆။ အတိက္ကန္တဘဝန္တာနန္တိ အတိက္ကန္တပုထုဇ္ဇနသေက္ခဘာဝန္တာနံ၊ သမ္ဗုဒ္ဓံ နိဗ္ဗာနသဝနမေဝါတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၃၁၀။

အတိက္ကန္တမတ္တ (နံ) [အတိက္ကန္တ+မတ္တ] ကျော်လွန်ကာမျှ။ မုဋ္ဌေကာသံ အတိက္ကန္တမေတ္တသော အတိက္ကန္တမတ္တေ ပါရာဇိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။

အတိက္ကန္တမာနုသ(သ)က (တိ)[အတိက္ကန္တ+မာနုသက၊ ထို့ အတိက္ကန္တမာနုသိကာ။] လူတို့၏ (နား,မျက်စိ)ကျက်စားရာ-နယ်-ကိုလွန်သော။ (က) လူတို့၏ အမြင်ကိုလွန်၍မြင်စွမ်းနိုင်သော လူတို့၏ စက္ခုပသာဒကို လွန်သော၊ လူတို့၏ ပကတိမျက်စိထက်ပိုလွန်၍ မြင်နိုင်သော။ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဝိသုဒ္ဓေန အတိက္ကန္တမာနုသကေန။ ဝိ၊၁။၅။ဒီ၊၂။၇၄။မ၁။၃၁၅။အံ၊၁။၁၆၅။ အဘိ၊ ဝိ။၃၅၇။ အဘိ၊ပု။၁၇၀။ဥဒါန။၈၃။ ဣတိဝုတ်။၂၆၂။မနုဿူပစာရံ အတိက္ကမိတွာ ရူပဒဿနေန အတိက္ကန္တမာနုသကံ၊ မာနုသကံ ဝါ မံသစက္ခုံ အတိက္ကန္တတ္တာ အတိက္ကန္တမာနုသကန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ တေန ဒိဗ္ဗေန စက္ခုနာ ဝိသုဒ္ဓေန အတိက္ကန္တမာနုသကေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅၄။ အတိက္ကန္တမာနုသကေနာတိ မနုဿာနံ ဝိသယာတိတေန။ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၆၆။ မနုဿာနံ ဣဒန္တိ မာနုသကံ၊ မနုဿာနံ ဂေါစရဘူတံ ရူပါရမ္မဏံ။တဒညာ ပန ဒိဗ္ဗတိရောဟိတာဒိသုခုမာဒိဘေဒါ ရူပဿ ဒဿနတော အတိက္ကန္တမာနုသကံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၅၇။ (ခ) လူတို့၏အကြားကိုလွန်၍ ကြားစွမ်းနိုင်သော၊ လူတို့၏ သောတပသာဒကို လွန်သော၊ လူတို့၏ပကတိနားကို လွန်ကြောင်းဖြစ်သော၊ လူတို့၏ ပကတိနားထက် ပိုလွန်၍ ကြားနိုင်သော။ ဒိဗ္ဗာယ သောတဓာတုယာ ဝိသုဒ္ဓါယ အတိက္ကန္တမာနုသိကာယ။ မ၊၁။၄၁။ အံ၊၁။၂၅၆။ ဥဒါန။၁၁၁။ အတိက္ကန္တမာနုသိကာယာတိ မနုဿူပစာရံ အတိက္ကမိတွာ

သဒ္ဒဿဝနေန မာနုသိကံ မံသသောတဓာတုံ အတိက္ကမိတွာ (ဝီတိဝတ္တိတွာ-ဝိသုဒ္ဓိ)ဋ္ဌိတာယ။ ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ။၁၈၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၃၇။ မာနုသိကာ မနုဿာသန္တကာ၊ မံသသောတဓာတု၊ ဒိဗ္ဗဝိဒ္ဓရ· ဒိဝိသယဂ္ဂဟဏသမတ္ထေန အတ္တနော ကိစ္စ-ဝိသေသေန အတိက္ကန္တံ မာနုသိကံ ဧတာယာတိ အတိက္ကန္တမာနုသိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၈။

အတိက္ကန္တရူပ (တိ) [အတိက္ကန္တ+ရူပ] ကျော်လွန်သော — ကျော်လွန်၍ တည်သော — အဆင်းရှိသော၊သူ။ အဘိရူပေါတိ အညာနိ ရူပါနိ အတိက္ကန္တရူပေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ အတိက္ကန္တ-ရူပေါတိ အတ္တနော ရူပသမ္ပတ္တိယာ ရူပသော-ဘာယ အတိက္ကမိတွာ ဋ္ဌိတရူပေါ၊သုစိရမ္ပိ ဝေလံ ဩလောကေန္တဿ တဋ္ဌိတာဝဟော။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၉၆။

အတိက္ကန္တဝနထ (တိ) [အတိက္ကန္တ+ဝနထ] လွန်မြောက်သောတဏှာရှိသော၊ တဏှာကို လွန်မြောက်သော၊ ပယ်အပ်ပြီးသော တဏှာရှိသော၊ သူ။ အတိက္ကန္တဝနထော ဓီရော။ ဓ၊၂။ ၁၆၁။ အတိက္ကန္တဝနထောတိ ပဟီနတဏှော။ဓ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၆။

အတိက္ကန္တဝရ (တိ) [အတိက္ကန္တ+ဝရ]ဆုပေးခြင်း အလေ့ကိုလွန်သော၊ ဆုပေးလေ့မရှိသော၊ သူ။ အတိက္ကန္တဝရာ ခေါ်...တထာဂတာ။ ဝိ၃။၁၁၆၊ ၃၉၂။ ယသ္မာ ဥဋ္ဌာစရိယာယ ဇီဝကာ ပဗ္ဗဇိ-တာသာ အဝိသေသေန "ဝရံ ယာစာမိ"တိ ဝုတ္တေ "ယာစဿူ"တိ ဝဒန္တိ အယုတ္တိရူပံ၊ န စ ဗုဒ္ဓါနံ အာစိဏ္ဏံ၊ တသ္မာ "အတိက္ကန္တဝရာ ခေါဂေါတမ တထာဂတာ"တိ ဝုတ္တံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၁။

အတိက္ကန္တဝိစာရ (တိ) [အတိက္ကန္တ+ဝိစာရ] လွန်ပြီးသောဝိစာရရှိသော၊ ဝိစာရကိုလွန်ပြီးသော။ အတိက္ကန္တဝိစာရံ တတိယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၃။

အတိက္ကန္တဝိတက္က (တိ) [အတိက္ကန္တ+ဝိတက္က]လွန်ပြီးသော ဝိတက်ရှိသော၊ ဝိတက်ကို လွန်ပြီးသော။ အတိက္ကန္တဝိတက္ကံ ဒုတိယံ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၃။

အတိက္ကန္တဝေလ (တိ) [အတိက္ကန္တ+ဝေလာ]အတိ-ဝေလ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်းကြည့်။

အတိက္ကန္တသံဝစ္ဆရ (တိ) [အတိက္ကန္တ+သံဝစ္ဆရ] တနှစ်ကို လွန်သော။ တေရောဝသိကာနိတိ အတိက္ကန္တသံဝစ္ဆရာနိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၂။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။

အတိက္ကန္တသညီ (တိ) [အတိက္ကန္တ+သညာ+ဣ] လွန်၏ဟုအမှတ်ရှိသော၊သူ။ ဒသာဟာတိက္ကန္တေ အတိက္ကန္တသညီ၊ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ဝိ၊၁။ ၂၉၆၊ ၃၀၅။

အတိက္ကန္တသတ္ထုက (တိ) [အတိက္ကန္တ+သတ္ထု+က] လွန်ပြီးသော—ပရိနိဗ္ဗာန် ပြုပြီးသော—ဘုရားရှိသော၊ ဘုရားမရှိတော့သော။ နယိဒံ အတိက္ကန္တသတ္ထုကံ ပါဝစနံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။

အတိက္ကန္တသီလ (တိ) [အတိက္ကန္တ+သီလ] လွန်ကျူးအပ်သော သီလရှိသော၊သူ။ အစ္စန္တသီလ-ကြည့်။

အတိက္ကန္တသုခုမ (တိ) [အတိက္ကန္တ+သုခုမ] နူးညံ့သိမ်မွေ့သည်ကို လွန်မြောက်သော။ အတိသုခုမ (၂) အနက် ကြည့်။

အတိက္ကန္တိက (တိ) [အတိက္ကန္တ+ဣက၊ ထီ၌ အတိ-က္ကန္တိကာ။]လွန်ကျူးသော၊သူ။ ဟိရိအတိက္ကန္တိ-ကာ (မိလိန္ဒ၊၁၂၆) ကြည့်။

အတိက္ကမ (ပု) [အတိ+ကမု+အ။ (အတိကြမ-သံ)] (၁) လွန်မြောက်ခြင်း၊ လွန်သွားခြင်း။ သမတံ အာယု ဝတ္တန္တံ၊ ယထာ ဒုက္ခဿ'တိက္က-မော။ ဓ၊၂။၁၇၁။ (၂) လွန်မြောက်ရာ—လွန်မြောက်ကြောင်း—ဖြစ်သောတရား။ ဒုက္ခံ ဒုက္ခသမုပ္ပါဒံ၊ ဒုက္ခဿ စ အတိက္ကမံ။ ဓမ္မ။၄၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၇။ ဒုက္ခံ အတိက္ကမတိ ဧတေန

အာရမ္မဏပစ္စယဘူတေန, ဒွေ ဝါတိ ဒုက္ခာ အတိက္ကမော၊ နိဗ္ဗာနံ။ ဣတိဝုတ်-ဋ္ဌ။ ၈၁။ ကာမနိ-ဿရဏံ ဥတ္တ၁၊ ရူပါနမ္မ အတိက္ကမံ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၇။ အတိက္ကမတိ ဧတေနာတိ အတိက္ကမော၊ အတိက္ကမနုပါယော။ ဣတိဝုတ်-ဋ္ဌ။ ၂၁၀။ ဝီတိ-က္ကမ, သမတိက္ကမ — တို့လည်းကြည့်။ သဗ္ဗဋ္ဌိတိနံ အတိက္ကမံ မဒ္ဒသ။ သံ၊ ၁။ ၁၉၄။ ထေရ။ ၃၇၁။ အတိက္ကမံ မဒ္ဒသာတိ အတိက္ကမဘူတံ နိဗ္ဗာနံ အဒ္ဒသ။ သံ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၆။ ထေရ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၃၀။ အတိက္ကမဘူတန္တိ အတိက္ကမနဋ္ဌေန ဘူတံ။ သံ-ဋီ၊ ၁။ ၂၉၂။

အတိက္ကမတိ (ကြိ) [အတိ+ကမု+အ+တိ။ (အတိကြာမတိ, အတိကြမတေ-သံ)] လွန်သွား၏။ (က) ဖြတ်သွား၏။ အညတရေန ဂါမဒွါရေန အတိက္ကမတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၇၃။ သမ္မဟုလာ မာဏဝကာ ဘဂဝတော အဝိဒူရေ အာဝသထ-မာနရူပါ အတိက္ကမန္တိ။ ဥဒါန။ ၁၅၀။ (ခ) နင်းသွား၏။ ယံ အမှသို့ စာတုမဟာပထေ မနုဿာ ဝါ အတိက္ကမေယျုံ ဂေါပသူ ဝါ အတိက္ကမေယျုံ။ အံ၊ ၂။ ၃၄၆။ အပဗျာမတော ကရိတွာ အတိ-က္ကမိ။ သံ၊ ၁။ ၂၂၈။ မယာ၊ အညေ စ အတိက္က-မိမှ ၁။ ပေတ။ ၁၈၃။ (ဂ) ကျော်လွန်၏။ ထာမ-မဇ္ဈိမဿ ပုရိသဿ လေဍ္ဍုပါတံ အတိက္ကမေယျ။ ကင်္ခါ။ ၂၀၂။ (ဃ) ပိဆန်၏။ ယ္ဝာဟံ ပိတုဝစနံ အတိက္ကမေယျံ။ ဝိ၊ ၁။ ၄၉၂။ (င) လွန်ကျူး၏။ တံ မမ သာဝကာ ဇီဝိတဟေတုပိ နာတိက္ကမန္တိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၂၁။ အံ၊ ၃။ ၄၁။ ဥဒါန။ ၁၄၂။ (စ) လွန်ကျူး — ကျော်နင်း — မြစ်မှား — ၏။ လွန်ကျူး၍ (သုတပါဠိနှင့်) — ဖောက်ပြန် — မှားယွင်း — သော အကျင့်ကို ကျင့်၏၊ ပြစ်မှား၏။ မယာ ဘရိယံ နာတိက္ကမာမ၊ အမှေ စ ဘရိယာ နာတိက္ကမန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၄။ မ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၈။ နာတိက္ကမာမာတိ အတ္တနော ဘရိယံ အတိက္ကမိတွာ ဗဟိ အညံ မိစ္ဆာစာရံ န ကရောမ။ ဇာ-ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၄။ နာတိက္က-မာမာတိ န အတိစရာမ အဂမနီယဋ္ဌာနေ ပိ ဣတရဋ္ဌာနံ န ဝီတိက္ကမာမ။ မဋီ၊ ၂။ ၃၄။ ပရဿ

ဒါရံ န အတိက္ကမေယျ။ သုတ္တနိ။ ၃၃၈။ (ဆ) လွန်မြောက်၏။ လောကံ အတိက္ကမန္တိ လောကုတ္တရာ။ ပဋိသံ။ ၃၄၉။ သံယောဇနံ သဗ္ဗမ-တိက္ကမေယျ။ သံ၊ ၁။ ၂၂၂၄။ ဓမ္မ။ ၄၆။ (ဇ) သာလွန်၏။ ဒေဝေ တာဝတိံသေ အတိက္ကမိံသု။ ဒီ၊ ၂။ ၂၁၈။ (ဈ) ကုန်လွန်သွား၏။ ဝေဿ-ဝဏော အဋ္ဌ ပုရေ ကာလော အတိက္ကမတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၃၂။ တိံ သဝဿသဟဿာနိ၊ ဝိပိနေ မေ အတိက္ကမုံ။ အပ၊ ၁။ ၇၅။

အတိက္ကမန (နပ) [အတိ + ကမု + ယု] (၁) ကျော်လွန်၍သွားခြင်း၊ ကျော်လွန်ခြင်း။ သီမာ-တိက္ကန္တေကာ နာမ စိဝရမာသာနံ ပရိယန္တ-ဒိဝသဆပါတာယ သီမာယ အတိက္ကမနတော သညာတော။ ဝိမတိ၊ ၂။ ၁၉၅။ (တိ) (၂) ကျော်လွန်၍သွားသော၊ ကျော်လွန်သော။ အတိက္က-မနမဂ်-ကြည့်။

အတိက္ကမနဒိဝသ (ပု) [အတိက္ကမန+ဒိဝသ] ကျော်လွန်သောနေ့။ တေသည္ တဒါ ကန္တာရံ အတိက္က-မနဒိဝသော အဟောသိ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၀၆။

အတိက္ကမနမဂ် (ပု) [အတိက္ကမန+မဂ်] ကျော်လွန်၍သွားသော — ကျော်လွန်သော — လမ်း။ တတော ပဋ္ဌာယ ပဏ္ဏသာလံ အတိက္ကမနမဂ်ေါ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၉။

အတိက္ကမနိယ (တိ) [အတိ+ကမု+အနီယ] ကျော်လွန် — လွန်ကျူး — အပ်သော။ အန-တိက္ကမနီယ-ကြည့်။

အတိက္ကမနူပါယ (ပု) [အတိက္ကမန+ဥပါယ] လွန်မြောက်ခြင်း၏အကြောင်း။ အတိက္ကမ (၂) အနက်-ကြည့်။

အတိက္ကမန္တ (တိ) [အတိ+ကမု+အန္တ] (၁) လွန်သော၊ ကျော်လွန်သော၊ သူ။ မဇ္ဈိမဿ ပုရိ-သဿ လေဍ္ဍုပါတံ အတိက္ကမန္တဿ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၉။ (၂) ဖြတ်သွားသော၊ သူ။ ဘဂဝတော အဝိဒူရေ အတိက္ကမန္တေ။ ဥဒါန။ ၁၅၆။

အတိက္ကမဘူတ (တိ) [အတိက္ကမ+ဘူတ] လွန်မြောက်ရာ – လွန်မြောက်ကြောင်း – (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ အတိက္ကမ (၂)အနက်ကြည့်။

အတိက္ကမဝစန (န) [အတိက္ကမ+ဝစန] လွန်ကျူးသော – ကျော်လွန်၍ ဖြစ်သော – စကား။ အတိဝါကျ (က)အနက်ကြည့်။

အတိက္ကမိတဗ္ဗ (တိ) [အတိ + ကမု + တဗ္ဗ] (၁) ကျော်လွန်အပ်သော။ သရဘေဟိ အတိက္ကမိတဗ္ဗာ ပဗ္ဗတရာဇိ သရဘာနိယာ။ အနဋ္ဌ၊၁။၆၀။ (၂) လွန်ကျူးအပ်သော၊ ဖြစ်မှားနိုင်စက်အပ်သော။ အတိက္ကမိတဗ္ဗံ မညေယျ။သံ၊၁။၂၇။ အတိက္ကမိတဗ္ဗန္တိ ဝိဟေဌေတဗ္ဗံ ဃဋ္ဋေတဗ္ဗံ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၆။

အတိက္ကမိတု (ပု၊ထီ) [အတိ + ကမု + တု] ကျော်လွန်သော၊သူ။ အတိဇရိတု-ကြည့်။

အတိက္ကမိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ + ကမု + တုံ](က) ကျော်လွန်ခြင်းငှါ။ သကံ အဓ္ဓာသယံ သကံ အဓိပ္ပါယံ အတိက္ကမိတုံ။မဟာနိ၊၄၈။ အတိက္ကမိတုန္တိ သမတိက္ကမိတုံ။ဧဒင်း၊ဋ္ဌ၊၁၆၇။ (ခ) လွန်ခြင်းငှါ၊ လွန်ဆန် – ဖယ်ရှား–ခြင်းငှါ။ သော ပဋိက္ကိပိတွာ ပုနပ္ပုနံ နိပ္ပိဠိယမာနော တဿာ ဝစနံ အတိက္ကမိတုံ အသက္ကောန္တော ... ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၃။

အတိက္ကမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ+ကမု+တွာ] လွန်၍။ (က) ကျော်ဖြတ်၍။ သုက္ခဋ္ဌာနံ အတိက္ကမိတွာ အဂ္ဂဟေသိ။ ဝိ၊၁။၇၈။ သော အတိက္ကမိတွာ ဝေမဇ္ဈံ အာယုပ္ပမာဏံ။အဘိ၊ပု။ ၁၁၉။ (ခ) သာလွန်၍၊ လွှမ်းမိုး၍။ သဗ္ဗရတနာနိ အတိက္ကမိတွာ အဘိဘဝိတွာ အဗ္ဗောဟာရိကတွာ တိဋ္ဌတိ။ မိလိန္ဒ၊၃၂၀။ သေသသင္ဂနေ အတိက္ကမိတွာ ဝိရောစတိ။ ... ဘိက္ခူနံ အတိက္ကမိတွာ ဝိရောစတိ။ဧဒင်း၊၃၂၁။ အမေ့ အတိက္ကမိတွာ အဘိဘဝိတွာ ဝိရောစတိ။ပေဟာ၊ဋ္ဌ၊၁၃၀။ အတိဇာတန္တိ တီဏိ ကုလာနိ အတိက္ကမိတွာ ဇာတံ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ အတိက္ကမိတွာတိ အဇ္ဈော-နော ဇာတိသမ္ဘတ္တိယာ အတိဘဝိတွာ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၂။ (ဂ) ဖယ်ခွာ၍။ ဝိစိကိစ္ဆံ တရိတွာ အတိက္ကမိတွာ ဌိတော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ အတိက္ကမိတွာ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ပဇဟိတွာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။

အတိက္ကမေတိ (ကာ၊ကြိ) [အတိ + ကမု + ဏေ + တိ။ (အတိကြမယတိ, အတိကြာမယတိ-သံ)။ ရှုဋ္ဌ၊ 'ဃဋ္ဋာဒိနံ ဝါ' သုတ်ဖွင့်လည်း ကြည့်။] လွန်စေ၏၊ ကျော်လွန်စေ၏။ ယာဝ တတ္ထ ဓမ္မကထံ ကထေတွာ ဖြဟ္မဏာ မမ ဝိသယာ နာတိက္ကမေတိ။မဟ္ဌ၊၂။၃၀၂။ န သော မဟာ-ရာဇ အရဟာ သယံ ပဗ္ဗဇေယျ။ ... န စ ဒိဝသံ အတိက္ကမေယျ။ မိလိန္ဒ၊၂၅၇။ အတိပါတေ-ယျာတိ အတိက္ကမေယျ။မဟ္ဌ၊၁။၃၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ အတိက္ကာမေတိ-လည်းကြည့်။

အတိက္ကမေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ + ကမု + ဏေ + တုံ] လွန်စေခြင်းငှါ။ န သော ဒိဝသော သက္ကာ အတိက္ကမေတုံ။မိလိန္ဒ၊၂၅၇။

အတိက္ကမေန္တ (တိ) [အတိ + ကမု + ဏေ+အန္တ] လွန်စေ – ကျော်လွန်စေ – သော၊သူ။ အတိပါ-တေန္တ-ကြည့်။

အတိက္ကမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ + ကမု+တွာ] လွန်၍။ (က) ကျော်လွန်၍။ ယေ တေ အတိက္ကမ္မ စ ပုရိသဿ ဆဝိမံသလောဟိတံ အဋ္ဌိံ ပစ္စ-ဝေက္ခတိ။ ဒီ၊၃၊၈၇။ အတိက္ကမ္မ စာတိ အတိက္ကမိတွာ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၇၁။ (ခ) လွန်မြောက်၍။ ယေ တေ သန္တာ ဝိမောက္ခာ အတိက္ကမ္မ ရူပေ အာရုပ္ပါ။ မ၊၁။၄၀။ (ဂ) ကျော်လွန်၍။ အတိက္ကမ္မေဝ ကဗဠီကာရာဟာရဘက္ခာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ။ အံ၊၂။၁၆၉။ (ဃ) သာလွန်၍။ အတိက္ကမ္မ ဒေဝါနံ ဒေဝါနုဘာဝံ။ ဝိ၊၃။၁၇။ ဒီ၊၂။ ၁၆၉။ အံ၊၁။၄၄၆။ (င) လွန်၍၊ လွှမ်းမိုး၍။ အတိက္ကမ္မ မာရဓေယျံ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၀။ အတိက္ကမ္မ အတိက္ကမိတွာ အဘိဘဝိတွာ။ ဣတိ-ဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၁၉၁။ (စ) လွန်၍၊ ကြဉ်ဖယ်၍။ ဧတေ

သဗ္ဗေ အတိက္ကမ္မ။ အပ၊၁။၄၈။... အတိက္ကမ္မ ဝေဇ္ဇတ္တာ။ အပ၊ဋ္ဌ ၁။၃၂၄။

အတိက္ကာမယန္တ (တိ) [အတိ+ကမု+ဏယ+အန္တ] လွန်စေသော၊ ကျော်လွန်စေသော၊သူ။ တံ အတိက္ကာမယတော နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၁။၂၉၅၊၃၅၃၊၃၆၃။

အတိက္ကာမေတဗ္ဗ (တိ) [အတိ+ကမု+ဏေ+တဗ္ဗ] လွန်စေအပ်သော။ မာနနိဂ္ဂဟတ္တာယ ကတိပါဟံ အတိက္ကာမေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၂။

အတိက္ကာမေတိ (ကာ၊ကြိ) [အတိ+ကမု+ဏေ+တိ။ (အတိကြမယတိ, အတိကြာမယတိ-သံ)] လွန်စေ၏၊ ကျော်လွန်စေ၏။ ဗဟုကေပိ ဒွါရေ အတိက္ကာမေတိ။ ဝိ၊၂။၆၅။ သုက္ကဋ္ဌာနံ အတိက္ကာမေဟိ။ ဝိ၊၁။၇၈။ ယယံ ဝါရံ အတိက္ကာမေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ ပမာဏံ ဝါ အတိက္ကာမေယျ။ ဝိ၊၁။ ၂၂၄။ သုက္ကဋ္ဌာနံ အတိက္ကာမေသိ။ ဝိ၊၁။ ၇၈။ အကာလစီဝရံ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ မာသံ အတိက္ကာမေသုံ။ ဝိ၊၅။၁၅။ အဟံ တေ ဝါရံ အတိက္ကာမေဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ အတိက္ကမေတိ-လည်းကြည့်။

အတိက္ကာမေန္တ (တိ) [အတိ+ကမု+ဏေ+အန္တ၊ ထို့-အတိက္ကာမေန္တံ။] လွန်စေသော၊ ကျော်လွန်စေသော၊သူ။ အတိရေကစီဝရံ ဒသာဟံ အတိက္ကာမေန္တဿ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၅။ ၁၄။ တံ အတိက္ကာမေန္တိယာ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။ ၃၄၄၊၃၅၈၊၃၆၆၊၄၁၄။

အတိက္ကာမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ+ကမု+ဏေ+တွာ] လွန်စေ၍၊ ကျော်လွန်စေ၍။ ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ အတိက္ကာမေတွာ ကရောတိ ဝါ ကာရာပေတိ ဝါ။ ဝိ၊၁။၂၂၇။

အတိက္ခယ (ပု) [အတိ+ခိ+အ] အလွန်ကုန်ခြင်း၊ ကြီးစွာပျက်စီးခြင်း။ ဉာတီနံ တံ အတိက္ခယံ။ စရိယာ၊၄၁၅။ အတိက္ခယန္တိ မဟာဝိနာသံ။ ရင်း၊ဋ္ဌ၊၂၇၀။

အတိက္ခိတ္တ (တိ) [အတိ+ခိပ+တ] အလွန်ထည့်အပ်သော။ တေလပါကေသု မဇ္ဇ၊ အတိက္ခိတ္တံ အဗ္ဘဉ္ဇနံ။ ဝိ၊၃။၃၅၀။ အတိပက္ခိတ္တမဇ္ဇ-လည်းကြည့်။

အတိက္ခိတ္တမဇ္ဇ (တိ) [အတိက္ခိတ္တ+မဇ္ဇ] အလွန်များစွာထည့်အပ်သော သေရည်ရှိသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇၃ (က-မူကွဲ)။ အတိပက္ခိတ္တမဇ္ဇ လည်းကြည့်။

အတိခဏ (န) [အတိ+ခဏ] အလွန်တူးခြင်း၊ အလွန်နက်အောင်တူးခြင်း။ အတိခါတ-ကြည့်။

အတိခဏတိ (ကြိ) [အတိ+ခနု+အ+တိ] အလွန်တူး၏၊ အလွန်နက်အောင်တူး၏။ တသ္မာ ခဏေ နာ'တိခဏေ။ ဇာ၊၁။၇၃။ မာ အတိခဏထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၉။

အတိခရ (တိ) [အတိ+ခရ] အလွန်-ကြမ်းတမ်း-ပြင်းပြ-သော။ ယဒိ ဟိ အာဟုတ္တာသ ဥပဒ္ဒိသသ၊ အတိခရော ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၉။ ယဒိ ဟိ အာဟုတ္တာသ ဥပဒ္ဒိသာသ၊ အတိခရော အဘဝိဿာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၂။

အတိခါတ (န) [အတိ+ခနု+တ။ ခ-၏ အ-ကို အာ-ပြု။] အလွန်တူးခြင်း၊ အလွန်နက်အောင်တူးခြင်း။ အတိခါတံ ဟိ ပါပကံ၊ ခါတေန စ ဓနံ လဒ္ဓံ၊ အတိခါတေန နာသတိ။ ဇာ၊၁။၇၃။ အတိခါတေန နာသတီတိ အတိခဏေန တဉ္စ ဓနံ ဇီဝိတဉ္စ နာသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။

အတိခိဏ (တိ) [န+တိခိဏ] မထက်သော၊တုံးသော။ ကောမလေ'တိခိဏေ မုဒူ။ ဓာန်။၁၀၆၇။ အတိခိဏော ကုဏ္ဍော။ ရင်း၊ဋ္ဌ။

အတိခိပ္ပ (န) [အတိ+ခိပ္ပ] အလွန်လျင်မြန်သော။ အတိခိပ္ပံ ဘဂဝါ ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ၊ အတိခိပ္ပံ သုဂတော ပရိနိဗ္ဗာယိဿတိ၊ အတိခိပ္ပံ စက္ခုံ လောကေ အန္တရဓာယိဿတိ။ ဒီ၊၂။၁၁၅။

အတိခီဏ (တိ) [အတိ+ခီ=ဂတိယံ+တ။ တ-ကို ဤန၊ န-ကို ဏ-ပြု] အလွန်—ထွက်သွား—ရောက်သွား—သော။ သေန္တိ စာပါတိခီဏာဝ၊ ပုရာဏာနိ အနုတ္ထုနံ။ ဓမ္မ။ ၃၇။ စာပါတိခီဏာ-ဝါတိ စာပတော အတိခီဏာ၊ စာပါဝိနိမုတ္တာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၃။ နီတိ၊ ဓာ၊ ၁၈၀-ကြည့်။

အတိခုဒ္ဒက (တိ) [အတိ+ခုဒ္ဒက] အလွန်—သေး—ငယ်—သော။ အတိခုဒ္ဒကံ နိသီဒနံ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၂၁။ ဝိ၊ ၃။ ၄၁၀။ အတိခုဒ္ဒကံ သီမံ သမ္မန္နတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၈၁။

အတိဂ (တိ) [အတိ + ဂမု + ကွိ] လွန်၍ သွားသော၊ လွန်မြောက်၍သွားသော၊ သူ။ နိရာမဂန္ဓာ ကရုဏေဓိမုတ္တာ၊ ကာမသညာယောဂနေ့ အတိဂါ။ အံ၊ ၂။ ၃၂၇။ ပဉ္စသင်္ဂါတိဂေါ ဘိက္ခု၊ ဩဃ-တိဏ္ဏောတိ ဝုစ္စတိ။ ဓမ္မ။ ၆၆။ သင်္ဂါတိဂံ ဝီတ-ယုတ္တံ။ ဓမ္မ။ ၇၀။ ဩဃာတိဂံ ပုဏ္ဏမကာမမာဂမံ။ သုတ္တနိ။ ၄၄၄။ ပဉ္စသင်္ဂါတိဂေါတိ ဝေ သင်္ဂေ ပဉ္စန္နံ ရာဂဒေါသမောဟမာနဒိဋ္ဌိသင်္ဂါနံ အတိက္ကာ-မေန ....။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၇။

အတိဂန္တ (ကြိ) [အတိ+ဂမု+အ+တိ](၁) လွှမ်းမိုး၍ဖြစ်၏။ အစ္စယော မံ ဘန္တေ အစ္စဂမာ ယထာဗာလံ ယထာမူဠှံ ယထာအကုသလံ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၀။ ဒီ၊ ၁။ ၈၀။ အတိက္ကမ္မ အဘိဘဝိတွာ ပဝတ္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၁။ (၂) လွန်၍သွား၏၊ ကျော်လွန်၏၊ လွန်မြောက်၏။ သံသာရံ မောဟမစ္စဂါ။ ဓမ္မ။ ၇၂။ အစ္စဂါ ဝတ ကပ္ပိယာနော၊ မစ္စုဓေယျံ သုဒုတ္တရံ။ သုတ္တနိ။ ၃၃၂။ အသေသံ ဒုက္ခမစ္စဂုံ၊ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၈။ ယေ စ ဒုကေ္ခ သုခသိဉ္စ၊ မဇ္ဈေ သိဗ္ဗိနိမစ္စဂူ။ ထေရ။ ၃၁၅။ အစ္စဂူ အတိက္ကမိံသု။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၇။

အတိဂတ (တိ) [အတိ+ဂမု+တ] လွန်၍သွားသော၊ လွန်မြောက်၍သွားသော၊ သူ။ စတုယောဂါတိဂတော န ဇာတုမေတိတိ။ ဥဒါန။ ၁၆၆။ စတုယောဂါတိဂတောတိ ...စတ္တာရော ယောဂေ ယထာရဟံ စတုဟိ မဂ္ဂေဟိ အတိက္ကမိတွာ ဂတော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၇။ နာသကော့ တိဂတော ပေါသော၊ ပုနဒေဝ နိဝတ္တတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၇။ နာသကော့ တိဂတောတိ နာသကံ အတိဂတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၆၆။

အတိဂမ္ဘီရ (တိ) [အတိ+ဂမ္ဘီရ] (က) အလွန်နက်သော။ အတိဂမ္ဘီရံ ဥဒကသုဒ္ဓိကံ အာဒိယန္တီ မုတ္တကရဏဿ ဝဏံ အကာသိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄၄။ (ခ) အလွန်နက်နဲသော။ အတိဂမ္ဘီရံ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ။ အံ၊ ၁။ ၂၂၀။

အတိဂမ္ဘီရနယ (ပု) [အတိဂမ္ဘီရ + နယ] အလွန်နက်နဲသောနည်း။

အတိဂမ္ဘီရနယမဏ္ဍိတ (တိ) [အတိဂမ္ဘီရနယ + မဏ္ဍိတ] အလွန်နက်နဲသောနည်းတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော။

အတိဂမ္ဘီရနယမဏ္ဍိတဒေသနာ (ထီ) [အတိဂမ္ဘီရ-နယမဏ္ဍိတ + ဒေသနာ] အလွန် နက်နဲသောနည်းတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်အပ်သော ဓမ္မဒေသနာ။ ပဋ္ဌာန်းဒေသနာ။ ဒေသေသိ အတိဂမ္ဘီရနယ-မဏ္ဍိတဒေသနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၁။ အတိဂမ္ဘီရ-နယမဏ္ဍိတဒေသနံ ပဋ္ဌာနံ နာမ ဒေသေသိ ပကရဏံ သမ္ဗုဒ္ဓေါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၆။ အတိ-ဂမ္ဘီရနယမဏ္ဍိတဒေသနံ သာတိသယံ ပစ္စယာ-ကာရဿ ဝိဘာဝနတော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၂၄။

အတိဂရု (ပု) [အတိ+ဂရု] အလွန်—လေးစား—ရိုသေ—အပ်သော၊ သူ။ အတိဂရုနော သမ္ဘာ-ဝနီယဿ သန္တိကံ ဥပဋ္ဌာတဝေသနံ ဂရုံ န ယုတ္တံ။ မဏိ၊ ၃။ ၂၄၂။

အတိဂဟေတွာ (ကြိဝိ) [အတိ+ဂဟ+ဏှာ+တွာ] အလိုကျပြုမှု၍၊ အလိုက်သင့်—လိုက်လျောစွာ—ကျင့်၍ အလိုကြိုက်လိုက်လျော၍။ ဥပသင်္ကမိတိ "အဇ္ဇ သမဏံ ဂေါတမံ အတိ-ဂဟေတွာ ဂမိဿာမီ"တိ ဥပသင်္ကမိ။ သံ၊ ၁။

၁၇၀။ အတိဂယောတ္ဘာတိ အနုဂန္တွာ ထသာ ယထာရုစိ ပဋိပတ္တိ* အနုဝတ္တော ဝိယ ဟုတွာ။ သံဋီ၊၁။၂၁၉။

အတိဂါဠ္ဟယတိ (ကြိ) [အတိ + ဂဠ္ဟ + ဏယ + တိ] လျော့ကျစေ၏၊ ပျက်စီးစေ၏၊ ဖျက်ဆီး၏။ ဝေဒေဟိ ဝိတ္တံ အတိဂါဠ္ဟယန္တိ။ ဇာ၊ ၂။၂၇၇။ အတိဂါဠ္ဟယန္တိ ဝိနာသေန္တိ ဝိဒ္ဓံသေန္တိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၆၄။

အတိဂါဠ္ဟိတ (တိ) [အတိ + ဂဠ္ဟ + ဏေ + တ] အလွန်နှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ တေ ဘတ္တုဂိတ္တာ အတိဂါဠ္ဟိတာ ပုန၊ ဒိသာ ပနဿန္တိ အလဒ္ဓ-ကိစ္စနံ။ဇာ၊၂။၁၀၆။ အတိဂါဠ္ဟိတာတိ ပစ္စတ္ထိ-ကေဟိ အတိပီဠိတာ ဝိလုတ္တသာပတေယျာ ဝိဒ္ဓဿနေနဝါဟာနာ ဟုတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂။

အတိဂါဠ္ဟ (တိ) [အတိ+ဂါဟ+တ၊ (ဂါဟ + ဟ၊ ဟ-ကို ဠ္ဟ-ပြု၊ ကစ္စာ။ ၂၂၇။)] အလွန်မြဲမြံသော။ အဃံ ကပ္ပနာ အတိဂါဠ္ဟာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။

အတိဂုဏ (ပု) [(၁) အတိ+ဂုဏ၊(၂)အတိဂုဏ + အ] (၁) လွန်ကဲသောဂုဏ်။ (တိ) (၂) လွန်ကဲသောဂုဏ်ရှိသော။ အတိဂုဏတာ-ကြည့်။

အတိဂုဏကာရက (တိ) [အတိဂုဏ+ကရ+ဏွု၊ ထိုဠ္ဌ အတိဂုဏကာရိက ၁။] လွန်ကဲသော အကျိုးကျေးဇူးကို ပြုတတ်သော၊ အကျိုးကျေးဇူးကို အလွန်ပြုတတ်သော၊သူ။ မာတာ နာမ အတိဂုဏကာရိကာ၊ အပ္ပမတ္တော ဟုတွာ ပဋိ-ဇဂ္ဂေယျာသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ ၅။၃၅၀။

အတိဂုဏတာ (ထီ) [အတိဂုဏ + တာ] လွန်ကဲသော ဂုဏ်ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ ဂုဏ်လွန်ကဲခြင်း။ မဏိ အတိဂုဏတာယ ကာမဒေါ။ မိလိန္ဒ။၂၇၀။

အတိယံသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ + ယံသ + တွာ] ကျော်လွန်ပွတ်ခွေ့၍၊ လွှမ်းမိုးသိမြင်၍။ ဗုဒ္ဓဉာ-ဏံ ဒေဝမနုဿာနံ ပညံ ဖရိတွာ အတိယံသိတွာ တိဋ္ဌတိ။ပဋိသံ။၃၇၇။ အတိယံသိတွာတိ ဗုဒ္ဓဉာ-ဏံ သဗ္ဗဒေဝမနုဿာနမ္ပိ ပညံ အတိက္ကမိတွာ တောယံ အဘိသယဘူအမ္ပိ သဗ္ဗံ နေယျံ ယံသိတွာ အဘိတွာ တိဋ္ဌတိ။ မဟာနိဒ္ဒေသေ ပန "အဘိ-ဘဝိတွာ"တိ ပါဠော၊ မဒ္ဒိတွာတိပိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇-၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၆၁-လည်းကြည့်။

အတိယန (တိ) [အတိ + ယန] အလွန်ပြစ်သော၊ ပြစ်လွန်းသော။ နာတိယနေနာ နာတိတနုကော ဟတ္ထပာဒရိယော သမ္ဗသမ္ဘာရသခ်ဘော မုက္ခ-သူပေါ ပက္ကိပိတဗ္ဗော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။

အတိစက္က (န) [အတိ + စက္က] စက္ကာတိစက္က (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၉)ကြည့်။

အတိစဏ္ဍ (တိ) [အတိ + စဏ္ဍ] အလွန်ကြမ်းထမ်း—ပြင်းထန်—သော။ သော ပန အတိစဏ္ဍော-ယောဝ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။

အတိစဏ္ဍဝေဂ (ပု) [အတိစဏ္ဍ + ဝေဂ] အလွန်—ကြမ်းထမ်း—ပြင်းထန်—သော အဟုန်။ သာ (နာဝါ) အတိစဏ္ဍဝေဂေန ဂန္တွာ အဗ္ဗုဒ္ဓံ၊ ဝဟိတုံ နာသက္ခိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၄၃။

အတိစဏ္ဍာလ (ပု) [အတိ+စဏ္ဍာလ] ဒွန်းစဏ္ဍား၊ ဒွန်းစဏ္ဍားကြီး။ယောပိ "အတိစဏ္ဍာလောသိ … ဒုဋ္ဌဗြာဟ္မဏောသိ"တိအာဒီနိ ဝဒတိ၊ သောပိ အာပတ္တိယာ ကာရေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။

အတိစရဏ (န) [အတိ+စရ+ယု] လွန်ကျူး၍ ကျင့်ခြင်း၊ ဖောက်ပြန် — မှားယွင်း — ၍ ကျင့်ခြင်း။ တတ္ထ ယံ အတိစရဏံ၊ နေတံ ဆန္နံ နေတံ ပတိရူပန္တိ အတ္ထော။ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။

အတိစရဏကာလ (ပု) [အတိစရဏ + ကာလ] လွန်ကျူး၍ ကျင့်သော ကာလ၊ သူတပါးနှင့် ဖောက်ပြန်သောကာလ။ တဿာ (ဇာတ္တိယာ) အတိစရဏကာလေ ဝိယ ဇဂ္ဂိယမာနဿေဝ အတ္တဘာဝဿ ပိတ္တပ္ပကောပါဒီနံ ဝသေန သာ-ဗာဓတာ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈။

အတိစရတိ (ကြိ) [အတိ+စရ+အ+တိ] လွန်ကျူး၍ ကျင့်၏၊ ဖောက်ပြန် – မှားယွင်း–၍ ကျင့်၏။ မယံ့ ပဇာပတိ အတိစရတိ။ဇာ၊၂။၂၉၁။ တံ ဣတ္ထိရတနံ ရာဇာနံ စက္ကဝတ္တိံ မနသာပိ နော အတိစရတိ။မဟာ။၂၁၃။ ရက္ခိတာ အတိစရန္တိ သာမိကံ။ဇာ၊၂။၁၉။ ယံ တုံ့ အတိစရာသိမ်။ ...နာယံ တံ အတိစရာမိ။ ပေတ။၁၆၄။ (အတိစရာသိ-၌ ဆန်း-ဒီဃ။) ကံ ဝါပိ ဣတ္ထိ နာတိစရေ (=နာတိစရေယျ) တဒညံ။ဇာ၊၂။၁၂၃။ တံ ခေါ ပနာနန္ဒ ဣတ္ထိရတနံ ရာဇာနံ မဟာသုဒဿနံ မနသာပိ နော အတိစရိ။ဒီ၊၂။၁၄၄။

အတိစရမာန (တိ) [အတိစရ+မာန] လွန်ကျူး၍ ကျင့်သော၊ ဖောက်ပြန် – မှားယွင်း – ၍ကျင့်သော၊သူ။ သော မံ အတိစရမာနာယ၊ သာမိကော တေဓဇြိ။ ပေတ။၁၆၄။

အတိစရိတု (တိ) [အတိ+စရ+တု] လွန်ကျူး-ဖြစ်မှား–ဘူးသော၊သူ။ နာဘိဇာနာမိ နကုလမာတရံ ဂဟပတာနိံ မနသာပိ အတိစရိတာ၊ ကုတော ပန ကာယေန။ ...နာဘိဇာနာမိ နကုလပိတရံ ဂဟပတိံ မနသာပိ အတိစရိတာ၊ ကုတော ပန ကာယေန။ အံ၊၁။၂၇၂။ အတိစရိတာတိ အတိက္ကမိတာ။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ နာဘိဇာနာမိ သာမိကံ မနသာပိ အတိစရိတာ၊ ကုတော ပန ကာယေန။ အံ၊၂။၄၄၆။

အတိစရိယာ (ထီ) [အတိ+စရ+ဏျ] လွန်ကျူး – ဖောက်ပြန် – မှားယွင်း–၍ ကျင့်ခြင်း။ အနတိစရိယာ-ကြည့်။

အတိစာရ (ပု) [အတိ+စရ+ဏ] (၁) လွန်ကျူး – ဖောက်ပြန် – မှားယွင်း–၍ ကျင့်ခြင်း၊ လောက စည်းကမ်း –လူ့ထုံးတမ်း – ကို လွန်၍ ကိလေသာ၏အစွမ်းဖြင့်–ဖောက်ပြန်–မှားယွင်း –၍ ကျင့်ခြင်း။ လေယျာ စ အတိစာရ စ၊ မဇ္ဇပါနာ စ အာရကာ။ ဝိမာန၊၁၇၊၂၄၅၄။ အတိစာရာတိ အတိစ္စ စာရော အတိစာရော၊ လောကမရိယာဒံ အတိက္ကမိတွာ အဂမနီယဋ္ဌာနေ ကာမာဒေသန စာရော မိစ္ဆာစာရောတိ အတ္ထော။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၅။ (၂) (တိ) လွန်ကျူး – ဖောက်ပြန် – မှားယွင်း–၍ ကျင့်သော၊ သူ။ နာရိယော စ အတိစာရာ။ဇာ၊၂။၆၄။

အတိစာရိနီဘာဝ (ပု) [အတိစာရိနီ + ဘာဝ] လွန်ကျူး – ဖောက်ပြန် – မှားယွင်း – ၍ ကျင့်သည်၏အဖြစ်၊ အခြား ထပါးသော – သယောက်–အမြှောင်–ယောကျ်ားနှင့် မှားယွင်း၍ ကျင့်ခြင်း။ ဥပါသက ဣတ္ထိယာ ဟိ အတိစာရိနီဘာဝေါ မလံ။မဇ္ဈဋ္ဌ၊၂။၂၂၃။

အတိစာရီ (တိ) [အတိ+စရ+ဏီ။ ထီ၌ အတိစာရိနီ။] လွန်ကျူး – ဖောက်ပြန် – မှားယွင်း– ၍ ကျင့်တတ်သော၊ သူ။ (မာတုဂါမော) အတိစာရီ စ ဟောတိ။သံ၊၂။၄၃၉။ ဣမေဟိ ခေါ ... ပဉ္စဟိ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော မာတုဂါမော အတိစာရိနီ။ ... ဒဝ ရာဇဂဟေ အတိစာရိနီ အဟောသိ။ဝိ၊၁။၁၄၇။ ယော ... ဘိက္ခုနီ ... မာတုဂါမော အတိစာရိနီ။အံ၊၂။၂၂၈။ ဓမ္မာတိစာရီ (ဇာ၊၂။၁၉)လည်းကြည့်။

အတိစိဏ္ဏ (တိ) [အတိ + စရ + တ] လွန်ကျူး၍ ကျင့်အပ်သော၊ ကျော်လွန်၍ ကျင့်အပ်သော။ အတိစိဏ္ဏော မယာ စမ္မော။ဇာ၊၂။၁၉။ အနေန မယာ သုစရိတစမ္မော အတိစိဏ္ဏော (အတိက္ကန္တော သီသျာ ဣ) ပီတာယာတက ကမ္မံ ကတံ။ဇာဋ္ဌ၊၅။၂၈၂။

အတိစိတ္တ (တိ) [အတိ+စိတ္တ] လွန်ကဲသော – မြတ်သော–စိတ်ရှိသော၊သူ။ သဗ္ဗော လောကော ယဒိစ္ဆေ အတိစိတ္တော။ဇာ၊၁။၂၇၀။

အတိစိတြ (တိ) [အတိ + စိတြ] အလွန်ဆန်းကြယ်သော။ အတိစိတြာနိ ပဥ္စပဏ္ဏာနာနိ ဝိသဋ္ဌာ- တာနိ။မိလိန္ဒ။၂၆-၇။

အတိစိရံ (ဗျ) [အတိ + စိရံ] အလွန်ကြာမြင့်စွာ။ အတိစိရံ ဘမ္ဗ ဓေသော၊ နာဟံ သင်္ကေတ် ကော်

ဝဿံ အာဂမေတုံ။ ဝိ၊၄။၃၃၇။ အတိစိရံ ခေါ ဘော သတ္ထုဝဿာဒနီ။ဒီ၊၂။၁၉၇။ အပိ စ ခေါ မေ အတိစိရံ အနုဝိတက္ကယတော။ မ၊၁။၁၆၃။ အတိစိရံ နိဝါသေန။ ဇာ၊၁။၂၆၁။ ဇာ၊၂။၄၇။

အတိစိရ (န) [အတိ+စိရ]အလွန်ကြာမြင့်သော။ အဇ္ဈတိဝေလန္တိ အတိကာလံ၊အတိစိရန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။

အတိစိရကာလ (ပု) [အတိစိရ+ကာလ] အလွန်ကြာမြင့်စွာသော–အချိန်–ကာလ။ အတိစိရကာလတော ပဋ္ဌာယ ဣမိနာ သမန္နာဂတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။

အတိစိရနိဝါသ (ပု) [အတိစိရ+နိဝါသ] အလွန်ကြာမြင့်စွာ နေရခြင်း။ တဿ တေ အတိစိရနိဝါသေန သာ သတိ ပမုဋ္ဌာ။ မ၊၁။၄၀၄။

အတိစိရာယတိ (နာမ-ကြိ)[အတိ+စိရ+အာယ+တိ] အလွန်ကြာမြင့်၏၊ ကြာလွန်း၏။ “အတိစိရာယတိ”တိ မယံ ဘောဇ် ကရိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။

အတိစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ+ဣ+တွာ] (က)လွန်၍၊ လွန်မြောက်၍၊ ကျော်လွန်၍။ တထာဝိဓော ဒုက္ခမတိစ္စ ဣရိယတိ။ သဂ်မတိစ္စ အရှပသည်။ ဥဒါန၊၁၆၆။ သံသာရမတိစ္စ ကေဝလီ သော။ သုတ္တနိ၊၃၅၇။ သဂ် ဇာလမတိစ္စ သော မုနိ။ သုတ္တနိ၊ ၃၆၀။ အတိစ္စ အတိက္ကမိတွာ ဌိတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ သစ္စတ္ထ ကတပညာဿ၊ အတိစ္စဉာဝ ပါကိနော။ ဇာ၊၁၊၈၅။ (ခ) လွန်စွာ၊အလွန်၊ လွန်၍။အတိစ္စသုဒ္ဓိပည-ကြည့်။ (ဂ)လွန်ကျူး၍။ အတိစ္စာတိ အစ္စယံ ကတွာ။ မူလဋီ၊၂။၂၂၂။ အစ္စယံ ကတွာတိ ဝီတိက္ကမံ ကတွာ။ အနုဋီ၊ ၂။၂၁၉။

အတိစ္စသုဒ္ဓိပည (တိ) [အတိစ္စ + သုဒ္ဓိ+ပညာ] (က) အလွန်စင်ကြယ်သော ပညာရှိသော။ (ခ) လွန်၍စင်ကြယ်သော ပညာရှိသော၊ သူ။ ကပ္ပါတိတော အတိစ္စသုဒ္ဓိပညော။ သုတ္တနိ၊ ၃၃၄။ အတိစ္စသုဒ္ဓိပညောတိ အတိဝ သုဒ္ဓိပညော၊ အတိက္ကမိတွာ ဝါ သုဒ္ဓိပညော။သုတ္တနိ ဋ္ဌ၊၂။၉၇။ (ဤပုဒ်ကို အတိစ္စ+သုဒ္ဓိပည-ဟု၂-ပုဒ်ခွဲလျှင်လည်းအသင့်ပင်။)

အတိစ္ဆိစ္ဆ (တိ) [အတိစ္ဆ+ဣစ္ဆ+အ] ကျော်လွန်၍ – လိုချင် – တပ်မက်–သော၊ သူ။ အတိစ္ဆ-တာ-ကြည့်။

အတိစ္ဆိစ္ဆတာ (ဣ) [အတိစ္ဆိစ္ဆ + တာ] အတိစ္ဆ-တာ-ကြည့်။

အတိစ္ဆ (တိ) [အတိ+ဣစ္ဆာ] ကျော်လွန်၍ – လိုချင်– တပ်မက် – ခြင်းရှိသော၊ အလွန်လိုချင်ခြင်းရှိသော၊သူ။ သောဥ္စသာဟိ စ ဗာတ္တံ့သာ၊ အတိစ္ဆံ စက္ကမာသဒေါ။ ဇာ၊၁။၂၀၁။ အတိစ္ဆံ စက္ကမာသဒေါတိ....လဒ္ဓံ လဒ္ဓံ အတိက္ကမနလောဘ-သင်္ခါတာယ အတိစ္ဆာယ သမန္နာဂတတ္တာ အတိစ္ဆော ပါပပုဂ္ဂလော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅။ အတြိ-စ္ဆကဲ့၊အတြိစ္ဆာ-တို့လည်းကြည့်။

အတိစ္ဆတာ (ဣ) [(၁)အတိစ္ဆိစ္ဆ+တာ၊ဣစ္ဆ-ကိုချေ။ (၂) အတြ+ဣစ္ဆတာ၊ တြ-ကို တ-ပြု။] (၁) ကျော်လွန်၍ – လိုချင် – တပ်မက် – သည်၏ အဖြစ်။ (၂) ရရှိပြီးကိုလွန်၍ ထိုထို အာရုံ၌–လိုချင်–တပ်မက်–သည်၏ အဖြစ်။ ယာ ဧဝ-ရူပါ ဣစ္ဆာ ဣစ္ဆာဂတာ အတြိစ္ဆတာ (အတိစ္ဆ-တာ) ရာဂေါ သာရာဂေါ စိတ္တဿ သာရာဂေါ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အတြိစ္ဆတာ (အတိစ္ဆတာ)။အဘိ၊ ဝိ၊၃၆၄။အတ္တနော လာဘံ အတိစ္စ ဣစ္ဆနဘာဝေါ အတိစ္ဆတာ။...အတြိစ္ဆတာတိပိ ဝေါဿ ဧဝ နာမံ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၂။အတိစ္စ ဣစ္ဆတီတိ အတိစ္ဆ-ဆော၊ တဿ ဘာဝေါ အတိစ္ဆိစ္ဆတာတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဣ-ကာရလောပံ ကတွာ “အတိစ္ဆတာ”တိ ဝုတ္တံ။ အတြိစ္ဆတာတိ စ သာ ဧဝ ဝုစ္စတိ၊ တတြာပိ နေရုတ္တိကဝိဓာနေန ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ယထာ-လဒ္ဓံ ဝါ အတိက္ကမိတွာ အတြ အတြ ဣစ္ဆနံ အတြိစ္ဆတာ၊ သာ ဧဝ ရ-ကာရဿ (တြ-ကာရဿ?) တ-ကာရံ ကတွာ “အတိစ္ဆတာ”တိ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၂။၂၁၇။ နေရုတ္တိကဝိဓာနေနာတိ

ဣ-ကာရ,စ္စ-ကာရာနဥ္စ ရ-ကာရတာပါဝေနေန။ အနုဒီ၊၂။၂၆။ (တိမှ-ဣ-နှင့် စ္စိ-မှ စ္စ-ကို ရ-ပြု ဟူလို။) အတြိစ္စတာ-လည်းကြည့်။

အတိစ္စတိ (ကြိ) [အတိ+ဣစ္စတိ။ ပါဠိအင်္ဂလိပ် ခေါ်တို့၌ 'အဣစ္စဣ' ဟူသော အဘိဓာန်ပုဒ်ကို "လွန်၍သွား၏" ဟု အနက်ပြန်ကြသည်၊အတိစ္စ-တိ-ကို အတိ+ဣစ္စတိ (ဣ-ဓာတ်)နှင့်အလား တူဟုလည်းကြံကြသည်။ P.T.S. နှင့် C.P.D. တို့ကြည့်။] လွန်၍ အလိုရှိ၏၊ လွန်၍ရှာမှီး၏။ "အတိစ္စထ ဘန္တေ"တိ ဝေနမတ္တံ အလတ္တ။ မိလိန္ဒ။ဂ။ ဝိ ၄၊၁။၂၉။ အတိစ္စထာတိ အတိက္က-မိတွာ ဣစ္ဆထ၊ ဣဓ ဘိက္ခာ န လဗ္ဘတိ၊ဣတော အညတ္ထ ဂန္တွာ ဘိက္ခံ ပရိယေသထာတိ အဓိပ္ပါ-ယော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၉။ အတိစ္စထာတိ အတိစ္စ ဣစ္ဆထ၊ ဂန္တွာ ဘိက္ခံ ပရိယေသထာတိ အဓိပ္ပါ-ယော။ ဝဇီရ။၂၆။ (အတိစ္စထ "ဤအိမ်ကို ကျော်လွန်၍ -အလိုရှိပါကုန်-ရှာမှီးပါကုန်"ဟု အနက်ပေး။ "ကန်တော့ဆွမ်းပေါ် ဘုရား" ဟု ဆိုလိုရင်းတည်း။)

အတိစ္စတ္ထ (န)[အတိ + ဆတ္တ]အလွန်ကြီးသော - ထူးခြားသည့်အဆင်းသဏ္ဌာန် ရှိသော - ထီး။ ယံ အတိရေကပ္ပမာဏံ ဝိသေသသဏ္ဌာနဥ္စ ဆတ္တံ၊ တံ အတိစ္စတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၄၊၁။၃။

အတိစ္စန္တ (တိ) [အတိ + ဣသု + အန္တ]အလွန် - လိုချင်-တပ်မက် - သော၊ သူ။ အတြိစ္စန္တ-(မူလဋီ၊၂။၂၁၇)ကြည့်။

အတိစ္စမာန (တိ) [အတိ + ဣစ္စမာန] အလွန် - လိုချင်-တပ်မက်-သော၊ သူ။ အတိစ္စ, အတြိ စ္စန္တ တို့လည်းကြည့်။

အတိစ္စာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အတိ+ဣသု + ဏာ-ပေ + တိ] လွန်၍- အလိုရှိစေ - ရှာမှီးစေ - ၏။ ဝန္ဒိတွာ အတိစ္စာပေတိ။ ဇာ၄၊၃။၄၃၈။ အတိ-စ္စတိ-လည်းကြည့်။

အတိဆာတ (တိ) [အတိ + ဆာတ] အလွန် ဆာ လောင်သော၊သူ။ "အတိဆာတောသ္မိ"တိ ကမ္မံ န ကရောတိ။ ဒီ၃။၁၄၉။

အတိဇစ္စတာ (ထိ) [အတိ + ဇစ္စတာ]အလွန်အမျိုး မှန်သည့်အဖြစ်၊ အလွန်အမျိုးမှန်ခြင်း။ အာဂတေ အတိဇစ္စတာယ ပိဋ္ဌာယ သမဂ္ဂါတကော ရောဂါနံ အန္တကရော။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။

အတိဇဝ (တိ) [အတိ + ဇဝ] အလွန်လျင်မြန် သော၊ လျင်စွာ - သွားတတ်သော-သွားလေ့ ရှိသော။ မဟာဇဝန္တိ အတိဇဝံ သီဃဂါမိံ။ ဝိမာန၊၄။၂၃၅။

အတိဇာတ (တိ) [အတိ + ဇာတ] လွန်၍ - ဖြစ် သော-မွေးဖွားလာသော၊သူ။ (က) အမိအဖ တို့ထက် သာလွန်သော ဂုဏ်ရှိသော - အတိ-ဇာတ - သား။ အတိဇာတောတိ အတ္တနော ဂုဏေဟိ မာတာပိတရော အတိက္ကမိတွာ ဇာ-တော၊ တေဟိ အဓိကဂုဏောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊၄။၂၁၁။ (ခ) မဖြစ်သေး သော - အခြံအရံ - အကျော်အစော - ကို ဖြစ်စေနိုင် သော - အတိဇာတ - သား။ အနုပ္ပန္နံ ယသံ ဥပ္ပါဒေန္တော အတိဇာတော။ ဇာ၄၊၆။၂၂၄။

အတိဇာတိတာ (ထိ) [အတိ+ဇာတိ+တာ] လွန်မြတ်သော အမျိုးဇာတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်၊ လွန်မြတ်သော အမျိုးဇာတ်ရှိခြင်း။ သီဟော အတိဇာတိတာယ ဝိဂတဘယော။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။

အတိဇိဃစ္ဆပီဠိတ (တိ) [အတိဇိဃစ္ဆာ+ပီဠိတ] အလွန်ဆာလောင်ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ အတိဇိဃစ္ဆပီဠိတော ယော ပါယံ လာမက-ကမ္မံ န ကရောတိ။ ဇာ၄၊၇။၁၅၄။

အတိဇိဃစ္ဆာ (ထိ) [အတိ + ဇိဃစ္ဆာ] အလွန် ဆာလောင်ခြင်း။ အတိဇိဃစ္ဆပီဠိတ-ကြည့်။

အတိဓောတိတာ (ထီ) [အတိ+ဓောတိ+တာ] အလွန်ပွသည်၏အဖြစ်၊ အလွန်ပွခြင်း။ အဂ္ဂိ အတိဓောတိတာယ ဍဟတိ။ မိလိန္ဒ။၂၇၀။

အတိဋ္ဌာန (န) [အတိ+ဌာန] အလွန်ရပ်ခြင်း၊ ရပ်လွန်းခြင်း။

အတိဋ္ဌာနနိသဇ္ဇာ (ထီ) [အတိ+ဌာန+နိသဇ္ဇာ] အလွန်ရပ်ခြင်း, အလွန်ထိုင်ခြင်း၊ ရပ်လွန်းခြင်း, ထိုင်လွန်းခြင်း။ အတိဋ္ဌာနနိသဇ္ဇာဒိနာ ဝိသမ-ပရိဟာရေန ဇာတာ။ မဟာနိ၊၄။၅၂။

အတိတ္ထ (တိ) [န+တိတ္ထ] (၁) မကူးရသေးသော၊ မကူးမြောက်ရသေးသော၊ သူ။ အတိတ္ထံယေဝ ယာစသို။ ဇာ၊၁။၁၃၇။ ယံ တံ့ အတိတ္ထေ တာရေသိ။ ကော အတိတ္ထော၊ ကံ တာရေမိ။ ဝိ၊၁။၈၇။ အယံ ဝုစ္စတိ ဘိက္ခဝေ အတိတ္ထော သမုဒ္ဒံ။ ဣတိဝုတ်၊၂၃၄။ အတရိတိ တိတ္ထော၊ န တိတ္ထော အတိတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊၂၁၆။ (၂) မကူးအပ်—မကူးမြောက်အပ်—သော။ အတိတ္ထပုဗ္ဗ-ကြည့်။

အတိတ္ထပုဗ္ဗ (တိ) [န+တိတ္ထပုဗ္ဗ] ရှေး၌ မကူးမြောက်အပ်သော၊ မကူးမြောက်ဘူးသေးသော။ ဧဝံ ဝိမုတ္တော ဥဒတာရိ ဩဃံ၊ အတိတ္ထပုဗ္ဗံ အပုနဗ္ဘဝါယ။ ဥဒါန၊၁၇၀။ တေ ဒုတ္တရံ ဩဃမိမံ တရန္တိ၊ အတိတ္ထပုဗ္ဗံ အပုနဗ္ဘဝါယ။ သံ၊၁။၂၁၁။ သုတ္တနိ၊၃၂၁။ နေ-ဋ္ဌ၊၁၂၆။ အတိတ္ထ-ပုဗ္ဗန္တိ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ သုပိနန္တေနပိ န တိတ္ထပုဗ္ဗံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ အတိတ္ထပုဗ္ဗန္တိ ဣမိနာ ဒီဃေန အဒ္ဓုနာ သုပိနန္တေနပိ အတိက္ကန္တပုဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၃။ သုပိနန္တေနပိ အတိတ္ထပုဗ္ဗံ အနတိက္ကန္တပုဗ္ဗံ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၂၃၀။

အတိတဏှ (တိ) [အတိ+တဏှာ+အ] အလွန်တပ်မက်ခြင်းရှိသော၊ အလွန်တပ်မက်သော၊ သူ။ အတိတဏှော တု လောလုပေါ။ ဓာန်၊၇၂၉။ ဓာန်၊သျှသစ်-လည်းကြည့်။

အတိတနုက (တိ) [အတိ+တနုက] အလွန်ကျုံသော၊ ကျုံလွန်းသော။ အတိတနု-ကြည့်။

အတိတရတိ (ကြိ) [အတိ+တရ+အ+တိ] လွန်မြောက်၏၊ ကူးမြောက်၏၊ လွန်၏၊ သာလွန်၏။ ပညာယ တံ နာတိတရန္တိ သဒ္ဓေ။ သုတ္တနိ၊၃၃၆။ နာတိတရန္တီတိ နာတိက္ကမန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ သဒ္ဓိမံ သာဝကံ သဘာယံ ဗုဒ္ဓရံ အစ္စတရံ။ သံ၊၂။၃၆၇။ ယော စ ကာမေ အစ္စတရိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂၅။ သဒ္ဓိမိဘာယံ ဗုဒ္ဓရံ အစ္စတာရိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၃၅ (တာ-၌ ဆန်းဒီဃ)။ အစ္စတာရိတိ အတိက္ကမိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၀၇။

အတိတရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ+တရ+တွာ] လွန်မြောက်၍၊ ကူးမြောက်၍။ အတိတရိယ-ကြည့်။

အတိတရိယ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ+တရ+တွာ] လွန်မြောက်၍၊ ကူးမြောက်၍။ ဩဃံ သမုဒ္ဒံ အတိ-တရိယ တာဒီ။ သုတ္တနိ၊၃၁၁။ အတိတရိယာတိ အတိတရိတွာ အတိက္ကမိတွာ မဂ္ဂဘာဝနာယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

အတိတရုဏ (တိ) [အတိ+တရုဏ၊ ထီ-၌ အတိ-တရုဏီ။] အလွန် ငယ်ရွယ်သော၊ သူ။ ကောစိ တရုဏောပိ ယုဝါ န ဟောတိ ယထာ အတိတရုဏော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ အတိတရုဏာ ဟတ္ထီ နိဝတ္တန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇။ ကုရုမ္ဗိ ဝိစာရေတုံ အပ္ပဋိဗလပညံ အတိတရုဏိဉ္စ သမာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၅။

အတိတာပ (ပု) [အတိ+တာပ] အလွန်ပူခြင်း။ အတိတာပေန ပထဝီ ဥပဍယှတိ။ မိလိန္ဒ၊၂၆၉။

အတိတိက္ခ (တိ) [အတိ+တိက္ခ] အလွန်ထက်မြက်သော။ ပရိဘူတော မုဒု ဟောတိ၊ အတိတိက္ခော စ ဝေရဝါ။ ဇာ၊၁။၂၅၄။ အတိမန္ဒ-လည်းကြည့်။

အတိတိက္ခဘာဝ (ပု) [အတိတိက္ခ+ဘာဝ] အလွန်ထက်မြက်သည်၏အဖြစ်။ သံဝေဂဿ စ နာတိ-တိက္ခဘာဝတော ဝူပသမိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၈၁။

အတိတိက္ခ (တိ) [အတိ+တိက္ခ] (၁) အလွန်ထက်သော။ နာတိတိက္ခေန အသိနာ ကာဒလိံ ဆိန္ဒန္တာ ဆိန္ဒန္တာနံ မင်္ဂ န ပဿတိ။ဗိ။ဋ္ဌ၊၃။၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၄၇။ (၂) အလွန် ထက်မြက်သော သဘောရှိ သော။ ယေဟိ သန္တတ္တာယ ဝါလိကာယ ဥပရိ အာထပေန စ အတိတိက္ခံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၁။ အတိတိက္ခန္တိ အတိဝိယ တိကျွစာ-တုကံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၇၂။

အတိတိက္ခတာ (ထီ) [အတိတိက္ခ+တာ]အလွန်ထက်မြက်သည်၏အဖြစ်၊ အလွန်ထက်မြက်ခြင်း။ ဝဇီရံ အတိတိက္ခတာယ ဝိဇ္ဈတိ မဏိမုတ္တာဒယိ-ကံ။မိလိန္ဒ။၂၇၀။

အတိတိဏ္ဏ (တိ) [အတိ+တရ+တ] ကူးမြောက်ပြီးသော။

အတိတိဏ္ဏောဃ (တိ) [အတိတိဏ္ဏ+ဩဃ] ကူးမြောက်ပြီးသော ဩဃရှိသော၊သူ။

အတိတိဏ္ဏောဃတ္တ (န) [အတိတိဏ္ဏောဃ+တ္တ] ကူးမြောက်ပြီးသောဩဃရှိသည်၏အဖြစ်၊ သမုဒယပ္ပဟာနေနေဝ တံ ဩဃံ သမတိက္ကန္တ အတိတ-ရိယာ အတိတိဏ္ဏောဃတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။

အတိတိတ္တက (န) [အတိ+တိတ္တက] အလွန်ခါးသောအရာဝတ္ထု။ အတိတိတ္တကံ ဝုစ္စတိ တိတ္တ-ကပေ့ါ။ဓူဋ္ဌနိ။၂၃၃။ အတိတိတ္တကန္တိ အတိကန္တ-တိတ္တကံ။ဋီ၊ဋ္ဌ။၉၃။

အတိတုဋ္ဌိ (ထီ) [အတိ+တုဋ္ဌိ] အလွန်နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ အတိတုဋ္ဌိယာ ဟိရော-တ္တပ္ပံ ဘိန္ဒိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၃။

အတိတုရိတ (တိ) [အတိ+တုရိတ] အလွန်လျင်မြန်သော၊ အလျင်လိုသော။ "အာဂမေထ တာဝ" တိ ဝုတ္တေပိ အတိတုရိတာ နိက္ခမိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၈၀။

အတိတုလ (တိ) [အတိ+တုလ] နှိုင်းယှဉ်ခြင်းကိုလွန်သော၊ အတူ—နှိုင်းယှဉ်စရာ—မရှိသော၊သူ။ ဗြဟ္မာဒူတော အတိတုလော၊ မာရသေ-နပ္ပမဒ္ဒနော။မ၊၂။၃၅၂။ သုတ္တနိ။၃၆၉။ ထေရ။၃၃၁။ အတိတုလောတိ တုလံ အတီတော၊ နိရူပမောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။ အတိတု-လောတိ တုလံ အတီတော ဥပမံ အတီတော၊ နိရူပမောတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။

အတိတ္တ (တိ) [န+တိတ္တ] (၁) တင်းတိမ်ခြင်းသို့မရောက်သော၊ မရောင့်ရဲ—မတင်းတိမ်—သော၊သူ။ အတိတ္တာဝ ဘိက္ခဝေ ပရိသာ ဟောတိ။ ဓီ၊၂။၁၂၀။ ဥဒိနော လောကော အတိတ္တော တဏှာဒါသော။ မ၊၂။၂၅၆၊၂၅၉။ ဒွိန္နံ ဓမ္မာနံ ဘိက္ခဝေ အတိတ္တော အပ္ပဋိဝါနော မာတုဂါမော ကာလံ ကရောတိ။ အံ၊၁။၇၇။ အတိတ္တဉ္ဉေဝ ကာမေသု၊ အန္တကော ကုရုတေ ဝသံ။ဓမ္မ။၂၀။ ဘာဂဝတော ပနသာ ဓသာနေန အတိတ္တံ နိက္ခမ္တ-ကမ္မန္တံ ဇနံ ဒိသွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ အတိတ္တန္တိ တိတ္တံ အဂစ္ဆန္တံ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၆၇။ (၂) အတိတ္တအမည်ရှိသော။ (အတိတ္တအမည်ရှိသောငှက်။) အနန္တပါယီ သကုဏော၊ အတိတ္တောတိ ဝိသာ-သုတော။ဇာ၊၁။၉၀။

အတိတ္တဂ္ဂ (ပု) [အတိတ္တ+အဂ္ဂ] မရောင့်ရဲ—မတင်းတိမ်—သော—အနက်—သဘော။ ဓဝံ ပုထုဇ္ဇနာ ဓ သေက္ခာ ဓ ဝီတရာဂါ ဓ သဒ္ဒါရုပေက္ခာယ စိတ္တာ အတိနိပါတရော နာနတ္တံ ဟောတိ တိတ္တဋ္ဌေန စ အတိတ္တဋ္ဌေန စ။ ပဋိသံ။၆၁။

အတိတ္တတဏှာ (တိ) [အတိတ္တ+တဏှာ]မရောင့်ရဲ—မတင်းတိမ်—သော တဏှာရှိသော၊ သူ။အတိတ္တ-တဏှာ မရဏံ ဥပေန္တိ။မ၊၂။၂၆၀(က-မှတ်ချ)။

အတိတ္တတ္တ (န) [အတိတ္တ+တ္တ] မရောင့်ရဲ—မတင်းတိမ်—သည်၏ အဖြစ်။ ပုထုဇ္ဇနော သဒ္ဒါရုပေက္ခံ အတိတ္တတ္တာ ဝိပဿတိ၊သေက္ခောပိ သဒ္ဒါရုပေက္ခံ အတိတ္တတ္တာ ဝိပဿတိ။ပဋိသံ။၆၁။ အတိတ္တတ္တာ-တိ...အပရိတောသဘာဝေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။

အတိတ္ထရူပ (တိ) [အတိတ္ထ + ရူပ] မရောင့်ရဲ-မတင်းတိမ်-သော သဘောရှိသော၊သူ။ ဩရံ သမုဒ္ဒဿ အတိတ္ထရူပေါ။ မ၊၂။၂၆၀။ ဇာ၊၁။၂၄၆။ ထေရ၊၃၂၆။

အတိတ္တိ (ထီ)[န + တိတ္တိ]မရောင့်ရဲ-မတင်းတိမ်-ခြင်း။

အတိတ္တိကရ (တိ) [အတိတ္တိ+ကရ + အ] မရောင့်ရဲ-မတင်းတိမ်-ခြင်းကိုပြုတတ်သော။အာရမ္မဏပဏီတတာယပိ ပဏီတော, အတိတ္တိကရော အဂ်ပဏီတတာယပိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅၉။ အသေစနကောတိ အတိတ္တိကရော၊ တေန ဝုတ္တံ "ဩဇဝန္တော"တိ။ ဝဇီရ။ ၁၄၉။ အတပ္ပိယ-လည်းကြည့်။

အတိတ္တိကရဏ (ပု) [အတိတ္တိကရ+အဏ] မရောင့်ရဲ-မတင်းတိမ်-ခြင်းကိုပြုတတ်သော-အနက်-သဘော။ အတိတ္တိကရဏဋ္ဌေန အတပ္ပကော။ သာဒုရသဘောဇန် ဝိယ။ မ၊ ဋီ၊ ၂။၁၃၀။

အတိတ္တိကရဏ (န)[အတိတ္တိ+ကရဏ] မရောင့်ရဲ-မတင်းတိမ်-ခြင်းကိုပြုခြင်း။ ဒိဝသမ္ပိ ပဿန္တာနံ အတိတ္တိကရဏတော ဒဿနေယျောဂ္ဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၅။

အတိတ္တိကရဏဋ္ဌ (ပု) [အတိတ္တိကရဏ+အဋ္ဌ] မရောင့်ရဲ-မတင်းတိမ်-ခြင်းကိုပြုတတ်သော-အနက်-သဘော။ ဒိဝသမ္ပိ ပဿန္တာနံ အတိတ္တိကရဏဋ္ဌေန ပာသိတဗ္ဗတာရ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၅၄။ အတိတ္တိကရဏဋ္ဌေန အတပ္ပကော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၅၁။

အတိတ္တိဇနက (တိ)[အတိတ္တိ + ဇန + ဏ္ဍု] မရောင့်ရဲ-မတင်းတိမ်-ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော၊သူ။ သုစိရမ္ပိ ပဿန္တာနံ အတိတ္တိဇနကော မနောဟရဒဿနော။ (=စာရုဒဿနော) မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၅။ သုစိရမ္ပိ ပဿန္တာနံ အတိတ္တိဇနကံ အပ္ပဋိကူလံ ရူပကာယံ စာရု စ ဝ ဒဿနံ အဿာတိ စာရုဒဿနော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။ စာရုဒဿန, သုန္ဒရနေတ္တ-တို့လည်းကြည့်။

အတိတ္တိဇနန(တိ)[အတိတ္တိ + ဇန + ယု]မရောင့်ရဲ-မတင်းတိမ်-ခြင်းကိုဖြစ်စေတတ်သော။ အတပ္ပိယ-ကြည့်။

အတိတ္တိဘာဝ (ပု) [အတိတ္တိ + ဘာဝ] မရောင့်ရဲ-မတင်းတိမ်-သည်၏ အဖြစ်။

အတိတ္တိဘာဝပဇ္ဇုပဋ္ဌာန (တိ) [အတိတ္တိဘာဝ + ပဇ္ဇုပဋ္ဌာန] မရောင့်ရဲ-မတင်းတိမ်-သည်၏ အဖြစ်လျှင် - ရှေးရှုထင်ခြင်း - ပစ္စုပဋ္ဌာန် - ရှိသော။ ဖောတုဘာဝလက္ခဏာ တဏှာ၊ အတိ-နန္ဒနရသာ၊ အတိတ္တိဘာဝပဇ္ဇုပဋ္ဌာနာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၉။

အတိတ္တိသုတ္တ (န) [အတိတ္တိ + သုတ္တ] မရောင့်ရဲ-မတင်းတိမ်-ခြင်း ၃-မျိုးကို ပြဆိုသောသုတ်၊ အတိတ္တိသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ တိကနိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ (၁၁) ၁-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ အံ၊၁။ ၂၆၃-၄။

အတိတ္ထ (န) [န+တိတ္ထ] (က) သက်ဆင်း-ကူးသန်း-ရာ မဟုတ်သော-ဆိပ်၊ ဆိပ်မဟုတ်သောနေရာ။ ပါဒိမံ တီရံ အတိတ္ထေနေဝ ဂါဝေါ ပဋာရေသိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၃၆။ မ၊၁။ ၂၇၃။ (ခ)မသက်ဆင်း-မသက်ဝင်-သင့်သောအရာ၊ အယုမှား။ လမ်းမှား။ အတိတ္ထေ နပ္ပတာရေယျ။ ဇာ၊၁။ ၆၇။ အတိတ္ထေတိ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိသင်္ခါတေ အတိတ္ထေ နပ္ပတာရေယျ န ဩတာရေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆၀။ အတိတ္ထေန ပက္ခန္ဒော မဟာကထိကောတိ န သက္ကာ ဝတ္တုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ အတိတ္ထေနာတိ အနောတရဏဋ္ဌာနေန။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။၁၉၀။ အယံ ဟုပလော...အတ္တဘာဝံ နိဿာယ ဂဟေဘသိတဆန္ဒရာဂံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ အတိတ္ထေ ပက္ခန္ဒော ဥပ္ပထံ ပဋိပန္နော အဂေါစရေ စရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၉၃။ "အတိတ္ထေန ပက္ခန္ဒော"တိ ဝါန ဝတ္တဗ္ဗော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၇၃။ ကိံ ပဿသိ အဂ္ဂိဒတ္တဗြာဟ္မဏ၊ မဟာဇနံ အတိတ္ထေ ပက္ခန္ဒာပေန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၇။ အပိ စ ခေါ တံ ဗြာဟ္မဏာ အတိတ္ထေ ပက္ခန္ဒာပေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၄။

အတိတ္ထကုသလ (တိ) [န+တိတ္ထကုသလ] ဆိပ်ကမ်း၌ မလိမ္မာသော၊ သူ။ ပါနိယတ္တိကမတိတ္ထေဟိ ဆိန္ဒုကာငွေဟိ ပါဒေတန္တော ဝိယ အတိတ္ထကုသလော ဟုတွာ။မ၊နိ၊၂။၁၂၀။

အတိတ္ထပက္ခန္ဒန (န) [အတိတ္ထ+ပက္ခန္ဒန] ဆိပ်ကမ်းမဟုတ်ရာသို့–မကောင်းသော ဆိပ်ကမ်းသို့–ပြေးဝင်–ဆင်းသက်–ခြင်း။ ယသ္မာ ဂါဝေါ ရက္ခန္တဿ ပမာဒဝသေန နိဒ္ဒါယန္တဿ ဝါ ကီဠန္တဿ ဝါ တာ ဂါဝေါ အတိတ္ထပက္ခန္ဒနာဒိနာ ဝါ ဝိဠမိဂစောရာဒိဉပဒ္ဒဝေန ဝါ။မဇ္ဈ၊ဋီ၊၂။၂၂၂။

အတိတ္ထိယ (ပု) [န+တိတ္ထိယ] တိတ္ထိမဟုတ်သော သူ။ အတိတ္ထိယေ တိတ္ထိယသညီ။ ဝိ၊၂။၁၂၄။

အတိတ္ထိယသညီ (တိ) [အတိတ္ထိယ+သညာ+ဤ] တိတ္ထိမဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ တိတ္ထိယေ အတိတ္ထိယသညီ။ ဝိ ၂။၁၂၄။

အတိထဒ္ဓ (တိ) [အတိ+ထဒ္ဓ] အလွန်–ကြမ်းထမ်း–ခက်ထန်–သော၊ သူ။ အတိထဒ္ဓေါ အနိဒ္ဒသနေတာယ။ မိလိန္ဒ၊၁ဂဝ။

အတိထဒ္ဓတာ (ထိ) [အတိထဒ္ဓ+တာ] အလွန်–ကြမ်းထမ်း–ပြင်းထန်–သည်၏အဖြစ်။ ဝါတဿ အတိထဒ္ဓတာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၄၇(သီးချ၊ဘွ၊မှုကွဲ)။

အတိထိ (ပု) [န+တိထိ။ အတ+ဣထိ။ ဓာန်ဒီ။ ဧ၃။ဓာန် ဋီ၊၄၂၄။ နတ္ထိ စိရံ ဌိတိ အဿ ပိသော-ဒရာဒိ၊ တထာ စ..."စိရံ နတ္ထိ ဌိတိ ယဿ၊ အတိထိ တေန ကထျတေ"ဣတိ မစ္ဆပုရာဏ၊ အစိရဋ္ဌိရတ္တာ အနိစ္စာ တိထိ အဿ ပိသော-ဒရာဒိတ္တာ အတိထိ။ အမရ၊ ဝိန္တာမဏိဋီ။](၁) အသစ်ရောက်လာသူ၊ ဧည့်သည်၊ အာဂန္တု။ အတိထိ နော တေ ဟောန္တိ။ ဒီ၊၁။ ၁၁ဝ။ မ၊၂။ ၃၇၉၊၃၉၇။ ယေ တေ အတိထိ ပါဟုနာ၊ တေန ကာလေန ပဋိပူဇေန္တိ။ အံ၊၂။၂၂၇။ ပုဂ္ဂလေ အတိထိသု ဝါ။ ခုဒ္ဒက။၁၀။ အတိထီ နော တေ ဟောန္တိတိ တေ အမှာကံ အာဂန္တုကာ၊ နဝကာ ပါဟုနကာ ဟောန္တိတိ အတ္ထော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂ဂ၉။ နတ္ထိ အဿ ထိတိ ယမှိ ဝါ တမှိ ဒိဝသေ အာဂစ္ဆတိတိ အတိထိ။ တန္ခဏေ အာဂတပါဟုနကဿေတံ အဓိဝစနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁ဂဂ။ အတိထိ ယုတ္တသော၀ကော။ ဇာ၊၁။ဂ၆။ (၂၀၉၊ ၂၄၉၊၂၅၀၊၂၇၄။ ဇာ၊၂။ ၉၉၊၁၉၆-တို့လည်းကြည့်။ အတိထိ ၃-မျိုးကို ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၂၀-တွင်ကြည့်။) (၂) အတိထိမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ အတိထိမည်သော ရဟန္တာ။ သာ ပတ္တကာလေ အတိထိ ဝိဒိတွာ။ ဇာ၊၂။၁၉၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၁၄၆။မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၉။ အတိထိန္တိ ပစ္စေကသမ္ဗုဒ္ဓံ၊ ကသ္မာပဿ အာဂတော သာသနေ ဇေ၀ ဓိကာ-သဝဋ္ဌာရန္တိပိ ဝဒန္တိ။မ၊ဋီ၊၃။၁၅၀။

အတိထိကရဏီယ (န) [အတိထိ+ကရဏီယ] ဧည့်သည်တို့အား ပြုထိုက်သောဝတ္တရား၊ ဧည့်ဝတ်။ အတိထိနံ အတိထိကရဏီယံ ကာတဗ္ဗံ။ မ၊၂။ ၃၉၇။

အတိထိဗလိ (ပု) [အတိထိ+ဗလိ] ဧည့်သည်တို့အား ပေးအပ်သောအလှူ။ ပဉ္စဗလိ ကတ္တာ ဟောတိ ဉာတိဗလိ အတိထိဗလိ ပုဗ္ဗပေတဗလိ ရာဇဗလိ ဒေဝတာဗလိ။ အံ၊၁။၃၇၉။ အံ၊၂။၃၉။ အတိထိဗလိန္တိ အာဂန္တုကဒါနံ ဗလိ။ ..သဗ္ဗမေတံ တေသံ တေသံ ယထာနုစ္ဆဝိကဝသေန ဒါတဗ္ဗဒါနဿ အဓိဝစနံ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။

အတိထူလ (တိ)[အတိ+ထူလ]အလွန်ဆူဖြိုးသော၊ ဝလွန်းသော၊သူ။ နာတိကိသာ နာတိထူလာ....။ ဒီ၊၂၊၁၄၃။ မ၊၁။၁၂၂။

အတိထောက (တိ) [အတိ+ထောက] အလွန်နည်းသော၊ နည်းလွန်းသော။ သော ပတ္တောအကံ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ နာတိထောကံ နာတိဗဟုံ။မ၊၂။၃၃၉။ နာတိထောကန္တိ ယထာ ကေဧွာ ပါပိတ္တော အပ္ပိဏ္ဍကံ ဒဿေန္တော မုဋ္ဌိမတ္တမေဝ ဂဏှာတိ၊ န ဧဝံ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆ဂ။

အတိဒပ္ပိတ (တိ) [အတိ+ဒပ္ပိတ] အလွန်–မာန်မူ–ထောင်လွှား–သော၊ အလွန်စိတ်ကြီးဝင်သော၊

သူ။ "အတိဒပ္ပိတော ဃောသယံ အာယသ္မာ၊ ကော နု ခေါ ဧသော"တိ ပရိဂ္ဂဏှန္တော…။မငွေ၊ ၂။၂၇၀။ အတိဒပ္ပိတောတိ ဗလံ မနုဿာနံ သမ္မာဝနာယ အတိဝိယ ဒိတ္တော ဂဗ္ဗိတော။ မငွေ၊ ၂။ ၃၀၀။ (အတိဒပ္ပိတ၊ကာ-မှကွဲ။)

အတိဒယိတ (တိ) [အတိ+ဒယိတ] အလွန် ချစ်မြတ်နိုးအပ်သော၊သူ။ တဿာတိဒယိတာ အာသိ ။အပ၊ ၂။ ၂၆၁။

အတိဒဿနီယ (တိ) [အတိ+ဒဿနီယ] အလွန်ရှုမြင်အပ်သော၊ ရှုချင်ဘွယ်ရှိသော၊သူ။ အတ္တနော ဗုဒ္ဓိဗလေန ပန္နရသသောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကံ အတိဒဿနီယံ ဗုဒ္ဓံ ပဿော ဒိသွာ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။

အတိဒဟရ (တိ) [အတိ+ဒဟရ] အလွန် ငယ်ရွယ်သော၊သူ။

အတိဒဟရတ္တ (န) [အတိဒဟရ+တ္တ] အလွန် ငယ်ရွယ်သည်၏အဖြစ်။ ကိံ ယကျော ကုမာရံ အတိဒဟရတ္တာ န ဗုဇ္ဈတီ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၂။

အတိဒဠှ (တိ) [အတိ+ဒဠှ] အလွန် မြဲမြံသော။ အတိဒဠှံ ပတိဋ္ဌာတိ။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၄။

အတိဒါန (န) [အတိ+ဒါန] (က) လွန်သော—မှန်မြတ်သော—အလှူ။ အတိဒါနံ ဒဒိတွာန၊ အဝဇ္ဈံ ဒေဝ ဃာတယေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၄၂။ (ချစ်အပ်သော သား, သမီး, မယား စသည်ကို သတ်၍ ယဇ်ပူဇော်ခြင်းကိုပင် မိစ္ဆာအယူအား ဖြင့် ကြည့်၍ အတိဒါန-ဟု ဆိုသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၇၄-လည်းကြည့်။) (ခ) လွန်သော — မှန်မြတ်သော—ရက်ရောသော—အလှူ။ အတိဒါနံ မဟာရာဇ လောကေ ဝိဒ္ဓယိ ဝဏ္ဏိတံ ထုတံ ပသတ္ထံ။မိလိန္ဒ။ ၂၆၉။ (ဂ) လွန်သော—အတိုင်းအရှည်ကိုလွန်သော—အလှူ။ အတိဒါနံ နာမ ဘန္တေ နာဂသေန လောကေ ဝိဒ္ဓယိ နိန္ဒိတံ ဂရဟိတံ … အတိဒါနေန ဘောဂဗျသနံ ဥပေတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၆၉။ အဒါနံ'မတိဒါနဉ္စ၊ နပ္ပသံသန္တိ ပဏ္ဍိတာ။ပေတ၊ဋ္ဌ၊ ၁၅၈။ ပမာဏံ အတိက္ကမိတွာ ပရိစ္စာဂဝသေန ပဝတ္တံ အတိဒါနဉ္စ ….။ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၂၂။

အတိဒါနဒါယီ (တိ)[အတိဒါန+ဒါ+ဏီ] လွန်ကဲ—မှန်မြတ်—သော အလှူကို—ပေးလှူလေ့ရှိသော၊သူ။ အတိဒါနဒါယီ လောကေ ကိတ္တိံ ပါပုဏာတီ။မိလိန္ဒ။ ၂၆၉။

အတိဒါယီ (တိ) [အတိ+ဒါ+ဏီ။ ဒါ-ကို ဒ-ပြု။] ကာကာတိဒါယီ (မငွေ၊၁။၇၆)ကြည့်။

အတိဒါရုဏ (တိ) [အတိ+ဒါရုဏ၊ ထီ-၌ အတိဒါရုဏာ, အတိဒါရုဏီ။]အလွန်ကြမ်းတမ်းသော၊ အလွန် ကြောက်မက်ဖွယ် ကောင်းသော၊သူ။ ဝိစရိ အတိဒါရုဏော သဒါ။ ပေတ။ ၁၇၆။ အလမ္ဗုသာ မိဿကေသီ စ-ပုဏ္ဍရီကာတိဒါရုဏီ။ ဝိမာန။ ၂၂။ ၇၁။ ဥပ္ပန္နာ အတိဒါရုဏာ။အပ၊ ၂။ ၂၃၇။ အတိဒါရုဏဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ။ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၆။

အတိဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အတိ+ဒိဋ္ဌိ] လွန်သော—လွဲမှားသော—အယူ။ အတိဒိဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌိဝိပန္နော ဟောတိ။ဝိ၊၃။၉၁။ ဝိ၊၄။၉။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ပဟာယ အန္တဂ္ဂါဟိကာယ ဒိဋ္ဌိယာ သမန္နာဂတော အတိဒိဋ္ဌိယာ ဒိဋ္ဌိဝိပန္နော နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၁။

အတိဒိဝါ (ဗျ) [အတိ+ဒိဝါ] (က) အလွန် နေမြင့်သောအချိန်။ "အတိဒိဝါ ဟောတီ"တိ (ပိဏ္ဍပါတနိယံ)ထေရဿ အဝံသု။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ သော …. အဂ္ဂိံ ဥဇ္ဇာလေတုံ အသက္ကောန္တော သုရိယံ ဥဋ္ဌာပေသိ။ မာတလိကာ "အတိဒိဝါ ဇာတော၊ ဗုဒ္ဓါနံ န သက္ကာ ဂန္တုံ"န္တိ အာဝရိယဿ သန္တိကံ အဂမိံသု။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၆။ (ခ) အလွန် နေစောင်းသောအချိန်၊ မွန်းလွဲ — ညနေစောင်း— အချိန်။ အတိဒိဝါ ပဋိက္ကမတိ။ဝိ၊၃။၉၉။ မ၊၂။ ၁၃၄။ သံ၊၁။ ၂၀၂။ အံ ၂။၁၀၂။ အတိဒိဝါတိ … မဇ္ဈန္ဟိကေ ဝီတိဝတ္တေ ပဋိက္ကမတီ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ အတိဒိဝါတိ ဒိဝါ ဝုစ္စတိ မဇ္ဈန္ဟိကော၊ တံ အတိက္ကမိတွာ။အံ၊ဋ္ဌ ၃။၃၉။ အတိရတ္တိ-လည်းကြည့်။

အတိဒီသတိ (ကြိ) [အတိ+ဒိသ=အတိသဒ္ဒနေ+အ+တိ] ညွှန်ပြ၏။ ဣမမတ္ထံ အတိဒိသတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ "ဧသေဝ နယော"တိ ဣမိနာ အတိဒိသတိ။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၁၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၈၅။ တံ တတ္ထ အတိဒိသတိ။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၅၁။ ဣဿ မေ တဲ့ တတ္ထ ကာရဏံ အတိဒိသ။မိလိန္ဒ၊၂၉၃။

အတိဒီဃ (တိ) [အတိ+ဒီဃ] အလွန်ရှည်သော၊သူ။ အတိဒီဃံ အတိရဿံ။ဝိ၊၂။၉၉။ နာတိဒီဃာ နာတိရဿာ။ဒီ၊၂။၁၄၃။ မ၊၃။၂၁၃။ ဝိမာန၊၄။၉၃။ နေဝါတိဒီဃော န ပနာတိရဿော။ ဇာ၊၂။၃၄။

အတိဒီန (တိ) [အတိ+ဒီန] အလွန်စိတ်ဆင်းရဲသော၊သူ။ သောကေန စာတိဒီနော၊ ဝိရဓေါ အဘဿ သာဂရော။အပ၊၂။၂၁၈။

အတိဒုက္ကရ (တိ) [အတိ+ဒုက္ကရ] အလွန်ပြုလုပ်နိုင်ခဲသောအမှု။ ဗဟုဉ္စ ဒုက္ကရံ ကမ္မံ၊ ကတံ မေ အတိဒုက္ကရံ။အပ၊၂။၂၂၉။ ကရောန္တော အတိဒုက္ကရာနိ ခေဒဂတော လောကဟိတာယ။ဝိဋ္ဌ၊၁။၁။ ခုဒ္ဒကာနံ ဂမ္ဘီရတ္တာ၊ ကိဉ္စာပိ အတိဒုက္ကရာ။ ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။၁။ အတိဒုက္ကရာနိ အာစရိတွာ ပါရမိယော ပူရေတွာ။ဥဒါနဋ္ဌ။၁၉၀။

အတိဒုက္ခ (န) [အတိ+ဒုက္ခ] လွန်သော–ပြင်းပြသော–ဆင်းရဲ။

အတိဒုက္ခပရေတ (တိ) [အတိဒုက္ခ+ပရေတ = (ပရာ+ဣ+တ)] လွန်သော–ပြင်းပြသော–ဆင်းရဲဖြင့်–နှိပ်စက် အပ်သော–နှိပ်စက် ခံရသော၊သူ။ သော တတ္ထ အတိဒုက္ခပရေတော ဝီရဝန္တော ပစ္စတိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၃။

အတိဒုက္ခဝါစ (တိ) [အတိ+ဒုက္ခ+ဝါစာ]လွန်စွာဆင်းရဲစေတတ်သော စကားရှိသော၊သူ။ အတိဒုဋ္ဌဝါစ-ကြည့်။

အတိဒုဋ္ဌဝစန (တိ) [အတိ+ဒုဋ္ဌ+ဝစန]လွန်စွာ–ဖျက်ဆီးအပ်–ပျက်စီး–သော စကားရှိသော၊သူတပါးကို–ကျော်လွန်–လွှမ်းမိုး–၍ ဆိုတတ်သော၊သူ။ အတိဒုဋ္ဌဝါစ-ကြည့်။

အတိဒုဋ္ဌဝါစ (တိ) [အတိဒုဋ္ဌ+ဝါစာ] လွန်စွာ–ဖျက်ဆီးအပ်–ပျက်စီး–သော စကားရှိသော၊သူတပါးကို – ကျော်လွန် – လွှမ်းမိုး – ၍ ဆိုတတ်သော၊ သူ။ သမဏော အဟံ ပါပေါတိဒုဋ္ဌဝါစော။ ပေတ။၁၂၈။ အတိဒုဋ္ဌဝါစောတိ အတိဒုဋ္ဌဝစနော၊ ပရေ အတိက္ကမိတွာ လင်္ဃိတွာ ဝတ္တာ။ ပရေသံ ဂဏာပရိခံသကဝစနောတိ အတ္ထော။ "အတိဒုက္ခဝါစော"တိ ဝါ ပါဌော၊ အတိဝိယ ဖရုသဝစနော မုသာဝါဒပေသုညာဒိ-ဝစီဒုစ္စရိတနိရတော။ပေတဋ္ဌ။၁၄။

အတိဒုဒ္ဒသ (တိ) [အတိ+ဒုဒ္ဒသ] အလွန်သိမြင်နိုင်ခဲသော။ သုပိနန္တေပိ အနနုဘူတပုဗ္ဗံ ပရမ-ဂမ္ဘီရံ အတိဒုဒ္ဒသံ သဏှသုခုမံ...အမတံ နိဗ္ဗာနံ။ ဥဒါနဋ္ဌ။၃၅၄။

အတိဒုဗ္ဘိက္ခဆာတက (န) [အတိဒုဗ္ဘိက္ခ+ဆာတက] အလွန် အစာ ခေါင်းပါးခြင်း, ဆာလောင်ခြင်း။ နာတိသီတံ နာတိဥဏှံ၊ နာတိဒုဗ္ဘိက္ခ-ဆာတကံ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၃၇။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။အပဋ္ဌ၊၂။၅၇။

အတိဒုလ္လဘ (တိ) [အတိ+ဒုလ္လဘ] အလွန်ရနိုင်ခဲသော။ ယသ္မာ မမ ဘာသိတံ နာမ အတိ-ဒုလ္လဘံ အဋ္ဌက္ခဏပရိဝဇ္ဇိတဿ ခဏဿ ဒုလ္လ-ဘတ္တာ,အနေကာနိသံသဉ္စ ပညာကရုဏာဂုဏေန ပဝတ္တတ္တာ။ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။၁၄၁။

အတိဒူရ (တိ) [အတိ+ဒူရ] အလွန်ဝေးသော၊ အလွန်ဝေးသော–နေရာ–အရပ်။ အတိဒူရေပိ တိဋ္ဌန္တိ။ဝိ၊၄။၃၈၃။ အတိဒူရေ ဝါ ဂစ္ဆတိ အစ္စာသန္နေ ဝါ။အံ၊၂။၁၂၀။ ဇေတ္တုတ္တရာ မေ ဘာဂါ နေဝ အတိဒူရေ ဘဝိဿတိ နာစ္စာသန္နေ။ ဒီ၊၂။၁၂၂။ နာတိဒူရေ ဘဝေ ရညော၊ နာစ္စာ-သန္နေ ဝိကပ္ပကော။ ဇာ၊၂။၂၉၁။ နာတိဒူရေ ဂန္တဗ္ဗံ၊ နာစ္စာသန္နေ ဂန္တဗ္ဗံ။ဝိ၊၃။၅၈။

အတိဒူရတာ (ထီ) [အတိဒူရ+တာ] အလွန်ဝေးသည်၏အဖြစ်။ နာတိဒူရတာ (ဥဒါနဋ္ဌ။၂၉၄)ကြည့်။

အတိဒေဝ (ပု) [အတိ + ဒေဝ] (က) သာလွန်–ထူးကဲ–မြင့်မြတ်–သော နတ်။ ဒေဝါနံ အတိဒေဝေါ ဘဝေယျ။မိလိန္ဒ၊ ၂၆၉။ ယော အာယုဝဏ္ဏကုလာဓိပတေယျာဒီဟိ အတိရေကတရော ဒေဝ ဝိသေသဝန္တတရော စ ဒေဝေါ သော အတိဒေဝေါတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊၄၊၁။၃။ (ခ) ·သမ္မုတိနတ်၊ ဥပပတ္တိနတ်တို့ထက် သီလစသော ဂုဏ်တို့ဖြင့် – သာလွန်–ထူးကဲ–သော နတ်၊ (ဝိသုဒ္ဓိနတ်ဖြစ်သော ဘုရား)။ သောဟံ ရောဂေါ ဒိဋ္ဌော၊ ဝဇနကရေနာ တိဒေဝဿ။ ထေရ။ ၂၉၃။ သဗ္ဗေပိ ဒေဝေ အတ္တနော သီလာဒိဂုဏေဟိ အတိက္ကမိတွာ ဌိတတ္တာ အတိဒေဝဿ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ ဩဝါဒပဋိကရေန ...။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ ဒေဝါတိဒေဝန္တိ သဗ္ဗေသမ္ပိ ဒေဝါနံ အတိဒေဝံ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၆၁။ ဘဂဝါ ....ဒေဝေါ စ အတိဒေဝေါ စ။စူဠနိ၊၉၂။ (ဂ) လွန်လွန်ကဲကဲ ပူဇော်အပ်သော နတ်။ ဒေဝါတိဒေဝ (မူလဋီ ၃။၁၆၅) ကြည့်။ (ဃ) နတ်ဖြဟ္မာတို့ထက် လွန်မြတ်သော၊ သူ။ . အတိဒေဝပတ္တကြည့်။ (င) အတိဒေဝ အမည်ရှိသော ဘုရားလောင်းပုဏ္ဏား။ အဟံ တေန သမယေန၊ အတိဒေဝေါ နာမ ဗြာဟ္မဏော။ စရိယာ၊၃၃၂။ တဒါ ဗောဓိသတ္တော အတိဒေဝေါ နာမ ဗြာဟ္မဏော ဟုတွာ။စရိ၊ဋ္ဌ၊၁၈၄၂။

အတိဒေဝဒေဝ (ပု) [အတိဒေဝ + ဒေဝ] သမ္မုတိနတ်၊ ဥပပတ္တိနတ်တို့ထက် – သာလွန်–ထူးကဲ–သောနတ်၊(ဝိသုဒ္ဓိနတ်ဖြစ်သောမြတ်စွာဘုရား)။ အသံ သယမတိဒေဝဒေဝံ ဥပဋ္ဌာကော န ပရိစ္စဇိဿတိ။မိလိန္ဒ။ ၂၀၅။ အတိဒေဝ (ခ) အနက်လည်းကြည့်။

အတိဒေဝပတ္တ (တိ) [အတိဒေဝ+ပတ္တ] နတ်ဗြဟ္မာတို့ထက် လွန်မြတ်သောသူ၏ အဖြစ်သို့ရောက်သော၊ သူ။ နိဋ္ဌပဓိကော အတိဒေဝပတ္တော။ သံ၊၁။၁၄၃။ အတိဒေဝပတ္တောတိ ဒေဝါနံ အတိဒေဝဘာဝံ ဗြဟ္မာနံ အတိဗြဟ္မဘာဝံ ပတ္တော။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။

အတိဒေဝဘာဝ (ပု) [အတိဒေဝ + ဘာဝ] နတ်တို့ထက်လွန်မြတ်သောသူ (ရဟန္တာ) ၏ အဖြစ်။ အတိဒေဝပတ္တကြည့်။

အတိဒေသ (ပု) [အတိ+ဒိသ +အ] ညွှန်ပြခြင်း။ "ဧဿဝ နယော"တိ အတိဒေသေန (အတိဒေသဝစနေန) သင်္ခေပတော ဝတွာ။ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၃၁၅။ မဏိ၊၁။၃၅၂။

အတိဒေါသ (ပု) [အတိ + ဒေါသ] လွန်သောဒေါသ၊ အလွန်အမျက်ထွက်ခြင်း။ အတိဒေါသေန ဝဓော ဟောတိ။မိလိန္ဒ။ ၂၆၉။

အတိဓဇ (ပု) [အတိ + ဓဇ] သာလွန်–ထူးကဲ–မြင့်မြတ်–သော–အလံ–ဘဲ့ခွန်။ ယော အတိရေကပ္ပမာဏော နာနာဝိရာဂဝဏ္ဏဝိသေသသမ္ပန္နော စ ဓဇော၊ သော အတိဓဇောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။

အတိဓန္တ (နိ) [အတိ + ဓန္တ] လွန်စွာ–မပြတ်–တီးမှုတ်–ခြင်း။ အတိဓန္တံ ဟိ ပါပကံ။ ဓန္တနာဒိကာ ဘေဘာဂါ။ဇာ၊၁။၁၄။ အတိဓန္တံ ဟိ ပါပကံ ....အတိဓန္တေန နာသိတံ။ ဇာ၊၁။၁၄။ အတိဓန္တံ ဟိ ပါပကံ၊ နိရန္တရံ ဘေရိဝါဒနံ ဣဒါနိ အမှာကံ ပါပကံ လာမကံ ဇာတံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။

အတိဓမတိ (ကြိ)[အတိ+ဓမ + အ+တိ]အလွန်–တီး–မှုတ်–၏။ အလွန်အကျွံ – မပြတ်မလပ်–တီးမှုတ်၏။ ဓမေ ဓမေ နာတိဓမေ။ ဇာ၊၁၊၁၄။ နာတိဓမေတိ အတိက္ကမိတွာ ပန နိရန္တရမေဝ ကတွာ န ဓမေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁။

အတိမဓု (ပု) [အတိ + မဓု] လွန်မြတ်သော တရား။

အတိမဓုဘာဝရ (ပု) [အတိ+မဓုဘာဝရ] လွန်မြတ်သောတရားတည်းဟူသောဝန်။ ဂုဏ်တော်တည်းဟူသော အလွန်လေးလံသောဝန်။ ဓေမဓ ဒေါ မဟာရာဇ အတိမဓုဘာဝရန ပဏီ ဓေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၂။

အတိခန္တ (တိ) [အတိ+ခန္တ] အလွန်အစာ ဝအိုသော။ အတိခန္တောသို့တိ ကမ္ဘဲ နကရောတိ။ ဒီ ၃။၁၄၉။ စာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၆။

အတိခန္တတာ (ထိ) [အတိခန္တ+တာ] အလွန်အစာဝအိုသည်၏ အဖြစ်။ အတိခန္တတာယ ကိလန္တကာယော။ စာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၆။

အတိခဝတိ (ကြိ) [အတိ+ခဝု+အ+တိ] လွန်၍သွား၏။ ယဥ္စ သာမံ ဉာတံ၊ တဥ္စ အတိခဝန္တိ။ သံ၊ ၂၊ ၄၂၈။ အတိခဝန္တိ ဓောတ။ ဥဒါန်။ ၁၆၇။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၄။ ပဋိသံ။ ၁၅၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၂၉။ အတိခဝန္တိတိ .. အတိက္ကမန္တိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၁၀။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။ ၁၆၉။ အတိခဝန္တိတိ အတိက္ကမိတွာ ဂစ္ဆန္တိ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၆၄။ (ဤ၌ အတိခဝတိ-မည်ပုံအကျယ်ကို ၎င်း ၄-တို့နှင့် ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၆၃-တို့တွင်ကြည့်)။ သမည် နာတိခဝေယျ။ မ၊ ၃။ ၂၃၃။ နာတိခဝေယျာတိ နာတိက္ကမေယျ။ မ၊ ၄၊ ၄။ ၁၉၂။ ယော နာစ္စသာရီတိ ယော နာတိခဝိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၉။

အတိခဝန (န) [အတိ+ခဝန] ကျော်လွန်ခြင်း။ ဩလီယနံ အတိခဝနံ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၈၁။

အတိခဝနာဘိနိဝေသ (ပု) [အတိခဝန+အဘိနိဝေသ] လမ်းမှန် – အကျင့်မှန်–ကို ကျော်လွန်သောအားဖြင့် – မှားယွင်းစွာ နှလုံးသွင်းခြင်း။ အတိခဝနာဘိနိဝေသော ဝိဘဝဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ။ ၁၅၇။ (ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၈၁-လည်းကြည့်။)

အတိခဝန္တ (တိ) [အတိ+ခဝု+အန္တ] လွန်၍သွားသော၊ သူ။ အာဘိဓမ္မေ ဒုပ္ပဋိပန္နော ဓမ္မစိန္တံ အတိခဝန္တော အစိန္တေယျာနိပိ စိန္တေတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၀။ အဘိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅။

အတိခဝိတဗ္ဗ (တိ) [အတိ+ခဝု+တဗ္ဗ] ကျော်လွန်အပ်သော။ တတော့နိပတေယျော ဓေတသာ အတ္တုသာသနံ အတိခဝိတဗ္ဗံ မညေယျ။ မ၊ ၃။ ၆၉။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၃။ အတိခဝိတဗ္ဗန္တိ အတိက္ကမိတွာ ခဝိတဗ္ဗံ။ သီ၊ ဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၄၅၇။

အတိခဝိတွာ (ကြိ ဝိ) [အတိ+ခဝု+တွာ] ကျော်လွန်၍။ ယ် တံ့ တံ ဘဂဝန္တံ အတိခဝိတွာ မဟိဒ္ဓါ ဖရိယေဒ္ဒိ အာပဇ္ဇသိ ဣမသာ ပဥ္စာ ဝေယျာကရဏာယ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၂။

အတိဓောနစာရီ (တိ) [အတိ+ဓောနာ+စရ+ဏီ။ ဓောနံ အတိက္ကမိတွာ စရတိ။] ပစ္စည်း ၄-ပါးဆင်ခြင်သော ပညာကို လွန်၍ ကျင့်လေ့ရှိသော၊ ပစ္စည်း ၄-ပါးကို ပညာဖြင့် မဆင်ခြင်ဘဲ သုံးဆောင်သော၊သူ။ ဝေ် အတိဓောနစာရိနံ၊ သာနိ ကမ္မာနိ နယန္တိ ဒုဂ္ဂတိံ။ ဓမ္မ။ ၄၇။ အတိဓောနစာရိနန္တိ ဓောနာ ဝုစ္စတိ စတ္တာရော ပစ္စယေ "ဣဒမတ္ထံ ဧတေ"တိ ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုဥ္ဇနပညာ၊ တံ အတိက္ကမိတွာ စရန္တော အတိဓောနစာရီ နာမ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၀။

အတိနန္ဒ (တိ) [အတိ+နန္ဒ] အလွန်ပျက်စီးသော၊ လွန်စွာပျက်စီးသော။ ပနဿသံ (သံ၊ ၄၊ ၃။ ၁၆)ကြည့်။

အတိနာမယိ (ကြိ) အတိနာမေတိ-ကြည့်။

အတိနာမေတိ (ကြိ) [အတိ+နမု+ဏေ+တိ] လွန်စေ၏၊ ကုန်လွန်–ဆိုလွန်–စေ၏။ န ဝ အနုခမာဒနသာ ကာလမတိနာမေတိ။ မ၊ ၂။ ၃၄၀။ န ဝ ဗျဥ္ဇနေန အာလောပံ အတိနာမေတိ။ မ၊ ၂။ ၃၃၉။ (မ၊ ၄၊ ၃။ ၂၆၇-လည်းကြည့်။) သောတာယ ဓမ္မပရိယတ္တိယာ ဒိဝသံ အတိနာမေတိ။ အံ၊ ၂။ ၇၆။ ဒိဝသံ အတိနာမေတီတိ ဒိဝသံ အတိက္ကာမေတိ။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၂။ အတိနာမေန္တိ တေ ခဏာ။ အံ၊ ၃။ ၆၁။ ဗဟုဒေဝ ရတ္တိံ ဘဂဝါ၊ အဗ္ဘောကာသေ တိနာမယိ။ ထေရ။ ၂၀၀။ အတိနာမယိတိ ဝိတိနာမေသိ။ ထေရ၊ ၄၊ ၂။ ၇၂။

အတိနာမေတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [အတိ+နမု+ဏေ+တွာ] ပင့်ခေါ်–မိတ်ကြား–၍။ အသာမံ အတိနာမေတွာ၊ လေလေဝ္ဂေဟံ ဩကိရိ။ အပ။ ၂၇၉။

အတိနိဗ္ဗာယိတ (တိ) [အတိ+နိဗ္ဗာယိတ=နိ+ဗျေ+တ] အလွန် – လွန်အောင် – ရှုအပ်– ကြံအပ်–သော။

အတိနိဗ္ဗာယိတတ္တ (န) [အတိနိဗ္ဗာယိတ + တ္တ] အလွန် – လုံးအောင် – ငြှိမ်း–ကြွင်းမဲ့–သည် ၏ အဖြစ်–ငြှိမ်းခြင်း ကြွင်းခြင်း။ အတိနိဗ္ဗာယိတတ္တံ ခေါ မေ ရှပါနံ ဥဒပါဒိ။ မ၃။၁၉၈။ အတိ-နိဗ္ဗာယိတတ္တန္တိ မယံ နာနာဝိဓာနိ ရူပါနိ မနသိကရောန္တာ နာနတ္တသညာ ဥဒပါဒိ၊ ဣဒ္ဓိ ဝါ အနိဋ္ဌ ဝါ တေဇောတိကမေဝ မနသိ ကရိဿာ-မီတိ တထာ မနသိကရောတော အတိနိဗ္ဗာယိ-တတ္တံ ရူပါနံ ဥဒပါဒိ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၉၉။ အတိဝိယ ဥပရိ ကတွာ နိဗ္ဗာနံ ပေက္ခနံ အတိနိဗ္ဗာယိတတ္တံ။ မဋီ၊၃။ ၃၅၁။ အတိဝိယ ဥတ္တရိ ကတွာ နိဗ္ဗာနံ ပေက္ခနံ အတိနိဗ္ဗာယိ-တတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၉၉။ အတိနိဗ္ဗာယိတတ္တံ ရူပါနံ အတိဝိယ စိန္တနံ ဥပ္ပန္နံ။ ဝိမတိ၊၁။၈၁-၂။

အတိနိဗ္ဗာယိတတ္တာဓိကရဏ (န) [အတိနိဗ္ဗာယိ-တတ္တ + အဓိကရဏ] အတိနိဗ္ဗာယိတတ္တဟူသော အကြောင်း။ အတိနိဗ္ဗာယိတတ္တာဓိကရဏဉ္စ ပန မေ ရူပါနံ သမာဓိ စဝိ။ မ၃။၁၉၈။

အတိနိပါတ (ပု) [အတိ + နိပါတ] အလွန်နိမ့်ချခြင်း၊ ဟီနမာန်၊ အောက်ကျသော သူတို့၏ အောက်ကျသော စိတ်နေ စိတ်ထား။ ဆ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေ အပ္ပဟာယ အဘဗ္ဗော အရဟတ္တံ သစ္ဆိကာတုံ၊ ကတမေ ဆ၊ မာနံ ဩမာနံ အတိမာနံ အဓိမာနံ ထမ္ဘံ အတိနိပါတံ။ အံ၊၂။ ၃၇၅။ အတိနိပါတန္တိ ဟီနဿ "ဟီနောဟ-မသ္မိ" တိ မာနံ။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။

အတိနိပုဏ (တိ) [အတိ + နိပုဏ] အလွန် သိမ်မွေ့သော၊ အလွန်သိမ်မွေ့သော ပညာရှိသော၊ သူ။ အတိနိပုဏာ မနုဇာ ဗျာကရိ သုံး။ ဒီ၊၃။ ၁၃၃။ အတိနိပုဏာ မနုဇာတိ အတိနိပုဏာ သုခုမပညာ လက္ခဏပါဌကမနုဿာ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၈။

အတိနိဝါသ (ပု) [အတိ + နိဝါသ] အလွန် ကြာမြင့်စွာနေခြင်း။ ပဉ္စိမေ ဘိက္ခဝေ အာဒီနဝါ အတိနိဝါသေ။ အံ၊၂။၂၂၅။

အတိနိဝါသသုတ္တ (န) [အတိနိဝါသ + သုတ္တ] အလွန် ကြာမြင့်စွာ နေခြင်း၏ အပြစ်တို့ကို ဟောသောသုတ်။ အတိနိဝါသသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရ ပါဠိ၊ ၅-နိပါတ်၊ ၅-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ အံ၊၂။၂၂၅။

အတိနီစ (တိ) [အတိ + နီစ] အလွန်နိမ့်သော။ နာတိဥစ္စေန နာတိနီစေန။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ ဘဝဂ္ဂ အတိနီစံ၊ ထဝ ဒေါသော အတိမဟန္တော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၄၅၀။ နာတိဥစ္စံ နာတိနီစံ။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ။၁၄၇။

အတိနီစက (တိ) [အတိနီစ + က] အလွန် နိမ့်သော။ စက္ကဝါဠ္ဍ အတိသမ္ဗာဓံ ဗြဟ္မလောကော အတိနီစကော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၁-၂။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၁။

အတိနေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ + နီ + တွာ] ရှေးရှု ဆောင်၍၊ ပင့်ပိတ်၍။ ဃရံ အတိနေတွာ သက္ကစ္စံ ဘောဇေသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။

အတိန္တ (တိ) [န + တိန္တ] မစွတ်စိုသော၊ ရာဂဖြင့် မစွတ်စိုသော၊ သူ။ ဝိဟရန္တိ အနဝဿုတာ အတိန္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အနဝဿုတာ အတိန္တာတိ ရာဂေန အတေမိတာ။ သံဋီ၊၂။၃၀၀။ အနဝဿု-တ-လည်းကြည့်။

အတိန္တစိတ္တ (တိ) [အတိန္တ + စိတ္တ] ရာဂဖြင့် မစွတ်စိုသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အနဝဿုတစိတ္တ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆) ကြည့်။

အတိန္တတာ (ထီ) [န + တိန္တတာ၊ အတိန္တ + တာ] မစိုစွတ်သည်၏ အဖြစ်။ အာရကာ ဥဒကာ ထလေ နိက္ခိတ္တကာဒေါ ဝိယ ကိလေသကာမေန အတိန္တတာ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။

အတိန္ဒြိယ (တိ) [အတိ + ဣန္ဒြိယ။ ဣန္ဒြိယံ အတိက္ကန္တံ အတိန္ဒြိယံ။ ဓာန် ၄။၇၁၆။] ဣန္ဒြေ ငါးပါးကို လွန်သော၊ မျက်စိ နားစသည်တို့၏ ကွယ်ရာ။ အပစ္စက္ခံ အတိန္ဒြိယံ။ ဓာန်။၇၁၆။

အတိပဏီတတ္တ (တိ) [အတိ + ပဏီတ (=ပ + နီပ + တ)] အလွန်ထည်ဝါသော။

အတိပက္ခိတ္တမဇ္ဇ (တိ) [အတိပက္ခိတ္တ+မဇ္ဇ] အလွန်ထည့်အပ်သော သေအရက်ရှိသော၊ သေအရက်များစွာထည့်အပ်သော။ တေန ခေါ ပန သမယေန ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ အတိပက္ခိတ္တမဇ္ဇာနိ တေလာနိ ပစန္တိ။ ဝိ၊၃။၂၉၇။ အတိပက္ခိတ္တမဇ္ဇာနီတိ အတိဝိယ ခိတ္တမဇ္ဇာနိ၊ ဗဟုံ မဇ္ဇံ ပက္ခိပိတွာ ယောဇိတာနီတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၃။

အတိပဂေ (ဗျ) [အတိ+ပဂေ။ (ပြဂေ-သံ)] အလွန်စောစွာ၊ အလွန်စောစော၊ စောလွန်းစွာ။ ကိံ အာဝုသော အတိပဂေဝ နိက္ခမထ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ ပါတောဝ ပါတရာသမ္ပိ ဘိက္ခဝေ ပါတရာသဝေလာယ ပါတောဝ ပဂေယေဝ အတိပဂေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၅။ ကိဝ ပဂေတိ (သီ၊သျှ၊ဣ၊မူကွဲ)

အတိပဂုဏ (တိ) [အတိ+ပဂုဏ] အလွန်လေ့လာအပ်–ကောင်းစွာ ပွါးများအပ်–သော။ အတိပဂုဏာနံ ပဌမဈာနာဒီနံ ပစ္စဝေက္ခဏကာလေ မဟဂ္ဂတာရမ္မဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၉။ အတိပဂုဏာနဉ္စ သုဘာဝိတာနံ သုဇ္ဈတရံ ဝသိပ္ပတ္တာနံ။ အနုဋီ၊၁။၂၀၈။ (မူလဋီ၊၁။၁၉၁-လည်းကြည့်။)

အတိပဂုဏတ္တ (န) [အတိပဂုဏ+တ္တ] အလွန်လေ့လာအပ်–ကောင်းစွာပွါးများအပ်–သည်၏အဖြစ်။ အနုလောမပဋိလောမန္တိ ဣဒံ အတိပဂုဏတ္တာ သမာပတ္တီနံ အဋ္ဌတ္တာဝ ဣတော စိတော စ သဉ္စရဏဝသေန ဂဟိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

အတိပဂ္ဂဟိတ (တိ) [အတိ+ပဂ္ဂဟိတ] အလွန် ချီးမြှောက်အပ်သော၊ အလွန် အားထုတ်အပ်သော၊ အားထုတ်လွန်းသော။ အတိပဂ္ဂဟိတံ စိတ္တံ ဥဒ္ဓစ္စာနုပတိတံ သမာဓိဿ ပရိပန္ထော။ ပဋိသံ၊၁၆၅။ န စ အတိပဂ္ဂဟိတံ ဘဝိဿတိ။ သံ၊၃။၂၃၁။ အတိပဂ္ဂဟိတန္တိ အစ္စာရဒ္ဓဝီရိယတာဒီဟိ အတိဥဿာဟိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၃။

အတိပစ္ဆာ (ဗု) [အတိ+ပစ္ဆာ] အလွန်နောက်ကျသော၊ နောက်ကျလွန်းသော၊ နောက်တည့်တည့်ကျသော အရပ်။ အတိပစ္ဆာ နိသိန္နော သစေ ဒဋ္ဌုကာမော ဟောတိ၊ ဂီဝံ ပသာရေတွာ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။

အတိပဏီတ (တိ) [အတိ+ပဏီတ] အလွန်မြတ်သော။ ရညော ဝါ ဟိ ရာဇမဟာမတ္တဿ ဝါ ဂေဟေ အတိပဏီတာနိ အန္န ဥဒ္ဒေသဘတ္တာနိ နိစ္စံ ဒီယန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၂။ အစ္စန္တသန္တံ ပဏီတဝေဒနီယံ အတိပဏီတံ အမတံ နိဗ္ဗာနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၅၄။

အတိပဏ္ဍိတ (တိ) [အတိ+ပဏ္ဍိတ] (၁) အလွန် ပညာရှိသော၊သူ။ တုမှေ ခေါ ဘန္တေ နာဂသေန အတိပဏ္ဍိတာ။ မိလိန္ဒ၊၈၇။ (၂) ပညာရှိလွန်းသော၊သူ။ သာဓု ခေါ ပဏ္ဍိတော နာမ၊ န တွေဝ အတိပဏ္ဍိတော။ ဇာ၊၁။၂၃။ နာမမတ္တေန အတိပဏ္ဍိတော ကူဋပရိသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။ (၃) အတိပဏ္ဍိတမည်သော၊သူ။ တဿ "အတိပဏ္ဍိတော"တိ နာမံ အကံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၈။

အတိပဏ္ဍိတတာ (ထီ) [အတိပဏ္ဍိတ+တာ] အလွန် ပညာရှိသူ – ပညာရှိလွန်း၊ အားကြီးသူ – ၏ အဖြစ်။ တွံ အတိပဏ္ဍိတတာယ အတ္တနော ဂေဟေ ပါကဘတ္တမူလမ္ပိ န နိပ္ဖါဒေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။

အတိပဏ္ဍိတမာနိတာ (ထီ) [အတိပဏ္ဍိတမာနီ+တာ] အလွန် ပညာရှိသူဟု မိမိကိုယ်ကို မှတ်ထင်သူ၏အဖြစ်။ အတိပဏ္ဍိတမာနိတာယ ပရေဟိ ဝုတ္တံ ကပ္ပိယမ္ပိ "အကပ္ပိယ"န္တိ ဒေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။

အတိပဏ္ဍိတမာနီ (တိ) [အတိပဏ္ဍိတ + မန+ဏီ] အလွန်ပညာရှိသူဟု မိမိကိုယ်ကို မှတ်ထင်သောသူ။

အတိပတတိ (ကြိ) [အတိ+ပတ+အ+တိ] လွန်စွာကျ၏၊ လျင်စွာ လွန်သွား၏။ အတိပတတိ ဝယော ခဏော တထေဝ။ ဇာ၊၁။၂၃၃။ အတိပတတီတိ အတိဝိယ ပတတိ၊ သီဃံ အတိက္ကမတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။ အဓိပတတိ-လည်းကြည့်။

အတိပပဥ္စ (ပု) [အတိ+ပပဥ္စ] အလွန်–နှောင့်နှေး – ကြန့်ကြာ – ခြင်း။ ဝိတ္ထာရိယမာနေ အတိပပဉ္စော ဟောတိ။ မ႒ကထာ၊ ၁။ ၂၀၂။ ဂန္ထမာလာဝဏ္ဏံ ဆိန္နတ္ထာ အတိပပဉ္စော အဟောသိ။ ဇာ႒ကထာ၊ ၁။ ၇၅။ မာ ဘန္တေ အတိပပဉ္စံ ကရောထ။ ဇာ႒ကထာ၊ ၂။ ၈၄။

အတိပဘာတ (နု) [အတိ+ပဘာတ] အလွန်–မိုးလင်းသော–နေမြင့်သော–အခါ။ သော အတိရတ္တိံ ဝါ ဝသာတိ အတိပဘာတေ ဝါ။ ဇာ႒ကထာ၊ ၂။ ၂၇၈။

အတိပဗောဓ (ပု) [အတိ+ပဗောဓ] အတိပ္ပဗောဓ- ကြည့်။

အတိပဗောဓဂတ (တိ) [အတိပဗောဓ+ဂတ] အတိပ္ပဗောဓဂတ-ကြည့်။

အတိပရိစ္စာဂ (ပု) [အတိ+ပရိစ္စာဂ] အလွန်စွန့်ကြဲခြင်း။ အတိပရိစ္စာဂေတာ ဩရမိတ္တာ ကမ္မန္တေ ပယောဇေန္တော။ ဓမ္မ႒ကထာ၊ ၂။ ၈၈။

အတိပရိတ္တ (တိ) [အတိ+ပရိတ္တ] အလွန်–အားနည်း–တိုတောင်း–သော။ ပရမတ္ထတော ဟိ အတိပရိတ္တော သတ္တာနံ ဇီဝိတက္ခဏော ဧကစိတ္တပ္ပဝတ္တိမတ္တောယေဝ။ သံ႒ကထာ၊ ၁။ ၂၀၁။

အတိပရိတ္တက (တိ) [အတိပရိတ္တ+က] အလွန်–သေးငယ်သော–ကျဉ်းသော။ အတိပရိတ္တကောပိ အာနန္ဒ တထာဂတေ ဥဒကံ န သက္ကာ သဒ္ဒေဝမနုဿေနပိ လောကေန ပကာတိကာယဗလေန ပဋိက္ခာမေတုံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၅။

အတိပရိပ္ဖန္ဒန (နု) [အတိ+ပရိပ္ဖန္ဒန] အလွန်တုန်လှုပ်ခြင်း။ အလွန်တုန်လှုပ်သကဲ့သို့ဖြစ်ခြင်း။

အတိပရိပ္ဖန္ဒနဘာဝ (ပု) [အတိပရိပ္ဖန္ဒန+ဘာဝ] အလွန်တုန်လှုပ်သောအဖြစ်။ သန္တတ္တော ဝိဇာနေ နာတိပရိပ္ဖန္ဒနဘာဝေါ စိတ္တဿ။ အဘိ႒ကထာ၊ ၁။ ၁၅၈။

အတိပရိသင်္ကိတ (တိ) [အတိ+ပရိသင်္ကိတ] အလွန်ယုံမှား–တွေးတော–အပ်သော သူ။ အတိပရိသင်္ကိတောတိ ကေဝိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။ ၅၃။ ကောရဇိကကောရဇိက (မဟာနိ။ ၁၇၄။ ၎င်း႒ကထာ၊ ၂၉၄။ အဘိ႒ကထာ၊ ၂။ ၄၆၃။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၅။) လည်းကြည့်။

အတိပရိသုဒ္ဓ (တိ) [အတိ+ပရိသုဒ္ဓ] အလွန်စင်ကြယ်သော။ အဘာသာ ကမ္မဋ္ဌာနံ အတိပရိသုဒ္ဓံ ပါကဋံ အဟောသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၇။ အတိပရိသုဒ္ဓံ ပါကဋန္တိ ...အတိဝိယ ပရိသုဒ္ဓံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။ ၆၈။

အတိပရိသုဒ္ဓတာ (ထီ) [အတိပရိသုဒ္ဓ+တာ] အလွန်စင်ကြယ်သည်၏အဖြစ်၊ အလွန်စင်ကြယ်ခြင်း။ ပဒုမံ အတိပရိသုဒ္ဓတာယ န ဥပလိမ္ပတိ ဝါရိကဒ္ဒမေန။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။

အတိပဝရ (တိ) [အတိ+ပဝရ] အလွန်မြတ်သော။

အတိပဝရတာ (ထီ) [အတိပဝရ+တာ] အလွန်မြတ်သည်၏အဖြစ်၊ အလွန်မြတ်ခြင်း။ အတိပဝရတာယ ဗိမ္ဗံ ဝနမူလံ ဂဟိတမ္ပိ ဟတ္ထပါသော ဌိတာနံ ပရေနာနံ န ဒဿယတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။

အတိပဿိတွာ (ကြိ ဝိ) [အတိ+ပဿိတွာ] ကြည့်၍၊ လွန်၍ တည်သည်၏ အစွမ်းဖြင့် ကြည့်၍၊ ကြိုကြည့်၍။ အာရညကံ နာဂံ အတိပဿိတွာ ရညော နာဂဿ ဂိဝါယံ ဥပနိဗန္ဓာပေတိ။ မ၊ ၃။ ၁၇၂။ အတိပဿိတွာတိ ဒိသွာ။ မ႒ကထာ၊ ၄။ ၁၄၁။ အတိပဿိတွာ အတိဒ္ဓာနဝသေန ပဿိတွာ။ မ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။ (ဤ၌ ဋ္ဌ-ဋီတို့ဖွင့်တိုင်း အနက်ပေးသည်။ C-P-D-၌ ဤပုဒ်ကို နာမဓာတ်ကြံ၍ "ဘေးချင်းယှဉ်သွား၍" ဟု အနက်ပြန်သည်။ အတိပဿိတွာ-ဟု ပါဌ်ရှိမှုကား ပဿ=ဗန္ဓနေ အရ "အလွန်ဖွဲ့ချည်၍၊ ကြော၍" ဟု အနက်ပေးရာ၏။)

အတိပါကဋ (တိ) [အတိ+ပါကဋ] အလွန်ထင်ရှားသော။ သတ္တု ပန ဒီဃဘာဏကာဝေါ လောကေ အတိပါကဋော။ သံ႒ကထာ၊ ၂။ ၂၇၉။

အတိပါတ (ပု) [အတိ + ပတ + ဏ + တ] လျင်စွာ—ကျစေ—ချ—ခြင်း။ လက်နက်စသည်ဖြင့် နှိပ်စက်၍—ကျစေ—ချ—ခြင်း။ သတ်ခြင်း။ ပါဏာသ အတိပါတော ပါဏာတိပါတော နာမ၊ ပါဏဝဓော ပါဏဃာတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၈။ သရသေနေဝ ပတနသဘာဝဿ ပါဏဿ အန္တရာ ဧဝ အတိဝ ပါတနံ အတိပါတော၊ သဏိကံ ပတိတုံ အဒတွာဝ သီဃံ ပါတနန္တိ အတ္ထော။ အတိက္ကမ္မ ဝါ သတ္ထာဒီဟိ အဘိဘဝိတွာ ပါတနံ အတိပါတော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၈၀။ ဒီဋီ၊၁။၁၁၁။ အတိပတနံ အတိပါတော။ အတိ-သဒ္ဒေါ ဧတ္ထ အတိရောကတ္ထော၊ သီလတာဝေါ ဧဝ စ အတိရေကတာ။ သံဋ္ဌီ၊သစ်၊၁။ ၃၂၁။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ သာရတ္ထ၊၂။၂၅၆။ ဝိမတိ၊၁။၂၂၄-တို့လည်းကြည့်)

အတိပါတယတိ (ကြိ) [(၁) အတိ + ပတ + ဏယ + တိ။ (၂) အတိ + ပတ + ဏ + ဏယ + တိ (ကာရိက်ပစ္စည်းတခုကျေ)။] (၁) လျင်စွာ—ကျစေ၏—ချ၏၊ သတ်၏။ (၂) လျင်စွာချစေ၏၊ သတ်စေ၏။ တပဿီ န ပါဏံ အတိပါတေတိ၊ န ပါဏံ အတိပါတယတိ။ ဒီ၊၃။၄၀။

အတိပါတယန္တ (တိ) [အတိ + ပတ + ဏယ + အန္တ] လျင်စွာ—ကျစေသော—ချသော၊ သတ်သော၊သူ။ န ပါဏမတိပါတယတော သမနုညော ဟောတိ။ ဒီ၊၃။၄၀။ ပါဏမတိပါတယတော။ မ၊၂။၁၀၃။

အတိပါတာပယန္တ (တိ) [အတိ + ပတ + ဏာပယ + အန္တ] လျင်စွာ—ကျစေသော—ချသော၊ သတ်သော၊သူ။ လျင်စွာ—ချစေ—သတ်စေ—သော၊သူ။ ပါဏမတိပါတာပယတော။ ဒီ၊၁။ ၄၉။ ပါဏမတိပါတာပယတောတိ ပါဏံ ဟနန္တဿပိ ဟနာပေန္တဿပိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။

အတိပါတိက (တိ) [အတိပါတ + ဣက] အဆော တလျင်—ရှောင်တခင်—ပြုအပ်သော၊ အလျင်အမြန် ဖြစ်စေအပ်သော။ အစ္စာယိက-ကြည့်။ အတိပါတိကာနိတိ သီဃံ ပဝတ္တေတဗ္ဗာနိ။ အံ၊ ဋီ၊၂။၁၉၂။

…**အတိပါတီ** (တိ) [အတိ + ပတ + ဏ + ဏီ] လျင်စွာ—ကျစေလေ့—ချလေ့—ရှိသော၊ သတ်လေ့ ရှိသော၊သူ။ ပါဏာတိပါတီ, ဝိရုဒ္ဓါတိပါတီ-တို့ကြည့်။

အတိပါတေတိ (ကြိ) [အတိ + ပတ + ဏေ + တိ] (က) လျင်စွာကျစေ၏၊ လျင်စွာချ၏၊သတ်၏။ န ပါဏံ အတိပါတေတိ။ ဒီ၊၃။၄၀။ပါဏံ အတိပါတေန္တီတိ ပါဏာတိပါတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ ယေ ကေစိ လောကေ ပါဏံ အတိပါတေန္တိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၇။ (ခ) လွန်၍ကျစေ၏၊ ကျော်လွန်စေ၏။ နေဝ္ဂဟော...ဟယုကေန အသနေန အပ္ပကသိ-ရေနေဝ တိရိယံ တာလစ္ဆာယံ အတိပါတေယျ။ မ၊၁။၁၁၇။သံ၊၁။၆၁။အံ၊၁။၃၅၇။ အံ၊၃။၂၂၆။ အတိပါတေယျာတိ အတိက္ကမေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၅၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။ ဒူရတော၀ သုခုမေန တာဠစ္ဆိဂ္ဂဠေန အသနံ အတိပါတေ-ယန္တိ။ သံ၊၃။၃၉၅။

အတိပါတေန္တ (တိ) [အတိ+ပတ + ဏေ + အန္တ] (၁) လွန်၍ ကျစေသော၊ ကျော်လွန်စေသော သူ။ဒူရတော၀ သုခုမေန တာဠစ္ဆိဂ္ဂဠေန အသနံ အတိပါတေန္တေ။ သံ၊၃။၃၉၅။ အသနံ အတိပါ-တေန္တေတိ ကဏ္ဍံ အတိက္ကမေန္တေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၂။ (၂) လျင်စွာကျစေသော၊ လျင်စွာချသော၊ ပျက်စီးစေသော၊ ဖျက်ဆီးသော၊သူ။ ဇီဝိတိန္ဒြိယဉ္စ အတိပါတေန္တော "ပါဏံ အတိပါ-တေတိ" တိ ဝုစ္စတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။အတိပါတေန္တော တိ အတိပါတေန္တော ဝိနာသေန္တော။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၂၄။

အတိပါတော (တိ) [အတိ + ပါတော] အလွန် စောသည်၊ စောလွန်းသည်။ "အတိပါတော" တိ ကာမံ န ကရောတိ။ ဒီ၊၃။၁၄၉။

အတိပါပ (တိ)[အတိ + ပါပ]အလွန်ယုတ်ညံ့သော။ တဿ ဝေရူပဿ ဇီဝိတံ အတိပါပံ အတိဟီနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၂။၄၅။

အတိပိင်္ဂလက္ခိ (တိ) [အတိပိင်္ဂလ+အက္ခိ] အလွန်ကြောင်သော မျက်စိရှိသော၊ ကြောင်မျက်စိကဲ့သို့သော မျက်စိရှိသော၊သူ။ ရက္ခိတာကဏ္ဍော ဝါဂေါဘတ္တနဒ္ဒိကာယ အင္ဂသဒိသေဟိ ကဏ္ဍေဟိ သမန္နာဂတော၊ အတိပိင်္ဂလက္ခိ ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁၁။အတိပိင်္ဂလက္ခိတိ မဇ္ဇာရက္ခိ။ဇိမတိ၊၂။၁၂၇။

အတိပီဏိတ (တိ) [အတိ + ပီဏိတ] အလွန်နှစ်လိုအပ်သော။ အတိပီဏိတမေတံ ရူပံ သုဝဏ္ဏဝဏ္ဏံ။ မမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။

အတိပိဋ္ဌိတ (တိ) [အတိ + ပိဋ္ဌိတ] အလွန်နှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ အတိဂါဠ္ဍိတ-ကြည့်။

အတိပုည (နံ) [အတိ + ပုည](၁) လွန်ကဲသော—ကောင်းမှု—ကုသိုလ်—ဘုန်းကံ။ (၂) (တိ)လွန်ကဲသော — ကောင်းမှု — ကုသိုလ် — ဘုန်းကံ — ရှိသော၊သူ။

အတိပုညတာ(ထီ)[အတိပုည+တာ]လွန်ကဲသော—ကောင်းမှု—ကုသိုလ်—ဘုန်းကံ—ရှိသည်၏အဖြစ်၊ လွန်ကဲသော—ကောင်းမှု—ကုသိုလ် —ဘုန်းကံ—ရှိခြင်း။ရာဇာ အတိပုညတာယ အဓိပတိ။မိလိန္ဒ။၂၇၀။

အတိပုဏ္ဏ (တိ) [အတိ+ပုဏ္ဏ]အလွန်ပြည့်သော။

အတိပုဏ္ဏတ္တ (နံ) [အတိပုဏ္ဏ+တ္တ] အလွန်ပြည့်သည်၏အဖြစ်။ အတိပုဏ္ဏတ္တာ ပဋ္ဌရမာနေဟိ။ ဇာ·ဋ္ဌ၊၇။၂၃၉။

အတိပုရိသ (ပု) [အတိ+ပုရိသ] လွန်သော—ကောင်းသော—ပူဇော်အပ်သော—ယောကျ်ား။ ကလျာဏော ပုဂ္ဂီတော ဝါ ပုရိသော အတိပုရိသောတိ ဘဝတိ။ အနုဋ္ဌီ၊၁။၁၃။

အတိပူရ (ပု) [အတိ+ပူရ] အလွန် ပြည့်ခြင်း။ အတိပူရေန နဒီ ဥတ္တရတိ။မိလိန္ဒ။၂၆၉။

အတိပ္ပဂဘာဝ (ပု) [အတိပ္ပဂ+ဘာဝ။ အတိပ္ပ-ဂေါ+ဘာဝ]အလွန် စောသည်၏ အဖြစ်၊စောလွန်းသည်၏ အဖြစ်။ သူရိယံ ဩလောကေတွာ အတိပ္ပဂဘာဝမေဝ ဒိသွာ တေ အဟောသိ။ဒီ·ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၇၀-လည်းကြည့်။)

အတိပ္ပဂေါ (ဗျ) [အတိ + ပ။ ဩ-နှင့်ဂ-လာ။ရွှေ၄၇-ကြည့်။ တနည်း အတိ+ပဂေါ။ ပဂေါသဒ္ဒေါ ပါတောသဒ္ဒေန သမာနတ္ထော နိပါတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၇၄။ မောဂ်၊၁။၄၅-၌ အတိပ္ပဂေါကို ပဌမန္တ ဟုဆိုသည်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၃၇၀-၌ကား နာမ် (ပဂ), နိပါတ် (ပဂေါ), ဥပသာဂ (ပ-ဥပသာဂနှင့် ဩ-ဂ-အာဂုံ) ဟု ပဂေါ-ကို (အတိပ္ပဂဘာဝကို ထောက်၍) ၃-မျိုး ကြံသည်။ (အတိပ္ပဂေ-သံ)]။ အလွန်စောသည်၊ စောလွန်းသည်။ အလွန်စောစွာ၊ အလွန်စောစော။ အတိပ္ပဂေါ ခေါ တာဝ .... ပိဏ္ဍာယ စရိတုံ။ဒီ၊၁။၁၆၇။ ဒီ ၃။၁။ သံ၊၁။၂၆၉။ မ၊၁။၁၁၈။ အံ၊၂။၄၂၄။ အတိပ္ပဂေါ ခေါတိ အတိဝိယ ပဂေါ ခေါ၊ န တာဝ ကုလေသု ယာဂုဘတ္တံ နိဋ္ဌိတန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁။ အတိပ္ပဂေါတိ တဒါ ကိရ ထေရဿ အတိပ္ပဂေါယေဝ နိက္ခန္တဘိဝသော အဟောသိ၊ အတိပ္ပဂေါယေဝ နိက္ခန္တဘိက္ခူ — ပဿိ ကရောန္တိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။

အတိပ္ပဂ္ဂဟိတ (တိ) [အတိ + ပဂ္ဂဟိတ] အလွန်ချီးပင့်အပ်သော။ န စ အတိပ္ပဂ္ဂဟိတော ဘဝိဿတိ။ သံ၊၃။၂၄၂။

အတိပ္ပဒါန (နံ) [အတိ+ပ+ဒါန] အလွန် — အလွန်အကျွံ —အလွန်အကျူး — ပေးလှူခြင်း။ အတိပ္ပဒါနေန ကုလာ န ဟောန္တိ။ပေတ၊၁၅၈။ ရင်း၊ဋ္ဌ။၁၂၂-လည်းကြည့်။

အတိပ္ပဒါနပသင်္ဂ (ပု) [အတိပ္ပဒါန + ပသင်္ဂ] အလွန် — အလွန်အကျွံ — အလွန်အကျူး —ပေးလှူခြင်း၌—ကပ်ငြိ — စွဲလမ်းခြင်း။ မနဿ ပမာဏံ အဇာနိတွာ ဒါနဿ တံ နိဿာယ အတိပ္ပဒါနပသင်္ဂေန ကုလာနိ န ဟောန္တိ နဿန္တိတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂၂။

အတိပ္ပပဥ္စ (ပု) [အတိ + ပပဥ္စ] အတိပပဥ္စ-ကြည့်။

အတိပ္ပဘတာ (ထီ) [အတိ + ပဘာ + တာ] အလွန်ထွန်းလင်းတောက်ပသောအရောင်ရှိသည်၏အဖြစ် အလွန် ထွန်းလင်း တောက်ပခြင်း။ သူရိယော အတိပ္ပဘတာယ တိမိရံ ဿတေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။

အတိပ္ပဘာ (ထီ) [အတိ + ပဘာ] အလွန်ထွန်းလင်းတောက်ပသောအရောင်။

အတိပ္ပဘေဒ (ပု) [အတိ + ပဘေဒ] လွန်သော–များသော–အပြား။

အတိပ္ပဘေဒဂတ (တိ) [အတိပ္ပဘေဒ + ဂတ] လွန်သော – များ သော – အပြား ရှိသော။ တိက္ခတ္တာ အတိပ္ပဘေဒဂတံ ဓမ္မာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။ သခ်ါရက္ခန္ဓော စ ပဿာဒိဝသေန အနေကဘေဒေါတိ ဓမ္မာနုပဿနာ "အတိပဘေဒဂတာ"တိ ဝုတ္တာ။ အနု၊ဋီ၊၂။ ၁၅၀။

အတိပ္ပဘေဒဂတာရမ္မဏ (တိ) [အတိပ္ပဘေဒဂတ + အာရမ္မဏ] လွန်သော – များသော – အပြားရှိသော အာရုံ ရှိသော။ တိက္ခာ အတိပ္ပဘေဒဂတာရမ္မဏံ စေတဿ (ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေါ)။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၅။

အတိပ္ပမာဏ (တိ) [အတိ + ပမာဏ] လွန်သော ပမာဏရှိသော၊ပမာဏကိုလွန်သော။ ဿဗ္ဗာယသံ ကုဋ္ဋမတိပ္ပမာဏံ ပဂ္ဂယှ ယော တိဋ္ဌသိ အန္တလိက္ခေ။ဇာ၊၁။၁၁၇။

အတိပ္ပသင်္ဂ(ပု) [အတိ + ပသင်္ဂ] လွန်၍–ကပ်ငြိ–လျှဉ်းပါးခြင်း၊ အလိုမရှိအပ်သော အနက်ကို လွန်၍ လျှဉ်းပါး–ကပ်ငြိ–ခြင်း။

အတိပ္ပသင်္ဂနိယမန (နပ) [အတိပ္ပသင်္ဂ + နိယမန] လွန်၍–ကပ်ငြိ– လျှဉ်းပါးခြင်းကို–နှစ်စေခြင်း–မြစ်ခြင်း။ ရူပန္တိ အတိပ္ပသင်္ဂနိယမနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၁၀၂။ ဟတ္ထ အဓိပ္ပေတတ္ထံ အတိစ္စ ပဝတ္တနတော အတိပ္ပသင်္ဂေါ၊ သော နိယမနတ္ထံ ရူပန္တိ ဝုတ္တန္တိ ဒဿေန္တော ရူပန္တိ...အာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၅၄။

အတိပ္ပသတ္ထ (တိ) [အတိ + ပသတ္ထ] အလွန်ချီးမွမ်းအပ်သော။ဓာန်။၉၁၈။

အတိပ္ပိယသဟာယက (ပု) [အတိပ္ပိယ + သဟာယက] အလွန်ချစ်ခင်သော –အဆွေခင်ပွန်း – အပေါင်းအဖော်။ အယဉ္စိ မေတ္တာ အပ္ပိယပုဂ္ဂလေ, အတိပ္ပိယသဟာယကေ, မဇ္ဈတ္တေ, ဝေရီပုဂ္ဂလေတိ ဣမေသု စတူသု ပဌမံ န အာရဘိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၇။

အတိဖရုသ (တိ) [အတိ + ဖရုသ] အလွန်ကြမ်းတမ်းသော။ (က) အလွန် ကြမ်းတမ်းသော စကား။ တံ မံ ကုဋ္ဌာသတ္တကေန မုဋ္ဌော ဝိယ အတိဖရုသံ ကထေသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၇။ (ခ) အလွန် ကြမ်းတမ်းသော၊ သူ။ တေ ကုမာရာ အတိဖရုသာ အဟေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၀။

အတိဗီဘ (တိ) [အတိ + ဗီဘ] အလွန် ဝပြော သော။ ကာလေ အညတရေ အဟုံ။ ပဿုတာ နာ'တိဗီဘတမ္မိ။ အပ၊၂။ ၂၃၃။

အတိဗဒ္ဓ (တိ) [အတိ + ဗဒ္ဓ] အလွန်ဖွဲ့ချည်အပ်သော၊ တစပ်တည်း ဖွဲ့အပ်သော၊ တသီ – တ တန်း – တည်း ဖွဲ့အပ်သော။ မယှံ ဗလီဗဒ္ဒေါ သကဋ္ဌသတံ အတိဗဒ္ဓံ ပဝဋ္ဋေဿတိ။ ဝိ၊ ၂။၇။ မယှံ ဓေနာ ဂေါဓေနာ အတိဗဒ္ဓံ သကဋ္ဌသတံ ပဝဋ္ဋေတုံ သမတ္ထော အတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၇။

အတိဗဒ္ဓိယမာန (တိ) [အတိ + ဗဒ္ဓ + ယ + မာန] အလွန်ဖွဲ့အပ်သော၊ အတင်း အကြပ် ဖွဲ့ အပ်သော။ အတိကဓိယမာန·ကြည့်။

အတိဗန္ဓိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ + ဗန္ဓ + တွာ] အလွန် ဖွဲ့ချည်၍၊ တစပ်တည်းဖွဲ့ချည်၍၊ တသီ – တ တန်း – တည်း ဖွဲ့ချည်၍။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ သော ဗြာဟ္မဏော သကဋ္ဌသတံ အတိဗန္ဓိတွာ နန္ဒိဝိသာလံ ဗလီဗဒ္ဒံ ယုဉ္ဇိတွာ ဧတဒဝေါစ။ ဝိ၊ ၂။ ၇။ ဗြာဟ္မဏော...သကဋ္ဌသတံ အတိဗန္ဓိတွာ နန္ဒိဝိသာလံ မဇ္ဈေ့တွာ ပုရိမသကဋ္ဌဓုရေ ယောဇေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၀။

အတိဗလ (တိ)[အတိ+ဗလ] (၁) အလွန်–အား ရှိသော–အားကြီးသော။ ဝဏ္ဏာရောဟ မဟာ-ဆုဇ၊ လောကေ အတိဗလာ ဘုသာ။ ဇာ၁၁။ ၁၉၁၁၁၉၃။ မဂ္ဂနေဝ အတိဗလော သန္ဓိနိက္ခ-မော။ ဇာ၁၁။၂၃၀။ (၂) အတိဗလမည်သော ငှက်။ ပါကဟံသာ အတိဗလာ၊ နဒ္ဓုဟာ ဇီဝဇီ-ဝကာ။ ဇာ၂။၃၄၇။

အတိဗလတာ (ထီ) [အတိဗလ+တာ] အလွန် အားရှိသည်၏ အဖြစ်။ အစ္စုဂ္ဂတာ'တိဗလတာ၊ အတိဝေလံ ပဘာသိတာ။ ဇာ၁၁၂၇။ အတိ-ဗလတာတိ (အတိလပတာတိ၊က) ဟူပုဂ္ဂိုလ် ဘာသနေန အတိဗလသဘာဝါ (အတိလပ-သဘာဝါ)။ ဇာ၄၁၁၄၅၇။

အတိဗလဝ (တိ) [အတိ+ဗလ+ဝ။ မောဂ်၊ ၄၊ ဂဂ-သုတ်ဖြင့် အသတ္တိ အနက်၌ ဝ-သက်။] အလွန်အားရှိသော၊သူ။

အတိဗလဝတာ (ထီ) [အတိဗလဝ+တာ] အလွန် အားရှိသည်၏အဖြစ်၊အလွန်အားရှိခြင်း။မလ္လော အတိဗလဝတာယ ပဋိမလ္လံ ခိပ္ပံ ဥက္ခိပတိ။မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။

အတိဗလဝန္တု (တိ) [အတိ+ဗလ+ဝန္တု] အလွန် အားရှိသော၊သူ။

အတိဗလသဘာဝ (တိ) [အတိဗလ+သဘာဝ] အလွန်အားရှိသော သဘောရှိသော။ အတိဗလ-တာ-ကြည့်။

အတိဗဟလ (တိ) [အတိ+ဗဟလ] အလွန်ပြစ် သော။ မဟာသတ္တော အာဟ- "ကိံ ဘဒ္ဒေ အတိဗဟလာ ယာဂူ"တိ။ ဇာ၄၁၆။၂၀၅။(၁) အလွန်ထူသော။

အတိဗဟလလောဒ္ဒကပေါလ (တိ) [အတိဗဟလ+ သြဋ္ဌ+ကပေါလ] အလွန်ထူသော နှုတ်ခမ်း၊ ပါးစောင်ရှိသော။ "အရေ ခုဇ္ဇေ အတိဗဟလော-ဋ္ဌကပေါလံ ဝေဝ မုခံ၊ ဧဝံ နာမ ဝဒေဒတိ"တိ အာဟ။မဇ္ဈ၄၁၁၁၂၅။

အတိဗဟု (တိ) [အတိ+ဗဟု] အလွန်များသော၊ များလွန်းသော။ သော ဩဒနံ ပဋိဂ္ဂဏှာတိ နာတိထောကံ နာတိဗဟုံ။ မ၂။၃၃၉။ အတိ-ဗဟုန္တိ ယာပနမတ္တတော အတိရေကံ။ မ၄၁၃။ ၂၆၈။ ဧတ္တာဝ ဇနော သမ္ဗုဠ္ဌော လောဘ-ဝသေန အတိဗဟုံ ခါယိတေန လောဟိတပက္ခ-န္ဒိကာ ဥပ္ပန္နာ၊ မိလိန္ဒ။၁၇၅။ ကိံ အတိဗဟုံ ဘုဉ္ဇိတေန။ မိလိန္ဒ။၂၂၂။

အတိဗဟုက (တိ) [အတိ+ဗဟု+က] အလွန် များပြားသော။ သုဗဟု(ဇာ၄၁၃။၄၉၃)ကြည့်။

အတိဗဟုဘက္ခ (န) [အတိဗဟု+ဘက္ခ] (၁) အလွန်များသော – ဘက္ခာ – ဥစ္စာပစ္စည်း။ (တိ) (၂) အလွန် များသော–ဘက္ခာ–ဥစ္စာ ပစ္စည်း–ရှိသော၊သူ။ "ဘဝန္တ အယံ ဘိက္ခု အတိ-ဗဟုဘက္ခော"တိ အာရောစေသုံ။ မဇ္ဈ၄၁၂။၄၆။

အတိဗဟုဘောဇန (န) [အတိဗဟု+ဘောဇန] အလွန်များစွာစားခြင်း၊ အလွန်အကျွံစားခြင်း။ မဟာရာဇ အတိဗဟုဘောဇနံ ဓံ ဒုက္ခံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၄၁၂။၁၇၁။

အတိဗာဓယတိ (ကာ၊ကြိ)[အတိ+ဗဟ+ဏေ+ တိ] ကျော်လွန်၍ ဆောင်၏၊ ကျော်လွန်စေ၏။ အဗ္ဗာဟယတိ ကြည့်။

အတိဗာဠ္ဟ (တိ)[အတိ+ဗာဠ္ဟ]အလွန်ပြင်းပြသော၊ အတိုင်း အရှည်ကိုလွန်သော။ အတိဗာဠှံ ခေါ အယံ အမှင္ဂော မာဏဝေါ သကျေသု ဇုန္တ-ဝါဒေန နိမ္မာဒေတိ။ ဒီ၁။၈၇။ အတိဗာဠှံ ခေါ အယံ ယကျော ပမတ္တော ဝိဟရတိ။ မ၁။၁၃၂၀။ ကိံ နု ခေါ တုမှေ အာယသ္မန္တော အတိဗာဠှံ မယိ ဗျာဝဋာ။ အဘိဝိ။၄၀၂။ အတိဗာဠှန္တိ အတိဒဠှံ အတိပ္ပမာဏံ။အဘိ၄၁၂။၄၉၉။ အတိ-ဗာဠှံ နိပ္ပိဠေသိ၊ အပ၁။၁၅၄။ ကိံ ကာရဏာ ဓောဏ္ဍုရံ ဒါနပတိ အတိဗာဠှံ ပရိပါဠေတိ သုဗိန္ဒေ ပုတ္တေ ဓ ဒါရေ ဓ။ မိလိန္ဒ။၂၇၁။

အတိဗုဒ္ဓိ (ထီ) [အတိ+ဗုဒ္ဓိ](၁) လွန်ကဲသော ပညာ။ (တိ)(၂) လွန်ကဲသော ပညာရှိသော၊

သူ။ အတိဗုဒ္ဓိ ဝိစက္ခဏော။ မိလိန္ဒ။၉၇။ သုနိဇ္ဈ ဋ္ဌိတော,...အတိဗုဒ္ဓိနာ တယာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၅။

အတိဗုဒ္ဓိသမ္ပန္န (တိ) [အတိဗုဒ္ဓိ + သမ္ပန္န] လွန်ကဲသောပညာနှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။... မဟော-သဓော...အသဒ္ဓော အမာယာဝီ အတိဗုဒ္ဓိသမ္ပန္နော ကိတ္တိမာ။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၃။

အတိမောဒ္ဓ (တိ) [အတိ + မောဒ္ဓ]အလွန်ခွန်အားနည်းသော၊သူ။ အဗလဗလော ဝိယာတိ အဗလော ကိရ မောဒ္ဓော ဝုစ္စတိ၊ အတိသယတ္ထေ စ ဣဒံ အာမေဍိတံ၊တသ္မာ အတိမောဒ္ဓော ဝိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။ အဗလဗလ-လည်းကြည့်။

အတိမ္ဗ (တိ) [န + တိမ္ဗ] မထက်မြက်သော၊မပြင်းပြသော၊ အားမကြီးသော။

အတိမ္ဗဂါရဝ (တိ) [န+တိမ္ဗ + ဂါရဝ]ထက်မြက် — ပြင်းပြ — အားကြီး — သော — ရိုသေ — လေးစား — ခြင်းမရှိသော၊သူ။ သိက္ခာယ အတိမ္ဗဂါရဝေ ဥဒ္ဒေတ ဥန္နဠေ...။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၅။ ယေ သိက္ခာပဒေသု ဗဟုလဂါရဝါ န ဟောန္တိ အာပတ္တိဝီတိက္ကမဗဟုလာ၊ တေ သိက္ခာပဒေသု အတိမ္ဗဂါရဝါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၉၉။

အတိမျာဒိပ္ပတိ (ကြိ) [အတိ+ဝိ + အာ + ဒိပ + ယ + တိ။ တနည်း အတိဝိယ + ဒိပ္ပတိ၊ ဝေ-ဗျာခေါ-ဂ္ဂကဲ့သို့ ဝိယ-ကို ဗျာ-ပြု] အလွန်ထွန်းပ၏၊ အလွန်တောက်ပ၏။ ဒသ အကုသလကမ္မ-ပထာ အတိမျာဒိပ္ပိံသန္တိ။ ဒီ၊၃။၅၉။ အတိမျာ-ဒိပ္ပိံသန္တိတိ အတိဝိယ ဒိပ္ပိံသန္တိ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။ ဒိပ္ပိံသန္တိတိ ပဇ္ဇ-ပက္ခဘာဝေန သမုဇ္ဇလိံသန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၁။

အတိဗြဟ(န္တ) (တိ) [အတိ + ဗြဟ(န္တ)] အလွန် — ကြီးမား — ထွားကျိုင်း — သော၊ ကြီးမား — ထွားကျိုင်း — လွန်းသော၊သူ။ အဟဓော ယုဝါ နာတိဗြဟာ။ ဇာ၊၂။၁၇၈။ နာတိဗြဟာတိ နာတိဒီဃော နာတိရဿော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၀၆။

အတိဗြဟ္မ (ပု) [အတိ + ဗြဟ္မ] သာလွန် — ထူးကဲ — မြင့်မြတ် — သော ဗြဟ္မာ၊(ဘုရား,ရဟန္တာ)။ ဗြဟ္မာနံ အတိဗြဟ္မာ ဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ။၂၆၉။ သက္ကာနံ အတိသက္ကော ဗြဟ္မာနံ အတိဗြဟ္မာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂။ တတော ဥပရိ ဗြဟ္မာသိ အတိဗြဟ္မာတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ ဂုဏာဘိဘဝနတော အဓိကော အတိသယော အတိရေကတာရော ဝါ သက္ကော ဗြဟ္မာ စာတိ သက္ကာနံ အတိသက္ကော ဗြဟ္မာနံ အတိဗြဟ္မာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။၈။ အတိဒေဝပ္ပတ္တ-လည်းကြည့်။

အတိဗြဟ္မဘာဝ (ပု) [အတိဗြဟ္မ + ဘာဝ] ဗြဟ္မာတို့ထက်လွန်မြတ်သောသူ (ရဟန္တာ)၏ အဖြစ်။ အတိဒေဝပ္ပတ္တ-ကြည့်။

အတိဗြာဟ္မဏ (ပု) [အတိ + ဗြာဟ္မဏ] သာလွန် — ထူးကဲ — မြင့်မြတ် — သော — ဗြာဟ္မဏ (ပုဏ္ဏား)။ အတိစတ္တာလောသိ၊ အတိဗြာဟ္မဏောသိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၅။ (ဂဍှာ) ဗြာဟ္မဏာနံ အတိဗြာဟ္မဏော ဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၉။ (ပသံသာ)

အတိဗြူဟယတိ (ကြိ) အတိဗြူဟေတိ-ကြည့်။

အတိဗြူဟေတိ (ကြိ) [အတိ + ဗြူဟ + ဏေ + တိ] အလွန်မြွက်ဆို၏။ ကျယ်လောင်စွာ မြွက်ဆို၏။ တံ မာယတန္တံ ဝိသ္သာန၊ သမုခေါ် အတိဗြူဟယိ။ ဇာ၊၂။၇၁။ အတိဗြူဟယီတိ အနန္တရဂါထာယ အာဂတံ "မာ ဘာယိ"တိ ဝစနံ ဝဒန္တော အတိဗြူဟေသိ မဟာသဒ္ဒံ နိစ္ဆာရေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၃၈၄။

အတိဘဒ္ဒက (တိ) [အတိ + ဘဒ္ဒ + က] အလွန်ကောင်းမွန်သော။ အတိဘဒ္ဒကော အယံ ဓမ္မ-ပရိယာယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၂။

အတိဘဒြက (တိ) [အတိ + ဘဒြ + က] အလွန်ကောင်းမွန်သော။ သာဓု ဘန္တေ နာဂသေန

သုနိမ္မေဠိတော ပဌော၊ အတိဘဒြကာ် ဝေယျာ-ကရဏာ်။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၈။

အတိဘယ (န) [အတိ + ဘယ] အလွန်ကြောက်ရွံ့ခြင်း။ အတိဘယေန နိဗ္ဗုတို။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၉။

အတိဘရိတ (တိ) [အတိ+ဘရိတ] အလွန်ပြည့်သော။ အန္တာယ အတိဘရိတာယ။ အမတာယဒ္ဓ-ကာယာ်။ ထေရ။ ၂၅၈။ ယထာ စ အတိဘရိတာ ဥဒကဘာဇနာ ဥဒကာ် အဂါာမတာယ နိက္ခမတိ။ ဓိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၈၀။ မ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၃။

အတိဘာရ (ပု) [အတိ + ဘာရ] အလွန်လေးလံခြင်း။ အလွန်လေးလံသောဝန်။ အတိဘာရံ သမာဒါယ၊ အဏ္ဏဝေ (နိရယေ) အဝသီဒတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၄။ အတိဘာရေန သကဋဿ အက္ခော ဘိဇ္ဇတိ၊ အတိဘာရေန နာဝါ ဩသီဒတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၉။ မထိတော အတိဘာရေန။ ထေရ။ ၃၁၅။ အတိဘာရေန ဂရုဘာရေန ပီဠိတော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။

အတိဘာရတာ (ထီ) [အတိဘာရ+တာ] အလွန်လေးလံသည်၏အဖြစ် အလွန်လေးလံခြင်း။ သိနေရု အတိဘာရတာယ အစလော။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။

အတိဘာရဘရိတ (တိ) [အတိဘာရ + ဘရိတ] အလွန်လေးလံသောဝန်ဖြင့် ပြည့်သော။ သကဋဿ အတိဘာရဘရိတဿ နာဘိယော စ နေမိယော စ ဖလန္တိ အက္ခော ဘိဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၀။

အတိဘာရိက (တိ) [အတိဘာရ + ဣက] အလွန်လေးလံသော ဝန်ရှိသော။ အတိဘာရိကော ဝိဟာရော ပရိပတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၅။ အတိဘာရိကော .. ။ ဝိ၊ ၂။ ၆၈။

အတိဘာရိတ (တိ) [အတိဘာရ+ဣတ] အတိ-ဘာရိက-ကြည့်။

အတိဘာရိယ (တိ) [အတိ + ဘာရိယ]အလွန်လေးသော၊ အလွန်ဝန်လေးသော။ ဘာဝိကော မေ အတိဘာရိယံ ကမ္မံ ကရောတိ။ မေ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၅။ အတိဘာရိယံ ကမ္မံ။ ဓိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၄။

အတိဘိရုက (တိ) [အတိ + ဘိရုက] အလွန်-ကြောက်ရွံ့-ထိတ်လန့်-တတ်သော၊ သူ။ ကိမ္ဗု-ရိသာ နာမ အတိဘိရုကာ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၉၇။

အတိဘုဉ္ဇိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [အတိ+ဘုဇ+တွာ]အလွန်စား၍၊ အစားလွန်၍။ ကေစ္စေ တံယေဝ ဘော-ဇနံ အတိဘုဉ္ဇိတွာ ဝိသူစိကာယ မရန္တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၅။

အတိဘုတ္တ (န) [အတိ+ဘုတ္တ] အလွန်စားခြင်း၊ အစားလွန်ခြင်း။ ဝါတော ခေါ မဟာရာဇ ကုပ္ပ-မာနော ဒသဟိ ကာရဏေဟိ ကုပ္ပတိ သီတေန ဥဏှေန ဇိဃစ္ဆာယ ပိပါသာယ အတိဘုတ္တေန ဌာနေန ပဓာနေန အာဓာဝနေန ဥပက္ကမေန ကမ္မဝိပါ-ကေန။ မိလိန္ဒ။ ၁၃၇။ အတိဘုတ္တေန ဘောဇနံ ဝိသမံ ပရိဏာမတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၉။ အစ္စာသန-လည်းကြည့်။

အတိဘူမိ (ထီ) [အတိ+ဘူမိ] အလွန်မြင့်သော အရပ်။ သေသော (ဂိဇ္ဈော) ဩဟာယ အတိ-ဘူမိံ ဂန္တွာ ဝေရမ္ဘဝါတမုခံ ပတွာ စုဏ္ဏဝိစုဏ္ဏ-ဘာဝံ ပါပုဏိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၆၀။

အတိဘေရဝ (တိ) [အတိ + ဘေရဝ] အလွန်ကြောက်လန့်ဖွယ် ဖြစ်သော၊ အလွန်ကြောက်ရကောင်းသော။ အတိဘေရဝတ္တာ ကမ္ပဌာ-နဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၈၁။

အတိဘောဇန (န) [အတိ + ဘောဇန]အလွန်စားခြင်း၊ အစားလွန်ခြင်း။ အတိဘောဇနေ နိမိတ္တံ ဂဏှန္တဿာပိ ထိနမိဒ္ဓံ ပဟီယတိ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၈။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၃။

အတိဘောတိ (ကြိ)[အတိ+ဘူ + အ + တိ] လွှမ်းမိုး-နှိပ်စက်-၏၊ လှည့်ဖြား၏။ ဆဟိ ကလာ-ဟိ တိဘောတိ ဘာဂိနေယျော။ ဇာ၊ ၁။ ၅။ ဆဟိ ကလာဟိ လုဒ္ဒကာ် အတိဘောတိ။ ဆဟိ ကောဋ္ဌာသေဟိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ ဝဉ္စေတီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၈၀။ သမ္မေ ပဌေ အတိ-

ဘေ့ာတိ။ ဇာ၊၁။၁၆၀။ ဇာ၊၄၊၃။၃၂၁။ သမ္မေ သဇ္ဇေ အတိဘောမိ။ အပ၊၁။၁၆၉။

အတိမညတိ (ကြိ) [အတိ+မန+ယ+တိ]လွန်၍ ထင်မှတ်၏၊ အထင်သေး၏၊ မထီမဲ့မြင်ပြု၏။ အညေ ပေသလေ ဘိက္ခူ အတိမညတိ။ သံ၊၁။ ၁၈၉။ ဗဟုဿုတော အပ္ပဿုတံ၊ ယော သုတေ-နာ'တိမညတိ။ ထေရ။၁၄၇။ ဆပ္ပလာဘော'ပိ စေ ဘိက္ခု၊ သလာဘံ နာတိမညတိ။ ဓမ္မ။၆၆။ သညာတိ အတိမညေတိ။ သုတ္တနိ။ ၂၉၆။ သညာတိ အတိမညေတိတိ အတ္တနော ဉာတိမ္ပိ ဇာတိယာ အတိမညတိ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။ ၁၅၄။ တေ ဒုဗ္ဗဏ္ဏေ သဗ္ဗေ အတိမညန္တိ။ ဒီ၊၃။၇၁။ ကလျာဏံ ဝတ ဘော သက္ခိ၊ အပ္ပုာန် အတိမ-ညသိ။ အံ၊၁။၁၄၈။ အတိမညသီတိ အတိက္က-မိတ္ဝာ မညသိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ အဝိဘော အတိ-မညသိ။ဇာ၊၂။၂၂၉။ အတိမညသိ… အဝဇာ-နာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၀။ အညေ ပေသလေ ဘိက္ခူ အတိမညာမိ။ သံ၊၁။၁၈၉။ နေဝ တံ အတိ-မညာမိ။ ဇာ၊၂။၂၂၉။ အညေသု ရတ္တာ-အတိ-မညတေ ပတိံ။အံ၊၂။၄၆၇။သာ တေန အညာ မိဋ္ဌကာ အတိမညေယျ။ သံ၊၁။၄၂၆။ သလာဘံ နာတိမညေယျ။ ဓမ္မ။၆၆။ လဒ္ဓါ ဓော အတိမ-ညေယျ တမ္ပိ။ ဇာ၊၂။၁၂၅။ သီလဗ္ဗတေန နာညမတိမညေ။ သုတ္တနိ။၄၂၃။ နာတိမညေထ ကတ္ထစိ န ကဥ္စိ။ ခုဒ္ဒက။ ၁၁။ သုတ္တနိ။ ၃၀။ နာတိမညေထာတိ န အတိက္ကမိတ္ဝာ မညေယျ။ သုတ္တနိ-ဋ္ဌ ၁။၁၈၈။ ဒိဋ္ဌိန မာတိမညိတ္ထော။ဇာ၊ ၁။၃၈။ (နီတိ၊ပ၁။၁၆၄။နီတိ၊သုတ္တ။ ၉၃၃-တို့၌ ဒိဋ္ဌိန မာတိမညဝ္ဟော-ဟုရှိ၏။ မောဂ်၊ နိသျ၊ ၈၇၉ လည်းကြည့်။) သုရစိ အတိမညိတ္ထ။ ဇာ၊ ၁။၂၈၈။ အတိမညိတ္ထာတိ…. အတိမညိန္တိ ဣဒံ အတိက္ကမိတ္ဝာ မညန် န ဇာနာမိ န သရာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၃၂၀။ နမံ တေ အစ္စမညိသုံ။ ဇာ၊၁။၂၄၃။ ပစ္ဆိမာ ဇနတာ သာလိမံသောဒနံ အတိမညိဿ-တိ။ဝိ၊၁။၇။ အတိမညိဿတီတိ အဝညာတကရ-ဏဝသေန အတိက္ကမိတ္ဝာ မညိဿတိ၊ လာမကံ နိဟီနံ ကတ္ဝာ မညိဿတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၃၄။ ပိတရံ အတိမညိံသု။ ဇာ၊၁။ ၂၄၈။ သာမိကံ အတိမညိံသု။ ပေတ။ ၁၃၁။ ပေသလာ အတိမညိံသု။ အပ၊၂။ ၂၉၄။ အတိမညိံသူတိ အတိက္ကမိတ္ဝာ မညိံ အဝမညိံ။ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၆။

အတိမညနာ (ထီ) [အတိ+မန+ယ+ယု]လွန်၍ ထင်မှတ်ခြင်း၊ အထင်သေးခြင်း၊ မထီမဲ့မြင် ပြုခြင်း။ "သုဒ္ဓေါ"တိ အတိမညနာ နတ္ထိ။ မိလိန္ဒ။၁၂၆။

အတိမညန္တ (တိ) [အတိ+မန+ယ+အန္တ] လွန်၍ ထင်မှတ်သော၊ အထင်သေးသော၊ မထီမဲ့မြင်ပြုသော၊သူ။ သာရမ္ဘေန "ကေ တုမှေ"တိ ပရေ အတိမညန္တော အတိမာနိ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၂။ အတိဟိဠယာန-လည်းကြည့်။

အတိမညမာန (တိ) [အတိ+မန+ယ+မာန] လွန်၍ ထင်မှတ်သော၊ အထင်သေးသော၊ မထီမဲ့မြင်ပြုသော၊သူ။ ဘိက္ခုဝရိယဥ္စ ပန ဗြာဟ္မ-ဏော ဗြာဟ္မဏဿ သန္တံ အတိမညမာနော အကိစ္စကာရီ ဟောတိ။မ၊၂။၃၉၁။ အတိမည-မာနောတိ ယော ဘိက္ခုဝရိယဝံသံ ဟရိတွာ သတ္တဝိဓကသိကမ္မဝဏ္ဏာဒိပိ ဗီဇိကံ ကမ္မတိ၊ အယံ အတိမညတိ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၂။ အဝ-မညမာန-လည်းကြည့်။

အတိမညိတဗ္ဗ (တိ) [အတိ+မန+ယ+တဗ္ဗ] လွန်၍ ထင်မှတ်အပ်-အထင်သေးအပ်-မထီ မဲ့မြင်ပြုအပ်-သော၊ ကျော်လွန်အပ်သော။ ဝေဒ္ဓပေ ဘိက္ခုပေ ပုဂ္ဂလေ ဥပေက္ခာ နာတိ-မညိတဗ္ဗာ။ မ၊၃။၃၀။ ဥပေက္ခာ နာတိမညိ-တဗ္ဗာတိ ဥပေက္ခာ န အတိက္ကမိတဗ္ဗာ၊ ကတ္တဗ္ဗာ ဇနေတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀။ ဥပေက္ခာတိ သဓေန ကမ္မေန ပညာယိဿတီတိ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ အဇ္ဈုပေက္ခနာ၊ ဥပေက္ခံ အတိ-

မညတိ နာမ တဿ အနာစာရဿ အနုစ္ဆ-ပေကျွတေ။ မဋီ၊၃။ ၂၄၀။

အတိမဋ္ဌာဟက (တိ) [အတိ + မဋ္ဌာဟက။ (မဋ္ဌဟာ-ပြာ)] အလွန်သေးငယ်သော၊ အလွန်တိုသော။ အညတရဿ ဘိက္ခုနော အတိမဋ္ဌာဟကံ ဒန္တ-ကဋ္ဌံ ခါဒန္တဿ ကဏ္ဌေ ဝိလဂ္ဂံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။ ၂၇၉။ အတိမဋ္ဌာဟကန္တိ အတိခုဒ္ဒကံ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၅၆။

အတိမတ္တ[1] (တိ) [အတိ + မတ္တ] အလွန်မာန်ယစ်သော။ အတိမတ္တော်သိ သိပေ့ါ။ ဇာ၊၂။ ၂၂၉။

အတိမတ္တ[2] (တိ) [အတိ + မတ္တ] အတိုင်းအရှည်ထက်လွန်သော၊ လွန်ကဲသော။ ခါန်၊၄။ မတ္တ-တော အတိက္ကန္တံ အတိမတ္တံ။ ... အတိမတ္တာ ကိရိယာ အတိမတ္တော နရော အတိမတ္တံ ဟဗံ။ ရှင်း၊ ဋီ။

အတိမဓုရ (တိ) [အတိ + မဓုရ] (က) အလွန်ချိုသာသော။ အတိမဓုရော သဒ္ဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။ (သုတ္တနိ ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၁-လည်းကြည့်။) (ခ) အလွန်ချိုသော၊ အလွန် ချိုသော အရာဝတ္ထု။ အတိမဓုရံ ဝုစ္စတိ မဓုရကပေ့ါ။ ရှင်း။ ၂၃၃။ အတိမဓုရန္တိ ခီရပါယာသာဒိကံ။ ရှင်း၊ ဋ္ဌ။ ၉၃။

အတိမဓုရရသ (ပု) [အတိမဓုရ + ရသ] (၁) အလွန် — ချိုမြိန် — ကောင်းမွန် — သော အရသာ။ (တိ) (၂) အလွန် — ချိုမြိန် — ကောင်းမွန် — သော အရသာရှိသော။ တတ္ထဿ ဝဏ္ဏ-ဂန္ဓသမ္ပန္နံ အတိမဓုရရသမောဇံ အမ္ဗပက္ကံ အာဟရိယိတ္ထ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၅။

အတိမနာပ (တိ) [အတိ + မနာပ] အလွန်နှစ်လိုဖွယ်ရှိသော။ အတိကန္တ-ကြည့်။

အတိမနုည (တိ) [အတိ + မနုည] အလွန်စိတ်နှလုံးကိုနှစ်သက် စေတတ်သော၊ အလွန် နှစ်သက်ဖွယ်သော။ ကိဉ္စိဒ္ဓိ ပဒေသေ ကေသဒ္ဓိ ပုပ္ဖါနိ အတိမနုညော ဂန္ဓော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၆။

အတိမနောရမ (တိ) [အတိ + မနောရမ] အလွန် နှလုံးမွေ့လျော်ဖွယ် — ရှိ — ကောင်း — သော၊ အလွန် နှစ်သက်ဖွယ် ကောင်းသော။ မဟာဝေဿန္တ-ယသေန အတိမနောရမေန သိရိသောဘဂ္ဂေန နဂရံ ပါဝိသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၇၁။

အတိမနောဟရ (တိ) [အတိ + မနောဟရ] အလွန် — စိတ်နှလုံးကို — ဆောင်တတ် — ယူကျုံးစေတတ် — သော။

အတိမနောဟရကောသကလာပ (တိ) [အတိမနော-ဟရ + ကောသကလာပ + ဣ] အလွန်စိတ်နှလုံးကို ယူကျုံးစေတတ်သော — ဆံပင်အစု — ဆံထုံး — ရှိသော (မိန်းမ)။ အညတရာ ရူပူပဇီဝိနီ ဣတ္ထီ ... အတိမနောဟရကောသကလာပံ အဝဟာသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၄၃။

အတိမန္ဒ (တိ) [အတိ + မန္ဒ] အလွန်နည်းသော၊ အလွန်နည်းသော။ အတိက္ကန္တာဒီနံ အနုဗ္ဗ-တတာယ အတိမန္ဒော အတိသဏ္ဍော တိ ဇဝံ ဂုဏမေဝ ဒေါသတော ဒဿေန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၆။ ပဌမော အတိတိက္ခော၊ တတိယော အတိ-မန္ဒော။ မဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၉။ အတိမန္ဒာနိ နော သာ-မဏေရ ပုပ္ဖါနိ။ မဋ္ဌ၊၃။ ၁၆၉။ မန္ဒမန္ဒ-လည်းကြည့်။

အတိမဟန္တ (တိ) [အတိ + မဟန္တ။ ထိုမှ-အတိ-မဟန္တ၊ အတိမဟတိ (အတိမဟတ်-သံ)] အလွန်ကြီးသော။ နာတိမဟန္တံ ကဏ္ဍံ ကရိဿာမိတိ သိက္ခာ ကရဏီယာ။ ဝိ၊၂။ ၂၅၄။ အတိမဟတိ-ယော သိမာယော သမ္မန္နန္တိ စတုယောဇနိကာပိ ပဉ္စယောဇနိကာပိ ဆယောဇနိကာပိ။ ဝိ၊၃။ ၁၄၄။

အတိမဟန္တတာ (ထိ) [အတိမဟန္တ + တာ] အလွန်ကြီးသည်၏အဖြစ်၊ အလွန်ကြီးခြင်း။ ပထဝီ အတိမဟန္တတာယ နဒဇာရဂမ်ပကဒ္ဓိလေသလ-ပဗ္ဗတာဒုမေ ဓာရေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။

အတိမဟာသာဝဇ္ဇ (တိ) [အတိ + မဟာသာဝဇ္ဇ] အလွန်ကြီးလေးသောအပြစ်ရှိသော။ န အညော ဘိက္ခု လဗ္ဘေယျာတိ ပန အတိမဟာသာဝဇ္ဇော။ မဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၀။

အတိမာန (ပု) [အတိ+မာန] အတိမာန်၊ အလွန်ထင်မှတ်ခြင်း၊ အထင်ကြီးခြင်း၊ အလွန်–ထောင်လွှား–တက်ကြွ–ခြင်း။ (က) သူတပါးတို့ကို ကျော်လွန်၍ မိမိကိုယ်မိမိ အထင်ကြီးခြင်း၊ငါဟု–ထောင်လွှား–တက်ကြွ–သော မာန်။ သူတပါးတို့ထက်မိမိကသာသည်ဟု ထင်မှတ်ခြင်း။ကဒရိယတာ အတိမာနော ဥဒ္ဒယာ။ ဒီ၊၂။၁၉၅။ အတိက္ကမိတွာ မညနလက္ခဏော အတိမာနော ၈။ ဒီ၊၄၊၂။၂၅၉။ အတိမာနော စ ပါပကော။ မ၊၁။၁၉။ အဗ္ဘုန္နတိလက္ခဏော အတိမာနော၊ အတိဝိယ အဟံကာရရသော၊ အစ္စုန္နမာတာကာရပစ္စုပဋ္ဌာနော။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ (ခ) အမျိုးဇာတ်စသည်ကို အမှီပြု၍–အလွန်–တက်ကြွ–ထောင်လွှား–သည်၏အစွမ်းအားဖြင့် ဖြစ်သော မာန်။ အတိမာနော စိတ္တဿ ဥပက္ကိလေသော။ မ၊၁။၄၄။ ဇာတိအာဒိံ နိဿာယ စိတ္တဿ ဥန္နတိဝသေန ပဝတ္တမာနော မာနော၊ အစ္စုန္နတိဝသေန အတိမာနော။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။ မာနော အတိမာနော မာနာတိမာနော။ မဟာနိ။၆၁။ အတိမာနောတိ "ဇာတိအာဒီဟိ မယာ သဒိသော နတ္ထိ"တိ အတိက္ကမိတွာ မညနဝသေန ဥပ္ပန္နော မာနော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၈။ (ဂ) သူတပါးကိုကျော်လွန်၍ မိမိကိုယ်ကို အမြတ်အားဖြင့် ထားသောပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်သော မာန်၊ သေယျမာန်။ အတိမာနော စ သြမာနော။ ထေရ။၂၈၇။ "သေယျောဟမသ္မိ"တိ ပန အညံ အတိက္ကမိတွာ အတ္တာနံ သေယျတော ဗဟုနသာ ပဝတ္တော သေယျမာနော အတိမာနော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၉။ (ဃ) အသက်၌ဖြစ်သောမာန်။ ပုရိမမာနဿ ဥပရိမာနော မာနာတိမာနော။ အတိ-သဒ္ဒေါ ဥပရိသဒ္ဒဿ အတ္ထံ ဒေါတိတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မူလဋီ၊၂။၂၂။

အတိမာနပစ္စယ (ပု) [အတိမာန+ပစ္စယ] အတိမာနဟူသောအကြောင်း။ အတ္တာပိ မံ ဥပဝဒေယျ အတိမာနပစ္စယာ။မ၊၂။၂၆။

အတိမာနယောဂ (ပု) [အတိမာန + ယောဂ] အတိမာနနှင့် ယှဉ်ခြင်း။ အတိမာနီ-ကြည့်။

အတိမာနဟတ (တိ) [အတိမာန+ဟတ] အတိမာနသည် နှိပ်စက်ဖျက်ဆီးအပ်သော၊သူ။ အတိမာနဟတော ဗာလော။ထေရ။၂၈၇။ အတိမာနဟတော ဗာလောတိ... အတိမာနေန ခတုပဟတကုသလာစာရော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။

အတိမာနိတာ (ထီ) [အတိမာနီ + တာ] အတိမာန် ရှိသည်၏အဖြစ်၊ ကျော်လွန်၍ ဖြစ်သော မာန်။ ဇာတိမဒေါ စ အတိမာနိတာ စ။ ဇာ၊၁။၃၀၉။ အတိမာနိတာ စာတိ "အညော မယာ သဒိသော ဇာတိအာဒီဟိ သဒိသော နတ္ထီ"တိ အတိက္ကမ္မ ပဝတ္တမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈၂။

အတိမာနီ (တိ) [အတိမာန + ဤ၊ အဗ္ဘုန္နတိလက္ခဏော အတိမာနော၊ သော ဧတဿ အတ္ထီတိ အတိမာနီ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၆၆။] အတိမာန် ရှိသော၊သူ။ ထဒ္ဓေါ ဟောတိ အတိမာနီ။ဒီ၊၃။၁၇၇။ ပရေ အတိမာနီ ဘဝိဿန္တိ။ မ၊၁။၅၂။ မိဿန္ဒုနော နိက္ကရုဏာ’တိမာနိနော။ သုတ္တနိ။၃၁၆။ ထဒ္ဓေါ ဟောတိ အတိမာနီတိ နိဿနေဟနိက္ကရုဏာထဒ္ဓလက္ခဏေန ထမ္ဘေန အတိက္ကမိတွာ မညနလက္ခဏေန အတိမာနေန စ သမန္နာဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ အတိမာနယောဂေန အတိမာနီ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၃။ န အတိမာနီတိ အနတိမာနီ။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ၊၂၀၁။ ကုလေ ဿာကိယာနံ ဇာတိ နိဿာယ အတိမာနိနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၈။

အတိမာယာဝီ (တိ) [အတိ+မာယာဝီ] အလွန်လှည့်ပတ်ခြင်းရှိသော၊ အလွန်လှည့်ပတ်တတ်သော၊သူ။မာယာဝိနောတိ အတိမာယာဝိနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၆။

အတိမိဋ္ဌ (န) [အတိ+မိဋ္ဌ] များပြားသော–မစင်–ကျင်ကြီး။

အတိမိဒ္ဓဇ (တိ) [အတိမိဒ္ဓ + ဇနဲ + ကိုး]များပြားသော မငင်အစုဖြင့်ဖြစ်သော၊ မငင်ပုံကြီးဖြင့်ဖြစ်သော။ အတိမိဒ္ဓဇာ နသမ သော ဟောတိ မာနာဝကော ဝါ မာနာတိကာ ဝါ။ အံ၊၂။၂၀၀။ အတိမိဒ္ဓဇောတိ အတိမိဒ္ဓေ မဟာဂူထရာသိမှိ ဇာတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆ ၇။

အတိမုခရ (တိ) [အတိ + မုခရ] အလွန်စကားများသော၊ အလွန်နှုတ်ကြမ်းသော၊သူ။ မဟံ့ ပုရောဟိတော အတိမုခရော အပ္ပမတ္တကေပိ ဝုတ္တေ ဗဟုံ ဘာဏန္တော မံ ဥပဒ္ဒဝေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ တသ္မိံ ကာလေ ရညော ပုရောဟိတော အတိမုခရော ဟောတိ ဗဟုဘာဏီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၃။

အတိမုခရတာ (ထီ) [အတိမုခရ + တာ] အလွန်စကားများသည်၏ အဖြစ်။ တဿ အတိမုခရတာယ နာဠိမတ္တာ ဧဝလဉ္ဆိကာ ဂိလန္တသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၄။

အတိမုတ္တ (ပု) [အတိ + မုတ္တ။ အတိဣန္တေ့ မုတ္တံ့ သုက္ကဘာဝေတော။ အမရ၊ ဗျာချာသုဓာ၌။ ဝါစဿတိ၊ ထောမတို့၌ 'သုဘဘာဝတော' ရှိသည် ထောထူးသည်။ အတိမုဝံ တနေ့ာတိတိ အတိမုတ္တော၊ နိပါတနာ။ ဓာန်ဋီ။ ၅၇၇။ (အတိမုတ္တသံ)] လံသွယ် (ဓာန်ဋီ)၊ကောင်ပွန်း (ဓာန်၊ သျှ ဟောင်း)၊ ဘိနွယ်၊ ဘိန်းနွယ်၊ နွယ်နသံကွင်း (ဓာန်၊ သျှသစ်နှင့် အမရ၊ သျှ)။ အတိမုတ္တာ အသောကာ စ။ အပ၊ဋ္ဌ။၁၁။ အဋ္ဌနာ အတိမုတ္တာ စ၊ မဟာနာမာ စ ပုပ္ဖိတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၄၀၅။ အတိမုတ္တာ သတ္တလိကာ၊ နာဂါ သာလာ စ ပုပ္ဖိတာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၄၂၄။ အတိမုတ္တက-ကြည့်။

အတိမုတ္တက (ပု) [အတိ + မုတ္တ + က။ အတိသယေန မုတ္တံ့ ဝိတ္တာရော အဿ။ ဝါစဿတိနှင့် ထောမ။ အတိမုစ္စတိ ဒါယပိတ္တမင နန္ဒာတိ အတိမုတ္တကော။ ဓာန်ဋီ။ ၅၅၅။ (အတိမုက္တကသံ)] စစ်ကြီး (ဓာန်၊ သျှ၊ ဟောင်း၊ သစ်)၊ တည်ပင်၊ လံဘူး (ဓူဠဝါ၊ နိသျှ)၊ ကောင်ပွန်း (ဇာတ်နိသျှ၊ ပြည်)။ အတိမုတ္တကံ သတ္တလိယောထိကာဥ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃၃၂။ ဝဿိကမာလံ ဝါ အတိမုတ္တကမာလံ ဝါ လဘိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၈။ ဓမ္မကယူထိကာတိမုတ္တကာ။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၁။ "အတိမုတ္တကာဒိလတာမဏ္ဍပေ" "မဏ္ဍလမာဠေ" တိ အပဒေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈၂။ (ဆိုခဲ့ပြီး ပါဠိ-နှင့် ဋ္ဌ-တို့ကို ထောက်လျှင် အတိမုတ္တက-သည် နွယ်မျိုး ဖြစ်ဟန်ရှိသည်။ သက္ကတကျမ်းတို့တွင် အမရကောသ (၁၄၊၂၆,၇၂) ၌ အတိမုတ္တ-နှင့် အတိမုတ္တက-တို့ကို ဓာန်-အတူပင် ဆိုသည်။ ဝါစဿတိ နှင့် ထောမ-တို့၌ကား အတိမုတ္တ-သဒ္ဒါသည် အခြား (သစ်ပင် မဟုတ်သော) အနက်များအပြင် မာဓဝီလတာနှင့် တိနိသ-ရုက္ခ ၂-နက် ဟောဟု ဆို၍ အတိမုတ္တက သဒ္ဒါသည် တိန္ဒုကရုက္ခနှင့် တာလရုက္ခ ၂-နက် ဟောဟု ဆိုသည်။ မေဒိနီကောသ၌လည်း "အတိမုတ္တော တု နိဿင်္ဂေ၊ ဝါသန္တျ၊ တိနိသေပိ စ" ဟု ဆိုသည်။ အနေကတ္ထသင်္ဂဟ အဘိဓာန်၌လည်း "အတိမုတ္တော တု နိက္ကလေ၊ ဝါသန္တိ-ကာယံ တိနိသေ" ဟုပင် ဆိုသည်။ သဒ္ဒကပ္ပဒ္ဒုမ-၌ကား အတိမုတ္တက-သည် တိနိသရုက္ခ (အမရ အလို), တိန္ဒုကရုက္ခနှင့် ပုပ္ဖရုက္ခဝိသေသ ၃-နက် ဟောဟု ဆိုသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဆိုခဲ့ပြီး ပါဠိ ဋ္ဌ-နှင့် သက္ကတကျမ်းတို့ကို ညှိ၍ ယူလျှင် ပါဠိ၌ အတိမုတ္တ, အတိမုတ္တက သဒ္ဒါ ၂ ခုလုံးသည်ပင် ဘိန်နွယ်နှင့် စစ်ကြီး ၂-နက်ဟောဟု ယူသင့်သည်။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၇-လည်းကြည့်။)

အတိမုတ္တကမာလာ (ထီ) [အတိမုတ္တက + မာလာ] စစ်ကြီးပွင့်၊ စစ်ကြီးပန်း၊ တည်ပင်ပွင့်၊ လံဘူးပန်း။ ဝဿိကမာလံ ဝါ အတိမုတ္တကမာလံ ဝါ လဘိတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၄၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၈။ (အတိမုတ္တက-မာလာ။ အံ၊၃။၁၀၅။)

အတိမုတ္တကသုသာန (နပုံ) [အတိမုတ္တက + သုသာန] အတိမုတ္တက အမည်ရှိသောသုသာန်။ အတိ-

မုတ္တကာသုသာနေတော ဟိသာ ပုဏ္ဏဒါသိယာ ပါဒ-ပိတွာ....။ မင်္ဂ၊ ၃။ ၁၃၆။ စာရိကံ စရန္တော ဗာရာ-ဏသိံ ပတွာ အတိမုတ္တကသုသာနေ ဝသိံသု။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၂၈။ (အဓိမုတ္တကသုသာန၊ သျှာ။ အဓိ-မုတ္တကသုသာန၊ က-မှတ်ချက်။)

အတိမုဒုက (တိ) [အတိ+မုဒုက] အလွန်-နူးညံ့-ပြေပြောင်း-သော၊ သူ။ ရာဇာ အတိ-မုဒုကော၊ အပ္ပေနေဝ ဗလေဝါဟနေနေ သက္ကာ ဗာရာဏသိရဇ္ဇံ ဂဏှိတုံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၀။ ဣမေ ဒွေပိ အတိမုဒုကာ။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၂၃၉။

အတိမုဠ္ဌ (တိ) [အတိ+မုဠ္ဌ] အလွန်-တွေဝေ-မိန်းမော-သော၊ သူ။ မောမူဟောတိ အတိ-မူဠှော။ မင်္ဂ၊ ၃။ ၁၆၂။

အတိမောဒတိ (ကြိ) [အတိ+မုဒ+အ+တိ] အလွန်-ဝမ်းမြောက်-မွေ့လျော်-၏။ ကာလံ ကတွာ ဣဓါနိ ပရလောကေပိ အတိမောဒတိ-ယေဝ။ ဓမ္မ၊ ၁။ ၈၅။

အတိမောဟ (ပု) [အတိ+မောဟ] အလွန်တွေဝေခြင်း။ အတိမောဟေန အနယံ အာပန္နတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၉။

အတိယက္ခ (ပု) [အတိ+ယက္ခ] (၁) ဘုတ်အတတ်ကို တတ်သောသူ၊ ပယောဂဆရာ၊ မှော်ဆရာ။ (၂) (ထိ) နတ်ဝင်မ၊ နတ်ကတော်၊ မှော်ကတော်။ အတိယက္ခာ ဝဿဝရာ၊ ဣတ္ထာဂါရာ စ ရာဇိနော။ ဇာ၊ ၂။ ၃၂၃။ အတိယက္ခာတိ ဘူတ-ဝိဇ္ဇာ ဣက္ခဏိကာပိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၂၇၂။

အတိယာစက (တိ) [အတိ+ယာစက] အလွန်တောင်းသော၊ အထပ်ထပ်တောင်းသော၊ ကာလ-ပမာဏ-ကို လွန်၍ တောင်းသော၊ သူ။ ထံ ဝေ န ဒဿံ အတိယာစကောသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၁။ ဇာ၊ ၁။ ၇၁-၇၂။ အတိယာစကောသီတိ အတိ-ဝိယ ယာစကော အသိ။ ပုနပ္ပုန် ယာစသီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၂။ အတိယာစကော-

သီတိ ကာလဉ္စ ပမာဏဉ္စ အတိက္ကမိတွာ အဋ္ဌ.... အတိက္ကမ္မ ယာစကောသိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၂၆၀။

အတိယာစနက (တိ) [အတိ+ယာစ+ယု။ က-လာ။] အလွန်တောင်းတတ်သော၊ အလွန်တောင်းလေ့ရှိသော၊ သူ။ အသန္တုဝိဿာသီ စ ဟောတိ....အတိယာစနကော စ။ အံ၊ ၂။ ၁၂၀။

အတိယာစနာ (ထိ) [အတိ+ယာစနာ] အလွန်တောင်းခြင်း၊ ပမာဏကို လွန်၍တောင်းခြင်း။ ဝိဒေသော ဟောတိ အတိယာစနာယ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၂။ ဇာ၊ ၁။ ၇၂။

အတိယာတိ (ကြိ) [အတိ+ယာ+အ+တိ] လွန်၍ သွား၏။ ဘဂဝတော ... အတိက္ကမန္တိတိ ဘဂ-ဝတော သဝနဝိသယေ တံ တံ မုခါရုဠှံ ဝဒန္တာ အတိယန္တိ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၂၈၉။ အစ္စယာသိ အာဒ-သော ဝိသာခ ပဋ္ဌ၊ နာသက္ခိ ပဋ္ဌာနံ ပရိယန္တံ ဂမေတုံ။ မဟာ၊ ၃၇၉။ (ဤပါဠိကို ကိုးသော အံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၇၉-၌ကား 'အစ္စသရာ' ရှိသည်။ အတိ-သရတိ-ကြည့်။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၄၅၁-၌ကား အစ္စယာ-သိ-ဟုပင်ရှိသည်။) အစ္စယာသီတိ ဧတ္ထ ပဋ္ဌံ အတိက္ကမိတွာ ဂတောသီတိ အတ္ထော။ မင်္ဂ၊ ၂။ ၂၆၈။ (အံ၊ ၂။ ၁၅၄။ အံ၊ ၃။ ၁၉၂-တို့လည်း ကြည့်။)

အတိယာတုံ (ကြိ၊ ဝိ) [အတိ+ယာ+တုံ] အတွင်းသို့ ပြန့်၍ဝင်ခြင်းငှါ။ တသ္မိံ ဘိက္ခုဝေ သမယေ ရညော န ဟောသိ ဟောတိ အတိယာတုံ ဝါ နိယျာတုံ ဝါ ပစ္စန္တိမေ ဝါ ဇနပဒေ အနုသညာ-တုံ။ အံ၊ ၁။ ၆၉။ အတိယာတုန္တိ ဗဟိဒ္ဓါ ဇနပဒ-စာရိကံ စရိတွာ ဣစ္ဆိတိစ္ဆိတက္ခဏေ အန္တော-နဂရံ ပဝိသိတုံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄။ အတိယာတုန္တိ အန္တော ယာတုံ၊ ဂန္တုံ ပဝိသိတုန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၃၉။

အတိရစ္ဆာနကထာ (ထိ) [န+တိရစ္ဆာနကထာ] မဂ်၊ ဖိုလ်၊ နိဗ္ဗာန်၊ နတ်ရွာတို့မှ-ဖီလာမဖြစ်သော-အချည်းနှီးမဖြစ်သော-စကား။

အတိရစ္ဆာနကထိက (တိ) [န + တိရစ္ဆာနကထာ + ဣက] မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်, နတ်ရွာတို့မှ ဖီလာဖြစ်သော — အချည်းနှီးသော — စကားကို မပြောဆိုသော၊ သူ။ အနာနာကထိကောန ဘဝိတဗ္ဗံ အတိရစ္ဆာနကထိကေန။ ဝိ၊၅။ ၂၈၇။ အနာနာကထိကော ဟောတိ အတိရစ္ဆာနကထိကော။ အံ၊၃။ ၅။ အတိရစ္ဆာနကထိကေနာတိ ဒိဋ္ဌသုတမုတမှိ ရာဇကထာဒိကံ တိရစ္ဆာနကထံ အကထေန္တေန။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၂၀၅။ အတိရစ္ဆာနကထိကောတိ နာနာဝိဓံ တိရစ္ဆာနကထံ န ကထေတိ။ အံဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၅။

အတိရစ္ဆာနဂါမိ (တိ) [န + တိရစ္ဆာန + ဂမု + ဏီ] တိရစ္ဆာန်ဘုံသို့ — မသွား — မလား — မရောက် — သော အပါယ်လေးဘုံသို့ — မလား — မရောက် — သော၊ သူ။ သဗ္ဗေ သောတသမာပန္နာ၊ အတိရစ္ဆာန ဂါမိနော။ သံ၊၁။ ၁၅၆။ အတိရစ္ဆာနဂါမိနောတိ ဒေသနာမတ္တမေတံ၊ အဝိနိပါတဓမ္မာတိ အတ္ထော။ သံဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၃။

အတိရဇိတ (တိ) [အတိ + ရဇိတ] အလွန်ဆိုးအပ်သော။

အတိရဇိတတ္တ (နံ) [အတိရဇိတ + တ္တ] အလွန်ဆိုးအပ်သည်၏အဖြစ်။ အတိရဇိတတ္တာ ထဒ္ဓံ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၀၈။

အတိရတနဘာဇ (ပု) [အတိ + ရတနဘာဇ] လွန်ကဲသောရတနာတည်းဟူသောဝန်း၊ ရတနာတည်းဟူသော အလွန်လေးလံသောဝန်။ ကိံ နု ခေါ မဟာရာဇ အတိရတနဘာဇေန သကဋံ ဘိဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၃၂။

အတိရတ္တိ (ထီ) [အတိ + ရတ္တိ] သန်းခေါင်ကျော်၊ သန်းလွဲ။ ကဒါစိ အတိရတ္တိံ ဝသာတိ၊ ကဒါစိ အရုဏုဂ္ဂမနေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၆၁။ သော အတိရတ္တိံ ဝါ ဝသတိ အတိပ္ပဘာတေ ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၈။ အတိဒိဝါ-လည်းကြည့်။

အတိရမဏီယ (တိ) [အတိ + ရမဏီယ] အလွန်မွေ့လျော်ဖွယ်ရှိသော။ ဥတ္တရမဟုရီသံသန် ဥပဝတ္တိဘူမိ ဥတ္တရမဒီပေါ အတိရမဏီယော။ ဒီဋ္ဌ၊၂။ ၇၂။ မဟာဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၀။

အတိရသက (တိ) [အတိ + ရသ + က] အလွန်အရသာရှိသော။

အတိရသကပူဝ (ပု) [အတိရသက + ပူဝ] အလွန်အရသာရှိသောမုံ့၊ ပျား, တင်လဲတို့ဖြင့် ပြုလုပ်အပ်သောမုံ့၊ ပျားမုံ့ဆုပ်၊ ပျားမုံ့လုံး။ မဟာဘိသင်္ခါရိကေန အတိရသကပူဝေန ပတ္တံ ပူရေတွာ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၇။ တသ္မိံ သရေ အတိရသကပူဝေ ပစိသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၀၆။ မဓုဂေါဠက (ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၃၃၄)လည်းကြည့်။

အတိရသကပူဝသဏ္ဌာနမုခိ (ထီ) [အတိရသကပူဝ + သဏ္ဌာန + မုခ + ဤ] ပျားမုံ့လုံး သဏ္ဌာန်မျက်နှာရှိသောသူ၊ (ဘီလူးမ)။ အညံ အတ္တနာ သဒိသိံ အတိရသကပူဝသဏ္ဌာနမုခိံ ယက္ခိနိံ အဂ္ဂမဟေသိံ ကတွာ ရဇ္ဇံ ကာရေဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၃၁၁။

အတိရသဘောဇ္ဇ (နံ) [အတိရသ + ဘောဇ္ဇ] အလွန်အရသာရှိသောဆေး။ ဘဒ္ဒေ ဣဒံ အတိရသဘောဇ္ဇံ ကုတော လတိ ဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၇၇။

အတိရသ (တိ) [အတိ + ရဿ] အလွန်တို — အလွန်နိမ့် — အလွန်ပု — သော၊ သူ။ အတိဒီဃံ အတိရဿံ အတိကဏှံ အစ္စောဒါတံ။ ဝိ၊ ၂။ ၉။ နာတိဒီဃော နာတိရဿော။ ဒီ၊ ၂။ ၁၄၃။ မ၊၃။ ၂၁၃။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊ ၉၃။ နေဝါတိဒီဃော န ပနာတိရဿော။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃၄။

အတိရာဂ (ပု) [အတိ + ရဉ္ဇ + ဏ] အလွန် တပ်မက်ခြင်း။ အတိရာဂေန ဥမ္မတ္တကော ဟောတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၆၉။

အတိရာဇ (ပု) [အတိ + ရာဇ] သာလွန် — ထူးကဲ — မြင့်မြတ် — သော မင်း။ ရာဇူနံ အတိရာဇာ အဝေဃေယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၆၉။ မဟာရာဇူနမ္ပိ အတိရာဇာ။ မဟာဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၇။

အတိရာဇကုမာရ (ပု) [အတိ+ရာဇကုမာရ] သာလွန် – ထူးကဲ – မြင့်မြတ် – သော မင်းသား။ ယထာ စ ကေတော သန္နိပတိတော သု ပဟူသု ရာဇကုမာရေသု စေဝ ဒေဝေသု စ ယော ဇာတိဘောဂယသကုလာဒိယာဒိသမ္ပတ္တိယာ အတိရေကတရော ဝေဝ ဝိသေသတော အတ္တတရော စ ရာဇကုမာရော၊ သော အတိရာဇကုမာရောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။

အတိရိတ္တ (တိ) [အတိ+ရိစ + တ။ အတိရေကံ ရိစတိ ဂစ္ဆတီတိ အတိရိတ္တံ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။၆၂။ (အတိရိတ္တ-သံ)] ကြွင်း – ပို – သော ကြွင်းသော– ပိုသော–ဘောဇဉ်စသည်။ အတိရိတ် ဝိနည်း၏ ပြုအပ်သော ဘောဇဉ်၊ (ဆွမ်းစားနေစဉ် လာရောက် ထည့်စွက်သော ဘောဇဉ်ကို ဘော်ပြီ တန်ပြီဟု မြစ်မိ–ပဝါရိတ် ပြုမိ–၍ ပဝါရိတ်သင့်သောရဟန်းသည် ထိုဆွမ်းကိုဆက်လက်၍စားနိုင်ရန် "အတိရိတ္တံ ကရောထ ဘန္တေ"ဟုဆိုရာ ဂိနည်းဝိုရ်ကတပန် "အလမေတံ သဗ္ဗံ"ဟု မြွက်၍ ဆိုအပ်သော ဘောဇဉ်ကို "အတိရိတ်ဝိနည်းကံပြုအပ်သော ဘောဇဉ်"ဟု ခေါ်သည်။ အနတိရိတ္တ၊ ပဝါရိတ၊ တို့လည်း ကြည့်။) အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဂိလာနသာ စ အဂိလာနဿ စ အတိရိတ္တံ ဘုဉ္ဇိတုံ။ ဝိ၊၂။၁၁၁၊ ၁၁၁။ အဝ္ဟ အတိရိတ္တာ။ ဝိ၊၅။၂၄၄။ အနတိရိတ္တ-လည်းကြည့်။

အတိရိတ္တတာ (ထီ) [အတိရိတ္တ + တာ] ကြွင်းသည် – ပိုသည် – ၏ အဖြစ်။ ကြွင်းကျန်–ပိုလွန် – ခြင်း။ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ပဋိသာဓိ စ၊ အတ္ထိ ပဒါတိရိတ္တတာ။ ဝိ၊၄။၈၁။

အတိရိတ္တဘောဇန (န) [အတိရိတ္တ+ဘောဇန] အကြွင်းအကျန် – အပိုအမို – ဖြစ်သော ဘောဇဉ်။ အတိရိတ်ဝိနည်းကံ ပြုအပ်ပြီးသော ဘောဇဉ်။ ဂဏဘောဇနံ ပရမ္ပရဘောဇနံ အတိရိတ္တဘောဇနံ။ အဘိ၊ဋ၊၄၀၁။

အတိရိတ္တသညာ (ထီ) [အတိရိတ္တ + သညာ] အတိရိတ်ဝိနည်းကံပြုပြီးဟု မှတ်ထင်ခြင်း။ အနတိရိတ္တေ အတိရိတ္တသညာယ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၅၈။

အတိရိတ္တသညီ (တိ) [အတိရိတ္တသညာ + ဤ] အတိရိတ်ဝိနည်းကံပြုပြီးဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အနတိရိတ္တေ အတိရိတ္တသညီ ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ ခါဒတိ ဝါ ဘုဉ္ဇတိ ဝါ။ ဝိ၊၂။၁၁၁။

အတိရိဝ (ဗျ) [အတိ + ဣဝ။ရ-လာ] အလွန် လျှင်။ ဏ် သု နာဟ္မ ဝေဝိယကော ပဗ္ဗတော အတိရိဝ ဩဘာသတေတော။ ဒီ၊၂။၂၁၂။ ဒုဿ ဂဟေတွာ အတိရိဝ သောဘယင်္ခေ။ သုတ္တနိ၊ ၃၈၅။

အတိရုစိရ (န) [အတိ + ရုစိရ] အလွန်တင့်တယ်သော၊ အလွန်သွန်းတောက်ပသော။

အတိရုစိရသုဝဂ္ဂုဒဿနေယျ (တိ) [အတိရုစိရ + သုဝဂ္ဂု + ဒဿနေယျ] အလွန် နှစ်သက်ဖွယ်လှပတင့်တယ် ရှုချင်စဖွယ်ရှိသော။ အတိရုစိရသုဝဂ္ဂုဒဿနေယျံ။ ဒီ၊ ၃။၁၂၅။ အတိရုစိရသုဝဂ္ဂုဒဿနေယျန္တိ အတိရုစိရန္တိ သုပါသာဒိကံ, သုဝဂ္ဂု စ သုဋ္ဌု ဆေကံ,ဒဿနေယျန္တိ ဒဿနီယန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ အတိရုစိရန္တိ အတိဝိယ ရုစိရ ကတံ၊ တံ ပန ပသာဒနံ ပသာဒါဝဟန္တိ အာဟ "သုပါသာဒိက"န္တိ။ သုဋ္ဌု ဆေကန္တိ အတိဝိယ သုန္ဒရံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၁။ ဓာန်၊ဖြေ၃ လည်း ကြည့်။

အတိရေက (တိ) [အတိ + ရိစ + ဏ] လွန်သော၊ ပိုလွန်သော၊ သာလွန်သော။ ယော ပန ဘိက္ခု သုဂတစီဝရပ္ပမာဏံ စီဝရံ ကာရာပေယျ အတိရေကံ ဝါ။ ဝိ၊၂။၂၂၅။ ဘိက္ခူ သန္နိပတိံသု စတ္တာရော ဝါ အတိရေကာ ဝါ။ ဝိ၊၃၊၂၇။ သမဏော ဂေါတမော အတိရေကံ ဥဇုအာဒသာနံ ပညပေတိ။ ဒီ၊၃။၁၁၀။ အတိရေကံ ဓါ ပနိမသ္မာ ဘောဇနာ သတ္တဝနာဒ ဒုက္ကဲ ...။မ၊၂။၁၈၃။ လဒ္ဓါ အတိသာယသာအာနိ၊ အတိရေကာနိ ဝိသတိ။ ဇာ၊ ၁။၂၀၁။ လောကေန အတိရေကာတိ လော-

ကုတ္တရာ။ပဋ္ဌာန်း၊ ၃၄၉။ လောကေန အတိရေ-
ကာတိ လောကတော အဓိကာဘူတာ။ပဋ္ဌာန်း၊ဋ္ဌ၊
၂။ ၂၂၆။သော တေန အတိရေကော ဟောတိ။
ပဋ္ဌာန်း၊၃၀၁။ အတိရေကော ဟောတီတိ အတိ-
ရိတ္တော ဟောတိ၊ အတိရေကယောဂတော ဝါ
"အတိရေကော" တိ ဝုတ္တော။ ပဋ္ဌာန်း၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၃။

အတိရေကအင်္ဂမာသ (ပု) [အတိရေက + အင်္ဂ-
မာသ] ၈-လထက်အလွန်။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁။

အတိရေကအဖုတေယျ (တိ) [အတိရေက + အဖု-
တေယျ] ၂-ခုခွဲထက်—လွန်သော—ပိုလွန်သော။

အတိရေကအဖုတေယျကံသ (ပု) [အတိရေက+
အဖုတေယျကံသ] ၂-ကံသခွဲ—၁၀-အသပြာ—
ထက် အလွန်။

အတိရေကအဖုတေယျကံသပရမ (တိ) [အတိ-
ရေကအဖုတေယျကံသ+ပရမ] ၂-ကံသခွဲ —
၁၀-အသပြာ—ထက်လွန်သော ပမာဏရှိသော—
ထက်ပိုလွန်၍ ထိုက်တန်သော။ ဣဒံ မေ အယျေ
လဟုပါဝုရဏံ အတိရေကအဖုတေယျကံသပရမံ
စေတာပိတံ နိဿဂ္ဂိယံ။ဝိ၊ ၂။ ၃၃၇။ အတိရေက-
အဖုတေယျကံသပရမံ လဟုပါဝုရဏံ စေတာ-
ပေန္တိယာ။ဝိ၊ ၅။ ၁၀၅။

အတိရေကကေသံဝစ္ဆရ (ပု၊နု) [အတိရေက+
ကေသံဝစ္ဆရ] တနှစ်ထက် အလွန်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁။

အတိရေကကောဒသမာသ (ပု) [အတိရေက+
ကောဒသမာသ] ၁၁-လထက် အလွန်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊
၄။ ၂၁။

အတိရေကကောဒသမာသပဋ္ဌိစ္ဆန္န (တိ) [အတိ-
ရေကကောဒသမာသ+ပဋ္ဌိစ္ဆန္န] ၁၁-လထက်
အလွန် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော။ အတိရေက-
ကောဒသမာသပဋ္ဌိစ္ဆန္နန္တိ ထံ ယောဇေနာ ကာ-
တဗ္ဗာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁။

အတိရေကကာရဏ (နု) [အတိရေက+ကာရဏ]
(၁) လွန်ကဲသော — အကြောင်း —
အထောက်အထား — အကိုးအကား။ ရှေးရှေး
သော သုတ္တ, သုတ္တာနုလောမဖြစ်သော အထောက်
အထား။(၂)မြောက်မြားစွာသောအကြောင်း—
အထောက်အထား — အကိုးအကား။ ကပ္ပိယာ-
ကပ္ပိယာဒိဝိနိစ္ဆယေ ဥပ္ပန္နေ ယော သုတ္တသုတ္တာ-
နုလောမအာစရိယဝါဒအတ္တနောမတိသု အတိ-
ရေကကာရဏံ လဘတိ၊ တဿ ဝါဒေ ဌာတဗ္ဗံ။
ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၈။ အတိရေကကာရဏံ လဘတီတိ
ဧတ္ထ သုတ္တာဒီသု ပုရိမံ ပုရိမံ အတိရေကကာရဏံ
နာမ။ ယော ဝါ သုတ္တာဒီသု စတူသု ဗဟုတရံ
ကာရဏံ လဘတိ၊ သော အတိရေကကာရဏံ
လဘတိ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၈။ အတိရေက-
ကာရဏန္တိ သုတ္တာဒီသု ပုရိမံ ပုရိမံ အတိရေက-
ကာရဏံ နာမ၊ ဗဟုကာရဏံ ဝါ။ ဝိမတိ၊
၁။ ၁၂၄။

အတိရေကဂါဝုတ (နု) [အတိရေက + ဂါဝုတ]
တဂါဝုတ်ထက် ကျော်လွန်သောနေရာ။ သဓေ
အတိရေကဂါဝုတေ ဂါမော အတ္ထိ၊ တံ ဒိဝသံ
ဂစ္ဆန္တော ကိလမန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၉၉။

အတိရေကစတုက္ကံသ (ပု) [အတိရေက + စတုက္ကံ-
သ] ၄-ကံသ — ၁၆-အသပြာ — ထက် အလွန်။

အတိရေကစတုက္ကံသပရမ (နု) [အတိရေက-
စတုက္ကံသ + ပရမ] ၄-ကံသ — ၁၆-အသပြာ —
ထက် လွန်သော ပမာဏရှိသော — ထက် ပိုလွန်၍
ထိုက်တန်သော။ ဣဒံ မေ အယျေ ဂရုပါဝုရဏံ
အတိရေကစတုက္ကံသပရမံ စေတာပိတံ နိဿဂ္ဂိယံ။
ဝိ၊ ၂။ ၃၃၆။ အတိရေကစတုက္ကံသပရမံ ဂရုပါ-
ဝုရဏံ....။ ဝိ၊ ၅။ ၁၀၅။

အတိရေကစတုမာသ (ပု) [အတိရေက+စတုမာ-
သ] ၄-လထက်အလွန်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁။

အတိရေကစတုသံဝစ္ဆရ (ပု၊နု) [အတိရေက+
စတုသံဝစ္ဆရ] ၄-နှစ်ထက်အလွန်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၁။

အတိရေကစာတုမာသ (ပု) [အတိရေက + စာတုမာသ] ၄-လထက် အလွန်။ ယောပိ ပဿုပုဗ္ဗော ဝါ မတ္တိကာပုဗ္ဗော ဝါ အတိရေကစာတုမာသံ ဩဝဒ္ဓော။ ဝိ၊ ၂။ ၅၀။

အတိရေကစာတုမာသနိဝိဋ္ဌ (တိ) [အတိရေကစာတုမာသ + နိဝိဋ္ဌ] ၄-လထက်လွန်၍ နေဘူးသော။ ယောပိ သဗ္ဗော အတိရေကစာတုမာသနိဝိဋ္ဌော။ ဝိ၊ ၁။ ၅၆။

အတိရေကစီဝရ (နပ) [အတိရေက + စီဝရ] အတိရေကသင်္ကန်း၊ အပိုအလွန်ဖြစ်သော သင်္ကန်း၊ အဓိဋ္ဌာန်ဝိကပ္ပနာ ပြုထားသောသင်္ကန်းမှ ပိုလွန်သောသင်္ကန်း။ ယော ပန ဘိက္ခု အတိရေကစီဝရံ ဓာရေယျ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၉၄။ အတိရေကစီဝရံ နာမ အနဓိဋ္ဌိတံ အဝိကပ္ပိတံ။ ၎င်း။ ၂၉၅။ န ဘိက္ခဝေ အတိရေကစီဝရံ ဓာရေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၀၂။ အဓိဋ္ဌိတဝိကပ္ပိတေသု အပရိယာပန္နတ္တာ အတိရေကံ စီဝရန္တိ အတိရေကစီဝရံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၁။

အတိရေကဆက္ကတ္တုံ (ဗျ) [အတိရေက + ဆက္ကတ္တုံ] ၆-ကြိမ်ထက် အလွန်။ အတိရေကတိက္ခတ္တုံ စောဒနာယ အတိရေကဆက္ကတ္တုံ ဌာနေန ...။ ဝိ၊ ၁။ ၃၂၇။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆။

အတိရေကဆပဉ္စဝါစာ (ထီ) [အတိရေက + ဆပဉ္စဝါစာ] ၅-ခွန်း – ၆-ခွန်း – ထက်လွန်သော စကား။ အတိရေကဆပဉ္စဝါစာတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၃၄။

အတိရေကဆဝဿ (နပ) [အတိရေက + ဆဝဿ] ၆-နှစ်ထက်အလွန်။ အတိရေကဆဝဿာနိ ကာရေတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃၆။

အတိရေကဆမာသ (ပု) [အတိရေက + ဆမာသ] ၆ လထက်အလွန်။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၁။

အတိရေကဆာရတ္တ (နပ) [အတိရေက + ဆာရတ္တ] ၆-ညဉ့်ထက် အလွန်။ အတိရေကဆာရတ္တံ ဝိပ္ပဝသန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၇၇။ အတိရေကဆာရတ္တံ ဝိပ္ပဝသန္တဿ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၁။

အတိရေကဇာတ (တိ) [အတိရေက + ဇာတ] အပိုအလွန်ဖြစ်သော၊ ပိုလွန်သော။ ကေသုဒ္ဓိမ္ဟိ ဓမ္မဝါဒိမှိ အတိရေကဇာတေ "သုဂ္ဂဟိတာ သလာကာယော" တိ သာဝေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၃။

အတိရေကတရ (တိ) [အတိရေက + တရ] လွန်သည်ထက် လွန်သော၊ သာ၍ လွန်ကဲသော၊ သာ၍ များပြားသော။ အတိရေကတရော စေဝ ဝိသေသတရော စ ဒေဝေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃။ ကောကာသာ ... ပဏ္ဍိတအာသုန် တေဟိ မဟာသမုဒ္ဒေဟိ အတိရေကတရာနေဝ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၄၂။ နာကရာဇာ အတိရေကတရံ တုဋ္ဌော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၂၇။

အတိရေကတရပည (တိ) [အတိရေကတရ + ပညာ] သာ၍လွန်ကဲသော ပညာရှိသော၊ သူ။ တေဟိ ကိရ ပဏ္ဍိတေဟိ အတိရေကတရပညာ ပဋ္ဌာလရညော မာတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၄၃။

အတိရေကတရဝဏ္ဏ (တိ) [အတိရေကတရ + ဝဏ္ဏ] သာ၍လွန်ကဲသော အဆင်းရှိသော၊ သူ။ အတိရေကတရဝဏ္ဏာ ဘဝေယျာသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၀။

အတိရေကတာ (ထီ) [အတိရေက + တာ] လွန်ကဲသည်၏အဖြစ်၊ လွန်ကဲခြင်း။ အတ္တံ ဗုဒ္ဓါနံ ဗုဒ္ဓေဟိ ဟီနာတိရေကတာတိ ? အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။ ၄၃၉။

အတိရေကတိက္ခတ္တုံ (ဗျ) [အတိရေက + တိက္ခတ္တုံ] ၃-ကြိမ်ထက်အလွန်။ အတိရေကဆက္ကတ္တုံ ကြည့်။

အတိရေကတိယောဇန (နပ) [အတိရေက + တိယောဇန] ၃-ယူဇနာထက်အလွန်။ ကိံ ဒူရေ ယန္တ တုံ့ အာဝုသော လူမာနီ ငွေကလောမာနိ အာဟာရိတံ ? အတိရေကတိယောဇနံ အာဝု-

သောတိ။ဝိ၊၁။၃၄၀။ အတိရေကတိယောဇနေ အတိရေကသည် အတိက္ကာမေယံ။ ဝိ၊၁။၃၄၁။

အတိရေကတိရတ္တ (န) [အတိရေက + တိရတ္တ] ၃-ညဥ့်ထက်အလွန်။ သေနံ ဂန္တွာ အတိရေကတိရတ္တံ သေနာယ ဝသန္တိ။ဝိ၊၂။၁၄၁။ အတိရေကတိရတ္တေ အတိရေကသည် သေနာယ ဝသတိ။ဝိ၊၂။၁၄၂။

အတိရေကတိသံဝစ္ဆရ (ပု၊န) [အတိရေက+တိသံဝစ္ဆရ] ၃-နှစ်ထက်အလွန်။ဝိ၊၄။၂၁။

အတိရေကတေမာသ (ပု) [အတိရေက+တေမာသ] ၃-လထက်အလွန်။

အတိရေကတေမာသပဋိစ္ဆန္န (တိ) [အတိရေကတေမာသ+ပဋိစ္ဆန္န] ၃-လထက်အလွန်ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော။ အတိရေကတေမာသပဋိစ္ဆန္နံ။ ဝိ၊၄။၂၁။

အတိရေကဒသမာသ (ပု) [အတိရေက+ဒသမာသ] ၁၀-လထက်အလွန်။ဝိ၊၄။၂၁။

အတိရေကဒသဝဂ္ဂ (တိ) [အတိရေက + ဒသဝဂ္ဂ] ၁၀-ယောက်စုထက်ပိုလွန်သော။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဒသဝဂ္ဂေန ဝါ အတိရေကဒသဝဂ္ဂေန ဝါ ဂဏေန ဥပသမ္ပာဒေတုံ။ ဝိ၊၃။၇၄။

အတိရေကဒသဝဿ (တိ) [အတိရေက + ဒသဝဿ]၁၀-နှစ်–၁၀-ဝါ–ထက်အလွန်ရှိသော၊သူ။ ဒသဝဿော ဝါ ဟောတိ အတိရေကဒသဝဿော ဝါ။ ဝိ၊၃။၉၄။ ဝိ၊၅။၂၃၇၊၂၃၀။

အတိရေကဒိရတ္တတိရတ္တ (န)[အတိရေက + ဒိရတ္တတိရတ္တ] ၂-ညဥ့်၊ ၃-ညဥ့်ထက်အလွန်။ ဥတ္တရိဒိရတ္တတိရတ္တန္တိ အတိရေကဒိရတ္တတိရတ္တံ။ ဝိ၊၂။၂၀။

အတိရေကဒွမာသ (ပု) [အတိရေက + အဒ္ဓမာသ] လခွဲထက်–အလွန်–လွန်သော။ အတိရေကဒ္ဓမာသေ သေသေ ဂိမှာနေ ကတွာ နိဝါသေတိ၊ နိဝါသေတိ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၁။၃၆၅။ အတိရေကဒ္ဓမာသေ ဦနကသည်။ဝိ၊၂။၁၅၀။

အတိရေကဒ္ဓဂုလ (န) [အတိရေက + ဒ္ဓဂုလ] လက် ၂-သစ်ထက် အလွန်။

အတိရေကဒ္ဓဂုလပဗ္ဗ (န)[အတိရေက + ဒ္ဓဂုလပဗ္ဗ] လက် ၂-သစ်–လက် ၂-ဆစ် – ထက်အလွန်။

အတိရေကဒ္ဓဂုလပဗ္ဗပရမ (တိ) [အတိရေကဒ္ဓဂုလပဗ္ဗ + ပရမ] အနံလက် ၂-သစ် – အစောက်လက် ၂-ဆစ် – ထက် လွန်သော ပမာဏ ရှိသော။ အတိရေကဒ္ဓဂုလပဗ္ဗပရမံ ဥဒကသုဒ္ဓိကံ အာဒိယန္တိယာ။ ဝိ၊၅။၁၀၆။

အတိရေကဒွတ္တိပတ္တပူရ (တိ) [အတိရေက + ဒွတ္တိပတ္တပူရ] ၂-သပိတ်၊ ၃-သပိတ်ပြည့်ထက် လွန်သော။ အတိရေကဒွတ္တိပတ္တပူရေ အတိရေကသည် ပဋိဂ္ဂဏှာတိ၊ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ဝိ၊၂။၁၀၉။

အတိရေကဒွတ္တိပရိယာယ (ပု)[အတိရေက + ဒွတ္တိပရိယာယ] ဝန်းဝိုင်းသောအစဉ် ၂ခု၊ ၃ ခုထက် အလွန်။ အတိရေကဒွတ္တိပရိယာယေ အတိရေကသည် အဓိဋ္ဌာတိ။ဝိ၊၂။၆၉။

အတိရေကဒွေမာသ (ပု)[အတိရေက + ဒွေမာသ] ၂-လထက်အလွန်။

အတိရေကဒွေမာသပဋိစ္ဆန္န (တိ) [အတိရေကဒွေမာသ + ပဋိစ္ဆန္န] ၂-လထက်အလွန်ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော။ အတိရေကဒွေမာသပဋိစ္ဆန္နံ။ဝိ၊၄။၂၁။

အတိရေကဒွေသံဝစ္ဆရ (ပု၊န)[အတိရေက + ဒွေသံဝစ္ဆရ] ၂-နှစ်ထက်အလွန်။ဝိ၊၄။၂၁။

အတိရေကဓမ္မ (တိ) [အတိရေက + ဓမ္မ] ပိုလွန်သော (သဘောရှိသော)၊ ပိုလွန်သော။ သီယာ စ မေ ပိတ္တပါတော အတိရေကဓမ္မော ဆဍ္ဍနီယဓမ္မော။မ၊၁။၁၆။ အတိရေကောဝ အတိရေကဓမ္မော။မဋ္ဌ၊၁။၉၇။

အတိရေကနဝ (တိ)[အတိရေက+နဝ]ကိုး ယောက်ထက်လွန်သော၊ သူ၊ (ရဟန်း။)နဝန္နံ ဝါ ဥပါလိ အတိရေကနဝန္နံ ဝါ သံဃာဇိ စေဝ ဟောတိ သံဃာဘေဒေါ စ။ ဝိ၊၄။၃၆၈။

အတိရေကနဝမာသ (ပု)[အတိရေက+နဝမာသ] ၉-လထက်အလွန်။ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၂၁-ကြည့်။

အတိရေကပက္ခ (ပု) [အတိရေက+ပက္ခ] တပက္ခ (၁၅-ရက်) ထက်အလွန်။

အတိရေကပက္ခပရိဝုတ္ထ (တိ) [အတိရေကပက္ခ+ပရိဝုတ္ထ] တပက္ခ (၁၅-ရက်)ထက်အလွန် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော။ တဿေဝ ယာဝ ဝေ့နတိ သတိမေဝ ဒိဝသော၊ တာဝ အတိရေကပက္ခပရိဝုတ္ထန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၂၁။

အတိရေကပဉ္စက (န) [အတိရေက+ပဉ္စက] ၅-ခက်း (ပဉ္စကဏ်း) ထက်=အလွန်=လွန်သော။ န အညတြ ပဉ္စကေန ဝါ အတိရေကပဉ္စကေန ဝါ ဘာဝေဟ သဋ္ဌိနေန သမဏ္ဍလိကာတေန အတ္တာနံ ဟောတိ ကထိနံ။ ဝိ၊၃။၃၅၃။ ဝိ၊၅။ ၃၀၂။ အညတြ ပဉ္စကေန ဝါ အတိရေကပဉ္စကေန ဝါတိ ပဉ္စ ဝါ အတိရေကာနိ ဝါ ခဏ္ဍာနိ ကတွာ မဟာမဏ္ဍလအဍ္ဎမဏ္ဍလာနိ ဒဿေတွာ ကတေနေဝ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၉၂။

အတိရေကပဉ္စမာသ (ပု)[အတိရေက+ပဉ္စမာသ] ၅-လထက်အလွန်။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၂၁။

အတိရေကပဉ္စမာသက (တိ) [အတိရေက+ပဉ္စမာသက] ၅-ပဲထက် = အလွန်=လွန်သော။ ပဉ္စမာသကံ ဝါ အတိရေကပဉ္စမာသကံ ဝါ အဝဟရန္တံ။ ဝိ၊၁။၅၇။ ဝိ၊၂။ ၂၉၂။ ဝိ၊၅။ ၅၅။

အတိရေကပဉ္စရတန (တိ) [အတိရေက+ပဉ္စရတန] ၅-တောင်ထက် အလွန်ရှိသော။ သာဓိကပေါရိသ (မဋ္ဌ ၁။၃၄၃)ကြည့်။

အတိရေကပဉ္စဝဿ (တိ) [အတိရေက+ပဉ္စဝဿ] ၅-နှစ်=၅-ဝါ=ထက် အလွန်ရှိသော၊သူ။ ပဉ္စဝဿော ဝါ ဟောတိ အတိရေကပဉ္စဝဿော ဝါ။ ဝိ၊၃။၁၁၄။ ဝိ၊၅။ ၂၃၄။

အတိရေကပဉ္စသံဝစ္ဆရ (ပု၊နံ) [အတိရေက+ပဉ္စသံဝစ္ဆရ] ၅-နှစ်ထက်အလွန်။

အတိရေကပဉ္စသံဝစ္ဆရပရိဝုတ္ထ (တိ) [အတိရေက+ပဉ္စသံဝစ္ဆရ+ပရိဝုတ္ထ] ၅-နှစ်ထက်အလွန်ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၂၂-ကြည့်။

အတိရေကပညာဝေပုလ္လပ္ပတ္တိယ (န) [အတိရေက+ပညာဝေပုလ္လပ္ပတ္တိယ] လွန်ကဲသော ပညာ၏ သန့်ရှင်းထက်မြက်ခြင်း၊ အလွန် သန့်ရှင်းထက်မြက်သော ပညာ။ ဧကူရတေန ဥပ္ပန္နမဂ္ဂေ့ အတိရေကပညာဝေပုလ္လပ္ပတ္တိယေန သမန္နာဂတော (ပကတိဝေဒ္ဓုပုတ္တော)ဟောတိ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၅။

အတိရေကပညာသဓမ္မ (ပု) [အတိရေကပညာသ+ဓမ္မ] ၅၀-ထက် ကျော်လွန်သောတရား။ သမ္ပယုတ္တကာ ပန အတိရေကပညာသဓမ္မာပိ ပရိုပေါ် ဝေ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။

အတိရေကပညာသဝဿ (န) [အတိရေက+ပညာသဝဿ] ၅၀-ထက် ကျော်လွန်သောနှစ်၊ အနှစ် ၅၀-ကျော်။ ဓဝံ အတိရေကပညာသဝဿာနိ ဌာမိဿာ ပဗ္ဗတဂုဟာယ ဝသေန္တသ္မိ။ ဇာဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၄။

အတိရေကပရိဝုတ္ထ (တိ) [အတိရေက+ပရိဝုတ္ထ] ပိုလွန်၍ ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော။ သစေ ပန အန္တရာပတ္တိ မူလာယပတ္တိတော အတိရေကပရိဝုတ္ထာ ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၂၇။

အတိရေကပဏ္ဏာသဓမ္မ (ပု) [အတိရေကပဏ္ဏာသ+ဓမ္မ] ၅၀-ထက် ကျော်လွန်သော တရား။ တသ္မိံ သမယေ စိတ္တင်္ဂဝသေန ဥပ္ပန္နာ အတိရေကပဏ္ဏာသဓမ္မာ သဘာဝဝသေန ဓမ္မာ စေဝ ဟောန္တိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၉၉။ ပရောပဏ္ဏာသကုသလဓမ္မ(အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၁၀)လည်းကြည့်။

အတိရေကပတ္တ (ပု) [အတိရေက+ပတ္တ] အပိုအလွန်ဖြစ်သော သပိတ်။ အဓိဋ္ဌာန် ဝိကပ္ပနာ

ပြုထားသောသပိတ်မှပိုလွန်သောသပိတ်။ဒေသာ-တပရမံ အတိရေကပတ္တော စာရေတဗ္ဗော။ အတိရေကပတ္တော နာမ အနဓိဋ္ဌိတော အဝိကပ္ပိတော။ ဝိ၊၁။၃၅၃။ အတိရေကပတ္တံ ဒသာဟံ အတိက္ကာမေန္တဿ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ဝိ၊၅။၁၉။

အတိရေကပဒ (န) [အတိရေက + ပဒ] ပိုလွန်သောပုဒ်၊ ပိုလွန်သော သဒ္ဒါ။ ပဗ္ဗာဇနီယကမ္မမှို၊ အတိရေကပဒါ ဤမော။ဝိ၊၄။၈၁။

အတိရေကပဒသတ (န) [အတိရေက + ပဒ + သတ] ၁၀၀-ထက် ကျော်လွန်သောပုဒ်၊ အရာမကသောပုဒ်။ မဟာကာဠနာဂရာဇာ အတိရေကပဒသတေန ဝဏ္ဏံ ဝဒန္တော အဋ္ဌာသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။

အတိရေကပရိက္ခာရ (ပု)[အတိရေက + ပရိက္ခာရ] အပိုအလွန်ဖြစ်သော — ပိုလွန်သော—ပရိက္ခရာ။ န ကောစိ အတိရေကပရိက္ခာရော အတ္ထိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၇။

အတိရေကပါဒ (တိ) [အတိရေက+ပါဒ] တမတ်ထက် ပိုလွန်သော၊ တမတ်ထက် ပိုလွန်သော အသပြာ၊ တမတ်ထက် အလွန်ထိုက်တန်သော ဝတ္ထုပစ္စည်း။ ပါဒံ ဝါ ပါဒါရဟံ ဝါ အတိရေကပါဒံ ဝါ။ဝိ၊၁။ ၅၇။

အတိရေကပူဇာ (ထီ) [အတိရေက + ပူဇာ] လွန်ကဲသောပူဇော်ခြင်း။ တေ န အတိရေကပူဇာယ ပူဇေတာ ဟောတိ။ မ၊၁။၂၈၁။ အံ၊၃။၅၄၆။

အတိရေကပ္ပမာဏ (န) [အတိရေက + ပမာဏ] (၁) လွန်ကဲသော — အတိုင်းအရှည် — ပမာဏ။ (ကြိုယာဝိသေသန-၌အတိုင်းအရှည်—ပမာဏ—ထက်အလွန်)။ ဘိယျောသော မတ္တာယာတိ အတိရေကပ္ပမာဏေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ ဝေလာတိက္ကန္တံ ကတွာ အတိရေကပ္ပမာဏံ ဘာသတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ ၃။၉၅။ (၂) (တိ)ပိုလွန်—လွန်ကဲ—သော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ ယော အတိရေကပ္ပမာဏော.... ဓောဇ။အတိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။

အတိရေကဘာဂ (ပု) [အတိရေက + ဘာဂ] ပိုလွန်သောအဖို့။ အညတရော ဘိက္ခု အတိရေကဘာဂေန ဥတ္တရိတုကာမော ဟောတိ။ ..အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အနုက္ခေပေ ဒိန္နေ အတိရေကဘာဂံ ဒါတုံ။ ဝိ၊၃။၃၉၈။(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၆-ကြည့်။)

အတိရေကမဇ္ဈ (ပု) [အတိရေက + မဇ္ဈ]အပိုအလွန်ဖြစ်သော — ပိုလွန်သော — ညောင်စောင်း။ အတိရေကမဇ္ဈေ ဘဏ္ဍာဂါရိကဒိသု သညာပေတွာ ပတ္တစီဝရံ နိက္ခိပိတုမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉။

အတိရေကမာနီ (တိ) [အတိရေက+မန +ဏီ။ အတိရေကမာန+ဤ။] ပိုလွန်၍ ထင်မြင်လေ့ရှိသော၊ အထင်ကြီးသော၊သူ။ သော ဗောဓိသတ္တဿ ဂုဏကာလေတော ပဋ္ဌာယ အတိရေကမာနီ အဟောသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၉။

အတိရေကမာသ (ပု) [အတိရေက+မာသ]တလထက်—အလွန်—လွန်သော။ အကာလစီဝရာနိ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ အတိရေကမာသံ နိက္ခိပန္တိ။ ဝိ၊၁။၃၀၃။ အတိရေကမာသေ သေသေ ဂိမှာနေ။ဝိ၊၁။၃၆၆။ ဝိ၊၅။၂၀။

အတိရေကမာသက (ပု) [အတိရေက + မာသက] တပဲထက်အလွန်၊ အတိရေကမာသကံ ဝါ ဦနပဉ္စမာသကံ ဝါ အဝဟရန္တံ။ ဝိ ၁။၆၃။ ဝိ၊၅။၅၅။

အတိရေကမာသပဋိစ္ဆန္န (တိ)[အတိရေကမာသ+ပဋိစ္ဆန္န] တလထက် အလွန် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော။ မာသပဋိစ္ဆန္နံ၊ အတိရေကမာသပဋိစ္ဆန္နံ၊ ဒွေမာသပဋိစ္ဆန္နံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁။

အတိရေကယောဂ (ပု) [အတိရေက + ယောဂ] အပိုအလွန် — သာလွန်ခြင်း — နှင့် ယှဉ်ခြင်း။ အတိရေက-ကြည့်။

အတိရေကလာဘ (ပု) [အတိရေက + လာဘ] အပိုအလွန် ဖြစ်သော — ပိုလွန်သော — လာဘ်။ အတိရေကလာဘော သံဃဘတ္တံ ဥဒ္ဒေသဘတ္တံ။ ဝိ၊၃။၇၃။ အတိရေကလာဘောတိ "ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနံ နိဿာယာ"တိ ဧဝံ ဝုတ္တ-ဘိက္ခာဟာရလာဘတော အဓိကလာဘော

သံယာဘဏ္ဍာဒိ။သာရတ္ထ၊၃။၂၃၄။ အတိရေက-လာဘောတိ ဘိက္ခာဟာရတော အဓိကလာ-ဘော။ဝိမတိ ၂။၁၀၄။ အတိရေကလာဘံ ပဋိက္ခိပါမိ၊ ပိဏ္ဍပါတိကင်္ဂံ သမာဒိယာမိ။ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၆၁။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၃-လည်းကြည့်။)

အတိရေကလာဘပဋိက္ခေပ (ပု) [အတိရေက-လာဘ+ပဋိက္ခေပ] အပိုအလွန်ရခြင်း – ပိုလွန်သောလာဘ် – ကို ပယ်ခြင်း။ အတိရေကလာဘ-ပဋိက္ခေပေန စုဒ္ဒသ ဘတ္တာနိ ပဋိက္ခိပိတွာ .... ။ ဝိ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ အတိရေကလာဘပဋိက္ခေပေနာတိ "ပိဏ္ဍိယာလောပဘောဇနံ နိဿာယာ"တိ ဝေ ဝုတ္တဘိက္ခာဟာရလာဘတော အဓိကလာဘော သံယာဘဏ္ဍာဒိအတိရေကလာဘော၊ တဿ ပဋိ-က္ခေပေနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၅။

အတိရေကဝီသတိဝဂ္ဂ (တိ) [အတိရေက+ဝီသတိ-ဝဂ္ဂ] နှစ်ကျိပ်ထက် ပိုလွန်သောအစုရှိသော။ အတိရေကဝီသတိဝဂ္ဂေါ ဘိက္ခုသံဃော။ ဝိ၊၃။ ၄၃၉။

အတိရေကဝီသတိဝဿ (တိ)[အတိရေက+ဝီသတိ-ဝဿ] အနှစ် ၂၀–ဝါ ၂၀–ထက်အလွန်ရှိသော၊ သူ။ ဝီသတိဝဿော ဝါ ဟောတိ အတိရေက-ဝီသတိဝဿော ဝါ။ ဝိ၊၂။၇၄။

အတိရေကသညာ (ထီ) [အတိရေက+သညာ] (က) ပိုလွန်၏ဟူသော အမှတ်သညာ။ (ခ) ပိုလွန်၏ဟု အမှတ်သညာရှိသော သူမ။ အတိ-ရေကစတုက္ကံသေ အတိရေကသညာ စေတာ-ပေတိ။ ဝိ၊၂။၃၃၆။

အတိရေကသညီ (တိ) [အတိရေက+သညာ+ ဤ] ပိုလွန်၏ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အတိ-ရေကမာသေ သေသေ ဂိမှာနေ အတိရေက-သညီ ဝဿိကသာဋိကစီဝရံ ပရိယေသတိ။ဝိ၊၁။ ၃၆၆။ ဦနကဒွတ္တိပရိယာယေ အတိရေကသညီ အဓိဋ္ဌာတိ။ဝိ၊၂။၆၉။

အတိရေကသင်္ခသံဝစ္ဆရ (ပု၊န) [အတိရေက+ သင်္ခသံဝစ္ဆရ] အနှစ် ၆၀-ထက်အလွန်။

အတိရေကသင်္ခသံဝစ္ဆရပဋိစ္ဆန္န (တိ) [အတိရေက-သင်္ခသံဝစ္ဆရ+ပဋိစ္ဆန္န] အနှစ် ၆၀-ထက်အလွန် ဖုံးလွှမ်းထားအပ်သော။ အတိရေကသင်္ခသံဝစ္ဆရ-ပဋိစ္ဆန္နံ ဝါ တတော ဝါ ဘိယျောပိ ဝတွာ ယောဇေနာ ကာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂။

အတိရေကသတ္တမာသ (ပု) [အတိရေက+သတ္တ-မာသ] ၇-လထက်အလွန်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁-ကြည့်။

အတိရေကသတ္တမာသသတ္တဒိဝသာဓိက(တိ)[အတိ-ရေက + သတ္တမာသ + သတ္တဒိဝသ + အဓိက] ၇-လ, ၇-ရက်စွန်းသည်ထက်အပိုအလွန်ရှိသော။ သောဏပဏ္ဍိတော "မမ ကနိဋ္ဌော အတိရေက-သတ္တမာသသတ္တဒိဝသာဓိကာနိ သတ္တ ဝဿာနိ နိက္ခန္တဿာ"တိ အာဝဇ္ဇေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၉။

အတိရေကာနယန (န) [အတိရေက+အာနယန] အပိုအလွန်ကို–ပိုလွန်သောအနက်ကို–ဆောင်ယူခြင်း။

အတိရေကာနယနတ္ထ (တိ) [အတိရေကာနယန+ အတ္ထ] ပိုလွန်သော အနက်ကို ဆောင်ယူခြင်း အနက်–အဝုတ္တသမုစ္စည်းအနက်–ရှိသော။အတိ-ရေကာနယနတ္ထော ဟိ စ တွ စ-သဒ္ဒေါ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၁။ ဝုတ္တတ္ထတော အတိရေကဿ အတ္ထဿ အာနယနံ အတိရေကာနယနံ၊ သော အတ္ထော ဧတဿာတိ အတိရေကာနယနတ္ထော၊ အဝုတ္တ-သမုစ္စယတ္ထောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၈၉။

အတိရေစတိ (ကြိ) [အတိ+ရိစ+အ+တိ](၁) လွန်၍တင့်တယ်၏၊ သာလွန်တင့်တယ်၏။ သော အဒ္ဒော ဓောဝေ အတိရေစတိ။ဒီ၊၂။၁၇၀။ဥဒါန။ ၁၇၇။ အတိရေစတီတိ အတိက္ကမ္မ အာဘာဝိတွာ ရောစတိ ဝိရောစတိ။ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၆၆။ အတိရော-စတိ သဒ္ဒေဝကေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၅၅။ အတိရောစတိ အဓိမုဟိတပေတာ၊၁၆၀။ အတ္တနာ မာဒိသေဟိ အတိဝိယ ဝိရောစတိ၊ ဟိတိ ဝါ နိပါတမတ္တံ၊ အထ အတိက္ကမိတွာ အာဘာဝိတွာ ဝိရောစ-တီတိ အတ္ထော။ပေတာ၊ဋ္ဌ၊၁၃၀။ တေ အဒ္ဒော

ဒေဝေ အတိရောစန္တိ။ဒီ၊၂။၁၆၈။ အတိရောစသိ ယသသာ သဗ္ဗလောကံ။ သံ၊၁။၁၉၇။ ထေရ။ ၃၇၂။ အတိရောစသိ အတ္တနော ယသသာ သဒေဝကံ လောကံ အတိက္ကမိတွာ ဝိရောစသိ။ ထေရ.ဋ္ဌ၊၂။၅၃၂။ အတိရောစသိ စန္ဒိမသူရိယာ ဝိယ။ဝိမာန။၁၃၄။ အတိရောစသီတိ အတိက္ကမိတွာ ရောစသိ။ဝိမာန.ဋ္ဌ။၁၁၃။ ဒိပေ တာရကရာဇာဝ၊ ပညာယ အတိရောစထ။ဝိ.ဋ္ဌ၊၁။၄၇။ အတိရောစထာတိ အတိဝိယ ရောစိတ္ထ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၁၄၉။ အညေ ဒေဝေ ’တိရောစာမိ။ အပ၊၁။ ၁၉၀။သဒေဝ အစ္စရုစိ နာဂေါ။ ထေရ။၁၁၈။ အစ္စရုစီတိ အတ္တနော ကာယရုစိယာ ဉာဏရုစိယာ စ သဒေဝကံ လောကံ အတိက္ကမိတွာ ရုစိ သောဘိ။ ထေရ.ဋ္ဌ၊၂။၂၆၁။ အစ္စရုစိ-လည်းကြည့်။ နာညံ မညာတိ ရောစိသုံ။ ဇာ၊၂။၇၄။ (၂) ထွန်းလင်း တောက်ပ၏။ အာဘာယ အတိရောစတိ။ အပ၊ ၁။၁၀။ အတိရောစတိ ဒိဗ္ဗတိ။အပ.ဋ္ဌ၊၁။၂၆၀။ အထ ခေါ ဘဂဝါ တတ္ထ တတ္ထ အတိရောစတိ။ မဟာနိ။ ၁၄၀။ အတိရောစတီတိ အတိဝိယ ဇောတတိ ပကာသတိ။ မဟာနိ.ဋ္ဌ။၂၆၂။

အတိရောစန (န) [အတိ+ရောစန] အလွန် တင့်တယ်ခြင်း။ တသ္မိံ ဝါ အတိရောစနေ။ သံ.ဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၉။

အတိရောစမာန (တိ) [အတိ+ရုစ+မာန] သာလွန်၍-ကျော်လွန်၍-တင့်တယ်-တောက်ပ-သော။ စန္ဒိမသူရိယာနံ ပဘံ အတိရောစမာနံ သမန္တတော သဗ္ဗရံသီ မုဉ္စိ။ သံ.ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ အတိရောစမာနန္တိ တံ တံ အတိက္ကမိတွာ သမန္တတော သဗ္ဗဒိသာသု ဝိရောစမာနံ။သံ.ဋီ၊၁။၂၆၇။

အတိလပတာ (ထီ) [အတိလပ+တာ] အလွန် ပြောဆိုသည်၏အဖြစ်၊ အလွန်စကားများသည် ၏အဖြစ်၊ အလွန်စကားများခြင်း။ (က-မှုကွဲ) အတိဗလတာ-ကြည့်။

အတိလပသဘာဝ (တိ) [အတိလပ+သဘာဝ] အလွန်ပြောဆိုအပ်သောသဘောရှိသော။အတိဗလတာ-ကြည့်။

အတိလဟု (န) [အတိ+လဟု] အလွန်လျင်မြန်သော။ အတိလဟုံ ခေါ တံ မောဃပုရိသ ဗာဟုလ္လာယ အာဝတ္တော ယဒိဒံ ဂဏာဗန္ဓိကံ။ဝိ၊၃။ ၇၄။ အတိလဟုံ ခေါ တုမှေ မောဃပုရိသာ စီဝရ ဗာဟုလ္လာယ အာဝတ္တာ။ ဝိ၊၃။၄၀၁။ အတိလဟုမ္ပိ နိဝတ္တန္တိ။ဝိ၊၄။၃၈၃။

အတိလီန (တိ) [အတိ+လီန] အလွန်-လျော့သော-တွန့်ဆုတ်သော။ ဣတိ မေ ဆန္ဒော နစ အတိလီနော ဘဝိဿတိ။ သံ၊၃။၂၃၀။ ကတမော စ ဘိက္ခဝေ အတိလီနော ဆန္ဒော။ သံ၊၃။ ၂၄၂။ ကတမာ စ ဘိက္ခဝေ အတိလီနာ ဝီမံသာ။ သံ၊၃။ ၂၄၄။ အတိလီနာဒီသု စတူသု ဌာနေသု စိတ္တဿ ဩက္ကမနံ ပဋိသေဓေတွာ။ သံ.ဋ္ဌ၊၃။ ၂၉၀။ အစ္စာရဒ္ဓါတိလီနဘာဝပဋိသေဓနတော ဝီရိယဗလိဒ္ဓါနံ ကောတော ဂမနံ ခာဒေတိ။ သုတ္တနိ.ဋ္ဌ၊၁။၁၃၂။

အတိလီနတာ (ထီ) [အတိလီန+တာ] အလွန်-လျော့-တွန့်ဆုတ်-သည်၏အဖြစ်။ အလွန်-လျော့-တွန့်ဆုတ်-ခြင်း။ ဘာဝနံ အနဇ္ဈော ဂါဟေတွာ သင်္ကောစော အတိလီနတာ။ သံ.ဋီ၊၂။၅၁၄။

အတိလီနဝီရိယ (န) [အတိလီန+ဝီရိယ] အလွန်-လျော့သော-တွန့်ဆုတ်သော-ဝီရိယ။ အတိလီနဝီရိယံ ကောသဇ္ဇာယ သံဝတ္တတိ။ဝိ၊၃။ ၂၆၉။ အတိလီနဝီရိယံ ခေါ မေ ဥဒပါဒိ။ မ၊၃။ ၁၉၇။ အတိလီနဝီရိယန္တိ မမ ဝီရိယံ ပဂ္ဂဏှတော ဇဝံ ဇာတန္တိ ပုန ဝီရိယံ သိထိလံ ကရောတော အတိလီနဝီရိယံ ဥဒပါဒိ။ မ.ဋ္ဌ၊၄။၁၄၇။ (သာရတ္ထ၊၃။၂၉၁-လည်းကြည့်။)

အတိလီနဝီရိယာဓိကရဏ (န)[အတိလီနဝီရိယ+ အဓိကရဏ] အလွန်-လျော့သော-တွန့်ဆုတ်သော-ဝီရိယဖြစ်သောအကြောင်း။ အတိလီန-

ဝိရိယာဓိကရကာဠ ပန မေ ဘမာဓိ ဓတိ။ မ႑။ ၁၉၇-ဂ။

အတိလောဏ (တိ) [အတိ+လောဏ] အလွန်ငန်သော၊ အလွန်ငန်သော အရာဝတ္ထု။ အတိလောဏံ ဝုစ္စတိ လောဏကပေ့ါ။ ရှင့်နီ။ ၂၃၃။ သာဒုရသံ အတိက္ကန္တံ လောဏံ အတိလောဏံ။ ငှင်း၊ ၄။ ၉၃။

အတိလောဘ (ပု) [အတိ+လောဘ](၁)အလွန်လိုချင်ခြင်း။ တဒါပိ ဘိက္ခဝေ ထုလ္လနန္ဒာ ဘိက္ခုနီ အတိလောဘေန သုဝဏ္ဏာ ပရိဟီနာ၊ စိ၊ ၂။ ၃၄၀။ ယံ လဒ္ဓံ တေန တုဋ္ဌဗ္ဗံ အတိလောဘော ဟိ ပါပကော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၂။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၉။ (၂) ကျော်လွန်၍လိုချင်ခြင်း၊ ကျော်လွန်၍ဖြစ်သော လိုချင်ခြင်း။ အတိလောဘ။ အတြိန္တံ အတိလောဘေန၊ ဇာ၊ ၁။ ၆၅။ အတိလောဘော ဝုစ္စတိ အဘိက္ကမိတွာ ပဝတ္တလောဘော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။

အတိလောဘမဒ (ပု) [အတိ+လောဘ+မဒ] လွန်ကဲသော–အတိ–လောဘဖြင့် ယစ်ခြင်း။ အတြိန္တံ အတိလောဘေန၊ အတိလောဘမဒေန စ။ ဇာ၊ ၁။ ၆၅။ အတိလောဘမဒေန ဇာတိ ပုရိသမဒံ ဥပ္ပါဒနတော အတိလောဘမဒေါ နာမ ဇာယတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။

အတိလောဘီ (တိ)[အတိ+လောဘ+ဤ]အလွန်လိုချင်ခြင်း–အတိလောဘ–ရှိသော၊ အလွန်အလိုရမ္မက်ကြီးသော၊သူ။ ဝေဒမဟ မယံ ရာဇ၊ ဧယ ဧဗ္ဗ အတိလောဘိနော။ ဇာ၊ ၁။ ၄၅။

အတိလောမသ (တိ) [အတိ+လောမသ] အလွန်အမွေးများသော၊ အမွေး–များလွန်း–ထူလွန်း–သော၊ သူ။ နာတိဒီဃာ နာတိရဿာ၊ နာလောမာ နာတိလောမသာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၈။

အတိလောလုပ (တိ) [အတိ+လောလုပ]အလွန်တပ်မက်မောသော သဘောရှိသော၊ အလွန်ရမ္မက်ကြီးသော၊သူ။ ပတိတံ ပတိတံ ပုပ္ဖံ၊ ဒိတွာ အတိလောလုပေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၉၀။ အတိလောလုပေါတိ အတိဝိယ လောလသဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၁၇။

အတိဝဏ် (တိ) [အတိ+ဝဏ်] အလွန်ကောက်သော။ အတိဝင်္ကီ-ကြည့်။

အတိဝင်္ကီ (တိ) [အတိဝင်္က+ဤ] အလွန်ကောက်သော ဦးချိုရှိသော။ မိဂံ ဝင်္ကာတိဝင်္ကိနံ။ ဇာ၊ ၁။ ၄။ ဝင်္ကာတိဝင်္ကိနန္တိ မူလေ ဝင်္ကာနိ, အဂ္ဂေ အတိဝင်္ကာနီတိ ဝင်္ကာတိဝင်္ကာနိ၊ တာဒိသာနိ သိင်္ဂါနိ အဿ အတ္ထီတိ ဝင်္ကာတိဝင်္ကီ၊ တံ ဝင်္ကာတိဝင်္ကိနံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၆။

အတိဝတ္တ (တိ) [အတိ+ဝတု+အ။ အတိ+ဝတု+တ။ (အတိဝတ္တ-သံ)] (၁) ကျော်လွန် – လွန်မြောက် – သော၊ သူ။ ပုနပ္ပုနံ အတိဝတ္တော အတိက္ကန္တော။ ရှင့်နီ။ ၂၀၇။ ပိတရာ အက္ခာတဠ္ဌာနတော ပရံ အတိဝတ္တော၀။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၆၁။ ဒေသသရက္ခာနံ ဆာယာ နိဝတ္တာ။ (အနတိဝတ္တာ၊ သီ။ အတိဝတ္တာ၊ ဟူ။) ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၈။ သဗ္ဗဘယာတိဝတ္တ, သဗ္ဗာဝေါတိဝတ္တ, သဗ္ဗမောဟာတိဝတ္တ-တို့လည်းကြည့်။ (၂) ကျော်လွန်အပ် – လွန်မြောက်အပ် – သော။ အရဟတော မဟာရာဇ ... အတိဝတ္တာ လောကဓမ္မာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၄ဂ။

အတိဝတ္တတိ (ကြိ) [အတိ+ဝတု+အ+တိ] (၁) ကျော်လွန်၏၊ လွန်မြောက်၏။ သံသာရံ နာတိဝတ္တတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၁၆။ ဥဒါန။ ၁၆၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၁။ နာတိဝတ္တတီတိ နာတိက္ကမတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ နာတိဝတ္တတိ န အတိက္ကမတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၃၁၆။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၅၇။ ဉာဏံ တေ နာတိဝတ္တရေ။ အပ၊ ၁။ ၂၃။ ဉာဏံ တေ နာတိဝတ္တရေတိ တဝ ဉာဏံ တေ ဓမ္မာ နာတိက္ကမန္တိ။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။ တံ ခဏံ နာတိဝတ္တရေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၆၀။ နိဗ္ဗုယာမိတိ ဧဝံ အာသဝေ ...အတိဝတ္တာမိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁ဂ။ အတိဝတ္တာမီတိ အနုယောဂံ အတိက္ကမာမိ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၄၇။ နိယတိ နာတိ-

ဝတ္တာမ။ ဇာ၊၂။၂၆၀။ ဇာတိငရာ့တိဝတ္တစေ တိ။ ထေရ။၂၈၅။ ပရမေဝ့ဝတ္တထာ။ ဇာ၊၁။ ၁၈၇။ ပေတတ္တံ နာတိဝတ္တိံ သု။ ဇာ၊၂။ ၁၈၅။ ကာမာဝစရာ့ဘူမိသံ ါတံ ပေတတ္တံ နာတိဝတ္တိံ သု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၃။ (၂) ကျော်လွန် - လွှမ်းမိုး - ၏၊ အောင်နိုင်၏။ ပမတ္တ-မတိဝတ္တတိ။ ဥဒါန။၉၇။ ဇာ၊၁။၂၃။ အတိဝတ္တ-တိ အဘိဘဝတိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၄။ ကောန တံ နာတိဝတ္တန္တိ။ ဥဘတ-သယ်ာ သမာဂတာ။ ဇာ၊၁။၂၃၈။ နာတိဝတ္တန္တီ-တိ န အဘိဘဝန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၃၇။ တံ တာဒိသံ နာတိဝတ္တေယျ ဝဏ္ဏံ။ ဇာ၊၁။၂၀၁။ နာတိဝတ္တေယျာတိ တံ တာဒိသံ ပုဂ္ဂလံ ဣဒံ ဝဏ္ဏံ န အတိဝတ္တေယျ နာဝတ္ထရေယျ။ "နာတိ-ဝတ္တေတိ" တိပိ ပါဠော၊ နာဝတ္ထရတီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၆။ အထ ဧတံ ပိသာစဉ္စ၊ ပက္ကုလဉ္စာ-တိဝတ္တတိ။ ဥဒါန။၈၂။ အတိဝတ္တတီတိ အတိက္က-မတိ အဘိဘဝတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၆၃။ ဒိဋ္ဌံ သော အတိဝတ္တတိ။ ဇာ၊၁။၁၄။ သော အတိဝတ္တ-တီတိ .... အတိက္ကမတိ အဘိဘဝတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၈။ (၃) လွန်ကျူး၏၊ လွန်၍ကျင့်၏။ ယော ဓမ္မံ အတိဝတ္တတိ။ ဒီ၊၃။၁၄၇။ အံ၊၁။ ၃၂၅-၆။ နေတ္တိ။၁၈၇။ အတိဝတ္တတီတိ အတိက္က-မတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ အတိဝတ္တတီတိ အတိမဒ္ဒိ-တွာ ဝီတိက္ကမတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၂၁။ (၄) အစဉ်လိုက်၏။ ယော ကိစ္စံ နာတိဝတ္တတိ။ ဇာ၊၁။၁၈၂။ နာတိဝတ္တတီတိ နာနုဝတ္တတိ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဠော။ ကိစ္စံ နာနုဝတ္တတိ .... ကိစ္စံ အဘိ-ဘဝတိ ဝိနာသေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၁။

အတိဝတ္တန (န) [အတိ+ဝတု+ယု] ကျော်လွန်နိုင်ခြင်း။

အတိဝတ္တနာနတိဝတ္တန (န) [အတိဝတ္တန+အန-တိဝတ္တန] လွန်မြောက်ခြင်း,မလွန်မြောက်ခြင်း။

အတိဝတ္တနာနတိဝတ္တနဒီပက (တိ) [အတိဝတ္တနာ-နတိဝတ္တန+ဒီပက] လွန်မြောက်ခြင်း, မလွန်မြောက်ခြင်းကို ပြတတ်သော။ သံသာရဂတော အတိဝတ္တနာနတိဝတ္တနဒီပကံ ဣမံ ဥဒါနံ ဥဒါ-နေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁၅။

အတိဝတ္တာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အတိ+ဝတု+ဏာ-ပေ+တိ] ကျော်လွန်စေ၏။ ဝိတိနာမေယျန္တိ ခေပေယျ အတိဝတ္တာပေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၈။

အတိဝတ္တိတ (တိ) [အတိ+ဝတ္တိတ] ကျော်လွန်စေအပ်သော။ သမဏေန ဂေါတမေန ဓမ္မကထံ ကထေတွာ ဒသမတ္တာနိ ဗြဟ္မသဟဿာနိ မမ ဝသံ အတိဝတ္တိတာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၂။

အတိဝတ္တု (တိ) [အတိ + ဝစ (ဝဒ) + တု။ (အတိဝတ္တု-သံ)] ကျူးလွန်၍ ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ ဣသိနံ အတိဝတ္တာရော။ ဇာ၊၂။၆၀။ အတိဝတ္တာရောတိ ဖရုသဝါစာဟိ အတိက္ကမိတွာ ဝတ္တာရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၀။

အတိဝဒ္ဓ (တိ) [အတိ+ဝဍ္ဎ+အ။ (အတိဝုဍ္ဎ-သံ)] အလွန် - ကြီး - ဆို - သော။ တဿာ စ နာဂ'မာနေသုံ နာတိဝဒ္ဓံဝ ကုဉ္စရံ။ ဇာ၊၂။ ၃၇၆။ နာတိဝဒ္ဓံ သတ္တိသရပဟာရက္ခမံ ကော-တရုဏဟတ္ထိံ ဥပနေသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၈၃။

အတိဝသ (တိ) [အတိ + ဝသ] အလိုသို့လိုက်သော၊သူ။ မမေဝါ'တိဝသာ အဿု၊ ကိစ္စာကိစ္စေ-သု ကိသ္မိစိ။ ဓမ္မ။၂၄။ မမေဝါ'တိဝသာ အဿူတိ ဂိဟီ စ ပဗ္ဗဇိတာ စ သဗ္ဗေပိ မမေဝ ဝသေ ဝတ္တန္တု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။

အတိဝဿ (ပု) [အတိ+ဝဿ+အ။ (အတိဝၕ-သံ)] အလွန်မိုးရွာခြင်း၊ မိုးများခြင်း။ အတိ-ဝဿေန သဿံ ဝိနဿတိ။ မိလိန္ဒ။၂၆၉။

အတိဝဿတိ (ကြိ) [အတိ+ဝဿ+အ + တိ။ (ဝၕ-ဓာတ်-သံ)] အလွန်ရွာ၏၊ အလွန်စွတ်

စိုစေ၏၊ ထိုးဖောက်၍ စိုစေ၏။ ဆန္နမတိဝဿတိ၊ ဝိဝဋံ နာ'တိဝဿတိ။ တသ္မာ ဆန္နံ ဝိဝရေထ၊ ဧဝံ တံ နာ'တိဝဿတိ။ ဝိ၊၄။၄၂၄။ ဥဒါန။ ၁၄၄။ ထေရ။ ၂၇၉။ ပေဋကော။၁၈၅။ နေတ္တိ။ ၁၃၂။ အတိဝိယ ဝဿတိ။ .... န ဝဿတိ။ .... န ဝဿတိ န တေမေတိ။ ဥဒါနဋ္ဌ။၂၇၈။

အတိဝဿိတ (နာ) [အတိ+ဝဿိတ (ဝဿ-သေစနေ + တ။ ဝါရှိတ–သံ)]အလွန်တွန်မြည်သော။ ဝါစာ ဟနတိ ဒုမ္မေဓံ၊ တိတ္တိရံဝါ'တိဝဿိတံ။ ဇာ၊၁။၂၇၉။ ယထာ တိတ္တိရံ အတိဝဿိတံ ဟနတိ၊ တထာ ဧဝရူပံ ဝါစာ ဒုမ္မေဓံ ဗာလပုဂ္ဂလံ ဟနတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၅၇။

အတိဝဟတိ (ကြိ) [အတိ + ဝဟ + အ + တိ] ကျော်လွန်၍ ဆောင်၏၊ လှည့်ပတ်၏။ မာယာ-ဂုဏာ နာ'တိဝဟန္တိ ပညံ။ ဇာ၊၂။၂၃၃။ နာ'တိ-ဝဟန္တိ န ဝဍ္ဎန္တိ။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၅၇၇။

အတိဝါကျ (နာ) [အတိ+ဝါကျ] (က) လွန်ကျူးသောစကား။ (အရိယဝေါဟာရ ၈-ပါးကို) ကျော်လွန်၍ဖြစ်သော = ၈-ပါးသော အနရိယဝေါဟာရ၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော–စကား။ အတိဝါကျံ တိတိက္ခိဿံ၊ ဒုဿီလော ဟိ ဗဟုဇ္ဇနော။ ယော'တိဝါကျံ တိတိက္ခတိ။ ဓမ္မ။၅၉။ မဟာနိ။၁၈၇။ ရှေ့နှီး-၆၆။ အတိဝါကျန္တိ အဋ္ဌ-အနရိယဝေါဟာရဝသေန ပဝတ္တံ ဝီတိက္ကမဝစနံ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ အဋ္ဌအရိယဝေါဟာရံ အတိက္က-မိတွာ အဋ္ဌအနရိယဝေါဟာရဝသေန ပဝတ္တံ ဝါကျံ ဝစနန္တိ အတိဝါကျံ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၄။၂၇၆။ ယော'တိ-ဝါကျန္တိ ယော ဧဝရူပံ အတိက္ကမဝစနံ ....။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၀၄။ (ဓာန်၊ ၁၂၂-နှင့်ငြင်းရှိလည်း ကြည့်) (ခ) ကဲ့ရဲ့သောစကား။ နေဝါတိဝါကျံ န လဘေ၊ ဘာတုဟိ သခိနီဟိ စ။ ဇာ၊၂။၃၂၇။ အတိဝါကျံ ဂရဟဝစနံ ....။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၂၇၈။

အတိဝါတ (ပု) [အတိ+ဝါတ] (၁) အလွန် လေတိုက်ရာ အရပ်။ အတိဝါတေ အဒ္ဒါ အဝိဘူတော ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။၉၇။ (၂) လေလွန်ခြင်း။ အတိဝါတေန အသနိ ပတတိ။ မိလိန္ဒ။၂၆၉။

အတိဝါတဋ္ဌာန (နာ) [အတိဝါတ+ဌာန]အလွန်လေတိုက်ရာအရပ်။ အတိဝါတဋ္ဌာနံ ပရိဝဇ္ဇနီယံ။ မိလိန္ဒ။၉၇။

အတိဝါယတိ (ကြိ) [အတိ + ဝါ + အ + တိ] အလွန်–တိုက်ခတ်–လှိုင်–ပျံ့–၏။ ဒိသမ္ပိ အနု-ဒိသမ္ပိ အနုဝါတမ္ပိ ပဋိဝါတမ္ပိ ဝါယန္တိ အတိဝါ-ယန္တိ၊ ဖရိတွာ တိဋ္ဌန္တိ။ မိလိန္ဒ။၃၁၇။

အတိဝါဟ (ပု) [အတိ+ဝဟ+ဏ] (၁)အလွန် (လေးသောဝန်ကို) ဆောင်စေခြင်း။ အတိဝါ-ဟေန ဟနန္တိ ပုင်္ဂဝံ။ ဇာ၊၂။၁၂၀။ (၂) ကျော်လွန်၍ အလိုရှိရာအရပ်သို့ ရောက်စေတတ်သော အရာ(ယာဉ်)။ သီလံ သေဋ္ဌော အတိဝါဟော၊ ယေန ယာတိ ဒိသောဒိသံ။ ထေရ။၃၀၉။ အတိက္ကာမေန္တော တံ တံ ဌာနံ ယထိစ္ဆိတဋ္ဌာနံ ဝါ ဝါဟေတိ သမ္ပာပေတီတိ အတိဝါဟော၊ ယာနံ။ ကေနစိ အနုပဒ္ဒုတံ ဟုတွာ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာ-နပ္ပတ္တိဟေတုတာယ သီလံ သေဋ္ဌံ အတိဝါဟော။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၂၁-၂။

အတိဝိကာလ (ပု) [အတိ+ဝိကာလ] အလွန်အချိန်မဲ့အခါ၊အလွန်မိုးချုပ်သောအချိန်။ အတိ-ဝိကာလော ခေါ တာဝ အဇ္ဇ ယမကံ ဂေါတမံ ဒဿနာယ ဥပသင်္ကမိတုံ။ ဒီ၊၁။၁၀၀။ အတိ-ဝိကာလောတိ သုဋ္ဌု ဝိကာလော၊ သမ္မောဒနီယ-ကထာယပိ ကာလော နတ္ထိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ အတိဝိကာလော ခေါ အဇ္ဇ ဘဂဝတော သရီရံ ဈာပေတုံ။ ဒီ၊၂။၁၃၁။

အတိဝိဇ္ဈ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ+ဝိဓ+တွာ] လွန်စွာ ဖောက်ထွင်း၍၊ ထိုးထွင်း၍။ ပညာယ စ နံ အတိဝိဇ္ဈ ပဿတိ။ မ၊၂။၁၄၅။ ယာဝတ္ထ သော ဘဂဝါ ပညာယ အတိဝိဇ္ဈ မနော ပဿတိ။ မ၊၂။၁၃၄။ ပစ္စဝေက္ခဏာ အတိဝိဇ္ဈ၊ သမ္မုတိ အတိက္ကမိတွာ။ သံ၊၁။၁၉၄။ အတိဝိဇ္ဈာတိ

အတိဝိဇ္ဈိတွာ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၆။ အတိဝိဇ္ဈိတွာတိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ။သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၂။ ပညာယ စ အတိဝိဇ္ဈ ပဿာမိ။သံ၊၃။၁၉၈။ ပညာယ စ အတိဝိဇ္ဈိတွာ ပဿာမီတိ ပစ္စဝေက္ခဏပညာယ စ အတိဝိဇ္ဈိတွာ ပဿာမိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၉။ ပညာယ အတိဝိဇ္ဈ...။ အံ၊၁။၂၆၈။ အံ၊၂။၃၁၃။ သဟဝိပဿနာယ မဂ္ဂပညာယ နိဗ္ဗိဇ္ဈိတွာ...။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ သဟဝိပဿနာယ မဂ္ဂပညာယ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ...။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။

အတိဝိဇ္ဈတိ (ကြိ)[အတိ+ဝိဓ+ယ+တိ] သမတိဝိဇ္ဈတိ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈) ကြည့်။

အတိဝိဇ္ဈိတုံ (ကြိ ဝိ) [အတိ+ဝိဓ+ယ+တုံ] အလွန်ဖောက်ထွင်းခြင်းငှါ။ ဝေဠုပံ စိတ္တံ ... ကိလေသာ အတိဝိဇ္ဈိတုံ န သက္ကောန္တိ။ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၈။

အတိဝိဇ္ဈိတွာ (ကြိ၊ဝိ)[အတိ+ဝိဓ+တွာ] အတိဝိဇ္ဈ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်းကြည့်။

အတိဝိတ္ထာရ (ပု) [အတိ+ဝိတ္ထာရ] အလွန်ကျယ်ဝန်းခြင်း။ ပါဠိ ဝိယ အတိဝိတ္ထာရံ အာပဇ္ဇတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂။

အတိဝိတ္ထာရတာ (ထီ) [အတိဝိတ္ထာရ+တာ] အလွန်ကျယ်ပြန့်သည်၏အဖြစ်။ ဘာဏကာသေ အတိဝိတ္ထာရတာယ အနစ္စော။မိလိန္ဒ၊၂၇၀။

အတိဝိတ္ထာရဘယ (နပ) [အတိဝိတ္ထာရ+ဘယ] အလွန်ကျယ်သည်မှ(ကို)ကြောက်ခြင်း။ အတိဝိတ္ထာရဘယေန တု သံခိတ္တံ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊၁၉၃။

အတိဝိမှိတ (တိ) [အတိ+ဝိမှိတ] (၁) အလွန်အံ့ဩသော၊သူ။ တဒါ တိဝိမှိတာ သဗ္ဗာ။ အပ၊၂။၂၁၄၊၂၃။ တံ ဝိဒိတွာ တိဝိမှိတော။ အပ၊၂။၂၀၉။ (၂) အလွန်အံ့ဩအပ်သော၊ အလွန်အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော။

အတိဝိမှိတဒေဟီ (တိ) [အတိဝိမှိတ+ဒေဟ+ဤ။ ထီ၌ အတိဝိမှိတဒေဟိနီ။] အလွန်အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသောကိုယ်ရှိသော၊သူ။ တမဟံ ဝိမှိတာ ဒိသွာ၊ အတိဝိမှိတဒေဟိနီ။ အပ၊၂။၂၅၅။

အတိဝိယ (ဗျ) [အတိ+ဝိယ။ ဝိယ သဒ္ဒါ ဝေဿ။ ပါဠိတ်၊ ယော၊၁။၉၆-၃ ကား "အတိဝိယာတိ အတိဣဝ၊ ဣကာရလောပံ ကတွာ သန္ဓိဝသေန အဒဿနံ ဂတော။ ဝိယသဒ္ဒေါ ပေကာရတ္တဝါစကော 'ဝရမှာကံ ဘုသာမိဝါ'တိ ဧတ္ထ ဣဝသဒ္ဒေါ ဝိယ။ အတိဟုတွာ ဝေါတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော"ဟု ဆိုသည်။] အလွန်လျှင်။ ဒွိသု ကာလေသု အတိဝိယ တထာဂတဿ ပရိသုဒ္ဓေါ ကာယော ဟောတိ။ ဒီ၊၂။၁၁၁။ အတိဝိယ အညေဟိ ပိဏ္ဍပါတေဟိ မဟပ္ဖလတရာ စ။ ဒီ၊၂။၁၁၃။ ဥဒါန်။ ၁၇၃။ အတိဝိယ အညေဟိ မနုဿေဟိ။ ဒီ၊၂။ ၁၄၅။ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝတော ဥစ္စာရပဿာဝေါ အတိဝိယ အညေ ဂန္ဓဇာတေ အဓိဂ္ဂဏှာတီတိ။ အဘိ၊ က။ ၄၀၈။ ဘဂဝတော ဒေဝမနုဿာနံ အတိဝိယ သုပ္ပကာသာ အနေကာကာရပ္ပဘေဒါ သမယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အတိဝ-လည်းကြည့်။

အတိဝိရောစတိ (ကြိ)[အတိ+ဝိ+ရုစ+အ+တိ] (က) အလွန်တင့်တယ်၏။ သီလရတနပိဠန္ဓနော သော မဟာရာဇ ဝိရောစတိ အတိဝိရောစတိ။ မိလိန္ဒ၊၃၂၀။ ...အနန္တနိရောဓေ ပဋ္ဌ ပဿာဒါ အတိဝိရောစန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ ၂။ ၂၅၁။ ...ရတ္တကမ္ဗလပလိဝေဌိတော ပိဋ္ဌေ ဌပိတရတ္တသုဝဏ္ဏဃနပဋိမာ ဝိယ အတိဝိရောစိတ္ထ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၂။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၇၄။ (ခ) လွန်၍တင့်တယ်၏။ သာလွန်တင့်တယ်၏။ တေ မံ အတိဝိရောစန္တိ။ ဝိမာန၊ ၅၇။ အတိက္ကမိတွာ ဝိရောစန္တိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၆၄။ အတိရောစတိ-လည်းကြည့်။

အတိဝိဝဋ (တိ) [အတိ+ဝိဝဋ] အလွန်ဟင်းလင်းဖြစ်သော၊ အလွန်ထင်လင်းသော။ "ဣဒံ အတိဝိဝဋံ ပုရတော အညံ ဥဒကံ ဘဝိဿတိ"တိ ဂတာ...။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၂။ ဣဒံ အတိဝိဝဋန္တိ ဣဒံ

ဌာနံ ဂုမ္ဗာဒီဟိ အပ္ပဋိစ္ဆန္နတ္တာ အတိဝိယ ပကာသန်။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၄။

အတိဝိသဋ္ဌဝါကျ (တိ) [အတိ+ဝိသဋ္ဌ+ဝါကျ] အလွန်သန့်ရှင်းသော စကားရှိသော၊သူ။ မိန္ဒ-ဿရော နာတိဝိသဋ္ဌဝါကျော။ဇာ၊၂။၃၆။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၂၁၄။

အတိဝိသဒ (တိ)[အတိ+ဝိသဒ]အလွန်–သန့်ရှင်း–စင်ကြယ်–သော။ .... အဝိပာကဝေဝံ တိခိဏံ သူရံ အတိဝိသဒံ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၁။ အတိဝိသဒန္တိ နိသိတာဘာဝေန အတိဝိယ ပဏ္ဍုရံ ဉာဏံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၃၀။

အတိဝိသာ (ထီ) [အတိ+ဝိသ+အာ။ အတိဝ ဝိသတိ ဗောသဋ္ဌပယောဂေသူတိ အတိဝိသာ။ ဓာန်ဋီ။၅၈။ သီ ဋီ သစ်၊၁။၃၅၁-၌ နှံ့ထိ ၂-မျိုး ပြသည်။ အတိက္ကန္တာ ဝိသံ၊ "အာတတုစ်"ဣတိ ချာတာယံ လတာယံ။ ဝါစပ္ပတိ။ ထောမ။] တိဝုသ်ပင် (စိဝုတ်ပင်)။ မူလဖိုင် နာမ ဟလိဒ္ဒိ သိင်္ဂိဝေရံ ဝစာ ဝစတ္တံ အတိဝိသာ ကဋုကရောဟိဏိ ဥသိရံ ဘဒ္ဒမုတ္တကံ။ဝိ၊၂။၅၂။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ အနုဇာနာမိ ..အတိဝိသံ ကဋုကရောဟိဏိံ ။ ဝိ၊ ၃။၂၉၂။

အတိဝိသာလ (တိ) [အတိ+ဝိ+သရ+ဏ]အလွန် ကျယ်ပြန့်သော။ အတိဝိသာလေ ဏက်မေ ဏော-မန္တသာ ဝိတ္တံ ဝိဓာဝတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉။

အတိဝိသာလတာ (ထီ) [အတိဝိသာလ+တာ] အလွန်ကျယ်ပြန့်သည်၏အဖြစ်။ ထဒ္ဓဝိသမတာ အန္တေ့ာရုက္ခတာ ဂဟနစ္ဆန္နတာ အတိသမ္ဗာဓတာ အတိဝိသာလတာ။ (ကြေး အမြုစ် ၆-ပါး)အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၉၇။

အတိဝိသဇ္ဇ (တိ) [အတိ+ဝိသဇ္ဇ] အလွန် အကျွမ်းဝင်သော၊သူ။အတိဝိသဇ္ဇောတိ အတိ-ဝိသဇ္ဇော။ မဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ မာတာပိတုသု ဝိယ အတိဝိသဇ္ဇာ မနုဿာ အပေဟသုံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၁။ အဘိဝိသဇ္ဇ-လည်းကြည့်။

အတိဝိဿာသိက (တိ) [အတိ+ဝိဿာသ+ဣက] အလွန်အကျွမ်းဝင်ခြင်းရှိသော၊သူ။ သော ကိရ ရညော သဗ္ဗတ္ထသာဓကော အမစ္စော အန္တေ-ဝိုကော အတိဝိဿာသိကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၈။

အတိဝိသုတ (တိ) [အတိ+ဝိသုတ] အလွန် ကျော်စောထင်ရှားသော။ပရိဝေသံ အကာရယိ၊ မဟာနုမတိဝိသုတံ။ အပ၊၂။၁၄၉။

အတိဝီရိယ (နှ) [အတိ+ဝီရိယ] လွန်ကဲသော ဝီရိယ။ ဗောဓိသတ္တော အတိဝီရိယံ ကရော-န္တော....။မိလိန္ဒ။၂၇၉။

အတိဝုဋ္ဌိ (ထီ) [အတိ+ဝုဋ္ဌိ] (၁) အလွန်မိုးရွာခြင်း။ (တိ) (၂) အလွန်မိုးရွာခြင်းရှိသော၊ အလွန်မိုးရွာသော။

အတိဝုဋ္ဌိကာလ (တိ)[အတိဝုဋ္ဌိ+ကာလ] အလွန်မိုး ရွာသော–အချိန်–အခါ၊ မိုးလေးလ။ အတိဝုဋ္ဌိ-ကာလေ ပန ဩဃေန ဩတ္ထဋ္ဌောကာသော န ဂဟေတဗ္ဗော။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၅။ အတိဝုဋ္ဌိကာလေ ပနာတိ ဧတ္ထ အတိဝုဋ္ဌိ နာမ ယဿ စာတုမာ-သိကာယာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ တဿာ စတုမာသံ အတိဝုဋ္ဌိယော သစေ ဟောတိ၊ သဗ္ဗောပိ ဩဃေန ဩတ္ထဋ္ဌောကာသော နဒီ ဧဝ။ အထ ဏော်ဿာပိ အတိဝုဋ္ဌိယာ ဩဃော စတုမာသံ တိဋ္ဌတိ,သန္ဒတိ ဝါ။ ဝဇိရ။၄၆၀။ အတိဝုဋ္ဌိ-ကာလေ ထလေ သဿံ သမ္ပဇ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၈၁။

အတိဝုဒ္ဓ (တိ) [အတိ+ဝုဒ္ဓ] အလွန်ကြီးသော။ (ဗေဒ္ဓ-သဒ္ဒါ၏ အနက်)။ မာဿေ ဗေဒွေ'တိ-ဝုဒ္ဓါတိပ္ပဟာဒွေသု စ တိသု သော။ဓာန်။၉၁၈။

အတိဝေဂ (ပု) [အတိ+ဝေဂ] လွန်သော–အလွန် လျှင်မြန်သော–အဟုန်။ ပုရိသော အဒ္ဓါနံ အတိ-ဝေဂေန ဂစ္ဆေယျ။မိလိန္ဒ။၂၇၉။

အတိဝေဠယတိ (ကြိ) အတိဝေဠေတိ-ကြည့်။

အတိဝေဠေတိ (ကြိ) [အတိ+ဝေဠ+ဏေ+တိ] အလွန်–ရစ်ပတ် – ဖွဲ့နှောင် – ၏၊ နှိပ်စက်၏။ တဖန် (ဆင့်၍) စောဒနာ၏။ တမေနံ သော နိဗ္ဗေဌေန္တံ အတိဝေဌေဘိ။ ဝိ၊၄။၂၃၂။ မ၊၃။ ၃၆-၇။ အတိဝေဌေတိတိ … အတိဝေဌိယတိ (အတိဝေဠယတိ ?)။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃။ ရတ္တံဝိတ္တံ မတိဝေဌယန္တိ နံ။ ဇာ၊၂။၁၂၉။ အတိဝေဌယန္တိတိ ဓနဂ္ဂဟဏတ္ထာယ အတိဝိယ ဝေဌေန္တိ ပီဠေန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၃။

အတိဝေလ (တိ) [အတိ+ဝေလာ။ ဝေလံ အတိက္ကန္တံ အတိဝေလံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၂၂။] (၁) အချိန်ကိုလွန်သော၊ အလွန်ကြာမြင့်သော၊ စည်းကမ်း – အပိုင်းအခြား– ကို လွန်သော။ယဥ္စ အာဒိနဝါ … အတိဝေလံ ကုလေသု သံသဋ္ဌာ ဝိဟရတော။ဝိ၊၅။၂၃၅။ အံ၊၂။၂၂၆။ အတိဝေလန္တိ ဝေလံ အတိက္ကမ္မ၊ ဗဟုတရံ ကာလံ ကုလေသု, အပ္ပကံ ဝိဟာရေတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၇၈။ အတိဝေလန္တိ အတိက္ကန္တပမာဏကာလံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ တေ အတိဝေလံ ဟဿခိဍ္ဍရတိ-ဓမ္မသမာပန္နာ ဝိဟရန္တိ။ဒီ၊၁။၁၈။ အတိဝေလန္တိ အတိကာလံ၊ အတိစိရန္တိ အတ္ထော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အတိက္ကန္တဝေလံ အတိဝေလံ၊ အာဟာရူပဘောဂကာလံ အတိက္ကမိတွာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၅၉။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတိဝေလံ ဂိဟီသညတ္တိဗဟုလော ဝိဟရတိ။ သံ၊၁။၂၀၁။ အတိဝေလန္တိ အတိက္ကန္တံ ဝေလံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ အတိဝေလန္တိ အတိဗဟုကာလံ။သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၉။ အတိဝေလံ ကုလာနိ ဥပသင်္ကမတိ။သံ၊၁။၄၅၈။ အတိဝေလန္တိ အတိက္ကန္တဝေလံ ကာလံ အတိ-က္ကန္တပ္ပမာဏံ ကာလံ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၂။ အာယသ္မာ မောဠိယဖဂ္ဂုနော ဘိက္ခုနီဟိ သဒ္ဓိံ အတိဝေလံ သံသဋ္ဌော ဝိဟရတိ။ မ၊၁။၁၇၃။ အတိဝေလန္တိ ဝေလံ အတိက္ကမိတွာ။ တတ္ထ ကာလဝေလာ, သီမဝေလာ, သီလဝေလာတိ တိဝိဓာ ဝေလာ။ … တံ တိဝိဓမ္ပိ သော အတိက္ကမိယေဝ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁။ သာဝတ္ထိယာ မနုဿာ ယေဘုယျေန ကာမေသု အတိဝေလံ သတ္တာ ရတ္တာ … ဝိဟ-ရန္တိ၊ ဥဒါန၊၁၇၁။ အတိဝေလန္တိ ဝေလံ အတိက္က-မိတွာ။ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၃၀။ကောသမာရကမိဒံ ဘိက္ခဝေ အရိယဿ ဝိနယေ ယဒိဒံ အတိဝေလံ ဧန္တ-ဝိဒံသကဟသိတံ။အံ၊၁။၂၆၃။ အတိဝေလာ စ မေ ဓယာတိ၊ အသ္မိံ ဓမ္မေ ပိယာယနာ။သံ၊၁။ ၂၁၂။ အတိဝေလာတိ ဝေလာတိက္ကန္တာ ပမာ-ဏာတိက္ကန္တာ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၄။ ရတ္တိံ ဂိရံ နာတိ-ဝေလံ ပမုဉ္စေ။ ဇာ၊၁။၃၅၀။ အတိဝေလံ မရိ-ယာဒါတိက္ကန္တံ .. ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၃၃။ အတိဝေလံ ပဘာသိတာ။ဇာ၊၁။၂၇။ အတိဝေလံ ပဘာသိ-တာတိ အတိက္ကန္တဝေလာ (-လံ ?) ပမာဏာ-တိက္ကမေန ဘာသိတာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၇။(၂) အခါ ခပ်သိမ်း၊အမြဲ။ အတိဝေလံ နမဿိဿံ။ဇာ၊၂။ ၁၈၆။ အတိဝေလံ နမဿိဿံ၊ နိစ္စကာလမေဝ နမဿိဿံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၂၇။

အတိဝေလစာရီ (တိ) [အတိဝေလ+စရ+ဏီ] အချိန် အပိုင်း အခြားကို လွန်၍ သွားလာလေ့ ရှိသော၊သူ။ ကာလေ ပဝိသ နာဂဒတ္တ၊ ဒိဝါ စ အာဂန္တွာ အတိဝေလစာရီ။သံ၊၁။၂၀၂။ အတိ-ဝေလသာယီ-လည်းကြည့်။

အတိဝေလဘာဏီ (တိ)[အတိဝေလ+ဘဏ+ဏီ] အပိုင်းအခြားကိုလွန်၍ ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ နှ ကဲရေဝ သာခု အတိဝေလဘာဏီ။ဇာ၊၁။၂၆၈။ အတိဝေလဘာဏီတိ ဝေလာတိက္ကန္တံ ပမာဏာ-တိက္ကန္တံ ကထာ ကထနံ နာမ န သာဓု၊ အတိဝေလဘာဏီ ပုရိသော န သာဓူတိ အတ္ထော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၄၉။

အတိဝေလသာယီ (တိ) [အတိဝေလ+သီ+ဏီ] အပိုင်း အခြားကို လွန်၍ အိပ်လေ့ရှိသော၊ သူ။ သမ္မုဋ္ဌဝိတ္တော အတိဝေလသာယီ။ဇာ၊၁။၃၆၂။

အတိဝေလသာသယိတိ အတိစိရမ္ပိ နိုဒ္ဒံ ဩက္ကမေ-ယျ။ အတိဝေလစာရီတိပိ ပါဠိတွေ၊ အတိဝေလ-စာရီ ဟုတ္ဝာ စရေယျာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၉။

အတိဝေလာနုရက္ခိ (တိ) [အတိဝေလ + အနု + ရက္ခ + ဏီ]အပိုင်းအခြားကိုလွန်၍ စောင့်ရှောက်လေ့ရှိသော၊ အလိုလို ကုက္ကုစ္စများသော၊ သူ။ န စ အတိဝေလာနုရက္ခီ ပဏ္ဍိတော သိယာ။မ၊၂။၃၄၀။ န စ အတိဝေလာနုရက္ခီတိ ယထာ ကေစ္စော ပမာဏာတိက္ကန္တံ အာရက္ခံ ဌပေတိ၊ အညိတွာ ဝါ ပစ္စေ ဥဒကံ ပဋိတွာ စီဝရဘောဂန္တရံ ပဝေ-သေတွာ ပတ္တံ ဥဒရေန အက္ကမိတွာ ဂစ္ဆတိ၊ န ဧဝံ ကရေယျ။ မဋ္ဌ၊ ၃။၂၆၈။

အတိသံကိလိဋ္ဌ (တိ) [အတိ + သံကိလိဋ္ဌ] အလွန်ညစ်နွမ်းသော၊သူ။ အဥ္စနမက္ခိတဟတ္ထော ဝိယ စ ကိလေသဘရိတာ အတိသံကိလိဋ္ဌာ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ဂ၂။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။

အတိသက္က (ပု) [အတိ + သက္က] သာလွန်-ထူးကဲ-သော သိကြား။ အတိဗြဟ္မ-ကြည့်။

အတိသက္ကတ (တိ) [အတိ + သက္ကတ] အလွန်ရိုသေအပ်သော၊သူ။ ကုလေသု အတိသက္ကတာ။ အပ၊၂။၂၃၄။

အတိသခေ်ပ (ပု) [အတိ + သခေ်ပ] အလွန်ကျဉ်းသော။ အတိသခေ်ပေန ဝုတ္တံ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။

အတိသဉ္စရဏ (နပ်) [အတိ + သံ + စရ + ယု]အလွန်သွားလာလှည့်လည်ခြင်း။ အတိသဉ္စရဏေန န စိရံ ဇီဝတိ။မိလိန္ဒ၊၂၆၉။ (အတိသဉ္စာရေန၊ ဋ္ဌ-မူကွဲ)။

အတိသဉ္စာရ (ပု) [အတိ + သံ + စရ + ဏ] အတိ-သဉ္စရဏ-ကြည့်။

အတိသဏိကံ (ဗျ) [အတိ + သဏိကံ] အလွန်နှေး-စွာ၊ အလွန်နှေးနှေး။ နာတိသဏိကံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊၂။၃၃၈။

အတိသတ္တ (တိ) [အတိ + သတ္တ] အလွန်သိမ်မွေ့သော။ အတိမဓုရကထာ နာမ အတိသတ္တာ။မဓု၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။

အတိသန္တ (တိ) [အတိ + သန္တ] အလွန်ငြိမ်းအေးသော၊ အလွန်ငြိမ်းအေးသကဲ့သို့သော၊ အတွင်း၌ မငြိမ်းအေးပဲလျက် ငြိမ်းအေးဟန်ဆောင်သောပုဂ္ဂိုလ်၊ သူတော်ကောင်းဟန်ဆောင်သောပုဂ္ဂိုလ်။ အတိသန္တောပိ နာသုသော။ ဇာ၊၁။၂၁၆။ အတိသန္တောတိ အန္တော ဥပသမေ အဝိဇ္ဇမာနေယေဝ စ ဗဟိ ဥပသမဒဿနေန အတိသန္တော ဝိယ ပဋိစ္ဆန္နကမ္မန္တောပိ ဝိလပဋိစ္ဆန္န-အာသီဝိသသဒိသော ကုဟကပုဂ္ဂလော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၅၇။

အတိသပ္ပါယ (တိ) [အတိ + သပ္ပါယ] အလွန်-သင့်လျော်-လျောက်ပတ်-သော။ သဗ္ဗတ္ထ ဥတုဝိပရိဏာမသေန စ အတိသပ္ပါယဝသေန စ ဝုတ္တံ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၁။ "သဗ္ဗါစရိတာ ပုရိမာ ဆ အနုသတိယော"တိ ဣဒံ အတိသပ္ပါယဝသေန ဝုတ္တံ။ ဣမာသော ဥတုဝိပရိဏာမံ ဣမသာ အတိ-သပ္ပါယန္တိ ဂဟေတဗ္ဗာ ဝိသေသဿ အဘာဝ-တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။

အတိသမဂ္ဂ (တိ) [အတိ + သံ + အဂ္ဂ၊ (သံ = အပ္ပတ္တ)] အလွန်တန်ဖိုးနည်းသော၊ အလွန်ဈေးသက်သာသော။ တတ္ထ သုသဘကာလေပိ အတိသမဂ္ဃေပိ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏေ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၄၃။ အတိသမဂ္ဃေပိတိ အတိသယေန (အတိဝိယ) အပ္ပဂ္ဃေပိ၊ ယဒါ ကိဉ္စိဒေဝ ဒတွာ ဗဟုံ ပုဗ္ဗဏ္ဏာပရဏ္ဏံ ဂဏှန္တိ၊ တာဒိသေ ကာလေပိတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၆။ဝိမတိ၊ ၁။ဂဂ။

အတိသမဏ (ပု) [အတိ + သမဏ] သာလွန်-ထူးကဲ-မြင့်မြတ်-သော ရဟန်း။ သမဏာနံ အတိသမဏော ဘဝေယျ။ မိလိန္ဒ၊၂၆၉။

အတိသမိပ (တိ) [အတိ + သမိပ] အလွန်နီးသော၊ အလွန်နီးသောအရပ်။ အာသန္နသာလံ ဂန္တွာ အတိသမိပံ အဂန္တွာ သဘာဂဋ္ဌာနေ ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၆၄။ အတိသမိပံ အဂန္တွာတိ ဘိက္ခုနံ အာသန္နတရံ ဌာနံ အဂန္တွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၀၀။

အတိသမ္ဗာဓ (တိ) [အတိ+သမ္ဗာဓ] အလွန်ကျဉ်းမြောင်းသော။ စင်္ကဝါဠံ အတိသမ္ဗာဓံ၊ ပြူဟ္မလေသကော အတိနီစကော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၁။

အတိသမ္မုခ (တိ) [အတိ + သမ္မုခ] မျက်မှောက်ဖြစ်လွန်းသော၊ ရှေ့တည့်တည့်အရပ်။ အတိဒူရံ အစ္စာသန္နံ ဥပရိဝါတံ ဥန္နတပ္ပဒေသံ အတိသမ္မုခံ အတိပစ္ဆာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃။ အတိသမ္မုခါဒိကေ ဆ နိသဇ္ဇဒေါသေ...။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၉။

အတိသမ္မူဠှ (တိ) [အတိ+သမ္မူဠှ] အလွန်တွေဝေသော၊သူ။ မောမူဠှောတိ အတိသမ္မူဠှော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။

အတိသယ (ပု) [အတိ + သီ+အ။ အတိသယနံ အတိသယော၊ အတိက္ကမိတွာ ဝါ သယနံ ပဝတ္တနံ အတိသယော။ ဓာန်ဋီ။၄၁။ (အတိဇယာ-သံ)] (၁) အထူး။ န တဿ ဝေနေန ကောသိပိ အတိသယော အတ္ထိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၇။ (၂) အလွန်အကဲ။ ဝိသေသမဇ္ဈဂါတိ အညာယိ အတိသယံ အဓိဂတော။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၄။ သမလင်္ကတတရာတိ သမ္မာ အတိသယေန အလင်္ကတာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၀။ ဒိဋ္ဌိသု အယံ အတိသယေန မဟဒ္ဓနောတိ မဟဒ္ဓနတရော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၁။ အတ္တနော အတိသယေန ပိယံ အညံ ကောစိ...။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၄၉။ တယိဒံ ပါရိပူရိတော အတိသယတော ဝါ သီလံ အဿ အတ္ထီတိ သီလဝါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ (တိ) (၃) လွန်ကဲ-မြင့်မြတ်-သော၊သူ။ ဂုဏဝိသေသေ ပတိဋ္ဌိတံ ပုရိသာတိသယံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈၁။ (ဘုသမတိ-သယော စ ဒဠှံ။ ဓာန်။၄၁။ ဥက္ကံသော တွတိ-သယော ထ။ ဓာန်။၇၆၁။ ဘုသာဒယော ပမာ-ဏာတိသယဝစနေ ဝုတ္တာ၊ ဥက္ကံသော ဂုဏာတိ-သယဝစနေ ဝုတ္တော၊ အတိသယော ပန ဥဘယဝစနောတိ ဥဘယတြ နိဒ္ဒိဋ္ဌောတိ ဘေဒေါ။ ဓာန်ဋီ။ ဥက္ကံသောတိသယော ဘဝေ။ ဓာန်။၇၇၁။ ဥက္ကံသာတိသယာ ပကတ္ထေပျုက္တာ။ ဓာန်ဋီ။) နိရတိသယ, ပသာဒါတိသယ, ဝိက္ကမာတိသယ, သာတိသယ-တို့လည်းကြည့်။

အတိသယတိ (ကြိ) အတိသေတိ-ကြည့်။

အတိသယတ္ထ (ပု) [အတိသယ + အတ္ထ] ပိုလွန်-ထူးကဲ-သော အနက် အဓိပ္ပါယ်၊ အရေးကြီးသော အကြောင်းအရာ။ မာ နော ရုဒံ အတိသယတ္ထံ အညေ ဇာနိံသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

အတိသယနိရောဓ (ပု) [အတိသယ + နိရောဓ] လွန်ကဲသော ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ ကောင်းစွာပယ်ခြင်း၊ ဖြောင့်ဖြောင့် ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ငြိမ်းအေးခြင်း။ အတိသယနိရောဓော ဟိ နေသံ ပဋိနိဿဂ္ဂ-နာဒီသု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၀။ အတိသယနိရောဓော သုဋ္ဌု ပဟာနံ ဥဇုပဋိပက္ခေန ဝူပသမော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၈၉။

အတိသယနိရောဓတ္တ (န) [အတိသယနိရောဓ + တ္တ] အလွန်အကဲချုပ်ငြိမ်းသည်-ကောင်းစွာပယ်သည်-ဖြောင့်ဖြောင့်ဆန့်ကျင်ဘက်အားဖြင့် ငြိမ်းအေးသည်-၏အဖြစ်။ ယဒိ ပနေတာနိ .. အတိသယနိရောဓတ္တာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂-၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀-၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၆၀။

အတိသယဝိသုဒ္ဓ (တိ) [အတိသယ + ဝိသုဒ္ဓ] အလွန်အကဲစင်ကြယ်သော။ အတိသယဝိသုဒ္ဓါပိ ဝိဇ္ဇာတိ အစ္စုဂ္ဂတမေန ဓရဏေန စ...။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၃။

အတိသရ (တိ) [အတိ+သရ+အ] အလွန်–ရောက်ခဲ့ပြီး–ရောက်လတ္တံ့–သော၊ အလွန်ကြမ်းထမ်းသောအမှု – သို့ ရောက်ခဲ့–ကို ပြုခဲ့ – ပြီး၍ ကြီးစွာသော ဆင်းရဲ – သို့ ရောက်လတ္တံ့ – ကို ခံစားရလတ္တံ့ – သော၊သူ။ အတိသရော ဖဇ္ဇသရော၊ မိတ္တဝိန္ဒ ဇာတကော ဟိ မေဃဇာ၁၊၁။ ၂၀၁။ အတိသရောတိ အတိသရိတွာ အတိသရော၊ အတိသရိဿတီတိပိ အတိသရော။...တုံ ဟိ အတိဒါရုဏဿ ကမ္မဿ ကတတ္တာ အတိသရော၊ တဿ ပန န သက္ကာ ဝဿဂဏနာယ ဝိပါကော ပညာပေတုန္တိ အပရိမာဏံ အတိမဟန္တံ ဝိပါကဒုက္ခံ သရိဿတိ ပဋိပဇ္ဇိဿတီတိ အတိသရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆။

အတိသရတိ (ကြိ) [အတိ+သရ+အ+တိ]လွန်၍ သွား၏၊ လွန်ကျူး၏၊ အလွန်ရောက်၏။ ယော နာစ္စသာရီ န ပစ္စသာရီ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၀၊ ၂၈၁။ ယော နာစ္စသာရီတိ ယော နာတိဓာဝိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၁။၁၉။ မှုဋ္ဌော အစ္စသရိံ ဝနေ။ ဇာ၁။၁။၃၈၁။ အစ္စသရိန္တိ မနုဿပထံ အတိက္ကမိတွာ ဟိမဝန္တံ ပါဝိသိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၇၅။ တဇြေကော ဘိက္ခု အစ္စသရာ။ သံ ၁။ ၂၄၁။ အစ္စသရာတိ အတိက္ကမိ၊ ဧကော ဘိက္ခု ဧကံ ဘိက္ခုံ အတိက္ကမ္မ ဝေနံ အဝေါစာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၄။ အစ္စသရာ အာဂုဿော ဝိဿဇ္ဇ ပဋ္ဌော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။ အစ္စသရာတိ အပုစ္ဆိတဗ္ဗံ ပုစ္ဆန္တော ပဉ္စံ အတိက္ကမိတာ အဟောသိတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ အတိသရိတိပိ အတိသရော၊ အတိသရိဿတီတိပိ အတိသရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆။

အတိသလ္လိခတိ (တိ)[အတိ+သံ+လိခ+အ+တိ] အလွန်ခေါင်းပါးအောင်ပြု၏၊ အလွန်လျှော့လပြု၏။ အတိသလ္လိခတေဝ အယံ ဒေဝပုတ္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၂။ အတိသလ္လိခတိ-လည်းကြည့်။

အတိသလ္လေခ (ပု) [အတိ+သလ္လေခ] အလွန်ခေါင်းပါးအောင်ပြုခြင်း၊ အလွန်လျှော့လပြုခြင်း။

အတိသလ္လေခတိ (ကြိ) [အတိ + သံ + လိခ+အ + တိ] အလွန်ခေါင်းပါးအောင်ပြု၏၊ အလွန်လျှော့လပြု၏။ အတိသလ္လိခတိ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၆) ကြည့်။

အတိသလ္လေခမုခ (န) [အတိသလ္လေခ + မုခ] အလွန်ခေါင်းပါးအောင်ပြုခြင်း – အလွန်လျှော့လပြုခြင်း – အလွန်ခေါင်းပါးသောအကျင့် – ကို အဦးထားခြင်း။ အတိသလ္လေခမုခေန ပဝတ္တံ အတ္တကိလမထာနုယောဂံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၇၉။ အတိသလ္လေခမုခေနာတိ အတိဝိယ သလ္လေခပဋိပတ္တိမုခေန။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ ၁။၁၀၅။

အတိသလ္လေခဝုတ္တိ (ထိ) [အတိသလ္လေခ + ဝုတ္တိ] အလွန်ခေါင်းပါးသော–အသက်မွေးမှု–အကျင့်။ သမဏမ္ပိ ကရောန္တော အတိသလ္လေခဝုတ္တိယာ ဇီဝိတေ အနပေက္ခော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၃-၄။

အတိသဟသာ (ဗျ) [အတိ+သဟသာ] အလွန်အဆောတလျင်။ အတိသဟသာပိ ပဝိသန္တိ၊ အတိသဟသာပိ နိက္ခမန္တိ။ ဝိ၊၄။၃၈၃။

အတိသာယံ (ဗျ) [အတိ + သာယံ] အလွန်မိုးချုပ်သောအခါ။ အတိသာယန္တိ ကမ္မံ န ကရောတိ။ ဒီ၊၃။၁၄၉။ အတိသာယမိဒံ အဟု။ ဒီ၊၃။၁၅၀။ ထေရ၊ ၂၆၄။ အတိသာယန္တိ ဒိဝ-သဿ ပရိဏာမယာ အတိသာယံ၊ သာယဏှ-ကာလေ စေတ္တ ပါတောပိ သင်္ဂယှတိ၊ တဒု-ဘယေန ကာလဝေလေန ကောသင္ဇဝတ္ထုမာဟ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၄၉။

အတိသာယန္ဟ (ပု) [အတိ + သာယန္ဟ] အလွန် – နောက်ကျ – မိုးချုပ် – သော ညနေအချိန်။ • အဋ္ဌ အတိသာယနေ္ဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၁၈။

အတိသာရ (ပု) [(၁)(၂)(၃)အတိ + သရ+ဏ။ (၄) အတိ + သရ + ဏ + အ။ အတိ(တိ) သာရမှု၊ အတိသယေန သာရယတိ ရေစယတိ၊ ဗဟုဒြဝိဘူတမလနိဿာရဏေ ဥဒရာမယော ရော-ဂေ။ တောမ။] (၁) ကျော်လွန် – လွန်ကျူး–ခြင်း၊အပြစ်။ သာရတ္တာ ကာမဘောဂေသု....

အတိသာရံ န ဒုဗ္ဗုန္တိ။ သံ၊၁။၇၄။ အတိသာရန္တိ အတိက္ကမံ။သံဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ အတိက္ကမန္တိ သာရု-မရိယာဒဝီတိက္ကမလက္ခဏံ ဒေါသံ။သံဋီ၊၁။၁၇၈။ ဧတာသ ဝိနယသာ အတိသာရေ ဒုက္ကဋံ။ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၁၃၅။ အတိသရဏံ အတိသာရော၊အတိက္ကမော။ သာရတ္ထ၊၃။၄၅၄။ ဝိနယာတိသာရ (ဝိ၊၄။ ၅၀၆။သာရတ္ထ၊၃။၄၅၄။ ဝိမတိ၊၂။၂၆၉) လည်း ကြည့်။ ဓမ္မာတိသာရ, သာတိသာရ-တို့လည်း ကြည့်။ (၂)လွန်ချုပ်ဖြစ်သောစကား၊ ချွတ်ချော် တိမ်းပါးသောစကား။ အဏ္ဏဝံ မေ တံ အတိသာရံ၊ ဝေဝေန မနုဇာဓိပ။ ဇာ၊၂။၉၇။ အတိသာရန္တိ ပက္ခလိတံ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။၄၄၄ (၃) လွန်သွားခြင်း၊ လွန်ဆန်ခြင်း။ကထေဋ္ဌ ဘိက္ခဝေ ဧနပဒနိရုတ္တိယာ စ အဘိနိဝေသော ပေယာတိ သမညာယ စ အတိသာရော။ မ၊၃။၂၇၈။ အတိသာရောတိ အတိဓာဝနံ မဋ္ဌ၊၄။၁၉၃။ (၄) ဝမ်းသွေးသွန် သော ရောဂါ။ ပုတ္တုသောကေန သဒ္ဓိံ သော သောကော ကေတော ဟုတွာ ကုစ္ဆိဥ္စာပံ ဥပ္ပါဒေတွာ အတိသာရံ ဇနေသိ။ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ ပိဋ္ဌိဥက္ခမတိသာရော။ အပဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။ အတိ-သာရောတိ လောဟိတပက္ခန္ဒိကာဝိရေစနံ။အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။

အတိသာရဒိဋ္ဌိ (ထီ)[အတိသာရ+ဒိဋ္ဌိ]အကြောင်း, လက္ခဏာ စသည်ကို လွန်၍ဖြစ်သော ၆၂-ပါး သောဒိဋ္ဌိ။ အချင်းချင်း ကျော်လွန်၍ ဒိဋ္ဌိအယူ တို့ကိုဖြစ်စေတတ်သော အလုံးစုံသော ဒိဋ္ဌိအယူ။ အတိသာရဒိဋ္ဌိယာဝ သော သမဏ္ဍော။သုတ္တနိ၊ ၄၁၇။ သော စေ တာယ လက္ခဏာတိသာရဒိဋ္ဌိ-ယာ အတိသာရဒိဋ္ဌိယာ သမဏ္ဍော ပုဏ္ဍော ဥဒ္ဓုမာတော။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ (မဟာနိ၊ ၂၃၁-လည်းကြည့်။)

အတိသာရီ (တိ) [အတိ + သရ + ဏီ။ ထိဋ္ဌ အတိ-သာရိနီ] လွန်၍ဖြစ်တတ်သော။ အတိသာရဒိဋ္ဌိ-ကြည့်။

အတိသာဟသိက (တိ) [အတိ + သာဟသိက] ကြမ်းကြမ်းထမ်းထမ်းပြုသော၊ အလွန် မဆင် မခြင် လျှင်လျှင်မြန်မြန် ပြုလုပ်သော၊ အလွန် အနိုင်အထက် ဗလက္ကာရပြုလုပ်သော၊သူ။ အတိ-သာဟသိကော ဝေဿယံ ပုရိသော။ အံဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၂။

အတိသီတ (ကြိ ဝိ) [အတိ + သိ + တ] လွန်၍၊ ကျော်လွန်၍။ တံ ဘဂဝန္တံ အတိသီတ အမေ့ ဇောမဏ္ဍ …။မ၊၁။၁၅၇။ သံ၊၂။၃၁၄-၅။ အံ၊ ၃။၄၄၀။ မ၊၃။၂၃၅။ အတိသီတွာတိ အတိက္က-မိတွာ။မဋ္ဌ၊၁။၃၈၀။ သံဋ္ဌ၊၃။၃၃။ အံဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၆။ အသုတာဝါ ဒေါ ပုထုဇ္ဇနော ... ပရံ ဇိဏ္ဏံ ဒိသွာ အဋ္ဋီယတိ ဟရာယတိ ဇိဂုစ္ဆတိ အတ္တာနံ-ယေဝ အတိသီတွာ။အံ၊၁။၁၄၄။ အတ္တာနံယေဝ အတိသီတွာတိ ဇရာဓမ္မမ္ပိ သမာနံ အတ္တာနံ အတိက္ကမိတွာ အဋ္ဋီယတိ ဟရာယတိ။ အံဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၉။ အတိသီတွာ အဋ္ဌေန ဝတ္တိ သဒ္ဓိံ။ သုတ္တနိ။၄၂၀။ (ဎင်းဋ္ဌ၊၂။၂၇၅-၆-လည်းကြည့်။)

အတိသိထိလ (တိ) [အတိ+သိထိလ] အလွန် လျော့သော၊ (က) အလွန်လျော့သော — တိုး သော — အသံရှိသော။ တံ ကိံ မညသိ သောဏ ယဒါ တေ ဝီဏာယ တန္တိယော အတိသိထိလာ ဟောန္တိ။ဝိ၊၃။၂၆၉။ အံ၊၂။၃၃၀။ အတိသိထိ-လာတိ မန္ဒမုစ္ဆနာ။ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ (ခ) အလွန်လျော့သော — ဆုတ်နစ်သော — ဝီရိယ။ အတိသိထိလေန ကောသဇ္ဇေ ပတန္တော ပဓာသရတိ။သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၁၉။

အတိသိထိလဝီရိယ (န) [အတိသိထိလ + ဝီရိယ] (၁) အလွန်လျော့သောဝီရိယ။ အတိသိထိလ-ဝီရိယံ ကောသဇ္ဇာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊၂။၃၃၀။ (အံဋ္ဌ၊၃။၁၂၄-၅ကား အတိလီနန္တိ အတိ-သိထိလံ - ဟုရှိသည်။ ဝိ၊၃။၂၆၉-လည်းကြည့်။) (၂) အလွန်လျော့သော ဝီရိယရှိသော၊သူ။

အတိသိထိလဝီရိယတာ (ထီ) [အတိသိထိလ-ဝီရိယ + တာ] အလွန်လျော့သော ဝီရိယ

ရှိသည်၏ အဖြစ်။ ယသို့ သမယေ အတိသီတိလဝိရိယတာဒီဟိ လီနံ စိတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၃။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၁။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၁။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၁။

အတိသီယံ (ဗျ)[အတိ+သီယံ]အလွန်လျင်မြန်စွာ၊ မြန်လွန်းစွာ။ သော ဘဝံ ဂေါတမော ... နာတိသီယံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊ ၂။ ၃၃၈။ နာတိသီယံ ပက္ကမတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၇၃။ ဝေ အတိသီယံ တာဝ ဗဟူနိ ယောဇနသတာနိ ဂစ္ဆိဿတိ။ မိလိန္ဒ။ ၈၈။

အတိသီတ (တိ) [အတိ+သီတ]အလွန် – ချမ်း – အေး – သော။ အတိသီတန္တိ ကမ္မံ န ကရောတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၄၉။ အတိသီတံ အတိဥဏှံ အတိသာယမိဒံ အဟု။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၀။ ထေရ။ ၂၆၄။ အတိသီတန္တိ ဟိမပါတဝဒ္ဒလာဒိနာ အတိဝိယ သီတံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄၉။ နေဝါတိသီတံ န ပနာတိဥဏှံ။ ထေရ။ ၃၀၀။ နာတိသီတံ နာတိဥဏှံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၅။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၁။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၇။

အတိသီတတာ (ထီ) [အတိသီတ+တာ] အလွန် – ချမ်း – အေး – သည်၏အဖြစ်၊ အလွန် – ချမ်း – အေး – ခြင်း။ ဥဒကံ အတိသီတတာယ နိမ္ဗာပေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။

အတိသီတလ (တိ) [အတိ+သီတလ] အလွန်အေးသော၊ အလွန်အေးသော အရာဝတ္ထု။ အတိသီတလံ ဝုစ္စတိ ဟိမကပ္ပေါ။ စူဠနိ။ ၂၃၃။ အတိသီတလာ အလောဏကာယေဝ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၀၂။ ပြာဟ္မဏ တယာ ကတော အဂ္ဂိ အတိသီတလော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၁။ အတိကာဠကာယ ခိရံ အတိသီတလံ ဟောတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆။ ၃။

အတိသီမ (တိ) [အတိ+သီမာ] အပိုင်းအခြားကို လွန်သော။ သစ္စေပိ ဧတေ ဧတန သန္တိ အတိသီမံ ဂန္တွာ ဝိနာသံ ပါပုဏိံသု။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၁။

အတိသီမစရ (တိ) [အတိ+ သီမာ+စရ+အ] အပိုင်းအခြားကိုလွန်၍ – သွားလာ – ကျက်စား – သော။ အတိသီမစရော ဒိတ္တော၊ ဂိဇ္ဈော-

ဝါ'တိတသာသနော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၄၁၊ ၁၈၇။ သီမံ အတိက္ကမိတွာ စရန္တော ... ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၁။

အတိသီလဝန္တု (တိ) [အတိ+သီလဝန္တု] အလွန်သီလရှိသော၊ သူ။

အတိသီလဝန္တတာ (ထီ) [အတိသီလဝန္တ+တာ] အလွန်သီလရှိသည်၏အဖြစ်၊ အလွန်သီလနှင့် – ပြည့်စုံသည်၏အဖြစ် – ပြည့်စုံခြင်း။ ဘိက္ခု အတိသီလဝန္တတာယ နာဂယက္ခနရမရှုပါ နမဿန္တိ ယော။ မိလိန္ဒ။ ၂၇၀။

အတိသုက္ခ (တိ) [အတိ+သုက္ခ]အလွန် – ခြောက် – သွေ့ – သော။ အာမကော နာတိသုက္ခ ဘာဇနေ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၈။

အတိသုခ (တိ) [အတိ+သုခ] အလွန်ချမ်းသာသော၊ အလွန်ကောင်းသော။ ကေသဉ္စိ ပါဠိရဏာဒိနံ အတိသုခေါ သမ္ဘဝေါ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၆။

အတိသုခုမ (တိ) [အတိ+သုခုမ] (၁) အလွန်သိမ်မွေ့သော။ အတိသုခုမတော်ရောဟိတာဝိဇ္ဇရာ ဒေဝသေသသုပိ ရူပဓမ္မေသု။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၁၉။ အတိသုခုမသဏှသဘာဝတ္တာ ဧ အနုပဗ္ဗိတဉာဏသမ္ဘာရေဟိ ပဿိတုံ န သက္ကာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၅၅။ (၂) လွန်မြောက်သော နူးညံ့ သိမ်မွေ့ခြင်း ရှိသော – နူးညံ့သိမ်မွေ့သည်ကို လွန်မြောက်သော – နူးညံ့သိမ်မွေ့သောအဖြစ်မျှပင်မရှိတော့သော၊ (ကာယသံခါရ)။ တတိယဇ္ဈာနေ ဧ စတုတ္ထဇ္ဈာနုပစာရေ ဧ သြဠာရိကော၊ စတုတ္ထဇ္ဈာနေ အတိသုခုမော အပ္ပဝတ္တိမေဝ ပါပုဏာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၆၇။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈။ အတိသုခုမောတိ အညတ္ထ လဗ္ဘမာနေန ကာယသင်္ခါရေန စတုတ္ထဇ္ဈာနေ အတိက္ကန္တသုခုမော။ သုခုမဘာဝေါပိဿ တတ္ထ နတ္ထိ၊ ကုတော သြဠာရိကတာ အပ္ပဝတ္တနတော၊ တေနာဟ "အပ္ပဝတ္တိမေဝ ပါပုဏာတီ"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။ ၃၂၂။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၉၄။ (၃) အလွန် – သိမ်မွေ့ – နူးညံ့ – သော။

အတိသုခုမဝါလိကာ (ထိ) [အတိသုခုမ + ဝါလိကာ] အလွန် – သိမ်မွေ့ – နူးညံ့ – သော သဲ။ အတိသုခုမဝါလိကာ ရှမာယန္တာ ... ဒိဗ္ဗပုပ္ဖါနိ ဟုတ္ဝာ နိပတိံသု။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၅။

အတိသုခုမောဒက (တိ) [အတိသုခုမ + ဥဒက] အလွန်သိမ်မွေ့သော ရေရှိသော။ သာ (သီဒါ နာမ နဒီ) ဟိ အတိသုခုမောဒကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။ ၁၂၅။

အတိသုန္ဒရ (တိ) [အတိ + သုန္ဒရ] အလွန်ကောင်းသော။ အတိသုန္ဒရာ ဣမေ ကမ္ဗလာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၉၆။ အဘိက္ကန္တ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၄။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၆၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၉)လည်းကြည့်။

အတိသုရဘိဂန္ဓ (ပု) [အတိ + သုရဘိ + ဂန္ဓ] အလွန်ကောင်းသော ပန်းအရနံ့၊ အလွန်မွှေးကြိုင်သော ရနံ့။ ဟသိတကထိတကာလေသု မုခတော တခ်ဏံ ဝိကသိတဆော နီလုပ္ပလဿ အတိသုရဘိဂန္ဓော ဝါယတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၉။

အတိသူရ (တိ) [အတိ + သူရ] အလွန်ရဲရင့်သော၊ သူ။ ပေါရိသာဒေါ မနုံ့ ဥဂ္ဂဟေတွာ ထတော ပဋ္ဌာယ ဝါတဇဝေါ အတိသူရော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၁၂။ အယံ ဂဟပတိပုတ္တော အတိသူရော ဟုတွာ ဣစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၀၃။

အတိသေတိ (ကြိ) [အတိ + သီ + အ + တိ] လွန်၍ ဖြစ်၏၊ ကျော်လွန်–သာလွန်–၏။ သရိရဂန္ဓော ● သဒါ တိသေတိ မေမဟာရာဇ် ဓန္ဒနစမ္ပကုပ္ပလံ။ အပ၊ ၂။၁၆၇။ အဓိဂစ္ဆတိ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆) လည်းကြည့်။

အတိသောဏ္ဍ (တိ) [အတိ + သောဏ + အန္ဒ] အလွန် – မှိုဝဲ – ဆည်းကပ် – သော၊ သူ။ ဗာလဲ အပ္ပပညံ အတိသောဏ္ဍဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၀။ အစ္စုပသောဏ္ဍ–လည်းကြည့်။

အတိဿရ (တိ) [အတိ + ဣဿရ] အလွန် အစိုးရသော၊ သူ။ တေတ အဘိသိတ္တကာလတော ပဋ္ဌာယ အတိဿရာ အဝိဿန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၈၀။

အတိဟရဏ (နံ) [အတိ + ဟရ + ယု] ရွေးရွှေ့ဆောင်ခြင်း၊ ရှေ့တည့်တည့်သို့ လှမ်းခြင်း၊ ရပ်နေသော ခြေသို့တိုင်အောင် လှမ်းခြင်း။ တထာ အတိဟရဏဝီတိဟရဏေသု. ဥဒ္ဓရဏေ ပဝတ္တာ ရူပါ- ရူပဓမ္မာ အတိဟရဏံ န ပါပုဏန္တိ၊ တထာ အတိဟရဏေ ပဝတ္တာ ဝီတိဟရဏံ၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃၉။ ဒွိတဋ္ဌာနံ အတိက္ကမိတွာ ပုရတော ဟရဏံ အတိဟရဏံ။... ယာဝ ပတိဋ္ဌိတပါဒေါ၊ ထာဝ အာဟရဏံ အတိဟရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၈။ မူလဋီ၊ ၂။၁၈၁။ (သံ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၆၊ ၄၆၂–လည်းကြည့်။)

အတိဟရဏဝီတိဟရဏ (နံ) [အတိဟရဏ + ဝီတိဟရဏ] ရွေးရွှေ့ဆောင်ခြင်း၊ အပြန်ပြန် (အဖန်ဖန်) ဆောင်ခြင်း။ (၁) ရှေးသို့ ခြေလှမ်းခြင်း၊ ဘေးသို့ ဝိုက်၍လှမ်းခြင်း၊ ရပ်နေသော ခြေသို့ဘိုင် အောင် လှမ်းခြင်း၊ ခြေကို လွန်၍ လှမ်းခြင်း။ တထာ အတိဟရဏဝီတိဟရဏေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၃၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၄။ အတိဟရဏဝီတိဟရဏာနံ ပဝတ္တိယော။... အတိဟရဏဝီတိဟရဏေသု သာတိသယော ဗျာပါရော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၈။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၆၂။ ခါဏုအာဒိပရိဟရဏတ္ထံ, ပတိဋ္ဌိတပါဒပရိဟရဏတ္ထံ ဝါ ပဿေန ဟရဏံ ဝီတိဟရဏန္တိ ဝဒန္တိ။ ယာဝ ပတိဋ္ဌိတပါဒေါ၊ တာဝ အာဟရဏံ အတိဟရဏံ၊ တတော ပရံ ဟရဏံ ဝီတိဟရဏန္တိ အယံ ဝါ တေသံ ဝိသေသော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၈၁။ (ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၇။ မ၊ဋီ၊၁။၃၅၈။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၀၆၊ ၄၆၂–တို့လည်းကြည့်။)

အတိဟရတိ (ကြိ) [အတိ + ဟရ + အ + တိ] (၁) အလွန်ဆောင်ယူ၏။ တေသံ အဇဂရမေဒံ အစ္စုဟာသိ မဟုတ္တသော။ ဇာ၊၁။၁၈၇။ အစ္စုဟာသီတိ အတိဝိယ အာဟရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၆၁။ (၂) အလွန်ဆောင်သွား၏၊ မှန်မှန်ညက်ညက် ပြု၏။ တဥ္စ ဝါတသိခါ တိက္ခာ၊ အစ္စုဟာသိ ဇလိ- ဒံ။ ဇာ၊၁။၁၈၇။ အစ္စုဟာသိ အတိဟရိ၊ စုဏ္ဏ-

ဝိစုဏ္ဏ် အဘာသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆၁။ (၃) ဆောင် ယူ၏။ အာမကသည် ဝိညာဉ်ပေတ္တာ နဂရံ **အတိ-ဟရန္တိ**။ ဝိ၊၂။၃၄၆။ ပတ္တေနပိ ဥဒကံ အတိဟ-ရန္တိ။ဝိ ၄။၂၅၇။ (၄)ပင့်ဆောင်၏။ သာဓုသမ္ပ-တေ သမဏဗြာဟ္မဏေ အန္တေပုရံ **အတိဟရထ**။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။ အန္တေပုရံ အတိဟရထာတိ အန္တေ-ပုရံ ပဝေသေထ၊ အာနေထာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၇။ (၅)ရွေးရွေဆောင်၏၊ လွန်စေ၍ဆောင်၏၊ သွင်း၏။ ဝါဃာဓာတု အတိဟ-ရတိ စ ဝီတိဟရတိ စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၈၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၂။ အတိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ အတိဟရတိတိ ယာဝ မုခါ အဘိဟရတိ။ ..အတိဟရတီတိ ဝါ မုခဒွါရံ အတိက္ကာမေန္တော ဟရတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၁။မ၊ဋီ၊ ၁။၃၆၁။ အတိဟရတီတိ ယာဝ မုခါ အာဟရတိ။ မူလဋီ၊၂။၁၈၂။ အတိဟရတီတိ မုခဒွါရံ အတိ-က္ကမိတွာ ဟရတိ။ အနုဋီ၊၂။၁၈၄။ (၆) တဖန်ဆောင်၏၊ ပြန်သွင်း၏။ အတိဟရိတွာ-ကြည့်။

အတိဟရန္တ (တိ) [အတိ + ဟရ + အန္တ] အလွန်-ရွေးရွှေ – ဆောင်သော၊ ဆောင်သွင်းသော၊ သူ။ ဂုဠ္ဌဘာရံ လဘိတွာ အတ္တနော ဂါမံ အတိဟ-ရန္တဿ ...။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။ အတိဟရတိ-လည်းကြည့်။

အတိဟရာပေတဗ္ဗ (တိ) [အတိ + ဟရ + ဏာပေ + တဗ္ဗ] ဆောင်စေအပ်သော၊ ကျိသွင်းစေအပ်သော။ ဩပုနာပေတွာ အတိဟရာပေတဗ္ဗံ။ဝိ၊ ၄။၃၃၆။ အတိဟရာပေတဗ္ဗန္တိ အန္တောဂေဟံ့ဌာ-ဂါရံ ဥပနေတဗ္ဗံ။သာရတ္ထ၊ ၃။၄၁၀။

အတိဟရာပေတိ (ကာ၊ကြိ) [အတိ + ဟရ + ဏာ-ပေ + တိ] (၁) ဆောင်စေ၏၊ ကျိသွင်းစေ၏။ ဩပုနာပေတွာ သီယံ သီယံ **အတိဟရာပေယျ**။ အံ၊၁။၂၄၄။ ဧသည် **အတိဟရာပေယျာသိ**။ မိလိန္ဒ။ ၆၈။ ဧသည် **အတိဟရာပေယျာထ**။ မိလိန္ဒ။ ၈၇။ (၂)သိမ်းယူ၏။ မာ နေဝ အပုတ္တကံ သာပ-တေယျံ လိစ္ဆဝယော **အတိဟရာပေသုံ**။ဝိ၊၁။၂၀။

အတိဟရာပေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ + ဟရ +ဏာ-ပေ + တွာ] ဆောင်စေ၍၊ ကျိသွင်းစေ၍။ အတိ-ဟရာပေတွာ အာယတိမ္ပိ ဝဿံ ဝေဝမေဝ ကာတဗ္ဗ။ ဝိ၊၄။၃၃၇။

အတိဟရိတဗ္ဗ (တိ) [အတိ + ဟရ + တဗ္ဗ] ဆောင် အပ်သော။ သေနာသနံ ဂါမံ အတိဟရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃၃၈။

အတိဟရိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ + ဟရ + တုံ] ဆောင် ခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဥဒကံ အတိ-ဟရိတုံ။ဝိ၊၄။၂၅၇။

အတိဟရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အတိ + ဟရ + တွာ] တဖန်ဆောင်၍၊ ပြန်သွင်း၍၊ သိမ်းယူ၍။ ဘုမတ္ထ-ရဏံ ဩတာပေတွာ သောဓေတွာ ပပ္ဖောဋေတွာ အတိဟရိတွာ ယထာပညတ္တံ ပညပေတဗ္ဗံ။ဝိ၊၃။ ၆၀။ ဝိ၊၄။၃၃၅။ တမဟံ အပုတ္တကံ သာပတေ-ယျံ ရာဇန္တေပုရံ အတိဟရိတွာ အာဂစ္ဆာမိ။ သံ၊၁။၉၀။ မဋ္ဌပိဋ္ဌံ နီဟရိတွာ ပပ္ဖောဋေတွာ ... မဋ္ဌပိဋ္ဌံ အတိဟရိတွာ ပုန ယထာဌာနေ ဌပေတွာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇၉။ (သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၆၈-လည်းကြည့်။)

အတိဟရိ (ရိ) ယတိ (ကြိ) [အတိ + ဟရ+ယ +တိ] ဆောင်အပ်၏၊ အလွန်ဆောင်အပ်၏။ ကိန္နု ခေါ သေနာသနံ ဂါမံ **အတိဟရိယေထ**။ ဝိ၊၄။၃၃၉။

အတိဟိတ (တိ) [အတိ+ဓာ+တ။ ဓာ-ကို ဟ-ပြု]အိမ်သို့–ကျိသို့–ဆောင်ယူ – သိုမှီး – ထား အပ်သော။ အတိဟိတာ ဝီဟိ။ထေရ၊၂၈၂။ အတိဟိတာ ဝီဟိတိ ဝီဟယော ကောဋ္ဌာဂါရံ အတိနေတွာ ဌပိတာ၊ တတ္ထ ပဋိသာမိတာ, ဆလေတာ ထရံ ဥပနီတာတိ အတ္ထော။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၈၆။

အတိဟိန (တိ) [အတိ+ဟီန] အလွန် ယုတ်နိမ့်သော၊ အလွန် – ဆင်းရဲ – ငြိုးငြင် – သော။ သာမံ ငိဝိကံ ကပ္ပေတိ နာဇွောဂါဠ္ဌ နာတိဟီနံ။

အံ၊၃။၁၀၈။၁၄၁။ နာတိဟိနတ္တိ နာတိကာသိရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၉။

အတိဟိင္ဂယာန (တိ) [အတိ + ဟိင္ဂ + ဏယ + အာန] မထေမဲ့မြင်ပြုသော၊ ကဲ့ရဲ့ရှုတ်ချသော၊ သူ။ အဏံ နိုကောတံ အတိဟိင္ဂယာနော။ဇာ၊၁။ ၂၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၄။ အတိဟိင္ဂယာနောတိ အတိမညန္တော နိန္ဒန္တော ဂရဟန္တော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၃၁။ အတိဟိင္ဂယာနောတိ အဝမညမာနော။ မူလဋီ၊၂။ ၂၁၇။

အတိဟေဋ္ဌာ (ဗျ) [အတိ+ဟေဋ္ဌာ] အလွန် အောက်ကျသော–နေရာ–အရပ်။ အတိဟေဋ္ဌာ ဒီယဇာတိကာ ကောဋ္ဌေန္တိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၄၁။

အတီတံသ (ပု) [အတီတ + အံသ] (၁) လွန်ပြီး သောအဖို့၊ အတိတ်အဖို့၊ အတိတ်ဘဝ။ ဣမိနာ- ပဂေန သမန္နာဂတ် သတ္ထာရံ နေဝ အတီတံသေ သမနုပဿာမ။ဒီ၊၂။၁၇၉။ တီဏိ ဉာဏာနိ အတီတံသေ ဉာဏံ အနာဂတံသေ ဉာဏံ ပစ္စုပ္ပန္နံသေ ဉာဏံ။ဒီ၊၃။၂၃၀။ အတီတံသေ ဉာဏန္တိ အတီတံသာရမ္မဏံ ဉာဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ ဥပ္ပန္နံတွာ ဝိဂတာ အတီတာ အတီတံသေန သင်္ဂဟိတာ။အဘိ ၈။၂၁၃။ အတီတံသေန သင်္ဂ- ဟိတာတိ အတီတကောဋ္ဌာသေန ဂဏန် ဂတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ဝိဂတံ အတီတံ အတီတံသေန သင်္ဂဟိတံ။အဘိ၊ဝိ။၁။ အတီတံ- သေန သင်္ဂဟိတန္တိ အတီတကောဋ္ဌာသေနေဝ သင်္ဂဟိတံ၊ ဧတ္ထေဝ ဂဏန် ဂတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆။ ဓါဒိတာနိ အတီတံသော၊ မမ တုယှဥ္စ ဗြာဟ္မဏ။ ထေရီ။၄၁၄။ အတီတံသောတိ အတီတကောဋ္ဌာ- သော၊ အတိက္ကန္တဘဝေသုတိ အတ္ထော။ထေရီ၊ဋ္ဌ။ ၂၄၁။ (တိ) (၂) အတိတ်အဖို့၌ဖြစ်သော။ နှ ဟိ အတီတံသာနံ ဓေဒနာဒိနံ နိဝတ္တနတ္ထံ ဣဒံ ဝစနံ။မူလဋီ၊၂။၆။

အတီတံသဉာဏ (နှ) [အတီတံသ+ဉာဏ] အတိတ် အဖို့–ခန္ဓာ အာယတန ဓာတ် အစု – ၌ အဆီး အတား မရှိ သိသောဉာဏ်၊ အတီတံသဉာဏ်။ ပုဗ္ဗေနိဝါသဉာဏေန အတီတံသဉာဏံ ဒိဗ္ဗစက္ခု- နာ ပစ္စုပ္ပန္နာနာဂတံသဉာဏံ ....။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ အတီတံသဉာဏန္တိ အတီတက္ခန္ဓာယတနဓာတု- သင်္ခါတေ အတီတကောဋ္ဌာသေ အပ္ပဋိဟတ- ဉာဏံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၀။

အတီတံသဝါဒီ (တိ) [အတီတံသ + ဝဒ + ဏီ] လွန်ပြီးသော – အတိတ်–အဖို့–ကို ပြောဆိုလေ့ ရှိသော၊သူ။ အတီတံသဝါဒိမ္ဟိ သတ္တရိ ကာ သတ္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂။

အတီတံသာရမ္မဏ (တိ) [အတီတံသ+အာရမ္မဏ] လွန်ပြီးသော – အတိတ် – အဖို့–လျှင် အာရုံရှိ သော။ အတီတံသေ ဉာဏန္တိ အတီတံသာရမ္မဏံ ဉာဏံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။

အတီတ (တိ) [အတိ+ဣ+တ] (၁)(က) လွန်ခဲ့ သော၊ လွန်ပြီးသော၊ အတိတ် ဖြစ်သော၊ ရှေးကျသော၊ လွန်သွားသော။ အဟောသိ တုံ အတီတမဒ္ဓါနံ။ ဒီ၊၁။၁၈၄။ အတီတေ ဗုဒ္ဓေ ပရိနိဗ္ဗုတေဟိ၊၂။၈။ ယေပိ ဟိ ကေစိ အာနန္ဒ အတီတမဒ္ဓါနံ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ။ မ၊၃။၁၅၁။ အတီတံ ဝါ ဘိက္ခဝေ အဒ္ဓါနံ အာရဗ္ဘ ကထံ ကထေယျ။ အံ၊၁။၁၉၇။ (ခ) မိမိ၏ခက်မာခြင်း,တွေ့ထိခြင်းစသော သဘောသို့ ရောက်၍ လွန်ပြီးသော၊ ခဏတ္တယကို လွန်ပြီး သော။ အတီတာ ဓမ္မာ။အဘိ၊၈။၃။ အတ္တနော သဘာဝံ ဥပ္ပါဒါဒိက္ခဏံ ဝါ ပတွာ အတိက္ကန္တာတိ အတီတာ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ အတ္တနော သဘာ- ဝန္တိ ကက္ခဠဖုသနာဒိသဘာဝံ။ မူလဋီ၊၁။၄၇။ ယံ ရူပံ အတီတံ .... အတီတံသေန သင်္ဂဟိတံ။ အဘိ၊ဝိ။၁။ ယာ ဝေဒနာ အတီတာ ... အတီ- တံသေန သင်္ဂဟိတာ။ဝိဘင်း။၃။ (ဝိဘင်း၊၅၊၈၊၁၀- တို့လည်းကြည့်)။ အတိတ်နှင့် ပတ်သက်၍ မှတ် သားဖွယ် အကျယ်ကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇-၈။ ဣတိ

ဝုတ်၊ ၄။ ၂၀၀။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၂၇-ဂ-တို့တွင် ကြည့်။) ပုဗ္ဗေ ဝါ ပဋိလဒ္ဓပုဗ္ဗံ အတီတံ နိရုဒ္ဓံ။ မ၊ ၃။ ၂၆၀။ အတီတန္တိ ပဋိလဒ္ဓံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၆။ ယံ ဘိက္ခဝေ ရူပံ အတီတံ နိရုဒ္ဓံ။ သံ၊ ၂။ ၅၉။ အတီတန္တိ အတ္ထင်္ဂတံ သဘာဝံ ဘင်္ဂမေဝ ဝါ အတိက္ကန္တံ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၃။ (၂) လွန်ပြီးသော ခန္ဓာ, အဖြစ် အပျက်, အရာ, ကာလ စသည်။ အတီတံ နာနုသောစန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၅။ အတီတံ နာနု- သောစတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၁၂။ အတီတံ နာနုသော- စာမိ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၅၆။ အတီတံ နာနွာဂမေယျ။ မ၊ ၃။ ၂၂၆။ အတီတန္တိ အတီတေ ပဉ္စက္ခန္ဓေ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၀။ အတီတံ ကော အနေ္တ။ အံ၊ ၂။ ၃၅၀။ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၃ - လည်းကြည့်။) အတီတေ ကော အနေ္တ။ မဟာနိ။ ၃၉။ ယော အတီတံ အာဒိသတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၄၇။ အတီတေန ပဋိသန္ဓ- ရတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၁။ (ရှင်း၊ ဋ္ဌ၊ ၁၃၂-လည်းကြည့်။) အတီတမဒ္ဓါ အပရာမိတံ မယာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၃။ ဇာကံသေန မယာ အတီတံ ကမ္မံ အပရာမိတံ ဝိရာမိတံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၄၄။ အတီတံ အာဟရိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၃။ အတီတေပိ နှ ဘူတပုဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၁၂။ (၃) လွန်သော၊ လွန်ပြီးသော၊ သူ၊ အရာ။ ဇာတိဇရံ အတီတာ။ သံ၊ ၁။ ၁၄၅။ သင်္ဂါ ဇာတိဇရာဘယာ အတီတာ။ ထေရ၊ ၂၈၅။ အတီ- တော ဝိသယံ တေသံ။ အပ၊ ၂။ ၆၁။ အတီတံ မာနုသံ ကမ္မံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၀။ (ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၆၊ ၂၈၈၊ ကြည့်။) (၄) ကျူးလွန် သော၊ သူ။ ဧကံ ဓမ္မံ အတီတဿ၊ မုသာဝါဒိဿ ဇန္တုနော။ ဓမ္မ၊ ၃၉။

အတီတကပ္ပ (ပု) [အတီတ+ကပ္ပ] လွန်ပြီးသော ကပ်၊ အတိတ်ကမ္ဘာ။ အတီတကပ္ပေ စရိတံ၊ ဌပယိတွာ ဘဝါဘဝေ။ စရိယာ၊ ၃၈၅။

အတီတကာလ (ပု) [အတီတ + ကာလ] လွန်ပြီး သော — အတိတ် — ကာလ။

အတီတကာလဂ္ဂဟဏ (နပုံ) [အတီတကာလ + ဂဟဏ] လွန်ပြီးသောအချိန် — အတိတ်ကာလ — ကို ယူခြင်း။ အဓောတိ အတီတကာလဂ္ဂဟဏံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၃၂၈။

အတီတကာလိက (တိ) [အတီတကာလ + ဣက] အတိတ်ကာလ၌ ဖြစ်သော။ ပုရာဏံ အတီ- တကာလိကံ ကမ္မံ။ ခုဒ္ဒကာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၆၃။

အတီတကောဋ္ဌာသ (ပု) [အတီတ+ကောဋ္ဌာသ] လွန်ပြီးသောအဖို့၊ အတိတ်ကာလအချိန်ပိုင်း။ အတီတံသေန သင်္ဂဟိတာတိ အတီတကော- ဋ္ဌာသေန ဂဏန် ဂတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၄။ ပုဗ္ဗန္တံ အာရဗ္ဘာတိ အတီတကောဋ္ဌာသံ အာရမ္မ- ဏံ ကရိတွာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၂၂။ အတီတံသ- လည်းကြည့်။

အတီတက္ခန္ဓ (ပု) [အတီတ+ခန္ဓ] လွန်ပြီးသော - အတိတ် — ခန္ဓာ။

အတီတက္ခန္ဓခန္ဓပဋိဗဒ္ဓ (တိ) [အတီတက္ခန္ဓ+ခန္ဓ- ပဋိဗဒ္ဓ] အတိတ်ခန္ဓာ, ခန္ဓာနှင့် စပ်သော အမည်- အနွယ်စသည်နှင့် နိဗ္ဗာန်။ တဒိ အတီတက္ခန္ဓ- ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓေသု မေမွသ သဗ္ဗညုတညာဏဂတိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၆၄။ ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓံ နာမဂေါတ္တာဒိ။ ... ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓေသုတိ ဧတ္ထ နိဗ္ဗာနမ္ပိ ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓမေဝ။ ခန္ဓေ ပဟိ ဝိသယီကတတ္တာတိ ဝဒန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၇၀။

အတီတက္ခန္ဓာဒိကထာ (ထီ) [အတီတက္ခန္ဓ+အာ- ဒိ + ကထာ] လွန်ပြီးသော — အတိတ် — ခန္ဓာ စသည်ကို ဆိုရာစကား။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၆-ကထာ။ အဘိ၊ က၊ ၁၁၅-ဂ။

အတီတဂတသတ္ထု (တိ) [အတီတ+ဂတ + သတ္ထု] လွန်ပြီးသောဘုရားရှိသော ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီးသော ဘုရားရှိသောသူ၊ အဗ္ဘတီတသဟာယဿ၊ အတီ- တဂတသတ္ထုနော။ ထေရ၊ ၃၄၈။ အတီတဂတ- သတ္ထုနောတိ အာယသ္မတော အတီတော ဟုတွာ နိဗ္ဗာနဂတသတ္ထုကဿ၊ သတ္ထုရိ ပရိနိဗ္ဗု- တေတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၂၆။

အတီတစိတ္တ (နပုံ) [အတီတ + စိတ္တ] လွန်ပြီးသော— အတိတ် — ကာလ၌ ဖြစ်သောစိတ်၊ အတိတ် စိတ်။ တေန ဟိ အတီတစိတ္တေန စ ဥာဏေန စ အဘိသမေတိ။ နှ အတီတစိတ္တေန စ ဥာဏေန

● အဘီသမေတိ။ ပဋိသံ၊၃၉၂။ အတီတေ စိတ္တက္ခဏေတိ အတီတစိတ္တသ ဘင်္ဂက္ခဏသမင်္ဂိ- ကာလေ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၂၈။

အတီတဇာတိ (ထီ) [အတီတ + ဇာတိ] လွန်ပြီးသောဘဝ၊ အတိတ်ဘဝ။ ပုဗ္ဗေ အတီတဇာ- တိယံ ကိဒိသံ ကမ္မံ အကာသိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၁၀။

အတီတဥာတိကထာ (ထီ) [အတီတ + ဉာတိ + ကထာ] လွန်ပြီး–ကွယ်လွန်ပြီး–သော ဆွေ မျိုးတို့၏ အကြောင်းကို ပြောဆိုသောစကား။ ပုဗ္ဗ ပေတကထာတိ အတီတဥာတိကထာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၈၆။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။

အတီတတရ (တိ) [အတီတ+တရ] ရှေးကျသည် ထက် ရှေးကျသော၊ အတိတ်ထက် အတိတ်ဖြစ် သော။ တဏှာဒယော အတီတော၊ သင်္ခါရာဝိဇ္ဇာ တတောပိ အတီတတရော သံသာရဿ အနာ- ဒိဘာဝဒဿနတ္ထံ ဝုတ္တောတိ။ ယာဝ အတီတဒ္ဓါ- နန္တိ ယာဝ အတီတတရံ အဒ္ဓါနန္တိ အတ္ထော ယုတ္တောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၄၅။

အတီတတ္တ (န) [အတီတ + တ္တ] လွန်ပြီးသည်၏ အဖြစ်။ ကိလေသသီမာနံ အတီတတ္တာ သီမာတိ- ဂေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ အန္တံ အတီတတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၄။

အတီတတ္တိက (ပု) [အတီတ+တိက] အတီတတိက်၊ အဘိဓမ္မာ မာတိကာဒွိဂုဏ်၊ ပဋ္ဌာန်းဒွိဂုဏ် လာ သော ၂၂-တိက်တို့တွင် ၁၈-ခုမြောက်တိက်။ အတီတတ္တိကေ အတ္ထနေ့ သဘာဝံ....။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ (ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ၊ တိကမာတိကာစာ ပိုဒ် ၁၈၊၁၀၄၄-၆၊ ၁၄၃၁-နှင့် ပဋ္ဌာန၊၂။၄၁၂-၈။ ပဋ္ဌာန၊၄။၅၄၂-၃။ ပဋ္ဌာန၊၅။၁၉၊၃၅၊၂၀၇၊၂၈၉၊ ၄၅၈-တို့ကြည့်။)

အတီတတ္တိကနိဒ္ဒေသ (ပု) [အတီတတ္တိက+နိဒ္ဒေ- သ] အတီတတိက်ကို ဖွင့်ပြရာဖြစ်သောစကား အစဉ်။ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ၊ ၃-ကဏ္ဍ၊ စာပိုဒ် ၁၀၄၄- ၆။ အတီတတ္တိကနိဒ္ဒေသေ အတီတာတိ....။အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။

အတီတတ္ထ (တိ) [အတီတ+အတ္ထ] (၁) လွန်ပြီး သော–ကျော်လွန်သွားသော–အကျိုးစီးပွား ရှိသော၊ အကျိုးစီးပွား ယုတ်လျော့သော၊သူ။ ဝါကိုဇဝေ အတီတတ္ထော၊စိရတ္တံ အနုတပ္ပိဿတိ။ အံ၊ ၃။၆၂။ အတီတတ္ထောတိ ဟာပိတတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၄။ အတီတမတ္ထ လည်းကြည့်။ (၂) လွန်ပြီး–ဆိုခဲ့ပြီး–သော အနက်အဓိပ္ပါယ်။

အတီတတ္ထနိဒဿန (န) [အတီတအတ္ထ+နိဒဿန] လွန်ပြီး–ဆိုခဲ့ပြီး–သော အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ညွှန်းပြခြင်း။ ဧတ္ထ အတီတတ္ထနိဒဿနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊၁၉၆။

အတီတဒေါသ (ပု) [အတီတ + ဒေါသ] လွန်ပြီး သောအပြစ်။ အတီတဒေါသံ ဂဟေတွာ မုခ- သတ္တိယာ န ဝိဇ္ဈန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၇။

အတီတဒ္ဓ (ပု) [အတီတ + အဒ္ဓ] လွန်ပြီးသော အချိန်ကာလ၊ အတိတ်အခွန်။

အတီတဒ္ဓါဒိဘေဒ (တိ) [အတီတဒ္ဓ + အာဒိ + ဘေဒ] အတိတ်အခွန်စသည် အကွဲအပြားရှိ သော။ အတီတဒ္ဓါဒိဘေဒံ ပုဗ္ဗန္တမနိဿိတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။

အတီတဒ္ဓါန (န) [အတီတ + အဒ္ဓါန] ရှေးကျသည် ထက် ရှေးကျသော–အတိတ်ထက် အတိတ်ဖြစ် သော–အခွန်–ကာလ။ အတီတတရ-ကြည့်။

အတီတပစ္စတ္တ (ထီ) [အတီတ + ပစ္စတ္တ] အတိတ် ပစ္စတ်။

အတီတပစ္စတ္တကုသလ (တိ) [အတီတပစ္စတ္တ + ကုသလ] အတိတ်ပစ္စတ်၌ လိမ္မာသော၊သူ။ အတီတာဓိဝစနကုသလ-ကြည့်။

အတီတပုစ္ဆာ (ထီ) [အတီတ+ပုစ္ဆာ] အတိတ် (အတိတ်တရား)ကို မေးမြန်းခြင်း။ အပရာပိ တိဿော ပုစ္ဆာ၊ အတီတပုစ္ဆာ အနာဂတ- ပုစ္ဆာ ပစ္စုပ္ပန္နပုစ္ဆာ။ စူဠနိ၊၅၁။

အတီတဗုဒ္ဓ (ပု) [အတီတ + ဗုဒ္ဓ] လွန်လေပြီး– ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီး – သော ဘုရား၊ ရှေးဘုရား။

အတီတဗုဒ္ဓါနံ ဇိနာနံ ဒေသိတံ၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၀၆။ အတီတဗုဒ္ဓါနန္တိ အတီတာနံ ဗုဒ္ဓါနံ။ ရှင်း၊၄၊၇၃။

အတီတဘာဝ (ပု) [အတီတ + ဘဝ] လွန်ပြီးသော ဘဝ၊ အတိတ်ဘဝ။ အယံ ယသော မယာ အတီတဘဝေ နေဝ နိဒ္ဒါယန္တေန ... လဒ္ဓေါ။ ဇာ၊၄'၅။၄၀၈။

အတီတဘာဝ (ပု) [အတီတ + ဘာဝ] အတိတ်၏ အဖြစ်။ အတီတံ အတ္ထိ အတီတံ အတီတဘာဝံ န ဇဟာတီတိ ? အာမန္တာ။ အဘိ၊ကဒ၊၉၉။

အတီတမဂ္ဂ (တိ) [အတီတ + အဂ္ဂ] လွန်ပြီးသော–ကျော်လွန်သွားသော – အကျိုးစီးပွား ရှိသော၊ အကျိုးစီးပွား ယုတ်လျော့သော၊သူ။ အတီတမဂ္ဂေ ကပဏံ ရုဒါမိ။ ဇာ၊၁၊၃၈၈။ အတီတမဂ္ဂေတိ အတီတဂ္ဂေ၊ အတိက္ကန္တဂ္ဂေ ဟုတွာ ဣဒါနိ ကပဏံ ရုဒါမီတိ ပရိဒေဝတိ။ ဇာ၊၄၊၅။၈၁။ အတီတဂ္ဂ (၁) အနက်လည်းကြည့်။

အတီတမဒ္ဒါန (န) [အတီတ + အဒ္ဒါန] အတိတ်အခွန်၊ လွန်ပြီးသောကာလ။ အဟု အတီတမဒ္ဒါနံ၊ သမဏော ခန္တိဒီပနော။ ဇာ၊၁၊၉၉။ အတီတမဒ္ဒါနန္တိ အတီတေ အဒ္ဒါနေ။ ဇာ၊၄၊၃၊၄၀။ စရိယာပိ အဟောသိ အတီတမဒ္ဒါနံ။သံ၊၂။၇၁။

အတီတမာနုသက (တိ) [အတီတ + မာနုသက] လူတို့၏စည်းစိမ်ချမ်းသာကို လွန်သောစည်းစိမ်ချမ်းသာ။ အတီတမာနုသကမေဝ သဗ္ဗံ ဒိသွာ န တပ္ပါမ အနေနာမဟတ္တာ။ ဝိမာန၊၁၁၈။

အတီတယောဗ္ဗန (န) [အတီတ + ယောဗ္ဗန] (၁) လွန်ပြီးသောအရွယ်။ (တိ) (၂) လွန်ပြီးသော အရွယ်ရှိသော၊ အရွယ် လွန်ပြီးသော၊ အသက် ၈၀ ၉၀ အရွယ်ရှိသော၊ သူ။ အတီတယောဗ္ဗနေ ပေါသေသ။ သုတ္တနိ၊ ၂၉၆။ အတီတယောဗ္ဗနေ တိ ယောဗ္ဗနမတိက္ကမ္မ အာသီတိကာ ဝါ နာဝုတိကာ ဝါ ဟုတွာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၁၊ ၁၅၅။

အတီတရူပ (န) [အတီတ + ရူပ] လွန်ပြီးသော – အတိတ်ဖြစ်သော – ရုပ်။ အတီတရူပမ္ပိ ဘူတာနိ စေဝ ဘူတာနိ ဥပါဒါယ နိဗ္ဗတ္တရူပဉ္စ။ အဘိ၊၄၊ ၂၊၆။

အတီတဝတ္ထု (န) [အတီတ + ဝတ္ထု] အတိတ်ဝတ္ထု။ အတီတဝတ္ထု ဒသကနိပါတေ ဧကူဇနေဝဇာတကေ အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊၄၊၁၊၈၅။ အတီတေ ဗာရာဏသိယန္တိ ... အတီတဝတ္ထု ဝိတ္ထာရိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊၄၊၄၊၄၇၂။

အတီတဝယ (ပု၊န) [အတီတ + ဝယ] (က) လွန်ခဲ့ပြီးသောနှစ်။ (ခ) အခြားမဲ့–လွန်ပြီးသော မိုးဥတု – လွန်ပြီးသော ဝါ။

အတီတဝယံဝုဋ္ဌ (တိ) [အတီတဝယ + ဝသ + တ] အခြားမဲ့ – လွန်ပြီးသော မိုးဥတု – လွန်ပြီးသော ဝါ – ပတ်လုံးနေပြီးသော၊ အခြားမဲ့ – လွန်ပြီးသော ဝါမှထသော။ အတီတဝယံဝုဋ္ဌာနမေဝ ပါပုဏာတိ။ အတီတဝယံဝုဋ္ဌာနံ ဒမ္မိ။ ဝိ၊၄၊၃။၄၂၅။ အတီတဝသန္တိ အနန္တရာတီတဝသံ။ ဝိမတိ၊၂။၂၀၄။

အတီတဝါဒ (ပု) [အတီတ + ဝါဒ]လွန်ပြီးသော – အတိတ် – အဖို့ကို စွဲယူ၍ ဖြစ်သောဝါဒ။ ယာ အတီတဝါဒံ သဒ္ဒဟန္တာနံ တုမှာကံ မဟာနိဂဏ္ဌသ သဒ္ဒါ။ မ၊၄၊၄၊၂။ အတီတဝါဒံ သဒ္ဒဟန္တာနန္တိ "အတ္ထိ ခေါ် ဘော နိဂဏ္ဌာ ပုဗ္ဗေ ပါပကမ္မံ ကတ"န္တိ ဧဝံ အတီတံသံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တံ မဟာနိဂဏ္ဌသ ဝါဒံ သဒ္ဒဟန္တာနံ။ မဋ္ဌ၊၃၊ ၂၁၃။

အတီတသတ္ထုက (တိ) [အတီတ + သတ္ထု + က] လွန်ပြီးသော ဘုရားရှိသော၊ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီးသော ဘုရားရှိသော။ အတီတသတ္ထုကံ ပါဝစနံ၊ နတ္ထိ နော သတ္ထာ။ ဒီ၊၂။၁၂၆။ မိလိန္ဒ၊၁၀၆။ 'အတီတသတ္ထုကံ ပါဝစန'န္တိ မညမာနာ။ ဝိ၊၄၊၁၊၄-၅။ ဒီ၊၄၊၁၊၃။ ခုဒ္ဒက၊၄၊၇၆။ အတီတော အတိက္ကန္တော သတ္ထာ ဧတ္ထ၊ ဧတဿာတိ ဝါ အတီတသတ္ထုကံ၊ ပါဝစနံ။သာရတ္ထ၊၁။၃၂။

အတီတသာသန (တိ) [အတီတ + သာသန] လွန်ခဲ့သော အဆုံးအမရှိသော၊ အဆုံးအမစကားကို လွန်ဆန်သော၊သူ။ ဂိဇ္ဈော၀ါ တီတသာသနော။ ဇာ၊၁။၁၄၁။၁၈၇။

အတီတာဒိဘာဝ (ပု) [အတီတာဒိ + ဘာဝ] အတိတ်စသော တရား၏အဖြစ်။ တေသံ ယေဝ ပန ဥတုအာဟာရစိတ္တသမုဋ္ဌာနာနံ ဥပတ္ထမ္ဘက-ဝသေန တဿ အတီတာဒိဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၈။

အတီတာဒိဘေဒ (ပု) [အတီတာဒိ + ဘေဒ] အတိတ် အစရှိသောအပြား။ ကမ္မသမုဋ္ဌာနာနံ ပါဋိယေက္ကံ သန္တတိဝသေန အတီတာဒိဘေဒေါ နတ္ထိ။.... အယံ ဟိ အတီတာဒိဘေဒေါ နာမ ဓမ္မာနံ ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၀။

အတီတာဒိဝိဘာဂ (ပု) [အတီတာဒိ + ဝိဘာဂ] အတိတ်စသည်ကို ဝေဘန်ခြင်း။ အယံ ဟိ အတီတာဒိဝိဘာဂေါ အဒ္ဓါသန္တတိသမယခဏ-ဝသေန စတုဓာ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀၀။

အတီတာဓိဝစန (န) [အတီတ + အဓိဝစန] အတိတ်၏အမည်၊ အတိတ်ပညတ်။

အတီတာဓိဝစနကုသလ (တိ) [အတီတာဓိဝစန + ကုသလ] အတိတ်ပညတ်၌ လိမ်မာသော၊သူ။ အတီတာဓိဝစနကုသလော အနာဂတာဓိဝစန-ကုသလော ပစ္စုပ္ပန္နာဓိဝစနကုသလော။ နေတ္တိ။ ၂၉။ အတီတာဓိဝစနကုသလောတိ အတီတ-ပညတ္တိကုသလော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၀။

အတီတာနန္တရ (တိ) [အတီတ + အနန္တရ] အခြားမဲ့လွန်ခဲ့ပြီးသော၊ အခြားမရှိတစပ်တည်း အတိတ်ဖြစ်သော။ သော ကိရ အတီတာနန္တရေ အတ္တ-ဘာဝေ ယက္ခော ဟုတွာ....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၉၇။ အတီတာနန္တရဿ ပန ဇာတိယာ ဆဗ္ဗဿဝတာ.... ပါဒပရိစာရိကာ အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။

အတီတာနန္တရဘာဝ (ပု) [အတီတာနန္တရ + ဘာဝ] အခြားမဲ့လွန်ခဲ့ပြီးသောဘဝ၊ အခြားမရှိ တစပ်တည်းအတိတ်ဖြစ်သောဘဝ။ ကာဏာရိဋ္ဌော ကိရ အတီတာနန္တရဘာဝေ ယညကာရဗြာဟ္မ-ဏော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၄၇။

အတီတာနာဂတ (တိ) [အတီတ + အနာဂတ] အတိတ်၊ အနာဂတ်ဖြစ်သော။ ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ အတီတာနာဂတံ၊ ကော ပန ဝါဒေါ ပစ္စုပ္ပန္နဿ။ သံ၊၂။၁၈။ အတီတာနာဂတေ နယံ နေတိ။ သံ၊၁။၂၈၉။ အတီတာနာဂတေ နယံ နေတီတိ "ယေ ခေါ ကေစိ"တိအာဒိနာ နယေန အတီတေ စ အနာဂတေ စ နယံ နေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၆၂။

အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္န (တိ) [အတီတာနာဂတ + ပစ္စုပ္ပန္န] အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ဖြစ်သော။ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နေ အဒ္ဓေ စိန္တေတုံ။ ဒီ၊၁။၁၃၀။ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နေသု စက္ခု-ဝိညေယျေသု ရူပေသု။ မ၊၁။၁၅၈။ ယံ ကိဉ္စိ ဘိက္ခဝေ ရူပံ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ။ သံ၊၂။၃၉။ အဘိ၊ဝိ၊၁။ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာနံ မန္တယောဂဝိဓာနကိရိယာနံ။ မိလိန္ဒ။၄။

အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နကထာ (ထီ) [အတီတာ-နာဂတပစ္စုပ္ပန္န + ကထာ] အတိတ်၊ အနာဂတ်၊ ပစ္စုပ္ပန်ကိုပြဆိုသောစကား။ အတီတာနာဂတ-သမန္နာဂတကထာ-ကြည့်။

အတီတာနာဂတသမန္နာဂတကထာ (ထီ) [အတီတ + အနာဂတ + သမန္နာဂတ + ကထာ] အတိတ်၊ အနာဂတ်တရားတို့နှင့် ပြည့်စုံသည်ကို အခြေအတင်ဆိုရာဖြစ်သောစကား။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၉-ဝဂ်၊ ၁၁-ကထာ။ အဘိ၊၅။၃၀၇-၈။ (ဤကထာ၏အမည်ကို ပါဠိတော်၌ 'အတီတာနာ-ဂတပစ္စုပ္ပန္နကထာ'ဟုဆိုသည်။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၈။ မူလဋီ၊၃။၉၂။ အနုဋီ၊၃။၁၂၉-တို့၌ကား 'ဣဒါနိ အတီတာနာဂတေဟိ သမန္နာဂတကထာ နာမ ဟောတိ'ဟု ဖွင့်သည်။)

အတီတာနုဓာဝန (န) [အတီတ + အနုဓာဝန] အတိတ်သို့အစဉ်ပြေးသွားသော၊ တွေ့ထိရာဌာနကိုလွန်၍သွားသော – ထွက်သက် – ဝင်သက်– သို့ အစဉ်လိုက်သော။ အတီတာနုဓာဝနံ စိတ္တံ။ ပဋိသံ။၁၆၄။ အတီတာနုဓာဝနံ စိတ္တန္တိ ဖုသနဋ္ဌာနံ အတိက္ကမိတွာ ဂတံ အဿာသံ ဝါ ပဿာသံ ဝါ အနုဂစ္ဆမာနံ စိတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။

အတီတာရမ္မဏ (န) [အတီတ + အာရမ္မဏ] (၁) လွန်ပြီးသော–အတိတ်ဖြစ်သော – အာရုံ။ (တိ) (၂) အတိတ်(အတိတ်တရား)လျှင်အာရုံရှိသော၊ အတိတ်ကို အာရုံပြုသော။ အတီတာရမ္မဏာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ ၁၊၃။ ၂၁၃၊ ၂၇၃။ န ဝတ္တဗ္ဗာ 'အတီတာရမ္မဏာ'တိပိ။ အဘိ၊ ၁။ ၂၂၃၊ ၂၈၂၊ ၂၉၇။ အတီတံ အာရမ္မဏံ ဧတေသန္တိ အတီတာရမ္မဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။

အတီတာရမ္မဏတ္တိက (ပု) [အတီတာရမ္မဏ + တိက] အတီတာရမ္မဏတိက်၊ အဘိဓမ္မာမာတိကာ၌ရှင်း, ပဋ္ဌာန်း၌ရှင်း လာသော ၂၂-တိက်တို့တွင် ၁၉-ခု မြောက်တိက်။ (ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ၊ တိကမာတိကာ၊ စာပိုဒ်-၁၉၊ ၁၀၄၇-၉၊၁၄၃၂-၃-နှင့် ပဋ္ဌာန်း၊၂။ ၄၁၉-၄၃၃။ ပဋ္ဌာန်း၊၄။၅၄၃-၅။ ပဋ္ဌာန်း၊၅။ ၂၈-၁၊ ၃၆ ၂၀၇-၈၊ ၂၈၉၊၄၅၈-တို့ကြည့်။)

အတီတာရမ္မဏတ္တိကနိဒ္ဒေသ (ပု) [အတီတာရမ္မဏတ္တိက+နိဒ္ဒေသ] အတီတာရမ္မဏတိက်ကိုဖွင့်ပြရာဖြစ်သော စကားအစဉ်။ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိ၊ ၃-ကဏ္ဍ၊ စာပိုဒ် ၁၀၄၇-၉။ အတီတာရမ္မဏတ္တိကနိဒ္ဒေသေ အတီတေ ဓမ္မေ အာရဗ္ဘာတိ အာဒီသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ ၁။၃၉၄။

အတီရက (တိ) [အတီရ+က] ကမ်းမရှိသော၊ အပိုင်းအခြားမရှိသော။ အတီတံ ခေါ အဒ္ဓါနံ အာရဗ္ဘ သမဏော ဂေါတမော အတီရကံ ဉာဏဒဿနံ ပညပေတိ။ ဒီ၊၃။၁၁၀။ အတီရကန္တိ အတီရံ အပရိစ္ဆေဒံ မဟန္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။

အတီရဏေယျ (တိ) [န + တီရဏေယျ] မလွန်မြောက်နိုင်သော။ အတီရဏေယျ ယမိဒံ၊ ဗဟုံ ပိ ပရိပန္ထယော။ ဇာ၊၂။၁၇၀။ အတီရဏေယျ ယမိဒန္တိ ယုဒ္ဓံ ကိလေသဇာတံ နာမ န ဓေဏေန တီရေတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၁။

အတီရဒက္ခီ (တိ) [န+တီရဒက္ခီ။ ထိုမှ အတီရဒက္ခိနီ။] ကမ်းကိုမမြင်သော။ အတီရဒက္ခိနီ ယာ နာဝါယ တီရဒဿိံ သကုဏံ မုဉ္စန္တိ။ ဒီ၊၁။၂၁၂။ အံ၊၂။၃၂၃။

အတီရဒဿီ (တိ) [န+တီရဒဿီ။ န + တီရ + ဒိသ + ဏီ] (၁) (က) ကမ်းကိုမမြင်သော၊သူ။ အတီရဒဿီ ပုရိသော၊ မဟဏ္ဏဝေ ဥဒကဏ္ဏဝေ။ ဇာ၊၂။၂၁၁။ အတီရဒဿီတိ သမုဒ္ဒေ ဒိဿမာနေ တီရံ အပဿန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၈၈။ (ခ) ဝဋ်ဆင်းရဲဟူသော ဤမှာဘက်ကမ်းကို မမြင်သော၊သူ။ အတီရဒဿီ အပါရဒဿီ ဗာလော ဝိယတိ။ သံ၊၂။၁၁၄။ အတီရဒဿီတိ တီရံ ဝုစ္စတိ ဝဋ္ဋံ တံ န ပဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၅။ တီရံ ဝုစ္စတိ ဝဋ္ဋံ ဩရိမတီရန္တိ ကတွာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၅၉။ (၂) ကမ်းကိုမမြင်ရာဖြစ်သော၊ ကမ်းကိုမမြင်ရသော။ သမုဒ္ဒမှိ အတီရဒဿိ ပက္ခန္ဒတိ။ မိလိန္ဒ။၂၁၅။

အတီရိတ (တိ) [န + တီရိတ] မဆုံးဖြတ်အပ်သော။ အတုလိတံ အတီရိတံ အဝိဘူတံ။ မဟာနိ။၂၆၃။ စူဠနိ။၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ အတီရိတန္တိ တီရဏာယ န တီရိတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ အတီရိတန္တိ တီရဏဉာဏေန အကတဉာဏကိရိယာသမာပနတံ (အာဟ)။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၅။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၅၄။ မူလဋီ၊၁။၅၈။

အတီဝ (အ) [အတိ+ဣဝ] အလွန်လျှင်။ အတီဝ ဟာဒယံ နိဗ္ဗာတိ၊ စိတ္တဉ္စာပိ ပသီဒတိ။ ဇာ၊၁။၆၆။ ဖလေဟိ အမ္ဗေဟိ အတီဝ သင်္ဂတာ။ ဝိမာန။ ၉၀။ အတီဝ သင်္ဂတာတိ အတိဝိယ သုဋ္ဌု သင်္ဂတာ .... ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၆။ အတီဝ ဖာသု

ဘဝတိ။ထေရ။၁၀၁။ အတိဝ အတိဝိယ ဇာသု စိတ္တသုခံ ဘဝတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ အတိဝ ပရိတပ္ပသိ။ထေရီ၊၄၁၄။ အတိဝါတိ အတိဝိယ ဘုသံ။ ထေရီဋ္ဌ၊၂၄၁။ အတိဝ မုဒုကရဏတ္ထံ အာဟ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။ အတိဝိယ, အတေဝ - တို့ လည်းကြည့်။

အတုစ္စ (တိ) [အတိ+ဥစ္စ] အလွန်မြင့်သော။ အတုစ္စံ တာတ ပတာသိ၊ အသ္မိ တာတ သေဝသိ။ဇာ၊၁။၁၄၁။ အတုစ္စံ တာတ ပတာသီတိ တာတ တွံ ... အတိဥစ္စံ ဂစ္ဆသိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၀။

အတုစ္ဆ (တိ) [န + တုစ္ဆ]အချည်းနှီးမဟုတ်သော။ 'အတုစ္ဆံ နိဗ္ဗာနံ' န္တိ ပဿန္တော .... ။ပဋိသံ၊၄၁၃။

အတုစ္ဆောဠာရမဇ္ဈ (တိ) [န + တုစ္ဆ + ဥဠာရ + မဇ္ဈ] အချည်းနှီးကဲ့ရဲ့ဖွယ်မဟုတ်သော ညောင် စောင်းရှိသော၊ မြည်စုံချီးမွမ်းဖွယ် ညောင် စောင်းရှိသော၊သူ။ အတုစ္ဆောဠာရမဇ္ဈောမှိ၊ ဘိသိဒါနဿိဒံ ဖလံ။အပ၊၁။၃၆၇ (ဋ္ဌ-မူကွဲ)။

အတုဋ္ဌ (တိ) [န+တုဋ္ဌ] မနှစ်သက်သော၊သူ။ အတုဋ္ဌာ သီဝယော အာသုံ။ဇာ၊၂။၃၇၂။ အပ္ပ- တီတာ ဟောန္တိ တေန အတုဋ္ဌာ အသောမ- နဿိကာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။

အတုဋ္ဌစိတ္တ (န) [အတုဋ္ဌ + စိတ္တ] (၁) မနှစ် သက်သောစိတ်။ (တိ) (၂) မနှစ်သက်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အနတ္တမနောတိ အတုဋ္ဌစိတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။

အတုဋ္ဌဗ္ဗ (တိ) [န + တုဋ္ဌဗ္ဗ] မနှစ်သက် - အပ် - သင့် - ထိုက် - သော။ ဧဝံ ဝဒန္တော စ ဓနိယံ အတုဋ္ဌဗ္ဗေန တုဿမာနံ ....ပရိဘာသတိ။သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉ ၃၀။

အတုဋ္ဌမာနသ (တိ) [အတုဋ္ဌ + မာနသ] မနှစ် သက်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အကုံဆော ဒါနေ ဥဠာရဇ္ဈာသယတာယ အတုဋ္ဌမာနသော ဟုတွာ ... ။ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၃၉။

အတုဋ္ဌဝါစာ (ထီ) [အတုဋ္ဌ + ဝါစာ] မနှစ်သက် ဖွယ်သောစကား။ အနတ္တမနဝါစန္တိ အတုဋ္ဌဝါစံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။

အတုဋ္ဌာကာရ (ပု) [အတုဋ္ဌ + အာကာရ] မနှစ် သက်သော အခြင်းအရာ။ (ဒေါမနဿဝေဒနာ)။ အပ္ပစ္စယောတိ အတုဋ္ဌာကာရော။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ အပ္ပစ္စယန္တိ အတုဋ္ဌာကာရံ ဒေါမနဿံ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၂။ အပ္ပစ္စယန္တိ အနဘိရဒ္ဓိ အတုဋ္ဌာကာရံ။အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။

အတုဋ္ဌိ (ထီ) [န+တုဋ္ဌိ] မနှစ်သက်ခြင်း။ အန- ဘိရဒ္ဓိတိ အတုဋ္ဌိ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။

အတုရိတ (တိ) [န+တုရိတ] အဆောတလျင် မပြုသော၊ မဆောလျင်သော၊ ဖြည်းညှင်း သော၊သူ။ အတရမာန (သာရတ္ထ၊၃။၃၃၁) ကြည့်။

အတုရိတ (တိ) [န + တုရိတ] အလျင်အမြန် မပြု သော၊ အဆောတလျင် = အလျင်စလို = မပြု သော၊သူ။ အတုရိတေန ဘဝိတဗ္ဗံ အသာဟ- သိကေန။ဝိ၊၅။၂၈၈။ အတုရိတောတိ အဝေဂါ- ယန္တော။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ အတရမာန- လည်း ကြည့်။

အတုရိတဂမန (န) [အတုရိတ + ဂမန] မလျင် မြန်သော သွားခြင်း၊ အလျင်စလို မဟုတ်သော သွားခြင်း၊ ဖြည်းညှင်းစွာသွားခြင်း။ သတ္ထာ .... အတုရိတဂမနေန စာရိကံ နိက္ခမိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ ဝိသာခါ ဒေဝေ ဝဿန္တမှိ အဂဏေတွာ အတု- ရိတဂမနေန တေမယမာနာဝ သာလံ ပါဝိသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၃။

အတုရိတစာရိကာ (ထီ) [အတုရိတ+စာရိကာ] ဖြည်းဖြည်း မှန်မှန် သွားသော - ခရီး - ဒေသ- စာရီ။ ယံ ပန ဂါမနိဂမပဋိပါဋိယာ ဒေဝသိကံ ယောဇနဒ္ဓယောဇနဝသေန ပိဏ္ဍပါတစရိယာ- ဒီဟိ လောကံ အနုဂ္ဂဏှန္တော ဂမနံ၊ အယံ အတုရိတစာရိကာ နာမ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။

၅၆။ ဒေဝသိက ပန ဂါထံ အနုယောဇန် တိဂါထံ ယောဇနန္တိ ဧတ္ထကံ အဒ္ဓါနံ အဇ္ဇတ- နာယ နိမန္တန် အဓိပ္ပါယေတော ဇနသင်္ဃံ ကရောတော ဂမနံ၊ သော အတုရိတစာရိကာ နာမ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၄။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၄။ (ဥဒါန၊ ၄။ ၁၆၅၊ ၂၁၈-၃၄၊ ၂၃၆၈။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၆၂။ ဇာ၊ ၄၊ ၂။ ၁၀၁-တို့လည်းကြည့်။)

အတုလ ၁ (တိ) [န + တုလ] မတုနိုင်း—မနှိုင်းချိန်—အပ်သော၊သူ။ (က) အတုမရှိသော၊သူ၊ အရာ။ ဥတ္တမပုဂ္ဂလသော အတုလသော။ မ၊ ၂။ ၄၉။ ပသန္န- စိတ္တော အတုလာယ ပီတိယာ။ ဝိမာန၊ ၃၅။ အတုလာယာတိ အနုပမာယ, အပ္ပမာဏာယ ဝါ။ ဝိမာန၊ ၄။ ၁၁၅။ အတုလာ’သိ ပဘာ တဝ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၂၆။ (ခ) မပိုင်းခြားအပ်သော၊ အပိုင်း အခြား မရှိသော၊ များသော အကျိုးရှိသော။ (မဟဂ္ဂတ်ကုသိုလ်,အရူပကုသိုလ်)တုလမတုလဉ္စ သမ္ဘဝံ၊ ဘဝသင်္ခါရမဝဿဇိ မုနိ။ ဒီ၊ ၂။ ၉၀။ သံ၊ ၃။ ၂၃၀။ အံ၊ ၃။ ၁၃၁။ ဥဒါန၊ ၁၅၅။ နေတ္တိ၊ ၅၂။ သမ္ဘဝံ သောကာသိကံ လောဒိနမှိ ပစ္စက္ခ- ဘာဝတော တုလိတံ ပရိစ္ဆိန္နန္တိ တုလံ။ ကိံ တံ ? ကာမာဝစရကမ္မံ။ န တုလံ, န ဝါ တုလံ သဒိသ- မဿ အညံ လောကိယကမ္မံ အတ္ထီတိ အတုလံ။ ကိံ တံ ? မဟဂ္ဂတကမ္မံ။ အထ ဝါ ကာမာ- ဝစရရူပါဝစရံ တုလံ၊ အရူပါဝစရံ အတုလံ။ အပ္ပဝိပါကံ ဝါ တုလံ၊ ဗဟုဝိပါကံ အတုလံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၇။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၉။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၉။ (နေတ္တိ ဋ္ဌ။ ၁၂၃-လည်းကြည့်။) ဒါန် သဟတ္ထာ အတုလံ ဒဒိတွာ သံဃေ။ ပေတ၊ ၁၄။ အတုလန္တိ အပ္ပမာဏံ ဥဠာရံ ပဏီတံ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၃။ (ဂ) မြတ်သော၊ မှန်မြတ်သော၊ မြတ်သောသတိအားထိုက်သော၊ ပဉ္စက်သော၊ ဧဝ အတုလေ နိသိန္နာ။ ပေတ။ ၁၇၁။ အတုလေတိ မဟာရဟေ။ အတုလေတိ ဝါ ဒေဝတာယ အာလယနံ၊ အသဒိသရူပေတိ အတ္ထော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၄။ (ခ) အနက်လည်းကြည့်။ (ဃ) မတု နိုင်းအပ်—အတုမရှိ—အပိုင်းအခြားမရှိ — မြတ်

သော—နိဗ္ဗာန်။ အတုလန္တိ နိဗ္ဗာနဓာတုံ။ နေတ္တိ။ ၅၂။ အတုလဉ္စ သမ္ဘဝန္တိ နိဗ္ဗာနဉ္စေဝ သမ္ဘဝဉ္စ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၇။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၉။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၃။ (နေတ္တိဝိ။ ၁၉၂-လည်းကြည့်။)

အတုလ ၂ (ပု) [န + တုလ] (၁) အတုလအမည် ရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ သုဇ္ဈော သုဒေဝ မတု- လော အဂ္ဂမော စ။ မ၊ ၃။ ၁၁၄။ (၂) အတုလ အမည်ရှိသော ဥပါသကာ။ ပေါရာဏမေတံ အတုလ၊ နေတံ အဇ္ဇတနာမိဝ။ ဓမ္မ၊ ၄၇။ (၃) အတုလအမည်ရှိသော နဂါးမင်း။ နာဂရာဇာ မဟိဒ္ဓိကော၊ အတုလော နာမ နာမေန။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၃၀။ (၄) အတုလ အမည်ရှိသော သေးသရာ။ ယော တေ အဟောသိ တိကိစ္ဆကာနံ ပုဗ္ဗကာ အာစရိယော၊ သေယျထိဒံ၊ နာရဒေါ .... အတု- လော ပုဗ္ဗကစ္စာယနော။ မိလိန္ဒ၊ ၂၆၃-၄။ (၅) အတုလ အမည်ရှိသော သရက်ပင်။ အတုလမှ- ကြည့်။

အတုလဥပါသကဝတ္ထု (န)[အတုလ + ဥပါသက+ ဝတ္ထု] အတုလ ဥပါသကာ၏ — အကြောင်း အရာ — ဝတ္ထု။ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၁၇-ဝဂ်၊ ၇-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ ၄၇။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၉-၁၁။

အတုလဂုဏ (တိ) [အတုလ + ဂုဏ] အတုလ ဂုဏ်ရှိသော၊သူ။ ဘိက္ခု အပရိမိတဉာဏဂေဇရော အသင်္ဂါ အတုလဂုဏော အတုလယသော အတုလ- ဗလော အတုလတေဇော။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၅။

အတုလဉာဏ (န) [အတုလ + ဉာဏ] (၁) အတု လဉာဏ်။ (၂) အတုလဉာဏ်ရှိသော၊သူ။

အတုလဉာဏတေဇ (ပု) [အတုလဉာဏ + တေဇ] (၁) အတုလဉာဏ်,တန်ခိုး။ (တိ) (၂) အတုလ ဉာဏ်, တန်ခိုးရှိသော သူ၊ (ဘုရား)။ အတုလ- တေဇ (၂) အနက်ကြည့်။

အတုလတေဇ (ပု၊န) [အတုလ + တေဇ] (၁) အတုလတန်ခိုး။ တာနိ စ အတုလတေဇာနိ၊ ဣမာနိ စ ဒသ ဗလာနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၃၈၁။ အသဒိသ-

တေဇာနီ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၄၇။ (တိ) (၁) အတုလ-ဉာဏ်, တန်ခိုးရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား, ရဟန္တာ)။ တသာပိ အတုလတေဇသာ၊ ဓမ္မစက္ကံပဝတ္တနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၃၉၊ ၁၅၅။ တေပိ ဒိဗ္ဗာသဝါ အတုလ-တေဇာ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၄၃။ အတုလတေဇသောတိ အတုလဉာဏတေဇသာ။ "အတုလဉာဏတေ-ဇာ" တိပိ ပါဌော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၁၂။ အတုလဂုဏ-လည်းကြည့်။

အတုလဒဿန (တိ) [အတုလ + ဒဿန] မတု-နိုင်းအပ် – အတုမရှိ – သော ရှုဖွယ်ရှိသော၊ သူ။ သဒေဝကဿ လောကဿ၊ ဇိန် အတုလဒဿနံ။ ထေရ၊ ၂၇၁။ ...အပရိမေယျဒဿနတာယ အသာ-ဓိသဒဿနတာယ စ အတုလဒဿနံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၇။

အတုလဗလ (တိ) [အတုလ + ဗလ] (အတုလ) အားရှိသော၊ သူ။ အတုလဂုဏ-ကြည့်။

အတုလမ္ဗ (ပု) [အတုလ + အမ္ဗ] ဝေသာလီ နတ်မင်း၏ အတုလ မည်သော သရက်ပင်။ အတုလမ္ဗောတိ ကိရ ဝေသာဝဏဿ အမ္ဗော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၁၂၄-၅။

အတုလယသ (တိ) [အတုလ + ယသ] မတုနိုင်း-အပ် – အတုမရှိ – သော အခြံအရံအကျော်အစော ရှိသော၊ သူ။ သောပိ သတ္ထာ အတုလယသော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၆၃။ အမိတယသော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၇၆။ အတုလဂုဏ-လည်းကြည့်။

အတုလာနုဘာဝ (တိ) [အတုလ+အာနုဘာဝ] အတုလအာနုဘော် ရှိသော၊ သူ။ သဟာယနေ-တွော အတုလာနုဘာဝေါ။ ဇာ၊ ၁၊ ၁၇၅။ ဟန္ဒ စ ဌာနံ အတုလာနုဘာဝံ။ ဇာ၊ ၂၊ ၁၀၁။

အတုလိတ (တိ) [န + တုလိတ] မချိန်ဆအပ် သော။ အဒိဋ္ဌ အတုလိတံ အတီရိတံ။ မဟာနိ၊ ၂၆၁။ စူဠနိ၊ ၅၀။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၆၇။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၃၅။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၇၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၉၇။ အတုလိတန္တိ တုလာယ တုလိတံ ဝိယ န တုလိတံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၂၇။ အတုလိတန္တိ "တွောက် ဆေ" န္တိ တုလန-ဘူတေန အတုလိတံ (အာဟ)။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၁၁၁။ (မ၊ ဋီ၊ ၂၊ ၂၅၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၁၊ ၁၂၅။ မူလဋီ၊ ၁၊ ၅၈-တို့ လည်းကြည့်။)

အတုလိဒ္ဓိပရက္ကမ (တိ) [အတုလ + ဣဒ္ဓိ + ပရက္ကမ] မတုနိုင်းအပ် – အတုမရှိ – သော တန်ခိုး, လုံ့လရှိ သော၊ သူ။ တဒါတိဝိမိတာ သဗ္ဗာ၊ ပရိသာ သာ ကတဥလိ။ အဝေါစ် ယော့ ကထံ အာသိ၊ အတုလိဒ္ဓိပရက္ကမာ။ အပ၊ ၂၊ ၂၁၄၊ ၂၃၁။

အတုလိယ (တိ) [န + တုလိယ] မတုနိုင်းအပ် သော၊ အတုမရှိသော။ သာ စ အတုလိယာ ဇိနဿ ဣဒ္ဓိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၂၆။ အတုလိယာတိ အတု-လျာ အသဒိသာ။ ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ၊ ၁၇၀။ တဥ္စ ဉာဏံ အတုလိယံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၃၁။ အတုလိယန္တိ အတုလျံ အသဒိသံ။ ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ၊ ၁၉၁။ အပ္ပမာဏော အတု-လိယော၊ ဩပမ္မေဟိ အနူပမော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၁၅၀။ အတုလိယောတိ အတုလော၊ ကေနစိ အသဒိ-သောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၄၅။ အကမ္ပိယံ အတုလိယံ။ ထေရီ၊ ၄၀၁။ ဂုဏတော ဓွောကော-တိ တုလေတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ အတ္တနာ သဒိသဿ အဘာဝတော စ အတုလိယံ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၇၆။

အတုလျ (တိ) [န + တုလျ] မတုနိုင်းအပ်သော အတုမရှိသော၊ သူ။ မဟာဗလော အမိတ-ယသော အတုလျော။ ဇာ၊ ၁၊ ၂၃၀။ မဂ္ဂကွာယီ ကထံ အတုလျော ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၂၉၄။ သော ဓောဓိသတ္တော ရတနဝရော အတုလျော။ သုတ္တနိ၊ ၁၀၆။

အတုလျဒဿန (တိ) [အတုလျ+ဒဿန] မတု-နိုင်းအပ် – အတုမရှိ – သော ရှုဖွယ်ရှိသော၊ သူ။ သခ္ခိယံ သေတမတုလျဒဿနံ။ ဇာ၊ ၂၊ ၁၀၃။

အတုလျရှုပ (တိ) [အတုလျ + ရှုပ] မတုနိုင်းအပ် – အတုမရှိ – သော သဏ္ဍာန်ရှိသော။ ဉာဏဥ္စ ဗုဒ္ဓါနံ မတုလျရှုပံ။ ဇာ၊ ၁၊ ၁၂၃။

အတုလျာကာရ (တိ) [အတုလျ + အာကာရ] မတူသော အခြင်းအရာ ရှိသော။ ဥဘယတ္ထ အနုလောမဉာဏာနံ အတုလျာကာရတော။ ဥဒါန ဋ္ဌ။ ၃၃။

အတေကိစ္ဆ (တိ) [န + တေကိစ္ဆ] ကုစားခြင်းငှါ မတတ်ကောင်းသော၊ မကုစားအပ်သော၊ ကုစားချက်မရှိသော၊ ကုစားမရနိုင်သော၊သူ။ အာပါ-ယိကော နေရယိကော ကပ္ပဋ္ဌော အတေ-ကိစ္ဆော။ ဝိ၊ ၄ ၃၆၅ ၃၆၉။ ဝိ၊ ၅။ ၂၄၄၊ ၃၅။ အံ၊ ၂။ ၃၅၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၃။ ဗုဒ္ဓသဟာသေနာပိ တိကိစ္ဆိတုံ န သက္ကာတိ အတေကိစ္ဆော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၁၂။ အတေကိစ္ဆောတိ န သက္ကာ တိကိစ္ဆိတုံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၄။ အတေကိစ္ဆောတိ ဗုဒ္ဓေဟိပိ အနိဝတ္တနိယတ္တာ အဝိစိနိဗ္ဗတ္တိယာ တိကိစ္ဆာ-ဘာဝတော အတေကိစ္ဆော၊ အတိကိစ္ဆနိယောတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၆၅။ အတေကိစ္ဆော ဒေဝဒတ္တော။ မ၊ ၂။ ၅၅။ အတေကိစ္ဆောတိ ဗုဒ္ဓ-သဟာသေနာပိ တိကိစ္ဆိတုံ န သက္ကာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၇၆။ မဟာရာဇ တွံ မုလောသဓာဒိဟိ အတေ-ကိစ္ဆော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။ ပဉ္စိမေ ဘိက္ခဝေ အာပါယိကာ နေရယိကာ ပရိကုပ္ပါ အတေ-ကိစ္ဆာ။ အံ၊ ၂။ ၁၂၉။ အတေကိစ္ဆာတိ အကတ္တဗ္ဗ-ပဋိကမ္မာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၆။ ဝေဇ္ဇာ တသာ သရီရံ ဩလောကေတွာ "အတေကိစ္ဆော"တိ တံ ဥတွာ အပက္ကမိံသု။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၃။

အတေကိစ္ဆဘာဝ (ပု) [အတေကိစ္ဆ + ဘာဝ] ကုစားခြင်းငှါ မတတ်ကောင်းသည်၏ အဖြစ်။ အတေကိစ္ဆဘာဝံ ဥပါဂမိံ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။

အတေဇဝန္တု (တိ) [န + တေဇဝန္တု] တန်ခိုးမရှိသော၊သူ။ တေဇသိနံ ဟန္တိ အတေဇဝန္တော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၂။

အတေမိတ (တိ) [န + တေမိတ] မစွတ်စိုသော၊သူ။ အတိန္တ-ကြည့်။

အတေမိတုကာမ (တိ) [န + တေမိတုကာမ] မစွတ်စိုလိုသော၊သူ။ အတေမိတုကာမဿ သရီရေ ဧကဗိန္ဒုမတ္တမ္ပိ န ပတတိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၃။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၄၂။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၃၄၀။

အတေလ (တိ) [န + တေလ] ဆီမရှိ - ဆီမပါ - သော။ ပဝနာ အာဘာတံ ပဏ္ဏံ၊ အတေလဉ္စ အလောကိကံ။ ဓရိယာ။ ၃၈၅။

အတေဝ (ဗျ) [အတိ + ဧဝ ။ မောဂ်၊ ၁။ ၂၉-သုတ်ကြည့်။] အလွန်လျှင်။ အတေဝဉေဟိ မာ-သေဟိ၊ ဒုမပုပ္ဖေဟိ သောဘတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၀။ အတေဝဉေဟိတိ အတိဝိယ အဉေဟိ ကော-ဒသေဟိ မာသေဟိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅။ ၆၅။ အတေဝ မေ အစ္ဆရိယံ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၄၀။ အတိဝိယ မေ အစ္ဆရိယံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၀၅။ ဂေါတမီ ပရိနိဗ္ဗာနံ၊ အတေဝစ္ဆရိယံ အဟု။ အပ၊ ၂။ ၂၂၀။ အတိဝ-လည်းကြည့်။

အတော ဣမ-ကြည့်။

အတောဏ (ပု) [?] အတောဏမည်သော လူအမျိုးအစား။ ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ မဟိယာ ဂဏာ ဝတ္တန္တိ၊ သေယျထိဒံ။ မလ္လာ အတောဏာ ပဗ္ဗတာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၈၉။

အတောသယိ (ကြိ) တောသေတိ-ကြည့်။

အတောဠာရ (တိ) [အတိ + ဩဠာရ] အလွန်မြတ်သော။ အတောဠာရာနိ ဘဏ္ဍာနိ၊ ကတာနိ အကတာနိ စ။ အပ၊ ၂။ ၂၉။

အတ္တ¹ (ပု) [အတ + အ။ ဘဝါဘဝံ ဓာဝန္တော ဇာတိဇရာဗျာဓိမရဏာဒိတော အနေကဝိဟိတံ သံသာရဒုက္ခံ အတတိ သတတံ ဂစ္ဆတိ ပါပုဏာတိ အဓိဂစ္ဆတိတိ အတ္တာ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၄၀။ အာ + ဓာ + တ။ အာဟိတော အဟံမာနော ဧတ္ထာတိ အတ္တာ။ ဒီဃ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၀။ မဏိ ၁။ ၃၅၀။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၄၅။ အနုဋီ၊ ၃။ ၈၂။ အဒ + တ။ သုခဒုက္ခံ အဒတိ ဘက္ခတိတိ အတ္တာ။ ဇာတိဇရာမရဏာ-ဒိဟိ သံသာရဒုက္ခေဟိ အဒီယတေ ဘက္ခီယ-

ဝေတိ အတ္တာ။ ကစ္စည်း။၆၂၇။ (နီတိ။ပဒ။ ၁၆၇။ နီတိ။ဓာ။၄၈။ ဓာန်။ဋီ။ ၉၂-တို့လည်းကြည့်။) (အာတွန်-သံ)] (၁) စိတ်။ အတ္တာ သုဒန္တော ပုရိသဿ ဇောတိ။ သံ။၁။၁၇၁။ အတ္တာတိ စိတ္တံ။ သံ။ဋ္ဌ။၁။၂၁၇။ ယော ဝေ သမဏဗြာဟ္မဏာ .ကောမတ္တာနံ ဒမေန္တိ။ အံ။၂။ ၄၃၂။ အတ္တာနန္တိ စိတ္တံ။ အံ။ဋ္ဌ။၃။၁၆၆။ "ကစ္စိ နု ခေါ မေ အတ္တာ သီလတော န ဥပဝဒတီ"တိ ပစ္စဝေက္ခတော အဘိက္ကံ ပဋိက္ကမတီ။ အံ။၃။၃၂၅။ အတ္တာတိ စိတ္တံ။အံ။ဋ္ဌ။၃။၁၁၁။ အတ္တာ ဟိ ကိရ ဒုဒ္ဒမော။ ဓမ္မ။၁၇၇။ အတ္တာနံ ဒမယန္တိ ပဏ္ဍိတာ။ ဓမ္မ။၂၅။ (ပဋိသံ။ဋ္ဌ။၁။ ၄၀-ကြည့်။) စိတ္တံ ဟိ "အတ္တာ ဟိ ကိရ ဒုဒ္ဒမော၊ ယော ဝေ ဝင္ဂိတစ္စော တသဒ်ဝ ဥဇူ"တိ စ "အတ္တသမ္မာပဏိဓီ"တိ စ ဧဝမာဒီသု "အတ္တာ"တိ ဝုစ္စတိ။ ထေရ။ဋ္ဌ။၁။၈။ သမ္မန္နမယမတ္တာနံ၊ ဥသုကာရောဝ တေဇနံ။ ထေရ။၂၂၆။ အတ္တာနန္တိ စိတ္တံ။ ထေရ။ဋ္ဌ။၁။ ၁၀၉။ အတ္တာ ဟိ စေ အသမာဟိတော။ ထေရ။ ၅၂၂။ ယဿွာ တဿ ပုဂ္ဂလဿ စိတ္တံ အသမာဟိတံ။ ထေရ။ဋ္ဌ။၁။၃၆၀။ အတ္တသမ္မာဒ်၊ အတ္တသမ္မာပဏိဓိ, အသလ္လီနတ္တ, ဌိတတ္တ, ပဟိတတ္တ, သမာဟိတတ္တ, ဟီနတ္တရူပ စသည်တို့လည်းကြည့်။ (၂)ကိုယ်၊အတ္တဘော။ အတ္တာနံ ဝဓိတွာ ဝဓိတွာ ရောဒတိ။ဝိ။၂။၃၆၄။ (ပဋိသံ။ဋ္ဌ။၁။၄၁-ကြည့်။) သုစိဘူတေန အတ္တနာ ဝိဟရတိ။ ဒီ။၁။၄။မ။၁။ ၂၃၇။ အံ။၁။၂၁၂ (ဝိဟရန္တိ၊ ဝိဟရာမ)။ အတ္တနာတိ အတ္တဘာဝေန။ဒီ။ဋ္ဌ။၁။၇၁။မ။ဋ္ဌ။၂။၁၁၀။ အံ။ဋ္ဌ။၂။၁၉၇။ အတ္တဘာဝေါ ဟိ အာဟိတော အဟံမာနော ဧတ္ထာတိ "အတ္တာ"တိ ဝုစ္စတိ။ ထေရ။ဋ္ဌ။၁။၈။ အတ္တကိလမထ,အတ္တပဋိလာဘ, အတ္တသမ္မာပဏိဓိ, အလမတ္တ, ပဟိတတ္တ, ဘာဝိတတ္တ-စသည်တို့လည်းကြည့်။ (၃)ဓမ္မ၊ လောကီ, လောကုတ္တရာတရား။ ကော ပနေတ္ထ အတ္တာ နာမ ? လောကိယလောကုတ္တရော ဓမ္မော။ဒီ။ဋ္ဌ။၃။၃၀။ သံ။ဋ္ဌ။၂။၂၄၇။အတ္တဒီပ-လည်းကြည့်။ (၄) သဘော။ အတ္တသဒ္ဒေါ ဤအနက်ကို ဟောသော အခါ မိမိ ရှေ့က ပုဒ်တစ်ခု နှင့် တွဲလျက် အတွေ့များသည်၊ အနဝေါသိတတ္တ, ဥဂ္ဂတတ္တ, ကေတ္တ, ဌိတတ္တ, ဘာဝိတတ္တ, မိစ္ဆတ္တ, ယတတ္တ, သမ္မတ္တ-တို့ကြည့်။ (၅) မိမိ၊ မိမိကိုယ်။ အပ္ပမတ္တဿ တေ မဟာရာဇ ဝိဟရတော... အတ္တာပိ ဂုတ္တော ရက္ခိတော ဘဝိဿတိ။ သံ။၁။ ၈၉။ အတ္တာ ပရိဂ္ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝိ။၅။၂၈၈။ အတ္တံ နိရံကတွာ ပိယာနိ သေဝတိ။ဇာ။၁။၁၄၇။ အတ္တံ နိရံကတွာ အတ္တာနံ ဆဍ္ဍေတွာ။ ဇာ။ဋ္ဌ။၃။ ၂၆၃။အတ္တာနံ အဝဇာနိယံ ကရောတိ။ဝိ။၁။၂၇၁။ အတ္တာနံ ဝါ ပရံ ဝါ နိရယေန ဝါ ဖြဟ္မစရိယေန ဝါ အဘိသပေယျ။ ယော အတ္တာနံ ဘာဝေနု နုဿာပေယ။ သုတ္တနိ။၄၀၆။ သစ္စဿပိ သဟာပိ အတ္တနာ။ သုတ္တနိ။ ၃၈၂။ တာဒိသာနိ သောဇနာနိ အတ္တနာ ဘုဉ္ဇန္တိ။ ဝိ။၂။ ၃၆။ အတ္တနာ ဝါ အတ္တာနံ သမ္မန္နတဗ္ဗံ။ ဝိ။၃။ ၁၃၁။ အတ္တနော ဘာဇနံ ပဝေသေတွာ။ ဝိ။၁။ ၅၈။ အတ္တနော ကမ္မကုဗ္ဗာနံ။ ဓမ္မ။၄၅။ တသ်ိမေ ပဉ္စ နိဝရဏေ ပဟီနေ အတ္တနိ သမနုပဿတော။ ဒီ။၁။၆၉။ (၆) သား။ အဖ။ "အတ္တာ ဝေ ပုတ္တနာမာသိ၊ သ ဇီဝ သရဒေါသတ"န္တိ အာဒီသု ပုတ္တော "အတ္တာ"တိ ဝုစ္စတိ `ကုလဝံသေန သန္တာနေန ပဝတ္တနတော၊ ဇဲ ပိတာပိ "ပုတ္တဿ အတ္တာ"တိ ဝုစ္စတိ။မ။ဋ္ဌီ။၃။ ၇၅။ (၇) အတ္တ-ဟု စွဲယူသော အယူမှား၊ အတ္တဒိဋ္ဌိ။ အတ္တာ နိရတ္တာ န ဟိ တဿ အတ္ထိ။ သုတ္တနိ။၄၀၂။ အတ္တာ နိရတ္တာ န ဟိ တဿ အတ္ထီတိ တဿ ဟိ အတ္တဒိဋ္ဌိ ဝါ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ဝါ နတ္ထိ၊ ဂဟဏံ မုဉ္စနံ ဝါပိ အတ္တနိရတ္တသညိတံ နတ္ထိ။ သုတ္တနိ။ဋ္ဌ။၂။ ၂၃၉။ အတ္တာတိ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ နတ္ထိ။မဟာနိ။၆၃။ အတ္တာတိ "အတ္တာ အတ္ထီ"တိ ဂဟိတာ သဿတဒိဋ္ဌိ နတ္ထိ။မဟာနိ။ဋ္ဌ။၁၀၆။ အတ္တံ ပဟာယ အနုပါဒိယာနော။ သုတ္တနိ။၄၀၄။ မဟာနိ။၈၃။ အတ္တံ ပဟာယာတိ အတ္တဒိဋ္ဌိံ ပဟာယ။မဟာနိ။ ၈၃။ အတ္တဉ္ဇဟ-လည်းကြည့်။ (၈) သတ္တဝါတို့၏

ခန္ဓာကိုယ်ကိုင်း တလောကလုံးကိုင်း အစိုးရလျက် မပျက်မစီး အမြဲတည်နေသော အနှစ်သာရ အမာခံသဘောတရားဟု တိတ္ထိတို့ ကြံဆအပ်သော အတ္တ ဤ'အတ္တ'(အာတ္မန်)ဟူသည် ဗြာဟ္မဏ အယူ၌ တွေ့ရသော ဝေါဟာရအခေါ်အဝေါ် တမျိုးတည်း။ ဤ အတ္တ၏ ဖျူပွားကိုလည်း ဝေဒန္တမုတ္တာဝလိကျမ်း၌ "ယဒါပ္ပေါဇာ ယဒါဒတ္တော၊ ယစ္စာတ္တိ ဝိဗယာန် ဗဟ္မန်။ ယစ္စာသျ သန္တတောဘာဝ-သ္တသ္မာဒါတ္မေတိ ကတျတေ"ဟု ဆိုသည်။ ဤ'အတ္တ'ကိုပင် အစွဲပြု၍ "အသက်, လိင်ပြာ, ဝိညာဉ်ကောင်, ပုဂ္ဂိုလ်, သတ္တဝါ, ငါ, သူတပါး, ယောကျ်ား, မိန်းမ, ကာရက, ဝေဒက, သာမိ, နိဝါသီ, သယံဝသီ"စသော များသော စွဲယူမှုများဖြစ်သည်။ "အတ္တာ နိဝါသီ ကာရကော ဝေဒကော သယံဝသီ"တိ ဧဝံ ပရိကပ္ပိတဿ အတ္တသာရဿ အဘာဝေန။ ပဋိသံ၊၄၊၁။ ၂၂၉။ ဗာလဇနပရိကပ္ပိတဿ ကာရကဝေဒကသင်္ခါတဿ အတ္တနော အဘာဝါ စက္ခု အတ္တေန စ သုညံ။ ၎င်း။၃၀၂။ ဤ'အတ္တ'နှင့် ပတ်သက်သော ယောကြားဖွင့်ဆိုချက်တို့ကား ပါဠိ၊ အဋ္ဌ-တို့၌ များစွာရှိကုန်၏။ ထိုတို့တွင် ပါဠိအချို့ကား ဒီ၊၁။၁၁-၃၄၊၁၇၂-၃။ ဒီ၊၂၊၅၄-၈။ ဒီ၊ ၃။၁၁၃-၅။ မ၊၁။၁၀-၁၁၊၁၈၈ ၉၂၊၉၂-၅။ မ၊ ၂။၂၂၄၊၂၃၂(အတ္တ၏အဆင်း)။ မ၊၃။၈-၂၃၊ ၃၂၉-၃၂။ သံ၊၂။၇၉-၈၃၊၁၄၉-၁၅၀၊၁၇၉-၈၅၊ ၃၄၃-၄၊၅၆၅-၆။ အံ၊၁။၂၈၈၊၄၈၃-၄၊၄၉၀-၁။ အံ၊၃။၄၀၃-၈။ အဘိ၊၆။၁၉၇-၉၊၁၉၂၊၄၀၃။ အဘိ၊က။၅၉။ သုတ္တနိ။၃၄၉-တို့တည်း။ "အတ္တာ ဇာနာတိ ဝါ န ဇာနာတိ ဝါ၊ သော ဝေ ကာရေတိ စ ကာရေတိ စ။ သော ပဋိသန္ဓိယံ ဥပပဇ္ဇတိ၊ တဿ အဏုပ္ပမာဏာဒယော ကလလာဒိဘာဝေန သရီရံ သဏ္ဌပေန္တော ဣန္ဒြိယာနိ သမ္ပာဒေန္တိ။ သော ဣန္ဒြိယသမ္ပန္နော ဖုသတိ ဝေဒိယတိ တဏှီယတိ၊ ဥပါဒိယတိ၊ ဃဋီယတိ။ သော ပုန ဘဝန္တရေ ဘဝတီ"တိ ဝါ, "သဗ္ဗေ သတ္တာ နိယတိသင်္ဂတိဘာဝပရိဏတာ"တိ ဝါ ဝိကပ္ပေတိ ဟူသော ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၆-လာပါဠိဖြင့်လည်း မှားယွင်းစွာ ကြံဆပုံကိုသိလေ။

လောကီသက္ကတကျမ်းတို့၌လာသော ဆိုအပ်ပြီး အဓိပ္ပါယ်သက် ကျယ်ဝန်းသော သိမှတ်ဖွယ် အဓိပ္ပါယ် အယူအဆ အဆုံးအဖြတ်တို့ကို အဘယာရာမဆရာတော်၏ အဘိဓာန်နိဿယသစ် ၉၂-ဂါထာနှင့် ၈၆၁-ဂါထာတွင်ကြည့်။ ထို့ပြင်လည်း အတ္တ ၅-မျိုးကို ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၅။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၀-နှင့် တိတ္ထိရိယဥပနိသျှ်၊ ဒုတိယပိုင်းတွင်ကြည့်။ ဝါစပ္ပတိ၌ကား "ဘူတာတ္မာ ခေတြာယာတ္မာ စ၊ ပြတျဂါတ္မာ တထာ ဘဝါန်။ အာတ္မာ စ ပရမာတ္မာ စ၊ ဗုဒ္ဓော မတ"ဟူသော ဂါထာကိုကိုး၍ အတ္တ ၅-မျိုး တနည်းဆိုသည်။ အတ္တ၏ပမာဏကို ဒီ ဋ္ဌ ၁။၁၃၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၆။ မ၊ဋီ၊၃။၆၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၈-တို့တွင်၎င်း, အတ္တ၏ အဆင်းကို မ၊၂။၂၂၄ ၂၃၂-တို့တွင်၎င်းကြည့်။ အနတ္တ, ဇီဝ, သရီရ-တို့လည်းကြည့်။

အတ္တ၏အစွမ်းဖြင့် ရပ်စသော ခန္ဓာ ၅-ပါး၌ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၂၀-ဖြစ်ပုံကို "ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ၊ ရူပဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ၊ အတ္တနိ ဝါ ရူပံ၊ ရူပသ္မိံ ဝါ အတ္တာနံ" စသော မ၊၁။ ၃၇၄။ သံ၊၂။၃။ အဘိ၊၈။၂၁၈။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၉။ ပဋိသံ။၁၃၇၊၁၄၇-နှင့် မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၉-၂၆၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇-၃၈၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၄-၅၆-တို့တွင်ကြည့်။ အနတ္တ-လည်းကြည့်။

အတ္တ² (တိ) [အာ+ဒါ+တ။ (အာတ္တ-သံ)] (၁) ယူအပ်သော။ အတ္တဒဏ္ဍ, အတ္တမန-တို့ကြည့်။ (၂) ပြည့်စုံသော။ အတ္တမန-ကြည့်။

အတ္တ³ (တိ) [အာပ+တ။ (အာပ္တ-သံ)] (၁) ရောက်အပ်သော။ အတ္တ² (၃) အနက်ကြည့်။ (၂) မြန်နှံ့သော။ အတ္တမန-ကြည့်။

အတ္တ⁴ (တိ) [အတ္တ²+အ။ (အာတ္မျ-သံ)](၁) ကိုယ်—အတ္တဘော—ရှိသော၊ ကိုယ်—အတ္တဘော—နှင့် စပ်သော။ အပိဿ နံ မာဒိသာ အမ-

နုသာ အတ္ထာဟိပိ ပရိပုဏ္ဏာယိ ပရိဘာသာယိ ပရိဘာသေယျုံ။ ဒီ၊၃။၁၆၄။ အတ္ထာဟိပိ ပရိပုဏ္ဏာဟိတိ "ကဋ္ဌာရက္ခိ ကဋ္ဌာရဒဏ္ဍာ"တိ ဧဝံ ဧတေသံ အတ္ထဘာဝံ ဥပနေတွာ ဝုတ္တာဟိ ပရိပုဏ္ဏဗျဥ္ဇနာဟိ ပရိဘာသာယိ ပရိဘာသေယျုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ အာဟိတော အဟံမာနေန ဧတ္ထာတိ အတ္တာ၊ အတ္တဘာဝေါ။ အတ္တာဝိသယဘူတော ဧတသံ အတ္ထိတိ အတ္တာ၊ ပရိဘာသာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၀။ (၂) မိမိ၌ဖြစ်သော ပညာ။ အတ္တနိ နိဗ္ဗတ္တောတိ အတ္တော။နေတ္တိ။၆၉။ ဥဘတ္တလည်း[ကြည့်]။

အတ္တ³ (တိ) [(၁)အတ္တ² + ဟိတ။(၂)အတ္တ¹ + အတ္တ။ (၃) အတ္တ² + အတ္တ] (၁) မိမိအကျိုးစီးပွါး။ (၂) ရှိပြီးသော အကျိုးစီးပွါး။ (၃) ရောက်အပ်ပြီးသောအကျိုးစီးပွါး။ဧဝံ ဟာယတိ အတ္တမှာ၊ အဟံဝ အသိတာဘုယာ။ ဇာ၊၁။၆၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၃။ အတ္တနော ဟိတံ အတ္တာတိ ဝုတ္တံ။....အာဒိန္နော ဝါ အတ္တာ၊ ပတ္တော ဝါ အတ္တာ။မူလဋီ၊၂။၂၁၇။ အတ္တဟိတံ အတ္တာတိ ဥတ္တရပဒလောပေန နိဒ္ဒေသမာဟ ယထာ"ရူပဘဝေါ ရူပံ,ဘိမသေနော ဘိမော"တိ ဧ၊ အာဒိန္နော ပတ္တော ဝါ အတ္တော အတ္တာတိ နိရုတ္တိနယေန ပဒသိဒ္ဓိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၁၆။

အတ္တကတ (တိ) [အတ္တ + ကတ] မိမိပြုအပ်သော။ မဉော အတ္တကတံ ဝေရံ န စိရံ ဝေဒယိဿတိ။ ဇာ၊၂။၂၂၅။ အတ္တကတံ ဝေရန္တိ အတ္တနာ ကတံ ပါပံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၈။

အတ္တကမ္မဖလူပဂ (တိ) [အတ္တ + ကမ္မဖလ + ဥပဂ (=ဥပ + ဂမု + ကွိ)] မိမိ၏ ငံအကျိုးကြောင့် ကပ်ရောက်သောသူ။ သူ့ာဟံ ပစ္စာနုတပ္ပါမိ အတ္တကမ္မဖလူပဂေါ။ ပေတ။၁၅၂။ ယထာကမ္မံ ဂမိဿန္တိ၊ အတ္တကမ္မဖလူပဂါ။ ပေဋကော။၁၃၄။ ဘုသမာပဇ္ဇတေ ဒုက္ခံ အတ္တကမ္မဖလူပဂေါ။ဇာ၊၂။၆၃။ အတ္တကမ္မဖလူပဂေါတိ အတ္တနော ကမ္မဖလေန ဥပဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၂။

အတ္တကမ္မာပရာဓ (ပု) [အတ္တ + ကမ္မ + အပရာဓ] မိမိ၏အမှုဟုဆိုအပ်သော အပြစ်။ မာ ဝေါ တဿ အတ္တကမ္မာပရာဓေ။ ဇာ၊၁။၃၃၃။ အတ္တကမ္မာပရာဓေတိ အတ္တနော ကမ္မဒေါသေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၆။

အတ္တကာမ (တိ) [အတ္တ + ကမု + ဏ] (က) မိမိ၏ စီးပွါးချမ်းသာကို အလိုရှိသော၊ တရားကို အလိုရှိသော၊ သူ။ ယတ္ထ အတ္တကာမာ ကုလပုတ္တာ သိက္ခန္တိ။အံ၊၁။၂၃၃။ အတ္တကာမာတိ အတ္တနော ဟိတကာမာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ တသ္မာ ဟိ သော ပရမတ္တကာမော။ သံ၊၁။၇၅။ ဥဒါန။ ၁၃၃။ဝိမာန။၆။နေတ္တိ။၁၄၂။ အတ္တနော ဟိတံသုခံ ဣစ္ဆန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၀။ တသ္မာ ဟိ အတ္တကာမေန၊ မဟတ္တမဘိကင်္ခတာ။ ဝိမာန။၆။ အတ္တကာမေနာတိ အတ္တနော ဟိတကာမေန။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၄။ အတ္တကာမာ ဟိ ကုလပုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ အတ္တကာမာတိ အတ္တနော ဟိတံသုခံ ဣစ္ဆန္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၅။ အထ ဝါ ဝိညူနံ နိဒ္ဒိသေသတ္တာ, အတ္တဘာဝပရိယာပန္နတ္တာ ဝ အတ္တာ နာမ ဓမ္မော၊ တံ ကာမေန္တိ ဣစ္ဆန္တီတိ အတ္တကာမာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၄၅။ အတ္တကာမောတိ အတ္တနော သုခကာမော။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။ (ခ) မိမိသည်အလိုရှိအပ်သော။ အတ္တကာမပါရိစရိယာ[ကြည့်]။

အတ္တကာမပါရိစရိယာ (ထီ) [အတ္တ + ကာမ + ပါရိစရိယာ] မိမိအလိုငှါ မေထုန်အကျင့်ဖြင့်လုပ်ကျွေးခြင်း၊ မိမိသည် မေထုန်ရာဂ၏ အစွမ်းဖြင့် အလိုရှိအပ်သော လုပ်ကျွေးခြင်း။ ကာထံ ဟိ နာမ အာယသ္မာ ဥဒါယိ မာတုဂါမဿ သန္တိကေ အတ္တကာမပါရိစရိယာယ ဝဏ္ဏံ ဘာသိဿတိ။ ပါ၊၁။၂၉၃။ အတ္တကာမပါရိစရိယာယာတိ မေထုနမေဝ သန္ဓာယ ကာမေန ပါရိစရိယာ ကာမပါရိစရိယာ။ အတ္တနော အတ္ထာယ ကာမပါရိစရိယာ အတ္တကာမပါရိစရိယာ။ အတ္တနာ ဝါ ကာမိတာ ဣစ္ဆိတာတိ အတ္တကာမာ၊ သယံ မေထုနရာဂဝသေန ပတ္ထိတာတိ အတ္ထော။

အတ္တကာမာ ● သာ ပါရိစရိယာ စာတိ အတ္တကာမပါရိစရိယာ၊ တဿာ အတ္တကာမပါရိစရိယာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။

အတ္တကာမပါရိစရိယသိက္ခာပဒ (န) [အတ္တကာမပါရိစရိယ+သိက္ခာပဒ] အတ္တကာမပါရိစရိယသိက္ခာပုဒ်။ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၂၈ကတ္တ။ ၄-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၁။၁၉၂၇။

အတ္တကာမရူပ (တိ) [အတ္တကာမ+ရူပ] မိမိ၏ စီးပွါးချမ်းသာကို အလိုရှိသော သဘောရှိသော၊ သူ။ သန္ဒေဋ္ဌ တယော ကုလပုတ္တာ အတ္တကာမရူပါ ဝိဟရန္တိ။ ဝိ၊၃။၄၉၇။မ၊၁။၂၆၆။ အတ္တကာမရူပါတိ အတ္တနော ဟိတံ ကာမယမာနသဘာဝါ ဟုတွာ ဝိဟရန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၄။

အတ္တကာရ (ပုံ၊န) [အတ္တ+ကရ+ဏ] (၁) မိမိ ပြုအပ်သောကံ။ နတ္ထိ အတ္တကာရေ၊ နတ္ထိ ပရကာရေ။ ဒီ၊၁။၅၀။ အတ္တကာရေတိ အတ္တကာရော။ ယေန အတ္တနာ ကတာကမ္မေန ဣမေ သတ္တာ ဒေဝတ္တမ္ပိ..ပါပုဏန္တိ၊ တမ္ပိ ပဋိက္ခိပတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ (၂) မိမိပြုအပ်သောလုံ့လ။ အယံ (အာရမ္ဘဓာတု) သတ္တာနံ အတ္တကာရော အယံ ပရကာရော။ အံ၊၂။၂၉၇။ (၃) ယောကျ်ားတို့ ပြုအပ်သော အမှုကိစ္စ။ အထ'တ္တကာရာနိ ကရောန္တိ ဘတ္တုသု။ ဇာ၊၂။၁၀၆။ အထ'တ္တကာရာနီတိ ယုဒ္ဓဘူမိသု ပုရိသကာရေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၂၈။

အတ္တကာရမယ (တိ) [အတ္တကာရ+မယ] မိမိသည် ပြုအပ်သောလုံ့လဖြင့် ပြီးသော၊ မိမိ၏ပုဂ္ဂိုလ်ကားဖြင့်ပြီးသော။ အတ္တကာရမယံ တော၊ နယိဒံ ဣတိဟိတိဟံ။ အပ၊၁။၂၆။

အတ္တကိစ္စ (န) [အတ္တ+ကိစ္စ] မိမိ၏အမှုကိစ္စ။ ပရကိစ္စတ္တကိစ္စာနိ၊ သဗ္ဗကိစ္စာနိ သာဓယိံ။ အပ၊ ၁။၃၇၇။

အတ္တကိလမထ (ပုံ) [အတ္တ+ကိလမထ] မိမိ-ခန္ဓာကိုယ်-မိမိကိုယ်-၏-ပင်ပန်း-ဆင်းရဲ-ခြင်း၊ မိမိ-ခန္ဓာကိုယ်-မိမိကိုယ်-ကို-ပူပန်စေ-နှိပ်စက်-ခြင်း။ အဘာဝေါတိ အတ္တကိလမထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ အနုသနကေသလုဉ္စနာဒိတပစရိယာယ, နဂ္ဂသီလဝေါသီလကုက္ကုရသီလာဒီဟိ ● အတ္တပရိတာပနေန မောဇေတွာ ယောတိတိ အတ္တကိလမထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၁၈။ အာဟိတော အဟံမာနော တွောတိ အတ္တာ၊ အတ္တဘာဝေါ။ တဿ ကိလမထော ကိလန္တဘာဝေါ အတ္တကိလမထော၊ အတ္တပီဠာ အတ္တဒုက္ခန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၀၇။

အတ္တကိလမထာနုယောဂ (ပုံ) [အတ္တကိလမထ+အနုယောဂ] မိမိ၏ ပင်ပန်းခြင်းကို အားထုတ်ခြင်း၊ ခန္ဓာကိုယ်၏ ဆင်းရဲခြင်းကို အားထုတ်ခြင်း၊ မိမိကိုယ်ကို ပင်ပန်းဆင်းရဲစေသော-အတ္တကိလမထ-အကျင့်။ ယော စာယံ အတ္တကိလမထာနုယောဂေါ။ ဝိ၊၃။၁၄။ သံ၊၂။၅၁၃။ သံ၊၃။၃၆၉။ ပဋိသံ။၃၃၀။ အတ္တကိလမထာနုယောဂေါတိ အတ္တနော ကိလမထာနုယောဂေါ၊ သရီရဒုက္ခကရဏန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၅။ အတ္တကိလမထာနုယောဂေါတိ အတ္တနော ကိလမထဿ အနုယောဂေါ၊ အတ္တနော ဒုက္ခကရဏန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၅။နှ ● အတ္တကိလမထာနုယောဂမနုယုတ္တော။ ဒီ၊၃။၉၄။အတ္တကိလမထာနုယောဂန္တိ အတ္တနော အာတာပနပရိတာပနာနုယောဂံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၀။ နှ ● အတ္တကိလမထာနုယောဂမနုယုဉ္ဇေယျ။ မ၊၃။ ၂၇၃။ဣတော ဗဟိဒ္ဓါ ပဗ္ဗဇိတာ အတ္တကိလမထာနုယောဂမနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ။ နေတ္တိ။ ၉၁။ အတ္တကိလမထာနုယောဂန္တိ အတ္တနော ကာယဿ ကိလေသနုပယောဂံ အတ္တပရိတာပနပဋိပတ္တိံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၉၃။ သမာဓိနာ အတ္တကိလမထာနုယောဂဿ ဝိတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၅။

အတ္တကိလမထာနုယောဂဝိဝဇ္ဇန (န) [အတ္တကိလမထာနုယောဂ + ဝိဝဇ္ဇန] အတ္တကိလမထ အကျင့်မှရှောင်ကြဉ်ခြင်း။ ပုရိမေန .... အတ္တ-

ကိလမထာနုယောဂဝိဝဇ္ဇနံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ဂ၂။မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄။ (သာရတ္ထ၊၁။ ၂၈၇-လည်းကြည့်။)

အတ္တဂတိက (တိ) [အတ္တ + ဂတိ+က] မိမိသာလျှင် ဆည်းကပ်ရာရှိသော၊ တရားသာလျှင် ဆည်းကပ်ရာ ရှိသော၊ သူ။ အတ္တသရဏာတိ အတ္တဂတိကာဝ ဟောထ၊မာ အညဂတိကာ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃ဂ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃ဂ။အတ္တဒီပ-လည်းကြည့်။

အတ္တဂရဟိတ (တိ) [အတ္တ + ဂရဟိတ] မိမိသည် ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ ဝေ် အတ္တဂရဟိတံ ကမ္မံ အကုဗ္ဗမာနော....။မဟာနိ။၄၂။

အတ္တဂရဟီ (တိ) [အတ္တ + ဂရဟ + ဏီ] (၁) မိမိကိုယ်ကိုသာလျှင် ကဲ့ရဲ့သော၊ မိမိကိုယ်ကို မိမိ ကဲ့ရဲ့လေ့ရှိသော၊ သူ။ အတ္တဂရဟီနော မယံ ဘန္တေ အာနန္ဒ အနညဂရဟိနော။ ဝိ၊၁။ ၂၇။ မ၊ ၂။၁၉၇။ အတ္တဂရဟိနော မယန္တိ အတ္တာနမေဝ မယံ ဂရဟာမ၊ အတ္တနော ဒေါသံ ဒေမ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၃။ အတ္တဂရဟိနောယေဝ ဟောန္တိ အနညဂရဟိနော။မ၊ ၂။၁၉၇။ (၂) မိမိသည် ကဲ့ရဲ့အပ်သော။ ယဒတ္တဂရဟီ တဒကုဗ္ဗမာနော။ သုတ္တနိ။ ၄၀၀။ ယဒတ္တဂရဟီ တဒကုဗ္ဗမာနောတိ ယံ အတ္တနာ ဂရဟတိ၊ တံ အကုဗ္ဗမာနော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၄။

အတ္တဂရု (တိ) [အတ္တ + ဂရု] မိမိကို သာ်ကိုအလေးပြုသော၊ မိမိကိုယ်လျှင် အကြီးအကဲရှိသော၊သူ။ အတ္တနော အနုနုရူပံ ပဇဟိတုကာမေန အတ္တဂရုနာ အတ္တနိဂါရဝေန ပဝတ္တိတံ အတ္တာဓိပတေယျံ။ဝိသုဒ္ဓိ ၁။၁၄။ အတ္တာ ဧဝ ဂရု အဓိပတိ ဧတဿာတိ အတ္တဂရု။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅။

အတ္တဂုတ္တ (တိ) [အတ္တ + ဂုတ္တ] မိမိကို မိမိပင် စောင့်ရှောက် (လုံခြုံစေ) အပ်သော၊ မိမိကို မိမိပင် စောင့်ရှောက် (လုံခြုံစေ) နိုင်သော၊ သူ။ အတ္တဂုတ္တော ဒါနိ ကုမာရော၊ နာလံ ပမာဒါယ။ အံ၊ ၂။၅။ သော အတ္တဂုတ္တော သတိမာ။ ဓမ္မ၊ ၆၇၊ ဇာ၊၁။၁၉၃။ အတ္တနာဝ ဂုတ္တော ရက္ခိတော၊ အတ္တာနံ ဝါ ဂေါပေတုံ ရက္ခိတုံ သမတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃။ အတ္တနာဝ ဂုတ္တတာယ အတ္တဂုတ္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃ဂ၀။

အတ္တဂုတ္တိ (ထိ) [အတ္တ + ဂုတ္တိ] မိမိကိုယ်ကို စောင့်ရှောက်(လုံခြုံစေ)ခြင်း။အဟိရုဇကုလာနိ မေတ္တံ စိတ္တံ ဖရိတုံ အတ္တဂုတ္တိယာ အတ္တ-ရက္ခာယ။ဝိ၊၄။ ၂၄၅။ အံ၊၁။၃ဂ၄။ အတ္တဂုတ္တိ-ယာတိ အတ္တနော ဂုတ္တတ္ထာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၆။

အတ္တဂ္ဂဟဏ (နံ)[အတ္တ + ဂဟဏ](၁) အတ္တဟု – စွဲလမ်းခြင်း – စွဲလမ်းသော ဒိဋ္ဌိ။ အတ္တဂ္ဂဟဏံ ပန အတ္တဝါဒုပါဒါနန္တိ န ဣဒံ ဒိဋ္ဌုပါဒါနတော-နန္တိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၂။၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၃၂၇။ (၂) အတ္တဟူသော သဒ္ဒါ။

အတ္တဂ္ဂဟဏဝိနိမုတ္တ (တိ)[အတ္တဂ္ဂဟဏ + ဝိနိမုတ္တ] အတ္တဟု စွဲလမ်းခြင်းမှ လွတ်သော။ အတ္တဂ္ဂဟဏ-ဝိနိမုတ္တံ ဂဟဏံ ဒိဋ္ဌုပါဒါနန္တိ ဣဒ ပုရိမဒိဋ္ဌိ-ဒွယာဒိဋ္ဌိဝဇ္ဇနဟိ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၃၂၇။

အတ္တဂ္ဂါဟ (ပု) [အတ္တ + ဂါဟ] ငါစသည်ဖြင့် အတ္တဟု စွဲယူခြင်း–စွဲယူသော မိစ္ဆာအယူ။ သော ဣမေသု ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အတ္တဂ္ဂါဟော ဝါ အတ္တ-နိယဂ္ဂါဟော ဝါ...။ ပေဋကော။ ၂၅၅။

အတ္တဂ္ဂါဟပတိတ (တိ) [အတ္တဂ္ဂါဟ + ပတိတ] အတ္တဂ္ဂါဟဟူသော ဒိဋ္ဌိရေအယဉ်၌ ကျရောက်သော၊သူ။ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အတ္တဂ္ဂါဟပတိတံ ဝေနေယျဇနံ သမုပဟာနနိမိတ္တ ဘဝသာနေန အတ္တဂ္ဂါဟတော မောစေတုကာမော ဘဂဝါ...။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၈၇။ အတ္တဂ္ဂါဟပတိတန္တိ အတ္တဂ္ဂါဟ-သင်္ခါတေ ဒိဋ္ဌောဃေ နိပတိတံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၁၆၃။

အတ္တဃာတ (တိ) [အတ္တ + ဃာတ] မိမိကိုယ်ကို– သတ်ခြင်း – ဖျက်ဆီးခြင်း။ ဖလာနိ ကဋ္ဌ-ကဿေဝ၊ အတ္တဃာတာယ ဖလ္လတိ။ ဓမ္မ။၁၆၄။ အတ္တနော ဃာတတ္ထမေဝ ဖလတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၀။

အတ္တစတုတ္ထ (တိ) [အတ္တ + စတုတ္ထ] မိမိလျှင် လေးယောက်မြောက် = မိမိနှင့် အခြား သုံးယောက် = မိမိပါ လေးယောက် = ဖြစ်သော၊ သူ။ အဓိဝါသေတု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါ သွာ-တနာယ အတ္တစတုတ္ထော ဘတ္တံ။ မ၊၂။၁၆။ မ၃။ ၁၈၄။ အံ၊၂။၃၁။ အတ္တစတုတ္ထောတိ အတ္တနာ စတုတ္ထော။ အံ ဋ၃။၁၈။ (နီတိ၊သုတ္တ။ ၇၁၂ ၌ ကား၊ ဘိက္ခု အတ္တစတုတ္ထော ဂါမံ ပိဏ္ဍာယ ပဝိသတိတိ အတြ အတ္တာ စတုတ္ထော ယဿ ဘိက္ခုဿ အသောပတိ ဘိက္ခုပတိ သဒ္ဒိန္တိ အတ္တ-စတုတ္ထော။ အထ ဝါ အတ္တာ စတုန္နံ ပူရဏော ယဿ သောသံ အတ္တစတုတ္ထော-ဟူ၍ ရှိ၏။) အတ္တဒုမ, အတ္တနဒုမ-တို့လည်းကြည့်။

အတ္တစိတ္တ (န) [အတ္တ + စိတ္တ] မိမိ၏စိတ်။

အတ္တစိတ္တသန္တာန (န) [အတ္တစိတ္တ+သန္တာန] မိမိ၏ စိတ်အစဉ်။ အနန္တာပူတိန္တိ အတ္တစိတ္တသန္တာနေ ကိလေသပူတိဘာဝေန အနန္တာပူတိ ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၂၃။

အတ္တဇ (တိ) [အတ္တ + ဇန + ကွိ။ ရူ။၅၇၀-ကြည့်။] မိမိ၌ဖြစ်သော၊ မိမိမှဖြစ်သော၊ အသီး, သား, သွေး စသည်။ အတ္တနာ ဟိ ကတံ ပါပံ၊ အတ္တဇံ အတ္တသမ္ဘဝံ။ ဓမ္မ။၃၇။ အတ္တနိ ဇာတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၆။ ယထာ မဟာရုက္ခ ကာဠိ ဝေဠု အသာ-တရိ အတ္တဇေန ဟညတိ။မိလိန္ဒ။၁၆၇။ဇတ္တာဝရော ပုတ္တော အတ္တဇော ပုတ္တော ....။ မဟာနိ။၁၉၁။ အတြဇ-လည်းကြည့်။

အတ္တဇန (ပု) [အတ္တသမ + ဇန] မိမိနှင့်တူသော သူ၊ မိမိကိုယ်နှင့် ထပ်တူ ချစ်မြတ်နိုးအပ်သော သူ။ န ဝါယမေ အတ္တဇနဿ ဂုတ္တိယာ။ ဇာ၊၁။ ၂၈၂။ အတ္တဇနဿာတိ အတ္တသမဿ အင်္ဂသမာနဿ ဇနဿ၊ မိတ္တဿာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။

အတ္တဇိဂုစ္ဆနာ (ထီ) [အတ္တ + ဇိဂုစ္ဆနာ] မိမိကိုယ်ကို စက်ဆုပ်ခြင်း။ ဟိဋ္ဌနာတိ ဇာတိ-အာဒီဟိ အတ္တဇိဂုစ္ဆနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။

အတ္တဇ္ဈတ္တ (တိ) [အတ္တ + ဇေဋ္ဌက] မိမိကိုယ်ကို အကြီးအမှူးပြုသော၊သူ။ အတ္တာဓိပတေယျ-ကောတိ အတ္တဇေဋ္ဌကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

အတ္တဇ္ဈာသယ(ပု) [အတ္တ + အဇ္ဈာသယ] (၁) မိမိ၏ = အလို = အဇ္ဈာသယ။(တိ) (၂) မိမိ၏ အလိုရှိသော သုတ္တန်ကျမ်း၊ မိမိ၏အလိုဟူသော အကြောင်း ရှိသော=မိမိ၏ အလိုဖြင့်သာ ဖြစ်သော = သုတ်ကို=ချထား= ဟောကြား=ခြင်း။ ....ချထား=ဟောကြား=အပ်သောသုတ်။ စတ္တာ-ရော ဟိ သုတ္တန်ကျေပါ အတ္တဇ္ဈာသယော ပရဇ္ဈာ-သယော ပုစ္ဆာဝသိကော အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကောတိ။ တတ္ထ ယာနိ သုတ္တာနိ ဘဂဝါ ပရေဟိ အနဇ္ဈိ-ဋ္ဌော ကေဝလံ အတ္တနော အဇ္ဈာသယေနေဝ ကထေသိ၊ ....တေသံ အတ္တဇ္ဈာသယော နိက္ခေပေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀-၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၃၂-၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၂-တို့လည်းကြည့်။) အတ္တနော အဇ္ဈာသယော အတ္တဇ္ဈာသယော၊ သော ဒ အဿ အတ္ထိ ကာရဏ-ဘူတောတိ အတ္တဇ္ဈာသယော၊ အတ္တနော အဇ္ဈာ-သယော ဧတဿာတိ ဝါ အတ္တဇ္ဈာသယော။ ပရဇ္ဈာသယေပိ ဧသေဝ နယော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၈။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂။ (ဒီ၊ဋီ၊၁။၅၇။ မ၊ဋီ၊၁။၅၄-၅။ သံ၊ဋီ၊၂။၇၀။ အံ၊ဋီ ၁။၄၈။ သီ၊ဋီ သစ်၊၁။ ၂၁၈-တို့လည်းကြည့်။)

အတ္တညူဟ (တိ) [အတ္တ+ဟာ + အ။ (အသုတ္တသ-မာသ်)] အတ္တဒိဋ္ဌိကို စွန့်ပြီးသော၊သူ။ အတ္တညူ-ဟော နယိဓ ပကုဗ္ဗမာနော။ သုတ္တနိ။၄၁၂။ အတ္တဒိဋ္ဌိယာ ယဿ ကဿစိ ဝါ ဂဟဏဿ ပဟီနတ္တာ အတ္တညူဟော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။

အတ္တညုတာ (ထီ) [အတ္တညူ + တာ] ပဓာနီယင်္ဂ တရား ၅ ပါးနှင့် ပြည့်စုံသော မိမိကိုသိသည်၏ အဖြစ်၊ မိမိကိုသိခြင်း။ ပတ္တညုတာ အတ္တညု-တာယ ပဒဋ္ဌာနံ၊ အတ္တညုတာ ပုဗ္ဗေကတပုညု-တာယ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ။၂၆။ ပတ္တညုတာ အတ္တညုတာယ ပစ္စယော။ နေတ္တိ။၆၇။ အတ္တ-

နော ပဋ္ဌဟိ ပစောနိယဂေဟိ အမနုဿဂတသာ ဇာနန္တာ အတ္တညုတာ။ ရင်၊ ၄။ ၉၃။

အတ္တညူ (တိ)[အတ္တ+ဉာ+ရူ။(အာတ္တညူ-သံ)] မိမိကိုသိသော၊ မိမိ၏ပမာဏကို သိသော၊ သူ။ ဣဓာဝုသော ဘိက္ခု ဓမ္မညူ စ ဟောတိ အတ္တညူ စ အတ္ထညူ စ။ ဒီ၊ ၃။ ၂၀၈။ “ဧတ္တကောမှိ သီလေန သမာဓိနာ ပညာယာ”တိ ဧဝံ အတ္တာနံ ဇာနာတီတိ အတ္တညူ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၁။ အတ္တာနံ ဇာနာတီတိ ယာထာဝတော အတ္တနော ပမာဏဇာနနဝသေန အတ္တာနံ ဇာနာတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၅၈။

အတ္တဋ္ဌပည (တိ) [အတ္တဋ္ဌ+ပညာ] မိမိ၌ တည်သော၊ ပညာရှိသော၊ မိမိ အကျိုးကိုသာ ကြည့်သော၊ သူ။ အတ္တဋ္ဌပညာ အသုစီ မနုဿာ။ သုတ္တနိ၊ ၂၉၀။ အပ၊ ၁။ ၁၅။ အတ္တနိ ဌိတာ ဧတေသံ ပညာ၊ အတ္တာနံယေဝ ဩလောကေန္တိ, န အညန္တိ အတ္တဋ္ဌပညာတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၈။ အတ္တဋ္ဌပညာတိ....န အညန္တိ အတ္ထော။ အတ္တတ္ထ-ပညာတိပိ ပါဌော၊ တဿ အတ္တနော အတ္ထမေဝ ဩလောကေတိ၊ န ပရတ္ထန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၄။ အတ္တတ္ထပည-လည်းကြည့်။

အတ္တဋ္ဌမ (တိ)[အတ္တ+အဋ္ဌမ] မိမိလျှင်ရှစ်ယောက်မြောက်–မိမိနှင့် အခြား ခုနစ်ယောက်– မိမိပါ ရှစ်ယောက်– ဖြစ်သော၊သူ။ တံ မနောဘာဝ-နီယံ အယျံ ရေဝတံ အတ္တဋ္ဌမံ ဘတ္တေန အဘိ-နိမန္တေသိ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၃၇။ အတ္တစတုတ္ထ-လည်းကြည့်။

အတ္တဋ္ဌမက (တိ) [အတ္တဋ္ဌမ+က] မိမိလျှင်ရှစ်ယောက်မြောက်ဖြစ်သော၊သူ။ ထေရဿ မဟာ-ကစ္စာယနဿ အတ္တဋ္ဌမကဿ ပိဏ္ဍပါတံ အဒါသိ..။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၁။

အတ္တတတိယ (တိ) [အတ္တ+တတိယ] မိမိလျှင်သုံးယောက်–မိမိနှင့်အခြားနှစ်ယောက် – မိမိပါသုံးယောက်–ဖြစ်သော၊သူ။ တဒါ ပန အတ္တတတိ-ယာ အာဂန္တွာ ဒိဝါဋ္ဌာနေ ထေရံ ဥပသင်္ကမိတွာ ....။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၀။ အတ္တစတုတ္ထ-လည်းကြည့်။

အတ္တတာ (ထီ) [အတ္တ+တာ] မိမိ၏အဖြစ်၊မိမိနှင့် တူသည်၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗတ္တတာယာတိ သဗ္ဗေသု ဟီနမဇ္ဈိမုက္ကဋ္ဌမိတ္တသပတ္တမဇ္ဈတ္တာဒိပ္ပဘေဒေသု အတ္တတာယ၊ “အယံ ပရသတ္တော”တိ ဝိဘာဂံ အကတွာ အတ္တသမတာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၁-၂။

အတ္တတ္တနိယဂါဟ (ပု) [အတ္တ+အတ္တနိယ+ဂါဟ] ငါ, ငါ၏ ဥစ္စာ–အတ္တ, အတ္တနိယ-ဟု စွဲယူခြင်း။ ဣတ္ထိပုရိသာဒိပရိကပ္ပဝသေန နိစ္စာဒိဝသေန အတ္တတ္တနိယဂါဟဝသေန စ အဘိရတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၉၃။

အတ္တတ္တနိယဂါဟဝတ္ထု (နပုံ) [အတ္တတ္တနိယဂါဟ+ဝတ္ထု] အတ္တ,အတ္တနိယ-ဟုစွဲယူခြင်း၏ တည်ရာ ဝတ္ထု (ခန္ဓာငါးပါး)။ အတ္တတ္တနိယဂါဟဝတ္ထုဿ တေပရမတော။...တေပရမန္တိ အတ္တတ္တနိယ-ဂါဟဝတ္ထု ယဒိဒံ ရူပါဒယော ပဉ္စ။ .... တသ္မာ အတ္တတ္တနိယဂါဟဝတ္ထုဿ တေပရမတောပိ ပဉ္စေဝ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၈-၉။

အတ္တတ္တနိယသာရ (ပု) [အတ္တ+အတ္တနိယ+သာရ] အတ္တ, အတ္တနိယ ဟူသော အနှစ်သာရ။ တသ္မိံ ဓမ္မေ အတ္တတ္တနိယသာရဿ နတ္ထိဘာဝေါ ဝုတ္တော ဟောတိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၆၈။

အတ္တတ္တနိယသာရသာရ (ပု)[အတ္တတ္တနိယသာရ+သာရ] အတ္တ, အတ္တနိယ-ဟူသော အနှစ်သာရဟု ဆိုအပ်သော အနှစ်သာရ။ အတ္တသာရသာရ-ကြည့်။

အတ္တတ္ထ (ပု) [အတ္တ+အတ္ထ] (၁) မိမိ၏အကျိုးစီးပွါး။ အတ္တတ္ထံ ဝါ ဟိ ဘိက္ခဝေ သမ္ပဿ-မာနေန။ သံ၊ ၁။ ၂၆၇။ အတ္တတ္ထန္တိ အတ္တနော အတ္ထဘူတံ အရဟတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၀။ အတ္တတ္ထမ္ပိ တသ္မိံ သမယေ ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိ။ အံ၊ ၂။ ၂၀၂။ အရဟတ္တသင်္ခါတော အတ္တနော အတ္ထော အတ္တတ္ထော နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၆၇။ သော ဝတ ဘိက္ခု အာဝိလေန စိတ္တေန အတ္တတ္ထံ ဝါ

ဥ သတိ ပရတ္ထံ ဝါ ဥ သတိ ဥဘယတ္ထံ ဝါ ဥ သတိ...နေတိ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။အံ၊၁။၈၈။အတ္တတ္ထာယ ပဋိပန္နော ... နော ပရတ္ထာယ .... ၊ ဥဘယတ္ထာယ ... ။အံ၊၁။၁၅၆၊၂၁၇။ (ဤပါဠိတို့၌ အတ္တတ္ထ, ပရတ္ထ, ဥဘယတ္ထ-တို့အရကို အံ႒၊၁။ ၄၄။ အံ႒၊၂။၁၄၁၊ ၂၀၁-တို့တွင်ကြည့်။) အတ္တတ္ထာယ သဒ္ဓမ္မော မမေဒံ။ ဇာ၊၁။၁၀၉။ အတ္တတ္ထာယာတိ အတ္တနော ဝုဍ္ဍိအတ္ထာယ။ ဇာ႒၊ ၄။ ၁၈၁။ (မ႒၊၃။၁၅၆-၌ကား 'အတ္တဟိတံ'ဟု ရှိသည်၊ ၎င်းကြည့်။) (၂) မိမိ၏အနက်။ တဒ္ဓိ အတ္တတ္ထပရတ္ထာဒိဘေဒေ အတ္ထေ သုဒေတိ။ ဝိ႒၊ ၁။၁၅။ ဓီ႒၊၁။၁၈။ အဘိ႒၊၁။ ၂၀။(ဤပါဠိ၌ အတ္ထ-သဒ္ဒါသည် အကျိုး,အကျိုးအနက်,အနက် ဤ၃-မျိုးကို ဟောသည်။သာရတ္ထ၊၁။၆၉-၇၀။ ဒီ၊ ဋီ-၁၊၂၆။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၉၀-၉၂-တို့တွင်ကြည့်။ အပရေဝါဒ အရ အတ္တတ္ထ, ပရတ္ထ အမျိုးမျိုးကို လည်း ၎င်းတို့မှာပင်ကြည့်။)(၃) မိမိ၏အကျိုး အနက်။ (၂) အနက်ပြန်ကြည့်။

အတ္တတ္ထကာမ (တိ) [အတ္တတ္ထ + ကာမ] မိမိ၏ အကျိုးစီးပွါးကို အလိုရှိသော၊ သူ။ တသ္မာ အညာပိ အတ္တတ္ထကာမေန ကုလပုတ္တေန ....။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၇။

အတ္တတ္ထကာရဏ (တိ) [အတ္တတ္ထ + ကာရဏ] မိမိ အကျိုးလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ မိမိအကျိုး ရလိုခြင်းသာ အကြောင်းရှိသော၊ သူ။ ကာရဏတ္တာတိ အတ္တတ္ထကာရဏာ ပရတ္ထကာရဏာ ဥဘယတ္ထကာရဏာ .... ။စူဠနိ။၁၀၆။

အတ္တတ္ထပည (တိ)[အတ္တ + အတ္ထ + ပညာ။အတ္တဒ္ထ + ပညာ] မိမိအကျိုး၌ (မိမိအတွက်) သာ ပညာ ရှိသော၊ မိမိ၌သာတည်သော ပညာရှိသော၊ ကိုယ်ကျိုးကိုသာငဲ့သော၊ သူ။ အတ္တတ္ထပညာ အသုစီ မနုဿာ ... ဇာ၊၁။ ၁၉၀၊၂၁၆။ အတ္တတ္ထပညာတိ အတ္တနော အတ္ထာယ ပညာ ယေသံ အနေကလာဘကတ္တာ အတ္တနိယေဝ ဝါ ဌိတာ ဧတေသံ ပညာတိ အတ္တတ္ထပညာ။ ဇာ႒၊၃။၄၇၂။ နာသုစေ အတ္တတ္ထပညမ္ဟိ။ဇာ၊၁။၂၁၆။ အတ္တနော အတ္တာ-ယ ဧဝ ယဿာ ပညာ သော့ ဟာဝသေန ၈ ဘဇတိ၊ နေတ္တိကေဘဝ ဘဇတိ၊ တသ္မိံ အတ္တတ္ထပညေပိ န ဝိဿသေ။ ဇာ႒၊၄။၅၇။ အတ္တဒ္ထပည-လည်း ကြည့်။

အတ္တတ္ထပရိပုစ္ဆာ (ထီ) [အတ္တတ္ထ + ပရိပုစ္ဆာ] မိမိ အကျိုးစီးပွါးကို မေးမြန်းခြင်း။

အတ္တတ္ထပရိပုစ္ဆာသမ္ပဒါ (ထီ) [အတ္တတ္ထပရိပုစ္ဆာ + သမ္ပဒါ] မိမိအကျိုးစီးပွါး — သာသနာတော်၏ ဟုတ်မှန်တိုင်းသော အနက်အဓိပ္ပါယ် — ကို မေး မြန်းခြင်းနှင့်ပြည့်စုံခြင်း။ အာဂမသမ္ပဒါ,အဓိဂမ-သမ္ပဒါ, ပုဗ္ဗဟေတုသမ္ပဒါ, အတ္တတ္ထပရိပုစ္ဆာ-သမ္ပဒါ, တိတ္ထဝါသသမ္ပဒါ, ယောနိသောမနသိ-ကာရသမ္ပဒါ, ဗုဒ္ဓုပနိဿယသမ္ပဒါ။ ဇာ႒၊၄။ ၉၇။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၉၁-လည်းကြည့်။

အတ္တတ္ထပုစ္ဆာ (ထီ)[အတ္တတ္ထ + ပုစ္ဆာ]မိမိအကျိုး၌ မေးမြန်းခြင်း။ အပရာပိ တိဿော ပုစ္ဆာ အတ္တတ္ထပုစ္ဆာ ပရတ္ထပုစ္ဆာ ဥဘယတ္ထပုစ္ဆာ။ စူဠနိ။၅၁။

အတ္တတ္ထမန္တနာ (ထီ) [အတ္တတ္ထ + မန္တနာ] မိမိ အကျိုး၌ တိုင်ပင်ခြင်း။ အတ္တတ္ထမန္တနာ ပရတ္ထ-မန္တနာ ဥဘယတ္ထမန္တနာ။ စူဠနိ။၂၄၆။

အတ္တတ္ထာဒိဘေဒ (ပု) [အတ္တတ္ထ + အာဒိ + ဘေဒ] (၁) မိမိ၏အကျိုးစီးပွါးစသော အပြား။ (တိ) (၂) မိမိ၏အကျိုးစီးပွါးစသည် အပြားရှိသော။ အတ္တူပနာယိက-ကြည့်။

အတ္တဒတ္ထ[၁](တိ)[အတ္တ[၂] + ဒတ္ထ]ဇွဲကိုင်အပ်သောတုတ် ရှိသော လက်နက်ရှိသော၊ သူ။ အဝိရုဒ္ဓံ ဝိရုဒ္ဓေသု၊ အတ္တဒဏ္ဍေသု နိဗ္ဗုတံ။ မ၊၂၊၄၁၀။ ဓမ္မ။၃၇၊ သုတ္တနိ။၁၃၇၆။ အတ္တဒဏ္ဍေသူတိ ဂဟိတဒဏ္ဍေသု။ မ႒၊၃။၂၉၉။ ဟတ္ထဂတေ ဒဏ္ဍေ ဝါ သတ္ထေ ဝါ အဝိဇ္ဇမာနေပိ ပရေသံ ပဟာရဒါနတော အဝိ-ရတတ္တာ အတ္တဒဏ္ဍာသု ဧဝေသု နိဗ္ဗုတံ နိက္ခိတ္တ-ဒဏ္ဍံ။ဓမ္မ႒၊၂၊၄၁၀။ သုတ္တနိ႒၊၂။၁၉၉။ အတ္တ-

ဒတ္ထေသု နိဗ္ဗုတာ။သံ၊၁။၂၃၀။ အတ္တဒတ္ထေသု နိဗ္ဗုတာတိ ပရဝိဟေဌနတ္တံ ဂဟိတဒတ္ထေသု သတ္တေသု နိဗ္ဗုတာ ဝိဿဋ္ဌဂဏ္ဍာ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၃။

အတ္တဒတ္ထ² (ပု) [အတ္တ³+ဒတ္ထ] မိမိ၏ – မိမိသည် ပြုအပ်သော – ဒဏ်၊ မိမိပြုအပ်သော ဒုစရိုက်။ အတ္တဒတ္ထာ ဘယံ ဇာတံ၊ ဇနံ ပဿထ မေဓဂံ။ သုတ္တနိ။၄၂၄။ အတ္တဒတ္ထတော ဇာတံ။ မဟာနိ။၃၁၅။ အတ္တဒတ္ထာ ဘယံ ဇာတံ အတ္တနော ဒုစ္စရိ-တကာရဏာ ဇာတံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။ အတ္တ-ဒတ္ထတော ဇာတန္တိ အတ္တနော ကာယဒုစ္စရိတ-တော ဥပ္ပန္နံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၇၄။

အတ္တဒတ္ထသုတ္တ (န) [အတ္တဒတ္ထ+သုတ္တ] အတ္တ-ဒတ္ထသုတ်။ သုတ္တနိပါတပါဠိ၊ ၄-ဝဂ်၊ ၁၅-သုတ်။ သုတ္တနိ။၄၂၄-၅။ မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၁၅-သုတ်။ မဟာနိ။၃၁၅၊၃၁၂။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀-တို့လည်းကြည့်။)

အတ္တဒတ္ထသုတ္တနိဒ္ဒေသ (ပု) [အတ္တဒတ္ထသုတ္တ+နိဒ္ဒေသ] အတ္တဒတ္ထသုတ်၏–အကျယ်–နိဒ္ဒေသ၊ အတ္တဒတ္ထသုတ္တနိဒ္ဒေသ။ မဟာနိဒ္ဒေသပါဠိ၊၁-ဝဂ်၊ ၁၅-သုတ်။ မဟာနိ။ ၃၁၅-၃၁၂။ အထ အတ္တ-ဒတ္ထသုတ္တနိဒ္ဒေသံ ဝဏ္ဏတိ။ မဟာနိ။၃၁၅။

အတ္တဒတ္ထ (ပု) [အတ္တ+အတ္ထ၊ ဝ-လာ] (၁) မိမိ၏အကျိုးစီးပွား။ အတ္တဒတ္ထမဓာရိသံ။သုတ္တနိ။ ၃၂၂။ မန္တ္တဗ္ဗေန ဖြဟ္မဝိဟာရဘာဝနာဒိ အတ္တ-နော အတ္ထံ အကံသု။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ သော ပဿတိ အတ္တဒတ္ထံ ပရတ္ထံ။ ဇာ၊၁။၄၀။ အတ္တ-ဒတ္ထံ ပရတ္ထေန၊ ဗဟုနာပိ န ဟာပယေ။ အတ္တ-ဒတ္ထမဘိညာယ၊ သဒတ္ထပသုတော သိယာ။ ဓမ္မ။၃၀။ အတ္တတ္ထ-လည်းကြည့်။ (၂)အတ္တဒတ္ထ အမည်ရှိသောမထေရ်။ အတ္တဒတ္ထထေရော ပန စိန္တေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။

အတ္တဒတ္ထတ္ထေရဝတ္ထု (န)[အတ္တဒတ္ထတ္ထေရ+ဝတ္ထု] အတ္တဒတ္ထမထေရ်၏ – အကြောင်းအရာ–ဝတ္ထု။ ဓမ္မပဒပါဠိ၊ ၁၂-ဝဂ်၊ ၁၀-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ။၃၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၂-၃။

အတ္တဒတ္ထသဒိသ (တိ) [အတ္တဒတ္ထ+သဒိသ]အတ္တ-ဒတ္ထမထေရ်နှင့်တူသော။သူ။ တသ္မာ အညေနပိ အတ္တဒတ္ထသဒိသေနေဝ ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၂။

အတ္တဒန္တ (တိ) [အတ္တ+ဒန္တ] (၁) မိမိကိုယ်ကို မိမိသာလျှင် ဆုံးမအပ်ပြီးသော၊ မိမိကိုယ်တိုင် သာလျှင် ယဉ်ကျေးသော၊ သူ။ မနုဿဘူတံ သမ္ဗုဒ္ဓံ၊ အတ္တဒန္တံ သမာဟိတံ။ အံ၊၂။၃၀၃။ ထေရ။၃၁၈။ အတ္တဒန္တန္တိ အတ္တနာဝ ဒန္တံ၊ န အညေဟိ ဒမထံ ဥပနီတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၁။ (ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀-လည်းကြည့်။) အတ္တဒန္တဿ ပေါသဿ၊ နိစ္စံ သညတစာရိနော။ ဓမ္မ။၂၈။ နိဗ္ဗိသေသတာယ အတ္တဒန္တော ပေါသော။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၁၉။ အတ္တဒန္တော တတော ဝရံ။ ဓမ္မ။ ၅၉။ အတ္တဒန္တောတိ ...ယော ပန တေဟိ အဒိယ-မင်္ဂေဟိ အတ္တနော ဒန္တတာယ အတ္တဒန္တော နိဗ္ဗိသေသဝနော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၉။ (၂)ဆုံးမအပ် ပြီးသော – ယဉ်ကျေးပြီးသော – စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အတ္တဒန္တံ သမာဟိတံ။ ပေတ။ ၂၁၁။ အပ၊၁။၅၃။ အတ္တဒန္တန္တိ ဥတ္တမေန ဒမထေန ဒမိတစိတ္တံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၄၈။ အတ္တဒန္တံ ဒမိတ-စိတ္တံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၇။

အတ္တဒမ (ပု) [အတ္တ+ဒမ]မိမိကိုယ်ကိုဆုံးမခြင်း။

အတ္တဒမတ္ထ (ပု) [အတ္တဒမ+အတ္ထ] မိမိကိုယ်ကို ဆုံးမခြင်းဟူသော အကျိုး။ ယာဝဒေဝ အတ္တ-ဒမတ္ထာယ အတ္တသမတ္ထာယ အတ္တပရိနိဗ္ဗာပန-တ္ထာယ။မဟာနိ။၁၈၃။ .ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တာယ ပညာယ အတ္တနော ဒမနတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၉၉။

အတ္တဒမထ (ပု) [အတ္တ+ဒမထ] မိမိကိုယ်ကို မိမိ ဆုံးမခြင်း။

အတ္တဒမထတ္ထ (ပု) [အတ္တဒမထ+အတ္ထ] မိမိကိုယ် ကိုမိမိဆုံးမခြင်း–မိမိ၏ယဉ်ကျေးခြင်း–ဟူသော အနက်သဘော။ ယထာတိ ဒသ ယထတ္တာ။

အတ္တဒမထေတ္ထော ယာထေတ္ထော။ အတ္တသမထေတ္ထော ယာထေတ္ထော. ။ပဋ္ဌိသံ၊၁၇၂။ အတ္တဒမထေတ္ထောတိ အရဟတ္တမဂ္ဂက္ခဏေ အတ္တနော နိဗ္ဗိသေဝနတ္ထော။ ပဋ္ဌိသံ၊ဋ္ဌ၊၂၈၄။

အတ္တဒမန (န) [အတ္တ+ဒမန] မိမိကိုယ်ကိုဆုံးမခြင်း၊ မိမိကို ဆုံးမခြင်း။ အတ္တဒမနသာခ်ါတော ဒမေ၁။ဓော၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဒမေ၁တိ ဣန္ဒြိယသံဝရော၊ ဥပေါသထဝသေန ဝါ အတ္တဒမနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၆။ အတ္တဒမနန္တိ စိတ္တဒမနံ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၁၂၃။ (သံ၊ဋ္ဌိ၊၁။၇၀-လည်းကြည့်။)

အတ္တဒိဋ္ဌိ (ဣ) [အတ္တ+ဒိဋ္ဌိ] အတ္တ-ဟုစွဲယူသော အယူ၊ အတ္တအယူ။ အတ္တံ ပဟာယာတိ အတ္တဒိဋ္ဌိံ ပဟာယ။ မဟာနိ။ ၈၃။ တသာ ဟိ အတ္တဒိဋ္ဌိ ဝါ ဥစ္ဆေဒဒိဋ္ဌိ ဝါ နတ္ထိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၉။

အတ္တဒိဋ္ဌိကော (တိ) [အတ္တဒိဋ္ဌိ+ဟာ+က] အတ္တ-အယူကိုစွန့်သော၊သူ။ အတ္တဉ္ဇဟောတိ အတ္တဒိဋ္ဌိဇဟော။ မဟာနိ။၆၉။ အတ္တဒိဋ္ဌိဇဟောတိ "ဧသော မေ အတ္တာ"တိ ဂဟိတဒိဋ္ဌိ ဇဟော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၉၀။

အတ္တဒီပ (တိ) [အတ္တ+ဒီပ။အတ္တာ ဒီပေါ ပတိဋ္ဌာ ဧတေသန္တိ အတ္တဒီပါ။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊၃။၂၄။ သံ၊ဋ္ဌိ၊၂။ ၂၁၉။] မိမိကိုယ်လျှင်-မှီခို-အားကိုး-ပုန်းအောင်း-ဆည်းကပ်-လည်းလျောင်း-ရာ ရှိသော၊သူ၊ လောကီလောကုတ္တရာ တရားလျှင် မှီခို ရာ ရှိသော၊သူ၊ မိမိဂုဏ်လျှင် မှီခို...ရာ ရှိသော၊သူ၊ မိမိကိုယ်ကိုသာ-တရားကိုသာ-အားကိုးသော၊သူ။ အတ္တဒီပါ ဝိဟရထ အတ္တသရဏာ အနညသရဏာ။ ဒီ၊၂။၈၅။ဒီ၊၃။၄၈။ သံ၊၂။၃၅။သံ၊၃။၁၃၃။ အတ္တဒီပါတိ မဟာသမုဒ္ဒဂတာ ဒီပံ ဝိယ အတ္တာနံ ဒီပံ ပတိဋ္ဌံ ကတွာ ဝိဟရထ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၈။ အတ္တဒီပါတိ အတ္တာနံ ဒီပံ တာဏံ လေဏံ ဂတိံ ပရာယဏံ ပတိဋ္ဌံ ကတွာ ဝိဟရထာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ အတ္တ (၃) အနက်လည်းကြည့်။ယော အတ္တဒီပေါ ဝိစရန္တိ လောကေ။ သုတ္တနိ။၃၅၄။ အတ္တဒီပါတိ အတ္တနော ဂုဏေ ဝေ အတ္တနော ဒီပံ ကတွာ ဝိစရန္တာ ခီဏာသဝါ ဝုစ္စန္တိ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။

အတ္တဒီပဝဂ္ဂ (ပု) [အတ္တဒီပ+ဝဂ္ဂ] မိမိကိုယ်-တရား-ကိုသာ အားကိုးသောသူကို အဦးအစ ထား၍ ဟောအပ်သော အကြောင်း အရာစု၊ အတ္တဒီပဝဂ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊၁-သံယုတ်၊၅-ဝဂ်။သံ၊၂။၃၅-၄၃။

အတ္တဒီပသုတ္တ (န) [အတ္တဒီပ+သုတ္တ] မိမိကိုယ်-တရား-ကိုသာ အားကိုးရမည်ကို ပြသောသုတ်၊ အတ္တဒီပသုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊၁-သုတ်။ သံ၊၂။၃၅-၆။

အတ္တဒုက္ခ (န) [အတ္တ+ဒုက္ခ] မိမိ၏ဆင်းရဲခြင်း။ ယော အတ္တဒုက္ခေန ပရဿ ဒုက္ခံ၊ သုခေန ဝါ အတ္တသုခံ ဒဟာတိ။ ဇာ၊၂။၄၃၃။ ယော အတ္တနော ဒုက္ခေန ပီဠိတော တံ ပရဿ ဒဟတိ၊ အတ္တနော သဂိရတော အပနေတွာ ပရဿ သဂိရေ ခိပတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၃၆။ အတ္တဗျာဗာဓာယာတိ အတ္တဒုက္ခာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။

အတ္တဒုက္ခာဝဟ (တိ) [အတ္တ+ဒုက္ခ+အာဝဟ] မိမိ၏ ဆင်းရဲကို ဆောင်သော။ ပါပံ အတ္တဒုခါဝဟံ။ ဇာ၊၁။၃၆၀။ အတ္တဒုခါဝဟန္တိ အတ္တနော ဒုက္ခာဝဟံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁။

အတ္တဒုခါဝဟ (တိ) အတ္တဒုက္ခာဝဟ-ကြည့်။

အတ္တဒုတိယ (တိ) [အတ္တ+ဒုတိယ] မိမိလျှင် နှစ်ယောက်မြောက်-မိမိနှင့် အခြားတယောက်-မိမိပါ နှစ်ယောက်-ဖြစ်သော၊သူ။ ပတ္တစီဝရမာဒါယ အတ္တဒုတိယော ကုသိနာရာယံ ပါဝိသိ။ ဒီ၊ ၂။၁၂၂၊၁၃၀။ အတ္တဒုတိယော ယေန ရာဇကာရာမော တေနုပသင်္ကမိ။ မ၊၃။၃၁၅။ အတ္တ-တတ္ထ-လည်းကြည့်။

အတ္တဒုဗ္ဗလ (တိ) [အတ္တ+ဒုဗ္ဗလ] မိမိကိုယ်တိုင်–အားအင်နည်းသော–မစွမ်းဆောင်နိုင်သော။ ဇာယရေ သံဃာ အတ္တဒုဗ္ဗလာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၃၂။ အတ္တဒုဗ္ဗလာတိ အတ္တနာ ဒုဗ္ဗလာ အသမတ္ထာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၃၆၆။

အတ္တဒွါဒသမ (တိ) [အတ္တ+ဒွါဒသမ] မိမိလျှင် တဆဲ့နှစ်ယောက်မြောက်–မိမိနှင့်အခြားတဆဲ့တယောက်–မိမိပါ တဆဲ့နှစ်ယောက်–ဖြစ်သော၊ သူ။ ဘိက္ခာစာရဝေလာယ ပါရုပိတွာ အတ္တဒွါဒသမော (နာဂတ္ထေရော) ဂါမဒွါရေ နိဂြောဓရုက္ခမူလေ အဋ္ဌာသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆။ အတ္တစတုတ္ထ-လည်းကြည့်။

အတ္တနဋ္ဌမ (တိ) [အတ္တ+အဋ္ဌမ။ န-လာ] မိမိလျှင် ရှစ်ယောက်မြောက် – မိမိနှင့် အခြားခုနစ်ယောက်– မိမိပါရှစ်ယောက် – ဖြစ်သော၊ သူ။ တာဟံ ဘတ္တေန နိမန္တေသိံ၊ရေဝတံ အတ္တနဋ္ဌမံ။ ဝိမာန။၄၉။ (အတ္တနာ အဋ္ဌမံ-ဟု ဝါကျလည်း ကြံနိုင်သည်။) အတ္တဋ္ဌမ-လည်းကြည့်။

အတ္တနိဒဿန (န) [အတ္တ+နိဒဿန] မိမိကိုယ်ကို–ညွှန်ပြခြင်း–ညွှန်ပြကြောင်း ဖြစ်သော စကား။ အဟန္တိ အတ္တနိဒဿနံ။ သုတ္တနိ-ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။

အတ္တနိပါတနပဉ္ဟ (တိ) [အတ္တ+နိပါတန+ပဉ္ဟ] မိမိကိုယ်ကိုသတ်သေခြင်းကိုမေးသော – အတ္တနိပါတန – ပြဿနာ။ မိလိန္ဒ။၁၉၃-၅။

အတ္တနိဗ္ဗိသေသ (ပု) [အတ္တ+နိဗ္ဗိသေသ] မိမိနှင့် မထူးသော။ ဣမေ သတ္တာ "မမ ဣဒံ"န္တိ ပရိဂ္ဂဟိတံ ဝတ္ထုံ အတ္တနိဗ္ဗိသေသံ မညမာနာ အဗ္ဘန္တရိမံ ကရောန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၆။

အတ္တနိမိတ္တ (န) [အတ္တ+နိမိတ္တ] ငါဟူသော အမှတ်အသား၊ အတ္တနိမိတ်။ ဝိပဿနာ ဟိ နိစ္စနိမိတ္တံ ဓုဝနိမိတ္တံ သုခနိမိတ္တံ အတ္တနိမိတ္တဉ္စ ဥဂ္ဃါဋေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။

အတ္တနိယ (တိ) [အတ္တ+ဣယ။ အတ္တနော ဣဒန္တိ အတ္တနိယံ၊ န-ကာရာဂမော။ ရူ။၃၆၂။] ငါ၏ ပစ္စည်းဥစ္စာ၊ ငါ၏အပိုင်ဖြစ်သော အရာ၊ ငါနှင့် စပ်ဆိုင်သောအရာ၊ အတ္တပိုင်ဥစ္စာ။ န ပိ နော ဧတံ ဘန္တေ အတ္တာ ဝါ အတ္တနိယံ ဝါ။ မ၊၁။ ၁၉၄။ အတ္တနိယံ ဝါတိ အမှာကံ စီဝရာဒိ-ပရိက္ခာရောပိ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅။ ဣမေသု အာယသ္မာ ခေမကော ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ကိဉ္စိ အတ္တံ ဝါ အတ္တနိယံ ဝါ အသမနုပဿတိ။ သံ၊၂။၁၀၄။ အတ္တနိယန္တိ အတ္တနော ပရိက္ခာရဇာတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၉။ စက္ခု ခေါ အာနန္ဒ သုညံ အတ္တေန ဝါ အတ္တနိယေန ဝါ။ သံ၊၂။ ၂၀၀။ အတ္တနိယေနာတိ အတ္တနော သန္တကေန ပရိက္ခာရေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇။ (ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၀-ကြည့်။) အတ္တနိ ဝါ ဘိက္ခဝေ သတိ "အတ္တနိယံ မေ"တိ အဿာတိ? ဧဝံ ဘန္တေ။ အတ္တနိယေ ဝါ ဘိက္ခဝေ သတိ "အတ္တာ မေ"တိ အဿာတိ? ဧဝံ ဘန္တေ။ မ၊၁။၁၉၁။ ဘိက္ခဝေ အတ္တနိ ဝါ သတိ "ဣဒံ မေ ပရိက္ခာရဇာတံ အတ္တနိယံ"န္တိ အဿ။ အတ္တနိယေ ဝါ ပရိက္ခာရေ သတိ "အယံ မေ အတ္တာ ဣမဿ ပရိက္ခာရဿ သာမီ"-တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ အတ္တနိယေ ဝါ ပရိက္ခာရေ သတီ-တိ "ဣဒံ နာမ အတ္တနော သန္တက"န္တိ တဿ ကိဉ္စန-ဘာဝေန နိစ္စံ ဧဝ ကိသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ သတိ။ အတ္တနော ဣဒန္တိ ဟိ အတ္တနိယန္တိ။ မ ဋီ၊ ၂။ ၉၃။ စက္ခု သုညံ အတ္တေန ဝါ အတ္တနိယေန ဝါ ဓုဝေန ဝါ။ ပဋိသံ။ ၁၀၅။ အတ္တနိယေန ဝါတိ အတ္တနော အဘာဝေနေဝ အတ္တနော သန္တကဿပိ အဘာဝါ၀ အတ္တနော သန္တကေန စ သုညံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ စက္ခုသုညံ ဝိဝိတ္တံ ပဿတိ အတ္တေန ဝါ အတ္တနိယေန ဝါ။မဟာနိ။ ၁၇၁။ အတ္တနိယေန ဝါတိ အတ္တာယတ္တေန ဝါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၉၁။

အတ္တနိယဂ္ဂါဟ (ပု) [အတ္တနိယ+ဂါဟ] ငါ၏ ဥစ္စာ – အတ္တနိယ–ဟူ၍ ယူခြင်း။ သော ဣမေသု ပဉ္စသု ခန္ဓေသု အတ္တဂ္ဂါဟော ဝါ အတ္တနိယဂ္ဂါဟော ဝါ။ ပေဋက။ ၂၅၅။

အတ္တနိယဘာဝ (ပု) [အတ္တနိယ+ဘာဝ] ငါ၏ဥစ္စာ—အတ္တနိယ—၏ အဖြစ်။ အတ္တဘာဝေန ဝါ အတ္တနိယဘာဝေန ဝါ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၅၀။ (သံ၊ ၂။ ၂၈၀-နှင့် အဖွင့်တို့လည်းကြည့်။)

အတ္တနိယသုညတာ (ထီ) [အတ္တနိယ+သုညတာ] ငါ၏ဥစ္စာ—အတ္တနိယ—မှ ဆိတ်သုဉ်းခြင်း။ အတ္တသုညတာ အတ္တနိယသုညတာ နိစ္စဘာဝသုညတာတိ တိဿော သုညတာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၉။

အတ္တနိယာဘာဝ (ပု) [အတ္တနိယ+အဘာဝ] ငါ၏ဥစ္စာ — အတ္တနိယ — ၏ မရှိခြင်း။ လောကဿ အတ္တာတိ ၊ အတ္တနိယန္တိ ၊ ဥဘယထာ ဂါဟသမ္ဘဝတော တဒုဘယဂါဟပဋိသေဓနတ္ထံ။ အတ္တာဘာဝေါ ၊ အတ္တနိယာဘာဝေါ စ ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၂။

အတ္တနိရုတ္တသညိတ (တိ) [အတ္တ+နိရုတ္တ+သညိတ] အတ္တဟိုင်း၊ဥစ္စာဒိုင်းဟု—မှတ်အပ်—သိအပ်—သော။ အတ္တ(၇)အနက်ကြည့်။

အတ္တနောမတိ (ထီ) [အတ္တနော+မတိ] မိမိ၏ အယူအဆ၊ ထိုထိုကျမ်းဆရာတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အယူအဆ၊ သုတ္တ၊သုတ္တာနုလောမ၊အာစရိယဝါဒတို့ကို လွှတ်၍ မိမိဉာဏ်ဖြင့် ချိန်ဆလျက် နည်းကိုယူသဖြင့် ထင်သောအခြင်းအရာကိုဆိုခြင်း၊ ထိုထိုမထေရ်တို့၏အယူအဆ၊ ထေရဝါဒ။ အတ္တနောမတိ နာမ သုတ္တသုတ္တာနုလောမအာစရိယဝါဒေ မုဉ္စိတ္វာ အနုမာနေန အတ္တနော အနုဗုဒ္ဓိယာ နယဂ္ဂါဟေန ဥပဋ္ဌိတာကာရကထနံ။ အပိ စ သုတ္တန္တာဘိဓမ္မဝိနယဋ္ဌကထာသု အာဂတော ထေရဝါဒေါ အတ္တနောမတိ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၅။ အဓိပ္ပါယောတိ အတ္တနောမတိ။ မိလိန္ဒ။၁၅၀။ တဿ တဿ ထေရဿ အတ္တနော မတိ အဓိပ္ပါယောတိ အတ္တနောမတိ၊ ဒီဋီ၊ ၂။၁၆၈။ အတ္တနောမတိ နာမ နယဂ္ဂါဟေန အနုဗုဒ္ဓိယာ အတ္တနော ပဋိဘာနံ။ နေတ္တိဋ္ဌ။၈၂။ အယဉ္စ အတ္တနောမတိ နာမ သမ္ဗုဒ္ဓဗလာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၉၆။ သမ္ဗုဒ္ဓဗလာတိ ပုဂ္ဂလဿ သယံပဋိဘာနဘာဝတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၄၆။ အထ ပနာယံ အတ္တနောမတိံ ဂဟေတွာ ကထေတိ၊ ပရော သုတ္တံ။ အတ္တနောမတိယမေဝ ဌာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ အတ္တနောမတိယမေဝ ဌာတဗ္ဗန္တိ ဣမိနာ အညနိကာယတော အာနီတသုတ္တတောပိ သကနိကာယေ အတ္တနောမတိယေဝ ဗလဝ-တရာတိ ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။၄၇။ အတ္တနော-မတိ ကိဉ္စာပိ၊ ကထိတာ သမ္ဗုဒ္ဓဗလာ။ တထာပိ နယမာဒါယ၊ ကထိတတ္တာ အကောပိယာ။ နိတိ၊ ပဒ။ ၂၆။ (ဝိမတိ၊၁။၁၂၂။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၀။ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၆၉။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၈၂-တို့လည်းကြည့်။)

အတ္တနောမတိက (တိ) [အတ္တနောမတိ+က] မိမိ၏ အယူအဆကို — ထင်ရှားပြတတ် — ချီးမြှောက်၍ ပြောဆိုတတ် — သော သူ။ ဝေဠုပေါ… အာစရိယော အာစရိယမတိကောဝ ဟောတိ၊ န အတ္တနောမတိကော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၉၅။ န အတ္တနောမတိ ပကာသေတိ ကထေ-တီတိ န အတ္တနောမတိကော၊ အတ္တနောမတိ ပဂ္ဂယှ ဝတ္တာ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၂၀။

အတ္တန္တပ (ပု) [အတ္တ+တပ+အ။ အလုတ္တသမာသ်။] မိမိကိုယ်ကို ရှို့ မြိုက်တတ်သော၊ မိမိကိုယ်ကို—ပူပန်စေ—ဆင်းရဲစေ —တတ်သောသူ။ ကတမော ပုဂ္ဂလော အတ္တန္တပေါ ဟောတိ အတ္တပရိတာပနာနုယောဂမနုယုတ္တော။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၄။မ၊ ၂။၃။ အံ၊၁။၅၂၆။ အဘိ၊ပု။၁၀၉။ အတ္တာနံ တပတိ ဒုက္ခာပေတီတိ အတ္တန္တပေါ။ မဋ္ဌ၊၃။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂ၁။

အတ္တပဏိ္ဏယ (တိ) [အတ္တ+ပဏ္ဏ+ဣယ] မိမိ အသင်းအပင်း၌ ပါဝင်သော။ အတ္တပဏ္ဏိယောသု အဿာရမေတ္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။

အတ္တပစ္စက္ခ (တိ) [အတ္တ+ပစ္စက္ခ] (၁) မိမိ၏ မျက်မှောက်ဖြစ်ခြင်း၊ ကိုယ်တိုင် — တွေ့ — သိ— မြင် — ခြင်း။ အပရပစ္စတ္တိယောန ဟုတွာ သမ္ဗ-

ကိစ္စာနိ အတ္တပစ္စက္ခေနေဝ ကာတဗ္ဗာနိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၁၉။ အတ္တပစ္စက္ခေန တသာ စောရဘာဝံ ဥ တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၅။ သမတ္တံ ပရိပူရံ သာမံ ဝိဒူ အတ္တပစ္စက္ခတော ဇာနိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၃၂။ (၂) မိမိ၏ မျက်မှောက်ဖြစ်သော၊ ကိုယ်တိုင် – တွေ့ – သိ – မြင် – အပ်သော။ သာမံ သယံ အဘိညာတံ အတ္တပစ္စက္ခံ ဓမ္မံ။ မဟာနိ။၁၈၁။ အတ္တပစ္စက္ခံ ဓမ္မန္တိ အတ္တနာ ပဋိဝိဇ္ဈိတံ ပစ္စဝေက္ခိတံ ဓမ္မံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၂၉၈။ သစ္စံ အတ္တပစ္စက္ခမေဝ ကရေယျာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၂၄။ အနုဿဝါဒိကေ ပဟာယ အတ္တပစ္စက္ခံ ကတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၈၈။အနီတိဟန္တိ အတ္တပစ္စက္ခံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၅။

အတ္တပစ္စက္ခကထာ (ထီ) [အတ္တပစ္စက္ခ+ကထာ] မိမိ – ကိုယ်တိုင် – သာလျှင် မျက်မှောက်ပြု၍ ပြောအပ်သော စကား။ ကောက် အတ္တပစ္စက္ခ-ကထံ ကထေမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၈။ အတ္တပစ္စက္ခကထံ ကထေမာတိ အတ္တနာ ဧဝ ပစ္စက္ခံ ကတွာ ပဝတ္တိ-ယမာနံ ဆလကထံ ကထေမ။ မဋီ၊၃။၄၉။

အတ္တပစ္စက္ခတာ (ထီ) [အတ္တပစ္စက္ခ+တာ] မိမိ၏ မျက်မှောက်၏အဖြစ်၊ မိမိ – ကိုယ်တိုင် – မျက်မှောက်ပြုသည်၏အဖြစ်၊ သူတပါးကို ယုံကြည်မှုနှင့် ကင်း၍ မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ တထာဝါနု-ဝိရဟိတတ္တာ နိဗ္ဗာနဿ လဒ္ဓနာမသာ အမတာသ သစ္ဆိကိရိယာယ၊ အတ္တပစ္စက္ခတာယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ ပရပစ္စ-ယေန ဝိနာ ပစ္စက္ခကရဏံ သစ္ဆိကိရိယာတိ အာဟ “အတ္တပစ္စက္ခတာယာ”တိ။ ဒီဋီ၊၂။ ၂၈၄။ မဋီ၊၁။၃၃၅။

အတ္တပစ္စက္ခဓမ္မ (ပု) [အတ္တပစ္စက္ခ+ဓမ္မ] မိမိမျက်မှောက်ဖြစ်သောတရား၊ ကိုယ်တိုင် – တွေ့ – သိ – မြင် – သော တရား။ န အတ္တပစ္စက္ခဓမ္မံ ကထယိံသု။ သုတ္တနိ။၁၂၅။ (အလားတူ ၂၁၀-၌ လား ပါကျရှိသည်။)

အတ္တပစ္စက္ခဝစန (နပ) [အတ္တပစ္စက္ခ+ဝစန] မိမိ မျက်မှောက်၌ ဟောအပ်သောစကား။ ဣဒဥ္စ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အတ္တပစ္စက္ခဝစနံ န ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၊ အတ္တပစ္စက္ခဝစနံ န ဟောတီတိ အတ္တ-နော ပစ္စက္ခံ ကတွာ ဝုတ္တဝစနံ န ဟောတိ၊ ဘဂဝတာ ဝုတ္တဝစနံ န ဟောတီတိ အဓိပ္ပါ-ယော။ သာရတ္ထ၊၁။၂၆။

အတ္တပစ္စတ္ထိက (ပု) [အတ္တ+ပစ္စတ္ထိက] မိမိ၏ ရန်သူ။ ဥဘိန္နံ အတ္တပစ္စတ္ထိကာနံ ကထံ သုတွာ သုဒ္ဓေ သောတေန အတ္တပစ္စက္ခေန တသာ စောရဘာဝံ ဥ တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၅။ အတ္တ-ပစ္စတ္ထိက-လည်းကြည့်။

အတ္တပဒ္ဒသမ (တိ) [အတ္တ+ပဒ္ဒသမ] မိမိလျှင် တဆဲ့ငါးယောက် – မိမိနှင့် အခြား တဆဲ့လေးယောက် – မိမိပါ တဆဲ့ငါးယောက်–ဖြစ်သော၊ သူ။အတ္တပဒ္ဒသမော (ကုက္ကုရမိတ္တော) သော-တာပတ္တိဖလေ ပတိဋ္ဌဟိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ အတ္တ-တေရသ-လည်းကြည့်။

အတ္တပညတ္တိ (ထီ) [အတ္တ+ပညတ္တိ] အတ္တဟု ပညတ်ခြင်း။ အတ္တပညတ္တိ။ ဒီ၊၂။၅၄-၅။

အတ္တပရိက္ခေပ (ပု) [အတ္တ+ပရိက္ခေပ] အတ္တကို ပယ်ခြင်း။ သုညတော, အဿာမိကတော, အဝ-သဝတ္တိတော, အတ္တပရိက္ခေပတော စ အနတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၄။ အတ္တပရိက္ခေပတောတိ ပရပရိ-ကပ္ပိတဿ အတ္တနော ပဋိက္ခိပနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၄၀၇။ အနတ္တ-လည်းကြည့်။

အတ္တပရိက္ခေပဋ္ဌ (ပု) [အတ္တပရိက္ခေပ+အတ္ထ] အတ္တကို ပယ်ခြင်းအနက်သဘော။ ပရပရိကပ္ပိ-တဿတ္တသဘာဝါဘာဝေါ ဝေ အတ္တပရိက္ခေပ-ဋ္ဌော။ သာရတ္ထ၊၃။၁၈၃။

အတ္တပဋိပတ္တိ (ထီ) [အတ္တ+ပဋိပတ္တိ] မိမိ၏ – အကျင့် – ပဋိပတ်။

အတ္တပဋိပတ္တိပစ္စဝေက္ခဏာ (ထီ) [အတ္တပဋိပတ္တိ+ပစ္စဝေက္ခဏာ] မိမိ၏ – အကျင့် – ပဋိပတ် –

ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။ အဃမ္ဘေတ္တ အတ္တပဋိပတ္တိပစ္စ-ဝေက္ခဏာယ ယောဇနာ။ ထေရဂါ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၆၈။

အတ္တပဋိလာဘ (ပု) [အတ္တ+ပဋိလာဘ] ခန္ဓာကိုယ်ကို ရခြင်း၊ အတ္တဘောကိုရခြင်း။ ကထော ခေါ် မေ ပေါဋ္ဌပါဒ အတ္တပဋိလာဘာ ဩဠာရိကော အတ္တပဋိလာဘော၊ မနောမယော အတ္တပဋိလာဘော၊ အရူပေါ် အတ္တပဋိလာဘော။ ဒီ၊၁၊၁၈၈။ အတ္တပဋိလာဘောတိ အတ္တဘာဝပဋိလာဘော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၁၃။ အတ္တဘာဝပဋိလာဘ-လည်းကြည့်။

အတ္တပရိစ္စဇန (န) [အတ္တ+ပရိစ္စဇန] မိမိကိုယ်-အတ္တဘော-ကို စွန့်ခြင်း။ အတ္တသန္နိယျာတန-ကြည့်။

အတ္တပရိစ္စာဂ (ပု) [အတ္တ+ပရိစ္စာဂ] မိမိကိုယ်ကို စွန့်လွှတ်ခြင်း။

အတ္တပရိစ္စာဂီ (တိ) [အတ္တပရိစ္စာဂ+ဤ] မိမိကိုယ်ကို စွန့်လွှတ်ခြင်းရှိသော၊ မိမိကိုယ်ကို စွန့်လွှတ်သော၊သူ။ သူရော အတ္တပရိစ္စာဂီ။ ဇာ၊၁၊ ဂ၄။ အတ္တပရိစ္စာဂီတိ ... အတ္တာနံ ပရိစ္စဇန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၅၈။

အတ္တာပရိတာပန (တိ) [အတ္တ+ပရိတာပန] (၁) မိမိကိုယ်ကို= ပူပန်စေ = ဆင်းရဲစေ = တတ်သော။ (န) (၂) မိမိကိုယ်ကို ပူပန်စေခြင်း။ ယံ အစေလကဝတာဒိဝသေန ပတ္တံ အတ္တပရိတာပနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၁၉။

အတ္တပရိတာပနာနုယောဂ (ပု) [အတ္တပရိတာပန+အနုယောဂ] မိမိကိုယ်ကို-ပူပန်-ဆင်းရဲ-စေမှုကိုအားထုတ်ခြင်း၊ မိမိကိုယ်ကို-ပူပန်-ဆင်းရဲ-စေသော အကျင့်။ ကေစေ့ပနာ ပုဂ္ဂလော အတ္တန္တပေါ စ ဟောတိ အတ္တပရိတာပနာနုယောဂမနုယုတ္တော။ ဒီ၊၃၊၁၉၄။ မ၊၂၊၃။ အံ၊၁၊၅၂၆။ အဘိ၊ပု၊၁၀၉။ အတ္တနော ပရိတာပနာနုယောဂံ အတ္တပရိတာပနာနုယော-ဂံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၈၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၇၃။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၈၁။

အတ္တပရိတ္တ (န) [အတ္တ+ပရိတ္တ] မိမိ၏-မိမိ အတွက်-အရံအတား-အကာအကွယ်၊ မိမိကို ကာကွယ်ခြင်း။ အတ္တဂုတ္တိယာ အတ္တရက္ခာယ အတ္တပရိတ္တာယ။ ဝိ၊၄၊၂၄၅။ အံ၊၁၊ ၃၈၄။ အတ္တပရိတ္တာယာတိ အတ္တနော ပရိတ္တာ-ဏတ္ထာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၁၆။

အတ္တပရိနိဗ္ဗာပန (န) [အတ္တ+ပရိနိဗ္ဗာပန] မိမိကို ငြိမ်းစေခြင်း။ (၁)အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်။ (၂) ကိလေသပရိနိဗ္ဗာန်။

အတ္တပရိနိဗ္ဗာပနတ္ထ (ပု) [အတ္တပရိနိဗ္ဗာပန+အတ္ထ] (၁) မိမိကို ငြိမ်းစေခြင်းဟူသော အကျိုး၊ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်ဟူသော အကျိုး။ ယာဝဒေဝ အတ္တဒမထာယ အတ္တသမထာယ အတ္တပရိနိဗ္ဗာပနတ္ထာယ။ မဟာနိ၊၁၈၃။ ဒုတိ-ဓေနာပိ ဉာဏေန အတ္တနော အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာ-နတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၉၉။ (၂) မိမိကို ငြိမ်းစေခြင်းဟူသော အနက်သဘော၊ ကိလေသ-ပရိနိဗ္ဗာန်ဟူသော အနက်သဘော။ အတ္တဒ-မထတ္တော ယထတ္တော၊ အတ္တသမထတ္တော ယထတ္တော၊ အတ္တပရိနိဗ္ဗာပနတ္တော ယထတ္တော။ ပဋိသံ၊၁၇၂။ ပရိနိဗ္ဗာပနတ္တောတိ ကိလေသ-ပရိနိဗ္ဗာနေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂၊ဂ၄။

အတ္တပရိဘဝ (ပု) [အတ္တ+ပရိဘဝ] မိမိကို-လွှမ်းမိုး-နှိမ်ချ-၍ မှတ်ထင်ခြင်း။ ယော ဝေဒ္ဓပေါ ဩမာနော ... အတ္တုညာ အတ္တဝညာ အတ္တပရိ-ဘဝေါ။ အဘိ၊ဝိ၊၃၆၇။ အတ္တပရိဘဝေါတိ ဇာတိ-အာဒီသမ္ပတ္တိ နာမမေ ဇာတာတိ (ဇာတိအာဒိ-သမ္ပတ္တိ န မမေ ဇာတာတိ ?) အတ္တာနံ ပရိ-ဘဝိတွာ မညနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၆၇။

အတ္တပရိယာဒါယ (ပု) [အတ္တ+ပရိယာဒါယ] မိမိ၏-ဆန့်ကျင်ဖက်-ဘေးရန်။ ပဋိဗာဟတိ ယံ သူရော၊ အာပဒံ အတ္တပရိယာဒါယံ။ ဇာ၊ ၂၊၉၃။ အတ္တပရိယာဒါယန္တိ အတ္တနော ပရိတ္တာဏမ္ပိ စ ကာတုံ သက္ကောတိတိ အဓိပ္ပါယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊ ၃၉၂။ အတ္တပရိတ္တာဏ-လည်းကြည့်။

အတ္တပီတိရတ (တိ) [အတ္တ + ပီတိ + ရတ] မိမိ၏ ပီတိဖြင့် မွေ့လျော်သောသူ။ အတ္တပီတိရတော ရဇော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၉။ .... အတ္တနော ကိလေသပီတိယာ အဘိရတော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။ ၂၁၅။

အတ္တပိဏ္ဍ (ထီ) [အတ္တ + ပိဏ္ဍ] မိမိကို — ညှဉ်းဆဲ — နှိပ်စက် — ခြင်း။ အတ္တကိလမထ-ကြည့်။

အတ္တပေမ (န) [အတ္တ + ပေမ] မိမိကို ချစ်ခြင်း။ အတ္တပေမေန သမံ ပေမံ နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁။

အတ္တပ္ပယောဂ (ပု) [အတ္တ + ပယောဂ] မိမိ၏ လုံ့လ — ပယောဂ။ သစေ အတ္တပ္ပယောဂေန၊ ဩဟိတော ဟံသပက္ခိနံ။ ဇာ၊ ၂။ ၉၂။ သစေ တယာ အတ္တနော ပယောဂေန အတ္တနော အတ္ထာယ ... ဩဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၈၇။

အတ္တပ္ပသံသက (တိ) [အတ္တ + ပသံသက] မိမိကို ချီးမွမ်းလေ့ရှိသော၊ မိမိကို ချီးမွမ်းမြှောက်တင်တတ်သောသူ။ အတ္တပ္ပသံသကော ပေါသော၊ နာယံ အသ္မာက ရုစ္စတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၅၅။ အတ္တပ္ပသံသကောတိ အတ္တာနံ ပသံသနသီလော အတ္တုက္ကံသကော ပေါသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၉။

အတ္တဗာဓန (န) [အတ္တ + ဗာဓ + ယု] မိမိကို နှိပ်စက်ခြင်း။ ကတကာလသသာယသေယျာဒီဟိ အတ္တဗာဓနေဟိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၆၉။ အတ္တမာရဏ-လည်းကြည့်။

အတ္တဗျာဗာဓ (ပု) [အတ္တ + ဗျာဗာဓ] မိမိ၏ ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်း။ သော စ ခေါ အတ္တဗျာဗာဓာယပိ သံဝတ္တတိ၊ ပရဗျာဗာဓာယပိ သံဝတ္တတိ။ မ၊ ၁။ ၁၆၂။ အတ္တဗျာဗာဓာယပီတိ အတ္တဒုက္ခာယပိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၄။ အပိ နု သော ဘိက္ခု တသ္မိံ သမယေ အတ္တဗျာဗာဓာယ ဝါ စေတေတိ။ မ၊ ၂။ ၃၃။ အတ္တဗျာဗာဓာယ ဝါ စေတေတီတိ အတ္တဒုက္ခာယ ဝါ စေတေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၅။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ အသပ္ပုရိသော အတ္တဗျာဗာဓာယပိ စေတေတိ။ မ၊ ၃။ ၇၁။ အတ္တဗျာဗာဓာယပိ စေတေတီတိ ... အတ္တနော ဒုက္ခတ္ထာယ စိန္တေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၅၄။ တယောမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ အတ္တဗျာဗာဓာယပိ သံဝတ္တန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၁၁၂။ အတ္တဗျာဗာဓာယာတိ အတ္တဒုက္ခာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၄။

အတ္တဘဉ္ဇနကဋ္ဌ (ပု) [အတ္တ + ဘဉ္ဇနက + အဋ္ဌ] မိမိကို ဖျက်ဆီးတတ်သော အနက်သဘော။ အထ ဝါ အတ္တဘဉ္ဇနကဋ္ဌေန အဃောတိ ကိလေသာ ဝုစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၆ (ဣ-မှတ်)။

အတ္တဘရ (တိ) [အတ္တ + ဘရ + အ] မိမိကို သာလျှင် မွေးမြူသောသူ။ ပိဏ္ဍပါတိကဿ ဘိက္ခုနော၊ အတ္တဘရဿ အနညပေါသိနော။ ဥဒါန၊ ၁၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၆၄။ အတ္တဘရဿာတိ ... အတ္တာနမေဝ ဘရန္တဿ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၁၁၁။ အတ္တဘရဿာတိ အပ္ပါနုဝတ္တသုလဘဘရဏေဟိ ပစ္စယေဟိ အတ္တနော ဘရဏကော အတ္တဘရဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၉၄။ (၂) ပစ္စက္ခအတ္တဘာဝကိုသာ မွေးမြူသောသူ။ အနညပေါသီ-ကြည့်။

အတ္တဘာဝ (ပု) [(၁) အတ္တ[2] + ဘာဝ၊ (၂) အတ္တ[2] + ဘူ + ဏ။ ဘာဝဟိတော အဟံမာနေ ဧတ္ထာတိ အတ္တာ၊ သော ဧဝ ဘဝတိ ဥပ္ပဇ္ဇတိ န ပရပရိကပ္ပိတော ဝိယ နိစ္စောတိ အတ္တဘာဝေါ။ အတ္တာတိ ဝါ ဒိဋ္ဌိဂတိကေဟိ ဂဟေတဗ္ဗာကာရေန ဘဝတိ ပဝတ္တတီတိ အတ္တဘာဝေါ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၄၅။ “အတ္တာ”တိ ဘဝတိ ဧတ္ထ အဘိမာနောတိ အတ္တဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၆။ အပရိညာတဝတ္ထုကာနံ “အတ္တာ”တိ ဘဝတိ ဧတ္ထ အဘိဓာနံ, စိတ္တဉ္စာတိ အတ္တဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။ ၃၆၇။ အတ္တာတိ အဘိဓာနံ ဗုဒ္ဓိ စ ဘဝန္တိ ဧတေသူတိ အတ္တဘာဝေါ။ ဓာန်၊ဋီ၊ ၁၅၁။] အတ္တဟူ၍ အသိဉာဏ်, ဝေါဟာရတို့၏ — ဖြစ်ကြောင်း — ဖြစ်ရာ — တရား။ (၁) မိမိ၏ သဘော။ ဇာတာဘိနိဗ္ဗတ္တာ, ပဋိလဒ္ဓတ္တဘာဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၉၃။ အတ္တနော သဘာဝေါ အတ္တဘာဝေါ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၆၆။ (၂) ခန္ဓာ ၅-ပါး အပေါင်း၊ ရုပ်ကျွန်းအကိုယ်၊ အတ္တဘော။ သန္တိ မဟာသမုဒ္ဒေ ယောဇနသတိကာပိ အတ္တဘာဝါ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၂၁။ အံ၊ ၃။ ၄၆။ ဥဒါန၊ ၁၄၁။ ဗြဟ္မာ

သနက်မာရော တေတ္တိံသေ အတ္တဘာဝေ အဘိ-နိမ္မိနိတွာ။ ဒီ၊၂။၁၇၁။ အတ္တဘာဝေါ ဝုစ္စတိ သရီရမ္ပိ ခန္ဓပဉ္စကမ္ပိ။ အဘိ၊၄၊၁။၃၄၆။ သရီရံ ရူပက္ခန္ဓာ၀။ မူလဋီ၊၁။၁၄၅။ အတ္တဘာဝေါ ဝုစ္စတိ သရီရံ, ခန္ဓပဉ္စကမေဝ ဝါ၊ တံ ဥပါဒါယ ပညတ္တိမတ္တသဘာဝတော။ ပဋိသံ၊ ၄၊၂။၂၀၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၀၃။ ပုရာ အတ္တဘာဝသော သောဒါ။ မဟာနိ။၁၆၂။ အတ္တဘာဝသာတိ သကာလတ္တ-ဘာဝသာ။ မဟာနိ၊၄။၂၇၇။ ဇီဝိတံ အတ္တဘာ-ဝေါ စ၊ သုခဒုက္ခာ စ ကေဝလာ။ မဟာနိ။၃၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၀။ အတ္တဘာဝေါတိ ရူပက္ခန္ဓော။ မဟာနိ၊၄။၁၂၉။ (၃) ရူပက္ခန္ဓာ, သညာက္ခန္ဓာ။ ..အတ္တဘာဝေါတိ ဇီဝိတဝေဒနာဝိညာဏာနိ ဌပေတွာ အဝသိဋ္ဌဓမ္မာ ဝုတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၁၁။ (၄) ဘဝ။ ယသ္မိံ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝေ အဘိ-နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဒီ၊၃။၉၂။ ယဿ မဟာ-ရာဇ ပုဂ္ဂလဿ ဣမသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ဓာတုသမ္ဘာ-ဘိသမယော န ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။၁၇၁။ ပါပ-ကမ္မံ ... တံ မာလံ ခုတီယေ ဝါ တတိယေ ဝါ အတ္တဘာဝေ နိရယာဒီသု နိဗ္ဗတ္တံ ဥပကန္တံ အနု-ဂစ္ဆတိ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၃၂၃။ (၅) အတ္တ၏အဖြစ်။ "တေသု ခေါ အာနန္ဒ သုညံ အတ္တေန ဝါ အတ္တ-နိယေန ဝါ"တိ (သံ၊၂။၂၈၀) ဝေမာဒီသု အတ္တ-ဘာဝေန ဝါ အတ္တနိယဘာဝေန ဝါတိ အတ္ထော။ နေတ္တိကာ၊၄။၁၅၀။

အတ္တဘာဝကုက္ကုဋိကာ (ထီ) [အတ္တဘာဝ+ကုဋိကာ] အတ္တဘော တည်းဟူသော တဲအိမ်ငယ်။ သာ ပနေသာ အတ္တဘာဝကုဋိကာ ထေရဿ တိဏ္ဍံ ဆန္နံ အဋ္ဋန္နဉ္စ အသံဝရဒွါရာနံ ....။ထေရ၊၄၊ ၁။၃၂။

အတ္တဘာဝဇ (တိ) [အတ္တဘာဝ+ဇန+ကွိ] အတ္တ-ဘော – ကြောင့် – မှ – ဖြစ်သော။ အတ္တ-ဘာဝနိဒါန ကြည့်။

အတ္တဘာဝနာဝါ (ထီ) [အတ္တဘာဝ+နာဝါ]အတ္တ-ဘောတည်းဟူသောလှေ။ ဝေမေဝ အတ္တဘာဝ-နာဝံ ကိလေသူဒကာဂရုကံ သိဉ္စိတွာ...။ သုတ္တနိ၊ ၄၊၂။၂၃၀။

အတ္တဘာဝနိဒါန (တိ) [အတ္တဘာဝ+နိဒါန]အတ္တ-ဘောသျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော။အတ္တဘာဝ-နိဒါနာ ဟိ ဖုဂဒေါသာ။ .... အတ္တဘာဝနိဒါနာ အတ္တဘာဝဇာ အတ္တဘာဝသမ္ဘဝာနာ စ တေ။ သုတ္တနိ၄၊၂။၄၀။

အတ္တဘာဝပဋိလာဘ (ပု) [အတ္တဘာဝ+ပဋိလာ-ဘ] (က) ခန္ဓာကိုယ်– အတ္တဘော–ကို ရခြင်း၊ ရအပ်သော–ခန္ဓာကိုယ်–အတ္တဘော။ဝေဒ္ဓပေါဒိ နာမ အတ္တဘာဝပဋိလာဘော ဘဝိဿတိ။ ဝိ၊၁။ ၁၄၅။သံ၊၁။၄၄၇။ ဓမ္မာရေ အတ္တဘာဝပဋိ-လာဘာ။ ဒီ၊၃။၁၉၃။ အံ၊၁။၄၇၇။ အတ္တဘာဝ-ပဋိလာဘာတိ ပဋိလဒ္ဓအတ္တဘာဝါ။ အံ၊ ၄၊၂။ ၃၄၉။ တဿ ဝေဒ္ဓပေါ အတ္တဘာဝပဋိလာဘော ဟောတိ။ အံ၊၂။၁၀၇။ အတ္တဘာဝပဋိလာ-ဘောတိ သရီရပဋိလာဘော။ အံ၊ ၄၊၃။၄၁။ (ခ) အတ္တဘောကိုရခြင်း။ ပဋိသန္ဓေ–ဘဝသစ်–ကို ရခြင်း။ ခတ္တိယမဟာသာလကုလေ အတ္တဘာဝ-ပဋိလာဘံ အာဘိသမာနာ။ ရှုဋ္ဌနိ။ ၅၂။ သာ-ရုပ္ပတ္တေ ခတ္တိယာနံ မဟာသာလကုလေ အတ္တ-ဘာဝလာဘံ ပဋိသန္ဓိ ပတ္တယမာနာ။ ရှုဋ္ဌနိ၄။ ၁၂။ အတ္တပဋိလာဘ–လည်း ကြည့်။

အတ္တဘာဝပရမ္ပရာ (ထီ) [အတ္တဘာဝ+ပရမ္ပရာ] အတ္တဘော – ခန္ဓာကိုယ် –အဆက်ဆက်။ ပရမ္ပိ ဂန္တွာတိ အာဂရိယပရမ္ပရာ လဒ္ဓိပရမ္ပရာ အတ္တ-ဘာဝပရမ္ပရာတိ ဧဝေသု ယံ ကိဉ္စိ ပရမ္ပရံ ဂန္တွာပိ။ အံ၊၄၊၂။၁၅၅။

အတ္တဘာဝပရိယာယ (တိ) [အတ္တဘာဝ+ပရိ-ယာယ] အတ္တဘာဝ၏ ပရိယာယ်ဖြစ်သော၊ အတ္တဘာဝသဒ္ဒါနှင့် အနက်တူဖြစ်သော။ အတ္တ သမ္ဘူတ ကြည့်။

အတ္တဘာဝပရိယာပန္န (တိ)[အတ္တဘာဝ+ပရိယာ-ပန္န] (က) ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်း–ကိုယ်–အတ္တ ဘော–၌ အကျုံးဝင်သော–၌ ပါဝင်သော–ကို

မှိုသော။ ယံ စက္ခု စတုန္နံ မဟာဘူတာနံ ဥပါ-ဒါယ ပသာဒေါ အတ္တဘာဝပရိယာပန္နော အနိ-ဒဿနော သပ္ပဋိဃော။ အဘိ၊ဓမ္မ၊၇၉။ အဘိ ဋီ၊၇၀။ တသ္မိံ (အတ္တဘာဝေ) ပရိယာပန္နော တန္နိဿိတောတိ အတ္တဘာဝပရိယာပန္နော။အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁၊၃၄၆။ တေန ဘဂဝါ ပါကတိကေန မံသ-စက္ခုနာ အတ္တဘာဝပရိယာပန္နေန ... သမန္တာ ယောဇနံ ပဿတိ ဒိဝါ စေဝ ရတ္တိံ စ။ မဟာနိ၊ ၂၇၆၊ စူဠနိ၊၁၇၃။ အတ္တဘာဝပရိယာပန္နေနာတိ အတ္တဘာဝသန္နိဿိတေန။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊၃၃၁။ (၂) ခန္ဓာငါးပါးအပေါင်း-ကိုယ်-အတ္တဘော-၌ အကျုံးဝင်သော-၌ ပိုင်းခြားအပ်သော-၌ အဘွင်းဝင်သော-သတ္တဝါ။ သဗ္ဗေ အတ္တဘာဝ-ပရိယာပန္နာ အဝေဇ္ဇ ဖဇ္ဇာပန္နာ အနိဿာ သုခိ အတ္တာနံ ပရိဟရန္တု။ ပဋိသံ၊၃၁၄။ အတ္တဘာဝေါ ဝုစ္စတိ သရီရံ ခန္ဓပဉ္စကမေဝ ဝါ.. တသ္မိံ အတ္တ-ဘာဝေ ပရိယာပန္နာ ပရိစ္ဆိန္နာ အန္တောဂဓာတိ အတ္တဘာဝပရိယာပန္နာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၀၉။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၃၀၃-လည်းကြည့်။)

အတ္တဘာဝပဋိလာဘ (ပု) အတ္တဘာဝပဋိလာဘ-ကြည့်။

အတ္တဘာဝလာဘ (ပု) [အတ္တဘာဝ+လာဘ] အတ္တဘောကိုရခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေ-ဘဝသစ်-ကို ရခြင်း။ အတ္တဘာဝပဋိလာဘ(၁)အနက်ကြည့်။

အတ္တဘာဝဝတ္ထု (န) [အတ္တဘာဝ+ဝတ္ထု] အတ္တ ဘော-ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး-ဟူသော (သုဘ စသည်နှင့် ဝိပလ္လာသတို့၏)တည်ရာ၊ သုဘစသည် နှင့် ဝိပလ္လာသတို့၏-တည်ရာ-ခွဲမှီရာ-ဖြစ်ရာ-ဖြစ်သော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး။ သော ကုဟိံ ဝိပလ္လာသယတိ၊ စတူသု အတ္တဘာဝဝတ္ထူသု။... ရူပံ ပဌမံ ဝိပလ္လာသဝတ္ထု ... ဝေဒနာ ဒုတိယံ ဝိပလ္လာသဝတ္ထု ... သညာ သင်္ခါရာ စ တတိယံ ဝိပလ္လာသဝတ္ထု ... ဝိညာဏံ စတုတ္ထံ ဝိပလ္လာသ-ဝတ္ထု ...။ နေတ္တိ၊ ၇၀-၂။ ဣဒါနိ ဝိပလ္လာသာနံ ပဝတ္တိဋ္ဌာနံ ဝိဘဇိတုံ "သော ကုဟိံ ဝိပလ္လာသယတိ၊စတူသု အတ္တဘာဝဝတ္ထူသု"တိ အာဟ။ တတ္ထ အတ္တဘာဝဝတ္ထူသူတိ ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု။ သော ဟိ အာဟိတော အဟံ-မာနော ဧတ္ထာတိ အတ္တာ၊ "အတ္တာ"တိ ဘဝတိ ဧတ္ထ ဗုဒ္ဓိ ဝေါဟာရော စာတိ အတ္တဘာဝေါ၊ သော ဧဝ သုဘာဒိနံ ဝိပလ္လာသာနံ စ အဓိဋ္ဌာ-နဘာဝတော ဝတ္ထု စာတိ "အတ္တဘာဝဝတ္ထု"တိ ဝုစ္စတိ။နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၂။(ပေဋက၊၂၄၉-လည်း ကြည့်။)

အတ္တဘာဝဝတ္ထုတာ (ထီ)[အတ္တဘာဝဝတ္ထု+တာ] အတ္တဘော - ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး-ဟူသော (သုဘစသည်နှင့် ဝိပလ္လာသတို့၏)-တည်ရာ-ဖြစ်ခု-၏ အဖြစ်။ ဘောသံ သဗ္ဗဝိပလ္လာသမူလ-ဘူတာယ သက္ကာယဒိဋ္ဌိယာ ပဝတ္တိဋ္ဌာနဘာဝေန အတ္တဘာဝဝတ္ထုတံ ဒဿေတွာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၂။

အတ္တဘာဝဝန္တု (တိ) [အတ္တဘာဝ+ဝန္တု] အတ္တ-ဘောရှိသော၊ ကြီးမားသော ခန္ဓာကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ အတ္တဘာဝီ-ကြည့်။

အတ္တဘာဝသန္နိဿယ (တိ) [အတ္တဘာဝ+သန္နိဿ-ယ] အတ္တဘောလျှင် မှီရာရှိသော၊ အတ္တဘော ကို-မှီ၍-အာရုံပြု၍-ဖြစ်သော။ တတ္ထတေ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ ဥပ္ပန္နာ အတ္တဘာဝ-သန္နိဿယာ။ မဟာနိ၊ ၁၁၊ အတ္တဘာဝံ ဥပ-နိဿာယ အာရမ္မဏံ ကတွာ ဥပ္ပန္နာတိ အတ္တ-ဘာဝသန္နိဿယာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၅၇။

အတ္တဘာဝသမုဋ္ဌာန (တိ)[အတ္တဘာဝ+သမုဋ္ဌာန] အတ္တဘောလျှင် ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ အတ္တ-ဘာဝနိဒါန-ကြည့်။

အတ္တဘာဝသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အတ္တဘာဝ+သမ္ပတ္တိ] အတ္တဘော၏-ပြည့်စုံခြင်း-ပြည့်စုံမှု။

အတ္တဘာဝသမ္ပတ္တိဒဿန (န)[အတ္တဘာဝသမ္ပတ္တိ+ ဒဿန] အတ္တဘော၏ ပြည့်စုံမှုကိုပြခြင်း။ ဧဝံ "အလင်္ကတော"တိအာဒိ အတ္တဘာဝသမ္ပတ္တိ-ဒဿနဝသေန ပုညဖလဝိဘာဝသမ္ပတ္တိကိတ္တနံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၃။

အတ္တဘာဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) [အတ္တဘာဝ + အဘိနိဗ္ဗတ္တိ] အတ္တဘော၏ ဖြစ်ခြင်း၊ အတ္တဘောကို ရခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း။ ပုနပ္ပုနံ အတ္တဘာဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိယာ။ မဟာနိ။ ၃၃။ အတ္တဘာဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိယာတိ အတ္တဘာဝါနံ အဘိနိဗ္ဗတ္တိယာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃၃။ ယာ ဝါ ပန ညာဏံ ကာစိ ဒုဂ္ဂတိယော နိရယေ တိရစ္ဆာနယောနိယာ ပေတ္တိဝိသယေ အတ္တဘာဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိယာ။ စူဠနိ။ ၄၃။ အတ္တဘာဝါဘိနိဗ္ဗတ္တိယာတိ တိသု ဌာနေသု ပဋိသန္ဓိဝသေန အတ္တဘာဝပဋိလာဘတ္ထာယ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၁။ အတ္တဘာဝပဋိလာဘ-လည်းကြည့်။

အတ္တဘာဝါဝစောဝန (န) [အတ္တဘာဝ+အဝစောဝန] သကအတ္တဘာဝါဝစောဝန (ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၆၂) ကြည့်။

အတ္တဘာဝီ (တိ) [အတ္တဘာဝ + ဤ] အတ္တဘော ရှိသော၊ ကြီးမားသော ခန္ဓာကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ တေဇဂ္ဂံ ဘိက္ခဝေ အတ္တဘာဝီနံ ယဒိဒံ ရာဟု အသုရိန္ဒော။ အံ၊ ၁။ ၃၂၄။ အတ္တဘာဝီနန္တိ အတ္တဘာဝဝန္တာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၁။

အတ္တမဇ္ဈ (တိ) [အတ္တ[၂] + မဇ္ဈ] ယူအပ်သောခါးရှိသော၊ လက်ဖြင့် ဆုပ်ကိုင်နိုင်လောက်သည့် ခါးရှိသော၊ သေးသွယ်သောခါးရှိသော၊ သူ။ သဗ္ဗတ္တမဇ္ဈာ ပဒုမုတ္တရတ္တာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀။ သဗ္ဗတ္တမဇ္ဈာတိ သဗ္ဗာ အတ္တမဇ္ဈာ။ ပါဏိနာ ဂဟိတဗ္ဗမဇ္ဈာတိ အတ္ထော။ အဋ္ဌကထာယံ ပန သုမဇ္ဈာတိ ပါဌော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၇၂။

အတ္တမတ္တဒုက္ခာနုဘဝနသမတ္ထတာ (ထီ) [အတ္တမတ္တဒုက္ခာနုဘဝနသမတ္ထ+တာ] မိမိ၏ အနည်းငယ်သော ဆင်းရဲကို ခံစားခြင်းငှါ – စွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ် – စွမ်းနိုင်ခြင်း။ ဧဝံ အဓိပ္ပါယာ အတ္တမတ္တဒုက္ခာနုဘဝနသမတ္ထတာယ ကာယေဝ ကထာတိ အတိသယံ အတ္ထံ ဒဿေတီတိ အဓေတ္တာ။ ဝဇိရ။ ၇။

အတ္တမတ္တဒုက္ခာပနယန (န) [အတ္တမတ္တဒုက္ခ + အပနယန] ကိုယ် – အတ္တဘော – မျှ၌ ဖြစ်သော ဆင်းရဲကို ပယ်ဖျောက်ခြင်း။ တံ အဘိဝိယ . အတ္တနော ပဟိတာယ အတ္တမတ္တဒုက္ခာပနယနာဓိပ္ပါယေန ပရိပူရေန္တော။ ဝဇိရ။ ၇။

အတ္တမတ္တ (ပု) [အတ္တ + အတ္တ။ မ-အာဂံ။] မိမိ အကျိုး၊ ကိုယ့်အကျိုး။ ပဿမာနာ'နုကမ္ပတိ၊ အတ္တမတ္တံ ဝိစက္ခဏာ။ အံ၊ ၁။ ၁၅၁။

အတ္တမန (တိ) [(က) အတ္တ[၁] + မန။ (ခ) အတ္တ[၂] + [၃] + မန။ (ဂ) အတ္တ[၂] + မန]။ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ (က) မိမိစိတ်ရှိသော၊ သူ။ (ခ) ပီတိသောမနဿ-တို့သည် ယူအပ်သော – တို့သည် အပြားအားဖြင့် ရောက်အပ်သော – တို့ဖြင့် ပျံ့နှံ့သော – စိတ်ရှိသော၊ သူ။ (ဂ) ကောင်းစွာယူအပ်ပြီးသော – ပြီးပြည့်စုံသော – စိတ်အကြံရှိသော၊ သူ။ အတ္တမနာ တေ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော ဘာသိတံ အဘိနန္ဒုံ။ ဒီ၊ ၁။ ၄၃။ မ၊ ၁။ ၁၅။ အတ္တမနာ တေ ဘိက္ခူတိ တေ ဘိက္ခူ အတ္တမနာ သကမနာ၊ ဗုဒ္ဓဂတာယ ပီတိယာ ဥဒဂ္ဂစိတ္တာ ဟုတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။ အတ္တမနာတိ ပီတိယာ ဂဟိတစိတ္တာ၊ တေနေဝါဟ "ဗုဒ္ဓဂတာယာ"တိအာဒိ။ ယထာ ပန အနတ္တမနာ အတ္တနော အနတ္ထစရတာယ ပရမနာ ဝေရိမနာ နာမ ဟောန္တိ၊ ယထာဟ "ဒိသော ဒိသံ"န္တိ ဂါထာ၊ န ဧဝံ အတ္တမနာ။ ဣမေ ပန အတ္တနော အတ္ထစရတာယ သကမနာ ဟောန္တီတိ အာဟ "အတ္တမနာတိ သကမနာ"တိ။ အထ ဝါ အတ္တမနာတိ သမတ္တမနာ ဣမာယ ဒေသနာယ ပရိပုဏ္ဏမနသင်္ကပ္ပါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၈၇။ အတ္တမနာ တေ ဘိက္ခူတိ သကမနာ တုဋ္ဌမနာ၊ ပီတိသောမနဿေဟိ ဝါ သမ္ပယုတ္တမနာ ဟုတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၉၀။ အနဝဇ္ဇ-ပီတိသောမနဿသဟိတံ စိတ္တံ "အတ္တနော"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတီတိ အတ္တာဝဟတ္တာ၊ န တဗ္ဗိပရီတံ အနတ္ထာဝဟတ္တာတိ ပီတိသမ္ပယုတ္တစိတ္တတံ သန္ဓာယာဟ "အတ္တမနာတိ သကမနာ"တိ။ တေနာဟ "တုဋ္ဌမနာ"တိ။ အတ္တမနာတိ ဝါ ပီတိသောမနဿေဟိ ဂဟိတမနာ။ ယသ္မာ ပန တေဟိ

ဂဟိတတာ သမ္ပယုတ္တတာဝ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ "ပီတိ-
သောမနဿေဟိ ဝါ သမ္ပယုတ္တမနာ"တိ။
မဋီ၊၁။၁၇၉။ ပဋ္ဌ ပုဏ္ဏော အာဂစ္ဆော ....
အတ္တမနော အတ္တမနဝါစံ နိစ္ဆာရေသိ....။ မ၊
၁။၃၈။ အတ္တမနောတိ သကမနော တုဋ္ဌမနော
ပီတိသောမနဿေဟိ ဂဟိတမနော။ မဋ္ဌ၊၁။
၁၅၆။ အတ္တမနာ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ ဘဂဝတော
ဘာသိတံ အဘိနန္ဒုံ။ ပဋိသံ၊ ၃၃၁။ အတ္တမနာ-
တိ သကမနာ။ သတ္ထာရံ ဟိ သုခကာမတ္တာ
ဒုက္ခပဋိကူလတ္တာ ပီတိသောမနဿယုတ္တမနော
သကမနော နာမ၊ ပီတိသောမနဿေဟိ အတ္တ-
မနာ ဂဟိတမနာ ဗျာပိတမနာတိ ဝါ အတ္ထော။
ပဋိသံ-ဋ္ဌ၊၂။၂၁၇။ သာ ဒေဝတာ အတ္တမနာ၊
မောဂ္ဂလ္လာနေန ပုဋ္ဌိတာ။ဝိမာန၊၁။ အတ္တမနာ-
တိ တုဋ္ဌမနာ ပီတိသောမနဿေဟိ ဂဟိတမနာ၊
အတ္တမနာတိ ဝါ သကမနာ ။ ဝိမာန-ဋ္ဌ၊၁၈။
(ဒီ-ဋ္ဌ၊၂။၁၇၇၊၄၀၁။ ဒီ-ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ သံ-ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။
အံ-ဋ္ဌ၊၂။၃၃၅။ အံ-ဋ္ဌ၊၃။၁၀၉။ ဥဒါန-ဋ္ဌ၊၁၃၈။
သုတ္တနိ-ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ ပေတ-ဋ္ဌ။ ၁၂၃-တို့လည်း
ကြည့်။)

အတ္တမနတာ (ထီ) [အတ္တမန+တာ] နှစ်သက်ဝမ်း
မြောက်သော စိတ်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ နှစ်သက်ဝမ်း
မြောက်သော စိတ်ရှိခြင်း။ တတြ ဘိက္ခဝေ
တထာဂတော .... န စ အတ္တမနော ဟောတိ၊
န စ အတ္တမနတံ ပဋိသံဝေဒေတိ ....။ မ၊၃။
၂၆၄။ ဒဗ္ဗဇာတိကော ဘိက္ခု .... လဘေထေဝ
အတ္တမနတံ၊ လဘေထေဝ စေတသော ပသာဒံ။
မ၊၃။၁၆၁။ ဟောတိ နော တသ္မိံ သမယေ
အတ္တမနတာ ဟောတိ သောမနဿံ။ သံ၊၃။
၃၀၄၊၃၀၅။ အလဒ္ဓ ပန စေါ ဘိက္ခဝေ တုဋ္ဌိယာ
အလံ အတ္တမနတာယ အလံ သောမနဿာယ။
အံ၊၁။၂၈။ တတော လဘတေဝ အတ္တမနတံ၊
လဘတိ စေတသော ပသာဒံ။ အံ၊၂။၂၀၇။
အတ္တမနတာ သောမနဿံ ဥပဇ္ဇာယတိ။ အံ၊၂။
၄၄၃။ ယာ တသ္မိံ သမယေ ပီတိ.... အတ္တ-
မနတာ စိတ္တဿ။ အဘိ၊၈။၁၈။ အတ္တမနော
မနတာ အတ္တမနတာ။ အနတ္ထိရဒ္ဓဿ ဟိ မနော
ဒုက္ခပဒဋ္ဌာနတ္တာ အတ္တနော မနော နာမ န
ဟောတိ၊ အတ္ထိရဒ္ဓဿ သုခပဒဋ္ဌာနတ္တာ အတ္တ-
နော မနော နာမ ဟောတိ။ ဣတိ အတ္တနော
မနတာ အတ္တမနတာ၊ သကမနတာ သကမနဿ
ဘာဝေါတိ အတ္ထော။ သာ ပန ယသ္မာ န
အညဿ ကဿစိ အတ္တနော မနတာ၊ စိတ္တဿေဝ
ပနေသာ ဘာဝေါ စေတသိကော ဓမ္မော၊
တသ္မာ "အတ္တမနတာ စိတ္တဿာ"တိ ဝုတ္တာ။
အဘိ-ဋ္ဌ၊၁။၁၈၈။ (မူလဋီ၊၁။၉၆-လည်းကြည့်။)
ယာ ခန္တိ ခမနတာ အဓိဝါသနတာ အစဏ္ဍိက္ကံ
အနသုရောပေါ အတ္တမနတာ စိတ္တဿ။ အဘိ၊၈။
၂၆၀။ အတ္တမနတာ စိတ္တဿာတိ သောမနဿ-
ဝသေန စိတ္တဿ သကမနတာ၊ အတ္တနော
စိတ္တဿဘာဝေါယေဝ၊ န ဗျာပန္နစိတ္တတာတိ
အတ္ထော။ အဘိ-ဋ္ဌ၊၁။၄၂၅။ ယာ ပီတိ ပါမောဇ္ဇံ
.... အတ္တမနတာ စိတ္တဿ ပီတိသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂေါ။
အဘိ၊ဝိ။၂၃၉၊၂၆၇၊၂၆၉။ (ပဋိသံ-ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။
မဟာနိ-ဋ္ဌ။၁၈၉-တို့လည်းကြည့်။)

အတ္တမနဘာဝ (ပု) [အတ္တမန + ဘာဝ] မိမိစိတ်ရှိ
သည်၏အဖြစ်၊ နှစ်သက် – ဝမ်းမြောက် – သည်
၏ အဖြစ်၊ နှစ်သက် – ဝမ်းမြောက် – ခြင်း။
အတ္တမနဘာဝဿ ဝါ ယုတ္တံ ဝါစံ နိစ္ဆာရေသိ။
မဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။

အတ္တမနဝါစာ (ထီ) [အတ္တမန+ဝါစာ] နှစ်သက်
ဝမ်းမြောက်သော စိတ်ရှိခြင်း – နှစ်သက်ဝမ်း
မြောက်ခြင်း – ကြောင့်ဆိုအပ်သော – အား
သင့်လျော်သော – စကား၊နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်
သော စကား။ အတ္တမနော အတ္တမနဝါစံ နိစ္ဆာ-
ရေသိ။ ဒီ၊၁။၁၇၂။ မ၊၁။၃၈။ အတ္တမနဝါစံ
နိစ္ဆာရေသီတိ အတ္တမနတာယ ဝါစံ၊ အတ္တမန-
ဘာဝဿ ဝါ ယုတ္တံ ဝါစံ နိစ္ဆာရေသိ ဥဒီရယိ၊
ပဗျာဟရီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၅၆။
အတ္တမနဝါစံ (ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက် မခေါက်
မရက် စုံမက်စကားကို) နိစ္ဆာရေသိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။
၃၈။

အတ္တမနဝါစာနိဿာရဏ (န) [အတ္တမနဝါစာ + နိဿာရဏ] နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သောစကားကို မြွက်ဆိုခြင်း။ တေ္တ စ အတ္တမနဝါစာနိဿာရဏံ ပိဝနသဒ္ဒ်ိသံ ကတွာ ဝုတ္တံ။ မဋီ၊၁။၂၅၄။

အတ္တမာနီ (တိ) [အတ္တ+မန+ဏီ] အတ္တဟုမှတ်ထင်သောသူ။ အနတ္တနိ အတ္တမာနီ၊ ပဿ လောကံ သဒေဝကံ။ သုတ္တနိ၊၁၉၆။ အနတ္တနိ အတ္တမာနိန္တိ အနတ္တနိ နာမရူပေ အတ္တမာနိံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။

အတ္တမာရဏ (တိ) [အတ္တ + မရ + ဏေ+ယု] မိမိကို သေစေတတ်သော။ ဣဓ ကာပဿယ- သေယျာဒီဟိ အတ္တမာရဏေဟိ ဒုက္ခာဝဟော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။

အတ္တမာရဏိယ (တိ) [အတ္တ + မာရဏိယ] မိမိကို သေစေတတ်သော။ ဘူနဟစ္စာနိ ကမ္မာနိ၊ အတ္တမာရဏိယာနိ စ။ အံ၊၂။ ၄၇၂။

အတ္တမောက္ခ (ပု) [အတ္တ + မောက္ခ] မိမိ၏ သံသရာမှ လွတ်မြောက်ခြင်း။ ဘဂ္ဂေ ဗုဒ္ဓသာသနဿ နိယျာနိကတ္တေ သတိ မိလကော အတ္တမောက္ခံ ကရိဿတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။

အတ္တရက္ခာ (ဣ) [အတ္တ + ရက္ခာ] မိမိကို စောင့်ရှောက်ခြင်း။ အတ္တဂုတ္တိယာ အတ္တ- ရက္ခာယ။ ဝိ၊၄။၂၄၅။ အံ၊၁။၁၁၄။ အတ္တရက္ခာ- ယာတိ အတ္တနော ရက္ခဏတ္ထာယ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၆။

အတ္တရက္ခိတ (တိ) [အတ္တ + ရက္ခိတ] မိမိကို မိမိပင် စောင့်ရှောက်အပ်သောသူ။ မယံ အတ္တ- ဂုတ္တာ အတ္တရက္ခိတာ သိမှာနို စေဝ ဒသိအာမ။ သံ၊၁။၁၄၆။

အတ္တရက္ခိတသုတ္တ (န) [အတ္တရက္ခိတ + သုတ္တ] မိမိကို စောင့်ရှောက်အပ်သည်ကို ပြသောသုတ်၊ အတ္တရက္ခိတသုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ သံ၊၁။၇၂၃။

အတ္တရူပ (တိ) [(၁) အတ္တ[၁]+ရူပ။ (၂) အတ္တ[၃]+ ပိယာဒိတဒ္ဓိတရူပ။ (၃) အတ္တ[၂]+ရူပ။] (၁) မိမိ အားလျော်သော။ (က) မိမိအလိုအား လျော်သော။ မြသဟ္မဏာ အတ္တောသန္တိ ပရိဘာသန္တိ အတ္တရူပါယ ပရိဘာသာယ ပရိပုဏ္ဏာယ နော အပရိပုဏ္ဏာယ။ ဒီ၊၃။၆၆။ အံ၊၁။၄၃၅။ အတ္တ- ရူပါယာတိ အတ္တနော အနုရူပါယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ အတ္တနော အနုရူပါယာတိ အတ္တနော အဇ္ဈာ- သယဿ အနုရူပါယ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၃၇။ (ခ) မိမိ၏ အကျိုးစီးပွါးကို လိုလားသော၊ သူ။ အတ္တ- ရူပေန အပ္ပမာဒေါ သတိ စေတသော အာ- ရက္ခော ကရဏီယော။ သံ၊၂။၃၁၇။ အံ၊ ၁။ ၄၃၅။ အတ္တရူပေနာတိ အတ္တနော အနုရူပေန အနုစ္ဆဝိကေန၊ ဟိတကာမေနာတိ အတ္ထော။အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။ အတ္တ[၄]-လည်းကြည့်။ (၂) မိမိ၏ အကျိုးစီးပွါးကို လိုလားသော သဘောရှိသော၊ ချစ်မြတ်နိုးအပ်သော သဘောရှိသော၊ မိမိဟူသော အတ္တဘောရှိသော၊သူ။ (၃) ပီတိသော- မနဿတို့သည် ယူအပ်သော သဘောရှိသော၊ ရွှင်လန်း ဝမ်းမြောက် တက်ကြွသော၊ သူ။ .... အတ္တရူပေနာတိ... အတ္တနော ဟိတကာမဇာတိ- ကေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ (သံ၊၂။ ၃၁၇-၏အဖွင့်)။ အတ္တာ ပိယာဒိတဒ္ဓိတရူပေါ စေဿတိ အတ္တ- ရူပေါ ဥတ္တရပဒေ ပုရိမပဒလောပေနာတိ“အတ္တ- နော ဟိတကာမဇာတိကေနာ”တိ အတ္ထော ဝုတ္တော။ အတ္တရူပေနာတိ ဝါ ပီတိသောမန- ဿေဟိ ဂဟိတသဘာဝေန တုဋ္ဌပဟဋ္ဌေန ဥဒဂ္ဂုဒဂ္ဂေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၈။

အတ္တဝဂ္ဂ (ပု)[အတ္တ+ဝဂ္ဂ]မိမိကိုယ်နှင့်ပတ်သက်၍ ဟောအပ်သော အကြောင်းအရာစု၊ အတ္တဝဂ်။ ဓမ္မပဒ၊ ၁၂-ဝဂ်။

အတ္တဝဓ (တိ) [အတ္တ+ဝဓ] မိမိသည် ကြဉ်အပ်သော တရား၊ မိမိဟု ဆိုအပ်သော ဖဿသည် ကြဉ်အပ်သော တရား။ ဖဿေန သဗ္ဗမ္ပိ ကမ္မ- ဝိပါကံ ဇေဿတွာ ပုန အတ္တဝဓောဟိ သမ္ပ- ယောဂဒဿနတ္ထံ ... မူလဋီ၊၁။၈၆။ အတ္တဝဓော- ဟီတိ ဖဿဝဓောဟိ။ န ဟိ ဿော ဧဝ တေန သမ္ပယုတ္တော ဟောတိ။ အနုဋီ ၁။၁၁၉။

အတ္တဝညာ (ထီ) [အတ္တ + အဝ + ဉာ + အ] မိမိကို အယုတ်အားဖြင့် – သိခြင်း – မှတ်ထင်ခြင်း။ ယော စေတ္ထ ဩမာနော ... အတ္တုညာ အတ္တဝညာ အတ္တပရိဘဝေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၇။ အတ္တဝညာတိ အတ္တာနံ အဝဇာနနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၆၇။

အတ္တဝဏ္ဏ (ပု) [အတ္တ + ဝဏ္ဏ] မိမိ၏ဂုဏ်ကျေးဇူး။ န စတ္တဝဏ္ဏံ ပရိသာသု ဗျာဟရေ။ ထေရ၊ ၂၆၀။ အတ္တနော ဝဏ္ဏံ ဂုဏံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။

အတ္တဝဓ (ပု) [အတ္တ + ဝဓ] မိမိကိုယ်ကိုသတ်ခြင်း။ မိမိကိုယ်ကိုဖျက်ဆီးခြင်း။ အတ္တဝဓာယ ဘိက္ခဝေ ဒေဝဒတ္တဿ လာဘသက္ကာရသိလောကော ဥဒပါဒိ။ ဝိ၊၄။၃၄၆။ သံ၊၁။၄၃၆။ အံ၊၁။၃၈၅။ နေဝ မိဂါ ... အာယာစန္တိ အတ္တဝဓာယ ကေစိ။ ဇာ၊၂။၂၃၇။ မနုဿာ တုမေ အတ္တဝဓာယ ကထာ။ ဇာ၊၂။၂၃၉။

အတ္တဝါဒ (ပု) [အတ္တ + ဝါဒ] အတ္တဟူသော အယူ၊ အတ္တကို ပြောဆိုခြင်း။ အတ္တကိုစွဲ၍ဖြစ်သော ဝါဒစကား။

အတ္တဝါဒပဋိသံယုတ္တ (တိ)[အတ္တဝါဒ + ပဋိသံယုတ္တ] အတ္တဟူသော အယူ – အတ္တကိုပြောဆိုခြင်း– အတ္တကို စွဲ၍ ဖြစ်သော ဝါဒ – နှင့် စပ်ယှဉ်သော။ ယာ ဣမာ ဘန္တေ အနေကဝိဟိတာ ဒိဋ္ဌိယော လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ အတ္တဝါဒပဋိသံယုတ္တာ ဝါ လောကဝါဒပဋိသံယုတ္တာ ဝါ။ မ၊၁။ ၄၉။ အတ္တဝါဒပဋိသံယုတ္တာတိ ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတီတိအာဒိနယပ္ပဝတ္တေန အတ္တဝါဒေန ပဋိသံယုတ္တာ၊ တာ ဝီသတိ ဘဝန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၆။ အတ္တဝါဒေနာတိ အတ္တာနံ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တေန ဝစနေန။ ပဋိသံယုတ္တာတိ "အတ္တာ အတ္တာ"တိ ဂါဟေ ဂါဟာပနေ စ ဝိသယဘာဝေန ပဋိသံယုတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၈၄။ အတ္တဝါဒပဋိသံယုတ္တာ ဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊၁၃၃။ အတ္တနော ဝဒနံ ကထနံ အတ္တဝါဒေါ၊ တေန ပဋိသံယုတ္တာ ဗဒ္ဓါ ဒိဋ္ဌိ အတ္တဝါဒပဋိသံယုတ္တာ ဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ အတ္တဝါဒပဋိသံယုတ္တာယ ဒိဋ္ဌိယာ ကတမေဟိ ဝီသတိယာ အာကာရေဟိ အဘိနိဝေသော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၁၅၆။ အတ္တဝါဒပဋိသံယုတ္တာ ဒိဋ္ဌိ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိယော၊ အတ္တာတိ ဝါဒေန ပဋိသံယုတ္တတ္တာ ပုန ဧဝံ ဝုတ္တာ။ ၎င်း။၆၀။

အတ္တဝါဒမတ္တ (နံ) [အတ္တဝါဒ + မတ္တ] ပရမတ္ထအားဖြင့်ထင်ရှားမရှိသော အတ္တဟူသောစကားမျှ။ အတ္တဝါဒုပါဒါန်-ကြည့်။

အတ္တဝါဒုပါဒါန် (နံ) [အတ္တ + ဝါဒုပါဒါန (မ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၄ စသည်တို့၌ ပဌမနည်း)။ အတ္တဝါဒ + ဥပါဒါန (၎င်း-ဒုတိယနည်း)] အတ္တဝါဒုပါဒါန်။ (က) အတ္တကို ပြောဆိုပညတ်ကြောင်း, နှလုံးသွင်း စွဲယူကြောင်း ဖြစ်သောတရား။ (ခ) အတ္တဟု ပြောဆို ပညတ်ခြင်း, နှလုံးသွင်း စွဲယူခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောတရား။ (ဂ) အတ္တဟူသော စကားမျှ – အတ္တဟူသော စကားဖြစ်ခြင်း၏ အကြောင်း ဖြစ်သော ပညတ်မျှ – ကိုယ်သာလျှင် (အတ္တဟု) မြဲမြံစွဲယူကြောင်းဖြစ်သောတရား၊ (သက္ကာယဒိဋ္ဌိ) ။ စတ္တာရိ ဥပါဒါနာနိ ကာမုပါဒါနံ ... အတ္တဝါဒုပါဒါနံ။ ဒီ၊၃။၁၉၂။မ၊၁။၆၂။ သံ၊၁။ ၂၄၅။ အဘိ၊၁။ ၂၄၉။ တတ္ထ ကတမံ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ၊ ဣဓ အဿုတဝါ ပုထုဇ္ဇနော ... ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ၊ . ဝိညာဏသ္မိံ ဝါ အတ္တာနံ၊ ယာ ဧဝရူပါ ဒိဋ္ဌိ ဒိဋ္ဌိဂတံ ... ဝိပရိယာသဂ္ဂါဟော၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ။ အဘိ၊ ၁။၃၈၉။ အတ္တာတိ ဝဒန္တိ ဧတေန ဥပါဒိယန္တိ စာတိ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ ဝဒန္တီတိ ဝဒန္တိ ဒိဋ္ဌိဂါဟေန၊ အတ္တာတိ ပညာပေန္တိ ဝဒတိ ဧဝ အဘိနိဝိဿ ဝဒန္တိ ဥပါဒိယတိ ဝါ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၄၇။ ဝဒန္တိ ဧတေနာတိ ဝါဒေါ၊ ဥပါဒိယန္တိ ဧတေနာတိ ဥပါဒါနံ။ ကိံ ဝဒန္တိ ဥပါဒိယန္တိ ဝါ ? အတ္တာနံ၊ အတ္တနော ဝါဒုပါဒါနံ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ၊ အတ္တဝါဒမတ္တမေဝ ဝါ အတ္တာတိ ဥပါဒိယန္တိ ဧတေနာတိ အတ္တဝါဒုပါဒါနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၄။သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၃၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၀၄။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ-

ဝဏ္ဏကာယ သဏ္ဍာနဒိဋ္ဌိယာ ဇေတံ အဓိပ္ပေတန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၅။ ဝဒန္တိတိ "အတ္တိ မေ အတ္တာ" တိအာဒိနာ ဝေါဟာရန္တိ၊ ဧတေနာတိ ဒိဋ္ဌိဂတေန။ အတ္တဝါဒမတ္တမေဝါတိ အတ္တာတိ ဝါစာမတ္တမေဝ၊ ဧတေန ဝါစာဝတ္ထုမတ္တမေဝာ ယဒိဒံ ဗာဟိရကပရိကပ္ပိတော အတ္တာတိ ဒဿေတိ။မ၊ဋီ၊၁။၃၁၉။ အတ္တဝါဒုပါဒါနန္တိ "အတ္တာ" တိ ဝါဒဿ ပစ္စယဘူတော ဂဟဏာကာရဘူတော ဒိဋ္ဌိတိ အတ္ထော။ အတ္တဝါဒမတ္တမေဝါတိ အတ္တာ အဘာဝါ အတ္တာတိ ဣဒံ ဝစနမတ္တမေဝ ဥပါဒိယန္တိ ဒဋ္ဌံ ဂဏှန္တိ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၁၆။ အတ္တဝါဒမတ္တမေဝါတိ အတ္တဿ အဘာဝါ "အတ္တာ" တိ ဣဒံ ဝစနမတ္တမေဝ၊ ဥပါဒိယန္တိ ဒဋ္ဌံ ဂဏှန္တိ။ ကထံ ? အတ္တာတိ၊ အတ္တာတိ ဟိ အဘိနိဝိသန္တာ ဝစနမေဝ ဒဋ္ဌံ ကတွာ ဂဏှန္တိတိ အဓိပ္ပာယော။ ဧဝံ အတ္တဝါဒမတ္တမေဝ ဥပါဒိယန္တီတိ ဝုတ္တံ၊ အတ္တဝါဒမတ္တန္တိ ဝါ ဝါစာဝတ္ထုမတ္တမာဟ၊ ဝါစာဝတ္ထုမတ္တမေဝ ဟိ အတ္တာတိ ဥပါဒိယန္တိ အတ္တဿ အဘာဝါ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၆။ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၃၂၇။ (အနုဋီ၊၁။၁၈၈-လည်းကြည့်)။

အတ္တဝိပတ္တိ (ထီ) [အတ္တ + ဝိပတ္တိ] မိမိ၏ ပျက်စီးခြင်း။ သာဓု ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ကာလေန ကာလံ အတ္တဝိပတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတာ ဟောတိ။ အံ၊၃။၈၉။ အတ္တဝိပတ္တိန္တိ အတ္တနော ဝိပတ္တိံ ဝိပန္နာကာရံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။

အတ္တဒိရဟိတ (တိ) [အတ္တ + ဝိရဟိတ] အတ္တမှ ကင်းသော။

အတ္တဝိရဟိတတ္တ (နပ) [အတ္တဝိရဟိတ + တ္တ] အတ္တမှ ကင်းသည်၏ အဖြစ်။ အနတ္တတ္တ-ကြည့်။

အတ္တဝေတနဘတ (တိ) [အတ္တဝေတန + ဘတ] မိမိ (ကိုယ်ပိုင်) လုပ်ခ (အစားအသောက်) ဖြင့်အသက်မွေးမှုသော၊ ကိုယ်ပိုင်အလုပ်ဖြင့် အသက်မွေးသောသူ။ အတ္တဝေတနဘတော ဟာမဿိ။သုတ္တနိ။ ၂၈၁။ အတ္တဝေတနဘတော ဟာမဿီတိ အတ္တနိ-ယောနေဝ ဿသတ္တဒနေန ဘတော၊ အတ္တနော-
ယေဝ ကမ္မံ ကတွာ ဇီဝါမိ၊ န ပရဿ ဝေတနံ ဂဟေတွာ ပရဿ ကမ္မံ ကရောမီတိ ဒဿေတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄။

အတ္တသင်္ကန္တိ (ထီ) [အတ္တ + သင်္ကန္တိ] အတ္တ၏ (ဘဝတခုမှ ဘဝတခုသို့) ပြောင်းရွှေ့ခြင်း။

အတ္တသင်္ကန္တိဒဿန (နပ) [အတ္တ + သင်္ကန္တိ + ဒဿန] အတ္တသည် (ဘဝတခုမှ ဘဝတခုသို့) ပြောင်းရွှေ့၏ဟူသောအယူ။ သဒ္ဓါရပစ္စယာ ဝိညာဏန္တိ အတ္တသင်္ကန္တိဒဿနနိဝါရဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၁၇။ အတ္တာ ဘဝတော ဘဝန္တရံ သင်္ကမတီတိ ဒဿနံ အတ္တသင်္ကန္တိဒဿနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄၂။

အတ္တသန္ဒေတနာ (ထီ) [အတ္တ + သဉ္စေတနာ] မိမိသည် -ကြံစည်အပ်သောစေတနာ-ပြုလုပ်အပ်သောကံ။ ယသ္မိံ အတ္တဘာဝေ ဌိတဿ အတ္တသဉ္စေတနာယေဝ ကမတိ။ ဒီ၊၃။၁၉၃။ အံ၊၁။ ၄၇၇။ အတ္တနာ ပကပ္ပိတစေတနာ ဝဟတိ ပဝတ္တတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။

အတ္တသဉ္စေတနာဟေတု (ပု) [အတ္တသဉ္စေတနာ + ဟေတု] မိမိသည်-ကြံစည်အပ်သောစေတနာ-ပြုလုပ်အပ်သောကံဟူသောအကြောင်း။ အတ္တသဉ္စေတနာဟေတု ဝါဿံ ဿတ္တာနံ တမှာ ကာယာ စုတိ ဟောတိ။ အံ၊၁။၄၇၇။

အတ္တသညတ (တိ) [အတ္တ + သညတ] အတ္တဘော ဖြင့် စောင့်စည်းသော၊ စောင့်စည်းအပ်သော အတ္တဘောရှိသော။ သေယျော သော မုနိ အတ္တသညတော။ သံ၊၁။၁၀၇။ သော ဇုဒ္ဓမုနိ ဟတ္ထပါဒကုက္ကုစ္စာဘာဝေန သံယတတ္တဘာဝေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ အတ္တသညတောတိ အတ္တဘာဝေန သံယတော။ တေနာဟ "သံယတတ္တဘာဝေါ" တိ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၀၆။

အတ္တသညာ (ထီ) [အတ္တ + သညာ] အတ္တသညာ၊ အတ္တဟူသောအမှတ်။ အနတ္တတော အနုပဿနော အတ္တသညံ ပဇဟတိ။ ပဋိသံ၊၅၆။ အနိစ္စ-သညာ ဒုက္ခသညာ အသမနုပဿနလက္ခဏာ အတ္တသညာ။ နေတ္တိ၊၂၄။ အနတ္တာနုပဿနံ

ဘာဝေနေ္တာ အတ္တသညံ ပဇဟာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၆၄။

အတ္တသန္နိဿိတ (တိ) [အတ္တ + သန္နိဿိတ] ခန္ဓာကိုယ် – အတ္တဘော – ၌ မှီသော။ တဿာဒေဝတာယ စိတ္တဝသေန အတ္တသန္နိဿိတာယဝါယောဓာတုယာ ဂစ္ဆတိ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။ ၁၃။

အတ္တသန္နိယျာတန (န) [အတ္တ + သံ + နိ + ယတ + ဏေ + ယု။ အတ္တာ သန္နိယျာတီယတိ အပ္ပီယတိ ပရိစ္စဇီယတိ ဧတေနာတိ အတ္တသန္နိယျာတနံ၊ ယထာဝုတ္တံ ဓိဋ္ဌိဇ္ဇကမ္မံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၉။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၆။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။] မိမိကိုယ်ကိုအပ်နှင်းကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဓါအရင်းခံသော ဒိဋ္ဌိဇ္ဇကမ္မ၊ လောကီသရဏဂုံလေးမျိုးတို့တွင် တမျိုးအပါအဝင်ဖြစ်သော အတ္တသန္နိယျာတနသရဏဂုံ။ အတ္တသန္နိယျာတနံ နာမ "အဇ္ဇာဒိံ ကတွာ အဟံ အတ္တာနံ ဗုဒ္ဓဿ နိယျာတေမိ။ ဓမ္မဿ။ သံဃဿာ"တိ ဧဝံ ဗုဒ္ဓါဒီနံ အတ္တပရိစ္စဇနံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၆။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၆ ၇။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၄။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၂။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၄၁၇-လည်းကြည့်။) အတ္တပရိစ္စဇနန္တိ သံသာရဒုက္ခနိတ္ထရဏတ္ထံ အတ္တနော အတ္တဘာဝဿ ပရိစ္စဇနံ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၇၉။ မ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃၆။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၂၁။

အတ္တသမ[1] (တိ) [(၁) အတ္တ + သမ။ (၂) အတ္တ + ပေမ။ ဤဒုတိယနည်း၌ မိမိ၏ ဝိသေသျနှင့် တူသောပုဒ် အကျေကြံရသည်။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၇၇-ကြည့်။] (၁) မိမိနှင့်တူသော၊ သူ။ တတုတ္တရိ အတ္တသမောပိ ဟောတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၀။ နာတိဝေလံ ပဘာသေယျ၊ န ပိ အတ္တသမံ ဝါ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၀၉။ အတိဝေလံ န ဘာသေယျ အပိ အတ္တနာ သမေ နိန္နာနာကရဏေပိ ပုဂ္ဂလေတိ အတ္ထော၊ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၅။ အတ္တဧန-လည်းကြည့်။ (၂) မိမိကိုယ်ကိုချစ်ခြင်းနှင့်တူသော၊ မိမိ၏ – ဖြစ်ခြင်း – အကျိုး – နှင့်တူသော။ နတ္ထိ အတ္တသမံ ပေမံ။ သံ၊ ၁။ ၆။ ယသ္မာ ပန အတ္တပေမေန သမံ ပေမံ နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁။ ကရေယျ[2] တ္တသမံ ဝုတ္တိံ။ ဇာ၊ ၁။ ၈။ ယထာ အတ္တနော

ဗိဝိတဝုတ္တိံ ဥပဘောဂပရိဘောဂဝုတ္တိံ ကရောတိ၊ ဧဝမေတံ သတ္တံ ကရေယျ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၃။

အတ္တသမ[2] (ပု) [အတ္တ + သမ] မိမိကို ငြိမ်းအေးစေခြင်း၊ မိမိ၏ ငြိမ်သက် တည်ကြည်ခြင်း။

အတ္တသမတ္တ (ပု) [အတ္တသမ + အတ္ထ] မိမိကို ငြိမ်းအေး စေခြင်း – မိမိ၏ ငြိမ်သက်တည်ကြည်ခြင်း – ဟူသောအကျိုး။ ယာဝဒေဝ အတ္တဒမတ္ထာယ အတ္တသမတ္ထာယ အတ္တပရိနိဗ္ဗာပနတ္ထာယ။ မဟာနိ။ ၁၇၃။ သမာဓိသမ္ပယုတ္တာယ ပညာယ အတ္တနော သမာဓာနတ္ထာယ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၉၉။

အတ္တသမထ (ပု) [အတ္တ + သမထ] မိမိ၏ ငြိမ်းအေးခြင်း။

အတ္တသမထတ္ထ (ပု) [အတ္တသမထ + အတ္ထ] မိမိ၏ ငြိမ်းအေးခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ အတ္တဒမထတ္ထော ယထတ္ထော၊ အတ္တသမထတ္ထော ယထတ္ထော၊ အတ္တပရိနိဗ္ဗာပနတ္ထော ယထတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ၁၇၂။ သမထတ္ထောတိ သီတိဘာဝတ္ထော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၄။

အတ္တသမနုပဿနာ (ဣ) [အတ္တ + သမနုပဿနာ] အတ္တဟုရှုခြင်း၊ အတ္တဟုရှုပုံ။ ဓါ၊ ၂။ ၅၆-၇။

အတ္တသမာနတာ (ဣ) [အတ္တ + သမာနတာ] မိမိနှင့်တူသည်၏အဖြစ်၊ မိမိနှင့်အတူပြုခြင်း။ အတ္တသမာနတာယ တေသု ဝိဓေယ် ဝိနေန္တော....။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁။ သမာနတ္တတာ-လည်းကြည့်။

အတ္တသမ္ဘဝ (တိ) [အတ္တ + သမ္ဘဝ] အတ္တဘော၌ဖြစ်သော။ သလ္လံ အတ္တသမ္ဘဝံ။ ထေရ။ ၃၂၅။ အတ္တသမ္ဘဝန္တိ "အဟ"န္တိ မာနဋ္ဌာနတာယ "အတ္တာ"တိ ဧ လဒ္ဓနာမေ အတ္တဘာဝေ သမ္ဘူတံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၈။

အတ္တသမ္မတ္တိ (ဣ) [အတ္တ + သမ္မတ္တိ] မိမိ၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ မိမိ၏စည်းစိမ်ချမ်းသာ။ သာဓာဝုသော ဘိက္ခု ကာလေန ကာလံ အတ္တသမ္မတ္တိံ ပစ္စဝေက္ခိတာ ဟောတိ။ အံ၊ ၃။ ၁၁။

အတ္တသမ္မတ္တိနိဂ္ဂဟနလက္ခဏတာ (ထီ) [အတ္တသမ္မတ္တိ + နိဂ္ဂဟန + လက္ခဏ + တာ] မိမိ၏စည်းစိမ်ချမ်းသာကို လျှို့ဝှက်ခြင်းလက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်။ အတ္တသမ္မတ္တိနိဂ္ဂဟနလက္ခဏတာ .. ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၀၇-ဂ။

အတ္တသမ္မတ္တိဂ္ဂဟဏလက္ခဏတာ (န)[အတ္တသမ္မတ္တိ+ ဂဟဏ + လက္ခဏ+တာ] မိမိစည်းစိမ်ချမ်းသာတို့ကို ဆုပ်ကိုင်ထားခြင်း လက္ခဏာရှိသည်၏ အဖြစ်။အတ္တသမ္မတ္တိဂ္ဂဟဏလက္ခဏတာ ဝါ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၄၀၇-ဂ။

အတ္တသမ္မတ္တိပဒဋ္ဌာန (ထိ)[အတ္တသမ္မတ္တိ + ပဒဋ္ဌာန] မိမိ၏ စည်းစိမ် ချမ်းသာလျှင် နီးစွာသော အကြောင်း ရှိသော။ မစ္ဆရိယံ....အတ္တသမ္မတ္တိပဒဋ္ဌာနံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။

အတ္တသမ္မာဒါ (ထီ) [အတ္တ + သမ္မာဒါ] စိတ်၏ ပြည့်ရဲခြင်း။ ယဒိဒံ အတ္တသမ္မဒါ။ သံ၊၃။၂၄၊၂၅၊၂၇။ အတ္တသမ္မဒါတိ သမ္ပန္နစိတ္တတာ။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၆၉။

အတ္တသမ္မန္န (တိ) [အတ္တ + သမ္ပန္န] စိတ်နှင့်ပြည့်စုံသောသူ။ သံ၊၃။၂၄၊၂၅။ (ပေယျာလတွင် ပါသည်)။

အတ္တသမ္ဘဝ (တိ)[အတ္တ + သမ္ဘဝ] မိမိ၌ဖြစ်သော။ (က) မိမိ၌ဖြစ်သော-ကိလေသာ-မကောင်းမှု။ အဘိန္ဒိ ကာဝဇမိဝ'တ္တသမ္ဘဝံ။ ဒီ၊၂။၉၀။ သံ၊၃။ ၂၃၀။အံ၊၃။၁၃၁။ ဥဒါန။၁၅၅။ အတ္တသမ္ဘဝန္တိ အတ္တနိ သမ္ဘူတံ ကိလေသံ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ သံဋ္ဌ၊၃။၂၈၅။ အံဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၀။ ဥဒါနဋ္ဌ။၂၉၉။ အတ္တနာ ဟိ ကတံ ပါပံ၊ အတ္တဇံ အတ္တသမ္ဘဝံ။ ဓမ္မ။၁၇။ (ခ) မိမိ၌ ဖြစ်သော သမ်ိတတရား။ တံ ဝိဒိတွာ မဟာ'မတ္တသမ္ဘဝံ။ ထေရ။ ၂၆၇။... အတ္တသမ္ဘဝံ အတ္တနိ သမ္ဘူတံ အတ္တာယတ္တံ ဣဿရာဒိဝသေန အပရာယတ္တံ။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၄၇၃။

အတ္တသမ္ဘူတ (တိ) [အတ္တ + သမ္ဘူတ] ကိုယ်-အတ္တဘော-ခန္ဓာအစဉ်-၌ဖြစ်သော။သေဋ္ဌဟာဝေ အတ္တသမ္ဘူတာ၊ သုတ္တနိ။၃၂၁။ ပဋ္ဌပါဒါနိက္ခန္ဓဘာဝေ အတ္တဘာဝပရိယာယေ အတ္တနိ သမ္ဘူတာ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၄၁။ လောဘော ဒေါသော စ မောဟော စ၊ ပုရိသံ ပါပစေတသံ။ ဟိံသန္တိ အတ္တသမ္ဘူတာ၊ တစသာရံဝ သမ္ဖလံ။သံ၊၁။၇၀၊ ၉၉။ဣတိဝုတ်။၂၂၆။ မဟာနိ။၁၃။အတ္တသမ္ဘူတာတိ အတ္တနိ သမ္ဘူတာ။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ အတ္တနိ သမ္ဘူတာတိ သန္တာနေ နိဗ္ဗတ္တာ။သံဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၄။အတ္တသမ္ဘူတာတိ အတ္တနိ ဇာတာ။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၁၇၃။

အတ္တသမ္မာပဏိဓာန (န) [အတ္တ+သမ္မာ+ပ + နိ + ဓာ+ယု] ကိုယ်-စိတ်-ကို-ကောင်းစွာထားခြင်း- သဒ္ဓါတရား စသည်တို့၌ တည်စေခြင်း။ အတ္တသမ္မာပဏိဓာနံ သီလာနံ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ။ ၂၆။ အတ္တသမ္မာပဏိဓာနံ ဟိရိယာ စ ဝိပဿနာယ စ သာဓာရဏံ ပဒဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ။ ၄၃။ သမ္မာပဏိပတ္တိလက္ခဏံ အတ္တသမ္မာပဏိဓာနံ။ပေဋကော။၂၅၄။

အတ္တသမ္မာပဏိဓိ (ပု) [အတ္တ + သမ္မာ + ပ + နိ + ဓာ+ဣ] ကိုယ်-စိတ် - ကို - ကောင်းစွာထားခြင်း- သဒ္ဓါတရား စသည်တို့၌ တည်စေခြင်း။ ဧတ္တာဝရိ ဧတ္တာဝနိ အတ္တသမ္မာပဏိဓိ။ ဒီ၊၃။၂၃၀။ အံ၊၁။၃၄၁။ အတ္တသမ္မာပဏိဓီတိ အတ္တနော သမ္မာ ဌပနံ၊ သစေ ပုဗ္ဗေ အဿဒ္ဓါဒိဟိ သမန္နာဂတော ဟောတိ၊တာနိ ပဟာယ သဒ္ဓါဒိသု ပတိဋ္ဌာပနံ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ အံ ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ဂ-တို့လည်း ကြည့်။) အတ္တသမ္မာပဏိဓိ စ။ ခုဒ္ဒကပါ၊၄။ သုတ္တနိ။၃၁၉။ အတ္တာတိ စိတ္တံ ဝုစ္စတိ သကလော ဝါ အတ္တဘာဝေါ၊ သမ္မာပဏိဓီတိ တဿ အတ္တနော သမ္မာ ပဏိဓာနံ နိယုဉ္ဇနံ၊ ဌပနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ .... အယံ ဝုစ္စတိ "အတ္တသမ္မာပဏိဓီတိ၊ ဧသော စ မင်္ဂလံ။ ခုဒ္ဒကပါဋ္ဌ။၁၁၁။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၁၆။ ယောနိသောမနသိကာရေန စေတ္ထ အတ္တသမ္မာပဏိဓိ" ပုဗ္ဗေ စ ကတပုညတာ သာဓေတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မဋ္ဌ၊၁။၇။ သံဋ္ဌ၊၁။၇။ အံဋ္ဌ၊၁။၆။ ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။ဂဂ။ ဥဒါနဋ္ဌ။၁၅။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၂၄။

အတ္တသရဏ (တိ) [အတ္တ + သရဏ] မိမိသာလျှင် ကိုးကွယ်ရာရှိသော၊သူ။ အတ္တဒီပါ ဝိဟရထ အတ္တသရဏာ အနညသရဏာ။ ဒီ၊၂။၈၅။ ဒီ၊၃။ ၄၈၆၄။ သံ၊၂။၃၅။ သံ၊၃။၁၃၃။ အတ္တသရဏာတိ အတ္တဂတိကာဝ ဟောထ၊ မာ အညဂတိကာ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ သံဋ္ဌ၊၃။၂၃၈။

အတ္တသာရ (ပု) [အတ္တ + သာရ] အတ္တဟူသော အနှစ်သာရ။ အသာရကဋ္ဌ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉) ကြည့်။

အတ္တသာရသာရ (ပု) [အတ္တ + သာရ + သာရ] အတ္တ, အတ္တနိယ အနှစ်သာရ ဟုဆိုအပ်သော အနှစ်သာရ။ နိရယလောကော အသာရော နိဿာရော သာရာပဂတော ... အတ္တသာရသာရေန ဝါ။ မဟာနိ။ ၃၂၁။ (၄င်း၊ဋ္ဌ။၃၇၇-ကြည့်။) ရူပံ အသာရံ နိဿာရံ သာရာပဂတံ နိစ္စသာရသာရေန ဝါ သုခသာရသာရေန ဝါ အတ္တသာရသာရေန ဝါ။ စူဠနိ။ ၁၈၂။ အတ္တတ္တနိယသာရသာရေန ဝါ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၆၇။

အတ္တသိနေဟ (ပု) [အတ္တ + သိနေဟ] (၁) မိမိ ကိုယ်ကို ချစ်မြတ်နိုးခြင်း။ သန္တာနေသော အတ္တသိနေဟေန ဟောတိ၊ အတ္တသိနေဟော စ တဏှာလေပေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အတ္တသိနေဟဿ တနုဘာဝေန သဗ္ဗေသု စ မဟာကရုဏာယ ဥဠာရဘာဝေန။ မဇ္ဈိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။ (၂) အတ္တကို ချစ်မြတ်နိုးခြင်း။ အတ္တသိနေဟာနုဂတတ္တ-ကြည့်။

အတ္တသိနေဟရာဂရတ္တ (တိ) [အတ္တသိနေဟရာဂ + ရတ္တ] မိမိကိုယ်ကို ချစ်မြတ်နိုးခြင်းဟူသော ရာဂဖြင့် တပ်နှစ်သက်သောသူ။ တံ တံ ဓမ္မံ ပဋိက္ကူလမ္ပိ သမာနံ အဝိဇ္ဇန္ဓကာရပရိယောနဒ္ဓါ အတ္တသိနေဟရာဂရတ္တာ "ဣဋ္ဌံ ကန္တံ နိစ္စံ သုခံ အတ္တာ"တိ ဂဏှန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၉။ အတ္တသိနေဟသင်္ခါတေန ရာဂေန ရတ္တာ အတ္တသိနေဟရာဂရတ္တာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၇။

အတ္တသိနေဟာနုဂတတ္တ (န) [အတ္တသိနေဟာနုဂတ + တ္တ] အတ္တကို ချစ်မြတ်နိုးခြင်းသို့ အစဉ် လိုက်သည်၏အဖြစ်။ အတ္တသိနေဟာနုဂတတ္တာ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိယော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။

အတ္တသုခ (န) [အတ္တ + သုခ] မိမိ၏ချမ်းသာခြင်း။ သောဟံ ကထံ အတ္တသုခဿ ဟေတု။ ဇာ၊၁။ ၂၀။ သုခေန ဝါ အတ္တသုခံ ဟောတိ။ ဇာ၊၂။ ၂၃၁။

အတ္တသုခီ (တိ) [အတ္တသုခ + ဤ] မိမိ၏ချမ်းသာ နှင့် ပြည့်စုံသောသူ။ တဿဟံ အတ္တသုခီ ဝိဓေယျော။ ဇာ၊၂။၂၈၉။ အတ္တနော သုခေန အတ္တသုခီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၉၄။

အတ္တသုညတာ (ထီ) [အတ္တ + သုညတာ] အတ္တမှ ဆိတ်သုဉ်းသည်၏အဖြစ်။ အတ္တသုညတာ အတ္တနိယသုညတာ နိစ္စဘာဝသုညတာတိ တိဿော သုညတာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၉။

အတ္တသုဒ္ဓိ (ထီ) [အတ္တ + သုဒ္ဓိ] မိမိ = အတ္တ = ၏ စင်ကြယ်ခြင်း။

အတ္တသုဒ္ဓိအဘိလာသ (ပု) [အတ္တသုဒ္ဓိ + အဘိလာသ] မိမိ = အတ္တ = ၏ စင်ကြယ်ခြင်းကို အလိုရှိခြင်း။ အတ္တသုဒ္ဓိအဘိလာသေန သီလဗ္ဗတပရာမာသဒိဋ္ဌိံ ဂဏှာပေန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၀။

အတ္တဟိတ (န) [အတ္တ + ဟိတ] မိမိအကျိုးစီးပွါး။ ကေစ္စော ပုဂ္ဂလော အတ္တဟိတာယ ပဋိပန္နော ဟောတိ။ ဒီ၊၃။၁၉၄။ အတ္တဟိတာယ ပဋိပန္နော နော ပရဟိတာယ။ အံ၊၁။၄၀၇၊၄၀၈၊၄၀၉၊ ၄၁၀၊၄၁၁၊၄၁၂။

အတ္တဟိတပဋိပတ္တိ (ထီ) [အတ္တဟိတ + ပဋိပတ္တိ] မိမိအကျိုးစီးပွါးကို ကျင့်ခြင်း။ အတ္တဟိတပဋိ-ပတ္တိယံ ယထာဗလံ ပရဟိတပဋိပတ္တိယံ စ ဥဋ္ဌာနဝန္တော ...။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။

အတ္တဟိတပရဟိတပဋိပတ္တိ (ထီ) [အတ္တဟိတ + ပရဟိတ + ပဋိပတ္တိ] မိမိအကျိုးစီးပွါး, သူတပါး အကျိုးစီးပွါးကို ကျင့်ခြင်း။ အတ္တဟိတပရဟိတ-ပဋိပတ္တိသမယေသု ပရဟိတပဋိပတ္တိသမယော။

ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၃၃။ မ၊၄၊၁။၁၀။ အံ၊ ၄၊ ၁။ ၉။ သံ၊၄၊၁။၉-၁၀။ ခုဒ္ဒကပါ၊၄။၉၀။

အတ္တဟိတသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အတ္တဟိတ + သမ္ပတ္တိ] မိမိအကျိုးစီးပွါး၏ ပြည့်စုံခြင်း။ အတန္တိတသတိ ဣမိနာ ၀ဝ အတ္တဟိတသမ္ပတ္တိယံ ဋီကာနံ ပရ-ဟိတပဋိပတ္တိံ ဒဿေတိ။ ထေရ၊၄၊၁။၁၆။

အတ္တဟေတု (ပု) [အတ္တ + ဟေတု] မိမိဟူသော အကြောင်း။ (က) မိမိ၏လက်ခြေစသောအင်္ဂါ ပျက်စီးခြင်းဟူသော အကြောင်း၊ မိမိ၏ဥစ္စာ –ရခြင်း–ဆုံးရှုံးခြင်း –ဟူသော အကြောင်း။ အတ္တဟေတု ဝါ ပရဟေတု ဝါ အာမိသကိဉ္စက္ခ-ဟေတု ဝါ သမ္ပဇာနမုသာ ဘာသိတာ ဟောတိ။ မ၊၁။၃၅၆။ မ၊၃။၉၅။ အံ၊၁။၁၂၆။ အဘိ၊ပု။ ၁၃၂။ သုတ္တနိ။၂၉၈။ မိလိန္ဒ။၁၈၃။ အတ္တနော ဝါ ပရဿ ဝါ ဟတ္ထပါဒါဒိဟေတု ဝါ ဓနဟေတု ဝါ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၅။ ဟတ္ထပါဒါဒိဟေ-တူတိ ဟတ္ထပါဒါဒိဘာဝဒနဟေတု။ ဓနဟေတူတိ ဓနဿ လာဘဟေတု ဇာနိဟေတု ၀။ မ၊ဋီ၊၂။ ၂၄၉။ အတ္တဟေတု ဝါတိ အတ္တနော ဝါ ဟတ္ထ-ပါဒါဒိစ္ဆေဒနပဟရဏဟေတု။ အံ၊ဋီ၊၂။၉၅။ နံ အတ္တဟေတု န ပရဿ ဟေတု။ ဓမ္မ။၂၅။ (ခ) မိမိ၏အသက်ဟူသောအကြောင်း။ အတ္တဟေတု ပရဟေတု၊ ဓနဟေတု ၀ ယော နရော။ သုတ္တနိ။ ၂၉၈။ အတ္တဟေတူတိ အတ္တနော ဇီဝိတကာ-ရဏာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။

အတ္တာဘ (တိ) [န+တာဘ] အတာဘ-ကြည့်။

အတ္တာဓိန (န) [အတ္တ + အာဓိန] မိမိကိုယ်တိုင် ယူအပ်သော အဓိကရုဏ်း။ အတ္တာဓိနံ အာဓိ-တုကာမေန .... အာဓိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၄၃၄။ ဝိ၊၅။ ၃၃၁၊ ၃၃၂။ သာသနံ သောဓေတုကာမော ဘိက္ခု ယံ အဓိကရဏံ အတ္တနာ အာဒိယတိ၊ တံ အတ္တာဓိနန္တိ ဝုစ္စတိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂၄။ ပရံ စောဒေ-တုံ အတ္တနာ အာဓိတဗ္ဗံ ဂဟေတဗ္ဗံ အဓိကရဏံ အတ္တာဓိနံ။ သာရတ္ထ၊၃။၄၃၅။

အတ္တာဓိပက (တိ) [အတ္တ + အဓိပ + က] အတ္တာ-ဓိပတေယျက-ကြည့်။

အတ္တာဓိပတိ (တိ) [အတ္တ+အဓိပတိ] မိမိလျှင် အကြီးအကဲရှိသော၊ တရား။ အတ္တာဓိပတိ ဟိရိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။

အတ္တာဓိပတေယျ (နပုံ၊တိ)[အတ္တာဓိပတိ+ဏေယျ] (နပုံ)(၁)မိမိဟူသော အကြီးအမှူးမှလာသော– မိမိကို အကြီးအမှူး (အလေးဂရု) ပြု၍ ဖြစ်သော – တရား။ တီဏိ အာဓိပတေယျာနိ အတ္တာဓိပတေယျံ လောကာဓိပတေယျံ ဓမ္မာဓိ-ပတေယျံ။ဒီ၊၃။၁၈၄။ အံ၊၁။၁၄၆။ "ဧတ္တကောမှိ သိလေန သမာဓိနာ ပညာယ ဝိမုတ္တိယာ၊ န မေ ဧတံ ပတိရူပ"န္တိ ဧဝံ အတ္တာနံ အဓိပတိံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ ပါပသာ အာကရဏ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၈၇။ အတ္တာ ဧဝ အဓိပတိ အတ္တာဓိပတိ၊ အတ္တ-သမ္ဘဝန္တော ဧဝ အတ္တာဓိပတိတော အာဂ-မနတော အတ္တာဓိပတေယျံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၃။ အတ္တာဓိပတေယျန္တိအာဒီသု အတ္တာနံ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ နိဗ္ဗတ္တိတံ ဂုဏဇာတံ အတ္တာဓိပတေယျံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ အတ္တာ ဧဝ အဓိပတိ၊ တတော အာဂတံ အတ္တာဓိပတေယျံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၂၀။ အတ္တနိ ဂါရဝေန ပဝတ္တိတံ အတ္တာဓိပတေယျံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၄။ အတ္တာဓိပတိတော အာဂတံ အတ္တာဓိပတေယျံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၅။ (တိ) (၂) မိမိဟူသော အကြီးအမှူးမှ လာသော၊ မိမိကို အကြီး အမှူးပြု၍ ဖြစ်သော၊ အတ္တာဓိပတေ-ယျာ ဟိရီ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ အတ္တာဓိပတိတော အာဂတာ အတ္တာဓိပတေယျာ၊ အတ္တာနံ အဓိ-ပတိံ ကတွာ ပဝတ္တာ။ မ၊ဋီ၊၂။၂၃၁။ အတ္တာဓိ-ပတေယျာ ဟိရီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။ ကထံ ဟိရိ အတ္တာဓိပတေယျာ နာမ ....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၇-တို့၌ကား 'အတ္တာဓိပတိ ဟိရိ'ဟု ပါရှိသည်။)

အတ္တာဓိပတေယျက (တိ)[အတ္တာဓိပတိ+ဏေယျ-က] မိမိလျှင် အကြီး အမှူးရှိသော၊ မိမိကို

အကြီးအမှူးပြု၍နေသော၊ သူ။ ထသ္မာ ဟိ အတ္တာဓိပတေယျကော စ။ အတ္တာဓိပကော သတော စရေ (သီ၊သျှ၊ကံ၊ဋ္ဌ၊ မူကွဲ)။ အံ၊၁။ ၁၄၈။ အတ္တာဓိပတေယျကောတိ အတ္တဇေဋ္ဌကော (အတ္တာဓိပကောတိ အတ္တာဓိပတိ အတ္တဇေဋ္ဌကော။ သီ၊သျှ၊မူကွဲ)။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။

အတ္တာဓိန (တိ) [အတ္တ + အဓိန] မိမိနှင့်သာ စပ်သော၊ မိမိကို မိမိ အစိုးရသော၊ လွတ်လပ်သော၊သူ။ ထမှာ ဒါသဗျာ မုဉ္စေယျ အတ္တာဓိနော အပရာဓိနော ဘုဇိဿော ယေနကာမံ ဂမော။ ဒီ၊၁။၆၉။ မ၊၁။၃၄၃။ အနတ္တာဓိန-လည်းကြည့်။

အတ္တာနုဂတ (တိ) [အတ္တ+အနုဂတ] မိမိသို့အစဉ်လိုက်သော၊မိမိနှင့်သင့်လျော်သော။တယိဒံ နသံ တဒါ မယှံ အတ္တာနုဂတမေဝါတိ ဒဿေန္တော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၆ (ဏ္ဏ၊မူကွဲ)။

အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အတ္တ + အနု+ဒိဋ္ဌိ] အတ္တသို့ အစဉ်လိုက်သော အယူမှား၊ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ၊ (သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ၂၀)။ တယော မေ ဘိက္ခဝေ မူ .... အဿာဒဒိဋ္ဌိ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ အံ၊၂။၃၈၉။ အတ္တာနုဒိဋ္ဌီတိ အတ္တာနံ အနုဂတာ ဝီသတိဝတ္ထုကာ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ။ အံဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။ အဿာဒဒိဋ္ဌိ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၆၀။ တတ္ထ ကတမာ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ ....။ အဘိ၊ ဝိ။၃၈၃။အတ္တာနုဒိဋ္ဌီတိ အတ္တာနံ အနုဂတာ ဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၀။ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိံ ဦဟစ္စ။ သုတ္တနိ။ ၄၄၈။ စူဠနိ။၁၉၉၊၁၈၀။ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိံ ဦဟစ္စာတိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိံ ဥဒ္ဓရိတွာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၈။ အတ္တ (၇) အနက်လည်းကြည့်။ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ ဝုစ္စတိ ဝီသတိဝတ္ထုကာ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ။ စူဠနိ။ ၁၈၆။ ကတမာ သောဠသ ဒိဋ္ဌိယော၊ အဿာဒ-ဒိဋ္ဌိ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ ....။ ပဋိသံ။၁၃၃။ အတ္တာနံ အနုဂတာ ဒိဋ္ဌိ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ (သံ၊၂။၁၅၁၊၁၅၉။ ပဋိသံ။၁၃၇၊၁၆၀-တို့လည်းကြည့်။)

အတ္တာနုဒိဋ္ဌိပဟာန (န) [အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ+ပဟာန] အတ္တာနုဒိဋ္ဌိကိုပယ်ခြင်း။

အတ္တာနုဒိဋ္ဌိပဟာနသုတ္တ (န) [အတ္တာနုဒိဋ္ဌိပဟာ-န + သုတ္တ] အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ ပယ်ပုံကို ပြဆိုသော သုတ်၊ အတ္တာနုဒိဋ္ဌိပဟာနသုတ်။ သဠာယတန-ဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁၆-ဝဂ်၊ ၁၂-သုတ်။ သံ၊၂။၃၅၉။

အတ္တာနုဒိဋ္ဌိသုတ္တ (န)[အတ္တာနုဒိဋ္ဌိ+သုတ္တ]အတ္တာ-နုဒိဋ္ဌိသုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊၂။၁၅၁။

အတ္တာနုပေက္ခီ (တိ) [အတ္တ+အနု+ဥပ+ဣက္ခ+ဏီ] မိမိကိုယ်ကို ရှုတတ်သော၊သူ။ အတ္တာနု-ပေက္ခီ စ ယောတိ နေဝ ပရာနုပေက္ခီ။ အံ၊၂။ ၁၁၇။ အတ္တာနုပေက္ခီတိ အတ္တနောဝ ကတာ-ကတံ ဝေနုဝေသေန အတ္တာနံ အနုပေက္ခိတာ။ အံဋ္ဌ၊၃။၄၄။

အတ္တာနုယောဂ (ပု) [အတ္တ + အနုယောဂ] မိမိ၏ အားထုတ်မှု၊ မိမိ၏အကျင့်တရား။

အတ္တာနုယောဂီ(တိ) [အတ္တာနုယောဂ+ဏီ] မိမိ၏ အားထုတ်မှု (အကျင့်)-ရှိသော-ကို အားထုတ်သော၊သူ။အယောဂေ ယုဉ္ဇမတ္တာနံ၊ ယောဂသ္မိဉ္စ အယောဇယံ။ အတ္ထံ ဟိတွာ ပိယဂ္ဂါဟီ၊ ပိဟေ-တတ္တာနုယောဂိနံ။ ဓမ္မ။၄၄။ ပိဟေတတ္တာနုယော-ဂိနန္တိ တာယ ပဋိပတ္တိယာ သာသနတော စုတော ဂိဟိဘာဝံ ပတွာ ပစ္ဆာ ယေ အတ္တာနုယောဂံ အနုယုတ္တာ သီလာဒီနိ သမ္ပာဒေတွာ ဒေဝ-မနုဿာနံ သန္တိကာ သက္ကာရံ လဘန္တိ၊ တေသံ ပိဟေတိ၊ "အဟော ဝတာဟမ္ပိ ဧဝရူပေါ အဿံ"န္တိ ဣစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။

အတ္တာနုရက္ခာ (ထီ) [အတ္တ + အနုရက္ခာ] မိမိကို စောင့်ရှောက်ခြင်း။ အတ္တာနုရက္ခာယ ဘဝန္တိ ဟေတေ၊ ဟတ္တာရောဟာ ရထိကာ ပတ္တိကာ စ။ ဇာ၊၂။၁၃၈။

အတ္တာနုရက္ခီ (တိ) [အတ္တ+အနု+ရက္ခ+ဣ] မိမိကို စောင့်ရှောက်လေ့ ရှိသော၊ သူ။ အတ္တာနုရက္ခီ ဘဝ မာ အဒယိ။ ဇာ၊၁။ ၂၈၀။

အတ္တာနုဝါဒ (ပု) [အတ္တ+အနု+ဝဒ+ဏ] (၁) မိမိကိုယ်ကို မိမိစွပ်စွဲခြင်း။ (၂) မိမိကို မိမိ စွပ်စွဲတတ်သော၊သူ။

အတ္တာနုဝါဒဘယ (န) [အတ္တာနုဝါဒ+ဘယ] မိမိကို မိမိစွပ်စွဲသူအား ဖြစ်သောဘေး။ မိမိကို မိမိ စွပ်စွဲသောဘေး၊ အတ္တာနုဝါဒဘေး။ စတ္တာရိ... ဘယာနိ အတ္တာနုဝါဒဘယံ ပရာနုဝါဒဘယံ ဒဏ္ဍဘယံ ဒုဂ္ဂတိဘယံ။ အံ၊၁။၄၃၆။ အဘိ၊ ဝိ။၃၉၁။ အတ္တာနုဝါဒဘယန္တိ အတ္တာနံ အနုဝဒန္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇနကဘယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၁။ အတ္တာနုဝါဒဘယန္တိ ပါပကမ္မိနော အတ္တာနံ အနုဝဒန္တဿ ဥပ္ပဇ္ဇနကဘယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၈။ အတ္တာနုဝါဒဘယာဒိကဿ စေဝ....ဘယဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၆။

အတ္တာနုဝါဒလက္ခဏ (တိ) [အတ္တာနုဝါဒ+လက္ခဏ] မိမိကို မိမိ စွပ်စွဲခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ န အတ္တာနုဝါဒလက္ခဏော အဝိပ္ပဋိသာရော။ ပေဋကော။ ၂၅၄။

အတ္တာနုဝါဒသုတ္တ (န) [အတ္တာနုဝါဒ+သုတ္တ] အတ္တာနုဝါဒ စသော ဘေး ၄ မျိုးကို ပြဆိုရာ ဖြစ်သောသုတ်၊ အတ္တာနုဝါဒသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရ-ပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ အံ၊၁။ ၄၃၆-၈။

အတ္တာနုဝါဒါဒိဘယ (န) [အတ္တာနုဝါဒ+အာဒိ+ဘယ] အတ္တာနုဝါဒစသောဘေး။ အတ္တာနုဝါဒါဒိဘယံ၊ ဝိဒ္ဓံသယတိ သဗ္ဗသော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၀။ အတ္တာနုဝါဒါဒိဘယေဟိ နိဗ္ဘယဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၁၂၅။

အတ္တာဘာဝ (ပု) [အတ္တ+အဘာဝ] ငါဟုစွဲလမ်းရာ အတ္တ၏မရှိခြင်း။ အတ္တနိယာဘာဝ-ကြည့်။

အတ္တာယတ္တ (တိ) [အတ္တ+အာယတ္တ] မိမိနှင့်သာ စပ်ဆိုင်သော။ အတ္တသမ္ဗန္ဓနှင့် အတ္တနိယ-တို့ကြည့်။

အတ္တာယနတာ (ထိ) အတာယနတာ-ကြည့်။

အတ္တာသယဝဍ္ဍနာလက္ခဏ (တိ) [အတ္တ+အာသယ+ဝဍ္ဍနာ+လက္ခဏ] မိမိအလိုဖြင့် လှည့်ပတ်ခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ အတ္တာသယဝဍ္ဍနာလက္ခဏော လောဘော၊ တဿ အဒိန္နာဒါနံ ပဒဋ္ဌာနံ။ ပေဋကော။၂၄၉။

အတ္တုက္ကံသက (တိ) [အတ္တ+ဥ+ကံသ+ဏွု] မိမိကို ပင့်တင် ချီးမြှောက်တတ်သော၊ မိမိကို ချီးမွမ်းတတ်သော၊ သူ။ ယေ ခေါ ကေစိ သမဏာ ဝါ ဗြာဟ္မဏာ ဝါ အတ္တုက္ကံသကာ ပရဝမ္ဘီ အရညဝနပတ္ထာနိ ပန္တာနိ သေနာသနာနိ ပဋိသေဝန္တိ။ မ၊၁။ ၂၂၊ ၂၃ ၁၃၃။ အတ္တုက္ကံသနကာ ပရဝမ္ဘီတိ ယေ အတ္တာနံ ဥက္ကံသေန္တိ ဥက္ခိပန္တိ ဥစ္စေ ဌာနေ ဌပေန္တိ၊ ပရဉ္စ ဝမ္ဘေန္တိ ဂရဟန္တိ နီစေ ဌာနေ ဌပေန္တိ၊ တေသမေတံ အဓိဝစနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အတ္တုပ္ပသံသက-လည်း ကြည့်။

အတ္တုက္ကံသကပရဝမ္ဘက (တိ) [အတ္တုက္ကံသက+ပရဝမ္ဘက] မိမိကို ချီးမွမ်းတတ်၊ သူတပါးကို နှိမ့်ချကဲ့ရဲ့တတ်သော၊သူ။ အတ္တုက္ကံသကပရဝမ္ဘကာ ဘိက္ခဝေ နိဂဏ္ဌာ။ အံ၊၃။၃၇၇။

အတ္တုက္ကံသကပရဝမ္ဘကတာ (ထိ) [အတ္တုက္ကံသကပရဝမ္ဘက+တာ] မိမိကိုချီးမွမ်းတတ်၊ သူတပါးကို နှိမ့်ချကဲ့ရဲ့တတ်သော သူ၏ အဖြစ်။ အနုမာနသုတ္တေ အာဂတာ ပါပိစ္ဆတာ အတ္တုက္ကံသကပရဝမ္ဘကတာ ကောဓနတာ... ဧကူနဝီသတိ ဓမ္မာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ အတ္တုက္ကံသကာ စ တေ ပရဝမ္ဘကာ စာတိ အတ္တုက္ကံသကပရဝမ္ဘကာ၊ ယေ အတ္တာနံ ဥက္ကံသေန္တိ ဥက္ခိပန္တိ ဥစ္စေ ဌာနေ ဌပေန္တိ၊ ပရဉ္စ ဝမ္ဘေန္တိ ဂရဟန္တိ နီစေ ဌာနေ ဌပေန္တိ၊ တေသမေတံ အဓိဝစနံ။ တေသံ ဘာဝေါ အတ္တုက္ကံသကပရဝမ္ဘကတာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၆၃။

အတ္တုက္ကံသန (န၊ထိ) [အတ္တ+ဥက္ကံသန] (၁) မိမိကို ပင့်တင် ချီးမြှောက်ခြင်း၊ မိမိကို

ချီးမွမ်းခြင်း။ အရိယာနံ ပဗ္ဗနိကထာ အသဒ္ဓမ္မသညတ္တိ အတ္တုက္ကံသနာ ပရဝမ္ဘနာ။ မ၊ ၂၈၆၄၊ ၆၅၊ ၆၆၊ ၆၈။ (တိ) (၂) မိမိကို ချီးပင့်မြှောက်တင်တတ်သောသူ။ အတ္တုက္ကံသနကကြည့်။

အတ္တုက္ကံသနက (တိ) [အတ္တုက္ကံသန+က] အတ္တုက္ကံသက-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်းပုဒ် ၌-ပါဌ် ကြည့်။

အတ္တုက္ကံသနကမျတာ (တိ) [အတ္တုက္ကံသနကမျ (=ကာမ+ဏျ)+တာ] မိမိကို ချီးပင့်မြှောက်တင် ခြင်း၌ အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်။ သဒ္ဓမ္မဗဟုမာနေန နာတ္တုက္ကံသနကမျတာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁။

အတ္တုက္ကံသနပရဝမ္ဘနသန္ဒေသာသဟေတု (ပု) [အတ္တုက္ကံသန+ပရဝမ္ဘန+သန္ဒေသာ+ဟေတု] မိမိကို ချီးပင့်မြှောက်တင်ခြင်း, သူတပါးကို နှိမ့်ချခြင်းတည်း ဟူသော မိမိအဖြစ် ဟူသော အကြောင်း။ အတ္တုက္ကံသနပရဝမ္ဘနသန္ဒေသာသဟေတု ဟာဝေတေ ဘောန္တော သမဏဗြာဟ္မဏာ အကုသလံ ဘယဘေရဝံ အဝှါယန္တိ။ မ၊ ၁။ ၂၃။ (မ၊ ၄၊ ၁။ ၁၁၇-ကြည့်။)

အတ္တုက္ကံသနမာန (ပု) [အတ္တုက္ကံသန+မာန] မိမိကို ချီးပင့်မြှောက်တင်သော မာန။ ဒုဝိဓေန မာနေန, အတ္တုက္ကံသနမာနေန ပရဝမ္ဘနမာနေန။ မဟာနိ၊ ၆၁။ စူဠနိ၊ ၂၀၅။ အတ္တုက္ကံသနမာနေနာတိ အတ္တာနံ ဥပရိ ဌပနမာနေန။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၁၈၀။

အတ္တုညာ (ထီ) [အတ္တ+အဝ+ဉာ+အ။ အဝကို ဥ-ပြု] မိမိကို အယုတ်-အညံ့-မြှော် သိခြင်း။ အတ္တုညာ အတ္တဝညာ အတ္တပရိဘာဝေါ။ အဘိ၊ ၀၊ ၃၆၇။ အတ္တုညာတိ အတ္တာနံ ဟီနံ ကတွာ ဇာနနာ။ အဘိ၊ ၄၊ ၂။ ၄၆၇။

အတ္တုဒ္ဒေသ (တိ) [အတ္တ+ဥဒ္ဒေသ] မိမိဟူသော ညွှန်ကြားအပ်သူရှိသော။ သညာဝိကာယ ပနာဘိကျူနာ ကုဋိ ကာရယမာနေန အဿာမိကံ အတ္တုဒ္ဒေသံ ပမာဏိကာ ကာရေတဗ္ဗာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၃။ အတ္တုဒ္ဒေသန္တိ "မယှံ ဧသာ"တိ ဧဝံ အတ္တာ ဥဒ္ဒေသော အဿာတိ အတ္တုဒ္ဒေသာ၊ တံ အတ္တုဒ္ဒေသံ။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၅၃။

အတ္တုဒ္ဒေသက (တိ) [အတ္တုဒ္ဒေသ+က။ ထိုသို့ အတ္တုဒ္ဒေသိကာ] မိမိဟူသော ညွှန်ကြားအပ်သူရှိသော။ သညာစိကာယော ကုဋိယော ကာရာပေန္တိ အဿာမိကာယော အတ္တုဒ္ဒေသိကာယော အပ္ပမာဏိကာယော ...။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁၈။ အတ္တုဒ္ဒေသိကာယောတိ အတ္တာနံ ဥဒ္ဒိဿ အတ္တနော အတ္ထာယ အာရဒ္ဓါယောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၈။

အတ္တု(တ္တူ)ပက္ကမ (ပု) [အတ္တ+ဥပက္ကမ] (၁) မိမိ၏ လုံ့လ။ (တိ) (၂) မိမိ၏လုံ့လလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော၊ မိမိ၏ လုံ့လကြောင့်ဖြစ်သော။ အတ္တူပက္ကမံ ဒုက္ခံ။ မဟာနိ၊ ၁၃၊ ၃၅။ စူဠနိ၊ ၆၇။

အတ္တု(တ္တူ)ပက္ကမဒုက္ခ (နု) [အတ္တူပက္ကမ+ဒုက္ခ] မိမိ၏လုံ့လလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော ဆင်းရဲ၊ မိမိ၏ လုံ့လကြောင့်ဖြစ်သော ဆင်းရဲ။ အတ္တူပက္ကမဒုက္ခံ ပရူပက္ကမဒုက္ခံ။ စူဠနိ၊ ၂၈။

အတ္တု(တ္တူ)ပက္ကမမူလက (တိ) [အတ္တူပက္ကမ+မူလ+က] မိမိ၏လုံ့လလျှင် အကြောင်းရင်းရှိသော၊ မိမိ၏ လုံ့လကြောင့်ဖြစ်သော။ ဣဒံ အတ္တူပက္ကမမူလကံ ဒုက္ခံ။ မဟာနိ၊ ၄၊ ၆၁။

အတ္တု(တ္တူ)ပဃာတ (ပု) [အတ္တ+ဥပဃာတ] မိမိကိုယ်ကို ဖျက်ဆီးခြင်း။ မဇ္ဈပါနသံယမေန အတ္တူပဃာတတော ဝိရမေတ္တာ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၃၁။

အတ္တု(တ္တူ)ပနာယိက (တိ) [အတ္တ+ဥပနာယိက] (၁) မိမိ၌( )ဆောင်သော၊ မိမိကို( )ဆောင်သော၊ သူ။ ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ အတ္တုပနာယိကံ အလမရိယဉာဏဒဿနံ သမုဒါစရေယျ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၆၆။ အတ္တနိ တံ ဥပနေတိ, အတ္တာနံ ဝါ တတ္ထ ဥပနေတီတိ အတ္တုပနာယိကော၊ တံ အတ္တုပနာယိကံ။ ဧဝံ ကတွာ သမုဒါစရေယျာတိ သမ္ဗန္ဓော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၈၀။ အတ္တူပနာယိကန္တိ ပဒဿ ကတွာတိ ပါဌသေသကိရိယာပဒေန သမ္ဗန္ဓော။ အထ ဝါ အတ္တူပနာယိကန္တိ ဘာဝနပုံသက-

နိဒ္ဒေသော။ အတ္တူပနာယိတွာ သမုဒါစရေ-ယျာတိ အတ္တော။ ဤဓ ကရဓာတုဿ အနေ္တာ-ဂဓတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဥပနေတိတိ ဥပနယော (ဥပနာယော ?) ဥပနယော ဧဝ ဥပနယိကော။ အတ္တနိ ဥပနယိကော အတ္တူပနာယိကော၊ ဘိက္ခုသောတံ အဓိဝစနံ။ အတ္တာနံ ဝါ ဥပနယိ-ကော အတ္တူပနာယိကော။ ပါတိမောက္ခပဒတ္ထ-အနုဝဏ္ဏနာ။ ၁၀၄-၅။ (ကခ်ါ မဟာဋီ၊ ၂။၁၁၉-လည်းကြည့်။) (၂) မိမိ၌ ဆောင်အပ်သော။ အတ္တူပနာယိကံ ဓမ္မံ ဂဟပတယော ဓမ္မပရိ-ယာယံ ဒေသေဿာမိ။ သံ၊၃။၃၇၇။ အတ္တူပနာ-ယိကန္တိ အတ္တနိ ဥပနေတဗ္ဗံ။သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၁။ဤမာ အတ္တူပနာယိကာ ဧတေသာ ဂါထာ အဘာသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။သီလနိမိတ္တံ အတ္တူပနာယိကံ ဝါစံ အဘာသမာနေန။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၇။ အထ ဝါ အတ္တာနံ ဥပနေတွာ....ဧ၀ံ အတ္တူပနာ-ယိကာ လပနာ အာလပနာ။စိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၆။ (၃) ဆောင်အပ်သော မိမိကိုယ်ရှိသော၊ မိမိကိုယ်ကို ဆောင်၍ဟောအပ်သော။ ဒုတိယာ ဗုဒ္ဓါနံ ဘဂ-ဝန္တာနံ ဒေသနာ အတ္တူပနာယိကာ စ ပရူပ-နာယိကာ စ။ နေတ္တိ။၁၅၂။အတ္တူပနာယိကာတိ အတ္တာ ဥပနေတဗ္ဗော ဧတိဿာတိ အတ္တူပ-နာယိကာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၉။

အတ္တူ(တ္တု)ပနာယိကပီတိဝေဂဝိသဒ္ဓ (တိ)[အတ္တူ-ပနာယိက+ပီတိ+ဝေဂ+ ဝိသဒ္ဓ]မိမိ၌ ဆောင်အပ်သောပီတိအဟုန်သည်လွှတ်အပ်သော။ဤတိ ဘဂဝါ... အတ္တူပနာယိကပီတိဝေဂဝိသဒ္ဓံ ဥဒါနံ ဥဒါနေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၇။

အတ္တူ(တ္တု)ပနာယိကဘာဝ (ပု) [အတ္တူပနာ-ယိက+ဘာဝ] မိမိ၌—မိမိကို—ဆောင်သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗေသံ ဝေသေန အတ္တူပနာယိက-ဘာဝံ ဒဿေန္တော။စိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။

အတ္တူ(တ္တု)ပမ (တိ) [အတ္တ+ဥပမာ] မိမိလျှင် ဥပမာရှိသော၊ မိမိနှင့်တူသော၊ သူ။ အတ္တူပမာ ဟိ တေ သတ္တာ၊ အတ္တာ ဟိ ပရမော ပိယော။ အံ၊ ၂။၄၇၂။

အတ္တူ(တ္တု)ပလဒ္ဓိ (ဣ)[အတ္တ + ဥပလဒ္ဓိ]အတ္တဟု စွဲယူခြင်း။အတ္တူပလဒ္ဓိ နပဇဟန္တိ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၈။

အတ္တူ(တ္တု)ပလဒ္ဓိက (တိ) [အတ္တူပလဒ္ဓိ + က] အတ္တဟုစွဲယူခြင်းရှိသော၊သူ။အတ္တူပလဒ္ဓိဝသေ-နေဝ...သဿတဘာဝါဘာဝကာရေန ပုစ္ဆတိ။ ကိံ ပနေသ အတ္တူပလဒ္ဓိကောတိ ? န အတ္တူပလဒ္ဓိ-ကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၁။

အတ္တူ(တ္တု)ပလဒ္ဓိနိဿိတ (တိ) [အတ္တူပလဒ္ဓိ+နိဿိတ] အတ္တဟု စွဲယူခြင်းကို—မှီသော—မှီ၍ဖြစ်သော။

အတ္တူ(တ္တု)ပလဒ္ဓိနိဿိတကထာ (ဣ) [အတ္တူ-ပလဒ္ဓိနိဿိတ + ကထာ] အတ္တဟု စွဲယူခြင်းကို — မှီသော — မှီ၍ ဖြစ်သော — စကား။ ဒိဋ္ဌာဒသဝါနုဋ္ဌ နာမ ဝေဠုပါ အတ္တူပလဒ္ဓိနိဿိ-တကထာ ဟောတိ, န ဟောတိ န ခေါတိ ဇာနန္တဿ ဧဝံ ပုစ္ဆတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၀။၅၀။

အတ္တ [ဂ] (ပုန) [အဒ+တ။ ဒ-ကို တ-ပြု။ အဖွင့်နှ, ဋီများ, နီတိ၊ဓာ၊၁၁၇-နှင့် ဓာန်၊ဋီ၊၄၈၅-တို့ကြည့်။ အဿ + တ။ ကစ္စည်း။၆၆၀-နှင့် နီတိ၊ သုတ္တ၊၁၃၂၉-တို့ကြည့်။ နီတိ၊ပဒ၊၂၆၃-၌ 'ဤပုဒ်သည် နိစ္စာနံဟောလျှင် နပုံ, ဇာတိမေယျဝသည် ဟောလျှင် ပုံ'ဟု ဆိုသည်။ သို့သော် သုခုမာနံ အတ္တာနံ အဝေစ္စ ဒက္ခိတိ(ဒီ၊၃။၁၂၉) အညာယ အတ္တာနံ ဝိနေယျ ကခံ (သုတ္တနိ။ ၂၈၈), ဇာနာသိ အတ္တာနံ အနာဂတာနံ(ဇာ၊၁။၁၀၈), ကိံ ကိစ္စမတ္တံ ဤဝမတ္တံ ဘုယ့်ံ (ဇာ၊၁။၁၉၉။ (၉) အနက်လည်းကြည့်။) တို့၌ နိစ္စာနံဟော မဟုတ်သော်လည်း နပုံပြယုဂ် တွေ့ရသည်။ အတ္တာသဒ္ဒေါ နပုံသကလိင်္ဂေပိ ဒိဿတိ။ပယော-ဂသိဒ္ဓိကျမ်း။အတ္တ၏အတ္တူဒ္ဒါရကို သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀။ ဓာန်။၇၈၅-တို့တွင်ကြည့်။ (အဘိ-သံ)] (၁)(က)အဘိဓေယျ=အနက်၊ အဓိပ္ပါယ်။ အတ္တံယော ဓမ ဗြူဟိ၊ အဓေတ္တနေဝ ဓမ အဓေတ္တော။ ဝိ၊၃။၅၁။ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ဧဝံ ဝိတ္ထာရေန အတ္တံ အာဇာနာမိ။ ဒီ၊၂။၂၂၄။

ဂုမ္ဗသာ ဘောဇတော ဂေါတမသာ သံခိတ္တေန ဘာသိတဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထံ အဝိဘတ္တဿ ဝိတ္ထာရေန အတ္ထံ အာဇာနေယျာမ။ မ၊၁။ ၃၅၅။ အတ္ထံ ဓမ္မံ သံယမံ ဗြဟ္မစရိယံ။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၇။ အတ္ထန္တိ ဘာသိတတ္ထံ၊ ဓမ္မန္တိ ပါဠိဓမ္မံ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၈၅၇။ ကေမောဟာ ဓေယ် ပဉ္ဈာ အတ္ထမညာယ ဓမ္မမညာယ။ သုတ္တနိ၊ ၄၄၉။ အတ္ထမညာယာတိ ပါဠိအတ္ထမညာယ၊ ဓမ္မမညာယာတိ ပါဠိမညာယ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၃၁၉။ တေသော အတ္ထဿ သကာသနာ။ နေတ္တိ၊၉။ အတ္ထဿာတိ ဝေယျာကရဏသင်္ခါတဿ အတ္ထဿ။ နေတ္တိဋ္ဌ၊၅၅။ သထလိင်္ဂဿ အတ္ထဿ။ ထေရ၊၂၄၂။ အတ္ထဿာတိ ဥဒယျဿ၊ ဥဒယံ ဟိ ဥဒဓေန အရဏီယတော "အတ္ထော"တိ ဝုစ္စတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၇၀။ န လဘာတိ အတ္ထဝေဒံ၊ မ၊၁၊၂၈၃။ အံ၊၃၊၅၄၈။ (၇) အနက် နှင့် အတ္ထဝေဒ-လည်းကြည့်။ ဓမ္မောတိ ပါဠိ (တန္တိ၊ဒီ ဋ္ဌ-နှင့်-အဘိ၊ဋ္ဌ)၊ အတ္ထောတိ တဿာယေဝတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၃။ အတ္ထဂမ္ဘီရတာ, အတ္ထတ္ထ, အတ္ထပုရေက္ခာရ နှင့် ဓာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၂၅၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၃၃။ ဝိဒီ၊၃၀၄-စသည်တို့လည်းကြည့်။ (ပါဠတ္ထ, သဘာဝတ္ထ, ဥဒယျတ္ထ-စသည်ကို မဟာဋီ၊ဋ္ဌ၊၅-၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၂၇၈-တွင်ရှင်း, ဥတ္တာနတ္ထ-စသည်ကို မဟာဋီ၊ ၁၃၁။ရှင်း၊ဋ္ဌ၊ ၂၄၈။ သာရတ္ထ၊၁၊၆၉။ ဒီဋီ၊၁၊၂၆၊ သီဋီ၊သစ်၊ ၁၊၉၁-တွင်ရှင်း ကြည့်။) (၁) အဋ္ဌကထာ။ အတ္ထောပိ ဒုန္နယော ဟောတိ။ အံ၊၁၊၄၆၅။ အဋ္ဌကထာ နိဿိတွာ ကထေတုံ န သက္ကာ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၄၂။ အတ္ထော စ ဒုန္နီတော။ အံ၊၁၊၆၀။ အတ္ထော စ ဒုန္နီတောတိ ပရိဝတ္တေတွာ ဥပ္ပဋိပါဠိယာ ဂဟိတာ အဋ္ဌကထာ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၄။ အတ္ထပဋိသံဝေဒီ, အတ္ထပုရေက္ခာရ-တို့လည်း ကြည့်။ (၂) ပယောဇန=အကျိုး=အလို။ ဝဒေယျာထ ဘဂ္ဂ ယေန အတ္ထော။ ဝိ၊၁၊ ၁၉၂။ အတ္ထေနေဝ မေ အတ္ထော။ ဝိ၊၃၊၅၁။

အတ္ထော မေ ဂဟပတိ ဟိရညသုဝဏ္ဏေန။ ဒီ၊၂၊ ၁၄၄။ မ၊၃၊၂၁၃။ န မေ အတ္ထော ကုမာရီဟိ၊ ယေသံ အတ္ထော တဟိံ ဂစ္ဆထ နာရိယော။ ထေရ၊၂၃၂။ အတ္ထောတိ ပယောဇနံ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊၁၆၇။ အမှာကမ္ပိ ဘန္တေ ကဿပ ပုညေန အတ္ထော။ ဥဒါန၊၁၁၁။ ပုညေန အတ္ထောတိ ပုညေန ပယောဇနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၈၀။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၃၀၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၃၀-ကြည့်။) (၃) ဝုဒ္ဓိ= ကြီးပွါးခြင်း။ အထော အတ္ထေ အနတ္ထေ စ။ အံ၊၁၊၃၅၅။ 'အတ္ထေ အနတ္ထေ စာတိ ဝဍ္ဎိယဉ္စ အဝဍ္ဎိယဉ္စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၀၄။ ဟောတိ သီလဝတံ အတ္ထော။ ဇာ၊၁၊၃။ အတ္ထောတိ ဝုဍ္ဎိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၁၆၁။ အတ္ထဿ ဒွါရာ ပမုခါ ဆဠေတေ။ ဇာ၊ ၁၊၂၀၈။ အတ္ထော နာမ ဝုဍ္ဎိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၈၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၁၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၃၁။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊ ၂၃၁။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၈၈-နှင့် အတ္ထကာမ, အတ္ထစရိယာ-တို့လည်းကြည့်။) (၄) ဓန=ပစ္စည်းဥစ္စာ။ အတ္ထဉ္စ ဒိသွာ ပရိဝါရယန္တိ။ ပေတ၊၁၈၁။ အတ္ထံ ဓနံ ဒိသွာ....။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၀၄။ အတ္ထဟေတု-လည်းကြည့်။ (၅) ဟိတ = အကျိုး၊ စီးပွါးအကျိုး။ ဥဘိန္နမတ္ထံ စရတိ။ သံ၊၁၊၁၂၄။ ထေရ၊၂၈၈။ ဇာ၊၁၊၁၆၃။ ယဿတ္ထာယ ကုလပုတ္တာ သမ္မဒေဝ အဂါရသ္မာ အနဂါရိယံ ပဗ္ဗဇန္တိ။ ဒီ၊၃၊၁၃။ အံ၊၁၊၅၂။ ယဿတ္ထာယာတိ ယဿ အတ္ထာယ၊ ယံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရိတုကာမာ ဟုတွာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၈၆။ ယဿတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတော၊ အဂါရသ္မာနဂါရိယံ။ သော မေ အတ္ထော အနုပ္ပတ္တော၊ သဗ္ဗသံယောဇနက္ခယော။ ထေရ၊၂၄၉၊၃၂၇။ ယဿတ္ထာယ ပဗ္ဗဇိတောတိ ယဿ အတ္ထာယ ယဒတ္ထံ ....သော ... အတ္ထော နိဗ္ဗာနသင်္ခါတော ပရမတ္ထော အရဟတ္တသင်္ခါတော သဒတ္ထော စ မယာ အနုပ္ပတ္တော အဓိဂတောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၂၄။ လောကာနုကမ္ပာယ အတ္ထာယ ဟိတာယ သုခါယ ဒေဝမနုဿာနံ။ဝိ၊၃၊၂၇။ အတ္ထံ ဟိတွာ ပိယက္ခါဟိ။ ဓမ္မ၊၄၄။ ပဗ္ဗဇိတကာလတော ပဋ္ဌာယ

အဝိသိလာဒိသိက္ခတ္တယံ အတ္ထော နာမ။ မဟာဋီ၊၂။၁၇၉။ ဥဒ္ဒေသာ အတ္ထေ သမဓိဂယှ တိဋ္ဌတီ။ ဣတိဝုတ်၊၂၈။ အတ္ထောတိ ဟိတံ၊ တံ ဟိ အရဏီယတော ဥပဂန္တဗ္ဗတော အတ္ထောတိ ဝုစ္စတိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၅။ အတ္ထာနံ သူစနတော... တဒ္ဒိ အတ္တတ္ထပရတ္ထာဒိဘေဒေ အတ္ထေ သူစေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ (ဤ၌ အတ္ထသဒ္ဒါကား ဘာသိတတ္ထ ကိုလည်း ဟော သည်။ သာရတ္ထ၊၁။၆၉-၇၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၉၀-၁-ကြည့်။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၁။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၇၊၂၆၃။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈၊၂၃၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၁၃၈၊၁၉၈၊၂၃၁၊ ၂၄၄။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၉၆။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၇-တို့လည်း ကြည့်။) (၆) ကာရဏ=အကြောင်း။ အတ္ထေ ဉာတေ စ ပဏ္ဍိတ။ ဓာ၊၁။၂၂။ ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ကာရဏေ ဝါ ပဉှေ ဝါ ဥပ္ပန္နေ ပဏ္ဍိတ ...။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၀။ ကိမတ္ထမဘိသန္ဓာယ။ ဓာ၊၁။၈၂။ ကိံ နု ခေါ ကာရဏံ ပဋိစ္စ ကိံ သမ္ပဿမာနော။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ (ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၆။ မဟာဋီ၊၂။၂၄၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၀-တို့လည်းကြည့်။) (၇) ဖလ=အကျိုး။ ယောဟံ အတ္ထဉ္စ ဓမ္မဉ္စ ကတ္တုမိစ္ဆာမိ ဗြာဟ္မဏ။ ဓာ၊၁။၃၇၇။ ဗြာဟ္မဏ ယော အဟံ ဖလဝိပါကသင်္ခါတံ အတ္ထဉ္စ ဟေတုသင်္ခါတံ ဓမ္မဉ္စ ကတ္တုံ သမာဒါယ ဝတ္တိတုံ ဥပ္ပါဒေတုဉ္စ ဣစ္ဆာမိ။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၉။ အတ္ထောတိ သင်္ခေပတော ဟေတုဖလံ။ တံ ဟိ ယသ္မာ ဟေတုအနုသာရေန အရိယတိ အဓိဂမိယတိ ပါပုဏိယတိ၊ တသ္မာ အတ္ထောတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ အတ္ထောတိ ဟေတုဖလံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ ဟေတုနော ဖလံ ဟေတုဖလံ။ တဉှိ ယသ္မာ ဟေတုအနုသာရေန အရိယတိ အဓိဂမိယတိ သမ္ပာပုဏိယတိ၊ တသ္မာ အတ္ထောတိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၈-၉။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၆။ အတ္ထောတိ သင်္ခေပတော ဟေတုဖလံ။ တဉှိ ဟေတုဝသေန အရဏီယံ ဂန္တဗ္ဗံ ပတ္တဗ္ဗံ၊ တသ္မာ အတ္ထောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၀၊ ၂၁၉-တို့၌လည်း နည်းတူ။ ဤအနက်နှင့်စပ်၍ အတ္ထ-၅-မျိုးကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၀-၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃-၄-နှင့်ဆိုင်ရာ ဋီ,နိဿတို့တွင်ကြည့်။) အတ္ထဝေဒလည်းကြည့်။ (၈) အကျိုး,အကြောင်း။ အကျိုး,အနက်။ တေသံ မဟာနံ ပဉ္ဉာယ အတ္ထံ န ဥပပရိက္ခန္တိ။ မ၊၁။၁၈၆။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။ အတ္ထံ န ဥပပရိက္ခန္တိ အတ္ထတ္ထံ ကာရဏတ္ထံ န ပဿန္တိ န ပရိဂ္ဂဏှန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။ အတ္ထတ္ထန္တိ အတ္ထဘူတံ ယထာဘူတံ အတ္ထံ။ အနတ္ထမ္ပိ ကောစိ ဝိပလ္လာသဝသေန "အတ္ထော"တိ ဂဏှာတိ "အတ္ထတ္ထ"န္တိ ဝိသေသေတွာ ဝုတ္တံ။ ကာရဏတ္ထန္တိ ကာရဏဘူတံ အတ္ထံ။ မ၊ဋီ၊၂။၈၇။ အတ္ထန္တိ (ယထာဘူတံ၊ သာရတ္ထ၊၁) ဘာသိတတ္ထံ ပယောဇနတ္ထဉ္စ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၃။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။ မူလဋီ၊၁။၂၃။ အတ္ထန္တိ စ ယထာဘူတံ ဘာသိတတ္ထံ ပယောဇနတ္ထဉ္စ သာမညနိဒ္ဒေသေန ဧကသေသနယေန ဝါ ဝုတ္တံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၁၂။ အတ္ထတ္ထ-လည်းကြည့်။ (၉) ကိစ္စ = (က) ပြုဖွယ်ကိစ္စ။ တမေဝ အတ္ထံ သာဓုကံ မနသိ ကရေယျာထ။ ဒီ၊၁။၈၅။ တသ္မာ တမေဝ ကိစ္စံ မနသိ ကရောဟီ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ ယော စ အတ္ထေသု ဉာတေသု၊ သဟာယော ဟောတိ သော သခါ။ ဒီ၊၃။၁၄၉။ အတ္ထေသု ဉာတေသူတိ တထာရူပေသု ကိစ္စေသု သမုပ္ပန္နေသု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ န တံ တဿ ဘိက္ခုနော ကိဉ္စိ အတ္ထံ အနုဘောတိ။ ဝိ၊၁။၃၂၆။ တံ စီဝရစေတာပနံ တဿ ဘိက္ခုနော ကိဉ္စိ အပ္ပမတ္တကမ္ပိ ကမ္မံ န နိပ္ဖာဒေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။ အတ္ထေနာ-တန္တိကာ ဒါသိ။ ဝိမာန၊၄၄။ အတ္ထေနာတိ အတ္ထကိစ္စေန။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၃၃။ ကိံ ကိစ္စမတ္ထံ ဣဓမတ္ထိ တုယှံ။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၁၉၉။ ကိံ ကရဏီယံ အတ္ထသညိတံ ဣမိနာ မာဏဝေန ဣဓ အတ္ထိ။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁၄။ (ဤဋ္ဌ-ဝယ် ဣ-မှ အတ္ထသံဟိတံ-ဟုရှိသည်။ ယင်းအလို သံဟိတ တစ္ဆိတ်၊ ဝါ သံဟိတ အကျကြံရမည်။ ကိစ္စကိုင်၍ နှံ့နေ

သည်ဟုယူ။) (၉) ကိစ္စပြီးခြင်း။ အတ္ထာယ မေ ဘဝိဿတိ။ ခုဒ္ဒက။၉။ အတ္ထာယ မေ ဘဝိဿတီတိ နိဗ္ဗာနပ္ပယောဇနနိဒ္ဒေသနမေတံ။ တေဒတ္ထံ ဟိ သော နိဒ္ဒေတိ "အတ္ထာဝဟော ကိသ္မိဉ္စိဒေဝ ကရဏီယေ သမ္ပန္နေ အတ္ထာယ မေ ဘဝိဿတိ၊ တဿ မေ ကိစ္စဿ နိပ္ဖတ္တိယာ ဘဝိဿတီ"တိ။ ကိစ္စနိပ္ဖတ္တိယော ဟိ တဿ ကိစ္စေ သမ္ပန္နေ အတ္ထောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ခုဒ္ဒက႒။၁၈၄။ (၁၀) အမှုအခင်း။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဗန္ဓုမာ ရာဇာ အတ္ထကရဏေ နိသိန္နော .... အတ္ထေ အနုသာသတိ။ .... ဝိပဿိံ ကုမာရော အတ္ထေ ပနာယတိ ဉာယေန။ ဒီ၊၂။၁၈။ (ရင်း၊ဋ္ဌ။၄၅-ကြည့်)။ ဥစ္ဆင်္ဂေ မံ နိသာဒေတွာ၊ ပိတာ အတ္ထာနုသာသတိ။ ဇာ၊၂။၁၅၂။ ယေနတ္ထံ သာဟသာ နယေ။ ဓမ္မ။၅၀။ အတ္ထနိ ဩတိဏ္ဏံ ဝိနိစ္ဆိတဗ္ဗံ အတ္ထံ။ ဓမ္မ႒၊၂။၂၄၁။ (၁၁) ဌာနန္တရ=ရာထူးဌာနန္တရ။ သော မေ အတ္ထော အနုပ္ပတ္တော။ အပ၊၁။၄၄။ သော မေ အတ္ထောတိ သော တေဒဂ္ဂဋ္ဌာနန္တရသင်္ခါတော အတ္ထော မေ မယာ အနုပ္ပတ္တော။ အပ႒၊၁။၃၃၃။ (၁၂) အဖြစ်အပျက်၊အကြောင်းခြင်းရာ။ ဘဂဝတော တေမတ္ထံ အာရောစေသိ အာရောစေသုံ။ ဝိ၊၁။၇၊၂၃၊၂၆။ (၁၃) သဘောတရား။ တေမတ္ထံ ဝိဒိတွာ တာယံ ဝေလာယံ....။ ဥဒါန။၇၇။ အတ္ထံ မဟန္တံ ဂမ္ဘီရံ .... ဝိရာ သမဓိဂစ္ဆန္တိ။ ထေရ။၂၂၀။ အဝိပရီတသဘာဝ ဝါ ပရမတ္ထသဘာဝတ္တာ အတ္ထံ။ ထေရ႒၊၁။၄၈။ အတ္ထပုစ္ဆနံ ပဏ္ဍိတကမ္မံ။ ထေရ။၂၂၈။ အတ္ထပုစ္ဆနန္တိ....ကုသလာဒိဘေဒဿ ဝါ အတ္ထဿ သဘာဝဓမ္မဿ .... ပုစ္ဆနံ အတ္ထပုစ္ဆနံ။ ထေရ႒၊၁။၁၂၆။ နန္ဒိယာ စ ရာဂဿ စ အတ္ထတော ဧကတ္တာ ဝုတ္တံ။ သံ႒၊၃။၄၈။ အတ္ထတောတိ သဘာဝတော၊ ဉာဏေန အရိယတော ဉာတဗ္ဗတော အတ္ထော၊ သဘာဝေါတိ။ သံဋီ၊၂။၃၁၈။ (ပဋိသံ၊၁၇၈-လည်းကြည့်။) (၁၄) အကျိုး။ ကရဏီယမတ္ထကုသလေန။ ခုဒ္ဒက။၁၀။ သုတ္တနိ။၃၀၀။ အတ္ထောတိ ပဋိပဒါ။ ခုဒ္ဒက႒။၂၀၁။ သုတ္တနိ႒၊၁။၁၇၈။ (၁၅) တရား—ဓမ္မ—သာသမည။ အတ္ထာနန္တရ-ကြည့်။ (၁၆) နိဗ္ဗာန်။ ပရိနိဗ္ဗုတော အတ္ထတ္ထမှိ နတ္ထတ္ထမှိ။ အဘိ၊ကာ၊၅၄။ အတ္ထတ္ထမှိတိ အတ္ထံ ဂစ္ဆတိ နိဗ္ဗာနံ။ အဘိ႒၊၃။၁၃၇။ နီတိ၊ဓာ။ ၁၃၇-လည်းကြည့်။ (၁၇) ဝတ္ထုပြင်။ အတ္ထော....ဝတ္ထုမှိ ကာရဏေ နာသေ။ ဓာန်။၇၈၅။ ဝတ္ထုမှိ ဓမ္မရင်း၊ရှိ။

အတ္ထ၂ (တိ) [အတ္ထ+အ] (၁) အကျိုးစီးပွါးကို ဆောင်သော။ အတ္ထေ ကိစ္စေ သမုပ္ပန္နေ။ ခုဒ္ဒက။၉။ အတ္ထေ ကိစ္စေ သမုပ္ပန္နေတိ အတ္ထာ အနပေတတ္တာ အတ္ထံ၊ အတ္ထာဝဟံ ဟိတာဝဟန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ....။ဥပ္ပန္နေ စ သမုပ္ပန္နေ၊ ကတ္တဗ္ဗဘာဝေန ဥပဋ္ဌိတန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ တသ္မိံ အတ္ထေ ကိစ္စေ သမုပ္ပန္နေ။ ခုဒ္ဒက႒။၁၈၄။ နေလာ အတ္ထဝတီ ဝဂ္ဂူ မန္တာ အတ္ထဉ္စ ဘာသသိ။ ဝိမာန။၈၇။ အတ္ထန္တိ အတ္ထတော အနပေတံ ကေန္တဟိတာဝဟံ။ ဝိမာန႒။၂၄၄။ (၂) တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ရာဌာန၊ တရားရုံး။ ဧတေ အတ္ထေ နိသိန္နမှ၊ ဝေါဟာရကုသလာ တယော။ ဇာ၊၂။၂၆၂။ အတ္ထေတိ အတ္ထကရဏေ ဝိနိစ္ဆယဋ္ဌာနေ။ ဇာ႒၊၇။၁၁၈။ အတ္ထကရဏ-လည်းကြည့်။

အတ္ထ၃ (တိ) [အသ+တ။ (အဿ-သံ)] (၁) ပျက်စီးခြင်း။ တေပိ ဓောရဿ အင်္ဂုလိမာလဿ ဟတ္ထတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ။ မ၊၂။၃၀၁။ ဟတ္ထတ္ထံ ဂစ္ဆန္တီတိ ဟတ္ထေ အတ္ထံ ဝိနာသံ ဂစ္ဆန္တိ။မ႒၊၃။၂၉။ (၂) မမြင်ကွယ်ပျောက်ခြင်း။ အတ္ထမေန္တမှိ သာသနေ။ အပ၊၂။၁၂၃။ ၁၂၆။ (၃) မရှိခြင်း၊ ကုန်ဆုံးခြင်း၊ ပြတ်ခြင်း၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ အာသဝါ။ ဓမ္မ။၄၆၅။ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တီတိ ဧဝရူပါနံ သဗ္ဗေပိ အာသဝါ အတ္ထံ ဝိနာသံ နတ္ထိဘာဝံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ႒၊၂။၂၈၀။ တွောရေပိ အာသဝါ အတ္ထံ ဂစ္ဆန္တိ ပရိက္ခယံ အဘာဝံ ဂစ္ဆန္တီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ႒၊၂။၂၈၃။ ဥပသမိံသု သင်္ခါရာ ဝိညာဏံ အတ္ထမာဂမာ။ ဥဒါန။၁၉၂။ ဝိညာဏံ အတ္ထမာဂမာတိ ဝိညာဏမ္ပိ ဝိပါကကိရိယပ္ပဘေဒံ

သမ္ပံ့ အပ္ပဋိသန္ဓိကနိဗ္ဗာနမေဝေနေဝ အတ္တံ ဝိနာသံ ဥပစ္ဆေဒံ အဂမာသိ အဂစ္ဆိ။ ဥဒါန႒။၁၃၉၀။ အတ္တံ ပလေတိ န ဥပေတိ သံ*။ သုတ္တနိ။၄၄၀။ ရှင်နိ။၁၁ဂ။ အတ္တံ ပလေတိတိ အနုပါဒိသေသာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗာယိ။ရှင်နိ။၁၁၉။ အတ္တံ ပလေတိတိ အတ္တံ ဂစ္ဆတိ .... ခီဏာသဝေါ ဟုတွာ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ အတ္တံ ပလေတိ။ သုတ္တနိ႒၊ ၂။၃၀၉။ (၄) အနေ္တာက်—နေဝင်—တောင်။ သူရိယေ အတ္တံ ဥပဂစ္ဆန္တေ။ဒီ၊ ႒၁။၅ဂ။ အတ္တင်္ဂ ပတ္တိမဟဗ္ဗတံ။ သီဋီ၊သစ်၁။ ၂၄၂။ အတ္တံ တပေတွာန ပလေတိ သူရိယော။ ဇာ၁၊၁။၁၂၀။ ယထာ စ သူရိယော အန္ဓကာရံ ဝိဓမေန္တော မဟန္တံ အာလောကံ တပေတွာန ပုန သာယံ အတ္တံ ပလေတိ၊ အတ္တံ ဂစ္ဆတိ န ဒိဿတိ။ ဇာ႒၁။ ၁၄၃။ အတ္တံ အနုပလဒ္ဓိ ဂဟာနက္ခတ္တာနံ ကရောတိဘျွေတွာ၊ နာမဓာတုကာဒိတန္တာ အ။ဓာန်ဋီ။၆၀၆။

အတ္တ⁵ (ဗျ) [တေ + ထ။ ကစ္စည်း။ ၂၃၁။ နီတိ၊ သုတ္တ။၅၀၅-တို့ကြည့်။) ဤအရပ်၌၊ထိုအရပ်၌။ အတြ တု တ္တော တ္တ။ဓာန်။၁၁၆၁။

အတ္တကထာ (ထီ) [အတ္တ+ကထာ] အကျိုးစီးပွါးနှင့်စပ်သောစကား။အတ္တန္တရ-ကြည့်။

အတ္တကရဏ (နှ) [အတ္တ + ကရဏ] တရားစီရင်ရာဌာန။ အထ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဗန္ဓုမာ ရာဇာ အတ္တကရဏေ နိသိန္နော ဝိပဿိံ ကုမာရံ အင်္ကေ နိသီဒါပေတွာ အတ္တေ အနုသာသတိ။ဒီ၊ ၂။၁ဂ။ အတ္တ ³ (၁၀) အနက်နှင့် အဋ္ဋကရဏ-လည်း ကြည့်။

အတ္တကရဏပမုခ (နှ) [အတ္တကရဏ + ပမုခ]တရားစီရင်ရာ လွှတ်တော်မုခ်ဦး၊လွှတ်ဦး။ အဒ္ဒေ့ပုရ-ဒ္ဓါရေ အတ္တကရဏပမုခေ အဂ္ဂါယတံ မငေဉ အဒ္ဒသာသိ။ဒီ၊ ၂။၁၄၂။

အတ္တကရဏိက (တိ) [အတ္တကရဏ + ဣက] အမှုကိစ္စကို ဆောင်ရွက်သော၊ အမှုကိစ္စကိုပြီးစေနိုင်သော၊သူ။ဧကော ပုရိသော အတ္တကရဏိကော ကေကောယော သာမိကံ ဥပဂန္တွာ အတ္တံ သာဓေတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၅၆။

အတ္တကဝိ (ပု) [အတ္တ + ကဝိ] အကြောင်းအရာကို မှီ၍ဖွဲ့ဆိုတတ်သောကဗျာဆရာ။စိန္တာကဝိ သုတကဝိ အတ္တကဝိ ပဋိဘာနကဝိ။ အံ၊၁။၅၅၃။ (ကဝိလေးမျိုး)။ ယော ကော် အတ္တံ နိဿာယ ကရောတိ၊ အယံ အတ္တကဝိ နာမ။အံ၊ ႒၂။၃၉၀။ ဣမေသံ စတုန္နံ ကဝီနံ ...ဣမဿ အယံ အတ္တော၊ ဧဝံ တံ ယောဇေဿာမီတိ ဧဝံ အတ္တဝသေန ဝါ ... ဒီဝိကတ္တာယ ကဗျကရဏံ။ ဒီ ႒ ၁။၉၀။ ကဒ္ဓိ အတ္တံ ဥပဓာရေတွာ တဿ သမ္ပိနဝိတ္တာရဏာ-ဒိဝသေန အတ္တကဝိ (ဝေဒိတဗ္ဗော)။ ဒီဋီ၊၁။ ၁၃၀။

အတ္တကာမ (တိ)[အတ္တ + ကမု + ဏ] (က)အကျိုးစီးပွါးကိုအလိုရှိသော၊သူ။ယေ မေ အတ္တကာမာ၊ တေ တေ ဝိဝိတာ ဝေါရောပေယျုံ။ဝိ၊၃။၄၉၅။ ယေ ဝါ ပနညာ တေ ယော နိ အတ္တကာမာ ဟိတကာမာ ဖာသုကကာမာ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၄၅။အနုကမ္ပကာ အတ္တကာမာ။ ဥဒါန။ ဂ၄။ အတ္တကာမာတိ ဟိတကာမာ မေတ္တာဓိကာ။ ဥဒါန႒။ ၇၄။ အဂဝတာ မယံ အာဝုသော ပဏာမိတာ အတ္တကာမေန ဟိတေသိနာ။ ဥဒါန။ ၁၀၅။ အတ္တကာမေနာတိ .... အတ္တမေဝ ဣစ္ဆန္တေန။ ဥဒါန႒။၁၆၄။ အသိပ္ပစီဝီ လဟု အတ္တကာမော။ ဥဒါန။၁၁၄။ အတ္တကာမောတိ သဒေဝကဿ လောကဿ အတ္တမေဝ ကာမေတီတိ အတ္တကာမော။ ဥဒါန႒၊ ႒။၁၇၅။ အယံ ပုရိသော မမ အတ္တကာမော။ဇာ၁။၁၃၉။ အတ္တကာမောတိ ဟိတကာမော။ ဇာ႒၁။၂၇၉။ (ခ) မိမိ၏အကျိုးစီးပွါးကိုအလိုရှိသော၊သူ။ အတ္တကာမော ဟိတေသိနံ။ စရိယာ။၄၁၁။ အတ္တကာမောတိ အတ္တနော အတ္တကာမော၊ ပါဠိဘာသာ အတ္တော၊ အတ္တကာမောတိပိ ပါဠိ။ စရိယာ႒။၁၉၅။ (ဂ) ကြီးပွါးခြင်းကိုအလိုရှိသော၊သူ။ ယော အတ္တ-

ကာမဿ ဟိတာနုကမ္ပိနော။ ဇာ၊၁။၁၀၊၁၃၉။ အတ္ထကာမဿာတိ ဝုဍ္ဎိံ ဣစ္ဆန္တဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၈။ အတ္ထကာမဿာတိ ဝုဍ္ဎိကာမဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၉။

အတ္ထကာမတာ (ထီ) [အတ္ထကာမ + တာ]အကျိုးကိုအလိုရှိသည်၏အဖြစ်၊ အကျိုးကိုလိုလားခြင်း။ အတ္ထကာမတာ ဟိတကာမတာ။ ပေဋကော။ ၂၅၁။ အတ္ထသဒ္ဒိတေနာတိ အတ္ထကာမတာယ ဟိတကာမတာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၁။ တသ္မ ခေါ နေ၀ ပိယကမျတာယ န ဘောစါဓိပ္ပါယေန၊ အထ ခေါ အတ္ထကာမတာယ ဟိတကာမတာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၂။

အတ္ထကာမရူပ (တိ) [အတ္ထကာမ + ရူပ] အကျိုးကိုလိုလားသော သဘောရှိသော၊သူ။ သန္တေတ္ထ တယော ကုလပုတ္တာ အတ္ထကာမရူပါ ဝိဟရန္တိ။ မ၊၃။၁၉၃။

အတ္ထကာမဝဂ္ဂ (ပု) [အတ္ထကာမ + ဝဂ္ဂ] အတ္ထကာမဝဂ်။ ဇာတကပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊၅-ဝဂ်။ ဇာ၊ ၁။၁၀-၁၁။

အတ္ထကာမဟိတေသီ (တိ) [အတ္ထကာမ+ဟိတေသီ]အကျိုးကိုလည်းလိုလား အစီးအပွါးကိုလည်းလိုလားသော၊အကျိုးစီးပွါးကိုလိုလားသော၊သူ။ အကတညုံ မုန္ဒသ ဝေနံ၊ အတ္ထကာမဟိတေသိနော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၉။ (စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၉၅-နှင့်လည်းယှဉ်ကြည့်။)

အတ္ထကာမာနုကမ္ပာ (ထီ)[အတ္ထကာမ+အနုကမ္ပာ] အကျိုးကိုလိုလားခြင်း, သနားကြင်နာခြင်း။ ယော မိတ္တော မိတ္တကာမေန၊ အတ္ထကာမာနုကမ္ပတော။ အံ၊ ၂။၄၂၂။

အတ္ထကာမီ (တိ) [အတ္ထ + ကမု + ဏီ။ ထိဒ္ဓ အတ္ထကာမိနီ] အကျိုးကို လိုလားသော၊သူ။ ဥတြဉ္ဇံ ဒုက္ခိတံ ဒိသွာ၊ ဒေဝတာ အတ္ထကာမိနီ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂၉။ စူဠနိ၊ ၂။ ပဗ္ဗဘာလောဟိတာ မယ္ဍံ၊ ဒေဝတာ အတ္ထကာမိနီ။ စရိယာ။ ၄၁၂။ အတ္ထကာမိနီတိ ဟိတေသိနီ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၁။

အတ္ထကာရဏ (နပ) [အတ္ထ+ကာရဏ] အကျိုးဟူသော—အကျိုးကိုဖြော်ကိုးသော—အကြောင်း။ ဘယဿ ကိစ္စံ ကရောတိ၊ သောဝတိ အတ္ထကာရဏာ။ ဒီ၊၃။၁၅၁။ သောဝတိ အတ္ထကာရဏာတိ မိတ္တာသန္တဝဝသေန န သောဝတိ အတ္ထနော အတ္ထမေဝ ပစ္စာသိသန္တော သောဝတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၂။ န ယေဝ ကာမာနုကာမာ၊ နာနတ္တာ နာတ္ထကာရဏာ။ ဇာ၊၁။ ၁၈၂။ န အတ္တနော ကာရဏာတုတေန မမ္မာ စဝိတုမရဟာသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၂။

အတ္ထကာရီ (တိ) [အတ္ထ + ကရ + ဏီ] ပျက်စီးခြင်းကို ပြုလေ့ရှိသော၊သူ။ လောကံ အခမ္မေန ကိမတ္ထမကာရီ (ကိမတ္ထကာရီ)။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၆ (သျာမူကွဲ)။ အခမ္မေန ကိမတ္ထမကာရီတိ (ကိမတ္ထကာရီတိ) ဣမိနာ မာယာဝိနာ အခမ္မေန ကိံ ကာရဏာ လောကံ အနတ္ထကိရိယာယ သံယောဇေသိတိ (အနတ္ထကာရီ နိရတ္ထကသံယောဇယီတိ) အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၅၉ (သျာမူကွဲ)။

အတ္ထကာရေတု (တိ) [အတ္ထ+ကရ + ဏေ + တု] အကျိုးကိုပြုစေတတ်သော၊ သူ။ ကာရေတာ အတ္ထကာရေတာ၊ ကာရေတာ သမ္ပဒါရိတာ။ အပ၊ ၂။၁၀၉။

အတ္ထကာလ (ပု) [အတ္ထ+ကာလ] အကြောင်းကိစ္စဖြစ်ပေါ်သည့်အခါ။ ရုစိပညော အတ္ထကာလေ မတိမာ။ ဇာ၊၁။ ၂၂။ အတ္ထကာလေတိ ကာဿစိဒေဝ အတ္ထဿ ကာရဏဿ ဥပ္ပန္နကာလေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၈။

အတ္ထကိစ္စ (နပ) [အတ္ထ+ကိစ္စ] ပြုဖွယ်—အမှု—ကိစ္စ။ အတ္တေနာတိ အတ္ထကိစ္စေန။ ဝိမာန ဋ္ဌ။ ၁၃၃။ အတ္ထ (၉) (က) အနက်လည်းကြည့်။

အတ္ထကုသလ (တိ) [အတ္ထ+ကုသလ] (၁)အနက်အဓိပ္ပါယ်၌ — ကျွမ်းကျင် — လိမ္မာ — သော၊ အကြောင်း၌ — ကျွမ်းကျင် — လိမ္မာ — သော၊ သူ။ န အတ္ထကုသလော ဟောတိ၊ န ဓမ္မကုသလော ဟောတိ၊ န နိရုတ္တိကုသလော

ဟောတိ၊ န ဗျဉ္ဇနကုသလော ဟောတိ၊ န ပုဗ္ဗာပရကုသလော ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၃၄၂။ န အတ္ထကုသလောတိ န အဋ္ဌကထာကုသလော၊ အတ္ထုဒ္ဓါရေ ဆေကော န ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၂၂၁။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော အတ္ထကုသလော ဓမ္မကုသလော။ အံ၊၂။၁၇၇။ အတ္ထကုသလောတိ အဋ္ဌကထာယ ဆေကော။ အံဋ္ဌ၊၃။၈၀။ အယဉ္စ ဝုစ္စတိ အတ္ထကုသလော ဓမ္မကုသလော။ နေတ္တိ။ ၂၉။အတ္ထကုသလောတိ ပါဠိအတ္ထေ ကုသလော။ နေတ္တိ,ဋ္ဌ။၁၀၀။ (၂) အကျိုး၌လိမ္မာသော၊ မိမိ အကျိုးစီးပွါး၌ လိမ္မာသော၊သူ။ ကရဏီယမတ္ထ-ကုသလေန။ ခုဒ္ဒက။ ၁၀။ သုတ္တနိ။ ၃၀၀။ အတ္ထောတိ ပဋိပဒါ၊ ယံ ဝါ ကိဉ္စိ အတ္တနော ဟိတံ၊ တံ သဗ္ဗံ အရဏီယတော အတ္ထောတိ ဝုစ္စတိ၊ အရဏီယတော နာမ ဥပဂန္တဗ္ဗတော။ အတ္ထေ ကုသလေန အတ္ထကုသလေန၊ အတ္ထ-ဆေကေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ၊၂၀၁။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။

အတ္ထက္ခာယီ (တိ) [အတ္ထ+အာ+ခါ+ဏီ]အကျိုးစီးပွါးကိုပြောကြားတတ်သော၊သူ။ စတူဟိ ခေါ ဂဟပတိပုတ္တ ဌာနေဟိ အတ္ထက္ခာယီ မိတ္တော သုဟဒေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ဒီ၊၃။၁၅၃။

အတ္ထဂတ (တိ) [အတ္ထ+ဂတ] ချုပ်ပျောက်ခြင်းသို့ရောက်သော။ အတ္ထဂတာ န သန္တိ။ သုတ္တနိ။ ၃၄၈။ အတ္ထဂတာတိ အတ္ထင်္ဂတာ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၆။

အတ္ထဂမ္ဘီရ (တိ) [အတ္ထ+ဂမ္ဘီရ]အနက်-အကျိုး-အားဖြင့် နက်နဲသော။ ယသ္မာ အတ္ထဂမ္ဘီရော ပဋိဝေဓဂမ္ဘီရော စ၊ တသ္မာ သာဓုကံ မနသိ ကရောဟိ ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၁၅၉။ တသ္မာ ဣဒံ ဘဝစက္ကံ အတ္ထဂမ္ဘီရန္တိ အယံ တာဝေတ္ထ အတ္ထ-ဂမ္ဘီရတာ။ ဟေတုဖလဉ္စ အတ္ထောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၁၉။

အတ္ထဂမ္ဘီရတာ (ထီ) [အတ္ထဂမ္ဘီရ+တာ]အနက်-အကျိုး-အားဖြင့် နက်နဲသည်၏အဖြစ်။ အတ္ထ-ဂမ္ဘီရတာပဋိဝေဓဂမ္ဘီရတာဟိ သာတ္ထံ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၉၉။ အတ္ထဂမ္ဘီရတာတိအာဒီသု အတ္ထော နာမ တန္တိအတ္ထော။ ...အထ ဝါ အတ္ထော နာမ ဟေတု-ဖလံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၁။ ဝိမတိ၊၁။၆၅။ ဇရာ-မရဏဿ ဇာတိပစ္စယသမ္ဘူတသမုဒါဂတဋ္ဌော ဂမ္ဘီရော။ပ။ သင်္ခါရာနံ အဝိဇ္ဇာပစ္စယသမ္ဘူတ-သမုဒါဂတဋ္ဌော ဂမ္ဘီရောတိ အယံ အတ္ထဂမ္ဘီ-ရတာ။ဒီဋ္ဌ၊၂။၈၃။

အတ္ထဂဝေသက (တိ) [အတ္ထ+ဂဝေသက]အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ရှာဖွေသော၊သူ။ န ခေါ ဥပါသက အယံ ဒါရကော ဣဒါနေဝ အတ္ထဂဝေသကော၊ ပုဗ္ဗေပိ အတ္ထဂဝေသကော၀ ဟုတွာ ဣမံ ပဉှံ ပဏ္ဍိတေ ပုစ္ဆိ။ ဇာ၊၂။၂၁၆။

အတ္ထဂဝေသီ (တိ) [အတ္ထ+ဂဝေသ+ဏီ]အကျိုးစီးပွါးကို-ရှာမှီးတတ်-ရှာမှီးလေ့ရှိ-သော၊သူ။ ဝီမံသက (သံ၊၂။၂၃၈) ကြည့်။

အတ္ထဂ္ဂဟဏ (န) [အတ္ထ+ဂဟဏ] အနက်-အကျိုး-ကို ယူခြင်း။ အနတ္ထပရိဟာရေန ဟိ အတ္ထဂ္ဂဟဏံ။ အံဋီ၊၁။၂၃၁။

အတ္ထင်္ဂ (န) [အတ္ထ+အင်္ဂ] ကွယ်ပျောက်ခြင်း၏-အကြောင်း-နိမိတ်။ အတ္ထင်္ဂသူစက ကြည့်။

အတ္ထင်္ဂတ (တိ) [အတ္ထံ+ဂတ] (က) ကွယ်ပျောက်ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ဝင်သော။ အတ္ထင်္ဂတေ သူရိယေ...။ ဝိ၊၂။၂၀။ ထမ္ဘတောပိ စ ဘိက္ခု အတ္ထင်္ဂတေ သူရိယေ ဘိက္ခုနိယော ဩဝ-ဒေယျ၊ ပါစိတ္တိယံ။. အတ္ထင်္ဂတေ သူရိယေတိ ဩဂ္ဂတေ သူရိယေ ။ အတ္ထင်္ဂတေ အတ္ထင်္ဂတ-သညီ ဩဝဒတိ၊ ဝင်း။၇၈။ (ခ) ချုပ်ခြင်းသို့ ရောက်သော။ ယေ ဓမ္မာ အတီတာ နိရုဒ္ဓါ ဝိဂတာ ဝိပရိဏတာ အတ္ထင်္ဂတာ အဗ္ဘတ္ထင်္ဂတာ။ အဘိ၊၁။၂၁၃။ နိရောဓသင်္ခါတံ အတ္ထံ ဂတာတိ အတ္ထင်္ဂတာ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၉၄။ (ဂ) ချုပ် ပျောက်ခြင်း-မရှိခြင်း-သို့ ရောက်သော။ အတ္ထင်္ဂတံ အတ္ထင်္ဂမေတိ။ ပဋိသံ။၃၉၄။ အတ္ထင်္ဂ-တန္တိ အဘာဝံ ဂတံ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။

(ဃ) ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်သော။ အယာ့ဝိတက္ကော အယန္တူ ဝိစာရော သန္တာ ဟောန္တိ သမိတာ ဝူပသန္တာ အတ္တင်္ဂတာ အဗ္ဗတ္တင်္ဂတာ။ အဘိ၊ဝိ။၂၀၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၂။ အတ္တင်္ဂတာတိ အတ္တံ ဝိနာသံ ဂတာ။သာရတ္ထ၊၁။ ၃၆၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၁၈၃။ (င)ရောဂစသည်တို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသောသူ။ အတ္တင်္ဂတော သော န ပမာဏမေတိ။ သုတ်ပါ။ ၂၃၅။ ရောဂါဒီနံ ပမာဏကရဓမ္မာနံ အစ္စန္တမေဝ အတ္တံ ဂတတ္တာ အတ္တင်္ဂတော။သုတ်ပါဋ္ဌ။၂၀၇။ (စ) အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ပြီးသော၊ အနုပါဒိသေသ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုပြီးသောသူ။ အထ ဝါ အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနသင်္ခါတံ အတ္တံ ဂတော သော အရဟာ....။ဥဒါန်။ ဋ္ဌ။ ၂၀၇။ အတ္တင်္ဂတသာ န ပမာဏမတ္ထိ။ သုတ္တနိ။၄၄၁။ အတ္တင်္ဂတဿာတိ အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗုတဿ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။

အတ္တင်္ဂတသည် (တိ) [အတ္တင်္ဂတ+သဒ္ဒ+ဏ] နေဝင်၏ဟု အမှတ်ရှိသောသူ။ အတ္တင်္ဂတေ အနတ္တင်္ဂတသဒ္ဒီ ဩဒာတိ၊ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ အနတ္တင်္ဂတေ အတ္တင်္ဂတသဒ္ဒီ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ဝိ၊၂။၇၈။

အတ္တင်္ဂတသိက္ခာပဒ (န)[အတ္တင်္ဂတ + သိက္ခာပဒ]နေဝင်သည်တိုင်အောင် ဘိက္ခုနီမတို့ကို ဩဝါဒပေးသောကြောင့် ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်၊ အတ္တင်္ဂတသိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ၅-ကဏ္ဍ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊၂။၇၇-၈။

အတ္တင်္ဂတသိက္ခာပဒဝဏ္ဏနာ (ထီ)[အတ္တင်္ဂတသိက္ခာပဒ + ဝဏ္ဏနာ] အတ္တင်္ဂတသိက္ခာပုဒ်၏ – အဖွင့် – သံဝဏ္ဏနာ–အဋ္ဌကထာ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၆၇-၈။

အတ္တင်္ဂမ (ပု) [အတ္တ + ဂမု + အ] ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသို့ ရောက်ခြင်း။ (က) ပယ်ခြင်း၊ မဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ပုဗ္ဗေဝ သောမနဿဒေါမနဿာနံ အတ္တင်္ဂမာ။ဝိ၊၁။၅။ မ၊၁။ ၂၆။ သောမနဿဒေါမနဿာနံ အတ္တင်္ဂမာတိ စေတသိကသုခဿ စ စေတသိကဒုက္ခဿ စာတိ ဣမေသမ္ပိ ဒွိန္နံ ပုဗ္ဗေဝ အတ္တင်္ဂမာ၊ ပဟာနာ ဣစ္စေဝ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။ ပဋိဃသညာနံ အတ္တင်္ဂမာ။ပဋိသံ။ ၂၃၅။ အတ္တင်္ဂမာ ပဟာနာ အသမုပ္ပါဒါ အပ္ပဝတ္တိံ ကတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၄။ (ခ) ချုပ်ငြိမ်းခြင်း၊ မရှိခြင်းသို့ရောက်ခြင်း၊ အသစ်မဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ ဝေဒနာနံ သမုဒယဉ္စ အတ္တင်္ဂမဉ္စ အဿာဒဉ္စ။ ဒီ၊၁။၁၆။ ဒုက္ခဒေါမနဿာနံ အတ္တင်္ဂမာယ။ ဒီ၊၂။ ၂၃၁။ ဒုက္ခဒေါမနဿာနံ အတ္တင်္ဂမာယာတိ ကာယိကဒုက္ခဿ စေတသိကဒေါမနဿဿ စာတိ ဣမေသံ ဒွိန္နံ အတ္တင်္ဂမာယ နိရောဓာယာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၉။ ဣတိ ရူပဿ အတ္တင်္ဂမော။ သံ၊၁။ ၂၆၆။ ပဋိသံ၊ ၂၀၁။ ဒုက္ခဒေါမနဿာနံ အတ္တင်္ဂမာယ၊ ဉာယဿ အဓိဂမာယ။ အံ၊၁။ ၂၂၂။ အတ္တင်္ဂမာယာတိ အတ္တံ ဂမနတ္ထာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၃။ ဣမေသံ ပဉ္စန္နံ ဣန္ဒြိယာနံ သမုဒယဉ္စ အတ္တင်္ဂမဉ္စ အဿာဒဉ္စ။ ပဋိသံ။ ၂၀၀။ အတ္တင်္ဂမန္တိ ဥပ္ပန္နာနံ အဘာဝဂမနံ၊ အနုပ္ပန္နာနံ အနုပ္ပါဒံ ဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ (ဂ) ပျက်စီးခြင်း။ အယံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခဿ အတ္တင်္ဂမော။ သံ၊၁။၃၀၁။ အတ္တင်္ဂမောတိ ဘေဒေါ။သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ကာမာနံ သမုဒယဉ္စ အတ္တင်္ဂမဉ္စ အဿာဒဉ္စ။ အံ၊၁။၃၁၆။ အတ္တင်္ဂမန္တိ ဘေဒံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇။

အတ္တင်္ဂမိတ (တိ) [အတ္တ + ဂမု + တ] ကွယ်ပျောက်ခြင်းသို့ရောက်သော၊ ဝင်သွားသော။ အတ္တင်္ဂမိတေ ပန သူရိယေ ရောဟိဏိနက္ခတ္တေန ပထဝိယံ ပတိဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ အတ္တင်္ဂမိတေတိ အတ္တင်္ဂတေ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၆။

အတ္တင်္သူစက (တိ) [အတ္တင်္ + သူစက] ကွယ်ပျောက်ခြင်း၏–အကြောင်း–နိမိတ်–ကိုပြတတ်သော။ ဥပ္ပါဒေ ဒါရုဏော ဒိဿ၊ သာသနတ္တင်္သူစကော။ အပ၊၂။၁၂၃။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။

အတ္တစရ (တိ) [အတ္တ + စရ + အ] အကျိုးစီးပွါးကို ရှာဆောင်တတ်သော၊ သူ။ မဟာဇနဿတ္တ-

ဇရောဇ ပဏ္ဍိတော။ ဝိ၊ ၃။ ၅၁၀။ နရုတ္တမံ အတ္ထဇရံ နရာနံ။ သံ၊ ၁။ ၂၂။

အတ္ထဇရက (တိ) (၁) [အတ္ထ+ဇရက] (က-သာ-ကတ္တ) အကျိုးစီးပွါးကို ရွက်ဆောင်တတ်သော၊ သူ။ တမဂ္ဂံ ကောသ အတ္ထဇရကာသာ အမစ္စာ ကထေတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀၆။ (၂) (က-ဟိတ္ထနတ္တ) အကျိုးဆောင်ကလေး၊ အကျိုးမဲ့ကိုဆောင်တတ်သော၊ သူ။ ဝေဠုပေန ကိဂ ဘော ပုရိသော အတ္ထဇရကေန ကာယေသာ ဘေဒါ ပရံ မရဏာ အပါယံ ဒုဂ္ဂတိံ ဝိနိပါတံ နိရယံ ဥပပဇ္ဇေယျ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၀၀။ ယာဝ်ဒီဘော တုံ၊ ဧဒိသော အတ္ထ-ဇရကော ဟိတာကာရကော သတိ ပုရိသော နိရယံ-ယေဝ ဂစ္ဆေယျ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၇။ အတ္ထဇရကေ-နာတိ လုမ္ပိန ဗျတိရေကမုခေန အနတ္ထဇရ-ကတံယေဝ ဝိဘာဝေတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၁၀။

အတ္ထဇရိယကထာ (ထီ) [အတ္ထဇရိယာ+ကထာ] အကျိုးစီးပွါး အလို့ငှါ—ပြုကျင့်—ပြောဆို—ခြင်း၊ အကျိုးစီးပွါးတိုးပွါးကြောင်းကို ပြောဆိုခြင်း။ ဣဒံ တေ ကာတဗ္ဗံ၊ ဣဒံ န ကာတဗ္ဗံ ...ဝေဠုပေါ န သေဝိတဗ္ဗောတိ ဧဝံ အတ္ထဇရိယကထာဝ ကထေတဗ္ဗာ။ ဆံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ အတ္ထဇရိယာ-လည်းကြည့်။

အတ္ထဇရိယတာ (ထီ)[အတ္ထဇရိယာ+တာ]အကျိုးစီးပွါးကို—ပြုကျင့်သည်၏အဖြစ်—ပြုကျင့်ခြင်း၊ အကျိုးစီးပွါးအလို့ငှါညွှန်ပြပြောဆိုခြင်း။ ဒါနမ္ပိ အတ္ထဇရိယတဥ္စ ပိယဝါဒိတဥ္စ သမာနတ္တတဥ္စ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၅။

အတ္ထဇရိယာ (ထီ) [အတ္ထ+ဇရိယာ] (က)အကျိုးစီးပွါးကို—ပြုကျင့်—ပြောဆိုခြင်း။ စတုဟိ သင်္ဂဟ-ဝတ္ထူဟိ ဇနံ သင်္ဂဏှာတော အဟောသိ၊ ဒါနေန ပေယျဝဇ္ဇေန အတ္ထဇရိယာယ သမာနတ္တတာယ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၂၅။ အတ္ထဇရိယာယာတိ အတ္ထသံဝဍ္ဎန-ကထာယ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၀။ အတ္ထသံဝဍ္ဎနကထာ-ယာတိ ဟိတာဝဟကထာယ။ ကထာဂ္ဂဟဏံ စေတ္တ နိဒဿနမတ္တံ၊ ပရေသံ ဟိတာဝဟော ကာယပယောဂေါပိ အတ္ထဇရိယာ၊ အဋ္ဌကထာယံ ပန ဝစီပယောဂဝသေနေဝ အတ္ထဇရိယာ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၁၁၀။ ဒါနဥ္စ ပေယျဝဇ္ဇဥ္စ အတ္ထ-ဇရိယာ စ ယာ ဣဓ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၁။ အတ္ထဇရိယာတိ အတ္ထဝဍ္ဎနကထာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ (ခ) ကြီးပွါးမှုကို ပြုကျင့်ခြင်း။ န ဝေ အနတ္ထကုသလေန၊ အတ္ထ-ဇရိယာ သုခါဝဟာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၁။ အတ္ထဇရိယာတိ ဝုဍ္ဎိကိရိယာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၈။ အတ္ထဇရိယာတိ တတ္ထ တတ္ထ ကတ္တဗ္ဗာ ကရဏဝသေန ကတ္တဗ္ဗာ-ကတ္တဗ္ဗာနုသာသနဝသေန စ ဝုဍ္ဎိကိရိယာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။

အတ္ထဇာရိကာ (ထီ) [အတ္ထ+ဇာရိကာ] အမှုကိစ္စ — အကျိုးစီးပွါး — ကို ရွက်ဆောင်သော မိန်းမ။ အတ္တနော အတ္ထဇာရိကာယ ဇေကိဿာ ဟတ္ထေ နဂရဂုတ္တိကဿ သာသနံ ပေသေသိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၅။ အတ္တနော အတ္ထဇာရိကံ ဓာတိံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၇။

အတ္ထစိန္တက (တိ) [အတ္ထ+စိန္တက]အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ကြံဆတတ်သော၊ သူ။ တသ္မာ ဟိ ဓီရာ နိပုဏာ၊ နိပုဏာ အတ္ထစိန္တကာ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၄၄၁။ သုတာ စ ပဏ္ဍိတာ တျမှာ၊ နိပုဏာ အတ္ထစိန္တကာ။ ဇာ၊ ၂၈၅။

အတ္ထစိန္တာပဝတ္တနက (တိ) [အတ္ထ+စိန္တာ+ပဝတ္တ+အန+ဏ+က] အစီးအပွါးကို ကြံစည်ခြင်း၏ အလိုသို့ အစဉ်လိုက်သော၊ သူ။ အဗျာသေကာ အမုခရာ၊ အတ္ထစိန္တာပဝတ္တနကါ။ ထေရ၊ ၃၃၈။ အတ္ထစိန္တာပဝတ္တနကါတိ ဟိတစိန္တာပဝတ္တနကါ ဟိတစိန္တာပဝတ္တကာ အတ္တနော ပရေသဉ္စ ဟိတ-စိန္တမေဝ အနုပဝတ္တနကာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၅၂။

အတ္ထဝယ (ပု) [အတ္ထ+အဝယ] ပစ္စည်းဥစ္စာ၏ ပျက်စီးခြင်း၊ စည်းစိမ်ပျက်စီးခြင်း။ အတ္ထဝယော မာ အဟု သမ္ပမုဋ္ဌော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၂၁။ အတ္ထဝ-ယောတိ ယော တုံ အနိစ္စတာဒိဝသေန လဒ္ဓါရိယော ဝိဂတော အတ္တနော အတ္ထဿ အဝယော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၇-၈။

အတ္တစ္ဆာယာ (ထီ) [အတ္တ+ဆာယာ] အနက်သဘော၏ အရိပ်အယောင်၊ မှန်ကန်သော ပရမတ်သဘောတရား၏ အတုအယောင်။

အတ္တစ္ဆာယာကာရ (ပု)[အတ္တစ္ဆာယာ+အာကာရ] မှန်ကန်သော ပရမတ်သဘောတရား၏ အရိပ်အရောင်ဟူသော အခြင်းအရာ။ ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနာပိ အတ္တစ္ဆာယာကာရေန စိတ္တုပ္ပါဒါနမာရမ္မဏဘူတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊သင်္ဂဟ။ အတ္တစ္ဆာယာကာရေနာတိ ပရမတ္ထမှာ ဆာယာကာရေန ပဋိဘာဂါကာရေန။ ဝိဘာဝနီ။

အတ္တဆေက (တိ) [အတ္တ+ဆေက] အကျင့်၌ လိမ်မာသော၊ မိမိအကျိုးစီးပွါး၌ လိမ်မာသော၊ သူ။ အတ္တကုသလ (၂) အနက်ကြည့်။

အတ္တဇာတ (တိ) [အတ္တ+ဇာတ] (၁) ဖြစ်ပေါ်သော ပြုဖွယ်ကိစ္စ။ ပစ္စုပ္ပန္နေ သီဒန္တိ အတ္တဇာတေ။ ဇာ၊၁။၂၄၅။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၇-ကြည့်။) (၂) ဖြစ်ပေါ်သောပြုဖွယ်ကိစ္စရှိသော၊ ပြုဖွယ်ကိစ္စဖြစ်ပေါ်သော၊ သူ။ သဟာယော အတ္တဇာတဿ။ သံ၊၁။၃၄။ သဟာယော အတ္တဇာတဿာတိ ဥပ္ပန္နကိစ္စဿ…။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၇။ သမ္မေ သတ္တာ အတ္တဇာတာ။ သံ၊၁။၂၂၇။ အတ္တဇာတာတိ ကိစ္စဇာတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၅။ (၃) အကြောင်း။ ကေန ဝါ အတ္တဇာတေန၊ အတ္တာနံ ပရိမောစယိ။ ဇာ၊၂။ ၂၂၀။ အတ္တဇာတေနာတိ အတ္တေန အတ္တာနံ ပရိမောစယီတိ အဓိပ္ပာယတ္ထဂတော ကေန ကာရဏေန ပစ္စယေန ကေန အတ္တေန တုံ့ အတ္တာနံ ပရိမောစေသီတိ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၃၁၅။ (၄) အကျိုး – အထူး – အပြား။ (၅) အကျိုး။ (ဇာတသဒ္ဒါ ထပ္ပေ)။ ယထာ စေတသ ပဋ္ဌကေသု ယံယံ မမ္မဇာတံ ဝါ အတ္တဇာတံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃။ အတ္တဇာတန္တိ ကာရိယပ္ပဘေဒေါ ကာရိယမေဝ ဝါ။ သာရတ္ထ၊၁။၈၀။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၀၈။

အတ္တဇာပက (တိ) [အတ္တ+ဇပ+ဏေ+ဏွု။ ထိ၌ အတ္တဇာပိကာ။] အကျိုးကိုဖြစ်စေတတ်သော။ အတ္တဇာပိကာ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၂၅၊ ၃၃၆။ ပဋိသမ္ဘိဒါဝိဘင်္ဂေ ဝုတ္တေသု ပဉ္စသု အတ္ထေသု အတ္တနေသု အတ္တနေသု ဘုမ္မိပရိယာပန္နံ ဝိပါကသင်္ခါတံ အတ္တံ ဇာပေတိ ဇနေတိ ပဝတ္တေတီတိ အတ္တဇာပိကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၁-၂။ အတ္တောတိ ဖလံ၊ အနေကတ္တတ္တာ ဓာတုသဒ္ဒါနံ၊ တံ ဇနေတီတိ အတ္တဇာပိကာ၊ ကာရဏဂတာ ပညာ။ မူလဋီ၊၂။၁၉၇။

အတ္တဇာလ (တိ) [အတ္တ+ဇာလ။ အတ္တသင်္ခါတံ ဇာလမေတ္တာတိ အတ္တဇာလံ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။ ၄၇၁။] ပစ္စုပ္ပန်တမလွန်အကျိုးဟု ဆိုအပ်သော ပိုက်ကွန်ရှိသော၊ ပစ္စုပ္ပန်တမလွန်အကျိုးတရား ၂-ပါးကိုဖမ်းရာဖြစ်သော၊ အနက်အစီပွါးဟု ဆိုအပ်သောပိုက်ကွန်ရှိသော၊အနက်အစီပွါးနှင့် ပြည့်စုံသော၊ (ဖြဟ္မဇာလသုတ်)။ တသ္မာတိဟ တွံ့ အာနန္ဒ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ အတ္တဇာလန္တိပိ နံ ဓာရေဟိ၊ ဓမ္မ ဖြဟ္မ… ဒိဋ္ဌိဇာလန္တိပိ နံ ဓာရေဟိ။ ဒီ၊၁။၄၃။ အာနန္ဒ ယသ္မာ ဣမသ္မိံ ဓမ္မပရိယာယေ ဣဓလောကပိ ပရလောကပိ ဝိဘတ္တော၊ တသ္မာတိဟ တွံ့ ဣမံ ဓမ္မပရိယာယံ အတ္တဇာလန္တိပိ နံ ဓာရေဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အတ္တသမ္ပတ္တိယာ အတ္တဇာလံ၊ ဗျဉ္ဇနသမ္ပတ္တိယာ သီလာဒိအနဝဇ္ဇဓမ္မနိဒ္ဒေသတော စ ဓမ္မဇာလံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၆။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၇၁။

အတ္တဇောတက (တိ) [အတ္တ+ဇောတက]အနက်ကို ထွန်းပြတတ်သော။ ဣမာနိ ဥဘာနိ ဣဒမတ္ထဇောတကာနိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၀၉။ ဣဒမတ္ထဇောတကာနီတိ ဣမဿ အတ္တဿ ဇောတကာနိ ပကာသကာနိ၊ ဣမံ နာမ အတ္တံ ဇောတေန္တိ ပကာသေန္တိ ပရိဒီပေန္တီတိ အတ္တော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။ အယောဂုကဝါဒသင်္ခါတော တဝ ဘာသိတဿ စ အတ္တဇောတကော ဓမ္မော စ ကလျာဏော နု စ ပါပကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၂၅၀။

အတ္ထဒေသန (န) [အတ္ထ + ဒေသန] အကျိုးတရားတို့ကို ထွန်းပြခြင်း။ အတ္ထဒေသနေ ပညာ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ၁၁၅။ ဒေသနေတိ အတ္ထာဒီနံ ဒီပနေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၄၄။

အတ္ထဇ္ဈောဂါဟဏ (န) [အတ္ထ + အဇ္ဈောဂါဟဏ] အနက် အဓိပ္ပါယ်သို့ သက်ဝင်ခြင်း။ ဣမဿ သုတ္တဿ အတ္ထဇ္ဈောဂါဟဏံ ဒသေတုံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ၊၁၃၂။

အတ္ထညူ (ပု) [အတ္ထ + ဉာ + ရူ] (၁) အနက်ကို သိသော၊သူ။ ဣဓဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဓမ္မညူ စ ဟောတိ အတ္ထညူ စ။ ဒီ၊၃၊ ၂၀၈။ အံ၊ ၂၊ ၄၇၃။ တဿ တဿေဝ ဘာသိတဿ အတ္ထံ ဇာနာတီတိ အတ္ထညူ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၂၂၁။ (၂) အကျိုးကို သိသော၊ (က) တိုင်းကျိုးပြည်ကျိုးကိုသိသော၊ သူ။ ရာဇာ ဓမ္မတ္တိ အတ္ထညူ စ ဟောတိ ဓမ္မညူ စ....။ အံ၊ ၂၊ ၁၃၀။ အတ္ထညူတိ ရဇ္ဇတ္ထံ ဇာနာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၄၇။ (ခ) အကျိုးငါးပါးကို သိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ တထာဂတော အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အတ္ထညူ ဓမ္မညူ မတ္တညူ ကာလညူ ပရိသညူ။ အံ၊ ၂၊ ၁၃၁။ အတ္ထညူတိ ပဉ္စ အတ္ထေ ဇာနာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၄၇။ (၃) အကြောင်းကိုသိသော၊ သူ။ အတ္ထညူတိ ဟေတုံ ဇာနာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၄၇ (သီးမှုကွဲ)။

အတ္ထဋ္ဌ (ပု) [အတ္ထိ + အတ္ထ၊ ဋ္ဌ-ကို ဋ္ဌ-ပြု] ရှိသော သဘော။ အတ္ထဋ္ဌော နတ္ထဋ္ဌော အတ္ထိဘာဝေါ နတ္ထိဘာဝေါ။ အဘိ၊က၊ ၁၂၄-၅။ အတ္ထဋ္ဌော နတ္ထဋ္ဌောတိ အတ္ထိသဘာဝေါ နတ္ထိသဘာဝေါ နာမ ဟောတီတိ ပုစ္ဆတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၁၅၉။

အတ္ထင်္ဂတ (တိ) [အာ + ထရ + တ] ခင်းအပ်သော။ အတ္ထတေ ကထိနေ သတ္တမာသေ ဥပ္ပန္နံ။ ဝိ၊၁၊ ၁၀၄။ ဥပရိ အတ္ထတေန အဓိနဓမ္မေန ဥပသောဘိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊ ၄၃၅။

အတ္ထတကထိန (တိ) [အတ္ထတ + ကထိန] ခင်းအပ်ပြီးသောကထိန်ရှိသော၊သူ။ အတ္ထတကထိနာနံ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဣမာနိ ပဉ္စ ကပ္ပိဿန္တိ။ ဝိ၊၃၊ ၃၅၂။ ဘိက္ခူ အတ္ထတကထိနော စီဝရံ အာဒါယ ပက္ကမတိ။ ဝိ၊၃၊ ၃၅၃-၇။

အတ္ထတ္ထ (ပု) [အတ္ထ + အတ္ထ] (၁) အကျိုးအကျိုး၊ အလုံးစုံသောအကျိုး။ (၂) အကျိုးဟူသော အကျိုး၊ ဟုတ်မှန်သောအကျိုး။ ဉာဏံ နာမ ပညာ၊သာ အတ္ထတ္ထံ ကာရဏာကာရဏံ စေတသာ ဝိဝိတံ ပါကဋံ ကရောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၃၂။ အတ္ထတ္ထံ ဖလဖလံ။ အာမေဍိတဝစနဉ္စ သဗ္ဗသံ အတ္ထာနံ ဝိသုံ ဝိသုံ ပါကဋကရဏဘာဝပ္ပကာသနတ္ထံ။ အတ္ထော စေဝ ဝါ အတ္ထော အတ္ထတ္ထောတိ အတ္ထသာ အဝိပရီတတာဒဿနတ္ထံ အတ္ထေဝ ဧဝတ္ထံ ဝိဘာသယတိ။ န ဟိ ဉာဏံ အနတ္ထံ အတ္ထောတိ ဂဏှာတီတိ။ မူလဋီ၊ ၂၊ ၉၃။ အတ္ထတ္ထမေဝါနုဝိစိန္တယန္တော။ ဇာ၊ ၂၊ ၂၈။ အတ္ထတ္ထမေဝါတိ အတ္ထဘူတမေဝ အတ္ထံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊ ၁၉၂။ (၃) အကျိုးအကြောင်း။ အတ္ထ (ဂ) အနက်ကြည့်။

အတ္ထတ္ထိက (တိ) [အတ္ထ + အတ္ထိက] (၁) အကျိုးစီးပွါးကို အလိုရှိသော၊ မဂ်၊ ဖိုလ်အကျိုးကို အလိုရှိသော၊သူ။ အတ္ထတ္ထိကော တုံ 'မဂ္ဂဖလပဋိလာဘာယ ဟေတုသမ္ပန္နော'တိ ဝိဒိတမေတံ မယာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၅၉။ (၂) အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို အလိုရှိသော၊သူ။ သုဘာသိတဿ ဧဝ စ အနုဝဏ္ဏော စ အနုနုဝဏ္ဏော စ ဝိညူနံ အတ္ထတ္ထိကာနံ အတ္ထပဋိသရဏာနံ၊ နော ဗျဉ္ဇနပဋိသရဏာနန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၂၅၁။

အတ္ထတ္ထိကဘာဝ (ပု) [အတ္ထတ္ထိက + ဘာဝ] အကျိုးစီးပွါးကို အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်။ အဟေတ္ထ အတ္ထိကော တဿ အတ္ထတ္ထိကဘာဝဿ အနုရူပံ ကိဉ္စိ လဒ္ဓုမ္ပယာသမေန သန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၃၁။

အတ္ထတ္ထိတာ (ထီ) [အတ္ထ + အတ္ထိတာ] အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်။ အတ္ထတ္ထိတံ သဒ္ဒဟတော မမေဒံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၅၆။ (မူရင်း ဇာ၊ ၁၊ ၃၀၉-၌ကား အတ္ထတ္ထာယ-ဟု ရှိသည်။)

အတ္ထတ္ထိယ (တိ) [အတ္ထ + အတ္ထိက] (မိမိအကျိုးစီးပွါးဟူသော) အကျိုးစီးပွါးဖြင့်(ကို) အလိုရှိ

သော၊သူ။ အတ္ထတ္ထိယံ တံ နု ကဒါ ဘဝိဿတိ။ ထေရ၊ ၃၅၄။ အတ္ထတ္ထိယန္တိ သဒတ္ထသင်္ခါတေန အတ္ထေန အတ္ထိကံ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၇။

အတ္ထဒသ (တိ) [အတ္ထ+ဒိသ + အ။(ဒိသ-ကို ဒသ-ပြု)] (၁)အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို-မြင်-သိ-သော၊သူ။ ယေ ပဏ္ဍိတာ အတ္ထဒသာ ဘဝန္တိ။ ဇာ၊၁။ ၂၀၄။ အတ္ထဒသာတိ အတ္ထဒဿနသမတ္ထာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၅၆။ (၂) အကျိုးစီးပွါးကို-မြင်-သိ-သော၊သူ။ သောတေဘ နံ အတ္ထဒသော မုတီမာ။ သုတ္တနိ။ ၃၃၆။ အတ္ထဒသောတိ ဟိတာနုပဿီ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။

အတ္ထဒဿန (န) [အတ္ထ+ဒဿန] (၁) အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုသိမြင်ခြင်း။ (၂) အကျိုးစီးပွါးကို သိမြင်ခြင်း။ (၃) (တိ) အနက်-အဓိပ္ပါယ်-ကို ပြတတ်သော။ ဣမိဿာ ပါဠိယာ အဋ္ဌကထာယ စ အတ္ထဒဿနသ္မာ တေသာ ယထာဝုတ္တာ အာစရိယဝါဒါ ယထာဝုတ္တာဝိရောဓော သိယာ။ အနုဋီ၊၁။၁၉၀။

အတ္ထဒဿနသမတ္ထ (တိ) [အတ္ထဒဿန + သမတ္ထ] အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိမြင်နိုင်သော၊သူ။ အတ္ထဒသ (၁) အနက်ကိုကြည့်။

အတ္ထဒဿိမန္တု (တိ) [အတ္ထဒဿိ + မန္တု။နီတိ၊ သုတ္တ။၈၃၇-ကြည့်]အကျိုးစီးပွါးကို-မြင်-သိ-သော ဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ တံ တတ္ထ ဂတိမာ ဓိတိမာ၊ မတိမာ အတ္ထဒဿိမာ။ ဇာ၊၂။၂၈၇။ သင်္ချာယုတ္တမတ္ထဒဿိနာ ဉာဏေန အတ္ထဒဿိမာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၉။ အတ္ထေ ဒဿနသီလံ အတ္ထဒဿိ၊ ကိံ တံ ? ဉာဏံ။အတ္ထဒဿိ အဿ အတ္ထီတိ အတ္ထဒဿိမာ။နီတိ၊ပဒ။၁၅၅။

အတ္ထဒဿီ (တိ) [အတ္ထ+ဒိသ+ဏီ။ ထိဉ္ဇီ အတ္ထဒဿိနီ။] (၁) အကျိုးစီးပွါး-ကို-မြင်-သိ-သော၊သူ။ သဒ္ဓိံရထ ဘဝာသေထ၊ ပဏ္ဍိတေဟတ္ထဒဿိဘိ။ ထေရ၊ ၂၀။ အတ္ထတ္ထာဒီဘောဒိ အတ္ထံ အဝိပရီတတော ပဿန္တီတိ အတ္ထဒဿိနော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၃။ တတော စ မဃဝါ သက္ကော အတ္ထဒဿီ ပုရိန္ဒဒေါ။ ဇာ၊၂။၈၇။ ပဏ္ဍိတာ အတ္ထဒဿိနီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၃၂၂။(၂)လာလတ္တံ့သောပျက်စီးခြင်း(ဘေးအန္တရာယ်) ကို-မြင်-သိ-သော၊သူ။ ယော စေ ဟိတာနံ ဝေဓနံ နု ကရောတိ အတ္ထဒဿိနံ။ ဇာ၊၁။၁၅၆။ အတ္ထဒဿိနန္တိ အနာဂတအတ္ထံ ပဿန္တာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၄။ (၃) အတ္ထဒဿီမထေရ်။ ယာစိတော အဘိဂန္တွာန၊ထေရေန အတ္ထဒဿိနာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ (၄) အကျိုး-ကြီးပွါးခြင်း-စည်ပင် ပြန့်ပွါးခြင်း-နိဗ္ဗာန်-ကို-မြင်-သိ-သော၊ဘုရား။ အတ္ထဒဿီမြတ်စွာဘုရား။ တတ္ထေဝ မဏ္ဍကပ္ပမှိ၊ အတ္ထဒဿီ မဟာယသော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၃။ အတ္ထဒဿီဘာ မုနိနော၊ လောကဇေဋ္ဌဿ တာဒိနော။ အပ၊၁။၁၁၀။ အတ္ထဒဿီဘာတိ အတ္ထံ ပဿေ-တုံ ဝုဍ္ဎိံ ဝိရုဠှိံ နိဗ္ဗာနံ ဒက္ခတိ ပဿတီတိ အတ္ထဒဿီ။အထ ဝါ အတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ ဒဿနသီလောဘာနုဿီလောတိ အတ္ထဒဿီ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။

အတ္ထဒီပန (န၊တိ) [အတ္ထ+ဒီပန] (က) အနက်-အဓိပ္ပါယ်-ကို-ပြခြင်း၊ -ပြရာ။ ဝေရွာပါနိပိ ဝတ္ထူနိ ဣမသာ ဝတ္ထုဿာ အတ္ထဒီပနေ ဝတ္တဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၂။ အတ္ထဒီပနေတိ ဧကေန ပုရိသေန ပဋိယာဒေန ဝါ မာရိတတာသင်္ခါတဿ အတ္ထဿ ဒီပနေ။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၀။ (ခ)အဓိပ္ပါယ်ကို-ဥပမာ ဥပမေယျဟူသော အဓိပ္ပါယ်ကို-ထင်စွာပြခြင်း။ တတြာယမတ္ထဒီပနာ ယထာ ဟိ....။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၃၂။ အတ္ထဒီပနာ ဥပမူပမေယျတ္ထ-ဝိဘာဝနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၆၀။ (ဂ) ဥပမေယျ-အနက်ကို ပြကြောင်းဥပမာ။ တွေ ပနာယံ အတ္ထဒီပနာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ အတ္ထဒီပနာတိ ဥပမေယျတ္ထဒီပနီ ဥပမာ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။

အတ္ထဒီပနီ (တိ) [အတ္ထ+ဒီပနီ] (ဥပမေယျ) အနက်ကို ပြကြောင်းဖြစ်သော။ အတ္ထဒီပန(ဂ) အနက်ကြည့်။

အတ္ထဒ္ဓ (တိ) [န+ထဒ္ဓ] (၁) ကြမ်းထမ်း-ခက်မာ-ခြင်း မရှိသော။ မကြမ်းထမ်း-မခက်

မာ — သော၊သူ။ အတ္တဒ္ဓေါ ဟောတိ အနတိ-မာနီ။ မ၊၁၊၁၃၆။ ယေ စ ခေါ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ နိက္ကုဟာ နိလ္လပါ ဓီရာ အတ္တဒ္ဓါ သုသ-မာဟိတာ။ အံ၊၁။၃၃၅။ ဥဒါန။၂၇၀။ နိဝါတ-ဝုတ္တိ အတ္တဒ္ဓေါ။ ဒီ၊၃။၁၅၆။ အပ၊၁။၅၈။ အတ္တ-ဒ္ဓေါတိ ထမ္ဘရဟိတော။ ဒီဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၀။အတ္တဒ္ဓေါ ကာယပါဂဗ္ဘိယာဒိထဒ္ဓဘာဝဝိရဟိတော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၅၂။ (၂) ကြမ်းထမ်းသော ဝန်တိုခြင်း မရှိသော၊သူ။ နိဝါတဝုတ္တိ အတ္တဒ္ဓေါ။ ဇာ၊၂။ ၂၇၃။ အတ္တဒ္ဓေါတိ ထဒ္ဓမစ္ဆရိယဝိရဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၈၉။(အ ဿဋ္ဌ၊၁။၄၀၃-လည်းကြည့်။) အထဒ္ဓ-လည်းကြည့်။

အတ္တဒ္ဓမာနသ (တိ) [အတ္တဒ္ဓ+မာနသ] မကြမ်းထမ်း — မခက်ထန် — သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ နိစာ နိဝိဋ္ဌာ သုဘာရာ၊ မုဒူ အတ္တဒ္ဓမာနသာ။ ထေရ။၃၃၈။အတ္တဒ္ဓမာနသာတိအကထိနစိတ္တာ၊ တေန သုဗ္ဗစဘာဝမာဟ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၅၁-၂။

အတ္တဒွယ (န) [အတ္တ+ဒွယ] အနက် ၂-ခု၊ အနက် ၂-ခုအပေါင်း။ ဣဓ ပန "မဟာ သုတ"န္တိ စ "မမ သုတ"န္တိ စ အတ္တဒွယံ ယုဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ မ ဋ္ဌ၊၁။၅။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၈၆။ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၁။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၀။

အတ္တဓမ္မ (ပု) [အတ္တ+ဓမ္မ] (၁) အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့် ပါဠိ။ ဇာ၊၂။၂၅၈။ (၂) အကျိုးစီးပွါးနှင့် ကုသိုလ်တရား။ ဒီ၊၃။၁၂၆။ (၃) အကျိုးနှင့် အကြောင်း။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၈-၉။

အတ္တဓမ္မဝိဒူ (တိ) [အတ္တဓမ္မ+ဝိဒ+ဦ] အနက် အဓိပ္ပါယ်နှင့် ပါဠိကို သိသော၊သူ။ ယောနစ္စ ဝိနယေ ကင်္ခံ၊အတ္တဓမ္မဝိဒူ ဣသေ။ ဇာ၊၂။၂၅၈။ အတ္တဓမ္မဝိဒူတိ ပါဠိအတ္တဉ္စေဝ ပါဠိဓမ္မဉ္စ ဇာ-နန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၀၉။

အတ္တဓမ္မနိရုတ္တိ (ထီ) [အတ္တ+ဓမ္မ+နိရုတ္တိ] အတ္တ-ပဋိသမ္ဘိဒါ၊ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ၊ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ ၃-ပါး။ အတ္တဓမ္မနိရုတ္တီသု၊ ပဋိဘာနေ စ ဓေ မတိ။ အပ၊၂။၁၃၃၊၂၂၁။

အတ္တဓမ္မပဋိသံဝေဒီ (တိ) [အတ္တဓမ္မ+ပဋိသံဝေဒီ] အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့်ပါဠိကို သိသော၊သူ။ သတ္ထု သမ္မုခါ အဋ္ဌိ ကတွာ မနသိ ကတွာ သမ္မုဝေ-သာ သမန္နာဟရိတွာ အတ္တဓမ္မပဋိသံဝေဒီ ဟုတွာ ဘာဏန္တော ...အရဟတ္တံ ပါပုဏိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၂။

အတ္တဓမ္မပဒ (န) [အတ္တ+ဓမ္မပဒ] အကျိုးရှိသော တရားအစု၊ အကျိုးစီးပွါးကို ဆောင်နိုင်သော သီလစသောတရားအစု။ ဘဝ ဝစနပထံ နိသာ-မယိတွာ၊ အတ္တဓမ္မပဒံ သမာစရေမသေ။ ဝိမာန။ ၇၃။ အတ္တဓမ္မပဒံ သမာစရေမသေတိ ဣဓ စေဝ သမ္ပရာယေ စ အတ္တာဝဟံ သီလာဒိဓမ္မကောဋ္ဌာ-သံ ပဋိပဇ္ဇာမသေ။ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၄။

အတ္တဓမ္မသဟိတ (တိ) [အတ္တဓမ္မ+သဟိတ] အကျိုးစီးပွါး,ကုသိုလ်တရားနှင့် တကွဖြစ်သော။ အတ္တဓမ္မသဟိတံ ပုဒေ ဂိရံ။ ဒီ၊၃။၁၂၆။ အတ္တူ-ပသံဟိတ, ဓမ္မူပသံဟိတ-တို့လည်းကြည့်။

အတ္တဓမ္မာနုသိဋ္ဌိ (ထီ) [အတ္တဓမ္မ+အနုသိဋ္ဌိ] အကျိုးအကြောင်းတို့ဖြင့် ဆုံးမခြင်း။ အဘိ-ဟာရံ ဣမံ ဒတွာ၊ အတ္တဓမ္မာနုသိဋ္ဌိယာ။ ဇာ၊၁။ ၃၇၇။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၉-လည်းကြည့်။)

အတ္တဓမ္မာနုသာသက (တိ) [အတ္တဓမ္မ+အနုသာ-သက] အကျိုးအကြောင်းတို့ဖြင့် ဆုံးမတတ်သော၊သူ။ သုစိရတော နာမ ဗြာဟ္မဏော ပုရော-ဟိတော အတ္တဓမ္မာနုသာသကော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၈။ အတ္တဓမ္မာနုသာသကော မဟာ-ပညော ...။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၅၅။

အတ္တနယ (ပု) [အတ္တ+နယ] (၁) အဝိဇ္ဇာစသော အနက်တို့သည် ဆောင်အပ် ရောက်စေအပ်သော သင်္ခါရ၊ ကေတ္တ စသောနည်း။ (၂) (ကေတ္တ စသည်တို့၏ အဖြစ်ဖြင့်) သိအပ်သောအဝိဇ္ဇာ စသော အနက်။ (၃) အဝိဇ္ဇာစသော အနက်တို့ ၏— သိကြောင်း —ပညတ်ကြောင်း— ဖြစ်သော သင်္ခါရ၊ ကေတ္တ-စသောနည်း။ ကေတ္တနယော, နာနတ္တနယော, အဗျာပါရနယော, ဧဝံဓမ္မတာနယ-ယောတိ စတ္တာရော အတ္တနယာ ဟောန္တိ။ အဘိ၊

ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၂၀။ အတ္ထနယာတိ အတ္ထာနံ နယာ၊ အဝိဇ္ဇာဒီအတ္ထေဟိ ကေတ္တာဒီ သေနဘာဝေန နီယန္တိ ဂမေန္တီတိ (= သကေန ဘာဝေန နယန္တိ ဂမေန္တီတိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၂) ကေတ္တာဒယော တေသံ နယာတိ ဝုတ္တာ။ နီယန္တိတိ ဟိ နယာတိ၊ အတ္ထာ ဧဝ ဝါ ကေတ္တာဒိဘာဝေန နီယမာနာ ဉာယမာနာ "အတ္ထနယာ"တိ ဝုတ္တာ။ နီယန္တိ ဧတေဟီတိ ဝါ နယာ၊ ကေတ္တာဒီဟိ ဧ အတ္ထာ "ဧက"န္တိအာဒိနာ နီယန္တိ၊ တသ္မာ ဧကတ္တာဒယော အတ္ထာနံ နယာတိ အတ္ထနယာ။ မူလဋီ၊၂။၁၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၃၄၇။ (အနုဋီ၊၂။၁၄၀-လည်းကြည့်)။ (၄) အနက်ကို — ဆောင်ကြောင်း — သိကြောင်း — ဖြစ်သောနည်း၊ အနက်နည်း။ ကထံ ရူပသ္မိံ အတ္ထာနံ သမနုပဿတိ၊ ဣဓေကစ္စော .... ရူပသ္မိံ ဝါ အတ္ထာနံ သမနုပဿတီတိ ဧတေသံ အတ္ထနယော ဝုတ္တော။ မဋ္ဌ၊၁။၂၉။ . သမုဒါယဿ အာစာရဘာဝဒီပနေန အတ္ထနယော ဝုတ္တော။ မဋီ၊၁။၇၃။ နေတ္တိ။ ၁၅ (၂၅ ဂါထာ)၊ ၎င်း၊ ဋ္ဌ။၁၂၃၃ နှင့် ၎င်း၊ ဋီ-တို့လည်းကြည့်။

အတ္ထနယယောဇနာ (ထီ) [အတ္ထနယ + ယောဇနာ] အနက်အားဖြင့်၎င်း နည်းအားဖြင့်၎င်း ယှဉ်စပ်ခြင်း။ အတ္ထယောဇနာနှင့် နယယောဇနာ။ အတ္ထနယယောဇနာ ပန ။ပ။ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၇။

အတ္ထနာ (ထီ) [အတ္ထ + ယု] တောင်းခြင်း။ ဘိက္ခာ တု ယာစနာ တ္ထနာ။ ဓာန်။ ၇၅၉။ အတ္ထ ယာစနေ၊ အဒ္ဒနော ပျြား၊ အဒ္ဒ ဂတိမှိ ယာစနေ စ။ ၎င်း၊ဋီ။

အတ္ထနာနတ္တ (နပုံ) [အတ္ထ + နာနတ္တ] အနက်သဘောဖြစ်သော အကျိုးတို့၏ အထူးထူး အပြားပြား ခြားနား — သည်၏ အဖြစ် — ခြင်း။ ယေန ဉာဏေန ဣမေ နာနာအတ္ထာ ဉာတာ၊ တေနေဝ ဉာဏေန ဣမေ နာနာအတ္ထာ ပဋိဝိဒိတာတိ၊ တေန ဝုစ္စတိ အတ္ထနာနတ္တေ ပညာ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၈၅၊၁၁၅။ နာနတ္တေတိ အတ္ထာဒီနံ အနေကဘာဝေ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၁၄၄။

အတ္ထနိဂမန (နပုံ) [အတ္ထ + နိဂမန] (ဒေသနာတော်၏) အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ထည့်သွင်းခြင်း။ အာပုဗ္ဗ-ပဒတ္ထာနံ ကတွာ ပဒယောဇနာယ အတ္ထနိဂမနံ ကရိဿာမ။ မဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အတ္ထနိဂမနန္တိ ရူပသ္မိံ အဋ္ဌမဝါရေ ဒေသနတ္ထနိဂမနံ။ မဋီ၊၁။၁၁၄။

အတ္ထနိစ္ဆယ (ပုံ) [အတ္ထ + နိစ္ဆယ] အနက်အဆုံးအဖြတ်။ တတြာယံ ဧရာမရကာဒီနံ ဝိတ္ထာရ ဒေသနာယ အတ္ထနိစ္ဆယော။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၀။

အတ္ထနိဒ္ဒေသ (ပုံ) [အတ္ထ + နိဒ္ဒေသ] အနက်ကို ညွှန်ပြခြင်း။ တဿ တိကဿ အတ္ထနိဒ္ဒေသော။ ပေဋကော။ ၂၈၁။

အတ္ထနိပ္ဖတ္တိ (ထီ) [အတ္ထ + နိပ္ဖတ္တိ] အလိုရှိအပ်သော အကျိုး၏ ပြီးစီးခြင်း၊ ပြီးစီးသောအကျိုး။

အတ္ထနိပ္ဖတ္တိပဋိပါလနာ (ထီ) [အတ္ထနိပ္ဖတ္တိ + ပဋိပါလနာ] အလိုရှိအပ်သော အကျိုး၏ ပြီးစီးခြင်းကို စောင့်မျှော်ကြောင်း ဖြစ်သော—ပြီးစီးခဲ့ပြီးသော အကျိုးကို စောင့်ရှောက်ကြောင်း ဖြစ်သော—တရား။ အတ္ထနိပ္ဖတ္တိပဋိပါလနာ အတိန္နနာ နာမ။ နေတ္တိ။၄၅။ အတ္ထနိပ္ဖတ္တိပဋိပါလနာတိ ယာယ ဂုတ္တိတာယ အတ္ထာ နိပ္ဖတ္တိံ ပဋိပါလေတိ အာဂမေတိ၊ ယာယ ဝါ နိပ္ဖန္နံ အတ္ထံ ပဋိပါလေတိ ရက္ခတိ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ၊၁၁၇။

အတ္ထနိရုတ္တိ (ထီ) [အတ္ထ + နိရုတ္တိ] အကျိုးတရားတို့ကို ထုတ်ဖော်ပြောကြောင်းဖြစ်သော စကား၊ အတ္ထပညတ်။ အညာ ဓမ္မနိရုတ္တိယော၊ အညာ အတ္ထနိရုတ္တိယော။ ပဋိသံ။၈၅။

အတ္ထနိဿိတ (တိ) [အတ္ထ + နိဿိတ] အကြောင်းကို မှီသော။ အတ္ထသံဟိတ (၆) အနက်ကြည့်။

အတ္ထန္တရ (တိ) [အတ္ထ + အန္တရ] (၁) အကျိုးစီးပွားကို စိတ်တွင်း၌ ထားသော အကျိုးစီးပွားကို လိုလားသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အတ္ထန္တရော အတ္ထကထံ နိသာမယိ။ ဒီ၊၃။၁၂၉။ အတ္ထန္တရော အတ္တံ အဗ္ဘန္တရံ ကတွာ၊ အတ္ထယုတ္တကထံ နိသာမယိ ဥပဓာရယိ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။ အတ္ထန္တိ ဟိတံ။ အဗ္ဘန္တရံ ကရိတွာတိ အဗ္ဘန္တရဂတံ ကတွာ။

တေနာဟ "အတ္ထယုတ္တ"န္တိ။ ဘာဝနပုံသကာနိဒ္ဒေသော စာယံ၊ ဟိတူပသညိတံ ကတွာတိ အတ္ထော။ အန္တရ-သဒ္ဒေါ ဝါ စိတ္တပရိယာယော...၊ တသ္မာ အတ္ထန္တရေတိ ဟိတစ္ဆာသယောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁၇။ (၂) အနက် — အဓိပ္ပါယ်—ကို သိခြင်းလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ သူ။ အတ္ထန္တရော နာမ သ ယောတိ ပဏ္ဍိတော။ ထေရ။ ၂၈၁။ သော ဝေဒ္ဓပေါ ပုဂ္ဂလော၊ အတ္ထန္တရော အတ္ထကာရဏာ သီလာဒီအတ္ထဇာနနမတ္တမေဝ ဥပနိဿယံ ကတွာ ပဏ္ဍိတော ဟောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၆။ (၃)အနက်အဓိပ္ပါယ် အထူးအခြား၊ ထူးခြားသော အနက်အဓိပ္ပါယ်။ တတ္ထ အတ္ထန္တရံ အတ္ထံ။ မိလိန္ဒ။၁၅၉။

အတ္ထပစ္စတ္တိက (ပု) [အတ္ထ + ပစ္စတ္တိက] တရားမှုခင်း၌ ပြိုင်ဖက်ဖြစ်သောသူ၊ တရားပြိုင်၊ တရားဖက်၊ အမှုသည်။ ဥဘော အတ္ထပစ္စတ္တိကာ သမ္မုခီဘူတာ။ ဝိ၊၄။ ၂၂၁။ ပဋိဝလော ဟောတိ ဥဘော အတ္ထပစ္စတ္တိကေ အသာသေတုံ သညာပေတုံ။ ဝိ ၅။၃၃၃၊ အံ၊၃။၃၁၂။ ဒွေ အတ္ထပစ္စတ္တိကာ ကထံ ပဝေတ္တေသုံ။ (ဝေမှုတို့၌ အတ္ထပစ္စတ္တိက-ဟု ရှိကြသည်။) ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၆။ ဝိဝါဒံ သန္ဒိတေ အတ္ထေ ပစ္စတ္တိကာ အတ္ထပစ္စတ္တိကာ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၈၀။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၈၇။

အတ္ထပညတ္တိ (ထီ) [အတ္ထ+ပညတ္တိ] အတ္ထပညတ်၊ သမ္မုတိသစ္စာ။ ရူပါဒိဓမ္မာနံ သမူဟသန္တာနာဒိအဝတ္ထာဝိသေသသာဒိဘေဒါ သမ္မုတိသစ္စဘူတာ ဥပါဒါပညတ္တိသင်္ခါတာ အတ္ထပညတ္တိ ဝုတ္တာ။ ... အတ္ထပညတ္တိယာ ဥဒ္ဓနတော။ ဝိဘာဝနီ။

အတ္ထပဋိလာဘ (ပု) [အတ္ထ + ပဋိလာဘ] အကျိုးစီးပွား ၂-ပါးကို ရခြင်း။ အတ္ထာဘိသမယ-ကြည့်။

အတ္ထပဋိဝေဓ (ပု) [အတ္ထ + ပဋိဝေဓ] အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း။

အတ္ထပဋိဝေဓသမတ္ထ (တိ) [အတ္ထပဋိဝေဓ + သမတ္ထ] အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော။

အတ္ထပဋိဝေဓသမတ္ထတာ (ထီ) [အတ္ထပဋိဝေဓသမတ္ထ + တာ] အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ထိုးထွင်း၍ သိခြင်း၌ စွမ်းနိုင်—သည်၏အဖြစ်—ခြင်း။ သတိပဋ္ဌာနာယ ပညာယ အတ္ထပဋိဝေဓသမတ္ထတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။

အတ္ထပဋိသံဝေဒီ (တိ) [အတ္ထ + ပဋိ + သံ + ဝိဒ + ဏီ] (၁) အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို သိသော၊ သူ။ တထာ တထာ သော တသ္မိံ ဓမ္မေ အတ္ထပဋိသံဝေဒီ စ ဟောတိ ဓမ္မပဋိသံဝေဒီ စ၊ တထာ အတ္ထပဋိသံဝေဒိနော။ ဒီ၊၃။ ၂၀၁၊ ၂၃၅။ အံ၊၂။ ၁၈။ အတ္ထပဋိသံဝေဒိနောတိ ပါဠိအတ္ထံ ဇာနန္တဿ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈။ (၂)အဋ္ဌကထာကိုသိသော၊သူ။ ယော ဓမ္မံ ဝေဒေသိ၊ သော အတ္ထပဋိသံဝေဒီ စ ဟောတိ ဓမ္မပဋိသံဝေဒီ စ။ အံ၊၁။၁၄၉။ အတ္ထပဋိသံဝေဒီတိ အဋ္ဌကထံ ဉာဏေန ပဋိသံဝေဒီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၆။ အတ္ထ (၁) (ခ) အနက်လည်းကြည့်။

အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ (ပု၊ထီ) [အတ္ထ + ပဋိသမ္ဘိဒါ] အထူးထူး အပြားပြားသော အကျိုးတရားတို့ကို ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာခြင်း။ (၂)(ထီ) ငါးပါးသော အကျိုးတရားတို့၌ ခွဲခြမ်း စိတ်ဖြာသော အားဖြင့် ဖြစ်သော ဉာဏ်၊ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်။ စတဿော ပဋိသမ္ဘိဒါ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒါ နိရုတ္တိပဋိသမ္ဘိဒါ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ။ အတ္ထေ ဉာဏံ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၀၇။ အတ္ထနာနတ္တေ ပညာ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ၂။အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ၊ဓမ္မပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ အတ္ထေသု ဉာဏံ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ။... အတ္ထနာနတ္တေ ပညာ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။... အတ္ထဝဝတ္ထာနေ ပညာ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၁၁၅။ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါတိ အတ္ထေ ပဋိသမ္ဘိဒါ၊ အတ္ထပဘေဒဿ သလ္လက္ခဏဝိဘာဝနဝဝတ္ထာနကရဏသမတ္ထံ အတ္ထေ ပဘေဒဂတံ ဉာဏန္တိ အတ္ထော။... အတ္ထောတိ သင်္ခေပတော ဟေတုဖလံ။ တဉှိ ဟေတုဝသေန အရဏီယံ ဂန္တဗ္ဗံ ပတ္တဗ္ဗံ၊ တသ္မာ အတ္ထောတိ ဝုစ္စတိ၊

ပဘေဒတော ပန ယံ ကိဉ္စိ ပစ္စယသမုပ္ပန္နံ, နိဗ္ဗာနံ, ဘာသိတတ္ထော, ဝိပါကော, ကိရိယာတိ ဣမေ ပဉ္စ ဓမ္မာ အတ္ထောတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ၊ တံ အတ္ထံ ပစ္စဝေက္ခန္တဿ တသ္မိံ အတ္ထေ ပဘေဒ-ဂတံ ဉာဏံ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ။ အဘိ၊ ၂။၃၇၀။ (ပဋိသံ၊ ၁။၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၇၀-တို့လည်းကြည့်။) အဍ္ဎမာသူပသမ္ပန္နေန မေ အာဝုသော အတ္ထပဋိ-သမ္ဘိဒါ သစ္ဆိကတာ။ အံ၊ ၁။၄၇၉။ အတ္ထပဋိ-သမ္ဘိဒါတိ ပဉ္စသု အတ္ထေသု ပဘေဒဂတံ ဉာဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅၀။

အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒဋ္ဌ (ပု) [အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ + အတ္ထ] အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါဟူသော အနက်သဘော။ ယာဝ-တာ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါယ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ၁၂၇။ ယာဝတာ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါယ အတ္ထပဋိ-သမ္ဘိဒဋ္ဌော။ ရင်း၊ ၂၂၈။

အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါပ္ပတ္တ (တိ) [အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ + ပတ္တ] အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်သို့ရောက်သော၊ သူ။ အတ္ထ-ပဋိသမ္ဘိဒါပ္ပတ္တော ဟောတိ။ အံ၊ ၂။၉၉။ အတ္ထ-ပဋိသမ္ဘိဒါပ္ပတ္တောတိ ပဉ္စသု အတ္ထေသု ပဘေဒ-ဂတံ ဉာဏံ ပတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၈။

အတ္ထပဋိသရဏ (တိ) [အတ္ထ + ပဋိသရဏ] အနက် အဓိပ္ပါယ်လျှင် လည်းလျောင်းရာရှိသော။ အနက် အဓိပ္ပါယ်ကို မှီခို အားထားခြင်း ရှိသော၊ သူ။ အတ္ထတ္ထိက (၂) အနက်ကြည့်။

အတ္ထပဒ (န) [အတ္ထ + ပဒ] (၁) အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြတတ်သော – အနက်အဓိပ္ပါယ်ရှိသော – ပုဒ် – ဝါကျ – စကား။ အယမာယသ္မာ နေ ဝေ ဂမ္ဘီရံ အတ္ထပဒံ ဥဒါဟရတိ သန္တံ ပဏီတံ။ အံ၊ ၁။၅၁၀။ အနုတ္တရော ပုရိသဒမ္မသာရထီတိ ဧက-မေကံ အတ္ထပဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၃။ အတ္ထပဒန္တိ အတ္ထာဘိဗျဉ္ဇနကံ ပဒံ ဝါကျန္တိ အတ္ထော ....။ သာရတ္ထ၊ ၁။၂၉၂။ ကော အတ္ထပဒံ သမေစ္စ၊ ယံ သုတွာ ဥပသမ္မတိ။ ဓမ္မ၊ ၂၈။ "အယံ ကာယော, အယံ ကာယဂတာသတိ, တိဿော ဝိဇ္ဇာ အနုပ္ပတ္တာ, ကတံ ဗုဒ္ဓဿ သာသန"န္တိ ဝေဠုပံ ကော အတ္ထပဒံ ...။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၀။ (၂) (က) အနက်ဟူသော – အကြောင်း – အခြင်း အရာ – အဖို့အစု၊ သင်္ကာသန, ပကာသန-စသည်။ သင်္ကာသန ပကာသန ဝိဝရဏ ဝိဘဇ-နုတ္တာနီကရဏ ပညတ္တိ အတ္ထပဒ သမာယော-ဂတော သာတ္ထံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၉။ သင်္ကာ-သနပကာသနာဒယော ဟိ အတ္ထာကာရတ္တာ "အတ္ထပဒါနီ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၂၈။ အတ္ထပဒသမာယောဂတောတိ ယထာဝုတ္တာနိ ဆ ဆ ပဒါနိ ပရိယတ္တိယာ အတ္ထဝိဘာဂတ္တာ အတ္ထပဒါနိ၊ တေဟိ သဟိတာယ အတ္ထကော-ဋ္ဌာသယုတ္တတ္တာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊ ၁။၆၅။ ပါရာ၊ ဂဏ္ဌိသစ်၊ ၂။ ၇၀-၁။ နီတိ၊ သုတ္တ၊ နိသျ၊ ၂။၂၇၈-လည်းကြည့်။ အတ္ထာကာရ-လည်းကြည့်။ (ခ) သိအပ်သော – သိကြောင်းဖြစ်သော – အနက်။ သင်္ကာသန, ပကာသန-စသည်။ တေသု ဗျဉ္ဇနပဒါနိ ပဇ္ဇတိ အနေန အတ္ထော ဉာယတီတိ ပဒါနိ။ အတ္ထပဒါနိ ပန ပဇ္ဇန္တိ ဉာယန္တီတိ ပဒါနိ။ ဉာယမိ ဝါ ဉာဏယထာ ယောဇေတဗ္ဗံ ဗျဉ္ဇန-ပဒါနမ္ပိ အတိပရိတ္တံ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗာ, အတ္ထပဒါနံ ဥတ္တရိဝိသေသာဘိဓာနကာရဏဘာဝတော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၀။ (အတ္ထပဒ ၆-ပါ၊ အကျယ်ကို နေတ္တိ၊ ၅၉-၁၀။ ရင်း၊ဋ္ဌ၊ ၃၂-၃။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၃၂၇-၈၊ ၃၃၀-၁။ ဝိမတိ၊ ၁။၆၅။ တို့တွင်ကြည့်။) အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္န-လည်းကြည့်။ (တိ) (၃) အကျိုး စီးပွားအစုအပုံရှိသော၊ တရား။ အဒ္ဓါ သတံ ဘာသသိ နာဂ ဓမ္မံ၊ အနုတ္တရံ အတ္ထပဒံ သုစိဏ္ဏံ။ ဇာ၊ ၂။၃၀၅။ အတ္ထပဒန္တိ ဟိတကောဋ္ဌာသံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၂၂၇။ (၄) အကျိုးစီးပွား၏အကြောင်း ဖြစ်သော တရား။ ကာလာဂတံ အတ္ထပဒံ န ရိဉ္စတိ။ ဇာ၊ ၂။၈၉။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၅၆-လည်းကြည့်။)

အတ္ထပဒတ္ထက (တိ) [အတ္ထ + ပဒတ္ထ + က] အနက် ဟုဆိုအပ်သော ပုဒ်အနက်ရှိသော။ အတ္ထာဝ-ဗောဓနတ္ထော ဟိ သဒ္ဒပ္ပယောဂေါ အတ္ထပဒ-မိနော ကေဝလော အတ္ထပဒတ္ထကော။ အနုဋီ၊ ၁။ ၁၈၉။ သဒ္ဒပဒတ္ထက-လည်းကြည့်။

အတ္ထပဒဒွယ (န) [အတ္ထပဒ + ဒွယ] အတ္ထပဒနှစ်ခု အပေါင်း။ အတ္ထာကာဒရ-ကြည့်။

အတ္ထပရာဓိန (တိ) [အတ္ထ + ပရ + အဓိန] အနက်တည်းဟူသော အခြားတပါးနှင့်စပ်သော။ (အနက်နှင့် စပ်သော။ အဋ္ဌသာ၊နိ၊ဒ္ဓျ၊၃။၄၃၃။) အတ္ထပဒတ္ထက-ကြည့်။

အတ္ထပရိဂ္ဂဏှန (န) [အတ္ထ + ပရိဂ္ဂဏှန] အကျိုး—အကျိုးရှိမှု — ကို ဆင်ခြင် သိမ်းဆည်းခြင်း။ အတ္ထာနတ္ထံ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ အတ္ထပရိဂ္ဂဏှနံ သာတ္ထကသမ္ပဇညံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။

အတ္ထပရိဂ္ဂဟဏ (န) [အတ္ထ + ပရိဂ္ဂဟဏ] အကျိုးကို သိမ်းဆည်းခြင်း။ အတ္ထာနတ္ထံ ပရိဂ္ဂဏှိတွာ အတ္ထပရိဂ္ဂဟဏံ သာတ္ထကသမ္ပဇညံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇-၌ အတ္ထပရိဂ္ဂဏှနံ-ဟုရှိသည်။)

အတ္ထပရိပုစ္ဆာ (ထီ) [အတ္ထ + ပရိပုစ္ဆာ] အနက် — အဋ္ဌကထာ — ကို အဖန်တလဲလဲမေးခြင်း။ အတ္ထပရိပုစ္ဆာယ ပရိပဉ္စတိ ဝိမံသတိ ဝိစာရေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၁၆။

အတ္ထပရိယာယ (ပု) [အတ္ထ+ပရိယာယ] အနက်၏ ပရိယာယ်၊ အနက်လှယ်။ "ယော ဝေဠုပေါ ပမာဒေါ"တိ ဣဒံ အတ္ထပရိယာယဿ ဗျဉ္ဇနပရိယာယဿ စ ပရိယန္တဒဿနတော အာကာရဒဿနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁။ ပမာဒဿ ဝါတာဿ အတ္ထသ "ကာယဒုစ္စရိတေ စိတ္တဿ ဝေါဿဂ္ဂေါ, ပါဏာတိပါတေ, မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိယံ, ကောဓေ, ဥပနာဟေ"တိ ဝေမာဒိကော ပရိယာယော အပရိယန္တော။ မူလဋီ၊၂။၂၁၇။

အတ္ထပရိယေဋ္ဌိ (ထီ) [အတ္ထ + ပရိယေဋ္ဌိ] အတ္ထပရိယေသနာနှင့် အနက်တူ။ တတ္ထ တဿ သာသနဿ သုတ္တဿ အတ္ထပရိယေဋ္ဌိ နေတ္တိသံဝဏ္ဏနာ....။ နေတ္တိ၊ဋီ။၁၇။

အတ္ထပရိယေသနာ (ထီ) [အတ္ထ + ပရိယေသနာ] ပရိယတ္တိသာသနာတော်အနက်ကို ရှာမှီးခြင်း။ ပရိယတ္တိသာသနာတော်အနက်ကို — ရှာမှီးရာ — ရှာမှီးကြောင်း—ဖွင့်ပြရာ—ဖွင့်ပြကြောင်း— ဖြစ်သော၊ နေတ္တိကျမ်း။ သောဠသ ဟာရာ နေတ္တိ၊ ပဉ္စ နယာ သာသနဿ ပရိယေဋ္ဌိ၊ အဋ္ဌာရသ မူလပဒါ၊ မဟာကစ္စာနေန နိဒ္ဒိဋ္ဌာ။ နေတ္တိ။၁။ သာသနဿ ပရိယေဋ္ဌီတိ သာသနဿ အတ္ထပရိယေသနာ၊ ပရိယတ္တိသာသနဿ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာတိ အတ္ထော။ သကလဿပိ ဝါ သာသနဿ အတ္ထဝိစာရဏာတိ အတ္ထော။ ပဋိပတ္တိပဋိဝေဓေပိ ဟိ နေတ္တိနယာနုသာရေန အဓိဂန္တဗ္ဗတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၁။ (နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၇-လည်းကြည့်။)

အတ္ထပရိသုဒ္ဓတာ (ထီ) [အတ္ထ + ပရိသုဒ္ဓတာ] အနက်စင်ကြယ်သန့်ရှင်းသည်၏အဖြစ်။ ဗျဉ္ဇနပရိသုဒ္ဓတာယ သမ္မောဒနီယံ၊ အတ္ထပရိသုဒ္ဓတာယ သာရဏီယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ အတ္ထပရိသုဒ္ဓတာယာတိ အတ္ထဿ နိရုပက္ကိလေသတာ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၇။

အတ္ထပုစ္ဆန (န) [အတ္ထ + ပုစ္ဆန] မျက်မှောက် အကျိုး တမလွန်အကျိုး မြတ်သောအကျိုးကို မေးမြန်းခြင်း၊ ကုသိုလ်စသည် အပြားရှိသော အနက်သဘောကို မေးမြန်းခြင်း။ အတ္ထပုစ္ဆနံ ပဒက္ခိဏကမ္မံ။ ထေရ။၂၂၈။ အတ္ထပုစ္ဆနန္တိ တံ အာဇာနိတုကာမဿ ကလျာဏမိတ္တံ ဥပသင်္ကမိတွာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကပရမတ္ထပဘေဒဿ (အတ္ထဿ?) ပုစ္ဆနံ၊ ကုသလာဒိဘေဒဿ ဝါ အတ္ထဿ သဘာဝဓမ္မဿ "ကိံ ဘန္တေ ကုသလံ, ကိံ အကုသလံ, ကိံ သာဝဇ္ဇံ, ကိံ အနဝဇ္ဇ"န္တိ အာဒိနာ ပုစ္ဆနံ အတ္ထပုစ္ဆနံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။

အတ္ထပုထုတ္တ (န) [အတ္ထ + ပုထုတ္တ] အနက်များသည်၏အဖြစ်။ တဥ္ဇ ဗျဉ္ဇနံ အတ္ထပုထုတ္တေန ပန အတ္ထေဝ ဗျဉ္ဇနပုထုတ္တေန။ ပေဋကော။၁၇၀။

အတ္ထပုဗ္ဗာပရ (န) [အတ္ထ + ပုဗ္ဗ + အပရ] ရှေ့နောက်ဖြစ်သော အနက်၊ ရှေ့အနက်, နောက်အနက်။ အတ္ထပုဗ္ဗာပရံ ဓမ္မပုဗ္ဗာပရံ အက္ခရပုဗ္ဗာ-

ပရံ ဗျဉ္ဇနပုဗ္ဗာပရံ အနုသန္ဓိပုဗ္ဗာပရန္တိ ပဥ္စဝိဓေ ပုဗ္ဗာပရေ ဆေကော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀။

အတ္တပုဗ္ဗာပရကုသလ (တိ) [အတ္တ + ပုဗ္ဗ + အပရ + ကုသလ] ရှေ့အနက်, နောက်အနက်ကို သိသော၊ ရှေ့အနက်ဖြင့် နောက်အနက်–နောက်အနက်ဖြင့် ရှေ့အနက်–ကို သိသော၊သူ။ အတ္တပုဗ္ဗာပရကုသလောတိ ဟေဋ္ဌာ အတ္တေန ဥပရိ အတ္ထံ ဇာနာတိ၊ ဥပရိ အတ္တေန ဟေဋ္ဌာ အတ္ထံ ဇာနာတိ ...။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။

အတ္တပုရေက္ခာရ (တိ) [အတ္တ + ပုရေက္ခာရ] (၁) အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ရှေ့ရှုသော၊ အဋ္ဌကထာကို သင်အံ့ပို့ချသော၊သူ။ အနုသတ္ထိ အတ္ထပုရေက္ခာရဿ၊ ဓမ္မပုရေက္ခာရဿ။ ဝိ၊၁။၁၉၀။ဝိ၊၂။၁၉။ အတ္တပုရေက္ခာရဿာတိ အနိမိတ္တာတိအာဒိနံ ပဒါနံ အတ္ထံ ကထေန္တဿ အဋ္ဌကထံ ဝါ သဇ္ဈာယံ ကရောန္တဿ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ အနုသတ္ထိ အတ္ထပုရေက္ခာရာယ။ ဝိ၊၂။၃၆၄။ အတ္ထပုရေက္ခာရာယာတိ အဋ္ဌကထံ ကထေန္တိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ပါဠိယာ အတ္ထံ ဝဏ္ဏယန္တော အတ္တပုရေက္ခာရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ (၂) အစီး အပွါးကို ရှေ့ရှုသော၊ အကျိုးစီးပွါးကိုရှာမှီးသော၊သူ။သော မေအတ္တပုရေက္ခာရော အနုကမ္ပာယ ရေဝတော။ဝိမာန၊ ၄၉။ ဒသ္သတ္ထယ ပုရေက္ခာရောတိ ဟိတေသီ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ။၁၃၈။

အတ္တပ္ပကာရ (ပု) [အတ္တ + ပကာရ] အနက်အပြား၊ အနက်သား။ န ဟိ ပဏ္ဍိတေ ဆေကာ အတ္တပ္ပကာရမတ္တံ နိဝါတိ ဗျဉ္ဇနတိ ဝါ ပဏ္ဍိတာ နာမ နိဝဒတိ ဗျဥ္ဇနတ် ဝါ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၇၈။

အတ္တပ္ပကာသက (တိ) [အတ္တ + ပကာသ + ဏ္ဍုက၊ ထို့ အတ္တပ္ပကာသိကာ၊] (၁) အကျိုးစီးပွါးကိုပြတတ်သော။ အတ္တသန္ဒဿနီ-ကြည့်။ (၂) အနက် အဓိပ္ပါယ်ကိုပြတတ်သော၊

အတ္တပ္ပကာသကဗျဉ္ဇန (န) [အတ္တပ္ပကာသက + ဗျဉ္ဇန] အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုပြတတ်သောသဒ္ဒါ။

အတ္တပ္ပကာသကဗျဉ္ဇနပုဏ္ဏ (တိ) [အတ္တပ္ပကာသကဗျဉ္ဇန + ပုဏ္ဏ] အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြတတ်သောသဒ္ဒါနှင့် ပြည့်စုံသော။ အတ္တပကာသကဗျဉ္ဇနပုဏ္ဏံ ဓမ္မမေဒေသသိ ပရခေမဇနိယံ။ သုတ္တနိ၊၄၅၃။

အတ္တပ္ပကာသန (န) [အတ္တ + ပကာသန] (၁) အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုပြခြင်း။ (အတ္တပ္ပကာသနတ္တ-ကြည့်။) (၂)အကျိုးတရားတို့ကို–ပြခြင်း–ထွန်းလင်းစေခြင်း။ အတ္တပ္ပကာသနေ ပညာ အတ္တပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ပဋိသံ၊၁၁၅။ ပကာသနေတိ အတ္တာဒီနံ ပဘာသနေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄-၂။

အတ္တပ္ပကာသနတ္တ (ပု) [အတ္တပကာသန + အတ္တ။ တနည်း တ္တ-ကား သ-ဝိဘတ်၏ကာဒိယ] အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြခြင်းဟူသော အကျိုး၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုပြခြင်း။ အတ္တပ္ပကာသနတ္တံ၊ အဋ္ဌကထာအာဒိတော ဝဿိသတော ဟိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။ အတ္တပ္ပကာသနတ္တန္တိ ... အနေကပ္ပကာရဿ အတ္တဿ ပကာသနတ္တာယ ပကာသနာယ ဝါ။ ဒီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၇-၈။

အတ္တပ္ပကာသနဘာဝ (ပု) [အတ္တပ္ပကာသန + ဘာဝ] အနက်ကိုပြတတ်သည်၏အဖြစ်။ အယဉ္ဟိ စ ပဒတ္တံ အဓိဝေန ဝဒန္တေန သုကာရေန္တေန စ ပုဗ္ဗေ ဂဟိတာသဒ္ဒေန အတ္တပ္ပကာသနဘာဝေန ဝိညာယတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၇။

အတ္တပ္ပကာသနသမတ္ထ (တိ) [အတ္တပ္ပကာသန + သမတ္ထ] အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြခြင်းငှါ စွမ်းနိုင်သော။ အဂ္ဂဟိတသမ္ဗန္ဓော န သဒ္ဒေါ အတ္တပ္ပကာသနသမတ္ထော။ အနုဋီ၊၁။၁၉၀။

အတ္တပ္ပဘာဝန (န) [အတ္တ + ပဘာဝန] အကျိုးတရားကို ထင်ရှားပြခြင်း။ အတ္တပ္ပဘာဝနေ ပညာ အတ္တပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ၁၁၅။ ပဘာဝနေတိ အတ္တာဒီနံ ပါကဋီကရဏေန ဥပ္ပါဒနေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။

အတ္တပ္ပဘေဒ (ပု) [အတ္တ + ပဘေဒ] (၁) အကျိုးတို့၏အထူးထူးအပြားပြား၊အထူးထူးအပြားပြား

သော အကျိုးတရား။ အတ္ထုပ္ပတ္တိဒေ ပညာ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ဒေသ၅။ ပဘေ-ဒေတိ အတ္ထာဒီနံ နာနာဘေဒေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌာ၊၁။ ၃၄၄။ (၂) အနက်တို့၏ အထူးထူးအပြားပြား၊ အထူးထူးအပြားပြားသောအနက်။

အတ္ထုပ္ပတ္တိဓမ္မ (န) [အတ္ထုပ္ပတ္တိ + ဓမ္မ] အနက်တို့၏ အထူးထူးအပြားပြားဟူသော—အထူးထူး အပြားပြားသော အနက်ဟူသော — ပန်းပွင့်။ ဝေမေဝ ခန္ဓာယတနာဒီဟိ....နာနာပ္ပကာရေဟိ အတ္ထုပ္ပတ္တိဓမ္မေဟိ အတိဝိယ သဿိရိကတ္တာ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၆၁။

အတ္ထဗ္ဗ (တိ) [အတ္ထ + ဗ္ဗ] အကျိုးစီးပွါးအား ဖြင့် ဆက်စပ်သော၊ဆက်စပ်သော အကျိုးစီးပွါး ရှိသော။ သဗ္ဗေ တယိ အတ္ထဗ္ဗါ ဘဝန္တိ။ သုတ္တနိ။၃၃၆။ အတ္ထဗ္ဗါတိ "အဟံ နု ခေါ လပ်ံ ပဒ္ဓံ ဗျာကရေယျ၊ လပ်ံ ကစ်ံ ဆိန္ဒေယျာ"တိ ဧဝံ အတ္ထဗ္ဗါ ဘဝန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။

အတ္ထဗျဉ္ဇန (န) [(၁)အတ္ထ + ဗျဉ္ဇန၊(၂)အတ္ထ + ဝိ + အဉ္ဇ + ယု။] (၁) အနက်နှင့် သဒ္ဒါ။ (၂) အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ပြတတ်သော—ဗျည်း—သဒ္ဒါ —ပုဒ်ပါဌ်။ ဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နယော ပဒမိတိ ဝုတ္တာနံ ဗျဉ္ဇနာနံ အတ္ထဗျဉ္ဇနာနံ အတ္ထဗျတ္တိကာရဏာနံ ဝါ မရေဘာဝတ္တာ ပါဌ္ဌသ မုဒုဘာဝေါ။မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၁၇၄။

အတ္ထဗျဉ္ဇနပရိပုဏ္ဏ (တိ) [အတ္ထဗျဉ္ဇန + ပရိပုဏ္ဏ] အနက်,သဒ္ဒါနှင့်ပြည့်စုံသော။ အတ္ထဗျဉ္ဇနပရိပုဏ္ဏံ ဟိ ဓမ္မံ အာဒရေန ...သောတဗ္ဗောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၁။ မ၊ဋ္ဌ ၁။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အတ္ထ ဗျဉ္ဇနသမ္ပန္န-လည်းကြည့်။

အတ္ထဗျဉ္ဇနပါရိပူရိ (ထီ) [အတ္ထဗျဉ္ဇန + ပါရိပူရိ] အနက်သဒ္ဒါတို့နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ အတ္ထဗျဉ္ဇနပါရိ-ပူရိံ ဒီပေန္တော သာဝေန အာဒရံ ဇနေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၈၈။

အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္န (တိ) [အတ္ထဗျဉ္ဇန + သမ္ပန္န] (၁) အနက်,သဒ္ဒါတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ (၂) အတ္ထပဒ ၆-ပါး, ဗျဉ္ဇနပဒ ၆-ပါးတို့နှင့် ပြည့်စုံသော။ အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နံ ဝိဝိဓပါဋိဟာရိယံ ဝိညာတုံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၈၆။ အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နဿ ဓမ္မကော-သသာ အနုပါလနသမတ္ထတော 'ဓမ္မဘတ္ထာဂါရိ-ကတ္တာသိဒ္ဓိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆။ အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နဿာတိ အတ္ထဗျဉ္ဇန-ပရိပုဏ္ဏဿ။ သင်္ကာသနပကာသနဝိဝရဏဝိဘ-ဇနဥတ္တာနီကရဏပညတ္တိဝသေန ဆဟိ အတ္ထ-ပဒေဟိ, အက္ခရပဒဗျဉ္ဇနအာကာရနိရုတ္တိနိဒ္ဒေ-သဝသေန ဆဟိ ဗျဉ္ဇနပဒေဟိ စ သမန္နာ-ဂတဿာတိ ဝါ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၁။ အတ္ထဗျဉ္ဇနသမ္ပန္နန္တိ အတ္ထဗျဉ္ဇနပရိပုဏ္ဏံ ဥပနေ-တဗ္ဗဘာဝတော၊ သင်္ကာသနပကာသနဝိဝရဏ-ဝိဘဇနဥတ္တာနီကရဏပညတ္တိဝသေန ဆဟိ အတ္ထပဒေဟိ အက္ခရပဒဗျဉ္ဇနာကာရနိရုတ္တိ-နိဒ္ဒေသဝသေန ဆဟိ ဗျဉ္ဇနပဒေဟိ စ သမန္နာ-ဂတန္တိ ဝါ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။မ၊ဋီ၊၁။၂၆။ သံ၊ဋီ၊ ၁။၂၃။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၅။

အတ္ထဗျဉ္ဇနူပေတ (တိ) [အတ္ထဗျဉ္ဇန + ဥပေတ] အနက်သဒ္ဒါတို့နှင့်ပြည့်စုံသော။ အတ္ထဗျဉ္ဇနူပေတံ သင်္ဂါယိတဗ္ဗံ။ နေတ္တိ။၁၉။

အတ္ထဗျတ္တိ (ထီ) [အတ္ထ + ဗျတ္တိ] အနက် — အနက်အဓိပ္ပါယ် — ၏ ထင်ရှားခြင်း။

အတ္ထဗျတ္တိကာရဏ (န) [အတ္ထဗျတ္တိ + ကာရဏ] အနက် — အနက်အဓိပ္ပါယ် — ထင်ရှားခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော။ အတ္ထဗျဉ္ဇန-ကြည့်။

အတ္ထဗျာပတ္တိ (ထီ) [အတ္ထ + ဗျာပတ္တိ] စည်းစိမ် ဥစ္စာပျက်စီးခြင်း၊အခြံအရံပျက်စီးခြင်း။ အဟာ-သော အတ္ထလာဘေသု၊ အတ္ထဗျာပတ္တိ အဗျ-ထော။ဇာ၊၁။၁၀၂။ အတ္ထဗျာပတ္တီတိ ယာဒါ ပန အတ္တနော အတ္ထဗျာပတ္တိ ယသဝိနာသော ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၂။

အတ္တဘာဋက(တိ)[အတ္တ + ဘန္ + ဏွု]အကျိုးစီးပွါးကို ချိုးဖျက်တတ်သော။ ဣဓလောကပရလောကတ္တဘာဋကံ အကလျာဏမိတ္တံသင့်။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၅။ မုသာတိ ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿ အတ္တဘာဋကော ဝစီပယောဂေါ ကာယပယောဂေါ ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ ပရေသံ အတ္တဘာဋကံ တုန္တံ အလိကံ ဝါစံ ဘာသိတာရော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ အတ္တဘာဋ္ဋကလည်းကြည့်။

အတ္တဘာဋ္ဋန (န) [အတ္တ + ဘဋ္ဋန] အကျိုးစီးပွါးကို ချိုးဖျက်ခြင်း။ သက္ခနာ ဟုတ္ဝာ အတ္တဘာဋ္ဋနတ္ထံ ရက္ခော မဟာသာဝဇ္ဇော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

အတ္တဘာဋ္ဋနက (တိ) [အတ္တ + ဘဋ္ဋန + က] အကျိုးစီးပွါးကို ချိုးဖျက်တတ်သော၊ သူ။ မုသာတိ ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရဿ အတ္တဘာဋ္ဋနကော ဝစီပယောဂေါ ကာယပယောဂေါ ဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၇။ ပရေသံ အတ္တဘာဋ္ဋနကံ တုန္တံ အလိကံ ဝါစံ ဘာသိတာရော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၂။ အတ္တဘာဋကလည်းကြည့်။

အတ္တဘာဋ္ဋနကတ္တ (ပု) [အတ္တဘာဋ္ဋနက + အတ္တ] အကျိုးစီးပွါးကို ချိုးဖျက်တတ်သော အနက်သဘော။ အထ ဝါ အတ္တဘာဋ္ဋနကတ္တေန အဒ္ဓေတိ ကိလေသာ ဝုစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။

အတ္တဘာဝ (ပု) [အတ္တ + ဘာဝ] အနက်၏အဖြစ်။ တဿ အပ္ပမာဒပဒဿ ဝိယ တေပိဋကမ္ပိ ဗုဒ္ဓဝစနံ ယတ္ထိတော အတ္တဘာဝေန အာဟရန္တော....။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

အတ္တဘူတ (တိ) [အတ္တ + ဘူတ]အကျိုး (ဖြစ်ရှိ) ဖြစ်သော။ အတ္တတ္ထ (၂) အနက်ကြည့်။

အတ္တဘေဒက (တိ) [အတ္တ + ဘေဒက] အကျိုးစီးပွါးကိုဖျက်ဆီးတတ်သော။

အတ္တဘေဒကဝိသံဝါဒန (န) [အတ္တဘေဒက + ဝိသံဝါဒန]အကျိုးစီးပွါးကို ဖျက်ဆီးတတ်သော လိမ်လည်ကြောင်းစိတ်။ ဓောမိသတ္တဿ ဟိ.... အတ္တဘေဒကဝိသံဝါဒနံ ပုရက္ခတ္ဝာ မုသာဝါဒေါ နာမ န ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၅။ ဝိသံဝါဒနပုရေက္ခာရ (ဝိ၊ဋ္ဌ ၃။၃။ သာရတ္ထ၊၃။၂)ကြည့်။

အတ္တမိ (တိ) [အတ္တ + ဣ + တ။ တ-ကျေ (?)။ မာရင်ပုဒ်ကဲ့သို့ အတ္တ + ဣ + ကို ?] ကွယ်ပျောက်သော၊ ဝင်သွားသော၊ (နေ၊လ)။ ပရိနိဗ္ဗာယိ သမ္ဗုဒ္ဓေါ၊ဥဠုရာဇာဝ အတ္တမိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၃၁။ အတ္တမိတိ အတ္တင်္ဂတော။ ကေစိ "အတ္ထံ ဂတော"တိ ပဌန္တိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၉၁။

အတ္တမုခ (န) [အတ္တ+မုခ] အနက်ကို အဦးပြုခြင်း၊ အဝိဇ္ဇာအစရှိသောသဘာဝဓမ္မကို - အဦးပြုခြင်း - ထုတ်ဆောင်ခြင်း။ အတ္တနယာ ပန ယထာဝုတ္တအတ္တမုခေနေဝ သုတ္တဿ အတ္တသမ္ဗဏ္ဏနတ္တိယာ ဟောန္တိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂။ ယထာဝုတ္တအတ္တမုခေနေဝါတိ မူလပဒသင်္ခါတအတ္တဒွါရေနေဝ။ နေတ္တိဋီ၊၂၂။ အတ္တဝိစယ-လည်းကြည့်။

အတ္တယတိ (ကြိ) [အတ္တ + ကာယ + တိ] လိုချင်-တောင့်တ - ရှာမှီး- ၏။ ပဋိပက္ခံ အတ္တယန္တိ ဣစ္ဆန္တီတိ ပစ္စတ္ထိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၆။ အတ္တယန္တိတိ သိက္ခာကာမာနံ ဘိက္ခူနံ ပဋိပက္ခံ ဒုဿီလဘာဝံ အတ္တယန္တိတိ ဂဏှိပမဒေသု ဝုတ္တံ၊ အတ္တနော ဝေရိပုဂ္ဂလဿ ပန ပဋိပက္ခဘူတံ ကဉ္စိ အမိတ္တံ အတ္တယန္တိ ဂဝေသန္တိတိ ဝေမေတ္တ အတ္တော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ သာရတ္ထ၊၂။၈၈။

အတ္တယန္တ (တိ) [အတ္တ + ကာယ + အန္တ] လိုချင်-တောင့်တ-သော၊သူ။ ကိမတ္တယံ ကိဿ ဝါ သမ္မ ဟေတု။ ဇာ၊၁။၃၇၄။ ကိမတ္တယန္တိ အာယတိံ ကိံ ပတ္ထေန္တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၂။

အတ္တယိတဗ္ဗ (တိ) [အတ္တ + ကာယ + တဗ္ဗ]လိုချင်-တောင့်တ-အပ်သော၊ အလိုရှိအပ်သော။ တေနသောတံ တယံ ဓံ ဇဟူပကာရတ္တာ သဗ္ဗတ္ထ အတ္တယိတဗ္ဗံ ဣစ္ဆိတဗ္ဗန္တိ ကတ္ဝာ....။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁။

အတ္ထယိတဗ္ဗန္တိ ပုဗ္ဗာသေဝနဝသေန အတ္ထယိ-တဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၀၂။

အတ္ထယုတ္တ (တိ) [အတ္ထ+ယုတ္တ] အကျိုးနှင့်စပ်သော။ အတ္ထယုတ္တံ ကာရဏယုတ္တံ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၈၆။ မဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။ အဘိဋ္ဌ၊၃။၇၄။ အတ္ထယုတ္တံ ဓမ္မယုတ္တံ ကထံ ကထေသာမိ။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၂၁၄။ အတ္ထုန္တရ-လည်းကြည့်။

အတ္ထယုတ္တိ (ထီ) [အတ္ထ+ယုတ္တိ] (၁) အနက်သဘောနှင့် အသင့်ယုတ္တိ။ အတ္ထယုတ္တိန် အဘာ-ဝတော။... ဝေ တာဝ အတ္ထာဘာဝတော န ယုဇ္ဇတိ။... ဝေ ယုတ္တိအဘာဝတော တမ္ပိ န ယုဇ္ဇတိ။ ကခ်ါ၊၁၀၁-၂။ (၂) အနက်သဘော၏ အသင့်ယုတ္တိ။

အတ္ထယုတ္တိပုစ္ဆာ (ထီ) [အတ္ထယုတ္တိ+ပုစ္ဆာ] အနက်သဘော၏ အသင့်ယုတ္တိကို မေးမြန်းခြင်း။ကထံ-သုတိ သဗ္ဗတ္ထေဝ အတ္ထယုတ္တိပုစ္ဆာ ဟောတိ၊ အယဉ္စိ ပညာဒိအတ္ထံ ဥတွာ တဿ ယုတ္တိံ ပုစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။

အတ္ထယောဇနက္ကမ (ပု) [အတ္ထ+ယောဇနက္ကမ] အနက်နှင့် ယောဇနာအစဉ်။ တသ္မာ အပရိဟာ-ပေတွာ အတ္ထယောဇနက္ကမံ ဧတ္ထ ဝဏ္ဏနံ ကရိဿာ-မိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၉။ အတ္ထယောဇနက္ကမန္တိ အတ္ထဥ္စ ယောဇနက္ကမဥ္စ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၁၈၁။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၀၉။

အတ္ထယောဇနာ (ထီ) [အတ္ထ+ယောဇနာ]အနက်ကို ယှဉ်စပ်၍ပြခြင်း၊ အနက်ပေးခြင်း။တတြာယံ ဘူတမတ္ထံ ကတွာ သင်္ခေပတော အတ္ထယော-ဇနာ။ မဋ္ဌ၊၁။၂၁၅။

အတ္ထရ (နံ) [အာ+ထရ+အ] အခင်း၊ခင်းနှီး၊ ကမ္ဗလာ၊ ကော်ဇော။ ဟတ္ထတ္ထရံ အဿတ္ထရံ ရထတ္ထရံ။ ဝိ၃။ ၂၈၁။ ဒီ၁။၇။ အံ၁။ ၁၈၂။ ဟတ္ထတ္ထရအဿတ္ထရာ ဟတ္ထိအဿပိဋ္ဌိသု အတ္ထရ-ဏကအတ္ထရကာ ဧဝ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၆၉။ ဟတ္ထတ္ထရံ အဿတ္ထရန္တိ ဟတ္ထိအဿပိဋ္ဌိသု အတ္ထရဏအတ္ထ-ရဏာယေဝ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၈၃။ ဟတ္ထတ္ထရာဒယော ဟတ္ထိပိဋ္ဌာဒီသု အတ္ထရဏကအတ္ထရကာ ဧဝ ဟတ္ထိရူပါဒီနိ ဒဿေတွာ ကတာအတ္ထရကာ ဝ။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၇၁-၂။

အတ္ထရက (ပု) [အတ္ထရ+က] အတ္ထရနှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

အတ္ထရဏ (နံ) [အာ+ထရ+ယု] အခင်း၊ခင်းနှီး၊ ကမ္ဗလာ၊ ကော်ဇော။ ဇမ္မာနိ အတ္ထရဏာနိ။ ဝိ၃။၂၈၅။ သုခုမာနိ မုဒုကာနိ အတ္ထရဏာနိ ပါဝုရဏာနိ။ဒီ၊၃။၁၃၀။ အတ္ထရဏာ ပါဝုရဏာ။ မဟာနိ။၁။ စူဠနိ။၃၆။ အတ္ထရိတွာ နိပဇ္ဇိယန္တီတိ အတ္ထရဏာ။ မဟာနိဋ္ဌ၊၁၂။ အတ္ထရ-လည်းကြည့်။

အတ္ထရဏက (တိ) [အာ+ထရ+ယု+က] ခင်းရန်ဖြစ်သော၊ ခင်းသော။

အတ္ထရဏကအတ္ထရက (နံ) [အတ္ထရဏက+အတ္ထ-ရက] ခင်းရန်ဖြစ်သော=ခင်းသော=အခင်း။ ဟတ္ထတ္ထရအဿတ္ထရာ ဟတ္ထိအဿပိဋ္ဌိသု အတ္ထ-ရဏကအတ္ထရကာ ဧဝ။ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၆၉။ အတ္ထရက-လည်းကြည့်။

အတ္ထရတိ (ကြိ) [အာ+ထရ+အ+တိ] ခင်း၏၊ ဖြန့်ခင်း၏။ သံဃော ကထိနံ အတ္ထရတိ။ ဝိ၅။ ၃၀၉။ န စ ဧတ သုန္ဒသာ အတ္ထရန္တိ။ ဇာ၁။ ၂၅၂။ ဣမာယ သံဃာဋိယာ ကထိနံ အတ္ထရာမိ။ ဝိ၅။၃၀၉။ သာဓု ပဏ္ဍိတ အတ္ထရာဟိ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၆။ ဣမိနာ ကထိနံ အတ္ထရထ။ ကခ်ါ၊၁၅၂။ အတ္ထရဿု ပလာသာနိ။ ဇာ၁။၁၂၆။ အယံ ဒါရှိနီ ဿာနဿာ မနာပံ ကတွာ အတ္ထရေယျ။ ဇာဋ္ဌ၆။၂၇၆။ ဝေ နိစ္စလံ ကတွာ သောပါနံ အတ္ထရိ။ ဇာဋ္ဌ၆။၂၇၆။

အတ္ထရသ (ပု) [အတ္ထ+ရသ] (က) အတ္ထရသ၊ အကျိုး၏ပြည့်စုံခြင်း၊ အကျိုးကိုရ၍ နှစ်သက်ခြင်း။ ယော တတ္ထ အတ္ထရသော ဓမ္မရသော ဝိမုတ္တိရသော။ ပဋိသံ။ ၂၇၉။ တဿ အတ္ထသာ

သမ္ပတ္တိ အတ္ထရသော။ အထ ဝါ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ ဘာရတီ အတ္ထရသော၊ ပဋိသံ၊၄၊၂၊၁၇။ ယေ အတ္ထရသဿ ဓမ္မရသဿ ဝိမုတ္တိရသဿ န လာဘိနော။ အံ၊၁၊၁၈၊၁၉။ ဘာဂီ ဝါ ဘာဂဝါ အတ္ထရသဿ ဓမ္မရသဿ။ မဟာနိ။ ၁၁၁။... အတ္ထရသဿာတိ ဖောတုဖလသမ္ပတ္တိသခ်ါတဿ အတ္ထရသဿ။ မဟာနိ၊၄၊၂၃၁။ (၁) သာမည- ဖိုလ် ၄-ပါး။ အတ္ထရသော နာမ စတ္တာရိ သာ- မညဖလာနိ။ အံ၊၄၊၁၊၁၈၀။ အတ္ထရသော နာမ...."အရိယမဂ္ဂါနံ ဖလဘူတော ရသော"တိ ကတ္ဝာ။ အံ၊၄ ၁၊၂၃၂။ (သံ၊၄၊၁၊၃၂၂-လည်း ကြည့်။)

အတ္ထရိက (တိ) [အတ္ထရ+ဣက] အခင်း။ကဝ္ဝတ္ထ- ရိကာယ နိပန္နော သိရိံ ဥတုံ ဂါဟာပေတွာ ဇာ၊၄၊၁၊၁၂။ ကေံ ဃရံ မာပေသိ ဝိစိတ္တဂိရံ ပည်တ္တကဝ္ဝတ္ထရိကံ။ ဇာ၊၄၊၅၊၂၉၉။ အတ္ထရ, အတ္ထရက, အတ္ထရဏ, အတ္ထရဏက-တို့လည်း ကြည့်။

အတ္ထရိတဗ္ဗ (တိ) [အာ+ထရ+တဗ္ဗ] ခင်းအပ် သော။ ကထိနံ အတ္ထရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃၊၃၅၂။ ဝိ၊၅။ ၃၀၈။

အတ္ထရိတုံ (ဗျ) [အာ+ထရ+တုံ] ခင်းခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဝဿံဝုတ္ထာနံ ဘိက္ခူနံ ကထိနံ အတ္ထရိတုံ။ ဝိ၊၃၊၃၅၁။

အတ္ထရိတုကာမ (တိ) [အတ္ထရိတုံ+ကမု+ဏ]ခင်း ခြင်းငှါအလိုရှိသော၊ သူ။ သစေ သံဃဿ ကထိနံ အတ္ထရိတုကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊၅၊၃၀၉။

အတ္ထရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အာ+ထရ+တွာ] ခင်း၍။ တဒေဝ အတ္ထရိတွာ တဒေဝ ပါရုပန္တိ။ ဝိ၊၂။ ၃၈၀။

အတ္ထရိယတိ (ကြိ) [အာ+ထရ+ယ+တိ]ခင်း အပ်၏။ တာဒိသံ့ ရဲ သက္ကာရ ဒေဝရညော အာ- သနံ အတ္ထရိယတိ။ အံ၊၄၊၃၊၁၈၅။

အတ္ထလဒ္ဓ (တိ) [အတ္ထ+လဒ္ဓ]ရအပ်သောအကျိုး စီးပွါးရှိသော၊ အကျိုးစီးပွါးကို ရသော၊ သူ။ တေ အတ္ထလဒ္ဓါ သုခိတာ ဝိရူဠှာ ဗုဒ္ဓသာသနေ။ အံ၊၁။၂၉၉။

အတ္ထလာဘ (ပု) [အတ္ထ+လာဘ] စည်းစိမ်ဥစ္စာ ရခြင်း၊ အစိုးတရဖြစ်ခြင်း။ အဟာသော အတ္ထ- လာဘေသု၊ အတ္ထဗျာပတ္တိ အဗျထော။ ဇာ၊၁။ ၁၈၂။ အဟာသော အတ္ထလာဘေသူတိ မဟန္တေ ဣဿရိယေ ဥပ္ပန္နေ အပ္ပမာဒဝသေန အဟာသော အနုပ္ပိလာဝိတတ္တံ။ ဇာ၊၄၊၁၊၄၄၂။

အတ္ထဝဏ္ဏနကထာ (ထီ) [အတ္ထဝဏ္ဏန+ကထာ] အကျိုးစီးပွါးတိုးပွါးကြောင်းကို ပြောဆိုခြင်း။ အတ္ထဝရိယာ-ကြည့်။

အတ္ထဝဍ္ဎိ (ထီ) [အတ္ထ+ဝဍ္ဎိ]စီးပွါးတိုးတက်ခြင်း။ အာယုဝေသာ အဟံ ဘောဂဝဍ္ဎိ အတ္ထဝဍ္ဎိ ဓမ္မဝဍ္ဎိ နာမ ထေ ကထေသာမိ။ ဇာ၊၄၊၃၊၂၁၆။

အတ္ထဝဏ္ဏနက္ကမ (ပု) [အတ္ထဝဏ္ဏနာ+ကမ] အနက် အဓိပ္ပါယ် ဖွင့်စဉ်၊ အဋ္ဌကထာအစဉ်။ သမ္မာ သမ္ဗုဒ္ဓေနေဝ ဟိ တိဏ္ဏံ (တိဏ္ဏမ္ပိ) ပိဋကာနံ အတ္ထဝဏ္ဏနက္ကမော ဘာသိတော။ ဒီ ဋ္ဌ၊၁၊၁၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၈။

အတ္ထဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အတ္ထ+ဝဏ္ဏနာ] အနက် အဓိပ္ပါယ်ကိုဖွင့်ခြင်း။ အနက်အဓိပ္ပါယ်အဖွင့်၊ အဋ္ဌကထာ။ ပဒါနုက္ကမတော ဧဝ၊ ကရိဿာ မတ္ထဝဏ္ဏနံ။ အဘိ၊၄၊၁၊၂။ ဧဝံ ဝုတ္တေန ပနေ- တေန သဒ္ဒိံ အယံ အတ္ထဝဏ္ဏနာ ယထာ နဲ ဝိဂ္ဂတိ အညာတ္တ သံသန္ဒတိ စေဝ သမေတိ စ။ ဝိ၊၄၊၁၊၁၁၈။ (သာရတ္ထ၊၁။ ၃၆၆-၇-လည်း ကြည့်။)

အတ္ထဝန္တု (တိ) [အတ္ထ+ဝန္တု။ ထိ၌ အတ္ထဝတီ။] (၁) အကျိုးရှိသော။ ဂါထာ စိမာ အတ္ထဝတီ အဘာသိ။ သံ၊၁။၂၈။ အတ္ထဝတီတိ အတ္ထဝတိ- ယော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၇၇။ အတ္ထဝတီယောတိ လော- ကိယလောကုတ္တရအတ္ထသန္နိဿိတာ လောကိယ- ကုသလလောကုတ္တရမဂ္ဂသံကျနေတော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊၁၁၇။ (၂) မြတ်သောအကျိုးကို မှီသော၊

နိဗ္ဗာန်ကို ပေးတတ်သော။ ဂါထာ ဣမာ အတ္ထဝတီ သုဗျဉ္ဇနာ။ ဇာ၊ ၂။၁၂။ ဂါထာ ဣမာတိ ဣဒံ သတ္ထာ သရဘင်္ဂသတ္ထုနော နိဗ္ဗာနဒါယကံ သုဘာသိတံ ပစ္စာမသန္တော အာဟ။ တတ္ထ အတ္ထဝတီတိ နိဗ္ဗာနဒါယကေန ပရမတ္ထနိဿိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၀။ (၃) အကျိုးရှိသော၊ အကျိုး သက်ရောက် သော၊ အကျိုးစီးပွါးနှင့်ယှဉ်သော၊ စင်စစ် အကျိုးစီးပွါး — ရှိသော — နှင့် ပြည့်စုံသော။ တာဝံ ဂိရံ သုဏိတွာန၊ နေလံ အတ္ထဝတိံ သုစိံ။ ဝိမာန၊၇၀။ အတ္ထဝတိန္တိ အတ္ထယုတ္တံ သာတ္ထံ၊ ဧကန္တဟိတံ ဝါ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၉၈။ နေလာ အတ္ထဝတီ ဝစ္စာ။ ဝိမာန၊၈၇။ အတ္ထဝတီတိ အတ္ထယုတ္တာ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာဒိနာ ဟိတေန ဥပေတာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၄၄။ ယထာ မဟာရာဇ ပိတုဝစနံ ပုတ္တာနံ အတ္ထဝန္တံ ဟောတိ ကရုဏာသဟဂတံ၊ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ဖရုသာပိ တထာဂတဿ ဝါစာ အတ္ထဝတီ ဟောတိ ကရုဏာသဟဂတာ။ မိလိန္ဒ၊၁၇၂။ (၄) အကျိုး ရှိသော၊အကျိုးစီးပွါးကို ရွက်ဆောင်တတ်သော။ ဝါစာဂီရေဝ'တ္ထဝတီ နရာနံ။ ဇာ၊၁၊၂၇၀။ ဝါစာ ဂိရာ ဧဝ ဣမေသံ သတ္တာနံ အတ္ထဝတီ ဟိတာဝဟာ ဟောတီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၂၅၅။ (၅) အကြောင်းရှိသော၊အကြောင်းကိုမှီသော။ အပေဝ'တ္ထဝတိံ ဝါစံ။ ဇာ၊၂၊၉၅။ အတ္ထဝတိန္တိ ကာရဏနိဿိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇၊၃၉၉။ (၆) ပညာ ရှိသော၊သူ။ သော အတ္ထဝါ သော မေဓာဝီ။ ထေရ၊၃၂၂-၃။ သော ပုဂ္ဂလော ဣမသ္မိံ လောကေ အတ္ထဝါ ဗုဒ္ဓိမာ မေဓာ ဋ္ဌိတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၀။

အတ္ထဝဝတ္ထာန (န) [အတ္ထ + ဝဝတ္ထာန] အကျိုး ၅-ပါးကို ပိုင်းခြားဆုံးဖြတ်ခြင်း။ အတ္ထဝဝတ္ထာနေ ပညာ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၁၅။ ဝဝတ္ထာနေတိ အတ္ထာဒီနံ နိစ္ဆယနေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၄၄။ ဟာသပညာ ပဋိဘာနပဋိသမ္ဘိဒါ၊ တဿာ အတ္ထဝဝတ္ထာနတော အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒါ အဓိဂတာ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၃၆၇။ အတ္ထဝဝတ္ထာနတောတိ ယထာဝုတ္တဿ ပဉ္စဝိဓဿ အတ္ထဿ ဝဝတ္ထာပနဝသေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၄၉။

အတ္ထဝသ (ပု၊န) [အတ္ထ + ဝသ] (၁) အစီးအပွါး — အကျိုး — အာနိသင် — အထူး။ တေန ဟိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူနံ သိက္ခာပဒံ ပညပေဿာမိ ဒသ အတ္ထဝသေ ပဋိစ္စ သံဃသုဋ္ဌုတာယ ... ဝိနယာနုဂ္ဂဟာယ။ ဝိ၊၁၊၂၄။ ဒသ အတ္ထဝသေ ပဋိစ္စာတိ ဒသ ကာရဏဝသေ သိက္ခာပဒပညတ္တိဟေတုအဓိဂမနီယေ ဟိတဝိသေသေ ပဋိစ္စ အာဂမ္မ အာရဗ္ဘ၊ ဒသန္နံ ဟိတဝိသေသာနံ နိပ္ဖတ္တိံ သမ္ပဿမာနောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၈၈။ အတ္ထဝိသေသေတိ ဝုဍ္ဎိဝိသေသေ အာနိသံသဝိသေသေ။ တေသံ ပန သိက္ခာပဒပညတ္တိကာရဏတ္တာ အာဟ "ဒသ ကာရဏဝသေ"တိ၊ ဒသ ကာရဏဝိသေသေတိ အတ္ထော၊ တေနာဟ "ဟိတဝိသေသေ"တိ။ သာရတ္ထ၊၂၊၃၃။ အတ္ထဝသေတိ ဟိတဝိသေသေ အာနိသံသဝိသေသေ။ တေ စ သိက္ခာပဒပညတ္တိယာ ဟေတုတ္တာ အာဟ "ကာရဏဝသေ"တိ။ ဝိမတိ၊၁၊၁၀၅။ ပါရာဇိကဏ်သစ်၊၂၊၄၅၁-သည်းကြည့်။ (၂) အကျိုးဆက်၊ အကျိုးအာနိသင်။ ကံ ပန ဘဝံ ဝစ္ဆာယနော အတ္ထဝသံ သမ္ပဿမာနော။ မ၊၁၊၂၃၃။ အတ္ထဝသန္တိ အတ္ထာနိသံသံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၀၁။ အရဏီယတော အတ္ထော၊ သော စ ဝသတီတိ ဝသောတိ အတ္ထဝသော၊ တဿ တဿ ပယောဇဂဿ အာနိသံသဘာဝတော ဖလန္တိ အာဟ "အတ္ထဝသန္တိ အတ္ထာနိသံသ"န္တိ။ မဋီ၊၂၊၁၄၄။ အံ၊ဋီ၊၃၊၆၀။ (၃) အကျိုးအာနိသင် အထူးတို့ကို ပြဆိုရာဖြစ်သော။ အတ္ထသတံ ဓမ္မသတံ၊ အတ္ထဝသေ ပကာရဏေ။ ဝိ၊၅၊၂၅၄။ ဝိဋ္ဌ ၁။၁၉၀။ ပကာရဏန္တိ ဧတ္ထ တေ တေ ပယောဇနဝိသေသသင်္ခါတာ အတ္ထဝသာတိ အတ္ထဝသံ "ပကရဏ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဝဇိရ၊၇၃။ (၄) အကြောင်း။ ဒွေ ခေါ အဟံ ဗြာဟ္မဏ အတ္ထဝသေ သမ္ပဿမာနော။ မ၊၁၊၂၈။ တတ္ထ အတ္ထောယေဝ အတ္ထဝသော၊ တဿ ဒွေ ခေါ အဟံ ဗြာဟ္မဏ

အတ္ထဝသေတိ အဟံ ခေါ ဗြာဟ္မဏ ဒွေ အတ္ထေ ဒွေ ကာရဏာနိ သမ္ပဿမာနောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။မဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ အတ္ထောဝ ဖလံ တဒဓိန- ဝုတ္တိတာယ ဝသော ဧတဿာတိ အတ္ထဝသော၊ ဟေတူတိ ဝေ ဝါ ဧတ္ထ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မဋီ၊ ၁။၂၂၉။သာရတ္ထ၊၂။၃၃၃-၄။ တုမမေဝ ဟိ အတ္ထ- ဝသံ ပဋိစ္စ ဝုတ္တံ ဘဂဝတာ "နာဟံ ဘိက္ခဝေ .. ဒေါမီ"တိ၊ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၈။ အတ္ထဝသန္တိ ဟေတုံ။ အတ္ထော ဟိ ဖလံ၊ သော ယဿ ဝသေန ပဝတ္တတိ၊ သော အတ္ထဝသောတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၁၈။ အတ္ထော ဒယော ဝါ အတ္ထဝသော၊ ဒသ အတ္ထေ ဒသ ကာရဏာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ ၂။၃၃၃-၄။ ဒွါဟံ ဘိက္ခဝေ အတ္ထဝသေ သမ္ပဿ- မာနော....။ အံ၊ ၁။၆၂။ အတ္ထဝသေတိ ကာရ- ဏာနိ။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၆။ ဧတမတ္ထဝသံ ဉတွာ။ ဓမ္မ။၅၄။...ကာရဏံ ဇာနိတွာ....။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၂။ အတ္ထော ဝါ ဝုဍ္ဎိလက္ခဏော ဝသော ဧတဿာတိ အတ္ထဝသော၊ ကာရဏံ။ မဋီ၊ ၂။၁၄၄။ အတ္ထော ဝါ ဖလံ တဒဓိနဝုတ္တိတာယ ဝသော ဧတဿာတိ အတ္ထဝသော၊ ကာရဏံ။ အံဋီ၊၃။၆၀။ ကိံ ပန တွံ ဗြာဟ္မဏ အတ္ထဝသံ သမ္ပဿမာနော ဥဒကသုဒ္ဓိကော ဥဒကသုဒ္ဓိံ ပစ္စေသိ။ သံ၊၁။၁၇၅။ အတ္ထဝသန္တိ အတ္ထာနိသံသံ အတ္ထကာရဏံ။ သံဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၅။ ဖလဘူတော အတ္ထော (ဝသော ?) ဧတဿာတိ အတ္ထဝသံ၊ ကာရဏန္တိ အာဟ "အတ္ထာနိသံသံ အတ္ထကာရ- ဏ"န္တိ။ ပဗ္ဗူသူဒနိယံ ပန ဖလေနေဝ အရဏီယ- တော အတ္ထော၊ ကာရဏန္တိ ကတွာ အတ္ထော ဧဝ အတ္ထဝသော၊ တသ္မာ ဒွေ အတ္ထဝသေတိ "ဒွေ အတ္ထေ ဒွေ ကာရဏာနီ"တိ ဝုတ္တံ။ သံဋီ၊၁။၂၈၁။ (၃) ထူးသော အကြောင်း၊ အကြောင်းထူး။ ဝတ္ထာဒေရာမေ အာနန္ဒ အတ္ထဝသေ သမ္ပဿမာ- နော။ အံ၊၁။၅၆၂။ အတ္ထဝသေတိ ကာရဏဝ- သေ။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၉၃။ (၄) အနက်၏ အစွမ်း။ ပုရိမပုဗ္ဗာဘယ ပန အတ္ထဝသေန ကတာယ တဒနု- ရူပါယ ပစ္ဆိမပုဗ္ဗာယ ဘဝိတဗ္ဗံ ...။ မူလဋီ၊၃။ ၁၁၈။ အတ္ထဝသေနာတိ သမ္ဗဝန္တာနံ နိဒ္ဒိဋ္ဌ- သံသယိတာနံ အတ္ထာနံ ဝသေန။ အနုဋီ၊၃။၁၆၃။

အတ္ထဝသပကရဏ (န) [အတ္ထဝသ + ပကရဏ] အကျိုးအာနိသင် အထူးတို့ကို – ပြဆိုရာ– ပြဆို ကြောင်း–ဖြစ်သော – အရာဌာန၊ စကားရပ်။ ဝိဘ၊ ၂၅၃-၄။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၇၅-၆။ (အတ္ထဝသ- ကြည့်။)

အတ္ထဝသပကရဏဝဏ္ဏနာ (ဣ) [အတ္ထဝသပက- ရဏ + ဝဏ္ဏနာ] အတ္ထဝသပကရဏ – အဖွင့် – သံဝဏ္ဏနာ – အဋ္ဌကထာ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၅-၆။

အတ္ထဝသဝဂ္ဂ (ပု) [အတ္ထဝသ + ဝဂ္ဂ] အတ္ထ- ဝသဝဂ်။ ပရိဝါရပါဠိ၊ ပဉ္စဝဂ္ဂ၊ ၂-ဝဂ်။ ဝိဘ။ ၃၈၄-၅။

အတ္ထဝသိက (တိ) [အတ္ထဝသ+ဣက] (၁) အကြောင်းအကျိုးကိုသာ စူးစမ်းဆင်ခြင်သော၊ ဆုံးဖြတ်ဖွယ် အဓိကရုဏ်းကိုသာ စူးစမ်းဆင်ခြင် သော၊ သူ။ အတ္ထဝသိကေန ဘဝိတဗ္ဗံ၊ နေဝ ပရိသကပ္ပိကေန။ ဝိဘ။ ၂၈၇။ (၂) အကြောင်း ရှိသော၊ အကြောင်းနှင့်ယှဉ်သော။ ကုလပုတ္တာ ဥပေန္တိ အတ္ထဝသိကာ အတ္ထဝသံ ပဋိစ္စ။ သံ၊၂။ ၇၆။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၅။ ..အတ္ထဝသိကာ ကာရဏ- ဝသိကာ ဟုတွာ။ သံဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၇။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။ ၂၇၇။ အတ္ထော ဖလံ ဝသော ဧတဿာတိ အတ္ထဝသံ၊ ကာရဏံ၊ တမ္ပိ ဧတသ္မိံ အတ္ထိ၊ တတ္ထ နိယုတ္တာတိ အတ္ထဝသိကာ။ သံဋီ၊၂။၂၄၀။

အတ္ထဝသီ (တိ) [အတ္ထဝသ+ဣ] ရဟန်းတရားဟူ သော အကျိုးထူးကို လိုလားသော၊ ရဟန်း တရား၏ အလိုသို့လိုက်သော၊ သူ။ ဧကော အတ္ထ- ဝသီ ခိပ္ပံ၊ ပဝိသိဿာမိ ကာနနံ။ ထေရ။၃၀၁။ အတ္ထဝသီတိ ဣဓ အတ္ထောတိ သမဏဓမ္မော အဓိပ္ပေတော။ "ကထံ နု ခေါ သော မေ ဘဝေ- ယျာ"တိ တဿ ဝသံ ဂတော။ ထေရဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၅။ သဒ္ဒါ ဟောတိ ဟိရိမာ ဓိတိမာ

အကုဟော အတ္ထဝသီ အလောလော သိက္ခာ-ကာမော ။မိလိန္ဒ၊၃၃၃။

အတ္ထဝါဒီ (တိ) [အတ္ထ + ဝဒ + ဏီ] (က) အကျိုးစီးပွါးနှင့်စပ်သော စကားကို ဆိုလေ့ရှိသော၊ ပစ္စုပ္ပန်,တမလွန်နှစ်တန်သောအကျိုးကိုမှီသော စကားကိုသာလျှင်ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ ဘူတဝါဒီ အတ္ထဝါဒီ ဓမ္မဝါဒီ။ ဒီ၊၁။၄၊၁၅၆။မ၊၁။၃၃၅။ အံ၊၁။ ၅၃၀။ အဘိ၊ပု။၁၆၇။ မဟာနိ။ ၁၆၉။ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကတ္ထသန္နိဿိတမေဝ ကတ္ဝာ ဝဒတီတိ အတ္ထဝါဒီ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ ဘူတဥ္စ တဒေဝ ဣဓလောကပရလောကဟိတသမ္ပာဒကံ တဒေဝ ဝတ္တုမ္ပိ ဒဿေတုံ "အတ္ထဝါဒီ"တိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၁၂၂။ မ၊ဋီ၊ ၂။၁၁၆။ အံ၊ဋီ၊ ၂။၃၇၂။ အတ္ထံ ဝဒတီတိ အတ္ထဝါဒီ။ အတ္ထဝဒနဥ္စ တန္နိဿိတဝါစာကထနမေဝါတိ အဓိပ္ပါယေန ဝုတ္တံ "ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကတ္ထသန္နိဿိတမေဝ ကတ္ဝာ"-တိ။သီ ဋီ၊သစ်၊၁။ ၃၄၄။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ဂဂ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၈၅။ (ခ) ပရမတ္ထ–နိဗ္ဗာန်–ကို ဟောကြားလေ့ ရှိသော၊ သူ။ တထာဂတော ကာလဝါဒီ ဘူတဝါဒီ အတ္ထဝါဒီ ဓမ္မဝါဒီ။ ဓူဠနိ။၁၆ဂ။ ပရမတ္ထံ နိဗ္ဗာနံ ဝဒတီတိ အတ္ထဝါဒီ။ ဓူဠနိ၊ဋ္ဌ။၈၀။ အတ္ထ² (၁၆) အနက်လည်းကြည့်။

အတ္ထဝိကပ္ပ (ပု) [အတ္ထ + ဝိကပ္ပ] အနက်ကိုအထူးကြံခြင်း။ ဣမသ္မိံ အတ္ထဝိကပ္ပေ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅၇၊၃၀၆။ ဒုတိယေ အတ္ထဝိကပ္ပေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၉၅။ သုတ္တသာ အငန္တာ သုတ္တန္တာ၊ ကော သော ? သော သော အတ္ထဝိကပ္ပေါ။ ဝဇီရ။၁၉။

အတ္ထဝိစယ (ပု) [အတ္ထ+ဝိစယ]အနက်ကို–စိစစ်ရာ – စိစစ်ကြောင်း – ဖြစ်သော နည်း။ တတ္ထ ဟာရာ သုတ္တဿ ဗျဉ္ဇနဝိစယော ဟောန္တိ နအတ္ထဝိစယော, သောဠသဟာရာနံ မူလပဒနိဒ္ဒါရက ဝဇ္ဇေတွာ ဗျဉ္ဇနမုခေနေဝ သံဝဏ္ဏနာဘာဝ-တော။ တယော ပန နယာ သုတ္တဿ အတ္ထဝိစယာ ဟောန္တိ, တိဏ္ဏံ နယာနံ မူလပဒသင်္ခါတ-အဝိဇ္ဇာဒိသဘာဝဓမ္မနိဒ္ဒါရကမုခေနေဝ သုတ္တဿ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာဘာဝတောတိ။ နေတ္တိ၊ ဝိ။၁၇။ (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂-လည်းကြည့်။)

အတ္ထဝိစာရဏာ (ထီ) [အတ္ထ + ဝိစာရဏာ] အနက်ကို စိစစ်ခြင်း၊ အနက်ကို – စိစစ်ရာ – စိစစ်ကြောင်း – ဖြစ်သော၊ နေတ္တိကျမ်း။ နဝင်္ဂသာသနဿ ပရိယေသနာ၊ အတ္ထဝိစာရဏာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၉၃-လည်းကြည့်။)အတ္ထပရိယေသနာ-လည်းကြည့်။

အတ္ထဝိဝိတ္တက (တိ) [အတ္ထ+ဝိဝိတ္တက။ ထိုမှ အတ္ထဝိဝိတ္တကာ။] အကျိုးစီးပွါးကို–ကြံစည်ဆင်ခြင်–သိမြင် – တတ်သော၊ သူ။ ပဏ္ဍိတာ ဝတ မံ သန္တိ၊ အလမတ္ထဝိဝိတ္တကာ။ ဇာ၊၂၆၆။ အလမတ္ထဝိဝိတ္တကန္တိ အတ္ထဥ္စ ပရေသဉ္စ အတ္ထံ ဟိတံ ဝိဝိတ္တုံ သမတ္ထာ၊ အလံ ဝါ ပရိယတ္တာ အတ္ထဿ ဝိဝိတ္တကာ ကိလေသဝိဝိတ္တဿ သမတ္ထာ အတ္ထဒဿိနော ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၇၇။ ဣတ္ထိပိ ပဏ္ဍိတာ ဟောတိ၊ လဟုံ အတ္ထဝိဝိတ္တကာ။ အပ၊၂။၂၄၂။

အတ္ထဝိဇာနန (နပုံ) [အတ္ထ+ဝိဇာနန]အနက်ကိုသိခြင်း။ သောယံ န စ သုတ္တဿ အတ္ထဝိဇာနနာယ သဟ ယုဇ္ဇတော။ ပေဋက၊၁၆ဂ။

အတ္ထဝိဇာနနသမ္ဘဝ (ပု) [အတ္ထဝိဇာနန + သမ္ဘဝ]အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို သိခြင်း၌ တွေ့ဝေခြင်း။ သုဘာသိတဿ အတ္ထဝိဇာနနသမ္ဘဝေန မောဟမေဝ အဘာဝတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။

အတ္ထဝိညာပန [အတ္ထ+ဝိညာပန။ ထိုမှ အတ္ထဝိညာပနီ။] အနက်ကိုသိစေတတ်သော။ ဝိညာပနီတိ အတ္ထဝိညာပနီ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၉။

အတ္ထဝိနိစ္ဆယ (ပု) [အတ္ထ + ဝိနိစ္ဆယ] (၁) အနက်ကိုဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ အနက်၏အဆုံးအဖြတ်။ (၂) တရား–အမှု–အဆုံးအဖြတ်။ ဣတိ ရာဇာ အနိ-ဝတ္တိတောပိ တသာ အတ္ထဝိနိစ္ဆယာသာ ဩကာ-

သာကရဏေန "ယထာဓိပ္ပါယံ န တိရေတိ"တိ ဝုတ္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၁။ (၃) အကြောင်းကိစ္စ အဆုံးအဖြတ်။

အတ္ထဝိနိစ္ဆယညူ (တိ) [အတ္ထဝိနိစ္ဆယ+ဉာ+ရူ] အကြောင်းကိစ္စ၏ အဆုံးအဖြတ်ကို သိသော၊ အကြောင်းကိစ္စကိုဆုံးဖြတ်ရာ၌ လိမ္မာသော၊သူ။ န စေဝတိ အတ္ထဝိနိစ္ဆယညူ။ အံ၊၂။၄၉။ ဇာ၊၁။ ၁၃၁။ အတ္ထဝိနိစ္ဆယညူတိ ကာရဏာတ္ထဝိနိစ္ဆယေ ကုသလော။အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ တထာ တထာ အတ္ထသာ ဝိနိစ္ဆယကုသလော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၁။

အတ္ထဝိပလ္လာသ (ပု)[အတ္ထ + ဝိပလ္လာသ]အနက်၏- အနက်အားဖြင့်-ဖောက်ပြန်ခြင်း။

အတ္ထဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟ (ပု) [အတ္ထဝိပလ္လာသ + ဂါဟ] အနက်အားဖြင့် - ဖောက်ပြန်ခြင်းကို-ဖောက်ဖောက်ပြန်ပြန် - ယူခြင်း။ ပုရိမဒွေတ္တ ဗျဉ္ဇနဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟဝါရကာ၊ ပစ္ဆိမံ အတ္ထဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟဝါရကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀။ အတ္ထဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟဝါရကာ မနိန္ဒြိယဝိကာရပဗာဟကတ္တာ။ န ဟိ သက္ကစ္စံ ဓမ္မံ ဥပဓာရေန္တသာ အတ္ထတော ဝိပလ္လာသဂ္ဂါဟော ဟောတိ။ မ၊ဋီ၊၁။၅၈။

အတ္ထဝိဘာဂ (ပု) [အတ္ထ + ဝိဘာဂ] အနက်ကို ဝေဖန်ခြင်း။ တာနိ အတ္ထဝိဘာဂတော။ .... တေသံ အယံ အတ္ထဝိဘာဂေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၀၃။ အတ္ထဝိဘာဂေါ အတ္ထသာ ဝိဘဇနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၂၆။

အတ္ထဝိဘာဝနာ (ထီ) [အတ္ထ+ဝိဘာဝနာ] အနက်ကိုထင်စွာပြခြင်း။ တတြာယံ အတ္ထဝိဘာဝနာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၃။

အတ္ထဝိရောစန (နု) [အတ္ထ+ဝိရောစန] အကျိုးတရားတို့ကို အထူးထူး အပြားပြားအားဖြင့် ပြခြင်း။ အတ္ထဝိရောစနေ ပညာ အတ္ထပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၁၁၅။ ဝိရောစနေတိ အတ္ထာဒီနံ ဝိဝိဓာ ဒီပနေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၄။

အတ္ထဝိဝရဏ (နု) [အတ္ထ+ဝိဝရဏ] အနက်ကို ဖွင့်ပြခြင်း။ ဣမဿ ပဒဿ အတ္ထဝိဝရဏံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၄၂။

အတ္ထဝိသေသဒီပက (တိ) [အတ္ထ+ဝိသေသ+ဒီပက] အနက်အထူးကို ပြတတ်သော။ တံ (ဂါထာဗန္ဓဝစနံ) ခုဒ္ဒံ ဟောတိ .... တဒတ္ထဒီပကမေဝ စ, ... အတ္ထဝိသေသဒီပကဉ္စ ....။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၅။

အတ္ထဝိမံသက (တိ) [အတ္ထ+ဝိမံသက] အကျိုးစီးပွါးကို - ကိုယ့်အကျိုးစီးပွါး၊ သူ့အကျိုးစီးပွါးဖြစ်သော အကျိုးကို - စူးစမ်းဆင်ခြင် - သိမြင် - သော၊သူ။ တဃော ဝိမံသကာ အတ္ထဝိမံသကော သဒ္ဒါရုဝိမံသကော သတ္တုဝိမံသကောတိ၊ တေသု "ပဏ္ဍိတာ ဟာဝဓော မနုဿာ ဝိမံသကာ"တိ ဧတ္ထ အတ္ထဝိမံသကော အဓိပ္ပေတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ အတ္ထဝိမံသကောတိ အတ္တ တ္ထပရတ္ထာဒိအတ္ထဝိစာရဏကော။ မ၊ဋီ၊၂။၂၉၇။

အတ္ထဝေဒ (ပု) [အတ္ထ+ဝေဒ]အကျိုး-အနက်-ကို မှီ၍ဖြစ်သော နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း။(၁) (က) ရတနာ ၃-ပါးတို့၌ မတုန်မလှုပ်သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်းဟူသော အကျိုးလျှင် အာရုံရှိသော နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ လဘတိ အတ္ထဝေဒံ၊ လဘတိ ဓမ္မဝေဒံ။ မ၊၁။၄၆၊၂၈၃။ မ၊၂။၄၂၁။ အံ၊၂။၂၅၂။ အံ၊၃။၅၃၁။ လဘတိ အတ္ထဝေဒံ၊ လဘတိ ဓမ္မဝေဒန္တိ ဧတ္ထ ဗုဒ္ဓါဒီသု အဝေစ္စပ္ပသာဒ ဒေါမနဿ အရဏီယတော အတ္ထော၊ ဥပက္ကိလေသ တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ... တသ္မာ 'လဘတိ အတ္ထဝေဒံ လဘတိ ဓမ္မဝေဒန္တိ အဝေစ္စပ္ပသာဒါ-ရမ္မဏသောမနဿာ သောမနဿမယဉာဏဉ္စ လဘတီတိ ဝေဒမေတ္ထ အတ္ထော ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ ဣတိပိ သော ဘဂဝါတိအာဒိနံ အတ္ထံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နံ တုဋ္ဌိံ သန္ဓာယ လဘတိ အတ္ထဝေဒန္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၁၉။ အတ္ထဝေဒန္တိ ဟေတုဖလံ ပဋိစ္စ ဥပ္ပန္နံ တုဋ္ဌိမာဟ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၈၅။ (ခ) ရတနာ ၃-ပါးတို့၌ မတုန်မလှုပ်

သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်းကို ဆင်ခြင်ခြင်းကြောင့်ဖြစ်သော နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ အထ ဝါ အတ္ထဝေဒန္တိ အဝေစ္စပ္ပသာဒံ ပစ္စဝေက္ခတော ဥပ္ပန္နံ ဝုတ္တပ္ပကာရမေဝ ဝေဒံ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ (၂) အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို မှီ၍ဖြစ်သော နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်ခြင်း။ အတ္ထဝေဒန္တိ အဋ္ဌကထံ နိဿာယ ဥပ္ပန္နံ ပီတိပါမောဇ္ဇံ။ အံဋ္ဌ၊၃။၈၈။ အတ္ထ (၇) အနက်လည်းကြည့်။

အတ္ထသံဝဏ္ဏနကထာ (ထီ) [အတ္ထသံဝဏ္ဏန + ကထာ] အကျိုးစီးပွါးတိုးပွါးကြောင်းဖြစ်သော – စကား –အပြောအဆို။ အတ္ထစရိယာ-ကြည့်။

အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အတ္ထ+သံဝဏ္ဏနာ] အနက်ကို ဖွင့်ခြင်း၊ အနက်ကို ဖွင့်ရာဖြစ်သောကျမ်း၊ အဋ္ဌကထာ။ တဿာဟံ ကာတုမိစ္ဆာမိ၊ အတ္ထသံဝဏ္ဏနံ ဣမံ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ၊၁။ ကိဉ္စာပိ ဒုက္ကရာ ကာတုံ၊ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ မယာ။ ဥဒါနဋ္ဌ၊၁။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊၁။ ယထာဗလံ ကရိဿာမိ၊ အတ္ထသံဝဏ္ဏနံ သုဘံ။ ဝိမာနဋ္ဌ၊၂။ ပေတဋ္ဌ၊၂။ တဿာ အတ္ထသံဝဏ္ဏနံ ကရောန္တေန ... ယသ္မာ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ ကာတဗ္ဗာ ဟောတိ၊ ပကာတိယာပိ စ ဒုက္ကရာဝ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဿ အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅၃။

အတ္ထသံဟိတ=အတ္ထသဉှိတ (တိ) [အတ္ထ+သံဟိတ] (၁) အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့် ပြည့်စုံသော။ နိစ္စာနုဝတ္တိ ဝါစံ ဘာသိတာ ကာလေန သာပဒေသံ ပရိယန္တဝတိံ အတ္ထသံဟိတံ။ ဒီ၊၁။၄။ မ၊၁။၂၃၇။ အတ္ထသံဟိတန္တိ အနေကေဟိပိ နယေဟိ ဝိဘဇန္တေန ပရိယာဒါတုံ အသက္ကုဏေယျတာယ အတ္ထသမ္ပန္နံ ဘာသတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။ ၇၅။ မဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ အတ္ထ (၁) အနက်ကြည့်။ (၂)အကျိုးစီးပွါးနှင့်တကွဖြစ်သော။ယံဝါသော အတ္ထဝါဒီ အတ္ထံ ဒေတိ၊ တေန အတ္ထေန သဟိတတ္တာ အတ္ထသံဟိတံ ဝါစံ ဘာသတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။ ၇၅။ မဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ (၃) အကျိုးစီးပွါးကို ဆောင်နိုင်သောစကား။ အတ္ထသံဟိတံ တထာဂတာ ပုစ္ဆန္တိ၊ နော အနတ္ထသံဟိတံ။ ဝိ၊၁။၇။ အတ္ထသံဟိတန္တိ ဧတ္ထ ယံ အတ္ထသန္နိဿိတံ ဝစနံ တထာဂတာ ပုစ္ဆန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၄၈။ (၄) အကျိုးစီးပွါးကို ပြီးစေတတ်သော။ အတ္ထသံဟိတန္တိ ပယောဇနသာဓကံ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၄၃၂။ (၅) အကျိုးစီးပွါးကို အလိုရှိသည်၏ အဖြစ်နှင့်ပြည့်စုံသော၊ အကျိုးစီးပွါးကို အလိုရှိခြင်းနှင့်ပြည့်စုံသော။ အတ္ထသံဟိတေန ဝက္ခာမိ နော အနတ္ထသံဟိတေန။ ဒီ၊၃။၁၉၇။ အံ၊၂။၁၇၂။ အတ္ထသဉှိတေနာတိ အတ္ထကာမတာယ ဟိတကာမတာယ ဥပေတေန။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ အံဋ္ဌ၊၃။ ၅၉။ (၆)အကြောင်းကိုမှီသော–အကြောင်း–လျော်သော – ယုတ္တိရှိသော။ ယံ ကိဉ္စိ မံ ပဉှံ ပုစ္ဆိဿတိ၊ သဗ္ဗံ တံ အတ္ထသဉှိတံယေဝ ပုစ္ဆိဿတိ၊ နော အနတ္ထသဉှိတံ။ ဒီ၊၂။၂၁၉။ အတ္ထသံဟိတေန ဝါ အနတ္ထသံဟိတေန ဝါ။ မ၊၁။၁၇၈။ အတ္ထသဉှိတန္တိ အတ္ထနိဿိတံ ကာရဏနိဿိတံ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ အတ္ထသံဟိတေနာတိ အတ္ထနိဿိတေန ကာရဏနိဿိတေန။ မဋ္ဌ၊၂။ ၆။ ကာရဏနိဿိတံ ကတွာ ဝဒန္တော အတ္ထသံဟိတေန ဝဒတိ နာမ။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၁၂။

အတ္ထသညိတ (တိ) [အတ္ထ+သညိတ] အတ္ထ–ကိစ္စဟု–သိ–မှတ်–အပ်သော။ ကိံ ကရဏီယံ အတ္ထသညိတံ ဣမိနာ မာဏဝေန ဣဓ အတ္ထိ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၅၁၄။ အတ္ထ (၉) (က) အနက်ကြည့်။

အတ္ထသာဓ (နှ) [အတ္ထ+သာဓ] အကျိုးထူးတရား၊ အတ္ထသာဓံ မမ္မသတာ၊ ဒွေ စ နိရုတ္တိသတာနိ။ ဝိ၊၅။၂၅၄။ (ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၈၅။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀-လည်းကြည့်။)

အတ္ထသန္ဒဿက (ပု) [အတ္ထ+သန္ဒဿက] အတ္ထသန္ဒဿက မည်သော မထေရ်။ (နာဂိတထေရ်ဟူသည်လည်း ဤမထေရ်ပင်။)အပ၊၁။၁၈၄-၅-ကြည့်။ ထေရဋ္ဌ၊၁။၂၃၁-၃-လည်းကြည့်။

အတ္ထသန္ဒဿန (တိ) [အတ္ထ+သန္ဒဿန။ ထိုဋ္ဌ အတ္ထသန္ဒဿန်။] (၁)(နှ) အကျိုးတရားဟိုက်ကို

ကောင်းစွာ — မြင်ခြင်း။ ဟောခြင်း။ နာနာဝမ္မ-ပကာသနတာ ပညာ အတ္ထသန္ဒဿနေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၃။ အတ္ထသန္ဒဿနေတိ နာနာအတ္ထာနံ ပရေသံ သန္ဒဿနေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂။ (၂) အကျိုးစီးပွါးကိုပြတတ်သော။ သော တေ ဥပ-မာ ရာဇ၊ အတ္ထသန္ဒဿနီ ကတာ။ ဇာ၊၂။၅၆။ အတ္ထသန္ဒဿနီတိ အတ္ထပွကာသိကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၇၁။

အတ္ထသန္ဓိ (ထီ) [အတ္ထ + သန္ဓိ] ကိရိယာကာရက စသည်၏အစွမ်းဖြင့် အနက်၏စပ်ခြင်း၊ (သင်္ကာ-သန,ပကာသန စသော အတ္ထပဒ ခြောက်ပါး)။ တတ္ထ အတ္ထသန္ဓိ ဆပ္ပဒါနိ သင်္ကာသနာ ပကာ-သနာ ဝိဝရဏာ ဝိဘဇနာ ဥတ္တာနီကမ္မတာ ပညတ္တီတိ။ နေတ္တိ။၃၄။ အတ္ထသန္ဓီတိ ကိရိယာ-ကာရကာဒိဝသေန အတ္ထဿ သမ္ဗန္ဓော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၀၂။ အတ္ထပဒ-လည်းကြည့်။ တတ္ထ အတ္ထ-သန္ဓီတိ ကိရိယာကာရကာဒိဝသေန အတ္ထဿ အတ္ထေန သန္ဓိ။ နေတ္တိ၊ ဋီ။၁၅၁။

အတ္ထသန္ဓိသမ်တ (တိ)[အတ္ထ+သန္ဓိသမ်တ]အကျိုးစီးပွါးကို ကောင်းစွာမှီသော။ အတ္ထသံဟိတ (၃) အနက်ကြည့်။

အတ္ထသဘာဂ (တိ) [အတ္ထ + သဘာဂ] အနက် အားဖြင့်တူသော။ ဣမံ ပဋိဂါထံ အဘာသိ ဗျဉ္ဇနသဘာဂံ နော အတ္ထသဘာဂံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

အတ္ထသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အတ္ထ+သမ္ပတ္တိ] အနက်၏ ပြည့်စုံခြင်း။ တဥ္စ ယထာနုရူပံ အတ္ထသမ္ပတ္တိယာ သာတ္ထံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ ယံ အတ္ထံ သုတွာ တထာ ပဋိပဇ္ဇန္တာ သမ္ဗုဒ္ဓကုက္ကုယံ ပါပုဏန္တိ၊ တာဒိသာ-သမ္ပတ္တိ အတ္ထသမ္ပတ္တိ နာမ။ သမ္ပန္နတ္ထတာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၁။၆၅။

အတ္ထသမ္ဘဒါ (ထီ) [အတ္ထ + သမ္ဘဒါ] အကျိုးစီးပွါး၏ ပြည့်စုံခြင်း၊ ပြည့်စုံသော အကျိုးစီးပွါး။ ကရေတိ ကမ္မသမ္ဘဒံ၊ လဘတိ စတ္ထသမ္ဘဒံ။ အံ၊ ၃။၇၀။ လဘတိ စတ္ထသမ္ဘဒန္တိ အတ္ထဥ္စ ပရိပုဏ္ဏံ လဘတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။

အတ္ထသမ္ဗန္ဓ (ပု) [အတ္ထ+သမ္ဗန္ဓ] အနက်၏ ဆက်စပ်ခြင်း။ အနက် အဆက်အစပ်။ "ဣဓမ နုဿ အရညသ္မိ"န္တိအာဒီနံ အဇ္ဈေဝ ဟျုဂါထာနံ ဝေမတ္တသမ္ဗန္ဓော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၇၂။

အတ္ထသမ္ဘဝ (ပု) [အတ္ထ+သမ္ဘဝ] အနက်၏ ဖြစ်သင့်ခြင်း။ တတ္ထ တထာ, ဣဓ စ အညထာ အတ္ထသမ္ဘဝတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၉၀။

အတ္ထသရိက္ခတာ (ထီ) [အတ္ထ + သရိက္ခတာ] အနက်တူသည်၏အဖြစ်၊ အနက်တူခြင်း။ အနန္တ-ရသမနန္တရာ ပိ အတ္ထသရိက္ခတာယ ဧကံ ယုဂ-ဠကံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၂။

အတ္ထသလ္လက္ခဏ (နထီ) [အတ္ထ+သလ္လက္ခဏ] အကျိုးတရားတို့ကို ကောင်းစွာ — မှတ်ခြင်း— မြင်ခြင်း။ အတ္ထသလ္လက္ခဏေ ပညာ အတ္ထပဋိ-သမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၁၁၅။ သလ္လက္ခဏေတိ အတ္ထာဒီနံ သမ္မာ ဒဿနေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၄။

အတ္ထသလ္လာပိက (ထီ) [အတ္ထ + သလ္လာပိကာ] အကြောင်းကိစ္စ — အကျိုးအကြောင်း — ကို အတုံ့အပြန်ပြောဆိုခြင်းကိုပြတတ်သော၊နှစ်ဦး— နှစ်ယောက်—အချင်းချင်း —အချီအချ — ပြောဆိုခြင်းကို ပြတတ်သော၊ ပုဂ္ဂိုလ်နှစ်ဦးတို့ပြောဆိုသောစကားကိုပြတတ်သော။ တတ္ထာယံ အတ္ထ-သလ္လာပိကာ ဥပမာ။မ၊ဋ္ဌ၊၁ ၃၁၉။ အတ္ထသလ္လာ-ပိကာတိ အတ္ထဿ သလ္လာပိကာ ဒွိန္နံ အဝိပ္ပေ-တတ္ထသလ္လာပဝိဘာဝိနီတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒွိန္နံ ဟိ ဝဓနံ သလ္လာပေါ။ မဋီ၊၂။၁၂။

အတ္ထသာဓက (တိ) [အတ္ထ + သာဓက။ ထိန္ဒ အတ္ထသာဓိကာ။] (၁) အကျိုးကိုပြီးစေတတ်သော။ တံ အတ္ထသာဓကံ...ကေမ္ပိ ပဓံ သော-ယျောပေါလိတိ အတ္ထော။မမ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၀။ အတ္ထ-သာဓိကာ ယန သတ္တမဇာနစေတနာ ဥပပဇ္ဇဝေ-

ဒနီယကမ္မံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၂၃၆။ အံဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၄။ အတ္ထသာဓိကာတိ ဒါနာဒိပါရမိတာတိပါ- တာဒိအတ္ထာယ နိပ္ဖါဒိကာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၃၇၇။ အံဋီ၊ ၂။၁၀၁။ (၂) အကြောင်းကိစ္စ—ခိုးခြင်း ကိစ္စ—မပြီးမီကပင် ပါရာဇိကကျခြင်းဟူသော အကျိုးကိုပြီးစေတတ်သော ခိုးခြင်း၊ ခိုးခြင်း ၂၅-ပါးတွင်တပါး။ ပဉ္စ အဝဟာရာ သာဟတ္ထိ- ကော အာဏတ္တိကော နိဿဂ္ဂိယော အတ္ထသာ- ဓကော ဓုရနိက္ခေပေါတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၃။ ကိရိယာသိဒ္ဓိတော ပုရေတရမေဝ ပါရာဇိကာ- ပတ္တိသခ်ါတံ အတ္ထံ သာဓေတီတိ အတ္ထသာဓ- ကော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၂၈-၉။ (ဝိမတိ၊၁။၁၇၃-၄။ ကခ်ါ။ ၁၁-၇-တို့လည်းကြည့်။)

အတ္ထသာဓန (န) [အတ္ထ+သာဓန] အကျိုးပြီး ခြင်း၊ ကိစ္စပြီးခြင်း။

အတ္ထသာဓနတာ (ထီ) [အတ္ထ+သာဓနတာ] အကျိုးပြီးသည်၏အဖြစ်၊ ကိစ္စပြီးသည်၏အဖြစ်။ အာယုပါတော အတ္ထသာဓနတာယ အပစိတံ န ကရောတိ။ မိလိန္ဒ။၁၈၀။

အတ္ထသိဒ္ဓိ (ထီ) [အတ္ထ+သိဒ္ဓိ] အကျိုးပြီးခြင်း။ အတ္ထသိဒ္ဓိ ဥပဂတာ။ မိလိန္ဒ။၁၂၉။ ဓဝမတ္ထသိဒ္ဓိ လဘာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၂။ အတ္ထသိဒ္ဓိကရ-လည်း ကြည့်။

အတ္ထသိဒ္ဓိကရ (တိ)[အတ္ထသိဒ္ဓိ+ကရ+အ]အကျိုး ပြီးခြင်း—ဝါကျအနက်ကို တပန်သိစေခြင်း—ကို ပြုတတ်သော။ ပဋိစ္စသဒ္ဒေါ စ ပနာယံ သမာနေ ကတ္တရိ ပုဗ္ဗကာလေ ပယုဇ္ဇမာနော အတ္ထသိဒ္ဓိ- ကရော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၅၀။ အတ္ထသိဒ္ဓိ- ကရောတိ ဝါကျတ္ထပဋိပတ္တိကရော။ ပဋိစ္စ- သမုပ္ပါဒေါတိ ဟိ ဧတ္ထ ဝါကျတ္ထာဝဗောဓော လဗ္ဘ အတ္ထသိဒ္ဓိတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၃၁။

အတ္ထသူစန (န) [အတ္ထ+သူစန] (၁) အနက်ကို ပြခြင်း။ (တိ) (၂) အနက်ကို ပြတတ်သော။ အတ္ထသူစနာဒိတော သုတ္တံ ပရိယတ္တိဓမ္မော။ နေတ္တိဋ္ဌ။၁၁။

အတ္ထဟာပန (န) [အတ္ထ+ဟာပန] (၁)အကျိုး စီးပွါး ပျက်ပြားဆုတ်ယုတ်စေခြင်း။ (တိ) (၂) အကျိုး စီးပွါး—ပျက်ပြား ဆုတ်ယုတ်စေတတ် သော—ပျက်ပြားဆုတ်ယုတ်ကြောင်း ဖြစ် သော။

အတ္ထဟာပနဘာယ (န) [အတ္ထဟာပန + ဘယ] အကျိုးစီးပွါး ပျက်ပြားဆုတ်ယုတ်စေတတ်သော ဘေး။ ဧတံ ဘယန္တိ ဧတံ အတ္ထဟာပနဘယံ။ အတ္ထနော သမာပတ္တိဟာနိံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၆၅။

အတ္ထဟေတု (ပု) [အတ္ထ + ဟေတု] ဥစ္စာ— စီးပွါး—ဟူသောအကြောင်း၊ ဥစ္စာ—စီးပွါး— ကို ရလိုသော အကြောင်း။ ဗဟုဇ္ဇနော ဘဇတိ အတ္ထဟေတု။ ဇာ၊၁။၃၂၀။ ဗဟုဇနော ဘဇတေ အတ္ထဟေတုတိအာဒိသု ဓနေ။ သံဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၀။

အတ္ထာကာရ (ပု) [အတ္ထ+အာကာရ] အနက်ဟူ သောအကြောင်း၊သိအပ်သောအနက်ဟူသော— အခြင်းအရာ—အချက်အလက်။ ဣမိနာ ဟိ အတ္ထပဒဒွယေန အက္ခရပဒေဟိ ဝိဘာဝိယ- မာနေနာ အတ္ထာကာရော ဂဟိတော။ ...ဣမ ပုရိ- မနယေနဝ ဗျဉ္ဇနာကာရေဟိ နိဒ္ဒိသိယမာနော အတ္ထာကာရော ဒဿိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ...ဧတ္ထာပိ နိရုတ္တိနိဒ္ဒေသသင်္ခါတေဟိ ဗျဉ္ဇနပဒေဟိ နိဒ္ဒိ- သိယမာနော အတ္ထာကာရော ဝုတ္တော။ ...သော စ သုတ္တတ္ထော သင်္ကာသနာဒိအာကာရောတိ။ နေတ္တိ၊ ၄။၃၂-၃။ သင်္ကာသနပကာသနာဒယော ဟိ အတ္ထာကာရတ္တာ အတ္ထပဒါနိတိ ဝုစ္စန္တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၂၈။ (ပါရာ၊ ဂဏ္ဌိသစ်၊ ၂။၇၀-၁- လည်းကြည့်။) အတ္ထပဒ-လည်းကြည့်။

အတ္ထာတိသယ (ပု) [အတ္ထ+အတိသယ] အနက် လွန်ခြင်း၊ အနက်လွန် အနက်အထူး၊ သဒ္ဒါ၏ ဟောဆိုမြဲ အနက်ထက် ပိုလွန်၍အနက်အထူးကို ဟောဆိုခြင်း။ "ဗုရသာဟိ ဝါဓာဟိ ပကြုဇ္ဇ- မာနော အာသဇ္ဇ မံ တွံ ဝဒသိ ကုမာရ"တိ

ဇေတ္တ ပကြုတ္တမာနေ့ာတိ ပဒဿ အတ္ထာဝဏ္ဏ-နေ့ာတိ အတ္တပဋိပါဒနံ ဝိယ တတ္တ တတ္တ ယထာယောဂံ ဝိသေသတ္ထယောဇေါ ဓာတုနံ အတ္တာတိသယေန ယောဇေါ နာမ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၂၉။

အတ္တာဓိဂမ (ပု) [အတ္တ + အဓိဂမ] အကျိုးစီးပွါးကိုရခြင်း။ ဝဇနပထန္တိ ဝဇနံ။ ဝဇနမေဝ ဟိ အတ္တာဓိဂမဿ ဥပါယဘာဝတော "ဝဇနပထ"န္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိမာနဋ္ဌ။ ၂၄၄။

အတ္တာနတ္တ (ပု) [အတ္တ+အနတ္တ] (၁) အကျိုးရှိ, အကျိုးမဲ့၊ အကျိုးရှိ, မရှိ။ အတ္တာနတ္တံ ပရိဂ္ဂ-ကိတ္ဝာ အတ္တပဋိဂ္ဂဟဏံ သာတ္ထကသမ္ပဇညံ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၆၅။ မ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ ကောဓော နာမ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော သုဘာသိတဒုဗ္ဘာသိတံ အတ္တာနတ္တံ ဟိတာဟိတံ ဇာနိတုံ န ဒေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ နာယံ ဓမ္မံ အဝေ့ ဝါ၊ အတ္တာနတ္တဉ္စ ဗုဇ္ဈတိ။ ဇာ၊ ၁။၆၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၁။ (၂) အကြောင်းဟုတ်, မဟုတ်။ အတ္တာနတ္တံ ကာရဏာကာရဏံ အနေ့ာ-ဂါဓေဟန္တော အတီရေန္တော န ကောဓိ ပဉ္စံ အဓိဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၉။ (၃) ကြီးပွါးခြင်း, ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ ဒွိသု အတက္ကဂ္ဂါဟတက္ကဂ္ဂါဟ-သခ်ါတေသု ဌာနေသု ဂုဏဒေါသံ ဝုဒ္ဓိဟာနိံ အတ္တာနတ္တံ ဥတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၁။ အတ္တာနတ္တေ စ ကောဝိဒေါ။ အပ၊၁။၄၃။ အတ္တေ ဝုဒ္ဓိယံ အနတ္တေ ဟာနိယံ စ ....။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။

အတ္တာနတ္တကုသလ (တိ) [အတ္တာနတ္တ + ကုသလ] အကျိုးရှိ, မရှိ၌ လိမ္မာသောသူ။

အတ္တာနတ္တကုသလတာ (ထီ) [အတ္တာနတ္တကုသ-လ + တာ] အကျိုးရှိ, မရှိ၌ လိမ္မာသောသူ၏ အဖြစ်။ သုဆုမေဓယမန္တပမာဒဋ္ဌာနာ ဝေရ-မဏိယာ ... ပဒဿိတာ အတ္တာနတ္တကုသလ-တာတိ ဝေမာဒိနိ ဖလာနိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၄။ အတ္တ³ (၇) အနက်လည်းကြည့်။

အတ္တာနတ္တဇာနနက (တိ) [အတ္တာနတ္တ+ဉာ+ဏ္ဏု] အကျိုးရှိ မရှိကို သိတတ်သောသူ။ ဧဝံ ခေါ် ဖြာဟ္မဏ အတ္တာနတ္တဇာနနကော (အနတ္တ-ဇာနနကောသိ) နာမ မယာ သဒိသော နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၈။ အတ္တ³ (၇) အနက်လည်းကြည့်။

အတ္တာနတ္တပရိဂ္ဂဏှန (န) [အတ္တာနတ္တ + ပရိဂ္ဂဏှန] အကျိုးရှိ မရှိကိုဆင်ခြင်သိမ်းဆည်းခြင်း။ ဝိသေ-သမဓိဂစ္ဆတီတိ ဧဝံ အတ္တာနတ္တပရိဂ္ဂဏှနံ ဝေဒိ-တဗ္ဗံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၈။ အတ္တပရိဂ္ဂဏှန-လည်းကြည့်။

အတ္တာနတ္တဝိနိစ္ဆယ (တိ) [အတ္တ + အနတ္တ + ဝိနိစ္ဆယ] ကြီးပွါးခြင်း, ဆုတ်ယုတ်ခြင်း — အမှုဟုတ်, မဟုတ် — ကို ဆုံးဖြတ်ရာဖြစ်သော။ ကာရ-ဏေယျံ သတံ တတ္တ၊ အတ္တာနတ္တဝိနိစ္ဆယံ။ အပ၊ ၁။၄၃။ အတ္တာနတ္တဝိနိစ္ဆယံ ဝဇ္ဇိ အဝဇ္ဇိ ဝိနိစ္ဆယကရဏတ္တံ ဝိနိစ္ဆယသာလံ ကာရဃေတိ သမ္ဗန္ဓော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၀။

အတ္တာနန္တရ (တိ) [အတ္တ + အနန္တရ] တစ်ခုတခုသော တရားဖြင့် အခြားမရှိသော။ အတ္တ³ (၁၅) အနက်လည်းကြည့်။

အတ္တာနန္တရတာ (ထီ) [အတ္တာနန္တရ + တာ] တစ်ခုတခုသော တရားဖြင့် အခြားမရှိသည်၏ အဖြစ်။ အတ္တာနန္တရတာယ အနန္တရပစ္စယော၊ ကာလာ-နန္တရတာယ သမနန္တရပစ္စယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၃၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၆၆။ အတ္တာနန္တရတာယာတိ အတ္တနော ကေနစိ ဓမ္မေန အနန္တရတာယ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၂။၂၇၃။

အတ္တာနိသံသ (ပု) [အတ္တ + အာနိသံသ] (၁) အကျိုးဆက်၊ အကျိုးအာနိသင်။ အတ္တဝသ (၂) အနက်ကြည့်။ (၂) အကြောင်း။ အတ္တဝသ (၄) အနက်ကြည့်။

အတ္တာနုဂတ (တိ) [အတ္တ + အနုဂတ] အနက်သို့ အစဉ်လိုက်သော၊ အနက်နှင့် လျော်သော။ တယိဒံ နာမံ တဒါ မယှံ အတ္တာနုဂတမေဝါတိ ဒဿေန္တော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၉၆။ အနွတ္တ-လည်းကြည့်။

အတ္တာနုပရိဝတ္တိ (ထီ) [အတ္တ+အနုပရိဝတ္တိ] (၁) အနက်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်း။ တတ္တ အတ္တာနုပရိ-

ဝတ္တိ ဗျဉ္ဇနေန ပန ဗျဉ္ဇနာနုပရိဝတ္တိ အတ္ထေန...။ ပေဋကော။ ၁၇၆။ (တိ) (၂) အနက်သို့ အစဉ်လိုက်ခြင်းရှိသော။ အတ္ထာနုပရိဝတ္တိ ဗျဉ္ဇနံ ဟောတိ။ ပေဋကော။ ၂၂၄။ နု ဟိ ဧတ္ထ အတ္ထာနုပရိဝတ္တိ ဗျဉ္ဇနံ ယထာ ပဌမံ အဓိတ-ပဋ္ဌေသု။ ၎င်း။ ၂၂၆။

အတ္ထာနုရူပ (တိ) [အတ္ထ + အနုရူပ] အကျိုးအား လျော်သော။ အတ္ထာနုရူပံ ဓမ္မေသု ဓမ္မာနုရူပံ အတ္ထေသု။ ဓီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁ဂ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃။ ... ကာရိယာနုရူပံ...။ သာရတ္ထ၊၁။ ၈၀။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။ ၁၀၈။

အတ္ထာနုသာရ (ပု) [အတ္ထ + အနုသာရ] အနက်ကို – အစဉ်လျှောက်ခြင်း – အစဉ်မှီးခြင်း။

အတ္ထာနုသာရဝေါဟာရ (ပု) [အတ္ထာနုသာရ + ဝေါဟာရ] အနက်ကို – အစဉ်လျှောက်၍ – အစဉ်မှီး၍ – ခေါ်ဝေါ်ခြင်း – ခေါ်ဝေါ်သော အမည်သညာ။

အတ္ထာနုသာရဝေါဟာရကုသလ (ပု) [အတ္ထာနုသာရဝေါဟာရ + ကုသလ] အနက် – ပရမတ္ထတရား – ကို – အစဉ်လျှောက်၍ – အစဉ်မှီး၍ – ခေါ်ဝေါ်ခြင်း – ခေါ်ဝေါ်သောအမည်သညာ – ၌ လိမ္မာ – ကျွမ်းကျင် – သော၊ သူ။ အတ္ထာနုသာရဝေါဟာရကုသလေန မုနိနာ ဝေဓိဘာသိတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၅၂။ အတ္ထာနုသာရဝေါဟာရကုသလေနာတိ ပရမတ္ထမွာနုဂတ-ဝေါဟာရနိပုဏေန။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၃၅။

အတ္ထာနုသာသန (နု) [အတ္ထ + အနုသာသန] (၁) ကိစ္စအဝဝကို – ဆုံးမ (တိုင်ပင်ဆွေးနွေး ဆုံးဖြတ်)ရာ ဖြစ်သော – ဆုံးမခြင်း။ သင်္ဂါဝိ-ရေတိ ရာဇကုလာနံ အတ္ထာနုသာသနသင်္ဂါ-ဂါရေသာလာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၇၃။ တေသံ ရာဇူနံ သဟ အတ္ထာနုသာသနံ အဂါရန္တိပိ သင်္ဂါဂါရံ....။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁။ (၂) အကျိုးစီးပွါးတို့ကိုဆုံးမခြင်း။ ဧဟ အတ္ထာနုသာသနေသု ပရိဂ္ဂဟာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၅။ (ဋီကာ အတ္ထာနုသာသနီသု- ရှိသည်၊ ၎င်းကြည့်။)

အတ္ထာနုသာသနီ (ထီ) [အတ္ထ + အနုသာသနီ] အကျိုးစီးပွါးတို့ကို ဆုံးမခြင်း။ အတ္ထာနုသိဋ္ဌိ-ကြည့်။

အတ္ထာနုသိဋ္ဌိ (ထီ) [အတ္ထ + အနုသိဋ္ဌိ] အကျိုးစီးပွါးတို့ကိုဆုံးမခြင်း။ အတ္ထာနုသိဋ္ဌီသု ပရိဂ္ဂ-ဟေသု စ။ ဒီ၊၃။ ၁၂၉။ အတ္ထာနုသိဋ္ဌီသု ပရိဂ္ဂ-ဟေသု စာတိ ဧဟ အတ္ထာနုသာသနေသု ပရိဂ္ဂဟာ အတ္ထာနတ္ထံ ပရိဂ္ဂါဟကာနံ ဥဿာနံ တေသုတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၅။ အတ္ထာနု-သာသနီသူတိ အတ္ထာနံ ဟိတာနံ အနုသာသနီသု။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၇။

အတ္ထာပဂတ (တိ၊နု) [အတ္ထ + အပဂတ] အနက်မှ ကင်းသော၊ မစပ်ယှဉ်သော အနက်ရှိသော၊ အချင်းချင်းမစပ်သောပုဒ်နက်ရှိသော – စကား။ "အတ္ထာပဂတံ အဘိတ"န္တိ အတ္ထတော အပ-ဟရန္တံ။ မဟာနိ၊ ၁၂၈။ အတ္ထာပဂတန္တိ အတ္ထ-တော အပဂတံ၊ အတ္ထော နတ္ထီတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၄၃။ အတ္ထာပဂတံ ဟိ ဗျဉ္ဇနံ သမ္ဖပ္ပလာပံ ဘဝတိ။ နေတ္တိ။ ၁၉။ အတ္ထာပဂတန္တိ အတ္ထတော အပေတံ၊ အသမ္ဗန္ဓတ္ထံ ဝါ ဒသာဒိမာဒိဝစနံ ဝိယ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ၊ ၇၉။ အတ္ထတော အပေတန္တိ အယုတ္တတ္ထံ။ အသမ္ဗန္ဓတ္ထန္တိ အညမညံ အသမ္ဗန္ဓ-ပဒတ္ထံ။ နေတ္တိ၊ဋီ၊ ၅၅။

အတ္ထာပတ္တိ (ထီ) [အတ္ထ + အာပတ္တိ။ (အတ္ထာ-ပတ္တိ၊ အတ္ထာပြာပ္တိ-သံ)] အနက်အားဖြင့် ရောက်ခြင်း၊ မဆိုအပ်သောအနက်၏ ပြီးခြင်း၊ မဆိုသော်လည်းဆိုရာရောက်ခြင်း။ အနုမာနာဒိ-ပဋိက္ခေပေါဘိ အနုမာနဥပမာနအတ္ထာပတ္တိ-အာဒိပဋိက္ခေပေါ ကေဗွမာအတ္ထာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၃၇။ ယဒကိဉ္စိတ် အတ္ထတော အာပဇ္ဇတိ၊ သာ အတ္ထာပတ္တိ၊ နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-၃၃၄။ (၎င်းအတ္ထာပတ္တိကို မိမံသာ ဆရာတို့က ပမာဏ

(အနက်မှန်ကို သိကြောင်း) တပါးအဖြစ်ဖြင့် ယူသည်၊ နျာယဆရာတို့ကမူကား ၎င်းကို အနုမာန၌ သွင်း၍ ပမာဏသီးခြားတခုမဟုတ်ဟု ဆိုသည်။ ၎င်းသည် တန္တယုတ္တိ ၃၂-ပါးတွင် တပါးအပါအဝင်လည်းဖြစ်သည်။ အတ္တာ အာပတ္တိ အတ္တာပတ္တိ၊ အာပတ္တိ ပတ္တိ ပသင်္ဂေါ။ ယတြာဘိဓီယမာနေ အတ္ထေ ယော အညော အတ္ထော ပသဇ္ဇတေ၊ သော အတ္တာပတ္တိ၊ ယထာ မေဃေသု အသန္တေသု ဝုဋ္ဌိ န ဘဝတိ၊ ကိမတြ ပသဇ္ဇတေ ? သန္တေသု ဘဝတီတိ။ နျာယဘာသာ၊ ၂၊၂။၁။ အတ္ထဿ အနုတ္တတ္ထဿ အာပတ္တိ သိဒ္ဓိ။ သဒ္ဒေနာနုပဋ္ဌာပိတတ္ထဿ သိဒ္ဓိရူပေ မိမံသကောက္တေ ပမိတိဘေဒေ၊ ယထာ ပီနော ဒေဝဒတ္တော ဒိဝါ န ဘုဉ္ဇတိ ဣတျာဒေါ ပီနတ္တဝိသိဋ္ဌဿ ဒေဝဒတ္တဿ ရတ္တိဘောဇိတ္တရူပဿ အတ္ထဿ သဒ္ဒါနုတ္တဿာပိ သိဒ္ဓိ၊ ဝေသည်...။ ဝါစပ္ပတိ။) တွင်းကြီးနိဿယ၊ ၃၃,၄၂-တို့နှင့် ၎င်းအဖြေမျှား။နယရှေ့သိန်းဆောင်း နိဿယ်နှင့် ပုဒ်စစ်တို့လည်းကြည့်။

အတ္တာပါယ (ပု) [အတ္တ+အပါယ]ကြီးပွါးတိုးတက်ခြင်းမှကင်းမဲ့ခြင်း၊ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။အတ္တာပါယေ ဇေဟန္တိ နံ။ ဇာ၊၁။၁၆၇။ အတ္တာပါယေ ဝဓိယာ အပဂမေန ပရိဟီနကာရဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။

အတ္တာပေတ (တိ) [အတ္တ + အပေတ] အနက်အဓိပ္ပါယ်မှကင်းသော။ အတ္တုပါလိ သံဏ္ဍာသာမတ္တိ အတ္တာပေတာ ဗျဉ္ဇနပေတာ။ဝိ၊၃။၅၀၈။ အတ္တာပေတာ အပဂတာ, "သံဏ္ဍာသာမတ္တို"တိ ဣမံ ပန ဗျဉ္ဇနမတ္တံ ဥပေတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၅။ အတ္တာပေတာ အပဂတာတိ သာမတ္ထိသာ ါတအတ္တာပေတာ အပဂတာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၂။

အတ္တာဘိသမယ (ပု) [အတ္တ+အဘိသမယ] အကျိုးစီးပွါးနှင့်ပေါင်းဆုံခြင်း၊ အကျိုးစီးပွါး၂-ပါးကိုရခြင်း။ အတ္တာဘိသမယာ ဓီရော။ သံ၊၁။၉၀။ အံ၊၁။၁၅၅။ အံ၊၂။၄၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၆။ အတ္တာဘိသမယာတိ အတ္ထပဋိလာဘာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၆။ အတ္တာဘိသမယာတိ အတ္တသမာဂမေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၄။ အတ္တာဘိသမယာတိ အတ္ထဿ အဘိသမာဂမေန၊ အတ္ထပဋိလာဘေနာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ အတ္တာဘိသမယာတိ ဒုဝိဓေသုပိ အတ္ထေသု ဟိတဿ ပဋိလာဘာ၊ လဒ္ဓေဗ္ဗေန သမိတိ သင်္ဂတိ သမောဓာနန္တိ သမယော၊ လာဘော။ သမယော ဧဝ အဘိသမယော။ အဘိမုခဘာဝေန ဝါ သမယော အဘိသမယောတိ ဧဝမေတ္ထ အဘိသမယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၇၇။ (အံ၊ဋီ၊၂။၃၀၂ ၌လည်း နည်းတူ။) (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၈၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၈-နှင့်ဆိုင်ရာ ဋီကာတို့လည်းကြည့်။)

အတ္တာဘောဂ (ပု)[အတ္တ + အာဘောဂ]အနက်—အဓိပ္ပါယ်—ကို ဆင်ခြင်ခြင်း။

အတ္တာဘောဂသမယ (ပု) [အတ္တာဘောဂ + သမယ] အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ဆင်ခြင်သောအခါ။ အာဝဇ္ဇနသမယေနာတိ ဘုမ္မတ္ထေ ကရဏဝစနံ၊ အတ္တာဘောဂသမယေတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၂။၇၁။

အတ္တာဒရ (ပု) [အာ + ထရ + အ] ခင်းခြင်း။ ကထိန်ခင်းခြင်း။ န အညတြ ပုဂ္ဂလဿ အတ္တာရာ အတ္ထတံ ဟောတိ ကထိနံ။ ဝိ၊၃။၃၅၃။ ဝိ၊၅။၃၀၂။ အတ္တာရဿ ကတာမေ ဓမ္မာ။ ဝိ၊၅။၃၀၄။ အတ္တာရဿာတိ ကထိနတ္ထာရဿ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၂။

အတ္တာဒရက (တိ) [အာ + ထရ + ဏ္ဍ] (ကထိန်) ခင်းသောရဟန်း။ အတ္တာရကေန ကထံ ပဋိပဇ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၅။၃၀၀။

အတ္တာဒရဇာတိက (တိ) [အတ္တာဒရ + ဇာတိ + က] (ကထိန်) ခင်းခြင်းလျှင် အကြောင်း (ဇာတိ) ရှိသော။ မာတိကာ စ ပလိဗောဓာ စ အတ္တာရနိဒါနာ အတ္တာရသမုဒယာ အတ္တာရဇာတိကာ အတ္တာရပဘဝါ အတ္တာရသမ္ဘာရာ အတ္တာရသမုဋ္ဌာနာ။ ဝိ၊၅။၃၀၅။

အတ္တာဓိကရနိဒါန (တိ) [အတ္တာဓိကရ+နိဒါန] (ကထိန်) ခင်းခြင်းလျှင် အကြောင်း(နိဒါန်း) ရှိသော။ အတ္တာဓိကရဏဝတ္ထုက-ကြည့်။

အတ္တာဓိကရပဘဝ (တိ) [အတ္တာဓိကရ+ပဘဝ](ကထိန်) ခင်းခြင်းလျှင် အကြောင်း (ပဘဝ) ရှိသော။ အတ္တာဓိကရဏဝတ္ထုက-ကြည့်။

အတ္တာဓိကရမာသ (ပု) [အတ္တာဓိကရ+မာသ] (ကထိန်) ခင်းရာဖြစ်သောလ။ကထိနဿ အတ္တာဓိကရမာသော ဇာနိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၅။၃၀၀။

အတ္တာဓိကရဝိပတ္တိ (ထီ) [အတ္တာဓိကရ+ဝိပတ္တိ](ကထိန်) ခင်းခြင်းကိစ္စ၏ ပျက်ခြင်း။ ကထိနဿ အတ္တာဓိကရ ဝိပတ္တိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၅။၃၀၀။

အတ္တာဓိကရသမုဋ္ဌာန (တိ) [အတ္တာဓိကရ+သမုဋ္ဌာန] (ကထိန်) ခင်းခြင်းလျှင် အကြောင်း(သမုဋ္ဌာန်) ရှိသော။ အတ္တာဓိကရဏဝတ္ထုက-ကြည့်။

အတ္တာဓိကရသမုဒယ (တိ) [အတ္တာဓိကရ+သမုဒယ] (ကထိန်) ခင်းခြင်းလျှင် အကြောင်း(သမုဒယ) ရှိသော။ အတ္တာဓိကရဏဝတ္ထုက-ကြည့်။

အတ္တာဓိကရသမ္ပတ္တိ (ထီ)[အတ္တာဓိကရ+သမ္ပတ္တိ](ကထိန်) ခင်းခြင်းကိစ္စ၏ ပြည့်စုံခြင်း။ ကထိနဿ အတ္တာဓိကရသမ္ပတ္တိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၅။၃၀၀။

အတ္တာဓိကရသမ္ဘာရ (တိ) [အတ္တာဓိကရ+သမ္ဘာရ] (ကထိန်) ခင်းခြင်းလျှင် အကြောင်း (သမ္ဘာရ) ရှိသော။ အတ္တာဓိကရဏဝတ္ထုက-ကြည့်။

အတ္တာဝဟ (တိ)[အတ္ထ+အာ+ဝဟ+အ]အကျိုးစီးပွါးကိုဆောင်သော။ ဟောတိ တာဒိသကော ကာလော၊ ယတ္ထ အတ္တာဝဟံ သုတံ။ ဇာ၊၁။၁၃၄။ အတ္တာဝဟံ သုခါဝဟန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ အတ္တာဝဟန္တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကာသမ္ပရာယိကပရမတ္ထသညိတဟိတာဝဟံ။ သာရတ္ထ၊၁။၃၃၇။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၁။

အတ္တာဝဟတာ (ထီ) [အတ္တာဝဟ+တာ]အကျိုးစီးပွါးကို ဆောင်တတ်သည်၏အဖြစ်။ သုဘာသိတာတိ သုဋ္ဌု ဘာသိတာ၊ တေနဿာ အတ္တာဝဟတာ ဒီပေတိ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ အတ္တာဝဟတာနန္တိ ဟိတာဝဟကာသံ ပတိ အာဟ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၅။

အတ္ထိ ၁ (ဗျ) [အတ္ထိ ၂ နှင့် အသင့်တူသော နိပါတ်ပုဒ်။ ကြိယာနှင့်စပ်၍ မှတ်ဖွယ်ကို ရှု။ နှ၊၁၀၉၊ ၁၁၄။ နိတိ၊ပဒ။၁၀၅-က။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၂၄၁၊ ၆၂၁၊ နှ၊၃၁၁-တို့တွင်-ကြည့်။ နိပါတ် အတ္ထိ, နာမ်အတ္ထိ, အာချာတ် အတ္ထိ ဟု အတ္ထိ ၃-မျိုး ရှိကြောင်း (သဒ္ဒတ္ထဘေဒစိန္တာ၊ ၇၀-ဝသည်)အဆိုမျှသော်လည်း နိတိ၌ အာချာတ်,နိပါတ်ဟု ၂-မျိုးသာဆိုသည်၊ အတ္ထိယာ ၈၀ ဝသည်ကိုလည်း နာမ်အတ္ထိဟု မဆိုပဲ နိပါတ် ဟုသာ ဆိုသည်။ တေသု ဟိ အတ္ထိသဒ္ဒေါ အာချာတနိပါတဝသေန ဒိဋ္ဌတိ "အတ္ထိ သန္တိ သံဝိဇ္ဇတိ, အတ္ထိ ခီရာ ဗြာဟ္မဏီ"တိအာဒီသု။ နိတိ၊ပဒ။၁၀၆။ အတ္ထိဘိ ပဒံ အာချာတနိပါတဝသေန ဒုဝိဓန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ နိတိ၊ဓာ။၁၃၆။ နိရုတ္တိဒီပနီ၊၂၇၇-၌ကား အာချာတပဋိရူပက, နာမပဋိရူပက ဟု ၂-မျိုးခွဲသည်။ဓာန်၊၁၁၅၄ လည်း-ကြည့်။) (၁) ရှိ၏၊ရှိကုန်၏။ (အရာအားလျော်စွာ ကေဝုဇ်ဗဟုဝုစ် အနက်ဖြစ်သင့်သလိုပေးရသည်။) အတ္ထိ တုမှံ ဘေရဟိ၊ န တုမှံ နတ္ထိ၊ . အတ္ထာဟံ ဘေရဟိ၊ နာဟံ နတ္ထိ။ဒီ၊၁။၁၈၅။ပုတ္တာ မတ္ထိ ဓနံ မတ္ထိ။ဓမ္မ။ ၂၂။ ပုတ္တာ မတ္ထိ ဓနံ မတ္ထိတိ ဧတ္ထ ပန အတ္ထိသဒ္ဒေါ နိပါတော၊ တေနဿ ဧကဝစနဗဟုဝစနကော ဟောတိ။ နိတိ၊သုတ္တ။၁၁၃၃။ ယံ ကိဉ္စိ ရတနံ အတ္ထိ ...ရဇတံ ဇာတရူပဉ္စ၊ မုတ္တာ ဝေဠုရိယာ ဗဟူ။ ဇာ၊၂။၉၈။ (နိတိ၊ဓာ။၁၃၆-လည်းကြည့်။) အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အဇာတံ အဘူတံ... ။ဥဒါန၊၁၂၄။အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ တဒါယတနံ... ။မ၊၁။၉။ အတ္ထိ ဣမသ္မိံ ကာယေ ကေသာ...။ ခုဒ္ဒက။၂။ အတ္ထိတိ သံဝိဇ္ဇန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၂၈။ ယေ ကေစိ ပါဏဘူတတ္ထိ။ ခုဒ္ဒက။၁၁။ သုတ္တနိ။ ၃၀၁။ အတ္ထိတိ သန္တိ သံဝိဇ္ဇန္တိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ အတ္ထိ ဝသာ အတ္ထိ ဓေနုပါ။ သုတ္တနိ။၂၈၃။ ဘဂ္ဂေ နာဂသေန အတ္ထိ လောကေ ယက္ခာ နာမ။ မိလိန္ဒ။၂၆၃။ ယေ ဝါ

ပနု တသ္မိံ သမယေ အညေပိ အတ္ထိ ပဋိစ္စသမုပ္ပန္နာ အရူပိနော ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ၊၁၇။ (၂) ထင်ရှားရှိသောအရာ။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ တဒါယတနံ။ ဥဒါန။ ၁၇၇။ အတ္ထိတိ ဝိဇ္ဇတိ၊ ပရမတ္ထတော ဥပလဗ္ဘတီတိ အတ္ထော။ ဥဒါန ဋ္ဌ။၃၅၂။ အတ္ထိ ဟောဟိတိ သော မဂ္ဂေါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၇။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၃၄။ အတ္ထိ ဟောဟိတိဘိသော ဝိဇ္ဇမာနော ဘဝိဿတိ။ မူလဋီ၊ ၁။၂၅။ (အတ္ထိ ဟူသော အာချာတ်ပုဒ်သည် ဟောဟိတိဟူသော အာချာတ်၌ ကတ္တားဖြင့်ဖြစ် သတည်း။ အဋ္ဌသာ၊နိသျ၊၁။၁၀၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၉၁-၅၌ကား "အတ္ထိတိ အဝဿံ ဥပလဗ္ဘတိ" ဟု ဖွင့်သည်၊ ယင်းအလို အတ္ထိကား အာချာတ်။သဒ္ဒါပဒီက။ ၇၀-အဖြေ၌ကား နာမ် ဟု ဆိုသည်။ အတ္ထိ ခီရာ ဗြာဟ္မဏီတိ အတ္ထိသဒ္ဒေါဝိဇ္ဇမာနတ္ထေ နိပါတော။မောဂ်၊၃။၁၇။အတ္ထိ ခီရာ ဗြာဟ္မဏီတိ ဧတ္ထ နိပါတောယေဝ။ နိတိ၊သုတ္တ။ ၁၀၃၃။) အတ္ထိဘာဝ, အတ္ထိတာဝ-တို့လည်းကြည့်။ (၃) ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သော သတ္တိ၊ အတ္ထိပစ္စည်း။ အတ္ထိယာ နဝ။ ပဋ္ဌာန၊၁။ ၂၈။ အတ္ထိယာ တေရသ။ ၎င်း။၁၆၄။ (၄) အတ္ထိနာမ=ရှိမှ ရှိရလေခြင်း၊ ဖြစ်မှ ဖြစ်ရလေခြင်း။ (နာမသဒ္ဒါနှင့်ယှဉ်ရာ၌ အကူရစိန္တကဆရာတို့၏ အလိုဖြစ်သော မယုံကြည်ခြင်း,သည်းမခံနိုင်ခြင်း အနက်ထူး။) အတ္ထိ နာမ တာတ သုဒိန္န အာဘိဒေါသိကံ ကုမ္မာသံ ပရိဘုဉ္ဇိဿသိ။ ဝိ၊၁။၁၈။ အတ္ထိ နာမ တာတ ရဋ္ဌပါလ အာဘိဒေါသိကံ ကုမ္မာသံ ပရိဘုဉ္ဇိဿသိ။ မ၊၂။၂၅၁။ အတ္ထိ နာမ အာနန္ဒ ထေရံ ဘိက္ခုံ ဝိဟေသိယမာနံ အဇ္ဈုပေက္ခိဿထ။ အံ၊၂။၁၇၀-၁။ (အဖွင့်များကို ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၇၄-၅။ မဋ္ဌ၊၃။၂၀၆။ အံဋ္ဌ၊၃။၅၈-၉။ သာရတ္ထ၊၂။၉။ မဋီ၊၃။၁၄၂။ အံဋီ၊၃။၅၂-နှင့် မောဂ်၊နိသျ၊၆။ ၃-သုတ်တို့ကြည့်။) နာမ-လည်းကြည့်။

အတ္ထိ ၂ (ကြိ) [အသ(=ဘုဝိ) + တိ] ရှိ၏၊ဖြစ်၏။ အတ္ထိ စ မေ အယံ ကဒ်ါလိမ္ဗော ဥပ္ပန္နော။ ဒီ၊၂။၁၂၄။ အတ္ထိ ဒိန္နံ အတ္ထိ ယိဋ္ဌံ—။ မ၊၁။ ၃၅၈။ မ၊၂။၆၄။ အတ္ထိ ဧဝံ အသုညတံ။ မ၊၃။၁၄၇။ နှ ဟိ တဏှာ ကသိ အတ္ထိ။ ခုဒ္ဒက။ ၈။ ပေတ၊၁၂၉။ နှ နော သမံ အတ္ထိ တထာ-ဂတေန။ ခုဒ္ဒက။၅။ သုတ္တနိ။၃၁၂။ အတ္ထိတိ ဝိဇ္ဇတိ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၄၃။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၂၇၂။ အတ္ထိ ဇဏ်ဝလံ မမ။ထေရ။၂၆၆။ သတိ— နတ္ထိ နှ သတိ နှ သံဝိဇ္ဇတိ။ ရူဋ္ဌနိ။၁၁၁။ သန္တိ (ကေဝုစ်)—နတ္ထိ နှ သန္တိ နှ သံဝိဇ္ဇတိ။ မဟာနိ။ ၄၈၆၀၊၇၇၊၇၈။ သန္တိ (ဗဟုဝုစ်) — သန္တိ ဟူဓေ-ကစ္စေ စဏ္ဍာလာ။ ဝိ၊၂။၁၅။ သန္တိ သတ္တာ အပ္ပရဇက္ခဇာတိကာ။ ဝိ၊၃။၆။ ဒီ၊၂။၃၂။ မ၊၁။ ၂၂၄။ သံ၊၁။၁၀၇။ သန္တိ မဟာသမုဒ္ဒေ ယော-ဇနသတိကာပိ အတ္တဘာဝါ။ ဝိ၊၄။၄၂။ အံ၊၃။ ၄၀။ ဥဒါန။၁၄၁။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ ကေ သမဏဗြာဟ္မဏာ။ ဒီ၊၁။၂၆။ မ၊၁။၃၀၀။ အံ၊၁။ ၁၇၄။ ဓမ္မပနိတဿ နှ သန္တိ တာဏာ။ သံ၊၁။ ၅၃။ အံ၊၁။၁၅၄။ အသိ — တုမေဝ အသိ သမ္ဗုဒ္ဓေါ။ ဇာ၊၁။၂၆၅။ ကံသိ တွံ အာဝုသော ဥဒ္ဒိဿ ပဗ္ဗဇိတော။ ဝိ၊၃။၁၁၅။ တွံသိ အာစရိယော မမ။ ဝိမာန။၁၁၅။ နိဟာတော တုမသိ အန္တကာ။ ဝိ၊၃။ ၂၈။ သံ၊၁။၁၀၄၊၁၀၅။ နိဂ္ဂဟိတော တုမသိ။ ဒီ၊၁။၈။ တုမသိ အလ-မတ္တော မယာ ပုစ္ဆိတုံ ကထေတုံ ဝိသဇ္ဇေတုံ။ မဟာနိ။၃၇၀။ ဗဟုန္နာသိ မေဓာဝိသမ္မတော။ ဇာ၊၁။၁၉၂။ နသိ ရာဇာရဟော။ ဝိ၊၃။၁၃၁။ တဏ္ဍ'သိ ထာတ ကုမ္မ ခတော တဏ္ဍ ဥပဟတော။ သံ၊၁။၄၂၅။ ပဋိမာယသိ အာဝုသော။ ဇာ၊၁။ ၂၇။ ဇင္ဂိနံ ပဝရာ စ'သိ။ ဇာ၊၂။၁၃။ ဝိသဋ္ဌ-ဝနော စ'သိ။ ဇာ၊၂။၁၅၁။ တုဉ္စာသိ အာဂန္တု-ကော။ ဝိ၊၄။ ၃၀၅။ ကောနာသိ ဒုမ္မနော တာတ။ သံ၊၁။၁၂၅။ ကစ္စိ ပနာသိ တာတ ကုမ္မ အကုဒ္ဓတော အနုပဟတော။ သံ၊၁။၄၂၅။ ဒယာရော စာသိ ဒုမ္မေ။ ဇာ၊၁။၁၃၄။ ယုဝါ စ ဒယာရော စာသိ။ သုတ္တနိ။ ၃၄၁။ ဇာ၊၂။ ၁၅၇။ အနိမိတ္တာ'သိ။ ဝိ၊၁။၁၈၉။ နိပ်ိယတိ ဝိတ္ထာ-တရာ'သိ အဋ္ဌ။ ဇာ၊၁။၂၃၂။ အတ္တကာမာသိ မေ အမ္မ။ ဇာ၊၂။၁၄၉။ ကစ္စိသိ အပ္ပကိလ-

မထေန အဒ္ဒါနံ အာဂတော။ ဝိ၊၁။ ၂၂၂။ ကစ္စိသိ အပ္ပမံသိတာ။ ဝိ၊၂။၂၉၃။ ပဏ္ဍုပလာသောဝ ဒါနိသိ။ ဓမ္မ။ ၄၇။ ပဌမရန္တိ'သိ သိခရဏိ'သိ။ ဝိ၊၁။၁၈၉။ ဒေဝတာ နုသိ ဂန္ဓဗ္ဗော။ ဝိမာန။၁၁၄။ ဒေဝိ နုသိ တွံ ဥဒ မာနုသိ နု။ ဇာ၊၁။၂၀၆။ အကတညူသိ ဗြာဟ္မဏ။ ဓမ္မ။၆၈။ သဝနေန ပိယော မေ'သိ။ ဇာ၊၁။၂၆၀။ သတ္တာ စ မေ ဟောသိ သခါ စ မေ'သိ။ ဇာ၊၂။၁၄၅။ မနုဿောသိ၊ ပုရိသောသိ။ ဝိ၊၃။၁၃၁။ ဂဟကာရက ဒိဋ္ဌောသိ။ ဓမ္မ။၁၆။ ဝိဝဋ္ဋစ္ဆဒေါသိ သမန္တစက္ခု။ သုတ္တနိ။ ၃၃၅။ အတ္တကာမောသိ မေ ယက္ခ။ ဝိမာန။၁၁၅။ ပုဗ္ဗေဝ ခေါသိ မေ ဝုတ္တော။ ဇာ၊၂။၂၄၇။ သွာသိ ပါသာဏမာသိနော။ဇာ၊၁။၂၀။ အဝှ— တေ တုမှေ သေဋ္ဌံ ဝဏ္ဏံ ဟိတွာ ဟီန'မတ္ထ ဝဏ္ဏံ အဇ္ဈုပဂတာ။ ဒီ၊၃။၆၇။ တေ စတ္ထ အကတကလျာဏာ။ အံ၊၁။၁၅၄။ ကိသ တုမှေ အယျော အာဂတ'တ္ထ။ ဝိ၊၁။၁၉၈။ ခေမံ ပတ္တ'တ္ထ ဘိက္ခဝေါ။ မ၊၁။၂၈၉။ သုပ္ပဋိပန္နာ'တ္ထ မာရိသာ ဥဇုပ္ပဋိပန္နာ'တ္ထ မာရိသာ။ ဒီ၊၁။၁၇၈။ နဂ္ဂါ ဒုဗ္ဗဏ္ဏရူပါ'တ္ထ။ပေတ။၂၁၄။ ပသန္နမုခဝဏ္ဏာ'တ္ထ။ ဇာ၊၁။၁၃၁။ သုတာ စ ပဏ္ဍိတာတျ'တ္ထ။ ဇာ၊၂။၉၅။ ပဏ္ဍိတာတိ သတာ အတ္ထ။ ဇာ၊၄။၃၉၉။ ကာယ နု'တ္ထ ဘိက္ခဝေ ဧတရဟိ ကထာယ သန္နိသိန္နာ။ ဒီ၊၁။၂။ တုမှ ခေါ'တ္ထ နာဂါ အစိရုဠ္ဍ္ဍမ္ဗာ ဣမသ္မိံ ဓမ္မဝိနယေ။ ဝိ၊၃။၁၂၁။ အမှိ— တုမှ'မှိ သရဏံ ဂတာ။ ဇာ၊၁။၃၉၄။ တုမှာကံ သရဏံ ဂတာ အမှိ။ ဇာ၊၄။၅၉၇။ အဟ'မှိ ဂုထာဒီ...။ သံ၊၁။၄၂၆။ မန'မှိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌော။ဇာ၊၁။၂၃။ ဘုသ'မှိ ကုဒ္ဓေါတိ အဝေက္ခိယာန။ ဇာ၊၁။၁၇၈။ အဟဉ္စ ဝတ'မှိ ဆေခေါ သကရဏီယော။ ဒီ၊၂။၁၁၈။ န စ'မှိ အရဟံ ခီဏာသဝေါ။ သံ၊၂။၁၈၅။ န'မှိ ဒေဝ န ဂန္ဓဗ္ဗော။ ဇာ၊၁။၃၃၈။ အကာမိကာ ပဗ္ဗဇျာ'မှိ တယာ။ ဇာ၊၁။၂၁၀။ ဤဒိသ္မိ ကမ္မံ ကတွာ ဤဒိသံ'မှိ ဤဓာဂတော။ ဇာ၊၄။၃။၅၁၄။ ဥတုနိ'မှိ အယျေ။ ဝိ၊၁။၂၁။ လာဘိ'မှိ ပဌမဿ ဈာနဿ။ အံ၊၂။၃၄၆။ ဧဝံ ဟောတု'မှိ ဝန် ပဝိဋ္ဌော။ ဇာ၊၂။၁၄၃။ သတ္တာ စ တေ ဟောမိ သခါ စ တျ'မှိ (တေ+အမှိ)။ ဇာ၊၂။၁၄၅။ ကိံ နု ခေါ်မှိ ပဝိဋ္ဌော...။ မ၊၁။၁၃၉။ တမှာ ကုလာ ပဗ္ဗဇိတော'မှိ။ သုတ္တနိ။၁၄၁။ သဒ္ဓါယဟံ ပဗ္ဗဇိတော'မှိ ရာဇ။ ဇာ၊၂။၂၄။ အသ္မိ— အပိစ မေ အာဝုသော ပဌသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု ‘အသ္မိ’တိ အဓိဂတံ။ သံ၊၂။၁၀၅။ မန္တာ အသ္မိတိ သဗ္ဗမုပရုန္ဓေ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၁။ မဟာနိ။ ၂၆၇၊ ၂၆၈။ သဗ္ဗာဘိဘူ သဗ္ဗဝိဒူဟမသ္မိ။ ဝိ၊၃။၁၂။ မ၊၁။ ၂၂၇။ ဓမ္မ။၆၄။ အဟမသ္မိ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓော။ ဒီ၊၁။၈။ အဟမသ္မိ ဗြဟ္မာ မဟာဗြဟ္မာ။ ဒီ၊၁။၁၇။ ကုလံဝဒ္ဓနပ္ပဇိတော တယာ စ'သ္မိ။ ဇာ၊၂။၂၈။ ပဟီနတော စ'သ္မိ ဒသာနုဂ။ ဇာ၊၂။၈၈။ ဂုဏဂတော'သ္မိ။ဇာ၊၁။၂၀၆။ ဟန္ဒာဟံ ဟတစက္ခု'သ္မိ။ ဓမ္မ။၁၁။၁၁။ သက္ကမာရော သခါ တျ'သ္မိ။ ဇာ၊၂။၉၀။ သမုဒ္ဒတော တျ'သ္မိ အဟံ ပပါတာ။ ဇာ၊၂။၂၉၉။ အဟံ နု ခေါ'သ္မိ၊ နော နု ခေါ'သ္မိ၊ ကိံ နု ခေါ'သ္မိ၊ ကထံ နု ခေါ'သ္မိ။ မ၊၁။၁၀။ ထဝေဝ အတ္တာယ ဂုဏာဂတော သ္မိ။ ဇာ၊၁။ ၁၇၆။ ယဓော ပဏ္ဍော'သ္မိ ဝိညူတံ။ ဇာ၊၁။ ၂၄၀။ ဇာ၊၂။၁၇၅။ ဧသိယာ။၄၁၆။ အမှ —အဝိညာပိတတ္တာ စ'မှ သဗ္ဗေမှ။ ဒီ၊၃။၁၀၀။ သိတိဘူတာ'မှ နိဗ္ဗုတာ။ ထေရီ။၁၈၇။ ဒန္တ'မှ တဝ သာသနေ။ မ၊၂။၃၅၄။ သုတ္တနိ။၃၇၀။ ထေရ။ ၃၃၁။ (ဒန္တာမှ)။ အထ ကိသ ဟေတု'မှ ဥဘော ဂမိတာ။ ဇာ၊၁။၁၄၉။ ဂုဏာဂတာ ပဋိတာယေ'မှ ပဌမေ။ ဇာ၊၂။၅။ အမှာ— မယံ ပန'မှာ ပဏ္ဍာ ဥပ္ပန္နာ။ဒီ၊၁။၁၇။ ဘိက္ခူ “ဒသဝတ်ာ'မှာ ဒသဝသာ'မှာ”တိ ဗာလာ အဗျတ္တာ ဥပသမ္ပာဒေန္တိ။ ဝိ၊၃။၇၅။ ဒသနကာမ'မှာ မယံ တံ ဘဂဝန္တံ။ ဥဒါန။၈၅။ ပတ္တာ နိဿံသယံ တျာ'မှာ။ ဇာ၊၂။၈၉။ န ဒါနိ'မှာ သုဝါ၊ အသုရာ ဒါနိ ဇာတာ'မှာ။ သုတ္တနိ၊ ၄၂၊၂၀၄။ အမှသေ— မယမေဝ ဗာလာ'မှသေ ဧဠမူဂါ။ ဇာ၊

၂။၂၀၅။ ပဿ နဂ္ဂါ မှသေ မယံ။ ပေတ။၁၆၉။ ဝိတ္တာ မှသေ ရူပိနီ လက္ခီ။ ထေရီ။၄၂၆။ နပိ တေ ဘာတိကာ မှသေ။ ဇာ၊၁၊၁၅၂။ အဘာတာ မှာသိ မာနိသာ။ ဒီ၊၂။၂၁၉။ (ဤပါဠိ၌ ဆန္ဒာနုရက္ခဏအလို့ငှါ ဧ-ကို ရှည် ပြု။ ဩက္ကဿမသိ-လည်း ကြည့်။) အသ္မ — ဝေါ မေ နု ဝဇ္ဇာ မယမသ္မ ဝဇ္ဇာ။ ဇာ၊၁၊၈၆။ သောဝယေတ တွံ တေ မယမသ္မ နာဝေည။ ဇာ၊၁၊၈၂။ ရုဋ္ဌ ပဋိပန္နာသ္မ။ ဇာ၊၁။၃၇၆။ ဘေဝိဋ္ဌာ မယမသ္မ ဘောဘ။ မ၊၂၊၄၀၇။ သုတ္တနိ၊၃၇၃။ ဘာတရော အသ္မ မဟာရာဇ။ ဇာ၊၁။၃၂၉။ အသ္မာ — ဈာယိနော အသ္မာ။ မ၊၁၊၄၁၁။ ပာကာ အသ္မာ ဝေယျာကရဏာ။ မ၊၂၊၄၀၇။ သုတ္တနိ။၃၇၃ (— အသ္မ)။ တုလျာ အသ္မာ ဝယသာ ဥဘောဘ။ ဇာ၊၂။၈၅။ အသ္မသေ — တတြ ကေဝလိနော-သ္မသေ။ မ၊၂။၄၀၇။ သုတ္တနိ၊၃၇၃။ (အမှသေ, အသ္မသေ တို့၌ သေ-ကား နိပါတ်။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၁၃၆-လည်းကြည့်။) အတ္ထု — ဘဒ္ဒမတ္ထု ဘဒန္တ ဇောတိပါလ။ ဒီ၊၂၊၁၈၆။ ဘောဘော ဇောတိပါလဿ ဘဒ္ဒံ ဝုဍ္ဎိ ဟောတု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၅၄။ အဟိ — ပဉ္စန္နံ မေ သဟာယာနံ၊ ပါဠိဘောဂေါ ဟိ ကိဉ္စိမ။ ဇာ၊၂။၂၂၂။ (မေ-ငါ၏၊ ပဉ္စန္နံ သဟာယာနံ-ငါးယောက်ကုန်သော အဆွေတို့၏၊ ပါဠိဘောဂေါ-အာမခံသူသည်၊ အဟိ-ဖြစ်တော်မူပါလေ၊။ ပါဠိတော်မူ၌ကား "ပါဠိဘောဂေါ ဟိ ကိဉ္စိမ"ဟု ဟိ-ကို နိပါတ်ကြံပြီးခွဲထားသည်၊ ၎င်း-လည်း မဖွင့်။ မောဂ်၊ နိသျ။၆၅၃-သုတ်၌ကား အာစရိသာ မေ ဟိ ပိတာ စ မယံ။ ဇာ၊၁။၂၈၈။ တတ္ထက် အဘိသိဉ္စိံသု၊ "တွံ နော ရာဇာ ဟိ ဣဿရော"။ ဇာ၊၁။၂၉၀။ ပိတာ တွမဟိ အမှာကံ၊ မာတာ တွမဟိ ပါဠိကော။ ဇာ၊၂။၁၃၉-တို့ကို ထုတ်သည်။ သို့သော် စာမူအားလုံး၌ပင် ၎င်းပြယုဂ်တို့၌ ဟိ-အစား သိ-ဟုချည်း ရှိကြသည်၊ ထိုတွင် ပဉ္စမပုံ ၂-ခု၌ ၎င်း-လည်းမဖွင့်၊ နောက်ဆုံးပုံစံ၌ကား "ပိတာဘိ အကူလပဏ္ဍိ အဇ္ဇ ပဋ္ဌာယ တွံ မယံ ပိတုဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌ၊ အမှ ပါဠိကော တွံ မေ မာတုဋ္ဌာနေ တိဋ္ဌ"ဟု ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆၊၁၀၈-၌ အဋ္ဌကထာ အနက်ကို ဖွင့်သောကြောင့် 'တွမဟိ'ဟု ပါဠ်ရှိမှု အလွန်ကောင်းမြတ်ပေရာ၏။ ဤ 'အဟိ'ပုဒ်ကို သဒ္ဒါအဖွင့်ကျမ်းတို့၌ ရှေး-ပါဠ်ပျက်ကိုမှီ၍ 'အဟိ'ဟု ပုံထုတ်ကြသည်။ ရှေ့-ကိစ္စကိုယ်နှင့်သေချာစွာတိုက်ဆိုင်ကြည့်လျှင် ယင်း၌ "အာသိတိ ဧတ္ထ" စသည်ရှိမှု ပါဠ်မှန်ဖြစ်ကြောင်း ထင်ရှားသည်။ သို့ဖြစ်၍ မှ၊ မောဂ်, နီတိ-တို့အလို 'အဟိ'သာ ပါဠ်မှန်တည်း။ မောဂ်၊ ၆၊၅၃-သုတ်, နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၃၄-တို့ကြည့်။) သိယာ — သိယာ စ တဿ ဘိက္ခုနော ကောစိဒေဝ ပစ္စယော။ ဝိ၊၂။၁၄၁။ ယဿ သိယာ အာပတ္တိ။ ဝိ၊၃။၁၄၀-၁။ သိယာ စဿ ဥတ္တရိံ အဝသိဋ္ဌံ ဒါရကာရဏာယ။ ဝိ၊၁။၆၈။ ဝိတဉ္စ ရတ္တံ အနိဝေသနော သိယာ။ ဓမ္မ။၁၈။ (သိယာ နိပါတ်လည်းရှိသည်။ နီတိ၊ဓာ။၁၃၆-၇။ နီတိ၊သုတ္တ။၁၀၃၇-နှင့် သိယာ-ကြည့်။) အဿု — ဝေမဿု ဝဇ္ဇိယော။ ဝိ၊၁၊၂၆၅။ ယံ မမ'ဿု မုသာ၊ သော မမ'ဿု ဝိတထာဘော။ ဒီ၊၁၊၂၄။ ယော စ ဝန္တကသာဝ'ဿု၊ ဓမ္မ။၁၀၄။ ဧဝံ ဗုဒ္ဓီယေန သဟာ မမ'ဿု။ သုတ္တနိ။၂၇၇။ သိယုံ — န မစ္စုဝသဂါ သိယုံ။ သံ၊၁။၅၀။ အာပါ စေ သဗ္ဗ သိယုံ။ ဥဒါန။၁၇၆။ အဿု — ဝေမဿု ဝဇ္ဇိယာ။ ဝိ၊၁။၂၆၈။ တေ 'မာဟော'န္တိ'ဿု ဝဇ္ဇိယာ။ ဝိ၊၁။၁၆၄။ ကျာသ အပစိတာ အဿု။ သံ၊၁။၁၈၀။ မမေဝါတိဿာ အဿု။ ဓမ္မ။၂၄။ (အဿု-နိပါတ်လည်းရှိသည်၊ ၎င်းကြည့်။) သိယံသု — သိယံသု ဧတ္ထ ဘိက္ခူ အဘိဓမ္မေ နာနာဝါဒါ။ မ၊၃။၂၇။ အဿ — ယံ တွံ ဝဇ္ဇာ စ အဿ ဝစနက္ခမော စ။ သံ၊၁။၄၆၉။ ယဿ တွံ အရဟာ ဝါ အဿ။ ဥဒါန။၈၄။ အဿာတိ ဘဝေယျာသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၅၇။ ယေန တွံ သုခိတာ အဿ။ ပေတ၊၁၄၃။ အဿ ဣန္ဒသမော ရာဇ။ ဇာ၊၁။၁၃၃။ နေဝ မေ တွံ ပတိ အဿ။ ဇာ၊၂။၆၇။ ('အဘိဿာသိ'ဟူသော ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃၊၄၈၉-နှင့် ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၁၁၄-အဖွင့်ကို 'ဝိဘတ်ဖွင့် မဟုတ်၊ အနက်ဖွင့်သာ'ဟု ယူ။ အဿသိ

(အောက်)လည်းကြည့်။) **အဿု**(ပျော့သိ) — အက္ခုဿု ဒါနိ ပုညာကရော...သီလဝါသု မဟာရာဇ။ ဇာ၊၂။၃။ အက္ခုဿု'ဒါနိတိ တာတ တွံ ဣမံ အနုသာသနိံ သုတွာ ဣဒါနိ ဒက္ခော အနလသော ပုညာနံ ကရဏေန ပုညာကရော...ဘဝေယျာသိတိ။ သီလဝါသုတိ သီလဝါ အာစာရသမ္ပန္နော ဘဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၅-၆။ **အဿသိ** — ယာယ တွံ အရုဏာ ဝါ အဿသိ။ ဝိ၊၁။၄၂။ တေန ဟိ တွံ ဘဒ္ဒါလိ ယတ္ထ နိမန္တိတော အဿသိ၊ တတ္ထ ဧကဒေသံ ဘုဉ္ဇိတွာ ဧကဒေသံ နီဟရိတွာပိ ဘုဉ္ဇေယျာသိ။ မ၊၂။၁၁၁။ ယံ တွံ အာရညိကော စ အဿသိ ပိဏ္ဍပါတိကော စ ပံသုကူလိကော စ၊ ကာမေသု စ အနပေက္ခော ဝိဟရေယျာသိ။ သံ၊၁။၄၆၈။ (ဤ၌လည်း "အာသသိတိ ဘဝိဿသိ"ဟူသော သံဋ္ဌ၊၂။၂၁၉-ကို အတ္ထသံဝဏ္ဏနာ-ဟု ယူ။ အဿ-ပုဒ်ကြည့်။ မောဂ်၊နီသျ။ နှာ ၈၈၅-လည်းကြည့်။) **အဿယာ** (ပျော့သိ) — ယေန တုဝံ စိရတရံ ပီဏိတော အဿယာ။ ပေတ။၁၅၃။ (ပျော့မ် ဝါ ယံ) ယေ အဟံ စိရတရံ ပီဏိတော အဿယာ။ ပေတ။၁၅၃။ **အဿထ** — တတြ စေ တုမှေ အဿထ ကုပိတာ ဝါ အနတ္တမနာ ဝါ။ ဒီ၊၁။၃။ အပိ နု တုမှေ ဘိက္ခဝေ....အဖွတ္တံ ကထံကထီ အဿထာ။ မ၊၁။၃၃၂။ ယထာ ဖျာကရမာနာ အာယသ္မန္တော ဝုတ္တဝါဒိနော စေဝ ဘဂဝတော အဿထ။ သံ၊၂။၆၊ **သီယံ** — ဝေဠုပါ သီယံ အနာဂတမဒ္ဓါနံ။ မ၊၃။၂၂၇။ သံ၊၂။၁၀။ အဟံ တဝ ဝသာနုဂေါ သီယံ။ ထေရီ။၄၂။ သိဝိရာဇာ တတော သီယံ။ ဇာ၊၂။၄၁။ န တေန အမရော သီယံ။ ဇာ၊၂။၈၃။ **အဿံ** — ယန္နူနာဟံ ဂိဟီ အဿံ။ ဝိ၊၁။၂၉။ ယာဝဇီဝံ မာတာပေတ္တိဘရော အဿံ။ သံ၊၁။၂၃၀။ ကောပိ ဟုတွာ ဗဟုစာ အဿံ။ အံ၊၁။၂၅၆။ သစေ ရောဓေ ကိသာ အဿံ။ ပေတ။၁၃၇။ ဇာ၊၁။၁၂။ **သံ** — 'အသ္မိ'တိ ဘိက္ခဝေ သတိ....'သ'န္တိ ဟောတိ၊ 'ဣတ္ထံ သ'န္တိ ဟောတိ၊ 'ဧဝံ သ'န္တိ ဟောတိ၊ 'အညထာ သ'န္တိ ဟောတိ၊ 'အပိဟံ သ'န္တိ ဟောတိ ...။ အံ၊၁။၅၃၃။ 'သ'န္တိ ဟောတီတိ ဝေမာဒိသု 'အဟံ သိယ'န္တိ ဟောတီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ 'အပိဟံ သ'န္တိအာဒိနိ ပန ဧတ္ထာဒိ 'အပိ နာမ အဟံ ဘဝေယျ'န္တိ ဝေ ပတ္ထနာကပ္ပနဝသေန ဝုတ္တာနိ။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၈၇။ (နီတိ၊ဓာ၊သျ၊၁၆၂-၌ အဋ္ဌကထာ၌ ဒွံဝိဘတ်ဟု ဆိုသည်၊အဘိ၊ဒီ။၄၃၆ ၌ကား 'သိယ'န္တိ ဟောတိ စသည်ဖြင့် ပါဠိရှိသည်။) **အဿာမ** — အဟော ဝတ မယံ န ဇာတိဓမ္မာ အဿာမ။ ဒီ၊၂။၂၄၅။ ယံ နူန မယံ မဋ္ဌေယျာ အဿာမ၊ ဒီ၊၃။၆၁။ ကထံ ဖျာကရမာနာ ပန မယံ ဘဂဝတော ဝုတ္တဝါဒိနော စေဝ ဘဂဝတော အဿာမ။ မ၊၂။၁၄၉။ သံ၊၃။၂၇၊(ဘဂဝတော အစေး အာယသ္မတော ဂေါတမဿ-ရှိ)။ **အာသ**(ပရောက္ခာ) — အာထဗ္ဗဏဝေဒံ ဝတ္တံ ကတွာ 'ဣတိဟ အာသ, ဣတိဟ အာသ'တိ ဤဒိသဝစနပဋိသံယုတ္တော ပုရာကထာသင်္ခါတော ဣတိဟာသော ...။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ မဋ္ဌ၊၃။၂၄၉။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၃၆ (ဓာတ္ထဝိဋ္ဌာသင်္ခါတော ဝါ-ဟု အပိုပါသေးသည်)။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ (နီတိ၊ဓာ။၁၃၇-၌ကား "ပရောက္ခာယံ 'ဣတိဟ အာသ, ဣတိဟ အာသ'တိ ဒဿနတော 'အာသ'ဣတိ ပဒံ ဂဟေတဗ္ဗ"ဟု ဆိုသည်။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၀၃၄-လည်းကြည့်။) **အာသိ** — အပိစ သမဏော ဂေါတမော 'ဧဝံ တဒါ အာသိ၊ ဣတ္ထံ တဒါ အာသိ'တွေဝ ဘာသသိ။ ဝိ၊၁။၁၃၆။ ကီဒိသော နိရယော အာသိ၊ မ၊၁။၄၁၃။ ကော ဣတ္ထာ ပုဗ္ဗေ အာသိ၊ ဇာ၊၁။၁၆။ **အာသုံ** — ယာ တတ္ထ ဒေဝတာ အာသုံ၊ ဝိ၊၃။၃၂၄။ ဒီ၊၂။၇၅။ ဥဒါန။ ၁၈၈။ တဒါ သုံ သတ္တ ဘာရိယာ။ ဒီ၊၂။၁၉၀။ သုခိဝိနော ပုရေ အာသုံ။ သံ၊၁။၂၁၅။ ပိတရော စ မေ အာသုံ ပိတာမဟာ စ။ ဇာ၊၁။၂၁၀။ သမဂ္ဂါ တေ တဒါ အာသုံ။ ဇာ၊၂။၈၄။ ယေ ဇနာ ပဌမာ'သုံ

နေ၁ (နိဂ္ဂဟိတ်ကျေ)။ ဇာ၁၊၂၃၄။ ယေ နေ၁ ဂါမေ ဇနာ ပဌမံ ဝေဠုပါ အာသုံ အဟေသုံ။ ဇာ၁၊၄၄၊၁၁၉။ အာသိံ သု — အဋ္ဌ သိံ သု ခတ္တိယာ၊ အပ၊၁၊၃၀၀။ အာသိ (ဤ)— ယဒိ ဧ ခါယိတာ အာသိ။ ပေတ။ ၁၆၄။ ကေနာသိ ပံသုကုန္တိတာ၊ ပေတ။၁၄၂။ ကေန ကမ္မေန သက်ာရုပ်သုဟိ ဩဂုဏ္ဍိတာ... အဟု။ ပေတ ၄။ဂဝ။အာသိံ—အမှုဤာသိံ... တဤာပါသိံ ..။ ဝိ၊၁။၅။ ဒီ၊၁။၁၂။ အံ၊၁။ ၁၆၄။ ဣတိဝုတ်။၂၆၁။ ကာယေန သညတော အာသိံ ။ ပေတ။၁၂၇။ ဖြဟ္မဇန္နု ပုရေ အာသိံ။ ထေရ။၂၆၃။ မိဂရာဇာ ပုရေ အာသိံ။ ဇာ၁၊၁။ ၁၄၅။

အတ္ထိက (တိ) [အတ္ထ + ဣက] (၁) အလိုရှိသော၊ သူ။ ယံ နူနာဟံ ဣမံ ဘိက္ခုံ ပိဏ္ဍိတော ပိဏ္ဍိတော အနုဗန္ဓေယျံ အတ္ထိကေဟိ ဥပညာတံ မဂ္ဂံ။ဝိ၊၃။ ၅၁။ ဂမနာဂမနသမ္ပန္နံ အတ္ထိကာနံ အတ္ထိကာနံ မနုဿာနံ အတိက္ကမနီယံ။ ဝိ၊၃။၄၉။ ဝိ၊၄။၃၀၆။ ရမဏီယာနိ အရညာနိ ယတ္ထ န ရမတိ ဇနော... ဒေဝ အတ္ထိကော။ ဝိ၊၄။၃၁၅။ နစာယံ သမဏော ပုစ္ဆိတ္ဆနပိ အတ္ထိကော။ ဥ၁၊န။ ဂ၃။ သိတာ တိဋ္ဌန္တိ အတ္ထိကာ။ သုတ္တနိ။ ၃၂။ (၂) အလိုရှိသော၊ ဆင်းရဲသော၊ သူ။ ဖုန်းတောင်းယာစကာ။ အတ္ထိကော ဝိယ အာယာတိ၊ အတိထိ နေ၁ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၁၊၂။၃၄ဂ (သီးဣ·မှုကဲ့)။ အတ္ထိကဇနေ-လည်းကြည့်။ (၃) ပြုဖွယ်ကိစ္စဟုဆိုအပ်သော — အကျိုးစီးပွါး — အလိုရှိအပ်သော ဝတ္ထု — ရှိသော စိတ်။ အတ္ထိကဝန္တု-ကြည့်။ (၄) ကံ,ကံ၏ အကျိုးရှိ၏ဟု သော အယူ၊ ၎င်းအယူရှိသော၊သူ။ အတ္ထိကဝါဒ (၁) အနက်ကြည့်။ (၅) တမလွန်လောကရှိ၏ ဟူသောအယူ၊၎င်းအယူရှိသော၊သူ။ အတ္ထိကဝါဒ (၂) အနက်ကြည့်။

အတ္ထိကဇနေ (ပု) [အတ္ထိက+ဇန] အတ္ထိက (၂) အနက်နှင့်တူ။ ဧဝံ မဟာဒါနံ ပဝတ္တေန္တဿ ဂစ္ဆန္တေ ကာလေ တိတ္ထိဘာဝတော အတ္ထိက-ဇနေတိ ပဝိဋ္ဌဿ ဝိရူဠံ ဒါနဂ္ဂံ အဟောသိ။ ပေတ။ ၄။၁၁၉။

အတ္ထိကဘာဝ (ပု) [အတ္ထိက+ဘာဝ] (၁) အလိုရှိသည်၏အဖြစ်၊ အကျိုးရှိသည်၏အဖြစ်။ အဋ္ဌိကတ္တာနှင့် အဋ္ဌိ·တို့၏ ဋ္ဌ·အဖွင့်များ ကြည့်။ (၂) အလိုရှိသူ — ဆင်းရဲသူ — ၏ အဖြစ်၊ အလိုရှိခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း။ ယေ အတ္တနော အတ္ထိက-ဘာဝံ ပဝေဒေန္တာ ဝိစရန္တိ။ ပေတ၊၄။၁၁၃။

အတ္ထိကဝန္တု (တိ) [အတ္ထိက + ဝန္တု] ပြုဖွယ်ကိစ္စဟု ဆိုအပ်သော — အကျိုးစီးပွါး — အလိုရှိသော ဝတ္ထု—ရှိသော စိတ်ရှိသော၊ ထိုကို ဆောင်ရွက်ရန်စိတ်ရှိသော၊သူ။ အတ္ထိကဝတော ခေါ် ပန တေ အမ္ဗဋ္ဌ ဣဓာဂမနံ အဟောသိ။ ဒီ၊၁။ဂ၅။ အာဂန္တွာ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စသင်္ခါတော အတ္ထော ဧတဿ အတ္ထီတိ အတ္ထိကံ၊ တဿ မာဏဝဿ စိတ္တံ။ အတ္ထိကမဿ အတ္ထီတိ အတ္ထိကဝါ၊ တဿ အတ္ထိကဝတော တဝ ဣဓာဂမနံ အဟောသိတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ အတ္ထောတိ ဟိတံ၊ ဣဓ္ဓိတဝတ္ထု ဝါ၊ တံ ပန ကတ္တဗ္ဗကိစ္စမေဝါတိ ဝုတ္တံ "အာဂန္တွာ...အတ္ထော"တိ၊ သော ဧတဿ အတ္ထီတိ အတ္ထိကံ ယထာ "ဒဏ္ဍိကော"တိ။ ဒုတိယာယံ ပုဂ္ဂလဝါစကာ တဒဿတ္ထိပစ္စ-ယာဿ ဝိဓာနတော ပဌမေန တဒါရမ္မဏိက-စိတ္တမေဝ ဝိညာယတီတိ အာဟ "တဿ မာဏ-ဝဿ စိတ္တ"န္တိ။ အတ္ထိကမဿ အတ္ထီတိ အတ္ထိက-ဝါ ယထာ "ဂုဏဝါ"တိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၅၀။

အတ္ထိကဝါဒ (ပု) [(၁) (၂) အတ္ထိက+ဝါဒ။(၃) အတ္ထိက+ဝဒ + ဏ၊ အတ္ထိကဝါဒ + အ] (၁) အလှူဒါနသည်ရှိ၏, အလှူဒါန၏ အကျိုးသည်ရှိ၏ဟူသော အယူဝါဒ။ ယေ ကေစိ အတ္ထိကဝါဒံ ဝဒန္တိ။ မ၊၂။၁ဂ၂။ အတ္ထိကဝါဒေန္တိ အတ္ထိ ဒိန္နံ ဒိန္နဖလန္တိ ဧဝံ အတ္ထိကဝါဒံယေဝ ဝဒန္တိ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ (၂) တမလွန်လောကရှိ၏ဟု အယူရှိသောသူတို့၏အယူဝါဒ။ ယေ ကေစိ အတ္ထိကဝါဒံ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊၁။၅၂။ "ပရလောကော

အတ္ထိ”တိ မတိ ယေသံ၊ တေ အတ္ထိကာ၊ တေသံ ဝါဒေါတိ အတ္ထိကဝါဒေါ။ ဒီဋီ၊၁။၂၂၆။ (တိ) (၃) ကံ, ကံ၏အကျိုး, တမလွန်ဘဝ၌၏ဟု ဆိုတတ်သော၊ ၎င်းအယူရှိသော၊ သူ။ သီလဝါ ပုရိသပုဂ္ဂလော သမ္မာဒိဋ္ဌိ အတ္ထိကဝါဒေါ။ မ၊၂။ ၆၆။

အတ္ထိတာ (ထီ) [အတ္ထိ+တာ။ တသ္မာ အတ္ထိဘာဝေါ အတ္ထိတာတိအာဒီသုပိ အတ္ထိယာ ဘာဝေါ အတ္ထိဘာဝေါ၊ နတ္ထိယာ ဘာဝေါ နတ္ထိဘာဝေါ၊ အတ္ထိယာ ဘာဝေါ အတ္ထိတာတိ-အာဒိနာ သမာသတဒ္ဓိတဝိဂ္ဂဟော အဝဿမိစ္ဆိ-တဗ္ဗော။ နီတိ၊ပဒ။၃၀၇။ (နီတိ၊သုတ္တ။၄၉၂၅၊၀-တို့လည်းကြည့်။)] ရှိသည်၏အဖြစ်။ (က) အခါ ခပ်သိမ်း–ရှိသည်–မြဲသည်–၏အဖြစ်။ လောက မြဲ၏ဟုယူသော သဿတဒိဋ္ဌိ၊ ဒွယနိဿိတော ခွါယံ ကစ္စာန လောကော ယေဘုယျေန အတ္ထိ-တဉ္စေဝ နတ္ထိတဉ္စ။ . ယာ လောကေ အတ္ထိတာ။ သံ၊၁။ ၂၅၇။ အတ္ထိတဉ္စ သဿတံ။ နတ္ထိတဉ္စ ဥစ္ဆေဒံ။...ယာ လောကေ အတ္ထိတာတိ သင်္ခါရ-လောကေ ဘိဝမာနေသု ဓမ္မေသု ပညာယန္တေ-သွေဝ ယာ အတ္ထိတိ သဿတဒိဋ္ဌိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၁။ ယာယ ဒိဋ္ဌိယာ “သဗ္ဗောယံ လောကော အတ္ထိ ဝိဇ္ဇတိ သဗ္ဗကာလံ ဥပလဗ္ဘတီ”တိ ဒိဋ္ဌိဂတိ-ကော ဂဏှာတိ၊ သာ ဒိဋ္ဌိ အတ္ထိတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၆။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၀-လည်းကြည့်။) (ခ) ခဏတ္တယ အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်။ အတ္ထိပစ္စယ-တာ-ကြည့်။

အတ္ထိဓမ္မ (ပု၊တိ) [အတ္ထိ+ဓမ္မ] ထင်ရှားရှိသော သဘော၊ ၎င်းသဘောရှိသော၊ တရား။ ကာရ-ဏေဟိ မံ သညာပေဟိ၊ ယထာ အတ္ထိဓမ္မံ ဩပမ္မေဟိ အာဇာနိယျံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၆၂။ ယံ အတ္ထိဓမ္မံ သာ နိဗ္ဗာနံ သာ ရုပ် ဝါ သဏ္ဌာနံ ဝါ... ဩပမ္မေန ဝါ... အပညာပနံ။ ၎င်း။၃၀၃။ နတ္ထိဓမ္မ-လည်းကြည့်။

အတ္ထိပစ္စယ (ပု) [အတ္ထိ+ပစ္စယ] ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောသတ္တိ၊ ပဋ္ဌာန်း ၂၄-ပစ္စည်းတွင် ပါဝင်သော အတ္ထိပစ္စည်း။ အတ္ထိ-ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁။ အတ္ထိ (၂) နှင့် (၃) အနက်တို့လည်းကြည့်။ ပစ္စုပ္ပန္နလက္ခဏေန အတ္ထိ-ဘာဝေန တာဒိသဿေဝ ဓမ္မဿ ဥပတ္ထမ္ဘကဋ္ဌေန ဥပကာရကော ဓမ္မော အတ္ထိပစ္စယော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၅၁။ ပစ္စုပ္ပန္နလက္ခဏေနာတိ ပစ္စုပ္ပန္နသ-ဘာဝေန၊ တေန “အတ္ထိ မေ ပါပကမ္မံ ကတံ”န္တိ “အတ္ထတ္ထေဝ ပုဂ္ဂလော အတ္တဟိတာယ ပဋိ-ပန္နော”တိ စ ဧဝမာဒီသု ဝုတ္တံ နိဗ္ဗတ္တဥပလဗ္ဘ-မာနတာလက္ခဏံ အတ္ထိဘာဝံ နိဝါရေတိ၊ ...ဒဋ္ဌဗ္ဗ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၅။

အတ္ထိပစ္စယတာ (ထီ) [အတ္ထိပစ္စယ+တာ] ခဏတ္တယ အားဖြင့် ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြု တတ်သော သတ္တိ–အတ္ထိပစ္စည်း–၏ အဖြစ်။ အတ္ထိတာယ သဿဘာဝတော ဥပကာရကတာ အတ္ထိပစ္စယတာ။ မူလဋီ၊၃။၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၂၈၈။ အတ္ထိဘာဝ (ဂ) အတ္ထိတာ (ခ) အနက်တို့လည်းကြည့်။

အတ္ထိပစ္စယဓမ္မ (ပု) [အတ္ထိပစ္စယ+ဓမ္မ] အတ္ထိပစ္စည်း တရား။ အဝိဂတပစ္စယ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၇၂) ကြည့်။

အတ္ထိပဋိစ္စ (န) [အတ္ထိ+ပဋိစ္စ] ထင်ရှားရှိခြင်းဟု ဆိုအပ်သော စွဲမှီ၍ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ အတ္ထိပဋိစ္စ။ တေ္တ စ အတ္ထိပဋိစ္စံ နာမ ကထိတံ၊ တသ္မာ ဇာတိယာ သတိတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၄၇။ အတ္ထိပဋိစ္စံ နာမာတိ ယထာ “စက္ခုဉ္စ ပဋိစ္စာ”တိအာဒီသု နိဿယာဒိပစ္စယ-ဘာဝေန ပဋိစ္စာတိ ဝုတ္တံ၊ န တထာ ဣဓ, ဇာတိ-ယာဒိဇာတိန် ပရမတ္ထတော အဝိဇ္ဇမာနန် နိဿ-ယာဒိပစ္စယတ္တာ အဘာဝါ။... ဇာတိယာဒိဇာ-တိယာ အတ္ထိတာ၊ သာ ဣဓ ပဋိစ္စ-သဒ္ဒေန ဝိဘာဝိတာတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊၂။၂၁၆။ အတ္ထိ-ပဋိစ္စံ နာမာတိ အတ္ထိဘာ ပဋိစ္စတ္ထော နာမ။... အတ္ထိတာမတ္တံ ဣဓ ပဋိစ္စတ္တောတိ အတ္ထော။ အနုဋီ၊၂။၂၁၅။

အတ္ထိဘာဝ (ပု) [အတ္ထိ + ဘာဝ။ အတ္ထိတာ-လည်း ကြည့်။] (၁) ရှိသောသဘော။ အတ္ထိဘာဝေါ နတ္ထိဘာဝေါ။ အဘိ၊ဏ။ ၁၂၄။ (၂) ရှိသည်၏ အဖြစ်။ (က) ရှိနေသည်၏အဖြစ်၊ ရှိနေခြင်း၊ ရှိသည်၏အဖြစ်၊ ရှိခြင်း။ ဓုတင်္ဂသမာဒါနဿ အတ္တနိ အတ္ထိဘာဝံ န ဇာနာပေတုကာမော ဓုတင်္ဂအပ္ပိစ္ဆော နာမ။ မငွေ၊ ၂၄၆။ အာံငွေ၊၁။၅၈။ ဥဒါန၊ငွ။ ၂၀၇။ အယံ ပရုဂါ ...အဘိဓမ္မ နိဒါနဿ အတ္ထိဘာဝမ္ပိ န ဇာနာတိ။ အဘိ၊ငွေ၊၁။ ၃၁။ (ခ) ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်၊ ထင်ရှားရှိခြင်း (ခဏတ္တယသမင်္ဂီသဘောနှင့် ခဏတ္တယသမင်္ဂီမဟုတ်သော်လည်း မျက်မြင် မပယ်အပ်သော သဘော အကျိုးကို ဖြစ်စေ နိုင်သော သဘောတည်း။) အနိစ္စာစော ဥပ္ပါဒေါ နာမ၊ သော စေတ္ထ အတ္ထိဘာဝေါတိပိ ဝုစ္စတိ....။ ဥဒါန၊ငွ။၃၁။ (အကျယ် ရှင်းတွင်ကြည့်။ အနိစ္စာစော ဥပ္ပါဒ-တို့သည်းကြည့်။) (ဂ) ထင်ရှားရှိသည်၏အဖြစ်၊ အတ္ထိပစ္စည်း၏အဖြစ်။ အတ္ထိပစ္စယ ကြည့်။ ပစ္စယဓမ္မဿ ယဒိပိ ဥပ္ပါဒတော ပဋ္ဌာယ ယာဝဘင်္ဂါ လဗ္ဘမာနာ အတ္ထိဘာဝါ၊ တထာ-ပိ....။ အနုဋီ၊၃။ ၂၃၈။

အတ္ထိဘာဝဇောတက (တိ) [အတ္ထိဘာဝ + ဇောတက] ရှိသည်၏အဖြစ်ကို ထွန်းပြတတ်သော။

အတ္ထိဘာဝဇောတကဝစန (န) [အတ္ထိဘာဝဇောတက + ဝစန] ရှိသည်၏ အဖြစ်ကို ထွန်းပြတတ်သောစကား။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ အဇာတံ အဘူတံ အကတံ အသင်္ခတန္တိ ဣဒံ နိဗ္ဗာနဿ ပရမတ္ထတော အတ္ထိဘာဝဇောတကဝစနံ အဝိပရီတတ္တ ဘဂဝတော ဘာသိတတ္တာ။ ဣတိဝုတ်၊ငွ။၁၅၆။

အတ္ထိဘာဝဝိစာရဏာ (န) [အတ္ထိဘာဝ + ဝိစာရဏာ] ရှိသည် — ထင်ရှားရှိသည် — ၏ အဖြစ်ကို — ရှိကြောင်းကို — စိစစ်ခြင်း။ အဘိဓ နိဗ္ဗာနဿ ပရမတ္ထတော အတ္ထိဘာဝဝိစာရဏာ ပရတော အာဝိ ဘဝိဿတိ။ ဥဒါန၊ငွ။၃၅၃။

အတ္ထိယ (တိ) [အတ္ထ + ဣယ] အကျိုးရှိသော။ သမ္မာဒဿနံ ပန ဘန္တေ ကိမတ္ထိယန္တိ? သမ္မာဒဿနံ ခေါ ရာဓ နိဗ္ဗိဒတ္ထံ။ သံ၊၂။၁၅၄။ ကိမတ္ထိယာနိ ဘန္တေ ကုသလာနိ သီလာနိ ကိမာနိသံသာနိ။...အဝိပ္ပဋိသာရော ပန ဘန္တေ ကိမတ္ထိယော ကိမာနိသံသော။ အံ၊၃။ ၂၅၇။

အတ္ထိရာဂသုတ္တ (န) [အတ္ထိရာဂ + သုတ္တ] အတ္ထိရာဂသုတ်။ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊၁။၃၂၅-၆-၇။

အတ္ထိသုခ (န) [အတ္ထိ + သုခ] ငါ့အား စည်းစိမ် ဥစ္စာရှိပေ၏ဟု ဖြစ်သော ချမ်းသာ။ "ဘောဂါ မေ အတ္ထိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယာဓိဂတာ ဗာဟာဗလ-ပရိစိတာ သေဒါဝက္ခိတ္တာ ဓမ္မိကာ ဓမ္မလဒ္ဓါ"တိ အဓိဂစ္ဆတိ သုခံ၊ အဓိဂစ္ဆတိ သောမနဿံ။ ဣဒံ ဝုစ္စတိ ဂဟပတိ အတ္ထိသုခံ။ အံ၊၁။၃၈၁။ အတ္ထိတိ ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခံ အတ္ထိသုခံ နာမ။ အံ၊ငွေ၊၂။၃၁၄။

အတ္ထီ (တိ) [အတ္ထ + ဤ] (က) အလိုရှိသော၊သူ။ အတ္ထီ ပဉ္စေန အာဂမံ။ သုတ္တနိ။၄၂၆၊၄၃၅၊၄၄၇။ ပဉ္စေန အတ္ထိကော အာဂတောမှိ။ မဟာနိ။၃၆၉။ စူဠနိ။၄၇။ သုတ္တနိ၊ငွ၊၂။ ၂၈၇။ (ပါဠိတော်၌ ရဿ-ပြုထားသည်၊ အတ္ထိက-မှ က-ချေသော်လည်းကြံ။) (ခ) သူတောင်းစား။ အထ ယာစနကော အတ္ထီ။ ဇာနီ။၇၄၀။

အတ္တုဒ္ဓါရ (ပု) [အတ္တ + ဥဒ္ဓါရ] (၁) (က) အနက်သဒ္ဒါကိုထုတ်ရာဖြစ်သော — စကားရပ် — ကျမ်း။ ဓမ္မသင်္ဂဏီပါဠိတော်လာ အဋ္ဌကထာ ကဏ္ဍ၏အမည်။ အတ္တုဒ္ဓါရော နိဋ္ဌိတော။ အဘိ၊ဓ။ ၂၉၈။ ဓမ္မသင်္ဂဏီပကရဏေ ဝုတ္တော ပိဋကတ္တယော ဝိဘင္ဂ-ဝိဘတ္တိ ရူပဝိဘတ္တိ နိက္ခေပယာသိ အတ္တုဒ္ဓါရောတိ။ အဘိ၊ငွေ၊၁၈။ တေနေဝ ပန တေပိဋကာ ဗုဒ္ဓဝစနဿ အတ္တုဒ္ဓါရဘူတံ ယာဝသရဏနိက္ခေပါ နိက္ခိတ္တံ အဋ္ဌကထာကဏ္ဍံ နာမ။ ရှင်း။၇။ (ခ) ပါဠိတော်၏အနက်ကိုထုတ်ပြရာဖြစ်သော အဋ္ဌကထာ။ အတ္တကထာ-ကြည့်။ (၂) အနက်

သရုပ်အရကောက်ကိုထုတ်ခြင်း။ သာရိပုတ္တတ္ထေရော ဟိ ဧကဿ အတ္တနော သဒ္ဓိဝိဟာရိကဿ နိက္ခေပကဏ္ဍေ အတ္တုဒ္ဒါရံ သလ္လက္ခေတုံ အသက္ကောန္တဿ အဋ္ဌကထာကဏ္ဍံ ကထေတွာ အဒါသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၄၃၃။ အတ္တုဒ္ဒါရန္တိ “ဣမေ နာမ စိတ္တုပ္ပါဒါ ဣမေ ယော အတ္ထာ ကုသလာဒိကာ”တိ ဥဒ္ဓရဏံ။ မူလဋီ၊၁၊၁၈၉။ (၃) ဖြစ်နိုင်ပေဟာနိုင်သမျှသော အနက်တို့ကို ထုတ်ဆို၍ လိုအပ်သော အနက်ကို ထုတ်ပြခြင်း။ ... သမ္ဘဝန္တာနံ အတ္ထာနံ ဥဒ္ဓရဏံ, သမ္ဘဝန္တေ ဝါ အတ္ထေ ဝတွာ အဓိပ္ပေတဿ အတ္ထဿ ဥဒ္ဓရဏံ နိဒ္ဒါရဏံ အတ္တုဒ္ဒါရော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂၊၁၉၄။ မူလဋီ၊၂၊၅၄။

အတ္တုဒ္ဒါရကမ္မ (ပု) [အတ္တုဒ္ဒါရ + ကမ္မ] အတ္တုဒ္ဒါရ အစဉ်။ တံ ပန ပဒတ္ထံ အတ္တုဒ္ဒါရကမ္မေန ပဌမံ ဧဝံသဒ္ဒဿ ဒဿေန္တော “ဧဝံသဒ္ဒေါ တာဝ”တိ-အာဒိမာဟ။ ဒီဋီ၊၁၊၁၃၄။ မဋီ၊၁၊၂၄။ သံဋီ၊၁၊၂၁။ အံဋီ၊၁၊၂၃။ အတ္တုဒ္ဒါရ (၃) အနက်ကြည့်။

အတ္တုဒ္ဒါရနယ (ပု) [အတ္တုဒ္ဒါရ + နယ] ဖြစ်နိုင်ပေဟာနိုင်သမျှသော အနက်တို့ကို ထုတ်ဆောင်၍ ပြသောနည်း။ လောကသဒ္ဒေါ တတ္ထ ဝါ တေသံ ဓမ္မာနံ အတ္တုဒ္ဒါရနယေန ဝုတ္တော။ ဒီဋီ၊၂၊၁၃၄၉။ မဋီ၊၁၊၂၄၀။

အတ္တုဒ္ဒါရဘူတ (တိ) [အတ္တုဒ္ဒါရ + ဘူတ] အတ္တုဒ္ဒါရ (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ အတ္တုဒ္ဒါရ (၁) အနက်ကြည့်။

အတ္တု(တ္ထု)ပနာယိက (တိ) [အတ္တ+ဥပ+နီ+ဏျ။ ထီ၌ အတ္တုပနာယိကာ။] အကျိုးစီးပွါးတို့ကို ဆောင်တတ်သော၊ အကျိုးစီးပွါးတို့၌ ဆောင်အပ်သော။ သုဏာထ ဘာဝိတတ္တာနံ ဂါထာ အတ္တုပနာယိကာ။ ထေရ၊၂၁၉။ အတ္တတ္ထာဒိဘေဒေ အတ္ထေ ဥပနေန္တိ တေသု ဝါ ဥပနီယန္တီတိ အတ္တုပနာယိကာ။ ထေရဋ္ဌ၊၁၊၈။

အတ္တု(တ္ထု)ပပရိက္ခာ (ထီ) [အတ္တ + ဥပပရိက္ခာ] (က) အနက်အဓိပ္ပါယ်အကြောင်းယုတ္တိကိုစူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ ဓမ္မနိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာ ခေါ ဘာရ-ဒွါဇ အတ္တုပပရိက္ခာ ဗဟုကာရာ။ မ၊၂၊၁၃၈။ (မဋ္ဌ၊၃၊၂၉၁။ မဋီ၊၃၊၁၉၄ တို့ကြည့်။) (ခ) အကြောင်းဟုတ်မဟုတ်ကို စူးစမ်းဆင်ခြင်ခြင်း။ ဆယိမေ အာနန္ဒ အာနိသံသာ ကာလေန ဓမ္မဿဝနေ ကာလေန အတ္တုပပရိက္ခာယ။ အံ၊၂၊၃၃၅။ အတ္တုပပရိက္ခာယာတိ အတ္ထာနတ္ထံ ကာရဏာကာရဏံ ဥပပရိက္ခနေ။ အံဋ္ဌ၊၃၊၁၂၆။ အတ္တ (ဂ) အနက်လည်းကြည့်။

အတ္တု(တ္ထု)ပပရိက္ခိတု (တိ) [အတ္တ + ဥပပရိက္ခိတု] အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို – အကြောင်းဟုတ်မဟုတ်ကို – စူးစမ်းဆင်ခြင်တတ်သော သူ။ အတ္တနာ စ သုတာနံ ဓမ္မာနံ အတ္တုပပရိက္ခိတာ ဟောတိ။ အံ၊၃၊၅၇။ အတ္တုပပရိက္ခိတာ ဟောတီတိ အတ္ထာနတ္ထံ ကာရဏာကာရဏံ ဥပပရိက္ခိတာ ဟောတိ။ အံဋ္ဌ၊၃၊၂၂၃။

အတ္တု(တ္ထု)ပပရိက္ခီ (တိ) [အတ္တ+ဥပ+ပရိ+ဣက္ခ+ဏီ] အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို – အကြောင်းဟုတ်မဟုတ်ကို–စူးစမ်းဆင်ခြင်တတ်သောသူ။ ဓတာနဉ္စ ဓမ္မာနံ အတ္တုပပရိက္ခီ ဟောတိ။ အံ၊၁၊၄၃၀။ အတ္တုပပရိက္ခီတိ အတ္ထံ ဥပပရိက္ခကော။ အံဋ္ဌ၊၂၊၃၂၆။

အတ္တု(တ္ထု)ပလက္ခဏ (န) [အတ္တ+ဥပလက္ခဏ] အကျိုးတရားကို လွန်စွာမှတ်ခြင်း၊ အကျိုးတရားတို့ကို လွန်စွာမြင်ခြင်း။ အတ္တုပလက္ခဏေ ပညာ အတ္တပဋိသမ္ဘိဒေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၁၁၅။ ဥပလက္ခဏေတိ အတ္တာဒီနံ ဘုသံ ဒဿနေ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁၊၃၄၄။

အတ္တု(တ္ထု)ပသံဟိတ = အတ္တု(တ္ထု)ပသဉ္ဟိတ (တိ) [အတ္တ+ဥပ+သံ+ဟိတ] (၁) အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့် ယှဉ်သော၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်–အဋ္ဌ-

ကထာ—ကို မှီသော။ ဒေဝတာသာသိတော အတ္ထူပသဉှိတော မဇ္ဈုပသဉှိတော။ ဝိ၊၂။၂၆။ အတ္ထူပသဉှိတောတိ အဋ္ဌကထာနိဿိတော။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ဂ။ (၂) အကျိုးစီးပွါးကိုမှီသော။ အတ္ထူပသံဟိတံ မဇ္ဈုပသံဟိတံ ဝါစံ ဘာသိတာ အဟောသိ။ ဒီ၊၃။၁၂၆။ အတ္ထူပသံဟိတန္တိ ဣဓလောကပရလောကတ္ထနိဿိတံ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ (၃) အကြောင်း—ကို မှီ—နှင့် တကွဖြစ်—သော။ ဥဂ္ဂဟာသမင်္ဂီတံ ဝါစံ မုဉ္စေယျ အတ္ထူပသံဟိတံ မဇ္ဈုပသံဟိတံ။ မဟာနိ။၄၀၅။ အတ္ထူပသံဟိတန္တိ အတ္ထသဟိတံ ကာရဏသဟိတံ။ မဟာနိဋ္ဌ။၄၁၆။

အတ္ထု(တ္ထူ)ပေတ (တိ) [အတ္ထ+ဥပေတ] (၁) အနက်အဓိပ္ပါယ်—သို့ ကပ်ရောက်—နှင့် ပြည့်စုံ—သော။ အတ္ထုပါလိ သံယသာမဂ္ဂိ အတ္ထုပေတာ စ ဗျဉ္ဇနုပေတာ စ။ ဝိ၊၃။၅၀ဂ။ (၂) အနက်အဓိပ္ပါယ်နှင့် ပြည့်စုံ—အနက်အဓိပ္ပါယ်သို့ကပ်၍ သိပြီး—သော၊ အနက်အဓိပ္ပါယ်ကိုသိသော၊ သူ။ ယေ မယံ အာယသ္မန္တံ တာဒိသံ သဗြဟ္မစာရိံ ပဿာမ ဝေ အတ္ထုပေတံ ဗျဉ္ဇနုပေတံ။ ဒီ၊၃။၁၀၇။ အတ္ထုပေတန္တိ အတ္ထေန ဥပေတံ အတ္ထဿ ဝိညာတာရံ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၉၅။ အတ္ထေန ဥပေတန္တိ အဝိပရီတေန အတ္ထေန ဥပေတံ တံ "အယမေတ္ထ အတ္ထော"တိ ဥဒ္ဓဋ္ဋ ပဋိဗောဓနိတုံ သမတ္ထံ။ တထာရူပေါ ပန ယသ္မာ ဗဟုဿုတော ဟောတိ၊ တသ္မာ "အတ္ထဿ ဝိညာတာရ"န္တိ။ ဒီဋီ၊၃။၉၁။

အတ္ထုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အတ္ထ + ဥပ္ပတ္တိ] အဋ္ဌုပ္ပတ္တိနှင့် အနက်တူ။ ရှင်းကြည့်။

အတ္ထုပ္ပတ္တိကာလ (ပု) [အတ္ထုပ္ပတ္တိ + ကာလ] အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကာလနှင့် အနက်တူ။ ရှင်းကြည့်။

အတ္ထုပ္ပတ္တိကာလာဘိကင်္ခ (န) အဋ္ဌုပ္ပတ္တိကာလာဘိကင်္ခ (သိ၊ ဋီ၊ သစ်၊၂။၂၀၆) ကြည့်။

အတ္ထေန (တိ) အတေန-ကြည့်။

အတ္ထောပသံဟိတ (တိ) [အတ္ထ+ဥပသံဟိတ] အကျိုးစီးပွါးနှင့် ယှဉ်သော၊ အကျိုးရှိ မရှိကို မှီသော။ တာဝဒေဝ ဘဏိ ဂါထာ၊ ဂဓေ အတ္ထောပသံဟိတာ။ ထေရ။၃၄၂။ အတ္ထောပသံဟိတာတိ အတ္ထသန္နိဿိတာ၊ ဟိတာဟိတယုတ္တာတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၆။

အတြ (ဗျ) ဣမ-ကြည့်။

အတြဇ (တိ) [အတ္တ+ဇနဲ+ကွိ။ ထိ၌ အတြဇာ။ ဓာန်။၂၄၀။ ကစ္စည်း။ ၂၀။ နီတိ၊သုတ္တ။၁ဂဂ၊ ၇၈၅-၁၃၃၉-တို့ကြည့်။ (ဓာတုဇ သံ)] မိမိမှ ဖြစ်သော၊ မိမိကိုမှီ၍ဖြစ်သော-သူ၊ သား၊ သမီး။ ပုတ္တော သာလဝတိကာယ၊ အဘယော ဟိ အတြဇော။ ဝိ၊၃။၄၂၈။ ပရောသဟဿံ စ ဘဝန္တိ အတြဇာ။ ဒီ၊၃။၁၃၂။ ဧဝံ သော နိဟတော သေတိ၊ ကောကိလာယိဓ အတြဇော။ ဇာ၊၁။၁၀၉။ ဂဇော မေ အတြဇော ပုတ္တော။ ဇာ၊၁။၂၂၇။ အတြဇောတိ အတ္တတော ဇာတော။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၉၅။ သြရသော မမ အတြဇော။ ဇာ၊၁။၃၇၇။ အတြဇောတိ အတ္တနာ ဇာတော။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၆၁။ ဓီတာ မဇ္ဈာ အတြဇာ။ ထေရီ။၃၉၆။ ဓီတာ မဇ္ဈာ အတြဇာတိ မဇ္ဈနာမကာ သေဋ္ဌိနော သြရသာ ဓီတာ။ ထေရီဋ္ဌ။၁၄၃။ ဝေဒေဟဿ အတြဇာ ပိယာ။ ဇာ၊၂။၂၆၂။ (အတြဇ ဖြစ်သော သား ၄-မျိုးကို မဟာနိ။၁၉၁။ ရူပနိ။၂၂၉။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၅၂-တို့ တွင်ကြည့်။ ဇာ၊၁။၃၉၁ (၂၀၃-ဂါထာ)၌ကား ၃-မျိုးသာပြသည်။) အတ္တဇ လည်းကြည့်။

အတြိစ္စ (ကြိဝိ) [အာ+ထရ+တွာ] ဖြန့်ခင်း၍။ အတြိစ္စ ကောစ္ဆံ ဟိရိမေတ္တံ ဒဖြိ။ ဇာ၊၂။ ၁၁၀။ အတြိစ္စ ကောစ္ဆန္တိ ဝေဠုံ ကောစ္ဆာသနံ ပဏ္ဏသာလဒွါရေ အတ္ထရိတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၄၃၅။ (အတြိစ္စ-သိ၊သျှာ၊ဣ-မှာ)

အတြိစ္ဆ (တိ) [အတြ+ဣစ္ဆာ+အ] ထိုထို အာရုံ၌—လိုချင် — တပ်မက် — ခြင်းရှိသော၊ သူ။ အညတရောပိ အတြိစ္ဆော အမစ္စော သကဝိသယံ

အတိက္ကမိတ္ဝာ ပရိဝိသယံ ပါဝိသိ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊၂။ ၄၅၄။ အတိစ္ဆ, အတြိစ္ဆတာ-တို့လည်းကြည့်။

အတြိစ္ဆတာ (ထီ) [(၁) အတိဣစ္ဆ+တာ။ တိ-မှ ဣ-နှင့် စ္ဆိ မှ စ-ကို ဧ-ပြု။ အတိစ္ဆတာ-ကြည့်။ (၂) အတြိစ္ဆ+တာ] (၁) ကျော်လွန်၍ — လိုချင် — တပ်မက် — သည်၏ အဖြစ်။ (၂) ထိုထို အာရုံ၌ — လိုချင် — တပ်မက် — ခြင်းရှိသည်၏ အဖြစ်။ အတြိစ္ဆတာ မလ္လဂါမံ အဂစ္ဆိ ။ ဇာ၊၁။ ၂၉၂။ အတြိစ္ဆတာယ ပဟာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၆၈။ ဧ-တြ အတြ နာနာဘာဇနေ ဋ္ဌိတေ နာနာရသေ ဣစ္ဆာ တေသာတိ အတြိစ္ဆော၊ တဿ ဘာဝေါ အတြိစ္ဆတာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၁။ ၉၆။

အတြိစ္ဆတာနိဒ္ဒေသ (ပု) [အတြိစ္ဆတာ+နိဒ္ဒေသ] အတြိစ္ဆတာကို အကျယ်ဝေဖန်ရာ ဖြစ်သော စကားရပ်။ အဘိဓမ္မာဝိဘင်္ဂပါဠိ၊ ဘု-ဝိဘင်္ဂ၊ စာ ပိုဒ်-၈၄၉။ အတြိစ္ဆတာနိဒ္ဒေသေ ... ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၂။

အတြိစ္ဆတာလက္ခဏ (နပ်) [အတြိစ္ဆတာ+လက္ခဏ] အတြိစ္ဆတာ၏ — မှတ်ကြောင်း — လက္ခဏာ။ လက္ခဏတော ပန သကလာဘေ အသန္တုဋ္ဌိ ပရလာဘေ စ ပတ္ထနာ တော် အတြိစ္ဆတာလက္ခဏံ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၂။

အတြိစ္ဆန္တ (တိ) [(၁) အတိဣစ္ဆ+ဣစ္ဆန္တ။ တိ-မှ ဣ-နှင့် စ္ဆ-ကို ဧ-ပြု။ (၂) အတြ+ဣစ္ဆန္တ] (၁) ကျော်လွန်၍ — လိုချင် — တပ်မက် — သော၊ သူ။ (၂) ထိုထိုအာရုံ၌ — လိုချင် — တပ်မက် — သော၊သူ။ သောဠသာဟိ စ ဗာတ္တိံသ၊ အတြိစ္ဆံ စက္ကမာသဒေါ။ ဇာ၊၁။ ၂၄၊၁၃၂၊ ၂၀၁။ အဘိ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၄။ အတြိစ္ဆံ စက္ကမာသဒေါတိ ဝေ သကလာဘေန အသန္တုဋ္ဌော အတြ အတြ ဣစ္ဆနေ့ာ ပရတော ပရတော လာဘံ ပတ္ထေန္တော။ ဇာ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၃၇။ အတြိစ္ဆံ အတိလောဘေန၊ အတိလောဘမဒေန စ။ ဇာ၊၁။ ၅၅။ အဘိ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၃။ အတြိစ္ဆံ အတိလောဘေနာတိ အတြိစ္ဆာ ဝုစ္စတိ အတြ အတြ ဣစ္ဆာသင်္ခါတာ အသမ္မိယန္တတဏှာ။

...ဣစ္ဆံ ဝုတ္တံ ဟောတိ အတြိစ္ဆာဝသေန အတြိစ္ဆ-မာနော ပုဂ္ဂလော အတိလောဘေန စ အတိ-လောဘမဒေန စ ... အတ္ထော ဟာယတိ။ ဇာ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၁။ အတြိစ္ဆန္တိ အတိစ္ဆံ၊ အတြ ဝါ ဣစ္ဆနေ့ာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၇။

အတြိစ္ဆပုဂ္ဂလ (ပု) [အတြိစ္ဆ+ပုဂ္ဂလ] ထိုထိုအာရုံ၌ — လိုချင် — တပ်မက် — ခြင်းရှိသောပုဂ္ဂိုလ်။ အတြိစ္ဆပုဂ္ဂလဿ ဟိ အတ္တနာ လဒ္ဓံ ပဏီတမ္ပိ လာမကံ ဝိယ ခါယတိ၊ ပရေန လဒ္ဓံ လာမကမ္ပိ ပဏီတံ ဝိယ ခါယတိ။ အဘိ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၅၂။

အတြိစ္ဆမာန (တိ) [အတြ+ဣစ္ဆမာန] ထိုထို အာရုံ၌ — လိုချင် — တပ်မက် — သော၊ သူ။ အတြိစ္ဆန္တ-ကြည့်။

အတြိစ္ဆာ (ထီ) [အတြ+ဣစ္ဆာ] ထိုထို အာရုံ၌ — လိုချင် — တပ်မက် — ခြင်း။ အတြိစ္ဆန္တ ကြည့်။

အထ (ဗျ) [ဓာန်။ ၁၁၉၀။ ရူ။ နှာ-၁၀၈။ နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-၃၀၈၊ ၃၁၀၊ ၃၂၁- တို့ကြည့်။] ဤ ပုဒ်ကား နိပါတ်ဖြစ်၍ အရေအားလျော်စွာ 'ထိုပြင်, ထိုအခါ၌, စင်စစ်, ထို့နောက်, ထိုသို့ဖြစ် လျှင်, သို့မဟုတ်' စသည်ဖြင့် အနက်ပေးရသည်။ (၁) ပရိယာယ် အကြောင်းတပါးကို ပြခြင်း= ပရိယာယန္တရနိဒဿနံ။ အထဿ နပေဟိ သော-တေဟိ၊ အသုစိ သဝတိ သဗ္ဗဒါ။ သုတ္တနိ။ ၃၀၈။ အထာတိ ပရိယာယန္တရနိဒဿနံ။ အပရေနာပိ ပရိယာယေန အသုစိဘာဝံ ပဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ-ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၉။ (၂) မေးမြန်း ခြင်း=ပုစ္ဆာ။ အထ တုံ ပတိကောလမ္ဘ၊ မတ္တော ထလ္လာနိ ဂစ္ဆသိ။ ဇာ၊၁။ ၃၂၈။ အထ တွန္တိ နနု တွံ။ ဇာ-ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၃၄။ (၃) ပေါင်းဆည်း ခြင်း=သမုစ္စယ။ အထ ပါပါနိ ကမ္မာနိ၊ ကရံ ဗာလော န ဗုဇ္ဈတိ။ ဓမ္မ။ ၃၃။ အထ ပါပါနိ ဟိ န ကေဝလံ ဗာလော ကောပဝသေန ပါပါနိ ကရောတိ၊ ကရောန္တောပိ ပန န ဗုဇ္ဈတိတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ-ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃။ (၄) အခြားမဲ့= အနန္တရ။ အထာယံ ဘိက္ခဝေ သဒ္ဓေဝကော

လောကေ သမာဂုရကော…။ ဓီ၊၃။၁၆။ သံ၊၂။ ၂၄။ ပဋိသံ။၂၉၈။ အထာဘိ အနန္တရံ။ ပဋိသံ၊ ဋီ၊၂။၂၀၁။ (၅) မပြတ်–ဆက်သက်–ဖြစ်ပွါးခြင်း=အဝိစ္ဆေဒ။ အထ ခေါ ဇာတုသာသတိ ဖြာဟ္မဏော။ မ၊၁။၂၀။ အထာဘိ အဝိစ္ဆေဒနတ္ထေ နိပါတော၊ ခေါတိ အဝဓာရဏတ္ထေ၊ ဘဂဝတော သာဝတ္ထိယံ ဝိဟာရေ အဝိစ္ဆိန္နေပေဝါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အသခေါ အညတရာ ဒေဝတာ။ ခုဒ္ဒက။၃။ အထာဘိ အဝိစ္ဆေဒတ္ထေ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၃၆။ (၆) အခြားအကြောင်းတရပ်နှင့်စပ်သောစကားကို အစပြုခြင်း = အညာဓိကာရဝစနာရမ္ဘ။ အထ ခေါ ဘဂဝါ ပုဗ္ဗဏှသမယံ နိဝါသေတွာ….။သုတ္တနိ၊ ၂၉၁။ အထတ္ထတိ နိပါတော အညာဓိကာရဝစနာရမ္ဘေ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ (ဥဒါနဋ္ဌ။၃၄၊ (အဓိကာရတ္ထ) ၃၅ (ပုစ္ဆာရမ္ဘ) တို့လည်းကြည့်။) (၇) တပါးသောအနက် (အကျိုး)= အညတ္ထ။ အသ ခေါ ဣဒံ ဘိက္ခဝေ ဖြာဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၄-၅။ အထ ခေါတိ ဧတ္ထ အထာဘိ အညတ္ထေ နိပါတော။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။ ၁၀၄။ (၈) စကား၏ အခြေခံ (စကားတခုအားဆုတ်ခြင်း?)=ဝစနောပါဒါန။ အထ ခေါ အာယသ္မာ အာနန္ဒော….တေနုပသင်္ကမိ။ ပဋိသံ။ ၃၅၈။ အထာဘိ ဝစနောပါဒါနေ နိပါတော။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၂၃၇။(၉)နောက်ဖွဲ့သောအနက်= ပစ္ဆာ။ အထာဘိ ဝါ ပစ္ဆာတိ တေသို့ အတ္ထေ နိပါတော။ ဥဒါနဋ္ဌ။၃၄။ (၆) အနက်လည်းကြည့်။ အထ ယာဝ ဗုဒ္ဓါနံ သာမုက္ကံသိကာ။ ဥဒါန။၁၃၅။ အထာဘိ ပစ္ဆာ။ ဥဒါနဋ္ဌ။၂၅၇။ အထ ဗုဒ္ဓါ ဗုဒ္ဓါနံ သုဂတာထ သဒ္ဓမ္မာနုသာသ။အပ၊ ၁။၂။ (အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၁ လည်းကြည့်။) (၁၁) ထိုသို့မဟုတ်ဟူသောအနက်=ဝိကပ္ပ။ ယံ ယံ ယောနိံ သံသရာမိ၊ ဒေဝတ္တံ အထ မာနုသံ။ အပ၊ ၁။၆၄။ ကိံ ဘဝိဿတိ လောကဿ၊ ကလျာဏံ အထ ပါပကံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၉။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂။ ကိန္နု ခေါ ဣမဿ လောကဿ ပါပကံ ဘဝိဿတိ၊ ဥဒါဟု ကလျာဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၄၀။ (၁၁)အနုယောဂ,ဗျတိရေက,သမုစ္စယ, ဂရဟာ စသည်တို့၌ နောက်။ ဩဓ္ဓေ စ ပါတော သာရိပုတ္တ ..စေတောပရိယညာဏံ နတ္ထိ၊ အထ ကိဉ္စရဟိ တေ အယံ သာရိပုတ္တ ဥဠာရာ အာသဘီ ဝါစာ ဘာသိတာ။ ဒီ၊၃။၈၃။ ထုမေဝ စေ အမှာကံ န ဒဿထ၊ အထ ကော စရဟိ အမှာကံ ဒဿတိ။ ဝိ၊၁။၃၇၉။ အထ ကော စရဟိ စေ မနုဿလောကေ။ ဝိ၊၃။၄၆။ အထ ကော စရဟိတိ အထ ကွ စရဟိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။ နေတံ အာဝုသော အပ္ပသန္နာနံ ဝါ ပသာဒါယ ပသန္နာနံ ဝါ ဘိယျောဘာဝါယ၊ အထ ခွေတံ အာဝုသော အပ္ပသန္နာနဉ္စေဝ အပ္ပသာဒါယ ပသန္နာနဉ္စ ဧကစ္စာနံ အညထတ္တာယ။ ဝိ ၁။ ၂၃။ တဿို ခေါ ပန ဖြာဟ္မဏာ ယညေ နေဝ ဂါဝေါ ဟညိံသု ..န အဇေဠကာ ဟညိံသု၊ ..န နာနာပါဏာ သံဃာတံ အာပဇ္ဇိံသု၊ .. အထ ခေါ ဝေ ဂူဠိဟူ ..နကဟိ လံ သံ ..။ ဒီ၊၁။ ၁၃၄-၅။ ကိဉ္စာပိ ဧသာ ဂေါတမ ဖြာဟ္မဏာ နာနာမဂ္ဂေ ပညာပေန္တိ…အထ ခေါ သဗ္ဗာနိ တာနိ နိယျာနိကာ နိယျန္တိ တက္ကရဿ ဖြာဟ္မသဟဗျတာယ။ ဒီ၊၁။၂၃၃။ ယေ ခေါ ကေစိ ဘဂဝတော သာဝကာ အာရဒ္ဓဝီရိယာ ဝိဟရန္တိ၊ အဟံ တေသံ အညတရော၊ အထ စ ပန မေ နာနုပါဒါယ အာသဝေဟိ စိတ္တံ ဝိမုစ္စတိ။ ဝိ၊၃။ ၂၆၈။ ယာဝ ဂမ္ဘီရာ စာယံ ဘန္တေ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒေါ ဂမ္ဘီရာဝဘာသော စ၊ အထ စ ပန မေ ဥတ္တာနကုတ္တာနကော ဝိယ ခါယတိ။ ဒီ၊၂။ ၄၇။ သော "အဒဝရ အဒဏ္ဍာ အသပတ္တာ အဗျာပဇ္ဇာ ဝိဟရေမု အဝေရိနော"တိ ဣတိ စ နေသံ ဟောတိ၊ အထ စ ပန သဝေရာ သဒဏ္ဍာ သသပတ္တာ သဗျာပဇ္ဇာ ဝိဟရန္တိ သဝေရိနော။ ဒီ၊၂။၂၂၁။ အထ စ ပနာဘိ စေဝံ ပဏ္ဍနာယ သတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ အဟံ ခေါ ပနေတံ အာဝုသော ဇဝံ ဇာနာမိ ဇဝံ ပဿာမိ၊ အထ စ ပနာဟံ န ဝဒါမိ "တံ ဇီဝံ တံ သရီရ"န္တိ ဝါ၊ "အညံ ဇီဝံ အညံ သရီရ"န္တိ ဝါ။ ဒီ၊၁။၁၅၀။

ကိဉ္စာပိ ခေါ ဣဓ ဌာနံ မနာပံ ကာတုံ။ အထ ဧရဟိ ဌာနံ ကာယိကမာနံ အနုဿာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊၁။၄၃၄။ ဂိဟိနော့ပိ ဣဓုတ္တိ ယထာ ဘဏေတော၊ အထ စေ ပစ္စတိ ဧသော မနုဇော။ ဓီ၊၃။၁၄၂။ ယော စာပိ မိတ္တေ အထ ဝါ အမိတ္တေ…။ အတ္ထံ စရန္တံ အထ ဝါ အနတ္ထံ။ ဇာ၊၁။၁၄၃။ အထ ဝါ ပန ဥက္ကဏ္ဌိတော အနဘိရတော။ ဝိ၊၁။၂၉။ ကရေ သရီရော အထ ဝါပိ သေဋ္ဌော၊ နိဟီနကော ဝါပိ ကရေယျ ဧကော။ ဇာ၊၁။၂၈။ ယော စာပိ သီတေ အထ ဝါပိ ဥဏှော။ ဇာ၊၁။၁၄၃။ ဣဓံ ဝတွာန အထာဒ္ဓပဂ္ဂံ ဒေဝဒေဝါ။ ဝိ၊၃။၆။ ဒေဝဒူတဿ သန္တိကာ၊ အထာပိ မာနုသာ ဝါ။ အပ၊၁။ ၃၀၉။ ယတော…အထ — အယံ ဧသာ ယတော အဒ္ဒသံ သမဏော ဂေါတမော ဣတ္ထာဂတံ ပဒါနိ၊ အထာဟံ နိဋ္ဌမကံ “သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ ဘဂဝါ၊ သွာက္ခာတော ဘဂဝတာ ဓမ္မော၊ သုပ္ပဋိပန္နော ဘဂဝတော သာဝကသံဃော”တိ။ မ၊၁။၂၃၃။ ယတော ခေါ မယံ ဘန္တေ နာသက္ခိမှ အခိဋ္ဌဟိတုံ ဂန္ဓမာဒနံ ဧတသ္မာ ပဗ္ဗတာ ဒိဋ္ဌဂတာ ဝိဝေစေတုံ၊အထ မယံ ဧတမတ္ထံ ဘဂဝတော အာ- ရောစေမ။ မ၊၁။၁၈၄။ ယဒါ…အထ — ယဒါဟံ ဘော သမဏော ဂေါတမော ဣမံ ပဌမံ ပဒံ အဒ္ဒသံ၊ အထာဟံ နိဋ္ဌမကံ…။ မ၊၁။၂၃၄။ ယဒိ… အထ — ယဒိ ဝီဓေါ နုပလဗ္ဘတိ၊ အထ ကော ရေဟိ ကျူနော ရွံ ပဿတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၉၃။ ယဒိ ဝိညာတာနိ သာဝ၊ အထ သာဇမတ္တမေဝ ဂဟိတံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈။ ယဒိ တာဝ … အထ — ယဒိ တာဝ ဘဂဝါ ဝေဒယ္ယာယံ ဝီဟာရတိ၊ “နဋ္ဌေဝ ပုဗ္ဗမနုဿမှလေ”တိ န ဝတ္တဗ္ဗံ၊ အထ တတ္ထ ဝီဟာရတိ၊ ဝေဒယ္ယာယန္တိ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။ သစေ…အထ — သစေသိ အာဂါရံ အဇ္ဈာဝသိဿ- ကာမေ၊တထော ဝေဒေ ဥက္ကဋ္ဌံ။ အထ ပဗ္ဗဇ- လောကံ ဂစ္ဆကာမေ၊ အဂ္ဂံ ဂဟေတွာ…ပဗ္ဗဇ- လောကပရာယဏော ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၅၁၉။ သစေ ဧသ မနုဿော ဘဝေယျ၊ ဘဂဝလဋ္ဌမ္ဘီ- ပရိဋ္ဌ ဧတေသာ ဒဿာဝိ၊ အထ ဒေဝေါ သက္ခာ- ရမဿ ကာရိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃၅။ သစေ … အထဝါပိ…အထ — သစေ တံ ဧတာဿ ပဏ္ဍာနိ ဂဏှိတုကာမောသိ မမ ပဏ္ဍာနိ ဂဏှ၊အထဝါပိ ဓမ္မံ သဿာဝနမျှ ဂဏှိတုကာမောသိ၊ မမ သဒ္ဓိံ ဝဒေတု ဂဏှ၊ အထ နံ ကိဉ္စာပိ ကာဘုကာမောသိ၊မညော ကရ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၈၅။

အထကန (နု) [န+ထကန] မပိတ်ဆို့ခြင်း။ ဆန္ဒ ဣန္ဒြိယာနံ ယာ အဂုတ္တိ ယာ အဂေါပနာ ယော အနာရက္ခော ယော အသံဝရော၊ အထကနံ အပိဓာနန္တိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၉။

အထဒ္ဓ (တိ) [န+ထဒ္ဓ] ကြမ်းထမ်း—ခက်မာ— ခြင်း မရှိသော၊ မကြမ်းထမ်း — မခက်မာ— သော၊သူ။ နိဟစ္စ မာနံ အထဒ္ဓေါ။ သံ၊၁။၁၈၀။ အတ္ထဒ္ဓ-လည်းကြည့်။

အထဒ္ဓတာ (ထီ) [အထဒ္ဓ + တာ] မကြမ်းထမ်း သည်၏အဖြစ်။

အထဒ္ဓတာနုတ္တိသာက (တိ)[အထဒ္ဓတာ+အနုတ- ဤသာ+က] မခက်ထန် — မမောက်မာ — သည်၏—အဖြစ်ဖြင့်အနည်းငယ်ညွတ်ကိုင်းသော လည်းသံ ရှိသော။ အထဒ္ဓတာနုတ္တိသာကော၊ သီလသံဝရနန္ဒနော။ ဇာ၊၂။၂၇၄။ အထဒ္ဓတာနု- တိသာကောတိ သဒိလ သမ္မောဒနာဝသနိ- တာယ အထဒ္ဓတာယ အနုတဤသော။ ထောက- နုတဤသောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၇။

အထဒ္ဓတာလက္ခဏ (တိ) [အထဒ္ဓတာ + လက္ခဏ] မကြမ်းထမ်းသည်၏ အဖြစ်လျှင် — မှတ် ကြောင်း — လက္ခဏာ — ရှိသော။ အထဒ္ဓတာ- လက္ခဏာ ဧဝပဿ မုဒုတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၇၈။ အထဒ္ဓတာတိ အကဌိနတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၁။

အထဗ္ဗဏ (နု) အာထဗ္ဗဏ-ကြည့်။

အထာဝရ (တိ) [န + ထာဝရ] မတည်မြဲသော။ မုဟုတ္တနာ ဟိ သဒ္ဓါ အထာဝရာ ပဒဝါရေန နာနာ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။

အထိရ (တိ) [န+ထိရ] မခိုင်မြဲသော။ ဥတ္တရ- သေတုသာ ပုဗ္ဗေ ထိရာထိရအာဝံ ဇာနိတွာ အဘိရုဟိတဗ္ဗံ ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။၁၉၂။ အထေတ- လည်းကြည့်။

အထုလ္လဝဇ္ဇ (တိ) [န+ထုလ+ဝဇ္ဇ] ကြီးသော အပြစ်မရှိသော အာပတ်၊ လဟုက အာပတ်။ အထုလ္လဝဇ္ဇာ အာပတ္တိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ဝိ၅။၂၁၁။ အထုလ္လဝဇ္ဇာတိ လဟုကာပတ္တိ။ ဝိဋ္ဌ၄။၁၅၈။

အထုသ (တိ) [န+ထုသ] ဖွဲကြမ်း—မရှိ—မပါ—သော၊ အခွံ—မရှိ—မပါ—သော။ အကဏော အထုသော သုဒ္ဓေါ သုဂန္ဓော။ ဒီ၃။၇၃၊၇၆။ အကဏံ အထုသံ သုဒ္ဓံ၊ သုဂန္ဓံ တဏ္ဍုလပ္ဖလံ။ ဒီ၊ ၃။၁၆၂၊၁၇၀။ အထုသောတိ နိတ္ထုသော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၃။၅၃။ ထုသန္တိ တဏ္ဍုလံ ပရိယောနန္ဓိတွာ ဌိတတ္တစော၊ တဒဘာဝတော "အကဏော အထုသော"တိ အာလိ ဝုတ္တော။ ဒီဋီ၃။၄၆။

အထေတ (တိ) [န+ထေတ] မတည်တံ့—မခိုင်မြဲ—သော စကားရှိသော၊ သူ။ အနရိယကမ္မ- မောက္ကန္တံ၊ အထေတံ အဗ္ဗသာတိနံ။ ဇာ၁။၂၁၆။ အထေတန္တိ အထိရံ အပ္ပတိဋ္ဌိတဝစနံ။ ဇာဋ္ဌ၄။ ၅၃။ အထိရ-လည်းကြည့်။

အထေန (တိ) [န+ထေန။ ထို့မှ အထေနီ။] မခိုး တတ်သော၊ သူ။ အထေနေန သုစိဘူတေန အတ္တနာ ဝိဟရတိ။ ဒီ၁။၄။ မ၁။၂၇၇။ အံ၁။ ၂၁၂။ အဘိ၊ပု၊၁၆၆။ ထေနေတီတိ ထေနော၊ န ထေနေန အထေနေန။ ဒီဋ္ဌ၁။ ၇၁။ မဋ္ဌ၂။ ၁၁၀။ အံဋ္ဌ၂။၁၉၇။ အဘိဋ္ဌ၁။၈၆။ အစ္စုတိ အထေနီ ဗဟောသတ္တိ။ အံ၂။ ၃၂။ အထေနီတိ အထေနိယော ဗဟောရိယော။ အံဋ္ဌ၃။၂၀။

အထေနတ္တ (နု) [အထေန+တ္တ] မခိုးတတ်သည်၏ အဖြစ်၊ မခိုးခြင်း။ အထေနတ္တာယေဝ သုစိ- ဘူတေန။ ဒီဋ္ဌ၁။၇၁။

အထေယျစိတ္တ (တိ) [န+ထေယျစိတ္တ] ခိုးယူလို သောစိတ်မရှိသော၊သူ။ အထေယျစိတ္တော အဟံ ဘဂဝါတိ။ ဝိ၁။၇၂။ အဘိဋ္ဌ၁။၁၁၀။ အနာပတ္တိ ဘိက္ခု အထေယျစိတ္တဿ။ ဝိ၁။၇၂၊၇၉။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၁။၁၁၀။

အထေယျဖဿ (တိ) [အထေယျ+ဖဿ] ခိုးယူလို သော ဖဿမရှိသော၊သူ။ "အထေယျစိတ္တော အဟံ ဘဂဝါ"တိ စ ဝုတ္တေ "အနာပတ္တိ အထေ- ယျဖဿဿာ"တိအာဒိနိ အဝတွာ "အနာပတ္တိ ဘိက္ခု အထေယျစိတ္တဿာ"တိ ဝဒတိ။ အဘိဋ္ဌ၁၊ ၁။၁၁၀။

အထေယျသတ္ထ (ပု) [န+ထေယျသတ္ထ] ခိုးတတ် သောခရီးသွားကုန်သည် မဟုတ်သူ။ အထေယျ- သတ္ထေ ထေယျသတ္ထသညီ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၂။၁၇၃။

အထေယျသတ္ထသညီ (တိ) [အထေယျသတ္ထ+ သညာ+ဤ] ခိုးတတ်သော ခရီးသွားကုန်သည် မဟုတ်သူဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ ထေယျသတ္ထေ အထေယျသတ္ထသညီ သံဝိဓာယ ဧကဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇတိ။ ဝိ၂။၁၇၂။

အထော (ဗျ) [ဓာန်။၁၁၆၀။ရူ။နှ၁-၁၀၈။နီတိ၊ သုတ္တ။ နှ၁-၃၀၈၊၃၁၉၊၃၁၀-တို့ကြည့်။] (၁) နိပါတ်မျှ။ (၂) ဆုံးဖြတ်ခြင်း=အဝဓာရဏ။ သွာဂတံ စေ မဟာရာဇ၊ အထော စေ အဒု- ရာဂတံ။ ပေတ။၂၀၃။ အထောတိ နိပါတမတ္တံ၊ အဝဓာရဏတ္ထေ ဝါ၊ မဟာရာဇ စေ အာဂတံ ဒုရာဂတံ န ဟောတိ၊ အထ ခေါ သွာဂတမေဝါ- တိ မယံ သမ္ပဋိစ္ဆာမာတိ အတ္ထော။ ပေတဋ္ဌ။ ၂၇၅။ (နီတိ၊သုတ္တ။နှ၁-၃၁၀-၌ကား အနွာဒေသ ဟုဆိုသည်။) (၃) ပေါင်းဆည်းခြင်း=သမုစ္စယ။ ပရောပရဉ္စ ဇာနာသိ၊ အထော ရာဂဝိရာဂိနံ။ မ၁။၄၀၄။ အထော ရာဂဝိရာဂိနန္တိ န ကေဝလံ "အယံ ကုဒ္ဓေါ အယံ ပကတိမနသော"တိ ပရောပရံ၊ "အယံ ပန သရာဂေါ အယံ ဝီတရာ- ဂေါ"တိ ဧဝံ ရာဂဝိရာဂိနမ္ပိ ဇာနာသိ။ မဋ္ဌ၂။၃၀၅။ (၄) ဝါကျ၏ အခြေခံဝါကျသစ် အားထုတ်ခြင်း = ဝါကျောပါဒါန။ အထောပိ

သက္ကစ္စ သုဏန္တု ဘာသိတံ။ ခုဒ္ဒက၊၄။ သုတ္တနိ။ ၃၀၂။ အထောပိတီ ကိစ္စန္တရသန္နိယောဇနတ္ထံ ဝါကျောပါဒါနေ နိပါတဒွယံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄၊၁၄၀။ သုတ္တနိ ၄၊၁။ ၂၆၉။ (၅) အခြားတပါး=အညာ၊ ဒေိမုဒေါ မဏိ မာဏိဝရော ဒိတော၊ အထော သောရိသကော သဟာ။ ဒီ၊၃။၁၆၅။ အထော သောရိသကော သဟာတိ တောပိ သဟ အညော သောရိသကော နာမ။ ဒီ၊၄၊၃။၁၅၂။ ပုဗ္ဗေနိဝါသံ ယော ဝေဒိ၊ သဂ္ဂါပါယဉ္စ ပဿတိ။ အထော ဇာတိက္ခယံ ပတ္တော၊ အဘိညာဝေါသိတော မုနိ။ အံ၊၁။၁၆၆။ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ၊ အထော သံသုဒ္ဓစာရိယံ။ အံ၊၁။၂၃၈။ ဒုရာသဒေါ ဒုပ္ပသဟော၊ ဂမ္ဘီရော ဒုပ္ပဓံသိယော။ အထော အစ္ဆေ အနစ္ဆေ ဧ၊ ဥဘယဿ ဟောတိ ကောဝိဒေါ။ အံ၊၁။၃၅၅။

အဒံ
အဒံသု (ကြိ) ဒါတိ၊ ဒေတိ-ကြည့်။

..အဒ (တိ) [အဒ + အ] စားသောသူ။ (ရှေ့ပုဒ်နှင့် အမြဲတွဲလျက်နေသည်။) ကိဋ္ဌာဒ, ကုဏပါဒ, ပုရိသာဒ, ပေါရိသာဒ, ဝန္တာဒ, မိလာသာဒ-တို့ကြည့်။

အဒ (ကြိ) အဒတိ-ကြည့်။

.အဒက (တိ) [အဒ+ဏျု] စားသောသူ။ တဋ္ဌ သတ္တမေဒ္ဓော လုဒ္ဒေါ၊ ကဋ္ဌာဒေ ပုရိသာဒကော။ (အသားစားသော၊ လူသားစားသော) ဇာ၊ ၁။၄၉၄။

အဒက္ခိ (ကြိ) ဒက္ခတိ-ကြည့်။

အဒက္ခိဏေယျ (တိ) [န+ဒက္ခိဏေယျ] မြတ်သော အလှူကို ခံထိုက်သူမဟုတ်သော၊ မြတ်သော အလှူကို မခံယူထိုက်သော၊ သူ။ ဗာလာ ရေတုဝ် ဟောသိ အဒက္ခိဏေယျော။ ဇာ၊၁။၃၀၉။

အဒက္ခိဏေယျတာ (ထီ) [န + ဒက္ခိဏေယျတာ] မြတ်သောအလှူကို ခံယူထိုက်သူ မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်၊-မဟုတ်ခြင်း။ တံ ပန န အတ္တနော ပဏီမာနနဿ အဝိပါကတာယ န အဒက္ခိဏေယျတာယ။ မိလိန္ဒ။ ၂၃၄။

အဒက္ခုံ (ကြိ) ဒက္ခတိ-ကြည့်။

အဒဒ္ဓွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဒိသ + တွာ၊ ဒိသ-ကို ဒဿ-ပြု၍၊ တွာ-၏ ဝ-ကို ချေ၊ တ ကိုဋ္ဌ-ပြု၊ ပရ-ရုပ်စသည်ပြု။ မောဂ်၊ ၅။ ၁၆၉-သုတ်နှင့် ငှင်းနှိုသျကြည့်။] မမြင်မူ၍။ နာ'ဒဒ္ဓွာ ပရတော ဒေါသံ။ ဇာ၊၁။ ၂၅၃။ နာ'ဒဒ္ဓွာတိ န အဒိသွာ။ ဇာ၊၄၄၄။၁၉၃။ အဒ္ဓွာ ဝဲယံ ဥပ္ပဒ္ဓနံ့ အဒဒ္ဓွာ။ ဇာ၊၂။၄၁။

အဒဋ္ဌုကမျတာ (ထီ) [န + ဒဋ္ဌုကမျတာ] ကြည့်ရှုမြင်ခြင်းငှါ-အလိုမရှိသည်၏ အဖြစ်၊-ဟုလိုမရှိခြင်း။ ယာ ရူပေသံ အရိယာနံ အဒဿနကမျတာ အဒဋ္ဌုကမျတာ...။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၇။

အဒဓု (တိ) [န+ဒဓု] မလောင်ကျွမ်းသော၊ မလောင် ကျွမ်းသော သင်္ကန်း, မြေ စသည်။ အဒဓေ ဒဓုသည်။ ဝိ၊၁။ ၂၉၆။ အဒဓုပါပိ ရုက္ခတိ ဇာတာ ယထာ။ ဝိ၊၂။၅၀။ အဒဓုပတိ ဥဒ္ဒနပတ္တပစနကုမ္ဘကာရာဝါပါဒိဝသေန တတာ တတာ အဒဓုာ။ ဝိ၊၄၊၃။၂၁။

အဒ္ဓု (ပု) [န + ဒ္ဓု] (၁) ဒဏ်-ဥစ္စာဒဏ်, လက်နက်ဒဏ်-မတပ်-မထား-ခြင်း။ အဒဏ္ဍေန အသတ္ထေန ဓမ္မေန အဘိဝိဇိယ။ ဒီ၊၁။၈၄။ ဒီ၊ ၂။၁၄။ အံ၊၂။၄၆၅။ အဒဏ္ဍေနာတိ ... ဓုဝိစမ္မိ ဒဏ္ဍံ ပဟာယ အဒဏ္ဍေန ...။ ဒီ၊၄၊၂။၁၃၆။ အဒဏ္ဍေနာတိ ဓနုဒဏ္ဍေနပိ ဆေဒနဘေဒနာနု-သာသနေန သတ္ထဒဏ္ဍေနပိ ဝိနာယေဝ။ အံ၊၄၊ ၃။၁၃၆။ (တိ) (၂) (က) ဒဏ်မရှိသော၊ ဥစ္စာဒဏ်, လက်နက်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်သော၊သူ။ ခေ အဝေရာ အဒဏ္ဍာ အသပတ္တာ။ ဒီ၊၂။၂၂၁။ ယော ဒဏ္ဍေန အဒဏ္ဍေသု။ ဓမ္မ၊၃၃။ အဒဏ္ဍာတိ အာဝုဓဒဏ္ဍဓနုဒဏ္ဍဝိနိမုတ္တာ။ဒီ၊၄၊၂။၃၁၀။ (ခ) ကာယဒဏ် -ကာယဒုစရိုက်-စသည်မရှိသော၊ သူ။ရဟန္တာ။ အဒဏ္ဍေသူတိ ကာယဒဏ္ဍာဒိရဟိ-

တေသု ဓိဿာသဓေသု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅ (သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၅၇-လည်း-ကြည့်။)

အဒုက္ခပဋောတဗ္ဗ (တိ) [န + ဒုက္ခပဋောတဗ္ဗ] ဒုက် — မတပ် — မထား — အပြစ်မပေး — ထိုက်သော၊ သူ။ အဒုက္ခိယ-ကြည့်။

အဒုက္ခာရဟ (တိ) [န + ဒုက္ခ + အရဟ] ဒုက် — တပ်—ထား—အပြစ်ပေး—ခြင်းငှါ မထိုက်သော၊ သူ။ယတ္ထ ပဝေ ယထာကာမကာရိတံ အာပဇ္ဇေ န္တော အဒုက္ခာရဟော အနုပဝဇ္ဇော စ ဟောတိ။ ဓီ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။

အဒုက္ခာဝစရ (တိ) [န + ဒုက္ခ + အဝစရ] (၁) တွတ်လုံတံ ကိုင်ဆောင်၍ သွားလာကျက်စားခြင်း မရှိသော။ အဒုက္ခာဝစရော အသတ္ထာဝစရော။ ဓီ၊၂။၂၂၇။တာ စ ခေါ အဒုက္ခာဝစရာ အသတ္ထာဝစရာ။ သံ၊၁။၂၂၆။ အဒုက္ခာဝစရာတိ ဒုက္ခာဝစရကာရဟိတာ၊ ဒုက္ခံ ဝါ သတ္ထံ ဝါ ဂဟေတွာဗ္ဗန္တိ စရေမတ္တ နတ္ထိတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ ဒဏ္ဍေန အဝစာရော အဝစရဏံ ဒုက္ခာဝစရော၊ နတ္ထိ ဧတ္တ ဝုဒ္ဓတ္ထာ ဒုက္ခာဝစရောတိ အဒုက္ခာဝစရာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၃၄။ (၂) တုတ်လုံတံ မကိုင်ဆောင်သုတ္တိသည် ကျက်စားအပ်သော။ အဒုက္ခာဝစရံ မဂ္ဂံ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဒေသိတံ။ ဇာ၊၁။၃၀၂။ အဒုက္ခာဝစရန္တိ အဒဏ္ဍေဟိ နိက္ခိတ္တဒဏ္ဍေဟိ အဝစရိတဗ္ဗံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၆၀။

အဒုက္ခိယ[1] (တိ) [န + ဒုက္ခိယ (=ဒဏ္ဍ+ဣယ)] ဒုက် — မတပ် — မထား — အပြစ်မပေး — ထိုက်သော၊သူ။

အဒုက္ခိယ[2] (ကြိ) [န + ဒုက္ခိယ။ တွာ-ကို ယ-ပြု။] ဒုက် — မတပ် — မထား — အပြစ်မပေး — မူ၍။ အဒုက္ခိယံ ဒုက္ခယတိ၊ဒုက္ခိယန္တ အဒုက္ခိယံ။ ဇာ၊၁။၂၅၃။ အဒုက္ခိယန္တိ ယော အဒုက္ခိယံ အဒုက္ခပဋောတဗ္ဗန္တ ဒုက္ခေတွာ ဒုက္ခိယန္တ ဒုက္ခပဋောတဗ္ဗံ အဒုက္ခေတွာ အတ္တနော ရုစိမေဝ ကရောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၃။

အဒုက္ခေတွာ (ကြိ ဝိ) [န + ဒုက္ခေတွာ] ဒုက် — မတပ် — မထား — အပြစ်မပေး — မူ၍။ အဒုက္ခိယ-ကြည့်။

အဒတိ (ကြိ) [အဒ + အ + တိ။ လောပဋ္ဌမဒ္ဓကို မကာရော-ဖြင့် ပြုလျှင် အဒေတိ။] စား၏။ ကာကောလသင်္ဃာ အဒန္တိ ဘောဇဝါ။ ဇာ၊၂။ ၁၈၈။ .... ခါဒန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၃။ ခုဒ္ဒါပရေတာ မနုဇာ အဒန္တိ။ မိတ္တဒ္ဒုနော ဝိန္ဒမဒန္တိ ဗာလာ။ ဇာ၊၂။၁၉၂။ .... အဒန္တိ ခါဒန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၃၉။ န သုနခဿ တေ အဒေန္တု မံသံ။ ဇာ၊၁။၂၅၂။ တဒ္ဒေ တုဝံ ရက္ခသာ'ဒေသိ ကညံ။ဇာ၊၁။၃၉၄။ အဒေသီတိ ခါဒသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉၆။ န တာဒိသေ ဘူမိပတီ အဒေမိ။ ဇာ၊၂။၁၄၃။ တေ ဘာ အဘောမံ အဒေတု။ ဇာ၊၂။၃၂။ အဒေတူတိ ယထာသန္ဓိဟိတံ အာဟာရံ ပရိဘုဉ္ဇတု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂၀၇။ ယဒေသ ယညံ ဓာ မံ ပေါရိသာဒါ။ ဇာ၊၂။၁၄၀၊၁၄၁။ ယော တာဒိသံ သစ္စဝါဒိံ အဒေယျ။ဇာ၊၁။၃၇၀။ န မာဒိသံ ဝိဝေဒေယျ ဝက်ာ။ ဇာ၊၁။၄၀၀။ အဒေယျုန္တိ ခါဒေယျုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၂။ သာဒယမာနော မယုံ တွမဒေသိ မံသံ။ ဇာ၊၁။၃၆၉။ .... တံ တံ မံသံ အဒေသိ၊ ခါဒေယျာသိတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၃။ န တာဒိသေ ဘူမိပတီ အဒေသိ။ ဇာ၊၂။၁၄၃။ န အဒေသိ မာ ခါဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၈။ ယထာ ယထာ မံ သာဒယမာနော အဒေသိ။ ဇာ၊၁။ ၃၇၀။ .... အဒေသိ ခါဒိဿသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၄။

အဒတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + ဒတွာ] မပေးမူ၍။ ဆန္ဒံ အဒတွာ ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကာမိ။ ဝိ၊၂။ ၂၀၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၈။ န စသိ ဒတွာ ဥဒကံ ပိဝါမိ။ ဇာ၊၂။ ၁၀၁။ဥဒကပဿတာမ္ဘိ ဓာဟံ လဘိတွာ အဒတွာ န ပိဝိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၁၇။ သော ပရဿ အဒတွာ န ဘုဉ္ဇတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၀။

အဒံ (ကြိ) ဒဒါတိ,ဒေတိ-ကြည့်။

အဒဒ (ကြိ) ဒဒါတိ,ဒေတိ-ကြည့်။

အဒဒန္တ (တိ) [န+ဒဒန္တ] မပေးတတ်သော၊သူ။ ယာစံ အဒဒမပ္ပိယော။ ဝိ၊၁။၂၂၃။ အဒဒမပ္ပိယောတိ အဒေန္တော အပ္ပိယော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၃။ သုစ္ဆံ ဝတ နုစ္စိ၊ ဝါစာယ အဒဒံ ဂိရိံ။ ဇာ၊၁။၁၀၃။ အဒဒန္တံ ဝနမဗ္ဗော-နာပိ ပဗ္ဗတံ အဒဒမာနေနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၃။

အဒဒမာန (တိ) [န+ဒဒမာန] မပေးတတ်သော၊ သူ။ အဒဒန္တ-ကြည့်။

အဒန¹ (န) [အဒ+ယု] အစာ၊ စားစရာ။ ပဟူတ ခါဒနံ တတ္ထ။ ဇာ၊၂။၈၅။ ပဟူတ ခါဒနန္တိ ပဟူတဥ္စ ပဒုမပုပ္ဖသာလိအာဒိကံ အဒနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၀။

အဒန² (န) [အာ + ဒါ + ယု၊ အာ-ကို ရဿ-ပြု။] အစာယူရာအရပ်၊ ကျက်စားရာအရပ်။ အဒ္ဓ မေ သတ္တမာ ရတ္တိ၊ အဒနာနိ ဥပါသတော။ ဇာ၊၂။၉၄။ အဒနာနီတိ အာဒါနနာနိ၊ ဂေါစရဂ္ဂဟဏဋ္ဌာ-နာနီတိ အတ္ထော။ အယမေဝ ဝါ ပါဌော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၅။ အာဒါန-လည်းကြည့်။

အဒနေသနာ (ထီ) [အဒန + ဧသနာ] အစာ—စားကျက်—ရှာခြင်း။ အထဿ ပဒ မဇ္ဈကို၊ စရ-တော အဒနေသနံ။ ဇာ၊၂။၉၄။

အဒန္တ¹ (ပု) [န + ဒန္တ] (၁) သွားမဟုတ်သော။ (တိ) (၂) သွားမရှိသော၊သူ။

အဒန္တ² (တိ) [န+ဒန္တ] မဆုံးမအပ်သော၊ မယဉ်ကျေးသော၊ မာန်မာနရှိသော၊သူ။ သော ဝတ ဓန္ဓ အတ္တနာ အဒန္တော အဝိနီတော။ မ၊၁။၅၅။ မဟာနိ၊၂၄။ အနိဗ္ဗိသတာယ အဒန္တော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ အနိဗ္ဗိသေဝနတာယ အဒန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၉၁။ အဒန္တာ အဂုတ္တာ အရက္ခိတာ …။ သံ၊၂။၂၉၃။ အဒန္တာတိ အဒမိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃။ အဒမိတာတိ ဒမံ နိဗ္ဗိသေဝနဘာဝံ အနီတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။ ယံ စေ အဒန္တံ မဟတော အနတ္ထာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊၁။၆။ အဒန္တန္တိ သဝိ-သေဝနံ အဒန္တဟတ္ထိအဿာဒိသဒိသံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁။ အဒန္တန္တိ စိတ္တဘာဝနာယ ဝိနာ န ဒန္တံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၅၀။ ယထာ ကုဉ္ဇရံ အဒန္တံ။ ထေရ၊၂၇၉။ အဒန္တန္တိ အဒမိတံ ဟတ္ထိသိက္ခံ အသိက္ခိတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ ဘန္တံ အဒန္တံ …။ မဟာနိ။ ၁၁၃။ အဒန္တန္တိ ဒန္တဘာဝံ အနုပနီတံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၇၅။

အဒန္တဒမက (တိ) [အဒန္တ + ဒမု + ဏွု] မယဉ်ကျေးသူတို့ကို (ယဉ်ကျေးအောင်) ဆုံးမတတ်သော၊သူ။ ဧတ္ထ သော ဝသတေ ဗုဒ္ဓေါ၊ အဒန္တ-ဒမကော မုနိ။ အပ၊၁။၃၇၅။ တဒါ အဒန္တ-ဒမကော၊ တိလောကသရဏော ပဘူ။ အပ၊၂။၂၅၃။ အဒန္တဒမန-လည်းကြည့်။

အဒန္တဒမန (တိ) [အဒန္တ + ဒမန] မယဉ်ကျေးသောသူတို့ကို (ယဉ်ကျေးအောင်) ဆုံးမတတ်သော၊သူ။ အဒန္တဒမနံ တာဒိံ၊ မဟာဝါဒိံ မဟာမတိံ။ အပ၊၁။၈၉၊၁၃၇။ … အဒန္တေ သတ္တေ ဒမေတီတိ အဒန္တဒမနော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆။ အဒန္တဒမနံ ဒါနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇။ ထေ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၀။ အဒန္တဒမက-လည်းကြည့်။

အဒန္တမရဏ (န) [အဒန္တ+မရဏ] မဆုံးမအပ်သော — မယဉ်ကျေးသော—သူ၏ သေခြင်း။ အဒန္တမရဏံ မဟလ္လကော ရညော နာဂေါ ကာလကတောတွေဝ သင်္ခံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊၃။၁၇၆။ အဒန္တမရဏံ ကာလံကိရိယံ နာမ ကရိယတီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၂။

အဒန္တဝဂ္ဂ (ပု) [အဒန္တ+ဝဂ္ဂ] အဒန္တဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရ-ပါဠိ၊ ဧကကနိပါတ၊ ၄-ဝဂ်။ အံ၊၁။၆-၇။

အဒန္တဟတ္ထိ (ပု) [အဒန္တ + ဟတ္ထိ] မယဉ်ကျေးသော — ရိုင်းသော — ဆင်။

အဒန္တဟတ္ထိဒမ္မ (တိ) [အဒန္တ+ဟတ္ထိဒမ္မ] မဆုံးမအပ်သေးသော—ဆုံးမထိုက်သော — ဆင်၊ မယဉ်သေးသော ဆင်ပေါက်။ အဒန္တဟတ္ထိဒမ္မသဒိ-သော ဝိယ စိတ္တေကဂ္ဂရဟိတာ ပုဂ္ဂလာ ဒဋ္ဌဗ္ဗာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၃။

အဒန္တိ (ကြိ) အဒတိ-ကြည့်။

အဒန္ဓ (တိ) [န+ဒန္ဓ] မနှေးကွေး – မလေးလံ – မထိုင်းမှိုင်း – သော၊သူ။ လဟုဥ္စ ဝတာတိ အဒန္ဓဥ္စ ဝတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၆။

အဒန္ဓတာ (ထီ) [အဒန္ဓ + တာ] မနှေးကွေး – မလေးလံ – မထိုင်းမှိုင်း – သည်၏အဖြစ်။

အဒန္ဓတာပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဒန္ဓတာ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] မနှေးကွေး – မလေးလံ – မထိုင်းမှိုင်း – သည်၏အဖြစ်လျှင် ရှေးရှုထင်ခြင်းရှိသော။ တာ (ကာယလဟုတာ စိတ္တလဟုတာ) .... ကာယစိတ္တာနံ အဒန္ဓတာပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။

အဒန္ဓတာလက္ခဏ (တိ) [အဒန္ဓတာ + လက္ခဏ] မနှေးကွေး – မလေးလံ – မထိုင်းမှိုင်း – သည်၏ အဖြစ်တည်းဟူသော – မှတ်ကြောင်း – လက္ခဏာ – ရှိသော။ အဒန္ဓတာလက္ခဏာ ရူပဿ လဟုတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၇၇။ အဒန္ဓတာတိ အဂရုတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၁။

အဒန္ဓန (န) [န + ဒန္ဓန] မနှေးကွေး – မလေးလံ – မထိုင်းမှိုင်း – ခြင်း။

အဒန္ဓနတာ (ထီ) [န+ဒန္ဓနတာ] မနှေးကွေး – မလေးလံ – မထိုင်းမှိုင်း – သည်၏အဖြစ်၊ မနှေးကွေး – မလေးလံ – မထိုင်းမှိုင်း – ခြင်း။ အဒန္ဓနတာ အဝိတ္ထနတာ။ အဘိ၊၁။၂၄၊၁၆၉၊၁၇၀၊ ၁၉၀။ အဒန္ဓနတာတိ ဂရုဘာဝပဋိက္ခေပဝစနမေတံ၊ အဘာရိယတာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၄။

အဒန္ဓာယနာ (ထီ) [န + ဒန္ဓာယနာ] မနှေးကွေး – မလေးလံ – မထိုင်းမှိုင်း – ခြင်း။ အထာပရေန သမယေန နိသမ္မကိရိယာယ သမုဒါစရိတတ္တာ အဒန္ဓာယနာ ဘဝတိ။ မိလိန္ဒ၊၆၀။

အဒမိတ (တိ) [န+ဒမိတ] မဆုံးမအပ်သေးသော၊ မယဉ်ကျေးသေးသော၊သူ။ အဒန္တာတိ အဒမိတာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။ အဒမိတာတိ အမံ နိဗ္ဗိသေဝနဘာဝံ အနီတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၀၀။

အဒမိတပုင်္ဂဝစ္ဆက (ပု) [အဒမိတ + ပုင်္ဂဝစ္ဆက] မဆုံးမရသေး – သင်းမကျပ်ရသေး – သော အရွယ်ရောက်သော နွားငယ်၊ နွားသိုး။ ဝသာတိ အဒမိတပုင်္ဂဝစ္ဆကာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။

အဒမှသေ (ကြိ) ဒါတိ၊ ဒေတိ-ကြည့်။

အဒယာ (ထီ) [န + ဒယာ] မသနားခြင်း၊ မသနားသည့်အဖြစ်၊ သနားခြင်းမရှိသည့်အဖြစ်။

အဒယာပန္န (တိ) [န+ဒယာပန္န] မသနားမကြင်နာတတ်သော၊ သနားကြင်နာခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ ဟတပ္ပဟတေ နိဝိဋ္ဌေ အဒယာပန္နော ပါဏဘူတေသု။ မ၊၁။ ၃၅၅။ မ၊၂။၁၀၁။ အံ၊၃။၄၇၃။ အဒယာပန္နောတိ နိက္ကရုဏတံ အာပန္နော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၀။

အဒယှိ (ကြိ) ဒယှတိ-ကြည့်။

အဒရ (တိ) [န+ဒရ] ပူပန်ခြင်းမရှိသော။ ယတ္ထ နတ္ထိ အာယတိံ ဇာတိဇရာမရဏံ၊ အသောကံ တံ ဘိက္ခဝေ အဒရံ အနုပါယာသန္တိ ဝဒါမိ။ သံ၊၁။၃၂၆။

အဒလိဒ္ဒ (တိ) [န+ဒလိဒ္ဒ] မဆင်းရဲ – မမွဲ – ကြွယ်ဝ – သော၊သူ။ အဒလိဒ္ဒေါတိ တံ အာဟု။ အံ၊၁။၃၆၈။ အံ၊၂။၄၇၊၃၉၈။

အဒသက (တိ) [န + ဒသာ + က] အစာ – အမြိတ် – မရှိသော။ ကပ္ပတိ အဒသကံ နိသီဒနံ။ ဝိ၊၄။၄၉၁။

အဒဿန (န) [န + ဒဿန] (၁) မမြင်ခြင်း။ ယံ အညာတံ အဒဿနံ။ အဘိ၊ဝိ။၁၆၈။ ဇာ၊၂။ ၁၅၂။ ဝိမာန။၁၁၁။ (၂) မမြင်အပ်ရာ၊မရှိရာ။ အဒဿနတော အာယန္တိ၊ ဘင်္ဂါ ဂစ္ဆန္တ္ယဒဿနံ။ မဟာနိ၊၃၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၀။ အဒဿနတော အာယန္တီတိ အဝိဇ္ဇမာနဘာဝတော အာဂစ္ဆန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ။ ဘင်္ဂါ ဂစ္ဆန္တ္ယဒဿနန္တိ ဘေဒါ ဘင်္ဂတော ဥဒ္ဓံ အဒဿနဘာဝံ ဂစ္ဆန္တိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၁။

အဒဿနတောတိ အပဿိတဗ္ဗတော။ ...ဘဂ္ဂါ ဂစ္ဆန္တု၊ဒဿနန္တိ ဘဂ္ဂါပိ ကတ္တစိ ဥပဂမနာဘာဝ-တော သမ္မေန သဒ္ဓိံ အဒဿနံ အဘာဝမေဝ ဂစ္ဆန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၁၂။ (၃) မမြင်ရာအရပ်၊ ကျက်စားရာမဟုတ်သော အရပ်၊နိဗ္ဗာန်။အဒဿနံ မစ္စုရာဇဿ ဂစ္ဆေ။ ဓမ္မ၊၂၁။ ဥဒါန။ ၁၅၁။ မစ္စုရာဇဿ အဒဿနံ အဝိသယံ အမတမဟာ-နိဗ္ဗာနံ ဂစ္ဆေယျ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁၄၊ အဒဿနံ အဂေါရေ။ ဥဒါန ဋ္ဌ။၂၉၂။ (၄) မမြင်အပ်သော တရား၊ အရူပဗျာန်သမာပတ်။ ဝဇိတွာ မာရ-စက္ခုံ အဒဿနံ ဂတော ပါပိမတော။ အံ၊၃။ ၂၃၀။ စူဠနိ။၁၈၇။ အဒဿနံ ဂတောတိ... အရူပါဝစရသမာပတ္တိံ ပန ဝဋ္ဋပါဒါ ဝါ ဟောတု ဝိပဿနာပါဒါ ဝါ၊ တံ သမာပန္နဿ မာရော စိတ္တံ န ဇာနာတိ၊ တေန ဝုတ္တံ "အဒဿနံ ဂတော ပါပိမတော"တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈၁-၂။ (၅) မမြင်အပ်သည်၏အဖြစ်၊မမြင်ကွယ်ပျောက်ခြင်း။ ဓေဿန အဒဿနံ ဂတော မန္တဗလေန။ မိလိန္ဒ။၁၅၄။

အဒဿနကမျတာ (ထီ) [န+ဒဿနကမျတာ] မြင်ခြင်း၌ အလိုမရှိသည်၏အဖြစ်၊ မမြင်လိုခြင်း၊ မဖူးမြင်လိုသည်၏အဖြစ်၊ မဖူးမြင်လိုခြင်း။ အရိ-ယာနံ အဒဿနကမျတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၀၊၃၈၇။

အဒဿနကာမ (ဘိ) [န+ဒဿနကာမ] မြင်ခြင်း၌အလိုမရှိသော၊ မမြင်လိုသော၊သူ။ သေယျ-ထာပိ ဘိက္ခဝေ စက္ခုမာ ပုရိသော အာပါထ-ဂတာနံ ရူပါနံ အဒဿနကာမော အဿ။ မ၊၁။ ၁၆၉။

အဒဿနဋ္ဌ (ပု) [အဒဿန+အတ္ထ] မသိမြင်ခြင်း အနက်၊ သိမြင်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဘက် (ဖြစ်၍) ဖြစ်သောအနက်။ အာရမ္မဏာဿ ပဋိဝေဓကရ-ဏေန ဒဿနဘူတဿ ပဋိပက္ခဘူတော အဒဿ-နဋ္ဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၄၅။

အဒဿနပရိယောသာန (တိ) [အဒဿန+ပရိယောသာန] မမြင်ခြင်းလျှင်အဆုံးရှိသော၊ သူ။ ဓေဿာ ဓေါ ဖြာဟမ္မဏ အာဒါနာဝိဟ္ဂါယာ ဂဟာဏုပဝိစာရ အတ္တာဝိဋ္ဌာနာ အန္တကာရာဘိ-နိဝေသာ အဒဿနပရိယောသာနာ။အံ၊၂။၃၁၉။ အဒဿနပ္ပတ္တာ ပရိယောသာနပ္ပတ္တာ ဟောန္တီတိ အဒဿနပရိယောသာနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။

အဒဿနဘာဝ (ပု) [အဒဿန+ဘာဝ] မမြင်အပ်သည်၏အဖြစ်။ အဒဿန(၂)အနက်ကြည့်။

အဒဿနဝိသယ (ပု) [အဒဿန+ဝိသယ] မမြင်အပ်သောနေရာ၊ မမြင်ရာအရပ်။ မာရစက္ခုံ အဒဿနံ ဂတောတိ မာရဿ အဒဿနဝိသယံ ပတ္တော။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၇၄။

အဒဿနသီလ (တိ) [န+ဒဿနသီလ] ကြည့်ရှု-ဖူးမြင်-လေ့မရှိသော၊သူ။ အဒဿာဝီ ကြည့်။

အဒဿနဟေတု (ပု) [အဒဿန+ဟေတု] မမြင်-မသိ-ခြင်း ဟူသောအကြောင်း။ "ယထာဘူတံ အဒဿနာ"တိမိ ပဒဿ၊ အဒဿနဟေတုတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။

အဒဿနီယ (တိ) [န+ဒဿနီယ] မြင်ခြင်း-ဖြင်ခြင်း-၌ မထိုက်သော၊ မမြင်ထိုက်-မဖူးမြင်ထိုက်-သော။ယထာ ဝါ ပန မဟာရာဇ ဂုတ္တိ-မူဠဂတ္တာ ဘိသက္ကာ အဒဿနီယံ ဂုယှံ ဒဿေတိ၊ ဧဝမေဝ ခေါ မဟာရာဇ တထာဂတော ဗောဓနေယျေ သတ္တေ ဗောဓေတုံ အဒဿနီယံ ဂုယှံ ဣဒ္ဓိယာ ဆာယံ ဒဿေသိ။ မိလိန္ဒ။၁၇၀။

အဒဿယမာန (တိ)[အ+ဒဿယမာန] မပြသော။ ပုန စပရံ နိဂြောဓ တပဿီ အတ္တာနံ အဒဿယ-မာနော ကုလေသု စရတိ။ဒီ၊၃။၃၆။အဒဿယ-မာနောတိ ဧတ္တ အကာရော နိပါတမတ္တံ၊ ဒဿ-ယမာနောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂။

အဒဿယိ (ကြိ) ဒဿတိ ကြည့်။

အဒဿာဝီ (တိ) [န+ဒဿာဝီ] ကြည့်ရှု-ဖူးမြင်-လေ့မရှိသော၊သူ။ အရိယာနံ အဒဿာဝီ။ မ၊၁။ ၁၈၉။ သံ၊၂။၃။ အဘိ၊၁။၂၀၈။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၉။

ပဋိသံ။၁၃၇၊၁၄၇။ ယော စာဒဿီ (ဣမေသံ) အရိယာနံ အဒဿနသီလော၊ နစ ဒဿနေ သာဓုကာရီ၊ သော အရိယာနံ အဒဿာဝီတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မဋ္ဌ၊၁။၂၂။ ဋီ၊ဋ္ဌ။၇၀။

အဒဿီ (တိ) [န+ဒဿီ] မမြင်—မသိ—သော၊ သူ။ ဒွိယေန မာလာ ဟညန္တိ၊ ယထာဘူတံ အဒဿိနော။ ထေရ၊၃၁၅။ ယသ္မာ တေ ဓမ္မံ သဘာဝံ ယာထာဝတော နဒ္ဒသုံ။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၇။ ဣဓလောကဒဿီ ပရလောကမဒဿီ။ဇာ၊၁။၃၂၀။

အဒဟန္တ (တိ) [န+ဒဟန္တ] မထားသော။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော တထာဂတဿ စေတိယံ မဂ္ဂံ အတ္တနော အဒဟန္တော အသမ္မုဋ္ဌိသည္ဟိ အတိက္ကမတိ။ ဒီ၊၁။၃၁၊မဋ္ဌ၊၁။ဂ။သံဋ္ဌ၊၁။ဂ။ အံဋ္ဌ၊၁။၇။ ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ။ဂဂ။ အတ္တနော အဒဟန္တောတိ မမေဝန္တိ အတ္တနိ အဋ္ဌပေန္တော။ ဒီဋီ၊၁။၄၄။မဋီ၊၁။၃၃ သံဋီ၊၁။၂၉။အံဋီ၊၁။၃၂။

အဒဠှ (န) [န+ဒဠှ] မခိုင်မြဲသော။

အဒဠှဝိဒ္ဓိ (တိ) [န + ဒဠှဂိဒ္ဓိ။ နီတိဓာ၊၂၁၁-၂ လည်းကြည့်။] မြဲမြံစွာစွဲလမ်းသော အယူမရှိသော၊ မိကျောင်းမျိုးထားသကဲ့သို့ မထွေးမထုတ်နိုင်အောင်—လိပ်ခေါင်းလည်းကဲ့သို့မလျှော်မပွန်နိုင်အောင်—မြဲမြံသော အယူအစွဲမရှိသော၊ သူ။ ပရေ ဟိ ပုဂ္ဂလာ ဓောဇနော ဥပနာဟိ အဒဠှဂဒ္ဓိ သုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂိ။ မ၊၁။၂၉။ အဒဠှဂိဒ္ဓိတိ အနာဒါနဂိဒ္ဓိ သံသုမာရံ ဟဒယေ ပက္ခိပန္တော ဝိယ ဒဠှံ န ဂဏှာတိ။ မဋ္ဌ၊၄။၂၀။

အဒါ (ကြိ) ဒဒါတိ၊ဒေတိ-ကြည့်။

အဒါတုံ (ကြိဝိ) [န+ဒါတုံ] မပေးခြင်းငှါ။

အဒါတု (တိ) [န + ဒါတု] မပေး—မလှူ—သော၊ သူ။ အဒါတာ ဂေဟိတမနော အာမိသသ္မိံ။ ပေတ၊၁၅၃။ တိကာဋ္ဌေန တေလပိန္ဒုမ္ပိ အဒါတာ အဟောသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။ ၄၀၇။ ကဿစိ ကိဉ္စိ အဒါတာ။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၆၉။

အဒါတုကမျတာ (ထီ)[န + ဒါတုကမျတာ]ပေးလှူခြင်းငှါအလိုမရှိသည်၏အဖြစ်၊ မပေးလှူလိုသည်၏အဖြစ်၊မပေး—မလှူ—လိုခြင်း။ တဒ္ဓ ခေါ် နော အသန္တံ၊ နောပိ အဒါတုကမျတာ။ ဝိ၊၁။၁၂။

အဒါတုကာမ (တိ)[န + ဒါတုကာမ]ပေးလှူခြင်းငှါအလိုမရှိသော၊ မပေးလှူလိုသော၊ သူ။ ကိံ ပန တယာ အာဂုသော အဒါတုကာမေန ပဝါရိတေန ယံ တွံ ပဝါရေတွာ န ဒေသိ။ ဝိ၊၁။၃၁၂။ ပရိပါစေတိ နာမ ပုဗ္ဗေ အဒါတုကာမာနံ အကာတုကာမာနံ။ဝိ၊၂။၉၃။

အဒါတုကာမတာ (ထီ) [အဒါတုကာမ + တာ] ပေးလှူခြင်းငှါ အလိုမရှိသည်၏အဖြစ်၊ မပေး—မလှူ—လိုခြင်း။ နေဝ မေ အဒါတုကာမတံ ပဒေသယျ။ဇာဋ္ဌ၊၃။၅၁။ တွံ မယှံ အဒါတုကာမတာယ စေဝ ဝဒသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၃။

အဒိန္န (န) [န+ဒိန္န] (၁) မပေးလှူခြင်း။ အဒိန္နမတိဒိန္နဉ္စ၊ နပ္ပသံသန္တိ ပဏ္ဍိတာ။ ပေတ။ ၁၅ဂ။ အဒိန္နမတိဒိန္နဉ္စာတိ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ ကဿစိ အဒါနဉ္စ ယသိ တတ္ထ လမဗ္ဘိယာပိ အဒါနံ....။ ပေတဋ္ဌ။၁၂၂။ အတိဒါန (၂) အနက်လည်းကြည့်။ (၂) မလှူသင့်သောဒါန။ အဒိန္နံ နုပဟရတိ။ဇာ၊၁။၂၄၉၊၃၁၇။အဒိန္နံ နုပဟရတိတိ အပ္ပံ ဝါ ဗဟုံ ဝါ ဝိန္နံ ဟောတု၊ အဒိန္နံ နာမ န ဟောတိ၊ တမ္ပိ ဒါနမယဝ မဟာပုညဒမဝ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။၄၁၂။

အဒိန္နဗျာသယ (တိ) [န+ဒိန္နဗျာသယ] ပေးလှူခြင်း၌ အလိုဆန္ဒမရှိသော၊သူ။ ဒိန္နေဘတိ နိဟိနစိတ္တော အဒိန္နဗျာသယော။ တေနာဟ "အဒါတာ"တိ။ ပေတဋ္ဌ။၁၀၁။

အဒိန္နပကာတိက (တိ) [န+ဒိန္နပကာတိက] ပေးလှူခြင်း—အလေ့—သဘော—မရှိသော သူ။ အဒိန္နသီလ-ကြည့်။

အဒိန္နသမ္မတ (တိ) [အဒိန္န+သမ္မတ] အလှူမဟုတ်ဟု သမုတ်အပ်သော၊ မလှူ—အပ်—

သင့် – ထိုက် – ကောင်း–သော ဒါန။ ဒသ ခေါ
ပနိမာနိ ဘဒန္တေ နာဂသေန ဒါနာနိ၊ ယာနိ
လောကေ အဒါနသမ္မတာနိ။ မိလိန္ဒ။၂၇၀။

အဒိန္နသီလ (တိ) [န + ဒိန္နသီလ] ပေးလှူလေ့မရှိသော သူ။ အဒိန္နသီလာ န စ ဒေန္တိ ကဿစိ။ သုတ္တနိ။၃၁၆။ အပါရုတဒွါရေ အဒိန္နသီလေ။ ဝိမာန။၇၃။ အဒိန္နသီလာတိ အဒါနပကတိကာ၊ အဒါနာဓိမုတ္တာ အသံဝိဘာဂရတာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။ အဃံ အဒိန္နသီလေသု ဟုတွာ နိရယေ နိမုဂ္ဂေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၉။ အဃံ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ပုဗ္ဗေ အဒိန္နသီလော မစ္ဆရီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၇။

အဒိန္နသီလတာ (ထီ) [အဒိန္နသီလ+တာ] ပေးလှူလေ့မရှိသူ၏ အဖြစ်၊ ပေးလှူလေ့မရှိခြင်း။ တာယ စ ပန အဒိန္နသီလတာယ ယာစိတာပိ သန္တာ ကဿစိ ကိဉ္စိ န ဒေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၄။

အဒိန္နာဓိမုတ္တ (တိ) [န + ဒိန္နာဓိမုတ္တ] ပေးလှူခြင်း၌ – သက်ဝင် – ညွတ်ကိုင်း – သော စိတ်မရှိသော၊သူ။ အဒိန္နသီလ-ကြည့်။

အဒိန္နာဘိရတ (တိ) [န + ဒိန္နာဘိရတ] ပေးလှူခြင်း၌ မမွေ့လျော်သော၊သူ။ အဒိန္နာဘိရတံ ထေဓမစ္ဆရိယံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၀။

အဒိပယ် (ကာ၊ကြိ) ဒိပေတိ-ကြည့်။

အဒိပေတွာ (ကြိဝိ) [န + ဒိပေတွာ] မပေးစေမူ၍။ တဿ ဒါပေတွာ ဝါ အဒါပေတွာ ဝါ ဥဃေျာဇေယျ။ ဝိ၊၂။၁၂၅။ အဒါပေတွာ ဝါတိ န ကိဉ္စိ ဒါပေတွာ။ ၎င်း။ ၁၂၅။

အဒါယက (တိ) [န+ဒါယက။ ထိုင်း၌ အဒါယိကာ။] မပေးလှူတတ်သော၊ ပေးလှူလေ့မရှိသော၊သူ။ ဧကော ဒါယကော၊ ဧကော အဒါယကော။ အံ၊၂။၂၇။ အဒါယိကာ မစ္ဆရိနီ ကဒရိယာ။ ပေတ။၁၃၃။ အဒါယိကာတိ ကဿစိ ကိဉ္စိ အဒိန္နသီလာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၄၂။ အဒါယကာ ပေစ္စ ယမဿ ဌာယိနော။ ပေတ။၁၃၆။ အဒါယကာတိ အဒိန္နသီလာ မစ္ဆရိနော။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၅၅။

အဒါယကဝံသ (ပု) [အဒါယက + ဝံသ] မပေး – မလှူ – တတ်သော အမျိုးအနွယ်။ ဣမဿ ကုလဿ တော့ဒိသော နူန သဘာဝေါ၊ အဒါယကဝံသော ဧသ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။

အဒါယာဒ (တိ) [န + ဒါယာဒ] အမွေခံမရှိသော။ အဒါယာဒေါ ဂစ္ဆ တံ ဥဒ္ဒရာဟိ။ ဇာ၊၁။၉၇။ ဒါယာဒါနံ အဘာဝတော အဒါယာဒေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄။ အနပစ္စာ အဒါယာဒါ၊ တာလာဝတ္ထု ဘဝန္တိ တေ။ သံ၊၁။၆၉။ ဇာ၊၂။၆၁။

အဒါရဘရဏ (တိ) [န + ဒါရ + ဘရဏ] သားမယားလုပ်ကျွေးမှုမရှိသော၊သူ။ ကနိဋ္ဌော အဒါရဘရဏော (အဒါရပေါသနကော ဣ။ ဒါရကဘာဝေနေဝ။) ဘာတု သန္တိကေ ဝသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၀၆။

အဒါယိမှ (ကြိ) ဒါပေတိ, ဒါပယတိ-ကြည့်။

အဒါသ (ပု) [န + ဒါသ။ ထိုင်း၌ အဒါသီ။] ကျွန်မဟုတ်သော၊ လွတ်လပ်သော၊သူ။ သဓေ ဧဝ တုံ့ သစ္စံ ဘဏသိ၊ အဒါသိံ တံ ကရောမိ။ ဝိ၊၁။၁၈။ မ၊၂။၂၅၁။

အဒါသယိ
အဒါသိံ } (ကြိ) ဒဒါတိ-ကြည့်။
အဒါသိ

အဒိဋ္ဌ (တိ) [န + ဒိဋ္ဌ] (၁) မမြင်အပ်သော၊ မသိမြင်အပ်သော။ အမူလကံ နာမ အဒိဋ္ဌံ အသုတံ။ ဝိ၊၁။၂၅၀။ အဒိဋ္ဌံ နာမ အတ္တနော ပသာဒစက္ခုနာ ဝါ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ ဝါ အဒိဋ္ဌံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။ အဋ္ဌ အနရိယဝေါဟာရာ၊ အဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌ ဝါဒိတာ။ ဝိ၊၂။၂။ အဒိဋ္ဌံ နာမ ဘိက္ခုနံ အတ္တာ ယမိဂမတ္တေ ဝဓိတွာ ဂယှမာနံ အဒိဋ္ဌံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ တိနောဘိုရိယိသဒ္ဒံ မဿုမံသံ အဒိဋ္ဌံ အသုတံ အပရိသင်္ကိတံ။ ဝိ၊၁။၂၆၄။ နတ္ထိ ကိဉ္စိ ဖြဲ့ဖျင်းနော

အဓိဋ္ဌံ။ ဒီ၊၁။၂၁၂။ အညာတံ အဘာဝိတံ အဒိဋ္ဌံ အဝိဒိတံ။ မ၊၂။၁၄၁။ အဒိဋ္ဌံ အဒ္ဒက္ခိတံ၊ ဗဟုကေဟိ ကပ္ပနဟုတေဟိ။ အပ၊၁။၂၈။ အဒိဋ္ဌာ-သန်ဲ ငြေရသု အဒိဋ္ဌေသု နှ သက္ကာ ဗုဇ္ဈေန ဘာဝိတုံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ အဒိဋ္ဌေသုတိ အနဝဗုဇ္ဈေသု။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၇။ အဒိဋ္ဌံ အတုလိတံ အတီရိတံ။ မဟာနိ၊၂၆၃။ စူဠနိ။၅၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ အဒိဋ္ဌန္တိ နှ ဒိဋ္ဌံ၊ နှ ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ ပါဠိဒေသ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၇။ အဒိဋ္ဌန္တိ ဒဿနဘူတေန ဉာဏေန ပစ္စက္ခံ ဝိယ အဒိဋ္ဌတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။ မူလဋီ၊ ၁။၅၈။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၂။ အဒိဋ္ဌတန္တိအဘိဓေသု အာဟာတိ ယောဇေတဗ္ဗံ၊ သဗ္ဗတ္ထ စ လက္ခဏ-ဿာတိ။ အနု၊ဋီ၊၁။၆၅။ (၂) မမြင်—မသိ—အပ်သေးသောတရား၊ (အရဟတ္တဖိုလ်)။ အဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌသညိနော။ ဝိ၊၁။၁၁၆။ အဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌသညိ-နောတိ အရဟတ္တေ ဉာဏစက္ခုနာ အဒိဋ္ဌေယေဝ ‘ဒိဋ္ဌံ အမှေဟိ အရဟတ္တ’န္တိ ဒိဋ္ဌသညိနော ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ (၃) မမြင်အပ်သောလောက၊ (နတ်ပြည်လောက)။ ယော နေဝ ဒိဋ္ဌေ နာဒိ-ဋ္ဌေ၊ ကာမာနမဘိပတ္ထယေ။ ဇာ၊၂။၁၇၀။ နေဝ ဒိဋ္ဌေ နာဒိဋ္ဌေတိ ယော အဟံ နေဝ ဒိဋ္ဌေ မနုဿ-လောကေ နာဒိဋ္ဌေ ဒေဝလောကေ ....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၇၁။ ဒိဋ္ဌံ အဒိဋ္ဌေန ဓနံ ဟရန္တိ။ ဇာ၊၂။၂၃၈။ အဒိဋ္ဌေန ဒေဝလောကေန အဒိဋ္ဌံ ဒေဝလော-ကံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၆၄။

အဓိဋ္ဌက (တိ) [အဒိဋ္ဌ + က] မမြင်—မသိ—အပ်သော အရာ။ မဟာရာဇ အာစရိယေဟိ အဒိဋ္ဌကံ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁။

အဒိဋ္ဌဇောတနာ (ထီ) [အဒိဋ္ဌ + ဇောတနာ။ အဒိဋ္ဌံ ဇောတိယတိ ဧတာယာတိ အဒိဋ္ဌဇော-တနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၁၁။ မ၊ဋီ၊၂။၂၅၄။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၁။ မူလဋီ၊၁။၅၉။] မမြင်—မသိ—သည်ကို ထွန်းပြကြောင်းဖြစ်သော။

အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ (ထီ) [အဒိဋ္ဌဇောတနာ + ပုစ္ဆာ] မမြင်—မသိ—သည်ကို ထွန်းပြကြောင်းဖြစ်သောအမေး၊ မမြင်—မသိ—သည်ကို သိမြင်ခြင်းငှါ မေးသော ပုစ္ဆာ။ ကတမာ အဒိဋ္ဌဇော-တနာပုစ္ဆာ၊ ပကတိယာ လက္ခဏံ အညာတံ ဟောတိ အဒိဋ္ဌံ အတုလိတံ အတီရိတံ အဝိဘူတံ အဝိဘာဝိတံ တဿ ဉာဏာယ ဒဿနာယ တုလနာယ တီရဏာယ ဝိဘာဝနာယ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ၊ အယံ အဒိဋ္ဌဇောတနာပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊ ၂၆၃။ စူဠနိ။၅၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။

အဒိဋ္ဌတ္တ (နှ) [အဒိဋ္ဌ+တ္တ] မမြင်—မသိ—အပ်သည်၏အဖြစ်။ တံ လဿ ဟောတု၊ အဒိဋ္ဌတ္တာ ဟိကွာဝ တေနံ့ အရိယသစ္စာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၈၄။

အဒိဋ္ဌန္တရာယ (ပု) [အဒိဋ္ဌ+အန္တရာယ] မမြင်အပ်သေးသော လာဘ်ပစ္စည်း၏ အန္တရာယ်၊ မရည်ညွှန်းအပ်သော လာဘ်ပစ္စည်း၏ အန္တရာယ်။ အနေ္တဝါသိ အာသာနေန အနဘိဿ ဓိတံ ကောစိ အန္တရာယံ ကရောတိ "ကိံ ပရဿ ဒိန္နေနာ"တိ၊ အယံ အဒိဋ္ဌန္တရာယော နာမ။ မိလိန္ဒ၊၁၅၇။

အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ (တိ) [နှ+ဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ] ရှေး၌ မမြင်အပ်သော၊ ရှေးကမမြင်အပ်ဘူးသေးသောသူ။ ယေဟိ (ယေ-သံ-ဗိ၊၂) ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူဟိ (ဘိက္ခူနံ-ဗိ၊၂) ဒေဝါ တာဝတိံသာ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၃၂၇။ ဒီ၊၂။၈၃။ ယထာ တံ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ ရူပံ ဒိသွာ။ ဒီ၊၂။၁၉၃။ ယေ တေ စက္ခုဝိညေယျာ ရူပါ အဒိဋ္ဌာ အဒိဋ္ဌ-ပုဗ္ဗာ။ သံ၊၂။၂၉၅။ အတီတေပိ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။ သေယျထာပိ ဘိက္ခု ပုရိသဿ ကိံသုကော အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော အဿ။ သံ၊၂။၃၉၇။ ဣဒ္ဓိ ဒိသွာန အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ၊ ဝိမာန၊၁၁၇။ အဒိဋ္ဌ-ပုဗ္ဗံ မမ ဇာတု စက္ခုနာ။ ဇာ၊၂။၁၀၃။ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ ဒိသွာန။ ဇာ၊၂။၃၀၃။ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗံ နာဂဘဝနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၃။ ကထံ အနေ္တ နာဂသေန အဒိဋ္ဌ-ပုဗ္ဗံ ဇာနာသိ "ဗုဒ္ဓေါ အနုတ္တရော"တိ။ မိလိန္ဒ၊ ၇၃။ ယေဟိ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗော မဟာသမုဒ္ဒေါ။ ရှင်း။

အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗက (တိ) [အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ + က] ရှေး၌မမြင်အပ်သော၊ မမြင် – မတွေ့ – ဘူးသေးသော၊ သူ။ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗကေ ပေါသေ၊ ဣဓမံ ထာယိမှိ ဝိဿာသော။ ဇာ၊ ၁။ ၁၆၊ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗကေ ပေါသေတိ ပကတိယာ တသ္မိံ အတ္တဘာဝေ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗကေပိ ပုဂ္ဂလေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၇။

အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗတ္တ (န) [အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗ+တ္တ] ရှေး၌–မမြင်အပ်–မမြင်ဘူး – သည်၏ အဖြစ်။ စိတြဂေဟျကာသ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၀၆။

အဒိဋ္ဌဘာဝ (ပု) [အဒိဋ္ဌ+ဘာဝ] မမြင် – မသိ – သည်၏အဖြစ်။ တထာ ပဓာသ အဒိဋ္ဌဘာဝေန ဒီယရတ္တံ အတ္တနော မဟာဇာနိဘာဝံ ဒီပေတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၅၃။

အဒိဋ္ဌဝါဒိတာ (ထီ) [အဒိဋ္ဌဝါဒီ + တာ] မမြင်ဟု ဆိုလေ့ရှိသော သူ၏ အဖြစ်၊ မမြင်ဟုဆိုခြင်း။ ဝိမ္ဗေ အဒိဋ္ဌဝါဒိတာ။ ဝိ၊ ၅။ ၂၂၄။ ဒီ၊ ၃။ ၁၉၄။

အဒိဋ္ဌဝါဒီ (တိ) [အဒိဋ္ဌ+ဝဒ+ဏီ] မမြင်ဟု ဆိုလေ့ရှိသော၊သူ။ အဒိဋ္ဌေ အဒိဋ္ဌဝါဒီ ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၅၄၉။

အဒိဋ္ဌသစ္စ (တိ) [အဒိဋ္ဌ+သစ္စ] မမြင် – မသိ – အပ်သော သစ္စာတရားရှိသော၊ သစ္စာတရားကို မမြင်မသိသေးသော၊သူ။ မရဏန္တိ ခေါ မဟာရာဇ တော် အဒိဋ္ဌသစ္စာနံ တာသနီယဋ္ဌာနံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅၁။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇ သကိလေသာ အဒိဋ္ဌသစ္စာ ဥဒရေ သံယမော ကရဏီယော ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၁၀။

အဒိဋ္ဌသဟာယ (ပု) [အဒိဋ္ဌ+သဟာယ] မမြင် – မတွေ့ – ဘူးသေးသော အဆွေခင်ပွန်း၊ မမြင် – မတွေ့–ဘူးပဲလျက် အကျွမ်းတဝင် ချစ်ခင်ရင်းနှီးသော အဆွေခင်ပွန်း။ အတ္ထိ ဘန္တေ အဝန္တိယာ ဂုသိဒဗ္ဗော နာမ ကုလပုတ္တော ငမှာကံ အဒိဋ္ဌသဟာယော ပဗ္ဗဇိတော။ သံ၊ ၂။ ၄၇၉။ တဿ ကိံနေကော ပစ္စန္တဝါသိကော သေဋ္ဌိ အဒိဋ္ဌသဟာယော အဟောသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၀။ အဒိဋ္ဌသဟာယော ဟုတွာ အညမညံ ထိရဝိဿာသော အဟောသုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၄၄၄။

အဒိဋ္ဌသဟာယက (ပု) [အဒိဋ္ဌ + သဟာယက] အဒိဋ္ဌသဟာယနှင့် အနက်တူ။ တေန ခေါ သမယေန ဓေဝါနံပိယတိဿမဟာရာဇာ စ ဓမ္မာသောကမဟာရာဇာ စ အဒိဋ္ဌသဟာယကာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၅။ တေ တေ အညမညံ အဒိဋ္ဌပုဗ္ဗသဟာယကာ ဟုတွာ ဝသိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၂၀။ တဿ ကိရ သော သေဋ္ဌိ အဒိဋ္ဌသဟာယကော အဟောသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၀။

အဒိဋ္ဌိ (ထီ) [န + ဒိဋ္ဌိ] သမ္မာဒိဋ္ဌိမဟုတ်သော အယူ၊ မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိအယူ။ အဒိဋ္ဌိယာ အသုတိယာ အဉာဏာ။ သုတ္တနိ။ ၄၁၀။ မဟာနိ။ ၁၄၅။ ဓသဝတ္ထုကံ သမ္မာဒိဋ္ဌိ ဝိနာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၀။

အဒိဋ္ဌိပတ္တ (တိ) [န+ဒိဋ္ဌိပတ္တ] ဉာဏ်အမြင်သို့ မရောက်သော၊ ရောက်အပ်သော ဉာဏ်အမြင် မရှိသော၊သူ။ အထ နံ "အဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တော အယံ ဝရာကော၊ ဂိလဝိသော ဝိယ ကာဿစိ ဝစနံ န ကရိဿတီ"တိ ဉတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၇။ အဒိဋ္ဌိပ္ပတ္တောတိ အပ္ပတ္တဒိဋ္ဌိနိမိတ္တော။ သံ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၄၆။

အဒိတိ (ထီ) [န+ဒိတိ၊ ဒိတိတိ အသုရာနမေဝ မောတိကာ မာတာ။ တဿာ ပဋိပက္ခဘာဝေန အဒိတိ။ ဓာန်၊ဋီ၊ ဂ၃။ (အဒိတိ, အဒိတိ·သံ) "အဒိတိ" နတ်သိုးကား နတ်တို့၏အမိ, ဘက္ခနတ်မင်း၏သိုး, ကဿပ၏ မယားတည်း။] အဒိတိမည်သော နတ်သမီး၊ နတ်တို့၏ မိခင်။ အာဒိစ္စောတိ အဒိတိယာ ပုတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၅။

အဒိန္န (တိ) [န+ဒိန္န] (၁) ပိုင်ရှင်မပေးသော – သူတပါးတို့ သိမ်းဆည်းထားသော – ပစ္စည်း ဥစ္စာ။ အဒိန္နံ နာမ ယံ အဒိန္နံ အနိဿဋ္ဌံ အပရိစ္စတ္တံ ရက္ခိတံ ဂေါပိတံ မမာယိတံ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ၊ ဧတံ အဒိန္နံ နာမ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၇။ အဒိန္နန္တိ . . သာမိ

ကောဟိ ကာယေန ဝါ ဝါစာယ ဝါ န ဒိန္နန္တိ အဒိန္နံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၁။ ဝိ၊ ၂။ ၂၉၂။ မ၊ ၁။ ၄၀။ အဒိန္နန္တိ ပရပရိဂ္ဂဟိတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊ ၁၆။ အတာဓ္ဘော ဓိကာသဝေါ ဘိက္ခု အဒိန္နံ ထေယျသင်္ခါတံ အာဒါတုံ။ အံ၊ ၃။ ၁၇၈။ အဒိန္နန္တိ အနနုမတော တိကာသလာကမ္မိ ပရသန္တကံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၆၂။ အဒိန္နံ ဥပသိယ်သိ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၂။

(၂) ဝိနည်းတော်အားလျော်စွာ — မပေးအပ် — မခံအပ် — မကပ်အပ်သေး — အကပ်မခံရသေး — သော။ အဒိန္နံ မုခဒွါရံ အာဟာရံ အာဟာရေယျ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၂၁။ အဒိန္နန္တိ ကာယေန ဝါ ကာယပဋိဗဒ္ဓေန ဝါ ဂဏှန္တဿ ကာယကာယပဋိဗဒ္ဓနိဿဂ္ဂိယာနံ အညတရေသာေန န ဒိန္နံ၊ တေဖော ဟိ သန္နာယ ပဒဘာဇနေ အဒိန္နံ နာမ အပ္ပဋိဂ္ဂဟိတကံ ဝုစ္စတီတိ ဝုတ္တံ၊ ဒုတိယပါရာဇိကေ ပန အဒိန္နံ နာမ ပရပရိဂ္ဂဟိတကံ ဝုစ္စတီတိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၉။

အဒိန္နပုဗ္ဗ (တိ) [အဒိန္န+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌မပေးလှူအပ်သော၊ မပေး — မလှူ — ဘူးသော။ အဒိန္နပုဗ္ဗမညည်သံ၊ ဘာဝိတံ အာဒိကမ္မိကော။ အပ၊ ၁။ ၃၅၁။ မဂ္ဂံ အတံ ဓမ္မံ အဒိန္နပုဗ္ဗံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၉။ အဒိန္နပုဗ္ဗံ ဒါနဝရံ။ စရိယာ၊ ၃၉၇။

အဒိန္နပုဗ္ဗက (တိ) [အဒိန္နပုဗ္ဗ+က] အဒိန္နပုဗ္ဗက မည်သော၊ သူ (ပုဏ္ဏား)။ သာဝတ္ထိယံ ကိရ အဒိန္နပုဗ္ဗကော နာမ ဗြာဟ္မဏော အဟောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆။ အဒါနတော ဝေ "အဒိန္နပုဗ္ဗကော" တိ ပညာယိတ္ထ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊ ၃၀၃။

အဒိန္နပုဗ္ဗကကုလ (န) [အဒိန္နပုဗ္ဗက+ကုလ] (တစုံတယောက်သောသူအား တစုံတခုမျှ) မပေး မလှူဘူးသော အမျိုးအနွယ်။ အဒိန္နပုဗ္ဗကကုလေ မနုဿာသဒိသာ နိဂ္ဂါမတာကိုကပေတပရယာတာ ဟောန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၀၄။

အဒိန္နဘာဝ (ပု) [အဒိန္န+ဘာဝ] မပေးမလှူခဲ့ဘူးသည်၏အဖြစ်၊ မပေးမလှူခဲ့ဘူးခြင်း။ ပုဗ္ဗေပိ အဒိန္နဘာဝေန မေ နိဝါသနံ ဒုလ္လဘံ ဇာတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၂၂၃။

အဒိန္နာဒါန (န) [အဒိန္န+အာဒါန] ပိုင်ရှင်မပေးသော — သူတပါးသိမ်းဆည်းထားသော — ပစ္စည်းဥစ္စာကိုယူခြင်း၊ ခိုး — ဝှက် — လုယက် — ခြင်း၊ အဒိန္နာဒါနံ။ ယထာရူပေ အဒိန္နာဒါနေ ရာဇာနော စောရံ ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ ၁။ ၅၅။ အဒိန္နာဒါနံ ပဟာယ အဒိန္နာဒါနာ ပဋိဝိရတော။ ဒီ၊ ၁။ ၄။ အံ၊ ၁။ ၂၁၂။ အဒိန္နာဒါနံ အကုသလံ။....အဒိန္နာဒါနာ ဝေရမဏီ ကုသလံ။ မ၊ ၁။ ၅၇-၈။ အဒိန္နာဒါနာ ပဋိဝိရတာ အဒိန္နာဒါနာ ပဋိဝိရတောဟိ သဒ္ဒိံ သံသန္ဒန္တိ သမေန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၃၇၇။ အဒိန္နာဒါနာ ဝေရမဏီသိက္ခာပဒံ သမာဒိယာမိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၁။ အဒိန္နဿ အာဒါနံ အဒိန္နာဒါနံ၊ ပရသံဟရဏံ၊ ထေယျံ စောရိကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၂။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၀။ အဒိန္နာဒါနန္တိ အဒိန္နဿ ပရပရိဂ္ဂဟိတဿ အာဒါနံ၊ ထေယျံ စောရိကန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၇။

အဒိန္နာဒါနကမ္မ (န) [အဒိန္နာဒါန+ကမ္မ] ခိုး — ဝှက် — လုယက် — ခြင်း အမှု၊ အဒိန္နာဒါနကံ။ ကမ္မဟောဘု အရဟာ အရဟတ္တာ ပရိဟာယေ-တီတိ ? အာမန္တာ။ ပ။ အဒိန္နာဒါနကမ္မဿ ဟော-တူတိ ? န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊ ၈။ ၂၉၄။

အဒိန္နာဒါနပစ္စယာ (ပု) [အဒိန္နာဒါန + ပစ္စယာ] အဒိန္နာဒါန်ဟူသော အကြောင်း။ အဒိန္နာဒါန-ပစ္စယာ စ ဒုက္ခံ ဒေါမနဿံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ မ၊ ၁။ ၃၈၇။ ယေ စ အဒိန္နာဒါနပစ္စယာ အာသဝါ ဝိဃာတာ ပရိဠာဟာ ဧဝံသာ န ဟောန္တိ။ အံ၊ ၃။ ၄၆၇။

အဒိန္နာဒါနဟေတု (ပု) [အဒိန္နာဒါန+ဟေတု] အဒိန္နာဒါန်ဟူသောအကြောင်း။ တမေနံ ရာဇာ-နော ဂဟေတွာ အဒိန္နာဒါနဟေတု ဟနန္တိ ဝါ ဗန္ဓန္တိ ဝါ...။ အံ၊ ၂။ ၁၈၄။

အဝိန္နာဒါယီ (တိ) [အဒိန္န+အာ+ဒါ+ဏီ]ခိုး–ဝှက်–လုယက်–သော။ သူ။ အဒိန္နာဒါယီ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၁၁၉။ အဒိန္နာဒါယိနော။ ဒီ၊၁။ ၁၃၁။ ဒီ၊၂။၂၅၆။ ပရေ အဒိန္နာဒါယီ ဘဝိဿန္တိ။ မ၊၁။၅၀။ အဒိန္နံ အာဒိယန္တီတိ အဒိန္နာဒါယီ၊ ပရဿဟာရိနောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၁။ အဒိန္နာဒါယိနော အဒိန္နာဒါယိဟိ သဒ္ဓိံ သံသန္ဒိ သမေန္တိ။ သံ၊၁။၃၇၇။ အဒိန္နံ အာဒိယန္တီတိ အဒိန္နာဒါယိနော၊ပရဿဟာရိနောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ အဒိန္နာဒါယိနော ဘဝိဿန္တိ ပုဗ္ဗေကတာဟေတု။ အံ၊၁။၁၇၄။

အဝိဝသ (ပု) [န+ဝိဝသ] နေ့ရက်မဟုတ်သော။ ပရိဝုတ္ထဒိဝသေ ၈ မာနတ္တစိဏ္ဏဒိဝသေ ၈ သဗ္ဗေ ဩရုန်တွာ အဒိဝသေ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇။

အဝိဿ (ကြိ၊ဝိ) [န+ဒိဿ] မကြည့်–မမြင်–မှ၍၊ မကြည့်မူ–မမမြင်–မှ၍။ ကထံ ဟိ နာမ ဧဝံ သမ္ပဂဇော သမာနော အဒိဿ သမဏံ ဂေါတမံ နိဝတ္တိဿတိ။ ဒီ၊၁။၁၁၁။

အဝိဿာန (ကြိ၊ပိ) [န+ဒိဿာန] မကြည့်–မမြင်–မှ၍။ကထံ မှလံ အဒိဿာနံ ရက္ခံ ဧညာ ပတိဋ္ဌိတံ။ ဇာ၊၁။၇၈။

အဝိဿထ (ကြိ) ဒိဿတိ-ကြည့်။

အဝိဿန္တ (တိ) [န+ဒိဿန္တ] မမြင်အပ်သော–ရုပ်အသွင်–သဏ္ဌာန်–ရှိသော၊ သူ၊ တေဓ လောသေန္တု ဒိဿန္တာ၊ ပုဗ္ဗေ ဒုက္ကဋမတ္တနော။ ပေတ၊၂၁။ တေ ပုဗ္ဗေ ရာဇပုတ္တဘူတာ ပေတာ ဣဓ သာဝတ္ထိယာ သမီပေ အဒိဿမာနရူပါ ဃောသေန္တိ ကန္ဒန္တိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၂၄၄။ အဒိဿမာနရူပ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၂) လည်းကြည့်။

အဝိဿမာန (တိ) [န + ဒိဿမာန] (၁) မမြင်အပ်သော၊ မထင်ရှားသော။ အဒိဿမာနေနပိ ကာယေန ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ သံ၊၁။၁၅၈။ မဟေဿော အဇ္ဈနဓေါ အဒိဿမာနော။ ဇာ၊ ၁။၂၅၃။ အဒိဿမာနောတိ မံသံ အာဟာရကာလေ အပညာယမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၆၄။ (၂)မမြင်အပ်–မထင်ရှား–သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ အဒိဿမာနော မုနိနော သုဓံ အဒါ။ ဇာ၊ ၂။၁၀၃။...အဒိဿမာနကာယော ဟုတွာ....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂။

အဝိဿမာနကပါဋိဟာရိယ (န)[အဒိဿမာနက+ပါဋိဟာရိယ] မမြင်အပ်သောတန်ခိုးပြာဋိဟာ၊ မမြင်နိုင်အောင် ကိုယ်ကိုဖန်ဆင်းခြင်း။ အန္တရ-ဓာယာမီတိ အဒိဿမာနကပါဋိဟာရိယံ ကရောမီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။

အဝိဿမာနရူပ (တိ) [အဒိဿမာန + ရူပ] မမြင်အပ်–မထင်ရှား – သော ရုပ်အသွင်ရှိသော။ ဘိက္ခုဝေ သော ပုဗ္ဗကော အဿဇိဋ္ဌိတော ဩရုယှ အဿံ အဒိဿမာနရူပံ ဌပေတွာ မာတာ-ပေတ္တာဝဏ္ဏေန ကုရူနံ သတ္တံ ဥပဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၁၇၂။

အဝိဿိတ္တ (ကြိ) ဒိဿတိ-ကြည့်။

အဝိန (တိ) [န + ဒီန] မတွန့်ဆုတ်သော၊သူ။ အဒီ-နော ယာတေ ရဋ္ဌံ၊ ထေရ၊၂၅၄။ အဒီနော အဒီနမာနသော အလီနစိတ္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၈၂။ အာသဝ ဇဇ္ဇမာသိနံ၊ ပေက္ခမာနမဒီနဝံ။ ဇာ၊ ၂။၈၄။ (ဤ၌ ပေက္ခမာနမဒီနံ-ဆိုလိုလျက် နိဂ္ဂဟိတာဂမနန္တရာတိ အစွမ်းဖြင့် ယင်းသို့ ဆိုသည်။) အဒီနဝန္တိ အာဒီနဝမေဝ(အဒီနမေဝ?) ဟုတွာ မဟာသတ္တံ ဩလောကေန္တံ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၆၄။

အဝိနစိတ္တ (တိ) [အဒီန + စိတ္တ] မတွန့်ဆုတ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အဒီနမာနသ-ကြည့်။

အဝိနမာနသ (တိ) [အဒီန + မာနသ။ နီတိ၊ ပဒ။ ၁၂၉ - ၃၀ - လည်းကြည့်။] မတွန့်ဆုတ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ တေဘူနော ဓေါ ပနေဝ ရူပံ ဒိသွာ အမနာပံ န မင်္ကု ဟောတိ အပ္ပတိဋ္ဌိတစိတ္တော

အဒိန္နမာနသော အစျာပန္နဓေတသော။ သံ၊၃။ ၆၆။ (မဟာနိ၊ ၁၀၆။ စူဠနိ၊ ၆၅-တို့၌ အလိန္နမနသော-ဟု ရှိသည်။) အဒိန္နမာနသောတိ ဒေါမနဿဝသေန အဒိန္နစိတ္တော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၇၃။ မတ္တညူ အနုပါနမှိ၊ အဒိန္နမာနသော နရော။ ထေရ၊၂၆၅။ အဒိန္နမာနသောတိ ကောသဇ္ဇာဒီဟိ အနဘိဘူတတ္တာ အလိနစိတ္တော အကုသိတဝုတ္တိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅၉။

အဒီပေတွာ (ကြိဝိ) [န+ဒီပေတွာ] မပြမူ၍၊ မထွန်းပြမူ၍။....ယဒိ ဝိသုံ အဒီပေတွာ သမ္ဘိဒေါ ကာယသင်္ခါရသမ္မေါ ကေတ္တ ဒီပေတိ..။ မူလဋီ၊၁။၁၃၉။ ဝိသုံ အဒီပေတွာတိ ..., အတ္တနော အတ္ထံ အဓောတေတွာ စေ အတ္ထံ ယဒိ ဒီပေတိတိ ပရိကပ္ပဝသေန ဝဒတိ။ အနုဋီ၊၁။ ၁၉၁။

အဒု (ဗျ) (က) ထိုသို့မဟုတ်။ တိဋ္ဌေနေ နော မဟာရာဇေ၊ အဒု ဧဝေ ဝိဝင်္ဂတ။ ဇာ၊၁။၂၃၈။ ဇာ၊၂။၂၆၊ ၁၃၁။ ဥဒါဟု အမှာကံ ပိတရိ စိတ္တံတော...။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၃၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၂။ ဥဒါဟု ရာဇ တော ကုပိတော၊ အဒု ပုရွေဟိ အဝမာနော ကတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၀၉။ အဒု သင်္ကော ပုရိန္ဒဒေါ။ ဝိမာန၊၈၆။ ဥဒါဟု ပုရေ ဒဒါတိတိ ပုရိန္ဒဒေါတိ ဝိသုတော သင်္ကော နုသိ။ အထ သင်္ကော ဒေဝရာဇာ အသီတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၄၀။ (ခ) အသို့နည်း။ အဒု မေ ပရိသံ ပဏ္ဍော၊ ဘယာ ဘိတော နု ဘာသသိ။ ဇာ၊၂။၉၄။အဒုတိ ကစ္စိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၉၇။ (ဂ) နိပါတ်ပုဒ်မျှ၊ ပဒပူရဏ။ အဒု ပညာ ကိမတ္ထိယာ။ ဇာ၊၁။၁၉၁။ အဒူတိ နိပါတော။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၅။

အဒုက္ခ[၁] (န) [န+ ဒုက္ခ] (က) မဆင်းရဲသော၊ ဆင်းရဲမဟုတ်သော။ အဒုက္ခမသုခ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၅) ကြည့်။ ဒုက္ခံ န ဟောတီတိ အဒုက္ခံ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၃၅၃။ (ခ) ချမ်းသာသော။ အပ္ပကသိရ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂)ကြည့်။အဒုက္ခေနာတိ သုခေန။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၂။

အဒုက္ခ[၂] (တိ) [န+ဒုက္ခ] ဆင်းရဲခြင်းမရှိသော။ အဒုက္ခော ဧသော ဓမ္မော အနုပါယာသော အနုပါယာသော အပရိဠာဟော သမ္မာပဋိပဒါ။ မ၊ ၃။၂၇၄။အဒုက္ခ-လည်းကြည့်။

အဒုက္ခမသုခ[၁] (တိ) [အဒုက္ခ[၁]+အသုခ] ဆင်းရဲလည်း မဟုတ်၊ ချမ်းသာလည်း မဟုတ်သော၊ ဆင်းရဲမှုလည်းတပါး, ချမ်းသာမှုလည်း တပါးသော၊ ဒုက္ခလည်းမဟုတ်, သုခလည်း မဟုတ်သော၊ ဒုက္ခမှုလည်းတပါး, သုခမှုလည်းတပါးသော၊ ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ။ တိဿော.... ဝေဒနာ သုခါ ဝေဒနာ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ အဒုက္ခမသုခါ ဝေဒနာ။ဒီ၊ ၂။၂၅၆။ဒီ၊၃။၁၈၁။မ၊၁။၃၇၇။သံ၊ ၂။ ၄၀၇။ဣတိဝုတ်၊၂၂၇။ အဒုက္ခမသုခါယ ဝေဒနာယ သမ္ပယုတ္တာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၈။၁။ န ဒုက္ခာ န သုခါတိ အဒုက္ခမသုခါ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ယမ္ဘိဒ် (ယမိဒ်။ဝိ၊၃) ကျေသမ္ဘာပစ္စယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ဝေဒယိတံ သုခံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ။ သံ၊၂။၂၄၉။ ပဋိသံ၊၂၃ ဝိ၊၃။၄၄။ သုခံ ဝါ ယဒိ ဝါ ဒုက္ခံ၊အဒုက္ခမသုခံ သဟ။အဇ္ဈတ္တဉ္စ ဗဟိဒ္ဓါ စ၊ ယံ ကိဉ္စိ အတ္ထိ ဝေဒိတံ။ သံ၊၂။၄၀၇။ သုတ္တနိ။ ၃၉၃။ ပဋိသံဝေဒေတိ သုခံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ။အံ၊၁။၁၇၄-၅။ သုခံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ အဒုက္ခမသုခံ ဝါ တမ္ပိ အဘိညေယျံ။ ပဋိသံ၊၇။ န ဒုက္ခံ န သုခန္တိ အဒုက္ခမသုခံ၊ မ-ကာရော ပဒသန္ဓိဝသေန ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၄။

အဒုက္ခမသုခ[၂] (တိ) [အဒုက္ခ[၂] + အသုခ[၂]] ဆင်းရဲခြင်းလည်းမရှိ, ချမ်းသာခြင်းလည်း မရှိသော၊ ဒုက္ခဝေဒနာလည်းမရှိ, သုခဝေဒနာလည်း မရှိသော၊ အဒုက္ခမသုခံ ဥပေက္ခာသတိပါရိသုဒ္ဓိံ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာသိ။ ဝိ၊၁။ ၅။ မ၊ ၁။ ၂၆။အဒုက္ခမသုခံ....စတုတ္ထံ ဈာနံ ...ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၁။၇၁။အံ၊၁။၅၅။အဘိ၊၈၊၁။၄၅-၆။ အဒုက္ခမသုခန္တိ ဒုက္ခာဘာဝေန အဒုက္ခံ၊ သုခါဘာဝေန အသုခံ။ဧတေနေတ္ထ ဒုက္ခသုခပဋိပက္ခဘူတံ တတိယဝေဒနံ ဒီပေတိ။ န ဒုက္ခသုခါဘာဝမတ္တံ၊

တတိယဝေဒနာ နာမ အဒုက္ခမသုခါ၊ ဥပေက္ခာ-ဝေဒနာ၊ သာ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ စတ္တာရော ခေါ အာဝုသော ပစ္စယာ အဒုက္ခမသုခါယ စေတောဝိမုတ္တိယာ။ မ၊၁။၃၇၀။

အဒုက္ခမသုခဘူမိ (ထီ) [အဒုက္ခမသုခ + ဘူမိ] အဒုက္ခမသုခ-ဟူသော ဥပေက္ခာဝေဒနာ၏-ဖြစ်ရာ-တည်ရာ။ (၁) ဥပေက္ခာသဟဂုတ်ငါးဆယ့်ငါးခုဟူသော စိတ္တုပ္ပါဒ်။ အဒုက္ခမသုခဘူမိယံ ကာမာဝစရေ ရူပါဝစရေ အရူပါဝစရေ၊ အဘိ၊ ၈၊၂၀၅။ (၂) တန်ခိုးဣဒ္ဓိ၏ အခြေခံ-ပကတိတည်ရာ-ဖြစ်သော ဥပေက္ခာဝေဒနာနှင့် ယှဉ်သော စတုတ္ထဈာန်။ အဒုက္ခမသုခါ ဘူမိ စတုတ္ထဈာန်။ ပဋိသံ၊၃၈၄။ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာယုတ္တာ ဘူမိ ....။ စတုတ္ထဈာနံ ပန ဣဒ္ဓိလာဘာယ ပကတိဘူမိယေဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၅။

အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ (ထီ) [အဒုက္ခမသုခ + ဝေဒနာ] ဆင်းရဲလည်းမဟုတ်, ချမ်းသာလည်းမဟုတ်သော-ဆင်းရဲမှုလည်း တပါး, ချမ်းသာမှုလည်း တပါးသော-ဝေဒနာ၊ ဒုက္ခလည်း မဟုတ်, သုခလည်း မဟုတ်သော-ဒုက္ခမှုလည်း တပါး, သုခမှုလည်း တပါးသော-ဝေဒနာ။

အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသမင်္ဂီ (တိ) [အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ + သမင်္ဂီ] အဒုက္ခမသုခ-ဟူသော (ဥပေက္ခာ)ဝေဒနာနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ အဓ္ဓာ-ပတ္တိ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာသမင်္ဂီ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၅။၂၁၇။

အဒုက္ခမသုခဝေဒနိယ (တိ) [အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ + ဣယ] အဒုက္ခမသုခဝေဒနာကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ အဒုက္ခမသုခဝေဒနာ (ဥပေက္ခာ-ဝေဒနာ)၏-အကြောင်း-အာရုံ-ဖြစ်သော။ သဠေတနိကာ အာဝုသော ပေါတလိပုတ္တ ကမ္မံ ကတွာ .... ကာယေန ဝါစာယ မနသာ အဒုက္ခမသုခဝေဒနိယံ အဒုက္ခမသုခံ သော ဝေဒယတိ။ မ၊၃။၂၅၁။ ကာမာဝစရကုသလတော ပန ဥပေက္ခာသဟဂတစိတ္တသမ္ပယုတ္တာ စေတသော စေတနာ ရူပါဝစရကုသလတော စတုတ္ထဈာန-စေတနာတိ ဧဝံ ပဋိသန္ဓိပဝတ္တေသု တတိယ-ဝေဒနာယ ဇနနတော အဒုက္ခမသုခဝေဒနိယံ ကမ္မံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၂။ အဃံ အဒုက္ခမသုခ-ဝေဒနိယော ဖဿော။ မဟာနိ၊၄၀။ အဒုက္ခမ-သုခဝေဒနာယ အာရမ္မဏော အဒုက္ခမသုခဝေဒနိ-ယော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၄၄။

အဒုက္ခမသုခသဟဂတ (တိ) [အဒုက္ခမသုခ + သဟ-ဂတ] အဒုက္ခမသုခ-ဟူသော (စတုတ္ထဈာန် ဥပေက္ခာ) ဝေဒနာနှင့်တကွဖြစ်သော ဥပေက္ခာ ဝေဒနာ၏ အစွမ်းအားဖြင့် စတုတ္ထဈာန်လျှင် အာရုံရှိသော၊ အဒုက္ခမသုခသဟဂတာ သညာ-မနသိကာရာ သမုဒါစရန္တိ။ ပဋိသံ၊၃၅။ အဒုက္ခမ-သုခသဟဂတာတိ ဥပေက္ခာဝေဒနာဝသေန စတုတ္ထဈာနာရမ္မဏာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။ သဟ-ဂတာသဒ္ဒေါ အာရမ္မဏတ္ထော အဓိပ္ပေတော။ ၎င်း၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

အဒုက္ခမသုခီ (တိ) [အဒုက္ခမသုခ + ဤ] ဒုက္ခမှုလည်းတပါး, သုခမှုလည်းတပါးသော(ဥပေက္ခာ) ဝေဒနာနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အဒုက္ခမသုခီ အတ္တာ ဟောတိ အရောဂေါ ပရံ မရဏာ။ ဒီ၊၁။ ၂၉။ မ၊၃။ ၂၂။

အဒုက္ခလာဘီ (တိ) [အဒုက္ခ + လာဘ + ဤ] မဆင်းမရဲ-မငြိုမငြင်-ရလေ့ရှိသော၊သူ။ အကိစ္ဆ-လာဘီ ကြည့်။

အဒုက္ခိယမာန (တိ) [န + ဒုက္ခိယမာန] မဆင်းရဲ-မငြိုငြင်-မပင်ပန်း-မနွမ်းရိ-စေအပ်သော၊သူ။ အတိဟညမာနေ‌ာတိ (ဒီ၊၂။၈၄) ဝေဒနာနုဝတ္တန-ဝသေန အပရာပရံ ပရိဗ္ဗန် အကလေရန္တော အပိဠိယမာနော အဒုက္ခိယမာနောဝ အဓိဝါ-သေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆-၇။ အဒုက္ခိယမာနောတိ

စေတောဒုက္ခဝသေန အဒုက္ခိယမာနော၊ ကာယ-ဒုက္ခံ ပန နတ္ထီတိ န သက္ကာ ဝတ္တုံ၊ အသတိ ပိ တသ္မိံ အဓိဝါသနာယ ဧဝ အသမ္ဘဝေါတိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။၁၄၄၅။

အဒုဋ္ဌ (တိ) [န+ဒုဋ္ဌ] ဒေါသသည် မဖျက်ဆီး အပ်သော၊ ဒေါသသည် မဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်ရှိသော၊ အမျက်မထွက်သော၊သူ။ အဒုဋ္ဌသာ ဟိ ယော ဒုဿေ။ ဝိ၊၄။၁၃၆။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၅၃။ အဒုဋ္ဌသာတိ အဒုဋ္ဌစိတ္တဿ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊ ၂၆၇။ အဒုဋ္ဌော ယော တိတိက္ခတိ။ မ၊ ၂။၄၁၀။ ဓမ္မ၊ ၇၀။ သုတ္တနိ၊၁၇၆။ အဒုဋ္ဌောတိ တေ ဒသဟိ အက္ကောသဝတ္ထူဟိ အက္ကောသန္တ ပါဏိအာဒီဟိ ပေါထေန္တ အန္ဒုဗန္ဓနာဒီဟိ ဗန္ဓန္တ ယော အကုဒ္ဓမာနသော ဟုတွာ အဓိဝါသေတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၈။

အဒုဋ္ဌစိတ္တ (တိ) [အဒုဋ္ဌ+စိတ္တ] ဒေါသစသည်တို့ သည် မဖျက်ဆီးအပ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အဒုဋ္ဌစိတ္တာ ဝိဝဒန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၁၄။ အဒုဋ္ဌစိတ္တာ ပတိနော တိတိက္ခတိ။ အံ၊ ၂။၄၆၈။ ကောမ္ပိ စေ ပါဏမဒုဋ္ဌစိတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၀၉။ အဒုဋ္ဌ-စိတ္တောတိ မေတ္တာဗလေန သဗ္ဗ ဝိက္ခမ္ဘိတဗျာ-ပါဒတာယ ဗျာပါဒေန အဒူသိတစိတ္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၈၉။ အဓိဝါသယေ ဘိက္ခု အဒုဋ္ဌ-စိတ္တော။ ဥဒါန၊၁၃၁။ အဒုဋ္ဌစိတ္တော ဘာသေ-ယျ။ ဇာ၊၁။၅၇၊၁၁၂။ အဒုဋ္ဌစိတ္တောတိ ကိလေ-သေဟိ အဒူသိတစိတ္တော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၅၈။ အဒုဋ္ဌစိတ္တောတိ သန္တာဒီဟိ အဒူသိတ-စိတ္တော ဟုတွာ သစ္စမေဝ ဘာသေယျ။ ဇာ ဋ္ဌ၊ ၃။၄၃၇။

အဒုဋ္ဌုလ္လ (တိ) [န+ဒုဋ္ဌုလ္လ] မရှုန်ရင်း — မကြမ်း ထမ်း — မယုတ်ညံ့ — မညစ်ညမ်း — သော။ အဒုဋ္ဌုလ္လံ အာပတ္တိံ အာရောစေတိ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊ ၂။၄၈။ အဒုဋ္ဌုလ္လံ ... ဒုက္ကဋဿာတိ ပဌမံ အာပတ္တိက္ခန္ဓေ အာရောစေန္တဿ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။ အဒုဋ္ဌုလ္လံ အာပတ္တိံ အဒုဋ္ဌုလ္လာ အာပတ္တီတိ ဒိဋ္ဌေပတိ။ ဝိ၊၄။၁၆၉။ ဒွေ အာ-ပတ္တိက္ခန္ဓာ ဒုဋ္ဌုလ္လာ၊ အဝသေသာ အဒုဋ္ဌုလ္လာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။ အနုပသမ္ပန္နဿ ဒုဋ္ဌုလ္လံ ဝါ အဒုဋ္ဌုလ္လံ ဝါ အဇ္ဈာစာရံ အာရောစေတိ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊ ၂။၄၈။ အာဒိတော ပဉ္စ သိက္ခာပဒါနိ ဒုဋ္ဌုလ္လော နာမ အဇ္ဈာစာရော၊ သေသာနိ အဒုဋ္ဌုလ္လော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀။

အဒုဋ္ဌုလ္လာပတ္တိ (ထီ) [အဒုဋ္ဌုလ္လ+အာပတ္တိ] မရှုန်ရင်း — မကြမ်းထမ်း — သော အာပတ်။

အဒုဋ္ဌုလ္လာပတ္တိသညီ (တိ) [အဒုဋ္ဌုလ္လာပတ္တိ + သညာ + ဤ] မရှုန်ရင်း — မကြမ်းထမ်း — သော အာပတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အဒုဋ္ဌုလ္လာယ အာပတ္တိယာ အဒုဋ္ဌုလ္လာပတ္တိသညီ။ ဝိ၊ ၂။၄၃၇။

အဒုတိယ (တိ) [န + ဒုတိယ] နှစ်ယောက်မြောက် မရှိသော၊သူ။ (က) အဖော် — မပါ — မရှိ — သော၊ တဏှာဟူသောအဖော်မရှိသော၊ တဏှာ မရှိသော၊သူ။ သောမှိ တေရပိ ကော အဒုတိ-ယော သုခံ ဖာသု ဝိဟရာမိ။ ဝိ၊ ၃။၄၉၉။ မ၊ ၂။ ၁၀၂။ အပ၊ ၁။၁၅၅။ ကော ပုဂ္ဂလော ဘိက္ခဝေ လောကေ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ အဒုတိယော အသဟာယော။ အံ၊ ၁။ ၂၂။ အဒုတိယောတိ ဒုတိယဿ ဗုဒ္ဓဿ အဘာဝါ အဒုတိယော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၉။ ဣမေသု စတူသု ဗုဒ္ဓေသု သဗ္ဗညုဗုဒ္ဓေါဝ အဒုတိယော နာမ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ၊၉၀။ ကောဟိယော အဒုတိယော။ ထေရ၊၁၀၁။ အဒုတိယောတိ တဏှာသခါ ဟိ ဒုတိယာဘာဝေန အဒုတိယော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၆။ ကော အဒုတိယော မုနိ။ ထေရ၊ ၁၁၈။ အဒုတိယောတိ နိတ္တဏှော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၂။ (ခ) အတူမရှိသော၊ သူ။ ဒုတိယံ အဒုတိယေန၊ ယံ ဇိနေန ပကာသိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၇။ အဒုတိယေနာတိ အသဒိသေန...။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၁၆၃။

အဒုတိယဋ္ဌ (ပု) [အဒုတိယ+အဋ္ဌ] နှစ်ယောက်မြောက် — အဖော် — မရှိသောအနက်သဘော။ အဒုတိယဋ္ဌေန စေကော။ မဟာနိ။၃၆၁။ စူဠနိ။ ၂၁၀။

အဒုဗ္ဗလစီဝရ (န) [န + ဒုဗ္ဗလစီဝရ] အားမနည်းသော — ရရန်သေချာသော — သင်္ကန်း။ အဒုဗ္ဗလစီဝရေ ဒုဗ္ဗလစီဝရသညာ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၂။၃၇၆။

အဒုဗ္ဗလစီဝရသညာ (ထီ) [အဒုဗ္ဗလစီဝရ + သညာ] အားမနည်းသော — ရရန်သေချာသော — သင်္ကန်းဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ ဒုဗ္ဗလစီဝရေ အဒုဗ္ဗလစီဝရသညာ စီဝရကာလသမယံ အတိက္ကာမေတိ၊ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊၂။၃၇၆။

အဒုဋ္ဌ (ပု) [န + ဒုဋ္ဌ] (၁) မပြစ်မှားခြင်း၊ သစ္စာမဖောက်ခြင်း။ သပဿု စ မေ စေပစိတ္တံ အဒုဋ္ဌာယ။ သံ၊၁။ ၂၂၇။ သာဓု မိတ္တာနမဒ္ဒုဟော။ ဇာ၊၂။၄၅၅။ ဒီ၊၃။၁၅၄။ မ၊၃။၁။၂၀။ သံ၊၃၊၂။၆။ မိတ္တာနမဒ္ဒုဟောတိ မိတ္တာနံ အဒုဿနဘာဝေါ။ ဇာ၊၃။၅၂၉။ အဒ္ဒုဟောတိ အဒူဿကော။ ဒီ၊၃၊၁။၂၃။ မ၊၃၊၁။၅၅။ သံ၊၃၊၁။၂။ ၁၀။ (ဤနိကာယများအလို အဒ္ဒုဟော-အရ မပြစ်မှားတတ်သော၊ သူ။ ပုဂ္ဂိုလ်ရသည်။) ပုန အတ္တနော အဒုဋ္ဌာယ သပထံ ကာရေတွာ။ ဇာ၊၃။၁၉၆။ ဥဘောပိ အညမညံ အဒုဋ္ဌာယ သပထံ ကရိံသု။ ဇာ၊၃၊၆။၃၁၁။ အဒ္ဒုဟ-လည်းကြည့်။ (၂) မပြစ်မှားသော၊ မညှဉ်းဆဲသော။ အဒုဋ္ဌပါဏီ (၂) အနက်ကြည့်။ (၃) မပြစ်မှားအပ်သော။ အဒုဋ္ဌပါဏီ (၁) အနက်ကြည့်။

အဒုဋ္ဌက (ထီ) [န+ဒုဋ္ဌက] (၁) မပြစ်မှားသော။ (၂) မပြစ်မှားအပ်သော။ အဒုဋ္ဌပါဏီ (၁) အနက်ကြည့်။

အဒုဋ္ဌန (န) [န + ဒုဋ္ဌန] မပြစ်မှားခြင်း၊ သစ္စာမဖောက်ခြင်း။ ဧဝံ မိတ္တေသု အဒုဋ္ဌနံ နာမ အယံ တာဒိသော သာဓုနုရူပမေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၂၉၉။

အဒုဋ္ဌနက (ထီ) [န + ဒုဋ္ဌနက] မပြစ်မှားသော၊ သစ္စာမဖောက်သော၊ သူ။ အဒ္ဒုသိကန္တိ အဒုဋ္ဌနကံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၄။

အဒုဋ္ဌပါဏီ (ပု) [အဒုဋ္ဌ + ပါဏီ] (၁) မပြစ်မှားအပ်သောလက်။ အဒုဋ္ဌပါဏီ ဒဟတေ မိတ္တဒုဗ္ဘော။ ဇာ၊၂။၃၀၀။ အဒုဋ္ဌပါဏိန္တိ အဒုဋ္ဌကံ အတ္တနော ဘုဉ္ဇနဟတ္ထမေဝ ဒဟန္တော ဟိ မိတ္တဒုဗ္ဘိ နာမ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၉။ (၂)(ထီ) မပြစ်မှားသော — မညှဉ်းဆဲသော — လက်ရှိသော၊ သူ။ အဒုဋ္ဌပါဏီ ဒဟတေ မိတ္တဒုဗ္ဘိ။ ပေတ။၁၅၅။ အဒုဋ္ဌပါဏီတိ အဟိံသကဟတ္ထော ဟတ္ထသံယတော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၉။ (အဓိပ္ပါယ် တူလျက်နှင့် ဋ္ဌ-အဖွင့်ကွဲ၍ ပါဠ်ရော အနက်ပါကွဲရသည်။) အလ္လပါဏီ-လည်းကြည့်။

အဒုရာဂတ (န) [န+ဒု+အာဂတ] မကောင်းသောလာခြင်းမဟုတ်၊ ကောင်းသောလာခြင်း။ (သွာဂတ-နှင့် ပရိယာယ်တူတည်း။ နှုတ်ခွန်းဆက်ရာ၌ သုံးသည်။) သွာဂတံ တေ မဟာရာဇ၊ အထော တေ အဒုရာဂတံ။ ဇာ၊၁။၃၀၀၊၃၂၉။ ဇာ၊၂။၇၇။ သွာဂတံ တေ မဟာပုညာ၊ အထော တေ အဒုရာဂတံ။ ဝိမာန။၈၇။ အဒုရာဂတန္တိ ဒုရာဂမနဝဋ္ဋိတံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၄၃။ တဿာ တေ သွာဂတံ ဘဒ္ဒေ၊ အထော တေ အဒုရာဂတံ။ ထေရီ။၄၁၆။ အထော တေ အဒုရာဂတံ နဒုရာဂတံ ဟောတိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၄၄။

အဒုဿနက (န) [န + ဒုဿန + က။ အလုဋ္ဌနက-ကြည့်။] မပြစ်မှားခြင်း။ အဒုဿနကဝသေန အဒေါသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၄။

အဒုဿနဘာဝ (ပု) [အဒုဿန + ဘာဝ] မပြစ်မှားသည်၏ — သစ္စာမဖောက်သည်၏—အဖြစ်။ အဒုဋ္ဌ (၁)အနက်ကြည့်။

အဒုဿနာ (ထီ) [န + ဒုဿနာ] မပြစ်မှားခြင်း။ အဒုဿိတတ္တ-ကြည့်။

အဒုဿနာကာရ (ပု) [အဒုဿနာ + အာကာရ] မပြစ်မှားခြင်းဟူသော စိတ်၏အမူအရာ ကြံယာ။ အဒုဿိတတ္တ-ကြည့်။

အဒုဿန္တ (တိ) [န + ဒုဿန္တ] မပြစ်မှား – အမျက်မထွက် – သော၊ သူ။ ဣမေ အရဟန္တော အနိဃေ အဒုဿန္တော။ ဒီ၊၃၊၁၃၉။

အဒုဿမာန (တိ) [န + ဒုဿမာန] မပြစ်မှားတတ်သော၊ သူ။ ဧဝံ အရဇ္ဇမာနော အဒုဿမာနော အမုယှမာနော။ စူဠနိ၊၉၆။

အဒုဿိတ (တိ) [န + ဒုဿိတ] မပြစ်မှားတတ်သော၊ သူ။

အဒုဿိတတ္တ (နပ်) [အဒုဿိတ + တ္တ] မပြစ်မှားတတ်သောသူ၏ အဖြစ်။ အဒေါသော အဒုဿနာ အဒုဿိတတ္တံ။ အဘိ၊၁။ ၂၂၊ ၂၁၅၊ ၂၁၇။ အဒုဿနာတိ အဒုဿနာကာရော။ အဒုဿိတဿ ဘာဝေါ အဒုဿိတတ္တံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၄။

အဒ္ဓုရ (တိ) [န + ဒ္ဓုရ] မဝေးသော၊ နီးသော။ တတ္ထေဝ သာ ပေါက္ခရဏီ အဒ္ဓုရေ။ ဇာ၊၁။ ၃၇၃။

အဒ္ဓုရဂတ (တိ) [န + ဒ္ဓုရ + ဂတ] အဝေးသို့မရောက်သေးသော။ နိဗ္ဗတ္တေ သဒ္ဒေ အဒ္ဓုရဂတေ (လောဟမယံ ဘာဇနံ) ကောဇိ အာမသေယျ။ မိလိန္ဒ၊ ၂၉၅။

အဒ္ဓုရဂမန (နပ်) [န + ဒ္ဓုရ + ဂမန] အဝေးသို့မသွားခြင်း။ အပ္ပိစ္ဆာ အပ္ပမိစ္ဆာယ၊ အဒ္ဓုရဂမနေန စ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၅၃။ အဒ္ဓုရဂမနေန စာတိ… အဝိဒ္ဓုရဂမနေန စ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၅။

အဒ္ဓုရဋ္ဌ (တိ) [အဒ္ဓုရ + ဌာ + အ] အနီး၌–ရပ်တည်–ရှိ–သော၊ သူ။ ယဒါပိ လောကဿရက်… နာဒ္ဓုဿာမိ အဒ္ဓုရဋ္ဌံ။ အပ၊ ၂။ ၂၂၇။

အဒ္ဓုသက (တိ) [န + ဒ္ဓုသက။ ထို၌ အဒ္ဓုသိကာ။] အပြစ်မရှိသော၊ မပြစ်မှားတတ်သော၊ သူ။ ဗိန္ဒ-ဘတ္တော အဒ္ဓုသကော။ ဇာ၊၁။ ၁၉၈။ အဒ္ဓုသကေ ဟိံသတိ ပါပဓမ္မော။ ဇာ၊၁။ ၂၁၃။ အဒ္ဓုသကေတိ နိဒ္ဒေါသေ နိရပရာဓေ။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၅၁၃။ အဒ္ဓုသကံ မယှကာမာဟိ။ ဇာ၊၁။ ၂၇၈။ ဇနံ ဟေဌေတျဒ္ဓုသကံ။ ဇာ၊၁။ ၃၄၅။ ဇနံ ဟေဌေတျ-ဒ္ဓုသကန္တိ နိရပရာဓံ ဇနံ ဟေဌေတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၄။ ၄၇၆။ အဒ္ဓုသကာ ပိတာပုတ္တာ။ ဇာ၊၂။ ၁၇၇။ အဒ္ဓုသကာ တာတ ဟညာမ။ ဇာ၊၂။ ၂၄၅။ အဒ္ဓုသကေ သီဟသက်ာသေ။ ဇာ၊၂။ ၂၄၇၊ ၂၅၁၊ ၂၅၄။ အဒ္ဓုသကာတိ နိဒ္ဒေါသာ။ ဇာဋ္ဌ၊၆။ ၁၀၃။ အဒ္ဓုသိကာယော ဟညန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၃၂၅။ ကေနစိ ပါဒါပိနာ အဟိံသနတော အဒ္ဓုသိကာယော ဂါဝေါ ဟညန္တိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။ ၅၈။ အထ သောပိ မံ ပန္နဂ္ဂရယံ။ ဒါသိဝ ဥပဋ္ဌဟန္တံ၊ အဒ္ဓုသိကံ သီလသမ္ပန္နံ။ ထေရီ၊ ၄၂၆။ အဒ္ဓုသိကန္တိ အဒုဋ္ဌ-နကံ။ ထေရီဋ္ဌ၊ ၂၇၄။ ယော စ ရဇော အဓမ္မ-ဋ္ဌော၊ အဓိယံ ဟန္တိ အဒ္ဓုသိကံ။ ဇာ၊၂။ ၅၂။

အဒ္ဓုသိတ (တိ) [န + ဒ္ဓုသိတ] မဖျက်ဆီးအပ်သော၊ သူ။

အဒ္ဓုသိတစိတ္တ (တိ) [အဒ္ဓုသိတ + စိတ္တ] မဖျက်ဆီးအပ်သော – မဖျက်စီးသော – စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အဒုဋ္ဌစိတ္တ-ကြည့်။

အဒ္ဓုသိယ (တိ) [န + ဒ္ဓုသိယ] မဖျက်ဆီး – မညှဉ်းဆဲ – မပြစ်မှား – အပ်သော၊ အပြစ်မရှိသော၊ သူ။ အဒ္ဓုသိယံ စေ အဘိပါရက တံ၊ ဇောသိ ကတ္တေ အဟိတာယ တျာဟံ။ ဇာ၊ ၂။ ၄၃။ အဒ္ဓုသိယန္တိ အနပရာဓံ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။ ၂၃၇။

အဒ္ဓုဟာလ (နပ်) [အာ + ဒ္ဓုဟ + အလ ?] ဗိ (ဘိ)၊ ကျောက်ယန္တရား၊ သားကောင်တို့ကို ထောင်ဖမ်းသော အရာ။ သူကရော အဒ္ဓုဟာလပါသာဏေဟိ အက္ကန္တော ဟောတိ၊ တံ ပလာပေတုကာမော အဒ္ဓုဟာလံ ကာရေတွာ ဥက္ကိပတော ဘတ္တာ-

ဒေယျံ၊ ဥက္ကိပိတွာ ဌပိတံ အဋ္ဌဟာလံ ပါတေတိ။ ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၇-၈။ အဋ္ဌဟာလန္တိ ယန္တပါသာဏော၊ ယေန အဇ္ဈောတ္ထရန္တော မိဂါ ပလာယိတုံ န သက္ကောန္တိ။ ဓိမတိ၊ ၁။ ၂၀၃။ အဋ္ဌဟာလံ သဇ္ဇေန္တော စတူသု ပါဒေသု အဋ္ဌဟာလမဉ္ဇံ ဌပေတွာ ပါသာဏေ အာရောပေတိ။ ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၅။

အဋ္ဌဟာလပါဒ (ပု) [အဋ္ဌဟာလ+ပါဒ] ဓိ (ဘိ)–ကျောက်ယန္တရား–ခြေ–ထောက်။ အဋ္ဌဟာလပါဒေ ဓ ပါသယဋ္ဌိယံ ဝဋ္ဋန္တယေန ဂဟိတဋ္ဌာနေ ဝါ ဌပေတွာ, ဗျာပေတွာ ဝါ မုဉ္စတိ။ ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။

အဋ္ဌဟာလပါသာဏ (ပု) [အဋ္ဌဟာလ+ပါသာဏ] ဓိ (ဘိ)၌ တင်အပ်သော ကျောက်၊ ဓိ (ဘိ) ကျောက်။ သေသာပိ ပန္နရသ ဧဝ ပထဝိယံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ အဋ္ဌဟာလပါသာဏာ ဝိယ မိဂံ မာရေသုံ။ ဓိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ အဋ္ဌဟာလပါသာဏာ ဝိယာတိ အဋ္ဌဟာလေ အာရောပိတပါသာဏာ ဝိယ။ သာရတ္ထ၊၂။ ၂၇၆။ ဓိမတိ၊၁။ ၂၃၇။

အဋ္ဌဟာလမဉ္စ (ပု) [အဋ္ဌဟာလ+မဉ္စ] ဓိထောင်–ဝင်–ပျဉ်ချပ်။ အဋ္ဌဟာလ-ကြည့်။

အဋ္ဌဟာလသတ (နှ) [အဋ္ဌဟာလ+သတ] ဓိ–ကျောက်ယန္တရား–တစ်ရာ။ ဃယံ အာဂမ္မ ကထယရဝါသော "ပုဗ္ဗဒါရံ ပေါဝေသဘာသီ"-တိ အဋ္ဌဟာလသတံ သဇ္ဇပေတွာ.... ဗဟုံ ပါပံ အာယူဟန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

အဒေဇ္ဈ (တိ) [န+ဒေဇ္ဈ (ဒွေဇ္ဈ)] နှစ်ခုမဟုတ်သော၊ တခုတည်းသော။ ဓနံ အဒေဇ္ဈံ ကတွာန။ ဇာ၊၁။၁၄၅၊၂၇၀(သီဟဠ-မူကွဲ)။ အဒေဇ္ဈံ ကတွာ-နာတိ ဧဟာဝ သဒ္ဓိံ ကောတော ကတွာ၊ အာရောပေတွာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။ အဒေဇ္ဈံ ကတွာနာတိ ဧဟာဝ ဓ သရေန ဓ သဒ္ဓိံ ကောမေဝ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၉။ (အဒွေ-မှဋ္ဌ အာရုဠ္ဌ (၁၄၅), အဒွေဇ္ဈံ (၂၇၀) ဟု နှစ်မျိုးကွဲလျက်ရှိသည်၊ ၎င်းတို့လည်းကြည့်။)

အဒေတိ[1] (ကြိ) [အာ+ဒါ+အ+တိ] ယူ၏။ ဿာဒတ္တံကော ဗ်ာက္ကဥကော အာဒေယျ။ ဇာ၊၁။ ၁၄၉။ အဒေယျာတိ အာဒိယေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၈။ ဝိသံ ပဇာနံ ပုရိသော အဒေယျ။ ဇာ၊၂။ ၁၄၁။ ဂဏှေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၃၄။

အဒေတိ[2] (ကြိ) အဒတိ-ကြည့်။

အဒေထ (ကြိ) အဒတိ-ကြည့်။

အဒေမိ (ကြိ) အဒတိ-ကြည့်။

အဒေယျ[1] (တိ) [န+ဒေယျ] (၁) မပေးလှူထိုက်–ကျေးဇူးမပြုအပ်–သော၊သူ။ အဒေယျေသု ဒဒံ ဒါနံ ဒေယျေသု နပဝေစ္ဆတိ။ ဇာ၊၁။ ၉၃၊၉၄။ အဒေယျေသူတိ ပုဗ္ဗေ အကတူပကာရေသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ (၂) မပေး–အပ်–သင့်–နိုင်–သော၊ အရာဝတ္ထု။ န စာပိ မေ ကိဉ္စိ အဒေယျမတ္ထိ။ ဇာ၊၁။၂၅၁။ အဒေယျမတ္ထီတိ ဣတော ပဋ္ဌာယ ဓ မမ အာလောပတော ဥပဍ္ဍံ အဒေယျံ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၁၆။ အဒေယျော ဂဟပတိ အာရာမော အပိ ကောဋိသန္ထရေနာတိ။ ဝိ၊၄။ ၃၀၆။ (ဂဟပတိ၊ သူဌေးကြီး၊ ကောဋိ-သန္ထရေန အပိ၊ အသပြာအစွန်းချင်းချင်းထိအောင်ခင်းသဖြင့်လည်း၊ အာရာမော၊ ကို။ အဒေယျော၊ ငါ ပေးအပ်၏၊ ဘ-သဒ္ဒါကား အနက်မရှိ၊ တဖွဲ့ဘမျှသာတည်း။ စံကျောင်း နိသျ။ ၂၅၉။ သူဌေး အသပြာစွန်းချင်းထိအောင် ခင်းခြင်းဖြင့်သာလျှင် အရံကို ပေးထိုက်၏ ဟု (ပြော၏)။ မြန်။)

အဒေယျ[2] (ကြိ) အဒေတိ[1]-ကြည့်။

အဒေယျုံ (ကြိ) အဒတိ-ကြည့်။

အဒေဝတာ (ထီ) [န+ဒေဝတာ] နတ်မဟုတ်သော၊သူ။

အဒေဝတာဘာဝ (ပု) [အဒေဝတာ+ဘာဝ]နတ်မဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ ဣဒါနိ ဒေဝတာဘာဝံ ဝါ အဒေဝတာဘာဝံ ဝါ ဇာနိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄၂၉။

အဒေဝသတ္တ (ပု) [န+ဒေဝသတ္တ] နတ်မကပ်—ဘီလူးမဖမ်း — အပ်သော၊ ဘုတ် —တစ္ဆေ — မပူး—မဝင်—အပ်သော၊ သူ။ နာ'ဒေဝသတ္တော ပုရိသော၊ ထိနံ သဒ္ဓါတုံမရဟတိ။ ဇာ၊ ၂။၁၂၄။ နာ'ဒေဝသတ္တောတိ န အဒေဝသတ္တော ဒေဝေန အနုသတ္တော အယက္ခဂဟိတကော အဘူတ-ဝိဋ္ဌော ပုရိသော ထိနံ သီလဝန္တံ သဒ္ဓါတုံ နာရဟတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈၂။

အဒေသ (ပု) [န+ဒေသ] မသင့်လျော်သော—နေရာ—အရပ်။ တေန ဘိက္ခုနာ သော ပဗ္ဗတော န အဒေသေ နိက္ခိပိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၁။၁၅၈။ န အဒေသေတိ မဇ္ဈပိဋ္ဌဆတ္တနာဂန္တကာဒိကေ အဒေသေ န နိက္ခိပိတဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၇။ အဒေသေ ဝတ နော ဝုဋ္ဌံ၊ ကုဋ္ဌရာနံဝ နောဒကေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၂။ ယထာ ကုဋ္ဌရာနံ နီရုဒကေ ဌာနေ ဝုဋ္ဌံ အဒေသေ ဝုဋ္ဌံ နာမ ဟောတိ...ဝံ အမှေ-ဟိပိ ဣမေသံ ဗုဒ္ဓနုဿာနံ ဗာလာနံ သန္တိကေ ဝသန္တေဟိ အဒေသေ ဝုဋ္ဌံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉၁။

အဒေသနာဂါမိ (တိ) [န + ဒေသနာဂါမိ] (အာပတ်—အပြစ်—ကို) ပြောကြားခြင်း—ဒေသနာကြားခြင်း—ဖြင့် ပြေပျောက်ခြင်းသို့ မရောက်သော အာပတ်ဖြေ၍ မပြေသော၊ အဒေသနာဂါမိ အာပတ်။ အဒေသနာဂါမိနိယာ အာပတ္တိယာ ကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။၅၄၁၇၂။

အဒေသယိ (ကြိ) ဒေသေတိ-ကြည့်။

အဒေသယုံ (ကြိ) ဒေသေတိ-ကြည့်။

အဒေသိ (ကြိ) ဒဒတိ-ကြည့်။

အဒေသိတ (တိ) [န+ဒေသိတ] မပြောကြားအပ်သော၊ ဒေသနာ မကြားအပ်သေးသော။ အဒေ-သိတာယ အာပတ္တိယာ ကတံ ဟောတိ။ ဝိ၊၄။ ၇၄၂။

အဒေသိတဝတ္ထုက (တိ) [န+ဒေသိတဝတ္ထုက] မပြောကြား—မညွှန်ပြ—အပ်သောကုဋိရာရှိသော။ ဘိက္ခူ ကုဋိံ ကရောတိ အဒေသိတဝတ္ထုကံ သာရမ္ဘံ အပရိက္ကမနံ။ ဝိ၊၁။၂၂၇။

အဒေသိသုံ (ကြိ) ဒေသေတိ-ကြည့်။

အဒေသေတဗ္ဗ (တိ) [န + ဒေသေတဗ္ဗ] မဟောကြား—အပ်—သင့်—ထိုက်—သော။

အဒေသေတဗ္ဗကာလ (ပု) [အဒေသေတဗ္ဗ+ကာလ] မဟောကြားအပ်သော—အချိန်—အခါ။ အဒေသေတဗ္ဗကာလေ အဒေသနာယ ဟိ ဣဒံ ဥဒါဟရဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂။

အဒေသေတုကာမ (ပု) [န + ဒေသေတုကာမ] ဟောကြားခြင်းငှါ အလိုမရှိသော—မဟောကြားလိုသော၊ သူ။

အဒေသေတုကာမတာ (ထီ)[အဒေသေတုကာမ+တာ]မဟောကြားလို—သည်၏ အဖြစ်—ခြင်း။ အပ္ပေါသုက္ကတာယာတိ (ဝိ၊၃။၆။ ဒီ၊၂။၃၁။ သံ၊၁။၁၈၁) နိရုဿုက္ကဘာဝေန၊ အဒေသေတု-ကာမတာယာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။

အဒေသေတုကာမတာကာရ (ပု) [အဒေသေတု-ကာမတာ + အာကာရ] မဟောကြားလိုခြင်း ဟူသော အခြင်းအရာ။

အဒေသေတုကာမတာကာရပဝတ္တ (တိ) [အဒေ-သေတုကာမတာကာရ+ပဝတ္တ] မဟောကြားလိုခြင်းအခြင်းအရာအားဖြင့်ဖြစ်သော။ ပဝေဒယံ ဝမ္ပိ အဒေသေတုကာမတာကာရပဝတ္တော ဝိ-တက္ကော ဥဒပါဒိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။

အဒေသေန္တ (တိ) [န+ဒေသေန္တ] မဟောကြားသော၊ သူ။ အဒေသေန္တော ပိ ပါပိမ တထာ-

ဂဓော သာဝကာနံ ဓမ္မံ ထာဒိသော၀။ မ၁၁။ ၄၀၇။

အဒေါ (ကြိ) ဒေတိ, ဒဒါတိ-ကြည့်။

အဒေါသ¹ (ပု) [န + ဒေါသ] မပြစ်မှားခြင်း၊ အမျက်မထွက်ခြင်း၊ မပြစ်မှားတတ်သောတရား၊ အဒေါသစေတသိက်၊ မေတ္တာ။ အဒေါသော အဒုဿနာ အဒုဿိတတ္တံ။ အဘိ၊ ၈။ ၂၂။ တတ္ထ ကတမော အဒေါသော? ယော အဒေါသော အဒုဿနာ အဒုဿိတတ္တံ မေတ္တိ မေတ္တာယနာ မေတ္တာယိတတ္တံ။ အဘိ၊ ၈။ ၂၁၅။ တီဏိ ကုသလမူလာနိ အလောဘော အဒေါသော အမောဟော။ အဘိ၊ ၈။ ၂၀၅။ အဒုဿနကာ၀သေန အဒေါသော န ဒုဿတိတိပိ အဒေါသော၊ ဒုဿမသာ သဘာ၀ပဓံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။

အဒေါသ² (တိ) [န + ဒေါသ] အပြစ် – အနာအဆာ – မရှိသော။ တဿ နေမိံ အဝဏ်ာ အဒေါသာ အကဿာ၀ါ။ အံ၊ ၁။ ၁၁၀။

အဒေါသဇ (တိ) [အဒေါသ + ဇနဲ + ကို] အဒေါသ – မေတ္တာ – ကြောင့် ဖြစ်သော။ ယံ ဘိက္ခဝေ အဒေါသပကတံ ကမ္မံ အဒေါသဇံ အဒေါသနိဒါနံ အဒေါသသမုဒယံ။ အံ၊ ၁။ ၁၃၄၊ ၂၆၇။ ဣတိဿ မေ အဒေါသဇာ အဒေါသနိဒါနာ....။ ၎င်း။ ၂၀၄။

အဒေါသဇ္ဈာသယ (တိ) [အဒေါသ + အဇ္ဈာသယ] အဒေါသစေတ် – အဒေါသဓိုက် – ရှိသော၊ (အမျက်မထွက်ခြင်းဟူသော အလိုရှိသော)၊သူ။ အဒေါသဇ္ဈာသယာ စ ဗောဓိသတ္တာ ဒေါသေ ဒေါသဒဿာဝီနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၁၁၃။

အဒေါသတ္တ (နု) [န + ဒေါသတ္တ] (၁) အပြစ် မဟုတ်သည်၏အဖြစ်၊ အပြစ်မဟုတ်ခြင်း။ (၂) အပြစ် – အနာအဆာ – မရှိသည်၏အဖြစ် – မရှိခြင်း။ အရာနမ့်ံ အဝဏ်တ္တာ အဒေါသတ္တာ အကဿာ၀တ္တာ။ အံ၊ ၁။ ၁၁၀။

အဒေါသနိဒါန (တိ) [အဒေါသ + နိဒါန] အဒေါသလျှင် အကြောင်းရှိသော၊ အဒေါသကြောင့် ဖြစ်သော။ အဒေါသဇ-ကြည့်။

အဒေါသနိဒ္ဒေသ (ပု) [အဒေါသ + နိဒ္ဒေသ] အဒေါသစေတသိက်ကို အကျယ်ပြရာ စကားရပ်။ အဒေါသနိဒ္ဒေသေ အဒုဿနကာ၀သေန အဒေါသော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။

အဒေါသနိဿန္ဒ (ပု) [အဒေါသ + နိဿန္ဒ] အမျက်မထွက်ခြင်း – အဒေါသ – မေတ္တာ – ၏ အကျိုးဆက်။

အဒေါသနိဿန္ဒတာ (ထိ) [အဒေါသနိဿန္ဒ + တာ] အဒေါသ – မေတ္တာ – ၏ အကျိုးဆက်အဖြစ် – အကျိုးဆက်ဖြစ်ခြင်း။ တံ ဝိမာနံ ယဿ ပုညကမ္မဿ နိဿန္ဒဖလံ၊ တဿ.... အဒေါသနိဿန္ဒတာယ ဉဏ္ဍာရ။ ဝိမာန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၂။

အဒေါသနိဿန္ဒယုတ္တ (တိ) [အဒေါသနိဿန္ဒ + ယုတ္တ] အဒေါသ – မေတ္တာ – ၏ အကျိုးဆက်နှင့် ယှဉ်သော။

အဒေါသနိဿန္ဒယုတ္တတ္တ (နု) [အဒေါသနိဿန္ဒယုတ္တ + တ္တ] အဒေါသ – မေတ္တာ – ၏ အကျိုးဆက်နှင့် ယှဉ်သည်၏ အဖြစ်။ သုဝဏ္ဏာ၀တိ အဒေါသနိဿန္ဒယုတ္တတ္တာ ဂုဏ္ဍကန္တမနုသဝဏ္ဏယုတ္တော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၃။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၀၀။

အဒေါသပကတ (တိ) [အဒေါသ + ပကတ] အဒေါသသည်ပြုအပ်သော။ အဒေါသဇ-ကြည့်။

အဒေါသပစ္စယ (တိ) [အဒေါသ + ပစ္စယ] အဒေါသလျှင် အကြောင်းရှိသော။ အဒေါသသမုဒယာ အဒေါသပစ္စယာ အနေကာ ကုသလာ ဓမ္မာ သမ္ဘဝန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၂၁၄။

အဒေါသသမုဒယ (တိ) [အဒေါသ + သမုဒယ] အဒေါသလျှင်ဖြစ်ကြောင်းရှိသော။ အဒေါသဇ, အဒေါသပစ္စယ-တို့ကြည့်။

အဒေါသဟေတု (ပု) [အဒေါသ + ဟေတု] အဒေါသဟူသောအကြောင်း။ ရှပ် သဟေတုကန္တိ ? အာမန္တာ။ .... အဒေါသဟေတုနာတိ ? န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊ ကာ။ ၃၈၇။

အဒေါသုဿဒ (တိ) [အဒေါသ + ဥဿဒ] အမျက်မထွက်ခြင်း — မေတ္တာ — များသော၊သူ။ တုမေ သတ္တာ ပုဗ္ဗဟေတုနိယာမေန လောဘုဿဒါ .... အလောဘုဿဒါ အဒေါသုဿဒါ အမောဟုဿဒါ စ ဟောန္တိ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၉၉။

အဒ္ဒံ (ကြိ) ပဿတိ-ကြည့်။

အဒ္ဒ (တိ) [အဒ္ဒ ဂတိမှိ ယာစနေ စ၊ အဘုဗ္ဗော ဒါ အဝဒ္ဓနေ ဝါ၊ ဒေါ၊ အဒ္ဒ၊ ဓာန် ဋီ။၇၃၃။ (အာဗြ-သံ)] စိုသော၊ စွတ်သော၊ စိုစွတ်သော၊ စိမ်းလန်းသော။ အဒ္ဒဠ ပါကံ ပရိဝဋ္ဋယာသု။ ဇာ၊၂။၃၀၀ (သီ၊ဣ၊မှုကွဲ)။ တိန္တေ အလ္လဒ္ဒကိလိန္နောန္နာ။ ဓာန်။၇၃၃။

အဒ္ဒ (ကြိ) ပဿတိ-ကြည့်။

အဒ္ဒက္ခိ (ကြိ) ။

အဒ္ဒက္ခိံ (ကြိ) ။

အဒ္ဒသံ (ကြိ) ။

အဒ္ဒသံသု (ကြိ) ။

အဒ္ဒသ=အဒ္ဒသာ (ကြိ) ။

အဒ္ဒသာထ (ကြိ) ။

အဒ္ဒသာမ (ကြိ) ။

အဒ္ဒသာသိံ (ကြိ) ။

အဒ္ဒသာသိ (ကြိ) ။

အဒ္ဒသာသိမှ (ကြိ) ။

အဒ္ဒသုံ (ကြိ) ။

အဒ္ဒက (နပ) [အဒ္ဒါ + က။ (အာဗြိက-သံ)။ အဒ္ဒါယံ (ဘူမိယံ) ဇာတံ အဒ္ဒကံ၊ ရသော။ ဓာန်ဋီ၊၄၅၉။] ချင်း။ သိင်္ဂိဝေရံ တု အဒ္ဒကံ။ ဓာန်။၄၅၉။

အဒ္ဒန (နပ၊ထီ) [အဒ္ဒ + ယု] (၁) သွားခြင်း။ (၂) တောင်းခြင်း။ အဍ္ဍနာ-ကြည့်။

အဒ္ဒဟတ္ထ (ပု) [အဒ္ဒ+ဟတ္ထ] စိုစွတ်သောလက်။ ဥဏှာဘိတတ္တရဇသိရာနုမ္ဓိ အဒ္ဒဟတ္ထေန (သီ၊ကာ၊မှုကွဲ) ပုဉ္ဆိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၄၅။ အဒ္ဒဟတ္ထေနာတိ အလ္လဟတ္ထေန။ ဝိမတိ၊၂။၂၂၈။

အဒ္ဒါ (ထီ) [(၁)အာ + ဒါ + ဒ။ (၂) (၃) (၄) အဒ္ဒ + အ။ (အာဗြ-သံ)] (၁) နာယူခြင်း။ (၂) စိုစွတ်ခြင်း။ (၃) နူးညံ့ခြင်း။ အနဒ္ဒါ-ကြည့်။ (၄) ခြောက်လုံးမြောက် အဖြန်ကွက်။ မိဂသိရမဒ္ဒါ စ ပုနဗ္ဗသု။ ဓာန်။၅၈။ (ဓာန် ဋီ၌ အဒ-ဒါတ်ဖြင့်ပြင်သည်။ သက္ကတအဘိဓာန်တို့၌ကား အဒ-ဒါတ်၊ ရ-ပစ္စည်းဟု ဆိုသည်။ ထီ-နပုံ ဟုလည်း လိင်ကို ပြသည်။)

အဒ္ဒါ (ကြိ) ပဿတိ-ကြည့်။

အဒ္ဒါရိဋ္ဌကဝဏ္ဏ (တိ) [အဒ္ဒါရိဋ္ဌက + ဝဏ္ဏ]စိမ်းလန်းသော ပုတီးနက်စေ့—ရေစွတ်သော ကျီးတောင်—၏ အဆင်းနှင့်တူသော အဆင်းရှိသော။ ကဏှာ အဒ္ဒါရိဋ္ဌကဝဏ္ဏာ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၃၆၇။ ကေသာ တာဝ ပကတိဝဏ္ဏေန ကာဠကာ အဒ္ဒါရိဋ္ဌကဝဏ္ဏာ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၁။ အဒ္ဒါရိဋ္ဌကဝဏ္ဏာတိ အဘိနဝါရိဋ္ဌဖလဝဏ္ဏာ၊ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။၃၀၅။ အဒ္ဒါရိဋ္ဌကဝဏ္ဏာတိ အဘိနဝါရိဋ္ဌဖလဝဏ္ဏာ၊ ဥဒကေန တိန္တကာကပတ္တဝဏ္ဏာတိပိ ဝဒန္တိ၊ သာရတ္ထ၊၃။၂၉၄။ အဒ္ဒါရိဋ္ဌကဝဏ္ဏာတိ အလ္လာရိဋ္ဌဖလဝဏ္ဏာ။ ဝိမတိ၊၂။၁၈၃။

အဒ္ဒါရိဋ္ဌကသဒိသ (တိ) [အဒ္ဒါရိဋ္ဌက + သဒိသ] စိမ်းလန်းသော ပုတီးနက်စေ့နှင့်တူသော။ ကာဠယုတ္တဋ္ဌာနေ အဒ္ဒါရိဋ္ဌကသဒိသေန ကာဠဝဏ္ဏေန သမန္နာဂတာနိ သုဝဏ္ဏဝိမာနေ ဥဋ္ဌိတရတနမဏိသိဟပဉ္ဇရအဘိသာနိ ဒါယန္တိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၆၄။

အဒ္ဒါရိဋ္ဌကသမာန (တိ) [အဒ္ဒါရိဋ္ဌက + သမာန] စိမ်းလန်းသော ပုတီးနက်စေ့နှင့်တူသော။ မဇ္ဈေ ကဏှံ ဟောတိ သုကဏှံ အလုခံ သိနိဒ္ဓံ ပါသာဒိကံ ဒဿနေယျံ အဒ္ဒါရိဋ္ဌကသမာနံ။ စူဠနိ။ ၁၇၃။

အဒ္ဓါဝလေပန (တိ) [အဒ္ဓ+အဝလေပန] စိုသော နှံ့သွန်မြေညက်ဖြင့် – လောင်းအပ် – လိမ်းကျံ အပ် – သော။ အဒ္ဓါဝလေပနာ ဥပကာရိယော။ မ၊၁။၁၂၁-၉။ ကူဋာဂါရံ ဝါ သာလာ ဝါ ဗဟာ-လမတ္တိကာ အဒ္ဓါဝလေပနာ။ သံ၊၂။၃၉၂။ အဒ္ဓါ-ဝလေပနာ ဥပကာရိယောတိ ဧတ္ထ... တာ တိဏ္ဏေန ကလလေန သိတ္တာ အဒ္ဓါဝလေပနာ နာမ ဟောန္တိ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၆၂။ သေယျထာပိ အာဝုသော ကူဋာဂါရံ ဝါ ကူဋာဂါရသာလာ ဝါ ဗဟာလမတ္တိကာ အဒ္ဓါဝလေပနာ။ ဓုဋ္ဌိ။၂၈၉။ အဒ္ဓါဝလေပနာတိ အသုက္ခမတ္တိကာဒါနာ။ ဓုဋ္ဌိ၊ ဋ္ဌ။၁၃၂။

အဒ္ဓိ (ပု) [အဒ္ဓ ဂတိမှိ, ယာစနေ စ၊ ဘူဝါဒိ၊ ဣ။ အဒ္ဓ ဟိံသာယံ ဝါ။ စုရာဒိ။ ဓာန်ဋီ။၆၀၅။ (အဒ္ဒိ-သံ)] တောင်။ ပဗ္ဗတော ဂိရိ သေလောဒ္ဒိ။ ဓာန်။ ၆၀၅။

အဒ္ဓိဋ္ဌ (တိ) [န+ဒိဋ္ဌ] မသိ – မမြင် – အပ်သော – အရာ – တရား။ န တဿ အဒ္ဒိဋ္ဌမိဓတ္ထိ ကိဉ္စိ။ ပဋိသံ။၁၂၃၊၁၂၉၊၂၂၃။ မဟာနိ။၂၈၀။

အဒ္ဒိတ (တိ) [အဒ္ဒ+တ။ (အ ဒ္ဒိတ-သံ)] နှိပ်စက်အပ်သော၊ ဆင်းရဲသော၊ စိတ်ပျက်သော၊ သုခံ တံ သုတွာ ကာဠကဏ္ဏိ အဒ္ဒိတာ ဟုတွာ အနုတ္တ-ရဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။

အဒ္ဒိလရဋ္ဌ (န) [အဒ္ဒိလ+ရဋ္ဌ] အဒ္ဒိလ-အမည်ရှိသော တိုင်းပြည်။ ပုဗ္ဗေ ကိရ အဒ္ဒိလရဋ္ဌံ နာမ အဟောသိ၊ တတော ကောဝုဟာလကော နာမ ဒလိဒ္ဒေါ...။မဋ္ဌ ၂။၂၈၀။ (ဗိဋ္ဌ၊၁။၂၈၃-၌ကား အလ္လကပ္ပရဋ္ဌ-ဟုရှိသည်။ ရှင်းကြည့်။)

အဒ္ဒုဝ (န ?) [?] ပုဆစ်ဒူး။ န စ အဒ္ဒု-ဝေန အဒ္ဒုဝံ သယံ ဆေန္ထော ဂန္တတိ။ မ၊ ၂။၃၃၀။ အဒ္ဒုဝေန အဒ္ဒုဝန္တိ ဇဏ္ဏုကေန ဇဏ္ဏုကံ။ မဋ္ဌ၊ ၃။၂၆၅။

အဒ္ဒုဘ (ပု) [န+ဒုဘ] မပြစ်မှားခြင်း၊ သစ္စာ မဖောက်ခြင်း။ မြဟ္မဒေတ္တာ စ ကာသိရာဇာ ဒီဃာဝု စ ကုမာရော အညမညာ ဇီဝိတံ အဒ္ဒုဘာယ ပါဏီဋ္ဌ အဂ္ဂဟေသုံ၊ သပထဉ္စ အကံသု အဒ္ဒုဘာယ။ (အဒြုဘာယ၊ အဒ္ဒုဗ္ဘာယ၊ ဣဘိပိ။) ဝိ၊၃။၄၉၄။ အဒ္ဒုဗ္ဘ-လည်းကြည့်။

အဒ္ဓ (ပု၊န) [(၁) အဒတိ ခေပေတိ သမုဒါ-ယန္တိ အဒ္ဓါ။ တော။ (ဒု ဓိ-သံ) (၂) အတတိ သတတိ သတတံ ဂစ္ဆတိ ပဝတ္တတီတိ အဒ္ဓါ။ ကာလော။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၆၇။ သတ္တာနံ ဇီဝိတံ အဒတိ ခေပေတီတိ အဒ္ဓါ။ တဿ ဓော။ (၃) အဒ လမနေ၊ အဒတိ ယတ္ထ သော အဒ္ဓါ။ ဓော။ ဓာန်ဋီ။၅၃။၆၆၊၁၉၀။ (အဓွန် သံ)] (န) (၁) ညီမျှသော – တူညီသော – အဖို့၊ ထက်ဝက်။ ဣစ္ဆာမဟံ ဘိက္ခဝေ အဒ္ဓမာသံ ပဋိသလ္လီယိတုံ။ ဝိ၊၁။၈၆။ အဒ္ဓမာသော သေသော ဂိမှာနန္တိ ကတွာ နိဝါသေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၃၆၅။ (ပု) (၂) အခွန်၊ အချိန်ကာလ။ (က) ရုတ်-ရှီသနေ့ဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော ကာလ။ (ခ) ခဏဖြင့်ပိုင်းခြားအပ်သော ကာလ။ တယော အဒ္ဓါ၊ အတီတော အဒ္ဓါ အနာဂတော အဒ္ဓါ ပစ္စုပ္ပန္နော အဒ္ဓါ။ ဒီ၊၃။၁၈၀။ ဒီဃော အဒ္ဓုနော အစ္စယေန။ ဒီ၊ ၁။၁၆။ ဒီ၊၃။၂၃၊၇၀၊၇၅။ ဣမိနာ ဒီဃေန အဒ္ဓုနာ။ ဒီ၊၂။၄၂။ မ၊၁။၁၁၆။ မ၊၃။၂၀၇။ ဥဒါန။၁၅၆။ ဒီဃသာ အဒ္ဓုနောတိ ဒီဃဿ ကာလဿ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။ တယောမေ ဘိက္ခဝေ အဒ္ဓါ။ ဣတိဝုတ်။၂၃၂။ အဒ္ဓါတိ ကာလာ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၀၀။ ဣတိ ဣမေ စတုသန်ေပ တယော အဒ္ဓေ ဝိသတိယာ အာကာရေဟိ။ ပဋိသံ။၅၁။ တယော အဒ္ဓေတိ တယော ကာလေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။ အဒ္ဓါသင်္ခတိသမယဓမ္မ-ဝသေန။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၃။ အဒ္ဓါ-သင်္ခတိသမယဓမ္မဝသေနာတိ ဧတ္ထ စုတိပဋိ-သန္ဓိပရိစ္ဆိန္နေ ကာလေ အဒ္ဓါ-သဒ္ဒေါ ဝတ္တတီတိ "အဟောသိံ နု ခေါ အဟမတီတမဒ္ဓါနံ"န္တိ-အာဒီသု တဿဝသေန ဝိညာယတိ။ "တယောမေ ဘိက္ခဝေ အဒ္ဓါ၊ ကတမေ တယော ? အတီတော အဒ္ဓါ၊ အနာဂတော အဒ္ဓါ၊ ပစ္စုပ္ပန္နော အဒ္ဓါ"တိ ပန ပဒုမတ္တတော ပရိစ္ဆိဇ္ဇမာနော အဒ္ဓါ နိရုတ္တိ-

ပဟာသုတ္တဝဏ္ဏနာ ခဏပရိတ္တိနေ့ ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊ ၂။၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၁၅၄-၅။ သုတ္တန္တပရိယာယေန ပဋ္ဌသန္ဓိတော ပုဗ္ဗ အတီတော အဒ္ဓါ နာမ၊ ... အဘိဓမ္မပရိယာယေန ဥပ္ပါဒေါ ဌိတိ ဘင်္ဂေါတိ ဣမေ တယော ခဏေ ပတ္တာ နိရုဒ္ဓမေ့ာ အတီတော အဒ္ဓါ နာမ ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၀။ (အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၇။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၇-တို့လည်းကြည့်။) (၃) ခရီး။ ဇိဏ္ဏောဟမသ္မိ ဒုဗ္ဗလော၊ ဒီဃော စဒ္ဓါ သုဒုဂ္ဂမော။ ဇာ၊ ၂။၃၃၅။ ကန္တာရဒ္ဓါ ဝဋ္ဋဒ္ဓါတိ ဒွေ အဒ္ဓါ နာမ ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၃။ အဒ္ဓဂူ-လည်းကြည့်။ (၄) တနေ့၊ တနေ့တာကာလ။ မုဟုတ္တမပိ ပိဂိယာဘိ မုဟုတ္တမ္ပိ ခဏမ္ပိ လယမ္ပိ ယမ္ပိ အဒ္ဓမ္ပိ ဘိ မုဟုတ္တမပိ။ ဥဒါန်။ ၂၁၄။ အဒ္ဓမ္ပိတိ ဒိဝသမ္ပိ။ ဥဒါန်၊ ဋ္ဌ။ ၈၄။ (၅) ကောန်စင်စစ်၊ မချွတ်။ အဒ္ဓမိဒံ ဘိက္ခဝေ လာဘာနံ ယဒိဒံ အာရညိ-ကတ္တံ။ အံ၊ ၁။၄၀။ အဒ္ဓန္တိ ဧကံသာဓိဝစနမေတံ၊ အဒ္ဓါ ဣဒံ လာဘာနံ၊ ဧကံသော ဧသ လာဘာနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၈၀။ အဒ္ဓါ-လည်းကြည့်။ (၆) အဓွယ်။ အဒ္ဓဂတ-ကြည့်။ (၇) လွန်ခဲ့နိုင်စက်ခြင်းအနက်ကို ဟောသော အဓိသဒ္ဒါ၏ကာရိယ။ အဒ္ဓဘဝတိ, အဒ္ဓဘူတ-တို့ကြည့်။

အဒ္ဓကာယိက (တိ) [အဒ္ဓ + ကာယ + ဣက] ကိုယ်ထက်ဝက် = အတိုင်းအရှည် — ပမာဏ — ရှိသော။ အဍ္ဎကာယိက-ကြည့်။

အဒ္ဓဂတ (တိ) [အဒ္ဓ + ဂတ] (က) ရှည်သော အချိန်ကာလသို့ ရောက်သော။ (ခ) (ပုဏ္ဏားတို့၏) လမ်းစဉ် အကျင့်ကို ပြုကျင့်လိုက်နာသော။ (ဂ) အရွယ် ၃-ပါးသို့ရောက်ပြီးသော၊ အရွယ် ၃-ပါးကို လွန်ပြီးသော(သူ)။ မဟလ္လကော အဒ္ဓဂတော။ ဝိ၊ ၁။ ၂။ အံ၊ ၁။ ၆၈၁၃၃၀။ အဒ္ဓဂတော ဝယောအနုပ္ပတ္တော။ ဒီ၊ ၁။ ၄၄၊ ၁၀၇။ ဒီ၊ ၂။ ၈၇၊ ၁၈၇။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၂။ မ၊ ၁။ ၁၁၆။ မ၊ ၂။ ၂၅၄။ အဒ္ဓဂတာ ဝယောအနုပ္ပတ္တာ။ သံ၊ ၁။ ၈၇။ အံ၊ ၁။ ၁၅၄၊ ၁၃၀။ အဒ္ဓဂတောတိ အဒ္ဓါနံ ဂတော၊ ဒွေ တယော ရာဇပရိဝဋ္ဋေ အတီတောတိ အဓိပ္ပါယော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၁-၂။ အပိစ .... အဒ္ဓဂတောတိ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နေ, ဗြာဟ္မဏာနံ ဝတစရိယာဒိမရိယာဒံ အဝီတိက္ကမ္မ စရမာနေ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၀၂။ အဒ္ဓဂတောတိ အဒ္ဓါနံ ဂတော၊ ဒွေ တယော ရာဇပရိဝဋ္ဋေ အတီတောတိ အဓိပ္ပါယော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၁။ အပိစ ... အဒ္ဓဂတောတိ မဂ္ဂပ္ပဋိပန္နော ဗြာဟ္မဏာနံ ဝတစရိယာဒိမရိယာဒံ အဝီတိက္ကမ္မ စရဏသီလော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၅၂။ အဒ္ဓဂတောတိ ဗဟုအဒ္ဓါနံ ဂတော စိရကာလာတိက္ကန္တော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၅၆။ အဒ္ဓဂတောတိ အဒ္ဓါနံ အတိက္ကန္တော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၀။ အဒ္ဓဂတာတိ အဒ္ဓံ စိရကာလံ အတိက္ကန္တာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၁။ အဒ္ဓဂတောတိ ဒီဃကာလဒ္ဓါနံ အတိက္ကန္တော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၃။ အဒ္ဓဂတောတိ တိယဒ္ဓဂတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉။ အဒ္ဓဂတာတိ တယော အဒ္ဓေ အတိက္ကန္တာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၄၀။ အဒ္ဓဂတာတိ တယော ဝယေ အဒ္ဓေ အတိက္ကန္တာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၆၆။

အဒ္ဓဂူ (ပု) [အဒ္ဓ + ဂမု + ရူ] (၁) ခရီးသွားသော၊ သူ။ ပိဝန္တိ မဒေ သပ္ပညာ. ဝေလာဟကမိဝဒ္ဓဂူ။ ထေရီ၊ ၃၈၅။ ဝေလာဟကမိဝဒ္ဓဂူတိ ဝေလာဟကန္တရတော နိက္ခန္တံ ဥဒကံ နိဒ္ဒါဃကာလေ ပထောဂါ ဝိယ တံ မမံ သပ္ပညာ ပဏ္ဍိတပုရိသာ ပိဝန္တိ မဒေ ပိဝန္တာ ဝိယ သုဏန္တိ။ ထေရီ၊ ဋ္ဌ။ ၆၃။ ပန္ထဂူ-လည်းကြည့်။ (၂) ဝဋ်ဆင်းရဲခရီးသို့သွားသော၊ သံသရာခရီးသို့ သွားသော၊ သူ။ ဒုက္ခာနုပတိတဒ္ဓဂူ၊ တသ္မာ န စဒ္ဓဂူ သိယာ။ ဓမ္မ၊ ၅၆။ ဒုက္ခာနုပတိတဒ္ဓဂူတိ ယေ ဝဋ္ဋသင်္ခါတံ အဒ္ဓါနံ ပဋိပန္နတ္တာ အဒ္ဓဂူ။ ...တသ္မာ န စဒ္ဓဂူတိ ယသ္မာ ဒုက္ခာနုပတိတာဘာဝေါပိ ဒုက္ခော အဒ္ဓဂူဘာဝေါပိ၊ တသ္မာ ဝဋ္ဋသင်္ခါတံ အဒ္ဓါနံ ဂမနတာယ အဒ္ဓဂူ န ဘဝေယျ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၉။

အဒ္ဓဂူဘာဝ (ပု) [အဒ္ဓဂူ + ဘာဝ] ဝဋ်ဆင်းရဲ — သံသရာ — ခရီးသို့ သွားသောသူ၏အဖြစ်။ အဒ္ဓဂူ-(၂) အနက်ကြည့်။

အဒ္ဓဋ္ဌမရတန (တိ) [အဒ္ဓဋ္ဌမ + ရတန] အခွဲ (ထက်ဝက်) နှင့် တကွ ရှစ်တောင် = ခုနစ်တောင့်ထွာ= အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ သစေ ပန အဒ္ဓဋ္ဌမရတနသာပိ ဟတ္ထိနော ခန္ဓေ နိသိန္နော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၀။အဍ္ဎဋ္ဌမရတန-လည်းကြည့်။

အဒ္ဓတ္တယ (န) [အဒ္ဓ + တယ] အချိန် – ကာလ – သုံးပါးအပေါင်း။ အတီတွသန္နိပဉ္စာတိ ... အတိက္ကမိတွာ ဝါ သန္နိပဉ္စာ၊ ကိံ အတိက္ကမိတွာ ? အဒ္ဓတ္တယံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၇။

အဒ္ဓတ္တယဒေသန (န) [အဒ္ဓတ္တယ+ဒေသန] အချိန်သုံးပါးအပေါင်းကိုပြခြင်း။ အညတ္ထ ပန ဝုတ္တေသု အဝိဇ္ဇာဒီသုံ ဒွါရေသု အဒ္ဓတ္တယဒေသနတ္ထံ ယောဇိယမာနေသု။ မူလဋီ၊၂။၁၃၅။ အတီတဒွံ နိဒ္ဒိရေတွာ ပစ္စုပ္ပန္နာနာဂတေဟိ သဒ္ဓိံ အဒ္ဓတ္တယဒေသနတ္ထံ။ အနုဋီ၊၂။၁၄၃။

အဒ္ဓဒုက္ခက (ပု) [အဒ္ဓ + ဒုက္ခ + က] (က) ဆောက်ပုတ်၊ လက်ရိုက်၊ တင်းပုတ်။ (ခ) လေးတောင်၏ ထက်ဝက်ရှိသော တုတ်လုံး၊ နှစ်တောင်ရှည်သော တုတ်လုံး။ အဒ္ဓဒုက္ခကေဟိပိ တာဠေန္တိ။ အံ၊၁။၅၀။ အဒ္ဓဒုက္ခကေဟိပိ တာဠေန္တေ။ အံ၊၁။၄၃၇။ အဒ္ဓဒုက္ခကေဟိတိ မုဂ္ဂရေဟိ, ပဟာရသာဓနတ္ထံ ဝါ ဒဏ္ဍပဟာရတ္ထံ ဒွေဓာ ဆေတွာ ဂဟိတဒုက္ခကေဟိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁။ အဒ္ဓဒုက္ခကေဟိ တာဠနမ္ပိ ဒုက္ခံ။ မိလိန္ဒ၊၁၉၄။ အဍ္ဎဒုက္ခက-လည်းကြည့်။

အဒ္ဓနိယ (တိ) [အဒ္ဓ+ဣယ။ န-လာ] (၁) အရှည်ခံသော၊ ကာလကြာမြင့်စွာ တည်နေနိုင်သော၊ ကြာရှည်ခံသော။ ယထယိဒံ ဗြဟ္မစရိယံ (သာသနံ) အဒ္ဓနိယံ အဿ စိရဋ္ဌိတိကံ။ ဝိ၊၁။၁၀။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။ ဒီ၊၂။၁၀၀။ ဒီ၊၃။၁၀၅၊ ၁၇၇၊၂၂၆။ အဒ္ဓနိယန္တိ အဒ္ဓါနက္ခမံ၊ ဒီဃကာလိကန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၈။ အဒ္ဓနိယန္တိ အဒ္ဓါနဂ္ဂမ-ဂါမိတိ အဒ္ဓနိယံ၊ အဒ္ဓါနက္ခမန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄။ အဒ္ဓနိယန္တိ အဒ္ဓါနက္ခမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ (၂) ခရီးသွားခြင်း၌ သင့်လျော်သော၊ ခရီးသွားရန်သင့်လျော်သော။ သုခါ ဥတု အဒ္ဓနိယာ အဒ္ဓနေ့။ထေရ၊၁၀၀။ ဥတု အဒ္ဓနိယာတိ အဒ္ဓါနဂမနယောဂ္ဂါ ဥတု။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၀။

အဒ္ဓပသာတမဂ္ဂ (တိ) [အဒ္ဓပသာတ + မဂ္ဂ] တသက်ဖက် = တလက်သုမ်း = ထက်ဝက်မျှရှိသော။ တံ အပနေတွာ အဝသေသာမံသပိဏ္ဍာသံ ခါတယာဒယ-ဋ္ဌန္တရေ အဒ္ဓပသာတမဂ္ဂံ လောဟိတံ သဏ္ဌာတိ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊၄၂။ယတ္ထ အဒ္ဓပသာတမဂ္ဂံ လောဟိတံ သဏ္ဌာတိ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၄၈။အဍ္ဎပသာတမဂ္ဂ-လည်းကြည့်။

အဒ္ဓဘာဝတိ (ကြိ) [အဓိ+ဘူ+အ+တိ။ အဓိ-ကို အဒ္ဓ-ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ ၁၇၇-ကြည့်။ အဓိ-သဒ္ဒေန သမာနတ္တော အဒ္ဓသဒ္ဒေါ။ မဋီ၊၁။၂၁၅။ သံဋီ၊ ၂။၂၇၉။ နီတိ၊ပဒ။၈၆။) လွှမ်းမိုး= နှိပ်စက်=၏။ ကိံ သု သဗ္ဗံ အဒ္ဓဘဝိ။ နာမံ သဗ္ဗံ အဒ္ဓဘဝိ။ သံ၊ ၁။၃၆။ နာမံ သဗ္ဗံ အဘိဘဝတိ အနုပတတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ (ရင်းမြို့-လည်းကြည့်။)

အဒ္ဓဘဝိ (ကြိ) အဒ္ဓဘာဝတိ-ကြည့်။

အဒ္ဓဘာဝေတိ (ကြိ) [အဓိ+ဘူ+ဏေ+တိ။အဒ္ဓဘဝတိ-လည်းကြည့်။] လွှမ်းမိုးခြင်း ဖြစ်စေ၏၊ လွှမ်းမိုး= နှိပ်စက်=၏။ အနဒ္ဓဘူတံ အတ္တာနံ ဒုက္ခေန အဒ္ဓဘာဝေတိ။မ၊၃။၉။ နတ် အဒ္ဓဘာဝေတိ နာဘိဘဝတိတိ အတ္ထော။ .. တေ ဒုက္ခေန န အဒ္ဓဘာဝေန္တိ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇။

အဒ္ဓဘူတ္တ (တိ) [အဒ္ဓ + ဘုတ္တ] ထက်ဝက်=စားပြီး= သုံးဆောင်ပြီး=သော၊ သူ။ အဒ္ဓဘုတ္တာ အဒ္ဓါလက်တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၅၁။ အဍ္ဎဘုတ္တ-လည်းကြည့်။

အဒ္ဓဘူတ (တိ) [အဓိ + ဘူတ။ အဓိ-ကို အဒ္ဓ-ပြု။ နီတိ၊ ဟာ၊ဖ၊၈၆။နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၇၇-တို့ကြည့်။] လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော။ သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အဒ္ဓဘူတံ။ သံ၊၂။ ၂၅၂။ အဒ္ဓဘူတန္တိ အဓိဘူတံ အဇ္ဈောတ္ထဋံ၊ ဥပဒ္ဒုတန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀။ အဓိသဒ္ဒေန သမာနတ္တော အဒ္ဓသဒ္ဒေါတိ အာဟ

"အဒ္ဓဘူတန္တိ အဓိဘူတ"န္တိ အာဒိ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၂၈၉။

အဒ္ဓမတ (တိ) [အဒ္ဓ + မတ] ထက်သေသော၊ သူ။ အာမတော ယောတိတိ အဒ္ဓမတော မရိတုံ အာရဒ္ဓေါ ဟောတီ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။အာမတောတိ ဧတ္ထ အာ-သဒ္ဒေါ အာမိသ-သဒ္ဒေ ဝိယ ဥပစ္စပရိ- ယာယောတိ အာဟ "အဒ္ဓမတော"တိ။ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၃၅၃။

အဒ္ဓမာသ (ပု) [အဒ္ဓ+မာသ] တလ၏ ထက်ဝက်၊ လခွဲ၊ တဆယ့်ငါးရက်။ ဣတ္ထာမယံ ဘိက္ခဝေ အဒ္ဓမာသံ ပဋိသလ္လီယိတုံ။ ဝိ၊ ၁။ ၈၆။ အဒ္ဓ- မာသေသာ သေသော ဂိမှာနန္တိ ကတွာ နိဝါသေ- တဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။၃၆၅။ အဒ္ဓမာသံ နဟာယတိ။ ဝိ၊၂။ ၁၅၈။ (၂) ပဲဝက် (နှစ်ပြား)။ အဍ္ဎမာသ- လည်းကြည့်။

အဒ္ဓမာသန္တရိက (တိ) [အဒ္ဓမာသန္တရ + ဣက] လခွဲ — တဆဲ့ငါးရက်—ခြား၊လခွဲ—တဆဲ့ငါးရက်— တကြိမ်။ အဒ္ဓမာသိက-ကြည့်။

အဒ္ဓမာသိက (တိ) [အဒ္ဓမာသ + ဣက] (၁)လခွဲ— တဆဲ့ငါးရက် — တိုင်း၊ လခွဲ — တဆဲ့ငါးရက် — တကြိမ်၊ လခွဲ—တဆဲ့ငါးရက်—ခြား။ ဣတိ ဧဝရူပံ အဒ္ဓမာသိကမ္ပိ ပရိယာယဘတ္တဘောဇနာနု- ယောဂမနုယုတ္တော ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၁၊၁၅၇။ မ၁။ ၁၁၁၊၃၀၁။ အံ၊၁။၃၀၀။ အဒ္ဓမာသိကန္တိ အဒ္ဓ- မာသန္တရိကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၃။မ ဋ္ဌ၊၁။၃၅၀။အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၆။ အဍ္ဎမာသိက-လည်းကြည့်။ (၂) မွေး မြင်ပြီး၍ — လခွဲသာ — တဆဲ့ငါးရက်သာ — ရှိသော၊သူ။ အဒ္ဓမာသိကောပိ စဝတိ မရတိ။ မဟာနိ။၉၂။ အဒ္ဓမာသိကောပီတိ ဇာတဒိဝ- သတော ပဋ္ဌာယ အဒ္ဓမာသော ဧတဿ အတ္ထီတိ အဒ္ဓမာသိကော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၁၅။

အဒ္ဓမာသူပသမ္ပန္န (တိ) [အဒ္ဓမာသ + ဥပသမ္ပန္န] ရဟန်းဖြစ်ပြီး၍ လခွဲရှိသော၊ ရဟန်းဖြစ်၍ တဆဲ့ ငါးရက်ရှိပြီးသော၊ သူ။ အဒ္ဓမာသူပသမ္ပန္နေန မေ အာဝုသော အတ္တူပဋိသမ္ဘိဒါ သစ္ဆိကတာ ဩဠာရိကဗျဉ္ဇနသော။အံ၊၁။၄၇၉။ အဍ္ဎမာသူ- ပသမ္ပန္န-လည်းကြည့်။

အဒ္ဓယောဇန (န) [အဒ္ဓ + ယောဇန] ယူဇနာဝက်၊ ယူဇနာခွဲ၊ နှစ်ဂါဝုတ်၊ (ယူဇနာဝက်ခရီး၊ နှစ်ဂါ ဝုတ်ခရီး။)အဂါမကေ ဇ-ရညေ အဒ္ဓယောဇနေ အဒ္ဓယောဇနေ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၂။ ၈၈။ အဒ္ဓါနဂမနသမယော နာမ အဒ္ဓယောဇနံ ဂစ္ဆိဿာမီတိ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၁၀၁။ အဍ္ဎယော- ဇန-လည်းကြည့်။

အဒ္ဓယောဇနဝိတ္ထတ (တိ)[အဒ္ဓယောဇန +ဝိတ္ထတ] ယူဇနာဝက်ကျယ်ပြန့်သော။ တိရိယံ ယောဇနံ အာသိ၊ အဒ္ဓယောဇနဝိတ္ထတံ။ အပ၊၂။၃၀။

အဒ္ဓရ (ပု) [အဒ္ဓ+ရ+အ၊ အဒ္ဓါနံ သပ္ပတံ ရာတိ။ ထောမနိဓိ။ (အဒ္ဓရ-သံ)] ယဇ်အထူး။ သောမ- ယာဂမည်သော ယဇ်တမျိုး။ အဒ္ဓရိယ-ကြည့်။

အဒ္ဓရတ္တ (တိ) [အဒ္ဓ+ရတ္တိ။ (အဓိရာတြ-သံ)] ညဉ့်၏ထက်ဝက်၊သန်းခေါင်ယာမ်။သေယျထာပိ ဝါ ပနာနန္ဒ အဘိဒေါ အဒ္ဓရတ္တံ ဘတ္တကာလ- သမယေ ဇာနေယျာသိ။ အံ၊၂။၃၅၆။ အဍ္ဎရတ္တ- လည်းကြည့်။

အဒ္ဓရိယ (တိ) [(၁) အဒ္ဓရ+ဣယ။ အဒ္ဓရသာ ဥပယောဂါ အဒ္ဓရိယာ။(၂)အဒ္ဓရိယ+ဏ။အဒ္ဓ- ရိယေ သဇ္ဈာယန္တီတိ အဒ္ဓရိယာ။ (အာဓွရိက- သံ)] (၁) သောမယဇ် -ပြီးကြောင်းဖြစ်သော— ၌ အသုံးပြုသော—ယဇ်မန္တရား။ ယဇုဝေဒကျမ်း မန္တရား။ (၂) ထိုမန္တရားများကို ရွတ်ဆိုသရ- ဇ္ဈာယ်တတ်သော၊သူ။ ယဇုဝေဒကျမ်းကို ရွတ်ဆို သရဇ္ဈာယ်တတ်သောပုဏ္ဏား။ ကိဉ္စာပိ ဘော ဂေါတမ ဗြာဟ္မဏာ နာနာမဂ္ဂေ ပညပေန္တိ၊ အဒ္ဓရိယာ ဗြာဟ္မဏာ တိတ္တိရိယာ ဗြာဟ္မဏာ ဆန္ဒောကာ ဗြာဟ္မဏာ ဗဝ္ဟာရိဇ္ဈာ ဗြာဟ္မဏာ။ ဒီ၊၁။၂၂၃။ အဒ္ဓရော နာမ ယညဝိသေသော၊ တဒုပယောဂိဘာဝတော "အဒ္ဓရိယာ"တွေဝ ဝုစ္စန္တိ ယဇူနိ၊ တာနိ သဇ္ဈာယန္တီတိ အဒ္ဓရိယာ၊

ယဇမဗ္ဗေဒိနော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀၀။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂၄၂။ တိတ္ထိယ, ဆနော္နာဒ, ဗြဒ္ဓရိဏ္ဏ-ဘို့လည်းကြည့်။

အဒ္ဓဝဂ္ဂ (ပု) [အဒ္ဓ+ဝဂ္ဂ] အလုံးစုံကို လွမ်းမိုးနိုင်သည်ကို ပြသော နာမသုတ်စသော ၁၀-သုတ်တို့၏ —အပေါင်း — အစု။ အဒ္ဓဝဂ်။ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၇-ဝဂ်။ သံ၊၁။၃၆-၈။

အဒ္ဓသာရ (တိ) [အဒ္ဓ+သာရ] ထက်ဝက်သာ အနှစ်ရှိသော၊ထက်ဝက်သာ — ထိုက်တန်သော — တန်ဖိုးရှိသော။ (ရွှေစသောရတနာအစစ်နှင့် ကြေးစသော သတ္တု — ထက်ဝက် — ဆတူ — ရော စပ်၍ ပြုလုပ်ထားသော — အသပြာ — ကျပ် ပြား — စသည်။) "အယံ ဆေကော, အယံ ကူဋော, အယံ အဒ္ဓသာရော"တိ ဣမံ ပန ဝိဘာဂံ န ဇာနာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၆၇။ အဒ္ဓသာရောတိ ဥပဍ္ဎသာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၇၅။ အဍ္ဎသာရ-လည်း ကြည့်။

အဒ္ဓါ (ဗျ) [နီတိ၊ သုတ္တ။ ၃။ ၃၁၃။ ရူပ။ ၁၁၀။ ဓာန်ဋီ။ ၉၉၅-တို့ကြည့်။] စင်စစ်၊ဧကန်၊အမှန်၊ မချွတ်။အဒ္ဓါ ဣမေသံ ကတံ ဝါ ကရိယဿ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၀၇။အဒ္ဓါ ဝတာယံ ဟံ စိတ္တံ အာရာဓေယျံ ဝမ္ဘာ ဝေယျာကရဏေန။ ဒီ၊၁။၁၁၃၊၁၁၆။ အဒ္ဓါတိ ဧကံသဝစနမေတံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၃။ အဒ္ဓါယသ္မ-န္တေဟိ နိဂဏ္ဌေဟိ သဟာသာ အပ္ပဋိသင်္ခါ ဝါစာ ဘာသိတာ။ မ၊၁။၁၃၁။ အဒ္ဓါတိ ဧကံသေန။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၃၆၉။ အဒ္ဓါတိ ဧကံသဝစနံ နိဿံသယဝစနံ နိက္ကင်္ခဝစနံ အဒွေဇ္ဈဝစနံ အဒွေဠ္ဟကဝစနံ နိယျာ-နိကဝစနံ အပဏ္ဏကဝစနံ အဝတ္ထာပနဝစနမေတံ အဒ္ဓါတိ။ မဟာနိ၊ ၂။၃၉၂။ ပဋိသံ၊ ၂၁၇။ အဒ္ဓါ ဟဝေ ဘိက္ခု မုဟုတ္တကေန။ ဇာ၊၁။၃၁၁။

အဒ္ဓါကထာ (ထီ) [အဒ္ဓါ+ကထာ] အခွန့်—ကာလ—ကို ဆိုရာဖြစ်သောစကား။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁၅-ဝဂ်၊ ၃-ကထာ။ အဘိ၊က။၂၇၁-၂။ ဣဒါနိ အဒ္ဓါကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၅။

အဒ္ဓါကထာဝဏ္ဏနာ (ထီ) [အဒ္ဓါကထာ+ဝဏ္ဏနာ] အဒ္ဓါကထာ—အဖွင့်—အဋ္ဌကထာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၅။

အဒ္ဓါန (ပုံ၊န) [အဒ္ဓ+အယန။ အဒ္ဓါနံ အယနံ အဒ္ဓါနံ၊ အဒ္ဓာယတော မဂ္ဂါ။ယထာ ပဒ္မာနန္တိ၊ ယလောပေါ။ ဓာန်ဋီ၊၁၉၂။ အယံ ဟိ အဒ္ဓါန-သဒ္ဒေါ ကာလဿ စ ဒေသဿ စ ဝါစကော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၁၈၉။ (နီတိ၊ပဒ။ ၁၇၅-လည်း ကြည့်။)] (၁) အခွန့်၊ အခွန့်ခရီး၊ ခရီးရှည်၊ ခရီးဝေး။ကစ္စိသိ အပ္ပကိလမထေန အဒ္ဓါနံ အာဂ-တော။ ဝိ၊ ၁။ ၂၂၂။ (၂) (က) အချိန်ကာလ။ တေ တံ ဗြဟ္မစရိယံ ဒီဃမဒ္ဓါနံ ဥပေသုံ။ဝိ၊၁။၁၀။ စိရံ ဒီဃမဒ္ဓါနံ တိဋ္ဌတိ။ ဝိ၊၁။၁၇။ အဟောသိ တုံ အတီတမဒ္ဓါနံ။ဝိ၊၁။၁၈၄။ဝိ၊၂။၁၈၁။ ဒီဃ-မဒ္ဓါနံ တိဋ္ဌတိတိ ကပ္ပံ ဝါ ဥပကပ္ပံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၂။ အဟောသိ ံ နု ခေါ အဟံ အတီတမဒ္ဓါနံ။ မ၊၁။၁၁။ အဒ္ဓါနန္တိ ကာလာဓိဝစနမေတံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၇၁။ အဟု အတီတမဒ္ဓါနံ။ ဇာ၊၁။၉၉။ (အဟု အတီတမဒ္ဓါနေ။ သျာ၊ဋ္ဌ၊က။ နီတိ၊ပဒ။ ၁၇၅။) အနာဂတမှိ အဒ္ဓါနေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၂။ အနာဂတမှိ အဒ္ဓါနေတိ အနာဂတေ ကာလေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၃။ (ခ) ရှည်ကြာသော အချိန်ကာလ။ အဒ္ဓါနန္တိ ဒီဃကာလံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၃၃၇။ အဒ္ဓဂတ-လည်းကြည့်။ (၃) အဒ္ဓါန-သိက္ခာပုဒ်။ ဘိက္ခုပါစိတ်၊ ၃-ဝဂ်၊ ၇-သံဝိဓာန-သိက္ခာပုဒ်။ အဒ္ဓါနေန သဟာ သမာ။ ဝိ၊၅။ ၁၆၂။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄၉-လည်းကြည့်။

အဒ္ဓါနဂုရိယာပထ (ပု) [အဒ္ဓါန+ဣရိယာပထ] ကြာမြင့်စွာဖြစ်သောဣရိယာပုထ်၊ရှည်မြင့်သော ဣရိယာပုထ်။ "ဂစ္ဆန္တော ဝါ ဂစ္ဆာမီတိ ပဇာ-နာတိ။ ...ဿယာနော ဝါ သယာနောမှီတိ ပဇာ-နာတီ"တိ ဣမသ္မိံ သုတ္တေ (ဌာနေ၊ မ၊ဋ္ဌ၊၁) အဒ္ဓါနဂုရိယာပထော ကထိတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၃။ အဒ္ဓါနဂုရိယာပထော စိရဘာဝပ္ပ-ဝတ္တိဘာဝ ဒီဃကာလိကာ ဣရိယာပထာ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၅၂။ မ၊ဋီ၊၁။၃၆၂။

အဒ္ဓါနကိလမထ (ပု) [အဒ္ဓါန + ကိလမထ] ခရီးရှည်ကြောင့်ပင်ပန်းခြင်း၊ ခရီးပန်းခြင်း။ သော အဒ္ဓါနကိလမထံ ဝိနောဒေတွာ တံ ကဟာပဏ-သဟဿံ အာစရိယဿ ပါဒမူလေ ဌပေတွာ....။ ခုဒ္ဒက၊၄။၁၆၆။

အဒ္ဓါနကောဝိဒ (တိ) [အဒ္ဓါန+ကောဝိဒ] ခရီးလမ်းကိုသိသော၊သူ။ နာဟံ ဒုက္ခက္ခမာ ရာဇ၊ နာဟံ အဒ္ဓါနကောဝိဒါ။ ဇာ၊၂။၃၁။ အဒ္ဓါနမ္ပိ န ဇာနာမိ။ ဇာ၊၄။၅။၂၀၄။

အဒ္ဓါနက္ခမ (ပု) [အဒ္ဓါန+ခမ] (က) အခွန့်ခရီးသို့သွားခြင်းငှါခံ့သော၊ ခရီးရှည်—ခရီးဝေး—သွားနိုင်သော၊သူ။ အဒ္ဓါနက္ခမော ဟောတိ။ အံ၊၂။ ၂၄။ အဒ္ဓါနက္ခမော ဟောတိတိ ဒူရံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ဂန္တုံ ခမတိ၊ အဓိဝါသေတုံ သက္ကောတိ။ အံ၊၄၊၃။၁၂။ (ခ) အခွန့်ကာလ—ရှည်ကြာသော အချိန်ကာလ—၌ ခံ့သော၊ အချိန်ကြာရှည်ဖြစ်စေခြင်းငှါ ခံ့သော၊ ကြာရှည်ခံသော။ ယာဝ ဟိ သထုသာ ဟောန္တိ၊ ပါကကာ ဝိဇ္ဇန္တိ၊ အဒ္ဓါနက္ခမာ န ဟောန္တိ။ ဝိ၊၄၊၁။၁၄၄။ ....ဖိဿကာသံ ပဓဇွှတုံ ခမာ န ဟောန္တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၂၇။ အဒ္ဓနိယ-လည်းကြည့်။

အဒ္ဓါနဂမန (န) [အဒ္ဓါန+ဂမန] ခရီးရှည်—ခရီးဝေး—သွားခြင်း။ ဓောဿဒ္ဓါနဂမနံ၊ ပရဒါရူပ-သေဝနံ။ ဓမ္မ၊၄ ၁။၄၁၈။ စာရိကာ-လည်းကြည့်။

အဒ္ဓါနဂမနယောဂ္ဂ (ပု) [အဒ္ဓါနဂမန+ယောဂ္ဂ] ခရီးရှည် — သွားခြင်း၌— သွားရန် — သင့်လျော်သော။ အဒ္ဓနိယ (၂) အနက်ကြည့်။

အဒ္ဓါနဂမနသမယ (ပု) [အဒ္ဓါန+ဂမန + သမယ] ခရီးရှည် — (ခရီးဝေး) — သွားသောအခါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ အဒ္ဓါနဂမနသမယေ ဂဏ-ဘောဇနံ ဘုဉ္ဇိတုံ။ ဝိ၊၂။၉၉၊၁၅၆။ အဒ္ဓါနဂမန-သမယော နာဝါဘိရုဟနသမယော။ ဝိ၊၂။၁၀၁၊ ၁၅၆။

အဒ္ဓါနဒရထ (ပု) [အဒ္ဓါန+ဒရထ] ခရီးရှည်ကြောင့် ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်း၊ ခရီးပန်းခြင်း။ အဒ္ဓါနဒရထံ ဝူပသမေန္တော ဝိယ ပဌမတရံ သမ္မောဒနီယံ ကထံ ကတွာ။ ဒီ၊၄၊၁။ ၂၅၆။

အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒ (ပု) [အဒ္ဓါန+ပရိစ္ဆေဒ] အချိန်ကာလကိုပိုင်းခြားခြင်း။ (က) သမာပတ်မှထအံ့သောအချိန်ကို အတိအကျပိုင်းခြားခြင်း။ ဣဓေ-ကစ္စော ဩဒါတကသိဏလာဘီ ဒိဝါ ပရိကမ္မံ ကတွာ ဒိဝါ သမာပန္နော ဒိဝါဝေယ ဝုဋ္ဌဟာ-မီတိ မနသိကာရံ ဥပ္ပါဒေတိ၊ နော စ ခေါ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒေ ကုသလော ဟောတိ။ မ၊၄၊၁။ ၁၂၅၊ ဇွှောက် သုရိယေ ဂတေ ဝုဋ္ဌဟာမီတိ၊ နော စ ခေါ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒေ ကုသလော ဟောတိ။ ကာလံ "ဒိဝါ စေ ဝုဋ္ဌဟာမီ"တိ မနသိကာရံ ဥပ္ပါဒေသိ။ မ၊၄၊၁။၂၂၀။ (ခ) မိမိအသက်ရှင်အံ့သော ကာလ—မိမိ၏ဇီဝိတိန္ဒြေ ဖြစ်ရာကာလ—ကို ပိုင်းခြား (ဆင်ခြင်)ခြင်း။ ဝေံ အရိယာ "လောကုတ္တရသုခံ အနုဘဝိဿာ-မာ"တိ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒံ ကတွာ ဇုန္တိတိန္ဒြိတ-ကာဓော ဖလသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇန္တိ။ ဥဒါန၊၄။ ၃၁၂။ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒေါတိ ဇီဝိတဒ္ဓါနဿ ပရိ-စ္ဆေဒေါ၊ ဣမိနာ ဘိက္ခုနာ အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒေ သုကုသလေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၉။ (ဂ) အသက်ရှည်ရာကာလ၏ ပိုင်းခြားအပ်သည်၏ အဖြစ်။ ယဿ ပန ဓွှောဝတာ န ဟောတိ၊တေန ဝေဓာပစ္စူပဋ္ဌာနတော, ... အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒတော, ခဏပရိတ္တတောတိ ဣမေဟိ အဋ္ဌဟာကာရေဟိ မရဏံ အနုဿရိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၃။ (ရှင်း-၂၂၉၊၂၃၀-လည်းကြည့်။) အဒ္ဓါနပရိစ္ဆေဒတော-တိ ကာလဿ ပရိစ္ဆိန္နဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၈၉။

အဒ္ဓါနပရိညတ္တ (ပု) [အဒ္ဓါနပရိညာ + အတ္တ] သံသရာခရီးကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်းဟူသော အကျိုး၊ နိဗ္ဗာန်ဟူသော အကျိုး။ အဒ္ဓါန-ပရိညတ္ထံ ခေါ အာဝုသော ဘဂဝတိ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုဿတိ။ သံ၊၃။၂၂။ အဒ္ဓါနပရိညတ္ထန္တိ သံသာ-ရဒ္ဓါနံ နိဗ္ဗာနံ ပတွာ ပရိညာတံ နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ နိဗ္ဗာနံ "အဒ္ဓါနပရိညာ"တိ ဝုစ္စတိ၊

တဒင္ဂတ္ထံ့ အဓိပ္ပါယ်။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၆၉။ ယသ္မာ ပရိညေယျပရိဇာနနကိစ္စေန နိဗ္ဗာနဿ ပတ္တိယာ အဒ္ဓါနပရိညာသိဒ္ဓိ ဥဒာယတီ၊ တသ္မာ ဥပစာရဝသေန နိဗ္ဗာနံ “အဒ္ဓါနပရိညာ”တိ ဝုစ္စတိ ယထာ “ဟိမဿတ္ထံ သုရိယံ ဥဂ္ဂမေတီ”တိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၀၈။

အဒ္ဓါနပရိညာ (ထီ) [အဒ္ဓါန + ပရိညာ] သံသရာခရီးကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်။ ပဉ္စမာဒီနိ ဘိက္ခဝေ ဣန္ဒြိယာနိ ဘာဝိတာနိ ဗဟုလီကတာနိ အဒ္ဓါနပရိညာယ သံဝတ္တန္တိ။ သံ၊၃။ ၂၀၇။ အာနာပါနဿတိ သမာဓိ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတော ဗဟုလီကတော အဒ္ဓါနပရိညာယ သံဝတ္တတိ။ သံ၊၃။ ၂၉၆။ အဒ္ဓါနပရိညာသုတ္တ-လည်းကြည့်။

အဒ္ဓါနပရိညာသိဒ္ဓိ (ထီ) [အဒ္ဓါနပရိညာ + သိဒ္ဓိ] သံသရာခရီးကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း၏ ပြီးစီးခြင်း။ အဒ္ဓါနပရိညာသိဒ္ဓိ ဥဒာယတိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၄၀၈။ အဒ္ဓါနပရိညာသုတ္တ-လည်းကြည့်။

အဒ္ဓါနပရိညာသုတ္တ (န) [အဒ္ဓါနပရိညာ + သုတ္တ] သံသရာခရီးကို ပိုင်းခြား၍ သိခြင်း — နိဗ္ဗာန်—ကိုပြဆိုသောသုတ်၊ အဒ္ဓါနပရိညာသုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၀-သံယုတ်၊ ၂၀၈၊ ၉-သုတ်။ သံ၊၃။ ၂၉၆။

အဒ္ဓါနပရိယာယပထ (ပု) [အဒ္ဓါန + ပရိယာယ + ပထ] အလွန်ရှည်သော ခရီးဟု ဆိုအပ်သော သွားရာလမ်းခရီး။ မာ နံ ကုဏာသံ သကုဏံ အဒ္ဓါနပရိယာယပထေ ကိလမထော ဥပ္ပာဒေတု။ ဇာ၊ ၂။ ၁၁၃။ အဒ္ဓါနပရိယာယပထေတိ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ ဂမနမဂ္ဂေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၄၇။

အဒ္ဓါနပရိသာမ (ပု) [အဒ္ဓါန + ပရိသာမ] ခရီးရှည်ကြောင့် ပင်ပန်းခြင်း၊ ခရီးပန်းခြင်း။ သာဓု ဘန္တေ အယျော ဣမံ အမ္ဗာရာမံ ပဝိသိတွာ မုဟုတ္တံ ဝိဿမိတွာ အဒ္ဓါနပရိသာမံ ပဋိဝိနောဒေတွာ ဂစ္ဆထ အနုကမ္ပံ ဥပါဒါယာ။ ဝိမာနဋ္ဌ၊ ၂၀၆။

အဒ္ဓါနမဂ္ဂ (ပု) [အဒ္ဓါန + မဂ္ဂ] အလွန်ခရီးရှည်သော ခရီး။ သမ္မာဟုလာ ဘိက္ခူ သာကေတာ သာဝတ္ထိံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နာ (အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပန္နာ?) ဟောန္တိ။ ဝိ၊၁။ ၁၁၇။ သေယျထာပိ မဟာရာဇ ပုရိသော သဓနော သဘောဂေါ ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပဇ္ဇေယျ။ ဒီ၊၁။ ၆၉။ မ၊၁။ ၃၄၄။ အဒ္ဓါနမဂ္ဂန္တိ အဒ္ဓါနသင်္ခါတံ ဒီဃမဂ္ဂံ၊ နာနာရုဝိသိမဂ္ဂန္တိ အဓိပ္ပါယ်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၄၅။ ကန္တာရဒ္ဓါနမဂ္ဂန္တိ ကန္တာရံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ၊ နိရုဒကံ ဒီဃမဂ္ဂန္တိ အဓိပ္ပါယ်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၀။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။

အဒ္ဓါနမဂ္ဂဂါမီ (တိ) [အဒ္ဓါနမဂ္ဂ + ဂမု + ဏီ] ရှည်သောအခွန့်သို့ ရောက်နိုင်သော။ အဒ္ဓနိယ (၁) အနက်ကြည့်။

အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္န (တိ) [အဒ္ဓါနမဂ္ဂ + ပဋိပန္န] ခရီးရှည်—(ခရီးဝေး)—သွားသော၊ သူ။ သမ္မာဟုလာ ဘိက္ခူ သာကေတာ သာဝတ္ထိံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၁။ ၁၁၇။ ဘိက္ခုနော ပနေဝ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နဿ ဧဠကလောမာနိ ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ။ ဝိ၊၁။ ၃၄၀။ အန္ဓကာ ဝ ရာဇဂဟံ အန္ဓကာ ဝ နာဠန္ဒံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နော ဟောတိ။ ဒီ၊၁။ ၁။ အဒ္ဓါနသင်္ခါတံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နော ဟောတိ၊ ဒီဃမဂ္ဂန္တိ အတ္ထော။ အဒ္ဓါနဂမနသမယဿ ဟိ ဝိဘင်္ဂေ “အဍ္ဎယောဇနံ ဂစ္ဆိဿာမီတိ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗ”န္တိ အာဒိဝစနတော အဍ္ဎယောဇနမ္ပိ အဒ္ဓါနမဂ္ဂေါ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၆။ အန္ဓကာ ဝ ဂယံ အန္ဓကာ ဝ ဗာရာဏသိံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နံ။ မ၊၁။ ၂၂၇။ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နန္တိ အဒ္ဓါနသင်္ခါတံ မဂ္ဂံ ပဋိပန္နံ၊ ဒီဃမဂ္ဂပဋိပန္နန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၄။ သော စေ ပဏ္ဍိတော သမာနော အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နော အဒ္ဓါနံ ဘာဝေန္တံ ...။ သံ၊၁။ ၄၁၉။ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နောတိ အဍ္ဎယောဇနတော ပဋ္ဌာယ မဂ္ဂေါ အဒ္ဓါနန္တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ ပဋိပန္နော၊ ဒီဃမဂ္ဂံ ပဋိပန္နောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇။ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နော ဟောတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၆။ အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္နော ဟောတီတိ အဒ္ဓါနသင်္ခါတံ

မဂ္ဂံ ပဋိပန္နော ဟောတိ၊ ဒီဃမဂ္ဂန္တိ အဒ္ဓါနမဂ္ဂံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၈။

အဒ္ဓါနမူလ (န) [အဒ္ဓါန + မူလ] အခွန့် — ကာလ — ၏ အကြောင်းရင်း။

အဒ္ဓါနမူလပဉှ (တိ) [အဒ္ဓါနမူလ+ပဉှ] အခွန့် — ကာလ — ၏ အကြောင်းရင်းကို မေးသော ပြဿနာ။ မိလိန္ဒပဉှပါဠိ၊ ၃-ဝဂ်၊ ၁-ပဉှ။ မိလိန္ဒ။၅၁။

အဒ္ဓါနဝေမတ္တတာ (ထီ) [အဒ္ဓါန + ဝေမတ္တ + တာ] ပါရမီဖြည့်ရာ ကာလ အပိုင်း အခြား — မတူ — ထူး — သည်၏ အဖြစ်၊ — မတူ—ထူး — ခြင်း။ အယံ နေသံ အဒ္ဓါနဝေမတ္တတာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ (မိလိန္ဒ။ ၂၃၆။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၇-၈။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၈-၉-တို့လည်းကြည့်။)

အဒ္ဓါနသင်္ခါတ (တိ) [အဒ္ဓါန + သင်္ခါတ] (၁) အခွန့်ဟုဆိုအပ်သောရှည်ကြာသော — အချိန် — ကာလ။ ဒီဃံ အဿာသံ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ အဿသတိ။ ပဋိသံ။၁၇၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၆၄။ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေတိ ဒီဃသင်္ခါတေ ကာလေ၊ ဒီဃော ဟိ မဂ္ဂေါ အဒ္ဓါနောတိ ဝုစ္စတိ၊ အယမ္ပိ ကာလော ဒီဃတ္တာ အဒ္ဓါနော ဝိယ အဒ္ဓါနောတိ ဝုတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေတိ အဒ္ဓါနန္တိ သင်္ခံ ဂတေ ဒီဃေ ကာလေ၊ ဒီဃံ ခဏန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၁၉။ (၂) ရှည်သော — အရပ်ဒေသအစု — အတွက်ဖြစ်သော။ ကောဋ္ဌာသပရိယာယော ဝါ သင်္ခါတ-သဒ္ဒေါ “ထေယျသင်္ခါတ”န္တိအာဒီသု ဝိယ၊ တသ္မာ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေတိ အဒ္ဓါနကောဋ္ဌာသေ ဒေသဘာဂေတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၉၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၁၉။ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေတိ ဒီဃေ ဩကာသေ အဒ္ဓါနသင်္ခါတေ အတ္တဘာဝေ ကာလဒ္ဓါနေပိ ဝါ။ ဝိမတိ၊ ၁။၂၁၁။

အဒ္ဓါနသမ္ဗန္ဓ (န၊တိ) [အဒ္ဓါန + သမ္ဗန္ဓ] (၁) အဒ္ဓါနသမ္ဗန္ဓ၊ ဘိက္ခုပါစိတ်၊ ဩဝါဒဝဂ်၊ သတ္တမ ဖြစ်သော အဒ္ဓါနသိက္ခာပုဒ်ကြောင့် သင့်သော အာပတ်၏ဖြစ်ကြောင်းနှင့်တူသော အာပတ်ဖြစ်ကြောင်း၊ ကိုယ်၊ ကိုယ်-နှုတ်၊ ကိုယ်-စိတ်၊ ကိုယ်-နှုတ်-စိတ်ဟူသော သမုဋ္ဌာန် ၄-ပါး။ (၂) အဒ္ဓါနသမုဋ္ဌာန်ရှိသော — အာပတ် — သိက္ခာပုဒ်၊ ကိုယ်၊ ကိုယ်-နှုတ်၊ ကိုယ်-စိတ်၊ ကိုယ်-နှုတ်-စိတ်ဟူသော သမုဋ္ဌာန် ၄-ပါးကြောင့်ဖြစ်သော အာပတ်၊ ၎င်းအာပတ်ကို ပညတ်ရာသိက္ခာပုဒ်။ ယာ ပဌမ-တတိယစတုတ္ထဆဋ္ဌေဟိ သမုဋ္ဌာတိ၊ အယံ အဒ္ဓါနသမုဋ္ဌာနာ နာမ။ ကင်္ခါ။၁၁၁။ အဒ္ဓါန-သမုဋ္ဌာနံ။ ၎င်း။ ၂၁၃။ (ဝိ၊၅။၁၆၂-လည်းကြည့်။)

အဒ္ဓါနဟီန (တိ) [အဒ္ဓါန+ဟီန] အချိန်ကာလမှ ယုတ်လျော့သော၊ အချိန်ကာလ မပြည့်မီသော၊ အသက်နှစ်ဆယ် မပြည့်သေးသော၊ သူ။ ဒွေ ပုဂ္ဂလာ ။ ဥပသမ္ပာဒေတဗ္ဗာ အဒ္ဓါနဟီနော အင်္ဂဟီနော။ ဝိ၊၅။၂၁၄။ အဒ္ဓါနဟီနော နာမ ဦနဝီသတိဝဿော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၁။

အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန္န (န) [အဒ္ဓါ+ပစ္စုပ္ပန္န] အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန်၊ ပဋိသန္ဓေမှ စုတိတိုင်အောင်သော မျက်မှောက် ဘဝအတွင်း၌ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်တရား။ ပဋိသန္ဓိ-တော ပန ယာဝ စုတိ၊ ဧတံ အဒ္ဓါပစ္စုပ္ပန္နံ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ ကောဘာပရိစ္ဆိန္နံ ပန အဒ္ဓါ-ပစ္စုပ္ပန္နံ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆၂။ ကောဘာပရိစ္ဆိန္နန္တိ ပဋိသန္ဓိစုတိပရိစ္ဆိန္နံ ကောဘ-ပရိယာပန္နံ ဗျာဝတ် တေရဟိတိ ဝတ္တဗ္ဗံ အဒ္ဓါ-ပစ္စုပ္ပန္နံ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၆၅။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၇-၈-တို့လည်းကြည့်။)

အဒ္ဓါဝသေသ (တိ) [အဒ္ဓ + အဝသေသ] ထက်ဝက် အကြွင်း အကျန် ရှိသော။ အဒ္ဓါဝသေသာဃ ကုမ္ဘိယာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၈။

အဒ္ဓါဝိဘာဂ (ပု) [အဒ္ဓါ + ဝိဘာဂ] အခွန့် — ကာလ — ကို ဝေဖန်ခြင်း။ တေသု အဒ္ဓါဝိဘာ-ဂေါ ဝုတ္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၀။

အဒ္ဓိက (တိ) [အဒ္ဓ + ဣက] (က) ခရီးသွားသော၊ သူ၊ ခရီးသည်။ အဒ္ဓေယ်ပိ အဒ္ဓိကာ ယေန သာ ဣဏ္ဍိ တေနုပသင်္ကမိ သူ။ ဝိ၊၂။၂၉။... ကယ-ကဒ္ဓိကဝဏိဗ္ဗကယာစကာနံ။ ဒီ၊၁။၁၃၉။ အဒ္ဓိကာ-တိ ပထာဝိနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ သမဏေ တုဝံ ဗြာဟ္မဏေ အဒ္ဓိကေ စ။ ဇာ၊၁။၂၁၀၊၂၁၄။ ကန္တာရပဋိပန္နော ယာဝ ဣစ္ဆိတဋ္ဌာနံ န ပါပု-ဏာတိ၊ တာဝ အဒ္ဓိကောတွေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။ (ခ) သံသရာခရီးသွားသော၊ သံသရာဝဋ်မလွတ် သေးသော၊သူ၊ သံသရာခရီးသည်၊ ပုထုဇဉ်၊ သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်။ ဝဋ္ဋသန္နိဿိတာပိ သတ္တာ ယာဝ ဝဋ္ဋေ ဝသန္တိ၊ တာဝ အဒ္ဓိကာ ဝေ။ ဧတ္ထာ ? ဝဋ္ဋသာ အဒ္ဓေယ်ပိတတ္တာ။ သောတာပန္နာဒယောပိ အဒ္ဓိကာ ဝေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၃။ (ဂ) အဝေးရှည် သောခရီးသို့ရောက်လာသော၊ ခရီးဝေးမှ ရောက် လာသော၊သူ။ န ဗြာဟ္မဏေ အဒ္ဓိကေ တိဋ္ဌမာ-နေ။ ဇာ၊၁။၂၂၇။ အဒ္ဓိကေတိ အဒ္ဓါနံ အာဂ-တေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၉၈။

အဒ္ဓိကဇန (ပု) [အဒ္ဓိက + ဇန] ခရီးသွားသော သူ၊ ခရီးသည်။ အဇနေ အဒ္ဓိကဇနေ၊ ယာစကေ စ ပထာဝိနော။ အဘိ၊၁။၆။

အဒ္ဓိကမနုဿ (ပု) [အဒ္ဓိက + မနုဿ] ခရီးသွားလူ။ တဒ္ဓေကော အဒ္ဓိကမနုဿော ဥပါယနာ ဩမုဉ္စိ-တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၄။ ဧကပဿော အာဂန္တုကာနံ အဒ္ဓိကမနုဿာနံ...ဝသနဋ္ဌာနံ အဝိဿတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၆၈။

အဒ္ဓုဝ (တိ) [န + ဓုဝ] အမြဲမရှိ – မမြဲ – မခိုင်ခံ့ – ကြာမြင့်စွာ မတည် – သော၊သူ၊ အရာ။ တေ မယံ အနိစ္စာ အဒ္ဓုဝါ။ ဒီ၊၁။၁၈။ ဧဝံ အဒ္ဓုဝါ ခေါ အာနန္ဒ သင်္ခါရာ။ ဒီ၊၂။၁၆၁။ ဧဝံ အဒ္ဓုဝါတိ ဧဝံ ဥဒကပုပ္ဖုဠာဒယော ဝိယ ဓုဝဘာဝဝိရ-ဟိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ မယံ ကိရ ဘော အနိစ္စာ အဒ္ဓုဝါ အသဿတာ သက္ကာယပရိယာပန္နာ။ အံ၊ ၁။၃၄၂။ အဒ္ဓုဝါ ဘိက္ခဝေ သင်္ခါရာ။ အံ၊၂။၄၃၄။ အဒ္ဓုဝါတိ ဧဝံ အဓိရဋ္ဌေန န ဓုဝါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ ဥပနီယတိ လောကော အဒ္ဓုဝေါ။ မ၊၂။၂၅၆။ ပဋိသံ၊၁၂၀။ အဒ္ဓုဝေါတိ ဓုဝဋ္ဌာနဝိရဟိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ အဒ္ဓုဝေါတိ န ထိရော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၅။ အနိစ္စတော.... အဒ္ဓုဝတော။ အဘိ၊က။ ၂၉၅။ ပဋိသံ၊၄၁၁။ သဗ္ဗာဝတ္တနိပါတိတာယ ထိရဘာဝဿ စ အဘာဝတာယ အဒ္ဓုဝတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၇။ ဇာတံ ဘူတံ သမုပ္ပန္နံ ကတံ သင်္ခတမဒ္ဓုဝံ။ ဣတိဝုတ်၊၂၂၀။ နိစ္စသာရာဒိဝိရဟိတော အဒ္ဓုဝံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၅၆။ နိမိနိ သာဓာ (သောဘီ) အဒ္ဓုဝံ ဓုဝေန။ ဇာ၊၁။၁၀၂၁၃၅။ ပရိဇီယတိ အဒ္ဓုဝံ သရီရံ။ ဇာ၊၁။၂၃၃။

အဒ္ဓုဝသီလ (တိ) [န + ဓုဝသီလ] အမြဲသီလမရှိသော၊ အခါခပ်သိမ်း သီလမစောင့်သော၊ ရံခါသာသီလ စောင့်သော၊သူ။ နိစ္စံ အဒ္ဓုဝသီလဿ၊ သုစိဘာ-ဝေါ န ဝိဇ္ဇတိ။ ဇာ၊၁။၁၀၄။ အဒ္ဓုဝသီလဿာတိ န သဗ္ဗကာလံ သီလရက္ခကဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၈။

အဒွေဇ္ဈတာ (ထီ) [အဒွ + ဒွေဇ္ဈ + တာ] ဆက်ဝက် သောနှုတ်ခမ်းရှိသူ၏ အဖြစ်၊ နှုတ်ခမ်းတဝက်သာ ရှိခြင်း၊ အထက်နှုတ်ခမ်းတိုသူ၏အဖြစ်၊ အထက် နှုတ်ခမ်းတိုခြင်း။ ဩဋ္ဌဒွ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၆။ ဇီ၊ဋီ၊ ၁။၃၃၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၃၀) ကြည့်။

အဒွယ (တိ) [န + ဒွယ] နှစ်ခုမရှိသော၊ နှစ်ခု ပေါင်း–နှစ်ခု – မဟုတ်သော၊ နှစ်ခုမပြုအပ် – မခွဲခြားအပ် – သော၊ အခြားနှင့် မရောယှက် သော၊ တခုတည်း ဖြစ်သော။ မေဓွေန ကာယကမ္မေန ဟိတေန သုခေန အဒွယေန အပ္ပမာဏေန။ ဒီ၊၂။၁၁၉။ အဒွယေနာတိ ဒွေ ကောဋ္ဌာသေ ကတွာ အကတေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ဥဒ္ဓံ အဓော တိရိယံ အဒွယံ အပ္ပမာဏံ။ ဒီ၊၃။ ၂၂၃။ မ၊၂။၂၀၇။ အံ၊၃ ၂၉၃။ မှုယ္ဓ အတ္တာ-နဉ္စ အဒွယံ သမနုပဿတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၇။ အဒွယန္တိ ဒွယတာရဟိတံ။ မူလဋီ၊၁။၁၆၃။ အဒွ-ယန္တိ ဣဒံ ပန တေသံ အညဘာဝါနုပဂမနတ္ထံ ဝုတ္တံ... နတ္ထိ တဿ အညော ကသိဏသမ္ဘေဒေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၀-၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ အဒွယန္တိ ဒွိဘာ-ဝရဟိတာသု အဒွယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။

အဒွယဘာဏီ (တိ) [န + ဒွယ + ဘဏ + ဏီ] နှစ်မျိုး — နှစ်ခွ — စကားကို မပြောဆိုတတ်သော၊ သူ။ အဒွယဘာဏိံ တာဒိံ တထာဂတမ္ပိသံ အပ-ရိတ္တံ .. ။ စူဠနိ။ ၂၀၉။ အဒွယဘာဏိန္တိ ပဋိညံ့နှိ-ဝနတ္တာ ဒွိဝစနဝိရဟိတံ။ ရှင်း။၄။၈၃။

အဒွယဘာဝ (ပု) [အဒွယ + ဘာဝ] နှစ်ခုမရှိ — နှစ်ခုမပြားအပ် — သည်၏ အဖြစ်၊ တခုတည်း၏ အဖြစ်။ အာဝိရဟော ဝိဘာဂတော အဒွယ-ဘာဝတော အဒွယေနာတိ ဣမမတ္ထံ ဒဿေတုံ "ယထာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၈၀။

အဒွါရက (တိ) [န + ဒွါရ + က] တံခါးမရှိသော။ ယထာပိ အဿ နဂရံ မဟန္တံ၊ အဒွါရကံ အာ-ယသံ ဘဒ္ဒသာလံ။ ဇာ၊၁။၃၉၀။

အဒွါရစာရီ (တိ) [န + ဒွါရ + စရ + ဏီ] ဒွါရတပါး၌ — မကျင်လည် — မဖြစ် — သော။ ယသ္မာ ပန ဒွါရေ ဒွါရာနိ န စရန္တိ၊ တသ္မာ အဒွါရစာရိဟိ ဒွါရေဟိ ကာရဏဘူတေဟိ ကမ္မာနိ ဒွါရန္တရေ စရန္တီတိ ဝတ္တဗ္ဗာနိ။ မူလဋီ၊၁။၇၄။ အဒွါရစာ-ရီဟီတိ ဒွါရာနံ သယံ ဝတ္တဗ္ဗာဘာဝမာဟ။ အနုဋီ၊၁။၈၁။

အဒွါရိက (တိ) [န + ဒွါရိက] (၁) တံခါးမရှိသော။ သော..., အဒွါရိကံ ဃရံ ပဝိသေ ဝိယ ဓရတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၂။ (၂) (ကာယစသော ဒွါရ၆-ပါးတို့တွင်) မည်သည့်ဒွါရနှင့်မျှ မဖြစ်သော။ မနောဒွါရေ တဒါရမ္မဏဝေသေနာနံ အဒွါရိကာနံ စ ပဋိသန္ဓိဘဝင်္ဂစုတိဝသေနာနံ သဟဇာတာမနော-သမ္ဖဿသမုဋ္ဌာ သမုဒယော ဟောတီတိ ဝေဒိ-တဗ္ဗော။ မဟာ၊ဋီ၊၂။၂၂၆။

အဒွေဇ္ဈ (တိ) [န + ဒွေဇ္ဈ။ နီတိ၊ သုတ္တ။၇၉၄၊ ၈၈၁-တို့ကြည့်။] နှစ်ခုပြားသည်၏ အဖြစ် မရှိသော၊ နှစ်ခု — နှစ်ဦး — နှစ်မျိုး — နှစ်ခွ — မရှိသော၊ တခု — တမျိုး — တည်းသော။ ဓနံ အဒွေဇ္ဈံ ကတွာန၊ ဥဘော သန္တုယှုပါဂမိံ။ ဇာ၊၁။၂၇၀။ အဒွေဇ္ဈံ ကတွာနာတိ ဓိယာဒာယ စ သဒ္ဒေန စ သဒ္ဒိံ ကောမေဝ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၉။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၅၈-၉-လည်းကြည့်။) အဒွေဇ္ဈဝစန-လည်းကြည့်။

အဒွေဇ္ဈကထာ (တိ) [အဒွေဇ္ဈ + ကထာ] နှစ်မျိုး— နှစ်ခွ — မရှိသောစကား။ ကမ္မသရိက္ခကံ နာမ ဒိဿရတ္တံ အဒွေဇ္ဈကထာယ ပရိသုဒ္ဓကထာယ ကထိတဘာဝမဿ သဒေဝကော လောကော ဣမိနာ ကာရဏေန ဇာနာတုတိ ကောကလောမ-လက္ခဏန္ တူဏ္ဏာလက္ခဏန္ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၀။

အဒွေဇ္ဈဂါမီ (တိ) [အဒွေဇ္ဈ + ဂမု + ဏီ] နှစ်မျိုး— နှစ်ခွ—မသွား—မဖြစ် — သော၊ သူ။ အပဏ္ဏကော-တိ အဝိရဒ္ဓေါ အဒွေဇ္ဈဂါမီ ဧကံ သဂါဟိကော။ မဇ္ဈ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၂။ အဝိရဒ္ဓံ အဒွေဇ္ဈဂါမိံ ဧကန္တနိယျာ-နိကံ သာမညာမေဝ။ ရှင်း။၂၁၃။

အဒွေဇ္ဈတာ (ထီ) [အဒွေဇ္ဈ + တာ] နှစ်ခု — နှစ်မျိုး—နှစ်ဦး—မကွဲလွဲ့သည်၏အဖြစ်၊နှစ်မျိုး— နှစ်ခွ — မဖြစ်သည်၏အဖြစ်။ အဒွေဇ္ဈတာ သုဟ-ဒယံ မမန္တိ။ ဇာ၊၁။၂၂၃။ အဒွေဇ္ဈတာတိ အဒွေဇ္ဈတာယ န သော မယာ သဒ္ဓိံ ဘိန္နိတွာ ဒွိဓာ ဘဝိဿတီတိ ဧဝံ အဒွေဇ္ဈဘာဝေန ယံ ဇာနာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၈။

အဒွေဇ္ဈဘာဝ (ပု) [အဒွေဇ္ဈ + ဘာဝ] အဒွေဇ္ဈ-တာ-နှင့် အနက်တူ။ ရှင်းကြည့်။

အဒွေဇ္ဈမာနသ (တိ) [အဒွေဇ္ဈ + မာနသ] နှစ်မျိုး — နှစ်ခွ — ဖြစ်သော စိတ်မရှိသော၊သူ။ တတ္ထ အဒွေဇ္ဈမာနသော၊ သမ္မောဒိံ ပါပုဏိဿတိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၇။ အပဒါ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အဒွေဇ္ဈမာန-သောတိ ဧကံသမာနသော။ ရှင်း။၄။၁၃၄။ (မူလဋီ၊၁။၂၅-လည်းကြည့်။)

အဒွေဇ္ဈဝစန (န) [အဒွေဇ္ဈ + ဝစန။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၇၉၄၊၈၈၁-တို့ကြည့်။] (၁) နှစ်မျိုး — နှစ်ခွ — မရှိသောစကား၊ နှစ်မျိုး — နှစ်ခွ — မရှိသောအနက်ကို ဟောသောသဒ္ဒါ။ နိက္ကင်္ခဝစနံ အဒွေဇ္ဈဝစနံ အဒွေဠ္ဍကဝစနံ။ မဟာနိ၊၂၇၉၂။ အဒွေဇ္ဈဝစ-နန္တိ ဒွိဓာဘာဝံ ဒွေဇ္ဈံ၊ တံအဘာဝေန အဒွေဇ္ဈ-

ဝဇနံ၊ ဒွိဓာဘာဝဝိရဟိတံ "အဒွေဇ္ဈဝစနာ ဗုဒ္ဓါ"- တိအာဒီသု ဝိယ ဝိဓတိပဋိက္ခေပေါ။ မဟာနိ၊ ၄။၁၅၆။ အဒွါတိ ကေ်ာသဝစနမေတံ အဒွေဇ္ဈ- ဝစနမေတံ။ ပဋိသံ။ ၂၁၇။ ကော်သာ အဒွယာ ဝစနံ ကော်သဝစနံ။ ဓံ သေသောသုပိ ယောဇနာ ကာတဗ္ဗာ။ ..ဒွိဓာ ဘာဝေါ ဒွေဇ္ဈံ၊ နတ္ထေတ္ထ ဒွေ- ဇ္ဈန္တိ အဒွေဇ္ဈာ၊ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂၁၄၁။ (တိ) (၂) နှစ်မျိုး — နှစ်ခု — မရှိသောစကားရှိသော၊ စကား နှစ်မျိုးမရှိသော၊ ကေန်မှန်သောစကားရှိသော၊ သူ။ အဒွေဇ္ဈဝစနာ ဗုဒ္ဓါ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၅။ အဒွေဇ္ဈ- ဝစနာတိ ဒွေဓာ အပ္ပဝတ္တဝစနာ၊ ကေ်ာသဝစနာ- တိ အတ္တော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၂၈။ တတ္ထ အဒွေဇ္ဈာ- ဝေနာ၊ သမ္မာသံ ပါဠိအာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၈။ အဒွေဇ္ဈဝစနောတိ အဝိတထဝစနော။ ၎င်း။ ၄။ ၁၃၅။

အဒွေဇ္ဈါဝါဝ (တိ) [အဒွေဇ္ဈ + ဝါဝ] နှစ်မျိုး — နှစ်ခု — မရှိသော စကားရှိသော၊ စကားနှစ်မျိုး မရှိသော၊ ကေန်မှန်သော စကားရှိသော၊ သူ။ အဒွေဇ္ဈါဝါဝ အလီကံ ဝိဝဇ္ဇယိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၃၉။

အဒွေဠ္ဟက (တိ) [န + ဒွေဠ္ဟက] နှလုံးနှစ်ခွမရှိ သော။ ဒွိဓာ ဧလယတိ ကမ္ပတီတိ ဒွေဠ္ဟကံ၊ နတ္ထေတ္ထ ဒွေဠ္ဟကန္တိ အဒွေဠ္ဟကော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၁။ ဒွိဟဒယဘာဝေန အဒွေဠ္ဟကံ။ မဟာနိ၊ ၄။ ၁၆။

အဒွေဠ္ဟကဝစန (နာ) [အဒွေဠ္ဟက + ဝစန] နှလုံး နှစ်ခွ မရှိသော စကား၊ နှလုံးနှစ်ခွ မရှိသော အနက်ကို ဟောသော သဒ္ဒါ။ အဒ္ဒါတိ... အဒွေ- ဠ္ဟကဝစနံ။ မဟာနိ ၂။ ၃၉၂။ အဒွေဠ္ဟကဝစနန္တိ ဒွိဟဒယဘာဝေန အဒွေဠ္ဟကံ။ "ဧကံသ, ဧကံသာ"တိ ဒွေဠ္ဟကာပဋိက္ခေပဝစနံ။ မဟာ- နိ၊ ၄၊ ၁၆။ အဒ္ဒါတိ .... အဒွေဠ္ဟကဝစနမေတံ။ ပဋိသံ။ ၂၁၇။ (၎င်း၊ ၄၊ ၂။ ၁၄၁-ကြည့်။)

အဓက္ခက (နာ) [အဓော + အက္ခက] ညှပ်ရိုးတို့၏ အောက်။ အဓက္ခကံ ဥဒ္ဓဇာဏုမဏ္ဍလံ အာဒိသာ ဝတ္ထမ္ပိ ဘာဏတိ အဝတ္ထမ္ပိ ဘာဏတိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၈၉။ အဓက္ခကန္တိ အက္ခကတော ပဋ္ဌာယ အဓော။ ဝိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၅။ အဓက္ခကံ ဥဗ္ဘဇာဏုမဏ္ဍလံ အာမ- သန္တ ဝါ ပဋိမသန္တ ဝါ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၆။ အဓက္ခကန္တိ ဟေဋ္ဌက္ခကံ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၆။ အဓက္ခကန္တိ အက္ခကာနံ အဓော။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၁၇၄။

အဓက္ခကသိက္ခာပဒ (နာ) [အဓက္ခက + သိက္ခာပဒ] အဓက္ခကသိက္ခာပုဒ်။ ဘိက္ခုနီဝိဘင်၊ ၁-ပါရာ- ဇိကကဏ္ဍ၊ ပဌမပါရာဇိကသိက္ခာပုဒ်။ ဝိ၊ ၂။ ၂၇၁- ၉။ ဘိက္ခုနီနံ အဓက္ခကသိက္ခာပဒဥ္စ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၁၄၂။

အဓဂ္ဂ (တိ) [အဓော + အဂ္ဂ] အောက်သို့လှည့် သောအဖျားရှိသော၊ (အထက်သွား)။ ဥဒ္ဓဂ္ဂါ စ အဓဂ္ဂါ စ၊ ဒုမဂ္ဂပရိမဇ္ဇိဘာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄။ အဓဂ္ဂါတိ ဉာဏ်ရှိမချ္ဈာ။ ဇာ၊ ၄။ ၅။ ၁၆၇။

အဓဉ (တိ) [န + ဓည] ဘုန်းကံမရှိသော၊ သူ။ ပါယာသံ ဓေ ပဋိကွိပတိ အကပ္ပိယံ ကိရေတံ ဘောဇနံ၊ အဓဉော ဝတာဟံ၊ ဒါနံ ဓါတုံ န လဘာမိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၃၇။

အဓန (တိ) [န + ဓန] ဥစ္စာမရှိသော သူ၊ (သူ ဆင်းရဲ)။ သဓနာနံ ဓိဝိတံ ဥပါဒါယ အဓနာနံ ဓိဝိတံ ပါပကံ။ ဝိ၊ ၁။ ၉၃။ နော စ ခေါ အဓနာနံ ဓနမနုပ္ပဒါသိ။ ဒီ၊ ၃။ ၅၄။ ယော ဝါဒါကိ အာဓ- နော အကိဉ္စနော၊ ဒီ၊ ၃။ ၁၅၀။ နော စ ခေါ အဓနာနန္တိ ဓဏဝလောဘေဇ္ဈာ ပန အဓနာနံ ဒလိဒ္ဒမနုဿာနံ ဓနံ နာနုပ္ပဒါသိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၃။ ၃၆။

အဓနပါလိ (တိ) [န + ဓနပါလိ] ဓနပါလိအမည် မရှိသော၊ သူ။ ဓနပါလိယောသိ အဓနပါလိယော ပိ ဒုဂ္ဂတာ ဟောန္တိ၊ နာမံ ပန ပဏ္ဏတ္တိမတ္တံ၊ တံ့ ဇာလော မညေ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၄၂၇။

အဓမ (တိ) [အဓော + မ။ အဓောဘာဂေ ဇာတော အဓမော၊ သြသာတ္တံ။ ဓာန် ၄။ ၆၉၉။ အဓော + တမ-မှ အဓမ-ဖြစ်လာသည်ဟုလည်း ကြံကြသည်။ အဓရ-လည်းကြည့်။] အောက်ကျ သော၊ ယုတ်ညံ့သော၊ အဓမော မိဂဇာတာနံ၊ သိင်္ဂါလော တာတ ဝဏ္ဏတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၃။ ဇာတိ

နရာနံ အမမာ ဇနိန္နံ။ ဇာ၊၁။၃၁၄။ ဥတ္တမာအမ, နရာမ, ပုရိသာဓမ, မိဂါဓမ, ဒေသာဒမ-ဘို့လည်းကြည့်။

အမေဇနှ (ပု) [အဓမ + ဇန] ယုတ်ညံ့သောလူ၊ ယုတ်ညံ့သူ။

အမေဇနူပသေဝီ (တိ) [အဓမဇန + ဥပသေဝီ] ယုတ်ညံ့သောလူ — ယုတ်ညံ့သူ — ကို မှီဝဲလေ့ရှိသော၊သူ။ ယော ဥတ္တမော အဓမဇနူပသေဝီ။ ပသဿတ္ထမ် အဓမဇနူပသေဝီ ဘံ။ ဇာ၊၁။၁၅၆၊ အဓမ္မဇနူပသေဝီတိ အဓမဇနံ ဥပသေဝီ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၁၄။ (အဓမဇနူပသေဝီ တံ-၌ ဝိ-ထက် နိဂ္ဂဟိတ် ကျေသည်။ နိသျ၊၂၈၀။)

အမေဓ္တ=အဓမ်ဓ (တိ) [အဓမ+ဋ္ဌာ၊ ဋ္ဌာဓော အဓမော အဓမဏ္ဏော။ ဓာန်ဋီ၊၄၇၀။ ဋ္ဌာဏံ အဝဿဒေယျံ တံ အဓမံ သောဓံ့ ဟသော ဝါစပ္ပတိ။] ကြွေး၌ ယုတ်ညံ့အောက်ကျသော၊ သူ မြီစား၊ကြွေးသူ။ ဥတ္တမဏ္ဏော ဓနိကော-ဓမဏ္ဏော တု ဋ္ဌာဓာယိကော။ ဓာန်၊၄၇၀၊

အမ္ဗ[၁] (ပု) [န+ဓမ္မ] ဓမ္မမဟုတ် – ဓမ္မ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ် – ဓမ္မမကောင်း – သော၊တရား၊အမှု။ (၁) ကုသိုလ်၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော တရား။ (က) ဒုစ္စရိုက် – မကောင်းမှု – အကုသိုလ် – ကျေးဇူးမဲ့ – အပြစ် – တရား၊ မသူတော်တရား။ အကုသလကမ္မပထတရား ၁၀-ပါး၊ ပါဠိစ္စတာ ဧသော အပြစ် အစုး။ န ဟိ ဓမ္မော အဓမ္မော စ၊ ဥဘော သမဝိပါကိနော။ အဓမ္မော နိရယံ နေတိ၊ ဓမ္မော ပါပေတိ သုဂ္ဂတိံ။ ထေရ၊။၃၀၄။ ဇာ၊၁။၃၅၇။ အဓမ္မောတိ ဓမ္မပဋိပက္ခော၊ ဒုစ္စရိတံ။ ထေရဋ္ဌ၊၂။၂၈။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၅၀၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၉၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ မူ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄-တို့လည်းကြည့်။) အဓမ္မံ အကုသလံ ကုသလံ ကရောန္တိ။ ဥဒါန်၊ဋ္ဌ၊၁၁၀။ ဓမ္မော ဟဝေ ပါတုရဟောသိ ပုဗ္ဗေ၊ ပစ္ဆာ အဓမ္မော ဥဒပါဒိ လောကေ။ ဇာ၊၁။၂၂၉။ ပုဗ္ဗေတိ ပဌမကပ္ပိကကာလေ ဇမ္ဗုဒီပေ လောကေ ဒသကုသလကမ္မပထဓမ္မော စ ပုဗ္ဗေ ပါတုရဟောသိ, ပစ္ဆာ အဓမ္မော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၁၃။ ပဌမ ဒုသီလျကမ္မာနိ ဝါ ဒသ ဒုသီလျကမ္မာနိ ဝါ ဋ္ဌာန အဓမ္မော နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၃။ ပုဗ္ဗေ အဓမ္မော ဒိပ္ပတိ။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၆။ ဒိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄။ ပုဗ္ဗေ အဓမ္မော ဒိပ္ပတိတိ ဧတ္ထ "အဓမ္မော နာမ ဒသအကုသလကမ္မပထပဋိပက္ခာ ဘူတော အဓမ္မော"တိ သာရတ္ထဒီပနိယံ ဝုတ္တံ။ ဓမ္မသင်္ဂဟအတ္ထ ဥဿာဝဟဇနနပ္ပသင်္ဂတ္တာ ပန ဓမ္မဝိနယာနံ အသင်္ဂါယနဟေတုဘူတသင်္ဂဏော သမ္ဘဝတိ၊ သော ဧဝ ဧတ္ထ အဓမ္မော ဒိပ္ပတိ တပ္ပဋိပက္ခော ဓမ္မော စ ပဋိဗာဟိယတိတိ ဝုတ္တံ။ ဒႇပိစ ... သီလဒိပဋိပတ္တိအာဒိဟေတုကော ပဟိစ္စတာဒိဒေါသဂဏော အဓမ္မော။ ဝိမတိ၊၁။၁၃။ (သိ ဋီ၊သစ်၊၁။၅၅-လည်းကြည့်။) (ခ) ဒေါသ၊ မာ တံ လောဘော အဓမ္မော စ၊ စိရံ ဒုက္ခာယ ရန္ဓယုံ။ လောဘော အဓမ္မော စာတိ လောဘော စေဝ ဒေါသော စ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။ (၂) မသင့်လျော်သော – အရာ – ဌာန – အမှု။ (က) မသင့်လျော်သောအရာဌာန။ အဓမ္မရာဂ-ကြည့်။ (ခ) မသင့်လျော်သောအမှု၊ အကုသိုလ်အမှု။ ဓာဟာ ပဂ္ဂယှ ပက္ကန္တ၊ အဓမ္မော ကိရ ဘော ဘူတိ။ ဇာ၊၂။၁၈၀။ အယုတ္တံ ကိရ ဘော အဓမ္မော လောကေ ဝတ္တတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁၁။ မာဟောဝ ဓမ္မေသု မနံ ပဏိဓေဟိ။ ဇာ၊၂။၂၉၅။ အဓမ္မေသု အနတ္ထေသု အယုတ္တေသု (အပုညေသု-ဟူ)။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၀၅။ ယာ စ ဓမ္မေန သေနာ။ ဇာ၊၁။၈၆။ ယာ သော အဓမ္မေန ဇီဝိကပရိယေသနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။ အဓမ္မကာရီ-လည်းကြည့်။ (ဂ) မသင့်လျော်သော – မလားသင့် သည်သို့လားသော – အမှု၊ အဂတိလိုက်စားခြင်း။ မဟာရက္ခိုယံ ရဋ္ဌ၊ အဓမ္မေန ပသာသတိ။ ဇာ၊ ၂။၅၁။ အဓမ္မေနာတိ အဂတိဂမနေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၂၅၈။ (၃) မတရားသော – တရားနှင့်မလျော်သော – တရားမဟုတ်သော – အရာ – အမှု။ (က) တရားဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်း။ အဓမ္မကာရ-ကြည့်။ (ခ) တိတ္ထိတို့၏ အယူပြစကား။

အစမ္မတေဇ-ကြည့်။ (ဂ) သံဿာသင်းခွဲမှု။ အစမ္မင္ဒ၁ (ခ) အနက်ကြည့်။ (ဃ) ဘုရားရှင် ဟောတော်မူသည့်အတိုင်း မဟုတ်သော တရား။ ဣရုပါလိ ဘုံကျ အမွှံ "ဓမ္မာ"တိ ဒီပေန္တိ။ ဝိ၊၄။ ၃၆၈။ သုတ္တန္တပရိယာယေန ထာဝ.... ဒသ အကုသလကမ္မပထာ အဓမ္မော။ တထာ ... တယော သတိပဋ္ဌာနာ တယော သမ္မပ္ပဓာနာ တယော ဣဒ္ဓိပါဒါ ဆ ဣန္ဒြိယာနိ ဆ ဗလာနိ အဋ္ဌ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ နဝင်္ဂကော မဂ္ဂေါတိ စ, စတ္တာရော ဥပါဒါနာ ပဉ္စ နီဝရဏာ သတ္တ အနု- သယာ အဋ္ဌ မိစ္ဆတ္တာတိ စ အယံ အဓမ္မော။ ဝိ၊၄၊၄။ ၁၁၃-၄။ (မ၊၃။ ၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၁။ အံ၊၁။ ၁၈။ အံ၊ဋ္ဌ ၁။ ၅၅၆-၅၇-လည်းကြည့်။) အောက် အနက်လည်းကြည့်။ (၅) ဘုရားရှင် ပညတ်အပ် သည့်အတိုင်း မပြုအပ်သော—အမှုကိစ္စ — ဝိနည်း ကံ၊ အဓမ္မကံ။ ဝိနယပရိယာယေန ပန .... အဘူ- တေန ဝတ္ထုနာ အစောဒေတွာ အသာရေတွာ အပဋ္ဋိညာယ ကာတဗ္ဗံ ကမ္မံ အဓမ္မော နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄ ၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၆၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၁။ အဓမ္မေန ဝါ ဝဂ္ဂေန ဝါ။ ဝိ၊၂။ ၅၆၊၁၆၆၊၂၀၀။ အဓမ္မေန ဝဂ္ဂံ ဥပေါသထကမ္မံ။ ဝိ၊၃။ ၁၅၁။ အဓမ္မေန သမဂ္ဂကမ္မံ ဓမ္မေန ဝဂ္ဂကမ္မန္တိ။ ဝိ၊၄။ ၁၇၈။ (၆) မဟုတ်မမှန်သော — အကြောင်း — ဝတ္ထု။ အဓမ္မစောဒက-ကြည့်။ (၇) သဘော မဟုတ်သော — မဟုတ်မမှန်သော — မမှန်ကန် သော — အကြောင်း — အဖြစ် အမှုကိစ္စ။ ဓမ္မံ အဓမ္မတိ ဝဒေယျ၊ အဓမ္မော ဓမ္မ န ရုစ္စတိ။ ဇာ၊၁။ ၁၆၅။ ဓမ္မန္တိ သဘာဝံ၊ ဗုဒ္ဓါဒီဟိ ဝဏ္ဏိတံ ပသတ္ထံ ကာရဏမေဝ။...အဓမ္မော နာမ အသ- ဘာဝေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄၆။ (ဂ) သဘာဝမှ မဟုတ်သော — ဖြစ်ခြင်းမရှိသော — ထင်ရှားမရှိ သော—တရား။ ဝေ ပန ဓမ္မ ဟုတ္တာဟောတိ- ဘာဝါနုပရမံ ဝဒန္တာ အဓမ္မ သဘာဝီဘာဝေ န္တဟုတွာနဟောတိဘာဝါနုပရမေဝ အာပဇ္ဇ- တိတိ အဓိပ္ပါယေန "အထ န"န္တိအာဒိမာဟ။ မူလဋီ၊၃။ ၆၈။ အဓမ္မ အဘာဝဓမ္မ၊ အနုဋ္ဌိ၊ ၃။ ၉၂။ (၉) မှန်သော သဘောမှ ကင်းသော၊ မှားသော၊ တရား။ ပုထုဇ္ဇနဘာဝယ အဓမ္မာ နိဝိဋ္ဌာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၉။ တေ ပန မိစ္ဆာဝိတက္ကာ အနိစ္စာဒိဂါဟာသေန အဓမ္မာ ဓမ္မတော အပေတာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၂၄။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၇-လည်းကြည့်။) အဓမ္မဝိတက္က-လည်းကြည့်။ (၁၀) မှားယွင်းသော — အမှု — အကျင့်။ (က) မှား ယွင်းသော — မတရားသော — အသက်မွေးမှု။ ယော အဓမ္မေန ဇီဝတိ။ ဇာ၊၁။ ၄၆။ အဓမ္မေ- နာတိ ကောဝိသတိယာ အနေသနသင်္ခါတေန မိစ္ဆာဇီဝေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၆။ (ခ) မှားယွင်း သော အကျင့်။ အဓမ္မစရိယာ-ကြည့်။ (၁၁) အကြောင်း — မဟုတ် — မရှိ — သော။ အဓမ္မေန တုဝံ ဓမ္မ၊ ပြဟာရတ္တသာ ကုဗ္ဗသိ။ ဇာ၊၁။ ၃၉၈။ အဓမ္မေနာတိ အကာရဏေန အသဘာဝေန။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၉။

အဓမ္မ၂ (ပု) [န + ဓမ္မ] အဓမ္မအမည်ရှိသော၊ သူ။ (ဒေဝတ်အလောင်း အဓမ္မနတ်သား)။ ဓမ္မော အဟံ ဒေဟိ အဓမ္မ မဂ္ဂံ။ ဇာ၊၁၊ ၂၂၃။ အဘိတေ.... ဓောဓိသတ္တော.... ဓမ္မော နာမ ဒေဝပုတ္တော ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တိ၊ ဒေဝဒတ္တော အဓမ္မော နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၂။ ပုန ဗဟုံ ယဒါ ဒေဝဒတ္တော ယက္ခော အဟောသိ အဓမ္မော နာမ တဒါ ဗောဓိသတ္တော ယက္ခော အဟောသိ ဓမ္မော နာမ။ မိလိန္ဒ။ ၂၀၀။ အဓမ္မယာန-လည်းကြည့်။

အဓမ္မကမ္မ (န) [အဓမ္မ + ကမ္မ] မတရားသောအမှု၊ အဓမ္မကံ။ အဓမ္မကမ္မ အဓမ္မကမ္မသညီ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၂။ ၅၅၊၅၇၊၇၀၊၄၂၃။ အဓမ္မကမ္မဉ္စ ဟောတိ အဝိနယကမ္မဉ္စ။ ဝိ၊၄။ ၅ ၇၂။ အဓမ္မ- ကမ္မာနိ ပဝတ္တန္တိ။ အံ၊၁။ ၇၄။ အဓမ္မကမ္မာနီတိ ဥဒ္ဓမ္မာနိ ကမ္မာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၉။

အဓမ္မကမ္မသညာ (ထိ)[အဓမ္မကမ္မ + သညာ](က) အဓမ္မကံ ဟူသောအမှတ်သညာ။ (ခ) အဓမ္မကံ ဟု အမှတ်သညာရှိသော သူ။ အဓမ္မကမ္မ အဓမ္မကမ္မသညာ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၂။ ၂၈၄၊ ၂၉၉။

အမ္မကမ္မသညီ (တိ) [အမ္မကမ္မသညာ + ဣ] အမ္မကံဟု အမှတ်ရှိသောသူ၊ မမ္မကံမဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသောသူ။အမ္မကမ္မေ အမ္မကမ္မသညီ။ ဝိ၊၂။၁၁၅၊၁၂၆၊၁၃၅။

အမ္မကာရ (ပု) [အမ္မ + ကရ+က] မတရားမှု ပြုလုပ်ခြင်း၊ တရားဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်း။ မာ စ တေ တာတ ဝိဇိတေ အမ္မကာရော ပဝတ္တိတ္ထ။ ဒီ၊၃။၅၀။ အမ္မကာရောတိ အမ္မကိရိယာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ မှို ဗလီ ပဋ္ဌပယာထ ရာဇ၊ အမ္မကာရော တဝ မာဟု ရဋ္ဌေ။ ဇာ၊၁။ ၃၁၅။ အမ္မကာရောတိ ပေါရာဏကရာဇူဟိ ဌပိတံ ဝိနိစ္ဆယဓမ္မံ ဘိန္ဒိတွာ ပဝတ္တာ အမ္မကိရိယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၀၀။

အမ္မကာရက (တိ) [အမ္မ + ကာရက] မတရားမှုကို ပြုလုပ်သောသူ။ ဝဠ္ဌပန တွာ ... တေ တေ အမ္မကာရကေ ပက္ကန္တိတွာ ခါဒိတုကာမတံ ဝိယ ကတွာ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၇။

အမ္မကာရီ (တိ) [(၁) အမ္မ + ကရ + ဏီ။ (၂) န+ဓမ္မ + ကရ+ဏီ] (၁)တရားမှုကင်းသော-မသင့်လျော်သော-အမှုကိုပြုလေ့ ရှိသောသူ။ (၂) ပြုသင့်ပြုထိုက်သောတရားမှုကို ပြုလေ့မရှိသောသူ။ မမ္မတော အပေတဿ အယုတ္တဿ ကရဏသီလော အမ္မကာရီ။ ယော ဝါ ဧတ္ထ- နော ဝိဇိတေ နေပဒါဒိနံ တတော တတော အနတ္ထတော တာယနေန ဓမ္မိယေန ကတ္တဗ္ဗ-မမ္မာ၊ တဿ အကရဏသီလောတိ အတ္ထော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၃၀၄။အကိစ္စကာရီ-လည်းကြည့်။

အမ္မကိရိယာ (ထီ) [အမ္မ + ကိရိယာ] အမ္မကာရနှင့် အနက်တူ။ ၎င်းကြည့်။ အမ္မစရဏ-လည်းကြည့်။

အမ္မကောဋ္ဌာသ (ပု) [အမ္မ+ကောဋ္ဌာသ] အစု-ရိုက် — မကောင်းမှု — အကုသိုလ်—အဖို့—အစု၊ မဟုတ် — မမှန် — သော တရားအစု၊ မသူတော်တရားအစု။ ယံ ကိဉ္စိ ဧကံ အမ္မကောဋ္ဌာသံ ဂဟေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၆။

အမ္မဂါရဝ (တိ) [အမ္မ + ဂါရဝ] မတရားမှု၌လေးစားခြင်း ရှိသောသူ။ ယေ စေတိ ကာမေသု အသညတာ ဇနာ၊ အဓမ္မိကာ ဟောန္တိ အမ္မဂါရဝါ။ အံ၊၁။၃၂၇။

အမ္မစရဏ (နပ) [အမ္မ + စရဏ] မတရားမှုပြုကျင့်ခြင်း။ ယာ ဝတ္တိ ဝိနိပါတေနှ၊ အမ္မစရဏေန ဝါ။ ဝိ၊၂။၂၆၀။ ဇာ၊၁။၈၆၊၉၈၊၁၉၃။ အမ္မစရဏေနာတိ အမ္မကိရိယာယ ဝိသမကိရိယာယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀။

အမ္မစရိယသံခါတ (တိ) [အမ္မစရိယာ+သံခါတ] အမ္မစရိယာဟု ဆိုအပ်သော။ အမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ-ကြည့်။

အမ္မစရိယာ (ထီ)[အမ္မ + စရိယာ](၁)မှားယွင်းသော အကျင့်၊ မှားယွင်းစွာ ကျင့်ခြင်း။ တာယ နံ အမ္မစရိယာယ၊ မာတာပိတူသု ပဏ္ဍိတာ။ အံ၊၁။ ၃၁၁။ တာယာတိ တာယ မိစ္ဆာပဋိပတ္တိ-သံခါတာယ အမ္မစရိယာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၀။ ယံ မေ အမ္မစရိယာယ၊ရဇ္ဇံ လဒ္ဓေထ သာရထိ။ ဇာ၊၂။ ၁၅၁။ (၂) မကောင်းသောအပြုအမူကို ပြုကျင့်ကြောင်း တရား၊ ကုသိုလ်မှ ကင်းသော ပြုကျင့်ကြောင်းတရား၊အမ္မစရိယာ၊အကုသိုလ်စေတနာ၊ အကုသလကမ္မပထ ၁၀-ပါး။ အရတိ ဝိပဋ္ဋိသာ အမ္မစရိယာ။ အံ၊၂။၃၇၉။ အဘိ၊ဒိ။ ၃၆၁။ အမ္မစရိယာတိ ဒသ အကုသလကမ္မ-ပထာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၂။ တတ္ထ ကာမာ အမ္မ-စရိယာ ?ကာဝယန အမ္မစရိယာ ဝိသမစရိယာ၊ ဝါဝသာ .. ၊မနသာ...။အဘိ၊ဝိ။၃၇၄။ အမ္မဿ စရိယာ အမ္မစရိယာ၊ အမ္မကရဏန္တိ အတ္ထော။ ဝိသမာ စရိယာ ဝိသမဿ ဝါ ကမ္မဿ စရိယာတိ ဝိသမစရိယာ။ အဘိ ဋ္ဌ၊၂။၄၀၀။ အမ္မစရိယာ-ဝိသမစရိယာ-လည်းကြည့်။

အမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ (ထီ) [အမ္မစရိယာ+ ဝိသမစရိယာ] အမ္မစရိယာဟု ဆိုအပ်သော ဝိသမစရိယာ၊ အကုသိုလ်စေတနာ၊ အကုသလ-ကမ္မပထ ၁၀-ပါး။ တိဝိဓံ ခေါ ဂဟပတယော

ကာယေန အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ ဟောတိ။ စတုဗ္ဗိဓံ ဝါစာယ ...တိဝိဓံ မနသာ...။မ၊၁။၃၅၅။ အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာတိ အဓမ္မစရိယသင်္ခါတာ ဝိသမစရိယာ။ အယံ ပနေတ္ထ ပဒတ္ထော— အဓမ္မဿ စရိယာ အဓမ္မစရိယာ၊ အဓမ္မကရဏန္တိ အတ္ထော။ ဝိသမာ စရိယာ, ဝိသမဿ ဝါ ကမ္မဿ စရိယာတိ ဝိသမစရိယာ။ အဓမ္မစရိယာ စ သာ ဝိသမစရိယာ စာတိ အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ။ မဋ္ဌ၊၂။၂၂၉။ (အံဋ္ဌ၊၂။ ၁၄-လည်းကြည့်။) အဓမ္မံ စရတိ ဧတာယာတိ အဓမ္မစရိယာ၊ တဒါပတ္တာ စေတနာ။ အဓမ္မောတိ ပန တံသမုဋ္ဌာနော ပယောဂေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဓမ္မတော အနပေတာတိ ဓမ္မာ၊ န ဓမ္မာတိ အဓမ္မာ၊ အဓမ္မာ စ သာ စရိယာ စာတိ အဓမ္မစရိယာ။ ပစ္စနီကသမနဋ္ဌေန သမံ၊သမာနံ သဒိသံ ယုတ္တန္တိ ဝါ သမံ၊ သုစရိတံ။ သမတော ဝိဂတံ, ဝိရုဒ္ဓံ ဝါ တဿာတိ ဝိသမံ၊ ဒုစ္စရိတံ။ သာ ဧဝ ဝိသမာ စရိယာတိ ဝိသမစရိယာ။ မဋီ၊၂။၂၄၇-၈။ အတ္ထတော ပနေတ္ထ အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ နာမ ဒသ အကုသလကမ္မပထာ။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၄။ နယိဓ ပညာယတေ အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာတိ ဝါ ဓမ္မစရိယာသမစရိယာတိ ဝါ။အံ၊၁။ ၁၂၄။အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာတိ အကုသလကမ္မပထဝသေန အဓမ္မစရိယသင်္ခါတာ ဝိသမစရိယာ။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာဟေတု (ပု) [အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ+ဟေတု] အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာဟူသော အကြောင်း။ အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာဟေတု ခေါ ဂဟပတယော ဧဝမိဓေကစ္စေ သတ္တာ ... နိရယံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ မ၊၁။ ၃၅၄။ အံ၊၁။၅၇။ အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာဟေတူတိ အဓမ္မစရိယသင်္ခါတာယ ဝိသမစရိယာယ ဟေတု၊ တံကာရဏာ တပ္ပစ္စယာတိ အတ္ထော။ တတြာယံ ပဒတ္ထော — အဓမ္မဿ ... (မဋ္ဌ၊၂။၂၂၉-နှင့်တူ) အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာ။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၄။ တဿေဝ အဓမ္မစရိယာဝိသမစရိယာဟေတု နိရယံ နိရယပါလာ ဥပကဍ္ဎေယျုံ။ မ၊၂။၃၉၇။

အဓမ္မစာရီ (တိ) [အဓမ္မ+စာရီ] သူ့အသက်သတ်ခြင်းစသော မတရားမှုကိုပြုကျင့်လေ့ရှိသော၊သူ။ အဓမ္မစာရီ ဝိသမစာရီ ဟောတိ။ မ၊၁။၃၆၂။ အယံ ခေါ မာဏဝပိတုနံ ဟေတု အဓမ္မစာရီ ဝိသမစာရီ အဟောသိ ။ မ၊ ၂။၃၉၇။ အဓမ္မစာရီတိ ပဉ္စ ဒုဿီလျကမ္မာနိ ဝါ ဒသ ဒုဿီလျကမ္မာနိ ဝါ ပူရေ အဓမ္မော နာမ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၉၇။

အဓမ္မစုဒိတ (တိ) [အဓမ္မ+စုဒိတ] မတရားစောဒနာအပ်သောမတရား—အပြစ်တင်—အစွပ်အစွဲ—ခံရသော၊သူ။ အဓမ္မစုဒိတဿ ဥပါလိ ဘိက္ခုနော ပဉ္စဟာကာရေဟိ အဝိပ္ပဋိသာရော ဥပဒဟာတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၄၃၈။ အံ၊၂။၁၃၇၊၁၃၇၃။

အဓမ္မစုဒိတက (တိ) [အဓမ္မ+စုဒိတ+က] မတရားစောဒနာအပ်သော၊မတရား — အပြစ်တင် — အစွပ်အစွဲ—ခံရသော၊မတရား အပြစ်တင်ခံရသော၊သူ၊ မဟုတ်မမှန်သောဝတ္ထုဖြင့် စောဒနာအပ်သော။ အဓမ္မစုဒိတကော ပုဂ္ဂလော ဝာနိ-တဗ္ဗော။ ဝိ၊၅။၂၁၁။ အဓမ္မစောဒက-လည်းကြည့်။

အဓမ္မစောဒက (တိ) [အဓမ္မ+စောဒက] မဟုတ်မမှန်သော ဝတ္ထုဖြင့် စောဒနာတတ်သော၊ မတရားစောဒနာတတ်—အပြစ်တင်—စွပ်စွဲ—တတ်သော၊သူ။ အဓမ္မစောဒကဿ ဘိက္ခုနော ကတိဟာကာရေဟိ ဝိပ္ပဋိသာရော ဥပဒဟာတဗ္ဗော။ ဝိ၊၄။၄၃၈။ ဝိ၊၅။၂၁၁၊၂၈၀။ အံ၊၂။ ၁၇၃။ ပဉ္စဒသသု ဓမ္မေသု အပ္ပတိဋ္ဌဟိတွာ အဘူတေန ဝတ္ထုနာ စောဒေန္တော အဓမ္မစောဒကော နာမ။ တေန တထာ စောဒိတော အဓမ္မစုဒိတကော နာမ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။

အဓမ္မဋ္ဌ[၁] (တိ) [အဓမ္မ+ဌာ+အ] မတရားမှု—တရားနှင့်မလျော်သည် — တရားမဟုတ်သည် — ၌ တည်သော၊သူ။ (က) အကုသလကမ္မပထ ဆယ်ပါး၌ တည်သော၊သူ။ ခတ္တိယော စ အဓမ္မ-

ဋ္ဌော၊ ဝေဒေသာ ဓာ'ဓမ္မနိယိတော။ ဇာ၊၁။ ၁၂၈။ သဓမ္မေ ဝတ္တာ အဓမ္မဋ္ဌော၊ ပဘန္တိ နိရယံ အဓော။ ဇာ၊၂၊၁၈၆။ (ခ) သံဃာသင်းခွဲမှု၌ တည်သော၊သူ။ ဝဂ္ဂရတော အဓမ္မဋ္ဌော၊ ယောဂက္ခေမာ ပဓံသတိ။ ဝိ၊၄။၃၆၉။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၄၂၉။ ဣတိဝုတ်။၂၀၃။ အဓမ္မိယတာယ အဓမ္မော၊ ဘေဒကရဝတ္ထူဟိ သံဃဘေဒသင်္ခါတေ ဝေ စ အဓမ္မေ ဌိတောတိ အဓမ္မဋ္ဌော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၆၆။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၁။

အဓမ္မဋ္ဌ² (ပု) [အဓမ္မ+အတ္ထ] မသင့်လျော်သော – မကောင်းမှု အကုသိုလ်ဟူသော – အနက်သဘော။ ယုတ္တဋ္ဌာနေ ဝါ အယုတ္တဋ္ဌာနေ ဝါ ဉပ္ပန္နော ဆန္ဒရာဂေါ အဓမ္မဋ္ဌေန အဓမ္မရာဂေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။

အဓမ္မတေဇ (ပု၊န) [အဓမ္မ+တေဇ]တရားမဟုတ်သောတန်ခိုး၊ တိတ္ထိတို့၏ အယူပြကေားဟူသော တန်ခိုး။ ဓမ္မတေဇေန တေဇိတတ္တာ အဓမ္မတေဇံ ပရိယာဒိယတိ။ ပဋိသံ။၁၀၀။ အဓမ္မတေဇန္တိ နာနာတိတ္ထိယာနံ သမယဝစနတေဇံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၄။

အဓမ္မတ္တ (န) [အဓမ္မ+တ္တ] မတရားသည်၏အဖြစ်၊ ဓမ္မကံမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ ဣဒံ ဘိက္ခဝေ ကမ္မံ အဓမ္မတ္တာ ဝဂ္ဂတ္တာ ကုပ္ပံ အဋ္ဌာနာရဟံ။ ဝိ၊၃။၄၃၅။ အဓမ္မတ္တာ န ရူဟတိ။ ဝိ၊၄။၁၄၃၊၁၅၀၊ ၁၅၁။

အဓမ္မဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အဓမ္မ+ဒိဋ္ဌိ] (၁) မသင့်လျော်သောအယူ၊မတရားသော – အဓမ္မကံဟူသော – အယူ။ ယာ တသ္မိံ "အဓမ္မံ ဓမ္မော"တိ ဒီပနေ အတ္တနော အဓမ္မဒိဋ္ဌိ ဉပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၇။ (တိ) (၂)မသင့်လျော်သော – မတရားသော – အဓမ္မကံဟူသော – အယူရှိသော၊သူ။ တသ္မိံ အဓမ္မဒိဋ္ဌိ ဘေဒေ အဓမ္မဒိဋ္ဌိ ဝိနိဓာယ ဒိဋ္ဌိံ ဝိနိဓာယ ခန္တိံ ဝိနိဓာယ ရုစိံ။ ဝိ၊၄။၃၇၀၊၃၇၁။ တသ္မိံ အဓမ္မဒိဋ္ဌီတိ အတ္တနော "အဓမ္မံ ဓမ္မော"တိ တသ္မိံ ဒီပနေ အယုတ္တဒိဋ္ဌိ၊ ဘေဒေ အဓမ္မဒိဋ္ဌီတိ ... သံဃဘေဒကရဏေ အဓမ္မဒိဋ္ဌိကော ဟုတွာတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၅၇။ ဒိဋ္ဌိဟာကာရေဟိ ဝိဝဒတိ ဓမ္မဒိဋ္ဌိ ဝါ အဓမ္မဒိဋ္ဌိ ဝါ။ ဝိ၊၅။၁၈၃။

အဓမ္မဒိဋ္ဌိက (တိ) [အဓမ္မဒိဋ္ဌိ+က] အဓမ္မဒိဋ္ဌိ(၂) အနက်နှင့်တူ။ ရှင်းကြည့်။

အဓမ္မနိယိတ (တိ) [အဓမ္မ+နိယိတ] မတရားမှုကို မှီသော၊သူ။ ဝေဒေသာ ဓာ'ဓမ္မနိယိတော။ ဇာ၊၁။၁၂၈။

အဓမ္မဗလိ (ပု) [အဓမ္မ+ဗလိ] မတရားသော အခွန်အတုတ်။ အရက္ခိတာ ဇာနပဒါ၊ အဓမ္မဗလိနာ ဟတာ။ ဇာ၊၁။၃၉၈။

အဓမ္မဗလိသာဓက (တိ) [အဓမ္မဗလိ+သာဓက။ ထနည်း အဓမ္မ + ဗလိသာဓက] မတရားသော အခွန်အတုတ်ကို ပြီးစေ – ကောက်ခံ – သော၊ မတရားသဖြင့် အခွန်အတုတ်ကို – ပြီးစေ – ကောက်ခံ – သော၊သူ။ သာ ဘဏ္ဍဟာရိကာ ဝုတ္တိ ... အဓမ္မဗလိသာဓကေဟိ ဗြဟ္မဒတ္တဿ ဒါသေဟိ ဗလိဗဒ္ဓါ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၉။ တက္ကိယာတိ ဝေဓနာဒီဟိ ပီဠေတွာ အဓမ္မေန ဗလိသာဓကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၀၇။

အဓမ္မယာန (န) [အဓမ္မ+ယာန] အဓမ္မမည်သော – ယာဉ် – ရထား။ အဓမ္မယာနံ ဝဋ္ဋမာရုဟိတွာ။ ဇာ၊၁။၂၂၉။

အဓမ္မယုတ္တ (တိ) [န+ဓမ္မ+ယုတ္တ] တရားနှင့် မယှဉ်သော။ အဓမ္မိကာ စ ပရိသာ ဓမ္မိကာ စ ပရိသာ။ အံ၊၁။၇၅။ အဓမ္မိကာတိ အဓမ္မယုတ္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀(က-မူကွဲ)။

အဓမ္မရာဂ (ပု) [အဓမ္မ+ရာဂ] (၁)မသင့်လျော်ရာ၌ တပ်နှစ်သက်ခြင်း။ (က) အမိ၊ မိကြီး၊ မိထွေး စသည်တို့၌ တပ်နှစ်သက်ခြင်း။ အဓမ္မရာဂေါ ဝိသမလောဘော မိစ္ဆာဓမ္မော။ ဒီ၊၃။၅၈။ တယော ဓမ္မေ ပဝေဟယျာမ၊ အဓမ္မ-

ရာဂံ ဝိသမလောဘံ မိစ္ဆာဓမ္မံ။ ဒီ၊၃။၆၁။ အဓမ္မ- ရာဂေါတိ မာတာ မာတုစ္ဆာ ပိတုစ္ဆာ မာတုလာ- နီတိအာဒိကေ အယုတ္တဋ္ဌာနေ ရာဂေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၆။ အဓမ္မရာဂေါ ဝိသမလောဘော နိကန္တိ နိကာမနာ။ အဘိ ၈။၂၁၅၊၂၄၄။အဘိ၊ဝိ၊၃၇၆။ မဟာနိ။၂၃။ စူဠနိ။၂၇။ မာတာ မာတုစ္ဆာတိ- အာဒိကေ အယုတ္တဋ္ဌာနေ ရာဂေါတိ အဓမ္မရာ- ဂေါ။ ယုတ္တဋ္ဌာနေပိ ဗလဝါ ဟုတွာ ဥပ္ပန္နလော- ဘော ဝိသမလောဘော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။ (၁) သူတပါးအသုံးအဆောင်တို့၌ဖြစ်သော တပ် နှစ်သက်ခြင်း။ အဓမ္မရာဂရတ္တ-ကြည့်။ (၂)မသင့် လျော်သော အားကြီးသော တပ်နှစ်သက်ခြင်း။ "ရာဂေါ ဝိသမ"န္တိ အာဒီဝစနတော ဝါ ယုတ္တဋ္ဌာ- နေ ဝါ အယုတ္တဋ္ဌာနေ ဝါ ဥပ္ပန္နော ဆန္ဒရာဂေါ အဓမ္မဋ္ဌေန အဓမ္မရာဂေါ။ ဝိသမဋ္ဌေန ဝိသမ- လောဘော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၈။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄။ (၃) သူတပါး အသုံး အဆောင်တို့၌ ဖြစ်သော တပ်နှစ်သက်ခြင်း။ အဓမ္မရာဂရတ္တ-ကြည့်။

အဓမ္မရာဂတာ (ထီ) [အဓမ္မရာဂ + တာ] အဓမ္မ- ရာဂ၏အဖြစ်။ ပရပရိက္ခာရေသု ဥပ္ပန္နမာနသာ မဟာသာဝဇ္ဇတာယ အဓမ္မရာဂတာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၈။

အဓမ္မရာဂရတ္တ (တိ) [အဓမ္မရာဂ + ရတ္တ] သူတပါး အသုံးအဆောင်တို့၌ ဖြစ်သော အဓမ္မရာဂဖြင့် တပ်နှစ်သက်သော၊သူ။ တေရဟိ ဗြာဟ္မဏာ မနုဿာ အဓမ္မရာဂရတ္တာ ဝိသမလောဘာဘိဘူ- တာ မိစ္ဆာဓမ္မပရေတာ။ အံ၊၁။၁၆၀။ အဓမ္မရာ- ရတ္တာတိ ရာဂေါ နာမ ကောဋ္ဌနေဝ အဓမ္မော၊ အတ္တနော ပရိက္ခာရေသု ပန ဥပ္ပန္နမာနော န အဓမ္မရာဂေါတိ အဓိပ္ပေတော။ ပရပရိက္ခာရေသု ဥပ္ပန္နမာနောဝ အဓမ္မရာဂေါတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၂။

အဓမ္မရူပ (တိ) [အဓမ္မ+ရူပ] မတရားသော သဘောရှိသော၊သူ။ အဓမ္မရူပေါ ဝတ ဗြာဟ္မ- ဏရာဇ။ ဇာ၊၁။၄၀၀။ အဓမ္မရူပေါ ဝတ ရာဇသော- ဋ္ဌော။ ဇာ၊၂။၂၈၇။

အဓမ္မလဒ္ဓ (တိ) [အဓမ္မ + လဒ္ဓ] မတရားသဖြင့် ရအပ်သောပစ္စည်း။ အဓမ္မလဒ္ဓံ ဓနံ သဟာသန္တ- ကမ္ပိ ဝိရုဇ္ဈနိယမေဝ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၅၉။

အဓမ္မဝဂ္ဂ (ပု) [အဓမ္မ+ဝဂ္ဂ] အဓမ္မကို အဓမ္မဟု ပြသောဒေသနာတို့၏ အကြောင်းအရာ စသည်ကို ဟောသော ၁၀-သုတ်တို့၏ – အပေါင်း – အစု၊ အဓမ္မဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တိုရ်ပါဠိ၊ ၁-နိပါတ်၊ ၁၁-ဝဂ်။ အံ၊၁။၁၉-၂၀။

အဓမ္မဝါဒီပက္ခ (ပု) [အဓမ္မဝါဒီ + ပက္ခ] အဓမ္မ- ဝါဒီအသင်းအပင်း။ ကေတော ဒွေတိ အဓမ္မ- ဝါဒီပက္ခေ ဒွေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၂။

အဓမ္မဝါဒီပုဂ္ဂလ (ပု) [အဓမ္မဝါဒီ+ပုဂ္ဂလ] အဓမ္မ- ဝါဒီပုဂ္ဂိုလ်။ အဓမ္မဝါဒီပုဂ္ဂလော, အဓမ္မဝါဒီသမ္ဗ- ဟုလာ, အဓမ္မဝါဒီသံဃောတိ ဧဝံ တိကံ တိကာနိ သမထက္ခန္ဓကေ နိဒ္ဒိဋ္ဌာနိ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၂။ အဓမ္မဝါဒီ-လည်းကြည့်။

အဓမ္မဝါဒီသံဃ (ပု) [အဓမ္မဝါဒီ+သံဃ] အဓမ္မ- ဝါဒီသံဃာ။ အဓမ္မဝါဒီပုဂ္ဂလ-ကြည့်။

အဓမ္မဝါဒီသမ္ဗဟုလ (တိ) [အဓမ္မဝါဒီ+သမ္ဗဟုလ] အဓမ္မဝါဒီရဟန်းအများ။အဓမ္မဝါဒီပုဂ္ဂလ-ကြည့်။

အဓမ္မဝါဒီသလာကာ (ထီ) [အဓမ္မဝါဒီ + သလာ- ကာ] အဓမ္မဝါဒီ—စာရေးတံ—မဲ။ ဓမ္မဝါဒီနော ဟုတွာ "ဗလဝပက္ခံ အဘိသာဝေ"တိ အဓမ္မ- ဝါဒီသလာကံ ဂဏှန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇။

အဓမ္မဝါဒီ (တိ) [အဓမ္မ + ဝဒ + ဏီ။ န + ဓမ္မဝါဒီ။ ထို၌ အဓမ္မဝါဒိန်] မတရားသည် – သဘော မဟုတ်သည် – ကို ပြောဆိုလေ့ရှိသော၊ တရား သည် – သဘောဟုတ်သည် – ကို ပြောဆိုလေ့ မရှိသော၊သူ။ ဘိက္ခု ဝေမာဟံသု အဓမ္မဝါဒီ ဒေဝဒတ္တော။ ဝိ၊၁။၂၆၇။ အဓမ္မဝါဒီ ပုဂ္ဂလော၊ အဓမ္မဝါဒီ သမ္ဗဟုလာ… အဓမ္မဝါဒီ သံဃော။ ဝိ၊၄။၁၈၈-၉၀။ဇာနာတိ"အဓမ္မဝါဒီ ဗဟုတရာ"- တိ။ဋ္ဌ၊၂၅၅။ဧဝံ ဝုတ္တေ အညတရော အဓမ္မဝါဒီ

ဘိက္ခု ဘဂဝန္တံ ဧတဒဝေါစ။ ဝိ၊ ၃။ ၄၇၆။ အဓမ္မ-ဝါဒီ အဓိနယဝါဒီ။ မ၊ ၁။ ၃၅၆။ မ၊ ၃။ ၉၆။ အဓမ္မ-ဝါဒီတိ အသဘာဝံ ဝတ္တာ။ မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၁-၂။ ဧဝရူပါ ဝာစံ ဘိက္ခဝေ ပုဂ္ဂလော ဝုစ္စတိ ... အဓမ္မဝါဒီ ဣတိပိ။ အံ၊ ၁။ ၂၀၂။ အဓမ္မဝါဒီတိ ဓမ္မံ န ဝဒတိ၊ အဓမ္မံ ဝဒတိ နာမ။ အံဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။ အဓမ္မဝါဒိံ ဗဟု ဇနာ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၇ (ဒုပ္ပဋိသ-မှ)။ အဓမ္မဝါဒိနီ စ ပရိသာ ဓမ္မဝါဒိနီ စ ပရိသာ။ အံ၊ ၁။ ၇၅။ တတြ ဧဝ ဘိက္ခု ဂါမ-ကာဝါသေ ဝိဟရန္တိ ဓမ္မဝါဒီ စ အဓမ္မဝါဒီ စ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။

အဓမ္မဝိတက္က (ပု) [အဓမ္မ + ဝိတက္က] ကုသိုလ် တရားမှ ကင်းသော - မှားယွင်းသော - အကြံအစည်၊ ကာမဝိတက်၊ မိစ္ဆာဝိတက်။ ဝိတက္က-ယမာနော ဝါ ဓမ္မဝိတက္ကဥပေဝ ဝိတက္ကေတိ၊ နော အဓမ္မဝိတက္ကံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၅၀။ နော အဓမ္မ-ဝိတက္ကန္တိ ကာမဝိတက္ကံ နော ဝိတက္ကေယျာတိ အတ္ထော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊ ၂၅၆-၇။ ဆသာဒမ္မကာ-ဝိသိဘာ ပုထူ အဓမ္မဝိတက္ကာ ဇနေတဗ္ဗာ နိဒ္ဒိဋ္ဌာတိ အတ္ထော။ သံဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၇။ (ထေရဂါ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၂၃-၄-တို့လည်းကြည့်။)

အဓမ္မသမ္မတ (တိ) [အဓမ္မ + သမ္မတ] ဂုဏ်မရှိသော ကပ္ပအမှုဟု သမုတ်အပ်သော။ အဓမ္မသမ္မတံ ခေါ ပန ဝါသေဋ္ဌ ဧတေန သမယေန ဧတရဟိ၊ တဒေတရဟိ ဓမ္မသမ္မတံ။ ဒီ၊ ၃။ ၇၄။ (ဒီဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၃-နှင့် ဒီဋီ၊ ၃။ ၄၇-တို့ကြည့်။)

အဓမ္မသညီ (တိ) [အဓမ္မ + သညာ + ဤ] မတရားဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ ယော စ ဓမ္မေ အဓမ္မသညီ။ အံ၊ ၁။ ၈၃။

အဓမ္မသီလ (တိ) [အဓမ္မ + သီလ] မတရားသော သဘောရှိသော၊ သူ။ ဣဓေက ယော ဟောတိ အဓမ္မသီလော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၀။

အဓမ္မသုတ္တ (နပ်) [အဓမ္မ + သုတ္တ] အဓမ္မသည် မသိသော တရားတို့ကို ခွဲခြား ဖြေဟောသော သုတ် ၃-သုတ်၊ အဓမ္မသုတ်၊ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၁၀-နိပါတ်၊ ၃-ပဏ္ဏာသက၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်၊ ၂-သုတ် ၃-သုတ်။ အံ၊ ၃။ ၄၃၇-၄၄၂။

အဓမ္မဟာသ (ပု) [အဓမ္မ + ဟာသ] တရားနှင့် မလျော်သော ရယ်ရွှင်ခြင်း။ မတရားသော - ရွှင်ပျော် - မြူးတူး - ခြင်း။ ဧဝံ တာတ ပဌမံ မုသာဝါဒံ ဒုတိယံ ကောဓံ တတိယံ အဓမ္မဟာသံ ဝဇ္ဇေတွာ တတော ပစ္ဆာ ရာဇာ ရဋ္ဌဝါသီနံ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စာနိ ကရေယျ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၁၉။

အဓမ္မာဘိရတ (တိ) [အဓမ္မ + အဘိရတ] မကောင်းမှု၌ မွေ့လျော်သော၊ သူ။ အဓမ္မာဘိရတာ ဝိသမ-စာရိနော မဟာရာဇ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၄။

အဓမ္မိက (တိ) [အဓမ္မ + ဣက] (၁) မတရားမှု-, မတရားသည် - နှင့် ယှဉ်သော။ (က) မတရားသော၊ တရားမရှိသော၊ တရားမစောင့်သော၊ သူ။ အဓမ္မိကာ စ ပရိသာ၊ ဓမ္မိကာ စ ပရိသာ။ အံ၊ ၁။ ၇၅။ အဓမ္မိကာတိ နိဒ္ဒမ္မာ။ အံဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀။ အဓမ္မိကာတိ အဓမ္မ နိယုတ္တာ၊ ထေနာဟ "နိဒ္ဒမ္မာ"တိ၊ ဓမ္မရဟိတာတိ အတ္ထော။ အံဋီ၊ ၂။ ၄၄။ ယဒါ ရာဇာနော အဓမ္မိကာ ဟောန္တိ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၇။ ဓမ္မ နိယုတ္တာ ဓမ္မိကာ၊ န ဓမ္မိကာ အဓမ္မိကာ၊ ဟီနသာဒိအဓမ္မပသုတာ။ ဒီဋီ၊ ၂။ ၉၉။ ဗဟု အဓမ္မိကာ ဇနာ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၉၈။ အဓမ္မိကာတိ ပဋိစ္ဆန္နကမ္မန္တာ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၀၇။ မာ ဧတ အဓမ္မိကာ ပုတ္တာ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၃။ (ခ) မတရားသော အခွန်အတုတ်နှင့် အပြစ်ဒဏ်ကို လိုသည်ထက် ပို၍ ထားသော၊ သူ၊ မင်း။ ယသ္မိံ ဘိက္ခဝေ သမယေ ရာဇာနော အဓမ္မိကာ ဟောန္တိ။ အံ၊ ၁။ ၃၈၆။ အဓမ္မိကာ ဟောန္တီတိ ပေါရာဏကရာဇူဟိ ဌပိတံ ဒသဘာဂဗလိဉ္စ အပရာဓာနုရူပဉ္စ ဒဏ္ဍံ အဂ္ဂဟေတွာ အတိရေက-ဗလိနော စေဝ အတိရေကဒဏ္ဍဿ စ ဂဟဏေန အဓမ္မိကာ။ အံဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၇။ မာ ရာဇ အဓမ္မိကော အဟု။ ဇာ၊ ၁။ ၁၇၃။ အဓမ္မိကောတိ ယထာ ရာဇာ ဆန္ဒာဒိအဂတိဂမနဝသေန အဓမ္မိကော ဟောတိ။

ဇာ၊၄၊၃။၁၀၂။ (၂) မတရားသော — မသင့်သော — နည်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ် လာသော။ ယော စ လာဘော အဓမ္မိကော။ ထေရ။၃၁၅။ အဓမ္မေန အညာယေန ဗုဒ္ဓပဋိကုဋ္ဌေန ဝိဓိနာ ဥပ္ပန္နော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ (၃) ဝိနည်းကံနှင့် မလျော်သော။ တေသံ တံ ကမ္မံ အဓမ္မိကံ ကုပ္ပံ အဋ္ဌာနာရဟံ။ ဝိ၊၃။၁၅၀။ အဓမ္မိကာ သာ ဥပါလိ သံဃသာမဂ္ဂီ။ ဝိ၊၃။၅၀၈။

အဓမ္မိကကပဏ္ဏရုက္ခ (ပု) [အဓမ္မိက + ကပဏ္ဏ + ရုက္ခ] တရားမစောင့်သော အထီးကျန်သော မင်း၊ တရားမစောင့်သောမင်းညံ့။ အနာဂတသ္မိံ အဓမ္မိကကပဏ္ဏရုက္ခာနော ပဏ္ဍိတာနံ ပဓောကိ-ကုသလာနံ ကမ္မံ နိဗ္ဗုရကာသမတ္တာနံ မဟာမတ္တာနံ ယသံ န ဒဿန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ (ရှင်း။၃၅၅-၌ အဓမ္မိကာနံ ကပဏ္ဏရုက္ခနံ-ဟု ပါ၍လည်း ရှိသည်။)

အဓမ္မိကတာ (ထီ) [အဓမ္မိက + တာ] တရားမစောင့်သည်၏အဖြစ်၊ တရားမစောင့်ခြင်း၊ မတရားခြင်း။ တာသံ အဓမ္မိကတာယ ဝိသမံ စန္ဒိမသူရိယာ ပရိဟရန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇။

အဓမ္မိကတ္တ (နပ) [အဓမ္မိက+တ္တ] တရားမစောင့်သည်၏အဖြစ်၊ တရားမစောင့်ခြင်း၊ မတရားခြင်း။ တုမှာကံ မဒည အဓမ္မိကတ္တေန တံ ဓောရမီ ဥပ္ပန္နံ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၃၅-၆။

အဓမ္မိကပဋိဂ္ဂဟဏ (နပ) [အဓမ္မိက + ပဋိဂ္ဂဟဏ] တရားမဟုတ်သဖြင့် — မတရားသဖြင့်—ခံယူခြင်း၊ အတိုင်းအရှည်— ပမာဏ — ကို မသိပဲ ခံယူခြင်း၊ သဒ္ဓါဖြင့်ပေးလှူအပ်သောပစ္စည်းကိုဖျက်ဆီးခြင်း ငှါ ခံယူခြင်း။ အဓမ္မိကပရိဘောဂေနာ အဓမ္မိကပဋိဂ္ဂဟဏံ အဓမ္မေန ပရိဘောဂေါတိ ဣဒံ သာဝဇ္ဇံ နာမ။ အ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၃၀၁။ ဒါယကဒေယျဓမ္မာနံ အတ္တနော စ ပမာဏံ အဇာနိတွာ ပဋိဂ္ဂဟဏံ, သဒ္ဓါဒေယျဝိနိပါတနတ္ထံ ဝါ ပဋိဂ္ဂဟဏံ အဓမ္မိကပဋိဂ္ဂဟဏံ။ မူလဋီ၊၁။

၁၈၇။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂။ ရှင်းနို၊ ၁။ ၆၁-တို့လည်း ကြည့်။)

အဓမ္မိကပရိဘောဂေနာ (ထီ) [အဓမ္မိက+ပရိဘော-ဂေနာ] တရားမဟုတ်သဖြင့် — မတရားသဖြင့်— ရှာမှီးခြင်း။ အဓမ္မိကပဋိဂ္ဂဟဏ-ကြည့်။

အဓမ္မိကဘာဝ (ပု) [အဓမ္မိက + ဘာဝ] အဓမ္မိကတ္တ — နှင့်အနက်တူ။ ရာဇာ သခေ့ သန္တာဂါရေ သန္နိပါ-တာပေတွာ "မယှံ အဓမ္မိကဘာဝံ ဝိစိနထာ" တိ အာဟ။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

အဓမ္မိကမာနတ္တ (နပ) [အဓမ္မိက + မာနတ္တ] ဝိနည်းကံနှင့် မလျော်သောမာနတ်။

အဓမ္မိကမာနတ္တာစာရ (ပု) [အဓမ္မိကမာနတ္တ + အာစာရ] ဝိနည်းကံနှင့်မလျော်သော မာနတ်ကို ကျင့်ခြင်း။

အဓမ္မိကမာနတ္တာစာရဝသာန (နပ) [အဓမ္မိက-မာနတ္တာစာရ + အဝသာန] ဝိနည်းကံနှင့်မလျော်သောမာနတ်ကို ကျင့်ခြင်း၏အဆုံး။ သုဒ္ဓန္တပရိ-ဝါသော နာမ ပရတော အဓမ္မိကမာနတ္တာစာ-ရဝသာနေ (အဓမ္မိကမာနတ္တာဝသာနေ၊သီ။) . . ဣမသ္မိံ ဝတ္ထုသ္မိံ အနုညာတပရိဝါသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၅။

အဓမ္မိကရုက္ခ (ပု) [အဓမ္မိက + ရုက္ခ] တရားမစောင့်သော — မတရားသော — မင်း။ ဣမသ္မာပိ ဝိပါကော အနာဂတေ စေ အဓမ္မိကရုက္ခနံ ကာလေ ဘဝိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၆-၇။

အဓမ္မိကသလာကဂ္ဂါဟ (ပု) [အဓမ္မိက + သလာ-ကဂ္ဂါဟ] မတရားသော စာရေးတံမဲ — ယူစေခြင်း — ယူခြင်း၊ မတရားသော မဲခွဲခြင်း။ အဓမ္မိကသလာကဂ္ဂါဟဟာဟု ဩရမတ္တကန္တိ ပရိတ္တံ အပ္ပမတ္တကံ ဘက္ကန္တမတ္တမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။-၇။

အဓမ္မိကသုတ္တ (နပ) [အဓမ္မိက + သုတ္တ] မတရားသောမင်းတို့၏အကြောင်းအရာကိုပြသောသုတ်၊ အဓမ္မိကသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၄-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာ-သက၊၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ အံ၊၁။၃၀၆-၇။

အမောဃ (တိ) [အမောဃ+ဏျ] (၁) မတရားမှု-မတရားသည်-၌ ယှဉ်သော၊ မတရားသဖြင့် ပြုအပ်သော။ အမောဃာနိ ကိစ္စာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၂။ အမောဃာနိတိ အမေမန ကတ္တဗ္ဗာနိ။ ပါစိတ်၊ ယော။၁။ အမောဃံ ပဋိပဒံ ပဋိပန္နော။ ပေသာ၊ ဋ္ဌ။၂၂၅။ (၂) မတရားမှု-အနေသန စသည်တို့-ကြောင့်ဖြစ်သော။ ပိဏ္ဍပါတေသုပိ အမောဃော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ အမောဃောတိ အနေသနာဒီဟိ ဥပ္ပန္နော။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၀။

အမောဃတာ (ထီ) [အမောဃ+တာ] မတရားမှု-မတရားသည်-၌ ယှဉ်သည်၏အဖြစ်၊ တရားနှင့် မလျော်ခြင်း။ အမောဃ (၁) အနက်ကြည့်။

အမောဃပရိဘောဂ (ပု) [အမောဃ+ပရိဘောဂ] မတရားသဖြင့်ရသော-မအပ်သော ရှာမှီးခြင်းဖြင့် ရရှိသော-ပစ္စည်းကိုသုံးစားခြင်း။ အပရေပိ စတ္တာရော ပရိဘောဂါ လဇ္ဇိပရိဘောဂေါ အလဇ္ဇိပရိဘောဂေါ ဓမ္မိယပရိဘောဂေါ အမောဃပရိဘောဂေါတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃။ အမောဃောတိ အနေသနာဒီဟိ ဥပ္ပန္နော။ သာရတ္ထ၊၂။၄၂၁။

အမောဃာယမာန (တိ) [အမောဃ+အာယ+မာန] မတရားသည်၌ ယှဉ်သော-မတရားသဖြင့် ပြုအပ်သော-ကိစ္စ-မတရားမှု-ကို ပြုလုပ်သော၊ သူ။ ဘိက္ခူ ဘိက္ခူဝေ သံဃေ အမောဃာယမာနေ အာသမ္မောဒိကာယ ဝတ္တမာနာယ။ ဝိ၊၃။၄၈၆။ အမောဃာယမာနေတိ အမောဃာနိ ကိစ္စာနိ ကုရုမာနေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၂။

အမေရ (တိ) [(၁) သဒ္ဒနီတိ ၂၇-ပုဒ်တွင် တပုဒ်။ န+မေရ(=မေရ+အ)။ န ဓမ္မိယတော် အမေရော။ ထောမ။ အမေ + တရ-မှ အမေရ-ဖြစ်လာသည်ဟုလည်း ကြံကြသည်။ အမမ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။ (၂) အ+မေရ+အ။ ဤသံ ကိဋ္ဌကာလ မာရေတိ ဘက္ခမေတ္တာတိ အမေရော၊ ဤသတ္တော ပျံကြ အကာရော။ ဓာန်ဋီ၊၂၆၂။] (၁) အောက်ဖြစ်သော။ အမေရ-သဒ္ဒေါပိ ပေဋ္ဌမဝါစကော ဝတ္တာဝစနေသုယော၊ သော စ တိလိင်္ဂေါ “အမေရော ပတ္တော၊ အမေရာ အရဏီ၊ အမေရံ ဘာဇနံ”မိတိ။ နီတိ၊ပဒ၊၂၇၄။ အမေရကာယ-စသည့်ကြည့်။ (၂) နှုတ်ခမ်း၊ အောက်နှုတ်ခမ်း။ ဓာန်၊ ၂၆၂-ကြည့်။

အမေရကာယ (ပု) [အမေရ+ကာယ] အောက်ပိုင်းကိုယ်။ အောတော ဂေါတမဿ အမေရကာယော ဝုဋ္ဌတိ။ မ၊၂၊၃၁၈။ အမေရကာယောဝါတိ ဟေဋ္ဌိမကာယော ဝုဋ္ဌတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၆၆။

အမေရရဏီ(ဏိ) (ပု၊ထီ) [အမေရ+အရဏိ(ဏီ)] မီးပွတ်ခုံ။ ထဝိကတော အရဏိသဟိတာနိ နီဟရိတွာ “အယံ ဥတ္တရာရဏီ အယံ အမေရရဏီ”တိ အာဝဇ္ဇေန္တေန အညဝိဟိတကေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၉၄-၅။ ထထာ အမေရရဏီ ဝိယ စက္ခုမာဒေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၀။

အမေရောဋ္ဌ (ပု) [အမေရ+ဩဋ္ဌ] အောက်နှုတ်ခမ်း။ ယထာ မုခံ ပိဓာဟိတုံ န သက္ကောတိ၊ တထာ တဿ အမေရောဋ္ဌေ စ ဥတ္တရောဋ္ဌေ စ ဒဋ္ဌကံ ဋ္ဌပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄-၅။

အမာရဏတာ (ထီ) [အမာရဏ+တာ] မဆောင်ရွမ်းနိုင်သည်၏ အဖြစ်၊ မဆောင်ရွမ်းနိုင်ခြင်း။ အသရဏတာ အမာရဏတာ ပိလာပနတာ။ အဘိ၊ဓ။၂၆၂။ အဘိ ဝိ။၃၂၅။ အမာရဏတာတိ မာရေတုံ အသမတ္ထတာ။ အဘိ ဋ္ဌ၊၁။၄၃၃။

အမာရယိ (ကြိ) မာရေတိ-ကြည့်။

အမာရိတ (တိ) [န+မာရိတ] (၁) မဆောင်အပ်သော၊ နှုတ်တက်မဆောင်အပ်သော။ အမာရိတံ ဣဒံ ဓမ္မံ။ ဝိ၊၂။၁၀၉။ (၂) မဆောင်းနိုးအပ်သော။ ဇေတ္တုတ္တရေ န ဓာနာဒိ သောတဉ္စတွံ အမာရိတံ။ အပ၊၁။၄၃၅။

အမာရေတုကမျတာ (ထီ) [န+မာရေတုကမျတာ] မဆောင်လိုသည်၏အဖြစ်၊ မဆောင်လိုခြင်း။ အနုဂ္ဂဟေတုကမျတာ အမာရေတုကမျတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၇။

အစိ (ဓာ) [နှ + ဓာ + ဏ္ဍ] ဥပသာရုပ်ဒ် ၂၀-တို့တွင် တပုဒ်။ (၁) လွန်ကဲခြင်း = အစိက။ အစိသီလ-ကြည့်။ (၂) အစိုးရခြင်း = ဣဿရ။ (၃) သရဏွာယ်ခြင်း = အဇ္ဈယန။ အဇ္ဈယတိ-ကြည့်။ (၄) စီရင်ခြင်း, ဆောက်တည်ခြင်း = အဓိဋ္ဌာန။ အဓိဋ္ဌာတိ, အဓိဋ္ဌာန-တို့ကြည့်။ (၅) ရောက်ခြင်း = ပါပုဏန။ အဓိဂစ္ဆတိ-ကြည့်။ (၆) ဆုံးဖြတ်ခြင်း = နိစ္ဆယ။ အဓိမောက္ခ-ကြည့်။ (၇) လွှမ်းမိုး — နှိပ်စက် — ခြင်း = အဘိဘဝန။ အဘိဘူတ-ကြည့်။ (၈) အထက်၌ ဖြစ်ခြင်း = ဥပရိဘာဝ။ အဓိသေယ-ကြည့်။ (၉) အထူးပြုခြင်း = ဝိသေသန။ အဓိမုတ္တ (၂) အနက်ကြည့်။ (၁၀) စပ်လျဉ်းခြင်း။ အဓိဒေဝ-ဉာဏဒဿန ကြည့်။ (ဓာန်။၁၁၇၇။ ရူ။နှာ-၁၀၆။ နီတိ၊သုတ္တ။ နှာ-၃၀၀-တို့လည်းကြည့်။)

အစိအစိ (ကြိ) အစိဘဝတိ-ကြည့်။

အဓိဩပနဓ (တိ)[အဓိ + အဝ + ပဒ + တ] အဇ္ဈောပန္န-နှင့် အနက်တူ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၀၉-တို့ကြည့်။

အဓိဩသန္န(တိ)[အဓိ + အဝ + သဒ + တ]အဇ္ဈောသန္န-နှင့် အနက်တူ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၃။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၄၃၁-တို့ကြည့်။

အစိက (တိ) [အဓိ + က] (၁)ပို—လွန်—ကဲ—သာ—ကြီး—မြတ်—သော၊သူ၊တရား။ ဣစ ပန အဓိကွဝေ ကေစ္စော ပုဂ္ဂလော အဓိကော ဟောတိ သီလေန သမာဓိနာ ပညာယ။ ထေ၊၁။၁၂၃။ အဘိ၊ပု။ ၁၄၀။ အဓိကော ဟောတိတိ အတိရေကော ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။ အဠုန္နံ မစ္စာ အဓိကံ သဟဿံ။ဇာ၊၁။၈၆။ ဒေဝါနံ အဓိကော ဟောမိ။ အပ၊၁။၅၇။ ဒေဝါနံ အဓိကော ဟောမိတိ ယဒိ ဒေဝေသု ဇာတော၊ အာယုဝဏ္ဏဗလတေဇေဟိ ဒေဝါနံ အဓိကော ဇေဋ္ဌော သေဋ္ဌော အဟောသိန္တိ အတ္ထော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ အဓိကံ သဘမဂ္ဂတိ။အပ၊၁။၃၅၆။ ယော ပုဗ္ဗေ ဟေတိ သမ္ပန္နော၊ သော တေန အတိရေကော ဟောတိ၊ အဓိကော ဟောတိ၊ ဝိသေသော ဟောတိ။ ပဋိသံ။၃၈၁။ အဓိကော ဟောတီတိ အဂ္ဂေါ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။ အဘိဓမ္မ-လည်းကြည့်။ (၂) စပ်သော။ ထေရာဓိက(ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။ ၁၃၁)ကြည့်။

အစိကကာရ (ပု)[အဓိက + ကာရ]အလွန်ပြုခြင်း၊ လွန်ကဲစွာ — ပြုလုပ်ခြင်း — ပူဇော်ခြင်း၊ လွန်ကဲသော ကောင်းမှုကုသိုလ်။ အဓိကာရ(၂)အနက်ကြည့်။

အစိကကိရိယ (နပုံ) [အဓိက + ကိရိယ] လွန်ကဲစွာ — လွန်လွန်ကဲကဲ — အထူး — ပြုအပ်သော၊ အဓိကာရ (၂) အနက်ကြည့်။

အစိကက္က (နံ) [အဓိ + ကက္က]အဓိကက္က-မည်သော ရေချိုးဆပ်၊ လွန်ကဲများပြားသော ရေချိုးကသယ်မှုန့်တို့ကို ယူရာဖြစ်သော ရေချိုးဆပ်။ ဓာဟုကံ အဓိကက္ကဉ္စ ဂယံ သုန္ဒရိကံ မပိ။ မ၊၁။ ၄၇။ အဓိကက္ကန္တိ နှာနသမ္ဘာရဝသေန လဒ္ဓဝေါဟာရံ ဧကံ တိတ္ထံ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂။ ကက္ကန္တိ နှာနပိဏ္ဍံ အဓိပ္ပေတံ၊ နှာယိတွာ အဓိကံ ကက္ကံ ဧတ္ထ ဂဏှန္တိတိ အဓိကက္ကံ။ မ၊ဋီ၊၁။ ၂၈၁။

အစိကဂဏ္ဍက (တိ) [အဓိက + ဂဏ္ဍ + က] အပိုအလွန် — ထည့်နိုင် — ထည့်လောက် — သော ကြေးနီ — ခွက် — အိုး စသည်။ တဘော အဓိကဂဏ္ဍကော (အတိရေကဂဏ္ဍကော။ သျှာ၊က) ဂရုအတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၉။

အစိကဂုဏတာ (ထီ)[အဓိက + ဂုဏ + တာ]လွန်ကဲသောဂုဏ်—ရှိသည်၏အဖြစ်—ရှိခြင်း။နက္ခတ္တေဟိ အဓိကဂုဏတာယ "နက္ခတ္တရာဇာ"တိ စ လဒ္ဓနာမော စန္ဒော ...။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၈၀။

အစိကဂ္ဂဟဏ (နံ) [အဓိက + ဂဟဏ] အပို—အလွန် — ကို ယူခြင်း။ လဒ္ဓာသာ အဓိကဂ္ဂဟဏတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၁။ နိဂ္ဂဏှာပေါ် ဂုဏဂ္ဂဟဏံ အဓိကဂ္ဂဟဏံ။ မူလဋီ၊၁။၉၁။

အဓိကတ (တိ) [အဓိ + ကတ] (၁) လွန်စွာပြု အပ်သော။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ကမ္မာဓိကတေန နေရယိကာ သတ္တာ။ မိလိန္ဒ။၆၉။ (၂) အကြီးအမှူး (အရာ၌) ခန့်ထားအပ်သော၊သူ။ တဿာယံ ဓါနုဝဿဂ္ဂေ၊ ဓါနေ အဓိကတော အဟုံ။ ပေတ။၁၅၇။ ဓါနေ အဓိကတော အဟုန္တိ ဒေယျဓမ္မဿ ပရိစ္စဇနေ ဒါနဝိဓာနေ အဓိကတော ဌပိတော အဟောသိ ။ ပေတ၊ဋ။၁၁၆။ (၃) (သံသယသည်) လွှမ်းမိုးအပ်သော၊သူ။ ဧတ္တာယံ ဇနော သမ္မူဠှော ဝိမတိဇာတော အဓိကတော သံသယပက္ခန္ဒော။ မိလိန္ဒ။၁၃၆။ တ္တမေ ဝိဘုတံ ကတွာ လောကံ သမ္ပဝါတေဟိ အဓိကတံ ကရောန္တိ။ မိလိန္ဒ၊၂၁၇။ (၄) သိမ်းဆည်းအပ်သော။ သဒ္ဓမ္မပေန ဂုတ္တာနံ ခန္ဓာဒီနံ ဝိဘဇနံ ဝိဘင်္ဂေါ။ သော သော ဝိဘင်္ဂေါ ပကာတော အဓိကတော ယဿာ ပါဠိယာ၊ သာ "ဝိဘင်္ဂပ္ပကရဏ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ အဓိကတောတိ စ ဝတ္တဗ္ဗဘာဝေန ပဋိဂ္ဂဟိတောတိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။၃။ (၅) လိုက်စေအပ်သော၊ လိုက်သော။ တဒ္ဓေတ္ထ အဓိကတံ။ အနုဋီ၊၁။၆၅။ အဓိကတဘာဝ-လည်းကြည့်၊

အဓိကတဘာဝ (ပု) [အဓိကတ + ဘာဝ] လိုက်စေအပ်သည်၏အဖြစ်၊လိုက်သည်၏အဖြစ်။ ယတော အဓိပါကဝဒနဿ အဓိကတဘာဝေါ... သိယာ။ မူလဋီ၊၁။၃၀။

အဓိကတရ (တိ) [အဓိက + တရ] အထူးသဖြင့်သာလွန်သော၊သူ။ ပုန စ ဒေဝဓတ္တော အဓေဘာဓေ ယသေန စ ပက္ခေန စ ဗောဓိသတ္တေန သမသမော ဟောတိ၊ ကဒါစိ အဓိကတရော ဝါ။ မိလိန္ဒ။၁၉၈။

အဓိကတရပည (တိ) [အဓိကတရ + ပညာ] အထူးသဖြင့် လွန်ကဲသော ပညာရှိသော၊ သူ။ ဘဂဝတာ ဘိယျောဘိညတရော အညာ၊ အဓိကတရပညော ဘဝေယျ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၇၉။

အဓိကတ္ထာ (ကြိ၊ဒိ) [အဓိ + ကရ+တ္ထာ] အဦးပြု၍၊ စွဲ၍။ ယောဂက္ခေမန္တိ နိဗ္ဗာနံ ဝုစ္စတိ၊ တံ အဓိကတ္ထာ ဝါယိယတိ၊ အဘိမုခံ ဝါဝါယိယတီတိ အဓိဝါယနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။ (သံ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၄-၌ 'အဓိကတ္ထာ' အစား 'အဓိကိစ္စ'ဟု ရှိသည်။) အဓိကိစ္စ-လည်းကြည့်။

အဓိကနီလတာ (ထီ) [အဓိက + နီလ + တာ] အလွန်ညိုမောင်းသည်၏အဖြစ်။ အဘိနီလနေတ္တ-ကြည့်။

အဓိကနီလနေတ္တ (တိ) [အဓိက + နီလ + နေတ္တ] အလွန်ညိုမောင်းသော မျက်စိရှိသော၊သူ။အဘိနီလနေတ္တ-ကြည့်။

အဓိကပ္ပမာဏ (န) [အဓိက + ပမာဏ] လွန်ကဲသော — အတိုင်းအရှည် — ပမာဏ။ (တိ) လွန်ကဲသော — အတိုင်းအရှည်—ပမာဏ — ရှိသော။ အဓိမတ္တ-ကြည့်။

အဓိကမာန (ပု) [အဓိက+မာန] လွန်ကဲသော မာန်။ အဓိမာန (၂) အနက်ကြည့်။

အဓိကမာနသ (တိ) [အဓိက+မာနသ] လွန်ကဲသော — လွန်လွန်ကဲကဲ ပြုလိုသော — စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဟတ္ထိကုမ္ဘတော ဩရုယှ၊ ရာဇာ ဝါဂါဓိမာနသော။ ဇာ၊၂။၃၁၃။ ဝါဂါဓိမာနသောတိ ဝါဂေန အဓိကမာနသော ရာဇာ။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၂၁၂။

အဓိကရဏ (န) [အဓိ+ကရ+ယု။ ဥပသမနတ္ထာယ ပဝတ္တမာနေဟိ သမထေဟိ အဓိကာတဗ္ဗာနီတိ အဓိကရဏာနိ။ မဋ္ဌ၊၄။၂၈။] (၁) (ငြိမ်းစေအပ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်) သမထတို့ကို လွန်စွာပြုအပ်ရာ ဖြစ်သော အမှု၊ (ငြိမ်းစေခြင်းငှါ ဖြစ်ကုန်သော) သမထတို့သည်—လွန်စွာပြုအပ်—ငြိမ်းစေအပ်—သော အမှု၊ အဓိကရုဏ်း ရုဟန်းတို့၏ အမှုအခင်း။ အဓိကရဏံ နာမ စတ္တာရိ အဓိကရဏာနိ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ အနုဝါဒါဓိကရဏံ အာပတ္တာဓိကရဏံ ကိစ္စာဓိကရဏံ။ ဝိ၊၁။ ၂၅၀။

ယံ အဓိကိစ္စ အာရဗ္ဘ ပဋိစ္စ သန္ဓာယ သမထာ ဝတ္တန္တိ၊ တံ "အဓိကရဏံ"န္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၈။ အဓိကရိယန္တိ ဧတ္ထာတိ အဓိကရဏာနိ၊ ကေ အဓိကရိယန္တိ? သမထာ၊ ကထံ အဓိကရိယန္တိ? သမနဝသေန။...အထ ဝါ သမနတ္ထာယ ပဝတ္တမာနေဟိ သမထေဟိ အဓိကာတဗ္ဗာနီတိ အဓိကရဏာနိ...။ သာရတ္ထ၊၂။ ၃၇၃။ ဥပ္ပန္နာနံ အဓိကရဏာနံ ဝူပသမာယ...။ ဝိ၊၂။၂၇၂။ သမထေဟိ အဓိကရဏီယဘာဝေန အဓိကရဏံ။ ယဉ္စ အဓိကိစ္စ အာရဗ္ဘ ပဋိစ္စ သန္ဓာယ သမထာ ပဝတ္တန္တိ တံ အဓိကရဏံ။ ကင်္ခါ၊ ၁၇၈။ အဓိကရဏီယဘာဝေနာတိ အဓိကာတဗ္ဗဘာဝေန၊ ဝူပသမေတဗ္ဗဘာဝေနာတိ အတ္ထော။...ဧတေန (အယဉ္စတိအာဒိနာ) အဓိကိစ္စ သမထာ ကရေန္တိ ပဝတ္တန္တီတိ အဓိကရဏန္တိ အဝုတ္တကမ္မသာဓနံ ဒဿေတိ။ ကင်္ခါ၊မဟာဋီ၊၂။ ၂၆၃။ (အယဉ္စ စသည်ဖြင့် အဓိကရဏသဒ္ဒါကိုပြသည် ဟု ယူသင့်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၂ နှင့် သာရတ္ထ၊၂။ ၁၆-၇တို့နှင့်ယှဉ်ကြည့်။) ဧတ္ထာဒိမာနိ...အဓိကရဏာနိ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ.. ကိစ္စာဓိကရဏံ။ ဝိ၊၄။ ၂၂၁။ မ၊၃။၃၅။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ယဿံ ပရိသာယံ ဘိက္ခူ အဓိကရဏံ အာဒိယန္တိ ဓမ္မိကံ ဝါ အဓမ္မိကံ ဝါ။ အံ၊၁။၇၅။ အဓိကရဏန္တိ ဝိဝါဒါဓိကရဏာဒိစတုဗ္ဗိဓံ အဓိကရဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ (၂) သမထတို့သည် ငြိမ်းစေအပ်သော စိတ္တုပ္ပါဒ်။ ဧတေန ဝိဝဒန္တိ၊ ဧသော စိတ္တုပ္ပါဒေါ ဝိဝါဒေါ။ သမထေဟိ စ အဓိကရဏီယတာယ အဓိကရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။ ကထံ ပန ဧသော စိတ္တုပ္ပါဒေါ အဓိကရဏံ နာမာတိ အာဟ "သမထေဟိ စ... အဓိကရဏံ"န္တိ။ သမထေဟိ သမေတဗ္ဗတာယ အဓိကရဏန္တိ အတ္ထော။ ဝိဝါဒဟေတုဘူတဿ ဟိ စိတ္တုပ္ပါဒဿ ဝူပသမေန တပ္ပဘဝဿ သဒ္ဒဿပိ ဝူပသမော ဟောတီတိ စိတ္တုပ္ပါဒဿ သမထေဟိ အဓိကရဏီယတာပရိယာယော သမ္ဘဝတိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၇။ (၃) အကြောင်း၊ထူးသောအကြောင်း။ဘေဒနသံဝတ္တနိကံ ဝါ အဓိကရဏံ သမာဒါယ ပဂ္ဂယှ အဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊၁။၂၆၅။ ဘေဒနသံဝတ္တနိကံ ဝါ အဓိကရဏန္တိ ဘေဒနဿ သံဃဘေဒဿ အတ္ထာယ သံဝတ္တနိကံ ကာရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ ယတွာဓိကရဏမေနံ စက္ခုန္ဒြိယံ အသံဝုတံ...။ အဘိ၊၁။ ၂၆၁။ ယတွာဓိကရဏမေနန္တိ ယံကာရဏာ ယဿ စက္ခုန္ဒြိယာသံဝရဿ ဟေတု ဧတံ ပုဂ္ဂလံ...။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၂။ ကိမာဓိကရဏံ ယက္ခ၊ ဒုက္ခာဘိနိယတော အယံ။ ဇာ၊၁။ ၂၀၁။ ကိမာဓိကရဏန္တိ ကိံ ကာရဏံ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။အာရက္ခာဓိကရဏံ။ ဒီ၊၂။၅၀။ အဓိကရဏန္တိ အဓိကရဏံ၊ ကာရဏဿေတံ နာမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၄။ အတ္တနော ဖလံ ကရောတီတိ ကရဏံ၊ ယံ ကိဉ္စိ ကာရဏံ၊ အဓိကံ ကရဏန္တိ အဓိကရဏံ၊ ဝိသေသကာရဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၉၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၉၃။ (၄) တရားသူကြီးရုံး၊ အကြီးအမှူး ရုံး။ တဿာဓိကရဏံ ဒေတိ၊ မိတ္တေသု ပဋိပဇ္ဇတို။ အပ၊ ၁။၄၇။ တဿ ဂုတ္တမ္ဘု တဿ ပဏ္ဍိတဿ ရာဇာ အဓိကရဏံ ဝိနိစ္ဆယာဓိပစ္စံ ဒေတိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၂၁။ တတြေကော အဓိကရဏေ နိယုတ္တကပုရိသော ပိသုဏဝါစော နေကတိကော လဉ္ဇဂါဟကော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၁၉၄။ (၅) တည်ရာ၊ ဖြစ်ရာအရပ်။ အညဘာဂိယဿ အဓိကရဏဿ။ ဝိ၊၁။ ၂၅၆။ အဓိကရဏန္တိ အာဓာရော ဝေဒိတဗ္ဗော၊ ဝတ္ထု အဓိဋ္ဌာနန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၄။ တံ သိက္ခာပဒံ ဝိတ္ထဿ အဓိကရဏံ ကတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၁။ အဓိကရဏမုပ္ပတ္တိဋ္ဌာနံ ပုတ္တေသု ဓာတောတိ ယထာ။ ဝဇိရ၊၃၅။ အဓိကရဏတ္ထ-လည်းကြည့်။

အဓိကရဏဥက္ကောဋန (ပု) [အဓိကရဏ + ဥက္ကောဋန] အဓိကရုဏ်းကို တားမြစ်ခြင်း။ အဓိကရဏာနံ ဥက္ကောဋေတွာ ပုန အဓိကရဏဥက္ကောဋနေန သမထာနံ ဥက္ကောဋံ ဒဿေတုံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၄။

အဓိကရဏကာရက (တိ) [အဓိကရဏ + ကာရက။ ထိ၌ အဓိကရဏကာရိကာ] အဓိကရုဏ်းကို ပြုတတ်သော၊သူ။ သံဃေ အဓိကရဏကာရကံ။

ဝိ၊၂။၆၅။ ဧတ္တကာဌ ဘိက္ခုနီ…သံဃေ အဓိကရဏကာရိကာ။ ဝိ၊၂။၂၉၇။ သမ္ဗဟုလာ…သံဃေ အဓိကရဏကာရကာ။ ဝိ၊၃။၂၅၉။ ယော ေသော ဘိက္ခုဝေ ဘိက္ခု သံဃေ အဓိကရဏကာရကော။ အံ၊၂။၂၂၀။ အဓိကရဏကာရကောတိ တေနှိ အဓိကရဏာနံ အညတရဿ ကာရကော။ အံဋ္ဌ၊၃။၇၉။

အဓိကရဏဇာတ (တိ) [အဓိကရဏ+ဇာတ] ဖြစ်သော အဓိကရုဏ်းရှိသော၊ ငြင်းခုံခြင်းစသည်ဖြင့် အဓိကရုဏ်းဖြစ်နေသော၊သူ။ ဘဏ္ဍနဇာတာနံ ကလဟဇာတာနံ ဝိဝါဒါပန္နာနန္တိ အဓိကရဏဇာတာနံ။ ဝိ၊၂။ ၁၉၀။ အဓိကရဏဇာတာနန္တိ ဓေတပိ ဘဏ္ဍနာဒိပိ ဥပ္ပန္နဝိဝါဒါဓိကရဏာနံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ အဓိကရဏဇာတာနံ ဘိက္ခူနံ ဗဟူပကာရော ဟောတိ။ ဝိ၊၅။၃၃၃။

အဓိကရဏညအာဂီယ (တိ) [အဓိကရဏ+အညဘာဂိယ] အဓိကရုဏ်းဟူသော တပါးသောအဖို့ရှိသော၊ အညဘာဂိယဿ အဓိကရဏဿာတိ အာပတ္တညဘာဂိယံ ဝါ ဟောတိ အဓိကရဏညဘာဂိယံ ဝါ။ ဝိ၊၁။၂၅၇။

အဓိကရဏဏ္ဍ (ပု) [အဓိကရဏ+အဏ္ဍ] တည်ရာဟူသော အနက်၊ ‘ဋ္ဌ’ဟုပေးရသော အာဓာရအနက်။ အဘိဓမ္မေ ဣတော အညော သုတ္တပဒေသု စ အဓိကရဏဏ္ဍော ဘာဝေနဘာဝလက္ခဏဏ္ဍော စ သမ္ဘဝတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၈၀။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၃၃-၄။ မဋ္ဌ၊၁။၁၀။ အံဋ္ဌ၊၁။၁၀။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ခုဒ္ဒကာ:ဋ္ဌ။၉၀။ ဥဒါနဋ္ဌ။၂၀။ အဓိကရဏဏ္ဍောတိ အာဓာရဏ္ဍော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၉၉။ အဓိကရဏဏ္ဍော အာဓာရဏ္ဍော။ ဒီဋီ၊၁။၄၆။ မဋီ၊၁။၃၆။ အံဋီ၊၁။၃၅။ သံဋီ၊၁။၃၂။

အဓိကရဏနိရောဓ (ပု) [အဓိကရဏ+နိရောဓ] အဓိကရုဏ်း–ချုပ်–ငြိမ်း–ခြင်း။ အဓိကရဏနိရောဓံ ဇာနာတိ။ ဝိ၊၄။၂၂၃။ အံ၊၃။၃၁၂။ အဓိကရဏနိရောဓံ န ဇာနာတိ။ ဝိ၊၅။၂၃၂။ အဓိကရဏနိရောဓံ န ဇာနာတီတိ မေမူန ဝိနယေန သတ္တဿာသနေန မူလာမူလံ ဂန္တွာ ဝိနိစ္ဆယသမထံ ပါပေတုံ န သက္ကောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။ အဓိကရဏနိရောဓန္တိ အဓိကရဏာနံ ဝူပသမံ။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။

အဓိကရဏနိရောဓဂါမိ (တိ) [အဓိကရဏနိရောဓ+ဂမု+ဏီ၊ ထိ၌ အဓိကရဏနိရောဓဂါမိနီ] အဓိကရုဏ်း–ချုပ်–ငြိမ်း–ခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ အဓိကရဏနိရောဓဂါမိနိံ ပဋိပဒံ ဇာနာတိ။ အံ၊၃။၃၁၂။ အဓိကရဏနိရောဓဂါမိနိံ ပဋိပဒန္တိ သတ္တဝိဓအဓိကရဏသမထံ။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။

အဓိကရဏနိရောဓဂါမိနီပဋိပဒါ (ထီ) [အဓိကရဏနိရောဓဂါမိနီ+ပဋိပဒါ] အဓိကရုဏ်း – ချုပ်– ငြိမ်း – ခြင်းသို့ ရောက်ကြောင်း ဖြစ်သော အကျင့်၊အဓိကရဏသမထခုနစ်ပါး။ အဓိကရဏနိရောဓဂါမိနီပဋိပဒံ ဇာနာတိ။ ဝိ၊၄။၂၂၃။ “ဣဒံ အဓိကရဏံ ဒွီဟိ, ဣဒံ တီဟိ, ဣဒံ တီဟိ, ဣဒံ စတူဟိ သမထေဟိ သမ္မတီ”တိ ဧဝံ သတ္တ သမထေ အဇာနန္တော ပန အဓိကရဏနိရောဓဂါမိနိပဋိပဒံ န ဇာနာတိ နာမ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၇၇။

အဓိကရဏပစ္စယ (ပု) [အဓိကရဏ+ပစ္စယ] အဓိကရုဏ်း တည်းဟူသော အကြောင်း။ ဝိဝါဒါဓိကရဏပစ္စယာ ကတိ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ? ဝိဝါဒါဓိကရဏပစ္စယာ ဒွေ အာပတ္တိယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊၅။၁၇၉။

အဓိကရဏပစ္စယဝါရ (ပု) [အဓိကရဏပစ္စယ+ဝါရ] အဓိကရဏပစ္စယကိုပြဆိုသော–အလှည့်–ဝါရ။ ဝိ၊၅။၁၇၉၊၁၈၀-၂။

အဓိကရဏပစ္စယာပတ္တိ (ထီ) [အဓိကရဏပစ္စယ+အာပတ္တိ] အဓိကရုဏ်း ဟူသော အကြောင်းကြောင့် အာပတ်သင့်ခြင်း။ ဝိ၊၅။၂၆၇။

အဓိကရဏပုစ္ဆာ (ထီ) [အဓိကရဏ+ပုစ္ဆာ] အဓိကရုဏ်းကို –မေးသောပုစ္ဆာ–မေးခြင်း။

အဓိကရဏပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇန (န၊ထီ) [အဓိကရဏ + ပုစ္ဆာ + ဝိဿဇ္ဇန] အဓိကရုဏ်းကို မေးသော ပုစ္ဆာ၏အဖြေ။ အဓိကရဏပုစ္ဆာဝိဿဇ္ဇနေ။ ဝိ႒၊ ၄။၁၉၉။

အဓိကရဏဘူတ (တိ) [အဓိကရဏ + ဘူတ] တည်ရာ (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ ယမှို ကျွမ်တိ (အဘိ၊ ၈။ ၅၇၇) ယမှို အဓိကရဏဘူတေ ကျွမ်။ အဘိ႒၊၁။၃၄၇။

အဓိကရဏဘေဒ (ပု) [အဓိကရဏ+ဘေဒ] အဓိကရုဏ်း အပြား။ ဝိ၅။ ၂၆၄-၅။ အဓိကရဏဘေဒေ ဣမေ ဒသ ဥက္ကောဋနာတိ...။ ဝိ႒၊၄။ ၁၉၄။

အဓိကရဏမူလ (န) [အဓိကရဏ+မူလ] အဓိကရုဏ်း၏အကြောင်းရင်း။ ဝိ၅။ ၂၆၆။

အဓိကရဏဝဂ္ဂ (ပု) [အဓိကရဏ + ဝဂ္ဂ] အဓိကရုဏ်းနှင့်ပတ်သက်၍ဟောသော ငါးခုမြောက် သုတ်ဖြင့် မှတ်အပ်သော ၁၀ – သုတ်တို့၏ – အပေါင်း–အစု။ အဓိကရဏဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၂-နိပါတ်၊ ၂-ဝဂ်။ အံ၊ ၁။၅၄-၅-၆၀။

အဓိကရဏဝါဒ (ပု) [အဓိကရဏ + ဝါဒ] အဓိကရုဏ်းကိုပြဆိုသော – အလှည့် – ဝါဒ။ "မေထုနံ ဓမ္မံ ပဋိသေဝန္တဿ အာပတ္တိယော တေနံ အဓိကရဏာနံ ကတမံ အဓိကရဏ"န္တိအာဒိပွဝတ္တေ အဓိကရဏဝါဒေ။ ဝိ႒၊၄။၁၄၀။

အဓိကရဏဝိနိစ္ဆယ (ပု) [အဓိကရဏ+ဝိနိစ္ဆယ] အဓိကရုဏ်းကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း။ သင်္ဃေနာ ဝုတ္တံ အဓိကရဏဝိနိစ္ဆယတ္တာယ သံဃသန္နိပါတော။ ဝိ႒၊၄။ ၂၀၅။

အဓိကရဏဝူပသမန (န) [အဓိကရဏ+ဝူပသမန] အဓိကရုဏ်းကို ငြိမ်းစေခြင်း။ အထ ခေါ တေ ဘိက္ခူ အသန္တုဋ္ဌာ သာဝတ္ထိံယာ သံဃဿ အဓိကရဏဝူပသမနေန။ ဝိ၄။ ၂၈။

အဓိကရဏဝူပသမဝဂ္ဂ (ပု) [အဓိကရဏဝူပသမ + ဝဂ္ဂ] အဓိကရုဏ်းငြိမ်းစေခြင်းကို ပြသော အကြောင်းအရာတို့၏– အပေါင်း– အစု၊ အဓိကရဏဝူပသမဝဂ်။ ဝိ၅။၃၄၆။ ဝိ႒၊၄။ ၂၂၂။

အဓိကရဏသင်္ဂဟ (ပု) [အဓိကရဏ + သင်္ဂဟ] အဓိကရုဏ်းဖြင့် သိမ်းကျုံးရေတွက်ခြင်း။ နဝ-သင်္ဂဟာ ... အဓိကရဏသင်္ဂဟော။ ဝိ၅။၃၈၇။

အဓိကရဏသမထ (ပု) [အဓိကရဏ + သမထ] အဓိကရုဏ်းကို ငြိမ်းစေတတ်သောတရား။ သတ္တ အဓိကရဏသမထာ။ ဝိ၂။ ၂၇၂။ ဒီ၃။ ၂၁၀။ သတ္တ ခေါ ပနိမေ အာနန္ဒ အဓိကရဏသမထာ။ မ၃။၃၅။ တေသ္မိံ အဓိကရဏံ သမေန္တိ ဝူပ-သမေန္တီတိ အဓိကရဏသမထာ။ ဝိ႒၊၁။၁၇၂။ အဓိကရဏာနိ သမေန္တိ ဝူပသမေန္တီတိ အဓိ-ကရဏသမထာ။ ဒီ႒၊၃။ ၂၂၃။ မ႒၊၄။ ၂၈။

အဓိကရဏသမုဋ္ဌာန (န) [အဓိကရဏ+သမုဋ္ဌာန] အဓိကရုဏ်းဖြစ်ကြောင်း။ အဓိကရဏသမုဋ္ဌာနံ န ဇာနာတိ။ ဝိ၅။၃၂၁၊ အဓိကရဏသမုဒယ-လည်းကြည့်။

အဓိကရဏသမုဒယ (ပု) [အဓိကရဏ+သမုဒယ] အဓိကရုဏ်းဖြစ်ကြောင်း။ အဓိကရဏသမုဒယံ ဇာနာတိ။ ဝိ၄။ ၂၂၃။ အဓိကရဏသမုဒယံ န ဇာနာတိ။ ဝိ၅။ ၂၃၂။ အံ၁။၃၁၂။ အဓိ-ကရဏသမုဒယော နာမ အဓိကရဏသမုဋ္ဌာနံ။ ဝိ႒၊၄။၁၇၆။ အဓိကရဏသမုဒယန္တိ ဝိဝါဒ-မူလာဒိကံ အဓိကရဏကာရဏံ။ အံ႒၊၃။၃၁၀။

အဓိကရဏသမုပ္ပါဒဝူပသမကုသလ (ပု) [အဓိက-ရဏသမုပ္ပါဒဝူပသမ + ကုသလ] အဓိကရုဏ်း – ဖြစ်ခြင်းကို ငြိမ်းစေခြင်း – ဖြစ်ကြောင်း–ငြိမ်းကြောင်း – ၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော၊သူ။ အဓိ-ကရဏသမုပ္ပါဒဝူပသမကုသလော ဟောတိ။ အံ၃။၁၁၂။

အဓိကရဏသမုပ္ပါဒဝူပသမနကုသလ (ပု) [အဓိ-ကရဏသမုပ္ပါဒဝူပသမန + ကုသလ]အဓိကရုဏ်း –ဖြစ်ခြင်းကိုငြိမ်းစေခြင်း – ဖြစ်ကြောင်း–ငြိမ်း ကြောင်း –၌ ကျွမ်းကျင်လိမ္မာသော၊သူ။ အဓိ-

ကရဏာသမုပ္ပါဒဋ္ဌပသာမနကုသလော ဟောတိ။ ဝိ၊၄။ ၂၂၃။

အဓိကရဏိက (တိ) [အဓိကရဏ+ဏိက] အဓိကရဏ်းကို ပြုတတ်သော၊ သူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အဓိကရဏိကော ဟောတိ။ အံ၊၃။၃၈၉။ အဓိကရဏိကော ဟောတိတိ အဓိကရဏကာရကော ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၅။

အဓိကရဏီ (ထီ) [အဓိ + ကရ + ယု + ဤ။ အဓိကရောတိ ယဿံ အဓိကရဏီ၊ ယု၊ နဒါဒီ။ ဓာန်ဋီ။၅၂၇။] ပေ၊ ထုဖြင့်ထုနက်ရာ၌ အောက်ခံ သံတုံး။ အဓိကရဏီ ဥက္ကံပါပေတွာ အဓိကရဏိယာ ဟေဋ္ဌာ ဥဒကပါတိံ ဌပါပေတွာ...။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၈။ အဓိကရဏိယံ ဌပေတွာ မုဋ္ဌိကာယ ပဟာရမတ္တံ ဒိန္နတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၇။

အဓိကရဏိယ (တိ) [အဓိ + ကရ + အနီယ] ငြိမ်းစေအပ်သော။

အဓိကရဏိယတာ (ထီ) [အဓိကရဏိယ + တာ] လွန်စွာပြုအပ် – ငြိမ်းစေအပ် –သည်၏ အဖြစ်။ သမထေဟိ ဝ အဓိကရဏိယတာ အဓိကရဏာနံ့ ဧဝမာဒိနာ နယေန အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၄၀။ သမထေဟိ သမေတဗ္ဗတာယ အဓိကရဏာနံ့ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၇၇။

အဓိကရဏိယဘာဝ (ပု) [အဓိကရဏိယ+ဘာဝ] လွန်စွာပြုအပ် – ငြိမ်းစေအပ်–သည်၏ အဖြစ်။ အဓိကရဏ-ကြည့်။

အဓိကရဏူပသမ (ပု) [အဓိကရဏ + ဥပသမ] တည်ရာ – အရပ် – ဌာနနှင့် တင်စား ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ အဓိကရဏူပစာ၊ ဌာနျူပစာ။ ယတ္ထ စိတ္တရာသာ၊ တံ ဌာနံ အဓိကရဏူပစာရေန "စိတ္တရာသာ"တွေဝ ဝုစ္စတိတိ ကတွာ ထံ စိတ္တာသံ ပယိရုပါသတိတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ပဋိရ။ ၄၉၄။

အဓိကရူပ (တိ) [အဓိက + ရူပ]ထူးကဲ–မြင့်မြတ်–သော ရုပ်အသွင်–ကိုယ်အင်္ဂါ–ရှိသော၊ သူ။ အဘိရူပေါတိ အညေဟိ မနုဿေဟိ အဘိရူပေါ အဓိကရူပေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ အဓိကရူပေါတိ ဝိသိဋ္ဌရူပေါ ဥတ္တမသရီရော။ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၃၁၅။ မ၊ဋီ၊၃။၁၉၀။

အဓိကရောတိ (ကြိ) [အဓိ + ကရ + ဩ + တိ]လွန်စွာပြု၏၊ ခန့်ထား၏၊ လွှမ်းမိုး၏။ အဓိကရောတိတိ အဓိကရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ အဓိကတ, အဓိကာရ-တို့လည်းကြည့်။

အဓိကလာဘ (ပု) [အဓိက + လာဘ] အပို အလွန်ဖြစ်သော လာဘ်၊ ပိုလွန်သော လာဘ်။ အတိရေကလာဘ-ကြည့်။

အဓိကဝေန (နပ) [အဓိက + ဝေန] အပို–အလွန်–ဖြစ်သောသဒ္ဒါ၊ အမည်တမျိုး။ အဓိဝေန (ဃ) အနက်ကြည့်။

အဓိကသတသဟဿ (နပ) [အဓိက + သတ-သဟဿ] တသိန်းထက်အလွန်၊ တသိန်းမက၊ တသိန်းကျော်။ ဣဒံ မေ ဘန္တေ ဓနနှမလာ၊ အဂ္ဃတိ အဓိကသတသဟဿံ။ ထေ၊ ၂။၄၃။

အဓိကာတဗ္ဗ (တိ) [အဓိ + ကရ + တဗ္ဗ] လွန်စွာ ပြုအပ် – ငြိမ်းစေအပ်–သော။ အဓိကရဏ-ကြည့်။

အဓိကာရ (ပု) [အဓိ + ကရ + ဏ] (၁) လွန်စွာ ပြုအပ်သောအမှု၊ ပြုဘူးသောကျေးဇူး၊ အရိုအသေပြု–ပူဇော် – ခြင်း။ အဟံ ခေါ ဘန္တေ တဿ မြာဟ္မဏဿ အဓိကာရံ သရာမိ။ ဝိ၊၃။ ၇၀။ အဓိကာရန္တိ အဓိကိရိယံ၊ သက္ကာရန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၂၃၄။ အဓိကာရန္တိ ဥပကာရံ။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၀၄။ အဓိကာရံ မေ ဒေဝေါ သရတု။ ဝိ၊၃။၃၈၃၊၃၈၉။ အဓိကာရံ မေ ဒေဝေါ သရတူတိ ကတဿ ဥပကာရံ မေ ဒေဝေါ သရတူတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၈။ (၂)လွန်လွန်ကဲကဲ–ထူးထူး ခြားခြား – ပြုလုပ်ခြင်း။ အသက်စသည်ကို – စွန့်လှူခြင်း – ပူဇော်ခြင်း၊ လွန်ကဲသော – ကောင်းမှုကုသိုလ်– ပါရမီ အဆောက် အဦ။ ဣမိနာ မေ အဓိ-

ကာရေန၊ ကတေန ပုရိသတ္တာမ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၁၁။ အဓိကာရေနာတိ အဓိဝိသိဋ္ဌေန ကာရေန၊ ဗုဒ္ဓဿ မမ ဇီဝိတံ ပရိစ္စဇိတွာ ကလလပိဋ္ဌေ သယနေနာဓိကာရေနာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၁၅။ အဓိကိစ္စံ အဓိဋ္ဌာနံ၊ အဓိအတ္တံ ဝိဘာသတိ။ သေဋ္ဌဇေဋ္ဌကဘာဝေန၊ အဓိကာရော ဝိဓီယတေ။ အပါဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဂုဏသမ္ပတ္တိ၊ အဓိကာရော စ ဆန္ဒတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၈၁။ အဓိကာရောတိ ဂုဏသမ္ပန္နေနာပိ ယေန အတ္တနော ဇီဝိတံ ဗုဒ္ဓါနံ ပရိစ္စတ္တံ ဟောတိ၊ တဿ ဣမိနာ အဓိကာရေန သမ္ပန္နဿေဝ သမိဇ္ဈတိ၊ န ဣတရဿ။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၁၆။ အဓိကာရောတိ အဓိကကာရော၊ ပရိစ္စာဂေါတိ အတ္ထော။ ဇီဝိတာဒိပရိစ္စာဂဥ္စ ကတွာ ပဏိဓာနတော ယေဝ ဣဇ္ဈတိ၊ နော ဣတရဿ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၅၇။ အဓိကာရောတိ အဓိကော ဥပကာရော...။ စရိယာ ဋ္ဌ။၂၇၅။ အဓိကာရောတိ ဗုဒ္ဓါနံ သက္ကာရကရဏံ။ မူလဋီ၊၁။၂၆။ အဓိကာရံ ကတ္တုကာမော၊ ဗုဒ္ဓသေဋ္ဌဿ သာသနေ။ အပ၊ ၁။၂၅၅။ အဓိကာရံ ကတ္တုကာမောတိ အဓိကကိရိယံ ပူဇာသက္ကာရံ ကတ္တုကာမော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ ယထာ သကေန ထာမေန၊ ပူဇကောဓေတ္တ အနုတ္တရေ။ အဓိကာရံ ကရေယျာထ၊ ပဿယိဿထ နိဗ္ဗုတိံ။ အပ၊၁။၈၄။ ဗုဒ္ဓေ လောကေ သမုပ္ပန္နေ၊ အဓိကာရော စ နတ္ထိ မေ။ အပ၊၁။၃၁၁။ ဒုက္ကရံ အဓိကာရံ ဟိ၊ ဗုဒ္ဓါနုစ္ဆဝိကံ မယာ။ အပ၊၁။၃၅၅။ ကတာဓိကာရ-လည်းကြည့်။ (၃) အမှုကိစ္စ။ ကောစိဒေဝ ပုရိသော ရညော အဓိကာရံ ကရေယျ။ မိလိန္ဒ။ ၄၈။ (၄) ပူဇော်ခြင်း။ တဿ ကတော အဓိကာရော၊ အဝဋ္ဋော ဘဝတိ သဗ္ဗလော။ မိလိန္ဒ။ ၁၀၃။ (၅) မှတည်-ခေါင်းတည်-စကား၊ ရှေ့နောက်လိုက်သောစကား။ ပူဇာတိ အဓိကာရော၊ တသ္မာ ယာကာစိ ပေဋ္ဌသာ ပူဇာ ဝတ္တိနော ပူဇာတိ စေ ယောဇေတဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၈။ ယန္တိ ဣမဿ ဂါထာပဒဿ အာဒိတော ဝုတ္တမေဝ ကရဏီယန္တိ အဓိကာရတော အနုဝတ္တတိ။ ခုဒ္ဒကပါဋ္ဌ၊၂၀၃။ ပုစ္ဆာဝါတိ အဓိကာရော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ (သုတ္တနိ။ ၂၀၉-ကြည့်။) (၆) အကြောင်းအရာ။ အဓိကာရဝသေန အထာတိ ဣမိနာ ဝိမုတ္တိသုခပဋိသံဝေဒနတော အညံ အဓိကာရံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန ဋ္ဌ၊၃၄။ အထ, အဓိကာရန္တရ-တို့လည်းကြည့်။

အဓိကာရကတ (တိ) [အဓိကာရ+ကတ] ပြုအပ်ဘူးသောကျေးဇူးရှိသော၊ကျေးဇူးပြုခဲ့ဘူးသော၊သူ။ အဓိကာရကတော ဗလီ။ ဇာ၊၂။၂၇၄။ ယော စ တေ ဗလီ ဟုတွာ အဓိကာရကတော ပုဗ္ဗေ ကတူပကာရော ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၄၅။ ကတူပကာရ, ဥပကာရ-တို့လည်းကြည့်။

အဓိကာရကမ္မ (နပ) [အဓိကာရ+ကမ္မ] လွန်ကဲသောကောင်းမှုကုသိုလ်ကံ၊လွန်ကဲသော ကောင်းမှုကုသိုလ်ကို ပြုခြင်းအမှု။ ဘန္တေ အဟံ ဣမိနာ အဓိကာရကမ္မေန အညံ သမ္ပတ္တိံ န ပတ္ထေမိ...။ ထေရဂါ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉။ တံ ဌာနန္တရံ ပတ္ထေတွာ တဒနုရူပံ အဓိကာရကမ္မံ ကတွာ ....။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၀။

အဓိကာရဂုဏ (ပု) [အဓိကာရ+ဂုဏ] လွန်ကဲသော ကောင်းမှုကုသိုလ်၏-ဂုဏ်-ကျေးဇူး-အစွမ်း။ တဿ သဒ္ဓါယ စ မေ ဝီရိယံ အဓိကာရဂုဏေန စ။ ပရိသာ မဟတီ ဟောတု။ အပ၊၂။ ၁၃၄။

အဓိကာရန္တရ (နပ) [အဓိကာရ + အန္တရ] အကြောင်းအရာတပါး၊ အခြားအကြောင်းအရာတခု။ ခေါတိ အဓိကာရန္တရနိဒဿနတ္ထေ နိပါတော။ ခုဒ္ဒကပါဋ္ဌ၊၉၆။ ခေါ ပနာတိ ဣဒံ ပနေတ္ထ နိပါတဒွယံ ပဒပူရဏမတ္တံ၊ အဓိကာရန္တရဒဿနတ္ထံ ဝါတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၄။ အထာတိ အဓိကာရန္တရပရိဒဿနတ္ထေ နိပါတပဒံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

အဓိကာရသမ္ပတ္တိ (ဣတ္ထိ) [အဓိကာရ+သမ္ပတ္တိ] လွန်ကဲသော ကောင်းမှု ကုသိုလ်-အဓိကာရ-၏

ပြုည့်စုံခြင်း။ တဿ စ သတိ အဓိကာရသမ္ဘတ္တိယံ ဗုဒ္ဓါနံ သမ္မုခီဘာဝေကုရှိဓယံမရိက္ခာရလာဘာယ သံဝတ္တတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၁။

အဓိကာရိက (တိ) [အဓိကာရ+ဣက] ပိုင်ဆိုင်ခြင်းရှိသော။ အဓိရကာလာဓိကာရိက·ကြည့်။

အဓိကိစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+ကရ+တွာ] (၁) အဦးပြု၍၊ စွဲ၍။ စက္ခာဒိပဋ္ဌိမိ အတ္တဘာဝံ အဓိ ကိစ္စ ပဝတ္တတ္တာ အဇ္ဈတ္တိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၈၁။ အဓိကတွာ·လည်းကြည့်။ (၂) ရည်ရွယ်၍၊ ရည်စူး၍။ တံ အဓိကိစ္စ ဝါဟိယတိ, အဘိမုခံ ဝါ ဝါဟိယတိတိ အဓိဝါဟနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄၊ တံ နိဗ္ဗာနံ အဓိကိစ္စ ဥဒ္ဒိဿ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။

အဓိကိရိယ(န၊ထီ) [အဓိ+ကိရိယ]လွန်စွာ ပြုအပ်သော အမှု၊ အရှိအသေပြုခြင်း၊ ပူဇော်ခြင်း။ အဓိကာရ(၁) အနက်ကြည့်။

အဓိကုဋ္ဋန (န၊ဘိ) [အဓိ+ကုဋ္ဋ+ယု။ဓာန်၊၅၂၁-၌ အဓိကောဋ္ဋနံ-ဟုရှိသည်။ ကုဋ္ဋ ဆေဒနေ၊ အဓိကောဋ္ဋေန္တိ ယသ္မိံ အဓိကောဋ္ဋနံ။ဓာန် ဋီ၊၅၂၁။] (၁) (န) ခုတ်—စဉ်း—ခြင်း၊ ခုတ်—စဉ်း—ထက်သော။ (၂) (ထီ) ခုတ်ရာ—စဉ်းရာ—ကြေမွပျက်စီးရာ—ဌာန၊ စဉ်းတီတုံး၊ သားစဉ်းတုံး။ သတ္တိသူလူပမာ ကာမာ၊ ခန္ဓာသံ အဓိကုဋ္ဋနာ။ သံ၊၁။၁၂၉။ ထေရီ။၃၀၆၊၃၉၅၊၄၀၅။ အပ၊၂။၂၃၅။ ခန္ဓာသံ အဓိကုဋ္ဋနာတိ ခန္ဓာ တေသံ အဓိကုဋ္ဋနဘဏ္ဍိကာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ အဓိကုဋ္ဋနဘဏ္ဍိကာတိ အာဃာတနယဋ္ဌိကာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၂၃။ အာသန္တိ တေသံ။ အဓိကုဋ္ဋနာတိ ဆိန္ဒနာဓိဋ္ဌာနာ၊ အစ္စာဓါနဋ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ ယတော ခန္ဓေ အစ္စာဓါယ သတ္တာ ကာမဟေတု ဆေဒနဘေဒနံ ပါပုဏန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၆၇။ အသိသူနာ,သူနာ-တို့လည်းကြည့်။

အဓိကုဋ္ဋနဋ္ဌ (ပု) [အဓိကုဋ္ဋန+အတ္ထ] အလှန်—တည်ရာပြု၍—ခုတ်စဉ်းတတ်သော—ခုတ်စဉ်းရာဟူသော—အနက်သဘော။ အသိသူနူပမာ ကာမာ အဓိကုဋ္ဋနဋ္ဌေန။ မဟာနိ၊၅။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅။ အဓိကုဋ္ဋနဋ္ဌေနာပိ အဓိကရဏံ ကတွာ ကုဋ္ဋနဋ္ဌေန ဆိန္ဒနဋ္ဌေန။ ဝဇီရ။၃၃၄။ အဓိကုဋ္ဋနဋ္ဌေနာတိ အတ္တဝိယ ကုဋ္ဋနဋ္ဌေန။ ဝိမတိ၊၂။၄၇။ ဆေဒနဘေဒနာဒိအဓိကာရဏဘာဝေန ဥဂ္ဃဋ္ဋနသဒိသတာယ အဓိကုဋ္ဋနဋ္ဌေန။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၀။ (သာရတ္ထ၊၃။၈၈။မ၊ဋီ၊၂။၈၄-တို့လည်းကြည့်။)

အဓိကုဋ္ဋနဘဏ္ဍိကာ (ထီ) [အဓိကုဋ္ဋန+ဘဏ္ဍိကာ] စဉ်းတီတုံး အသုံးအဆောင်။ အဓိကုဋ္ဋန·ကြည့်။

အဓိကုသလ (ပု၊န) [အဓိ+ကုသလ] လွန်မြတ်သောကုသိုလ်။ (က) သဗ္ဗညုတဉာဏ်ကိုရခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောကုသိုလ်။ အညတရညတရေသု စ အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု။ ဒီ၊၃။၁၁၉၊ ၁၃၇။ အဓိကုသလေသူတိ ဧတ္ထ...သဗ္ဗညုတဉာဏပ္ပဋိလာဘပစ္စယာ ပန ကုသလာ ဣဓ "အဓိကုသလာ"တိ အဓိပ္ပေတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၃။ (ခ) သမထဝိပဿနာတရား။ ပရေသု ဝါ သေနာသနေသု အညတရညတရေသု ဝါ အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု အာရတိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉။ အဓိကုသလေသူတိ သမထဝိပဿနာဓမ္မေသု။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ အံ၊ဋီ၊၁။၇၇။ (ဝိမတိ၊၁။၁၀၃·လည်းကြည့်)။

အဓိကုသလဓမ္မ (ပု) [အဓိကုသလ+ဓမ္မ] လွန်မြတ်သော ကုသိုလ်တရား၊ သမထ, ဝိပဿနာတရား။ အဓိကုသလဓမ္မေသူတိ သမထဝိပဿနာဓမ္မေသု ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၂၈။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၁၁·၌ကား အဓိကုသလေသု ဓမ္မေသု-ဟု ပါဠိပြင် ရှိသည်)။

အဓိကောဋ္ဋန (န) [အဓိ+ကုဋ္ဋ+ယု။ ကုဋ္ဋ ဆေဒနေ၊ အဓိကောဋ္ဋေန္တိ ယသ္မိံ အဓိကောဋ္ဋနံ။ ဓာန် ဋီ၊၅၂၁။] စဉ်းတီတုံး။ သူနာ တု အဓိကောဋ္ဋနံ။ ဓာန်၊၅၂၁။အဓိကုဋ္ဋနလည်း·ကြည့်။

အဓိကောပိတ (တိ)[အဓိ+ကုပ+ဏေ+တ]လွန်စွာ အမျက် ထွက်စေအပ်သော။ သုဗာဠှမဓိကောပိတံ။ဇာ၊၂။၃။ သုဋ္ဌု ဗာဠှံ အဓိကောပိတံ ကုဒ္ဓသိတံ ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၂၄။

အစိဂစ္ဆတိ (ကြိ) [အစိ+ဂမု+အ+တိ] (၁) ရောက်၏၊ ရ၏၊သိ၏၊ မှက်မှောက်ပြု၏။ ယော ပဌမံ အမတံ အစိဂစ္ဆတိ။ ဓိ၃။၅၀။ ဒုက္ခံ သော အစိဂစ္ဆတိ။ ဣတိဝုတ်။၂၁၁။ အစိဂစ္ဆတိ ပါပ-ကာတိ။ ဣတိဝုတ်၄။၉၆။ ဝိသေသံ အစိဂစ္ဆန္တိ။ ဒီ၁။ ၂၁၈။ နိဗ္ဗုတိံ နာစိဂစ္ဆာမိ။ ပေထ။၁၃၁။ အတ္တာနံ အစိဂစ္ဆ ဥဒ္ဒိရိ။ ထေရီ၊၃၈၅။ ဥဒ္ဒိရိ ထဝအတ္တာနမေဝ တာဝ ပုဗ္ဗသု ယာထ ဝေတော ဇာနာဘိ။ ထေရီ၄။၅၆။ အစိဂစ္ဆေ ပဝံ သန္တံ။ ဓမ္မ။၆၈။ အစိဂစ္ဆေယျ သောဘမနသံ။ ဒီ၁။၆၈။ ဓနံ့နသဋ္ဌိကံ အစိဂစ္ဆေယျ...။ အံ၊၂။ ၂၀၇။ အစိဂစ္ဆေယျာတိ လဘေယျ။ အံ၄၃၁၇၀။ အစိဂစ္ဆေယျ သုခံ နိရာမိသံ။ ထေရ။ ၂၃၈။ အစိဂစ္ဆေယျ သမ္ပာဂစ္ဆေယျ။ ထေရ၄၁။၂၃၀။ ဓယံ ဝိရာဂံ အမတံ ပဏီတံ၊ ယဒဇ္ဈဂါ သကျမုနိ သမာဟိတော။ ခုဒ္ဒက။၅။ သုတ္တနိ။၃၁၂။ ယဒဇ္ဈဂါတိ ယံ အဇ္ဈဂါ ဝိန္ဒိ ပဋိလဘိ အတ္တနော ဉာဏဗလေန သစ္ဆိကာသိ။ ခုဒ္ဒက၊ ၄။ ၁၅၀။ သုတ္တနိ ၄၁၁။၂၈၀။ တဏှာနံ ခယမဇ္ဈဂါ။ ဓမ္မ။ ၃၆။ တဏှာနံ ခယသင်္ခါတံ အရဟတ္တံ အစိ-ဂတောသို့။ ဓမ္မ၄၊၂။၈၁။ သာဘံ...ဝိသေသ-မဇ္ဈဂါ။ ဝိမာန။၃၈။ (အဋ္ဌတန် ဣံ့အံ-ဝိဘတ် တို့ကို အာ-ပြု။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ၁၁၃၉၊ ၁၁၄၈-တို့လည်းကြည့်။)ဓာဝိ ° အဇ္ဈဂမာ မုနိ။ သံ၁။၁၆၇။ သဗ္ဗေတေ ဗျသနမဇ္ဈဂု၊ ဇာ၁။၁။ ၁၂။ သဗ္ဗေတေ ဗျသနမဇ္ဈဂူတိ တေပိ စ အနဝ-ဇေသသာ အညမညံ ဃာတယမာနာ ဗျသနံ အစိ-ဂစ္ဆိံသု ပဋိလဘိံသု။ ဇာ၄၁။၂၇၂။ သောဟံ ဝိသဋ္ဌိတော ပဗ္ဗဇ္ဇာ ပဌမံ ဖလမဇ္ဈဂံ။ အပ၁။၁။၂၇။ သော ဒေါ် အဟံ...နိဗ္ဗာနံ အဇ္ဈဂမံ မာ၁။၂၂၃။ အဇ္ဈဂမန္တိ အစိဂစ္ဆိံ ပဋိလဘိံ။ မဋ္ဌ၊၂။၇၉။ ဓာဝိ ° အဇ္ဈဂမံ အဟံ။ အပ၊၁။၅၃။ ရတိံ အဇ္ဈဂါ သမဇ္ဈဂါ အစိဂစ္ဆိံ။ မဟာနိ။ ၃၆၃။ မဟာပတိကာ အမတာမစိဂစ္ဆိံ ° ။ ထေရီ၊ ၄၀၃။ နိဗ္ဗာနံ အနုပ္ပတ္တာ။ ထေရီ၄၁။၁၈၆။ ဥဋ္ဌာယ ဝိသေသံ အစိဂဉ္ဆိံ။ ဥဒါန၊ ၄။၂၆၇။ ဒိပံ သော နဇ္ဈဂါဝိန္ဒိ။ ဇာ၁။၂။၅၅။ အတ္တနော ပတိဋ္ဌာနံ န အဇ္ဈဂါ ဝိန္ဒိ။ ဇာ၄၅။၂၇၁။ ဗျသနံ အစိဂစ္ဆိ °သု။ ဇာ၄၁။၁။၂၇၃။ ယေ တော ဓမ္မံ ဣစ္ဆညာယ၊ ဝိသေသံ အဇ္ဈဂံသု တေ။ ဒီ၊၂။၂၁၉။ အဇ္ဈဂံသု တေဘိ တေ ဒေဝပုတ္တာ အစိဂတာ။ ဒီ၄၊၂။ ၃၀၂။ ပစ္စေကဗောဓိမဇ္ဈဂမံသု ဓာဝိ ° ။ မ၁၃။ ၁၁၄ (ပစ္စေကဗောဓိမဇ္ဈဂမုံ သုဓာဝိ ° ။ သီ-သျာ-ဣ)။ အဇ္ဈဂမုံ အယသံ လောဟိ၊ တိပုသီသံ စ ဝါဏိဇာ။ ဇာ၁။၁။၇၃။ အစိဂမာ (အစိဂမှာ?) တမေ ဉာဏံ။ ဇာ၁။၂။၇၉။ အစိဂမိဿသိ ဥတ္တရိ-မနုဿဓမ္မံ။ ဝိ၃။၁၃။ အာဟဂရိဿာမိ သမာဟာ-ရိဿာမိ အစိဂစ္ဆိဿာမိ။ မဟာနိ။၅၁။ ဩတာရံ နာစိဂစ္ဆိဿံ၊ သမ္ဗုဒ္ဓဿ သတိမတော။ သုတ္တနိ။ ၃၄၃။ နာစိဂစ္ဆိဿန္တိ နာစိဂမိ ° ။ သုတ္တနိ၄၊၂။ ၁၂၁။ (အတိတ်အနက်၌ ဘဝိဿန္တိဝိဘတ် သက်။ နီတိ၊သုတ္တ။၉၃၈-လည်းကြည့်။) (၂)တိုးပွါး၏။ အဘိက္ကမန္တိ (သံ၄၊၂။၂၈၈)ကြည့်။အစိဂစ္ဆန္တိတိ ဝဍ္ဍန္တိ။ သံ၄၊၂။၂၄၆။

အစိဂဏှာတိ(ကြိ)[အစိ+ဂဟ+ဏှာ+တိ။အစိဂ္ဂ-ဏှာတိ-လည်း ရှိသည်။ "ယထာ 'ပဋိဂ္ဂဟေတွာ, ပဂ္ဂဏှေတွာ'တိအာဒီသု ဒွိတ္တံ ဘဝတိ၊ နေဝ ပဋိဂဏှာတိ, အနုဂဏှာတိ, ဝိပဂဏှာသံ ရဂ္ဂေ-ယျန္တိအာဒီသု အဒွိတ္တံ ဒွိတ္တံ ဘဝတိ" ဟူသော ရှင်းအလို ဂ-၌ ဒွေဘော်မလို။] လွှမ်းမိုး၏၊ ဖိနှိပ်၏၊ယူ၏၊ လွှမ်းမိုး၏၊ သာလွန်၏၊ လွန်၍တည်၏၊ ထူး—ကဲ—သာ—လွန်—၏။သော တတ္ထ အညေ ဒေဝေ ဒသဟိ ဌာနေဟိ အစိဂ္ဂ-ဏှာတိ။ဒီ၃။၁၉၉။အဓိဂ္ဂဏှာတိတိ အဓိဘဝတိ၊ အညေဟိ ဒေဝေဟိ အတိရေကံ လဘတိဟိ အတ္ထော။ ဒီ၄၃။၁၀၄။ အပ္ပမတ္တော ဥဘော အတ္ထေ၊ အစိဂ္ဂဏှာတိ ပဏ္ဍိတော။ သံ၁။၈၇။ (အံ၊၂။၄၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၆- တို့၌ ဒွေဘော်မဲ့ ပါဠ်ရှိသည်။)သော အနုံ အဒါယကံ ဒေဝဘူတော သမာနော ပဉ္စဟိ ဌာနေဟိ အစိဂဏှာတိ။ အံ၊၂။၂၇။ အစိဂဏှာတိတိ အစိဘဝိတွာ ဂဏှာတိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ အတိသေတိ။ အံ၄၃။ ၁၆။

မစ္ဆရီ အဓိဂဏှာတိ၊ ပဥ္စဌာနေဟိ ပဏ္ဍိတော။ အံ၊ ၂။ ၂၈။ ယာနိ ဧတာနိ သဗ္ဗာနိ၊ အဓိဂဏှာတိ ပဏ္ဍိတော။ ဇာ၊ ၂။ ၃။ အဓိဂဏှာတိ အဘိဘဝတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၂၈။ တေ အညေ ဒေဝေ ဒသဟိ ဌာနေဟိ အဓိဂဏှန္တိ ...။ သံ၊ ၂။ ၄၆၇။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၉။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၃၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀။ အဓိဂဏှန္တီတိ အဘိဘဝန္တိ အတိက္ကမိတွာ တိဋ္ဌန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၉။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၁၈၅။ အဓိဂဏှန္တီတိ အဘိဘဝန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၈၁။ အဓိဂဏှန္တီတိ အဓိဘဝန္တိ။ မ၊ဋီ၊ ၁။ ၂၃၈။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၃။ တတြ ဘိက္ခဝေ စတ္တာရော မဟာရာဇာနော...တာဝမဟာရာဇိကေ ဒေဝေ ဒသဟိ ဌာနေဟိ အဓိဂဏှန္တိ။ အံ၊ ၃။ ၇၃။ အဓိဂဏှန္တီတိ အဘိဘဝိတွာ ဂဏှန္တိ၊ ဝိသိဋ္ဌတရာ ဇေဋ္ဌကာ ဟောန္တီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၁။ တီဟိ ဘိက္ခဝေ ဌာနေဟိ ဥတ္တရကုရုကာ မနုဿာ ဒေဝေ စ တာဝတိံသေ အဓိဂဏှန္တိ ဇမ္ဗုဒီပကေ စ မနုဿေ။ အံ၊ ၃။ ၁၉၈။ အဓိဂဏှန္တီတိ အဓိဘဝန္တိ၊ အဓိကာ ဝိသိဋ္ဌာ ဇေဋ္ဌကာ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၃။

အဓိဂတ (တိ) [အဓိ + ဂမု + တ] ရောက်အပ်— ရအပ် — သိအပ် — မျက်မှောက်ပြုအပ်— သော။ ပဌမာ ဝိဇ္ဇာ အဓိဂတာ။ ဝိ၊ ၁။ ၅။ မ၊ ၁။ ၂၇။ အံ၊ ၃။ ၂၂။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၆၂။ အဓိဂတာ သန္တိကတာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊ ၂၉၉။ အဓိဂတော ခေါ မျာယံ ဓမ္မော။ ဝိ၊ ၃။ ၅။ ဒီ၊ ၂။ ၃၀။ မ၊ ၁။ ၂၂၄။ သံ၊ ၁။ ၁၃၀။ အဓိဂတောတိ ပဋိဝိဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၉။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၅၁။ အလမရိယဉာဏဒဿနဝိသေသော အဓိဂတော။ အံ၊ ၃။ ၃၂၅။ အဓိဂတောတိ ပဋိလဒ္ဓေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁၅။ ကိံ တေ အဓိဂတံ၊ ကိန္တိ တေ အဓိဂတံ၊ ကတ္ထ တေ အဓိဂတံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၀၇။ အဓိဂတာ ခေါ မေ ဝိပုလာ မာနုသကာ ဘောဂါ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၂၈။ အဓိဂတမိဒံ ဗဟူဟိ။ ထေရီ၊ ၄၃၄။ အဓိဂတံ ဉာတံ အတ္တနေဝ ပစ္စက္ခံ ကတံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊ ၂၉၈။ ဗဟူ မေ ဓိဂတာ ဘောဂါ။ အပ၊ ၁။ ၃၅၁။ အဓိဂတာ ပတ္တာ ပဋိလဒ္ဓါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၂။

အဓိဂတကာလ (ပု) [အဓိဂတ + ကာလ] ရောက်အပ်—ရအပ်—သိအပ်—သော—အချိန်—ကာလ။ သဗ္ဗေသံ ဟိ အတ္တနာ အဓိဂတကာလေ ပါကဋော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၈၂။

အဓိဂတဋ္ဌာန (န) [အဓိဂတ + ဌာန] ရအပ်သော သောတာပတ္တိမဂ်၏ အကြောင်း၊ ထိုက်ရခြင်းငှါ ကျင့်အပ်သော ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒါ။ သောတာပန္နော အတ္တနော အဓိဂတဋ္ဌာနံ အညဿ ကထေတွာ တံ သောတာပန္နံ ကရောန္တော သမ္မာ ဝိဟရတိ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၁။ အဓိဂတဋ္ဌာနန္တိ အဓိဂတဿ ကာရဏံ၊ တဒတ္ထံ ပုဗ္ဗဘာဂပဋိပဒန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၈၃။

အဓိဂတပဋိသမ္ဘိဒ (တိ) [အဓိဂတ + ပဋိသမ္ဘိဒါ] (၁) ရောက်အပ် — ရအပ် — သိအပ် — သော ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်ရှိသော၊သူ။ သော ဟိ ဘဂဝါ.... အဓိဂတပဋိသမ္ဘိဒေါ။ မဟာနိ၊ ၁၃၈။ ပဋိသံ၊ ၃၇၅။ အဓိဂတပဋိသမ္ဘိဒေါတိ ပဋိလဒ္ဓအဂ္ဂဝတ္တပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂၅၃။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၂။ (၂) ရောက်အပ် — ရအပ် — သိအပ် — သော ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်။

အဓိဂတပဋိသမ္ဘိဒပ္ပတ္တ (တိ) [အဓိဂတပဋိသမ္ဘိဒါ + ပတ္တ] ရောက်အပ် — ရအပ် — သိအပ် — သော ပဋိသမ္ဘိဒါဉာဏ်သို့ ရောက်သော၊သူ။ ပဘိန္နဉာဏော အဓိဂတပဋိသမ္ဘိဒပ္ပတ္တော စတုဝေသာရဇ္ဇပတ္တော။ စူဠနိ၊ ၁၇၅။

အဓိဂတဖလ (တိ) [အဓိဂတ + ဖလ] ရောက်အပ်—ရအပ်—သိအပ် — သော ဖိုလ်ရှိသော၊သူ။ ပတ္တိဝရိယာ စ အဓိဂတဖလာနံ။ ပဋိသံ၊ ၂၁၆၊ ၄၀၁။ အဓိဂတဖလာနန္တိ ပတ္တဖလကော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၁၄၀။

အဓိဂတမဂ္ဂ (ပု) [အဓိဂတ + မဂ္ဂ] (၁) ရောက်အပ်— ရအပ် — သိအပ် — မျက်မှောက်ပြုအပ် — သော မဂ်။ သဗ္ဗေသံ ဟိ အတ္တနာ အဓိဂတမဂ္ဂေန

ပဟီနကိလေသာ ပါကဋာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၈၇၂။
(တိ)(၂) ရောက်အပ်—ရအပ်—သိအပ်—မျက်မှောက် ပြုအပ်—ပြီးသော မဂ်ရှိသော၊ မဂ်ကို—ရပြီး—သိပြီး—မျက်မှောက်ပြုပြီး—သော၊သူ။ အဓိဂတမဂ္ဂေ သစ္စိကတနိရောဓေ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိပဇ္ဇမာနေ စတုသု အပါယေသု အပတမာနေ ဓာရေတီတိ ဓမ္မော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။

အဓိဂတမာန (ပု) [အဓိဂတ + မာန] ရ၏ဟု မှတ်ထင်ခြင်း၊ ဈာန်မဂ်ဖိုလ်ကို မရသေးပဲ ရ၏ဟု မှတ်ထင်ခြင်း။ အဓိမာန (၁) အနက်ကြည့်။

အဓိဂတရူပဒဿန (တိ) [အဓိဂတ + ရူပ + ဒဿန] ရအပ်သော ရုပ်—ပုံသဏ္ဌာန်—ကိုမြင်ခြင်းရှိသော၊ ရုပ်ပုံသဏ္ဌာန်ကို—တွေ့မြင်—ဖူးမျှော်—ဘူးသော၊သူ။ စဘုန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ အဓိဂတရူပဒဿနံ ကပ္ပါယုကံ ကာဠံ နာမ နာဂရာဇာနံ အာနယိတွာ...။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ အဓိဂတရူပဒဿနန္တိ ပဋိလဒ္ဓရူပဒဿနံ၊ အယံ ကိရ ကပ္ပါယုကတ္တာ စတုန္နံ ဗုဒ္ဓါနံ ရူပသမ္ပတ္တိံ ပစ္စက္ခတော အဒ္ဒက္ခိ။ သာရတ္ထ ၁။၁၂၄။

အဓိဂတဝန္တု (တိ) [အဓိ + ဂမု + တ + ဝန္တု] ရောက်ပြီး—ရပြီး—မျက်မှောက် ပြုပြီးသော၊ သူ။ တက္ကာကွယ့ယပဝန္နေတိ (ဝိမာန၊၁၀၀) တက္ကာကွယံ အရဟတ္တံ၊ နိဗ္ဗာနမေဝ ဝါ ဥပဂတော၊ အဓိဂတဝန္တေတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၂၇၆။

အဓိဂတဝိဇ္ဇ (တိ) [အဓိဂတ + ဝိဇ္ဇာ] ရအပ်ပြီးသော ဝိဇ္ဇာတရားရှိသော၊ ဝိဇ္ဇာတရားကို ရပြီးသော၊ သူ။ တဿ မေ (အထေဿ-အံ၊ဋ္ဌ) အဓိဂတဝိဇ္ဇဿ အဝိဇ္ဇာ ဝိဟတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။

အဓိဂတဝိသေသ (ပု) [အဓိဂတ + ဝိသေသ] ရအပ်ပြီးသော တရားထူး၊ ရအပ်ပြီးသော ဘာဝနာ အထူး။ အဓိဂတဝိသေသဿ ပဗ္ဗဇ္ဇတာယ ပဋိပတ္တိဒေသနော သတ္ထုရိ ပဋိပတ္တိယံ— ယဥ္စ နိဝရဏာနိ ပဟီယန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၈၄။ အဓိဂတဝိသေသဿာတိ ယထာဓိဂတဿ ဘာဝနာဝိသေသဿ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၂၁၁။

အဓိဂတသဒ္ဓိတာ (ထီ) [အဓိဂတသဒ္ဓိ + တာ] ရောက်၏—ရ၏—သိ၏—ဟု အမှတ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အနဓိဂတေ အဓိဂတသဒ္ဓိတာ။ အဘိ၊ဋီ၊၃၇၀။

အဓိဂတသဒ္ဓိ (တိ) [အဓိဂတ + သညာ + ဣ] ရောက်၏—ရ၏—သိ၏—ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အနဓိဂတေ အဓိဂတသဒ္ဓိနော။ ဝိ၊၁။ ၁၁၆။ အဓိမာန (၁) အနက်လည်းကြည့်။

အဓိဂန္တဗ္ဗ (တိ) [အဓိ + ဂမု + တဗ္ဗ] ရောက်အပ်—ရအပ်—သိအပ်—သော။ ဗုဒ္ဓေန ခေါ သုခံ အဓိဂန္တဗ္ဗံ။ မ၊၁။၁၃၁။ မ၊၂။၂၇၉။ နိဗ္ဗာနံ အဓိဂန္တဗ္ဗံ"ဣတိဝုတ်။၂၆။ပဋိပတ္တိယာ အဓိဂန္တဗ္ဗာ အနဓိဂတတ္တာ။ ပါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၃။

အဓိဂန္တု (ကြိယာဝိ) [အဓိ + ဂမု + တု] ရောက်ခြင်း—ရခြင်း—သိခြင်း—ငှါ။ အနဓိဂတံ ဝါ ဘောဂံ အဓိဂန္တုံ။ ဝိ၊၃။၁၂၀။ အံ၊၁။၁၁၃။ အနဓိဂတံ ဝါ ကုသလံ ဓမ္မံ အဓိဂန္တုံ။ အံ၊၂၊၃၇၆။

အဓိဂန္တုကာမ (တိ)[အဓိဂန္တုံ + ကမု + ဏ]ရောက်ခြင်း—ရခြင်း—သိခြင်း—ငှါ အလိုရှိသော၊သူ။ ရောက်လို—ရလို—သိလို—သော၊ သူ။ တံ သမ္မာသံ ဗုဒ္ဓိဘုကာမဿ...အဓိဂန္တုကာမဿ။ မဟာနိ၊၁၈၄။ အဓိဂန္တုကာမဿာတိ ...ပါပုဏိတုကာမဿ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ၊၄၀၃။

အဓိဂန္တုမန (တိ) [အဓိဂန္တုံ + မန] ရောက်ခြင်း—ရခြင်း—သိခြင်း—ငှါ စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ရောက်လို—ရလို—သိလို—သော၊သူ။ သဂ္ဂါဓိမနာတိ သဂ္ဂံ အဓိဂန္တုမနာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၂၈။

အဓိဂန္တွာ (ကြိယာဝိ) [အဓိ + ဂမု + တွာ] ရောက်၍၊ ရ၍၊ သိ၍။ ကုသလံ ဓမ္မံ အဓိဂန္တွာ န ပရသာ အာဒေယျ။ ဒီ၊၁။၂၁၄၊၂၁၈။ လဒ္ဓါတိ လဒ္ဓါ လဘိတွာ အဓိဂန္တွာ ဝိန္ဒိတွာ။ မဟာနိ၊၃၊၂၉၀။ အဓိဂန္တွာတိ သမ္ပာပုဏိတွာ၊ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၅၅။

အဓိဂမ (ပု) [အဓိ + ဂမု + အ] (၁)(က) ရောက်ခြင်း၊ ရခြင်း၊ သိခြင်း။ ပဌမဿ ဈာနဿ အဓိဂမာယ အန္တရာယိကော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၄၂။ ဉာယဿ အဓိဂမာယ။ ဒီ၊ ၂။ ၂၃၁။ မ၊ ၁။ ၇၀။ ဉာယဿ အဓိဂမာယာတိ ဉာယော ဝုစ္စတိ အရိယော အဋ္ဌင်္ဂိကော မဂ္ဂေါ၊ တဿ အဓိဂမာယ၊ ပတ္တိယာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၂။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၁။ ယောဂက္ခေမဿ အဓိဂမာယ။ မ၊ ၁။ ၁၄၉။ မ၊ ၂။ ၂၀။ အဓိဂမာယာတိ ပဋိလာဘာယ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၇၃။ (ခ) အရဟတ္တဖိုလ်ကို ရခြင်း။ အဓိဂမော နာမ အရဟတ္တပ္ပတ္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆။ (၂) ရောက်အပ် — ရအပ် — သိအပ် — မျက်မှောက်ပြုအပ် — သော တရား။ (အဓိဂမ-အရ ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါး၊ မဂ် ၄-ပါး၊ ဖိုလ် ၄-ပါး၊ ပဋိသမ္ဘိဒါ ၄-ပါး၊ ဝိဇ္ဇာ ၃-ပါး၊ အဘိညာဉ် ၆-ပါးတို့ကိုယူ။) အဓိဂမော နာမ သောတာပန္နတာ ဝါ သကဒါဂါမိတာ ဝါ အနာဂါမိတာ ဝါ အရဟတ္တံ ဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇။ အဓိဂမောတိ စတ္တာရော မဂ္ဂါ စတ္တာရိ ဖလာနိ စတဿော ပဋိသမ္ဘိဒါ တိဿော ဝိဇ္ဇာ ဆ အဘိညာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၇။ (မဟာဋီ။ ၁၈၀-၁။ ရှင်း၊ဋ္ဌ။ ၂၉၇-တို့လည်းကြည့်။)

အဓိဂမအန္တရဓာန (န) [အဓိဂမ+အန္တရဓာန] မဂ်ဖိုလ်တရား၏ကွယ်ခြင်း၊ ပဋိဝေဓသာသန၏ ကွယ်ခြင်း။ ပဉ္စ အန္တရဓာနာနိ နာမ အဓိဂမ-အန္တရဓာနံ ပဋိပတ္တိအန္တရဓာနံ ပရိယတ္တိအန္တရ-ဓာနံ လိင်္ဂအန္တရဓာနံ ဓာတုအန္တရဓာနန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၇။ အဓိဂမန္တရဓာန-လည်းကြည့်။

အဓိဂမအပ္ပိစ္ဆ (တိ) [အဓိဂမ + အပ္ပိစ္ဆ] မိမိ၏ မဂ်ဖိုလ်ရခြင်း၌ အလိုနည်းသော၊ မိမိ အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်ကို သူတပါးမသိစေလိုသော၊ သူ။ ယော ပန သောတာပန္နာဒီသု အညတရော ဟုတွာ သောတာပန္နာဒိဘာဝံ ဇာနာပေတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ အယံ အဓိဂမအပ္ပိစ္ဆော နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၉။ အဓိဂမပ္ပိစ္ဆ-လည်းကြည့်။

အဓိဂမကာရဏ (န) [အဓိဂမ + ကာရဏ] ရောက်ခြင်း — ရခြင်း — သိခြင်း — ၏ အကြောင်း။ အမတဿ နိဗ္ဗာနဿ ပဒံ အဓိဂမကာရဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၀၄။ အဓိဂမုပါယ,ပဒ-တို့လည်းကြည့်။

အဓိဂမဒဿန (န) [အဓိဂမ + ဒဿန] ရောက်အပ် — ရအပ် — သိအပ် — သော တရားကို မြင်ခြင်း။ ဝိဇ္ဇုတ္တယမေဝေတ္ထ တေသံ ဘိက္ခူနံ အဓိဂမ-ဒဿနဝသေန ဥဒ္ဒိဋ္ဌံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၆၄။

အဓိဂမန (န) [အဓိ + ဂမု + ယု] ရောက်ခြင်း၊ ရခြင်း၊ သိခြင်း။ အရိယမဂ္ဂါဓိဂမန-ကြည့်။

အဓိဂမနဋ္ဌ (ပု) [အဓိဂမန + အဋ္ဌ] ရောက်ခြင်း — ရခြင်း — သိခြင်း — အနက်သဘော၊ သဘော။ သမောဓာ-နဋ္ဌေန အဓိဂမနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။ ၂၆၁။ အဓိဂမ-နဋ္ဌေနာတိ ဝိန္ဒနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၆၇။

အဓိဂမနသဒ္ဒါ (ထီ) [အဓိဂမန + သဒ္ဒါ] မဂ်ဖိုလ်ကို ရခြင်းဖြင့် ရအပ်သော — ယုံကြည်မှု — သဒ္ဒါ။ အရိယာတို့၏ သဒ္ဒါတရား၊ သဒ္ဒါ ၄-မျိုးတွင် တမျိုး။ အရိယသာဝကာနံ ပဋိဝေဓေန အဓိဂ-တတ္တာ အဓိဂမနသဒ္ဒါ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၂။ အဓိဂမတော သမုဒါဂတတ္တာ အဂ္ဂမဂ္ဂဖလသမ္ပ-ယုတ္တာပိ အဓိဂမနသဒ္ဒါ နာမ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၂၄၇။ အဓိဂမသဒ္ဒါ-လည်းကြည့်။

အဓိဂမနိဒါန (န) [အဓိဂမ + နိဒါန] အဓိဂမ နိဒါန်း၊ ဒီပင်္ကရာဘုရားခြေတော်ရင်းမှစ၍ ဘုရား အဖြစ်ရောက်သည်တိုင် အဘိဓမ္မာကို သိခြင်းကို ပြတတ်သော နိဒါန်း၊ အဘိဓမ္မာ သိခြင်း၏ အကြောင်း၊ အဘိဓမ္မာ ဒေသနာတော်၏ နိဒါန်း နှစ်မျိုးတွင် တမျိုး။ အဓိဂမနိဒါနံ ဒီပင်္ကရဒသ-ဗလတော ပဋ္ဌာယ ယာဝ မဟာဗောဓိပလ္လင်္ကာ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂။ အဘိဓမ္မာဓိဂမဿ မူလံ အဓိဂမံ နိဒေတီတိ အဓိဂမနိဒါနံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၂၄။

အဓိဂမနိယ (တိ) [အဓိ+ဂမု+အနီယ] ရောက်အပ် — ရအပ် — သိအပ် — သော။ စတ္တာရိမာနိ

ဂဟပတိ သုခါနိ အဓိဂမနိယာနိ ဂိဟီနာ ကာမဘောဂိနာ။ အံ၊၁။၃၈၀-၁။ အဓိဂမ-နိယာနိတိ ပတ္တဗ္ဗာနိ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။ (ထေရီ၊ ဋ္ဌ။၂၉၈-လည်းကြည့်။)

အဓိဂမနိယတာ (ထီ) [အဓိဂမနိယ + တာ] ရောက်အပ်—ရအပ်—သိအပ်—သည်၏ အဖြစ်။ "ဗုဒ္ဓေ"န္တိ ဇာမိနာ .... နိဗ္ဗာနေသ ကိစ္စေန အဓိဂမနိယတံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၅၆။

အဓိဂမန္တရဓာန (န) [အဓိဂမ + အန္တရဓာန] မဂ်ဖိုလ်တရား၏ ကွယ်ခြင်း၊ ပဋိဝေဓသာသနာ၏ ကွယ်ခြင်း။ တီဏိမာနိ မဟာရာဇ သာသနန္တရဓာနာနိ။ ကတမာနိ တီဏိ ? အဓိဂမန္တရဓာနံ ပဋိပတ္တန္တရဓာနံ လိင်္ဂန္တရဓာနံ။ မိလိန္ဒ။၁၃၆။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၂-တို့လည်း ကြည့်။) အဓိဂမအန္တရဓာန-လည်း ကြည့်။

အဓိဂမပဋိဘာနဝန္တု (တိ) [အဓိဂမ+ပဋိဘာန+ဝန္တု] မဂ်ဖိုလ်စသော အဓိဂမတရား၌ ပဋိဘာန-ပဋိသမ္ဘိဒါ ဉာဏ်ရှိသော၊ သတိပဋ္ဌာန် စသည် ရပြီးသိပြီးသော မဂ်ဖိုလ်စသည်တို့ကို ထိုးထွင်း၍ သိပြီးသော သူ။ ကတမော အဓိဂမပဋိဘာနဝါ ? ဣဓေကစ္စဿ အဓိဂတာ ဟောန္တိ ....။ မဟာနိ။ ၁၈၀။ စူဠနိ။၂၂၅။ ယေန မဂ္ဂါဒယော ပဋိဝိဒ္ဓါ ဟောန္တိ သော အဓိဂမပဋိဘာနဝါ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၉။

အဓိဂမပုစ္ဆာ (ထီ) [အဓိဂမ + ပုစ္ဆာ] ရအပ်ပြီးသော ဈာန်စသည်ကို မေးခြင်း။ ကိံ တေ အဓိဂတန္တိ အဓိဂမပုစ္ဆာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ အဓိ-ဂမဿ ပုစ္ဆာ အဓိဂမပုစ္ဆာ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၃။ အဓိဂန္တဗ္ဗတော အဓိဂမသင်္ခါတဿ ဈာနာဒိ-နော ပုစ္ဆာ အဓိဂမပုစ္ဆာ။ ဝိမတိ၊၁။၂၄၂။

အဓိဂမပ္ပိစ္ဆ (တိ) [အဓိဂမ + အပ္ပိစ္ဆ] မိမိ၏ မဂ်ဖိုလ်ရခြင်း၌ အလိုနည်းသော၊ မိမိ အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်ကို သူတပါးမသိစေလိုသော၊သူ။ ယော ပန သောတာပန္နာဒိသု အညတရော

ဟုတွာ သဗြဟ္မစာရီနမ္ပိ အတ္တနော သောတာ-ပန္နာဒိဘာဝံ ဇာနာပေတုံ န ဣစ္ဆတိ၊ အယံ အဓိဂမပ္ပိစ္ဆော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၀၇။ အဓိဂမအပ္ပိစ္ဆ-လည်းကြည့်။

အဓိဂမပ္ပိစ္ဆတာ (ထီ) [အဓိဂမပ္ပိစ္ဆ + တာ] မိမိ၏ မဂ်ဖိုလ်ကိုရခြင်း၌ အလိုနည်းသည်၏အဖြစ်၊ မိမိ အရိယာပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်သည်ကို သူတပါး မသိစေလို ခြင်း။ အဓိဂမသမ္ပန္နေသု စ သတော "အဓိဂတော အယံ ကုသလံ ဓမ္မန္တိ မံ ပရေ ဇာနန္တူ" တိ အနိစ္ဆ-နတာ အဓိဂမပ္ပိစ္ဆတာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ အဓိ-ဂမအပ္ပိစ္ဆ-လည်းကြည့်။

အဓိဂမဗျတ္တိ (ထီ) [အဓိဂမ + ဗျတ္တိ] မဂ်ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ဟူသော အဓိဂမ၌—လိမ္မာကျွမ်းကျင်ခြင်း —ထင်ရှားပြတတ်သော ဉာဏ်ပညာ။ တတ္ထ ပဋိ-ပတ္တိယာ အဓိဂမဗျတ္တိတော သာတ္ထံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၁၁။ အဓိဂမဗျတ္တိတောတိ သစ္စပ္ပဋိဝေဓေန အဓိ-ဂမဝေယျတ္တိယသမ္ဘဝတော သာတ္ထံ....။ သာ-ရတ္ထ၊၁။၃၃၄။ အပိစ ပဋိပတ္တိယာ အဓိဂမဗျတ္တိ-တော သာတ္ထံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၂၈၈။ တာယ စ အာသယသုဒ္ဓိယာ အဓိဂမဗျတ္တိ ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၈၈။

အဓိဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိ (ထီ) [အဓိဂမဗျတ္တိ + သိဒ္ဓိ] မဂ်ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်ဟူသော အဓိဂမ၌—လိမ္မာကျွမ်းကျင်ခြင်း — ထင်ရှား ပြတတ်သော ဉာဏ်ပညာ — ၏ ပြီးခြင်း။ တာယ စ အာသယသုဒ္ဓိယာ အဓိဂမ-ဗျတ္တိသိဒ္ဓိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၇။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆။ အဓိဂမဗျတ္တိသိဒ္ဓိတိ ပဋိဝေဓသင်္ခါတ အဓိဂမ ဆောကာဘာဝသိဒ္ဓိ၊ အဓိဂမဗေတ္တတော ဟိ ပဋိဝိဒ္ဓတတ္တော ပဋိ-ဝေဓော "အဓိဂမော"တိ အဓိပ္ပေတောသု ဝုတ္တော၊ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၁၆၀။

အဓိဂမဝိပုလဝရသမ္ပတ္တိ (ထီ) [အဓိဂမ+ဝိပုလ+ဝရ+သမ္ပတ္တိ] ရအပ်သော ပြန့်ပြောများပြား သော မြတ်သောစည်းစိမ်စသည်နှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ ယာ စ လောကေ အဓိဂမဝိပုလဝရသမ္ပတ္တိယော၊

သဗ္ဗံ တံ ဘေရသာ ရတနာကြောသု သဗော-ဓာနေဘာပကတံ။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၂။

အဓိဂမသဒ္ဓမ္မ (ပု) [အဓိဂမ+သဒ္ဓမ္မ] ရအပ် — ရောက်အပ် — သိအပ် — သော ပဋိသမ္ဘိဒါ၊ အဘိညာဉ်၊ ဝိဇ္ဇာ၊ မဂ်၊ ဖိုလ်တရား၊ ပဋိဝေဓသဒ္ဓမ္မ။ အဓိဂမသဒ္ဓမ္မသာ ပဋိပတ္တိသဒ္ဓမ္မသာ ပရိယတ္တိသဒ္ဓမ္မသာတိ တိဝိဓဿာပိ သဒ္ဓမ္မဿ အန္တရ-ဓာနံ ဟောတိ။ ...တဒါ အဓိဂမသဒ္ဓမ္မော အန္တရ-ဟိတော နာမ ဘဝိဿတိ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၆-၇။

အဓိဂမသဒ္ဓမ္မပ္ပတိရူပက (န) [အဓိဂမသဒ္ဓမ္မ+ပတိရူပက] မဂ်ဖိုလ်တရားအတု၊ မဂ်ဖိုလ်မရသေးပဲလျက် မဂ်ဖိုလ်ရပြီဟု ထင်မှတ်စေတတ်သော ဩဘာသစသော ဝိပဿနာ ညစ်ညူးကြောင်းတရားဆယ်ပါး။ ဩဘာသော စေဝ ဉာဏော စ... ဣတိ ဝိပဿနာဉာဏဿ ဥပက္ကိလေသဓာတိ အဓိဂမသဒ္ဓမ္မပ္ပတိရူပကံ နာမ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၈၆။

အဓိဂမသဒ္ဓါ (ထီ) [အဓိဂမ + သဒ္ဓါ] မဂ်ဖိုလ်ကိုရခြင်းဖြင့် ရအပ်သော — ယုံကြည်မှု — သဒ္ဓါ။ အရိယာတို့၏ သဒ္ဓါတရား၊ သဒ္ဓါ ၄-မျိုးတွင် တမျိုး။ အဓိဂမသဒ္ဓါ အရိယပုဂ္ဂလာနံ (ဟောတိ)။ ဒီ၊ ဋ္ဌ ၂။ ၁၁၉။ အရိယသာဝကာနံ ပဋိ-ဝေဓေန အဓိဂတတ္တာ အဓိဂမသဒ္ဓါ နာမ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၅။ အံ၊ ဋ္ဌ ၃။ ၂၇။ သစ္စပဋိဝေဓတော အာဂတသဒ္ဓါ အဓိဂမ သဒ္ဓါ သုဒတ္တာဒီနံ ဝိယ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၂၈။ အဓိဂမတော သမ္ပဒါဂတတ္တာ အာဂမ-ဂုဏလသမ္ပယုတ္တာ စသိ အဓိဂမသဒ္ဓါ နာမ။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၃။ အဓိဂမနသဒ္ဓါ-လည်းကြည့်။

အဓိဂမသမ္ပဒါ (ထီ) [အဓိဂမ + သမ္ပဒါ] မဂ်ဖိုလ်တရားနှင့် ပြည့်စုံခြင်း။ သော ပဥ္စသု ဌာနေသု တေဒဂ္ဂေ ဌပန် ပတ္တော အာဂမသမ္ပဒါ အဓိဂမ-သမ္ပဒါ.... ဣမာဟိ သတ္တဟိ သမ္ပဒါဟိ သမန္နာ-ဂတော....။ ဇာ၊ ဋ္ဌ ၄၊ ၉၇။

အဓိဂမသမ္ပန္န (တိ) [အဓိဂမ + သမ္ပန္န] မဂ်ဖိုလ်တရားနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ။ အဓိဂမပ္ပတ္တ-ကြည့်။

အဓိဂမာယန (တိ) [အဓိ+ဂမု+ဏာပေ + ယု] ရောက် — ရ — စေတတ်သော၊ သူ။ အမတာဓိ-ဂမာယ ပဋိပတ္တိဒေသနတော, အမတပ္ပကာ-သနာယ ဝါ ဓမ္မဒေသနာယ အမတဿ အဓိဂ-မာယနတော အမတဿ ဒါတာ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၆။

အဓိဂမာဝဟ (တိ) [အဓိဂမ+အာဝဟ] ရောက် — ရ — ခြင်းငှါ ဆိုက်သော၊ ရောက် — ရ — ဆိုက်သော။ ... စတုတ္ထဿ အာဝဇ္ဇနာရမ္မဏာ သမ္ပါ-တဿ အရိယဝံသဿ အဓိဂမာဝဟတော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၅၇။

အဓိဂမိယာသိ (ကြိ) အဓိဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဓိဂမု(မ္မ)ပါယ (ပု) [အဓိဂမ+ဥပါယ] ရောက်ခြင်း — ရခြင်း — သိခြင်း — ၏ အကြောင်း၊ ရောက် — ရ — သိ — ရန် အကြောင်း။ ဣဒ္ဓိယာ ပါဒေါတိ ဣဒ္ဓိပါဒေါ၊ ပါဒေါတိ ပတိဋ္ဌာ၊ အဓိ-ဂမုပါယောတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၀။ အမတဿ ပဒံ အမတပဒံ၊ အမတဿ အဓိ-ဂမုပါယောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၆။ ဣဒ္ဓိယာ ပါဒေါ ပတိဋ္ဌာ အဓိဂမုပါယောတိ ဣဒ္ဓိပါဒေါ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၆။ မဂ္ဂေါတိ အဓိဂမ္မု-ပါယော ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂။

အဓိဂမု(မ္မု)ပါယဒီပန (န) [အဓိဂမုပါယ + ဒီပန] ရောက်ခြင်း — ရခြင်း — သိခြင်း — ၏ အကြောင်းကို ပြကြောင်းဖြစ်သော (ပြတတ်သော) စကား — ပြခြင်း။ "ဘယံ ဟ'မဿ ဟိ အနာဒူပဿာ"တိ ဣဒံ ယဿာဝုတ္တာယ ဝိမုတ္တိယာ အဓိဂမုပါယ-ဒီပနံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၃၂၉။

အဓိဂမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+ဂမု+တွာ] ရောက်၍၊ ရ၍၊ သိ၍။ ဓနေရာ စ ဝိညူ အဓိဂမ္မ ဘောဂေ။ သံ၊ ၁။ ၉၂။ နေက္ခမ္မေ အာနိသံသံ အဓိဂမ္မ တမော-ဝနေသယံ။ အံ၊ ၃။ ၂၃၄။ အဓိဂမ္မာတိ အဓိဂန္တွာ ပတ္တွာ သစ္ဆိကတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၇၃။ ယေ တေ ဝိဒ္ဓိစ္စ အဓိဂမ္မ ဘောဂေ။ ပေတ။ ၁၃၆။ ယေ

တေ… ဘောဂေ ဝိန္ဒိတွာ ပဋိလဘိတွာ။ ပေတ၊ ၄၊၅၅။ (ထေရ။ ၃၅၆။ ဇာ၊၁။၁၅၁၊၁၉၅၊ ၂၈၂-တို့ လည်းကြည့်။)

အဓိဂယှ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+ဂဟ+တွာ] လွှမ်းမိုး၍၊ သာလွန်၍။ အဓိဂယှ မနသိ ကရောတိတိ? အာမန္တာ။ အဘိ၊က၊၁၃၇။ သသိ အဓိဂ္ဂယှ ယထာ ဝိရောစတိ၊ နက္ခတ္တရူပါနိ တာရကာနံ။ ဝိမာန၊၊ ၂၀။ တာရကာဂဏံ အဓိဂ္ဂယှ အဘိဘဝိ- တွာ ဝိရောစတိ ဝိဘာတိ။ ဝိမာန၊၄၊၈၀။ တတောဝါဓိပတေယျေန၊ အဓိဂယှ ဝိရောစဟ်။ အပ၊ ၂၊၂၁၅။ အာရမ္မဏံ အဓိဂ္ဂယှ ဒဠှံ ဂဟေ- တွာ ပဝတ္တံ အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၂။

အဓိဂ္ဂဏှာတိ (ကြိ) အဓိဂဏှာတိ-ကြည့်။

အဓိဂ္ဂယှ (ကြိ၊ဝိ) အဓိဂယှ-ကြည့်။

အဓိဂ္ဂဟိတ (တိ) [အဓိ+ဂဟ+တ] လွှမ်းမိုး- သိမ်းကျုံး-နှိပ်နင်း-၍ ယူအပ်သော၊ ချိုး မြှောက်အပ်သော။ အဓိဂ္ဂဟိတာ တုဋ္ဌသာ။ အံ၊ ၁၊၃၃၅။ လက္ခဏဝတ်၊၂၆၅။ အဓိဂ္ဂဟိတာတိ သမ္ဗေ တေ တုဋ္ဌိတ္တသာ ဘိက္ခုနော အဓိဂ္ဂဟိတာ ဟောန္တိ အဇ္ဈောတ္ထဘာ၊ နပရိဗာဟိရာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊၂၇၆။ အဓိဂ္ဂဟိတာတိ သမ္ဗေ တေ တုဋ္ဌိတ္တသာ သန္တုဋ္ဌိတ္တေန ဘိက္ခုနာ အဓိဂ္ဂဟိတာ ပဋိဟကာ- ဓမ္မေ အဘိဘဝိတွာ ဂဟိတာ ဟောန္တိ အဇ္ဈတ္တ- ရဂတာ န ဗာဟိရဂတာတိ။ လက္ခဏဋီ၊၄၊၃၁၀။ ဒေဝါနမိန္ဒေန အဓိဂ္ဂဟိတာ။ ဇာ၊၁၊၁၃၉။ အဓိဂ္ဂဟိတာတိ ဒေဝိန္ဒေန သက္ကေန အနုဂ္ဂဟိတာ ဟုတွာ တသ္သာနုဘာဝေန သမဂ္ဂဝါသံ ဝသိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊၄၀၆။

အဓိဂ္ဂဟိတတ္တ (န) [အဓိဂ္ဂဟိတ+တ္တ] တက်ရောက် -လွှမ်းမိုး-၍ ယူအပ်သည်၏အဖြစ်၊ မြဲမြံစွာ ယူအပ်သည်၏အဖြစ်။ အာရမ္မဏသာ အဓိဂ္ဂဟိ- တတ္တာ စေ အပရာဘဂေ ဖောဋ္ဌေန္တ ဥပ္ပဇ္ဇိ- တော အာရမ္မဏာဓိဂ္ဂဟိတုပ္ပန္နန္တိ ဝုစ္စတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၁၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၈၅။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၈၅။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁၊၆၆။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၆၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊၃၃၀။ အဓိ- ဂ္ဂဟိတတ္တာတိ အဓယာနိသောမနသိကာရေန အဘိရူယှ ဂဟိတတ္တာ၊ ဒဠှံ ဂဟိတတ္တာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂၊၅၀၂။

အဓိဂ္ဂဟေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+ဂဟ+ဏာ+ တွာ] လွှမ်းမိုး-သိမ်းကျုံး-နှိပ်နင်း-၍။ မေတ္တာဃော တာနိ ဓေတောဝိမုတ္တိ အဓိဂ္ဂဟေ- တွာ ဘာသတေ စ တပတေ စ ဝိရောစတိ စ။ လက္ခဏဝတ်၊၂၀၈။ အဓိဂ္ဂဟေတွာတိ အဘိဘဝိ- တွာ။ ဋ္ဌ၊၄၊၁၆၂။ အဓိဂ္ဂယှ၊ အဓိဂယှ-ကြည့်။

အဓိစိတ္တ (န) [အဓိ+စရ+တ] လေ့လာအပ် သောအရာ၊ အလေ့အကျက်။ အဓိစိတ္တံ စေ ဝိပရာဝတ္တံ။ ဒီ၊၁၊၈၊ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၉၃၊၁၇၇။ မ၊၂၊၁၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂။ သံ၊၂၊၁၁။ မဟာနိ၊၁၃၄။ အဓိစိဏ္ဏံ တော ဝိပရာဝတ္တန္တိ ယံ တုယှံ ဒီဃရတ္တာစိဏ္ဏဝ- သေန သုပ္ပဂုဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၆၄။ အဓိစိဏ္ဏံ တေ ဝိပရာဝတ္တန္တိ ယံ တဝ အဓိစိဏ္ဏံ စိရကာလသေဝနဝသေန ပဂုဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၈၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၂၁။ အဓိစိဏ္ဏံ တော ဝိပရာဝတ္တန္တိ ယံ တုယှံ ဒီဃေန ကာလေန ပရိစိတံ သုပ္ပဂုဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၊၂၄၀။ အဓိစိဏ္ဏံ တော ဝိပရာဝတ္တန္တိ ယံ တံ အဓိစိဏ္ဏံ စိရကာလသေဝနဝသေန ပဂုဏံ၊ တံ မမ ဝါဒံ အာဂမ္မ နိဝတ္တံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၅၀။ အဓိစိဏ္ဏန္တိ အာဝိဏ္ဏံ။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊၈၇။ မ၊ဋီ၊၃၊၂၄၁။

အဓိစိတ္တ (န) [အဓိ+စိတ္တ] လွန်ကဲ-မြင့်မြတ်- သော-စိတ်-သမာဓိ-သမာဓိဘာဝနာ။ စိတ္တသီသေန ဟေတ္ထ သမာဓိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁၊၂၁၂။ အဓိစိတ္တန္တိ စိတ္တသီသေန နိဒ္ဒိဋ္ဌော အဓိကော သမာဓိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၇၃။ (မဂ်စိတ်၊ ဖိုလ်စိတ်၊ မဂ်သမာဓိ၊ ဖိုလ်သမာဓိ-တို့သာ မုချ အားဖြင့်အဓိစိတ္တမည်ကြသည်၊ သမာပတ် ၈-ပါး ကား ဥပစာအားဖြင့်သာ အဓိစိတ္တမည်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၁၉။ သာရတ္ထ၊၂၊၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၈၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃၊ ၂၁၂၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၁၄။ အံ၊ဋီ၊၂၊၁၈၆-တို့ ကြည့်။) (၁) (က) လောကုတ္တရာ-စိတ်-

သမာဓိ၊ မဂ်စိတ်၊ ဖိုလ်စိတ်၊ မဂ်သမာဓိ၊ ဖိုလ်သမာဓိ။ တထာပိ စ မဂ္ဂဖလစိတ္တမေဝ အဓိစိတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၉။ အပိစ သဗ္ဗမ္ပိ လောကိယစိတ္တံ စိတ္တမေဝ၊ လောကုတ္တရံ အဓိစိတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ သဗ္ဗံ ဝါ လောကိယံ သီလမေဝ၊ လောကုတ္တရံ အဓိသီလံ။ စိတ္တပညာသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ (ခ) အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် — သမာဓိ။ အဓိစိတ္တေ စ အာယောဂေါတိ သဗ္ဗစိတ္တာနံ အဓိကတ္တာ ဥတ္တမတ္တာ အဓိစိတ္တသင်္ခါတေ အရဟတ္တဖလစိတ္တေ သာဓေတဗ္ဗေ တဿ နိပ္ဖါဒနတ္ထံ သမထဝိပဿနာဘာဝနာဝသေန အာယောဂေါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၁။ (ဂ) ဝိပဿနာ၏အခြေဖြစ်သော သမာပတ် ၈-ပါး၊ ထိုတို့နှင့်ယှဉ်သောစိတ်။ အဓိစိတ္တေ စ အာယောဂေါ။ ဒီ၊ ၂။၄၂။ ဓမ္မ။၄၁။ ဥဒါန။၁၂၇။ အဋ္ဌသမာပတ္တိဝသိဘာဝါယ ဝိဝိတ္တသေနာသနသေဝနဉ္စ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ "အဋ္ဌသမာပတ္တိဝသိဘာဝါယာ"တိ ဣမိနာ ပယောဇနာသနဝသေန ယုတ္တံ ဝိဝိတ္တသေနာသနသေဝနံ ဣစ္ဆိတံ၊ သော အဓိစိတ္တာနုယောဂေါ ဝုတ္တော။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စေတ္ထ ဝိပဿနာယ ပါဒကဘူတာ အဓိပ္ပေတာ၊ နယာ ကာစိတိ သကလဿပိ အဓိစိတ္တာနုယောဂဿ ဇောတိတဘာဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။ ၇၆။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆-တို့လည်း ကြည့်။) အဓိစိတ္တန္တိ အဋ္ဌသမာပတ္တိသင်္ခါတေ အဓိစိတ္တေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၄။ အဓိစိတ္တေ စ အာယောဂေါတိ အဋ္ဌန္နံ သမာပတ္တီနံ အဓိဂမာယ ဘာဝနာနုယောဂေါ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၃၀။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စိတ္တံ ဝိပဿနာပါဒကဇ္ဈာနံ အဓိစိတ္တံ။ .... အပိစ နိဗ္ဗာနံ ပတ္ထယန္တေန .... သမာပန္နာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယောပိ အဓိစိတ္တမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၆။ တတ္ထ ကတမာ အဓိစိတ္တေ ပညာ? ရူပါဝစရာရူပါဝစရသမာပတ္တိံ သမာပဇ္ဇန္တဿ .... အယံ ဝုစ္စတိ အဓိစိတ္တေ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၇။ ဝိပဿနာပါဒကာ ပန အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော သဗ္ဗစိတ္တေဟိ အဓိကာ,.... ဝုတ္တာ ယသ္မာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော အဓိစိတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။ ဘဂဝတော အဝိဒူရေ နိသိန္နော ဟောတိ အဓိစိတ္တမနုယုတ္တော။ ဥဒါန။၁၂၇။ အဓိစိတ္တမနုယုတ္တောတိ ဧတ္ထ အဋ္ဌသမာပတ္တိသမ္ပယောဂတော အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိသမ္ပယောဂတော ဝါ စိတ္တံ အဓိစိတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဣဓ ပန "အရဟတ္တဖလစိတ္တ"န္တိ ဝဒန္တိ။ တံတံသမာပတ္တိသု သမာဓိ ဧဝ အဓိစိတ္တံ၊ ဣဓ ပန အရဟတ္တဖလသမာဓိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ ကေစိ ပန "..ဘာသို" အဓိစိတ္တသုတ္တေ ဝိယ သမထဝိပဿနာစိတ္တံ အဓိစိတ္တန္တိ ဣဓာဓိပ္ပေတ"န္တိ ဝဒန္တိ၊ တံ န သုန္ဒရံ၊ ပုရိမောယေဝတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၉။ သံဝရပါရိသုဒ္ဓိယာ ဋ္ဌိတံ စိတ္တံ န ဝိက္ခေပံ ဂစ္ဆတိ၊ အဝိက္ခေပပါရိသုဒ္ဓိ အဓိစိတ္တံ။ ပဋိသံ၊၄၅။ သော သဗ္ဗမလဝိရဟိတော နိဗ္ဗေဓဘာဂိယော သမာဓိ သေသသမာဓိတော အဓိကတ္တာ အဓိစိတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ၊ စိတ္တသီသေန ဟေတ္ထ သမာဓိ နိဒ္ဒိဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ သမထနိမိတ္တုပဋ္ဌာနေကတ္တဉ္စ အဓိစိတ္တမနုယုတ္တာနံ။ ပဋိသံ။ ၁၆၇။ အဓိစိတ္တန္တိ ဝိပဿနာပါဒကသမာဓိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။ ၇၆။ ဝိပဿနာပါဒကံ အဋ္ဌသမာပတ္တိစိတ္တံ ပန "အဓိစိတ္တ"န္တိ ဝုစ္စတိ။ တဒံ အဓိသီလံ ဝိယ သီလာနံ သဗ္ဗလောကိယစိတ္တာနံ အဓိကတ္တာ ဥတ္တမန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၉။ သန္တိ အဓိစိတ္တမနုယုတ္တဿ ဘိက္ခုနော ဩဠာရိကာ ဥပက္ကိလေသာ။ အံ၊၁။၂၅၅။ ကာမာဝစရစိတ္တံ ပန စိတ္တံ နာမ၊ တံ ဥပါဒါယ ရူပါဝစရံ အဓိစိတ္တံ နာမ၊ တမ္ပိ ဥပါဒါယ အရူပါဝစရံ အဓိစိတ္တံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စိတ္တံ၊ ဝိပဿနာပါဒကဇ္ဈာနံ အဓိစိတ္တံ မဂ္ဂသမာဓိဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော။ အံ၊ ဋ္ဌီ၊၂။၁၈၆။ (ဃ) လောကီသမာဓိဘာဝနာ။ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော ဟောတိ ဥဒ္ဒေသေ ပရိပုစ္ဆာယ အဓိသီလေ အဓိစိတ္တေ အဓိပညာယ။ ဝိ၊၃။၁၀၀။ အဓိစိတ္တေတိ လောကိယသမာဓိဘာဝနာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ (င) သမထ—

ဝိပဿနာ – ဘာဝနာ – စိတ်။ အဓိစိတ္တေ စ အာယောဂေါတိ သမထဝိပဿနာသု အနုယောဂေါ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၀။ အဓိစိတ္တန္တိ သမထဝိပဿနာစိတ္တံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၃၊ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၂။ အဓိစိတ္တမနုယုတ္တေန ဘိက္ခုနော ဘိက္ခုနော...။ အံ၊ ၁။ ၂၅၈။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၉။ အဓိစိတ္တ သမထဝိပဿနာစိတ္တမေဝ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၈။ အဓိစိတ္တန္တိ သမထဝိပဿနာစိတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၅၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၀၃။ သမာဓာနဝိဝေက–သယောဂေန အဓိကံ စိတ္တန္တိ အဓိစိတ္တံ။ အနုဋီ၊ ၂။ ၁၅၄။ အသက္ကသလက္ခဏပ္ပတ္တေဝသေန ဥပ္ပန္နံ စိတ္တံ စိတ္တမေဝ၊ ဝိပဿနာပါဒကအဋ္ဌသမာပတ္တိစိတ္တံ ဝိပဿနာစိတ္တဉ္စ တတော စိတ္တတော အဓိကံ စိတ္တန္တိ အဓိစိတ္တန္တိ အာဟ "အဓိစိတ္တန္တိ သမထဝိပဿနာစိတ္တ"န္တိ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၉၈။ (၂) အဓိစိတ္တသုတ်။ အဓိစိတ္တသုတ္တ-ကြည့်။ တယော စ သုတ္တန္တာတိ အဓိစိတ္တံ သီတိဘာဝေါ မောဂ္ဂလ္လာနသုတ္တန္တိ ဣမေ တယော သုတ္တန္တာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၃၈။

အဓိစိတ္တပညာ (ထီ) [အဓိစိတ္တ + ပညာ] ဝိပဿနာ၏ အခြေဖြစ်သော သမာပတ် ဂ-ပါး – နှင့် ဖြစ်သော – နှင့် ယှဉ်သော – ပညာ။ ....ဣတိ ယသ္မာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော အဓိစိတ္တံ၊ တသ္မာ အဓိစိတ္တပညံ ဒဿေတုံ ...။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉၆။ အဓိစိတ္တ(ဂ) အနက်လည်းကြည့်။

အဓိစိတ္တပ္ပဝတ္တိကာလ (ပ) [အဓိစိတ္တပ္ပဝတ္တိ + ကာလ] လွန်ကဲ – မြင့်မြတ် – သော စိတ် – သမာဓိဘာဝနာ – ဖြစ်သောအခါ။ အရိယာ ဟိ အဓိစိတ္တပ္ပဝတ္တိကာလေပိ ကေနစ္စိ နိမ္မာနေ နိန္နပေါဏပဗ္ဘာရဘာဝေန ဝိဟရန္တိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၇၂။

အဓိစိတ္တဘာဝ (ပု) [အဓိစိတ္တ + ဘာဝ] အဓိစိတ္တ၏ အဖြစ်။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၉ ကြည့်။

အဓိစိတ္တဝန္တု (တိ) [အဓိစိတ္တ + ဝန္တု] လွန်ကဲ – မြင့်မြတ် – သော – စိတ် – အရဟတ္တဖိုလ်စိတ် – ရှိသော၊ သူ။ အဓိစေတ-ကြည့်။

အဓိစိတ္တသမ္ပိတ (တိ)[အဓိစိတ္တ + သမ္ပိတ]လွန်ကဲ – မြင့်မြတ် – သောစိတ်ဟုဆိုအပ်သော။ အဓိစိတ္တသမ္ပိတော အရဟတ္တဖလစိတ္တေ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၃၁။

အဓိစိတ္တသိက္ခာ (ထီ)[အဓိစိတ္တ + သိက္ခာ]လွန်ကဲ – မြင့်မြတ် – သော စိတ် – အဓိစိတ္တ – ဟု သော အကျင့်သိက္ခာ။ တိဿော သိက္ခာ အဓိသီလသိက္ခာ အဓိစိတ္တသိက္ခာ အဓိပညာသိက္ခာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၈။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၃။ မဟာနိ၊ ၂၉။ အဓိသီလသိက္ခာယ အဓိစိတ္တသိက္ခာယ အဓိပညာသိက္ခာယ။ မ၊ ၁။ ၃၉၉။ အံ၊ ၂။ ၃၈၇။ အဓိစိတ္တ-လည်းကြည့်။

အဓိစိတ္တသိက္ခာသမာဒါန (န) [အဓိစိတ္တသိက္ခာ + သမာဒါန] အဓိစိတ္တသိက္ခာကို – ဆောက်တည် – ကျင့်သုံး – ဖြည့်ကျင့် – ခြင်း။ အဓိသီလသိက္ခာသမာဒါနံ အဓိစိတ္တသိက္ခာသမာဒါနံ အဓိပညာသိက္ခာသမာဒါနံ။ အံ၊ ၁။ ၂၃၀။ (အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၄။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၈၆-တို့လည်းကြည့်။) အဓိစိတ္တ လည်းကြည့်။

အဓိစိတ္တသုတ္တ (န) [အဓိစိတ္တ + သုတ္တ] သမထဝိပဿနာ အားထုတ်သောရဟန်း နှလုံးသွင်းထိုက်သော နိမိတ်တို့ကို ဟောသောသုတ်၊ အဓိစိတ္တသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၃-နိပါတ်၊ ၂-ပဏ္ဏာသက၊ (၁၀) ၅-ဝဂ်၊ ၁၁-သုတ်။ အံ၊ ၁။ ၂၅၈-၆၀။ (ဤသုတ်ကို ပါဠိတော်၌ 'နိမိတ္တသုတ္တ' ဟု အမည်တပ်ထားသည်။) ကေစိ ပန "အဓိစိတ္တမနုယုတ္တေန ဘိက္ခုနော ဘိက္ခုနော ကာလေန ကာလံ တီဏိ နိမိတ္တာနိ မနသိ ကာတဗ္ဗာနီ"တိ ဧတသ္မိံ အဓိစိတ္တသုတ္တေ ဝိယ...။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၂၉။ အဓိစိတ္တ (၂) အနက်လည်းကြည့်။

အဓိစိတ္တာနုယောဂ (ပု) [အဓိစိတ္တ + အနုယောဂ] သမာပတ် ဂ-ပါး – အရဟတ္တဖိုလ် – ကို ရရန် သမထဝိပဿနာကို အားထုတ်ခြင်း။ ဇ၀ "အဓိ-

စိတ္တာနုယောဂေါ မမ သာသနာနုဋ္ဌာနံ နိဒ္ဒိ ဒီပေန္တော။ ဥဒါန႒၊ ၂၃၀။ ယထာဝုတ္တအဓိစိတ္တာနုယောဂေါ ၈။ ၎င်း၊ ၂၃၁။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၆-လည်းကြည့်။)

အဓိစေတ = အဓိစေတသ (တိ) [အဓိ + စေတ။ နိတိ၊ ပဒ။ မနော၊ ကော၊ ဒီ-ဂိုဏ်းကြည့်။] လွန်ကဲထူးမြတ်သော — အရဟတ္တဖိုလ် — စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အဓိစေတသော အပ္ပမဇ္ဇတော၊ မုနိနော မောနပထေသု သိက္ခတော။ ဝိ၊ ၂။၇၇။ ဥဒါန။ ၁၂၈။ ထေရ။ ၂၃၄။ အဓိစေတသောတိ အဓိစိတ္တဝတော၊ သဗ္ဗစိတ္တာနံ အဓိကေန အရဟတ္တဖလစိတ္တေန သမန္နာဂတဿာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၃။၆၇။ ဥဒါန႒။ ၂၃၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ။၁၉၄။

အဓိစ္စ[၁] (ကြိ၊ဝိ) [(၁) အဓိ + ဣ (= အဇ္ဈာယနေ) + တွာ။ မောဂ်၊ ၅၊ ၁၆၀-ကြည့်။ (အဓိတျ-သံ)။ ( ) အဓိ + ဣ (= ဂတိယံ) + တွာ။ (၃) (၄) အဓိ + ဣ + တွာ။ တနည်း န + ဓိ (ဓရ) + တွာ။ (အဓ္ဓဘျ?-သံ)၊ ပါရာ၊ ဂဏ္ဌိသစ်၊ ၂။ ၂၃-လည်းကြည့်။] (၁) (က) သရဇ္ဈာယ်၍။ အဓိစ္စ ဝေဒေ ပရိယေသ ဝိတ္တံ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၅၀။ အဓိစ္စာတိ သဇ္ဈာယိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄၇၂။ (ခ) သင်ကြား၍။ အဓိစ္စ ဝေဒေ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၃၈၊ ၂၄၈၊ ၂၈၃၊ ၃၁၁။ ဇာ၊ ၂။ ၂၃၉။ တယော ဝေဒေ အဓိစ္စ ဒိဋ္ဌေဝ ကိတ္တိံ မတ္တံ ယသံ မတ္တံ လာဘံ မတ္တံ လဘတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၂၃။ အဓိစ္စာတိ ဝေဒေ ဥဂ္ဂဟေတွာ ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၈၆။ ကိံ သု နရော ဇပ္ပမဓိစ္စ ကာလေ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၂၂။ ကိံ သု နာမ ဇပ္ပန္တော … သုတပရိယတ္တိံ အဓီယိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၃၅။ (၂) (က) လွန်၍။ သဗ္ဗာနိ ဘူတာနိ အဓိစ္စ ဝါသဝေါ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၃။ အဓိစ္စ အတိက္ကမိတွာ တတြ ဝသနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၂၂။ (ခ) အကြောင်းကို လွန်၍၊ အကြောင်းမဲ့ — အလိုအလျောက်။ အဓိစ္စလဒ္ဓ-သည်ကြည့်။ (ဂ) ရံဖန်ရံခါ၊ ရှားရှားပါးပါး။ အဓိစ္စာပတ္တိက-နှင့် အဓိစ္စုပ္ပတ္တိက-တို့ကြည့်။

အဓိစ္စ[၂] (တိ) [အဓိစ္စ + အ။ အဓိစ္စ ဥပ္ပန္နံ အဓိစ္စံ? အဓိ + ဣ + ရိဒ္ဓ။ အဓိ-သဒ္ဒါ ဝိသေသအနက် ဟော?] ရံဖန်ရံခါ — ရှားရှားပါးပါး — သာ ဖြစ်သော — ပွင့်သော၊ ထူးထူးခြားခြားဖြစ်သော။ အဓိစ္စမိဒံ ဘဝန္တ။ သံ၊ ၃။ ၃၉၈။ အဓိစ္စမိဒံ ဘဝန္တတိ ဣဒံ အဓိစ္စုပ္ပတ္တိကံ အပိ နာမ ယဒိစ္ဆာဝသေန သိယာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၃။ အဓိစ္စုပ္ပတ္တိကန္တိ ယဒိစ္ဆာဝသေန ဥပ္ပန္နကံ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၅၄၅။ အဓိစ္စုပ္ပတ္တိက-လည်းကြည့်။

အဓိစ္စကာ (ထီ) [အဓိစ္စ + က။ (အဓိတျကာ-သံ) သေလဿ ပဗ္ဗတဿ ဥဒ္ဓံ ဘူမိ အဓိစ္စကာ နာမ။ ခါန်၊ ၃၊ ၆၁၀] တောင်ထိပ်မြေ။ ဥဒ္ဓမဓိစ္စကာ သေလ-ဿာ သန္ဓာဘမျုပစ္စကာ။ ခါန်၊ ၆၁၀။ ဥပစ္စကာ-လည်းကြည့်။

အဓိစ္စတမသမ္ဘဝ (တိ) [အဓိစ္စ + တမ + သမ္ဘဝ] အလွန်အကျူး အထူးသဖြင့် ရံဖန်ရံခါသာ ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ အဖြစ်ခဲဆုံးဖြစ်သော။ စတုန္နံ ယဂါနံ ဆိဒ္ဒပဒေသသနေဝ ဥပရူပရိ ဌိတာနံ ဆိဒ္ဒတ္တ ဒရနံ ကာကာကစ္ဆပဿ ဂီဝပ္ပဝေသနံ အဓိစ္စတရသမ္ဘဝံ၊ တမတော ပိ အဓိစ္စတရသမ္ဘဝေါ မနုဿတ္တလာဘော၊ တတော အဓိစ္စတမသမ္ဘဝေါ အရိယမဂ္ဂပဋိလာဘော။ သံ၊ဋီ၊ ၂။ ၅၄၅-၆။

အဓိစ္စတရသမ္ဘဝ (တိ) [အဓိစ္စ + တရ + သမ္ဘဝ] အထူးသဖြင့် ရံဖန် ရံခါသာ ဖြစ်ခြင်း ရှိသော၊ သာ၍ ဖြစ်ခဲသော။ ဧကိုအာဓက္ကောဝါ ဋ္ဌမုခဝဋ္ဋိယံ ဌိတော … အာရုဠှဿ ဆိဂ္ဂဠေန ဂီဝပ္ပဝေသနံ ဝိယ တထာဂတုပ္ပါဒေါ အဓိစ္စတရသမ္ဘဝေါ။ … အာရုဠှဿ ဆိဂ္ဂဠေန ဂီဝပ္ပဝေသနံ ဝိယ တထာဂတုပ္ပဝေဒိတဿ ဓမ္မဝိနယဿ ဒီပနံ အဓိစ္စတရသမ္ဘဝံ။ … အာရုဠှဿ ဆိဂ္ဂဠေန ဂီဝပ္ပဝေသနံ ဝိယ စတုသစ္စပဋိဝေဓော အတိဝိယ အဓိစ္စတရသမ္ဘဝေါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၃၃။

အဓိစ္စဒဿာဝီ (တိ) [အဓိစ္စ + ဒိသ + အာဝီ] ရံဖန်ရံခါသာ ဖူးမြင်နိုင်သော သူ။ အဟမဿို ဘဝန္တ

ဇိဏ္ဏော .... အာတုရကာယော အဘိက္ခဏာ-
တင်္ကော၊ အစိစ္စဒသာဝီ ခေါ ပနာဟံ အနေ္တ
ဘဂဝတော မနောဘာဝနီယာနဥ္စ ဘိက္ခူနံ။
သံ၊ ၂။ ၁(ဣ-မှကွဲ)။ အနိစ္စဒဿာဝီ-လည်းကြည့်။

အစိစ္စနိက္ခမန (တိ) [အစိစ္စ + နိက္ခမန]အသိုရှိသော
အခါမှ ထွက်သော၊ တခါတရံမှ ထွက်သော။သူ။
အစိစ္စနိက္ခမနော ကိရေသ ကဒါစိဒေဝ နိက္ခ-
မိတွာ ဧဝံ ဝိဟရတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၇။ အစိစ္စနိက္ခ-
မနောတိ ယာဒိစ္ဆကနိက္ခမနော, နှ အဘိဏှ-
နိက္ခမနော။ မ၊ဋီ၊ ၂။၅၈။

အစိစ္စပဋိလာဘီ (တိ) [အစိစ္စ + ပဋိလာဘ +
ဤ] ရံဖန်ရံခါသာ ရခြင်းရှိသော၊ ရံဖန်ရံခါသာ
ရနိုင်သော။ ပုရတ္ထိမကောဋ္ဌကေ ဝါဒိယာ .... တဿ
အနုကမ္ပဿ ဂိဝါယ ပဝေသနံ ဝိယ မနုဿ-
ပဋိလာဘော အစိစ္စပဋိလာဘီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၃။

အစိစ္စလဒ္ဓ (တိ) [အစိစ္စ+လဒ္ဓ] အကြောင်းမဲ့-
အလိုအလျောက် - ရအပ်သော။ အစိစ္စလဒ္ဓံ
ပရိဏာမဇံ တေ။ ဝိမာန။၁၁၉။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၊
၃၀၃။ အစိစ္စလဒ္ဓန္တိ အစိစ္စသမုပ္ပန္နံ၊ ယဒိစ္ဆကံ
လဒ္ဓန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၂၀။ အစိစ္စလဒ္ဓန္တိ
အဟေတုနာ လဒ္ဓံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၁၂။ အစိစ္စလဒ္ဓန္တိ
ကိံ နု တယာ လဒ္ဓံ ဝိမာနံ ဧဝံ သမ္မန္နံ အစိစ္စ
အကာရဏေန လဒ္ဓံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၂၄။

အစိစ္စသမုပ္ပတ္တိ (ထီ)[အစိစ္စ+သမုပ္ပတ္တိ]အကြောင်း
မဲ့ - အလိုအလျောက် - ဖြစ်ခြင်း၊

အစိစ္စသမုပ္ပတ္တိအာကာရ (ပု) [အစိစ္စသမုပ္ပတ္တိ+
အာကာရ] အကြောင်းမဲ့-အလိုအလျောက်-
ဖြစ်သော အခြင်းအရာ။ အသာတာကာရဥ္စ
အစိစ္စသမုပ္ပတ္တိအာကာရဥ္စ နိဿာယ အတီတေ
အတ္တနော ဝိဋ္ဌမာနတံ အဝိဋ္ဌမာနတဥ္စ ကပ္ပေတိ။
မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၁။

အစိစ္စသမုပ္ပတ္တိက (တိ) [အစိစ္စသမုပ္ပတ္တိ + က]
(၁) အကြောင်းမဲ့-အလိုအလျောက်-ဖြစ်ခြင်း
ရှိသော။ အစိစ္စသဒ္ဒ-ကြည့်။ (၂) အတ္တနှင့်
လောကတို့-အကြောင်းမဲ့-အလိုအလျောက် -
ဖြစ်သည်ဟု အယူရှိသော၊ သူ။ အတီတေ ဧဝ
နတ္တိတိ ဂဟေတ္တာ အစိစ္စသမုပ္ပတ္တိကဝေသေ သဿ-
တာဒိဋ္ဌိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၃။

အစိစ္စသမုပ္ပတ္တိဝါဒီ (တိ) [အစိစ္စသမုပ္ပတ္တိ+ဝါဒ+
ဏီ။ အစိစ္စသမုပ္ပတ္တိဝါဒ + ဤ] အကြောင်းမဲ့-
အလိုအလျောက် - သတ္တဝါများနှင့် မျိုးသော
ဆင်းရဲတို့ ဖြစ်ပေါ် ချုပ်ပျောက်ကြသည် - ကို
ဆိုလေ့ရှိသော-ဟု အယူရှိသော-သူ။ ယဒိစ္ဆာ-
ဝါဒီ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၁၈)ကြည့်။

အစိစ္စသမုပ္ပန္န (တိ) [အစိစ္စ+သမုပ္ပန္န။ ဤပုဒ်
သည် "ပဋိစ္စသမုပ္ပန္န"၏ ပြန်ပက်တည်း။] (၁)
အကြောင်းမဲ့ - အလိုအလျောက် - ဖြစ်သော။
အစိစ္စသမုပ္ပန္နံ အတ္တာနဥ္စ လောကဥ္စ ပညပေန္တိ
ဒီဃ၊ ဝတ္တူပမံ။ ဒီ၊၁။၂၆။ အစိစ္စသမုပ္ပန္နန္တိ
အကာရဏသမုပ္ပန္နံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၈။ အစိစ္စသမုပ္ပန္နံ
အာဇရိယကံ မာဂ္ဂည့် ပညပေတ။ ဒီ၊၃၊၂၇။
ကိံ ပန ဘော ဂေါတမ အသယံကာရံ အပရံ-
ကာရံ အစိစ္စသမုပ္ပန္နံ ဒုက္ခန္တိ။ သံ၊၁။၂၅၉။ အစိစ္စ-
သမုပ္ပန္နန္တိ အကာရဏေန ယဒိစ္ဆာယ ဥပ္ပန္နံ။
သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၃။ အစိစ္စသမုပ္ပန္နန္တိ အစိစ္စ ယဒိစ္ဆာယ
ကိဥ္စိ ကာရကံ, ကာဿစိ ဝါ ဗုဒ္ဓိပုဗ္ဗံ ဝိနာ
သမုပ္ပန္နံ။ တေနာဟ "အကာရဏေန ယဒိစ္ဆာယ
ဥပ္ပန္န"န္တိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၄၁။ အစိစ္စသမုပ္ပန္နံ သုခဒုက္ခံ
ပဋ္ဌာဂန္တ္။ အံ၊ ၂။၃၈၃။ အစိစ္စသမုပ္ပန္နန္တိ အဟေ-
တုနိဗ္ဗတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ အစိစ္စသမုပ္ပန္နော အတ္တာ
စ လောကော စ။ ဒီ၊၁။၂၇။ ဥဒါန။၁၆၂။ အစိစ္စ-
သမုပ္ပန္နောတိ ယဒိစ္ဆာယ သမုပ္ပန္နော ကေနစိ
ကာရဏေန ဝိနာ ဥပ္ပန္နောတိ အစိစ္စသမုပ္ပန္နဂါ-
ဒေါ ဒဿိတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၄။ (တိ။နှ)
(၂) အကြောင်းကင်းလျက် ဖြစ်သော - အတ္တ
နှင့် လောက - ခန္ဓာ ၅-ပါး။ (မှချ)။ ယင်းတို့၏
အကြောင်းကင်းလျက်ဖြစ်ပုံ အခြင်းအရာ - ကို
အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော - နှင့် တကွ ဖြစ်သော -
အယူ။ (ဥပစာ)။ အစိစ္စသမုပ္ပန္နအယူ။ အစိစ္စ-

သမုပ္ပန္နိက·ကြည့်။ (နာ) (၃) အကြောင်း– ဝိပ္ပဋိယ်နက်–ကို မငဲ့မူ၍ ဖြစ်သောနာမ်၊ အလိုသို့ လိုက်၍ ဖြစ်သောနာမ်၊ ဗျုပ္ပတ္တိနိမိတ်, ပဝတ္တိနိမိတ်ကို လွန်၍ လောကလူတို့အလိုရှိသလို ခေါ်ဝေါ်ပညတ်အပ်သောနာမ်၊ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နနာမ်။ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ နာမ လောကိယဝေါဟာရေန “ယဒိစ္ဆက”န္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ .... သိရိဝဍ္ဎကော, ဓနဝဍ္ဎကောတိ ဧဝမာဒိဝစနတ္ထံ အနပေက္ခိတွာ ပဝတ္တံ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၉၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၀၃။ ခုဒ္ဒက ဋ္ဌ။၉၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၈။ အဓိစ္စ-သမုပ္ပန္နန္တိ ယဒိစ္ဆာယ ပဝတ္တံ,ယဒိစ္ဆာယအာဂတံ ယာဒိစ္ဆကံ။....ဧတဒေတ္တန (အာဒိသဒ္ဒေန) အဿ-ပဝိပန်(အဿမရိသန်·သီး၊အဿမရိသန်·ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ) ပါဠိစနန္တိ ဧဝမာဒိံ သင်္ဂဏှာတိ။ သာရတ္ထ၊၁။ ၂၉၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။၂၅၁။ အဓိစ္စ ယံကိဉ္စိ နိမိတ္တံ အဓိစ္စစနဝသေန အနပေက္ခိတွာ ပဝတ္တံ အဓိစ္စ-သမုပ္ပန္နံ၊ ဧတနာယ “ဝနေနဿမနပေက္ခိတွာ”တိ။ ဝိမတိ၊၁။၅၈။ (ပါရာ၊ ဂဏ္ဌိသစ်၊ ၂။ ၂၉-လည်း ကြည့်။)

အဓိစ္စသမုပ္ပန္နဝါဒ (ပု) [အဓိစ္စသမုပ္ပန္န + ဝါဒ] အကြောင်းမဲ့– အလိုအလျောက် – ဖြစ်သော– ဖြစ်၏ဟုသော – အယူ။ ယဒိစ္ဆာယ သမုပ္ပန္နော ကောနစိ ကာရဏေန ဝိနာ ဥပ္ပန္နောတိ အဓိစ္စ-သမုပ္ပန္နဝါဒေါ ဧသိတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၄။

အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိက (တိ) [အဓိစ္စသမုပ္ပန္န+ဏိက] အဓိစ္စသမုပ္ပန္နအယူရှိသော၊သူ။ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိကာ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ အတ္တာနဉ္စ လောကဉ္စ ပညပေန္တိ။ ဒီ၊၁။၂၆၊၂၇၊၃၆၊၃၈။ “အဓိစ္စသမုပ္ပန္နော အတ္တာ စ လောကော စာ”တိ ဒဿနံ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ၊ တံ ယေသံ အတ္ထီတိ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိကာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၈။ အဓိစ္စ ယဒိစ္ဆကံ ယံ ကိဉ္စိ ကာရဏံ, ကဿစိ ဗုဒ္ဓိပုဗ္ဗံ ဝါ ဝိနာ သမုပ္ပန္နောတိ အတ္တ-လောကသညိတာနံ ခန္ဓာနံ အဓိစ္စုပ္ပတ္တိအာကာ-ရဂ္ဂါဟိ ဒဿနံ တဒါကာရသန္နိဿယေန ပဝတ္တိ-တော, တဒါကာရသဟစရိတတာယ ဝ “အဓိစ္စ-သမုပ္ပန္န”န္တိ ဝုစ္စတိ ယထာ “မဉ္စာ ဃောသန္တိ, ကုန္တာ ပစရန္တီ”တိ စ ဣမမတ္ထံ ဒဿေန္တော အာဟ “အဓိစ္စသမုပ္ပန္နော , အဓိစ္စသမုပ္ပန္န”န္တိ။ ဒီဋီ၊၁။၁၆၆။ (သီဠီသစ်၊ ၁။၄၃၅-၌ကား “အဓိစ္စသမုပ္ပန္နဒဿနံ ဝါ အတ္တုပဒလောပေန အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ ယထာ ‘ရူပဘဝေါ ရူပ’န္တိ”ဟု အဖွင့်နည်းဖြင့်သေးသည်။) ဒွေ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိ-ကာ။ ပဋိသံ၊၁၅၄။ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နောတိ (ဣတိ-ပို?) အကာရဏသမုပ္ပန္နော အတ္တာ စ လော-ကော စာတိ ဒဿနံ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နံ၊ တံ ယေသံ အတ္ထီတိ အဓိစ္စသမုပ္ပန္နိကာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ (ဝိဋ္ဌ၊၁။၄၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၀။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၇-တို့လည်းကြည့်။)

အဓိစ္စာပတ္တိက (တိ) [အဓိစ္စ+အာပတ္တိ+က] တခါတရံ အာပတ်သင့်ခြင်းရှိသော၊သူ။ အဓိစ္စာ-ပတ္တိကော ပုဂ္ဂလော ဇာနိတဗ္ဗော၊ အဘိဏှာ-ပတ္တိကော ပုဂ္ဂလော ဇာနိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၅။၂၁၁။ အဓိစ္စာပတ္တိကော နာမ ကဒါစိ ကရဟစိ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။ အဓိစ္စာပတ္တိကော အနာပတ္တိဗဟုလော။ မ၊၂။၁၀၇။ အဓိစ္စာပတ္တိ-ကောတိ ကဒါစိ ကဒါစိ အာပတ္တိံ အာပဇ္ဇတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။

အဓိစ္စုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အဓိစ္စ+ဥပ္ပတ္တိ] ရံဖန်ရံခါဖြစ်ခြင်း။ တတ္ထ ဒွိဟိ ကာရဏေဟိ တနုတ္တံ ဝေဒိ-တဗ္ဗံ အဓိစ္စုပ္ပတ္တိယာ စ ပရိယုဋ္ဌာနမန္ဒတာယ စ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၆၇။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၁ (တနုတ္တံ·အစား တနုဘာဝေါ-ရှိ)။ အဓိစ္စုပ္ပတ္တိယာတိ ကဒါစိ ကရဟစိ ဥပ္ပဇ္ဇနေန။ မဋီ၊၁။၂၆၆။

အဓိစ္စုပ္ပတ္တိက (တိ) [အဓိစ္စ + ဥပ္ပတ္တိ + က] အကြောင်းကင်းလျက်–ဖြစ်ခြင်း–ပွင့်ခြင်း–ရှိသော၊ နည်းပေးလမ်းပြမရှိပဲ ကိုယ်ပိုင်ဉာဏ်ဖြင့် ဖြစ်ပေါ်လာသော၊ ရံဖန်ရံခါ သာ–ဖြစ်ခြင်း–ပွင့်ခြင်း–ရှိသော၊ သူ။ အယဉ္စ ဗုဒ္ဓေါ ဥပ္ပန္နော၊ အဓိစ္စုပ္ပတ္တိကော မုနိ။ အပ၊၁။၃၅၁။ အဓိစ္စုပ္ပတ္တိကာ ဗုဒ္ဓါ။ အပ၊၂။၅၆။ အဓိစ္စုပ္ပတ္တိ-

ကာ ဗုဒ္ဓါတိ အစိဓေန အကာရဏေန ဥပတ္တိကာ သယမ္ဘူတာ၊ အညေဟိ ဒေဝဗြဟ္မမာရာဒီဟိ ဥပဒေသဒါယကေဟိ ရဟိတာ သယမ္ဘူဉာဏေန ဥပ္ပန္နာ ဇာတာ ပါတုဘူတာတိ အတ္ထော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။

အစိဓောဂုဏ္ဍ (နု) [အစိ + ဓောဂုဏ္ဍ] လွန်မြတ်သော စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်း၊ ဝီရိယဖြင့် မကောင်းမှုကို စက်ဆုပ်ရွံရှာခြင်း။ အထ ခေါ အာယမေ တတ္ထ ဘိယျော၊ ယဒိဒံ အစိဓောဂုဏ္ဍံ။ ဒီ၊၁။၁၆၄။ အစိဓောဂုဏ္ဍေ ပဋ္ဌံ ပုန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၆၅။ အစိဓောဂုဏ္ဍေ ပဋ္ဌံ ပုန္တ။ ဒီ၊၃။၃၃။ အစိဓောဂုဏ္ဍန္တိ ဇုဂုစ္ဆာဘာဝေါ ဓောဂုဏ္ဍံ၊ ဥတ္တမံ ဓောဂုဏ္ဍံ အစိဓောဂုဏ္ဍံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ အစိဓောဂုဏ္ဍေတိ ဝီရိယေန ပါပဇိဂုစ္ဆနဘာဝေန ပဋ္ဌံ ပုန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၈။ အစိဓောဂုဏ္ဍေတိ ဝီရိယေန ပါပဇိဂုစ္ဆနဘာဝေ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉။ ဇိဂုစ္ဆတိတိ ဇိဂုစ္ဆော၊ တဿ ဘာဝေါ ဓောဂုဏ္ဍံ၊ အစိကံ ဓောဂုဏ္ဍံ အစိဓောဂုဏ္ဍံ၊ အတိဝိယ ပါပဇိဂုစ္ဆနံ။ တသ္မိံ အစိဓောဂုဏ္ဍေ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇။

အစိရ္ဈာဟတိ (ကြိ) အစိရ္ဈာတိ-ကြည့်။

အစိရ္ဈာဟန္တ (တိ) [အစိ + ဧ္ဈာ + အန္တ] (က) စွဲမြဲ ဆောက်တည်သော၊ အဓိဋ္ဌာန်သော၊သူ။ စိတ္တံ အစိရ္ဈာဟတော (သာ ပီတိ ပဋ္ဌံသံဝေဒီတာ ဟော- တိ)။ ပဋိသံ၊၁၇၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃။ စိတ္တံ အစိရ္ဈာ- ဟတောတိ "စ္ဆေကံ ဝေလံ ဈာနသမင်္ဂီ ဘဝိဿာမိ"တိ ဈာနစိတ္တံ အစိရ္ဈာဟန္တဿ။ သာ- ရတ္ထ၊၂။၂၄၂။ အစိရ္ဈာတိ (၃) အနက်လည်း ကြည့်။ (ခ) စီးရင်သော၊သူ။ အစိရ္ဈာဟန္တော ဓေ့ အာပတ္တိံယော အာပဇ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၅၊ ၆၃။ သိပ္ပံ ဝေါဇွာ ကာသိ အစိရ္ဈာဟံ။ အံ၊၂၊ ၄၆၇။ ကမ္မန္တံ အစိရ္ဈာဟန္တော ပိ အာဝေယျာသိ။ အံ၊၃။၅၃၅။ (ဂ) တည်စေသော၊ ထားသော၊ သူ။ စိတ္တံ အစိရ္ဈာဟန္တော သိက္ခတိ။ ပဋိသံ။ ၄၅၊၁၀၂။ အစလံ ကတွာ ပတိဋ္ဌပေန္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ စိတ္တံ အစိရ္ဈာဟန္တော သိက္ခန္တိ။ စူဠနိ၊၃၅။ (ဃ) (သက်နံ့, သပိတ်စသည်ကို)

အဓိဋ္ဌာန်တင်သော၊သူ။ တေသံ ဝသေန အစိ- ရ္ဈာဟန္တေန စ "ဣမံ ပတ္တံ ပစ္စုဒ္ဓရာမိ"တိ ဝါ "ဧတံ ပတ္တံ အစိရ္ဈာမိ"တိ ဝါ..အစိရ္ဈာတဗ္ဗော.. အစိရ္ဈာဟန္တေန ပန ကေဝလံ အစိရ္ဈာတုမ္ပိ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄။

အစိရ္ဈာဟာန (တိ) [အစိ+ဧ္ဈာ+မာန] ကောင်းစွာ ထားသော၊ ဆောက်တည်ကျင့်သုံးသော၊ သူ။ တေ သတိ ဘိက္ခူ အစိရ္ဈာဟာနော။ ဥဒါန။ ၁၅၁။.... သမ္မာ ဌပေန္တော သမာဒဟန္တော.... တတ္ထ တတ္ထ အစိရ္ဈာဟန္တောတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၂၉၂။

အစိရ္ဈာဟိံ (ကြိ) အစိရ္ဈာတိ-ကြည့်။

အစိရ္ဈာဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အစိ+ဧ္ဈာ + တွာ] စီးရင်၍။ (က) အနိုးနှိုးရပ်တည်၍။ အစိရ္ဈာယာတိ အစိ- ရ္ဈာဟိတွာ အာကာသေပတိ။ ဝိ၊၁။၂၉၄။ အစိရ္ဈာ- ဟိတွာတိ သမိပေ ဌတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။ မဂ္ဂေန ဆာဒေန္တဿ ဓေ့ မဂ္ဂေ အစိရ္ဈာဟိတွာ တတိယံ မဂ္ဂံ အာကာသေတွာ ပက္ကမိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၆၉။ (ခ) ဆောက်တည်၍၊ အဓိဋ္ဌာန်၍။ အကာလစီဝရံ "ကာလစီဝရ"န္တိ အစိရ္ဈာဟိတွာ။ ဝိ၊၂။၁၃၂။ ဝိ၊ ၅။၁၀၃။ သာမဏေရော အဘိညာပါဒကံ စတုတ္ထဈာနံ သမာပဇ္ဇိတွာ ဝုဋ္ဌာယ အစိရ္ဈာ- ဟိတွာ..။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ သဗ္ဗာယံ အစိရ္ဈာဟိတွာ ဘဏိတဗ္ဗ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၉။ သဗ္ဗာယံ အစိရ္ဈာ- ဟိတွာတိ "သဗ္ဗာယံ ကရောဟိ"တိ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတွာ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၇၇။

အစိရ္ဈာတမ္ဗ (တိ) [အစိ+ဧ္ဈာ + တဗ္ဗ] (၁) စီးရင် အပ်သော။ အမ္ဗဟရိတေ ရုက္ခေန အစိရ္ဈာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၂။၆၈။ အစိရ္ဈာတဗ္ဗန္တိ သံဝိဓာတဗ္ဗံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။၃၂။ ဝိမတိ၊၂။၁၀။ (၂) နှလုံးသွင်းအပ်သော။ ကမ္မဋ္ဌာနတာ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ အစိရ္ဈာတဗ္ဗာ။ အံ၊၂။၁၆၃။ (၃) စိတ်ကို ဖြစ်စေအပ်သော။ တံ ယထာ န ဝိကုပ္ပတိ၊ အဂ္ဂိဒဏ္ဍာဝါတဓောရ- ဥဒ္ဒုပ္ပုရာဒီနံ ဝသေန န ဝိနဿတိ၊ ဧဝံ အစိရ္ဈာ- တဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၄၈။ အစိရ္ဈာတဗ္ဗန္တိ စိတ္တံ

ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗံ၊ တထာ စိတ္တုပ္ပါဒံ နပ္ပဝေ ယေတ္ထ အဓိဋ္ဌာနံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၅၂၇။ (၄) ဝိနည်းတော်အရ အဓိဋ္ဌာန် တင်အပ်သော။ သံဃာဋိကဏ္ဍောပိ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗော “ဣမိနာ ပနိဿာဒေတဗ္ဗာ ပိဒိဿာမီ”တိ။ ဝိ၊၄။၂၅၅။ နမတကံ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗံ န ခေါ ဥဒါဟု ဝိကပ္ပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၂၆၁။ နဝါ သံဃာဋိ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၅။၃၀၇။

အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗတာ (ဣ) [အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗ + တာ] အဓိဋ္ဌာန် တင်အပ်သည်၏ အဖြစ်။ ဒသာဟတိက္ကမေ ဝေ ကာသာယ အဓိဋ္ဌာတဗ္ဗတံ ဒေသေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၇။

အဓိဋ္ဌာတိ = အဓိဋ္ဌေတိ, အဓိဋ္ဌဟတိ, အဓိတိဋ္ဌတိ (ကြိ) [အဓိ + ဌာ + အ + တိ။ ရူ၊၄၇၆။ နီတိ၊ ဓာ၊၄၁။ မောဂ်၊၅။၁၃၁-တို့ကြည့်။] (၁) အဓိဋ္ဌာန်၏၊ (က) ညွှတ်စေ၏၊ တင်၏။ ကာယဝသေန စိတ္တံ အဓိဋ္ဌာတိ၊ စိတ္တဝသေန ကာယံ အဓိဋ္ဌာတိ။ ပဋိသံ၊၁၀၇၊၁၀၇။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇။ ရင်း၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၃ တို့ကြည့်။) (ခ) ဆုံးဖြတ်၏။ တုံ့ . ယံ အဓိဋ္ဌာသိ၊ တသ္မိံ အဓိဋ္ဌာနေ နိစ္စလော ဘဝေယျာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၃၆။ (ဂ) သန္နိဋ္ဌာန်၏၊ တောင့်တ၏။ ဒူရေပိ သန္တိကော အဓိဋ္ဌာတိ “သန္တိကော ဟောတူ”တိ၊ သန္တိကော ဟောတိ။ သန္တိကေပိ ဒူရေ အဓိဋ္ဌာတိ “ဒူရေ ဟောတူ”တိ၊ ဒူရေ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ၃၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၁။ “မာ ကဿစိ ဣမိနာ အန္တရာယော ဟောတူ”တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၆၁။ (ဃ) စိတ်ကိုဖြစ်စေ၏။ အနာပတ္တိ အဒ္ဓါသတ္တာဟံ အဓိဋ္ဌေတိ။ ပါ၊ဋ္ဌ။၁၆၄။ အဓိဋ္ဌေတိတိ ဗာဟိရပရိဒေဝဂတ္တမောက္ခံ စိတ္တံ ဥပ္ပါဒေတိ။ ဝိမတိ၊၁။၃၅၄။ (င) တည်စေ-ဖြစ်စေ-၏၊ ထား၏။ အာလောကသညာ် မနသိ ကရောတိ၊ ဒိဝါသညာ် အဓိဋ္ဌာတိ။ အံ၊၂။၂၇၄။ ဒိဝါသညာ် အဓိဋ္ဌာတိတိ ဒိဝါတိ သညာ် ဌပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂-၃။ တထော တံ မောဂ္ဂလ္လာန…ဒိဝါသညာ် အဓိဋ္ဌေယျာသိ။ အံ၊၂။ ၄၆၃။ ဧတံ သုဒ္ဓိံ အဓိဋ္ဌေဟိ။ အပ၊၁။၃၆၄။ ထေရ၊၁၀၃။ အဓိဋ္ဌေဟိ တထာ စိတ္တံ သမာဟိတံ ကတွာ ပဝတ္တေဟိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၄။ (၂) စွဲယူ-မှတ်ယူ-၏။ သော ရူပံ ဥပေတိ ဥပါဒိယတိ အဓိဋ္ဌာတိ “အတ္တာ မေ”တိ။ သံ၊၂။၉၃။ အဓိဋ္ဌာတိတိ။ အဓိတိဋ္ဌတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆။ (၃) စွဲမြဲစွာ ဆောက်တည်၏၊ လွှမ်းမိုး၍ ထား၏၊ ဈာန် သမာပတ် အတွင်း၌ လွန်စွာထား၏၊ ဘဝင် မကျအောင် နှိုင်နင်းစွာ ထိန်းထား၏။ ပဌမံ ဈာနံ ယတ္ထိစ္ဆကံ ယဒိစ္ဆကံ ယာဝတိစ္ဆကံ အဓိဋ္ဌာတိ။ ပဋိသံ။ ၉၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၄၆။ အဓိဋ္ဌာတိတိ အဓိကံ ကတွာ တိဋ္ဌတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၅။ (ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၈၀-နှင့် ဋီကာကျော်၊ ၂၁၉-တို့လည်းကြည့်။) အဟမေတံ သမာပတ္တိံ အာဝဇ္ဇိဿာမိ သမာပဇ္ဇိဿာမိ အဓိဋ္ဌဟိဿာမိ ဝုဋ္ဌဟိဿာမိ ပစ္စဝေက္ခိဿာမိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။ အဓိဋ္ဌဟန္တ (က) အနက်လည်းကြည့်။ (၄) အဖန်ဖန် ဖြစ်အောင် ထား၏၊ အဖန်ဖန် ဖြစ်စေ၏၊ နိုင်မြဲစွာ ထား၏။ သော တံ စိတ္တံ ဓာရေတိ၊ တံ စိတ္တံ အဓိဋ္ဌာတိ၊ တံ စိတ္တံ ဘာဝေတိ။ ဒီ၊၃။၂၁၄။ မ၊၃။၁၄၁။ အံ၊၃။၇၁။ ဓာရေတိတိ ဌပေတိ၊ အဓိဋ္ဌာတိတိ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။ အဓိဋ္ဌာတိတိ ပတိဋ္ဌာပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၄။ ဌပေတိတိ ကေဝလမေဝ အနုပ္ပဗန္ဓိတွာ ယထာ ဥပရူပရိ တေနေဝါကာရေန ပဝတ္တတိ၊ ဧဝံ ဌပေတိ။ တမေဝ တေသံ အဓိဋ္ဌာနန္တိ အာဟ “တဿေဝ ဝေဝစန”န္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၆၃။ အံ၊ဋီ၊၃။ ၂၇၇။ ပတိဋ္ဌာပေတီတိ တတ္ထ သုပ္ပတိဋ္ဌိတံ ကတွာ ဌပေတိ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၁၇။ (၅) လွန်ကဲစွာ တည်စေ၏၊ ခိုင်မြဲစွာထား၏။ အနိစ္စတော မနသိကရောန္တော အနိမိတ္တဝိမောက္ခဝသေန စိတ္တံ အဓိဋ္ဌာတိ။ ပဋိသံ၊၂၆၀။ စိတ္တံ အဓိဋ္ဌာတိတိ စိတ္တံ အဓိကံ ကတွာ ဌာတိ၊ စိတ္တံ ပတိဋ္ဌာပေတိတိ အဓိပ္ပါယော။ ရင်း၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၇။ ကာမစ္ဆန္ဒံ ပဇဟန္တော

နေကမ္မဝသေန စိတ္တံ အဓိဋ္ဌာတီတိ အဓိဋ္ဌာနေ ပညာ စိတ္တဝိဝရေ ဥဒါ။ပဋိသံ။၁၀၅။ နေက္ခမ္မဝသေန စိတ္တံ အဓိဋ္ဌာတီတိ ပဋိလဒ္ဓာသာ နေက္ခမ္မဿ ဝသေန တံသမ္ပယုတ္တစိတ္တံ အဓိတိဋ္ဌတိ အဓိကံ ကရောန္တော တိဋ္ဌတိ။ပဝတ္တေတီတိ အတ္ထော။ ဋ္ဌင်း၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၁-၂။ (၆) စီရင်၏။ နှ သက္ကစ္စံ ကမ္မန္တံ အဓိဋ္ဌာတိ။ အံ၊၁။ ၁၁၃။ စိတ္တံ အဓိဋ္ဌာတိ။ပဋိသံ။၃၅၃။ အဓိဋ္ဌာတီတိ ဝိဒဟတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉။အဓိဋ္ဌေတိ၊ ပယောဇေ ဒုက္ကဋံ။ ဝိ၊၅။၆၃။ ဃေပိ ဘိက္ခု နဝကမ္မံ အဓိဋ္ဌေန္တို။ ဝိ၊၄။၃၀၇။ ဟန္ဒ မယံ အာဝုသော ဂိဟီနံ ကမ္မန္တံ အဓိဋ္ဌေမ။ ဝိ၊၁။၁၁၂။ ဝိ၊၂။၃၅။ ဂိဟီနံ ကမ္မန္တံ အဓိဋ္ဌေမာတိ ဂိဟီနံ ခေတ္တေသု ဓေဝ အာရာမာဒီသု စ ကတ္တဗ္ဗကိစ္စံ အဓိဋ္ဌာမ။ "ဧဝံ ကာတဗ္ဗံ၊ ဧဝံ န ကာတဗ္ဗ"န္တိ အာဏာပနာ ဓေဝ အနုသာသာမ ဓာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၇၃။ အဓိဋ္ဌေမာတိ သံဝိဒဟာမ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၈။ တဓေဝ ဓေ ဥတ္တရိ အပ္ပဟရိတေ ဌိတော အဓိဋ္ဌဟေယျ။ ဝိ၊၂။ ၆၈။ (၇) နှင်း၏။ ပဒသာ စ အဓိဋ္ဌဟ။ ဇာ၊၁။၈၂။ ပဒသာ စ အဓိဋ္ဌဟာတိ ပါဒေန စ နံ တိဋ္ဌာဗ္ဗရက္ခေန ယထာ ဓေတ္တွ မရတိ၊ ဧဝံ အက္ကမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၆။ ဇောတိံ မဓိဋ္ဌဟေယျ။ဇာ၊၁။၂၅၈။ ဇောတိမဓိဋ္ဌဟေယျာတိ အဂ္ဂိံ အက္ကမေယျ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇။ (၈) တက်စီး၏။ ယုဓ္ဓေ ရထော မဟာရာဇ၊ ယုဓ္ဓေ စ ဗလဝါဟနော။ အဓိတိဋ္ဌ မဟာရာဇ၊ ဟည် ဂစ္ဆာမ အဿမံ။ ဇာ၊၁။ ၃၂၈။ အဓိတိဋ္ဌာတိ အဘိရုဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၃၅။ (၉) ဆောက်တည် – ကျင့်သုံး – ၏။ ဧကော ဓက်ယံ အဓိဋ္ဌာတိ။ သံ၊၁။၄၆၉။ မဟာနိ။ ၂၀။ ဓက်ယံ ဝါ အဓိဋ္ဌဟန္တိ။ မဟာ၊၃။၂၅၃။ တသ္မာ-တိဟ တွံ ဒေသာ ဝိရိယသမတံ အဓိဋ္ဌဟ။ ဝိ၊ ၃။၂၆၉။ အံ၊၂။၃၃၀။ ဧတံ သတိံ အဓိဋ္ဌေယျ။ ခုဒ္ဒက။၁၁။သုတ္တနိ။၃၀၂။သေဋ္ဌမိ သပ္ပုတ္တဒါရော သပရိဇနော ဥပေါသထံ အဓိဋ္ဌဟိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၂၃။ အဓိဋ္ဌဟိံ ဝတံ ဥဂ္ဂံ၊ ဒသပါရမိပူရိယာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၄၂။ အဓိဋ္ဌဟိံ ဝတံ ဥဂ္ဂန္တိ ဥဂ္ဂံ ဝတံ အဓိဋ္ဌာသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ (၁၀) ဥဒါၽဖြင့် လွှမ်းမိုးရှိတည်၏၊ သိမြင်၏။ သဗ္ဗာ စ မေ လောကမိမံ အဓိဋ္ဌဟိ၊ အနိစ္စတော အဒ္ဓုဝတော အသာရတော။ ထေရ။ ၃၅၉။ သဗ္ဗာ စ.... အဓိဋ္ဌဟိတိ မမ သဗ္ဗာ သမ္ပာသမ္ပတ္တေ့ ဣမံ အနဝသေသသန္တလောကံ ဉာဏေန အဓိဋ္ဌဟိ၊ ကိန္တိ ?....အနိစ္စတော.. အဒ္ဓုဝတော....အသာရတော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၇။ (၁၁) (ဝိနည်းတော် အရ သက်န်းစသည်ကို) အဓိဋ္ဌာန်တင်၏။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တိစီဝရံ အဓိဋ္ဌာတုံ ... ဥပ္ပန္နံ အဓိဋ္ဌာတိ။ ဝိ၊ ၁။၂၉၆။ အနဓိဋ္ဌိတတ္တာ အနုဇာနာမိ ... အဓိဋ္ဌေတိ။ ဝိ၊၂။၃၂၀။ နောဓ ... ဓေဝ အဓိဋ္ဌေယျ ဝါ ဝိကပ္ပေယျ ဝါ။ ဝိ၊၁။၃၀၅။

အဓိဋ္ဌာတုံ (ကြိ၊ဝိ)[အဓိ + ဋ္ဌာ + တုံ] (၁)အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း – ဆောက်တည်ခြင်း – စိတ်၌ထားခြင်း – မှတ်ယူခြင်း– ငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ ဓတုဟိ ပဉ္စဟိ ပဋိဗ္ဗောသိတုံ၊ ဒွီဟိ တီဟိ ဒိဋ္ဌိ အာဝိ- ကာတုံ၊ ဧကေန အဓိဋ္ဌာတုံ "န မေတံ ခမတီ"တိ။ ဝိ၊၃။၁၅၅။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တေန ဘိက္ခုနာ တာနိ စီဝရာနိ အဓိဋ္ဌာတုံ "မယှိမာနိ စီဝရာနီ"တိ။ ဝိ၊၃။၄၁၄။ (၂) စီရင်ခြင်းငှါ။ တဿ အနေ္တ ဓာတုရိတော ဌာတွာ အဓိဋ္ဌာတုံ န လဗ္ဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၁။ န ဘန္တေ ကိဉ္စိ သိပ္ပံ အဇာနန္တေန သက္ကာ ဓရာဝါသံ အဓိဋ္ဌာတုံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၈။ (၃) အဓိဋ္ဌာန်တင်ခြင်းငှါ။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တိစီဝရံ အဓိဋ္ဌာတုံ၊ န ဝိကပ္ပေတုံ။ ဝိ၊၃။၄၁၁။

အဓိဋ္ဌာန်² (ပုန) [အဓိ+ဋ္ဌာ + ယု] (၁)အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း၊ ဆောက်တည်ခြင်း၊ စိတ်၌ – စိတ်ကို – ခိုင်မြဲစွာ – တည်စေခြင်း – ထားခြင်း၊ စိတ်ကို ဖြစ်စေခြင်း၊ မှတ်ယူခြင်း။ ဘဂဝတော အဓိဋ္ဌာ- နေန ပဌ္ဌ ကဋ္ဌသတာနိ န ဖာလိယိံသု။ ဝိ၊၃။ ၄၃။ အဓိဋ္ဌိတမဓိဋ္ဌာန—န ဘိန္နံ တမဓိဋ္ဌာနံ.... အဓိဋ္ဌာနေန ဓေ သမော နတ္ထိ။ စရိယာ။၄၁၃။

ခန္တီသစ္စမဓိဋ္ဌာန်။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၀၆။ တထေဝ တုမ္ဟိ အဓိဋ္ဌာနေ၊ သဗ္ဗဒါ အစလော ဘဝ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၈။ ဟိတ္ထံ မဟာရာဇ အညတရဿ အဓိဋ္ဌာနဿ ပရိနိဗ္ဗုတဿ စေတိယေ ပါဠိဟိရိ ယေ ဘဝတိ။ မိလိန္ဒ၊၂၉၇။ စတုရင်္ဂသမန္နာဂတံ အဓိဋ္ဌာန် အဓိဋ္ဌဟိတွာ၊ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၆၃။ အဓိဋ္ဌာနေ ပညာ စိတ္တဝိဝေနေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ။၃၊ အဓိဋ္ဌာနေ ပညာတိ နေက္ခမ္မာဒိဝသေန စိတ္တဿ ပတိဋ္ဌာပနေ ပညာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၄၅။ အာဘတပ္ပံ ပဓာန် အဓိဋ္ဌာန် အနုယောဂေါ...။ မဟာနိ။၄၅။ အဓိဋ္ဌာနန္တိ ကုသလကရဏေ ပတိဋ္ဌာဘာဝေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၆၄။ (၂) တည်စေအပ်သောစိတ်။ ဘာဝနာ အဓိဋ္ဌာန် ဇီဝိတန္တိ ကာမစ္ဆန္ဒ် ပဇဟန္တော နေက္ခမ္မံ ဘာဝေတိ ဘာဝနာသမ္ပန္နော။ ပဋိသံ။၄၁၈။ အဓိဋ္ဌာန် နာမ နေက္ခမ္မာဒိဝသေန ပတိဋ္ဌာပိတစိတ္တမေဝ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၀။ (၃) တည်ရာ၊ တည်ရာအာရုံ၊ တည်ကြောင်း၊ တည်ခြင်း။ စတ္တာရိ အဓိဋ္ဌာနာနိ။ ဒီ၊၃။၁၉၁။ အဓိဋ္ဌာနာနီတိ ဧတ္ထ အဓိတိ ဥပသဂ္ဂမတ္တံ၊ အတ္ထတော ပန တေန ဝါ တိဋ္ဌန္တိ၊ တတ္ထ ဝါ တိဋ္ဌန္တိ၊ ဌာနမေဝ ဝါ တံ တံ ဂုဏာဓိကာန် ပုရိသာနံ အဓိဋ္ဌာန်။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၀၅။ ကရဏာဓိကရဏဘာဝ-သာဓနဝသေန အဓိဋ္ဌာနသဒ္ဒဿ အတ္ထံ ဒဿေန္တော တေန ဝါတိအာဒိမာဟ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၉-၄၀။ တဥ္စာယံ ဥပယုပါဒါန် စေတသော အဓိဋ္ဌာန် အဘိနိဝေသာနုသယံ န ဥပေတိ....။သံ၊၁။၂၅၇။ စေတသော အဓိဋ္ဌာနန္တိ စိတ္တဿ ပတိဋ္ဌာနဘူတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂။ သမဏာနမ္ပိ ဘဝံ ဂေါတမော ဇာနာတိ အဓိပ္ပါယဥ္စ ဥပဝိစာရဥ္စ အဓိဋ္ဌာနဥ္စ...။ အံ၊၂။၃၁၉။ အဓိဋ္ဌာနန္တိ၊ စတုရာဓိဋ္ဌာန,ပညာဓိ-ဋ္ဌာန, ဗလာဓိဋ္ဌာန-တို့လည်းကြည့်။ စိတ္တဿ အဓိဋ္ဌာန် သမံ။ ပဋိသံ။၁၇၈။ အဓိဋ္ဌာနန္တိ ယထာဝုတ္တသခ်ါရာရမ္မဏံ နိဗ္ဗာနာရမ္မဏဥ္စ။ တံ ဟိ အဓိဋ္ဌာတိ ဧတ္ထ စိတ္တန္တိ အဓိဋ္ဌာန်။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၀။ (၄) တည်ခြင်း၊ မပြတ်—တည်—ဖြစ်—ခြင်း၊ လွန်သည်ကိုမြွှ—တည်—ဝင်—ခြင်း၊ လွှမ်းမိုး၍တည်ခြင်း။ သမ္မာဒိဋ္ဌိ စိတ္တဿ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေ မဂ္ဂါ စေဝ ဟေတု စ။ ပဋိသံ။၂၇၄။ စိတ္တဿ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေတိ သမ္ပယုတ္တစိတ္တဿ သကာရိမ္မေ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၈။ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌ, အဓိဋ္ဌာနဝသ, အဓိဋ္ဌာနသမ္ပန္န-တို့လည်းကြည့်။ (၅) ဝင်၍ တည်တတ်သောတရား။ နေက္ခမ္မာ-ဒီနံယေဝ...ရောစိတာနံယေဝ ပဝိသိတွာ တိဋ္ဌ-နတော အဓိဋ္ဌာနန္တိ ...ဝုတ္တာနိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၄၅။ အဓိဋ္ဌာနသုည-လည်းကြည့်။ (၆) စီရင်ခြင်း။ မဟာလ္လကဝိဟာရတော,အတ္တနော ဝါသာဂါရတော, ဥဇ္ဈရိ အဓိဋ္ဌာနန္တိ ဣမာနေတ္ထ တိဏ္ဏိ အင်္ဂါနိ။ ကင်္ခါ။၂၀၈။ (၇) (က) (သင်္ကန်း,သပိတ်ကို) အဓိဋ္ဌာန်တင်ခြင်း၊ မိမိဥစ္စာဟုမှတ်ယူခြင်း။ ဒွေ ပတ္တဿ အဓိဋ္ဌာနာ။ ဒွေ စီဝရဿ အဓိဋ္ဌာနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၁၄။ ပစ္စုဒ္ဓါရော အဓိဋ္ဌာနဿ ပုရေဇာတ-ပစ္စယေန ပစ္စယော။ အဓိဋ္ဌာန် ပစ္စုဒ္ဓါရဿ ပစ္ဆာဇာတပစ္စယေန ပစ္စယော။ ရင်း။၃၀၄။ (ခ) အဓိဋ္ဌာန်ပြု၍ထားခြင်း။ သမယံ အဓိဋ္ဌ-ဟိတွာ ဘောဇနံ အဓိဋ္ဌာန် နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၇၃။ (ဂ) အဓိဋ္ဌာန်ပါရမီ။ ကတွာ ဒဠှမဓိ-ဋ္ဌာနံ၊ သစ္စပါရမိ ပူရယိ။ အပ၊၁။၇။ ဒဠှ အဓိဋ္ဌာနပါရမီ ကတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ (၈) (ပ) အဓိဋ္ဌာနဟာရ-သုတ်၌ လာသော တရားတို့ကို သာမညဝိသေသအားဖြင့် —ဖြစ် စေ — ထား—ထုတ် — ဆောင်—ရာ—ကြောင်း — ဖြစ်သော ဖွင့်နည်းအထူး။ နေတ္တိပါဠိတော်လာ ဟာရ ၁၆-ပါးတို့တွင် တပါး။ ဧဿနာ ဝိစယော ယုတ္တိ ... အဓိဋ္ဌာနော ပရိက္ခာရော .... ဧတေ သောဠသ ဟာရာ။ နေတ္တိ။၂။ အဓိဋ္ဌယန္တိ အနု-ပဝတ္တိယန္တိ ဧတေန, ဧတ္ထ ဝါ သာမညဝိသေသ-ဘူတာ ဓမ္မာ ဝိနာ ဝိကပ္ပနာတိ အဓိဋ္ဌာနော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၆။ ဧကတ္တတာယ ဓမ္မာ .... ယော ဟာရော အဓိဋ္ဌာနော။ နေတ္တိ။၄။ ဧဝံ သုတ္တာ-ဂတာနံ ဓမ္မာနံ အဝိကပ္ပနဝသေန သာမည-ဝိသေသနိဒ္ဒါရဏလက္ခဏော အဓိဋ္ဌာနော ဟာ-ရော နာမာတိ အတ္ထော။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၀။

အဓိဋ္ဌာန၂ (တိ) [အဓိဋ္ဌာန + အ] အဓိဋ္ဌာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ပြီးသော။ ကတမာ ဒသ ဣဒ္ဓိယော? အဓိဋ္ဌာနာ ဣဒ္ဓိ။ ပဋိသံ။ ၃၇၃။ ကတမာ အဓိဋ္ဌာနာ ဣဒ္ဓိ။ ၎င်း။၃၇၅။ အဓိဋ္ဌာနဝသေန နိပ္ဖန္နတ္တာ အဓိဋ္ဌာနာ ဣဒ္ဓိ။ ပဋိသံ၌ ၂။၂၆၄။

အဓိဋ္ဌာနဥပေါသထ (ပု) [အဓိဋ္ဌာန + ဥပေါသထ။ အဓိဋ္ဌာနမေဝ ဥပေါသထော။ ကင်္ခါ။မဟာဋီ။၁။ ၁၆၀-ကြည့်။] အဓိဋ္ဌာန်ဥပုသ်၊ အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း သည်ပင် ဥပုသ်ဖြစ်သော ဥပုသ်။ အပရေပိ တယော ဥပေါသထာ သုတ္တုဒ္ဒေသော, ပါရိသုဒ္ဓိ- ဥပေါသထော,အဓိဋ္ဌာနဥပေါသထောတိ။ကင်္ခါ။ ၉၃။ အဓိဋ္ဌာနုပေါသထ-လည်းကြည့်။ (အဓိဋ္ဌာန် ဥပုသ်ပြုပုံကို ဝိ၊၃။၁၆၈-တွင်ကြည့်။)

အဓိဋ္ဌာနကပ္ပလ္လိကာ (ထီ) [အဓိဋ္ဌာန + ကပ္ပလ္လိကာ] တည်ရာဖြစ်သော ခွက်ငယ်၊ ဆီမီးခွက်။ အဓိဋ္ဌာ- နကပ္ပလ္လိကာ ဝိယ ဝေဒနာယ နိဿယဘူတာ စတ္တာရော ခန္ဓာ။ မဏိ၊၁။၄၀၂။

အဓိဋ္ဌာနကိစ္စ (န) [အဓိဋ္ဌာန + ကိစ္စ] (က) အဓိဋ္ဌာန်တင်ရန်ကိစ္စ။ (ခ) စီရင်ရန်ကိစ္စ။ သမေ ဝါ ဥဒ္ဒေသေ ဝါ အဓိဋ္ဌာနကိစ္စံ နတ္ထိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၆။ အဓိဋ္ဌာနကိစ္စံ နတ္ထီတိ ဣမိနာ ကပ္ပဗိန္ဒု- ဒါနကိစ္စမ္ပိ နတ္ထီတိ ဒဿေတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၈၈။

အဓိဋ္ဌာနစိတ္တ (န) [အဓိဋ္ဌာန+စိတ္တ] အဓိဋ္ဌာန် ကြောင်းဖြစ်သောစိတ်၊အဓိဋ္ဌာန်စိတ်။ အဓိဋ္ဌာန- စိတ္တေန သဟေဝ သတံ ဟောတိ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၅။ ဧဝံ .... ဂစ္ဆန္တော ပနာယံ ကိံ ကာယ အဓိဋ္ဌာန- စိတ္တဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ ဂစ္ဆတိ။ ၎င်း။၁၄။

အဓိဋ္ဌာနဇာတိက (တိ) [အဓိဋ္ဌာန+ဇာတိ+က] (ကထိန် သက်န်းကို) အဓိဋ္ဌာန် တင်ခြင်းသျှင် အကြောင်း (ဇာတိ) ရှိသော။ အတ္ထာရော အဓိဋ္ဌာနနိဒါနေနာ အဓိဋ္ဌာနသမုဒယော အဓိဋ္ဌာ- နဇာတိကော အဓိဋ္ဌာနပဘဝေါ အဓိဋ္ဌာန- သမ္ဘာရော အဓိဋ္ဌာနသမုဋ္ဌာနော။ ဝိ၊၅။၃၀၅။

အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌ (ပု) [အဓိဋ္ဌာန + အတ္ထ] (၁) တည်ရာ ဟူသော အနက်သဘော။ ဣမာနိ ပဉ္စိန္ဒြိယာနိ ကတမေဟာကာရေဟိ ဓောနဋ္ဌေန ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ? အဓိ- ပတေယျဋ္ဌေန ... အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန ...။ပဋိသံ။ ၂၁၇။ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေနာတိ ပတိဋ္ဌာနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၌၊၂။ ၁၄၂။ (၂) လွှမ်းမိုး၍ တည်ခြင်းဟူသော — တည်တတ်သော — အနက်သဘော။ ကေဋ္ဌေ အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၈။ အာရမ္မဏံ အဘိဘဝိတွာ ပတိဋ္ဌာနဝသေန အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌော။ ပဋိသံ၌၊၁။၉၃။

အဓိဋ္ဌာနတ္ထ (န) [အဓိဋ္ဌာန + တ္ထ] တည်ရာ အကြောင်း၏အဖြစ်။ .... သောကာဝဇ္ဇံ အဓိဋ္ဌာ- နတ္ထာ။ အဘိ၌၊၂။၁၈၅။ သောကာဝဇ္ဇံ အဓိဋ္ဌာ- နတ္ထာတိ တေသံ ကာရဏတ္ထာ။ မူလဋီ၊၂။၁၂၈။

အဓိဋ္ဌာနဒွယ (န) [အဓိဋ္ဌာန + ဒွယ] အဓိဋ္ဌာန် နှစ်ခုတို့၏ အပေါင်း။ ဣဒံ ပန အဓိဋ္ဌာနဒွယံ အဒိဿမာနကာယတံ ဒိဿမာနကာယတဉ္စ အာပါဒေတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၉၂။ အဓိဋ္ဌာနဒွယန္တိ စိတ္တကာယဝသေန ကာယစိတ္တပရိဏာမနဘူတံ ရူပကာယပါဒကဇ္ဈာနစိတ္တာရမ္မဏံ ဥဘယံ အ- ဓိဋ္ဌာနံ။ အနုဋီ၊၁။၂၁၀။

အဓိဋ္ဌာနနိဒါန (တိ) [အဓိဋ္ဌာန+နိဒါန] (ကထိန် သက်န်းကို) အဓိဋ္ဌာန်တင်ခြင်းလျှင် အကြောင်း (နိဒါန)ရှိသော။ အဓိဋ္ဌာနဇာတိက-ကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနပဘဝ (တိ) [အဓိဋ္ဌာန + ပဘဝ](ကထိန် သက်န်းကို) အဓိဋ္ဌာန်တင်ခြင်းလျှင် အကြောင်း (ပဘဝ)ရှိသော။ အဓိဋ္ဌာနဇာတိက-ကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနပဝါရဏာ (ထီ) [အဓိဋ္ဌာန + ပဝါရဏာ] အဓိဋ္ဌာန်ပဝါရဏာ၊ အဓိဋ္ဌာန်ခြင်းသည်ပင် ဖိတ် ကြားခြင်းဖြစ်သော ပဝါရဏာ။ အဓိဋ္ဌာနုပေါ- သထော ၏ အဓိဋ္ဌာနပဝါရဏာ ၏ ပုဂ္ဂလဿေဝ ကပ္ပတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၁၆၄။ (အဓိဋ္ဌာန်ပဝါရဏာ ပြုပုံ ကို ဝိ၊၃။၂၃၀-တွင်ကြည့်။)

အဓိဋ္ဌာနပါရမိတာ (ထီ) [အဓိဋ္ဌာနပါရမီ+တာ] အဓိဋ္ဌာန်ပါရမီ။ အဓိဋ္ဌာနပါရမိတံ ဂန္တွာ၊

သမ္ဘောဓိ° ပါယုတ္တိအသိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၈။ ဒါနပါရမီတာ(ဗုဒ္ဓဝံ၊ ၄။ ၁၂၉)လည်းကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနပါရမီ (ထီ) [အဓိဋ္ဌာန + ပါရမီ] အဓိဋ္ဌာန်ပါရမီ။ ပါရမီ ၁၀-ပါးတွင် ၈-ခုမြောက်ပါရမီ။ ဝိစိနန္တော တဒါ ဒက္ခိံ၊ အဋ္ဌမံ အဓိဋ္ဌာနပါရမိံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၈။ သော မေ အဓိဋ္ဌာနပါရမီ။ စရိယာ။ ၄၁၃။

အဓိဋ္ဌာနပ္ပကာရ (ပု) [အဓိဋ္ဌာန + ပကာရ] အဓိဋ္ဌာန်အပြား။ တေန သမ္ဗန္ဓံ အဓိဋ္ဌာနပ္ပကာရံ သင်္ဂဏှာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၁။

အဓိဋ္ဌာနဗလ (နပ) [အဓိဋ္ဌာန + ဗလ] (၁) အဓိဋ္ဌာန်၏ စွမ်းအား။ အဓိဋ္ဌာနဗလေန သဗ္ဗံ ခဏေနေဝ အန္တရဓာယိတ္ထ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၈၉။ (၂) အလိုရှိတိုင်း တည်စေနိုင်ခြင်း စွမ်းအား။ အပိစ အဋ္ဌသဋ္ဌိ ဗလာနိ၊ ယဒိဒံ ...အဓိဋ္ဌာနဗလံ။ ပဋိသံ၊ ၃၅၀။ ကတမံ အဓိဋ္ဌာနဗလံ ....။ ရှင်း။ ၃၅၃။ ကုသလေသု ယထာရုစိ ပတိဋ္ဌာနံ အဓိဋ္ဌာနဗလံ။ ရှင်း၊ ၄၊ ၂။ ၂၂၈။

အဓိဋ္ဌာနဘာဝ (ပု) [အဓိဋ္ဌာန + ဘာဝ] တည်ရာ၏ အဖြစ်၊ တည်ရာဖြစ်ခြင်း။ သဗ္ဗကုဏာနဉ္စ သီလဘာ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော တေသံ ပဓာနံ သီလာနိသံသေ ပကာသေတုံ။ ဥဒါန၊ ၄။ ၃၇၇။ ကာမာ ဟိ... သုခဿ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော .... ဥပဓီတိ ဝုစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၄၁။

အဓိဋ္ဌာနဘူတ (တိ) [အဓိဋ္ဌာန + ဘူတ] တည်ရာ (ဖြစ်၍) ဖြစ်သော။ ဒေယျဓမ္မာနံ အဓိဋ္ဌာနဘူတတော ဝတ္ထုံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၃၈-၉။

အဓိဋ္ဌာနမန (နပ) [အဓိဋ္ဌာန + မန] အဓိဋ္ဌာန် ကြောင်းဖြစ်သောစိတ်၊ အဓိဋ္ဌာန်စိတ်။ မနောမယန္တိ အဓိဋ္ဌာနမနေန နိမ္မိတတ္တာ မနောမယံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၄။

အဓိဋ္ဌာနဝသ (ပု) [အဓိဋ္ဌာန + ဝသ] (၁) အဓိဋ္ဌာန်၏ အစွမ်း၊ ဆောက်တည်သည်၏ အစွမ်း၊ လွှန်သည်ကိုပြု၍တည်ခြင်း—ဝင်ခြင်း—၏အစွမ်း။ သုခသညဉ္စ လဟုသညဉ္စ အဓိဋ္ဌာနဝသေန ဣဇ္ဈနဋ္ဌေ ပညာ ဣဒ္ဓိဝိဓေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊ ၃။ အဓိဋ္ဌာနဝသေနာတိ အဓိကံ ကတွာ ဌာနဝသေန၊ ပတိဋ္ဌာနဝသေနာတိ အဓိပ္ပါယော။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၄၇။ (ပဋိသံ။ ၁၀၇-ဣဒ္ဓိဝိဓဉာဏနိဒ္ဒေသနှင့် ရှင်း၊ ၄-သည်းကြည့်။) (၂) ချွန်ကိုအလိုရှိတိုင်းထားခြင်း။ အဓိဋ္ဌာနဝသိတာ, အဓိဋ္ဌာနဝသီ-တို့ကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနဝသိတာ (ထီ) [အဓိဋ္ဌာနဝသီ + တာ။ အဓိဋ္ဌာန + ဝသိတာ] ချွန်သမာပတ်အဘွင်း၌ လွန်စွာတည်နိုင်သော အစွမ်း—ရှိသည်၏အဖြစ်—ရှိခြင်း၊ ချွန်သမာပတ်ကို မိမိအလိုရှိသော အချိန် အပိုင်းအခြားအတိုင်းဝင်စားနေနိုင်သော အစွမ်း—ရှိသည်၏ အဖြစ် — ရှိခြင်း၊ ချွန်သမာပတ်ကို အလိုရှိတိုင်းဘဝင်မကျအောင် ထားနိုင်သော အစွမ်း—ရှိသည်၏ အဖြစ်—ရှိခြင်း။ သေတုဝိယ သီဃသောတာယ နဒိယာ ဩဃံ, ဘဝင်္ဂဝေဂံ ဥပစ္ဆိန္ဒိတွာ ယထာပရိစ္ဆိန္နကာလံ ဈာနံ ဌပေတုံ သမတ္ထတာ အဝင်္ဂပါတတော ရက္ခဏယောဂျတာ အဓိဋ္ဌာနဝသိတာ နာမ။....အထ ဝါ ယထာပရိစ္ဆိန္နကာလဘော ဥဒ္ဓံ ဂန္တုံ အဒတွာ ဌပနသမတ္ထတာ အဓိဋ္ဌာနဝသိတာ နာမ။ အဘိဓမ္မတ္ထဝိဘာဝနီ။ ၂၁၉။

အဓိဋ္ဌာနဝသီ (တိ) [အဓိဋ္ဌာနဝသ + ဤ။ အဓိဋ္ဌာနေ ဝသော အဓိဋ္ဌာနဝသော၊ သော အဿ အတ္ထီတိ အဓိဋ္ဌာနဝသီ။ ပဋိသံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၈၅ ကြည့်။ (ထီ) ဝသနံ ဝသီ၊ အဓိဋ္ဌာနေ ဝသီ အဓိဋ္ဌာနဝသီ။ ဝိသုဒ္ဓိမဂ် နိဿျ၊ ပဌမအုပ်-ကြည့်။] ချွန်သမာပတ်အဘွင်း၌ဝယ်လွန်စွာတည်ခြင်း၌အစွမ်းရှိသော၊ ချွန်သမာပတ်ကို မိမိ အလိုရှိသော အချိန်အပိုင်းအခြား အတိုင်း ဝင်စားနေခြင်း၌ စွမ်းနိုင်သော၊ ချွန်သမာပတ်ကို အလိုရှိတိုင်း ဘဝင်မကျအောင်ထားခြင်း၌အစွမ်းရှိသော၊သူ။ (ထီ) ချွန်သမာပတ်ကို မိမိအလိုရှိတိုင်း ဘဝင်

မကျစေအောင် ထားခြင်း၌ စွမ်းနိုင်ခြင်း။ ပဌမံ ဈာနံ ယတ္ထိစ္စကံ ယဒိစ္စကံ ယာဒိစ္စကံ အဓိဋ္ဌာတိ၊ အဓိဋ္ဌာနေ ဒန္ဓာယိတတ္တံ နတ္ထိတိ အဓိဋ္ဌာနဝသီ။ ပဋိသံ။ ၉၆-၇။ အစ္ဆရာမတ္တံ ဝါ ဒသစ္ဆရာမတ္တံ ဝါ ခဏံ ဌပေတုံ သမတ္ထတာ အဓိဋ္ဌာနဝသီ နာမ။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။၁၅၀။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၁၈၀-လည်းကြည့်။) အဓိဋ္ဌာန² (၄) အနက်နှင့် အဓိဋ္ဌာနဝသိတာ-လည်းကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနဝိဇဟန (န) [အဓိဋ္ဌာန + ဝိဇဟန] အဓိဋ္ဌာန်စွန့်ခြင်း။ ဧဝံ အပ္ပမတ္တဿ ဘိက္ခုနော သိယာ အဓိဋ္ဌာနဝိဇဟနန္တိ ? သိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၄။

အဓိဋ္ဌာနဝိဓာန (န) [အဓိဋ္ဌာန + ဝိဓာန] စိတ်ကို ဖြစ်စေရာသောအစီအရင်၊ အဓိဋ္ဌာန်အစီအရင်၊ အဓိဋ္ဌာန်ပြုနည်း။ တတြိဒံ အဓိဋ္ဌာနဝိဓာနံ ...။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။၃၄၀။

အဓိဋ္ဌာနသမုဋ္ဌာန (တိ) [အဓိဋ္ဌာန + သမုဋ္ဌာန] (ကထိန်သင်္ကန်းကို) အဓိဋ္ဌာန်တင်ခြင်းလျှင် အကြောင်း (သမုဋ္ဌာန်) ရှိသော။ အဓိဋ္ဌာနဇာတိက-ကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနသမုဒယ (တိ) [အဓိဋ္ဌာန + သမုဒယ] (ကထိန် သင်္ကန်းကို) အဓိဋ္ဌာန် တင်ခြင်းလျှင် အကြောင်း (သမုဒယ) ရှိသော။ အဓိဋ္ဌာနဇာတိက-ကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနသမ္ပန္န (တိ) [အဓိဋ္ဌာန + သမ္ပန္န] တည်ခြင်း-မပြတ်ဖြစ်ခြင်း-နှင့်ပြည့်စုံသော။ စိတ္တဿ အဓိဋ္ဌာနသမ္ပန္နဉ္စ သဒ္ဒါသမ္ပန္နဉ္စ...။ ပဋိသံ။ ၁၆၇။ စိတ္တဿ အဓိဋ္ဌာနသမ္ပန္နန္တိ တသ္မိံ ယေဝ အာရမ္မဏေ စိတ္တဿ နိရန္တရပ္ပဝတ္တိသင်္ခါတေန အဓိဋ္ဌာနေန သမ္ပန္နံ အနူနံ။ ယထာဟ ...ဂဟေတဗ္ဗံ၊ အထ ဝါ သမာဓိဿေဝ ဈာနင်္ဂဟိတတ္တာ စိတ္တဿ အဓိဋ္ဌာနသမ္ပန္နန္တိ ဈာနင်္ဂပဉ္စကဝသေန ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။ အဓိဋ္ဌာန² (၄) အနက်လည်းကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနသမ္ဘာရ (တိ) [အဓိဋ္ဌာန + သမ္ဘာရ] (ကထိန်သင်္ကန်းကို) အဓိဋ္ဌာန် တင်ခြင်းလျှင် အကြောင်း (သမ္ဘာရ) ရှိသော။ အဓိဋ္ဌာနဇာတိက-ကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနသုည (န) [အဓိဋ္ဌာန + သုည။ (နေက္ခမ္မာဒိ) အဓိဋ္ဌာနေဟိ ကာမစ္ဆန္ဒာဒိနာ သုညန္တိ အဓိဋ္ဌာနသုညံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀-ကြည့်။] နှစ်သက်အပ် - သဘောတူ - သောတရားတို့သို့ဝင်၍ တည်တတ်သော နေက္ခမ္မစသော (ကာမစ္ဆန္ဒစသည်မှ) ဆိတ်သုဉ်းသောတရား၊ ကာမစ္ဆန္ဒစသည်မှ ဆိတ်သုဉ်းသော နေက္ခမ္မ စသော (နှစ်သက်အပ်-သဘောတူ-သောတရားတို့သို့) ဝင်၍ တည်တတ်သောတရား။ ကတမံ အဓိဋ္ဌာနသုညံ ? နေက္ခမ္မာဓိဋ္ဌာနံ ကာမစ္ဆန္ဒေန သုညံ...။ ပဋိသံ။၃၆၅။ အဓိဋ္ဌာန² (၅) အနက်လည်းကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနဟာရ (ပု) [အဓိဋ္ဌာန + ဟာရ] အဓိဋ္ဌာန² (၉) အနက်ကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနဟာရဝိဘင်္ဂ (ပု) [အဓိဋ္ဌာနဟာရ + ဝိဘင်္ဂ] များစွာသောသုတ်ပုဒ်တို့ဖြင့် အဓိဋ္ဌာနဟာရကို ဝေဖန်ရာဖြစ်သော - ဖွင့်နည်း - စကားရပ်၊ အဓိဋ္ဌာနဟာရဝိဘင်္ဂ။ နေတ္တိ။ ၆၁-၆။ တတ္ထ ကတမော အဓိဋ္ဌာနော ဟာရောတိ ? အဓိဋ္ဌာနဟာရဝိဘင်္ဂေါ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၉။ ဟာရဝိဘင်္ဂ (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၊၁၄၁)ကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနဟာရသမ္ပာတ (ပု) [အဓိဋ္ဌာန + ဟာရသမ္ပာတ] သုတ်ပုဒ်တခုတည်း၌ အဓိဋ္ဌာနဟာရကို ချ၍ - ပြရာဖြစ်သော - ဖွင့်နည်း - စကားရပ်၊ အဓိဋ္ဌာနဟာရသမ္ပာတ။ နေတ္တိ။ ၇၉။ အဓိဋ္ဌာနဟာရသမ္ပာတော ...။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၈၀။ ဟာရသမ္ပာတ (နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၃၊၁၄၁)ကြည့်။

အဓိဋ္ဌာနာကာရ (ပု) [အဓိဋ္ဌာန + အာကာရ] တည်ရာဟူသောအခြင်းအရာ။ အဓိဋ္ဌာန² (၃) အနက်လည်းကြည့်။ အဓိဋ္ဌာနာကာရေန နိဿယာကာ-

ရေန စ ဥပကာရကော ဓမ္မော နိဿယပစ္စယော အာရမ္မဏကမ္မာဒီနံ ပဋ္ဌာနဝသေန ပစ္စယောဝိယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၄၇။ (မူလဋီ၊၁၊၁၇၁။ အနုဋီ၊၁၊ ၂၃၀-တို့လည်းကြည့်။)

အဓိဋ္ဌာနာဘိနိဝေသာနုသယ (ပု) [အဓိဋ္ဌာန + အဘိနိဝေသ + အနုသယ] တည်ရာ, သက်ဝင်ရာနှင့် ကိန်းရာ။ စေတသော အဓိဋ္ဌာနာဘိနိဝေသာနုသယာ။ မ၊၁၊၈၁။ သံ၊၂၊၉၉။ စေတသော အဓိဋ္ဌာနာဘိနိဝေသာနုသယာတိ အကုသလစိတ္တဿ အဓိဋ္ဌာနဘူတာ စေဝ အဘိနိဝေသဘူတာ စ အနုသယဘူတာ စ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၃၉။ (မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၆၃-လည်းကြည့်။)

အဓိဋ္ဌာနာယောဂျတာ (ထီ) [အဓိဋ္ဌာန + အယောဂျ + တာ] တည်ရာ – မှီရာ – ဖြစ်ခြင်းငှါ – မသင့်သည်၏အဖြစ်၊ တည်ရာ – မှီရာ – မဖြစ်နိုင်သည်၏အဖြစ်။ ဂုဏ္ဏမာနာယ ပန စိတ္တပညာတာဝနာယ အဓိဋ္ဌာနာယောဂျတာယ ကိရိယာသီလာနမ္ပိ အသမ္ဘဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁၊၁၃။

အဓိဋ္ဌာနာဝိကမ္မ (နံ) [အဓိဋ္ဌာန + အာဝိကမ္မ] အဓိဋ္ဌာန်ခြင်းဖြင့် ထင်ရှားပြုခြင်း၊ အဓိဋ္ဌာန်ဖြင့် ထင်ရှားပြုအပ်သောအမှု။ ယာနိ န ပုန ဝေဠုပ ကရိယာမိတိ မနသာ အာဝဇ္ဇိတမတ္တေနေဝ သုဇ္ဈန္တိ၊ အဓိဋ္ဌာနာဝိကမ္မံ နာမေတံ ကထိတန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၂၇။

အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိ (ထီ) [အဓိဋ္ဌာန + ဣဒ္ဓိ] အဓိဋ္ဌာန်၏ အစွမ်းဖြင့် ပြီးသောတန်ခိုး၊ မိမိ၏ ပကတိပင် ကိုယ်အဆင်းသဏ္ဌာန်ကို မစွန့်ပဲ ဗဟိဒ္ဓ ဆင်စသည်ကို ဖန်ဆင်းခြင်း, တယောက်က တရာဖြစ်အောင်ဖန်ဆင်းခြင်း စသော တန်ခိုး။ အယဉ္စ နေဝ ဗုဒ္ဓါနံ အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိ, န ဘာဝနာမယိဒ္ဓိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၅။ အတ္တနော ပကတိဝဏ္ဏံ အဝိဇဟိတွာ ဗဟိဒ္ဓါ ဟတ္ထိအာဒိဒဿနံ "ပကတိ ဟုတွာ ဗဟုဓာ ဟောတီ"တိ အာဂတဉ္စ အဓိဋ္ဌာနဝသေန နိပ္ဖန္နတ္တာ အဓိဋ္ဌာနိဒ္ဓိ နာမ။ သာရတ္ထ၊ ၂၊၁၆၈။

အဓိဋ္ဌာနုပဂ (တိ) [အဓိဋ္ဌာန + ဥပ + ဂမု + ကွိ] အဓိဋ္ဌာန်–သို့ကပ်ရောက်–တင်လောက်–သော၊ အဓိဋ္ဌာန်တင်ရှိဖြစ်သော။ နိရပေက္ခော ဟိ နိဿဇ္ဇိတွာ အဓိဋ္ဌာနုပဂံ ပတ္တစီဝရံ ဒါတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၃၀၇။

အဓိဋ္ဌာနုပေါသထ (ပု) [အဓိဋ္ဌာန + ဥပေါသထ] အဓိဋ္ဌာန်ဥပုသ်၊ အဓိဋ္ဌာန်ခြင်းသည်ပင် ဥပုသ်ဖြစ်သော ဥပုသ်။ အပရေပိ တယော ဥပေါသထာ သုတ္တုဒ္ဒေသော ဥပေါသထော ပါရိသုဒ္ဓိဥပေါသထော အဓိဋ္ဌာနုပေါသထော။ ဝိ၊၅၊ ၂၂၂။ အပရာပိ ပဉ္စ ဝိသုဒ္ဓိယော သုတ္တုဒ္ဒေသော ပါရိသုဒ္ဓိဥပေါသထော အဓိဋ္ဌာနုပေါသထော ပဝါရဏာ သာမဂ္ဂီဥပေါသထောယေဝ ပဉ္စမော။ ဝိ၊၅၊၂၃၆။ အဓိဋ္ဌာနဥပေါသထ-လည်းကြည့်။

အဓိဋ္ဌာယ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ + ဌာ + တွာ] (၁) အဓိဋ္ဌာန်၍၊ ဆောက်တည်၍ ဝိရင်၍၊ စိတ်၌ထား၍၊ မှတ်ယူ၍၊ ဖြစ်စေ၍။ ယန္နူနာဟံ ဣမံ အာဗာဓံ ဝီရိယေန ပဋိပဏာမေတွာ ဇီဝိတသင်္ခါရံ အဓိဋ္ဌာယ ဝိဟရေယျံ။ ဒီ၊၂၊၈၄။ သံ၊၃၊၁၃၂။ အဓိဋ္ဌာယာတိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ပဝတ္တေတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၁၃၇။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၃၆။ အဓိဋ္ဌာယာတိ အဓိဋ္ဌာနံ ကတွာ။ ... တံ ပန "အဓိဋ္ဌာနံ ပဝတ္တနံ"န္တိ စ ဝတ္တဗ္ဗတံ အရဟတီတိ ဝုတ္တံ "အဓိဋ္ဌဟိတွာ ပဝတ္တေတွာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂၊၁၄၅။ ယန္နူနာဟံ ဝိပုလေန မဟဂ္ဂတေန စေတသာ ဝိဟရေယျံ အဘိဘုယျ လောကံ အဓိဋ္ဌာယ မနသာ။ မ၊၃၊ ၄၉။ အဓိဋ္ဌာယ မနသာတိ ဈာနာရမ္မဏံ စိတ္တေန အဓိဋ္ဌဟိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၉။ စိတ္တေန အဓိဋ္ဌဟိတွာတိ ဈာနာရမ္မဏံ ပဋိဘာဂနိမိတ္တံ ဘာဝနာစိတ္တေန ဥပ္ပါဒေတွာ။ မ၊ဋီ၊၃၊၂၅၂။ မဟိသည် အဓိဋ္ဌာယ၊ လောကတော ယံ တရာမဟံ။ အပ၊၁၊ ၄၁၁။ တေဇောဓာတုမဓိဋ္ဌာယ၊ ဒိပ္ပံ သန္တာပယိံ ဇလံ။ အပ၊၂၊၂၅၈။ (၂) အနိုး၌ရပ်တည်၍။ အဓိဋ္ဌာယာတိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ အာကာသေ။

ဝိ၊၁။၉၄။ အဓိဋ္ဌဟိတွာတိ သမ်ပေ ဌတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄။

အဓိဋ္ဌာယက (တိ) [အဓိ + ဌာ + ဏွု] စီရင်တတ်သော၊ ကြီးကြပ် – လုပ်ကိုင် – ဆောင်ရွက် – သော သူ။ ကမ္မန္တာဓိဋ္ဌာယက-ကြည့်။

အဓိဋ္ဌာသိံ (ကြိ) အဓိဋ္ဌာတိ-ကြည့်။

အဓိဋ္ဌိတ (တိ) [အဓိ + ဌာ + တ] (၁) ဆောက်တည်အပ်သော။ အဓိဋ္ဌိတမဓိဋ္ဌာနံ။ စရိယာ။ ၄၁၃။ (၂) ကြံစည်အပ်သော။ ယံ တုမှေ ကထေထ၊ တံ မယာ အဓိဋ္ဌိတမေဝ၊ မနသိ ယောဝ မေ တော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၆။ အဓိဋ္ဌိတ-လည်း ကြည့်။ (၃) မပြတ်တည်သော။ ပဏီတာနံ အတ္တာနံ ဘတ္တုပဋိပါဋိ အဓိဋ္ဌိတာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။၁၀၂။ အဓိဋ္ဌိတာတိ ဧတ္ထ အဓိ နိစ္စသော ဌာတိ ပဝတ္တတီတိ အဓိဋ္ဌိတာတိ ဝေနတ္ထ ဒဿေန္တော အာဟ "နိစ္စပဝတ္တိနီ"တိ။ ပါစိတ်၊ယော၊၁။ ၁၈၁။ အဓိဋ္ဌိတ-လည်းကြည့်။ (၄) စိုးအုပ်တည်နေအပ်သော။ ဓေ၀ရေဟိ အဓိဋ္ဌိတော မဂ္ဂေါ ဓောရကန္တာရံ နာမ....အမနုဿာဓိဋ္ဌိတံ အမနုဿကန္တာရံ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ (၅) (က) ထိုထို အဓိဋ္ဌာန်အားလျော်စွာ ထားအပ်သော။ အနုဋ္ဌိတာတိ အဓိဋ္ဌိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၈၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉၄။ အဓိဋ္ဌိတာတိ ပဋိပက္ခဒူရီဘာဝတော သုဘာဝိတဘာဝေန တံတံအဓိဋ္ဌာနယောဂျတာယ ဌပိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၄၈။၉။ အံ၊ဋီ၊၃။၉၅။၆။ (ခ) မတုန်လှုပ်စေနိုင်သည်၏အဖြစ်ဖြင့် ထားအပ်သော။ အနုဋ္ဌိတ(သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆)ကြည့်။ အဓိဋ္ဌိတာတိ ပဋိပက္ခဒူရီဘာဝတော သုဘာဝိတဘာဝေန အဓိကမ္မနေယျတာယ ဌပိတာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၈၇။ အနုဋ္ဌိတ-လည်းကြည့်။ (၆) ကပ်ရောက်သော၊သူ၊ (၅)တည်သော၊သူ။သန္တိဥ မမ္မ အဓိဋ္ဌိတာသိ။ ဇာ၊၁။၁၆၀။ အဓိဋ္ဌိတာသီတိ ယော တွံ ဣမေ ဂုဏေ ဥပဂတော၊ ဧတေသု ဝါ ပတိဋ္ဌိတောတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၉။ ဒိဗ္ဗယာနံ့မဓိဋ္ဌိတော။ ဇာ၊၂။၂၀၁။ ဒိဗ္ဗယာနံ့မဓိဋ္ဌိတောတိ ဒိဗ္ဗယာနေ ဋ္ဌိတော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၅၆။ ဝေမှိ ဒုဂ္ဂတော သန္တော၊ သမစရိယံ အဓိဋ္ဌိတော။ ဇာ၊၂။၂၆၁။ သမစရိယံ အဓိဋ္ဌိတောတိ သမစရိယာယမေဝ ပတိဋ္ဌိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၁၁၇။ ကေစရိယံ အဓိဋ္ဌိတော။ သုတ္တနိ၊၄၀၇။ မဟာနိ၊၁၁၉။ (၇) လိုက်ပါသော၊သူ။ စတုဗ္ဗိပလ္လာသဝသံ အဓိဋ္ဌိတာ။ ထေရ၊၁၆၁။ ဣမေသံ စတုန္နံ ဝိပလ္လာသာနံ ဝသံ အဓိဋ္ဌိတာ အနုဝတ္တန္တာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၈။ (၈) လွှမ်းမိုး၍ တည်သော။ သော တိဋ္ဌသိ ပေါမရဧ အဓိဋ္ဌိတော။ ဝိမာန၊၉၀။ အဓိဋ္ဌိတောတိ အတ္တနော ဒေဝိဒ္ဓိယာ သကလမိဒံ ဌာနံ အဘိဘဝိတွာ ဋ္ဌိတော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၅၀။ စိရရတ္တမဓိဋ္ဌိတံ။ ထေရ၊၃၂၅။ အဓိဋ္ဌိတံ သန္တာနံ အဇ္ဈာရုယှ ဋ္ဌိတံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ (၉) စီရင်သော။ အလံ အာဂုဿော ကိံ ဂိဟီနံ ကမ္မန္တံ အဓိဋ္ဌိတေန။ ဝိ၊၁။၁၁၂။ ဝိ၊၂။၃၅။ (၁၁) အဓိဋ္ဌာန် တင်အပ်သော သင်္ကန်း။ အဓိဋ္ဌိတံ ရစနာယ ရတ္တံ။ ဝိ၊၅။၃၇၇။

အဓိဋ္ဌိတကာလ (ပု) [အဓိဋ္ဌိတ + ကာလ] အဓိဋ္ဌာန် တင်အပ်သော – အချိန် – ကာလ။ အဓိဋ္ဌိတကာလတော ပဋ္ဌာယ နဲ ဝိကပ္ပေတဗ္ဗာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၈၁။ အဓိဋ္ဌိတ (၁၀) အနက်ကြည့်။

အဓိဋ္ဌိတဂတိက (တိ) [အဓိဋ္ဌိတ + ဂတ + ဏက] အဓိဋ္ဌာန်ထားအပ်သော – (စိတ်၌ – စွဲယူ – သတ်မှတ် – ထားအပ်သော) – ဆိုနှင့်အလား တူသော – ဆိုနှင့် တူသော သဘောရှိသော။ သယာသာဝ ဖဟုတေလံ ပဝိသိတွာ ပုရာဏတေလံ အဓေဋ္ဌာတဗ္ဗရတိ၊ ပုန အဓိဋ္ဌာနကိစ္စံ နတ္ထိ။ အဓိဋ္ဌိတဂတိကမေဝ ဟိ တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၆။

အဓိဋ္ဌိတဋ္ဌာန (နပုံ) [အဓိဋ္ဌိတ + ဌာန] (၁) အဓိဋ္ဌာန်အပ်သော နေရာ။ တေန ပဒဝဠဉ္ဇသ အဓိဋ္ဌိတဋ္ဌာနံ ပတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၅။ (၂) စိုးအုပ်တည်နေအပ်သောနေရာအရပ်။ ဝါဋ္ဌမိဂဋ္ဌာနေတိ

ဝါဋ္ဌမိဿကပိ အဓိဋ္ဌိတဋ္ဌာနေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၈။ အဓိဋ္ဌိတ (၄) အနက်လည်းကြည့်။

အဓိဋ္ဌိတတေစီဝရိက (တိ) [အဓိဋ္ဌိတ+တိစီဝရ+ဏိက] အဓိဋ္ဌာန်တင်အပ်သော တိစီဝရိတ် (သင်္ကန်းသုံးထည်)-ရှိသော-ကို ဆောင်သော၊ တိစီဝရိတ်ဓုတင် ဆောင်သော၊ သူ။ တေသု အဓိဋ္ဌိတတေစီဝရိကော ဘိက္ခု ပရိဟာရံ န လဘတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၃၁။

အဓိဋ္ဌိတတေလ (န) [အဓိဋ္ဌိတ+တေလ] အဓိဋ္ဌာန် ထားအပ်သော-စိတ်၌ ခွဲယူ-သတ်မှတ်-ထားအပ်သော-ဆီ။ သစေ အဓိဋ္ဌိတတေလံ အနဓိဋ္ဌိတတေလဘာဇနေ အာကိရိတုကာမော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၆။

အဓိဋ္ဌိတတေလဘာဇန (န) [အဓိဋ္ဌိတ+တေလဘာဇန] အဓိဋ္ဌာန်ထားအပ်သော ဆီအိုး။ ဧတေန နယေန အဓိဋ္ဌိတတေလဘာဇနေ အနဓိဋ္ဌိတတေလာကိရဏမ္ပိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၆။

အဓိဋ္ဌိတပတ္တ (ပု) [အဓိဋ္ဌိတ + ပတ္တ] အဓိဋ္ဌာန် တင်ထားအပ်သော သပိတ်။ သစေပိ ဟော အဓိဋ္ဌိတပတ္တံ ဂဟေတွာ သန္နိပတိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၁။ ၃၅၇။

အဓိဋ္ဌိတဝိကပ္ပိတ (တိ) [အဓိဋ္ဌိတ + ဝိကပ္ပိတ] အဓိဋ္ဌာန်တင်အပ် ဝိကပ္ပနာပြုအပ်သော သင်္ကန်း စသည်။ အဓိဋ္ဌိတဝိကပ္ပိတေသု အပရိယာပန္နတ္တာ အတိရေကံ စီဝရန္တိ အတိရေကစီဝရံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၁။

အဓိဋ္ဌိတသညီ (တိ) [အဓိဋ္ဌိတသညာ + ဤ] အဓိဋ္ဌာန် တင်အပ်ပြီးဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အနဓိဋ္ဌိတေ အဓိဋ္ဌိတသညီ၊ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၁။ ၂၉၆။

အဓိဋ္ဌိတိ (ဣ) [အဓိ + ဌိတိ] ဆောက်တည်ခြင်း၊ အဓိဋ္ဌာန်ခြင်း။ အဓိဋ္ဌိတိသမာဓာနရ၊ ဌာနေ- ဝိဋ္ဌာနမုစ္စတေ။ ဓာန်၊ ၁၀၃၂။ (ဋီ-၌ကား အဓိဋ္ဌိတိယံ ဥပရိဋ္ဌာနေ-ဟု ဖွင့်သည်။)

အဓိဋ္ဌေတိ (ကြိ) အဓိဋ္ဌာတိ-ကြည့်။

အဓိတိဋ္ဌတိ (ကြိ) [အဓိ+ဌာ+အ+တိ] အဓိဋ္ဌာတိ-ကြည့်။

အဓိတ္ထိ (န) [အဓိ+ဣတ္ထိ။ ရူ၊၃၂၃။ မောဂ်နှင့် ရှင်းပဒ္ဒကာ၊ ၂။ ၁၂၀ နှင့် ၃၊၂ သုတ်။ နီတိ၊သုတ္တ။ ၇၄၀ (နာ-၅၂) ၇၇၈၊၇၇၉ တို့ကြည့်။] မိန်းမတို့၌ဖြစ်သော စကား။ ယထာ လောကေ ဣတ္ထိသု ကထာ အဓိတ္ထီတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ အတ္တနိ ပဝတ္တတ္တာ အဇ္ဈတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၃၄၄။ ယထာ ဣတ္ထိသု ကထာ ပဝတ္တာ အဓိတ္ထီတိ ဝုစ္စတိ၊ ဧဝံ အတ္တာနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တာ အဇ္ဈတ္တံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၆။

အဓိဒေဝ¹ (ပု) [အဓိ+ဒေဝ] (၁) လွန်ကဲမြင့်မြတ်သော နတ်၊ သုံးပါးသော သမ္မုတိနတ်၊ ဥပပတ္တိနတ်၊ ဝိသုဒ္ဓိနတ်။ အဓိဒေဝေ အဘိညာယ၊ သဗ္ဗံ ဝေဒိ ပရောပရံ။ ဘဂဝါ သမ္မုတိဒေဝေ အဓိဒေဝါတိ အဘိညာယ၊ ဥပပတ္တိဒေဝေ အဓိဒေဝါတိ အဘိညာယ၊ ဝိသုဒ္ဓိဒေဝေ အဓိဒေဝါတိ အဘိညာယ။ စူဠနိ၊ ၂၂၅။ (ဤ၌ အဓိဒေဝ-အရ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ဂဏ္ဌိ-၌ အဓိဒေဝကရေ ဓမ္မေ-ဟု ဖွင့်သည်။ အဓိဒေဝ² ကြည့်။) (၂) သမ္မုတိနတ်တို့ထက် လွန်ကဲသော ဥပပတ္တိနတ်။ အဓိဒေဝေ မယံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ အပုစ္ဆိမှာ၊ အဓိဒေဝေ ဘဂဝါ ဗျာကာသိ။ မ၊၂။ ၃၃၃။ ဌာနသော မေတံ အာရုဏ္ဏ ဝိဒိတံ ယဒိဒံ အဓိဒေဝါတိ။ မ၊ ၂။ ၄၃၈။ အဓိဒေဝါတိ သုသုဒ္ဓါရကာ ဟိ ဒေဝါ နာမ ဟောန္တိ၊ ဒေဝိယော နာမ ဟောန္တိ၊ ဒေဝါ ပန အဓိဒေဝါ နာမ၊ လောကေ ဒေဝေ ဒေဝတိ လဒ္ဓနာမေဟိ မနုဿေဟိ အဓိကာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၀၉။ ဒေဝါတိ ဥပပတ္တိဒေဝါ။ အဓိဒေဝါ နာမ သမ္မုတိဒေဝေဟိ အဓိကဒေဝါတိ ကတွာ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၉။

အဓိဒေဝ² (ပု) [အဓိဒေဝ + ကရ + အ] လွန်ကဲသော-အမြတ်ဆုံး ဖြစ်သော-ဝိသုဒ္ဓိ-နတ်အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော တရား။ အဓိဒေဝေ အဘိညာယ၊ သဗ္ဗံ ဝေဒိ ပရောပရံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၅၁။ စူဠနိ၊ ၂၂၅။ အဓိဒေဝေ အဘိညာယာတိ အဓိဒေဝ-

ကဒေ့ ဓမ္မေ ဥတ္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ စုဋ္ဌနီ၊ ဋ္ဌ။၀၆။

အဓိဒေဝကရ (ပု) [အဓိဒေဝ+ကရ+အ] လွန်ကဲသော–အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော–ဝိသုဒ္ဓိ–နတ်အဖြစ်ကို ပြုတတ်သောတရား။ အဓိဒေဝ^၂-ကြည့်။

အဓိဒေဝဉာဏဒဿန (န) [အဓိ+ဒေဝ+ဉာဏ+ဒဿန] နတ်တို့နှင့်စပ်လျဉ်းသော ဉာဏ်အမြင်။ ဧဝံ အဋ္ဌပရိဝဋ္ဋံ အဓိဒေဝဉာဏဒဿနံ သုဝိသုဒ္ဓံ အဟောသိ။ အံ၊၃။၁၂၅။

အဓိဒေဝတ္တ (န) [အဓိဒေဝ+တ္တ] လွန်ကဲသော–အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော–ဝိသုဒ္ဓိ–နတ်၏ အဖြစ်။

အဓိဒေဝတ္တကရ (ပု) [အဓိဒေဝတ္တ+ကရ+အ]လွန်ကဲသော– အမြတ်ဆုံးဖြစ်သော – ဝိသုဒ္ဓိ – နတ်၏အဖြစ်ကို ပြုတတ်သော။ အတ္တနော စ ပရေသ စ အဓိဒေဝတ္တကရံ သဒ္ဓံ ဓမ္မံ ဒေသေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၂။ စုဋ္ဌနီ၊ဋ္ဌ။၀၆။

အဓိပ (တိ) [အဓိ+ပါ+အ။အဓိပါတိဘိ အဓိပေါ၊ ရော။ဓာန်ဋီ။၇၂၅။] အစိုးရသော၊သူ။ (အကြီးအကဲ၊ အရှင်သခင်၊ မင်း)။ ပုတ္တော တျာဟံ မဟာရာဇ၊ တွံ မံ ပေါသ ဇနာဓိပ။ ဇာ၊၁။၂။ ဇနာဓိပ မဟာဇနေဓ္ဓေကား ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။ ပေဿန မနုဇာဓိပ။ ဇာ၊၂။၀၉။ ဉဋ္ဌာယ နာဓိပယော ပမဒါဓိပါ မုနိ ။ ဇာ၊၂။၁၀၁။ ဗလာဓိပေါ အဋ္ဌသတံ။ အပ၊၁။၅၇။ ဗလာဓိပေါ စတုရင်္ဂိနိယာ သေနာယ အဓိပေါ ပဓာနော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။

အဓိပဏ္ဍရဋ္ဌ (တိ) [အဓိ+ပ+ဏရ+အဋ္ဌ]လွန်စွာ ယိုစီးသော။ အသတိ သဗ္ဗကာလံ အဓိပဏ္ဍရဋ္ဌံ “မမ ဗုဒ္ဓ”န္တိ အဘိနိဝေသေယျ။ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၈၉။

အဓိပစ္စ (န) [အဓိပတိ+ဏျ]အကြီးအမှူး၏အဖြစ်၊ အစိုးရခြင်း။ အာဓိပစ္စ-လည်းကြည့်။

အဓိပစ္စသံဝတ္တနိယ (တိ) [အဓိပစ္စ+သံဝတ္တန+ဏိယ] အကြီးအကဲအဖြစ်ကို ဖြစ်စေတတ်သော၊ အစိုးရခြင်းကို ဖြစ်စေတတ်သော။ ဣဿရိယသံဝတ္တနိယံ ကမ္မံ ကရောတိ၊ အဓိပစ္စသံဝတ္တနိယံ (အာဓိပစ္စသံဝတ္တနိယံ ?) ကမ္မံ ကရောတိ။ အဘိ၊ က။၂၆၄၊၃၉၃။

အဓိပစ္စတိ (ကြိ)[အဓိ+ပဒ+ယ+တိ]သိ၏၊ မှတ်ယူ၏။အထော အတ္ထံ ဂဟေတွာန၊ အနတ္ထံ အဓိပစ္စတိ။ အံ၊၂။၄၇၁။ အနတ္ထံ အဓိပစ္စတီတိ အနတ္ထော မေ ဂဟိတောတိ သလ္လက္ခေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။

အဓိပညတ္တိ (ထီ) [အဓိ+ပညတ္တိ] ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် သိအပ်သောတရား–ခန္ဓာစသည် – တို့ကို– အပြားအားဖြင့် သိစေခြင်း – ချထားခြင်း။ ဣမာယပိ ခေါ ဧတ္ထ ပညတ္တိယာ နေဝ အတ္ထနာ သမသမံ သမနုပဿာမိ ကုတော ဘိယျော၊ အထ ခေါ အဟမေဝ တတ္ထ ဘိယျော ယဒိဒံ အဓိပညတ္တိ။ ဒီ၊၃။၁၁၄-၅။ အဓိပညတ္တိ နာမ ခန္ဓပညတ္တိ…၊ ပုဂ္ဂလပညတ္တီတိ ဧဝံ ဝုတ္တာ ဆ ပညတ္တိယော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၀။ အဓိပညတ္တီတိ အဘိညေယျဓမ္မပညာပနာ။ … ခန္ဓပညတ္တီတိ ခန္ဓာနံ “ခန္ဓာ”တိ ပညာပနာ ဒဿနာ ပကာသနာ ဌပနာ နိက္ခိပနာ။ ဒီ၊ ဋီ၊၃။၉၇။

အဓိပညာ (ထီ) [အဓိ+ပညာ](က)လွန်ကဲ–မြင့်မြတ်–သော ပညာ။ (ဤ၌ မဂ်ပညာ ဖိုလ်ပညာ တို့သာ မုချအားဖြင့် အဓိပညာမည်ကြသည်၊ ဝိပဿနာပညာ ကား ဥပစာအားဖြင့်သာ အဓိပညာမည်သည်။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ သာရတ္ထ၊၂။၆၃။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၄။ အံ၊ဋီ၊၂။ ၁၈၆-တို့ကြည့်။) တိလက္ခဏာကာရပရိစ္ဆေဒကံ ပန ဝိပဿနာဉာဏံ “အဓိပညာ”တိ ဝုစ္စတိ၊ သာ ဟိ အဓိသီလအဓိစိတ္တာနံ ဝိယ သီလစိတ္တာနံ သဗ္ဗလောကိယပညာနံ အဓိကာ ဧဝ ဥတ္တမာ စ၊ န စ ဝိနာ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါ ပဝတ္တတိ။ တထေဝ စ မဂ္ဂဖလပညာဝ အဓိပညာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၉။ အဓိပညာတိ ဝုစ္စတီတိ မဂ္ဂပညာယ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော ဝိပဿနာဉာဏံ “အဓိပညာ”တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၆၃။ ကမ္မဿ-

ကတညုတာဉာဏံ ပညာ၊ ဝိပဿနာပညာ အဓိပညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ အဓိပညာ မဂ္ဂပညာယ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၂။ ဝိပဿနာ အဓိပညာ မဂ္ဂပညာယ အဓိဋ္ဌာနဘာဝတော၊ အံ၊ဋီ၊၂။၁၀၆။ တတ္ထ ကတမာ အဓိပညာယ ပညာ၊ စတူသု မဂ္ဂေသု စတူသု ဖလေသု ပညာ။ အယံ ဝုစ္စတိ အဓိပညာယ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၃၀။ ကမ္မဿကတာဉာဏံ ပညာ နာမ။...မဂ္ဂဖလပညာ ပန သဗ္ဗပညာဟိ အဓိကာ ... ဣတိ ယသ္မာ မဂ္ဂဖလပညာ အဓိပညာ၊ တသ္မာ အတိရေကပညာယ ပညံ ဒဿေတုံ "စတူသု မဂ္ဂေသု"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။... ကမ္မဿကတပညံ ဥပါဒါယ ဝိပဿနာပညာ စ မဂ္ဂပညာ စ ဖလပညာ စ အဓိပညာ နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၆။ ဒဿနပါရိသုဒ္ဓိ အဓိပညာ။ ပဋိသံ၊၄၆။ ... ဧဝံ ပဿတော စဿ ဒဿနသင်္ခါတာ ပါရိသုဒ္ဓိ ဒဿနပါရိသုဒ္ဓိ၊ သာယေဝ သေသပညာယ အဓိကတ္တာ အဓိပညာတိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၂။ (ခ) လောကုတ္တရာပညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄-တို့ကြည့်။ (ဂ) လောကုတ္တရာမဂ်ကို ပွါးစေခြင်း၊ လောကုတ္တရမဂ္ဂဘာဝနာ။ တိဿန္နံ ဟောတိ .... အဓိသီလေ အဓိစိတ္တေ အဓိပညာယ။ ဝိ၊၃။၁၀၀။ အဓိပညာယာတိ လောကုတ္တရမဂ္ဂဘာဝနာယ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။

အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ (ထီ) [အဓိပညာ + ဓမ္မ + ဝိပဿနာ] လွန်ကဲ—မြင့်မြတ်—သော ပညာဟု ဆိုအပ်သော ခန္ဓာ ၅-ပါး တရားတို့ကို အထူးထူး အပြားပြား ရှုတတ်သော ပညာ၊ ရူပါရုံ စသော အာရုံတခုခုကို ပျက်၏ဟုသိ၍ ထိုအာရုံ၏ အပျက်နှင့် ထိုအာရုံကို အာရုံပြုသော ဝိပဿနာ စိတ်၏အပျက်ကို မြင်ပြီးလျှင် အပျက်ကိုသိမှု၏ အစွမ်းဖြင့် မြဲသောအနှစ်, အတ္တကောင်အနှစ်မှ ကင်းဆိတ်သည်၏အဖြစ်ကို—ယုံလျက်—သိမြင် အဘောကျလျက်—ဖြစ်သော ဝိပဿနာပညာ။ (မဟာဝိပဿနာ ၁၈-ပါးတွင် တပါး။) န လာဘီ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယ။ အံ၊၁။၄၀၄။ အံ၊၃။၁၇၀။ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယာတိ သင်္ခါရပရိဂ္ဂါဟကဝိပဿနာဉာဏဿ။ တဉှိ အဓိပညာသင်္ခါတဉ္စ ပဉ္စက္ခန္ဓသင်္ခါတေသု ဓမ္မေသု ဝိပဿနာဘူတံ၊ တသ္မာ "အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ"တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယာတိ သင်္ခါရပရိဂ္ဂဟဝိပဿနာဉာဏဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ အနိစ္စဒုက္ခာဒိဝသေန သဗ္ဗဓမ္မသန္တီရဏံ အဓိပညာဝိပဿနာတိ အာဟ "သင်္ခါရ...ဉာဏဿ"တိ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၈၃။ လာဘီ န ခေါမှိ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယ။ အံ၊၃။၃၃၄။ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာယာတိ သင်္ခါရပရိဂ္ဂါဟကဝိပဿနာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၆။ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ အဘိဓေယျာ။ ပဋိသံ၊၂၁။ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာတိ ဧဝံ သင်္ခါရာနံ ဘင်္ဂံ ပဿိတွာ ပဿိတွာ အနိစ္စာဒိတော ဝိပဿန္တဿ "သင်္ခါရာဝ ဘိဇ္ဇန္တိ၊ သင်္ခါရာနံ မရဏံ န အညော ကောစိ အတ္ထီ"တိ ဘင်္ဂဝသေန သုညတံ ဂဟေတွာ ပဝတ္တာ ဝိပဿနာ၊ သာ ဟိ အဓိပညာ စ ဓမ္မေသု စ ဝိပဿနာတိ ကတွာ "အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ"တိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ သာရာဒါနာဘိနိဝေသံ ပဇဟတော အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာဝသေန ဧတာ ဓမ္မာ အညမညံ နာတိဝတ္တန္တီတိ ။ပဋိသံ။၃၂။ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာတိ .... ဧဝံ ဝုတ္တာ ရူပါဒိအာရမ္မဏံ ဇာနိတွာ တဿ စ အာရမ္မဏဿ တဒါရမ္မဏဿ စ စိတ္တဿ ဘင်္ဂံ ဒိသွာ "သင်္ခါရာဝ ဘိဇ္ဇန္တိ၊ သင်္ခါရာနံ မရဏံ န အညော ကောစိ အတ္ထီ"တိ ဘင်္ဂဝသေန သုညတံ ဂဟေတွာ ပဝတ္တာ ဝိပဿနာ၊ သာ အဓိပညာ စ ဓမ္မေသု စ ဝိပဿနာတိ ကတွာ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာတိ ဝုစ္စတိ၊ တာယ နိစ္စသာရာဘာဝဿ စ အတ္တသာရာဘာဝဿ စ သုဋ္ဌု ဒိဋ္ဌတ္တာ သာရာဒါနာဘိနိဝေသဿ ပဟာနံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၃၇။ (ပဋိသံ။၄၄၊၄၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၄၊ ၃၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၈၀-တို့လည်းကြည့်။) အဓိပညာဝိပဿနာ-လည်းကြည့်။

အဓိပညာဓမ္မာနုပဿနာ (ထိ) [အဓိပညာ+ဓမ္မ+အနုပဿနာ] လွန်ကဲ — မြင့်မြတ် — သော ပညာဟုဆိုအပ်သော သင်္ခါရတရားတို့ကို အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော ဝိပဿနာ ပညာ၊ မြတ်သော ဝိပဿနာ ပညာ။ သုညတာနုပဿနတ္ထာယ၊ အဓိပညာဓမ္မာနုပဿနတ္ထာယ။ ပဋိသံ၊၈၀။ အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ-လည်းကြည့်။

အဓိပညာဝိပဿနာ (ထိ) [အဓိပညာ+ဝိပဿနာ] အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ-နှင့်အနက်တူ။ ဘာရမ္မဏာ့ ပဋိသင်္ခါ၊ ဘင်္ဂါ့ အနုပဿာတိ။ သုညတော စ ဥပဋ္ဌာနံ၊ အဓိပညာဝိပဿနာ။ ပဋိသံ၊၅၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၈။ အဓိပညာဝိပဿနာတိ ယာ စ အာရမ္မဏပဋိသင်္ခါ၊ ယာ စ ဘင်္ဂါနုပဿနာ၊ ယဉ္စ သုညတော ဥပဋ္ဌာနံ၊ အယံ အဓိပညာဝိပဿနာ နာမာတိ ဝုတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၁။ (ဝိသုဒ္ဓိ-ဋီ၊၂။၄၄၄-လည်းကြည့်။) အဓိပညာဓမ္မဝိပဿနာ-လည်းကြည့်။

အဓိပညာသိက္ခာ (ထိ) [အဓိပညာ + သိက္ခာ] လွန်မြတ်—သော ပညာဟူသောအကျင့်၊ လွန်ကဲ—မြင့်မြတ်သော ဝိပဿနာ — မဂ်—ဖိုလ်— ပညာဟူသော အကျင့် — သိက္ခာ။ တိဿော သိက္ခာ အဓိသီလသိက္ခာ အဓိစိတ္တသိက္ခာ အဓိပညာသိက္ခာ။ ဝိ၊၁။၂၈။ ဒီ၊၃။၁၈၃။ မဟာနိ၊၂၉။ အဓိသီလသိက္ခာယ အဓိစိတ္တသိက္ခာယ အဓိပညာသိက္ခာယ။ အံ၊၂။၃၈၇။ အဓိပညာ-ကြည့်။

အဓိပညာသိက္ခာသမာဒါန (န) [အဓိပညာသိက္ခာ + သမာဒါန] အဓိပညာသိက္ခာကို — ဆောက်တည် — ကျင့်သုံး — ဖြည့်တင်း — ခြင်း။ အဓိသီလသိက္ခာသမာဒါနံ အဓိစိတ္တသိက္ခာသမာဒါနံ အဓိပညာသိက္ခာသမာဒါနံ။ ... တထာ န တာဒိသော ဆန္ဒော ဟောတိ အဓိပညာသိက္ခာသမာဒါနေ ဒေသယုတ္တာပိ အဒ္ဓေဒံ ဘိက္ခုနံ။ အံ၊၁။၂၃၀ ၁။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃-၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၆ - တို့လည်းကြည့်။) အဓိပညာ-လည်းကြည့်။

အဓိပတာတိ (ကြိ) [အဓိ+ပတ+အ+တိ] (၁) လျှင်စွာကျ၏၊ လျှင်စွာလွန်သွား၏၊ ရှေးရှုကျ၏။ အဓိပတာတိ ဝဿာ ခဏော တထော၀။ ဇာ၊၁။၂၃၃(သိ၊ဋ္ဌ-မှက်)။ အတိပတတိ-ကြည့်။ (၂) လွှမ်းမိုး၏၊ နှိပ်စက်၏၊ တိုက်၏၊ ဝေ့၏။ အဓိပတိတွာ-ကြည့်။

အဓိပတတ္တ (န) [အဓိပတိ+တ္တ] အစိုးရ — အကြီးအမှူး — အဓိပတိ — ၏အဖြစ်။ အဓိပတတ္တာ ပညာ သညာဝိဝဋ္ဋေ ဉာဏံ။ ပဋိသံ၊၃။ အဓိပတတ္တာ ပညာတိ နေက္ခမ္မာဒိနံ အဓိပတိဘာဝေန နေက္ခမ္မာဒိနိ အဓိကာနိ ကတွာ တဒဓိကဘာဝေန ပဝတ္တာ ပညာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၅။ နေက္ခမ္မာဓိပတတ္တ-လည်းကြည့်။

အဓိပတိ (ပု) [အဓိ + ပါ + တိ။ ဓာန်ဋီ၊ ၇၂၅-ကြည့်။] (၁) (က) အရှင်သခင်၊အစိုးရသူ၊အကြီးအမှူး။ဂန္ဓဗ္ဗာနံ အဓိပတိ၊ မဟာရာဇာ ယသဿိသော။ ဒီ၊၂။ ၂၀၅။ ခေတ္တာနံ အဓိပတိတိ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ ခတ္တိယော ခတ္တိယောတွေဝ ဒုတိယံ အက္ခရံ ဥပနိဗ္ဗတ္တံ။ဒီ၊၃။၇၇။မနုဇာဓိပတိ မဟာနုဘာဝေါ။ဒီ၊၃။၁၄၃။ဂန္ဓဗ္ဗာနံ အဓိပတိတိ တေသုပိ ဒိသာသု ဂန္ဓဗ္ဗာနံ ဇေဋ္ဌကော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၉။အဿာနံယေဝ အဓိပတိံ ကရိတွာ။ အံ၊၁။၁၄၆။ ကုသလာနံ အဓိပတိနံ။ ဇာ၊၁။ ၂၆၂။ အဓိပတိံ ကရိတွာတိ ဇေဋ္ဌကံ ကတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၀။ (ခ) ကာမာဝစရနတ်ပြည် ၆-ထပ်၌—အစိုးရ—အကြီးအမှူးဖြစ်— သောသူ၊ မာရ်နတ်။ ကတ္တောတိ ယော သော မာရော ကဏှော အဓိပတိ။မဟာနိ၊၁၉၁။ ကာမာဝစရိဿရတ္တာ အဓိပတိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၄၀၆။ မာရောတိ ယော သော မာရော ကဏှော အဓိပတိ။ စူဠနိ၊၁၄၀။ အဓိပတိတ္တာ အဓိပတိ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၁၃၄။ (၂) အကြီးအကဲ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောပစ္စည်း၊အဓိပတိပစ္စည်း။အဓိပတိယာ နဝ ... အဓိပတိယာ တိဏိ။ ပဋ္ဌာန၊၁။၂၈။ အဓိပတိယာ သတ္တ။ ဓာတု၊၁၆၆။ အဓိပတိ-သဒ္ဒါသာ "အဓိပတိယာ သတ္တာ"တိ ပါဠိဒေသ-

နတော “အဓိပတိယာ”တိ သတ္တမိရူပမ္ပိ ဣစ္ဆိတဗ္ဗံ။ နီတိ၊ပဒ၊၁၉၂။ ကာနိစိ ဟိ ပုလ္လိင်္ဂရူပါနိ ကေဟိစိ ဣတ္ထိလိင်္ဂရူပေဟိ သဒိသာနိ ဘဝန္တိ၊ တံ ယထာ .... အဓိပတိယာ... ပေတျာတိ ဧဝံ နယဒဿနေန ဟေတုယာ တိဏ္ဏံ၊ အဓိပတိယာ သတ္တ၊ ဥဒ္ဓေဟိ ကထေတွာတိအာဒီသု လိင်္ဂဝိပလ္လာသစိန္တာ န ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗာ။ ရှင်း၊၁၉၈။ တတ္ထေကေ “ဟေတုယာ, အဓိပတိယာ”တိ စ ဣတိ လိင်ဝိပလ္လာသဝသေန ဂဟေတဗ္ဗံ မညန္တိ၊ တမှတိဝသေန “ဟေတုမှိ, အဓိပတိမှိ”တိ ပုလ္လိင်ဘာဝေါ ပဋိပါဒေတဗ္ဗော၊ “ဟေတုပစ္စယေ, အဓိပတိပစ္စယေ”ဣစ္စေဝတ္ထော။ အထ ဝါ “ဟေတုယာ, အဓိပတိယာ”တိ ဒွယမိဒံ ဣတ္ထိလိင်္ဂရူပပဋိဘာဂံ ပုလ္လိင်္ဂရူပန္တိ ဂဟေတဗ္ဗံ “ဟေတုယော ဇန္တုယော”တိအာဒီနံ ဣတ္ထိလိင်္ဂရူပပဋိဘာဂါနံ ပုလ္လိင်္ဂရူပါနမ္ပိ ဝိဇ္ဇမာနတ္တာ။ ရှင်း၊၃၀၅။

အဓိပတိတ္တ (န)[အဓိပတိ+တ္တ]အရှင်သခင်—အစိုးရသူ—အကြီးအမှူး—၏ အဖြစ်၊ အရှင်သခင်ဖြစ်ခြင်း၊ အစိုးရခြင်း၊ အကြီး အမှူး ဖြစ်ခြင်း။ တသ္မာ (တဒိဂါမသ္မာ) အဓိပတိတ္တာ ဧတာဒေယျောတိ သင်္ချံ ဂတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၃၇။ ဆသု ဒေဝလောကေသု အဓိပတိတ္တာ အဓိပတိ။ ဋ္ဌနီ၊ဋ္ဌ၊၃၄။

အဓိပတိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+ပတ+တွာ] လွှမ်းမိုး၍၊ နင်း၍၊တိုက်၍၊ဖေ့၍။ ဂါဝီ တရုဏဝစ္ဆာ အဓိပတိတွာ ဇီဝိတာ ဝေါရောပေသိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၃၆။ အဓိပတိတွာတိ အဘိဘဝိတွာ မဒ္ဒိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၈၅။

အဓိပတိပစ္စယ (ပုံ) [အဓိပတိ+ပစ္စယ] အကြီးအကဲ၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား၊ အဓိပတိပစ္စည်း။ ဟေတုပစ္စယော အာရမ္မဏပစ္စယော အဓိပတိပစ္စယော...။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁။ အဓိပတိပစ္စယောတိ ဆန္ဒာဓိပတိ ဆန္ဒသမ္ပယုတ္တကာနံ ဓမ္မာနံ တံသမုဋ္ဌာနာနဉ္စ ရူပါနံ အဓိပတိပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၂။ ဇေဋ္ဌကဋ္ဌေန ဥပကာရကော ဓမ္မော အဓိပတိပစ္စယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၄၅။

အဓိပတိပစ္စယတာ (ထီ) [အဓိပတိပစ္စယ+တာ] အဓိပတိပစ္စည်း၏အဖြစ်။ အနာဂတံ...အဓိပတိပစ္စယတံ ဇာနာတီတိ ? န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊ကထာ၊၂၃၆။ တသ္မာယံ အတ္တာဓိနာနံ ပတိဘာဝေန ဥပကာရကတာ အဓိပတိပစ္စယတာတိ ဝုတ္တာ။ မူလဋီ၊၃၊၁၆၉။

အဓိပတိဘာဝ (ပုံ)[အဓိပတိ+ဘာဝ] အစိုးရသူ—အရှင် သခင်—အကြီးအမှူး—၏ အဖြစ်။ အဓိပတိတ္တ[၂]-ကြည့်။

အဓိပတေယျ (ပုံ) [အဓိပတိ+ဏျ။ ယ-လာ] အကြီးအကဲဖြစ်သော—အကြီးအကဲဟုသော—အနက်—သဘော။ အဓိပတေယျေန ဥပကာရကာ ဣတ္ထိန္ဒြိယ,ပုရိသိန္ဒြိယဝဇ္ဇာ ဝီသတိန္ဒြိယာ ဣန္ဒြိယပစ္စယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၃၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၇၀။ (အဓိပတိပစ္စည်းနှင့် ဣန္ဒြိယပစ္စည်းတို့၏ အဓိပတိ-အဖြစ် ခြားနားပုံကို မူလဋီ၊၃။၁၇၃။ အနုဋီ၊၃။၂၃၄။ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၂၈၂-တို့တွင်ကြည့်။)

အဓိပန္န (တိ) [အဓိ+ပဒ+တ] လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ အန္တကေနာဓိပန္နဿ၊ ဟောတေ မာနုသံ ဘဝံ။ သံ၊၁၊၇၂။ ဓမ္မ၊၅၄။ အန္တကေနာဓိပန္နဿာတိ မရဏေန အဇ္ဈောတ္ထဋဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၂၈။ မရဏေန အဘိဘူတဿ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၁။ ယော စာဓိပန္နံ ဇာနာတိ၊ ယော စ ဇာနာတိ ဒေသနံ၊ ယော ပရေသာဓိပန္နာနံ၊ သယံ သန္တော မဓိဂစ္ဆတိ။ ဇာ၊၁၊၉၉။ ယော စာဓိပန္နန္တိ ယော စ အတ္တနာ အဓိပန္နံ အတိက္ကန္တံ အညာသိ ကတဒေါသံ ဇာနာတိ။...ယော ပရေသာဓိပန္နာနန္တိ ယော ပရေသံ အဓိပန္နာနံ ဒေါသေန အဘိဘူတာနံ အပရာဓကာရကာနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။

အဓိပါတ[၁] (ပုံ) [အဓိ+ပတ+ဏ] အလွန်လျင်စွာ ကျခြင်း။ မုဒ္ဓံ မုဒ္ဓါဓိပါတဉ္စ။ ဋ္ဌနီ။၂။

အဓိပါတ² (ပု) [အဓိ+ပတ+အ] ရှေးရှု ကျလာ၍ – ကိုက်တတ် – တုတ်တတ် – သော ခြင်, ပျားစသောသတ္တဝါ။ ဍံသာဓိပါတာနံ သရီသပါနံ (ဘယံ န ဘာယေ)။ သုတ္တနိ။၄၂၆။ ဍံသာဓိပါတာနန္တိ ပိင်္ဂလမက္ခိကာနဉ္စ သေသမက္ခိကာနဉ္စ။ သေသမက္ခိကာ ဟိ တတော တတော အဓိပတိတွာ ခါဒန္တိ၊ တသ္မာ "အဓိပါတာ"တိ ဝုစ္စန္တိ။ သုတ္တနိ-ဋ္ဌ၂။၂၇၈။ (မဟာဋီ။၃၇၆ ၌ အဓိပါတက-ဟု ရှိသည်။ အဓိပါတက-ကြည့်။)

အဓိပါတက (ပု) [အဓိ+ပတ+ဏ္ဏု] (၁) ပိုးဖလံကောင်။ ယမ္ဗဟုလာ အဓိပါတကာ တေသု တေသု ဝေလာပ္ပဒီပေသု အာပါတပရိပါတံ အနယံ အာပဇ္ဇန္တိ၊ ဥဒါန။၁၆၇-၈။ အဓိပါတကာတိ ပဋင်္ဂပါဏကာ၊ ယေ "သလဘာ"တိပိ ဝုစ္စန္တိ။ တေ ဟိ ဒီပသိခံ အဓိပတနတော "အဓိပါတကာ"တိ အဓိပ္ပေတာ။ ဥဒါန-ဋ္ဌ။၃၂၃။ (၂) ရှေးရှုပျံကျလာ၍ – ကိုက်တတ် – တုတ်တတ် – သော ခြင်,ပျားစသောသတ္တဝါ။ အဓိပါတကာ ဝုစ္စန္တိ သဗ္ဗာပိ မက္ခိကာယော၊..တာ ဥပ္ပတိတွာ ဥပ္ပတိတွာ ခါဒန္တိ၊ တံကာရဏာ အဓိပါတကာ ဝုစ္စန္တိ။ မဟာဋီ။၃၇၆။

အဓိပါတိမောက္ခ (နပ) [အဓိ+ပါတိမောက္ခ] (၁) ပိုလွန်သောသိက္ခာပုဒ်(ပါတိမောက်)၊ အာဇီဝကို အကြောင်းပြု၍ ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်ခြောက်ခုမှတပါး ကြွင်းသောသိက္ခာပုဒ်။ တေပိ ဘဂဝတော အစ္စယေန သံဃေ ဝိဝါဒံ ဇနေယျုံ အဇ္ဈာဇီဝေ ဝါ အဓိပါတိမောက္ခေ ဝါ။ မ၃။၃၃။ အဇ္ဈာဇီဝေတိ အာဇီဝဟေတု အာဇီဝကာရဏာ "ဥတ္တရိမနုဿဓမ္မံ ဥလ္လပတိ၊ အာပတ္တိ ပါရာဇိကဿ"တိအာဒိနာ နယေန ပရိဝါရေ ပညတ္တာနိ ဆ သိက္ခာပဒါနိ၊ ဌပေတွာ သေသာနိ သိက္ခာပဒါနိ အဓိပါတိမောက္ခံ နာမ။ မ-ဋ္ဌ၄။၂၅။ (၂) ပညတ်အပ်သော သိက္ခာပုဒ်ဟူသော ပါတိမောက်ကို ဝေဖန်ရာဖြစ်သော ပဒဘာဇနီ။ ပညတ္တိ ပါတိမောက္ခံ၊ ဝိဘတ္တ-အဓိပါတိမောက္ခံ။ ဝိ၅။၂။

အဓိပါတိ (တိ) [အဓိ+ပတ+ဏီ။ ထိ၌ အဓိပါတိနီ] ကျစေတတ်သော။ အဝိဇ္ဇာ မုဒ္ဓါတိ ဇာနာဟိ၊ ဝိဇ္ဇာ မုဒ္ဓါဓိပါတိနီ။ စူဠနိ။၅။

အဓိပါတေတိ (ကြိ) [အဓိ+ပတ+ဏေ+တိ] ကျစေ၏၊ ပြတ်စေ၏၊ ဖြတ်၏။ ပါသဉ္စ တျာဟံ အဓိပါတယိဿံ။ ဇာ၁။၂၉၃။ အဓိပါတယိဿန္တိ ဆိန္ဒယိဿံ။ ဇာ-ဋ္ဌ၄။၃၃၆။

အဓိပ္ပဂစ္ဆတိ (ကြိ) [အဓိ+ပ+ဂမု+အ+တိ] သွား၏။ သွာ'ဓိပ္ပဂါ ဘာရဒွါဇော၊ ဝိဓုရဿ ဥပန္တိကံ။ ဇာ၁။၃၇၇။ သွာဓိပ္ပဂါတိ သော ဘာရဒွါဇဂေါတ္တော သုစိရတော အဓိပ္ပဂါ၊ ဂတောတိ အတ္ထော။ ဇာ-ဋ္ဌ၄။၅၈၀။

အဓိပ္ပယာသ (ပု) [အဓိ+ပ+ယသု+ဏ] လွန်လွန်ကဲကဲ – ထူးထူးခြားခြား – အားထုတ်ကြောင်းဖြစ်သော အမှုအရာ၊ ထူးခြားသော – ဆောင်ရွက်ချက် – စွမ်းရည်သတ္တိ။ ဣဓ နော အာဝုသော ကော ဝိသေသော ကော အဓိပ္ပယာသော ကိံ နာနာကရဏံ။ မ၁။၉၃။ အယံ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဣမေသံ အာဝုသော တိဏ္ဏံ ဓမ္မာနံ ကော ဝိသေသော၊ ကော အဓိပ္ပယာသော၊ ကိံ နာနာကရဏံ။ အံ၁။၂၀၀၊ ၂၇၀၊ ၄၄၁၊ ၄၄၃။ ကတမော ခေါ ဘိက္ခဝေ ကော ဝိသေသော ကော အဓိပ္ပယာသော။ သံ၁။၂၆၃။ သံ၂။၅၄။ နေတ္တိ။၁၃၁။ ကော အဓိပ္ပယာသောတိ ကော အဓိကပ္ပယောဂေါ။ မ-ဋ္ဌ၁။၁၃၅။ သံ-ဋ္ဌ၂။၁၂၃၊ ၂၅၆။ အံ-ဋ္ဌ၃။၂၃၄။ နေတ္တိ-ဋ္ဌ။၂၄၂။ အဓိကံ ပယာသတိ ပယုဉ္ဇတိ ဧတေနာတိ အဓိပ္ပယာသော၊ သဝိသေသံ အဓိကတ္တဗ္ဗကိစ္စယာ။ (ဣတိကတ္တဗ္ဗကိစ္စယာ၊ အံ၊ ဋီ) ဟောတိ "အဓိကပ္ပယောဂေါ"တိ။ မဋီ၁။၂၈၈။ အံ-ဋီ၂။၂၀၆။ အဓိကံ သဝိသေသံ ပယာသတိ ပယုဉ္ဇတိ ဧတေနာတိ အဓိပ္ပယာသော၊ ဝိသိဋ္ဌပယောဂေါ။ သံ-ဋီ၂။၂၂၆။ အဓိပ္ပယောဂ-လည်းကြည့်။ ဣဓ

နော အာဝုသော ကော ဝိသေသော၊ ကော အဓိပ္ပါယော၊ ကိံ နာနာကရဏံ သမဏဿ ဝါ ဂေါတမဿ အမှာကံ ဝါ။ သံ၊၃။၉၅။ ကော အဓိပ္ပါယောတိ ကော အဓိကပ္ပယောဂေါ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ အဓိကံ ပယာသနံ ပယုဉ္ဇနန္တိ အဓိပ္ပါယော၊ အဓိကပ္ပယောဂေါ။ သံ၊ဋီ၊၂။ ၄၄၄။

အဘိပ္ပါယ (ပု) [အဓိ+ပ+ယုဇ+ဏ] အဓိပ္ပါယော နှင့် အနက်တူ။ ဣဓ နော အာဝုသော ကော ဝိသေသော ကော အဓိပ္ပယောဂေါ ကိံ နာနာကရဏံ။ မ-၁။၉၃။ (က-မူကွဲ။) အဓိပ္ပါယော-လည်းကြည့်။

အဓိပ္ပါဂါ (ကြိ) [အဓိ+ပ+ဂမု+အာ၊အ-အာဂုံ] အဓိပ္ပဂစ္ဆတိ-ကြည့်။

အဓိပ္ပါယ (ပု) [အဓိ+ပ+ဣ+အ။ အဓိ+ပယ+ဏ။ အဓိပ္ပယတိ စိတ္တေတိ အဓိပ္ပါယော၊ ကော။ ပယ ဂမနေ။ ဓာန်ဋီ။၇၆၆။(အဘိပြာယ-သံ)] (၁) စိတ်အကြံ၊ အလိုဆန္ဒ။ အတ္တကာမန္တိ အတ္တနော ကာမံ အတ္တနော ဟေတုံ အတ္တနော အဓိပ္ပါယံ အတ္တနော ပါရိစရိယံ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၉၄။ ဒေဝတာနံ ခေါ ဝါသေဋ္ဌ အဓိပ္ပါယော ..။ ဝိ၊၂။၁၃၂။ အဓိပ္ပါယော သမိဇ္ဈတု။ ထေရ၊၃၀၁။ အဓိပ္ပါယော .. ဝေံ ပဝတ္တော မနောရထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၆။ ကိံ ဆန္ဒာ ကိမဓိပ္ပါယာ။ ထေရ။ ၃၄၁။ .. အဓိပ္ပါယော အဇ္ဈာသယောယောဝ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅၉။ ကိံ ဆန္ဒော ကိမဓိပ္ပါယော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၅၈။ အဓိပ္ပါယောတိ စိတ္တံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃။ (၂) အလိုရှိအပ်သော အဖို့အစု။ ဒေဝ ဘိက္ခဝေ မောဃပုရိသော ကောဓိပ္ပါယံ၊ ဝိ၊၃။၄၁၆။ ကောဓိပ္ပါယန္တိ ကော အဓိပ္ပါယံ၊ ကော ပုဂ္ဂလ-ပဋိဝိသမေဝ ဒေသောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၃။ (၃) သုတ္တ, သုတ္တာနုလောမ, အာစရိယဝါဒတို့ကို လွှတ်၍ မိမိဉာဏ်ဖြင့် ချိန်ဆလျက် နည်းကိုယူသဖြင့် ထင်သောအခြင်းအရာကိုဆိုခြင်းဟူသော အတ္တနောမတိ။ အဓိပ္ပါယောတိ အတ္တနောမတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၅၀။ အတ္တနောမတိ-လည်းကြည့်။ (၄)အနက်အဓိပ္ပါယ်။ တဉ္စ ကေန အဘိက္ကန္တ-သဒ္ဒေန ဒေသနံ ထောမေတိ၊ ကေန အတ္တ-နော ပသာဒံ၊ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယော—အဘိ-က္ကန္တံ ဘော ဂေါတမ...ပသာဒေါတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၃။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၀-တို့လည်းကြည့်။)

အဓိပ္ပါယကုဒ္ဒီ (ထီ) အဓိပ္ပါယိနီ ကြည့်။

အဓိပ္ပါယညူ (တိ) [အဓိပ္ပါယ+ဉာ+ရူ]အလိုဆန္ဒ—အနက်အဓိပ္ပါယ်—ကို သိနားလည်သော၊ သူ။ တထေဝ တဿ ဝါ တေန ဝါ တောပနေပိ ဒုက္ကဋံ ယုတ္တန္တိ ဘဂဝတော အဓိပ္ပါယညူဟိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၇၆။ ဘဂဝတော အဓိပ္ပါယညုနော ဟိ အဋ္ဌကထာစရိယာ။ သာရတ္ထ၊၂။၉၁။

အဓိပ္ပါယနိဒဿန (န) [အဓိပ္ပါယ+နိဒဿန]အလိုကိုပြကြောင်းဖြစ်သောစကား၊ အလိုကိုပြခြင်း။ တေန ဟိတိ တဿာဓိပ္ပါယနိဒဿနံ၊ ဘဝေ ဉာဘုကာမောသိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၅၉။

အဓိပ္ပါယနိဗ္ဗတ္တ (န) [အဓိပ္ပါယ+နိဗ္ဗတ္တ] အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ထုတ်ဆောင်ခြင်း။

အဓိပ္ပါယနိဗ္ဗတ္တမုခ (န)[အဓိပ္ပါယနိဗ္ဗတ္တ+မုခ] အနက်အဓိပ္ပါယ် ထုတ်ဆောင်ခြင်းကို — အဦးမူခြင်း—ဦးတည်ပြုခြင်း။ ဧတေသံ ဝိမတိဝိနောဒနတ္ထံ အယမေတ္ထ အဓိပ္ပါယနိဗ္ဗတ္တမုခေန ယုတ္တိဝိစာရဏာ။ ကင်္ခါဝိတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၅။

အဓိပ္ပါယဖလ (န) [အဓိပ္ပါယ+ဖလ] လိုအပ်သော—အလိုရှိအပ်သော—အကျိုး။ အဓိပ္ပါယဖလံ ဇေတိ၊ အသ္မိံ လောကသ္မိံ ဒေဝတေ။ ဇာ၊ ၂။၁၅၉။

အဓိပ္ပါယယောဇနာ (ထီ) [အဓိပ္ပါယ+ယောဇနာ] အနက်အဓိပ္ပါယ်ကို ယှဉ်စပ်ခြင်း။ အယံ ပန အဓိပ္ပါယယောဇနာ—ယထာ ကောစိ နိက္ကုဇ္ဇိတံ ဥက္ကုဇ္ဇေယျ၊ ဧဝံ ....။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၀။ မ၊ဋ္ဌ၊

ဒ။၁၃၄။ အံ၊၄၊၂။၁၅။ ဥဒါန၊၄။၂၆၀။ (ဒီ၊၄၊ ၁။၂၀၄-၌ သာဓိပ္ပါယယောဇနာ-ဟု ရှိသည်။ ရှင်းပုဒ်လည်းကြည့်။)

အဓိပ္ပါယဝိညာပက (တိ) [အဓိပ္ပါယ+ဝိညာပက] အလိုဆန္ဒကို သိစေတတ်သော၊ သူ။ အဓိပ္ပါယ-ဝိညာပကေန အင်္ဂုလိသင်္ကေတေန ဟတ္ထဝိ-ကာရေန ....။ သာရတ္ထ၊၂။၆၉။

အဓိပ္ပါယဝိညာပန (နပ်) [အဓိပ္ပါယ+ဝိညာပန] အလိုဆန္ဒကို သိစေခြင်း။ ဟတ္ထေန အဓိပ္ပါယ-ဝိညာပနံ သန္ဓာယ ဝုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၂။၆၉။

အဓိပ္ပါယဝိဒူ (တိ) [အဓိပ္ပါယ+ဝိဒ+ကူ။ မောဂ်၊ ၅။၃၈-သုတ်လည်းကြည့်။] အလိုကိုသိသော၊သူ။ ဗဟုဿုတော မဟာဉာဏီ၊ အဓိပ္ပါယဝိဒူ မုနေ။ အပ၊၂။၁၁၄။ အဓိပ္ပါယဝိဒူ ဓာတော၊ သုဂတော မဟာမုနေ။ ရှင်း။

အဓိပ္ပါယာနုရူပ (တိ) [အဓိပ္ပါယ+အနုရူပ] အလို အားလျော်သော၊ ယထာဓိပ္ပါယန္တိ အဓိပ္ပါယာ-နုရူပံ။ ဥဒါန၊၄။၁၄၁။

အဓိပ္ပါယာနုသန္ဓိ (ပု) [အဓိပ္ပါယ+အနုသန္ဓိ] အဓိပ္ပါယ်နှင့်—စကားအဆက်အစပ်—အနုသန္ဓေ။ အဓိပ္ပါယာနုသန္ဓိတော ပန စဝံ ဝေဒိတဗ္ဗာ.... အယံ ထာဝ အဓိပ္ပါယော။ အယံ ပန အနု-သန္ဓိ ..။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၈။

အဓိပ္ပါယိဒ္ဓိ (ထီ) [အဓိပ္ပါယ+ဣဒ္ဓိ] စိတ်အလို အတိုင်းပြီးစေနိုင်သောတန်ခိုး။ အတ္ထိ အဓိပ္ပါ-ယိဒ္ဓိ ဗုဒ္ဓါနံ ဝါ သာဝကာနံ ဝါတိ၊ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၄၃၈။ အဓိပ္ပါယိဒ္ဓီတိ အဓိပ္ပါယဣဒ္ဓိ၊ ယထာဓိပ္ပါယံ ဣဇ္ဈနကဣဒ္ဓီတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။

အဓိပ္ပေတ (တိ) [အဓိ+ပ+ဣ+တ။ (အဘိပ္ပေ-တ-သံ)။ နီတိ၊ဓာ။ ၂-လည်းကြည့်။] (၁) အလို ရှိအပ်သော။ ယံ အာကင်္ခတိ၊ ယံ အဓိပ္ပေတံ၊ ယံ အဘိပတ္ထိတံ။ ဒီ၊၂။၁၉၀။ ဝဿာ စ တေ အဓိပ္ပေတာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ စ မနောရမာ။ ဝိမာန။ ၁၁၀။ (၂) ဆိုလိုရင်းဖြစ်သော။ အယံ ဣမသ္မိံ အတ္ထေ အဓိပ္ပေတော ဘိက္ခူတိ။ ဝိ၊၁။၂၅။ အာဟာရူပဒ္ဓိ သုတ္တံ အဓိပ္ပေတံ။ မိလိန္ဒ။၁၅၀။

အဓိပ္ပေတတ္ထ (ပု) [အဓိပ္ပေတ+အတ္ထ] အလိုရှိအပ် သောအနက်၊လိုရင်းဖြစ်သောအနက်။

အဓိပ္ပေတတ္ထဒီပနာ (ထီ) [အဓိပ္ပေတတ္ထ+ဒီပနာ] အလိုရှိအပ်သော — လိုရင်းဖြစ်သော — အနက် ကိုပြခြင်း။ အယံ ပနေတ္ထ အဓိပ္ပေတတ္ထဒီပနာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၂၁၃။

အဓိဗန္ဓ (ပု) [အဓိ+ဗန္ဓ+အ] (ဥစ္စာရှင်) မိမိ ကိုယ်တိုင် နှောင်ဖွဲ့ခံရခြင်း။ ဥတ္တရိပိ အဓိဗန္ဓံ နိဂစ္ဆေယျ။ မ၊၃။၂၀၈။ အဓိဗန္ဓံ နိဂစ္ဆေယျာတိ ယသ္မာ ဗဟုံ ဓိတော သမ္ဘာသပတေယျမ္ပိ သ နပ္ပဟောတိ၊ တသ္မာ အတ္တနာပိ ဗန္ဓံ နိဂစ္ဆေယျ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ အဓိဗန္ဓန္တိ ကုရူ မူသ အဓိဝုဋ္ဌသ မူလဘူတဿ အတ္တနော ဗန္ဓိတဗ္ဗတံ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၃၅၄။

အဓိဗြဟ္မ (ပု) [အဓိ+ဗြဟ္မ] လွန်ကဲ — မြင့်မြတ် — သော ဗြဟ္မာ။ အဓိဗြဟ္မာနံ မယံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ အပုစ္ဆိမှာ။ အဓိဗြဟ္မာနံ ဘဂဝါ ဗျာကာသိ။ မ၊၂။၃၃၃။ အတိဗြဟ္မ-လည်းကြည့်။

အဓိဘံသု (ကြိ) [အဓိ+ဘူ+ဉ်။ ဉ်-ကို အံသု-ပြု] အဓိဘဝတိ ကြည့်။ အဘိဘူ၊ အနဘိဘူ-တို့လည်း ကြည့်။

အဓိဘဝတိ (ကြိ) [အဓိ+ဘူ+အ+တိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၃၂-လည်းကြည့်။] လွှမ်းမိုး၏၊ အောင်နိုင်၏၊ သာလွန်၏။ ဒသဟိ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေဟိ သမန္နာဂတော ပုဂ္ဂလော မာနံ နာဓိဘောတိ။ မာနံ အဓိဘောတိ။ အံ၊၃။၄၅၈။ အဓိဂ္ဂဏှာတီတိ အဓိဘဝတိ၊ အညေဟိ ဒေဝေဟိ အတိရေကံ လဘတီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ အဓိဂဏှန္တီတိ အဓိဘဝန္တိ၊ အဓိကာ ဝိသိဋ္ဌာ ဇေဋ္ဌကာ ဟောန္တိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၃။ အဓိဂ္ဂဏှန္တီတိ အဓိဘဝန္တိ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၃၈။ ဝေဝိယာရီ ဓာတုသော ဘိက္ခု

ရှုပေ **အစိဘောသိ၊** နဲ့ ရှုပါဘိကျွံ **အစိဘံသု။** သံ၊ ၂၊၃၉၂။ (နီတိ၊ပဒ၊၃၂-၌ 'အစိဘံသု' အစား **အစိဘောသုံ**-ဟု ကိုးသည်။ အဗ္ဘုဘူ၊ အန္တတိ-တို့လည်းကြည့်။) မာ ဝေါ် ကောဓော အဗ္ဘုဘဝီ။ သံ၊၁၊ ၂၄၂။ တံ မံ ပဏော အဗ္ဘုဘဝီ။ ဇာ၊၁၊ ၄၅။ အဗ္ဘုဘဝိဘိ အစိအာဘဝိ ဝိနာသံ ပါပေယံ။ ဇာ၊၄၊၂၊၇၃။ နမော တေ ပုရိသာဇည၊ ယော တွံ ဒုဋ္ဌယမဗ္ဘုဘူ။ ကုတိဝတ်။ ၂၄၇။ ဒုဋ္ဌယမဗ္ဘုဘူတိ အဘိဘဝီ အဇ္ဈောတ္ထရိ။ ကုတိဝတ်၊၄၊ ၂၄၂။ သော ဝေဒဇာတော အဗ္ဘုဘဝိ အမိတ္တေ။ ဇာ၊၁၊၇၇။ သစေ တုမှေ အတ္တနော ဂါမံ ဝိယ ဌမေ သုဋ္ဌုတရံ ဝေါ် မေဘာ အစိဘဝိဿန္တိ။ ဇာ၊၄၊၂၊၃၄၇။

အစိဘဝန (န) [အစိ+ဘူ+ယု] လွှမ်းမိုးခြင်း။ နိစ္စမေဟ စေဘပရိတ္တာစိ-ဘဝနေ စ ဝိသေသနေ။ ဓာန်၊၁၁၇၇။ အစိဘဝတိ-ကြည့်။

အစိဘဝိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အစိ+ဘူ+တွာ]လွှမ်းမိုး၍၊ အောင်နိုင်၍၊ သာလွန်၍။ အစိဂဏှာတိတိ အစိဘဝိတွာ ဂဏှာတိ ...။ အံ၊၄၊၃၊၁၆။ အာဝိ-သနဝသေန တဿ အတ္တဘာဝံ အစိဘဝိတွာ။ မ၊ဋီ၊ ၂၊၃၁၂။

အစိဘာသတိ (ကြိ) [အစိ+ဘာသ+အ+တိ] ပြောကြား — လျှောက်ထား — ၏။ အဇ္ဈာဘာ-သေယျ ပဏ္ဍိတော။ ဇာ၊ ၂၊၈၉။ မိဂေါ စ ဝိယှာ ရာဇာနံ၊ ဒူရတော အဇ္ဈာဘာသထ။ ဇာ၊၁၊ ၂၇၀။ ဘဂဝန္တံ ဂါထာယ အဇ္ဈာဘာသိ။ သံ၊၁၊၄၄။ ခုဒ္ဒကပါ၊၃။ သုတ္တနိ၊၃၁၀။ မာဒိ ပါပိမန္တံ အဇ္ဈာဘာသိသု။ သံ၊၁၊၁၂၅။ ဥပက် အာဇီဝကော ဂါထာဟိ အဇ္ဈာဘာသိ။ မ၊၁၊ ၂၂၇။ ရာဇာနံ ကာလိင်္ဂ တရမာနော အဇ္ဈာဘာသိတ္ထ။ ဇာ၊၁၊ ၂၆၅။

အစိဘူ (တိ) [အစိ+ဘူ+ကွိ] လွှမ်းမိုး — အောင်နိုင် — အစိုးရ — သော၊သူ။ အယံ ဝုစ္စတာဝုသော ဘိက္ခု ရူပါဘိဘူ ... မွောဘိဘူ အစိဘူ အနဘိ-ဘူတော။ သံ၊ ၂၊၃၉၂။ အနဘိဘူ၊ ဥရုဂါဘိဘူ၊ နေဘိဘူ-တို့လည်းကြည့်။

အစိဘူတ (တိ) [အစိ + ဘူ + တ] လွှမ်းမိုး — အောင်နိုင် — အပ်သော၊ သူ။ အယံ ဝုစ္စတာ-ဝုသော ဘိက္ခု ရူပါဘိဘူတော...မွောဘိဘူတော အစိဘူတော အနဘိဘူ။ သံ၊ ၂၊၃၉၁။

အစိဘောသိ (ကြိ) အစိဘဝတိ-ကြည့်။

အစိမတ္တ (တိ) [အစိ + မတ္တ] (၁) (က) ပိုမိုလွန်ကဲသော၊ လွန်ကဲသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော။ အစိမတ္တံ ပေမံ ဟောတိ၊ အစိမတ္တော ပသာဒေါ ဟောတိ၊ အစိမတ္တာ ပီတိ ဟောတိ။ ဝိ၊၃၊၆၉၊ ၇၀။ ပါပကာနံ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ပဟာ-နာယ အစိမတ္တော ဆန္ဒော စ ဝါယာမော စ...။ အံ၊ ၂၊ ၂၇၂။ အစိမတ္တောတိ ဗလဝါ။ အံ၊၄၊၃။ ၉၉။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ဒုက္ခံ အစိမတ္တံ၊ အတ္ထိ ပရိတ္တံ။ အံ၊ ၂၊၃၆၄။ အစိမတ္တန္တိ ဗလဝဒုက္ခံ။ အံ၊ ၄၊၃၊၁၃၆။ ဒါနမယံ ပုညကိရိယဝတ္ထု အစိမတ္တံ ကတံ ဟောတိ။ အံ၊၃၊၇၃။ အစိမတ္တန္တိ အစိ-ကပ္ပမာဏံ ဗလဝံ ဝါ။ အံ၊၄၊၃၊၂၃၁။ အဟဉ္စ ခေါ အစိမတ္တံ၊ သမလင်္ကတတရ တယာ။ ပေတ၊၁၄၂။ အစိမတ္တန္တိ အစိကတရံ။ ပေတ၊ ၄၊၈၀။ အစိမတ္တာ ဝါတာ၊ ကာဠဝါတာ၊ ဝေရမ္ဘဝါတာ ...။ အဘိ၊ဝိ၊၈၆။ အစိမတ္တာတိ ဗလဝဝါတာ။ အဘိ၊၄၊ ၂၊၆၇။ (ခ) ကဲလွန်သော၊ ရှေ့ဆောင်ပဓာနဖြစ်သော။ ကုမဿ အာဝုသော ပုဂ္ဂလဿ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အစိမတ္တံ။ အံ၊၁၊၁၁၆။ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အစိမတ္တံ ဟောတိတိ (ပါဠိတော်၌ ဟောတိ-မပါ။)သမ္ဘိဋ္ဌတေရဿ ကိရ အရဟတ္တ-မဂ္ဂက္ခဏေ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဓုရံ အဟောသိ။ အံ၊၄၊ ၂၊ ၈၀။ (၂) အလွန်မာန်ယစ်သော၊ သူ။ အဟဉ္စ ခေါ အစိမတ္တံ သမလင်္ကတတရ တယာ။ ပေတ၊ ၁၄၂။ အစိမတ္တန္တိ အစိကတရံ။... အစိမတ္တာတိ ဝါ ပါဌော။ အတိဝိယ မတ္တာ မာနမဒမတ္တာ၊ မာနနိဿိတာတိ အတ္ထော။ ပေတ၊၄၊၈၀။

အဓိမတ္တကသိမ (ပု)[အဓိမတ္တ+ကသိမ(=ကိသ+ဣမ)။ ရူပသိဒ္ဓိကျမ်း၊ မောဂ်၊၄။၆၊၂၁၃၃-သုတ်တို့ကြည့်။] အလွန် – ကြုံလှီ – ပိန် – သည်၏အဖြစ်၊ အလွန် – ကြုံလှီ – ပိန် – ခြင်း။ တဿ မယှံ သာရိပုတ္တ ဧကာယေဝ ကောလံ အာဟာရံ အာဟာရယတော အဓိမတ္တကသိမာနံ ပတ္တော ကာယော ဟောတိ။ မ၊၁။၁၁၄။ အဓိမတ္တကသိမာနန္တိ အတိဝိယ ကိသဘာဝံ။ မဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ တေသံ အဓိမတ္တကသိမာနံ ပတ္တကာယာနံ ဗလဝီရိယံ ပရိဟာယိ။ မ၊၁။၂၀၆။ (မ၊၁။၃၁၂၊၃၁၄။ မ၊၂။၂၈၊၂၉၈၊၄၃၅-တို့လည်းကြည့်။)

အဓိမတ္တဂတိမန္တု (တိ) [အဓိမတ္တ + ဂတိမန္တု] လွန်ကဲသောပညာရှိသော၊ အလွန်ပညာရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ အဓိမတ္တသတိမန္တော ဧဝံ အဓိမတ္တဂတိမန္တော ဧဝံ အဓိမတ္တဓိတိမန္တော။ မ၊၁။၁၁၇။ ဂတိ-သဒ္ဒေါ ဧဝံ အဓိမတ္တဂတိမန္တောတိအာဒီသု ပညာယံ (ဝတ္တတိ)။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၂၂၂။ ဧဝံ အဓိမတ္တသတိမာ အဓိမတ္တဂတိမာ အဓိမတ္တဓိတိမာ သာဝကော။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၆။

အဓိမတ္တဂိလာန (တိ) [အဓိမတ္တ+ဂိလာန]အလွန်အပြင်းအထန် မမာမကျန်းသော၊သူ။ အဓိမတ္တဂိလာနောတိ ဗာဠှဂိလာနော။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ မဋ္ဌ၊၂။၂၁၈။ ဗာဠှဂိလာနောတိ အဓိမတ္တဂိလာနော မရဏသေယျံ ဥပဂတော။ မဋ္ဌ၊၄။၂၂၉။ အဓိမတ္တဂိလာနောတိ အဓိကာယ မတ္တာယ မရဏဿ အာသန္နတာယ အတိဝိယ ဂိလာနောတိ အတ္ထော။ မဋီ၊၃။၄၁၇။ ဗာဠှဂိလာနောတိ အဓိမတ္တဂိလာနော။ သံဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ အံဋ္ဌ၊၃။၉၇။ အဓိကံ မတ္တံ ပမာဏံ အဓိမတ္တံ၊ ဗာဠှံ။ အဓိမတ္တံ ဂိလာနော ဓာတုသင်္ခေါဘေန ပရိက္ခီဏသရီရ[illegible]တိ အဓိမတ္တဂိလာနော။ သီဋီ၊၂။၁၂၈။ (ပါဠိတော်တို့၌ အဓိမတ္တဂိလာန-ဟု မရှိ၊ ဗာဠှဂိလာန-ဟုသာ ရှိသည်။)

အဓိမတ္တဂေလည (နပ်) [အဓိမတ္တ + ဂေလည] (၁) အလွန်မမာမကျန်းခြင်း၊ အလွန်ဖျားနာခြင်း။ (တိ) (၂)အလွန်အပြင်းအထန် – မမာမကျန်းခြင်း – ဖျားနာခြင်း – ရှိသော၊သူ။ ဗာဠှဂိလာနောတိ အဓိမတ္တဂေလညော။ ဥဒါနဋ္ဌ၊၅၅။

အဓိမတ္တဆန္ဒရာဂ (ပု) [အဓိမတ္တ + ဆန္ဒရာဂ]လွန်ကဲသော လိုချင်တပ်မက်ခြင်း။ ယော သဗြဟ္မစာရီနံ စတူသု ပစ္စယေသု အဓိမတ္တဆန္ဒရာဂေါ ဥပဒ္ဒဝေါတိ ဝုစ္စတိ၊ တေန ဥပဒ္ဒုတော။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။

အဓိမတ္တဋ္ဌ (ပု) [အဓိမတ္တ+အဋ္ဌ] လွန်ကဲသော အတိုင်းအရှည်ရှိသော–အားကြီးသော–အနက်သဘော။ အဓိမတ္တဋ္ဌေန အဓိဋ္ဌာနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။ ၂၁၇။ အဓိမတ္တဋ္ဌေနာတိ ဗလဝဋ္ဌေန၊ ဗလဝံ ဟိ အဓိကာ မတ္တာ ပမာဏံ အဿာတိ အဓိမတ္တန္တိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၄၂

အဓိမတ္တတဏှာ (ထီ) [အဓိမတ္တ+တဏှာ] လွန်ကဲသော တဏှာ။ အမုစ္ဆိတောတိ (ဒီ၊၃။၁၈၈။ သံ၊၁။၃၉၉) အဓိမတ္တတဏှာယ မုစ္ဆံ အနာပန္နော။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၅၂။

အဓိမတ္တတာ (ထီ) [အဓိမတ္တ + တာ] လွန်ကဲသည်၏အဖြစ်၊ အတိုင်း အရှည်ထက် လွန်ကဲသည်၏ အဖြစ်၊ လွန်ကဲခြင်း။ တေနဿ ဣရိယာပထာနမ္ပိ သမတ္တံ လာဘမာနမေဝ ပဝတ္တတိ။ အညတရညတရဿ ပန အဓိမတ္တတာယ အာယုသင်္ခါရာ ဥပစ္ဆိဇ္ဇေယျုံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၂၈။

အဓိမတ္တတ္တ (နပ်) [အဓိမတ္တ + တ္တ] လွန်ကဲသော အတိုင်းအရှည်ရှိသည်၏အဖြစ်၊ အားကြီးသည်၏ အဖြစ်။ သော ဣမေသံ ပဉ္စန္နံ ဣန္ဒြိယာနံ အဓိမတ္တတ္တာ ခိပ္ပံ အာနန္တရိယံ ပါပုဏာတိ အာသဝါနံ ခယာယ။ အံ၊၁။၄၆၈။

အဓိမတ္တဓိတိမန္တု (တိ) [အဓိမတ္တ + ဓိတိမန္တု] လွန်ကဲသောဝီရိယရှိသော၊ အလွန်ဝီရိယရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ အဓိမတ္တသတိမန္တော ဧဝံ အဓိမတ္တဂတိမန္တော ဧဝံ အဓိမတ္တဓိတိမန္တော။ မ၊၁။ ၁၁၇။ (အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၆-လည်းကြည့်။)

အဓိမတ္တပတ္တနာ (ထိ) [အဓိမတ္တ + ပတ္တနာ] လွန်ကဲသော တောင့်တခြင်း။ အဘိပတ္တနာတိ (သံ၊ ၁။၄၁၂) အဓိမတ္တပတ္တနာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၂။ ပတ္တယာတိ ဘဇတိ ဗျူဟတိ ပတ္တနာ၊ အဘိ-သဒ္ဒေါ်တိ အာဟ "အတိပတ္တနာတိ အဓိမတ္တ-ပတ္တနာ"တိ။ သံ၊ဋီ ၂။၁၆၂။

အဓိမတ္တပရိတ္တ (တိ) [အဓိမတ္တ + ပရိတ္တ] ပြင်းထန်, ဆုတ်နစ်သော၊ အားကြီးသော, နုံ့နဲ့သော။

အဓိမတ္တပရိတ္တတာ (ထိ) [အဓိမတ္တပရိတ္တ + တာ] ပြင်းထန်, ဆုတ်နစ်သည်၏အဖြစ်၊အားကြီးသည်, နုံ့နဲ့သည်၏ အဖြစ်။ အပိစ ကောဓသာ အဓိ-မတ္တပရိတ္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ မဟာနိ။ ၁၆၅။ ရှုဋ္ဌနိ။၆၀။ အဓိမတ္တပရိတ္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာတိ အဓိမတ္တဘာဝေါ ပရိတ္တဘာဝေါ စ၊ ဗလဝဘာ-ဝေါ မန္ဒဘာဝေါတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၇၀။

အဓိမတ္တပ္ပယောဂ (ပု) [အဓိမတ္တ + ပယောဂ] လွန်ကဲသော–လုံ့လ – ပယောဂ – အားထုတ်ခြင်း။ အသစ်ါရေန အပ္ပာဝဂ္ဂေန အဓိမတ္တပ္ပယောဂံ အကတွာဝ ကိလေသပရိနိဗ္ဗာနေန ပရိနိဗ္ဗာန-ဓမ္မောတိ အသင်္ခါရပရိနိဗ္ဗာယီ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၉။ (ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၄၈။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၈-တို့ လည်းကြည့်။)

အဓိမတ္တဗျာဓိပရေတတာ (ထိ) [အဓိမတ္တ + ဗျာ-ဓိ + ပရေတ + တာ] လွန်လွန်ကဲကဲ – လွန်ကဲ ပြင်းထန်သော–အနာရောဂါတို့သည်နှိပ်စက်အပ် သည်၏အဖြစ်၊ လွန်လွန်ကဲကဲ အနာရောဂါတို့ နှိပ်စက်ခြင်း။ အဓိမတ္တဗျာဓိပရေတတာယာတိ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀) အဓိမတ္တဗျာဓိပီဠိတတာယ။ သီ၊ဋီ သစ်၊ ၂။၁၂၈။

အဓိမတ္တဘာဝ (ပု) [အဓိမတ္တ + ဘာဝ] လွန်ကဲ – အားကြီး –ပြင်းထန်– သည်၏ အဖြစ်၊လွန်ကဲ– အားကြီး – ပြင်းထန်–ခြင်း။ တဒါ ဘိက္ခု ဘာဂဝတော ဝေဒနာနံ အဓိမတ္တဘာဝံ ဝိဒိတွာ....။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၆၅။အဓိမတ္တပရိတ္တတာ-လည်းကြည့်။

အဓိမတ္တဝေဒနာ (ထိ) [အဓိမတ္တ + ဝေဒနာ] လွန်ကဲ – ပြင်းထန် – သော ဝေဒနာ။

အဓိမတ္တဝေဒနာပ္ပတ္တ (တိ) [အဓိမတ္တဝေဒနာ + ပတ္တ] လွန်ကဲ – ပြင်းထန် – သော ဝေဒနာသို့ ရောက်သော၊လွန်ကဲ–ပြင်းထန်–သော ဝေဒနာကို ခံစားရသော၊ သူ။ အဓိမတ္တဝေဒနာပ္ပတ္တော ဟုတွာ အစေ့ာမုဒေါ ပတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၆၄။

အဓိမတ္တသတိမန္တု (တိ) [အဓိမတ္တ + သတိမန္တု] လွန်ကဲသော သတိရှိသော၊ အလွန်သတိရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ အဓိမတ္တသတိမန္တော ဧဝံ အဓိမတ္တ-ဂတိမန္တော ဧဝံ အဓိမတ္တဓိတိမန္တော ဧဝံ ပရမေန ပညာဝေယျတ္တိယေန သမန္နာဂတာ။ မ၊၁။၁၁၇။ ဧဝံ အဓိမတ္တသတိမန္တောတိ ယထာ ဧသော ဓနုဂ္ဂဟော တံ ဝိဒတ္ထိဓတုရင်္ဂုလဆာယံ သီဃမေဝ အတိက္ကမေတိ၊ ဧဝံ ပဒသတမ္ပိ ပဒသဟဿမ္ပိ ဥဂ္ဂဟေတုံ ဥပဓာရေတုံ သဇ္ဈာယိတုံ အတ္ထ-ကာရဏာနိ စ ဥပပရိက္ခိတုံ သမတ္ထာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆-လည်းကြည့်။)

အဓိမတ္တသိနေဟ (ပု) [အဓိမတ္တ + သိနေဟ] လွန်ကဲသော ချစ်ခင်ခြင်း။ ဧသာ ကိရ (အနာထ-ပိဏ္ဍိကော)....သတ္တူရိ အဓိမတ္တသိနေဟေန ပဉ္စ န မုဉ္စတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။

အဓိမန (တိ) [အဓိ + မန။ နီတိ၊ပဒ၊မဇ္ဈေနာဂဏ-ဒီဂိုဏ်းကြည့်။] လွန်မြတ်သောစိတ်ရှိသော၊သူ။ (က) မဟာကရုဏာ စသည်တို့ဖြင့် လွန်မြတ်သော စိတ်ရှိသော၊သူ၊ (ဘုရား)။သုမနမနသော အဓိမနသာ၊ မနုဿနာဂေါပိ တတ္ထ ပဉ္စပါယိ။ ဝိ၊ ၁။ ၃၃။ အဓိစိတ္တောတိ မဟာကရုဏာဒီဟိ အဓိစိတ္တော။ ဝိမတိ၊ ၂။၉၆။ (ခ) ကြည်ညိုသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဝိဝိဓံ အဓိမနာ သုဓောမဟံ။ ဇာ၊၁။၃၃၄။ .... အဓိမနာ ပသန္နစိတ္တာ ဟုတွာ သုဓောမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၄၆။

အဓိမာန (ပု) [အဓိ + မာန] (၁) ရ၏ဟုထင်မှတ်ခြင်း။ ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်ကို မရသေးပဲ ရ၏ဟု ထင်

မှတ်ခြင်း၊ အဘိမာန်။ တတ္ထ ကတမော အဘိမာနော? အပ္ပတ္တေ ပတ္တသညိတာ၊ အကတေ ကတသညိတာ၊ အနဓိဂတေ အဓိဂတသညိတာ၊ အသစ္ဆိကတေ သစ္ဆိကတသညိတာ၊ ယော ဧဝရူပေါ မာနော…အယံ ဝုစ္စတိ အဘိမာနော။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၀။ အယံ ဝုစ္စတိ အဘိမာနောတိ အယံ အဓိဂတမာနော နာမ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀။ အသစ္ဆိကတေ သစ္ဆိကတသညိနော အဘိမာနေန အညံ ဗျာကရိမှာ။ ဝိ၊၁။၁၁၆။ အညာတြ အဘိမာနာတိ ဌပေတွာ အဘိမာနံ။ ဝိ၊၁။၁၁၈။ အဘိမာနေန အညံ ဗျာကံသု။ အံ၊၂။၁၀၄။ မ၊၃။၄၀။ မာနံ ဩမာနံ အတိမာနံ အဘိမာနံ။ အံ၊၂။၃၇၅။ အဘိမာနေနာတိ အဓိဂတမာနေန၊ "အဓိဂတာ မယာ"န္တိ ဧဝံ ဥပ္ပန္နမာနေနာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀။ အဘိမာနေနာတိ အပတ္တေ ပတ္တသညိနော, အနဓိဂတေ အဓိဂတသညိနော ဟုတွာ "အဓိဂတံ အမှေဟိ"တိ မာနေန ဗျာကရိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၄။ အဘိမာနန္တိ အဓိဂတမာနံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ တတ္ထ ကတမေ သတ္တ မာနာ၊ မာနော အတိမာနော မာနာတိမာနော ဩမာနော အဘိမာနော အသ္မိမာနော မိစ္ဆာမာနော၊ ဣမေ သတ္တ မာနာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၉၇။ သတ္တဝိဓေန မာနော,မာနော အတိမာနော မာနာတိမာနော ဩမာနော အဘိမာနော အသ္မိမာနော မိစ္ဆာမာနော။ မဟာနိ။၆၁။ အဘိမာနောတိ စတ္တာရိ သစ္စာနိ အပ္ပတွာ ပတ္တသညိဿ, စတူဟိ မဂ္ဂေဟိ ကတ္တဗ္ဗေ ကိစ္စေ အကတေယေဝ ကတသညိဿ, စတုသစ္စမေ့ အနဓိဂတေ အဓိဂတသညိဿ, အရဟတ္တေ အသစ္ဆိကတေ သစ္ဆိကတသညိဿ ဥပ္ပန္နော အဓိဂတမာနော အဘိမာနော နာမ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၀-၁။ (ဤ အဘိမာန်ဖြစ်ရာ,မဖြစ်ရာ ပုဂ္ဂိုလ်တို့နှင့် ဖြစ်ခြင်း,မဖြစ်ခြင်း အကြောင်းစသည်ကိုလည်းကောင်း, ယင်းအဘိမာန်ဖြစ်ဘူးသောဝတ္ထုကိုလည်းကောင်း ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၀-၁။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၈၂-တို့တွင်ကြည့်။)

(၂) လွန်ကဲသောမာန်။ ခက်ထန်သောမာန်။ အဓိကမာနေန ဝါ ထဒ္ဓမာနေနာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၉။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇-လည်းကြည့်။)

အဘိမာနဝတ္ထု (န) [အဘိမာန + ဝတ္ထု] အဘိမာန်ဖြစ်သောဝတ္ထု၊ ဈာန်,မဂ်,ဖိုလ်ကို မရပဲ ရ၏ဟု ထင်မှတ်၍ ပြောဆိုကြသော ရဟန်းတို့၏—အကြောင်း—ဝတ္ထု။ ဝိ၊၁။၁၁၆။

အဘိမာနသ (တိ) [အဘိ + မာနသ] ပျော်ရွှင်သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ န ဩရကာ'ယံ အဘိမာနသာ ဘဝါထ။ သုတ္တနိ။၃၈၇။

အဘိမာနသစ္စ (တိ) [အဘိမာန + သစ္စ] ဈာန်, မဂ်, ဖိုလ်ကို မရပဲ ရ၏ဟုထင်မှတ်ခြင်း—အဘိမာန်—ဟူသော အမှန်ရှိသော၊ မှန်သော အဘိမာန်ရှိသော၊ အဘိမာန်ကို အမှန်အတိုင်း (ရိုးသားစွာ) ပြောဆိုသော၊သူ။ အဘိမာနိက-ကြည့်။

အဘိမာနသုတ္တ (န) [အဘိမာန + သုတ္တ] အဘိမာနသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၁၀-နိပါတ်၊၂-ပဏ္ဏာသက၊ ၄-ဝဂ်၊၆-သုတ်။ အံ၊၃။၃၈၆-၈။

အဘိမာနိက (တိ) [အဘိမာန+ဣက] မရပဲ ရ၏ဟု အထင်ရှိသော၊ အဘိမာန်ရှိသော၊သူ။ အဘိမာနိကော ဝါ အယမာယသ္မာ အဘိမာနသစ္စော အပ္ပတ္တေ ပတ္တသညီ…အညံ ဗျာကရောတိ။ အံ၊ ၃။၃၈၇၊၅၂။ အဘိမာနိကောတိ အနဓိဂတေ အဓိဂတမာနေန သမန္နာဂတော။ အဘိမာနသစ္စောတိ အဓိဂတမာနမေဝ သစ္စတော ဝဒတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၂၅။ အဘိမာနိကာ နာမ ယေသံ အပတ္တေ ပတ္တသညာယ အဘိမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဒုဿယံ ဥပ္ပဇ္ဇမာနော နေဝ လောကဝဋ္ဋာနုသာရီနံ မာလပုထုဇ္ဇနာနံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ န အရိယသာဝကာနံ … ဧဝံ ကာရကဿေဝ အဘိမာနော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၇-၈-၉။

အဘိမုစ္စတိ (ကြိ) [အဘိ + မုစ + ယ + တိ] (၁) သက်ဝင်၏၊ ယုံကြည်၏၊ ဆုံးဖြတ်၏။ ယော ဘိက္ခဝေ ဣမေ ဓမ္မေ ဧဝံ သဒ္ဒဟတိ အဓိမုစ္စတိ။

သံ၊ ၂။၁၈၆။ အဓိမုတ္တိတိ သဒ္ဒါဓိမောက္ခံ ပဋိလဘာတိ။ သံ၊ဋ္ဌ ၂။၃၁၇။ ဒိဿ မဟာပုရိသလက္ခဏေသု ကင်္ခာ ဝိစိကိစ္ဆတိ နာဓိမုစ္စတိ န သမ္ပသီဒတိ။ ဒီ ၁။၉၉။အံ၊ ၂။၂၁၇။သုတ္တနိ၊၃၆၇။ နာဓိမုစ္စတိတိ တာယ ဝိစိကိစ္ဆာယ သန္နိဋ္ဌာနံ န ဂစ္ဆတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၁။ ၂၄၆။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၂။ နာဓိမုစ္စတိတိ "ဝေမေတ"န္တိ အဓိမောက္ခံ န ပဋိလဘာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။ တဿ ဓာတာရမ္မဏေ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတိ ပသီဒတိ သန္တိဋ္ဌတိ အဓိမုစ္စတိ။ မ၊ ၁။ ၂၄၃။ အဓိမုစ္စတိတိ ဓာတုဝသေန ဝေန္တိ အဓိမောက္ခံ လဘာတိ၊ န ရဇ္ဇတိ၊ န ဒုဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၉။ စိတ္တံ န ပက္ခန္ဒတိ န ပသီဒတိ န သန္တိဋ္ဌတိ နာဓိမုစ္စတိ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၄။ ပဋိသံ။ ၁၅၉။ နာဓိမုစ္စတိတိ တတ္ထ ဿနဘာဝံ န ပါပုဏာတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၄။ ။သဒ္ဒဟာထ မေတံ ဘိက္ခဝေ အဓိမုစ္စထ။ သံ၊၁။၃၁၁။ အဓိမုစ္စထာတိ သန္နိဋ္ဌာနသဒ္ဓါတံ အဓိမောက္ခံ ပဋိလဘထ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၇၅။ ဘိယျော ဘိယျော သဒ္ဒဟာမိ.... ဘိယျော ဘိယျော အဓိမုစ္စာမိ။ စူဠနိ၊ ၂၂၃။ အဓိမုစ္စဿု ဖြာဟ္မဏ။ မ၊ ၂။၃၅၂။သုတ္တနိ၊၃၆၀။ ထေရ၊၃၃၁။ အဓိမုစ္စဿုတိ အဓိမောက္ခံ ကရ "သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ"တိ သဒ္ဒဟ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၀။ သဒေဝကော လောကော ဩနမိဿတိ ဩကပ္ပိဿတိ အဓိမုစ္စိဿတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၂၈။ (၂) မျက်မှောက်ပြု (၍ တည်)၏။ ပညာယ ဝါ အဓိမုစ္စတိ။ မ၊၃။၄၉။ ....အရဟတ္တံ သစ္ဆိကရောတိတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၀။ အဓိမုတ္တ-လည်း ကြည့်။ (၃) နှလုံးသွင်း—ကြံစည်—စိတ်ညွတ်—အဓိဋ္ဌာန်—၏။ ဟိမဝန္တံ ပဗ္ဗတရာဇံ သုဝဏ္ဏံ တွေဝ အဓိမုစ္စေယျ။ သံ၊၁။၁၁၈။ အဓိမုစ္စေယျာတိ စိန္တေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၆။ အမုံ ဒါရုက္ခန္ဓံ ပထဝီတွေဝ အဓိမုစ္စေယျ။ အံ၊ ၂။ ၂၉၉။ ပထဝီတွေဝ အဓိမုစ္စေယျာတိ ထဒ္ဓါကာရံ ပထဝီဓာတုတိ သလ္လက္ခေယျ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၀၉။ အထ ခေါ အာယသ္မာ ပိလိန္ဒဝစ္ဆော ရညော .... ဗိမ္ဗိသာရဿ ပါသာဒံ သုဝဏ္ဏန္တိ အဓိမုစ္စိ။ ဝိ၊ ၁။၃၆၂။ သုဝဏ္ဏန္တိ အဓိမုစ္စီတိ "သောဝဏ္ဏမယော ဟောတု"တိ အဓိဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၉။ (၄) ကိလေသာ၏ အစွမ်းဖြင့် စိတ်ညွတ်၏၊ တပ်နှစ်သက်၏။ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ ပိယရူပေ ရူပေ အဓိမုစ္စတိ၊ အပ္ပိယရူပေ ရူပေ ဗျာပဇ္ဇတိ။ သံ၊ ၂။၃၃၆၊၃၉၀။ အဓိမုစ္စတိတိ ကိလေသဝသေ-န အဓိမုတ္တော ဂိဒ္ဓေါ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃။ အဓိမုစ္စတိတိ ကိလေသာဓိမုစ္စနဝသေန အဓိမုစ္စတိ၊ ဂိဒ္ဓေါ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ (၅) ပုံဝင်၏။ တသ္မိံ ပန သမယေ မာရော ပါပိမာ ... ကောမာရဘိစ္စတာယ အညတရသာ ဗြဟ္မပါရိသဇ္ဇဿ သရီရေ အဓိမုစ္စိ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၂။ တသ္မိံ ခဏေ ကုမာရဿ ပိတာ အာရက္ခဒေဝတာ တဿေဝ ကုမာရဿ မာတု သရီရေ အဓိမုစ္စိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၁-၂။ အဓိမုစ္စိတွာ-လည်း ကြည့်။

အဓိမုစ္စန (နာမ်) [အဓိ + မုစ + ယ + ယု] (၁) လွန်ကဲစွာ — ထူးခြားစွာ — ကောင်းစွာ — လွတ်ခြင်း။ အဓိမုစ္စနဋ္ဌ-ကြည့်။ (၂) ကောင်းစွာ လွတ်ခြင်း။ အဓိမုစ္စိတွာ-ကြည့်။ (၃) (က) လွန်ကဲစွာ— ထူးခြားစွာ — ကောင်းစွာ — သက်ဝင်ခြင်း။ အဓိမုစ္စနဋ္ဌ-ကြည့်။ (ခ) အာရုံ၌ — သက်ဝင် — ဆုံးဖြတ် — ခြင်း၊ ယုံကြည်ခြင်း။ အဓိမုစ္စနံ အဓိမောက္ခော။ အဘိ၊ဋ္ဌ ၁။၁၇၇။ ယထာ တထာ ဝါ အာရမ္မဏေ ဝိနိစ္ဆယနံ အဓိမုစ္စနံ။ မူလဋီ၊၁၊၉၃။ ယော စိတ္တဿ အဓိမောက္ခော အဓိမုစ္စနာ တဒဓိမုတ္တတာ။ အဘိ၊ ဝိ၊၁၇၆၊၁၈၂။ အဓိမုစ္စနဝသေန အဓိမောက္ခော။ ... အဓိမုစ္စနာကာရော အဓိမုစ္စနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၀၀။ အဓိမောက္ခ-လည်း ကြည့်။

အဓိမုစ္စနဋ္ဌ (ပု) [အဓိမုစ္စန + အတ္ထ] (၁) လွန်ကဲစွာ — ထူးခြားစွာ — ကောင်းစွာ — လွတ်ခြင်း— သက်ဝင်ခြင်း — ဟူသော အနက်သဘော။ ဆန့်ကျင်ဘက်တရားတို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်လျက် အာရုံ၌ သက်ဝင်လွယ်ကူစွာ ဖြစ်နိုင်ခြင်းဟူသော အနက်သဘော။ ကော ပနာယံ အဓိမုစ္စနဋ္ဌော နာမ ? ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ စ သုဋ္ဌု ဝိမုစ္စ-

နုဋ္ဌာ, အာရမ္မဏေ စ အဘိရတိဝသေန သုဋ္ဌု ဝိမုစ္စနဋ္ဌော (အဘိမုစ္စနဋ္ဌော-သီ)၊ ပိတုအင်္ဂေါ ဝိသုဋ္ဌအင်္ဂပစ္စင်္ဂဘာ ဒါရကဘာ အယန် ဝိယ အနိဂ္ဂဟိတဘာဝေန နိရာသင်္ကတာယ အာရမ္မဏေ ပဝတ္တိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၅။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၆။ အာရမ္မဏေ အဘိမုစ္စနဋ္ဌေန ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ စ သုဋ္ဌု မုတ္တဋ္ဌေန အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော ဝိတ္တဘာ အဘိမုတ္တိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။ အဘိမုစ္စနဋ္ဌေနာတိ အနိဂ္ဂဟိတပက္ခန္ဒနသင်္ခါတေန ယဘာဘုံ ပဝတ္တနဋ္ဌေန။ မူလဋီ၊၁။၁၈၈။ အပရိဗန္ဓဘာဝေန နိရာသင်္ကာ, အာရမ္မဏေ အဘိရတိဘာဝေန စ ပဝတ္တိ အဘိမုစ္စနဋ္ဌောတိ အာဟ "အနိ ။ပ။ တ္တနဋ္ဌေနာ"တိ။ အနုဋီ၊၁။၂၀၃။ အဘိမုစ္စနဋ္ဌေနာတိ အဓိကံ သဝိသေသံ မုစ္စနဋ္ဌေန၊ ... ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ သုဋ္ဌု ဝိမုတ္တတာယ ဧဝံ အနိဂ္ဂဟိတဘာဝေန နိရာသင်္ကတာယ အဘိရတိဝသေန သုဋ္ဌု အဘိမုစ္စနဋ္ဌေနပိ ဝိခမာကေ္ခာ။ တေနာဟ "အာရမ္မဏေ စာ"တိ-အာဒိ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၁၈။ မ၊ဋီ၊၃။၁၂၀။ (၂)အာရုံ၌ — သက်ဝင်ဆုံးဖြတ်ခြင်း — ယုံကြည်ခြင်း — အနက်သဘော။ အဓိမောက္ခ-ကြည့်။

အဘိမုချနာကာရ (ပု) [အဘိမုစ္စန + အာကာရ] အာရုံ၌—သက်ဝင်— ယုံကြည်—ဆုံးဖြတ်—သော အခြင်းအရာ။ အဘိမုစ္စန, အဘိမုတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာန-တို့ လည်းကြည့်။

အဘိမုစ္စန္တ (တိ) [အဘိ + မုစ + ယ + အန္တ] သက်ဝင် သော၊ ဆုံးဖြတ် — ယုံကြည် — သော၊ လက်ခံ သော၊သူ။ သဒ္ဓါယ အဘိမုစ္စန္တော သိက္ခေယျ။ မဟာနိ။၃၀။ စူဠနိ။၃၅။ ပဋိသံ။၄၅။ ယော တေသံ တိတ္ထိယာနံ သဒ္ဓဟန္တော ဩကပ္ပေန္တော အဘိမုစ္စန္တော။ မဟာနိ။၄၇။ အဘိမုစ္စန္တောတိ သမ္ဘာဝနဝသေန သန္နိဋ္ဌာနံ ကတွာ တေသံ ကထံ အဓိဝါသေန္တော။ ဌင်း၊ဋ္ဌ၊၁၆၅။ အဘိမုစ္စန္တော သဒ္ဓါယ စရတိ။ ပဋိသံ။၂၁၆။ အဘိမုစ္စန္တောတိ အဓိမောက္ခံ ကရောန္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၀။

အဘိမုစ္စိတ (တိ) [အဘိ + မုစ + ယ + မာန] သက် ဝင်သော၊ ဆုံးဖြတ် — ယုံကြည် — သော၊ သူ။ သတတံ သမိတံ အဓိမောက္ခံ တေသာ အဘိမုစ္စမာနော ပညာယ အပရိယောဂါဟမာနော။ အံ၊၂။၄၀၅။ တေသာ အဘိမုစ္စမာနောတိ စိတ္တေန သန္နိဋ္ဌာပယမာနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။

အဘိမုစ္စိတ (တိ) [အဘိ + မုစ + ယ + တ] သက်ဝင်— ယုံကြည် — ဆုံးဖြတ် — အပ်သော။ ... တံ ခိပ္ပဉ္စ အဘိမုစ္စိတာ ဟောတိ။ အံ၊၂။၁၄၆။ (သျှာ-မူကွဲ)။ အဘိမုစ္စိတု-လည်းကြည့်။

အဘိမုစ္စိတု (တိ) [အဘိ + မုစ + ယ + တု] သက်ဝင် သော၊ ဆုံးဖြတ် — ယုံကြည် — သော၊သူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဧကစ္စော ပုဂ္ဂလော ပရဿ ဝဏ္ဏေ ဝါ အဝဏ္ဏေ ဝါ ဘာသိယမာနေ တံ ခိပ္ပဉ္စ အဘိမုစ္စိတာ ဟောတိ။ အံ၊၂။၁၄၆။ တံ ခိပ္ပဉ္စေ အဘိမုစ္စိတာ ဟောတီတိ တံ ဝဏ္ဏံ ဝါ အဝဏ္ဏံ ဝါ သီဃမေဝ သဒ္ဒဟတိ၊ သဒ္ဒဟနဋ္ဌေန ပဒိ အာဒါနေန ဧသ အာဒိယနမုခေါတိ ဝုတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၅။ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော ပရဿ ဝဏ္ဏေ ဝါ အဝဏ္ဏေ ဝါ ဘာသိယမာနေ ခိပ္ပဉ္စေဝ အဘိမုစ္စိတာ ဟောတိ၊ ဧဝံ ပုဂ္ဂလော အာဒေယျမုခေါ ဟောတိ။ အဘိ၊ပု။၁၃၅။ အဘိမုစ္စိတာ ဟောတီတိ သဒ္ဒါတာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၈။

အဘိမုတ္တတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [အဘိ + မုစ + ယ + တွာ။ (၁)အနက်၌ ကာရိတ်ကျေ ?] (၁)လွှတ်စေ၍၊ လွှတ်၍၊ ပြန့်နှံ့စေ၍၊ပြန့်၍၊ သိ၍။ သဟသော ဘိက္ခဝေ ဖြဟ္မာ သဟဿိလောကဓာတုံ ဖရိတွာ အဘိမုစ္စိတွာ ဝိဟရတိ။ မ၊၃။၁၄၂။ အဘိမုစ္စိတွာတိ ပဒံ ဖရဏာပဒဿေဝ ဝေဝစနံ၊ အထ ဝါ ဖရတီတိ ပတ္တရတိ။ အဘိမုစ္စတီတိ ဇာနာတီ။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၅။ ဖရဏပဒဿေဝ ဝေဝစနံ အဘိမုစ္စနေနေဝ ဖရ- တန္တိ။ ... ဇာနာတီတိ အဘိမုစ္စနဝသေန ဇာနာ- တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၁၉။ ယာဝတာ ဧကော ရုက္ခမူလံ "မဟာဂ္ဂတ"န္တိ ဖရိတွာ အဘိမုစ္စိတွာ ဝိဟရတိ။ မ၊၃။၁၈၆။ (၂) သက်ဝင်၍။ အဘိမုစ္စိတွာတိ

.. ဇလဝတာ ဝါ အဓိမောက္ခေန အဓိမုစ္စိတ္ဘာ။ မူလဋီ၊၂။၁၈၇။ ယသ္မာ ပန အာရမ္မဏေ သုဋ္ဌု အသံသပ္ပနဝသေနေဝ တံ မေတ္တာဘာဝနာယ အဓိမုစ္စနံ ဟောတိ၊ တသ္မာ "ဇလဝတာ ဝါ အဓိမောက္ခေန အဓိမုစ္စိတ္ဘာ"တိ စ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၂။၁၈၈။ (၃) ပူးဝင်၍။ အထ မာရော သကလ-ဂါမဝါသိနံ သရီရေ အဓိမုစ္စိတ္ဘာ။ ဓမ္မ႒၊၂။၁၆၇။ ဥပါသိကာယ ဇေ့္ဆပုတ္တဿ သရီရေ အဓိမုစ္စိတ္ဘာ ဂီတံ ပရိဝတ္တေသိ။ ၎င်း။၄၁၃။ အထ ဝါ နေသံ သရီရေ ဒေဝတာ အဓိမုစ္စိတ္ဘာ တတ္ထ တတ္ထ နိဓေသနဘိ မာပေတုံ စိတ္တံ နာမေန္တိ။ ဥဒါန႒။ ၃၇၉။ အဓိမုစ္စိတ္ဘာ-လည်းကြည့်။

အဓိမုစ္စိတ (တိ) [အဓိ + မုစ္စ + တ] တကျာ-ကိလေသာ-ဖြင့် အလွန်တွေဝေသော၊သူ။ ဇွေ လောကော ဝိမုစ္စိတောတိ (ဓိမုစ္စိတောတိ-သီ-မူကွဲ)ဧတေသု ဆသု အာရမ္မဏေသု လောကော အဓိမုစ္စိတော။ သံ႒၊၁။၁၆၄။ အဓိမုစ္စိတောတိ အတိထမ္ဘကာယော ဝိယ မုစ္စံ အာပန္နော။ သံ၊ ဋီ၊၁။၂၁၁။ ဂန္ဓေသု အဓိမုစ္စိတော။ ထေရ။ ၃၂၂။ အဓိမုစ္စိတောတိ အဓိမုစ္ဆာတကျာယ မုစ္စံ အာပန္နော။ ထေရ႒၊၂။၂၇၆။ ယတ္ထမုစ္ဆာ အဓိမုစ္စိတာ ပဇာ။ ဇာ၊၁။၈၉။ အဓိမုစ္စိတာတိ ကိလေသမုစ္ဆာယ အတိဝိယ မုစ္စိတာ။ ဇာ႒၊၂။ ၃၉၅။ ဂဓိတော စ ရတ္တော စ အဓိမုစ္စိတော စ။ ဇာ၊၁။၁၃၉။ အဓိမုစ္စိတောတိ အတိဝိယ မုစ္စိတော။ ဇာ႒၊၃။၂၂၇။

အဓိမုတ္တိ (ကြိ) [အဓိ + မုစ + အ + တိ]သက်ဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-၏။ တုံ့ သဒ္ဓံ ပမုဉ္စဿု သမ္မမုဉ္စဿု အဓိမုဉ္စဿု ဩကပ္ပေဟိ။ ဥဒ္ဒနိ။၂၂၃။ အဓိမုဉ္စဿုတိ တတ္ထ အဓိမောက္ခံ ကရဿု။ ၎င်း။ ၌။၈၆။

အဓိမုစ္စိတ္ဘာ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ + မုစ + အ + တွာ] (၁) လွှတ်၍၊ လွန်ကဲစွာ-ကောင်းစွာ-လွှတ်၍၊ ကောင်းစွာ မြန်စေ၍၊ ကောင်းစွာ မြန်၍။ ဖရိတ္ဘာတိ ဖရိတ္ဘာ အဓိမုစ္စိတ္ဘာ။ (ဓာမုတ္တိ အဓိမုစ္စိတ္ဘာ-ဟု ရှိသည်။) အဘိ၊ဝိ။၂၈၅။ အဓိ-မုစ္စိတ္ဘာတိ အဓိကဘာဝေန မုစ္စိတ္ဘာ၊ ယထာ မုတ္တံ သုမုတ္တံ ဟောတိ သုပ္ပသာရိတံ သုဝိတ္ထတံ၊ တထာ မုစ္စိတ္ဘာတိ အတ္ထော။ အဘိ႒၊ ၂။၃၆၂။ အဓိမုစ္စိတ္ဘာတိ သုဋ္ဌု ပသာရေတွာတိ အတ္ထော။ တံ ဒဿေန္တော "အဓိကဘာဝေန"တိအာဒိ-မာဟ၊ ဇလဝတာ ဝါ အဓိမောက္ခေန အဓိ-မုစ္စိတ္ဘာ။ မူလဋီ၊၂။၁၈၇။ အဓိမုစ္စိတ္ဘာတိ ဘာဝ-နာစိတ္တံ အာရမ္မဏေ သုဋ္ဌု ဝိဿဇ္ဇေတွာ၊ တံ ပနေတ္ထ အဓိမုစ္စနံ ယသ္မာ ဖရဏဝသေနေဝ ဟောတိ၊တသ္မာ ဝုတ္တံ "သုဋ္ဌု ပသာရေတွာ"တိ။ အနုဋီ၊၂။၁၈၈။ ဖရိတ္ဘာတိ အဓိမုစ္စိတ္ဘာ။ (မူကွဲ အဓိမုစ္စိတ္ဘာ-ဟု ရှိသည်။) မ႒၊၂။၆၆။ အဓိ-မုစ္စိတ္ဘာတိ အဘိရတိဝသေန တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ ဘာဝနာစိတ္တံ မုစ္စိတ္ဘာ ဝိဿဇ္ဇေတွာ။ မဋီ၊၂။၈၀။ (၂) မြန်နှံ၍၊ ပူးဝင်၍။ ပုန သော သကလ-နဂရဝါသိနံ သရီရေ အဓိမုစ္စိတ္ဘာ ပါကိံ ပဟာ-ရိတ္ဘာ ဟသနကေဠိံ ကရေယျ။ ဓမ္မ႒၊၁။၁၂၆။ အဓိမုစ္စိတ္ဘာ-လည်းကြည့်။

အဓိမုတ္တ² (တိ) [အဓိ+မုစ+တ] (၁) သက်ဝင်-ယုံကြည်-ဆုံးဖြတ်-သော၊သူ။ (က) နှလုံး သွင်းသော၊ သူ။ သုဘန္တေဝ အဓိမုတ္တော ဟောတိ။ ဒီ၊၂။၆၀။ မ၊၂။၂၀၅။ အံ၊၁။၄၂။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၆။ ပဋိသံ။၂၃၁။ သုဘန္တေဝ အဓိ-မုတ္တော ဟောတိတိ ... တတ္ထ ကိဉ္စပိ အန္တော-အပ္ပနာယံ "သုဘ"န္တိ အာဘောဂေါ နတ္ထိ၊ ... ။ ဒီ႒၊၂။၁၀၃။ မ႒၊၃။၁၇၆-၇။ အံ႒၊၁။၄၀၇။ သုဘန္တေဝ အဓိမုတ္တောတိ "သုဘ"မိစ္စေဝ အာရမ္မဏေ အဓိမုတ္တော။ တတ္ထ ကိဉ္စပိ အန္တောအပ္ပနာယံ "သုဘ"န္တိ အာဘောဂေါ နတ္ထိ....။ပဋိသံ႒၊၂။၁၂၀။ "အန္တော.. နတ္ထိ"တိ လုမိနာ ပဋ္ဌာဘောဂဝသေန တထာအဓိမုတ္တိ သိယာတိ ဒဿေတိ။ ဒီဋီ၊၂။၁၁၈။မဋီ၊၃။၁၂၀။ (ခ)ညွတ်သော၊စိတ်ညွတ်သော၊သူ။ကလျာဏ-ကမ္မော သဂ္ဂကာယံ ကထေတိ "ဣမံ သုတ္ဘာ အဓိမုတ္တော မရိဿတိ"တိ။ ဝိ၊၁။၉၈။ နိဗ္ဗာနံ

အဘိမုတ္တာနံ။ ဓမ္မ၊၄၆။ နိဗ္ဗာနံ အဘိမုတ္တာနန္တိ နိဗ္ဗာနဇ္ဈာသယာနံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ (ဂ) မျက်မှောက်ပြုပြီး (၍ တည်) သော၊ သူ။ သောသဌာနဉ္စ အဘိမုတ္တော ဟောတိ။ ဝိ၃။၂၇၀။ အံ၊၂။၃၃၁။ အဘိမုတ္တော ဟောတီတိ ပဋိဝိဇ္ဈိတွာ ပစ္စက္ခံ ကတွာ ဌိတော ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၄။ (ဃ) အားထုတ်သော၊ ဥဿုက္ကောတိ အဘိမုတ္တော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။၁၀၇။ အဘိမုတ္တောတိ ယုတ္တပ္ပယုတ္တော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၀၈။ (၂) အထူးသဖြင့် (ကိလေသာမှ) လွတ်သော၊ သူ။ အန္တော သုဒ္ဓံ ဗဟိ သုဒ္ဓံ၊ အဘိမုတ္တမနာသဝံ။ အပ၊ ၁။၁၂၀။ အဓိဝိသေသေန မုတ္တံ ကိလေသတော ဝိမုတ္တံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၄။

အဘိမုတ္တ² (ပု)[အဘိ+မုစ+တ]အဘိမုတ္တမည်သော မထေရ်။ (ထေရဂါထာ၌ဤအမည်နှင့် မထေရ် ၂-ပါးရှိသည်။ ထိုတွင် ကောကနိပါတ်လာ အဘိမုတ္တမထေရ်သည် အပ၊၁။၃၇၈။၈၀-၌လာသော သဗ္ဗကိတ္တိကမထေရ်ပင်ဖြစ်၍ ဝီသတိနိပါတ်လာ အဘိမုတ္တမထေရ်ကား အပ၊၁။၅၈၈-၌ လာသော အဘိမုတ္တမထေရ်ပင်ဖြစ်သည်။) ထေရ၊ ၂၄၄၊ ၃၂၀-၁-နှင့် ဋ္ဌ၊ ၃-တို့ကြည့်။

အဘိမုတ္တက (ပု) အတိမုတ္တက-ကြည့်။

အဘိမုတ္တကမာလာ (ထီ) အတိမုတ္တကမာလာ-ကြည့်။

အဘိမုတ္တစိတ္တ (တိ) [အဘိမုတ္တ+စိတ္တ] သက်ဝင်သော=ညွတ်သော=စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဆံ မံ ဓာရေဟိ အဘိမုတ္တစိတ္တံ။ သုတ္တနိ၊၄၅၁။ စူဠနိ၊ ၂၃၊၂၂၇။ အဘိမုတ္တစိတ္တန္တိ နိဗ္ဗာနနိန္နံ နိဗ္ဗာနပေါဏံ နိဗ္ဗာနပဗ္ဘာရံ နိဗ္ဗာနာဓိမုတ္တန္တိ ဆံ မံ ဓာရေဟိ အဘိမုတ္တစိတ္တန္တိ။ စူဠနိ၊ ၂၂၈။ (သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၂၇။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၈၇-တို့လည်းကြည့်။)

အဘိမုတ္တတာ (ထီ) [အဘိမုတ္တ+တာ] သက်ဝင်သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်ညွတ်သည်၏အဖြစ်။ ပဏီတာဓိမုတ္တတာတိ သုညတေ အဓိမုတ္တတာ ပဏီတာဓိမုတ္တတာ။ ပဋိသံ၊၉၄။ သုညတေ အဓိမုတ္တတာတိ သုညတေ ဖလသမာပတ္တိယာ ပုဗ္ဗဘာဂပညာဝသေန အဓိမုတ္တတာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၈၂။

အဘိမုတ္တတ္တ (န) [အဘိမုတ္တ+တ္တ] သက်ဝင်သည်၏အဖြစ်၊ စိတ်ညွတ်သည်=စိတ်ကိုလွှတ်သည်=၏အဖြစ်။ အနိမိတ္တေ အဓိမုတ္တတ္တာ ဖုသာ ဖုသာ ဝယံ ပဿတိ။ ပဋိသံ၊၈၉။ အဓိမုတ္တတ္တာတိ တန္နိန္နဘာဝေန စိတ္တဿ ဝိဿဇ္ဇိတတ္တာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၈။

အဘိမုတ္တိ (ထီ) [အဘိ+မုစ+တိ။ ဓာန်။ ၇၆၆-နှင့် ၎င်း၏ လည်းကြည့်။] (၁) ဆန္ဒကျင့်ဖက်တရားတို့မှ ကောင်းစွာ လွတ်လျက် အာရုံ၌ သက်သာလွယ်ကူစွာ ဖြစ်နိုင်သော တရား၊ သမာပတ်ရှစ်ပါး။ ဝိမုတ္တီတိ ဧတ္ထ မုတ္တိယော စိတ္တဿ အဓိမုတ္တိ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ အဘိ၊ ၈၊ ၂၆၅။.... အာရမ္မဏေ အဓိမုစ္စနဋ္ဌေန ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ စ သုဋ္ဌု မုတ္တဋ္ဌေန အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော စိတ္တဿ အဓိမုတ္တိ နာမ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၅။ ဧတ္ထ စ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော နီဝရဏာဒီဟိ သုဋ္ဌု မုတ္တတ္တာ အဓိမုတ္တိ နာမ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၆၇။ တတ္ထ ယေန ဝိသေသေန သမာပတ္တိယော ပစ္စနီကဓမ္မေဟိ သုဋ္ဌု မုတ္တာ, တတော နိရာသင်္ကတာယ အာရမ္မဏေ စ အဘိရတာ၊ တံ ဝိသေသံ ဥပါဒါယ တာ အဓိကံ မုစ္စနတော, အာရမ္မဏေ အဓိမုစ္စနတော စ အဓိမုတ္တိယော နာမာတိ ဝုတ္တံ "စိတ္တဿ စ အဓိမုတ္တိ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၈၃။ (၂) အလို (ဆန္ဒ)၊ နှလုံးသွင်း (အဇ္ဈာသယ)၊ ရှေးအလေ့အကျက်အားဖြင့်ဖြစ်သော နှစ်သက်ခြင်း (အဘိရုစိ) ဆုံးဖြတ်ခြင်း (သန္နိဋ္ဌာန)၊ စိတ်ကိုလွှတ်ခြင်း (စိတ္တဝေါသဂ္ဂ)။ သတ္တာနံ အာသယံ ပဇာနာတိ၊ အနုသယံ ပဇာနာတိ၊ စရိတံ ပဇာနာတိ၊ အဓိမုတ္တိံ ပဇာနာတိ။ အဘိ၊ဝိ၊၃၅၃။ ပဋိသံ၊ ၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၃။ အဓိမုတ္တိန္တိ အဇ္ဈာသယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၄၁။ အဓိမုတ္တိ အဇ္ဈာသယဓာတု။ သာ ဒုဝိဓာ ဟီနာဓိမုတ္တိ ပဏီတာဓိမုတ္တီတိ။ ယာယ ဟီနာဓိမုတ္တိကာ သတ္တာ ဟီနာဓိမုတ္တိကေ ယေဝ သေဝန္တိ၊ ပဏီတာဓိမုတ္တိကာ စ ပဏီတာဓိမုတ္တိကေ ယေဝ။ သာ အဇ္ဈာသယဓာတု အဇ္ဈာသယ-

သဘာဝေါ် အမိမုတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။ ၂၄၀။ (သာရတ္ထ၊ ၁။ ၂၅၀-လည်းကြည့်။) အမိမုတ္တိန္တိ အဇ္ဈာသယမာတုံ၊ ထတ္တ တတ္တ စိတ္တဿ အဘိရုစိဝသေန နိန္နတာ၊ သာ ဒုဝိဓာ ဟီနာဓိမုတ္တိ ပဏီတာဓိမုတ္တိတိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၅၄။ (ပါရာဇိကဏ္ဍ၊သစ်၊၁။ ၄၄၀-လည်းကြည့်။) "အဓိမုတ္တိ နာမ 'အဇ္ဈေဝ ပဗ္ဗဇိဿာမိ၊ အဇ္ဈေဝ အရဟတ္တံ ဂဏှိဿာမီ'တိ-အာဒိနာ တန္နိန္နဘာဝေန ပဝတ္တမာနံ သန္နိဋ္ဌာန"န္တိ ဂဏ္ဌိပဒေသု ဝုတ္တံ။ အာစရိယဓမ္မပါလတ္ထေရေန ပန "သတ္တာနံ ပုဗ္ဗစရိယဝသေန အဘိရုစိ"တိ (ဒီ၊ဋီ၊၁။ ၂၈)ဝုတ္တံ။ သာ ဒုဝိဓာ ဟီနပဏီတဘေဒေန။ သာရတ္ထ၊၁။ ၇၅ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇-၏ အဖွင့်)။ အဓိမုတ္တိ နာမ သတ္တာနံ ပုဗ္ဗစရိယဝသေန အဘိရုစိ၊ သာ ဒုဝိဓာ ဟီနပဏီတဘေဒေန။ ဝိမတိ၊၁။ ၂၀။ အဓိမုတ္တိန္တိ သမ္ပတိ ကုသလေ အကုသလေ ဝါ စိတ္တဝေါသဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄။ ခါတုတိ စ အဇ္ဈာသယခါတု အဇ္ဈာသယသဘာဝေါ် အဓိပ္ပေတော၊ ယော အဓိမုတ္တိတိပိ ဝုစ္စတိ။ ဇူဝိဒုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၃၂။ အဓိ စ မဟာရထ နေသော အဓိပ္ပါယော ဝိညူနံ နေသာ ဗုဒ္ဓါနံ အဓိမုတ္တိ နေသော ပဏ္ဍိတာနံ ဆန္ဒော "တထာဂတော ဘောဇ္ဇပရိဒသော"တိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၂။ (၃) ကြည်ညိုသင့်သော ဘုရားအစရှိသော ဝတ္ထု ၃—သက်ဝင်—ယုံကြည်—ဆုံးဖြတ်—ခြင်း။— ဆုံးဖြတ်တတ်သောတရား။ အဓိမုတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာန-ကြည့်။

အဓိမုတ္တိကာလကိရိယာ (ထိ) [အဓိမုတ္တိ + ကာလကိရိယာ။ ကာလံကိရိယာ-လည်းရှိ။] အဓိဋ္ဌာန်— နှလုံးသွင်း — ကြံစည်ခြင်း — ဖြင့် စုတေခြင်း။ ဘုရားအလောင်းတို့၏ စုတေခြင်းတမျိုး။ တေ အဓိမုတ္တိကာလကိရိယံ ကတွာ မနုဿပထေ ယော နိဗ္ဗတ္တန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀။ "ကွာဒါနေဝ မေ မရဏံ ဟောတူ"တိ အဓိမုစ္စိတွာ ကာလကရဏံ အဓိမုတ္တိကာလကိရိယာ၊ တံ ဗောဓိသတ္တာနံယေဝ န အညေသံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။ ၂၀။ အဓိမုတ္တိကာလံကိရိယံ နာမ ကတွာ မနုဿလောကေ နိဗ္ဗတ္တတိ။ အယံ ကာလံကိရိယာ အညေသံ န ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၂၁။ "ကွစ န ဘဝိဿာမီ"တိ အဓိမုစ္စနဝသေန ကာလကိရိယာ အဓိမုတ္တိကာလကိရိယာ။ မ၊ဋီ၊ ၃။ ၃၃၂။ (အကျယ်ကို ၄င်း၊ဋ္ဌ၊ဋီ-တို့တွင်ကြည့်။)

အဓိမုတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဓိမုတ္တိ + ပစ္စုပဋ္ဌာန] ကြည်ညိုသင့်သော ဘုရားအစရှိသော ဝတ္ထု ၃— သက်ဝင် — ယုံကြည် — ဆုံးဖြတ် — တတ်သော တရားဟူ၍ ဉာဏ်အား ရှေ့ရှုထင်လာတတ်သော တရား၊ သဒ္ဓါတရား။ သဒ္ဓါဟနလက္ခဏာ သဒ္ဓါ၊.... အကာလုသိယပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အဓိမုတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၉၄။ ပသာဒနီယဋ္ဌာနေသု ပသာဒဝိပရိတံ အကုသလံ အသဒ္ဓိယံ မိစ္ဆာဓိမုတ္တိ စ၊ တပ္ပဋိက္ခေပဝ ပသာဒဘာဝေါ ဝတ္ထုဂတော နိစ္ဆယော အဓိမုတ္တိ၊ န ယောဝါပနကာဓိမောက္ခော။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၂။ ၁၄၂။ 'ဝေမော'န္တိ အဓိမုစ္စနာကာရေန ပန ဂဟေတဗ္ဗတ္တာ အဓိမုတ္တိပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အနုဋီ၊၁။ ၉၅-၆။ (မူလဋီ၊၁။ ၈၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၃၀-တို့လည်းကြည့်။)

အဓိမုတ္တိႉ**ဓ** အဓိဝုတ္တိပဒ-ကြည့်။

အဓိမောက္ခ (ပု) [အဓိ + မုစ + ခ။ ဓာန်ဋီ၊ ၁၅၉-နှင့် သဒ္ဒ-ကြည့်။) ဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်တတ် — ဆုံးဖြတ်ကြောင်းဖြစ် — သော တရား။ (၁) မှားသည် ဖြစ်စေ၊ မှန်သည် ဖြစ်စေ အာရုံ၌ ဆုံးဖြတ်ခြင်း သဘော၊ အဓိမောက္ခစေတသိက်။ (ယင်းကို ယောဝါပနကာဓိမောက္ခဟုလည်းခေါ်သည်။ မူလဋီ၊၁။ ၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။ ၁၄၂၊ ၄၃၃-တို့ကြည့်။) အဓိမုစ္စနံ အဓိမောက္ခော၊ သော သန္နိဋ္ဌာနလက္ခဏော၊ အသံသပ္ပနရသော၊ နိစ္ဆယပစ္စုပဋ္ဌာနော၊ သန္နိဋ္ဌာတဗ္ဗဓမ္မပဒဋ္ဌာနော၊ အာရမ္မဏေ နိစ္စလဘာဝေန ဣန္ဒခီလော ဝိယ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၉၆။ ယထာ ဝါ တထာ ဝါ အာရမ္မဏေ ဝိနိစ္ဆယနံ အဓိမုစ္စနံ။ န ဟိ အနဓိမုစ္စန္တော ပါဏာတိပါတာဒိသု ဒါနာဒိသု ဝါ ပဝတ္တတိ၊ သဒ္ဓါ ပန ပသာဒနီ-

ယေသု ပသာဒါဓိမောက္ခောတိ အယမေတေသံ ဝိသေသော။ မူလဋီ၊၁။၉၃။ ယထာ တထာ ဝါတိ သမ္မာ မိစ္ဆာ ဝါ။ အနုမိဇ္ဇနန္တောတိ - အနိစ္ဆိနန္တော။အနုဋီ၊၁။၁၀၀။ အဓိမုစ္စနံ အာရမ္မဏေ သန္နိဋ္ဌာနဝသေန ပေဝိတဗ္ဗံ၊ န ပသာဒနဝသေန။ ယထာ တထာ ဝါ ဟိ အာရမ္မဏေ နိစ္ဆယနံ အဓိမုစ္စနံ အနုမိဇ္ဇနတ္ထာ ပါကောတိ-ပါတာဒီသု ဒါနာဒီသု ဝါ ပဝတ္တိယာ အဘာဝါ၊ သဒ္ဓါ ပန ပသာဒနီယေသု ပသာဒါဓိမောက္ခောတိ အယမေတေသံ ဝိသေသော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၁၄၆။ တတ္ထ ကတမော တကျာယနုယာ အဓိမောက္ခော? ယော စိတ္တဿ အဓိမောက္ခော အဓိမုစ္စနာ တဒဓိမုတ္တတာ။အဘိ၊ဝိ။၁၇၃။ အဓိမုစ္စနဝသေန အဓိမောက္ခော။ အဓိမုစ္စတိ ဝါ တေန အာရမ္မဏေ စိတ္တံ နိဗ္ဗိစိကိစ္ဆတာယ သန္နိဋ္ဌာနံ ဂစ္ဆတီတိ အဓိမောက္ခော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။(မ၊ ၃။၇၅-နှင့် ၎င်း ဋ္ဌ၊ဋီ-တို့လည်းကြည့်။ ဤအဓိမောက္ခသည် ဥပါဒါန်ကဲ့သို့ မြဲစွာ ကျရောက်တတ်သော သဘောရှိသည်၊ ထို့ကြောင့် ဥပါဒါန်ကို မရနိုင်သော နေရာတို့၌ ဥပါဒါန်၏ အစားယင်းကိုထည့်သွင်း၍ ဟောသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယသ္မာ ဒိဋ္ဌိဝိပ္ပယုတ္တေသု တကျာယနုယာ ဥပါဒါန်နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဥပါဒါနဋ္ဌာနေ ဥပါဒါနံ ဝိယ ဒဠှနိပါတိနော အဓိမောက္ခေန ပဒံ ပူရိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၁။ ဥပါဒါနဋ္ဌာနေ ဥပါဒါနံ ဝိယ ဒဠှနိပါတိ နာမ အဓိမောက္ခော ဝုတ္တော။ ၎င်း။၂၀၁။) (၂) သမ္ပယုတ်တရားတို့ကို လွန်စွာကြည်စေတတ်သောအားကြီးသောသဒ္ဓါ။ဝိပဿနုပက္ကိလေသ ၁၀-ပါးတွင် ပါသော အဓိမောက္ခ။ အဓိမောက္ခော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ပဋိသံ၊၂၉၁။ အဓိမောက္ခောတိ သဒ္ဓါ၊ ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တာယေဝ ဟိဿ စိတ္တစေတသိကာနံ အတိသယပသာဒ-ဘူတာ ဗလဝတီ သဒ္ဓါ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၂။ အဓိမောက္ခောတိ သဒ္ဓါ၊ န ယေဝါပနကာဓိမောက္ခောတိ အဓိပ္ပါယော။ သာ ဧတ္ထ န ကမ္မဖလံ ရတနတ္တယံ ဝါ သဒ္ဒဟနဝသေန ပဝတ္တာ၊ အထ ခေါ ကိလေသကာလုဿိယာပဂမေန သမ္ပယုတ္တာနံ အတိဝိယ ပသန္နဘာဝ-ပေါတုဘူတာ။ တေနာဟ "ဝိပဿနာသမ္ပယုတ္တာ ။ပ။ သဒ္ဓါ ဥပ္ပဇ္ဇတီ"တိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။၄၃၁။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၇၀-တို့လည်းကြည့်။) အဓိမောက္ခသိသ-လည်းကြည့်။

အဓိမောက္ခကိစ္စ (န) [အဓိမောက္ခ+ကိစ္စ] အဓိမောက္ခ၏-လုပ်ငန်း-ကိစ္စ။ သစေ ပန ဝီရိယိန္ဒြိယံ ဗလဝံ ဟောတိ၊ အထ နေဝ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိမောက္ခကိစ္စံ ကာတုံ သက္ကောတိ၊ န ဣတရာနိ ဣတရကိစ္စဘေဒံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၅။

အဓိမောက္ခစရိယာ (ထီ) [အဓိမောက္ခ+စရိယာ] အဓိမောက္ခ(သဒ္ဓါတရား)၏ ဖြစ်ခြင်း။ အဓိမောက္ခစရိယာယ ဝေသာရဇ္ဇံ သဒ္ဓိန္ဒြိယဿ အာသေဝါ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၂၈၅။ အဓိမောက္ခစရိယာယ ဝေသာရဇ္ဇန္တိ သဒ္ဓါဝတ္ထုဝသေန ဝါ ဘာဝနာယ ဝါ ဝသိပ္ပတ္တာ သဒ္ဓါ-ပဝတ္တိယာ ဝိသာရဒဘာဝေါ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။

အဓိမောက္ခဋ္ဌ (ပု)[အဓိမောက္ခ+အတ္ထ]ဆုံးဖြတ်-ယုံကြည်-ခြင်း သဘော။ သဒ္ဓိန္ဒြိယဿ အဓိမောက္ခဋ္ဌော အဘိညေယျော။ပဋိသံ။၁၇။ အဓိမောက္ခဋ္ဌောတိ အဓိမုစ္စနဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ သဒ္ဓါယ အဓိမောက္ခဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၉။ သဒ္ဓါသမ္ဗောဇ္ဈင်္ဂဿ အဓိမောက္ခဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၅။

အဓိမောက္ခတ္တ (ပု)[အဓိမောက္ခ+အတ္တ] (၁) ဆုံးဖြတ်-ယုံကြည်-ခြင်းအကျိုး။ အဓိမောက္ခတ္တာ-ယ အာဝဇ္ဇနာယ အတ္တဂ်မော သဒ္ဓိန္ဒြိယဿ အတ္တဂ်မော ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၂၀၃။ အဓိမောက္ခတ္တာယာတိ အဓိမုစ္စနတ္တာယ သဒ္ဒဟနတ္တာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ (၂) ဆုံးဖြတ်-ယုံကြည်-ခြင်းကိစ္စ။အဓိမောက္ခပရိဝါရ-ကြည့်။

အဓိမောက္ခနာနတ္တ (န) [အဓိမောက္ခ + နာနတ္တ] ဆုံးဖြတ်ခြင်း – အဓိမောက္ခ – ၏ ထူးသည်၏အဖြစ်။ ဧကော ပဏ္ဍိတသီဏာဝသေန အဓိမုစ္စတိ ။ပ။ ဧကော သြဒါတကသိဏဝသေနာတိ ဣဒံ အဓိမောက္ခနာနတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀၃။ အဓိမောက္ခော နိစ္ဆယော။ မူလဋီ၊၂။၂၃၃။

အဓိမောက္ခနာနတ္တတာ (ထီ) [အဓိမောက္ခ + နာနတ္တတာ] ဆုံးဖြတ်ခြင်း – အဓိမောက္ခ – ၏ အထူးထူးသောသဘောရှိသည်၏အဖြစ်။ ဝတ္ထုံ ဗျာနံ အာဝေဏ္ဍာ... အဓိမောက္ခနာနတ္တတာ... အပ္ပေကစ္စေ အသညသတ္တာနံ ဒေဝါနံ သဟဗျတံ ဥပပဇ္ဇန္တိ။ အဘိ၊ဝိ။၄၄၀။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀၃-ကြည့်။)

အဓိမောက္ခနိဒ္ဒေသ (ပု) [အဓိမောက္ခ+နိဒ္ဒေသ] အဓိမောက္ခကို အကျယ် ညွှန်ပြ ဝေဖန်ရာ ဖြစ်သော စကားရပ်၊ အဓိမောက္ခနိဒ္ဒေသ။ (အဘိ၊ ဝိ။၁၇၁(အပိုဒ်-၂၇၁)စသည်၌လာသော စကားရပ်များ။) တတ္ထ ကေဝလံ အဓိမောက္ခနိဒ္ဒေသော ဝ အပုဗ္ဗော၊ သေသံ ဟေဋ္ဌာ အာဂတမေဝ။ အဓိမောက္ခနိဒ္ဒေသေ ပန ...။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။

အဓိမောက္ခပစ္စယ (ပု) [အဓိမောက္ခ + ပစ္စယ] အဓိမောက္ခဟူသော အကြောင်း။ အဓိမောက္ခပစ္စယာ ဘဝေါ။ အဘိ၊ဝိ။၁၇၁-၈၀။

အဓိမောက္ခပရိဝါရ (ပု) [အဓိမောက္ခ + ပရိဝါရ] ဆုံးဖြတ်–ယုံကြည်–ခြင်းကိစ္စအားဖြင့်ဖြစ်သော အခြံအရံ။ အဒုဟတ္ထမဂ္ဂက္ခဏေ အညိန္ဒြိယဿ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိမောက္ခပရိဝါရံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ၁၁၂။ သဒ္ဓိန္ဒြိယဿ အဓိမောက္ခဋ္ဌောတိအာဒီသု အဓိမောက္ခာဒယော သဒ္ဒိန္ဒြိယာဒီနံ ကိစ္စဝသေန ဝုတ္တာ၊ ဝေမိဒါပိ "အဓိမောက္ခပရိဝါရံ ဟောတိ"တိ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိမောက္ခဋ္ဌေန ပရိဝါရံ ဟောတီတိ ဝုတ္တံ။ ပရိဝါရန္တိ -စ လိင်္ဂဝိပလ္လာသော ကတော။ ပဋိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။

အဓိမောက္ခဗဟုလ (တိ) [အဓိမောက္ခ+ဗဟုလ] သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်း – သဒ္ဓါ – များသော၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းများသော၊ သူ၊ တရား။ အနိစ္စတော မနသိကရောတော အဓိမောက္ခဗဟုလံ စိတ္တံ ဟောတိ။ ... အနိစ္စတော မနသိကရောန္တော အဓိမောက္ခဗဟုလော သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ပဋိလဘတိ။ ပဋိသံ။၂၄၅။ အဓိမောက္ခဗဟုလန္တိ... ဘဂဝတိ သဒ္ဓါယ သဒ္ဓါဗဟုလံ စိတ္တံ ဟောတိ။ အထ ဝါ... "ဧဝံ အနိစ္စာ အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နာ သင်္ခါရာ"တိ အဓိမုစ္စနတော အဓိမောက္ခဗဟုလံ စိတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၁။ တီသု ရတနေသု သြကပ္ပနီယသဒ္ဓါသင်္ခါတအဓိမောက္ခဗဟုလဿာပိ ..။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။

အဓိမောက္ခဗဟုလတာ (ထီ) [အဓိမောက္ခဗဟုလ + တာ] သက်ဝင်ယုံကြည်ခြင်း – သဒ္ဓါ – များသည်၏အဖြစ်၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းများသည်၏အဖြစ်။ အဓိမောက္ခဗဟုလတာ ကလျာဏမိတ္တတာ သပ္ပါယကထာတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၂။

အဓိမောက္ခမဂ္ဂ (ပု) [အဓိမောက္ခ + မဂ္ဂ] သက်ဝင်ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – တတ်သော–မဂ်၊ အဓိမောက္ခမဂ်။ နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း – အကျင့် – လမ်း။ အဓိမောက္ခမဂ္ဂေါ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ။ ပဋိသံ။ ၂၇၇။

အဓိမောက္ခမဏ္ဍ (ပု) [အဓိမောက္ခ + မဏ္ဍ] သက်ဝင်ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – ခြင်းဟူသော ကြည်လင်သောတရား၊ အဓိမောက္ခအကြည်။ အဓိမောက္ခမဏ္ဍော သဒ္ဓိန္ဒြိယံ။ ပဋိသံ။၂၇၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၈။ အဓိမောက္ခမဏ္ဍောတိ အဓိမောက္ခသင်္ခါတော မဏ္ဍော။ ပဋိ၊သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၃။ ပုဗ္ဗဘာဂေ "အတ္ထိ အယံ လောကော"တိအာဒိနာ လူခလောကပရလောကကတသမ္မာသတိကမေန ပဝတ္တော အဓိမောက္ခော အဓိမောက္ခမဏ္ဍော။ သံ၊ဋီ၊၂။၆၂။

အဓိမောက္ခမနသိကာရ (ပု)[အဓိမောက္ခ + မနသိကာရ] အဓိမောက္ခနှင့် မနသိကာရ။ အဓိမောက္ခမနသိကာရာ ယေဝါပနကဝသေနာတိ ဧဝံ အကုသလသင်္ခါရာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၁။

အဓိမောက္ခမူလက (တိ)[အဓိမောက္ခ + မူလ + က] အဓိမောက္ခလျှင် အရင်းမူလရှိသော၊ အဓိမောက္ခကို မူပြု၍ ဟောအပ်သော။ သေသာ ဟေတုကေသု အဓိမောက္ခမူလကေန သဒ္ဓိံ သတ္တ သတ္တ ... နယာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။

အဓိမောက္ခရဟိတတ္တ (နု) [အဓိမောက္ခ + ရဟိတ + တ္တ] အဓိမောက္ခမှ ကင်းသည်၏အဖြစ်။ ကသ္မာ? ဧကဂ္ဂဋ္ဌာနာရဟဿ ဗလဝဓမ္မဿ အဘာဝါ အဓိမောက္ခရဟိတတ္တာ စ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။

အဓိမောက္ခလက္ခဏ (နု) [အဓိမောက္ခ+လက္ခဏ] (၁) သက်ဝင်ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – ခြင်း လက္ခဏာ။ အဓိမောက္ခလက္ခဏေ ဝါ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ ဣန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။ ပသာဒဘူတော နိစ္ဆယော ဝတ္ထုဂတော အဓိမောက္ခလက္ခဏ။ မူလဋီ၊၁။၈၉။ အသဒ္ဒိယံ အဘိဘဝိတွာ အဓိမောက္ခလက္ခဏေ ဣန္ဒဋ္ဌံ ကာရေတီတိ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၂၇၆။ (တိ) (၂) သက်ဝင်ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – ခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အဓိမောက္ခလက္ခဏော အဓိမောက္ခော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၅၉။ တသ္မိံ အာရမ္မဏေ အဓိမုစ္စနံ သန္နိဋ္ဌာနံ ဝါ အဓိမောက္ခော။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၇၇။ အဓိမောက္ခလက္ခဏံ သဒ္ဓါဗလမေဝ ဇေဋ္ဌကံ ဟောတိ ပုဗ္ဗင်္ဂံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅။

အဓိမောက္ခဝသ (ပု နု) [အဓိမောက္ခ+ဝသ] အဓိမောက္ခ၏ အစွမ်း။ အဓိမောက္ခဝသေန သဒ္ဓါဿ အတ္ထင်္ဂမော သဒ္ဓိန္ဒြိယဿ အတ္ထင်္ဂမော ဟောတိ။ ပဋိသံ။ ၂၀၃-၄။ အဓိမောက္ခဝသေနာတိ သဒ္ဓါ-သမ္ပယုတ္တအဓိမောက္ခဝသေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၄။

အဓိမောက္ခသဒ္ဓါ (ထီ) [အဓိမောက္ခ + သဒ္ဓါ] သက်ဝင်ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ်–သော သဒ္ဓါတရား။ တဿ တံ သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏံ အာသေဝန္တဿ.... အဓိမောက္ခသဒ္ဓါ ဗလဝတရာ နိဗ္ဗတ္တတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၀၈။

အဓိမောက္ခသဗ္ဘာဝ (ပု) [အဓိမောက္ခ+သဗ္ဘာဝ] အဓိမောက္ခ၏ဖြစ်သင့်ခြင်း။ အဓိမောက္ခသဗ္ဘာဝတော စ ဗလဝတရော သမာဓိ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၁။

အဓိမောက္ခသမ္ပသာဒ (ပု) [အဓိမောက္ခ + သမ္ပသာဒ] သက်ဝင်ယုံကြည် – ဆုံးဖြတ် – ခြင်း ဟူသော စိတ်၏ကြည်လင်ခြင်း။ ဒုဝိဓော သမ္ပသာဒေါ အဓိမောက္ခသမ္ပသာဒေါ စ ပဋိလာဘသမ္ပသာဒေါ စ ...။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၉၊၄၉။ အဓိမောက္ခသမ္ပသာဒေါတိ.... အဓိမုစ္စနဘူတော သမ္ပသာဒေါ။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၅၃။

အဓိမောက္ခသီသ (နု) [အဓိမောက္ခ+သီသ] အဓိမောက္ခ ဟူသော – ဦးခေါင်းသဖွယ်ဖြစ် – ပြဓာန်း – လွန်ကဲ – သော ခေါင်းချုပ်တရား၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းတို့တွင်– ပြဓာန်း– လွန်ကဲ– သော ခေါင်းချုပ်တရား။ အဓိမောက္ခသီသဉ္စ သဒ္ဓါ။ ပဋိသံ။ ၉၉၊ ၄၀၅။ ပလိဗောဓသီသ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၁-၂) လည်းကြည့်။

အဓိမောက္ခာဓိပတေယျ (တိ) [အဓိမောက္ခ + အာဓိပတေယျ (အဓိပတိ+ဏျ)။ မောဂ်၊၄။၇၉-သုတ်ကြည့်။] အဓိမောက္ခဟူသော – အကြီးအမှူး – ရှေ့သွား – ခေါင်းဆောင် – ၏ အဖြစ်။

အဓိမောက္ခာဓိပတေယျဋ္ဌ (ပု) [အဓိမောက္ခာဓိပတေယျ + အတ္ထ] အဓိမောက္ခဟူသော–အကြီးအမှူး – ရှေ့သွား – ခေါင်းဆောင် – ၏ အဖြစ် ဟူသော – အနက် – သဘော။ အဓိမောက္ခာဓိပတေယျဋ္ဌေန သဒ္ဓိန္ဒြိယံ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ပဋိသံ။ ၂၁။ အဓိမောက္ခာဓိပတေယျဋ္ဌေနာတိ အဓိမောက္ခသင်္ခါတေန သေသိန္ဒြိယေသု အဓိပတိဘာဝ-

ဋ္ဌေန၊ သောသိန္ဒြိယာနံ ပဋ္ဌမဋ္ဌေနာတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။

အဓိမောက္ခာဘိသမယ (ပု) [အဓိမောက္ခ + အဘိသမယ] အဓိမောက္ခ ဟူသော အဘိသမယ၊ ဆုံးဖြတ်လျက်ထိုးထွင်း၍သိခြင်း။ အဓိမောက္ခာဘိသမယော သဒ္ဓိန္ဒြိယံ။ ပဋိသံ။၃၉၃။ အာနုဘာဘိသမယ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄)လည်းကြည့်။

အဓိမောစိတ (တိ) [အဓိ+မုစ + ဏေ + တ]လွှတ်စေအပ်—သက်ဝင်စေအပ်—ညွှတ်စေအပ်—လွှတ်အပ်—သော၊ ထားအပ်သော။ စာတုမဟာရာဇိကေသု ဒေဝေသု စိတ္တံ အဓိမောစိတံ။ သံ၊၃။၃၅၈။ အဓိမောစိတန္တိ ဌပိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၂။

အဓိမောစေတိ (ကြိ) [အဓိ+မုစ+ဏေ + တိ] လွှတ်စေ — သက်ဝင်စေ—ညွှတ်စေ—၏၊ လွှတ်၏၊ ထား၏။ စာတုမဟာရာဇိကေသု ဒေဝေသု စိတ္တံ အဓိမောစေတိ။ သံ၊၃။၃၅၈။ အဓိမောစေတီတိ ဌပေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ ၃။၃၂၂။ (သံ၊ဋီ၊၂။၅၃၈-ကြည့်။) တံ ဝိဝဋ္ဋယိတွာ တတ္ထေဝ အဓိမောစေတိ။ ပဋိ ႆ။၁၆၆။ တတ္ထေဝ အဓိမောစေတီတိ ကေဝ္တာနေတိ ဝုတ္တေ အသာသပဿာသနံ ဖုသနဋ္ဌာနေယေဝ သန္နိဋ္ဌပေတိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကရောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄။ အဓိမောစိတလည်းကြည့်။

အဓိမောစေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ + မုစ + ဏေ + တွာ] ပူးဝင်စေ၍။ ဘဂဝါ ကိရ ကောရက္ခတ္တိယံ အဿုရယောနိတော အာနေတွာ သရီရေ အဓိမောစေတွာ ကထာပေသိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၇။

အဓိရောဟ (တိ) [အဓိ + ရုဟ + က] တက်အပ်သော။ ဒုရဓိရောဟ (မိလိန္ဒ။၃၁၈)ကြည့်။

အဓိရောဟဏီ (ထီ) [အဓိ + ရုဟ + ယု + ဤ။ ဥဒ္ဒမာရောဟတေ တာယာတိ အဓိရောဟဏီ။ အဓိပုဗ္ဗော ရုဟ ဇနနေ၊ ယု။ ဣတ္ထိယံ ဤ။ အဓိရောဟိဏီပျကြ။ သဒ္ဒ။၂၁၆။] စောင်းတန်း၊ လှေကား။ အဓိရောဟိဏီ-ကြည့်။

အဓိရောဟိဏီ (ထီ) [အဓိ+ရုဟ + ဏီ+ဣနီ။ ဥဒ္ဒမာရောဟတေ တာယာတိ အဓိရောဟိဏီ။ ဓာန်ဋီ။၂၁၆။] စောင်းတန်း၊ လှေကား။ နိဿေဏီ သာ'ဓိရောဟိဏီ။ ဓာန်။၂၁၆။ အဓိရောဟဏီ-လည်းကြည့်။

အဓိဝစန (တိ၊န) [အဓိ + ဝစန။ ဓာန် ဋီ။၁၁၄-လည်းကြည့်။] (၁) သဒ္ဒါ၊အမည်၊ သဒ္ဒပညတ်။ (က) သဒ္ဒါမျိုကိုသာ—စွဲမှီခြင်းကိုပြု၍—ဖွဲ့၍—ဖြစ်သော—အမည်—အခေါ် အဝေါ်။ (ခ)အနက်ပေါ်၌ ဝါစကအဖြစ်ဖြင့် ဖြစ်သော — သဒ္ဒါ—အခေါ်အဝေါ်။ (ဂ) အနက်နှင့်ဖပ်သော—သဒ္ဒါ — အခေါ်အဝေါ်။ အဓိဝစနာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၈။ ၁၃။ ယာ တေသံ တေသံ ဓမ္မာနံ သင်္ခါ သမညာ ပညတ္တိ ဝေါဟာရော နာမံ နာမကမ္မံ နာမဓေယျံ နိရုတ္တိ ဗျဉ္ဇနံ အဘိလာပေါ၊ ဣမေ ဓမ္မာ အဓိဝစနာ။ ၎င်း။ ၂၅၆။ သိရိဝဍ္ဎကော ဓနဝဍ္ဎကောတိအာဒယော ပန ဝစနမတ္တမေဝ အဓိကာရံ (တည်ရာမှီရာကို-နိုသျ) ကတွာ ပဝတ္တာ အဓိဝစနာ နာမ။ အဘိ ဋ္ဌ ၁။၉၄။ ဒါသာဒီသုပိ သိရိဝဍ္ဎကာဒိသဒ္ဒါ ဝိယ အတထတ္တာ ဝစနမတ္တမေဝ အဓိကာရံ ကတွာ ပဝတ္တာ အဓိဝစနာ။ ယသ္မာ ပန အဓိဝစနနိရုတ္တိပညတ္တိပဒါနိ သမာနတ္ထာနိ၊ သဗ္ဗဉ္စ ဝစနံ အဓိဝစနာဒိဘာဝံ ဘဇတိ၊ တသ္မာ တေသုပိ ဝစနဝိသေသေသု ဝိသေသေန ပဝတ္တေဟိ အဓိဝစနာဒိသဒ္ဒေဟိ သဗ္ဗာနိ ဝစနာနိ အတ္ထပ္ပကာသနသာမညေန ဝုတ္တာနီတိ ဓေတနာ-ဓိပ္ပါယေန အယံ အတ္ထယောဇနာ ကတာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အထ ဝါ အဓိသဒ္ဒေါ ဥပရိဘာဝေ၊ ဥပရိ ဝစနံ အဓိဝစနံ။ ကဿ ဥပရိ? ပကာသေတဗ္ဗဿ အတ္ထဿာတိ ဝိဒိတောယေဝါယ-မတ္ထော။ အဓိနံ ဝါ ဝစနံ အဓိဝစနံ။ ကေန အဓိနံ? အတ္ထေန။ မူလဋီ၊၁။၅၆။ (အဋ္ဌသာ၊ နိသျ၊၁။၃၂၃ ၅။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၀၇။ သံ၊ဋီ၊၂။၂၈။ အံ၊ ဋီ၊ ၃။ ၃၁၉-ဘိုလည်းကြည့်။) ယာဝတာ အာနန္ဒ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊၂။၅၈။ ယာဝတာ အာနန္ဒ အဓိဝစနန္တိ ယတ္တကော အဓိဝစနသင်္ခါတော

ဝေါဟာရော အဘ္ဘိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ တသ္မာ ဣမသာ
ဝေယျာကရဏဿ သဏ္ဌပဉ္စတော အဘိဓာနန္တိ။
ဒီ၊၂။၂၃၀။ တသ္မာ ဣမဿ ဝေယျာကရဏဿ
သမ္ဗန္ဓာဒနိယနေ္တ့ဝ အဘိဓာနန္တိ။ ဒီ၊၃။၉၆။
အဘိဓာနန္တိ နာမံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ကဂ။ တသ္မာ ဣမဿ
ဓမ္မပရိယာယဿ ပါရာယနန္တေ့ဝ အဘိဓာနံ။
သုတ္တနိ။၄၄၉။ စူဠနိ။၂၁။ အဘိဓာနန္တိ သခ်ါ
သမညာ ပညတ္တိ ဝေါဟာရော နာမံ နာမကမ္မံ
နာမဓေယျံ နိရုတ္တိ ဗျဥ္ဇနံ အဘိလာပေါ။ စူဠနိ။
၁၉၇။ (၁)အပို–အလွန်–ဖြစ်သော–အမည်
–အခေါ်အဝေါ်။ အဘိဓ ပဉ္စာယ မေတ်
အဘိဓာနံ "ဘူရိ မေဓာ ပရိဏာယိကာ"တိ
ဘူရိပညာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၃၇၇။ အဘိဓာနန္တိ အဘိကာ-
ထနံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။ အဘိဓာနပဒ, အဘိ-
ဓေယျပဒ-တို့လည်းကြည့်။ (၂) ဟောကြောင်း
–တင်စား၍ ဆိုကြောင်း– ဖြစ်သော–သဒ္ဒါ–
အမည်။ ကာယဒေသတံ အဘိဓာနန္တိ ဓတံ
ရတ္တပ္ပကာရံ စတုမဟာဘူတမယဿ ကုန္တိတ-
ဓမ္မာနံ အာယဿ အဘိဓာနံကထနန္တိ အတ္ထော။
မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ဂ၀။ (ပါဠိတော်တို့၌ တွေ့ရသော
အချို့ အဘိဓာနမျာ း — ဓမ္မကာယ, ဗြဟ္မ-
ကာယ, ဓမ္မဘူတ, ဗြဟ္မဘူတ(ဘုရား) ဒီ၊၃။၆၉။
အဂ္ဂိကာ (အလိုဆိုး) မ၊၁။၁၂။ မဟတ္တ နိန္န
ပလ္လလ (ကာမ),မဟာမိဂသံ(သတ္တဝါများ),
ပုရိသ အနတ္ထကာမ အဟိတကာမ အယောဂ-
က္ခေမကာမ (မာရ်နတ်), ကုမ္မဂ္ဂ (မိစ္ဆာမဂ်),
ဩကစရ (နန္ဒီရာဂ), ဩကစရိကာ (အဝိဇ္ဇာ),
ပုရိသ အတ္ထကာမ ဟိတကာမ ယောဂက္ခေ-
မကာမ (ဘုရား), ခေမမဂ္ဂ (အရိယာအဋ္ဌင်္ဂိက-
မဂ်) မ၊၁။၁၆၆။ ဝမ္မိက (ခန္ဓာကိုယ်), ဗြာဟ္မဏ
(ဘုရား), သုမေဓ (သေက္ခပုဂ္ဂိုလ်), သတ္ထ
(အရိယာ ပညာ), အဘိက္ခဏ (ဝီရိယာရမ္ဘ),
လင်္ဂီ (အဝိဇ္ဇာ), ဥဒ္ဓုမာယိကာ (ကောဓုပါ-
ယာသ),ဒွိဓာပထ (ဝိစိကိစ္ဆာ), စင်္ဂဝါရ (နီဝ-
ရဏ ၅-ပါး), ကုမ္မ(ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါး),အသိ-
သူနာ (ကာမဂုဏ် ၅-ပါး), မံသပေသိ (နန္ဒီ-
ရာဂ), နာဂ (ခီဏာသဝရဟန်း) မ၊၁။၁၉၇-ဂ။
နိဝါပ(ကာမဂုဏ် ၅-ပါး),နေဝါပိက(မာရ်နတ်),
နေဝါပိကပရိသာ(မာရ်နတ်ပရိသတ်), မိဂဇာတ
(ရဟန်းပုဏ္ဏား) မ၊၁။၂၁၀။ ဥမ္မိဘယ (ကောဓု-
ပါယာသ), ကုမ္ဘီလဘယ (ဩဒရိကတ္တ),
အာဝဋ္ဋဘယ (ကာမဂုဏ် ၅-ပါး),သုသုကာဘယ
(မာတုဂါမ) မ၊၂။၁၂၃-၅။ အံ၊၁။၄၃၉-၄၁။
ဝဏ (အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး), ဝိသဒေါသ
(အဝိဇ္ဇာ), သလ္လ (တဏှာ), ဧသနီ (သတိ),
သတ္ထ (အရိယာ ပညာ), ဘိသက္က သလ္လကတ္တ
(ဘုရား)မ၊၃။၄၇။ အန္တရာမံသကာယ(အဇ္ဈတ္တိ-
ကာယတန ၆-ပါး), ဗာဟိရဓမ္မကာယ (ဗာဟိ-
ရာယတန ၆-ပါး), အန္တရာကိလေသ အန္တရာ-
နှာရု အန္တရာဗန္ဓန (နန္ဒီရာဂ), တိဏှာဝေါဝိ-
ကန္တန (အရိယာပညာ) မ၊၃။၃၁၈-၉။ ဗာဠိ-
သိက (မာရ်နတ်), ဗဠိသ (လာဘ်ပူဇော်-
သက္ကာ), လုဒ္ဒ (မာရ်နတ်), ပပါတ (လာဘ်ပူ
ဇော်သက္ကာ), သုတ္တက (နန္ဒီရာဂ) သံ၊၁။
၄၂၄-၅။ အသနိဝိစက္က (လာဘ်ပူဇော်သက္ကာ),
သလ္လ(လာဘ်ပူဇော်သက္ကာ)သံ၊၁။၄၂၇။ ပုရိသ-
အမဂ္ဂကုသလ (ပုထုဇဉ်), ပုရိသမဂ္ဂကုသလ
(ဘုရား), ဒွေဓာပထ (ဝိစိကိစ္ဆာ), ဝါမမဂ္ဂ
(မိစ္ဆာမဂ်), ဒက္ခိဏမဂ္ဂ (အရိယာအဋ္ဌင်္ဂိကမဂ်),
တိဗ္ဗ ဝနသဏ္ဍ (အဝိဇ္ဇာ), မဟန္တ နိန္န ပလ္လလ
(ကာမ), သောဗ္ဘ ပပါတ (ကောဓုပါယာသ),
သမ ဘူမိဘာဂ ရမဏီယ (နိဗ္ဗာန်) သံ၊၂။ဂ၉။
ဂတ္တ (ခန္ဓာကိုယ်) သံ၊၂။၃၀၄။ အံ၊၃။၁၉၁။
ဂတ္တမူလ (တဏှာ) သံ၊၂။၃၀၅။ စတ္တာရော
အာသီဝိသာ ဥဂ္ဂတေဇာ ဃောရဝိသာ (မဟာ
ဘုတ် ၄-ပါး), ပဉ္စ ဝဓကာ ပစ္စတ္ထိကာ (ဥပါဒါ-
နက္ခန္ဓာ ၅-ပါး), ဆဋ္ဌ အန္တရစရ ဝဓက ဥက္ခိတ္တာ-
သိက (နန္ဒီရာဂ), သုည ဂါမ (အဇ္ဈတ္တိကာ-
ယတန ၆-ပါး), ဓောရ ဂါမဃာတကာ(ဗာဟိ-
ရာယတန ၆-ပါး), မဟာ ဥဒကဏ္ဏဝ (ဩဃ ၄
ပါး), ဩရိမတီရ သာသင်္က သပ္ပဋိဘယ
(သက္ကာယ), ပါရိမတီရ ခေမ အပ္ပဋိဘယ

(နိဒ္ဒေသ), ကုလ္လ (အရိယအင်္ဂီကမ်), ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ ဝါယာမေ (ဝီရိယာရမ္ဘ), တိဏ္ဏော ပါရင်္ဂတော ထလေ တိဋ္ဌတိ ဗြာဟ္မဏော (ရဟန္တာ) သံ၊ ၂။၁၇၂-၃။ ဩရိမတီရ (အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး), ပါရိမတီရ (ဗာဟိရာယတန ၆ ပါး), မဇ္ဈေ သံသီဒ (နန္ဒိရာဂ), ထလေ ဥဿာဒ (အသ္မိမာန) သံ၊ ၂။၃၇၇။ နဂရ (ခန္ဓာကိုယ်), ဆ ဒွါရ (အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး), ဒေါဝါရိက (သတိ), သီဃ ဒူတယုဂ (သမထဝိပဿနာ), နဂရဿာမိ (ဝိညာဏ), မဇ္ဈေ သိင်္ဃာဋက (မဟာဘုတ် ၄-ပါး), ယထာဘူတဝစန (နိဗ္ဗာန်), ယထာဂတမဂ္ဂ (အရိယအင်္ဂီကမ်) သံ၊ ၂။၃၉၉။ ဒဠှ ခီလ ထမ္ဘ (ကာယဂတာသတိ) သံ၊ ၂။၄၀၃။ နေလင်္ဂ (သီလ), သေတပစ္ဆာဒ (ဝိမုတ္တိ), ဧကာရ (သတိ), ဝတ္တတိ (အဘိက္ကမ ပဋိက္ကမ), ရထ (ခန္ဓာကိုယ်), အာယန္တ (ရဟန္တာ), သောတ (တဏှာ) သံ၊ ၂။၄၇၂။ ဗြဟ္မယာန, ဓမ္မယာန, အနုတ္တရသင်္ဂါမဝိဇယ (အရိယအင်္ဂီကမ်)သံ၊၃။၅။ ရာဂဝိနယ ဒေါသဝိနယ မောဟဝိနယ (နိဗ္ဗာနဓာတ်) သံ၊၃။၇။ သမတိတ္တိက တေလပတ္တ (ကာယဂတာသတိ) သံ၊ ၃။၁၄၇။ ပါတာလ (သာရီရိက ဒုက္ခဝေဒနာ) သံ၊ ၂။၄၀၈။ ဗြဟ္မာ, ပုဗ္ဗာစရိယ, အာဟုနေယျ (အမိအဖ) အံ၊၁။၁၃၀-၁၃၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၉။ ပုဗ္ဗဒေဝတာ (အမိအဖ) အံ၊၁။၁၃၂။ ဣတိဝုတ်။ ၂၆၉။ သီဟ (ဘုရား) အံ၊ ၂။၁၀၇။ အံ၊၃။ ၂၈၂။ ဘယ, ဒုက္ခ, ရောဂ, ဂဏ္ဍ, သင်္ဂ, ပင်္က (ကာမ) အံ၊ ၂။၂၇၄။ အံ၊၃။၁၁၄။ ဂေဓ (ကာမဂုဏ် ၅-ပါး) အံ၊ ၂။ ၂၂၅-၉။ ပုည(သုခ) အံ၊ ၂။၄၆၅။ ဣတိဝုတ်။ ၂၀၅။ သလ္လ, ဂဏ္ဍ။ အံ၊ ၃။၁၁၄။ သမဏ, ဗြာဟ္မဏ, ဝေဒဂူ, ဘိသက္က, နိမ္မလ, ဝိမလ, ဉာဏီ, ဝိမုတ္တ (ဘုရား) အံ၊၃။ ၁၅၃-၄။ နန္ဒိသောတ (တဏှာ), ပီယရူပ သာတရူပ (အဇ္ဈတ္တိကာယတန ၆-ပါး), ပေဋ္ဌာရဟာဒ (ဩရမ္ဘာဂိယသံယောဇဉ် ၅-ပါး), ဥမ္မိဘယ (ကောဓူပါယာသ), အာဝဋ္ဋ (ကာမဂုဏ် ၅-ပါး), ဂဟရက္ခသ (မာတုဂါမ), ပဋိသောတ (နေက္ခမ္မ), ဟတ္ထေဟိ စ ပါဒေဟိ စ ဝါယာမေ (ဝီရိယာရမ္ဘ), စက္ခုမာ ပုရိသ တီရေ ဌိတ (ဘုရား) ဣတိဝုတ်။ ၂၇၁။ ဝနပတ္ထ (သေနာသန) အဘိ၊ဝိ။ ၂၆၀။ သံ၊၄၊၃။၁၃။ ဂုဟာ, ဒေဟ, သန္ဒေဟ, နာဝါ, ရထ, ဓဇ, ဝမ္မိက, နဂရ, နီဠ, ကုဋိ, ဂဏ္ဍ, ကုမ္ဘ, နာဂ(ခန္ဓာကိုယ်)မဟာနိ။ ၁၇-၈။ (တိ) (၃) သဒ္ဒါ — အမည် — ကို စွဲ၍ ဖြစ်သော၊ သဒ္ဒါ — အမည် — နှင့် စပ်သော၊ သဒ္ဒါ — အမည် — ၌ မှီသော၊ (သိစေတတ် — ထင်ရှားစေတတ် — သော) သဒ္ဒါ — အမည် — ရှိသော၊ နာမက္ခန္ဓာ ၄-ပါး။ အဓိဝစနသမ္ဖဿ၌ကြည့်။

အဓိဝစနပထ (ပု)[အဓိဝစန+ပထ](၁)အမည် — အခေါ် အဝေါ် — သဒ္ဒပညတ် — ၏ — ဖြစ်ကြောင်း — ဖြစ်ရာ — ဖြစ်သော တရား။ ဧတ္တာဝတာ အဓိဝစနပထော။ ဒီ၊ ၂။၅၄။ အဓိဝစနပထောတိ "သိရိဝဍ္ဎကော ဓနဝဍ္ဎကော"တိအာဒိကဿ အတ္ထံ အဒိသွာ ဝစနမတ္တမေဝ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တဿ ဝေါဟာရဿ ပထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၄။ ဝစနမတ္တမေဝ အဓိကိစ္စာတိ ဒါသာဒိသု သိရိဝဍ္ဎကာဒိသဒ္ဒါ ဝိယ အတ္ထဿ ဝစနမတ္တမေဝ အဓိကာရံ ကတွာ ပဝတ္တဿ။ တေနာဟ "အတ္ထံ အဒိသွာ"တိ။ ဝေါဟာရဿာတိ ဝေါဟာရဏမတ္တဿ။ ပထောတိ ပဝတ္တိမဂ္ဂေါ ပဝတ္တိယာ ဝိသယော။ .... အထ ဝါ .... ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၀၇။ ယာဝတာ အာနန္ဒ အဓိဝစနံ ယာဝတာ အဓိဝစနပထော။ ဒီ၊ ၂။၅၇။ ယာဝတာ အာနန္ဒ အဓိဝစနန္တိ ယတ္တကော အဓိဝစနသင်္ခါတော ဝေါဟာရော အတ္ထိ။ ယာဝတာ အဓိဝစနပထောတိ ယတ္တကော အဓိဝစနဿ ပထော၊ ခန္ဓာ အာယတနာနိ ဓာတုယော ဝါ အတ္ထိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၉၉။ ဝေါဟာရောတိ "သတ္တော ဣတ္ထီ ပုရိသော"တိအာဒီနာ, "ခန္ဓာ အာယတနာနီ"တိအာဒီနာ, "ဖဿော ဝေဒနာ"တိအာဒီနာ

စ ဝေါဟာရိတဗ္ဗဝေါဟာရော။ တဿ ပန ဝေါဟာရဿ ပဝတ္တိဋ္ဌာနံ နာမ သင်္ခေပတော ဣမေ ဓမ္မာတိ အာဟ "ခန္ဓာ အာယတနာနိ ဓာတုယော"တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၃။ အဓိဝစနပထာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၈။၁၃။ အဓိဝစနာနံ ပထာ အဓိဝစနပထာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃။ သဗ္ဗေဝ ဓမ္မာ အဓိဝစနပထာ။ အဘိ၊၈။၂၅၆။ သဗ္ဗေဝ ဓမ္မာ အဓိဝစနပထာတိ အဓိဝစနဿ နေဝ ပထာဓမ္မော နာမ နတ္ထိ။ ....။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၃၂။ တဿ ဝါဒါ စ ဝါဒပထာ စ အဓိဝစနာနိ စ အဓိဝစနပထာ စ .... ဥဂ္ဃာတာ ....။ ရူပ်၊နီ။၁၁၂။ အဓိဝစနာနိ စာတိ "သိရိဝဍ္ဎကော ဓနဝဍ္ဎကော"တိအာဒယော ယံ ဝစနမတ္တမေဝ အဓိကာရံ ကတွာ ပဝတ္တာ အဓိဝစနာ နာမ။ အဓိဝစနာနံ ပထာ အဓိဝစနပထာ နာမ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။၂၉။ (၂)အမည်၊ အခေါ်အဝေါ်၊ သဒ္ဒပညတ်၊ အမည်-အခေါ်အဝေါ်-သဒ္ဒပညတ်-ဟူသော အနက်၏ အကြောင်းဖြစ်သော အရာ၊ အနက်၏အကြောင်းဖြစ်သော-အမည်-အခေါ်အဝေါ်-သဒ္ဒပညတ်။ တယောအမေ ဘိက္ခဝေ နိရုတ္တိပထာ အဓိဝစနပထာ ပညတ္တိပထာ အသံကိဏ္ဏာ။ သံ၊၂။၅၉။ အဘိ၊က။၁၁၂။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၇-နှင့် သံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၂၂၇-ဂ-တို့ကြည့်။)

အဓိဝစနပထ (န) [အဓိဝစန+ပထ] အဓိဝုတ္တိပဒ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်းကြည့်။

အဓိဝစနသမ္ဖဿ (ပု) [(က)အဓိဝစန + သမ္ဖဿ။ (ခ) အဓိဝစနေ+သမ္ဖဿ။(ဂ)အဓိဝစနဝိညာဏ+သမ္ဖဿ။] (က) အဓိဝစန ရှိသော နာမကာယ ဟူသော ဖဿ။ (ခ) အဓိဝစန-ကြောင့် ဖြစ်သော ဖဿ။ (ဂ) အဓိဝစနဖြင့် သိအပ်သော ဖဿ။ အဓိဝစန (၃) အနက်လည်းကြည့်။ ဧတေသု အာကာရေသု .. အသတိ အပိ နု ခေါ ရူပကာယေ အဓိဝစနသမ္ဖဿော ပညာယေထာတိ ? နော ဟေတံ ဘန္တေ။ ဒီ၊၂။၅၃။ ယွာယံ ဝတ္ထာရော ခန္ဓေ ဝတ္ထုံ ကတွာ မနောဒွါရေ. အဓိဝစနသမ္ဖဿဝေဝ-စနော မနောသမ္ဖဿော ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၃။ အဓိဝစနသမ္ဖဿဝေဝစနေ ဘတိ အဓိဝစန-မုခေန ပညတ္တိမုခေန ဂဟေတဗ္ဗတ္တာ "အဓိဝစန-သမ္ဖဿော"တိ လဒ္ဓနာမော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၀၁။ (မဟာနိ။ ၃၉၊ ဘ၇၁။ ၎င်း၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၄၊ ၂၉၁-တို့လည်းကြည့်။) အဓိဝစနသမ္ဖဿဇ-ကြည့်။

အဓိဝစနသမ္ဖဿဇ (တိ)[အဓိဝစနသမ္ဖဿ + ဇန + ကွိ] အဓိဝစနသမ္ဖဿကြောင့်ဖြစ်သော။ အဓိ-ဝစနသမ္ဖဿဇာ သညာ သုခုမာ။ အဘိ၊ဝိ။၆။ "အဓိဝစနသမ္ဖဿဇာ သညာ"တိပိ . ပရိယာ-ယေန စေတိသာ (ပဋိဃသမ္ဖဿဇာယ သညာယ) နာမံ ဟောတိယေဝ။ တယော ပဲ အရူပိနော ခန္ဓာ သယံ ပိဋ္ဌိဝဋ္ဋကာ ဟုတွာ အတ္တနာ သမ္ပယုတ္တာယ သညာယ "အဓိဝစန-သမ္ဖဿဇာ သညာ"တိပိ နာမံ ကရောန္တိ။ နိပ္ပ-ရိယာယေန ပန ပဋိဃသမ္ဖဿဇာ သညာ နာမ ပဉ္စဒွါရိကသညာ၊ အဓိဝစနသမ္ဖဿဇာ သညာ နာမမနောဒွါရိကသညာ။ မနောဒွါရိကသညာ ပန ဧကမေဝေ ဝါ ဧကပဒေ ဝါ နိသီဒိတွာပိ အညံ စိန္တေန္တံ ဝိတက္ကေန္တဿ "ကိံ စိန္တေသိ,ကိံ ဝိတက္ကေသိ"တိ ပုဋ္ဌော တဿ ဝစနဝသေနေဝ ဇာနိတဗ္ဗတော သုခုမာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀-၉။ တတ္ထ စ ပဋိဃဇော သမ္ဖဿော,ပဋိဃဝိညာဏေန ဝါ သမ္ဖဿော ပဋိဃသမ္ဖဿောတိ ဥတ္တရပဒ-လောပံ ကတွာ ဝုတ္တန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိညာဏ-ဘာဝေန ဝစနံ အဓိကိစ္စ ပဝတ္တာ၊ ဝစနာဓိနာ ဝါ အရူပက္ခန္ဓာ၊ အဓိဝစနံ ဝါ ဧတေသံ ပကာ-သနံ (ပကာသကံ ?) အတ္ထီတိ "အဓိဝစနာ"တိ ဝုစ္စန္တိ၊ တတော ဇာတော သမ္ဖဿော အဓိဝစန-သမ္ဖဿော၊ သမ္ဖဿောယေဝ ဝါ ယထာဝုတ္တေဟိ အတ္ထေဟိ အဓိဝစနော စ သမ္ဖဿော စာတိ အဓိဝစနသမ္ဖဿော၊ အဓိဝစနဝိညာဏေန ဝါ သမ္ဖဿော အဓိဝစနသမ္ဖဿော၊ တတော တသ္မိံ ဝါ ဇာတာ အဓိဝစနသမ္ဖဿဇာ။ ..။ မူလဋီ၊၂။၁၅-၆။ ဝိညာဏဘာဝေ န ဥပ္ပတ္တိယန္တိ

အဓိပ္ပါယော။ ဝစနတ္ထိ သဒ္ဒေါ၊ နာမတ္ထိ အတ္ထော။.... အဓိဝစနံ ပညတ္တိပထာသက် ဥပဂံ စေတသိ အတ္ထိတိ အဓိဝစနာ ယထာ အရိယသဘောတိ။ တတော ဇာတိ အဓိဝစနသမ္ဖဿော အရူ-ပက္ခန္ဓေတော ဇာတော။ အရူပက္ခန္ဓပရိယာပန္နတ္တာ ဖဿော ယထာဝုတ္တော အတ္ထော သမ္ဘဝတီတိ ဒဿေတုံ "သမ္ဖဿောယေဝ ဝါ"တိအာဒိ-မာဟ။ ..။ အနုဋီ၊ ၂။ ၂၈-၁။

အဓိဝစနသမ္ဖဿဇာနာမ (န) [အဓိဝစနသမ္ဖဿ-ဇာ + နာမ]အဓိဝစနသမ္ဖဿဇာဟူသောအမည်။ အထ ဝါ သညာယ ပဋိဃသမ္ဖဿာတိ အညမ္ပိ ဝိသိဋ္ဌံ နာမံ အတ္ထိတိ အဓိဝစနသမ္ဖဿဇာနာမံ တိဏ္ဏံယေဝ ခန္ဓာနံ ဘဝိတုံ အရဟတိ။ တေ ပန အတ္တနော နာမံ သညာယ ဒတွာ နိဝတ္တာ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၆။

အဓိဝစနီယ (တိ) [အဓိ + ဝစ + အနီယ] အလွန်ဆိုအပ်သောအရာ။ ပဏ္ဍိတော ရာဇာ ဝေယျော ကရဏီယာဓိကရဏီယေသု ဝစနီယာဓိဝစနီယေ-သု အလမတ္ထဒဿတရေဟိ အလမတ္ထဒဿတရော။ အံ၊ ၁။ ၅၀၀။ ဝစနီယာဓိဝစနီယေသူတိ ဝတ္တဗ္ဗေသု စ အတိရေကဝတ္တဗ္ဗေသု စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၆၁။

အဓိဝတ္တတိ (ကြိ) [အဓိ + ဝတု + အ + တိ] လွှမ်းမိုး–အုပ်စိုး–၏။ အဓိဝတ္တတိ ခေါ တံ မဟာရာဇ ဇရာမရဏံ။ သံ၊ ၁။ ၁၀၁။ ဝဏ္ဏံ ယသော ကိတ္တိ သုခဉ္စဿာဓိဝတ္တတိ။ အံ၊ ၁။ ၃၄၃။ အဓိ-ဝတ္တတီတိ အဇ္ဈောတ္ထရတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၅၄။ သုခဉ္စဿာဓိဝတ္တတီတိ သုခဉ္စ ဧတံ ပုဂ္ဂလံ အဓိဝတ္တတိ၊ အဇ္ဈောတ္ထရတီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၁။ ဧဝံ ဇရာ စ မစ္စု စ အဓိဝတ္တန္တိ ပါဏိနေ။ သံ၊ ၁။ ၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၂၅။ အဓိ-ဝတ္တန္တီတိ အဓိဘဝန္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၁။ ၂၉၀။

အဓိဝတ္တမာန (တိ) [အဓိ + ဝတု + မာန]လွှမ်းမိုး–နှိပ်စက်–သော၊ သူ။ အဓိဝတ္တမာနေ ခေါ တေ မဟာရာဇ ဇရာမရဏေ ကိမဿ ကရဏီယန္တိ။ သံ၊ ၁။ ၁၀၁။

အဓိဝတ္ထ (တိ) [အဓိ + ဝသ + တ] (က) စွဲ၍တည်နေသော၊ ပူးဝင်သော၊ သူ။ တသ္မိံ့ သမိရေ ပေတော အဓိဝတ္ထော အဟောသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၇၂။ အဓိဝတ္ထောတိ သာလကကာကျာယ တသ္မိံ့ ယေဝ သမိရေ နိဗ္ဗတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၉။ (ခ) လွှမ်းမိုး စိုးအုပ်၍နေသော၊ သူ။ တသ္မိံ့ ရုက္ခေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ။ ဝိ၊ ၂။ ၅၁။ ဒီ၊ ၃။ ၃၇။ သံ၊ ၁။ ၁၉၉၊ ၂၀၁။ သန္တိ ဘိက္ခဝေ မူလဂန္ဓေ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝါ။ သံ၊ ၂။ ၂၁၀။ အဓိဝတ္ထာတိ မူလဂန္ဓံ အဓိဂ္ဂဟေတွာ၊ အဘိဘုယျ ဝါ ဝသန္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၆။ စင်္က-မနကောဋိယံ အဓိဝတ္ထာ ဒေဝတာ အင်္ဂုလိံ ဒီပံ ဥဇ္ဇာလေတွာ အဋ္ဌာသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၃၆။

အဓိဝရ (တိ) [အဓိ + ဝရ] သာ၍မြတ်သော၊ သူ။ အနဓိဝရ-ကြည့်။

အဓိဝဟတိ (ကြိ) [အဓိ + ဝဟ + အ + တိ] ဆောင်တတ်၏။ ဒုက္ခံ အဓိဝဟတိ အာဟရတီတိ ဒုက္ခာဓိဝဟံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀။ အဓိဝဟတီတိ အာနေတိ။ အံ၊ဋီ၊ ၁၊ ၈၉။

အဓိဝဟန (တိ၊န) [အဓိ + ဝဟ + ယု] ဆောင်တတ်သော၊ ဆောင်ခြင်း။ ဇာတိအာဒီနံ အဓိ-ဝဟနတော ဒုက္ခာဓိဝဟံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၁။

အဓိဝသန္တ (တိ) [အဓိ + ဝသ + အန္တ] (က) နေသော၊ (ခ) လွှမ်းမိုး – စိုးအုပ် –၍ နေသော၊ သူ။ ယသ္မာ ဇေဟံ အဓိဝသန္တေန ရညာ ရာဇ-ကိစ္စ...ကတ္တဗ္ဗံ ဟောတိ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၀။

အဓိဝါသ (ပု) [အဓိ + ဝသ + ဏ] (က) နေခြင်း၊ (ခ) လွှမ်းမိုး – စိုးအုပ် –၍နေခြင်း။ ဒုရဓိဝါသ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၀) ကြည့်။ ခန်၊ ၅၇၈-လည်း ကြည့်။

အဓိဝါသက (တိ) [အဓိ + ဝသ + ဏ္ဏု] သည်းခံတတ်သော၊ သူ။ ပရေသံ ဝုတ္တာနံ ဒုရုတ္တဝစနာနံ အဓိဝါသကော ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၇၇။

အဓိဝါသကဇာတိက (တိ)[အဓိဝါသက + ဇာတိ + က] သည်းခံနိုင်သော သဘောရှိသော၊ သူ။

အစိဝါသကဇာတ်ကာ ဟောတိ။ ဝိ၊၂။၄၂၄။ ဥပ္ပန္နာနံ သာရိရိကာနံ ဝေဒနာနံ ... ပါဏဟရာနံ အဓိဝါသကဇာတိကော ဟောတိ။ မ၊၁။၁၃။ မ၃။၁၃၉၊ ၁၇၆။ အံ၊၁။၄၃၃။

အဓိဝါသန (န၊ထီ) [အဓိ + ဝသ + ဏေ + ယု ဥပရိ အာရောပေတွာ ဝါသနံ အဓိဝါသနံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။၁၇၉။] အပေါ်၌ – တက်လျက်နေစေခြင်း– တင်ထားခြင်း။ (က) သူတပါးတို့၏ မကောင်းသဖြင့် ပြုမှုဆိုမှုကို ဆန့်ကျင်ဖက်မပြုပဲ မိမိ အပေါ်၌သာ တက်၍ နေစေခြင်း၊ သည်းခံခြင်း။ (အဓိဝါသနခန္တိ ကြည့်။) အချမ်းအပူစသည်ကို သည်းခံခြင်း။ ကတမေဝ ဘိက္ခဝေ အာသဝါ အဓိဝါသနာ ပဟာတဗ္ဗာ။ မ၊၁။၁၃။ အဓိဝါသနာယ အာတပ္ပံ ကရဏီယံ။ အံ၊၁။ ၁၅၁။ အဓိဝါသနာယာတိ အဓိဝါသနတ္ထာယ သဟနတ္ထာယ ခမနတ္ထာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ (ခ) လက်ခံ သာယာခြင်း၊ နှစ်သက် လက်ခံခြင်း။ ဘဂဝတော အဓိဝါသနံ ဝိဒိတွာ။ ဝိ၊၁။၇။ ဝိ၊၄။၂၆၆။ ဒီ၊၁။၁၀၂။ မ၊၁။ ၂၉၈။ အံ၊၂။ ၂၆။ (ဂ) သဘောတူလက်ခံခြင်း၊ ဆန္ဒပေးခြင်း။ သတိဝိနယသာ ကမ္မဿ ကိရိယာ ကရဏံ ဥပဂမနံ အဇ္ဈုပဂမနံ အဓိဝါသနာ အပ္ပဋိက္ကောသနာ။ ဝိ၊၄။၂၃၈။ ဝိ၊၅။၂၇၅။ အဓိဝါသနာတိ "ရုစ္စတိ မေ ဧတံ ကရောတု သံဃော"တိ ဧဝံ အဓိဝါသနာ၊ ဆန္ဒဒါနန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉၉။

အဓိဝါသနကာလ (ပု) [အဓိဝါသန + ကာလ] သည်းခံအံ့သောအခါ၊ သည်းခံရမည့်အခါ။ အဓိဝါသနကာလော ဒါနိ ဘန္တေ ဘဂဝတော။ အံ၊၂။၂၆၊၃၀၀။

အဓိဝါသနက္ခမ (န) [အဓိဝါသန + ခမ။(ခမန?)] မိမိအပေါ်၌ – တက်လျက်နေစေခြင်း – တင်ထားခြင်း–ဟူသော သည်းခံခြင်း။ အဓိဝါသနခန္တိ-ကြည့်။

အဓိဝါသနခန္တိ (ထီ) [အဓိဝါသန + ခန္တိ။ အဓိဝါသနက္ခန္တိ-လည်းရှိ။] ကိုယ်ဆင်းရဲစိတ်ဆင်းရဲကို သည်းခံနိုင်သောတရား၊ သူတပါးတို့ မကောင်း ပြုမှုဆိုမှုကိုဆန့်ကျင်ဖက်မပြုပဲ မိမိအပေါ်၌ဘက်လျက်နေစေခြင်း – သည်းခံခြင်း–တရား။ အနုလောမိကခန္တိ နိဇ္ဈာနက္ခန္တိ-တို့မှ တပါးသော အဓိဝါသနခန္တိတရား။ အဓိဝါသနခန္တိ နာမ ပရမ် တပေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ ခန္တီတိ ... အဓိဝါသနခန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃။ ပဏ္ဍပလာသဝါဒီနံ အဓိဝါသနက္ခမံ (အဓိဝါသနက္ခမနံ ?) အဓိဝါသနက္ခန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၃။ ၁၇၇။ (ငင်းဋီ၊၁၇၉-လည်းကြည့်။) အထ အဓိဝါသနက္ခန္တိယံ ဌိတော ဘိက္ခု သောရတောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၁။ ခန္တိယာတိ အဓိဝါသနက္ခန္တိယာ။ ... ခန္တီတိ အဓိဝါသနက္ခန္တိယေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၆-၇။ ပရေသံ ဒုက္ကဋံ ဒုရုတ္တဉ္စ ပဋိဝိရောဓာကရဏေန အတ္တနော ဥပရိ အာရောပေတွာ ဝါသနံ အဓိဝါသနံ၊ တဒေဝ ခန္တီတိ အဓိဝါသနက္ခန္တိ။ အံ၊ဋီ၊ ၃။၇၆။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၆၀-တို့လည်းကြည့်။) ခန္တိ နာမ အဓိဝါသနက္ခန္တိ။ ဧဒ္ဓက၊ ဋ္ဌ။၁၂၅-၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀-ပ။ တိတိက္ခာသင်္ခါတာ အဓိဝါသနခန္တိ နာမ ဥတ္တမံ တပေါ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၄၁။

အဓိဝါသနခန္တိသမ္ပန္န (တိ) [အဓိဝါသနခန္တိ + သမ္ပန္န] အဓိဝါသနခန္တိတရားနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ .. အဓိဝါသနခန္တိသမ္ပန္နော ဗုဒ္ဓေါ်နိမ္မိတဿ သမစိတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၀။ အဓိဝါသနခန္တိသမ္ပန္နောတိ "ခမော ဟောတိ သီတဿ"တိအာဒိနာ ဝုတ္တသိတုဏှာဒိသဟနလက္ခဏာယ ခန္တိယာ သမန္နာဂတော။ သာရတ္ထ၊၂။၃၁၉။

အဓိဝါသနတာ (ထီ) [အဓိဝါသန + တာ] သည်းခံသည်၏အဖြစ်၊ သည်းခံခြင်း၊ သည်းခံကြောင်းဖြစ်သော – သူတပါးတို့ မကောင်းပြုမှု ဆိုမှုကို ဆန့်ကျင်ဖက်မပြုပဲ မိမိအပေါ်၌သာ တက်နေစေကြောင်း – တရား။ ယာ ခန္တိ ခမနတာ အဓိဝါသနတာ အစဏ္ဍိက္ကံ။ အဘိ၊၁။၂၆၀။ အဓိဝါသေန္တိ ဧတာယ အတ္တနော ဥပရိ အာရောပေတွာ ဝါသေန္တိ န ပဋိဗာဟန္တိ န ပစ္စနိကတာယ တိဋ္ဌန္တီတိ အဓိဝါသနတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၄။

ပရေသံ ဒုက္ကရံ ဒုရုတ္တဉ္စ ပဋိဝိရောဓာကာရဉ္စာတိ အတ္တနော ဥပရိ အာရောပေတွာ ဝါသေန္တိ။ မူလဋီ၊၁။၁၀၄။

အဓိဝါသနပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အဓိဝါသန + ပစ္စုပဋ္ဌာန] မိမိအပေါ်၌ တင်ထားခြင်း – သည်းခံခြင်း – လျှင် ဉာဏ်အား ရှေးရှုထင်ခြင်းရှိသော၊ သည်းခံတတ်သောသဘောဟု ဉာဏ်၌ထင်သော အခြင်းအရာရှိသော။ ခမနလက္ခဏာ ခန္တိပါရမီ၊ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌသဟနရသာ၊ အဓိဝါသနပစ္စုပဋ္ဌာနာ၊ အဝိရောဓပစ္စုပဋ္ဌာနာ ဝါ။ ယထာဘူတဒဿနပဒဋ္ဌာနာ။ စရိယာ၊၄။ ၂၇၂။

အဓိဝါသနလက္ခဏ (တိ) [အဓိဝါသန + လက္ခဏ] သည်းခံခြင်း လက္ခဏာရှိသော။ အဓိဝါသနလက္ခဏာ ခန္တိ အဓိဝါသနခန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၉။

အဓိဝါသနဝီရိယ (န) [အဓိဝါသန+ဝီရိယ] သည်းခံနိုင်သော– အားထုတ်ခြင်း – ဝီရိယ၊ စွဲစွဲမြဲမြဲ အားထုတ်ခြင်း။ အဓိဝါသနဝီရိယံ ဝီရိယပါရမီ။ ဇာ၊၄၊၅။၁၈၆။

အဓိဝါသနသီလ (တိ) [အဓိဝါသန + သီလ] သည်းခံခြင်းဟူသော အလေ့အကျင့်ရှိသော၊ သည်းခံလေ့ရှိသော၊သူ။ အာဝုသော ပဗ္ဗဇိတော နာမ အဓိဝါသနသီလော ဟောတိ။ မ၊၄။၁။၈၃။

အဓိဝါသယန္တ (တိ) [အဓိ + ဝသ+ဏယ+အန္တ] သည်းခံနိုင်သော၊ အချမ်းအပူစသည်ကို သည်းခံနိုင်သော၊သူ။ အဓိဝါသယတော ခေါ်သ တော အာသဝါ ....။ မ၊၁။၁၃။ ခုဒ် ပိပါသံ အဓိဝါသယန္တော။ ဇာ၊၁၊ ၂၉၁။

အဓိဝါသာပေတိ (ကြိ) [အဓိ+ဝသ+ဏာပေ + တိ] သည်းခံစေ – စောင့်ဆိုင်းစေ – ၏။ အမ္ဗော ဒုဋ္ဌပြသော်က အညေသံ ဂုဒါနေဝ ဓနံ ဝဿာပေတွာ အမေ့ အညံ သံဝစ္ဆရံ အဓိဝါသာပေသိ (တုံ)။ ဇာ၊၄၊၁။ ၂၇၂။

အဓိဝါသာပေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ + ဝသ + ဏာပေ + တုံ] စောင့်ဆိုင်းစေခြင်းငှါ။ တံ သုတ္တာ တာပသော ယာဝ ပိတု အာဂမနာ အဓိဝါသာပေတုံ ဝါယမာသ။ ဇာ၊၄၅။ ၂၁၀။

အဓိဝါသိတ (တိ) [အဓိ + ဝသ + ဏေ+တ] လက်ခံအပ်သော၊ သတ္ထာရာ စုဋ္ဌသုဘဒ္ဒါယ နိမန္တနံ အဓိဝါသိတံ။ ဓမ္မ၊၄၊၂။ ၂၉၃။ အဓိဝုတ္ထ-လည်းကြည့်။

အဓိဝါသေတဗ္ဗ (တိ) [အဓိ+ဝသ+ဏေ+တဗ္ဗ] သည်းခံ – လက်ခံ – အပ်သော။ တုကိုံ အဓိ-တဗ္ဗန္တိ အဓိဝါသေတဗ္ဗံ န ဗဟုဟာရိတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။ ၁၄၁။ ကဉ္စာပိ နေသံ ယာနံ ပဋိဟနမာနော အဓိဝါသေတဗ္ဗော ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၃၇။ အဓိဝါသေတဗ္ဗောတိ ခမိတဗ္ဗော အညထာ အာယာရဿ အနုပလဗ္ဘနတော။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၄၁၉။

အဓိဝါသေတိ (ကြိ) [အဓိ + ဝသ + ဏေ+တိ] အပေါ်၌ – တက်လျက်နေစေ – တင်ထား – ၏။ (က) စိတ်၌တင်ထား၏၊ သည်းခံ၏။ တမ္ဗေ ဘိက္ခု အဓိဝါသေတိ။ သံ၊၂။ ၂၉၉။ ဣတိဝုတ်။ ၂၇၂။ အဓိဝါသေတီတိ စိတ္တေ အာရောပေတွာ ဝါသေတိ။ သံဋ္ဌ၊၃။၃၀။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၃-လည်းကြည့်။ (ခ) လက်ခံ၏၊ သည်းခံ၏။ န မေ ကဿပေါ ဘဂဝါ အရဟံ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓေါ အဓိဝါသေတိ ဗာရာဏသိယံ ဝဿာဝါသံ။ မ၊၂။ ၂၄၁။ အလံ ဂဟပတိ နာဓိဝါသေမိ။ ဝိ၊၄။၃၈။ အဓိဝါသေတု ၈ မေ ဘဝံ ဂေါတမော ဝေ-ရဉ္ဇာယံ ဝဿာဝါသံ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေန။ ဝိ၊၁။၇။ အဓိဝါသေတု ... သမ္မုဋ္ဌိစ္ဆတု။ ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၁၄၂၊ အဓိဝါသေတူတိ သာဒိယတု၊ တံ ပန သာဒိယနံ မနသာ သမ္ပဋိဂ္ဂဟော ဟောတီတိ အာဟ "သမ္ပဋိစ္ဆတူ"တိ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၂၅။ အဓိဝါသေတု မေ ဘန္တေ အယျော သုဓမ္မော သွာတနာယ ဘတ္တံ သဒ္ဓိံ ထေရေဟိ။ ဝိ၊၄။၃၈။ အဓိဝါသေတု မေ ဘဝံ ဂေါတမော အဇ္ဇတနာယ ဘတ္တံ သဒ္ဓိံ ဘိက္ခုသံဃေန။ ဒီ၊၁။၁၁၂။

အဓိဝါသေတုတိ သမ္ပဋိစ္ဆတု။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ အဓိဝါသေန္တု မေ ဘန္တေ ထေရာ သွာတနာယ အာဂန္တုကဘတ္တံ။ ဝိ၊၄။၃၈။ အဓိဝါသေဟိ တာတ သုဒ္ဓိန္န သွာတနာယ ဘတ္တံ။ ဝိ၊၁။၁၈။ အဃောသမာနော အဓိဝါသေယျ။ အံ၊၂။၅၀။ အဓိဝါသေသိ ဘဂဝါ တုဏှီဘာဝေန။ ဝိ၊၁။၁၁။ ဒီ၊၁။၁၀၂။ ဥဒါန၊၁၂၂။...မနသာဝ သမ္ပဋိစ္ဆိ ဣတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၇။ အဓိဝါသေသီတိ တေန ဒိဋ္ဌသစ္စေန အဓိဝါသေတု မေ ဘန္တေ ဘဂဝါတိ...စိတ္တေနေဝ အဓိဝါသေသိ သာဒိယိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၂၀။ အဓိဝါသေသုံ ခေါ ထေရာ ဘိက္ခူ တုဏှီဘာဝေန။ ဝိ၊၄။၃၈။ ယာဝ ဓေဘသံ ဂေါစရဂ္ဂဟဏံ၊ တာဝ အဓိဝါသေဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၈။ (ဂ) သည်းခံ၏။ တာ သုခံ ဘဂဝါ သတော သမ္ပဇာနော အဓိဝါသေတိ အဝိဟညမာနော။ သံ၊၁။၂၅။ တီဟိ ဝိတက္ကေဟိ အဓိဝါသေတိ။ ဥဒါန၊၉၃။ အဓိဝါသေတီတိ မုဂ္ဂရဒ္ဓတာယ ဥပ္ပန္နဒုက္ခံ သဟတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၁၀။ သတော ကတွာ ဓိဝါသယေ။ ထေရ၊၂၂၇။ အဓိဝါသယေ အဓိဝါသေယျ သဟေယျ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။

အဓိဝါသေတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+ဝသ+ဏေ+တုံ] အညည်းခံခြင်းငှါ။ နာဝုသော သက္ကာ ယေန ဝါ တေန ဝါ အဓိဝါသေတုံ။ ဝိ၊၁။၁၄၂။

အဓိဝါသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ+ဝသ+ဏေ+တွာ] (က) လက်ခံ၍။ ထေရော (တုဏှီဘာဝေန) အဓိဝါသေတွာ ဒိဝသေ ဒိဝသေ ဘတ္တကိစ္စံ ကတွာ။ မိလိန္ဒ၊၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀။ အဓိဝါသေတွာတိ သမ္ပဋိစ္ဆိတွာ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၂၀။ (ခ) အောင့်အည်းရှိ၍။ ဓာတုသောတောဒရောဟဏာနေဃ္ဃ အဓိဝါသေတွာ...။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၇။ အဓိဝါသေတွာ နိမိတ္တ ဥပဍ္ဎိတွာ ပုန ဝိပ္ပဋိသာရေ ဥပ္ပန္နေ အဓိဝါသေတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၃၀၁-၂။

အဓိဝါသေန္တ (တိ) [အဓိ+ဝသ+ဏေ+အန္တ] အပေါ်၌– တက်လျက်နေစေ – ထင်ထား – သော၊ သူ။ (က) သည်းခံသော၊ သူ။ ဝေဒနံ အဓိဝါသေန္တော သတော သမ္ပဇာနော အဝိဟညမာနော။ ဥဒါန၊၁၀၀။ အဓိဝါသေန္တောတိ ဥပရိ ဝါသေန္တော သဟန္တော ခမန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၃၈။ (ခ) လက်ခံသော၊ သူ။ အထ ခေါ စိတ္တော ဂဟပတိ ကိံ မေ ကရိဿတိ အယျော သုဓမ္မော အဓိဝါသေန္တော ဝါ အနဓိဝါသေန္တော ဝါတိ။ ဝိ၊၄။၃၈။

အဓိဝါဟ (တိ) [အဓိ+ဝဟ+ဏ] ဆောင်တတ်သော၊ လွန်ကဲစွာဆောင်တတ်သော။ အသံဝုတာ ဒုက္ခာဓိဝါဟာ ဟောန္တိ။ သံ၊၂။၂၉၃။ ဒုက္ခာဓိဝါဟာ ဟောန္တီတိ နေရယိကာဒိဘေဒံ အဓိကဒုက္ခံ အာဝဟနကာ ဟောန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇။ အဓိကံ ဝဟန္တီတိ အဓိဝါဟာ၊ ဒုက္ခဿ အဓိဝါဟာ ဒုက္ခာဓိဝါဟာ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၀၀။

အဓိဝါဟန (န) [အဓိ+ဝဟ+ဏ+ယု] ဖွဲ့ရှု ဆောက်ဆောင် – ရှေးရှုဆောက်ဆောင် – ဆောင်အပ် – သော။ ဝီရိယံ မေ ဓုရဓောရယှံ ယောဂက္ခေမာဓိဝါဟနံ။ သံ၊၁။၁၇၅။ သုတ္တနိ၊၉၁။ ယောဂက္ခေမာဓိဝါဟနန္တိ ဧတ္ထ ...တံ အဓိကိစ္စ ဝါဟီယတိ၊ အဘိမုခံ ဝါ ဝါဟီယတီတိ အဓိဝါဟနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။

အဓိဝိမုတ္တိ (ထီ) [အဓိ+ဝိ+မုစ+တိ] လွန်ကဲ–မြင့်မြတ် – သော လွတ်မြောက်ခြင်း၊ မဂ်ဖိုလ်၏အစွမ်းဖြင့်လွတ်မြောက်ခြင်း။ အထ ခေါ အဟမေဝ တတ္ထ ဘိယျော ယဒိဒံ အဓိဝိမုတ္တိ။ ဒီ၊၁။၁၆၄။ ယဒိဒံ အဓိဝိမုတ္တီတိ ယာ အယံ အဓိဝိမုတ္တိ၊ အဟမေဝ တတ္ထ ဘိယျောတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။

အဓိဝုဋ္ဌ (တိ) [အဓိ+ဝသ+တ] လက်ခံအပ်ပြီးသော၊ စိတ်ဖြင့်ဝန်ခံအပ်ပြီးသော၊ သူ။ အဓိဝုဋ္ဌ ပန သမဏေန ဂေါတမေန (သွာတနာယ ဘတ္တံ)။ မ၊၂။၂၇၈။ အဓိဝုတ္ထ-လည်းကြည့်။

အဓိဝုတ္တိ (ထီ) [အဓိ+ဝုတ္တိ(ဝစ,ဝတ္+တိ)](၁) သဒ္ဒါမျိုးကိုဆောင်၍ဖြစ်သော – သဒ္ဒါ – အမည် –

ပညတ်။ (၂) အနက်ပေါ်၌ — ဖြစ်သော — ပြောဆိုခေါ်ဝေါ်အပ်သော — သဒ္ဒါ — အမည် — ပညတ်။ (၃) ဟုတ်မှန်တိုင်းသော အနက်ကို လွှမ်းမိုးကျော်လွန်၍ဖြစ်သောအယူမှား။ (၄) လွန်ကဲစွာ — ဖြစ်တတ် — ဖြစ်ခြင်းရှိ — သော အယူမှား။ အဓိဝုတ္တိပဒ-ကြည့်။

အဓိဝုတ္တိပဒ (န) [အဓိဝုတ္တိ+ပဒ။ အဓိမုတ္တိပဒ-ဟုလည်း ပါဠ်ရှိသည်၊ သို့သော် ဋီ-များ၌ ဝစန, ဝတ္တန,ပဝတ္တန-စသည်ဖြင့် ဖွင့်သည်ကိုထောက်လျှင် အဓိဝုတ္တိပဒ-ဟုရှိသည်က သာ၍ကောင်းသည်။ (ဝစန=ဝုတ္တိ။ ဝတ္တန=ဝုတ္တိ) သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၁။၃၉၃-၌ကား အဓိမုတ္တိပဒ ကိုပင် သင့်အောင် ကြံထားသည်။] (၁) သဒ္ဒါမျှကိုသာစွဲ၍ ဖြစ်သော အမည်ပညတ် — အနက်ပေါ်၌ ပြောဆိုခေါ်ဝေါ်အပ်သောအမည် — ကို ပြတတ်သော — စကား — ပုဒ်။ (သူဆင်းရဲကိုပင် မောင်ချမ်းသာ-ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်းမျိုး)။ ဧကေ သမဏ-ဗြာဟ္မဏာ .... အနေကဝိဟိတာနိ အဓိမုတ္တိပဒါနိ အဘိဝဒန္တိ။ ဒီ၊၁။၁၂။ အဓိမုတ္တိပဒါနီတိ အဓိ-ဝစနပဒါနိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ အဓိဝစနပဒါနီတိ ပညတ္တိပဒါနိ။ ဒါသာဒီသု သိရိဝဍ္ဎကာဒိသဒ္ဒါ ဝိယ ဝစနမတ္တမေဝ အဓိကာရံ ကတွာ ပဝတ္တိယာ အဓိဝစနံ ပညတ္တိ။ "အထ ဝါ အဓိသဒ္ဒေါ ဥပရိ-ဘာဝေ၊ ဝုစ္စတီတိ ဝစနံ၊ ဥပရိ ဝစနံ အဓိဝစနံ၊ ဥပါဒါနဘူတရူပါဒီနံ ဥပရိ ပညာပိယမာနာ ဥပါဒါပညတ္တီတိ အတ္ထော"၊ တသ္မာ ပညတ္တိ-ဒီပကပဒါနီတိ အတ္ထော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ပညတ္တိမတ္တ-ဉ္စေတံ ဝုစ္စတိ ယဒိဒံ "အတ္တာ,လောကော"တိ ဓ၊ န ရူပဝေဒနာဒယော ဝိယ ပရမတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၄၁။ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။မ၊ဋီ၊၃။၂၁၉-တို့လည်း ကြည့်။) (၂) သဒ္ဒါမျှကိုသာ စွဲ၍ဖြစ်သော အမည်ပညတ် — အနက်ပေါ်၌ ပြောဆိုခေါ်ဝေါ်အပ်သော အမည်ပညတ် — ၏ — တည်ရာ — အကြောင်း — ဖြစ်သော ခန္ဓာ,အာယတန,ဓာတ်တရား။ ယေ တေ အာနန္ဒ ဓမ္မာ တေသံ တေသံ အဓိဝုတ္တိပဒါနံ အဘိညာသစ္ဆိကိရိယာယ သံ-ဝတ္တန္တိ။ အံ၊၃။၂၇၅။ အဓိဝုတ္တိပဒါနန္တိ အဓိ-ဝစနပဒါနံ၊ ခန္ဓာယတနဓာတုဓမ္မာနန္တိ အတ္ထော။ အဓိဝုတ္တိယောတိ ဟိ အဓိဝစနာနိ ဝုစ္စန္တိ၊ တေသံ ယေ ပဒဘူတာ ဓေသနာယ ပဒဋ္ဌာ-နတ္တာ။ အတီတာ ဗုဒ္ဓါပိ ဟိ တေသ မေဝ ကထယိံသု၊ အနာဂတာပိ တေသဉ္စ ကထယိ-ဿန္တိ၊ တသ္မာ ခန္ဓာဒယော အဓိဝုတ္တိပဒါနိ နာမ။ တေသံ အဓိဝုတ္တိပဒါနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။(အံ၊ဋီ၊၃။၃၁၉-၂၀-လည်းကြည့်။) (၃) ဟုတ်မှန်တိုင်းသောအနက်ကို လွှမ်းမိုးကျော်လွန်၍ ဖြစ်သော အယူမှားကိုပြတတ်သော — စကား — ပုဒ် — အခေါ်အဝေါ်။ အထ ဝါ ဘူတံ အတ္ထံ အဘိဘဝိတွာ ယထာသဘာဝတော အဂ္ဂဟေတွာ ပဝတ္တန-တော အဓိမု(ဝု)တ္တိယောတိ ဒိဋ္ဌိယော ဝုစ္စန္တိ။ အဓိမု(ဝု)တ္တီနံ ပဒါနိ အဓိမု(ဝု)တ္တိပဒါနိ၊ ဒိဋ္ဌိ-ဒီပကာနိ ဝစနာနီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ (တေသံ အဓိဝုတ္တိ-ပဒါနံ ဒိဋ္ဌိဝေါဟာရာနံ-အပိုပါပေးသည်)။ ဘူတံ အတ္ထန္တိ အာဒိနာ ပန ဘူတသဘာဝတော အတိရေကံ အဓိကံ ဝါ ဂဏှန္တီတိ အဓိမုတ္တိယော၊ တာသံ ပဒါနိ တဒ္ဒီပကတ္တာတိ အတ္ထံ ဒဿေတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၃။ (၄) လွန်ကဲစွာ (သဘာဝဓမ္မတို့၌ မဟုတ် မမှန်သော အနက်ကို တင်၍) — ဖြစ်တတ် — ဖြစ်ခြင်းရှိ — သော အယူမှားကို ပြတတ်သော — စကား — ပုဒ် — အခေါ် အဝေါ်။ အဓိကဝုတ္တိတာယ ဝါ အဓိဝုတ္တိယောတိ ဒိဋ္ဌိယော ဝုစ္စန္တိ။ အဓိကဉှိ သဘာဝဓမ္မေသု သဿတာဒိံ ပကတိအာဒိံ ဒဗ္ဗာဒိံ ဇီဝါဒိံ ကာယာဒီသု အဘူတံ အတ္ထံ အဇ္ဈာရောပေတွာ ဒိဋ္ဌိယော ပဝတ္တန္တီတိ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၁။၁၄၁-၂။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁၉။ (ဤ၌ ပကတိအာဒိ-စသည်၏ အကျယ်ကို ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၅၈-၆၁-တွင် ကြည့်။ အံ၊ဋီ၊၃။၃၂၀-၌ကား ဋ္ဌ-၌ အထ ဝါ-စသည်ဖြင့် ဤ(၄)အနက်ကို ပြသည်ဟုဆိုသည်။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၃၉၃-၌ကား အဓိမုတ္တိ-ကိုပင် ဤ အနက်ဟောအဖြစ် ဖွင့်သည်။)

အစိဂုတ္တိုပဒသုတ္တ (န) [အစိဂုတ္တိုပဒ+သုတ္တ] အစိဂုတ္တိုပဒတို့ကို မှုက်မှောက်ပြု၍ သိစွမ်းနိုင်သော (ဒသဗလဉာဏ်, သဗ္ဗညုတဉာဏ်) တရားတို့၌ ရဲရင့်တော်မူပုံကို ဟောသောသုတ်၊ အစိဂုတ္တိပဒသုတ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊ ၁၀-နိပါတ်၊ ၁-ပဏ္ဏာသက၊ ၃-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ အံ၊၃။၂၅-၇။

အစိဂုတ္တ (တိ) [အစိ + ဝဿ + တ] လက်ခံအပ်ပြီးသော၊ စိတ်ဖြင့် ဝန်ခံအပ်ပြီးသော၊သူ။ အစိဂုတ္တ၌ ပန သမဏေန ဂေါတမေန။ ဝိ၊၄။၂၆၆။ အစိဂုတ္တ၌ ပန တေန ဘဂဝတာ။ ဒီ၊၁။၂၁၅။ အစိဂုတ္တ် (အစိဝါသိတ်-သျှာ) ခေါ် မေ လိစ္ဆဝီ သွာတနာယ အမ္ဗပါလိယာ ဂဏိကာယ ဘတ္တံ။ ဒီ၊၂။၈၃။ အစိဂုတ္တော မေ ဝဿာဝါသော။ မ၊၂။၂၄၁။

အစိသယတိ (ကြိ) [အစိ+သိ+အ+တိ] အစိသေတိ-ကြည့်။

အစိသယန (နပ်တိ) [အစိ+သိ+ယု] (န)(၁) အထက်၌ အိပ်ခြင်း၊ ဝပ်ခြင်း။ တဿာ ကုက္ကုဋိယာ အဋ္ဌနေ့ အဏ္ဍေသု အစိသယနာဒိတိဝိဓကိရိယာကရဏံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ ၃။၁၈၇။ (တိ) (၂) လွှမ်းမိုး၍ – ဖိ၍ – အိပ်သော၊သူ။ နီလမဏ္ဍုပရေယကာတိ သုသာနေ ဆဋ္ဌိတမလမဏ္ဍုသယနာ၊ အထ ဝါ နီလာတိ ဆာရိကင်္ဂါရ-ဗဟုလာ သုသာနဘူမိ အစိပ္ပေတာ၊ တံယော မဋ္ဌံ ဝိယ အစိသယနာတိ အဋ္ဌော။ ပေ၊ဋ္ဌ။၇၄။

အစိသယိတ (တိ) [အစိ+သိ+တ] (၁) အထက်၌ အိပ်အပ်သော၊ (က) ဝပ်အပ်သော။ တာနဿု ကုက္ကုဋိယာ သမ္မာ အစိသယိတာနိ သမ္မာ ပရိသေဒိတာနိ သမ္မာ ပရိဘာဝိတာနိ။ ပါ၊၁၅၄။ မ၊၁။၁၄၉၊ မ၊၂။၂၀။ အံ၊၂။၄၉၃။ ကုက္ကုဋိယာ သမ္မာ အစိသယိတာနီတိ တာယ ဇနေတ္တိယာ ကုက္ကုဋိယာ ပက္ခေ ပသာရေတွာ တေသံ ဥပရိ သယန္တိယာ သမ္မာ အစိသယိတာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆။ သမ္မာအစိသယိတာနီတိ...သမ္မဒေဝ ဥပရိ သယိတာနိ၊ ဥပရိအဏ္ဍာ ပေတွာ အစိသဒ္ဒေါ၊ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၅၀။ အံ၊ဋီ၊၃။၁၉၄။ (ဝိမတိ၊၁။၇၀။ မဋီ၊၂။ ၅၅-တို့လည်းကြည့်။) (ခ) ဝင်အောင်းခိုနေအပ်သော။ အပ်ပိဟိတဝတ္ထုမ္ပိ ဟိ သပ္ပါဒိကြကာ-ဒီဟိ အစိသယိတံ ဆဋ္ဌနိယာဓမ္မံ ထာနံ (မိစ္ဆာ-ဒိဋ္ဌိကာနံ) ကုလာနံ ဇေန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၆၂။ (၂) လွှမ်းမိုး၍ – ဖိ၍ – အိပ်ရာဖြစ်သော။ အစိသယိတကာလ-ကြည့်။

အစိသယိတကာလ (ပု) [အစိသယိတ + ကာလ] လွှမ်းမိုး၍ – ဖိ၍ – အိပ်ရာအခါ။ တဿ .... ပါသဆုသိ' အဏ္ဍောဋ္ဌရိတွာ သယနကာလေ ဝိယ တေသံ စတ္တာရော ပစ္စယေ အပ္ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘောဂကာလေ၊ .... မဂဿ ပန ဇနိဒ္ဒဿ ပါသဆုသိ' အစိသယိတကာလေ ဝိယ သမထာ-ဖြာဟွာဒ်နံ တွေသု ပစ္စယေသု ပစ္စဝေက္ခဏာ-ပရိဘောဂေါ။ မဋ္ဌ၊၂။၉၈။

အစိသ(ဿ)ယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အစိ+သိ+တွာ] တင်၍။ ကစ္စာနံ ကိံ ကုမ္ဘိမဓိဿယိတွာ။ ဇာ၊ ၁။၁၇၅။ ကုမ္ဘိမဓိဿယိတွာတိ ပစနထာလိက် မနုဿသိသုဒ္ဓနံ အာရောပေတွာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၀၄။

အစိသရ (ပု) [အစိ + သရ + အ] ကုသိုလ်ကို လွန်၍ဖြစ်သော – အကုသိုလ်မှု – မကောင်းမှု။ မာ တေ အစိသရေ မုဉ္စ။ ဇာ၊၂။၈၃။ တာတ တဝ ဟဒယံ ကုသလံ အစိသရိတွာ အတိက္ကမိတွာ ပဝတ္တေ ပရေသံ အကုသလကမ္မေ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၅။၁၂၄။

အစိသလ္လိခတိ (ကြိ)[အစိ+သံ+လိခ+အ+တိ] အလွန်ခေါင်းပါးအောင်ပြု၏၊ လုံ့လပြုလွန်း၏၊ သေးသေးမွှားမွှားတိုင်အောင် ပြောဟောပညတ်လွန်း၏။ အစိသလ္လိခတေဝါယံ သမဏော။ မ၊၂။ ၁၁၂။အံ၊၁။၂၃၈၊ အစိသလ္လိခတေဝါယန္တိ အယံ သမဏော နဝနီတံ ပိသန္တော ဝိယ ပဒုမနာဠံ-သုတ္တံ ကာကစေန ဩကြန္တန္တော ဝိယ အတိ-သလ္လေခတိ၊ အတိဝါယာမံ ကရောတိ။ မဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၆။ အစိသလ္လိခတေတိ အတိဝိယ သလ္လိခတိ၊

အတိဝိယ သလ္လိခိတံ ကတွာ သဏှံ သဏှံ ကထေယျာတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။

အဓိသီလ (န) [အဓိ+သီလ] လွန်ကဲ—မြင့်မြတ်—သော သီလ။ (ဤ၌ မဂ်, ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော သီလသာ မုချအားဖြင့် အဓိသီလ မည်သည်။ ဆယ်ပါးသီလ, ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ-စသည်တို့သည်ကား ဥပစာအားဖြင့်သာ အဓိသီလမည်ကြသည်။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀က-ဇ။ သာရတ္ထ၊၂။၆၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၆-တို့ကြည့်။) ဝေဠုပါနံ သီလာနံ သံဝရပါရိသုဒ္ဓိ အဓိသီလံ။ ပဋိသံ။၄၆။ ဝေဠုပါနံ အပရိယန္တဘူတာနံ ဝိဝဋ္ဋနိဿိတာနံ သီလာနံ သံဝရပါရိသုဒ္ဓိ ဝိဝဋ္ဋနိဿိတတ္တာ သေသသီလတော အဓိကံ သီလန္တိ အဓိသီလန္တိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂။ (က) မဂ်ဖိုလ်နှင့် ယှဉ်သော သီလ၊ လောကုတ္တရာသီလ။ ပါတိမောက္ခသံဝရတောပိ စ မဂ္ဂဖလသမ္ပယုတ္တမေဝ သီလံ အဓိသီလံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀ဇ။ သဗ္ဗံ ဝါ လောကိယံ သီလမေဝ၊ လောကုတ္တရံ အဓိသီလံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။ အပိ စ သဗ္ဗမ္ပိ လောကိယသီလံ သီလံ နာမ၊ လောကုတ္တရသီလံ အဓိသီလံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ (ခ) နိဗ္ဗာန်ကို တောင့်တ၍ ဆောက်တည်အပ်သော ငါးပါး—ဆယ်ပါး—သီလ။ အပိစ နိဗ္ဗာနံ ပတ္ထယန္တေန သမာဒိန္နံ ပဉ္စသီလမ္ပိ ဒသသီလမ္ပိ အဓိသီလမေဝ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။ အဓိသီလမေဝ နိဗ္ဗာနာဓိဂမဿ ပစ္စယဘာဝတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၂။ (အံ၊ဋီ၊၃။၁၈၆-လည်းကြည့်။) အဓိသီလေသု သမာဒပေတိ။အံ၊၂။၂၃၀။ အဓိသီလေသူတိ ပဉ္စသု သီလေသု။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၈၃။ အဓိသီလေ န သိက္ခတိ။ အံ၊၂။၄၁၆။ အဓိသီလေတိ ပဉ္စသီလဒသသီလသင်္ခါတေ ဥတ္တမသီလေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၂။ (ဂ) (ငါးပါးသီလမှ ထောက်အပ်သော) ဆယ်ပါးသီလ။ ပဉ္စသီလံ သီလံ နာမ၊ တံ ဥပါဒါယ ဒသသီလံ အဓိသီလံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ အဓိသီလံ သိက္ခမာနေနာ။အံ၊၁။၂၈၃။ အဓိသီလန္တိ ဒသဝိဓံ သီလံ၊ တံ ဟိ ပဉ္စသီလံ ဥပါဒါယ အဓိသီလန္တိ ဝုစ္စတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၀။ (ဃ) ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ။ အဓိကံ ဥတ္တမံ သီလန္တိ အဓိသီလံ၊ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ ပန အဓိသီလန္တိ ဝုစ္စတိ၊ တဉှိ သူရိယော ဝိယ ပဇ္ဇောတာနံ သိနေရု ဝိယ ပဗ္ဗတာနံ သဗ္ဗလောကိယသီလာနံ အဓိကဉ္စေဝ ဥတ္တမဉ္စ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒေယေဝ စ ပဝတ္တတိ၊ န ဝိနာ ဗုဒ္ဓုပ္ပါဒါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀က-ဇ။ အဓိသီလန္တိ ဝုစ္စတီတိ အနဝသေသတော ကာယိကဝါစသိကသံဝရဘာဝတော စ မဂ္ဂသီလဿ ပဒဋ္ဌာနဘာဝတော စ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ အဓိကံ ဝိသိဋ္ဌံ သီလံ အဓိသီလန္တိ ဝုစ္စတိ။ သာရတ္ထ၊၂။၆၀။ ပါတိမောက္ခသံဝရော အဓိသီလံ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၅။အဓိကံ ဝိသိဋ္ဌံ သီလန္တိ အဓိသီလံ။ ....အဓိသီလံ နာမ အနဝသေသကာယိကဝါစသိကသံဝရဘာဝတော, မဂ္ဂသီလဿ ပဒဋ္ဌာနဘာဝတော စ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၂။ ရိဋ္ဌန္တိ ဥဒ္ဒေသံ ပရိပုစ္ဆံ အဓိသီလံ အဓိစိတ္တံ အဓိပညံ။ ဝိ၊၁။၃၄၂။ တိဗ္ဗစ္ဆန္ဒော ဟောတိ ဥဒ္ဒေသေ ပရိပုစ္ဆာယ အဓိသီလေ အဓိစိတ္တေ အဓိပညာယ။ဝိ၊၃။၁၀၀။ အဓိသီလေတိ ပါတိမောက္ခသီလေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၇၄။ ပဋိဗလော ဟောတိ အဓိသီလေ သမာဒပေတုံ။ အံ၊၃။၃၁၃။ အဓိသီလေတိ ဥတ္တမသီလေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ တတ္ထ ကတမာ အဓိသီလေ ပညာ? ပါတိမောက္ခသံဝရံ သံဝုတဿ ယာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ပညာ ပဇာနနာ ။ပ။... သမ္မာဒိဋ္ဌိ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အဓိသီလေ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၃၃။ ပါတိမောက္ခသံဝရသီလံ ပန သဗ္ဗသီလေဟိ အဓိကံ၊ ဥပ္ပန္နေယေဝ တထာဂတေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ နော အနုပ္ပန္နေ။ ...ဣတိ ယသ္မာ ပါတိမောက္ခသံဝရော အဓိသီလံ၊ တသ္မာ တံ အဓိသီလပညံ ဒဿေတုံ "ပါတိမောက္ခသံဝရံ သံဝုတဿာ"တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၅။ (င) စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလ။ တမ္ပိ (ဒသသီလံ) ဥပါဒါယ စတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ, အဓိသီလံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၄။ အဓိကံ ဝိသိဋ္ဌံ သီလန္တိ အဓိသီလံ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၈၅။

အဓိသီလပညာ (ထီ) [အဓိသီလ+ပညာ] အဓိသီလ–ပါတိမောက္ခသံဝရသီလ –၌ ဖြစ်သော–နှင့် ယှဉ်သော–ပညာ။ အဓိသီလ(ထ) အနက်ကြည့်။

အဓိသီလသိက္ခာ (ထီ) [အဓိသီလ + သိက္ခာ] လွန်ကဲ– မြင့်မြတ် – သော သီလ – အဓိသီလ–ဟူသော အကျင့်သိက္ခာ။ တိဿော သိက္ခာ အဓိသီလသိက္ခာ အဓိစိတ္တသိက္ခာ အဓိပညာသိက္ခာ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၈။ ဒီ၊ ၃။ ၁၈၃။ မဟာနိ။ ၂၉။ စူဠနိ။ ၉၀။ အဓိသီလသိက္ခာတိ အဓိကံ ဥတ္တမံ သီလန္တိ အဓိသီလံ၊ အဓိသီလဉ္စ တံ သိက္ခိတဗ္ဗတော သိက္ခာ စာတိ အဓိသီလသိက္ခာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၈။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၅။ အဓိသီလသိက္ခာယ အဓိစိတ္တသိက္ခာယ အဓိပညာသိက္ခာယ။ မ၊ ၁။ ၃၉၉။ အံ၊ ၂။ ၃၈၇။ ယော တတ္ထ သံဝရဋ္ဌော၊ အယံ အဓိသီလသိက္ခာ။ ပဋိသံ။ ၄၅။ အဓိသီလမေဝ သိက္ခာ အဓိသီလသိက္ခာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၂။ အဓိသီလ-လည်းကြည့်။

အဓိသီလသိက္ခာဘာဝ (ပု) [အဓိသီလသိက္ခာ+ဘာဝ] အဓိသီလသိက္ခာ၏ အဖြစ်။ တဿ သီလဿ အဓိသီလသိက္ခာဘာဝံ…ဒဿေတုကာမော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၂။

အဓိသီလသိက္ခာသမာဒါန (န)[အဓိသီလသိက္ခာ+သမာဒါန] အဓိသီလသိက္ခာကို–ဆောက်တည်–ဖြည့်ကျင့် – ခြင်း။ တီဏိမာနိ ဘိက္ခဝေ သမဏဿ သမဏိယာနိ သမဏကရဏီယာနိ၊ ကတမာနိ တီဏိ ? အဓိသီလသိက္ခာသမာဒါနံ အဓိစိတ္တသိက္ခာသမာဒါနံ အဓိပညာသိက္ခာသမာဒါနံ။ အံ၊ ၁။ ၂၃၀။ အဓိသီလသိက္ခာသမာဒါနန္တိအာဒီသု သမာဒါနံ ဝုစ္စတိ ဂဟဏံ၊ အဓိသီလသိက္ခာယ သမာဒါနံ ဂဟဏံ ပူရဏံ အဓိသီလသိက္ခာသမာဒါနံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၃-၄။ အဓိသီလ-လည်းကြည့်။

အဓိသေတိ (ကြိ)[အဓိ + သိ + အ + တိ](၁) (ဌာ) အိပ်၏၊ (ကို) လွှမ်းမိုး၍–ဖိ၍–အိပ်၏၊ ဝပ်၏။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ အာဒုညကော မငေါ ဗဒ္ဓေါ ပါသရာသိံ အဓိသယေယျ။ မ၊ ၁။ ၂၃၀။ ပါသရာသိံ အဇ္ဈောတ္ထရိတွာ သယနကာလော ဝိယ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ ပထဝိံ အဓိသေဿတိ။ ဓမ္မ။ ၁၉။ ပထဝိယာ ဥပရိ သယိဿတိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၀၃-၄။ (၂) သွား၏။ ယံ ယံ ဒိသံ အဓိသေတိ။ သုတ္တနိ။ ၃၈၃။ အဓိသေတီတိ ဂစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၀။ အဘိသေတိ-လည်းကြည့်။

အဓိတ (တိ) [အဓိ+ဣ + တ] (၁) သင်အံလေ့ကျက်ပြီး–သင်ယူပြီး–သော၊ တတ်ကျွမ်းသော၊ သူ။ အဓိတာ ဝေဒဂူ သမ္ဗေ။ အပ၊ ၂။ ၄၄။ (၂) သင်အံလေ့ကျက်အပ် – သင်ယူအပ်– ပြီးသော။ ပရိယတ္တောတိ အဓိတော၊ ဥဂ္ဂဟိတောတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၅၀။ ပရိယတ္တောတိ အဓိတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၃။

အဓိနေ (တိ) [အဓိ + ဣနေ။ အဓိဂတော ဣနော ပဘူ ယေနာတိ အဓိနော။ ဓာန်ဋီ ၇၂၈။ ပဋ္ဌမနေ့ပင် တေဟိ သဟာဝေ ဤနော ဘဝတိ ဝါ။ အဓိသဒ္ဒါအာယတ္တပရိယာယော၊ အဓေယျ၀ အဓိနော။ မုဒ္ဓဗောဓ ဋီကာ။ (မောဂ်၊ နိသျ၊ နာ-၆၆၉။ ကြည့်)] စပ်သော၊ မှီသော။ အနတ္တာဓိနောတိ န အတ္တနိ အဓိနော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။ အတ္တာဓိန, အနညာဓိန,အနတ္တာဓိန,အပရာဓိန, ပရာဓိန-တို့လည်းကြည့်။

အဓိယတိ (ကြိ) [အဓိ + ဣ+ အ + တိ။ နီတိ၊ ဓာ။ ၉-ကြည့်။] ရွတ်ဖတ်–သရဇ္ဈာယ်–သင်အံ–လေ့ကျက်–အာဂုံဆောင်–၏။ ယော စာဓမ္မေန ဓိယတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၆၈။ ယော စ မန္တံ အဓိယတိ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၇။ ပဒံ တဿဝဒေသသဉ္စ ဗျာကရဏံ အဓိယတိ ပဇာနာတိ စာတိ ပဒကော ဝေယျာကရဏော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၂၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၄၉။ အဓိယန္တိ မဟာရာဇ၊ ဒိဗ္ဗမာယိဝ ပဏ္ဍိတာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၁၉။ ကသ္မာ တုဝံ ဓမ္မပဒါနိ ဘိက္ခု၊ နာဓီယသိ ဘိက္ခုဟိ သံဝသန္တော။ သံ၊ ၁။ ၂၀၄။ နာဓိယသိတိ န သဇ္ဈာယသိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၇၁။ တျာဟံ မန္တေ အဓိယာမိ သာဝတ္ထိယကော။ ဒီ၊ ၁။ ၉၇။

တတ္ထ မဟေန္တ အဓိယာမိ။ အပ၊၁။၄၀၂။ ဒိဋ္ဌ အဓိယတေ မာယံ။ ဇာ၊၂။၂၁၈။ တသာ သန္တိ- ကံ ဂန္တွာ အဓိယသု။ ဓမ္မ၊၄၂။၂၇၈။ သတ္တ သုတ မဓိယေထ။ ဇာ၊၁။၁၃၄။ အဓိယေထာတိ ဂဏှေယျ သိက္ခေယျ။ ဇာ၊၄၊၁။၂၀၅။ အဇ္ဈယ- တိ-နှင့် အဇ္ဈေတိ-တို့လည်းကြည့်။

အဓိယန္တ (တိ) [အဓိ + ဣ + အန္တ] သင်ယူသော၊ လေ့ကျက် — ရွတ်ဖတ် သရဇ္ဈာယ်—သော၊ သူ။ သတ္တ ၀ မေ ဝဏ္ဏာနိ အဓိယန္တာ နယိမသာ သိပ္ပသာ အန္တေ ပညာယတိ။ ဝိ၊၁။၃၇၉။

အဓိယမာန (တိ) [အဓိ + ဣ + မာန] သင်ယူသော၊ လေ့ကျက် — ရွတ်ဖတ် သရဇ္ဈာယ်—သော၊သူ။ သော အဋ္ဌစတ္တာလီသဝဿာနိ ကောမာရံ ဗြဟ္မ- စရိယံ စရတိ မန္တေ အဓိယမာနော။ အံ၊၂။၁၉၉။ မန္တေ အဓိယမာနောတိ ဝေဒေ သဇ္ဈာယန္တော ဂဏှန္တော။ အံ၊၄၊၁။၆၆။ ဝိဇ္ဇာစရ ဿောရ- မဓိယမာနာ။ ဇာ၊၁။၁၅၆။ ဿောရမဓိယမာ- နာတိ ဃောရံ နာမ ဝိဇ္ဇံ အဓိယန္တာ။ ဇာ၊၄၊၄။ ၅၀၃။

အဓိယာန (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ + ဣ + တွာန] သင် ယူ၍၊ လေ့ကျက် — ရွတ်ဖတ် သရဇ္ဈာယ် — ၍။ ဗြာဟ္မဏော ၀ အဓိယာန၊ ဝေဒမက္ခာနပဋ္ဌမံ။ ဇာ၊၂။၁၂၇။ အဓိယာနာတိ သဇ္ဈာယိတွာ။ ဇာ၊၄၊၅။၄၈။ အဓိစ္စ-လည်းကြည့်။

အဓိယိတဗ္ဗ (တိ) [အဓိ + ဣ + တဗ္ဗ] သင်ယူအပ် သော၊ လေ့ကျက်အပ် — ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ် အပ် — သော။ သဒ္ဒံ အဓိယိတဗ္ဗမပါတိ ဒီပေ- တိ။ ဇာ၊၄၊၁။၂၀၅။

အဓိယိတုံ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ + ဣ + တုံ] သင်ယူခြင်း ငှါ၊ လေ့ကျက်ခြင်း — ရွတ်ဖတ် သရဇ္ဈာယ် ခြင်း — ငှါ။ တယော ပိ ဝေဒါ န သက္ကာ ကော- ဝိဒေသနေဝ အဓိယိတုံ။ မ၊၄၊၄။၄၆။

အဓိယိတုကာမ (ပု) [အဓိယိတုံ + ကမု + ဏ] သင် ယူလိုသော၊ လေ့ကျက်—ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ် — လိုသော၊သူ။ အာဂစ္ဆန္တိ ဘောတော သောဏ- အဇ္ဈာယာ သန္တိကေ မန္တတ္ထိကာ မန္တေ အဓိယိတု- ကာမာ။ ဒီ၊၁။၁၁၇။

အဓိယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အဓိ + ဣ + တွာ။ မောဂ်၊ ၅၊၁၆၈-သုတ်, ပဉ္စိကာ-တို့ကြည့်။] သင်ယူ၍၊ လေ့ကျက် — ရွတ်ဖတ်သရဇ္ဈာယ်—၍။ သော အက္ခိဏနေပဋ္ဌံ ဂန္တွာ ဗြဟ္မမန္တေ အဓိယိတွာ ရာဇာနံ အဿာက ဥပသင်္ကမိတွာ။ ဒီ၊၁။၉၀။

အဓိရ (တိ) [န + ဓီရ၊ န ဓီရော သူရော အဓီရော။ သူစိ။ ဓာန်ဋီ။ ၇၃၁-၌ အဓီရ-ဟု ရှိသည်။] မတည်ကြည်သော၊ သူ။ အဓီရော ကာတရော ဝေသာ။ ဓာန်၊၇၃၁။ (ဓာန်၊သျှသစ်-ကြည့်။)

အဓုတ္တ (တိ) [န + ဓုတ္တ။ ထိ၌ အဓုတ္တီ] မကြူး သော၊ အပိုင်းအခြားကိုလွန်၍ — မလေ့ကျက် — မလိုက်စား — သော၊သူ။ တတ္ထ ၀ ဘဝိဿာမ အဓုတ္တိ အထေနီ။ အံ၊၂။၃၂။ အံ၊၃။၉၆။ အဓုတ္တီတိ ပုရိသဓုတ္တသုရာဓုတ္တတာဝသေန အဓုတ္တိယော။ အံ၊၄၊၃။၂၀။

အဓုနာ ဣဓ-ကြည့်။

အဓုနာဂတာလက်တ (တိ) [အဓုနာ + ကာလကိတ] ယခုပင်သေသော၊ သေ၍ မကြာသေးသော၊ သေခါစဖြစ်သော၊သူ။ နိဂဏ္ဌော ဘန္တေ နာဋ- ပုတ္တော ပါဝါယံ အဓုနာကာလကတော။ ဒီ၊၃။ ၉၇။ မ၊၃။၃၂။ အဓုနာကာလကတောတိ သမ္ပတိ- ကာလကတော။ ဒီ၊၄၊၃။၈၉။ မ၊၄၊၄။၂၁။ သမ္ပတိကာလကတောတိ အစိရကာလကတော။ ဒီ၊၄၊၃။၈၇။

အဓုနာဂတ (တိ) [အဓုနာ + အာဂတ] ယခုပင် ရောက်လာသော၊ ရောက်လာ၍ မကြာသေး သော၊ ရောက်လာခါစဖြစ်သော၊သူ။ နဝေါ အစိ- ရပဗ္ဗဇိတော အဓုနာဂတော ဣမံ ဓမ္မဝိနယံ။ ဝိ၊၃။၅၁။

အဓုနာဂတဝစုကာ (ဣ) [အဓုနာဂတ + ဝဓုကာ] ရောက်လာစချွေးမ။

အဓုနာဂတဝစုကာသမ (ပု) [အဓုနာဂတဝဓု- ကာ + သမ] ရောက်လာစချွေးမနှင့် တူသော။

တသ္မာတိဟ ဘိက္ခဝေ ဧဝံ သိက္ခိတဗ္ဗံ "အဓုနာ-ဂတဝဓုကာသမေန စေတသာ ဝိဟရိဿာမာ"-တိ။ အံ၊၁။၃၃၀။

အဓုနာဂတဝဓုကောပမ္မ (န) [အဓုနာဂတ+ဝဓု-ကာ+ဩပမ္မ] ရောက်လာစချွေးမ – ဥပမာ–နှင့် နှိုင်းယှဉ်ခြင်း။ တသ္မာ အသမ္ဘုရုံသဘာဝသာဂတ် အဓုနာဂတဝဓုကောပမ္မံ အသောတုံ ....။ အံဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၈။ အဓုနာဂတဝဓုကာသမ-လည်းကြည့်။

အဓုနာတန (တိ)[အဓုနာ + တန။ ရူ။၄၀၇။ မောဂ်၊ ၄။ ၂၁-သုတ်ကြည့်။]ယခုဖြစ်သော၊ ယခုကာလ၌ ဖြစ်သော။ အဓုနုပ္ပတ္တိက-ကြည့်။

အဓုနာပဗ္ဗဇိတ (တိ) [အဓုနာ+ပဗ္ဗဇိတ] ယခုပင် ရှင်ရဟန်းပြုသော၊ ရှင်ရဟန်းပြု၍ မကြာသေး သော၊ ရှင်ရဟန်းပြုသစ်စဖြစ်သော၊ သူ။ ထေ-ရဿ ကိရ အဓုနာပဗ္ဗဇိတဿ ပိဏ္ဍာယ စရ-တော ....။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆။ အဓုနာပဗ္ဗဇိတဿာတိ န စိရပဗ္ဗဇိတဿ၊ နဝပဗ္ဗဇိတဿာတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။၆၇။

အဓုနာဘိသိတ္တ (တိ) [အဓုနာ+အဘိသိတ္တ] ယခု ပင်အဘိသိက်သွန်းအပ်သော၊ အဘိသိက်သွန်း ပြီး၍ မကြာသေးသော၊အဘိသိက်သွန်းလောင်း ပြီးခါစဖြစ်သော၊သူ။ ရာဇာ ခတ္တိယော မုဒ္ဓါဝ-သိတ္တော အဓုနာဘိသိတ္တော ရဇ္ဇေန။ ဒီ၊၂။၁၇၁။ အဓုနာဘိသိတ္တော ရဇ္ဇေနာတိ သမ္ပတိအဘိ-သိတ္တော ရဇ္ဇေန။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။

အဓုနာမတ (တိ) [အဓုနာ + မတ] ယခုပင် သေသော၊ သေ၍ မကြာသေးသော၊ သေခါစ ဖြစ်သော၊ သူ။ တဒေတံ အဓုနာမတံ သုဘ-တောပိ ဥပဋ္ဌာတိ၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၁၇၄။ အဓုနာ-မတန္တိ အစိရမတံ ဥဒ္ဓုမာတကာဒိဘာဝံ အပ္ပတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၀၂။

အဓုနုဂ္ဂတ (တိ) [အဓုနာ + ဥဂ္ဂတ] ယခုမှ ပေါ်ပေါက်လာသော၊ ပေါ်ပေါက်လာ၍ မကြာ သေးသော၊ ပေါ်ပေါက်ခါစဖြစ်သော၊သူ။ အဓု-နုဂ္ဂတေန မာဒေရန ပါပိမတာ တဿ ကုသလဿ ဖလဒဝံ ကိန္တိ ပိဟိတံ။ မိလိန္ဒ။၁၅၆။

အဓုနုပ္ပတ္တိက (တိ) [အဓုနာ+ဥပ္ပတ္တိ+က] ယခု ဖြစ်ခြင်းရှိသော၊ ယခုဖြစ်သော၊ ယခုအခါ – ယခုခေတ် – ၌ ဖြစ်သော။ ပေါရာဏာတိ န အဓုနုပ္ပတ္တိကာ (အနုပ္ပတ္တိကာ၊ က·မူကွဲ)။ ဒီဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၁။ မဟာနိဋ္ဌ၊၄၁၂။ န အဓုနုပ္ပတ္တိကာတိ န အဓုနာတနာ။ ဒီဋီ၊၃။၂၂၂။

အဓုနုပ္ပန္န (တိ) [အဓုနာ + ဥပ္ပန္န] ယခုပင် ရောက်လာသော၊ ရောက်၍ မကြာသေးသော၊ ရောက်လာခါစဖြစ်သော၊သူ။ ယေ တေ ဘန္တေ ဒေဝါ ဘဂဝတိ ဗြဟ္မစရိယံ စရိတွာ အဓုနုပပန္နာ တာဝတိံသကာယံ။ ဒီ၊၂။၁၆၈။

အဓုရ (ပုလ်ိ) [န + ဓုရ] မဆောင်ရွက် – မပြု လုပ် – သင့်သော – အလုပ် – တာဝန်။ အဓုရံ န ယတိ ဒုမ္မေဓော၊ ဓုရာယံ နိယုဉ္ဇတိ။ ဇာ၊၁။ ၂၆၇။ ဓုမ္မကာရဋ္ဌ၊၁၀၇။ အဓုရာယန္တိ သဗ္ဗဓုရ-သီလဓုရပညာဓုရေသု အယောဂေတွာ အယော-ဂေ နိယုဉ္ဇတိ။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၂၄၂။

အဓုဝ (တိ) အဒ္ဓုဝ-ကြည့်။

အဓူပန (တိ) [န+ဓူပန] အမွှေးအထုံမခတ်သော။ အထဿ ကာယမ္ပိ အလောမဂန္ဓ အဓူပနေန ဥဒကမတ္တသိတ္တပရိတ္တေန သရီရံ သာမာကနိဝါရ-ယာဂုံ အဒါသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၁၃၂။ ဝိဓူပန-လည်း ကြည့်။

အဓော (အ) [သဗ္ဗမှနိပါတ်။ ရူ။ နှာ-၁၀၉။ နီတိ၊ သုတ္တ။ နှာ-၃၁၂။ ဓာန်။ ၁၁၅၆ ကြည့်။ (အဓော်-သံ)]အောက်၊ အောက်အရပ်မျက်နှာ၊ ကာလ၊ ထာ၊ ဘုံစသည်။ (က) အောက်၊ အကြေ၊ အစုန်။ ဥဒ္ဓံ ဝါ အဓော ဝါ တိရိယံ ဝါ အန္တမသော ကေသဂ္ဂမတ္တမ္ပိ သင်္ကာမေတိ။ ဝိ၊၁။၆၀။ ဥဒ္ဓံ ဝါ ဥစ္စာရေန္တဿ အဓော ဝါ ဩရောပေန္တဿ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၂၈၉။ အဓောဂါမီ-လည်းကြည့်။ (ခ) အောက် အနက်အရှိုင်း။ ဩသီဒ ဘော သပ္ပိတေလ၊ သံသီဒ ဘော

သပ္ပိတေလ၊ အဓော ဂစ္ဆ ဘော သပ္ပိတေလ။ သံ၊၂။၄၉၉။ အဓော ဂစ္ဆတိ ဟေဋ္ဌာ ဂစ္ဆ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ သကိမ္ပိ ဥဒ္ဓံ ဂစ္ဆတိ၊ သကိမ္ပိ အဓော ဂစ္ဆတိ။ အံ၊၁။၁၄၀။ နေဝ သဏ္ဌာတိ ဥဒ္ဓံ ကာတုံ န ပန အဓော။ ဥဒါန။၉၂။ န ပန အဓောတိ ဝိရိယုံ့နဝသေန ဟေဋ္ဌာ နိဟရိတုံ န ပန သဏ္ဌာတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၀၄။ (ဂ) အောက်အရပ်မျက်နှာ။ ဥဒ္ဓမဓော အန္တသညီ။ ဒီ၊ ၁။၂၂။ ဥဒ္ဓမဓော တိရိယံ။ ဒီ၊၁။၁၄၆။ ဒီ၊၂။ ၁၅၂။ ဒီ၊၃။၂၂၃။ မ၊၁။၃၅၂။ မ၊၂။၂၀၇။ မ၊၃။၁၈၅။ အံ၊၃။၂၉၃၊ အဘိ၊ဝိ။၂၈၄။ အဓောတိ ဟေဋ္ဌာ ဘုမ္မိတလာဘိမုခံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၀။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀၀။ အဓော-တိရိယန္တိ အဓောဒိသမ္ပိ တိရိယံဒိသမ္ပိ ဝေဓမဝ။ ဇွေ့ စ အဓောတိ ဟေဋ္ဌာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၁။ ယဒိ အဓော ခုရပ္ပံ မုဋ္ဌိသ တိ။ ဒီ၊၁။၉၀။ နု ဥဒ္ဓံ ဥလ္လောကေတိ၊ န အဓော ဩလောကေတိ။ မ၊၂။၃၃၈။ (ဃ) ကာမဓာတ်၊ ကာမဘုံ။ ဥဒ္ဓံ အဓော သဗ္ဗဓိ ဝိပ္ပမုတ္တော။ ဥဒါန။ ၁၇၀။ အဓောတိ ကာမဓာတုယာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၈။ ဥဒ္ဓံ အဓော စ တိရိယဉ္စ။ ခုဒ္ဒက။၁၁။ သုတ္တနိ။ ၃၀၁။ အဓောတိ ဟေဋ္ဌာ၊ တေန ကာမဘာဝံ ဂဏှာတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ (င) အတိတ် – ကာလ – အဓွန်။ အထ ဝါ .... အဓောတိ အတီတကာလဂ္ဂဟဏံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၂၈။ ဥဒ္ဓမဓော တိရိယံ စာပိ မဇ္ဈေ။ သုတ္တနိ။ ၄၃၇။ စူဠနိ။၇၈။ အဓောတိ အတီတဒ္ဓါ။သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၃။ (စ) အနာဂတ် ကာလ။ ဥဒ္ဓံ အဓော တိရိယံ ဝါပိ မဇ္ဈေ။ သုတ္တနိ။၃၆၁။ အဓောတိ အနာဂတံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ (ဆ) အကုသိုလ်တရား။ အဓောတိ အကုသလာ ဓမ္မာ။ စူဠနိ။၇၈။ (ဇ) ဒုက္ခဝေဒနာ။ အဓောတိ ဒုက္ခာ ဝေဒနာ။ စူဠနိ။၇၈။ (ဇင်း၊ဋ္ဌ။၂၃-လည်း ကြည့်။) (ဈ) လူ့ဘုံ။ ဥဒ္ဓံ အဓော ဒသ ဒိသာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၅။ အဓောတိ မနုဿလောကေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၂၉။ (ည) အပါယ်ဘုံ။ အဓော စ ဥဒ္ဓံ တိရိယဉ္စ ဝိတ္ထတံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၀၀။ အဓော စာတိ အဝီစိအာဒိသု နိရယေသု။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၄၅။ အဓောဂမ, အဓောဂါမိ-တို့လည်းကြည့်။

အဓောကတ (တိ) [အဓော + ကတ] အောက်သို့ မျက်နှာပြုအပ်သော၊ မှောက်အပ်သော။ ကုမ္ဘော ဝိယ အဓောကတော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၁၆။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၅။ အဓောကတောတိ ဟေဋ္ဌာမုခီကတော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။

အဓောကောဋိက (တိ) [အဓော + ကောဋိ + က] အောက်သို့ – လှည့် – စိတ် – သော – အချွန် – အသွား – ထိပ်ဖျား – ရှိသော။ ကြာသတော ဥပရိမာ (ဒန္တာ) ဥပရိမဟာနုကဋ္ဌေ အဓော-ကောဋိကာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၃၄။

အဓောကွမ္ဘ (တိ) [အဓော + ခုမ္ဘ] အောက်၌ ပန်း ရှိသော၊ အောက်၌ ဦးခေါင်း ရှိသော၊ ဦးခေါင်းအောက်ထိုးဖြစ်သော၊ သူ။ တေ ပတန္တိ အဓောကွမ္ဘာ။ ဇာ၊၂။၆၄။ အဓောသိသကာ ပတန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၃။

အဓောဂဂ် (နပုံ) [အဓော + ဂဂ္ဂ] ဂဂ္ဂမြစ်၏ – အောက် – အောက်ဖက်။ ဥဘောပိ အရည် ပဝိသိတ္ဂွာ အဓောဂဂ်ဂ်ဂ္ဂံ "ဂန္တွာ...ဝါသံ ကပ္ပယိံ" သုံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ အထေကော မာလိသိကော (မာဠီသိကော ?)... မင္ဂေ့ ဂဏှန္တော အဓော-ဂဂ္ဂံ ဂစ္ဆိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇-၉။ ကန္ဒိဿ အဓော-ဂဂ်ါယ (ပဏ္ဍသာလာ အဟောသိ)။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၈။ အဓောဂဂ်ါယ ရမဏီယေ ဘူမိပဒေသေ ပဏ္ဏသာလံ ကာရေတွာ...။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃။

အဓောဂတ (တိ) [အဓော + ဂတ] အောက်၌ဖြစ် ခဲ့သော၊ ရှေးကလွန်ခဲ့သော။ သုပိနံ တာတ အဒ္ဒက္ခိံ၊ ဣတော မာသံ အဓောဂတံ။ ဇာ၊၂။ ၂၂၆။ ဣတော ဟေဋ္ဌာ မာသာတိက္ကန္တံ။ အဇ္ဇ မေ ဒိဋ္ဌသုပိနဿ မာသော ဟောတီတိ ဒဿေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၃၃။

အစောဂတလောမ (တိ) [အစော + ဂတ + လောမ] အောက်သို့သက်သော မွေးညင်းရှိသော၊ သူ။ (အစောနတလောမ-၏ သီ-မှုကြွဲ။)

အစောဂတသန်ပါဒ (တိ) [အစော + ဂတ + သန်ါ + ပါဒ] အောက်သို့ရောက်သော ဖျက်ရှိသော ခြေရှိသော၊ ဖျက်အံအောက်၌တည်သော ခြေရှိသော၊ သူ။ (အစောသန်ပါဒ-၏ သီ-မှုကြွဲ။)

အစောဂမ (ပု) [အစော + ဂမု + အ] အောက်သို့သွားသော၊ (က) အောက်သို့–သက်–ဆင်း–သော။ တသာ (မဟာရုက္ခသာ) ယာနိ စေဝ မူလာနိ အစောဂမာနိ ယာနိ စ တိရိယင်္ဂမာနိ။ သံ၊၁။၃၁၄။ (ခ) အောက်သို့–သက်–ရုန်–သော။ အစောဂမာ ဝါတာ။မ၊၁။၂၄၆။ အဘိ၊ ဝိ။၈၆။ အစောဂမာ ဝါတာတိ ဥစ္စာရပဿာဝါဒိနိဟရကာ အစော ဩရောဟနဝါတာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၆။ (ဂ) အောက်သို့သွားစေတတ်–အပါယ်၌ဖြစ်စေတတ်–သော။ အစောဂမံ ဇိမှပထံ၊ ကုမ္မဂ္ဂမနုဓာဝတိ။ထေရ။၃၆၄။ အပါယယာသု နိမ္ဗတ္တနတော အစောဂမံ ယောဋ္ဌဂါမိ ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၂။

အစောဂမန (န) [အစော + ဂမန] အောက်–ရေစသည်–သို့–လားရောက်စေ–ဖြစ်စေ–ခြင်း။

အစောဂမနဋ္ဌ (ပု) [အစောဂမန + အဋ္ဌ] အောက်–ရေစသည်–သို့–လားရောက်စေ–ဖြစ်စေ–ခြင်း အနက်သဘော။အဝဟနဋ္ဌ(သံ၊ဋ္ဌ ၁။၁၆)ကြည့်။ အစောဂမနဋ္ဌေနာတိ ယောဋ္ဌ-ပဝတ္တနဋ္ဌေန၊ ။သံ၊ဋ္ဌီ၊၁။၄၆။

အစောဂမနိ (နီ) ယ (တိ) [အစော + ဂမနီယ] အောက် ရေ စသည်သို့ – ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော–ရောက်စေတတ်သော။ သော တေန အစောဂမနိယေန ကမ္မေန အစောနိရယမေဝ ဂစ္ဆတိ။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၁။

အစောဂဋ္ဌ (န)[အစော + ဂဋ္ဌ]သည်မျိုး၏အောက်၊ လည်မျို အောက်။ တတော မဟာဇနေန ပဟဋေဟိ အာသိတ္တံ ဥဒကံ တဿ ပေတဿ ပါယနေန အစောဂဋ္ဌံ န ဩတိဏ္ဏံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။ ၉၉။

အစောဂါမိ (တိ) [အစော + ဂမု + ဏီ။ ထိုမှ အစောဂါမီ, အစောဂါမိနီ] (၁) အောက်သို့ သက်ဆင်း နိမ့်မြုပ်သော။ တဗြ ယာသာ သက္ခရာ ဝါ ကဌလာ ဝါ၊ သာ အစောဂါမီ (အစောဂါမိနီ ?) အဿ။ သံ၊၂။၄၉၉။ သံ၊၃။ ၃၂၂။ သာ အစောဂါမီ အဿာတိ သာ အစော ဂစ္ဆေယျ, ယောဋ္ဌဂါမီ ဘဝေယျ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ (၂) အောက်သို့ရုန်သော၊ ရေ ရုန်သို့သွားသောလှေ၊ အနုန်လှေ။ ဥဒ္ဓံဂါမိနီ ဝါ အစောဂါမိနီ ဝါ။ ဝိ၊၂။၈၉။ အစောဂါမိနီတိ အစော အနုသောတံ ဂစ္ဆန္တိ ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄။ အစောဂါမိနီတိ ဩဇဝနိကာယ။ ဝိ၊၂။၉၀။

အစောဇာဏုမဏ္ဍလ (န) [အစော + ဇာဏု + မဏ္ဍလ] ပုဆစ်ဒူးဝန်းအောက်။ ဥဒ္ဓဇာဏု အစောဇာဏုမဏ္ဍလံ။ ဝိ၊၁။၁၈၉။ ဝိ၊၂။၂၃၃။ အစောဇာဏုမဏ္ဍလန္တိ ဇာဏုမဏ္ဍလတော ပဋ္ဌာယ အစော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၅။ အစောဇာဏုမဏ္ဍလန္တိ ဇာဏုမဏ္ဍလာနံ ဟေဋ္ဌာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၅။

အစောတ (တိ) [န + ဓောတ] (၁) မဆေးအပ်သော။ အစောတေဟိ ပါဒေဟိ။ ဝိ၊၃။၂၃၆။ ဝိ၊၄။၂၅၃၊၃၂၈။ (၂) မဖဝ်အပ်သော။ သပ္ပိ ကတ္တာ ပရိဘုဉ္ဇိတုကာမေန အစောတမ္ပိ ပဗိတုံ ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀။ တက္ကတော ဥဒ္ဓဋမတ္တံ အစောတမ္ပိ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ။ သာရတ္ထ၊၂။၄၃၀။

အစောတပါဒ (ပု) [အစောတ + ပါဒ] မဆေးရသေးသော ခြေ။

အစောတပါဒဋ္ဌပနက (န) [အစောတပါဒ + ဌပန + က] မဆေးရသေးသောခြေ–ထားရာ – နင်းရာ – အရပ်၊ မဆေးရသေးသောခြေ–ထားရာ

–နှင်းရာ–အင်းပျဉ်။ ပါဒကထလိကန္တိ အဓောတပါဒဋ္ဌပနကံ ပါဒဃံသနံ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၈။ အဓောတပါဒဋ္ဌပနကန္တိ ယတ္ထ ဌတွာ ပါဒေ ဓောဝန္တိ၊ တာဒိသံ ဒါရုဖလကာဒဏ္ဍာဒိံ။ ဝိမတိ၊၂၊၂၁၆။

အဓောဒိသာ (ထိ) [အဓော+ဒိသာ] အောက်အရပ်မျက်နှာ။ အဓောဒိသမ္ပိ တိရိယံဒိသမ္ပိ ဝေမေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၀၁။

အဓောနတလောမ (တိ) [အဓော + နတ + လောမ] အောက်သို့ ညွတ်သော မွေးညှင်းရှိသော၊သူ။ အဓောသံပါဒ-ကြည့်။ဥဒ္ဓဂ္ဂလောမ-လည်းကြည့်။

အဓောနာဘိ (န) [အဓော+နာဘိ] ချက်၏အောက်။ ကဏ္ဍပ္ပဝိဋ္ဌာဒိ နာမ ယဿ အဓောနာဘိ ဥဗ္ဘဇာဏုမဏ္ဍလံ ကဏ္ဍ ဝါ ပိဋ္ဌကာ ဝါ။ ဝိ၊၂။၂၂၃။ ယဿ အဓောနာဘိ ဥဗ္ဘဇာဏုမဏ္ဍလန္တိ ယဿ ဘိက္ခုနော နာဘိယာ ဟေဋ္ဌာ ဇာဏုမဏ္ဍလာနံ ဉပရိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၆။ ပဿာဝံ နာမ အဓောနာဘိ ဥဗ္ဘဇာဏုမဏ္ဍလံ။ ဝိ၊၂။ ၄၁၆။ ဥဗ္ဘက္ခကေ န ဝဒါမိ အဓောနာဘိံ ဝိဝဇ္ဇိယ။ ဝိ၊၅။၃၇၃။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇၃။

အဓောနိရယ (ပု) [အဓော+နိရယ] အောက်(ဖြစ်သော) ငရဲ။ အဓောဂမနိယ-ကြည့်။

အဓောပတ္တ (တိ) [အဓော+ပတ္တ] အောက်သို့ပွင့်ချပ်ရှိသော၊ အောက်ဖက်သို့လှည့်သော ပွင့်ချပ်ရှိသော။ တိကံ ပုပ္ဖါနိ မေ ထာဒါ ဥဒ္ဓဝဏ္ဍာ အဓောပတ္တာ။ အပ၊၂။၈၄။ အဓောမုခ-လည်းကြည့်။

အဓောပုပ္ဖိယ (ပု) [အဓော + ပုပ္ဖ + ဣယ]အဓောပုပ္ဖိယအမည်ရှိသော မထေရ်။ ဣတ္ထံ သုဒံ အာယသ္မာ အဓောပုပ္ဖိယော ထေရော...။ အပ၊ ၁။၁၄၂။ (အပ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈-၉-လည်းကြည့်။)

အဓောဘာဂ (ပု) [အဓော + ဘာဂ]အောက်အဖို့။ ယေန စ အသိတပီတခါယိတသာယိတံ အဓောဘာဂံ နိက္ခမတိ။ မ၊၂။၈၆။အဘိ၊ဝိ။၈၆။ အန္တမ္ပိ အန္တဂုဏမ္ပိ အာဒါယ အဓောဘာဂါ နိက္ခမတိ။ မ၊၃။၂၂၄။ အန္တမ္ပိ အန္တဂုဏမ္ပိ အာဒါယ အဓောဘာဂံ နိက္ခမေယျ။ အံ၊၂။၄၉၈။

အဓောဘာဂင်္ဂမနိယ (တိ) [အဓောဘာဂ+ဂမနိယ] အောက်အဖို့သို့ ရောက်စေ တတ်သော၊ အပါယ် – ဒုဂ္ဂတိ – သို့ ရောက်စေတတ်သော။ ယေ ကေစိ အကုသလာ ဓမ္မာ သဗ္ဗေ တေ အဓောဘာဂင်္ဂမနိယာ။ မ၊၁။၅၄။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ အဓောဘာဂင်္ဂမနိယာတိ အပါယဂမနိယာ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၂၉၄။ အဓောဘာဂံ ဒုဂ္ဂတိံ ဂမေန္တီတိ အဓောဘာဂင်္ဂမနိယာ အနုနာသိကလောပံ အကတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆-လည်းကြည့်။)

အဓောဘုဝန (နု) [အဓော+ဘုဝန။ အဓရံ ဘုဝနံ အဓောဘုဝနံ။ ဓာန်ဋီ။ ၆၄၉] နဂါးပြည်။ အဓောဘုဝနံ ပါတာလံ၊ နာဂလောကော ရသာတလံ။ ဓာန်။၆၄၉။

အဓောမဂ္ဂ (ပု) [အဓော+မဂ္ဂ] အောက်မဂ်လမ်းကြောင်း၊ ဝစ္စမဂ်။ အဓောမဂ္ဂါဒီဟိ ပန ပဝိသိတွာ မုခါဒီဟိ နိက္ခမန္တိ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၂၉၃။ တာနိ တေသံ အဓောမဂ္ဂေန နိက္ခမန္တိ။ ၎င်း၊၂၉၃။

အဓောမုခ (တိ) [အဓော+မုခ] အောက်သို့မျက်နှာရှိသော။ (က) အောက်သို့ စိုက်ကျသော မျက်နှာရှိသော၊ သူ။ တုဏှီဘူတာ မင်္ကုဘူတာ ပတ္တက္ခန္ဓာ အဓောမုခါ ပဇ္ဈာယန္တာ အပ္ပဋိဘာနာ။ ဝိ၊၁၊၂၄၇၊ ဝိ၊၄၊၁၉၆။ ဒီ၊၃။၄၇။ တုဏှီဘူတော မင်္ကုဘူတော ပတ္တက္ခန္ဓော အဓောမုခေါ။ ဒီ၊၃။၃၄။ မ၊၁။၁၈၅။ သံ၊ ၁။ ၁၂၅။ ပတ္တက္ခန္ဓာ အဓောမုခါ မင်္ကုဘူတာ။ မ၊၁။၄၁၀။ အဓောမုခါတိ ဟေဋ္ဌာမုခါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅။ အဓောမုခေါ ပတ္တက္ခန္ဓော တုဏှီဘူတော။ မိလိန္ဒ၊၈၅။ (ခ) အောက်သို့လှည့်သောမျက်နှာရှိသော၊သူ။ အဓောမုခါ အသာသီဒကာ ဖလီဝေဝါ။ ဝိမာန၊၁၈။ အဓောမုခါတိ ဟေဋ္ဌာမုခါ။ ယဒိပိ တေ ထဒါ ပကတိယာဝ ဋ္ဌိတာ၊ ဒေဝလောကတော ဩရောပနာဝသေန "အဓော-

မုခါ”တိ ဝုတ္တာ။ ဝိမဒ္ဒ၊ ၄။၇၁။ (ဂ) အောက်သို့ ငုံ့သော မျက်နှာရှိသော၊ သူ။ ကူမေ ဝုစ္စန္တိ ဘာဂိနိ သမဏဗြာဟ္မဏာ အဓောမုခါ ဘုဥ္ဇန္တိတိ။ သံ၊၂။ ၂၀၁။ အဓောမုခါတိ ဝတ္ထုံ ဩလောကေတွာ ဘုဥ္ဇမာနဝသေန အဓောမုခါ ဘုဥ္ဇန္တိ နာမ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃ ၇၉။ (ဃ) အောက်သို့ မျက်နှာလှည့်၍ ပွင့်သော၊ သစ္စပုပ္ဖါ ကေသိသာ၊ ဥဒ္ဓံဝတ္ထာ အဓောမုခါ။ အပ၊၁၊ ၂၉၅။ အဓော-ပတ္တ-လည်းကြည့်။

အဓောမုခဋ္ဌပိတ (တိ) [အဓောမုခ + ဌပိတ] အောက်၌ အဝကိုပြု၍ထားအပ်သော၊ အောက်သို့မျက်နှာပြု၍ ထားအပ်သော၊ မှောက်၍ထားအပ်သော။ (နိက္ကုဇ္ဇိတ-အဖွင့် ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ ဒီ၊ ဋ္ဌ ၁။၂၀၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။) အဓောမုခဋ္ဌပိတန္တိ ကေနစိ အဓောမုခံ ဌပိတံ။ သာရတ္ထ၊၁။၄၁၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၁၇၃။

အဓောဝါတ (န) [အဓော+ဝါတ] လေအောက်၊ လေကြေ အရပ်။ ဘဂဝန္တံ အဘိဝါဒေတွာ အဓောဝါတေ အဋ္ဌာသိ။ ဝိ၊၂။၃၄၃။ အဓော-ဝါတေ ဩနာသန္နံ ပဋ္ဌပေတ္ဗံ။ ဝိ၊၄။၃ဂဂ။

အဓောဝါတပဿ (ပု၊န) [အဓောဝါတ + ပဿ] လေအောက်ဖက်၊ လေ၏ အကြေအရပ်၊ မဟာ-သုဘဒ္ဒါ အဓောဝါတပဿေ ဌိတာ။ ဇာ၊၄၅။ ၃၉။

အဓောဝိမ (တိ) [န+ဓောဝိမ] မဖွပ်ပဲ စင်ကြယ်သော၊ ဖွပ်လျှော်ရာ မလိုသော။ အဓောဝိမံ ဒုဿယုဂံ။ ဓီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၆။ အဓောဝိမံ ဒုဿယုဂန္တိ ကိလိဋ္ဌေ ဇာတေ အဂ္ဂိမှိ ပက္ခိတ္တမတ္တေ ပရိသုဒ္ဓ-ဘာဝမုပဂစ္ဆန္တံ အဓောဝိမံ ဒုဿယုဂံ။ သာရတ္ထ၊ ၁။ ၁၆၂။

အဓောဝိရေစန (န) [အဓော+ဝိရေစန] (၁) အောက်သို့ ဝမ်းလျှောစေခြင်း၊ ဝမ်းချခြင်း၊ ဝမ်းနုတ်ခြင်း။ ဥဒ္ဓံဝိရေစနံ အဓောဝိရေစနံ။ ဒီ၊ ၁။၁၁၊ အဓောဝိရေစနန္တိ အဓော ဒေါသာနံ နီဟရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂။ ဝိရေစနန္တိ ဝိရေစနမေဝ။ အဓောဝိရေစနန္တိ ပန သုဒ္ဓိဝတ္ထိကသာဝဝတ္ထိ-အာဒိဝတ္ထိကိရိယာပိ အဓိပ္ပေတာ “အဓော ဒေါ-သာနံ နီဟရဏ”န္တိ ဝုတ္တတ္တာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၁၃၁။ (သိက္ခ၊သစ်၊၁။၃၇၇-လည်းကြည့်။) (၂) ဝမ်းနုတ်ဆေး။ တဿ သော ဘိသက္ကော သလ္လ-ကတ္တော ဘေသဇ္ဇံ ကရေယျ ဥဒ္ဓံဝိရေစနံ အဓောဝိရေစနံ အဉ္ဇနံ။ မ၊၂။၁၇၈။ တံ ဝိနာ-ပေတုံ အသက္ကောန္တော ဥဒ္ဓံဝိရေစနအဓောဝိရေ-စနာဒီဟိ ကိလမတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁။

အဓောသခ် (တိ) [အဓော + သခ်ါ] အောက်၌ ဖျက်ဆီးသော၊ ဖျက်နှိမ့်သော။ အဓောသခ် ပါဒ-ကြည့်။

အဓောသခ်ပါဒ (တိ) [အဓော+သခ်ါ+ပါဒ] အောက်၌ ဖျက်ဆီးသော=ဖျက်နှိမ့်သော=ခြေရှိသော၊ သူ။ ဥက္ကာဝါဓာယ အဘာသနံ ဇနော ဇာနာတုတိ အဓောသခ်ပါဒေါ စ ဟောတိ အဓောနတလောမော စ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ သခ်ါယ အဓော ပိဋ္ဌိပါဒဿမိပေ ဝေပတိဋ္ဌိတတ္တာ အဓောသခ်ါ ပါဒါ ဧတဿာတိ အဓောသခ်ပါ ဒေါ။ သခ်ါတိ စ ဂေါပ္ဖကာနမိဒံ နာမံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၁၂။ ဥဿခ်ပါဒ-လည်းကြည့်။

အဓောသာခ (တိ) [အဓော+သာခါ] အောက်၌ အကိုင်းအခက်ရှိသော၊ အောက်သို့လှည့်သော အကိုင်းအခက်ရှိသော၊ အကိုင်းအခက်အောက်သို့လှည့်သော။ သမူလကမ္ပိ တံ ရုက္ခံ ဥပ္ပါဋေတွာ ဥဒ္ဓံမူလံ အဓောသာခံ ကတွာ ဂစ္ဆတိ။ မဟာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၄ဂ။

အဓောသိ (ကြိ) ဓုနာတိ-ကြည့်။

အဓောသိရ (တိ) [အဓော+သိရ] အောက်၌ ဦးခေါင်းရှိသော၊ သူ။ (က) ဦးခေါင်းအောက်ထိုး=ဦးခေါင်းပြောင်းပြန်=ဖြစ်သော၊ သူ။ တမေနံ ဘိက္ခဝေ နိရယပါလာ ဥဒ္ဓံပါဒံ အဓော-သိရံ ဂဟေတွာ ဝါသိဟိ တစ္ဆန္တိ။ မ၊၃။၂၀၄။ အံ၊၁။၁၄၀။ ယံ ဗလဝါ ပုရိသော ဥဒ္ဓံပါဒံ အဓောသိရံ ဂဟေတွာ ....။ အံ၊၂။၄၉၉။ မဟာ-

သတ္တံ ပါဒေ ဒင္ဂံ ဂဟေတွာ ပရိဝတ္တေတွာ အစောသိရံ ကတွာ။ ဇာ၊ ၄၊၇။ ၂၁၂၃။ အစောသိရံ ဓာရယိ ကာသိသာနေ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၇။ တာဝ နံ အစောသိရံ ဝေရဝ ဩလမ္ဗေန္တာ ဟုတွာ မာရဏကာရဏံ ပုစ္ဆိသာမိ။ ဇာ၊ ၄၊၇။ ၂၁၃။ အဝံသိရ-လည်းကြည့်။ (၁) ငုံ့သောဦးခေါင်းရှိသောသူ။ ဓောဝေ ပါဒေ အစောသိရံ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၉၄။ အစောသိရန္တိ ပါဒေ ဓောဝန္တော ပီ အစောသိရံ ကတွာ ဟေဋ္ဌာမုခေါ ဓောဝေယျ။ ဇာ၊ ၄၊၇။ ၂၀၂။

အစောသိသ (တိ) [အဓော+သိသ] အောက်၌ ဦးခေါင်းရှိသော၊ ဦးခေါင်းအောက်ထိုး– ဦးခေါင်း ပြောင်းပြန် – ဖြစ်သော၊ သူ။ ပနုဂ် သော ဂဟေတွာန၊ အစောသိသံ ဝိဟေဌယံ။ အပ၊ ၁။ ၄၅။ အဟံ တုမှာကံ အင်္ဂရကာသုယာ အစောသိသော ပတမာနေဘိ န ဝိဓတ္တိဿာမိ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၁။

အစောသိသက (တိ) [အစောသိသ+က]အစောသိသ-နှင့် အနက်တူ။ သော ... ဖြာဟွာ ပါဒေ ဂဟေတွာ ပိဋ္ဌိယံ အစောသိသကံ ဩလမ္ဗေတွာ...ပါယာသိ။ ဇာ၊ ၄၊၅။ ၅၁။ အစောကူန္တ-လည်းကြည့်။

အစောသောတ (ပု) [အဓော+သောတ] ရေ အယဉ်၏အောက်ဖက်၊ ရေစီးရာဖက်၊ ရေစုန်ဖက်။ တဿ ပရိယောသာနေ အစောသောတေပိ နဒီတီရေ နိမိတ္တံ ကတ္တေတွာ။ ဝိ၊ ၄၊ ၃။ ၃၂၈။ ဥပရိသောတ-လည်းကြည့်။

အန (န) [(၁) အန+အ။ (၂) န+နသော။ အန ပါကနေ၊ ကရဏာသာဝန်။ နတ္တိ နသော ယဿာတိ ဝါ အနံ၊ သာလောပေါ၊ ရုဿော စ။ ဓာန်ဋီ။ ၃၇၃] လည်း။ နိတ္တိ တု သကဋေ-ပျန်။ ဓာန်။ ၃၇၃။

အနက္ကမန (နံ) [န+အက္ကမန] (၁) မနင်းခြင်း။ ကူဒံ တာဝ သာဂဝတော အနက္ကမနေ ကာရဏံ။ ဝိ၊ ၄၊၄။ ၅၂။ (တိ) (၂) မနင်းအပ်သော။

အနက္ကမနဘာဝ (ပု) [အနက္ကမန+ဘာဝ] မနင်း – မနင်းအပ် – သည်၏ အဖြစ်။ ထေရော ဩလောကိတသညာယေဝ ဝတ္တာနံ အနက္ကမနဘာဝံ ဥတွာ ....။ ဓမ္မ၊ ၄၊ ၂။ ၈၆။

အနက္ကောသ (ပု) [န+အက္ကောသ] မဆဲရေးခြင်း။ အနက္ကောသသိဒ် ဖလံ။ အပ၊ ၁။ ၃၀၁။

အနက္ကောသက (တိ) [န+အက္ကောသက] မဆဲရေးတတ်သော၊ သူ။

အနက္ကောသကပရိဘာသက (တိ) [န+အက္ကောသကပရိဘာသက]မဆဲရေးတတ်၊ မခြိမ်းချောက်တတ်သော၊ သူ။ အနက္ကောသကပရိဘာသကော သမကာဖြဟွာအာနံ။ အံ၊ ၁။ ၃၆၉။

အနက္ကောသန္တ (တိ) [န+အက္ကောသန္တ] မဆဲရေးတတ်သော၊ သူ။ အနုသူယမနက္ကောသံ၊ သတိံ တမှာ အပဏ္ဏမေ။ ဇာ၊ ၁။ ၉၇။ ... န ဥသူယန္တော န အက္ကောသန္တော။ ဇာ၊ ၄၊ ၃။ ၂၅။

အနက္ခ (တိ) [န+အက္ခ] လောင်းတမ်းကစား မပွဲသော၊ သူ။ အနက္ခေ အကိတဝေ။ ဇာ၊ ၄၊၅။ ၁၂၃။

အနက္ခာကိတဝ (ပု) [အနက္ခ+အကိတဝ] လောင်းတမ်းကစားမပွဲသူ၊ မကောက်ကျစ် မစဉ်းလဲသူ။ အကိတဝ-ကြည့်။

အနက္ခာတ (တိ) [န+အက္ခာတ] (၁) မဟော ကြားအပ်သေးသော၊ မပြောကြားအပ်သော။ အနက္ခာတဿ မဂ္ဂဿ အက္ခာတာ။ မ၊ ၃။ ၅၉။ သံ၊ ၁။ ၁၉၂။ အဘိ၊ ကာ။ ၁၇၅။ မဟာနိ။ ၁၃၈။ စူဠနိ။ ၁၇၅။ နေတ္တိ။ ၁၃၁။ အနက္ခာတဿာတိ အညေန အဒေသိတဿ။ သံ၊ ၄၊ ၁။ ၂၅၄။ အနက္ခာတဿာတိ အကထိတဿ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၂၄၂။ အတ္တိ မေ ဧတ္တ နိကိတ္တံ၊ အနက္ခာတဉ္စ တံ မယာ။ ပေတ၊ ၁၇၅။ ဧတ္တကံ ဧတ္ထ နိကိဘုန္တိ အနာဝိကတံ။ ပေတ၊ ၄။ ၁၈၇။ အနက္ခာတဉ္စ အက္ခာသိ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၅၊ ၂၅၀။ အထ စ ပန ဘဝံ ဂေါတမော အနက္ခာတံယေဝ အက္ခာသိ။ မ၊ ၂။ ၁၇၀။

(အနက္ခာန်ယော အကာသိ၊ ဣ-မှုကဲ့) (န) (၂) မဟောကြွား — မပြောပြ — နိုင်သော နိဗ္ဗာန်။ ဆန္ဒဇာတော အနက္ခာတေ။ ဓမ္မ။၄၅။ အနက္ခာတေတိ နိဗ္ဗာနေ။ တဋ္ဌီ "အသုခကာန ကတံ ဝါ၊ နီလာဒီသု စေရွပံ ဝါ"တိ အဝတ္တဗ္ဗတာယ အနက္ခာတံ နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။ (န) (၃) မပြောဆို — မဆုံးမ — ခြင်း။ အနက္ခာတံ ကုသလံ ဟိ မာရိသ,မာ ပရံ ဩဝဒါဟိ။ မ၊၁။၄၀၆။ ပရေသံ အနက္ခာတံ အနနုသာသနံ ဓမ္မကထာယ အကထနံ ကုသလံ ဇေတံ သေယျော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၁၂။

အနက္ခာတပုဗ္ဗ (တိ) [အနက္ခာတ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ မဟောကြွားအပ်သော၊ မဟောကြွားဘူးသေး သော။ ဗုဒ္ဓဘာဝါယ ဗျာကရဏံ ဒတွာ အနက္ခာတပုဗ္ဗသ ပါရမိတာမဂ္ဂသာ...။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၄။

အနဂရ (န) [န + နဂရ] မြို့မဟုတ်သော၊ မြို့ပျက်။ နဂရပိ အနဂရ ဟောန္တိ၊ ဇနပဒါပိ အဇနပဒါ ဟောန္တိ။ အံ၊၁။၁၆၀။

အနဂါရ (တိ) [န+အဂါရ။ အနာဂါရ-လည်းရှိသည်၊ ၎င်းကြည့်။] (၁) အိမ်မရှိသော၊ အိမ်လက်၌မထားသော၊ အိမ်ရာမထောင်သော၊ သူ၊ ရသေ့၊ရဟန်း။ အနာဂါရေ ပဗ္ဗဇိတေ။ အံ၊ ၃။၇၅။ အနဂါရော ပရိဗ္ဗဇေ။ ဓမ္မ။၇၃။ သုတ္တနိ။ ၃၇၇။ဇာ၊၁။၈၆၊၉၀။ ဥဘောပိ ကာမေ ဟိတွာ အနာဂါရော ဟုတွာ ပရိဗ္ဗဇတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၀။ ထရာဝါသေန အနတ္ထိကော အနာဂါရော ဟုတွာ ပရိဗ္ဗဇတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၃။ အနဂါရော ပရိဗ္ဗဇေတိ အဂေဟော ပဗ္ဗဇိတော ဟုတွာ ဓရေယျ။ - ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၀။ အနဂါရောတိ .... အဂါရဝိရဟိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁။ အနာဂါရေဟိ စူဘယံ။ ဓမ္မ။၇၁။ သုတ္တနိ။ ၃၇၆။ ထေရ။၃၀၅။ သဂါရေ အနာဂါရေ စ။ ဣတိဝုတ်။၂၇။ အနဂါရေတိ ပရိစ္စတ္တအဂါရေ ပဗ္ဗဇိတေ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ အနာဂါရေသာ ဘိက္ခုနော။ ဇာ၊၂။ ၅၄။ အနာဂါရော တပဿိနော။ ဇာ၊၂။၁၇၅။ (၂)နေစရာအိမ်မရှိသော၊သူ။ အလေကာ အနဂါရ၊ ပေတ။၁၄၀။ အနဂါရာတိ အနာဝါသာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၇၄။ (န) (၃) အိမ်မှုကိစ္စ မရှိသော ဘဝ၊အိမ်ရာမထောင်သော ရသေ့ရဟန်းဘောင်။ အဂါရာ အနဂါရမေတိ။ သုတ္တနိ။၃၃၅။ ယော ဝါ အဂါရာ အနဂါရမေတိ ပဗ္ဗဇတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၉၉။

အနဂါရမုနိ (ပု) [အနဂါရ+မုနိ] အိမ်ရာမထောင်သော — ရဟန်းဘောင်၌နေသော — အရိယာ ပုဂ္ဂိုလ်။ အနဂါရမုနိ ယေ တေ ပဗ္ဗဇိတာ ဒိဋ္ဌပဒါ ဝိညာတသာသနာ၊ ဣမေ အနဂါရမုနိနော။ မဟာနိ။၄၄။ စူဠနိ။၇၄။ အနဂါရိယမုနိ-လည်းကြည့်။

အနဂါရိက (တိ) [န+အဂါရိက] အိမ်မှုကိစ္စမရှိ — အိမ်ရာမထောင် —သော၊ သူ၊ ရသေ့၊ ရဟန်း။ ဓမ္မဇိဝိနော တိ. အနဂါရိကာသာ ဝေဠုကမ္ဗုတ္တာ ကမ္မာဒိနိ ဝေဠုတွာ ဓမ္မေန သမေန ဘိက္ခာ-စရိယာယ ဇီဝိတံ ကပ္ပေန္တသာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၂။

အနဂါရိကပုဂ္ဂလ (တိ) [အနဂါရိက+ပုဂ္ဂလ]အိမ်ရာမထောင်သောသူ — ရသေ့ရဟန်း — ၏ အမေး ပုဂ္ဂလ။ ဒုဝိဓာ ဟိ ပုဂ္ဂလ အဂါရိကပုဂ္ဂလ အနဂါရိကပုဂ္ဂလ စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄။ အဂါရိကတော အညော အနဂါရိကော ပဗ္ဗဇ္ဇူပဂတော၊ တသာ ပုဂ္ဂလ အနဂါရိကပုဂ္ဂလ။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၄။

အနဂါရိကမိတ္တ (ပု) [အနဂါရိက + မိတ္တ] အနာ-ဂါရိကမိတ္တ-ကြည့်။

အနဂါရိကရတန (န) [အနဂါရိက + ရတန] ရသေ့ ရဟန်းတည်းဟူသော ရတနာ။ အဂါရိကရတန-ကြည့်။

အနဂါရိကဝိနယ (ပု)[အနဂါရိက + ဝိနယ]ရဟန်း ဝိနည်း၊ ရဟန်းအကျင့်ဝတ်၊ (ခုနစ်ပါးသော အာပတ်အစုတို့သို့ မရောက်ခြင်း, ဖော်ပြခဲ့ရသူ့ခွိ-

သီလ)။ အနဂါရိကဝိနယော နာမ သတ္တာပတ္တိ-က္ခန္ဓအနာပတ္တိနံ၊....ဓတုပါရိသုဒ္ဓိသီလံ ဝါ အန-ဂါရိကဝိနယော။ ဓုဋ္ဌကာ၊ဋ္ဌ။၁၁၄။

အနဂါရိကဝိဘူသာ (ထီ) [အနဂါရိက+ဝိဘူသာ] ရသေ့ရဟန်းတို့၏ အဆင်တန်းဆာ–တန်းဆာ ဆင်ခြင်း။ အဂါရိကဝိဘူသာ-ကြည့်။

အနဂါရိကသိပ္ပ (န) [အနဂါရိက + သိပ္ပ] ရဟန်း တို့ အတတ်။ အနဂါရိကသိပ္ပံ နာမ စီဝရ-ဝိစာရဏ သိဗ္ဗနာဒိသမဏပရိက္ခာရာဘိသင်္ခရဏံ။ ဓုဋ္ဌကာ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။

အနဂါရိယ (န၊ထီ) [(၁) န + အဂါရိယ။ (၂) (၃) အနဂါရ+ဣက။] (၁) အိမ်မှုကိစ္စမရှိ (ရာ ဖြစ်)သော ဘဝ၊ အိမ်ရာမထောင်သော – ရှင်ဘဝ – ရသေ့ရဟန်းဘဝ။ အဂါရသ္မာ အန-ဂါရိယံ။ ဝိ၊၁။၁၃၊ဒီ၊၁။၁၇၊၅၉။ မ၊၁။၂၀။ အံ၊ ၁။၅၁၊၅၂။ ဥဒါန။၁၇၃။ အဂါရသ္မာ ဟီတံ ကသိဂေါရက္ခာဒိကမ္မံ အဂါရိယန္တိ ဝုစ္စတိ၊ တဒ္ဓ ပဗ္ဗဇ္ဇာယ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ အနဂါရိယာတိ ဉာတဗ္ဗာ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၉။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၃ (အနဂါရိ-ယန္တိ)။ ပဗ္ဗဇ္ဇာ ဟိ ယသ္မာ အဂါရဿ ဟိတံ ကသိဂေါရက္ခာဒိကမ္မံ တတ္ထ နတ္ထိ၊ တသ္မာ အန-ဂါရိယန္တိ ဝုစ္စတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၉၃-တို့လည်းကြည့်။)အန-ဂါရိယန္တိ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဘိက္ခုဘာဝံ ၈။ ပဗ္ဗဇ္ဇာပိ ဟိ နတ္ထေတ္ထ အဂါရိယန္တိ အနဂါရိယာ၊ အဂါ-ရဿ ဟိတံ ကသိဂေါရက္ခာဒိကမ္မံ ဧတ္ထ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ (၂) အိမ်–အိမ်မှု ကိစ္စ–မရှိသူ – အိမ်ရာမထောင်သူ – ရဟန်း ၏ အဖြစ်၊ သီလ အကျင့် ဂုဏ်အထူး။ ဘိက္ခုပိ နတ္တေတာသာ အဂါရန္တိ အနဂါရော၊ အနဂါရဿ ဘာဝေါ အနဂါရိယံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၅။ အနဂါရဿ ဘာဝေါတိ ဧတေန ပဗ္ဗဇ္ဇာနိဿိတော သုဝိသုဒ္ဓေါ သီလာဒိဂုဏဓမ္မောတိ ဂဟိတော။ မဋီ၊၁။ ၂၀၇။ (ထီ)(၃)အိမ်–အိမ်မှုကိစ္စ–မရှိရာဘဝ–

ရသေ့ရဟန်းဘဝ – ၌ ယှဉ် – သို့ ကပ်ရောက် – သော၊ သူ။ အဂါရသ္မာနဂါရိယံ။ သံ၊၁။၁၈၇။ အနဂါရိယန္တိ ပဗ္ဗဇ္ဇံ ဥပဂတန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၄၆။ အနဂါရိယန္တိ အဂါရဝိရဟိတော အနဂါရော ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ တတ္ထ နိယုတ္တတ္တာ အနဂါရိယာ ထေ-ကာရဿ ယ-ကာရံ ကတွာ၊ ပဗ္ဗဇိတန္တိ အတ္ထော။ သံဋီ၊၁။၂၈၂။

အနဂါရိယတာ (ထီ) [အနဂါရိယ + တာ] အနာ-ဂါရိယတာ-ကြည့်။

အနဂါရိယပဋိပတ္တိ (ထီ) [အနဂါရိယ+ပဋိပတ္တိ] ရသေ့ ရဟန်းဘောင်၌ နေသူ–ရသေ့ရဟန်း – တို့၏ အကျင့်။

အနဂါရိယပဋိပတ္တိဒုဂ္ဂတိ (ထီ) [အနဂါရိယ+ပဋိ-ပတ္တိ+ဒုဂ္ဂတိ] ရသေ့ရဟန်းတို့၏ (မှားသော) အကျင့်ဟူသော – ပင်ပန်းဆင်းရဲ – စက်ဆုပ် ဖွယ်–သော ဖြစ်ခြင်း၊ ရသေ့ ရဟန်းတို့၏ မှား သော အမှုအကျင့်ဟူသော အပါယ်ဆင်းရဲသို့ ရောက်ကြောင်းတရား။ ပဋိပတ္တိဒုဂ္ဂတိပိ အဂါ-ရိယပဋိပတ္တိဒုဂ္ဂတိ အနဂါရိယပဋိပတ္တိဒုဂ္ဂတီတိ ဒုဝိဓာ ဟောတိ။.. အနဂါရိယော ပိ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတော အကိလိဋ္ဌစိတ္တော ဒုတေယျပဟိတာကမန် ဂစ္ဆတိ။ .. သကာလမ္ပိ အနာဝဇ္ဇံ အဂေါစရံ စ ပရိဗ္ဘုဉ္ဇတိ၊ အယမသာ အနဂါရိယပဋိပတ္တိဒုဂ္ဂတိ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၂။ဒုဂ္ဂတိ-ပရိပူရဏတ္ထေသု ပဋိပဇ္ဇနံ ပဋိပတ္တိ၊ သာ စေ ကိလေသဒရထပရိဠာဟာဒိဝသေန ဥပါယာသ-ဒုက္ခာ, ကုစ္ဆိတာ ဝါ ဂတိ ပဝတ္တိ, ဒုဂ္ဂတိဟော-တူတိ ဝါ ဒုဂ္ဂတိ....။ မဋီ၊၁။၂၇၀။

အနဂါရိယပဋိပတ္တိသုဂတိ (ထီ) [အနဂါရိယပဋိ-ပတ္တိ + သုဂတိ] ရသေ့ရဟန်းတို့၏ (မှန်သော) အကျင့်ဟူသော– လွယ်ကူချမ်းသာ – နှစ်သက် ဖွယ် – သော ဖြစ်ခြင်း၊ ရသေ့ရဟန်းတို့၏ မှန် သော အမှုအကျင့်ဟူသော ကောင်းရာသုဂတိသို့ ရောက်ကြောင်းတရား။ ပဋိပတ္တိသုဂတိပိ အဂါ-

ရိယပဋိပတ္တိသုဂတိ အနာဂါရိယပဋိပတ္တိသုဂတိတိ ဗုဒ္ဓိမာ ဟောတိ။ ...အနာဂါရိယောပိ ဣမသ္မိံ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတွာ ပရိသုဒ္ဓစိတ္တော... အနာဂါမိမဂ္ဂံ ဘာဝေတိ၊ အယမ္ပိ အနာဂါရိယပဋိပတ္တိသုဂတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၇၂-၃။

အနာဂါရိယပဋိပဒါ (ထီ) [အနာဂါရိယ + ပဋိပဒါ] ရသေ့ရဟန်းတို့၏ အကျင့်-ပဋိပဒါ။ အဂါရိယပဋိပဒါ-ကြည့်။

အနာဂါရိယဘာဝ (ပု) [အနာဂါရိယ + ဘာဝ] အနာဂါရိယဘာဝ-ကြည့်။

အနာဂါရိယမုနိ (ပု) [အနာဂါရိယ + မုနိ] အိမ်ရာမထောင်သော - ရဟန်းဘောင်၌ နေသော - အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ အဂါရိယမုနိ, အနာဂါရမုနိ, အနာဂါရိယမုနိ-တို့လည်းကြည့်။

အနာဂါရိယုပေတ (တိ) [အနာဂါရိယ + ဥပေတ] အိမ်မှုကိစ္စ မရှိ - အိမ်ရာ မထောင် - သောသူ၏ အဖြစ်သို့ - ရသေ့ရဟန်းဘောင်သို့-ကပ်ရောက်သော၊ ရသေ့ရဟန်းဖြစ်သော၊ သူ၊ အနာဂါရိယုပေတသ၊ တဿ ဟောတိ သုခါဝဟာ။ သံ၊၁။၄၅။ အနာဂါရိယုပေတဿာတိ အနာဂါရိယံ နိဂ္ဂဟာဘာဝံ ဥပေတဿ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈။ အနာဂါရိယုပေတဿ၊ ဘိက္ခုနောရိယံ ဇိဂီသတော။ သုတ္တနိ၊၁၈၈။ အနာဂါရိယုပေတဿာတိ အနာဂါရိယံ ဥပေတဿ၊ ပဗ္ဗဇိတဿာတိ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၀။ အနာဂါရိယုပေတဿ၊ ဝိပ္ပမုတ္တဿ တေ သတော။ ဧာ၊၁။၁၆၈။

အနာဂါရိ (တိ) [န + အဂါရိ] အိမ်မရှိသော၊ အိမ်ရာမထောင်သော၊ သူ၊ ရသေ့ရဟန်း။ အဂါရာ အဘိနိက္ခမ္မ၊ အနာဂါရီ ဘဝိဿတိ။ အပ၊၂။၆၂။ အနာဂါရ, အနာဂါရိက, အနာဂါရိယ-တို့လည်းကြည့်။

အနာဂါရူပနိဿယ (ပု) [အနာဂါရ + ဥပနိဿယ] ရသေ့ရဟန်းတို့၏ မှီခိုအားထားရာ- အသက်ရှင်စရာ-ပစ္စည်းလေးပါး။ ဘေ ခေါ မမ သာရုပ္ပါ၊ အနာဂါရူပနိဿယာ။ ထေရီ၊ ၄၁၇။ အနာဂါရူပနိဿယာတိ အနာဂါရာနံ ပဗ္ဗဇိတာနံ ဥပဂန္တွာ နိဿိတဗ္ဗတော ဥပနိဿယဘူတာ ဘာ ဇီဝိတပရိက္ခာရော။ တံ ဟိ နိဿာယ ပဗ္ဗဇိတာ ဇီဝန္တိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၄၉။

အနဂ္ဂ (တိ) [န + အဂ္ဂ] အဆုံး-အပိုင်းအခြား-မရှိသော။ အနဂ္ဂနိ စေဝ ဘဿာနိ ဓာယန္တိ။ ဝိ၊၄။၅၀၄။ (ဝိ၊၄။၂၂၃-၌ကား အနဂ္ဂါနိ-ဟုရှိသည်။ အနဂ္ဃ-လည်းကြည့်။)

အနဂ္ဂပါက (ပု) [အနဂ္ဂ + ပါက] အနဂ္ဂပါကအမည်ရှိသော သူ။ တဿပိ တေနေဝ ကာရဏေန အနဂ္ဂပါကောတိ နာမံ ဇာတံ။ အပ္ပမာဏပါကောတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။

အနင်္ဂဏ (တိ) [န + အင်္ဂဏ ။ ယိဒ္ဒ အနင်္ဂဏ] မြတ်သောပုဂ္ဂိုလ် - မြတ်သောအကျင့် - မရှိသော။ ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ ပရိသာ၊ ကတမာ ဒွေ? အနင်္ဂဏာ စ ပရိသာ အင်္ဂဏာ စ ပရိသာ။ အံ၊ ၁။၇၁။အင်္ဂဏ-လည်းကြည့်။

အနဂ္ဂဟိတစိတ္တ (တိ) [န + အဂ္ဂဟိတစိတ္တ(=အာ + ဂဟိတ + စိတ္တ)] မယူလိုသော - မစွဲလမ်းသော-လွတ်လွတ်ကင်းကင်းသော - စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အနဂ္ဂဟိတစိတ္တ-ကြည့်။

အနဂ္ဂိ (တိ) [န + အဂ္ဂိ] မီးဖြင့်မချက်ပဲအစိမ်းစားသော၊ သူ။ အဂ္ဂိပါကိ အနဂ္ဂိ စ၊ ဒန္တဝက္ကလိကာပိ စ။ အပ၊၁။၂၃၊ ကောစ္ဆေ အနဂ္ဂိ အဂ္ဂိဟီ အပစိတ္တွာ အာမကမေဝ ခါဒန္တိ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

အနဂ္ဂိက (တိ) [န + အဂ္ဂိ + က] မီးမရှိသော၊ မီးမှ ကင်းသော၊ န ဟိ သက္ကာ ထာလကဥ္စ ဝိနာ တေလဥ္စ အနဂ္ဂိကံ ဒီပေတုံ ပဇ္ဇောတ ပဇ္ဇယာမိတုံ။ နေတ္တိ၊၆၇။ အနဂ္ဂိကန္တိ အဂ္ဂိ ဝိနာ။ ရင်း၊ဋ္ဌ၊ ၁၁၇။ ပဇ္ဇောတ ပဇ္ဇယာမိတုံ အနဂ္ဂိကံ အဂ္ဂိရဟိတံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၂၁၀။

အနဂ္ဂိပက္က (တိ) [န+အဂ္ဂိပက္က] မီးဖြင့်မချက်အပ်သော အစာ။ ဒန္တမူသလိကော ဟုတွာ အနဂ္ဂိပက္ကမေဝ ခါဒတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄၊၈။

အနဂ္ဂိပက္ကိက (တိ) [န + အဂ္ဂိပက္ကိက] (၁) မီးဖြင့်မချက်အပ်သော — သစ်ချက် သစ်သီး တို့ဖြင့် အသက်မွေးသော — သစ်ချက် သစ်သီး တို့ကို စားသော — ရသေ့။ အနဂ္ဂိပက္ကိကာတိ အဂ္ဂိနာ အပက္ကပတ္တဖလာနိ ခါဒိတွာ ယာပေန္တာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၁၀။ (၂) မီးဖြင့်ချက်ပြီးထမင်းဖြင့် အသက်မမွေးသော — ဆွမ်းဆန် စိမ်းဖြင့်သာ အသက်မွေးသော — ဆန်ကို အလှူခံပြီး ကိုယ်တိုင်ချက်၍ စားသော — ရသေ့။ ယေ "ခလေန ခလံ ဝိစရိတွာ ဝီဟိံ အာဟရိတွာ ကောဋ္ဋေတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ နာမ အယုတ္တ"န္တိ ဂါမနိဂမေသု တဏ္ဍုလဘိက္ခံ ဂဟေတွာ ပစိတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ၊ တေ အနဂ္ဂိပက္ကိကာ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၄၂။ အဂ္ဂိပက္ကိကာယ ဘတ္တဘိက္ခာယ ဇီဝန္တီတိ အဂ္ဂိပက္ကိကာ၊ န အဂ္ဂိပက္ကိကာ အနဂ္ဂိပက္ကိကာ၊ တဏ္ဍုလဘိက္ခာယ ဝေ ဇီဝိကာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သီ၊ဋီ၊သစ် ၂၊၂၆၉။ အဂ္ဂိပက္ကေန ဇီဝန္တီတိ အဂ္ဂိပက္ကိကာ၊ န အဂ္ဂိပက္ကိကာ အနဂ္ဂိပက္ကိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊ ၃၀၆-၇။

အနဂ္ဃ (တိ) [န+အဂ္ဃ။ (အနဃ်-သံ)] (၁) အဖိုး မဖြတ်နိုင်သော၊ အတိုင်းမသိ အဖိုးတန်သော။ မဏိံ အနဂ္ဃံ ရုစိရံ ပဘဿရံ။ ဇာ၊၁၊၂၀၅။ အနဂ္ဃါနိ ပဋ္ဋ ကပ္ပိယပစ္စတ္ထရဏသတာနိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊၉။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၀။ နတ္ထိ အဂ္ဃမေတေသန္တိ အနဂ္ဃါနိ အပရိမာဏဂ္ဃါနိ အဂ္ဃိတုမသက္ကုဏေယျာနီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁၊၇၄။ ဘဂဝတော စတ္တာရိ အနဂ္ဃါနိ အဒေဟာသုံ၊ ပါဒ-ကထလိကာ အာဓာရကော အပဿေနဖလကံ ဆတ္တုပါဒမဏိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၄၇။ မယံ ပုဗ္ဗေ ပထ-ဝိဋ္ဌ ရဋ္ဌ အနဂ္ဃန္တိ သညိနော အဟုမှ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊၁၄၂။ သော ကိရ မဟန္တာ အနဂ္ဃါ မဟာ-ရဟော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇၀-၁။ (၂) အဖိုး — မထိုက် — မတန် — ခြင်း။ အနဂ္ဃကာရဏ ကြည့်။

အနဂ္ဃကာရဏ (န) [အနဂ္ဃ + ကာရဏ] အဖိုး—မထိုက်—မတန်—ခြင်း၏အကြောင်း။ အထ နံ အနဂ္ဃကာရဏံ ပုစ္ဆန္တော .... အာဟ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၄၊၆၇။

အနဂ္ဃိယ (တိ) [န+အဂ္ဃိယ။ (အနဃျ-သံ)] အဖိုး မဖြတ်နိုင်သော၊ အတိုင်းမသိ အဖိုးတန်သော၊ သူ။ ဘိက္ခုဘာဝေါ ခေါ မဟာရာဇ လောကေ အတုလိယော အပ္ပမာဏော အနဂ္ဃိယော။ မိလိန္ဒ၊၁၃၀။

အနဃ (တိ) [န + အဃ] ဆင်းရဲခြင်းမရှိသော၊ သူ။ ကစ္စိ တွံ အနဃော ဘိက္ခု။ သံ၊၁၊၅၃။ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော အနဃော နိဗ္ဗာနန္တိ ပဿန္တော သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမတိ။ ပဋိသံ၊၄၁၂။

အနင်္ဂ (တိ) [န + အင်္ဂ] ကိုယ်အင်္ဂါ မဟုတ်သော၊ ကိုယ်အင်္ဂါနှင့်မဆိုင်သော၊ညီအစ်ကိုမတော်သော၊ သူ။ အနင်္ဂါ ဟိ တေ တာ သာ၊ ယထာ ပေတာ တထေဝ တေ။ ဇာ၊၂၊၂၉၃။ "အင်္ဂမေတံ မနုဿာနံ၊ ဘာတာ လောကေ ပဝုစ္စတိ"တိ ကိဉ္စာပိ ဧဝံ ကနိဋ္ဌဘာတာ အင်္ဂသမာနတာယ အင်္ဂန္တိ ဝုတ္တော၊ ဣမေ ပန ဒုဿီလာ၊ တသ္မာ အင်္ဂသမာနာ န ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၂၀၂။ (အနင်္ဂါဝ-ဟု ဆိုလိုလျက် အနင်္ဂါ-ဟု ဆိုသည်။)

အနင်္ဂဏ (တိ) [န+အင်္ဂဏ] (က) ကိလေသာ အညစ်အကြေး မရှိသော၊ သူ။ ဣဓာဝုသော ဧကစ္စော ပုဂ္ဂလော အနင်္ဂဏောဝ သမာနော "နတ္ထိ မေ အဇ္ဈတ္တံ အင်္ဂဏ"န္တိ ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိ။ မ၊၁၊၂၉။ ယထာ ပန န စ မဂ္ဂေန သမုဟတော ကိလေသော၊ န စ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ယေန ဝါ တေန ဝါ ဝါရိတတ္တာ၊ အယမ္ပိ အနင်္ဂဏောတိ အဓိပ္ပေတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၄၄။ သုဒ္ဓဿ ပေါသာ အနင်္ဂဏာ။ ဓမ္မ၊၇၂။ အနင်္ဂဏာတိ နိက္ကိလေသာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၂။ နိဒ္ဓန္တမလော အနင်္ဂဏော။ ဓမ္မ၊၄၈။ အင်္ဂဏာဘာဝေန အနင်္ဂဏော နိက္ကိလေသော ဟုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။

၂၁၅။ အနင်္ဂဏာနံ ဝိရဇာနံ၊ ဥပသန္တာန တာဒိနံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၇။ အနင်္ဂဏာနန္တိ ဧတ္ထ ... တဿာ နိက္ကိလေသာနန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၂၀၉။ (ခ) ယုတ်မာသော အလို–အလိုဆိုး– မရှိသော၊ သူ။ သုဒ္ဓဘာ ပေါ်သဿ အနင်္ဂဏဿ။ သုတ္တနိ။ ၃၈၂။ ပါပိစ္ဆာဘာဝေန အနင်္ဂဏောတိ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ (ဂ) ရာဂ ဒေါသဟူသော အညစ် အကြေး မရှိသော၊ ဈာန်ရခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော မာန, မာယာ, သာဌေယျ စသော အလိုဆိုးတရား မရှိသော။ သော စ သမာဟိတော စိတ္တော ပရိ-သုဒ္ဓေ ပရိယောဒါတေ အနင်္ဂဏေ။ ဝိ၊၁။၅။ မဟာနိ။၂၁၇၊ သုခါဒိနံ ပစ္စယာနံ ဃာတေန ဝိဟတရာဂါဒိအင်္ဂဏတ္တာ အနင်္ဂဏေ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၅။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၁၄။ ဈာနပ္ပဋိ-လာဘပစ္စယာနံ ပါပကာနံ ဣစ္ဆာဝစရာနံ အဘာဝေန အနင်္ဂဏေ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၆။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၁၄ (ဈာနပ္ပဋိလာဘပစ္စနီ-ကာနံ-ရှိ)။ (ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ ၂။၆-၇၊၈-၉။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၁၄၊၃၈၆-၇-တို့ကြည့်။) (ဃ) အပြစ်မရှိသော၊ သူ။ သုဒ္ဓဘာ ပေါ်သဿ အနင်္ဂဏဿ။ ဇာ၊၁။ ၁၃၁။အနင်္ဂဏဿာတိ ဣဒမ္ပိ နိဒ္ဒေါသဘာဝဒဿန သန္တာယရုတ္တံ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ တံ သမာပတ္တိသုခံ အနင်္ဂဏံ။ ဇာ၊၁။၃၁။ အနင်္ဂဏံ နိဒ္ဒေါသံ ဗလဝ-စိတ္တေကဂ္ဂတာသဘာဝေနပိ တံ အနင်္ဂဏံ နာမ ဇာတံ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၉၉။ အနင်္ဂဏဿ ပေါ်သဿ နိစ္စံ သုစိဂဝေသိနော။ ဇာ၊၁။၁၅၂။ အနင်္ဂဏဿာတိ နိဒ္ဒေါသဿ တုမှာဒိသဿ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၃။၂၇၀။ သုဘံ သုနေတ္တံ ဝိရဇံ အနင်္ဂဏံ။ ဇာ၊ ၂။၆၉။ အနင်္ဂဏန္တိ ဂဏ္ဍပိဠကာဒိဒေါသရဟိတံ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၃၂၁။

အနင်္ဂဏဇာတက (န) [အနင်္ဂဏ + ဇာတက] အနင်္ဂဏဇာတ်။ ကောကနိပါတ်၊၁၄-ဝဂ်၊၄-ဇာတ်။ ရှာနသောခနဇာတ်၏ အမည်ထူး၊ ဣဓ အနင်္ဂဏဇာတကံ ကထေသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ (ဇာ၊၁။ ၃၁။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၄၉၈-၉-တို့လည်းကြည့်။)

အနင်္ဂဏတ္တ (န) [အနင်္ဂဏ + တ္တ] ရာဂစသော အညစ် အကြေး – ကင်းသည်၏ အဖြစ် – ကင်းခြင်း။ အနင်္ဂဏတ္တာ စေ စ ဝိဂတူပက္ကိ-လေသော။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၁၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၅။

အနင်္ဂဏသုတ္တ (န) [အနင်္ဂဏ + သုတ္တ] မိမိ သန္တာန်၌ ကိလေသာ ရှိသည်, မရှိသည်ကို သိသော, မသိသော ပုဂ္ဂိုလ်တို့၏ အမြတ်, အယုတ် ဖြစ်ပုံကို ဟောသောသုတ်၊ အနင်္ဂဏသုတ်။ မူလပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၁-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ မ၊၁။၂၉-၃၉။ (မဋ္ဌ၊၂။၁၃၈။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၆။ သာရတ္ထ၊၁။၃၈၇။ ဝိသုဒ္ဓိဋ္ဌီ၊၂။၉-တို့လည်း ကြည့်။)

အနင်္ဂုဋ္ဌ (တိ) [န + နင်္ဂုဋ္ဌ] အမြီးမရှိသော။ အသိ-သက် အနင်္ဂုဋ္ဌ၊ သိင်္ဂါလော ဟရတိ ဧဠကံ။ ဇာ၊၁။၁၅၉။

အနစ္စိမ္ဗ (ကြိ) နစ္စတိ-ကြည့်။

အနစ္ဆရိက (တိ) [န + အစ္ဆရိက] အဆောတလျင် – ရှောင်တခင် – မဟုတ်သော။

အနစ္ဆရိကစိတ္တ (န) [အနစ္ဆရိက + စိတ္တ] အဆော တလျင် – ရှောင်တခင် – လျှပ်သောသက်နှင်း မဟုတ်သော သက်နှင်း။ အဆောတလျင် – ရှောင်တခင် – လျှပ်သော သက်နှင်းနှင့် တူ သော အခြားသက်နှင်း။

အနစ္ဆရိကစိတ္တသညီ (တိ) [အနစ္ဆရိကစိတ္တ + သညာ + ဤ] အဆောတလျင် – ရှောင်တခင် – လျှပ်သော သက်နှင်းမဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊ အဆောတလျင် – ရှောင်တခင် – လျှပ်သော သက်နှင်းနှင့်တူသော အခြားသက်နှင်းဟု အမှတ်ရှိသောသူ။ အနစ္ဆရိကစိတ္တေ အနစ္ဆရိ-ကစိတ္တသညီ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊၁။၃၇၆။ အနစ္ဆရိ-ကစိတ္တေတိ အစ္ဆရိကစိတ္တသဒိသေ အညသ္မိံ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၃၀၇၊

အနစ္စ (တိ) [န + အစ္စ။ နတ္ထိ အစ္စ ဘာဝေါ ဧတြ အနစ္စော။ မ-နိဋ္ဌီ။၆၉။] မကြည်လင်သော၊

နောက်ကျူးသော။ အနစ္ဆေဒ ကလုသာဝိလာ။ ဓာန်။၆၆၉။

အနစ္ဆရိယ² (တိ) [(က) အန+အစ္ဆရိယ။ (ခ) န+အစ္ဆရိယ] (က) အဖန်ဖန် အံ့ဖွယ်ကောင်းသော။ (ခ) ကြီးကျယ်သော အံ့ဖွယ်ရှိသော။ အပိဿု ... ဣမာ အနစ္ဆရိယာ ဂါထာယော ပဋိဘံသု ပုဗ္ဗေ အဿုတပုဗ္ဗာ။ ဝိ၊၃။၅။ ဒီ၊၂။၃၁။ မ၊၁။၂၂၄။ သံ၊၁။၁၃၈။ ဘယံ အနစ္ဆရိယဂါထာ ပဋိဘာသိ ပုဗ္ဗေ အဿုတပုဗ္ဗာ။ မ၊၁။၁၁၃။ ဥပမာ ပဋိဘံသု အနစ္ဆရိယာ ပုဗ္ဗေ အဿုတပုဗ္ဗာ။ မ၊၁။၃၀၇။ အနစ္ဆရိယာတိ အနုအစ္ဆရိယာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၃။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၀။ အနစ္ဆရိယံ ခေါ ပနေတံ ဘန္တေ ...။ ဒီ၊၂။၁၆၇။ အနစ္ဆရိယန္တိ အနုအစ္ဆရိယံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၂။ ဝုဒ္ဓိပ္ပတ္တာ အစ္ဆရိယာ ဝါ အနစ္ဆရိယာ။ ဝုဒ္ဓိအတ္ထာပိ ဟိ အ-ကာရော ဟောတိ ယထာ "အသေက္ခာ ဓမ္မာ"တိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၃။ မ၊ဋီ၊၂။၁၇၂။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။

အနစ္ဆရိယ³ (တိ) [န+အစ္ဆရိယ] အံ့ဖွယ်မဟုတ်-မအံ့ဩလောက်-သော။ အနစ္ဆရိယံ ခေါ ပနေတံ .... ယံ .. ။ ဝိ၊၄။၃၉။ အံ၊၂။၁၇၁။ ဝိမာန။၁၈၊ အနစ္ဆရိယန္တိ န အစ္ဆရိယံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။

အနစ္ဆရိယဂါထာ (ထီ) [အနစ္ဆရိယ²+ဂါထာ] အဖန်ဖန် အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသော-ကြီးကျယ်သော အံ့ဩဖွယ်ရှိသော-ဂါထာ။ အနစ္ဆရိယ²ကြည့်။

အနစ္ဆရိယတာ (ထီ) [အနစ္ဆရိယ²+တာ] အဖန်ဖန် အံ့ဩဖွယ်ကောင်းသည်၏အဖြစ်၊ ကြီးကျယ်သော အံ့ဩဖွယ်ရှိသည်၏ အဖြစ်။ အတ္ထဒ္ဓါရေန ဟိ ဂါထာနံ အနစ္ဆရိယတာ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၅၃။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၃၁။

အနဇ္ဇဝ (ပုန) [န+အဇ္ဇဝ] မဖြောင့်မတ်ခြင်း၊ မဖြောင့်မတ်သော အခြင်းအရာ။ အနဇ္ဇဝေါ စ အမဒ္ဒဝေါ စ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၀။ ယော အနဇ္ဇဝေါ အနဇ္ဇဝတာ ဇိမှတာ ဝင်္ကတာ ကုဋိလတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၄။ အနဇ္ဇဝေါတိ အနုဇုတာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။

အနဇ္ဇဝတာ (ထီ) [အနဇ္ဇဝ+တာ] မဖြောင့်မတ်သည်၏အဖြစ်၊ မဖြောင့်မတ်ခြင်း။ ယော အနဇ္ဇဝေါ အနဇ္ဇဝတာ ဇိမှတာ ဝင်္ကတာ ကုဋိလတာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၄။ အနဇ္ဇဝဘာဝေါ အနဇ္ဇဝတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။

အနဇ္ဈတ္တိကဘူတ (တိ) [န+အဇ္ဈတ္တိက+ဘူတ] အတွင်းသား-အတွင်းလူ-မဟုတ် (သည် ဖြစ်၍ ဖြစ်)သော၊ သူ။ အပေဟိ အမ္ဗာကံ ပရေ၊ အနဇ္ဈတ္တိကဘူတောတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၇၊ အမ္ဗာကံ အနဇ္ဈတ္တိကဘူတာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၇၉။

အနဇ္ဈာစာရ (ပု) [န+အဇ္ဈာစာရ] (၁) လွန်ကျူး၍ မကျင့်ခြင်း၊ မလွန်ကျူးခြင်း။ သဗ္ဗဲ့ အနဇ္ဈာစာရော အာဒယော အယမွေဝေတိ။ မိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၆။ (၂)ဆောက်တည်၍ မကျင့်ခြင်း၊ မနှံ့ဝေခြင်း။ ဣဓမေဿ အင်္ဂနံ မိဉ္ဆတ္တာနံ ယာ ဇာကိ-ရိယာ ဇာကာရတံ အနဇ္ဈာစာရော၊ နေတ္တိ။၃၈။ တီဏိပိ ပဒေဟိ မိဉ္ဆတ္တာနံ အနုပ္ပါဒနမေဝ ဝုတ္တံ။ .. အဇ္ဈာစာရောဘိ အဓိဋ္ဌဟိတွာ အဝစ-ရဏံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၀၈၊ (၃) မောဟနံ့အမှုကို မပြု-ကျင့်ခြင်း။ အနဇ္ဈာစာရောတိ မဟာတာဝ ပရာ-မသနေန ဝဇ္ဇာဝဇ္ဇံ ဟောတိ။ မိလိန္ဒ။၁၃၀။

အနဇ္ဈာပတ္တိ(ထီ) [န+အဇ္ဈာပတ္တိ]မလွန်ကျူးခြင်း၊ မရောက်ခြင်း။ အကိရိယာ အကရဏံ အနဇ္ဈာ-ပတ္တိ ဝေလာ အနတိက္ကမော။ ဝိ၊၅။၂၆၄။ အဘိ၊ဓ၊၇၆။ အဘိ၊ဝိ။၁၁၃၊ ဝိသုဒ္ဓိ။၄၂။ အာပတ္တိကုန္တ အဇ္ဈာပတ္တိယာ ပဋိပက္ခတော အနဇ္ဈာပတ္တိ၊ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၁။ ယာယ စေတနာယ စတုဗ္ဗိ-ဝိရိယစ္ဆိဘာ ဘာသမာနော အဇ္ဈာပဇ္ဇတိ နာမ၊ အယံ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ တထာ အဇ္ဈာပဇ္ဇိတုံ န ဒေတီတိ အနဇ္ဈာပတ္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၃။ အနဇ္ဈာပတ္တီတိ အနာပဇ္ဇနတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။

အနဇ္ဈာပန္န (တိ) [န + အဇ္ဈာပန္န] (၁) မလွန်ကျူးသော၊ မရောက်သော၊ သူ။ သုဒ္ဓေါ ဟောတိ ပုဂ္ဂလော အညတရံ ပါရာဇိကံ ဓမ္မံ အနဇ္ဈာပန္နော။ ဝိ၊၁။၂၅၄။ (၂) မလွန်ကျူးအပ် — မရောက်အပ် — သော။ အသန္တိ နာမ အာပတ္တိ အနဇ္ဈာပန္နာ ဝါ ဟောတိ၊ အာပဇ္ဇိတွာ ဝါ ဝုဋ္ဌိတာ။ ဝိ၊၃။၁၄၃။ (၃) တဏှာသည် — မလွှမ်းမိုး — မဖြေးယှက် — အပ်သော၊ မတွယ်တာ မတပ်မက်သော၊ သူ။ အဂဓိတော အမုစ္ဆိတော အနဇ္ဈာပန္နော ဒီ၊၃။၁၈၀။ သုတ္တနိ၊၃၇၊၂၄၉။ အနဇ္ဈာပန္နောတိ တဏှာယ အနောတ္ထဋော အပရိယောနဒ္ဓေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ အနဇ္ဈောပန္န-လည်းကြည့်။

အနဇ္ဈာယက (တိ) [န + အဇ္ဈာယက] ဝေဒကျမ်းတို့ကို — မရွတ်ဖတ် — မသရဇ္ဈာယ် — သော၊ ဝေဒကျမ်းတို့ကို မတတ်ကျွမ်းသော၊သူ။ ဧကော အနဇ္ဈာယကော အနုပနီတော။ မ၊၂။၃၆၁။

အနဇ္ဈာရုဠှ (တိ) [န + အဇ္ဈာရုဠှ] မလွှမ်းမိုးမတက်ရောက်အပ်သော။

အနဇ္ဈာရုဠှတ္တ (န) [အနဇ္ဈာရုဠှ + တ္တ] မလွှမ်းမိုး မတက်ရောက် အပ်သည်၏ အဖြစ်၊ အလွှမ်းမိုး အတက်ရောက် မခံရခြင်း။ ဝိတက္ကဝိစာရေဟိ အနဇ္ဈာရုဠှတ္တာ အဂ္ဂေါ သေဋ္ဌော ဟုတွာ ဥဒေတီတိ အဇ္ဈော။ ဝိ ဋ္ဌ၊၁။၁၁၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၁။

အနဇ္ဈာဝုဋ္ဌ (တိ)[န + အဇ္ဈာဝုဋ္ဌ] (၁) မအုပ်စိုး— မသိမ်းပိုက် — သေးသော၊ မနေဘူးသော။ အဇ္ဈာဝုဋ္ဌံ ဝါ အနဇ္ဈာဝုဋ္ဌံ ဝါ ပုဉ္ဆိတဗ္ဗံ။ဝိ၊၄။၃၇၄။ နဝံ သန္ထာဂါရံ အစိရကာရိတံ ဟောတိ အနဇ္ဈာဝုဋ္ဌံ သမဏေန ဝါ ဗြာဟ္မဏေန ဝါ ကေနစိ ဝါ မနုဿဘူတေန။ မ၊၂။၁၆။ သံ၊၂။၃၈၉။ ကောကနဒေါ နာမ ပါသာဒေါ အစိရကာရိတော ဟောတိ အနဇ္ဈာဝုဋ္ဌော။ မ၊၂။၂၇၇။ အနဇ္ဈာဝုတ္ထ-လည်းကြည့်။

အနဇ္ဈာဝုဋ္ဌပုဗ္ဗ (တိ) [အနဇ္ဈာဝုဋ္ဌ + ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ မနေဘူးသော။ ယော မယာ အနဇ္ဈာဝုဋ္ဌပုဗ္ဗော ဣမိနာ ဒီဃေန အဒ္ဓုနာ .... ။ ဒီ၊၂။၄၂။

အနဇ္ဈာဝုတ္ထ (တိ) [န + အဇ္ဈာဝုတ္ထ] (၁) မနေသေးသော။ ကောကနဒေါ နာမ ပါသာဒေါ အစိရကာရိတော ဟောတိ အနဇ္ဈာဝုတ္ထော သမဏေန ဝါ ဗြာဟ္မဏေန ဝါ ... ။ ဝိ၊၄။၂၆၅။ (၂) မအုပ်စိုး — မသိမ်းပိုက် — အပ်သော၊ အုပ်စိုးသိမ်းပိုက်သူမရှိသော။

အနဇ္ဈာဝုတ္ထက (တိ) [အနဇ္ဈာဝုတ္ထ + က] အနဇ္ဈာဝုတ္ထ (၂) အနက်နှင့်တူ။ သော ဣမံ ဆဍ္ဍေတွာ ဂတော၊ အနဇ္ဈာဝုတ္ထကံ ဒါနိ ဣဒံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၀၅။ အရညတော အာဟရာပေန္တေန စ သဗ္ဗံ အနဇ္ဈာဝုတ္ထကံ အာဟရာပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၉။

အနဇ္ဈိဋ္ဌ (တိ) [န + အဇ္ဈိဋ္ဌ] မတိုက်တွန်း — မစေခိုင်း — မတောင်းပန် — အပ်သော၊ သူ။ ဆဗ္ဗဂ္ဂိယာ ဘိက္ခူ သံဃမဇ္ဈေ အနဇ္ဈိဋ္ဌာ ဓမ္မံ ဘာသန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၅၂။ အနဇ္ဈိဋ္ဌာတိ အနာဏတ္တာ၊ အယာစိတာ ဝါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၉။ ဣဓေကစ္စော.... ထေရေ ဘိက္ခူ အနာပုစ္ဆ ဝါ အနဇ္ဈိဋ္ဌော ဝါ အာရာမဂတာနံ ဘိက္ခူနံ ဓမ္မံ ဘာသတိ။ မဟာနိ၊ ၁၇၇။ အနဇ္ဈိဋ္ဌော ဝါတိ ထေရေဟိ "ဓမ္မံ ဘာသာဟီ"တိ အနာဏတ္တော အနာယာစိတော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၉၅။

အနဇ္ဈေသိတ (တိ) [န + အဇ္ဈေသိတ] မတိုက်တွန်း — မစေခိုင်း — မတောင်းပန် — အပ်သော၊ သူ။ အပုဋ္ဌော အပုစ္ဆိတော အယာစိတော အနဇ္ဈေသိတော အပသာဒိတော။ မဟာနိ၊၅၁။ အနဇ္ဈေသိတောတိ အနာဏာပိတော။ "န ဣစ္ဆိတော"တိ ကေစိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၁-၂။

အနဇ္ဈောပန္န (တိ) [န + အဇ္ဈောပန္န] တဏှာသည် — မလွှမ်းမိုး — မဖြေးယှက် — အပ်သော၊ လွန်စွာ — မစွဲလမ်း — မတပ်မက် — သော၊ သူ။ အဂထိတာ အမုစ္ဆိတာ အနဇ္ဈောပန္နာ .... ။ မ၊၁။၂၃၀။ အဂဓိတော အမုစ္ဆိတော အနဇ္ဈော-

ပနေ္နာ။ မ၊၂။၃၃။ အံ၊၁။၃၃၆။ အနဇ္ဈော-ပနေ္နာတိ န အဓိဩပနေ္နာ၊ သဗ္ဗံ အာလုမ္ပိတွာ ဧကပ္ပဟာရေနေဝ ဂိလိတုကာမော ကာကော ဝိယ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ မဋ္ဌ၊၃။၃၅။ အနဇ္ဈောပနေ္နာတိ တဏှာယ အနောတ္ထဋော အပရိယောနဒ္ဓေါ။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၈၁။

အနဇ္ဈောသာန (န) [န+အဇ္ဈောသာန] မြဲမြံစွာ မစွဲလမ်းခြင်း၊ လွန်စွာ မစွဲလမ်းခြင်း၊ အနဘိ-နန္ဒနာယ သန္တိကေ အနဇ္ဈောသာနာယ သန္တိ-ကေ ....။ မ၊၂။၃၄၁၆၆။

အနဇ္ဈောသာယ (ကြိဝိ) [န+အဇ္ဈောသာယ] တဏှာဖြင့် မလွှမ်းမိုးမူ၍၊ လွန်စွာမစွဲလမ်းမူ၍။ တသာ တံ ဝေဒနံ ... အနဇ္ဈောသာယ တိဋ္ဌ-တော ....။ မ၊၁။၃၃၇။ တဿ တံ ဥပေက္ခံ... အနဇ္ဈောသာယ တိဋ္ဌတော ....။ မ၊၃။၅၁-၂။

အနဇ္ဈောသိတ (တိ) [န+အဇ္ဈောသိတ] တဏှာ ဖြင့် မလွှမ်းမိုးအပ်သော၊ လွန်စွာ မစွဲလမ်းအပ် သော။ အနဇ္ဈောသိတာတိ ပဇာနာတိ။ မ၊၃။ ၂၈၇။ သံ၊၁။၃၁၀။ အနဇ္ဈောသိတာတိ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌာပေတွာ ဂဟေတုံ န ယုတ္တာတိ ပဇာ-နာတိ။ မဋ္ဌ၊၄။၂၁၃။ အနဇ္ဈောသိတာတိ တ-ဏှာယ ဂိလိတွာ ပရိနိဋ္ဌပေတွာ အဂဟိတာ။ သံဋ္ဌ၊၂။၇၃။ အထ စ ပန ပဗ္ဗတော အနဇ္ဈော-သိတာ ကာယံ ပရိဟရန္တိ မြဟ္မစရိယာနုဂ္ဂ-ဟာယ။ မိလိန္ဒ။၇၈။

အနဍ္ဍုန (န) [န+အဍ္ဍုန] ဆေး-မဆိုး-မခြယ်-ခြင်း၊ မျက်ကွင်းမခြယ်ခြင်း။ အနဍ္ဍိတမက္ခိတ-ကြည့်။

အနဍ္ဍိတ (တိ) [န+အဍ္ဍိတ] ဆေး—မဆိုး—မခြယ်—အပ်သော၊ မျက်ကွင်းမခြယ်အပ်သော။ ရူမ္မရူပန္တိ အနဍ္ဍိတံ အမက္ခိတံ။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၃၇၄။ အနဍ္ဍိတ-မက္ခိတ-လည်းကြည့်။

အနဍ္ဍိတအမက္ခိတ (တိ) [အနဍ္ဍိတ + အမက္ခိတ] မျက်ကွင်းလည်း မခြယ်အပ်, တန်းဆာလည်း—မဆင် — မသ — အပ်သော၊ သူ။ ပမ္ဘူကစ္ဆ-လောမော သော အနဍ္ဍိတအမက္ခိတော ....။ မိလိန္ဒ။၁၆၄။ (ဇာဋ္ဌ ၁။၂၂၁။ ဇာဋ္ဌ၊၄။၁၈၈-လည်းကြည့်။) အနဍ္ဍိတမက္ခိတ-လည်းကြည့်။

အနဍ္ဍိတကာဠကက္ခိ (တိ) [အနဍ္ဍိတ+ကာဠကက္ခိ] မျက်ကွင်း မခြယ်အပ်သော ယုတ်ညံ့သော၊သူ။ ရူရူပဿာနေ အနဍ္ဍိတကာဠကက္ခိ ဧကော ကူဋဇဋ္ဋိလော ဝသတိ။ မဋ္ဌ၊၁။၄၃။

အနဍ္ဍိတက္ခ (တိ) [န+အဍ္ဍိတက္ခ။ အနဍ္ဍိတ+အက္ခိ] ဆေးခြယ်သအပ်သော မျက်စိမရှိသော၊ ဆေးမခြယ်မသအပ်သော မျက်စိရှိသော၊ မျက်စိကိုဆေးဆိုးမထားသော၊သူ။ ဒုမ္မုက္ခရူပါတိ အနဍ္ဍိ-တက္ခာ အမက္ခိတရူပါ လူသေယျာဋ္ဌိရော။ ဇာဋ္ဌ၊ ၄။၂၉၀-၉။

အနဍ္ဍိတက္ခိက (တိ) [အနဍ္ဍိတ + အက္ခိ + က] မျက်စိကိုဆေးဆိုးမထားသော၊ သူ။ အနဍ္ဍိတ-မက္ခိတ ကြည့်။

အနဍ္ဍိတမက္ခိတ (တိ) [န+အဍ္ဍိတ+မက္ခိတ] မျက်ကွင်းလည်း မခြယ်အပ်, တန်းဆာလည်း—မဆင်—မသ—အပ်သော၊သူ။ကိလိဋ္ဌော ဝတာယံ တာပသော အနဍ္ဍိတမက္ခိတော။ မဋ္ဌ၊၃။၄၂။ အနဍ္ဍိတမက္ခိတောတိ အနဍ္ဍိတက္ခိကော သမ္ဗွေန သဗ္ဗံ အမက္ခိတော ဝ၊ တသ္မိံ ကာလေ ကာ-လဿဝ အက္ခိနံ အဥ္ဇနံ မက်လန္တိ မနုဿာနံ လဒ္ဓိ၊ တဿာ အနဥ္ဇနံ ဝိသုံ ဂဟိတံ။ မဋ္ဌီ၊၃။၃၂။

အနည (တိ) [န+အည²] အခြားတပါးမဟုတ် သော။ တေဒေဝ ပဌမံ ကရိတွာ အနညန္တိ န အညော ကောစိ ပဌမော ဟောတိ။ ဝိ၊၂။ ၆၁၁၂၅၁၁၉၆၁၁၉၈။ ယေဟိ သမန္နာဂတာ မဟာပုရိသဿ ဒွေဝ ဂတိယော ဘဝန္တိ အနညာ။ ဒီ၊၂။၁၄။ ဒီ၊၃။၁၁၇။ သုတ္တနိ။၃၆၆။ အနညာတိ အညာ ဂတိ နိပ္ပတ္တိ နာမ နတ္ထိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၃၄။ အနညော အဝိဂတော သန္တာဝတိ။ အဘိ၊က။၃၃။ အနညောတိ သဗ္ဗာကာရေန ကောသဇ္ဇော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။

အနညဂရဟိ (တိ) [န+အည+ဂရဟိ] သူတပါး ကို မကဲ့ရဲ့တတ်သော၊သူ။ အတ္တဂရဟိနော မယံ

ဘနေ္တ အာနန္တ အနညာဂရဟိနေဒ။ ဓိ၊၁။၂၇။ အတ္တဂရဟိနေဒယော ယောန္တိ အနညာဂရဟိနေဒ။ မ၊၂။၁၉၇။

အနည္တတ္တ (န) [န+အညတ္တ] အခြား – တပါး – မဟုတ်သည်၏ အဖြစ်။ အညတ္တ-ကြည့်။

အနည္တတ္တဘာဝ (ပု) [န+အညတ္တ+ဘာဝ]အခြား –တပါး – ၌ မဖြစ်ခြင်း။ ဝိသယော အနညတ္တဘာဝေန ဂေါစရော စ တတ္တ ဧရဏေန ဝုတ္တော။ မူလဋီ၊၁။၆၉။

အနည္တတ္တဘာဝါပေက္ခ (တိ) [အနညတ္တဘာဝ+အပေက္ခာ] အခြား – တပါး – ၌ မဖြစ်ခြင်းကို ငဲ့ခြင်းရှိသော။ အနညတ္တဘာဝါပေက္ခော ဝိသယော။ အနုဋီ၊၁။၇၅။

အနညထ (တိ) [န+အညထာ]အခြား–တပါး–သော အခြင်းအရာမရှိသော၊အခြား–တပါး–သောသဘောသို့ ကင်းသော။ ဧတ္တာဝိမံသိ ဘိက္ခဝေ တထာနိ အဝိတထာနိ အနညထာနိ။ သံ၊၃။ ၃၇၇။ ပဋိသံ၊၂၉၃။ အနညထာနိတိ အညသဘာဝဝိရဟိတာနိ၊ န ဟိ အသစ္စာနိ သစ္စာနိ နာမ ဟောန္တိ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၉၆။ "ဣဒံ ဒုက္ခ"န္တိ ဘိက္ခဝေ တထမေတံ အဝိတထမေတံ အနညထမေတံ။ သံ၊၃။၃၇၇။ ပဋိသံ၊၂၉၃။ အညာဘာဝါနုပဂမေန အနညထံ။ သံဋ္ဌ၊၃။၃၂၉။ အညသဘာဝဝိရဟိတတ္တာ အနညထံ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ဣတိ ဣမေ ဒသ ဓမ္မာ ဘူတာ တစ္ဆာ တထာ အဝိတထာ အနညထာ သမ္မာ တထာဂတေန အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ။ ဒီ၊၃။၂၂၈။ အနညထာတိ ဝုတ္တပ္ပကာရတော န အညထာ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။ ဒုက္ခာဒီနံဟိ စတ္တာရော စတ္တာရော အတ္တာ ဝိဘတ္တာ တထာ အဝိတထာ အနညထာ၊ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၈။ အနညထာတိ အညာကာရရဟိတာ။ မူလဋီ၊၂။၅၀။

အနညထတာ (ဣ) [အနညထာ+တာ] အခြား–တပါး–သောအခြင်းအရာမဟုတ်သည်၏အဖြစ်၊ ဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် မဖြစ်ခြင်း။ တထတာ အဝိတထတာ အနညထတာ ဣဒပ္ပစ္စယတာ။ သံ၊၁။၂၆၄။ အဘိ၊က။၂၄၁။ အညာဓမ္မပစ္စယေဟိ အညဓမ္မာနုပ္ပတ္တိတော အနညထတာ။ သံဋ္ဌ၊၂။၃၉။ (မူလဋီ၊၂။၅၃-လည်း ကြည့်။)

အနညထာ (ဗျ) [န+အညထာ] အခြား – တပါး – မဟုတ်သော အခြင်းအရာ အားဖြင့်၊ မဖောက်ပြန်သော သဘောအားဖြင့်။ တံ တံ ဗျာကတံ အနညထာ။ ဓီ၊၅။၂၅၇။ တံ တေ ဝိယာကာတဝ်ံ အနညထာ အဟုံ။ ဝိမာန၊၆၂။ အနညထာတိ အဝိပရိတံ ယထာသဘာဝတော။ ဝိမာနဋ္ဌ၊၁၇၆။

အနညထာဘာဝီ (တိ) [န+အညထာဘာဝီ] အခြား – တပါး – သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်လေ့မရှိသော၊ ဖောက်ပြန်သော သဘောမရှိသော။ အနညထာဘာဝီမနညနေယျံ၊ တသ္မာ န ယိဒ္ဓေ န ဟုတော အရဋ္ဌိံ။ ဓီ၊၃။၄၇။ ဇာတိဓမ္မမရဏာနံ အဘာဝေန အနညထာဘာဝီံ။ ဓီဋ္ဌ၊၃။၂၅၄။

အနညထာဝါဒီ (တိ)[န+အညထာဝါဒီ] အခြား–တပါး – သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဆိုလေ့မရှိသော၊ အခြားတပါးသော သဘောကို ဆိုလေ့မရှိသော၊ မဖောက်ပြန်သော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဆိုလေ့ရှိသော၊ မဖောက်ပြန်သောသဘောကို ဆိုလေ့ရှိသော။ သူ။ ဘူတဝါဒီ တထဝါဒီ အဝိတထဝါဒီ အနညထဝါဒီ။ အဘိ၊က။၅၇။

အနညပေယျ (တိ)[န+အည+ပေယျ]သူတပါးသည် မနိုးအပ်သော၊ သူ။ ယော သီလဝါ အနညပေယျော။ ဇာ၊၁။၃၄၇။ အနညပေယျောတိ ကိလေသဝသေန အညေန န ပေနိတဗ္ဗော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၆။၂၂၃။

အနည၀တ္ထိက (တိ) [န+အည၀တ္ထိက] အခြား – တပါး – သော ပစ္စည်းအလို့ငှါ လှူအပ်သည် မဟုတ်သော ဝတ္ထုပစ္စည်း။ အနည၀တ္ထိကေ

အညာဒတ္တိကသညာ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋ်သား။ ဝိ၊၂။ ၃၂၈။

အနုညာဒတ္တိကသည (တိ) [အနုညာဒတ္တိက+သညာ] အခြား—တပါး—သော ပစ္စည်းအလိုငှါ လှူအပ်သော ဝတ္ထုပစ္စည်းမဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အညာဒတ္တိကေ အနုညာဒတ္တိကသညာ အညံ စေတာပေတိ။ ဝိ၊၂။၃၂၈။

အနုညမေယျ အနုညာမေယျ-ကြည့်။

အနုညနေယျ (တိ) [န+အည+နေယျ] တပါးသူသည်— မဆောင်ပို့အပ်—မသိစေအပ်—မရောက်စေအပ်—သော၊ ကိုယ်တိုင်သာ သိအပ်သော။ အနညထာဘာဝိမနညနေယျံ။ဓိ၊၃။၄၇။ အတ္တနာ ဘာဝိတေန မဂ္ဂေနေဝ အဓိဂန္တဗ္ဗံ၊ န အညေန ကေနစိ အဓိဂမေတဗ္ဗန္တိ အနုညနေယျံ။ ဓိ၊၄၊၃။ ၂၅၄။ ဥပ္ပန္နညာဏောမှိ အနညနေယျော။သုတ္တနိ။ ၂၈၇။ ရှင္ဂနိ။၂၇၀။ အပ၊၁။၁၂။ အနညနေယျောတိ အညေဟိ "ဣဒံ သစ္စံ ဣဒံ သစ္စံ"န္တိ န နေတဗ္ဗော၊ စတေန သယမ္ဘုတ္တံ ဒီပေတိ၊ ပတ္တော ဝါ... အနညနေယျော။ သုတ္တနိ၊ ၄၁။၉၅။ ရှင္ဂနိ၊ ၄။ ၁၂၅။ နေတာရမညော သမနညနေယျံ။ သုတ္တနိ။၃၁၀။ အတ္တနော ပန အညေန ကေနစိ မဂ္ဂံ ဒဿေတွာ အနေတဗ္ဗတ္တာ အနညနေယျံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၁။၂၅၁။ သော အနိသိတော အနညနေယျော။ သုတ္တနိ။၃၃၃။ အနညနေယျောတိ အနိစ္စာဒီနံ သုဒိဋ္ဌတ္တာ "ဣဒံ သေယျော"တိ ကေနစိ အနေတဗ္ဗော။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၉၅။ (အပ၊၄၊၁။၂၀၃-လည်းကြည့်။)

အနုညနေယျတာ (ထီ) [အနုညနေယျ+တာ] သူတပါးတို့သည် မသိစေအပ်— မိမိကိုယ်တိုင်သာ လျှင် သိ—သည်၏အဖြစ်။ အနညနေယျတာယ ဗုဒ္ဓေါ။ ပဋိသံ။၁၇၂။ မဟာနိ၊၃၆၃။ အညေန အဗောဓနီယတော သယမေဝ ဗုဒ္ဓတ္တာ ဗုဒ္ဓေါတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ပဋိသံ၊၄၊၂။၈၅။မဟာနိ၊၄။၃၉၀။

အနုညပါစိတ္တိယ (န) [အနုည+ပါစိတ္တိယ]အနုညပါစိတ်အာပတ်။ (သိက္ခာပုဒ်တို့တွင် "တေဒေဝ ပဋ္ဌယံ ကရိတွာ အနုညံ ပါစိတ္တိယံ"ဟု ပညတ်သော အာပတ် ၄ မျိုးကို အနုညပါစိတ်အာပတ်ဟုခေါ်သည်။) စတ္တာရိ အနုညပါစိတ္တိယာနိ။ ဝိ၊၅။၂၂၈။ ကတိ အနုညပါစိတ္တိယာနိ။ ဝိ၊၅။၂၅၈။ စတ္တာရိ အနုညပါစိတ္တိယာနီတိ "တဒေဝ ပဋ္ဌယံ ကရိတွာ အနုညံ ပါစိတ္တိယ"န္တိ ဧဝံ ဝုတ္တာနိ အနုပခဇ္ဇသေယျ ၁ကပ္ပနသိက္ခာပဒံ, "ဟောတုသော ဂမံ ဝါ နိဂမံ ဝါ"တိ သိက္ခာပဒံ, သဥ္စိစ္စ ကုက္ကုစ္စဥပဒဟနံ, ဥပဿုတိတိဋ္ဌနန္တိ ဣမာနိ စတ္တာရိ။ ဝိ၊၄၊၄။၁၇၂။

အနုညပေါသိ (တိ) [န+အညပေါသိ (=အည+ပုသ + ဏီ)] (၁) တပါးကို မမွေးမြူတတ်သော၊ သူ။ အနညပေါသိမညာတံ။ ဥဒါန။ ဂ၁။ အနညပေါသိန္တိ အညံ ပေါသေတီတိ အညပေါသီ၊ န အညပေါသီ အနညပေါသီ။ အတ္တနာ ပေါသေတဗ္ဗဿ အညဿ အဘာဝေန အဒုတိယော၊ ကေကောတိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ၄။၅၇။ (က) မိမိအတ္တဘောမှ တပါး —အခြား—သောအတ္တဘော—သား—မယား—တပည့်စသည်—ကို မမွေးမြူတတ်သော၊သူ။ အကိဉ္စနော ဘိက္ခု အနညပေါသီ။ သံ၊၁။၁၄၃။ အနညပေါသီတိ ဌပေတွာ ဣမံ အတ္တဘာဝံ အညဿ အတ္တဘာဝဿ ဝါ ပုတ္တဒါရဿ ဝါ အပေါသနတာယ အနညပေါသီ။ သံ၊ ၄၊၁။၁၉၀။ အတ္တဘာရဿ အနညပေါသိနော။ ဥဒါန။ ၁၁၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈၄။ အနညပေါသိနောတိ အာမိသသင်္ဂဟနေန အညေ သိဿာဒိကေ ပေါသေတုံ အနုဿုက္ကတာယ အနညပေါသိနော။ ဥဒါန၊ ၄။ ၁၈၁။ တတော စ ကောဝိဟာရိကာယ သဒ္ဓိဝိဟာရိကာဒီနမ္ပိ အညေသံ အပေါသနတော အနညပေါသိနော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၉၄။ အနညပေါသိံ အပဒါနစာရိ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၉။ အပ၊၁။ ၁၃။ အနညပေါသိတိ ပေါသေတဗ္ဗကသဒ္ဓိဝိဟာရိကာဒိဝိရဟိတော၊ ကာယသန္တောသမတ္တေန သန္တုဋ္ဌောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။

၁၀၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ (ခ) ဤပစ္စက္ခအတ္တ-ဘောမှ တပါးသော အနာဂတ် အတ္တဘောကို-မမွေးမြူ-မဖြစ်စေ-တတ်သော၊သူ။ အသ ဝါ အတ္တဘာရဿာတိ ဧကဝဇ္ဇနိစ္စဝသေ အတ္တဘာဝ-သမ်္ဘိတ်ံ ကေံယော ဣမံ အတ္တာနံ ဘရတိ၊ နု ဣတော ပရံ အညန္တိ အတ္တဘာရော၊ တတော စေ အတ္တနာ အညဿ ပေါသေတဗ္ဗဿ အဘာ-ဝတော အနညပေါသီ၊ တဿ အတ္တဘာရဿ အနညပေါသိနော။ ပဒ္ဒမယေနပိ ခိဏာသဝ-ဘာဝေန အာယတိံ အနာဒါနတံ ဒဿေတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၇၂။ ယထာ ဝါ…အာယတိံ တဏှာ-မူလကဿ အညဿ အတ္တဘာဝဿ အနိဗ္ဗတ္တ-နေန အနညပေါသီ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အပ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ (ဂ) သူတပါးဟူသော ကိလေသာ တို့ကို မမွေးမြူတတ်သော၊သူ။ အထ ဝါ အတ္တ-ဘာဝွနကမ္မေန အညေတိ ကိလေသာ ဝုစ္စန္တိ၊တေသံ အပေါသနေန အနညပေါသီတိ အယမ္ပေတ္ထ အတ္ထော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၃။ (၂) သူတပါး-အခြားတယောက်ယောက်-က မမွေးမြူအပ်သော၊ သူ။ အထ ဝါ အညေန အညတရေန ပေါသေတဗ္ဗတာယ အဘာဝတော အနညပေါသီ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၅၇။

အနညမနု (တိ) [နု+အည+မနု]အခြား-တပါး-၌ စိတ် မရှိသော၊ မိမိခင်ပွန်းမှ တပါး အခြား ယောကျ်ား၌ တပ်မက်သော စိတ်မရှိသော၊သူ။ ပတိဗ္ဗတာနညမနာ အဟောသိံ။ ဝိမာန၊၁၃။ အနညမနာတိ ပတိဗ္ဗတာ။ ပတိတော အညသ္မိံ မနော ဧတိဿာတိ အညမနာ န အညမနာတိ အနညမနာ၊ မယှံ သာမိကတော အညေ ပုရိသေ ပါပကံ စိတ္တံ န ဥပ္ပါဒေသိန္တိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၅၁။

အနညဝိသယ (တိ) [နု+အည+ဝိသယ] ဘုရားမှ တပါးအခြားသူတို့၏ အရာမဟုတ်သော၊အနည-ဝိသယေ ခေမေ၊ သုပညတ္တေ အသံသယေ။ ဝိ၊ ၃၊၁၃၆။

အနညသည (တိ) [အနည + သညာ] အခြား-တပါး-မဟုတ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အညေ အနညသညာ အညံ ဝိညာပေတိ။ ဝိ၊၂။၃၂၅။

အနညသတ္ထုက (တိ) [နု+အည+သတ္ထု+က] အခြား-တပါး-သော ကိုးကွယ်ရာ ဘုရားမရှိ သော၊ သူ။ ပါဏေဟိ ဥပေတံ … အနညသတ္ထု-ကံ…မံ…. ဓာရေတု။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၂။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၁။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၂။ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၆၁။

အနညသရဏ (တိ) [နု+အည+သရဏ]အခြား-တပါး-သော ကိုးကွယ်ရာ မရှိသော၊ တရားမှ တပါး အခြားကိုးကွယ်ရာမရှိသော၊သူ။ အတ္တ-ဒီပါ ဘိက္ခဝေ ဝိဟရထ အတ္တသရဏာ အနည-သရဏာ ဓမ္မဒီပါ ဓမ္မသရဏာ အနညသရဏာ။ ဒီ၊၂၊၈၅။ ဒီ၊၃။၄၀၆၄။ သံ၊၃။၃၅။ သံ၊၃။ ၁၃၃။ အနညသရဏာတိ ဣဒံ အညသရဏ-ပဋိက္ခေပဝစနံ။ န ဟိ အညော အညဿ သရဏံ ဟောတိ အညဿ ဝါယာမေန အညဿ အသုဇ္ဈနတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄၃။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၅-လည်းကြည့်။)

အနညသာဓာရဏ (တိ) [နု+အည+သာဓာ-ရဏ] အခြား-တပါး-သော သူတို့နှင့်-မဆက်ဆံသော-မဆိုင်သော။ အနညသာဓာရဏံ … ဘဂဝတော ယမကပါဋိဟာရိယညာဏံ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊၁၂၅။ ယသ္မာ ပနေတံ သဗ္ဗညုတ္ဆံ အနုဂါမိကံ အနညသာဓာရဏံ သဗ္ဗသမ္ပတ္တိဟေတု။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။

အနညာတ (တိ)[နု+အညာတ] မသိအပ်သော။ အနညာတေ အညာတမာနိ ဟောတိ။ အံ၊၂။ ၁၅၄။ အနညာတံ မယာ နတ္ထိ။ အပ၊၁။၄၇။ အနညာတေ အညာတမာနီတိ အဝိညာတသ္မိံ-ယေဝ "ဝိညာတံ ဣဒံ မယာ"တိ ဧဝံမာနီ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၅၄။ အနညာတံ အဝိဒိတံ အပါကဋံ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၉။

အနညာတညဿာမိတိ (ထိ) [အနညာတ + ဉဿာမိ + ဣတိ] မသိအပ်သေးသော တရားကို သိရအံ့ဟု ကျင့်သော ပုဂ္ဂိုလ်အား ဖြစ်သော — ဉာဏ်—ပညာ၊ အနညာတညဿာမိတိ၊ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်။ အနညာတညဿာမိတိ အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယန္တိ ? အာမန္တာ။ ယမက၊ ၃။၈၇။ န အနညာတညဿာမိတိ န အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယန္တိ ? အာမန္တာ။ ၎င်း။၈၈။ န အနညာတညဿာမိတိ န ဣန္ဒြိယန္တိ ? အနညာတညဿာမိတိံ ဌပေတွာ အဝသေသာ ဣန္ဒြိယာ န အနညာတညဿာမိတိ ဣန္ဒြိယာ၊ အနညာတညဿာမိတိဉ္စ ဣန္ဒြိယေ စ ဌပေတွာ အဝသေသာ န စေဝ အနညာတညဿာမိတိ န စ ဣန္ဒြိယာ။ ၎င်း။၁၀၃။

အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယ (နံ) [အနညာတ + ဉဿာမိ + ဣတိ + ဣန္ဒြိယ။ နီတိ၊သုတ္တ။၇၁၉၊၇၂၈-တို့ကြည့်။] မသိအပ်သေးသော တရားကို သိရအံ့ဟု ကျင့်သောပုဂ္ဂိုလ်အားဖြစ်သော သမ္ပယုတ် တရားတို့၌ အစိုးတရဖြစ်သော တရား၊ အနညာတညဿာမိတိန္ဒြေ၊ သောတာပတ္တိမဂ်ဉာဏ်။ ယာ တေသံ ဓမ္မာနံ အနညာတာနံ အဒိဋ္ဌာနံ အပ္ပတ္တာနံ အဝိဒိတာနံ အသစ္ဆိကတာနံ သစ္ဆိကိရိယာယ ပညာ ပဇာနနာ ....။ ဣဒံ ... အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊၈။ ၇၅-၆။ အဘိ၊ဝိ။၁၃၀။ အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယန္တိ "အနမတဂ္ဂေ သံသာရဝဋ္ဋေ အနညာတံ အမတံ ပဒံ, စတုသစ္စဓမ္မမေဝ ဝါ ဇာနိဿာမီ"တိ ပဋိပန္နဿ ဣမိနာ ပုဗ္ဗာဘောဂေန ဥပ္ပန္နံ ဣန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။ ပုဗ္ဗာဘာဂေ အနညာတံ အမတံ ပဒံ စတုသစ္စဓမ္မံ ဝါ ဇာနိဿာမီတိ ဧဝံ ပဋိပန္နဿ ဥပ္ပန္နတော ဣန္ဒြိယဋ္ဌသမ္ဘဝတော စ အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၂၂။ အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယံ ဧကံ ဌာနံ ဂစ္ဆတိ၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂံ။ ပဋိသံ၊၁၁၁။ အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယံ အတီတေယျံ။ ပဋိသံ။၉။ "အနမတဂ္ဂေ သံသာရဝဋ္ဋေ...အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယံ၊ သောတာပတ္တိမဂ္ဂဉာဏဿေတံ နာမံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၁။ ကတမဉ္စ ဘိက္ခဝေ အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယံ ? ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အနဘိသမေတဿ ဒုက္ခဿ အရိယသစ္စဿ အဘိသမယာယ ဆန္ဒံ ဇနေတိ ဝါယမတိ .... ပဒဟတိ၊ ... ဒုက္ခနိရောဓဂါမိနိယာ ပဋိပဒါယ အရိယသစ္စဿ အဘိသမယာယ ဆန္ဒံ ဇနေတိ . ပဒဟတိ။ ဣဒံ ဘိက္ခဝေ အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယံ။ နေတ္တိ။၁၄၇။ တီဏိ သံယောဇနာနိ သက္ကာယဒိဋ္ဌိ ဝိစိကိစ္ဆာ သီလဗ္ဗတပရာမာသော အနညာတညဿာမိတိန္ဒြိယံ အဓိဋ္ဌာယ နိရုဇ္ဈန္တိ။ နေတ္တိ။၁၃။ (ဒီ၊၃။၁၈၃။ သံ၊၃။၁၈၀။ ခုဒ္ဒကပါဌ။ ၁၁-စသည်။ အဘိ၊ ပု။၁၀၂။ ယမက၊၃။၇၃-စသည်။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၁။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၉။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၉၀။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၂၅၅-တို့လည်းကြည့်။)

အနညာဝိန (တိ) [န + အညာ + အဝိန] အခြား—တပါး—သောသူ—သူတပါး—တို့နှင့်—မစပ်—မဆိုင်—သော၊ သူတပါးတို့သည်—မယူငင်—မသိမ်းပိုက်—အပ်သော အနညာဓေယျ-ကြည့်။

အနညာဓေယျ (တိ) [န + အညာ + အာဓေယျ။ ထေရာဓေယျ-နှင့် ယှဉ်ကြည့်။] အခြား—တပါး—သောသူ—သူတပါး—တို့နှင့်—မစပ်—မဆိုင်—သော။ ကာသိကာ ပဏ္ဍိ ဓနဿ ပူရာ၊ကောသောဝ သိယာ အနညာဓေယျာ။ ဇာ၊၁။၂၃၃။ ကောသောဝါတိ ယထာ ကောသော ရညော၊ တသ္မိံ ကောသို့ ဧသော အနညာဝိနော အဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၁၄။

အနညာယ (ကြိ၊ဝိ) [န + အညာယ] မသိမူ၍၊ သိအောင်မပြုမူ၍။ အနညာယ ဂဏ္ဍာသ ဆန္ဒံ ဂဏ္ဍာသ ဆန္ဒံ အဇာနိတွာ။ ဝိ၊၂။၂၉၈။ အနညာယ ပဇံ အထာဇာ၊၁။၄၄။ အနညာယာတိ အဇာနိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၇။

အနဋ္ဌ (တိ) [န + နဋ္ဌ] က ချေသည်မဟုတ်သော၊ က ချေသည်နှင့် မတူသော၊ က ချေသည်ကဲ့သို့

မကျင့်သော၊သူ။ နာနုဋ္ဌော...လာဘေ လာဘာ။ ဇာ၊၁။၈၆။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၉-ထ-ကြည့်။)

အနဋ္ဌ (တိ) [န + နဋ္ဌ] မပျောက်ပျက်သော။ အနဋ္ဌေ နဋ္ဌသညီ။ ဝိ၊၁။၂၉၆။ ယော စ အနဋ္ဌံ နဋ္ဌန္တိ ဓာယာ။ ဇာ၊၁။၂၇၇။

အနင်္ဂဏ (တိ) [န + အင်္ဂဏ] (၁) အညစ်အကြေးမရှိသော။ မေဘာပါနန္တိ အနင်္ဂဏောယိ ကာလီ-ဖလေလိ ကထာပါနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၉။ (၂) အညိုးမရှိသော။ သင်္ဃေန သဗ္ဗံ အနင်္ဂဏော စ ခုဒ္ဒကတ္တဘာသော ဝဋ္ဋေတော ဝုဋ္ဌော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၈၀။ အင်္ဂဏ-လည်း-ကြည့်။

အနင်္ဂိတ (တိ) [န+အင်္ဂိတ^၂] မရပ်-မနား-သည် မဟုတ်သော၊ရပ်နားသော၊ တန့်ရပ်သော။

အနင်္ဂိတကရဏ (န) [န+အင်္ဂိတ^၂ + ကရဏ] မရပ် မနား မပြုလုပ်ခြင်း၊ အမြဲမပြတ်မပြုလုပ်ခြင်း၊ ထခါတရံ့၌သာ ပြုလုပ်ခြင်း။

အနင်္ဂိတကိရိယတာ (ထီ) [န+အင်္ဂိတ^၂+ကိရိယ-တာ] မရပ် မနား မပြုလုပ်သည်၏ အဖြစ်၊ အမြဲမပြတ် မပြုလုပ်သည်၏ အဖြစ်၊အမြဲမပြတ် မပြုလုပ်ခြင်း၊ တရံတခါ၌သာ ပြုလုပ်ခြင်း။ အသာတစ္စကိရိယတာ အနင်္ဂိတကိရိယတာ ဩလီနဝုတ္တိတာ။ အဘိ၊ဓိ။၃၆၃၊၃၈၄။ အနင်္ဂိ-တကရဏံ အနင်္ဂိတကိရိယာဘာ၊ ယထာ နာမ။ပ။ အနင်္ဂိတကိရိယတာတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၄၅၁။ အင်္ဂိတကိရိယတာ-လည်း-ကြည့်။

အနင်္ဂိတကိရိယာ (ထီ) [န+အင်္ဂိတ^၂ + ကိရိယာ] အနင်္ဂိတကရဏ-နှင့် အနက်တူ။

အနဏ (တိ) [န + ဣဏ၊ ဣ-ကို အ-ပြု၊(အနဏ္ဏ-သံ)]ကြွေးမြီမရှိသော၊ ကြွေးမြီကင်းသော၊သူ။ အဏဏ-ကြည့်။

အနတ (တိ) [(၁) န + နတ,နတိ။ (၂)န + နတ။ (၃)အန္တတ-(သံ) မှ။] (၁) တဏှာမရှိရာ နိဗ္ဗာန်။ အနတဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အနတဂါမိဉ္စ မဂ္ဂံ။သံ၊၂။၅၄၁။အနတန္တိ အာဒီသု တဏှာနတိယာ အဘာဝေန အနတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၉။ နတ္ထိ ဧတ္ထ တဏှာသင်္ခါတံ နတံ, နတ္ထိ ဧတသ္မိံ ဝါ အဓိဂတေ ပုဂ္ဂလဿဝေါတိ အနတံ။ သံ၊ ဋီ၊၂။၃၈၇။ ဗုဒ္ဓသံ အနတံ နာမ။ ဥဒါန။ ၁၇၈။ အနတန္တိ ရူပါဒီအာရမ္မဏေသု ကာမာဒီသု စ ဘဝေသု နမနတော တဏှာဘာဝေန ပဝတ္တ-တော သတ္တာနဥ တတ္ထ နမနတော တဏှာ နတာ နာမ။ နတ္ထိ ဧတ္ထ နတာတိ အနတံ၊ နိဗ္ဗာနန္တိ အတ္ထော။ "အနန္တ"န္တိပိ ပဌန္တိ၊ နိစ္စသဘာဝတ္တာ အန္တဝိရဟိတံ။ အစ္စန္တမဗ္ဗံ နိရောဓံ အမတန္တိ အတ္ထော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၅၆။ (၂) အနည်းငယ် ညွတ်ကိုင်းသော။ အထဒ္ဓတာ နတိဿာက-ကြည့်။ (၃) အမှား၊မဟုတ်မမှန်သော-အရာ-စကား။ ကုဒိ အနတဘာသနေ။ နိတိ၊ ဓာ။ ၂၂၆။ (နိသျ။၄၃၅-၌ ကား "အနတဘာသနေ၊ မရှိမညာတ်, မကောင်းမရော်, ဆော်လော်ကန့်လန့်ဆိုခြင်း၌"ဟု အနက်ပေးသည်။ အနတ(အန္တတ) ကား 'မမှန်သည်'ကို ဟောသောသဒ္ဒါတည်း။ ဝိတထံ တွန္တတံ ဓေး။ အမရ၊၆။၂၁။ ဓာတွတ္ထ-သင်္ဂဟ၌လည်း "ကုဒိ မိစ္ဆာဝါကျေ"ဟု ရှိသည်။)

အနတဂါမိ (တိ) [အနတ+ဂမု+ဏီ]တဏှာမရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ = ရောက်စေတတ်သော = ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော-တရား။ အနတ-ကြည့်။

အနတသုတ္တ (န) [အနတ+သုတ္တ] တဏှာမရှိရာ နိဗ္ဗာန်နှင့် ထိုနိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်ကြောင်းတရားကို ဟောသောသုတ်၊ အနတသုတ်။ သဠာယတန သံယုတ္တပါဠိ၊ ၉-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂-သုတ်။ သံ၊၂။ ၅၄၁။

အနတိ (ကြိ) [အန + အ + တိ၊ (အနိတိ-သံ)] အသက်ရှူ၏၊ အသက်ရှင်၏။ ဖလန္တိ အနန္တိတိ ဗာလော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၀၄ (ဣ-မှုကဲ့)။

အနတိက္ကမိယမာန (တိ) [န + အတိက္ကမိယမာန] အလွန် ကြိုဘ် နိုင် အပ်သည် မဟုတ်သော၊ အကြပ်မကိုင်အပ်သော။ အနတိက္ကမိယမာနေန-ပိ ပုစ္ဆိတော ဝါ အပုစ္ဆိတော ဝါ တထာရူပေ

ကာရဏော သတိ အာရောစေတုံ ဝဋ္ဋတီယေဝ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၂။ အတိကမိုယမာန-လည်းကြည့်။

အနတိက္ကန္တ (တိ) [န + အတိက္ကန္တ] မကျော်လွန်နသော။ အနတိက္ကန္တာ အသမတိက္ကန္တာ။ ရှင္ဒနီ။ ၅၃။ ဝဏ္ဏတော အနတိက္ကန္တာ၊ အပ္ပမေယျာ တထာဂတာ။ အပ၊၂။၆၅။

အနတိက္ကန္တသညီ(တိ)[အနတိက္ကန္တ + သညာ + ဤ] မကျော်လွန်ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ ဝိသာယာ-တိက္ကန္တေ အနတိက္ကန္တသညီ နိဿဂ္ဂိယံ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၁။၂၉၆။

အနတိက္ကမ (ပု) [န + အတိက္ကမ]မကျော်လွန်ခြင်း။ ဝေလာအနတိက္ကမော။ ရှင္ဒနီ။၄၂။ ဝေလာအန-တိက္ကမောတိ သီမာအနတိက္ကမော။ရှင္ဒနီ၊ဋ္ဌ။၁၀။

အနတိက္ကမန (န) [န + အတိက္ကမန] (က)မကျော်လွန်ခြင်း၊ လွှဲကျွမသွားခြင်း။ သေယျထာပိ အာနန္ဒ ပုရိသော မဟာတော တဋ္ဋာကာသ ပရိ-ကမ္ဗေဝ အာဠိ ဗန္ဓေယျ ယာဝဒေဝ ဥဒကဿ အနတိက္ကမနာယ။ ဝိ၊၄။၄၄၃။ အံ၊၃။၁၀၆။ (ခ) မလွန်ကျူးခြင်း။ ယထာ ဝါ ပန မဟာ-ရာဇ... အာဏာ အနတိက္ကမနာယ။ မိလိန္ဒ။၃၃၇။ (ဂ)ရခြင်း၊ခံစားခြင်း။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ဓမ္မရာဇာ...အနဝဋ္ဌနိပုဏာသုခုမသန္တိသုခမနတိက္က-မနာယ။ မိလိန္ဒ။၃၃၇-၈။

အနတိက္ကမနဋ္ဌ(ပု) [အနတိက္ကမန + အတ္ထ] မကျော်လွန် – လွန်၍မဖြစ် – ခြင်း အနက်သဘော။ အနတိဝတ္တနဋ္ဌ-ကြည့်။

အနတိက္ကမနီယ (တိ) [န + အတိက္ကမနီယ] (က) မကျော်လွန် – မလွန်ကျူး – အပ်သော။ အယမ္ပိ ဓမ္မော သက္ကတော ဂရုကတော မာနေတ္တော ပူဇေတ္တော ယာဝဇီဝံ အနတိက္ကမနီယော။ ဝိ၊၂။ ၃၅၂။ ဝိ၊၄။၄၄၄။ အနတိက္ကမနီယောတိ န အတိက္ကမိတဗ္ဗော။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၅၈။ ပေဝမေဝ ခေါ အာနန္ဒ မယာ ပရိက္ခေဝ ဘိက္ခုနီနံ အဋ္ဌ ဂရုဓမ္မာ ပညတ္တာ ယာဝဇီဝံ အနတိက္ကမနီယာ။ ဝိ၊၄။၄၄၄။ အံ၊၃။၁၀၆။ သေန ဘဂဝတာ ... သာဝကာနံ ဓမ္မာ ဒေသိတာ ယာဝဇီဝံ အန-တိက္ကမနီယာ။ ဒီ၊၃။၁၁၀။ (ခ) မလွန်ကျူး – မဖြစ်မှား – အပ်သော၊သူ။ အနတိက္ကမနီယာ စ ပောဝိသတ္တမဘာဝ ယောတိ ကောနစိ ပုရိသေန ရက္ခိတဗ္ဗတ္တေန။ ဒီ၊၂။၁၁၁။ မ၊၃။၁၆၂။ (ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၈။ မဋ္ဌ၊၄။၁၂၉-တို့လည်းကြည့်။)

အနတိက္ကမန္တ (တိ) [န + အတိက္ကမန္တ] မကျော်လွန်သော။ တန္တိဿရေန ဂီတဿ ရံ အနတိက္ကမန္တော ဂါယိ။ အံဋ္ဌ၊၁။၂၁။

အနတိက္ကမိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + အတိက္ကမိတွာ] မကျော်လွန်မူ၍။ ခုဒ္ဒကော ယဒေ ပိဋ္ဌိဝံသံ အန-တိက္ကမိတွာ နိသီဒတိ။ ဝိ၊၂။၁၂၈။

အနတိစရိယာ (တိ) [န + အတိစရိယာ] လွန်၍မကျင့်ခြင်း၊ မိမိ၏မယားကိုလွန်၍ အခြားတပါးသော မိန်းမနှင့် ဖောက်ပြန် မှားယွင်းစွာ မပြုကျင့်ခြင်း။ သာမိကေန ပတ္တိမာ ဒိသာ ဘရိယာ ပစ္စုပဋ္ဌာတဗ္ဗာ သမ္မာနနာယ အနဝမာနနာယ အနတိစရိယာယ။ ဒီ၊၃။၁၅၄။ အနတိစရိယာ-ယာတိ တံ အတိက္ကမိတွာ ဗဟိ အညာယ ဣတ္ထိယာ သဒ္ဓိံ ပရိစရဏေန တံ အတိစရတိ နာမ၊ တထာ အကာရဏေန။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။

အနတိစာရိ (တိ) [န + အတိစာရီ၊ ထိ၌ အနတိ-စာရိနီ] လွန်၍ကျင့်လေ့မရှိသော၊ မိမိခင်ပွန်းကို လွန်၍ အခြား တပါးသော ယောကျာ်းနှင့် ဖောက်ပြန်မှားယွင်းစွာ ပြုကျင့်လေ့ မရှိသော၊ သူ။ သင်္ဂဟိတပရိဇနာ စ၊ အနတိစာရိနီ။ ဒီ၊၃။ ၁၅၅။ အနတိစာရိနီတိ သာမိကံ မုဉ္စိတွာ အညံ မနသာပိ န ပတ္ထေတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။

အနတိခောဝိတဗ္ဗ (တိ) [န + အတိခောဝိတဗ္ဗ] ကျော်လွန်၍ မပြေးအပ်သော၊ မကျော်လွန်အပ်သော။

အနတိခောဝိတဗ္ဗတာ (ထီ) [အနတိခောဝိတဗ္ဗ + တာ]ကျော်လွန်၍ – မပြေးအပ်သည်၏အဖြစ်– မသက်ဝင်အပ်သည်၏အဖြစ်၊ မလွန်အပ်သည်၏

အဖြစ်။ ဣဒါနိ အနုတ္တိမာဝိတဗ္ဗတ် ဝိဘာဝေတုံ "တံ ကိံ မညထာ"တိအာဒိမာဟ။ သံယုဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၄၅၇။ အတ္တိမာဝိတဗ္ဗ-လည်းကြည့်။

အနုတ္တိမညမာန (တိ) [န+အတ္တိမညမာန] အလွန်မမှတ်ထင်သော၊ အထင်မသေးသော၊ မထိမဲ့မြင် မပြုသော၊ သူ။ ကေဝလံ ဘိက္ခုဝစိယာယ ကပါလံ အနုတ္တိမညမာနော။အံ၊၂။၁၉၉။ ကပါလံ အနုတ္တိမညမာနောတိ တံ ဘိက္ခာဘာဇနံ အနုတ္တိမညမာနော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၆။

အနုတ္တိမာန (ပု) [န + အတ္တိမာန] အလွန်မမှတ်ထင်ခြင်း၊ အထင်မကြီးခြင်း၊ အလွန်-မထောင်လွှား-မတက်ကြွ-မာန်မမူ-ခြင်း။ အနုတ္တိမာနံ နိဿာယ အတ္တိမာနော ပဟာတဗ္ဗော။ မ၊၂။၂၃။

အနုတ္တိမာနယုဂ (တိ)[အနုတ္တိမာန + ယုဂ]အလွန်-မထောင်လွှား-မတက်ကြွ-မာန်မမူ-ခြင်း ဟူသော ထမ်းပိုးရှိသော၊သူ။ နိဝါတဝုတ္တိယောဂ္ဂကော၊ အနုတ္တိမာနယုဂေါ လဟု။ ဇာ၊၂။၂၇၄။ အနုတ္တိမာနယုဂေါ လဟူတိ အနုတ္တိမာနသင်္ခါတေန လဟုကေန ယုဂေန သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၁၄၀။

အနုတ္တိမာနီ (တိ) [န + အတ္တိမာနီ] အလွန်-ထောင်လွှား-တက်ကြွ-မာန်မူ-ခြင်း-အတ္တိမာန်-မရှိသော သူ။ ပရေ အတ္တိမာနီ ဘဝိဿန္တိ၊ မယမေတ္ထ အနုတ္တိမာနီ ဘဝိဿာမာတိ သလ္လေခေါ ကရဏီယော။မ၊၁။၅၂။ အတ္တမနော ယောတိ အနုတ္တိမာနီ။ မ၊၁။၁၃၆။ သုဝစော စဿ မုဒု အနုတ္တိမာနီ။ ခုဒ္ဒက။၁၀။ သုတ္တနိ။၃၀၀။ န အတ္တိမာနီတိ အနုတ္တိမာနီ။ ခုဒ္ဒကာဋ္ဌ၊၂၀၀။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။

အနုတ္တိရိတ္တ (တိ) [န+အတ္တိရိတ္တ] အကြွင်းအကျန်-အပိုအမို-မဟုတ်သော၊ အကြွင်း-အပို-မဟုတ်သော၊ အတ္တိရိတ်ဝိနည်းကံ မပြုအပ်သော ဘောဇဉ်စသည်။ ယော ပန ဘိက္ခု ဘုတ္တာဝီ ပဝါရိတော အနုတ္တိရိတ္တံ ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ ခါဒေယျ ဝါ ဘုဉ္ဇေယျ ဝါ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။၁၁၁။ အနုတ္တိရိတ္တန္တိ န အတိ-ရိတ္တံ၊ န အဓိကန္တိ အတ္ထော။ တံ ပန ယသ္မာ ကပ္ပိယကတာဒီဟိ သတ္တဟိ ဝိနယကမ္မာကာရေဟိ အကတံ ဝါ ဂိလာနဿ အနဓိကံ ဝါ ဟောတိ၊ တသ္မာ ပဒဘာဇနေ "အကပ္ပိယကတာ"န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၅။ အတိရေက ရိတ္တတိ ဂစ္ဆတိတိ အတိရိတ္တံ၊ န အတိရိတ္တံ အနုတ္တိရိတ္တံ .. အဓိကန္တိ ဣမိနာ အတ္တိရိတ္တသဒ္ဒဿ အတ္ထုဒ္ဒါရံ နိဝတ္တေတိ။ ပါစိတ်၊ ယော၊ ၁။၆၂။ အနုတ္တိရိတ္တေ အတ္တိရိတ္တသညာ ယ။ မိလိန္ဒ။၂၅၈။ အတ္တိရိတ္တ-လည်းကြည့်။

အနုတ္တိရိတ္တတာ (ထီ)[အနုတ္တိရိတ္တ + တာ]အကြွင်းအကျန်-အပိုအမို-မဟုတ်သော-အတ္တိရိတ်ဝိနည်းကံမပြုအပ်သော-ဘောဇဉ်၏အဖြစ်-ဘောဇဉ်ဖြစ်ခြင်း။ အာမိသဿ အနုတ္တိရိတ္တတာ။ ကင်္ခါ။၂၂၄။

အနုတ္တိရိတ္တပစ္စယ (ပု) [အနုတ္တိရိတ္တ + ပစ္စယ] အကြွင်းအကျန်-အပိုအမို-မဟုတ်သော-အတ္တိရိတ် ဝိနည်းကံ မပြုအပ်သော-ဘောဇဉ် ဟူသော အကြောင်း။ အနုတ္တိရိတ္တပစ္စယာ အနာပတ္တိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၇။

အနုတ္တိရိတ္တဘောဇန (နပုံ) [အနုတ္တိရိတ္တ+ဘောဇန] အကြွင်းအကျန်-အပိုအမို-မဟုတ်သော-အတ္တိရိတ်ဝိနည်းကံမပြုအပ်သော-ဘောဇဉ်။ အတ္တိရိတ္တဘောဇနံ အနုတ္တိရိတ္တဘောဇနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊က။၄၀၁။

အနုတ္တိရိတ္တဘောဇနာပတ္တိ (ထီ) [အနုတ္တိရိတ္တဘောဇန + အာပတ္တိ] အကြွင်းအကျန်-အပိုအမို-မဟုတ်သော-အတ္တိရိတ်ဝိနည်းကံ မပြုအပ်သော-ဘောဇဉ်ကို စားခြင်းကြောင့် သင့်ရောက်သောအာပတ်။ အနုတ္တိရိတ္တဘောဇနာပတ္တိယာ ဒုရာဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၆၉။

အနုတ္တိရိတ္တသညီ (တိ) [အနုတ္တိရိတ္တသညာ+ဤ] အကြွင်းအကျန်-အပိုအမို-မဟုတ်သော-

အတိရိတ်ဝိနည်းကံမပြုအပ်သော – ဘောဇဉ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အနတိရိတ္တေ အနတိရိတ္တသညီ...ခါဒတိ ဝါ ဘုဉ္စတိ ဝါ။ ဝိ၊၂။၁၁၁။

အနတိရေကတာ (ထိ) [န+အတိရေကတာ] မပိုလွန် – မလွန်ကဲ – သည်၏ အဖြစ်၊ မပိုလွန် – မလွန်ကဲ – ခြင်း။ "ကေဝလံ သဒ္ဒါမတ္တကံ နန အယမာယသ္မာ"တိ ဧဝမာဒိသု အနတိရေကတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၃။ မဋ္ဌ၊၂။၃၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၉။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၉၇။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။

အနတိဝတ္တန (န) [န+အတိဝတ္တန] လွန်၍မဖြစ်ခြင်း၊ မကျော်လွန်နိုင်ခြင်း။ ဇာတိအာဒိဒုက္ခသာ အနတိဝတ္တနတော စ ဒုက္ခံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၀။

အနတိဝတ္တနဋ္ဌ (ပု) အနတိဝတ္တန+အတ္ထ] လွန်၍မဖြစ်ခြင်းအနက်သဘော၊ အချင်းချင်း တခုနှင့်တခု လွန်၍မဖြစ်ခြင်း အနက်သဘော။ အနတိဝတ္တနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၆။ တတ္ထ ဇာတာနံ ဓမ္မာနံ အနတိဝတ္တနဋ္ဌေန အာဝနာ။ ပဋိသံ။၃၀။ အနတိဝတ္တနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။၂၇၇၊ ၂၈၈။ ယုဂနဒ္ဓသာ အနတိဝတ္တနဋ္ဌေနာတိ အညမညံ အနတိက္ကမနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈-၈၉။ အနတိဝတ္တနဋ္ဌေနာတိ အညမညံ အနတိက္ကမနဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉။

အနတိဝတ္တနဒီပက (တိ) [အနတိဝတ္တန+ဒီပက] မလွန်မြောက်ခြင်းကို ပြတတ်သော။ သံသာရဇာတာ အတိဝတ္တနာနတိဝတ္တနဒီပကံ ဣမံ ဥဒါနံ...။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၁၅။

အနတိသာရ (တိ) [န+အတိသာရ] (က) ကျော်လွန် – လွန်ကျူး – ခြင်း မရှိသော၊ အပြစ်မရှိသော၊သူ။ ပဏ္ဍာမေဓဿ အနတိသာရော ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၆၉။ အတိသာရ (၁) အနက်လည်းကြည့်။ (ခ) လွန်သွား – လွန်ဆန် – ခြင်း မရှိသော။ ကထဥ္စ ဘိက္ခဝေ.... သမညာယ စ အနတိသာရော။ မ၊၃။၂၇၀။ အတိသာရ (၃) အနက်လည်းကြည့်။

အနတိတ (တိ) [န+အတိတ] မလွန်သော၊ မလွန်မြောက်သော၊သူ။ ဗျာဓိဓမ္မော ဗျာဓိံ အနတီတော။ ဒီ၊၂။၂၀။ ဇရာဓမ္မော ဇရံ အနတီတော။ အံ၊၁။၁၃၈။ အံ၊၂။၆၃။ ဇရံ အနတီတောတိ ဇရံ အနတိက္ကန္တော၊ အန္တောဇရာယ ဝေ စရာမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၈။

အနတီတတ္တ (န) [အနတီတ+တ္တ] မလွန်မြောက်သည်၏အဖြစ်၊ မလွန်သည်၏အဖြစ်။ သဗ္ဗာပိ ဟိ ခေတ္တယော ရူပနလက္ခဏံ အနတီတတ္တာ ရူပါနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၆၂။ အနတီတတ္တာတိ အပရိစ္စဇနတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၄၅၀။

အနတီတသတ္ထုက (တိ) [အနတီတ+သတ္ထု+က] မလွန်သေးသောဘုရားရှိသော။ ယာဝ စ ဓမ္မဝိနယော တိဋ္ဌတိ၊ တာဝ အနတီတသတ္ထုကမေဝ ပါဝစနံ။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၊ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃။ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၇၆။

အနတ္တ (ပု၊တိ) [န+အတ္တ။ လိင် ၃-ပါး, ပဌမာ ဧကဝုစ်-ဗဟုဝုစ်၌ အနတ္တာ၊ လိင် ၃-ပါး, ဒုတိယာ-ဧကဝုစ်၌ အနတ္တံ,အနတ္တာနံ၊ ပုလ္လိင်, ဒုတိယာ-ဗဟုဝုစ်၌ အနတ္တေ၊ ပုလ္လိင်, တတိယာ ဧကဝုစ်၌ အနတ္တနာ၊ ပုလ္လိင်,သတ္တမီဧကဝုစ်၌ အနတ္တနိဟု ပါဠိတော်တို့၌ ရုပ်ရှိသည်။ မဏိမဉ္ဇူ၊၂။၄၂၁-ဝယ် ဆဋ္ဌီဧကဝုစ်၌ အနတ္တနော-ဟု ရုပ်ရှိသည်။ မောဂ်၊ နိသျ။ ၃-၄၉၉-လည်းကြည့်။ (အနာတုန်-သံ၊)] တိတ္ထိတို့ကြံအပ်သော အတ္တ – မဟုတ် – မရှိ – သော။ အတ္တ (ဂ) အနက်လည်းကြည့်။ အနတ္တနိ အတ္တမာနီ။ သုတ္တနိ။၁၉၆။ အနတ္တနိ အတ္တမာနီတိ အနတ္တနိ နာမရူပေ အတ္တမာနီ။ ၎င်း၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၅။ (အနဋီ၊၂။၄၂ နှင့် အောက်၌ပြလတ္တံ့ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။၄၅-လည်းကြည့်)။ ဤပုဒ်ကို အဖွင့်အဋ္ဌကထာ ဋီကာတို့၌ အရာအားလျော်စွာ အဓိပ္ပါယ် အမျိုးမျိုးဖွင့်ပြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းတို့ကား "အတ္တမဟုတ်သော၊ အတ္တမရှိသော၊ အလိုသို့ မလိုက်တတ်, အလိုသို့ မလိုက်စေနိုင်သော (အဝသဝတ္တနဋ္ဌ)၊ ခန္ဓာအိမ်ပျက်စီးသော်လည်း မပျက်စီးပဲ အမြဲတည်နေသောအရာ (နိဝါသီ),

မြင်ခြင်း ကြားခြင်း စသော ကိစ္စတို့ကို ပြီးစေတတ်သောအရာ (ကာရက), ချမ်းသာသင်းရဲကို ခံစားတတ်သောအရာ (ဝေဒက), ကိုယ်ကိုရင်း မျက်စိ စသည်ကိုရင်း မိမိအလိုသို့ လိုက်စေတတ်သောအရာ (သယံဝသီ)ဟု တိတ္ထိတို့ကြံဆအပ်သော အတ္တဟူသော အနှစ်သာရမရှိသော (အသာရကဋ္ဌ)၊ အတ္တ မှ ဆိတ်သုဉ်းသော (သုညဋ္ဌ)၊ အရှင်သခင်မရှိသော အရှင်သခင်မဟုတ်သော (အသာမိကဋ္ဌ)၊ အစိုးမရသော အစိုးရသူမရှိသော (အနိဿရဋ္ဌ)၊ အတ္တကို ပယ်တတ်သော, အတ္တ၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဟူသော (အတ္တပဋိက္ခေပဋ္ဌ)၊ အလိုရှိတိုင်း မပြုစေနိုင်သော, အလိုရှိတိုင်း ပြုနိုင်ခြင်း မရှိသော (အကာမကာရိယဋ္ဌ)" စသည် တို့တည်း။ (မူလဋီ၊၂။ ၃၇-၈။ အနုဋီ ၂။၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၂။ ၄၅၇-တို့ကြည့်)။ ၎င်းတို့တွင် အဝသဝတ္တန-အနက်နှင့် အသာရက-အနက်တို့ကို အဖွင့်များသည်ကိုတွေ့ရသည်။ အချို့အရာ၌ အနက် ၄-မျိုးစုပေါင်း၍ ဖွင့်သည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။ အတ္တာဘာဝေန အနတ္တတော။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ အနတ္တာတိ နတ္ထိ ဧတေသံ အတ္တာ ကာရကဝေဒကသဘာဝေါ၊ သယံ ဝါ န အတ္တာတိ အနတ္တာ။ နေတ္တိဋ္ဌ။၄၅။ အနတ္တာတိ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တာ။ အံဋ္ဌ၊ ၂။၂၄၂။ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တတော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၃၃။ အံဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၀။ အနတ္တာတိ "မာ ဇီယန္တု မာ မီယန္တူ"တိ ဝသေ ဝတ္တေတုံ န သက္ကာတိ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တာ အတ္တသုညာ အသာမိကာ အနိဿရာတိ အတ္ထော။ မဇ္ဈိဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၆။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာတိ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန။ စူဠနိဋ္ဌ။၈၆။ အနတ္တာတိ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၁။၅၈။ မဟာနိဋ္ဌ။ ၁၉၂။ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တာ၊ ဝိပရိဏာမဓမ္မတာယ ဝါ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တာတိ ဝုတ္တာ။ ဥဒါနဋ္ဌ။၁၉၄။ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန အနတ္တာ။ ဇရိယာဋ္ဌ။၁၀၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၆၁၊ ၂၇၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၉။ အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊၁၆၊၅၁။ ယထာဟ ၈ ဇုက္ခံ၊ ဓေဝံ သဗ္ဗမ္ပိ တံ အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေန။ အသာရကဋ္ဌေနာတိ "အတ္တာ နိဝါသီ ကာရကော ဝေဒကော သယံဝသီ"တိ ဧဝံ ပရိကပ္ပိတဿ အတ္တသာရဿ အဘာဝေန။ ယဒိဒံ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ၊ တံ အတ္တနောပိ အနိစ္စတံ ဝါ ဥဒယဗ္ဗယပီဠနံ ဝါ ဝါရေတုံ န သက္ကောတိ၊ ကုတော တဿ ကာရကာဒိဘာဝေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၄၅။ အနတ္တာ အသာရကဋ္ဌေနာတိ "အတ္တာ နိဝါသီ ကာရကော ဝေဒကော သယံဝသီ"တိ ဧဝံ ပရိကပ္ပိတဿ အတ္တသာရဿ အဘာဝေန အနတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန ပန အနတ္တာ။ ယဿာ ဝါ "ဧတံ ဥပ္ပန္နံ ဌိတိံ မာ ပါပုဏာတု၊ ဌာနပ္ပတ္တံ မာ ဇီရတု၊ ဇရပ္ပတ္တံ မာ ဘိဇ္ဇတူ"တိ တေမေသု တီသု ဌာနေသု ကဿစိ ဝသဝတ္တိဘာဝေါ နတ္ထိ၊ သုညံ တေန ဝသဝတ္တနာကာရေန။ တသ္မာ သုညတော အသာမိကတော အကာမကာရိယတော အတ္တပဋိက္ခေပတောတိ ဣမေဟိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ အနတ္တာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ နေဝ ပေတ အဘေ့တိ ဣမိနာ တေ ဘိက္ခူ အဝသဝတ္တနာကာရေန "ရူပံ ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ"တိ ပဋိဇာနန္တိ။ သုညအသာမိကအနိဿရအတ္တပဋိက္ခေပဋ္ဌေန ဝါပိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ အနတ္တာ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၉။ (သာရတ္ထ၊ ၃။၁၈၇-၌လည်း နည်းတူပင် အကျယ်လာသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၅၄-လည်းကြည့်။) သယမ္ပိ အသာမိကဘာဝါဒိတာယ အနတ္တတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၄၇။ ပရတော, ရိတ္တတော, တုစ္ဆတော, သုညတော, အသာမိကတော, အနိဿရတော, အဝသဝတ္တိတောတိအာဒီဟိ ကာရဏေဟိ အနတ္တတော ပဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၉။ အနတ္တ တရားတော်ကို ဘုရားရှင်သည် အနတ္တလက္ခဏသုတ် (ဝိ၊၃။၁၈-၂၀။ သံ၊၂။၅၅-၆) ၌ ရှေးဦးစွာ ဟောတော်မူပြီးနောက် ထိုထိုသုတ်တို့၌ ထိုထို အကြောင်းအားလျော်စွာ နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ဟောတော်မူခဲ့သည်။ အချို့သုတ်တို့၌ ခန္ဓာ

၅-ပါးကို အနတ္တ-ဟု ဟောတော်မူ၍ အချို့သုတ်တို့၌ ကျေ့စေသည်ကိုရှင်း, ရုပါရုံ စေသည်ကိုရှင်း, ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့ကိုရှင်း, ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ် စသည်ကိုရှင်း, နိဗ္ဗာန်အပါအဝင်အလုံးစုံသော တရားတို့ကိုရှင်း အနတ္တ ဟု-ဟောတော်မူသည်။ ရုပံ....အနတ္တာ၊ ဝေဒနာ အနတ္တာ၊ သညာ အနတ္တာ၊ သင်္ခါရာ အနတ္တာ၊ ဝိညာဏံ အနတ္တာ။ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ၊ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာ။ မ၊၁။ ၂၉၀။ သံ၊ ၂။ ၁၀၀ (ပေယျာလ-ထိုး)။ ယော ခေါ ဘိက္ခု အနတ္တာ၊ တတြ တေ ဆန္ဒော ပဟာတဗ္ဗော။...ရုပံ ခေါ ဘန္တေ အနတ္တာ၊ တတြ မေ ဆန္ဒော ပဟာတဗ္ဗော။ ဝေဒနာ။ သညာ။ သင်္ခါရာ။ ဝိညာဏံ အနတ္တာ၊ တတြ မေ ဆန္ဒော ပဟာတဗ္ဗော။ သံ၊ ၂။ ၆၄။ ဗုဒ္ဓိ စက္ခု အနတ္တာ၊ ရူပါ အနတ္တာ၊ စက္ခုဝိညာဏံ အနတ္တာ၊ စက္ခုသမ္ဖဿော အနတ္တာ၊ ဝေဒနာ အနတ္တာ၊ တဏှာ အနတ္တာ....ဗုဒ္ဓိ မနော အနတ္တာ၊ ဓမ္မာ အနတ္တာ၊ မနောဝိညာဏံ အနတ္တာ၊ မနောသမ္ဖဿော အနတ္တာ၊ ဝေဒနာ အနတ္တာ၊ တဏှာ အနတ္တာ။ မ၊၃။၃၂၉-၃၁။ စက္ခုံ ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ....သောတံ အနတ္တာ။ ပေ။ ဃာနံ အနတ္တာ။ ဇိဝှါ အနတ္တာ။ ကာယော အနတ္တာ။ မနော အနတ္တာ။ သံ၊ ၂။ ၂၃၇။ ရူပါ ဘိက္ခဝေ အနတ္တာ....သဒ္ဒါ။ ဂန္ဓာ။ ရသာ။ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ။ ဓမ္မာ အနတ္တာ။ သံ၊ ၂။ ၂၃၈။ စက္ခု အနတ္တာ၊ ရူပါ အနတ္တာ၊ သောတံ အနတ္တာ၊ သဒ္ဒါ အနတ္တာ၊ ဃာနံ အနတ္တာ၊ ဂန္ဓာ အနတ္တာ၊ ဇိဝှါ အနတ္တာ၊ ရသာ အနတ္တာ၊ ကာယော အနတ္တာ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာ အနတ္တာ၊ မနော အနတ္တာ၊ ဓမ္မာ အနတ္တာ။ အံ၊၃။၃၄၃။ ပဉ္စမေ အာဝုသော ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ဝုတ္တာ ဘဂဝတာ။ သေယျထိဒံ၊ ရူပုပါဒါနက္ခန္ဓော ။ပေ။ ဝိညာဏုပါဒါနက္ခန္ဓော။ ဣမေသု ခွါဟံ အာဝုသော ပဉ္စသု ဥပါဒါနက္ခန္ဓေသု န ကိဉ္စိ အတ္တံ ဝါ အတ္တနိယံ ဝါ သမနုပဿာမိ။ သံ၊ ၂။ ၁၀၄။ သီလဝတာဝုသော ကောဋ္ဌိက ဘိက္ခုနာ ပဉ္စုပါဒါနက္ခန္ဓာ အနိစ္စ-တော ဒုက္ခတော...အနတ္တတော ယောနိသော မနသိ ကာတဗ္ဗာ။ သံ၊ ၂။ ၁၃၆။ ပထဝီဓာတုံ ခေါ အဟံ အာဝုသော န အတ္တတော ဥပဂစ္ဆိံ၊... အာပေါဓာတုံ... တေဇောဓာတုံ... ဝါယော-ဓာတုံ... အာကာသဓာတုံ ... ဝိညာဏဓာတုံ....။ မ၊၃။၈၁။ သဗ္ဗဓမ္မေ အနတ္တတော သမနုပ-ဿန္တော အနုလောမိကာယ ခန္တိယာ သမန္နာ-ဂတော ဘဝိဿတီတိ ဌာနမေတံ ဝိဇ္ဇတိ။ အံ၊ ၂။ ၃၈၅။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာ။ မ၊၁။ ၂၉၀။ သံ၊ ၂။ ၁၀၈။ အံ၊ ၁။ ၂၉၀။ အဘိ၊ က။ ၅၇။ ဓမ္မ။ ၅၃။ ထေရ။ ၁၁၇။ မဟာနိ။ ၇၂။ စူဠနိ။ ၂၂၃။ ပဋိသံ။ ၆။ နေတ္တိ။ ၇၊၁၄၅။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာတိ သဗ္ဗေ စတုဘူမကဓမ္မာ အနတ္တာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၉၁။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာတိ ပဉ္စက္ခန္ဓာ ဧဝ အဓိပ္ပေ-တာ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၆။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာတိ သဗ္ဗေပိ စတုဘူမကာ ဓမ္မာ အနတ္တာ။ ဣဓ ပန တေဘူမကဓမ္မာဝ ဂဟေတဗ္ဗာ။ တေ ဟိ အသာရတော, အဝသဝတ္တနတော, သုညတော, အတ္တပဋိက္ခေပတော စ အနတ္တာတိ ဝိပဿိ-တဗ္ဗာ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၅။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာတိ နိဗ္ဗာနမ္ပိ အန္တောကတွာ ဝုတ္တာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၅၀။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၂။ သဗ္ဗေ ဓမ္မာတိ သဗ္ဗေ သင်္ခတာ ဓမ္မာ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။ ၄၅။ (နေတ္တိ၊ ဝိ။ ၆၂-လည်းကြည့်။) သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနတ္တာတိ သဗ္ဗေပိ တေဘူမကဓမ္မာ ပရတော တုစ္ဆတော သုညတော အသာရတော အဝသ-ဝတ္တနတော စ အနတ္တာ။ နေတ္တိ၊ ဋ္ဌ။ ၂၅၃။ အနတ္တဖြစ်သော ခန္ဓာ ၅-ပါး ဓာတ်ကြီး ၄-ပါး စသည်၌ အမြင်မှန်နှင့်ရှုပုံကိုလည်း ရုပံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ၊ ယဒနိစ္စံ တံ ဒုက္ခံ၊ ယံ ဒုက္ခံ တဒနတ္တာ၊ ယဒနတ္တာ တံ "နေတံ မမ၊ နေသောဟမသ္မိ၊ န မေသော အတ္တာ"တိ ဧဝမေတံ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ ဝေဒနာ အနိစ္စာ (သံ၊ ၂။ ၁၉၊ ၁၇၊၆၀၊၆၉)စသည်ဖြင့်ရှင်း, ယာ စေဝ ခေါ ပန အဇ္ဈတ္တိကာ ပထဝီဓာတု၊ ယာ စ ဗာဟိရာ ပထဝီဓာတု၊ ပထဝီဓာတုရေဝေသာ။ တံ "နေတံ

မမာ၊ နေသောဟာမသို့၊ နှ မေသော အတ္တာ”တိ စေမေတံ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။(မ၊ ၂။၈၄)စသည်ဖြင့်၎င်း, သုတ္တေါ စ ခေါ ဘိက္ခ-ဝေ အရိယသာဝကော .... ရူပံ “နေတံ မမ၊ နေသောဟာမသို့၊ နှ မေသော အတ္တာ”တိ သမနု-ပဿတိ။ (မ၊၁။၁၈၉) စသည်ဖြင့် ၎င်း, ဣဓ .... သုတ္တဝါ အရိယသာဝကော...နှ ရူပံ အတ္တတော သမနုပဿတိ၊ နှ ရူပဝန္တံ ဝါ အတ္တာနံ၊ နှ အတ္တနိ ဝါ ရူပံ၊ နှ ရူပသ္မိံ ဝါ အတ္တာနံ။.... နှ ဝိညာဏသ္မိံ ဝါ အတ္တာနံ။ (မ၃။၂၂၇။ သံ၊၂။ ၄။ ၃၆-၇။) စသည်ဖြင့် ၎င်း, အနတ္တံ ရူပံ “အနတ္တာ ရူပ”န္တိ ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိ၊ (....ပဇာနာတိ) ...အနတ္တေ သင်္ခါရေ “အနတ္တာ သင်္ခါရာ”တိ ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိ (... ပဇာနာတိ)၊ အနတ္တံ ဝိညာဏံ “အနတ္တာ ဝိညာဏ”န္တိ ယထာဘူတံ နပ္ပဇာနာတိ(...ပဇာ-နာတိ)။ (သံ၊၂။၄၆၊၉၃-၄။) စသည်ဖြင့်၎င်း ဟောတော်မူသည်။ ၎င်းဖြင့် အတ္တ, အတ္တနိယကို အမှန်အဟုတ်အားဖြင့် မရအပ် မသိအပ်ပါလျက် “သော လောကော သော အတ္တာ”စသည်ဖြင့် ယူသော အယူကို ထက်သန်းကျင် ပြည့်စုံသော ဗာလဓမ္မ သက်သက်သာဖြစ်သည်ဟု အလဂဒ္ဒူ-ပမသုတ် (မ၊၁။၁၉၁)၌ ဟောတော် မူသည်။ အတ္တ-မဟုတ် မရှိသော ဝတ္ထု၌ အတ္တ-ဟုမှတ်ထင်ခြင်းသည် သညာဝိပလ္လာသ, စိတ္တဝိပလ္လာသ, ဒိဋ္ဌိဝိပလ္လာသဖြစ်ကြောင်းလည်း ဝိပလ္လာသသုတ် (အံ၊၁။၃၆၁)၌ ဟောတော်မူသည်(နေတ္တိ၊ ဗ၁။ ၇၁-၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၂၄၊၃၂၆-တို့လည်းကြည့်)။ အတ္တ, ဝါ ဇီဝ, ဝါ ပုဂ္ဂလ-မရှိပုံကို ကထာဝတ္ထုပါဠိ ပုဂ္ဂလကထာတွင်၎င်း, မိလိန္ဒပဉှာ၊ ၁-မဟာ-ဝဂ်၊ ၁-ပညတ္တိပဉှ(၂၄-၆)နှင့် ၃-ဝိစာရဝဂ်၊ ၆-ဝေဒဂူပဉှ(၅၅-၈)တွင်၎င်းကြည့်။အတ္တရှိမရှိ ဝစ္ဆ-ဂေါတ္တ ပရိဗိုဇ်က မေးလျှောက်ရာ၌ ဆိတ်ဆိတ်နေတော်မူပုံနှင့် ယင်းသို့နေခြင်း၏အကြောင်းကို အာနန္ဒသုတ်(သံ၊၂။၅၆၅-၆၂)တွင်ကြည့်။

အနတ္တကတ (တိ) [အနတ္တ+ကတ] အတ္တသဘော မရှိသော ခန္ဓာအစု၌ တည်၍ ပြုအပ်သော။ အနတ္တကတာနိ ကမ္မာနိ ကမတ္တာနံ ဖုသိဿန္တိ။ မ၃။၆၉။ သံ၊၂။၈၅(ကထမတ္တာနံ ရှိ)။ အနတ္တ-ကတာနီတိ အနတ္တနိ ဌတွာ ကတာနိ။ မဋ္ဌ၊၄။ ၅၃။ အနတ္တနိ ဌတွာတိ အတ္တရဟိတေ အနတ္တ-သဘာဝေ ခန္ဓကောဋ္ဌာသေ ဌတွာ တံ အာဓာရံ ကတွာ ကတာနိ။ မဋီ၊၃။၂၆၅။

အနတ္တဂရဟီ (တိ) [န+အတ္တဂရဟီ] မိမိကို မိမိ မကဲ့ရဲ့သော၊သူ။ နှ လိမ္ပတိ လောကေ အနတ္တ-ဂရဟီ။ သုတ္တနိ။၄၂၀။ အနတ္တဂရဟီတိ ကတာ-ကတာဝသေန အတ္တာနံ အဂရဟန္တော။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၇၇။

အနတ္တဋ္ဌ (ပု) [အနတ္တ+အတ္ထ] အနတ္တ—အနက်—သဘော၊ အတ္တမှ ကင်းဆိတ်သော — အနက် — သဘော။ အနတ္တဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၂၀။ အနတ္တဋ္ဌောတိ အတ္တဝိရဟိတဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၉၆။ တထဋ္ဌေန အနတ္တဋ္ဌေန သစ္စဋ္ဌေန ...၊ ပဋိသံ။၁၀၂။ အနတ္တဋ္ဌေနာတိ ကာရကဝေဒက-သင်္ခါတေန အတ္တနာ ရဟိတဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၆။ အနတ္တဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။၁၉၄။ အနတ္တဋ္ဌေ-နာတိ အသာရကဋ္ဌေန၊ အဝသဝတ္တနဋ္ဌေန ဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ စတုဟာကာရေဟိ အနတ္တ-ဋ္ဌေန ဝတ္တာဘိ သစ္စာနိ ကေပဋိဝေဓာနိ။ ပဋိသံ။ ၂၉၄။ အနတ္တဋ္ဌေနာတိ စတူသုပိ သစ္စာနံ အတ္တ-ဝိရဟိတတ္တာ အနတ္တဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ ဒုက္ခဿ ဒုက္ခဋ္ဌော အနတ္တဋ္ဌော။ ပဋိသံ။ ၂၉၄။ သောဓယဝ (ပဋိနိဿဂ္ဂိကော) စတုဗ္ဗိဓော အတ္တော အတ္တာဘာဝဘော အနတ္တဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၈။ အနတ္တ-လည်းကြည့်။

အနတ္တတာ (ထီ) [အနတ္တ + တာ] အနတ္တ၏ အဖြစ်၊ နိယကဇ္ဈတ္တံ နိဇ္ဇီဝနိဿတ္တတာ၊ အနတ္တ-တန္တိ အတ္တော။ မဋီ၊၃။၃၂၇။

အနတ္တဓမ္မ (ပု) [အနတ္တ + ဓမ္မ] အတ္တမဟုတ်သော တရား။ရူပံ ခေါ ရာဓ အနတ္တဓမ္မော။ သံ၊၂။၁၆၀။

အနတ္တနိယ (တိ) [န+အတ္တနိယ] မိမိဥစ္စာမဟုတ်သော၊ မိမိ၏ ပရိက္ခရာအဖြစ်မှ ဆိတ်သုဉ်းသော။ ယံ ခေါ ဘိက္ခု အနတ္တနိယံ။ သံ၊ ၂။၆၅။ အနတ္တနိယန္တိ န အတ္တနော သန္တကံ အတ္တနော ပရိက္ခာရဘာဝေန သုညတန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၈။ အနတ္တနိယန္တိ န အတ္တနိယံ။ တေနာဟ "န အတ္တနော သန္တက"န္တိ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၃၀။

အနတ္တနိယသုတ္တ (န) [အနတ္တနိယ+သုတ္တ] မိမိဥစ္စာမဟုတ်သော ခန္ဓာ ၅-ပါး၌ တဏှာဆန္ဒကို ပယ်သင့်ကြောင်း ဟောသောသုတ်။ အနတ္တနိယသုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ (၇) ၂-ဝဂ်၊ ၇-သုတ်။ သံ၊ ၂။၆၅။

အနတ္တနေယျ (တိ)[န+အတ္တနေယျ] မိမိ၏အကျိုးစီးပွါးကို - မဆောင်တတ်သော - မဆောင်နိုင်သော။ ကမ္မံ ဗဟုကံ န ကာရယေ၊ ပရိဝဇ္ဇယျ အနတ္တနေယျမေတံ။ ထေရ၊ ၃၅၂။ အနတ္တနေယျမေတန္တိ ဧတံ နဝကမ္မာဓိဋ္ဌာနဒ္ဓိကံ အတ္တနော အတ္ထာဝဟံ န ဟောတီတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅၃။

အနတ္တရူပ (ပု) [န+အတ္တရူပ] မိမိကိုယ်ကို မလျောက်ပတ် - မဆင်ရဲ - စေတတ်သော၊ သူ။ သော အနတ္တရူပေ၊ အပရန္တပေ၊ ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ နိဗ္ဗာတော နိဗ္ဗုတော။ ဒီ၊၃။၁၉၄။ မ၊ ၂။၃။ အဘိ၊ ပု။၁၁၀။

အနတ္တမန (တိ) [န+အတ္တမန] နှစ်သက် ဝမ်းမြောက်သော စိတ်မရှိသော၊ နှလုံးမသာယာသော၊သူ။ (က) မိမိစိတ်မရှိသော၊ မိမိအလိုရှိ တည်သောစိတ်မရှိသော၊ စိတ်အလိုမကျသော၊ သူ။ (ခ)ပီတိသောမနဿ - တို့သည် ယူအပ် - တို့သည် အပြားအားဖြင့်ရောက်အပ် - တို့ဖြင့်ပျံ့နှံ့မစ - သော စိတ်မရှိသော၊ သူ။ တတြ စေ တုမှေ အဿထ ကုပိတာ ဝါ အနတ္တမနာ ဝါ။ ဒီ၊၁။၃။ အနတ္တမနာ ဒေါမနဿေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ ကုပိတော အနတ္တမနော အာဂန္တုကေသု ခုံသေနော။ ဒီ၊၁။၈၅။ အနတ္တမနောတိ အသကမနော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၈။ ကောဓဝသဓိတ္တတာယ အသကမနော။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၉၈။ ကောဓသန္တါ-တဿ ပရာဘာ ဝသာနုဂတစိတ္တတာယ အသက-မနော။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊ ၂။၂၅၁။ အာယသ္မတော သုဒိန္နဿ ပိတာ အနတ္တမနော အဟောသိ။ ဝိ၊ ၁။၁၉။ ကုပိတော အနတ္တမနော အနဘိရဒ္ဓေါ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၄၉။ အနတ္တမနောတိ န သကမနော အတ္တနော ဝသေ အဋ္ဌိတစိတ္တော။ အပိစ ပီတိ-သုခေဟိ န အတ္တမနော န အတ္တစိတ္တောတိ အနတ္တမနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၀။ တေနာယသ္မာ မောဂ္ဂလ္လာနော ကုပိတော အနတ္တမနော အဓိကရဏမ္ပိ ကရောတိ။ မ၊၁။ ၁၇၃။ အနတ္တမနော အဟောသိ။အံ၊၁။၅၆။ အနတ္တမနောတိ အတုဋ္ဌစိတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂။ ဣတိ အနတ္တမနော သတ္ထာ သုဒ္ဓံ နိဂ္ဂဟေတုကာမော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၂။ အနတ္တမနောတိ အနာရာဓိတစိတ္တော။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂၅။ အတ္တမန-လည်းကြည့်။

အနတ္တမနတာ (ထီ) [အနတ္တမန+တာ] နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သောစိတ်မရှိသူ၏ အဖြစ်၊ နှစ်သက်ဝမ်းမြောက်သောစိတ်မရှိခြင်း။ အနတ္တမနတဉ္စ ပဋိသံဝေဒေတိ။ ဒီ၊၃။၄၉။ န စ တေန ဒေါမနဿတာယ အနတ္တမနတာ ဝါ အနဘိရဒ္ဓိ ဝါ ကရဏီယာ။ အံ၊ ၂။၃၂၅။ ဓမ္မကံ့ အသုရောပေါ အနတ္တမနတာ စိတ္တဿ။ အဘိ၊ ဓ။ ၁၀၁။ ဟေဋ္ဌာ ဝုတ္တအတ္တမနတာပဋိပက္ခတော န အတ္တမနတာတိ အနတ္တမနတာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ ၁။၃၀၀။ အတ္တမနတာ-လည်းကြည့်။

အနတ္တမနဓာတုက (တိ)[အနတ္တမန+ဓာတု+က] နှလုံးမသာယာသော ဓာတ်သဘောရှိသော၊သူ။ သမ္မ ဥပတိဿ န တံ အညေသု ဒိဝသေသု ဝိယ ဟဋ္ဌပဟဋ္ဌော၊ ဣဒါနိ အနတ္တမနဓာတုကောသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။

အနတ္တမနဝစန (န) [အနတ္တမန+ဝစန]မနှစ်သက်သော စိတ်ရှိခြင်း-ကြောင့်ဆိုအပ်သော - အားသင့်လျော်သော - စကား၊ မနှစ်သက်သောစကား။ အနတ္တမနော သမာနော အနတ္တမန-

ဝစနံ မံ သော ဘိက္ခု အဝစ။ အံ၊၁။၅၆။ (အနုတ္တမနုဝါစံ၊ကောင်း၊မှုကို။) အတွင်ဝါစံ။ အံ၊ငွ၊၂။၁၂။ အတ္တမနုဝါစာ-လည်းကြည့်။

အနုတ္တမနုဝါစာ (ထီ) [အနုတ္တမန+ဝါစာ]အနုတ္တမနဝစနနှင့်-အနက်တူ။ အနုတ္တမနေ၁ အနုတ္တမနုဝါစံ အနိစ္ဆာ၁ရေတွာ။ ဒီ၊၁။၅၀။ ကုပိတာ အနုတ္တမနာ အနုတ္တမနုဝါစံ နိစ္ဆာ၁ရေသိ။ မ၊၁။ ၁၇၇။...ကုပိတဝစနံ နိစ္ဆာ၁ရေသိ။ မ၊ငွ၊၂။၅။

အနုတ္တလက္ခဏ (န) [အနုတ္တ+လက္ခဏ။ အနိစ္စလက္ခဏ-ကြည့်။] အတ္တမဟုတ်—အနုတ္တ—ဟု မှတ်ကြောင်း—လက္ခဏာ၊ အလိုသို့ မလိုက်သောသဘော၊ အနုတ္တလက္ခဏာ။ အဝသဝတ္တနတော အနုတ္တာတိ အနုတ္တလက္ခဏံ အာရောပေတိ။ မ၊ငွ၊၁။၇၆။ တေသံ ဘိက္ခူနံ ပုဗ္ဗေ အနုတ္တလက္ခဏေ အနုယုတ္တာဘဝ ဥ တွာ....။ ဓမ္မ၊ငွ၊၂။ ၂၅၆။ အဝသဝတ္တနာကာရေ အနုတ္တလက္ခဏံ။ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၇။ အနုတ္တလက္ခဏံ နာနာဓာတုဝိနိဗ္ဘောဂဿ အမနသိကာရာ ဃနေန ပဋိစ္ဆန္နတ္တာ န ဥပဋ္ဌာတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၆။ အနိစ္စလက္ခဏ-လည်းကြည့်။

အနုတ္တလက္ခဏဝတ္ထု (န) [အနုတ္တလက္ခဏ+ဝတ္ထု] အနုတ္တလက္ခဏာနှင့် စပ်၍ ဟောအပ်သော—အကြောင်း—အမှုပုဒ်။ ဓမ္မပ၊ ၂၀-ဝဂ်၊ ၄-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ငွ၊၂။၂၅၆။

အနုတ္တလက္ခဏသုတ္တ (န) [အနုတ္တလက္ခဏ+သုတ္တ] အနုတ္တလက္ခဏသုတ္တန္တ-ကြည့်။

အနုတ္တလက္ခဏသုတ္တန္တ (ပု) [အနုတ္တလက္ခဏ+သုတ္တန္တ] အနုတ္တလက္ခဏာကို ဟောသောသုတ်။ အနုတ္တလက္ခဏသုတ်။ ဝိနယ၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိ၊ ၁-ခန္ဓက။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ (၆) ၁-ဝဂ်၊၇-သုတ်။ ဝိ၊ ၃။၁၈၊၂၀။ သံ၊၂။၅၅-၆။ ပဉ္စဿ ပန ပဉ္စမိယံ ဘာဝဝ တေ ကောတော သန္နိပါတေတွာ အနုတ္တလက္ခဏသုတ္တံ ကထေသိ။ မ၊ငွ၊၂။၉၇။ ပဉ္စမိယာ ပဉ္စဿ အနုတ္တလက္ခဏသုတ္တံ ကထေတွာ ....။ ဇာ၊ငွ၊၄။ ၁၈၁။ ပဉ္စမိယာ ဘေသ ဟောသော အနုတ္တလက္ခဏသုတ္တန္တပရိယောသာနေ ပဉ္စဝဂ္ဂိယာ ထေရာ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌဟိံသု။ အံ၊ငွ၊၁။၇၈။ ပဉ္စမိယာ ပန ပက္ခဿ အနုတ္တလက္ခဏသုတ္တန္တဒေသနာပရိယောသာနေ သဗ္ဗေပိ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌိံသု။ အံ၊ငွ၊၁။၁၁၅။ ပဉ္စမိယံ ပန ပက္ခဿ အနုတ္တလက္ခဏသုတ္တန္တဒေသနာယ သဗ္ဗေပိ အရဟတ္တေ ပတိဋ္ဌာပေတွာ။ ထေရီ၊ငွ၊၃။ ပဉ္စမိယံ ပက္ခဿ ပဉ္စမိ ဇနေ သန္နိပါတာပေတွာ အနုတ္တလက္ခဏသုတ္တန္တံ ဒေသေသိ။ ဇာ၊ငွ၊၁။၉၅။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ငွ၊၂၂။ အနုတ္တသုတ္တ-လည်းကြည့်။

အနုတ္တသညာ (ထီ) [အနုတ္တ+သညာ] အနုတ္တ-ဟုဖြစ်သော သညာ၊ထိုသညာ အဦးရှိသော ဝိပဿနာ၊ အနုတ္တာနုပဿနာ။ အနုတ္တသညံ ဘာဝေဿန္တိ။ ဒီ၊၂။၆၇။ (ဒီ၊ငွ၊၂။၁၂၁။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၃၀-တို့ကြည့်)။ ဒုက္ခေ အနုတ္တသညာ။ ဒီ၊၃။၂၀၁။ အံ၊၂။၂၉၄။ ဒုက္ခေ အနုတ္တသညာတိ အနုတ္တာနုပဿနာဉာဏေ ဥပ္ပန္နသညာ။ ဒီ၊ငွ၊ ၃။၂၁၆။ အံ၊ငွ၊၃။၁၀၆။ ဒုက္ခေ အနုတ္တသညံ ဘာဝေတိ။ အံ၊၁။၄၃။ ဒုက္ခေ အနုတ္တသညံ ဘာဝေတီတိ ပဋိပီဠနဋ္ဌေန ဒုက္ခေ ခန္ဓပဉ္စကေ အဝသဝတ္တနာကာရသလ္လက္ခဏာအနုတ္တလက္ခဏပရိဂ္ဂဟိကံ အနုတ္တာတိ ဥပ္ပန္နသညံ ဘာဝေတိ။ အံ၊ ငွ ၁။ ၄၀၉။ ဒုက္ခေ အနုတ္တသညာ။ အံ၊၂။ ၇၅။ ယံ ဒုက္ခံ၊ တံ အဝသဝတ္တနာကာရေန အနုတ္တာတိ ဥပ္ပန္နသညာ။အံ၊ငွ၊၃။၃၂။ အနိစ္စသညီနော ဟိ မေဃိယ အနုတ္တသညာ သဏ္ဌာတိ။ ဥဒါန။ ၁၂၀။အနုတ္တသညာ သဏ္ဌာတီတိ အသာရကတော အဝသဝတ္တနတော ပရတော ရိတ္တတော တုစ္ဆတော သုညတော စ "သဗ္ဗေ ဓမ္မာ အနုတ္တာ"တိ ဧဝံ ပဝတ္တာ အနုတ္တာနုပဿနာသင်္ခါတာ အနုတ္တသညာ စိတ္တေ သဏ္ဌာတိ အတိဒဠှံ ပတိဋ္ဌာတိ။ ဥဒါန၊ငွ၊၂၁၄။ အနိစ္စသညာ-လည်းကြည့်။

အနုတ္တသညာ၁နုလောမ (န) [အနုတ္တသညာ+အနုလောမ] အနုတ္တသညာ—အားလျော်သော—နှင့် မဆန့်ကျင်သော—ဝိပဿနာဉာဏ်။ အနုတ္တံ ဝါ အနုတ္တသညာ၁နုလောမံ ဝါ.... န ပဋိ-

လဘတိ။ မဟာနိ။ ၁၄၉။ အနိစ္စသညာနုလောမ-လည်း ကြည့်။

အနတ္တသညာပရိစိတ (တိ) [အနတ္တသညာ+ပရိစိတ] အနတ္တသညာဖြင့် – ပွါးစေအပ် – ထုံအပ် – သော။ ဒုက္ခေ အနတ္တသညာပရိစိတေန စေတသာ မဟုလံ ဝိဟရတော။ အံ၊ ၂။ ၄၃၈။ အသုဘသညာပရိစိတ-လည်း ကြည့်။

အနတ္တသညီ (တိ) [အနတ္တသညာ+ဤ] အနတ္တသညာရှိသော၊ သူ။ အနတ္တသညီ အသ္မိမာနသမုဂ္ဃါတံ ပါပုဏာတိ။ အံ၊ ၃။ ၁၆၅၊ ၁၆၉။ ဥဒါန။ ၁၂၀။ ဒုက္ခေ အနတ္တသညီ။ သံ၊ ၃။ ၃၀၁။ အနိစ္စသညီ-ကြည့်။

အနတ္တသမ္ဘူတ (တိ) [အနတ္တ + သမ္ဘူတ] အနတ္တ အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ အနတ္တသမ္ဘူတာ ဘိက္ခဝေ ရူပါ ကုတော အတ္တာ ဘဝိဿတိ။ သံ၊ ၂။ ၃၄၅။ အနတ္တသမ္ဘူတံ ဘိက္ခဝေ ရူပံ။ သံ၊ ၂။ ၂၀။ အနိစ္စသမ္ဘူတ-လည်း ကြည့်။

အနတ္တသုတ္တ (န) [အနတ္တ+သုတ္တ] အနတ္တသုတ်။ (၁) ခန္ဓာ ၅-ပါးကို အနတ္တ-ဟု ဟောသော သုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၉။ (၂) အနတ္တဖြစ်သော ခန္ဓာ ၅-ပါး၌ တဏှာဆန္ဒကို ပယ်အပ်ကြောင်း ဟောသောသုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ (၇) ၂-ဝဂ်၊ ၆-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၆၄-၅။ ၎င်းပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ (၁၄) ၄-ဝဂ်၊ ၈-၉-၁၀-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၄၆-၇။ (၃) ကျွုစေသော အလုံးစုံသောတရားတို့ကို အနတ္တဟု ဟောသောသုတ်။ သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၂၅၈။ (၄) အနတ္တလက္ခဏာကို ဟောသောသုတ်။ အနတ္တလက္ခဏသုတ်။ ပဏ္ဍိတာ ပန ပဉ္စမိယံ သဗ္ဗေ တေ စေတော သန္နိပါတေတွာ အနတ္တသုတ္တေန ခြဂတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၂၄၇။ အနတ္တလက္ခဏသုတ္တန္တ-လည်း ကြည့်။

အနတ္တာကာရ (ပု) [အနတ္တ + အာကာရ] အနတ္တ အခြင်းအရာ၊ အလိုသို့မလိုက်သော – အခြင်းအရာ – သဘော။ ဉာဏစရိတဿ ဘဂဝါ ပုဂ္ဂလဿ ဝိပဿနာနိမိတ္တံ အာစိက္ခတိ အနိစ္စာကာရံ ဒုက္ခာကာရံ အနတ္တာကာရံ။ ဗုဇ္ဇနိ။ ၁၇၇။ မဟာနိ။ ၂၈၀။ အနတ္တာကာရန္တိ အဝသဝတ္တနာကာရံ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၃၉။ အဝသဝတ္တနာကာရသင်္ခါတော အနတ္တာကာရော အနတ္တလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၈။ အနိစ္စာကာရ-လည်း ကြည့်။

အနတ္တာဓီန (တိ) [န + အတ္တာဓီန] မိမိကိုယ်နှင့် မစပ်သော၊ မိမိကိုယ်ကိုအစိုးမရသော၊ မိမိအလိုအတိုင်း တစုံတရာကို မလုပ်နိုင်သော၊ မလွတ်လပ်သော၊ သူ။ ပုရိသော ဒါသော အသ အနတ္တာဓီနော ပရာဓီနော န ယေနကာမံ ဂမော။ ဒီ၊ ၁။ ၆၉။ မ၊ ၁။ ၃၄၃။ အနတ္တာဓီနောတိ န အတ္တနိ အဓီနော၊ အတ္တနော ရုစိယာ ကိဉ္စိ ကာတုံ န လဘတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၀။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၈။

အနတ္တာနတ္တနိယ (တိ) [အနတ္တ + အနတ္တနိယ] အတ္တလည်း မဟုတ် အတ္တနိယလည်း မဟုတ်သော။ ခန္ဓပဉ္စကံ .... အနတ္တာနတ္တနိယမေဝ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၁၈၉။

အနတ္တာနုပဿနတ္ထ (ပု) [အနတ္တာနုပဿနာ + အတ္ထ] အနတ္တဟု အဖန်ဖန်ရှုခြင်း အကျိုး၊ အနတ္တအားဖြင့်အဖန်ဖန်ရှုခြင်းအကျိုး။ အနတ္တာနုပဿနတ္ထာယ အာဝဇ္ဇနာကိရိယာဗျာကတာ ဝိညာဏစရိယာ။ ပဋိသံ။ ၈၀။

အနတ္တာနုပဿနာ (ထီ) [အနတ္တ + အနုပဿနာ] အနတ္တကို–အနတ္တဟု–အဖန်ဖန်ရှုခြင်း–ရှုသော ဉာဏ်။ (မဟာဝိပဿနာ ၁၈-ပါးတွင် တပါး။) ရှုပေ အနတ္တာနုပဿနာ အဘိဓေယျာ။ ပဋိသံ။ ၁၁။ အနတ္တာတိ အနုပဿနာ အနတ္တာနုပဿနာ၊ သာ အတ္တသညာသပ္ပဋိပက္ခာ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၆။ အနတ္တာနုပဿနာယ အတ္တသညံ။ ပဋိသံ။ ၄၄။ အနတ္တာနုပဿနာယ အတ္တသညာယ။ ၎င်း။ ၄၆၊ ၃၈၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၃၃၅။ အနတ္တာနုပဿနာယ အတ္တသညာတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၂၈၁။ အနိစ္စာနုပဿနာ-လည်း ကြည့်။

အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ (န) [အနတ္တာနုပဿနာ+ဉာဏ] အနတ္တဟု အဖန်ဖန်ရှုသောဉာဏ်၊ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏ်။ အနတ္တာနုပဿနာဉာဏံ အတ္တတော အဘိနိဝေသာ မုစ္စတီတိ သုညတော ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။ ၂၆၂။

အနတ္တာနုပဿနာဝသ (ပု) [အနတ္တာနုပဿနာ+ဝသ] အနတ္တဟု အဖန်ဖန်ရှုခြင်း၏အစွမ်း။ အတ္တသညံ ပဇဟတော အနတ္တာနုပဿနာဝသေန ဇာတာ ဓမ္မာ အညမညံ နာတိဝတ္တန္တိ။ ပဋိသံ။ ၃၁။

အနတ္တာနုပဿီ (တိ) [အနတ္တ + အနု + ဒိသ + ဏ] အနတ္တဟု အဖန်ဖန်ရှုလေ့ရှိသော၊ သူ။ သဗ္ဗေသု ဓမ္မေသု အနတ္တာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ အံ၊ ၂။ ၄၀၆။ လူတိ လူမေသု ဆသု အဇ္ဈတ္တိကဗာဟိရေသု အာယတနေသု အနတ္တာနုပဿီ ဝိဟရတိ။ အံ၊ ၃။ ၃၄၃။ အဘဗ္ဗော စက္ခုသ္မိံ အနတ္တာနုပဿီ ဝိဟရိတုံ။ အံ၊ ၃။ ၅၅၆။ အနတ္တာနုပဿီတိ အဝသဝတ္တနာကာရေန အနတ္တာတိ အနုပဿန္တော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၅၀။ အနိစ္စာနုပဿီ-လည်းကြည့်။

အနတ္တုက္ကံသက (တိ) [န + အတ္တုက္ကံသက] မိမိကို–မပင့်တင်–မချီးမြှောက်–တတ်သော၊ မိမိကို မိမိ မချီးမွမ်းတတ်သော၊ သူ။ အနတ္တုက္ကံသကော အပရဝမ္ဘိဟမသို့။ မ၊ ၁။ ၂၃။ အနတ္တုက္ကံသကာ သဗ္ဗေ၊ န တေ ဝမ္ဘေန္တိ ကဉ္စိ။ အပ၊ ၁။ ၂၀။ အနတ္တုက္ကံသကာ အတ္တာနံ နဥက္ကံသကာ အမာနိနော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၃။ အတ္တုက္ကံသက-လည်းကြည့်။

အနတ္တုက္ကံသကတာ (ထီ) [အနတ္တုက္ကံသက+တာ] မိမိကို – မပင့်တင် – မချီးမြှောက် –တတ်သောသူ၏အဖြစ်၊ မိမိကို မိမိ မချီးမွမ်းခြင်း။ တေဓဟိ ဗြာဟ္မဏ အနတ္တုက္ကံသကတံ... အတ္တနိ သမ္ဘာမာနေန။ မ၊ ၁။ ၂၃။

အနတ္တုက္ကံသနာ (ထီ) [န+အတ္တုက္ကံသနာ] မိမိကို–မပင့်တင်–မချီးမြှောက် – ခြင်း၊ မိမိကို မိမိ မချီးမွမ်းခြင်း။ အယဉ္စ သမ္မာဒိဋ္ဌိ အနတ္တုက္ကံသနာ အပရဝမ္ဘနာ။ မ၊ ၂။ ၆၅-၆။

အနတ္တ (ပုတိ) [(၁) (၄) (၅) (၆) န + အတ္တ။ (၂) (၃) အနတ္တ + အ] (၁) အကျိုးမဲ့။ (ဘေးဖြစ်ခြင်း, အပြစ်ပြစ်၍ ပြောဆိုဆုံးမခံရခြင်း, အပယ်၌ဖြစ်ခြင်း, ပျက်စီးခြင်း, ဥစ္စာဆုတ်ယုတ်ခြင်း, အခြံအရံနည်းခြင်း စသည်။) ယော ဧဝံ မဟတော အနတ္ထာယ သံဝတ္တတိ၊ ယဒိဒံ ဘိက္ခဝေ ပမာဒေါ။ အံ၊ ၁။ ၁၄။ မဟတော အနတ္ထာယာတိ မဟန္တဿ အနတ္ထဿ အတ္ထာယ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၅။ ဘိက္ခူနံ အနတ္ထာယ ပရိသက္ကတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၁၇။ အံ၊ ၃။ ၁၅၈။ အနတ္ထာယာတိ ဥပဒ္ဒဝါယ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၄။ အနတ္ထာယာတိ ဥပဒ္ဒဝါယ အဝဍ္ဎိယာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၅၄။ ဘိက္ခုနီနံ အနတ္ထာယ ပရိသက္ကတိ။ ဝိ၊ ၅။ ၃၃၉။ အနတ္ထာယာတိ အနတ္ထံ ကလိသာသနံ အာရောပေန္တော ပရိသက္ကတိ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၂၂၀။ (ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၂၂-လည်းကြည့်။) ကိဟိံ အနတ္ထာယ ပရိသက္ကတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၄၂။ အနတ္ထန္တိ အတ္ထဘင်္ဂံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၄။ ဗဟုနော ဇနဿ အနတ္ထာယ အဟိတာယ ဒုက္ခာယ ဒေဝမနုဿာနံ။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၀၂။ အပါယုပပတ္တိဟေတုဘာဝေန အနတ္ထာယ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၆၅။ အနတ္ထာ ဟောန္တိ ပဋ္ဌေတော။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၅၉။ အနတ္ထာတိ ဗျသနာ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၂၇။ (ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၈၃-လည်းကြည့်။) အနတ္ထောတိ "ဘောဂဇာနိ, အာယာသကံ, ပရိသမဇ္ဇေ မင်္ကုဘာဝေါ, သမ္မုဠှမရဏ"န္တိ ဧဝမာဒိကော ဒိဋ္ဌဓမ္မိကော "ဒုဂ္ဂတိပရိကိလေသော, သဂ္ဂတိယဉ္စ အပ္ပါယုကတာ, ဗဟွာဗာဓတာ, အကိတ္တိသဒ္ဒတာ, အပ္ပန္နပါနတာ"တိ ဧဝမာဒိကော စ အနတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၃၄။ (က) နိဗ္ဗာန်ဟူသောအကျိုး–မဖြစ်–မရှိ–ခြင်း၊ နိဗ္ဗာန်ကိုမရခြင်း။ အနတ္ထာယာတိ ပရမတ္ထပဋိက္ခေပါယ။ နိဗ္ဗာန် ဟိ ပရမတ္ထော၊ တတော ဥတ္တရိ အတ္ထော နတ္ထိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ၊ ၆၅။ (ခ) အစီးအပွါး – ပျက်စီး – မဲ့ – ခြင်း။ တဉ္စ ကာယိရမာနံ အနတ္ထာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊ ၁။

၄၃၃။ အနတ္တာယာ သံဝတ္တတီတိ အဟိတာယ အဝဍိယာ သံဝတ္တတိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၉။ (ဂ) မကြီးပွါးခြင်း၊ ဆုတ်ယုတ်ခြင်း။ အဘော အဝဍ္ဍေ အနတ္ထေ စ။ အံ၊၁။၃၅၅။ အဝဍ္ဍေ အနတ္ထေ စာတိ ဝဍ္ဎိ စ အဝဍ္ဎိ စ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၄။ (တ်) (၂) အကျိုးမဲ့မှုရှိသော သူ။ အနတ္တတာ-ကြည့်။ (၃) အကျိုးမဲ့ကို မြှတတ်သော ကိလေသာ။ အနတ္တဝသ-ကြည့်။ (၄) အကြောင်း မဟုတ်သော—မသင့်လျော်သော—အရာ။ အနတ္ထေ န ယုတော သိယာ။ ဇာ၊၁။၃ဂဝ။ အနတ္ထေတိ အကာရဏေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၆ဂ။ အနတ္တဝါဒီ-လည်း ကြည့်။ (၅) အနက် မဟုတ်သည်။ အနတ္တသံဟိတ-နှင့် အနတ္တဝိညာပက-တို့ကြည့်။ (၆) အကျိုး မရှိသော စကား။ အနတ္တဝိညာပက-ကြည့်။

အနတ္တက (တိ) [န + အတ္တ + က] (၁) အကျိုး မရှိသော။ အနတ္တပဒသံဟိတ-ကြည့်။ (၂) အနက် မရှိသော၊ အနက်မဲ့သော။

အနတ္ထကဒီပန (တိ) [အနတ္ထက + ဒီပန] အကျိုး မဲ့စကားကို ပြခြင်းရှိသော၊ သူ။ ဝါစံ ဘာသိတာ ကဏ္ဍဝါဓော အနတ္ထကဒီပနော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၆။ ကဏ္ဍဝါဓောတိ ရာဂဒေါသာဒီဟိ ကိလိဋ္ဌဝစနော။ အနတ္ထကဝစနသာ ဒီပနံ ပကာသနံ အဿာတိ အနတ္ထကဒီပနော။ ဝိမတိ၊၂။၃၀၆။

အနတ္ထကရ (တိ) [အနတ္ထ + ကရ + အ] အကျိုး မဲ့ကို ပြုတတ်သော၊ သူ။ စိရဝိဿာသိကောပိ ရာဇာ အနတ္ထကရော ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄ဂ၃။ ဣဓ ဥဒ္ဒေကုက္ကုစ္စ နာမ မဟာအနတ္ထကရံ။ မ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။

အနတ္ထကာဒိဒုက္ခာဝဟန (န) [အနတ္ထကာဒိဒုက္ခ + အာဝဟန] အကျိုးမဲ့ခြင်းအစရှိသော ဆင်းရဲကို ဆောင်ယူခြင်း။ မဟန္တော ဇေဝတုပသဂ္ဂေါ ဝိယ အနတ္ထကာဒိဒုက္ခာဝဟနတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၅၀။

အနတ္ထကာမ (တိ) [န + အတ္ထကာမ။ အနတ္ထ + ကမု + ဏ] (၁) အကျိုးစီးပွါးကို အလိုမရှိသော၊ အကျိုးမဲ့ကိုအလိုရှိသော၊သူ။ ယေ ဝါ ပနဿ တေ ဟောန္တိ အနတ္ထကာမာ အဟိတကာမာ။ဒီ၊၂။၂၄၅။ မ၊၁။ဂ၃။ အနတ္ထကာမာနိ အဟိတကာမာနိ။အဘိ၊ဝိ၊၂၅၆။ အနတ္ထကာမာ အဟိတကာမာ။ပဋိသံ၊၃ဂ။ အနတ္ထကာမာနီတိ အတ္တံ န ဣစ္ဆန္တိ အနတ္ထမေဝ ဣစ္ဆန္တိ။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၆။ အနတ္ထံ ကာမေန္တိ ဣစ္ဆန္တီတိ အနတ္ထကာမာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ (၂) တိုးပွါးခြင်းကိုအလိုမရှိသော၊ ဆုတ်ယုတ်ခြင်းကို အလိုရှိသော၊သူ။ အပိစ သဒ္ဓါဒိနံ ဝုဒ္ဓိသင်္ခါတဿ အတ္ထဿ အကာမနတော ဟာနိသင်္ခါတဿ အနတ္ထဿ စ ကာမနတော အနတ္ထကာမာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၄။ နာနတ္ထကာမဿ ကရေယျ အတ္ထံ။ဇာ၊၁။၁၁၀။ အနတ္ထကာမဿာတိ အဝဍ္ဎိကာမဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။

အနတ္ထကာမတာ (ထီ) [အနတ္ထကာမ + တာ] အကျိုးမဲ့ကို အလိုရှိ—သည်၏ အဖြစ်—ခြင်း၊ အကျိုးကို အလိုမရှိ—သည်၏ အဖြစ်—ခြင်း။ သတ္တ ဒေဝဏ္ဏစ ....မမ အနတ္ထကာမတာယ ကဿစိ သတ္တဿ ကိဿိဉ္စိ ကာလေ ဣဓ တိဝိဓမ္ပိ ကမ္မဒ္ဓါရံ န ဉပဟညတေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၄။

အနတ္ထကာရက (တိ) [အနတ္ထ + ကာရက။ ထိုမှ အနတ္ထကာရိကာ] အကျိုးမဲ့ကို (အကျိုးမရှိသည်ကို) ပြုတတ်သော၊သူ။ ဥပနာဟီတိ ပရဿ အပရာဓံ ဟဒယေ ဌပေတွာ သုစိရေနပိ တဿ အနတ္ထကာရကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၄။ ဝဋ္ဋမေဝ ဟိ ဣဓလောကေ စ ပရလောကေ စ အနတ္ထကာရကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂။ ဘိက္ခု သော (ဣတ္ထီ) တာဝ အနတ္ထကာရိကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၂၊ ၂၂၆။ အယံ ဝိဓိကိစ္ဆာ နာမ အနတ္ထကာရိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၁။

အနတ္ထကာရိတာ (ထီ) [အနတ္ထကာရီ + တာ] အကျိုး မဲ့ကိုပြုလေ့ရှိသည်၏အဖြစ်။ အနတ္ထတာ-ကြည့်။

အနတ္ထကိရိယာ (ထီ) [အနတ္ထ+ကိရိယာ] အကျိုး မဲ့ကိုပြုခြင်း။ လောကံ အနတ္ထကိရိယာယံ သံယောဇေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၅၉။

အနတ္ထကုသလ (တိ) [န+အတ္ထကုသလ။အနတ္ထ+ကုသလ] (၁)(က)အကြောင်း–အရာ–ဟုတ်သည့်–မလိမ္မာ–မကျွမ်းကျင်–သော။(ခ)အကျိုးစီးပွါး၌–မလိမ္မာ–မကျွမ်းကျင်–သော။ (၂)(က)အကြောင်း–အရာ–မဟုတ်သည့်–လိမ္မာ–ကျွမ်းကျင်–သော။ (ခ)အကျိုးစီးပွါးမဲ့၌–လိမ္မာ–ကျွမ်းကျင်–သော။ န စေ အနတ္ထကုသလေန၊ အတ္ထစရိယာ သုခါ-ဝဟာ။ ဇာ၊၁၊၁၂။ အနတ္ထကုသလေနာတိ အနတ္ထေ အနာယတနေ ကုသလေန၊ အတ္ထေ အာယတနေ အကုသလေန ဝါတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ ယာနိ ဝါ ပန တာနိ ကုလာနိ အဿဒ္ဓါနိ .... တထာရူပါနိ ကုလာနိ သေဝတိ ဘဇတိ ပယိရုပါသတိ။ အယံ အနတ္ထ-ကုသလော။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၀၂။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။

အနတ္ထဂ္ဂဟဏ (န) [အနတ္ထ+ဂဟဏ] အကျိုးမရှိသည်ကို–ပျက်စီးခြင်းကို–ယူခြင်း။ အနတ္ထဂ္ဂ-ဟဏဉ္စေတာတိ အာသီဝိသေ ဂဏှန္တော ပဋ္ဌ အနတ္ထေ ဂဏှန္တိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၉။ (သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၇-လည်းကြည့်။)

အနတ္ထင်္ဂတ (တိ) [န+အတ္ထင်္ဂတ] ကွယ်ပျောက်ခြင်းသို့ မရောက်သေးသော၊ မဝင်သေးသော။ အနတ္ထင်္ဂတေ အတ္ထင်္ဂတသညီ၊အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၂။၇၈။ ဝိသာခါပုဗ္ဗာရာမာ အနတ္ထင်္ဂတေယေဝ သူရိယေ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၉။ အဇ္ဇ အနတ္ထင်္ဂတေ စေ သူရိယေ သဗ္ဗဒွါရာနိ ထကေတဗ္ဗာနိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၂၀၁။

အနတ္ထင်္ဂတသညီ(တိ) [အနတ္ထင်္ဂတ+သညာ+ဤ] နေမဝင်သေးဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အတ္ထင်္ဂတေ အနတ္ထင်္ဂတသညီ ဩဝဒတိ။ ဝိ၊၂။၇၈။

အနတ္ထင်္ဂတသူရိယ (တိ) [အနတ္ထင်္ဂတ+သူရိယ] ကွယ်ပျောက်ခြင်းသို့ မရောက်သေးသော–မဝင်သေးသော–နေရှိသော၊ နေမဝင်သေးသော။ အနာဝသူရ (ဇာ၊ဋ္ဌ ၅။၅၇)ကြည့်။

အနတ္ထင်္ဂမိတ (တိ) [န+အတ္ထင်္ဂမိတ] အနတ္ထင်္ဂတ-နှင့် အနက်တူ။ သူရိယေ အနတ္ထင်္ဂမိတေယေဝ မာရဗလံ ဝိဓမိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၅။

အနတ္ထစရ (တိ) [(၁)အနတ္ထ+စရ+အ၊(၂)န+အတ္ထစရ] အကျိုးမဲ့ကိုပြုကျင့်သော၊သူ။ အနတ္ထ-စရော တံ မဒော။ မိလိန္ဒ။ ၁၂၉။ အနတ္ထဝဍ္ဎ-လည်းကြည့်။ (၂) အကျိုးမပြုသော–ကိစ္စကိုမရှက်ဆောင်သော–သူ၊ အရာဝတ္ထု။ စတ္တာရိမာနိ (ဆ ဣမာနိ) သမ္မ ပုဏ္ဏမုခ ယာနိ ဝတ္ထူနိ ကိစ္စေ ဇာတေ အနတ္ထစရာနိ ဘဝန္တိ။ ဇာ၊၂။၁၁၉၊ ၁၂၀။ အနတ္ထစရာနီတိ အစရိတဗ္ဗာနိ အတ္ထာနိ။ အကိစ္စကာရာနီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။ ၄၇၀။

အနတ္ထစရက (တိ) [အနတ္ထ + စရ + အ + က (သကတ္ထ)] အကျိုးမဲ့ကို–ပြုကျင့်တတ်–ဆောင်တတ်–သော၊ သူ။

အနတ္ထစရကတာ (ထီ) [အနတ္ထစရက + တာ] အကျိုးမဲ့ကို – ပြုကျင့်တတ် – ဆောင်တတ် – သည်၏အဖြစ်။ အတ္ထစရက (၃) အနက်ကြည့်။

အနတ္ထစရဏ (န) [အနတ္ထ + စရ + ယု]အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့်ခြင်း။သက္ကာရံ ကရောန္တော ဝိယ ဟုတွာ အသက္ကာရံ ကရောန္တော အနတ္ထစရဏေန ဝဓယိံ။ မ၊ဋီ၊၃။၃၂။

အနတ္ထစရိယာ (ထီ) [အနတ္ထ+စရိယာ] အကျိုးမဲ့ကို ပြုကျင့် – ပြောဆို – ခြင်း။ တထာ-ဂတဿ မဟာရာဇ "အနတ္ထစရိယာယ ဝါ" ပရိသာ ဘိန္နာတိ န သုတပုဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၂။ အတ္ထစရိယာ-လည်းကြည့်။

အနတ္ထဇနန (တိ) [အနတ္ထ + ဇန + ယု]အကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေတတ်သော။ အနတ္ထဇနနော ကောဓော၊ ကောဓော စိတ္တပ္ပကောပနော။ အံ၊၂။ ၄၇၂။ အနတ္ထဇနနော လောဘော၊ လောဘော စိတ္တပ္ပကောပနော။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၂။ မဟာနိ။ ၁၂။ အတ္တနော ပရေသဉ္စ အနတ္ထံ ဇနေတီတိ အနတ္ထဇနနော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၆၂။ အံ၊ဋီ၊၃။

ဘင်္ဂ။ အနုတ္တဇနေနောတိ န အတ္တံ အနုတ္တံ၊ အနုတ္တံ ဥပ္ပါဒေတီတိ အနုတ္တဇနေနော။ မဟာနိ၊၄။၅၈။

အနုတ္တဇာလ (န) [အနုတ္တ+ဇာလ] အကျိုးမဲ့-ပျက်စီးခြင်း-တည်းဟူသော ကွန်ယက်။ တထာ ဟိ တံ(ပုဂ္ဂိုလ်) ...အနုတ္တဇာလေ သာ (တဏှာ) ပရိတ္တမာပေတိ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၃၁၇။

အနုတ္တတ¹ (တိ) [န+အတ္တတ] (က)မခင်းအပ် သော။ အကာလစီဝရံ နာမ အနုတ္တတေ ကထိနေ ကောဓသမာသေ ဥပ္ပန္နံ။ ဝိ၊၁။၃၀၄။ (ခ)မပြန့် ခင်းအပ်သော။ အနန္တရဟိတာယာတိ ကေနစိ အတ္တရဏေန အနုတ္တတာယ။ ဝိ၊၄၊၁။၁၇၀။ မ၊ ၄၊၃။၂၀၂။

အနုတ္တတ² (တိ) အနုတ္တဒ-ကြည့်။

အနုတ္တတာ (ထီ) [အနုတ္တ+တာ] အကျိုးမဲ့မှုရှိ သောသူ၏ အဖြစ်၊ အကျိုးမဲ့ကို ပြုလေ့ရှိသူ၏ အဖြစ်၊ အကျိုးမဲ့ကိုပြုခြင်း။ ဝေရပ္ပသဝေါ စ အနုတ္တတာ စ။ ဒီ၊၃။၁၅၀။ အနုတ္တတာတိ အနုတ္ထကာရိတာ။ ဒီ၊၄၊၃။၁၃၀။ ပရေသံ ကရိယမာနော အနတ္ထော ဧတ္ထ အတ္ထီတိ အနတ္တော၊ တဿ ဘာဝေါ အနုတ္တတာတိ အာဟ "အနုတ္တကာရိတာ"တိ။ ယော ဟိ ပရေသံ အနတ္ထံ ကရောတိ၊ သော အတ္တနော အတ္တနော အနုတ္တကာရော နာမ၊ တသ္မာ အနုတ္တတာတိ ဥဘယာနုတ္တကာရိတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၃၄။

အနုတ္တဒ (ဘိ) [အနုတ္တ+ဒါ+အ] အကျိုးမဲ့ကို ပေးတတ်သော၊သူ။ အဟော မေ အနုတ္တဒေါ။ ဇာ၊၃။၄၉၁။ အနုတ္တဒေါတိ အနတ္ထော အဒေါ၊ တေသ္မာ မေ ပုရိသာ အနတ္ထောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အထ ဝါ အနုတ္တဒေါတိ အနုတ္တဒေါ။ ဝိ၊၄၊၁။ ၄၃၃။ အနုတ္တဒေါတိ ဝတ္တဗ္ဗေ ဒ-ကာရဿ တ-ကာရံ ကတွာ "အနုတ္တဒေါ"တိ ဝုတ္တန္တိ အာဟ "အထ ဝါ"တိအာဒိ။ သာရတ္ထ၊၃။၃၅၀။

အနုတ္တဒဿီ (တိ) [အနုတ္တ+ဒိသ+ဏီ] အကျိုးမဲ့ ကိုသာရှုမြင်တတ်သော၊ အကျိုးမဲ့ကို မြင်တတ် သော၊သူ။ ပါပံ သဟာယံ ပရိဝဇ္ဇယေထ၊ အနုတ္တဒဿိံ ဝိသမေ နိဝိဋ္ဌံ။ သုတ္တနိ၊ ၂၈၈။ စူဠနိ၊ ၂၇၅။ အနုတ္တံ ပဿတီတိ အနုတ္တဒဿီ။ သုတ္တနိ၊၄၊၁။ ၉၈။ ပရေသမ္ပိ အနုတ္တံ ဒဿေတီတိ အနုတ္တ-ဒဿီ။ စူဠနိ၊ ၄။၁၂၆။

အနုတ္တနိဿိတ (တိ) [အနုတ္တ+နိဿိတ] အကျိုး မဲ့ကိုမှီသော။ အနုတ္တနိဿိတံ... လောကာယတိ-ကဝါဒံ န သေဝေယျ။ ဇာ၊၄၊၇။၁၈၉။

အနုတ္တန္တရ (တိ) [န+အတ္တန္တရ] အနက်ထူးမရှိ သော။ ဘာဝေါတိ အတ္တော၊ ကာယောတိ အနုတ္တန္တရံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၆၀။

အနုတ္တန္တရတာ (ထီ) [အနုတ္တန္တရ+တာ] အနက် ထူးမရှိသည်၏ အဖြစ်။ အစ္ဆရာဝသာတိ ဧတ္ထ အဝိ အာ-သဒ္ဒါနံ အနုတ္တန္တရတံ ဟဒယေ ကတွာ အာဟ "ဝသတိ"တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၁၈၉။

အနုတ္တပဒကောဝိဒ (တိ) [န+အတ္တပဒကောဝိဒ] အကြောင်းနှင့်ယှဉ်သောစကား၌ မလိမ္မာသော၊ သူ။ ဒုဗ္ဗုဒ္ဓိကာဠိ တေ ဇမ္မ၊ အနုတ္တပဒကော-ဝိဒေ။ ဇာ၊၁။၃၉၈။ ကောဝိဒတ္တပဒ-လည်းကြည့်။

အနုတ္တပဒသံဟိတ (တိ) [အနုတ္တပဒ+သံဟိတ] (တော တောင် ချိုးမှမ်းခက်ခသည်ကို ပြတတ် သော — သံသရာမှထွက်မြောက်ကြောင်းကို မပြ တတ်သော) အကျိုးမရှိသော— ပုဒ်—စကား— တို့နှင့် စပ်သော။ သဟဿမပိ စေ ဂါထာ၊ အနုတ္တပဒသံဟိတာ။ ဓမ္မ၊ ၂၈။ အနုတ္တပဒသံ-ဟိတာတိ အာကာသဝဏ္ဏနာပဗ္ဗတဝဏ္ဏနာဝန-ဝဏ္ဏနာဒီနိ ပကာသကေဟိ အနိယျာနိကပဒေဟိ အနုတ္တကေဟိ ပဒေဟိ သံဟိတာ ယာဝ ဗဟုကာ ဟောတိ၊ တာဝ ပါပိကာ ဝေါတိ အတ္တော။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၄၃၈။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၈၁-တို့ လည်းကြည့်။)

အနုတ္တပရိတ္တာဏ (န)[အနုတ္တ+ပရိတ္တာဏ]အကျိုး မဲ့မှ စောင့်ရှောက်ခြင်း။ ယောသု ကာမေသု ဥပပရိက္ခိယမာနေသု ကောသ္မိမ္ပိ အနုတ္တပရိတ္တာဏံ နာမ နတ္ထိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၅၀။

အနတ္ထပါတ (ပု) [အနတ္ထ+ပါတ] အကျိုးမဲ့—ပျက်စီးခြင်း — သို့ ကျရောက်ခြင်း။ မဟာဝါ ဝတာမှိ အနတ္ထပါတတော ရက္ခိတော။ ပေတာဋ္ဌ။ ၅၆။

အနတ္ထပုစ္ဆက (တိ) [အနတ္ထ+ပုစ္ဆ+ဏ္ဏ]အကျိုးမဲ့ကိုမေးမြန်းသော၊သူ။ဣမံ ဓမ္မဒေသနံ... အနတ္ထပုစ္ဆကံ ဗြာဟ္မဏံ အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။ ၄၁၈။

အနတ္ထပုစ္ဆကဗြာဟ္မဏဝတ္ထု (န) [အနတ္ထပုစ္ဆက+ဗြာဟ္မဏ+ဝတ္ထု] အကျိုးမဲ့ကို မေးမြန်းသော ပုဏ္ဏားနှင့်စပ်သော—အကြောင်း— အဖြစ်ပွတ်။ ဓမ္မပဒ၊ ဂ-ဝဂ်၊ ၄-ဝတ္ထု။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၄၁၈-၉။

အနတ္ထဝန္တု (တိ) [အနတ္ထ+ဝန္တု] အကျိုးမဲ့မှုရှိသော၊ အကျိုးမဲ့ကို ကျင့်တတ်သော၊ သူ။ သုမိတ္တော စ အသမ္ဗုဒ္ဓါ၊ သမ္ဗုဒ္ဓံ ဝါ အနတ္ထဝါ။ ဇာ၊၁။၃၇၃။ ယော အနတ္ထဝါ အနတ္ထစရော။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၈၁။

အနတ္ထဝသ (ပု) [အနတ္ထ+ဝသ] အကျိုးမဲ့ကိုပြုတတ်သော ကိလေသာတို့၏— အလို— နိုင်ငံ။ ခိဍ္ဍာရတိသမာပန္နံ၊အနတ္ထဝသမာဂတံ။ သာ မံ... ယာစတေ ဓနံ။ ဇာ၊၁။၃၈၅။ အနတ္ထဝသမာဂတန္တိ တာယ ခိဍ္ဍာရတိယာ ကာမကိစ္စာယ အနတ္ထကာရကာနံ ကိလေသာနံ ဝသံ အာဂတံ မံ ဝိဒိတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၆။၃၂၆။

အနတ္ထဝါဒီ (တိ) [(၁) န+အတ္ထဝါဒီ။ (၂) အနတ္ထ+ဝဒ+ဏီ] (၁) အကျိုး ရှိသည်ကို မပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ အနတ္ထပဒါတိပိ အဓမ္မဝါဒီတိပိ။ အံ၊၁။ ၂၀၂။ အနတ္ထဝါဒီတိ န အတ္ထံ ဝဒတိ၊အနတ္ထံ ဝဒတိ နာမ။ အံဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ (၂) (က) အကြောင်း မဟုတ်သည်ကို ဆိုသော— အကြောင်းယုတ္တိ မရှိသော—စကားကို ဆိုတတ်သော၊သူ။ အနတ္ထဝါဒီ အဓမ္မဝါဒီ။ မ၊၁။၃၅၆။ အနတ္ထဝါဒီတိ အကာရဏနိဿိတံ ဝတွာ။ မဋ္ဌ၊၂။၂၃၁။ (ခ) အကျိုးမရှိသည်ကို ပြောဆိုတတ်သော၊သူ။ အနတ္ထဝါဒီ အဓမ္မဝါဒီ။ အံ၊၁။၃၃၀။ အနတ္ထံ ဝဒတိ, နော အတ္ထန္တိ အနတ္ထဝါဒီ။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။

အနတ္ထဝိညာပက (တိ) [အနတ္ထ+ဝိ+ဉာ+ဏာပေ+ဏ္ဏ။ ထိုမှ အနတ္ထဝိညာပိကာ] (၁) အနက် မဟုတ်သည်ကို သိစေတတ်သော။ (၂) အကျိုး မရှိသော စကားကို သိစေတတ်သော။ အနတ္ထဝိညာပိကာ ကာယဝစီပယောဂသမုဋ္ဌာပိကာ အကုသလစေတနာ သမ္ဖပ္ပလာပေါ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၁။၇၄။ ကာမံ စေတိ ဝတ္တုမိစ္ဆိတော အတ္ထော သမ္ဘဝတိ၊ သော ပန အဖလတ္တာ ဘာသိတဗ္ဗ-ပရိယာယေန အတ္ထောယေဝ နာမ န ဟောတီတိ အာဟ "အနတ္ထဝိညာပိကာ"တိ။အပိစ ပယောဇနတ္တာဘာဝတော အနတ္ထာ၊ ဝါစာ၊ တံဝိညာပိကာတိပိ ဝဒန္တိ။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၄၂။

အနတ္ထသံယုတ္တ (တိ) [အနတ္ထ+သံယုတ္တ] အကျိုးစီးပွါးမဲ့နှင့်ယှဉ်သော။အနတ္ထသဥ္ဟိတန္တိ အနတ္ထသံယုတ္တံ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၈၀။ အနတ္ထသံယုတ္တန္တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကသမ္ပရာယိကာဒိဝိဝိဓဝိပုလာနတ္ထသဥ္ဟိတံ။ ဒီဋီ၊ ၃။၈၀။

အနတ္ထသံဟိတ=အနတ္ထသဥ္ဟိတ (တိ) [(၁) န+အတ္ထသံဟိတ။ (၂) အနတ္ထ+သံဟိတ။ (၁) (က)အကျိုးစီးပွါးနှင့်—တကွမဖြစ်—မယှဉ်စပ်—သော၊အကျိုးစီးပွါးကို မမှီသော။ ဟီနံ ဂမ္မံ ပေါထုဇ္ဇနိကံ အနရိယံ အနတ္ထသံဟိတံ။ ဒီ၊၃။၉၄။ အံ၊ ၂။ ၂၈၆။ အနတ္ထသံဟိတန္တိ အနတ္ထသံယုတ္တံ။ဒီဋ္ဌ၊ ၃။၈၀။အနတ္ထသံဟိတန္တိ န အတ္ထသန္နိဿိတံ။အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ အနိဓာနဝတီ ဝါစံ ဘာသိတာ... အနတ္ထသံဟိတံ။မ၊၁။၃၅၆။ အံ၊၁။၃၃၀။ အနတ္ထ-သံဟိတန္တိ န အတ္ထနိဿိတံ။မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၂။အနတ္ထ-သံဟိတန္တိ န လောကိယလောကုတ္တရအတ္ထ-နိဿိတံ ကတွာ ကထေတိ။အံဋ္ဌ၊ ၂။၂၆၆။ အတီ-တံ စေပိ ဝုဒ္ဓ ဟောတိ အဘူတံ အတစ္ဆံ အနတ္ထ သံဟိတံ။ဒီ၊၃။၁၁၁။ အနတ္ထသံဟိတန္တိ န ဣဓလောကတ္ထံ ဝါ ပရလောကတ္ထံ ဝါ နိဿိတံ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၉၉။ အဘူတံ အတစ္ဆံ အနတ္ထသဥ္ဟိတံ။ ဖုဋ္ဌနီ။၁၆၀။ အနတ္ထသဥ္ဟိတန္တိ န ဣဓလောကတ္ထံ

ဝါ ပရလောကတ္တံ ဝါ နိဿိတာ။ ဒီဃနိ၊၄။၈၀။ (ခ) ကြီးပွါးခြင်းကို မမှီသော။ ယံ တထာ-ဂတော ဝါစံ ဇာနာတိ အဘူတံ အတစ္ဆံ အနတ္ထ-သံဟိတံ။မ၊၂။၅၇။အနတ္ထသံဟိတန္တိ န အတ္ထသံ-ဟိတံ န ဝဍ္ဎိနိဿိတံ။ မဋ္ဌ၊၃။၇၇။ (၂) (က) အနက်လည်းကြည့်။ (ဂ) အကြောင်းနှင့် — တကွ မဖြစ် — မယှဉ်စပ် — သော၊ အကြောင်းကို မမှီသော။ ဟိနေဝ ဂမ္ဘာ ပေါထုဇ္ဇနိကော အနရိယော အနတ္ထသံဟိတော။ ဝိ၊၃။၁၄။ သံ၊ ၃။၃၆၉။ အနတ္ထသံဟိတောတိ န အတ္ထသံ-ဟိတော၊ ဟိတသုခါဝဟကာရဏံ အနိဿိ-တောတိ အတ္တော။သံဋ္ဌ၊၃။၃၂၈။ သာရတ္ထ၊၃။ ၁၆၉။ (၂) (က) အကျိုးစီးပွါးမှုနှင့် — တကွ ဖြစ် — ယှဉ်စပ် — သော၊ အကျိုးစီးပွါးမှု — ၌ ယှဉ် သော — ကို မှီသော။ အနတ္ထသံဟိတန္တိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိ-ကေန သမ္ပရာယိကေန ဝါ အနတ္ထေန သံဟိတံ၊ အနတ္ထေ ဝါ သံဟိတံ။မဋ္ဌီ၊၃။၄၉။ (ခ) အကျိုးမဲ့ — သူတပါးကိုညှဉ်းဆဲခြင်း — နှင့် — တကွဖြစ် — ယှဉ်စပ် — သော — ကို မှီသော။ တိရစ္ဆာနဝိဇ္ဇာ နာမ ယံ ကိဉ္စိ ဗာဟိရကံ အနတ္ထသံဟိတံ။ ဝိ၊၂။ ၄၀၁။ ဗာဟိရကံ အနတ္ထသံဟိတန္တိ ဟတ္ထိ-အဿရထဓနုထရုသိပ္ပအာထဗ္ဗဏခီလနဝသီကရ-ဏသောသာသနမန္တာဂဒပ္ပယောဂါဒိဘေဒံ ပရူပ-ဃာတကရံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၂၁၅။ (ဂ) အနက်မဟုတ် သည်နှင့် — တကွဖြစ် — ယှဉ်စပ် — သော၊ အနက် မဟုတ်သည် — ၌ ယှဉ်စပ် — ကို မှီ — သော။ န အတ္ထောတိ ဝါ အနတ္ထော၊ အတ္ထသာ ပဋိပက္ခော အဘာဝေါ၊ တေန သံဟိတန္တိ အနတ္ထသံဟိတံ။ မဋ္ဌီ၊၃။၄၉။ အနတ္ထဝိညာပက-လည်းကြည့်။

အနတ္တသန္တာန (ပု) [အနတ္တ+သန္တာန] အကျိုးမဲ့—အကုသိုလ်—တရား—အယဉ်—အစဉ်၊ သတ္တာယ-ဒိဋ္ဌိ စသောတရား။ တေန တေန ဉာဏေန တသာ တသာ အနတ္တသန္တာနဿ ပဟာနံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၈။

အနတ္တဟာနိ (ထီ) [အနတ္တ+ဟာနိ] အကျိုးမဲ့—အကုသိုလ်—၏—ဆုတ်ယုတ်ခြင်း—မဖြစ်ခြင်း။ အာဝေယာတိ ဝုဍ္ဎိ၊ သာ အနတ္တဟာနိတော အတ္ထုပ္ပတ္တိတော စ ဒုဝိဓာ။ ... တဿာ တံ အဒေသတို “ဣဓမေ ဓမ္မေ မနသိကရောတော”တိ-အာဒိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။

အနတ္ထာရက (တိ) [န+အတ္ထာရက] မခင်းသော၊ သူ။ ကထံ ကထိနံ အနတ္ထတန္တိ? ဒွိန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ အနတ္ထတံ ဟောတိ ကထိနံ အနတ္ထာရကဿ စ အနနုမောဒကဿ စ။ ဝိ၊၅။၃၀၂။

အနတ္ထာဝဟ (တိ) [အနတ္ထ+အာဝဟ] အကျိုးမဲ့ကို — ဆောင်သော — ဖြစ်စေတတ်သော။ ပါပံ အသုန္ဒရံ အတ္ထနော ပရေသဉ္စ အနတ္ထာဝဟံ။ ဥဒါနဋ္ဌ၊၂၈၉။ ကလဟော နာမ အနတ္ထာဝ-ဟော။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၂။

အနတ္ထိက (တိ) [န+အတ္ထိက] အလိုမရှိသော၊ ငဲ့ကွက်ခြင်းမရှိသော၊ မငဲ့ကွက်သော၊ သူ။ န စ အနတ္ထိကော ပတ္တေန ဟောတိ။ မ၊၂။၁၄၀။ ဘဝေနမှိ အနတ္ထိကော။ ထေရ၊၂၄၇။ အနတ္ထိ-ကော မဟာရာဇ ဘဂဝါ သမ္ဘာဝေဟိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၄၃။ အနတ္ထိကောသံ ရဇ္ဇေန။ ဇာတကဋ္ဌ၊၃။၃၁။ သမ္ဘာဝေန အနတ္ထိကော။ ထေရ၊၁၂၀။ အနတ္ထိကောတိ အနပေက္ခော။ ထေရဋ္ဌ၊၂။ ၂၆၈။ (၄၄၊၂၇၀-လည်းကြည့်။)

အနတ္ထုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အနတ္ထ+ဥပ္ပတ္တိ] အကျိုးမဲ့—အကုသိုလ်—၏ ဖြစ်ခြင်း။ အပါယောတိ အဝုဍ္ဎိ၊ သာပိ အတ္ထဟာနိတော အနတ္ထုပ္ပတ္တိ-တော စ ဒုဝိဓာ။ တဿာ တံ ဒေသေတုံ “ဣဓမေ ဓမ္မေ မနသိကရောတော”တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။

အနတ္ထုပ္ပါဒန (နပ) [အနတ္ထ+ဥပ္ပါဒန] အကျိုးမဲ့ကို ဖြစ်စေခြင်း။ မိတ္တဒုဗ္ဘောတိ မိတ္တေသု ဒုဗ္ဘနံ တေသံ အနတ္ထုပ္ပါဒနံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၀၇။

အနဒီ (ကြိ) နဒတိ-ကြည့်။

အနဒီ (ကြိ) ။

အနဒီ (ထီ) [န+နဒီ (=နဒ+ဤ)] မြစ် မဟုတ် သော၊ ပျက်စီးသောမြစ်၊ စွန့်ပစ်အပ်သောမြစ်၊

မြစ်မမည်သော၊ မြစ်ပျက်။ န တေန အနဒီ ဟောတိ၊ ခမဿု ယဒိ တေ ပိယာ။ ဇာ၊၁၊၅၁။ (ဇာ၊၄၊၂။၁၁၅-လည်းကြည့်။)

အနဒ္ဒါ (ထီ) [(၁) န+အာ+ဒါ+အ။ (၂)န+အဒ္ဒါ] (၁) မနာယူခြင်း၊ မရှိသေခြင်း။ (၂) (က) မစိုခြင်း၊ ခြောက်–သွေ့–ကြပ်–ဆတ်–ခြင်း။ (ခ) မနူးညံ့ခြင်း၊ တောင့်မာ–ခက်ထန်–ခြင်း။ တတ္ထ ကတမံ အနာဒရိယံ၊ ယံ အနာဒရိယံ အနာဒရတာ အဂါရဝတာ အပ္ပတိဿဝတာ အနဒ္ဒါ အနဒ္ဒါယနာ အနဒ္ဒါယိတတ္တံ (အနာဒါ အနာဒါယနာ အနာဒါယိတတ္တံ၊ သျာ၊ မူကဲ့) အသီလျံ အစိတ္တီကာရော၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ အနာဒရိယံ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၇၅။ အနဒ္ဒါတိ အနာဒိယနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၀။ အနာဒိယနာ အနဒ္ဒါ ဩဝါဒအဂ္ဂဟဏံ၊ အစိတ္တီကာရောတိ အတ္ထော။ သုက္ခကင္ဃသ ဝိယ အနလ္လတာ, အမုဒုတာ ဝါ အနဒ္ဒါ မူလဋီ၊၂။၂၂၄။ အဒ္ဒန် အဒ္ဒါ မဒ္ဒဝေါ၊ အနေကတ္ထတာ ဓာတူနံ၊ တပ္ပဋိက္ခေပေန အနဒ္ဒါတိ အာဟ "အမုဒုတာ ဝါ အနဒ္ဒါ"တိ။ အနုဋီ၊၂။၂၂၁။ အနဒ္ဒါ-လည်းကြည့်။

အနဒ္ဒါယနာ (ထီ) [အနဒ္ဒါ+အယနာ (=ဣ+ယု)] မနာယူသော–မရှိသေသော–အခြင်းအရာ၊ မစို–မနူးညံ့–သော အခြင်းအရာ။ အနဒ္ဒါ အနဒ္ဒါယနာ အနဒ္ဒါယိတတ္တံ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၇၅။ အနဒ္ဒါယနာတိ အနာဒိယနာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၀။ အနဒ္ဒါယနာ-လည်းကြည့်။

အနဒ္ဒါယိတ (တိ)[အနဒ္ဒါ+အယိတ(=ဣ+တ)] မနာယူခြင်းဖြင့် ဖြစ်သော၊ မနာယူသော၊ မစို–မနူးညံ့–သော။ အနဒ္ဒါယိတ-လည်းကြည့်။

အနဒ္ဒါယိတတ္တ (န) [အနဒ္ဒါယိတ+တ္တ] မနာယူ–မရှိသေ–သည်၏ အဖြစ်၊ မနာယူ–မရှိသေ–ခြင်း၊ မစို – မနူးညံ့–သည်၏ အဖြစ်၊ မစို–မနူးညံ့–ခြင်း။ အနဒ္ဒါ အနဒ္ဒါယနာ အနဒ္ဒါယိတတ္တံ။ အဘိ၊ဝိ။၃၇၅။ အနဒ္ဒါယ အယိတဘာဝေါ အနဒ္ဒါယိတတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၈၀။ အနဒ္ဒါယိတတ္တ-လည်းကြည့်။

အနဒ္ဓ (တိ) [န+နဒ္ဓ(=နဟ+တ)] မပြေးရှက်အပ်သော၊ မဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ အပရိယောနဒ္ဓေနာတိ(ဒီ၊၃။၁၈၆) သမန္တတော အနဒ္ဓေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၉။ အနဒ္ဓေနာတိ အသဉ္ဆာဒိတေန။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၁၀။

အနဒ္ဓဂူ (တိ)[န+အဒ္ဓဂူ] ခရီးမသွားသော၊ခြေဖြင့် ခရီးမသွားသော၊သူ။ အနဒ္ဓဂုနံ အပိ ဒေဝတာနံ။ ဇာ၊၁။၃၆၁။ အနဒ္ဓဂုနံ အပိ ဒေဝတာနန္တိ ယာ ပဒသာ အဒ္ဓါနံ အဂမနေန အနဒ္ဓဂုနံ ဒေဝတာနံ ဣဒ္ဓိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၅။

အနဒ္ဓနိယ (တိ) [န+အဒ္ဓနိယ] အရှည်မခံသော၊ အရှည်ရှည်စွာမတည်နေနိုင်သော၊ ကြာရှည်မခံသော။ အနဒ္ဓနိယံ ဇီဝိတံ န စိရဋ္ဌိတိကံ ဇီဝိတံ။ မဟာနိ၊၃၃၊၃၄။ အနဒ္ဓနိယန္တိ ကာလဝသေန န အဒ္ဓါနက္ခမံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၃၃။ အနဒ္ဓနိယံ ဣဒံ ထာဝကာလိကံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၁။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ အနဒ္ဓနိယန္တိ န အဒ္ဓါနက္ခမံ၊ န စိရဋ္ဌာယီ ဣတ္တရံ အနိစ္စန္တိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၃၇၅။ မ၊ဋီ၊၁။၃၉၂။ သံ၊ဋီ၊၂။၄၄၁။

အနဒ္ဓနေယျ (တိ) [န+အဒ္ဓနေယျ] အနဒ္ဓနိယ-နှင့် အနက်တူ။ ထလေ ယထာ ဝါရိ ဇနိန္ဒ ဝုဋ္ဌံ၊ အနဒ္ဓနေယျံ န စိရဋ္ဌိတိကံ၊ ဧဝမ္ပိ ဟောတိ အသတံ သမာဂမော၊ အနဒ္ဓနေယျော ဥဒကံ ထလေဝ။ ဇာ၊၂။၁၄၇။ အနဒ္ဓနေယျန္တိ န အဒ္ဓါနက္ခမံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၄၉။

အနဒ္ဓဘူတ (တိ) [န+အဒ္ဓဘူတ] မလွှမ်းမိုး–မနှိပ်စက်–အပ်သော။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု န ဟေဝ အနဒ္ဓဘူတံ အတ္တာနံ ဒုက္ခေန အဒ္ဓဘာဝေတိ။ မ၊၃။၉။ အနဒ္ဓဘူတန္တိ အနဓိဘူတံ၊ ဒုက္ခေန အနဓိဘူတော နာမ မနုဿတ္တဘာဝေါ ဝုစ္စတိ။ န တံ အဒ္ဓဘာဝေတိ၊ နာဘိဘဝတီတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇။ အနဒ္ဓဘူတန္တိ ဧတ္ထ အဓိ-သဒ္ဒေန သမာနတ္ထော အဒ္ဓ-သဒ္ဒေါတိ အာဟ "အနဒ္ဓဘူတန္တိ အနဓိဘူတ"န္တိ။ မ၊ဋီ၊၃။၂၁၅။

အနမိက (တိ) [န + အမိက] (၁) အပိုအလွန် – အကြွင်း – အကျန်–မဟုတ်သော။ အနတိရိတ္တ–ကြည့်။ (၂) အပိုအလွန်မရှိသော။ ဣမာယ ခေါ ဝိနယသင်္ဂီတိယာ ပဉ္စ ဘိက္ခုသတာနိ အနူနာနိ အနမိကာနိ အဟေသုံ။ ဝိ၄။၄၈၉။ သင်္ဂါယနာသမှန် သင်္ဂါယနာပရိုဟ်ရံ အနူနမနမိက် သွာကျွာတ် ကေဝလံ ပရိပုဏ် ဖြူစရိယံ သုပ္ပကာသိတ်။ ဒီ၃။၁၀၄-၅။ အနူန် အနမိကနှ ကေဝလံ ဇိနသာသန်။ အဘိ၄။၃။၁၀၉ (ဒီပဝံ-သ-မှ)။ တဥ္စ ခေါ အတ္တတော ဝါ ဗျဉ္ဇနတော ဝါ အနူနမနမိကံ။ ဒီ၄။၁။၂၈။ မ၄။၁။၅။ အံ။ ၄။၁။၄။ သံ၄။၁။၄။ ဥဒါန၄။၁၁။ ခုဒ္ဒကာ၄။၈၆။ ဣတိဝုတ်၄။၂၀။

အနမိကရဏ (တိ) [န + အမိကရဏ] ငြင်းခုံခြင်း– အမိကရုဏ်း–မရှိသော – မပြုလုပ်သော၊ သူ။ ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယောဂ်နှာ ယောဂါ-ဝစရေန .... သဗ္ဗတ္ထ အနမိကရဏေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၆၆။

အနမိဂန္တ (တိ) [န + အမိဂန္တ] မရောက် – မရ – မသိ – သော၊ သူ။ မဟတ္တံ အဝိန္ဒနေ္တာ အသံဝိန္ဒနေ္တာ အနမိဂစ္ဆနေ္တာ။ မဟာနိ။ ၃၄၈။ အရိယာဓိဂတဉ္စ မဂ္ဂံ အနမိဂစ္ဆနေ္တာ။မ၄။၁။၂၃။

အနမိဂတ (တိ) [န + အမိဂတ] မရောက်–မရ– မသိ – အပ်သေးသော၊–တရားသည်။ အနမိ-ဂတေ အမိဂတသညိနော။ ဝိ၁။၁၁၆။ အနမိ-ဂတေတိ မဂ္ဂဘာဝနာယ အနမိဂတော၊ အပ္ပဋိ-လဒ္ဓေတိပိ အတ္ထော။ ဝိ၄။၂။၁၇၉။ အပ္ပတ္တာ ပတ္တိယာ အနမိဂတဿ အမိဂမာယ အသစ္ဆိက-တဿ သစ္ဆိကိရိယာယ...။ ဒီ၂။၂၁၁။ မ၃။ ၁၂၂။ အနမိဂတံ ဝါ ဘောဂံ အဓိဂစ္ဆတိ။ ဒီ၃။ ၁၂၀။ မ၂။၂၄၄။ အနမိဂတံ ဝါ ကုသလံ ဓမ္မံ အမိဂစ္ဆတိ။ အံ၁။၁၁၃၊၁၁၄။ အံ၂။၈၉။၉၀။ အနမိဂတံ နာဓိဂစ္ဆတိ။ အံ၂။၂၂၀။၂၂၅။ အနမိဂတန္တိ ပုဗ္ဗေ အပ္ပတ္တပိုဗ္ဗသော။ အံ၄။၃။၅၉။

အနမိဂတတ္တ (န) [အနမိဂတ + တ္တ] မရောက် – မရ – မသိ – အပ်သည်၏အဖြစ်။ ပဋိပတ္တိယာ အမိဂန္တဗ္ဗာ အနမိဂတတ္တာ နေဝ အမိဂမော အတ္ထိ။ မ၄။၁။၂၁။ အဘိ၄။၁။၃၈၃။ အံ၄။၁။ ၄၆။ သဗ္ဗေပိ ပုထုဇ္ဇနာ န သမာပန္နကာ။ ကသ္မာ ? အနမိဂတတ္တာ။ ပဋိသံ၄။၁။၂၄၆။

အနမိဂတနိုင္ဂတ္တ (န) [အနမိဂတနိုင္ဂ + တ္တ] အနမိ-ဂတနိုင္ဂ၏ အဖြစ်၊ မရောက်–မရ – မသိ– အပ် သောဘဝ၏ အဆုံး နိဗ္ဗာန်ရှိသည်၏အဖြစ်၊ ဘဝ ၏ အဆုံး နိဗ္ဗာန်ကို– မရ – မသိ – သည်၏ အဖြစ်။ အဇ္ဈာသိတတ္တ–ကြည့်။

အနမိဂတာရဟတ္တ (တိ) [အနမိဂတ + အရဟတ္တ] မရောက် – မရ – အပ်သေးသော အရဟတ္တဖိုလ် ရှိသော၊ အရဟတ္တဖိုလ်ကို မရသေးသော၊ သူ။ အပ္ပတ္တမာနသ–ကြည့်။

အနမိဂန္တာ (ကြိ၊ဝိ) [န + အမိဂန္တာ] မရောက်မူ၍၊ မရမူ၍၊ မသိမူ၍။ အနဓိဂန္တာ အဝိဝိတ္တာ အပ္ပဋိ-လဘိတွာ။ ရူဠှနိ။၁၈၉။

အနမိဂမ (ပု) [န + အမိဂမ] မရောက်ခြင်း၊ မရ ခြင်း၊ မသိခြင်း။ ဣမိဿာ စေဝ အရိယာယ ပညာယ အနမိဂမာ။ မ၁။၁၁၅။

အနမိဂမ္မ (ကြိ၊ ဝိ) [န + အမိဂမ္မ] မရောက်–မရ– မူ၍။ အရိယမဂ္ဂံ အနမိဂမ္မ ဖြဟ္မလောကေ နိဗ္ဗတ္တိ။ သုတ္တနိ၄။၁။၆၀။

အနမိဋ္ဌဟိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + အမိဋ္ဌဟိတွာ] အမိဋ္ဌာန် မတင်မူ၍။ ကောယံ အနမိဋ္ဌဟိတွာ ဝါ အဓိကပ္ပေဘွာ ဝါ ပတ္တံ ဌပေယျာတိ အတ္ထော။ ဝိ၄။၃။၁၉၀။

အနမိဋ္ဌာန (န) [န + အမိဋ္ဌာန] (၁) မတည်ခြင်း။ တေဘူမကေ သင်္ခါရေ "တေ မမ၊ သောဟမသ္မိ၊ သော မေ အတ္တာ"တိ ပဝတ္တနသဘာဝါယ မညနာယ အနမိဋ္ဌာန် ကတွာ။ ဥဒါန၄။၃၂၉။ (က) အားမထုတ်ခြင်း။ အနာဝေသဝနာ အဘာဝနာ အဗဟုလီကမ္မံ

အနဓိဋ္ဌာနံ အနနုယောဂေါ ပမာဒေါ။ အဘိဓာ။ ၃၆၃။ ဗုဒ္ဓနီ။ ၂၇။ အနဓိဋ္ဌာနန္တိ ကုသလကရဏေ ပတိဋ္ဌာဘာဝေါ။ အဘိဋ္ဌ၊ ၂။၄၅၁။ ပတိဋ္ဌာဘာဝေါတိ ကုသလကရဏေ အဋ္ဌာနံ၊ အနဋ္ဌာနန္တိ အတ္ထော။ မူလဋီ၊ ၂။ ၂၁၆-၇။ (၁) စိတ်၌ မထားခြင်း၊ စွန့်ခြင်း။ သမ္ဗုဒ္ဓော ကာမသံယောဇနာနံ အနဓိဋ္ဌာနာ။ မ၃။ ၂၄။ ကာမသံယောဇနာနံ အနဓိဋ္ဌာနာတိ ပဉ္စကာမဂုဏဗန္ဓနာနံ နိဿဇ္ဇနာ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၆။ (၂) အဓိဋ္ဌာန်မပြုပဲ-စိတ်၌မမှတ်ယူပဲ-စားခြင်း။ ပဉ္စ ပိဏ္ဍပါတိကာယ ဘိက္ခုနော ကပ္ပန္တိ အနဓိဋ္ဌာနံ ဆဝိကပ္ပနာ။ ဝိ၅။ ၂၃၀။ အနဓိဋ္ဌာနန္တိ ဂဏဘောဇနေ အညတြ သမယာတိ ဝုတ္တံ သမယံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ ဘောဇနံ အဓိဋ္ဌာနံ နာမ၊ တထာ အကရဏံ အနဓိဋ္ဌာနံ။ ဝိဋ္ဌ ၄။ ၁၇၂.၃။

အနဓိဋ္ဌာယ (ကြိ ဝိ) [န + အဓိဋ္ဌာယ]. စိတ်၌ မထားမူ၍၊ မယူမူ၍။ အနဓိဋ္ဌာယ အတ္တာနံ။ ထေရ။ ၃၂၅။ အနဓိဋ္ဌာယ စိတ္တေ အဋ္ဌပေတွာ အဂ္ဂဟေတွာ။ ထေရဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၇။

အနဓိဋ္ဌိတ (တိ) [န + အဓိဋ္ဌိတ] (၁) (ဝိနည်းတော်အရ) အဓိဋ္ဌာန်မတင်အပ်သော၊ (သင်္ကန်း၊ သပိတ်)။ အတိရေကစီဝရ၊ အတိရေကပတ္တ၊ အဓိဋ္ဌိတသည်-တို့ကြည့်။ (၂) မဆောက်တည်-စိတ်၌ မမှတ်ယူ-အပ်သော။ အနုဇာနာမိ ဘိက္ခဝေ တေန ဘိက္ခုနာ တာနိ စီဝရာနိ အဓိဋ္ဌာတုံ "မယှံမာနိ စီဝရာနိ"တိ။ တဿ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော တံ စီဝရံ အနဓိဋ္ဌိတေ အညော ဘိက္ခု အာဂစ္ဆတိ။ ဝိ၃။၄၁၄။ (န) (၃) (ပြန်လာအံ့-ပြန်မလာတော့အံ့-ဟု) မဆောက်တည်-မပိုင်းခြား-နှလုံး မသွင်းသော-စိတ်။ ဘိက္ခု အတ္တတကာထိနော စီဝရံ အာဒါယ ပက္ကမတိ အနဓိဋ္ဌိတေန။ ဝိ၃။၃၅၈။ အနဓိဋ္ဌိတေနာတိ စ "ပစ္စေဿံ, န ပစ္စေဿ"န္တိ ဧဝံ အနဓိဋ္ဌိတေန၊ အနိယမိတေနာတိ (န ဧဝံ မနသိ ကတွာတိ-ဝိမတိ) အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။ ၃၃၇။ ဝိမတိ၊ ၂။၁၃၆။

အနဓိဋ္ဌိတတေလ (န) [အနဓိဋ္ဌိတ + တေလ] အဓိဋ္ဌာန်၌ မထားအပ်သော-ဆောက်တည်၍-စိတ်၌ စွဲယူသတ်မှတ်၍-မထားအပ်သော-ဆီ။

အနဓိဋ္ဌိတတေလဘာဇန (န)[အနဓိဋ္ဌိတတေလ+ဘာဇန] အဓိဋ္ဌာန်၍မထားအပ်သော-ဆောက်တည်၍-စိတ်၌ စွဲယူသတ်မှတ်၍ - မထားအပ်သော - ဆီခွက် - ဆီအိုး။ အဓိဋ္ဌိတတေလ- ကြည့်။

အနဓိပတေယျ (တိ) [န + အဓိပတေယျ] အစိုးရသည်၏အဖြစ်-အစိုးရခြင်း-မရှိသော၊ အစိုးမရသော။ ဣဒါနိ မေ ပတ္တာပိ အနဓိပတေယျာ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၈။

အနဓိဘူ (ပု) [န + အဓိဘူ] မလွှမ်းမိုး-မနှိပ်စက်-မအောင်နိုင်-သော၊ သူ။ အယံ ဝုစ္စတာဝုသော ဘိက္ခု ရူပါဓိဘူတော .... အဓိဘူတော အနဓိဘူ။ သံ၊ ၂။၁၉၃။

အနဓိဘူတ (တိ) [န + အဓိဘူတ] မလွှမ်းမိုး-မနှိပ်စက်-မအောင်နိုင်-အပ်သော၊သူ။ အယံ ဝုစ္စတာဝုသော ဘိက္ခု ရူပါဓိဘူ ... အဓိဘူ အနဓိဘူတော။ သံ၊၂။၁၉၂။ အနဘိဘူတ-လည်း ကြည့်။

အနဓိမန (တိ) [န+အဓိမန] လွှမ်းမိုး-ကျော်လွန်-၍ တောင့်တသော စိတ်မရှိသော၊ သူ။ ယသ္မာ စ မေ အနဓိမနော သိ သာမိ။ ဇာ၁။ ၃၆၈။ မမ သာမိ အလီနသတ္တု ယသ္မာ တံ အနဓိမနော သိ မံ အဘိဘဝိတွာ အတိက္ကမိတွာ အညံ မနန န ပဏ္ဍေသိ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။ ၃၁။

အနဓိမုစ္ဆိတ (တိ) [န+အဓိမုစ္ဆိတ] မတွေဝေ-မမိန်းမော-သော၊သူ။ တဿ စ သုခေ အနဓိမုစ္ဆိတော ဟောတိ။ မ၃။ ၉။ အနဓိမုစ္ဆိတောတိ တဏှာမုစ္ဆနာယ အမုစ္ဆိတော။ မဋ္ဌ၊၄။ ၇။

အနဓိဝရ (တိ) [န + အဓိဝရ] (က) မိမိထက် လွန်မြတ်သောသူမရှိသော၊ သူ။ မြတ်စွာဘုရား။ ဗြဟ္မာ စ လောကာဓိပတိ သဟမ္ပတိ၊ ကတဉ္ဇလီ

အနဝိဇ္ဇရဲ့ အယာစတာ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၂၉၉။ အစ္စန္တဝဇ္ဇော အဓိဝဇ္ဇော နာသ အတ္ထိတိ အနဝိဝဇ္ဇော၊ န တဿ အဓိကော ဝဇ္ဇော အတ္ထိတိ ဝါ အနဝိဝဇ္ဇော၊ အနုတ္တရောတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၄။ လူမှ အနဝိဝဇ္ဇာ ဗုဒ္ဓါ၊ အဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ ဝိဇောစန္တိ။ ဇာ၊၁။၂၆၄။ အနဝိဝဇ္ဇာတိ အတုလျာ အပ္ပမေယျာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၃၄။ ယဿဂတဿ နဝိဇ္ဇရသာ သာသနံ။ ဝိမာန၊၁၉။ အနဝိဇ္ဇရသာ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၆။ (၁) သာလွန် ထူးကဲသော အခြားတန်ခိုးမရှိသော၊ အလွန်မြတ် သော။ လူဒ္ဒိ စ တေ အနဝိဇ္ဇာ ဝိဟာဂမာ။ ဝိမာန။၁ဂ။ အနဝိဇ္ဇာတိ အဓိကာ ဝိသိဋ္ဌာ အညာ တေသာ နတ္ထိတိ အနဝိဇ္ဇာ၊ အတိ- ဥတ္တမာတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၇၃။

အနဝိဓါသက (တိ) [န + အဓိဝါသက] သည်းမခံ နိုင်သော၊ သည်းခံလေ့မရှိသော၊ သူ။

အနဝိဓါသကဇာတိက (တိ) [အနဓိဝါသက + ဇာတိ + က] သည်းမခံနိုင်သော သဘော ရှိသော၊ သူ။ အသာတာနံ အမနာပါနံ ပါကာ- ဟရာနံ အနဓိဝါသကဇာတိကော ဟောတိ။ ဝိ၊ ၂။၁၇၀၊၄၂၃။ ဝိ၊၃။၁၀၉။ အံ၊၂။၁၂၇။

အနဓိဝါသနဇာတိကတာ (ထီ) [အနဓိဝါသန- ဇာတိက + တာ] သည်းမခံခြင်းသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်၊ သည်းမခံသော သဘောရှိခြင်း။ အဟံ အနဓိဝါသနဇာတိကတာယ ထုမေယိ သန္ဓိ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄ဂ။

အနဓိဝါသနတာ (ထီ) [အနဓိဝါသန + တာ] သည်းမခံနိုင်သည်၏ အဖြစ်၊ သည်းမခံနိုင်ခြင်း။ ယာ အက္ခန္တိ အက္ခမနတာ အနဓိဝါသနတာ စဏ္ဍိက္ကံ အသုရောပေါ။ အဘိ၊၀ိ။၃၇၄။

အနဓိဝါသနာ (ထီ) [န+အဓိဝါသနာ] သည်းမခံ နိုင်ခြင်း။ အဟုဒေဝ အက္ခန္တီတိ အဟောသိ- ယော စ အနဓိဝါသနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၀။

အနဓိဝါသယန္တ (တိ) [န + အဓိဝါသယန္တ] သည်း မခံနိုင်သော၊သူ။ ယဥ္စိသာ ဘိက္ခုဝေ အနဓိဝါ- သယတော ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ အာသဝါ ဝိဃာတပရိ- ဠာဟာ။ မ၊၁။၁၃။ အနဓိဝါသယတောတိ အန- ဓိဝါသေန္တဿ အက္ခမန္တဿ။ မဋ္ဌ၊၁။ဂ၃။ ဝိဝါ ပိပါသံ နဓိဝါသယန္တာ။ ဝိမာန။ ၁၁၇။ အနဓိ- ဝါသယန္တာတိ အဓိဝါသေတုံ အသက္ကောန္တာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၃၁၆။

အနဓိဝါသေန္တ (တိ) [န+အဓိဝါသေန္တ] သည်းမခံ နိုင်သော၊ သူ။ အထ ခေါ် စိတ္တော ဂဟပတိ "ကိံ" မေ ကရိဿတိ အယျော သုဓမ္မော အဓိ- ဝါသေန္တော ဝါ အနဓိဝါသေန္တော ဝါ"တိ အာယသ္မန္တံ သုဓမ္မံ အဘိဝါဒေတွာ။ ဝိ၊၄။၃ဂ။ တံ ဝစနံ အနဓိဝါသေန္တော သဟဿကုတ္တုံ အတ္တာနံ အဘိနိမ္မိနိတွာ။ သံ၊၁။၁၄၉။ အနဓိဝါ- သေန္တောတိ အသဟန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ ယံ ဟိဿ ဘိက္ခုဝေ အနဓိဝါသတော ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ အာသဝါ ဝိဃာတပရိဠာဟာ။ အံ၊၂။ ၃၄၂။ အနဓိဝါသတောတိ အနဓိဝါသေန္တဿ အက္ခ- မန္တဿ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂ဂ။

အနဓောမုခတာ (ထီ) [န + အဓောမုခ + တာ] အောက်သို့ ချသောမျက်နှာ – မရှိသည်၏ အဖြစ်–မရှိခြင်း။ ခေါင်းမေဘ်ငုံ့ခြင်း။ ရူဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။ ၂၆။

အနနုဂတ (တိ) [န + အနုဂတ] (၁) မလိုက် လျော–မညီညွတ်–သော။ အနန္ဒယ-ကြည့်။ (၂) အစဉ်မလိုက်သော။

အနနုဂတန္တရ (တိ) [န + အနုဂတန္တရ (=အနု- ဂတ + အန္တရ)] ကိလေသာသို့ အစဉ်လိုက် သော စိတ် မရှိသော၊ သူ။ သမုဂ္ဂတာသာ ဈာယိဿ၊ အနနုဂတန္တရဿ သုဒ္ဓဿ။ မ၊၂။ ၄၉။ အနနုဂတန္တရဿာတိ ကိလေသေ အနနု- ဂတစိတ္တဿ။ မဋ္ဌ၊၃။၆၉။

အနနုဂိဇ္ဈန္တ (တိ) [န + အနုဂိဇ္ဈန္တ] မတပ်မက်– မမက်မော–မငင်တွယ်–သော၊ သူ။ အနနုဂိဒ္ဓ- ကြည့်။

အနနုဂိဒ္ဓ (တိ) [န + အနုဂိဒ္ဓ] မတပ်မက်–မမက်မော – မခင်တွယ်–သော၊ သူ။ အပ္ပဂဗ္ဘော ကုလေသွနနုဂိဒ္ဓေါ။ ခုဒ္ဒက။၁၁။ သုတ္တနိ။၃၀၀။ (၄၆း၆-မျှလည်းကြည့်။) အနိဋ္ဌရိ အနနုဂိဒ္ဓေါ။ သုတ္တနိ။၄၂၅။ ၄င်း၊ ၄၊ ၂။ ၂၇၄။ နိဗ္ဗာနာဘိရတော အနနုဂိဒ္ဓေါ။ သုတ္တနိ။ ၂၉၄။ အနာနုဂိဒ္ဓေါတိ ကတ္ထ ဝမ္မံ တဏှာဂေဓေန အနနုဂိဒ္ဓေါ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ ၁။၁၃၆။ ဖဿံ ပရိညာယ အနာနုဂိဒ္ဓေါ။ သုတ္တနိ။ ၄၀၀။ အနာနုဂိဒ္ဓေါတိ ရူပါဒိသု သဗ္ဗဓမ္မေသု အဂိဒ္ဓေါ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၄။ (နောက်ပုံစံ ၂-ခု၌ ᐧ ဆန်းဒီဃ။ ရှေ့ ဩပစ္ဆန္ဒသက၊ နောက် ဣန္ဒဝဇီရာ)။

အနနုစ္ဆဝိက (တိ) [န + အနုစ္ဆဝိက] အရောင်သို့ အစဉ်မလိုက်သော၊ မလျော်–မလျောက်ပတ်–သော၊ အပြုအမူ၊ တရားစသည်။ အနနုစ္ဆဝိကံ ဝတ အာဝုသော ဝေဠုပါယ သဒ္ဓါယ ပသန္နာယ ဥပါသိကာ ဝေဠုပံ မရက်။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၄၁။ အာဝုသော အနနုစ္ဆဝိကံ ဝတ အရိယသာဝိကာနံ ဝေဠုပံ မရက်။ ဥဒါန ဋ္ဌ။ ၁၄၈။ ဒေဝဒတ္တော အတ္တနော အနနုစ္ဆဝိကံ နိဝါသေတွာ ပါရုပိတွာ ဝိစရတိ။ ဓမ္မ ဋ္ဌ၊၁။ ၅၀။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၈-လည်း ကြည့်။) ဣတိ သော ကိလေသာဘိရတဝသေန ဓိတ္တု အနနုစ္ဆဝိကံ ကတံ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။ ၁၆၁။ (က) ရဟန်းအဖြစ်ကို ပြုတတ်သော ဟိရီ၊ဩတ္တပ္ပ-စသော တရား – မဂ်ဖိုလ် နိဗ္ဗာန်၊ ပရိယတ္တိပဋိပတ္တိသာသနာ– တို့၏– အရောင်– ကောင်းသည်၏ အဖြစ်သို့ အစဉ် မလိုက်သော၊ ထိုတရား, သာသနာတို့အား မလျောက်ပတ်သော အပြုအမူစသည်။ အနနုစ္ဆဝိကံ မောဃ-ပုရိသ အနနုလောမိကံ။ ဝိ၊၁။၂၃။ ယဒိဒံ ထယာ မောဃပုရိသ တုစ္ဆမနုဿ ကမ္မံ ကတံ၊ တံ သမဏကရဏာနံ ဓမ္မာနံ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနသာသနာနံ ဝါ န အနုစ္ဆဝိကံ၊ တေသံ ဆဝိံ ဆာယံ သုန္ဒရဘာဝံ န အနွေတိ နာနုဂစ္ဆတိ၊ အထ ခေါ အာရကာဝ တေဟိ ဝေမ္မိဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။ သမဏကရဏာနံ ဓမ္မာနန္တိ ဟိရောတ္တပ္ပါဒီနံ။ မဂ္ဂဖလနိဗ္ဗာနသာဓနာနေန ပဋိပတ္တိသာသနာ ပဋိပတ္တိပရိယတ္တိသာသနာနံ ဝါတိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဆဝိန္တိ တေသံ ပဘဿ-ရတာရတံ ဆဝိ။ ကိံ တန္တိ အာဟ "ဆာယ"န္တိ၊ တေသံ ပဘဿရတံ ဩဘာသန္တိ အတ္ထော။ ကိံ တန္တိ အာဟ "သုန္ဒရဘာဝ"န္တိ။ ဆဝိမနုဂတံ အနုစ္ဆဝိကံ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၂။ (ဆဝိံ အနုဂတံ အနုစ္ဆဝိ၊အနုစ္ဆဝိ ဧဝ အနုစ္ဆဝိကံဟုပြုစေလိုသည်။) ပါရာ၊ ဂဏ္ဌိသစ်၊ ၂၄၄၃-လည်းကြည့်။ အနနုစ္ဆ-ဝိကံ ခေါ် နာဂသေန ပဗ္ဗဇိတဿ ဝိတက္ကေသိ။ မိလိန္ဒ။၁၃။ ယံ လောကေ ဇတ္တံ သမဏာနံ အနနုစ္ဆဝိကံ အနနုလောမိကံ။ ၎င်း။ ၂၅၈။ယော ခေါ် မဟာရာဇ ပုဂ္ဂလော ပါပိစ္ဆော.... အယုတ္တော အပ္ပတ္တော အနနုစ္ဆဝိကော အနရဟော ဇမ္ဗုတိ-ရှပေါ် ဧတာဂ် သမာဒိယတိ။ ၎င်း။၃၃၈။ အပ္ပတ္တ-လည်းကြည့်။

အနနုစ္ဆဝိကတ္တ (န) [အနနုစ္ဆဝိက + တ္တ] မလျောက်ပတ်သည်၏အဖြစ်။ အနနုစ္ဆဝိကတ္တာ ဧဝ စ အနနုလောမိကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၄။

အနနုဇာနန္တ (တိ) [န + အနုဇာနန္တ] ခွင့်မပြုသော၊ သူ။ တေ ဟိ "ဘဝေန ဘဝဿ ဝိပ္ပမောက္ခော"တိ ဝဒန္တာနံ ဝါဒံ အနနုဇာနန္တာ အတ္တုပဂ္ဂန္ထေန နိဿရဏံ ပဋိဇာနိံသု။ ဥဒါန ဋ္ဌ။၁၉၁။ ပရဿ ဝေ ဓမ္မမနာနုဇာန (နာ-ကား ဆန်းဒီဃ)။ သုတ္တနိ။၄၁၆။ မဟာနိ။ ၂၂၂။ ပရဿ ဓမ္မံ ဒိဋ္ဌိံ ပဋိပဒံ မဂ္ဂံ အနာနုဇာနန္တော အနာနုပဿန္တော အနာနုမနန္တော အနာနုမညန္တော အနာနုမောဒန္တော။ မဟာနိ။ ၂၂၂ (ဤ၌ကား နာ-တို့ကို သုခုစ္စာရဏ ဒီဃ ဆိုသင့်၏)။

အနနုညာ (တိ) [န + အနုညာ] ခွင့်မပြုခြင်း၊ ခွင့်မပြုအပ်သောတရား။ အနနုညာယ ဌတွာ အနုညာမှိ ပဋိက္ခိပတိ။ မဟ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၃၆။ အနနုညာယ ဌတွာတိ အနနုဇာနိတဗ္ဗေ ဌတွာ။ မဟ၊ဋ္ဌီ၊၃။၉၁။

အနနုညာတ (တိ) [န + အနုညာတ] (၁) ခွင့်မပြုအပ်သော၊ သူ။ န ခေါ် သုဒ္ဓိ တထာဂတာ

အနနုညာတံ မာတာပိတူဟိ ပုတ္တံ ပဗ္ဗာဇေန္တိ။ ဝိ၊ ၁။ ၁၄။ မာတာပိတူဟိပိ သာမိကေနပိ အနနုညာတံ သိက္ခမာနံ ဝုဋ္ဌာပေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၄၄၆။ အနနုညာတန္တိ ဥပသမ္ပဒတ္ထာယ အနနုညာတံ။ ကင်္ခါ။ ၃၄၇။ န ဘိက္ခဝေ အနနုညာတော မာတာပိတူဟိ ပုတ္တော ပဗ္ဗာဇေတဗ္ဗော။ ဝိ၊ ၃။ ၁၆၆။ ကိံ နု ခေါ ဘဂဝတာ လောဟကာဏ္ဍံ အနုညာတံ၊ ကိံ အနနုညာတံ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၈၅။ (၂) အနနုညာတသိက္ခာပုဒ်၊ ဘိက္ခုနီပါစိတ်၊ ကုမာရီဘူတဝဂ်၊ ဒသမသိက္ခာပုဒ်။ အနနုညာတံ ဝါစာယ၊ န ကာယာ န စ စိတ္တတော ....။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၃။

အနနုညာတဝုဋ္ဌာပနဝတ္တု (န) [အနနုညာတ + ဝုဋ္ဌာပန + ဝတ္ထု] အမိအဖ လင်ယောကျ်ားတို့က ရဟန်းပြုရန် ခွင့်မပြုအပ်သော သိက္ခမာန်ကို ရဟန်းခံပေးသော — အကြောင်း — အတ္ထုပ္ပတ်။ သာဝတ္ထိယံ ထုလ္လနန္ဒံ အာရဗ္ဘ အနနုညာတဝုဋ္ဌာပနဝတ္ထုသ္မိံ ပညတ္တံ။ ကင်္ခါ။ ၃၄၈။

အနနုညာတသမုဋ္ဌာန (န) [အနနုညာတ + သမုဋ္ဌာန] (၁) အနနုညာတသမုဋ္ဌာန်၊ ဘိက္ခုနီပါစိတ်၊ ကုမာရီဘူတဝဂ်၊ ဒသမဖြစ်သော အနနုညာတသိက္ခာပုဒ်ကြောင့် သင့်သော အာပတ်၏ ဖြစ်ကြောင်းနှင့် တူသော အာပတ်ဖြစ်ကြောင်း။ နှုတ်၊ ကိုယ်-နှုတ်၊ နှုတ်-စိတ်၊ ကိုယ်-နှုတ်-စိတ်ဟူသော သမုဋ္ဌာန် ၄-ပါး။ (တိ) (၂) ၎င်း အနနုညာတသမုဋ္ဌာန် ရှိသော — အာပတ် — သိက္ခာပုဒ်။ အထက်ပါ သမုဋ္ဌာန် ၄-ပါးကြောင့် ဖြစ်သော အာပတ်၊ ၎င်းအာပတ်ကို ပညတ်ရာ သိက္ခာပုဒ်။ ယာ ဒုတိယတတိယပဉ္စမဆဋ္ဌေဟိ သမုဋ္ဌာတိ၊ အယံ အနနုညာတသမုဋ္ဌာနာ နာမ။ ကင်္ခါ။ ၁၁၁။ အနနုညာတသမုဋ္ဌာန်။ ရင်း။ ၃၄၈။ (ဝိ၊ ၅။ ၁၆၃-လည်းကြည့်။)

အနနုတပ္ပ (တိ) [န + အနုတပ္ပ] နောင်တမဖန် — မပူပန် — မပူဆွေး — စေတတ်သော၊ နောင်တဖန် — ပူပန် — ပူဆွေး — ခြင်းငှါ မဖြစ်သော၊ နောင်တဖန် — ပူပန် — ပူဆွေး — ခြင်းကို မဖြစ်စေတတ်သော၊ သူ၊ အမှုကိစ္စ။ ဝေဠုပေါ် ခေါ ဗုဒ္ဓ သတ္ထာ သာဝကာနံ ကာလကံတော အနာနုတပ္ပေါ် ဟောတိ။ ဒီ၊ ၃။ ၁၀၁။ အနာနုတပ္ပေါ် ဟောတီတိ သတ္ထာရံ အာဂမ္မ သာဝကေဟိ ယံ ပတ္တဗ္ဗံ၊ တဿ ပတ္တတ္တာ အနုတာပကရော န ဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၃။ ၉၄။ (ဒီဋီ၊ ၃။ ၉၀-လည်းကြည့်။) အနာနုတပ္ပါ တေ ဘဝန္တိ ပစ္ဆာ။ အနာနုတပ္ပါနိ ဟိ ယေ ကရောန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၃၆-၇။ (နာ-တိုကား ဆန်းဒီလ)။

အနနုတပ္ပန္တ (တိ) [န + အနုတပ္ပန္တ] နောင်တမဖန် မပူပန်သော၊ သူ။ အနာနုတပ္ပံ ပရလောကံ ဂမိဿံ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၄၁။ အနာနုတပ္ပန္တိ အနာနုတပ္ပမာနော။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။ ၅၃၄။ (နာ-တိုကား၊ ဆန်း ဒီလ)။

အနနုတပ္ပမာန (တိ) [န + အနုတပ္ပမာန] နောင်တဖန်မပူပန်သော၊ သူ။ အနနုတပ္ပန္တ-ကြည့်။

အနနုတာပိယ (တိ) [န + အနုတာပိယ] နောင်တဖန် မပူပန်စေအပ်သော၊ ပူပန်ဖွယ်မရှိသော။ သော မေ အဇ္ဇော အနုပ္ပဇ္ဇော၊ ကတံ အနနုတာပိယံ။ အံ၊ ၁။ ၃၈၀။

အနနုနိတ (တိ) [န + အနုနိတ] မဆွဲဆောင်အပ်သော၊ သူ။ ယထာပိ ပုရိသော ဖလဂဝေသီ ရုက္ခံ ဥပဂမ္မ ဖလံ လဒ္ဓါပိ အလဒ္ဓါပိ အနနုနိတော အပဏ္ဏိဟတော မဇ္ဈတ္တောယေဝ ဟုတွာ ဂစ္ဆတိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၁၅။

အနနုပခဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) [န + အနုပခဇ္ဇ] မကပ်ဝင် — မတိုးဝေ့ — မူ၍။ အမံ့ နိဝါပံ နိဝုတ္တံ နေဝါပိကဿ အနနုပခဇ္ဇ အမုစ္ဆိတာ ဘောဇနာနိ ဘုဉ္ဇိဿာမ။ မ၊ ၁။ ၂၀၇။

အနနုပဝါဒ (တိ) [န + အနုပဝါဒ] စွပ်စွဲ — ကဲ့ရဲ့ — ဖွယ် မရှိသော၊ အပြစ်မရှိသော၊ သူ။ ဘိက္ခဝေ ဝတ္တသီသေ ဌတွာ ဓမ္မံ ဒေသေန္တော အနနုပဝါဒေါ။ ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၉။

အနနုပဿန္တ (တိ) [န + အနုပဿန္တ] မမြင်-မသိ-သော၊ သူ။ အနနုဇာနန္တ-ကြည့်။

အနနုပဿီ (တိ) [န+အနုပဿီ] အပန်ပန်ရှုလေ့မရှိသော၊ သူ။ အယံဟမဿီတိ အနာနုပဿီ။ ဥဒါန၊၁၇၀ (နာ-၌ ဆန်း ဒီဃ)။

အနနုပါပုဏိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + အနုပါပုဏိတွာ] မရောက်မူ၍။ သော တံ သာမညတ္ထံ အနနုပါပုဏိတွာ သာဝကာနံ ဓမ္မံ ဒေသေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၁၉။

အနနုပ္ပဒ္ဒ (တိ) [န+အနုပ္ပဒ္ဒ] မပေးအပ်သော၊ သူ။ အနာနုပ္ပဒိန္နာဝ ပရေသံ ပါဝ။ သုတ္တနိ။ ၄၀၁ (နာ-၌ ဆန်း ဒီဃ)။ အနာနုပ္ပဒိန္နာတိ အပ္ပဒိန္နတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၃၄။ အနာနုပ္ပဒ္ဒ-လည်းကြည့်။

အနနုပ္ပတ္တ (တိ) [န + အနုပ္ပတ္တ] မရောက်သေးသော။ သာဿ သာမညတ္ထော အနနုပ္ပတ္တော ဟောတိ။ ဒီ ၁။ ၂၁၉။ အနနုပ္ပတ္တ၌ အနုတ္တရံ ယောဂက္ခေမံ နာနုပါပုဏာတိ။ မ၊၁။၁၅၀။

အနနုပ္ပဒီယမာန (တိ) [န + အနုပ္ပဒီယမာန] မပေးအပ်သော။ အဓနာနံ ဓနေ အနနုပ္ပဒီယမာနေ ဒါလိဒ္ဒိယံ ဝေပုလ္လမဂမာသိ။ ဒီ၊၃။၅၄၊ ၅၆။ နာနုပ္ပဒီယမာနေတိ အနနုပ္ပဒီယမာနေ၊ အယမေဝ ဝါ ပါဠိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၆။

အနနုဗောဓ (နာ၊ထိ) [န+အနုဗောဓ] လျော်စွာ မသိခြင်း။ အနနုဗောဓ-ကြည့်။

အနနုဗုဒ္ဓ (တိ) [န+အနုဗုဒ္ဓ] အစဉ်လိုက်၍ သစ္စာ ၄-ပါးကို သိသူမဟုတ်သော။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓ သယမ္ဘော ဝေါဒိတိ ပစ္စေကသမ္ဗုဒ္ဓါ အနနုဗုဒ္ဓါ သယမ္ဘူ-ဉာဏေန သစ္စာဘိသမယောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉။ အနာနုဗုဒ္ဓ-လည်းကြည့်။

အနနုဗောဓ (ပု) [န+အနုဗောဓ] (၁) လျော်စွာမသိခြင်း။ စတုန္နံ ဘိက္ခဝေ အရိယသစ္စာနံ အနနုဗောဓာ အပ္ပဋိဝေဓာ။ ဝိ၊၃။၃၂၅။ ဒီ၊၂။ ၇၇။ သံ၊၃။၃၇၇။ အနနုဗောဓာတိ အဗုဇ္ဈနေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇၈။ ပေတသ္မာ အာနန္ဒ ဓမ္မဿ အနနုဗောဓာ အပ္ပဋိဝေဓာ ...။ ဒီ၊၂။၄၇။ အနနုဗောဓာတိ ဉာတပရိညာဝသေန အနနုဗုဇ္ဈနာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ အနနုဗောဓာတိ အဗုဇ္ဈနေန။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။ အနနုဗောဓာတိ အနနုဗုဇ္ဈနေန။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၉။ (၂) လျော်စွာ မသိတတ်သောတရား (မောဟ)။ အနဘိသမယော အနနုဗောဓော အသမ္ဗောဓော (မော-ဟော)။ အဘိ၊ဓ၊၉၃။ အနုရူပတော ဓမ္မေ ဗုဇ္ဈတီတိ အနုဗောဓော၊ တပ္ပဋိပက္ခတာယ အနနုဗောဓော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉၆။ (တိ) (၃) သစ္စာတရားကို-သိခြင်းမျှလည်း မရှိသော-အနည်းငယ်မျှမသိသော၊သူ။ ပုထုဇ္ဇနော အနနုဗောဓောဟမသ္မိ။ ဝိမာန။ ၁၁၂။ သစ္စာနံ အနုဗောဓမတ္တဿာပိ အဘာဝေန အနနုဗောဓော။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၀၂။

အနနုဘူတ (တိ) [န+အနုဘူတ] (၁) မရောက်အပ်သော။ ပထဝီ ခေါ် အဟံ ဗြဟ္မေ ပထဝီ-တော အဘိညာယ ယာဝတာ ပထဝီယာ ပထ-ဝတ္တေန အနနုဘူတံ။ မ၊၁။၄၀၄။ ပထဝီယာ ပထဝီသဘာဝေန အနနုဘူတံ အပ္ပတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၀၉။ (၂) မခံစား-မတွေ့ကြုံ-မရောက်-အပ်သော။

အနနုဘူတပုဗ္ဗ (တိ) [န+အနုဘူတပုဗ္ဗ] ရှေး၌-မခံစား-မတွေ့ကြုံ-မရောက်-အပ်သော၊ မခံစား-မတွေ့ကြုံ-မရောက်ဘူးသော။ အန-နုဘူတပုဗ္ဗံ မနာပိယံ ရူပါဒိအာရမ္မဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၄။ သုပိနန္တေပိ အနနုဘူတပုဗ္ဗံ ပရမဂ္ဂိမ္ဘိရံ... နိဗ္ဗာနံ ဝိဘာဝေန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၅၄။

အနနုဘူတာရမ္မဏ (နာ) [အနနုဘူတ + အာရမ္မဏ] မခံစား-မတွေ့ကြုံ-ဘူးသော အာရုံ။ ကထံ အနနုဘူတာရမ္မဏာဝသေန? ဣဓေကစ္စော အနနု-ဘူတပုဗ္ဗံ မနာပိယံ ရူပါဒိအာရမ္မဏံ လဘတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄။

အနနုမညန္တ (တိ)[န + အနုမညန္တ] မသိသော၊ သူ။ အနနုဇာနန္တ-ကြည့်။

အနနုမတ (တိ) [န + အနုမတ] ခွင့်မပြုအပ်သော၊ သူ။ နာနုညာတော့တိ အနနုမတော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ၅၉။

အနနုမန္တ (တိ) [န + အနုမန္တ] မသိသော၊ သူ။ အနနုဇာနန္တ ကြည့်။

အနနုမောဒက (တိ) [န + အနုမောဒက] အနုမောဒနာမပြုသော၊သူ။ ဒိန္နံ ပုဂ္ဂလာနံ အနုတ္တတံ ဟောတိ ကတိနံ အနုတ္တာရကဿ စ အနနုမောဒကဿ စ။ ဝိ၊၅။၃၀၂။

အနနုမောဒန္တ (တိ) [န + အနုမောဒန္တ] ဝမ်းမမြောက်သော၊ သူ။ အနနုဇာနန္တ-ကြည့်။

အနနုယာယီ (တိ) [န+အနုယာယီ] (၁) အခြားဘဝသို့–အစဉ်မလိုက်– မသွား – မပြောင်းရွှေ့ –သော၊ သူ။ တိဋ္ဌေ နု သော တတ္ထ အနာနုယာယီ။ … တိဋ္ဌေယျ သော တတ္ထ အနာနုယာယီ။ .. တိဋ္ဌေ စေ သော တတ္ထ အနာနုယာယီ (နာ-၌ ဆန်းဒီဃ)။ သုတ္တနိ။၄၄၀။ စူဠနိ။ ၁၀၅-၇။ သော ပုဂ္ဂလော တတ္ထ အာကိဉ္စညာယတနဗြဟ္မလောကေ အဝိဂစ္ဆမာနော တိဋ္ဌေယျနုတိ ပုစ္ဆတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၉။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၈။ (၂) ကိလေသာအလိုသို့ မလိုက်သော၊သူ။ အထ ဝါ အရဇ္ဇမာနော…အကိလိဿမာနောတိ တိဋ္ဌေ နု သော တတ္ထ အနာနုယာယီ၊ စူဠနိ။ ၁၀၆၊၁၀၇။

အနနုယုဉ္ဇန (န) [န + အနုယုဉ္ဇန] အားမထုတ်ခြင်း။ အနနုယောဂ-ကြည့်။

အနနုယုတ္တ (တိ) [န+အနုယုတ္တ] အားမထုတ်သော၊ မယှဉ်သော။ ဇာဂရိယံ အနနုယုတ္တာ သာမဉ္ဉေ အနပေက္ခဝန္တော။ မ၊ ၁။၃၀။ မ၊၃။၅၇။ ဇာဂရိယံ အနနုယုတ္တဿ အဝိပဿကဿ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ ပုဗ္ဗရတ္တာပရရတ္တံ။ အံ၊ ၂။၆၁။ ဇာဂရိယံ အနနုယုတ္တာတိ ဇာဂရေ အနနုယုတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၇။ ဘာဝနံ အနနုယုတ္တဿ ဘိက္ခုနော ဘိက္ခုနော။ အံ၊၂။၄၉၃။ အနနုယုတ္တဿာတိ န ယုတ္တပယုတ္တဿ ဟုတွာ ဝိဟရတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆။ ဇာဂရိယံ အနနုယုတ္တာတိ အတ္တနံ ဂရဟတိ။ မဟာနိ။၄၂။

အနနုယောဂ (ပု) [န+အနုယောဂ] (၁) အားမထုတ်ခြင်း။ ယထယိဒံ ဘိက္ခဝေ အနုယောဂေါ အကုသလာနံ ဓမ္မာနံ အနနုယောဂေါ ကုသလာနံ ဓမ္မာနံ။ အံ၊၁။၁၂၁၃။ အနနုယောဂေါတိ အယောဂေါ အပ္ပယောဂေါ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ကောသဇ္ဇံ ဝီသတိဝေ ပမာဒေ အနနုယောဂေ…။ အံ၊၂။၄၃၇။ အနနုယောဂေတိ ယောဂဿ အနနုယုဉ္ဇနေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၇။ အနဘိဋ္ဌာနံ အနနုယောဂေါ ပမာဒေါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၃။ စူဠနိ။ ၂၇။ အနနုယောဂေါတိ အနနုယုဉ္ဇနံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၄၅၁။ (၂) မမေး–မစိစစ် – မစောဒနာ–သင့်ခြင်း၊မသင့်သော–မေး–စိစစ်–စောဒနာ–ခြင်း။ ယသ္မာ ပန ပုဂ္ဂလော သမ္မေန သမ္မံ နုပလဗ္ဘတိ၊ တသ္မာ တဿ အညတ္တာနုညတ္တာနုယောဂေါ အနနုယောဂေါ ပုဂ္ဂလလဒ္ဓိ ပဋိသေဓေန္တဿ အနာပဋ္ဋနတော့တိ "န ယောဂ"န္တိ ပဋိက္ခိပတိ။ မူလဋီ၊၁၊၁၅။

အနနုယောဂက္ခမ (တိ) [န + အနုယောဂက္ခမ] မေးစိစစ်ခြင်း၌ မခံသော၊ မေးစိစစ်ခြင်းငှါ မသင့်သော၊သူ။ ဂီလာနေန စ အနနုယောဂက္ခမေန ဝုတ္တော ဘဂဝတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ။၂၆၁။ အနနုယောဂ-လည်းကြည့်။

အနနုယောဂဘာဝ (ပု) [အနနုယောဂ+ဘာဝ] မမေး – မစိစစ် – မစောဒနာ – သင့်သည်၏အဖြစ်၊ မသင့်သော–မေး–စိစစ်–စောဒနာ–သည်၏အဖြစ်။ ဝဋ္ဋ၂ပုဗ္ဗကဿ ဒီယရဿတာနုယောဂဿ ဝိယ သမ္မေန သမ္မံ အနုပလဗ္ဘမာနဿ ပုဂ္ဂလဿ ရူပါဒိဟိ အညာနညတာနုယောဂဿ အနနုယောဂဘာဝေါ ဧဝ ဣစ္ဆိတဗ္ဗော။ အနုဋီ၊၁။၁၇။

အနနုရုဒ္ဓ (တိ) [န + အနုရုဒ္ဓ] မလိုက်လျော–မချစ်ခင် – သော၊ သူ။ အနာနုရုဒ္ဓေါ အဝိရုဒ္ဓေါ ကေနစိ။ သံ၊၂။၂၉၄ (နာ-၌ ဆန်းဒီဃ)။ ကေနစိ

သဒ္ဓိံ နေဝ အနုရုဒ္ဓေါ န ဝိရုဒ္ဓေါ ဘဝေယျ။ သံ၊၄၊၃။၂၇။

အနနုရုဒ္ဓအပ္ပဋိဝိရုဒ္ဓ (တိ) [အနနုရုဒ္ဓ + အပ္ပဋိဝိရုဒ္ဓ] မလိုက်လျော, မဆန့်ကျင်သော၊ ချစ်ခြင်း, မုန်းခြင်းမရှိသော၊ သူ။ သာ ပနာဝုသော နိဋ္ဌာ အနုရုဒ္ဓပ္ပဋိဝိရုဒ္ဓဿ ဥဒါဟု အနနုရုဒ္ဓအပ္ပဋိဝိရုဒ္ဓဿ။ မ၊၁။၉၄။

အနနုရူပ (တိ) [န+အနုရူပ] မသင့်လျော်သော။ ဘိက္ခဝေ မောဂ္ဂလ္လာနေန ဣမဿ အတ္တဘာဝဿ အနနုရူပံ မရဏံ ပတ္တော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၃။ အဋ္ဌာနေန အကာရဏေန အတ္တနော ရူပဘာဝဿ အနနုရူပ ...။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၂၀။ အညတရံ ကမ္မဋ္ဌာနံ ဂဟေတွာ သမာဓိဘာဝနာယ အနနုရူပံ ဝိဟာရံ ပဿာယ...။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၈၆။

အနနုလောမ (တိ)[န + အနုလောမ]အစဉ်အတိုင်း မဟုတ်သော၊ မသင့်လျော် — မလျောက်ပတ်— သော။ အနာနုလောမာ ဘဝတူပပတ္တိ။ ဒီ၊၂။ ၂၁၈ (နာ-၌ ဆန်းဒီဃ)။

အနနုလောမိက (တိ)[န+အနုလောမိက]မလျော် သော၊ မသင့်လျော်သော။ အနနုစ္ဆဝိကံ မောဃ- ပုရိသ အနနုလောမိကံ အပ္ပတိရူပံ။ ဝိ၊၁။၂၃။ တေသံ န အနုလောမေတိ၊ အထ ခေါ ဝိလောမံ ပစ္စနီကဘာဝေ ဌိတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။ ဂိဟိသံ- သဂ္ဂေါ ဝိဟရတိ အနနုလောမိကေဟိ ဂိဟိသံ- သဂ္ဂေဟိ။ ဝိ၊၄။၉။ အနနုလောမိကေဟိ ဂိဟိသံ- သဂ္ဂေဟီတိ ပဗ္ဗဇိတာနံ အနနုစ္ဆဝိကေဟိ သဟသောကိတာဒီဟိ ဂိဟိသံသဂ္ဂေဟိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂။ အနနုလောမိကေ ကာယကမ္မေ သမာဒပေတိ။ အံ၊၁။၁၀၄။ အနနုလောမိကေတိ သာသနဿ န အနုလောမေတီတိ အနနုလောမိကံ၊ တသ္မိံ အနနုလောမိကေ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။ ဂဟဋ္ဌပဗ္ဗဇိ- တေဟိ အနနုလောမိကေန ဂိဟိသံသဂ္ဂေန။ အံ၊ ၂။၁၀၃၊၂၂၅။ အနနုလောမိကေနာတိ သာသ- နဿ အနနုစ္ဆဝိကေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉၊၈၁။

အနနုလောမိကတ္တ (န) [အနနုလောမိက + တ္တ] မသင့်လျော်သည်၏အဖြစ်။ အနနုလောမိကတ္တာ စေဝ အပ္ပတိရူပံ။ ဝိ.ဋ္ဌ၊၁။၁၈၄။

အနနုလောမိကသံသဂ္ဂ (ပု) [အနနုလောမိက + သံသဂ္ဂ] မသင့်လျော်သောဆက်ဆံခြင်း။ အနနု- လောမိကသံသဂ္ဂေါ နာမ တီသု သိက္ခာသု အနနုလောမော ပစ္စနီကသံသဂ္ဂေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၄၀၀။

အနနုဝဇ္ဇ (တိ) [န + အနုဝဇ္ဇ] မကဲ့ရဲ့အပ်—အပြစ် မတင်အပ်—သော၊ ကဲ့ရဲ့ – ပြစ်တင် – ဖွယ် မရှိ သော၊ ကဲ့ရဲ့ခြင်းမှကင်းလွတ်သော။ အနဝဇ္ဇာ စ အနနုဝဇ္ဇာ စ ဝိညူနံ။ သံ၊၁။၁၉၀။ အံ၊၂။၂၁၃။ သုတ္တနိ။၃၄၄။ အနနုဝဇ္ဇာတိ အနုဝါဒဝိမုတ္တာ၊ ဣမိနာ သဗ္ဗာကာရသမ္ပတ္တိံ ဒီပေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၄၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃။ အနာနုဝဇ္ဇော ပဌ- မေန သီလေန။ ဝိ၊၃။၅၀၉ (နာ-၌ဆန်းဒီဃ)။ အနဝဇ္ဇော စ ဟောတိ အနနုဝဇ္ဇော စ ဝိညူနံ။ (ပဏ္ဍိတော ဝိယတ္တော သပ္ပုရိသော) အံ၊၁။ ၂၉၈။ အနုဝဇ္ဇ-လည်းကြည့်

အနနုဝတ္တန (န) [န + အနုဝတ္တန] နောက်—အတု— မလိုက်ခြင်း၊ နောက်—အတု—လိုက်၍ မကျင့် ခြင်း။ အဓမ္မိကာယ ကတိကာယ အနနုဝတ္တနေ ဒုတိယံ သာဓုကာရံ ဒတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၇။

အနနုဝါဒ (တိ) [န + အနုဝါဒ] စွပ်စွဲ – ကဲ့ရဲ့ – ဖွယ်မရှိသော၊ အပြစ်မရှိသော၊သူ။ အနနုဝါဒေါ စုဒိတော ဘိက္ခူတိ အလံ ဝစနာယ။ ဝိ၊၃။၂၅၆။

အနနုဝိစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [န+အနုဝိစ္စ] မသိမူ၍၊ မဆုံး ဖြတ်မူ၍၊ မနှိုင်းချိန်မူ၍၊ မစုံစမ်းမူ၍။ အနနုဝိစ္စ အပရိယောဂါဟေတွာ အဝဏ္ဏာရဟဿ ဝဏ္ဏံ ဘာသတိ။ အံ၊၁။၈၈၊၃၀၉။ အဘိ၊ပု။၁၀၈၊၁၅၆။ အနနုဝိစ္စာတိ အဇာနိတွာ အဝိနိစ္ဆိနိတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၉။ အနနုဝိစ္စာတိ အတုလယိတွာ အပရိဂ္ဂ- ဏှိတွာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၇။

အနနုဝိဋ္ဌ (တိ) [န+အနုဝိဋ္ဌ] (၁) ပရမတ္ထအား ဖြင့် – ထင်ရှားမရှိ—မရအပ်—သော၊ သူ။ (၂)

မသိအပ်သော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌေဝါဟံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မေ တထာဂတံ အနနုဝိဇ္ဇော်တိ ဝဒါမိ။ မ၊၁။၁၉၃။ အနနုဝိဇ္ဇောတိ အသံဝိဇ္ဇမာနော ဝါ အဝိန္ဒေ- ယျော ဝါ။တထာဂတောတိ ဟိ သတ္တော ဂဟိတော အသံဝိဇ္ဇမာနောတိ အတ္ထော ဝဋ္ဋတိ။ခီဏာသဝေ ဂဟိတေ အဝိန္ဒေယျောတိ အတ္ထော ဝဋ္ဋတိ။မဋ္ဌ၊ ၂။၂၃။ အသံဝိဇ္ဇမာနောတိ ပရမတ္ထတော အနု- ပလဗ္ဘနိယော။ အဝိန္ဒေယျောတိ န ဝိန္ဒိတဗ္ဗော၊ ဒုဝိညေယျောတိ အတ္ထော။ မဋီ၊၂။၉၇။

အနနုသန္ဓိက (တိ) [န + အနုသန္ဓိ + က] အဆက် အစပ်—အနုသန္ဓေ— မရှိသော။ အနနုသန္ဓိကာ ကထာ ဥပ္ပန္နပါဠိယာ စေ၀ရေဟိ အာဘတာသဗ္ဗ- သမ္ဗိဿာ...ဗုဒ္ဓါနံ ဒေသနာ အနနုသန္ဓိကာ နာမ နတ္ထိ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၁၇၉။ န ဗုဒ္ဓါနံ အနနုသန္ဓိကာ နာမ ကထာ အတ္ထိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။

အနနုသန္ဓိကကထာ (ထီ) [အနနုသန္ဓိက + ကထာ] အဆက်အစပ်—အနုသန္ဓေ — မရှိသော စကား။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၀၅ (သီ-မူကွဲ)။

အနနုသန္ဓိကဂါထာ (ထီ) [အနနုသန္ဓိက + ဂါထာ] အဆက်အစပ် — အနုသန္ဓေ — မရှိသော ဂါထာ။ အနနုသန္ဓိကဂါထာ ဣမသ္မိံ သာသနေ နတ္ထိ။ ခုဒ္ဒကဋ္ဌ။၁၀၅။

အနနုသယ (ပု) [န + အနုသယ] မကိန်းအောင်း ခြင်း၊ မဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ သော ကာမနန္ဒိယာပိ အနနုသယာ ဗျာပါဒနန္ဒိယာပိ ..။ အံ၊၂။၂၁၅။ အနနုသယာတိ အနိဗ္ဗတ္တိယာ။ အံဋ္ဌ၊၃။၇၅။

အနနုသာသိယမာန (တိ)[န + အနုသာသိယမာန] မဆုံးမ—မသွန်သင်—အပ်သော၊ ဆုံးမ—သွန်သင် —မခံရသော၊သူ။ဘိက္ခု အနုပဇ္ဈာယကာ အနာ- စရိယကာ အနောဝဒိယမာနာ အနနုသာသိယ- မာနာ ဒုန္နိဝတ္ထာ ဒုပ္ပါရုတာ။ ဝိ၊၃။၅၆။

အနနုသိဋ္ဌ (တိ) [န + အနုသိဋ္ဌ] မဆုံးမ — မသွန် သင် — အပ်သေးသော၊သူ။ ဘိက္ခူ အနနုသိဋ္ဌေ ဥပသမ္ပဒါပေက္ခေ အန္တရာယိကေ ဓမ္မေ ပုစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၃။၁၃၀။ ဘိက္ခုနီယော အနနုသိဋ္ဌာ ဥပသမ္ပ- ဒါပေက္ခာယော အန္တရာယိကေ ဓမ္မေ ပုစ္ဆန္တိ။ ဝိ၄။၄၆၄။

အနနုသောစိယ (တိ) [န + အနုသောစိယ] မစိုး ရိမ်—မပူဆွေး — အပ်သော။ ဝိတံ အနနုသော- စိယံ။ ဇာ၊၁။၁၀၇။ အနနုသောစိယံ န အနု- သောစိတဗ္ဗံ။ ဇာဋ္ဌ၃။၈၉။

အနနုသောစိယဇာတက (န) [အနနုသောစိယ + ဇာတက] မစိုးရိမ် — မပူဆွေး — အပ်သော အကြောင်းကိုပြဆိုသော ဇာတ်၊ အနနုသော- စိယဇာတ်။ ဇာတကပါဠိ၊ စတုက္ကနိပါတ်၊ ၃-ဝဂ်၊၈-ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၀၇။

အနနုဿတိ (ထီ) [န + အနုဿတိ] သတိလွတ် ကင်းခြင်း၊ အမှတ်မရခြင်း။ ယာ အသတိ အနနုဿတိ အပ္ပဋိဿတိ။ အဘိ၊၁။ ၂၆၂။အဘိ၊ ဝိ။၃၇၅။အဘိ၊ပု။၁၂၄။ အနနုဿတိ အပ္ပဋိဿ- တီတိ ဥပသဂ္ဂဝသေန ပဒံ ဝဍ္ဎိတံ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။ ၄၃၃။

အနနုဿုတ (တိ)[န + အနုဿုတ]မကြားအပ်သေး သော၊ အစဉ်အလာအားဖြင့် ကြားအပ်သည် မဟုတ်သော၊ သူတပါးထံမှ တဆင့်ကြားအပ် သည်မဟုတ်သော၊ မကြားဘူးသေးသော။ "ဣဒံ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စ"န္တိ မေ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနနုဿုတေသု ဓမ္မေသု စက္ခုံ ဥဒပါဒိ။ ဝိ၃။ ၁၅၁၁၆။ သံ၃။၃၆၉။ ပဋိသံ။၃၃၀။ အနနုဿု- တေသူတိ န အနုဿုတေသု၊ ပရံ အနုဂန္တွာ အဿုတေသူတိ အတ္ထော။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ ပုဗ္ဗေ အနနုဿုတေသူတိ ဣတော ပုဗ္ဗေ "ဣဒံ ဒုက္ခ"န္တိအာဒိနာ န အနုဿုတေသု အဿုတ- ပုဗ္ဗေသု စတုသစ္စဓမ္မေသု။ သာရတ္ထ၊၃။၁၇၉။ "အမတဒေါ အမတဒေါ"တိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိပဿိဿ ဗောဓိသတ္တဿ ပုဗ္ဗေ အနနုဿုတေသု ဓမ္မေသု စက္ခုံ ဥဒပါဒိ။ ဒီ၊၂။၂၀။ သံ၊၁။၂၄၀။ ပုဗ္ဗေ အနနုဿုတေသူတိ န အနုဿုတေသု အဿုတပုဗ္ဗေသု။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၅၂။ ပုဗ္ဗေ အနနုဿု- တေသူတိ "အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ"တိ သမု-

ဓယော ဟောတိ”တိ ဧဝံ ဂတော ပုဗ္ဗေ အနနုဿုတေသု ဓမ္မေသု စက္ခုသု ဝါ အရိယသစ္စ-ဓမ္မေသု။ သံ၊၄၊၂။၂၀။ ပုဗ္ဗာဟံ ဘိက္ခဝေ အနနုဿုတေသု ဓမ္မေသု အဘိညာဝေါသာန-ပါရမိပ္ပတ္တော ပဋိဇာနာမိ။ အံ၊၂။၈။ အဟံ ဘိက္ခဝေ ပုဗ္ဗေ အနနုဿုတေသု စက္ခုသု သစ္စ-ဓမ္မေသု။ အံ၊၄၊၃။၄။

အနနုဿုတဓမ္မ (ပု) [အနနုဿုတ+ဓမ္မ] မကြား-အပ်သေးသော တရား။ အနနုဿုတဓမ္မေသု၊ ပုဗ္ဗေ ဂုဏွာဒိကေသု စ။ အပ၊၂။၂၉၇။

အနနုဿုတဝဂ္ဂ (ပု) [အနနုဿုတ+ဝဂ္ဂ] အန-နုဿုတ-သုတ်ဖြင့် မှတ်အပ်သောဝဂ်၊ အနနုဿု-တ-သုတ်စသော သုတ် ၁၀-ခုတို့၏—အပေါင်း—အစု။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊၄-ဝဂ်။ သံ၊၃။၁၅၅ ၆၀။

အနနုဿုတသုတ္တ (န) [အနနုဿုတ+သုတ္တ]ရှေး၌ မကြားဘူးသော တရားတို့၌ ပညာမျက်စိဖြစ်-ခြင်းကို ဟောသောသုတ်၊ အနနုဿုတသုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၃-သံယုတ်၊၄-ဝဂ်၊၁-သုတ်။ သံ၊၃။၁၅၅-၆။

အနန္တ (တိ) [န+အန္တ] (၁) အဆုံး—အပိုင်း-အခြား—အစွန်း—အဓိုက်အတန့်—ပျက်စီး-ခြင်း—မရှိသော။ (က) အဆုံး—အပိုင်းအခြား—မရှိသော၊ များပြားသော။ တေဟိ စေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူဟိ တသ္မိံ အဓိကရဏေ ဝိနိစ္ဆိယမာနေ အနန္တာနိ စေဝ ဘဿာနိ ဇာယန္တိ၊ ဝိ၊၄။၂၂၃။ အနန္တာနိ စေဝ ဘဿာနီတိ အပရိမာဏာနိ ဝုတ္တော စိတော စ ဝစနာနိ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ၊ ဝိ၊၄၊၄၄၂။ (ခ)အဆုံး—အပိုင်းအခြား — မရှိသော၊ ကြီးကျယ်သော၊ မနှိုင်းယှဉ်နိုင်သော။ အနန္တော အယံ လောကော အပရိယန္တော။ ဒီ၊၁။၂၁။၂၂။ တတ္ထ ဉာဏဝဇ္ဇပ္ပမ္ဘိ၊ အနန္တံ ဝေဇ္ဇယံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၄၁။ အနန္တန္တိ အပ္ပမေယျံ အပ္ပမာဏံ။ ၎င်း၊ ၄။၂၁၉။ (ဂ) ဥပါဒ် အပိုင်းအခြား,ဘင်အပိုင်း-အခြား မရှိသော၊ အပိုင်းအခြား မထားပဲ — အလုံးစုံအားဖြင့်—နှလုံးသွင်းအပ်သော(ကောင်း-ကင်)။ အနန္တော အာကာသောတိ။ ဒီ၊၁။၃၂။ ဒီ၊၂။၆၀။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၄။ ပဋိသံ၊၂၃၆၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၂၂။ အနန္တော အာကာသောတိ ဧတ္ထ နာဿ ဥပ္ပါဒန္တော ဝါ ဝယန္တော ဝါ ပညာယ-တီတိ အနန္တော၊ မနသိကာရဝသေနာပိ ဧတ္ထ အနန္တတာ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ ၁။၃၂၄။ (ပဋိသံ၊ ၄၊၂။၁၅၆၊ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၉၉-တို့လည်းကြည့်။) (ဃ) အနန္တဖြစ်သော ကောင်းကင်ပညတ်ကို အာရုံပြုသည်ဖြစ်၍ ဥပါဒ်အပိုင်းအခြား, ဘင်-အပိုင်းအခြားမရှိသော၊ အပိုင်းအခြား မထား-ပဲ — အလုံးစုံအားဖြင့် — နှလုံးသွင်းအပ်သော (ဝိညာဏ်)။ အနန္တံ ဝိညာဏန္တိ၊ ဒီ၊၁။၃၂။ ဒီ၊၂။၆၀။ အဘိ၊ဝိ။၂၅၄။ ပဋိသံ၊၂၃၆။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၃၂၅။ အနန္တံ ဝိညာဏန္တိ တံယေဝ "အနန္တော အာကာသော"တိ ဧဝံ ဖရိတွာ ပဝတ္တဝိညာဏံ "အနန္တံ ဝိညာဏ"န္တိ ဧဝံ မနသိ ကရောန္တောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ မနသိ-ကာရဝသေန ဝါ အနန္တံ။ သော ဟိ တမာ-ကာသာရမ္မဏံ ဝိညာဏံ အနဝသေသတော မနသိ ကရောန္တော "အနန္တ"န္တိ မနသိ ကရောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂၈။ပဋိသံ၊၄၊၂။၁၅၆။ (ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။ ၄၀၁-လည်းကြည့်။) ဝိညာဏဉ္စာယတန-လည်း-ကြည့်။ (င) ဥပါဒ်အဓိုက်အတန့်, ဘင် အဓိုက်အတန့်, ဌီ အဓိုက်အတန့် မရှိသော၊ ဝိညာဏံ အနိဒဿနံ၊ အနန္တံ သဗ္ဗတောပဘံ၊ ဒီ၊၁။၂၁၃။ မ၊၁။၄၀၅။ ဥပ္ပါဒန္တော ဝါ ဝယန္တော ဝါ ဌိတဿ အညထတ္တန္တော ဝါ ဧတဿ နတ္ထီတိ အနန္တံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၅။ ဥပ္ပါဒန္တောတိ ဥပ္ပါဒါဝတ္ထာ၊ ဝယန္တောတိ ဘင်္ဂါဝတ္ထာ၊ ဌိတဿ အညထတ္တ-န္တောတိ ဇရတာ ဝုတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၄၃၈။ တယိဒံ ဥပ္ပါဒဝယအန္တရဟိတတ္တာ အနန္တံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။ (၁) (စ) ပျက်စီးခြင်းမရှိသော တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ နတ္ထိ ဧတဿ အန္တော ဝိနာ-သောတိ အနန္တံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၉။ (နေတ္တိ။၄၇-၌ အနတ-ဟု ရှိသော်လည်း ဌ၌ အနန္တ-ကို ဖွင့်

သည်။ သံ၊၂။၅၄၃-နှင့် ရင်း ဌ၊၃။၁၄၉-တို့၌လာ အနတ်-ကိုပင်တွေ့ရသည်။)(ဆ)အဆုံး—အပိုင်းအခြား—မရှိသော တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ အနန္တဇိန-ကြည့်။ (န)(၂) အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသောအရာ။ (အနန္တ ၄-ပါး ၁-ကောင်းကင်။ ၂-စကြဝဠာ။ ၃-သတ္တဝါ။ ၄ ဘုရားရှင်ဉာဏ်တော်။) စတ္တာရိ ဣမေ ဘိက္ခဝေ အနန္တာနိ အာကာသော အနန္တော, စက္ကဝါဠာနိ အနန္တာနိ, သတ္တနိကာယော အနန္တော, ဗုဒ္ဓဉာဏံ အနန္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၄-၅။ (ပု) (၃) အနန္တ မည်သော နဂါးမင်း။ အနန္တော နာဂရာဇာ။ ဓာန်။၆၅၁။

အနန္တက¹ (တိ) [အနန္တ+က] (က) အဆုံး—အပိုင်းအခြား—မရှိသော၊ မရေတွက်နိုင်—မနှိုင်းယှဉ်နိုင်—သော။အနန္တကော စ အာကာသော။ အပ၊၁။၅၀။ အနန္တကောတိ ပရိယောသာန-ရဟိတော။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၂၈။ သမာဓိပိ အနန္တ-ကော။ ဗုဒ္ဓဝံ။၃၃၈။ သမာဓိပိ အပ္ပမေယျော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ (န) (ခ) ဥပါဒ်၊ဌီ၊ဘင်စွန်းမရှိသော တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ အန္တဝန္တာနိ ဘူတာနိ၊ အသမ္ဘူတံ အနန္တကံ။မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၀။အနန္တ(ဃ) အနက်လည်းကြည့်။

အနန္တက² (န)[အ+နန္တက။ န+အန္တက။ အဏ်ဏ-အဟ၊ အဒွမာဂဓီ။ နိတိ၊ သဒ္ဒါ။၃၇-၃၀၇-လည်းကြည့်။] အနား—အမြိတ် — မရှိသော အဝတ်၊ အဝတ်ပိုင်း၊အဝတ်စုတ်။ "ဒဒါမိ ဘန္တေ" တိ ခိပ် အနန္တကံ။ ဝိမာန။ ၁၀၀၊ ၁၀၉။ အနန္တကန္တိ နန္တကံ ကုမ္ပာသံ ပဏ္ဍုပိတ္ဒာ ဗန္ဓိတွာ ဌပိတံ ပိလောတိကံ။ အ-ကာရော စေတ္ထ နိပါတမတ္တံ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၂၉၂။ အနန္တကာနီတိ(ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၃-၌ နန္တကာနီ-ရှိသည်။) နန္တကာနိ ပိလောတိကာနိ။ "အ-ကာရော စေတ္ထ နိပါတမတ္တော" တိ ဝိမာနဋ္ဌကထာယံ ဝုတ္တံ။ ... နတ္ထိ ဧတာသမန္တော အန္တော ကောဋိ ယေသန္တိ ဟိ နန္တကာနိ၊ န-သဒ္ဒေါ ကုအနာဒေသော အနန္တကာနီတိပိ ယုဇ္ဇတိ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၁၂-၃။

အနန္တကာယ (ပု) [အနန္တ+ကာယ]အနန္တကာယ အမည်ရှိသူ။ (ရှင်နာဂသေနအား ပြဿနာမေး လျှောက်သောမိလိန္ဒမင်း၏အမတ်တယောက်)။ အထ ခေါ ဒေဝမန္တိယော စ အနန္တကာယော စ မင်္ကုရော စ ယေန အာယသ္မာ နာဂသေနော တေနု-ပသင်္ကမိံသု။ မိလိန္ဒ။၂၉။

အနန္တကိတ္တိယောသ (တိ)[အနန္တ+ကိတ္တိယောသ] အဆုံး—အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် ကျော်စော သတင်းရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ အနန္တယသ-ကြည့်။

အနန္တဂုဏ (ပု) [အနန္တ+ဂုဏ] (၁) အဆုံး—အပိုင်းအခြား—မရှိသောဂုဏ်၊ အနန္တဂုဏ်။(တိ) (၂) အနန္တဂုဏ်ရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ သော ဘဂဝါ ဣတိပိ အနန္တဂုဏော အပ္ပမေယျဂုဏော။ မိလိန္ဒ။ ၃၂၉။

အနန္တဂုဏသဥ္စယ (ပု) [အနန္တဂုဏ + သဥ္စယ] (၁) အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသော ဂုဏ်တို့၏အစုအဝေး။ (တိ) (၂) အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် ဂုဏ်တို့၏စုဝေးရာဖြစ်သော၊ သူ။ ဝေဒေသိ ပဝရံ ဓမ္မံ အနန္တဂုဏသဥ္စယော။ အပ၊၂။၁၅၆။

အနန္တဂုဏသာဂရ (တိ) [အနန္တဂုဏ+သာဂရ] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် — ဂုဏ်တည်းဟူသော သမုဒ္ဒရာရှိသော၊ သမုဒ္ဒရာသဖွယ် အနန္တဂုဏ်ရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ တိဿံ ဗုဒ္ဓံ သမုဒ္ဒံ၊ အနန္တဂုဏသာဂရံ။ အပ၊၁။၁၄၃။

အနန္တဂေါစရ (တိ) [အနန္တ+ဂေါစရ](၁)အဆုံး—အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် အာရုံရှိသောတရား၊ (တဏှာ)။ ဇာလိနီ ဟိ အနန္တဂေါစရာ။ ဓ၊၁။ ၆၈။လဒ္ဓံ ဟိဝေတွာ အညမညံ အာရမ္မဏံ ဇာလိနီ-တော အယံ ဇာလိနီ နာမ တဏှာ အနန္တဂေါစရာ။ ဓ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။(၂) သဗ္ဗညုတဉာဏ်၏အစွမ်းဖြင့် အဆုံး—အပိုင်းအခြား—မရှိသည့် အာရုံရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ တံ ဗုဒ္ဓမနန္တဂေါစရံ။ ဓမ္မ။၄၀။ အနန္တဂေါစရန္တိ အနန္တာရမ္မဏဿ သဗ္ဗညုတ-

ညာဏဿ ဝသေန အပရိယန္တဂေါစရံ။ မွေ၊ ၄၊ ၂။ ၁၂၉။ သုဒဿနံ ဒွင့်မနန္တဂေါစရံ။ အပ၊ ၂။ ၁၂၉။

အနန္တနေသံသဒ (ပု)[အနန္တ+နေ+သံသဒ]အဆုံး—အပိုင်းအခြား—မရှိသော လူ—အစုအဝေး—ပရိသတ်။ သ ကဒါစိ မဟာဝိရော၊ အနန္တနေသံသဒိ။ ဒေသေတိ မရုရံ မွံ၊ စေတုသဗ္ဗုပသဦတံ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၆(သိ-မှုကွဲ)။ (…သံသဒိ-ကား သတ္တမျန္တ။ သို့-ကို ဌာ-ပြု။ တထာ သမိတိ သံသဒေါ။ ဓာန်။ ၄၁၄။ သံသတိ-လည်းကြည့်။)

အနန္တဇာလီ (ပု)[အနန္တ+ဇာလ+ဤ]အနန္တဇာလီအမည်ရှိသော၊ (စကြဝတေးမင်း)။ တေပညာသေ ဣတော ကပ္ပေ၊ အနန္တဇာလိနာမကော။ သတ္တရတနသမ္ပန္နော၊ စက္ကဝတ္တိ မဟာဗ္ဗလော။ အပ၊ ၁။ ၂၄၅။

အနန္တဇိန (ပု) [အနန္တ+ဇိန] (၁) အဆုံး—အပိုင်းအခြား—မရှိသော ဉာဏ်ဖြင့် အောင်အပ်ပြီးသော ကိလေသာရှိသော်မှုသော၊ (ဘုရား)၊ အနန္တဇိနအမည်ရှိသောဘုရား။ (၂) အဆုံး—အပိုင်းအခြား—မရှိသောနိဗ္ဗာန်—ကို အောင်အပ်ပြီး—ရပြီး—သို့ရောက်ပြီး—သော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ အရဟာသိ အနန္တဇိနောတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၂။ မ၊ ၁။ ၂၂၇။ ထေရီ၊ ၄။ ၂၂၉။ အနန္တဉာဏော ဇိတကိလေသောတိ အနန္တဇိနော။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၁၈၅။ မ၊ဋီ၊ ၂။ ၁၄၁။ အနန္တဇိနေနာတိ အာဒိသု ပရိယန္တပရိစ္ဆေဒဘာဝရဟိတတ္တာ အနန္တံ ဝုစ္စတိ နိဗ္ဗာနံ၊ တံ အာဂတော ရညာ သပတ္တဂဏံ အဘိမဒ္ဒိတွာ ရဇ္ဇံ ဝိယ ကိလေသဂဏံ အဘိမဒ္ဒိတွာ ဇိတံ ဝိဇိတံ အဓိဂတံ သမ္ပတ္တံ၊ တသ္မာ ဘဂဝါ "အနန္တဇိနော"တိ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ ၄၊ ၄။ ၂၃၅။ ဘဒ္ဒေ အယံ အနန္တဇိနသာ သန္တိကံ ဂစ္ဆာမိ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၁။ ၂၄၉။ ပေမေဝ ခေါ် မဟာရာဇ ယေ တေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ…အနန္တဇိနာ အနာဝရဏညာဏာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၂။

အနန္တညာဏ (တိ) [အနန္တ+ဉာဏ] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် ဉာဏ်ရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ အနန္တဉာဏံ သမ္မုဒ္ဓံ၊ ကော ဒိသွာ နပ္ပသီဒတိ။ အပ၊ ၁။ ၁၈၅။ အနန္တဉာဏော အသမသမော။ ဂုဏ်။ ၃၇၃။ ပုရိသဓောရယော အနန္တဉာဏော အနန္တတေဇော။ မဟာနိ။ ၁၃၈။ စူဠနိ။ ၁၇၅။ ပဋိသံ။ ၃၇၅။ အနန္တဉာဏောတိ ဂဏနဝသေန စ ပဘာဝဝသေန စ အနန္တဝိရဟိတဉာဏော။ မဟာနိ ဋ္ဌ။ ၂၅၄။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။

အနန္တညာဏတေဇ (တိ) [အနန္တဉာဏ+တေဇ] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် ဉာဏ်တည်းဟူသော တန်ခိုးရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ အနန္တတေဇ-ကြည့်။

အနန္တတာ (ထီ) [အနန္တ+တာ] အဆုံး—အပိုင်းအခြား—မရှိသည်၏အဖြစ်။ အယံ အာကာသော အနန္တော အနန္တောတိ ဝဒန္တိ ကုတဿ အနန္တတာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၈။

အနန္တတေဇ (တိ) [အနန္တ+တေဇ] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် — တန်ခိုး — ဉာဏ်တည်းဟူသော တန်ခိုး—ရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ အနန္တတေဇော အမိတယသော၊ ဘူမိပါလော မဟာဒ္ဒနော။ အပ၊ ၁။ ၄၉။ အနန္တတေဇောတိ သဗ္ဗာတိက္ကန္တတေဇော။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၂၅။ အနန္တဉာဏော အနန္တတေဇော။ မဟာနိ။ ၁၃၈။ စူဠနိ။ ၁၇၅။ ပဋိသံ။ ၃၇၅။ အနန္တတေဇောတိ ဝေနေယျသန္တာနေ မောဟတမဝိဓမနေန အနန္တဉာဏတေဇော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၅၄။ သော ဘဂဝါ အသမော…. အနန္တမိတိ အနန္တတေဇော အနန္တဝိရိယော အနန္တဗလော …။ မိလိန္ဒ။ ၃၁၆။

အနန္တတ္တာနုဒိဋ္ဌိ (ထီ) [အနန္တ+အတ္တ+အနုဒိဋ္ဌိ] အတ္တသည်—အဆုံး—အပိုင်းအခြား—မရှိဟု ယူသော အယူမှား။ ဇဝံ သန္တံ ခေါ အာနန္ဒ ရူပီ အနန္တတ္တာနုဒိဋ္ဌိ အနုသေတီတိ ဣစ္စာလံ ဝစနာယ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၅။ ပရိတ္တတ္တာနုဒိဋ္ဌိ-လည်းကြည့်။

အနန္တဒဿီ (တိ) [အနန္တ + ဒိသ + ဏီ] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် သိသင့်သိထိုက်သော တရားကို အကြွင်းမဲ့သိမြင်တော်မူသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ သမ္ဗုဒ္ဓါနံ ကာယိကာ အနန္တဒဿိနာ။ ဝိ၊၅။ ၁၇၅-၆။ အနန္တဒဿီ ဘဂဝါဟမသ္မိ။ သံ၊၁။ ၁၄၅။ အနန္တဒဿီတိ အနန္တဿ ဉေယျဿ အနဝသေသဿေဝ ဒဿီ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၃။

အနန္တဒေါသူပဒ္ဒဝ (တိ) [အနန္တ + ဒေါသ + ဥပဒ္ဒဝ] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသော — အတိုင်းအရှည်မရှိသော — များပြားသော — အပြစ်ဘေးဥပဒ်ရှိသော။ အနန္တဒေါသူပဒ္ဒဝေတာတိ အာသီဝိသေ နိဿာယ ဥပ္ပန္နကာနံ ဟိ ဒေါသူပဒ္ဒဝါနံ ပမာဏံ နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။ အနန္တဒေါသူပဒ္ဒဝတောတိ အပရိမာဏဒေါသူပဒ္ဒဝယောတော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၂၇။

အနန္တဓိတိ (တိ) [အနန္တ + ဓိတိ] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသော တည်ကြည်ခြင်း — သမာဓိရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ အနန္တတေဇ-ကြည့်။

အနန္တနယ (တိ) [အနန္တ + နယ] (က) အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် နည်းရှိသော၊ (ပဋ္ဌာန်းဒေသနာ)။ ဝိသေသတော စေတ္ထ အနန္တနယံ သမန္တပဋ္ဌာနံ ဝိစိနန္တော သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၈-၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၄၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၀။ (ခ) အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် ဒေသနာနည်းရှိသော အပိစ္ဆကထာ စသည်နှင့် ယှဉ်သော တရားဒေသနာ။ ဒသကထာဝတ္ထုနိဿိတံ အနန္တနယံ နာမ ဒေသေသိ “ပုစ္ဆာ အယမ္ပိ အပ္ပိစ္ဆကထာယေဝ သန္တောသ-ကထာယေဝါ”တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၀။ အနန္တနယန္တိ အပရိမာဏဒေသနာနယံ အပ္ပိစ္ဆတာဒိပဋိသံယုတ္တံ ဓမ္မံ ကထံ ကထေန္တော “ပုစ္ဆာ အပ္ပိစ္ဆကထာယေဝါ”တိအာဒိ။ မ၊ဋီ၊၂။၁၁၇။

အနန္တပည (တိ) [အနန္တ + ပညာ] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် ပညာရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ တထာဂတော ဟောတိ အနန္တပညော။ သုတ္တနိ၊ ၃၄၇။ အနန္တပညောတိ အပရိမိတပညော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၅။

အနန္တပဋိဘာနဝန္တု (တိ) [အနန္တ + ပဋိဘာန + ဝန္တု] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့်ဉာဏ်ပဋိဘာန်ရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ တဒါ အဝေါစ ဘဂဝါ၊ အနန္တပဋိဘာနဝါ။ အပ၊ ၂။ ၁၅၂။

အနန္တပရိဝါရ (ပု) [အနန္တ + ပရိဝါရ] (၁) အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသော အခြံအရံ။ (တိ) (၂) အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် အခြံအရံရှိသော၊ သူ။

အနန္တပရိဝါရတာ (ထီ) [အနန္တပရိဝါရ + တာ] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသော အခြံအရံ — ရှိသည်၏အဖြစ် — ရှိခြင်း။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊၂၃-ကြည့်။

အနန္တပါယီ (တိ) [အနန္တ + ပါ + ဏီ] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့် သမုဒ္ဒရာတစ်ခုလုံးကို သောက်သိုသော၊ သူ၊ အနန္တပါယီ အမည်ရှိသော ငှက်။ အနန္တပါယီ သကုဏော၊ အတိတ္တောတိ ဒိဿတော။ ဇာ၊၁။ ၉၀။ အဟံ အနန္တသာဂရံ ပါတုံမိစ္ဆာမိ၊ တေနမှိ အနန္တပါယီ နာမ သကုဏော....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၉။

အနန္တပါရ (တိ) [အနန္တ + ပါရ] အဆုံးမရှိသော၊ အရောက်အလှမ်း — အပိုင်းအခြား — မရှိသော၊ မရောက်နိုင်သော။ ဧဝမပရိမိတံ အနန္တပါရံ။ ဇာ၊၁။ ၆၃။ အနန္တပါရန္တိ ဗလဝါဟနမ္ပိ မေ “ဧတ္တကာ ဟတ္ထီ ဧတ္တကာ အဿာ ဧတ္တကာ ရထာ ဧတ္တကာ ပတ္တီ”တိ ဂဏနပရိစ္ဆေဒရဟိတံ အနန္တပါရံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၁။

အနန္တပ္ပဘာ (ထီ) [အနန္တ + ပဘာ] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသော — အရောင် — ရောင်ခြည်တော်။ အနန္တပ္ပဘာ ပန ဒူရမ္ပိ ဂစ္ဆတိ အသာဓနမ္ပိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၁၄။ ဗျာမပ္ပဘာ, အသီတိပ္ပဘာ-တို့လည်းကြည့်။

အနန္တဗလ (တိ) [အနန္တ + ဗလ] အဆုံး — အပိုင်းအခြား — မရှိသည့်အားစွမ်းရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ အနန္တတေဇ-ကြည့်။

အနန္တဗလကာယ (တိ) [အနန္တ + ဗလကာယ] အဆုံး–အပိုင်းအခြား–မရှိ–များပြား – သော စစ်သည် ဗိုလ်ပါ ရဲမက် အပေါင်းရှိသော၊ သူ။ အနန္တဗလပေါရိသ-ကြည့်။

အနန္တဗလပေါရိသ (တိ) [အနန္တ + ဗလပေါရိသ] အဆုံး–အပိုင်းအခြား–မရှိ–များပြား–သည့်–စစ်သည် ဗိုလ်ပါရဲမက် – အပေါင်းရှိသော၊သူ။ ပဟူတယောဂ္ဂေါ ဓနိမာ၊ အနန္တဗလပေါရိသော။ ဇာ၊ ၂။ ၂၅၇။ အနန္တဗလပေါရိသောတိ အနန္တ-ဗလကာယော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၀၇။

အနန္တဗလဝါဟန (တိ) [အနန္တ + ဗလဝါဟန] အဆုံး–အပိုင်းအခြား–မရှိသည့်စစ်သည်ဗိုလ်ပါ, ဆင် မြင်း ရထား စသည့် ယာဉ်ရှိသော၊ သူ။ မိတ္တာမစ္စေဟိ သမ္ပန္နော၊ အနန္တဗလဝါဟနော။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၁၇၄။ အနန္တဗလဝါဟနောတိ ဗဟုကံ အနန္တံ မယုံ ဗလံ အဿဟတ္ထိအာဒိကံ ဝါဟနဉ္စာတိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။ ၁၀၅။ မိလိန္ဒော ရာဇာ အနန္တဗလဝါဟနံ စတုရင်္ဂိနိံ ဗလဂ္ဂသေနာဗျူဟံ ဒဿနကမျတာယ နဂရာ နိက္ခမိတွာ။ မိလိန္ဒ။ ၄။

အနန္တဗုဒ္ဓိ (ပု) [အနန္တ + ဗုဒ္ဓိ] အဆုံး – အပိုင်း အခြား – မရှိသည့် ဉာဏ်တော်ရှိသော ဘုရား။ ဗုဒ္ဓံ ပစ္စက္ခာမိတိ န ဝေဝစနေန ပစ္စက္ခာနံ၊ ယထာဒုတာမေဝ။ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓံ ပစ္စက္ခာမိ။ အနန္တဗုဒ္ဓိံ။ အနောမဗုဒ္ဓိံ (ပစ္စက္ခာမိ။) ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၅။ အနန္တဗုဒ္ဓိတိအာဒိနိ ဝဏ္ဏပဋ္ဌာနေ အာဂတနာမာနိ။ ဝိမတိ၊၁။ ၁၃၅။

အနန္တဗုဒ္ဓိဥဒ္ဒေသ (ပု) [အနန္တဗုဒ္ဓိ + ဥဒ္ဒေသ] အဆုံး မရှိသော ဉာဏ်တော် ရှိသော မြတ်စွာဘုရား၏ပါတိမောက်ရွတ်ခြင်း။ ဥဒ္ဒေသံ ပစ္စက္ခာမိတိ န ဝေဝစနေန ပစ္စက္ခာနံ။ ... သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓုဒ္ဒေသံ။ အနန္တဗုဒ္ဓိဥဒ္ဒေသံ။ အနောမဗုဒ္ဓိဥဒ္ဒေသံ။ ... ပစ္စက္ခာမိတိ ဝေမာဒိ ဥဒ္ဒေသဝေဝစနေန သိက္ခာပစ္စက္ခာနံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၆။

အနန္တဘောဂတာ (ထီ) [အနန္တ + ဘောဂ + တာ] အဆုံး – အပိုင်း အခြား – မရှိသော (အတိုင်း မသိသော) စည်းစိမ်ဥစ္စာ –ရှိသည်၏ အဖြစ် – ရှိခြင်း။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ၊ ၂၃။ ဣတိဝုတ် ဋ္ဌ။ ၂၂၄-တို့ ကြည့်။

အနန္တမာနသ (တိ) [န + အန္တ + မာနသ] အဆုံး လည်းမရှိ စိတ်လည်း မရှိသော ဘဝ၊ (အသညီ ဘဝ)။ ဗြဟ္မာနံ ဟိ ဗြဟ္မလောကော နိဋ္ဌာ၊ ...ပရိဗ္ဗာဇကာနံ သုဘကိဏှာ၊ အာဇီဝကာနံ အနန္တမာနသောတိ ဧဝံ ပရိကပ္ပိတော အသညီ ဘဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၆။ အန္တော ဧ မနော ဧ တေသ နတ္ထီတိ အနန္တမာနသော၊ အာဇီဝကာနံ ဟိ သဗ္ဗပါကာဝတော အနန္တော သုခဒုက္ခာဒိသမတိက္ကမနတော အမာနသော၊ ဣမိနာ အဋ္ဌဟိ လောကဓမ္မေဟိ ဥပက္ကိလိဋ္ဌစိတ္တတာ ဒေသောတိ။ မဋီ၊ ၂။ ၉။

အနန္တယသ (တိ) [အနန္တ + ယသ] အဆုံး – အပိုင်းအခြား–မရှိသည့် – အခြံအရံ–အကျော် အစော – ရှိသော၊သူ၊(ဘုရား)။ အသီတိကမ္ဗေ-န္တယသော၊ ဝဏ္ဏဝတ္တိ အဟောသဟံ။ အပ၊ ၁။ ၁၂၄။ အနန္တညာဏော အနန္တတေဇော အနန္တယသော။ မဟာနိ၊ ၁၃၈။ စူဠနိ။ ၁၇၅။ ပဋိသံ။ ၃၇၅။ အနန္တယသောတိ ပညာဂုဏေ-ဟေဝ လောကတ္တယဝိတ္ထတာနန္တကိတ္တိယော-သော။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၅၃။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၅၄။

အနန္တရိ (ဗျ) [အနန္တရိ-ကဲ့သို့ သတ္တမီ အနက်၌ ဖြစ်သော နိပါတ်။ နီတိ သုတ္တ။ နှာ-၃၁၂-ကြည့်။] အခြားမဲ့၌။ အနန္တရိ ဟိ ဇာတဿ။ ထေရ၊ ၁၀၂။ ဇာတဿ ဇာတိသမနန္တရံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၈၇။ သုခဿာနန္တရိ ဒုက္ခံ၊ ဒုက္ခဿာနန္တရိ သုခံ။ ဇာ၊ ၁။ ၁၈၂။ သုခဿာနန္တရိတိ ကာမ-သုခဿ အနန္တရိ နိရယဒုက္ခံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၄၁။ ဣမဿ အာဘုရဿ အနန္တရိ ဣမံ အာဘုရံ ကာတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။ ၈၅။ သာရိပုတ္တော....မမာနန္တရိ သေနာသနံ လဘတိ အရဟတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၃၄။

အနန္တရ (တိ) [န+အန္တရ] (၁) အခြား မရှိသော။ အနန္တရာ စ ယေ ဘဂ္ဂါ။ မဟာနိ။၁၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၆၀။ ယေ ခန္ဓာ အနန္တရာတီတာ ဟုတွာ ဘိန္နာ နိရုဒ္ဓါ။ မဟာနိ၊ဌ။၁၃၀။ ယေရာ နိက္ခမိတွာ အနန္တရံ ပဋိဝိဿကယရံ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၇၈။ (န) (၂) အခြား မရှိသော– တရား–ကာလ၊ အခြားမရှိခြင်း။ ဒွေ အနန္တ- ရာနိ အာသန္နာနန္တရဥ္စ ဒူရာနန္တရဥ္စ။ ပဋ္ဌာနာ မဂ္ဂဿ အာသန္နာနန္တရံ နာမ၊ ဖလဿ ဒူရာ- နန္တရံ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၄။ (၃) အနန္တရ ပစ္စည်း။ အနန္တရေ တိကံ။ ပဋ္ဌာန၊၁။၂၈။ အနန္တရပစ္စယ-လည်းကြည့်။ (၄) အတွင်းမဟုတ် သော။ ဒေသိတော အာနန္ဒ မယာ ဓမ္မော အနန္တရံ အဗာဟိရံ ကရိတွာ။ ဒီ၊၂။၈၅။ သံ၊၃။ ၁၃၃။ အနန္တရံ အဗာဟိရန္တိ ဓမ္မဝသေန ဝါ ပုဂ္ဂလဝသေန ဝါ ဥဘယံ အကတွာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၈။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁၇။ (အဗ္ဘန္တရ, ဗာဟိရ-ပြဲ အကျယ်ကို ၎င်း ဋ္ဌ-တို့တွင်ကြည့်။ ဤ ဋ္ဌ-ဖွင့်တို့ အလို 'အနေ္တာကာသံ ကာရေတွာ'ကဲ့သို့ အနန္တရံ ကရိတွာ-အတွင်းကို မပြုမူ၍' ဟုယူ၍တဲ့၍ အနက် ယောဇနာရမည်။) (၅) အထူးမရှိသော၊အတူတူ ဖြစ်သော။ သမဏော ဂေါတမော အနန္တရာ သက္ကုလာ ပဗ္ဗဇိတော။ဒီ၊၁။၆၉။ အနန္တရာတိ အန္တရဝိရဟိတာ၊ အတ္တနော ကုလေန သဒိ- သာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈။ အန္တရဝိရဟိ- တာတိ ဝိဘာဂဝိရဟိတာ၊တေနာဟ "အတ္တနော ကုလေန သဒိသာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၄၀။ (၆) ဘေး ရန်–အန္တရာယ်–မရှိသော။ ယထာဘူတဿ အနန္တရာ အာသဝါနံ ခယော ဟောတိ။ အံ၊၂။ ၁၇၈။ အနန္တရာတိ အနန္တရာယေန အရဟတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၁။ (၇) စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော အကျိုး။ အနန္တရကာရဏာဘိလ-ကြည့်။ (၈) အနန္တရိယကံ။ အနန္တရာပယုတ္တ-ကြည့်။

အနန္တရကာရဏပယောဇန (တိ) [အနန္တရ+ကာရ ဏ+ပယောဇန] စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော အကျိုးကို – ပြုခြင်း – ဖြစ်စေခြင်း – အကျိုး ရှိသော။ အနန္တရကာရဏာဘိလ-ကြည့်။

အနန္တရကာရဏာဘိလ (တိ) [အနန္တရ+ကာရဏ+ သီလ] စုတိ၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော အကျိုးကို– ပြုခြင်း – ဖြစ်စေခြင်း – အလေ့ရှိသော။ စုတိ- အနန္တရံ ဖလံ အနန္တရံ နာမ. တသ္မိံ အနန္တရေ နိယုတ္တာနိ တံနိဗ္ဗတ္တနေန အနန္တရကာရဏာသီလာနိ အနန္တရကာရဏပယောဇနာနိ ဝါတိ အာနန္တ- ရိယာနိ။ အံ၊ဋီ၊၁။၁၂၂။

အနန္တရဂန္ထ (ပု) [အနန္တရ + ဂန္ထ] အခြားမဲ့– တဆက်တည်း–ကပ်လျက်–ဖြစ်သော အခန်း။ အာယမ္မိ မိဂါရသောင္တိ အနန္တရဂန္ထေ နိသီဒေ္တာ ဓနဥ္စယသေဋ္ဌိနော ဩဝါဒံ အဿောသိ။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၅၁။

အနန္တရဂါထာ (ထီ) [အနန္တရ+ဂါထာ]အခြားမဲ့ – တဆက်တည်း – ကပ်လျက် – ဖြစ်သော ဂါထာ။ မဟာသတ္တော္တာပိ တေသံ အနန္တရ- ဂါထာယ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၄၃။

အနန္တရဂေဟ (န) [အနန္တရ+ဂေဟ]အခြားမဲ့ – တဆက်တည်း–ကပ်လျက်–ဖြစ်သော အိမ်။

အနန္တရဂေဟဝါသီ (တိ) [အနန္တရဂေဟ+ဝသ+ ဏီ] အခြားမဲ့–တဆက်တည်း–ကပ်လျက်–ဖြစ် သောအိမ်၌နေသော၊သူ့အိမ်နီးချင်း။ အတ္တနော ကုလဿ ဂဏဘာဝံ အနန္တရဂေဟဝါသီနံ အာရောစေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၀။

အနန္တရဋ္ဌပန (န၊တိ) [အနန္တရ+ဋ္ဌပန] အခြားမဲ့ –တဆက်တည်း– ကပ်လျက် – ထားခြင်း။ အဋ္ဌပန-ကြည့်။

အနန္တရတနောဘိတ (တိ) [အနန္တ + ရတန + ဩစိ- တ] အဆုံးမရှိ–များပြား–အထူးထူး–သော ရတနာတို့ဖြင့်ပြည့်သော။ အနန္တရတနောစိတံ ပါရံ သမုဒ္ဒံ ပတ္တောတိ။.....။ဇာ၊၂။၁၂၇။ အနန္တ ရတနောစိတန္တိ နာနာရတနေဟိ ဩစိတံ ပရိပုဏ္ဏံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၈။

အနန္တရတာ (ထီ) [အနန္တရ+တာ] အခြားမဲ့၏ အဖြစ်။ အတ္တာနန္တရတာ-ကြည့်။

အနန္တရတ္တဘာဝ (ပု) [အနန္တရ+အတ္တဘာဝ] အခြားမဲ့သော ကိုယ်၏အဖြစ်၊ အခြားမဲ့ (လွန်ခဲ့ပြီးသော) ဘဝ။ အနန္တရတ္တဘာဝေ ပနဿ မာတာ ယက္ခိနီ ဟုတွာ နိဗ္ဗတ္တာ။ဓမ္မ-႒၊၂။၃၁၇။

အနန္တရတ္တိက (ပု) [အနန္တရ+တိက] အခြားမဲ့ -တဆက်တည်း-ကပ်လျက်-ဖြစ်သော တိက်။ အနန္တရတ္တိကေ...။ အဘိ-႒၊၁။၈၈။

အနန္တရတ္တ (ပု) [အနန္တရ+အတ္တ] အခြားမဲ့ဟူသော အနက်။ တတော်တိ ပဟူရကမတ္တေ နိပါတော, အနန္တရတ္တေ ဝါ။ သုတ္တနိ-႒၊၂။၁၀၈။

အနန္တရဓာန (နပ)[န+အန္တရဓာန]မကွယ်ပျောက်ခြင်း။ အပ္ပမာဒေါ ဘိက္ခဝေ သဒ္ဓမ္မဿ ဌိတိယာ အသမ္မောသာယ အနန္တရဓာနာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊၁။၁၇၊၁၈။

အနန္တရဓာယမာန (တိ) [န+အန္တ+ရ+ဓာ+မာန] မကွယ်ပျောက်သော၊ ကွယ်ပျောက်ခြင်းသို့ မရောက်သော၊သူ။ အဝိစ္စမာနေ အဝိဂစ္ဆမာနေ အနန္တရဓာယမာနေ အပရိဟာယမာနေ။ စူဠနိ၊ ၁၀၆-၇။ အနန္တရဓာယမာနေတိ အန္တရဓာနံ အနုပဂစ္ဆမာနေ။ စူဠနိ၊ ႒။၂၀။

အနန္တရပစ္စယ (ပု) [အနန္တရ + ပစ္စယ] အနန္တရပစ္စည်း။ အခြားမရှိသည်၏အဖြစ်ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား၊ပဋ္ဌာန်း ၂၄-ပစ္စည်းတွင် တပါး။ အနန္တရပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။၁။ အနန္တရဘာဝေန ဥပကာရကော ဓမ္မော အနန္တရပစ္စယော။ အဘိ-႒ ၃။၃၄၆။

အနန္တရပစ္စယကထာ (ထီ) [အနန္တရပစ္စယ + ကထာ] အနန္တရပစ္စည်းတပ်ပုံကို ပြသောစကား ရပ်၊ အနန္တရပစ္စယကထာ။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁၄-၈၈၊ ၃-ကထာ။ အဘိ(က)။၁၇၂၊ ၁၈၁။

အနန္တရပစ္စယတာ (ထီ) [အနန္တရပစ္စယ+တာ] အနန္တရ ပစ္စည်း၏ အဖြစ်၊ အနန္တရပစ္စည်းတပ်သော တရား။ အနာဂတာ .... အနန္တရပစ္စယတံ ဓာနာတိတိ ? န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ(က)။ ၂၃၆။ ဟေတုပစ္စယတာ-လည်းကြည့်။

အနန္တရပဋိဝိသက (တိ) [အနန္တရ+ပဋိဝိသက] အခြားမဲ့-ကပ်လျက်-ဖြစ်သော အိမ်နီးချင်း။ တဿ ပဒါနုသာရေန အနန္တရပဋိဝိသကဿ ဃရံ အာဒိ ကတွာ။ ဇာ-႒၊၃။၄၃၇။

အနန္တရပယုတ္တ (တိ) အနန္တရာပယုတ္တ-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

အနန္တရဘာဝ (ပု) [အနန္တရ + ဘာဝ] အခြားမဲ့၏ အဖြစ်။ အနန္တရပစ္စယ-ကြည့်။

အနန္တရရဋ္ဌ (နပ) [အနန္တရ+ရဋ္ဌ] အခြားမဲ့-ကပ်လျက်-ဖြစ်သော တိုင်းနိုင်ငံ၊ အိမ်နီးချင်း နိုင်ငံ။

အနန္တရရဋ္ဌာဓိပတိ (ပု) [အနန္တရရဋ္ဌ+အဓိပတိ] အခြားမဲ့-ကပ်လျက်-ဖြစ်သော တိုင်းနိုင်ငံကို အုပ်စိုးသောမင်း။ အထ တဿ ရဋ္ဌာ အနန္တရရဋ္ဌာဓိပတိံ နာဇ ကာလင်္ဂေါ, အင်္ဂကော, ဘီမရထောတိ တယော ရာဇာနော စိန္တယိံသု။ ဇာ၊ ႒၊၅။၁၄၂။

အနန္တရဝတ္ထု (နပ) [အနန္တရ+ဝတ္ထု] အခြားမဲ့-ကပ်လျက်-ဖြစ်သော အကြောင်းဝတ္ထု။

အနန္တရဝတ္ထုသဒိသ (တိ) [အနန္တရဝတ္ထု + သဒိသ] အခြားမဲ့-ကပ်လျက်-ဖြစ်သော အကြောင်းဝတ္ထုနှင့်တူသော။ သောသံ အနန္တရဝတ္ထုသဒိသမေဝ။ ပေတ-႒။၈၆။

အနန္တရဝိမောက္ခ (ပု) [အနန္တရ+ဝိမောက္ခ]မဂ်၏ အခြားမဲ့၌ ဖြစ်သော ဝိမောက္ခ။ မဂ္ဂါနန္တရံ အနုပ္ပတ္တာ ဟိ ဖလဝိမောက္ခာ ဖလသမာပတ္တိကာလေ ပဝတ္တမာနာပိ ပဌမမဂ္ဂါနန္တရမေဝ (ပဌမံ မဂ္ဂါနန္တရမေဝ ?) သမုပ္ပတ္တိတော တံ ဥပါဒါယ အနန္တရဝိမောက္ခာ နာမ။ ဓေရီ-႒။ ၁၀၂။ အနန္တရာဝိမောက္ခ-လည်းကြည့်။

အနန္တရသာမန္တ (တိ)[အနန္တရ+သာမန္တ] အခြားမဲ့–တဆက်တည်း–အနီးဖြစ်သော၊ ကပ်လျက်ရှိသော၊သူ။ အနန္တရသာမန္တကေ ဘာသလ ရဇာ မဟာတိယာ သေနာယ အာကန္တာ။ ဇာဋ္ဌ၊၂၊၁၉။

အနန္တရသုတ္တ (န) [အနန္တရ+သုတ္တ] အခြားမဲ့–တဆက်တည်း–ကပ်လျက်–ဖြစ်သော သုတ်။ အနန္တရသုတ္တေ ဝုတ္တနယေနေဝ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဥဒါန ဋ္ဌ။၃၉၁။

အနန္တရဟိတ (တိ) [န+အန္တရဟိတ] မကွယ်ပျောက်–မဖုံးလွှမ်းအပ်–သော၊ တစုံတခုသော အခင်းဖြင့်မခင်းအပ်သော။ တတ္ထေဝ အနန္တရဟိတာယ ဘူမိယာ နိပဇ္ဇိ။ ဝိ၊၁၊၁၅။ မ၊၂၊၂၄၉။ အနန္တရဟိတာယာတိ ကေနစိ အတ္ထရဏေန အနတ္ထတာယ။ ဝိဋ္ဌ၊၁၊၁၇၀။မဋ္ဌ၊၃၊၂၀၂။ န စ အနန္တရဟိတာယ ဘူမိယာ ပတ္တော နိက္ခိပိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၃၊၆၀။ဝိ၊၄၊၃၇၆။ အနန္တရဟိတာယာတိ တဏ္ဍုကစမ္မခဏ္ဍာဒီသု ယေန ကေနစိ အနတ္ထတာယ ပံသုသက္ခရမိဿာယ ဘူမိယာ ပတ္တော န ဌပေတဗ္ဗောတိ အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌ၊၃၊၂၆၀။ သော တတ္ထ အနန္တရဟိတာယ ဘူမိယာ ပရိဝတ္တမာနော သေယျံ ကပ္ပေတိ။ မ၊၂၊၆၆၊ ၂၄၇။ အနန္တရဟိတာယာတိ အသန္ထတာယ။မ၊ ဋ္ဌ၊၃။၈၊(ပါရာဇိကွိသဒ်၊၂။ ၄၁၀-၌ကား တမျိုးဖွင့်သည်။ ရှင်းကြည့်။)

အနန္တရာ (ဗျ) [အန္တရာကဲ့သို့ သတ္တမီအနက်၌ ဖြစ်သော နိပါတ်။ (ဓာန်။၁၁၅၀။ နီတိ၊သုတ္တမာလာ၊၁၁၂-တို့လည်းကြည့်။)] (၁) အခြားမဲ့၌၊အခြားမဲ့မှ။ အနန္တရာ ခေါ ဘာနန္ဒ သဒ္ဓါပါတုဘာဝါ ဥဋ္ဌာရဝဏ္ဏော မေ ယကော သမ္မုခေ ပါတုရ ဟောသိ။ ဒီ၊၂။ ၁၆၆-၇။ လူမသော စိတ္တဿ အနန္တရာ လူမံ (အမုံ၊အံ၊၁။) နာမ ဝိတက္ကံ ဝိတက္ကေသတိ။ဒီ၊၃။၈၆။ အံ၊၁။၁၇၁။ကထံ ပန ဘန္တေ ဇာနတော ကထံ ပဿတော အနန္တရာ အာသဝါနံ ခယော ဟောတီတိ။ သံ၊၂။၄၇။ တတော အညာ အနန္တရာ။ အံ၊၁။၂၃၂။ လူတိရတိ။ ၂၃၁။ တတော စတုတ္ထမဂ္ဂဉာဏတော အနန္တရာ အညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိ၊ အရဟတ္တဖလံ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ အတ္ထော။ အံဋ္ဌ၊၂။ ၂၁၆။ တတော အညာ အနန္တရာတိ တတော မဂ္ဂဉာဏတော အနန္တရာ အရဟတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အထ ဝါ...တတော အညာ အနန္တရာတိ တတော ပဥ္စမဉာဏတော အနန္တရာ အနန္တရတော ပဉ္စာယ ယာဝ အဂ္ဂမဂ္ဂါ အညာ အညိန္ဒြိယံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ လူတိဝုဘ်ဋ္ဌ။၁၉၉။ ယထာ ပဿတော ခေါ အာဝုသော အနန္တရာ အာသဝါနံ ခယော ဟောတိ၊အံ၊၂။၁၇၈။အနန္တရာ... ဟောတိတိ အနန္တရာယေဝ အရဟတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ... သမနန္တရမေဝ အရဟတ္တံ ဥပ္ပဇ္ဇတိ။ အံဋ္ဌ၊၃၊၆၁။ ကာမသညာယ အနန္တရာ နေက္ခမ္မသညာ ဥပ္ပဇ္ဇတိတိ၊ န ဟောဝ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊က။၃၂၆။ယဿ စိတ္တဿ အနန္တရာ အဂ္ဂမဂ္ဂံ ပဋိလဘိဿန္တိ တေသံ။ ယမက၊၁။ ၂၁၈။ ဒုဋ္ဌဿ ဖရုသာ ဝါစာ၊ ပရာမာသသာ အနန္တရာ။ ဇာ၊၁။ ၂၀၂။ ပဋိသမ္ဘိဒါသော ရဇာ၊ တဘော ပုန္တိ အနန္တရာ။ ဇာ၊၂။ ၂၁၉၊ တဿ မဂ္ဂဿ အနန္တရာ...။ ,, ယထာ မနုဿာ ကာလင်္ကံ ခန် ဘတ္တာ အနန္တရာ နိလာဘိ ကာသံ ဘာဂမန္တိ။ စူဠနိ။ ၂၁၄။(၂) အခြားမရှိ၊ တဆက်တည်း။ သဟဿက္ခတ္တုံ ဝဏ္ဏေတွာ၊ ဘဝိဿတိ အနန္တရာ။ အပ၊၁။၆၆။ (၃) အနန္တရိယက်။ အနန္တရာပယုတ္တ-ကြည့်။

အနန္တရာတီတ (တိ) [အနန္တရ+အတီတ] အခြားမဲ့ လွန်ခဲ့ပြီးသော။ သော ကိရ အနန္တရာတီတေ အတ္တဘာဝေ ပဟုဏပဏဝိယာမနေ္တာ ဧကော ဖြာဟ္မဏော အဟောသိ။ဇာဋ္ဌ၊၂။ ၂၂၃။ အနန္တရာတီတေ အတ္တဘာဝေ နာမမသာ ကထေသာသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၁၇၂။

အနန္တရာပယုတ္တ (တိ) [အနန္တရာ + ပယုတ္တ] အနန္တရိယကံကို (ကျူးလွန်ရန်) စေခိုင်းသော၊ သေသည့် အခြားမဲ့၌ အကျိုးပေးဘတ်သော အမိသတ်ခြင်းစသောကံကို ကျူးလွန်စေသော၊ သူ။ အနန္တရာပယုတ္တော ပုဂ္ဂလော သမ္မတ္တနိယာမံ ဩက္ကမေယျာတိ အာမန္တာ။ အဘိ၊က။

၃၄၇။ အနန္တရာပယုတ္တော နာမ ယေန ခန္ဓ-ဘေဒတော အနန္တရာ ဝိပါကါယတံ မာတုဃာ-တာဒိအာနန္တရိယကမ္မံ အာယတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၅။ အာနန္တရိယံ ပယုတ္တံ ဧဘေနာတိ အနန္တရာပယုတ္တောတိ အာနန္တရိယေ အနန္တရာ-သဒ္ဒံ အာရောပေတွာ အဠကထာယံ အတ္ထော ဝုတ္တောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ "အနန္တရာပယုတ္တော"တိပိ ပါဠိ ဒိဿတိ။ မူလဋီ၊၃။၉၉။

အနန္တရာပယုတ္တကထာ (ဣ) [အနန္တရာပယုတ္တ + ကထာ] အနန္တရိယကံကို ကျူးလွန်နိုင်းသူနှင့် စပ်သော စကား။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁၃-ဝဂ်၊ ၃-ကထာ။ အဘိ၊ကာ၊၃၄၇-ဂ။ ဣဒါနိ အနန္တရာ-ပယုတ္တကထာ နာမ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၃၅။

အနန္တရာယ (တိ) [န + အန္တရာယ] အန္တရာယ် မရှိသော၊သူ။ ရူပါဝစရာရူပါဝစရံ ပန အနန္တရာ-ယေန ဒုတိယသ္မိံ ယေဝ အတ္တဘာဝေ ဝိပါကံ ဒေတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၂၈။ အနန္တရာယေနာတိ ပရိဟာနိပစ္စယဝိရဟေန။ မူလဋီ၊၁။၁၃၅။ အန္တ-တ, အနန္တရာယိက,အာနန္တရိက-တို့လည်းကြည့်။

အနန္တရာယိက (တိ) [န + အန္တရာယိက။ ထိုမှ အနန္တရာယိကာ,အနန္တရာယိကိနီ] အန္တရာယ် မရှိသော (က) မင်းဘေးစသည့် အန္တရာယ်မရှိ သော၊သူ။ အနန္တရာယိကောတိ ယဿ ဒသသု အန္တရာယေသု ဧကောပိ နတ္ထိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉။ သာ ပန္နာ အနန္တရာယိကိနီတိ အာသတိ အန္တရာယေ။ ဝိ၊၂။၃၆၈၊၃၉၆။ အနန္တရာယိကိနီတိ ဒသသု အန္တရာယေသု ဧကေနပိ အန္တရာယေန အနန္တရာ သာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၅။ (ခ) နတ်ရွာနိဗ္ဗာန် စသည်ကို တားမြစ်တတ်သော အန္တရာယ်မရှိ သော။ အန္တရာယိကာ အာပတ္တိ ဇာနိတဗ္ဗာ၊ အနန္တရာယိကာ အာပတ္တိ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၅။ ၂၁၁။ အဇာနန္တေန ဝိတိက္ကန္တာ ပန ပဏ္ဏတ္တိ-ဝဇ္ဇာပတ္တိ နေဝ သဂ္ဂန္တရာယံ န မောက္ခန္တရာယံ ကရောတီတိ အနန္တရာယိကာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။

အနန္တရာယိကသညာ (ဣ) [အနန္တရာယိက + သညာ] အန္တရာယ်မဖြစ်ဟူသော အမှတ်သညာ။ အန္တရာယိကာယ ပန အန္တရာယိကသညာယ ဝါ အနန္တရာယိကသညာယ ဝါ ဆာဒယတော အစ္စုန္နာ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀။

အနန္တရာယိကသညီ (တိ) [အနန္တရာယိက + သညာ + ဤ] အန္တရာယ် မဖြစ်ဟု အမှတ် ရှိသော၊ သူ။ အနန္တရာယိကော စ ဟောတိ အနန္တရာယိက-သညီ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၉။

အနန္တရာဝိမောက္ခ (တိ) [အနန္တရာ + ဝိမောက္ခ] အရဟတ္တမဂ်၏ အခြားမဲ့၌ဖြစ်သော ဝိမောက္ခ-ရှိသော၊ သူ။ အနန္တရာဝိမောက္ခာ'သိန္တိ အဂ္ဂ-မဂ္ဂဿ အနန္တရာ ဥပ္ပန္နဝိမောက္ခာ အာသိံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၀၂။

အနန္တရိယ (တိ) [အနန္တရ + ဣယ] အခြားမဲ့ ဘဝ၌ အကျိုးပေးတတ်သော၊ (မာတုဃာတက-စသော ကံ၊ အနန္တရိယကံ)။ အာဘဗ္ဗော ဝိဋ္ဌိ သမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော အနန္တရိယံ ကမ္မံ ကာတုံ။ အံ၊၂။၃၈၂။ အာနန္တရိက-နှင့် အာနန္တရိယ-တို့ လည်းကြည့်။

အနန္တရိယကမ္မ (န) [အနန္တရိယ + ကမ္မ] အနန္တ-ရိယကံ၊ အခြားမဲ့ဘဝ၌ အကျိုးပေးတတ်သော မာတုဃာတကစသော ကံ။ အဘဗ္ဗော ဝိဋ္ဌိ-သမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော အနန္တရိယကမ္မံ ကာတုံ။ အံ၊၂။၃၈၂ (သျှာ၊ဣ မူကွဲ)။ အာနန္တရိက(ယ) ကမ္မ-လည်းကြည့်။

အနန္တရုပ္ပတ္တိ (ဣ) [အနန္တရ + ဥပ္ပတ္တိ] အခြားမဲ့၌ ဖြစ်ခြင်း။ အနန္တရုပ္ပတ္တိံ သလ္လက္ခေန္တော လဒ္ဓိ-ဝသေန ပဋိဇာနာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၁။

အနန္တရူပနိဿယ (ပု) [အနန္တရ + ဥပနိဿယ၊ အနန္တရူပနိဿယ ပစ္စည်း။ အခြား မရှိသည်၏ အဖြစ်, အားကြီးသောမှီရာအကြောင်း၏အဖြစ် တို့ဖြင့် ကျေးဇူးပြုတတ်သောတရား။ အနန္တရူပ-

နီယယော။ ပဋ္ဌာန၊၁။၁၄၄၊၁၄၅၊၁၄၇၊၁၄၉၊ ၁၅၁၊၁၅၃။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄၀-လည်းကြည့်။)

အနန္တဝဏ္ဏ (တိ) [အနန္တ + ဝဏ္ဏ] အဆုံး – အပိုင်း အခြား – မရှိသည့် ဂုဏ်ကျေးဇူးရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ အနန္တဝဏ္ဏော အမိတယသော၊ ... သော မေ ဗုဒ္ဓေါ နိမန္တိတော။ အပ၊၁။၃၇၃။

အနန္တဝန္တု (တိ) [န + အန္တဝန္တု] အဆုံး – အပိုင်း အခြား – မရှိသော။ အနန္တဝါ လောကော။ ဒီ၊၁။၁၇၄။ မ၊၂။၉၀။ "အန္တဝါ လောကော"တိ ဝါ "အနန္တဝါ လောကော"တိ ဝါ၊ အံ၊ ၁။၁၅၀။ အဘိ၊ဓ။ ၂၂၂။ အဘိ၊ဝိ။၃၅၃။ ဥဒါန။ ၁၅၈။ ပဋိသံ။၁၁၈။ အနန္တဝါတိ အပရိယန္တော၊ သမ္ဗာဂတောတိ အတ္ထော။ ဧတေန ကပိလကဏာဒါဒိဝါဒါ ဒီပိတာ ဟောန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၀၉။ အနန္တဝါတိ န အန္တဝါ အပ္ပမာဏော ကသိဏော ဗျာနံ ဥပ္ပါဒေတွာ တံ အပ္ပမာဏကသိဏာရမ္မဏံ စိတ္တံ အပရိယန္တော အတ္တာတိ မညန္တိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၅၅။

အနန္တဝါဒိဋ္ဌိ (တိ) [အနန္တဝါ + ဒိဋ္ဌိ] အတ္တသည်ငင်း လောကသည်ငင်း–အဆုံး – အပိုင်းအခြား – မရှိဟု ယူသော အယူ။ အန္တဝါဒိဋ္ဌိ စ အနန္တဝါဒိဋ္ဌိ စ။ အဘိ၊ဓ။၁၄။ တတ္ထ ကတမာ အနန္တဝါဒိဋ္ဌိ၊ "အနန္တဝါ အတ္တာ စ လောကော စာ"တိ ယာ ဧဝရူပါ ... အနန္တဝါဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၇၃။ "အနန္တဝါ"တိ ပဝတ္တာ ဒိဋ္ဌိ အနန္တဝါဒိဋ္ဌိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၄။

အနန္တဝါဟန (တိ) [အနန္တ + ဝါဟန] အဆုံး – အပိုင်း အခြား – မရှိသည့် – မရေတွက်နိုင်သည့် – များပြားသော ဆင်မြင်းစသော ယာဉ်ရှိသော။ အနန္တဝါဟနံ ဒဇ္ဇံ၊ ဖီတံ ကိမိလိယံ ပုရံ။ ဇာ၊၂။၂၀၀။ အနန္တဝါဟနန္တိ အပရိမိတဟတ္ထိအဿာဒိဝါဟနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၀၀။

အနန္တဝိရဟိတဉာဏ (တိ) [အနန္တ + ဝိရဟိတ + ဉာဏ] အဆုံး–အပိုင်းအခြား–မှ ကင်းသည့်–မရှိသည့် – ဉာဏ်ရှိသော၊ သူ၊ (ဘုရား)။ အနန္တဉာဏ–ကြည့်။

အနန္တဝီရိယ (တိ) [အနန္တ + ဝီရိယ] အဆုံး – အပိုင်းအခြား–မရှိသည့်–အားထုတ်မှု–ဝီရိယ–ရှိသော၊သူ။ အနန္တတေဇ–ကြည့်။

အနန္တသင်္ခ (တိ) [အနန္တ + သင်္ခါ] အဆုံး – အပိုင်းအခြား–မရှိသည့် အရေအတွက်ရှိသော၊ သူ။ ယော သဗ္ဗညုတေသု မုနိဝ အဂ္ဂေါ၊ အနန္တသင်္ခေသု ဇိနတ္တဇေသု။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁။

အနန္တသညီ (တိ) [အနန္တ + သညာ + ဤ] အဆုံး – အပိုင်းအခြား – မရှိဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ ယထာ သမာဟိတေ စိတ္တေ အနန္တသညီ လောကသ္မိံ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၁။၂၁။ "အနန္တဝါ အယံ လောကော အပရိယန္တော"တိ အနန္တသညီ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊၁၅၁။ အနန္တသညီတိ အနန္တောတိသညီ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။

အနန္တသာဂရ (ပု) [အနန္တ + သာဂရ] အဆုံး–အပိုင်းအခြား – မရှိသော သမုဒ္ဒရာ။ အနန္တပါယ်–ကြည့်။

အနန္တာပရိမာဏ (တိ) [အနန္တ + အပရိမာဏ] အဆုံး–အပိုင်းအခြား – မရှိ၊ အတိုင်းအရှည်မရှိသော။ အနန္တာပရိမာဏော ဗုဒ္ဓဂုဏော ထေရော မနသိ ကရိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၅၁။

အနန္တာပရိမေယျဂုဏဂဏာဓာရ (ပု) [အနန္တ + အပရိမေယျ + ဂုဏ + ဂဏ + အာဓာရ] အဆုံး–အပိုင်းအခြား – မရှိ၊ မနှိုင်းယှဉ်နိုင်သော ဂုဏ်အပေါင်း၏တည်ရာ။ ကိံမဂ် ပန ဝိဝဋ္ဋာနုဿာရိပုညပယုတ္တမ္ဘသာ အနန္တာပရိမေယျဂုဏဂဏာဓာရဿ ဗုဒ္ဓ...မမ...သံဿရတနဿ ဒေသောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၃၂၄။

အနန္တာဒီနဝ (တိ) [အနန္တ + အာဒီနဝ] အဆုံး– အပိုင်းအခြား – မရှိ – များပြား–သည့် အပြစ်ရှိသော။ အနန္တာဒီနဝါ ကာမာ။ ထေရီ။၄၁၀။

အပရိယန္တဒိန္နဝါ ပဟုဒေါသာ။ ထေရီဋ္ဌ။၂၅၁။ အနန္တဒိန္နဝေါ ကာယော။ အပ၊၂။၁၁၇။

အနဇ္ဈောဝါသိက (တိ) [န + အဇ္ဈောဝါသိက] အတွင်း၌ ကိန်းနေသော ကိလေသာမရှိသော၊ သူ။ အနဇ္ဈောဝါသိကမိဒံ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုသတိ အနာစရိယကံ။ ..အနဇ္ဈောဝါသိကော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အနာစရိယကော သုခံ ဖာသု ဝိဟရတိ။ သံ၊၂။၃၄၉။ အနဇ္ဈောဝါသိကန္တိ အဇ္ဈောဝသနကကိလေသဝိရဟိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ။၃၆၄။

အနန္ဒိ (တိ) [န + နန္ဒိ။ န + နန္ဒ + ဏီ] တပ်နှစ်သက်တတ်သော တဏှာမရှိသော၊ မတပ်နှစ်သက်တတ်သော၊ သူ။ အနန္ဒီ အနာသော ဘိက္ခု။ သံ၊၁။၅၃။

အနန္ဓ (တိ) [န + အန္ဓ] မကန်းသော၊ သူ။ ယထာပိ ပုမာ အာသနာ အနန္ဓော ဝုဋ္ဌဟေယျ။ မ၊၂။ ၁၇၉။ အနန္ဓဘောဝယ် သမ္ပာ။ ဇာ၊၂။၁၇၈။ ကာမာ နာမ အနန္ဓမ္ပိ အန္ဓံ ကရောန္တိ။...ကာမေန အနန္ဓသိ အန္ဓာ ကတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၃၂။

အနန္ဓကရဏ (တိ) [န + အန္ဓကရဏ။ အန္ဓ + ကရ + ယု] ကန်းသည်ကို (ကန်းအောင်) မပြုတတ်သော၊ မကန်းသည်ကို ပြုတတ်သော။ တယောမေ ဘိက္ခဝေ ကုသလဝိတက္ကာ အနန္ဓကရဏာ စက္ခုကရဏာ ဉာဏကရဏာ...။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၀။ အန္ဓကရဏ-လည်းကြည့်။

အနန္ဝယ (ပု) [န + အန္ဝယ] မလိုက်လျော-မညီညွတ်-သော။ အနန္ဝယံ ပိယံ ဝါစံ၊ ယော မိတ္တေသု ပကုဗ္ဗတိ။ သုတ္တနိ။၃၁၈။ အနန္ဝယန္တိ ယံ အတ္ထံ ဒဿာမိ ကရိဿာမီတိ စ ဘာသတိ၊ တေန အနနုဂတံ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။

အနန္ဝာဟတ (တိ) [န + အန္ဝာဟတ (=အနု + အာ + ဟန + တ)] မဖျက်ဆီး-မပိတ်ပင်-အပ်သော။

အနန္ဝာဟတစေတ (တိ) [အနန္ဝာဟတ + စေတ] မဖျက်ဆီး-မပိတ်ပင်-အပ်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အနဝဿုတစိတ္တဿ၊ အနန္ဝာဟတစေတသော။ ဓမ္မ။၁၀။ အနန္ဝာဟတစေတသောတိ "အာဟတစိတ္တော ခိလဇာတော"တိ အာဂတဋ္ဌာနေ ဒေါသေန စိတ္တဿ ပဟတဘာဝေါ ဝုတ္တော၊ ဣဓ ပန ဒေါသေန အပ္ပဋိဟတစိတ္တဿာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။

အနပကဋ္ဌကာယစိတ္တ (တိ) [န + အပကဋ္ဌကာယစိတ္တ] လှဲဖယ်-ရှောင်ရှား-သော ကိုယ်,စိတ် မရှိသော၊ ကိုယ်,စိတ်ကိုမထိန်းသော၊ သူ။ ယထာ အနပကဋ္ဌကာယစိတ္တော တာနိ ဩလောကေန္တော ပုရိသော တတ္ထ ပတတိ။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။

အနပကဿ (ကြိဝိ) [န + အပကဿ] မလှဲဖယ်-မရှောင်ရှား-မူ၍၊ မထိန်းမူ၍။ ယော ခိဍ္ဍာဒိပသုတော ကာယံ အနပကဿ ကေတောဘာဝိယံ အကတွာဝ ဝါယုပတ္ထမ္ဘိတံ အဂ္ဂိဟာပေတွာ စိတ္တမ္ပိ အနပကဿ...။ သံဋ္ဌ၊၂။၁၅၆။

အနပဂတ (တိ) [န + အပဂတ] မပဲ-မခွါ-သော၊ သူ။ အနပဂတာ စ တေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ ဣမသ္မာ ဓမ္မဝိနယာ။ အံ၊၁။၃၃၅။ အနပါယ, အနုယုတ-တို့လည်းကြည့်။

အနပစိတ (တိ) [န + အပစိတ] အရိုအသေမပြုအပ်သော၊ သူ။ အမာနိတာ အပူဇိတာ အနပစိတာ။ ဥဒါနဋ္ဌ၊၁၆၈။

အနပစ္စ (တိ) [န + အပစ္စ] သားသမီးမရှိသော၊ သားသမီးမရသေးသော၊ သူ။ အနပစ္စာ အဒါယာဒါ၊ တာလဝတ္ထု ဘဝန္တိ တေ။ ဇာ၊၂။၆၁။ အနပစ္စာတိ ဘဝန္တရေပိ အပစ္စံ ဝါ ဒါယာဒံ ဝါ န လဘန္တီတိ အတ္ထော။ ဇာဋ္ဌ၊၅။၂၉၁။

အနပဒါန (တိ) [န + အပဒါန] အပိုင်း အခြား မရှိသော၊ အာပတ်အပိုင်းအခြားမှ ကင်းသော၊ သူ။ ဣဓ ပန ဘိက္ခု ဗာလော ဟောတိ အဗျတ္တော အာပတ္တိဗဟုလော အနပဒါနော။ ဝိ၊၃။၄၄၃ ၄၅၆။ အနပဒါနောတိ အပဒါနဝိရဟိတော၊ အပဒါနံ ဝုစ္စတိ ပရိစ္ဆေဒေါ၊ အာပတ္တိပရိစ္ဆေဒဝိရဟိတောတိ အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၄၃၀။

အနပဒေသ (တိ) [န + အပဒေသ] အကြောင်းပြ – ညွှန်ပြခြင်း – အကိုးအကား – မရှိသော။ အနိဒ္ဒေသဝတီ ဝါစံ ဘာသိတာ ဟောတိ အကာလေန အနပဒေသံ အပရိယန္တဝတိံ အနတ္ထသံဟိတံ။ မ၊၁။၁၅၆။ အံ၊၁။၁၃၀။ အနပဒေသန္တိ သုတ္တာပဒေသဝိရဟိတံ။ မဋ္ဌ၊၂။၂၃၂။ အနပဒေသန္တိ အပဒေသရဟိတံ၊ သာပဒေသံ သကာရဏံ ကတွာ န ကထေတိ။ အံဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။

အနပနတ (တိ) [န + အပနတ] ဒေါသနှင့်အစွမ်းဖြင့် – ကြဉ်–ဖယ်–မျက်နှာလွှဲ–ခြင်း မရှိသော၊ ထိပါး–ပြစ်မှား–ခြင်းမရှိသော။ အနပနတံ စိတ္တံ ဗျာပါဒေ န ဣဉ္ဇတီတိ အာနေဉ္ဇံ။ ပဋိသံ၊၁၀၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၀၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၆၇။ အနပနတန္တိ ဒေါသဝသေန န အပနတံ၊ န ဆန္ဒနတ္ထိ အဂ္ဂေ့ာ။ "နတံ နတိ"တိ အတ္ထတော ဇော်။ အပဂတ နတန္တိ အပနတံ၊ ဣဒံ တာဒိသံ န ဟောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။ အပဂမနဝသေန နတံ အပနတံ၊ ကောဓဝသေန ဝိမုခံ၊ န အပနတံ အနပနတံ၊ အဒုဋ္ဌံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၀။ အနပါယ, အပနတ, အဘိနတ-တို့လည်းကြည့်။

အနပနီတကသာဝ (တိ) [န+အပနီတ+ကသာဝ] မထုတ်ပယ်ရသေးသော အညစ်အကြေးရှိသော၊ မကင်းသေးသော – သိမ်မွေ့သော – အညစ်အကြေးရှိသော။ အနိဒ္ဒန္တကသာဝ-ကြည့်။

အနပမာဒ (တိ) [န+အပမာဒ] ရှင်ခြင်းမရှိသည် မဟုတ်သော၊ ရှင်သော။ အနဝမတေနာတိ အနဝညာတေန။ "အနပမာဒေနာ"တိပိ ပါဠော၊ န အပ္ပမာဒေန န ဒိနေန န ဂဏ္ဍိတေနာတိ အဂ္ဂေ့ာ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။ ပမာဒေါ ဝုစ္စတိ ဟာသော၊ န အပ္ပမာဒေနာတိ ဧတ္ထ ပဋိသေဓဒွယေန သော ဧဝ ဝုတ္တော။ ဒီဋီ၊၁။၁၁၁။ အနဝမတ-လည်းကြည့်။

အနပရာဓ (တိ) [န+အပရာဓ] အပြစ်မရှိသော၊ သူ။ သတ္ထာ ပန မဟာရာဇ တယာ ပုရိသံ အကာရဏံ အနပရာဓံ ဝီထိယံ ဇေန္တံ ဂဟေတွာ ဃာတာဃိတုံ။ မိလိန္ဒ၊၁၈၄။

အနပလောကိတ (တိ) [န + အပလောကိတ] မပန်ကြားအပ်သော။ ကိံ ဟိ မေ ကရိဿန္တိ နိဂဏ္ဍာ အပလောကိတာ ဝါ အနပလောကိတာ ဝါ။ ဝိ၊၃။၁၂၉။ အံ၊၃။၂၆။ အပလောကိတာ ဝါ အနပလောကိတာ ဝါတိ အာပုစ္ဆိတာ ဝါ အနာပုစ္ဆိတာ ဝါ။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။

အနပလောကေတွာ (ကြိ၀ိ) [န+အပလောကေတွာ] မပန်ကြားမူ၍၊ အဆုံးအမ မပေးခဲ့မူ၍။ န တေ အနပလောကေတွာ ဇနပဒစာရိကံ ပက္ကမန္တိ။ ဝိ၊၁။၁၁။ အနပလောကေတွာတိ အနာပုစ္ဆာ။ ဝိ၊၂။၂၉၂။ ယာဟံ အနာမန္တေတွာ ဥပဇ္ဈာဂေ အနပလောကေတွာ ဘိက္ခုသံဃံ အဘိနိဗ္ဗာယေယျံ။ ဒီ၊၂။၈၄။ အနပလောကေတွာတိ အနာပုစ္ဆိတွာ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၈၃။ အနပလောကေတွာတိ န အပလောကေတွာ၊ ဩဝါဒါနုသာသနိံ အဒတွာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၃၇။

အနပဝိဒ္ဓ (တိ) [န+အပဝိဒ္ဓ] စားကြွင်း စသော အာဟာရကဲ့သို့ မစွန့်ပစ်အပ်သော။ သတ္တန္နံ ဒါနံ ဒတွာ ... အနပဝိဒ္ဓံ ဒါနံ ဒတွာ။ ဒီ၊၂။၂၈၂။ အနပဝိဒ္ဓံ ဒေတိ။ အံ၊၃။၁၉၅။ အပဝိဒ္ဓ-လည်းကြည့်။

အနပသာဒေတွာ (ကြိ၀ိ) [န + အပသာဒေတွာ] မချိမ်းချောက် – မမောင်းမဲ–မူ၍။ အနုသာဒေတွာ အနပသာဒေတွာ ဓမ္မဝ သာဓုကံ သညာပေတဗ္ဗော။ ဒီ၊၃။၁၀၆။

အနပါယ (တိ) [န+အပါယ] ဖဲခွါခြင်းမရှိသော၊ ဒေါသနှင့် အစွမ်းဖြင့် မဖဲခွါသော ပြစ်မှားသောစိတ် မရှိသော။ သော တေသု မမေသု အနုပါယော အနပါယော အနိဿိတော .. ဝိဟရတိ။ မ၊၃။၇၅။ အနပါယောတိ ပဋိဃဝသေန

အနပဂတော။ မ၊၄၄၊၄၆၀။ နတ္ထိ ဧတဿ အပါ-ယော ပဋိလာဘော ဧတဿ အပဂမနန္တိ အနပါယော၊ အဝိဂမော။ မငိုး၊ ၃၊ ၂၇၈။ ဒိဋ္ဌေ အနပယော အနပါယော အနိုဿိတော။ မဟာနိ၊ ၁၈၇။ စူဠနိ၊ ၆၅။ အနပါယောတိ အပ္ပဗ္ဗတိစ္စော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၀၄။ အနပါယောတိ ကောဓဝိရ-ဟိတော အပ္ပဋိဃော။ စူဠနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၇။ အနပဂတ-လည်း ကြည့်။

အနပါယီ (တိ) [န+အပါယိ။ ထိ၌ အနပါယိနီ] မခွါ-မငှန်-သော၊ ခွါငှန်လေ့ မရှိသော။ ဆာယာဝ အနပါယိနီ။ မ၊ ၂၊ ၃၄၆။ သံ၊ ၁၊ ၉၃။ ဓမ္မ၊ ၁၃။ မိလိန္ဒ၊ ၇၆။ (ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၄-၅။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၃၅၀-တို့လည်း ကြည့်။)

အနပေက္ခ (တိ) [န+အပေက္ခာ] ရှု-ငဲ့-ခြင်း မရှိသော၊ တကွာမရှိသော၊ သူ။ အနုပသမ္ပန္နာ ဧတ္တေန ဝဇ္ဇေန မုတ္တေန အနပေက္ခာ ဂတ္တာ ပဋိလာဘ်တ္တာ ဘူတိ။ ဝိ၊ ၁၊ ၃၆၄။ ဣမ တိက္ခဝေ ဘိက္ခု ပဏ္ဍမတိ တမှာ အာဝါသာ ဧတ္တေန ဝဇ္ဇေန မုတ္တေန အနပေက္ခာ "န ပစ္စေသ္သ"န္တိ။ ဝိ၊ ၃၊ ၃၇၃။ အနပေက္ခာ ဝဇန္တိ တော။ သံ၊ ၁၊ ၂၃၈။ အနပေက္ခာ ဓါနံ ဘိက္ခဝေ ဓာတိ တသ္မိံ ကုမာရေ။ အံ၊ ၂၅။ နတ္ထိ ဧတဿ ဝိကံ ဒုက္ခံ အနပေက္ခဿ ဂါမဏိ။ ထေရ၊ ၃၂၀။ အပေက္ခာယ တဏှာယ အဘာဝေန အနပေက္ခဿ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၂၆၇။ ဆဋ္ဌဿိ-ဏ္ဏန ဂစ္ဆေယျ အနပေက္ခာ အနတ္တိကော။ ဇာတ၊ ၃၀၇။ အနပေက္ခာ ဘိ အနာလယော။ ဇာတ၊ ဋ္ဌ၊ ၉၁။ အနပေက္ခာ ပရိစ္စဇိ ။ စရိယာ၊ ၄၀၈။ အနပေက္ခာ အာလယ စိတ္တော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၇၉။ အနပေက္ခမာန-လည်း ကြည့်။

အနပေက္ခစိတ္တ (တိ) [အနပေက္ခ+စိတ္တ] ရှု-ငဲ့-ခြင်းမရှိသော စိတ်မရှိသော၊ သူ။

အနပေက္ခစိတ္တတာ (ထိ) [အနပေက္ခစိတ္တ+တာ] ရှု-ငဲ့-ခြင်းမရှိသော စိတ်-မရှိသည်၏အဖြစ်-မရှိခြင်း။ အနဂ္ဂဟိတ-ကြည့်။

အနပေက္ခဇာတိက (တိ) [န+အပေက္ခဇာတိက] ရှု-ငဲ့-ခြင်း အလေ့မရှိသော၊ သူ။ အနပေက္ခမာန-ကြည့်။

အနပေက္ခတာ (ထိ) [အနပေက္ခ+တာ] ရှု-ငဲ့-ခြင်း-မရှိသည်၏ အဖြစ်-မရှိခြင်း။ ကာယေ စ ဇီဝိတေ စ အနပေက္ခတာယ ...။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၃၀။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၁၅၆။

အနပေက္ခဘာဝ (ပု) [အနပေက္ခ+ဘာဝ] ရှု-ငဲ့-ခြင်းမရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဝါကစီရေ နဒ္ဒေမိ အန-ပေက္ခဘာဝေါ ဉ္စါဒသမော (အာနိသံသော)။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၁။

အနပေက္ခမာန (တိ) [န+အပေက္ခမာန] မရှုငဲ့-မတပ်မက်-သော၊ သူ။ အနလင်္ကတွာ အနပေက္ခမာနော။ သုတ္တနိ၊ ၂၈။ အနပေက္ခ-မာနောတိ တေန အလင်္ကရဏေန အနပေက္ခဇာ-သီလော အပိဟာလုဧကော နိတ္တရော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၁၀။ အနပေက္ခမာနာ ဂစ္ဆန္တိ ကိံ ကောဓ အဝဟိယာသိ။ ဇာ၊ ၂၊ ၉၀။ အနပေက္ခမာနာတိ တဝ ဉာတကာ မံ အနေ ဝလောကေန္တာ နိရာ-လယာ ဟုတွာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၊ ၁၈၂။ အနပေက္ခ-လည်း ကြည့်။

အနပေက္ခဝန္တု (တိ) [န+အပေက္ခဝန္တု] ရှု-ငဲ့-ခြင်း မရှိသော၊ သူ။ (က) တပ်မက်ခြင်း မရှိသော၊ သူ။ ကာမေသု အနပေက္ခဝါ။ ဇာ၊ ၁၊ ၃။ ကာမေသု အနပေက္ခဝါတိ ဝတ္ထုကာမကိလေ-သကာမေသု အပေက္ခာရဟိတော ဝိဂတစ္ဆန္ဒ-ရာဂေါ နိတ္တရော။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၅၈။ (ခ) ရဟန်း အဖြစ်၌ ရှုငဲ့ခြင်း မရှိ - ဓမ္မာနုဓမ္မအကျင့်မှ ကင်း-သော၊ သူ။ သာမညေ အနပေက္ခဝန္တာ သိက္ခာယ န တိဗ္ဗဂါရဝါ။ မ၊ ၁၊ ၃၈။ မ၊ ၃၊ ၅၇။ အံ၊ ၂၊ ၁၇၄။ သာမညေ အနပေက္ခဝန္တာတိ သမဏ-ဓမ္မေ နိရပေက္ခာ၊ ဓမ္မာနုဓမ္မပ္ပဋိပတ္တိရဟိတာတိ အတ္ထော။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၁၅၇။

အနပေက္ခီ (တိ) [န+အပေက္ခီ] ရှု-ငဲ့-လေ့-ခြင်း-မရှိသော၊ သူ။ အနပေက္ခိနော ကာမသုခံ

ပဟာယ။ ဓမ္မ၊ ၆၁၃။ ဇာ၊ ၁၊ ၅၃၃။ ကာမေသု အန-
ပေက္ခိနံ။ သံ၊ ၁၊ ၁၅။ သုတ္တနိ၊ ၁၀၄၊ ၄၁၂။

အနပေတ (တိ) [န + အပေတ] မကင်းသော။

အနပေတတ္တ (န) [အနပေတ + တ္တ] မကင်းသည်၏ အဖြစ်။ ယံ ပရေသံ အတ္တတော အနပေတတ္တာ အတ္တံ အနုပရောစ ကရောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၁၂၆။

အနပ္ပက (တိ) [န + အပ္ပက။ ထီ၌ အနပ္ပိကာ] အနည်းငယ်မဟုတ်သော၊ အတိုင်းမသိများပြားသော။ ဘဂဝတိ မေ ဘန္တေ ပဗ္ဗဇိတေ အနပ္ပကံ ဒုက္ခံ အဟောသိ။ ဝိ၊ ၃၊ ၁၁၆။ တုမှေဟိ ပုညံ ပသုတံ အနပ္ပကံ။ ခုဒ္ဒက၊ ၉။ လဘာမ ဝတ နော အနပ္ပကာ။ သုတ္တနိ၊ ၂၈၄။ ကာယဟိမိ ပုညာနိ အနပ္ပကာနိ။ ဇာ၊ ၁၊ ၁၃၉၊ ၁၅၁၊ ၂၇၇။ သော ဓော ပမဒါ ဒေဝ၊ ခိဍ္ဍာ သော အနပ္ပိကာ။ ဇာ၊ ၁၊ ၃၄၅။ အနပ္ပကာတိ ဝိပုလာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၃၈။ ပဟူတဘောဂေသု အနပ္ပကေသု။ ပေတ၊ ၁၃၆။ အနပ္ပကေသူတိ န အပ္ပကေသု ဗဟူသု။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၄။

အနပ္ပကပရိဝါရ (တိ) [အနပ္ပက + ပရိဝါရ] မနည်းသော-များသော-အခြံအရံရှိသော၊ သူ။ အမိတယသ-ကြည့်။

အနပ္ပမေယျ (တိ) [န + အပ္ပမေယျ။ န-အနက်မဲ့။] နှိုင်းယှဉ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော ကိလေသာ မရှိသော၊ မနှိုင်းယှဉ်အပ်သော ဂုဏ်ရှိသော၊ သူ။ ...ဘောဇနေ နုပလိမ္ပတိ၊ ဂေါတမော အနပ္ပမေယျော။ ထေရ၊ ၃၅၃။ အနပ္ပမေယျောတိ ပမာဏကရကိလေသာဘာဝတော အပရိမာဏ ဂုဏတာယ စ အနပ္ပမေယျော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂၊ ၄၅၅။

အနပ္ပရူပ (တိ) [န + အပ္ပ + ရူပ] အနည်းငယ်သော သဘောမရှိသော၊ အနည်းငယ် မဟုတ်သော သဘောရှိသော၊ များသော သဘောရှိသော။ ဗလဉ္စ ဝဏ္ဏော စ အနပ္ပရူပါ။ ဇာ၊ ၁၊ ၁၉၄။ ဘယံ ဟိမံ ဝိန္ဒတိ နပ္ပရူပံ။ ဇာ၊ ၁၊ ၂၇၁။ အနပ္ပရူပန္တိ မဟန္တံ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၂၆၀။ ကာမာ စ မေ သန္တိ အနပ္ပရူပါ။ ဇာ၊ ၁၊ ၃၁၅။ အနပ္ပရူပါတိ အပရိတ္တ-ဇာတိကာ ဗဟူ အပရိမိတာ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၄၊ ၃၉၉။

အနပ္ပသောကာတုရ (တိ) [အနပ္ပ + သောက + အာတုရ] မနည်းသော-များသော-ကြီးစွာသော-စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်းဖြင့် နှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ နိရယေ ပန နေရယိကာ ... အနပ္ပသော-ကာတုရာ ... မဟာနိရယံ ဝမာနာ မစ္ဆုနော ဘာယန္တီတိ။ မိလိန္ဒ၊ ၁၅၀။

အနဗ္ဘက္ခာတုကာမ (ပု) [န + အဗ္ဘက္ခာတုံ + ကမု + ဏ] လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်၍ မပြောလိုသော၊ မဟုတ် မမှန်စွပ်စွဲပြောဆိုခြင်းငှါ အလိုမရှိသော၊ သူ။ အနဗ္ဘက္ခာတုကာမာ ဟိ မယံ ဘန္တေ ဘဂဝန္တံ။ ဝိ၊ ၃၊ ၃၃၀။ ဒီ၊ ၁၊ ၁၅၃။ အံ၊ ၁၊ ၁၆၁၊ ၅၁၁။ အနဗ္ဘက္ခာတုကာမာတိ အဘိဘဝိတွာ န အာစိက္ခိတုကာမာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၃၇၈။ အနဗ္ဘက္ခာ-တုကာမာတိ န အဘူတေန ဝတ္တုကာမာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁၊ ၂၈၃။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃၊ ၂၁၂။

အနဗ္ဘာဟတ (တိ) [န + အဗ္ဘာဟတ] မလွှမ်းမိုး-မနှိပ်စက်-အပ်သော၊ သူ။

အနဗ္ဘာဟတတ္တ (န) [အနဗ္ဘာဟတ + တ္တ] မလွှမ်းမိုး-မနှိပ်စက်-အပ်သည်၏အဖြစ်။ အဘင္ဂုရ-ကြည့်။

အနဝှိတ (တိ) [န + အဝှိတ] (က) မခေါ်ယူအပ်သော၊ သူ။ အနဝှိတော တတော အာဂါ။ ပေတ၊ ၁၃၇။ အနဝှိတောတိ အနဝှာတော၊ "ဧဟိ မယှံ ပုတ္တဘာဝံ ဥပဂစ္ဆာ"တိ ဧဝံ အပက္ကောသိတော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၉။ အနဝှာတ၊ အနဝှီတ-တို့လည်းကြည့်။ (ခ) ရှေးရှုမရောက်စေအပ်သော၊ လက်မခံအပ်သော၊ အဗ္ဘာန်မသွင်းအပ်သော၊ သူ။ (ဂ) သံဃာ့ဘောင်သို့ -မခေါ်ဆောင်-မသွင်းယူ-အပ်သော၊ သူ။ သော စ ဘိက္ခု အနဝှိတော၊ တေ စ ဘိက္ခူ ဂါရယှာ။ ဝိ၊ ၁၊ ၂၈၃။ အနဝှိတောတိ န အဝှိ-တော အသမ္ပဋိစ္ဆိတော၊ အကာတဗ္ဗာနကမ္မောတိ

ဝုတ္တံ ဟောတိ၊ အနဝညာတောတိ ဝါ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ အဗ္ဘုညာ, အဗ္ဘုညာတ, အဗ္ဘုညာတိ-တို့လည်းကြည့်။

အနဗ္ဘုန္နတ (တိ) [န + အဗ္ဘုန္နတ] အလွန်မမြင့်မောက်သော။

အနဗ္ဘုန္နတတာ (ထီ) [အနဗ္ဘုန္နတ+တာ] အလွန် -မမြင့်မောက်သည်၏ ဖြစ်- မမြင့်မောက်ခြင်း။ အမိလာတတာယ ဝါ အနဗ္ဘုန္နတတာယ ဝါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၆၇(သီ၊သျှ၊ကွ-မူကွဲ)။

အနဘာဝ (ပု) [အနု + အဘာဝ] အဖန်ဖန်မဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ တဖန်မဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ မတိုးပွါးခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း။ ဗျန္တီ ကရောတိ အနဘာဝံ ဂမေတိ။ ဒီ၊၃။၁၈၉။ မ၊၁။၁၄။ အံ၊၂။၃၄၂။ ပဋိသံ။၃၈၀။ န ဗျန္တီကရောတိ၊ န အနဘာဝံ ဂမေတိ။ အံ၊၁။၃၁၉။ အနု အနု အဘာဝံ ဂမေတိ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနေန ယထာ သုဝိက္ခမ္ဘိတော ဟောတိ၊ တထာ ကရောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ (မဋီ၊၁။၁၇၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၁၁-တို့လည်းကြည့်။) န အနဘာဝံ ဂမေတီတိ န အနုအဘာဝံ အဝုဍ္ဎိံ ဝိနာသံ ဂမေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၈။ န အနဘာဝံ ဂမေတိ အနု အနု အဘာဝံ န ဂမေတိ။ … အနဘာဝံ ဂမေတိ အနု အနု အဘာဝံ ဂမေတိ၊ ဝိက္ခမ္ဘနပ္ပဟာနေန ယထာ သုဝိက္ခမ္ဘိတာ ဟောန္တိ၊ တထာ နေ ကရောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၃၂။ အနဘာဝံ ဂမေတီတိ အနုအဘာဝံ ဂမေတိ၊ ဝိပဿနာနုက္ကမေန အရိယမဂ္ဂံ ပတွာ သမုစ္ဆေဒဝသေန အဘာဝံ ဂမယတီတိ အတ္ထော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။

အနဘာဝံကတ (တိ) [အနု+အဘာဝ+ကတ] တဖန် မဖြစ်အောင် ပြုအပ်ပြီးသော။ တေ တထာဂတဿ ပဟီနာ ဥစ္ဆိန္နမူလာ တာလာဝတ္ထုကတာ အနဘာဝံ ကတာ အာယတိံ အနုပ္ပါဒဓမ္မာ။ ဝိ၊၁။၂၁၄။ ယဿ ပန ဧတေ တာလာဝတ္ထုကတာ အနဘာဝံကတာ ဟောန္တိ၊ ယထာ နေသံ ပစ္ဆာဘာဝေါ န ဟောတိ၊ တထာ ကတာ ဟောန္တိ။ တသ္မာ အာဟ "အနဘာဝံကတာ"တိ။ အယံ ဟေတ္ထ ပဒစ္ဆေဒေါ၊ အနုအဘာဝံ ကတာ အနဘာဝံကတာတိ။ "အနဘာဝံ ဂတာ"တိပိ ပါဌော၊ တဿ အနုအဘာဝံ ဂတာတိ အတ္ထော။ တတ္ထ ပဒစ္ဆေဒေါ အနုအဘာဝံ ဂတာ အနဘာဝံဂတာတိ၊ ယထာ အနုအစ္ဆရိယာ အနစ္ဆရိယာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၄။ အနဘာဝံကတာတိ ဧတ္ထ အနု-သဒ္ဒေါ ပစ္ဆာ-သဒ္ဒေန သမာနတ္ထောတိ အာဟ "ယထာ နေသံ ပစ္ဆာဘာဝေါ န ဟောတီ"တိအာဒိ။ အနုအဘာဝံ ဂတာတိ ပစ္ဆာ အနုပ္ပတ္တိဓမ္မတာဝသေန အဘာဝံ ဂတာ ဝိနာသမုပဂတာ၊ ပဟီနာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၃၄၁။ ဥစ္ဆိန္နမူလေ တာလာဝတ္ထုကတေ အနဘာဝံကတေ အာယတိံ အနုပ္ပါဒဓမ္မေ။ မ၊၃။၄၃။ ဥစ္ဆိန္နမူလာနိ တာလာဝတ္ထုကတာနိ အနဘာဝံကတာနိ။ သံ၊၁။၂၉၂-၃။ အနဘာဝံကတာနီတိ အနုအဘာဝံ ကတာနိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ ဥစ္ဆိန္နမူလံ တာလာဝတ္ထုကတံ အနဘာဝံကတံ။ အံ၊၁။ ၁၃၄။ အနဘာဝံကတန္တိ အနုအဘာဝံ ကတံ၊ ယထာ ပုန နုပ္ပဇ္ဇတိ၊ ဧဝံ ကတန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၄။

အနဘာဝံဂတ (တိ) [အနု + အဘာဝ+ဂတ] တဖန် မဖြစ်ပေါ်ခြင်းသို့ ရောက်ပြီးသော။ အနဘာဝံကတ-ကြည့်။

အနဘိဇ္ဈိတ (တိ) [န+အဘိဇ္ဈိတ] အလိုမရှိအပ်သော။ ဆိန္နကံ ဘဝိဿတိ သဗ္ဗလုခံ သဗ္ဗဿသာရမ္ပံ ပဝတ္တိကာနဉ္စ အနဘိဇ္ဈိတံ။ ဝိ၊၃။ ၄၀၁။ ကောသာသကံ နာမ လဘတ္တိ ဘန္တေ၊ တိတ္တိကာ အနဘိဇ္ဈိတာ။ ဝိမာန၊၆၆။ အနဘိဇ္ဈိတာတိ န အဘိကင်္ခိတာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ၊၁၀၅။

အနဘိဇာနန္တ (တိ) [န+အဘိဇာနန္တ] မသိသော၊ ထူးသောဉာဏ်ဖြင့် မသိသော၊သူ။ အနဘိဇာနန္တံ အသန္တံ အဘူတံ အသံဝိဇ္ဇမာနံ အဇာ-

နန္ဒော အပဘာဝနန္ဒော အဇ္ဈတ္တံ ကုသလဓမ္မံ "အတ္ထိ မေ ကုသလော ဓမ္မော"တိ။ ဝိ၊၁။၁၁၇။ သဗ္ဗံ ဘိက္ခဝေ အနဘိဇာနံ အပရိဇာနံ အဝိရာဇယံ။ သံ၊၂။၂၄၉။ ဣတိဝုတ်။၁၉၇။ အနဘိဇာနန္တိ န အဘိဇာနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၀။ အနဘိဇာနန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၆။ အနဘိဇာနန္တိ.... အနဘိဇာနန္တော အဘိဝိသိဋ္ဌေန ဉာဏေန န ဇာနန္တော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၁။

အနဘိဇ္ဈာ (ထီ) [န+အဘိဇ္ဈာ] ရှေးရှုမကြံတတ်သော၊ သူတပါးပစ္စည်းကို ရှေးရှု-မကြံခြင်း-မကြံတတ်သော-မကြံကြောင်း ဖြစ်သော-တရား သူတပါးပစ္စည်းကို မိမိပစ္စည်းမဖြစ်စေလိုသောတရား၊ မလိုချင်-မတပ်မက်-သောတရား။ အနဘိဇ္ဈာတရား။ အနဘိဇ္ဈာ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မပဒံ အဂ္ဂညံ ရတ္တညံ ဝံသညံ ပေါရာဏံ။ အံ၊၁။၃၃၇။ အနဘိဇ္ဈာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဓ။၁၇။ ယော တသ္မိံ သမယေ အလောဘော....အသာရဇ္ဇနာ အသာရဇ္ဇိတတ္တံ အနဘိဇ္ဈာ အလောဘော ကုသလမူလံ။ အဘိ၊ဓ။၂၃။ နာဘိဇ္ဈာယတီတိ အနဘိဇ္ဈာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၃၊၁၈၄။

အနဘိဇ္ဈာတု(ထိ) [န+အဘိဇ္ဈာတု] ရှေးရှု-မကြံတတ်-မလိုချင်-မတပ်မက်-သော၊ သူ။ ယံ တံ ပရဿ ပရဝိတ္တူပကရဏံ တံ အနဘိဇ္ဈာတာ ဟောတိ။ အံ၊၃။၄၉၂။

အနဘိဇ္ဈာပစ္စယ (ပု)[အနဘိဇ္ဈာ+ပစ္စယ]အနဘိဇ္ဈာ ဟူသော အကြောင်း။ အနဘိဇ္ဈာပစ္စယာ စ အနေကေ ကုသလာ ဓမ္မာ ဘာဝနာပါရိပူရိံ ဂစ္ဆန္တိ။ အံ၊၃။၄၆၈။

အနဘိဇ္ဈာလု (ထိ) [န+အဘိဇ္ဈာလု။ အနဘိဇ္ဈာ+အာလု] အဘိဇ္ဈာတရား မများသော၊ အနဘိဇ္ဈာ တရားများသော၊ တဏှာမရှိသော၊ သူ။ အနဘိဇ္ဈာလုဟာမသိ။ မ၊၁။၂၁။ မယမေတ္ထ အနဘိဇ္ဈာလူ ဘဝိဿာမာတိ သလ္လေခေါ ကရဏီယော။ မ၊၁။၅၁။ အနဘိဇ္ဈာလု ဝိဟရေယျ၊ အဗျာပန္နေန စေတသာ။ အံ၊၁။၃၃၈။ အနဘိဇ္ဈာလူတိ နိတ္တဏှော ဟုတွာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၈။ အနဘိဇ္ဈာလုဿ အဘိဇ္ဈာ ပဟီနာ။ နေတ္တိ။ ၄၄။

အနဘိဇ္ဈာသဟဂတ (ထိ) [အနဘိဇ္ဈာ+သဟဂတ] အနဘိဇ္ဈာနှင့် တကွဖြစ်သော။ အနဘိဇ္ဈာသဟဂတေန စေတသာ ဝိဟရတိ.... အနဘိဇ္ဈာသဟဂတာယ သညာယ ဝိဟရတိ။ မ၊၃။၉၈။ အနဘိဇ္ဈာသဟဂတံ မေ မာနသံ သဗ္ဗလောကေ။ နေတ္တိ။ ၇၄။

အနဘိဇ္ဈိတ (ထိ) [န+အဘိဇ္ဈိတ] ရှေးရှုမကြံ-အပ်-မတောင့်တအပ်-သော။ အနဘိဇ္ဈိတံ သေရိဘံ ပေက္ခမာနော။ သုတ္တနိ။၂၈၅။ သဗ္ဗကာပုရိသေဟိ အနဘိဇ္ဈိတာ အနဘိပတ္ထိတာ ပဗ္ဗဇ္ဇာ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၇၅။ (အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၅-လည်းကြည့်။)

အနဘိည (ထိ) [န+အဘိည] မသိသော၊ သူ။

အနဘိညတာ (ထီ) [အနဘိည+တာ]မသိသည်၏ အဖြစ်၊ မသိသောသူ၏အဖြစ်။ ဘာသန္တရေ ဝါ အနဘိညတာယ, ဗုဒ္ဓသမယေ ဝါ အကောဝိဒတာယ "ဣမံ နာမ အတ္ထံ ဧသ ဘဏတီ"တိ နပ္ပဋိဝိဇာနာတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။

အနဘိညာတ (ထိ) [န+အဘိညာတ] (၁)မသိအပ်သော။ အမတံ တေသံ ဘိက္ခဝေ အနဘိညာတံ၊ ယေသံ ကာယဂတာသတိ အနဘိညာတာ။ အံ၊၁။၄၈။ အနဘိညာတန္တိ ဉာတအဘိညာယ အဇာနိတံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၁၆။ (၂) မထင်ရှားသော၊ သူ။ အညာတ၊ (ခ) အနက် ကြည့်။

အနဘိညာယ (ကြိ၊ဝိ)[န+အဘိညာယ]မသိမူ၍။ ဧတေ တေ ဥဘော အန္တေ အနဘိညာယ ဩလီယန္တိ ဧကေ, အတိဓာဝန္တိ ဧကေ။ ဥဒါန။ ၁၆၇။ တေ ဧတေ ယထာဝုတ္တေ ဥဘောပိ အန္တေ အဇာနိတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၀။

အနဘိနတ (တိ) [န + အဘိနတ] အလွန်မညွတ်သော၊ ရာဂ၏ အစွမ်းအားဖြင့် မညွတ်သော၊ မကပ်ငြိသော၊သူ။ အနဘိနတဿ နော အပန-တဿ။ မ၊၂။၄၉။ အနဘိနတဿာတိ အနတဿ။ မဋ္ဌ၊၃။၆၉။ အနဘိနတံ စိတ္တံ ရာဂေ န ဗုဇ္ဈတီတိ အာဒေန္တံ။ ပဋိသံ။ ၃၈၄။ အနဘိနတန္တိ လော-ဘဝသေန န အဘိနတံ၊ အနလ္လီနန္တိ အတ္ထော။ အဘိကာမတာယ နတံ အဘိနတန္တိ၊ ဣဒံ တာဝိသံ န ဟောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ငွိသံ·ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။

အနဘိနန္ဒန (နပ) [န + အဘိနန္ဒန] (တဏှာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့်) မနှစ်သက်ခြင်း။ တေသမယံ ဒိဋ္ဌ—အနဘိနန္ဒနာယ သန္တိကေ။ မ၊၂။၇၄။

အနဘိနန္ဒိ (တိ) [န + အဘိနန္ဒိ] မနှစ်သက်သော၊သူ။ တဿ တံ ဝေဒနံ အနဘိနန္ဒတော အနဘိဝဒတော အနဇ္ဈောသာယ တိဋ္ဌတော။ မ၊၁။၃၃၇။ မ၊၃။၅၁-၂(ဝေဒနံ-အစား ဥပေက္ခံ ရှိ)။

အနဘိနန္ဒီ (ထီ) [န+အဘိနန္ဒီ] မနှစ်သက်ခြင်း။ န စ ထေန ဒေဝတာယ အနတ္တမနတာ ဝါ အနဘိနန္ဒီ ဝါ ကရဏီယာ။ အံ၊၂။၃၂၅။

အနဘိနန္ဒိတ (တိ) [န+အဘိနန္ဒိတ] မနှစ်သက်အပ် — မနှစ်သက်သင့် — သော၊ မတောင့်တအပ် — မတောင့်တသင့် — သော။ ဣမေဝ သဗ္ဗေ ဝေဒယိတာနိ အနဘိနန္ဒိတာနိ သီတီဘဝိဿန္တိ။ ဒီ၊၃။၂၈၈။ ထံ၊၁။၅၂၀။ ဣတိဝုတ်၊၂၂၁။ အနဇ္ဈောသိတာတိ ပဇာနာတိ၊အနဘိနန္ဒိတာတိ ပဇာနာတိ။ မ၊၃။၂၇၇။ အနဘိနန္ဒိတာတိ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိဝသေန အဘိနန္ဒိတုံ န ယုတ္တာတိ ပဇာနာတိ။ မဋ္ဌ၊၄။၂၁၃။ အနဘိနန္ဒိတာနီတိ တဏှာဒိဟိ န အဘိနန္ဒိတာနိ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၅၉။ တဿ မဂ္ဂေန ယောဂေ ဥပစ္ဆိန္နေ ဝိညာဏံ အနာဟာရံ အနဘိနန္ဒိတံ အပ္ပတိဋ္ဌိတံ တံ နိရုဇ္ဈတိ။ နေတ္တိ။၁၆၆။ အနဘိနန္ဒိတန္တိ အဘိ-နန္ဒနာဘာဝတာယ တဏှာယ ပဟီနတ္တာ ဝဝ အပတ္ထိတံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၇၃။ အနဇ္ဈောသိတ-လည်း ကြည့်။

အနဘိနန္ဒိတွာ (ကြိ၀ိ) [န + အဘိနန္ဒိတွာ] မနှစ်သက် — မချီးမွမ်း — မဆောက်ခံ — မူ၍။ အနဘိနန္ဒိတွာ အပ္ပဋိက္ကောသိတွာ။ ဒီ၊၁။၅၀။ ဒီ၊၃။၁၀၆။ မ၊၂။၂၁၅။ အနဘိနန္ဒိတွာတိ "သာဓု သာဓူ"တိ ဓံ ပသံသံ အကတွာ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၄၅။

အနဘိနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [န + အဘိနိဗ္ဗတ္တ] အသစ်ဖြစ်ပေါ် မလာသေးသော။ ကတမေ ဓမ္မာ အနာဂတာ၊ ယေ ဓမ္မာ အဇာတာ အဘူတာ အသဉ္ဇာတာ အနိဗ္ဗတ္တာ အနဘိနိဗ္ဗတ္တာ အပါတုဘူတာ ...။ အဘိ၊၁။၂၁၃။ အဘိ၊ကထာ။၉၆၊၁၀၇။

အနဘိနိဗ္ဗတ္တယမာန (တိ) [န + အဘိနိဗ္ဗတ္တယမာန] မည်သည့်နည်းနှင့်မျှ မဖြစ်စေသော၊သူ။ အကုဗ္ဗမာနော အဇနယမာနော အသဉ္ဇနယမာနော အနိဗ္ဗတ္တယမာနော အနဘိနိဗ္ဗတ္တယမာနော။ မဟာနိ၊၃၈။ အနဘိနိဗ္ဗတ္တယမာနောတိ သဗ္ဗာ-ကာရေန န အဘိနိဗ္ဗတ္တယမာနော၊ ဥပသဂ္ဂဝ-သေန ဝါ ပဒါနိ ဝဍ္ဎိတာနိ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

အနဘိနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) [န+အဘိနိဗ္ဗတ္တိ] ထင်ရှားမဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ ဘဝအသစ်မဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ အဘိနိဗ္ဗတ္တိ ခေါ အာဝုသော ဒုက္ခာ၊ အနဘိနိဗ္ဗတ္တိ သုခါ။ အံ၊၃။၃၅၂။

အနဘိနိဗ္ဗတ္တိသာမဂ္ဂီ (ထီ) [အနဘိနိဗ္ဗတ္တိ+သာမဂ္ဂီ] အနုပါဒိသေသနိဗ္ဗာနဓာတ်၌ — စုပေါင်းခြင်း — အညီအမျှဖြစ်ခြင်း နောင်တဖန် ပဋိသန္ဓေ-မနေသော (အနုပါဒါပရိနိဗ္ဗာန်ဖြင့် ပရိနိဗ္ဗာန်စံပြီးသော) ရဟန္တာတို့၏ စုပေါင်းခြင်း — အညီအမျှဖြစ်ခြင်း။ ကတမာ အနဘိနိဗ္ဗတ္တိသာမဂ္ဂီ၊ ဗဟူ စေပိ ဘိက္ခူ ...။ မဟာနိ၊ ၁၀၂ (သာမဂ္ဂီ ၃-မျိုး အကျယ်)။ အနဘိနိဗ္ဗတ္တိသာမဂ္ဂီတိ အနိဗ္ဗတ္တမာနာနံ အနုပ္ပဇ္ဇမာနာနံ အနုပါဒိသေသာ-ယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ပရိနိဗ္ဗုတာနံ အရဟန္တာနံ သမူဟော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၂၂-၃။

အနဘိနိဝိသန္တ (တိ) [န+အဘိနိဝိသန္တ] (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့်)မသက်ဝင်–မစွဲလမ်း–သော၊ သူ။ ဒိဋ္ဌသုတမုတဝိညာတေသု ဓမ္မေသု အမမာယန္တော အဂဏှန္တော အပရာမသန္တော အနဘိနိဝိသန္တော စရေယျ ဝိဟရေယျ။ မဟာနိ။၃၈။

အနဘိနိဝိသမာန (တိ) [န+အဘိနိဝိသမာန] (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ၏ အစွမ်းဖြင့်)မသက်ဝင်–မစွဲလမ်း–သော၊ သူ။ အနုပါဒိယာန-ကြည့်။

အနဘိနိဝေသ (ပု) [န+အဘိနိဝေသ] မိမိအယူသာ အမှန်ဟု မြဲမြံစွာ–မသက်ဝင်–မစွဲလမ်း–နှလုံးမသွင်း–ခြင်း။ ကထဉ္စ ဘိက္ခဝေ နေမဓ-နိံရုတ္တိပထော စ အနဘိနိဝေသော ဟောတိ သမညာယ စ အနတိသာရော။ မ၊၃။၂၇၈။ အဘိနိ-ဝေသတို့,အဘိနိဝိသ-တို့လည်းကြည့်။

အနဘိနိဝေသန္တ (တိ) [န+အဘိနိဝေသန္တ] မိမိအယူသာအမှန်ဟု မြဲမြံစွာ–မသက်ဝင်–မစွဲလမ်း–နှလုံးမသွင်း–သော၊သူ။ ဒိဋ္ဌသုတမုတ-ဝိညာတေသု ဓမ္မေသု .အနဘိနိဝိသန္တော စရေယျ။ မဟာနိ။၃၈။ အနဘိနိဝေသန္တောတိ နိယာမောက္ကန္တိဒိဋ္ဌိဝသေန နပ္ပဝိသန္တော။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။၁၄၁။

အနဘိနေယျ (ကြိ) [န+အဘိနေယျ] အဘိနေတိ-ကြည့်။

အနဘိပတ္ထိတ (တိ) [န+အဘိပတ္ထိတ] မတောင့်တအပ်သော။ အနဘိဇ္ဈိတ-ကြည့်။

အနဘိပ္ပသာဒ (ပု) [န+အဘိပ္ပသာဒ] မကြည်ညိုခြင်း။ ယံ ဝေရူပံ အသဒ္ဒှိယံ အသဒ္ဒဟနာ အနောကပ္ပနာ အနဘိပ္ပသာဒေါ၊ ဣဒံ ဝုစ္စတိ အသဒ္ဒိယံ။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၆။ အပ္ပသိဒနဋ္ဌေန အနဘိပ္ပသာဒေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၁။

အနဘိဘဝနိယ (တိ) [န+အဘိဘဝနိယ] မလွှမ်းမိုး–မနှိပ်စက်–မဖိစီးအပ်သော၊ သူ။ ထာနိ-ယေဝ အသဒ္ဒိယာဒီဟိ အနဘိဘဝနိယတော အကမ္ပိယဋ္ဌေန သမ္ပယုတ္တဓမ္မေသု ထိရဘာဝေန ဗလာနီတိ ဝေဒိတဗ္ဗာနိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၇၇။

အနဘိဘဝနိယတာ (ထီ) [အနဘိဘဝနိယ+တာ] မလွှမ်းမိုး–မနှိပ်စက်–မဖိစီး–အပ်သည်၏ အဖြစ်၊ လွှမ်းမိုးနှိပ်စက်မခံရခြင်း။ တိဟိပိ ပဒေဟိ မန္တပ္ပယောဂါဒီဟိ အတ္တနော အနဘိဘဝနိယ-တံယေဝ ဒဿေတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၁၀။

အနဘိဘဝနိယတ္တ (န) [အနဘိဘဝနိယ + တ္တ] အနဘိဘဝနိယတာ နှင့် အနက်တူ။ ဝိယံ သိတုမ္ပိ အနဘိဘဝနိယတ္တာ အဇေယျာ စ အဓေဟာသုံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀။ အဂ္ဂိနော အနဘိဘဝနိ-ယတ္တာ ...။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၁။

အနဘိဘုယျ (ကြိဝိ) [န+အဘိဘုယျ] မလွှမ်းမိုး–မနှိပ်စက်–မဖိစီး–မူ၍။ ဥပ္ပန္နံ ပါပ-ကံ အနဘိဘုယျ ဝိဟရတော ဥပ္ပဇ္ဇေယျုံ အာသဝါ ဝိဃာတပရိဠာဟာ ....။ အံ၊၄။၃၆၆။ ဥပ္ပန္နံ ယသံ အနဘိဘုယျ ဝိဟရတော။ အံ၊ ၃။၁၀။

အနဘိဘူတ (တိ) [န+အဘိဘူတ] မလွှမ်းမိုး–မနှိပ်စက်–မဖိစီး–အပ်သော၊သူ။ အဘိဘူ အနဘိဘူတော အညဒတ္ထုဒသော။ ဒီ၊၁။၁၇၊ ၂၁၁။ ဒီ၊၃။၂၄။ မ၊၁။၄၀၂။ ဣတိဝုတ်။၂၀၅။ အနဘိဘူတောတိ အညေဟိ အနဘိဘူတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၂။ တေဟိ ကေနစိ ဂုဏေန န အဘိဘူတောတိ အနဘိဘူတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၇၃။ လောဘေန အနဘိဘူတော အပရိယာဒိန္နစိတ္တော။ အံ၊၁။၁၉၁။

အနဘိရတ (တိ) [န + အဘိရတ, အဘိရတိ] (၁) မမွေ့လျော် – မပျော်ပိုက် – သော၊သူ။ (က) ပျင်းရိငြီးငွေ့သော၊ လူ့အဖြစ်ကို တောင့်တသော၊သူ။ ကစ္စိ နော တွံ အာဝုသော သုဒိန္န အနဘိရတော ဗြဟ္မစရိယံ စရသိ။ ဝိ၊၁။ ၂၂။ အနဘိရတောတိ ဥက္ကဏ္ဌိတော၊ ဂိဟိဘာဝံ ပတ္ထယမာနောတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၁။ အန-ဘိရတော အဟံ အာဝုသော ဗြဟ္မစရိယံ စရာမိ၊ ဥဒါန။၁၀၁။ အနဘိရတောတိ န အဘိရတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၅၀။ (၁) စိတ်မတည်ကြည်သော။

ရာဂဖြင့် ပူလောင်သော၊ သူ။ တေန ခေါ ပန သမယေန အာယသ္မာ သေယျသကော အနဘိရတော ဗြဟ္မစရိယံ စရတိ။ ဝိ၊၁။၁၅၁။ အနဘိရတောတိ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တော ကာမရာဂပရိဠာဟေန ပရိဍယှမာနေန၊ နှ ပန ဂိဟိဘာဝံ ပတ္ထယမာနေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။ (၂) သာသနာ၌ မမွေ့လျော်ပျော်ပိုက်ခြင်းမရှိသော၊ သူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဥက္ကဏ္ဌိတော အနဘိရတော သာမညာ စဝိတုကာမော ... ။ ဝိ၊၁။၂၉။ အနဘိရတောတိ သာသနေ အဘိရတိဝိရဟိတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၁။

အနဘိရတဘာဝ (ပု) [အနဘိရတ+ဘာဝ] မမွေ့လျော် — မပျော်ပိုက် — သည်၏ အဖြစ်၊ မမွေ့လျော် — မပျော်ပိုက် — ခြင်း။ အနဘိရတိ-ကြည့်။

အနဘိရတဘိက္ခု (ပု) [အနဘိရတ + ဘိက္ခု] သာသနာ၌ မမွေ့လျော်သော ရဟန်း။ ကေ အနဘိရတဘိက္ခု အာရဗ္ဘ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၅။

အနဘိရတဘိက္ခုဝတ္ထု (န) [အနဘိရတဘိက္ခု+ဝတ္ထု] သာသနာ၌ မမွေ့လျော်သော ရဟန်း၏ — အကြောင်း — အတ္ထုပ္ပတ်။ ဓမ္မပ၊ ၁၄-ဝဂ်၊ ၅-ဝတ္ထု။

အနဘိရတသညာ (ထီ) [အနဘိရတ + သညာ။ ဤပုဒ်၌ အနဘိရတိသညာ-ဟုလည်း မူကွဲ ရှိသည်။ ၎င်း-ဖွင့်တို့ကို ထောက်လျှင် တ-ဟုပင် ရှိရမည်။ ၎င်း-တို့ကား တိ-ကို ဖွင့်ကြသည်။] မမွေ့လျော်—ငြီးငွေ့—သော သူအားဖြစ်သောသညာ၊ အနဘိရတသညာ၊ ထိုသညာအဦးရှိသော နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်။ သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတိသညာ။ ဒီ၊၃။ ၂၅၄။ သံ၊၃။၁၁၆။ အံ၊၂။၇၀။ အံ၊၃။၁၃၉။၂၅၆၊၃၄၀၊၃၄၂၊၃၄၄၊၅၁၂။ သဗ္ဗ... သညာတိ သဗ္ဗသ္မိံ ဝဋ္ဋေ ဥက္ကဏ္ဌန္တဿ ဥပ္ပန္နသညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၈။ ဥက္ကဏ္ဌန္တဿာတိ နိဗ္ဗိန္နဿ, ကဏ္ဍိတဿ အသာဒေန္တဿ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၈၈။ သဗ္ဗ.... သညာတိ သကလလောကသ္မိံ အနဘိရတိံ ဥပ္ပါဒေန္တဿ ဥပ္ပန္နသညာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၀၂။ သဗ္ဗ ... သညာတိ သဗ္ဗသ္မိံ တေဘာတုကသန္နိဝေသေ လောကေ ဥက္ကဏ္ဌိတဿ ဥပ္ပန္နကသညာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၀။ ဥက္ကဏ္ဌိတဿာတိ နိဗ္ဗိန္နဿ, ကဏ္ဍိတဿ အသာဒေန္တဿ။ အံ၊ဋီ၊၃။၂၇။ သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတိသညံ ဘာဝေတိ။ အံ၊၁။၄၃။ သဗ္ဗ ... ဘာဝေတီတိ သဗ္ဗသ္မိမ္ပိ တေဓာတုကေ လောကေ အနဘိရတိသညံ (အနဘိရတသညံ ?) ဥက္ကဏ္ဌိတသညံ ဘာဝေတိ အတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၉။ ဥက္ကဏ္ဌိတသညန္တိ နိဗ္ဗိန္နာကာရေန ဥပ္ပန္နကသညံ။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၃။ သဗ္ဗ ... သညာတိ တီသုပိ ဘဝေသု အရုစ္စနဝသေန ပဝတ္တာ ဝိပဿနာဘာဝနာ။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ ဟောသာ။ ပဋိ၊၂။၃၂၂။ သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတသညာ။ အံ၊၂။၂၄၄၊၄၃၃၊၄၃၅၊ ၄၃၆၊၅၁၃။ အနဘိရတသညီ-လည်းကြည့်။

အနဘိရတသညာပရိစိတ (တိ) [အနဘိရတသညာ + ပရိစိတ] အနဘိရတသညာဖြင့် — ရှုမှတ်—အားထုတ်—ပွါးများ—ထုံ—အပ်သော။ သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတသညာပရိစိတေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော စေတသာ ဗဟုလံ ဝိဟရတော။ အံ၊၂။၄၃၅။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇(-တိ-ရှိ)။

အနဘိရတသညီ (တိ) [အနဘိရတသညာ+ဤ] အနဘိရတသညာရှိသော၊ ထိုသညာအဦး ရှိသော နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊သူ။ ထေ တုမှေ ဘိက္ခဝေ ....ဝိဟရထ.. သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတိသညီနော။ မ၊၁။၄၁၂။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ... ဝိဟရတိ ... သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတိသညီ။ အံ၊၁။၄၆၈၊၄၇၃။ အံ၊၂။၇၃၊၇၄။ သဗ္ဗ ... သညီတိ သဗ္ဗသ္မိံပိ တေဓာတုကေ လောကသန္နိဝါသေ အနဘိရတာယ ဥက္ကဏ္ဌိတသညာယ သမန္နာဂတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၄။ ဥက္ကဏ္ဌိတသညာယ သမန္နာဂတောတိ တီသု

ဘဝေသု အရုစ္စနဝသေန ပဟတ္တာယ ဝိပဿနာပညာယ သမန္နာဂတော။ နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာ ယောသာ သညာသိသေန ဝုတ္တာ။ အံဋ္ဌိ၊ ၂။၃၄၂။ (ဤဋ္ဌ ၄-ဖွင့်အတိုင်း အံ၊၁။၄၆ဂ-၌ အနဘိရတသညီ ရှိသင့်သည်။) သဗ္ဗလောကေ အနဘိရတသညီ။ အံ၊ ၂။၁၂၆။

အနဘိရတိ (ထိ) [န + အဘိရတိ] မမွေ့လျော် — မပျော်ပိုက် — ခြင်း။ (က) ရာဂ၏အစွမ်းဖြင့် — ပျင်းရိခြင်း — စိတ်ပျံ့လွင့်ခြင်း။ ယဒါ တေ အနဘိရတိ ဥပ္ပန္နတိ၊ ရာဂေါ စိတ္တံ အနုဒ္ဓံသေတိ၊ တဒါ ဟာတွေန ဥပက္ကမိတွာ အသုစိ မောစေဟိ။ ဝိ၊၁။၁၅၁။ ယဒါ တေ အနဘိရတိ ဥပ္ပန္နတိတိ ယသ္မိံ ကာလေ တာ ကာမရာဂဝသေန ဥက္ကဏ္ဍိတာဘာ ဝိက္ခိတ္တစိတ္တတာ ဥပ္ပန္နတိ။ ဝိ ၄၊ ၂။၁၀၅။ မာတုဂါမံ ပဿိတွာ အနဘိရတိ ဥပ္ပါဒေသုံတိ။ ဝိ၊ ၂။၁၂၆။ သစေ ဥပဇ္ဈာယဿ အနဘိရတိ ဥပ္ပန္နာ ဟောတိ။ ဝိ၊၃။၆၁။ အညာဘရော ဘိက္ခု အနဘိရတိယာ ပီဠိတော အတ္တနော အင်္ဂဇာတံ ဆိန္ဒိ။ ဝိ၊၄။၂၄၆။ ပဋိဃလော ဟောတိ အနဘိရတိ ဝုပကာသေတုံ ဝါ ဝူပကာသာပေတုံ ဝါ။ အံ၊၃။၃၁၃။ အနဘိရတိန္တိ ဥက္ကဏ္ဍိတဘာဝံ။ အံဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။ တတ္ထ ကတမာ အရတိ.... အရတိ အရတိတာ အနဘိရတိ အနဘိရမဏာ ဥက္ကဏ္ဍိတာ ပရိတဿိတာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ အရတိ။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၅။ အနဘိရတိတိ အနဘိရတဘာဝေါ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။ (ခ) အပေါ်ရောက်လာခြင်းကို တောင့်တခြင်း။ ဓာတုကာ ဒီဃရတ္တံ နိဗ္ဗုသိတတ္တာ အနဘိရတိ ပရိတဿနာ ဥပ္ပန္နတိ.... ။ ဒီ၊၁။၁၇။ အနဘိရတိတိ အပရာဘိ သတ္တသ အာဂမနပတ္ထနာ။ ယာ ပန ပဋိဃသမ္ပယုတ္တာ ဥက္ကဏ္ဍိတာ၊ သာ ဗြဟ္မလောကေ နတ္ထိ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။

အနဘိရတိဇာတက (န) [အနဘိရတိ + ဇာတက] အနဘိရတိဇာတ်။ ဇာတက ပါဠိ၊ ဧကကနိပါတ်၊ ၇-ဝဂ်၊ ၅-ခုမြောက် ဇာတ်နှင့် ဒုကနိပါတ်၊ ၄-ဝဂ်၊ ၅-ခုမြောက်ဇာတ်။ ဇာ၊၁။၁၆၄၀။

အနဘိရတိပီဠိတ (တိ) [အနဘိရတိ + ပီဠိတ] မမွေ့လျော်ခြင်းသည် နှိပ်စက်အပ်သော၊သူ။ အနဘိရတိပီဠိတော ပဠသတော ဘိက္ခု၊ အာရုဗ္ဘ ကထေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၄၀။

အနဘိရတိဗဟုလ (တိ) [အနဘိရတိ + ဗဟုလ] မမွေ့လျော် — ပျင်းရိငြီးငွေ့ — ခြင်းများသော၊ များသော — မမွေ့လျော် — ပျင်းရိငြီးငွေ့ — ခြင်း ရှိသော၊သူ။ အနဘိရတိဗဟုလော ဗဟိမုခေါ နရမတိ။ ပဋိသံ၊ ၁၈၁။ အနဘိရတိဗဟုလောတိ ဥက္ကဏ္ဍနာသေနေဝ အဘိရတိအဘာဝံ ဒီပေတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။

အနဘိရတိရသ (တိ) [အနဘိရတိ + ရသ] မမွေ့လျော်ခြင်းကိစ္စရှိသော။ ဣဿာ.... ပရသမ္ပတ္တီနံ ဥသူယနလက္ခဏာ၊ တတ္ထေဝ အနဘိရတိရသာ။ အဘိဋ္ဌ၊၁။၂၉၉။ တတ္ထ အနဘိရတိရသာ။ မဋ္ဌ၊ ၁။၁၁၀။

အနဘိရတိသညာ (ထိ) [အနဘိရတိ + သညာ] မမွေ့လျော် — မနှစ်သက် — ပျင်းရိငြီးငွေ့ — သည်၏ အစွမ်းအားဖြင့်ဖြစ်သော သညာ၊ အနဘိရတိသညာ၊ ထိုသညာ အဦးရှိသော နိဗ္ဗိဒါနုပဿနာဉာဏ်။ အနဘိရတသညာ-ကြည့်။

အနဘိရတိသညီ (တိ) [အနဘိရတိသညာ + ဤ] အနဘိရတိသညာရှိသော၊သူ။ အနဘိရတသညီ-ကြည့်။

အနဘိရဒ္ဓ (တိ) [န + အဘိရဒ္ဓ] မနှစ်သက် — မကြေနပ် — မချမ်းမြေ့ — မကြည်လင် — သော စိတ်ရှိသော၊ မပြည့်စုံ — မတက်ကြွ — သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ဒုဌော ဒေါသောတိ ကုပိတော အနတ္တမနော အနဘိရဒ္ဓေါ အာဟာတစိတ္တော ခိလဇာတော။ ဒီ၊၁။ ၂၄၉။ ဝိ၊ ၂။ ၆၅၊ ၁၉၂။ ကုပိတော ဟောတိ အနတ္တမနော အနဘိရဒ္ဓေါ။ ဝိ၊၃။၁၁၀။ အနဘိရဒ္ဓေါတိ န သုခိတော န ဝါ ပသာဒိတောတိ အနဘိရဒ္ဓေါ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၁၇၀။ အနဘိရဒ္ဓေါတိ အပရိပုဏ္ဏသင်္ကပ္ပါနော ပဋ္ဌဟိတစိတ္တော။ ဝိဋ္ဌ၊၃။ ၂၇၅။

အနဘိရဒ္ဓိ (ထီ) [န+အဘိရဒ္ဓိ] မိမိသူတပါး ၂-ဦးသားတို့၏ အကျိုးစီးပွါးကိုမပြီးစေတတ်သော-စိတ်ကိုမနှစ်သက်စေတတ်သော-တရား၊အမျက်ဒေါသ၊ မနှစ်သက်-မကြေနပ်-ခြင်း၊ အမျက်ထွက်ခြင်း။ န စေတသော အနဘိရဒ္ဓိ ကရဏီယာ။ ဒီ၊၁။၃။မ၊၁။၁၉၃။ စေတသော အာဃာတော အပ္ပစ္စယော အနဘိရဒ္ဓိ အဇ္ဈတ္တံ အဝူပသန္တံ ဟောတိ။ အံ၊၁။၇၈။ နေဝ တဏ္ဍနော န ပရေသံ ဟိတံ အဘိရာဓယတီတိ အနဘိရဒ္ဓိ၊ ကောပဿေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၂။ အဘိရာဓယတီတိ သာဓယတိ။ ဒီ ဋီ၊၁။၅၉။ အနဘိရဒ္ဓိတိ အတုဋ္ဌိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄။ စိတ္တံ န အဘိရာဓယတီတိ အနဘိရဒ္ဓိ မ၊ဋီ ၂။၉၈။အနဘိရဒ္ဓိတိ ကောပေါ-ယေဝ။ သော ဟိ အနဘိရာဓနဝသေန အနဘိ-ရဒ္ဓိတိ ဝုစ္စတိ။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ အနဘိရာဓနဝသေ-နာတိ ယဿ ဥပ္ပန္နော၊ တဿ, တဒညဿ စ ဟိတဿ အနဘိရာဓနဝသေန။ အံ၊ဋီ၊၂။၄၆။

အနဘိရမဏ (နပုံ၊ထီ) [န+အဘိရမဏ] မမွေ့လျော်ခြင်း၊မမွေ့လျော်သောအခြင်းအရာ။ အနဘိရတိ အနဘိရမဏာ ဥက္ကဏ္ဌိတာ ..။ အဘိ၊ဝိ။၃၆၅၊ ၃၇၃။ အနဘိရမဏာတိ အနဘိရမဏာကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၆၀။

အနဘိရမဏာကာရ (ပုံ) [အနဘိရမဏ+အာ-ကာရ] မမွေ့လျော်သော အခြင်းအရာ။အနဘိ-ရမဏ-ကြည့်။

အနဘိရမန္တ (တိ) [န+အဘိရမန္တ] မမွေ့လျော်သော၊သူ။ ကော ပဗ္ဗဇိတော အနဘိရမန္တော စိတ္တဿ နိမိတ္တံ ဂဟေဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။အံ၊၂။၃၆၉။

အနဘိရာဓန (နပုံ၊ထီ) [န+အဘိရာဓန] အကျိုးကိုမပြီးစေခြင်း၊ မနှစ်သက်စေခြင်း။ အနဘိရဒ္ဓိ-ကြည့်။

အနဘိဝဒန္တ (တိ) [န+အဘိဝဒန္တ]ငါ့ငါ၏ ဥစ္စာဟု စွဲလမ်းလျက်မဆိုသော၊သူ။ အနဘိနန္ဒန္တ-ကြည့်။

အနဘိဝိတရိတွာ (ကြိယာဝိ) [န+အဘိဝိတရိတွာ] မလွှမ်းမိုးမူ၍၊ကျူးလွန်လိုသောစိတ်ဖြင့် မလွှမ်းမိုးမူ၍။ ပုန္တိတွာ နဘိဝိတရန္တိ၊ အနဘိဝိတ-ရိတွာ ကောတော ဥပေါသထံ ကရောန္တိ။ ဝိ၊၃။ ၁၇၇။ ယံ အစ္စာနန္တော အသည္ဓာနန္တော အစေစ္စ အနဘိဝိတရိတွာ ဝီတိက္ကမော။ ဝိ၊၄။ ၂၁၇။ သန္ဓိစ္စ မဒ္ဒနဿ အဘာဝေန အနဘိဝိတ-ရိတွာ ..။ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၁။

အနဘိသမ္ဘဝ (ကြိယာဝိ) [န+အဘိသမ္ဘဝ]မပြုပြင်-မစီရင် - မူ၍၊ မဖြစ်စေမူ၍ တဒုပ္ပတ္တိတံ ဝိညာဏံ အဝိရုဠှံ အနဘိသမ္ဘဝ ဝိမုတ္တံ။သံ၊၂။ ၄၄။ အနဘိသမ္ဘဝ ဝိမုတ္တန္တိ ပဋိသန္ဓိံ အနဘိ-သင်္ခရိတွာ ဝိမုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၀။

အနဘိသင်္ခတ (တိ) [န+အဘိသင်္ခတ] မပြု-မစီရင်-အပ်သော၊ မပြု-မစီရင်-ရသေးသော ဆွမ်းစသောပစ္စည်း။ အနေဝဿ အဘိသင်္ခတံ၊ အနဘိသင်္ခတံ ကော စိ အနုရောယံ ကရောတိ "ကိံ" ပရော ဝိနေနာ" တိ။မိလိန္ဒ၊၁၅၇။

အနဘိသင်္ခရိတွာ (ကြိယာဝိ) [န+အဘိသင်္ခရိတွာ] အနဘိသမ္ဘဝ-နှင့် အနက်တူ။ရင်းကြည့်။

အနဘိသင်္ခါရနန္တ(တိ) [န+အဘိသင်္ခါရနန္တ]မပြု-မစီရင်-သော၊ အားမထုတ်သော၊ အထက်ဖျွန်းအလို့ငှါတောင့်တခြင်းမပြုသော၊သူ။တဿ အစေတယတော အနဘိသင်္ခရောတော တာဝေဝ သညာ နိရုဇ္ဈန္တိ။ဒီ၊၁။၁၇၂။သော အနဘိ-သင်္ခရောန္တော အနဘိသဉ္စေတယန္တော ဘဝါယ ဝါ ဝိဘဝါယ ဝါ န ကိဉ္စိ လောကေ ဥပါဒိယတိ။ မ၊၃။၂၈၇။ အဘိသင်္ခရောတိ-လည်းကြည့်။

အနဘိသဉ္စေတယန္တ (တိ) [န+အဘိသဉ္စေတယန္တ] မစေ့ဆော် - မစီရင် - သော၊ အကျိုးအားဖြင့် မကြံသော၊သူ။ အနဘိသင်္ခရောန္တ-ကြည့်၊အဘိ-သဉ္စေတယတိ-လည်းကြည့်။

အနဘိသဒ္ဒဟန္တ (တိ) [န+အဘိသဒ္ဒဟန္တ] မယုံကြည်သော၊သူ။အနဘိသဒ္ဒဟံ ကမ္မဖလံ ဥဋ္ဌာယ။ မ၊၃။၃၀၀။

အနဘိသမယ (ပု) [န + အဘိသမယ] သစ္စာ ၄-ပါး ဉာဏ်နှင့် ရှေးရှုမပေါင်းဆုံမိခြင်း၊ မရောက် — မရ — ခြင်း၊ မသိခြင်း၊ ထိုးထွင်း၍ မသိခြင်း။ (မောဟ)။ အနဘိသမယော အနနုဗောဓော အသမ္ဗောဓော...။ အဘိ၊ဓေ၊၉၄။ အဘိ၊ဋီ၊၈၇။ ဋ္ဌနီ၊၂၅။ အဘိမုခေါ ဟုတွာ ဓမ္မေန န သမေတိ န သမာဂစ္ဆတီတိ အနဘိသမယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၆။ ရူပေ ခေါ ဝစ္ဆ အနဘိသမယာ။ သံ၊၂။ ၂၂၁။ (နေတ္တိ ၄။၁၃၁-လည်းကြည့်။)

အနဘိသမာဂန္တွာ (ကြိ၊ဝိ)[န + အဘိသမာဂန္တွာ] ထိုးထွင်းမသိမူ၍။ အနဘိသမေစ္စ-ကြည့်။

အနဘိသမေစ္စ (ကြိ၊ဝိ) [န + အဘိသမေစ္စ] ဉာဏ်နှင့်ရှေးရှုမပေါင်းဆုံမူ၍၊ ထိုးထွင်းမသိမူ၍။ ဒုက္ခံ အရိယသစ္စံ ယထာဘူတံ အနဘိသမေစ္စ။ သံ၊၃။၃၈၃၊၃၉၄။ အနဘိသမေစ္စာတိ ဉာဏေန အနဘိသမာဂန္တွာ၊ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈိတွာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၀။

အနဘိသမေတ (တိ) [န + အဘိသမေတ] မရောက်အပ် — မရအပ် — မသိအပ် — သေးသော။ "ဣဒံ ဒုက္ခ"န္တိ ခွဲသာ အာဝုသော အညာတံ အဒိဋ္ဌံ အပ္ပတ္တံ အသစ္ဆိကတံ အနဘိသမေတံ။ အံ၊၃။ ၁၉၀။

အနဘိသမေတာဝီ (တိ) [န + အဘိသမေတာဝီ] သစ္စာ ၄-ပါးတရားကိုထိုးထွင်း၍ သိခြင်းဟူသော အဘိသမယသို့ မရောက်သေးသော၊ သစ္စာ ၄-ပါး ကို ထိုးထွင်း၍မသိသေးသော၊သူ။ အနဘိသမေတာဝီနံ အသညသတ္တာနံ တေသံ တတ္ထ။ ယမက၊ ၁။၂၁၈။ အနဘိသမေတာဝီနန္တိ စတုသစ္စပဋိဝေဓသင်္ခါတံ အဘိသမယံ အပ္ပတ္တသတ္တာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂။ အဘိသမေတာဝီ-လည်းကြည့်။

အနဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ (ကြိ) [န + အဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ] မသိ၊ ထိုးထွင်း၍မသိ။ သာဝံ သစ္စာနိ အနဘိသမ္ဗုဇ္ဈတိ။ အဘိ၊ပု။၁၁၂။

အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓ (တိ) [န+အဘိသမ္ဗုဒ္ဓ] ထိုးထွင်း၍ မသိအပ်သော။ ဣမေ ဓမ္မာ အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ။ မ၊၁။၁၀၃။ အံ၊၁။၁၈၇။ အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓါတိ ဣမေ နာမ ဓမ္မာ တယာ အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓါ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၃၈။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၉။ မယှံပိ ခေါ ဗြာဟ္မဏ ပုဗ္ဗေဝ သမ္ဗောဓာ အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓဿ။ မ၊၁။၂၀။ အံ၊၁။၁၈၇။ ပဋိသံ၊၂၉၈။ အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓဿာတိ အပ္ပဋိဝိဒ္ဓစတုသစ္စဿ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၀။ အနဘိသမ္ဗုဒ္ဓဿာတိ သဗ္ဗဓမ္မေ အပ္ပဋိဝိဒ္ဓဿ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၀။

အနဘိသမ္ဘဝနီယ (တိ) [န + အဘိသမ္ဘဝနီယ] မရောက်အပ်သော၊ မရောက် — မမီ — မတတ်စွမ်း နိုင်သော။ အနဘိသမ္ဘဝနီယော သော ဒေဝါနံ တာဝတိံသာနံ စက္ခုပထသ္မိံ။ ဒီ၊၂။၁၇၀။ အနဘိသမ္ဘဝနီယောတိ အပတ္တဗ္ဗော၊ န တံ ဒေဝါ တာဝတိံသာ ပဿန္တီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၃။ အဘိသမ္ဘဝိတုံ အဓိဂန္တုံ အသက္ကုဏေယျော အနဘိသမ္ဘဝနီယော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၀၆။ အနဘိသမ္ဘဝနီယော စ သော အဒေယျဟိတိ အသာမန္တပညော။ ပဋိသံ၊၃၇၄။ အနဘိသမ္ဘဝနီယောတိ သမ္ဘာပုဏိတုံ အသက္ကုဏေယျော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။

အနဘိသမ္ဘဝန္တ (တိ) [န + အဘိသမ္ဘဝန္တ] မရောက် — မမီ — မတတ်စွမ်း — နိုင်သော၊သူ။ တံ ဝါ ပန အနဘိသမ္ဘဝံ အပ္ပဋိဝိဇ္ဈံ ပဉ္စန္နံ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ။ အံ၊၁။၂၃၆။ ... တံ အရဟတ္တံ အပါပုဏန္တော အပ္ပဋိဝိဇ္ဈန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။

အနဘိသမ္ဘုဏန္တ (တိ) [န+အဘိသမ္ဘုဏန္တ] မရောက် — မမီ — မတတ်စွမ်း — နိုင်သော၊သူ။ အနဘိသမ္ဘုဏန္တော ဝါ နိဂ္ဂဏှာတိ။ မဟာနိ၊ ၅၀။ အနဘိသမ္ဘုဏန္တော ဝါတိ အသမ္ပာပုဏန္တော ဝါ အသက္ကောန္တော ဝါ ဝိသဟန္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၁၇၈။ အနဘိသမ္ဘုဏန္တော ဝါ စဝတိ။

မဟာဒီ။ ၂၄၁။ အနတိသမ္ဗုဒ္ဓကန္တော ဝါတိ ထံပင်္ဂိပတ္တိ အသမ္ဘာဒေန္တော ဝါ။ ရင်း၊ ၄။၃၂၂။

အနတိသမ္ဗုဒ္ဓမာန (တိ) [န + အတိသမ္ဗုဒ္ဓမာန] မရောက်–မမီ–မကတ်ပွမ်း–နိုင်သော၊သူ။ အနုတ္တရံ ဝိဇ္ဇာစရဏသမ္ပဒံ အနတိသမ္ဗုဒ္ဓမာနော ခါမှိစိမာဒါယ။ ဒီ၊၁။၉၄။ အနတိသမ္ဗုဒ္ဓမာနောတိ အသမ္ဘာပုဏန္တော၊ အဝိသဟမာနော ဝါ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၄၀။ အသမ္ဘာပုဏန္တောတိ အာရဘိတ္ဂာ သမ္ပတ္တုံ အသက္ကောန္တော။ အဝိသဟမာနောတိ အာရဘိတုမေဝ အသက္ကောန္တော။ ဒီဋ္ဌီ၊ ၁။၃၀၆။ တံ ဈာန် အနတိသမ္ဗုဒ္ဓမာနာ။ ဒီ၊၃။၇၈။ အနတိသမ္ဗုဒ္ဓမာနာတိ အသဟမာနာ အသက္ကောန္တာ။ ဒီဋ္ဌ ၃။၅၄။

အနတိသိတ္တ (တိ) [န + အတိသိတ္တ] အတိသိက် မသွန်းအပ်သေးသော၊သူ။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ ရညော ခတ္တိယဿ မုဒ္ဓါဝသိတ္တဿ ဇေဋ္ဌော ပုတ္တော ဟောတိ အာဘိသေကော အနတိသိတ္တော အစလပ္ပတ္တော။ အံ ၁။၁၀၆။

အနတိသိတ္တကရာဇ (ပု) [အနတိသိတ္တက + ရာဇ] အတိသိက် မသွန်းအပ်သေးသောမင်း။ ရာဇညောတိ အနတိသိတ္တကရာဇာ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၁၉၇။ အနတိသိတ္တကရာဇာတိ ခတ္တိယဇာတိကော အဘိသေကံ အပ္ပတ္တော။ ဒီဋ္ဌီ၊၂။၁၅၀။

အနတိဿရ (တိ) [န + အတိဿရ] ကိုးကွယ် အားထားရာမရှိသော၊ သက်သာရာရစေနိုင်မည့် သူမရှိသော၊ ကယ်ဆယ်နိုင်မည့်သူ မရှိသော၊ အကူအညီ အဖော်သဟဲမရှိသော၊သူ။ အတာဏော လောကော အနတိဿရော။ မ၊၂။၂၅၆။ အနတိဿရောတိ အဿရဏော အတိသရိတွာ အတိဂန္တွာ အဿာသေတုံ သမတ္ထေန ဝိရဟိတော။ မဋ္ဌ၊၃။၂၁၁။ "အတာဏော လောကော အနတိဿရော" တိ ပဿန္တာန် ဗုဒ္ဓါနံ ဘဂဝန္တာနံ သတ္တေသု မဟာကရုဏာ ဩက္ကမတိ။ ပဋိသံ။ ၁၂၁။ အနတိဿရောတိ အတိသရိတွာ အတိဂန္တွာ ဗျာဟရဏေန အဿာသေတုံ သမတ္ထေန ဝိရဟိတော၊ အဿာသဟာယော ဝါ အမ္ဗော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅။

အနတိဟိံသမာန (တိ) [န + အတိဟိံသမာန] မညှဉ်းဆဲ – မထိပါး – မပုတ်ခတ် – သော၊ မဖျက်ဆီး–မယုတ်လျော့စေ–သော၊သူ။ သော ဒုတိယဈာန် အနတိဟိံသမာနော ဝိတက္ကဝိစာရာန် ဝူပသမာ။ အံ၊၃။၂၁၇။ အနတိဟိံသမာနောတိ အပေါဟေန္တော အဝိဟေဌေန္တော။ အံဋ္ဌ၊၃။၂၇၇။

အနမတ (တိ) [န + အမတ] မသေဘူးသော – သုသာန်မဖြစ်ဘူးသော – နေရာ။ လောကသို့ဦ အနမတဋ္ဌာန် အသုသာန် နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၀။ အနာမက, အနာမတ-တို့လည်းကြည့်။

အနမတဂ္ဂ (တိ) [(၁) အနု + န + မတ + အဂ္ဂ။ (၂) န + အမတဂ္ဂ။ အ=တဒ္ဓိတ၊] (၁) ဉာဏ်ဖြင့် လျောက်၍ မသိအပ်သော – အစွန်း – ရှေ့, နောက်– အစွန်း – အပိုင်း အခြား–ရှိသော။ (၂) မသိအပ်သော အစရှိသော၊ အစမထင်သော။ အနမတဂ္ဂေါယံ ဘိက္ခဝေ သံသာရော၊ ပုဗ္ဗာ ကောဋိ န ပညာယတိ။ သံ၊၁။၃၈၇။ သံ၊၂။၁၂၂။ ရွှန္တိ။၁၃၆။ အနမတဂ္ဂေါ ခေါ သံသာရော။ သံ၊၃။၁၉၉။ အနမတဂ္ဂေါတိ အနု အမတဂ္ဂေါ။ ဝဿသတံ ဝဿသဟဿံ ဉာဏေန အနုဂန္တွာပိ အမတဂ္ဂေါ အဝိဒိတဂ္ဂေါ။ နာသ သက္ကာ ဣတော ဝါ ဧတ္တော ဝါ အဂ္ဂံ ဇာနိတုံ၊ အပရိစ္ဆိန္နပုဗ္ဗာပရကောဋိကောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ အဂ္ဂ-သဒ္ဒေါ ဣဓ မရိယာဒဝစနောတိ အနုဒ္ဒေသိကဒွေတံ ဝစနန္တိ အာဟ "အပရိစ္ဆိန္န-ပုဗ္ဗာပရကောဋိကော" တိ။ သံဋ္ဌီ၊ ၂။၁၅၀။ အနမတဂ္ဂေ ပိတုမရဏာ။ .... သံသာရံ အနမတဂ္ဂတော သရတ။ .... အနမတဂ္ဂေ သံသရတော။ ထေရီ၊၄၃၂-၃။ သံသာရံ အနမတဂ္ဂတော သံသာရဿ အနု အမတဂ္ဂတ္တာ ဉာဏေန အနုဂန္တွာပိ အမတအဂ္ဂတ္တာ အဝိဒိတဂ္ဂတ္တာ"... ။ ထေရီဋ္ဌ၊၂၉၃။ သံသာရစက္ကန္တိ အနမတဂ္ဂံ သံသာရဝဋ္ဋံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၉၂။

အနမတဂ္ဂံ သံသာရဝဋ္ဋံ့ အန အန အမတဂ္ဂံ အဝိညာတကောဋိကံ သံသာရမဏ္ဍလံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၂၂၁။ သံသာရသာဂရော အနမတဂ္ဂေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ အနမတဂ္ဂေါတိ အညာတဂ္ဂေါ။ မူလဋီ၊၁။၁၈။ အနမတဂ္ဂေါယန္တိ အယံ သံသာရော အဝိဒိတဂ္ဂေါ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ၊၃၃။

အနမတဂ္ဂကထာ (ထီ) [အနမတဂ္ဂ + ကထာ] အစမထင်သော သံသရာဝဋ်နှင့် စပ်သော တရားကို ဟောသော စကား။ သတ္တာ တံ သမဿာသေတွာ အနမတဂ္ဂကထံ ကထေသိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၅။ အနမတဂ္ဂဓမ္မဒေသနာ-လည်းကြည့်။

အနမတဂ္ဂတာ (ထီ) [အနမတဂ္ဂ+တာ] အစမထင်သည်၏အဖြစ်။ ဧဝံ ဝုတ္တေန ဝါရေန သံသာရဿ အနမတဂ္ဂတာ သာဓိတာ ဟောတိ။ မဋ္ဌ၊၁။၂၂၉။

အနမတဂ္ဂဓမ္မဒေသနာ (ထီ) [အနမတဂ္ဂ+ဓမ္မဒေသနာ] အစမထင်သော — သံသာရဝဋ် — နှင့်စပ်သော—ကို ဟောသော—ဒေသနာ။ သံ၊၁။၁၈၈၊ ၁၉၄-တို့၌ လာသော သုတ်တို့တည်း။ သတ္ထာရံ ဥပသင်္ကမိတွာ အနမတဂ္ဂဓမ္မဒေသနံ သုတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၁။

အနမတဂ္ဂပရိယာယ (ပု) [အနမတဂ္ဂ+ပရိယာယ] အနမတဂ္ဂဓမ္မဒေသနာ နှင့် အနက်တူ။ ရှင်းကြည့်။ ဧဝံ သတ္ထရိ အနမတဂ္ဂပရိယာယံ ကထေန္တေ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၁။

အနမတဂ္ဂပရိယာယကထာ (ထီ) [အနမတဂ္ဂပရိယာယ + ကထာ] အနမတဂ္ဂတရားဒေသနာကို—ဟောခြင်း — ဟောသော စကား။ အနမတဂ္ဂပရိယာယကထာယ ဝနုဝါသိကော ပဿာဒေသိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။

အနမတဂ္ဂပါဠိ (ထီ) [အနမတဂ္ဂ+ပါဠိ] အနမတဂ္ဂဒေသနာနှင့်စပ်လျဉ်းသော ပါဠိတော်။ သံ၊၁။၁၈၈-စသည်တို့၌ လာသော သုတ်တို့တည်း။ ဣတိအာဒိကာ အနမတဂ္ဂပါဠိ အာဟရိတဗ္ဗာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၈၅။

အနမတဂ္ဂဘာဝ (ပု) [အနမတဂ္ဂ + ဘာဝ] အနမတဂ္ဂတာနှင့် အနက်တူ။ သံသာရဿ အနမတဂ္ဂဘာဝတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၂၉၄။

အနမတဂ္ဂသံယုတ္တ (နပ) [အနမတဂ္ဂ + သံယုတ္တ] အစမထင်သော သံသရာအကြောင်းကို ဟောသော သုတ်တို့၏ အပေါင်းအစု၊ အနမတဂ္ဂသံယုတ်။ နိဒါနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၄-သံယုတ်။ သံ၊၁။ ၁၈၇-မှ ၁၉၈-အထိ သုတ်များ။

အနမတဂ္ဂိယ (နပ) [အနမတဂ္ဂ+ဣယ] (၁) အနမတဂ္ဂသံသာရဝဋ် — နှင့် စပ်သော — ကို ဟောသော — တရားဒေသနာ။ အနမတဂ္ဂသံယုတ်။ အထက်ပုဒ်ကြည့်။ အနုလိက္ခေ ဌိတော တတ္ထ ဒေသေသိ အနမတဂ္ဂိယံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၅၀။ အနမတဂ္ဂိယန္တိ အနမတဂ္ဂသံယုတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၅၃။ အထာနေန အနမတဂ္ဂိယာနိ ပစ္စဝေက္ခိတဗ္ဗာနိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၉၈။ အနမတဂ္ဂသဒ္ဒေါ တဒဿေဝ ဝါ ဓေဿသန္တိ အနမတဂ္ဂိယာနိ။ ၎င်းဋီ။ (၂) အစမထင်သည်၏ အဖြစ်။ ဝိဟာရဒ္ဓာနတ္ထာဦ အနမတဂ္ဂိယံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ သမ္ပဝတ္တဓာနတ္ထံ ဝါပိ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ မဋ္ဌ၊၁။၁၅၄။ အနမတဂ္ဂိယံ ပစ္စဝေက္ခိတုန္တိ "နဒါ သော သတ္တာဝါသော သုလဘရူပေါ ယော ဣမိနာ ဒီဃေန အဒ္ဓုနာ အနာဝုဋ္ဌပုဗ္ဗော (ဒီ၊၂။၄၂။ မ၊၁။၁၁၆-အနည်းငယ်မတူ)" တိအာဒိနာ ဣတ္ထဋ္ဌ တဋ္ဌာကံ မဟာဝုဋ္ဌပုဗ္ဗံ အဝိဿတိ၊ တမ္ပိ ဌာနံ, သော ဧ အတ္တဘာဝေါ အပညတ္တိကဘာဝံ ဂတောတိ ဧဝံ အနမတဂ္ဂိယံ ပစ္စဝေက္ခိတွာ တာဒိသံ ဌာနံ ဂန္တုံ ဝဋ္ဋတိ။ မဋီ၊၃။၁၀၈။

အနမတဋ္ဌာန (နပ) [အနမတ+ဌာန] မသေရာ— အရပ် — ဌာန။ အနာမတ-ကြည့်။

အနမဿနဘာဝ (ပု) [န+နမဿနဘာဝ] ရှိမခိုးသည်၏ အဖြစ်၊ ရှိမခိုးခြင်း။ ဘဂေန္တ မမ ဒိဿာ နမဿနဘာဝံ ဝါ အနမဿနဘာဝံ ဝါ တုမှေဝ ဇာနာထ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၁။

အနမ္ဗိလ (န) [န+အမ္ဗိလ] မချဉ်သော၊ မချဉ်သောအရသာ။ (တိ) ချဉ်သောအရသာ မရှိသော အစားအစာ။ ထေ အမ္ဗိလံ လဘိတွာ အနမ္ဗိလံ ပရိယေသန္တိ။ မဟာနိ။၁၈၅။

အနမ္ဗိကာလ (ပု)[န+အမ္ဗိကာလ။ (မ္ဗိ-သဒ္ဒါကား ဤသံဟသန္တ (မွုံးရယ်ခြင်း အနက်ဟော)၊ မ္ဗိကာလော စေ အမ္ဗိကာလော၊ အ=ထဗ္ဗော။ န အမ္ဗိကာလော အနမ္ဗိကာလော။ မောဂ်နိသျ၊ ၂။၁၂၆-သုတ်။)]မပြုံးရယ်သင့်သောအခါ၊ငိုသင့်သောအခါ။ အနမ္ဗိကာလေ သုသောဏိ၊ ကိန္နု ဇဂ္ဃသိ သောဘနေ။ ဇာ၁။၁၃၅။ အနမ္ဗိကာလေတိ ရောဒနကာလေ .... ရောဒိတုံ ယုတ္တကာလေ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၁၃။၂၀၈။ (ဤဘွင် ဋ္ဌ-မှ၌ အနမ္ဗကာလေဟု မူကွဲရှိသည်။ သက္ကတ မဟာဘာရတ၌ “န နမ္ဗကာလေသယ” ဟု ရှိသည်။ နမ္ဗ (ပါဠိ—နမ္ဗ) သဒ္ဒါသည် ချမ်းသာပျော်ရွှင်ခြင်းအနက်ကိုဟောသည် ဓာန်ဦ။၆၈၃-၌ ‘နမ္ဗဒါ’ကို ‘နမ္ဗံ သုခံ ဒဒါတီတိ နမ္ဗဒါ’ဟု ဝိဂ္ဂြိုဟ်ပြုသည်။)

အနယ[၁] (ပု) [န+အယ။န အယောတိ အနယော ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၀၆။] (၁) ဆုတ်ယုတ်ခြင်း၊ ဆင်းရဲခြင်း၊ ပျက်စီးခြင်း၊ ကြီးစွာသောပျက်စီးခြင်း။ အနယံ အာပဇ္ဇတိ။ ဒီ၃။၂၃၊၂၅။ အံ၁။၂၀၃။ အံ၃။၃၀၂။ဥဒါန။၁၆၇။ အနယံ ဒုက္ခံ ဗျသနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၃။၁၄။ အနယံ အာပဇ္ဇတိတိ အဝုဍ္ဎိံ အာပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၂။ အနယန္တိ အဝုဍ္ဎိံ ဒုက္ခံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၂၃။ ကေသာ ကပိနော ဟေတု၊ ယူဟာ အနယော ကတော။ ဇာ၁။၁၆၂။ အနယော အဝုဍ္ဎိ မဟာဝိနာသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၁၃။ ၃၃၆။ ဆယိမေ အာဒီနဝေ ဗဟူသာ လောကသ္မိံ အနယာဝဟ သတ္တာနံ ဗျာပါဒါ ပါဏိနံ။ နေတ္တိ။ ၁၃၄။အနယာဝဟာတိ အနတ္ထာဝဟာ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။၂၄၅။ (၂) ကြီးစွာသောပျက်စီးခြင်းကိုပြုတတ်သော၊သူ။ မနုဿာနံ အနယော ဟုတွာ။ ဇာ၁။၂၄၈။ တေသံ အနယော မဟာဝိနာသကာရကော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၄။၁၈၄။

အနယ[၂] (ပု) [န+နယ] မရောက်အပ် — မရောက်သင့် — သော အမှုအကျင့်၊ မသင့်လျော်သော နည်းလမ်း။ အနယံ နယတိ ဒုမ္မေဓော၊ အဓုရာယံ နိယုဉ္ဇတိ။ ဇာ၁။၂၆၇။ အနယံ နယတိတိ အကာရဏံ “ကာရဏံ”န္တိ ဂဏှာတိ၊ ပါဏာတိ-ပါတာဒီနိ ကတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေဿာမိတိ စေ-ရှပါနိ အနတ္ထကမ္မာနိ ဝိနေတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၄။၂၄၂။ နယိဒံ အနယေန ဇီဝိတံ။ ထေရီ။၂၄၇။ နယိဒံ အနယေန ဇီဝိတန္တိ ဣဒံ မမ ဇီဝိတံ အနယေန အညာယေန ဝေဠုဒါနပုပ္ဖဒါနာဒိအနေသနာယ န ဟောတိ ဇီဝိတနိကန္တိယာ အဘာဝတော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၂။ အနယော နယရူပေန၊ ဗုဒ္ဓိ-မာဂမ္မ တိဋ္ဌတိ။ ဝဇိရ။၆၉။

အနယဗျသန (န) [အနယ[၁] + ဗျသန] (၁) အကျိုးမဲ့ ပျက်စီးခြင်း၊ ကြီးစွာသော ပျက်စီးခြင်း။ တတ္ထေဝ အနယဗျသနံ အာပဇ္ဇိံသု။ မ၁။၂၈၇။ အနယဗျသနံ အာပဇ္ဇိံသူတိ အဝုဍ္ဎိံ ဝိနာသံ ပါပုဏိံသု။ မ၊ဋ္ဌ၂။၁၆၇။ ကတိပယာပိ ဂါဝိယော အသေသေတွာ နဒိံသောတေန ဝုဠ္ဟာ ဝုတ္တံ “အဝုဍ္ဎိံ ဝိနာသံ ပါပုဏိံသု”တိ။ မဋီ၊၂။၁၉၉။ အနယဗျသနံ အာပဇ္ဇိ။ အံ၂။ ၁၆၆။ အံ၃။၃၈၀။ အနယဗျသနန္တိ အဝုဍ္ဎိ-ဝိနာသံ။ အံ၊ဋ္ဌ၃။၅၇၊၃၂၅။ (၂) ဆုတ်ယုတ်ခြင်းနှင့် ပျက်စီးခြင်း။ အနယဗျသနံ အာပါ-ဒေဿာမိ။ ဒီ၂။၆၁။ အံ၂။၄၀၉။ အနယံ အာပဇ္ဇတိ၊ ဗျသနံ အာပဇ္ဇတိ၊ အနယဗျသနံ အာပဇ္ဇတိ။ အံ၁။၂၀၃။ အနယဗျသနန္တိ ဧတ္ထ န အယောတိ အနယော၊ အဝဍ္ဎိယာ ဧတံ နာမံ။ ဟိတသုခ ဝိယသတိ ဝိက္ခိပတီတိ ဗျသနံ၊ ဥပတိပါဠိဒုက္ခာဒိနံ ဧတံ နာမံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၀၆။ အနယဗျသနန္တိ အဝဍ္ဎိဉ္စေဝ ဥပတိ-ဗျသနဉ္စ။ အံ၊ဋ္ဌ၃။၁၅၅။

အနယဗျသနာပတ္တိ (ထီ) [အနယဗျသန+အာ-ပတ္တိ] အကျိုးမဲ့ပျက်စီးခြင်းသို့ရောက်ခြင်း။

အနယဗျသနာပတ္တိနိမိတ္တ (န) [အနယဗျသနာပတ္တိ + နိမိတ္တ] အကျိုးမဲ့ ပျက်စီးခြင်းသို့ – ရောက်ခြင်း၏ – ရောက်မည့် – အကြောင်း။

အနယဗျသနာပတ္တိဟေတု (ပု) [အနယဗျသနာပတ္တိ + ဟေတု] အထက်ပုဒ်နှင့် အနက်တူ။ ဧတံ သာမာဝတိပမုခါနံ တာသံ ဣတ္ထီနံ အဂ္ဂိမှိ အနယဗျသနာပတ္တိဟေတုံ, မာဂဏ္ဍိယာယ စ သမိတ္တုဗန္ဓဝါယ ရာဇာဏာယ အနယဗျသနာပတ္တိနိမိတ္တံ သဗ္ဗာကာရတော ဝိဒိတွာ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၃၅၀။

အနယီ (ကြိ) နယတိ-ကြည့်။

အနရဏီယ (တိ) [န + အရဏီယ] မသိအပ် – မရောက်အပ် – သော။

အနရဏီယတာ (ထီ) [အနရဏီယ + တာ] မသိအပ် – မရောက်အပ် – သည်၏အဖြစ်။ အနရိယ[၁]-ကြည့်။

အနရဟ (တိ) [န + အရဟ] မထိုက်တန်သော၊ သူ။ ယော ... ပုဂ္ဂလော ... အယုတ္တော အပ္ပတ္တော အနနုစ္ဆဝိကော အနရဟော အပ္ပတိရူပေါ ‘ရုတင်’ သမာဒိယတိ။ မိလိန္ဒ။၃၃၈။ သော ရဋ္ဌဿ ဝါ အနရဟော ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၅။

အနရဟန္တ (တိ) [န + အရဟန္တ] ရဟန္တာမဟုတ်သော၊ သူ။ အနရဟန္တေ ဝ သမာနာ အရဟန္တမှာတိ ပဋိဇာနိံသု။ မ၊၁။၂၃၄။ ကိလေသာရီနံ အဟတတ္တာ အနရဟန္တောယေဝ သမာနာတိ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ယော စေ အနရဟံ သန္တော။ သုတ္တနိ။၂၉၉။ အနရဟံ သန္တောတိ အခီဏာသဝေါ သမာနော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

အနရိယ[၁] (တိ) [န + အရိယ။ အနယ + ဣရိယ + အ။ အယ + န + ဣရိယ + အ။ အရိယ-ကြည့်။] (၁) မမြင့်မြတ်သော၊ မဖြူစင်သော၊ အမြတ် မကင်းသော၊ မကောင်းသော၊ ယုတ်ညံ့သော။ ဟီနံ ဂမ္မံ ပေါထုဇ္ဇနိကံ အနရိယံ အနတ္ထသံဟိတံ။ ဒီ၊၃။၉၄၊၁၀၄။ အံ၊၂။၂၈၆။ အနရိယန္တိ န အရိယံ န ဥတ္တမံ န ပရိသုဒ္ဓံ၊ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၄။ ဟီနေ ဂမ္မော ပေါထုဇ္ဇနိကော အနရိယော အနတ္ထသံဟိတောတိ။ သံ၊၃။၃၆၉။ ပဋိသံ။၃၃၀။ အနရိယောတိ န အရိယော န ဝိသုဒ္ဓေါ န ဥတ္တမော န ဝါ အရိယာနံ သန္တကော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂၈။ သာရတ္ထ၊၃။၁၆၉။ အနရိယောတိ န အရိယော။ အထ ဝါ န ဝိသုဒ္ဓါနံ ဥတ္တမာနံ အရိယာနံ သန္တကော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၅။ နာဘိဇာနာမိ သင်္ကပ္ပံ၊ အနရိယံ ဒေါသသံဟိတံ။ ထေရ။၂၃ဝ။ ... တတော စ အနရိယံ နိဟီနံ, အရိယေဟိ ဝါ အနရဏီယတာယ အနရိယေဟိ အရဏီယတာယ စ အနရိယံ ပါပကံ .... “သင်္ကပ္ပေါ”တိ လဒ္ဓနာမံ ကာမဝိတက္ကာဒိမိစ္ဆာဝိတက္ကံ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၅၁။ န ဝေဠုဝ ပိဏ္ဍံ လုဉ္စိတံ အနရိယံ။ ဇာ၊၂။၁၇၂။ အနရိယန္တိ အသုန္ဒရံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၈။ အနရိယ[၂]-လည်းကြည့်။ (န) (၂) မမြင့်မြတ် – မဖြူစင် – အမြတ်မကင်း – မကောင်း – ယုတ်ညံ့ – သော အမှု၊ အရိယာတို့ ကဲ့ရဲ့အပ်သော အမှု။ အနရိယံ မန္ဒိယေန သဟာသနေတ္တ။ ဇာ၊၁။၁၁၃။ အနရိယန္တိ လာမကံ ပါပကမ္မံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ အနရိယံ ပရိဝဇ္ဇေမု သဗ္ဗံ။ ဇာ၊၁။၂၁၄။ အနရိယန္တိ အရိယဂရဟိတံ သဗ္ဗံ အသုန္ဒရံ အပရိသုဒ္ဓံ ကမ္မံ ပရိဝဇ္ဇယာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၃။ (၃) အကျိုးစီးပွါးမဲ့ကို ဖြစ်စေတတ်သော – အကျိုးစီးပွါးကို မဖြစ်စေတတ်သော – သူ၊ မမြင့်မြတ် – မဖြူစင် – သော၊ သူ။ (က) အရိယာမဟုတ်သူ၊ ပုထုဇဉ်။ အဋ္ဌ အရိယပုဂ္ဂလာ အရိယာ၊ အဝသေသာ ပုဂ္ဂလာ အနရိယာ။ အဘိ၊ ပု။၁၁၆။ သေသာ အပရိသုဒ္ဓတာယ အနရိယာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ (ခ) သူတော်ကောင်းမဟုတ်သူ၊ မဖြူစင်သူ၊ အရှက်မရှိသူ၊ သိလမရှိသူ၊ အရှက် အကြောက်မရှိသူ၊ ယုတ်နိမ့်သော အကျင့်ရှိသူ။ အရိယော အနရိယံ ကုဗ္ဗန္တံ။ ဇာ၊၁။၇၁။

အနရိယန္တိ ဒုဿီလံ ပါပဓမ္မံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ အရိယော အနရိယေန ပဇာနမတ္တံ။ ဇာ၊၁။ ၄၀။ အနရိယေန နိလ္လဇ္ဇေန ဒုဿီလေန။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၈။ ဝေဝဓ ယော အကုသလံနော အနရိယော။ ဇာ၊၁။၆၄။ အနရိယောတိ ဟိရောတ္တပ္ပဝဇ္ဇိတော အသပ္ပုရိသော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၄။ လုဒ္ဒေါ စာသိ အနရိယော။ ဇာ၊၁။ ၂၄၇။ အနရိယောတိ နှ အရိယော နီစသမာ-စာရော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၀။ ပါပေါ အနရိယော လဟု။ စရိယာ။ ၄၀၂။ အနရိယောတိ အနယေ ဣရိယနေန အယေ စ န ဣရိယနေန အန-ရိယော၊ နိဟီနာစာရောတိ အတ္တော။ စရိယာ၊ ဋ္ဌ၊၁၃၉။ အနရိယာ သမတိက္ကန္တဓမ္မာ။ ဇာ၊၂။ ၁၂၄။ အနရိယာတိ နိလ္လဇ္ဇာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၃၇၂။ (ဂ) ဥဘတောဗျည်း။ အနရိယပဗ္ဗာဇ ကြည့်။

အနရိယ ၂ (တိ) [န + အရိယ ၁။ အနရိယ ၁ + အ။] (၁) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ — မမှီဝဲအပ် — မရောက်အပ် — မသိအပ် — မပြုကျင့်အပ် — ၏ဥစ္စာမဟုတ် — သော။ (၂) အရိယာ မဟုတ်သူတို့ — သူတော်ကောင်းမဟုတ်သူတို့ — မှီဝဲအပ် — ရောက်အပ် — သိအပ် — ပြုကျင့်အပ် — ၏ ဥစ္စာဖြစ် — သော။ အနရိယ ၁ (၁) အနက် ဋ္ဌနိ-တို့ကြည့်။ (နှ) (၃) အရိယာပုဂ္ဂိုလ်တို့ မပြုကျင့်အပ်သော — အရိယာ — သူတော်ကောင်း — မဟုတ်သူတို့ ပြုကျင့်အပ်သော အမှု၊ အလှူမပေးခြင်း၊ သီလမစောင့်ခြင်းစသည်။ ယဒိဒံ အဒါနဥ္စ အသီလဥ္စ အရိယေဟိ အကတ္တဗ္ဗတ္တာ အနရိယေဟိ စ ကတ္တဗ္ဗတ္တာ "အနရိယ" န္တိ ဝုစ္စတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၀။

အနရိယက (ပ၊န) [န+အရိယက] အရိယဘာသာမှ တပါးသော ဘာသာ၊ အရိယဝေါဟာရ ဖြစ်သော မာဂဓဘာသာမှတပါးသော အန္ဓ၊ဒမိဠ စသောဘာသာ။ အရိယကံ နာမ အရိယဝေါ-ဟာရော မာဂဓဘာသာ။ မိလက္ခကံ နာမ ယော ကောစိ အနရိယကော အန္ဓဒမိဠာဒိ။ဝိ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၀။ အနရိယကောတိ မာဂဓဝေါဟာ-ရတော အညော။ သာရတ္ထ၊၂။၈၁။ အရိယက-လည်းကြည့်။

အနရိယကထာ (ထီ) [အနရိယ + ကထာ] မမြတ်သောစကား၊ အရိယာ မဟုတ်သူတို့၏ စကား၊ ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ထိခိုက်၍ဆိုသောစကား။ အန-ရိယဂုဏာ ကြည့်။

အနရိယကမ္မ (န) [အနရိယ+ကမ္မ]မသူတော်တို့၏ အမူ၊သီလမရှိသူတို့၏ — အမူ — အလုပ်။အနရိယ-ကမ္မမောက္ကန္တံ၊ အထေတံ သမ္ဘိယာတိနံ။ ဇာ၊၁။ ၂၁၆။ အနရိယကမ္မမောက္ကန္တန္တိ အနရိယာနံ ဒုဿီလာနံ ကမ္မံ ဩတရိတွာ ဌိတံ။ ဇာ ဋ္ဌ၊၄။၅၇။

အနရိယဂုဏ (ပု) [အနရိယ + ဂုဏ] မမြတ်သော — ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ထိခိုက်ပြောဆိုသော — စကား။ အနရိယဂုဏမာသဇ္ဇ၊ အညောညဂိဝရေသိနော။ အံ၊၁၊၁၉၉။ အနရိယဂုဏမာသဇ္ဇာတိ အနရိယ-ဂုဏကထံ ဂုဏမာသဇ္ဇ ကထေန္တိ။ ဂုဏံ ဃဋ္ဋေတွာ ကထာ ဟိ အနရိယကထာ နာမ၊ န အရိယ-ကထာ၊ တံ ကထေန္တိတိ အတ္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၇။

အနရိယဂုဏကထာ (ထီ) [အနရိယဂုဏ + ကထာ] မမြတ်သော — ဂုဏ်ကျေးဇူးကို ထိခိုက်ပြောဆို သော — စကား။ အနရိယဂုဏ ကြည့်။

အနရိယစရိတ (န) [အနရိယ + စရိတ] မမြင့်စင် — မမြင့်မြတ် — သော ကာမဂုဏ်တို့၌ ကာမမှေ့ လျော်မှု အကျင့်။ ယော အနရိယစရိတာနိ မာသရိ။ ဇာ၊ ၂။၁၃၀။ ယော ပုရိသော အနရိ-ယေသု အပရိသုဒ္ဓေသု ကာမဂုဏေသု ကာမ-ရတိစရိတာနိ အာစရတိ။ ဇာ ဋ္ဌ၊၅။၄၉၃။

အနရိယတရ (တိ) [အနရိယ + တရ] ယုတ်ညံ့ သည်ထက် ယုတ်ညံ့သော။ သုတော၀ါ သုတံ ထိကျွာ၊ ကိံ အနရိယတရံ တတော။ ဇာ၊၂။ ၉၅။ တေသံ ကိရိယတော ဥတ္တရိ အညံ အနရိယ-တရံ နာမ ကိံ မတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၀၀။

အနရိယဓမ္မ (ပု၊တိ) [အနရိယ + ဓမ္မ] (၁) မမြင့်စင် — မမြင့်မြတ် — သော တရား — သဘော၊ မသူတော်

တို့၏ – တရား – သဘော။ အနရိယဓမ္မံ ဝသိတော။ ဇာ၊၂။၉၆။ အနရိယဓမ္မဝသိတောတိ ကမ္မေန အနရိယဓမ္မံ အသသိတော။ ဇာ၊၄၊၅။ ၄၀၀။ တသ္မိံ ပုဂ္ဂလေ အနရိယဓမ္မော ဗာလဓမ္မော မုဠ္ဌဓမ္မော အညာဏဓမ္မော အမရာဝိက္ခေပဓမ္မော။ မဟာနိ။ ၁၁၂။ အနရိယဓမ္မောတိ အနရိယသဘာဝေါ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၃၄။ အနရိယဓမ္မံ ကုသလာ တမာဟု။ သုတ္တနိ။ ၄၀၁။ တဿ တံ ဝါဒံ "အနရိယဓမ္မော ဧသော"တိ ကုသလာ ဝေံ ကထေန္တိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၇။ မဟာနိ။ ၅၂-လည်းကြည့်။ (၂) မစင်ကြယ်–မမြင့်မြတ်–သော–တရား–အကျင့်–ရှိသော၊သူ။ အနရိယဓမ္မသု သဋ္ဌေသု နသာတိ။ ဇာ၊၁။၉၄။ အသုဒ္ဓဓမ္မတ္တာ အနရိယဓမ္မေသု ကေရာဋိကတ္တာ သဋ္ဌေသု နသာတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁။

အနရိယပဏ္ဏက (ပု) [အနရိယ + ပဏ္ဏက] ဥဘတော ဗျည်းဓေါ် အနရိယနှင့်ပဏ္ဏက်။ မေထုနံ တံ န သေဝေ....တယော ဓ အနရိယပဏ္ဏကေ။ ဝိ၊၅။ ၃၇၈။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ တယော အနရိယပဏ္ဏကေတိ ဥဘတောဗျဉ္ဇနသင်္ခါတေ တယော အနရိယေ, တယော ဓ ပဏ္ဏကေတိ ဝုမေပိ ဆ ဇနေ ဥပဂန္တွာ မေသုနံ န သေဝတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၄၀။ သာရတ္ထ၊၃။၁၁၅။ အနရိယပဏ္ဏကေတိ တယော အနရိယေ, တယော ပဏ္ဏကေ ဓ ဥပသင်္ကမိတွာ မေထုနံ န သေဝတိတိ အတ္ထော။ အနရိယာတိ စေတ္ထ ဥဘတောဗျဉ္ဇနကာ အဓိပ္ပေတာ။ ဝိမတိ၊၂။၆၉-၇၀။

အနရိယပရိယေသနာ (ထီ) [အနရိယ + ပရိယေသနာ] မဖြူစင် – မမြင့်မြတ် – သော သူတို့၏ ရှာမှီးခြင်း၊ အရိယာ–သူတော်ကောင်း–မဟုတ်သူတို့၏ ရှာမှီးခြင်း၊ ယုတ်ညံ့ – အပြစ်မကင်း – သော ရှာမှီးခြင်း။ ဧတာသော ဣမာ ဒွိကွာဝေ အနရိယပရိယေသနာ။ အံ၊၁။၅၇၀။ အနရိယပရိယေသနာတိ အနရိယာနံ ဧသနာ ဂဝေသနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၆။ အနရိယေဟိ ပရိယေသိတဗ္ဗတ္တာ အနရိယာနံ ပရိယေသနာတိ အနရိယပရိယေသနာ။ အယံ လာမကတာယ အနရိယာနံ ပရိယေသနာတိ ဝါ အနရိယပရိယေသနာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၃၉၅။ ဒွိကွာဝေ အဟမ္ပိ ပုဗ္ဗေ အနရိယပရိယေသနံ ပရိယေသိံ။ ..ပဉ္စဝဂ္ဂိယာပိ အနရိယပရိယေသနံ ပရိယေသိံ"သု။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

အနရိယပရိသမ္ဘာသ (တိ) [အနရိယ + ပရိသမ္ဘာသ] မကောင်းသောရေရွတ်ပြောဆိုခြင်းရှိသော၊သူ။ အနရိယပရိသမ္ဘာသော၊ ပါပကမ္မံ ဝိကိသသိ။ ဇာ၊၁။၃၅၉။ အနရိယပရိသမ္ဘာသောတိ... အသုန္ဒရာယ ပရိဘာသာယ သမန္နာဂတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၈။

အနရိယဘာဝ (ပု) [အနရိယ + ဘာဝ] မစင်ကြယ် – မမြင့်မြတ် – ယုတ်ညံ့ – သည်၏ အဖြစ်၊ – ယုတ်ညံ့ခြင်း။ အနရိယသံယုတ္တ-ကြည့်။

အနရိယဘူမိ (ထီ) [အနရိယ + ဘူမိ] အရိယာ မဟုတ်သူတို့၏ ဖြစ်ရာဘုံ၊ ပုထုဇဉ်တို့၏ ဖြစ်ရာဘုံ။ အပါယဂါမိနိယာ ဟိ အဝိဇ္ဇာ ပဌမမဂ္ဂေန ပဟီယတိ။ တထာ သကိဒေဝ ဣမသ္မိံ လောကေ သမ္ဘဝတ္တာ ဓ အနရိယဘူမိယံ ဥပပတ္တိပစ္စယဘူတာ အဝိဇ္ဇာ ယထာက္ကမံ ဒုတိယတတိယမဂ္ဂေဟိ ပဟီယတိ၊ န ဣတရာတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၄၃။ သာရတ္ထ၊၃။၁၃၆။

အနရိယမဂ္ဂ (ပု) [အနရိယ + မဂ္ဂ] မဖြူစင် – မမြင့်မြတ်–သော–လမ်း–ကျင့်စဉ်–မဂ်၊ မသူတော်တို့၏ – ကျင့်စဉ်–မဂ်။ (မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ မိစ္ဆာသင်္ကပ္ပစသော မိစ္ဆာမဂ် ၈-ပါး။) အရိယမဂ္ဂဥ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မံ ဒေသေဿာမိ အနရိယမဂ္ဂဥ္စ။ အံ၊ ၃။၄၅၅၊၄၈၅။ အရိယမဂ္ဂ-လည်းကြည့်။

အနရိယရူပ (တိ) [အနရိယ + ရူပ] (က) မမြတ်သော–ယုတ်ညံ့သော–သဘောရှိသော၊ အရှက်မရှိသောသဘောရှိသော၊သူ။ ကထံ့ဘိဇာတိကောသိ အနရိယရူပေါ။ ဇာ၊၁။၃၉၂။ အနရိယရူပေါတိ အဟိရိကသဘာဝေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၁။ (ခ) မသူတော်သဘောရှိသော – အရှက်မရှိ

သော၊ သူ။ အနရိယရူပေါ ပုရိသော ဇနိန္ဒ။ ဇာ၊၂။၂၁၀။ အနရိယရူပေါတိ ဓောဝန္ဓမြာယှအသဒိသော အသပ္ပုရိသဇာတိကော နိလ္လဇ္ဇပုရိသော။ ဇာ႒၊၆။၂၈၆။

အနရိယဝေါဟာရ (ပု) [အနရိယ + ဝေါဟာရ] အရိယာမဟုတ်သူ—ဗာလပုထုဇဉ် — ယုတ်ညံ့သူ—တို့ပြောဆိုအပ်သော စကား၊ အပြစ်မကောင်းသောစကား၊ ထိုစကားကို ပြောဆိုကြောင်းစေတနာ။ (က) အနရိယဝေါဟာရ ၈-ပါး။ အဋ္ဌ အနရိယဝေါဟာရာ။ အဒိဋ္ဌံ ဒိဋ္ဌံ မေ။....။ အဝိညာတံ ဝိညာတံ မေတိ။ ဝိ၊၂။၂။ အနရိယဝေါဟာရာတိ အနရိယာနံ ဗာလပုထုဇ္ဇနာနံ ဝေါဟာရေ။ ဝိ႒၊၃။၂။ အဋ္ဌိမေ ဘိက္ခဝေ အနရိယဝေါဟာရာ။ အံ၊၃။၁၂၇။ အနရိယဝေါဟာရာတိ န အရိယကထာ သဒေါသကထာ။ ယာဟိ စေတနာဟိ တေ ဝေါဟာရေ ဝေါဟရန္တိ၊ တာသံ စေတံ နာမံ။ အံ႒၊၃။၂၄၆။ အနရိယာနံ လာမကာနံ ဝေါဟာရော အနရိယဝေါဟာရော။ အံဋီ၊၃။၂၅၀။ (ခ) အနရိယဝေါဟာရ ၄-ပါး။ စတ္တာရော အနရိယဝေါဟာရာ၊ အဒိဋ္ဌေ ဒိဋ္ဌဝါဒိတာ အသုတေ သုတဝါဒိတာ အမုတေ မုတဝါဒိတာ အဝိညာတေ ဝိညာတဝါဒိတာ။ ဝိ၊၅။၂၂၄။ ဒီ၊၃။၁၉၃။ စတ္တာရော အနရိယဝေါဟာရာ၊ မုသာဝါဒေါ ပိသုဏာ ဝါစာ ဖရုသာ ဝါစာ သမ္ဖပ္ပလာပေါ။ ဒီ၊၃။၁၉၃။ အနရိယဝေါဟာရာတိ အနရိယာနံ လာမကာနံ ဝေါဟာရာ။ ဒီ႒၊၃။၂၀၇။ စတ္တာရောမေ ဘိက္ခဝေ အနရိယဝေါဟာရာ....ဝိညာတဝါဒိတာ။ အံ၊၁။ ၅၆၈။ အနရိယဝေါဟာရာတိ အနရိယာနံ ကထာ။ အံ႒၊၂။၃၉၆။

အနရိယသံယုတ္တ (တိ) [အနရိယ + သံယုတ္တ] အရှက်မရှိသော—ယုတ်ညံ့သော—သူတို့၏ အဖြစ်နှင့်ယှဉ်သော။ န မံ အနရိယသံယုတ္တံ၊ ကမ္မေ ယောဇေတုမရဟသိ။ ဇာ၊၂။၉၀။ အနရိယသံယုတ္တေတိ မိတ္တဒုဗ္ဘိဟိ အဟိရိကေဟိ ကတ္တဗ္ဗတာယ အနရိယဘာဝေန သံယုတ္တေ။ ဇာ႒၊၅။ ၃၈၃။

အနရိယသဘာဝ (ပု) [အနရိယ + သဘာဝ] မဖြူစင်—မမြင့်မြတ်—သော သဘော၊ မသူတော်တို့၏ သဘော။ အနရိယဓမ္မ (၁) အနက်ကြည့်။

အနရိယသမ္မတ (တိ) [အနရိယ + သမ္မတ] သူတော်ကောင်းတို့ အလုပ်မဟုတ် — မမြင့်မြတ် — ဟု သမုတ်အပ်သော။ ဗြာဟ္မဏာနဉ္စ ဝေဒဝိဓာနေန ယညယဇနံ နာမ အနရိယသမ္မတံ န သဂ္ဂါဝဟံ။ ဇာ႒၊၇။၅၃။

အနရိယသုခ (န) [အနရိယ + သုခ] အရိယာမဟုတ်သူတို့—၏ ချမ်းသာ—မှီဝဲအပ်သော ချမ်းသာ၊ ပုထုဇဉ်တို့ — ၏ ချမ်းသာ — မှီဝဲအပ်သောချမ်းသာ။ အရိယသုခဉ္စ အနရိယသုခဉ္စ။ အံ၊၁။၇၉။ အနရိယသုခန္တိ ပုထုဇ္ဇနသုခံ။ အံ႒၊၂။၅၃။ ပုထုဇ္ဇနသုခံ အနရိယသုခံ န သေဝိတဗ္ဗံ။ မ၊၂။ ၁၁၇။ မ၊၃။၂၇၆။ အနရိယသုခန္တိ အနရိယေဟိ သေဝိတသုခံ။ မ႒၊၃။၁၁၉။

အနလံ (ဗျ) [န+အလံ] (၁) မသင့်လျော်သော၊ မငြိကပ်—မတွယ်တာ — အပ်သော၊ ငြိကပ်တွယ်တာခြင်းငှါ မသင့်သော။ (၂) မပြည့်စုံ—မလုံလောက်—သော၊ ပြည့်စုံလုံလောက်ပြီဟု မဆုံးဖြတ်အပ်သော၊ မြောင့်မှန်သော အကျင့် ပဋိပတ်၌ ကျိုးစားမှုဖြင့် ပြည့်စုံလုံလောက်ပြီဟု အားထုတ်မှုရပ်စဲ၍ ဆုံးဖြတ်ခြင်းမပြုအပ်သော။ ဣဒံ ခေါ အဟံ ဥဒါယိ အနလန္တိ ဝဒါမိ။ မ၊၂။ ၁၁၈။ အနလန္တိ ဝဒါမိတိ အကတ္တဗ္ဗအာလယန္တိ ဝဒါမိ၊ တဏှာလယော ဧတ္ထ န ဥပ္ပါဒေတဗ္ဗောတိ ဒဿေတိ။ အထ ဝါ အနလံ အပရိယတ္တံ၊ န ဧတ္တာဝတာ အလမေတန္တိ သန္နိဋ္ဌာနံ ကာတဗ္ဗန္တိ ဝဒါမိ။ မ႒၊၃။၁၂၀။ အလံ-သဒ္ဒေါ ယုတ္တတ္ထေပိ ဟောတိ "အလမေဝ နိဗ္ဗိန္ဒိတုံ၊ အလံ ဝိမုစ္စိတုံ"န္တိ-အာဒီသု၊ တသ္မာ အနလံ အနုသင်္ဂံ ကာတုံ အယုတ္တန္တိ အတ္ထော။ တေနာဟ "အကတ္တဗ္ဗအာလယန္တိ ဝဒါမိ"တိ။ သန္နိဋ္ဌာနန္တိ သမ္မာပဋိ-

ပတ္တိယံ အလံ ဇေတ္တာဝဘာတိ ဥဿာဟပဋိပ္ပဿမ္ဘ-နဝသေန သန္နိဋ္ဌာနံ န ကာတဗ္ဗန္တိ ယောဇနာ။ မဏိဋီ၊၃။၇၈။ (၃)ပြုလုပ်ခြင်းငှါ မစွမ်းနိုင်သော၊ မပြုလုပ်နိုင်သော။ အနလဉ္စ တေ အန္တရာယာယ။ မ၊၃။၄၆။ အနလဉ္စ တေ အန္တရာယာယာတိ ဇီဝိတန္တရာယံ တေ ကာတုံ အသမတ္ထံ။ မဋ္ဌ၊ ၄။၃၇။

အနလ (တိ) [န+အလ] (၁) မစွမ်းနိုင်သော၊ ချီးမြှောက်ပြောဆိုခြင်းငှါ မစွမ်းရသော၊ သူ။ အနလာ မုဒုဿမ္ဘသာ၊ ဒုပ္ပဇ္ဇူရ တာ နဒီသမာ။ ဇာ၊၁။၇၆။ ဇာ၊၂။၁၂၈။ အနလာ မုဒုဿမ္ဘာ-သာတိ မုဒုဝစနေနပိ အသတ္တုကောယ္ဂာ၊ နေဝ သက္ကာ သင်္ဂဟေတယ သင်္ဂဏှိတုန္တိ အတ္တော။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ (၂) တော်ပြီ–တန်ပြီ–ဟူသော စကားမှ ကင်းသော၊ ငြီးငွယ်ခြင်းမရှိသော၊သူ။ ပုရိသေဟိ ဝါ တောသံ န အလန္တိ အနလာ။ ဇာဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။ အနလာတိ တိဟိ ဓမ္မေဟိ အလန္တိ ဝဒနဝိရဟိတာ။ ဇာဋ္ဌ၊၅။ ၄၈၉။ (ပု) (၃) ရောင့်ရဲတင်းတိမ်ခြင်းမရှိသော၊ မရောင့်ရဲမတင်းတိမ်သော မီး။ ဇလမာ-နော ဝဧ ဂဇ္ဆ၊ အနလော ကဏှဝတ္တနိ။ ဇာ၊၁။၃၇၉။ အနလောတိ အတိတ္တော။ ဇာဋ္ဌ၊ ၅။၆၅။ (နတ္ထိ အလော ပရိယတ္တိ ယဿ ဗဟု-ဒါဟျဒဟနေပိ တိတ္တိယာ အဘာဝါ။ ဝါစပ္ပတိနှင့် ထောမ။ ဓာန် ဋီ။၃-၃ဌကား "အနန္တိ ပါလန္တျ-နေနေတိ အနလော၊ အနပစ္စယော"ဟု ဆို သည်။ အန ပြာဏနေ၊ အနန္တုနေန ဣတိ ဌမ်ါဒိတ္တ္ဝာတ် ကလစ်။ အမရ၊ စိန္တာမဏိဋီ။)

အနလင်္ကတ (တိ) [န+အလင်္ကတ] (၁) တန်ဆာ မဆင်အပ်သော။ သစ္စကာလမ္ပိ ပဿိ၊ န ပဿာမ နလင်္ကတံ။ အပ၊၂။၂၈၃။ နာလင်္က-တေန ဘဒြေနာတိ နေဝ အလင်္ကတေန ဘဒြေန အနလင်္ကတေန ဓီဘဒ္ဒေနာတိ အတ္တော။ ဇာဋ္ဌ၊ ၂။၂၅၂။ (၂) မပြည့်စုံ–မလုံလောက်–သေး ဟု ပြုအပ်သောစိတ်ရှိသော၊ ရောင့်ရဲတင်းတိမ် ခြင်းမရှိသော၊သူ။ အညမညာဘိဂိဇ္ဈန္တိ၊ ကာမေ-သု အနလင်္ကတာ။ သံ၊၁။၁၅။ အနလင်္ကတာတိ အတိတ္တာ အပရိယတ္တဇာတာ။ သံဋ္ဌ၊၁။၅၅။ အနလင်္ကတာတိ န အလံ ပရိယတ္တန္တိ ဧဝံ ကတ-စိတ္တာ။ သံဋီ၊၁။၈၇။

အနလင်္ကတဋ္ဌာန (န) [အနလင်္ကတ+ဌာန] တန်ဆာ–မဆင်အပ်–ဆင်မထား–သော နေရာ။ အနလင်္ကတဋ္ဌာနံ ဩဒလောကနတ္ထံ ... အန-လင်္ကတဋ္ဌာနံ အဒိဿ။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၂၅၂။

အနလင်္ကရိတွာ[1] (ကြိဝိ) [န+အလင်္ကရိတွာ] သင့်လျော်၏ဟု–စိတ်၌မပြု–နှလုံးမသွင်း–မူ၍၊ နှစ်သိမ့်ဖွယ်ရှိ၏–အနှစ်သာရရှိ၏–ဟု မယူဆမူ၍။ အနလင်္ကရိတွာ အနပေက္ခမာနော။ သုတ္တနိ။၂၈။ အပ၊၁။၁၂။ အနလင်္ကရိတွာ အလန္တိ အကတွာ, "ဧတံ တပ္ပက"န္တိ ဝါ "သာ-ရဘူတ"န္တိ ဝါ ဧဝံ အဂ္ဂဟေတွာ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ အပဋ္ဌ၊၁။၂၀၈။

အနလင်္ကရိတွာ[2] (ကြိဝိ) [အန+အလင်္ကရိတွာ] တော်ပြီ–တန်ပြီ–မသင့်–ဟု အဖန်ဖန်နှလုံး သွင်း၍၊ အကျိုးမရှိဟု အဖန်ဖန်နှလုံးသွင်း၍။ တံ ဓမ္မံ အနလင်္ကရိတွာ တဿ ဓမ္မာ နိဗ္ဗိဒ္ဓ အပက္ကမိ။ မ၊၁။၂၂၁။ မ၊၂။၄၂၈။ အနလင်္ကရိ-တွာတိ "အလံ ဣမိနာ အလံ ဣမိနာ"တိ ပုနပ္ပုနံ အလင်္ကရိတွာ။ မဋ္ဌ၊၂။၇၈။ အနလင်္ကရိ-တွာတိ အန အန အလံကတွာ ပုနပ္ပုနံ "ဣမာနိ န ကိဉ္စိ ပယောဇန"န္တိ ကတွာ။ မဋီ၊၂။၁၂၉။

အနလဇာလကွန္ဓ (ပု) [အနလ+ဇာလာ+ခန္ဓ] မီးလျှံအစု။ အဘိ၊ ကြည့်။

အနလသ (တိ) [န+အလသ] ပျင်းရိခြင်းမရှိသော၊ မပျင်းရိသော၊ လုံ့လနှင့်ပြည့်စုံသော၊သူ။ ဒဿ-နီယာ ပါသာဒိကာ ပဏ္ဍိတာ ဗျတ္တာ မေဓာဝိနီ အဏ္ဍာ အနလသာ။ ဝိ၊၁။၁၉၇။ ဝိ၊၂။၂၇၃။ အနလသာတိ ဥဋ္ဌာနဝီရိယသမ္ပန္နာ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၉။ အနလသာတိ အာလသိယဝိရဟိတာ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။ အဏ္ဍာ ဟောတိ အနလသာ

သဗ္ဗကိစ္စေသု။ ဓီ၊၃။၁၅၅။အနုလသာတိ နိက္ကော-သဇ္ဇာ။ ဓီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ ဒက္ခာ အနလသာ ဘုသံ-ဝီယိတကမ္မန္တာ။ မ၊၁။ ၁၇၆။ အနုလသာတိ ဥဋ္ဌာဟိကာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၅။ ဒက္ခော အနလသော သမ္ပဇာနော ပဋိဿတော။ အံ၊၁။၃၃၆။ အနု-လသောတိ သာတစ္စကိရိယာယ အာလသိယ-ဝိရဟိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၈၂။ ဥဋ္ဌာယိကာ အနု-လသာ။ ထေရီ။၄၂၆။ အနုလသာတိ....အကုသီတာ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၃။

အနုလသတာ (ထီ) [အနုလသ+တာ] မပျင်းရိသော – ဝီရိယရှိသော – သူ၏အဖြစ်၊ မပျင်းရိခြင်း၊ ဝီရိယရှိခြင်း။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၂၄။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၂၄။ (သုဆုမေရယ-ရှောင်ကျဉ်း)။

အနလ္လ (တိ) [န+အလ္လ] မစွတ်စိုသော။

အနလ္လကေသ (တိ) [အနလ္လ+ကေသ] မစွတ်စိုသော ဆံပင်ရှိသော၊သူ။ အပိ န တို့ ကဒါစိ ကရဟစိ အနလ္လဝတ္ထာ ဝါ ဘဝေယျာသိ အနလ္လ-ကေသာ ဝါ။ ဥဒါန။၁၉၀။

အနလ္လဂတ္တ (တိ) [အနလ္လ+ဂတ္တ] မစွတ်စိုသော ကိုယ်ရှိသော၊သူ။ အနလ္လဂတ္တာဝ တရန္တိ ပါရံ။ သံ၊၁။၁၀၅။

အနလ္လဝတ္ထ (န) [အနလ္လ+ဝတ္ထ] မစွတ်စိုသော အဝတ်ရှိသော၊သူ။ အနလ္လကေသ-ကြည့်။

အနလ္လီန (တိ) [န+အလ္လီန] မကပ်ငြိသော၊သူ။ သဗ္ဗေ မေ အနိဿိတော အနလ္လီနော အနုပက-တော အနဇ္ဈောသိတော အနဓိမုတ္တော ....။ မဟာနိ။၁၀၃။

အနလ္လီနတ္တ (န) [အနလ္လီန+တ္တ] မကပ်ငြိ—မသက်ဝင်—သည်၏အဖြစ်။ ယော ပန ပဒုဋ္ဌစိတ္တော သော စိတ္တေန အနလ္လီနတ္တာ အနေန္တာ ဝသနေ္တာပိ ပါရံ သမုဒ္ဒသ္သ နာမ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၁၀။

အနလ္လီနဘာဝ (ပု) [အနလ္လီန+ဘာဝ] (၁)မကပ်ငြိသည်၏ အဖြစ်၊ မကပ်ငြိခြင်း။ (၂) မကပ်ငြိသော အလို၊ မကပ်ငြိသောအလိုရှိသော တရား။

အနလ္လီနဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အနလ္လီနဘာဝ+ပစ္စုပဋ္ဌာန။ (အနလ္လီနဘာဝ- ကား ဆင်္ခတဓမ္မရိုသ် မဟုတ်, ဘာဝလည်း.... "ထိန် ဘာဝေါ ဒုရာဇာ-နော" .... ၌ ကဲ့သို့ အဓိပ္ပါယ်ပရိယာယ်ဘည်း။ အဋ္ဌသာ၊ နိသ၂။)] မကပ်ငြိသော အလိုရှိသော တရားဟု ရှေးရှု ထင်တတ်သော၊ မကပ်ငြိသော အလိုရှိသောတရားလျှင် ရှေးရှု ထင်ခြင်းရှိသော။ အနလသော .. အနလ္လီနဘာဝပစ္စုပဋ္ဌာနော အသုဝိမှိ ပတိတပုရိသော ဝီယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇၁။ အနလ္လီနော ဘာဝေါ အဓိပ္ပါယော တေသာတိ အနလ္လီနဘာဝေါ။ ဝေဋ္ဌ ဥပမာယ သမေတိ။ မူလဋီ၊၁။၉၁။

အနလ္လီယန (တိ) [န+အလ္လီယန] မကပ်ငြိသော၊ (န)မကပ်ငြိခြင်း။

အနလ္လီယနဘာဝ (ပု) [အနလ္လီယန+ဘာဝ] မကပ်ငြိသည်၏ အဖြစ်၊ မကပ်ငြိခြင်း။

အနလ္လီယနဘာဝဒဿန (န) [အနလ္လီယနဘာဝ+ဒဿန] မကပ်ငြိသည်၏ အဖြစ်ကိုပြခြင်း။ ဥက္ကောဋ္ဌိတောတိ ဣဒံ အရိယမဂ္ဂေန ဥဋ္ဌာသိ-တတ္တာ ပုန အနလ္လီယနဘာဝဒဿနဝသေန (ဝုတ္တံ)။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၀။

အနဝကာရိ (န) [န+အဝကာရိ] မခွဲခြားခြင်း၊ တခုစီ မယူခြင်း၊ တပေါင်းတည်း အားဖြင့် သာလျှင် ယူခြင်း။ ကဋ္ဌိ ဓမ္မံ အနဝကာရိ ကရိတွာ ရူပံ။ အဘိ၊ဝိ။၄၀၈။ ကဋ္ဌိ ဓမ္မံ အနဝ-ကာရိ ကရိတွာတိ ရူပဝေဒနာဒီသု ကဋ္ဌိ ကော-ဋ္ဌာသံ အဝိနိဗ္ဘောဂံ ကတွာ ဧကေကတော အဂ္ဂ-ဟေတွာ သမူဟတော ဝ ဂဟေတွာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉၇။ အဝကာရိတိ နိပါတော နာနာ-ဘာဝေ ဝတ္တတိတိ အနာနာကရဏံ အနဝကာရိ တံ ကတွာ, အဝကာရိ ဝါ အကတွာ အနဝကာရိ ကတွာတိ ဝေ ဒသောနေ္တာ အာဟ "အဝိ-နိဗ္ဘောဂံ ကတွာ"တိ။ အနဝကာရိ ကရိတွာတိ ဝါ ပါဌော၊ တတ္ထ အဝကိရဏံ ဝိက္ခေပနံ သမူ-

ဟာသ ကေဒေသာနံ ဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇနံ အဝကာရိ၊ တံ အဝကာရိ ဝိနိဗ္ဘောဂံ အကတွာ၊ ပဥ္စပိ ခန္ဓေ သမ္ပဟာတော ကေဋ္ဌောနေဝ ဂဟေတွာ အတ္တ- တော အဝိနိဗ္ဘုဇ္ဇိတွာ အသ္မိတိ ဆန္ဒမာန- ဒိဋ္ဌိယော ပဋိလဘာတီတိ အတ္ထော။ မူလ၊ဋီ၊၂။ ၂၃၀။ အဝကာရိ-နှင့် အဝက္ကရိ-တို့လည်းကြည့်။

အနဝကာရိကရိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [အနဝကာရိ+ ကရိတွာ] မခွဲခြားခြင်းကိုပြု၍၊ တပေါင်းတည်း ပြု၍။ ပဉ္စသု ခန္ဓေသု ကဥ္စိ ဓမ္မံ အနဝကာရိ- ကရိတွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၀၉။ အနဝကာရိကရိတွာတိ ရူပဝေဒနာဒီသု ကဥ္စိ ဓမ္မမ္ပိ အဝိနိဗ္ဘောဂံ ကတွာ၊ ဧကေကတော အဂ္ဂဟေတွာ သမ္ပဟာ- တောဝ ဂဟေတွာတိ အတ္ထော။ မဋီ၊၁၊၃၀၇။ အနဝကာရိ-လည်းကြည့်။

အနဝကာသ (ပု) [န+အဝကာသ] (က) အရာ မဟုတ်သော၊ အခွင့်အခါမဟုတ်သော၊ တည် ရာမဟုတ်သော။ (ခ) ထင်ရှားမရှိသော— အကြောင်း—အရာ၊ အကြောင်း—အရာ—မရှိ သော။ အဋ္ဌာနမေတံ အနဝကာသော။ ဝိ၊၁။ ၂၇။မ၊၃။၁၀၉။အံ၊၁။၂၈။အဘိ၊ဝိ၊၃၄၈။အနဝ- ကာသောတိ ပစ္စယာပဋိက္ခေပေါ။မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၇၄၊အံ၊ ဋ္ဌ၊၁၊၃၅၂။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၄၀၅။ အဝိဇ္ဇမာနံ ဌာနံ အဋ္ဌာနံ၊ နတ္ထိ ဌာနန္တိ ဝါ အဋ္ဌာနံ။ အနဝကာ- သောတိ ဧတ္ထ ဧသေဝ နယော။ မဋီ၊၃။ ၂၈၂။ အံ၊ဋီ၊၁။၂၁၀။ မူလဋီ၊၂။၂၀၇။ အဋ္ဌာန- လည်းကြည့်။

အနဝကာသကာရိ (တိ) [န+အဝကာသကာရိ] အခါကျက်းဖြစ်ပေါ်ရန် အခွင့်အလမ်းကို ပြုလေ့ မရှိသော၊ သူ။ ဝဝမဝ ခေါ် မဟာရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန....သဗ္ဗတ္ထ အနဝကာ- ရဏေန ဘဝိတဗ္ဗံ အနဝဝေသသကာရိနာ။မိလိန္ဒ။ ၃၆၆ (ဤ-မှက်ဲ)။

အနဝကုလ (တိ) [န+အဝကုလ] ယုတ်ညံ့သော ကမ်းမရှိ—ကောင်းမွန်သော ကမ်းရှိ—သော၊ သစ်ငုတ် ခလုပ်စသည်လည်း မရှိ—မတ်စောက် နက်ရှိုင်းသော ကမ်းလည်းမရှိ—ညီညာ ပြေပြစ် စွာ တည်သော ကမ်းရှိ—သော။ အနာဝကုလာ ဝေဠုရိယူပနီလာ။ ဇာ၊၂။၁၉(နာဠိ ဆန်းဒီဃ)။ အနာဝကုလာတိ န အဝကုလာ အခါတုမာ ဥပရိ ဥက္ကူလဝိကုလဘာဝရဟိတာ ဝါ သမသဏ္ဌိတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၇၉။

အနဝက္ကန္တ (တိ) [န + အဝက္ကန္တ] မသက် ဝင်နိုင်သော၊ မသိနိုင်သော၊ သူ။ အရိယာ လောကုတ္တရာ အနဝက္ကန္တာ ပါပိမတာ။ မ၊၃။ ၁၅၆။ အနဝက္ကန္တာ ပါပိမတာတိ ပါပိမန္တေန မာရေန အနောက္ကန္တာ။ ဝိပဿနာပါဒကာ အဋ္ဌ သမာပတ္တိယော အပ္ပေတွာ နိသိန္နဿ ဟိ ဘိက္ခုနော စိတ္တံ မာရော န ပဿတိ။ "ဣဒံ နာမ အာရမ္မဏံ နိဿာယ သံဝတ္တတီ"တိ ဇာနိတုံ န သက္ကောတိ၊ တသ္မာ "အနဝက္ကန္တာ"တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၁၆၊၁၁၇။

အနဝက္ကန္တဒေဟ (တိ) [န + အဝက္ကန္တ + ဒေဟ]

အနဝက္ကန္တဒေဟဝဏ္ဏ (တိ) [န + အဝက္ကန္တ + ဒေဟ +ဝဏ္ဏ] ယုတ်လျော့သောကိုယ်မရှိ—အချိုးကျ— တင့်တယ်—သော ကိုယ်ရှိ—သော၊သူ။ ရူပဝါ ဂုဏသမ္ပန္နော၊ အနဝက္ကန္တဒေဟဝါ။ အပ၊ ၁။ ၃၀၇။

အနဝက္ကရိ (ဣ) [န+အဝက္ကရိ] အသီး အသီး မပြုခြင်း၊ မခွဲခြားခြင်း၊တခုစီမယူခြင်း၊တပေါင်း တည်းအားဖြင့်သာယူခြင်း။ အနဝကာရိ-ကြည့်။

အနဝက္ခိတ္တ(တိ) [န + အဝက္ခိတ္တ] မပစ်ပယ်အပ် သော၊သူ။ အဝက္ခိတ္တ-ကြည့်။

အနဝခဏ္ဍန (နပုံ) [န + အဝခဏ္ဍန] မဖြတ်ခြင်း၊ မပြတ်ခြင်း။ သပဒါန (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၅၈။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၀၆။ဝိမတိ၊၂။၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၁။၈၉)-ကြည့်။

အနဝဇာနန (နပုံ) [န + အဝဇာနန] မထီမဲ့မြင် မပြုခြင်း၊ အထင် အမြင် မသေးခြင်း၊ အထင် ကြီးခြင်း။

အနဝဇ္ဇာနုနကာမ (ပု) [အနဝဇ္ဇာနုန + ကမု + ဏ] မထိမှဲမြင် မပြုခြင်းကို အလိုရှိသောသူ။ အနဝဇ္ဇာနုနကာမ-ကြည့်။

အနဝဇ္ဇ (တိ) [န+အဝဇ္ဇ] (၁) အပြစ်မရှိသော။ (က) ရာဂစသော အပြစ်မရှိသော။ ဒွေမေ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ အနဝဇ္ဇာ။ အံ၊၁။၉၆။ အနဝဇ္ဇာတိ နိဒ္ဒေါသာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။ စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ အပ္ပါနိ စေဝ သုလဘာနိ စ တာနိ စ အနဝဇ္ဇာနိ။ ဣတိဝုတ်၊၂၆၄။ အနဝဇ္ဇာနိတိ ဝဇ္ဇရဟိတာနိ နိဒ္ဒေါသာနိ အာဂမနသုဒ္ဓိတော ကာယမဂ္ဂနုဒိက်လေသတ္တူဘာဝါဘာဝတော စ။ ဣတိဝုတ်ဋ္ဌ။၃၀၈။ အနဝဇ္ဇာ စ အနနုဝဇ္ဇာ စ ဝိညူနံ။ သံ၊၁။၁၉၀။ အနဝဇ္ဇာတိ ရာဂါဒိ-ဝဇ္ဇရဟိတာ၊ ဣမိနာသာ ကာရဏသုဒ္ဓိ စေတ-ဒေါသာဘာဝဠ္ဌ ဒီပေတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ အန-ဝဇ္ဇေဟိ ကမ္မေဟိ သမ္ပယုတ္တာ ရတိတိ ဝိညာဏ-စရိယာ။ ပဋိသံ။ ၇၈။ ကုသလာနိယေဝ ရာဂါဒိ-ဝဇ္ဇာဘာဝါ အနဝဇ္ဇာနိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၆။ (ခ) အပြစ် မရှိသော — သမ္မာအာဇီဝဖြင့် ဖြစ်သော — တောင်း။ ဘုဉ္ဇတိ အနဝဇ္ဇာနိ၊ သာ-ဝဇ္ဇာနိ န ဘုဉ္ဇတိ။ အံ၊ ၂။၃၀၄။ အနဝဇ္ဇာနီတိ သမ္မာအာဇီဝေန ဥပ္ပန္နဘောဇနာနိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၁၃။ (ဂ) အပြစ် မရှိသော၊ ကုသိုလ်။ အတ္ထိ ဘိက္ခဝေ ကုသလာကုသလာ ဓမ္မာ သာဝဇ္ဇာ-နဝဇ္ဇာ ဓမ္မာ ...။ သံ၊ ၃။၆၀။ အနဝဇ္ဇာတိ ကုသလာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၈။ (၂) မကဲ့ရဲ့အပ် သော။ အနဝဇ္ဇာနိ ကမ္မာနိ။ ခုဒ္ဒက၊၄။ သုတ္တနိ။ ၃၁၉။ န အဝဇ္ဇာနိ အနဝဇ္ဇာနိ၊ အနိန္ဒိတာနိ အဂရဟိတာနိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၁၁၈။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃။

အနဝဇ္ဇကမ္မ (နု) [အနဝဇ္ဇ + ကမ္မ] အပြစ်မရှိသော — အပြစ်ကင်းသော — အမှု — ကံ။ အန-ဝဇ္ဇကမ္မံ ဝုစ္စတိ သုကတံ သုကတံဝိပါကံ။ မဟာနိ။ ၂၄၃။ (ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၄-တို့ လည်းကြည့်။)

အနဝဇ္ဇကမ္မန္တတာ (ထီ) [အနဝဇ္ဇ + ကမ္မန္တ + တာ] အပြစ်မရှိသော အမှု — အလုပ် — ရှိသည် ၏အဖြစ်။ အနဝဇ္ဇကမ္မန္တတာယ ပရေ နှယိတဿ ကမ္မာန္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆။

အနဝဇ္ဇကုသလ (ပု) [အနဝဇ္ဇ + ကုသလ] ရာဂ စသော အပြစ်မရှိသော — ရာဂစသော အပြစ်မှ ကင်းသော — ကုသိုလ်။ အနဝဇ္ဇကုသလာတိ ရာဂါဒိဝဇ္ဇဝိရဟိတာ ကုသလာ။ ဝိစေဒံ ကတ္ဝာ ဝါ ပါဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၈။ (ပဋိသံ၊၂၆၄-၌ အနဝဇ္ဇာ ကုသလာ-ဟု ပါဠိရှိသည်။)

အနဝဇ္ဇခိဍ္ဍာရတိဟေတုဒါန (နု) [အနဝဇ္ဇ+ခိဍ္ဍာ-ရတိ+ဟေတု+ဒါန] အပြစ်မရှိသော ကစား ပျော်မြူးခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သော ပစ္စည်း ဝတ္ထုကိုလှူခြင်း။ သဒ္ဓမ္မာဘိရတိယာ အနဝဇ္ဇ-ခိဍ္ဍာရတိဟေတုဒါနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ သီ၊ဋ္ဌ၊သစ်၊၁။ ၂၃၆။

အနဝဇ္ဇဂါထာ (ထီ) [အနဝဇ္ဇ+ဂါထာ] အပြစ် မရှိသော — အပြစ်ကင်းသော — ဂါထာ။ ဧဝ-ရူပါနံ အနဝဇ္ဇဂါထာနံ တွံ အဘာဇနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၅၃၄။

အနဝဇ္ဇဂုဏ (ပု) [အနဝဇ္ဇ + ဂုဏ] မကဲ့ရဲ့ အပ်သည်၏အဖြစ်—အပြစ်ကင်းသည်၏ အဖြစ်— အပြစ် မဟုတ်သည်၏ အဖြစ် — ဟူသော ဂုဏ်။ အနဝဇ္ဇဂုဏော တထာ.. ရသော နာမ ပဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၈။ အနဝဇ္ဇရသ-လည်းကြည့်။

အနဝဇ္ဇဂုဏဗဟုလတာ (ထီ) [အနဝဇ္ဇဂုဏ + ဗဟုလ+တာ] အပြစ် မရှိ — အပြစ်ကင်း — သော ဂုဏ်ကျေးဇူးများသည်၏ အဖြစ်၊ — များ ခြင်း။ အနဝဇ္ဇဂုဏဗဟုလတာယပိ တထာဂတာ ပဋိသလ္လာနံ သေဝန္တိ။ မိလိန္ဒ။၁၄၂။

အနဝဇ္ဇစရိယဋ္ဌ (ပု) [အနဝဇ္ဇစရိယာ + အတ္ထ] အပြစ် မရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်း အနက်သဘော။ အနဝဇ္ဇစရိယဋ္ဌေန ဓောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၃။ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၄-လည်းကြည့်။)

အနဝဇ္ဇစရိယာ (ထီ) [အနဝဇ္ဇ+စရိယာ] အပြစ်မရှိသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်း။

အနဝဇ္ဇဋ္ဌ (ပု) [အနဝဇ္ဇ + အတ္ထ] အပြစ်မရှိသော အနက်သဘော၊ ဝိပဿနာ၏ အပြစ် မရှိသော အနက်သဘော၊ ကိလေသာ တည်းဟူသော အပြစ်မရှိသော အနက်သဘော။ အဋ္ဌောတိ အနဝဇ္ဇဋ္ဌော နိက္လေသဋ္ဌော။ ပဋိသံ။၁၇၈။ အနဝဇ္ဇဋ္ဌံ ဗုဇ္ဈန္တီတိ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၄။ အနဝဇ္ဇဋ္ဌောတိ ဝိပဿနာယ အနဝဇ္ဇသဘာဝေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၁။ ကိလေသဝဇ္ဇာ ပန ကိလေသဒေါသာ ကိလေသဒရထာ စ အဘာဝေါ အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ကုသလံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၅။ အာရောဂျဋ္ဌေန အနဝဇ္ဇဋ္ဌေန ကောသလ္လသမ္ဘူတဋ္ဌေန စ ကုသလာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈၉။ အာရောဂျဋ္ဌော အနဝဇ္ဇဋ္ဌော သုခဝိပါကဋ္ဌော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၁၁၃။

အနဝဇ္ဇတာ (ထီ) [အနဝဇ္ဇ+တာ] အပြစ်–မရှိသည်၏အဖြစ်–မရှိခြင်း၊ အပြစ်–ကင်းသည်၏ အဖြစ်–ကင်းခြင်း။ အနဝဇ္ဇတာ စ ဖာသုဝိဟာရော စ။ ဒီ၊၃။၁၀၇။ မ၊၁။၁၃၊၁၄၀။ မ၊၂။ ၁၃၉။ မ၊၃။၅၄။ သံ၊၂။၃၂၃၊၁၈၄၊၁၈၅။ အံ၊ ၁။၁၁၂၊၁၄၉၊၄၆၃။ အံ၊၂။၁၄၀။ အံ၊၃။၁၅။ အဘိ၊၁။၂၆၂။ အဘိ၊၅။၂၅၈။ အဘိ၊၇။၁၂၇။ မဟာနိ။၁၈၅။ အနဝဇ္ဇတာ စ ဖာသုဝိဟာရော စာတိ အယုတ္တပရိယေသနပဋိဂ္ဂဟဏပရိဘောဂ-ပရိဝဇ္ဇနေန အနဝဇ္ဇတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၂။ မဏိ၊၁။ ၁၆၈။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၁။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊၁။၆၁-တို့လည်းကြည့်။)

အနဝဇ္ဇတ္ထ (ပု) [အနဝဇ္ဇ+အတ္ထ] အပြစ်မရှိသော အနက်သဘော။

အနဝဇ္ဇတ္ထပုစ္ဆာ (ထီ) [အနဝဇ္ဇတ္ထ+ပုစ္ဆာ] အပြစ်မရှိသော အနက်သဘောကို– မေးခြင်း – မေးသောပုစ္ဆာ။ အပရာပိ တိဿော ပုစ္ဆာ အနဝဇ္ဇတ္ထပုစ္ဆာ နိက္ကိလေသတ္ထပုစ္ဆာ ဝေါဒါနတ္ထပုစ္ဆာ။ မဟာနိ. ၂၆၄။ စူဠနိ။၅၁။

အနဝဇ္ဇဓမ္မ (ပု) [အနဝဇ္ဇ + ဓမ္မ] အပြစ်မရှိသော– အပြစ်ကင်းသော – တရား။ ဣဓမေဝ အနဝဇ္ဇဓမ္မာ မယိ သံဝိဇ္ဇန္တိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၀၅။ အနဝဇ္ဇဓမ္မေသု အတိတ္တိယတာ။ သံ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၂၈၈။

အနဝဇ္ဇဓမ္မပုစ္ဆာ (ထီ) [အနဝဇ္ဇဓမ္မ + ပုစ္ဆာ] အပြစ်မရှိသောတရားတို့ကို – မေးခြင်း – မေးသော ပုစ္ဆာ။ ကုသလပုစ္ဆာတိ အနဝဇ္ဇဓမ္မပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၂၇။

အနဝဇ္ဇပညတ္တိ (ထီ) [အနဝဇ္ဇ + ပညတ္တိ] အနဝဇ္ဇ-ပညတ်၊ လောကပြစ်မရှိသော ဝိနည်းပညတ်၊ ပညတ်ပြစ်။ အနဝဇ္ဇပညတ္တိ အာပတ္တိ ဒေါနိ-တဗ္ဗာ။ ဝိ၊၅။၂၁၁။ အနဝဇ္ဇပညတ္တီတိ ပဏ္ဏတ္တိ-ဝဇ္ဇာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၇။

အနဝဇ္ဇပဋိသမ္ဘိဒဋ္ဌ (ပု) [အနဝဇ္ဇပဋိသမ္ဘိဒါ+အတ္ထ] အပြစ်မရှိသောအနက်တို့၏ ၄-မျိုး အပြားအားဖြင့်ပြားသောတရား – အနဝဇ္ဇပဋိသမ္ဘိဒါ – ဟူသော အနက်သဘော။ အနဝဇ္ဇပဋိသမ္ဘိဒဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၃။

အနဝဇ္ဇပဋိသမ္ဘိဒါ (ထီ) [အနဝဇ္ဇ + ပဋိသမ္ဘိဒါ] အပြစ်မရှိသောအနက်တို့၏ ၄ မျိုး အပြားအားဖြင့်ပြားခြင်း၊ အနဝဇ္ဇပဋိသမ္ဘိဒါ။

အနဝဇ္ဇပဋိသမ္ဘိဒါပါပနဋ္ဌ (ပု) [အနဝဇ္ဇပဋိသမ္ဘိဒါ-ပါပန+အတ္ထ] အနဝဇ္ဇပဋိသမ္ဘိဒါသို့ ရောက်စေခြင်း အနက်သဘော။ အနဝဇ္ဇပဋိသမ္ဘိဒါပါပန-ဋ္ဌေန ဗောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၃။

အနဝဇ္ဇပဒ (န) [အနဝဇ္ဇ+ပဒ] အပြစ်မရှိသော တရားအစု၊ ဗောဓိပက္ခိယတရား ၃၇-ပါး။ အနဝဇ္ဇပဒါနိ သေဝမာနော။ သုတ္တနိ။၂၉၄။ အဏု-မတ္တဿာပိ ဝဇ္ဇဿ အဘာဝတော အနဝဇ္ဇာ, ကောဋ္ဌာသဘာဝေန စ ပဒါနိ သတ္တတိံသ-ဗောဓိပက္ခိယဓမ္မသင်္ခါတာနိ အနဝဇ္ဇပဒါနိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၄၇။

အနဝဇ္ဇပရိဂ္ဂဟဋ္ဌ (ပု) [အနဝဇ္ဇပရိဂ္ဂဟ + အတ္ထ] အပြစ်မရှိသော သိမ်းဆည်းအပ်သော အနက်

သဘော။ အနဝဇ္ဇပရိဂ္ဂဟာဋ္ဌေန ဓောဒ္ဓျာ။ ပဋိသံ။ ၃၀၃။

အနဝဇ္ဇပရိပါကဋ္ဌ (ပု) [အနဝဇ္ဇပရိပါက+အတ္ထ] အပြစ်မရှိသော ရင့်ကျက်ခြင်း (အပြီးအဆုံးသို့ရောက်ခြင်း) အနက်သဘော။ အနဝဇ္ဇပရိပါကဋ္ဌေန ဓောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၃။

အနဝဇ္ဇပရိယုဒ္ဒါနဋ္ဌ (ပု) [အနဝဇ္ဇပရိယုဒ္ဒါန + အတ္ထ] အပြစ်မရှိသော ဘာဝနာ၏ ပြည့်စုံခြင်းအနက်သဘော။ အနဝဇ္ဇပရိယုဒ္ဒါနဋ္ဌေန ဓောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၃။

အနဝဇ္ဇပရိဝါရဋ္ဌ (ပု) [အနဝဇ္ဇပရိဝါရ + အတ္ထ] အပြစ်မရှိသော အချင်းချင်း ခြံရံခြင်း အနက်သဘော။ အနဝဇ္ဇပရိဝါရဋ္ဌေန ဓောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။ ၃၀၃။

အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍ (ပု) [အနဝဇ္ဇ + ပိဏ္ဍ] အပြစ်မရှိသော ဆွမ်း၊ မိစ္ဆာဇီဝ စသည်ကိုကြဉ်၍ တရားသဖြင့်ဖြစ်စေအပ်သော — ဆင်ခြင်၍ စားသုံးအပ်သော — ဆွမ်း — ပဏ္ဍိ ၄-ပါး။ အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍော ဘောတ္တဗ္ဗော။ ဇာ၊ ၂။ ၅၄။ အနေသနံ ပန ပဟာယ မိစ္ဆာဇီဝံ ဝဇ္ဇေတွာ ဓမ္မေန သမေန ဥပ္ပါဒိတာ "ပဋိသင်္ခါ ယောနိသော ပိဏ္ဍပါတံ ပဋိသေဝါမိ"တိ ဝုတ္တနယေန ပစ္စဝေက္ခိတွာ ပရိဘုတ္တာ အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍော နာမ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၅၆၇။ အနဝဇ္ဇပိဏ္ဍ-လည်းကြည့်။

အနဝဇ္ဇဖလ (န) [အနဝဇ္ဇ + ဖလ] အနဝဇ္ဇဖိုလ်၊ အပြစ်မရှိသောအသီး။ စတ္တာရိမာနိ ဘိက္ခဝေ ဖလာနိ၊ ကတမာနိ စတ္တာရိ၊ ပဉ္စာဖလံ ဝီရိယဖလံ အနဝဇ္ဇဖလံ သင်္ဂဟဖလံ။ အံ၊ ၁။ ၄၅၉။ အံ၊ ၃။ ၁၇၃။ အနဝဇ္ဇဖလန္တိ နိဒ္ဒေါသဖလံ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၄၀။ (ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၂၈-လည်းကြည့်။ ဖလ ၆-ပါးကို ပဋိသံ။ ၃၅၀-တွင်ကြည့်။)

အနဝဇ္ဇဘောဂီ (တိ) [အနဝဇ္ဇ + ဘောဂ+ဤ] အပြစ် မရှိသော သုံးဆောင်ခြင်းရှိသော၊ သူ။ ယေ ဝိပ္ပမုတ္တာ အနဝဇ္ဇဘောဂိနော၊ ပရိနိဗ္ဗုတာ လောကမိမံ စရန္တိ။ ဇာ၊ ၁။ ၃၇၇။ အနဝဇ္ဇဘောဂီ ဂတိဝိမုတ္တော။ မိလိန္ဒ။ ၃၄၂။

အနဝဇ္ဇဘောဇီ (တိ) [အနဝဇ္ဇ+ဘောဇီ] အပြစ်မရှိသော အစာကို သုံးဆောင်လေ့ရှိသော၊ သူ။ ဧတေ အလဒ္ဓါ အနဝဇ္ဇဘောဇီ၊ ဧကော စရေ ခဂ္ဂဝိသာဏကပ္ပေါ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၆။ အပ၊ ၁။ ၁၁။ ဘဇန္တိ "အနဝဇ္ဇဘောဇိနော"တိ ဣမဿ ဧကော အတ္ထောတိ။ သုန္ဒရံ ဝါ အသုန္ဒရံ ဝါ လဒ္ဓါ နိဒ္ဒောသာရ ဘုဉ္ဇာမ မဟာဆရာတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၈၃။ အပ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၃။

အနဝဇ္ဇရသ (တိ) [အနဝဇ္ဇ + ရသ] မကောင်းမှုအပ်သည်၏ အဖြစ် — အပြစ်ကင်းသည်၏ အဖြစ် — အပြစ်မဟုတ်သည်၏အဖြစ် — ဖြင့် ပြည့်စုံတတ်သော — ဟူသော ပြည့်စုံခြင်းရှိသော။ တဿာ ဣဒံ သီလံ နာမ သမ္ပတ္တိအတ္ထေန ရသေန အနဝဇ္ဇရသန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၉။ အနဝဇ္ဇရသန္တိ အဂါရယှသမ္ပတ္တိကံ အဂရဟိတဗ္ဗဘာဝေန သမ္ပန္နကံ၊ အဝဇ္ဇပဋိပက္ခဘာဝေန ဝါ သမ္ပန္နကံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈။

အနဝဇ္ဇသင်္ခါတ (တိ) [အနဝဇ္ဇ + သင်္ခါတ] အပြစ်မရှိဟု သိအပ်သော၊ အပြစ်မရှိဟု — အဖို့ပြု၍ — ခွဲခြား၍ — ထားအပ်သော။ ယေ ... ဓမ္မာ အနဝဇ္ဇာ အနဝဇ္ဇသင်္ခါတာ။ ဒီ၊ ၁။ ၁၅၅။ အံ၊ ၃။ ၁၇၃။ အကုသလသင်္ခါတ-လည်းကြည့်။

အနဝဇ္ဇသညီ (တိ) [အနဝဇ္ဇ+သညာ+ဤ] အပြစ်မရှိဟူသော အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အနာဒီနဝဒဿီ-ကြည့်။

အနဝဇ္ဇသဘာဝ (ပု) [အနဝဇ္ဇ + သဘာဝ] အပြစ်မရှိသောသဘော။ အနဝဇ္ဇဋ္ဌ-ကြည့်။

အနဝဇ္ဇသုခ (န) [အနဝဇ္ဇ + သုခ] (၁) အပြစ်မရှိ — မကောင်းမှုအပ် — ကောင်း — သော ကိုယ်, စိတ်နှစ်ပါး၌ ဖြစ်သောချမ်းသာ။ သော ဣမိနာ အရိယေန သီလက္ခန္ဓေန သမန္နာဂတော အဇ္ဈတ္တံ အနဝဇ္ဇသုခံ ပဋိသံဝေဒေတိ။ ဒီ၊ ၁။ ၆၆။ မ၊ ၁။

၃၃၆။ အံ၊၁။၅၃၀။ အနဝဇ္ဇသုခန္တိ နိဒ္ဒေါသ-သုခံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၁၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၁။ အနဝဇ္ဇ-သုခန္တိ အနဝဇ္ဇံ အနိန္ဒိတံ ကုသလံ သီလပဒ-ဋ္ဌာနေဟိ အဝိပ္ပဋိသာရပါမောဇ္ဇပီတိပဿဒ္ဓိဝသေန ပဝတ္တ-ယိ ပဏီတဟိတံ ကာယိကစေတသိကသုခံ ပဋိသံ-ဝေဒေတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။ (၂) ငါသည် အပြစ်မရှိပေ (အပြစ်ကင်းရပေ၏)ဟု ဖြစ်သောချမ်းသာ။ အတ္ထိသုခံ ဘောဂသုခံ အာနဏျသုခံ အနဝဇ္ဇသုခံ။ အံ၊၁။၃၈၀။ နိဒ္ဒေါသော အန-ဝဇ္ဇောသို့တိ ဥပ္ပဇ္ဇနကသုခံ အနဝဇ္ဇသုခံ နာမ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၄။

အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏ (တိ) [အနဝဇ္ဇ + သုခ-ဝိပါက + လက္ခဏ] အပြစ်မရှိခြင်း, ကောင်းသောအကျိုးကို ပေးခြင်းလက္ခဏာ ရှိသော။ အနဝဇ္ဇသုခဝိပါကလက္ခဏာ ကုသလာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၂။

အနဝဇ္ဇသုခါဝိဟ (တိ) [အနဝဇ္ဇသုခ + အဝိ + ဟ + အ] အပြစ်မရှိသော ချမ်းသာ၌ တည်သော။ ကာယံ စိတ္တဉ္စ အဿာဒေန္တော ကတွာ ပဋိလဒ္ဓါယ အနဝဇ္ဇသုခါဝိဋ္ဌာယ ကာယစိတ္တ-ပဿဒ္ဓိဝသေန စိတ္တံ လဟုံ မုဒုံ ကမ္မညဉ္စ ကတွာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၂၉၂။

အနဝဇ္ဇသုတ (တိ) [အနဝဇ္ဇ + သုတ] အပြစ်မရှိ — အပြစ်ကင်း — သော အတတ်ပညာ၊ အပြစ်မရှိသော ကြားနာ—သင်ယူ—အပ်သောတရား။ အနဝဇ္ဇသုတေန အတိတ္တိ, ယထာသုတဿ စမ္မသော ပရေသံ ဟိတဇ္ဈာသယေန ဒေသနာ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၉၂။

အနဝညတ္တိ (ထီ) [န + အဝညတ္တိ] အောက်ချ၍ — မသိ—မမှတ်—ခြင်း၊ မထီမဲ့မြင်မပြုခြင်း၊ အထင်အမြင်မသေးခြင်း။

အနဝညတ္တိကာမ (တိ) [အနဝညတ္တိ + ကာမ] မထီမဲ့မြင် မပြုခြင်း — အထင် အမြင် မသေးခြင်း — အထင်ကြီးခြင်း — ကျော်စောထင်ရှားခြင်း — ကို အလိုရှိသော၊သူ။ လာဘကာမော သက္ကာရ-ကာမော အနဝညတ္တိကာမော ....။ အံ၊၁။၅၆၃။ အံ၊၃။၆။ န အနဝညတ္တိကာမော စ ဟောတိ။ အံ၊၂။၃၉၅။ အနဝညတ္တိကာမောတိ အဘိညာ-တဘာဝကာမော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၅။ အနဝညတ္တိ-ကာမောတိ "အဟော ဝတ မံ အညေ န အဝဇာနေယျုံ"န္တိ အနဝဇာနနကာမော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။

အနဝညတ္တိပဋိသံယုတ္တ (တိ) [အနဝညတ္တိ + ပဋိ-သံယုတ္တ] မိမိကို သူတပါးတို့—မထီမဲ့မြင် မပြုစေလိုခြင်း — အထင်အမြင် မသေးစေလိုခြင်း—နှင့် စပ်ယှဉ်သော—ကို စွဲ၍ဖြစ်သော။ အနဝညတ္တိ-ပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော။ ဣတိဝုတ်၊၂၄၄။ အနဝညတ္တိပဋိသံယုတ္တောတိ ဧတ္ထ အနဝညတ္တီတိ အနဝညာ ပရေဟိ အတ္တနော အပရိဘူတတာ၊ "အဟော ဝတ မံ ပရေ န အဝဇာနေယျုံ"န္တိ ဧဝံ ပဝတ္တော ဣစ္ဆာစာရော၊ တာယ အနဝညတ္တိယာ ပဋိသံယုတ္တော သံသ-ဋ္ဌော, တံ ဝါ အာရဗ္ဘ ပဝတ္တော အနဝညတ္တိ-ပဋိသံယုတ္တော ဝိတက္ကော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ၊၂၃၆။ (နောက်ဝိကပ်၌ အာရဗ္ဘ-ဖြင့် ပဋိ-ကို ဖွင့်၍ ပဝတ္တ-ဖြင့် သံယုတ္တ-ကို ဖွင့်သည်)။ အနဝညတ္တိ-ပဋိသညုတ္တော ဝိတက္ကော။ မဟာနိ၊၃၀၂။ အနဝညတ္တိပဋိသညုတ္တောတိ "အဟော ဝတ မံ ပရေ န အဝဇာနေယျုံ၊ န ဟေဋ္ဌေယျုံ, န ဝိဟေဋ္ဌေယျုံ"န္တိ ဧဝံ အနဝညာ-တဘာဝပတ္ထနာယ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပဇ္ဇနကဝိတက္ကော။ ၎င်း၊ဋ္ဌ၊၃၆၉။

အနဝညတ္တိပဋိသံယုတ္တဝိတက္ကဝိနန (န) [အနဝ-ညတ္တိပဋိသံယုတ္တ + ဝိတက္က + ဝိနန] မိမိကို သူတပါးတို့ မထီမဲ့မြင်မပြုစေလိုခြင်းနှင့် စပ်ယှဉ်သော ဝိတက်၏ပွါးခြင်း။ ... အနဝညတ္တိပဋိ-သံယုတ္တဝိတက္ကဝိနနန္တိ သဗ္ဗံ တံ တက္ကဝိနနံ။ စူဠနိ၊၁၂၅။

အနဝညတ္တိပဋိသညုတ္တ (တိ) [အနဝညတ္တိ + ပဋိ-သညုတ္တ] အနဝညတ္တိပဋိသံယုတ္တ နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

အနဝညတ္တိသံယုတ္တ (တိ) [အနဝညတ္တိ+သံယုတ္တ] မိမိကို သူတပါးတို့ မထီမဲ့မြင် မပြုစေလိုခြင်းနှင့် ယှဉ်သော၊သူ။ အနဝညတ္တိသံယုတ္တော၊ လာဘသက္ကာရဂါရဝေါ။ ဤတိဝုတ်။ ၂၄၄။ အနဝညတ္တိယာ ပဋိသံယုတ္တော ပုဂ္ဂလော အနဝညတ္တိသံယုတ္တော။ ရင်း။ ၄။ ၂၃၇။

အနဝညပ္ပဋိလာဘ (ပု) [အနဝညာ+ပဋိလာဘ] မိမိကို သူတပါးတို့ မထီမဲ့မြင်မပြုခြင်း – ရိုသေလေးစားခြင်း – ကို ရခြင်း။ ပါပိကံ ဣစ္ဆံ ပဏိဓဟတိ အနဝညပ္ပဋိလာဘာယ လာဘသက္ကာရသိလောကပ္ပဋိလာဘာယ။ အံ၊ ၁။ ၄၆၁။ အနဝညပ္ပဋိလာဘာယာတိ ပရေဟိ အနဝဇာနနသင်္ခါတ ပဋိလာဘတ္တာယ။ အံ၊ ၄၊ ၂။ ၃၄၀။

အနဝညာ (ထီ) [န+အဝညာ] မိမိကိုသူတပါးတို့က မထီမဲ့မြင်မပြုစေခြင်း။ အနဝညတ္တိပဋိသံယုတ္တနှင့် အဝညာ (ပေတ၊ ၄။ ၁၆၂)တို့ကြည့်။

အနဝညာတ (တိ) [န+အဝညာတ] မထီမဲ့မြင်မပြုအပ်သော၊ ရိုသေလေးစားအပ်သော၊ အထင်အမြင် မသေးအပ်သော။ တေသု ဝါ ပန ဇနပဒေသု အနောညာတံ အနဝညာတံ အပဂိဋ္ဌိတံ အပရိဘူတံ စိတ္တီကတံ။ ဝိ၊ ၂။ ၈။ အနဝမတလည်းကြည့်။

အနဝညာတဘာဝ (ပု) [အနဝညာတ+ဘာဝ] မထီမဲ့မြင် မပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်။

အနဝညာတဘာဝပတ္ထနာ (ထီ) [အနဝညာတဘာဝ + ပတ္ထနာ] မထီမဲ့မြင် မပြုအပ်သည်၏ အဖြစ်ကိုတောင့်တခြင်း။ အနဝညတ္တိပဋိသံယုတ္တ (က) အနက်ကြည့်။

အနဝညာတမဒ (ပု) [အနဝညာတ+မဒ] မထီမဲ့မြင် အပြုမခံရ – အထင်အမြင်သေးမခံရ – ဟု (ယစ်သည်၏ အစွမ်းဖြင့်)ဖြစ်သော မာန်၊ အနဝညာတမဒမာန်။ အနဝညာတမဒေါ။ အဘိ၊ ဝိ။ ၃၅၉။ "အဝဇာနာ သတ္တာ ဥညာတာ အဝညာတာ၊ အပိ ပန အနညာတော အနဝညာတော"တိ မဇ္ဈေ၀ဝေသာန ဥပ္ပန္နော မာနော အနဝညာတမဒေါ နာမ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၄၉။

အနဝဋ္ဌာန (န) [န+အဝဋ္ဌာန] (၁) မရပ်တည်ခြင်း၊ မတည်တံ့ခြင်း။ ဿဋိယဋ္ဌ ဝိယ အနဝဋ္ဌာနေန ပရိဗ္ဗမနတော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၂။ (၂) မတည်ငြိမ်ခြင်း။ အနဝဋ္ဌာနံ အဒ္ဓုပသမော။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၉၁။ အနဝဋ္ဌာနံ ကောသဇ္ဇံ ယောဝ ပဝတ္တိတံ အပ္ပဒါနံ။ အနုဋီ၊ ၁။ ၂၀၈။ (၃) မတည်ရှိခြင်း။ ပဟိနန္တိ ဣဒံ မုတ္တာသပိ ကွစိ အနဝဋ္ဌာနဒဿနဝသေန (ဝုတ္တံ)။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၇။ မုတ္တမ္ပိ ကိဉ္စိ မုတ္တာဝန္တနာ ဝိယ ဖလံ ကုဟိဉ္စိ တိဋ္ဌတိ, န ဝေဓိတ္တံ ဒဿနတ္ထံ "ပဟိန"န္တိ ဝုတ္တံ၊ တေနာဟ "ကွစိ အနဝဋ္ဌာနဒဿနဝသေနာ"တိ။ မဋီ၊ ၁။ ၂၇၆။

အနဝဋ္ဌာနဒဿန (န) [အနဝဋ္ဌာန+ဒဿန] မတည်ရှိခြင်းကိုပြခြင်း။ အနဝဋ္ဌာန (၃)အနက်ကြည့်။

အနဝဋ္ဌာနရသ (န) [အနဝဋ္ဌာန+ရသ] မတည်တံ့–မငြိမ်သက်–ခြင်းလျှင် ကိစ္စရှိသော၊တုန်လှုပ်ခြင်းလျှင် ကိစ္စရှိသော။ (ဥဒ္ဓစ္စံ) အနဝဋ္ဌာနရသံ ဝါတာဘိဃာတစလဇလံ ပဋ္ဌာကာ ဝိယ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၉၉။ အနဝဋ္ဌာနရသန္တိ စလနကိစ္စံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၂၀။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။ ၁၅၀။

အနဝဋ္ဌိတ (တိ) [န+အဝဋ္ဌိတ] (၁) မတည်တံ့ – မခိုင်မြဲ – သော၊ ကြာရှည် – သက်ဝင်၍ – မတည်သော၊ မရပ်တည်နိုင်သော။ စိရတ္တ သန်တံ လောလံ ... ဣတ္တရံ အနဝဋ္ဌိတံ။ အပ၊ ၂။ ၂၁၁။ ဘောဂါ နာမေတေ န သဿတာ အနဝဋ္ဌိတာ တာဝကာလိကာ ပဟာယဂမနီယာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။ ဂ၂။ အညမညံ အနဝဋ္ဌိတာ ဣမေ။ မဟာနိ။ ၃၃။ အနဝဋ္ဌိတာတိ န အဝဋ္ဌိတာ၊ သြတရိတွာ န ဌိတာ။ ရင်း၊ ဋ္ဌ။ ၁၃၂။ ယထာ ဥမ္မတ္တကာသုနခေန အဋ္ဌော ပုရိသော အနဝဋ္ဌိတော ဘမတိ။ သံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၉၂။ (၂) မဆုံးဖြတ် – မပိုင်းခြား – အပ်သော။ အနဝဋ္ဌိတစာရိကာ-ကြည့်။

အနဝဋ္ဌိတစာရိကာ (ထီ) [အနဝဋ္ဌိတ+စာရိကာ] မဆုံးဖြတ် – မပိုင်းခြား – အပ်သော လှည့်လည်ခြင်း။ အာရာမေန အာရာမံ ....ဇနပဒေန ဇနပဒံ ဒီဃစာရိကံ အနဝဋ္ဌိတစာရိကံ အနုယုတ္တော ဧ ဟောတိ။ မဟာနိ။၂၇၅။ အနဝဋ္ဌိတစာရိကန္တိ အသန္နိဋ္ဌာနစရဏံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၄၃။ ဒီဃစာရိကအနဝဋ္ဌိတစာရိကဝိရတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။၁၀၄။

အနဝဋ္ဌိတစိတ္တ (တိ) [အနဝဋ္ဌိတ + စိတ္တ] မတည်တံ့သော စိတ်ရှိသော၊သူ။ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿ၊ သဒ္ဓမ္မံ အဝိဇာနတော။ ဓမ္မ။၁၈။ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿာတိ ... အနဝဋ္ဌိတစိတ္တော နာမ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿ လဟုစိတ္တဿ ဒုဗ္ဘိနော။ ဇာ၊ ၁။၁၀၄။ အနဝဋ္ဌိတစိတ္တဿာတိ အပ္ပတိဋ္ဌိတစိတ္တဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၆၈။

အနဝဋ္ဌိတတက္က (တိ) [အနဝဋ္ဌိတ + တက္က] မတည်တံ့သော – အကြံအစည်–အတွေး အခေါ် – အယူအဆ – ရှိသော၊ သူ။ တိဋ္ဌတေသာ အနဝဋ္ဌိတတက္ကာနံ အပ္ပဟီနသမ္ဘေဟာဝိပလ္လာသာနံ ဝါဒဝိမံသာ။ မ၊ဋ္ဌီ၊၃။၃၆၂။ အံ၊ဋ္ဌီ၊၂။၁၁၄။ အနုဋ္ဌီ ၃။၁၅၁။

အနဝဋ္ဌိတရူပ (တိ) [အနဝဋ္ဌိတ + ရူပ] မတည်တံ့သော – အမြဲမတည်သော – သဘောရှိသော။ ဤဝိသာနံ ကိရ အနဝဋ္ဌိတရူပါနံ အဝယဝါနံ ကော လိင်္ဂာဝိလာသောတိ ဝိဗုဂသမ္ဘဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋ္ဌီ ၁ · ၂၁၅။

အနဝတ္တစာရိကာ (ထီ) [အနဝတ္တ + စာရိကာ] မဆုံးဖြတ် – မပိုင်းခြား – အပ်သော လှည့်လည်သွားလာခြင်း။ န ဒီဃစာရိကံ အနဝတ္တစာရိကံ။ အံ၊၂။၁၅၁၊၂၂၄။ အနဝတ္တစာရိကန္တိ အနဝတ္ထာနစာရိကံ (အဝဝတ္ထာနစာရိကံ၊သီ) (အဝဝဋ္ဌာနစာရိကံ၊သျာ)။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၂။ အနဝတ္တစာရိကန္တိ အနဝဋ္ဌိတစာရိကံ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။၈၁။

အနဝတ္ထာနစာရိကာ (ထီ) [အနဝတ္ထာန + စာရိကာ] မဆုံးဖြတ် – မပိုင်းခြား – အပ်သော – ဆုံးဖြတ် – ပိုင်းခြား – ခြင်း မရှိသော – လှည့်လည် သွားလာခြင်း။ အနဝတ္တစာရိကာ-ကြည့်။

အနဝတ္ထာယ (ကြိ၊ဝိ) [န + အဝတ္ထာယ] မပိုင်းခြား – မနိုင်းချိန် – မူ၍။ အနိသမ္မကတံ ကမ္မံ အနဝတ္ထာယ စိန္တိတံ။ ဇာ၊၁။၃၃၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၈၇။ အနဝတ္ထာယ စိန္တိတန္တိ အနဝတ္ထပေတွာ အတုလေတွာ အတီရေတွာ စိန္တိတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၈၅၄။ အနဝတ္ထာယာတိ အဝဝတ္ထပေတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ။၁၈၈။

အနဝဋ္ဌိတ (တိ) [န+အဝဋ္ဌိတ](၁) မတည်တံ့–မခိုင်မြဲ–သော၊ တည်တံ့–ခိုင်မြဲ–ခြင်း မရှိသော။ သဗ္ဗသင်္ခါရာ ဧ ဓမ္မ အနဝဋ္ဌိတာ ခါယိသန္တိ။ အံ၊၂။၃၇၅။ အနဝဋ္ဌိတာတိ အဝဋ္ဌိတာယ ရဟိတာ၊ ဘိန္နမာနာဝ ဟုတွာ ဥပဋ္ဌဟိသန္တီတိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၁။ (၂) မဆုံးဖြတ်–မပိုင်းခြား–အပ်သော၊ ဆုံးဖြတ် – ပိုင်းခြား – ခြင်း မရှိသော။ အနဝတ္တစာရိကာ-ကြည့်။

အနဝဋ္ဌိတစာရိကာ (ထီ) [အနဝဋ္ဌိတ + စာရိကာ] မဆုံးဖြတ် – မပိုင်းခြား – အပ်သော – ဆုံးဖြတ်– ပိုင်းခြား–ခြင်းမရှိသော –လှည့်လည် သွားလာခြင်း။ အနဝတ္တစာရိကာ-ကြည့်။

အနဝဗုဇ္ဈန (န) [န + အဝဗုဇ္ဈန] မသိခြင်း၊ သက်ဝင် – ထိုးထွင်း–၍ မသိခြင်း။ ယာထာဝတော အနဝဗုဇ္ဈနတော။ ဒီ၊ဋ္ဌီ၊၃။၅၈။

အနဝဗောဓ (ပု) [န + အဝဗောဓ] မသိခြင်း၊ သက်ဝင် – ထိုးထွင်း – ၍ မသိခြင်း။ ဘုတေဝါ ခန္ဓပဥ္စကေ အနိစ္စာသုဘဒုက္ခာနတ္တသဘာဝေတံသဘာဝါနဝဗောဓတော ဂုဏ္ဍိပုရိသာဒိပရိကပ္ပဝသေန ... အဘိရတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၁၉၃။

အနဝမတ (တိ) [န+အဝမတ] အထင် အမြင် မသေးအပ်သော၊ မထီမဲ့မြင် မပြုအပ် – ချီးမွမ်းအပ်–သော။ အနဝမတေန ဂုဏေန ယာတိ သက္ကံ။ ဒီ၊၃။၁၂၅။ အနဝမတေနာတိ အနဝညာ-

ဝေဟနံ။ ဒီ၊၄၊၃။၁၁၁။ အနဝညာတေနံ အပရိ-
ဘူတေနံ သမ္ဘာဝိတေနံ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၁၁။

အနဝမာနနာ (ထိ) [န+အဝမာနနာ] မြတ်နိုး-ခြင်းကင်းစွာ – ရှုတ်ချကဲ့ရဲ့ခြင်း – မပြောဆိုခြင်း၊ မြတ်နိုးခြင်းကင်းစွာမပြုကျင့်ခြင်း။ သမ္မာနနာယ အနဝမာနနာယ အနတိဧရိယာသ။ ဒီ၊၃။၁၅၄။ အနဝမာနနာယာတိ ယထာ ဒါသကမ္မကရာ-ဒယော ပေါတေတွာ ဝိဟေဌေတွာ ကထေန္တိ၊ ဧဝံ ဟီဠေတွာ ဝိမာနေတွာ အကထနေန။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ (ဋီကာ၌ ဤပုဒ်အစား အဝိမာနနာ-ကိုသာ ဖွင့်သည်။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၄၂-ကြည့်။)

အနဝယ (တိ) [(၁) အန+အဝယ။ (၂) န+အဝယ] (၁) ယုတ်လျော့ခြင်း မရှိ – ပြည့်စုံ – သော၊ မယုတ်မလျော့ – အပြည့်အစုံ – အပြီး အဆုံးရောက်အောင် – သင်ကြားတတ်မြောက်ပြီး သော၊သူ။ အဟံ ခေါ ပန သုသိက္ခိတော အနဝ-ယော သကေ အာစရိယကေ ကုမ္ဘကာရကမ္မေ။ ဝိ၊၁။၅၁။ အနဝယောတိ အနု အဝယော၊ သန္ဒိဝ-သေန ဥကာရလောပေါ၊ အနု အနု အဝယော၊ ယံ ယံ ကုမ္ဘကာရေဟိ ကတ္တဗ္ဗံ နာမ အတ္ထိ၊ သဗ္ဗတ္ထ အနူနော ပရိပုဏ္ဏသိပ္ပေါတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၉။ အနဝယောတိ ဧတ္ထ ဝယောတိ ဟာနိ "အာယဝယော" တိအာဒီသု ဝိယ။ နတ္ထိ ဧတဿ အတ္တနော သိပ္ပေ ဝယော ဦနတာတိ အဝယောတိ အာဟ "အနူနော ပရိပုဏ္ဏသိပ္ပေါ" တိ။သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၇။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၆-လည်းကြည့်။) (၂) မစွမ်းနိုင်သူ – ဆောင်မထားနိုင်သူ – မသုံးစွဲနိုင် သူ မဟုတ်သော၊ မယုတ်မလျော့ – အပြည့် အစုံ – အပြီး အဆုံး ရောက်အောင် – သင်ကြား တတ်မြောက်ပြီးသော၊သူ။လောကာယတမဟာ-ပုရိသလက္ခဏေသု အနဝယော။ဒီ၊၁။၈၂။မ၊၂။ ၃၃၄။အံ၊၁။၁၆၃။ သုတ္တနိ၊၃၆၅။ အနဝယောတိ ဣမေသု လောကာယတမဟာပုရိသလက္ခဏေသု အနူနော ပရိပူရကာရီ၊ အဝယော န ဟောတီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အဝယော နာမ ယော တာနိ အတ္ထတော စ ဂန္ထတော စ သန္ဓာရေတုံ န သက္ကောတိ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၁။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၀။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၄၆။ဝယတီတိ ဝယော၊အာဒိမဇ္ဈပရိယောသာသာ-နေသု ကတ္ထစိ အပရိကိလမန္တော အဝိတ္ထာယ-န္တော တေ ဂန္ထေ သန္ဓာရေတိ (သန္ဓာနေတိ-အံ၊ ဋီ) ပူရေတီတိ (ပဋောတိတိ-အံ၊ဋီ) အတ္ထော။ ဒွေ ပဋိသေဓာ ပကတိံ ဂမေန္တီတိ ဒဿေန္တော အ-ဝယော န ဟောတီတိ ဝတွာ တတ္ထ အဝယံ ဒဿေ-တုံ "အဝယော နာမ….န သက္ကောတီ" တိ ဝုတ္တံ။ဒီ၊ ဋီ၊၁။၂၉၂။ အံ၊ဋီ၊၂။၁၃၃။ (အံ၊၂။၁၃၅။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၉။ စူဠနိ။၅၆။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၁၃။မ၊ဋီ၊၃။၁၆၇။သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၂၅ - တို့လည်း ကြည့်။) (၃) မယုတ်လျော့ – ပြည့်စုံ – သော ဂုဏ်ရှိသော၊ ကဲ့ရဲ့ပြောဆိုဖွယ်မရှိ – အပြစ်ကင်း စင် – သော၊သူ။ သဗ္ဗော သော ဘဂေဝါ အန-ဝယောတိ ဝုတ္တော။ဇာ၊၂။၁၇၃။ အနဝယောတိ အနု အဝယော၊ အနု ပုနပ္ပုနံ ဩလောကိယ-မာနေပိ အဝယော ပရိပုဏ္ဏဂုဏော အနဝဇ္ဇော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၉။

အနဝရတ (န) [န+အဝရတ (=အဝ+ရမု+တ) န အဝရမတီတိ အနဝရတံ။ ဓာန် ဋီ။၄၁။] အမြဲ။ သတတံ နိစ္စမဝိရတာနာရတ - သန္တတာမနဝရ-တဓုဝံ။ ဓာန်။၄၁။

အနဝရောဓ (ပု) [န+အဝရောဓ] မဆန့်ကျင်ခြင်း။ ပရည္ဘာသာယပုစ္ဆာဝသိကာနံ ပန ပရေသံ အည္ဘာ-သာယပုစ္ဆာနံ ဒေသနာပဝတ္တိဟေတုဘူတာနံ ဥပ္ပတ္တိယံ ပဝတ္တိကာနံ ကထမဝ္ဌပ္ပတ္တိယာ အနဝ-ရောဓော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂။

အနဝသိဋ္ဌက (တိ) [န+အဝသိဋ္ဌက] ဖိတ် – လျှံ – မကျသော။ အနဝသေက-ကြည့်။

အနဝသိတ္တ (တိ) [န + အဝသိတ္တ] မသွန်းလောင်း အပ်သော၊ မရောနှောသော။

အနဝသိတ္တသုခ (န) [အနဝသိတ္တ+သုခ] မသွန်း လောင်းအပ်သော – မရောနှောသော – ချမ်း သာ။ အဗျာသေကသုခ-ကြည့်။

အနဝသိဒန (န) [န + အဝသိဒန] မနစ်မြုပ်–မဆုတ်နစ် – ခြင်း။ အကုသိတဝုတ္တိတိ ဝေတနဌာနအာသနဝက်မနာဒိသု ကာယသာ အနဝသိဒနံ (ဒဿေတိ)။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၁။

အနဝသုရ (တိ) [န+အဝသုရ] မဝင်သေးသော နေရှိသော၊ နေမဝင်သေးသော။ အနာဝသုရံ စိရရတ္တသံသိတံ။ ဇာ၊၁။၁၇၆။ (နာ-၌ ဆန်းဒိယ)။အနာဝသုရန္တိ န အဝသုရံ၊ အနတ္ထင်္ဂတသူရိယန္တိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၅၇။

အနဝသေက(တိ)[န+အဝသေက]ဖိတ်–လျှံ–မကျသော။ သမတိတ္တိကံ အနဝသေကံ၊ တေလပတ္တံ ယထာ ပရိဟရေယျ။ ဇာ၊၁။၂၂။မဟာနိ။၁၇၅။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၀။ (ဇာ-၌ အနဝသေသကံ မဟာနိ - ၌ အနာဝသေသံ–ဟုရှိသော်လည်း ၎င်းဋ္ဌ-တို့ အဖွင့်ကိုရင်း, ယထာ ပတိ ယံ တေလံ မာနံ ဂဟေတုံ န သက္ကောတိ၊ ဝိသန္ဒိတွာ ဂစ္ဆတိ၊ တံ "အဝသေကော"တိ ဝုစ္စတိ - ဟူသော ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၂၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂ တို့ကိုရင်း ထောက်၍ အနဝသေက - ဟု ပါဠိမှန်အတိုင်းထားသည်။) အနဝသေကန္တိ အနဝသိဉ္စနကံ အပရိဿဝနကံ ကတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၄။ အနဝသေကန္တိ အနဝသိဉ္စနကံ အပရိသိဉ္စနကံ ကတွာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၃၉၃။

အနဝသေသ (တိ) [န+အဝသေသ] အကြွင်း–အကျန်–မရှိသော၊ အကြွင်းမဲ့၊ အလုံးစုံ။ ကောဋ္ဌမေ ဓမ္မေ အနဝသေသံ သမာဒါယ ဝတ္တတိ။ ဒီ၊၁။၁၅၅။အနဝသေသံ အာပတ္တိံ "အနဝသေသာ အာပတ္တိ"တိ ဝိပေန္တိ။ အံ၊၁။၂၁။ အနဝသေသံ အာဒိယတိ။ အံ ၃။၁၅၃။ အနဝသေသံ အာဒိယတီတိ နိဿေသံ ဂဏှာတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၅၃။ ကာမဆုဂဏ္ဍာပါဠိ အနဝသေသာ ပဟီနာ။ အဘိ၊ပု။၁၂၀။ တသာ ဝါ ထာဝရာ ဝါ အနဝသေသာ။ ခုဒ္ဒက။၁၁။ သုတ္တနိ။၃၀၁။သောဘာပတ္တိမဂ္ဂေန အနာဝသေသာ ဝိဇ္ဇာသဝေါ ခီယတိ။ ပဋိသံ။ဋ္ဌ၊၁၁၃။ နတ္ထိ ဧတဿ အဝသေသန္တိ အနဝသေသော၊ သဗ္ဗေပိတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၂၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၈။ အနဝသေသောတိ နတ္ထိ ဧတဿ အဝသေသောတိ အနဝသေသော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၉။

အနဝသေသတာ (ထီ) [အနဝသေသ+တာ] အကြွင်း–အကျန်–မရှိသည်၏ အဖြစ်။ "ကေဝလပရိပုဏ္ဏံ ပရိသုဒ္ဓံ ဗြဟ္မစရိယ"န္တိ ဧဝမာဒီသု အနဝသေသတာ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၄၁။

အနဝသေသတ္ထ (တိ) [အနဝသေသ + အတ္ထ] အကြွင်းမဲ့ = အနက်ရှိသော = အနက်ကို ဟောသော။ အနဝသေသတ္ထော ဧတ္ထ ကေဝလ-သဒ္ဒေါ သိယာ။ အံ၊ဋီ၊၂၊၁၁၃။

အနဝသေသဒေါပဟီ (တိ) [အနဝသေသ+ဒုဟ+ဏီ]အကြွင်း–အကျန်–မရှိ–အကြွင်းမဲ့–(နို့ရည်ကုန်သည်တိုင်အောင်) ညှစ်ထုတ်သော၊ သူ။ အနဝသေသဒေါဟီ စ ဟောတိ။ မ၊၁။၂၈၁။ ၂၈၃။ အံ၊၃။၅၄၆။ အနဝသေသဒေါဟီ စ ဟောတီတိ ... အနဝသေသေတွာ ဒုဟတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၆၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၅၁။ အနဝသေသဒေါဟီ ဟောတီတိ ပဋိဂ္ဂဟဏေ မတ္တံ အဇာနန္တော အနဝသေသံ ဒုဟတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၅၅။

အနဝသေသနိရောဓ (ပု)[အနဝသေသ + နိရောဓ] အကြွင်းမဲ့ချုပ်ငြိမ်းခြင်း။ အဝိဇ္ဇာနိရောဓ-ကြည့်။

အနဝသေသပရိယာဒါန (န) [အနဝသေသ + ပရိယာဒါန] အကြွင်းမဲ့သိမ်းယူခြင်း၊ အကြွင်းမဲ့သိမ်းယူကြောင်း ဖြစ်သော–ပုဒ် – သဒ္ဒါ။ ယာတိ အနဝသေသပရိယာဒါနံ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၉၄။

အနဝသေသပ္ပဟာန (န၊ထီ) [အနဝသေသ+ပဟာန] အကြွင်းမဲ့ပယ်ခြင်း။ ကာမဆုဂဏ္ဍာပါဠိ အနဝသေသပ္ပဟာနာယ တတိယာယ ဘူမိယာ....။အဘိ၊ဓ။၈၉။နိဿေသပဟာနတ္ထာယ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၈၂။

အနဝသေသဖရဏ (န) [အနဝသေသ+ဖရဏ] အကြွင်းမဲ့ – ဖြန့် – ရောက်– အာရုံပြု–ခြင်း။ ကောသတ္တေ ဝါ အနာဝသေသဖရဏေန အပ္ပမာဏံ မေတ္တံ ဝိတ္တံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၃။

အနဝသေသဗျာပက (တိ) [အနဝသေသ + ဗျာပက] အကြွင်းမဲ့ ပြန့်နှံ့သော။ အနဝသေသဗျာပကော ဟိ (‘ယော ကောစိ’တိ) အယံ နိဒ္ဒေသော ယထာ “ယော ကောစိ သင်္ခါရော”တိ။ ပေဋက။ ၆၆။

အနဝသေသဝစန (န) [အနဝသေသ + ဝစန] အကြွင်းမဲ့ဟူသော အနက်ကို ဟောသောသဒ္ဒါ။ သဗ္ဗသောတိ အနဝသေသဝစနမေတံ။ မဋ္ဌ၁။ ၅၆။ ယေ ကေစီတိ အနဝသေသဝစနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၂၀၉။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၁။၁၈၆။

အနဝသေသဝါစက (တိ) [အနဝသေသ + ဝါစက] အကြွင်းမဲ့ဟူသော အနက်ကိုဟောသော သဒ္ဒါ။ အနဝသေသဝါစကော ဟိ အယံ သဒ္ဒသဒ္ဒေါ။ မ ဋ္ဌ၁။၁၈။

အနဝသေသာဓိဂမ (တိ) [အနဝသေသ + အဓိဂမ] အကြွင်းမဲ့ သိတတ်သော–အနဝသေသာဓိဂမ–တရား။ အနဝသေသာဓိဂမော စ ဟောတိ။ နေတ္တိ။ ၇၆။ အရိယမဂ္ဂေါ ဟိ ... အတ္တနော ကတ္တဗ္ဗဿ ကဿစိ အနဝသေသတော အနဝသေသာဓိဂမော စ ဟောတီတိ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၅၇။

အနဝသေသာပတ္တိ (ထီ) [အနဝသေသ + အာပတ္တိ] အကြွင်း မရှိသော အာပတ်။ သာဝသေသံ အာပတ္တိံ “အနဝသေသာပတ္တိ”တိ ဒီပေန္တိ။ အံ၊ ၁။၁၁၈။

အနဝသေသေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + အဝသေသေတွာ] အကြွင်းမရှိစေမူ၍၊ မကြွင်းစေမူ၍။ သဗ္ဗသင်္ခါရပရိက္ခယာ ပန သဗ္ဗိတေလဗျာပနဂ္ဂိသိခါ ဝိယ ဆာရိကမ္ပိ အနဝသေသေတွာ နိဗ္ဗာယတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၄၇။ ... အဝသေသေတွာ နိဗ္ဗာယိတွာ ဥပသမတိ ...။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊ ၂။၅၁။ အဝသေသေတွာ-သည်း ကြည့်။

အနဝဿဝ (ပု) [န + အဝဿဝ] မဖြစ်ပွါးခြင်း။ တထေဝ ပါပကာ ဝိဝါဒမူလကာ အာယတိံ အနဝဿဝါယ ပဋိပဇ္ဇေယျာထ။ ဝိ၄။ ၂၁၃။ ဝိ၅။ ၁၆၆။ ဒီ၃။ ၂၀၄။ မ၃။ ၃၄။ အံ၊၂။ ၂၉၄။ အနဝဿဝါယာတိ အပ္ပဝတ္တိဘာဝါယ။ ဝိဋ္ဌ၄။ ၁၅၂။ နဝါနံ ကမ္မာနံ အကရဏာ အာယတိံ အနဝဿဝေါ၊ အာယတိံ အနဝဿဝါ ကမ္မက္ခယော။ မ၁။၁၃၀။

အနဝဿုတ (တိ) [န + အဝဿုတ] မယိုစီး–မစွတ်စို–သော။ (က) ရေဓာတ်စီးဝင်ခြင်းမရှိသော၊ ရေမယိုသော၊ ရေလုံသော။ သာ ဟောတု နာဝါ ဖလကူပပန္နာ၊ အနဝဿုတာ ရောကဝါတယုတ္တာ။ ဇာ၁။ ၂၀၇။ ဥဒကပဝေသနာဘာဝေန အနဝဿုတာ။ ဇာဋ္ဌ၄။ ၂၁။ (ခ) သေနှရာဂဖြင့် မစွတ်စိုသော၊သူ။ ကိံ တေ အယျေ ပေသော ပုရိသပုဂ္ဂလော ကရိဿတိ အဝဿုတော ဝါ အနဝဿုတော ဝါ၊ ယတော တွံ အနဝဿုတာ။ ဝိ၂။၃၀၁၊၃၀၂။ (ဂ) ရာဂ ဒေါသ စသော ကိလေသာတို့၏ ယိုစီးခြင်းဖြင့်မစွတ်စိုသော၊သူ။ အနဝဿုတော စ ဝိဟရတိ သတော သမ္ပဇာနော။ မ၃။ ၂၆၃၊ ၂၆၄။ အနဝဿုတောတိ ရာဂါဝဿဝေန အနဝဿုတော။ မဋ္ဌ၄။ ၁၉၀။ အနဝဿုတောတိ ပဋိဃာဝဿဝေန အနဝဿုတော။ မဋ္ဌ၄။ ၁၈၉။ (ဃ) ကိလေသာ၏–စွတ်စို–ယိုစီး–ခြင်းမကင်းသော၊ ကိလေသာယိုမထွက်သော၊သူ။ အနဝဿုတော အပရိဠာဟမာနော။ သုတ္တနိ။ ၂၈၉။ အပ၊၁။ ၁၃။ အနဝဿုတောတိ ဣမာယ ပဋိပတ္တိယာ တေသု တေသု အာရမ္မဏေသု ကိလေသာနွဿဝဝိရဟိတော၊ .... ဗဟိဒ္ဓါ ဝါ အနဝဿုတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၁။၁၀၄။ အပဋ္ဌ၁။ ၂၁၁။

အနဝဿုတကာယကမ္မန္တ (တိ) [အနဝဿုတ + ကာယကမ္မန္တ] ကိလေသာဖြင့် မစွတ်စိုသော ကာယကံရှိသော၊သူ။ တဿ အနဝဿုတကာယကမ္မန္တဿ အနဝဿုတဝစီကမ္မန္တဿ အနဝဿုတမနောကမ္မန္တဿ ကာယကမ္မမ္ပိ အပူတိကံ ဟောတိ၊ ဝစီကမ္မမ္ပိ ...၊ မနောကမ္မမ္ပိ ....။ အံ၊ ၁။ ၂၆၅။

အနဝဿုတစိတ္တ (တိ) [အနဝဿုတ + စိတ္တ] ရာဂဖြင့်မစွတ်စိုသောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ အနဝဿုတ-

စိတ္တာ၊ အနုန္နာဟတစေတသော။ ဓမ္မ။ ၁၈။ အနဝဿုတစိတ္တဿာတိ ရာဂေန အတိန္တစိတ္တဿ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၆။

အနဝဿုတပရိယာယ (ပု) [အနဝဿုတ + ပရိယာယ] ကိလေသာဖြင့် မစွတ်စိုကြောင်းတရား။ အဝဿုတပရိယာယဉ္စ ဝေါ အာဝုသော ဒေသေဿာမိ အနဝဿုတပရိယာယဉ္စ။ သံ၊ ၂။၃၉၀။ ဋ္ဌနီ၊ ၂၈၇။ အနဝဿုတပရိယာယဉ္စာတိ ကိလေသေဟိ အတိန္တကာရဏဉ္စ။ ဋ္ဌနီ၊ဋ္ဌ။၁၃၁။ အဝဿုတပရိယာယ-လည်းကြည့်။

အနဝဿုတမနောကမ္မန္တ (တိ) [အနဝဿုတ + မနောကမ္မန္တ] ကိလေသာဖြင့် မစွတ်စိုသော မနောကံ ရှိသော၊သူ။ အနဝဿုတကာယကမ္မန္တ-ကြည့်။

အနဝဿုတဝစီကမ္မန္တ (တိ) [အနဝဿုတ + ဝစီကမ္မန္တ] ကိလေသာဖြင့် မစွတ်စိုသော ဝစီကံရှိသော၊သူ။ အနဝဿုတကာယကမ္မန္တ ကြည့်။

အနဝုပ္ပတ္တိက (တိ) [န + နဝုပ္ပတ္တိက(=နဝ + ဥပ္ပတ္တိ + က)]အသစ်ဖြစ်သည်မဟုတ်သော၊အဟောင်းဖြစ်သော၊ ရှေး၌ဖြစ်သော။ အဝုနုပ္ပတ္တိက-ကြည့်။

အနဝေါသိတတ္တ (တိ) [အန + အဝေါသိတတ္တ](၁) ရဟန်းအား လျော်သော — တိရတနရှိသော ၈ သော — တရားကို မပြီးစေအပ်သည်၏ အဖြစ်ရှိသော၊ ရဟန်းကိစ္စမပြီးသေးသော၊ သူ။ (၂) ဝိသုဒ္ဓိအစဉ်မက်အစဉ်ဖြင့်သုံးနေပြီးသောသဘော မရှိသော၊ ဆယ်ပါးသော အရိယဝါသတို့၌ သုံးနေပြီးသောသဘောမရှိသော၊သူ။ (အရိယဝါသ ဆယ်ပါး သရုပ်ႇ အဓိပ္ပါယ်ကို ဒီ၊၃။၂၂၄။ အံ၊၃။၂၇၉-တို့တွင်ကြည့်။) ဟိတ္ဝာ ဂိဟိတ္တံ အနဝေါသိတတ္တော။ ထေရ။ ၂၄၁။ အနဝေါသိတတ္တောတိ အနုဿုပ် အဝေါသိတတ္တော၊ ယဒတ္ထံ သာသနေ ပဗ္ဗဇိတ္တာ အနုဿုပရိညာဒိနံ အတိရိတတ္တာ အပရိယောသိတဘာဝေါ အကတကရဏီယောတိ အတ္ထော။ အထ ဝါ အနဝေါသိတတ္တောတိ အနုအဝေါသိတဿဘာဝေါ၊ ဝိသုဒ္ဓိနံ မဂ္ဂါနဉ္စ အနုပဋ္ဌိပါဠိယာ ဝသိတဗ္ဗဝါသဿ အကတတာတိ, ဒသသု အရိယဝါသေသု အဝုသိတဝါတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၆၁။

အနဝ္ဟာတ (တိ) [န + အဝ္ဟာတ(= အာ + ဝှေ + တ)] မခေါ်ယူအပ်သော၊သူ။ အနဝ္ဟိတောတိ (ပေတ၊ ၁၃၇) အနဝ္ဟာတော၊ "ဧဟိ မယံ ပုတ္တာဘာဝံ ဥပဂစ္ဆ"တိ ဧဝံ အပက္ကောသိတော။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၅၉။ အနဝ္ဟိတ,အနဝှိတ-တို့လည်းကြည့်။

အနဝှိတ (တိ) [န + အဝှိတ(=အာ + ဝှေ + တ)] မခေါ်အပ်သော၊ မတောင်းပန်အပ်သော၊ သူ။ အနဝှိတော တတော အာဂါ၊ အနနုညာတော ဣတော ဂတော။ ဇာ၊၁။၁၂၂။ အနဝှိတောတိ အယံ တာတ မယာ ပရလောကတော အနဝှိတော အယာစိတော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။ အနဝ္ဟိတ-လည်းကြည့်။

အနသန (န) [န + အသန](၁)အစာမစားရခြင်း၊ (က) ဆာလောင်မွတ်သိပ်ခြင်း။ (အသ-ဓာတ် အဒနတ္ထ)။တယော ရောဂါ ပုရေ အာသုံ၊ ဣစ္ဆာ အနသနံ ဇရာ။ သုတ္တနိ။၃၂၅။ ကိဉ္စိ ကိဉ္စိဒေဝ ပတ္တနတ္ထာ ၈ ခုဒါ ၈ ပရိပါကဇရာ စာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၈။ (ခ) အစာ မစားခြင်း၊ ဥပုသ်စောင့်ခြင်း။ ဥပဝသန္တီတိ သီလေန ဝါ အနသနေန ဝါ ဥပေတာ ဟုတွာ ဝသန္တီတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၇။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၅၀။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၆၈။ သာရတ္ထ၊၃။၄၂၆။ (၂)မပြန့်နှံ့ခြင်း၊ တွန့်ဆုတ်ခြင်း၊ ခန္ဓာကိုယ် ပျင်းထိုင်းခြင်း၊ ထမင်းဆီယစ်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သော ကိုယ်၏ အားနည်းခြင်း။ (အသ-ဓာတ် ဗျာပနတ္ထ)။ အသိတိဿာသဟာဿာယုကေသု ဘိက္ခဝေ မနုဿေသု တယော အာဗာဓာ ဘဝိဿန္တိ ဣစ္ဆာ အနသနံ ဇရာ။ ဒီ၊၃။၆၂။ အနသနန္တိ န အသနံ အဝိပ္ဖါရိကဘာဝေါ ကာယာလသိယံ၊ ဘုတ္တံ ဘုတ္တာနံ ဘတ္တသမ္မဒပစ္စယာ နိပဇ္ဇိတုကာမတာ-ဒေနကာ ကာယဒုဗ္ဗလဘာဝေါတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊၃။၃၉။ အနသနန္တိ ကာယိကကိရိယာအသ-

မဟ္တတာဂေဟတုဘူတော သမီရသကော်ခေ။ တေနာဟ "အဝိပ္ပါနိုကဘာဝေါ" တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၃၃။

အနုသိတ (တိ) [နု + အသိတ] အစာမစားရသော၊ သူ။ အပ္ပေကဒါ အနုသိတာ အစ္ဆန္တိ။ ဝိ၊၂။ ၂၃၁။ အာသိတ-လည်းကြည့်။

အနုသိတွာန (ကြိ၊ဝိ) [နု+အသိတွာန] မစားမူ၍။ အတ္တာနံ အနုသိတွာန။ ဇာ၊၁။၃၀၇။ အနုသိတွာနာတိ အဘုဉ္ဇိတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၇၃။

အနုသုရုတ္တ (တိ) [နု+အသုရုတ္တ] မကောင်းသော စကား—ကြင်းခုံစကား—မရှိသော၊ သူ။ အဝေရ-ဝသိကေန အဝိတမ္ဗံ အနုသုရုတ္တေန။ ဝိ၊၅။၂၈၈။ အနုသုရုတ္တေနာတိ န အသုရုတ္တေန၊ အသုရုတ္တံ ဝုစ္စတိ ဝိဂ္ဂါဟိကကထာသင်္ခါတံ အသုရုရဝစနံ၊ တံ န ကထေတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၆။

အနုသုရောပ (ပု) [နု+အသုရောပ] မကောင်း သဖြင့်—တင်အပ်—ဆိုအပ်—သည် မဟုတ်သော စကား၊ ကောင်းစွာဆိုအပ်သောစကား။ အဓိ-ဝါသနတာ အစ္ဆိုက္ကံ အနုသုရောပေါ။ အဘိ၊၈။ ၂၆၀။ အနုသုရောပေါတိ အသုရောပေါ ဝုစ္စတိ န သမ္မာရောပိတတ္တာ ဒုရုတ္တဝစနံ။ တပ္ပဋိပက္ခ-တော အနုသုရောပေါ၊ သုရုတ္တဝါစာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၄။ အနဿုရောပ, အာသုရောပ, အဿုရောပ-တို့လည်းကြည့်။

အနဿက (တိ) [နု + အဿ+က] မြင်းမရှိ—မြင်းမပါ—သော၊ သူ။ အနဿကော အရထ-ကော၊ ဒီဃမဒ္ဒါနမာဂတော။ ဇာ၊၂။၃၃၀။ အနဿကောတိ အဿဝိရဟိတော။ အရထ-ကောတိ အယာနကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၈၅။

အနဿတ္ထ (တိ) [နု + အဿတ္ထ] သက်သာရာ မရ သေးသော၊ သူ။ အဟဥ္စမှိ အဿတ္ထော၊ လော-ကော စ အနဿတ္ထော။ ပဋိသံ၊၁၂၅။ အဿတ္ထ (ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄-၅) လည်းကြည့်။

အနဿန (န) [နု + နဿန] မပျက်စီးသော၊ မပျက်စီးခြင်း။

အနဿနဓမ္မ (တိ) [အနဿန + ဓမ္မ] မပျက်စီး သောသဘောရှိသော။ ကိဉ္စိ သင်္ခါရဂတံ အန-ဿနဓမ္မံ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၆၉။

အနဿယ (တိ) [နု + အဿယ] (ချမ်းသာ၏) တည်ရာမဟုတ်သော။ အနာယသ-ကြည့်။

အနဿဝ (ပု) [နု + အဿဝ] နားမထောင်သော၊ (က) ဆုံးမစကားကို မလိုက်နာသော၊ သူ။ ယဒေ့ ပုတ္တာ အနဿဝါ။ သံ၊၁။၁၇၈။ အနဿ-ဝါတိ န ဝစနကရာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၇၇။ အနဿဝါ အဝစနကရာ ပဋိလောမဝုတ္တိနော။ မဟာနိ၊၂၈။ အနဿဝါတိ ဩဝါဒံ အသုဏမာနာ။ ငင်း၊ဋ္ဌ၊၉၈။ (ခ) အလိုသို့မလိုက်သော။ အတ္တနော ဟတ္ထ-ပါဒါပိ အနဿဝါ ဟောန္တိ၊ န အတ္တနော ဝသေ ဝတ္တန္တိ။ ... ရောဂဇရိတာ ဟောန္တိ၊ ဟတ္ထပါဒါ အနဿဝါ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၅။

အနဿသံ (ကြိ) နဿတိ-ကြည့်။

အနဿာမ (ကြိ) နဿတိ-ကြည့်။

အနဿာဝီ (တိ) [နု+အဿာဝီ (=အာ + သု+ အာဝီ။)] စီးသွားလေ့မရှိသော၊ တပ်မက်လေ့ မရှိသော၊ သူ။ သာတိယေသု အနဿာဝီ၊ အတိ-မာနေ စ နော ယုတော။ သုတ္တနိ၊၄၁၂။ မဟာနိ၊၁၇၉။ သာတိယေသု အနဿာဝီတိ သာတဝတ္ထူသု ကာမဂုဏေသု တဏှာသန္ထဝ-ဝိရဟိတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၄။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၂၉၆။

အနဿာသက (တိ) [နု + အဿာသက (=အာ + သသ + ဏ္ဍု)။ နု + အဿာသ + က] (၁) ထွက် သက်ဝင်သက်ကို မရှူရှိုက်သော၊ ထွက်သက်ဝင် သက်ရှူရှိုက်ခြင်းမရှိသော၊ မရှူရှိုက်နိုင်သော၊ ထွက်သက်ဝင်သက်ပြတ်သော၊ သူ။ သော ဘိက္ခု ဥတ္တာသေန္တော အနဿာသကော ကာလမကာသိ။ ဝိ၊၁။၁၀၈။ ဝိ၊၂။၁၄၇။ အနဿာသကောတိ နိရဿာသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၉။ အနဿာသကောတိ ဥပစ္ဆိန္နအဿာသပဿာသသဉ္ဇာရော ဟုတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၈။ တံ ပုရိသံ ဇီဝန္တံယေဝ တုလာယ

တုလေတွာ ဥဿာယ အနဿာသကံ မာရေတွာ ပုနဒေဝ တုလာယ တုလေထ။ ဒီ၊၂။ ၂၆၆။

အနဿာသိက (တိ) [န + အဿာသိက] သက်သာရာ–ထောက်တည်ရာ–မရှိသော၊ သက်သာရာ–ထောက်တည်ရာ–မရစေနိုင်သော။ ဝေ အနဿာသိကာ ခေါ အာနန္ဒ သင်္ခါရာ။ ဒီ၊၂။၁၆၁။ ဝတ္တာရိ ဝ အနဿာသိကာနိ ဗြဟ္မစရိယာနိ အက္ခာတာနိ။ မ၊၂။၁၈၂။ သော အနဿာသိကံ "ဣဒံ ဗြဟ္မစရိယ"န္တိ ဉတွာ ဝိဒိတွာ။ ...။မ၊၂။ ၁၈၉။ ဝေ အနဿာသိကာတိ ဝေ သုပိနကော ပိတပါနီယံ ဝိယ အနုလိတ္တဝန္ဒနံ ဝိယ ဝ အဿာသဝိရဟိတာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ အနဿာသိကာနီတိ အဿာသဝိရဟိတာနိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၈။

အနဿုရောပ (ပု) [န+အဿုရောပ] မျက်ရည်မဖြစ်စေခြင်း၊ သူတပါးတို့ကို မျက်ရည်–မဖြစ်စေ–မယိုကျစေ–မကျစေ–ခြင်း။... အနဿုရောပေါ... ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၃။ ဒေါမနဿဝသေန ပရေသံ အဿုသု အဿူနံ အနုပ္ပါဒနာ အနဿုရောပေါ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၁၇၉။ အနသုရောပ–လည်းကြည့်။

အနဿုံ (ကြိ) နဿတိ–ကြည့်။

အနဟာယိတုကာမ (တိ) [အနဟာယိတုံ + ကာမ + က] ရေမချိုးလိုသော၊သူ။ ကိံ ဤမံ အနဟာယိတုကာမံ တဋ္ဌာကော သယံ နဟာပေဿတိ။ မိလိန္ဒ။၂၄၀။

အနဟာယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + နဟာယိတွာ] ရေမချိုးမူ၍။ တံ တဋ္ဌာကံ ဂန္တွာ အနဟာယိတွာ ...။ မိလိန္ဒ။၂၄၀။

အနာကပ္ပ (တိ) [န + အာကပ္ပ] ရဟန်းတို့အား လျော်သော သွင်ပြင်မူရာ – အကျင့်အာစာရ–မရှိသော၊သူ။ အနာကပ္ပါ စ ဝေါက္ကမ္မ၊ ထေရေ စ အနုပခဇ္ဇနေ။ ဝိ၊၄။၄၁၂။

အနာကပ္ပသမ္ပန္န (တိ) [န+အာကပ္ပ+သမ္ပန္န] ရဟန်းတို့အားလျော်သော – သွင်ပြင်မူရာ – အကျင့်အာစာရ–နှင့် မပြည့်စုံသော၊သူ။ အဗ္ဗကိုယာ ဘိက္ခူ ဒုန္နိဝတ္ထာ ဟောန္တိ ဒုပ္ပါရုတာ အနာကပ္ပသမ္ပန္နာ။ ဝိ၊၂။၁၃၆။ ဝိ၊၄။၃၈၀။ အနာကပ္ပသမ္ပန္နာတိ န အာကပ္ပေန သမ္ပန္နာ၊ သမဏသာရုပ္ပါစာရဝိရဟိတာတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၃။

အနာဂရ (ပု) [န + အာဂရ] တည်ရာမဟုတ်သော။ အနာလယတနု–ကြည့်။

အနာကာသ (ပု၊နိ) [န + အာကာသ] ကောင်းကင်–အာကာသ–မဟုတ်သော။ အတ္ထိ ကေစိ အနာကာသံ အာကာသံ ကရောန္တီတိ ? အာမန္တာ။ အဘိ၊က။၂၄၆။ ဥဒပါနေ ခဉမာနေ အနာကာသော အာကာသော ဟောတီတိ ? အာမန္တာ။ ၎င်း။၂၄၇။

အနာကိဏ္ဏ (တိ) [န + အာကိဏ္ဏ] မရောပြွမ်းသော၊ မကျဉ်းမြောင်းသော။ တဉ္စ အနာကိဏ္ဏံ ဂဟဋ္ဌေဟိ ပဗ္ဗဇိတေဟိ။ အဘိ၊ဝိ။၂၆၀။ သညာ ကေနစိ အနာကိဏ္ဏံ ဟောတိ ဂဟဋ္ဌေဟိ ဝါ ပဗ္ဗဇိတေဟိ ဝါ။ ပဋိသံ။ ၁၇၄။ အနာကိဏ္ဏာ ဂဟဋ္ဌေဟိ၊ မိဂသံဃနိသေဝိတာ။ ထေရ။၃၅၁။ အနာကိဏ္ဏာတိ အသံကိဏ္ဏာ အသမ္ဗာဓာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၅၂။ အနာကိဏ္ဏန္တိ အသံကိဏ္ဏံ အသမ္ဗာဓံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၅။

အနာကုလ (တိ) [န + အာကုလ] မနှောက်ရှက်–မရှုပ်ထွေး–မနှောက်ကျူ–သော။ အနာကုလာ စ ကမ္မန္တာ။ ခုဒ္ဒက၊၄။သုတ္တနိ။၃၁၉။ န အာကုလာ အနာကုလာ။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၁၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀။ နိကာယန္တရလဒ္ဓိဟိ၊ အသမ္မိဿံ အနာကုလံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂။ အနာကုလန္တိ သနိကာယေပိ အနာဝိလံ ပရိစ္ဆိန္နံ။ မူလဋီ၊၁။၁၀။ နိဿိတံ ဝါစနာမဂ္ဂံ၊ သုဝိသုဒ္ဓံ အနာကုလံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂။

အနာကုလကမ္မန္တတာ (ထီ) [အနာကုလ + ကမ္မန္တ + တာ] မနှောက်ရှက်–မရှုပ်ထွေး–သော အမှု–လုပ်ငန်း–ရှိသည်၏ အဖြစ်၊–ရှိခြင်း။ အနာကုလကမ္မန္တတာယ ဓနဓညာဒိသမိဒ္ဓိံ ပါပုဏန္တော။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ၊၁၃၁။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။

အနာဂတံသ (ပု) [အနာဂတ + အံသ] အနာဂတ်အဖို့အစု။ အနာဂတံသေ ဉာဏံ။ ဒီ၊၃။၂၃၀။

အနာဂတာ အနာဂတံသေန သင်္ဂဟိတာ။ အဘိ၊ ဓ။ ၂၁၃။ အဘိ၊ ဋီ။၁။ အနာဂတံသေ ဗုဒ္ဓဿ ဘဂဝတော အပ္ပဋိဟတံ ဉာဏံ။ မှုလဋီ၊ ၂။ ၂။ အတီတံသ-လည်းကြည့်။

အနာဂတံသဉာဏ (နာ) [အနာဂတံသ + ဉာဏ] အနာဂတ် — အဖို့ — ခန္ဓာအာယတနဓာတ်အစု — ၌ အဆီး၊ အတား မရှိ သိသောဉာဏ်၊ အနာဂတံသဉာဏ်။ ကုသလာ ခန္ဓာ ... အနာဂတံသဉာဏဿ အာရမ္မဏပစ္စယေန ပစ္စယော။ ပဋ္ဌာန၊ ၁။၁၃၃။ အနာဂတံသဉာဏံ ပရိတ္တမဟဂ္ဂတအပ္ပမာဏမဂ္ဂအနာဂတအဇ္ဈတ္တဗဟိဒ္ဓါနဝတ္တဗ္ဗာရမ္မဏဝသေန အဋ္ဌသု အာရမ္မဏေသု ပဝတ္တတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၆၄။(အံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀၊၁၂၀။ ဝိ ဋ္ဌ၊၁။၁၃၃။ ဂူတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၃၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။၅၅-တို့လည်းကြည့်။)

အနာဂတံသဉာဏတေ့ဗ္ဗ (နာ) [အနာဂတံသဉာဏ+တေ့ဗ္ဗ] အနာဂတံသဉာဏ်နှင့် ယှဉ်သော စေတသိက်များ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၅၇၊၃၅၉-တို့ကြည့်။

အနာဂတ (တိ) [န+အာဂတ။ န အာဂတော အနာဂတော၊ ပစ္စယသာမဂ္ဂိယံ သတိ အာယတိံ ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟောတိ အတ္ထော။ ရူ၊ နာ။ ၂၁၁။ (သုတ်-၄၅၇)။ (နီတိ၊သုတ္တ။ ၉၃၆-၇။ မောဂ်၊ ၆-ကဏ္ဍ ၂-၃-သုတ်တို့လည်းကြည့်။)] ရောက်-ပြီး, — ရောက်ဆဲ — ဖြစ်ပြီး, — ဖြစ်ဆဲ — မဟုတ်သော၊ အနာဂတ်။ (မဖြစ်ပေါ်သေးသော သဘော တရားသည် အနာဂတ် ဟူ၍၎င်း, အကြောင်းရှိသော် ဖြစ်ပေါ်လတ္တံ့သော သဘော တရားသည် အနာဂတ်ဟူ၍၎င်း အနုဋီ၊၃။၉၆-၇ တို့၌ ဆို၏။ ရောက်သင့်, ဖြစ်သင့်ခြင်း ရှိသော် သာလျှင် အနာဂတ-သဒ္ဒါသည် ဖြစ်သင့်၏၊ ထိုစကားမှန်၏၊ နိဗ္ဗာန်ကို၎င်း, ပညတ်ကို၎င်း အနာဂတ်ဟု မဆိုအပ်ဟူ၍ ဝဇိရ၊ ၂၈၁-၌ ဆို၏။ အရဟတ္တမဂ်ကို မပွါးအပ်သေးသော် ဖြစ်ထိုက် (ပွါးအပ်ပြီးသော်ကား မဖြစ်ထိုက်) သော အခြားမဲ့ဇာတိ (နောင်ဘဝ ပဋိသန္ဓေနေခြင်း) အထူးကို အနာဂတ်ဝိသေသ ဟူ၍ သိဋီ၊သစ်၊ ၂။ ၁၂၉-၌ ဆို၏။ ဒီဋီ၊၁။ ၂၇၁။ အံဋီ၊ ၂။ ၁၃၆။ စသည်တို့လည်းကြည့်။) (၁) (က) မရောက်လာသေးသော၊ သွား ဓော် ပိဋကံ အနာဂတေ အာပတ္တိ ထုလ္လစ္စယဿ။ ဝိ၊၁။ ၂၂၇။ ဓော် ပိဋကံ အသမ္ပတ္တေ ကုဋိကမ္မေ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၇။ အတ္ထိ ဘဒ္ဒေ ဘိက္ခူ ဂိလာနော သော အနာဂတော။ ဝိ၊၃။၁၆၁။ အတ္ထညေ့ အာဂါသိကာ ဘိက္ခူ အနာဂတာ။ ဝိ၊၃။၁၇၂။ (ခ) မဖြစ်ပေါ် — ဖြစ်ပေါ်မလာ — သေးသော။ ယေ စ အတီတာ သမ္ဗုဒ္ဓါ၊ ယေ စ ဗုဒ္ဓါ အနာဂတာ။ သံ၊၁။၁၄၂။ အံ၊၁။၃၂၅။ အဗ္ဘတီတာ စ ယေ ဗုဒ္ဓါ၊ ဝတ္တမာနာ အနာဂတာ။ အပ၊ ၁။၅၂။ အနာဂတာ အဝေတာ အဘူတာ အနိဗ္ဗတ္တာ အပါတုဘူတာ ယေ စ ဗုဒ္ဓါ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၂။ (ဂ) မရှိသေးသော။ အနာဂတံ ယော ပဋိကစ္စ ပဿတိ။ ထေရ။ ၃၀၂။ အနာဂတန္တိ န အာဂတံ၊ အဝိန္ဒန္တိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၇၅။ (ဃ) မရှိ — မသိအပ် — သေးသော။ အနာဂတ္ထ-ကြည့်။ (င) ခက်မာခြင်း, တွေ့ထိခြင်း စသော မိမိ၏သဘောသို့ မရောက်သေးသော၊ ခဏတ္တယသို့ မရောက်သေးသော၊ မဖြစ်ပေါ်သေးသော။ အနာဂတာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။ ၃။ တဒုဘယမ္ပိ န အာဂတာတိ အနာဂတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၈။ အတီတ-လည်း ကြည့်။ (အဘိ၊ဓ။ ၂၁၃။ အဘိ၊ ဋီ။၁၊ ၃၅၊၈၊၁၀-တို့လည်းကြည့်။ အနာဂတ်နှင့် ပတ်သက်၍ မှတ်သားဖွယ် အကျယ်ကို အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၇-၈။ ဂူတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၈၀။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။ ၂၂၇-၈-တို့၌လည်း ကြည့်။) (စ) မရောက်လာသေးသော — မဖြစ် ပေါ် သေးသော — ခန္ဓာ, အဖြစ်အပျက်, အရာ, ကာလ စသည်။ နပ္ပဋိကင်္ခေ အနာဂတံ။ သံ၊၁။၅။ နပ္ပဋိကင်္ခါမိ အနာဂတံ။ ထေ၊ ၂။၁၅၆။ နပ္ပဋိကင်္ခေ အနာဂတံ။ ...အပ္ပတ္တံ့ အနာဂတံ။ မ၊၃။ ၂၂၆။ ယံ အနာဂတံ တံ ပဋိနိဿဇ္ဇ။ သံ၊၁။၄၇၁။ အနာဂတန္တိ အနာဂတမ္ပိ ခန္ဓပဉ္စကံ တတ္ထ ဆန္ဒရာဂပဋိ-

နိဿရဏနပဋိနိဿဂ္ဂ နာမ ဟောတိ။ သံ၊ ၄၊၂။ ၂၂၂။ အနာဂတေ ဉာဏံ အတ္ထိတိ ? အာမန္တာ။ အနာဂတံ မူလဘော ဇာနာတိ။ အဘိ၊က။ ၂၇၅။ အတီတေသု အနာဂတေသု စာပိ။ သုတ္တနိ။ ၃၃၄။ အနာဂတမှိ အဒ္ဓါနေ။ ဗုဒ္ဓ၀ံ။ ၃၁၂။ အနာဂတံ ဒုတိယော အဋ္ဌော။ မဟာနိ။ ၃၉။ (ဆ) အဆုံးသို့ မရောက် — မကုန်လွန် — သေးသော။ ပုရိမယာမေ အနာဂတေ။ ဇာ၊၂။၂၂၇။ အနာဂတေတိ ပရိယောသာနံ အပ္ပတ္တေ၊ အနတိက္ကန္တေတိ အတ္ထော။ ဇာဋ္ဌ၊၇။၁၀၇။ (ဇာဋ္ဌ၊၁။ ၅၂၂-လည်းကြည့်။) (၂)(က) မရောက်သော။ ယော စ အနာဂတံ ဘာရံ ဝဟတိ။ ဝိ၊၅။၅၁၅။ (ခ) မလာ — မပါ — သော။ ပဋိသန္ဓိအနာဂကဓုနတော တတ္ထ အနာဂတာ။ မူလဋီ၊၁၊၁၂၃။ န စ နာနက္ခဏိကကမ္မပစ္စယံ ဝိနာ ပဋိသန္ဓိအာကဓုနံ အတ္ထိတိ "ပဋိသန္ဓိအနာဂကဓုနတော တတ္ထ အနာဂတာ"တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၁၃၀။ (ဂ) မလာသော၊ သူ။ သစေ ပနဿ အညော ဂဏှန္တော အတ္ထိ၊ သယံ အနာဂတော ပိ လဘတိ။ သဘာဂဋ္ဌာနေ "အသုကော အနာဂတော"တိ ဉတွာ "အယံ တဿ သလာကာ"တိ ဌပေတုံ ဝဋ္ဋတိ။ သစေ "အနာဂတဿ န ဒါတဗ္ဗာ"တိ ကတိကံ ကရောန္တိ၊ ... သစေ ပန "အနာဂတဿ ဒေထာ"တိ မဟာသဒ္ဒံ ကရောန္တိ၊ ဒတွာကမ္မံ ဌပေတဗ္ဗံ။ ဝိ၊ ၄၊၄။ ၁၀၁။

အနာဂတကာလ (ပု) [အနာဂတ + ကာလ] အနာဂတ်ကာလ။ ပဌမဝါဒီနာပိ ဟိ ဣဓလောကပရိယာပန္နဿ အတ္တနော ပရံ မရဏာ ဥဒ္ဓေဒေါ အနာဂတကာလဝသေနေဝ အဓိပ္ပေတော။ သီ၊ ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၀။

အနာဂတကာလဝါစက (တိ) [အနာဂတကာလ + ဝါစက] အနာဂတ်ကာလကို ဟောသော။ အနာဂတဓမ္မဝိသယ-ကြည့်။

အနာဂတကာလိက (တိ) [အနာဂတကာလ + ဣက] အနာဂတ်ကာလ၌ ဖြစ်သောတရား။... နော န ယုဇ္ဇတိ ဣဓလောကပရိယာပန္နတ္တေပိ ပဌမဝါဒီသယာ အနာဂတကာလိကဿေဝ တေန အဓိပ္ပေတတ္တာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၁။၄၅၀။

အနာဂတကောဋ္ဌာသ (ပု) [အနာဂတ + ကောဋ္ဌာသ] အနာဂတ်အဖို့အစု။ အပရန္တ-ကြည့်။

အနာဂတကောဋ္ဌာသသင်္ခါတ (တိ) [အနာဂတကောဋ္ဌာသ + သင်္ခါတ] အနာဂတ်အဖို့အစုဟု ဆိုအပ်သော — သိအပ်သော။ အပရန္တကပ္ပိက (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၉) ကြည့်။

အနာဂတက္ခဏ (ပု) [အနာဂတ + ခဏ] အနာဂတ် ခဏ။ အနာဂတက္ခဏေယေဝသာ ပစ္စုပ္ပန္နတာယ အဘာဝံ သန္ဓာယ ကာလနာနတ္တေန ပဋိက္ခိပတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၁။

အနာဂတစိတ္တ (န) [အနာဂတ + စိတ္တ] အနာဂတ် ဖြစ်သော စိတ်။ တေန ဟိ အနာဂတစိတ္တေန စ ဉာဏေန စ အဘိသမေတိ။ ပဋိသံ၊၃၉၂။

အနာဂတဇောတိ (တိ) [အနာဂတ + ဇောတိ] အနာဂတ် — ပဋိသန္ဓေတည်နေခြင်း — ဇောတိ။ ... အနာဂတဇောတိယာ စ ဒီကဘာဝေါ ပကာသိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ သီ၊ဋီ၊ သစ်၊၂။၁၅၉။

အနာဂတဉာဏ (န) [အနာဂတ + ဉာဏ] အနာဂတ်ဉာဏ်၊ အနာဂတ်စိတ်၌ ဉာဏ်။

အနာဂတဉာဏကထာ (ထီ) [အနာဂတဉာဏ + ကထာ] အနာဂတ်ဉာဏ်ကို ဆိုရာ ဖြစ်သော စကားရပ်။ အဘိ၊က။ ၂၇၅-၆။

အနာဂတတ္ထ (တိ) [အနာဂတ + အတ္ထ] မရောက်လာသေး — မသိရှိသေး — မရရှိသေး — သော ပရိယတ္တိ, ပဋိဝေဓ-၏ အနက် သဘော ရှိသော၊ ပရိယတ္တိ, ပဋိဝေဓ-၏ အနက်သဘောကို — မရ — မသိ — သော၊ သူ။ အနာဂတတ္ထဥ္စ ဥဿုယကဥ္စ။ သုတ္တနိ။၃၂၆။ အနာဂတတ္ထန္တိ အနဓိဂတပရိယတ္တိပဋိဝေဓတ္ထံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၃။

အနာဂတတ္ထဝါဒီ (တိ) [အနာဂတတ္ထ + ဝဒ + ဏီ] အနာဂတ် အနက်ကို ဟောလေ့ရှိသော၊ အနာ-

ဂတ် အနက်ကို ဟောသော။ အနာဂတတ္တဝါဒီ ဟီ အနာဂတဝစနံ။ မဉ္ဇူ၊၃။၃၃၀။

အနာဂတဒီပေသ (ပု) [အနာဂတ + ဒီပေသ] (၁) မလာသောနေ့။ တေ ဝတ္ထုဗ္ဗာ "ဂူဖေယံ ဘိက္ခုနိ အနာဂတဒီပေသ တုမှေ ဘုဉ္ဇထာ"တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၁၀၂။ (၂) မရောက်သေးသောနေ့၊ နောက်တနေ့။ အာယတိန္တိ အနန္တရာနာဂတဒိဝသာဒိ- ကာလော အဓိပ္ပေတော။ ဒီ၊ဋ္ဌိ၊ ၃။၂၅၈-၉။

အနာဂတဒ္ဓါန (နပ) [အနာဂတ + အဒ္ဓါန] အနာ- ဂတ် အခွန်း၊ အနာဂတ်ကာလ။ ဝေ အနာ- ဂတဒ္ဓါနံ၊ ပဋိပတ္တိံ ဘဝိဿတိ။ ထေရ၊၃၄၃။ အနာဂတဒ္ဓါနန္တိ အနာဂတမဒ္ဓါနံ၊ အနာဂတေ ကာလေတိ အတ္ထော။ ရှင်း၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။

အနာဂတဓမ္မဝိသယ (ပု) [အနာဂတဓမ္မ+ဝိသယ] အနာဂတ်တရားဟူသော အာရုံ၊ အနာဂတဓမ္မ- ဝိသယာယ အဓိပ္ပေတတ္တာ အနာဂတကာလ- ဝါစကော ဂူစ အပရ-သဒ္ဒေါ။ မဉ္ဇူ၊၃။၂၁၈။

အနာဂတပဉ္စ (တိ) [အနာဂတ + ပဉ္စ] အနာဂတ် ပြဿနာ၊ အနာဂတ်ဉာဏ်ပြဿနာ။ အနာဂတ- ပဉ္စပိ ဝေသော နယော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၅၅။

အနာဂတပဋိကင်္ခန (တိ) [အနာဂတ + ပဋိကင်္ခန] (ထိုရာအရပ်သို့) မရောက်လာသေးသော—လက် သက် — ဝင်သက် — လေကို လိုချင် တောင့်တ သော။ အနာဂတပဋိကင်္ခနံ စိတ္တံ ဝိကမ္ပိတံ သမာဓိဿ ပရိပန္ထော။ ပဋိသံ၊၁၆၄။ အနာ- ဂတပဋိကင်္ခနံ စိတ္တန္တိ ပုဿနသွာနံ အပ္ပတ္တံ အဿာသံ ဝါ ပဿာသံ ဝါ ပဋိကင်္ခမာနံ ပစ္စာ- သီသမာနံ စိတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၃။

အနာဂတပုစ္ဆာ (ထီ) [အနာဂတ + ပုစ္ဆာ] အနာ ဂတ်တရားကို —မေးခြင်း—မေးမြန်းသောပုစ္ဆာ။ အပရာပိ တိဿော ပုစ္ဆာ အတီတပုစ္ဆာ အနာ ဂတပုစ္ဆာ ပစ္စုပ္ပန္နပုစ္ဆာ။ မဟာနိ၊၂၆၄။ စူဠနိ။ ၅၁။

အနာဂတပ္ပဇပ္ပါ (ထီ)[အနာဂတ+ပဇပ္ပါ]မရောက် လာသေး — မရရှိသေး — သည်ကို တောင့်တ ခြင်း၊ ငြံလင့်ခြင်း။ အနာဂတပ္ပဇပ္ပါယ၊ အတိ- တဿာနုသောစနာ။ သံ၊၁။၅။ ဇာ၊၂။၁၅၆။ အနာဂတပ္ပဇပ္ပါယာတိ အနာဂတဿ ပတ္ထနာယ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇။

အနာဂတပ္ပယောဂ (ပု) [အနာဂတ + ပယောဂ] အနာဂတ်ဝိဘတ် သက်၍ ပြီးသော ပြယုဂ်။ အနာဂတစွပ-ကြည့်။

အနာဂတဗုဒ္ဓ (ပု) [အနာဂတ + ဗုဒ္ဓ] ပွင့်တော်မူ လတ္တံ့သော ဘုရား။ န သက္ကိယိဿန္တိ အနာ- ဂတဗုဒ္ဓေဟိပိ န အပနိယိဿန္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၉၁။

အနာဂတဘယ (နပ) [အနာဂတ + ဘယ] အနာ- ဂတ်ဘေး၊ ဖြစ်ပေါ် ကျရောက်လာမည့် ဘေး၊ ဖြစ်ပေါ်ကျရောက်လာမည့် ဘေးကို ကြောက်၍ ထိတ်လန့်ခြင်း။ ပဉ္စိမာနိ ဘိက္ခဝေ အနာဂတ- ဘယာနိ သမ္ပဿမာနေန ...။ အံ၊၂။၈၈၉၀။ အနာဂတဘယာ မိတ္တော၊ ဥဘော လောကေ အ- ဝေက္ခတိ။ ဇာ၊ ၁။၉၉၁၇၀။ ဒွေ အနာဂတ- ဘယာနိ ဒိဋ္ဌဓမ္မိကဉ္စ သမ္ပရာယိကဉ္စာတိ။ .... အနာဂတဘယာတိ 'အနာဂတဘယဟေတု'တံ ဘယံ ဘာယမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃။ အနာဂတ- ဘယာတိ အနာဂတဘယကာရဏာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၇၈။

အနာဂတဘယကာရဏ (နပ) [အနာဂတဘယ + ကာရဏ] အနာဂတ်ဘေးဟူသော အကြောင်း။ အနာဂတဘယ-ကြည့်။

အနာဂတဘယဟေတု (ပု) [အနာဂတဘယ + ဟေတု] အနာဂတ်ဘေးဟူသော အကြောင်း။ အနာဂတဘယ-ကြည့်။

အနာဂတဘာဝ (ပု) [အနာဂတ + ဘာဝ] (၁) မလာသည်၏ အဖြစ်။ အာဂတာနာဂတဘာဝ (အာရုဏ္ဍ၊ ၃။၄၀၉) ကြည့်။ (၂) အနာဂတ် (ကာလ)၏အဖြစ်။ အနာဂတံ အတ္ထိ အနာဂတံ အနာဂတဘာဝံ ဟောတီတိ? အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။၉၉။

အနာဂတဘာဝသာမည (န) [အနာဂတဘာဝ+သာမည] အနာဂတ်အဖြစ် — ၏ တူသည်၏ အဖြစ်—သာမည။ န အနာဂတာတိ စ အနာဂတဘာဝသာမညံ ဂဟေတွာ လေသေန ဓော- ဒေတိ။ ဓါ၊ဋီ၊၁၊၂၇၁။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။ ၁၃၆။ သမ္ဗန္ဓိတိ ... အနာဂတဘာဝသာမညေန ... ဝုတ္တံ ဟောတိ။ မူလဋီ၊ ၃။၈၁။

အနာဂတရူပ (န) [အနာဂတ+ရူပ] အနာဂတ် ဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးသော — ရုပ် — ပုဒ်၊ အနာဂတ် ရုပ်။ "ဥဂ္ဂမိဿာမိ"ဟူ..."ဥရိက္ခမ္မော့ပိ နာမ ဘဝိဿတိ"တိအာဒိနိ ဝဒတော အနာဂတရူပံ န သမေတိ။ မဋ္ဌ၊၂။ ၁၈၆။ အနာဂတရူပန္တိ အတီတေ အတ္ထေ အနာ- ဂတသဒ္ဒါရောပနံ အနာဂတပ္ပယောဂေါ န သမေတိ။ မဋီ၊၂။၂၁၀။ အနာဂတဝစန-လည်း ကြည့်။

အနာဂတဝံသ (ပု) [အနာဂတ+ဝံသ] အနာ- ဂတ်၌ ပွင့်တော်မူလတ္တံ့သော မေတ္တေယျဘုရား ရှင်၏ အကြောင်းအရှုပ္ပတ်ကို ပြဆိုရာဖြစ်သော ကျမ်း၊ အနာဂတဝင်ကျမ်း။

အနာဂတဝံသဒီပက (တိ)[အနာဂတဝံသ+ဒီပက။ ထိ၌ အနာဂတဝံသဒီပိကာ] အနာဂတ် အနွယ် ကို ပြတတ်သော။ ဣမာယ အနာဂတဝံသဒီပိ- ကာယ သုတ္တန္တကထာယ မာတုလနဂရ- ဓါသိနံ....။ ဒီဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၉။

အနာဂတဝစန (န) [အနာဂတ + ဝစန။ နိတိ၊ သုတ္တ၊ ၉၃၇-၈ တို့လည်းကြည့်။] (၁) အနာဂတ် ဝိဘတ်၊ ထိုဝိဘတ်ဖြင့် ပြီးသော — ပုဒ် — သဒ္ဒါ။ အနေနာဂတပ္ပနာမရိသန္တတ္တဝသေန ဝေတံ အတ္တိနာမသဒ္ဒေ ဥပယေဒ "ပရိဘုဉ္ဇိဿ- သီ"တိ အနာဂတဝစနံ ကတံ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။၁၃၅။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၀၆။ အနာဂတဝစနံ အနာဂတ- သဒ္ဒပ္ပယောဂေါ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၉။ မဋီ၊ ၃။ ၁၄၂။ ယင်းအနာဂတ်ဝိဘတ်သည် အနာဂတ် ကာလ၌သာ ဖြစ်သည်မဟုတ်၊ ဂရဟာအနက်, ဝိမှယအနက်တို့ကိုဟောသော အတ္ထိ, နာမ,ကိံ စသော သဒ္ဒါတို့နှင့်ယှဉ်ရာဝယ် အတိတ်ကာလ၌ ၎င်း, ပစ္စုပ္ပန်ကာလ၌၎င်း ဖြစ်သေးသည်။ ဝိဋ္ဌ၊ ၁။၂၅၀။ သာရတ္ထ၊ ၂။၁၁၇။ မဋ္ဌ၊ ၂။၁၈၅။ မဋီ၊ ၂။၂၁၀။ မဋ္ဌ၊ ၄။၁၁၉။ မဋီ၊ ၃။၃၃၀။ အံဋ္ဌ၊ ၃။၅၈။ အံဋီ ၃။၅၂-စသည်ကြည့်။

အနာဂတဝိသေသ (ပု) [အနာဂတ+ဝိသေသ] အနာဂတ်အထူး၊ အရဟတ္တမဂ်ကို မပွါးရသေး လျှင် ဖြစ်ထိုက်သော အခြားမဲ့ဇာတိ (နောက် ဘဝပဋိသန္ဓေနေခြင်း)အထူး။ အနာဂတဝိသေ- သောတိ စ အဘာဝိတေ မဂ္ဂေ ဉပ္ပဇ္ဇနာရဟော အနန္တရဇာတိဘေဒေါ။ သံဋီ၊သစ်၊ ၂။၁၅၉။

အနာဂတဝေါဟာရ (ပု)[အနာဂတ + ဝေါဟာရ] အနာဂတ်ဟု ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ပစ္စယသမဝါယေ ပန ဥပ္ပဇ္ဇနာရဟတံ ဉပါဒါယ အနာဂတဝေါဟာ- ရော ဟုတ္တ ဝေဒိတဗ္ဗော။ အံဋီ၊ ၁။ ၂၄၂။

အနာဂတသံသာရဝါဒ (ပု) [အနာဂတသံသာရ+ ဝါဒ] အနာဂတ်သံသရာကို တပ်မက်စွဲလမ်းသော ဝါဒ။ ဥဒ္ဓံ ဝုစ္စတိ အနာဂတသံသာရဝါဒေါ။ မဋ္ဌ၊၄။၁၄။

အနာဂတသဒ္ဒပ္ပယောဂ (ပု) [အနာဂတသဒ္ဒ + ပယောဂ] အနာဂတ်သဒ္ဒါကို — ယှဉ်ခြင်း — သုံး စွဲခြင်း။ အနာဂတဝစန-ကြည့်။

အနာဂတသမာဂမ (ပု) [အနာဂတ+သမာဂမ] အနာဂတ်၌ ဖြစ်သော အစည်းအဝေး၊ အနာ- ဂတ်၌ တွေ့ဆုံခြင်း။ အမုံ သမ္ဗုပတိ ဟောတိ၊ အနာဂတသမာဂမေ။ အပ၊ ၂။ ၂၇၂။

အနာဂတသမ္ဗန္ဓ (ပု) [အနာဂတ+သမ္ဗန္ဓ] အနာ- ဂတ် — သဒ္ဒါ — အနက် — နှင့် စပ်ခြင်း။ အနာ- ဂတသမ္ဗန္ဓေ ပန အသတိ န ဧတေဟိ သော တဿ ဓနေ ဘာဝိတောဝ ယသ္မာ န ယုဇ္ဇတိ၊ တသ္မာ အနာဂတသမ္ဗန္ဓံ ကတွာ ယော ဇံ ဘာဝိတော ဘဝိဿတိ၊ သော ဝေ သောဓယျာတိ ဝေမေတ္တ အတ္တော ဝေဒိတဗ္ဗော။ လက္ခဏံ ပန သဒ္ဒသတ္တတော ပရိယေသိတဗ္ဗံ။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၇၄။

အနာဂတသမ္ဘန္ဓေ ပန အသတိတိ "ဘာသိတော ဘဝိဿတိ"တိ ပါဌ်သောင် ဆတ္ထာ 'အနာဂတသမ္ဘန္ဓေ အသတိ။ 'ဘာသိတော'တိ အတိတာဝစနံ ကထံ အနာဂတဝစနေန သမ္ဗန္ဓမုပဂစ္ဆတိတိ အာယာ 'လက္ခဏံ ပန သဒ္ဒသတ္ထတော ပရိယေသိတဗ္ဗ'န္တိ။ ဤဒိသေ ဟိ ဌာနေ 'ဓာတုသမ္ဗန္ဓေ ပစ္စယာ'တိ ဣမိနာ လက္ခဏေန ဓာတွတ္ထသမ္ဗန္ဓေ သတိ အယထာကာလဝိဟိတာပိ ပစ္စယာ သာဓဝေါ ဘဝန္တီတိ သဒ္ဒသတ္ထဝိဒူ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၇၈။ (သာရတ္ထ၌ဆိုသော'ဓာတုသမ္ဗန္ဓေ ပစ္စယာ'ကား ပါဏိနိ၌ လာသော (ပါ၊၃၊၄၊၁) သုတ်တည်း။ မောဂ်နိသျ၊ ၈၅၇-ဂ-မျက်နှာတို့ လည်းကြည့်။)

အနာဂတသုခ (န) [အနာဂတ+သုခ] မရောက်လာ–မဖြစ်လာ–သေးသော (အနာဂတ်) ချမ်းသာ။

အနာဂတသုခါဝဟ (ပု)[အနာဂတသုခ+အာဝဟ] မရောက်လာ–မဖြစ်လာ–သေးသော(အနာဂတ်) ချမ်းသာကို ဆောင်တတ်သော။ နာနာဂတသုခါဝဟော။ ဇာ၊၁။၁၂၃။

အနာဂတာဓိဝစန (န) [အနာဂတ+အဓိဝစန] အနာဂတ်၏အမည်၊ အနာဂတ်ပညတ်။

အနာဂတာဓိဝစနကုသလ (တိ) [အနာဂတာဓိဝစန+ကုသလ] အနာဂတ်ပညတ်၌ လိမ္မာသော၊သူ။ အတိတာဓိဝစနကုသလ-ကြည့်။

အနာဂတာရမ္မဏ (တိ) [အနာဂတ+အာရမ္မဏ] အနာဂတ်တရားလျှင် အာရုံရှိသော၊ အနာဂတ်တရားတို့ကို အာရုံပြု၍ဖြစ်သော။ အနာဂတာရမ္မဏာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၈။၃။ အနာဂတေ ဓမ္မေ အာရဗ္ဘ ယေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ စိတ္တစေတသိကာ ဓမ္မာ၊ ဣမေ ဓမ္မာ အနာဂတာရမ္မဏာ။ အဘိ၊၈၊၂၁၃။ အတိတာရမ္မဏ-လည်းကြည့်။

အနာဂန္တု (ပု) [န+အာဂန္တု] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့်–မရောက်လာ–မဖြစ်လာ–သော၊ သူ။ ယဒိ ဝါ အနာဂန္တာရော ဟုတ္တတ္တံ။ မ၊၂။၃၃၁။ ဥပပတ္တိဝသေန အနာဂန္တာရော။ မဋ္ဌ၊၃။၂၄၇။ အနာဂါမီ ဟောတိ အနာဂန္တာ ဣတ္ထတ္တံ။ အံ၊ ၁။၆၅။ အနာဂါမိနော ဟောန္တိ အနာဂန္တာရော ဣတ္ထတ္တံ။ အံ၊၁။၄၇၀။ အနာဂန္တာ ဣတ္ထတ္တန္တိ ဣမံ ခန္ဓပဉ္စကသာတံ အနာဂန္တာ။ အံဋ္ဌ၊၂။၃၉၉။

အနာဂန္တုံ (ကြိ၊ဝိ)[န+အာဂန္တုံ]မလာ–မရောက်–ခြင်းငှါ။ သဗ္ဗသန္ထိပါတဋ္ဌာနေ အနာဂန္တုံ နာမ န လဗ္ဘတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၅၁။

အနာဂန္တွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+အာဂန္တွာ] မလာရောက်မူ၍။ အနာဂန္တွာ ပုနပ္ပုနံ .... ဂေါဓိကော ပရိနိဗ္ဗုတော။ သံ၊၁။၁၂၃။

အနာဂမ (ပု) [န+အာဂမ] မလာ–မရောက်–ခြင်း။ နတ္ထိ မစ္စုဿ'နာဂမော။ ဇာ၊၂။၁၃၇။ မမဥ္စ အညေသဉ္စ နတ္ထိ မစ္စုဿ'နာဂမောတိ ထံ မစ္စုဿ အာဂမနံ အဇ္ဇ ဇာနာမိ။ ဇာဋ္ဌ၊ ၆။၁၀၂။

အနာဂမန (န)[န+အာဂမန]မလာ–မရောက်–ခြင်း။ဣစ္ဆသိ ပန တွံ ဓော တဿာ နာဂဿ အနာဂမနန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၂၀။ ပုန အာသုရာနံ အနာဂမနတ္ထာယ ပစ္စာသု ဌာနေသု အာရက္ခံ ဌပေသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၁။၂၁၉။ သဗ္ဗာဓနဝေတာနိ အာယတနာနိ အနာဂမနတော အနိဂ္ဂမနတော စ ဒဋ္ဌဗ္ဗာနိ။ အဘိဋ္ဌ၊၂။၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၄။ ပုန အနာဂမနာယ အစ္စန္တံ ဝိပ္ပဝါသံ ဂစ္ဆာမိ။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊၇။၉၆။

အနာဂမနဒိဋ္ဌိက (တိ) [န+အာဂမနဒိဋ္ဌိ+က] (က) လာ၏အကျိုးဖြစ်လာလိမ့်မည်ဟု အယူမရှိသော၊ ဖြစ်ပေါ်လာမည့်အကျိုးကို မမျှော်ကိုးသော၊သူ။ အနာဂမနဒိဋ္ဌိကော ဒါနံ ဒေတိ။ မ၊၃။ ၇၂။ အနာဂမနဒိဋ္ဌိကောတိ နော ဖလပါဋိကင်္ခီ ဟုတွာ ဒေတိ။ မဋ္ဌ၊၄။၅၄။ အဒ္ဓါ ဣမဿ ဒါနဿ ဖလံ မမေဝ အာဂစ္ဆတိတိ ဧဝံ ယသာ တထာ ဒိဋ္ဌိ အတ္ထိ၊ သော အာဂမနဒိဋ္ဌိကော၊ အယံ ပန န တာဒိသောတိ အာဟ "အနာဂမနဒိဋ္ဌိကော"တိ။ မဋ္ဌီ၊၃။၂၆၈။ အနာဂမန-

ဒိဋ္ဌိကော ဒေဝတီ။ အံ၊၂။၁၅၁။ အံ၊၃။၁၉၅။ အနာဂမနဒိဋ္ဌိကော ဒေဝတိ ကတမာ နာမ ဖလံ အာဂမိဿတိတိ ဧဝံ အာဂမနဒိဋ္ဌိ နု ဥပ္ပါဒေတွာ ဒေဝတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၃။ (ခ) ထံကို ရှင်း ထံ၏အကျိုးကိုရှင်း ယုံကြည်သော အယူ-မရှိသော၊သူ။ အနာဂမနဒိဋ္ဌိကော ဒေဝတိ နဘာမှု ဖလဉ္စ သဒ္ဒဟိတွာ ဒေဝတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။ (အံ၊ဋီ၊၃။၅၀၊၂၀၇-တို့လည်းကြည့်။)

အနာဂမနသီလ (တိ) [န+အာဂမနသီလ] လာ ရောက်ခြင်း အလေ့မရှိသော၊သူ။ အနာဂါမိတိ ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဝသေန ကာမလောကံ အနာ-ဂမနသီလော တတိယဖလဋ္ဌော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇-၈။

အနာဂမနိယ (တိ)[န + အာဂမနိယ] မလာ-အပ်—မကပ်ရောက်အပ် — သော။ အာဘဗ္ဗော ဒိဋ္ဌိသမ္ပန္နော ပုဂ္ဂလော အနာဂမနိယံ ဝတ္ထုံ ပစ္စာဂန္တုံ။ အံ၊၂၊၃၈၂။ အနာဂမနိယံ ဝတ္ထုန္တိ အနုပဂန္တဗ္ဗံ ကာရဏံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၀။

အနာဂမ္မ (ကြိဝိ) [န + အာဂမ္မ]မကပ်ရောက်မူ၍။ သိယာ ဝိဝါဒါဓိကရဏံ ဧကံ သမထံ အနာဂမ္မ ယေဘုယျသိကံ ဧကေန သမထေန။ ဝိ၊၄။၂၂၀။ တံ မဂ္ဂံ တံ ပဋိပဒံ အနာဂမ္မ။ မ၊၂။၉၈။

အနာဂါမိအရိယသာဝက (ပု) [အနာဂါမိ+အရိ-ယသာဝက] အနာဂါမ်ဖြစ်သော အရိယာ တပည့်။ အနာဂါမိအရိယသာဝကာနံ ဟိ သမာ-ဒါနဝသေန ဥပေါသထကမ္မံ နာမ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀။

အနာဂါမိဥပါသက (တိ) [အနာဂါမိ+ဥပါသက။ ထိဳ၌ အနာဂါမိဥပါသိကာ] အနာဂါမ်ဖြစ်သော ရတနာ ၃-ပါးကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်သူ၊ အနာ ဂါမ် ဥပါသကာ ဒါယကာ။ မာတိသေ အနာဂါမိ-ဥပါသကေ ပုတ္တေ ဝိဇ္ဇမာနေ သတ္တာ ကိလမန-ကိစ္စံ နတ္ထိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ ယရဏံ နာမ ဣဒ္ဓိ-မန္တာ ကော အနာဂါမိဥပါသိကာ....။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၃၆။

အနာဂါမိတာ (ထီ) [အနာဂါမိ + တာ] အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်၏ အဖြစ်။ သတိ ဝါ ဥပါဒိသေသေ အနာဂါမိတာ။ ဒီ၊၂။၂၅၂။မ၊၁။၉၀။ အနာဂါမိ-တာတိ အနာဂါမိဘာဝေါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၉၅။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၀၅။ ဧကံ ဓမ္မံ ဘိက္ခဝေ ပဇဟထ အဟံ ဝေါ ပါဋိဘောဂေါ အနာဂါမိတာယ။ ဣတိဝုတ်။ ၁၉၅။ အနာဂါမိတာယာတိ အနာဂါမိတာ-ဝတ္ထာယ ... အဖလော သော တတိယမဂ္ဂေါ အနာဂါမိတာ နာမ။ ရှင်း၊ဋ္ဌ။၃၇။ ဧဝံ ဘာဝိတာ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဥပေက္ခာ ဓေဓောဇ္ဈင်္ဂ အနာ-ဂါမိတာယ သံဝတ္တတိ။ အံ၊၃။၅၀၅။ အနာဂါမိ-တာယာတိ ဗျာနာနာဂါမိတာယ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၄၁။

အနာဂါမိဖလ (နပ) [အနာဂါမိ+ဖလ၊ (အနာဂါ-မိဿ ဖလံ အနာဂါမိဖလံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။)] အနာဂါမိဖိုလ်၊အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၏ဖိုလ်။အနာဂါ-မိဖလေ ပညာ။ အဘိ၊ဝိ။၃၄၈။ အနာဂါမိဖလံ သစ္ဆိကရောန္တော ဗဟုတိတိ။ အဘိ၊က။၉၂။

အနာဂါမိဖလက္ခဏ (ပု) [အနာဂါမိဖလ + ခဏ] အနာဂါမိဖိုလ်ခဏ၊ အနာဂါမိဖိုလ်၏ ဥပါဒ် — ခဏ — အခိုက်အတန့်၊ အနာဂါမိဖလက္ခဏေ ဒသန္နံ ဝိသုဒ္ဓီ။ ပဋိသံ။ ၁၀၂။ အနာဂါမိ-ဖလက္ခဏေ .... အညိန္ဒြိယဘာ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိ-မောက္ခပရိဝါရံ ဟောတိ။ ရှင်း။ ၁၁၂။ ဒသန္နံ ဝိသုဒ္ဓိနံ တဿ တဿ ဖလဿ ဥပ္ပါဒက္ခဏေ.... ဉာဏာဒသန္နံ ဝိသုဒ္ဓိဘာဝံ ပတ္တံ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၉၇-၈။

အနာဂါမိဖလတ္ထိက (တိ) [အနာဂါမိဖလ + အတ္ထိ-က]အနာဂါမိ—ဖိုလ်ဖြင့်—ဖိုလ်ကို—အလိုရှိသော၊သူ။ ဧဝံ သဒ္ဓေ အနာဂါမိဖလတ္ထိကေန သမထ-ဝိပဿနာသု ဆန္ဒရာဂေါ ကတ္တဗ္ဗော ဘဝိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉-၁၀။

အနာဂါမိဖလပ္ပတ္တ (တိ) [အနာဂါမိဖလ + ပတ္တ] အနာဂါမိဖိုလ်သို့ ရောက်ပြီးသော၊သူ။ကေဒေသံ အနာဂါမိဖလပ္ပတ္တော (အနာဂါမိဖလံ ပတ္တော?)

ပဋိလဒ္ဓေါ အဓိဂတော သစ္ဆိကတော ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟာရတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊က။၈၉။

အနာဂါမိဖလသစ္ဆိကိရိယာ (ထီ) [အနာဂါမိဖလ+သစ္ဆိကိရိယာ] အနာဂါမိဖိုလ်ကို မျက်မှောက်ပြုခြင်း။ အနာဂါမိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နေ ဒါနံ ဒေတိ။ မ၊၃။၂၉၇။ အနာဂါမိ အနာဂါမိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နော။ အံ၊၃။၄၃။ ဥဒါန။ ၁၄၄။ အနာဂါမိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နော ပုဂ္ဂလော ဒုက္ခဒဿနေန ကိံ ဖဟာတိတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊က။၈၉။

အနာဂါမိဖလသမာပတ္တတ္ထ (ပု) [အနာဂါမိဖလ+သမာပတ္တိ+အတ္ထ] အနာဂါမိဖလသမာပတ်အကျိုး၊ အနာဂါမိဖိုလ်ကို ဝင်စားခြင်းအကျိုး။ အနာဂါမိဖလသမာပတ္တတ္ထာယ။ပ။ ပဋိသံ။၆၂။

အနာဂါမိဖလသမာပတ္တိ (ထီ) [အနာဂါမိဖလ+သမာပတ္တိ] အနာဂါမိဖလသမာပတ်၊ အနာဂါမိဖိုလ်ကို ဝင်စားခြင်း။ အနာဂါမိဖလသမာပတ္တိ အဘိညေယျာ။ ပဋိသံ။၂၁။

အနာဂါမိဖလုပ္ပတ္တိ (ထီ) [အနာဂါမိဖလ+ဥပ္ပတ္တိ] အနာဂါမိဖိုလ် (စိတ်)၏ ဖြစ်ပေါ်ခြင်း။ ကထံ ဝုဋ္ဌာနန္တိ အနာဂါမိဿ အနာဂါမိဖလုပ္ပတ္တိယာ, အရဟတော အရဟတ္တဖလုပ္ပတ္တိယာတိ ဧဝံ ဒွေဓာ ဝုဋ္ဌာနံ ဟောတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၅၁။

အနာဂါမိဖလူပနိဿယ (ပု) [အနာဂါမိဖလ+ဥပနိဿယ] အနာဂါမိဖိုလ်(ကို ရခြင်း)၏ အားကြီးသော အကြောင်း။ မာဂဏ္ဍိယဗြာဟ္မဏဿ သပဇာပတိကဿ အနာဂါမိဖလူပနိဿယံ ဒိသွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၈။

အနာဂါမိဘာဝ (ပု) [အနာဂါမိ+ဘာဝ] အနာဂါမ် ပုဂ္ဂိုလ်၏အဖြစ်။ အနာဂါမိတာ-ကြည့်။

အနာဂါမိမဂ္ဂ (ပု)[အနာဂါမိ+မဂ္ဂ] အနာဂါမိမဂ်။ အနာဂါမိမဂ္ဂေ ပညာ။အဘိ၊ဝိ။၃၄၇။အနာဂါမိမဂ္ဂေါ အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၂၁။ ပဋိသန္ဓိဝသေန ကာမဘဝံ န အာဂစ္ဆတီတိ အနာဂါမိ၊ တဿ မဂ္ဂေါ အနာဂါမိမဂ္ဂေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၇၃။

အနာဂါမိမဂ္ဂက္ခဏ (ပု) [အနာဂါမိမဂ္ဂ+ခဏ] အနာဂါမိမဂ်ခဏ၊ အနာဂါမိမဂ်၏ဥပါဒ်-ဌီ-ဘင်-အခိုက်အတန့်။ အနာဂါမိမဂ္ဂက္ခဏေ ဒဿနဉ္စေဝ သမ္မာဒိဋ္ဌိ။ ပဋိသံ။ ၆၇။ အနာဂါမိမဂ္ဂက္ခဏေ ဒဿနံ ဝိသုဇ္ဈတိ။ ၎င်း။ ၁၁၂။ အနာဂါမိမဂ္ဂက္ခဏေ အညိန္ဒြိယဿ သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိမောက္ခပရိဝါရံ ဟောတိ။ ၎င်း။၁၁၂။

အနာဂါမိမဂ္ဂဝဇ္ဈ (တိ)[အနာဂါမိမဂ္ဂ+ဝဇ္ဈ]အနာဂါမိမဂ်သည် ပယ်သတ်အပ်သော။ သကဒါဂါမိဿ အနာဂါမိမဂ္ဂဝဇ္ဈာ မာနာ အတ္ထိ။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၇။

အနာဂါမိမဂ္ဂဝိပဿနာ (ထီ)[အနာဂါမိမဂ္ဂ+ဝိပဿနာ] အနာဂါမိမဂ်၏ ဝိပဿနာ။ ဇွောတတော သောတာပန္နဿ စ သကဒါဂါမိနော စ ပဉ္စကာမဂုဏိကရာဂက္ခယတ္ထာယ အနာဂါမိမဂ္ဂဝိပဿနာ ကထိတာ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈။

အနာဂါမိမဂ္ဂသမင်္ဂီ (တိ) [အနာဂါမိမဂ္ဂ+သမင်္ဂီ] အနာဂါမိမဂ်နှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ၊ အနာဂါမိမဂ္ဂဋ္ဌာန်ပုဂ္ဂိုလ်။ အနာဂါမိမဂ္ဂသမင်္ဂီ မာနာနုသယံ နပ္ပဇဟတိ, နော စ သော ကာမရာဂါနုသယံ နပ္ပဇဟတိ။ ယမက၊၂။၁၆၂။

အနာဂါမိသုခ (နပုံ) [အနာဂါမိ+သုခ] အနာဂါမ်၏ ချမ်းသာ။ နေက္ခမ္မသုခန္တိ အနာဂါမိသုခံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၂။

အနာဂါမီ (တိ) [န+အာဂါမီ။ (ထိုမှ အနာဂါမိန်) ပဋိသန္ဓိဝသေန ကာမဘဝံ န အာဂစ္ဆတီတိ အနာဂါမီ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၉။] အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ကာမဘုံသို့ မလာ (မဖြစ်လာ)သော ပုဂ္ဂိုလ်၊ အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၊ (အရိယာပုဂ္ဂိုလ် ရှစ်ယောက်တွင် ၆-ယောက်မြောက်ပုဂ္ဂိုလ်)။ ကတမော စ ပုဂ္ဂလော အနာဂါမီ၊ ဣဓေကစ္စော ပုဂ္ဂလော ပဉ္စန္နံ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ ဩပပါတိကော

ဟောတိ၊ တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဝတ္တိဓမ္မော တသ္မာ လောကာ၊ အယံ ဝုစ္စတိ ပုဂ္ဂလော အနာဂါမီ။ အင်္ဂုပု။၁၁၉။ ပဉ္စန္နံ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ ... ၁၁၀၀ ... ဝုစ္စတိ။ အင်္ဂု ၄၊၁၃။၄၈။ အနာဂါမီ အနာဂါမိဖလသစ္ဆိကိရိယာယ ပဋိပန္နော။ အံ၁။၃၃။ ဥဒါန။၁၄၄။ အနာဂါမီတိ ပဉ္စသန္နိဂ္ဂဟဏဝသေန ကာမလောကံ အနာဂမနသီလော တတိယဖလဋ္ဌော၊ ယော ပန သဒ္ဓါနုသာရီ ဓမ္မာနုသာရီ ကောဝိဒေတိ စေ-မာဒိကော အရိယပုဂ္ဂလဝိဘာဂေါ၊ သော ဧတေ-သံယေဝ ပဘေဒေါတိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။ ၂၇၇-၈။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၁။ (ဓာတုဝတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၇-လည်းကြည့်) သန္တိ အနာဂါမိနိယော။ ဥဒါန။၁၇၆။

အနာဂါရ (တိ) [န+အာဂါရ။ အဂါရံ,အာဂါရံ။ နီတိ၊ သုတ္တ။ နာ ၃၃၉။] အနဂါရ-ကြည့်။

အနာဂါရမုနိ (ပု) [အနာဂါရ+မုနိ] အနဂါရမုနိနှင့် တူ။ ၎င်းကြည့်။

အနာဂါရိက (တိ) [န+အာဂါရိက] အနဂါရိက-နှင့်တူ။ ၎င်းကြည့်။

အနာဂါရိကမိတ္တ (ပု) [အနာဂါရိက+မိတ္တ] အိမ်ရာမထောင်သော — ရသေ့ ရဟန်းဖြစ်သော — မိတ်ဆွေ။ ဒွေ မိတ္တာ အဂါရိကမိတ္တော စ အနာ-ဂါရိကမိတ္တော စ။ စူဠနိ။၂၃၉။

အနာဂါရိယ (တိ) [န+အာဂါရိယ] အနဂါရိယ-နှင့်တူ။ ၎င်းကြည့်။

အနာဂါရိယတာ (ထီ) [အနာဂါရိယ+တာ] ရဟန်း၏အဖြစ်၊ ရဟန်းဘောင်။ လာဘီ .... ဘဝတိ ယဒိ အနာဂါရိယတံ ဥပေတိ။ ဒီ၃။ ၁၃၁။

အနာဂါရိယပရိသာ (ထီ) [အနာဂါရိယ + ပရိ-သာ] ရဟန်းပရိသတ်။ ဇာနမာနော ‘အနာဂါ-ရိယပရိသာယ’န္တိ ဝဒတိ။ မဋ္ဌ၃။၂၈၂။

အနာဂါရိယဘာဝ (ပု) [အနာဂါရိယ+ဘာဝ] ရဟန်း၏အဖြစ်၊ ရဟန်းဘောင်။ မဟာရာဇ ဆရာဝါသံ ပဟာယ အနာဂါရိယဘာဝံ ပတ္တဿ ...။ ဇာ၊ဋ္ဌ၅။၂၆၇။

အနာဂါရိယမုနိ (ပု) [အနာဂါရိယ + မုနိ] အိမ်ရာမထောင်သော — ရဟန်းဘောင်၌ နေသော — အရိယာပုဂ္ဂိုလ်။ ဧဝံ ဒေသိတေသု တေသု အနာဂါရိယမုနိ ကလျာဏပုထုဇ္ဇနော ဂါမေ အကွဲ ဂဏှန္တော ဝိစရတီတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ ဋ္ဌ၁။၂၃၇။ အနဂါရိယမုနိ-လည်းကြည့်။

အနာဂု (တိ) [န+အာဂု။ (အနာဂသ်-သံ)] မကောင်းမှု — အပြစ် — မရှိသော၊ သူ။ အနာဂု ဗျာယာမိ အသောစမာနော။ သံ၁။၁၂၄။

အနာဃာတ (တိ) [န + အာဃာတ] ရန်ငြိုးဖွဲ့ခြင်း မရှိသော၊ ရန်ငြိုးမဖွဲ့သော။ မေတ္တံ န ခေါ ဓမ္မ စိတ္တံ ပစ္စုပဋ္ဌိတံ သဗြဟ္မစာရီသု အနာဃာတံ။ ဝိ၄။၄၃၆။ ဝိ၅။၃၂၉။ အံ၃။၁၃၉။ အနာ-ဃာတန္တိ အာဃာတဝိရဟိတံ၊ ဝိက္ခမ္ဘနဝသေန ဝိဟတာဃာတန္တိ အတ္ထော။ ဝိဋ္ဌ ၄။၁၂၅။ အံဋ္ဌ ၃။၃၁၁။

အနာစရ (ပု) [န+အာစာရ၊ ဆန်းကြောင့်ရဿ-ပြု။] မပြုကျင့်အပ်သော — မလျော်သော — မကောင်းသော — အကျင့်။ ဝါရယန္တိ အနာစရံ။ အပ၊၂။၂၃၁။ ဝါရယိတွာ အနာစရံ။ ၎င်း။၂၆၇။ ဧဝမာဟံ သံသရိတွာ၊ ပရိဝဇ္ဇေန္တော အနာစရံ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၇၈။ အနာစရန္တိ အနာစာရံ အကတ္တဗ္ဗံ၊ အကာရဏီယန္တိ အတ္ထော။ ဗုဒ္ဓဝံဋ္ဌ။၁၃၂။ (ထေရီဋ္ဌ။၂၀၁-၌ ဝါရယန္တိ အနာစာရံ-ရှိသည်။)

အနာစရိယက (တိ) [န + အာစရိယ + က] ဆရာမရှိသော၊ သူ။ (က) ဝဋ္ဋာဝဋ္ဋကို ပြောဆိုဆုံးမသူ ဆရာမရှိသော၊ သူ။ ဘိက္ခူ အနုပဇ္ဈာ-ယကာ အနာစရိယကာ အနောဝဒိယမာနာ။ ဝိ၃။၅၆။ (ခ) သစ္စာ ၄-ပါးကိုဟောပြသူ ဆရာမရှိသော၊ သူ။ ဗုဒ္ဓေါတိ ယော သော ဘဂဝါ သယမ္ဘူ အနာစရိယကော။ ပဋိသံ။ ၁၇၂။ အနာစရိယကောတိ သယမ္ဘူပဒဿ အတ္ထဝိဝ-

ရဏံ၊ ယော ဟိ အာစရိယံ ဝိနာ သစ္စာနိ ပဋိဝိဇ္ဈတိ၊ သော သယမ္ဘူ နာမ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၄။ မဟာနိ၊ ၃၆၃။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၃၈၉။ (ဂ) ဝေဇ္ဇကမ္မ, ဒူတကမ္မစသည်ကို ဟောပြော လမ်းပြတတ်သော ဆရာဟူသော ကိလေသာမရှိသော၊ သူ။ အနန္တေဝါသိကမိဒံ ဘိက္ခဝေ ဗြဟ္မစရိယံ ဝုသတိ အနာစရိယကံ၊ ... အနန္တေဝါသိကော ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အနာစရိယကော သုခံ ဖာသု ဝိဟရတိ။ သံ၊ ၂။၁၄၉။ အနာစရိယကန္တိ အာစရိယကကိလေသဝိရဟိတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၆။

အနာစရိယကဘာဝ (ပု) [အနာစရိယက+ဘာဝ] ဆရာမရှိသည်၏အဖြစ်။ အနနုသုတေသုတိအာဒိ အနာစရိယကဘာဝဿ ဇောတ္တပ္ပကာသနံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၃၈၉။

အနာစရိယုပဇ္ဈာယ (တိ) [န+အာစရိယုပဇ္ဈာယ] ဆရာ, ဥပဇ္ဈာယ်မရှိသော၊ သူ။ အနာစရိယုပဇ္ဈာယော၊ ဝနေ ဝါသံ ဥပေမဟံ။ အပ၊ ၂။၇၉။

အနာစာရ[၁] (ပု) [န + အာစာရ] မပြုကျင့်သင့်သော အကျင့်၊ မကောင်းသော အကျင့်၊ ယုတ်မာသော အကျင့်။ (အနာစာရ-အရ ဒုစရိုက် ၁၀-ပါးလုံးကို ယူ။) တတ္ထ ကတမော အနာစာရော၊ ကာယိကော ဝီတိက္ကမော ဝါစသိကော ဝီတိက္ကမော ကာယိကဝါစသိကော ဝီတိက္ကမော၊ အယံ ဝုစ္စတိ အနာစာရော။ သဗ္ဗမ္ပိ ဒုဿီလျံ အနာစာရော။ အဘိ၊ဝိ၊၂၅၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၇။ ကာယိကော ဝီတိက္ကမောတိ တိဝိဓံ ကာယဒုစ္စရိတံ။ ဝါစသိကော ဝီတိက္ကမောတိ စတုဗ္ဗိဓံ ဝစီဒုစ္စရိတံ။ ကာယိကဝါစသိကော ဝီတိက္ကမောတိ တဒုဘယံ။ ဧဝံ အာဇီဝဋ္ဌမကာသီလဿေဝ ဝီတိက္ကမံ ဒဿေသိ။ ယသ္မာ ပန န ကေဝလံ ကာယဝါစာဟိ ဧဝ အနာစာရံ အာစရတိ၊ မနသာပိ အာစရတိ ဧဝ၊ တသ္မာ တံ ဒဿေတုံ "သဗ္ဗမ္ပိ ဒုဿီလျံ အနာစာရော" တိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၁၉။ သဗ္ဗမ္ပိ ဒုဿီလျန္တိ ဣမိနာ အဘိဇ္ဈာဒယော စ ဂဟိတာတိ သန္ဓာယာဟ "မနသာပိ ... ဒဿေတု"န္တိ။ မူလဋီ၊ ၂။ ၁၇၈။ (ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၄၁-လည်းကြည့်။) တေ ဝေရူပံ အနာစာရံ အာစရန္တိ။ ဝိ၊၁။၂၇၄။ အနာစာရံ အာစရန္တီတိ အနာစရိတဗ္ဗံ အာစရန္တိ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၉။ အာယသ္မာ ဆန္နော အနာစာရံ အာစရိတွာ။ ဝိ၊ ၂။၅၃။ အနာစာရံ အာစရိတွာတိ အကာတဗ္ဗံ ကတွာ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၄။ ပါပမိတ္တေန ကေနစိ၊ နိယောဇိတော အနာစာရေ။ အပ၊ ၂။၆၉။ (က) ကာယဒွါရ,ဝစီဒွါရနှင့် ဖြစ်သော လွန်ကျူးခြင်း၊ သိက္ခာပုဒ်တော်ကို လွန်ကျူးခြင်း။ အာယသ္မာ ဆန္နော အနာစာရံ အာစရတိ။ ဝိ၊၁။၂၇၁။ အနာစာရံ အာစရတီတိ အနေကပ္ပကာရံ ကာယဝစီဒွါရဝီတိက္ကမံ ကရောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။၁၉၆။ အနာစာရံ အာစရိတုကာမော စေ ဝဒေတိ။ ဝိ၊ ၂။၁၂၅။ အနာစာရန္တိ ကာယဝစီဒွါရဝီတိက္ကမံ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၂၁။ ဧကော ဘိက္ခု အနာစာရံ အာစရတိ။ ဝိ၊ ၂။၁၁၂။ အနာစာရံ အာစရတီတိ ပဏ္ဏတ္တိဝီတိက္ကမံ ကရောတိ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၉၇။ (ခ) ဖောက်ပြန်၍ ကျင့်ခြင်း။ မိစ္ဆာစာရ။ မိစ္ဆာစာရံ စိဏ္ဏဝေသ ဒါသိ ဝိယ ဟောတိ ... ဣတ္ထိယော နာမ အနာစာရံ စိဏ္ဏဝေသ သာမိကံ အနုဝတ္တန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၁၇-၈။ တာတာ သဗ္ဗေ ဝေါ မာတာ ဖြသဟ္မာ အနာစာရံ အာစရတိ၊ ဝါရေယျ ဘောနံ။ ၎င်း။၅၂၁။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၂၁။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၄၆၃-တို့လည်းကြည့်။) (ဂ) မေထုန်အကျင့်။ တွံ ပန ရဟောပဋိစ္ဆန္နဋ္ဌာနေ ကတ္တဗ္ဗံ အနာစာရံ အမှာကံ ပေက္ခန္တာနံ ပဿန္တာနညေဝ ကရောသိ, န လဇ္ဇသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၂။

အနာစာရ[၂] (တိ) [န+အာစာရ] (၁) မကောင်းသော အကျင့်ရှိသော၊ အကျင့်မကောင်းသော၊ သူ။ အပ္ပဿုတော ခေါ ပန အယမာယသ္မာ အနာစာရော။ အံ၊၃။ ၃၈၃၊၃၈၅။ ဝေသိကာဝ အနာစာရာ၊ ဇိနသာသနေ ဒူသိကာ။ အပ၊ ၂။

၂၉၅။ ဘိက္ခုံ ဘိန္နာစိံ အနာစာရံ ပါပမိတ္တံ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၉။ ဣမာ ဘိက္ခုနိယော အနာစာရာ ဒုဗ္ဗစာ ပဂဗ္ဘာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂။ ဣတ္ထိယော နာမေတာ အနာစာရာ ဒုဿီလာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၁၈။ ဥပါသက ဣတ္ထီသု "အနာစာရာ တော"တိ ကောပံ အကတွာ။ ၎င်း။ ၃၁၉။ တဿာ ပန ဗြာဟ္မဏဿ ဘရိယာ အနာစာရာ ဟောတိ ဒုဿီလာ။ ၎င်း။ ၅၂၁။ (၂) ကျင့်ဝတ်မရှိသော၊ ဆရာဥပဇ္ဈာယ် စသည်တို့၌ ကောင်းစွာ မကျင့်သော၊သူ။ အပ္ပဿုတော အနာစာရော။ အပ၊ ၁။ ၃၃ (သဗ္ဗတ္တ-မှက္ခ)။ အာစရိယုပဇ္ဈာယာဒီသု အာစာရဝိရဟိတတ္တာ အနာစာရော ပုဂ္ဂလော။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၆၄။ အနာဒရ²-လည်းကြည့်။

အနာစာရကိရိယာ (ထီ) [အနာစာရ + ကိရိယာ] မကောင်းသော = မလျော်ကန် ပတ်သော = အကျင့်ကို ပြုကျင့်ခြင်း။ တံ ဣတ္ထိ ဒိသွာ တဿာ အနာစာရကိရိယံ ဆေရသာ ၀ သံဝေဂပ္ပတ္တော ဥ တွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၀၃။

အနာစာရတာ (ထီ) [အနာစာရ + တာ] မကောင်းသော = ယုတ်မာသော = အကျင့်ရှိသည်၏အဖြစ်။ ဣတ္ထိနံ အကတညုတံ ဟဂုမာယတံ အနာစာရတံ ဒုဿီလတဉ္စ ဇာနာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၄၄၈။

အနာစိက္ခိတ (တိ) [န + အာစိက္ခိတ] မပြောကြား= မဟောကြား= အပ်သော။ တသွာ အနာစိက္ခိတော ဘဂဝတာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၁၈။ အနက္ခာတန္တိ....အနာစိက္ခိတံ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊ ၁၈၇။

အနာစိဏ္ဏ (တိ) [န + အာစိဏ္ဏ] မလေ့ကျင့်အပ်သော၊ အလေ့အလာမဟုတ်သော။ အနာစိဏ္ဏံ တထာဂတာနံ "အာစိဏ္ဏံ တထာဂတာနံ"တိ ဒီပေတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၁၉။ ဝိ၊ ၅။ ၁၆၈။ အနာစိဏ္ဏံ တထာဂတာနံ "အနာစိဏ္ဏံ တထာဂတာနံ"တိ ဒီပေတိ။ ဝိ၊ ၃။ ၅၀၂။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂၀။ (အာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၆၆-၇-တို့လည်းကြည့်။)

အနာစေရကုလဝသန္တ (တိ) [န + အာစေရကုလ + ဝသန္တ] ဆရာ့အိမ်၌ (ပညာသင်ကြား၍) မနေဖူးသော၊ သူ။ အမာတာပိတရသံဝဍ္ဎော၊ အနာစေရကုလေ ဝသံ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၈။ အနာစေရကုလေ ဝသန္တိ အာစရိယကုလေပိ အဝသမာနော၊ အာစာရသိက္ခာပကံ ကဉ္စိ နိဿာယ အဝသိတတ္တာတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၄၆၂။

အနာဇာနိယ (တိ) [န + အာဇာနိယ] အာဇာနည်မဟုတ်သော၊ အိမ်ရာထောင်သူ လူဟူသော ဝေါဟာရပြတ်ခြင်း၏အကြောင်းကို မသိသော၊ သူ။ မယံ ဟိ ဘန္တေ ပုဗ္ဗေ အညတိတ္ထိယေ ပရိဗ္ဗာဇကေ အနာဇာနိယေဝ သမာနေ အာဇာနိယာတိ အမညိမှ။ မ၊ ၂။ ၃၁။ အနာဇာနိယေတိ ဂိဟိဝေါဟာရသမုစ္ဆေဒနဿ ကာရဏံ အဇာနနကေ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁။ ကဿစိ နာမ အတ္ထဿပိ အဇာနနတော န အာဇာနန္တီတိ အနာဇာနိယာတိ ကတ္တုသာဓနမဿ ဒဿေန္တော အဇာနနကေတိ။ မဋီ၊ ၃။ ၂၄။

အနာဇာနိယဌာန (န) [အနာဇာနိယ + ဌာန] အာဇာနည်မဟုတ်သော သူတို့၏ နေရာ။ အာဇာနိယေဝ သမာနေ အနာဇာနိယဌာနေ ဌပိမှ။ မ၊ ၂။ ၃၁။

အနာဇာနိယဘောဇန (န) [အနာဇာနိယ+ ဘောဇန] အာဇာနည် မဟုတ်သော သူတို့ စားလိုက်သောအစာ။ အာဇာနိယေဝ သမာနေ အနာဇာနိယဘောဇနံ ဘောဇိမှ။ မ၊ ၂။ ၃၁။ အနာဇာနိယဘောဇနန္တိ ကာရဏံ အဇာနန္တေဟိ ဘုဉ္ဇိတဗ္ဗံ ဘောဇနံ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၁။

အနာတတ္တ (တိ) [န + အာတတ္တ] မစေခိုင်းအပ်သော၊သူ။ ယော ဘိက္ခု....သာမိကေဟိ အနာတတ္တော....။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၉၃။ အနတ္တိ²-လည်းကြည့်။

အနာတာပိတ (တိ) [န + အာတာပိတ] မစေခိုင်း အပ်သော၊ သူ။ အနဇ္ဈာသိတောတိ အနာ-

ဇာပိတော၊ "န ပုစ္ဆိတော" တိ ဧကေ။ မဟာဒီ၊ ၄။ ၁၇၁-၂။

အနာတာပီ (တိ) [န + အာတာပီ] ကိလေသာကို ပူပန်စေတတ်သောလုံ့လမရှိသော၊ သူ။ ဝုစ္စတိ ဟိဒံ အာဝုသော ကဿပ အနာတာပီ အနောတ္တပ္ပီ အဘဗ္ဗော သမ္ဗောဓာယ။ သံ၊၁။၄၀၀။ အနာတာပိတိ ယံ ဝီရိယံ ကိလေသေ အာတာပတိ၊ တေန ရဟိတော။ သံ႒၊၂။၁၅၃။ ဧဝမ္ပိ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု ဧဝံဘူတော အနာတာပီ အနောတ္တပ္ပီ။ အံ၊၁။၁၁၉။ ဣတိဝုတ်။၂၇၂။ အနာတာပိတိ နိဗ္ဗီရိယော။ အံ႒၊၂။၂၅၈။ အနာတာပီ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခု အနောတ္တပ္ပီ အဘဗ္ဗော သမ္ဗောဓာယ။ ဣတိဝုတ်။၂၁၄။ ကိလေသာနံ အာတာပနဿ ဝီရိယဿ အဘာဝေန အနာတာပီ။ ဣတိဝုတ်၊၄။၁၃၃-၄။ အနာတာပိတိ ကိလေသာနံ အာတာပနဋ္ဌေန အာတာပေါ၊ ဝီရိယံ၊ သော ဧတဿ အတ္ထိတိ အာတာပီ၊ န အာတာပီ အနာတာပီ၊ သမ္မပ္ပဓာနဝီရိယရဟိတော ကုသီတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဣတိဝုတ်၊ ၄။၁၀၀။

အနာတုရ (တိ) [န + အာတုရ] နာကျင်ခြင်းမရှိသော၊ ရောဂါမရှိသော၊ ကိလေသာ ရောဂါမရှိသော၊ မနှိပ်စက်အပ်သော၊ သူ။ အာတုရေသု အနာတုရာ။ ဓမ္မ။၄၃။ ထေရ။၂၉။ ကိလေသာတုရေသု မနုဿေသု နိက္ကိလေသတာယ အနာတုရာ။ ဓမ္မ႒၊၂။၁၆၆။ ကိလေသရောဂေန အာတုရေသု သတ္တေသု အနာတုရာ နိက္ကိလေသာ အနီဃာ။ ထေရ႒၊၂။၈။

အနာတုရတာ (ထီ) [အနာတုရ+တာ] နာကျင်ခြင်း—ရောဂါ—မရှိသည်၏အဖြစ်။ (အဘိ႒၊၁။၁၉၅-လည်းကြည့်။)

အနာထ (တိ) [န+နာထ] တည်မှီရာမရှိသော၊ အစိုးရသူမရှိသော၊ ကိုးကွယ်ရာ (မှီရာအားထားရာ) မရှိသော၊ အစိုးရသူ မဟုတ်သော၊ သူ။ ယထာ တံ အနာထာယာတိ။ ဝိ၊၂။၂၉၇။ အပဝိဒ္ဓါ အနာထာ တော။ သံ၊၁။၆၀။ အနာထာတိ အပတိဋ္ဌာ။ သံ႒၊၁။၁၀၇။ သနာထာ ဘိက္ခဝေ ဝိဟရထ မာ အနာထာ။ အံ၊၃။၂၇၅။ အပ္ပတိဋ္ဌော အနာထော သပ္ပတိဋ္ဌော သနာထောတိ ပတိဋ္ဌတ္ထော နာထ-သဒ္ဒေါ။ အံ႒၊ ၃။ ၃၀၀။ အနာထော လောကသန္နိဝါသော ပရမကာရုညပ္ပတ္တော။ ပဋိသံ၊၁၂၄။ အနာထောတိ နတ္ထိ ဧတဿ နာထော ပုဿရော, သယံ ဝါ န နာထော န ပုဿရောတိ အနာထော၊ အသရဏောတိ ဝါ အတ္ထော။ ပဋိသံ႒၊၂။၂၀။

အနာထကာလကိရိယာ (ထီ) [အနာထ + ကာလကိရိယာ] ကိုးကွယ်ရာမဲ့သေခြင်း။ ဒွီသု ရဋ္ဌေသု ရဇ္ဇံ ကာရေတွာ ဣဒါနိ ပရဿ ဗဟိနဂရေ အနာထသာလာယ အနာထကာလကိရိယံ ကတွာ နိပန္နော မယှံ သာမိ ကောသလရာဇာတိ။ မ႒၊၃။၂၄၄။

အနာထပိဏ္ဍိက (ပု) [အနာထ + ပိဏ္ဍ + ဣက။ နီတိ၊ သုတ္တ။ ဂ၀၈။ ဓာန်ဋီ။ ၄၃၇-တို့ ကြည့်။ သက္ကတ ဗုဒ္ဓဘာသာ ကျမ်းတို့၌ ဤသူဌေးကို အနာထပိဏ္ဍဒ-ဟုလည်းခေါ်သည်။] ကိုးကွယ်ရာမဲ့သူတို့အတွက် (အခါခပ်သိမ်း တည်ထားအပ်သော) ထမင်းရှိသော၊ ကိုးကွယ်ရာမဲ့သူတို့အား ထမင်းပေးတတ်သော၊ သူ။ ဒါန၌ မွေ့လျော်သော ဒါယကာတို့တွင် အမြတ်ဆုံး ဧတဒဂ်ဘွဲ့ထူးဖြင့် ချီးကျူးခြင်းခံရသော သာဝတ္ထိပြည်သား ဇေတဝန်ကျောင်း ဒါယကာဖြစ်သော အနာထပိဏ်သူဌေး။ ဤသူဌေး၏ငယ်မည်ကား 'သုဒတ္တ' တည်း။ နိသဇ္ဇ ခေါ ဘဂဝါ အနာထပိဏ္ဍိကံ ဂဟပတိံ ဧတဒဝေါစ "ဧဟိ သုဒတ္တာ"တိ။ အထ ခေါ အနာထပိဏ္ဍိကော ဂဟပတိ "နာမေန မံ ဘဂဝါ အာလပတီ"တိ ဟဋ္ဌော ဥဒဂ္ဂေါ ယေန ဘဂဝါ တေနုပသင်္ကမိ။ ဝိ၊၄။၃၀၃-၄။ သုဒတ္တော နာမ သော ဂဟပတိ မာတာပိတူဟိ ကတနာမဝသေန။ သဗ္ဗကာမသမိဒ္ဓိတာယ ပန ဝိဂတမလမစ္ဆေရတာယ ကရုဏာဒိဂုဏသမင်္ဂိတာယ စ နိစ္စကာလံ အနာထာနံ

ပိဋကမ္မဒါသိ၊ တေန "အနာဂတပိဋကော"တိ သင်္ခံ ဂတော။ မဋ္ဌ၊၁။၆၂။ ခုဒ္ဒကာ၊ဋ္ဌ။၉၄။ အံ၊ဋ္ဌ။ ၁။၃၉။ အနာဂတန် ပိဋကော တေသံ အတ္ထီတိ အနာဂတပိဋကော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၅။ သဒ္ဒတ္ထ-တော ပန ဒါတဗ္ဗဘာဝေန သမ္ဘကာလံ ဥပဋ္ဌပိ-တော အနာဂတန် ပိဋကော ဧတဿ အတ္ထီတိ အနာဂတပိဋကော။ မဋီ၊၁။၁၄၁။ သံဋီ၊၁။၄၁။ သဒ္ဒေတ္တာ နာမ ဂဟပတိ အနာဂတန် ပိဋကာသ ဒါယကတ္တာ အနာဂတပိဋကော။ သံဋီ၊သစ်၊၂ ၃၆၈။ အချို့နေရာ၌ ဤသူဌေးကြီးကို စူဠ-အနာဂတပိဏ်နှင့် ကွဲပြားစေရန် မဟာအနာဂတ-ပိဏ်ဟုလည်း ခေါ်သည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၂။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၆၅။

ဤသူဌေးကြီးကား သာဝတ္ထိပြည် သုမန သူဌေး၏သားတည်း။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၅။ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇။ သုဘူတိမထေရ်၏ အစ်ကိုလည်းဖြစ်သည်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၇။ သူ၏ အဂ္ဂ မဟေသီကား ပုည-လက္ခဏာ ဒေဝီတည်း။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၆၈။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၁၃။ အနာထပိဏ်သူဌေးကြီး၏ ဇနီး သူဌေးက တော်သည် ရာဇဂြိုဟ်သူဌေး၏ နှမဖြစ်၍ ၎င်း သူဌေး၏ ဇနီး သူဌေး ကတော်သည် အနာ ထပိဏ် သူဌေးကြီး၏ နှမဖြစ်ပြန်သဖြင့် သူဌေး နှစ်ဦးတို့သည် နှမပေး၊ နှမယူ သိုးယောက်ဖ တော်စပ်ကြသည်။ (ဝိနည္ဝပကာသနီ၌ရာဇဂြိုဟ် သူဌေး၏ အမည်ကို ဝိသာလ, ၎င်း၏နှမကို သိရီသုမန-ဟု ဆိုသည်) ဝိ၊၄။၃၀၁။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၅။သာရတ္ထ၊၃။၃၉၆။ ၎င်း၌ ကာလမည်သော သားတယောက် (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၃) နှင့် မဟာ သုဘဒ္ဒါ, စူဠသုဘဒ္ဒါ, သုမနဒေဝီ ဟု သမီး ၃-ယောက်ရှိသည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၇၊၉၈။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၃၊၂၉၀။ နေဥယသူဌေး၏ သမီး, ဝိသာခါ၏ ညီမဖြစ်သော သုဇာတာ မည်သော ချွေးမ တယောက်လည်း ရှိသည်။ ၎င်း ချွေးမ ကိုပင် အကြောင်းပြု၍ ဘုရားရှင်သည် မယား ၇-မျိုး ကို ဟောတော်မူသည်။ အံ၊၂။၄၆၇၊၉။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၁၃-၅။ သမီးမုဆိုးသော ချွေးမတယောက် (ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၅), အမည်မပါသော တူတယောက် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၈၈) နှင့် ခေမက မည်သောတူ တယောက်လည်း (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၀) ရှိသည်။ ပုဏ္ဏ (ပုဏ္ဏိကာ) ထေရီဖြစ်လာသော ပုဏ္ဏမည် သော ကျွန်မတယောက် (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂-၃။ထေရီ။ ၄၀၆-၇။အပ၊၂။၂၉၃-၅), ကျည်ပွေ့ဖြင့် ယင်ကို မောင်းလျက် အမိကိုသေစေသော ရောဟိဏီ မည်သော ကျွန်မတယောက် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆) နှင့် အခြားအမည်မပါသော ကျွန်မတယောက် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၁၃) ဟု ထင်ရှားသော ကျွန်မ ၃-ယောက်ရှိသည်။ ယင်းသူဌေး၏ မိတ်ဆွေများ တွင် ဥဂ္ဂသူဌေး (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၀) နှင့် ကာဠ-ကဏ္ဏိ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၅) တို့လည်း အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ သူဌေးကြီး၏ နွားအိုကို ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရသော နန္ဒမည်သော သူလည်း ရှိသည်၊ ၎င်းသည် ဘုရားရှင် တရားတော်ကို နာရ၍ သောတာပန်ဖြစ်ပြီး မကြာမီမှာပင် မုဆိုးတယောက်၏လက်ချက်ဖြင့် စုတေရသည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၈၅။

သူဌေးကြီးသည် မိမိယောက်ဖဖြစ်သူ ရာဇ ဂြိုဟ် သူဌေးရှိရာ ရာဇဂြိုဟ်ပြည်သို့ ကုန်သွယ်မှု ကိစ္စဖြင့်လာရာတွင် ရာဇဂြိုဟ်၌ သီတင်းသုံးတော် မူလျက်ရှိသော ဘုရားရှင်နှင့် ပဌမအကြိမ် တွေ့၍ သောတာပန်အဖြစ်သို့ရောက်သည်။ ဝိ၊၄။၃၀၁-၄။ သံ၊၁။ ၂၁၃-၄- နှင့် ၎င်း၊ ဋ္ဌ-များ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၅။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ ၎င်းနောက် မိမိနေထိုင်ရာ သာဝတ္ထိပြည်သို့ ပြန်လာ၍ ဇေတ မင်းသား၏ ဥယျာဉ်မြေကိုဝယ်၍ ဇေတဝန် ကျောင်းတော် ကို ဆောက်ပြီး ဘုရားအမှူးရှိသော သံဃာအား လှူသည်။ ဝိ၊၄။၃၀၆-၇၊၃၁၃-၄။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉၅-၆။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၀။ သူဌေးကြီးသည် ဇေ တဝန် ကျောင်းတော်နှင့်စပ်၍ ၅၄-ကုဋေသော အသပြာတို့ကို စွန့်လှူပြီးနောက် နေ့စဉ်လည်း ရဟန်း သံဃာတို့အား ပဉ္စည်း ၄-ပါးတို့ကို ရက် ရောစွာလှူသည်၊ ယင်းသို့ ရက်ရောစွာ လှူလေ့ ရှိသည့်အတွက် အခါတပါးတွင် ဘုရားရှင်က

ဒါန၌ မွေလျော်သော ဒါယကာတို့တွင် အမြတ်ဆုံး တေဒဂ်ဘွဲ့ထူးကို ပေးတော်မူသည်။ အံ၊၁။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၉၆။ ရှင်းပြင် ကာသိတိုင်း၌ ရှိသော မိမိ၏ အလုပ်သမား ရွာ၌လည်း လာသမျှ သော အာဂန္တုရဟန်းတို့အတွက် ဆွမ်းဝတ်ကို တည်ထားသည်။ ဝိ၊၂။၂၁၁။ အိမ်၌လည်း နေ့စဉ် ရဟန်း ၂၀၀၀-တို့အား ဆွမ်းလှူသည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ ယင်းသို့များစွာလှူဒါန်းသဖြင့်တခါတွင် သူဌေးကြီး မွဲသွားဘူးသည်။မွဲသော်လည်း တတ်နိုင်သမျှ ဆန်ကွဲဆမင်းနှင့် ပအုံးရည်ကိုပင် လှူသည်၊ သို့လှူရသည့် အတွက် စိတ်မကောင်း ဖြစ်လေရာ ဘုရားရှင်က ဝေလာမသုတ် (အံ၊၃။ ၁၉၅-၇)ကို ဟော၍ စိတ်သက်သာရာရစေရဘူး သည်။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇-၈။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၄-၅။ သူဌေး ကြီးသည် တနေ့လျှင် ၂-ကြိမ် (ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၃), ၃-ကြိမ် (ဓမ္မ ဋ္ဌ၊၂။၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃), ရံခါ ထို့ ထက်အလွန် ဘုရားရှင်ထံ ဆည်းကပ်ရန် ရောက် သော်လည်း မိမိက ပြဿနာ မေးလျှောက်၍ မဖြေရလျှင် ဘုရားရှင် ပင်ပန်းတော်မူမည် စိုး၍ မေးလျှောက်ခြင်းမပြု။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၁။၃။ သို့သော် သူဌေးကြီး မေးလျှောက်၍ ဘုရားရှင်သည် သုတ်တို တသုတ်ကို ဟောတော် မူရသည်လည်း ရှိသေးသည်။ အံ၊၁။၆၄။ ဥဂ္ဂသူဌေးက သူ၏ သားအတွက် မိမိ၏သမီး စူဠသုဘဒ္ဒါကို တောင်း ရမ်း ပြောဆိုသော အခါ ဥဂ္ဂသူဌေး မိစ္ဆာဒိဋ္ဌိ ဖြစ်သည့်အတွက် ဘုရားရှင်ထံခွင့်ပန်ခဲ့ဘူးသည်။ ဓမ္မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၁။ သူဌေးကြီးသည် မိတ်ဆွေ အပေါင်း အသင်းလည်း ပေါများ၍ ယုံကြည် ထိုက်သော စကားရှိသူ, ဩဇာညောင်းသူလည်း ဖြစ်သည်။ ဝိ၊၄။၃၀၆။ ထို့ကြောင့်ပင် ကုမာရ ကဿပ၏ မယ်တော် ဘိက္ခုနီ၏ ကိုယ်ဝန်ကိစ္စကို ရှင်းလင်း ဆုံးဖြတ်ရာ၌ ဘုရားရှင်ခေါ်ယူ စည်း ဝေးစေ အပ်သော ကောသလ မင်းကြီး အမှူးရှိသော ပရိသတ်တွင် သူဌေးကြီးလည်း တယောက် အပါအဝင် ဖြစ်သည်။ ဓမ္မဋ္ဌ၊ ၂။၉၂။ ဇာ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၆၅။ သူဌေးကြီးသည်

ဘုရား၌ မတုန်မလှုပ် သက်ဝင်ကြည်ညိုခြင်း ၈သော ဂုဏ် ၆-ပါးနှင့်လည်း ပြည့်စုံသည်။ အံ၊၂။၃၉၂။ သာဝတ္ထိပြည်မှ အခြားအရပ်သို့ ဘုရားရှင်ဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူနေစဉ် ကိုယ် တော်စား ကိုးကွယ်ရန် တစုံတခု ပြုလုပ် ပေးပါ မည့်အကြောင်း အရှင်အာနန္ဒာမှတဆင့် ဘုရား ရှင်အား လျှောက်ထား၍ ဘုရားရှင်ခွင့်ပြုတော် မူချက်အရ ဇေတဝန်ကျောင်းတော် တံခါး၌ မူလဗောဓိပင်မှ ဗောဓိစေ့မှည့်ကို စိုက်ပျိုးရာ တွင် ကောသလမင်းကြီးစေခိုင်းချက်အရ သူဌေး ကြီးက စိုက်ပျိုးရသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၈-၃၀။ တခါ၌ မိမိ၏ အသရေကို ပုဏ္ဏားတယောက် ခိုးရန် ကြံစည်ခြင်းကို ခံရဘူးသည်။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၆၈-၉။ နိုက်ရန်ငြင်းခုံပြုတတ်သော ကောသမ္ဗီ ပြည်သား ရဟန်းတို့ သာဝတ္ထိပြည်သို့ ရောက် လာရာတွင် ၎င်းရဟန်းတို့၌ မည်သို့ ပြုကျင့် ရမည် မသိ၍ ဘုရားရှင်အား၊ လျှောက်ထားရာ ဘုရားရှင်က ၂-ဖက်လုံးမှာပင် အလှူပေး, တရားနာ ပြုလုပ်ပြီးမှ ဓမ္မဝါဒီဖြစ်သည့် ရဟန်း တို့၏ အယူကို နှစ်သက် ကျေနပ် လက်ခံရန် ညွှန်ကြားပေးဘူးသည်။ ဝိ၊၃။၅၀၄-၅။ နန္ဒောပနန္ဒ နဂါးကြီးကို အရှင်မဟာမောဂ္ဂလ္လာန် ဆုံးမ၍ အပြီး မူလပင့်လျှောက်ချက်အတိုင်း သူဌေးကြီး အိမ်သို့ ဘုရားအမှူးရှိသော ရဟန်း ၅၀၀-တို့ ဆွမ်းစားကြွရာတွင် အကျိုးအကြောင်းကို သိရ ၍ ၇-ရက်ပတ်လုံး အခြားမရှိ မိမိအိမ်၌သာ ဆွမ်းအလှူခံရန် ပင့်လျှောက်ပြီး ဘုရားအမှူး ရှိသော ရဟန်း ၅၀၀-တို့အား၊ ကြီးစွာသော ပူဇော်မှုကို ပြုသည်။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၃၀။ သူဌေးကြီး သည် ဝါဒဆိုင်ရာ အခြေအတင်ပြောရာ၌လည်း လိမ္မာကျွမ်းကျင်သည်။ တခါတွင် ပရိဗိုဇ်တို့နှင့် ဝါဒရေးရာ အခြေအတင်ပြောရာတွင် မိမိက အနိုင်ရခဲ့၍ ဘုရားရှင်အား ပြန်လည်လျှောက် ထားသောအခါ ဘုရားရှင်က ချီးကျူးစကား မိန့်ကြားတော်မူသည်။ အံ၊၃။၄၀၆-၉။ သူဌေး ကြီးသည် နာမကျန်း ဖြစ်လာလျှင် အရှင်

သာရိပုတြာ, အရှင်အာနန္ဒာတို့ကို ပင့်၍ တရားနာယူလေ့ရှိသည်။ သံ၊၃။၃၃၂-၈။ သူဌေးကြီးဘုရားရှင် ပရိနိဗ္ဗာန်မပြုမီ ကွယ်လွန်သည်။ နာမကျန်းဖြစ်၍ အပြင်းအထန် ဝေဒနာခံစားနေရစဉ် အပင့်လွှတ်၍ အရှင်အာနန္ဒာနှင့်အတူ အရှင်သာရိပုတြာကြွ၍ အနာထပိဏ္ဍိကောဝါဒသုတ်ကို ဟော၍ နှစ်သိမ့်စေရသည်။ ၎င်းနောက်မကြာမီပင် စုတေ၍ တုသိတာနတ်ပြည်၌ အနာထပိဏ် နတ်သားဟူ ဖြစ်သည်။ ယင်းသို့နတ်သားဖြစ်ပြီးနောက် ဘုရားရှင်ထံသို့ လာ၍ ဇေတဝန်ကျောင်းတော် စသည်ကို ချီးမွမ်းသော ဂါထာတို့ကို လျှောက်သည်။ မ၊၃။၃၀၁-၅။ သံ၊၁။၃၁၊၅၃-၄။ ၎င်းသည် သိကြားမင်း, ဝိသာခါတို့ကဲ့သို့ ဝဋ္ဋာဘိရတပုဂ္ဂိုလ်ဖြစ်၍ သဒ္ဓါဝါသ၌ ဘုံစဉ်စံပြီး အကနိဋ္ဌဘုံ၌ ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုလတ္တံ့။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၄၇။ အနာထပိဏ်သူဌေးအား ဟောတော်မူအပ်သော သုတ်များ — အရက္ခိတသုတ် (အံ၊၁။၂၆၄-၅), ဗျာသန္နသုတ် (၎င်း။၂၆၅-၆), သုဒတ္တသုတ် (၎င်း။၃၇၄-၅), ဂိဟိသာမိစိသုတ် (၎င်း။၃၇၆), ပတ္တကမ္မသုတ် (၎င်း။ ၃၇၆-၈၀), အာနဏျသုတ် (၎င်း။၃၈၀-၁), အာဒိယသုတ် (အံ၊၂။၃၈-၄၀), ဣဋ္ဌသုတ် (၎င်း။၄၁-၂), ဝေရသုတ် (၎င်း။ ၁၈၀-၁), ပီတိသုတ် (၎င်း။၁၈၂၃), ဝေလာမသုတ် (၎င်း၊၃။ ၁၉၅-၇), ပဉ္စဝေရသုတ် (၎င်း။၂၀၅-၆။ ၎င်းသုတ်ကိုပင် သံ၊၃။၃၃၈-၄၀-၌ ပဉ္စဘယဝေရသုတ္တသုတ်ဟု ခေါ်ထားသည်။), ဘယသုတ် (၎င်း။၄၀၄-၆),ကာမဘောဂီသုတ်(၎င်း။ ၃၉၈၊၄၀၄), ပဌမ,ဒုတိယ- အနာထပိဏ္ဍိက ၂-သုတ် (သံ၊၃။၃၃၂-၈။ ပဌမသုတ်ကို အရှင်သာရိပုတြာ ဟော၍ ဒုတိယသုတ်ကို အရှင်အာနန္ဒာ ဟောသည်။), အနာထပိဏ္ဍိကောဝါဒသုတ် (မ၊၃။၃၀၀-၇။ အရှင်သာရိပုတြာဟောသည်)။ အနာထပိဏ်သူဌေးကိုအကြောင်းပြု၍ ဟောတော်မူအပ်သော ဇာတ်များ— ခဒိရင်္ဂါရဇာတ် (ဇာတ်နံပါတ်-၄၀), အကာလဉုဇာတ် (၉၀), ဝေရိဇာတ် (၁၀၃), ဝိသယှဇာတ် (၃၄၀), သိရိကာဠကဏ္ဏိဇာတ် (၃၈၂)။ ၎င်းလျှောက်ထား၍ ဟောတော် မူအပ်သော ဇာတ်များ - အပဏ္ဏကဇာတ် (၁), ရောဟိဏီဇာတ် (၄၅), ဝါရုဏိဒူသကဇာတ် (၄၇), ပုဏ္ဏပါတိဇာတ်(၅၃), ကာလကဏ္ဏိဇာတ်(၈၃), ကုသနာဠိဇာတ် (၁၂၁), သိရိဇာတ် (၂၈၄), သုရာဃဋဇာတ် (၂၉၁), ဟိရိဇာတ် (၃၆၃), သုလသာဇာတ် (၄၁၉)။

အနာထပိဏ္ဍိကပုတ္တကာလဝတ္ထု (န)[အနာထပိဏ္ဍိကပုတ္တ + ကာလ + ဝတ္ထု] အနာထပိဏ်သူဌေး၏ သား ကာလအမည်ရှိသူ၏ — အကြောင်း — ဝတ္ထု။ ဓမ္မပ၊၁၃-ဝဂ်၊ ၁၁-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၁၂၃-၅။

အနာထပိဏ္ဍိကပမုခ (တိ) [အနာထပိဏ္ဍိက + ပမုခ] အနာထပိဏ်သူဌေး အမှူးရှိသော။ ဘန္တေ အနာထပိဏ္ဍိကပမုခါ တေ ပဉ္စ အရိယသာဝကကောဋိယော တုမှာကံ အာဂမနံ ပစ္စာသီသန္တိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀။

အနာထပိဏ္ဍိကဝဂ္ဂ (ပု) [အနာထပိဏ္ဍိက + ဝဂ္ဂ] အနာထပိဏ်နတ်သားအကြောင်းကို အဆုံးထား၍ ဟောသော သုတ်တို့၏အပေါင်း၊ အနာထပိဏ္ဍိကဝဂ်။ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊၁။၄၉၊၅၅။

အနာထပိဏ္ဍိကသေဋ္ဌိဝတ္ထု (န) [အနာထပိဏ္ဍိကသေဋ္ဌိ + ဝတ္ထု] အနာထပိဏ်သူဌေးဝတ္ထု။ ဓမ္မပ၊ ၉-ဝဂ်၊ ၄-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇-၁၀။

အနာထပိဏ္ဍိကသုတ္တ (န) [အနာထပိဏ္ဍိက + သုတ္တ] အနာထပိဏ္ဍိကသုတ် (က) အနာထပိဏ်နတ်သား အကြောင်းကို ဟောသောသုတ်။ သဂါထာဝဂ္ဂ သံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁၀-သုတ်။ သံ၊၁။၅၃-၄။ (ခ) မကျန်းမမာဖြစ်နေသော အနာထပိဏ်သူဌေးအား ဟောအပ်သောသုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁၁-သံယုတ်၊

၃-ဝဂ်၊ ၆-၇-သုတ်။ သံ၊၃။၃၃၂-၈။ အနာထ-ပိဏ္ဍိကောဝါဒသုတ္တ-လည်းကြည့်။

အနာထပိဏ္ဍိကောဝါဒ (ပု) [အနာထပိဏ္ဍိက+ဩဝါဒ] အနာထပိဏ်သူဌေးကို – ဆုံးမခြင်း–ဟောပြောဆုံးမခြင်း။

အနာထပိဏ္ဍိကောဝါဒသုတ္တ (န) [အနာထပိဏ္ဍိ-ကောဝါဒ + သုတ္တ] အနာထပိဏ်သူဌေးကို ဟောပြောဆုံးမသောသုတ်၊ အနာထပိဏ္ဍိကော-ဝါဒသုတ်။ ဥပရိပဏ္ဏာသပါဠိ၊ ၅-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ မ၊၃။၃၀၁-၇။

အနာထပိဏ္ဍိ (ပု) [အနာထ+ပိဏ္ဍ+ဣ]ကိုးကွယ်ရာမဲ့သူတို့အတွက် ထမင်းရှိသော၊ ကိုးကွယ်ရာမဲ့သူတို့အား ထမင်းပေးတတ်သော၊ သူ။ အနာထပိဏ်သူဌေး။ အနာထပိဏ္ဍိခနာ ဓဂေဟ၊ ဇာတာယံ ကုမ္ဘဒါသိယာ။ အပ၊၂။၂၉၄။

အနာထဘာဝဒဿနပဒဋ္ဌာန (တိ) [အနာထ+ဘာဝ+ဒဿန+ပဒဋ္ဌာန]ကိုးကွယ်ရာမဲ့သည်၏အဖြစ်ကိုရှုမြင်ခြင်းလျှင် နီးစွာသောအကြောင်းရှိသော။ ဒုက္ခာဘိဘူတာနံ အနာထဘာဝဒဿန-ပဒဋ္ဌာနာ (ကရုဏာ)။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၁။

အနာထမနုဿ (ပု) [အနာထ+မနုဿ] ကိုးကွယ်ရာမဲ့သောလူ။ အနာထသာလာယံ နိပန္န အနာထမနုဿေ ဒိသွာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။

အနာထမရဏ (န) [အနာထ+မရဏ] ကိုးကွယ်ရာမဲ့သော သေခြင်း။ ပရေသံ ဟတ္ထေ မရဏ-တော အရညေ အနာထမရဏမေဝ ဝရတရံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၄။ ကိံ မေ ပရော ဟတ္ထေ မရဏေန၊ အရညေ ပဝိသိတွာ အနာထမရဏံ မရိဿာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၅။ သော စဝံ အာစရိ-ယေန ဥယျောဇိတော "ကိံ မယှံ ဇီဝိတေ-နာ"တိ အရညံ ပဝိသိတွာ အနာထမရဏံ မရိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၇။ မာဒိသော ပဏ္ဍိတော ရေမာနေ လူမေ အနာထမရဏံ မာ မရန္တု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။ ၃၁၂။

အနာထမာန (တိ) [န+နာထမာန] ကိုးကွယ်ရာမဲ့သော၊ သူ။ အနာထမာနေ ဥပဂါယတိ နစ္စတိ စ။ ဇာ၊၁။၃၆၁။ အနာထမာနေတိ နိရ-ဝဿယော အနာထော ဝိယ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅။၁၉၉။

အနာထဝါသ (ပု) [အနာထ+ဝါသ] ကိုးကွယ်ရာမဲ့သော နေခြင်း၊ ကိုးကွယ်ရာ မရှိပဲ နေခြင်း။ အနာထဝါသံ ဝသိမှ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၂။

အနာထသရိရ (န) [အနာထ+သရိရ] ကိုးကွယ်ရာမဲ့သော – သင်္ဂြိုဟ်မြှုပ်နှံမည့်သူ မရှိသော – အလောင်းကောင်။ အနာထသရီရာနိ ပဋိဇဂ္ဂန္တာ ဝိစရန္တိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၄၇။ အနာထသရီရာနီတိ အနာထာနိ မတကဠေဝရာနိ။ သာရတ္ထ၊၃။၁၉၉။

အနာထသာလာ (ထီ) [အနာထ+သာလာ] ကိုးကွယ်ရာမဲ့သူတို့နေရာစရပ်။ အနာထသာလာယံ ဝသတိ။ ပေတ၊ဋ္ဌ၊၄။ အနာထသာလာယ နိသိန္နံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၀၈။ အနာထကာလကိရိယာ-နှင့် အနာထမနုဿ-တို့လည်းကြည့်။

အနာထာဂမန (န) [အနာထ+အာဂမန] ကိုးကွယ်ရာမဲ့သူတို့၏လာခြင်း။ မဟာဇနေ ၁ မဒ္ဒီ စ ဝေဿန္တရဥ္စ ဒွေ ပုတ္တေ စသာ အနာထာဂမနေန အာဂတေ ဒိသွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၇၅။

အနာဒရ¹ (တိ) [န+အာဒရ]ရှိသေ–လေးစား–ခြင်း–မရှိ–ကင်း–သော၊မရိုသေ–မလေးစား–သော၊သူ။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ သမဂ္ဂေန သံဃေန ဥက္ခိတ္တံ ဘိက္ခုံ...အနာဒရံ အပ္ပဋိကာရံ အကတ-သဟာယံ တမနုဝတ္တေယျ။....အနာဒရေ နာမ သံဃံ ဝါ ဂဏံ ဝါ ပုဂ္ဂလံ ဝါ ကမ္မံ ဝါ နာဒိယတိ။ ဝိ၊၂။၂၈၂။ အနာဒရန္တိ ယေန သံဃေန ဥက္ခေပ-နီယကမ္မံ ကတံ၊ တသ္မိံ ဝါ၊ တတ္ထ ပရိယာပန္န-ဂဏေ ဝါ၊ ဧကပုဂ္ဂလေ ဝါ၊ တသ္မိံ ဝါ ကမ္မေ အာဒရဝိရဟိတံ။ သမန္တပါသာဒိကာ၊ အဝတ္တမာ-နန္တိ အတ္တော။ ကင်္ခါ၊ဋ္ဌ၊၂၉၅။ တမေဝ ပါပံ ပုဒ်သတိ၊ ဒုဋ္ဌစိတ္တံ အနာဒရံ။ ဝိ၊၄။၃၆၆။ အနာ-ဒရံ ကုသလေသု။ ဝေိရ၊၅၃၃။ ပါပဓမ္မေ အနာ-

ဒရော။ အံ၊၁။၃၃၁။ အနာဒရောတိ အာဒရ-ရဟိတော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ အဟိရိကော အနာဒရော။ ဣတိဝုတ်။၂၁၄၊၂၁၈။ ဟိရောတ္တပ္ပ-ဝိရိယာနံ အဘာဝေနေဝ သမ္ဘာဝနီယတ္တိယံ နတ္ထိ တေသာ အာဒရောတိ အနာဒရော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၁၀၁။ အနာဒရောတိ လောဘာဝိပတိနော ဩတ္တပ္ပဿ အဘာဝေန သဖြဟ္မစာရီသု အာဒရ-ရဟိတော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၄၈။

အနာဒရ² (ပု) [န + အာဒရ] (၁) မရှိသော-မလေးစား - ခြင်း။ အာဒရော သတ္တာရော၊ တမ္ဘိပရိတော အနာဒရော။ ဓာန်၊ဋီ။၁၇၂။ (၂) '...စဉ်'ဟု ပေးရသော - အနာဒရ - အနက်။ အနာဒရေ ဟိ ဣဒံ သာမိဝစနံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၄၇။ အနာဒရေ စေတံ သာမိဝစနံ။ ၎င်း။၁၉၁။ တဿ ပဿန္တဿေဝါတိ အနာဒရေ သာမိဝစနံ၊ တသ္မိံ ပဿန္တေယေဝါတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၃၉။ ပဿတော ပဿတောတိ အနာဒရေ သာမိဝစနံ၊ ပဿန္တဿေဝါတိ အတ္ထော။ ၎င်း။ ၁၈၃။ (ကစ္စည်း-ရူ-နှင့် မောဂ်-၂။ ၃၅, နီတိ၊ သုတ္တ။ ၆၇၇-သုတ်တို့ကြည့်။)

အနာဒရတာ (ထီ) [အနာဒရ² + တာ] ရှိသော-လေးစား - ခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မရှိသော-မလေးစား - ခြင်း။ (မရှိသေသော အခြင်း အရာ)။ အနာဒရိယံ အနာဒရတာ အဂါရဝတာ အပ္ပတိဿဝတာ။ အဘိ၊၁။၂၅၈။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၆။ အနာဒရဿ ဘာဝေါ အနာဒရိယံ၊ ဣတရံ တဿေဝ ဝေဝစနံ။ အနာဒိယနာကာရော ဝါ အနာဒရတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။ အနာဒရိယနာကာရော အနာဒရတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၁။

အနာဒရတ္ထ (ပု) [အနာဒရ² + အတ္ထ] မရှိသော-မလေးစား - ခြင်း အနက်။ '...စဉ်'ဟု ပေးရသော-အနာဒရ-အနက်။ အနာဒရတ္ထေ သာမိ-ဝစနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၃။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆။

အနာဒရဘာဝ (ပု) [အနာဒရ + ဘာဝ] မရှိသော - မလေးစား - သည်၏ အဖြစ်၊ မရှိသော - မလေးစား - ခြင်း။ အနာဒရဘာဝေါ အနာဒရိယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၉။ အနာဒရိယနိဒ္ဒေသ ဩဝါ-ဒဿ အနာဒိယနဝသေန အနာဒရဘာဝေါ အနာဒရိယံ။ ၎င်း။၄၈၁။

အနာဒရိက (တိ) [န + အာဒရ + ဣက] ရှိသော - လေးစား - ခြင်း မရှိသော၊ သူ။ ပါပမိတ္တ-သံသဂ္ဂေန ပန ဣတ္ထိဓုတ္တော သုရာဓုတ္တော ဗုဒ္ဓ-ရိတနိုရကော အနာဒရိကော (အနာဒရိယ-ကော။ သီ၊ ဋ-မှကဲ့) ဟုတွာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၅။

အနာဒရိယ (နပ) [အနာဒရ + ဏျ] ရှိသော - လေးစား - ခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မရှိသော - မလေးစား - ခြင်း။ အနာဒရိယံ နာမ ဒွေ အနာ-ဒရိယာနိ ပုဂ္ဂလာနာဒရိယဉ္စ ဓမ္မာနာဒရိယဉ္စ။ ဝိ၊ ၂။၁၅၀။ အနာဒရိယံ အနာဒရတာ .... ။ အဘိ၊ ၁။၂၅၈။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၅၊ ၃၈၆။ ဩဝါဒံ အနာ-ဒိယနဝသေန အနာဒရဿ ဘာဝေါ အနာဒရိ-ယံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၂၂။ အနာဒရဘာဝ-လည်း ကြည့်။

အနာဒရိယက (တိ) [အနာဒရိယ + က] ရှိသော - လေးစား - ခြင်း မရှိသော၊ သူ။ အနာဒရိက-ကြည့်။

အနာဒရိယတာ (ထီ) [အနာဒရိယ + တာ] ရှိသော-လေးစား - ခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်။ အနာ-ဒရိယံ အနာဒရိယတာ အဂါရဝတာ။ အဘိ၊ဝိ။ ၃၈၅။ အဘိ၊ပု။၁၂၃။ အနာဒရဘာဝေါ အနာ-ဒရိယံ။ တထာ အနာဒရိယတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၅၉။

အနာဒရိယနာကာရ (ပု) [အနာဒရိယန + အာ-ကာရ] မရှိသော - မလေးစား - သော အခြင်း အရာ။ အနာဒရိယနာကာရော အနာဒရတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၈၁။

အနာဒရိယနိဒ္ဒေသ (ပု) [အနာဒရိယ + နိဒ္ဒေသ] မရှိသော-မလေးစား - ခြင်း အနာဒရိယ - ကို အကျယ်ပြရာ စကားရပ်။ အဘိ၊ဝိ။၃၈၅(ဝသိုဒ်-၉၃၁)။ အနာဒရဘာဝ-လည်းကြည့်။

အနာဒရိယသိက္ခာပဒ (နု) [အနာဒရိယ + သိက္ခာပဒ] အနာဒရိယသိက္ခာပုဒ်၊ ပုဂ္ဂိုလ်, ဓမ္မကို မရိုသေ — မလေးစား — ခြင်းကြောင့် ပညတ်တော်မူအပ်သော သိက္ခာပုဒ်။ ပါစိတ္တိယပါဠိ၊ ဘိက္ခုပါစိတ်၊ဖ-ဝဂ်၊၄-သိက္ခာပုဒ်။ဝိ၊၂။၁၃၉-၅၀။

အနာဒါ (ကြိ၊ဝိ) [အနာဒါယ-မှ ယ-ကျေ] အနာဒါယ ကြည့်။

အနာဒါန (နု) [န+အာဒါန] (က) မယူခြင်း။ သဗ္ဗံ သကာဿ အာဒါနံ၊ အနာဒါနံ တိဏဿ စ။ ဇာ၊၁။၁၁၁။ အဂယှုပဂဿ တိဏဿ စ အနာဒါနံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၈။ (တိ) (ခ) စွဲလမ်းခြင်း— ခန္ဓာစသည်တို့၌ စွဲလမ်းခြင်း—မရှိသော၊ နောင် အခါ ပဋိသန္ဓေ ယူခြင်း မရှိသော၊ သူ။ အကိဉ္စနံ အနာဒါနံ၊ တမဟံ ဗြူမိ ဗြာဟ္မဏံ။ မ၊၂။၄၁၀။ ဓမ္မ။၇၄။သုတ္တနိ။၁၇၆။ သဗ္ဗဂဟဏပဋိနိဿဂ္ဂေန အနာဒါနော။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။ ကဿစိ ဂဟဏဿ အဘာဝေန အနာဒါနံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅၂။ ဝီတ-တဏှော အနာဒါနော၊ နိရုတ္တိပဒကောဝိဒေါ။ ဓမ္မ။၆၄။အနာဒါနောတိ ခန္ဓာဒီသု နိဂ္ဂဟဏော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၉။ ဝီတတဏှော အနာဒါနော၊ သတော ဘိက္ခု ပရိဗ္ဗဇေ။ အံ၊၁။၁၁၆။ ဣတိ-ဝုတ်။၂၀၁။ အနာဒါနောတိ နိဂ္ဂဟဏော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၅၆။ စတ္တသု ဥပါဒါနေသု ကဿစိပိ အဘာဝေန အာယတိံ ပဋိသန္ဓိသင်္ခါတဿ အာဒါနဿ အဘာဝေန အနာဒါနော။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၅၇။ (ဂ) စွဲယူခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော၊ စွဲယူခြင်း၏ငြိမ်းအေး — ရာ — ကြောင်း — ဖြစ်သော၊ (နိဗ္ဗာန်)။ အကိဉ္စန၂ ကြည့်။

အနာဒါနတာ (ထီ) [အနာဒါန + တာ] ပဋိသန္ဓေ ယူခြင်း မရှိသည်၏ အဖြစ်။ ဒိဏ္ဏာသဝဘာဝေန အာယတိံ အနာဒါနတံ ဧသောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၁၈၂။ အနာဒါန (ခ) အနက်လည်းကြည့်။

အနာဒါနဒိဋ္ဌိ (တိ) [န + အာဒါနဒိဋ္ဌိ] မြင်းစွာ စွဲလမ်းသော အယူမရှိသော၊ သူ။ အာဒါနဒိဋ္ဌိ ကြည့်။

အနာဒါယ (ကြိ၊ဝိ) [န+အာဒါယ] မယူမူ၍။ ယံ အနာဒါယ ပါပါနိ၊ ပရေသံ ဘာသတော ဝိယံ။ သံ၊၁။၁၉၀။ သုတ္တနိ။၃၄၄။ ထေရ။၁၇၀။ အနာဒါယ အဂ္ဂဟေတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂။ အနာဒါ စေ ဘိက္ခု ဧဒ္ဓ ဘာဂေ သုဒ္ဓကာဋ္ဌကာနံ။ ဝိ၊၁။၃၃၂။

အနာဒိ၁ (တိ) [န + အာဒိ] အစမရှိသော၊ ရှေ့ အစွန်းမရှိသော။

အနာဒိ၂ (ကြိ) နာဒတိ ကြည့်။

အနာဒိအနိဓနပဝတ္တ (တိ) [အနာဒိ+အနိဓန + ပဝတ္တ] အစမရှိ အဆုံးမရှိ ဖြစ်သော။ ဒွါသဋ္ဌိဒိဋ္ဌိဂတာနိ မောဟဇာလံ အနာဒိအနိဓနပ္ပဝတ္တံ။ နေတ္တိ။၉၃။ အနာဒိအနိဓနပ္ပဝတ္တန္တိ ပုရိမာယ ကောဋိယာ အဘာဝတော အနာဒိ၊ အသတိ ပဋိပက္ခာဓိဂမေ အနုပ္ပါဒနသဘာဝေန အနုပစ္ဆေဒေန ပဝတ္တနတော အနိဓနပ္ပဝတ္တံ။ ဋီ၊ ဋ္ဌ။ ၁၉၆။ နေတ္တိ၊ဝိ။၂၆၁-လည်းကြည့်။

အနာဒိကရ (ပု) [န + အာဒိ + ကရ] အစဦး ပြုတတ်သူ မဟုတ်သော၊ အစဆုံးလွန်ကျူးသူ— အာဒိကမ္မိက—မဟုတ်သော၊သူ။ အနာဒိကရော ပုဂ္ဂလော ဇာနိတဗ္ဗော။ ဝိ၊၅။၂၁၁။ အနာဒိကရောတိ မဏ္ဍိသမဏာဒိအနုပညတ္တိကာရကော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၅၈။

အနာဒိကာလ (ပု) [အနာဒိ+ကာလ] (၁) အစ မရှိသော — အစမထင်သော — ကာလ။ (၂) အစ မရှိသော — အစမထင်သော — ကာလရှိသော။

အနာဒိကာလတာ (ထီ) [အနာဒိကာလ + တာ] အစမရှိသော — အစ မထင်သော — ကာလရှိ သည်၏အဖြစ်။ ဝိပုလဝိသယတာယ အနာဒိကာလတာယ စ ဝိပုလံ ... ကာမာဒီသြယံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၃၃၂။

အနာဒိကာလပ္ပဝတ္တ (တိ) [အနာဒိကာလ + ပဝတ္တ] အစမရှိသော — အစ မထင်သော — ကာလ ပတ်လုံးဖြစ်သော။ အနာဒိကာလပ္ပဝတ္တံ သံသာရ-စက္ကံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၄။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၇၆။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။

၁၆၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၉၂။ မဟာနိ၊၄။၁၆၀။ အာဒိ-ရဟိတံ ကာလံ ပဝတ္တတီတိ ကတွာ အနာဒိ-ကာလပ္ပဝတ္တံ။ သာရတ္ထ၊၁။၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၂၂၀။ အနာဒိကာလပ္ပဝတ္တေ ဒိယစုသဟဿာ-ကိလေသေ။ ဥဒါန၊၄။၃၀၄။

အနာဒိကာလဘာဝိတ (တိ) [အနာဒိကာလ + ဘာဝိတ] အစမရှိသော—အစမထင်သော—ကာလပတ်လုံး—ပွါးစေအပ်—ထုံအပ်—သော။ အနာဒိကာလဘာဝိတောဟိ ကိလေသေဟိ အာ-ဟိတံ သာမတ္ထိယမတ္တံ။ ဥဒါန၊၄။၁၇၅။

အနာဒိန္န (တိ) [န+အာဒိန္န] မယူအပ်သော။ အနာဒိန္နတ္တ-ကြည့်။ အာဒိန္န-လည်းကြည့်။

အနာဒိန္နတ္တ (န) [အနာဒိန္န + တ္တ] မယူသည်၏ အဖြစ်။ သယံ အာဒိန္နတ္တာ သမာဒိ၊ ဝိသယံ အနာဒိန္နတ္တာ သမာဒိ။ ပဋိသံ၊၄၇။

အနာဒိန္နသညီ (တိ) [အနာဒိန္န+သညာ+ဤ] မယူအပ်သေးဟု အမှတ်ရှိသော၊ ကပ္ပဗိန္ဒုမထိုးရသေးဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အနာဒိန္နေ အနာဒိန္န-သညီ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဝိ၊၂။၁၅၉။

အနာဒိန္န (တိ) [န + အာဒိန္န]

အနာဒိန္နသညီ (တိ) [အနာဒိန္န + သညာ + ဤ] အနာဒိန္နသညီ-ကြည့်။

အနာဒိမန္တု (တိ) [န+အာဒိမန္တု] အစမရှိ—အစမထင်—သော။ အနာဒိမတိ သံသာရေ။ ဥဒါန၊၄။၃၅၄။ ဣတိဝုတ်၊၄။၅၄ (သီ၊က-မူကွဲ)။ အနာဒိမတိ ဟိ သံသာရေ ...။ မဋီ၊၂။၃၂၀။

အနာဒိယ¹ (ကြိ၊ဝိ) [န+အာဒိယ] (၁) မယူမူ၍။ နိက္ခိပိတွာ ဂရုံ ဘာရံ၊ အညံ ဘာရံ အနာဒိယ။ သံ၊၂။၂၂။ (၂) မလိုက်နာ—မနာယူ—မူ၍၊ မရိုသေပြု၍။ အနာဒိယနဝသာ, အနာဒိယနာကာရ-တို့လည်းကြည့်။

အနာဒိယ² (တိ) [န + အာဒိယ(=အာ+ဒါ+ဏျ)။ (အနာဒေယ-သံ)] မယူနိုင် — လက်မခံနိုင် — လောက်သော။ အနာဒိယဒါန-ကြည့်။ အနာဒေယျ-လည်းကြည့်။

အနာဒိယဒါန (န) [အနာဒိယ²+ဒါန] မယူနိုင်—လက်မခံနိုင်—လောက်သော ပေးခြင်း၊ အပိုင်မယုတ်သော ပေးခြင်း။ ကုက္ကုကတံ နာမ အနာဒိယဒါနံ ဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၅။၃၀၃။

အနာဒိယန (န၊ထီ) [န+အာဒိယန] မယူခြင်း၊ မလိုက်နာ — မနာယူ — ခြင်း၊ မရိုသေခြင်း။ ဩဝါဒံ အနာဒိယနဝသေန အနာဒရတာ ဘာ-ဝေါ အနာဒရိယံ။ အဘိ၊၄၊၁။၄၂၂။ ဩဝါဒဿ အနာဒိယနဝသေန အနာဒရဘာဝေါ အနာ-ဒရိယံ။ အဘိ၊၄၊၂။၄၇၁။ အနဒ္ဒါယိတတ္တ-လည်းကြည့်။

အနာဒိယနတာ (ထီ) [အနာဒိယန+တာ] မလိုက်နာ—မနာယူ—သည်၏ အဖြစ်၊ မလိုက်နာ—မနာယူ—ခြင်း။ ဗုဒ္ဓါဒီနံ ဝစနံ အနာဒိယန-တာယ ဧ အာဝဒ္ဒိနိယာ။ သုတ္တနိ၊၄၊၂။၂၃၃။

အနာဒိယနဘာဝ (ပု) [အနာဒိယန + ဘာဝ] မယူသည်၏ အဖြစ်၊ မယူခြင်း။ ဝန္တောတိ ဇှဒ္ဒ-ပုန အနာဒိယနဘာဝဒဿနဝသေန (ဝုတ္တံ)။ ဝိ၊၄၊၂။၉၀။

အနာဒိယနာကာရ (ပု) [အနာဒိယန + အာ-ကာရ] မလိုက်နာ — မနာယူ — သော အခြင်းအရာ။ အနာဒိယနာကာရော ဝါ အနာဒရတာ။ အဘိ၊၄၊၁။၄၂၂။ အနဒ္ဒါယိတတ္တ-လည်းကြည့်။

အနာဒိယန္တ (တိ) [န + အာဒိယန္တ] မယူသော၊သူ။ (က) မလိုက်နာသော၊ စကားကို—မနာယူ—လက်မခံ—သော။ (ခ) ရှိသေ—လေးစား—ခြင်းကို မပြုသော၊သူ။ သော ဘိက္ခု အနာဒိ-ယန္တော အာဂမာသိ။ ဝိ၊၁။၇၃။ အနာဒိယန္တောတိ တဿ ဝစနံ အဂဏှန္တော၊ အာဒရံ ဝါ အက-ရောန္တော။ ဝိဋ္ဌ၊၁။၃၂၉။ (ဂ) မပြုလုပ်သော၊ ပြုလုပ်ခြင်းငှါ မဆောက်တည်သော၊ စိတ်ဖြင့် လေးစားခြင်းမျှကိုလည်းမပြုသော၊သူ။ သယန္တိ ကမ္မာနိ အနာဒိယန္တံ။ သုတ္တနိ။ ၃၁၈။ ..

အနာဒိယန္တံ ကရဏတ္ထာသာ အာဒမာဒိယန္တံ။ အထ ဝါ စိတ္တေန တတ္ထ အာဒရမတ္တမ္ပိ အကရောန္တံ။ သုတ္တနိ ဋ္ဌ၊၁၊ ၃၁၂။ သေယျာနိ ကမ္မာနိ အနာဒိယန္တံ။ ဇာ ၁။ ၁၂၈။ အနာဒိယန္တန္တိ အကရောန္တံ။ ဇ ၁၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၈၂။

အနာဒိယာန (တိ) [န+အာဒိယာန(=အာ+ဒါ+မာန)] မယူ – မစွဲလမ်း – သော၊ သူ။ တံ ဖြာပတ္တံ ဒိဋ္ဌမနာဒိယာနံ။ သုတ္တနိ။ ၄၀၄။ မဟာနိ။ ၈၅။ တံ ဖြာပတ္တံ ဒိဋ္ဌိမနာဒိယန္တံ အဂဏှန္တံ အပရာမသန္တံ အနဘိနိဝေသန္တန္တိ တံ ဖြာပတ္တံ ဒိဋ္ဌိမနာဒိယာနံ။ မဟာနိ။ ၈၆။ ဝေမ္ပိ တုဝံ အနာဒိယာနေ ဘော။ ထေရ၊ ၂၈၆။ တသာ (မာရသာ) ဝစော အနာဒိယန္တော အနပေက္ခမာနောတိ အနာဒိယာနော။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀၂။

အနာဒိယိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + အာဒိယိတွာ] (၁) မယူမူ၍၊ ကပ္ပိနှုမထိုးမူ၍။ အနာဒိယိတွာ တိဏ္ဏံ ဒုစ္စရိတကရဏာနံ အညတရံ ...။ ဝိ၊ ၂။ ၁၅၉။ ဝိ၊ ၅။ ၁၄။ (၂) မလိုက်နာမူ၍၊ နှလုံးမသွင်း – မရေတွက် – မရှိသေ – စကားကို မနာယူ – မူ၍၊ မထိမ်မြင်ပြု၍။ အနာဒိယိတွာ သာရထိံ အနာဒိယိတွာ ပတောဒလဋ္ဌိံ ...။ အံ၊ ၁။ ၁၄။ အနာဒိယိတွာတိ အမနသိကတွာ အဂဏိတွာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၁၆။ အနာဒိယိတွာ သံယံ အနာဒိယိတွာ စောဒကံ။ အဘိ၊ ဝိ၊ ၄၀၂။ အံ၊ ၁။ ၁၆။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉။ အနာဒိယိတွာတိ စိတ္တီကာရေန အဂ္ဂဟေတွာ အဝဇာနိတွာ၊ အနာဒရော ဟုတွာတိ အတ္ထော။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉၁။ ပဋိသံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၀။ တံ ယက္ခံ အနာဒိယိတွာ ...။ ဥဒါန၊ ၁၂၄။ အနာဒိယိတွာတိ အာဒရံ အကတွာ၊ တဿ ဝစနံ အဂ္ဂဟေတွာ။ ယသ္မာ ပန တဿ ဝစနံ အဂ္ဂဏှန္တော တံ အနာဒိယန္တော နာမ ဟောတိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ "တံ ယက္ခံ အနာဒိယိတွာ" တိ။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၂၂၂။

အနာဒီနဝဒဿ (တိ) [န+အာဒီနဝ + ဒိသ + အ] အပြစ်ကို မမြင်သော၊ အပြစ်မရှိဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အပညတ္တေ သိက္ခာပဒေ အနာဒီနဝဒဿော ပုထုဇ္ဇနတိယိကာယ တိက္ခတ္တုံ မေထုနံ ဓမ္မံ အဘိဝိညာပေသိ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၁။ အနာဒီနဝဒဿောတိ ယံ ဘဂဝါ ဣဒါနိ သိက္ခာပဒံ ပညပေန္တော အာဒီနဝံ ဒဿေသတိ၊ တံ အပဿန္တော အနဝဇ္ဇသညီ ဟုတွာ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၇၈။

အနာဒီနဝဒဿာဝီ (တိ) [န+အာဒီနဝ + ဒိသ+အာဝီ] (က) အပြစ်ကို – အနည်းငယ်သော အပြစ်ကိုလည်း – မမြင်သော၊ သူ။ အနာဒီနဝဒဿာဝီနော အနိဿရဏပညာ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ ဒီ၊ ၁။ ၂၃၁။ ဒီ၊ ၃။ ၃၅။ မ၊ ၁။ ၂၃၁။ အံ၊ ၁။ ၇၄၊ ၂၇၈။ အနာဒီနဝဒဿာဝီနောတိ အာဒီနဝံ အပဿန္တာ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၃၃၅။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၈။ အနာဒီနဝဒဿာဝီတိ အာဒီနဝမတ္တမ္ပိ န ပဿတိ။ ဒီ၊ ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁။ အနာဒီနဝဒဿာဝီနောတိ အပစ္စဝေက္ခိတပရိဘောဂေ အာဒီနဝံ အပဿန္တာ။ အံ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၄၉။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။ ၃၁၃။ ၎င်း၊ ဋီ၊ ၁။ ၁၈၂- တို့လည်းကြည့်) (ခ) အပြစ် – ဘေးရန် – အား မြင့် – မရှု – မမြင် – သော၊ သူ။ စက္ခုနာ ရူပံ ဒိသွာ ဥပ္ပန္နတိ ဥပေက္ခာ ဗာလဿ ... အနာဒီနဝဒဿာဝိနော အသုတဝတော ပုထုဇ္ဇနဿ။ မ၊ ၃။ ၂၆၁။ အနာဒီနဝဒဿာဝိနောတိ အာဒီနဝတော ဥပဒ္ဒဝတော အပဿန္တဿ။ မ၊ ဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၈၇။

အနာဒီနဝဒဿိတာ (ထိ)[အနာဒီနဝဒဿီ+တာ] အပြစ်ကို ရှုမြင်လေ့ – မရှိသည်၏အဖြစ် – မရှိခြင်း။ ကာမေသု အနာဒီနဝဒဿိတံ သမ္ပဿမာနော ... ဥဒါန၊ ဋ္ဌ၊ ၃၃၁။

အနာဒီနဝဒဿီ (တိ) [န + အာဒီနဝဒဿီ] အပြစ်ကို ရှုမြင်လေ့မရှိသော၊ သူ။

အနာဒေယျ (တိ) [န + အာဒေယျ] မယူအပ် – လက်မခံအပ် – သော။ အနာဒေယျဝါစာ-သဒ္ဒါတွင်ကြည့်။

အနာဒေယျဝါစာ (ထိ) [အနာဒေယျ + ဝါစာ] မယူအပ် – လက်မခံအပ် – သော စကား။

အနာဒေယျဝါစာသံဝတ္တနိက (တိ) [အနာဒေယျဝါစာ+သံဝတ္တနိက] မယူအပ်-လက်မခံအပ်-သော-စကားကို-စကားရှိသည်၏ အဖြစ်ကို-ဖြစ်စေတတ်သော။ ယော အဗ္ဗလယုံ သော သမ္ဘပ္ပလာပဿ ဝိပါကော မနုဿဘူတဿ အနာဒေယျဝါစာသံဝတ္တနိကော ဟောတိ။ အံ၊၃။၇၈။ အနာ...ကောတိ အဂ္ဂဟေတဗ္ဗဝစနတံ သံဝတ္တေတိ၊ "တွံ ကသ္မာ ကထေသိ၊ ကော ဟိ တဝ ဝစနံ ဂဏှိဿတီ"တိ ဝတ္တဗ္ဗတံ အာပဇ္ဇတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၂။

အနာဓာနဂ္ဂါဟီ (တိ) [န+အာဓာနဂ္ဂါဟီ] မြဲမြံစွာ မစွဲယူသော၊လိပ်ခဲတည်းလည်း-သည်းထန်စွာ-စွဲယူခြင်း မရှိသော၊ သူ။ အသန္ဒိဋ္ဌိပရာမာသီ ဟောတိ အနာဓာနဂ္ဂါဟီ သုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂီ။ ဝိ၊၅။၃၄၃။ မယမေတ္ထ အသန္ဒိဋ္ဌိပရာမာသီ အနာဓာနဂ္ဂါဟီ သုပ္ပဋိနိဿဂ္ဂီ ဘဝိဿာမာတိ သလ္လေခေါ ကရဏီယော။ မ၊၁။၅၂။ အာဓာနဂ္ဂါဟီ-လည်းကြည့်။

အနာဓာရ (တိ) [န+အာဓာရ] တည်ရာ-မှီရာ-မရှိသော၊ အောက်ခံမရှိသော။ သမ္ဘဟုလာ ပတ္တာ အဓော္ဘကာသေ အနာဓာရာ နိက္ခိတ္တာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၄။၂၄၉။ သေယျထာပိ ဘိက္ခဝေ ကုမ္ဘော အနာဓာရော သုပ္ပဝတ္တိယော ဟောတိ၊ ဧဝမေဝ ခေါ ဘိက္ခဝေ စိတ္တံ အနာဓာရံ သုပ္ပဝတ္တိယံ ဟောတိ။ သံ၊၃။၁၇။

အနာနတ္တ (န) [န+နာနတ္တ] မထူးခြားသည်၏ အဖြစ်၊ မထူးခြားခြင်း။ .... ပုထုဇ္ဇနေန အနာနတ္တံ ဖြဟ္မစရိယဝါသဿ အဖလတာ....။ မူလဋီ၊ ၃။၇၀။ အနာနတ္တန္တိ အဝိသေသော။ အနုဋီ၊ ၃။၉၄။

အနာနတ္တကထိက (တိ) [န + နာနတ္တကထာ + ဣက] နာနတ္တကထာကိုမဆိုသော၊သူ။ အနာနာကထိက-ကြည့်။

အနာနတ္ထ (တိ) [န+နာနာ+အတ္ထ] သီးခြား-အထူး-အနက်မရှိသော၊ အနက်-သီးခြား-အထူး-မရှိသော၊ အနက်တူသော။ ဖဿော ဟောတီတိအာဒီသု ဟောတိ-သဒ္ဒေါ အတ္ထိ-သဒ္ဒေန အနာနတ္ထောတိ အဓိပ္ပါယေန ဝုတ္တံ "ဒုတိယေန ဟောတိ-သဒ္ဒေနာ"တိ။ အနုဋီ၊ ၁။၆၄။

အနာနာကထိက (တိ) [န+နာနာ+ကထိက] အထူးထူးသောစကားကို မဆိုသော၊ အမျိုးမျိုးသဘောရှိသော အကျိုးမဲ့စကား-နာနတ္တကထာ-ကိုမဆိုသော၊ သူ။ သံဃဂတော ခေါ ပန အနာနာကထိကော ဟောတိ အတိရစ္ဆာနကထိကော။ အံ၊၃။၄။ အနာနာကထိကောတိ အနာနတ္တကထိကော ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၅။ အနာနာကထိကေန ဘဝိတဗ္ဗံ အတိရစ္ဆာနကထိကေန။ ဝိ၊၅။၂၈၇၊၃၁၈။ အနာနာကထိကေနာတိ နာနာဝိဓံ တံ တံ အနတ္ထကထံ အကထေန္တေန။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၀၅။

အနာနုဂိဒ္ဓ (တိ) [အနနုဂိဒ္ဓ-မှ] အနနုဂိဒ္ဓ-ကြည့်။

အနာနုဇာနန္တ (တိ) [အနနုဇာနန္တ-မှ] အနနုဇာနန္တ-ကြည့်။

အနာနုတပ္ပ (တိ) [အနနုတပ္ပ-မှ] အနနုတပ္ပ-ကြည့်။

အနာနုတပ္ပန္တ (တိ) [အနနုတပ္ပန္တ-မှ] အနနုတပ္ပန္တ-ကြည့်။

အနာနုပဿန္တ (တိ) [န + အနုပဿန္တ = အနနုပဿန္တ-မှ]မမြင်သော၊သူ။ အနနုဇာနန္တ-ကြည့်။

အနာနုပဿီ (တိ) [အနနုပဿီ-မှ] အနနုပဿီ-ကြည့်။

အနာနုပုဋ္ဌ[1] (တိ) [အနနုပုဋ္ဌ-မှ] အနနုပုဋ္ဌ-ကြည့်။

အနာနုပုဋ္ဌ[2] (တိ) [အန+အနု+ပုဋ္ဌ] အဖန်ဖန် မေးအပ်သော။ ယော အတ္တာနံ ဒုက္ခမနာနုပုဋ္ဌော။ ဇာ၊၁။၂၆၃။ အနာနုပုဋ္ဌောတိ ပုနပ္ပုနံ ပုဋ္ဌော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၇။

အနာနုမညန္တ (တိ) [န + အနုမညန္တ = အနနုမညန္တ-မှ] မသိသော၊ သူ။ အနနုဇာနန္တ-ကြည့်။

အနာဂနုမနဿ (တိ) [န + အနုမနဿ = အနနုမနဿ-မှ] မသိသော၊ သူ။ အနနုဇာနဿ-ကြည့်။

အနာဂနုမောဒဿ (တိ) [န + အနုမောဒဿ = အနနုမောဒဿ-မှ] ဝမ်းမမြောက်သော၊ သူ။ အနနုဇာနဿ-ကြည့်။

အနာဂနုယာယီ (တိ) [အနနုယာယီ-မှ] အနနုယာယီ-ကြည့်။

အနာဂနုရုဒ္ဓ (တိ) [အနနုရုဒ္ဓ-မှ] အနနုရုဒ္ဓ-ကြည့်။

အနာဂနုလောမ (တိ) [အနနုလောမ-မှ] အနနုလောမ-ကြည့်။

အနာဂနုဝဇ္ဇ (တိ) [အနနုဝဇ္ဇ-မှ] အနနုဝဇ္ဇ-ကြည့်။

အနာပဇ္ဇ (ကြိ၊ဝိ) [န + အာပဇ္ဇ] မရောက်မူ၍။ ဣဓ မှရှိသော ယောနိ ကောနုစိ ကမ္မဋ္ဌာနေန အနာပဇ္ဇ အကုသလံ ဝိတက္ကံ အဓုကယာပဇ္ဇာ နိဗ္ဗိသေယျ။ အံ၊၃။၃၂၁။ အနာပဇ္ဇ အကုသလန္တိ ကိဉ္စိ အကုသလံ အနာပဇ္ဇိတွာ။ အံ၌၊၃။ ၃၁၂။

အနာပဇ္ဇန (န) [န + အာပဇ္ဇန] မရောက်ခြင်း။ အပရိတဿ-ကြည့်။

အနာပဇ္ဇနတာ (ထီ)[အနာပဇ္ဇန + တာ]မရောက်—မလွန်ကျူး—သည်၏ အဖြစ်။ အနဇ္ဈာပတ္တိ-ကြည့်။

အနာပဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န + အာပဇ္ဇိတွာ] အနာပဇ္ဇ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်း-ကြည့်။

အနာပတ္တိ (ထီ) [န + အာပတ္တိ](၁) မရောက်ခြင်း၊ အဖြစ်သို့ မရောက်ခြင်း၊ အာပတ်မသင့်ခြင်း။ သော စေ ဥဒ္ဓရတံ န သာဒိယတိ၊ အနာပတ္တိ။ ဝိ၊၁။၃၆။ အနာပတ္တိ အဇာနန္တဿ....အာဒိကမ္မိကဿ။ ဝိ၊၁။၄၁။ (၂) အာပတ် မသင့်ပုံကို ပြသော အနာပတ္တိဝါရ။ အနာပတ္တိဝါရ-ကြည့်။

အနာပတ္တိက (တိ) [န + အာပတ္တိ + က] အာပတ် မရှိသော၊ အာပတ် မသင့်သော၊ သူ။ သုဒ္ဓါနံ ဘိက္ခူနံ အနာပတ္တိကာနံ အဝတ္ထုသ္မိံ အကာ-ရဏေ။ ဝိ၊ ၃။ ၁၅၄၊ ၂၅၃။ သုဒ္ဓေါ ဟောတိ ဘိက္ခု အနာပတ္တိကော။ ဝိ၊၄။၁၉၀။

အနာပတ္တိကရ (တိ) [အနာပတ္တိ + ကရ + အ] အာပတ်မသင့်ခြင်းကို ပြုတတ်သော။ အနာ-ပတ္တိကရာ ဓမ္မာ ဇာနိတဗ္ဗာ။ ဝိ၊၅။၂၁၁။ အနာပတ္တိကရာ နာမ သတ္တ သမထာ။ ဝိ၌၊၄။ ၁၅၇။

အနာပတ္တိဒိဋ္ဌိ (တိ) [အနာပတ္တိ + ဒိဋ္ဌိ] အာပတ် မသင့်ဟု အယူရှိသော၊ သူ။ အညေ ဘိက္ခူ တဿာ အာပတ္တိယာ အနာပတ္တိဒိဋ္ဌိနော ဟောန္တိ။ ဝိ၊၃။၄၈၀။

အနာပတ္တိဗဟုလ (တိ) [န + အာပတ္တိ + ဗဟုလ] အာပတ်သင့်ခြင်း မများသော၊ သူ။ အယံ ခေါ် အာဝုသော ဘိက္ခု အဇ္ဈာပတ္တိကော၊ အနာ-ပတ္တိဗဟုလော။ မ၊၂။၁၀၇။

အနာပတ္တိဘာဝ (ပု) [အနာပတ္တိ + ဘာဝ] အာပတ် မသင့်သည်၏ အဖြစ်။ သုပိနန္တေန သုက္ကဝိဿ-ဋ္ဌိယာ အနာပတ္တိဘာဝေပိ အကုသလစေတနာ ဥပလဗ္ဘတီတိအာဒိနာ။ သာရတ္ထ၊၁။၇၂။

အနာပတ္တိဘေဒ (ပု) [အနာပတ္တိ + ဘေဒ] အာပတ် မသင့်ခြင်း အပြား။ ဣဒါနိ အနာပတ္တိဘေဒံ ဒဿေန္တော။ ဝိ၌၊၁။၃၂၆။

အနာပတ္တိဝဂ္ဂ (ပု)[အနာပတ္တိ + ဝဂ္ဂ]အနာပတ္တိဝဂ်။ အင်္ဂုတ္တရပါဠိ၊၁၊ နိပါတ်၊၁၂-ဝဂ်။ အံ၊၁။၂၀-၁။

အနာပတ္တိဝါရ (ပု) [အနာပတ္တိဝါရ] အာပတ် မသင့်ပုံ — အာပတ်မှ လွတ်ပုံ — ကို ပြသော အလုညဲ့အကြိမ်၊ အနာပတ္တိဝါရ။ (သိက္ခာပုဒ် တိုင်း၌ပါသော အနာပတ္တိ အဇာနန္တဿ (ဝိ၊၁။ ၄၁)၊ အနာပတ္တိ အသာဒိယန္တဿ (၎င်း။၆၉) စသော စကားရပ်များ။) ဝိနယေ...အတ္တိ အနာပတ္တိ။ ဝိ၌၊၁။၂၃။ဒီ၌၊၁။၂၅။အဘိ၌၊၁။၂၇။ အနာ-ပတ္တိတိ "အနာပတ္တိ အဇာနန္တဿ...အာဒိကမ္မိ-ကဿာ"တိအာဒိနယပ္ပဝတ္တော အနာပတ္တိဝါ-ရော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၇။ သီဋီ၊သစ်၊၁။၁၃၅။

အနာပတ္တိသညီ (တိ) [အနာပတ္တိ+သညာ+ဤ] အာပတ်မသင့်ဟု အမှတ်ရှိသော၊သူ။ အာပတ္တိယာ အနာပတ္တိသညီ။ အံ၊၁။ဂ၃။

အနာပန္န (တိ) [န+အာပန္န] မရောက်သော၊ အာပတ်သို့ မရောက်သော၊ အာပတ်မသင့်သော၊ သူ။ ဧဝံ့တကော အာပဟ "အနာပန္နော"တိ။ ဝိ၊၅။၂၇၉။ ❋ ပနာပတ် အနာပန္နောမှိ။ အဘိ၊ ဝိ။၄၀၂။

အနာပရ (တိ) [န+အပရ] အခြားတပါးမရှိသော၊ အခြားတပါး တုသောကျွန်း မရှိသော။ အကိဍ္ဍန် အနာဒါနံ၊ တော် ဒီပံ အနာပရံ။ သုတ္တနိ။ ၄၃၄။ စူဠနိ။၁၆။ အနာပရန္တိ အပရပဋိဘာဂဒီပဝိရဟိတံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ၊၂။၃၁၂။ စူဠနိ၊ဋ။၃၃။

အနာပရာကေမွန္တ (တိ) [န+အပရာကေမွန္တ] ကာယကံစသည်တို့၌ – ချတ်ယွင်းခြင်း – အပြစ် – မရှိသော၊ သူ။ အနာပရာကေမွန္တံ၊ ❋ ဒွံ့ ဒကရကိုနော။ ဇာ၊၁။၃၈၇။ အနာပရာကမွန္တန္တိ ကာယကမ္မာဒိသု အပရာဓရဟိတံ။ ဇာ၊ဋ၊၆။၃၃၁။

အနာပါထ (ပု) [န+အာပါထ] မထင်သော၊ ရှေးရှုမဖြစ်သော။ ဖြဟ္မာနံ ဟိ မူလပဋိသန္ဓိကာ အတ္တဘာဝေါ သုခုမော၊ အညေသံ အနာပါထော။ မ၊ဋ၊၂။၃၁၁။ အနိဒဿန-လည်းကြည့်။

အနာပါထဂတ (တိ) [န+အာပါထ+ဂတ] ထင်ခြင်းသို့ မရောက်သော၊ မျက်ကွယ်သို့ ရောက်သော။ အနာပါထဂတော ဘိက္ခဝေ လုဒ္ဒဿ။ မ၊၁။၂၃၁။ စူဠနိ။၁၈၇၊၂၄၃။ အနာပါထဂတော လုဒ္ဒဿာတိ မိဂလုဒ္ဒဿ ပရမ္မုခဂတော။ စူဠနိ၊ဋ။၇၄။

အနာပါထဂတတ္တ (နု) [အနာပါထဂတ+တ္တ] ထင်ခြင်းသို့ မရောက်သည်၏အဖြစ်။ ထံ ရုပါနိ အနာပါထဂတတ္တာပိ အညာဝိဟိတာပိ ❋ ဟောတိ။ မ၊ဋ၊၂။၁၃၃။

အနာပါဒ (တိ) [န+အာပါဒ] သူတပါးတို့သိမ်းပိုက်ခြင်း မရှိသော၊ သူ။ (သိမ်းပိုက်သူမရှိသေးသော မိန်းမ)။ ဧဟုသု ဝတ သန္တိသု၊ အနာပါဒါသု ကုတ္တိသု။ ဇာ၊၁။၂၄၇။ အနာပါဒါသူတိ အပါဒါနံ အာပါဒေါ၊ ပရိဂ္ဂဟောတိ အတ္ထော။ နတ္ထိ အာပါဒေါ ယာသံ တာ အနာပါဒါ၊ အညေဟိ အကတပရိဂ္ဂဟာသူတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ၊၄။၁၈၀။

အနာပုစ္ဆံ (ကြိ၊ဝိ) အနာပုစ္ဆာ-ကြည့်။

အနာပုစ္ဆာ (ကြိ၊ဝိ) [န+အာပုစ္ဆာ။ ဧွ "ကွစိ ခေတ္တ"ဗျာဒိသုတ္တေန တွာပစ္စယဿ အာ-ကာရံ ကတွာ အနာပုစ္ဆာတိ ရူပံ။ "ဥပဝဿံ"န္တိအာဒိသု ဝိယ နိဂ္ဂဟိတာဂမဝသေန "အနာပုစ္ဆံ"န္တိပိ ပါဠော အတ္ထိ။ ပါတိမောက္ခ-ပဒတ္ထအနုဋီကာ။ ၂၁၉။] မပန်ကြားမူ၍။ အနာပုစ္ဆာ ပက္ကမိ သုံ။ ဝိ၊၂။၅၈။ အနာပုစ္ဆာ အာသနေ နိသီဒေယျ။ .... အနာပုစ္ဆာတိ အနပလောကေတွာ။ ဝိ၊၂။၄၅၉။ အနနုညာတာတိ အနာပုစ္ဆာ။ ဝိ၊၂။၄၄၇။ အနာပုစ္ဆာတိ အနာပုစ္ဆိတွာ။ ဝိ၊ဋ၊၃။၂၂၄။ (ပါစိတ်၊ယော၊၁။ ၁၄၀-၌ တွာပစ္စယော လောပေါ-ဟု ဆိုသည်။) တေန ခေါ ပန သမယေန ဘိက္ခူ ဧကစ္စာ ရတ္တိဘာဂံ ဝါ ဒိဝသ-ဘာဂံ ဝါ သော ပုဂ္ဂလော အနာပုစ္ဆာ ပက္ကမိ-တဗ္ဗံ၊ နာနုဗန္ဓိတဗ္ဗော။ မ၊၁။၁၅၂။ တေန အာဂုသော ပုဂ္ဂလေန သော ပုဂ္ဂလော ရတ္တိ-ဘာဂံ ဝါ ဒိဝသဘာဂံ ဝါ သင်္ခါ အနာပုစ္ဆာ ပက္ကမိတဗ္ဗံ၊ နာနုဗန္ဓိတဗ္ဗော။ အံ၊၃။၁၅၇။ "သော ပုဂ္ဂလော"တိ ပဒဿ "နာနုဗန္ဓိတဗ္ဗော"-တိ ဣမိနာ သမ္ဗန္ဓော "အနာပုစ္ဆာ"တိ ဣမဿ ပန တံ ပုဂ္ဂလံ အနာပုစ္ဆာ ပက္ကမိတဗ္ဗန္တိ အတ္ထော။ မ၊ဋ၊၁။၃၇၆။ အံ၊ဋ၊၃။၂၆၁။ အနာပုစ္ဆံ ဝါ ဂစ္ဆေယျ။ ဝိ၊၂။၅၈။ အနာပုစ္ဆံဝ ဓမ္မံ အနုဉ္ဉာတွာပိ ကတ္ဒံ ပက္ကိပတိ။ မဟာနိ။၁၇၆။ အနာပုစ္ဆံဝ ကတ္ဒံ ပက္ကိပတီတိ အနာပုစ္ဆိတွာ အနပလောကေတွာ အဂ္ဂိမှိ ဒါရုံ ခိပတိ။ ၎င်း၊ဋ။၂၉၄။

အနာပုစ္ဆိတ (တိ) [န+အာပုစ္ဆိတ] မပန်ကြားအပ်သော။ အနာပုစ္ဆိတော အာပုစ္ဆိတသညာ အာသနေ နိသီဒတိ။ ဝိ၊၂။၄၆၀။

အနာပုစ္ဆိတသည (တိ) [အနာပုစ္ဆိတ+သညာ] မပန်ကြားအပ်ဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အနာပုစ္ဆိတေ အနာပုစ္ဆိတသညာ အာသနေ နိသီဒတိ။ ဝိ၊၂။၄၅၈။ အနာပုစ္ဆိတေ အနာပုစ္ဆိတသညာ ပဉှံ ပုစ္ဆတိ။ ... အာပုစ္ဆိတေ အနာပုစ္ဆိတသညာ။ ဝိ၊၂။၄၆၀။

အနာဗာဓ (ပု) [န+အာဗာဓ] (၁) မနာကျင်ခြင်း၊ မနှိပ်စက်ခြင်း၊ အနာရောဂါမရှိခြင်း။ (တိ) (၂) နာကျင်—နှိပ်စက်—ခြင်း မရှိသော၊ အနာရောဂါ မရှိသော။ ပဉ္စန္နံ ခန္ဓာနံ နိရောဓော အနာဗာဓံ နိဗ္ဗာနံ။ ပဋိသံ။၄၁၂။ အနာဗာဓန္တိ အာဗာဓဝိရဟိတံ၊ အာဗာဓပဋိပက္ခဘူတံ ဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၇။

အနာဘဋ္ဌ (တိ) [န+အာဘဋ္ဌ] မဆို—မပြော—အပ်သော။ ဇီဝိတိန္ဒြိယံ ပန အရူပမိဿကတ္တာ ဣဓ အနာဘဋ္ဌံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။

အနာဘဋ္ဌတာ (ထီ) [အနာဘဋ္ဌ+တာ] မဆိုအပ်—မပြောအပ်—သည်၏အဖြစ်။ အသင်္ခါ နိကာယေ ပန အနာဘဋ္ဌတာယေဝ န ဂဟိတော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁၃။ အနာဘဋ္ဌတာယေဝါတိ "ဒိဋ္ဌံ သုတ"န္တိအာဒီသု ဒိဋ္ဌတာဒယော ဝိယ အဘာသိတတ္တာ အနာဘဋ္ဌတာ။ မူလဋီ၊၁။၆၉။ ကာလဝိသေသာနပေက္ခာ ကမ္မသာဓနေန အာဘဋ္ဌ-သဒ္ဒေါ ဘာသိတပရိယာယောတိ ဒဿေန္တော အာဟ "အဘာသိတတ္တာ အနာဘဋ္ဌတာ"တိ။ အနုဋီ၊၁။၇၄။

အနာဘတ (တိ) [န+အာဘတ] မဆောင်ယူအပ်သော။

အနာဘတောဒက (တိ) [န+အာဘတောဒက] မယူဆောင်အပ်သော ရေရှိသော၊ ရေကို မယူဆောင် — ရေမခပ်—သော၊ သူ။ အဘိန္နကဋ္ဌောသိ အနာဘတောဒကော။ ဇာ၊၂။၃၄။

အနာဘိဓမ္မိက (ပု) [န+အာဘိဓမ္မိက] အဘိဓမ္မာကို—မသင်ယူ—မလေ့လာ—မဆောင်—သော၊ သူ။ အနာဘိဓမ္မိကော ဟိ ဓမ္မံ ကထေန္တော "အယံ သကဝါဒေါ အယံ ပရဝါဒေါ"တိ န ဇာနာတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။

အနာဘောဂ (ပု) [န+အာဘောဂ] (၁) နှလုံးမသွင်းခြင်း၊ မဆင်ခြင်ခြင်း။ ပသာဒတ္တာ စေတသော အနာဘောဂေါ။ မ၊၃။၇၆။ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၁။အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၀-၁-တို့ကြည့်။) (တိ) (၂) နှလုံးသွင်းခြင်း—ဆင်ခြင်ခြင်း—မရှိသော၊ နှလုံးမသွင်း—မဆင်ခြင်သော၊ သူ။ ပဉ္စ ဝိညာဏာ အနာဘောဂါ။ အဘိ၊ဝိ။၃၂၃၊၃၃၃။အဘိ၊က။ ၃၃၃။ အနာဘောဂဿ ဟောတိ။ အဘိ၊က။ ၂၇၇။ အနာဘောဂဿာတိ နိရာဘောဂဿ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၉၈။ (မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၇-လည်းကြည့်။)

အနာဘောဂရသ (တိ) [အနာဘောဂ+ရသ] နှလုံးမသွင်းခြင်းလျှင် ကိစ္စရှိသော၊ ပဏီတသုခ-ဖြစ်သော်လည်း ထိုသုခ၌ မညွတ်ခြင်းလျှင် ကိစ္စ-ရှိသော။ ဣဓ အဓိပ္ပေတုပေက္ခာ မဇ္ဈတ္တလက္ခဏာ၊ အနာဘောဂရသာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၀။ သာ မဇ္ဈတ္တလက္ခဏာ၊ အနာဘောဂရသာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၁၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၅၇။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၂၀။ အနာဘောဂရသာတိ ပဏီတသုခေပိ တသ္မိံ အဝနတိပဋိပက္ခကိစ္စာတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။ ၃၇၄။ မူလဋီ၊၁။၁၀၃။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၁၈၇။

အနာမ (န) [န+နာမ] အမည် မဟုတ်သော။ တသ္မာ အနာမဿ နိရုတ္တိဗျဉ္ဇနဘာဝနိဝါရဏတ္ထံ "နာမနိရုတ္တိနာမဗျဉ္ဇန"န္တိ ဝုတ္တံ။ မူလဋီ၊ ၁။ ၁၇၈။

အနာမက¹ (တိ) [အနာမ+က] အမည်မရှိသော၊ သူ။ ယဿ (ရုက္ခဿ) နာမံ န ဇာနန္တိ၊ တမ္ပိ "အနာမကော နာမာ"တိ ဝဒန္တိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၄၂၁။

အနာမက² (န) [န+အာမက] သူသေကောင် စွန့်ပစ်ရာသုသာန်— မဟုတ်သော— မဖြစ်သော—အရပ်။ နတ္ထိ လောကေ အနာမကံ။ ဇာ၊ ၁။၄၁ (က-မူကွဲ၌) အနာမတ-ကြည့်။

အနာမဋ္ဌ (တိ) [န + အာမဋ္ဌ (=အာ + မသ + တ)] မသုံးသပ်-မကိုင်တွယ်-အပ်သော။ (က) မခူးမဆွတ်ရသေးသော။ မနုဿာနံ အနာမဋ္ဌံ သူပေယျပဏ္ဏံ ခါဒိံသု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။ (ခ) မစားရသေးသော- အကျန် အကြွင်း မဟုတ်သော - ဦးဦးဖျားဖျားဖြစ်သော- ဆွမ်းခဲဖွယ်။ စောရနာဂဿ ကိရ အာမဋ္ဌံ ဒေန္တော ကုဇ္ဈိဿတိ၊ အနာမဋ္ဌံ န ဝဋ္ဋတီတိ ထေရော ပတ္တဂ္ဂဟဏ-ဟတ္ထေနေဝ အဂ္ဂံ ဂဟေတွာ ပတ္တေ ဘတ္တံ သမ္မဒ္ဒါသိ။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၆။

အနာမဋ္ဌတိဏ (နံ) [အနာမဋ္ဌ + တိဏ] မစား-မသုံး-ရသေးသော မြက်။ ဂေါဏာ အနာမဋ္ဌတိဏံ ခါဒိံသုန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၁၅။

အနာမဋ္ဌပိဏ္ဍပါတ (ပု) [အနာမဋ္ဌ + ပိဏ္ဍပါတ] မစားရသေးသော- မယူရသေးသော- ဦးဦးဖျားဖျားဖြစ်သော-ဆွမ်း။ ပိဏ္ဍပါတေ အနာ-မဋ္ဌပိဏ္ဍပါတော ကဿ ဒါတဗ္ဗော၊ ကဿ န ဒါတဗ္ဗော။ . အပိစ အနာမဋ္ဌပိဏ္ဍပါတော နာမေသ သမ္ပတ္တဿ ဒါမရိကစောရဿာပိ ဉာ-ရဿပိ ဒါတဗ္ဗော။ ဝိ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၆၇။ အနာမဋ္ဌပိဏ္ဍပါ-တောတိ အပဗ္ဗဇိတဿ ဟတ္ထတော လဒ္ဓေါ အတ္တနာ အညေန ဝါ ပဗ္ဗဇိတေန အဂ္ဂဟိတ-အဂ္ဂေါ ပိဏ္ဍပါတော။ သာရတ္ထ၊ ၂။ ၂၇၆။

အနာမတ (နံ) [န + အာမတ (=အာ + မရ + တ) (အနာမဋ္ဌ-သံ)] (၁) မသေရာဌာန၊ မသေဘူးသောဌာန။ နတ္ထိ လောကေ အနာမတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၃။ အနာမတန္တိ မတဋ္ဌာနံ (န အာမ-တဋ္ဌာနံ?)။ တတ္ထ ဥပစာရဝသေန 'အမတ'န္တိ ('အာမတ'န္တိ?) ဝုတ္တံ၊ တံ ပဋိသေဓေန္တော "အနာမတ"န္တိ အာဟ။ 'အနမတ'န္တိပိ ('အနာ-မက'န္တိပိ-က) ပါဌော၊ လောကသ္မိံ အနမတ-ဋ္ဌာနံ (အနာမကဋ္ဌာနံ-က) အသုသာနံ နာမ နတ္ထီတိ အတ္ထော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀။ (၂) မသေကြောင်း ဖြစ်သော ဂုဏ်ကျေးဇူး တရား။ ဧတံ လောကေ အနာမတံ။ ဇာ၊ ၁။ ၄၃။ ဧတံ လောကေ အနာမတန္တိ ဧတံ ဂုဏဇာတံ လော-ကေ အမတဘာဝသာဓနတော အနာမတံ နာမ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၅၀။

အနာမတဋ္ဌာန (နံ) [အနာမတ + ဌာန] အနာမတ နှင့် အနက်တူရင်းကြည့်။

အနာမန္တ[1] (ကြိ၀ိ) [န + အာမန္တ] မတိုင်ပင်မူ၍၊ မတိုင်ပင်ပဲ။ အနာမန္တ ကတံ ကမ္မံ၊ တံ ပစ္ဆာ အနုတပ္ပတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၇၇။ အနာမန္တေတွာ ကတံ ကမ္မံ ...။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၁၆၄။

အနာမန္တ[2] (တိ) [န + အာမန္တ] မခေါ်အပ်သော၊ သူ၊ အနာမန္တော ပဝိသတိ၊ ပုဗ္ဗေ အပ္ပဋိဝေဒိ-တော။ ဇာ၊ ၁။ ၃၈၆။ (သီ-ဣ-မူတို့၌ အနာမန္တာ-ဟု ရှိသည်။)

အနာမန္တစာရ (ပု) [အနာမန္တ + စာရ] မပန်ကြားပဲ သွားခြင်း။ အနာမန္တစာရော အသမာဒါနစာရော ဂဏဘောဇနံ ယာဝဒတ္ထစီဝရံ။ ဝိ၊ ၃။ ၃၅၂။ အနာမန္တစာရောတိ ယာဝ ကထိနံ န ဥဒ္ဓရီယတိ တာဝ အနာမန္တေတွာ စရဏံ ကပ္ပိဿတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၈၈။ အနာမန္တစာရော ဂဏဘောဇနံ ပရမ္ပရ ဘောဇနံ အနဓိဋ္ဌာနံ အဝိကပ္ပနာ။ ဝိ ၅။ ၂၃၀။ အနာမန္တစာရောတိ သန္တံ ဘိက္ခုံ အနာပုစ္ဆာ ပုရေဘတ္တံ ပစ္ဆာဘတ္တံ ကုလေသု စာရိတ္တံ အာပဇ္ဇေယျာတိ ဣမဿ အာပုစ္ဆိတွာ စာရဿ အဘာဝေါ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၄။ ၁၇၂။ အနာမန္တစာရေ အာပတ္တိ။ အံ၊ ၂။ ၂၂၆။

အနာမန္တေတွာ (ကြိ၀ိ) [န + အာမန္တေတွာ] (၁) မပန်ကြား - မသိစေ - မူ၍။ ပုဗ္ဗေ အပ္ပဋိသံ-ဝိဒိတောတိ ပုဗ္ဗေ အနာမန္တေတွာ။ ဇာ၊ ၂။ ၂၀၉။ အနာမန္တေတွာ စရဏံ ကပ္ပိဿတိ။ ဝိ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃။ ၃၈၈။ အနာမန္တေတွာ စရဏန္တိ စာရိတ္တ-သိက္ခာပဒေ ဝုတ္တနယေန အနာပုစ္ဆိတွာ ကုလေသု စရဏံ။ သာရတ္ထ၊ ၃။ ၃၃၅။ ယသ္မာ အနာ-မန္တေတွာ ဥပဋ္ဌာကေ အနပလောကေတွာ..။ ဒီ၊ ၂။ ၈၄။ သံ၊ ၃။ ၁၃၂။ အနာမန္တေတွာတိ အဇာနာပေတွာ။ ဒီဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၃၇။ သံဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၃၆။ (၂) မပြောကြားမူ၍။ အနာမန္တေတွာ ပေါသိ-

ယော။ (အနာမန္တိယ-သိ။) ထေရ။၂၇၉။ အနာမန္တေတွာတိ အနာလပိတွာ ပုရာဏဒုတိ-ယိကံ အပုစ္ဆိတွာ ပေယာဟိတိ ဗျတ္တကမ္မိ အဝတွာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

အနာမယ (နာ၊တိ) [န+အာမယ] (န) (၁) အနာရောဂါမရှိခြင်း၊ ကိုယ်စိတ်ဆင်းရဲမရှိခြင်း။ ကစ္စိ နု ဘောတော ကုသလံ၊ ကစ္စိ ဘောတော အနာမယံ။ ဇာ၁၊၁၃၂၇။ ကုသလံ အနာမယန္တိ ဥဘယေနပိ ပဒေန အာရောဂျမေဝ ပုစ္ဆတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၉။ ကစ္စိ နု တာတ ကုသလံ၊ ကစ္စိ တာတ အနာမယံ။ ဇာ၂။၁၅၅။ အနာမယန္တိ နိဒ္ဒုက္ခဘာဝံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၂၅၅။ (တိ) (၂) အနာရောဂါမရှိသော၊ အနာရောဂါကင်းသော၊ ကိုယ် စိတ် ဆင်းရဲခြင်း မရှိသော၊သူ။ သာ ပုည-ကာမာ သုခိနီ အနာမယာ။ ဝိ၃။၄၄၈။ အနာ-မယာတိ အရောဂါ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၃၀။ သုခိတာ စမှိ နာမယာ။ ဝိမာန။၁၇။ ကာယိကစေတသိ-ကဒုက္ခာဘာဝတော အနာမယာ အရောဂါ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။၆၇။ သမ္မောဒမိ နာမယာ ။ဝိမာန။ ၅၃။

အနာမသန္တ (တိ) [န + အာမသန္တ] မသုံးသပ်သော၊ အခွမ်းမနှာသော၊ သူ။ အနာမသန္တောပိ ကရောတိ တိတ္တကံ။ ဇာ၁။ ၁၅၅။ အနာမ-သန္တောတိ ဗဟိတစံ တနုကမ္ပိ အတစ္ဆေန္တော လွှံ ဖလံ တိတ္တကံ ကရောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၁၀။

အနာမသိတ (တိ) [န + အာမသိတ] မသုံးသပ်အပ်သော။

အနာမသိတခေတ္တစိသေသ (ပု) [အနာမသိတ + ခေတ္တစိသေသ] မသုံးသပ်အပ်သေးသော ခေတ်အထူး။ ပုဗ္ဗေ အနာမသိတခေတ္တစိသေသံ အတ္တနော ဒါနမယံ ပုညံ ဝတွာ။ ဝိမာန၊ဋ္ဌ။ ၁၀၂။

အနာမသိတဗ္ဗ (တိ) [န + အာမသိတဗ္ဗ] မသုံးသပ် — မကိုင်တွယ် — အပ် — သင့် — ကောင်း — သော။ အနာမာသ-ကြည့်။

အနာမသိတဗ္ဗဋ္ဌာန (န) [အနာမသိတဗ္ဗ + ဌာန] မသုံးသပ် — အပ် — သင့် — သော အရာဌာန။ အနာမာသ-ကြည့်။

အနာမသိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+အာမသိတွာ] မသုံးသပ်မူ၍။ ဝေဠုပါနိ ဝစနာနိ အနာမသိတွာ။ မဟာ၊၁၂၉။

အနာမာသ (တိ) [န + အာမာသ] မသုံးသပ်အပ်သော။ (က) မသုံးသပ် — မထိကိုင် — သင့်သောအရာ။ အဟံ ကပိလ္လိ ဒုမ္မေဓော၊ အနာမာသာနိ အာမသိံ။ ဇာ၁။၁၈၀။ အနာ-မာသာနီ အာမသိန္တိ အနာမသိတဗ္ဗဋ္ဌာနာနိ အာမသိံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၅။ (ခ) မသုံးသပ် — မကိုင်တွယ် — ကောင်းသော ဝတ္ထုပစ္စည်း။ အနာမာသဒုက္ကဋ-ကြည့်။

အနာမာသဒုက္ကဋ (န) [အနာမာသ+ဒုက္ကဋ] မသုံးသပ် — မကိုင်တွယ် — ကောင်းသော ဝတ္ထုပစ္စည်းကို — သုံးသပ် — ကိုင်တွယ် — ခြင်းကြောင့် သင့်သော ဒုက္ကဋ်အာပတ်၊ အနာမာသဒုက္ကဋ် အာပတ်၊ (ဒုက္ကဋ်-၈-မျိုးတွင် တမျိုး။ ဒုက္ကဋ်-၈-မျိုးကို ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၃-တို့တွင်ကြည့်။) ယံ ပန ဒသဝိဓံ ရတနံ သတ္တဝိဓံ ဓညံ သဗ္ဗဉ္စ အာဝုဓဘဏ္ဍာဒိ အာမသန္တဿ ဒုက္ကဋံ ဝုတ္တံ၊ ဣဒံ အနာမာသဒုက္ကဋံ နာမ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၁။ အနာမသိတဗ္ဗေ ဝတ္ထုမှိ ဒုက္ကဋံ အနာမာသဒုက္ကဋံ။ သာရတ္ထ၊၂။၁၃၃။

အနာမိကာ (ထီ) [န + နာမ + က] လက်သူကြွယ်။ နတ္ထိ နာမမဿာတိ အနာမိကာ၊ သင်္ကေတ္တ ကော။ ဓာန်ဋီ။၂၆၆။ ပြဟုန်:နော သိရင်္ဂနာ-သာဒနတာယ ဂဟဏာယောဂျတ္တာ နတ္ထိ နာမံ ဂဟဏယောဂျံ ယဿာ, နတ္ထိ အင်္ဂုလိတပ္ပနာ ဒိန္နံ ဝိယ ဝိဝ သသန္နာမံ အဿာ ဝါ။ .... တာဝ ဟိ သိဝေန ပြုဘွသိရော ဆိန္နမိတိ ပုရာဏော ပသိဒ္ဓါ၊ တေန တဿာ အပဝိတ္တဘာဝတိယတော၊ အတော စေ တဿာ ပဝိတ္တိကရဏတ္ထံ ယညာဒိမှိ ပဝိတ္တ-နာမကကုသဓာရဏံ ထဓြ ကြိယတေ။ "အနာ

မိကာဝေတာ ဒုက္ခာ၊ ဟေ့ကာနာမိကယာပိ ဝါ။ ဒိုယီ အနာမိကာယီ တုံ ဓာရယေ ဒုက္ခပ ဝိတ္တကေ” ဂူတိ ဆဋ္ဌေဘေဂျဥပနိသျှဒ်ဂဏ္ဍေ။ ဝါစပ္ပတိ။

အနာယက (တိ) [န + နာယက] ခေါင်းဆောင် မည့်သူ–အကြီးအကဲ–မရှိသော၊ သူ။ ဥဒ္ဒရဏ္ဍော မဟာဒုက္ခ၊ ဝိပ္ပနဋ္ဌေ အနာယကော။ အပ၊ ၂။ ၁၆။

အနာယကမရဏ (န) [အနာယက + မရဏ] အကြီး အကဲ–မှီခိုရာ–မရှိသော သေခြင်း။ အဋ္ဌေ- မရဏ-ကြည့်။

အနာယတန (န) [န + အာယတန] တည်ရာ– ဖြစ်ရာ– အကြောင်း–မဟုတ်သော – အရာ– တရား။ (က) ရတနာစသည်တို့၏ ဖြစ်ရာ တည်ရာ မဟုတ်သည့် အရာ။ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ဗဟူ ဘောဂါ၊ အပ္ပနာယတနေသုပိ။ ဇာ၊ ၁။ ၈၇။ အပ္ပနာယ- တနေသုပီတိ အပိ အနာယတနေသုပိ အရတနာ- ကရေသု ရတနာနိ အသုဝဏ္ဏာယတနာဒီသု သုဝဏ္ဏာဒိနိ အဟတ္ထာယတနာဒီသု ဟတ္ထိအာ- ဒယောတိ....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၇၁။ (ခ) လာဘ် စသည်၏ တည်ရာ အကြောင်း မဟုတ်သော ဒုဿီလ အမှု၊ ၎င်းအမှုရှိသော ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်။ အနာယတနသေဝီ-ကြည့်။ (ဂ) အကြောင်း မဟုတ်သော၊ မသင့်သောအကြောင်း။ ဣမေ ဝုတ္တန္တိ ဂယာပတိ ဘောဂါ အဋ္ဌာနဂတာ အပတ္တ- ဂဘာ အနာယတနသော ပရိဘုတ္တာ။ အံ၊ ၁။ ၃၈၁။ ပုဗ္ဗေ ဂဏ္ဍိတာ အနာယတနေပိ ဝီရိယံ အာဘ်သု။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၁၉၄။

အနာယတနဂတတ္တ (န) [န + အာယတန + ဂတ + တ္တ] တည်ရာမဟုတ်သည်၌–ဖြစ်သည်၏အဖြစ်၌– ဖြစ်ခြင်း။ အနာယတနဂတတ္တာ အပ္ပသာဒက- ဘာဝဒဿနံ ပသာဒပဠ္ဌဒေါ။ မဋီ၊ ၂။ ၁၂။

အနာယတနဘူတ (တိ) [အနာယတန + ဘူတ] လာဘ်, အခြံ အရံ, ချမ်းသာတို့၏ တည်ရာ မဟုတ်သည် (ဖြစ်၍) ဖြစ်သောသူ။ အနာယ- တနသေဝီ-ကြည့်။

အနာယတနသီလ (တိ) [အနာယတန + သီလ] လာဘ်ရခြင်း, ကျော်စောကိတ္တိရှိခြင်း, ချမ်းသာ ခြင်းတို့၏–တည်ရာ–အကြောင်း–မဟုတ်သော ဒုဿီလအမှုကို ပြုလေ့ရှိသော၊ ထိုဒုဿီလအမှုနှင့် ပြည့်စုံသော၊ သူ၊ (ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်)။ အနာယတ- နသေဝီ-ကြည့်။

အနာယတနသေဝီ (တိ) [အနာယတန + သီ + ဏီ] ဒုဿီလပုဂ္ဂိုလ်ကို မှီဝဲဆည်းကပ်သော၊ သူ။ အနာယတန သီလဿ၊ အနာယတနသေဝိနော။ ဇာ၊ ၂။ ၄။ အနာယတနသီလဿာတိ အနာယ- တနံ ဝုစ္စတိ လာဘယသသုခါနံ အနာကရော ဒုဿီလျကမ္မံ၊ တံသီလဿ တေန ဒုဿီလျကမ္မေန သမန္နာဂတဿ, အနာယတနဘူတမေဝ ဒုဿီလ- ပုဂ္ဂလံ သေဝန္တဿ,....။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။ ၁၂၉။

အနာယန္တ (တိ) [န + အာယန္တ။ ထိုမှ အနာယတိ, အနာယန္တိ] မရောက်လာသော၊ သူ။ အာယံ ပုတ္တံ အနာယန္တံ၊ ဣတိ မာတာ ဝိဟညတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၈၁။ မံ ဓီသွာ အနာယတိ။ ဇာ၊ ၂။ ၃၅၆။ အနာယတိန္တိ အနာဂစ္ဆန္တိံ မံ ဥ တွာ.. ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။ ၃၄၀။

အနာယာသ (တိ) [(၁) အနာယ (= န + အာယ) + သာ + အ။ (၂) န + အာယာသ] (၁) ချမ်းသာ မရှိခြင်းကြောင့် အသက်ကိုဖျက်ဆီးတတ်သော။ (၂) သံဖြင့်မဖြိုးသော၊ သံဖြင့်လုပ်မထားသော။ အနာယာသံ ပရလောကေန တုလျံ။ ဝိမာန။ ၁၆။ အနာယာသန္တိ နတ္ထိ ဧတ္ထ အာယော သုခန္တိ အနာယံ တာဒေတာ စေ ဇီဝိတံ သိယတိ ဝိနာသေ- တီတိ အနာယာသံ၊ အထ ဝါ န အာယာသန္တိ အနာယာသံ။ .... သမန္တတော အယောမယတ္တာ အာယာသည်။ ဣဒံ ပန တဒဘာဝတော အနာ- ယာသံ။ မဟာတော ဒုက္ခာ ဥပ္ပတ္တိဋ္ဌာနတာယ ပရလောကသဒိသန္တိ အဓောတိ။ “အနာသာယ”န္တိ စ ကေစိ ပဌန္တိ၊ သုခဿ အပ္ပတ္တိဋ္ဌာနဘူတန္တိ အတ္ထော။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။ ၁၁၄-၅။

အနာယာစိတ္တ (တိ) [န + အာယာစိတ္တ] မတောင်းပန် အပ်သော၊သူ။ အနနုပုဋ္ဌ-ကြည့်။

အနာယာသ (တိ) [န + အာယာသ] ပြင်းစွာပင်ပန်းခြင်းမရှိသော၊ ကိလေသာဆင်းရဲမရှိသော၊ သူ။ ဝိတကောဓာ အနာယာသာ၊ဝိတလောဘာ အနုဿုကာ။ အံ၊၂။၄၇၂။ အနာယာသာတိ အနုပါယာသာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ အပ္ပကောဓော အနာယာသော၊ သံသရန္တော ဘဝေ အဟံ။ အပ၊၁။၃၆၄။ ဥပသန္တော အနာယာသော၊ ဝိပသန္နော အနာဝိလော။ ထေရ၊၃၄၅။ အနာယာသောတိ အပရိဿမော၊ ကိလေသဒုက္ခရဟိတောတိ အတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၀၄။

အနာယုဿ (တိ) [န + အာယုဿ] အသက်၏အစီးအပွါး မဟုတ်သော၊ အသက်ကို မရှည်စေတတ်သော၊ အသက်တိုကြောင်းဖြစ်သော။ ပဉ္စိမေဘိက္ခဝေ ဓမ္မာ အနာယုဿာ။ အံ၊၂။၁၂၈။ အနာယုဿာတိ အာယုပစ္စေဒနာ န အာယုဝဍ္ဍနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၆။

အနာယူဟန (န၊ထီ) [န + အာယူဟန] အားမထုတ်ခြင်း၊ အားမထုတ်သောတရား။ (က) အားမထုတ်ခြင်း။ အကရဏာတိ အနာယူဟနေန။ အံ၊ ၂။၂၀၂။ (ခ) နောင် ပဋိသန္ဓေအကြောင်းဖြစ်သောကံကို—အားမထုတ်ခြင်း — မပြုမစီရင်ခြင်း — အားမထုတ်သော — မပြု မစီရင် တတ်သော — တရား။ (နိဗ္ဗာန်)။ အနာယူဟနာ အဘိညေယျာ။ ပဋိသံ။၁၂။ အနာယူဟနံ အပ္ပဋိသန္ဓိ။ ပဋိသံ။၅၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၈၆။ (ဂ) ဒုက္ခကို — မဖြစ်စေခြင်း၊ — မဖြစ်စေတတ်သော တရား။ (နိဗ္ဗာန်)။ အနာယူဟနံ အပ္ပဋိသန္ဓိ အနုပပတ္တိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉၀။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၆။ အာယူဟနံ သမုဒယော၊ တပ္ပဋိပက္ခာဘာဝေန အနာယူဟနံ။ ဒီဋီ၊၂။၃၄၂။ မူလဋီ၊ ၂။၇၀။ (ဃ) အဘိသင်္ခါရစသည်တို့၏အစွမ်းအားဖြင့်—အားမထုတ်ခြင်း—အားမထုတ်တတ်သောတရား။ (ဝိပဿနာ၊မဂ်)။ အနာယူဟနမ္ပိ ဟိ ကေန္တိက-မေဝါတိ၊ တထာ ပဋိပက္ခော သဟ ဝိပဿနာယ အရိယမဂ္ဂေါ။ သံဋီ၊၄၉။

အနာယူဟန္တ (တိ) [န + အာယူဟန္တ] အားမထုတ်သော၊ အဘိသင်္ခါရစသည်တို့၏ အစွမ်းအားဖြင့် အားမထုတ်သော၊ မဖျော်သော၊ သူ။ အပ္ပတိဋ္ဌံ အနာယူဟံ၊ တိဏ္ဏော လောကေ ဝိသတ္တိကံ။ သံ၊ ၁။၁။ အနာယူဟန္တိ အနာယူဟန္တော၊ အဝါယမန္တောတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၇။ အနာယူဟန္တောတိ အဘိသင်္ခါရာဒိဝသေန န အာယူဟန္တော မဇ္ဈိမံ ပဋိပဒံ ဝိလင်္ဃိတွာ နိဗ္ဗုယန္တော။ သံဋီ၊၁။၄၆။ (ဂုဏ်ဋီ၊၄၉-လည်း ကြည့်။)

အနာရက္ခ (ပု) [န + အာရက္ခ] (၁) မစောင့်ရှောက်ခြင်း။ ဆန္နံ ဣန္ဒြိယာနံ အဂုတ္တိ အဂေါပနာ အနာရက္ခော အသံဝရော။ အဘိ၊ပု၊၁၂၃။ (တိ) (၂)စောင့်ရှောက်ခြင်းမရှိသော၊ မစောင့်ရှောက်သော၊ သူ။ မဇ္ဈာတိနံ အနာရက္ခာနံ ဝိဟရတံ န ဟောတိ ပစ္စတ္တံ သဟဓမ္မိကော သမဏဝါဒေါ။ အံ၊၁။၁၅၅။ အနာရက္ခာနံ ဝိဟရတန္တိ ဆသု ဒွါရေသု နိရာရက္ခာနံ ဝိဟရန္တာနံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။

အနာရတ (န) [န + အာရတ (= အာ + ရမ + တ) န အာရမတီတိ အနာရတံ။ ဓာန်ဋီ၊၄၁။]အမြဲ။ သတတံ နိစ္စမဝိရတာ'နာရတသန္တတမနဝရတဉ္စ ဓုဝံ။ ဓာန်။၄၁။

အနာရမ္ဘ (တိ) [န + အာရမ္ဘ] (၁) ဘေးရန်ဥပဒ်မရှိသော။ တေဟိ ဘိက္ခူဟိ ဝတ္တု ဓမ္မေသောတဗ္ဗံ အနာရမ္ဘံ သပရိက္ခမနံ။ ဝိ၊၁။၂၂၄။ ဝိ၊၅။၃၇၄။ သာရမ္ဘံ အနာရမ္ဘန္တိ သဥပဒ္ဒဝံ အနုပဒ္ဒဝံ။ ဝိဋ္ဌ၊ ၂။၁၅၅။ (၂) ကိန္နင်ယှဉ်သော ဝီရိယ—မရှိသော —အကြောင်းမဲ့ ချုပ်ငြိမ်းသော၊ နိဗ္ဗာန်။ သဗ္ဗာရမ္ဘ ပဋိနိဿဂ္ဂ၊အနာရမ္ဘေ ဝိမုတ္တိနော။သုတ္တနိ။၃၉၄။ အနာရမ္ဘေ ဝိမုတ္တိနောတိ အနာရမ္ဘေ နိဗ္ဗာနေ ဝိမုတ္တဿ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။

အနာရမ္မဏ (တိ) [န + အာရမ္မဏ]အာရုံမရှိသော၊ အာရုံကိုမယူတတ်သော။ အနာရမ္မဏာ ဓမ္မာ။

အဘိ၊ဓ၊၉။ နတ္ထိ ဝေဒေသံ အာရမ္မဏန္တိ အနာရမ္မဏာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၉၂။ ရူပက္ခန္ဓော အနာရမ္မဏော။ အဘိ၊ဝိ၊၄၄၃။

အနာရမ္မဏာရမ္မဏ (တိ) [အနာရမ္မဏ + အာရမ္မဏ] အနာရမ္မဏတရားလျှင် အာရုံရှိသော၊ အနာရမ္မဏတရားကို အာရုံပြုသော။ ပဥ္စန္နံ ခန္ဓာနံ ကတိ သာရမ္မဏာရမ္မဏာ၊ ကတိ အနာရမ္မဏာရမ္မဏာ။ အဘိ၊ဝိ၊၄၄၄။ စတ္တာရော ခန္ဓာ သိယာ သာရမ္မဏာရမ္မဏာ၊ သိယာ အနာရမ္မဏာရမ္မဏာ။ အဘိ၊ဝိ၊၄၄၄။

အနာရာဓက (တိ) [န + အာရာဓက] မနှစ်သက်စေတတ်သော၊ မပြီးပြည့်စုံစေသော၊သူ။ ကထဥ္စ ဘိက္ခဝေ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗော အနာရာဓကော ဟောတိ။ ဝိ၊၃၊၉၉။ ...ပရိဝါသဝတ္တသု သမ္မာဒကော ပူရကော န ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၇၃။ အယံ ပုဂ္ဂလော အပ္ပဋိပန္နကော အနာရာဓကော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၉၂။

အနာရာဓကဘာဝ (ပု) [အနာရာဓက + ဘာဝ] မနှစ်သက် - စေတတ် - စေနိုင် - သည်၏အဖြစ်။ အနာရာဓနီယဘာဝ-ကြည့်။

အနာရာဓကမ္မ (န) [အနာရာဓ + ကမ္မ] မနှစ်သက်စေတတ်သော အမှု။ ယေန အနာရာဓကမ္မေန အဥ္ဇ မံ ရဥ္ဇမိ တုံ့ ဥဒ္ဒသယေ ဥဿာပေသိ ပတိဋ္ဌာပေသိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၅၊၂၇။

အနာရာဓနီယ (တိ) [န + အာရာဓနီယ] (၁) (တိတ္ထိယ ပရိဝါသ် အကျင့်ကို) မပြည့်စုံစေတတ်သော - ရင်းအကျင့် ပြည့်ကြောင်းမဟုတ်သော - အမှု။ ဣဓ ဘိက္ခဝေ သဿတနိကံ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗာ အနာရာဓနီယံသို့။ ဝိ၊၃၊၁၀၀။ ဣဓ အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗာ အနာရာဓနီယံသို့ သဿတနိကံ အနာရာဓကေ ပရိဝါသဝတ္တံ အပူရကေ ကမ္မေ ဣဓ လိင်္ဂ ဣဓ လက္ခဏ ဣဓမဇ္ဈဟ္ပမာဏန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၇၅။ "အနာရာဓကေ"တိအာဒိနာ အနာရာဓနီယန္တိ ဧတ္တ "နံ အာရာဓေတိ ဝတ္တံ အနေန ကမ္မေနာတိ အနာရာဓနီယ"န္တိ ဝစနတ္ထံ ဒဿေတိ။ ပါစိတ်ယော၊ ၁၊၁၉၀။ (၂) မနှစ်သက်အပ်သော - နှစ်သက်စရာမဟုတ်သော - ကဲ့ရဲ့ဖွယ်သော - အမှုအဖြစ်။ မာရော ပိ ဒေဝပုတ္တော ဗောဓိသတ္တဿ သတော မဟာဘိနိက္ခမနတော ပဋ္ဌာယ ဆဗ္ဗဿာနိ ဂဝေသမာနော ကိဉ္စိ အနာရာဓနီယံ နာဒ္ဒသ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၇၉။ (၃) မနှစ်သက် - စေတတ် - စေနိုင် - သော။ အနာရာဓနီယဘာဝ-ကြည့်။

အနာရာဓနီယဘာဝ (ပု) [အနာရာဓနီယ + ဘာဝ] မနှစ်သက် - စေတတ် - စေနိုင် - သည်၏အဖြစ်။ ဒိဋ္ဌိပဋ္ဌာသေသာတိအာဒိဟိ စိတ္တဿ အနာရာဓနီယဘာဝေါ ကထိတော။ မ၊ဋ္ဌ၊၄၊၂၀။ သာပနံ စိတ္တဿ အနာရာဓနီယဘာဝေါ သတ္တု စိတ္တဿ အနာရာဓကဘာဝေါ။ မ၊ဋီ၊၃၊၃၄၁။

အနာရိယ (တိ) [အနရိယ-မှ] အနရိယ-ကြည့်။

အနာရုဠှ (တိ) [န + အာရုဠှ] (၁) မတင်အပ်သော။ ဣဓ ပါဠိယံ အာရုဠှာ အနာရုဠှာ သဗ္ဗံ ဘာဝေါ အဝေါစ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၂၉။ တိဿော သင်္ဂီတိယော အနာရုဠှေပိ ကုသလ္မသုတ္တံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၉။ တိဿော ပန သင်္ဂီတိယော အနာရုဠှံ .... အဗုဒ္ဓဝစနံ ...။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၈၆။ (၂) မတက်ရောက်သော။ အနာရုဠှပုဗ္ဗ-ကြည့်။

အနာရုဠှပုဗ္ဗ (တိ) [အနာရုဠှ + ပုဗ္ဗ] ရှေး၌မတက်ရောက်သော၊မတက်ရောက်ဘူးသော၊သူ။ နေက္ခမ္မပဋိပဒံ အနာရုဠှပုဗ္ဗာနံ အနေကကိစ္စပသုတာနံ ဝိကိဏ္ဏဟဒယာနံ ပုဂ္ဂလာနံ အာရက္ခာ ပရိစ္စာဂေါ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၁၃၁။

အနာဝရောဓန (နပ) [န + အာဝရောဓန] မပြောကြားခြင်း။ သဟာဝါသော ဝိပ္ပဝါသော အနာဝရောဓနာ။ ဝိ၊၄၊၈၇။ အနာဝရောဓနာတိ အာဂန္တုကာဒီနံ အနာဝရောဓနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၄။

အနာရောစိတ (တိ) [န+အာရောစိတ] မပြောကြားအပ်သော။ အနာရောစိတာယ အာပတ္တိယာ ပစ္စာ ... ယံ ကာတဗ္ဗံ။ ဝိ၊၄၊၄၊၃၄၊

အနာရောစိတာပတ္တိဝတ္ထု (တိ) [အနာရောစိတ+အာပတ္တိ+ဝတ္ထု] မကြားအပ်သော ဝတ္ထုရှိသော အာပတ်။ သညိစ္စ အနာရောစိတာပတ္တိဝတ္ထုံ ဒေသေတွာ။ ဝိ၊၄၊၄၊၃၄။

အနာရောစေတုကာမ (တိ) [န+အာရောစေတုကာမ] ပြောကြားခြင်းငှါ အလိုမရှိသော၊ မပြောကြားလိုသော၊ သူ။ သော အနာရောစေတုကာမောပိ တာဟိ နိပ္ပီဠိယမာနော။ ဒီ၊၃၊၂၊၃၀၈။

အနာရောပိတ (တိ) [န+အာရောပိတ] မတင်စေအပ်–မတင်အပ်–သော။ အနာရောပိတေ မောဃော မောဃောတိ။ ဝိ၊၂၊၁၉၁။

အနာလပနတာ (ထီ) [အနာလပန+တာ] နှောက်ယှက်မပြောဆိုနိုင်–သည်၏အဖြစ်–ခြင်း။ အဖြေမပေးနိုင်ခြင်း။ ဣတိ ဟိဒံ မာရဿ စ အနာလပနတာယ ဗြဟ္မုနော စ အဘိနိမန္တနတာယ။ မ၊၁၊၄၀၇။ အနာလပနတာယာတိ အနာလပနတာယ။ မဋ္ဌ၊၂၊၃၁၂။ အနာလပနတာယာတိ ယထာ မာရော ဥပရိ ကိဉ္စိ ဥတ္တရံ လပိတုံ န သက္ကောတိ၊ ဧဝံ တထာ ဥတ္တရာဘာသနေန။ မဋီ၊၂၊၃၁၉။

အနာလပန္တ (တိ) [န + အာလပန္တ] မပြောဆိုသော၊ သူ။ အနာလပန္တော မနုဇေန ကေနစိ။ ဝိ၊၅၊၃၇၄။ ကခါ၊၄၊၁၀၂။

အနာလမ္ဗ (တိ) [န + အာလမ္ဗ] ဆွဲကိုင်မှီတွယ်စရာ မရှိသော။ အပ္ပတိဋ္ဌေ အနာလမ္ဗေ။ သံ၊၁၊ ၅၁။ သုတ္တနိ၊၁၇၅။ အပ္ပတိဋ္ဌေ အနာလမ္ဗေတိ ဟေဋ္ဌာ အပ္ပတိဋ္ဌေ ဥပရိ အနာလမ္ဗနေ။ သံဋ္ဌ၊ ၁၊၁၀၂။ အပ္ပတိဋ္ဌေ အနာလမ္ဗေ၊ ဂမ္ဘီရေ ပါပတိ။ ဇာ၊၁၊၁၈၀။ အနာလမ္ဗေတိ အာလမ္ဗိတဗ္ဗာဘာဝရဟိတေ။ ဇာဋ္ဌ၊၅၊၇၅။ ဝေတရဏိ အနာလမ္ဗေ၊ ကော တံ ယာစေယျ တံ ဓနံ။ ဇာ၊၂၊၂၇၃။ မဟာသတ္တံ ပါဒေ ဓရိတွာ ဂဟေတွာ ပရိဝတ္တေတွာ အဓောသီသံ ကတွာ အနာလမ္ဗေ အာကာသေ ဝိဿဇ္ဇေသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၇၊၂၁၂-၃။ နိရာလမ္ဗ(မိလိန္ဒ၊၂၇၅) လည်းကြည့်။

အနာလမ္ဗစရ (တိ) [အနာလမ္ဗ + စရ] ဆွဲကိုင်မှီတွယ်စရာမရှိသော ကောင်းကင်၌ သွားလာကျက်စားသောသူ။ ယေ ပန တေ မဟာရာဇ ဘိက္ခူ ဣဒ္ဓိမန္တော ... အနာလမ္ဗစရာ ...။ မိလိန္ဒ၊ ၃၂၅။

အနာလမ္ဗန (တိ) [န + အာလမ္ဗန] အနာလမ္ဗ-နှင့် အနက်တူ။ ရင်းကြည့်။

အနာလယ¹ (ပု) [န+အာလယ] ကပ်ငြိ–တွယ်တာ–ခြင်း–မဟုတ်သော–၏ ဆန့်ကျင်ဘက်ဖြစ်သော၊ ဝဋ်မှထွက်မြောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ သာ တထာဂတေန အနာလယော ဓမ္မော ဒေသီယမာနေ သုဿူသတိ။ အံ၊၁၊၄၄၇။ အနာလယေ ဓမ္မေတိ အာလယပဋိပက္ခေ ဝိဝဋ္ဋူပနိဿိတေ အရိယဓမ္မေ။ အံဋ္ဌ၊၂၊၃၃၅။

အနာလယ² (တိ) [န+အာလယ] (၁) (ပု၊န) (က) တဏှာ၏–ကပ်ငြိ–မှီတွယ်–ရာ မဟုတ်သော နိဗ္ဗာန်။ (ခ) ကပ်ငြိ–မှီတွယ်–အပ်သော။ (ဂ) တဏှာ မရှိရာ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၊ ကာမဂုဏ် မရှိရာ ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်။ ယော တဿာယေဝ တဏှာယ အသေသဝိရာဂနိရောဓော စာဂေါ ပဋိနိဿဂ္ဂေါ မုတ္တိ အနာလယော။ ဝိ၊၃၊၁၅၊ ဒီ၊၂၊၂၄၇။ မ၊၁၊၆၀၊၇၇၄။ သံ၊၃၊ ၃၆၉။ အဘိ၊ဝိ၊၁၀၈။ ပဋိသံ၊၃၃၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂၊ ၁၂၉။ နိဗ္ဗာနဉ္စ အာဂမ္မ တဏှာ န အလ္လီယတိ၊ တသ္မာ နိဗ္ဗာနံ ... အနာလယောတိ ဝုစ္စတိ။ ဒီဋ္ဌ၊၂၊၃၉၀။ အဘိဋ္ဌ၊၂၊၁၀၆။ ကာမဂုဏာလယေသု စေတ္ထ ဧကောပိ အာလယော နတ္ထိ၊ တသ္မာ...အနာလယောတိ ဝုစ္စတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂၊၁၃၉။ (ရင်းဋီ၊၂၊၂၀၅-နှင့် သာရတ္ထ၊၃၊၁၇၈-တို့လည်းကြည့်။) အနာလယဉ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အနာလယဂါမိဉ္စ မဂ္ဂံ။ သံ၊၂၊

၅၄၂။ ကာမာလယာနံ အဘာဝေန အနာလယံ။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ ကာမာ ဧဝ ပုထုဇ္ဇနေဟိ အလ္လီယိတဗ္ဗတော အာလယာ။ သံဋီ၊၂။၁၀၀။ နတ္ထိ အာလယော ဧတ္ထာ တွောတိ အနာလယံ။ ဓာန်ဋီ။၆။ (တိ) (၂) ကပ်ငြိ – မှီတွယ် – ရာ မရှိသော၊သူ။ အနိဝေသန, အနောက-တို့ကြည့်။ (၃) ကပ်ငြိ – တွယ်တာ – ခြင်း မရှိသော၊သူ။ တံ လဘိတွာ အညတ္ထ အနာလယာ ဟုတွာ ဝသာမိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၅။

အနာလယဂါမိ (တိ) [အနာလယ + ဂမု + ဏီ] ကပ်ငြိ – မှီတွယ် – အပ်သော ကာမဂုဏ် မရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ရောက်ကြောင်းဖြစ်သော။ အနာလယ-ကြည့်။

အနာလယစာရီ (တိ) [အနာလယ + စရ + ဏီ] တပ်မက်ခြင်းကင်းအောင် ကျင့်လေ့ရှိသော၊တပ်မက်ခြင်း ကင်းသော နိဗ္ဗာန်အလို့ငှါ ကျင့်လေ့ရှိသော၊သူ။ အနောကသာရီ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၁၅။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၈၉) ကြည့်။

အနာလယ (န) [န + အာလသျ] မပျင်းရိခြင်း၊ ဝီရိယရှိခြင်း။ ဥဋ္ဌာနံ အနာလသျံ ဘောဂါနံ အာယာရော။ အံ၊၃။၁၆၄။ (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၄၂ လည်းကြည့်။)

အနာလာပ (ပု) [န + အာလာပ] စကားမပြောခြင်း။ အနာလာပေါ အာနန္ဒာတိ။ ဒီ၊၂။၁၁၆။ အနာလာပေါ တေသံ အညမညောဟိ။ မိလိန္ဒ။ ၅၉။

အနာလုလိတ (တိ) [န + အာလုလိတ] မနောက်ကျု – ကြည်လင် – သော။

အနာလုလိတနေက္ခမ္မသက်ပ္ပ (တိ) [အနာလုလိတ + နေက္ခမ္မ + သင်္ကပ္ပ] မနောက်ကျု – ကြည်လင်သော – တည်ငြိမ်သော – ထွက်မြောက်လိုသော ကုသိုလ်အကြံအစည် (နေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပ)။ အနာဝိလသင်္ကပ္ပ-ကြည့်။

အနာလောက (တိ) [န + အာလောက] (က) အလင်းရောင်မရှိသော။ အပ္ပဒီပေတိ အနာလောကေ။ ဝိ၊၂။၃၅၂။ (ခ) အလင်းရောင် – အမြင် – မရှိသော၊သူ။ နာဟံ အန္ဓော အနာလောကော, သုတွာ ဝေဒိဿာမိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၈၅-၆။

အနာဝကုလ (တိ) [အနဝကုလ-မှ] အနဝကုလ-ကြည့်။

အနာဝဋ္ဋန (နပ) [န + အာဝဋ္ဋန] မဆင်ခြင်ခြင်း။ မဟာထေရော တသ္မိံ ကာလေ အနာဝဋ္ဋနေန တေသံ အဓိဿာနံ သန္တာယ ဝဒတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၂၄။

အနာဝဋ္ဋနတာ (ထီ) [အနာဝဋ္ဋန + တာ] မဆင်ခြင်သည်၏ အဖြစ်၊ မဆင်ခြင်ခြင်း။ အာမ အဇာနိတွာ ကသ္မာ ? အနာဝဋ္ဋနတာယ။ သံဋ္ဌ၊၁။၁၆၄။

အနာဝဋ္ဋိတ္တ (တိ) [န + အာဝဋ္ဋိတ္တ] မဆင်ခြင်တတ်သော။ အနာဝဋ္ဋိတ္တာ (သျာ-မှကွဲ) ဟောတိ။ အဘိ၊က။၂၅၃။ အနာဝဋ္ဋေတ္တ-လည်းကြည့်။

အနာဝဋ္ဋ (န) [န + အာဝဋ္ဋ] (၁) မထားမြစ် – မပိတ်ပင် – ခြင်း။ အပိနုဿ ဂုတ္တိံသု အာဝဋ္ဋံ ဝါ အနာဝဋ္ဋံ ဝါတိ။ ဒီ၊၁။၉၁။ (တိ) (၂) (က) မထားမြစ် – မပိတ်ပင် – အပ်သော။ အနာဝဋ္ဋေသု တိတ္ထေသု၊ ဝိစိနိံ အဗ္ဗုမာသကံ။ ပေတ။ ၁၇၅။ အနာဝဋ္ဋေသု တိတ္ထေသုတိ ကေနစိ အနိဝါရိတေသု နဒီတဠာကာဒီနံ တိတ္ထပဒေသု။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၁၇၇။ ကေနစိ အနာဝဋ္ဋံ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၃၁၆။ ကေနစိ အနာဝဋ္ဋန္တိ ကုဒ္ဒာဒီနာ ယေန ကေနစိ အနာဝဋ္ဋံ အာဝရဏဝိရဟိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ (ခ) ပိတ်မထားအပ်သော၊ ဖွင့်ထားအပ်သော။ အနာဝဋ္ဋံ ဒွါရံ ဘဂဝတော တိက္ခူနံ ဘိက္ခုနီနံ ဥပါသကာနံ ဥပါသိကာနံ။ မ၊၂။၄၃။ အနာဝဋ္ဋန္တိ န အာဝရိတံ ဝိဝဋ္ဋံ ဥဂ္ဃာဋိတံ။ မဋ္ဌ၊၃။၆၆။ (၃) အတားအဆီး – အပိတ်အပင် – မရှိသော။ တတော ဝဿ ဥတ္တရိ အနာဝဋ္ဋံ ဉာဏဒဿနံ ဘဝတိ။ မ၊၂။ ၃၃၀။ အနာဝဋ္ဋံ ဘဂဝတော ဉာဏဒဿနံ။

သံ၊၁၊၅၁။ အနာဝဋန္တိ တထာဂတဿ.... အာဝရိတုံ သမတ္ထော နာမ နတ္ထိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၀၂။ နတ္ထိ ဧတဿ အာဝရဏံ အာဝရဏန္တိ အနာဝဋံ။ သံ၊ဋီ၊၁၊၁၅၁။

အနာဝဋတ္တ (န) [အနာဝဋ+တ္တ] မထားမြစ် — မပိတ်ပင် — အပ်သည်၏အဖြစ်။ တေနေဝ အနာဝဋတ္တာ ဝိဝဋံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၄၂။

အနာဝဋဒွါရ (တိ) [အနာဝဋ+ဒွါရ] မပိတ်အပ်သော — ဖွင့်ထားသော — တံခါးရှိသော။ သဒ္ဓေါ ဒါယကော ဒါနပတိ အနာဝဋဒွါရော သမဏဗြာဟ္မဏကပဏဒ္ဓိကဝဏိဗ္ဗကယာစကာနံ။ ဒီ၊၁၊၁၃၀။

အနာဝဋဒွါရတာ (ဣ) [အနာဝဋဒွါရ+တာ] မပိတ်အပ်သော — ဖွင့်ထားသော — တံခါးရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မပိတ်အပ်သော — ဖွင့်ထားသော — တံခါးရှိခြင်း။ မေတ္တေန မနောကမ္မေန အနာဝဋဒွါရတာယ အာမိသာနုပ္ပဒါနေန။ ဒီ၊၃၊၁၅၆။ အနာဝဋဒွါရတာယာတိ အပိဟိတဒွါရတာယ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၄၀။

အနာဝဋ္ဋ (တိ) [န+အာဝဋ္ဋ] မလည်သော။ အနာဝဋ္ဋသာ ဟောတိ။ အနာဘောဂဿ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၇၇ (သိက္ခာ၊ကာမုက္ခံ)။ အနာဝေဋ္ဋ-လည်းကြည့်။

အနာဝဋ္ဋိတ (တိ) [န+အာဝဋ္ဋိတ] မလည်စေအပ်သော။ တသ္မိံ သမန္တပိ ကိရိယမနောဓာတုယာ ဘဝင်္ဂေ အနာဝဋ္ဋိတေ နုပ္ပဇ္ဇတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၂၁။

အနာဝဋ္ဋီ (တိ) [န+အာဝဋ္ဋီ (=အာ+ဝဋ္ဋ+ဤ)] ပြန်လည်လေ့မရှိသော၊ နှလုံးသွင်းလေ့မရှိသော၊ သူ။ အထ ခေါ သော နေဝ တာဝ အနာဝဋ္ဋီ ကာမေသု ဟောတိ။ မ၊၁၊၁၂၆။ .... အနာဝဋ္ဋီနော အနာဘောဂေါ န ဟောတိ၊ အာဝဋ္ဋီနော သာဘောဂေါယေဝ ဟောတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၆၇။ အာဝဋ္ဋနသီလော အာဘုဇနသီလော န ဟောတီတိ အနာဝဋ္ဋီ။ မဋီ၊၂၊၄၇။

အနာဝေဋ္ဋ (တိ) [န+အာဝေဋ္ဋ] (ဘဝင်ကို) မလည်စေသော၊ သူ။ အနာဝေဋ္ဋေသာ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၇၇။ အနာဝေဋ္ဋေသာတိ ဒါနစေတနာယ ပုဗ္ဗစေတနာဒိကာနံ အာဝဋ္ဋနေန ဘဝင်္ဂံ အနာဝဋ္ဋေန္တော အပရိဝဋ္ဋေန္တော။ အဘိ၊ဋီ၊၁၊၁၉၈။

အနာဝတ္တနဓမ္မ (တိ) [န+အာဝတ္တန+ဓမ္မ] အနာဝတ္တိဓမ္မ-ကြည့်။

အနာဝတ္တနသဘာဝ (တိ) [အနာဝတ္တန+သဘာဝ] အနာဝတ္တိဓမ္မ-ကြည့်။

အနာဝတ္တိ (ဣ) [န+အာဝတ္တိ] (၁) မပြန်လည်ခြင်း။ (တိ) (၂) ပြန်လည်ခြင်းမရှိသော။

အနာဝတ္တိဓမ္မ (တိ) [န+အာဝတ္တိဓမ္မ။ အနာဝတ္တိ+ဓမ္မ] (က) ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ပြန်လည် — လာရောက် — ခြင်း သဘောမရှိသော၊ သူ။ အနာဝတ္တိဓမ္မော တသ္မာ လောကာ။ ဒီ၊၁၊၁၄၉။ အနာဝတ္တိဓမ္မောတိ တတော ဗြဟ္မလောကာ ပုန ပဋိသန္ဓိဝသေန အနာဝတ္တနဓမ္မော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၇၉။ အနာဝတ္တိဓမ္မာ တသ္မာ လောကာ။ ဒီ၊၂၊၈၇။ သံ၊၃၊၁၁၁။ ပဋိသန္ဓိဝသေန အနာဂမနသဘာဝါ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၃၃။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၁၂။ ပဉ္စန္နံ ဩရမ္ဘာဂိယာနံ သံယောဇနာနံ ပရိက္ခယာ ဩပပါတိကော ဟောတိ (အသံ၊မ၊၁။) တတ္ထ ပရိနိဗ္ဗာယီ အနာဝတ္တိဓမ္မော တသ္မာ လောကာ။ မ၊၁၊၄၁။ အံ၊၁၊၂၃၄။ အဘိ၊ပု၊၁၁၉။ ....ပဋိသန္ဓိဝသေန ပုန အနာဝတ္တိသဘာဝေါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၈၇။ အနာဝတ္တိဓမ္မောတိ ယောနိဂတိဝသေန အနာဂမနဓမ္မော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၂၁၇။ ...ပဋိသန္ဓိဂ္ဂဟဏဝသေန တသ္မာ လောကာ ဣဓ အနာဝတ္တနသဘာဝေါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃၊၄၈။ (ခ) ပြန်လည်ခြင်းသဘော မရှိသော၊ ပြန်လည် မဖြစ်ထိုက်သော၊ တဖန် ပဋိသန္ဓေမနေသည်၏ အဖြစ်ဖြင့် ချုပ်ခြင်းသဘောရှိသော။ "အနာဝတ္တိဓမ္မံ မေ စိတ္တံ ကာမဘဝါယာ"တိ ပဇာနာတိ စိတ္တံ သုပရိစိတံ ဟောတိ။ အံ၊၃၊၂၀၂။ အနာဝတ္တိဓမ္မန္တိ

အနာဝတ္တနသဘာဝံ အနိဝ္ဗတ္တာရဟာ၊ အပ္ပဋိသန္ဓိကသဘာဝေန နိဗ္ဗာနသဘာဝန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ ဋ္ဌ၊၃။၂၃၅။

အနာဝတ္တိသဘာဝ (တိ) [အနာဝတ္တိ + သဘာဝ] ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ပြန်လည်–လာရောက်–ခြင်း သဘောမရှိသော၊သူ။ အနာဝတ္တိဓမ္မ-ကြည့်။

အနာဝယှ (တိ) [(၁) န + အာဝယှ။ (၂)အန + အဝယှ] (၁) မဆောင်ယူထိုက်သော၊ သတို့သမီးကို မဆောင်ယူထိုက်သော၊ သူ။ အပိဿု နံ မာရိသ အမနုဿာ အနာဝယှမ္ပိ နံ ကရေယျုံ အဝိဝယှံ။ ဒီ၊၃။၁၆၄။ အနာဝယှန္တိ န အာဝါဟယုတ္တံ။ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၀။ (၂)အဆင့်ဆင့် သတို့သမီးကို မဆောင်ယူထိုက်သော၊ အချင်းခပ်သိမ်း သတို့သမီးကိုမရထိုက်သော သူ။ကည် အန အန ဝဟိတုံ အယုတ္တော အနာဝယှော။ သဗ္ဗကာလံ ကည လဒ္ဓုံ အယုတ္တောတိ အတ္ထော၊ တံ အနာဝယှံ။ ဘေနာဟ "န အာဝါဟယုတ္တ"န္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။ ၁၆၀။

အနာဝရ (တိ) [န+အာဝရ] မတားမြစ်နိုင်သော၊ တားမြစ်ခြင်းငှါမစွမ်းနိုင်သော။ ဇေတွာန မစ္စုနော သေနံ၊ ဝိမောက္ခေန အနာဝရံ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၄၇။ အဥ္ဇြဟိ အာဝရိတုံ ပဋိသေဓေတုံ အသက္ကုဏေယျတ္တာ ဓ အနာဝရံ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။၂၄၂။

အနာဝရဏ (တိ) [န+အာဝရဏ] (က) မတားဆီး–မပိတ်ပင်–တတ်သော။ သတ္တိမေ ဘိက္ခဝေ ဗောဇ္ဈင်္ဂါ အနာဝရဏာ အနိဝရဏာ စေတသော အနုပက္ကိလေသာ။ သံ၊၃။၈၂။... ကုသလဓမ္မေ န အာဝရန္တီတိ အနာဝရဏာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၈။ အနိဝရဏ-လည်းကြည့်။ (ခ) တားဆီး–ပိတ်ပင်–ခြင်း မရှိသော၊ မတားဆီး–မပိတ်ပင်–နိုင်သော။ အနာဝရဏေ ဉာဏေ ပဋ္ဌဝိဿတိ မဇ္ဈော။ ပဋိသံ။၁၄၂။ အနာဝရဏဉာဏ-လည်းကြည့်။

အနာဝရဏဉာဏ (န) [အနာဝရဏ+ဉာဏ](၁) တားဆီးပိတ်ပင်ခြင်း မရှိသော ဉာဏ်၊ အနာဝရဏဉာဏ်။ အနာဝရဏဉာဏံ တထာဂတဿ တထာဂတဗလံ။ သဗ္ဗညု အသင်္ဂမပ္ပဋိဟတမနာဝရဏဉာဏံ တထာဂတဿ တထာဂတဗလံ။ စူဠနိ။၁၆၅။ အာဝဇ္ဇနပဋိဗဒ္ဓတ္တာ ဧဝ ဟိ နတ္ထိ ဘဿ အာဝရဏန္တိ တဒေဝ အနာဝရဏဉာဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။၅၀။ , အာဝရဏဝိရဟိတံ ဉာဏံ။ ၎င်း၊ဋ္ဌ။၅၁။ အနာဝရဏဉာဏံ။ ပဋိသံ။၅။ တဿ အာဝရဏံ နတ္ထီတိ အနာဝရဏဉာဏံ။ ပဋိသံ။ ၁၂၆။ နတ္ထိ ဧတဿ အာဝရဏန္တိ အနာဝရဏံ၊ တဒေဝ အနာဝရဏဉာဏန္တိ ဝုစ္စတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၅၅။ (တိ) (၂) အနာဝရဏဉာဏ်ရှိသော၊ သူ။ ယေ တေ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓါ ... အနာဝရဏဉာဏာ။ မိလိန္ဒ။၁၁၂။

အနာဝရဏဉာဏဒဿန (န) [အနာဝရဏဉာဏ + ဒဿန] (၁)အနာဝရဏဉာဏ်အမြင်။(တိ)(၂) အနာဝရဏဉာဏ်ဖြင့် မြင်ခြင်းရှိသော၊ အနာဝရဏဉာဏ်အမြင်ရှိသော၊ သူ(ဘုရား)။ အနာဝရဏဉာဏဒဿနာ ဟိ ဗုဒ္ဓါ ဘဂဝန္တော။နေတ္တိ။ ၁၇။

အနာဝရဏဉာဏပဋ္ဌာန (တိ) [အနာဝရဏဉာဏ + ပဋ္ဌာန] အနာဝရဏဉာဏ်လျှင် နီးစွာသော အကြောင်းရှိသော။ အနာဝရဏဉာဏပဋ္ဌာနံ မဂ္ဂဉာဏံ, မဂ္ဂဉာဏပဋ္ဌာနဉ္စ အနာဝရဏဉာဏံ။ သာရတ္ထ၊၁။၆၄။ ဝိမတိ၊၁။၁၇။

အနာဝရဏဒဿန (န) [အနာဝရဏ+ဒဿန] (၁) အဆီးအတား – အပိတ်အပင် – မဲ့ မြင်ခြင်း၊ အနာဝရဏဉာဏ်ဖြင့်မြင်ခြင်း။ (တိ) (၂) အဆီးအတား – အပိတ် အပင် – မဲ့ မြင်ခြင်းရှိသော၊ အနာဝရဏဉာဏ်ဖြင့် – မြင်သော – မြင့်လေ့ရှိသော၊ သူ (ဘုရား)။ ဝေဝုတ္တေ မဟာဝီရော၊ အနာဝရဏဒဿနော။ အပ၊ ၂။၁၁၆။ ထေရီဂ္ဂါ၊၂။၆၂။

အနာဝရဏဒဿာဝီ (တိ) [အနာဝရဏ+ဒိသ+အာဝီ] အဆီးအတား — အပိတ်အပင် — မဲ့ မြင်— လေ့ရှိ — စွမ်းနိုင်—သော၊ သူ။ အနာဝရဏဒဿာဝီ၊ ယဒိ ဗုဒ္ဓေါ ဘဝိဿတိ။ သုတ္တနိ။ ၄၃၁။ စူဠနိ။ ၃။ အနာဝရဏဒဿာဝီ၊ နဲ သော သောသေန ဝုယှတိ။ ထေရ။ ၂၉၂။ ကေနစိ အနာဝဋ္ဋော ဟုတွာ အဒိယာနံ ဂုဏေ ဒဋ္ဌုံ ဉာဏံ သမတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၂။

အနာဝရဏဒဿီ (တိ) [အနာဝရဏ+ဒိသ+ဏီ] အဆီးအတား — အပိတ်အပင် — မဲ့ မြင်လေ့ရှိသော၊ သူ။ တဝ သုဒ္ဓေန ဉာဏေန၊ အနာဝရဏဒဿိနာ။ အပ၊၁။၂၃။ သဗ္ဗဓမ္မာနံ အာဝရဏရဟိတဒဿနသီလေန။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၂။

အနာဝရဏီယ (တိ) [န+အာဝရဏီယ]မတားဆီး—မပိတ်ပင်—အပ်သော၊ မတားဆီး—မပိတ်ပင်—နိုင်သော။ စတ္တာရော မေ မဟာရာဇ ဗာဟာဝ တာ ကေနစိ အနာဝရဏီယာ ဂုဏာ။ မိလိန္ဒ။ ၁၅ဂ။

အနာဝသူရ (တိ) [အနဝသူရ-မှ]အနဝသူရ-ကြည့်။

အနာဝါသ (ပု) [န+အာဝါသ] (၁) နေထိုင်ရာ မဟုတ်သော (စေတီယဿရ,ဗောဓိဃရ,ဝစ္စကုဋိ-စသော) အဆောက်အဦ။အဘိက္ခုကော အနာဝါသော ဂန္တဗ္ဗော။ ဝိ၊၃။၁ဂဂ။ န ကေဗ္ဗနေ့ အနာဝါသေ ဝတ္တဗ္ဗံ။ ဝိ ၄။၅၂-၃၊ဂ၆။ အနာဝါသောတိ နဝကမ္မသာလာဒိကော ယော ကောစိ ပဒေသော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၄ဂ။ အနာဝါသော နာမ စေတိယဃရံ ဗောဓိဃရံ သမ္မုဉ္စနိအဋ္ဋကော ဒါရုအဋ္ဋကော ပါနီယမာဠော ဝစ္စကုဋိ ဒွါရကောဋ္ဌကောတိ ဧဝမာဒိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၂။ (၂) နေထိုင်မှု အတိုင်း မနေထိုင်ရခြင်း။ ဂိဟီနံ အနာဝါသာယ ပရိသက္ကတိ။ ဝိ၊ ၄။၄၂။ အနာဝါသောတိ တသ္မိံ ဌာနေ အဝသနံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၄။ (တိ) (၃) နေစရာ အိမ်မရှိသော၊ သူ။ အနဂါရ (၁) အနက်ကြည့်။

အနာဝိကတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+အာဝိ+ကတွာ]ထင်ရှားစွာ မပြုမူ၍။ သိက္ခံ အပစ္စက္ခာယ ဒုဗ္ဗလျံ အနာဝိကတွာ မေထုနံ ဓမ္မံ ပဋိသေဝေယျ။ ဝိ၊၁။၂ဂ။ သိက္ခံ အပစ္စက္ခာယ ဒုဗ္ဗလျံ အနာဝိကတွာတိ သိက္ခံ အပစ္စက္ခိတွာ ဒုဗ္ဗလဘာဝဥ္စ အပ္ပကာသေတွာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၀။

အနာဝိကမ္မ (နပုံ) [န+အာဝိ+ကမ္မ] ထင်ရှားစွာ မပြုခြင်း၊ ထင်ရှားအောင် မပြုလုပ်သော အမှု။ ယာ ဝေဠုပါ မာယာ မာယာဝိတာ....အနာဝိကမ္မံ အနာဝိကမ္မံ ဝေါဠဝါဒနာ ပါပကိရိယာ အယံ ဝုစ္စတိ မာယာ။ အဘိ ဝိ၊၃၇၂။ မဟာနိ။ ၆၁။ နံ ပါကဋံ ကတွာ ဒဿေတီတိ အနာဝိကမ္မံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇၅။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၇၉။

အနာဝိလ (တိ) [န+အာဝိလ] (က) မနောက်ကျုသော၊ နောက်ကျုခြင်းမရှိသော ကြည်လင်သော။ အဒ္ဓါ ဝိပ္ပသန္နော အနာဝိလော။ ဒီ၊၁။၇၂၊၇၉။မ၊၁။၃၄၇။ အံ၊၁။ဂ။ အနာဝိလော သတ္တိ သတော ပသာဒေတွာ။ သံ၊၁။၁၇၁၊ အနာဝိလောတိ နိက္ကဒ္ဒမော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၀၂။ အနာဝိလောတိ ... အနာဝိလော ဝိပ္ပသန္နောဝ ဟောတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၇-ဂ။ အနာဝိလောတိ န အာဝိလော၊ ပရိသုဒ္ဓေါတိ အတ္ထော။ ဖေဏပုဗ္ဗုဠသန်ဿေဝါလပဏကာဒိရဟိတောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄။ ယထာပိ ရဟဒေါ ဂမ္ဘီရော၊ ဝိပ္ပသန္နော အနာဝိလော။ ဓမ္မ။ ၂၅။ အနာကုလတာယ ဝိပ္ပသန္နော၊ အစလတာယ အနာဝိလော။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇၅။ (ခ) ကိလေသာ နောက်ကျုခြင်းမရှိသော၊ သူ။ ဝိပ္ပသန္နံ အနာဝိလံ။ မ၊၂။၄၁၁။ .. အာဝိလကရဏကိလေသဝိရဟိတံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၉။ ဝိပ္ပသန္နမနာဝိလံ။ ဓမ္မ။ ၇၂။ အနာဝိလန္တိ ကိလေသာဝိလတ္တရဟိတံ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၂၆။

အနာဝိလဋ္ဌ (ပု) [အနာဝိလ+အတ္ထ] မနောက်ကျုသော—အနက်—သဘော။ အနာဝိလဋ္ဌော အဘိဇ္ဈေယျော။ ပဋိသံ။၁၆။ သမာဓိဿ ပေါဂေန အလုလိတတ္တာ အနာဝိလဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ဂဂ။ အနာဝိလဋ္ဌေန သမာဓိ။ ပဋိသံ။၄ဂ။ ကိလေ-

သကာလုသိယသာသာဝေန အနာဝိလဒ္ဓေန သမာဓိ။ ရှင်း၊ ၄၊၁။၂၂၀။

အနာဝိလတာ (ထီ) [အနာဝိလ + တာ] မနောက်ကျုသည်၏ အဖြစ်၊ မနောက်ကျုခြင်း။ အနာဝိလတာ အဿဒ္ဓိယာပဂမေန စိတ္တဿ အကာလုသိယတာ။ နေတ္တိ၊၄။၉၃။

အနာဝိလတ္တ (န) [အနာဝိလ + တ္တ] မနောက်ကျုသည်၏ အဖြစ်၊ မနောက်ကျုခြင်း။ တံ ကိဿ ဟေတု၊ အနာဝိလတ္တာ ဘိက္ခဝေ ဥဒကဿ။ အံ၊ ၁။၈။

အနာဝိလပသန္နက္ခ (တိ) [အနာဝိလ + ပသန္န + အက္ခိ] မနောက် ကျု, ကြည်လင်သော မျက်စိရှိသော၊ သူ။ အနာဝိလပသန္နက္ခာ၊ သဗ္ဗရောဂဝိဝဇ္ဇိတာ။ အပ၊၁။၁၈၄။

အနာဝိလလက္ခဏ (တိ) [အနာဝိလ + လက္ခဏ] မနောက်ကျုခြင်းလက္ခဏာရှိသော။ အနာဝိလလက္ခဏော ပသာဒေါ သမ္ပသီဒနပစ္စုပဋ္ဌာနော ဝ။ နေတ္တိ။၂၅။

အနာဝိလသင်္ကပ္ပ (တိ) [အနာဝိလ + သင်္ကပ္ပ] မနောက်ကျုသော အကြံအစည်ရှိသော၊ သူ။ သဗ္ဗေ တေ ဝိသုဒ္ဓစိတ္တာ အနာဝိလသင်္ကပ္ပါ။ ပဋိသံ၊၄၀၂။ အနာဝိလသင်္ကပ္ပါတိ ကာမသင်္ကပ္ပေန အနာလုလိတနေက္ခမ္မသင်္ကပ္ပါ။ ပဋိသံ၊ ၄၊၂။၁၁၁။

အနာဝုတ္တ (တိ) [န + အာဝုတ္တ] မနေအပ်သော။

အနာဝုတ္ထပုဗ္ဗ (တိ) [အနာဝုတ္ထ + ပုဗ္ဗ] ရှေး၌ မနေအပ်သော၊ မနေဘူးသေးသော။ သော မယာ အနာဝုတ္ထပုဗ္ဗော ဣမိနာ ဒီဃေန အဒ္ဓုနာ။ ဒီ၊၂။၄၂။ (သီ၊ဿျာ၊ဣ-မှုကဲ့)။

အနာသက (တိ) [န + အသ + ဏ္ဍ။ န + အာ + အသ + ဏ္ဍ] အစာမစားသော၊ သူ။ အနာသကာ ထဏ္ဍိလသေယျာ။ ဇာ၊၁။၁၉၄။ အနာသကာတိ နိရာဟာရာ။ ဇာ၊၄၊၅။၂၀။ အနာသကာ ထဏ္ဍိလသေယျကာ စ။ ဇာ၊၂။၅၀။ မယံ အနာသကာ န ကိဉ္စိ အာဟာရေမ။ ဇာ၊၄၊၅။၂၅၇။

အနာသကတ္တ (န) [အနာသက + တ္တ] အစာမစားသည်၏ အဖြစ်၊ အစာမစားခြင်း။ န မစ္ဆမံသာနမနာသကတ္တံ။ သုတ္တနိ။၁၁၇။ (သုတ္တနိ၊၄၊ ၁။၁၀၇-လည်းကြည့်။)

အနာသကာ (ထီ) [န + အာ + အသ + ဏ + ကာ။ (အနာဓက-သံ) အနာသက၊ ပု၊ အာ သမ္ဘာ ယထိစ္ဆံ အာသော အသန်၊ အာ + အသ + ဏ၊ နမ်ောကပ်။ ဝါစပ္ပတိ။] အလိုရှိတိုင်း အစာမစားခြင်း၊ အစာဖြတ်၍ အသေနေခြင်း။ အာဂုတ္တူပါရဿ ဘဝန္တံ မေဓာသာ၊ ... အနာသကာ ထဏ္ဍိလသာယိကာ ဝ၊ ပါတော သိနာနဥ္စ တယော စ ဝေဒါ။ သံ၊၂။၁၃၅၊ အနာသကာတိ ကောဟာဒိဟာဒိဝသေန အနာဟာရကာ (အနာဟာရတာ ?)။ သံ၊၄၊၁။၄၃။ (သံ၊ဋီ၊၂။၁၁၃-၌ကား အနာဟာရကာတိ ကိဉ္စိ အဘုဥ္စနကာ-ဟု ဖွင့်သည်။) န နဂ္ဂစရိယာ န ဇဋာ န ပင်္ကာ၊ နာ'နာသကာ ထဏ္ဍိလသာယိကာ ဝါ။...သောဓေန္တိ မစ္စံ အဝိတိဏ္ဏကင်္ခံ။ ဓမ္မ။၁၄၁။ နာ'နာသကာတိ န အနသကာ၊ ဘတ္တပဋိက္ခေပကာတိ အတ္ထော။ ဓမ္မ၊၄၊၂။၄၉။ (ဤ၌လည်း ဘတ္တပဋိက္ခေပေါ-ဟု ရှုမှုရှိသည်။ ဘတ္တပဋိက္ခေပကာ ဟု ရှိလျှင်လည်း သင့်မည်ပင်။ ဘတ္တပဋိက္ခေပကာ-ရှိသည်ကား သင့်သကဲ့သို့ မထင်။)

အနာသတ္တ (တိ) [န + အာသတ္တ] မတွယ်တာ — မကပ်ငြိ — သော။

အနာသတ္တစိတ္တ (တိ) [အနာသတ္တ + စိတ္တ၊ န + အာသတ္တစိတ္တ] မတွယ်တာ — မကပ်ငြိ — သော စိတ်ရှိသော၊ တွယ်တာ — ကပ်ငြိ — သော စိတ်မရှိသော၊ သူ။ အာသင်္ကမာနသာတိ ကတ္တစိပိ အာရမ္မဏေ အနာသတ္တစိတ္တာ။ ထေရီ၊၄။၂၆၆။

အနာသန (န) [န + အာသန] မသင့်သော — မလျောက်ပတ်သော — နေရာ။ ယထာဍ္ဍပေ အနာသနေ နိသိန္နံ ယထာဍ္ဍပေ အဂေါစရေ

ဝရန္တိ။ ... သော တဥ္စ အနာသန် တဥ္စ အစေါ-ဝရံ တေ စ ပါယကေ။ မော။ဒု-၄။ အံ၊၂။၃၄၂။ အနာသနေတိ ဧတ္ထ ပန အယုတ္တံ အာသနံ အနာသနံ၊ တံ အတ္ထတော အနိယတဝတ္ထုကံ ရဟောပဋိစ္ဆန္နာသနန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ။ မငွ၊၁။၈၄။ အံ၊ဋ္ဌ၃။၁၂၉။

အနာသန္န (တိ) [န+အာသန္န] မနီးသော။ ယံ ဝါ ပနညမ္ပိ အတ္ထိ ရူပံ အနာသန္နေ အနုပကဋ္ဌေ ဒူရေ အသန္တိကေ။ အဘိ၊ဝိ။၂။ အနာသန္နေတိ န အာသန္နေ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀။ — န သန္တိကေ န သာမန္တာ အနာသန္နေ ဝိဝေကဋ္ဌေ။ မဟာနိ။ ၂၁။ အနာသန္နေတိ အနစ္စန္တသမီပေ။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။၈၉။

အနာသန္နပဒ (တိ) [အနာသန္န + ပဒ] အနာ-သန္နဝရ-နှင့် အနက်တူ။ ၎င်းကြည့်။

အနာသန္နဝရ (တိ) [န + အာသန္န + ဝရ] အနီး မကပ် အဝေးရပ်၌နေမှ — မြတ်သော — ကောင်း သော — အကျိုး စီးပွါးကို ဆောင်သော၊ သူ။ အနာသန္နဝရာ ဧတာ၊ နိစ္စမေဝ ဝိဇာနတာ။ ထေရ။၂၃၇။ အနာသန္နဝရာတိ ဧတာ ဣတ္ထိ-ယော န အာသန္နာ အနုပဂတာ, ဒူရေ ဧဝ ဝါ ဋ္ဌိတာ ဟုတ္ဝာ ဝရာ ဗုဒ္ဓိသဿ သေဋ္ဌာ ဟိတာ-ဝဟာ။ .. "အနာသန္နပရာ"တိပိ ပါဠိ၊ သော ဧဝတ္ထော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၂။

အနာသဝ (တိ) [န + အာသဝ] (၁) အာသဝ မရှိသော။ (က) တဏှာ မရှိသော၊ ကိလေသာ-မရှိသော။ ယံ သော ဓမ္မံ ဣဓညာယ၊ ပရိနိဗ္ဗာတိ အနာသဝေါ။ ဝိ၄။၂၉၂။ ခြော-တိဏ္ဏမနာသဝံ။ ဒီ၊၂။၂၀၉။ ဧတေန အာသဝါနံ အဘာဝေန အနာသဝံ။ ဒီဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။ မဟာ-နာဂံ မဟာဝီရံ၊ မဟာဇုတိမနာသဝံ။ ထေရ။ ၂၇၀။ နတ္ထိ ဧတဿ ဧတ္တာဝရောပိ အာသဝါတိ အနာသဝံ။ ထေရ၊ ဋ္ဌ၊၂။၁၇။ အနာသဝေါ ဈာယာဘိ ပမတ္တဗန္ဓု။ သံ၊၁။၁၂၄။ အနာ-သဝေါ ဈာယာမီတိ နိတ္တဏှော ဟုတွာ ဒွီဟိ ဈာနေဟိ ဈာယာမိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၀။ သဗ္ဗေ ယောနိသော အနာသဝါ။ အပ၊၁။၇။ အနာသဝါ နိက္ကိလေသာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၆။ တဏှံ ပရိညာယ အနာသဝါသေ။ သုတ္တနိ။၄၄၂။ (နီတိ၊ဓာ။၁၉၅။ မောဂ်၊နိဿျ၊နာ-ဂဏ-၂-တွဲကြည့်။) (ခ) မိမိကို အာရုံပြုနိုင်သည့် အာသဝ မရှိသော၊ အာသဝ တို့၏ အာရုံမဟုတ်သော။ အနာသဝါ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ။၅၊ ဝေ (အဋ္ဌာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ) ပဝတ္တမာနာ နတ္ထိ ဧတေသံ အာသဝါတိ အနာ-သဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၁။ ကတမေ ဓမ္မာ အနာ-သဝါ။ အပရိယာပန္နာ မဂ္ဂါ စ မဂ္ဂဖလာနိ စ အသင်္ခတာ စ ဓာတု။ ဣမေ ဓမ္မာ အနာသဝါ။ အဘိ၊ဓ။၂၂၃။ ကတမေ ဓမ္မာ အနာသဝါ။ စတ္တာရော မဂ္ဂါ အပရိယာပန္နာ စတ္တာရိ စ သာမညဖလာနိ နိဗ္ဗာနဉ္စ။ ဣမေ ဓမ္မာ အနာ-သဝါ။ ၎င်း။၂၇၈။ သောတာပတ္တိမဂ္ဂက္ခဏေ ... အရဟတ္တဖလက္ခဏေ ဇာတာ ဓမ္မာ ... ဥပေတွာ စိတ္တသမုဋ္ဌာနံ ရူပံ သဗ္ဗေဝ အနာသဝါ ဟောန္တိ။ ပဋ္ဌာ။၁၁၂-၃။ ဧတေ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တ-မာနာ နတ္ထိ ဧတေသံ အာသဝါတိ အနာသဝါ။ ပဋ္ဌာ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၄၁။ အနာသဝေါ ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။၂၃၁။ အာရမ္မဏကရဏဝသေန သမ္ပ-ယောဂဝသေန စ နတ္ထိ ဧတ္ထ အာသဝါတိ အနာ-သဝေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၀။ ကတမော အနာ-သဝေါ ဝိမောက္ခော? စတ္တာရော စ အရိယမဂ္ဂါ, စတ္တာရိ စ သာမညဖလာနိ, နိဗ္ဗာနဉ္စ၊ အယံ အနာသဝေါ ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။၂၃၇။ အာ-ဒိတ္တံ အယောဂုဠံ မက္ခိကာ ဝိယ တေဘူမကံ လောကုတ္တရံ ဓမ္မံ အာသဝါ နာလမ္ဗန္တီတိ အနာ-သဝေါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၇။ အာသဝါနဉ္စ ခယာ အနာသဝံ စေတောဝိမုတ္တိံ ပညာဝိမုတ္တိံ။ ဝိ၅။ ၂၄၀။ သံ၊၁။၄၁၅။ ဥဒါန။၁၀၄။ ပဋိသံ။၁၅၈။ အနာသဝန္တိ အာသဝါနံ အပစ္စယဘူတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၆၂။ အပစ္စယဘူတန္တိ အာရမ္မဏပစ္စယ-ဘာဝေန အပစ္စယဘူတံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၆၂။ အနာ-သဝန္တိ ပဋိပဿဒ္ဓိဝသေန သဗ္ဗသော ပဟီနာ-

သတ်။ ဥဒါန်း႒။၁၅၉။ အနန္တသစ္တို့ အာသဝ-ဝိရဟိတာ။ ပဋိသံ၊႒၊၂။၂၃၄။ သာရတ္ထ၊၃။၄၇၆။ (န) (၂) အာသဝမရှိသော – အာသဝ၏အာရုံမဟုတ်သော – နိဗ္ဗာန်။ အနန္တသစ္ထ ပေါ် ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အနန္တသစဂါမိဥ္စ မဂ္ဂံ။ သံ၊၂။၅၄၁။ အသင်္ခတံ အနတံ အနန္တသဝံ။ ... နိဗ္ဗာနမေတံ သုဂတေန ဒေသိတံ။ ၎င်း။၅၄၃။ နေတ္တိ။၄၇။ စတုန္နံ အာသဝါနံ အဘာဝေန အနန္တသဝံ။ သံ၊႒၊၃။၁၄၉။ အာသဝါနံ အနာရမ္မဏဘော အနန္တသဝံ။ နေတ္တိ၊႒။၁၁၉။

အနန္တသစကထာ (ထီ) [အနန္တသစ+ကထာ] အာသဝမရှိသောတရားများကိုပြဆိုသောစကားရပ်။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၄ ဝဂ်၊ (၃၅) ခု-ကထာ။ အဘိ၊က။၂၁၅-၇။

အနန္တသစဂါမီ (တိ) [အနန္တသဝ + ဂမု + ဏီ] အာသဝတရားမရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ရောက်စေတတ်သော။ အနန္တသစ္ထ ပေါ် ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အနန္တသစဂါမိဥ္စ မဂ္ဂံ။ သံ၊၂။၅၄၁။

အနန္တသစစရိယဋ္ဌ (ပု) [အနန္တသစ + စရိယာ + အတ္ထ] အာသဝတရားတို့မှ ကင်းသည်ဖြစ်၍ ဖြစ်ခြင်းအနက်သဘော။ အနန္တသစစရိယဋ္ဌေန မောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၄။

အနန္တသစစိတ္တ (တိ) [အနန္တသစ+စိတ္တ] အာသဝကင်းသော စိတ်ရှိသော၊သူ။ ယာ ခေါ ဘိက္ခဝေ အရိယစိတ္တဿ အနန္တသစစိတ္တဿ အရိယမဂ္ဂသမင်္ဂိနော ... ပညာ။ မ၊၃။၁၁၇။

အနန္တသဋ္ဌ (ပု) [အနန္တသစ+အတ္ထ] အာသဝမရှိသော – အာသဝတရားတို့၏ အာရုံမဟုတ်သော – အနက်သဘော။ အနန္တသဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။၁၆။ အာသဝါနံ အဝိသယဘာဝေန ပရိသုဒ္ဓတ္တာ အနန္တသဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊႒၊၁။၈၈။ ကထံ အနန္တသဋ္ဌေန သမထဝိပဿနံ ယုဂနဒ္ဓံ ဘာဝေတိ?။ ပဋိသံ။၂၉၀။ အနန္တသစဋ္ဌေနာတိ ဗန္ဓနမောက္ခေပိ သတိ အာရမ္မဏံ ကတ္တာ ပဝတ္တမာနန္တသဝဝိရဟိတဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊႒၊၂။၁၈၉။

အနန္တသစပဋိသမ္ဘိဒဋ္ဌ (ပု) [အနန္တသစ + ပဋိသမ္ဘိဒါ + အတ္ထ] အာသဝကင်းသော (အနက် ၆-မျိုးတို့၏) အပြားအားဖြင့် ပြားသော ပဋိသမ္ဘိဒါဟူသော အနက်သဘော။ အာသဝကင်းသော ပဋိသမ္ဘိဒါဟူသော အနက်သဘော။ အနန္တသစပဋိသမ္ဘိဒဋ္ဌေန မောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၄။

အနန္တသစပဋိသမ္ဘိဒါ (ထီ) [အနန္တသစ+ပဋိသမ္ဘိဒါ] အာသဝကင်းသော ပဋိသမ္ဘိဒါ။ အနန္တသစပဋိသမ္ဘိဒါ။ အနန္တသစပဋိသမ္ဘိဒါယ ဝသီဘာဝဋ္ဌေန မောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၄။

အနန္တသစပဋိသမ္ဘိဒါပါပနဋ္ဌ (ပု) [အနန္တသစပဋိသမ္ဘိဒါ+ပါပန+အတ္ထ] အာသဝကင်းသော ပဋိသမ္ဘိဒါသို့ ရောက်စေခြင်း အနက်သဘော။ အနန္တသစပဋိသမ္ဘိဒါပါပနဋ္ဌေန မောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၄။

အနန္တသစပရိဂ္ဂဟဋ္ဌ (ပု) [အနန္တသစ+ပရိဂ္ဂဟ+အတ္ထ] အာသဝကင်းသော သိမ်းဆည်းခြင်း အနက်သဘော။ အနန္တသစပရိဂ္ဂဟဋ္ဌေန မောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၄။

အနန္တသစပရိပါကဋ္ဌ (ပု) [အနန္တသစ+ပရိပါက+အတ္ထ] အာသဝကင်းသော ရင့်ကျက်ခြင်းအပြီးအဆုံးသို့ ရောက်ခြင်းအနက်သဘော။ အနန္တသစပရိပါကဋ္ဌေန မောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၄။

အနန္တသစပရိပူရဏဋ္ဌ (ပု) [အနန္တသစ + ပရိပူရဏ+အတ္ထ] အာသဝကင်းသော ဘာဝနာကို ပြည့်စုံစေခြင်း အနက်သဘော။ အနန္တသစပရိပူရဏဋ္ဌေန မောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၄။

အနန္တသစပရိဝါရဋ္ဌ (ပု) [အနန္တသစ+ပရိဝါရ + အတ္ထ] အာသဝကင်းသော အခြံအရံ ဟူသော အနက်သဘော။ အနန္တသစပရိဝါရဋ္ဌေန မောဇ္ဈင်္ဂါ။ ပဋိသံ။၃၀၄။

အနာသဝမုနိ (ပု) [အနာသဝ + မုနိ] အာသဝမရှိသော = အကုသိုလ်ကိုပယ်ပြီးသော = အရိယာ။ ကာယမုနိံ ဝါစာမုနိံ၊ မနောမုနိမနာသဝံ။ မဟာနိ။၄၄၊ ၂၆၁။ ရူပနိ။၇၃။ ဣတိဝုတ်။ ၂၃၄။ သဗ္ဗာကုသလပ္ပဟာနဝသေန အနာသဝမုနိ။ မဟာနိ႒။၁၅၂။

အနာသဝသုခ (နု) [အနာသဝ + သုခ] အာသဝတို့၏ အာရုံမဟုတ်သော = နိဗ္ဗာန် = ချမ်းသာ။ တေဒင်္ဂံ ဘိက္ခဝေ ဣမေသံ ဒွိန္နံ သုခါနံ ယဒိဒံ အနာသဝသုခန္တိ။ အံ၊၁။၇၉။ အနာသဝသုခန္တိ တေသံ အပစ္စယဘူတံ ဝိဝဋ္ဋသုခံ။ အံ႒၊၂။၅၃။

အနာသဝသုတ္တ (နု) [အနာသဝ + သုတ္တ] အာသဝမရှိသော နိဗ္ဗာန်နှင့် ၎င်းသို့ ရောက်ကြောင်း အကျင့်ကို ဟောသောသုတ်၊ အနာသဝသုတ်။ သင်္ခတသံယုတ္တပါဠိ၊ ၉-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊၂။၅၄၁။

အနာသာ (ထီ) [န + အာသာ] (၁)မမြော်လင့် = မတောင့်တ = ခြင်း၊ မရှိုးခြင်း။ အနာသာယ လဘတိ၊ အာသာယ န လဘတိ။ ဝိ၊၁။၁၆၂။ အနာသာသွေပိ ကရိတ္ဝာ ဖြစ္စမိယံ ဓရန္တိ။ မ၊ ၃။၁၇၈။ အနာသာသွေပိ ကရိတ္ဝာတိ ဝုတ္တနယေန ပဏ္ဏ် အကတွာ။မ႒၊၃။၁၃၆။(ကျမ်း၌ အနာသံ-မှ န-ကို ကရိတွာ-မှာ စပ်)။ (ထီ) (၂) မြော်လင့် = တောင့်တ = ခြင်း မရှိသော၊ သူ။ နိရာသ (အံ႒၊၂။၇၅) ကြည့်။ (၃) မြော်လင့် = တောင့်တ = ခြင်း မရှိရာအရပ်။ အနာသာယိတဌာန-ကြည့်။

အနာသာဒနီယ (တိ) [န + အာသာဒနီယ] မညှဉ်းဆဲ = မပြစ်မှား = အပ် = သင့် = ထိုက် = သော၊ သူ။ ကေနစိပိ အနာသာဒနီယတော စ ဒုရာသဒေါ။ ဝိမာန႒။၁၉၇။ အပိစ မဟာရာဇ ဒေဝဒတ္တော ဣမသ္မိံ အဝေ ဗုဒ္ဓံ အနာသာဒနီယံ အာသာဒယိတွာ သမဂ္ဂဉ္စ သံဃံ ဘိန္ဒိတွာ ပထဝိံ ပါဝိသိ။ မိလိန္ဒ၊၂၀၂။ ဒုရာသဒ-လည်း ကြည့်။

အနာသာယိတဌာန (နု) [အနာသာယိတ(= န + အာသာ + အယိတ?) + ဌာန] တောင့်တ = မြော်လင့် = ချက်ဖြင့် မချဉ်းကပ်အပ်သော နေရာ၊ သက်နှိုးရှိုးခြင်းမရှိသောနေရာ။ တသ္မာ အနာသာယ လဘတီတိ အနာသာယိတဌာနေ လဘတီတိအာဒိနာ အတ္ထော ဂဟေတဗ္ဗော။ ဝဇိရ။၄၉၄-၅။

အနာသိတက (တိ) [န + နာသိတက] မဖျောက်ဖျက် = နှင်မထုတ် = အပ်သော၊ သူ။ အနာသိတကော နာသိတကသညီ။ ဝိ၊၂။၁၇၅။

အနာသိတကသညီ (တိ) [အနာသိတက + သညာ + ဤ] မဖျောက်ဖျက် = မနှင်ထုတ် = အပ်သောသူဟုအမှတ်ရှိသော၊ သူ။ နာသိတကော အနာသိတကသညီ ... အနာပတ္တိ။ ဝိ၊၂။၁၇၅။

အနာသိတ္တက (တိ) [န + အာသိတ္တက] မသွန်းလောင်းအပ်သော၊ မရောနှော = မပြည့်စွက် = အပ်သော။ အသေစနက-ကြည့်။

အနာသိသာန (တိ) [န + အာသိသာန(= အာ + သိသ + မာန)] မတောင့်တသော၊ သူ။ သော နိရာသော အနာသိသာနော။ သုတ္တနိ။ ၃၃၄။ အာသာယ အဘာဝေန ကဉ္စိ ရူပါဒိဓမ္မံ နာသိသတိ။ သုတ္တနိ႒၊၂။၉၆။

အနာသေန္တ (တိ) [န + နာသေန္တ] မပျက်စီးစေသော၊ မဖျက်ဆီးသော၊ သူ။ အတ္တနော သမ္မာပယော သုဂတိနိဗ္ဗတ္တိံ အနာသေန္တော အနုယောဂဝတ္တံ နိသာမယ။ ဝိ႒၊၄။ ၂၀၁။

အနာသေဝန (နု၊ထီ) [န + အာသေဝန] မမှီဝဲခြင်း။ နိက္ခိတ္တသန္တာ နိက္ခိတ္တဓုရတာ အနာသေဝနာ အဘာဝနာ။ အဘိ၊၀။၁၆၁၊၁၇၄။

အနာသေဝိတ (တိ) [န + အာသေဝိတ] မမှီဝဲအပ်သော၊ မရောက်အပ်သော၊ မျက်မှောက်မပြုအပ်သော။ အမတံ တေသံ ဘိက္ခဝေ အနာသေဝိတံ၊ ယေသံ ကာယဂတာသတိ အနာသေဝိတာ။ အံ၊၁။၄၇။ သော စ မေ အနာသေဝိတော။

အံ၊၃။၂၃၄။ အနာသေဝိတောတိ န အာသေ-
ဝိတော န ဖဿိတော န သစ္ဆိကတော။ အံဋ္ဌ၊
၃။၂၈၃။

အနာဟဋ (တိ) [န + အာဟဋ] မဆောင်ယူအပ်
သော၊ မရောက်စေအပ်သေးသော။ န အနာ-
ဟဋေ ကဝဋေ မုခဒွါရံ ဝိဝရိဿာမီတိ သိက္ခာ
ကရဏီယာ။ ဝိ၊ ၂။ ၂၅၅။ အနာဟဋေတိ အနာ-
ဟရိတေ၊ မုခဒွါရံ အသမ္ပာပိတေတိ အတ္ထော။
ဝိဋ္ဌ၊၃။၁၆၆။ အနာဟဋာ ပဟောတိ ပါရိသုဒ္ဓိ။
ဝိ၊၃။၁၆၂။

အနာဟတစိတ္တ (တိ) [န + အာဟတစိတ္တ] ထိခိုက်
(အပ်)သော စိတ်မရှိသော၊ ဒေါသဖြင့် ထိခိုက်
သော စိတ်မရှိသော၊ ရန်ငြိုးဖွဲ့သော စိတ်မရှိ
သော၊သူ။ န ကုပိတော ဟောတိ န အနတ္တ-
မနော အနာဟတစိတ္တော အခိလဇာတော။
မ၊၁။၁၄၇။ ဓမ္မဒေသကေ အနာဟတစိတ္တော
ဟောတိ အခိလဇာတော။ အံ၊ ၂။၁၅၅။

အနာဟရဏီယ (တိ) [န + အာဟရဏီယ]
မဆောင် – မယူ – အပ်သော၊ ဆောင် – ယူ –
မရသော။ နနု ဥပါသက အတ္တနော သန္တကံ
ပရေဟိ အနာဟရဏီယံ ကာတုံ သက္ကောသိ။
ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၄၃၅။

အနာဟရန္တ (တိ) [န+အာဟရန္တ] မဆောင်–
မယူ–သော၊ သူ။ အနာဟရန္တာပိ န စောဒေ-
တဗ္ဗာ။ ဝိဋ္ဌ၊၄။၈၁။

အနာဟရိတ (တိ) [န + အာဟရိတ] မဆောင် –
မယူ–အပ်သော။ အနာဟဋ-ကြည့်။

အနာဟရိတွာ (ကြိ၊ ဝိ) [န + အာဟရိတွာ]
မဆောင်–မယူ–မူ၍။ ကာယာဝိ သန္ဒံ အနာဟ-
ရိတွာ ဂိလာနေပိ ထပေတွာ အာနေတဗ္ဗာ။ ဝိဋ္ဌ၊
၄။၁၈။

အနာဟာရ¹ (ပု) [န + အာဟာရ] အကြောင်း
မဟုတ်သော တရား။ ပဋ္ဌာနေ ဘိက္ခဝေ နီဝရ-
ဏာနံ သတ္တန္နဥ္စ ဗောဇ္ဈင်္ဂါနံ အာဟာရဥ္စ အနာ-
ဟာရဥ္စ ဒေသေဿာမိ။ သံ၊၃။ ၉၀။ ကော စ
ဘိက္ခဝေ အနာဟာရော အနုပ္ပန္နဿ ဝါ
ကာမစ္ဆန္ဒဿ ဥပ္ပါဒါယ။ ၎င်း၊၉၂။

အနာဟာရ² (တိ) [န + အာဟာရ] (၁) အစာ
အာဟာရ မရှိသော၊ အစာ မစားသော၊ သူ။
ဥဿုဿတိ အနာဟာရော၊ သောကသလ္လသ-
မပ္ပိတော။ သုတ္တနိ။၄၂၉။ (၂) (က) လောင်စာ
မရှိသော။ သာ ဟရိတန္တံ ဝါ ပန္ထန္တံ ဝါ သေလန္တံ
ဝါ ဥဒကန္တံ ဝါ ရမဏီယံ ဝါ ဘူမိဘာဂံ
အာဂမ္မ အနာဟာရာ နိဗ္ဗာယတိ။ မ၊၁။၂၄၆။
အနာဟာရာတိ နိရာဟာရာ နိရုပါဒါနာ။ မဋ္ဌ၊
၂။၁၃၁။ မဟာဂ္ဂိနီ စ ဇလိတော၊ အနာဟာ-
ရူပသမ္မတိ။အံ၊၂။၁၃၅။ထေရ၊၁၁၉။အနာဟာ-
ရောတိ အနိန္ဓနော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။ (ခ)
အကြောင်း မရှိသော၊ (လောင်စာဟူသော)
အကြောင်း–မရှိ – ကင်း – သော။ ယဒိ ဘော
ဂေါတမ အဂ္ဂိ... တဿ စ ပရိယာဒါနာ အညဿ
စ အနုပဟာရာ အနာဟာရော နိဗ္ဗုတောတွေဝ
သင်္ချံ ဂစ္ဆတိ။ မ၊၂။၁၅၅။ အနာဟာရော နိဗ္ဗု-
တောတိ အပ္ပစ္စယော နိဗ္ဗုတော။ မ ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။

အနာဟာရက (တိ) [န + အာဟာရ+က] အစာ
မစားသော၊သူ။ အနာသက-ကြည့်။

အနာဟာရတာ (ထီ) [အနာဟာရ+တာ] အစာ
မရှိ–အစာမစား–သည်၏ အဖြစ်၊ အစာမရှိ –
အစာမစား–ခြင်း။တယော ဝိဝေသ အနာဟာ-
ရတာယ ဒုဗ္ဗလောပိ သမာနော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။
၂၃၉။

အနာဠှိက (တိ) [န + အာဠှိက + က] ဆင်ဝင်
ညှိခန်း မရှိသော။ ဝိဟာရာ အနာဠှိကာ
ဟောန္တိ အပ္ပဋိဿရဏာ။ ဝိ၊၄။၂၉၈။

အနာဠ္ဌ (တိ) အနာဠှိယ-နှင့် အနက်တူ၊၎င်းကြည့်။

အနာဠှိက (တိ) [န + အာဠှိယ။ ယ-ကို က-ပြု။
အနာဠှိယ-ကြည့်။] မကြွယ်ဝ – မချမ်းသာ–
သော၊ ဆင်းရဲသော၊သူ။ ဒလိဒ္ဒေါ အဿကော

အနာဝိလော ဂူဟာ အာဒိယတိ။ အံ၊၂။၃၀၉။ အနာဝိလောတိ နိ အမေနာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၅။

အနာဝိလ (တိ) [န + အာဝိလ] မကြည်ပ–မချမ်းသာ–သော၊ ဆင်းရဲသော၊သူ။ ဝလိဒ္ဓါ အသာ-ကော အနာဝိလော။ မ၊၂။၁၁၄။ အနာဝိ-လောတိ အနမေနာ။မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ အပ္ပဘောဂံ အနာဝိလံ။ (အနာဝိလံ၊သီ၊သျာ)။ ဝိ၊၅။၂၆၂။ အနာဝိလော အပ္ပစ္စနော ဝလိဒ္ဓါ။ ဇာ၊၁။ ၃၂၂။ အပိ စေ ဝလိဒ္ဓါ ကပဏာ အနာဝိလာ။ ဇာ၊၁။ ၃၉၆။ အနာဝိလာတိ အနာဝိလာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၅။၁၀၁။

အနိကဋ္ဌ (တိ) [န + နိကဋ္ဌ] မထွက်မြောက်သော။

အနိကဋ္ဌကာယ (တိ) [အနိကဋ္ဌ + ကာယ] မထွက်မြောက်သော ကိုယ်ရှိသော၊ သူ။ အနိကဋ္ဌ-ကာယော နိကဋ္ဌစိတ္တော။ အံ၊၁။၄၅၄။ အနိကဋ္ဌ-စိတ္တ-လည်းကြည့်။

အနိကဋ္ဌစိတ္တ (တိ) [အနိကဋ္ဌ + စိတ္တ] မထွက်မြောက်သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ နိကဋ္ဌကာ-ယော အနိကဋ္ဌစိတ္တော။ အံ၊၁။၄၅၄။ အနိကဋ္ဌ-စိတ္တောတိ အနုပဝိဋ္ဌစိတ္တော၊ ကာယေနေဝ ဂါမတော နိက္ခန္တော၊ စိတ္တေန အရညေ ဝသန္တောပိ ဂါမမေဝ ပဝိဋ္ဌောတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၈။

အနိကရတ္တ = **အနိကရတ္တ** (ပု) အနိကရတ္တ မည်သောမင်း။ ရာဇာ အနိကရတ္တော (အနိကဒတ္တ-သီ၊သျာ)။ ထေရီ။ ၄၃၀။...မနိကရတ္တော စ ယသာ သာ ဒိန္နာ။ရင်း။၄၃၁။ အနုနေန္တိ အနိက-ရတ္တံ။...ဥဋ္ဌာယ အနိကရတ္တော။ ရင်း။ ၄၃၄။ "ဝါရဏဝတီနဂရေ အနိကရတ္တဿ (အနိက-ဒတ္တဿ-သီ။) နာမ ရညော ဒဿာမာ"တိ သမ္ဗန္ဓော။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၂၇၈။

အနိကာမယန္တ (တိ) [န + နိကာမယန္တ] အလိုမရှိသော၊ မငြူစူသော၊ သူ။ အဟော ရတ္တံ အနု-ယုဉ္ဇံ၊ ဇီဝိတံ အနိကာမယံ။ သံ၊၁။၁၂၃။

အနိကုဗ္ဗန္တ (တိ) [န+နိကုဗ္ဗန္တ] (သတ်ခြင်း,ဖြတ်ခြင်းစသည်ကို) မပြုလုပ်တတ်သော၊ သူ။ ဃရာ နာဒိန္နဒတ္တဿ။ ပရေသံ အနိကုဗ္ဗတော။ ဇာ၊ ၁။၆၅။

အနိကေတ (န) [န + နိကေတ] (၁) နေရာ – အိမ် – မဟုတ်၊ ကိလေသာတို့၏ နေရာ အိမ်မဟုတ်သော အာသဝတရားတို့၏ အာရုံမဟုတ်သော နိဗ္ဗာန်။ အနိကေတမသန္ထဝံ၊ ဧတံ ဝေ မုနိဒဿနံ။ သုတ္တနိ။၃၀၉။ မိလိန္ဒ။၂၀၈။ နိကေတာတိ.... ဝုတ္တာ အာရမ္မဏပ္ပဘေဒါ။...ကိလေသာနံ နိဝါ-သဋ္ဌေန အာသဝါရမ္မဏံ နိကေတန္တိ ဝုစ္စတိ၊.... ယထာဝုတ္တနိကေတပဋိက္ခေပေန အနိကေတံ၊.... ဥဘယမ္ပေတံ နိဗ္ဗာနဿာဝိဝစနံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၄၅။ (တိ) (၂) (က) နေရာ – အိမ် – ကျောင်း – မရှိသော၊သူ။ အနိကေတာ ဝိဟရန္တိ ဘိက္ခဝေါ။ သံ၊၁။၂၀၁။ ဧဝံ အနိကေတာ အဂေဟာ ဘိက္ခဝေါပိ...။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၆။ နတ္ထိ ဧတေသံ နိကေတံ နိဗဒ္ဓါဝါသဋ္ဌာနန္တိ အနိကေ-တာ။ သံ၊ဋီ၊၁။၂၉၉။ ယထာ မဟာရာဇ အာ-ရညကော မိဂေါ အရညေ ပဝနေ စရမာနော နိရာလယော အနိကေတော ယထိစ္ဆကံ သယတိ။ ...မိလိန္ဒ။ ၂၀၈-၉။ (ခ) နေရာ – အိမ် – ကို ပယ်စွန့်ပြီးသော၊ သူ။ ဓနမ္ပိ ဓနိနော ဟန္တွ၊ အနိကေတ မသန္ထဝံ။ ဇာ၊၂။၁၇၂။ နိကေတံ ပဟာယ ပဗ္ဗဇိတတ္တာ အနိကေတော နာမ...။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၇၆။

အနိကေတစာရီ (တိ) [အနိကေတ + စရ + ဏီ] အနှောင်အဖွဲ့ – အပိတ်အပင် – ပလိဗောဓ – မရှိသည်ဖြစ်၍သွားလာကျက်စားတတ်သော၊သူ။ ဝိနယေထ သေခေါ အနိကေတစာရီ။ သုတ္တနိ။ ၄၂၇။ မဟာနိ။၃၉၄-၅။ အနိကေတစာရီတိ အပလိဗောဓစာရီ နိဗ္ဗာနစာရီ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၉။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၄၀၈။

အနိကေတဝါသီ (တိ) [အနိကေတ + ဝသ+ဏီ] အိမ်၌ နေလေ့မရှိသော၊ သူ။ ဒေဝဒတ္တော

မနုဿော အပေဟာသိ ဝနစရကော အနိကေတ-ဝါသီ။ မိလိန္ဒ။၁၉၈။

အနိကေတဝိဟာရ (ပု) [အနိကေတ+ဝိဟာရ] လောကီအာရုံ ကာမဂုဏ်ဟူသော အိမ်တို့ - ၌ မရှိခြင်း - ကို ပယ်ခြင်း - အကျိုးငှါ ကျင့်သုံး နေထိုင်ခြင်း။ သာဓု သဒ္ဒါ အနိကေတဝိဟာရော။ ထေရ။၂၂၈။ အနိကေတဝိဟာရောတိ ကိလေ-သာနံ နိဝါသနဋ္ဌာနဋ္ဌေန ပဉ္စ ကာမဂုဏာ နိကေတာ နာမ၊ လောကိယာ ဝါ ဆဋ္ဌာရမ္မဏ-မေဝ။ ... တေသံ နိကေတာနံ ပဟာနတ္ထာယ ပဋိပဒါ အနိကေတဝိဟာရော။ ထေရဋ္ဌ။၁။၁၂၆။

အနိကေတသယန (တိ) [အနိကေတ+သယန] တွယ်တာစရာ - ကြောင့်ကြစရာ - အိမ် - မရှိ သည်ဖြစ်၍ - အိပ်လေ့ - နေလေ့ - ရှိသော၊ မြဲသော ကျောင်း အိပ်ရာ နေရာ မရှိသော၊သူ။ (အရိယသာဝကော) .... အနိကေတသယနော၊ ဗျာနဈာနသီလတပွဝရဝိဟာရီ။ မိလိန္ဒ။၃၄၂။

အနိကေတသာရီ (တိ) [(၁) န+နိကေတ+သရ+ဏီ။ (၂) န+နိကေတသာရီ](၁)ဗဟိဒ္ဓ-အာရုံ ၆-ပါးဟူသော ဥယျာဉ်ဗိမာန်စသည့်ပျော် မွေ့ဖွယ်ရာဌာနကို မအောက်မေ့တတ်သော၊ သူ။ ဩကံ ပဟာယ အနိကေတသာရီ။ သံ၂။၈။ သုတ္တနိ။၄၁၁။ မဟာနိ။၁၅၂။ အနိကေတသာ-ရီတိ ရူပနိမိတ္တနိကေတာဒီနိ တဏှာဝသေန အသရန္တော။ သုတ္တနိဋ္ဌ။၂။၂၆၁။ (၂) ဗဟိဒ္ဓ-အာရုံ ၆-ပါးဟူသော ဥယျာဉ်ဗိမာန်စသည့် ပျော်မွေ့ဖွယ်ရာဌာန၌ဖြစ်သော ကိလေသာမရှိ သော၊ သူ။ ကထဥ္စ ဂဟပတိ အနိကေတသာရီ ဟောတိ၊ ရူပနိမိတ္တနိကေတဝိသာရဝိနိဗန္ဓာ ခေါ ဂဟပတိ တထာဂတဿ ပဟီနာ....။ တသ္မာ တထာဂတော "အနိကေတသာရီ"တိ ဝုစ္စတိ။ သံ၂။၉။ မဟာနိ။၁၅၃။

အနိက္ကမန (နံ) [န+နိက္ကမန] နှင်မထုတ်ခြင်း။ ဣမိဿာ အနိက္ကမနံ ကမိဿာမိ။ ဇာဋ္ဌ၃။၂။

အနိက္ကသာဝ (တိ) [န+နိက္ကသာဝ] မထုတ်ပယ် အပ်သော ကိလေသာဟူသော ဖန်ရည်ရှိသော၊ ရာဂအစရှိသော ကိလေသာဟူသော ဖန်ရည်ရှိ သော၊သူ။ အနိက္ကသာဝေါ ကာသာဝံ၊ ယော ဝတ္ထံ ပရိဒဟိဿတိ။ ဓမ္မ။၁၄။ ဇာ၁။၆၀။၃၇၄။ အနိက္ကသာဝေါတိ ရာဂါဒီဟိ ကသာဝေဟိ သကသာဝေါ။ ဓမ္မဋ္ဌ၁။၅၂။ အနိက္ကသာဝေါတိ ကသာဝေါ ဝုစ္စတိ ရာဂေါ ဒေါသော မောဟော မက္ခော.... သဗ္ဗံ အကုသလံ ဒုစ္စရိတံ ဗိယကိလေသာ-ဘိသင်္ခါရံ၊ ယော ကသာဝေါ နာမ။ သော ယဿ ပုဂ္ဂလဿ အပ္ပဟီနော၊ သန္တာနတော အနိဿဋ္ဌော အနိက္ကန္တော၊ သော အနိက္ကသာ-ဝေါ နာမ။ ဇာဋ္ဌ၂။၁၈၂။ ယော ပနိသော ရာဂါဒီဟိ ကသာဝေဟိ အနိက္ကသာဝေါ....။ ဇာဋ္ဌ၅။၅၁။

အနိက္ခိတ္တာ-ဝီ (တိ) [န+နိက္ခိတ္တာဝီ] မမြှုပ်ထား - မပျော်ပါး - မခံစား - မသုံးဆောင် - ထား သော၊ သူ။ ပဉ္စမေန ဝယသာ အနိက္ခိတ္တာဝီ ကာမေသု။ သံ၁။၉။ ပဉ္စမေန ဝယသာ အနိက္ခိတ္တာဝိနော ကာမေသု။ သံ၁။၁၁၉။ သံ၂။၃၂၉။ အနိက္ခိတ္တာဝီ ကာမေသုတိ ကာမေသု အကိက္ခိတ္တကိစ္စော အဘုတ္တာဝီ၊ အကတကာမကိစ္စောတိ အတ္ထော။ သံဋ္ဌ၁။၁။၄၁။ အနိက္ခိတ္တာဝိနော ကာမေသုတိ ယာ ကာမေသု ကာမကိစ္စာ၊ တံ အကိစ္စတပုဗ္ဗာ၊ အပရိဘုတ္တ-ကာမာတိ အတ္ထော။ သံဋ္ဌ၁။၃၉။ အနိက္ခိ-တာဝီတိ အကိစ္စတပုဗ္ဗော၊ ကိစ္စံ ဝေတ္တ ကာမာနံ ပရိဘောဂေါတိ အာဟ "အဘုတ္တာ-ဝီ"တိ။ အကတကာမကိစ္စောတိ အကတကာမာ-နုဘဝနပ္ပယောဂေါ။ သံဋီ၁။၈၄။

အနိက္ကဍ္ဎန္တ (တိ) [န+နိက္က.ဍ္ဎန္တ] စိတ်နှင့်မှတ်သား မထားသော၊ သူ။ တမေဝ ဝါစံ အနုဂ္ဂဏှန္တော အနိက္ကဍ္ဎန္တော ဥဋ္ဌာယာသနာ ပက္ကမိ ။ ဒီ၁။ ၅၀။၅၂။ အနိက္ကဍ္ဎန္တောတိ သာရဝသေနဝ ဂဟေ နိဿရဏံ အယံ ပရမတ္ထောတိ ဟဒယေ

အင်္ဂုပေန္တော။ ဗျဉ္ဇနံ ပန တေန ဥဂ္ဂဟိတဝေ့ဝ နိက္ခိတ္တံ။ ဒီဋ္ဌ၊၁။၁၇၅။

အနိက္ခန္တ (တိ) [န+နိက္ခန္တ] မထွက်သော၊ သူ။ ဂူတ္တ ။ ပရိုသော ။ ဥသော အနိက္ခန္တာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၂။၁၂၇၊၂၀၉။ ဝေတိဝရာမရတော အနိက္ခန္တာ အနိဿင္ဌာ အနတိက္ကန္တာ ...။ ဋ္ဌင်နီ။ ၁၇။

အနိက္ခန္တရာဇက (တိ) [အနိက္ခန္တ+ရာဇ+က] ရှင်ဘုရင်–ထွက်ခွါသွဲ မဟုတ်သော–ရှိနေသော အိပ်ရာဘိုက်ခန်းစသည်။ အနိက္ခန္တရာဇကေ အနိဂ္ဂတရတနကေ။ ဝိ၊၂။၂၀၉။ အနိက္ခန္တရာဇကေတိ ရာဇာ သယနိယတော အနိက္ခန္တော ဟောတိ။ ဋ္ဌင်း။၂၀၉။ အနိက္ခန္တော ရာဇာ ဧတ္ထာတိ အနိက္ခန္တရာဇကံ၊ တသ္မိံ အနိက္ခန္တရာဇကေ၊ သယနိယရေတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ ၃။၁၅၁။

အနိက္ခမနကုလ (န) [အနိက္ခမန+ကုလ] အပြင်သို့ မထွက်သော–အိမ်တွင်းပုန်းဖြစ်သော–အမျိုး။ တဒါ ဗဟိ အနိက္ခမနကုလာနိပိ ပရိဝါရေန သဒ္ဓိံ ဂေဟာ နိက္ခမိတွာ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ ။၂၄၅။

အနိက္ခိတ္တ (တိ) [န+နိက္ခိတ္တ] မချအပ်သော။

အနိက္ခိတ္တဓု(ဆ)န္ဒ (တိ) [အနိက္ခိတ္တ+ဆန္ဒ] မချအပ်သော ဆန္ဒရှိသော၊ ကုသိုလ်ပြုခြင်း၌ မယုတ်လျော့–မဆုတ်နစ်–သော ဆန္ဒရှိသော၊ သူ။ အနိက္ခိတ္တစ္ဆန္ဒော အနိက္ခိတ္တဓုရော။ မဟာနိ၊၄၅၊၂၉၃။ အနိက္ခိတ္တစ္ဆန္ဒောတိ ကုသလကရဏေ ဝီရိယစ္ဆန္ဒဿ အနိက္ခိတ္တဘာဝေန အနိက္ခိတ္တစ္ဆန္ဒော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၃၊၃၅၈။

အနိက္ခိတ္တဆ(ဆ)န္ဒတာ (ထီ) [အနိက္ခိတ္တစ္ဆန္ဒ+တာ] မချအပ်သောဆန္ဒရှိသော၊ ကုသိုလ်ပြုခြင်း၌ဆန္ဒရှိသည်၏အဖြစ်။ အနိက္ခိတ္တစ္ဆန္ဒတာ အနိက္ခိတ္တဓုရတာ။ အဘိ၊၁။၁၉၊၂၆၄။ အဘိ၊ဝိ။၁၃၀။ ယသ္မာ ပနေတံ ဝီရိယံ ကုသလကမ္မကရဏဋ္ဌာနေ ဆန္ဒံ န နိက္ခိပတိ၊ ဓုရံ န နိက္ခိပတိ၊ န ဩတာရေတိ န ဝိဿဇ္ဇေတိ၊ အနောသက္ကိတမာနသတံ အာဝဟတိ၊ တသ္မာ အနိက္ခိတ္တစ္ဆန္ဒတာ အနိက္ခိတ္တဓုရတာတိ ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၀။ အနိက္ခိတ္တစ္ဆန္ဒတာတိ ကုသလစ္ဆန္ဒဿ အနိက္ခိပနံ။ ဋ္ဌင်း၊ ဋ္ဌ။၄၃၅။

အနိက္ခိတ္တဓုရ (တိ) [အနိက္ခိတ္တ+ဓုရ] မချအပ်သော–မစွန့်လွှတ်အပ်သော–တာဝန်ရှိသော၊ မဆုတ်နစ်သော ဝီရိယရှိသော၊ သူ၊ အနိက္ခိတ္တဓုရော ကုသလေသု ဓမ္မေသု။ ဒီ၊၃။၁၉၈၊၂၃၂၊၂၄၅။ မ၊၂။၁၉။ အံ၊၁။၁၁၅၊၂၄၇။ အံ၊၂။၂၃၇၆။ အံ၊၃။၁၆၄-၅-၈၊ ဥဒါန။၁၁၉။ မဟာနိ။ ၄၅၊၂၉၃။ ကုသလေသု ဓမ္မေသု အနောရောပိတဓုရော အနောသက္ကိတဝီရိယော။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂။ အနိက္ခိတ္တဓုရောတိ "အဂ္ဂမဂ္ဂံ အပါပုဏိတွာ ဣမံ ဝီရိယဓုရံ န ဌပေဿာမီ"တိ ဧဝံ အဋ္ဌပိတဓုရော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၇။ အနိက္ခိတ္တဓုရောတိ အဋ္ဌပိတဓုရော ပဂ္ဂဟိတဓုရော၊ "အဂ္ဂဖလံ အရဟတ္တံ အပ္ပတွာ ဝီရိယဓုရံ န နိက္ခိပိဿာမီ"တိ ဧဝံ ပဝတ္တေန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၄။ အနိက္ခိတ္တဓုရောတိ အဋ္ဌပိတဓုရော ပဂ္ဂဟိတဝီရိယော။ အံ၊ဋ္ဌ ၃။၁၃၉။ အနိက္ခိတ္တဓုရောတိ အနောရောပိတဓုရော၊ အနောသက္ကိတဝီရိယော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၂။ အနိက္ခိတ္တဓုရောတိ ဝီရိယဓုရဿ အနောရောပနေန အနိက္ခိတ္တဓုရော၊ အနောသက္ကိတမာနသောတိ အတ္ထော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၆၃။ ဝီရိယဓုရဿ အနောရောပနတော၊ အနောသက္ကိတမာနသောတိ အတ္ထော။ ဋ္ဌင်း၊ဋ္ဌ။ ၃၅၈။

အနိက္ခိတ္တဓုရတာ (ထီ) [အနိက္ခိတ္တဓုရ+တာ] မချ–မစွန့်–အပ်သော တာဝန်ရှိသူ၏အဖြစ်၊ မချ–မစွန့်–အပ်သော တာဝန်ရှိခြင်း။ အနိက္ခိတ္တဆန္ဒတာ အနိက္ခိတ္တဓုရတာ။ အဘိ၊၁။၁၉၊၂၆၄။ အဘိ၊ဝိ။၁၃၀။ ယသ္မာ ပနေတံ ဝီရိယံ ကုသလကမ္မကရဏဋ္ဌာနေ ဆန္ဒံ န နိက္ခိပတိ၊ ဓုရံ န နိက္ခိပတိ၊ န ဩတာရေတိ၊ န ဝိဿဇ္ဇေတိ၊

အနေ့ာသက္ကိတမာနသတံ အာဝဟတိ၊ တသ္မာ အနိက္ခိတ္တစ္ဆန္ဒတာ အနိက္ခိတ္တဓုရတာတိ ဝုတ္တံ။ အဘိ႒၊၁။၁၉၀။ အနိက္ခိတ္တဓုရတာတိ ကုသလ-ကရဏေ ဝီရိယဓုရဿ အနိက္ခိပနံ။ အဘိ႒၊ ၁။၄၃၅။

အနိက္ခိတ္တဘာဝ (ပု) [အနိက္ခိတ္တ + ဘာဝ] မချ-မစွန့်-အပ်သည်၏အဖြစ်။ အနိက္ခိတ္တစ္ဆန္ဒတာ-ကြည့်။

အနိက္ခိတ္တဝတ္တ (တိ) [အနိက္ခိတ္တ+ဝတ္တ] မချအပ်သော ဝတ်ရှိသော၊ ဆောက်တည်ထားသော ဝတ်ကို မချသော၊ သူ။ အနိက္ခိတ္တဝတ္တဿ ပန ပါရိဝါသိကဿေဝ ဝုတ္တနယေန သမ္မာဝတ္တိ-တဗ္ဗံ။ ဝိ႒၊၄။၃၁။

အနိက္ခိတ္တဝတ္တဘိက္ခု (ပု) [အနိက္ခိတ္တဝတ္တ + ဘိက္ခု] ဆောက်တည်ထားသော ဝတ်ကို မချသော ရဟန်း။ ကုရုန္ဒိယာဒီသု ပန အနိက္ခိတ္တဝတ္တ-ဘိက္ခုနံ ဝုတ္တနယေန ကထေတဗ္ဗန္တိ ဝုတ္တံ။ ဝိ႒၊၄။၃၁။

အနိက္ခိပန (န) [န + နိက္ခိပန] မချခြင်း၊ မစွန့်ခြင်း။ အနိက္ခိတ္တစ္ဆန္ဒတာ-ကြည့်။

အနိဂမ (ပု) [န + နိဂမ] နိဂုံး – ရွာကြီး – မဟုတ်၊ နိဂုံး – ရွာကြီး – ပျက်။ နိဂမာပိ အနိဂမာ ဟောန္တိ။ အံ၊၁။၁၆၀။

အနိဂါဠ (တိ) [န + နိဂါဠ] ထောက်ဘည်ရာမရှိသည် မဟုတ်သော၊ ထောက်တည်ရာရှိသော၊ မနက်သော။

အနိဂါဠကူလ (တိ) [အနိဂါဠ + ကူလ] မနက်သော ကမ်းရှိသော။ ပဟူတတောယာ အနိ-ဂါဠကူလာ။ ဇာ၊၂။၁၉၀။ အနိဂါဠကူလာတိ အဂမ္ဘီရတိရာ။ ဇာ႒၊၆။၁၇၇။

အနိဂုယှ (တိ) [န + နိဂုယှ] မလျှို့ဝှက် – မဖုံး ကွယ် – အပ်သော။

အနိဂုယှမန္တ (တိ) [အနိဂုယှ + မန္တ] မလျှို့ဝှက် – မဖုံးကွယ်–အပ်သော ပညာရှိသော၊ သူ။ ဝိကိဏ္ဏ-ဝါစံ အနိဂုယှမန္တံ။ ဇာ၊၁။၃၇၇။ အနိဂုယှမန္တန္တိ အပ္ပဋိစ္ဆန္နမန္တံ။ ဇာ႒၊၅။၈၁။

အနိဂ္ဂတ (တိ) [န + နိဂ္ဂတ] မထွက်သော။

အနိဂ္ဂတရတနက (တိ) [အနိဂ္ဂတ + ရတန + က] ရတနာ – မိဖုရား – ထွက်ခွါဆဲ မဟုတ်သော – ရှိနေသော–အိပ်ရာတိုက်ခန်းသည်။ အနိက္ခန္တ-ရာဇကေ အနိဂ္ဂတရတနကေ။ ... အနိဂ္ဂတရတ-နကေတိ မဟေသီ သယနိဃရာ အနိက္ခန္တာ ဟောတိ၊ ဥဘော ဝါ အနိက္ခန္တာ ဟောန္တိ။ ဝိ၊၂။၂၀၉။ ရတနံ ဝုစ္စတိ မဟေသီ၊ နိဂ္ဂတန္တိ နိက္ခန္တံ။ အနိဂ္ဂတံ ရတနံ ဧတ္ထာတိ အနိဂ္ဂတရတနကံ။ ဝိ႒၊၃။၁၅၁။

အနိဂ္ဂမန (န) [န+နိဂ္ဂမန] ထွက်မသွားခြင်း။ သဗ္ဗာနေဝ ... အာယတနာနိ အနာဂမနတော အနိဂ္ဂမနတော စ အဒ္ဓုဝါနိ။ အဘိ႒၊၂။၄၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၁၁၄။

အနိဂ္ဂဟ (တိ) [န + နိဂ္ဂဟ] မနှိပ်ကွပ်နိုင် – မဆုံးမနိုင် – သော၊ နှိပ်ကွပ် – ဆုံးမ – ရ ခက်သော၊ သူ။ အနေကစိတ္တာသု အနိဂ္ဂဟာသု စ။ ဇာ၊၁။၁၁၄။ အနိဂ္ဂဟာသူတိ နိဂ္ဂဟေန ဝိနေတုံ အသက္ကုဏေယျာသု။ ဇာ႒၊၅။၄၇၂။

အနိဂ္ဂဟိတ (တိ) [န+နိဂ္ဂဟိတ] မနှိပ်အပ် – မနှိပ်နိုင် – သော။ အယံ ခေါ ပန ဘိက္ခဝေ မယာ ဓမ္မော ဒေသိတော အနိဂ္ဂဟိတော အသံကိလိဋ္ဌော အနုပဝဇ္ဇော။ အံ၊၁။၁၇၆-၇။ အနိဂ္ဂဟိတောတိ အညေဟိ အနိဂ္ဂဟိတော နိဂ္ဂဟေတုံ အသက္ကုဏေယျော။ အံ႒၊၂။၁၅၉။ အနိဂ္ဂဟိတောတိ န နိဂ္ဂဟိတော၊ နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗော ... အနိဂ္ဂဟိတော နာမ။ အံ႒၊၂။၁၆၄။ အနိဂ္ဂဟိတောတိ န နိဂ္ဂဟေတဗ္ဗော။ တေနာဟ "နိဂ္ဂဟေတုံ အသက္ကုဏေယျော"တိ။ အံ၊ ဋီ၊၂။၁၄၄။

အနိယ (တိ) [အနီယ-မှ ဆန်းရသော] အနီယ-ကြည့်။

အနိစ္စ (တိ) [(၁)န + နိစ္စ။ (၂) န + ဣစ္စ။ (အနိတျ-သံ)] မမြဲသော၊ အမြဲမရှိသော။ — တရား၊ ခန္ဓာ ၅-ပါး။ (၁)(က)မတည်မြဲသော။ န နိစ္စံ န သဿတန္တိ အနိစ္စံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၂၂၆။ (ခ)မခိုင်မြဲသော။ န နိစ္စာတိ အနိစ္စာ အဒ္ဓုဝတ္တာ၊ ဓုဝံ နိစ္စံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၁၃၆။ န နိစ္စာ အဒ္ဓုဝါ ဣတ္တရာ ခဏဘင်္ဂုရာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၁၁။ (၂) မကာပ်ရောက်အပ်သော။ (က) မခိုင်မြဲသောကြောင့် ဤသခါရတို့သည် ငါ၏ ချမ်းသာသုခတည်းဟု မချဉ်းကပ်အပ်သော။ အနိစ္စာ အဒ္ဓုဝါ၊ တတော စ "မယှံ ဣမေ သုခါ"တိ ဝါ န ဣစ္စာတိ အနိစ္စာ။ သံ၊ဋီ၊၁။ ၇၅။ (ခ) တခဏမျှသာ တည်သဖြင့်၎င်း အခါ ခပ်သိမ်း ဖြစ်လေ့မရှိသဖြင့်၎င်း မချဉ်းကပ်အပ်သော။ တေဟိ န နိစ္စံ ခဏိကတာယ အသဒါ-ဘာဝိတာယ ဝါ န ဣစ္စံ န ဥပဂန္တဗ္ဗန္တိ အနိစ္စံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၃၉၄။ ဤအနိစ္စ-ပုဒ်ကို အဖွင့် အဋ္ဌ-ကထာ,ဋီကာ တို့၌ အနက္ခနည်းတူ အရာအား လျော်စွာ အဓိပ္ပါယ် အမျိုးမျိုး ဖွင့်ပြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ယင်းတို့ကား "ဖြစ်ပြီးနောက် — မရှိ — ပျက်စီး — ချုပ်ပျောက်တတ် — သော (ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေ)၊ ဖြစ်ခြင်း, ပျက်ခြင်းဖြင့် ပိုင်းခြားအပ်သော(ဥပ္ပါဒဝယပရိစ္ဆိန္နဋ္ဌေ)၊ ဖောက်ပြန်တတ်သော(ဝိပရိဏာမဋ္ဌေ)၊ အခိုက်အတန့်မျှ ဖြစ်သော (တာဝကာလိကဋ္ဌေ)၊ ဖြစ်ခြင်း (အကြောင်းတရားတို့ကြောင့် သင်္ခတ တရားတို့၏ ဖြစ်ခြင်း, မရှိခဲ့ပဲ ဖြစ်ပေါ်လာခြင်း,ခန္ဓာကိုယ်ကို ရခြင်း = ဥပ္ပါဒ), ပျက်ခြင်း (ဖြစ်ပြီးသော ထိုသင်္ခတတရားတို့၏ ခဏအားဖြင့် ချုပ်ခြင်း = ဝယ),အခြား တပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း (ဇရာကြောင့် ဖောက်ပြန်ခြင်း = အညထတ္တ)သဘောရှိသော (ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တ-ဘာဝဋ္ဌေ)၊ တပါးသော အစွမ်းကို လွန်နိုင်ခြင်း မရှိသော(အနိစ္စန္တိကဋ္ဌေ)၊ ပျက်ပြုန်းကုန်ဆုံးတတ် သော(ခယဋ္ဌေ)၊ အစအဆုံးရှိသော (အာဒိအန္တ-ဝန္တဋ္ဌေ)၊ နိစ္စသဘောကို ပယ်တတ်သော — နိစ္စသဘော၏ ဆန့်ကျင်ဖက် ဖြစ်သော (နိစ္စ-ပဋိက္ခေပဋ္ဌေ)၊" စသည်တို့တည်း။ (မူလဋီ၊ ၂။ ၃၇။ အနုဋီ၊ ၂။ ၄၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၁။ ၃၄၃။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။ ၄၃၈-တို့ကြည့်။) ၎င်းတို့တွင် ဟုတွာ အဘာဝ - အနက်နှင့် ဥပ္ပါဒဝယည-ထတ္တဘာဝ - အနက်တို့ကို အဖွင့်များသည် ကို တွေ့ရသည်။ အနိစ္စန္တိ ပဒုဒ္ဓါရ၊ ကသ္မာ? ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တဘာဝါတိ. ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တ-ဘာဝါတိ အတ္ထော။ တတ္ထ သင်္ခတဓမ္မာနံ ဟေတုပစ္စယေဟိ ဥပ္ပဇ္ဇနံ အဟုတွာ သမ္ဘဝေါ အတ္တလာဘော ဥပ္ပါဒေါ၊ ဥပ္ပန္နာနံ တေသံ ခဏနိရောဓော ဝိနာသော ဝယော။ ဇရာယ အညထာဘာဝေါ အညထတ္တံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၃။ တတ္ထ ကာရဏံ ဝဒန္တော "ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တ-ဘာဝါ"တိ အာဟ ဥပ္ပါဒေါ နိဗ္ဗတ္တိလက္ခဏံ၊ ဝယော ဝိပရိဏာမလက္ခဏံ၊ အညထတ္တံ ဇရာ၊ တေသံ သဗ္ဘာဝတောတိ အတ္ထော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊ ၂။၄၃၈။ ဧတ္ထ အနိစ္စံ ဒုက္ခံ အနတ္တာ ဝိပရိ-ဏာမဓမ္မံ။ အဘိ၊ဝိ၊ဖြေ။ ဧတ္ထ တာဝ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စန္တိ ဝေဒိတဗ္ဗံ၊ အပရေဟိပိ စတူဟိ ကာရဏေဟိ အနိစ္စံ ဥပ္ပါဒဝယဝန္တတော ဝိပရိဏာမတော တာဝကာလိကတော နိစ္စ-ပဋိက္ခေပတောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၅။ (မူလဋီ၊ ၂။၃၇။ အနုဋီ၊၂။၄၁ တို့လည်းကြည့်၊)အနိစ္စန္တိ ခန္ဓပဉ္စကံ၊ ကသ္မာ? ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တဘာဝါ, ဟုတွာ အဘာဝတော ဝါ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၇၆-၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။ ၄၃၈ - တို့လည်း ကြည့်။) သော သဗ္ဗသင်္ခါရေ အနိစ္စန္တိ-ကတော, တာဝကာလိကတော, ဥပ္ပါဒဝယ-ပရိစ္ဆိန္နတော, ပလောကတော, စလတော, ပဘင်္ဂုတော, အဒ္ဓုဝတော, ဝိပရိဏာမဓမ္မတော, အသာရကတော, ဝိဘဝတော, သင်္ခတတော, မရဏဓမ္မတောတိအာဒီဟိ ကာရဏေဟိ အ-နိစ္စာတိ ပဿတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။၂၈၉။ ... အာဒိ-သဒ္ဒေန အာဒိအန္တဝန္တတော, နိစ္စပဋိက္ခေပ-တောတိ ဧဝမာဒိနံ သင်္ဂဟော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။

၄၅၃။ ရှုပ် အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။ ၃၆။ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေနာတိ တတ္ထ တတ္ထေဝ ခီယနဘာဝေန အနိစ္စံ။ ခယဓမ္မတ္တာ ဝယဓမ္မတ္တာ ဝိရာဂဓမ္မတ္တာ နိရောဓဓမ္မတ္တာ အနိစ္စန္တိ ဧကော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၁။ ရှုပ် အတီတာနာဂတပစ္စုပ္ပန္နံ အနိစ္စံ ခယဋ္ဌေန။ ပဋိသံ။ ၅၁။ တံ ယိ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စံ၊ အနိစ္စန္တိကတာယ အာဒိအန္တဝန္တတာယ ဝါ အနိစ္စံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၃၃။ ပုထုဇ္ဇနော သင်္ခါရေပေက္ခံ အနိစ္စတောပိ ဒုက္ခတောပိ အနတ္တတောပိ ဝိပဿတိ။ ပဋိသံ။ ၆၀။ အနိစ္စတောတိ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စန္တိကတာယ အာဒိအန္တဝန္တတာယ စ အနိစ္စတော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၅၀။ ယံ ရှုပ် အနိစ္စံ၊ တံ ဒုက္ခံ ဝိပရိဏာမဓမ္မံ။ ပဋိသံ။ ၂၉၀။ အနိစ္စန္တိ အဒ္ဓုဝံ။ ပဋိသံ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၀၁။ ဓေဝံ အနိစ္စာ ခေါ အာနန္ဒ သင်္ခါရာ။ ဒီ ၂။ ၁၆၁။ ဓေဝံ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂၈။ ရှုပ် နိစ္စံ ဝါ အနိစ္စံ ဝါတိ အနိစ္စံ ဘန္တေ။ ဝိ၃။၁၉။ မ၊၁။၁၉၁။ အနိစ္စံ ဘန္တေတိ ဘန္တေ ယသ္မာ ဟုတွာ န ဟောတိ၊ တသ္မာ အနိစ္စံ။ ဥပ္ပါဒဝယဝတ္တိတော ဝိပရိဏာမတာဝကာလိကနိစ္စပဋိက္ခေပဋ္ဌေန ဝါ-တိ ဝုတ္တံ ဟိ ကာရဏေဟိ အနိစ္စံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉။ အနိစ္စံ ဘန္တေတိ ဘန္တေ ယသ္မာ ဟုတွာ န ဟောတိ၊ တသ္မာ အနိစ္စံ။ ယသ္မာ ပုဗ္ဗေ အသန္တံ ပစ္စယသမဝါယေန ဟုတွာ ဥပ္ပဇ္ဇိတွာ ပုန ဘင်္ဂုပဂမနေန န ဟောတိ၊ တသ္မာ န နိစ္စန္တိ အနိစ္စံ၊ အဒ္ဓုဝန္တိ အဓိပ္ပါယော။ အထ ဝါ ဥပ္ပါဒဝယဝန္တတာယ တာဝကာလိကတာယ ဝိပရိဏာမကောဋိယာ နိစ္စပဋိက္ခေပတောတိ ဣမေဟိပိ ကာရဏေဟိ အနိစ္စံ ...။ သာရတ္ထ၊ ၃။၁၀၄။ အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာ၊ ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မိနော။ ဒီ၊ ၂။၁၂၉။ သံ၊၁။၆။ ဇာ၊၁။၂၂။ အနိစ္စာ ဝတ သင်္ခါရာတိ သဗ္ဗေ တေဘူမကသင်္ခါရာ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၂၉။ အနိစ္စာ အဒ္ဓုဝါ၊ ဘဝတော ဧသ မယံ ဣဒမေ သုခါတိ ဝါ န ဣစ္စာတိ အနိစ္စာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၇။ ဇရာမရဏံ ဘိက္ခဝေ အနိစ္စံ သင်္ခတံ။ သံ၊၁။ ၂၆၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၁၃၄။ အနိစ္စန္တိ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စံ။ ဧတ္ထ စ အနိစ္စန္တိ န ဇရာမရဏံ အနိစ္စံ၊ အနိစ္စသဘာဝါနံ ပန ခန္ဓာနံ ဇရာမရဏတ္တာ အနိစ္စံ နာမ ဇာတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၉။ ...ဇရာမရဏံ န အနိစ္စံ သင်္ခါရာနံ ဝိကာရဘာဝတော အနိစ္စနတ္တာ။ တထာပိ အနိစ္စန္တိ ပရိယာယေန ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋီ၊၂။၅၀။ ယံ ပဋိစ္စ-ဓာတု အနိစ္စာ ဒုက္ခာ ဝိပရိဏာမဓမ္မာ။ သံ၊၁။ ၃၈၀။ အနိစ္စာတိအာဒိသု ဟုတွာ အဘာဝါ-ကာရေန အနိစ္စာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၁။ အနိစ္စတော သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ ယထာဘူတံ သမ္မပ္ပညာယ သုဒိဋ္ဌာ ဟောန္တိ။ အံ၃။၅၈။ အနိစ္စတောတိ ဟုတွာ အဘာဝါကာရေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၄၊၂၇။ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ။ မ၊၁။ ၂၉၀။ ဓမ္မ၅၃။ ပဋိသံ။ ၃၆။ သဗ္ဗေ သင်္ခါရာတိ ကာမဘဝါဒီသု ဥပ္ပန္နာ ခန္ဓာ တတ္ထ တတ္ထေဝ နိရုဇ္ဈနတော အနိစ္စာတိ ...။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၅၅။ အနိစ္စာတိ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန။ ပဋိသံ ဋ္ဌ၊၁။၅၈။ ထိုအနိစ္စတရားတော်ကို အနတ္တနည်းတူ ဘုရားရှင်သည် အနတ္တလက္ခဏသုတ် (ဝိ၃။၁၈၊၂၀။ သံ၊၂။၅၅-၆) တို့၌၎င်း၊ ကာလတ္တယအနိစ္စသုတ်၊ အနိစ္စသုတ်စသည် (သံ၊၂။၁၇-၈-၉။ အံ၊၂။၁၈၄) တို့၌၎င်း၊ ထိုထိုဒေသနာတို့၌၎င်း အကြောင်းအားလျော်စွာ နည်းအမျိုးမျိုးဖြင့် ဟောတော်မူခဲ့သည်။ ထိုတွင် အချို့ဒေသနာတို့၌ ခန္ဓာ ၅-ပါးကို အနိစ္စဟု ဟောတော်မူ၍ အချို့ဒေသနာတို့၌ စက္ခုစသည်ကို၎င်း၊ ရုပ်ရုံ စသည်ကို၎င်း၊ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာ ၅-ပါးတို့ကို၎င်း၊ ပထဝီဓာတ် စသည်ကို၎င်း အနိစ္စဟု ဟောတော်မူသည်။ အနတ္တကို ဟောတော်မူသော နေရာတိုင်းလိုလိုပင် အနိစ္စကိုလည်း ဟောတော်မူသည်။ (အနတ္တ-၌ ဖော်ပြခဲ့သော ကျမ်းညွှန်းတို့ကိုကြည့်။)

အနိစ္စကမ္မဋ္ဌာန (န) [အနိစ္စ+ကမ္မဋ္ဌာန] အနိစ္စကမ္မဋ္ဌာန်း။

အနိစ္စကမ္မဋ္ဌာနိက (တိ) [အနိစ္စကမ္မဋ္ဌာန + ဏိက] အနိစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းရှိသော၊ အနိစ္စကမ္မဋ္ဌာန်းကို စီးဖြန်းသော၊ သူ။ အနိစ္စကမ္မဋ္ဌာနိကာနံ ပညွံ ဘိက္ခူသတာနံ အဇ္ဈာသယေန။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၉။ ပဉ္စသတာပိ တေ အနိစ္စကမ္မဋ္ဌာနိကာ ဘိက္ခူ ... အရဟတ္တံ ပါပုဏိံသု။ ဋင်း။၁၈၁။

အနိစ္စဋ္ဌ (ပု) [အနိစ္စ+အတ္ထ] မမြဲသော–အမြဲမရှိသော–အနက်သဘော။ (က) မမြဲသော–အမြဲမရှိသော–အခြင်းအရာ။ ယာဝတာ အနိစ္စဋ္ဌံ ဝုတ္တံ အနတ္တဋ္ဌံ၊ တံ သဗ္ဗံ ဇာနာတိတိ သဗ္ဗညုတညာဏံ။ ပဋိသံ။၁၂၆။ အနိစ္စဋ္ဌန္တိ စ အနိစ္စာကာရံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇။ (ခ) ပျက်ပြုန်းကုန်ဆုံးခြင်း – ဖြစ်ပြီးနောက်မရှိခြင်း – ပျက်ခြင်း – ချုပ်ခြင်း – သဘော။ အနိစ္စဋ္ဌေန အဝိဇ္ဇာယ အာဒီနဝေါ ဟောတိ။ ပဋိသံ။၁၉၃။ အနိစ္စဋ္ဌေနာတိ ခယဋ္ဌေန ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန ဝါ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၀။

အနိစ္စတာ (ထီ) [အနိစ္စ + တာ] မမြဲသည်၏အဖြစ်၊ မမြဲခြင်း။ (က) ဖြစ်ပြီး၍(ခဏအင်အားဖြင့်)–မရှိခြင်း–ပျက်စီးခြင်း–သဘော၊ ဖြစ်ခြင်း, ရင့်ခြင်း, ပျက်ခြင်း သဘော။ ကာတမံ ထံ ရူပဿ အနိစ္စတာ။ အဘိ၊၁။၁၆၉။ ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန န နိစ္စန္တိ အနိစ္စံ၊ တဿ ဘာဝေါ အနိစ္စတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၆၅။ အနိစ္စတာတိ တေသညေဝ ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တံ၊ ဟုတွာ အဘာဝေါ ဝါ၊ နိဗ္ဗတ္တာနံ တေနေဝါကာရေန အဌတွာ ခဏဘင်္ဂေန ဘေဒေါတိ အတ္ထော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၁။ ယဿ လက္ခဏတ္တယဿ ဘာဝါ ခန္ဓသု အနိစ္စသမညာ၊ တဿိံ လက္ခဏတ္တယေ အနိစ္စတာသမညာတိ "အနိစ္စတာတိ တေသံယေဝ ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တ"န္တိ ဝတွာ ဝိသေသတော ဓမ္မာနံ ခဏိကနိရောဓေ အနိစ္စတာဝေါဟာရောတိ ဒဿေနေ္တာ "ဟုတွာ အဘာဝေါ ဝါ"တိအာဒိမာဟ။ တတ္ထ ဥပ္ပါဒပုဗ္ဗကတ္တာ အဘာဝဿ ဟုတွာဂဟဏံ။ တေန ပါကဘာဝပုဗ္ဗကတ္တံ ဝိနာသာဘာဝဿ ဒဿေတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၃၄၄။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၆။ မဟန္တေနာ အနိစ္စတာ ဝိဒိတွာ ...။ မ၊၃။၂၆၀။ အနိစ္စတန္တိ အနိစ္စာကာရံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၈၆။ တဿာ ဟိ နာမ အာဒဝေသာ ဓာဟိဆုယ ပထဝီဓာတုယာ တာဝ မဟလ္လိကာယ အနိစ္စတာ ပညာယိဿတိ။ မ၊၁။၂၄၃။ အနိစ္စတာတိ ဟုတွာ အဘာဝတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၇။ လောကေ အနိစ္စတံ ဥတွာ။ သံ၊၁။၆၀။ အနိစ္စလက္ခဏ-လည်းကြည့်။ (ခ) သေကြေ–ပျက်စီး–ပျောက်ကွယ်–ခြင်း။ ယော တေ ဘောဂေ ဝိကိရတိ ဝိဓမတိ ဝိဒ္ဓံသေတိ အနိစ္စတာယေဝ အနုမိ။ သံ၊၂။၅၀၉။ မဟာနိ၊၄။ အနိစ္စတာတိ ဟုတွာ အဘာဝေါ ဗဟုနသိကာလေန သင်္ကာတံ ခဏေနေဝ အန္တရဓာနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၄။ အနိစ္စတာတိ မရဏံ။ တဿိံ ကုလေ ပဓာနပုရိသာနံ ဘောဂါနံ ဝါ သဗ္ဗသော ဝိနာသော။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၈၃။ အနိစ္စတာယေဝ အနုမိတိ ဝိနာသံ ဘာဝေါ ဧဝ အနုမော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၂၄။ အနိစ္စတာဝေါဟာရ-လည်းကြည့်။

အနိစ္စတာကထာ (ထီ) [အနိစ္စတာ + ကထာ] အနိစ္စအဖြစ်ကို အစေ့အတင်ပြောဆိုရာ စကားရပ်။ ကထာဝတ္ထုပါဠိ၊ ၁၁-ဝဂ်၊ (၁၁၅) ၁၀-ကထာ။ အဘိ၊က။၃၃၄-၅။

အနိစ္စတာဒိပဋိသံယုတ္တ (တိ)[အနိစ္စတာ+အာဒိ+ပဋိသံယုတ္တ] မမြဲသည့်အဖြစ်(မမြဲခြင်း)စသည်နှင့်ယှဉ်သော။ အာယသ္မာ အာနန္ဒော အနိစ္စတာဒိပဋိသံယုတ္တာယ ဓမ္မိယာ ကထာယ ...။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၈။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။၇၉။

အနိစ္စတာဝသ (ပု) [အနိစ္စတာ + ဝသ] အမြဲမရှိသည်၏ အဖြစ် –အနိစ္စတာ –နှင့် ဆက်စပ်ခြင်း။ အနိစ္စတာဝသံ ဥပေတာ၊ ဖောပိ နာမ ဥပါဂတာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၉။ အနိစ္စတာဝသန္တိ အနိစ္စတာဝသတ္တံ၊ အနိစ္စတာယတ္တဘာဝံ အနိစ္စတာဓီနဘာဝန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၁၅။ အနိစ္စတာဝသန္တိ အနိစ္စတာဓီနတံ။ ဝိမတိ၊၁။၂၆။

အနိစ္စတာဝိဘာဝ (ပု) [အနိစ္စတာ + ဝိဘာဝ] အနိစ္စအဖြစ်ကို ထင်ရှားစေခြင်း။ ... ဇရာမရဏေဟိ အညာ အနိစ္စတာ နာမ နတ္ထိ၊ တသ္မာ အနိစ္စတာဝိဘာဝါနုယုဉ္ဇနဝသေန ဝုတ္တံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၂၂၉။ ... ယထာ ဇရာဘင်္ဂဝသေန အနိစ္စတာ ပါကဋာ ဟောတိ၊ န တထာ ဇာတိဝသေနာတိ ပါဠိယံ ဇရာမရဏဝသေနေဝ အနိစ္စတာဝိဘာဝနံ ဒဿိတောတိ ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ အနုဋီ၊၃။ ၁၃၄။

အနိစ္စတာဝေါဟာရ (ပု) [အနိစ္စတာ + ဝေါဟာရ] အနိစ္စတာဟူသော – ဝေါဟာရ–အခေါ်အဝေါ် – အမည်။ တီသု ဒွေဓာသု ဒွေဓာဝေါဟာရော ဝိယ တီသု လက္ခဏေသု အနိစ္စတာဝေါဟာရော ဟောတိ။ မူလဋီ၊၃။ ၉၇။ အနိစ္စတာ-လည်းကြည့်။

အနိစ္စတာသမညာ (ထီ) [အနိစ္စတာ + သမညာ] အနိစ္စတာ – ဟူသော – အမည်။ အနိစ္စတာ-ကြည့်။

အနိစ္စဓမ္မာဝီ (တိ) [န + နိစ္စဓမ္မာဝီ (=နိစ္စ+ဓီသ + အာဝီ)] အမြဲလာရောက် မဖူးမြော်နိုင်သော၊ အခါခပ်သိမ်း လာရောက် မဖူးမြော်နိုင်သော၊ ရံဖန် ရံခါသာ လာရောက် ဖူးမြော်နိုင်သော၊သူ။ အနိစ္စဓမ္မာဝီ ခေါ ပနာဟံ ဘန္တေ ဘဂဝတော မနောဘာဝနီယာနဉ္စ ဘိက္ခူနံ။ သံ၊၂။ ၂။ အနိစ္စဓမ္မာဝီတိ တာဝ အာဂုဇ၊ တာဝ ဣဒ္ဓိတိတ္ထိယကမ္မေ အာဂန္တုံ အသက္ကော-န္တော ကဒါစိဒေဝ ဒဿံ လဘာမိ၊ န သဗ္ဗကာလန္တိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၃၀။ အမိစ္စဓမ္မာဝီ-လည်းကြည့်။

အနိစ္စဓမ္မ (ပု) [အနိစ္စ + ဓမ္မ] (၁) မမြဲသော – တရား – သဘော။ ရူပံ ခေါ ရာဓ အနိစ္စဓမ္မော။ သံ၊၂။ ၁၅၉။ (တိ) (၂) မမြဲသော သဘောရှိသော။ အယံ ကာယော ဟုတွာ အဘာဝဋ္ဌေန အနိစ္စဓမ္မော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၅။ အဓုဝသဘာဝတာယ အနိစ္စဓမ္မသ။ မ၊ဋီ၊၂။ ၁၀၅။

အနိစ္စဓမ္မသုတ္တ (န) [အနိစ္စဓမ္မ + သုတ္တ] ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စဖြစ်ပုံသဘောတရားကို ဟောသော သုတ်၊ အနိစ္စဓမ္မသုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၄-သုတ်။ သံ၊၂။ ၁၅၉။

အနိစ္စပဋိသံဝေဒီ (တိ) [အနိစ္စ+ပဋိသံဝေဒ + ဏီ] အနိစ္စဟု ဉာဏ်ဖြင့် ထိုးထွင်း၍ သိခြင်းရှိသော၊သူ။ အနိစ္စသညီ အနိစ္စပဋိသံဝေဒီ သတတံ သမိတံ ...။ အံ၊၂။ ၄၀၅။ အနိစ္စာတိ ဝေဒ ဉာဏေန ပဋိသံဝေဒီတာ အဿာတိ အနိစ္စပဋိသံဝေဒီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၄၈။

အနိစ္စလက္ခဏ (န) [အနိစ္စ + လက္ခဏ။ အနိစ္စန္တိ လက္ခိယတိ ဧတေနာတိ အနိစ္စလက္ခဏံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ နိဿျ၊၅။ ၂၁၁။ အနိစ္စတာယေဝ လက္ခဏံ ... အနိစ္စလက္ခဏံ။ ဋီကာကျော်။] မမြဲ – အနိစ္စ – ဟု မှတ်ကြောင်းလက္ခဏာ၊ ဖြစ်ခြင်း,ပျက်ခြင်း, အခြားတပါးသော အခြင်းအရာအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်းသဘော၊ဖြစ်ပြီးနောက်–မရှိ – ပျက်စီး – ချုပ်ပျောက် – ခြင်း သဘော၊ အနိစ္စလက္ခဏာ။ ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တံ အနိစ္စလက္ခဏံ ဟုတွာ အဘာဝသင်္ခါတော ဝါ အာကာရဝိကာရော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၇၇။ ယဿာ ဘာဝေန ခန္ဓပဉ္စကံ "အနိစ္စ"န္တိ ဝုစ္စတိ၊ တံ အနိစ္စလက္ခဏန္တိ ဒဿေတုံ "ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တ"န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တေန ဟိ တံ "အနိစ္စ"န္တိ လက္ခိယတိ၊ အာကာရဝိကာရောတိ အာကာရဝိကာတိ။ အဘာဝါကာရော ဟိ ဝိကတိရူပေန လဗ္ဘတိ၊ ဝိရူပတ္တာ န ဥပ္ပါဒါကာရော။ အာကာရဝိကာရောတိ ဝါ အာကာရဝိသေသော။ ဟုတွာ အဘာဝေါ ဟိ ပါကာဘာဝတော ဘိန္နော ဝိဒ္ဓံသာဘာဝတ္တာ တတ္ထ စ အနိစ္စလက္ခဏံ နိရုဠှံ။ အနိစ္စာကာရော ဟိ ဒုက္ခာနတ္တာကာရေဟိ ဝိယ ဥပ္ပါဒါကာရတော စ ဝိသိဋ္ဌော။ ... အပိစ ယထာ နိစ္စပဋိက္ခေပတော အနိစ္စန္တိ နိစ္စာကာရပဋိက္ခေပတော ယထာဝုတ္တော အဘာဝါကာရသင်္ခါတော အနိစ္စာကာရော အနိစ္စလက္ခဏံ။ ... တော ယိမေ တယော ပိ အာကာရာ အသဘာဝ-ဓမ္မတ္တာ ခန္ဓပရိယာပန္နာ န ဟောန္တိ။ ခန္ဓေဟိ ပိနာ အနုပလဗ္ဘနီယတော ခန္ဓဝိနိမုတ္တာပိ န

ဟောန္တိ။ ဓမ္မေ ပန ဥပါဒါယ ဝေါဟာရဝသေန လဗ္ဘမာနာ ထေဒါဒီနဝိဘာဝနာယ ဝိသေသကာရဏဘူတာ တဇ္ဇာပညတ္တိဝိသေသာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊ ၂။၄၃၈။ တထာ ယော ဟုတွာ အဘာဝါကာရော၊ တံ အနိစ္စလက္ခဏံ နာမ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၄။ ဥပ္ပါဒဝယညထတ္တံ အနိစ္စလက္ခဏံ။ ရူပနိ၊ဋ္ဌ။၉၈။ အနိစ္စလက္ခဏံ တာဝ ဥဒယဗ္ဗယာနံ အမနသိကာရာ အပ္ပဋိဝေဓာ သန္တတိယာ ပဋိစ္ဆန္နတ္တာ န ဥပဋ္ဌာတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ ၂။၂၇၆။ အနိစ္စလက္ခဏေ ဟိ ဒိဋ္ဌေ အနတ္တလက္ခဏံ ဒိဋ္ဌမေဝ ဟောတိ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။၂၁၄။ "ရူပမေ ဓမ္မာ၊ အဟုတွာ ဟောန္တီ"တိ အနိစ္စလက္ခဏံ အာဝေဒပေတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၅။ (မ၊ဋီ၊၁။၁၆၀-၁-လည်းကြည့်။) ဣဒံ ပန အနိစ္စလက္ခဏံ ဒဿေတွာ ဂုတ္တေ ဝုဋ္ဌနကာလ အဇ္ဈာသယေန ဝုတ္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆။

အနိစ္စလက္ခဏဝတ္ထု (န) [အနိစ္စလက္ခဏ+ဝတ္ထု] အနိစ္စလက္ခဏာကို ဟောရာဖြစ်သောဝတ္ထု။ ဓမ္မပ၊ ၂၀-ဝဂ်၊ ၂-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၅၅။

အနိစ္စဝဂ္ဂ (ပု) [အနိစ္စ + ဝဂ္ဂ] ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စဖြစ်ပုံကို ဦးတည်၍ ဟောသောဝဂ်၊ အနိစ္စဝဂ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တ ပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်။ သံ၊ ၂။ ၁၈-၂၁။ သဠာယတနသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၁-ဝဂ်။ သံ၊ ၂။ ၂၃၆-၄၀။

အနိစ္စသညာ (ဣ) [အနိစ္စ+သညာ] (က) မမြဲ — အနိစ္စ — ဟု ဖြစ်သော သညာ။ မမြဲသော — အနိစ္စဖြစ်သော — ခန္ဓာ ၅-ပါးအပေါင်း၌ — အနိစ္စဟု ဖြစ်သော — အနိစ္စလက္ခဏာကို သိမ်းဆည်းတတ်သော — သညာ။ အနိစ္စသညံ ဘာဝေတိ။ အံ၊၁။၄၃။ အနိစ္စသညံ ဘာဝေတီတိ ပဉ္စန္နံ ဥပါဒါနက္ခန္ဓာနံ ဥဒယဗ္ဗယညထတ္တပရိဂ္ဂါဟိကံ ပဋ္ဌာယ ခန္ဓပဉ္စကံ ဟုတွာ အဘာဝါကာရေန အနိစ္စန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညံ ဘာဝေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၀၉။ (အံ၊ဋီ၊၁။၂၇၃-လည်းကြည့်။) အနိစ္စသညာ အနိစ္စေ ဒုက္ခသညာ။ အံ ၂။ ၇၉၊ ၂၉၄။ အနိစ္စသညာတိ ခန္ဓပဉ္စကံ ဟုတွာ အဘာဝါကာရေန အနိစ္စန္တိ ဥပ္ပဇ္ဇနကသညာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၂။ (ခ) မမြဲ — အနိစ္စဟု ပွါးများသော ပုဂ္ဂိုလ်အားဖြစ်သော သညာ။ အနိစ္စသညာ ဘိက္ခဝေ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ သဗ္ဗံ ကာမရာဂံ ပရိယာဒိယတိ။ သံ၊၂။၁၂၆။ အနိစ္စသညာတိ "အနိစ္စံ အနိစ္စ"န္တိ ဘာဝေန္တဿ ဥပ္ပန္နသညာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀၃။ အနိစ္စသညာဘာဝနာနုယောဂ-လည်းကြည့်။ (ဂ) အနိစ္စဟု ရှုကြောင်းဖြစ်သော ဝိပဿနာ — အနိစ္စာနုပဿနာ — နှင့် တကွဖြစ်သော သညာ။ (ဃ) အနိစ္စသညာ အဦးရှိသော ဝိပဿနာ၊ အနိစ္စာနုပဿနာ။ ယာဝ ကီဝဉ္စ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခူ အနိစ္စသညံ ဘာဝေဿန္တိ။ ဒီ၊၂။၆၇။ အနိစ္စသညာတိ အနိစ္စာနုပဿနာယ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပန္နသညာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၂၁။ တေဘူမကေ သင်္ခါရေ "အနိစ္စာ"တိ ဝိပဿတိ ဧတာယာတိ အနိစ္စာနုပဿနာ၊ တထာပဝတ္တာ ဝိပဿနာ။ သာ ပန ယသ္မာ အတ္တနာ သဟဂတသညာယ ဘာဝိတာယ ဝိဘာဝိတာ ဧဝ ဟောတီတိ ဝုတ္တံ "အနိစ္စာနုပဿနာယ သဒ္ဓိံ ဥပ္ပန္နသညာ"တိ။ သညာသီသေန ဝါယံ ဝိပဿနာယ ဧဝ နိဒ္ဒေသော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၁၃၀။ အနိစ္စသညံ ရာဟုလ ဘာဝနံ ဘာဝေဟိ။ မ၊၂။၈၈။ အနိစ္စသညန္တိ အနိစ္စာနုပဿနာယ သဟဇာတသညံ။ ဝိပဿနာ ဧဝ ဝါ ဧသာ အသညာပိ သညာသီသေန သညာတိ ဝုတ္တာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၉။ တတ္ထ ကတမာနိ နဝ ပဒါနိ ကုသလာနိ၊ သမထော ...အနိစ္စသညာ အနတ္တသညာ... ။ နေတ္တိ။ ၂။ အနိစ္စေ ခန္ဓာဒိကေ ဝိပရိဏာမဓမ္မေ "အနိစ္စ"န္တိ ပဝတ္တာ သညာပဓာနစိတ္တုပ္ပါဒေါ အနိစ္စသညာ၊ ဝိသေသတော စိတ္တာနုပဿနာသတိပဋ္ဌာနံ။ နေတ္တိ၊ဋီ။၂၆။

အနိစ္စသညာဉာဏ (န) [အနိစ္စသညာ + ဉာဏ] အနိစ္စသညာနှင့် တကွဖြစ်သော ဉာဏ်။ ဧဝံ ယောဂီ အနိစ္စသညံ ဘာဝေန္တော အနိစ္စသညာဉာဏေန ကိလေသေ ပဇဟတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။

၃၀၇။ အနိစ္စသညာဉာဏေနာတိ အနိစ္စသညာသဟဂတေန ဉာဏေန။ သံဋီ၊ ၂။ ၂၅၆။

အနိစ္စသညာနုလောမ (န) [အနိစ္စသညာ + အနုလောမ] အနိစ္စသညာ – အား လျော်သော – နှင့် မဆန့်ကျင်သော – ဝိပဿနာဉာဏ်။ အထ ဝါ အနိစ္စံ ဝါ အနိစ္စသညာနုလောမံ ဝါ ဒုက္ခံ ဝါ ဒုက္ခသညာနုလောမံ ဝါ ... န ပဋိလဘတိ ကုတော ဉာဏဿ။ မဟာနိ။ ၁၄၉။ အနိစ္စသညာနုလောမံ ဝါတိ "ပဉ္စက္ခန္ဓာ အနိစ္စာ"တိ ဥပ္ပန္နာ သညာ အနိစ္စသညာ၊ တာယ သညာယ အနုလောမံ အပ္ပဋိကူလံ အနိစ္စသညာနုလောမံ ကိံ တံ? ဝိပဿနာဉာဏံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။ ၂၆၆။

အနိစ္စသညာပရိစိတ (တိ) [အနိစ္စသညာ + ပရိစိတ] အနိစ္စသညာဖြင့် – ပွါးစေအပ် – ထုံအပ် – သော။ သစေ ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော အနိစ္စသညာပရိစိတေန စေတသာ ဗဟုလံ ဝိဟရတော ..။ အံ၊ ၂။ ၄၃၆။ အနိစ္စသညာပရိစိတေန ဘိက္ခဝေ ဘိက္ခုနော စေတသာ ဗဟုလံ ဝိဟရတော ....။ မဇ္ဈ၊ ၂။ ၃၁၇။ အသုဘသညာပရိစိတ-လည်းကြည့်။

အနိစ္စသညာဘာဝနာ (ထီ) [အနိစ္စသညာ + ဘာဝနာ] အနိစ္စသညာကို ပွါးများခြင်း။ အနိစ္စသညာအဦးရှိသော ဘာဝနာ။

အနိစ္စသညာဘာဝနာနုယောဂ (ပု) [အနိစ္စသညာ + ဘာဝနာ + အနုယောဂ] အနိစ္စသညာအဦးရှိသော ဝိပဿနာကို ပွါးစေခြင်း၌ လုံ့လပြုခြင်း။ အနိစ္စသညာဘာဝနာနုယောဂမနုယုတ္တာ ဝိဟရန္တိ။ မ၊ ၃။ ၁၂၄။ အနိစ္စသညာဘာဝနာနုယောဂန္တိ ဧတ္ထ သညာသီသေန ဝိပဿနာ ကထိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၄။ ၉၈။

အနိစ္စသညီ (တိ) [အနိစ္စ + သညာ + ဤ] (က) မမြဲဟုဖြစ်သော အမှတ်ရှိသော၊ အနိစ္စသညာရှိသော၊ သူ။ အနိစ္စာနုပဿီ ဝိဟရတိ အနိစ္စသညီ ...။ အံ၊ ၂။ ၄၄၇။ အနိစ္စာတိ ဧဝံ သညာ အဿာတိ အနိစ္စသညီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၄၈။ အနိစ္စသညိနော ဘိက္ခဝေ အနတ္တသညာ သဏ္ဌာတိ။ အံ၊ ၃။ ၁၆၅။ အနိစ္စသညိနော ဟိ မေဃိယ အနတ္တသညာ သဏ္ဌာတိ။ ဥဒါန၊ ၁၂၀။ အံ၊ ၃။ ၁၆၉။ အနိစ္စသညိနောတိ ဟုတွာ အဘာဝတော ဥဒယဗ္ဗယဝန္တတော ပဘင်္ဂုတော တာဝကာလိကတော နိစ္စပဋိက္ခေပတော စ "သဗ္ဗေ သင်္ခါရာ အနိစ္စာ"တိ ပဝတ္တအနိစ္စာနုပဿနာဝသေန အနိစ္စသညိနော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၂၁၄။ အနိစ္စပဋိသံဝေဒီ-လည်းကြည့်။

အနိစ္စသဘာဝ (ပု) [အနိစ္စ + သဘာဝ] (၁) အနိစ္စသဘော။ (တိ) (၂) အနိစ္စသဘောရှိသော။ အနိစ္စန္တိ န ဓုဝမရဏံ အနိစ္စံ၊ အနိစ္စသဘာဝါနံ ပန ဓုဝံ မရဏန္တိ အနိစ္စံ နာမ ဇာတံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၃၉။

အနိစ္စသမ္ဘူတ (တိ) [အနိစ္စ + သမ္ဘူတ] အနိစ္စ အကြောင်းကြောင့်ဖြစ်သော။ အနိစ္စသမ္ဘူတံ ဘိက္ခဝေ ရူပံ၊ အနိစ္စသမ္ဘူတံ ဘိက္ခဝေ ကုတော နိစ္စံ ဘဝိဿတိ။ သံ၊ ၂။ ၂၀၁၃၄။

အနိစ္စသီလ (တိ) [အနိစ္စ + သီလ] မမြဲသော သီလရှိသော၊ သူ။ အနိစ္စသီလံ ဒုဿီလျံ၊ ကိံ ပဏ္ဍိစ္စံ ကရိဿတိ၊ ဇာ၊ ၁။ ၁၁၂။ အနိစ္စသီလန္တိ အဒ္ဓုဝေန ဝီထိရတ္တံ အပ္ပဝတ္တေန သီလေန သမန္နာဂတံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၁၁၈။

အနိစ္စသုခဒုက္ခဝေါကိဏ္ဏ (တိ) [အနိစ္စ + သုခ + ဒုက္ခ + ဝေါကိဏ္ဏ] မမြဲခြင်း, ချမ်းသာခြင်း, ဆင်းရဲခြင်းတို့နှင့် ရောပြွမ်းသော။ ဣတိ သော ဒိဋ္ဌေဝ ဓမ္မေ အနိစ္စသုခဒုက္ခဝေါကိဏ္ဏံ ဥပ္ပါဒဝယဓမ္မံ အတ္တာနံ။ ဒီ၊ ၂။ ၅၇။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၉၆-လည်းကြည့်။)

အနိစ္စသုတ္တ (န) [အနိစ္စ + သုတ္တ] (က) ရုပ်နာမ်တို့၏ အနိစ္စဖြစ်ပုံကို ဟောသောသုတ်၊ အနိစ္စသုတ်။ ခန္ဓဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၁၈။ ၁-သံယုတ်၊ ၅-ဝဂ်၊ ၃-၄-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၃၇။ ၂-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၃-သုတ်။ သံ၊ ၂။

၁၅၉။ (ခ)အနိစ္စသညာ၏ အကျိုးကိုပြဆိုသော သုတ်၊ အနိစ္စသုတ်။ မဟာဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၂- သံယုတ်၊ ဂ-ဝဂ်၊ ၅-သုတ်။ ဘ၊၃ ၈၁၆။

အနိစ္စာကာရ (ပု)[အနိစ္စ + အာကာရ]မမြဲသော — အနိစ္စ — အခြင်းအရာ၊ ဖြစ်ပြီးနောက် — မရှိ — ပျက်စီး — ချုပ်ပျောက် — သော အခြင်း အရာ — သဘော။ ဉာဏစရိတဿ ဘဂဝါ ပုဂ္ဂလဿ အာစိက္ခတိ ဝိပဿနာနိမိတ္တံ အနိစ္စာကာရံ ဒုက္ခာကာရံ အနတ္တာကာရံ။ မဟာနိ။ ၂၈၀။ စူဠနိ။ ၁၇၇။ အနိစ္စာကာရန္တိ ဟုတွာ အဘာဝါကာရံ။ မဟာနိ ဋ္ဌ။၃၃၉။ အနိစ္စာကာရံ ဒီပေန္တော ဓမ္မံ ဒေသေသိ။ ဒေါ၊ဋ္ဌ၊၃။၇၉။ အနတ္တာကာရ, အနိစ္စလက္ခဏ-တို့လည်းကြည့်။

အနိစ္စာဒိက (တိ) [အနိစ္စ+အာဒိ+က] အနိစ္စ-အစရှိသော။ ယဿ အနိစ္စာဒိကဿ အာယတိံ နိဿရဏံ အဘာနန္တော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၉၀။

အနိစ္စာဒိဝိပရိဏာမ (ပု) [အနိစ္စာဒိ+ဝိပရိဏာမ] အနိစ္စစသည်အားဖြင့် ဖောက်ပြန်ခြင်း။

အနိစ္စာဒိဝိပရိဏာမသဘာဝ (ပု) [အနိစ္စာဒိဝိပရိဏာမ + သဘာဝ] (၁) အနိစ္စ စသည်အားဖြင့် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘော။ (တိ) (၂) အနိစ္စစ သည်အားဖြင့် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောရှိသော။

အနိစ္စာဒိဝိပရိဏာမသဘာဝတ္တ (န) [အနိစ္စာဒိဝိပရိဏာမသဘာဝ + တ္တ] အနိစ္စစသည်အားဖြင့် ဖောက်ပြန်ခြင်းသဘောရှိသည်၏ အဖြစ်။ တံ အနိစ္စာဒိဝိပရိဏာမသဘာဝတ္တာ အနေကဗျသနာနုဗန္ဓတ္တာ စ အဝဟောဘာဝတော အတိဝိယ ဘယာနကတ္တေန ဘယံ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၁၉၀။

အနိစ္စာဒိသဘာဝ (ပု) [အနိစ္စာဒိ + သဘာဝ] (၁) အနိစ္စအစရှိသောသဘော။ (တိ) (၂) အနိစ္စစသောသဘောရှိသော။ အနိစ္စာဒိသဘာဝံ ဘဝမေဝ နိစ္စာဒိတော ပဿမာနော။ ဥဒါန၊ ဋ္ဌ။၁၇၉။

အနိစ္စာနုပဿနတ္ထ (ပု) [အနိစ္စာနုပဿနာ+အတ္ထ] မမြဲသော တေဘူမကသင်္ခါရတရားတို့ကို အဖန် ဖန်ရှုခြင်း—မမြဲ—အနိစ္စ—ဟု အဖန်ဖန်ရှုခြင်း — အနိစ္စာနုပဿနာ — အကျိုး။ အနိစ္စာနုပဿ-နတ္ထာယ အာဝဇ္ဇနကိရိယာဗျာကတာ ဝိညာဏ-စရိယာ။ ပဋိသံ။၈၀။

အနိစ္စာနုပဿနာ (ထီ) [အနိစ္စ + အနုပဿနာ] အနိစ္စာနုပဿနာ။ (က) မမြဲသော တေဘူ-မကသင်္ခါရတရားတို့ကို အဖန်ဖန် — ရှုခြင်း — ရှုသောဉာဏ်။ (ခ)မမြဲ—အနိစ္စ—ဟု အဖန်ဖန်— ရှုခြင်း — ရှုသောဉာဏ်။(မဟာဝိပဿနာ ၁၈-ပါး တွင် တပါး။) အနိစ္စာနုပဿနာ အဘိဓေယျာ။ ပဋိသံ။၁၁။ အနိစ္စန္တိ အနုပဿနာ အနိစ္စာနု-ပဿနာ။ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၆။ သော ဝိပဿနာက္ခဏေ အနိစ္စာနုပဿနာယ နိစ္စသညာတော စိတ္တံ မောစေန္တော။ ... အနိစ္စာနုပဿနာတိ တေသံ အနိစ္စတာယ ဝသေန ရူပါဒီသု "အနိစ္စ"န္တိ အနုပဿနာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄-၅။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၁။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၂။ အနိစ္စဿ,အနိစ္စန္တိ ဝါ အနု-ပဿနာ အနိစ္စာနုပဿနာ၊ တေဘူမိကဓမ္မာနံ အနိစ္စတံ ဂဟေတွာ ပဝတ္တာယ ဝိပဿနာယ စေတံ နာမံ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၁။၇၉၊၃၄၃။ သာရတ္ထ၊ ၂။၂၄၅။ အနုပဿနာ နာမ အနိစ္စာနုပဿနာ ဒုက္ခာနုပဿနာ... ပဋိနိဿဂ္ဂါနုပဿနာတိ၊ တာ ဝိသုဒ္ဓိမဂ္ဂေ ဝိတ္ထာရိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆၁။ အနိစ္စဿ တေဘူမကဓမ္မဿ, အနိစ္စန္တိ ဝါ အနုပဿနာ အနိစ္စာနုပဿနာ။ မ၊ဋီ၊၁။၂၆၀။ အနိစ္စာနု-ပဿနာတိ ပဉ္စက္ခန္ဓံ ခယတော ဝယတော ဒဿနဉာဏံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ တံ(အနိစ္စလက္ခဏံ) အာရဗ္ဘ ပဝတ္တာ ဝိပဿနာ အနိစ္စာနုပဿနာ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၄။ (ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၄၇။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၂။ ၂၄၈၊၂၆၄၊၃၃၅။)

အနိစ္စာနုပဿနာ(န)ဉာဏ (န)[အနိစ္စာနုပဿန + ဉာဏ] မမြဲသော တေဘူမကသင်္ခါရတရားတို့ကို အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော — မမြဲ — အနိစ္စ — ဟု အဖန်ဖန်ရှုတတ်သော — ဉာဏ်။ အနိစ္စာနုပဿ-နဉာဏံ နိစ္စတော သညာယ မုစ္စတီတိ သညာဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ၊၂၃၀။ အနိစ္စာနု-

ပဿနာဉာဏ်ကို သမာသပဒ်။ အနိစ္စာနုပဿနာ-ဉာဏ်ကို ဝါ ပါဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၅၈။ အနိစ္စာ-နုပဿနာဉာဏံ, နိစ္စတော အဘိနိဝေသာ မုစ္စ-တီတိ သုညတော ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။၂၆၂။

အနိစ္စာနုပဿီ (တိ) [အနိစ္စ+အနု+ဒိသ+ဏီ] (က) မမြဲသော တေဘူမက သင်္ခါရတရား တို့ကို အဖန်ဖန် – ရှုတတ် – ရှုလေ့ရှိ – သော၊ သူ။ (ခ) မမြဲ – အနိစ္စဟု – အဖန်ဖန် – ရှုတတ် – ရှုလေ့ – ရှိသော၊ သူ။ အနိစ္စာနုပဿီ အဿာ-သိဿာမီ။ ဝိ၊၁။၈၉။ ပဋိသံ။ ၁၇၄။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။ ၂၅၉။ အနိစ္စာနုပဿီတိ တာယ အနုပဿနာယ သမန္နာဂတော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၁၀၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၁။ အနိစ္စန္တိ အနုပဿီ, အနိစ္စသ ပ, အနုပဿနသီလော အနိစ္စာနုပဿီ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁။၃၄၃။ သာရတ္ထ၊၂။၂၄၅။ အနိစ္စာ-နုပဿီ ဝိဟရတိ။ မ၊၁။၃၁၈။ အံ၊၂။၄၀၅။ တတ္ထ အနိစ္စာနုပဿီ ဝိဟရတီတိ အနိစ္စတော အနုပဿန္တော ဝိဟရတီတိ အယမေတ္ထ အတ္ထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၉၉။ အနိစ္စာတိ ဝေ ပညာယ ဖရန္တော အနုပဿတီတိ အနိစ္စာနုပဿီ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၈။ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု အနိစ္စာနုပဿီ။ အံ၊၁။ ၄၆၈။ သဗ္ဗေပိ တေဘူမကသင်္ခါရေ အနိစ္စတော အနု-ပဿန္တော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၃၄၄။ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု အနိစ္စာနုပဿီနော ဝိဟရတော။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၀။ တံ (ခန္ဓပဉ္စကံ) အနိစ္စန္တိ ဝိပဿကော အနိစ္စာ-နုပဿီ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၂၅၄။ (ဂ) မမြဲသည်၏ အဖြစ် – မမြဲခြင်း – ကို ရှုတတ်သော၊သူ။ သော ကာယေ စ သုခါယ စ ဝေဒနာယ အနိစ္စာ-နုပဿီ ဝိဟရတိ။ သံ၊၂။၄၁၃။ အနိစ္စာနုပဿီတိ အနိစ္စတံ အနုပဿန္တော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၈။ အနိစ္စ ပဋိသံဝေဝ်-လည်းကြည့်။

အနိစ္စုစ္ဆာဒနပရိမဒ္ဒနဘေဒနဝိဒ္ဓံသနဓမ္မ (တိ) [အနိစ္စ +ဥစ္ဆာဒန+ပရိမဒ္ဒန+ဘေဒန+ဝိဒ္ဓံသန+ ဓမ္မ] မမြဲခြင်း, နံ့သာပြင့်ပွတ်သပ်လိမ်းကျံပေး ရခြင်း, ညှင်းညှင်းသာသာ ဆုပ်နယ်ပေးရခြင်း, ပြိုကွဲခြင်း, ပျက်စီးခြင်း သဘောရှိသော။ အယံ ခေါ ...ကာယော အနိစ္စုစ္ဆာဒနပရိမဒ္ဒနဘေ-ဒနဝိဒ္ဓံသနဓမ္မော။ ဒီ၊၁။၇၂။ မ၊၂။၁၆၇၊၂၀၉။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၉၇။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။ ၁၄၃-၄-တို့ ကြည့်။) ...ရူပဿေတံ .. ကာယဿ အဓိဝစနံ အနိစ္စုစ္ဆာဒနပရိမဒ္ဒနဘေဒနဝိဒ္ဓံသနဓမ္မော။ မ၊ ၁။၁၉၇။ သံ၊၂။၃၀၄-၅။ (မ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၃၁-၂-တို့ကြည့်။)

အနိစ္ဆ (တိ) [န+ဣစ္ဆာ] လိုချင် တပ်မက်ခြင်း (တဏှာ) မရှိသော၊ သူ။ အနိစ္ဆာ ပိဏ္ဍမေ-သနာ။ သံ၊၁။၆၀။ သဒါ ဣစ္ဆာယ နိစ္ဆာတော၊ အနိစ္ဆာ ဟောတိ နိဗ္ဗုတော။ သုတ္တနိ။ ၃၈၉။ အနိစ္ဆာတိ နိတ္တဏှာ ဟုတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၇။ ယာယ ဣစ္ဆာယ ဆာတာ ဟောန္တိ သတ္တာ ခုပ္ပိပါသာတုရာ ဝိယ အတိတ္တာ၊ တာယ ဣစ္ဆာယ အနိစ္ဆော ဟောတိ။ ... သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

အနိစ္ဆတာ (ဣ) [အနိစ္ဆ+တာ] တပ်မက်ခြင်း – တဏှာ – မရှိသည်၏အဖြစ် – မရှိခြင်း။ အနိစ္ဆတ္တာ စ နိစ္ဆာတော ဟောတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

အနိစ္ဆန (တိ) [န+ဣသု+ယု] အလိုမရှိသော၊သူ။

အနိစ္ဆနဘာဝ (ပု) [အနိစ္ဆန+ဘာဝ] အလိုမရှိ သည်၏အဖြစ်၊ အလိုမရှိခြင်း။ အနိစ္ဆနဘာဝံ မမ ပဝေဒ န ဇာနန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၃၂။

အနိစ္ဆန္တ (တိ) [န+ဣစ္ဆန္တ] အလိုမရှိသော၊ သူ။ ဝေဠုတံ အာဝုသော ဟောတိ ယာ အနိစ္ဆန္တံ ဣစ္ဆတိ။ ဇာ၊၂။၂၃၄။ ယော အနိစ္ဆန္တမိစ္ဆတိ။ ဇာ၊၂။၆၆။

အနိစ္ဆမာန (တိ) [န+ဣစ္ဆမာန] အလိုမရှိသော၊ သူ။ ရာဇာ မမ အနိစ္ဆမာနဿေဝ ဂမိဿတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၇၃။ တံ သုတွာ သာဋ္ဌိကာ ဒေဝီ ဝိယောဂံ အနိစ္ဆမာနာပိ တဿ ဝစနံ ပဋိက္ခိ-ပိတုံ အသက္ကောန္တီ အနန္တရံ ဂါထမာဟ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၆။၂၇၂။

အနိစ္ဆယ (ပု) [န+နိစ္ဆယ] မဆုံးဖြတ်ခြင်း၊ မဆုံး ဖြတ်နိုင်ခြင်း၊ နှလုံးနှစ်ခွဖြစ်ခြင်း။

အနိစ္ဆယပစ္စုပဋ္ဌာန (တိ) [အနိစ္ဆယ+ပစ္စုပဋ္ဌာန] မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း –နှလုံးနှစ်ခွဖြစ်ခြင်း–ကို ဖြစ်စေတတ်သောတရား။ ဝိစိကိစ္ဆာ....အနိစ္ဆယပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃၀၀။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။ ၁၀၁။ အနိစ္ဆယံ ဒွေဠှကံ ပစ္စုပဋ္ဌပေတီတိ အနိစ္ဆယပစ္စုပဋ္ဌာနာ။ ဝိသုဒ္ဓိ ဋီ၊ ၂။ ၁၅၃။

အနိစ္ဆာ (ထီ) [န + ဣစ္ဆာ] မလိုချင်–မတပ်မက်–ခြင်း၊ အလိုမရှိခြင်း၊ အလောဘ။ ဥပေက္ခာ ရုရသမာဓိ၊ အနိစ္ဆာ ပရိဝါရဏံ။ သံ၊၃။၅။ အနိစ္ဆာ ပရိဝါရဏန္တိ .... ဣမဿာပိ အရိယမဂ္ဂ ရထဿ အလောဘသင်္ခါတာ အနိစ္ဆာ ပရိဝါရဏံ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၉။ ဒါနံ ဒဒမာနေနာ ဝိပါကံ အသဒ္ဒဟိတွာ အတ္တနော အနိစ္ဆာယ အမ္ဗိ၊ .... ဒေတန သဓေနု သုဝတ္ထိ ဟောတူတိ အဓေတ္တာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၃၂။ မမ အနိစ္ဆာယ မမ ဂေဟံ ဂန္တုံ ရာဇဿဟဿမွိ န သက္ကောတိ ဓေဝ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၄၆။ အနိစ္ဆာတိ ဣစ္ဆာသင်္ဃာ ပက္ခာ။ ထေနဿ "အလောဘသင်္ခါတာ"တိ။ သံ ဋီ၊ ၂။၃၉၈။

အနိစ္ဆာဓေတ္တာ (ကြိ၊ဝိ) [န+နိစ္ဆာဓေတ္တာ] မဖြက်ဆီမူ၍၊ မကျူးရင့်မူ၍။ အနိစ္ဆာဓေတ္တာ တမေဝ ဝါဓံ။ ဒီ၊၁။၅၀၊၅၂။

အနိစ္ဆာသညာ (ထီ) [အနိစ္ဆာ + သညာ] အလိုမရှိဟု ဖြစ်သော သညာ။ ကာတမာ စာနန္တ သဗ္ဗသင်္ခါရေသု အနိစ္ဆာသညာ။ အံ၊၃။၃၄၄။

အနိစ္ဆိတ (တိ) [န+ဣစ္ဆိတ] အလိုမရှိအပ်သော။ ရက္ခာ ဓဝ ယထာ အနိစ္ဆိတံ န ဂစ္ဆတိ၊ ဓဝံ အာဝရဏတော အာဝရဏံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၁၀။ အနိစ္ဆိတန္တိ အနိဋ္ဌံ။ ဒီ၊ဋီ၊ ၂။၁၂၄။ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၃၀။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၁-တို့လည်းကြည့်။)

အနိဋ္ဌတ္တိ (ထီ) [န + နိဋ္ဌတ္တိ] မဆင်ခြင်ခြင်း၊တစိမ့်စိမ့်မရှုခြင်း။

အနိဋ္ဌတ္တိဗလ (တိ) [အနိဋ္ဌတ္တိ+ဗလ] တစိမ့်စိမ့်မရှုခြင်းဟူသောအားရှိသော၊ သူ။ တေ အသညတ္တိဗလာ အနိဋ္ဌတ္တိဗလာ အပ္ပဋိနိဿဂ္ဂမန္တိနော။ အံ၊၁။၇၅။

အနိဇ္ဈာနက္ခမ (တိ) [န+နိဇ္ဈာန + ခမ] ရှုဆင်ခြင်ခြင်းကို မခံသော။ ဟဿံ အနိဇ္ဈာနက္ခမံ အတထံ။ ဇာ၊၂။၂၃၅။ န နိဇ္ဈာနက္ခမံ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၅၇။

အနိဉ္စန (နာ၊ထီ) [န + ဣဉ္စန] (၁) မတုန်လှုပ်ခြင်း။ ယာ ကာယဿ န အာနမနာ န ဝိနမနာ န သန္နမနာ န ပဏမနာ အနိဉ္စနာ အဖန္ဒနာ။ ပဋိသံ၊၁၈၃။ (တိ) (၂) (က) တုန်လှုပ် – ရွေ့ရှား – ခြင်း မရှိသော။ (ခ)တုန်လှုပ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော(နိဝရဏစသည်)တရားမရှိသော။ (ဂ) ရုပတဏှာဟူသော တုန်လှုပ်တတ်သော တရား၏ အကြောင်း မရှိသော တရား။ သဗ္ဗဥဉ္စနမ္ပိ အနိဉ္စနမ္ပိ ရူပါရူပံ ဇနေတီတိ အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရော နာမ န ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၆။ ရူပါရမ္မဏံ နိမိတ္တာရမ္မဏဉ္စ သဗ္ဗမ္ပိ တေဘူမကဓာနနိဗ္ဗာနိယာနေယ အနိဉ္စနန္တိ န ဝုစ္စတိ။ မူလဋီ၊ ၂။၉၄။ အနိဉ္စိတ-လည်းကြည့်။ (၃) တုန်လှုပ်ကြောင်း မရှိသော တရား။ အနိဉ္စိတ-ကြည့်။

အနိဉ္စနတ္တ (ပု) [အနိဉ္စန + အတ္တ] မတုန်လှုပ်သော–တုန်လှုပ်ရွေ့ရှားခြင်း မရှိသော–အနက်သဘော။ အနိဉ္စနဋ္ဌော အဘိညေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၆။ အဝိက္ခမ္ဘိတတ္တာ အနိဉ္စနဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၈၈။ အနိဉ္စနဋ္ဌေန အနိဉ္စနဿ စ အဘိသင်္ခရဏဋ္ဌေန အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရောတိ ဝုစ္စတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၆။

အနိဉ္စမာန (တိ) [န + ဣဉ္စမာန] မတုန်လှုပ်သော၊ သူ။ အနိဉ္စမာနော ကာယေန။ မ၊၁။ ၁၃၂။ အနိဉ္စမာနောတိ အစလမာနော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၃၆၉။

အနိဉ္စိတ (န) [န + ဣဉ္စိတ] (၁) မတုန်လှုပ်ခြင်း။ (တိ) (၂) တုန်လှုပ်ကြောင်း မရှိသော၊ တရား၊ တုန်လှုပ်ကြောင်းဖြစ်သောရန်နှင့်ရင်ဆိုင်သော ဝိတက်

စသော ဈာန်အင်္ဂါ မရှိသော စတုတ္ထဈာန်။ စတုတ္ထံ ဈာနံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ ဣတိ ခေါ အဟံ ဥဒါယိ အနိဉ္ဇိတသို့ ဝဒါမိ။ မ၊၂။၁၁၈။ အနိဉ္ဇိတသို့ ဝဒါမိတိ ဣဒံ စတုတ္ထဈာနံ အနိဉ္ဇနံ အစလနံ နိပ္ဖန္ဒနန္တိ ဝဒါမိ။ မဋ္ဌ၊၃။၁၂၀။ ဣဉ္ဇိတ (မဋ္ဌ၊၃။ ၁၂၀။ မဋီ၊၃။ ၇၈-လည်းကြည့်။) (၃) တုန်လှုပ်ခြင်းမရှိသော၊ မတုန်မလှုပ် – ချမ်းသာ – သော၊သူ။ အနိဉ္ဇိတော ဝိဟရန္တော။ ထေရ၊၂၈၃။ (ဋီ၊၄၊၂။၈၈-ကြည့်။)

အနိဋ္ဌ (တိ) [န + ဣဋ္ဌ] အလိုမရှိအပ်သော။ အနိဋ္ဌေဟိ အကန္တေဟိ အပ္ပိယေဟိ အမနာပေဟိ သမုဒါစရိယသိ။ ဒီ၊ ၂။ ၁၅၆။ အနိဋ္ဌာ အကန္တာ အမနာပါ ရူပါ သဒ္ဒါ ..။ ဋီ၊၂၄၅။ မ၊၁။၈၃။ ကေန္တိ အနိဋ္ဌံ ကေန္တိ အကန္တံ ကေန္တိ အမနာပံ။ မ၊၃။၂၀၃။ ဣဋ္ဌာ ဓမ္မာ အနိဋ္ဌာ စ၊ န ပဝေဓေန္တိ တာဒိနော။ ဝိ၊၃။ ၂၇၂။ (က) မနှစ်မြတ်နိုးအပ်သော၊ မရှာမှီးအပ်သော။ ယံ ရူပံ... အနိဋ္ဌံ အကန္တံ အမနာပံ။ အဘိ၊ဝိ။၂။ အနိဋ္ဌန္တိ အပ္ပိယံ၊ ပရိယေသိတဗ္ဗာယ ဝါ အပရိယေသိတံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၈။ အနိဋ္ဌာ အကန္တာ အမနာပါ..။အဘိ၊ဝိ။၁၀၅။ အနိဋ္ဌာတိ အပရိယေသိတာ။ ပရိယေသိတာ ဝါ ဟောန္တု အပရိယေသိတာ ဝါ၊ နာမမေတံ အမနာပါရမ္မဏာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၀၀။ (ခ) မမွန်မြတ်သော။ ဣဋ္ဌာနိဋ္ဌပဋိယာပ္ပိယဝစနာနံ န ဟောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၁၃။ ဣဋ္ဌံ-ပဏီတံ၊ အနိဋ္ဌံ အပ္ပဏီတံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၅၈။

အနိဋ္ဌဂန္ဓ (ပု) [အနိဋ္ဌ + ဂန္ဓ] အလိုမရှိအပ်သော – မကောင်းသော – ရနံ့။ အနိဋ္ဌဂန္ဓော ပက္ကမတိ၊ ဒိဗ္ဗဂန္ဓော ပဝါယတိ။ဗုဒ္ဓဝံ၊၃၁၄။ အနိဋ္ဌဂန္ဓောတိ ဒုဂ္ဂန္ဓော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ၊၁၂၆။

အနိဋ္ဌင်္ဂတ (တိ) [အနိဋ္ဌာ + ဂတ။ န + နိဋ္ဌင်္ဂတ] မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်းသို့ ရောက်သော၊ ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ မရောက်သော၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်သော။ အပိစ ခေါ ကင်္ခီ ဟောတိ ဝိစိကိစ္ဆီ အနိဋ္ဌင်္ဂတော သဒ္ဓမ္မေ။ သံ၊၂။၈၁။ အနိဋ္ဌင်္ဂတာယ ဝိစိကိစ္ဆာယ ဇဝနတ္တာယ အာဝဇ္ဇနကိရိယာဗျာကတာ ဝိညာဏစရိယာ။ပဋိသံ၊၇၈။အနိဋ္ဌင်္ဂတာယာတိ အသန္နိဋ္ဌာနဘာဝံ ဂတာယ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၂၆၇။ အနိဋ္ဌင်္ဂတော ဝိစိကိစ္ဆာဝသေန တိဋ္ဌတိ။ မဟာနိ၊၁၈။ အနိဋ္ဌင်္ဂတော ဝိစိကိစ္ဆာဝသေနာတိ ရတနတ္တယာဒီသု ကင်္ခါသင်္ခါတာယ ဝိစိကိစ္ဆာယ ဝသေန သန္နိဋ္ဌာနံ အပ္ပတ္တော။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ၊၈၁။

အနိဋ္ဌင်္ဂတတာ (ထီ) [အနိဋ္ဌင်္ဂတ + တာ] ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ မရောက် – မဆုံးဖြတ်နိုင် – သည်၏အဖြစ်။ ယာ ခေါ ပန သာ ဘိက္ခဝေ ကင်္ခီဘာ ဝိစိကိစ္ဆိတာ အနိဋ္ဌင်္ဂတတာ သဒ္ဓမ္မေ၊ သံခါရော သော။ သံ၊၂။၈၁။

အနိဋ္ဌင်္ဂတဘာဝ (ပု) [အနိဋ္ဌင်္ဂတ + ဘာဝ] ဆုံးဖြတ်ခြင်းသို့ မရောက် – မဆုံးဖြတ်နိုင် – သည်၏အဖြစ်။ ကာင်္ခါရိကာနံ ကဏ္ဍေရကာနံ ပစ္စဘိသင်္ခတိ အနိဋ္ဌင်္ဂတဘာဝေါ ဝိယ ယောဂိနော ဣမာ ဈာနာဘိညာ နာမ ဗာဟိရကပရိဗ္ဗာဇကာနမ္ပိ သန္တိကေ အနိဋ္ဌင်္ဂတဘာဝေါ။ မဋ္ဌ၊၂။၁၀၃-၄။

အနိဋ္ဌဖလ (န) [အနိဋ္ဌ + ဖလ] အလိုမရှိအပ်သော – မကောင်းသော – (အနိဋ္ဌ) အကျိုး။ အနိဋ္ဌဖလံ အကန္တဖလံ အမနုညဖလံ။ အဘိ၊ ကဏ္ဍ၊၂။ ကဋုကပ္ဖလ (ပေတ၊ဋ္ဌ၊၅၅)လည်းကြည့်။

အနိဋ္ဌဖဿ (ပု) [အနိဋ္ဌ + ဖဿ] အလိုမရှိအပ်သော – မကောင်းသော – တွေ့ကြုံမှု။ အနိဋ္ဌဖဿံ ဖုသန္တိ ပါပကမ္မိနော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၇။

အနိဋ္ဌရသ (ပု) [အနိဋ္ဌ + ရသ] အလိုမရှိအပ်သော – မကောင်းသော – အရသာ။ သာဒုတိ (အဘိ၊ဓာန်၇) ဣဋ္ဌရသော။ အသာဒုတိ အနိဋ္ဌရသော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၇။

အနိဋ္ဌရူပ (န) [အနိဋ္ဌ + ရူပ] (က) အလိုမရှိအပ်သော – မကောင်းသော – (အနိဋ္ဌ) အဆင်း။ အနိဋ္ဌရူပဒဿနဖဿာတိ နော ဣဋ္ဌ-

ရုပ်။ သံ၊၂။၃၄၁။ သံ၊၃။၃၉၃။ အနိဋ္ဌရူပန္တိ အနိဋ္ဌသဘာဝံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၂။ (၁) အလိုမရှိအပ်သော — အနိဋ္ဌ — ရုပ် — အဆင်း။

အနိဋ္ဌသဘာဝ (ပု) [အနိဋ္ဌ + သဘာဝ] အလိုမရှိအပ်သော — မကောင်းသော — (အနိဋ္ဌ) သဘော။ အနိဋ္ဌရူပ-ကြည့်။

အနိဋ္ဌသမ္မတ (တိ) [အနိဋ္ဌ + သမ္မတ] အလိုမရှိအပ်—မကောင်း—အနိဋ္ဌ—ဟု သမုတ်အပ်သော။ အနဘိရုစိ, အနိဋ္ဌာဘိမတ-တို့ကြည့်။

အနိဋ္ဌာ (ထီ) [န + နိဋ္ဌာ] မပြီးဆုံးခြင်း၊ မပိုင်းခြား — မသတ်မှတ် — ခြင်း၊ မဆုံးဖြတ်နိုင်ခြင်း။ အနိဋ္ဌင်္ဂတ-ကြည့်။

အနိဋ္ဌာကန္တ (တိ) [အနိဋ္ဌ + အကန္တ] အလိုမရှိအပ်, မနှစ်သက်အပ်သော။

အနိဋ္ဌာကန္တဝိပါက (ပု) [အနိဋ္ဌာကန္တ + ဝိပါက] အလိုမရှိအပ်, မနှစ်သက်အပ်သောအကျိုး။

အနိဋ္ဌာကန္တဝိပါကတ္တ (န) [အနိဋ္ဌာကန္တဝိပါက + တ္တ] အလိုမရှိအပ်, မနှစ်သက်အပ်သောအကျိုး၏ အဖြစ်။ သဗ္ဗေ တေ (အကုသလာ) ဓာတဝသေန အဓောဘာဂင်္ဂမနီယာတိ ဓမ္မသင်္ဂဟေ ဟောန္တိ ဝိပါကကာလေ အနိဋ္ဌာကန္တဝိပါကတ္တာ။ မဏိ၊၁။၁၉၆။

အနိဋ္ဌာပိတ (တိ) [န + နိဋ္ဌာပိတ] အပြီးအဆုံးသို့ မရောက်စေအပ်သော၊မပြီးစေအပ်သော။ဥဒ္ဒိဋ္ဌံ ဝါ ဌပေတွာ ကမ္မဝါစာ အနိဋ္ဌာပိတာ။ ကင်္ခါ။ ၂၅၉။

အနိဋ္ဌာဘိမတ (တိ) [အနိဋ္ဌ + အဘိမတ] အနိဋ္ဌာ၏ဟု — အလိုရှိအပ် — သိအပ် — သော။ ကေစ္စာဟိ ဣဋ္ဌာဘိမတော ကောစ္စ အနိဋ္ဌော ဟောတိ၊ ကေစ္စာ အနိဋ္ဌာဘိမတော (အနိဋ္ဌသမ္မတော-သိ) ကေစ္စာ ဣဋ္ဌော။ ဥဒါနဋ္ဌ။၁၀၂။

အနိဋ္ဌာရမ္မဏ (န) [အနိဋ္ဌ + အာရမ္မဏ] အလိုမရှိအပ်သော — မကောင်းသော — အာရုံ၊ အနိဋ္ဌာရုံ။ အမနာပန္တိ အနိဋ္ဌာရမ္မဏံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၈၃။

အနိဋ္ဌိတ (တိ) [န + နိဋ္ဌိတ] မပြီးဆုံးသေးသော၊ ပြီးဆုံးခြင်းသို့ မရောက်သေးသော။ အနိဋ္ဌိတေ မဓော ကာသော၊ ဝိပက္ကေရော မဟာမုနိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။ ၃၁၀။ အနိဋ္ဌိတေတိ အပရိယောသိတေ ဝိပ္ပကတေ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၁၃။ တသ္သ ဝိဒတ္ထိမတ္တံ အနိဋ္ဌိတံ။ မဟာဋ္ဌ၊၂။၁၁၂။ အပရိယောသိတသက်မှလည်းကြည့်။

အနိဋ္ဌိတဇ္ဈာသယ (တိ) [အနိဋ္ဌိတ + အဇ္ဈာသယ] မပြီးဆုံးသေးသော — အမှီး — ရှိသော၊ အမှီး မှီး၍ မပြီးသေးသော။ ရညော ဥယျာနေ ဝါသာဂါရံ ဝိပ္ပကတံ ဟောတိ အနိဋ္ဌိတဇ္ဈာသယံ၊ ဝါရကဏ္ဍိကံ အာရောပေတွာ ဂေါပါနသိယော ပဝေသိတမတ္တာ ဟောန္တိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၉၈။

အနိဋ္ဌိတမနောရထ (တိ) [အနိဋ္ဌိတ + မနောရထ] ပြီးဆုံးခြင်းသို့ မရောက်သော စိတ်အလိုရှိသော၊ မပြည့်စုံသေးသောစိတ်အလိုရှိသော၊သူ။ အပရိယောသိတသင်္ကပ္ပေါတိ (ဒီ၊၂။၂၂၉) အနိဋ္ဌိတမနောရထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၃၂။ ဘဝသမ္ပတ္တိနိမ္မာနသမ္ပတ္တိံ ဝသေန အပရိပုဏ္ဏဇ္ဈာသယတာယ အနိဋ္ဌိတမနောရထော တံ တံ ပတ္ထနာကမော-ယော ဟုတွာ ဋ္ဌိတော။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၂၇၆။

အနိဒ္ဒရိ (တိ)[န + နိဒ္ဒရိ(= နိဋ္ဌရ + ဣ)] ကြမ်းတမ်းခက်မာခြင်းမရှိသော၊ ဖြူစွခြင်း(ထွဲသော) မရှိသော၊သူ။ အနိဋ္ဌရိ အနနုဂိဒ္ဓေါ အနေဇော သမ္ဘိ သမော။ သုတ္တနိ။၄၂၅။ မဟာနိ။၃၄၉။ အနိဋ္ဌုရီတိ အနိဿုကီ၊ အနိဒ္ဒရိတိပိ (အနိဋ္ဌရိ-တိပိ-မဟာနိဋ္ဌ) ကေစိ ပဌန္တိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂။ ၂၈၄။ မဟာနိဋ္ဌ။၃၈၅။

အနိတ္တရ (တိ) [န + ဣတ္တရ] မယုတ်ညံ့သော ကြီးသော အာနုဘော်ရှိသော၊ သူ။ အနိတ္တရာ ဣတ္တရသမ္ပယုတ္တာ။ ဇာ၊၂။၂၃၁။ အနိတ္တရာတိ သုဘောဂ ဣမှသို့ လောကေ ယညာ စ ဝေဒါ

စ အနိတ္တရာ န လာဘကာ မဟာနုဘာဝါ။ တေ ဣတ္တရေဟိ ဗြာဟ္မဏေဟိ သမ္ဗယုတ္တာ၊ တသ္မာ ဗြာဟ္မဏာပိ အနိတ္တရာစ ဇာတာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၇။၄၇။

အနိတ္တိဏ္ဏ (တိ) [န ÷ နိတ္တိဏ္ဏ] မကူးအပ်သေးသော၊ မကူးမြောက်ရသေးသော။ သိယာ စ နေသံ ကင်္ခာဘာဝသေသော အနိတ္တိဏ္ဏော၊ ... အတ္ထိ စာယံ ကင်္ခာဘာဝသေသော အနိတ္တိဏ္ဏော။ သံ၊ဝ၊၃၂၊၃၂၃။ အနိတ္ထိဏ္ဏ-လည်းကြည့်။

အနိတ္ထိဂန္ဓ[၁] (တိ) [န + ဣတ္ထိဂန္ဓ] မိန်းမအနံ့ မနံသော၊ မိန်းမအနံ့ မနံဘူးသော၊ မိန်းမနှင့် မနီးစပ်သော၊သူ။ ကသိဂ်ရဋ္ဌေ ပန နာဠိကိရရညော ရဇ္ဇံ ကာရယမာနေ ဟိမဝတိ ပဗ္ဗဇိတတာပသော အနိတ္ထိဂန္ဓော ... နာမ သမ္ဗုဒ္ဓာ။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၆။

အနိတ္ထိဂန္ဓ[၂] (ပု) [န + ဣတ္ထိဂန္ဓ] မိန်းမအနံ့ကို သည်းမခံနိုင်သော၊ အနိတ္ထိဂန္ဓအမည်ရှိသော၊သူ။ (၁) ဂေါတမဘုရားအလောင်းမင်းသား။ စူဠပလောဘနဇာတ် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၉၆-၂၉၉), မဟာပလောဘနဇာတ် (ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇၂-၄၇၇) တို့ကြည့်။ (၂) ပစ္စေကဗုဒ္ဓအလောင်းသတို့သား။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀-၆၂-နှင့် မ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၀-တို့ကြည့်။ (၃) ဘုရားရှင်လက်ထက် သာဝတ္ထိပြည်နေ သူဌေးတဦး၏သား။ ဓမ္မပ၊ ၁၆-ဝဂ်၊ ၅-ဝတ္ထု (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃-၁၇၅)ကြည့်။

အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရ (ပု) [အနိတ္ထိဂန္ဓ + ကုမာရ] အနိတ္ထိဂန္ဓအမည်ရှိသော — မင်းသား — သတို့သား။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၇၂။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃-တို့ကြည့်။

အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရဝတ္ထု (နံ) [အနိတ္ထိဂန္ဓကုမာရ + ဝတ္ထု] အနိတ္ထိဂန္ဓသူဌေးသားနှင့် စပ် (ဖြစ်ဟော အပ်)သော — အကြောင်း — အဖြစ်အပျက်။ ဓမ္မပ၊ ၁၆-ဝဂ်၊ ၅-ဝတ္ထု။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၇၃-၅။

အနိတ္ထိဂန္ဓပစ္စေကဗောဓိသတ္တ (ပု) [အနိတ္ထိဂန္ဓ[၂]+ ပစ္စေကဗောဓိသတ္တ] အနိတ္ထိဂန္ဓမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓအလောင်းတော်။ ... သောဠသဝဿုဒ္ဒေသိကကာလေ ဥပ္ပန္နော ရာဇာ၊ သဝနသံသဂ္ဂေါ နာမ၊ သော အနိတ္ထိဂန္ဓပစ္စေကဗောဓိသတ္တဿ စ ပဗ္ဗဇ္ဇာလေဏေဝါသိတ္ထိသာဒဟေရဿ စ ဝသေန ဝေဒိတဗ္ဗော။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၅၀။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၆၀-၆၂-လည်းကြည့်။)

အနိတ္ထိဂန္ဓဝန (နံ) [အနိတ္ထိဂန္ဓ + ဝန] မိန်းမအနံ့မနံ့ရာဖြစ်သောတော။

အနိတ္ထိဂန္ဓဝနသဏ္ဍ (ပု) [အနိတ္ထိဂန္ဓ[၁]+ဝနသဏ္ဍ] မိန်းမအနံ့မနံ့ရာဖြစ်သောတောအုပ်၊ ဟိမဝန္တာ။ "ပုန ဒါနိ အဟံ အနိတ္ထိဂန္ဓဝနသဏ္ဍမေဝ ဂမိဿာမိ" တိ... ဟိမဝန္တမေဝ ဂန္တွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၄၇၇။

အနိတ္ထိဏ္ဏ (တိ) [န+နိတ္ထိဏ္ဏ(=နိ+တရ+တ)။ "ဒေါ ဓဿ စ" တိ ဇွေ့ ဂဟဏာသာ ဗဟုလတ္တာ တေန ဂဟဏေန ယထာပယောဂ် ဗဟုစာ အာဒေသော သိယာ။ ယထာ—နိ-ဥပသဂ္ဂတော ကမု,ပဒ,ဇိ,ဝရ,တရာနံ ပဌမာဿ ဝဂ္ဂဒုတိယော ဣမိနာ (ဝဂ္ဂေ ဃောသာဃောသာနန္တျာဒိနာ) ဒွိတ္တံ။ နိက္ခမတိ၊ နိပ္ပတ္တိ၊ နိစ္ဆယော၊ နိဒ္ဓရတိ၊ နိတ္ထရဏံ။ ရူ။ နှာ-၂၅။ အဖုဋ္ဌက္ခရသညောဂေ ပရံ ကွစိ ပုဋ္ဌတ္တံ။ နိက္ခမတိ သောမှိ တေရဟိ ကင်္ခာရံ နိတ္ထိဏ္ဏော။ နီတိ၊ သုတ္တ။၁၆၃။ နိတ္ထရတိ, နိတ္ထရဏ, နေတ္ထာရ-တို့နှင့်လည်းယှဉ်ကြည့်။] ဥဒါန။၁၀၄။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၉၈။ မဟာနိ။၁၂၃၊၃၅၃။ ဋင်း၊ ဋ္ဌ။၂၄၅၊၃၀၇-တို့၌လည်း နိတ္တာရေတိ, နိတ္တိဏ္ဏ-ဟုပင်ရှိသည်။

အနိတ္ထိ (တိ) [န+ဣတ္ထိ] မိန်းမ မဟုတ် — အမ မဟုတ် — သော၊သူ။ "ကဟံ ဣတ္ထိနာမာ"တိ။ အနိတ္ထိ ဘန္တေတိ။ ဝိ၊၁။၂၁၈။ . ဇဝ် ဣတ္ထိပိ ကိလေသဝသေန သာမိကံ အတိက္ကမိတွာ အညေန သဒ္ဓိံ သံဝါသံ ဂတာ နေဝ အနိတ္ထိ ဟောတိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၅။

အနိဒဿန (တိ) [န+နိဒဿန] (က) မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် မရှိသော၊ မြင်အပ်သောသဘော

မရှိသော၊ မမြင်နိုင်သော၊ တရား။ အနိဒဿနာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ၊၄။ (အဘိ၊ဓ၊ တပိုဒ်–၁၀၉၄၊ ၁၄၅၅-တို့လည်းကြည့်။) နတ္ထိ ဧတဿ ဒဿန-ဘာဝသင်္ခါတံ နိဒဿနန္တိ အနိဒဿနာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁၊၈၉။ အယံ ဟိ ဘဝေန္တု အာကာသော အရူပီ အနိဒဿနော။ မ၊၁၊၁၇၉။ အနိဒဿ-နောတိ ဒဿနသ ခ၊ကျုဝိညာဏဿ အနာ-ပါထော။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃။ မဟာဘူတာနံ ဥပါဒါယ ပသာဒေါ အတ္တဘာဝပရိယာပန္နော အနိဒဿ-နော သပ္ပဋိဃော။ အဘိ၊ဓ၊၁၅၇။ စက္ခုဝိညာ-ဏေန ပဿိတုံ န သက္ကာတိ အနိဒဿနော။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၄၆။ (န) (ခ) မြင်အပ်သည်၏ အဖြစ်–မြင်အပ်သော သဘော–မရှိသော၊ နိဗ္ဗာန်။ စက္ခုဝိညာဉ်ဖြင့်–မံသစက္ခု၊ ဒိဗ္ဗစက္ခု တို့ဖြင့်–မမြင်နိုင်သောနိဗ္ဗာန်။ ဝိညာဏံ အနိ-ဒဿနံ။ ဒီ၊၁၊၂၁၃။ မ၊၁၊၄၀၅။ နိဒဿန-ဘာဝတော အနိဒဿနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊၃၂၂။ နိဒဿ-နံတိ နိဒဿနံ၊ စက္ခုဝိညေယျံ။ န နိဒဿနံ အနိဒဿနံ၊ အစက္ခုဝိညေယျန္တိ ဝေဒမတ္ထံ ဝဒန္တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊၃၉၃။ အနိဒဿနန္တိ စက္ခုဝိညာဏဿ အာပါထံ အနုပဂမနတော အနိဒဿနံ နာမ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၁၀။ အနိဒဿနန္တိ ဂုဏံ နိဗ္ဗာနဿ သနိဒဿနဒုကေ ဒုတိယပဒသဟိတတာယာဒဿနန္တိ အဓိပ္ပါယေန "စက္ခုဝိညာဏဿ .... နာမာ"တိ ဝုတ္တံ။ မ၊ဋီ၊၂၊၁၁၇။ အနိဒဿနန္တိ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အနိဒဿနဂါမိဉ္စ မဂ္ဂံ။ ... ကတ-မဉ္စ ဘိက္ခဝေ အနိဒဿနံ။ သံ၊၂၊၃၆၁။ အနိ-ဒဿနံ နိပ္ပပဉ္စံ သန္တံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၄၇။ နေတ္တိ၊၃၃၇။ စက္ခုဝိညာဏေန အပဿိတဗ္ဗတ္တာ အနိဒဿနံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၄၉။ မံသစက္ခုနာ ဒိဗ္ဗစက္ခုနာ စ အပဿိတဗ္ဗတ္တာ အနိဒဿနံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ၊၁၁၉။ (ဂ) ညွှန်ပြကြောင်း ဥပမာဟုဆိုဖွယ် မရှိသော–နှိုင်းခိုင်းရာဥပမာမရှိသော–နိဗ္ဗာန်။ နိဒဿနံ ဝါ ဥပမာ၊ တံ ဧတဿ နတ္ထီတိ အနိဒဿနံ။ န ဟိ နိဗ္ဗာနဿ နိစ္စံ ကေနစိ အစ္စန္တသန္တ-ပဏီတဘာဝေန သဒိသံ နိဒဿနံ ကုတောစိ

လဗ္ဘတီတိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁၊၃၉၃။ သဗ္ဗသင်္ခတဝိဓုရ-တာယ ဝါ နတ္ထိ ဧတဿ နိဒဿနန္တိ အနိဒဿနံ။ မ၊ဋီ၊၂၊၁၁၇။ နတ္ထိ ဧတဿ နိဒဿနန္တိ ဝါ အနိဒဿနံ။ သံ၊ဋီ၊၂၊၃၈၇။

အနိဒဿနအပ္ပဋိဃ (တိ) [အနိဒဿန+အပ္ပဋိဃ] မြင်အပ်သည်၏အဖြစ်လည်းမရှိ၊ ထိပါးအပ်သည်၏ အဖြစ်လည်းမရှိသော၊ မြင်ခြင်းလည်းမရှိ၊ ထိပါးခြင်းလည်းမရှိသော။ အနိဒဿနအပ္ပဋိဃာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ၊၃။

အနိဒဿနဂါမီ (တိ) [အနိဒဿန+ဂမု+ဏီ] မျက်စိ–စက္ခုဝိညာဉ်–ဖြင့် မမြင်နိုင်သော နိဗ္ဗာန်သို့–ရောက်စေတတ်–ရောက်ကြောင်း ဖြစ်–သော။ အနိဒဿန၊ (ခ) အနက်ကြည့်။

အနိဒဿနသပ္ပဋိဃ (တိ) [အနိဒဿန+သပ္ပဋိဃ] မြင်အပ်သည်၏အဖြစ် မရှိ၊ ထိပါးအပ်သည်၏ အဖြစ်နှင့် တကွဖြစ်သော၊ မြင်ခြင်းကား မရှိ၊ ထိပါးခြင်းနှင့် တကွဖြစ်သော။ အနိဒဿနသပ္ပ-ဋိဃာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊ဓ၊၃။ နတ္ထိ ဧတေသံ ဒဿန-ဘာဝသင်္ခါတံ နိဒဿနန္တိ အနိဒဿနာ၊ အနိ-ဒဿနာ စ တေ ပဋိဃေန သဟ ဝတ္တန္တီတိ သပ္ပဋိဃာ စာတိ အနိဒဿနသပ္ပဋိဃာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၉။

အနိဒါန (တိ) [န+နိဒါန] အကြောင်းမရှိသော။ သနိဒါနံ ဘိက္ခဝေ ဓမ္မံ ဒေသေမိ၊ နော အနိဒါနံ။ မ၊၂၊၂၀၂။ သနိဒါနံ ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပဇ္ဇတိ ကာမဝိတက္ကော၊ နော အနိဒါနံ။ သံ၊ ၁၊၃၈၅။ တဉ္စ အနိမိတ္တံ အနိဒါနံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ သံ၊၃၊၁၀၀။ သနိဒါနာ ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ နော အနိဒါနာ။ သံ၊၁၊၈၀။

အနိဒ္ဒိဋ္ဌ (တိ) [န+နိဒ္ဒိဋ္ဌ] မမှတ်ထုတ်အပ်သော၊ မဟယ်အပ်သော။

အနိဒ္ဒိဋ္ဌကာသာဝ (တိ) [အနိဒ္ဒိဋ္ဌ+ကသာဝ] မထုတ်ပယ်အပ်သေးသော–အညစ်အကြေး–အမည်း အညစ်–ရှိသော။ တံ ဟောတိ ဝေဘာရုပ် ဓန္တံ

သန္တန္တံ နိဒ္ဒန္တံ အနိဒ္ဒန္တကာသာဝံ။ အံ၊၁။၂၅၅။ အနိဒ္ဒန္တကာသာဝန္တိ အနိဟတဒေါသံ အနပနီတကာသာဝံ။ အံ၌၊၂။၂၂၇။ အနပနီတကာသာဝ, အနိဟတဒေါသ-တို့လည်းကြည့်။

အနိဒ္ဒါရိတ (တိ) [န + နိဒ္ဒါရိတ] မထုတ်ဆောင်အပ်သော၊ ထုတ်ဆောင်၍မပြအပ်သော။

အနိဒ္ဒါရိတပရိစ္ဆေဒ (တိ) [န + နိဒ္ဒါရိတ + ပရိစ္ဆေဒ] ထုတ်ဆောင်အပ်သော – ဆုံးဖြတ်အပ်သော – အပိုင်းအခြားမရှိသော၊ ဒေသနာ။ အနိဒ္ဒါရိတပရိစ္ဆေဒေ မမွာနံ အတ္ထိတာမတ္တဒီပကေ မာတိကုဒ္ဒေသေ အပရိစ္ဆေဒေန ဗဟုဝစနေန ဥဒ္ဒေသော ကတော။ မူလဋီ၊၁။၁၆၉။ (အနုဋီ၊၁။၁၈၂-၃-လည်းကြည့်။)

အနိဒ္ဒါရိတသဘာဝ (တိ)[န + နိဒ္ဒါရိတ + သဘာဝ] ထုတ်ဆောင်အပ်သော – ပရမတ္ထအားဖြင့်ရအပ်သော – သဘောမရှိသော။ ...နသိ အနိဒ္ဒါရိတသဘာဝဿ ပဒတ္ထဿ တေန တေန ပကာရေန ဉာပနံ အတ္ထိ။ မူလဋီ၊၁။၁၇၁။ အနိဒ္ဒါရိတသဘာဝေသောတိ ပရမတ္ထတော အနုပလဗ္ဘသဘာဝေသ။ အနုဋီ၊၁။၁၉၀။

အနိဒ္ဒါရိတသာမတ္ထိယ (တိ) [န + နိဒ္ဒါရိတ + သာမတ္ထိယ] ထုတ်ဆောင်အပ်သော – ပရမတ္ထအားဖြင့်ရအပ်သော–အစွမ်းသတ္တိ – ဟူသော အနက်သဘော – မရှိသော။ သတိ ဟိ ဥဒ္ဒကေ ပဒ္ဓိ-အနုဂတ အတ္ထော ကိံ အနိဒ္ဒါရိတသာမတ္ထိယေန အန္တရာဘာဝေန ပရိကပ္ပိတေန ပယောဇနန္တိ။ ဥဒါန်း၌။၈၃။ အနုဋီ၊၃။၁၂၁။ အနိဒ္ဒါရိတသဘာဝ-လည်းကြည့်။

အနိဒ္ဓိ (တိ) [န + ဣဒ္ဓိ] (၁) မပြည့်စုံခြင်း၊ ဆင်းရဲနွမ်းပါးခြင်း။ သာဝ အနိဒ္ဓိ ဆောကော သာရထိ အသံ ဝိယ ဒမေတိ။ ဇာ၌၊၇။၃၇၅။

အနိဒ္ဓိက (တိ) [န + ဣဒ္ဓိက] မပြည့်စုံ - ဆင်းရဲနွမ်းပါး–သော၊ သူ။ တမှာ အနိဒ္ဓိကာ ဒန္တာ အသမိဒ္ဓိ ဒမေတိ နေ။ ဇာ၊၂။၃၇၃၊ တေ မယံ ဣဓ ဝသန္တာ အနိဒ္ဓိကာ ဒန္တာ နိဗ္ဗိသေဝနာ ကတာ။ ဇာ၌၊၇။၃၇၅။

အနိဒ္ဓိမန္တု (တိ) [န + ဣဒ္ဓိမန္တု] ပြည့်စုံခြင်း (စည်းစိမ်) မရှိသော၊ သူ။ ဠမ္ဗဿ ပေါသဿ အနိဒ္ဓိမန္တော။ ဇာ၊၁။၃၂၂။ဇာ၊၂။၂၂၁။ ယော ပန တတ္ထ အနိဒ္ဓိမာ။ မိလိန္ဒ။၂၅၅။

အနိဒ္ဓိ (တိ) [န + ဣဒ္ဓိ] မပြည့်စုံသော၊ ဆင်းရဲနွမ်းပါးသော၊သူ။ အနိဒ္ဓိနံ မဟာရာဇ၊ ဒမေတာ သံဝ သာရထိ။ ဇာ၊၂။၃၇၃။ အနိဒ္ဓိနန္တိ မဟာရာဇ အနိဒ္ဓိ အသမိဒ္ဓိ ဒလိဒ္ဒပုရိသံ ...။ ဇာ၌၊၇။ ၃၇၅။

အနိဓာနဂတ (တိ) [န + နိဓာန + ဂတ] သိုမှီး– စုဆောင်း – ထားခြင်းသို့ မရောက်သော။ အနိ-ဓာနဂတာ ဘဂ္ဂါ၊ ပုဥ္ဇာ နတ္ထိ အနာဂတေ။ မဟာနိ။၃၂။ အနိဓာနဂတာ ဘဂ္ဂါတိ ယေ ခန္ဓာ ဘိန္နာ၊ တေ နိဓာနံ နိဟိတာ နိစယံ န ဂစ္ဆန္တီတိ အနိဓာနဂတာ။ မဟာနိ၌။၁၃၁။

အနိဓာနဝန္တု (တိ) [န + နိဓာန + ဝန္တု။ နိဓာနံ ဝုစ္စတိ ဌပနောကာသော၊ နိဓာနမဿ အတ္ထီတိ နိဓာနဝတီ။ ဒီ၌၊၁။၇၅။ ထိ၌ အနိဓာနဝတီ] သိုမှီး–စုဆောင်း – မထားအပ်သော၊ သိုမှီး–စုဆောင်း–ထားခြင်းငှါမသင့်သော။ အနိဓာနဝတီ ဝါစံ ဘာသိတာ။မ၊၁။၁၇၆။ အံ၊၁။၃၃၀။ အနိဓာနဝတီ ဝါစန္တိ ဟဒယမဉ္ဇူသာယံ နိဓေတုံ အယုတ္တံ ဝါစံ ဘာသိတာ ဟောတိ။ မ၌၊၂။၂၃၂။အနိဓာနဝတီ ဝါစံ ဘာသိတာတိ န ဟဒယေ နိဓေတဗ္ဗယုတ္တကံ ဝါစံ ဘာသိတာ။ အံ၌၊၂။၂၆၆။

အနိန္ဒလောစန (တိ) [အနိန္ဒ + လောစန] မကဲ့ရဲ့အပ်သော မျက်စိရှိသော၊ သူ။ ဘတ္တာ တေ ဟောသာမိ အနိန္ဒလောစနေ။ ဇာ၊၂။၂၇၆။ အနိန္ဒလောစနေတိ အနိန္ဒိတဗ္ဗလောစနေ။ ဇာ၌၊၇။၁၆၃။

အနိန္ဒာ (ထီ) [န + နိန္ဒာ] (က) မကဲ့ရဲ့ခြင်း။ (တိ) (ခ) မကဲ့ရဲ့အပ်သော။

အနိဋ္ဌာရမ္မဏ (ပု) [အနိဋ္ဌ+အာရမ္မဏ] မကဲ့ရဲ့ခြင်း (မြစ်ရှိ) ဖြစ်သော မချစ်ချယ်ခြင်း။ အနိဋ္ဌာရမ္မဏံ နိဿာယ နိဋ္ဌာရမ္မဏော ပဋိဃာတော။ မ၊၂။၂၃။ အနိဋ္ဌာရမ္မဏန္တိ အနိဋ္ဌာဘူတံ အာလမ္ဗနံ။ မဋ္ဌ၊၃။၂၇။ အနိဋ္ဌာဘူတံ အာလမ္ဗနန္တိ နိဋ္ဌာယ ပဋိပက္ခဘူတံ ပရေသံ အာလမ္ဗနံ။ မဋီ၊၃။ ၂၂။

အနိဋ္ဌိတ (တိ) [န + နိဋ္ဌိတ] မကဲ့ရဲ့အပ်သော။ အနိဋ္ဌိတာ သဂ္ဂမုပေန္တိ (သဂ္ဂမုပေဟိ) ဌာနံ။ အံ၊၁။၂၁၆။ ပေတ။၁၄၄။ အနိဋ္ဌိတာတိ အဂရဟိတာ ပါသံသာ။ ပေတ၊ဋ္ဌ။၈၃။ နတ္ထိ လောကေ အနိဋ္ဌိတော။ ဓမ္မ။၄၇။ဝိမာန။၅၀။ ဂါဒမ ဝသမနိဋ္ဌိတာ။ဇာ၊၁။၁၇၄။ အနိဋ္ဌိတာတိ အဂရဟိတာ ဥတ္တမရူပဓရာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။ ၁၉၇။ အနိဋ္ဌိတော သဂ္ဂမုပေတိ (သဂ္ဂမုပေဟိဇာ) ဌာနံ။ သံ၊၁။ ၂၉။ ဇာ၊၁။ ၂၇၄။ အနိဋ္ဌိတောတိ ဒါနာဒိနိ ပုညာနိ ကရဏေန ပမုဒိတော ဒေဝလောကေန အဘိနန္ဒိတော ဟုတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။ ၂၇၅။

အနိဋ္ဌိတင်္ဂ (တိ)[အနိဋ္ဌိတ+အင်္ဂ+အ။ထိ၌ အနိဋ္ဌိတင်္ဂီ] မကဲ့ရဲ့အပ်သော (တင့်တယ်သော) ကိုယ်အင်္ဂါရှိသော၊ သူ။ ပါသာဒမာရုယှ အနိဋ္ဌိတင်္ဂီ။ ဇာ၊၁။ ၂၃၁။ အနိဋ္ဌိတင်္ဂီတိ ပါဒန္တတော ယာဝ ကေသဂ္ဂါ အနိဋ္ဌိတသရီရာ ပရမသောဘဂ္ဂပတ္တသရီရာ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၀၇။ သောနေသပိယာ တာဝ အနိဋ္ဌိတင်္ဂီယော။ ဇာ၊ ၁။၁၉၆။

အနိဋ္ဌိတဗ္ဗ (တိ) [န+နိဋ္ဌိတဗ္ဗ]မကဲ့ရဲ့-အပ်-သင့်-ထိုက်-သော၊ သူ။ အနိဋ္ဌလော့စန-ကြည့်။

အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓ (တိ) [န + ဣန္ဒြိယ + ဗဒ္ဓ]ဣန္ဒြေနှင့်မဖွဲ့စပ်အပ်သော ၊ သက်မဲ့ – အဝိညာဏက– ဖြစ်သော။အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓမသညာကာယံ။ဇာ၊၂။ ၂၃၅။ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓမ္ပိ သင်္ဃာတံ။ မဋ္ဌ၊၄။၅၃။(ဒုဋ္ဌက၊ဋ္ဌ။၁၄၈-လည်းကြည့်။)

အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရူပ (န) [အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓ+ရူပ] ဣန္ဒြေနှင့်မဖွဲ့စပ်သောရုပ်၊ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရုပ်။ အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရူပဉ္စ နိဗ္ဗာနဉ္စ ဌပေတွာ သဒ္ဒ ဓမ္မာ။ ...အနိန္ဒြိယဗဒ္ဓရူပဉ္စ နိဗ္ဗာနဉ္စ ဗဟိဒ္ဓါ။ အဘိ၊ဓ။ ၂၃၃။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၄၇-လည်းကြည့်။)

အနိနွန (တိ) [န+ဣနွန] မီးလောင်စာမရှိသော။ အနာဟာရ, အနေဓ-တို့ကြည့်။

အနိပကဝုတ္တိ (တိ) [န + နိပကဝုတ္တိ] ပညာဖြင့်အသက် မွေးခြင်း မရှိသော၊ ၂၁-ပါးသော မသင့်သော ရှာမှီးခြင်းဖြင့် အသက်မွေးခြင်းရှိသော၊သူ။ ကေဝိသတိဝိဓာယ အနေသနာယ ဇီဝိကံ ကပ္ပေန္တော အနိပကဝုတ္တိ နာမ ဟောတိ၊ န ပညာယ ဌတွာ ဇီဝိကံ ကပ္ပေတိ။ မဋ္ဌ၊၃။၄။ နိပက (မဋီ၊၁။၃။သံဋီ၊၂။၄၈၈) လည်းကြည့်။

အနိပန္န (တိ) [န+နိပန္န] မလည်းလျောင်းသော။ ဣမသ္မိံ သာသနေ အနိပန္နော အနိသိန္နော အဋ္ဌိတော အစင်္ကမန္တော ကော ဘိက္ခု အရဟတ္တံ ပတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ ခုဒ္ဒက၊ဋ္ဌ။ ၈၂။

အနိပုဏ (တိ) [န+နိပုဏ]မသိမ်မွေ့သော၊မလိမ္မာသော၊သူ။အနိပုဏော ပေတံ သုတွာ အတ္ထမနော ဘာဝေယျ။ မိလိန္ဒ။၂၃၃။ ဒုန္နိက္ခ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၈၅)လည်းကြည့်။

အနိပ္ဖတ္တိ (တိ) [န+နိပ္ဖတ္တိ]မပြီးစီး–မပြီးမြောက်–ခြင်း။ အမ္ဗ တယိ ကရောန္တိယာ အနိပ္ဖတ္တိ နာမ နတ္ထိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၈၁။

အနိပ္ဖန္န (တိ) [န + နိပ္ဖန္န] မပြီးမြောက်သော။

အနိပ္ဖန္နတာ (တိ) [အနိပ္ဖန္န+တာ၊ (အနိပ္ဖန္နတာဝ?)] မပြီးစီး - မပြီးမြောက် – သည်၏ အဖြစ်။ မပြီးစီး -မပြီးမြောက် –ခြင်း။ (မပြီးမြောက်သော ?)။ အနိပ္ဖန္နတာ သဟေယျ မီဒရာ။ဇာ၊၁။၁၄၈။ အနိပ္ဖန္နတာတိ (အနိပ္ဖါဒိယာတိ၊သိ။ အနိပ္ဖန္နာယာတိ၊သျာ။ အနိပ္ဖါဒိယာတိ၊ဣ-မှတ်ချက်။) မဟာဇုတ ယာဝ အတ္တနော ဣစ္ဆိတံ န နိပ္ဖဇ္ဇတိ၊ တာဝ ပဏ္ဍိတော အဓိဝါသေယျ၊ န ကသာဝိ ကရေယျ။ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၂၅။

အနိပ္ပုလ (တိ) [န + နိပ္ပုလ] အကျိုး မရှိသည် မဟုတ်သော၊ အကျိုးရှိသော။ အပိ စ ဖြာဟ္မဏ ဒါယကောပိ အနိပ္ပုလော။ အံ၊၃။၄၈၀-၁။ ဒါယကောပိ အနိပ္ပုလောတိ...ဒါယကောပန နသက္ကာ နိပ္ပုလေန ဘဝိတုံ၊ ဒါယကော တသာ ဒါနဿ ဝိပါကံ လဘတိယေဝ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၉။ အမှာကဥ္စ ကတာ ပူဇာ၊ ဒါယကာ စ အနိပ္ပုလာ။ ခုဒ္ဒက။ ၈။ ပေတ။၁၂၉။ သစ္စာ တာ ဘိက္ခဝေ ဥပါသိကာယော အနိပ္ပုလာ ကာလင်္ကတာတိ။ ဥဒါန။ ၁၇၆။ အနိပ္ပုလာတိ န နိပ္ပုလာ၊ သမ္ပတ္တသာမညဖလာ စေ ကာလင်္ကတာ။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၃၄၈။ တေ စေဝ ပူဇိတာ ဟောန္တိ၊ ဒါယကာ စ အနိပ္ပုလာ။ ပေတ။၁၂၈။ ဒါယကာ စ အနိပ္ပုလာတိ...တေ ဒါယကာ စ ... န နိပ္ပုလာ။ ပေတ၊ ဋ္ဌ။၁၆။

အနိပ္ပါဒ (ပု) [န + နိပ္ပါဒ] မပြီးမြောက်ခြင်း။ အနိပ္ပန္နတာ-ကြည့်။

အနိပ္ပါဒန (န) [န + နိပ္ပါဒန] မဖြစ်စေခြင်း။ တာဝ ဖလဿ အနိပ္ပါဒနံ သမာဂမေ နိပ္ပါဒန-သမတ္ထဿ နိပ္ပါဒနဥ္စ။ မူလဋီ၊၁။၆၁။ အနိပ္ပါဒနံ နိပ္ပါဒနဘာဝေါ အဟေတုဘာဝေါ။ အနုဋီ၊ ၁။၆၈။

အနိဗဒ္ဓ (တိ) [န + နိဗဒ္ဓ] မမြဲသော။ ကမ္မသ္မိဥ္စ အနိဗဒ္ဓေ ဒ္ဒါရမ္ပိ အနိဗဒ္ဓမေဝ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၂၃။ (က) မဖွဲ့ကပ်—မဆက်စပ်—မဆုံးဖြတ်—မသတ်မှတ်—မရည်ရွယ်—အပ်သော၊ ဖွဲ့—စပ်—ဆုံးဖြတ်—သတ်မှတ်—ရည်ရွယ်—ခြင်းမရှိသော၊ မမြဲ—မသေချာ—ကေန်မဟုတ်—စိတ်မချရ—သော။ (ခ) မဆက်စပ်သော၊ ဆက်စပ်သော အနက်အဓိပ္ပါယ်မရှိသော။ အနိဗဒ္ဓံ ဝိပ္ပလာပံ ဝိလပန္တော ကန္ဒတိ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၇။ အနိဗဒ္ဓန္တိ အနိဗန္ဓနတ္ထံ ယံ ကိဥ္စိ။ သံ၊ဋီ၊၂။၃၅၅။ (ဂ) အတိအကျ မသတ်မှတ် အပ်သော။ ဣမသ္မိံ ပန မဟာဂေါသိင်္ဂသုတ္တေ ဘဂဝတော ဂေါစရ-ဂါမော အနိဗဒ္ဓေါ၊ ကောဝိဒေဝ ဂေါစရဂါမော ဘဝိဿတိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၇။ အနိဗဒ္ဓစာရိကာ-လည်းကြည့်။ (ဃ) မမြဲ—မသေချာ—ကေန် မဟုတ်—စိတ်မချရ—သော။ ပုထုဇ္ဇနိဒ္ဒိ နာမ စလာ အနိဗဒ္ဓါ။ မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၀။ ဧယပရာ-ဇယောပိ အနိဗဒ္ဓေါ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၆၃။

အနိဗဒ္ဓဂတိက (တိ) [အနိဗဒ္ဓ + ဂတိ + က။ န + နိဗဒ္ဓ + ဂတိ + က] မမြဲသောလားရောက်ရာ (ဂတိ)ရှိသော၊ မြဲသောလားရောက်ရာ(ဂတိ) မရှိသော၊သူ။ အဝသေသပုဂ္ဂလာ ပန အနိဗဒ္ဓ-ဂတိကာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၇။

အနိဗဒ္ဓစာရိကာ (ထီ) [အနိဗဒ္ဓ + စာရိကာ] မရည်ရွယ်သော ဒေသစာရီ ကြွချီခြင်း၊ ကျတ်ထိုက်သော ပုဂ္ဂိုလ်တဦးတည်းကိုသာ မရည်ရွယ်—အများကို ရည်ရွယ်—သော ဒေသစာရီကြွချီခြင်း။ ယံ ဂါမနိဂမနဂရပဋိပါဋိဝသေန စရတိ၊ အယံ အနိဗဒ္ဓစာရိကာ နာမ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၁၆။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၈။သမ္မဟုလေ ဥဒ္ဒိဿ ဂါမနိဂမနဂရပဋိပါဋိယာ စာရိကာ အနိဗဒ္ဓစာရိကာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂။၂၀၆။

အနိဗဒ္ဓတ္တ (န) [အနိဗဒ္ဓ + တ္တ] မမြဲသည်၏အဖြစ်။ ဒွါရံ ပန အနိဗဒ္ဓံ၊ ကသ္မာ၊ ကမ္မဿ အနိဗဒ္ဓတ္တာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၂၃။ ကမ္မဿ အနိဗဒ္ဓတ္တာတိ ကမ္မဿ အနိယတတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။၇၁။

အနိဗဒ္ဓဝါသ (တိ) [အနိဗဒ္ဓ + ဝါသ။ န + နိဗဒ္ဓ-ဝါသ] မမြဲသော နေခြင်းရှိသော၊ မြဲသော နေခြင်းမရှိသော။ (က)ဝါတော် နှစ်ဆယ် တိုင်အောင် တမြို့တရွာ တကျောင်းတည်း၌ မြဲသော သီတင်းသုံးခြင်းမရှိသော မြတ်စွာဘုရား။ဘဂဝါ ပဌမဗောဓိယံ ဝီသတိ ဝဿာနိ အနိဗဒ္ဓဝါသော အဟောသိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၀။ ဝီသတိ ဝဿာနိ အနိဗဒ္ဓဝါသော ဟုတွာ ယတ္ထ ယတ္ထ ဖာသုကံ ဟောတိ၊ တတ္ထ တတ္ထေဝ ဝသိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၀။ အနိဗဒ္ဓဝါသော ဟုတွာတိ ကေသ့်ယေဝ ဝိဟာ-ရေ နိဗဒ္ဓဝါသော အဟုတွာ။ အံ၊ဋီ၊၂။၂၉။ (ခ) ကမ္မဋ္ဌာန်းယူရန် ယခုပင် ရောက်လာ၍ မြဲသော နေခြင်းမရှိသော အဂန္တုဝါသိကရဟန်း။အနိဗဒ္ဓ-

ဝါသာဒိသာဂမနီယာ ဘိက္ခူ။ ဒီ၊၃။၂၇၇။ သမ္ပတိ အာဂတတ္တာ ကတ္တစိ န နိဗဒ္ဓါဝါသော ဇေတသန္တိ အနိဗဒ္ဓဝါသာ၊ အနေ္တဝါသိကာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃။၂၃၅။

အနိဗဒ္ဓသယန (တိ) [အနိဗဒ္ဓ + သယန။ န + နိဗဒ္ဓသယန] မမြဲသော အိပ်ရာနေရာရှိသော၊ မြဲသော အိပ်ရာနေရာ မရှိသော၊သူ။ တနေရာ တည်း၌ မအိပ်မနေသော၊သူ။ ပုန စပရံ မဟာ-ရာဇ ဟတ္ထိ အနိဗဒ္ဓသယနော ... ဝေမေဝ ခေါ မဟာရာဇ ယောဂိနာ ယောဂါဝစရေန အနိ-ဗဒ္ဓသယနေန ဘဝိတဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၈၃။

အနိဗဒ္ဓသီလ (တိ) [န + နိဗဒ္ဓ + သီလ] မြဲသော သီလမရှိသော၊ ရံခါ ဥပုသ်သီလ စောင့်ထိန်း၊ ရံ ခါ မစောင့်ထိန်းသော၊ သူ။ အနိဗဒ္ဓသီလာနံ ဂဟဋ္ဌာနံ။ မ. ဋ္ဌ၊ ၂။ ၁၂။ ကဒါစိ ဥပေါ-သထိကဘာဝေန သမာဒိန္နသီလာပိ ဟောန္တိ ကဒါစိ နောတိ အနိဗဒ္ဓသီလာနံ ဂဟဋ္ဌာနံ။ မ၊ ဋီ၊၂။၈၅။

အနိဗန္ဓနီယ (တိ) [န + နိဗန္ဓနီယ] မငြိ—မကပ်—မစွဲ — တတ်သော၊ မငြိနိုင် — မစွဲမြဲစေနိုင် — မနိုင်—သော။ သေတာဝဏ္ဏော အနိဗန္ဓနီယော ဟောတိ။ ... ဂေရုကာ အနိဗန္ဓနီယာ ဟောတိ။ ဝိ၊ ၄။ ၂၉၆။ န နိဗန္ဓတီတိ အနိဗန္ဓနီယော၊ န အလ္လီယတီတိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၃။၃၉၅။ န လဂ္ဂနကောတိ အတ္ထော။ ဝိမတိ၊၂။၂၃၈။

အနိဗ္ဗတ္တ (တိ) [န + နိဗ္ဗတ္တ] မဖြစ်ပေါ်သေးသော၊ ထင်ရှားဖြစ်ခြင်းသို့မရောက်သော။ အသဉ္ဇာတာ အနိဗ္ဗတ္တာ အနဘိနိဗ္ဗတ္တာ အပါတုဘူတာ။အဘိ၊ ၈။ ၂၁၃။ အနိဗ္ဗတ္တံ ပဇဟတိ။ ပဋိသံ။၁၉၄။ အနိဗ္ဗတ္တန္တိ သဘာဝံ အပ္ပတ္တံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၄။ အနိဗ္ဗတ္တေန န ဇာတော၊ ပစ္စုပ္ပန္နေန ဇာတော။ မဟာနိ။၁၂။ ... အနိဗ္ဗတ္တေန န ဇာတောတိ အဇာတေန အပါတုဘူတေန အနာဂတက္ခန္ဓေန ... ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၃၀။

အနိဗ္ဗတ္တန (န) [န + နိဗ္ဗတ္တန] မဖြစ်စေခြင်း။ တဏှာမူလကဿ အညဿ အတ္တဘာဝဿ အနိဗ္ဗတ္တနေန အနုညပေါသီ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၆။

အနိဗ္ဗတ္တဖလ (တိ) [အနိဗ္ဗတ္တ + ဖလ] မဖြစ်သေး — မသီးသေး — သော အသီးရှိသော၊ အသီးမသီးသေးသော၊ ယာနိမာနိ ရုက္ခာနိ အနိဗ္ဗတ္တ-ဖလာနိ။ မိလိန္ဒ။၇၆။

အနိဗ္ဗတ္တယမာန (တိ) [န + နိဗ္ဗတ္တယမာန] မဖြစ်စေသော၊သူ။ အသဉ္ဇနယမာနော အနိဗ္ဗတ္တယ-မာနော အနဘိနိဗ္ဗတ္တယမာနော .... ။ မဟာနိ။ ၃၈။ အနိဗ္ဗတ္တယမာနောတိ ပဋ္ဌနာတဏှာ-ဝသေန န နိဗ္ဗတ္တယမာနော။ မဟာနိ၊ ဋ္ဌ။ ၁၄၁။

အနိဗ္ဗတ္တိ (ထီ) [န + နိဗ္ဗတ္တိ] မဖြစ်ပေါ်ခြင်း၊ သင်္ခါရတရားတို့၏ — မဖြစ်ပေါ်ခြင်း — မဖြစ်ပေါ်ကြောင်း — မဖြစ်ပေါ်ရာ — နိဗ္ဗာန်။ အနိဗ္ဗတ္တိ အဘိညေယျာ။ ပဋိသံ။၁၂။

အနိဗ္ဗတ္တိတ (တိ) [န + နိဗ္ဗတ္တိတ] မဖြစ်စေအပ် သော။ အကတ(ဆ)အနက်ကြည့်။

အနိဗ္ဗတ္တိနိရောဓ (ပု) [အနိဗ္ဗတ္တိ + နိရောဓ] တဖန် မဖြစ်ပေါ်ပဲ ချုပ်ခြင်း၊ ကေန်—အပြီးအပြတ်— ချုပ်ခြင်း။ ဣတိ မဟာပုရိသော သကလဿ ဝဋ္ဋဒုက္ခဿ အနိဗ္ဗတ္တိနိရောဓံ အဒ္ဒသ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၂။ အနိဗ္ဗတ္တိနိရောဓန္တိ သဗ္ဗသော ပစ္စယ-နိရောဓေန အနုပ္ပါဒနိရောဓံ အစ္စန္တနိရောဓံ။ ဒီ၊ဋီ၊၂။၅၂။

အနိဗ္ဗာန (န) [န + နိဗ္ဗာန] နိဗ္ဗာန်မဟုတ်သော တရား။ နိဗ္ဗာနံ ဝေါဟရန္တဿ နိဗ္ဗာနံ ဟောတိ၊ အနိဗ္ဗာနံ ဝေါဟရန္တဿ အနိဗ္ဗာနံ ဟောတိ။ အဘိ၊ က။၁၇၂။

အနိဗ္ဗာနသံဝတ္တနိက (တိ) [န + နိဗ္ဗာန + သံဝတ္တ-နိက] (က) ကိလေသာငြိမ်းရာ နိဗ္ဗာန်ကို မဖြစ်စေတတ်သော။ ရာဂေါ ခေါ အာဝုသော အန္ဓကရဏော အစက္ခုကရဏော အညာဏကရဏော ပညာနိရောဓိကော ဝိဃာတပက္ခိကော အနိဗ္ဗာနသံဝတ္တနိကော။ အံ၊၁။ ၂၁၅။အဘိ၊က။

၁၇၁။ ဣတိဝုတ်။ ၂၅၁။ ကိလေသနိဗ္ဗာနံ နသံဝတ္တတီတိ အနိဗ္ဗာနသံဝတ္တနိကော။အံ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၂၀၁။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၂၅၈။ (၁) နိဗ္ဗာန်အကျိုးငှါ မဖြစ်စေတတ်သော။ ... ဝိဿဋ္ဌဿ အနိဗ္ဗာနသံဝတ္တနိကံ နဒိတ္ဗာ ...။မဟာနိ။၁၆၀။အနိဗ္ဗာနသံဝတ္တနိကန္တိ အပစ္စယအမတနိဗ္ဗာနဿ အနသံဝတ္တနိကံ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၁၈၉။

အနိဗ္ဗာဟက (တိ) [န+နိဗ္ဗာဟက] မထုတ်ဆောင်တတ်သော။

အနိဗ္ဗာဟကဘာဝ (ပု) [အနိဗ္ဗာဟက+ဘာဝ] မထုတ်ဆောင် တတ်သည်၏ အဖြစ်။ တေသံ တဿ ဒိဋ္ဌိယာ အနိဗ္ဗာဟကဘာဝံ ဒဿေန္တော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၂။

အနိဗ္ဗိဒ္ဓ (တိ) [န+နိဗ္ဗိဒ္ဓ] (၁) မဖောက်ထွင်းအပ်သော၊ ထုတ်ချင်းမထွင်းသော။ (တိ) (၂)ထုတ်ချင်းမထွင်းသောလမ်း၊ လမ်းတို၊ လမ်းဦးတို။ ဗျူဟော ရစ္ဆာ အနိဗ္ဗိဒ္ဓါ၊ နိဗ္ဗိဒ္ဓါ တု ပထဒ္ဓိ စ။ ဓာန်။၂၀၂။

အနိဗ္ဗိဒ္ဓပုဗ္ဗ (တိ) [အနိဗ္ဗိဒ္ဓ+ပုဗ္ဗ] ရှေး၌မဖောက်ထွင်းအပ်သော၊ မဖောက်ထွင်း ဘူးသေးသော။ အနိဗ္ဗိဒ္ဓပုဗ္ဗံ အပဒါလိတပုဗ္ဗံ။ ပဋိသံ။ ၁၈၁။ အနိဗ္ဗိဒ္ဓပုဗ္ဗန္တိ အနမတဂ္ဂေ သံသာရေ အန္တံ ပါဒပတ္တာ အနိဗ္ဗိဒ္ဓပုဗ္ဗံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၃။

အနိဗ္ဗိဒ္ဓရစ္ဆာ (ထီ) [အနိဗ္ဗိဒ္ဓ+ရစ္ဆာ] ထုတ်ချင်းမထွင်းမဖောက် —တခြားလမ်းနှင့် — မဆက်မိ— မပေါင်းမိ— သော လမ်း၊ လမ်းဦးတို။ သန္ဓိဗျူဟောတိ ဃရသန္ဓိယော စ အနိဗ္ဗိဒ္ဓရစ္ဆာ စ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၇။၁၇၅။

အနိဗ္ဗိန္ဒိယကာရီ (တိ) [န+နိဗ္ဗိန္ဒိယကာရီ] ပျင်းရိ—ငြီးငွေ့—စွာ ပြုလေ့မရှိသော၊ မငြီးမငွေ့ — မပျင်းမရိ—ပြုလေ့ရှိသော၊ သူ။ အနိဗ္ဗိန္ဒိယကာရိဿ၊ သမ္မဒတ္ထော ဝိပစ္စတိ။ ဇာ၊ ၂။၄။ နိဗ္ဗိန္ဒိယကာရီ-လည်းကြည့်။

အနိဗ္ဗိသတာ (ထီ) [အနိဗ္ဗိသ+တာ] (မာန်တည်းဟူသော) အဆိပ် — မကင်းသည်၏ အဖြစ်— မကင်းခြင်း။ အနိဗ္ဗိသတာယ အဒနေ္တာ။မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၉၇။ အနိဗ္ဗိသေဝနတာ-လည်းကြည့်။

အနိဗ္ဗိသန္တ (တိ) [န+နိဗ္ဗိသန္တ] မသက်ဝင်သော၊ မရသော၊သူ။ အနေကဇာတိသံသာရံ၊ သန္ဓာဝိဿံ အနိဗ္ဗိသံ။ ဓမ္မ။၁၅၆။ ထေရ။၂၁၇။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၄။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၆။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၁၈၊ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၁၀။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၈၉။ အနိဗ္ဗိသံ တံ ဉာဏံ အဝိန္ဒန္တော အလဘန္တောယေဝ ...။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၂။၈၁။ ထေရ၊ဋ္ဌ။ ၂၁၇။ သာရတ္ထ၊၁။ ၆၂. ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅။ သံသရိံ ဟံ အနိဗ္ဗိသံ။ သေရီ။၃၉၇။ သံသရိံ ဟံ အနိဗ္ဗိသန္တိ သံသာရသမုဒ္ဒေ ပတိဋ္ဌံ အဝိန္ဒန္တိ အလဘန္တိ ...သံသရိံ အဟံ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၁၃၆။

အနိဗ္ဗိသေဝန (တိ) [န+နိဗ္ဗိသေဝန] မာနမကင်းသော၊ မယဉ်ကျေးသော၊ သူ။

အနိဗ္ဗိသေဝနတာ (ထီ) [အနိဗ္ဗိသေဝန+တာ] မာနမကင်းသည်၏ အဖြစ်၊ မာနမကင်းခြင်း၊ မယဉ်ကျေးခြင်း။ အနိဗ္ဗိသေဝနတာယ အဒနေ္တာ။ မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၁။ အနိဗ္ဗိသတာ-လည်းကြည့်။

အနိဗ္ဗုတ (တိ) [န+နိဗ္ဗုတ] မငြိမ်းအေးသော၊ ကိလေသာ ပူလောင်ခြင်းမှ မငြိမ်းအေးသော၊ သူ။ ဇောနုဂေါ အနေဇဿ၊ နိဗ္ဗုတဿ အနိဗ္ဗုတော။ ဣတိဝုတ်။၂၅၆။ ရာဂါဒိကိလေသပရိဠာဟာဘိဘဝေန အနိဗ္ဗုတော။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၂၈၁။

အနိဗ္ဗုတကိလေသ (တိ) [န+နိဗ္ဗုတကိလေသ] မငြိမ်းသော ကိလေသာအပူရှိသော၊ ကိလေသာ အပူမငြိမ်းသေးသော၊ သူ။

အနိဗ္ဗုတကိလေသတာ (ထီ)[အနိဗ္ဗုတကိလေသ+တာ] မငြိမ်းသောကိလေသာရှိသည် — ကိလေသာအပူမငြိမ်းသေးသည် — ၏ အဖြစ်။ အပရိနိဗ္ဗုတ (မဟာနိ၊ဋ္ဌ။၉၁)ကြည့်။

အနိစ္ဆမတိကဘာဝ (ပု) [အနိစ္ဆမတိက+ဘာဝ] သို့လော သို့လော တွေးတော ယုံမှားခြင်း—

မကောင်းသည်၏ အဖြစ်— မကောင်းခြင်း။ အထထာ အနိဗ္ဗမတိကဘာဝံ ဝိဒိတွာ... ။ဓမ္မ႒။၁။၂၃။

အနိမန္တိတ (တိ) [န + နိမန္တိတ] မပင့်—မဖိတ်—မခေါ်—အပ်သော၊ သူ။ ပုဗ္ဗေ အနိမန္တိတော ခါဒနီယံ ဝါ ဘောဇနီယံ ဝါ သဟတ္ထာ ပဋိဂ္ဂဟေတွာ။ ဝိ၊၂။၂၃၂။ အနိမန္တိတော နာမ အဇ္ဇတနာယ ဝါ သွာတနာယ ဝါ အနိမန္တိတော။ ဝိ၊၂။၂၃၄။

အနိမန္တိတစတုတ္ထ (တိ) [အနိမန္တိတ + စတုတ္ထ] မပင့်ဖိတ်အပ်— ပင့်ဖိတ်မထား—သူလျှင် လေးယောက်မြောက်ရှိသော။ (နု) ပင့်ဖိတ်မထားသူ (ဂဏပူရကရဟန်း)လျှင်လေးပါးမြောက်ရှိသော ဂဏဘောဇဉ်။ တတ္ထ အနိမန္တိတစတုတ္ထံ .... ပဉ္စန္နံ စတုက္ကာနံ ဝသေန ဝိနိစ္ဆယော ဝေဒိတဗ္ဗော။ ဝိ႒၊၃။၈၁။ အနိမန္တိတော စတုတ္ထော ယဿ တဒေတံ အနိမန္တိတစတုတ္ထံ။ ဝဇီရ။၃၁၃။ဝိမတိ၊ ၂။၂၇-လည်းကြည့်။

အနိမန္တိတတ္တ (နု) [အနိမန္တိတ + တ္တ] မဖိတ်အပ်သည်၏အဖြစ်၊ ပင့်ဖိတ်ထားသော ရဟန်းမဟုတ်သည်၏အဖြစ်။ ဂဏပူရကဿ အနိမန္တိတတ္တာ။ ဝိ႒၊၃။၈၁။ အနိမန္တိတတ္တာ သတ္တာဟကိစ္စံ အဓိဋ္ဌဟိတွာ .... ။ သာရတ္ထ၊၃။၂၈၂။

အနိမိတ္တ (နု) [န + နိမိတ္တ] (၁) နိမိတ် မဟုတ်သော။(က)ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ကြောင်းဖြစ်သည့် အမှတ်အသား — နိမိတ် — မဟုတ်သော။ အနိမိတ္တာနံ နာမမေဟိ စ (နာမေန စ-သစ်) အကိတ္တေတွာ ... ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ဟောင်း။၅။ ၎င်း သစ်။၁၃၈။ (ခ) သင်္ခါရနိမိတ်မဟုတ်သော၊ — နိဗ္ဗာန်။ နိမိတ္တံ အဘိဘုယျိတွာ အနိမိတ္တံ ပက္ခန္ဒတီတိ ဂေါတြဘု။ ပဋိသံ။ ၆၃။ နိမိတ္တံ ဘယတော သမ္ပဿမာနော အနိမိတ္တေ အဓိမုတ္တတ္တာ။ ပဋိသံ။၈၉။ နိမိတ္တန္တိ သင်္ခါရနိမိတ္တံ။ အနိမိတ္တေတိ သင်္ခါရနိမိတ္တပဋိပက္ခေ နိဗ္ဗာနေ။ ပဋိသံ႒၊၁။၂၇၉။ အနိမိတ္တေ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတိ။ ပဋိသံ။၂၅၈။ အနိမိတ္တေ စိတ္တံ ပက္ခန္ဒတီတိ သင်္ခါရနိမိတ္တပဋိပက္ခေ အနိမိတ္တသင်္ခါတေ နိဗ္ဗာနေ တန္နိန္နတာယ စိတ္တံ ပဝိသတိ။ ပဋိသံ႒၊ ၂။၁၆၇။ (တိ) (၂) နိမိတ်မရှိသော၊ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်ကြောင်းဖြစ်သည့် အမှတ်အသား— နိမိတ်—မရှိသော—သိမ် အချင်းခပ်သိမ်း နိမိတ်မကြားပဲ သမုတ်အပ်သော သိမ်။ အနိမိတ္တာ နာမ ယာ သဗ္ဗေန သဗ္ဗံ နိမိတ္တာနိ အကိတ္တေတွာ သမ္မတာ။ ဝိ႒၊၄။၂၄၉။ ကင်္ခါ။၈၈။ သဗ္ဗေန သဗ္ဗန္တိ သဗ္ဗပ္ပကာရေန။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊သစ်။၁၃၇။ အနိမိတ္တံ သိမံ သမ္မန္နတိ။ ဝိ၊၅။၃၈၃။ (၃)(က) ရာဂစသော အကြောင်းနိမိတ်မရှိသော သင်္ခါရတို့၏ ကိုယ်ကောင် စသည်ကဲ့သို့ ထင်ခြင်း နိမိတ်မရှိသော။ (သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော အခြင်းအရာအားဖြင့် နိဗ္ဗာန်ကို အာရုံပြု၍ ဖြစ်သော) အနိမိတ္တဟူသော နိဗ္ဗာန်အာရုံရှိသော၊ မဂ်,ဖလသမာပတ်။ အနိမိတ္တော ဝိမောက္ခော ... အနိမိတ္တော သမာဓိ .... အနိမိတ္တာ သမာပတ္တိ။ ဝိ၊၁။၁၁၈-၉။ ဝိ၊၂။၃၈။ ရာဂဒေါသမောဟနိမိတ္တေဟိ အနိမိတ္တတ္တာ အနိမိတ္တော။ ... တွေ စ ဝိမောက္ခတ္တိကေန စ သမာဓိတ္တိကေန စ အရိယမဂ္ဂေါဝ ဝုတ္တော။ သမာပတ္တိတ္တိကေန ပန ဖလသမာပတ္တိ။ ဝိ႒၊၂။၈၅။ ဥပစ္ဆေဒရီ ဥပစ္ဆိန္နကာရကေဒိန် ကာရကတ္တာ ရာဂါဒယော နိမိတ္တန္တိ အာဟ "ရာဂဒေါသမောဟနိမိတ္တေဟိ"တိ။ သဝိဂ္ဂဟာနံ ဝိယ ဥပဋ္ဌာနမေဝ နိမိတ္တန္တိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ၊၂။၂၈၇။ (အနု၊၁။၁၂၁-လည်းကြည့်။) တယောမေ ဘိက္ခဝေ ဝိမောက္ခာ။ ကတမေ တယော? သုညတော ဝိမောက္ခော အနိမိတ္တော ဝိမောက္ခော အပ္ပဏိဟိတော ဝိမောက္ခော။ ပဋိသံ။၂၃၀။ အနိမိတ္တာကာရေန နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တော အနိမိတ္တော။ ပဋိသံ႒၊၂။၁၄၇။ (ခ) နိစ္စနိမိတ် စသည်ကို ခွဲယူကြောင်း ကိလေသ နိမိတ်မရှိသော — ဝိပဿနာ, မဂ်, ဖိုလ်, နိဗ္ဗာန်၊ အနိစ္စာနုပဿနာ, အနိမိတ္တဝိမောက္ခ, အနိမိတ္တဖလသမာပတ်, အနိမိတ္တနိဗ္ဗာန်။ အပရေပိ တယော

သမာဓိ၊ သုညတော သမာဓိ အနိမိတ္တော သမာဓိ အပ္ပဏိဟိတော သမာဓိ။ ဒီ၊၃။၁၈၄။ အပရော အနိစ္စတော အဘိနိဝိသိတွာ အနိစ္စတော ဒိသွာ အနိစ္စတော ဝုဋ္ဌာတိ။ တဿ ဝိပဿနာ အနိမိတ္တာ နာမ ဟောတိ။ ကသ္မာ? နိမိတ္တကာရကကိလေသာဘာဝါ။ ဝိပဿနာဂမနေန မဂ္ဂသမာဓိ အနိမိတ္တော နာမ ဟောတိ။ မဂ္ဂါဂမနေန ဖလံ အနိမိတ္တံ နာမ။... ဣတိ အယံ အာဂမနတော ကထာ။ မဂ္ဂသမာဓိ ပန....ရာဂနိမိတ္တာဒီနံ အဘာဝါ အနိမိတ္တော။.... ဣတိ အယံ သဂုဏတော ကထာ။ နိဗ္ဗာနံ ရာဂါဒိဟိ သုညတတ္တာ....အနိမိတ္တဉ္စ ။ တဒါရမ္မဏော မဂ္ဂသမာဓိ အနိမိတ္တော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၈၆။ နိမိတ္တကာရကကိလေသာဘာဝါတိ နိစ္စနိမိတ္တာဒိဂ္ဂါဟကပစ္စယာနံ ကိလေသာနံ ဝိက္ခမ္ဘနတော။ ကာမဉ္စာယံ ဝိပဿနာ နိစ္စနိမိတ္တာဒီ ဥဂ္ဃါဋေန္တီ ပဝတ္တတိ၊ သင်္ခါရနိမိတ္တဿ ပန အဝိဿဇ္ဇနတော န နိပ္ပရိယာယတော အနိမိတ္တနာမံ လဘတီတိ။ ပရိယာယေန ပနေတံ ဝုတ္တံ။ တထာ ဟိ နိပ္ပရိယာယဒေသနတ္တာ အဘိဓမ္မေ မဂ္ဂဿ အနိမိတ္တနာမံ ဥဒ္ဓဋံ။ သုတ္တေ စ "အနိမိတ္တဉ္စ ဘာဝေဟိ၊ .... စရိဿသီ"တိ အနိမိတ္တပရိယာယော အာဂတော။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၃။ ၂၁၃-၄။ (ဂ) နိစ္စနိမိတ်စသည်ကိုခွါသော၊ ရာဂနိမိတ်စသည်ကို မယူသော၊ — အနိမိတ္တဝိပဿနာ, အနိစ္စာနုပဿနာ။ အနိမိတ္တဉ္စ ဘာဝေဟိ။ သံ၊၁။၁၉၀။ သုတ္တနိ။၃၂၉။ ထေရ။ ၃၇၀။ ထေရီ။၁၈၁။ အနိမိတ္တဉ္စ ဘာဝေဟီတိ နိစ္စာဒီနံ နိမိတ္တာနံ ဥဂ္ဃါဋိတတ္တာ ဝိပဿနာ အနိမိတ္တာ နာမ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ ကာမံ ဝိပဿနာ သင်္ခါရနိမိတ္တံ န ပရိစ္စဇတိ သင်္ခါရေ အာရဗ္ဘ ဝတ္တနတော၊ ယေသံ ပန နိမိတ္တာနံ အဂ္ဂဟဏေန အနိမိတ္တာတိ ဂဟိတံ အဓိပ္ပေတံ တံ ဒဿေတုံ နိစ္စာဒီနံ နိမိတ္တာနန္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ သံ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၈၄-၅။ အနိမိတ္တဉ္စ ဘာဝေဟီတိ ဧဝံ နိဗ္ဗေဓဘာဂိယေန သမာဓိနာ သမာဟိတစိတ္တော ဝိပဿနံ ဘာဝေဟီတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိပဿနာ ဟိ အနိစ္စာနုပဿနာဉာဏံ နိစ္စနိမိတ္တတော ဝိမုစ္စတီတိ အနိမိတ္တော ဝိမောက္ခောတိအာဒိနာ နယေန, ရာဂနိမိတ္တာဒီနံ ဝါ အဂ္ဂဟဏေန အနိမိတ္တဝေါဟာရံ လဘတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၆-၇။ အနိမိတ္တဉ္စ ဘာဝေဟီတိ နိစ္စနိမိတ္တာဒီနံ ဥဂ္ဃါဋနေန ဝိသေသတော အနိစ္စာနုပဿနာ အနိမိတ္တာ နာမ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၅၂၆။ (ဃ) ရာဂနိမိတ်, သင်္ခါရနိမိတ် မရှိသော၊ — နိဗ္ဗာန်။ သုညတော အနိမိတ္တော စ ဝိမောက္ခော ယဿ ဂေါစရော။ ဓမ္မ၊ ၂၆။ ထေရ။ ၂၄၀။ ... နိဗ္ဗာနံ ဟိ .. ရာဂါဒိနိမိတ္တာနံ အဘာဝေန အနိမိတ္တံ၊ တေဟိ စ ဝိမုတ္တန္တိ အနိမိတ္တော ဝိမောက္ခောတိ ဝုစ္စတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၈၆-၇။ နိဗ္ဗာနဉ္စ .... ရာဂါဒိနိမိတ္တာဘာဝေန သင်္ခါရနိမိတ္တာဘာဝေန စ အနိမိတ္တံ, တေဟိ ဝိမုတ္တဉ္စာတိ အနိမိတ္တဝိမောက္ခော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃။ (င) ခပ်သိမ်းသော နိမိတ်မှ ကင်းသော နိဗ္ဗာန်။ အနိမိတ္တံ သင်္ခါရက္ခန္ဓပရိယာပန္နန္တိ? န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ ... အနိမိတ္တံ န ဝတ္တဗ္ဗံ။ သင်္ခါရက္ခန္ဓပရိယာပန္နန္တိ? အာမန္တာ။ အဘိ၊ က။၄၁၈။ အနိမိတ္တန္တိ သဗ္ဗနိမိတ္တရဟိတံ နိဗ္ဗာနံ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၆၇။ (စ) ရာဂနိမိတ်စသည်, ရူပနိမိတ်စသည်, နိစ္စနိမိတ်စသည်မရှိသော၊ — အရဟတ္တဖိုလ်သမာပတ်။ အနိမိတ္တာ ဟိ ခေါ မေ စေတောဝိမုတ္တိ ဘာဝိတာ ဗဟုလီကတာ။ ဒီ၊၃။၂၀၆။ အံ၊၂။၂၅၈။ အနိမိတ္တာ စေတောဝိမုတ္တီတိ အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိ။ သာ ဟိ ရာဂနိမိတ္တာဒီနဉ္စ ရူပနိမိတ္တာဒီနဉ္စ နိစ္စနိမိတ္တာဒီနဉ္စ အဘာဝါ အနိမိတ္တာတိ ဝုတ္တာ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၃။ ၂၁၉။ အနိမိတ္တာတိ ဧတ္ထ ယေသံ နိမိတ္တာနံ အဘာဝေန အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိယာ အနိမိတ္တတာ၊ တံ ဒဿေတုံ သာ ဟီတိအာဒိ ဝုတ္တံ။ တတ္ထ ရာဂဿ နိမိတ္တံ, ရာဂေါ ဧဝ ဝါ နိမိတ္တန္တိ ရာဂနိမိတ္တံ။ အာဒိသဒ္ဒေန ဒေါသနိမိတ္တာဒီနံ သင်္ဂဟော ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ ရူပဝေဒနာဒိသင်္ခါရနိမိတ္တံ

ရူပနိမိတ္တာဒီ။ တေသဥ္စ နိစ္စာဒိဝသေန ဥပဋ္ဌာနံ နိစ္စနိမိတ္တာဒီ။ တယိဒံ နိမိတ္တံ ယသ္မာ သင်္ခါရေ သမ္မသနကာလေ (?) အရဟတ္တဖလေ နတ္ထိ၊ တသ္မာ ဝုတ္တံ "သာ ဟိ ... အနိမိတ္တာတိ ဝုစ္စာ"တိ။ ဒီ၊ဋီ၊၁။၂၅၄။ အံ၊ဋီ၊၁။၉၆။ (ဆ) ရုပ်စသည့် ခပ်သိမ်းသော အာရုံနိမိတ်မရှိသော၊ ခပ်သိမ်းသော နိမိတ်ကင်းသည့် နိဗ္ဗာန်အာရုံရှိသော၊ — နိရောဓသမာပတ်မှ ထသော ဖလသမာပတ်။ (ဇ) ခပ်သိမ်းသော သင်္ခါရနိမိတ်ကင်းသော၊ — နိဗ္ဗာနဓာတ်။ ကတိ ပနာဝုသော ပစ္စယာ အနိမိတ္တာယ စေတောဝိမုတ္တိယာ သမာပတ္တိယာတိ။ ... သဗ္ဗနိမိတ္တာနဉ္စ အမနသိကာရော၊ အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ မနသိကာရော။ မ၊၁။၃၇၀-၁။ အနိမိတ္တာယာတိ ဣဓ ကိံ ပုစ္ဆတိ ? နိရောဓတော ဝုဋ္ဌာနကဖလသမာပတ္တိံ ပုစ္ဆသာမီတိ ပုစ္ဆတိ။ ... သဗ္ဗနိမိတ္တာနန္တိ ရူပါဒီနံ သဗ္ဗာရမ္မဏာနံ။ အနိမိတ္တာယ စ ဓာတုယာ မနသိကာရောတိ သဗ္ဗနိမိတ္တာပဂတာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ မနသိကာရော၊ ဖလသမာပတ္တိသဟဇာတံ မနသိကာရံ သန္ဓာယာဟ။ မဋ္ဌ၊၂။၂၅၁။ အာရမ္မဏာ နာမ သာရမ္မဏာမူဟံ ဝိသေသတော ဥပတ္တိနိမိတ္တန္တိ အာဟ "သဗ္ဗနိမိတ္တာနန္တိ ရူပါဒီနံ သဗ္ဗာရမ္မဏာန"န္တိ၊ နတ္ထိ ဧတ္ထ ကိဉ္စိ သင်္ခါရနိမိတ္တန္တိ အနိမိတ္တာ၊ အသင်္ခတာ ဓာတု၊ တေနာဟ "သဗ္ဗနိမိတ္တာပဂတာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ"တိ။ မဋီ၊၂။၂၇၁။ (ဈ) နိစ္စနိမိတ်၊ သုခနိမိတ်၊ အတ္တနိမိတ်ကို ချွတ်ခြွတ်တတ်သော၊ — ဝိပဿနာ၊ ကသိုဏ်းရုပနိမိတ် မရှိသော၊ — အာရုပ္ပ-၄-ပါး၊ နိမိတ်ကို ပြုတတ်သော ကိလေသာမရှိသော၊ — မဂ်၊ ဖိုလ်။ ယာဝတာ ခေါ သာဝန္တေ အနိမိတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိယော အကုပ္ပါ။ သံ၊၂။၄၈၇။ အနိမိတ္တာ စေတောဝိမုတ္တိယော နာမ တေရသ ဓမ္မာ ဝိပဿနာ, စတ္တာရော အာရုပ္ပါ, စတ္တာရော မဂ္ဂါ, စတ္တာရိ ဖလာနိ။ တတ္ထ ဝိပဿနာ နိစ္စနိမိတ္တံ သုခနိမိတ္တံ အတ္တနိမိတ္တံ ဥဂ္ဃာဋေတီတိ အနိမိတ္တာ နာမ။ စတ္တာရော အာရုပ္ပါ ရူပနိမိတ္တဿ အဘာဝါ အနိမိတ္တာ နာမ။ မဂ္ဂဖလာနိ နိမိတ္တကရာနံ ကိလေသာနံ အဘာဝေန အနိမိတ္တာနိ၊ နိဗ္ဗာနမ္ပိ အနိမိတ္တမေဝ၊ တံ ပန စေတောဝိမုတ္တိ န ဟောတိ၊ တသ္မာ န ဂဟိတံ။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၃၇။ ရူပနိမိတ္တဿာတိ ကသိဏရူပနိမိတ္တဿ။ သံဋီ၊၂။၃၃၇။ အနိမိတ္တသမာပတ္တိ-လည်းကြည့်။ (ည) အလုံးစုံသော နိစ္စနိမိတ်စသည် မရှိသော၊ — ဗလဝဝိပဿနာ။ အနိမိတ္တာ စေတောဝိမုတ္တီတိ ဗလဝဝိပဿနာ။ ဒီဃဘာဏကာ ပန အရဟတ္တဖလသမာပတ္တိန္တိ ဝဒန္တိ။ သာ ဟိ ရာဂနိမိတ္တာဒီနဉ္စေဝ ... အနိမိတ္တာတိ ဝုစ္စာ။ အံဋ္ဌ၊၃။၉၆။ ဗလဝဝိပဿနာတိ ဘယတုပဋ္ဌာနေ ဉာဏံ, အာဒီနဝါနုပဿနေ ဉာဏံ, မုဉ္စိတုကမျတာဉာဏံ, သင်္ခါရုပေက္ခာဉာဏန္တိ စတုန္နံ ဉာဏာနံ အဓိဝစနံ။ အံဋီ၊၃။၉၆။ သဗ္ဗနိမိတ္တာနံ အမနသိကာရာ အနိမိတ္တံ စေတောသမာဓိံ ဥပသမ္ပဇ္ဇ ဝိဟရတိ။ သံ၊၂။၄၆၂။ အံ၊၂။၄၅၆။ အနိမိတ္တံ စေတောသမာဓိန္တိ နိစ္စနိမိတ္တာဒီနိ ပဟာယ ပဝတ္တံ ဝိပဿနာသမာဓိံ-ယေဝ သန္ဓာယေတံ ဝုတ္တံ။ သံဋ္ဌ၊၃။၁၂၉။ ဝိပဿနာသမာဓိံယေဝ န ဖလသမာဓိံ။ သံဋီ၊၂။၃၆၉။ (သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၇၇-လည်းကြည့်။) သဗ္ဗနိမိတ္တာနန္တိ သဗ္ဗေသံ နိစ္စနိမိတ္တာဒီနံ။ အနိမိတ္တန္တိ ဗလဝဝိပဿနာသမာဓိံ။ အံဋ္ဌ၊၃။၄၇၃။ ဝိပဿနာစိတ္တသမ္ပယုတ္တော သမာဓိ သတိပိ သင်္ခါရနိမိတ္တာဝိရမဏေ နိစ္စနိမိတ္တာဒိဝိရဟတော "အနိမိတ္တော"တိ ဝုစ္စတီတိ အာဟ "အနိမိတ္တန္တိ ဗလဝဝိပဿနာသမာဓိ"န္တိ။ အံဋီ၊ ၃။၁၇၇။ (ဋ) အမှတ်အသား—နိမိတ်—မရှိသော—မထင်ရှားသော၊ ကျရာအရပ်ကို နှလုံးမသွင်းသော။ တေန သမ္မတေန ဘိက္ခုနာ အနိမိတ္တံ ကတွာ ပါတေတဗ္ဗံ။ သစေ နိမိတ္တံ ကတွာ ပါတေတိ၊ အာပတ္တိ ဒုက္ကဋဿ။ ဝိ၊၁။၃၄၆။ အာကိဏ္ဏံ နိမိတ္တံ ကတွာ ... ပတိတေ ကာယသံ (?) အသမန္နာဟရန္တေန ပါတေတဗ္ဗန္တိ အဋ္ဌော။ ဝိဋ္ဌ၊၂။၂၇၂။ (ဌ) ပိုင်းခြား—ဆုံးဖြတ်—အပ်သော — နိမိတ်မရှိသော။

အနိမိတ္တာ န နာယရေ။ သံ၊၄၊၁၊၁၃၉။ ဇာ၊၄၊ ၂၊၅၂။ တတ္ထ ဇီဝိတံ တာဝ ဧတ္တကမေဝါ န ဉာတော ပရိန္တိ ဝဝတ္ထာနာဘာဝတော အနိမိတ္တံ။ သံ၊၄၊၁၊၁၃၉။ နတ္ထိ ဧတေသံ နိမိတ္တန္တိ အနိမိတ္တာ။ ဧတ္တကံ အယံ ဇီဝတီတိအာဒိနာ သဉ္ဇာနနနိမိတ္တရဟိတာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋီ၊၁၊ ၈၃။ အနိမိတ္တတောတိ အဝဝတ္ထာနတော၊ ပရိစ္ဆေဒါဘာဝတောတိ အတ္ထော။ သတ္တာနဉ္စ ... ဇီဝိတံ ဗျာဓိကာလော စ၊ ... အနိမိတ္တာ န နာယရေ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁၊၂၂၈။ အနိမိတ္တတောတိ မရဏဿ ဝဝတ္ထိတနိမိတ္တာဘာဝတော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊၁၊၂၈၉။ (၆) အချိန်းအချက်ပြုအပ်သော နိမိတ်မရှိသော။ အနိမိတ္တမနညာတံ၊ မစ္စာနံ ဣဓ ဇီဝိတံ။ သုတ္တနိ။ ၃၇၁။ အနိမိတ္တန္တိ ကိရိယာကာရနိမိတ္တဝိရဟိတံ။ ယထာ ဟိ ....။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂၊၁၇၈။ (၇) (က) အကြောင်းနိမိတ် မရှိသော။ သနိမိတ္တာ ဘိက္ခဝေ ဥပ္ပဇ္ဇန္တိ ပါပကာ အကုသလာ ဓမ္မာ နော အနိမိတ္တာ။ အံ၊၁၊၈၀။ သနိမိတ္တာတိ သကာရဏာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၅၄။ တဉ္စ အနိမိတ္တံ အနိဒါနံ အသင်္ခါရံ အပစ္စယံ ဒုက္ခံ ဥပ္ပဇ္ဇိဿတီတိ နေတံ ဌာနံ ဝိဇ္ဇတိ။ သံ၊၃၊၁၈၈။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၃၊၂၇၁-ကြည့်။) (ခ) ဘေးဥပဒ် အကြောင်းဖြစ်သော နိုးသူမရှိသော။ အခိလ-ကြည့်။ (ဂ) အင်္ဂါဇာတ်နိမိတ်မရှိသော၊ သူ။ အကြွောသတိ နာမ အနိမိတ္တာသိ၊ နိမိတ္တမတ္တာသိ။ ဝိ၊၁၊၁၃၉။ အနိမိတ္တာသီတိ နိမိတ္တရဟိတာသိ၊ ကဉ္စိကပဏ္ဏာလိမတ္တမေဝ တာဝ ဒကသောတန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၃၄။

အနိမိတ္တကတ (တိ) [န + နိမိတ္တ + ကတ] (က) အရိပ်နိမိတ် မပြုမူ၍ ရသော – ကထိန်လျှာ – ပုဆိုး – သင်္ကန်း။ ("ဤပုဆိုးသည် ကောင်းမွန်၏၊ ဤပုဆိုးဖြင့် ကထိန်ခင်းအံ့"ဟု အကြောင်း အရိပ် နိမိတ်မပြုပဲ ရသော ပုဆိုး။) အနိမိတ္တကတေန အတ္ထတံ ဟောတိ ကထိနံ။ ဝိ၊၃၊၃၅၃။ ဝိ၊၅၊၃၀၃။ (ခ) အမှတ်အသား မပြုအပ်သော၊ ပြုအပ်သော အမှတ်အသား မရှိသော၊ မပိုင်းခြား – မသတ်မှတ် – အပ်သော။ အနိမိတ္တကတဒိသ-ကြည့်။

အနိမိတ္တကတဒိသ (တိ) [အနိမိတ္တကတ + ဒိသ] အမှတ် အသား – အပိုင်း အခြား – မပြုအပ်သော – မရည်စူးအပ်သော – အရပ် – ဌာန – ရှိသော။ သာ စ ပန ဖလဋ္ဌိကာ ပါသာဏသမ္ဘ-ဟာရေန ဘိဇ္ဇိတွာ အနိမိတ္တကတဒိသာ ယေန ဝါ တေန ဝါ ပတမာနာ ဘဂဝတော ပါဒေ ပတိတာ။ မိလိန္ဒ၊၁၈၀။

အနိမိတ္တဋ္ဌ (ပု) [အနိမိတ္တ + အဋ္ဌ] အနိမိတ္တ-သဘော၊ သင်္ခါရအာရုံ – မရှိ – ကင်း – ခြင်း သဘော။ အနိမိတ္တဋ္ဌော အဘိဉ္ဉေယျော။ ပဋိသံ။ ၁၆။ သင်္ခါရနိမိတ္တာဘာဝေန အနိမိတ္တဋ္ဌော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁၊၈၈။ ကထံ အနိမိတ္တဋ္ဌေန သမထဝိပဿနံ ယုဂနဒ္ဓံ ဘာဝေတိ။ ပဋိသံ။ ၂၉၀။ အနိမိတ္တဋ္ဌေနာတိ သင်္ခါရနိမိတ္တဝိရဟိတဋ္ဌေန။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၈၉။

အနိမိတ္တတာ (ထီ) [အနိမိတ္တ+တာ] အနိမိတ္တ၏ အဖြစ်။ ယေသံ နိမိတ္တာနံ အဘာဝေန အရဟတ္တ-ဖလသမာပတ္တိယာ အနိမိတ္တတာ။ ဒီ၊ဋီ၊၃၊၂၅၄။ အံ၊ဋီ၊၃၊၉၆။

အနိမိတ္တနာမက (တိ) [အနိမိတ္တ + နာမ + က။ ထိုမှ အနိမိတ္တနာမိကာ] အနိမိတ္တ အမည်ရှိသော – တရား။ (က) ဂေါတြဘုဉာဏ်။ ဂေါတြ-ဘုဉာဏံ အနိမိတ္တံ နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ အနိမိတ္တနာမကံ ဟုတွာ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၁၄၉။ (ခ) ဝိပဿနာ။ (ဂ) မဂ်။ သတိပိ သင်္ခါ-ရမ္မဏောဟိ မဂ္ဂဿ အနိမိတ္တနာမလာဘော န နိပ္ပရိယာယေန ဝိပဿနာ အနိမိတ္တနာမိကာတိ အာဂမနတော မဂ္ဂေါ အနိမိတ္တနာမံ န လဘတိ။ အနုဋီ၊၁၊၁၂၁။

အနိမိတ္တနာမဒါနာဘာဝ (ပု) [အနိမိတ္တ+နာမ+ဒါန + အဘာဝ] အနိမိတ္တ အမည်ပေးခြင်း၏ မရှိခြင်း။ အနိမိတ္တဘာဝါဘာဝ-ကြည့်။

အနိမိတ္တဖလသမာပတ္တိ (ထီ) [အနိမိတ္တ + ဖလသမာပတ္တိ] အနိမိတ္တဖလသမာပတ်။ ဖလာနိ ခေါ မဟာရာဇ ဘဂဝတာ အက္ခာတာနိ။ သေယျထိဒံ၊ သောတာပတ္တိဖလံ ... အရဟတ္တဖလံ သုညတဖလသမာပတ္တိ အနိမိတ္တဖလသမာပတ္တိ အပ္ပဏိဟိတဖလသမာပတ္တိ။ မိလိန္ဒ။၃၃၇။

အနိမိတ္တဖလသမာပတ္တိသဟဇာတ (တိ) [အနိမိတ္တဖလသမာပတ္တိ + သဟဇာတ] အနိမိတ္တဖလသမာပတ်နှင့် တကွဖြစ်သော။ အနိမိတ္တဖလသမာပတ္တိသဟဇာတေ ဖဿေ ဖုသန္တေ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၁၃၅။

အနိမိတ္တဘာဝ (ပု) [အနိမိတ္တ + ဘာဝ] အနိမိတ္တ၏ အဖြစ်။ အနိမိတ္တဝိပဿနာယပိ အနိမိတ္တဘာဝေါ နိပ္ပရိယာယေန နတ္ထီတိ ဒီပိတော ဟောတိ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၄။

အနိမိတ္တဘာဝနာ (ထီ) [အနိမိတ္တ + ဘာဝနာ] အနိစ္စအခြင်းအရာအားဖြင့် ပွါးများခြင်း၊ အနိမိတ္တဘာဝနာ။ ဣမာယ အနိမိတ္တဘာဝနာယ အနိစ္စသညာ ပဋိလဒ္ဓါတိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၇၇။

အနိမိတ္တဘာဝါဘာဝ (ပု) [အနိမိတ္တ + ဘာဝ + အဘာဝ] အနိမိတ္တ အဖြစ် မရှိခြင်း။ န ဟိ အနုစိတ္တာနံ မဂ္ဂသမင်္ဂိတာအဓိပ္ပာယ်ဘာဝါဘာဝေါ ဝိယ သဒ္ဒိန္ဒြိယာဓိကဿ အနိမိတ္တဝိမောက္ခဿ အနိမိတ္တဘာဝါဘာဝေါ အတ္ထိ၊ န စ အမဂ္ဂါဓိပတီနံ မဂ္ဂါဓိပတိနာမဓာနာဘာဝေါ ဝိယ အနိမိတ္တဿ အနိမိတ္တနာမဓာနာဘာဝေါတိ သက္ကာ ဝတ္တုံ အနိမိတ္တဝိမောက္ခဿ အနနိမိတ္တတာယ အဘာဝတော။ မူလဋီ၊၁။၁၁၃၊ (အနုဋီ၊၁။၁၂၁-လည်းကြည့်။)

အနိမိတ္တမဂ္ဂ (ပု) [အနိမိတ္တ + မဂ္ဂ] အနိစ္စအားဖြင့် ထင်သော–အနိမိတ္တ–မဂ်။ အနိမိတ္တမဂ္ဂဿ စ ပရမတ္ထတော ဟေတုဝေကလ္လမေဝ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ အနိစ္စတော ဝုဋ္ဌဟန္တဿ မဂ္ဂေါ အနိမိတ္တော နာမ ဟောတိ။ ဥဒါ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၉။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ဋီ၊၂။၄၆၃။

အနိမိတ္တရတ (တိ) [အနိမိတ္တ+ရတ] အနိမိတ္တဖလသမာပတ် စသည်၌ မွေ့လျော်သော၊ သူ။ သုညာဘာဝယုတော တာဒီ၊ အနိမိတ္တရတော ဝသီ။ အပ၊၂။၁၁၆။

အနိမိတ္တဝိပဿနာ (ထီ) [အနိမိတ္တ + ဝိပဿနာ] အနိစ္စ အခြင်းအရာအားဖြင့်–ရှုမှတ်–ပွါးများ–ခြင်း၊ အနိမိတ္တဝိပဿနာ – အနိစ္စာနုပဿနာ။ အနိမိတ္တဉ္စ ဘာဝေဟီ ... ဥပသန္တော စရိဿသီတိ အနိမိတ္တဝိပဿနံ ကထေသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၇။ အနိမိတ္တဝိပဿနန္တိ အနိစ္စာနုပဿနံ။ မူလဋီ၊၁။၁၁၃။ အနိမိတ္တဘာဝနာ, အနိမိတ္တာနုပဿနာ-တို့လည်းကြည့်။

အနိမိတ္တဝိမုတ္တ (တိ) [အနိမိတ္တ + ဝိမုတ္တ] အနိမိတ္တ အခြင်းအရာအားဖြင့် လွတ်သော ပုဂ္ဂိုလ်။ အသေက္ခဘာဂိယံ သုတ္တံ နဝဟိ ပုဂ္ဂလေဟိ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗံ သဒ္ဓါဝိမုတ္တေန ပညာဝိမုတ္တေန သုညတဝိမုတ္တေန အနိမိတ္တဝိမုတ္တေန နေတ္တိ။ ၁၆၄။

အနိမိတ္တဝိမောက္ခ (ပု) [အနိမိတ္တ + ဝိမောက္ခ] (က) အနိမိတ္တအခြင်းအရာဖြင့် နိစ္စာနိစ္စာဝကျုံ၌ ဖြစ်သော ကိလေသာတို့မှ လွတ်သော မဂ်တရား။ အနိမိတ္တဝိမောက္ခေန ဝိမုစ္စန္တိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၄၈။ (ဥဒါ၊၁၄၇-လည်းကြည့်။) (ခ) နိစ္စနိမိတ် စသည်တို့ကို ပယ်နှုတ်လျက် သင်္ခါရနိမိတ်တရားတို့မှ လွတ်တတ်သောတရား၊ အနိစ္စာနုပဿနာ။ အနိစ္စာနုပဿနာယ ဟိ ဝသေန အနိမိတ္တဝိမောက္ခော ကထိတော၊ တေန စ ဝိမောက္ခေန သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိမတ္တံ ဟောတိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၈။ "တေန စ ဝိမောက္ခေန သဒ္ဓိန္ဒြိယံ အဓိမတ္တံ ဟောတိ"တိ ဝုတ္တံ၊ န "တသ္မိံ ဝိမောက္ခေ"တိ၊ တသ္မာ "အနိမိတ္တဝိမောက္ခောတိ အနိစ္စာနုပဿနံ အာဟာ (မူလဋီ၊၁။၁၁၃)"တိ ဝုတ္တံ။ အနုဋီ၊၁။၁၂၁။ သုညတပ္ပဏိဟိတ တထာ'နိမိတ္တံ၊ အာသေဝယိတွာ ဇိနသာသနမှိ။ အပ၊၁။၁၅။ အနိစ္စာနုပဿနာဝသေန အနိမိတ္တဝိမောက္ခ။ အာသေဝယိတွာတိ ဝဍ္ဎေတွာ။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၂၅။

(ဂ) ရာဂစသောနိမိတ်, သင်္ခါရနိမိတ်တို့လည်း မရှိ, ထိုနိမိတ်တို့မှလည်း လွတ်သော တရား၊ နိဗ္ဗာန်။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၃-ကြည့်။ (ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၃ဂ၆-လည်းကြည့်။)

အနိမိတ္တဝိမောက္ခဘာဝ (ပု) [အနိမိတ္တဝိမောက္ခ + ဘာဝ] အနိမိတ္တဝိမောက္ခ၏ အဖြစ်။ နနု စ အနိစ္စာနုပဿနာယ အနိမိတ္တဝိမောက္ခဘာဝေါ ပရိယာယေနာတိ ....။ အနု၊ဋီ၊၁။၁၂၁။

အနိမိတ္တဝိဟာရ (ပု) [အနိမိတ္တ+ဝိဟာရ] နိမိတ်ကင်းသော-နေခြင်း-နေကြောင်းတရား။ (က) အနိမိတ္တဝိပဿနာ။ အနိမိတ္တဝိဟာရေန ဝါ အပ္ပဏိဟိတဝိဟာရေန ဝါ ဝိဟရတိ၊ ပဋိသံ။ ၆၀၆၁။ သင်္ခါရနိမိတ္တံ ဘယတော ဒိသွာ အနိမိတ္တာဓိမုတ္တဿ သင်္ခါရုပေက္ခာယ ဝယံ ပဿန္တဿ ဝိပဿနတ္တယဝိဟာရော အနိမိတ္တဝိဟာရော နာမ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၉။ ရူပနိမိတ္တံ ဘယတော သမ္ပဿမာနော အနိမိတ္တော အဓိမုတ္တတ္တာ ဖုဿ ဖုဿ ဝယံ ပဿတိ၊ အနိမိတ္တော ဝိဟာရော။ ပဋိသံ။ဂ၉။ အနိမိတ္တော ဝိဟာရောတိ နိမိတ္တံ ဘယတော, ဒိသွာ သော ဝိပဿနတ္တယဝိဟာရော အနိမိတ္တဝိဟာရော နာမ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇ဂ။ (ဇင်း၊ဋ္ဌ။၂ဂ၁-လည်းကြည့်။) (ခ) အနိမိတ္တဖလသမာပတ်။ အနိမိတ္တဝိဟာရီ-ကြည့်။

အနိမိတ္တဝိဟာရသမာပတ္တတ္ထ (ပု) [အနိမိတ္တဝိဟာရသမာပတ္တိ + အတ္ထ] အနိမိတ္တဝိဟာရ-ဟူသော ဖလသမာပတ် အကျိုး။ အနိမိတ္တဝိဟာရသမာပတ္တတ္ထာယ ဥပ္ပါဒံ ပဝတ္တံ နိမိတ္တံ အာယူဟနံ ပဋိသင်္ခါ။ ပဋိသံ။၆၂။

အနိမိတ္တဝိဟာရသမာပတ္တိ (ထီ) [အနိမိတ္တဝိဟာရ + သမာပတ္တိ] (၁) အနိမိတ္တဝိဟာရ-ဟူသော ဖလသမာပတ်။ (၂) အနိမိတ္တဝိပဿနာဝိဟာရ-နှင့် အနိမိတ္တဖလသမာပတ်။ အနိမိတ္တဝိဟာရသမာပတ္တီတိ ဝိပဿနာဝိဟာရဝသေန စ ဖလသမာပတ္တိဝသေန စ တဒုဘယံ နာမ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇ဂ။

အနိမိတ္တဝိဟာရီ (တိ) [အနိမိတ္တဝိဟာရ+ဣ] အနိမိတ္တဝိဟာရရှိသောသူ။ (က) ဗလဝဝိပဿနာရှိသော အနိမိတ္တဝိဟာရီပုဂ္ဂိုလ်။ န ဟိ ပန တေ မောဃလ္လာန တိဿော ဗြဟ္မာ သတ္တမံ အနိမိတ္တဝိဟာရိံ ပုဂ္ဂလံ ဒေသေတိ။ အံ၊၂။ ၄၅၆။ အထ ဘဂဝါ ဗလဝဝိပဿကဝသေန တံ ဒေသေန္တော ဧဝမာဟ။ တတ္ထ သဗ္ဗနိမိတ္တာနန္တိ သဗ္ဗေသံ နိစ္စနိမိတ္တာဒီနံ။ အနိမိတ္တန္တိ ဗလဝဝိပဿနာသမာဓိံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၇၃။ (ခ) အနိစ္စာနုပဿနာကို အဦးမူသဖြင့် ရအပ်သော ဖလသမာပတ်ရှိသော အနိမိတ္တဝိဟာရီ ပုဂ္ဂိုလ်။ အနိမိတ္တဝိဟာရိဿ သာတော နိမိတ္တာနုသာရိ ဟောန် တေနေဝ ဝိညာဏံ ပဝတ္တတီတိ န ယုဇ္ဇတိ ဒေသနာ။ နေတ္တိ၊၂၂။ အနိမိတ္တဝိဟာရိဿာတိ အနိစ္စာနုပဿနာမုခေန ပဋိလဒ္ဓဖလသမာပတ္တိဝိဟာရဿ။ ဇင်း၊ ဋ္ဌ။ဂဂ။

အနိမိတ္တဝေါဟာရ (ပု) [အနိမိတ္တ+ဝေါဟာရ] အနိမိတ္တဟူသော - အခေါ် အဝေါ် - အမည်။ ဝိပဿနာ ဟိ “အနိစ္စာနုပဿနာညာဏံ နိစ္စနိမိတ္တတော ဝိမုစ္စတီတိ အနိမိတ္တော ဝိမောက္ခော” တိ-အာဒိနာ နယေန, ရာဂနိမိတ္တာဒီနံ ဝါ အဂ္ဂဟဏေန အနိမိတ္တဝေါဟာရံ လဘတိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၇၆-၇။

အနိမိတ္တသင်္ခါတ (တိ) [အနိမိတ္တ + သင်္ခါတ] အနိမိတ္တ - သင်္ခါရနိမိတ် မရှိ - ဟု ဆိုအပ်သော။ အနိမိတ္တာကာရ-ကြည့်။

အနိမိတ္တသမာပတ္တိ (ထီ) [အနိမိတ္တ + သမာပတ္တိ] အနိမိတ္တသမာပတ်၊ နိစ္စနိမိတ်စသည်မရှိဟု ရှု၍ သမာပတ်ဝင်စားခြင်း။ သုညတသမာပတ္တိယာ စ အနိမိတ္တသမာပတ္တိယာ စ အဟံ ယာဒိစ္ဆကံ လာဘီနိ။ ထေရီ၊ဋ္ဌ။၅၂။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇ဂ။ အနိမိတ္တာသမာပတ္တိ အဖွင့်လည်းကြည့်။

အနိမိတ္တာကာရ (ပု) [အနိမိတ္တ + အာကာရ] အနိမိတ္တ — သင်္ခါရနိမိတ် မရှိသော — အခြင်းအရာ။ ဧတေနေဝ နယေန အနိမိတ္တာကာရေန နိဗ္ဗာနံ အာရမ္မဏံ ကတွာ ပဝတ္တော အနိမိတ္တော။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၄၇၊ .... နိဗ္ဗာနနိန္နတာယ အနိမိတ္တာကာရေန ဥပဋ္ဌာနတော အနိမိတ္တသင်္ခါတာယ နိဗ္ဗာနဓာတုယာ ....။ ရင်း။၁၆၀။

အနိမိတ္တာဓိမုတ္တ (တိ) [အနိမိတ္တ + အဓိမုတ္တ] သင်္ခါရနိမိတ်စသည်မရှိသော နိဗ္ဗာန်၌ သက်ဝင်ညွတ်ရှိုင်းသော၊ သူ။ အနိမိတ္တဝိဟာရ-ကြည့်။

အနိမိတ္တာနုပဿနာ (ထီ) [အနိမိတ္တ + အနုပဿနာ] နိစ္စနိမိတ် — မရှိသော — ကို ပယ်ခွါသော — အဖန်ဖန်—ရှုဆင်ခြင်ခြင်း — ပွါးများခြင်း။ အနိမိတ္တာနုပဿနာ အဘိညေယျာ။ ပဋိသံ၊ ၂၁။ အနိမိတ္တာနုပဿနာတိ ဧဝံ သဗ္ဗသင်္ခါရာနံ ဝိပရိဏာမံ ဒိသွာ အနိစ္စတော ဝိပဿန္တဿ အနိစ္စာနုပဿနာဝ နိစ္စနိမိတ္တပဇဟနဝသေန နိစ္စနိမိတ္တာဘာဝါ အနိမိတ္တာနုပဿနာ နာမ ဟောတိ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ အနိမိတ္တာနုပဿနံ ဘာဝေန္တော နိမိတ္တံ ပဇဟတိ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၂။၂၆၄။ အနိစ္စာနုပဿနာ, အနိမိတ္တဘာဝနာ, အနိမိတ္တဝိပဿနာ-တို့လည်းကြည့်။

အနိမိတ္တု(တ္တော)ပဂ (တိ) [န + နိမိတ္တ + ဥပ + ဂမု + ဍ] နိမိတ် — အမှတ်အသား — သို့ မကပ်ရောက် — မလောက် — မဖြစ်သင့် — မဖြစ်နိုင် — သော။ ခဏ္ဍနိမိတ္တာ နာမ ယာ အနိမိတ္တုပဂံ တစသာရရုက္ခံ ဝါ ခါဏုကံ ဝါ ပံသုပုဉ္ဇံဝါလုကာပုဉ္ဇံ ဝါ အညတရံ အန္တရာ ဧကံ နိမိတ္တံ ကတွာ သမ္မတာ။ ကင်္ခါ၊ ၈၈။ နိမိတ္တံ န ဥပဂစ္ဆတီတိ အနိမိတ္တုပဂေါ၊ တံ အနိမိတ္တုပဂံ။ အနိမိတ္တာရဟန္တိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ကင်္ခါ၊ဋီ၊ သစ်။၁၃၆။ နိမိတ္တုပဂါ ဝါ အနိမိတ္တုပဂါ ဝါ ပရိစ္ဆေဒတော နဋ္ဌံ ကိခေတ္တတ္ထာ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၃၃၀၊

အနိမိတ္တု(တ္တော)ပဂပါသာဏရာသိ (ထီ) [အနိမိတ္တု(တ္တော)ပဂ + ပါသာဏရာသိ] နိမိတ် — အမှတ်အသား — မဖြစ်နိုင်သော — ကျောက်အစု — ကျောက်အပုံ။ အနိမိတ္တုပဂပါသာဏရာသိပိ န ဝဋ္ဋတိ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၃၃၉။

အနိမိသ (တိ) [န + နိမိသ] မျက်တောင်ခတ်ခြင်း — မှိတ်ခြင်း — မရှိသော၊ မျက်တောင်မခတ် — မမှိတ် — သော။ အနိမိသေဟိ အက္ခီဟိ (စက္ခူဟိ) ဩလောကယမာနော သတ္တာဟံ ဝီတိနာမေသိ။ တံ ဌာနံ အနိမိသစေတိယံ နာမ ဇာတံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၃။ မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၈၉။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊ ၅၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၉၀။ အနိမိသေဟိ စက္ခူဟိ သတ္တာဟံ ပလ္လင်္ကံ ဩလောကေန္တော အဋ္ဌာသိ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃။ အနိမိသေဟီတိ စမ္မပိတိဝိပ္ဖါရဝသေန ပသာဒဝိကာသနိစ္စလတာယ နိမေသရဟိတေဟိ။ သာရတ္ထ၊၁။၁၄၄။ အနိမိသေဟီတိ စမ္မပိတိဝိပ္ဖါရဝသေန ပသာဒဝိကာသိတနိစ္စလတာယ နိမေသရဟိတေဟိ။ မဏိ၊ ၂။၁၃၉။ အဝိပ္ပန္ဒနေတ္တေဟိ အနိမိသေဟိ ဝေ အက္ခီဟိ ပဿိ ဒေသယျထာပိ ဒေဝါ တာဝတိံသာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၃၉။ အနိမိသေဟီတိ ဝိဂတနိမိသေဟိ ဥမ္မီလနေဟေဝ။ သံ၊ဋီ၊ ၂။၂၂။ (က) (ပုံ-မ) မျက်တောင်မခတ်သောသူ၊ နတ်များ။ နိမ္မိသာ ဒိဗ္ဗာ။ ဓာန်။ ၁၂။ န နိမိသန္တီတိ အနိမိသာ၊ အမရာ နိစ္စလံ ကဖေဋ္ဌိတုမ္ဗော။ ရင်း။ ဋီ။ (ခ) ငါး။ ဓာန်။ ၁၀၄၄။

အနိမိသစေတိယ (န) [အနိမိသ + စေတိယ] အနိမိသအမည်ရသော ပူဇော်အပ်သောနေရာ၊ ၇-ရက်ပတ်လုံး မမှိတ်သော မျက်လုံးတော်တို့ဖြင့် ဗောဓိပင်နှင့် ရွှေပလ္လင်ကို ဘုရားရှင်ကြည့်တော်မူရာဖြစ်သော ဗောဓိပင်၏ အရှေ့မြောက်ယွန်း အရပ်၊ ၎င်းအရပ်ကိုပင် ပူဇော်အပ်သော အရပ် ဖြစ်၍ စေတိယ ဟု ခေါ်သည်။ အနိမိသ-ကြည့်။

အနိမိသတာ (ထီ) [အနိမိသ + တာ] မျက်တောင် ခတ်ခြင်း — မျက်စိမှိတ်ခြင်း — မရှိသည်၏ အဖြစ်၊ မျက်တောင် မခတ် — မျက်စိမမှိတ် — သည်၏ အဖြစ်။ သုတွာ မဟာသတ္တော အက္ခီနံ အနိ-

မိသတာယ ပေ၀ ရတ္တတာယ ၊ နီလုသက်တာယ ၊ ဆာယာယ အဘာဝတာယ ၊ "အယံ ယကိုနိ"တိ ဥ တွာပိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆၊၁၇၁။

အနိမိသနေတ္တ (တိ) [အနိမိသ + နေတ္တ] မျက်တောင် မခတ်သော – မမှိတ်သော – မျက်စိရှိသော၊သူ။ နေဝသာ သရီရေ သေဒမုံ့မတ္တမ္ပိ အတ္ထိ၊ အဿာသပဿာသာပိ နတ္ထိ၊ အဘိတော အနိမိသနေတ္တော၊ သေ သက္ကော ဒေဝရာဇာဘိ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆၊၁၇၄-၅။

အနိမိသန္တ (တိ) [န + နိမိသန္တ] မျက်တောင်မခတ်သော၊ သူ။ ဝိပဿီကုမာရော အနိမိသန္တော ပေက္ခတိ သေယျထာပိ ဒေဝါ တာဝတိံသာ။ အနိမိသန္တော ကုမာရော ပေက္ခတီတိ ခေါ ဘိက္ခဝေ ဝိပဿိဿ ကုမာရဿ ဝိပဿီ ဝိပဿီတွေဝ သမညာ ဥဒပါဒိ၊ ဒီ၊၂၊၁၇။ (သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊ ၁၉-လည်းကြည့်။)

အနိမိသလောစန (တိ) [အနိမိသ+လောစန] မျက်တောင်မခတ်–မမှိတ်–သောမျက်စိရှိသော၊ သူ။ မဟာပုရိသဿ အနိမိသလောစနတော "ဝိပဿီ"တိ သမညာပဋိလာဘဿ ကာရဏံ ဝုတ္တံ၊ ... ။သံ၊ဋီ၊၂၊၂၃။

အနိမ္မာတ (တိ) [န+နိမ္မာတ] မဖန်ဆင်းစေအပ်သော။ အနိမ္မိတ-ကြည့်။

အနိမ္မာပိတ (တိ) [န + နိမ္မာပိတ] မဖန်ဆင်းစေအပ်သော။ အနိမ္မိတ ကြည့်။

အနိမ္မာပေတဗ္ဗ (တိ) [န + နိမ္မာပေတဗ္ဗ]မဖန်ဆင်းစေအပ်သော။ အနိမ္မိတ-ကြည့်။

အနိမ္မိတ (တိ) [န+နိမ္မိတ] မဖန်ဆင်းအပ်သော။ အနိမ္မိတာ အနိမ္မာတာ။ဒီ၊၁၊၁၅၂၊ မ၊၂၊၁၈၇၊သံ၊၂၊၁၇၃။ အနိမ္မိတာတိ ဣဒ္ဓိယာပိ န နိမ္မိတာ။ အနိမ္မာတာတိ အနိမ္မာပိတာ။ ကေစိ "အနိမ္မာပေတဗ္ဗာ"တိ ပဒံ ဝဒန္တိ၊ တံ နေဝ ပါဠိယံ န အဋ္ဌကထာယံ ဒိဿတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁၊ ၁၅၁၊ မ၊ဋ္ဌ၊၃၊ ၁၅၉။ အနိမ္မိတာတိ ဣဒ္ဓိယာပိ န နိမ္မိတာ။ အနိမ္မာတာတိ အနိမ္မာပိတာ၊ "အနိမ္မိတဗ္ဗာ"တိပိ ပါဠော၊ န နိမ္မိတဗ္ဗာတိ အတ္ထော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂၊၃၁၇။ အနိမ္မာပိတာတိ ကဿစိ အနိမ္မာပိတာ။ ကာမံ သဒ္ဒတော ယုတ္တံ, အတ္ထတော ပန ဖုဋိမေဝ သမာနံ၊ တထာပိ ပါဠိယမဋ္ဌကထာယဉ္စ အနာဂတမေဝ အာဂမေတဗ္ဗဘာဝေ ကာရဏန္တိ ဒဿေတိ "တံ နေဝ ပါဠိယ"န္တိ အာဒိနာ။ သီ၊ဋီ၊သစ်၊၂၊၅၀-၁။

အနိမ္မိတဗ္ဗ (တိ) [န + နိမ္မိတဗ္ဗ] မဖန်ဆင်းအပ်သော။ အနိမ္မိတ-ကြည့်။

အနိယတ (တိ) [န + နိယတ] မဆုံးဖြတ်–မပိုင်းခြား–မသတ်မှတ်–အပ်သော၊ မမြဲသော၊ မသေချာသော။ (က) အကျိုးပေးမမြဲသော။ အနိယတော ရာသိ။ ဒီ၊၃၊၁၈၂။ န နိယတောတိ အနိယတော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃၊၁၇၄။ န နိယတာတိ ဥဘယထာပိ န နိယတော။ ဒီ၊ဋီ၊၃၊၁၉၆။ အနိယတာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၁၊၁၃။ ဥဘယထာပိ န နိယတာတိ အနိယတာ။ အဘိ၊ဋ္ဌ၊ ၁၊၈၇။ ဒုတိယာ ဝါ အတ္တနော ဝါ ပဝတ္တိယာ အနန္တရံ ဖလဒါနေ နိယတတ္တာ နိယတာ။ တထာ အနိယတတ္တာ အနိယတာ။ ၎င်း၊၉၃။ မိစ္ဆတ္တနိယတ, သမ္မတ္တနိယတ တို့လည်း ကြည့်။ (ခ) ဂတိမမြဲသော – "မည်သည့်ဘုံသို့ လားရောက်လိမ့်မည်"ဟု – မပိုင်းခြား – မသတ်မှတ် – အပ်သော – ပုဂ္ဂိုလ်။ အ၀သေသာ ပုဂ္ဂလာ အနိယတာ။ အဘိ၊ပု၊၁၁၆။ "အသုကဂတိယာ နာမ နိဗ္ဗတ္တိဿန္တိ" တိ နိယမာဘာဝါ အနိယတာ နာမာတိ ဝေဒိတဗ္ဗာ။ အဘိ ဋ္ဌ၊၃၊၃၇။ (ဂ) မမြဲသော၊ မည်သည့်အာပတ်ဟု အတိအကျမသတ်မှတ်အပ်သော၊ (အနိယတအာပတ်။) အယံ ခေါ ပန အနိယတော။ ဝိ၊၁၊ ၂၈၆။ အနိယတောတိ န နိယတော၊ ပါရာဇိကံ ဝါ သံဃာဒိသေသော ဝါ ပါစိတ္တိယံ ဝါ။ ဝိ၊၁၊ ၂၈၉။ အနိယတောတိ ယံ ဝုတ္တံ ... အနိယတော န နိယတော၊ အနေကံ-သိကတံ ပဒံ။ တီဏ္ဏမညတရံ ဌာနံ "အနိယ-တော"တိ ပဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၅၊၂၆၁။ (ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄၊၁၉၁-

ကြည့်။) (ဃ) မမြဲသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ ဥဒ္ဒတာ အနိယတာ အသညတာ။ ဇာ၊၂။၁၂၉။ အနိယတာတိ အနိယတစိတ္တာ။ ဇာ၊၄၊၅။၄၉၂။ (င) မမြဲသော – တခါတရံသာဖြစ်သော – အနိယတ (ယောဂီ) စေတသိက်။ ကဒါစိဒေဝ ဥပ္ပဇ္ဇနတော န နိယတာတိ အနိယတာ။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ဋီ၊ ၂။၁၃၉။ သင်္ဂြိုဟ် ၁၁-နှင့် ဝိဘာဝနီ ၁၁၇-တို့လည်းကြည့်။ (စ) မဆုံးဖြတ် – မပိုင်းခြား – အပ်သော။ တသ္မာ ဣမေသံ ဒသာနေနပဟာ-တဗ္ဗဟေတုကဘာဝေါ အနိယတော ဝိစိကိစ္ဆာ-သဟဂတမောဟဿ အဟေတုကတ္တာ။ မူလဋီ၊၁။ ၁၆၄။ အနိယတောတိ န အဝဓာရိတော။ အနုဋီ၊ ၁။၁၇၀။

အနိယတကဏ္ဍ (ပု) [အနိယတ + ကဏ္ဍ] မမြဲသော – မဆုံးဖြတ်အပ်သော – မသေချာသော – အာပတ်အစုကို ပြဆိုသော – အပိုင်း၊ အနိယတသိက္ခာပုဒ်အပိုင်း။ ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၃-ကဏ္ဍ၊ ၁-၂-သိက္ခာပုဒ်များ။ ဝိ၊၁။ ၂၈၅၊ ၂၉၃။

အနိယတဂတိက (တိ) [အနိယတ + ဂတိ + က] မမြဲသော – လားရာ – ဂတိ – ရှိသော၊ သူ။ သော ဧတ္တာဝ ဂန္တမာနာ ပုထုဇ္ဇနကာလ-ကိရိယံ ကတွာ အနိယတဂတိကာ ဘဝိဿတိ။ ဓမ္မ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၂-၃။

အနိယတစိတ္တ (တိ) [အနိယတ + စိတ္တ] မမြဲသော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အနိယတ (ဃ) အနက်ကြည့်။

အနိယတဒွယ (နပ) [အနိယတ + ဒွယ] အနိယတ-သိက္ခာပုဒ်နှစ်ခုအပေါင်း။ ယံ သဗ္ဗံ အနိယတ-ဒွယေ ဝုတ္တနယမေဝ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၂၃။

အနိယတနိဒ္ဒေသ (ပု) [အနိယတ + နိဒ္ဒေသ] မဆုံးဖြတ် – မပိုင်းခြား – မသတ်မှတ်အပ် – သော အနက်ကို ညွှန်ပြကြောင်း ဖြစ်သော – သဒ္ဒါ – ပုဒ်။ ယာတိ အနိယတနိဒ္ဒေသော။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၁၂။ အနိယမနိဒ္ဒေသဝစန-လည်း ကြည့်။

အနိယတသိက္ခာပဒ (နပ) [အနိယတ + သိက္ခာပဒ] မမြဲသောအာပတ်ကို ပညတ်ရာဖြစ်သော သိက္ခာပုဒ်၊ အနိယတသိက္ခာပုဒ်။ (ထိုသိက္ခာပုဒ်သည် ပဌမ အနိယတ, ဒုတိယ အနိယတ-ဟု ၂-ပါးရှိသည်။) ပါရာဇိကပါဠိ၊ ၃-ကဏ္ဍ၊ ၁-၂-သိက္ခာပုဒ်များ။ ဝိ၊၁။ ၂၈၅၊ ၂၉၃။

အနိယမ (တိ) [န + နိယမ] ဆုံးဖြတ် – ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ရည်ညွှန်း – ခြင်းမရှိသော။ သတ္ထာ "ဣမေ ဘိက္ခု။ ဩဝဒိတုံ ဝဋ္ဋတီ"တိ အာနန္ဒ-ထေရဿ ဝတွာ အနိယမဝသေန ဘိက္ခူသံယံ သန္နိပါတာပေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၅၀၆။

အနိယမနိဒ္ဒေသ (ပု) [(၁) (၂) အနိယမ + နိဒ္ဒေသ (၃) န + နိယမနိဒ္ဒေသ] (၁) ဆုံးဖြတ်ခြင်းမရှိသော – မသေချာသော – ညွှန်ပြခြင်း – ညွှန်ပြကြောင်းသဒ္ဒါ။ (၂) ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ခြင်း – မရှိသည်ကို ပြ၍ – မရှိပဲ – ညွှန်ပြအပ်သော – သဒ္ဒါ – ပုဒ်။ (၃) ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ၍ ညွှန်ပြတတ်သည် မဟုတ်သော – သဒ္ဒါ – ပုဒ်။ ယေ ကေစီတိ အနိယမနိဒ္ဒေသော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ။ ၂၁၂။ အနိယမနိဒ္ဒေသဝစန-လည်း ကြည့်။

အနိယမနိဒ္ဒေသဝစန (နပ) [(၁) (၂) အနိယမ + နိဒ္ဒေသဝစန (၃) န + နိယမနိဒ္ဒေသဝစန] (၁) ဆုံးဖြတ် – ပိုင်းခြား – မှတ်သား – ခြင်းမရှိသော အနက်ကို ညွှန်ပြကြောင်း, ဟောကြောင်း ဖြစ်သောသဒ္ဒါ။ ယေနာတိ အနိယမနိဒ္ဒေသဝစနံ။ ဝိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၉။ အနိယမနိဒ္ဒေသဝစနန္တိ နတ္ထိ ဧတဿ နိယမောတိ အနိယမော၊ နိဒ္ဒိသိယတိ အတ္ထော ဧတေနာတိ နိဒ္ဒေသော၊ ဝုစ္စတိ ဧတေ-နာတိ ဝစနံ၊ နိဒ္ဒေသောယေဝ ဝစနံ နိဒ္ဒေသ-ဝစနံ၊ အနိယမဿ နိဒ္ဒေသဝစနံ အနိယမနိဒ္ဒေ-သဝစနံ၊ ပဌမံ အနိယမိတဿ သမယဿ နိဒ္ဒေ-သဝစနန္တိ အတ္ထော။ သာရတ္ထ၊၁။၁၀၅။ (၂) ဆုံးဖြတ် – ပိုင်းခြား – မှတ်သား – ခြင်း – မရှိသည်ကို ပြ၍ – မရှိပဲ – ညွှန်ပြအပ်သောသဒ္ဒါ။

ယေနာတိ အဝတွာ တေနာတိ ဝတွာ အနိယမံ ကတွာ နိဒ္ဒိဋ္ဌဝစနံ အနိယမနိဒ္ဒေသဝစနန္တိပိ ဝဒန္တိ။ သာရတ္ထ-၁။၁၉၅။ (၃) (မိမိ၏အနက်ကို သရုပ်အားဖြင့်) ဆုံးဖြတ် – ပိုင်းခြား–သတ်မှတ်–၍ ပြတတ်သည်မဟုတ်သောသဒ္ဒါ။ အနိယမနိဒ္ဒေသဝစနန္တိ အတ္တနော အတ္ထံ သရူပေန နိယမေတွာ နိဒ္ဒိသတီတိ နိယမနိဒ္ဒေသော၊ န နိယမနိဒ္ဒေသော အနိယမနိဒ္ဒေသော၊ သောဝ ဝုစ္စတေ အနေနာတိ ဝစနန္တိ အနိယမနိဒ္ဒေသဝစနံ။ ဝိမတိ-၁။၃၉။

အနိယမိတ (တိ) [န + နိယမိတ] မဆုံးဖြတ်အပ်သော၊ မသေချာသော၊ အပိုင်းအခြားမရှိသော။ ယံ ကိဉ္စီတိ အနိယမိတဝသေန အနဝသေသံ ပရိယာဒိယတိ ယံ ကိဉ္စိ တတ္ထ တတ္ထ ဝေါဟာရုပဂံ။ ခုဒ္ဒက-ဋ္ဌ။၁၄၂။

အနိယမိတနိဒ္ဒေသ (ပု) [အနိယမိတ + နိဒ္ဒေသ] (၁) မဆုံးဖြတ်အပ်သည် – မသေချာသည် – ကို–ညွှန်ပြခြင်း – ညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါ။ (၂) မပိုင်းခြား – မသတ်မှတ် – အပ်သည်ကို ပြ၍ ညွှန်ပြအပ်သော သဒ္ဒါ။ အညတရာတိ အနိယမိတနိဒ္ဒေသော။ ခုဒ္ဒက-ဋ္ဌ။၉၆။ သုတ္တနိ-ဋ္ဌ၊ ၂။၅။ အနိယမနိဒ္ဒေသဝစန-လည်းကြည့်။

အနိယမိတပစ္စတ္တ (န) [အနိယမိတ+ပစ္စတ္တ] မဆုံးဖြတ်အပ် – မသေချာ – သော ပဌမာဝိဘတ်ဆုံးသောပုဒ်။ ယန္တိ အနိယမိတပစ္စတ္တံ။ ခုဒ္ဒက-ဋ္ဌ။၂၀၁။

အနိယမိတပရိဒီပန (န) [အနိယမိတ + ပရိဒီပန] မဆုံးဖြတ်အပ်သည် – မသေချာသည် – ကို ပြခြင်း – ပြကြောင်းသဒ္ဒါ။ ကော်သမယန္တိ အနိယမိတပရိဒီပနံ။ ဒီ-ဋ္ဌ-၁။၃၂။ အံ-ဋ္ဌ-၁။၈။

အနိယမိတဝစန (န) [အနိယမိတ+ဝစန] မဆုံးဖြတ်အပ် – မသေချာ – သော စကား။ ယာနိဝ ဘူတာနိ သမာဂတာနီတိ အနိယမိတဝစနေန ဘူတာနိ ပရိဂ္ဂဟေတွာ။ ခုဒ္ဒက-ဋ္ဌ။၁၄၀။ သုတ္တနိ-ဋ္ဌ-၁။၂၆၈-၉။

အနိယမိတသင်္ချာ (ထီ) [အနိယမိတ + သင်္ချာ] မဆုံးဖြတ်အပ် – မသေချာ – သော – အရေအတွက် – သင်္ချာ။

အနိယမိတသင်္ချာနိဒ္ဒေသ (ပု) [အနိယမိတသင်္ချာ + နိဒ္ဒေသ] မဆုံးဖြတ်အပ် – မသေချာ – သော – အရေအတွက် – သင်္ချာ – ကို – ညွှန်ပြခြင်း – ညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါ။ ဗဟူတိ အနိယမိတသင်္ချာနိဒ္ဒေသော၊ တေန အနေကသတာ အနေကသဟဿာ အနေကသတသဟဿာတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။၁၀၃။

အနိယမိတုဒ္ဒေသဝစန (န) [အနိယမိတ+ဥဒ္ဒေသဝစန] (၁) မဆုံးဖြတ်အပ် – မသေချာ – သည်ကို ညွှန်ပြကြောင်းဖြစ်သော သဒ္ဒါ။ (၂) မပိုင်းခြား – မမှတ်သား – အပ်သည်ကိုပြ၍ အကျဉ်းပြအပ်သော သဒ္ဒါ။ ယေတိ အနိယမိတုဒ္ဒေသဝစနံ။ ခုဒ္ဒက၊ ဋ္ဌ။ ၁၅၄။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၁။ ၂၈၃။

အနိယမုဒ္ဒေသ (ပု) [(၁) (၂) အနိယမ + ဥဒ္ဒေသ။ (၃) န + နိယမုဒ္ဒေသ] (၁) ဆုံးဖြတ်ခြင်းမရှိသော – မသေချာသော – ညွှန်ပြခြင်း – ညွှန်ပြကြောင်း သဒ္ဒါ။ (၂) ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ခြင်း – မရှိသည်ကို ပြ၍ – မရှိပဲ – အကျဉ်းပြအပ်သောသဒ္ဒါ။ (၃) ပိုင်းခြား – သတ်မှတ် – ၍ အကျဉ်း ပြတတ်သည် မဟုတ်သော သဒ္ဒါ။ ယေတိ အနိယမုဒ္ဒေသော။ ထေရ-ဋ္ဌ-၁။၃၃၆။ အနိယမနိဒ္ဒေသဝစန-ကြည့်။

အနိယမေတွာ (ကြိ ဝိ) [န + နိယမေတွာ] မဆုံးဖြတ်–မပိုင်းခြား–မသတ်မှတ်–မူ၍။ ကာလေပန ယော "အဇ္ဇ, သွေ"တိ အနိယမေတွာ။ ဝိ-ဋ္ဌ၊ ၂။၄၆။

အနိယာမ (တိ) [န+နိယာမ] (၁) ဆုံးဖြတ် – ပိုင်းခြား – မှတ်သား – ချက် မရှိသော၊ ရည်ရွယ်ချက်မရှိသော။ သော နေသာဒေါ တတ္ထ အနိယာမေန ပါသော ခြေဒ္ဒေသိ။ ဇာ-ဋ္ဌ-၅။၃၅၉။

(၂) သမ္မတ္တနိယာမ မဟုတ်သော — မိစ္ဆတ္တနိယာမ — တရား။ အနိယာမဂမန-ကြည့်။

အနိယာမဂမန (န) [န + နိယာမ + ဂမန] သမ္မတ္တနိယာမ မဟုတ်သော — မိစ္ဆတ္တနိယာမ — တရားသို့ရောက်ခြင်း။ အနိယတာသာ အနိယာမဂမနာယ အတ္တိ ဥဘတ္တိ? န ဟေဝံ ဝတ္တဗ္ဗေ။ အဘိ၊ကထာ။ ၂၇၂။

အနိယာမိတ (တိ) [န + နိယာမိတ] မဆုံးဖြတ်အပ်သော၊ မသေချာသော။ အနိယမိတ-ကြည့်။

အနိယာမိတပရိစ္ဆေဒ (ပု) [အနိယာမိတ + ပရိစ္ဆေဒ] မဆုံးဖြတ်အပ်သော — မသေချာသော — အပိုင်းအခြား။ ယာဝါတိ အနိယာမိတပရိစ္ဆေဒေါ။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၄။၁၇၅။

အနိယာမိတာလပန (န) [အနိယာမိတ + အာလပန] မဆုံးဖြတ် — မပိုင်းခြား — မသတ်မှတ် — အပ်သော — ပုဂ္ဂိုလ်ကို ခေါ်ခြင်း၊ ပိုင်းခြားသတ်မှတ်မှုမရှိပဲ ခေါ်ဝေါ်ခြင်း။ ပဿာတိ အနိယာမိတာလပနမေတံ၊ ဘိက္ခု ပန သန္တာယ ဝုတ္တတ္တာ ပဿထ ဘိက္ခဝေတိ ဝုတ္တံ ဟောတိ။ ဓာ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၆၄။

အနိယျာတိတ (တိ) [န + နိယျာတိတ] မစွန့်လှူ — မအပ်နှင်း — အပ်သော။

အနိယျာတိတတ္တဘာဝ (ပု)[အနိယျာတိတ + အတ္တဘာဝ] မစွန့်လှူ — မအပ်နှင်း — အပ်သော အတ္တဘော — ခန္ဓာကိုယ် — ရှိသော၊ သူ။ ဧဝံ အနိယျာတိတတ္တဘာဝေါ ဟိ အာတင္ကနိယော ဝါ ဟောတိ, ဒုမ္မဝေ ဝါ အနေဇ္ဇဝါဒကာရော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၁၂။

အနိယျာတေတဗ္ဗ (ကြိ ဝိ) [န + နိယျာတေတဗ္ဗ] (၁) မစွန့်လှူ — မအပ်နှင်း — မှု၍။ ဧဝံ့ အနိယျာတေတွာ ပဋ္ဌေသု သေနာသနေသု ဝိဟာရန္တော။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၁၁၁။ (၂) မ — ပြီး — ဆုံး — စေမူ၍၊ နိဂုံးမချုပ်မူ၍။ ဩဝါဒံ အနိယျာတေတွာတိ "ဧသော ဘဂိနိယော ဩဝါဒေါ"တိ အဝတွာ။ ဝိဋ္ဌ၊၃။၆၆။ (ကင်္ခါ။ ၂၁၀-၌ အနိယျာတေတွာ-ရှိ။), နိယျာတန (သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၂), နိယျာတေန္တ (ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၄၉။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၉၄)တို့လည်းကြည့်။

အနိယျာဒေတွာ (ကြိ၀ိ) [န + နိယျာဒေတွာ] အနိယျာတေတွာ-နှင့် အနက်တူ၊ ၎င်းကြည့်။

အနိယျာန (န) [န + နိယျာန] (၁) ထွက်မသွားခြင်း၊ စစ်မချီထွက်ခြင်း၊ စစ်ချီထွက်ရာမှပြန်လာခြင်း။ ရည့် အနိယျာနံ ဘဝိဿတိ။ ဒီ၊၁။၉။ အနိယျာနန္တိ ဝိပ္ပဝုတ္ထာနံ ပုန အာဂမနံ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊ ၁။ ၇၉။ (တိ) (၂) ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်သော တရား။ အနိယျာန — ဒီပက — မဂ္ဂ, အနိယျာနိက-တို့ကြည့်။

အနိယျာနဒီပက (တိ) [န + နိယျာန + ဒီပက] ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်းကို မပြတတ်သော။ အနတ္ထုပသံဟိတ-ကြည့်။

အနိယျာနမဂ္ဂ (ပု) [အနိယျာန + မဂ္ဂ] ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်သော — မဂ် — လမ်းစဉ်၊ မိစ္ဆာမဂ်၊ မိစ္ဆတ္တနိယတ — အနိယတ — မဂ်။ နာနပ္ပကာရကာ ဟိ အနိယျာနမဂ္ဂပိ မဂ္ဂါတေဝ ဝုစ္စန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၄၂။ အနိယျာနမဂ္ဂါတိ မိစ္ဆာမဂ္ဂါ၊ မိစ္ဆတ္တနိယတာနိယတမဂ္ဂါပိ ဝါ။ မ၊ဋီ၊၁။၃၃၆။

အနိယျာနိက (တိ)[န + နိယျာနိက] မထွက်မြောက်တတ်သော။ (၁) (က) ဝဋ်မှ မထွက်မြောက်တတ်သော။ (ခ) ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ခြင်းကိုပြုလေ့မရှိသော။ (ဂ) ဝဋ်မှထွက်မြောက်လေ့မရှိသော။ အနိယျာနိကာ ဓမ္မာ။ အဘိ၊၁။၁၃။ (အဘိ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၂-၃-နှင့် ၎င်း မူလဋီ, အနုဋီ-တို့ကြည့်။) မိစ္ဆာပဋိပတ္တိ (မ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။ မ၊ဋီ၊၃။ ၂၀၄) လည်းကြည့်။ (၂) မဂ်ဖိုလ်အလို့ငှါ မဖြစ်သော၊ နတ်ရွာ, နိဗ္ဗာန်ကို — မပေး — မဆောင် — သော၊ အာသနာ ဧသည်။ ဧဝံ ဟောတိ ... ဟောတိ ဒုရက္ခာတေ ဓမ္မဝိနယေ ဒုပ္ပဝေဒိတေ အနိယျာနိကေ။ ဒီ၊

၃။ ၉၇။ မ၊ ၁။ ၉၆။ သော ပနေသ ယသ္မာ မဂ္ဂဖလတ္ထာယ န နိယျာတိ၊ တသ္မာ အနိယျာနိကော။ မငွ၊ ၁။ ၃၂၀။ (ဒီဋီ ၃။ ၈၉-လည်းကြည့်။) မမ္မော ဒုရက္ခာတော ဟောတိ ဒုပ္ပဝေဒိတော အနိယျာနိကော။ သံ၊ ၃။ ၃၃။ ဥဒ္ဓမ္ပံ ဥဒ္ဓိနယံ ဝိလောမံ အနိယျာနိကံ သတ္တု သာသနံ ဘဝေယျ။ ဝိ၊ ၄။ ၂။ ၁၈၉။ အနုတ္တနိယံတိ သဂ္ဂမဂ္ဂါနံ အဒါယကံ အနိယျာနိကံ ဝိတဏ္ဍသလ္လာပံ လောကာယတိ-ဇာတိ ဝိဒါံ နု သေဝေယျ။ ဇာ၊ ၄၊ ၇။ ၁၈၉။ အနိယျာနိကံ သာသနံ ဟောတိ။ ဒီ၊ ၄၊ ၂။ ၂၂။ အနိယျာနိကန္တိ န နိယျာနဘဝံ။ ဒီဋီ၊ ၂။ ၂၂။ (ထိ) (၃) ဖွဂ္ဂဘိမှုရင်းသံသရာမှုရင်း ထွက်မြောက်ကြောင်း တရား— နတ်ရွာနိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်းတရား— ကိုမရထိုက်သော—၌ မယှဉ်သော၊ နတ်ရွာနိဗ္ဗာန် ရောက်ခြင်း ဟူသော အကျိုး မရှိသော၊ ဝဋ်-ဒုက္ခမှ မထွက်မြောက် တတ်သော၊—တရား၊ တိရစ္ဆာနကထာ။ အနိယျာနိကတ္တာ သဂ္ဂမောက္ခမဂ္ဂါနံ တိရစ္ဆာနဘူတာ ကထာတိ တိရစ္ဆာနကထာ။ ဒီ၊ ၁။ ၈၅၊ မ၊ ၃။ ၁၅၅။ တိရစ္ဆာနကထန္တိ အနိယျာနိကတ္တာ သဂ္ဂမောက္ခမဂ္ဂါနံ တိရစ္ဆာနဘူတံ ကထံ။ သံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၂၅။ အံ၊ ၄၊ ၃။ ၃၁၈။ ဒုဂ္ဂတိတော သံသာရတော စ နိယျာတိ ဧတေနာတိ နိယျာနံ၊ သဂ္ဂမဂ္ဂေါ မောက္ခမဂ္ဂေါ စ။ တံ နိယျာနံ အရဟတိ၊ နိယျာနေ ဝါ နိယုတ္တာ၊ နိယျာနံ ဝါ ဖလဘူတံ ဧတိဿာ အတ္ထီတိ နိယျာနိကာ၊ ဝစီဒုစ္စရိတသံကိလေသတော နိယျာတီတိ ဝါ ဤ-ကာရဿ ရဿတ္တံ၊ ယ-ကာရဿ စ က-ကာရံ ကတွာ နိယျာနိကာ၊ ဧတေနဝါယ သဒ္ဒါ သမ္ပပ္ပလာပါ ဝေရမဏီ။ တပ္ပဋိပက္ခတော အနိယျာနိကာ။ တဿာ ဘာဝေါ အနိယျာနိကတ္တံ၊ တသ္မာ အနိယျာနိကတ္တာ။ ဒီဋီ၊ ၁။ ၁၂၈။ အံဋီ၊ ၃။ ၃၃၈။ (မဋီ ၃။ ၁၀၈။ သံဋီ၊ ၂၅၃၉။ သီဋီ၊ သစ်၊ ၁။ ၃၆၆-၇-တို့၌ အနည်းငယ်သာ အဆိုကွဲသည်။) (၄) ဆန့်ကျင်ဖက် ကိလေသာတို့ကို မပယ်တတ်သော၊ မသင့်လျော်သော။ "...အမှာကံ ယန မဟာနိဂဏ္ဍဿ ကထာ အနိယျာနိကာ"တိ သလ္လက္ခေသိ။ မ၊ ၄၊ ၃။ ၄၀။ အနိယျာနိကာတိ အပ္ပါဋိဟီရာ၊ အယုတ္တာတိ အတ္ထော။ မဋ္ဌ၊ ၃။ ၃၀။

အနိယျာနိကကာရဏ (န) [အနိယျာနိက + ကာရဏ] ဝဋ်မှမထွက်မြောက်တတ်သောအကြောင်း၊ (အကျင့်)။ ပဌမတော အပဏ္ဏကင္ဂာနတော နိယျာနိကကာရဏတော ဒုတိယံ တက္ကဂ္ဂါဟ-ကာရဏံ အနိယျာနိကကာရဏံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၀။

အနိယျာနိကတ္တ (န) [အနိယျာနိက + တ္တ] အနိယျာနိက၏ အဖြစ်။ အနိယျာနိက-ကြည့်။

အနိယျာနိကပဋ္ဋ (ပု) [အနိယျာနိက + ပဋ္ဋ] ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်သော တရား၏ အသင်းဝင် အကျင့်၊ အစေလက ရဟန်းအကျင့်၊ ခွေးကဲ့သို့ သွားလာနေထိုင်သောအကျင့်စသည်။ စိရံ ဝတ မေ အနိယျာနိကပဋ္ဋေ ယောဇေတွာ အတ္တာ ကိလမိတော။ မငွ၊ ၃။ ၇၄။ အနိယျာနိကပဋ္ဋေတိ အစေလကပဗ္ဗဇ္ဇာယ ကုက္ကုရဝတေ စ။ မဋီ၊ ၃။ ၄၇။

အနိယျာနိကပဋိပဒါ (ထိ) [အနိယျာနိက + ပဋိပဒါ] ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်း မဟုတ်သော အကျင့်။ မိစ္ဆာပဋိပဒန္တိ အယံ တာဝ အနိယျာနိကပဋိပဒါ။ သံ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၈။

အနိယျာနိကပထ (ပု) [အနိယျာနိက + ပထ] ဝဋ်မှ ထွက်မြောက်ကြောင်းမဟုတ်သောလမ်း။ ခေ-နေ့ အညေန အသုဒ္ဓိမဂ္ဂေန မိစ္ဆာပဋိပဒါယ အနိယျာနိကပထေန အညတြ သတိပဋ္ဌာ-နေဟိ...သုဒ္ဓိ ဝိသုဒ္ဓိ ပရိသုဒ္ဓိ ...န ဂစ္ဆတိ န သာဒိယတိ။ မဟာနိ၊ ၁၀၇။

အနိယျာနိကဘာဝ (ပု) [အနိယျာနိက + ဘာဝ] ဝဋ်မှ ထွက် မြောက် ကြောင်း မဟုတ် သည်၏ အဖြစ်။

အနိယျာနိကဘာဝကထန (န) [အနိယျာနိက-ဘာဝ+ကထန] ဝဋ်မှ ထွက် မြောက် ကြောင်း

မဟုတ်သည်၏အဖြစ်ကို ပြောဆိုခြင်း။ ဒသထ ဘဂဝါ နေသံ အနိယျာနိကဘာဝကထနေန အတ္တာဘာဝတော အလဉ္စိ ပရိက္ခိပိတ္ဝာ။ မငွ၊ ၂။၁၃၇။ (မငိ္ဋ၊ ၂။၁၇၉-လည်းကြည့်။)

အနိယျာနိကသာသန (န) [အနိယျာနိက+သာသန] ဝဋ်မှ မထွက်မြောက်သော – မက်ဖိုလ် အလို့ငှါ မဖြစ်သော – သာသနာ။ အနိယျာနိကသာသနေနေဝ နိယျာနိကသာသနံ ပါကဋံ ဟောတိ။ ဒီငွ၊ ၁။၉၂။ မငွ၊ ၁။၃၂၀၊ (မငိ္ဋ၊ ၂။ ၁၂၁-၃-လည်းကြည့်။)

အနိရဿာဒ (တိ) [န+နိရဿာဒ] သာယာခြင်း ကင်းသည် မဟုတ်သော။ (စဝ် ပဋိပက္ခတော၊ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။) အလီနံ အနုဒ္ဓတံ အနိရဿာဒံ အာရမ္မဏေ သမပ္ပဝတ္တံ သမာဓိထိပဋိပန္နံ စိတ္တံ ဟောတိ။ ဒီငွ၊ ၂။၁၃၄။ သံငွ၊ ၃။ ၂၀၀။ အံငွ၊ ၁။၄၀၁။ ဝိသုဒ္ဓိ၊ ၁။၁၃၁။

အနိရာကတ (တိ) [န+နိရာကတ] မစွန့်ပယ်အပ် သော၊ အပသို့မထုတ်ပယ်အပ်သော၊ မပျောက် ပျက်သော။

အနိရာကတဇ္ဈာန (တိ) [အနိရာကတ+ဈာန] အပသို့ မထုတ်ပယ်အပ်သော – မပျောက်ပျက် စေအပ်သော – ဈာန်ရှိသော၊ သူ။ အဇ္ဈတ္တံ စေတောသမထမနုယုတ္တော အနိရာကတဇ္ဈာ-နော ဝိပဿနာယ သမန္နာဂတော။ မ၊၁။၃၉။ အံ၊၃။၃၆၁။ ဣတိဝုတ်၊ ၂၂၁။ မဟာနိ၊ ၂၉၂။ အနိရာကတဇ္ဈာနောတိ ဗဟိ အနီဟဋဇ္ဈာနော, အဝိနာသိတဇ္ဈာနော ဝါ။ နီဟရဏဝိနာသတ္ထဉ္ဟိ ဣဒံ နိရာကရဏံ နာမ။ "ထမ္ဘံ နိရံကတွာ နိဝါတဝုတ္တိ"တိအာဒီသု စဿ ပယောဂေါ ဒဋ္ဌဗ္ဗော။ မငွ၊၁။ ၁၆၁။ မဟာနိ၊ ၄။ ၃၅၇။ (အံငွ၊၃။၃၂၁။ ဣတိဝုတ်ငွ၊၁၆၀။ အံငိ္ဋ၊၃။ ၃၄၂-တို့လည်းကြည့်။)

အနိရာမဂန္ဓ (တိ) [န+နိရာမဂန္ဓ(=နိ+အာမ+ဂန္ဓ)] အစိမ်းနံ့ – အညှီနံ့ – မရှိသည်မဟုတ်သော၊ အစိမ်းနံ့ – အညှီနံ့ – အကောင်ပုပ်နံ့ – ရှိသော၊ သူ။ ဧဝံသု ယုတ္တာ အနိရာမဂန္ဓာ။ ဒီ၊ ၂။၁၉၅။ အနိရာမဂန္ဓာတိ ဧဝံသု ဝုဋ္ဌသသု ကိလေသေသု ယုတ္တာ ပဇာ နိရာမဂန္ဓာ န ဟောတိ။ အာမဂန္ဓာ သကုဏပဂန္ဓာ ပူတိဂန္ဓာ-ယေဝါတိ ဝုတ္တံ။ ဒီငွ၊ ၂။ ၂၁၉။

အနိရုဒ္ဓ (တိ)[န+နိရုဒ္ဓ] မချုပ်ငြိမ်းသော။အတီတံ အတ္တံ အတီတံ အနိရုဒ္ဓံ အဝိဂတံ အဝိပရိဏတံ။ အဘိ၊က။၉၆။ ဝိတက္ကဝိစာရာ အနိရုဒ္ဓါ ဟောန္တိ။ မ၊ ၂။၁၁၈။

အနိလ (ပု) [အန+ဣလ။အနန္တိ ပါဏန္တိ ဇနေနာတိ အနိလော၊ဣလော။ ဓာန် ဋီ။၃၇။] လေ။ ဂိရိမိဝ အနိလေန ဒုပ္ပသယှော။ ဇာ၊၁။၆၃။ အပိစ မေ အယံ ဗလကာယော ယထာ ပဗ္ဗတော ဝါ-တေန အကမ္ပနီယတော ဒုပ္ပသဟော။ ဇာငွ၊ ၂။ ၂၀၁။ ဝိနဿထ တုမှေ....အပ္ပဋိကာရိကာယော အနိလော ဝိယ ယေနကာမံဂမာယော။ ဇာငွ၊ ၅။၄၄၇။အာကာသော ဝိယ ပဉ္စာယ၊ အသင်္ဂေါ အနိလော ယထာ။ ... အနိလော ဝိယ နာယ-ကော။ အပ၊ ၂။၁၆၅။

အနိလဇလဝေဂ (ပု) [အနိလ+ဇလ+ဝေဂ]လေ ဟုန်,ရေဟုန်၊ လေ,ရေ အဟုန်။

အနိလဇလဝေဂသမ္ဘာဝိတ (တိ) [အနိလဇလ-ဝေဂ+သမ္ဘာဝိတ] လေ,ရေ အဟုန်တို့ဖြင့် ဖုံးလွှမ်းအပ်သော။ ယထာ ဝါ ပန မဟာသမု ဂန္ဒံ အနိလဇလဝေဂသမ္ဘာဝိတံ ဥဿန္နဇလ-ဘာရဘာရိတံ အတိဝါတေန ဖုဋ္ဌိဘတ္တာ နဒတိ ရဝတိ ဂဋ္ဌဂဇ္ဇာယတိ။ မိလိန္ဒ၊၁၂၁။

အနိလဇဝ (ပု) [အနိလ+ဇဝ] (၁) လေ၏ – လျှင်မြန်ခြင်း – အဟုန်။ (တိ) (၂) လေကဲ့သို့ – လျှင်မြန်ခြင်း – အဟုန် – ရှိသော၊သူ။ အဿာ-ဇာနီယော ဘဒ္ဒော သိန္ဓဝေါ အနိလဇဝေါ။ မိလိန္ဒ၊၁၄၃။

အနိလဥ္စသ (န) [အနိလ+ဥဿ] လေ၏ လမ်း ကြောင်း။ ကောင်းကင်။ ဂစ္ဆန္တိ အနိလဥ္စသေ။

အပ၊၁။၁၂၅၊၁၃၄၊၁၅၇။ အနိလဥ္စသော အာကာသပထေ။ အပ၊၄၊၂။၉၁။ အနိလဥ္စသော အာကာသေ...။ ၎င်း၊၄။၁၂၅။

အနိလပထ (ပု) [အနိလ + ပထ။ အနိလဿ ဝါတဿ ပထော အနိလပထော။ ဓာန်၊ ၄၊၄၅။] လေ၏သွားလာရာလမ်း၊ ကောင်းကင်။ သော အာကာသေ ၄တ္ဘာ မဟာဇနဿ ပြဝါဒံ ဒတွာ အနိလပထေန ဥတ္တရဟိမဝန္တေ နန္ဒမူလကပဗ္ဘာရမေဝ အဂမာသိ။ ဇာ၊၄၊၁၃။၁၃၅။ ဂန္တွာန နိလပထေ ဝိယ စန္ဒော။ ဇာ၊၄၊၁။၁၀၅။ (ဝိမ။၄၂၆။သာရတ္ထ၊ ၁။၂၄၇-တို့လည်းကြည့်။)

အနိလပဋိတ (တိ) [အနိလ+ပဋိတ(=ပ + ဒု+ ဏာပေ + တ)] လေသည် တုန်လှုပ်စေအပ်သော၊ လေသည် ညှင်းညှင်းသာသာ ဆောင်ယူအပ်သော။ အနိလပဒ္ဓိတ-ကြည့်။

အနိလပဒ္ဓိတ (တိ) [အနိလ + ပဒ္ဓိတ] လေသည် တိုက်လှုပ်အပ်သော ရနံ့ရှိသောပန်း။ အနိလပဒ္ဓိတာ ပဝန္တိ သုရဘိံ ။ ဝိမာန။၇၇။ အနိလေန ပဒ္ဓိတဂန္ဓာနံ ပုပ္ဖါနံ ဝါယုနာ ဝိဓုတ္တပတ္တပုဋ္ဌ ဝိယ ဝိဇန္တတာယ ဝိကသိတတာယ စ သုဂန္ဓံ ပဝါယန္တိ၊ အနိလပဋိတာတိပိ ပဌန္တိ၊ ဝါတေန မန္ဒံ အာဝုယှမာနာ ဟေမမယပုပ္ဖါတိ အတ္ထော။ ဝိမာန၊၄။၂၁၉။

အနိလဗလ (န) [အနိလ + ဗလ] လေအား၊ လေဟုန်။

အနိလဗလဝေဂ (ပု)[အနိလဗလ + ဝေဂ]လေအား အဟုန်။

အနိလဗလဝေဂါဘိဟတ (တိ) [အနိလဗလဝေဂ+ အဘိဟတ] လေအား အဟုန်ဖြင့် — နှိပ်စက် — တိုက်ခတ် — အပ်သော။ ရုက္ခောပိ မဓုကပုပ္ဖသမ္ဗန္ဓ-ဗလော အနိလဗလဝေဂါဘိဟတော ဘိဇ္ဇတိ။ မိလိန္ဒ။ ၁၆၂။

အနိလဗလသမာဟတ (တိ) [အနိလဗလ + သမာဟတ] လေအား — လေဟုန် — ဖြင့် တိုက်ခတ်အပ်သော။ အနိလဗလသမာဟတော သာဂါ စလတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၇။

အနိလာယန (န) [အနိလ + အယန] လေ၏သွားရာလမ်းခရီး၊ ကောင်းကင်။ ဇကံမံ သုသမာရဒ္ဓော၊ အမ္ဗရေ အနိလာယနေ။ အပ၊၁။၁၇၂။ (အပ၊၄၊၂။၁၃၉-၌ကား အနိလကို ကောင်းကင် ဟောကြ၍ အယနနှင့် အရတူဖွင့်သည်။)

အနိလူပမ (တိ) [အနိလ + ဥပမာ] လေနှင့် တူသော ဥပမာရှိသော။

အနိလူပမသမုပ္ပါတ (တိ) [အနိလူပမ + သမုပ္ပါတ] လေနှင့်တူသော အဟုန်ရှိသော၊သူ။ အနိလူပမသမုပ္ပါတာ၊ သုဒ္ဓန္တာ သောဏ္ဏမာလိနော။ ဇာ၊ ၂။၂၅၈။ အနိလူပမသမုပ္ပါတာတိ ဝါတသဒိသဝေဂါ။ ဇာ၊၄၊၇။၁၁၁။

အနိလေရိတ (တိ) [အနိလ+ဧရိတ] လေသည် တုန်လှုပ်စေအပ် — တိုက်ခတ်အပ် — သော။ အနိလေရိတာ လောဟိတပတ္တမာလိနီ။ ဇာ၊ ၂။ ၁၀၈။ ဝါတေရိတာ ဝိလာသမာနာ သောဘမာနာ တိဋ္ဌတိ။ ဇာ၊၄၊၅။၄၃၁။

အနိလေရိတင်္ဂဏ (န) [အနိလေရိတ + အင်္ဂဏ] လေတိုက်ခတ်ရာ — မြေပြင် — တလင်းပြင် — လွင်ပြင်။ ဝုဋ္ဌမှိ ဒေဝေ စတုရင်္ဂုလမှိ၊ တိဏော အနိလေရိတင်္ဂဏမှိ။ အပ၊၁။၁၀၆။

အနိဝတ္တ (တိ) [န + နိဝတ္တ] ပြန်လည် — ဆုတ်နစ် — ခြင်း မရှိသော၊သူ။ အနိဝတ္တန-ကြည့်။

အနိဝတ္တဂမန (န) [အနိဝတ္တ + ဂမန] ပြန်လည် — ဆုတ်နစ် — ခြင်းမရှိသောသွားခြင်း၊ မပြန်လည် — မဆုတ်နစ် — သော သွားခြင်း။ အထ နံ သတ္ထာ "ပါလိလေယျက ဣဒံ ပန မမ အနိဝတ္တဂမနံ၊ (အနိဝတ္တနိယဂမနံ၊သိ) . တိဋ္ဌ တွံ" န္တိ အာဟ။ ဓမ္မ၊၄၊၁။၄၃။

အနိဝတ္တန (န) [န + နိဝတ္တန] မပြန်လည် — မဆုတ်နစ် — ခြင်း။

အနိဝတ္တနဓမ္မ(တိ) [န+နိဝတ္တန+ဓမ္မ] ပြန်လည်–ဆုတ်နစ်–ခြင်းသဘောမရှိသော။ တဒါ ပန ဗာရာဏသိရညော မင်္ဂလဝါရဏော ဒေါဝါရိကေ ဗောဓိယောသ အာဂစ္ဆန္တေ အနိဝတ္တနဓမ္မာ အသနိယာပိ ဒဿေသ ပဗ္ဗတန္တိယာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၇၀။ အနာဝတ္တိတဓမ္မ လည်းကြည့်။

အနိဝတ္တနဘာဝ (ပု) [အနိဝတ္တန+ဘာဝ] ပြန်လည်–ဆုတ်နစ်–ခြင်းမရှိသည်၏အဖြစ်၊ မပြန်လည်–မဆုတ်နစ်–ခြင်း။ အနိဝတ္တိတတ္တ ကြည့်။

အနိဝတ္တနိယ (တိ) [န+နိဝတ္တနိယ] မပြန်လည်–မဆုတ်နစ်–သော။

အနိဝတ္တနိယဂမန (နပ) [အနိဝတ္တနိယ+ဂမန] မပြန်လည်–မဆုတ်နစ်–သောသွားခြင်း။ အနိဝတ္တဂမန ကြည့်။

အနိဝတ္တန္တ (တိ) [န+နိဝတ္တန္တ] မပြန်လည်–မဆုတ်နစ်–သော၊သူ။ ဂစ္ဆတိ အနိဝတ္တန္တံ၊ ယတ္ထ ဂန္တွာ န သောစတိ။ သံ၊၁။၁၇၅။ သုတ္တနိ၊၂၉၁။ ယထာ တဝ နဂ်လံ ဝဟန္တံ ဝုရမော ရယံ နေတ္တ- ကောဋိ ပတ္တွာ ပုန နိဝတ္တတိ၊ ဧဝံ အနိဝတ္တန္တံ ဒီပင်္ကရကာလတော ပဘုတိ ဂစ္ဆတော။ ယည္ဆာ ဝါ ..... သဗ္ဗကိလေသေ ပဇဟန္တံ ဂစ္ဆတိ အနိဝတ္တန္တံ။ အထ ဝါ ဂစ္ဆတိ အနိဝတ္တန္တံ နိဝတ္တ- နရဟိတံ ဟုတွာ ဂစ္ဆတီတိ အတ္ထော။ တန္တိ တံ ဓုရမောရယံ၊ ဝေဒမဂ္ဂ ပဒဋ္ဌေဒါ ဝေဒိတဗ္ဗော။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၃၄။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၃၅။

အနိဝတ္တဗြဟ္မစရိယ (ပု) [အနိဝတ္တ + ဗြဟ္မစရိယ] အနိဝတ္တဗြဟ္မစရိယ အမည်ရှိသော၊ သူ (မင်း)။ ဗာရာဏသိယံ ကိရ အနိဝတ္တဗြဟ္မစရိယော နာမ ရာဇာ အဟောသိ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၂။ အပ၊ဋ္ဌ၊ ၁။၂၁၀။

အနိဝတ္တမာန (တိ) [န+နိဝတ္တမာန] မပြန်လည်–မဆုတ်နစ် – သော၊သူ။ အဂ္ဂိဝ ဒဟံ အနိဝတ္တမာ- နော။ အပ၊၁။၁၃။ သော အဂ္ဂိ သုက္ခာနိ စ

ဟရိတာနိ စ တိဏာဒီနိ ဒဟန္တော အနိဝတ္တမာ- နော ဧဝ ဂစ္ဆတိ။ ..... ကုဒါလံ နာမ မဟာမုနိ ... အရိယမဂ္ဂဉာဏဂ္ဂိနာ ကိလေသေ ဒဟန္တော အနိ- ဝတ္တမာနော ဂစ္ဆေယျံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀၃။

အနိဝတ္တမာနသ (တိ) [အနိဝတ္တ + မာနသ] မပြန်လည်–မဆုတ်နစ် – သော စိတ်ရှိသော၊ သူ။ အနိဝတ္တမာနသံ ဥတ္တာ သမ္ဗုဒ္ဓေါ ဧတဒဗြဝိ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၇၀။ အနိဝတ္တမာနသန္တိ အနောသက္ကိယ- မာနမာနသံ။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၉၄။

အနိဝတ္တိ (ထီ) [န+နိဝတ္တိ] (၁) မပြန်လည်–မဆုတ်နစ်–ခြင်း။ (တိ) (၂) ပြန်လည်–ဆုတ်နစ်–ခြင်းမရှိသော၊ မပြန်လည်–မဆုတ်နစ်- သော၊သူ။ အနိဝတ္တိ ဘာဝိဿာမိ၊ ဗြဟ္မစရိယ- ပရာယဏော။ အံ၊၁။၁၄၅။ အံ၊၂။၆၆။ အနိဝတ္တိ ဘာဝိဿာမီတိ ပဗ္ဗဇ္ဇတော ဓ သဗ္ဗညုတဉာဏ- တော ဓ န နိဝတ္တိဿာမိ၊ အနိဝတ္တိကော ဘာဝိဿာမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၀။ အနိဝတ္တိ ဘာဝိဿာ- မီတိ ပဗ္ဗဇ္ဇတော အနိဝတ္တိကော ဘာဝိဿာမိ၊ ဗြဟ္မစရိယပရာယဏော အနိဝတ္တိကော သဗ္ဗညုတ- ဉာဏတော အနိဝတ္တိကော ဘာဝိဿာမိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၃။၂၉။

အနိဝတ္တိက (တိ) [န+နိဝတ္တိ+က] ပြန်လည် –ဆုတ်နစ်–ခြင်း မရှိသော၊ မပြန်လည်–မဆုတ် နစ်–သော၊သူ။ အနိဝတ္တိ ကြည့်။

အနိဝတ္တိဂမန (တိ) [အနိဝတ္တိ + ဂမန] ပြန်လည်–ဆုတ်နစ် – ခြင်း မရှိရာသို့ သွားကြောင်းဖြစ် သော၊ ပဋိသန္ဓေအားဖြင့် ဖြစ်ခြင်း၏ ဆန့်ကျင် ဖက်ဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်သို့သွားကြောင်းဖြစ်သော။ အနိဝတ္တိဂမနံ မဂ္ဂံ၊ ဒေသေသိ ဒေဝမာနုသေ။ ဗုဒ္ဓဝံ။၁၃၆။ အနိဝတ္တိဂမနံ မဂ္ဂန္တိ နိဝတ္တိယာ ပဝတ္တိယာ ပဋိပက္ခဘူတံ နိဗ္ဗာနံ အနိဝတ္တိတိ ဝုစ္စတိ၊ တံ အနိဝတ္တိ ဂစ္ဆတိ အနေနာတိ အနိ- ဝတ္တိဂမနော။ ဗုဒ္ဓဝံ၊ဋ္ဌ။၂၀၆။

အနိဝတ္တိတ (တိ) [န+နိဝတ္တိတ] မပြန်လည် –မဆုတ်နစ် – သော။

အနိဝတ္တိတဂဟဏ (နပ) [အနိဝတ္တိတ + ဂဟဏ] (၁) မဆုတ်နစ် – မတုန့်လှုပ် – စွဲမြဲ – သော ယူခြင်း။ (တိ) (၂) မဆုတ်နစ် – မတုန့်လှုပ် – စွဲမြဲ – သော ယူခြင်းရှိသော၊ သူ။ အဝတ္တိတ-သမာဒါနေနာတိ နိစ္စလဂဟဏော အနိဝတ္တိတ-ဂဟဏေန။ ဒီဋ္ဌ၊၃။၁၀၂။

အနိဝတ္တိတတာ (ထီ) [အနိဝတ္တိတ + တာ] ဆုတ်နစ်ခြင်းမရှိ – မဆုတ်နစ် – သည်၏ အဖြစ်။ အနိဝတ္တိတတ္တ-ကြည့်။

အနိဝတ္တိတတ္တ (နပ) [န + နိဝတ္တိတ + တ္တ] ဆုတ်နစ်ခြင်း မရှိ – မဆုတ်နစ် – သည်၏ အဖြစ်။ ကုသလုပ္ပဒေသေ စိတ္တိယာ ဝဋ္ဋာယ ၈။ အနိ-ဝတ္တိတတ္တာ ဘာယဘိရုတာယ ၈။ ဇာ၊၁။၃၁။ အနိဝတ္တိတတ္တာ ဘာယဘိရုတာယ စာတိ ဘာယ-ဘိရုတာယ အနိဝတ္တိတတာယ ၈။ ဘာယဘိရု-တာယ အဘာဝေနေဝ ဘေရဝါရမ္မဏံ ဒိသွာပိ အနိဝတ္တနဘာဝေနာတိ အတ္ထော။ ဇာဋ္ဌ၊၁။ ၄၉၆။

အနိဝတ္တိတဓမ္မ (တိ) [အနိဝတ္တိတ + ဓမ္မ။ န + နိဝတ္တိတ + ဓမ္မ] မဆုတ်နစ်ခြင်းသဘောရှိသော၊ ဆုတ်နစ်သော သဘောမရှိသော၊ သူ။ ဓောဓိ-သတ္တာ ဟိ ယံ ယံ ဌာနံ ဥပေန္တိ၊ တတော အနိ-ဝတ္တိတဓမ္မာ ဟောန္တိ။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅၁။

အနိဝတ္တိတယောဓ (ပု) [အနိဝတ္တိတ + ယောဓ] မဆုတ်နစ်–နောက်မဆုတ်–သောစစ်သည်သူရဲ။ မဟာနာဂေါ ဝိယ မဟာနာဂေါ၊ ဟတ္ထိအာဒီသုပိ အာဘိမုခံ အာဂစ္ဆန္တေသု အနိဝတ္တိတယောဓာန-မေတံ အဓိဝစနံ။ ဒီဋ္ဌ ၁။၁၄၃။ (အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၁၂-၌ အနိဝတ္တိယ-ရှိ။)

အနိဝတ္တိဓမ္မ (တိ) [န + နိဝတ္တိ + ဓမ္မ] ဆုတ်နစ်ခြင်း သဘောမရှိသော၊ စိတ်ခိုင်မြဲသော၊ ယုံကြည် ထိုက်သော၊ သူ။ ဧဝံ အနုဿာဝေတွာ တေသံ စိတ္တံ ဥပတ္ထမ္ဘေတွာ အနိဝတ္တိဓမ္မ ကာတွာ "ဂစ္ဆထ ဇမ္ဗူ သဟာယက"န္တိ သဟာယကဂ္ဂါဟေနွ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၂၂၊ မ၊ဋ္ဌ၊၄။၇၅။

အနိဝတ္တိယယောဓ (ပု) [အနိဝတ္တိယ + ယောဓ] မဆုတ်နစ်သော စစ်သည်သူရဲ။ အနိဝတ္တိတ-ယောဓ-ကြည့်။

အနိဝတ္တ (တိ) [န + နိဝတ္တ] အဝတ် – ပုဆိုး – ကို မဝတ်သော၊ အင်္ကျီကို မဝတ်သော၊ သူ။ နဂ္ဂါ နဟာယေယျာတိ အနိဝတ္ထာ ဝါ အပါ-ရုတာ ဝါ နဟာယတိ။ ဝိ၊၂။၃၆၆။

အနိဝါတ (တိ) [န + နိဝါတ] နှိမ့်ချခြင်းမရှိသော၊ သူ။ အနိဝါတာ ဝေဒေဟိကာ ဂဟပတာနီ။ မ၊၁။၁၇၇။

အနိဝါတဝုတ္တိ (ထီ) [န + နိဝါတဝုတ္တိ၊ အနိ-ဝါတ + ဝုတ္တိ] (၁) မနှိမ့်ချခြင်း။ (တိ) (၂) နှိမ့်ချသော ဖြစ်ခြင်းမရှိသော၊ မနှိမ့်ချခြင်း ရှိသော၊ သူ။

အနိဝါတဝုတ္တိကာရ (ပု) [အနိဝါတဝုတ္တိ + ကရ + ဏ] မနှိမ့်ချခြင်းကို ပြုခြင်း၊ မနှိမ့်ချမှု၊ မနှိမ့်ချ သောအခြင်းအရာ။

အနိဝါတဝုတ္တိကာရကရဏ (တိ) [အနိဝါတဝုတ္တိ + ကာရ + ကရဏ] မနှိမ့်ချမှုကိုပြုတတ်သော။ ... ပဂ္ဂဟိတသီရအနိဝါတဝုတ္တိကာရကရဏော ထ-မ္ဘော။ မ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၇၄။ ... ပဂ္ဂဟိတသီရအနိဝါတ-ဝုတ္တိကာရဿ စ ကရဏတော။ မဋီ၊၁။၂၇၃။

အနိဝါတဝုတ္တိတာ (ထီ) [အနိဝါတဝုတ္တိ + တာ] နှိမ့်ချသော ဖြစ်ခြင်းမရှိ – မနှိမ့်ချသော ဖြစ်ခြင်းရှိ–သည်၏ အဖြစ်။ အနိဝါတဝုတ္တိတာယ ဟေတုဘူတော စိတ္တဿမုဂ္ဂဟော မာနဝိသေ-သော။ အနုဋီ၊၂။၂၁၅။

အနိဝါရယန္တ (တိ) [န + နိဝါရယန္တ] မတားမြစ်– မပိတ်ပင် – သော၊ သူ။ စက္ခုန္ဒြိယံ စေ ရှုပေသု၊

ဂန္တုံ အနိဝါရယံ။ ထေရ၊၃၂၂။ အနိဝါရယံ အနိဝါရယန္တော အပ္ပဋိဗာဟန္တော။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၂၃၁။

အနိဝါရိတ (တိ) [န+နိဝါရိတ] အနာဝဋ (၂) အနက်ကြည့်။

အနိဝါရေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+နိဝါရေတွာ] မတားမြစ်မူ၍။ အနိဝါရေတွာ တဟိ ဘုဥ္ဇ၊ ဂါရယုန္တိ ပဝုစ္စတိ။ ဝိ၊၅။ ၂၆၂။

အနိဝိဒ္ဓ (တိ) [န+နိဝိဒ္ဓ] မထိုးမဖောက်ရသေးသော၊ ပေါက်ကြားနင့် မသွားလာဘူးသေးသော၊ သူ။ (အပျိုစင်)။ ကုလကုမာရိယောတိ အနိဝိဒ္ဓါ (အနိဝိဋ္ဌာ၊ သီ၊သျာ) တာသံ ဝိတရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊ ၂။၁၁၀။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၅၃။ အနိဗ္ဗိဒ္ဓ-လည်း ကြည့်။

အနိဝေသန (တိ) [န+နိဝေသန] နေစရာမရှိသော၊ မကပ်ငြိ-မတွယ်တာ-သော။ ဝိတဥ္စ ရက္ခေ အနိဝေသနော သိယာ။ မဟာ၊၁၈၊ ပေဋကော၊၁၇၇။ အနိဝေသနော သိယာတိ အနာလယော ဘဝေယျ။ ... သမာပတ္တိ နိဝေသနံ ကတွာ တတ္ထ န နိဝေသေယျ၊ အာလယံ န ကရေယျာတိ အတ္ထော။ မဟာ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၀၂။

အနိဝေသိတ (တိ) [န+နိဝေသိတ] မဝင်စေအပ်-မမြှုပ်နှံအပ်-သော။

အနိဝေသိတဋ္ဌာန (န) [အနိဝေသိတ+ဋ္ဌာန] မမြှုပ်နှံရာဖြစ်သောအရပ်။ ပဏ္ဍိတော၌ အဓိုသိတဋ္ဌာနံ ဝါ အသုသာနဋ္ဌာနံ ဝါ သီသာနံ အနိဝေသိတဋ္ဌာနံ ဝါ လဒ္ဓုံ န သက္ကာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။ ၅၀။ (အနိဝေဒ္ဓိတဋ္ဌာနံ၊ ဏ္ဏ၊ အနိဝိဋ္ဌဋ္ဌာနံ၊ကာ။)

အနိသမ္မ (ကြိ၊ဝိ) [န+နိသမ္မ။ နီတိ၊ဓာ။၂၄၁-၂ ကြည့်။] မကြည့်ရှု-မစူးစမ်း-မဆင်ခြင်-မူ၍။ -နာ နိသမ္မ ဝိသမ္မတိ။ ဇာ၊၁။ ၁၀၉၊ ၃၃၆။ နာနိသမ္မာတိ န အနိသာမေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၃။၉၇။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၄။ အနိသမ္မ ကတံ ကမ္မံ အနဝတ္ထာယ ဝိန္တိတံ။ ဇာ၊၁။၃၃၆။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၈၇။ အနိသမ္မာတိ အနောလောကေတွာ အနုပဓာရေတွာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၄။၄၅၄။ အနိသမ္မာတိ အနုပဓာရေတွာ။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၈၈။

အနိသမ္မကာရီ (တိ) [အနိသမ္မ+ကရ+ဏီ။ န+နိသမ္မကာရီ] မကြည့်ရှု-မစူးစမ်း-မဆင်ခြင်-မူ၍ ပြုတတ်သောသူ။ ရာဇာ န သာဓု အနိသမ္မကာရီ။ ဇာ၊၁။၁၀၉၊၁၂၀၊၂၂၁၊၃၃၆။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၉။ စရိယာ၊ဋ္ဌ၊၁၈၇။ အနိသမ္မကာရီတိ ကိဥ္စိ သုတွာ အနုပဓာရေတွာ အတ္တနော ပစ္စက္ခံ အကတွာ ကာရကော။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၆။၂၁၉။

အနိသာမယ (ကြိ၊ဝိ) [န+နိသာမယ။ အနိသာမိယ-မှ] မကြည့်ရှု-မစူးစမ်း-မဆင်ခြင်-မူ၍။ ဗဟုဿုတာနံ အနိသာမယတ္ထံ။ သုတ္တနိ။ ၃၂၆။ အနိသာမယတ္ထန္တိ အနိသာမေတွာ အတ္ထံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၆၄။

အနိသာမေတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+နိသာမေတွာ] မကြည့်ရှုမူ၍၊ မစူးစမ်း-မဆင်ခြင်-မူ၍။ အနိသမ္မ-ကြည့်။

အနိသိန္န (တိ) [န+နိသိန္န] မထိုင်သော၊သူ။ ဓေနုပ္ပမသ္မိံ သာသနေ အနိပန္နော အနိသိန္နော အဋ္ဌိတော အဂမနော ကောဘိက္ခု အရဟတ္တံ ပတ္တော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၀။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၁၁။ ခုဒ္ဒကပါ၊ဋ္ဌ၊၈၂။

အနိသီဒိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+နိသီဒိတွာ] မထိုင်မူ၍။ သုတသုတဋ္ဌာနတောယေဝ အဋ္ဌတွာ အနိသီဒိတွာ ဥပသင်္ကမိ သုံ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၀၆။

အနိဿရဏ (န) [န+နိဿရဏ] (၁) မထွက်မြောက်ခြင်း။ (တိ) (၂) ထွက်မြောက်ခြင်းမရှိသော။

အနိဿရဏတာ (ထီ) [အနိဿရဏ+တာ] မထွက်မြောက်သည်၏အဖြစ်။ အတိတဒ္ဓေါ အနိဿရဏတာယ။ မိလိန္ဒ၊၁၇၀။

အနိဿဂ္ဂ (ပု) [န+နိဿဂ္ဂ] မစွန့်ခြင်း။ အနိဿဂ္ဂေ စ ဒိဋ္ဌိယာ။ ဝိ၊၄။၈၁။

အနိဿဂ္ဂိယ (တိ)[န+နိဿဂ္ဂိယ]မစွန့်အပ်သော— နိဿဂ္ဂိယမဟုတ်သော—သင်္ကန်း။ အနိဿဂ္ဂိယေန အတ္တတော ဟောတိ ကထိနံ။ ဝိ၊၃။၃၅၃။

အနိဿဇ္ဇိတ (တိ) [န+နိဿဇ္ဇိတ] မစွန့်လွှတ်အပ်သော၊ မပေးစွန့်အပ်သော—အဝတ်—စသည်၊ မစွန့်အပ်သော—မစွန့်ပယ်ထားသော—သင်္ကန်း၊ မစွန့်အပ်သော—မစွန့်ပယ်ထားသော—ယာယီ—ရာသီခံ—ဥတုနီ—သင်္ကန်း။ အာဝသထစီဝရ-ကြည့်။ အနိဿဇ္ဇိတေ အနိဿဇ္ဇိတသညာ ပရိဘုဉ္ဇတိ၊ အာပတ္တိ ပါစိတ္တိယဿ။ ဝိ၊၂။၃၉၉။

အနိဿဇ္ဇိတသညီ (တိ)[အနိဿဇ္ဇိတ+သညာ]မပေးစွန့်အပ်သော—မစွန့်ပယ်ထားသော—သင်္ကန်းဟု အမှတ်ရှိသော၊ သူ။ အနိဿဇ္ဇိတ-ကြည့်။

အနိဿဇ္ဇိတွာ (ကြိ၊ဝိ) [န+နိဿဇ္ဇိတွာ]မစွန့်မူ၍။ နိဿဂ္ဂိယံ စီဝရံ အနိဿဇ္ဇိတွာ ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဝိ၊ ၁။၂၉၆ ၃၀၂။၃၀၅။ ယာ ပန ဘိက္ခုနီ အာဝသထစီဝရံ အနိဿဇ္ဇိတွာ ပရိဘုဉ္ဇေယျ ပါစိတ္တိယံ။ ဝိ၊၂။၃၉၉။

အနိဿဋ (တိ) [န+နိဿဋ]မထွက်မြောက်သော၊ သူ။ ဇာတိဇရာမရဏာ အနိက္ခန္တာ အနိဿဋာ အနတိက္ကန္တာ။ ဋ္ဌနိ၊၅၇။ အယမ္ပိ အနိဿဋော လောကမှာ။ အံ၊၃။၂၂၇။ အနိဿဋာ ဘဝသ္မာ။ ဥဒါန၊၁၁၅။နေတ္တိ။၁၃၅။

အနိဿဋ္ဌ (တိ) [န+နိဿဋ္ဌ] မစွန့်အပ်သော။ အဒိန္နံ နာမ ယံ အဒိန္နံ အနိဿဋ္ဌံ အပရိစ္စတ္တံ။ ဝိ၊၁။၅၇။ အတ္တနော ဟတ္ထတော ဝါ ယထာ-ဋ္ဌိတဋ္ဌာနတော ဝါ န နိဿဋ္ဌန္တိ အနိဿဋ္ဌံ။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၆၁။

အနိဿယ (တိ) [န+နိဿယ] မှီရာ မရှိသော။

အနိဿယမဟီဘာဂ (ပု) [အနိဿယ+မဟီ+ဘာဂ] မှီရာ—သတ္တလောက၏ မှီရာဖြစ်သော သစ်ပင် တောတောင် စသည်—မရှိသော—မြေအရပ်—လွင်ပြင်။ အနိဿယမဟီဘာဂေ၊ တိရိုဏံ ဦသရေ သိယာ။ ဓာန်။ ၈၈၆။ အနိဿယမဟီဘာဂေ လောကနိဿယဘူတာနံ တရု-ပဗ္ဗတနဂရာဒီနံ အဘာဝတော အနိဿယ-သင်္ခါတေ သညမဟီ ကောဋ္ဌာသေ။ ဓာန်း ဋီ။

အနိဿရ (တိ)[န+ဣဿရ] (၁) အစိုးမရသော၊ မပိုင်သော၊သူ။ အနိဿရော ခေါ မေ တတ္ထ အာ-ဝုသော ပဝါရဏာယ။ ဝိ၊၃။၂၆၃။ အနိဿရော တတ္ထ ဘိက္ခုသံဃော။ ဝိ၊၄။၄၅၉။ ဒေဝမနုဿာ တေပူဒါ...သမှိ သရီရေ အနိဿရာ။ ဇာ၊၁။၁၀၁။ အနိဿရော မုဒ္ဓံ မမော၊ ထေယျံ ကယိရာသိ လုဒ္ဒက။ ဇာ၊၂။၉၂။ ကိန္နု ခေါ အဟံ နာဂ-သေန အရူပေသာ စိတ္တံ ယံ ကာယံ နိဿာယ ပဝတ္တတိ၊ တတ္ထ အရူပါ အနိဿရော အဿာဝမိ အဝသဝတ္တီတိ ? အာမ မဟာရာဇာတိ။ မိလိန္ဒ။ ၂၄၅-၆။ မာတုဂါမော နာမ အတ္တနော ပဓော အနိဿရော။ ဝိ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၉။ သံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။ အနေ-သမာန-လည်း-ကြည့်။ (၂) (က) အစိုးရသူ—ပိုင်သူ—မရှိသော၊ သတ္တ အနိဿရံ တော။ ထေရ။ ၃၂၀။ သတ္တမေတံ ဣဿရရဟိတံ၊ န တွေဝ ကောစိ "ဝံ ဟောတု"တိ ဣဿရိယံ ဝတ္တေတုံ သက္ကာ။ ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၈။ အဝသဝတ္တနတော အနတ္တာ အတ္တသုညာ အသာမိကာ အနိဿရာ။ မဟာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၆။ အနတ္တ-လည်း-ကြည့်။ (ခ) ပိုင်သူ—ဆောက်လုပ်သူ—သူဒါယကာ—မရှိသော၊ အသာ-မိက-ကြည့်။

အနိဿရဏဒဿာဝီ (တိ)[န + နိဿရဏ + ဒိသ + အာဝီ]ထွက်မြောက်ကြောင်းကို—မရှုမြင်—မဆင်ခြင်—တတ်သော၊ သူ။ အနိဿရဏဒဿာဝီ၊ဂဓိတ စေ ပဋိသေဝတိ။ ထေရ၊၃၂၂။ (ထေရ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၇၆-လည်း-ကြည့်။)

အနိဿရဏဒဿီ (တိ)[န+နိဿရဏ+ဒိသ+ဏီ] ထွက်မြောက်ကြောင်းကို—မရှုမြင်—မဆင်ခြင်—တတ်သော၊ သူ။ သုခံ ဝေဒယမာနဿ၊ ဝေဒနံ

အပ္ပဇာနတော၊ယော ရာဂါနုသယော ဟောတိ၊ အနိဿရဏဒဿိနော။ သံ၊ ၂။၄၀၈။

အနိဿရဏပည (တိ) [န + နိဿရဏပညာ] ထွက်မြောက်သောပညာမရှိသော၊ ဆန္ဒရာဂမှ ထွက်မြောက်သော ပညာ=ပစ္စဝေက္ခဏာ ဉာဏ်=မရှိသော၊ သူ။ အနိဿရဏပညာ ပရိဘုဉ္ဇန္တိ။ ဒီ၊၁။၂၃၁။ မ၊၁။၂၃၀။ အံ၊၁။၇၄။ အနိဿရဏပညာတိ ဣဒမေတ္ထ နိဿရဏန္တိ ဧဝံ ပရိဇာနန္တပညာ ဝိရဟိတာ၊ ပစ္စဝေက္ခဏပရိဘောဂဝိရဟိတာတိ အတ္ထော။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၃၅။ အနိဿရဏပညာတိ နိဿရဏံ ဝုစ္စတိ ပစ္စဝေက္ခဏဉာဏံ၊ တေန ဝိရဟိတာ။ မ၊ဋ္ဌ၊၂။၉၈။ အနိဿရဏပညာတိ ဧတ္တကော ပရိဘောဂေါ ဆန္ဒရာဂအပကဍ္ဍနာယ နိဿရဏပညာယ ဝိရဟိတာ ဣဒမတ္ထံ ဧတန္တိ အဇာနန္တာ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၄၉။ အနိဿရဏပညော ပရိဘုဉ္ဇတိ။ ဒီ၊၃။၃၅။ အံ၊၁။၂၇၈။ အနိဿရဏပညောတိ ဣဒံ မတ္တညုတာနိဿရဏပစ္စဝေက္ခဏပရိဘောဂမတ္တမ္ပိ န ကရောတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၁။ အနိဿရဏပညောတိ ဆန္ဒရာဂံ ပဟာယ သံကမိတွာ ပရိဘုဉ္ဇန္တော နိဿရဏပညော နာမ ဟောတိ၊ အယံ န တာဒိသော, ဆန္ဒရာဂေါ ပရိဘုဉ္ဇတီတိ အနိဿရဏပညော။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၃၆။

အနိဿရတာ (ထီ) [န + ဣဿရတာ (=အနိဿရ+တာ)] အစိုးမရသည်၏အဖြစ်၊အစိုးမရခြင်း။ ဝဇနကရော အနိဿရတာယ။ မိလိန္ဒ၊၁၈၀။

အနိဿရဝိကပ္ပီ (တိ) [အနိဿရ + ဝိကပ္ပ+ဤ] အစိုးရသူ မဟုတ်ပဲ အစိုးရသူကဲ့သို့=စီမံအပ်သော=စီမံလေ့ရှိသော၊သူ။ အသန္တဝိဿာသီ စ ဟောတိ အနိဿရဝိကပ္ပီ စ ဝိဿာသပဒေသီ စ။ အံ၊၂။၁၂၀။ အနိဿရဝိကပ္ပီတိ အနိဿရော သမာနော "ဣမံ ဒေထ၊ ဣမံ ဂဏှထ"-တိ ဣဿရော ဝိယ ဝိကပ္ပေတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၄၅။ အနိဿရော ဟုတွာ ဝိကပ္ပေတိ သံဝိဒဟတိ သီလေနာတိ အနိဿရဝိကပ္ပီ။ အံ၊ဋီ၊၃။၄၁။

အနိဿရိယ (နပ) [န + ဣဿရိယ] အစိုးမရသည်၏ အဖြစ်၊ အစိုးမရခြင်း။ အနိဿရိယတောတိ အတ္တနော ဣဿရိယေ အဝသဝတ္တနတော။ ဥဒါန၊ဋ္ဌ၊၆၈။

အနိဿာ (ထီ)[န + ဣဿာ]မငြူစူခြင်း။အနိဿာ စ အမစ္ဆရိယဉ္စ။ အံ၊၁။၉၅။

အနိဿာမနက (တိ)[န + ဣဿာမနက (=ဣဿာ +မန+က)] ဣဿာနှင့် မယှဉ်သောစိတ်ရှိသော၊ ဣဿာမကင်းသောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ဣဓ မာဏဝ ဧကစ္စော ဣတ္ထီ ဝါ ပုရိသော ဝါ အနိဿာမနကော ဟောတိ။ မ၊ ၃။၂၄၆။ အနိဿာမနိက-လည်းကြည့်။

အနိဿာမနိက (တိ)[န+ဣဿာမနိက(=ဣဿာ+မန+ဣက] ဣဿာနှင့် မယှဉ်သော စိတ်ရှိသော၊ ဣဿာမကင်းသောစိတ်ရှိသော၊ သူ။ အနိဿာမနိကာ ခေါ ပန ဟောတိ ပရလာဘသက္ကာရဂရုကာရမာနနဝန္ဒနပူဇနာသု န ဣဿတိ န ဥပဒုဿတိ န ဣဿံ ဗန္ဓတိ။ အံ၊၁။၅၂၄။ ယာ နူနာဟံ အနေ့ အညံ ဇာတိ' အနိဿာမနိကာ အဟောသိံ'…။ ငြင်း၊၅၂၆။ အနိဿာမနိကာ အဟောသိန္တိ ဣဿာဝိရဟိတစိတ္တာ အဟောသိံ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၇၂။ အနိဿာမနက- လည်းကြည့်။

အနိဿာယ (ကြိယာဝိ) [န + နိဿာယ] မမှီမူ၍=မကပ်ငြိ=မတွယ်တာ=မူ၍။ အာသံ အနိဿာယ ဝိဝေကဒဿီ။ သုတ္တနိ၊၁၄၈။ အာသံ အနိဿာယာတိ တဏှံ အနလ္လီယိတွာ။သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၁၃၆။ သန္တော အနိဿာယ ဘဝံ န ဇပ္ပေ။ သုတ္တနိ၊ ၄၁၁။ ဣမာယ ပဋိပတ္တိယာ ရာဂါဒိဝူပသမေန သန္တော တဏှာဒိသု ကဉ္စိ အနိဿာယ ဧကမ္ပိ ဘဝံ…။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၀။

အနိဿာယနရသ (တိ) [န + ဣဿာယန+ရသ] ငြူစူခြင်း၏ ဆန့်ကျင်ဖက်=မငြူစူခြင်း=ကိစ္စရှိသော၊ (မုဒိတာတရား)။ သတ္တေသု ပမောဒန-

လက္ခဏာ မုဒိတာ၊ အနိဿာယနရသာ။ အဘိ၊ ဋ္ဌ၊၁။၂၃၈။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၃၁၁။ အနိဿာယနရသာတိ ဂုဏာယနဿ ဥဿုယနဿ ပဋိပက္ခဘာဝကိစ္စာ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။၃၇၉။

အနိဿိတ (တိ) [န + နိဿိတ] မမှီသော၊ သူ။ (က) မကပ်ငြိ—မစွဲလမ်း—မတွယ်တာ—သော၊ သူ။ အနိဿိတော စ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊၂။၂၃၂။မ၊၁။၇၁။ အနိဿိတော စ ဝိဟရတီတိ တဏှာနိဿယဒိဋ္ဌိနိဿယာနံ ဝသေန အနိဿိတောဝ ဝိဟရတိ။ ဒီ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၅၆။မ၊ဋ္ဌ၊၁။၂၅၅။....အနုပါယော အနုပါယော အနိဿိတော အပ္ပဋိဗဒ္ဓေါ....။မ၊၃။၇၅။ ရုဋ္ဌနိ။၆၆။ အနိဿိတောတိ တဏှာဒိဋ္ဌိနိဿယေဟိ အနိဿိတော။မ၊ဋ္ဌ၊၄။၆၀။အနိဿိတောတိ တဏှာယ အနလ္လီနော။ ရုဋ္ဌနိ၊ဋ္ဌ။၁၀၊ အနိဿိတော အညမဟေဌယာနော။ သံ၊၁။၇။ အနိဿိတောတိ တဏှာဒိဋ္ဌိနိဿယေဟိ အနိဿိတော ဟုတွာ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၃၅။ အနိဿိတော ဆေတွာ သိနေဟဒေါသံ။ သုတ္တနိ။ ၂၈၉။ ဝေသမထဝိပဿနာဘာဝနာ ပဌမမဂ္ဂေန ဒိဋ္ဌိနိဿယဿ ပဟီနတ္တာ အနိဿိတော။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၁။ ၁၀၇။အနုပါဒါယ အနိဿိတော ကုဟိဉ္စိ။သုတ္တနိ။ ၃၃၃။ အနိဿိတော ကုဟိဉ္စီတိ အဋ္ဌသတဘေဒေန တဏှာနိဿယေန ဒွါသဋ္ဌိဘေဒေန ဒိဋ္ဌိနိဿယေန စ ကုဟိဉ္စိ ရူပါဒီဓမ္မေ ဘဝေ ဝါ အနိဿိတော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၈၅။ အနိဿိတော နော ဝိသဟာမိ တာရိတုံ။ သုတ္တနိ။၄၃၉။ အနိဿိတောတိ ပုဂ္ဂလံ ဝါ ဓမ္မံ ဝါ အနိဿိတော။သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၂။၃၀၇။အနိဿိတံ စိတ္တံ ဒိဋ္ဌိယာ န ဂုဏ္ဍတီတိ အာဂနေဥ္။ ပဋိသံ။၃၈၄။ အနိဿိတန္တိ အနုတ္တ- တော ဒိဋ္ဌတ္တာ ဒိဋ္ဌိဝသေန အတ္တာတိ ဝါ အတ္တနိ- ယန္တိ ဝါ ကိဉ္စိ န နိဿိတံ။ ပဋိသံ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၆၆။(ခ) အမှီ ကင်းသော၊ နိဿယည်းဆရာ မရှိသော၊သူ။ ပဉ္စဟိ ဘိက္ခဝေ အင်္ဂေဟိ သမန္နာဂတေန ဘိက္ခု- နာ န အနိဿိတေန ဝတ္ထဗ္ဗံ။ ဝိ၊၃။၁၁၁။ (ဂ) ဝင်ကို—မမှီသော—မှီ၍မဟောအပ်သော။ဘိက္ခု။ ဓမ္မိယာ ကထာယ သန္ဒဿေတိ...ပရိယာယပန္နာယ အနိဿိတာယ။ သံ၊၁။၄၆၇။ အနိဿိတာ- ယာတိ ဝဋ္ဋနိဿိတံ ကတွာ အကထိတာယ။သံ၊ ဋ္ဌ၊၂။၂၁၉။ (ဃ) တဏှာဒိဋ္ဌိ—တို့ဖြင့်—တို့ကို— မမှီ—မကပ်ငြိ—သော၊ သူ၊ ရဟန္တာ။ သုစေ- တသော အနိဿိတော တဒါနိသံသော။ သံ၊၁။ ၄၃။ အနိဿိတောတိ တဏှာဒိဋ္ဌီဟိ အနိဿိ- တော, တဏှာဒိဋ္ဌိယော ဝါ အနိဿိတော။... လောကဿ ဥဒယဗ္ဗယံ ဥ တွာ အနိဿိတော အာဝေယျ။သံ၊ဋ္ဌ၊၁။၉၇။ (င) တဏှာဒိဋ္ဌိဟူသော မှီရာ၏အစွမ်းဖြင့် တစုံ တခုသော တရားကို မမှီ သော၊ ရာဂစသော အနှောင်အဖွဲ့တို့ဖြင့် မနှောင် ဖွဲ့အပ်သော။ နိဗ္ဗာနဓာတု အနိဿိတေန တာ- ဒိနာ။ ဣတိဝုတ်။ ၂၂၁။ အနိဿိတေနာတိ တဏှာဒိဋ္ဌိနိဿယဝသေန ကဉ္စိ ဓမ္မံ အနိဿိ- တေန၊ ရာဂဗန္ဓနာဒီဟိ ဝါ အဗဒ္ဓေန။ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။ ၁၇၉။ (စ) မှီရာမရှိသောကောင်းကင်,နိဗ္ဗာန်။ ယထာ မဟာရုက္ခ အာကာသော နဝါယတိ .. အနိဿိတော....အနန္တော။ဝေဝမေဝ....အနိဿိတံ အနန္တံ။ မိလိန္ဒ။၃၀၇။

အနိဿိတစိတ္တ (တိ)[အနိဿိတ+စိတ္တ](၁)မှီတတ် သော စိတ်မရှိသော၊ သူ၊ (အရိယပုဂ္ဂိုလ်)။ (၂) မမှီတတ်သော စိတ်ကို ဟောကြားရာ ဖြစ်သော—တရား—သုတ္တပ္ပဒေသ။ နိဿိတစိတ္တာ အကုသလပက္ခေန နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗာ၊အနိဿိတစိတ္တာ ကုသလပက္ခေန နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗာ။ နေတ္တိ။၃၄။(ငင်း၊ ဋ္ဌ၊၁၀၃။ နိဿိတစိတ္တ-လည်းကြည့်။) အနိဿိတံ စိတ္တံ ယေသံ အရိယပုဂ္ဂလာနန္တိ အနိဿိတစိတ္တာ၊ အရိယပုဂ္ဂလာ နိဒ္ဒိသိတဗ္ဗာ ဣမာယ ဒေသနာယ ပုဂ္ဂလာဓိဋ္ဌာနတ္တာ။ ဓမ္မာဓိဋ္ဌာနာယ ပန အနိ- ဿိတံ စိတ္တံ ယတ္ထ သုတ္တပ္ပဒေသေသု ဒေသိတန္တိ အနိဿိတစိတ္တာ၊ အနိဿိတစိတ္တဝါနနတ္ထာယ ဒေသိတာ သုတ္တပ္ပဒေသာ။ နေတ္တိ၊ဋီ။ ၁၅၄။

အနိဿိတဘာဝ (ပု) [အနိဿိတ + ဘာဝ] မမှီသည် – မကပ်ငြိသည် – မစွဲလမ်းသည် – မတွယ်တာသည်—၏အဖြစ်။ ဣဓါနိ ခိဏာသဝ-

စိတ္တာသာ ကတ္တဗ္ဗာ အနိဿိတာတာ... ဝိဘာဝေတုံ။ နေတ္တိ၊ ၄။ ၁၀၃။

အနိဿိတဝဂ္ဂ (ပု) [အနိဿိတ + ဝဂ္ဂ] အမှီမရှိပဲ—နိဗ္ဗာန်ကိုသာ မလူပဲ—နေနိုင်ကြောင်းအင်္ဂါတို့ကို အဦးမူ၍ဟောအပ်သော တရားအစု။ အနိဿိတဝဂ်။ ဝိ၊ ၅။ ၃၁၃၊ ၃၁၇။

အနိဿုက္ကိတာ (ထီ) [န + ဥဿုက္ကိတာ] မနာလိုခြင်း—ငြူစူခြင်း—မရှိသည်၏အဖြစ်။ ဣဿုကိဿ ပုရိသပုဂ္ဂလဿ အနိဿုကိတာ ဟောတိ ပရိက္ခမနာယ။ မ၊ ၁။ ၅၄။

အနိဿုကီ (တိ) [န + ဣဿုကီ။ ထိ၌ အနိဿုကိနီ။] မနာလိုခြင်း—ငြူစူခြင်း—မရှိသော၊ မငြူစူသော၊ သူ။ အနိဿုကီ ဟောတိ အမစ္ဆရီ။ ဒီ ၃။ ၃၉။ မယမေတ္တ အနိဿုကီ ဘဝိဿာမာတိ သလ္လေခေါ ကရဏီယော။ မ၊ ၁။ ၅၂။ အနိဿုကီ စ ဟောတိ။ သံ၊ ၂။ ၄၄၁။ အံ၊ ၁။ ၁၁၄။ အနိဿုကိနီ စ ဟောတိ အမစ္ဆရိနီ စ။ အံ၊ ၂။ ၁၂၄။

အနိဿုကီသုတ္တ (န) [အနိဿုကီ + သုတ္တ] မာတုဂါမတို့ တမလွန်၌ နတ်ပြည်လားကြောင်းတရား ၅-ပါးကို ဟောသောသုတ်။ (ဤသုတ်၌ ၄-ခုမြောက်တရားသည် အနိဿုကီ စ ဟောတိ ဖြစ်၍ ဤ သုတ်ကို ယင်းအမည်မှည့်သည်၊ ရင်းဝင်အခြားသုတ်များနှင့် ယှဉ်ကြည့်။) သဠာယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၁-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၁-သုတ်။ သံ၊ ၂။ ၄၄၁။

အနိဟတ (တိ) [န + နိဟတ] မသတ်အပ်—မငြိမ်းအပ်—သော။ အကတံ ကမ္မံ ဒုက္ကဋံ ကမ္မံ ပုန ကာတဗ္ဗံ ကမ္မံ အနိဟတံ ဒုန္နိဟတံ ပုန နိဟန်တဗ္ဗန္တိ ဥက္ကောဋေတိ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၆၆။

အနီက (ပု၊န) [အန + ဤက။ အနိတျနေန အန + ဤကန်၊ သေနာယ။ တထာ ဟိ ဝိဓနရက္ခကတ္ထာ။ ဝါပတိ နှင့် ထော။ ဥဏာဒိ၊ ၄၊ ၁၇-လည်း ကြည့်။ ဓာန် ၃၊ ၁၈၁-နှင့် ပါဝိတ်၊ ယော၊ ၈၂-တို့၌ ဏ နှင့်ဆုံးဖြတ်သည်။] ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်၊ ရထားတပ်နှင့် ခြေလျင်တပ်၊ စစ်တပ်။ အနီကံ နာမ ဟတ္ထာနီကံ အဿာနီကံ ရထာနီကံ ပတ္တာနီကံ။ တယော ဟတ္ထီ ပစ္ဆိမံ ဟတ္ထာနီကံ၊ တယော အဿာ ပစ္ဆိမံ အဿာနီကံ၊ တယော ရထာ ပစ္ဆိမံ ရထာနီကံ၊ စတ္တာရော ပုရိသာ သရဟတ္ထာ ပစ္ဆိမံ ပတ္တာနီကံ။ ဝိ၊ ၂။ ၁၄၃။ တယော ဟတ္ထီ ပစ္ဆိမံ ဟတ္ထာနီကန္တိ ယော ပုဗ္ဗေ (ဝိ၊ ၂။ ၁၄၀) ဝုတ္တော "ဒွါဒသပုရိသော ဟတ္ထီ"တိ၊ တေန ဟတ္ထိနာ တယော ဟတ္ထီ။ သေသေသုပိ ဧသေဝ နယော။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၂၆။ သတ္တဟတ္ထိကဉ္စ အနီကံ။ ဝိ၊ ၁။ ၂၇၂။ သတ္တဟတ္ထိကဉ္စ အနီကန္တိ ဧတ္ထ ဆ ဟတ္ထိနိယော ဧကော စ ဟတ္ထီတိ ဣဒမေကံ အနီကံ။ ဤဒိသာနိ သတ္တ အနီကာနိ သတ္တဟတ္ထိကံ အနီကံ နာမ။ ဝိ၊ ၄၊ ၁။ ၁၆၇။ ဟတ္ထာနီကန္တိ ဒသဟတ္ထိတော ပဋ္ဌာယ ဟတ္ထာနီကံ နာမ၊ တထာ ရထာနီကံ။ ဇာ၊ ၄၊ ၆။ ၁၁။ ဓာန်။ ၁၈၂-၁၈၃-နှင့် ရင်း၊ နိဿျသစ် လည်းကြည့်။

အနီကဂ္ဂ (န) [အနီက + အဂ္ဂ] စစ်တပ်ဦး။ သောဘာယန္တော အနီကဂ္ဂံ၊ နာဂသံယုတ္တေ။ သုတ္တနိ၊ ၁၄၁။ အနီကဂ္ဂန္တိ ဗလကာယံ သေနာမုခံ။ သုတ္တနိ၊ ၄၊ ၂။ ၁၁၃။

အနီကဋ္ဌ (ပု) [အနီက + ဌာ + အ။ (အနီကဋ္ဌသ)] ဆင်တပ်စသော စစ်တပ်၌ တည်သော၊ သူ၊ စစ်အမှုထမ်း။ (က) ဆင်ဆရာ၊ မြင်းဆရာ စသည်။ အနီကဋ္ဌာ ဒေါဝါရိကာ။ ဒီ၊ ၁။ ၅၁၊ ၁၂၁။ အနီကဋ္ဌာတိ ဟတ္ထိအာစရိယာဒယော။ ဒီ၊ ၄၊ ၁။ ၁၅၁။ ယေ ရညော ဟတ္ထာနီကာဒီသု အဝဋ္ဌိတာ၊ တေ အနီကဋ္ဌာတိ အာဟ "ဟတ္ထိ-အာစရိယာဒယော"တိ။ ဒီ၊ ဋီ၊ ၁။ ၂၉။ ဟတ္ထာရောဟာ အနီကဋ္ဌာ။ ဇာ၊ ၁။ ၂၁၈၊ ဇာ၊ ၂။ ၁၇၂၊ ၂၉၂။ အပ၊ ၁။ ၁၇၀။ အနီကဋ္ဌာတိ ဟတ္ထာနီကာဒီသု ဋ္ဌိတာ။ ဇာ၊ ၄၊ ၄။ ၁၁၈။ (ခ) မင်း၏—ကိုယ်ရံတော်—သက်တော်စောင့်—တပ်။ အနီကဋ္ဌောတိ ရာဇူနံ၊ အင်္ဂရက္ခကော မတော။ ဓာန်။ ၁၄၂။ (ရင်း၊ ဋီ-လည်းကြည့်။) အနီက-

ဋ္ဌော ရတနဂေဟေ၊ ဟတ္ထိသိက္ခာဝိစက္ခဏော။ ရာဇ-ရက္ခိကံ ဝိဟေဌ္ဌ စ၊ ဝိရမဒ္ဒနကေပိ စ။ အမရ၊ ဗျာချာသုဓာရှိ ကိုးသော ဝိသုမေဒိနီ။

အနီကဒဿန (န) [အနီက+ဒဿန] စစ်တပ်ကို ကြည့်ရှုခြင်း။ အနီကဒဿနံ ဝါ ဂန္တွေယျ။ ဝိ၊ ၊၁၄၃။ အနီကဿ ဒဿနံ အနီကဒဿနံ။ ကင်္ခါ၊ ၂၇၇။ သေနာဗျူဟံ အနီကဒဿနံ ဣတိ ဝါ။ ဒီ၊၁၊၆။ အနီကဒဿနန္တိ တယော ဟတ္ထိ ပစ္ဆိမံ ဟတ္ထာနီကန္တိအာဒိနာ နယေန ဝုတ္တဿ အနီကဿ ဒဿနံ။ ဒီဋ္ဌ၊၁၊၈၂။

အနီယ (တိ) [န+နီယ။ န+ဤယ။ ဤပုဒ်ကို အချို့သောနေရာတို့၌ အနီယ-ဟု ဆန်းရသဖြင့် တွေ့ရသည်၊ အောက်ပုံစံများတွင်ကြည့်] (၁) (က) ဆင်းရဲမရှိသော၊သူ။ အဝေရာ အဗျာပဇ္ဇာ အနီယာ သုခီ အတ္တာနံ ပရိဟရန္တု။ မ၊၁၊၃၅။ အဝေရံ အဗျာပဇ္ဇံ အနီယံ သုခိံ အတ္တာနံ ပရိဟရာမိ။ အံ၊၁၊၁၉၃။ ယေ သတ္တသာရာ အနီ-ဃာ နိရာသာ၊ မ၊၃၊၁၁၄။ အနီဃာတိ နိဒ္ဒုက္ခာ။ မဋ္ဌ၊၄၊၉၁။ တံ ဆိန္နဂန္ထံ အနီယံ နိရာသံ။ သံ၊၁၊၁၁၂။ အနီယန္တိ နိဒ္ဒုက္ခံ။ သံဋ္ဌ၊၁၊၄၅။ သန္တော ဝိဓူမော အနီဃော နိရာသော။ သံ၊၁၊၁၄၃။ ပေတ၊၁၈၅။ (အံ-စသည်၌ အနီဃော-ရှိ) ဒုက္ခာဘာဝါ အနီဃော။ သံဋ္ဌ၊၁၊၁၉၀။ အနီ-ဃောတိ နိဒ္ဒုက္ခော။ ပေတဋ္ဌ၊၂၁၄။ သန္တံ ဝိဓူမံ အနီယံ နိရာသံ၊ သုတ္တနိ၊၃၄၆။ ဒုက္ခာ-ဘာဝေန အနီယံ၊ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂၊၁၃၂။ အနီယံ ပဿ အာယန္တံ။ သံ၊၂၊၄၈၂။ ဥဒါန၊၁၇၃။ အနီယန္တိ နိဒ္ဒုက္ခံ။ သံဋ္ဌ၊၁၊၁၃၀။ ဥဒါနဋ္ဌ၊ ၃၃၅။ အနီဃော ယာတိ ဗြာဟ္မဏော။ ဓမ္မ၊ ၅၅။ ထေရ၊၃၂၃။ အနီဃောတိ နိဒ္ဒုက္ခော။ ဓမ္မဋ္ဌ၊၂၊၂၈၄။ ထေရဋ္ဌ၊၂၊၂၈၀။ အနီဃော ဆိန္နသံသယော။ အံ၊၁၊၃၃၂။ ဣတိဝုတ်၊၂၇၆။ အနီယံ ဆိန္နသံသယံ။ ဣတိဝုတ်၊၂၆၀။ အနီ-ဃော တုဝံ ဝဿသတာနိ ပါလယ။ ဇာ၊၁၊၁၃၉။ အနီဃောတိ နိဒ္ဒုက္ခော ဟုတွာ။ ဇာဋ္ဌ၊၃။ ၄၂၂။ ဓိတိ တုံ အနီဃော စိရံ။ ဇာ၊၂၊၈၅။ (ခ) ရာဂစသော ဆင်းရဲမရှိသော၊ သူ။ သန္တော ဝိဓူမော အနီဃော နိရာသော။ အံ၊၁၊၁၃၂။ သုတ္တနိ၊၄၃၆။ စူဠနိ၊၅၈။ အနီဃောတိ ရာဂါဒိ-ဤဃဝိရဟိတော။ အံဋ္ဌ၊၂၊၁၀၁။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂၊ ၃၀၄။ အနီယံ သဗ္ဗဓိမာဟု သောတ္ထိယော။ သုတ္တနိ၊၃၉၁။ ရာဂါဒိပိ ဤဃေဟိ အနီဃော စ ဟောတိ။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂၊၁၅၆။ (ဂ)ကိလေသာ ဆင်းရဲမရှိသော၊သူ။ အနီဃော တိတ္ထကထံ-ကထော ဝိသလ္လော။ သုတ္တနိ၊၂၈၁။ ဤဃာ-ဘာဝတော အနီဃော ... ကိလေသဒုက္ခသင်္ခါ-တဿ ဤဃဿဘာဝေန အနီဃော။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊၁၊၂၂။ အနီဃာ ခီဏပုနဗ္ဘဝါ ဣသီ။ ထေရ၊ ၃၇၀။ ကိလေသဒုက္ခာဘာဝေန နိဒ္ဒုက္ခာ။ ထေရဋ္ဌ၊၂၊၅၂၉။ (ဃ) ကိလေသာဆင်းရဲ, ဝိပါက်ဆင်းရဲ မရှိသော၊ သူ။ အနီဃာ သုသမ-ဝိတ္တသာ။ မ၊၂၊၄၈။ အနီဃာသာတိ ကိလေသ-ဒုက္ခေနပိ ဝိပါကဒုက္ခေနပိ နိဒ္ဒုက္ခသာ။ မဋ္ဌ၊၃၊ ၆၈။ ဤဃ-သင်္ခေါ ဒုက္ခပရိဃာယောတိ အာဟ နိဒ္ဒုက္ခသာတိ။ မဋီ၊၃၊၄၁။ (င) ရာဂ စသော နှိပ်စက်တတ်သော တရားမရှိသော၊ သူ။ ရာဂေါ ခေါ ဘန္တေ နီဃော၊ ဒေါသော နီဃော၊ မော-ဟော နီဃော၊ တေ ခီဏာသဝဿ ဘိက္ခုနော ပဟီနာ ဥစ္ဆိန္နမူလာ တာလာဝတ္ထုကတာ အန-ဘာဝံကတာ အာယတိံ အနုပ္ပါဒဓမ္မာ၊ တသ္မာ ခီဏာသဝေါ ဘိက္ခု အနီဃောတိ ဝုစ္စတိ။ သံ၊ ၂၊၄၈၂။ (စူဠနိ၊၆၁-လည်းကြည့်။) (စ) အနာ-ဂတ် ဝဋ်ဆင်းရဲ မရှိသော၊ သူ။ ဒန္တာ ဝိမုတ္တာ အနီဃာ နိရာသာ။ သုတ္တနိ၊၃၅၂။ အနီဃာ .. အာယတိံ ဝဋ္ဋဒုက္ခာဘာဝေန။ သုတ္တနိဋ္ဌ၊၂၊ ၁၄၁။ (၂) ဆင်းရဲ—မရှိသည်၏ အဖြစ်—မရှိခြင်း။ မာ အနီဃာယ ဟာပေသိ၊ ကာမံ သုမုခ ပက္ကမ။ ဇာ၊၁၊၃၂၆။ မာ အနီဃာယာတိ ဣတော ဂန္တွာ ပတ္တဗ္ဗာယ နိဒ္ဒုက္ခဘာဝါယ ဝိရိယံ မာ ဟာပေသိ။ ဇာဋ္ဌ၊၄၊၄၂၆။ (၃) အနီဃအမည်ရှိသော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ။ ... အနီဃော

သုဒါဋ္ဌော။ ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ ဘဝနေတ္တိခီဏာ။ မ၊၃။ ၁၁၄။ အပ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၄၃။ အနိဿောသိ အပါပေါ။ အံ၊ဋ္ဌိ၊၂။၉၉။

အနိစ္စ (တိ) [န+နိစ္စ] မနိမ့်ကျသော၊ မနိမ့်ချသော၊ မယုတ်နိမ့်သော။

အနိစ္စတာ (ထိ) [အနိစ္စ+တာ] မနိမ့်ကျသည်၏အဖြစ်။ အလီနတာ(ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁၊၁၃၈)ကြည့်။

အနိစ္စဝုတ္တိ (တိ) [အနိစ္စ+ဝုတ္တိ] မနိမ့်ချသော-ဖြစ်ခြင်း-အကျင့်-ရှိသော၊သူ။ အပ္ပတိဿ (မ၊ဋ္ဌ၊၄။၂၇။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၃)ကြည့်။

အနိတိ (တိ) [န+ဤတိ] ဘေးရန် (ဤတိ) မရှိသော၊သူ။ သမ္ပတ္တိယော ဒုဝေ ဘုတွာ၊ အနိတိ အနုပဒ္ဒဝေါ။ အပ၊၁။၁၁၈။ အနုပဒ္ဒဝေါ အနိတိ စ။ ဧင်း။ ၁၅၈-၉။ ကထံ ပန တံ နိဗ္ဗာနံ ဒဋ္ဌဗ္ဗန္တိ၊ အနိတိတော နိရုပဒ္ဒဝတော ...သိတ-လတော ဒဋ္ဌဗ္ဗံ။ မိလိန္ဒ။၃၀၉။

အနိတိက (တိ) [န+ဤတိ+က။ ဓာန်ဋီ၊ ၇၃၆ န+နီတိ+က-ဟုလည်းကြံသည်။] (က) ဘေးရန် (ဤတိ) မရှိသော။ ယာယံ ဘန္တေ ဗီဿာ အာဘာယာ အနိတိကာ အနုပဒ္ဒဝါ ...။ ဝိ၊၁။ ၂၄၈။ ဝိ၊၄။၁၉၆။ (ခ) ကိလေသာဟူသော ဤတိ-မရှိသော-မရှိရာ၊ (နိဗ္ဗာန်)။တက္ကယမနိတိကံ၊ ယဿ နတ္ထိ ဥပမာ ကွစိ။ သုတ္တနိ။ ၄၅၀။ စူဠနိ။၂၁၃။အနိတိကန္တိ ကိလေသဤတိ-ဝိရဟိတံ။ သုတ္တနိ၊ဋ္ဌ၊၂။၃၂၁။ ပဋ္ဌန္တိ ခန္ဓာနံ နိရောဓော အနိတိကံ နိဗ္ဗာနံ ....။ ပဋိသံ။၄၁၂။ (ဂ) ကိလေသာ, ခန္ဓာ, အဘိသင်္ခါရ-ဟူသော ဤတိ-မရှိသော-မရှိရာ၊ (နိဗ္ဗာန်)။ အနိတိ-ကန္တိ ဤတိ ဝုစ္စတိ ကိလေသာ စ ခန္ဓာ စ အဘိသင်္ခါရာ စ၊ ဤတိပ္ပဟာနံ ဤတိဝူပသမံ ဤတိပဋိနိဿဂ္ဂံ ဤတိပဋိပဿဒ္ဓိ အမတံ နိဗ္ဗာ-နန္တိ တက္ကယမနိတိကံ။ စူဠနိ။ ၂၁၄။ အနိ-တိကန္တိ ကိလေသာဒိဤတိဝိရဟိတံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။ ၈၄။(ဃ)အန္တရာယ်ဟူသော ဤတိ-မရှိသော-မရှိရာ၊ (နိဗ္ဗာန်)။ အနန္တရာယဉ္စ အနိတိကံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ (င)ဆင်းရဲမရှိသော၊(နိဗ္ဗာန်)။ အနိတိကဥ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အနိတိ-ကဂါမိဥ္စ မဂ္ဂံ။ သံ၊၂။၅၄၂။ ဝိသုဒ္ဓိ၊၁။၂၈၅။ နိဒ္ဒုက္ခတ္တာ အနိတိကံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။ (စ) ဆုတ်ယုတ်-ပျက်စီး-ခြင်း - အကျိုးမဲ့မှု - မရှိသော-မရှိရာ၊ (နိဗ္ဗာန်)။ သဗ္ဗာသံ ဤတိနံ အနတ္ထာနံ အဘာဝေန အနိတိကံ။ ဝိသုဒ္ဓိဋီ၊၁။ ၁၄၈။

အနိတိကဂါမိ (တိ) [အနိတိက+ဂမု+ဏီ] ဆင်းရဲမရှိရာ နိဗ္ဗာန်သို့ ဆောက်တောက်သော။ အနိ-တိက (င) အနက်ကြည့်။

အနိတိကဓမ္မ (ပု၊န) [အနိတိက+ဓမ္မ] (က) အန္တရာယ်ဟူသော ဤတိမရှိခြင်း၏ အကြောင်းဖြစ်သောတရား၊ (နိဗ္ဗာန်)။ အနိတိကံ အနိတိ-ကဓမ္မံ။ နေတ္တိ။၄၇။ အနန္တရာယဘာဝဟေတု-တော အနိတိကဓမ္မံ။ နေတ္တိ၊ဋ္ဌ။၁၂၀။ (ခ) ဆင်းရဲမရှိခြင်း သဘောတရား၊ (နိဗ္ဗာန်)။ အနိတိကဓမ္မဥ္စ ဝေါ ဘိက္ခဝေ ဒေသေဿာမိ အနိတိကဓမ္မဂါမိဥ္စ မဂ္ဂံ။ သံ၊၂။၅၄၂။ နိဒ္ဒုက္ခ-သဘာဝတ္တာ အနိတိကဓမ္မံ။ သံ၊ဋ္ဌ၊၃။၁၄၉။

အနိတိကဓမ္မဂါမိ (တိ) [အနိတိကဓမ္မ+ဂမု+ဏီ] ဆင်းရဲမရှိခြင်းသဘော-နိဗ္ဗာန်-သို့ ဆောက်တောက်သော။ အနိတိကဓမ္မ (ခ) အနက်ကြည့်။

အနိတိကဓမ္မသုတ္တ (န) [အနိတိကဓမ္မ+သုတ္တ] ဆင်းရဲမရှိခြင်း သဘော-နိဗ္ဗာန်-နှင့် ၎င်းသို့-သွားတတ်-ရောက်တတ်-သောအကျင့်ကို ဟောသောသုတ်၊ အနိတိကဓမ္မသုတ်။ သဠာယ-တနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၉-သံယုတ်၊ ၂-ဝဂ်၊ ၂၁-သုတ်။ သံ၊၂။၅၄၂။

အနိတိကသုတ္တ (န) [အနိတိက+သုတ္တ] ဆင်းရဲမရှိရာနိဗ္ဗာန်နှင့် ၎င်းသို့-သွားတတ်-ရောက်တတ်-သောအကျင့်ကို ဟောသောသုတ်၊အနိ-

တိကသုတ်။ သင်္ဂါယတနဝဂ္ဂသံယုတ္တပါဠိ၊ ၉- သံယုတ်၊ ၂ ဝဂ် ၂၀-သုတ်။သံ၊ ၂။၅၄၂။

အနိတိသမ္ဘဒါ (ထီ) [အနိတိ + သမ္ဘဒါ] ပိုးကောင် ငယ်စသောသက်ရှိသတ္တဝါတို့၏ (ပိုး – ကြိုး – ငယ်) ဘေးရန် မရှိခြင်းဟူသော ပြည့်စုံခြင်း။ အနိတိသမ္ဘဒါ ဟောတိ၊ ဝိရုဠ္ဟိ အာဝတိ သမ္ဘဒါ။ အံ၊ ၃။၇၀။ အနိတိသမ္ဘဒါ ဟောတိတိ ကိဋကိမိ- အာဒိပါဏကကျိတိယာ အဘာဝေါ ကော သမ္ဘဒါ ဟောတိ။ အံ၊ဋ္ဌ၊၃။၂၃၀။

အနိတိဟ = အနိတိဟ (တိ) [(၁) အန + ဤတိ + ဟန + ကွိ။ (၂) န + ဤတိ + ဟန + ကွိ။ (၃) န + ဤတိဟ။ (၄) န + ဣတိဟ(= ဣတိ + ဟ။ဣတိဟ-သဒ္ဒေါ နိပါတသမုဒါယော၊ဣတိ- ဟ ပုဗ္ဗာစရိယေဟိ ဝုတ္တမိဒန္တိ ကထေတဗ္ဗံ ဝစနံ ဧတိဟျံ၊ ဇော၊ ကမ္မ ဧတိဟံ။ ဓာန်ဋီ။၄၁၂။ (ဣတိဟာသ-လည်းကြည့်။) ဣတိ = ဧဝံ၊ ဟ = ကိရ။] (၁) ဥပဒ်အန္တရာယ်တို့ကို ပယ်ဖျက်တတ်သော။ သံဝရတ္တံ ပဟာနတ္တံ ဗြဟ္မစရိယမနိတိဟံ။ အံ၊၁။၃၃၄။ ဣတိဝုတ်။ ၂၁၅။ အနိတိဟန္တိ ဤတိယော ဝုစ္စန္တိ ဥပဒ္ဒဝါ ဗိဋ္ဌမ္ဘကာ စ သမ္ဘာ- ယိကာ စ။ ဤတိယော ဟနတိ ဝိနာသေတိ ပဟောတိတိ (ဟန္တိတိ၊အံ၊ဋီ) ဤတိဟံ၊ အနီ ဤတိဟန္တိ အနိတိဟံ၊ သာသနဗြဟ္မစရိယံ မဂ္ဂဗြဟ္မစရိယဉ္စ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၆။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။ (၂) တဏှာစသော ဥပက္ကိလေသ မရှိသော။ ဧထ ဝါ ဤတိဟိ အနုတ္တေဟိ သဒ္ဓိံ ဟနန္တိ ဂစ္ဆန္တိ ပဝတ္တန္တိတိ ဤတိဟာ၊ တဏှာဒိဥပက္ကိလေသာ။ နတ္ထိ ဧတ္ထ ဤတိဟာတိ အနိတိဟံ။ ဣတိဝုတ်၊ဋ္ဌ။၁၀၆။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။ (၃) တိတ္ထိတို့အယူဝါဒနှင့်ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်သော၊ တိတ္ထိတို့အယူဝါဒမဟုတ်သော။ ဤတိဟာ ဝါ ယထာဝုတ္တေနတ္ထေန တိတ္ထိယသမယာ၊ တပ္ပဋိ- ပက္ခတော ဣဒံ အနိတိဟံ။ ရှင်း၊ဋ္ဌ။၁၀၆။ ရှင်း၊ဋီ။ ၂၆၀။ (၄) ဤသို့ – ဆိုဘူး – ဖြစ်ဘူး – သတဲ့ဟုတဆင့်ကြားမဟုတ်သော၊ ယုံတမ်းစကား မဟုတ်သော၊ ယုံမှားဖွယ်မရှိ မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ ဖြစ်သော၊ တပါးသောသူ၏ယုံကြည်ဖွယ်ရာမရှိသော။ အနိတိဟန္တိ ဣတိဟပရိဝဇ္ဇိတံ၊ အပရပ္ပတ္တိယန္တိ အတ္ထော။ အံ၊ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၇၅။ အနိတိဟန္တိပိ ပါဌော၊ တဿတ္ထော – "ဣတိဟာယ"န္တိ ဧဝံ ဣတိ အနေ- ကံသဂ္ဂါဟာဘာဝတော ဝိစိကိစ္ဆာ ဣတိဟံ နာမ၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓပ္ပဝေဒိတတ္တာ ယထာနုသိဋ္ဌံ ပဋိ- ပဇ္ဇန္တာနံ နိက္ကင်္ခဘာဝသာဓနတော စ နတ္ထိ ဧတ္ထ ဣတိဟန္တိ အနိတိဟံ၊ အပရပ္ပစ္စယန္တိ အတ္ထော။ ဝုတ္တဉ္ဟေတံ "ပစ္စတ္တံ ဝေဒိတဗ္ဗော ဝိညူဟီ"တိ၊ "အတက္ကာဝစရော"တိ စ ဂါထာသုခတ္တံ ပန အနိတိဟန္တိ ဒီဃံ ကတွာ ပဌန္တိ။ ဣတိဝုတ်၊ ဋ္ဌ။ ၁၀၆။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။ ပဋိမံ ပနေတ္ထ အတ္ထဝိကပ္ပံ ဒဿေတုံ "ဣတိဟပရိဝဇ္ဇိတ"န္တိအာဒိ ဝုတ္တံ။ အံ၊ဋီ၊ ၂။ ၂၆၀။ သက္ခိဓမ္မမနိတိဟမဒ္ဒသိ။သုတ္တနိ။ ၄၂၄။ ပစ္စက္ခမေဝ အနိတိဟံ ဓမ္မမဒ္ဒက္ခိ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။ ၂၈၀။ ဒိဋ္ဌေ ဓမ္မေ အနိတိဟံ။ သုတ္တနိ။၄၃၇။ အနိတိဟန္တိ အတ္တပစ္စက္ခံ။ သုတ္တနိ၊ ဋ္ဌ၊ ၂။၃၀၅။ အနိတိဟန္တိ န ဣတိဟိတိဟံ န ဣတိကိရာယ န ပရမ္ပရာယ န ပိဋကသမ္ပဒါယ န တက္ကဟေတု န နယဟေတု န အာကာရပရိဝိတက္ကေန န ဒိဋ္ဌိ- နိဇ္ဈာနက္ခန္တိယာ သာမံ သယမဘိညာတံ အတ္တ- ပစ္စက္ခဓမ္မံ။ စူဠနိ။၃၅၊၉၇။ အနိတိဟန္တိ အတ္တ- ပစ္စက္ခံ။ စူဠနိ၊ဋ္ဌ။၂၀။ ဝါယာမသာ ဖလံ ပသာ၊ ဘတ္တာ အမ္ဗာ အနိတိဟံ။ ဇာ၊၁။၂၉။ .... အနိ- တိဟံ ဣတိ အာဟ ဣတိ အာဟာတိ ဧဝံ ဣတိဟိတိဟေန ဂဟေတဗ္ဗံ န ဟောတိ၊ ပစ္စက္ခမေဝ တံ ဖလံ ပဿ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၁။၄၃၆။

အနိဟတဒေါသ (တိ) [န + နိဟတ + ဒေါသ] မထုတ်ပယ်ရသေးသော – အပြစ်အနာအဆာ – အညစ်အကြေး – ရှိသော၊ မထုတ်ပယ်ရသေး သော – ထုတ် – ကြမ်းထမ်း – သော အမည်း အညစ် ရှိသော။ အနိဒ္ဓန္တကသာဝ - ကြည့်။ အနိဟတဒေါသန္တိ အနပနီတထုလကာဠကံ။ အံ၊ ဋီ၊ ၂။၁၉၈။ အနပနီတကသာဝ-လည်းကြည့်။

အနိဟမာန (တိ) [န + ဤဟမာန] အားမထုတ်– မပြုလုပ် – မဆောင်ရွက် – သော၊ သူ။ ထရ

နှာ’ နီဟာမာနသာ၊ ဿရာ’ နှာ’ ဘဏာစောမူသာ။ ဇာ၊၁။၆၅။ အနီဟာမာနသာ အဝါယမန္တသာ။ ဇာ၊ဋ္ဌ၊၂။၂၁၃။

အနိဋ္ဌက (တိ) [နှ + လေ + က။ ပါရာ၊ ဂန္ထိသစ်၊ ၂။၃၅၉-၌ နတ္ထိ ဣလံ ဧတ္ထာတိ အနိလကံ-ဟု ဆိုသည်။ အနေဋ္ဌက, နိလကဟာသော, နေလ-တို့နှင့်ယှဉ်ကြည့်။] အပြစ်မရှိသော၊ ပျားကောင်မရှိသော၊ ပျားကောင်, ပျားဥ-ဟူသော အပြစ်မရှိသော၊ စင်ကြယ်သော။ သေယျထာပိ ဓုဒ္ဒ-မဓုံ အနိဋ္ဌကံ၊ ဝေမဿာဝံ။ ဝိ၊၁။၈။ အနိဋ္ဌ-ကန္တိ နိမ္မက္ခိကံ နိမ္မက္ခိကဏ္ဍကံ ပရိသုဒ္ဓံ။ ဝိဋ္ဌ၊၁။ ၁၅၀။ အနိဋ္ဌကန္တိ နိဒ္ဒေါသံ၊ နိဒ္ဒေါသတာ စေတ္ထ မက္ခိကာဒိရဟိတတာယာတိ အာဟ "နိမ္မက္ခိ-က"န္တိအာဒိ။ နတ္ထိ ဧတ္ထ မက္ခိကာတိ နိမ္မက္ခိကံ။ မက္ခိကာသဒ္ဒေန စေတ္ထ မက္ခိကဏ္ဍကမ္ပိ သာမညာ-တော ဂဟိတန္တိ ဝဒန္တိ၊ တေနေဝ ထိသုပိ ဂဏ္ဌိ-ပဒေသု ဝုတ္တံ "နိမ္မက္ခိကန္တိ ဣမဿေဝတ္ထံ ပကာ-သေတုံ နိမ္မက္ခိကဏ္ဍကန္တိ ဝုတ္တံ၊ မက္ခိကာဟိ တာသံ အဏ္ဍကေဟိ စ ဝိရဟိတန္တိ အတ္ထော"တိ။ အယံ ပနေတ္ထ အမှာကံ ခန္တိ "မက္ခိကာနံ အဏ္ဍာနိ မက္ခိကဏ္ဍာနိ၊ နတ္ထိ ဧတ္ထ မက္ခိကဏ္ဍာနီတိ နိမ္မက္ခိ-ကဏ္ဍကန္တိ။ ဣမိနာ မက္ခိကာနံ အဏ္ဍေဟိ ရဟိ-တတာ ဝုတ္တာ၊ နိမ္မက္ခိကန္တိ ဣမိနာ ပန မက္ခိ-ကာနံယေဝ အဘာဝေါ ဝုတ္တော"တိ။ သာရတ္ထ၊ ၁။၄၃၆။ နိမ္မက္ခိကန္တိ ဝတွာ ပုန နိမ္မက္ခိကဏ္ဍကန္တိ၊ မက္ခိကဏ္ဍာနမ္ပိ အဘာဝံ ဒဿေတိ။ ဝိမတိ၊ ၁။ ၉၁။ အနေဋ္ဌက-လည်းကြည့်။

အမှားအမှန်ပြင်ဆင်ချက်

စာမျက်နှာ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၂	အာ	၁	အဇ္ဈတ္တနိ	အဇ္ဈတနိ
၄	အကက္ကသ	၈	အပဋ္ဌရာ	အပဋ္ဌာရာ
၄	အကခ	၄	လောင်ကြွမ်း	လောင်ကျွမ်း
၆	အကဏ	၁	ဖွဲ့နု	ဆန်ကွဲ-ဖွဲ့နု
၈	အကတ	ကော်လံ ၁။ ၂၅	ဒေဝပုတ္တသာ	ဒေဝဒတ္တသာ
၈	။	ကော်လံ ၂။ ၅	မဘုဉ်းပေး-မစားရ	မဘုဉ်းပေး-မစားရ•
၈	အကတကမ္မ	၂၇	ရသေးသော	ရသေးသော၊
၉	အကတဂန္ဓရ	၃	အနက်တွင် "လူမသုံးဆောင်သောတောင်ခေါင်း" ဟု ထပ်ဖြည့်ရန်။	
၁၀	အကတညုနှ	၂,၃, ၄	လက်သည်းကွင်းစာသားကိုဖြုတ်ပစ်ရန်။	
၁၅	အကတ္တာ	၃	ကတ္တာနုကုသ•	ကတ္တာနုံကုသ•
၂၁	အကပ္ပိယဝတ္ထု	၆	ယောကျ်ားကျွန်း	ယောကျ်ားကျွန်
၂၂	အကမ္မနုညာတ	၁	အမ္မကနု	အကမ္မနု
၂၂	။	၇	အပ္ပတိ	အပ္ပဋိ
၂၂	။	၉	နာမံ အပ္ပဋိသင်္ခါတံ နိမိတ္တံ	နာမံ။အညာတံ အပ္ပဋိသင်္ခါတနိမိတ္တံ
၂၂	။	၁၀	အနဘိဘာဝနီယဉာဏံ	အနဘိဘာဝနီယံ ဉာဏံ
၂၂	။	၁၁	ဋီ၊ ၃။ ၁၄၅။	ဋီ၊၃။၁၈၁။
၂၃	အကမ္ပိတဣရိယာပထ	၄	အကမ္ပိတဣရိယပထာ	အကမ္ပိတဣရိယာပထာ
၂၄	အကမ္မ	၁၄	သဘော။ ဓမ္မတာ	သဘော ဓမ္မတာ
၂၄	အကမ္မကာမ	၂	လေိုသော	လိုသော
၂၇	အကရဏီယ	ကော်လံ ၁။ ၁၀	မစောင့်သော	မဆောင်သော
၂၇	အကလျတာ	၁, ၂	မခန့်ကျန်း	မခံ့ကျန်း
၃၉	အကိဉ္စနဗျာသယ	၂	နှောင့်ယှက်	နှောက်ယှက်
၃၉	အကိဉ္စနညာဏ	၁	။	။
၃၉	အကိဉ္စနဘာဝ	၃, ၆	။	။
၄၄	အကုက္ကုစ္စ	၂	"အကုက္ကုစ္စဇာတ-ကြည့်" ကို ဖြုတ်ပစ်ရန်။	
၄၄	အကုက္ကုစ္စပကတတ	၁	အပကတတ	ပကတတ
၄၄	အကုက္ကုစ္စပကတတာ	၃,၄	အကုက္ကုစ္စပကတတာယ	အကုက္ကုစ္စပကတတတာယ

စာမျက်နှာ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၅၉	အက္ကမန	၂, ၃, ၄	လှေခါးရင်း တံခါးဝ စ ဘိနပ်။ သော ခြေဖြင့် နင်းရာ အရပ်၌ ခင်းထားအပ် သောအရာ၊ခြေနင်းခုံ။	
၅၉	အက္ကမန	၅	၃၄	၃၄။ ထေရ၊ ၄၁၊ ၂။ ၆-၇ လည်း ကြည့်။
၆၀	အက္ကမနဒါယက	၁,၂	ခြေနင်းခုံလှူခဲ့ဘူး သော	ဘိနပ်လှူခဲ့ဘူးသော
ဂ၂	အက္ခောဘဏီ	၁	အက္ခောဘဏီ (နီ)	အက္ခောဘဏီ (ဏီ)
ဂ၂	။	၄	သံ	-သံ
ဂ၃	အခဏ္ဍဝတ္တိ	၂	မပြတ်သော	မပြတ်-သော-
ဂ၃	အခတ္တိယ	၂	နာ,ခတ္တိယော	နာ ခတ္တိယော
ဂ၃	အခန္တိနိမိတ္တ	၅	ဂ၂	ဂ၀
ဂ၉	အဂဒ		"(ဂ)အဆိပ်။ အဂဒပ္ပယောဂ- ကြည့်" ဟု အဆုံး၌ ထပ်ဖြည့်ရန်။	
၉၀	အဂဒေါသရေက်ဂ္ဂိကာ		"ရိုက်ပြီး သာရတ္ထစာမူ၌ အဂဒေါသရေက်- တိလကာဟိ-ဟု ရှိ၏၊ ထိုလိင်၌ တိလကာ သဒ္ဒါရွေး(ဂ၃၉)ကိုဟောသည်-ဟု ကောတ္တုဘာ ၌ ဆိုရကား ယင်းပုဒ်ကို အဂဒေါသဓ ခေါ် အလှခြယ်ဆေး ရွေး (အချိန်၊ ပမာဏ) ဟု လည်း အနက်ပေးနိုင်သည်" ဟု နောက်ဆုံးမှ ဆက်၍ဖြည့်ရန်။	
၉ဂ	အဂဏဘာဝပရိကပ္ပန	၄	၂၄၃	၂၃ဂ
၁၀၆	အဂ္ဂပိဏ္ဍ	၁	အဖျား၊	အဖျား၏
၁၁၇	အဂ္ဂိကဘာရဒွါဇ	၃	ပုဏ္ဏား	ပုဏ္ဏား
၁၅၀	အဂ္ဂိရမသိမက္ခိတ	၂	မီးသွေး	မီးသွေးမှုန်
၁၅၂	အင်္ဂုဋ္ဌသွေဟ	၁	လက်မ-မှ	လက်မမှ
၁၅၆	အင်္ဂုလိမာလပိဋက	၃	သားတို့၏	သားတို့၏)
၁၅၆	အင်္ဂုလိမာလသုတ္တ-ဝဏ္ဏနာ	၂	အဖွင့်	– အဖွင့်
၁၅၇	အစက္ခုက	၅	ဉာဏ်မျက်စိ ပညာစက္ခု	ဉာဏ်မျက်စိ- ပညာစက္ခု-
၁၅ဂ	အစင်္ဂ	၂	မစွန်း-ကြဲ	မစွန်းကြဲ

စာမျက်နှာ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်		ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၁၅၉	အစလပလ္လက်		၁	အစလပလ္လင်	အစလပလ္လင်။
၁၅၉	။		၂	ပလ္လင်။	ပလ္လင် –
၁၆၀	အဆနကိစ္စ		၁	မစုတေ့ +	မစုတေ့ –
၁၆၃	အစိန္တေယျဌာန		၂	သော	သော –
၁၆၃	အစိန္တေယျဌာနတာ		၃	သော အရတ္တံ	သော–အရ–
၁၆၄	အစိရံဂတမတ္တ		၂	အစိရံ ဂတမ	အစိရံဂတမတ္တံ
၁၉၂	အစ္ဆရိယ		၆	အာစ္ဆယ်ျ	အာစ္ဆယိ
၁၉၂	။		၇	ဝေါဟာရတ္ထ…	ဝေါဟာရတ္ထ—
၁၉၂	။		၈	အဓိပ္ပါယတ္ထ…	အဓိပ္ပါယတ္ထ—
၂၀၁	အစ္ဆိန္နမကုဋ္ဌိကာသ		၂,၃	အဖူး, အဖွင့်	အဖူး၏ ပွင့်ခြင်း
၂၀၄	အဇကလာပက		၈	အဇ–ကလာပက, အဇက–လာပက·	အဇ·ကလာပက, အဇက·လာပက
၂၀၉	အဇမောဒါ		၇	ယဝါနီကာ။)	ယဝါနီကာ။
၂၂၀	အဇိဝ		၆	အိန္ဒိယ	ဣန္ဒိယ
၂၂၀	။		၁၆	သဗ္ဗဒဿနကျမ်း	သဗ္ဗဒဿနသင်္ဂဟကျမ်း
၂၂၆	အဇ္ဈတ္တ	ကော်လံ ၁။	၈	မိမိဥစ္စာ	မိမိဥစ္စာ·
၂၂၇	။	ကော်လံ ၁။	၈	"မိမိသန္တာန်၌ဖြစ်သော" ကို ဖြုတ်ပစ်ရန်။	
၂၃၄	အဇ္ဈာစာရ		၁၂	(၁)	(ခ)
၂၄၇	အဇ္ဈေနမဂ္ဂိ		၁၀	တပွယိတ္ဂာ….၏	တပွယိတ္ဂာ·၏
၂၄၇	။		၁၁	ယုတ္တိ·	ယုတ္တိ
၂၅၂	အဇ္ဈောသာန		၂	ဣဒမေဝ မေဝေတိ	ဣဒမေဝမေဝေတိ
၂၅၅	အဇ္ဈောဟာရကိစ္စ		၂	သောအရာ	သောအရာ။
၂၆၁	အဥ္စန္တ		၂	ခပ်သော	ဆိုးသော
၂၆၂	အဥ္စသ		၁	(နု)	(ပုံနှ)
၂၆၂	အဥ္စသာယန		၁	အဥ္စသ+အာယန	အဥ္စသ+အာယန အဥ္စသာ+အာယန
၂၆၃	အဥ္စသာ		၁	အသာ	သော+အာ။အဥ္စသော ကတ္တရိကာ၊ သဒ္ဒကပ္ပဒ္ဒုမ
၂၆၃	အညကာလ		၂	မဖြစ်သော	မဖြစ်·သော
၂၆၄	အညဇန		၁	မသိသော	မသိသော·
၂၆၄	။		၂	မသိသော၊ သူ	မသိသော·လူ
၂၆၄	အညဈာနိက		၃	ဈာန်·စတုက္ကဈာန်·ရှိသော	ဈာန်ရှိသော

စာမျက်နှာ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၂၆၇	အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗ	၂	အယူရှိသော	အယူရှိဘူးသော
၂၆၇	အညတိတ္ထိယပုဗ္ဗတာ	၂	အခြားတပါးအယူ ရှိသော	အခြား-တပါး-အယူ ရှိဘူးသော
၂၆၇	״	၃	အကြောင်းအရာ-ကို	အကြောင်းအရာကို
၂၇၄	အညမ္မာနုပဿိတာ-ဘာဝ	၂	+ဘာဝ	+အဘာဝ
၂၇၆	အညာဘာဂိယ	ကော်လံ ၁။ ၄	အဖြစ်နှင့်	အဖြစ်-နှင့်
၂၉၃	အညာတာဝီ	၃	ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်	ရဟန္တာပုဂ္ဂိုလ်–
၃၀၂	အန္ဓကရဏပုစ္ဆ		အနက်ကို "တရားစီရင်ရာလွှတ်တော်မှုခ်ဦး၊ လွှတ်ဦး။" ဟု ပြင်ရန်။	
၃၀၃	အဋ္ဌဗန္ဓန	၁	ငြိမ်း	ထိတ်
၃၀၆	အဋ္ဌက	ကော်လံ ၂။ ၁၂	အပက	အဖိုက
၃၀၆	အဋ္ဌကဏ္ဏ	၁,၂	၄-ယောက်ကြား– နား ၈-ခု ရှိသော–	နား ၈-ခု ရှိသော– ၄-ယောက်ကြား–
၃၀၈	အဋ္ဌကထာ	ကော်လံ ၁။ ၂၆	ဣန္ဒြိယ	ဣန္ဒြိယ
၃၀၈	״	ကော်လံ ၂။ ၂၇	ဣန္ဒြိယ	ဣန္ဒြိယ
၃၃၅	အဋ္ဌိကင်္ကလ	၂	၂-၄	၂၄ (ဟံသာ)
၃၄၁	အဋ္ဌိပုဉ္ဇ	၁	အရိုးအထုပ်၊အရိုးထုပ်။	အရိုးဆက်၊အရိုးပုံ။
၃၅၄	အဋ္ဌုယောဂ	၃	မိုးအပ်သော ကျောင်း	မိုးအပ်သော-အိမ်-ကျောင်း
၃၅၆	အဏုမတ္တ	၂	အရွယ်တပိုင်းကဲ့သို့	အရွယ်တပိုင်း
၃၅၉	အဏ္ဍက	၂	အဖု-အထစ်	အဖု၊အထစ်
၃၇၈	အတိကုဏ	၂	လွန်ကဲသောဂုဏ်	လွန်ကဲသော-ဂုဏ်-ကျေးဇူး
၃၈၁	အတိစ္ဆတိ	၄	ကျွစ္ဆတိ (ကျွ-ခေတ်)	ဇစ္ဆတိ (ဇ-ခေတ်)
၃၈၅	အတိထိ	ကော်လံ ၂။ ၇	(၂)အတိထိမည်သော ပစ္စေကဗုဒ္ဓါအတိထိ မည်သော ရဟန္တာ။	(ခ)ခေတ္တာဆွမ်းရပ်လာသော-ပစ္စေကဗုဒ္ဓါ-ရဟန္တာ။
၃၈၆	အတိဒါနဒါယိ	၂	ကို-	ကို
၃၈၇	အတိဒုက္ခပရေတ	၃	ဆင်းရဲဖြင့်	ဆင်းရဲသည်
၃၈၈	အတိဓမ္မဘာရ	၁	အတိ+ဓမ္မဘာရ	အတိ+ဓမ္မ+ဘာရ
၃၉၃	အတိပါတေ	၁	(တိ)	(ဇျ)
၃၉၆	အတိဗဟုလ	၁	အလွန်ပြစ်	(က) အလွန်ပြစ်

စာမျက်နှာ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၄၂၅	အတီတကမ္မန္တခန္ဓပဋိဗဒ္ဓ	၆	ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓမေဝ။	ခန္ဓပဋိဗဒ္ဓမေဝ
၄၂၅	။	၇	ခန္ဓေ ဟိ	ခန္ဓေဟိ
၄၃၁	အတီတာနုဓာဝန	၂	အတိတ်သို	လွန်သွားသောတရားသို
၄၃၃	အတုလ	၂	အတုမရှိသော	အတုမရှိသော
၄၄၂	အတ္တဥ္စပညာ	၂	သော၊	သော
၄၄၂	အတ္တတ္တနိယဂါဟ	၂	-ဟု	—ဟု
၄၄၉	အတ္တပဋိလာဘ	၂	ကယော	တယော
၄၄၉	အတ္တပရိယာယ	၂	ဆန့်ကျင်ဘက်-ဘေးရန်	အရံအတား-လုံခြုံမှု
၄၅၃	အတ္တမတ္တဒုက္ခာပနယန	၂	ကိုယ်-အတ္တဘော-မျှ ဖြစ်သော	မိမိ၏အနည်းငယ် သော
၄၅၃	အတ္တမန	၄	-တို့သည်	—တို့သည်
၄၅၇	အတ္တသင်္ခေပ နာဂဟေတု	၃	ကံဟုသော	ကံ—ဟုသော
၄၅၈	အတ္တသမ	၁,၂	[redacted]	သမ
၄၇၀	အတ္တကာမာနုကမ္ပာ	၂	“အကျိုး လိုလားသဖြင့် စောင့်ရှောက် ချီးမြှောက်ခြင်း”ဟု အနက်၌ ဖြည့်ရန်	
၄၇၀	အတ္တဖ	ကော်လံ ၂။ ၁၄	အတ္တကာရ-လည်း ကြည့်	အတ္တာကာရ-လည်း ကြည့်
၄၇၀	။	။ ၁၉	ဥဘယမ္ပိ	ဥဘယမ္ပိ
၄၇၂	အတ္တပ္ပဘာဝန	၂	ထင်းရှားပြခြင်း	ထင်ရှားစွာဖြစ်စေခြင်း
၄၉၂	အတ္တသန္တသန	၁	ဖြခြင်း။	ဖြခြင်း-
၄၉၃	အတ္တာကာရ	၃	အနက်တွင် “ဖွင့်ပြအပ်သောအနက်။” ဟု ထပ်ဖြည့်ရန်။	
၄၉၅	အတ္တာပတ္တိ	၂	အထိာပြာ္တိ	အထိပြာ္တိ
၄၉၇	အတ္တိ	၁၁	အတ္တ	အတ္တိ
၄၉၇	။	၁၆	)	]
၅၁၁	‥ အဒ	၁	‥‥ အဒ	— အဒ
၅၁၁	‥ အဒက	၁	‥‥ အဒက	—အဒက
၅၁၆	အဒါန	၆	(၂)မလှူသင့်သောဒါန	(၂)အလှူမဟုတ်သည်။ “(၃) မလှူသင့်သော ဒါန။ အဒါနသမ္မတ-ကြည့်”ဟုလည်းနောက်ဆုံးမှ ထပ်ဖြည့်ရန်။

စာမျက်နှာ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၅၂၉	အဓောသန္နိသာ	၂	၏ အကျိုး	၏-အကျိုး
၅၃၆	အဒ္ဓါနဂမနသမယ	၂	(ခရီးဝေး)	ခရီးဝေး
၅၄၄	အဒ္ဓါနမဂ္ဂပဋိပန္န	၂	(ခရီးဝေး)	ခရီးဝေး
၅၄၇	အဓမ္မရာဂ	၁၇	(ဂ)အနက်ကို ဖြုတ်ရန်။	
၅၅၅	အဓိကရဏဝဂ္ဂ	၃	၁၀—သုတ်တို့၏	၁၀ - သုတ်တို့၏
၅၅၅	အဓိကရဏသမုပ္ပါဒ-ဝူပသမကုသလ	၃	ဖြစ်ကြောင်း - ငြိမ်းကြောင်း	ဖြစ်ကြောင်း, ငြိမ်းကြောင်း
၅၅၅	အဓိကရဏသမုပ္ပါဒ-ဝူပသမနကုသလ	၃	။	။
၅၇၇	အဓိဋ္ဌာနသုည	၃	နှစ်	(နှစ်
၅၇၇	။	၄	တို့သို့	တို့သို့)
၅၈၃	အဓိပတတ္တ ^	၁	အဓိပတတ္တ ^	အဓိပတတ္တ
၅၈၃	အဓိပညာသိက္ခာ	၂,၃	လွန်မြတ်—	လွန်မြတ်
၅၈၃	။	၃	→မြင့်မြတ်သော	—မြင့်မြတ်-သော
၅၈၄	အဓိပတိဘာဝ	၂,၃	အဓိပတတ္တ-ကြည့်	အဓိပတိတ္တ-ကြည့်
၅၈၇	အဓိပ္ပါယဝိဒူ	၁	ကု	ကို
၆၀၈	အဓိဝုတ္တိပဒ	ကော်လံ ၂။၁၈	အပိုပါပေးသည်	အပိုပါသေးသည်
၆၁၅	အဓောဂတသခ်ပါဒ	၃,၄	ဖျက်၏အောက်၌ တည်သောခြေရှိသော	ခြေဖျက်နိမ့်သော
၆၁၇	အဓောသခ်ပါဒ	၉	ဥဿဓ	ဥဿခ်
၆၂၀	အနဂါရိကဝိဘူသာ	၂	တို့၏	တို့၏—
၆၂၆	အနဍုန	၁	ဆေး-မဆိုး-မခြယ် ခြင်း	ဆေး-မဆိုး-မခြယ်-ခြင်း
၆၂၆	အနဍ္ဍိတအမက္ခိတ	၂	တန်းဆာလည်း-	တန်းဆာလည်း
။	။	၃	—မဆင်-မသ-အပ်သော	မဆင်အပ်သော
၆၂၆	အနဍ္ဍိတမက္ခိတ	၂, ၃	။	။
၆၂၈	အနညနေယျတာ	၂	ယာ	သာ
၆၂၈	အနညပေါသီ	၇	တပါး—	—တပါး—
၆၂၈	။	၈	သော အတ္တသော	သော—အတ္တသော
၆၃၁	အနဏ	ကော်လံ ၁။ ၂၈	အနဏ္ဏ	အန္တဏ
၆၃၁	အနတ	ကော်လံ ၂။ ၁၄	၄၅၅-၌	၄၅၉-၌

စာမျက်နှာ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၆၃၂	အနတိက္ကမန	၈	(၈) ရခြင်း၊ ခံစားခြင်း။	မလွန်ခြင်း၊ရခြင်း၊ ခံစားခြင်း။
၆၃၅	အနတ္ထသံဟိတ	၂	သံဟိတ။	သံဟိတ။]
၆၅၁	အနနုစ္ဆဝိက	၁၂	အဖြစ်သို့	အဖြစ်-သို့
၆၅၃	အနနုမညာတ	၁	မသိသော	အလိုမတူ-သဘော မကျ-သော
၆၅၄	အနနုမတ	၁	။	။
၆၅၄	အနနုယောဂဘာဝ	၄	“မသင့်သော”ဟသော နောက်အနက်ဖြုတ်ရန်။	
၆၅၄	။	၆	အနုညာနုညာတနု-	အညာနုညာတနု-
၆၅၇	အနန္တ	ကော်လံ ၂။ ၁၁	“ဥပါဒ်အပိုင်းအခြား,ဘင်”ကို ဖြုတ်ရန်။	
၆၆၀	အနန္တမိတိ	၂	မရှိသော	မရှိသော–
၆၆၀	။	၃	သမာဓိ	သမာဓိ–
၆၆၀	အနန္တနယ	၇	အပိန္တ	အပ္ပိန္တ
၆၆၀	။	၁၀	။	။
၆၆၀	။	၁၂	။	။
၆၆၀	။	၁၃	။	။
၆၆၁	အနန္တဗုဒ္ဓိဥဒ္ဒေသ	၃	ပါတိမောက်ရွတ်ခြင်း	ပါတိမောက်
၆၆၉	အနပေက္ခစိတ္တ	၂	စိတ်မရှိသော	စိတ်ရှိသော
၆၆၉	အနပေက္ခစိတ္တတာ	၂	မရှိသည်	ရှိသည်
၆၆၉	။	၃	မရှိခြင်း	ရှိခြင်း၊
၆၉၈	အနပ္ပသောဘကာတုရ	၃	ခြင်း	သည်
၆၇၀	အနဗ္ဗဏ္ဍကာတုကာမ	၂	လိုသော	လိုသော
၆၈၈	အနဝကာသကာရီ	၅	အနဝသေသကာရီနှာ	အနဝကာသကာရီနှာ
၆၉၈	အနသန	၁၁	ပျင်း	ပျှဦး
၇၀၁	အနာဂတ	၅, ၆	ရောက်ပြီး,–ရောက်ဆဲ –ဖြစ်ပြီး,–ဖြစ်ဆဲ မဟုတ်သော	ရောက်ပြီး,ရောက်ဆဲ ဖြစ်ပြီး,ဖြစ်ဆဲ- မဟုတ်သော
၇၀၆	အနာဂါမိဖလ	၁	(အနာဂါ-	အနာဂါ-
၇၀၇	အနာဂါမိ	၃	အနာဂါမ်ပုဂ္ဂိုလ်၊	ဂုဏ်းကိုဖြုတ်ရန်
၇၀၇	အနာဂါမိ	၂	။)	။
။	။	၁	(ထို့ပြင် အနာဂါမိနီ)	ထို့ပြင် အနာဂါမိနီ
၇၂၀	အနာနုမညာတ	၂	မသိသော	အလိုမတူ–သဘော မကျ–သော
၇၂၁	အနာနုမန္တ	၂	။	။

စာမျက်နှာ	အဘိဓာန်ဝင်ပုဒ်	ကြောင်းရေ	အမှား	အမှန်
၃၂၆	အနာယတနဂတတ္တ	၃	အဖြစ်၌–	အဖြစ်
၃၂၉	အနာလယ ၂	၃,၄,၅	(ခ) ကပ်ငြိ- မှီတွယ်-အပ်သော။ (ဂ) တဏှာမရှိရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်။ ကာမဂုဏ်မရှိရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်။	(ခ) ကပ်ငြိ - မှီတွယ်-အပ်သော ကာမဂုဏ်မရှိရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်၊ (ဂ) တဏှာမရှိရာဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်။
၃၃၀	အနာလုလိတနေက္ခမ္မ	၂	မနှောက်ကျု–	မနှောက်ကျုသော–
	သက်ပွ	၄	လိုသော	လိုသော–
၃၄၃	အနိစ္စ	ကော်လံ ၁။ ၃၃-	တပါးသောအစွမ်းကို	နောက်အစွန်းကို
		၃၄	လွန်နိုင်ခြင်းမရှိသော (အနိစ္စနိကဋ္ဌ)၊	မလွန်နိုင်သော (အနစ္စနိကဋ္ဌ)၊
၃၄၉	အနိစ္စာကာရ	၃	သော အခြင်း	သော–အခြင်း၊
၃၅၀	အနိစ္စာနုပဿီ	၄	အနိစ္စဟု	အနိစ္စ–ဟု
၃၅၄	အနိဋ္ဌိတ္ထ	၁၁	နေဠာရ	နေဠာရ
၃၅၄	။	၁၂	"အနိဋ္ဌိတ္ထနှင့်အနက်တူ။ သံ၊ ၁။ ၃၂၃(သျှာ၊ ကံ)မှကွဲ ကြည့်"ဟု ထပ်ဖြည့်ရန်။	
၃၃၃	အနိရုဒ္ဓ	၁	မချုပ်ငြိမ်း	မချုပ်ပျောက်

နာ-ဗ-သာ-စ —၁၄၈ — ၂၃း၂၆၄ —၁,၅၀၀။ (၂)

ရန်ကုန်မြို့၊ ကမ္ဘာအေးစာတိုက်—ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ ဗုဒ္ဓသာသနာအဖွဲ့ ပုံနှိပ်တိုက်တွင် (ဆင်္ဃသံဃဝါယနာတင် ဝန်ဆောင်သံဃာအဖွဲ့က တည်းဖြတ်ပြီး) အုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိချုပ် ဦးသိမ်းမောင် (မှတ်ပုံတင်အမှတ်-၀၁၂၂/၀၁၀၆) က ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေသည်။